Bundel - Commissie Bestuur van 18 september 2023

Agenda bijlagen

- Agenda Commissie Bestuur 18 september 2023
- Technische vragen commissie Bestuur 18 september 2023
- Schriftelijke beantwoording vraag SP bij agendapunt 4a rapport circulaire economie
- Schriftelijke beantwoording vragen D66 bij agendapunt 5a 2e begrotingswijziging 2023
- Verslag Commissie Bestuur 18 september 2023

0 13:15 - Technische briefing Eindrapport Circulaire Economie NH Randstedelijke Rekenkamer
De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzocht hoe de provincie Noord-Holland bijdraagt aan de transitie naar een circulaire economie. Dit rapport is geagendeerd voor de commissie bestuur van 18 september 2023. Tijdens deze technische briefing zal de Rekenkamer het rapport toelichten en is er gelegenheid voor het stellen van vragen aan de Rekenkamer.

- 2023-09-18 NH Presentatie CE

1 Opening & mededelingen

2 14:00 - Inspreekhalfuur

3 Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige (interim-) vergaderingen, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

- Concept verslag van de commissie EFB van 20-02-2023
- concept verslag ter voorvisie interim commissie 15 mei 2023
- Concept-Verslag interim Statencommissie 19 juni 2023
- Concept verslag Uitloop interim commissievergadering 26 juni 2023
- Moties commissie bestuur 18-09-2023
- Toezeggingen Cie Bestuur 18-09-2023

4 A-agenda Economie (economie, arbeidsmarkt en onderwijs, havens, circulaire economie)

4.a 14:30 - Circulaire economie: Eindrapport Circulaire Economie NH Randstedelijke Rekenkamer (A-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Toelichting:
De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzocht hoe de provincie Noord-Holland bijdraagt aan de transitie naar een circulaire economie.
Behandelvoorstel:
De rapportage Circulaire economie in commissieverband en met de gedeputeerde bespreken. Adviseren over de voordracht aan PS. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 2 oktober 2023.

- Voordracht rapport Randstedelijke rekenkamer Circulaire economie
- Eindrapport Circulaire Economie NH Randstedelijke Rekenkamer
- Brief Eindrapport Circulaire economie
- 5-minutenversie Circulaire economie Noord-Holland
- RRK 2022-11-08-brief-PS-NH-aanpassing-onderzoek-Circulaire-economie-

5 A-agenda Financien (P&C, subsidies, grondzaken)

5.a 15:30 - Financiën: Tweede begrotingswijziging 2023 (A-agenda alle commissies)
Toelichting:
In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze tweede begrotingswijziging omvat een bijstelling van de begroting 2023.
Behandelvoorstel:
Adviseren over de voordracht aan PS. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 2 oktober 2023.
Elke commissie adviseert PS over de wijzigingen die betrekking hebben op de beleidsterreinen die onderdeel zijn van de betreffende commissie.
De commissie Bestuur adviseert over de begrotingswijziging vanuit de financiën algemeen.

- Dossier 13045 voorblad
- PS voordracht Tweede begrotingswijziging 2023 - GS
- Tweede begrotingswijziging 2023
- Brief aan PS over tweede begrotingswijziging 2023

6 Rondvraag Commissaris van de Koning van Dijk

- Rondvraag D66 absentie GS bij de provincieboot tijdens de pride Amsterdam

7 Rondvraag gedeputeerde Olthof

8 Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer

9 A-agenda Recreatie (recreatie & toerisme en recreatieschappen)

9.a 15:55 - Recreatie: Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024 (A-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

Toelichting:
De provincie Noord-Holland is een deelnemer van het Plassenschap Loosdrecht e.o.
Conform de gemeenschappelijke regeling van dit recreatieschap worden de financiële stukken jaarlijks aan raden en Staten voor zienswijzen voorgelegd. Provinciale Staten worden gevraagd een oordeel te vormen over de stukken van het Plassenschap Loosdrecht e.o.
Behandelvoorstel:
De financiële stukken en de voorgestelde zienswijze bespreken met commissie en gedeputeerde. Adviseren over de voordracht aan PS. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 2 oktober 2023.

Dossier 13037 voorblad
Voordracht Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerp begroting 2024__.docx
Bijlage Voordracht Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerp begroting 2024__.docx
Aanbiedingsbrief ontwerp jaarrekening 2022 def1306.docx
Jaarrekening 2022 LSD concept.pdf
Bestuursvoorstel ontwerp jaarrekening 2022def1205.pdf
Aanbiedingsbrief ontwerpbegroting 2024 aan de deelnemers def1306.docx
Begroting 2024 concept 12 mei 2023.pdf
Bestuursvoorstel ontwerpbegroting Plassenschap 2024.pdf
Brief aan PS over Piassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024

10 B-agenda Financien (P&C, subsidies)

10.a 16:20 - Financien: Beeldvormende notitie indexatiebeleid (B-agenda commissie 18-09-2023)

Toelichting:
Er is een toezegging gedaan aan de Staten om op korte termijn meer informatie te verschaffen over het beleid rondom het toepassen van indexeringen op budgetten. Naar aanleiding daarvan is een discussienotitie geschreven waarin het huidige beleid uiteen wordt gezet, alsmede een eerste verkenning naar alternatieve opties voor indexeringen.
Behandelvoorstel:
De discussienotitie met commissie en gedeputeerde bespreken en eventuele conclusies mee geven voor verdere uitwerking.

Dossier 12078 voorblad
Notitie indexatiebeleid versie GS.pdf
brief aan PS over Beeldvormende notitie indexatiebeleid.pdf

11 Rondvraag gedeputeerde Rommel

12 C-agenda Bestuurszaken (bestuur algemeen, Europa)

12.a.1 Algemeen: Portefeuilleverdeling college van Gedeputeerde Staten 2023-2027 (C-agenda alle commissies)

In de vergadering van Provinciale Staten van 17 juli 2023 zijn de leden van het college van Gedeputeerde Staten 2023-2027 benoemd. Het nieuwe college heeft een besluit genomen over de onderlinge taakverdeling.

Dossier 13107 voorblad
Brief aan PS over portefeuilleverdeling college van Gedeputeerde Staten 2023-2027

12.a.2 Algemeen: Verdeling verbonden partijen 2023 (C-agenda alle commissies)

Het nieuw aangetreden college van Gedeputeerde Staten heeft de provinciale verbonden partijen verdeeld. De verbonden partijen bestaan
uit vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. De verbonden partijen zijn toegedeeld aan de gedeputeerde die de beleidsinhoudelijke portefeuille heeft die overeenkomt met de activiteiten van de verbonden partij. Provinciale Staten worden per brief geïnformeerd over de verdeling.

Dossier 13113 voorblad
Brief aan PS over GS verdeling verbonden partijen

12.b Bestuur: Brief VNG-IPO-UvW n.a.v. aan beide Kamers val Kabinet (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

Brief VNG IPO en Unie van Waterschappen
2023-07-09_brief-aan-de-beide-kamers-nav-val-kabinet-definitief-09072023_

Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten per brief over de nieuwe expositie 'Slavernij. Stemmen uit het verleden', in het provinciehuis, het scholierenprogramma en de viering en herdenking van Keti Koti in 2023.

Dossier 12889 voorblad
Brief aan PS over Keti Koti activiteiten 2023.pdf

12.d Bestuur: Verantwoording Agenda Weerbaar NH 2020-2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De Agenda Weerbaar Noord-Holland vloeit voort uit het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken!' en is op 7 juli 2020 vastgesteld. Naast reguliere verantwoording in de P&C-cyclus vindt jaarlijks verantwoording van de voortgang plaats richting Provinciale Staten. Per brief worden Provinciale Staten geïnformeerd over de bereikte resultaten van de Agenda Weerbaar Noord-Holland sinds 2020. Tevens worden aanbevelingen meegeven over benodigde toekomstige inspanningen.

Dossier 12206 voorblad
Brief aan PS over verantwoording Agenda Weerbaar NH 2020-2023.pdf

12.e.1 RRK: Randstedelijke rekenkamer jaarstukken 2022 en begrotingswijziging 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

1e Begrotingswijziging 2023 Randstedelijke Rekenkamer .pdf
aanbiedingsbrief RRK PSNH jaarstukken 2022, begrwijz 2023 en begroting 2024
Jaarstukken 2022 Randstedelijke Rekenkamer.pdf

12.e.2 RRK: Vastgestelde begroting 2024 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

De Provinciale Staten van Noord-Holland hebben een amendement bij de zienswijze op de concept begroting 2024 aangenomen en verder instemmend gereageerd. De begroting 2024 is vastgesteld. In bijgevoegde brief licht de RRK toe op welke wijze uitvoering wordt gegeven aan amendement A11-2023.

Brief Vastgestelde begroting 2024 Randstedelijke Rekenkamer.pdf
Vastgestelde Begroting 2024 Randstedelijke Rekenkamer.pdf

12.f Bestuur: Publicatie van RVS ROB en Rli Elke regio telt (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

Elke regio telt, publicatie van ROB Rli RVS.docx
Elke regio telt , Aanbiedingsbrief minister BZK.pdf

12.g Bestuur: Rapport DoeMee-onderzoek Ondersteuning volksvertegenwoordiging (C- agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

2023-05-08UIT034 Beg brief NH Rapport DoeMee onderzoek Ondersteuning volksvertegenwoordiging.pdf
2023-04-28 Rapport DoeMee onderzoek Ondersteuning volksvertegenwoordigers.pdf

12.h Pallas: goedkeuring fusie en aanpassing overeenkomst geldlening en pandrecht (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
PALLAS is de nieuwe medische isotopenreactor die de Hoge Flux Reactor in Petten gaat vervangen. De provincie Noord-Holland heeft aan de Stichting Voorbereiding PALLAS-reactor € 40 miljoen in de vorm van een lening beschikbaar gesteld voor de voorbereiding van de nieuwe reactor. De stichting heeft de provincie verzocht om goedkeuring te verlenen voor de voorgenomen fusie met de Stichting NRG en akkoord te gaan met verlenging en aanpassing van de overeenkomst van geldlening en pandrecht. GS verlenen, na consultatie van PS, goedkeuring aan de voorgenomen fusie en gaan akkoord met de verlenging en aanpassing van de overeenkomst van geldlening en pandrecht.

Dossier 12417 voorblad
Brief aan PS over PALLAS - verlenen van goedkeuring voor voorgenomen fusie en verlengen en aanpassen van overeenkomst van geldlening en pandrecht.pdf

12.i Europa: Verslag werkbezoek regio Valencia (C-agenda commissie Bestuur 19-09-2023))
Op 25 en 26 januari 2023 brachten de commissaris van de Koning en gedeputeerde Loggen een werkbezoek aan de regio Valencia. Doel van het bezoek was interregionale kennisuitwisseling m.b.t. waterbeheer en klimaatadaptatie, zoals ook in de Europastrategie 2022-2030 als provinciale doelstelling is vastgelegd. Het verslag van het werkbezoek, inclusief een vooruitblik op mogelijke kansen voor een toekomstige samenwerking, wordt aangeboden aan Provinciale Staten.

Dossier 12252 voorblad
Verslag werkbezoek Valencia 25-27 januari 2023.pdf
brief aan PS over Verslag werkbezoek aan Valencia.pdf

12.j Asielopvang: Asielopgave (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De provincie Noord-Holland wil de opgaven voor opvang of huisvesting van de diverse groepen vluchtelingen integraal aanpakken omdat ze niet los van elkaar bestaan.

Dossier 12801 voorblad
Brief aan PS over asielopvang.pdf

De provincie Noord-Holland maakt jaarlijks de beoordelingsresultaten van het Interbestuurlijk Toezicht openbaar. Het vastgestelde jaarverslag 2022 en de resultaten van de beoordelingen van alle gemeenten over 2022 worden op www.noord-holland.nl/ibt vermeld. Om de beoordelingen van alle gemeenten inzichtelijk te maken worden de gegevens ook verwerkt in de interactieve kaart.

Dossier 12620 voorblad
PNH230107_IBT Jaarverslag_V6.pdf
Brief aan PS over jaarverslag interbestuurlijk toezicht 2022.pdf

12.l.1 MRA: Reisvoornemen CdK met Metropool Amsterdam Club (MAC) naar Londen (C-agenda)
De Commissaris van de Koning zal van 19 tot 21 maart 2023 een buitenlands werkbezoek afleggen aan Londen als lid van de Metropool Amsterdam Club (MAC).

Dossier 12168 voorblad
Brief aan PS over reisvoornemen commissaris van de Koning naar Londen.pdf

12.l.2 MRA: Reisvoornemen Commissaris van de Koning MRA missie New York (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De Metropoolregio Amsterdam organiseert van 24 tot 28 april 2023 in samenwerking met de gemeente Amsterdam een Kennismissie Klimaatbestendig en circulair bouwen naar New York. De Commissaris van de Koning is portefeuillehouder Internationaal en Public Affairs bij de Metropoolregio Amsterdam en zal als delegatieleider met deze missie meereizen.

Dossier 12516 voorblad
Brief aan PS over reisvoornemen Commissaris van de Koning naar New York.pdf

12.l.3 MRA: Reisverslagen MAC reis Londen en MRA reis New York, CdK (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De Commissaris van de Koning heeft de afgelopen periode twee internationale reizen gemaakt waarbij is toegezegd een reisverslag naar PS te sturen. Het betreft de reis naar Londen, als lid van de Metropoolclub Amsterdam, van 19 tot 21 maart 2023 en de reis naar New York, als portefeuillehouder Internationaal, van de Metropoolregio Amsterdam, van 24 tot 28 april 2023.

Dossier 12947 voorblad
Bijlage 1 Reisverslag MAC Reis Londen .docx
Bijlage 2 Reisverslag MRA reis NYC .pdf
Brief aan PS over reisverslagen MAC reis Londen en MRA reis New York, Commissaris van de Koning.pdf

12.m MRA: Brief zomerreces MRA Agenda 2024-2028 (C-agenda Commissie Bestuur Leidend)

20230719 Brief zomerreces MRA Agenda 2024-2028

12.n MRA: Termijnagenda 2023 en bijbehorende nota van beantwoording (C-agenda alle commissies)
Na de AV van november 2022 is de concept Termijnagenda 2023 conform het advies van de MRA Raadtafel verzonden naar alle deelnemers en hun raden en Staten. Met als doel om wensen en opvattingen op te halen, die in de Algemene Vergadering van 24 maart zijn besproken. In onderstaande notitie is een overzicht gegeven van alle ingekomen wensen en opvattingen zoals deze zijn besproken in de Algemene Vergadering van 24 maart 2023.

Termijn agenda 2023 MRA versie 31 maart 2023.pdf
bijlage3_MRA_JaarplanningVergaderingen_2023_def.pdf
bijlage1_notavanBeantwoording_Termijnagenda2023_20230321 MRA.pdf

12.o.1 MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 68 (C-agenda)

20230221 Maandelijks MRA Raads en Statenleden Bericht - editie 68.pdf

12.o.2 MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht- editie 69 (C-agenda alle commissies)

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 69.pdf

12.o.3 MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 70 (C-agenda alle commissies)

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 70.pdf

12.o.4 MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 71 (C-agenda alle commissies)

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 71.pdf

12.o.5 MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 72 (C-agenda alle commissies)

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 72.pdf

12.o.6 MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 73 juli 2023 (c-agenda alle commissies)

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 73

12.p Bestuur: Bericht van Extinction Rebellion NL over burgerberaden (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
In het bestand zitten de bijlagen
Brief van Extinction Rebellion NL over burgerberaden.docx

12.q Bestuur: Publicatie van RVS ROB en Rli Elke regio telt (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Elke regio telt, publicatie van ROB Rli RVS.docx
Elke regio telt , Aanbiedingsbrief minister BZK.pdf

12.r Bestuur: Bewonersbrief Wijdemeren (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
Bewonersbrief Wijdemeren

12.s Verbonden partijen: Brief aan PS inzake ontslag bestuurder N.V. Afvalzorg Holding (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023))
De Raad van Commissarissen is overgegaan tot het ontslag van de heer A.H. Krom, bestuurder van N.V. Afvalzorg Holding en tot het benoemen van een interim-bestuurder, mevrouw A.M.M. Jetten.
Dossier 13051 voorblad
Brief aan PS over ontwikkelingen N.V. Afvalzorg Holding

12.t Public affairs: Brief aan PS persbericht streekbezoek Koninklijk Paar Waddeneilanden (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Brief aan PS persbericht streekbezoek Koninklijk PAar Waddeneilanden.pdf

12.u Bestuur: Rapportage Verkiezingen 2023 (C-commissie Bestuur 18-09-2023)
Rapportage Verkiezingen 2023 onder de loep_Geredigeerd

13 C-agenda Organisatiezaken (inkoop, personeel en organisatie, communicatie, huisvesting, juridisch etc)

13.a Juridische zaken: HAC-jaarverslag 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Op grond van artikel 12 van de Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften Noord-Holland 2014 brengt de HAC jaarlijks verslag van haar werkzaamheden uit aan Gedeputeerde staten en Provinciale staten.
Dossier 12780 voorblad
jaarverslag Hoor- en adviescommissie
Brief aan PS over HAC-jaarverslag 2022

13.b Bedrijfsvoering: Vervanging archiefbescheiden (C-agenda commissie n.t.b.)
GS hebben een besluit genomen over de vervanging van papieren documenten door digitale versies uit de periode juni 2014 tot en met december 2017.
Dossier 12967 voorblad
Brief aan PS over vervangen van papieren archiefbescheiden door digitale versies, periode 2014-2017

13.c Archief: Aanwijzing provinciearchivaris Noord-Holland (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Naar aanleiding van het pensioneren van de vorige provinciearchivaris wijzen Gedeputeerde Staten, conform het gestelde in de Archiefwet 1995, artikel 29, lid 3, in de persoon van mevrouw. K.M. Pompe een nieuwe provinciearchivaris aan.
Dossier 11903 voorblad
Addendum bij Dienstverleningsovereenkomst Noord-Hollands Archief.pdf
Brief aan PS over aanwijzing mevrouw K.M. Pompe als provinciearchivaris.pdf

14 C-agenda Financien (P&C, subsidies, grondzaken)

14.a Financiën: Stand van zaken financieringssystematiek (C-agenda commissie 18-09-2023)
De provincies spreken gezamenlijk via het IPO met het Rijk over de ontwikkelingen die op handen zijn rondom de financieringssystematiek van de provincies, het belastinggebied van de provincies en het provinciefonds. Om te zorgen dat de Statenleden van alle provincies over dezelfde informatie beschikken worden zij periodiek geïnformeerd via een brief die door het IPO wordt opgesteld. De colleges van alle provincies geleiden deze allen door naar hun Staten.
Dossier 12315 voorblad
brief aan PS over Stand van zaken Financieringssystematiek, belastinggebied.pdf

14.b.1 Financiën: Treasurybeleid 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Voor het op peil hebben en houden van de liquiditeit van de provincie hebben Provinciale Staten, naast de wettelijke vereisten, nadere richtlijnen gesteld in de Financiële verordening 2021 en het Financieringsstatuut 2020. Om snel, beheerst en efficiënt te kunnen handelen binnen deze kaders verlenen Gedeputeerde Staten voor het aantrekken van kortlopende financiering mandaat aan de ambtelijke organisatie.
Dossier 12363 voorblad
Brief aan PS over Treasurybeleid 2023.pdf

14.b.2 Financiën: Stand van zaken treasurybeleid (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

Middels een brief worden Provinciale Staten geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom treasury en de treasuryfunctie.

Dossier 12907 voorblad

Brief aan PS over stand van zaken treasurybeleid.pdf

14.c Grond: Strategische aankoop percelen cultuurgrond te Wieringen (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

De provincie koopt strategisch circa 23 ha cultuurgrond met het oog om een sterkere en robuustere grondpositie te verwerven binnen de polder Waard-Nieuwland. De te verwerven percelen grenzen direct aan gronden reeds in eigendom bij de provincie Noord-Holland.

Dossier 12952 voorblad

Brief aan PS over strategische aankoop percelen cultuurgrond te Wieringen

14.d Subsidies: Openstelling uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorps-, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2022 (C-agenda commissie 18-09-2023)

De eerste tranche van de subsidieregeling verduurzaming dorps-, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2022 sluit op 31 maart 2023. Om deze verduurzamingssubsidies ook gedurende de rest van 2023 mogelijk te maken, hebben wij de regeling opengesteld tot en met 31 december 2023.

Dossier 12242 voorblad

brief aan PS over Verlenging openstelling uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorp buurthuizen.pdf

14.e Financiën: Normenkader Rechtmatigheid 2022 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)

De provincie is verplicht jaarlijks een normenkader rechtmatigheid op te stellen. Het normenkader rechtmatigheid 2022 is nodig voor de jaarrekeningcontrole van de externe accountant over boekjaar 2022.

Dossier 12358 voorblad

Normenkader rechtmatigheid 2022 definitief

Brief aan PS over Normenkader rechtmatigheid 2022.pdf

14.f Financien: Begrotingsneutrale wijzigingen beleidsdoelenraming (01) januari 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)

Gedeputeerde Staten kunnen binnen de door Provinciale Staten vastgestelde begrotingsprogramma's middelen toewijzen aan de verschillende beleidsdoelen. Met dit besluit worden interne wijzigingen hierop administratief binnen de programmabegroting verwerkt.

Dossier 12152 voorblad

Maandelijkse BNW (01) Beleidsdoelenraming Exceloverzicht -1.pdf

Brief aan PS over begrotingsneutrale wijzigingen beleidsdoelenraming 2023 (01)

14.g Financiën: Stand van zaken herijking verdeelmodel provinciefonds (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

De provincies en het ministerie van Binnenlandse Zaken voeren overleg over een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds. Provinciale Staten worden met deze brief op de hoogte gebracht van de meest recente ontwikkelingen in dit traject.

Dossier 12922 voorblad

Brief IPO aan min. BZK Verdeelmodel Provinciefonds.pdf

Brief aan PS over stand van zaken herijking verdeelmodel provincies.pdf

14.h Financien: Auditopvolging peildatum 1 maart 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

Auditopvolging is een instrument om de overgenomen aanbevelingen van de externe accountant, de Randstedelijke Rekenkamer, de provincie-archivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de directie, GS en PS.

Dossier 12622 voorblad

GS notitie auditopvolging peildatum 1 maart 2023

Voortgangsrapportage OD NZKG stof tot nadenken april 2023

Auditopvolgingslijst bestuurlijke aanbevelingen 1 maart 2023

Brief aan PS over auditopvolging peildatum maart 2023.pdf

14.i Financiën: Informatiebrief PS nieuwe opzet begroting (betrekken bij begroting 2024)

Technische briefing op 11 september 2023 om 9.30 uur. Tijdens deze speciale themasessie over de begroting wordt PS geïnformeerd over de nieuwe opbouw van de begroting.

Informatiebrief PS nieuwe opzet begroting

14.j Subsidies: Evaluatie subsidie Regio Deal ZaanIJ (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

Conform de programmering van het Evaluatiekader Subsidies voor 2022 is één eenmalige subsidie uit het subsidieregister van 2019 geëvalueerd. Het gaat om de subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ.

Dossier 12069 voorblad

Rapport evaluatie eenmalige subsidie Regio Deal ZaanIJ 22-12-22 DEF.pdf
Brief aan PS over evaluatie eenmalige subsidie Regio Deal ZaanIJ.pdf

14.k Economie: Het coalitieakkoord en de Energy & Health Campus (commissie Bestuur 18-09-2023)
2023.06.10 brief aan formateurs coalitie PNH-EHC-final.pdf

15 C-agenda Recreatie (recreatie & toerisme en recreatieschappen)

15.a Recreatie: Jaarverslag recreatie Noord-Holland 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023))
Jaarverslag recreatie Noord-Holland 2022

15.b.1 Recreatie: bestuursmededeling Recreatieschap Spaarnwoude Q1 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
Recreatieschap Spaarnwoude bestuursmededeling Q1.pdf

15.b.2 Recreatie: bestuursmededeling Recreatieschap Spaarnwoude Q2 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
bestuursmededeling Recreatieschap Spaarnwoude Q2

15.c.1 Recreatie: bestuursmededeling recreatieschap Twiske-Waterland na AB 25 mei 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
bestuursmededeling Twiske-Waterland voor Raden en Staten na AB d.d. 25 mei 2023.pdf

15.c.2 Recreatie: bestuursmededeling Twiske-Waterland voor Raden en Staten na AB d.d. 14 juli 2023 (C-agenda Cie. bestuur 18-09-2023)
2023 bestuursmededeling Twiske-Waterland voor Raden en Staten na AB d.d. 14 juli

15.d Recreatie: bestuursmededeling recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer AB 10 mei (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
bestuursmededeling alkmaarder- en uitgeestermeer na AB 10 mei 2023.pdf

15.e Recreatie: Bestuursmededeling recreatieschap Groengebied Amstelland (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
Bestuursmededeling recreatieschap Groengebied Amstelland mei 2023.pdf

15.f Recreatie: Bestuursmededeling alkmaarder- en uitgeestermeer na Algemeen Bestuur 12 juli 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
Bestuursmededeling alkmaarder- en uitgeestermeer na Algemeen Bestuur 12 juli 2023

15.g Recreatie: Brief en Nota van Beantwoording zienswijze jaarstukken algemeen bestuur Recreatieschap Spaarnwoude (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Brief aan raden en staten algemeen bestuur recreatieschap Spaarnwoude 13-07-23
Nota van Beantwoording zienswijzen jaarstukken algemeen bestuur Recreatieschap Spaarnwoude 13-07-2023

15.h Recreatie: Openstelling HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
Begin 2020 is het HIRB+ programma 2020-2023 vastgesteld. Onderdeel van dit programma is een subsidieregeling gericht op kwaliteitsverbetering en verduurzaming van de verblijfsrecreatie. Er is besloten om de Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie in 2023 opnieuw open te stellen.
Dossier 12126 voorblad
1359663-1977074 HIRB+ UVR Revitalisering Verblijfsrecreatie 2023.pdf
Brief aan PS over HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie 2023.pdf

16 C-agenda Economie (economie, havens, NZKG, circulaire economie)

16.a.1 Havens/Bereikbaarheid: Samenwerkingsovereenkomst met Den Helder t.b.v. volwaardige vaarverbinding via het Boerenverdriet (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023 en Ruimte 11-09-2023)
In 2022 werd duidelijk dat de Koopvaarderschutssluis in Den Helder tijdens de renovatie niet gesloten hoeft te worden. Een omvaarroute via het Boerenverdriet is om deze reden niet nodig. Een tweede volwaardige vaarroute in Den Helder is echter wel gewenst, om toename van (recreatief) vaarverkeer door ontwikkeling van het Maritiem Cluster te kunnen opvangen. Daarom gaat de provincie een nieuwe overeenkomst aan met de gemeente waarin de vernieuwde gezamenlijke doelstelling is vastgelegd. Dit onder voorbehoud van besluitvorming in PS en de Raad over de herbestemming van de eerder toegekende financiële middelen.
Brief aan PS over Samenwerkingsovereenkomst met Den Helder t.b.v. het creeren van een volwaardige vaarverbinding via het Boerenverdriet.pdf

16.a.2 Havens: Bestuursakkoord met Ministerie van Defensie en gemeente Den Helder over ontwikkeling Maritiem Cluster (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Dossier 12946 voorblad
Brief aan PS over Bestuursakkoord Ontwikkeling Maritiem Cluster met het ministerie van Defensie en de gemeente Den Helder.pdf

Voornemen tot Integrale Ontwikkeling Maritiem Cluster versie 12-6.docx

16.b Circulaire economie: Brief aan staatssecretaris Van Rij m.b.t. lobbypunt circulaire economie (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
GS verzenden een brief aan staatssecretaris Van Rij van Fiscaliteit en Belastingdienst om draagvlak bij de rijksoverheid te vergroten voor een verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op grondstoffen.

Dossier 12808 voorblad
Brief aan PS met afschrift van brief aan staatssecretaris Van Rij over lobbypunt circulaire economie.pdf

16.c Circulaire economie: Provinciale circulaire economie rapportage 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
In opdracht van zes provincies, waaronder de provincie Noord-Holland, is met verschillende onderzoeken, voor alle provincies in beeld gebracht waar zij individueel staan in de ontwikkeling naar een 100% circulaire economie. Op basis van deze onderzoeken heeft de provincie Noord-Holland een rapportage opgesteld over de actuele stand van zaken van de circulaire economie in de provincie. Deze rapportage biedt zowel inzicht in de stand van zaken, de beperkingen van de huidige methodiek als aanknopingspunten voor eigen beleid ter versnelling van de transitie. (GS 04-04-2023)

Dossier 12349 voorblad
Rapport provinciale circulaire economie rapportage.pdf
Brief aan PS over provinciale circulaire economie rapportage 2023.pdf

16.d Economie: De Kop Werkt! Eindrapportage, evaluatie van het programma en van de governance (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen, Texel en de provincie Noord-Holland hebben vanaf 2017 tot en met 2021 samengewerkt in het regionaal stimuleringsprogramma 'De Kop Werkt! De meest opvallende resultaten en opbrengsten van het programma zijn via een video in beeld gebracht. De maatschappelijke en economische effecten van het programma op de regio zijn via een evaluatie van het programma gemeten. Daarnaast is de governance van het programma geëvalueerd.

Dossier 12291 voorblad
Evaluatie van het programma De Kop Werkt!
Evaluatie van de governance De Kop Werkt!
Nulmeting 2017
brief aan PS over De Kop Werkt! Eindrapportage.pdf

16.e Economie: Openstelling HIRB 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland 2020 voor de fysieke herstructurering van bedrijventerreinen wordt dit jaar opengesteld van 3 april tot en met 15 mei, met een subsidieplafond van € 1.500.000,-.

Dossier 12334 voorblad
Brief aan PS over openstelling HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen.pdf

16.f Economie: Uitvoeringsregeling HIRB+ Duurzaamheid 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De provincie stelt de Uitvoeringsregeling subsidie HIRB+ Duurzaamheid Noord-Holland 2023 open. Deze regeling wordt gefinancierd met budget uit het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds en de reserves van het HIRB-budget 2022. Met deze subsidie wordt een impuls gegeven aan duurzame energiemaatregelen op bedrijventerreinen en zo aan de verdere toekomstbestendigheid en verduurzaming van bedrijventerreinen in Noord-Holland.

Dossier 12213 voorblad
Brief aan PS over Uitvoeringsregeling HIRB+ Duurzaamheid 2023.pdf

16.g Economie: Openstelling uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De HIRB+ uvr Toekomstbestendige Winkelgebieden 2023 heeft tot doel om projecten te stimuleren die leiden tot het toekomstbestendig maken van Noord-Hollandse winkelgebieden en daarmee bijdragen aan de verhoging van het kwaliteitsniveau van de Noord-Hollandse detailhandelsstructuur.

Dossier 12396 voorblad
1359663-1996819 HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie toekomstbestendige winkelgebieden Noord-Holland 2023.pdf
Brief aan PS over HIRB+ uitvoeringsregeling Winkelgebieden.pdf

De Uitvoeringsregelingen MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT) zijn regelingen waarbij ondernemers subsidie kunnen aanvragen voor haalbaarheidsprojecten en Research & Development-samenwerkingsprojecten. De MIT is een samenwerking tussen de provincie en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. In totaal is er ruim € 9,5 miljoen beschikbaar voor de MIT 2023.

Dossier 12236 voorblad
14.02.2023 UvR MIT 2023 haalbaarheidsprojecten.docx
14.02.2023 UvR MIT 2023 RD samenwerkingsprojecten.docx
Brief aan PS over MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2023.pdf

16.i Economie: Uitkomsten marktruimteonderzoek detailhandel Noord-Holland (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
In de provincie Noord-Holland worden de detailhandelsontwikkelingen in regionaal verband afgestemd en beoordeeld. Om een wel afgewogen advies te kunnen geven over nieuwe detailhandelsplannen en voor het opstellen van regionale detailhandelsvisies is informatie over de toekomstige marktruimte nodig. Een onderzoek naar winkelmarktruimte op provinciaal schaalniveau voorziet hierin. Het marktruimteonderzoek detailhandel Noord-Holland geeft belangrijke inzichten voor provincie, regio's en gemeenten over het functioneren van de bestaande structuur en positieve of negatieve uitbreidingsruimte in de toekomst.

Dossier 12647 voorblad
2023275-2023326 Marktruimteonderzoek Detailhandel Provincie Noord-Holland 230123 finaal.pdf
Brief aan PS over marktruimteonderzoek Detailhandel Provincie Noord-Holland.pdf

16.j Arbeidsmarkt en onderwijs: Social return beleid herijking 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De provincie Noord-Holland maakt bij de inkoop van diensten en werken afspraken met contractpartners om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt meer kans te geven op werk(ervaring): social return. Het 'Advies herijking social return beleid 2023' geeft inzicht in de wijze waarop het social return beleid kan worden aangescherpt.

Dossier 11905 voorblad
Advies herijking social return beleid 2023 definitief.pdf
Oogopslag social return 2023 A5.pdf
Brief aan PS over advies herijking social return beleid 2023.pdf

16.k Arbeidsmarkt: Uitvoeringsregeling subsidie versterking en verduurzaming van regionale techniek en technologiecampussen Noord-Holland 2023 (C-agenda commissie 18-09-2023)
De provincie stelt 900.000 euro subsidie beschikbaar voor de versterking en verduurzaming van regionale techniek en technologiecampussen Noord-Holland. Campussen zijn belangrijk voor een duurzame en veerkrachtige Noord-Hollandse arbeidsmarkt.

Dossier 12505 voorblad
Uitvoeringsregeling campusvorming.pdf
Brief aan PS over Uitvoeringsregeling subsidie, Versterking en Verduurzaming van regionale Techniek en Technologiecampussen Noord-Holland.pdf

16.l Circulaire economie: Wijziging Uitvoeringsregeling subsidie kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland 2020 en vaststelling subsidieplafond 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De subsidie 'kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland 2020' is bedoeld voor activiteiten die laten zien wat het nut, de noodzaak en de kansen zijn van een circulaire economie. De regeling is aangepast om deze beter uitvoerbaar te maken. Tevens is besloten om in 2023 wederom €25.000 beschikbaar te stellen voor initiatieven die passen binnen de regeling.

Brief aan PS over wijziging Uitvoeringsregeling subsidie kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland 2020 en vaststelling subsidieplafond 2023.pdf

17 C-agenda: ICT en Data, IPO bestuur

17.a Datacenter: Woo-besluit datacenters 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Woo kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Woo is te vinden op www.noord-holland.nl/woo.

Dossier 13020 voorblad
Brief aan PS over besluit Woo-verzoek inzake datacenters - datacenterstrategie

17.b.1 IPO: Terugkoppeling gesprek IPO-bestuur 10 maart Rapport Naar meer slagvaardigheid 28 maart 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Brief van 28 maart 2023 waarin kort wordt teruggekoppeld hoe IPO-bestuur wil omgaan met de aanbevelingen en scenario's uit het AEF rapport. Deze brief is opnieuw verspreid naar de nieuwe AV-leden conform afspraak gemaakt in AV-vergadering van 27 juni 2023.

Terugkoppeling gesprek IPO-bestuur 10 maart Rapport Naar meer slagvaardigheid 28 maart 2023_Geredigeerd.pdf

17.b.2 IPO: IPO AV-vergaderstukken 27 juni 2023 (indien u opmerkingen mee wilt geven aan de AV leden mw. Koning-Hoeve en dhr. Valk kunt u dat doen voor vrijdag 23 juni a.s.; C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

IPO Vergaderbundel Algemene Vergadering 27 juni 2023.pdf

17.b.3 IPO: Conceptverslag Algemene Vergadering 27 juni en voorstel 'Naar meer Slagvaardigheid' (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

IPO Algemene Vergadering Conceptverslag 27 juni

IPO Voorstel 'Naar meer Slagvaardigheid'

17.c IPO: ingekomen brief over kieskompas (c-agenda Bestuur 18-09-2023)

230130 Kieskompas in alle provincies.pdf

17.d Digitale infrastructuur: Brief digitale infrastructuur (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

Brief digitale infrastrustuur.pdf

17.e Data: Voornemen partnerschap DataScience Alkmaar (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

We zijn voornemens om als provincie voor de komende drie jaar een strategisch partnerschap aan te gaan met het platform DataScience Alkmaar. In eerste instantie zal de samenwerking zich richten op de opgave Energietransitie. Echter de aard en de agenda van dit kennisnetwerk biedt ook zeker kansen voor meer datagedreven werken aan het brede palet aan maatschappelijke opgaven waar we als provincie voor staan en dan met name de samenhang daartussen.

Dossier 12109 voorblad

Brief aan PS over Strategisch Partnerschap DataScience Alkmaar - NHN.pdf

Provincie Noord-Holland

Agenda Commissie Bestuur

Datum	18-09-2023
Tijd	13:15 - 17:00
Locatie	Statenzaal
Voorzitter	Pieter Teeuwen
Toelichting	De vergadering vindt in hybride vorm plaats. De vergadering is openbaar en online live te volgen via https://noord-holland.stateninformatie.nl. De commissievergadering is toegankelijk voor publiek. Het is mogelijk om in te spreken in de vergadering. Dat kan fysiek of digitaal. Inspreken kan bij de agendapunten die ter bespreking staan geagendeerd (A- en B-agenda), of tijdens het inspreekhalfuur op andere punten die vallen onder de beleidsterreinen van de commissie Bestuur. Voor het inspreken moet u zich aanmelden bij de Statengriffie. Dat kan tot 15.00 uur op de voorafgaande werkdag (vrijdag 15 sept 2023) bij commissiebestuur@noord-holland.nl Let op: alle genoemde tijden bij de afzonderlijke agendapunten zijn richttijden. Indien er geen, of een beperkt aantal, aanmeldingen zijn voor het inspreekhalfuur zullen de agendapunten na punt 3 eerder beginnen.

0 13:15	**Technische briefing Eindrapport Circulaire Economie NH Randstedelijke Rekenkamer** De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzocht hoe de provincie Noord-Holland bijdraagt aan de transitie naar een circulaire economie. Dit rapport is geagendeerd voor de commissie bestuur van 18 september 2023. Tijdens deze technische briefing zal de Rekenkamer het rapport toelichten en is er gelegenheid voor het stellen van vragen aan de Rekenkamer.
1	**Opening & mededelingen**
2 14:00	**Inspreekhalfuur**
3	**Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige (interim-) vergaderingen, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda**
4	**A-agenda Economie (economie, arbeidsmarkt en onderwijs, havens, circulaire economie)**

4.a **Circulaire economie: Eindrapport Circulaire Economie NH Randstedelijke Rekenkamer (A-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**
14:30

Toelichting:
De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzocht hoe de provincie Noord-Holland bijdraagt aan de
transitie naar een circulaire economie.

Behandelvoorstel:
De rapportage Circulaire economie in commissieverband en met de gedeputeerde bespreken.

5 **A-agenda Financien (P&C, subsidies, grondzaken)**

5.a **Financiën: Tweede begrotingswijziging 2023 (A-agenda alle commissies)**
15:30

Toelichting:
In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze tweede begrotingswijziging omvat een bijstelling van de begroting 2023.

Behandelvoorstel:
Adviseren over de voordracht aan PS. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS vergadering van 2 oktober 2023.
Elke commissie adviseert PS over de wijzigingen die betrekking hebben op de beleidsterreinen die onderdeel zijn van de betreffende commissie.
De commissie Bestuur adviseert over de begrotingswijziging vanuit de financiën algemeen.

6 **Rondvraag Commissaris van de Koning van Dijk**

7 **Rondvraag gedeputeerde Olthof**

8 **Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer**

9 **A-agenda Recreatie (recreatie & toerisme en recreatieschappen)**

9.a **Recreatie: Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024 (A-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**
15:55

Toelichting:
De provincie Noord-Holland is een deelnemer van het Plassenschap Loosdrecht

e.o.
Conform de gemeenschappelijke regeling van dit recreatieschap worden de financiële stukken jaarlijks aan raden en Staten voor zienswijzen voorgelegd. Provinciale Staten worden gevraagd een oordeel te vormen over de stukken van het Plassenschap Loosdrecht e.o.

Behandelvoorstel:
De financiële stukken en de voorgestelde zienswijze bespreken met commissie en gedeputeerde.

10 B-agenda Financien (P&C, subsidies)

10.a Financien: Beeldvormende notitie indexatiebeleid (B-agenda commissie 18-09-2023)
16:20

Toelichting:
Er is een toezegging gedaan aan de Staten om op korte termijn meer informatie te verschaffen over het beleid rondom het toepassen van indexeringen op budgetten. Naar aanleiding daarvan is een discussienotitie geschreven waarin het huidige beleid uiteen wordt gezet, alsmede een eerste verkenning naar alternatieve opties voor indexeringen.

Behandelvoorstel:
De discussienotitie met commissie en gedeputeerde bespreken en eventuele conclusies mee geven voor verdere uitwerking.

11 Rondvraag gedeputeerde Rommel

12 C-agenda Bestuurszaken (bestuur algemeen, Europa)

12.a.1 Algemeen: Portefeuilleverdeling college van Gedeputeerde Staten 2023-2027 (C-agenda alle commissies)

In de vergadering van Provinciale Staten van 17 juli 2023 zijn de leden van het college van Gedeputeerde Staten 2023-2027 benoemd. Het nieuwe college heeft een besluit genomen over de onderlinge taakverdeling.

12.a.2 Algemeen: Verdeling verbonden partijen 2023 (C-agenda alle commissies)

Het nieuw aangetreden college van Gedeputeerde Staten heeft de provinciale verbonden partijen verdeeld. De verbonden partijen bestaan uit vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. De verbonden partijen zijn toegedeeld aan de gedeputeerde die

de beleidsinhoudelijke portefeuille heeft die overeenkomt met de activiteiten van de verbonden partij. Provinciale Staten worden per brief geïnformeerd over de verdeling.

12.b **Bestuur: Brief VNG-IPO-UvW n.a.v. aan beide Kamers val Kabinet (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

12.c **Koloniaal verleden: Keti Koti activiteiten 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten per brief over de nieuwe expositie 'Slavernij. Stemmen uit het verleden', in het provinciehuis, het scholierenprogramma en de viering en herdenking van Keti Koti in 2023.

12.d **Bestuur: Verantwoording Agenda Weerbaar NH 2020-2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De Agenda Weerbaar Noord-Holland vloeit voort uit het coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken!' en is op 7 juli 2020 vastgesteld. Naast reguliere verantwoording in de P&C-cyclus vindt jaarlijks verantwoording van de voortgang plaats richting Provinciale Staten. Per brief worden Provinciale Staten geïnformeerd over de bereikte resultaten van de Agenda Weerbaar Noord-Holland sinds 2020. Tevens worden aanbevelingen meegeven over benodigde toekomstige inspanningen.

12.e.1 **RRK: Randstedelijke rekenkamer jaarstukken 2022 en begrotingswijziging 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

12.e.2 **RRK: Vastgestelde begroting 2024 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De Provinciale Staten van Noord-Holland hebben een amendement bij de zienswijze op de concept begroting 2024 aangenomen en verder instemmend gereageerd. De begroting 2024 is vastgesteld. In bijgevoegde brief licht de RRK toe op welke wijze uitvoering wordt gegeven aan amendement A11-2023.

12.f **Bestuur: Publicatie van RVS ROB en Rli Elke regio telt (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

12.g **Bestuur: Rapport DoeMee-onderzoek Ondersteuning volksvertegenwoordiging (C- agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

12.h **Pallas: goedkeuring fusie en aanpassing overeenkomst geldlening en pandrecht (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

PALLAS is de nieuwe medische isotopenreactor die de Hoge Flux Reactor in Petten gaat vervangen. De provincie Noord-Holland heeft aan de Stichting Voorbereiding PALLAS-reactor € 40 miljoen in de vorm van een lening beschikbaar gesteld voor de voorbereiding van de nieuwe reactor. De stichting heeft de provincie verzocht om goedkeuring te verlenen voor de voorgenomen fusie met de Stichting NRG en akkoord te gaan met verlenging en aanpassing van de overeenkomst van geldlening en pandrecht. GS verlenen, na consultatie van PS, goedkeuring aan de voorgenomen fusie en gaan akkoord met de verlenging en aanpassing van de overeenkomst van geldlening en pandrecht.

12.i **Europa: Verslag werkbezoek regio Valencia (C-agenda commissie Bestuur 19-09-2023))**

Op 25 en 26 januari 2023 brachten de commissaris van de Koning en gedeputeerde Loggen een werkbezoek aan de regio Valencia. Doel van het bezoek was interregionale kennisuitwisseling m.b.t. waterbeheer en klimaatadaptatie, zoals ook in de Europastrategie 2022-2030 als provinciale doelstelling is vastgelegd. Het verslag van het werkbezoek, inclusief een vooruitblik op mogelijke kansen voor een toekomstige samenwerking, wordt aangeboden aan Provinciale Staten.

12.j **Asielopvang: Asielopgave (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De provincie Noord-Holland wil de opgaven voor opvang of huisvesting van de diverse groepen vluchtelingen integraal aanpakken omdat ze niet los van elkaar bestaan.

12.k **Bestuur: Jaarverslag Interbestuurlijk Toezicht (IBT) 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De provincie Noord-Holland maakt jaarlijks de beoordelingsresultaten van het Interbestuurlijk Toezicht openbaar. Het vastgestelde jaarverslag 2022 en de resultaten van de beoordelingen van alle gemeenten over 2022 worden op www.noord-holland.nl/ibt vermeld. Om de beoordelingen van alle gemeenten inzichtelijk te maken worden de gegevens ook verwerkt in de interactieve kaart.

12.l.1 **MRA: Reisvoornemen CdK met Metropool Amsterdam Club (MAC) naar Londen (C-agenda)**

De Commissaris van de Koning zal van 19 tot 21 maart 2023 een buitenlands werkbezoek afleggen aan Londen als lid van de Metropool Amsterdam Club (MAC).

12.l.2 **MRA: Reisvoornemen Commissaris van de Koning MRA missie New York (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De Metropoolregio Amsterdam organiseert van 24 tot 28 april 2023 in samenwerking met de gemeente Amsterdam een Kennismissie Klimaatbestendig en circulair bouwen naar New York. De Commissaris van de Koning is portefeuillehouder Internationaal en Public Affairs bij de Metropoolregio Amsterdam en zal als delegatieleider met deze missie meereizen.

12.l.3 **MRA: Reisverslagen MAC reis Londen en MRA reis New York, CdK (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De Commissaris van de Koning heeft de afgelopen periode twee internationale reizen gemaakt waarbij is toegezegd een reisverslag naar PS te sturen. Het betreft de reis naar Londen, als lid van de Metropoolclub Amsterdam, van 19 tot 21 maart 2023 en de reis naar New York, als portefeuillehouder Internationaal, van de Metropoolregio Amsterdam, van 24 tot 28 april 2023.

12.m **MRA: Brief zomerreces MRA Agenda 2024-2028 (C-agenda Commissie Bestuur Leidend)**

12.n **MRA: Termijnagenda 2023 en bijbehorende nota van beantwoording (C-agenda alle commissies)**

Na de AV van november 2022 is de concept Termijnagenda 2023 conform het advies van de MRA Raadtafel verzonden naar alle deelnemers en hun raden en Staten. Met als doel om wensen en opvattingen op te halen, die in de Algemene Vergadering van 24 maart zijn besproken. In onderstaande notitie is een overzicht gegeven van alle ingekomen wensen en opvattingen zoals deze zijn besproken in de Algemene Vergadering van 24 maart 2023.

12.o.1 **MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 68 (C-agenda)**

12.o.2 **MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht- editie 69 (C-agenda alle commissies)**

12.o.3 **MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 70 (C-agenda alle commissies)**

12.o.4 **MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 71 (C-agenda alle commissies)**

12.o.5 **MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 72 (C-agenda alle commissies)**

12.o.6 **MRA: Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht - editie 73 juli 2023 (c-agenda alle commissies)**

12.p **Bestuur: Bericht van Extinction Rebellion NL over burgerberaden (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

In het bestand zitten de bijlagen

12.q **Bestuur: Publicatie van RVS ROB en Rli Elke regio telt (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

12.r **Bestuur: Bewonersbrief Wijdemeren (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

12.s **Verbonden partijen: Brief aan PS inzake ontslag bestuurder N.V. Afvalzorg Holding (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023))**

De Raad van Commissarissen is overgegaan tot het ontslag van de heer A.H. Krom, bestuurder van N.V. Afvalzorg Holding en tot het benoemen van een interim-bestuurder, mevrouw A.M.M. Jetten.

12.t **Public affairs: Brief aan PS persbericht streekbezoek Koninklijk Paar Waddeneilanden (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

12.u **Bestuur: Rapportage Verkiezingen 2023 (C-commissie Bestuur 18-09-2023)**

13 **C-agenda Organisatiezaken (inkoop, personeel en organisatie, communicatie, huisvesting, juridisch etc)**

13.a **Juridische zaken: HAC-jaarverslag 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

Op grond van artikel 12 van de Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften Noord-Holland 2014 brengt de HAC jaarlijks verslag van haar werkzaamheden uit aan Gedeputeerde staten en Provinciale staten.

13.b **Bedrijfsvoering: Vervanging archiefbescheiden (C-agenda commissie n.t.b.)**

GS hebben een besluit genomen over de vervanging van papieren documenten door digitale versies uit de periode juni 2014 tot en met december 2017.

13.c **Archief: Aanwijzing provinciearchivaris Noord-Holland (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

Naar aanleiding van het pensioneren van de vorige provinciearchivaris wijzen Gedeputeerde Staten, conform het gestelde in de Archiefwet 1995, artikel 29, lid 3, in de persoon van mevrouw. K.M. Pompe een nieuwe provinciearchivaris aan.

14 **C-agenda Financien (P&C, subsidies, grondzaken)**

14.a **Financiën: Stand van zaken financieringssystematiek (C-agenda commissie 18-09-2023)**

De provincies spreken gezamenlijk via het IPO met het Rijk over de ontwikkelingen die op handen zijn rondom de financieringssystematiek van de provincies, het belastinggebied van de provincies en het provinciefonds. Om te zorgen dat de Statenleden van alle provincies over dezelfde informatie beschikken worden zij periodiek geïnformeerd via een brief die door het IPO wordt opgesteld. De colleges van alle provincies geleiden deze allen door naar hun Staten.

14.b.1 **Financiën: Treasurybeleid 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

Voor het op peil hebben en houden van de liquiditeit van de provincie hebben Provinciale Staten, naast de wettelijke vereisten, nadere richtlijnen gesteld in de Financiële verordening 2021 en het Financieringsstatuut 2020. Om snel, beheerst en efficiënt te kunnen handelen binnen deze kaders verlenen Gedeputeerde Staten voor het aantrekken van kortlopende financiering mandaat aan de ambtelijke organisatie.

14.b.2 **Financiën: Stand van zaken treasurybeleid (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

Middels een brief worden Provinciale Staten geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom treasury en de treasuryfunctie.

14.c **Grond: Strategische aankoop percelen cultuurgrond te Wieringen (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De provincie koopt strategisch circa 23 ha cultuurgrond met het oog om een sterkere en robuustere grondpositie te verwerven binnen de polder Waard-Nieuwland. De te verwerven percelen grenzen direct aan gronden reeds in eigendom bij de provincie Noord-Holland.

14.d **Subsidies: Openstelling uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorps-, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2022 (C-agenda commissie 18-09-2023)**

De eerste tranche van de subsidieregeling verduurzaming dorps-, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2022 sluit op 31 maart 2023. Om deze verduurzamingssubsidies ook gedurende de rest van 2023 mogelijk te maken, hebben wij de regeling opengesteld tot en met 31 december 2023.

14.e **Financiën: Normenkader Rechtmatigheid 2022 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

De provincie is verplicht jaarlijks een normenkader rechtmatigheid op te stellen. Het normenkader rechtmatigheid 2022 is nodig voor de jaarrekeningcontrole van de externe accountant over boekjaar 2022.

14.f **Financien: Begrotingsneutrale wijzigingen beleidsdoelenraming (01) januari 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

Gedeputeerde Staten kunnen binnen de door Provinciale Staten vastgestelde begrotingsprogramma's middelen toewijzen aan de verschillende beleidsdoelen. Met dit besluit worden interne wijzigingen hierop administratief binnen de programmabegroting verwerkt.

14.g **Financiën: Stand van zaken herijking verdeelmodel provinciefonds (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De provincies en het ministerie van Binnenlandse Zaken voeren overleg over een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds. Provinciale Staten worden met deze brief op de hoogte gebracht van de meest recente ontwikkelingen in dit traject.

14.h **Financien: Auditopvolging peildatum 1 maart 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

Auditopvolging is een instrument om de overgenomen aanbevelingen van de externe accountant, de Randstedelijke Rekenkamer, de provincie-archivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de directie, GS en PS.

14.i **Financiën: Informatiebrief PS nieuwe opzet begroting (betrekken bij begroting 2024)**

Technische briefing op 11 september 2023 om 9.30 uur. Tijdens deze speciale themasessie over de begroting wordt PS geïnformeerd over de nieuwe opbouw van de begroting.

14.j **Subsidies: Evaluatie subsidie Regio Deal ZaanIJ (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

Conform de programmering van het Evaluatiekader Subsidies voor 2022 is één eenmalige subsidie uit het subsidieregister van 2019 geëvalueerd. Het gaat om de subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ.

14.k **Economie: Het coalitieakkoord en de Energy & Health Campus (commissie Bestuur 18-09-2023)**

15 **C-agenda Recreatie (recreatie & toerisme en recreatieschappen)**

15.a **Recreatie: Jaarverslag recreatie Noord-Holland 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023))**

15.b.1 **Recreatie: bestuursmededeling Recreatieschap Spaarnwoude Q1 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

15.b.2 **Recreatie: bestuursmededeling Recreatieschap Spaarnwoude Q2 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

15.c.1 **Recreatie: bestuursmededeling recreatieschap Twiske-Waterland na AB 25 mei 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

15.c.2 **Recreatie: bestuursmededeling Twiske-Waterland voor Raden en Staten na AB d.d. 14 juli 2023 (C-agenda Cie. bestuur 18-09-2023)**

15.d **Recreatie: bestuursmededeling recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer AB 10 mei (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

15.e **Recreatie: Bestuursmededeling recreatieschap Groengebied Amstelland (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

15.f **Recreatie: Bestuursmededeling alkmaarder- en uitgeestermeer na Algemeen Bestuur 12 juli 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

15.g **Recreatie: Brief en Nota van Beantwoording zienswijze jaarstukken algemeen bestuur Recreatieschap Spaarnwoude (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

15.h **Recreatie: Openstelling HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)**

Begin 2020 is het HIRB+ programma 2020-2023 vastgesteld. Onderdeel van dit programma is een subsidieregeling gericht op kwaliteitsverbetering en verduurzaming van de verblijfsrecreatie. Er is besloten om de Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie in 2023 opnieuw open te stellen.

16 **C-agenda Economie (economie, havens, NZKG, circulaire economie)**

16.a.1 **Havens/Bereikbaarheid: Samenwerkingsovereenkomst met Den Helder t.b.v. volwaardige vaarverbinding via het Boerenverdriet (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023 en Ruimte 11-09-2023)**

In 2022 werd duidelijk dat de Koopvaarderschutssluis in Den Helder tijdens de renovatie niet gesloten hoeft te worden. Een omvaarroute via het Boerenverdriet is om deze reden niet nodig. Een tweede volwaardige vaarroute in Den Helder is echter wel gewenst, om toename van (recreatief) vaarverkeer door ontwikkeling van het Maritiem Cluster te kunnen opvangen. Daarom gaat de provincie een nieuwe overeenkomst aan met de gemeente waarin de vernieuwde gezamenlijke doelstelling is vastgelegd. Dit onder voorbehoud van besluitvorming in PS en de Raad over de herbestemming van de eerder toegekende financiële middelen.

16.a.2 **Havens: Bestuursakkoord met Ministerie van Defensie en gemeente Den Helder over ontwikkeling Maritiem Cluster (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

16.b **Circulaire economie: Brief aan staatssecretaris Van Rij m.b.t. lobbypunt circulaire economie (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

GS verzenden een brief aan staatssecretaris Van Rij van Fiscaliteit en Belastingdienst om draagvlak bij de rijksoverheid te vergroten voor een verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op grondstoffen.

16.c **Circulaire economie: Provinciale circulaire economie rapportage 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

In opdracht van zes provincies, waaronder de provincie Noord-Holland, is met verschillende onderzoeken, voor alle provincies in beeld gebracht waar zij individueel staan in de ontwikkeling naar een 100% circulaire economie. Op basis van deze onderzoeken heeft de provincie Noord-Holland een rapportage opgesteld over de actuele stand van zaken van de circulaire economie in de provincie. Deze rapportage biedt zowel inzicht in de stand van zaken, de beperkingen van de huidige methodiek als aanknopingspunten voor eigen beleid ter versnelling van de transitie. (GS 04-04-2023)

16.d **Economie: De Kop Werkt! Eindrapportage, evaluatie van het programma en van de governance (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen, Texel en de provincie Noord-Holland hebben vanaf 2017 tot en met 2021 samengewerkt in het regionaal stimuleringsprogramma ‘De Kop Werkt! De meest opvallende resultaten en opbrengsten van het programma zijn via een video in beeld gebracht. De maatschappelijke en economische effecten van het programma op de regio zijn via een evaluatie van het programma gemeten. Daarnaast is de governance van het programma geëvalueerd.

16.e **Economie: Openstelling HIRB 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland 2020 voor de fysieke herstructurering van bedrijventerreinen wordt dit jaar opengesteld van 3 april tot en met 15 mei, met een subsidieplafond van € 1.500.000,-.

16.f **Economie: Uitvoeringsregeling HIRB+ Duurzaamheid 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De provincie stelt de Uitvoeringsregeling subsidie HIRB+ Duurzaamheid Noord-Holland 2023 open. Deze regeling wordt gefinancierd met budget uit het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds en de reserves van het HIRB-budget 2022. Met deze subsidie wordt een impuls gegeven aan duurzame

energiemaatregelen op bedrijventerreinen en zo aan de verdere toekomstbestendigheid en verduurzaming van bedrijventerreinen in Noord-Holland.

16.g Economie: Openstelling uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

De HIRB+ uvr Toekomstbestendige Winkelgebieden 2023 heeft tot doel om projecten te stimuleren die leiden tot het toekomstbestendig maken van Noord-Hollandse winkelgebieden en daarmee bijdragen aan de verhoging van het kwaliteitsniveau van de Noord-Hollandse detailhandelsstructuur.

16.h Economie: Uitvoeringsregeling MIT 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

De Uitvoeringsregelingen MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT) zijn regelingen waarbij ondernemers subsidie kunnen aanvragen voor haalbaarheidsprojecten en Research & Development-samenwerkingsprojecten. De MIT is een samenwerking tussen de provincie en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. In totaal is er ruim € 9,5 miljoen beschikbaar voor de MIT 2023.

16.i Economie: Uitkomsten marktruimteonderzoek detailhandel Noord-Holland (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

In de provincie Noord-Holland worden de detailhandelsontwikkelingen in regionaal verband afgestemd en beoordeeld. Om een wel afgewogen advies te kunnen geven over nieuwe detailhandelsplannen en voor het opstellen van regionale detailhandelsvisies is informatie over de toekomstige marktruimte nodig. Een onderzoek naar winkelmarktruimte op provinciaal schaalniveau voorziet hierin. Het marktruimteonderzoek detailhandel Noord-Holland geeft belangrijke inzichten voor provincie, regio's en gemeenten over het functioneren van de bestaande structuur en positieve of negatieve uitbreidingsruimte in de toekomst.

16.j Arbeidsmarkt en onderwijs: Social return beleid herijking 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)

De provincie Noord-Holland maakt bij de inkoop van diensten en werken afspraken met contractpartners om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt meer kans te geven op werk(ervaring): social return. Het 'Advies herijking social return beleid 2023' geeft inzicht in de wijze waarop het social return beleid kan worden aangescherpt.

16.k **Arbeidsmarkt: Uitvoeringsregeling subsidie versterking en verduurzaming van regionale techniek en technologiecampussen Noord-Holland 2023 (C-agenda commissie 18-09-2023)**

De provincie stelt 900.000 euro subsidie beschikbaar voor de versterking en verduurzaming van regionale techniek en technologiecampussen Noord-Holland. Campussen zijn belangrijk voor een duurzame en veerkrachtige Noord-Hollandse arbeidsmarkt.

16.l **Circulaire economie: Wijziging Uitvoeringsregeling subsidie kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland 2020 en vaststelling subsidieplafond 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De subsidie 'kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland 2020' is bedoeld voor activiteiten die laten zien wat het nut, de noodzaak en de kansen zijn van een circulaire economie. De regeling is aangepast om deze beter uitvoerbaar te maken. Tevens is besloten om in 2023 wederom €25.000 beschikbaar te stellen voor initiatieven die passen binnen de regeling.

17 **C-agenda: ICT en Data, IPO bestuur**

17.a **Datacenter: Woo-besluit datacenters 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Woo kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Woo is te vinden op www.noord-holland.nl/woo.

17.b.1 **IPO: Terugkoppeling gesprek IPO-bestuur 10 maart Rapport Naar meer slagvaardigheid 28 maart 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

Brief van 28 maart 2023 waarin kort wordt teruggekoppeld hoe IPO-bestuur wil omgaan met de aanbevelingen en scenario's uit het AEF rapport. Deze brief is opnieuw verspreid naar de nieuwe AV-leden conform afspraak gemaakt in AV-vergadering van 27 juni 2023.

17.b.2 **IPO: IPO AV-vergaderstukken 27 juni 2023 (indien u opmerkingen mee wilt geven aan de AV leden mw. Koning-Hoeve en dhr. Valk kunt u dat doen voor vrijdag 23 juni a.s.; C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

17.b.3 **IPO: Conceptverslag Algemene Vergadering 27 juni en voorstel 'Naar meer Slagvaardigheid' (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

17.c **IPO: ingekomen brief over kieskompas (c-agenda Bestuur 18-09-2023)**

17.d **Digitale infrastructuur: Brief digitale infrastructuur (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

17.e **Data: Voornemen partnerschap DataScience Alkmaar (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)**

We zijn voornemens om als provincie voor de komende drie jaar een strategisch partnerschap aan te gaan met het platform DataScience Alkmaar. In eerste instantie zal de samenwerking zich richten op de opgave Energietransitie. Echter de aard en de agenda van dit kennisnetwerk biedt ook zeker kansen voor meer datagedreven werken aan het brede palet aan maatschappelijke opgaven waar we als provincie voor staan en dan met name de samenhang daartussen.

Technische vragen Interim-Statencommissie						
nr	Partij en indiener	Punt	Gedeputeerde	Onderwerp	Vraag	Antwoord
1	D66	5 a.	Rommel	Tweede begrotingswijziging 2023	In de tweede begrotingswijziging zit een verwerking van de kaderbrief ten aanzien van dividend. In de kaderbrief wordt genoemd dat we vanaf 2024 2 miljoen minder aan dividend binnenhalen. In de begrotingswijziging wordt er over 23 €400.000 extra dividend opgenomen. Kan er een verklaring worden gegeven waarom er met minder rekening gehouden wordt komend jaar en dit jaar er juist meer dividend binnenkomt?	Het lagere dividend in 2024 kan worden verklaard door de aframing van € 2 miljoen bij Alliander vanwege de sterk gestegen (energie)kosten. De hogere opbrengst in 2023 kan worden verklaard door incidentele dividendbaten bij de RON en het Life Science Fund Amsterdam.
2	PvdD	4a	Rommel	Eindrapport Circulaire economie Noord-Holland Randstedelijke Rekenkamer	Aanbeveling 4 van de Randstedelijke Rekenkamer luidt als volgt: “Vraag GS om het beleidsinstrument onderwijs toe te voegen aan het circulaire-economiebeleid ten einde de bekendheid met, kennis over, en draagvlak voor circulaire economie te vergroten.” Daarop antwoordt GS dat onderwijs momenteel inderdaad niet is opgenomen in de Actieagenda maar dat: “Toch wordt hier op kleine schaal wel op ingezet, zoals het programma 'Baas van de provincie' (gastlessen op bepaalde thema's op scholen), ad hoc verzoeken voor gastcolleges en de contacten die met kennisinstellingen zijn gelegd.”	1. - In de Actieagenda Circulaire economie wordt hier niet specifiek op ingezet, dus ook niet op bepaalde onderwijsniveaus. Het genoemde voorbeeld van ‘Baas van de provincie’ is vooral gericht op groepen uit het middelbaar onderwijs. In ons arbeidsmarktbeleid wordt vooral ingezet op beroepsonderwijs en dan vooral (duurzame) techniek. Via ons arbeidsmarktbeleid werken we samen met o.a. provincie Flevoland die wel specifiek voor circulaire economie en gericht op beroepsonderwijs een programma heeft ontwikkeld.

					- Op welke onderwijsniveaus wordt hier precies door GS gedoeld? - Wat wordt er bedoeld met kleine schaal? Kunt u een indicatie geven van bijvoorbeeld een aantal keer per jaar? - Is er een overzicht mogelijk van de instellingen waarmee wordt samengewerkt? - Hoe wordt het onder de aandacht gebracht in de omgeving dat de mogelijkheid tot ad hoc gastcolleges op verzoek er is voor scholen?	- Kleine schaal betekent hier ongeveer 2 á 3 keer per jaar. - Begin 2023 is er een project gestart gericht op het verbinden van het onderwijs en het MKB. In het project 'Werkplaats Circulair Ondernemen' werken we o.a. samen met de Hogeschool van Amsterdam, InHolland, en ROC Amsterdam. Mbo-, hbo- en wo-studenten worden aan ondernemers in Noord-Holland gekoppeld om samen te werken aan circulaire praktijkvraagstukken. Daarnaast is de provincie partner van het consortium CIRCOLLAB dat zich richt op praktijkgericht onderzoek en kennisontwikkeling op het gebied van circulaire economie. In dit consortium wordt samengewerkt met Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool Windesheim en de Amsterdamse Hogeschool voor Kunsten. - Dit wordt onder de aandacht gebracht via het Scholierenprogramma Baas van Noord-Holland
3	PvdD	4a	Rommel	Eindrapport Circulaire economie Noord-Holland Randstedelijke Rekenkamer	Op dit moment ligt er een nieuwe concept begroting voor ons klaar. Binnenkort zal deze worden vastgesteld. - Waren de constateringen en adviezen (of een deel ervan) van de RRK al bekend bij u voordat de concept begroting werd gepubliceerd?	2. - De voorbereidingen voor de conceptbegroting liepen al enige tijd voor de adviezen van de Randstedelijke Rekenkamer bekend werden. - De adviezen en constateringen zijn niet gemeten langs de begroting. In het Coalitieakkoord is er voor gekozen om het budget voor circulaire economie

					- Zijn de adviezen en constateringen al gemeten langs de nieuwe begroting of in overweging genomen?	structureel te maken en per jaar €250.000 euro extra beschikbaar te stellen.
4	PvdD	4a	Rommel	Eindrapport Circulaire economie Noord-Holland Randstedelijke Rekenkamer	Aanbeveling 3 van de het rapport luidt: Draag GS op om bij het formuleren van nieuw beleid voor andere beleidsvelden dan circulaire economie (bijvoorbeeld voor Wonen of de Energietransitie) aandacht te (blijven) besteden aan: a. De raakvlakken met de circulaire transitie, en b. Het toelichten van de mogelijke impact van de gemaakte beleidskeuzes voor de circulaire transitie, andere (transitie)opgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners. GS geeft in haar reactie aan zich hier in te kunnen vinden en het advies over te nemen. - Welke monitoringssystemen zal GS gaan gebruiken om de impact van beleidskeuzes te meten? - Welke beleidsvelden worden meegenomen als zijnde raakvlakken van de circulaire transitie?	3. - We monitoren de impact van het circulaire beleid in de PCER (Provinciale Circulaire Economie Rapportage) en de algmene ontwikkeling van brede welvaart in de Brede Basis Monitor. In april 2023 is de eerste provinciale circulaire econonomie rapportage aan PS aangeboden. De rapportage zal iedere twee jaar worden opgesteld. - In de Actieagenda Circulaire Economie zijn de raakvlakken en samenhang met andere provinciale opgaves omschreven. In principe stellen we ons bij elk nieuw beleid de vraag stellen wat de impact ervan is op de circulaire transitie. Meest duidelijke opgaves waar we impact verwachten zijn: het algemene economisch beleid, het beleid voor energietransitie, het beleid voor ruimtelijke ordening en verstedelijking, voor mobiliteit,voor inkoop en voor de provinciale infrastructuur.
5	PvdD	5a.	Rommel	Tweede begrotingswijziging 2023	De verwachte uitgaven uit de reserve Waterrecreatie wordt met € 2,2 miljoen verhoogd op basis van het geactualiseerde Bestedingsplan 2023.	a. Zie Visie Waterrecreatie 2030. b. Voor de Subsidie-UVR: Uitvoeringsregeling subsidie waterrecreatie uitbreiden vaarnetwerk

					a. Het geldt gaat o.a. naar Aquapunctuurpunten en meekoppelkansen. Wat houdt dit precies in en wat wordt gezien als meekoppelkans? b. Nog te beschikken Subsidies UVR-en uit subsidieplafond 2022, € 747.000: wat houdt dit precies in en om welke projecten gaat het? c. Diverse Innovatieprojecten, € 356.000: wat houdt dit precies in en om welke projecten gaat het? d. Wordt er op enige wijze geld besteed aan hengeljacht ("sportvisserij"), via bijvoorbeeld aanleg van speciale steigers en het financieren in van bepaalde projecten? Deze vraag geldt voor alle programma's.	voor de kleinere pleziervaart Noord-Holland zijn 2 aanvragen uit 2022 beschikt aan het begin van 2023. Voor de Waterrecreatie Reserve geldt: dat wat er niet beschikt/uitgegeven wordt in de reserve blijft en vanwege het beschikken in het opvolgende jaar dan de kasraming 2023 hierop aangepast wordt. Het gaat hierbij om: Doorvaarbare vaarroute Noord-Scharwoude en Noordwesthoek Sint Pancras. c. In de 'Visie op waterrecreatie in Noord-Holland 2030' wordt het versterken van de Innovatiekracht in de waterrecreatiesector als een opgave gezien. Denk hierbij aan het verrichten van research en development om te komen tot nieuwe methoden voor de beheersing van de overlast van waterplanten; het verrichten van research en development om te komen tot een oplossing voor het saneren en recyclen van oude (polyester) pleziervaartuigen; het realiseren van de bediening op afstand van sluizen of bruggen; het realiseren van een overtoom of overhaal voor pleziervaartuigen. Het gaat hier om een haalbaarheidsonderzoek provinciaal digitaal vaarvignet, een opdracht bijdrage waterrecreatie aan regionale economie, onderzoek circulair gebruik wrakken.

						d. Op de Lijst buiten Uitvoering staan onder Programma 3 Ruimte en Water: • 3.5.3 Sportvisserij Midwest Nederland, pilotproject loodvrij vissen € 47.500 • 3.5.3 Amsterdamse Hengelsportvereniging , pilotproject loodvrij vissen € 12.500
6	PvdD	5a.	Rommel	Tweede begrotingswijziging 2023	Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling. "Rijkswaterstaat, Betonning IJsselmeer t.b.v. afbakening waterplanten. Toelichting: het uitvoeren van de afspraken over de aanpak van de waterplantenproblematiek in het zuidelijke deel van het IJsselmeergebied." Op welke manier wordt bij de besteding van het geld maximaal ingezet op ook ecologische versterking?	Dit geld is voor het aanschaffen van boeien door Rijkswaterstaat uit waterrecreatie budget zodat van Hoorn tot Marken het gebied met waterplanten langs de kust gemarkeerd wordt. Boten zullen daardoor niet in de waterplanten terecht komen en deze dus niet beschadigen.
7	PvdD	5a.	Rommel	Tweede begrotingswijziging 2023	Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling. Voor Sportvisserij Midwest Nederland, pilotproject loodvrij vissen is 47.500 euro gereserveerd. Is dit bedrag contractueel vastgelegd en inmiddels al uitgegeven? Dezelfde vraag geldt voor het bedrag voor de Amsterdamse Hengelsportvereniging (12.500 euro).	Beide bedragen zijn al toegezegd door middel van beschikkingen, omdat ze voldoen aan de criteria voor subsidieverlening.
8	VOLT	5a.	Rommel	Tweede begrotingswijziging 2023	Wat wordt bedoeld met de capaciteitskosten programma 6 Economie, cultuur en welzijn: financiele ontwikkeing?	Capaciteitskosten is de verzamelterm voor alle kosten die de provincie maakt voor de inzet van personeel, huisvestingskosten, werkplekken etc. Niet al deze kosten zijn exact te relateren aan een van de specifieke programma's en beleidsdoelen in

						de begroting. Deze kosten worden daarom op basis van een inschatting vooraf verdeeld over de verschillende begrotingsprogramma's. Tussentijds vinden, via begrotingswijzigingen, aanpassingen plaats in de verdeling van deze kosten. De mutatie waarop deze vraag betrekking heeft is een voorbeeld van zo'n aanpassing; op basis van een aangepaste verdeelsleutel verandert ook de verdeling van de totale capaciteitskosten over de verschillende begrotingsprogramma's.
9						
10						
11						
12						
13						
14						
15						
16						
17						

Schriftelijke beantwoording vraag SP bij agendapunt 4a rapport circulaire economie

Naar aanleiding van de behandeling van het RRK-rapport CE NH afgelopen maandag in de commissie Bestuur, stond nog een vraag van duocommissielid Kes (SP) open inzake circulair inkopen, specifiek i.r.t. tot GWW.

Gedeputeerde Esther Rommel is verantwoordelijk voor de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025. In de Actieagenda zijn naast de doelen gericht op het stimuleren van circulair ondernemerschap en het verminderen van het grondstofgebruik ook doelen vanuit de eigen organisatie opgenomen. Door circulair in te kopen en aan te besteden en door in te zetten op de circulaire realisatie, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur draagt de provincie bij aan het versnellen van de transitie.

Het inkoopbeleid valt onder de verantwoordelijkheid van de portefeuille van de Commissaris van de Koning Van Dijk. Het inkoopbeleid geeft invulling aan een aantal duurzaamheidsthema's waarmee er met de inkoopkracht impact kan worden gemaakt. Naast circulair inkopen zijn ook klimaatneutraal inkopen (beperken CO2-uitstoot bijvoorbeeld), ethisch en sociaal inkopen thema's in het inkoopbeleid. Het inkoopbeleid geldt voor alle producten, diensten en werken die er worden ingekocht door de provincie.

Het programma Duurzame Infrastructuur valt onder de verantwoordelijkheid van de portefeuille van gedeputeerde Olthof. Vanuit het programma Duurzame Infrastructuur wordt onder andere gewerkt aan de doelen op het gebied van circulaire infrastructuur en wordt hierop gemonitord. Zo wordt actief gestuurd op materialen waar veel winst op circulariteit valt te halen, zoals bijvoorbeeld asfalt en beton. Dit wordt onder andere gedaan door het toepassen van andere werkmethodes zoals IFD (Industrieel, Flexibel en Demontabel bouwen), het actief stimuleren van hergebruik materialen en door bij de inkoop specifieke circulaire inkoop eisen te stellen. De inzet sluit aan bij het algemene inkoopbeleid. In het RRK-rapport is ten aanzien van aanbestedingen op het gebied van GWW opgenomen dat Zuid-Holland hierin achterblijft. Noord-Holland loopt met betrekking tot de monitoring van circulariteit bij GWW voorop.

Schriftelijke beantwoording vragen D66 punt 5a 2e begrotingswijziging

Gedeputeerde Beemsterboer heeft aangegeven een tweetal vragen schriftelijk te beantwoorden:

Vraag over de Flexibele schil wonen; Leidt de wijziging in de manier van organisatie (wij zelf ipv via de MRA) waardoor in 2023 ook minder wordt uitgegeven, niet tot vertraging in de daadwerkelijke aanpak van de woningbouwopgave?
Antwoord; Nee, dit leidt niet tot vertraging, aangezien we de aanvragen voor de flexibele schil die al bij ons bekend waren, hebben kunnen honoreren/beoordelen in voorbereiding op formele indiening via het subsidieloket. Onze lijn dit jaar i.r.t. de flexibele schilgelden is richting gemeenten geweest:

- Ze kunnen bij ons via de oude werkwijze aankloppen, wat na gesprekken tot een principeakkoord leidt.
- Op basis daarvan kunnen gemeenten zodra de nieuwe regeling vanuit de provincie van kracht is, de aanvraag formaliseren en indienen.
- Bij de nieuwe aanvraag en indiening wordt dan nagegaan wat er vanuit het Kernteam Versnelling geadviseerd is aan de gemeente.

Vraag (van D66) over de aanschaf van ICT middelen (850.000) . Waarom wordt dit nu in de 2de BW opgevoerd en niet in de begroting? Waarom activeren we niet?
Antwoord; deze uitgaven hadden we wel voorzien maar ze bleken eerder nodig dan we hadden verwacht. Daarom vindt u dit niet in de begroting 2024 terug maar als begrotingswijziging in de begroting 2023.

Investeringen onder 500.000 activeren we niet. Deze grens is bepaald door PS in de financiële verordening. We kijken dus niet naar het totaalbedrag (van alle beeldschermen, ipads, smartphones en laptops samen) maar naar de investering per item. Geen van deze items kost op zichzelf meer dan 500.000.

Verslag concept

Interim-Statencommissie

Datum	:	18 september 2023
Commissievoorzitter (plv.)	:	Dhr. P. Teeuwen
Commissiegriffier	:	Mevr. J. Faber
Telefoonnummer/e-mail	:	jesca.faber@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter		Statenlid P. Teeuwen
Commissiegriffier		Mw. J. Faber
Leden van de commissie	BBB	dhr. M. Becker, dhr. V. Valk
	GL	Statenlid A. Gielen, P. Korzelius
	VVD	mw. Poot (digitaal)
	D66	mw. L. Berkvens, dhr. S. Mülder
	PvdA	mw. M. Ten Ham, mw. F. Oulad Hadj
	PVV	mw. I. Bezaan
	SP	mw. R. Alberts, dhr. J. Kes
	CDA	dhr. D. Heijnen, mw. R. Engels
	JA21	mw. K. Uiterwijk, dhr. I Mantel
	PvdD	Statenlid J. Hollebeek, E. Jorna
	ChristenUnie	dhr. M. Klein
	Volt	Statenlid M. De Weerdt, B. Van den Bogaerde
	50PLUS	dhr. H. Stulemeijer
	FvD	dhr. R. Dekker, mw. R. de Knegt
College van GS		dhr. J. Beemsterboer, dhr. Van Dijk en mw. Rommel
Afwezig		
Notulist		Notuleerservice Nederland/dhr. J. Goring

Agenda

0. Technische briefing Eindrapport Circulaire Economie NH Randstedelijke Rekenkamer
1. Opening en mededelingen
2. Inspreekhalfuur
3 Vaststelling van de agenda, verslag van de vorige vergadering, moties en toezeggingenlijsten en C-agenda

	4	A-agenda (economie, arbeidsmarkt en onderwijs, havens, circulaire economie
	4.a	Circulaire economie NH Randstedelijke Rekenkamer
	5	A-agenda Financiën (P&C, subsidies, grondzaken)
	5.a	Financiën: Tweede begrotingswijziging 2023 (A-agenda alle commissies)
	6	Rondvraag Commissaris van de Koning Van Dijk
	7	Rondvraag gedeputeerde Olthof
	8	Rondvraag gedeputeerde Beemsterboer
	9	A-agenda Recreatie (recreatie & toerisme en recreatieschappen)
	9.a	Recreatie Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024 (A-agenda commissie n.t.b.)
	10	B-agenda Financiën (P&C, subsidies)
	10.a	Financiën: Beeldvormende notitie indexatiebeleid
	11	Rondvraag gedeputeerde Rommel
	12	Sluiting

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de vergadering om *14.00 uur* en heet alle aanwezigen welkom, zowel in de Statenzaal als thuis. Hij stelt vast dat er voldoende quorum is en meldt dat er geen afmeldingen zijn ontvangen. Er zijn ook geen insprekers. Van D66 is er één rondvraag binnengekomen betreffende de Pride Amsterdam. Vanuit de commissie zijn er geen mededelingen.

2. Inspreekhalfuur

Er zijn geen insprekers.

3 Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering, moties- en toezeggingenlijsten en C-agenda

Mevrouw **Alberts** (SP) gaat in op de afdoening van moties 233 en 147. Zij zegt dat de afdoening niet vermeldt wat er gedaan is met de moties. Daarnaast worden moties normaal gesproken vermeld op de B-lijst en niet op de huidige wijze als onderdeel van het vaststellen van de agenda. Bovendien heeft zij de in de afdoening vermelde brief niet ontvangen.

De **voorzitter** zegt dat de brief, volgens de griffie, wel is verstuurd. Hij zegt tevens dat de moties geagendeerd zullen worden voor de volgende vergadering.

Mevrouw **Alberts** (SP) gaat accoord met deze oplossing en concludeert dat de moties dus niet als afgedaan kunnen worden beschouwd. Zij wijst op het risico van foute conclusies door de huidige van samenstelling van dit agendapunt.

De **voorzitter** constateert dat de commissie accoord gaat met de vermelde verslagen.

4. A-Agenda Economie (economie, arbeidsmarkt en onderwijs, havens, circulaire economie)

4.a Circulaire economie: Eindrapport Circulaire Economie NH Randstedelijke Rekenkamer

Eerste termijn PS

Statenlid **Gielen** (GL) stelt dat de klimaatcrisis is voortgebracht door het huidige economische systeem dat gebaseerd is op groei. De crisis moet gestopt worden door een ander economisch systeem en zij beschouwt circulaire economie als onderdeel van de oplossing. Namens GroenLinks omarmt het statenlid de aanbevelingen uit het rapport. Het statenlid staat stil bij het pleidooi om circulariteit als breed uitgangspunt in de organisatie te integreren en vraagt waar de gedeputeerde kansen ziet voor de verdere integratie en benadrukken van de urgentie daarvan. Graag verneemt het statenlid of de gedeputeerde al een beeld heeft van de eerste indrukken die de vorig jaar aangestelde circulair ambassadeur heeft opgedaan. De Rekenkamer pleit voor afbouw van de lineaire economie. Het statenlid vraagt of de gedeputeerde die opvatting ook deelt en bereid is om maatregelen in die richting op te nemen in de actualisatie van de Actie-agenda.
Tot slot vraagt het statenlid of de gedeputeerde bereid is om het principe van de 'brede welvaart' mee te nemen in het economisch beleid.

Mevrouw **Oulad Hadj** (PvdA) vraagt of GS de aanbevelingen uit het rapport overneemt. Daarbij doelt zij in het bijzonder op de aanbeveling 1.f.
Indien GS bepaalde aanbevelingen niet overneemt, verneemt zij graag de reden daarvoor.

Statenlid **De Weerdt** (Volt) zegt dat Volt wil dat de provincie reeds in 2040 klimaatneutraal en circulair is. Dit in tegenstelling tot de provincie die dat doel in 2050 wil behalen. Het lid pleit daarom voor versnelling van de provinciale aanpak en vindt dat de provincie haar rol te klein maakt. De provincie kan o.a. beprijzen, reguleren en stimuleren. Het lid stelt een aantal vragen. .
1. Staat GS ervoor open om met PS de Actie-agenda te evalueren en daarna te actualiseren?
2. Is GS bereid om in de Actie-agenda expliciet te maken wat andere overheden, de private sector en het maatschappelijk middenveld van haar mogen verwachten om de circulaire doelen te halen?
3. De provincie kan beprijzen, reguleren en stimuleren. Welke instrumenten sluiten GS en andere partijen bij voorbaat al uit?

De heer **Klein** (ChristenUnie) zegt dat onze welvaart gebaseerd is op uitbuiting van de aarde. Om goed met de schepping om te gaan moet de economie vormgegeven worden binnen de grenzen van de aarde. Hij vindt het goed dat de Rekenkamer pleit voor afbouw van de lineaire economie. Het meer integreren in de provinciale organisatie kwam al aan de orde in het initiatiefvoorstel – 'Noord-Holland Impact'- dat de ChristenUnie en de PvdD hebben ingediend. De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt aan GS hoe het komt dat dit voorstel niet in het rapport terecht is gekomen. Ten aanzien van het initiatiefvoorstel wil hij ook weten wat er tot nu toe van terecht is gekomen en wat een plek kan krijgen in de nieuwe Actie-agenda. De aanbevelingen uit het Rekenkamerrapport worden door de ChristenUnie onderschreven. De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt om het rapport en de nieuwe bestuursperiode als aanleiding te beschouwen om op korte termijn het beleid te herzien en de versnelling, conform het advies van de Rekenkamer, te realiseren.

Mevrouw **Berkvens** (D66) ziet circulaire economie als enige weg om de provincie leefbaar te houden in de toekomst. Zij vraagt hoe GS ervoor gaat zorgen dat er meer tijd en aandacht binnen de provinciale organisatie komt voor circulariteit. Van GS vraagt zij ook de toezegging dat snel uitvoering wordt gegeven aan aanbeveling no.4 als aanvulling op het staande beleid.

Statenlid **Jorna** (PvdD) stelt een aantal vragen. Zij wil weten welke maatregelen GS neemt om de transitie te versnellen en wanneer PS die gepresenteerd krijgt. Wanneer presenteert GS maatregelen om de lineaire economie af te bouwen?
Is GS bereid ook meer regulerende instrumenten via het VTH-proces in te zetten of te verkennen of hebben zij daar hulp bij nodig middels een motie? Zou de gedeputeerde, in navolging van Zuid-Holland, meer fte's willen inzetten voor circulariteit? Welke opties ziet GS om het circulaire denken te integreren binnen de hele organisatie en te koppelen aan de verschillende transities? Zou GS jaarlijks i.p.v. tweejaarlijks willen rapporteren over de circulaire economietransitie? Hoe gaat GS de adviezen concreet invullen?
Tegen Volt zegt het statenlid dat stimuleren als instrument de voorkeur heeft van PvdD, 'maar alleen daarmee gaan we het niet redden'. Voorts is het statenlid benieuwd naar de stand van zaken rond het gezamenlijke voorstel met ChristenUnie: Noord-Holland Impact.

De heer **Kes** (SP) beschouwt circulariteit als een Rijkstaak. Daar is de afgelopen tien jaar weinig beweging in geweest en het is goed dat de provincie daarin haar rol pakt. Hij vraagt aandacht voor het inkoopbeleid binnen de GWW-sector omdat daar qua circulariteit veel winst valt te behalen.
Dat het economisch belang én het belang van circulaire economie bij één gedeputeerde is ondergebracht, vindt hij onwenselijk. Hij ziet liever dat GS integraal verantwoordelijk is voor circulaire economie en wil daarmee voorkomen dat één gedeputeerde moet kiezen tussen economisch belang en circulair belang. Graag hoort hij een reactie van de gedeputeerde hierop.
Tot slot verklaart hij dat duurzaamheid voor iedereen toegankelijk moet zijn: iedereen moet hierin meegenomen worden.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) vindt de ambities van circulair beleid onrealistisch. De oproep om de beleidsinzet te intensiveren beschouwt zij als zorgwekkend. Meer dwingende instrumenten inzetten kwalificeert zij als onverstandig. Zij vindt het een zeer slechte zaak om het beleidsinstrument onderwijs toe te voegen aan het circulaire economiebeleid. Zij wil weten of de gedeputeerde het met haar eens is dat kinderen moeten leren óm zelfstandig te denken en niet wát ze moeten denken. Zij ziet graag een minder alarmistische blik op de circulaire transitie en vraagt aan de gedeputeerde om de negatieve effecten daarvan zo gedetailleerd mogelijk in kaart te brengen. Ten aanzien van aanbeveling 1.f vraagt zij om een onafhankelijke analyse van kosten en baten van de circulaire economie in Noord-Holland.

De heer **Dekker** (FvD) ziet de noodzaak van de circulaire economie niet in. Hij vraagt aan de gedeputeerde welk percentage circulariteit heden wordt gehaald. In plaats van meer te doen, zou hij de plannen neerwaarts bijstellen. Hij vraagt of de gedeputeerde deze mogelijkheid ook ziet.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt of we langdurig door kunnen gaan met een lineaire economie.

De heer **Dekker** (FvD) zegt dat het onderscheid tussen lineair en circulair luchtfietserij is. Hij benadrukt dat FvD niet tegen circulaire economie is. Circulariteit op het niveau van de aarde vindt hij realistischer dan op het niveau van Noord-Holland. Hij verwijst nogmaals naar zijn pleidooi om de doelstellingen te verlagen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) wil weten of de heer **Dekker** (FvD) onderschrijft dat circulariteit op wereldschaal gerealiseerd moet worden omdat we niet meer uit de aarde kunnen halen dan wat zij geeft. Daarbij hoort dat de provincie de economie bijstuurt.

De heer **Dekker** (FvD) zegt dat eigenlijk alle fysische en natuurlijke processen op het niveau van de aarde al circulair zijn. Circulariteit is de basis van het aardse bestaan.

De heer **Becker** (BBB) is er blij mee dat de economie en circulaire economie bij één gedeputeerde is ondergebracht, want ambitie voor circulaire economie moet er zijn maar het moet wel haalbaar en betaalbaar zijn.

Mevrouw **Engels** (CDA) wil weten of GS aan PS gaat voorstellen om het beleid te herzien naar aanleiding van dit rapport. Zij verwijst naar een onderzoek van Ecorys, dat beschrijft hoe de provincie regulerende instrumenten kan inzetten om het Noordzee Kanaalgebied optimaal te benutten voor de circulaire economie.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) vraagt of het CDA voorstander is van het inzetten van dwingende instrumenten.

Mevrouw **Engels** (CDA) zegt ervoor te willen zorgen dat er een circulaire economie is in 2050 en te willen bekijken wat daarvoor nodig is. Daarom wil zij weten wat GS doet en welke middelen zij inzetten om dat doel te halen.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) wil graag antwoord op haar vraag.

Mevrouw **Engels** (CDA) zegt dat indien nodig, regulerende instrumenten moeten worden ingezet. Dat is niet anders dan wat er nu al gebeurt.

Statenlid **De Weerdt** (Volt) vraagt of het CDA een instrument (beprijzen, reguleren stimuleren) bij voorbaat uitsluit.

Mevrouw **Engels** (CDA) zegt niks uit te sluiten.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) maakt zich zorgen over de dwang en drang en is daar geen voorstander van. Zij stelt dat het meenemen in andere beleidsvelden als wonen of de energietransitie ertoe gaat leiden dat het moeilijker wordt om de daarin gestelde doelen te halen. Zij is kritisch over het beleidsinstrument onderwijs en vindt dat kinderen op school moeten leren rekenen en lezen en geen denkbeelden opgedrongen moeten krijgen. Zij verklaart niet content te zijn met de aanbevelingen. Onder de voorwaarde dat het in vrijheid, redelijkheid en op een betaalbare wijze gebeurt, is JA21 niet tegen de circulaire economie. Tot slot zegt zij dat Noord-Holland niet de illusie moet hebben dat de wereld gered is indien de provincie in 2050 circulair is.

De heer **De Weerdt** (Volt) vraagt of mevrouw **Uiterwijk** (JA21) het met hem eens is dat een vrije markt automatisch leidt tot een circulaire economie.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) antwoordt bevestigend. Zij ziet grote bereidwilligheid bij bedrijven om te innoveren. Dat gebeurt echter niet in het tempo dat de provincie en de opstellers van het rapport graag zien.

De heer **De Weerdt** (Volt) vraagt wat de rol van de overheid is als blijkt dat de stap naar circulaire economie toch niet gemaakt wordt.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) zou dit geen ramp vinden en zegt dat een overheid faciliterend moet zijn. Dwangmaatregelen sluit zij uit, ook in de toekomst.

Mevrouw **Poot** (VVD) meldt dat de VVD de aanbevelingen uit het rapport overneemt. Zij stelt drie vragen.
1. Reactie van de gedeputeerde op de constatering dat het een uitdaging blijft om tijd en aandacht voor circulaire economie door de hele provinciale organisatie te krijgen én te houden.
2. Zijn de doelen haalbaar en zo ja: wat kan de provincie nog meer doen om de doelen haalbaar te krijgen en te versnellen?
3. Zijn er maatregelen uit andere provincies die Noord-Holland zou kunnen overnemen?

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 13.50 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 13.55 uur.*

Eerste termijn GS

Gedeputeerde **Rommel** zegt ernaar te streven om ontwikkelingen die met elkaar samenhangen ook in totale samenhang te bespreken. Daarom oppert zij het idee om de evaluatie van de uitvoeringsagenda van de lineaire economie mee te nemen in de herijking van de circulaire economie. Zij ziet, reagerend op de heer Kes, voordelen in de combinatie van de twee portefeuilles. Deze worden juist integraal behandeld. Circulariteit speelt namelijk niet alleen binnen de economie. Zo is er o.a. circulariteit in de woningbouw en circulariteit in de mobiliteit. Circulariteit komt terug in alle programma's en daar zijn de nodige fte's aan gekoppeld.
De gedeputeerde stelt voor om een technische briefing te houden met de circulaire ambassadeur en zijn bevindingen aan te horen. Het initiatiefvoorstel van ChristenUnie en PvdD is niet herkend als vallend onder circulaire economie. Daarom is het niet meegenomen in het Rekenkameronderzoek. De gedeputeerde zegt toe om binnenkort met de stand van zaken rond het voorstel te komen.
Reagerend op de heer **Dekker** (FvD) zegt zij dat 4,5% van de bedrijven in Noord-Holland circulair zijn. Landelijk geldt dit voor 6% van de bedrijven. Alle aanbevelingen uit het rapport worden door GS overgenomen.
Ten aanzien van de instrumenten zegt zij dat daar onderzoek naar wordt gedaan.
In dit verband wijst zij op de afhankelijkheid van het Rijk en de EU.
Met betrekking tot het Noordzeekanaalgebied zegt de gedeputeerde dat er in de Novex-gebieden sprake is van een vestigingsbeleidsstrategie waarbij naar de instrumenten wordt gekeken. Daarnaast zijn de industrieterreinen zelf aangewezen als zijnde van provinciaal belang.
Met de OD wordt bekeken hoe om te gaan met de handhaving. Veel gestelde vragen van de commissie zullen worden meegenomen in de herijking en tussentijdse evaluatie.
Ten aanzien van het onderwijs meldt de gedeputeerde dat een samenwerking Amsterdam en InHolland gestart is met het project 'Werkplaats circulair'. Daarin worden MBO-, HBO- en WO-studenten aan MKB-ondernemers gekoppeld om samen te werken aan circulaire praktijkvraagstukken voor het MKB. Dit pilotproject zou de gedeputeerde graag willen continueren in 2024 en meenemen in de herijking van de Actie-agenda circulaire economie.

> Statenlid **De Weerdt** (Volt) vraagt of GS bereid is om bij het herijken van de Actie-agenda expliciet te maken wat het verwacht van de private sector en het maatschappelijk middenveld.

Mevrouw **Rommel** antwoordt dat de medewerking van alle partijen noodzakelijk is om succesvol te zijn.

Statenlid **De Weerdt** (Volt) vraagt of de gedeputeerde bij voorbaat instrumenten (beprijzen, reguleren of stimuleren) uitsluit.

Gedeputeerde **Rommel** herhaalt haar opmerking over het samen met het Rijk onderzoeken hoe instrumenten werken. Zij sluit geen enkel instrument bij voorbaat uit.

De **voorzitter** staat stil bij het voorstel van gedeputeerde **Rommel** om een technische briefing van de circulaire ambassadeur te organiseren en vraagt hoe de commissie daarop reageert.

Statenlid **Gielen** (GL) doet de suggestie om de briefing te combineren met een werkbezoek.

De **voorzitter** constateert dat een overgrote meerderheid van de commissie positief reageert op de suggestie van statenlid **Gielen** (GL).

Tweede termijn commissie

De heer **Kes** (SP) wil weten of hij een vraag over het inkoopbeleid van de GWW-sector aan gedeputeerde **Rommel** of aan gedeputeerde **Olthof** moet stellen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt wanneer GS PS zal informeren over de punten in aanbeveling no.1. Voorts vraagt hij of de gedeputeerde het met hem eens is om de Actie-agenda vóór 2025 te herzien en zo neen: wil zij de voorbereidingen starten in 2024 zodat de Actie-agenda herzien is in januari 2025 of wil zij pas in 2025 daaraan werken? Tot slot vraagt hij wanneer de rapportage van de voortgang van het initiatiefvoorstel verwacht mag worden.

Statenlid **Gielen** (GL) vraagt of er een herziening van de uitvoeringsagenda economie komt. Dat biedt volgens het statenlid namelijk de gelegenheid om het 'goed sociaal fundament voor iedereen' en de maatregelen voor de afbouw van de lineaire daarin mee te nemen.

De heer **Dekker** (FvD) constateert dat GS alle aanbevelingen overneemt en stelt voor om dit agendapunt als hamerstuk te agenderen voor de PS-vergadering.

Mevrouw **Poot** (VVD) vraagt of er activiteiten binnen andere provincies zijn die de gedeputeerde zou willen overnemen. Zij is ook van mening dat dit agendapunt als hamerstuk geagendeerd mag worden.

Tweede termijn GS

In antwoord op de vraag over circulariteit van de GWW-sector zegt gedeputeerde **Rommel** dat het beleidsdeel in haar portefeuille zit. Het technische of inhoudelijke deel valt onder gedeputeerde **Olthof.**

De heer **Kes** (SP) vraagt of het inkoopbeleid, zoals dat meegegeven wordt in contracten in de GWW-sector, onder gedeputeerde **Rommel** valt.

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat het inkoopbeleid valt onder de CDK.

De heer **Kes** (SP) vraagt of hij schriftelijk uitgelegd kan krijgen hoe de verhoudingen precies liggen.

Gedeputeerde **Rommel** zegt dat dit mogelijk is. Tegen de heer **Klein** (ChristenUnie) zegt zij dat de herijking start in 2024. De rapportage over het initiatiefvoorstel wil zij binnen twee maanden uitbrengen.
De gedeputeerde beaamt dat het uitvoeringsprogramma economie wordt geactualiseerd.

Statenlid **Gielen** (GL) vraagt wanneer de uitvoeringsagenda economie geactualiseerd wordt.

Gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat de start is gepland voor eind dit jaar/begin volgend jaar. Zij heeft de intentie om de afbouw van de lineaire economie onderdeel te laten zijn van de actualisatie. Dit geldt ook voor de goede voorbeelden afkomstig uit andere provincies. Over de brede welvaart zegt zij dat die meegenomen is in de uitvoeringsagenda voor de economie.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt wanneer de antwoorden op aanbeveling no.1 uit het rapport van de Rekenkamer verwacht mogen worden. Hij stelt teven ook voor om dit agendapunt te bespreken in de komende Statenvergadering.

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat zij de verlangde antwoorden meeneemt in de actualisatie.

De **voorzitter** concludeert dat dit agendapunt besproken zal worden in de Statenvergadering van 2 oktober a.s.

5. A-agenda Financiën (P&C, subsidies, grondzaken)

5.a Financiën: Tweede begrotingswijziging 2023

Eerste termijn commissie

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) wijst op het gebrek aan geld voor dierenwelzijn en vraagt aan GS hoe capaciteit gewaarborgd wordt om hier echt werk van te maken. Het statenlid kondigt aan dat de PvdD in PS met een voorstel komt om voor dit jaar geld vrij te maken voor dierenwelzijn. Daarbij rekent het statenlid op de al toegezegde steun hiervoor door JA21.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) verklaart dat 50PLUS accoord gaat met de begrotingswijziging. Hij begrijpt dat er 23,1 miljoen uit de algemene reserve komt en dat dit aanvaardbaar wordt geacht omdat de voorliggende wijzigingen veroorzaakt worden door incidentele mutaties.

De heer **Mülder** (D66) staat stil bij de flexibele schil bij woningbouw en wil bevestigd zien dat projecten niet stilstaan doordat kosten doorgeschoven worden naar het volgende jaar. Voorts wil hij uitleg over de 850.000 euro die extra aan ict-kosten voor het vervangen van materiaal is ingeboekt. Hij vraagt waarom dit niet via afschrijving is gegaan.

De heer **Kes** (SP) zegt dat de coalitie de tijd verdient om hun programma op poten te zetten en daar hoort deze begrotingswijziging bij.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) vermoedt dat er ergens in de tekst ‘rekening 2022’ in plaats van ‘rekening 2023’ had moeten staan. Zij vraagt hier een toelichting op.
Met betrekking tot de sterk fluctuerende rentelasten vraagt zij of daar beleid op wordt gemaakt. Daarbij memoreert zij aan haar eerdere vraag om een sessie over interne rekenrente. Hier wil zij meer informatie over. Dat geldt ook voor het in de tweede begrotingswijziging opnemen van de aanschaf

van ict-middelen. Zij is van mening dat dit in de begroting thuishoort omdat de kosten vooraf geraamd kunnen worden.

De heer **Valk** (BBB) staat stil bij de gevraagde ophoging van het investeringskrediet voor ict-hardware. Hij vraagt hoe het kan dat er na de offertes toch nog het bedrag van 260.000 euro bij komt. Ook wil hij weten of er nog meer onverwachte kosten worden verwacht. Hij is bezorgd over de hoeveelheid werk die Sisa met zich 'meeneemt' en vraagt aan GS om hier scherp op te letten.
Met betrekking tot Tata Steel wil hij weten: of de ambtenaren bij wijziging van Tata's plannen, de projectbesluiten steeds moeten aanpassen, of het bedrag van 397.000 euro voldoende is voor de ambtelijke inzet voor Groen Staal, of dit een vast afgesproken bedrag betreft of berekend wordt op basis van uren/factuur.

De **voorzitter** merkt op de laatste vraag van de heer **Valk** wellicht het beste in de commissie Leefomgeving gesteld kan worden. Hij wacht de reactie van GS hierop af.

Mevrouw **Poot** (VVD) wil weten of het voordelig saldo van 2,9 miljoen euro bij bereikbaarheid een eenmalige gebeurtenis betreft of het resultaat is van planningsoptimisme. Tevens wil zij weten of planningsoptimisme juist bij bereikbaarheid vaker voorkomt. Specifiek verneemt zij graag van de gedeputeerde Financiën hoe die aankijkt tegen planningsoptimisme bij het opstellen van een realistische begroting.

Statenlid **Korzelius** (GL) vindt dat de begrotingswijziging een goed beeld geeft van de situatie bij de provincie en gaat accoord met het voorstel.

De heer **Dekker** (FvD) vindt het zorgwekkend dat de groei van de uitgaven gefinancierd moet worden met onttrekkingen uit reserves. Hij wil weten of de gedeputeerde die zorg deelt en welke oplossing zij daarvoor heeft.

Eerste termijn GS

Gedeputeerde **Rommel** adviseert de PvdD om de inspanningen ten behoeve van dierenwelzijn te verrichten tijdens de begrotingsbehandeling. De beantwoording van vragen over ict laat zij over aan gedeputeerde **Beemsterboer**. De opmerking van mevrouw **Uiterwijk** (JA21) over de jaarrekeningen 2022 en 2023 was correct. Hier is dus sprake van een foutief jaartal.
Er wordt een besluit voorbereid over de rentelasten. Dat onderwerp komt dus nog terug. De BBB verwijst zij naar gedeputeerde **Olthof** voor de beantwoording van hun vraag over de gezonde leefomgeving. Dit geldt ook voor de vraag over de 2,9 miljoen euro die de VVD heeft gesteld.
Zij sluit af met de opmerking dat er zo realistisch mogelijk wordt begroot.

Gedeputeerde **Beemsterboer** zegt dat er sprake is van een budgetophoging van 0,3 miljoen euro voor een hardware-investering en hij vermoedt dat het gaat om de vervanging van laptops, waarvan aanvankelijk gedacht werd dat die nog niet aan vervanging toe waren. Indien dit toch anders in elkaar zit, komt hij daar schriftelijk op terug.

De heer **Mülder** (D66) vindt dat zijn vragen niet afdoende zijn beantwoord.

De **voorzitter** vraagt aan de heer **Mülder** (D66) of de vraag over woningbouw niet thuishoort in een andere commissie.

De heer **Mülder** (D66) zegt dat het onderwerp als bespreekpunt geagendeerd staat voor deze commissie. Daarnaast is de betreffende gedeputeerde aanwezig in de vergadering. Hij wil het onderwerp dus hier besproken hebben.

Gedeputeerde **Beemsterboer** stelt voor om de vraag schriftelijk te beantwoorden.

Tweede termijn commissie

De heer **Mülder** (D66) constateert dat het gegeven antwoord op zijn vraag over ict niet synchroon loopt met de tekst van de begrotingswijziging. In dit laatste document wordt namelijk gesproken over beeldschermen en Ipads terwijl de gedeputeerde spreekt over laptops. Hij vraagt of de zaken waar de 850.000 euro aan is uitgegeven planbaar waren of niet.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) zegt dat het negatief saldo van 500.000 euro vraagt om rentebeleid op korte termijn. Van de gedeputeerde wil zij weten wanneer zij beleid hiervoor af heeft. Zij sluit zich aan bij de vraag van de heer **Mülder** over de 850.000 euro en wil daarover geïnformeerd worden.

De heer **Klein** (ChristenUnie) plaatst de discussie over de aanschaf van beeldschermen in het kader van de eerder besproken circulaire economie. Hij zegt dat de provinciale organisatie qua circulariteit verkeerd bezig is als beeldschermen op deze wijze worden vervangen.

Tweede termijn GS

Gedeputeerde **Beemsterboer** verduidelijkt dat de door hem genoemde 300.000 euro betrekking had op laptops. De 850.000 euro betreft het versneld afschrijven van kleine apparatuur in kantoren. De kritische houding van de heer **Klein** begrijpt hij en belooft in de schriftelijke beantwoording in te gaan op de versnelde afschrijving.

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat zij ernaar streeft om nog dit jaar een besluit over de rente in GS in te brengen. PS wordt daarover geïnformeerd.

De **voorzitter** concludeert dat dit agendapunt als bespreekpunt in de PS-vergadering van 2 oktober a.s. zal worden behandeld.

6. Rondvraag Commissaris van de Koning **Van Dijk**

De heer **Mülder** (D66) vraagt waarom GS niet aanwezig was op de in augustus jl. gehouden Pride Amsterdam. Was het event niet belangrijk genoeg? Vindt GS dit event belangrijk en hoe verhoudt deze absentie zich tot het coalitie-accoord waarin de provincie zegt er alles aan te doen om een regenboogprovincie te zijn?

Commissaris **Van Dijk** zegt dat GS, na een geslaagde deelname aan de Pride van vorig jaar, het standpunt inneemt dat de Pride vooral geen feest voor bobo's is maar een feest voor de bewoners. Dit jaar was Gelderland de enige provincie die inging op de uitnodiging om mee te doen. Veel GS-leden, inclusief de commissaris, waren ten tijde van de Pride met vakantie. Gedeputeerde **Rommel**, die de Pride zou bezoeken, was helaas verhinderd. Er was dus sprake van een bijzondere samenloop van omstandigheden maar dat laat onverlet dat de provincie volgend jaar met hopelijk alle regenboogprovincies aanwezig zal zijn op de Pride.

De heer **Mülder** (D66) bedankt de commissaris voor de uitleg en vraagt welke gedeputeerde 'inclusie' in de portefeuille heeft.

Commissaris **Van Dijk** zegt dat inclusie belegd is bij alle gedeputeerden.

7. Rondvraag gedeputeerde Olthof

Er zijn geen rondvragen.

8. Rondvraag gedeputeerde **Beemsterboer**

Er zijn geen rondvragen.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 15.50 uur*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 16.00 uur.*

9. A-agenda Recreatie (recreatie & toerisme en recreatieschappen)

9.a Recreatie Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024

Eerste termijn commissie

De heer **Heijnen** (CDA) vindt de financiële situatie van het Plassenschap zorgelijk en is het daarom eens met de zienswijze op de ontwerpbegroting. Hij vraagt zich wel af welke instrumenten GS nog meer heeft, naast deze zienswijze, om een degelijke begroting af te dwingen.

Statenlid **Jorna** (PvdD) vraagt hoe GS denkt dat het Plassenschap het weerstandvermogen op peil kan krijgen. Is GS bereid om een adviserende of begeleidende rol hierbij te vervullen? Is GS van mening dat er onverstandige uitgaven zijn gedaan en zo ja: welke? Wat vindt GS ervan dat de duurzaamheidsdoelen niet zijn gerealiseerd door het Plassenschap? Controleert GS tussentijds op het halen van duurzaamheidsdoelen of wordt dit gemonitord via de jaarrekeningen? Zou GS hier strenger op willen zijn en een controlerende rol op zich willen nemen?

Mevrouw **Berkvens** (D66) wil weten welke mogelijkheden de gedeputeerde ziet voor het Plassenschap om in de uitgaven en investeringen te snijden. Andere vragen zijn: Wat zijn de gevolgen van het snijden in uitgaven voor de natuur en voor de voorzieningen? Wanneer is de gedeputeerde tevreden met de inzet van het Plassenschap op het snijden in uitgaven en investeringen en hoe hard is de controle hierop? Een procedurele vraag: is de voorliggende zienswijze meegenomen in de stukken die uiterlijk 15 september jl. bij het ministerie moesten worden ingediend?

Statenlid **Korzelius** (GL) schetst de zorgelijke financiële situatie van het Plassenschap en zegt dat zijn partij geen voorstander is van het verhogen van de deelnemersbijdrage. Dat vindt GroenLinks te makkelijk. Evenals GS vindt GroenLinks dat een herprioritering van het meerjarenonderhoudsplan en meerjareninvesteringsplan bekeken zou moeten worden. De vraag is wel wat dit betekent voor het onderhoud en investeringen in onder meer: duurzaamheid. Worden daarmee niet de problemen naar de toekomst verplaatst, tegen kosten die nog eens hoger kunnen uitvallen dan nu het geval is.

Mevrouw **Poot** (VVD) wil weten of de gedeputeerde rekening heeft gehouden met de situatie waarin de bijdragen van deelnemers afnemen vanwege de verhoging. Wat zijn dan de consequenties voor de provincie en wat doet de gedeputeerde indien alle risico's zich tegelijkertijd voordoen?

Eerste termijn GS

Gedeputeerde **Rommel** gaat in op de sturingsinstrumenten en zegt dat de provincie, los van de bestuurszetel, geen andere instrumenten heeft om te sturen.
Ten aanzien van de financiën vindt de provincie het belangrijk dat de basis op orde is.
Uit de jaarrekening blijkt dat er al veel gedaan wordt aan duurzaamheid. De zienswijze is ambtelijk al gedeeld. De gedeputeerde vraagt de VVD om verduidelijking van haar vraag.
Als alle risico's zich tegelijk voordoen, dan zullen alle projecten 'on hold' worden gezet en komt de algemene reserve in zicht.

Tweede termijn commissie

Mevrouw **Poot** (VVD) licht haar vraag toe: kunnen deelnemers besluiten om uit het Plassenschap te stappen en is dat meegenomen?

Statenlid **Jorna** (PvdD) leest in de jaarrekening dat er geen duurzaamheidsdoelen zijn gehaald en wil weten of GS dat evenals PvdD, onacceptabel vindt.

Mevrouw **Berkvens** (D66) verneemt graag iets duidelijker hoe voorkomen gaat worden dat 'we' volgend jaar in dezelfde positie terechtkomen. Hoe hard is de controle dat de begroting weer op orde wordt gemaakt en reserves weer bij worden gesteld?

Statenlid **Korzelius** (GL) hoort graag hoe de gedeputeerde aankijkt tegen de herprioritering van investeringen en onderhoud. Komt dat niet neer op het naar de toekomst schuiven van problemen en heeft het geen consequenties voor investeringen in duurzaamheid en onderhoud?

Tweede termijn GS

Gedeputeerde **Rommel** antwoordt dat er goed wordt gelet op duurzaamheid. Door middel van deze zienswijze en deelname aan het bestuur, wordt het Plassenschap goed in de gaten gehouden. Er wordt gestuurd op een goede basis zonder onnodige uitgaven. Tegen de VVD zegt zij dat deelnemers altijd afscheid kunnen nemen van een gemeenschappelijke regeling. Die stap heeft wel financiële consequenties voor de uittreder.

De **voorzitter** concludeert dat dit agendapunt als hamerstuk wordt geagendeerd in de PS-vergadering van 2 oktober a.s.

10. B-agenda Financiën (P&C, subsidies)

10.a Financiën: Beeldvormende notitie indexatiebeleid

Eerste termijn commissie

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) constateert dat er onmiddellijk knelpunten binnen de begroting ontstaan bij een hoge stand van de inflatie. De huidige stelpostmethode acht zij voor de langere termijn niet de

juiste oplossing van dit probleem. JA21 zou het indexatiebeleid fors willen verruimen maar volgens de begeleidende nota leidt dat tot een onhoudbare financiële situatie. Dit vindt JA21 zorgelijk, omdat er sprake is van gedwongen bezuiniging op zaken die niet geïndexeerd zijn. Namens haar partij zegt zij geen voorstander te zijn van het indexeren van de opcenten. Zij pleit wel voor het herzien van de begroting en snijden in posten waar dus meer een onderbouwing in zit.
GS wordt opgeroepen om te bekijken of de indexatie over de gehele begroting evenrediger kan plaatsvinden. Zij vraagt ook om in kaart te brengen of er de komende jaren grote risico's zijn doordat er grote tekortposten ontstaan die niet opgevangen kunnen worden met de stelpost indien de inflatie zo hoog blijft.

Statenlid **Korzelius** (GL) vraagt zich af of het voornemen van GS om per begrotingspost te bepalen of er wel of niet geïndexeerd moet worden, niet gaat leiden tot willekeur en een weinig transparant indexatiebeleid. In dat verband vraagt hij hoe de gedeputeerde wil komen van de stofkammethode naar een generieke en algemene richtlijn ten aanzien van de indexatie.

Statenlid **De Weerdt** (Volt) kiest positie bij het sturen op inkomsten en zegt dat het verhogen van de opcenten bespreekbaar is als het nodig is om ambities uit te laten komen. Daarnaast is bezuinigen ook bespreekbaar als beleidsdoelen gedateerd of achterhaald zijn.
Volt zou graag een inhoudelijke afweging willen maken om te bepalen welke uitgaven geïndexeerd kunnen worden en welke niet. Daarom vraagt het statenlid om een overzicht van alle posten die momenteel niet geïndexeerd worden.

De heer **Heijnen** (CDA) beveelt aan om af te stappen van het principe 'niet indexeren tenzij'. In zijn ogen resulteert dit principe in het jaar op jaar bezuinigen. Hij wil de lijst van thema's waarop standaard geïndexeerd wordt, uitbreiden en sluit zich daarom aan bij het verzoek van statenlid **De Weerdt** om een lijst met niet geïndexeerde posten. Hij kondigt alvast aan dat het CDA de voorzieningen standaard en automatisch wil indexeren. Hij stelt een drietal vragen.
1. Hoe zit het met de opbouw van de stelpost 'prijsstijgingen'?
2. Hoe zien GS en andere partijen een jaarlijks debat over de opcenten waarbij enerzijds wordt aangegeven wat er wél gedaan kan worden indien de opcenten worden geïndexeerd en anderzijds: welke bezuinigingen noodzakelijk zijn indien de opcenten niet geïndexeerd worden? De staten kunnen dan een keuze maken.
3. Een overzicht van zaken waar geen automatische indexatie voor nodig wordt geacht vanwege het risico van onderbesteding.

De heer **Kes** (SP) is blij met het pleidooi van het CDA om de uitgaven voor maatschappelijke instellingen te indexeren. Ook hij pleit voor een overzicht van elementen die niet structureel geïndexeerd worden.

De heer **Klein** (ChristenUnie) sluit zich aan bij de roep om uitbreiding van de indexering. Daartoe wil hij ook een overzicht van de verschillende budgetten. Hij meldt alvast dat subsidies of taken die door anderen worden uitgevoerd en waarbij de loonkosten- of energiecomponent erg groot is, wel geïndexeerd moeten worden. Het door het CDA gedane voorstel over een opcentendiscussie mag op zijn steun rekenen.

Mevrouw **Oulad Hadj** (PvdA) vraagt om de redenering achter het 'neen' en 'tenzij' op pagina 5 van de notitie. Zij wil ook weten waarom subsidies niet geïndexeerd worden en noemt de subsidie voor natuur en landschap als voorbeeld. Zij sluit af met de mededeling dat een deugdelijke begroting belangrijk is voor de PvdA, maar dan wel na een goede afweging van alle belangen.

Mevrouw **Poot** (VVD) maakt duidelijk dat de VVD niet tegen het principe van 'inflatiecorrectie tenzij' is. Het is namelijk goed om jaarlijks te bekijken of dingen slimmer gedaan kunnen worden en soms moet de broekriem aangehaald worden. Zij wil een beter inzicht in de structurele onderbestedingen en het planoptimisme, vanwege het grote beslag op de begroting. Daardoor kan financiële ruimte vrijgemaakt worden voor indexeringen.

Eerste termijn GS

Gedeputeerde **Rommel** start met de opmerking dat de notitie enigszins achterhaald is door het coalitie-accoord. Ze zal inzichtelijk maken welke posten niet geïndexeerd zijn. De gedeputeerde wijst op financiële onzekerheden voor de provinciale begroting in de komende jaren. Ze wijst ook op het verbod van staatssteun bij het voor 100% vergoeden van beheerskosten. De gedeputeerde acht het mogelijk om bij gelegenheid van de Kaderbrief stil te staan bij de onderbestedingen. Ze komt in ieder geval terug met een lijst van niet geïndexeerde posten.

Tweede termijn commissie

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt aan de gedeputeerde om zo breed mogelijke informatie aan te leveren zodat besproken kan worden welke mogelijkheden er zijn om aan de inkomstenkant te indexeren.

Statenlid **De Weerdt** (Volt) benadrukt dat tal van huidige ontwikkelingen, zoals de klimaatcrisis en de oorlog in Oekraïne, vragen om een jaarlijks debat over indexatiebeleid. Daarom steunt hij het voorstel van de heer **Heijnen** (CDA) hieromtrent. Een voorstel dat naar de mening van het statenlid bovendien ook past in het streven naar een nieuwe bestuurscultuur.

Statenlid **Korzelius** (GL) is blij met het toegezegde overzicht van onderbestedingen. Bij het statenlid leidt dit tot vragen als: op welke wijze krijgt het beleid nu gestalte? Wat gaan we met deze notitie doen? Wat is het vervolg van de discussie en wanneer wordt die gevoerd?

Tweede termijn GS

Gedeputeerde **Rommel** merkt op dat er in het coalitie-accoord het e.e.a. vermeld staat over de indexatie van de inkomsten. Dat laat onverlet dat de commissie daar een debat over mag voeren. De publicatie van de Kaderbrief 2025 lijkt haar daartoe een geschikte gelegenheid. Zij zal in ieder bij die gelegenheid de door de commissie gevraagde informatie leveren.

De **voorzitter** concludeert dat de commissie aan GS de boodschap geeft om zowel aan de inkomsten- als uitgavenkant meer diepgang te krijgen in het indexeringsbeleid.
De heer **Korzelius** (GL) vult deze conclusie aan met de opmerking dat dit alles terugkomt bij de Kaderbrief 2025.

11. Rondvraag gedeputeerde **Rommel**
Er zijn geen rondvragen.

12. Sluiting
De **voorzitter** vat samen dat het rapport van de Rekenkamer over de circulaire economie is besproken en als bespreekstuk wordt doorgeleid naar de PS-vergadering van 2 oktober a.s.
De commissie sluit de voordracht van de tweede begrotingswijziging 2023 en de voordracht voor de ontwerp-jaarrekening 2022 en de ontwerpbegroting 2024 van het Plassenschap.

Ten slotte is de discussienota indexatiebeleid besproken. Deze zal verder uitgewerkt worden en komt t.z.t. terug in de commissie Bestuur.

De **voorzitter** deelt mede dat de volgende commissie Bestuur zal plaatsvinden op maandag 16 oktober a.s.

Om *16.35 uur* sluit de **voorzitter** de vergadering.

Rekenkameronderzoek

Circulaire economie

18 september 2023

Inhoud presentatie

- Randstedelijke Rekenkamer
- Circulaire economie
- Aanleiding en aanpak onderzoek
- Uitkomsten onderzoek: hoofdboodschap en Noord-Hollandse situatie
- Aanbevelingen

Circulaire economie

Een circulaire economie is een economie

…zonder afval

…waarin het gebruik van grondstoffen wordt gereduceerd

…materialen worden hergebruikt

Onderzoek naar

- ✓doeltreffendheid

  In hoeverre dragen de inspanningen en uitgaven van de provincie bij aan het realiseren van het nagestreefde doel?

- ✓doelmatigheid

  Wat is de verhouding tussen de kosten en de opbrengsten?

- ✓rechtmatigheid

  In hoeverre houdt de provincie zich aan de geldende wetten, regels en besluiten?

van het gevoerde bestuur

Circulaire economie

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Dit gaat verder dan recyclen:

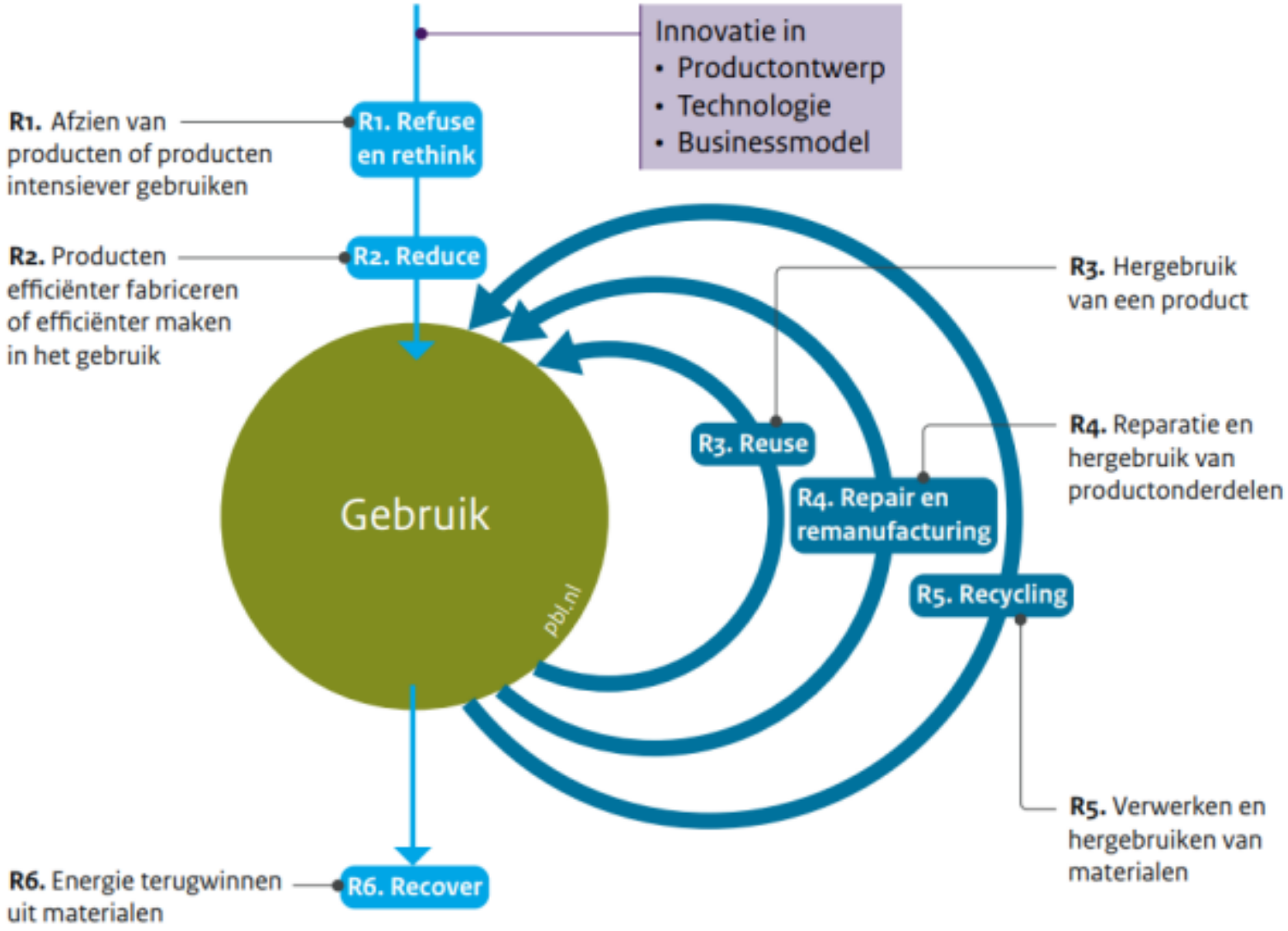

Circulaire economie

Het vergt een transitie, een systeemverandering:

Circulaire economie

Landelijke doelstellingen:

- In 2030 50% minder gebruik van primaire grondstoffen
- In 2050 een volledig circulaire economie

In 2017 hebben 180 partijen, waaronder de provincies, het Grondstoffenakkoord getekend waarmee zij zich uitspraken voor een volledig circulaire economie.

Aanleiding onderzoek

Positief advies Programmaraad (april 2021)

Onderzoeksopzet (ontvangen mei 2022)

Onderzoeksvragen bijgesteld (november 2022)

Onderzoeksaanpak

Centrale onderzoeksvraag

Op welke manier dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de transitie naar een circulaire economie en wat kunnen de provincies van elkaar leren als het gaat om hun beleid en de uitvoering daarvan?

Onderzoeksaanpak
Aspecten

Als provincies de transitie naar een circulaire economie willen realiseren, dan is van belang dat de provincie:

- duidelijke ambities en doelen heeft geformuleerd
- oog heeft voor de interactie met andere transities en -beleidsterreinen
- in (de aansturing van) de beleidsuitvoering ‘leren en bijsturen’ centraal stelt
- alle onderdelen van de provinciale organisatie informeert en enthousiasmeert
- de belangrijkste actoren mobiliseert
- kansen en belemmeringen herkent en adequaat oppakt

Uitkomsten van het onderzoek

Hoofdboodschap

De transitie naar een circulaire economie wordt steeds urgenter.

De Randstadprovincies hebben een beweging in gang gezet.

Een volledig circulaire economie in 2050 lijkt vooralsnog ver weg.

Om de doelen in zicht te brengen is meer nodig.

Het is aan PS hoe intensief en op welke wijze bijgedragen gaat worden aan het versnellen van de circulaire transitie.

Aandacht voor CE sinds 2015, huidig CE-beleid tot en met 2025

Sporen *Actieagenda 2020-2025*:

1. Circulair ondernemerschap en innovatie
2. Grondstoffen
3. Provinciale organisatie

Uitkomsten van het onderzoek
Provincie Noord-Holland

Budget

- € 1.443.000 begroot voor 2023, derde spoor uit andere budgetten
- Middelen begroot voor 2024 en 2025
- Middelen voor innovaties
- Inleg ROM InWest: Transitiefonds en MKB-fonds

Capaciteit

- 7,4 fte CE-team

Uitkomsten van het onderzoek
Provincie Noord-Holland

Voorbeelden acties

- Circo Tracks: driedaagse trainingen voor ondernemers
- Ketenaanjager bouw en subsidie circulaire samenwerking

Niet in beleid(suitvoering)

- Beleidsinstrument onderwijs
- Afbouw lineaire economie

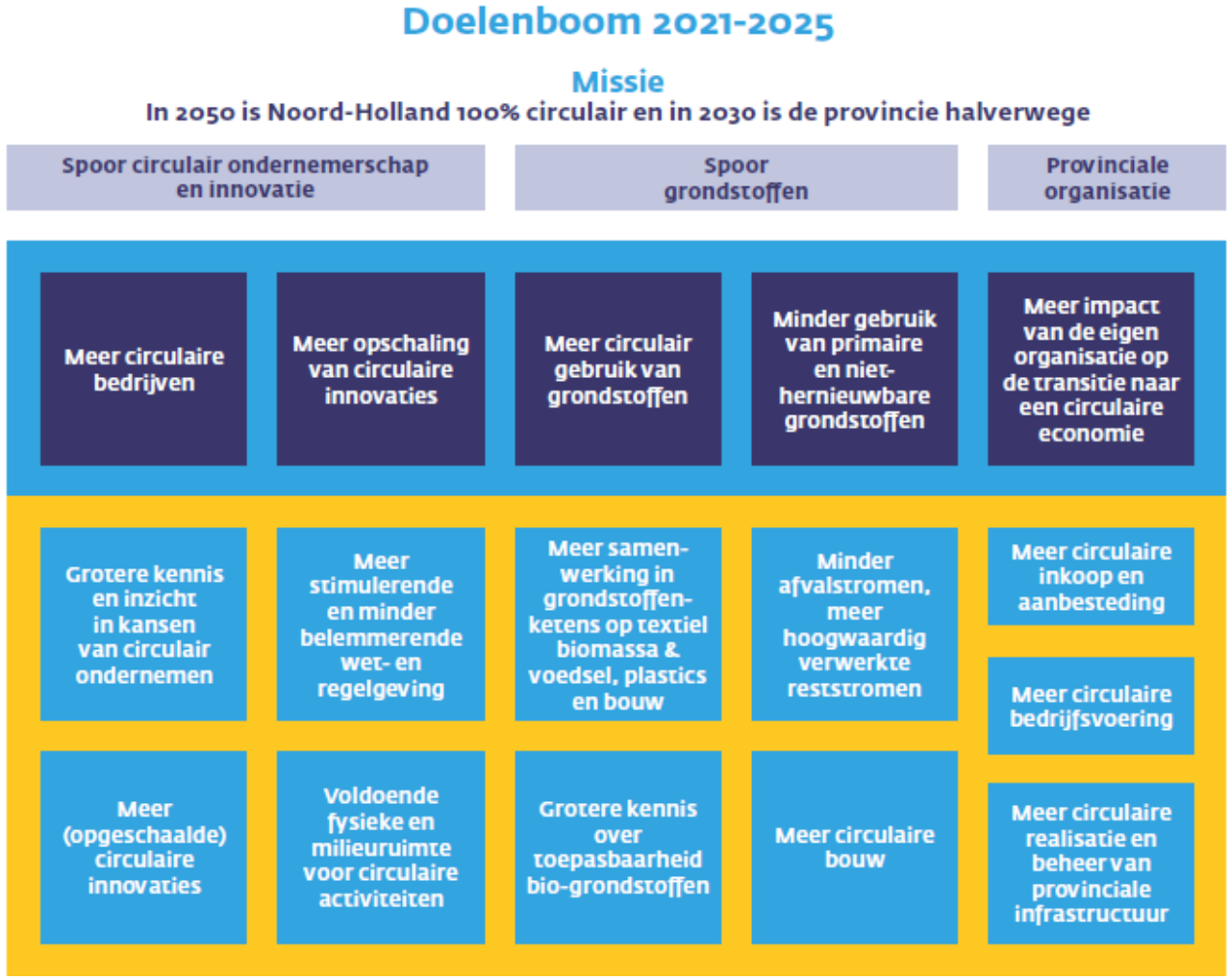

Europa & Rijk: in nabije toekomst meer dwingende maatregelen inzetten.

Voorbereiding Noord-Holland hierop:

- Industrieterreinen van provinciaal belang in Noordzeekanaalgebied
- Lobbyagenda voor belastingverschuiving, recyclaten en wet- en regelgeving circulaire bouw

Organisatie en integraal werken

- Teamleden deels werkzaam in andere sectoren, interne leergang
- Structureel overleg en afstemming met andere directies en teams

- Verschillende gedeputeerden ‘circulaire economie’ en ‘algemene economie’
- GS-advies: circulair integreren in nieuwe economische visie

→ Uitdaging om tijd en aandacht te houden voor CE, naast andere opgaven
→ Sturing nodig op transitiethema’s, urgentie nodig voor CE in hele organisatie

Ontwikkeling Actieagenda's

- 2017-2020: brede oriëntatie, pioniersfase
- 2020-2025: focus op innovatie, grondstoffenstromen en ruimte/regelgeving

Aandacht voor raakvlakken

- Eerst energietransitie en ruimtelijk beleid
- Gaandeweg veel andere beleidsterreinen

Monitoring

- Systeem in ontwikkeling, rapportages in 2023 en 2025
  1. Impact beleidsinzet
  2. Goederenstromen en afvalstromen
  3. CE-transitie
  4. Bijdrage ICER

- Monitoring circulariteit in grond-, weg- en waterbouw

- Voortouw ontwikkeling monitoring met provincies en PBL

Leren en bijsturen

- Continu onderdeel van beleidsuitvoering
- Voortgangsrapportages en leerpunten
- Adaptieve beleidsaanpak en dynamische leeragenda

Uitkomsten van het onderzoek
Provincie Noord-Holland

Communicatiestrategie

- Primaire doelgroep: MKB-bedrijven en partners
- Secundaire doelgroep: inwoners Noord-Holland

Provincie

- is mede-opdrachtgever ROM InWest
- organiseert dialoogtafels met gemeenten
- werkt samen met omgevingsdiensten, Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en de Amsterdam Economic Board

Aanbevelingen uitgelicht

Aanbeveling 1

Als nieuw of herzien CE-beleid aan u voorgelegd wordt, draag GS op dan duidelijk aan te geven:

a. Voor welke wijzigingen t.o.v. het voorgaande circulaire-economiebeleid GS hebben gekozen.
b. Op welke inzichten vanuit monitoring, verzamelde lessen en/of wetenschap het nieuwe circulaire-economiebeleid gebaseerd is.
c. In hoeverre aangesloten wordt op landelijk circulair-economiebeleid en welke afwegingen GS daarbij hebben gemaakt.
d. Op welke wijze dit nieuwe beleid middels VTH- en RO-beleid en -instrumentarium anticipeert op het inzetten van meer dwingende maatregelen zoals door Europa en het Rijk is aangekondigd.
e. Hoe het beleid eraan zal bijdragen dat raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden benut worden.
f. Welke impact de circulaire beleidskeuzes hebben op andere beleidsopgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Betrek deze informatie bij uw besluitvorming over het nieuwe of herziene circulaire-economiebeleid.

Aanbeveling 2

Vraag GS om u te informeren in hoeverre de huidige interne sturing op transitiethema's toereikend is om de urgentie en verantwoordelijkheid voor circulaire economie in alle onderdelen van de provinciale organisatie te laten groeien.

Verslag concept

Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur

Datum	:	20 februari 2023
Commissievoorzitter (plv.)	:	statenlid F. Zoon
Commissiegriffier	:	dhr. C. Borst
Telefoonnummer/e-mail	:	corne.borst@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter		statenlid F. Zoon
Commissiegriffier		dhr. C. Borst
Leden van de commissie	GL	statenlid J. Dulfer, R. Zaal. R. Bwefar
	VVD	mw. M. Van Meerten, dhr. N. Roosendaal
	D66	mw. L. Gonggrijp, mw. A. Kapitein
	PvdA	dhr. J. Carton, dhr. T. Wagelaar
	PVV	mw. I. Bezaan
	SP	mw. A. de Groot, mw. R. Alberts
	CDA	dhr. D. Heijnen, mw. C. Kuiper
	JA21	dhr. G. Hartog
	PvdD	statenlid Kostić
	PvdO	mw. W. van Soest
	ChristenUnie	dhr. M. Klein
	DENK	dhr. E. Mangal
	N-NH	mw. G. van Geffen
College van GS		dhr. Van Dijk, dhr. Olthof, dhr. Stigter, mw. Zaal, mw. Kocken, mw. Rommel
Afwezig		
Notulist		Notuleerservice Nederland/dhr. J. Goring

Agenda

1. Opening en mededelingen
2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering en moties- en toezeggingenlijsten

2.a Vooruitblik komende vergadering(en) aan de hand van de Strategische Agenda en vaststelling Strategische Agenda

3. Afscheid Duo-commissieleden

4. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie horen.
5. A-agenda PS-zaken (portefeuille CvdK Van Dijk)
5.a PS-zaken: Bespreking Fractiebijdragen
5.b Randstedelijke Rekenkamer: 1e begrotingswijziging 2023 Randstedelijke Rekenkamer voor zienswijze
6. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
7. A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (portefeuille gedeputeerde Kocken)
7.a Financiën: Eerste Begrotingswijzing 2023
7.b Financiën: Verhogen krediet strategische grondaankopen
8. A-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (portefeuille gedeputeerde Stigter)
8.a Financiën/Energie: Alliander, Afsprakenkader januari 2023
9. Rondvraag portefeuille gedeputeerde Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
10. A-agenda Algemeen (portefeuille gedeputeerde Olthof)
10.a MRA: Termijnagenda MRA
11. B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB-onderwerpen portefeuille gedeputeerde Kocken)
11.a Subsidies: Afdoening motie ondersteuning 'warme kamers' in Noord-Holland
11.b Organisatie: Afdoening motie 202-2022 duurzaam doorhappen
12. Rondvraag portefeuille gedeputeerde Kocken en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
13. B-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (portefeuille gedeputeerde Zaal)
13.a Pallas: Verzoek Pallas voor goedkeuring fusie met NRG en verlenging en aanpassing overeenkomst van geldlening en pandrecht
13.b Economie: Voortgang Datacenterstrategie 2022-2024 en afdoen moties M9 & M10-2022
13.c Europa: Afdoen motie M132-2022 lobby aanpassing Europese staatssteunregeling
13.d Sponsoring: Evaluatie evenementensponsoring 2020-2022
14. Rondvraag portefeuille mw. Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa
15. Tweede deel B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB-onderwerpen portefeuille gedeputeerde Kocken)
15.a Discussienota PvdD – Reflectie Regenboogbeleid Provincie Noord-Holland
16. Sluiting

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de vergadering om 12.20 uur en heet alle aanwezigen welkom, zowel in de Statenzaal als via Teams. Er is geen mogelijkheid om gebruik te maken van de uitloopavond. Daarom vraagt de **voorzitter** om de bijdragen tot op zekere hoogte te beperken. Er zijn geen afmeldingen ontvangen en mevrouw **Van Geffen** van Namens Noord-Hollanders sluit wellicht later aan, evenals de heer **Hartog** van JA21. Er heeft zich 1 inspreker aangemeld voor het inspreekhalfuur.

De heer **Mangal** (DENK) meldt dat hij vanwege een noodlottig voorval in zijn familie wellicht niet de hele vergadering kan bijwonen.

2. Vaststelling van de agenda, het verslag van de vorige vergadering en moties- en toezeggingenlijsten

De agenda en het verslag worden ongewijzigd vastgesteld.

2.a Vooruitblik komende vergadering(en) aan de hand van de Strategische Agenda en vaststelling Strategische Agenda

Er is geen behoefte aan discussie over dit agendapunt.

3. Afscheid Duo-commissieleden

De **voorzitter** spreekt de duo-commissieleden **Mangal** en **Wagelaar** toe en bedankt hen voor hun inzet in de commissie.

4. Inspreekhalfuur over onderwerpen die niet op de agenda staan maar wel tot de portefeuille van de commissie horen

De heer Bernd Schneiders is voorzitter van Stichting Bevrijdingspop Haarlem en spreekt de commissie toe. Hij deelt mee dat Bevrijdingspop Haarlem ruim 40 jaar bestaat en is opgericht om jongeren te betrekken bij Bevrijdingsdag en de bijbehorende waarden onder de aandacht te brengen. Er is een langjarige band met de provincie Noord-Holland.
Het bevrijdingsfestival verkeert financieel gezien in de gevarenzone vanwege hogere kosten die veroorzaakt zijn door de o.a. inflatie, beveiligings- en schoonmaakkosten .Het tekort op de begroting voor komend jaar bedraagt € 350.000,--.
Aan de commissie vraagt hij om het festival financieel tegemoet te komen. Als het kan, dan graag vóór de aanstaande Statenverkiezingen en anders in de volgende bestuursperiode.
De heer **Schneiders** meldt tevens dat er een aanbevelingsbrief van de **voorzitter** van het 4 en 5 mei Comité onderweg is. Daarin vraagt de **voorzitter** steun van de provincies voor het Bevrijdingsfestival.

Vragen vanuit de commissie

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt op welke wijze de stichting ondersteuning en financiering kreeg en of de provincie daar een rol in speelt.
De heer Schneiders antwoordt dat de provincie € 30.000,-- jaarlijks bijdraagt. De gemeente Haarlem draagt € 50.000,-- bij. De festivalbegroting bedraagt 1 miljoen euro en is grotendeels afhankelijk van horeca-inkomsten.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt of de heer Schneiders eigenlijk vraagt om indexering van de provinciebijdrage en om een garantstelling of dat hij dit laatste punt juist openlaat.
De heer Schneiders laat dit punt open maar wil het wel onder de aandacht van de commissie brengen. Voorts zegt hij dat inflatiecorrectie 'by far' niet voldoende is. Hij pleit voor een fundamentele discussie over de vraag: in hoeverre willen overheden als provincies en gemeenten bijdragen aan de instandhouding van dit festival?

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt hoe groot het tekort is bij een slecht weer variant van het festival.
De heer **Schneiders** zegt dat het tekort 3 à 4 ton bedraagt.

De heer **Wagelaar** (PvdA) vraagt naar de consequenties indien de reserves op zijn. Wordt het festival geschrapt, de bierprijs verhoogd of wordt het festival verkleind?
De heer Schneiders antwoordt dat bij onvoldoende reserves, organisatie van het festival onverantwoord is. Na deze editie zal de stichting zich intern beraden over de vorm van het festival. Men voorziet dat de kostengroei niet te financieren is door de provincie en gemeente. Daarom wil men nadenken over het op een massale manier voor het voetlicht krijgen van de kernboodschap: de waarde van vrijheid en de waarde van de rechtsstaat.

Statenlid **Zaal** (GL) vraagt of het festival uit de gevarenzone is indien de provincie en gemeente financiële steun geven of moet er dan nog veel geld bij?
De heer Schneiders zegt dat het festival geholpen zou zijn met hogere langjarige bijdragen. Daarnaast zal ook gekeken moeten worden naar het gestegen kostenniveau.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt of er aandacht is voor duurzaamheid.
De heer Schneiders zegt dat de wens tot duurzaamheid opgenomen is in de sponsorovereenkomst. Dit leidt o.a. tot minder gebruik van plastic bekers en aggregaten.
De bomen in het park worden goed ingepakt. Duurzaamheid is absoluut een aandachtspunt.

De **voorzitter** dankt de heer Schneiders voor zijn inbreng.

5. A-agenda PS zaken (portefeuille CvdK Van Dijk)

5.a PS-zaken: Bespreking Fractiebijdragen (A-agenda EFB 20-02-23)

Statenlid **Dulfer** (GL) gaat accoord met de vaststelling en is er blij mee dat het overschot ter beschikking wordt gesteld aan slachtoffers van de ramp in Turkije en Syrië.

Mevrouw **Kapitein** (D66) sluit zich aan bij de woorden van statenlid **Dulfer**.

De heer **Mangal** (DENK) gaat akkoord met het voorstel en vindt het mooi een gebaar om geld te doneren aan de slachtoffers.

Statenlid **Kostić** (PvdD) is het eens met het voorstel en vindt het een mooi gebaar van solidariteit en compassie.

Mevrouw **Alberts** (SP) is het eens met het voorstel.

De heer **Heijnen** (CDA) sluit zich aan de voorgaande sprekers.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) heeft moeite met dit voorstel. Zij zegt dat het hier gaat om belastinggeld

dat van burgers afkomstig is. Zij ziet daarom liever dat burgers zelf bepalen of ze geld willen doneren. Zij ziet geen rol voor de provincie hierin en vreest dat hiermee een precedent wordt geschapen.

Beantwoording GS

CvdK de heer **Van Dijk** doet aan de commissie het voorstel om in de Statenvergadering van 6 maart – eventueel met hulp van de Griffier – door middel van een amendement te besluiten dat het niet gebruikte deel van de budgetten, niet terugvloeit naar de Algemene Middelen maar naar Giro 555. GS krijgt dan het mandaat om dit uit te voeren.

> De heer **Roosendaal** (VVD) zegt dat fractiebudgetten niet besteed mogen worden aan derden. Daarom pleit hij ervoor om het niet gebruikte deel eerst terug te laten vloeien naar de Algemene Middelen en vervolgens over te maken naar het goede doel.

CvdK de heer **Van Dijk** vindt dit een goede opmerking en stelt daarom voor de hulp van de Griffie in te roepen zodat het amendement juridisch juist is.

De **voorzitter** concludeert dat deze voordracht geen hamerstuk wordt.

5.b Randstedelijke Rekenkamer: 1e begrotingswijziging 2023 Randstedelijke Rekenkamer voor zienswijze (A-agenda EFB 20-02-23)

Statenlid **Kostić** (PvdD) steunt dit voorstel.

De heer **Klein** (ChristenUnie) is accoord met het voorstel en heeft geen behoefte aan een zienswijze hierop. Hij begrijpt dat voor een zorgvuldige uitvoering een hogere bijdrage nodig is en kijkt uit naar de resultaten van lopende onderzoeken. In het bijzonder doelt hij op het onderzoek naar circulaire economie. Hopelijk is dat af vóór het nieuwe College. Tevens kijkt hij uit naar het onderzoek over windpark Spui: een Zuid-Hollands onderzoek waar Noord-Holland ook van kan leren.

Statenlid **Dulfer** (GL) sluit zich aan bij de vorige sprekers en memoreert dat verzwaring van provinciale taken leidt tot verzwaring van de werkzaamheden van de Randstedelijke Rekenkamer. Dit zal de komende jaren vaak aan de orde zijn.

De heer **Roosendaal** (VVD) steunt de voordracht en heeft geen behoefte aan een zienswijze hierop.

De **voorzitter** concludeert dat dit een hamerstuk wordt.

6. Rondvraag portefeuille dhr. Van Dijk en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van de hr. Van Dijk behorende punten uit de C-agenda stellen)

Er zijn geen rondvragen.

7. A-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (portefeuille gedeputeerde Kocken)

7.a Financiën: Eerste Begrotingswijziging 2023 (A-agenda's EFB, M&B 20-2-2023 & NLG 13-02-23)

Statenlid **Kostić** (PvdD) ziet heel veel dure elementen in dit voorstel en noemt als voorbeeld het geld dat besteed wordt om hobbyvissers te voorzien van loodvrije alternatieven. Het statenlid ziet het geld liever besteed aan groene en sociale maatschappelijke initiatieven en de échte bescherming van water. De investering van 3 miljoen in Artis vindt zij niet uit te leggen. Het statenlid mist steun voor biologische ondernemers en kondigt aan dat dit een bespreekstuk wordt voor PvdD.

De heer **Klein** (ChristenUnie) is positief over het voorstel maar kritisch over de dekkingsvoorstellen. Die vindt hij gemakzuchtig. Nog maar een paar maanden geleden was er bij de bespreking van de jaarrekening, vanwege de kwetsbare Algemene Reserve, niks mogelijk aan bestedingen van het overschot. Nu blijkt er 24 miljoen eenmalig uit de Reserve genomen te kunnen worden. Graag een reflectie van de gedeputeerde hierop.
Hij maakt zich zorgen over de dekking van de intensivering van de VTH-taken. Die kosten worden nu doorgeschoven naar het nieuwe College. Zijn vraag is of het een goed idee is om de oplossing van problemen door te schuiven naar de volgende generaties.

De heer **Roosendaal** (VVD) is verbaasd over de grote toename van de bijdrage voor VTH-taken. Hij zegt dat dit vrij snel na vaststelling van de begroting gebeurt en vraagt zich af of dit niet eerder had gekund. Hij was graag tijdig geïnformeerd door GS over de impact van de inwerkingtreding van de omgevingswet. Tevens pleit hij ervoor om op een bepaald moment te bekijken of de OD's efficiënter en effectiever kunnen samenwerken. Samenwerking met de Rijnmond noemt hij als expliciete mogelijkheid.

Mevrouw **Kapitein** (D66) is het voor dit moment eens met de onttrekking aan de Algemene Middelen. Zij kan zich de kritische vragen van de ChristenUnie wel voorstellen maar zij ziet geen alternatief.

> De heer **Klein** (ChristenUnie) zegt dat de vraag naar het alternatief gesteld moet worden aan GS. Hij pleit voor het grondig kijken in de begroting naar andere opties in plaats van het volgende College op te zadelen met de zoektocht naar een dekking.

Mevrouw **Kapitein** (D66) zegt dat de Algemene Reserve door meevallers groter is dan de normen voorschrijven. Onttrekking van middelen daaraan is dus terecht.

Statenlid **Dulfer** (GL) is accoord met de investering in de Noord-Zuidlijn vanuit de Algemene Reserve. Hij zegt dat als de taken van de provincie toenemen, dit ook zal leiden tot hogere kosten voor VTH-taken. Wel merkt hij op dat samenwerking met andere omgevingsdiensten kan helpen bij het 'stroomlijnen' van de kosten.
Ten slotte is hij benieuwd of GS al ideeën heeft over een andere plek van de uitvoeringsprogramma's binnen de P en C-cyclus.

De heer **Carton** (PvdA) snapt de overwegingen bij de dekking van de voorstellen.
Hij vraagt de gedeputeerde om te reflecteren op de steeds wisselende omstandigheden die het begrotingsresultaat kunnen beïnvloeden en noemt o.a. de stijgende inflatie en stijgende productiekosten als voorbeelden.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Kocken** zegt tegen PvdD dat per motie is geregeld dat er 3 miljoen voor Artis wordt vrijgemaakt. Dat komt tot uitdrukking in de begroting. De discussie over de 3 miljoen is dus geweest en dat geldt ook voor het vislood.
Het feit dat er nu 24 miljoen vrijgemaakt is en niet bij het bespreken van de jaarrekening

verklaart zij uit het feit dat er op dat moment gekeken is naar het rekeningresultaat en dat bood toen geen ruimte.

Statenlid **Kostić** merkt op dat de discussie over vislood nog volop loopt.

De gedeputeerde zegt dat die discussie niet inhoudelijk in deze commissie wordt gevoerd en verwijst statenlid **Kostić** naar die andere commissie om de discussie te beslechten.

De heer **Klein** (ChristenUnie) interrumpeert met de opmerking dat het weerstandvermogen de beperkende factor was ten tijde van de bespreking over het begrotingsresultaat. Hij herhaalt zijn vraag over het verschil in financiële mogelijkheden tussen nu en een paar maanden geleden.

De gedeputeerde belooft de vraag van de heer **Klein** (ChristenUnie) in tweede termijn te beantwoorden.
Ten aanzien van het doorschuiven naar volgende generaties zegt zij dat GS de noodzaak ziet om deze taken te intensiveren en vanuit slagvaardigheid de dekking daarvoor heeft wil regelen. Dat laat onverlet dat een nieuwe coalitie andere keuzes kan maken en de dekking anders kan regelen.

De heer **Hartog** (JA21) vraagt of een kerntakendiscussie het pad had kunnen effenen voor een dergelijke discussie, na de aanstaande verkiezingen. Nu gaan we immers intensivering van beleid financieren uit de Algemene Reserves terwijl die daar niet voor bedoeld is.

De gedeputeerde antwoordt dat zowel nu, vlak voor de verkiezingen, als daarna een kerntakendiscussie gevoerd kan worden. Daarnaast is het maar zeer de vraag of een kerntakendiscussie die resultaten oplevert die de heer **Hartog** (JA21) graag ziet.

De heer **Hartog** (JA21) zegt dat JA21 in hun motie heeft gevraagd om de kerntakendiscussie mogelijk te maken en de te trekken conclusies kunnen verschillen van het ene of het andere college.

De gedeputeerde wijst de heer **Hartog** (JA21) erop dat hij op elk gewenst moment een discussie kan en mag starten met zijn medestatenleden.

Na een vraag van de gedeputeerde, licht het statenlid **Dulfer** (GL) toe wat hij precies bedoelde met zijn vraag over de P en C-cyclus.
De gedeputeerde antwoordt dat nieuwe ramingen van de OD niet op het goede moment terechtkomen in de planningscyclus van de provincie. Er wordt nu gezocht naar mogelijkheden om de cycli beter op elkaar te laten aansluiten zodat er niet steeds achteraf aangepast en bijgesteld moet worden.

Statenlid **Kostić** (PvdD) wil antwoord op haar vraag over hoeveel hulp er geboden wordt aan ondernemers die richting circulair willen gaan.

Gedeputeerde **Kocken** zegt dat er programma's zijn om die ondernemers te helpen met het opzetten van een onderneming of het opschalen daarvan. Er zijn voorts subsidieregelingen uit de circulaire actieagenda.

Statenlid **Kostić** (PvdD) wil weten hoeveel geld er extra wordt vrijgemaakt voor deze ondernemers.

De gedeputeerde verwijst het statenlid naar de ROM InWest. In dat programma staat het antwoord op de vraag.

De heer **Roosendaal** (VVD) wijst de PvdD erop dat het hen vrijstaat om extra geld te vragen voor circulaire ondernemers. Hij vraagt zich echter af of het geld dat reeds bestemd is voor circulaire ondernemers echt wordt opgemaakt. Daar moet duidelijkheid over zijn alvorens meer geld daarvoor te bestemmen.

Tweede termijn PS

De heer **Klein** (ChristenUnie) begrijpt nu de overwegingen van de gedeputeerde en de keuze voor de dekking van de VTH-taken. De ChristenUnie wil graag flink investeren in deze taken. Hij ziet nog wel een uitdaging tegen de achtergrond van vele andere uitdagingen die ook opgelost moeten worden.

De heer **Hartog** (JA21) is verbaasd dat zo kort na de begrotingsbehandeling zulke grote bedragen worden uitgetrokken voor uitbreiding van het beleid, ten laste van de Algemene Reserve. 30 miljoen uittrekken zou volgens hem betekenen dat er circa 10% boven de afgesproken norm wordt uitgegeven en dat kan niet. Daarnaast wil hij niet vooruitlopen op de jaarrekening 2022 en een verwachte meevaller van 22 miljoen. Zijn fractie gaat dus niet accoord met dit voorstel.

Tweede termijn PS

Gedeputeerde **Kocken** beantwoordt de vraag van de heer **Klein** (ChristenUnie) met de opmerking dat er tijdens de begrotingsbehandeling geen zicht was op de bijdrage die van de provincie gevraagd zou worden. Aangezien de begroting sluitend moet zijn, worden de uitgaven passend gemaakt binnen de inkomsten. Daarom was er toen veel minder ruimte dan nu benut kan worden.
Nu is het concrete bedrag bekend en de Algemene Reserve kan worden aangesproken.
De opmerking van de heer **Hartog** (JA21), betreffende een meevaller van 22 miljoen kan zij niet plaatsen. Zij wijst op het grote belang van de doortrekking van de Noord-Zuidlijn. Dit rechtvaardigt de provinciale bijdrage daaraan. In een volgende bestuursperiode staat het JA21 vrij om daar een andere constructie voor te bedenken.

Statenlid **Dulfer** (GL) gaat in op de bijdrage van de heer **Hartog** (JA21) en zegt dat deze suggereert dat er meer dan 30 miljoen wordt uitgetrokken voor de Noord-Zuidlijn. Volgens het statenlid staat er echter 24 miljoen in de stukken en er is een ruimte van 31 miljoen om binnen de norm te blijven. Hij concludeert dat het betoog van de heer **Hartog** (JA21) niet klopt. De Algemene Reserve wordt namelijk niet aangetast.

De heer **Hartog** (JA21) zegt dat zijn fractie niet tegen de doortrekking van de Noord-Zuidlijn is en ook niet tegen de intensivering van de VTH-taken. Beide uitgaven tellen op tot 30 miljoen en in de beantwoording van technische vragen is gesteld dat er een ruimte is van 27 miljoen.

De gedeputeerde zegt dat er ruimte is van 31 miljoen en de 22 miljoen betreft het geschatte rekeningresultaat. Dit laatste is vooralsnog niet meer dan een indicatie.

De **voorzitter** concludeert dat dit geen hamerstuk wordt.

7.b Financiën: Verhogen krediet strategische grondaankopen (A-agenda EFB 20-02-23 & C-agenda NLG 13-02-23)

Mevrouw **Kapitein** (D66) vindt het een goede zaak dat het krediet opgehoogd wordt tot 60 miljoen om de gewenste transitie in beweging te brengen. Zij wil niet wachten op stappen van het Rijk. Dat zou de transitie vertragen terwijl de betrokken boeren gebaat zijn bij duidelijkheid. De kredietverhoging is niet zonder risico's maar gezien de financieel gezonde positie van de provincie vindt zij dit verantwoord.

Mevrouw **De Groot** (SP) is het eens met het verhogen van het kredietplafond. Zij vraagt zich echter af of dit voldoende is voor de strategische aankopen voor de gebiedsprocessen. Zij hoort graag van GS of 60 miljoen genoeg is en zij wil ook weten of gemeenten ook strategische grondaankopen moeten doen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vindt het goed om grond aan te kopen voordat Schiphol dat wegkaapt. Hij vraagt welke lessen zijn geleerd uit zaken die mis zijn gegaan in het verleden en noemt Distriport als voorbeeld daarvan.

Statenlid **Dulfer** (GL) sluit zich aan bij de kritische vraag van de heer **Klein** (ChristenUnie) en hoort de SP zelfs vragen om meer geld voor aankopen terwijl er risico's verbonden zijn aan dit soort grondaankopen.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of GL van mening is dat grond van ons allemaal is.

Statenlid **Dulfer** (GL) zegt dat mevrouw Groot (SP) vroeg of een verhoging van 20 miljoen niet te weinig was. Het statenlid neemt dan aan dat zij meer geld wil uittrekken. Het statenlid wil graag weten welke nieuwe voorwaarden er nu gelden bij grondaankoop, gezien de risico's van dit soort aankopen.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of Statenlid **Dulfer** (GL) het met de SP eens is dat de grond van ons allemaal zou moeten zijn.

Statenlid **Dulfer** (GL) vraagt of de SP vindt dat al die grond van de provincie Noord-Holland zou moeten zijn.

De heer **Roosendaal** (VVD) zegt namens de VVD dat niet alle grond van de staat is en ook niet van de provincie Noord-Holland. Hij sluit zich aan bij de vragen over de geleerde lessen uit het verleden. Hij mist uitleg over waarom het deze keer beter zou gaan dan in het verleden. Hij spreekt steun uit voor het bieden van geld aan de PAS-melders en het uitvoeren van de natuuropgave. Voorts vraagt hij waarom het krediet niet verlaagd wordt naar de afgesproken 20 miljoen en zelfs opgehoogd wordt naar 60 miljoen terwijl er nu nog 10 miljoen beschikbaar is én onduidelijk is hoeveel geld er nodig is om de ambities de komende 10 jaar te kunnen uitvoeren. Andere vragen zijn: wordt er op korte termijn verwacht dat er 50 miljoen aan aankopen wordt gedaan; waarom geen gefaseerde verhoging van het krediet en wat is de impact van de kredietverhoging op het weerstandsvermogen?

De heer **Mangal** (DENK) vraagt of er rekening wordt gehouden met eventuele sanering van de aangekochte grond.

De heer **Heijnen** (CDA) zou een nieuwe 6de Nota Grondbeleid logischer hebben gevonden. Daarin zouden nieuw beleid en risico's hun plek kunnen krijgen. Waarom heeft GS daar niet voor gekozen en wanneer komt een dergelijke nota uit, vraagt hij zich af.

De heer **Hartog** (JA21) sluit zich aan bij de vragen over de risico's en had graag nu al concretere plannen gezien. Vooralsnog oordeelt hij niet positief over het voorstel.

Mevrouw **De Groot** (SP) vraagt of de heer **Hartog** (JA21) heeft nagedacht over de risico's van het niet strategisch aankopen van de grond.

De heer **Hartog** (JA21) zegt dat hij hier niet over heeft nagedacht.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Kocken** zegt dat GS zich bewust is van de risico's. Ten aanzien van de geleerde lessen zegt zij dat de regels strikter zijn geworden.
In het verleden is agrarische grond tegen veel hogere prijzen dan marktreëel was, ingekocht en vervolgens nog verder opgeplust op de balans. Dat zal nu niet meer zo gebeuren. Zij belooft niet dat er nu helemaal niks fout kan gaan. Dat is inherent aan dit soort beleid. Zij benadrukt dat deze grondaankopen een vrij brede scope hebben. Het gaat niet alleen om het opkopen bij een NNN-gebied of van een boerenbedrijf maar het kan ook een ander doel hebben.
Door het budget te verhogen ontstaat er veel meer ruimte die ook in andere portefeuilles nodig is omdat de markt behoorlijk in beweging is. Dit geeft de provincie een sturingsmiddel om problemen waar die verantwoordelijk voor is alvast op te lossen, vooruitlopend op de PPLG-gelden van het Rijk.
60 miljoen is niet genoeg om alle problemen op te lossen maar geeft wel ruimte om mee te kunnen sturen in het oplossen van problemen.
Volgens de gedeputeerde zijn de meeste gemeenten niet in staat om strategische grondaankopen te doen en het is niet aan de provincie om hen daartoe aan te zetten.
Gefaseerde ophoging is zeker mogelijk maar er is anders gekozen zodat GS niet bij elke gelegenheid bij PS langs moet voor financiering.
De gedeputeerde acht het bedrag van 60 miljoen voldoende om de komende tijd uit de voeten te kunnen. In antwoord op de heer **Heijnen** zegt zij dat een 6de Nota had gekund maar daar is een langer tijdstraject voor nodig terwijl er nu al aanbiedingen zijn waar de provincie op wil ingaan.

De heer **Heijnen** (CDA) memoreert dat het uitgangspunt van de 5de Nota juist is dat er minder geld is voor strategisch grondbeleid. De beoogde ophoging gaat dus hier tegenin. Hij blijft de gevolgde route onzorgvuldig vinden. PS heeft namelijk een richting vastgesteld en daar wordt nu door middel van een brief van afgeweken. Dat doet geen recht aan het grondbeleid.

De gedeputeerde **Kocken** had de route via een 6de Nota fraaier gevonden maar de urgentie van de actuele ontwikkelingen noopt tot dit voorstel waarin globaal wel het doel wordt onderschreven.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt of de nieuwe nota binnenkort verwacht mag worden. Hij wil scherpe criteria vaststellen rond het doen van aankopen en die horen thuis in een nota.

In reactie op de heer **Klein** (ChristenUnie) zegt gedeputeerde **Kocken** dat gedeputeerde **Rommel** een deel van de beantwoording zal verzorgen. De regel 'Niet opkopen boven de marktprijs' wil zij niet zo letterlijk overnemen.

Gedeputeerde **Rommel** wijst erop dat dit een voordracht betreft en geen briefje. Zij zegt dat de 5de Nota heel goed werkt voor de kaderstelling en de uitvoering. Na de verkiezingen kan de noodzaak van een 6de Nota bekeken worden maar vóór de verkiezingen vindt zij die niet nodig.
Ook gedeputeerde **Rommel** geeft aan dat het budget voorlopig voldoende is. Met dit voorstel neemt GS de regie, geheel conform de wens van PS. Zij geeft aan dat vroeger veel aankopen

gebeurden op basis van waardestijgingen. Ook werd de balanswaarde met de grondexploitatie opgehoogd. De huidige accountantsregels verbieden dit. Dit zijn enkele van de geleerde lessen. Bij grondaankopen wordt een risicoprofiel opgesteld en meegewogen.
Tegen JA21 zegt zij dat er nu strategisch gedacht en gehandeld moet worden om kansen te benutten. Zij vraagt de steun van JA21 daarvoor.

Statenlid **Kostić** (PvdD) heeft 2 vragen: de garantie dat het aantal dieren niet vermeerdert door de inzet van dit geld en hoe kan biologische landbouw beter gefaciliteerd worden?

Gedeputeerde **Rommel** zegt dat waar er grond aangekocht wordt, er altijd gekeken wordt naar de 'blijvers'. Als het voor de natuur is: voor de boeren. Als boeren gronden aankopen, dan wordt er gekeken naar de blijvers die de natuur ondersteunen. Dat is altijd maatwerk en er wordt altijd bekeken hoe bedrijven geholpen kunnen worden.

Statenlid **Kostić** (PvdD) zegt geen antwoord te hebben gekregen op haar vragen.

Gedeputeerde **Rommel** zegt dat wanneer gronden ingezet worden voor de landbouw, er door de provincie altijd gekeken wordt hoe provinciale doelen versterkt kunnen worden. Ze kan niet vooraf beloven dat alleen de biologische landbouw zal worden gefaciliteerd. Daarnaast geeft ze een voorbeeld waaruit blijkt dat het stimuleren van extensieve veeteelt een ingewikkelde opgave is.

De heer **Mangal** (DENK) vraagt of er een strategie is om speculanten af te troeven. Daarnaast wil hij weten of er voldoende middelen daartoe beschikbaar zijn.

Gedeputeerde **Rommel** zegt dat er geen strategie daarvoor is.

Tweede termijn PS

Statenlid **Dulfer** (GL) snapt niet waarom de 10 miljoen onvoldoende is om de periode tot de PPLG te overbruggen. Verder is hij niet overtuigd door de geleerde lessen uit het verleden.
Als de gedeputeerde zegt dat zij zich niet zal houden aan marktconforme prijzen en zou willen opbieden tegen Schiphol, dan worden de risico's meteen binnengehaald.
Hij gaat daarom mee met het pleidooi van de heer **Heijnen** (CDA) voor een 6de Nota Grondbeleid.

Mevrouw **De Groot** (SP) is blij met de inzet van de provincie om grond te verwerven want grond van de provincie is van ons allemaal. Ze vraagt waar de grond voor nodig is: voor de aanleg voor bijvoorbeeld wegen of voor het PPLG?

De heer **Heijnen** (CDA) citeert uit de 5de Nota om aan te tonen dat het krediet tot 2031 afgebouwd zou worden tot 20 miljoen. Het voorstel gaat hier tegenin. Hij pleit voor een grondiger discussie en heeft twijfels of door middel van een brief kan worden ingegaan tegen het door PS vastgestelde grondbeleid.

De heer **Klein** (ChristenUnie) wil voor nu accoord gaan met de voordracht maar op zeer korte termijn van GS een lijst met criteria krijgen waaraan dit soort aankopen moeten voldoen. Daarmee zou PS aankopen kunnen controleren zodat PS niet in een valkuil stapt.

Mevrouw **Kapitein** (D66) vindt de voortgang belangrijk en ondersteunt het pleidooi van de heer

Klein (ChristenUnie) voor een lijst met criteria. Zij stelt dat het wel eigentijdse criteria moeten zijn. Criteria die passen bij de huidige tijd.

Statenlid **Dulfer** (GL) vraagt op basis van welke aanwijzingen mevrouw **Kapitein** (D66) vindt dat de 10 miljoen onvoldoende is.

Mevrouw **Kapitein** beaamt dat zij geen onderliggende plannen heeft gezien maar gezien de opgave, schat zij in dat 10 miljoen onvoldoende is. Zij vertrouwt er op dat GS zorgvuldig zal omgaan met het budget.

Statenlid **Dulfer** (GL) vraagt of mevrouw **Kapitein** (D66) ook vindt dat de financiering van de grote transities vallen onder het NPLG.

Mevrouw **Kapitein** (D66) beaamt dit maar zij verwacht dat wachten op gelden van het Rijk, vertraging gaat opleveren. Zij geeft de situaties rond de PAS-melders en piekbelasters als voorbeelden.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt of mevrouw **Kapitein** (D66) snelheid verkiest boven een zorgvuldige afweging van risico's.

Mevrouw **Kapitein** (D66) antwoordt dat afweging van risico's altijd zal gebeuren. Daarom is zij voorstander van een lijst met eigentijdse criteria.

Statenlid **Kostić** (PvdD) spreekt steun uit voor de lijst met criteria. Een strikt criterium voor PvdD is dat dit voorstel niet leidt tot vermeerdering van het aantal dieren.

Tweede termijn GS

Gedeputeerde **Kocken** vindt het jammer dat GL niet overtuigd is.
Zij legt uit dat de 10 miljoen beschikbaar is voor een zeer uiteenlopend scala aan problemen. Dit bedrag is te klein om slagvaardig te kunnen werken. Door het ophogen van het bedrag wordt voorkomen dat de provincie kansen mist.
Het is niet de bedoeling om op te bieden tegen Schiphol. De realiteit is echter dat terwijl GS wacht op duidelijkheid en geld uit Den Haag, de markt wel handelt. Dat vindt GS een onwenselijke situatie.
De insteek van GS is om tegen marktwaarde op te kopen.
De gedeputeerde wil de geleerde lessen best een keer toelichten. Zij vraagt om vertrouwen in het College dat een aantal grote problemen moet oplossen en daar wat ruimte voor nodig heeft. Verder zegt zij dat het risico van strak vastgestelde kaders is dat in situaties die daar niet in passen, steeds weer afstemming van PS nodig is. Gedeputeerde **Rommel** zal daar iets over zeggen.

De heer **Hartog** (JA21) vraagt of GS gedacht heeft aan snelle consultatierondes met PS wanneer afstemming nodig is.

Gedeputeerde **Kocken** zegt dat het voorstel van de heer **Hartog** (JA21) zou leiden tot wekelijkse vergaderingen van GS met PS. Dat is niet conform de gemaakte afspraken waarbij PS de kaders aangeeft waarbinnen GS moet handelen.

Gedeputeerde **Rommel** zegt toe om aan de hand van een voorbeeld, de commissie te informeren over de toepassing van criteria.
Zij doet ook het voorstel om de Nota Grondbeleid te agenderen in een commissievergadering om te bepalen of die nog toepasbaar is voor de komende periode.

Ten slotte voegt zij toe dat de NNN-gelden alleen besteedbaar zijn binnen de NNN, maar GS ziet kansen om de natuur binnen de NNN te versterken door gronden buiten de NNN aan te kopen en daar is nu geen geld voor.

De heer **Klein** (ChristenUnie) verwacht meer dan een briefje met een uitleg hoe GS zijn werk doet.

Gedeputeerde **Rommel** herhaalt haar aanbod: een brief waarin uitgelegd wordt hoe de praktijk in elkaar zit en volgens welke criteria er gewerkt wordt.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt wanneer de brief verstuurd wordt.

Gedeputeerde **Rommel** kan geen concrete datum noemen. Zij moet dit eerst ambtelijk afstemmen.

De heer **Hartog** (JA21) vraagt of het de bedoeling is om eerst het krediet vast te stellen en daarna de discussie aan de hand van de brief te voeren.

In reactie hierop zegt gedeputeerde **Rommel** dat strategische grondaankopen al heel lang bestaan binnen de provincie. Er wordt nu door een aantal leden gevraagd om een lijst met criteria.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt of er nu gevraagd wordt om een verhoging van het krediet om adequaat te kunnen handelen in de markt. Dit wordt gevolgd door een voorstel voor mogelijke criteria voor herijking van het grondbeleid.
Deze informatie kan PS gebruiken om te bepalen welke criteria zij willen hanteren voor de aankoop van gronden. Is dit de bedoeling?

Gedeputeerde **Rommel** constateert dat er bij PS behoefte is om de 5de nota tegen het licht te houden en criteria voor de toekomst vast te stellen.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt waarom de gedeputeerde niet toezegt om met de nieuwe staten te werken aan een nieuwe nota grondbeleid. Er is nu immers duidelijk behoefte aan nieuw beleid. De oude nota is reeds van 5 jaar geleden.

Gedeputeerde **Rommel** zegt een discussie met de staten te willen houden om gezamenlijk te bepalen waar het beleid aangepast moet worden in plaats van dat zelf te moeten bepalen. Ze beschouwt haar voorstel als een goede handreiking.

Statenlid **Dulfer** (GL) kan zich voorstellen dat de gedeputeerde toezegt dat de nota er vóór 1 juni ligt en daaraan voorafgaand met de staten overlegt over de inhoud daarvan.

Gedeputeerde **Rommel** kan niet toezeggen wanneer de nota er ligt maar de weg ernaartoe wil ze samen met de statenleden afleggen.

Mevrouw **Kapitein** (D66) spreekt haar steun uit voor het voorstel van de gedeputeerde.

De **voorzitter** concludeert dat dit geen hamerstuk wordt, mede vanwege het feit dat mevrouw **Van Soest** (PvdO) door technische problemen niet in staat was om digitaal aan het overleg deel te nemen.

8. A-agenda IPO, ICT en Data en Subsidies algemeen (portefeuille gedeputeerde Stigter)

8.a Financiën/Energie: Alliander, Afsprakenkader januari 2023 (A-agenda EFB 20-02-23 & C-Agenda RWK 13-02-23)

De heer **Roosendaal** (VVD) schetst een aantal ontwikkelingen waaruit blijkt dat de behoefte aan elektriciteit zal toenemen. Dit heeft consequenties voor het net en bijbehorende kapitaalbehoefte. Het risicoprofiel zal toenemen. Dit is echter niet duidelijk terwijl er gevraagd wordt om 50 miljoen beschikbaar te stellen. Hij zegt dat de VVD bereid is om in Liander te investeren onder de voorwaarde dat er duidelijkheid komt over de risico's en de tegenprestatie die het bedrijf gaat leveren. Hij heeft de volgende vragen:
- Is er bij GS voldoende vertrouwen dat het bedrijf voldoende kan bijdragen aan de energietransitie en waarom?
- Wanneer kan Liander garanderen dat er weer voldoende transportcapaciteit voor zowel het opnemen als opwekken van elektriciteit in alle delen van Noord-Holland is als aan deze kapitaalbehoefte is voorzien?
- Hoeveel extra kapitaal is er de komende 10 jaar nodig om de ambities waar te maken?
Voorts pleit hij voor een onderzoek naar hoe zo snel mogelijk afscheid kan worden genomen van de Duitse tak van Alliander.
De heer **Roosendaal** (VVD) wil ook weten wat de verkoop van de andere deelnemingen kan opleveren aan het versterken van het eigenvermogen van Liander.
Hij wil van GS binnen 6 maanden vernemen wat de verkopen mogelijk kunnen opbrengen zodat de mogelijke verkoopwinst aan het vermogen kan worden toegevoegd. Kan GS dit toezeggen?

Statenlid **Dulfer** (GL) is blij met instappen van de staat als grootaandeelhouder van Alliander omdat het alternatief inhoudt dat de provincie de toenemende kosten van de komende decennia moet ophoesten. Het statenlid vraagt of GS heeft gesproken over de vraag om als aandeelhouder additioneel kapitaal te storten en wat het resultaat daarvan is. Ten tweede vraagt hij wat de meerwaarde is van het provinciale aandeel als de staat als grootaandeelhouder instapt.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt hoe de provincie voldoende zeggenschap wil behouden, gegeven het relatief kleine aandelenpakket en hoe het provincie-aandeel zich verhoudt tot het totale kapitaalbezit van Liander in de provincie Noord-Holland.

Mevrouw **Kapitein** (D66) is akkoord met de voordracht want het is niet meer dan een kader dat wordt opgetuigd om de deelneming van de staat in Alliander mogelijk te maken. Ze wijst erop dat deze deelneming noodzakelijk is om de gewenste energietransitie mogelijk te maken.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) vraagt zich af wat de energiebehoefte zou zijn indien de energietransitie op pauze zou worden gezet. Graag een antwoord van de gedeputeerde hierop. Additioneel kapitaal van overheden als bestaande of instappende aandeelhouders, betekent de inzet van belastinggeld. Dat vindt zij een heilloos pad.

De heer **Heijnen** (CDA) is akkoord met de voordracht.

De heer **Carton** (PvdA) heeft een tweetal vragen. Klopt het nog steeds dat het toetreden van de staat aan de kapitaalbehoefte van Alliander nog niet aan de orde is en hoe ziet GS de mogelijke verkleining van het aandelenbelang van provincie Noord-Holland bij toetreden van de staat in relatie tot voorliggende opgave van het verzwaren van de regionale netten?

De heer **Hartog** (JA21) begrijpt de behoefte aan kapitaal om voortgang te boeken en is daarom akkoord met de voordracht.

Statenlid **Kostić** (PvdD) wil dat er ingezet wordt op: stimuleren van energiebesparing, borgen dat burgers meeprofiteren van de energietransitie en hanteren van het 'no harm-principe' dat ook bij ROM wordt gehanteerd. Het statenlid vraagt welke mogelijkheden GS ziet om deze 3 punten in te brengen.

De heer **Mangal** (DENK) vindt het noodzakelijk dat een nutsbedrijf in handen blijft van de overheid. Hij wil weten wat het strategisch nut is van de provincie om een klein aandeel aan te houden bij Alliander en vraagt zich af of het niet beter is om de aandelen te verkopen aan het Rijk.

Mevrouw **Alberts** (SP) vindt investeren in het algemeen nut goed. Zij wil wel grenzen stellen aan economische groei. Zij pleit voor besparing en wil dit opgenomen zien in de afspraken. Zij is benieuwd naar de zienswijze van de gedeputeerde hierop.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Stigter** benadrukt dat het Rijk bereid is om de extra kapitaalbehoefte te versterken. Het Rijk is er echter niet op uit om bestaande aandeelhouders uit te kopen. De meerwaarde voor de provincie zit in het 'meepraten aan tafel'. De gedeputeerde wijst erop dat de provincie ca. 9% van de aandelen bezit terwijl ca. 45% van de klanten in Noord-Holland gevestigd is.
Naar rato profiteert de provincie Noord-Holland dus veel van de kapitaalinjecties van de andere provincies. De gedeputeerde zegt dat alleen het Duitse deel van Tennet in beeld is om verkocht te worden en verduidelijkt de groei van de elektrificatie: deels is die autonoom, deels vanwege het afscheid nemen van gas. Gedeputeerde **Stigter** ziet hier een maatschappelijke opgave waarin het ook een maatschappelijke plicht is te zorgen dat de infrastructuur op tijd en voldoende van kwaliteit wordt gerealiseerd.
De gedeputeerde roept op om terughoudend te zijn om inhoudelijke opvattingen toe te voegen naar aanleiding van dit afsprakenkader, mede vanwege de enorme maatschappelijke kostenpost van 100 miljard. De gedeputeerde ziet geen mogelijkheden hiertoe.

> De heer **Mangal** (DENK) vraagt wat de provincie kan bereiken met het kleine aandelenpakket.

De gedeputeerde antwoordt dat de provincie meepraat over de bedrijfsontwikkeling en dat kan alleen als aandeelhouder zijnde.

> De heer **Mangal** (DENK) vraagt wat het verschil is tussen subsidiëren van dit overheidsbedrijf en daadwerkelijke participatie via aandelen.

De gedeputeerde zegt dat subsidie niks oplevert. Doordat publieke partijen aandeelhouder zijn van Alliander kunnen zij nog meer kapitaal tegen aantrekkelijke condities aantrekken om noodzakelijke investeringen te doen.

> Statenlid **Dulfer** (GL) vraagt hoe om te gaan met een situatie waarin het belang van de staat als grootaandeelhouder tegengesteld is aan dat van de provincie. Als voorbeeld geeft hij de door de gedeputeerde uitgesproken wens om te sturen in de volgorde waarin bedrijven en gemeenten worden aangesloten op het net.

Gedeputeerde **Stigter** hecht aan de scheiding tussen beleidsmatige politieke ambities en de rol van aandeelhouder. Gesprekken over de gewenste volgorde van aansluitingen horen niet bij de rol van aandeelhouder. Daar zijn andere gremia voor.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt of de gedeputeerde slechts wil tekenen bij het kruisje.

De gedeputeerde wijst op de aard van het voorliggende voorstel dat slechts een afsprakenkader is. Dat biedt geen ruimte voor beleidsmatige afspraken.

De heer **Roosendaal** (VVD) herhaalt zijn vraag over het verkopen van aandelen, benodigd kapitaal in de komende 10 jaar en wanneer de problemen in Noord-Holland opgelost zijn.

Gedeputeerde **Stigter** zegt dat de tijdelijk slimme oplossingen om te voldoen aan de vraag naar elektriciteit redelijk structureel zullen zijn.
Bijna de helft van investeringen van Alliander slaan neer in Noord-Holland. Daardoor zullen rond 2026 of 2027 veel huidige knelpunten uiterlijk opgelost zijn. Nu al moet nagedacht worden over versterking van de infrastructuur na 2026 tot 2040.
Hét probleem zal zeker niet opgelost zijn vóór 2035.
Liander mag als publiek bedrijf niet pro actief investeren. Dit is een obstakel wanneer er grote versnellingen plaatsvinden. Er worden nu stappen gezet om dit probleem op te lossen.
De verkoop van dochterbedrijf Kenter wordt voorbereid, mits de ACM toestemming hiervoor geeft.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt in hoeverre het houdbaar is dat de provincie 9% van de aandelen bezit terwijl 45% van de klanten in Noord-Holland zit.
Hij vraagt de gedeputeerde om te reflecteren op het veiligstellen van het Noord-Hollands belang bij een kleiner wordend aandelenpakket.

De gedeputeerde beaamt dat een groter aandelenpakket leidt tot een zwaardere stem in de aandeelhoudersoverleggen. De grote aandeelhouders stellen echter het algemeen maatschappelijk belang altijd voorop.
Gedeputeerde **Stigter** schat in dat het instappen van het Rijk in de regionale netbeheerders en de uniformering van hun werkwijze zal leiden tot een totaal ander landschap van energie-infrastructuurbedrijven.

De heer **Mangal** (DENK) ziet een verstrengeling van rollen die de gedeputeerde juist uit elkaar wil houden.

De gedeputeerde legt uit dat alleen gemeenten en provincies aandeelhouders mogen zijn van regionale netwerkbedrijven. Deze aandeelhouders zijn financieel niet in staat om grote toekomstige investeringen te doen. Daarom is het goed dat de staat instapt. Daarmee verwatert het aandeel van de provincie maar per saldo is er een gunstig resultaat voor het verzorgingsgebied van Alliander.

De heer **Mangal** (DENK) vraagt hoeveel mogelijkheden er nog zijn om het publiek belang te borgen als het aandeel van de provincie verwatert.

Gedeputeerde **Stigter** zegt dat de provincie als aandeelhouder invloed heeft op de onderneming en niet op de investeringen. In dat laatste geval worden petten namelijk door elkaar gehaald.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt of er samengewerkt wordt met de aandeelhouders uit Noord-Holland. Hij pleit ervoor om binnen 6 maanden in deze commissie te praten over de problemen en oplossingen en bijbehorende kapitaalsbehoeften van Liander.

Gedeputeerde **Stigter** kan zich voorstellen dat Alliander aan het begin van de nieuwe bestuursperiode een presentatie geeft waarin de door de heer **Roosendaal** (VVD) gevraagde

informatie wordt gedeeld. De gedeputeerde zegt dat er samengewerkt wordt met Amsterdam, met name op het gebied van het beloningsbeleid van Alliander.

De **voorzitter** concludeert dat dit een hamerstuk wordt.

9. Rondvraag portefeuille gedeputeerde Stigter en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van gedeputeerde Stigter behorende punten uit de C-agenda stellen)

Er zijn geen rondvragen.

De **voorzitter** schorst de vergadering tot *15.05 uur*.

De **voorzitter** heropent de vergadering.

10. A-agenda Algemeen (portefeuille gedeputeerde Olthof)

10.a MRA: Termijnagenda MRA (A-agenda EFB 20-02-23)

Statenlid **Dulfer** (GL) is lid van de Raadtafel en vraagt aan zijn collega's om te reflecteren op de procedure die gevolgd wordt rond de agendering van de termijnagenda. De reacties van de collega's zal hij meenemen naar de Raadtafelbijeenkomst van 8 maart.

De heer **Wagelaar** (PvdA) had graag gezien dat de verwachte resultaten vermeld werden in de agenda. Nu blijft onduidelijk wat van de MRA mag worden verwacht.
Hij twijfelt aan het nut van de bespreking van de agenda op deze wijze.

Mevrouw **De Groot** (SP) vindt dat PS aan de MRA duidelijk moet maken welke resultaten verwacht worden in het komende jaar. De bijbehorende brief vindt zij erg mager.
Zij wil een aantal punten in de brief, zoals:
- De verstedelijkingsstrategie in relatie tot de natuur.
- Hoe om te gaan met Schiphol?
- De bedrijventerreinenstrategie.
- Meer aandacht voor onderwijs en arbeidsmarkt.
- Landschap en cultureel erfgoed.

Mevrouw **Kuiper** (CDA) stemt in met de brief en voordracht.

Mevrouw **Kapitein** (D66) merkt op dat de doorlooptijden voor MRA-documenten lang zijn. Zij vindt het goed dat de mogelijkheid is gecreëerd om wensen en opvattingen in te dienen. Verder benadrukt zij dat inhoudelijke keuzes in de gemeenteraden en staten worden gemaakt.

Statenlid **Kostíc** (PvdD) vraagt of mevrouw **Kapitein** geen mening heeft over de 3 punten die MRA belangrijk vindt: duurzame economie, grootschalige investeringen in infra en arbeidsmarkt.

Mevrouw **Kapitein** D66) antwoordt dat zij daar op terugkomt. Zij vraagt zich af hoe de staten zicht krijgen op hoe de MRA zich opstelt richting het Rijk, nu belangrijke trajecten richting het Rijk ambtelijk worden aangevlogen. Zij vraagt om MRA-position papers van de grote Rijksprogramma's en sluit zich aan bij de PvdA-vraag naar verwachte resultaten.
Tegen de PvdD zegt zij dat GS richting de MRA moet acteren binnen de door PS vastgestelde kaders. Indien GS daarvan afwijkt, dan wil zij dat weten.

Statenlid **Kostić** (PvdD) herhaalt haar vraag over het oordeel van D66 over de 3 onderwerpen.

Mevrouw **Kapitein** (D66) zegt dat D66 staat achter de door MRA gemaakte keuzes.

Mevrouw **Van Meerten** (VVD) is positief over de termijnagenda. Wel vindt zij dat de agenda aan belang kan winnen als per onderdeel de samenhang met de MRA-agenda vermeld wordt en de te verwachten resultaten. Zij geeft dit mee als aandachtspunt en stemt in met de brief van GS.

Statenlid **Kostić** mist aandacht voor de aanpak van de klimaat- en natuurcrisis.
Het statenlid ziet graag dat borging van gezondheid, natuurinclusiviteit en klimaat als aandachtspunten in het plan worden meegenomen.
De fractie van PvdD zal zich beraden over deze voordracht.

De heer **Klein** (ChristenUnie) stelt de vraag hoe ervoor te zorgen dat de gedeputeerde op pad gaat met de door PS vastgestelde prioriteiten. Hij noemt als voorbeelden: vervoersarmoede, rapportage fiets en regionaal mobiliteitsprogramma.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Olthof** zegt dat de termijnagenda aan de orde is en niet de MRA-agenda.
De termijnagenda richt zich op het komende jaar. Afgesproken was dat 2023 een overgangsjaar is en de inhoudelijke MRA na de zomer wordt besproken.
Dan kan er over de inhoud worden gesproken.

Statenlid **Kostić** zegt dat de prioriteiten van PS niet terug te vinden zijn in de termijnagenda.

Gedeputeerde **Olthof** vindt de vraag over de verwachte resultaten terecht en stelt voor om die te borgen wanneer er over te bereiken doelstellingen wordt gesproken.
Hij zal de gemaakte opmerkingen zeker meenemen op de 24ste maar dit is niet het document waarin de inhoud behandeld wordt.

Mevrouw **De Groot** (SP) zegt dat de termijnagenda erg summier is. Het is dus van belang om te bespreken onderwerpen aan te leveren.

De gedeputeerde zegt dat een termijnagenda per definitie summier is. Hij wijst erop dat hij in de MRA die zaken inbrengt die in PS zijn vastgesteld.

De heer **Wagelaar** (PvdA) vraagt of het platform mobiliteit doelen stelt waarop het afgerekend kan worden.

De gedeputeerde zegt dat dit mogelijk is maar dan moet wel vastgesteld worden welke doelstellingen behaald moeten worden en die discussie is nog niet gevoerd. Dat moment en die gelegenheid moeten nog komen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) pleit bij de gedeputeerde voor het aandragen van onderwerpen die nadrukkelijk besproken moeten worden binnen de 3 platforms.

De gedeputeerde neemt het platform mobiliteit als voorbeeld en zegt dat daar allemaal zaken aan de orde komen die eerder besproken zijn in PS.

Statenlid **Kostić** (PvdD) snapt niet hoe de gedeputeerde het onderscheid maakt tussen inhoud en planning. Het statenlid ziet namelijk dat het hele document alleen maar over inhoud gaat.

Gedeputeerde **Olthof** legt in reactie hierop uit hoe de agenda werkt.

Mevrouw **Kapitein** (D66) herhaal haar vraag over de position papers.

De gedeputeerde doet daar geen toezegging over maar hij zal bekijken of de gevraagde informatie beschikbaar is en of die gedeeld mag worden.

Statenlid **Dulfer** (GL) reflecteert als lid van de raadtafel. Het statenlid zegt dat PS moet toetsen of de onderwerpen uit de MRA-agenda terugkomen op de termijnagenda. Het statenlid constateert dat PS het belangrijk vindt om wensen en bedenkingen mee te geven aan hun vertegenwoordiger in de algemene vergadering. Dat zal het statenlid ook melden aan de MRA. Het statenlid zegt dat het goed is om na te denken over hoe de staten hun vertegenwoordiger kunnen meegeven wat te zeggen in de termijnagenda.
Het statenlid denkt dat in principe de inbreng van de vertegenwoordigers in de platforms en algemene vergadering binnen de kaders van het statenbeleid moeten passen.

Mevrouw **Van Meerten** (VVD) brengt onder de aandacht dat VVD en PvdA de te bereiken doelen terug willen zien in de termijnagenda.

Statenlid **Dulfer** (GL) benoemt het risico dat het dan over de inhoud gaat en doet de suggestie om in de termijnagenda de motivering bij de plaatsing op de agenda te vermelden.

Mevrouw **Van Meerten** (VVD) licht toe dat zij geen politieke discussie beoogt maar weL helderheid over de doelen in het jaar wil.

Tweede termijn PS

Mevrouw **De Groot** (SP) zegt dat de SP graag de inhoud ingaat en houdt rekening met eventuele moties.

Statenlid **Kostić** (PvdD) kondigt moties aan voor het geval de gedeputeerde bedoelde te zeggen dat biodiversiteit helemaal niet hoort bij de onderwerpen op de MRA-agenda.

De heer **Wagelaar** (PvdA) wil een soort nieuwsbrief waarin de platforms aangeven wat ze jaarlijks van plan zijn en de bijbehorende resultaten.

Gedeputeerde **Olthof** licht toe dat biodiversiteit integraal onderdeel is van de plannen maar niet expliciet wordt benoemd. Dit geldt ook voor andere thema's. Bij het bespreken van de jaarplannen bestaat de mogelijkheid om prioriteiten te benoemen of te wijzigen.
Aan de PvdA geeft hij mee dat de verantwoording over 2023 terug zal staan in de termijnagenda 2024.
Ook staat duidelijk aangegeven dat het jaarplan 2024 met PS besproken gaat worden.

De **voorzitter** concludeert dat dit geen hamerstuk wordt.

11. B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Kocken)

11.a Subsidies: Afdoening motie ondersteuning 'warme kamers' in Noord-Holland (B-agenda EFB 20-02-23

De heer **Klein** (ChristenUnie) dankt GS voor de snelle afhandeling van de motie. Er zijn nu 100 plekken in Noord-Holland waar een warme huiskamer is gerealiseerd en hij is blij dat de provincie op deze wijze daar een bijdrage aan heeft kunnen leveren.

De heer **Heijnen** (CDA) benadrukt de belangrijke rol van de warme kamer in het leven van mensen en complimenteert GS met de voortvarend oppakken van deze motie.

De heer **Wagelaar** (PvdA) complimenteert GS voor de afhandeling en dankt de ChristenUnie voor dit mooie voorstel.

Statenlid **Kostić** (PvdD) complimenteert GS voor de afdoening en dankt de ChristenUnie voor dit voorstel. Het statenlid ziet graag meer geld besteed aan dit soort doelen dan aan de hobby visserij en het vislood.

Mevrouw **De Groot** (SP) is blij met de afhandeling. Zij vindt de bestede € 75.000 karig en vraagt of de gedeputeerde contact heeft opgenomen met Dorpswerk Noord-Holland.

Statenlid **Zaal** (GL) bedankt de indieners en uitvoerders van de motie.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat dit een initiatief was van het Leger des Heils. Vandaar dat zij de gesprekspartner waren voor GS. Voorts zegt zij dat het Leger des heils tevreden was met het bedrag van € 75.000.

De **voorzitter** concludeert dat de motie is afgedaan.

11.b Organisatie: afdoening motie 202-2022 duurzaam doorhappen (B-agenda EFB 20-02-2023)

De indiener, statenlid **Kostić** (PvdD), houdt een korte inleiding en vraagt aan de commissie of het echt nodig is om een vegetarisch én een veganistisch koekje te serveren. Zij stelt voor om alleen plantaardige koekjes in te kopen. Daarmee wordt vermeden dat er twee keer wordt ingekocht en veganistisch/plantaardig is het meest inclusief omdat het geschikt is voor mensen met een lactose-intolerantie.

De heer **Mangal** (DENK) sluit zich grotendeels aan bij de bijdrage van statenlid **Kostić**. Hij pleit er wel voor dat duidelijk moet zijn waar vleeseters hun eetwensen kunnen doorgeven.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat het met vallen en opstaan de goede kant opgaat. GS heeft oog voor de verschillende dieetwensen. Zij zegt dat niet gekozen gaat worden voor het aanbieden van enkel veganistische koekjes. Er is immers een aangenomen motie waarin keuzevrijheid is vastgelegd.

Statenlid **Kostić** PvdD) verduidelijkt dat de vraag over veganistische koekjes was gesteld aan de commissie. Tevens vraagt het statenlid of de provincie bij het organiseren van externe events, wil kiezen voor locaties waar gestuurd kan worden op plantaardig als norm.

De gedeputeerde antwoordt dat het kiezen van locaties al complex genoeg is, gezien alle wensen en eisen. Bovendien wordt de catering afgestemd op de vooraf geïnventariseerde eetwensen. Niet-veganistisch kan daaronder vallen.

De heer **Mangal** (DENK) stelt voor om de keuze te bieden tussen vegetarisch en omnivoor.

De gedeputeerde zegt dat er in beginsel veganistisch wordt geserveerd. In geval van een andere keuze, wordt het andere product geserveerd.

De heer **Hartog** (JA21) is van mening dat de gedeputeerde haar best heeft gedaan om de motie uit te voeren. Hij pleit voor het sluiten van de discussie.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt of de gedeputeerde bereid is om plantaardig als norm te hanteren bij alle bijeenkomsten die georganiseerd worden door de provincie.

De gedeputeerde zegt dit niet toe omdat zij niet weet wat dat betekent voor de events die reeds in de agenda staan.

Statenlid **Kostić** (PvdD) herhaalt de eerder gestelde vraag.

De gedeputeerde zegt toe daarop te letten maar zij kan niet garanderen dat dit als een harde eis gaat worden opgelegd. In-house valt er veel meer te sturen dan op externe locaties.

De heer **Mangal** (DENK) vraagt hoe de motie als afgedaan kan worden beschouwd als de gedeputeerde geen overzicht heeft van (dit wordt niet benoemd)

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt dat er geen overzicht nodig is van locaties waar men veganistisch serveert om te weten of voldaan wordt aan de motie. Zij houdt er rekening mee dat zich, ondanks alle inspanningen, situaties kunnen voordoen die niet helemaal passen binnen de wensen van de provincie.

De **voorzitter** maakt een inventarisatie om te bepalen of de motie is afgedaan.

- CDA: afgedaan
- D66: afgedaan
- ChristenUnie: afgedaan
- VVD: afgedaan
- JA21: afgedaan
- GroenLinks: niet afgedaan
- PvdA: afgedaan
- DENK: nog niet afgedaan
- PvdO: afgedaan
- SP: afgedaan
- PVV: afgedaan

De **voorzitter** concludeert dat de meerderheid de motie als afgedaan beschouwt.

12. Rondvraag portefeuille gedeputeerde Kocken en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van gedeputeerde Kocken behorende punten uit de C-agenda stellen)

Er zijn geen rondvragen.

13. B-agenda Economie, Arbeidsmarkt en Onderwijs, Bestuur, Interbestuurlijk Toezicht en Europa (portefeuille gedeputeerde Zaal)

13.a Pallas: Verzoek Pallas voor goedkeuring fusie met NRG en verlenging en aanpassing overeenkomst van geldlening en pandrecht (B-agenda EFB 20-02-23)

De heer **Heijnen** (CDA) brengt in dat het CDA voorstander is van het Pallas project. Hij is van mening dat een fusie het primaire belang van de provincie en Pallas het beste dient. Het CDA steunt daarom het voornemen van GS.

Mevrouw **De Groot** (SP) vreest dat de provincie het geld dat zij in 2035 mogelijk terug zou krijgen, kwijt is. De provincie wil immers afzien van de terugbetalingsplicht. Voorts haalt zij de situatie rond de Shine-reactor aan, waarbij door provincie Noord-Holland concurreert met de provincie Groningen. Ten slotte is het historisch afval nog steeds niet weggehaald bij de NRG in Petten. Dit alles brengt haar tot de conclusie dat dit geen goed voorstel is.

De **Hartog** (JA21) vindt de samensmelting van beide stichtingen een goede stap om de voortgang van dit project zo goed mogelijk te dienen. Hij heeft wel moeite met het instemmen met het recht om de lening tot 2035 te laten staan onder de huidige condities. Hij denkt aan een redelijke rentevergoeding indien de termijn voor terugbetaling wordt verlengd van 2024 naar 2035.

Statenlid **Dulfer** (GL) lijkt het verstandig om af te zien van het opeisen van de 40 miljoen. Anders gaat Pallas failliet en is de provincie het geld alsnog kwijt. Het statenlid steunt dus dit voorstel. Vraagtekens worden er gezet bij de datum van 1 april 2035. Waarom zou het geld dan wel beschikbaar zijn? Verder wil het statenlid een toelichting op de indexering.

Mevrouw **Bezaan** (PVV) betoogt dat de PVV accoord is met dit voorstel vanwege het behoud en versterken van de regionale werkgelegenheid, de nucleaire kennisinfrastructuur voor de regio en het belang voor de volksgezondheid.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) kan zich vinden in het voorstel. Zij vraagt wat er gebeurt als PS accoord gaat met het voorstel en het Rijk uiteindelijk niet betaalt. Voorts wil zij weten wat de financiële consequenties zijn van het optrekken van de termijn naar 2035.
Ten slotte verneemt zij graag over voorbeelden van positieve spin off effecten waar de voordracht over rept. Zijn er bijvoorbeeld veel meer impulsen gegeven aan het health cluster of zijn er cijfers over de arbeidsmarkt?

Statenlid **Kostić** (PvdD) pleit voor het afscheid nemen van Pallas. Doorschuiven tot 2035 vindt zij onverantwoord en het doorschuiven van risico's naar volgende generaties.

Mevrouw **Van Meerten** (VVD) zegt dat de VVD voorstander is van het Pallas-project gezien het belang voor de volksgezondheid en versterken van de regionale werkgelegenheid.
Zij spreekt steun uit voor de voordracht.

De heer **Klein** (ChristenUnie) stemt in met het voordstel en is benieuwd naar het antwoord op de vragen over de financiën, de rente en terugbetaling van de lening.

De heer **Mangal** (DENK) vraagt of er inmiddels niet sprake is van een gift in plaats van een lening van de provincie. Verder vraagt hij waarom de lening niet kan worden omgezet in

aandelen.
Hij wil ten slotte uitleg over de opmerking dat de resultaten van dit voorstel ten goede komen aan de gezondheid van de inwoners van Noord-Holland. Dit betreft immers een fabriek die produceert voor de hele wereld.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Zaal** ziet een keerpunt in dit dossier, nu de kernenergiewetvergunning is verleend en de reactor eindelijk kan worden gebouwd met financiële steun van het Rijk. Daarnaast is de groeifondsaanvraag gedaan.
Zij maakt duidelijk dat dit geen renteloze lening is. Er wordt rente in rekening gebracht. Ook benadrukt zij dat de provincie niet afziet van de terugbetalingsverplichting. De opeisbaarheid daarvan blijft bestaan.
De gedeputeerde ziet echt wel perspectief om het geld terug te krijgen.
De termijn tot 2035 is ingegeven door de bouwtijd van de reactor en de periode waarin die moet renderen.
Indien het Rijk de financiën niet rond krijgt, dan wordt de lening in 2024 opeisbaar. De vraag is dan of de provincie er wat van terug gaat zien. Indien het Rijk de financiën wel rond krijgt, dan krijgt de provincie de 40 miljoen terug.
Het afval is weg in 2026. Shine en Pallas zijn geen concurrenten van elkaar.
De verwachting is dat de Energy and Health Campus nog meer gaat aantrekken en inmiddels heeft TNO zich er gevestigd. Er zijn concrete plannen voor een groot innovatiecentrum.
De bijdrage aan de arbeidsmarkt heeft de gedeputeerde niet paraat maar dat kan uitgezocht worden.

Tweede termijn PS

Statenlid **Dulfer** (GL) dankt de gedeputeerde voor de overtuigende uitleg. .

13.b Economie: Voortgang Datacenterstrategie 2022-2024 en afdoen moties M9 & M10-2022 (B-agenda EFB 20-02-23)

Mevrouw **Van Meerten** (VVD) beschouwt de motie als afgedaan en dankt GS voor de afhandeling.

Statenlid **Bwefar** (GL) spoort GS aan om via de IPO de samenwerking tussen datacentra te blijven benadrukken. Tevens vraagt het statenlid of de omgevingsverordening binnenkort wordt bijgewerkt.
Ten aanzien van de motie zegt het statenlid dat daarin gevraagd wordt om in de evaluatie te betrekken of de vestigingsvoorwaarden nu en in de toekomst sterk genoeg zijn om te kunnen sturen op een goede inpassing op het gebied van landschap en natuur. Aangezien de evaluatie nog niet is begonnen, wordt de motie als niet afgedaan beschouwd. Tot slot vraagt het statenlid hoe het zit met de oproep van de provincies aan het Rijk met betrekking tot het 'use it or lose it' principe waarbij de ingekochte maar niet gebruikte vermogens van de datacentra weer beschikbaar moeten komen voor de markt.

De heer **Hartog** (JA21) beschouwt de moties als afgedaan.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) waardeert de heldere voortgangsrapportage. Zij waardeert ook dat de provincie in IPO-verband position paper heeft opgesteld waarin gekeken wordt naar de impact van hyperscales op ruimte, water en energie. Zij wil weten hoe de gesprekken met de

clustergemeenten verlopen en de stand van zaken rond de vergunningsaanvraag van het Microsoft Data Center. De moties beschouwt zij als afgedaan.

Mevrouw **Alberts** (SP) maakt een aantal opmerkingen over de voortgangsbrief. Zij vraagt of de gedeputeerde een dam opwerpt tegen of meebeweegt met de datacenters.
Ten aanzien van participatie vraagt zij of mensen 'nee' mogen zeggen tegen de komst van een datacenter of slechts mee mogen praten over het 'hoe'.
Mevrouw **Alberts** wil ook weten hoe de gedeputeerde omgaat met de 11 aanvragen die in procedure zijn. Worden die 'on hold' gezet in afwachting van de richtlijn of doorlopen die de vergunningprocedure?
Zij spreekt de verwachting uit de het datacenter in Hollands Kroon er gewoon komt en dat is buitengewoon teleurstellend voor de bevolking aldaar.
De 2 moties beschouwt de SP als afgedaan.

De heer **Carton** (PvdA) wil weten op welke wijze GS de ontwikkelingen en de nog uit te werken richtlijnen hebben meegenomen in de lopende uitvragen, zowel in Hollands Kroon als MRA.
De PvdA is benieuwd naar de concrete uitwerking van de vestigingsvoorwaarden in 2023 en beschouwt de moties als afgedaan.
De heer **Carton** sluit zich aan bij de opmerking van GL over de vestigingsvoorwaarden om te sturen op gewenste resultaten.

Mevrouw **Van Soest** (PvdO) wil weten hoe de gedeputeerde denkt over het gebrek aan transparantie bij de datacentra en hun beslag op water en energie.

De heer **Mangal** (DENK) ziet dat er veel gemeenschapsgeld geïnvesteerd wordt in capaciteitsvergroting en vraagt zich af wie daarvan gaan profiteren. Hij wil ook weten of datacenters zelf gaan opdraaien voor de kosten die gemoeid zijn met de bouw van voorzieningen om door middel van waterstof energie op te wekken.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Zaal** zegt dat de datacenterstrategie juist bedoeld is om het gebruik van water en energie door datacenters te verminderen. Er ligt nu een concept provinciale richtsnoer dat door de 3 clustergemeenten uitgewerkt moet worden in vestigingsvoorwaarden. Daarbij is er ruimte voor bewoners om invloed uit te oefenen op de vestigingsvoorwaarden.

Mevrouw **Van Soest** (PvdO) wil weten of er toestemming komt voor nog meer datacentra.

Gedeputeerde **Zaal** brengt in herinnering dat de kaders voor het datacentrabeleid zijn vastgesteld. Binnen die kaders is de vestiging van datacentra mogelijk. Er is niet gekozen voor een algeheel verbod op datacentra want die zijn o.a. nodig voor de digitale economie.
Nu er nieuwe jurisprudentie is op het gebied van stikstoftoets, zal de vergunning van Microsoft een nieuwe onderbouwing en berekening moeten geven.
Ten aanzien van motie 10 adviseert de gedeputeerde om die nu als afgedaan te beschouwen en bij behandeling van de evaluatie, de punten uit de motie in te brengen.

Statenlid **Bwefar** (GL) heeft 2 vragen: wordt de omgevingsverordening 2022 bijgewerkt en is 'use it or lose it' aangekaart bij het Rijk?

De gedeputeerde antwoordt bevestigend op beide vragen. Daarbij verduidelijkt zij dat ‘use it or lose it’ door gedeputeerde **Stigter** wordt aangekaart in gesprekken met het Rijk.

Statenlid **Bwefar** (GL) zegt dat motie 10 nu als afgedaan wordt beschouwd.

Tweede termijn PS

De heer **Mangal** (DENK) vraagt om een tabel waarin vermogen wordt uitgedrukt in het aantal windturbines dat nodig is om dat vermogen te genereren.

Tweede termijn GS

De gedeputeerde antwoordt dat deze vraag niet te beantwoorden is. Het is niet mogelijk om te bepalen hoeveel windturbines nodig zijn voor datacentra.

De **voorzitter** stelt vast dat de 2 moties zijn afgedaan.

13.c Europa: Afdoen motie M132-2022 lobby aanpassing Europese staatssteunregeling (B-agenda EFB 20-02-23)

De heer **Klein** (ChristenUnie) geeft als indiener een toelichting op de motie.
Hij ziet de waarde van de motie in het overzicht van welke factoren een rol spelen en aan welke knoppen PS kan draaien. Hij pleit voor een goede afstemming zodat agrariërs een duidelijk menu geboden kan worden waaruit ze kunnen kiezen.
Technisch gezien is de motie afgedaan maar het streven om agrariërs te vergoeden voor hun bijdrage aan de groene transitie blijft bestaan. Daarom vraagt de heer **Klein** hoe GS ervoor gaat zorgen dat een volgend college zich hiervoor blijft inzetten.

Statenlid **Zaal** (GL) vraagt wat de provincie nog kan bijdragen aan de lobby voor uitkoopregelingen in verband met stikstof. Als dat niet zo is, dan kan de motie als afgedaan worden beschouwd.

Mevrouw **Kapitein** (D66) zegt dat de motie is afgedaan. Zij vraagt of deze vergoedingen voldoende de transitie zullen stimuleren.

Beantwoording GS.

Gedeputeerde **Zaal** ziet de verzamelde informatie als onderdeel van het overdrachtsdossier voor het volgende college en vindt dat het college moet doorgaan met het lobbyen zodat de boeren kunnen verdienen aan de vergroening.

Mevrouw **Kapitein** (D66) zegt dat zij haar opmerkingen niet als technische vragen heeft bedoeld.

Gedeputeerde **Zaal** vindt het begrijpelijk dat ieder land kiest voor eco-regelingen die het beste passen bij het land. Ten aanzien van het level playing field in Europa ziet zij dat er soms zelfs verschillen zijn in de opvatting over wat ‘biologisch’ is. Dat heeft haar aandacht in het comité van de regio’s.

De **voorzitter** concludeert dat de motie is afgedaan.

13.d Sponsoring: Evaluatie evenementensponsoring 2020-2022 (B-agenda EFB 20-02-23)

Statenlid **Kostić** (PvdD) wil als indiener van de motie bijsturen bij de evenementen Jumping en

Opmeer. Hier worden namelijk dieren gebruikt. De gedeputeerde wil een betere besteding van het geld en zal dat bij PS aankaarten.

14. Rondvraag portefeuille gedeputeerde Zaal en terugkoppeling deelname gemeenschappelijke aangelegenheden en Europa (naast de rondvraagpunten kunt u hier ook korte vragen over de tot de portefeuille van gedeputeerde Zaal behorende punten uit de C-agenda stellen)

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt of de gedeputeerde weet heeft van financiële zorgen bij het bevrijdingsfestival in Amsterdam. Hoe groot is het risico dat de festivals niet doorgaan? Is de gedeputeerde het met de ChristenUnie eens dat deze festivals een belangrijke bijdrage leveren aan het herdenken en vieren van onze vrijheid? Is de gedeputeerde bereid om met Amsterdam en Haarlem te inventariseren wat nodig is, zowel financieel als organisatorisch, om het voortbestaan van de festivals mogelijk te maken? Is er ook ruimte om ook financieel bij te springen?

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Zaal** bevestigt dat er ook financiële problemen zijn bij het bevrijdingsfestival en de herdenking in Amsterdam. De provincie sponsort dit festival niet omdat het een lokaal evenement betreft. Onduidelijk is wat de situatie is rond het bevrijdingsfestival in Alkmaar. De problemen beperken zich in ieder geval niet tot het bevrijdingsfestival in Haarlem.
Indien de commissie dat goed vindt, stelt de gedeputeerde voor om het restant van het budget voor evenementensponsoring - € 15.000,-- - aan het bevrijdingsfestival in Haarlem te besteden.
Zij stelt voor om in de volgende bestuursperiode te bepalen welke bijdrage de provincie wil besteden aan dit soort evenementen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) is blij met dit antwoord en zegt dat de ChristenUnie voorrang geeft aan subsidie voor dit soort evenementen in plaats van Jumping Amsterdam.

15. Tweede deel B-agenda Financiën, Cultuur en Erfgoed, Sport, Personeel en Organisatie en Inkoop (EFB onderwerpen portefeuille gedeputeerde Kocken)

15.a Discussienota PvdD - Reflectie Regenboogbeleid Provincie Noord-Holland (B-agenda EFB 20-02-23)

Statenlid **Kostić** (PvdD) geeft als initiatiefnemer een toelichting op de nota en eindigt met 2 vragen. Allereerst vraagt zij om het provinciale arbeidsmarktbeleid te koppelen aan de zorgen die er zijn over werkloosheid bij transpersonen. Daarnaast wil zij weten of er binnen de commissie ideeën zijn om nu verdere stappen te zetten.

Statenlid **Bwefar** (GL) wijst erop dat provincie Noord-Holland een regenboogprovincie is en vraagt wat de reden is geweest dat er het afgelopen jaar geen regenboogsymposium of atelier is georganiseerd. Verder wil het statenlid weten wat momenteel de plannen van GS zijn voor symposia of ateliers in 2023 en verder.
Het voeren van de progressieve regenboogvlag en de transgendervlag beschouwt het statenlid als een makkelijk te nemen maatregel voorafgaande aan de aanstaande verkiezingen.
Het statenlid ziet graag dat de provincie de internationale dag van de transgender visibiliteit omarmt en op 7 augustus de transgender vlag hijst.
Ook pleit het statenlid voor het toevoegen van de 'X' voor non-binair en intersectioneel toe te voegen aan alle vragenformulieren. Ook pleit het statenlid voor het aanpassen van de tekst en tekeningen op toiletdeuren en urinoirs.

Voorts roept het statenlid de provincie op om in gesprek te gaan met Transnetwerk Nederland om speciale aandacht te geven aan transpersonen in het bestaande arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid
Tot slot vraagt het statenlid om na de verkiezingen een regenboogwerkgroep in te stellen die brainstormt over meer ideeën, vinger aan de pols houdt en terug rapporteert aan de statencommissie.

De heer **Wagelaar** (PvdA) zegt dat de PvdA er voor openstaat om te bekijken hoe in het arbeidsmarktbeleid aandacht te besteden aan transpersonen.en de doelgroep daarbij te betrekken. Hij wil wel weten wat de initiatiefnemer bedoelt met 'aandacht besteden aan' als het gaat om het arbeidsmarktbeleid.
Voor de volgende bestuursperiode wil de heer **Wagelaar** een inventarisatie van hoe de provincie er voorstaat op het gebied van diversiteit, sociale veiligheid, gelijkwaardigheid en inclusie. Makkelijk te inventariseren is het in kaart brengen hoe transitieverlof en ouderschapsverlof in de provinciale organisatie geregeld zijn voor transgezinnen.
Voor zover dat nog niet gebeurt, kunnen hr-professionals ondersteund worden bij het inclusief werven. Het idee om het vlaggenbeleid te actualiseren, wordt ondersteund.

Mevrouw **Van Geffen** (N-NH) wil ook weten wat er precies gebeurd is met de door GL genoemde bijeenkomsten. De pleidooien van GL en de PvdA met betrekking tot de arbeidsmarkt onderschrijft zij.
Mevrouw **Van Geffen** ziet kansen voor de provincie om zich als lhbtq+ vriendelijke provincie te profileren wanneer in 2026 de Europride weer in Amsterdam is.

Mevrouw **Gonggrijp** (D66) complimenteert de PvdD met de initiatiefnota en sluit zich aan bij de voorstellen met betrekking tot de arbeidsmarkt die GL en de PvdA hebben geformuleerd.

De heer **Mangal** (DENK) mist aandacht voor intersectionaliteit en trans en lhbtiq personen van kleur. En is benieuwd hoe inclusiviteit daadwerkelijk inhoud wordt gegeven in de provinciale organisatie.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vindt het belangrijk om inclusiviteit na te streven maar tegelijkertijd waarschuwt hij voor het te veel in hokjes denken. In dat geval keert inclusiviteit zich 'tegen je'. Ondersteunen van transpersonen op de arbeidsmarkt kan noodzakelijk zijn maar de provincie moet vooral een plek zijn waar iedereen zich thuis kan voelen.

Mevrouw **Kuiper** (CDA) zet vraagtekens bij het benoemen van allerlei doelgroepen omdat het voor heel veel groepen moeilijk is om een plek te vinden op de arbeidsmarkt. Zij vindt dat Noord-Holland een provincie moet zijn voor alle inwoners.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Kocken** somt een reeks maatregelen op waaruit blijkt dat de provincie, zowel intern als extern actief is als organisatie die oog heeft voor vele vormen van diversiteit.
Ten aanzien van de arbeidsmarkt zegt zij dat de provincie zich vooral richt op de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.
Het richten op één specifieke doelgroep is een rol die de provincie niet goed past. Die rol is weggelegd voor het Rijk.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt of de gedeputeerde dit wil meenemen als meekoppelkans.

Gedeputeerde **Kocken** vraagt of statenlid **Kostić** (PvdD) hiermee bedoelt dat in het arbeidsmarktbeleid benadrukt moet worden dat er meer gedaan moet worden voor transgenders.
Zij ontraadt dit omdat het om één specifieke doelgroep gaat terwijl er vele andere subgroepen zijn die ook aandacht verdienen.

Statenlid **Bwefar** (GL) breekt een lans voor het koppelen van transpersonen omdat die een erg grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

De gedeputeerde zegt dat er verschillende groepen zijn met een afstand tot de arbeidsmarkt en het zou een gemiste kans zijn als de provincie het accent alleen op transgenders zou leggen.

Mevrouw **Van Geffen** (N-NH) zegt dat transgenders een bepaalde complexiteit vraagt in een organisatie. Zonder een specifieke aandachtsfunctionaris kan dit niet in intersectionaliteit worden meegenomen.

De gedeputeerde vraagt of mevrouw **Van Geffen** (N-NH) vraagt om het aanstellen van iemand met specifieke kennis over transgenders.

Mevrouw **Van Geffen** (N-NH) zegt dat volstaan kan worden met een hr-functionaris die wat meer weet over deze doelgroep.

De gedeputeerde maakt een onderscheid tussen de interne provinciale organisatie en het arbeidsmarktbeleid dat extern gericht is.
Binnen de interne organisatie is er reeds een diversiteits- en inclusieteam. Aandacht voor diversiteit en inclusie is er dus al.

De heer **Mangal** (DENK) wil graag terugzien welke groepen profiteren van de inzet van de provincie en vindt dat er extra aandacht moet zijn voor groepen die buiten de boot vallen.

Gedeputeerde **Kocken** verwijst de heer **Mangal** (DENK) naar gedeputeerde **Zaal** voor de antwoorden op zijn vraag.

De heer **Mangal** (DENK) verduidelijkt dat hij aandacht wil voor mensen die buiten de boot vallen.

De gedeputeerde herhaalt dat zij geen ruimte ziet om het 'regenboogpredikaat' extra te benadrukken. Er is aandacht voor iedereen met afstand tot de arbeidsmarkt en daar wil ze mee volstaan.

Tweede termijn PS

Mevrouw **Van Geffen** (N-NH) memoreert dat de motie om te voldoen aan de cijfers van de participatiewet in juni 2022 ook door het CDA is weggestemd. Zij plaatst daarom haar vraagtekens bij het pleidooi van het CDA voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het voorstel voor een regenboogwerkgroep spreekt haar zeer aan. Zij adviseert om het onderwerp te depolitiseren zodat zoveel mogelijk partijen hierover kunnen meepraten.

Statenlid **Kostić** (PvdD) wil het gesprek met een transorganisatie aangaan om te bekijken of het beleid gekoppeld kan worden en dan rapporteren naar PS.
Tot slot spreekt zij haar waardering uit voor de voorstellen van GL, PvdA en N-NH.

De **voorzitter** adviseert het statenlid **Kostić** (PvdD) om een motie vreemd in te dienen in de volgende PS-vergadering of dit onderwerp bespreekbaar te maken in de volgende bestuursperiode.

De **voorzitter** bedankt Monique De Zwart en Corné Borst voor hun ondersteuning van de commissie.

De **voorzitter** nodigt de commissieleden uit voor een etentje op woensdagavond.

Mevrouw **Van Meerten** (VVD) bedankt de **voorzitter** voor het leiden van de commissievergaderingen.

16. Sluiting

Om *17.25 uur* sluit de **voorzitter** de vergadering.

Verslag concept

Commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid

Datum commissievergadering	:	15 mei 2023
Commissievoorzitter	:	Mw. N.M. van der Waart
Commissie-adviseur	:	Mw. S. Neeskens
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 52 82 / neeskenss@noord-holland.nl

Aanwezig:

Commissievoorzitter		: mw. N.M. van der Waart
Commissiegriffier		: mw. S. Neeskens
Plv. commissiegriffier		: mw. J. Faber
Leden van de commissie:	BBB	: dh. P. Teeuwen, dh. V. Valk en mw. D. Sijbenga
	VVD	: mw. M. Poot, dh. N. Roosendaal, mw. G. Bakker
	GroenLinks	: statenleden A. Gielen, P. Laport en R. Bwefar
	D66	: dh. E. Kanik en dh. S. Mülder
	PvdA	: dh. T. Wagelaar en mw. M. Ten Ham
	JA21	: mw. K. Uiterwijk en dh. I. Mantel
	CDA	: mw. W. Koning-Hoeve
	FvD	: dh. R. Dekker
	PvdD	: Statenleden I. Kostić en I. Haas
	PVV	: dh. R. van Tiggelen
	SP	: mw. R. Alberts en mw. H. Bouhlel
	ChristenUnie	: dh. M. Klein
	50PLUS/PVDO	: mw. A. Van der Helm-Chandansingh en dh. H. Stulemeijer
	Volt	: dh. M. De Weerdt en mw. J. Schneemann
Gedeputeerden:	J. Olthof (PvdA) en mw. I. Zaal (D66)	
Afwezig: *(met bericht van verhindering)*	--	
Notulist:	mw. A. Smakman (Notuleerservice Nederland)	

Agenda

1	Opening en mededelingen
2	Vaststelling van de agenda
3	A-agenda MRA
3.a	MRA: Voortgangsnota MRA (Aan-agenda interim-commissie 15 mei 2023)
4	A-agenda PS-zaken
4.a	Zienswijze begroting 2024 Randstedelijke Rekenkamer
5	A-agenda Water
5.a	Waddenfonds begroting 2023 en jaarstukken 2022
6	A-agenda Leefbaarheid, Gezondheid (en Milieu)
6.a.1	Voordracht PCR HeraCless-Groen Staal Tata Steel, Start procedure projectbesluit (A-agenda)
6.a.2	Afdoening moties M23-2022, M170-2022 en M14-2023
7	B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid (en Milieu)
7.a	Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 11 april 2023 (B-agenda Interimcie 15-5-2023)
8	Sluiting

1 Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de commissievergadering om 13.16 uur en heet alle aanwezigen van harte welkom.

Mededelingen voorzitter:

- Het betreft een interim Statencommissie. Deze is ingesteld door het presidium om lopende onderwerpen in commissieverband te bespreken, waarbij voor de A-agendapunten besluitvorming in de Statenvergadering van dinsdag 30 mei plaatsvindt. Op verzoek van het presidium zijn alleen agendapunten op de conceptagenda opgenomen, waarvoor bespreking niet langer uitgesteld kon worden en mede om die reden staat op deze agenda geen vaste agendapunten, zoals het inspreek halfuur of rondvragen aan gedeputeerden. Ook de andere vaste agendapunten, zoals het vaststellen van het verslag, de lijst met toezeggingen en moties en de strategische agenda komen terug op de agenda's van de eerste reguliere commissievergaderingen nadat PS deze heeft ingesteld.
- Voorafgaand aan de vergadering hebben zich vijf insprekers aangemeld. Vier insprekers bij agendapunt 6.a.1, de voordracht van PCR HeraCless-Groen Staal Tata Steel en één inspreker bij agendapunt 7.a, Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 11 april 2023.

2 Vaststelling van de agenda

De voorzitter heeft van de leden van het presidium voorafgaand aan de vergadering geen wijzigingsverzoeken ontvangen. De agenda is ongewijzigd vastgesteld.

3 A-agenda MRA

3.a MRA: Voortgangsnota MRA (A-agenda interim-commissie 15 mei 2023)

De deadline voor het indienen van de wensen en opvattingen over de voortgangsnota MRA is vrijdag 9 juni 2023. Op 4 april 2023 ontving de provincie Noord-Holland de Voortgangsnota 2022 van de MRA, met het verzoek om ter zake wensen en opvattingen te formuleren en die uiterlijk 9 juni 2023 aan de MRA te doen toekomen. De commissie wordt gevraagd PS te adviseren over de voordracht voortgangsnota MRA. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS-vergadering van 30 mei 2023.

Eerste termijn commissie

Statenlid **Kostić** (PvdD) dankt de ambtenaren voor het beantwoorden van alle technische vragen. Partij voor de Dieren heeft de volgende drie punten:

- De MRA reflecteert momenteel op de uitvoeringslijnen uit de MRA-agenda, maar mist reflectie op belangrijke leidende principes zoals toekomstbestendigheid, waaronder biodiversiteit. Partij voor de Dieren wil meer aandacht voor de ecologische aspecten en deze principes. Als natuur- en ecologiebeschermer is PS de juiste instantie om dit aan te kaarten. GS stelt dat deze aspecten in alle opgaven verwerkt zijn, maar toont niet expliciet hoe. Daarom is het lastig voor PS om deze principes te controleren. Het voorstel is om het expliciet te maken in de voortgangsagenda. Zaanstad heeft dit idee inmiddels omarmd. Partij voor de Dieren dient hierover een voorstel in.
- Een tweede aandachtspunt is de herziening van de MRA-agenda, waarbij een pamflet wordt opgesteld met de Amsterdam Economic Board als leidend orgaan. In deze board zitten echter

fossiele bedrijven zoals Tata Steel en Shell. Partij voor de Dieren vraagt aan GS en de commissieleden wat hun mening is over de invloed van deze bedrijven, die aantoonbaar transities hebben vertraagd.

- PS kiest voor beleid gericht op brede welvaart binnen ecologische grenzen, onafhankelijk van economische groei. De voortgangsnota dient deze visie te weerspiegelen bij het beoordelen van economische activiteiten en prioriteiten. Het verzoek aan GS is om hierop te reflecteren.

De heer **Mülder** (D66) herkent de mooie resultaten die de MRA heeft behaald. D66 is al lang voorstander van deze samenwerking. D66 heeft de volgende punten:

- De resultaten zijn goed, maar soms zonder context en opiniërend door het zetten van vinkjes. D66 ziet ook graag terug wat er niet gelukt is. In dit kader noemt de spreker dat de ROM bijvoorbeeld succesvol € 3 miljoen heeft geïnvesteerd, maar experts zeggen dat er meer investeringen nodig zijn.
- Het verslag vraagt om input en aanzet voor discussiepunten, maar GS-brief lijkt akkoord te gaan zonder deze punten te bespreken. Wordt hier niet voorbijgegaan aan het ophalen van input?
- D66 zou graag de netcapaciteit in de MRA willen bespreken. De economische gevolgen voor de hele regio zijn groot, zo stelt de voortgangsnota. D66 stelt een inventarisatie voor en om betere afspraken te maken over de netcapaciteit.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) heeft de volgende opmerkingen over het rapport:

- Op pagina 2 wordt vermeld dat de energiecrisis veroorzaakt is door de oorlog in Oekraïne, vergelijkbaar met de oliecrisis van 1974. Destijds was er veel olie in Nederland, maar door falend management werd er gewezen op externe factoren. Dit lijkt nu opnieuw te gebeuren.
- Op pagina 15 is vermeld dat belemmeringen in wet- en regelgeving voor de energietransitie zijn weggenomen. De spreker vraagt de gedeputeerde dit toe te lichten.
- Op pagina 27 wordt de aanpak van energiearmoede vermeld. Een eenvoudige oplossing zou zijn om de hoge belasting op energie eraf te halen.

De PVV zal tegenstemmen, omdat het kritische geluid door GS ontbreekt.

Mevrouw **Poot** (VVD) geeft aan het overzicht van behaalde resultaten mooi te vinden, maar vraagt zich af welke zaken niet gelukt zijn. Dit is interessant om inzicht te krijgen in de sterke en zwakke punten van het MRA-samenwerkingsverband. De VVD hoopt dit terug te zien in de voorzet voor de nieuwe MRA-agenda.

De heer **Valk** (BBB) geeft aan dat dit overzicht de BBB, als nieuwe partij, helpt om alles te begrijpen. De fractie heeft op dit moment geen vragen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) waardeert het uitgebreide MRA-overzicht. Het is goed om alle activiteiten te zien en hoe die passen binnen de vastgestelde richtlijnen. De spreker heeft de volgende vragen en opmerkingen:

- Op pagina 12 wordt een resultaat genoemd van de internationale promotie van economische kracht in de regio en deelregio. De formulering is algemeen, gericht op aantrekkelijke vestigingsplekken voor bedrijven. Echter, de provincie focust op circulaire economie en bedrijven met impact. De vraag is hoe zich dit tot elkaar verhoudt. De spreker doet de suggestie om richting de MRA aan te geven dat dat niet ongeconditioneerd is.

- In het document worden een aantal suggesties gedaan voor het gesprek tussen de Staten en het college van Noord-Holland. Betreft het nu alleen de reactie op de voortgangsagenda of wordt nu het gesprek daarover gevoerd?

De heer **Wagelaar** (PvdA) merkt op dat de voortgangsrapportage een mooi en duidelijk overzicht is van wat bereikt is in de MRA. De fractie waardeert het feitelijke karakter, maar begrijpt de wens voor meer principiële reflectie. Bij het vaststellen van de nieuwe MRA-agenda komt er een inhoudelijke startnotitie met een tussenstand, waar mogelijk ook kritische punten besproken worden. De spreker roept op, op tijd te beginnen en goed na te denken over hoe het belangrijke gesprek over de nieuwe MRA-agenda te voeren.

De heer **Laport** (GL) GroenLinks is tevreden met heldere nota en de concept-antwoordbrief. GroenLinks waardeert de samenwerking in MRA-verband en gelooft in een gezamenlijke aanpak. GroenLinks heeft enkele opmerkingen:

- GroenLinks ondersteunt de suggestie in de nota voor een verder inhoudelijk debat en Aanvullend ziet GroenLinks onderwerpen die interessant zijn om nader te verkennen, zoals de congestie op het energienetwerk als verduurzamingsnoodzaak. GroenLinks pleit voor voorrang van energiezuinige bedrijven boven datacenters of andere energie-intensieve bedrijven. GroenLinks kijkt daarom uit naar de informatiesessie over het feitenonderzoek datacenters.
- GroenLinks merkt op dat de realisatie van circulaire ontwikkelingen en afspraken vaak trager verlopen dan gewenst. Ontwikkelaars ervaren verouderde en belemmerende regelgeving bij circulair bouwen. Daarnaast is het belangrijk aandacht te besteden aan het kortsluiten van grondstoffenrotondes en het realiseren van materialenhubs, waarover in de MRA-agenda wordt gesproken.
- De nota vermeldt een masterclass in 2020 over duurzaam toerisme. GroenLinks suggereert verder in te zetten op dit punt. De groei van toerisme is niet altijd wenselijk en locaties hebben capaciteitsgrenzen. Voor GroenLinks is groei alleen wenselijk als dit gepaard gaat met een schonere vorm van toerisme.
- De files zijn al op of boven pre-corona niveau. Corona toonde het belang van spreiding, thuiswerken en andere vervoersvormen. Daar zou de nadruk op moeten liggen, aldus GroenLinks. GroenLinks pleit voor gespreide werktijden, meer thuiswerken, het stimuleren van fietsgebruik en meer ov-voorzieningen. Geen nieuwe autowegen, maar betere fiets- en ov-voorzieningen voor een schoner en mooier Noord-Holland.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) geeft aan dat de voortgangsnota MRA-Agenda 2022 een bruikbaar document voor verdere discussie over resultaten en ambities is. 50PLUS stemt in met de reactie van GS aan het MRA-bestuur. De spreker heeft de volgende opmerkingen:

- Het is duidelijk dat de provincie een circulaire economie en energietransitie moet nastreven. Echter, koploper zijn op alle fronten is niet vanzelfsprekend.
- De focus op fietsmobiliteit is goed, maar veiligheid verdient extra aandacht. 50PLUS wil het aantal verkeersdoden tot 0 terugbrengen in 2050. Helaas is dit aantal nu gestegen tot 575. In de MRA-regio is de nadruk op veiligheid in mobiliteit essentieel om deze doelstelling te bereiken.
- De mobiliteit van oudere medemensen is een belangrijk onderwerp in een vergrijzende samenleving. Het Isolement van ouderen moet aandacht krijgen. 50PLUS wil nadrukkelijk dat dit onderwerp in samenhang met de MRA-uitvoeringslijnen wordt meegenomen. Als voorbeeld: geen beperking van het aantal ov-haltes indien ouderen gedupeerd worden.

- 50PLUS vraagt wie in GS of het MRA-bestuur met de kennis van nu de vraag kan beantwoorden over wat het maximaal aantal inwoners in de MRA is. Oftewel, wie bepaalt bijvoorbeeld het aantal te bouwen woningen en de uitbreiding van het elektriciteitsnet? De spreker verwijst naar de publicaties van professor Jan Latten.

De heer **Dekker** (FvD) merkt op dat nog niet over de status van de MRA is gesproken. Het gaat over de inhoud van onderwerpen, wat interessant is. Echter, de MRA is een coördinatie- en afstemmingsmechanisme zonder democratisch mandaat. De ambitie in het stuk lijkt overdadig, gezien de beperkte rol die de MRA zou moeten hebben.

De heer **Van Dijk** (cvdK) merkt op dat er veel vragen zijn. Dit is begrijpelijk, aangezien het voor een aantal statenleden een nieuw onderwerp is, hoewel de samenwerking al jaren in verschillende vormen bestaat en zich constant verder ontwikkelt. Drie GS-leden zullen vandaag de (inhoudelijke) beantwoording op zich nemen.

De commissaris benadrukt dat de MRA een bestuurlijk netwerk is met 30 gemeenten en 2 provincies. De afgelopen jaren heeft de MRA haar meerwaarde bewezen op thema's zoals wonen, mobiliteit en stedelijke ontwikkeling. Door samen te werken, kunnen 30 verschillende gemeenten en 2 provincies sneller vooruitgang boeken. De provincie Noord-Holland is al een aantal jaar een partner in de MRA.

De provincie heeft actief bijgedragen aan de vernieuwde samenwerkingsafspraken in 2022. Er was behoefte aan nauwere betrokkenheid vanuit Staten en gemeenteraden in de MRA. Hieruit ontstond in 2021 een nieuwe structuur met de Algemene Vergadering als hoogste orgaan, een raadstafel voor procesmatige aspecten en het bestuur voor de dagelijkse gang van zaken.

Veel gestelde vragen passen in de lijn naar een nieuwe MRA-agenda. De accenten vanuit de Staten van Noord-Holland zullen naar verwachting hierin meegenomen worden. Belangrijke onderwerpen blijven economie, wonen, ruimtelijke ordening en mobiliteit. Echter, de nieuwe MRA-agenda zal zich ook richten op innovatie, menselijke maat en internationalisering, wat leidt tot gewijzigde accenten ten opzichte van de huidige agenda.

De heer Klein van de ChristenUnie maakte terecht een opmerking over internationale promotie. Daar wordt al invulling aan gegeven. Er is onlangs in de nieuwe MRA een reis gemaakt met als doel kennisdeling over circulaire huizenbouw, waarbij de samenwerking is gezocht met andere regio's, in dit geval New York, waar een woningbouwopgave voor één miljoen woningen ligt. In vergelijking met de Metropoolregio Amsterdam ligt er een vergelijkbare uitdaging.

De huidige voortgangsrapportage kijkt vooral terug. Hopelijk leidt dit, met een goede voorbereiding, tot een discussie in de Staten over wat de MRA wil bereiken. Misschien krijgt de voortgangsrapportage in toekomstige gesprekken met Staten en gemeenteraden een andere rol dan nu.

De commissaris vindt het belangrijk dat, naast Gedeputeerde Staten, Provinciale Staten betrokken wordt in de discussie naar de nieuwe MRA-agenda. De vraag is welke manier het meest passend is. In de vorige Staten is een motie aangenomen om de MRA vaker op de agenda te zetten en op die manier GS en PS beter te betrekken. Dit zou goed passen in de discussie over de nieuwe MRA-

agenda.

De vraag is: wat is niet gelukt en wat kan beter? Dit accent zal naar verwachting meegenomen worden in verdere rapportages. Er zijn goede resultaten, maar verbeteringen zijn mogelijk. Dit zal onderdeel zijn van de discussie richting de nieuwe MRA-agenda.

Statenlid **Kostić** (PvdD) geeft nogmaals aan dat er naar haar mening gereflecteerd moet worden op de leidende principes in lijn met Zaanstad. De vraag is of GS dit inbrengt namens Provinciale Staten of dat er mogelijk een motie nodig is.

De heer **Van Dijk** (cvdK) begrijpt de opmerking en omarmd het idee om het nadrukkelijker te bespreken en ernaar te kijken. De commissaris geeft aan dat de leidende principes zijn opgenomen in de nieuwe samenwerkingsafspraken en dat een rapportage op die basis bijdraagt aan een heldere communicatie. De commissaris zegt toe dit voorstel mee te nemen naar het MRA-bestuur.

Gedeputeerde **Zaal** reageert op de inbreng vanuit de commissie waar het gaat over de Economic Board en de Regionale Ontwikkelingsmaatschappij. Voor de Economic Board staat brede welvaart centraal en hun bijdrage aan de MRA-agenda zal helpen bij het vormen van een slimme, gezonde en groene MRA. De bedrijven aan tafel bij de Board spelen een belangrijke rol in de transitie naar een groene economie en brede welvaart. Gedeputeerde Staten zijn blij dat deze partijen samenwerken om de MRA te adviseren over deze grote transitie.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt of het klopt dat GS zegt blij te zijn dat Shell adviseert over die transitie.

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt dat in de MRA iedereen, inclusief bedrijfsleven, kennisinstellingen, banken, supermarkten en overheden, verantwoordelijk is voor de transitie naar een groene economie en brede welvaart. Alle betrokken partijen onderschrijven dit en werken samen aan deze transitie, waarbij iedereen een belangrijke rol speelt.

Over de ROM geeft de gedeputeerde aan dat er een investering van € 3,4 miljoen is gedaan, maar dat er meer nodig is voor de transitie. Het fonds bevat € 160 miljoen, dus er is nog veel ruimte. Voor de ROM InWest is € 3,4 miljoen een aanzienlijk bedrag. Vergeleken met andere ROM's die net bestaan, presteert deze goed. Dankzij het multipliereffect heeft de € 3,4 miljoen investering ook € 8,6 miljoen aan private en andere investeringen opgehaald. De ROM InWest heeft een succesvolle start gemaakt, maar er is nog meer nodig. Hier wordt hard aan gewerkt.

Gedeputeerde **Olthof** stelt dat de participanten aan de MRA aan de vooravond staan van een nieuwe invulling van de samenwerking in de MRA. Er is inmiddels een overleg ingepland om hierover met elkaar te spreken.

In de commissie is gesproken over de leidende principes en zijn er inhoudelijke punten ingebracht. De gedeputeerde geeft aan dat het belangrijk is na te denken over hoe deze punten worden verankerd in de nieuwe agenda en hoe hierover zal worden gerapporteerd, gezien de veranderingen in de wereld in de afgelopen vier jaar en de verwachtingen die lokale overheden, maar ook de samenleving, heeft van dit soort samenwerkingsvormen. De MRA-agenda is voor

alle deelnemers aan die MRA. Dus de input van de provincie zal een plek krijgen in de bespreking van de MRA-agenda.

De heer Dekker van Forum voor Democratie benadrukte al dat de MRA een samenwerkingsverband is. Het beleid voor de provincie Noord-Holland wordt bepaald door Provinciale Staten. Uiteraard zal de provincie zich inspannen om dit zo goed mogelijk tot uitdrukking te laten komen in de MRA.

De input voor de nieuwe MRA-agenda zal worden besproken in twee sessies. Daarbij zijn de punten aangegeven door de commissie van belang, evenals de wijze van rapporteren over de leidende principes in de voortgangsrapportage. De provincie bevindt zich in een bijzonder traject vanwege de nieuwe coalitievorming. Er is er meer tijd gevraagd om input te geven voor de nieuwe agenda. Dit is om ervoor te zorgen dat provincies zoals Noord-Holland en Flevoland invloed kunnen blijven uitoefenen en een volwaardige bijdrage kunnen leveren aan de nieuwe MRA-agenda.

Tweede termijn commissie

Mevrouw **Poot** (VVD) vraagt of het klopt dat de brief ongewijzigd blijft, ondanks de opmerkingen die in de commissie zijn gemaakt.

De **voorzitter** geeft aan dat het aan de commissie is om te beslissen of de brief al dan niet gewijzigd wordt voorgelegd aan Provinciale Staten.

Mevrouw **Poot** (VVD) neemt dit nog in beraad.

De heer **Klein** (ChristenUnie) dankt voor de reactie van de gedeputeerde. Er is onduidelijkheid over wanneer er input gegeven kan worden en wat er met deze input gebeurt. De ChristenUnie zou graag de volgende input alvast mee willen geven:

- Voor de ChristenUnie zijn onderwerpen als waterstofinfrastructuur, vergroening van de industrie, maar ook de afschaffing van de btw in het ov cruciaal voor de lobby.
- De ChristenUnie wil graag geïnformeerd worden over de verbetering van het fietsroutenetwerk en dan specifiek de status van de realisatie van de doorfietsroutes versus de plannen die op papier zijn gezet.
- De ChristenUnie was verrast door de opmerking op pagina 17 over niet-uitgevoerde MRA-afspraken over circulaire economie, ondanks gemeentelijke steun. Graag wil de ChristenUnie weten waar het probleem zit. Welke afgesproken maatregelen worden ondersteund, maar niet uitgevoerd? Deze informatie kan helpen bij de agendabespreking.
- De ChristenUnie heeft behoefte aan een sessie over datacenters.
- Op de vraag hoe ervoor gezorgd kan worden dat groenblauwe onderwerpen zoals wateropgave, recreatieruimte, landschap en klimaatadaptatie voldoende aandacht krijgen, geeft de fractie als input mee aan het college dat dit beter moet worden geborgd en dat er meer normerende afspraken gemaakt moeten worden.

De heer **Laport** (GL) neemt aan dat de input uit zijn eerdere bijdrage wordt meegenomen.

De **voorzitter** geeft aan dat deze input meegenomen wordt in het vervolgtraject.

De heer **De Weerdt** (Volt) stelt dat deze rapportage als doel heeft iedereen – Statenleden, raadsleden, bewoners en belanghebbende bedrijven in de Metropoolregio Amsterdam – te informeren over de prestaties van de MRA. Volt benadrukt het belang van helder taalgebruik en ziet ruimte voor verbetering in de voortgangsrapportage. De spreker noemt een voorbeeld op pagina 10. Gedeputeerde Staten wordt verzocht om aandacht te vragen voor B1-niveau taalgebruik in toekomstige rapportages. De spreker antwoordt bevestigend op de vraag van de voorzitter of het klopt dat Volt een wijziging op de brief voorstelt.

Gedeputeerde **Olthof** reageert op de inbreng van de commissie in de tweede termijn.

- Er is steeds in eerdere documenten verwezen naar het vaststellen van de MRA-agenda, waarin de koers en onderwerpen voor de komende vier jaar zullen landen. Naar verwachting nog voor de zomervakantie zal worden besproken welke zaken Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten in de MRA-agenda willen opnemen. Dit is niet hetzelfde als dingen vooruitschuiven. Het is begrijpelijk dat dit verwarrend kan zijn. Maar enkel terugkijken op het verleden geeft deze onderwerpen geen plek in de toekomst en heeft op die manier ook geen waarde.
- De verschillende fracties hebben punten aangegeven, maar Provinciale Staten beslissen om ze al dan niet in de brief op te nemen; niet de commissie. De gedeputeerde pleit ervoor de inhoudelijke discussie over de genoemde, waardevolle, punten te voeren bij de bespreking van de nieuwe MRA-agenda.
- Gedeputeerde benadrukt het belang van helder taalgebruik. De woordvoerder van Volt heeft een terecht punt dat de stukken voor iedereen goed leesbaar moeten zijn.
- Een ander punt betreft de voortgangsrapportage waarin enkele thema's – de gedeputeerde noemt het fietsnetwerk en de verkeersveiligheid, maar zo zijn er meer – verder verdiept kunnen worden. De vraag is hoe de Staten en Raden zo goed mogelijk betrokken kunnen worden bij de verdieping van deze onderwerpen en waar dit een plek krijgt in de terugkoppeling.

Deze laatste twee punten komen niet in de brief, tenzij Provinciale Staten anders beslissen, maar zullen worden ingebracht tijdens het overleg waar deze onderwerpen worden geagendeerd.

De heer **De Weerdt** (Volt) dankt de gedeputeerde voor de toelichting en dat de gedeputeerde het belang van helder taalgebruik onderstreept. De vraag is of de gedeputeerde ook B1-niveau als helder taalgebruik onderstreept.

Gedeputeerde **Olthof** benadrukt het belang van helder taalgebruik en streeft naar duidelijke communicatie. Het voorstel is om zoveel mogelijk afkortingen en verwijzingen naar andere gremia te vermijden en samen scherp te blijven op of de boodschap helder genoeg is.

De heer **Van Dijk** (cvdK) reageert op de inbreng vanuit de commissie in de tweede termijn:

- De commissaris benadrukt dat B1 al eerder in de provincie als standaard is aangenomen.
- Over de brief is mogelijk verwarring ontstaan. De voortgangsrapportage bevat suggesties voor gesprekspunten voor de vervolgdiscussie van de nieuwe MRA-agenda. Een aantal gesprekspunten die de ChristenUnie aanhaalde, zijn daarin opgenomen. De commissaris pleit ervoor er voor te waken om niet alles in de brief op te nemen, aangezien deze bedoeld is als reactie op de voortgangsrapportage. De commissaris benadrukt dat de punten en de aandachtspunten genoemd onder de uitvoeringslijnen degelijk van belang zijn om verder met elkaar te verdiepen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) is akkoord om de punten te bespreken bij de nieuwe MRA-agenda. De

spreker vraagt of er al een proces is afgesproken. Goede voorbereiding en input van de Staten uit de grote lijst met suggesties is belangrijk, zodat er een prioritering aangebracht wordt en een hoogover discussies wordt vermeden.

De heer **Van Dijk** (cvdK) geeft aan dat dat proces is uitgelijnd. De commissaris memoreert dat GS ruimte heeft gevraagd om een ordentelijke discussie te kunnen voeren. Op 8 juni 2023 vindt de eerste verdiepende sessie plaats.

Statenlid **Kostić** (PvdD) geeft aan een motie te overwegen.

De **voorzitter** constateert dat dit onderwerp voldoende is besproken. De voorzitter concludeert dat Voortgangsnota MRA vooralsnog geagendeerd wordt als bespreekpunt tijdens de Provinciale Statenvergadering van 30 mei 2023.

4 A-agenda PS-zaken

4.a Zienswijze begroting 2024 Randstedelijke Rekenkamer

Provinciale Staten worden verzocht uiterlijk 22 juni 2023 hun zienswijze aan de directeur/bestuurder van de Randstedelijke Rekenkamer bekend te maken. De commissie wordt gevraagd aan PS te adviseren of de commissie al dan niet een zienswijze wil indienen op de conceptbegroting van de Randstedelijke Rekenkamer 2023. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS-vergadering van 30 mei 2023.

De Randstedelijke Rekenkamer, opgericht bij gemeenschappelijke regeling door Provinciale Staten van de provincies Utrecht, Flevoland, Zuid-Holland en Noord-Holland, heeft de begroting 2023 opgesteld. Onder verwijzing naar artikel 48, lid 1 van de Wet gemeenschappelijke regelingen de commissie haar zienswijze over deze conceptbegroting 2024 uitbrengen. In de beleidsbegroting is één programma opgenomen. Dit betreft een globaal onderzoeksprogramma waarin nog geen concrete onderzoeken worden genoemd. In de 1e begrotingswijziging 2024 zal de Randstedelijke Rekenkamer een concreet onderzoeksprogramma opnemen. In de Financiële begroting is de uiteenzetting van de financiële positie en de meerjarenraming opgenomen. De in de brief van de Randstedelijke Rekenkamer genoemde jaarstukken 2022 (ter kennisname) en de vastgestelde 1e begrotingswijziging 2023 (ter kennisname) staan op de ingekomen stukkenlijst van PS van maart 2023 onder punt 6. De commissie wordt gevraagd te adviseren aan PS over de voordracht van de begroting 2024 van de Randstedelijke Rekenkamer. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS-vergadering van 30 mei 2023.

Mevrouw Hoenderdos is namens de Randstedelijke Rekenkamer aanwezig.

Eerste termijn commissie
De heer **Dekker** (FvD) complimenteert met de keurige en overzichtelijke begroting.

De heer **Valk** (BBB) complimenteert met het leesbare stuk. De spreker merkt op dat in de meerjarenbegroting ook CBS-cijfers zijn opgenomen. De spreker wil weten of de cijfers gecorrigeerd worden als ze eenmaal bekend zijn en of negatieve uitkomsten nadelige gevolgen hebben voor de provinciale begroting en hoe dit wordt opgevangen en verwerkt.

Mevrouw **Bakker** (VVD) dankt de Randstedelijke Rekenkamer voor de voorbereiding van de begroting en de beantwoording van de technische vraag over de verschrijving in de jaarrekening. De VVD heeft een vraag over de beheersing van de stijging van de personeelskosten met 14% ten opzichte van de Begrotingswijziging 2023. Als reden wordt genoemd dat de bezetting in 2023 lager is en er in 2024 een hogere bezetting wordt gerealiseerd. Dat zou betekenen dat de kosten van externe inhuur moeten afnemen, maar die dalen minder dan de stijging van de personeelskosten. Hoe kunnen de personeelskosten verder beheerst worden?

De **voorzitter** vraagt de commissieleden technische vragen zoals deze voorafgaand aan de commissievergadering in te dienen.

Mevrouw **Hoenderdos** (Randstedelijke Rekenkamer) krijgt de gelegenheid te reageren op de inbreng vanuit de commissie in eerste termijn. De spreker dankt voor de complimenten voor de heldere opbouw van de begroting. De spreker reageert op de inbreng vanuit de commissie in eerste termijn:

- De totale begroting in meerjarencijfers gaat mee met de CBS-cijfers. Er is een raming gemaakt op basis van de huidige informatie. Indien nodig zullen er aanpassingen plaatsvinden.
- Ten aanzien van de beheersing van de personeelskosten geeft de spreker aan dat in 2023 en 2024 er een bijzondere situatie is ontstaan. De Randstedelijke Rekenkamer heeft vanaf 1 januari 2023 een budgetuitbreiding gekregen om meer personeel aan te nemen, zoals besproken in de vorige Staten. Dit is vanwege de toename in verzoekonderzoeken en complexiteit. De Rekenkamer voert onderzoeken bij voorkeur uit met de eigen staf, maar huurt soms externe specialisten in vanwege de technische aard van de onderzoeken. Er zijn nu vacatures om te komen tot een stapsgewijze uitbreiding van het team. Deze eenmalige uitbreiding verklaart de 14% verhoging.

De voorzitter constateert dat dit onderwerp voldoende is besproken. De commissie adviseert de Zienswijze Begroting 2024 Randstedelijke Rekenkamer als hamerstuk te agenderen voor de PS-vergadering van 30 mei 2023.

5 A-agenda Water

5.a Waddenfonds begroting 2023 en jaarstukken 2022

Provinciale Staten hebben als deelnemer in de Gemeenschappelijke regeling Waddenfonds een kaderstellende en toezichthoudende rol. Vanuit die verantwoordelijkheid kan PS zienswijzen kenbaar maken aan het Dagelijks Bestuur van het Waddenfonds. Het Dagelijks Bestuur voegt de commentaren, waarin deze zienswijzen zijn vervat, bij de ontwerpbegroting 2024, zoals deze aan het Algemeen Bestuur van het Waddenfonds worden aangeboden. Het Algemeen Bestuur stelt deze vast in haar vergadering van 7 juli 2023.

Het Rijk heeft in 2012 het Waddenfonds gedecentraliseerd naar de drie Waddenprovincies (Fryslân, Groningen en Noord-Holland). Het Waddenfonds is verantwoordelijk voor het verlenen van subsidies die passen binnen de hoofddoelen (natuur en duurzame economische ontwikkeling) van dit fonds.

De commissie is gevraagd PS te adviseren over de voordracht van de begroting 2024 en de jaarstukken 2022 van het Waddenfonds. De voordracht zal worden geagendeerd voor de PS-

vergadering van 30 mei 2023.

Eerste termijn commissie

Mevrouw **Haas** (PvdD) geeft aan dat de ecologische toestand van het Waddengebied zeer slecht is. Een nieuwe natuurcrisis dreigt, namelijk die van het water. Het Waddenfondsgeld is dringend nodig voor herstel van de ecologische waarden. De Partij voor de Dieren doet drie voorstellen:

- Eerst focussen op ecologie-versterking bij investeringen in economische activiteiten. Vermijd activiteiten die het ecologisch herstel belemmeren en stimuleer juist alleen activiteiten die het ecologisch herstel bevorderen. Dit bevordert de economie, bespaart kosten op de lange termijn en worden bezoekers behouden die juist voor die natuurwaarde komen.
- Vermijd schadelijke activiteiten zoals hengelen. Via hengelen komen er jaarlijks tonnen lood in water en bodem. Ondanks dat dit al jaren bekend is, ziet Partij voor de Dieren geen verbetering. Het gebruik van lood moet naar nul. PS heeft eerder haar zorgen hierover geuit. De vraag aan de commissieleden om hier opnieuw in mee te gaan. Ook de garnalenvisserij is schadelijk.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt in dit kader hoe Partij voor de Dieren staat tegenover pleziervaart in het Waddengebied.

Mevrouw **Haas** (PvdD) antwoordt

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) vraagt wat Partij voor de Dieren verstaat onder schadelijkheid door de garnalenvisserij.

Mevrouw **Haas** (PvdD) antwoordt dat dit de schade aan de bodem betreft. De netten schrapen over de bodem, waardoor er veel schade ontstaat en er ongewenste bijvangst is.

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) vraagt of Partij voor de Dieren bekend is met een onlangs verschenen Duits rapport waaruit blijkt dat er minimale schade door de garnalenvisserij wordt veroorzaak en dat er wel schade ontstaat als gevolg van zandwinning en andere objecten.

Mevrouw **Haas** (PvdD) is bekend met dit rapport en antwoordt dat er geen consensus is over de onderzoeksresultaten.

De spreker vervolgt haar inbreng.

- De Partij voor de Dieren vindt de keuze van het ministerie om de garnalenvisserij zonder natuurvergunning te gedogen onbegrijpelijk. De spreker pleit ervoor dat PS het ministerie oproept om, juist in deze tijd, te handhaven op die natuurvergunning bij de garnalenvisserij.
- Eind vorig jaar verscheen een rapport van de Waddenacademie, gefinancierd door het Waddenfonds, over het toekennen van rechten aan de Waddenzee. De studie toont aan dat dit plan de bescherming van de Waddenzee kan verbeteren. Commissieleden en GS worden gevraagd om gezamenlijke steun te geven voor het toekennen van deze rechten en zo de bescherming van het gebied te versnellen.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) heeft met tevredenheid kennisgenomen van de goedkeuring van de accountant voor de jaarrekening 2022. Het positieve jaarresultaat van bijna 1,9 miljoen en de

bestemming daarvan stemmen 50PLUS positief. 50PLUS heeft een vraag over de begroting. Na 2027 zullen niet alle projecten zijn afgerond. Voor die projecten is beheer nodig. Welke projecten zouden dit kunnen zijn? Kan de gedeputeerde een indicatie geven van het budget wat hiervoor nodig is?

50PLUS gaat akkoord met het advies van GS om geen zienswijze in te dienen.

De **voorzitter** vraagt technische vragen voorafgaand aan de commissievergadering in te dienen.

De heer **Roosendaal** (VVD) heeft de volgende vragen:

- Richting de Partij voor de Dieren is de spreker benieuwd hoe het toekennen van rechten aan een gebied vorm moet worden gegeven, of dat niet middels een rechtspersoonlijkheid moet gaan bijvoorbeeld.
- Het Waddenfonds eindigt na 2027. Wanneer volgt er een evaluatie en een advies over de toekomstige periode? Hoe wordt PS hierin betrokken? Wat is de rol van het Rijk? De spreker verneemt graag de visie van het college hierop.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) heeft, net als voorgaande jaren, gemengde gevoelens over de begroting. De PVV steunt activiteiten gericht op natuur en landschapswaarden in het Waddengebied, een uniek natuurgebied. Echter, de spreker is kritisch over de energietransitie en beschouwt het als onbetrouwbare stroomvoorziening. Hij benadrukt dat elektriciteitsverbruik slechts een klein deel van het totale energieverbruik is. De PVV adviseert deze voordracht te agenderen als een hamerstuk.

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) dankt voor het goede en duidelijke stuk, zeker voor beginnende Statenleden, omdat het verleden en heden is meegenomen. Er is naar tevredenheid rekening gehouden met het vastgestelde investeringskader van het Waddengebied en de vastgestelde investeringsprogramma's. In de nieuwe wet is vastgelegd dat per verslagjaar in de jaarrekening verantwoording moet worden afgelegd over de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. De BBB pleit ervoor de nog op te volgen aanbevelingen, de periodiek, het aanvraagproces met aanvragen eens te evalueren, zodat Provinciale Staten scherp blijven op het proces en te evalueren en monitoren wat projecten hebben bijgedragen aan de doelen.

De heer **Mantel** (JA21) dankt het college voor de heldere begeleidende brief. De accountant ziet geen bijzonderheden in de stukken uit 2022 en JA21 heeft geen opmerkingen. De fractie dankt de accountant voor het overzichtelijke document.

De spreker heeft een vraag over de Begroting 2024. Op pagina 9 staat een COVID-ophoging van bijna € 5,5 miljoen bij de verleende begrotingssubsidies. JA21 vraagt naar de noodzaak, oorsprong en vaststelling van deze bedragen, zoals de € 3,2 miljoen verhoging bij Werelderfgoed Centrum Waddenzee. JA21 vraagt de gedeputeerde dit toe te lichten.

JA21 is nooit een groot voorstander geweest van grote gemeenschappelijke regelingen vanwege hoge kosten en uitgaven aan doelen waar JA21 niet echt de noodzaak van inziet. Er zijn wel positieve resultaten. JA21 beschouwt dit agendapunt als een hamerstuk.

De heer **Mülder** (D66) geeft aan dat D66 weinig opmerkingen heeft over het stuk en sluit zich aan bij Partij voor de Dieren over de rechtspositie van de Wadden. Er zijn ideeën om een rechtspersoon te maken na het aflopen van het Waddenfonds. D66 is benieuwd naar de reactie van de gedeputeerde hierover.

De heer **Laport** (GL) heeft de volgende vragen en opmerkingen:

- De spreker is onder de indruk van de schoonheid van het Waddengebied en benadrukt het belang van het Waddenfonds. Er is zorg over het einde van de rijksfinanciering in 2026 en de regeling in 2028. De vraag is of de portefeuillehouder dit ook betreurt en nadenkt over een vervolg.
- Het tweede punt dat namens GroenLinks naar voren wordt gebracht, is de besteding van de gelden. In het afgelopen jaar werd ongeveer 75% van de gelden gebruikt voor leuke activiteiten zoals evenementen, rondleidingen en gastronomische projecten, terwijl slechts 25% werd geïnvesteerd in ecologische projecten. GroenLinks betreurt deze verhouding. In het verleden ging de helft van de gelden naar ecologische doelen en GroenLinks zou graag zien dat dit opnieuw wordt nagestreefd.
- De spreker beschouwt het Waddengebied als het meest unieke natuurgebied van Nederland en het wordt, net als veel andere natuurgebieden, bedreigd door de stijgende zeespiegel, de opwarming van de aarde, de toename van exoten, de afname van vegetatie, enzovoort. Het verdient daarom bescherming, en het Waddenfonds kan een waardevolle bijdrage leveren aan die bescherming. Het beschermen van het Waddengebied is ook een van de hoofddoelstellingen die door GroenLinks zijn geformuleerd. Daarom is het belangrijk om hier aandacht aan te besteden.

> De heer **Van Tiggelen** (PVV) vraagt zich af hoe GroenLinks tot de conclusie komt dat er sprake zou zijn van opwarming, aangezien de metingen al jarenlang laten zien dat dit niet het geval is.

De heer **Laport** (GL) antwoordt dat hij uit wetenschappelijke publicaties blijkt dat ongeveer 95% van die publicaties de opwarming van de aarde ondersteunt.

> De heer **Van Tiggelen** (PVV) verzoekt GroenLinks schriftelijk te verwijzen naar de specifieke wetenschappelijke publicaties waarop zij zich baseren. Hij geeft aan dat hij niet bekend is met deze publicaties en benadrukt dat hij zich al vijftien jaar in het onderwerp verdiept.

De heer **Laport** (GL) is bereid dit te doen, maar de spreker denkt dat als men erop googelt, er genoeg publicaties te vinden zijn over dit onderwerp.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) dankt voor de heldere informatie over het Waddenfonds. Het CDA wil graag verder ingaan op de garnalenvisserij, waar ook in het stuk en door andere partijen al over gesproken is. De garnalenvisserij wordt beschouwd als een vorm van visserij met een lage impact en momenteel wordt er gewerkt aan een gedragscode voor de gehele garnalenketen, met als doel een duurzame toekomst te waarborgen met respect voor de zeebodem en de natuur. Het CDA is van mening dat er rekening moet worden gehouden met het sociaaleconomische en cultuurhistorische belang van de garnalenvisserij voor de dorpsgemeenschappen, zoals die ook in Noord-Holland voorkomen, zoals Den Oever, waar dit een zeer belangrijk onderwerp is.

Momenteel worden er afspraken gemaakt tussen de minister, natuurorganisaties en de visserij. Het CDA pleit ervoor dat er ruimte wordt geboden en dat er geen hetze tegen de garnalenvisserij ontstaat vanuit de provincie Noord-Holland door moties of andere uitspraken.

Verder blijft het CDA zich inzetten voor een goede balans tussen economie en ecologie, 50-50, ook voor de toekomst die er nog resteert voor het Waddenfonds.

Mevrouw **Haas** (PvdD) vraagt of zij het standpunt van het CDA correct begrijpt, namelijk dat de garnalenvisserij feitelijk vrij spel krijgt, inclusief enige gedragsregels, om de bodem van de Waddenzee leeg te halen, terwijl andere vormen van landbouw of akkerbouw zich moeten houden aan strenge regels van natuurvergunningen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) is van mening dat er niet goed naar haar is geluisterd. De spreker legt uit dat er op dit moment afspraken worden gemaakt op ministerieel niveau om ervoor te zorgen dat de garnalenvisserij op een verantwoorde manier wordt uitgevoerd. Deze afspraken hebben tot doel goede randvoorwaarden te creëren, zodat de visserij een duurzame toekomst heeft, samenwerkt en in harmonie is met de natuurlijke processen, zoals dit in het verleden ook het geval was. De spreker benadrukt dat de garnalenvisserij al lange tijd bestond voordat het N2000-gebied werd aangewezen en dat de garnalenvisserij en de natuur heel goed samen kunnen gaan.

Gedeputeerde **Zaal** reageert op de inbreng vanuit de commissie in de eerste termijn.

- Er zijn vragen gesteld door de Partij voor de Dieren en GroenLinks over het percentage van 50% voor ecologie in het Waddenfonds. Het uitgangspunt blijft 50%, maar dit is over de gehele periode van het fonds en niet per jaar. Daarom kan het ene jaar meer zijn en het andere jaar minder. Er wordt gestuurd op deze verdeling door bijvoorbeeld bepaalde subsidieregelingen niet elk jaar open te stellen. Dit verklaart de variatie. Het verhogen van het percentage is echter niet eenvoudig, aangezien de percentages zijn vastgelegd in het bestuursakkoord met de andere partners. Als provincie Noord-Holland kunnen ze niet eenzijdig beslissen om een ander percentage te hanteren. Daarom houdt de provincie zich als betrouwbare partner aan de afgesproken percentages binnen het Waddenfonds.
- In de afgelopen jaren zijn er geen projecten met sportvissers of lood gefinancierd of gesubsidieerd vanuit het Waddenfonds. Dit is in het verleden wel gebeurd, maar daarmee is gestopt.
- Wat betreft de garnalenvissers heeft het Waddenfonds ooit € 10,3 miljoen beschikbaar gesteld voor het uitkopen van negentien garnalenvissers. Dit budget is nu uitgeput. De provincie verwacht dat de Rijksoverheid, zoals mevrouw Koning ook al opmerkte, maatregelen zal nemen voor garnalenvissers, waaronder mogelijk uitkoopregelingen.
- Naar aanleiding van de vraag van de heer Roosendaal geeft de gedeputeerde aan dat de evaluatie van het Waddenfonds zal plaatsvinden in 2027, wanneer het fonds ten einde loopt. Vervolgens zal deze evaluatie in 2029 worden voorgelegd aan de Provinciale Staten. Het Rijk speelt hierbij geen rol, aangezien de evaluatie volledig zelfstandig zal worden uitgevoerd.
- Het is jammer dat het Rijk heeft besloten te stoppen met het Waddenfonds, zoals door sommige aanwezigen werd benoemd. Er worden momenteel gesprekken gevoerd over hoe de toekomst eruit zal zien na afloop van het Waddenfonds. Deze gesprekken vinden plaats tussen de provincies onderling en met het Rijk. De rechtspersoonlijkheid van het fonds is ook ter

sprake gebracht door de Partij voor de Dieren en D66. Op dit moment heeft de provincie Noord-Holland nog geen standpunt ingenomen, net zoals de provincies Friesland en Groningen. Als Provinciale Staten hier iets mee willen doen, zal de provincie als geheel haar wens kenbaar moeten maken. GS volgt ook de uitspraken van de minister op dit gebied. De minister staat neutraal tegenover de rechtspersoonlijkheid van het fonds, op voorwaarde dat er samengewerkt wordt met andere Waddenlanden zoals Duitsland en Denemarken.

- Er is een vraag gesteld over de COVID-verhoging. In het Dagelijks Bestuur is afgesproken dat alle projecten tot 1 januari 2024 een beroep kunnen doen op deze verhoging, op voorwaarde dat ze gedurende een bepaalde periode eerder al subsidie hebben ontvangen. Er zijn specifieke afspraken gemaakt over dit onderwerp. Projecten kunnen hier rechten aan ontlenen. Deze keuze is gemaakt vanwege de onvoorspelbaarheid van de situatie tijdens de COVID-pandemie, zoals ook in de provincie Noord-Holland te zien was. Op dit moment houdt GS vast aan de deadline van 1 januari 2024.

De heer **Mantel** (JA21) begrijpt dat er tijdens de coronacrisis keuzes zijn gemaakt en dat wordt gewaardeerd. Hij vraagt echter hoe de bedragen precies worden vastgesteld en op welke manier dit kan worden verantwoord. Hij merkt op dat het ene bedrag bijvoorbeeld heel specifiek is, zoals € 20.009, terwijl het andere bedrag € 3,2 miljoen is. De spreker wil graag weten hoe deze bedragen tot stand komen en of er nog inspraak mogelijk is over deze beslissingen.

Gedeputeerde **Zaal** zal kijken of zij daar een antwoord op heeft in de tweede termijn. Anders zal zij de vraag schriftelijk beantwoorden.

Tweede termijn commissie

Mevrouw **Haas** (PvdD) roept op om bij de subsidieverlening de focus te leggen op ecologie. De Partij voor de Dieren benadrukt dat zelfs bij economische activiteiten accenten kunnen worden gelegd. De Partij voor de Dieren overweegt dan ook om een motie in te dienen.

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) verwijst naar een vierjarig onderzoek van het Duitse Thünen Instituut, waar wetenschappelijk bewezen is dat de garnalenvisserij nauwelijks de bodem verstoort. Ze vraagt waar de Partij voor de Dieren de informatie vandaan haalt dat er geen consensus is. Daarnaast merkt ze op dat er ook andere activiteiten zijn die impact hebben op de zee, zoals windmolens, tankers en zandwinning op economisch gebied. De spreker zou graag meer willen weten over hoe de Partij voor de Dieren hierover denkt en waarom Partij voor de Dieren zich voornamelijk richt op de schade door de garnalenvisserij.

Mevrouw **Haas** (PvdD) geeft aan dat er over veel onderwerpen wetenschappelijke consensus bestaat, maar over dit specifieke onderwerp zeker niet. De spreker biedt aan om later naar andere onderzoeken te verwijzen, waaronder die van de Waddenacademie.

Gedeputeerde **Zaal** reageert op de inbreng vanuit de commissie in tweede termijn:

- De gedeputeerde benadrukt dat het Waddenfonds geen subsidies verleent aan projecten die schade toebrengen aan de natuur. Dat is een belangrijk uitgangspunt en wordt ook nageleefd.
- Vervolgens legt zij uit dat de COVID-subsidie wordt berekend op basis van een percentage van de subsidie, in combinatie met de werkelijke schade. Bijvoorbeeld, als er schade is voor de dierenopvang als gevolg van COVID, moet de daadwerkelijke schade worden aangetoond en op basis daarvan wordt de subsidie berekend. Er is dus een specifieke methode achter dit proces.

Het voorstel van Gedeputeerde Staten is een neutrale zienswijze. Dat is de vraag die nu ter discussie ligt. Als Provinciale Staten het bestuursakkoord wil aanpassen, dan kan daarvoor een motie worden ingediend, maar dat staat los van het document dat momenteel ter bespreking ligt. Het is een meer fundamentele discussie die dan met elkaar moet worden gevoerd, dan de jaarstukken en de begroting.

Mevrouw **Haas** (PvdD) brengt een punt van orde naar voren. De spreker stelt voor om ofwel een amendement in te dienen op de zienswijze, ofwel een motie in te dienen om aandacht te vragen voor bepaalde zaken, zoals het bestuur van het Waddenfonds.
De voorzitter constateert dat dit onderwerp voldoende is besproken. De voorzitter concludeert dat Waddenfonds begroting 2023 en jaarstukken 2022 als bespreekpunt wordt geagendeerd voor de PS-vergadering van 30 mei 2023.

Schorsing van 14.39 uur tot 14.52 uur.

De voorzitter deelt de resterende spreektijden met de commissie.

6 A-agenda Leefbaarheid, Gezondheid (en Milieu)

6.a.1 Voordracht PCR HeraCless-Groen Staal Tata Steel, Start procedure projectbesluit (A-agenda)

6.a.2 Afdoening moties M23-2022, M170-2022 en M14-2023

Regelmatig is in PS gevraagd om de vergunningverlening, om te komen tot groen staal, te versnellen. Op 21 maart 2023 is met een GS-besluit de procedure gestart om te komen tot een projectbesluit HeraCless voor de eerste fase van verduurzaming naar Groen Staal. GS vraagt PS om te besluiten tot een van toepassing verklaring van de Provinciale Coördinatieregeling op het project HeraCless, om zo een terugvaloptie te creëren voor het geval de invoeringsdatum van de Omgevingswet toch mocht wijzigen. GS Verzoekt de Statenvoordracht in de eerstvolgende commissie te agenderen. Dit is de commissie van 15 mei 2023.

GS lichten in de brief Start procedure projectbesluit HeraCless-Groen Staal van 21 maart 2023 toe hoe uitvoering is gegeven aan de moties M23-2022 ‘motie Zicht op verbetering leefomgeving’, M170-2022 ‘motie Haalbaarheid planning Groen staal CO_2’ en M14-2023 ‘motie Vergunningverlening Groen Staal snelheid geboden’. De commissie wordt gevraagd of deze moties als afgedaan kunnen worden beschouwd.

De commissie en de gedeputeerde wordt gevraagd bovenstaande te bespreken en te besluiten over doorgeleiding van de voordracht PCR en de afdoening van de moties naar de PS-vergadering van 30 mei 2023.

Er hebben zich vier insprekers voor dit agendapunt gemeld. De insprekers krijgen als eerste het woord. De commissie krijgt de gelegenheid de insprekers vragen te stellen.

De heer **Bijl** spreekt in namens Stichting Tuigpaarden Promotie Nederland. In het betoog wordt aangehaald dat op 24 februari 2023 de stichting Tata Steel een brief heeft gestuurd met een

voorstel om de problematiek en CO_2-uitstoot terug te brengen naar nul. Tot op dat moment heeft de spreker echter nog geen reactie ontvangen op dit voorstel. Daarnaast heeft de stichting, samen met de Macgroep en Maxwell Betonbouw B.V., de Tweede Kamer een voorstel gedaan over bestemmingsplannen, maar ook hierop is nog geen duidelijke respons gekomen.
Er zijn gesprekken gevoerd met omgevingsdiensten en er staat nog een gesprek met de MRA (Metropoolregio Amsterdam) op de planning, omdat hierover nog niets terug te vinden is in de begrotingen. De spreker benadrukt de urgentie van de transities die moeten plaatsvinden, niet alleen bij Tata Steel maar ook bij andere zware industrieën die impact hebben op de leefomgeving en woonwijken.

De spreker benadrukt dat er vragen zijn gesteld aan de Tweede Kamer en de Raad van State, maar vraagt zich af waarom er classificaties zijn voor bedrijven en bedrijventerreinen als afspraken en regels toch worden genegeerd door multinationals, ten koste van de burgers en de lokale overheid. Deze situatie veroorzaakt dagelijkse overlast in de woonwijken en heeft ook gevolgen voor de natuur.

Daarna wordt de situatie van de Stichting Tuigpaarden Promotie Nederland aangehaald, die na 35 jaar haar hele fokkerij is kwijtgeraakt.

Ondanks de ernst van de situatie, lijkt de overheid en de lokale overheid niets te doen vanwege de zware sancties die een bedrijf kan opleggen bij het intrekken van vergunningen. Dit wordt gezien als een politieke aanpak die de afgelopen 70 jaar na de Tweede Wereldoorlog is ingezet, waarbij economie belangrijker wordt geacht dan de leefomgeving en de natuur.

De spreker verwijst ook naar het stikstofbeleid dat de bouwsector treft. Dit heeft geleid tot het stilleggen van bouwprojecten en het niet kunnen toepassen van emissievrije producten in bouwwerken. Hieruit blijkt een zekere onvrede over de huidige situatie, die wordt toegeschreven aan hebzucht en machtsposities. Het wordt beschouwd als struisvogelpolitiek die gestopt moet worden.

Ten slotte wordt vermeld dat er voorstellen zijn ingediend, die onder meer betrekking hebben op basisregelgeving en specifieke afstanden in wetgeving. Er wordt ook benadrukt dat trillingen, zoals beschreven in artikel 37j van het burgerlijk wetboek, niet worden teruggevonden in de huidige aanpak. De gemeente Wormer wordt genoemd als verantwoordelijke partij voor bepaalde problemen die naar voren zijn gekomen.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de inspreker.

De heer **Wagelaar** (PvdA) bedankt de inspreker voor zijn bijdrage en vraagt hem om verder uit te leggen hoe zijn onderneming verband houdt met Tata Steel en waarom deze sinds vorig jaar stilligt.

De heer **Bijl** legt uit dat zijn onderneming de afgelopen twintig jaar actief is geweest in bouwbegeleiding, projectmanagement en uitvoering. Vanwege de problemen rond CO_2 en stikstof zijn nieuwe projecten stil komen te liggen, wat ook heeft geleid tot het stilvallen van zijn bedrijf. Hij begeleidt ondernemers, gemeenten en overheidsinstanties bij hun projecten, en wanneer deze projecten stilliggen, staat hij als inleenkracht aan de zijlijn. De inspreker merkt op dat hij een van

de grootste ondernemers van Nederland is, met meer dan twee miljoen mensen die gebruikmaken van zijn regelgeving. Hij beschouwt zichzelf als de grondlegger van Zzp'ers en verhuurt zijn diensten aan verschillende partijen, omdat hij gelooft in samenwerking tussen mensen in plaats van alleen te werken of als een multinational.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) uit haar verwarring over de verschillende organisaties die de inspreker in zijn bijdrage noemde. Haar hoofdvraag is of de inspreker, die verwijst naar het voortduren van de activiteiten van Tata Steel, het eens is met het voorliggende plan van groen staal en de intentie om alle emissies te verminderen.

De heer **Bijl** is het niet volledig eens met de suggestie dat groen staal de enige oplossing is. Groen staal is nodig, want er is niet voldoende hout beschikbaar om alles te kunnen realiseren. Er zijn ook andere ontwikkelingen gaande in Nederland die niet over het hoofd gezien mogen worden. Dit is beschreven in de brief aan de Tweede Kamer. De inspreker benadrukt dat Nederland op zichzelf niet de hele wereld van luxe kan voorzien en dat hulp en ondersteuning gericht moeten zijn op de mensen in hun eigen leefomgeving, zowel binnen als buiten Nederland.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt de inspreker om zijn standpunt duidelijk te maken en te verduidelijken welke boodschap of vraag hij aan de commissie wil overbrengen.

De heer **Bijl** benadrukt bij de commissie dat er goed nagedacht moet worden voordat Tata Steel vrij spel krijgt om door te gaan. Hij vraagt zich af wie hier baat bij heeft, of het alleen voor de aandeelhouders is en hoeveel er geïnvesteerd zal worden en hoeveel winst er jaarlijks uitgekeerd zal worden. Hij merkt op dat Tata Steel volgend jaar wil beginnen met bouwen, maar het nog een aantal jaren zal duren voordat het project voltooid is. De inspreker pleit ervoor dat Tata Steel rekening houdt met de omgeving en de voorstellen serieus neemt, zodat de CO_2-uitstoot al volgend jaar kan worden verminderd. Hij wijst er echter op dat het bouwen van emissievrije gebouwen momenteel niet mogelijk is en dat eerst de CO_2-uitstoot moet worden verminderd om vervolgens emissievrij te kunnen bouwen en compenseren. Anders zou het bouwproces juist leiden tot meer CO_2-uitstoot.

De heer **Wiskerke** spreekt in namens Stichting Greenpeace Nederland. De inspreker wijst de commissie op een belangrijke kwestie – de olifant in de kamer – rondom Tata Steel. Dit betreft de kooksfabriek 2. De inspreker benadrukt dat de fabriek niet open kan blijven tot 2030. Dit weekend nog zijn er giftige wolken uitgestoten. De inspreker merkt op dat als de kooksfabriek eerder gesloten wordt, het HeraCless-Groen Staalplan in gevaar komt. Dit een aansprakelijkheidskwestie voor zowel Tata Steel als de Provinciale Staten en de provincie Noord-Holland. De inspreker vertrouwt erop dat Provinciale Staten haar verantwoordelijkheid als bevoegd gezag zal nemen en toezicht zal houden op de kooksfabriek, wat betekent dat de fabriek naar verwachting eerder dan 2030 gesloten zal moeten worden. De inspreker stelt dat de rauwe kooks die geproduceerd worden illegaal zijn en dat het intrekken van de vergunning een mogelijke volgende stap is. De inspreker wijst erop dat Tata Steel aangeeft de gevolgen van de sluiting van de kooksfabriek niet te kunnen betalen. Verder benadrukt de inspreker dat het huidige plan dat voorligt afhankelijk is van het openhouden van de kooksfabriek, wat volgens hem onrealistisch is. Hij verwijst naar het rapport

van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid dat stelt dat de overheid primair verantwoordelijk moet zijn voor de gezondheid van omwonenden.

Daarnaast wijst de inspreker erop dat de plannen van Tata Steel strijdig zijn met de Nederlandse circulaire doelstellingen. In het groen staalplan wordt de steenkool vervangen door aardgas, maar het ijzerertsdeel blijft in stand. Dit is ook een schadelijk proces. In Nederland is het doel om in 2030 50% circulair te zijn en in 2050 100%. Tata Steel verwerkt momenteel slechts 15% gerecycled staal, terwijl het Europees gemiddelde 56% is. De inspreker ziet een kans voor Tata Steel om sneller stappen te maken en de kooksfabriek eerder te sluiten.

De inspreker benadrukt dat een plan dat nu in het vergunningsproces wordt opgenomen vroegtijdige sluiting van de kooksfabriek moet omvatten. Hij gelooft dat dit realistisch is en dat dit voorkomt dat er in de plannen een grote aansprakelijkheid ontstaat.

De inspreker merkt op dat Provinciale Staten als bevoegd gezag haar rol kan vervullen door duidelijke kaders en randvoorwaarden te stellen. De inspreker benadrukt dat de huidige kaders en randvoorwaarden niet meetbaar zijn en vaag geformuleerd zijn, zoals 'een positieve impact op de leefomgeving' en 'bedrijfseconomische verantwoordelijkheid'. De inspreker adviseert om met het rapport van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid in de hand specifieke en meetbare kaders voor de leefomgeving op te stellen. Dit omvat onder andere het verminderen van de uitstoot van schadelijke stoffen naar nul, het voldoen aan de luchtkwaliteitsnormen van de WHO voor fijnstof, en een minimale vermindering van 45% in CO_2-uitstoot. Hij benadrukt dat binnen deze duidelijke kaders Tata Steel nog steeds staal kan produceren, en dat Greenpeace hier niet tegen is. Zijn advies is dan ook om de plannen te herzien en te zorgen voor zeer duidelijke kaders.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de inspreker.

Mevrouw **Alberts-Oosterbaan** (SP) bedankt voor de inspraak en erkent dat kooksfabriek 2 het grootste probleem is dat al geruime tijd speelt. Ze vraagt hoe Greenpeace hiertegen aankijkt als er morgen wordt overgestapt op aardgas in plaats van kooks te stoken.

De heer **Wiskerke** geeft aan dat Greenpeace blij zou zijn als de kooksfabriek morgen zou sluiten, maar hij betwijfelt of dat zo snel kan gebeuren. Volgens zijn kennis kan een kooksfabriek niet op gas draaien. Hij legt uit dat de kooksfabriek een belangrijke inkomstenbron is voor Tata Steel, omdat ze kooks produceren uit steenkool en het bijproduct gas gebruiken als energiebron voor de fabriek. Het sluiten van de kooksfabriek zou betekenen dat Tata Steel tijdelijk zou moeten overschakelen op aardgas. Dit brengt echter aanzienlijke kosten met zich mee voor het bedrijf. Greenpeace zou het positief vinden als de kooksfabriek snel zou stoppen, maar benadrukt dat het vroegtijdig sluiten ervan het gevolg is van het onverantwoorde bedrijfsbeleid van Tata Steel: het bedrijf heeft decennialang milieunormen en de gezondheid van omwonenden genegeerd en zichzelf daarmee in deze situatie gemanoeuvreerd. Greenpeace is van mening dat het bedrijf zich aan de wet moet houden en hun vervuilende fabriek moet sluiten. Hoewel er altijd argumenten kunnen worden gevonden om de status quo te handhaven, is dat volgens Greenpeace geen geldig argument om de huidige situatie te laten voortduren, zoals ook bij kolencentrales het geval was.

Mevrouw **Alberts-Oosterbaan** (SP) geeft aan dat haar vraag niet bedoeld was om te zeggen dat alles maar moet blijven zoals het is. Ze verwachtte eigenlijk dat het antwoord zou zijn dat de overstap naar gas weliswaar nog steeds CO_2-uitstoot met zich meebrengt, maar dat het in ieder geval zou helpen om van een groot deel van de schadelijke stoffen af te komen. Ze gelooft dat dit het proces van de overgang naar groen staal zou kunnen versnellen. De spreker vraagt of haar standpunt in lijn is met deze gedachte.

De heer **Wiskerke** benadrukt dat de zorgen over Tata Steel niet alleen gaan over het klimaat, maar vooral over de gezondheid van de omwonenden en de vraag waarom zo'n grote vervuiler ongehinderd zijn gang kan gaan. Hij pleit daarom voor de sluiting van de kooksfabriek. Wat betreft het klimaat gelooft hij dat er andere mogelijkheden zijn. Hoewel tijdelijk teruggrijpen op aardgas wellicht noodzakelijk is, pleit hij ook voor de productie van circulair staal uit schroot. Dit zou namelijk 75% minder energie vergen dan het produceren van primair staal uit ijzererts, waardoor de CO_2-voetafdruk aanzienlijk kan worden verminderd.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) stelt dat het project HeraCless afhankelijk is van het openhouden van de kooksfabriek 2. Momenteel wordt er onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om de vergunning van de kooksfabriek 2 in te trekken na het vollopen van de derde last onder dwangsom. Mevrouw Uiterwijk vraagt zich af of er een direct verband bestaat tussen deze twee parallel lopende processen.

De heer **Wiskerke** citeert gedeputeerde Olthof, die zegt twee petten te dragen: die van vergunningverlener en die van handhaver. Volgens de heer Wiskerke kunnen deze rollen niet los van elkaar worden gezien in dit dossier. Hij stelt dat als er strikt wordt gehandhaafd, de vergunning voor HeraCless-Groen Staal nooit kan worden verleend.

De heer **Klein** (ChristenUnie) merkt op dat er sprake lijkt te zijn van een dilemma. Aan de ene kant concludeert hij dat de plannen aangepast moeten worden omdat de kooksfabriek 2 het sowieso niet gaat redden. Aan de andere kant impliceert dit dat het groen staalplan, zoals het nu is, niet kan worden uitgevoerd. De heer Klein vraagt hoe de plannen dan zouden moeten worden aangepast of welke alternatieve aanpak gevolgd kan worden.

De heer **Wiskerke** pleit voor een grondig onderzoek. Hij suggereert dat het belangrijk is om te beginnen met het vaststellen van randvoorwaarden op het gebied van gezondheid, leefomgeving en aanvaardbare uitstoot. Door deze randvoorwaarden te baseren op de juiste advieswaarden, ontstaat er ruimte waarbinnen Tata Steel nog kan opereren. De heer Wiskerke vermoedt dat de huidige productie van 8 miljoen ton staal niet haalbaar is en dat een lagere productie noodzakelijk is, gezien het dichtbevolkte gebied waarin de fabriek ligt. De inspreker stelt voor een grondige analyse te maken met een focus op circulair staal en met wellicht ook gebruik van waterstof. De inspreker concludeert dat de huidige route van 8 miljoen ton staal geproduceerd uit ijzererts met grote aardgas- of waterstofinstallaties niet haalbaar is.

De heer **Roosendaal** (VVD) dankt de heer Wiskerke voor zijn bijdrage. Er is opgemerkt dat gemiddeld 56% van de staalproductie in Europa uit gerecycled materiaal wordt gehaald. De vraag is hoe de andere twee grote fabrieken in Oostenrijk en Duitsland dit aanpakken en hogere percentages behalen dan in IJmuiden. Daarnaast is de vraag of de heer Wiskerke inzicht heeft in

hoe deze twee grote locaties de periode van het niet hebben van een kooksfabriek overbruggen, gezien het feit dat in Linz in 2025 wordt gestart met elektrisch staal.

De heer **Wiskerke** geeft aan dat hij mogelijk geen gedetailleerd antwoord kan geven op deze vraag. De inspreker benadrukt wel dat het Europees gemiddelde voor het gebruik van gerecycled materiaal in staalproductie 56% is. Hij merkt op dat de grootte van de fabriek in IJmuiden een rol speelt, aangezien andere staalfabrieken vaak kleiner zijn en eerder zijn begonnen met het gebruik van waterstof. Dit geeft deze fabrieken een aanzienlijk voordeel op dat gebied.

Mevrouw **Valent** spreekt in namens de Dorpsraad Wijk aan Zee. De inspreker noemt dat de Onderzoeksraad voor Veiligheid de Provinciale Staten oproept om verantwoordelijkheid te nemen voor de gezondheid in de IJmond. Uit de gezondheidsrapporten blijkt dat de woonwijken rondom Tata Steel het meest ongezond zijn van alle woonwijken naast industrieën in Nederland. Het Waterlandakkoord tussen de provincie, de IJmondgemeenten en destijds nog Cause wordt genoemd in het OVV-rapport. Het akkoord resulteerde in een ruime vergunning waar de IJmond tot op heden last van heeft. Mevrouw Valent stelt dat als de provincie destijds strenger had vergund, veel ongezonde uitstoot voorkomen had kunnen worden. De lage, diffuse, giftige uitstoot van ovens en rauwe kooks komt rondom terecht in woonwijken. Het merendeel van de klachten in de omgeving is als gevolg van deze kooksfabriek.

Mevrouw Valent wijst op de nauwe samenwerking tussen de provincie en Tata Steel, die ook in het huidige participatietraject naar voren komt. De inspreker vraagt zich af hoe de gezondheidsbelangen van de burgers worden gehoord en gewaarborgd in dit traject onder leiding van Tata Steel. De uitstoot zou vorig jaar onafhankelijk worden gemeten, maar dat is tot op heden niet gebeurd. Mevrouw Valent benoemt ook dat Tata Steel recentelijk probeerde te voorkomen dat camera's de uitstoot en rauwe kooks registreren.

Verder merkt mevrouw Valent op dat het Groen Staalplan van Tata Steel veel tijd in beslag heeft genomen, zonder significant resultaat. Tata Steel deed 1,5 jaar over het Groen Staalplan in vervolg op de haalbaarheidsstudie van FNV-Tata Steel. De sluiting van de fabriek blijkt nu ook twee jaar later. Daarnaast blijkt de reductie van schadelijke uitstoot teleurstellend laag in HeraCless 1, waarvoor de subsidie geldt. De omgeving kreeg slechts zes weken om er iets van te vinden. Belangrijke info ontbreekt en de info van Tata Steel moet nog onafhankelijk geverifieerd worden. Het maakt goed participeren onmogelijk.

Om een goede MER uit te kunnen voeren, is het noodzakelijk alternatieven af te wegen. Mevrouw Valent benadrukt dat een versnelde procedure onverstandig is bij een onzeker plan. De inspreker pleit voor een minder vervuilende staalfabriek. De inspreker waarschuwt voor vertraging door Tata Steel, wat de huidige vervuiling in stand houdt.

Tot slot dringt mevrouw Valent erop aan om gezondheid als uitgangspunt te nemen, schadelijke uitstoot niet te accepteren, de kooksfabriek 2 uiterlijk in 2025 te sluiten en nu niet in te stemmen met de Provinciale Coördinatie Regeling, omdat dit omwonenden-organisaties met expertise nauwelijks een stem geeft. De inspreker pleit voor onafhankelijke metingen en het inhuren van ervaren mankracht van andere instanties voor het waarborgen van gezondheid in vergunningen

en handhaving. Ze stelt voor om de door de IJmondgemeenten voorgestelde WHO-luchtkwaliteitsnormen te gebruiken bij het aanscherpen van vergunningen.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de inspreker.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) hoorde van de inspreker dat het verminderen van de schadelijke uitstoot onder HeraCless 1 zeer beperkt is en vraagt dit nader toe te lichten.

Mevrouw **Valent** antwoordt door te zeggen dat de reducties van fijnstof en zeer zorgwekkende stoffen slechts ongeveer 10% of 5% bedragen. Ze benadrukt dat dit geen significante verbetering is. Daarnaast heeft ze vernomen tijdens regelmatig overleg met Tata Steel dat de verspreidingsberekeningen nog niet zijn uitgevoerd vanwege een gebrek aan personeel. Ze hopen deze berekeningen nog voor de zomer te kunnen leveren. Mevrouw Valent vindt dit zeer teleurstellend, aangezien het al 1,5 jaar geleden is dat de haalbaarheidsstudie werd uitgevoerd en dit belangrijke aspect voor de omwonenden nog niet is onderzocht. Ze heeft dan ook weinig vertrouwen in de gang van zaken. Bovendien moeten de resultaten nog onafhankelijk geverifieerd worden, waardoor er nog meer vertraging ontstaat. Mevrouw Valent concludeert dat al deze vertragingen het proces niet vooruithelpen.

Mevrouw **Bwefar** (GL) vraagt of de inspreker van mening is dat er een rol ligt voor Tata Steel om in te krimpen of dat de provincie daar ook een rol in moet spelen

Mevrouw **Valent** antwoordt dat ze het jammer vindt dat de uitgangspunten van 8 miljoen ton hoogwaardig staal worden gehanteerd, omdat juist de productie het aspect is waarop moet worden ingespeeld. Ze is voorstander van groen staal en gelooft dat een staalfabriek in de IJmond mogelijk moet zijn, maar wel met inachtneming van de randvoorwaarden voor milieu, gezondheid en klimaat. Ze benadrukt dat een zorgvuldige en grondige aanpak nodig is om binnen deze kaders een plan te ontwikkelen waarbinnen dit gerealiseerd kan worden. Die randvoorwaarden moeten door de provincie worden vastgesteld. De dorpsraad, omwonenden, organisaties en milieuorganisaties hebben altijd gepleit voor het uitvoeren van een maatschappelijke kosten-batenanalyse van meerdere scenario's. Het is lastig dat Tata Steel nu met een eigen plan komt en eigenlijk de leidende rol heeft. Mevrouw Valent is verheugd dat Marjan Minnesma van Urgenda en Greenpeace ook plannen willen presenteren en ze hoopt op hun ondersteuning. De inspreker suggereert dat de provincie meer focus moet leggen op de randvoorwaarden en onafhankelijke plannen laat opstellen en beoordelen, in plaats van alleen het plan van Tata Steel te volgen. De inspreker heeft een vrije middag moeten nemen om hier te kunnen spreken. Zij werkt in de zorg, waardoor ze haar patiënten heeft moeten afzeggen. Ze vindt het vreemd dat ze al 15 jaar met deze kwestie bezig is. Ze merkt op dat er goedbetaalde mensen en mogelijk ook lobbyisten van Tata Steel zijn die Provinciale Staten informeren over de positieve aspecten van Tata Steel. Ze benadrukt dat ze zelf een lobbyist is, maar dan voor gezondheid, en hoopt dat dit serieus wordt genomen, eraan toevoegend dat milieu en klimaat ook belangrijk zijn.

Statenlid **Kostić** (PvdD) herinnert eraan dat er eerder een motie is aangenomen om inderdaad de alternatieven te verkennen, wat impliceert dat er steun is vanuit de Staten. De spreker vraagt wat de inspreker ervan vindt dat het provinciebestuur nu zegt: "Wij zijn eigenlijk onafhankelijk, dus

we wachten gewoon op een plan van Tata Steel, dat er nu is, en dat zullen we beoordelen." Is de inspreker ook van mening dat de provincie hier eigenlijk een zeer objectieve rol speelt?

Mevrouw **Valent** antwoordt dat ze door de ervaringen uit het verleden, ondanks dat ze iemand is die het glas halfvol ziet en vertrouwen heeft in mensen en instanties, haar vertrouwen in de loop der jaren enigszins is afgenomen. Daarom zou ze graag meer zekerheden willen vanuit de provincie dat dit goed zal komen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt de inspreker om één of meerdere voorbeelden te geven waarin zij het gevoel had dat de provincie niet haar rol als overheid vervulde of als een objectieve speler optrad in het geheel.

Mevrouw **Valent** geeft als antwoord dat ze vindt dat er aan de uitgangspunten, zoals de productie van 8 miljoen ton hoogwaardig staal, wel degelijk getornd moet kunnen worden. Ze benadrukt dat iedereen samen aan de knoppen moet draaien en dat het niet voldoende is om te zeggen dat het op 8 miljoen ton moet blijven. Ze verwijst naar de informatie die ze van Tata Steel heeft gekregen, waarin wordt gezegd dat ze al maximaal hebben geïnvesteerd in filters om de uitstoot te verminderen. Als dat inderdaad het geval is, betekent het dat er niet meer aan die filters kan worden gewerkt. Daarom is het volgens haar belangrijk om te kijken naar de productie of om het energie-intensieve en vervuilende deel elders, in minder dichtbevolkte gebieden met groene stroom, te plaatsen. Ze benadrukt dat dit soort afwegingen op Europees niveau moeten worden gemaakt en dat ze een overheid verwacht die hierin een leidende rol neemt.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) heeft een vervolgvraag over het participatietraject. Bedoelde de inspreker dat de omwonenden meer betrokken hadden moeten worden bij het hele proces van een nieuwe procedure, zoals de implementatie van groen staal en dat de gedeputeerde of Provinciale Staten dan een regierol zou moeten spelen in het faciliteren van die participatie?
Mevrouw **Valent** geeft aan dat ze het prettiger had gevonden als er meer tijd was genomen voor het participatieproces. Ze wijst erop dat ze slechts zes weken de tijd hadden, waarvan er ook nog eens twee weken in een vakantie vielen. Ze vindt het contrast met Tata Steel opvallend, aangezien zij anderhalf jaar hebben genomen. Mevrouw Valent heeft vragen gesteld over de specifieke details, zoals de impact op de uitstoot bij het sluiten van de kooksfabriek en hoogoven en de emissies van de nieuwe fabrieken. Ze merkt op dat er slechts een percentage wordt gegeven waarbij de impact van beide factoren al is opgeteld en afgetrokken. Ze heeft enkele weken geleden al om een specificatie gevraagd, maar tot op heden geen antwoord ontvangen. Ze benadrukt dat deze informatie nodig is om het totale besparingspotentieel te kunnen beoordelen en dus beschikbaar moet zijn. Daarnaast wijst ze erop dat de verspreidingsberekeningen voor de gezondheid nog niet zijn uitgevoerd, wat van invloed kan zijn op de IJmond. Ze concludeert dat er nog veel informatie ontbreekt en dat het ook noodzakelijk is en tijd vraagt om alles onafhankelijk te laten controleren om de juistheid van de informatie te waarborgen.

Mevrouw **Verbruggen** benadrukt het belang van de gezondheid en de impact van Tata Steel op zowel mensen, dieren als de natuur. Ze uit haar teleurstelling dat ondanks het groene staalplan, de gezondheid nog steeds niet op de eerste plaats komt. Ze noemt incidenten, zoals recente

giftige zwavellozingen, en wijst op het gebrek aan alarmeringssystemen om de bevolking te waarschuwen voor schadelijke stoffen in de lucht. Ze maakt zich zorgen over de gevolgen van loodvervuiling op kinderen en beschrijft de constante blootstelling aan stof, stank en geluidsoverlast in de regio. Mevrouw Verbruggen bekritiseert dat er ondanks langdurige problemen en recente onderzoeken van het RIVM nog steeds geen significante veranderingen zijn opgetreden. Ze wijst op het HeraCless-plan dat de verouderde kooksfabrieken langer openlaat, zonder te voldoen aan de best beschikbare technieken, omdat de fabrieken over hun datum heen zijn. Ze haalt ook het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid aan, waarin wordt geconcludeerd dat zowel Tata Steel als de overheid hun maatschappelijke verantwoordelijkheid verwaarlozen en onvoldoende bescherming bieden tegen schadelijke uitstoot. Ze noemt ook David Boyd, de hoogste rapporteur van de Verenigde Naties op het gebied van mensenrechten en het milieu, die Nederland heeft berispt vanwege het gebrekkige toezicht op Tata Steel.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de inspreker.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt mevrouw Verbruggen naar de reactie van de provincie op de zorgen met betrekking tot het participatieproces en de randvoorwaarden die zij en andere organisaties hebben geuit in een eerdere brief aan Provinciale Staten.

Mevrouw **Verbruggen** geeft aan dat ze hoopt dat Provinciale Staten de uitgebreide brief hebben gelezen. Ze benadrukt dat de brief essentiële punten bevat. Tot nu toe heeft ze echter nog geen reactie ontvangen van de provincie, maar ze sluit niet uit dat ze mogelijk achterloopt met haar e-mail.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) hoort mevrouw Verbruggen vertellen over verschillende zaken waarmee zij dagelijks te maken heeft in de IJmond. In het HeraCless-plan van Tata Steel wordt gezegd dat de situatie vanaf 2030 aanzienlijk zal verbeteren. Wat is de mening van de inspreker over deze gekozen route en welke effecten verwacht zij voor haar eigen leefomgeving?

Mevrouw **Verbruggen** geeft aan dat zij en vele anderen diep teleurgesteld zijn dat er nog steeds geen andere scenario's zijn onderzocht en dat het voorgestelde HeraCless-plan onzeker en onvoldoende gezondheidsborging biedt. Ze benadrukt dat zij grote zorgen heeft en op zoek is naar manieren om het plan te vertragen en ervoor te zorgen dat de gezondheid van mensen voorop staat. Ze roept op tot verstandige besluitvorming van beleidsmakers en de gedeputeerde om het plan tegen te houden en te zorgen voor een aanpak waarbij gezondheid wel de hoogste prioriteit heeft.

Eerste termijn commissie

De heer **Kanik** (D66) merkt op dat het lastig is om onderscheid te maken tussen de procedure en de inhoud van dit agendapunt. Provinciale Staten worden gevraagd om moties af te handelen en een ontwerpbesluit vast te stellen, maar er wordt zoveel informatie verstrekt dat het onvermijdelijk is om ook in de inhoud te duiken. Deze inhoud omvat zowel de groene staalroute als het bijbehorende participatieproces. De spreker zal beginnen met het bespreken van deze twee aspecten en vervolgens nog iets zeggen over het ontwerpbesluit.

Provinciale Staten is gevraagd om verschillende moties af te handelen. De spreker geeft aan dat hun fractie dat voor de motie 'Vergunningverlening groen staal snelheid geboden' begrijpt en beschouwt deze als afgedaan, omdat het ontwerpbesluit aan de gestelde voorwaarden voldoet.

Voor motie 23-2022 'Zicht op verbetering leefomgeving' is de fractie echter minder zeker. De stukken die vandaag worden gepresenteerd, maken niet duidelijk of aan de gestelde eisen van de motie is voldaan. De heer Kanik vraagt de gedeputeerde om aan te geven welke maatregelen wettelijk afdwingbaar zijn en welke harde afspraken er zijn gemaakt over de niet-afdwingbare maatregelen uit de Roadmap Plus. Het dictum van de motie vereist deze informatie.

Ook twijfelt de fractie of aan het dictum van de motie 'Haalbaarheid planning groen staal' wordt voldaan. De beschreven stappen in het plan van Tata Steel zijn volgens hen nog niet concreet genoeg wat betreft termijnen, deadlines en consequenties. Het dictum vereist wel deze specifieke informatie. Bovendien concludeert het Planbureau voor de Leefomgeving dat CO_2-reductie alleen wordt gerealiseerd als de overgang naar waterstof plaatsvindt en niet als tussenstation naar aardgas, zoals Tata Steel voorstelt. De fractie vraagt de gedeputeerde wat hij daarvan vindt en hoe hij meent dat er wordt voldaan aan het dictum van deze motie.

Ten aanzien van het participatieplan geeft de spreker aan dat tijdens de technische briefing Tata Steel verklaarde dat Gedeputeerde Staten dit plan heeft vastgesteld. Wat de fractie echter stoort, is dat de evaluatiecriteria niet vooraf zijn bepaald in dit plan. Ze stellen ook de vraag of het daadwerkelijk waar is wat Tata Steel beweert over GS die het plan heeft vastgesteld en wat GS heeft gedaan nadat ze concludeerden dat deze criteria ontbraken.

De heer Kanik noemt tot slot het ontwerpbesluit. D66 begrijpt dat er een coördinatieregeling nodig is, maar heeft ook kritiek. Provinciale Staten wordt namelijk gevraagd om Gedeputeerde Staten te machtigen om wijzigingen aan te brengen in de opsomming, met als enige verklaring dat er mogelijk andere vereiste vergunningen zijn die nog niet bekend zijn. De fractie vindt deze verklaring te beknopt. Op basis van de huidige formulering en de gegeven uitleg is de fractie niet geneigd hier zomaar mee in te stemmen. D66 wil weten waarom Gedeputeerde Staten van mening is dat ze nog niet alle benodigde vergunningen in dit stadium in beeld heeft. Hoe denkt Gedeputeerde Staten Provinciale Staten te betrekken bij wijzigingen in de opsomming? Wat zijn de criteria voor Gedeputeerde Staten om een bepaalde wijziging goed te keuren?

Mevrouw **Alberts-Oosterbaan** (SP) merkt op dat het een complexe kwestie is. Ze verwijst naar het Waterlandakkoord, waarin de nadruk vooral lag op het bedrijf en de winst, met als toevoeging dat de omgeving er geen hinder van mocht ondervinden. Helaas werd die toevoeging vaak genegeerd. Sinds het Waterlandakkoord is er echter veel veranderd door de maatschappelijke discussie en de groeiende zorg voor de gezondheid. De SP benadrukt nog steeds het belang van een gezonde omgeving, maar vindt ook dat de mensen binnen het bedrijf recht hebben op een gezonde omgeving. Het moet dus gelijktijdig worden aangepakt, omdat het ene niet goed kan zijn zonder het andere.

Nu zitten ze met het Groen Staal-plan, dat met verschillende complicaties gepaard gaat. Hoewel het momenteel het enige plan is dat er ligt, is Tata Steel tot nu toe niet bereid geweest tot verandering. Dat zijn ze nu wel. Desondanks moeten er alternatieven worden overwogen. De SP heeft in de Tweede Kamer aangegeven dat als uit onderzoek blijkt dat sluiting noodzakelijk is, dit

geen taboe mag zijn. Echter, dit onderzoek wordt niet uitgevoerd, wat het lastig maakt. Het huidige plan heeft gebreken, zoals het feit dat Kooks 2 er nog steeds in zit en Tata Steel vasthoudt aan zijn eigen termijnen. Het irriteert mevrouw Alberts dat steeds nieuwe woorden worden gebruikt om hetzelfde plan te omschrijven. Tegelijkertijd wordt van Provinciale Staten verwacht dat zij hun werk doen, maar het is ingewikkeld omdat meerdere partijen, waaronder Tata Steel, moeten meewerken. De Indiase eigenaar houdt echter de hand op de knip. Het is allemaal erg ingewikkeld, maar als ze op zijn minst iets hebben, zelfs als het gebreken heeft, moeten ze er wel vaart achter zetten, anders hebben ze niets.

Mevrouw Alberts is het eens met de opmerking van de heer Wiskerke over de overgang naar circulair staal, omdat dit zou kunnen helpen. Ze vraagt aan de gedeputeerde hoe dit aspect kan worden meegenomen. Ze heeft nog enkele bedenkingen, maar ziet ook ontwikkelingen die in een bepaalde richting gaan, waarvoor ze dankbaar is.

De spreker waarschuwt echter dat ze goed moeten opletten dat ze niet in een valkuil terechtkomen waarbij Nederland uiteindelijk subsidie verstrekt aan Tata Steel. Uiteindelijk moet de eigenaar zelf zorgen voor voldoende investeringen. De winsten zijn er al, dus in plaats van meteen bij de overheid aan te kloppen, moeten ze die winsten gebruiken.

De SP volgt de lijn zoals verwoord door D66 voor de afdoening van de moties.

De heer **Roosendaal** (VVD) onderschrijft de lijn die collega Kanik van D66 heeft gegeven over de moties. De spreker is tegen de afhandeling van moties 23 en 170, omdat er onvoldoende wordt ingegaan op de invulling en uitvoering ervan. Er ontbreken duidelijke reductiedoelen in relatie tot gezondheids- en milieunormen, evenals informatie over de financiële impact voor zowel de provincie als de rijksoverheid. De SP-collega merkte op dat er veel geld wordt gevraagd, maar het is nog niet duidelijk hoeveel geld precies. Dit was het doel van de ingediende motie, namelijk om daar meer duidelijkheid over te krijgen, zowel voor de provincie als voor de rijksoverheid, om die doelen te kunnen bereiken.

Hetzelfde geldt voor de tijdsplanning en mijlpalen. Wat is wettelijk afdwingbaar in de Roadmap Plus-maatregelen en wat gebeurt er als de doelstellingen niet tijdig worden behaald? Het belangrijkste is nu of Gedeputeerde Staten gelooft in de haalbaarheid van de doelstellingen die Tata Steel heeft gepresenteerd tijdens de technische briefing van vorige week. Geloven zij zelf dat het haalbaar is? En wordt de voortgang van de realisatie onafhankelijk getoetst en door wie?

De heer Roosendaal brengt vervolgens de voordracht ter sprake. De VVD steunt de terugvaloptie in de voordracht en heeft vertrouwen in de informatievoorziening van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten. Het belangrijkste is dat er geen verdere vertraging optreedt in de realisatie van groen staal en de verbetering van de volksgezondheid voor omwonenden en werknemers, vanuit het perspectief van de provincie.

Wanneer de spreker vervolgens ingaat op de groen staal-brief aan Provinciale Staten, worden vragen gesteld over de impact van groen staal op de CO_2-reductie. Men vraagt zich af waarom er na de sluiting van kooksfabriek 2 en hoogoven 7 nog steeds op aardgas wordt gestookt en de rest van de fabriek op kooks blijft draaien. Ook wordt er gevraagd naar de impact op stikstof en of dit in overeenstemming is met de klimaat- en natuurdoelstellingen van zowel de provincie als

de rijksoverheid. Hoewel Provinciale Staten vorige week de reductiedoelen en impactcijfers van Tata Steel hebben ontvangen, wil de heer Roosendaal weten of Gedeputeerde Staten deze doelen ook onderschrijven en op basis van welke onafhankelijke toetsing dit gebeurt.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) geeft aan dat dit dossier voor hen als nieuwe volksvertegenwoordigers complex is en al lange tijd speelt. Hoewel 50PLUS de briefing van vorige week heeft gevolgd, zijn ze nog niet overtuigd om de voordracht voor de Provinciale Coördinatie Regeling in aanloop van de Omgevingswet te steunen. Een reden hiervoor is dat tijdens de briefing werd benadrukt dat er een krappe doorlooptijd is voor de bouw en dat prijsstijgingen en grondstoffenschaarste de realisatie van het plan bemoeilijken. Bovendien speelt er een bredere maatschappelijke discussie over de toekomst van Tata Steel in de provincie Noord-Holland en de ambitie van de provincie om vóór 2030 een CO_2-reductie van 55% te realiseren.

Er is echter nog een ingewikkeld aspect. Als de overheid toezeggingen doet, moet ze betrouwbaar zijn. Dit vormt het dilemma waar 50PLUS mee worstelt. Er zijn al toezeggingen gedaan in een vorige Statenperiode. Dit aspect zal 50PLUS meenemen in hun overweging voor de komende Provinciale Statenvergadering op 30 mei 2023.

De heer **Wagelaar** (PvdA) benadrukt dat de druk om Tata Steel snel te verduurzamen en te vergroenen terecht vanuit verschillende hoeken wordt opgevoerd. Hij is daarom blij dat de provincie haar verantwoordelijkheid neemt en ervoor zorgt dat de transitie naar schoon en groen staal niet vertraagd wordt door mogelijke problemen met de Omgevingswet. Het zou namelijk pijnlijk zijn als de belangrijke transformatie moet wachten vanwege politiek en bureaucratisch gedoe rond vergunningverlening en de Omgevingswet.

De PvdA benadrukt echter ook dat versnelde procedures nooit ten koste mogen gaan van het recht op bezwaar en inspraak voor omwonenden. Hoewel de gedeputeerde dit al eerder heeft toegezegd, vraagt de PvdA nogmaals of hij kan garanderen dat inspraak- en beroepsmogelijkheden voldoende gewaarborgd zijn voor deze specifieke regeling.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt aan de PvdA of ze hebben geluisterd naar de inspraak van Greenpeace, de omwonenden en de brief heeft gelezen. De spreker wil weten of ze het standpunt van deze partijen, namelijk het verlangen naar goed onderbouwde en onafhankelijk getoetste cijfers als basis voor het beoordelen van dergelijke plannen, ook als bureaucratisch gedoe beschouwen.

De heer **Wagelaar** (PvdA) antwoordt dat hij absoluut niet bedoelde dat de zorgen van omwonenden en Greenpeace als bureaucratisch gedoe worden beschouwd. De spreker verwees specifiek naar de Provinciale Coördinatie Regeling en het mogelijke uitstel van de Omgevingswet, waar hij het bureaucratische en politieke gedoe noemde waar men niet op moet wachten. Hij benadrukt dat hij de bezorgdheid van omwonenden en Greenpeace zeer terecht vindt. Hij wilde juist van de gedeputeerde weten of de gedeputeerde kan garanderen dat de beroep- en inspraakmogelijkheden voldoende gewaarborgd zijn, ook bij deze nieuwe regeling.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt aan de heer Wagelaar of hij de documenten heeft gelezen waarin het vertrouwen in het plan wordt uitgesproken en of hij dit loskoppelt van de procedurele stap. Heeft de PvdA geen waardeoordeel over het plan en steunt de PvdA enkel de procedure? Of sluit

de PvdA zich aan bij Gedeputeerde Staten en beschouwt de PvdA het HeraCless-plan als een goed plan?

De heer **Wagelaar** (PvdA) legt uit dat hij in zijn betoog begon met de procedurele kant van de Statenvoordracht, waar de PvdA mee akkoord gaat om een coördinatieprocedure vast te stellen voor het geval de Omgevingswet niet doorgaat. Echter, hij geeft aan dat hij in zijn volgende opmerkingen ingaat op de brief over de planning en daarbij zijn er enkele vragen en twijfels over het gehele HeraCless-project.

De heer Wagelaar vervolgt zijn betoog met de brief over de planning richting groen staal. Hij merkt op dat de provincie er alles aan lijkt te doen om snel de juiste vergunningen te verkrijgen. Echter, bij het lezen van de brief valt op dat de planning zeer ambitieus is en dat er zes risico's worden genoemd die mogelijk vertraging kunnen veroorzaken. Hij vraagt zich af of deze planning werkelijk haalbaar is en benadrukt het belang van realistische verwachtingen en goed verwachtingsmanagement om teleurstellingen te voorkomen. Hij wijst ook op het bestaande wantrouwen dat er heerst en suggereert dat transparantie vanaf het begin van het proces belangrijk is.

De heer Wagelaar brengt nog een andere vraag naar voren die aansluit bij het betoog van Greenpeace. Hij merkt op dat het onderzoek naar het intrekken van de vergunning van kooksgasfabriek 2 niet wordt genoemd in de brief met de planning. Hij vraagt zich af hoe dit onderzoek zich verhoudt tot de huidige planning. Als uit het onderzoek blijkt dat de vergunning kan worden ingetrokken nadat de derde last onder dwangsom is opgelegd en dit ook wordt besloten, wat zou dan de impact zijn op de huidige planning?

De heer Wagelaar bespreekt tot slot de afdoening van de moties. De spreker geeft aan dat wat de PvdA betreft motie 14 'Vergunning Groen Staal snelheid geboden' als afgedaan beschouwd kan worden. Ook de motie die vraagt om een duidelijke planning wordt volgens hem afgedaan met de huidige brief en de bijbehorende notitie. Wat betreft motie 23, die gaat over 'Zicht op verbetering leefomgeving' sluit de PvdA zich aan bij de vragen van D66 over zaken die wettelijk afdwingbaar zouden moeten zijn. De PvdA wacht de reactie van de gedeputeerde hierop af, voordat de fractie akkoord gaat met de afhandeling van deze motie.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) benadrukt dat hetgeen vandaag voorligt het toepassen van de Provinciale Coördinatie Regeling op het HeraCless-project betreft indien de Omgevingswet niet tijdig in werking treedt. Ze merkt op dat de kans hierop klein lijkt, gezien de instemming van de Eerste Kamer met de invoering van de Omgevingswet. Ze legt uit dat Gedeputeerde Staten onder de Omgevingswet verantwoordelijk is voor het instellen van een projectbesluit, waardoor Provinciale Staten hier geen zeggenschap meer over hebben. Het projectbesluit is reeds vastgesteld door Gedeputeerde Staten onder de nieuwe Omgevingswet.

De spreker benadrukt dat er echter enkele onzekere factoren zijn. Ten eerste is het effect van de HeraCless-plannen op de gezondheid nog grotendeels onduidelijk, zoals ook bewoners hebben benadrukt. Het Planbureau voor de Leefomgeving heeft berekend dat er € 6,5 miljard overheidssubsidie nodig is voor de groen staalroute, maar er is verwarring ontstaan over dit bedrag. Mevrouw Uiterwijk vraagt Gedeputeerde Staten om reflectie op deze onduidelijkheid en de mogelijke gevolgen hiervan voor de haalbaarheid. Daarnaast heeft Tata Steel onlangs, daags

na een mooie presentatie in het provinciehuis, aangegeven dat ze de eerste deadline in de weg naar groen staal, namelijk het opleveren van de NRD, niet zullen halen. Dit brengt problemen met zich mee, zoals de noodzaak voor nieuwe betrokkenheid van omwonenden bij gewijzigde plannen en mogelijk intensievere inzet van omgevingsdiensten die al tegen hun capaciteitsgrenzen aanlopen. Het kan ook leiden tot vertraging in het behalen van de doelstellingen voor 2030 en het langer openhouden van de meest vervuilende onderdelen van Tata Steel.

JA21 benadrukt dat gezondheidsverbetering op korte termijn de prioriteit moet zijn en dat ze zich zorgen maken dat dit aspect ondergesneeuwd raakt bij het HeraCless-plan, waar te veel aandacht lijkt te zijn voor CO_2. Ze maken zich vooral zorgen over de haalbaarheid en de tijdlijn van het project. De voorgestelde procedure lijkt volgens hen meer voor de bühne te zijn, omdat de kans op het niet tijdig in werking treden van de Omgevingswet zeer klein is. Ze zijn het eens met D66 dat besluitpunt 2, waarin Gedeputeerde Staten gemachtigd worden om wijzigingen aan te brengen in de opsomming, aangepast moet worden. Het project is te groot en heeft te veel impact op de omgeving om Gedeputeerde Staten volledige vrijheid te geven bij het wijzigen van zaken waar de Provinciale Coördinatie Regeling van toepassing is.

Mevrouw Uiterwijk bespreekt tot slot de moties. Ze geeft aan dat motie 170 specifiek gaat over het aandringen op duidelijkheid over het groen staalplan voor de gezondheid en de leefomgeving voordat er onomkeerbare besluiten worden genomen bij de staatssecretaris en Tata Steel. Mevrouw Uiterwijk merkt op dat er momenteel nog geen duidelijkheid is, en daarom kan de motie volgens haar niet worden afgedaan op dit moment. Wat betreft moties 23 en 14 sluit JA21 zich graag aan bij de woorden van de heer Kanik van D66.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) benadrukt dat de PVV het belangrijk vindt om de uitstoot van zware metalen, PAK's en fijnstof te verminderen om een gezondere leefomgeving in de IJmond te realiseren. Hij merkt op dat het niet kan worden uitgesloten dat de Omgevingswet nog meer vertraging oploopt. De PVV is echter van mening dat het toepassen van de Provinciale Coördinatie Regeling (PCR) voor CO_2-reductie lariekoek is. Hij wijst erop dat het CO_2-gehalte in de atmosfeer al door natuurlijke processen daalt gedurende de afgelopen 540 miljoen jaar en dat de mens daar weinig invloed op heeft. Hij haalt ook aan dat ondanks de wereldwijde uitgaven voor CO_2-reductie, het CO_2-gehalte in de atmosfeer blijft stijgen volgens de metingen sinds 1958 op Mauna Loa. De heer Van Tiggelen benadrukt dat de natuur zelf grote hoeveelheden CO_2 produceert en wijst op de beperkte impact die Tata Steel kan hebben in vergelijking met de natuurlijke CO_2-productie. Hij sluit af met een citaat van Socrates: "Onwetendheid is de bron van alle kwaad."

De heer Van Tiggelen merkt op dat het project in eerste instantie gericht was op het gebruik van aardgas in de staalproductie, zodat er voldoende waterstof beschikbaar is. De PVV heeft echter moeite met waterstof vanwege de explosieve eigenschappen ervan. De spreker benadrukt dat voorzichtigheid geboden is bij het werken met waterstof. Bovendien vindt de PVV dat het gebruik van uitsluitend aardgas economisch gezien logischer zou zijn, aangezien het efficiënter is in termen van energieverbruik. Desondanks zal de PVV voor het voorliggende besluit stemmen, omdat ze geen vertraging willen riskeren bij het creëren van een gezondere leefomgeving in de IJmond. De PVV is van mening dat dit onverantwoord zou zijn.

De heer Van Tiggelen geeft tot slot aan dat de PVV destijds tegen alle drie de moties heeft gestemd. Daarom hebben ze er geen moeite mee om deze als afgedaan te beschouwen.

De heer **Dekker** (FvD) benadrukt het belang van Tata Steel als de grootste staalfabriek van Europa en als een belangrijke werkgever in de provincie Noord-Holland. De staalproductie gaat gepaard met negatieve effecten zoals verontreiniging, luchtverontreiniging, geluidsoverlast en de uitstoot van CO_2. Om deze effecten te verminderen, heeft Tata Steel het Roadmap Plus-project geïntroduceerd, dat gericht is op het terugbrengen van schadelijke emissies, zoals NOx, PAK-stoffen en fijnstof, en het minimaliseren van de milieubelasting en omgevingsklachten.

Hoewel de heer Dekker de intentie van het groene staalplan waardeert, uit hij twijfels over de haalbaarheid en economische levensvatbaarheid ervan. De waterstofeconomie, waar nu veel politieke belangstelling voor bestaat, waarom politici dromen om Tata Steel daar een soort aanjager van te maken, is naar de mening van Forum voor Democratie een volstrekte illusie. De heer Dekker betwijfelt of de grootschalige inzet van waterstof als brandstof voor de staalproductie realistisch is. Hij wijst erop dat de benodigde hoeveelheid waterstof alleen al voor Tata Steel een enorme investering zou vergen, met als gevolg dat de kosten van staalproductie sterk zouden stijgen. Bovendien betwijfelt hij of er voldoende windturbines geplaatst kunnen worden om de benodigde elektriciteit voor waterstofproductie op te wekken, zonder negatieve gevolgen voor het landschap en de natuur.

De heer Dekker pleit voor een realistische aanpak, waarbij de huidige inspanningen van Tata Steel via het Roadmap Plus-project worden voortgezet. Hij is van mening dat deze maatregelen voldoende zijn om aan de geldende eisen en normen te voldoen. Hij stelt dat het handhaven van de maakindustrie in IJmuiden van groot belang is, zowel op regionaal niveau als voor de Nederlandse economie als geheel en bij voorkeur in Nederlandse handen. Hij benadrukt dat het realistisch is om te streven naar een zo schoon en stil mogelijke staalfabriek, maar dat dit moet gebeuren op gronden die economisch haalbaar zijn.

De heer Dekker waarschuwt dat het nastreven van de groene staalplannen onrealistisch en kostbaar kan zijn, waarbij uiteindelijk de belastingbetaler zal opdraaien voor de financiële lasten. Hij pleit voor een verstandige benadering, waarbij de huidige inspanningen van Tata Steel worden voortgezet en verdere kosten en risico's worden vermeden. Volgens de spreker is het belangrijk om de maakindustrie in IJmuiden te behouden en ervoor te zorgen dat Tata Steel concurrerend kan blijven, zonder onrealistische en kostbare maatregelen op te leggen die uiteindelijk tot sluiting zouden kunnen leiden.

Aanvullend geeft de heer Dekker aan dat Forum voor Democratie de drie moties beschouwd als afgedaan.

De heer **Teeuwen** (BBB) geeft namens de fractie aan dit dossier rondom Tata Steel en de verantwoordelijkheid van de Provinciale Staten heel serieus te nemen. De spreker plaatst de gezondheid van de inwoners van Noord-Holland op de eerste plaats, gevolgd door het belang van werkgelegenheid en economie. BBB heeft ook de ambitie om de processen bij Tata Steel te vergroenen.

De BBB-fractie heeft vier mondelinge vragen over dit agendapunt:

- Ten eerste vraagt de fractie zich af in hoeverre de kosten van de ambtelijke inspanningen die de provincie en gelieerde organisaties leveren voor het HeraCless-Groen Staalproject worden gedekt door de legesbijdragen van Tata Steel IJmuiden.
- Ten tweede vraagt BBB of de gedeputeerde op de hoogte is van de beslissing van de Holdingdirectie van Tata Holding India om geen geld meer te investeren in de Europese staalindustrie, inclusief groen staal en of de ambtelijke inzet stopgezet kan worden totdat er duidelijkheid is over de financiering.
- De derde vraag betreft het verschil in meetresultaten tussen het RIVM en Tata Steel zelf en welke rol de gedeputeerde kan spelen om dit op te lossen.
- De vierde vraag gaat over de harde eisen met betrekking tot CO_2-besparing en andere aspecten zoals giftige stoffen, geur en geluid en hoe de gedeputeerde daar tegenover staat.

Wat betreft de moties geeft de heer Teeuwen aan dat deze zijn aangenomen voordat BBB in de Staten zat, maar dat ze het standpunt van de heer Kanik van D66, PvdA en VVD kunnen volgen.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) benadrukt dat de gezondheid van de inwoners van de IJmond in gevaar is door de uitstoot van Tata Steel. Naast de directe gezondheidsrisico's veroorzaakt dit ook veel stress, wat negatieve gevolgen heeft voor het welzijn van de inwoners. Ze wijst ook op het recente incident waarbij 14,5 kubieke meter gas is ontsnapt, wat een grote impact heeft op de omwonenden en de natuur.

Aan de andere kant erkent Volt dat staal, vooral groen staal, noodzakelijk is om de klimaatdoelen te behalen, bijvoorbeeld voor het maken van treinen en windmolens. Ze benadrukt dat staal eindeloos gerecycled kan worden, waardoor het een belangrijke bijdrage levert aan de circulaire economie. Daarnaast is het geopolitiek gezien belangrijk dat Europa zijn eigen staalproductie behoudt om niet afhankelijk te worden van grootmachten zoals China of het Midden-Oosten.

Mevrouw Schneemann pleit voor een snelle transitie van normaal staal naar groen staal en benadrukt dat het proces geen vertraging mag oplopen door procedurele problemen, zoals een vertraagde Omgevingswet. De spreker ziet de PCR als een mogelijke oplossing, maar erkent ook de risico's die eraan verbonden zijn. Het is belangrijk dat een nieuwe regeling in lijn is met de Omgevingswet op alle vlakken, inclusief natuur- en waterontheffingen en de impact op omwonenden, om te voldoen aan Europese richtlijnen.

Tegelijkertijd benadrukt Volt dat er helderheid moet zijn over de vergunning. Volt ziet het als een risico dat er fouten worden gemaakt in de vergunningsaanvraag die tot vertraging kunnen leiden, wat onaanvaardbaar is gezien de gezondheids- en milieurisico's. Mevrouw Schneemann vraagt Gedeputeerde Staten (GS) om duidelijkheid te geven over de kaders van de vergunningen, zowel aan Provinciale Staten (PS) als aan Tata Steel en de omwonenden, zodat er voldoende inspraak mogelijk is.

Wat betreft de moties volgt Volt de lijn van de heer Kanik van D66.

Mevrouw **Bwefar** (GL) wil reageren op verschillende aspecten van het agendapunt. Ten eerste is er de kwestie van het toepassen van de Provinciale Coördinatie Regeling (PCR) en de route naar groen staal, het HeraCless-project.

Wat betreft het gebruik van de PCR is GroenLinks van mening dat dit een verstandig besluit is. Wat betreft HeraCless is het volgens GroenLinks belangrijk dat deze route zo snel mogelijk van start gaat en zo snel mogelijk wordt voltooid. Ze sluit zich aan bij de vragen van de PvdA over de haalbaarheid van de planning. Het is van groot belang dat Tata Steel de komende jaren bewijst een betrouwbare partner te zijn. Ze hoopt dat Tata Steel niet alleen verduurzaming nastreeft omdat het wettelijk verplicht is, maar ook omdat ze zelf die verantwoordelijkheid erkennen, iets wat tot nu toe niet lijkt door te dringen. In het HeraCless-plan is het essentieel dat Tata Steel zich ten minste aan de door hen gestelde deadline houdt en mogelijk zelfs sneller moet handelen. Het valt op dat de deadlines in het plan erg vaag zijn, met slechts verwijzingen naar periodes of jaartallen, zonder concrete deadlines.

Daarnaast wil mevrouw Bwefar spreken over luchtverontreiniging en de recente uitstoot van giftige gassen uit kooksfabriek 2. Ze benadrukt dat er op zaterdag en zondag giftige gassen zijn vrijgekomen door storingen in de fabriek. Ze vraagt Gedeputeerde Staten om de Omgevingsdienst opdracht te geven hier streng op te handhaven.

Wat betreft de moties sluit GroenLinks zich aan bij de standpunten van de collega's Roosendaal en Kanik.

Statenlid **Kostić** (PvdD) reflecteert op het dilemma dat grote bedrijven en economische belangen vaak de overhand hebben boven kwetsbare waarden zoals de gezondheid van burgers en de natuur. Ze benadrukt dat het moeilijk is om een balans te vinden via wet- en regelgeving. Haar conclusie is dat volksvertegenwoordigers extra scherp moeten zijn wanneer deze belangen met elkaar conflicteren, zoals in dit geval van de PCR.

De spreker zet vraagtekens bij het standpunt van de PvdA dat deze stap neutraal zou zijn, aangezien de provinciestukken suggereren dat het een positieve stap is richting het groen staalplan dat Tata Steel heeft voorgesteld. Ze merkt op dat er nog niet is nagedacht over wat echt groen staal inhoudt en dat de provincie op dit moment weigert hierover na te denken. Dit is problematisch, omdat Tata Steel financiering van de samenleving vraagt om het plan te realiseren. Daarom is het volgens haar gerechtvaardigd en noodzakelijk om verder te kijken dan alleen het voorliggende plan.

Statenlid Kostić benadrukt dat alles wat nu wordt ingezet gebaseerd is op de beweringen van Tata Steel, terwijl het verleden heeft aangetoond dat blindelings vertrouwen op hun cijfers niet verstandig is.

De heer **Wagelaar** (PvdA) stelt aan de Partij voor de Dieren de vraag of zij het met hem eens zijn dat het voorstel neutraal is, in die zin dat het niet uitmaakt of de PCR-route wordt gevolgd of de route van het projectbesluit. De spreker benadrukt dat dit de uiteindelijke keuze is die voorligt.

Statenlid **Kostić** (PvdD) is het niet eens met de stelling dat de keuze die nu voorligt neutraal is, omdat er wel degelijk een keuze is om ook een PCR in te gaan. De spreker wijst erop dat het projectbesluit al door GS is goedgekeurd en dat Provinciale Staten daarbij buitenspel zijn gezet. Over de PCR benadrukt de spreker dat Provinciale Staten hierover gaan en dus extra voorwaarden kunnen stellen. Statenlid Kostić roept de collega's op om kritischer te zijn en andere accenten te leggen. De spreker benadrukt dat het groen staalplan wordt versneld, terwijl het nog niet

duidelijk is of het echt groen is. Er is nog geen onafhankelijk onderzoek naar gedaan en er bestaat nog veel onduidelijkheid.

Statenlid Kostić benadrukt dat er op dit moment geen enkele garantie is voor de gezondheid, aangezien Tata Steel alleen minimaal aan verouderde regelgeving voldoet. De spreker wijst erop dat er wel garanties bestaan voor de productie van 8 miljoen ton staal, terwijl de berekeningen gebaseerd zijn op een lagere productie. Statenlid Kostić vindt dat de garanties voornamelijk voor het bedrijf zelf zijn en niet voor de gezondheid. Partij voor de Dieren stelt dat de gezondheid gewaarborgd moet worden voordat er sprake kan zijn van versnelling.
Daarnaast brengt Statenlid Kostić de scenario's ter sprake. Zij merkt op dat de provincie weigert alternatieve scenario's van afschaling verder te verkennen en zelfs beweert dat ze in strijd zijn met de Omgevingsvisie. De spreker vindt deze redenering absurd en wijst erop dat de Omgevingsvisie juist natuur inclusieve ontwikkelingen en klimaatdoelen stimuleert. Statenlid Kostić vraagt de gedeputeerde om deze uitspraak terug te nemen, anders overweegt de Partij voor de Dieren een motie.

Voor de afdoening van de moties sluit Partij voor de Dieren zich aan bij de woorden van D66.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) geeft aan dat de partij positief staat tegenover het van toepassing verklaren van de Provinciale Coördinatie Regeling op het HeraCless-Groen Staal project van Tata Steel. Ze erkent echter dat het een complex vraagstuk blijft en dat er veel aandacht moet worden besteed aan de tijdsplanning. Het CDA benadrukt dat het nieuwe proces waar Tata Steel naartoe werkt, schoner is dan de huidige fabrieken en dat de oude installaties moeten sluiten. De spreker benadrukt het belang van het verminderen van CO_2- en stikstofuitstoot, maar ook de reductie van fijnstof, PAK's en ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) ten gunste van de gezondheid van de omwonenden. Het CDA hecht veel waarde aan zowel de fysieke als mentale gezondheid van mensen en erkent ook het belang van werkgelegenheid en inkomen.

Het CDA zal het voorstel steunen onder de voorwaarde dat de aandacht voor het verminderen van schadelijke uitstoot voor de omwonenden, ook op de weg richting groen staal, prioriteit krijgt en niet verslapt. Het CDA vraagt de gedeputeerde om een toezegging om hier extra aandacht voor te hebben.

Wat betreft de moties wacht het CDA de antwoorden af voordat ze een definitief besluit nemen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) stemt in met het starten van de procedure voor het projectbesluit en de Provinciale Coördinatie Regeling, omdat de ChristenUnie stappen willen zetten naar een schonere en groenere staalfabriek. De ChristenUnie is van mening dat strengere normen en monitoring essentieel zijn, met name met betrekking tot de reductie van giftige stoffen zoals ZZS, lood en PAK's. De ChristenUnie vraagt zich echter af welke instrumenten de provincie heeft om ervoor te zorgen dat het proces daadwerkelijk wordt uitgevoerd zoals voorgesteld. De ChristenUnie doet de suggestie bijvoorbeeld een norm te stellen in de vergunning voor afnemende quota voor de uitstoot van giftige stoffen en CO_2 per jaar, om Tata Steel een sterke stimulans te geven om het proces voort te zetten.

Wat betreft de moties, sluit de ChristenUnie zich aan bij de woorden van de heer Kanik. De ChristenUnie is het eens dat motie 170 nog niet afgedaan moet worden, omdat er behoefte is aan een concrete waarborging van gezondheidswinst door een nieuwe staalfabriek.

Schorsing van 16.26 uur tot 16.44 uur.

Gedeputeerde Olthof bedankt de commissie voor hun inbreng. Hij begint met de moties:

- Motie 14 is volgens de gedeputeerde afgedaan, omdat het PCR en de snelheid ervan worden onderschreven.
- Wat betreft Motie 170 geeft de gedeputeerde aan dat er nog onduidelijkheid is over de financiën en dat de gedeputeerde daar afhankelijk is van andere partijen, zoals EZK. De gedeputeerde benadrukt dat er wel wordt aangedrongen op het in beeld brengen van de financiële aspecten. Als Provinciale Staten aandringen op volledige duidelijkheid kan de motie mogelijk nog een half jaar tot driekwart jaar duren voordat deze afgedaan kan worden. Gedeputeerde Olthof laat de beslissing over Motie 170 graag aan de commissie over.
- Voor Motie 23 geeft de gedeputeerde aan dat er al eerder informatie is verstrekt, maar dat deze informatie nogmaals via de griffie zal worden rondgestuurd. De commissie kan dan tijdens de Statenvergadering van 30 mei 2023 bepalen of deze informatie voldoende is om de motie af te doen of niet.

Gedeputeerde Olthof benadrukt dat wanneer het over Tata Steel gaat, gezondheid een centrale rol speelt. Hij benadrukt dat er geen misverstand over moet bestaan dat gezondheid een belangrijk aspect is. Hij herinnert eraan dat vanaf het allereerste gesprek met bewoners en de discussies in de Staten, de focus altijd heeft gelegen op gezondheid, naast klimaat en milieu. Hij bevestigt dat de laatste tijd de nadruk steeds meer is komen te liggen op gezondheidskwesties in plaats van op klimaat- en milieuvraagstukken. Daarom kan hij de vraag van BBB volmondig beantwoorden.

Gedeputeerde Olthof legt uit dat het voorliggende vraagstuk met betrekking tot de Provinciale Coördinatie Regeling (PCR) een procedurekwestie is en niet direct gerelateerd is aan de discussies over groen staal en alternatieven. Hij benadrukt dat zelfs zonder de PCR het groene staalplan en de participatieprocedure zouden blijven bestaan, maar dat er dan afzonderlijke procedures en beroepsmogelijkheden voor de deelvergunningen zouden zijn. Met de PCR worden al deze vergunningen samengevoegd en wordt de directe gang naar de rechter vervangen door een versnelde procedure via de Raad van State. Dit wordt gedaan met als doel om zo snel mogelijk af te stappen van de traditionele en ouderwetse manier van staalproductie. Gedeputeerde Olthof benadrukt dat de PCR-discussie niet gaat over het vermijden van discussies over alternatieven of andere kwesties, maar puur over het coördineren van de vergunningaanvragen en het versnellen van de procedure door direct naar de Raad van State te gaan. Andere discussies zijn relevant maar worden niet behandeld in het kader van de PCR.

Gedeputeerde Olthof erkent de worsteling met alternatieven en de vraag of het huidige plan voldoende is. Hij ontvangt input van bewoners, vakbonden en verschillende belanghebbenden en begrijpt de behoefte aan vertrouwen in de provincie als betrouwbare overheid. Hij benadrukt dat de provincie moet staan voor wat ze zegt en voor wat de wetten en regels voorschrijven. Als er morgen een ander plan komt dat breed gedragen wordt, staat hij daar open voor. De rol van de provincie is echter om te bepalen wat hun positie en verantwoordelijkheid is. Hij waardeert de scherpe volksvertegenwoordigers, zoals in dit geval de Partij voor de Dieren, die terecht aangaven

dat de definitie van groen staal nog niet voldoende duidelijk is. Dit wordt momenteel onderzocht in het proces met de Milieueffectrapportage (MER), waarbij ook de gezondheidseffecten zorgvuldig moeten worden beoordeeld voordat vergunningen worden verleend.

Gedeputeerde Olthof benadrukt dat de provincie geen subsidies verstrekt voor groen staal en dat de feiten zijn dat de provincie de vergunning moet verlenen. Hij legt uit dat de provincie altijd heeft gezegd dat er aanvullende garanties nodig zijn vanuit het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), die zullen worden gekoppeld aan de maatwerkafspraken. Als er een partij is die extra eisen wil stellen aan het type en de omvang van de fabriek, dan is dat EZK. Hoewel de gedeputeerde het graag anders zou willen, is het wel de bevoegdheid van de provincie om de vergunningsaanvraag te beoordelen op basis van wet- en regelgeving.

Gedeputeerde Olthof erkent dat er vaak is gesproken over de noodzaak om de wet- en regelgeving te herzien om de gezondheid beter te beschermen en een belangrijkere rol te geven in de normen en regelgeving. Hij blijft zich inzetten en lobbyen in Den Haag om dit te realiseren, en hij pleit zelfs voor een herziening van het hele systeem van milieuregelgeving, met name voor grote industrieën zoals Tata Steel. Hij vraagt zich af of het systeem niet op een andere manier moet worden ingevuld en of er op een andere manier naar gekeken moet worden. Echter, op dit moment geldt de bestaande regelgeving. Wanneer Tata Steel een vergunningsaanvraag indient, zal deze worden beoordeeld door de Omgevingsdienst om te bepalen of een vergunning kan worden verleend, los van persoonlijke voorkeuren.

Statenlid **Kostić** (PvdD) uit onbegrip over de houding van het college van Gedeputeerde Staten dat steeds weer aangeeft beperkte mogelijkheden te hebben. De spreker herinnert zich dat dit argument in het verleden ook al werd gebruikt door GS, waarbij ze zeiden dat bepaalde zaken niet binnen hun bevoegdheid vielen en dat het aan andere partijen lag. Statenlid Kostić vraagt zich af waarom de gedeputeerde niet meer de regierol neemt en zegt: "Laten we nu eens meer stimuleren om alternatieve scenario's te onderzoeken en meer zekerheid te krijgen voor de gezondheid." Het Statenlid vraagt of het klopt dat het plan samen met Tata Steel is opgesteld en begrijpt niet waarom GS de nieuwe Statenleden het idee geeft dat ze eigenlijk niets kunnen doen.

Gedeputeerde **Olthof** vraagt aan de Partij voor de Dieren wat ze precies van Gedeputeerde Staten verwachten. Hij waardeert de juridische kennis en de inzet van de Partij voor de Dieren, maar stelt de vraag of zij van hem verwachten dat hij meer kan toezeggen dan wat hij nu al doet. Hij vraagt of hij bijvoorbeeld tegen Tata Steel kan zeggen dat ze geen staal meer mogen produceren en iets anders moeten doen, zoals het bouwen van een kleinere fabriek. Hij vraagt of hij die bevoegdheid heeft en wat de verwachtingen van de Partij voor de Dieren zijn.

Statenlid **Kostić** (PvdD) benadrukt dat de gedeputeerde de vraag ontwijkt, maar vraagt toch om een antwoord. Ze wijst erop dat de gedeputeerde juridisch gezien wel de ruimte heeft om extra voorkeuren uit te spreken en opdrachten te geven voor bijvoorbeeld een onderzoek naar alternatieven. De spreker is van mening dat de gedeputeerde niet moet beweren dat dit niet mogelijk is en dat hij zich te veel laat leiden door wat Tata Steel zegt. Volgens haar kan het wel anders, zoals eerder is aangetoond. Ze nodigt de gedeputeerde uit om het debat hierover te voeren.

Gedeputeerde **Olthof** begrijpt het standpunt van Statenlid Kostić, maar benadrukt dat hij als overheid wil kunnen waarmaken wat hij belooft. Hij legt uit dat hij geen instrumenten heeft om Tata Steel te dwingen tot verandering, zelfs als er onderzoeken worden uitgevoerd naar alternatieve scenario's. Hij wijst erop dat de 8 miljoen ton staal al vergund is en dat hij die situatie niet kan veranderen. Hij benadrukt dat de aanvullende gezondheidseisen en andere voorwaarden mogelijk gekoppeld moeten worden aan de subsidieregeling en maatwerkafspraken door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), aangezien hij binnen het wettelijk kader een vergunningaanvraag moet beoordelen. Hij stelt dat de politieke discussie over wenselijkheid gevoerd kan worden, maar dat het belangrijk is om als provincie in het kader van een betrouwbare overheid vast te houden aan de rol en bevoegdheden die binnen dat kader liggen.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) merkt op dat de gedeputeerde aangeeft tegen de grenzen van de wet- en regelgeving aan te lopen. Tegelijkertijd wijst ze op het kritische rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) en de reactie van de gedeputeerde daarop, waarin de gedeputeerde aangeeft opnieuw te kijken naar mogelijkheden om de leefomgeving beter te beschermen, samen met de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied. De spreker vraagt om opheldering over deze discrepantie tussen de opmerkingen van de gedeputeerde en de reactie op het OVV-rapport.

Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat er nog een uitgebreide reactie zal komen op het rapport van de Onderzoeksraad voor Veiligheid. Hij merkt op dat het OVV-rapport weliswaar aangeeft dat er meer gedaan zou moeten worden, maar zonder concrete oplossingen. Hij benadrukt dat de provincie en hijzelf altijd bereid zijn om te leren en te kijken naar mogelijke extra maatregelen. Hij pleit ook voor herziening van de wet- en regelgeving samen met het Rijk. Hij erkent echter dat er ook beperkingen zijn binnen het huidige kader van de wet- en regelgeving waarmee hij rekening moet houden. De gedeputeerde geeft aan dat de overheid en de provincie bereid zijn om lessen te leren en op een andere manier te handelen, maar dat ze tegelijkertijd geconfronteerd worden met de bestaande beperkingen.

Mevrouw **Koning-Hoeve** (CDA) stelt de vraag of dezelfde drie opties die worden genoemd voor stikstofreductie in de agrarische sector (stoppen, verplaatsen of innoveren) ook van toepassing zijn op Tata Steel. Ze geeft aan dat ze deze vraag stelt om zich een beeld te vormen, zonder dat ze per se voor of tegen is.

Gedeputeerde **Olthof** legt uit dat dezelfde stikstofeisen gelden voor Tata Steel. Hij verwijst naar de investering van 250 miljoen euro die momenteel plaatsvindt bij Tata Steel, waarbij eerst de ontstoffing en vervolgens de stikstofreductie worden aangepakt. Hij benadrukt dat Tata Steel ook verantwoordelijk is voor het verminderen van de stikstofuitstoot en dat hierin wordt geïnvesteerd. Hij merkt op dat de keuze om Tata Steel te onteigenen een afweging is die door de regering in Den Haag moet worden gemaakt en dat indien deze keuze wordt gemaakt, het Rijk de middelen moet hebben om Tata Steel volledig schadeloos te stellen. Hij legt uit dat de prioriteit momenteel ligt bij gezondheid, maar dat de stikstofreductie op korte termijn wel zal plaatsvinden.

Gedeputeerde Olthof geeft aan dat de provincie geen subsidie verstrekt aan Tata Steel en dat de maatwerkafspraken en financiële kwesties worden behandeld door het ministerie van EZK, ook in

overleg met India. De gedeputeerde benadrukt dat hij geen contact heeft met India over financiële zaken of garantiestellingen. De gedeputeerde legt uit dat de provincie wel nauw samenwerkt met EZK en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) om ervoor te zorgen dat het totale plaatje klopt. Hij geeft aan dat ze in de afgelopen jaren hebben geleerd dat ze breder gebruik moeten maken van de kennis van omgevingsdiensten en andere adviseurs. Hij benadrukt dat de samenwerking met deze instanties essentieel is omdat zij de expertise binnen Nederland kunnen bundelen.

Gedeputeerde Olthof geeft aan dat de haalbaarheid van de planning voor een schone en groene fabriek zeer spannend is en dat hij niet kan garanderen dat het zal worden gehaald. Hij benadrukt echter dat ze zich voor de volle 100% en zelfs 200% zullen inzetten om ervoor te zorgen dat een schone en groene fabriek gerealiseerd wordt. Hij erkent dat er risico's en onzekerheden zijn, maar ze zullen hun uiterste best doen om die risico's te minimaliseren. Hij benadrukt dat als Tata Steel er niet in slaagt om groen en schoon te worden, zij een groot probleem hebben, aangezien er alleen ruimte is voor Tata Steel als ze aan deze voorwaarden voldoen. Hij legt de verantwoordelijkheid hiervoor bij Tata Steel zelf, aangezien zij de veranderingen moeten bewerkstelligen.

Gedeputeerde Olthof legt uit dat, ongeacht of er wel of geen PCR is, de inspraakprocedure en het participatietraject hetzelfde blijven. Ook de vergunningaanvraag blijft hetzelfde. Het enige verschil is dat de beroepsprocedure wordt vervangen door een directe gang naar de Raad van State. Daarnaast worden alle losse vergunningstrajecten samengebracht in één gecoördineerde aanvraag.

Gedeputeerde Olthof benadrukt dat het sluiten van kooksgasfabriek 2 niet ter discussie staat in de planning van Tata Steel, net als het sluiten van de hoogoven. Het lopende onderzoek heeft geen betrekking op dit specifieke punt en moet niet worden vermengd met de vergunningaanvraag voor HeraCless-Groen Staal. Het onderzoek richt zich op overtredingen met betrekking tot de uitstoot van rauwe kooks op kooksgasfabriek 2. Als er een duidelijke uitspraak en helderheid is, zal de Omgevingsdienst bij het vollopen van de last onder dwangsom maatregelen nemen met betrekking tot kooksgasfabriek 2. Deze kwestie staat los van het lopende traject en mag niet worden vermengd met financiële overwegingen.

De heer **Kanik** (D66) merkt op dat hij van de gedeputeerde Olthof heeft gehoord dat de kooksgasfabriek losstaat van de plannen. Hij is echter van mening dat de haalbaarheid van de plannen juist afhankelijk is van de sluiting van de kooksgasfabriek in 2029. Mocht de sluiting door handhaving onverhoopt eerder plaatsvinden, dan zou dit waarschijnlijk invloed hebben op het groen staalplan. De heer Kanik begrijpt daarom niet helemaal de redenering van de gedeputeerde Olthof.

Gedeputeerde **Olthof** hoopt dat het begrijpelijk is dat hij de vergunningaanvraag voor groen staal niet wil vermengen met het openhouden van de kooksgasfabriek wanneer er overtredingen plaatsvinden. Hij benadrukt dat als ze besluiten de vergunning in te trekken, dit een probleem kan veroorzaken voor Tata Steel. Hij vindt het belangrijk om consequent te blijven in wat de provincie doet en merkt op dat het openhouden van de kooksgasfabriek, omdat er groen staal geproduceerd wordt, waarschijnlijk niet wordt ondersteund door de bewoners.

De heer **Kanik** (D66) concludeert dat de gedeputeerde Olthof zijn woorden omdraait. De spreker wilde juist duidelijk maken dat als de kooksgasfabriek eerder moet sluiten, dit een probleem kan vormen voor Tata Steel en het groen staalplan niet gerealiseerd kan worden.

Gedeputeerde **Olthof** benadrukt dat het niet wenselijk is om de kooksgasfabriek open te houden ondanks overtredingen om uiteindelijk groen staal te realiseren. Hij hoopt dat Provinciale Staten daarmee niet akkoord zou gaan.

Gedeputeerde Olthof benadrukt dat er nog veel onzekerheden zijn en dat er verschillende onderzoeken plaatsvinden om de impact op de gezondheid vast te stellen. Er wordt hard gewerkt door het Rijk, de provincie en de omgevingsdienst om de juiste onderzoeken uit te voeren. Het doel is om zo snel mogelijk resultaten te behalen voor de gezondheid. Een belangrijke vraag is wat het feitelijke effect van de nieuwe fabriek op de gezondheid zal zijn, en dit is iets waar I&W ook toezeggingen over heeft gedaan.

Gedeputeerde Olthof legt uit dat het niet mogelijk is om alle gezondheidsaspecten in de vergunning af te dwingen. Er is een belangrijke vraag over wat als "gezond genoeg" wordt beschouwd en in hoeverre gezondheidsnormen voldoende zijn geformuleerd om ze in de vergunning op te nemen. Hoewel er gestreefd wordt naar de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), is dit nog geen officiële normering van de WHO. De gedeputeerde benadrukt dat als ze de WHO-advieswaarden willen naleven, ze ook maatregelen moeten kunnen nemen om dit af te dwingen. Het doen van loze beloftes is niet voldoende; er moeten instrumenten en handhavingsmechanismen beschikbaar zijn. Dit betekent dat het huidige systeem van wet- en regelgeving moet worden bekeken en indien nodig aangepast om aan de ambitie te voldoen en handhaving mogelijk te maken.

De heer **Kanik** (D66) wijst erop dat het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) een ander beeld schetst. Volgens het PBL worden de CO_2-doelstellingen niet gehaald en zou er juist direct moeten worden overgeschakeld op waterstof. Hij vraagt zich af hoe zich dit verhoudt tot wat de gedeputeerde zojuist heeft gezegd.

Gedeputeerde **Olthof** benadrukt dat hij niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor uitspraken van andere partijen. Hij legt uit dat Tata Steel verantwoordelijk is voor de reductie van 5 megaton CO_2-uitstoot en dat zij hierop beoordeeld zullen worden, niet door de provincie, maar door het Rijk. Hij verwijst naar een technische presentatie waarin is bevestigd dat Tata Steel deze doelstelling zal halen. Als ze de doelstelling niet halen, zullen ze erop worden aangesproken en geconfronteerd worden met een CO_2-boete die aanzienlijk zal zijn en mogelijk zal worden aangepast. EZK zal hen ook aanspreken als ze de doelstelling niet behalen.

Gedeputeerde Olthof erkent het belang van een brede maatschappelijke discussie en geeft aan dat hij deze discussie ook voert met zijn collega's van de IJmondgemeenten, waar de toekomst van de IJmond en met name Tata Steel worden besproken. Echter, de gedeputeerde benadrukt dat hij deze discussie niet kan vermengen met onrealistische verwachtingen. Als bevoegd gezag heeft hij de verantwoordelijkheid om vergunningen te beoordelen op basis van wet- en regelgeving.

Gedeputeerde Olthof wijst erop dat er onduidelijkheid is over de € 6,5 miljard en dat het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft toegegeven dat er misverstanden zijn ontstaan. Hij heeft

begrepen dat de € 6,5 miljard gebaseerd is op de totale investering en niet specifiek op de investering die EZK zal doen of de mogelijke bijdrage vanuit de overheid. De gedeputeerde geeft aan dat er nog geen duidelijkheid is over de precieze bijdrage en de voorwaarden ervan.

Gedeputeerde Olthof heeft gesproken met de directeur van Tata Steel over de deadline van het Nationaal Herstelplan (NHD). Hij heeft gevraagd waarom er vertraging is in het realiseren van groen staal, terwijl er urgentie gevoeld wordt door de verschillende belanghebbenden. Er zijn een aantal thema's geclusterd, zoals het gebruik van gerecycled staal, op basis waarvan Tata Steel verdiepende gesprekken wil voeren met stakeholders, bewoners en andere partijen die eerder hebben geparticipeerd. Dit vergt meer tijd. Tata Steel heeft aangegeven dat ze deze extra tijd nodig hebben en dat dit niet leidt tot vertraging in het sluiten van de kooksgasfabriek en hoogoven. Gedeputeerde Olthof heeft dit bevestigd gekregen tijdens het gesprek. Hij benadrukt dat het proces zorgvuldig moet verlopen, maar dat dit geen invloed mag hebben op de planning van Tata Steel voor de sluiting van de kooksgasfabriek en de hoogoven.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) vraagt of als de vertraging geen invloed heeft op de planning, er extra en snellere inzet van de omgevingsdiensten moet worden gevraagd. Momenteel zijn deze diensten namelijk overbelast vanwege het project van vergunningverlening.

Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat de omgevingsdienst niet harder hoeft te werken of meer moet doen vanwege de extra tijd die Tata Steel neemt voor participatie. Hij is niet op de hoogte van de impact op het proces en de mogelijke vertraging die hierdoor kan ontstaan. Er vinden deze week gesprekken plaats door EZK met India om meer duidelijkheid te krijgen om uiteindelijk een gedegen NHD op te stellen. De gedeputeerde kan op dit moment nog niet overzien of de vertraging zal leiden tot een ander participatietraject of een andere vergunningaanvraag.

Gedeputeerde Olthof benadrukt dat er voortdurend gestreefd wordt naar het verminderen van negatieve gezondheidseffecten. De focus ligt op het zo snel mogelijk terugdringen van deze effecten.

Gedeputeerde Olthof herkent dat de regelgeving verouderd is en is het ermee eens dat deze moet worden herzien. Hij benadrukt echter dat het aanpassen van de regelgeving ook de medewerking van andere partijen vereist. De provincie zal echter niet aarzelen om waar mogelijk zelf de regelgeving aan te passen.

Wat betreft de Omgevingsvisie stelt de gedeputeerde dat deze niet de mogelijkheid biedt om de productie terug te dringen. Zelfs als er een andere Omgevingsvisie is waarin dit expliciet wordt vermeld, heeft Gedeputeerde Staten niet de bevoegdheid om de productie van Tata Steel te verlagen. De gedeputeerde staat open voor juridisch advies, maar op dit moment heeft hij geen bevoegdheid, ongeacht de Omgevingsvisie, om de productie van Tata Steel te verminderen.

Gedeputeerde Olthof is niet op de hoogte van de uitspraak dat Tata India geen investering in Europa doet. Hij heeft hierover geen contact gehad met India, maar dit valt onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK). Hij benadrukt dat het niet verstandig is om het proces nu stop te zetten zonder duidelijkheid. Bij de definitieve vergunningaanvraag, die naar verwachting begin 2024 of eind 2023 zal plaatsvinden, zal Tata Steel waarschijnlijk geen vergunning aanvragen als er geen duidelijkheid is over de financiering van het

project. Het is dus belangrijk om door te gaan met het proces en de benodigde informatie te verkrijgen, inclusief gegevens over de gezondheidseffecten, voordat een definitieve vergunning wordt verleend.
Wat betreft de verschillen tussen de metingen van het RIVM, andere partijen en Tata Steel zelf, erkent de gedeputeerde dat dit tot frustratie heeft geleid. Er zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor onafhankelijk onderzoek door de omgevingsdienst, om zo meer onafhankelijke metingen uit te voeren. Het blijft echter frustrerend dat er constant verschillen zijn. De gedeputeerde benadrukt dat het belangrijk is om betrouwbare informatie te hebben en waar nodig aanvullend onderzoek te doen. Hoewel er extra onderzoek wordt uitgevoerd, kan dit niet alle externe metingen dekken. Een systeemverandering is nodig om alle metingen van Tata Steel zelf over te nemen, maar dat zou een grootschalige herstructurering vereisen en andere middelen van het Rijk. Het huidige systeem in Nederland is niet gebaseerd op het overnemen van alle metingen van individuele bedrijven.

Gedeputeerde Olthof heeft inmiddels de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (NZKG) gesproken over de incidenten die afgelopen weekend hebben plaatsgevonden. De omgevingsdienst is direct begonnen met aanvullend onderzoek naar deze voorvallen. Er wordt breed gekeken naar de gevolgen en mogelijke sancties vanuit de omgevingsdienst tegen Tata Steel. Er wordt onderzocht wat er precies heeft plaatsgevonden en welke maatregelen er genomen kunnen worden.

Gedeputeerde Olthof geeft aan dat het hanteren van een normafnamequota voor gezondheid een uitdaging is. Het is niet de bedoeling om elk jaar een vermindering in productie te eisen. In plaats daarvan wil de provincie op basis van de beste beschikbare technieken en duidelijke regelgeving, gezondheidsnormen vaststellen waaraan Tata Steel moet voldoen in de vergunning. Er zal geen sprake zijn van een glijdende schaal. Wat betreft het gebruik van 'stokken' om mee te slaan, benadrukt de gedeputeerde dat deze al volop worden ingezet. Het Rijk, vertegenwoordigd door EZK, hanteert maatwerkafspraken en er wordt strenger opgetreden tegen overtredingen. In het nieuwe traject zal de handhaving nog strikter zijn om ervoor te zorgen dat Tata Steel zich aan de vergunning houdt, en als er overtredingen plaatsvinden, zal de provincie bereid zijn om passende maatregelen te nemen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) benadrukt dat hij het niet had over een ‘stok om mee te slaan’, maar eerder over een ‘stok achter de deur’. Hij vraagt zich af of er een specifieke datum kan worden vastgesteld waarop Tata Steel beperkt wordt in het uitstoten van stoffen. Bijvoorbeeld in 2029, wanneer de nieuwe waterstoffabriek naar verwachting operationeel is, zou er een duidelijke grens moeten worden gesteld.

Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat hij de vraag of hij juridisch kan afdwingen dat de beperking in uitstoot vanaf 2029 plaatsvindt, als cruciaal beschouwt. Hij is bereid hierop terug te komen met een schriftelijke reactie, omdat hij wil onderzoeken of hij dit ook daadwerkelijk kan waarmaken.

De gedeputeerde legt uit, in reactie op de vraag van Volt, dat er een onderscheid is tussen het participatie- en MER-onderzoekstraject en het proces van vergunningsverstrekking. Tijdens het participatietraject worden kaders vastgesteld en worden onderzoeksaspecten en betrokkenheid van belanghebbenden bepaald. Echter, de uiteindelijke vergunningsverstrekking is geen participatietraject, maar wordt uitgevoerd door de omgevingsdienst op basis van wettelijke

regelgeving. Het milieueffect en mogelijke alternatieven worden meegenomen bij de vergunningsverstrekking, maar de besluitvorming valt niet onder de verantwoordelijkheid van Provinciale Staten.

De **voorzitter** stemt samen met de commissie af welke moties als afgedaan kunnen worden beschouwd:

- Motie 14 kan als afgedaan worden beschouwd. Dit wordt doorgeleid naar het presidium.
- Motie 170, de VVD en D66 beschouwen deze motie als niet afgedaan, omdat de gedeputeerde heeft aangegeven de gevraagde antwoorden voor eind 2023 beschikbaar te hebben. Aangezien deze antwoorden de kern van de motie vormen, willen de fracties hierop wachten.
- Motie 23 wordt als niet afgedaan beschouwd. De gedeputeerde zal de betreffende informatie nogmaals doen toekomen aan Provinciale Staten. Tijdens de eerstvolgende inhoudelijke commissievergadering zal worden besproken of deze informatie afdoende is om te motie af te kunnen doen.

Gedeputeerde Staten zal voor de moties 23 en 170 een nieuw afdoeningsvoorstel indienen.

Tweede termijn commissie

De heer **Kanik** (D66) heeft twee vragen die nog openstaan. Ten eerste gaat het over het participatietraject waar Tata Steel beweert dat Gedeputeerde Staten het heeft vastgesteld en dat er geen criteria vooraf zijn opgenomen. De heer Kanik wil graag weten hoe GS hier tegenaan kijkt. Ten tweede heeft de spreker vragen over het ontwerpbesluit. D66 begrijpt niet waarom GS dat mandaat nodig heeft en waarom het niet mogelijk is om het uit het besluit te laten en eventuele veranderingen in de toestemming gewoon aan Provinciale Staten voor te leggen.

De heer **Roosendaal** (VVD) dankt voor de duidelijke beantwoording. De VVD benadrukt dat Provinciale Staten instemmen met de plannen van Tata Steel, omdat de volksgezondheid voor hen voorop staat. Hij vraagt of er onderzoek is gedaan naar de haalbaarheid van de gestelde doelstellingen, hoe deze zullen worden gemeten en wat de consequenties zijn als bepaalde mijlpalen niet op tijd worden gehaald. Hij wil ook weten hoe Provinciale Staten hierbij betrokken zullen worden en wat de impact zal zijn op het aanspreken van Tata Steel. Hij geeft aan dat de motie hierover belangrijk is om duidelijkheid te krijgen over de stappen die worden genomen en de resultaten die worden verwacht. Dat is ook de reden waarom de heer Roosendaal deze motie wil aanhouden.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) merkt op dat de onduidelijkheid rondom de groene staalroute juist groter lijkt te zijn geworden, aangezien de NRD is uitgesteld en Tata Steel heeft aangegeven de plannen te willen wijzigen. Ze benadrukt dat het afschuiven van verantwoordelijkheden tussen provincie, Rijk en Europa frustrerend is en dat het beter zou zijn als er één orgaan verantwoordelijk zou zijn. Ze vraagt hoe maatwerkafspraken worden geborgd in de vergunningen, aangezien deze afspraken bij EZK worden gemaakt, maar de vergunningverlening door de provincie wordt gedaan.

Daarnaast wil mevrouw Uiterwijk weten of GS kan garanderen dat HeraCless en de PCR geen invloed zullen hebben op de intrekking van de vergunning voor de kooksgasfabriek 2 op basis van overtredingen. Ze vraagt ook of het onderzoek van HeraCless niet opnieuw problemen zal veroorzaken, omdat er op termijn een oplossing wordt gevonden.

Tot slot benadrukt de spreker dat er volgens haar nog steeds niet genoeg wordt gedaan, omdat de provincie tegen grenzen aanloopt en dat ze hoopt op een proactieve houding en creatieve oplossingen om de gezondheid op korte termijn aan te pakken.

De heer **Teeuwen** (BBB) bedankt voor de heldere uitleg en toelichting. De spreker heeft nog steeds zorg over de financiering. Hij begrijpt dat er mogelijkheden zijn om een controle op financiering uit te voeren wanneer de vergunning wordt voorgelegd, maar vraagt of dit niet geldt voor de PCR. Hij vraagt zich af of de PCR gewoon moet worden uitgevoerd zonder controle op financiering. Daarnaast informeert de BBB ook naar de leges die Tata Steel betaalt in verhouding tot de investeringen die worden gedaan in het ambtenarenapparaat.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) geeft aan nog niet overtuigd te zijn of 50PLUS meegaat met de Provinciale Coördinatie Regeling. 50PLUS maakt zich zorgen over de gezondheid van de omwonenden en de waarborging van het participatietraject. Hoewel de regeling niet strikt noodzakelijk is, wil ze deze regeling toch achter de hand houden om de gedeputeerde te motiveren meer aandacht te besteden aan deze kwesties. Ze benadrukt dat de Omgevingswet al is goedgekeurd, waardoor de regeling niet essentieel lijkt.

Gedeputeerde **Olthof** benadrukt dat gezondheid de nodige aandacht heeft, zowel van Provinciale Staten als van Gedeputeerde Staten. Hij legt uit dat de Provinciale Coördinatie Regeling niet nodig zal zijn als de invoering van de Omgevingswet doorgaat, maar dat de procedure alsnog gevolgd moet worden als de wet niet doorgaat. Hij geeft toe dat hij niet zeker weet wat de impact daarvan zal zijn.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) zal het fractiebesluit heroverwegen.

Gedeputeerde **Olthof** benadrukt dat de fracties over hun eigen keuzes gaan.

De gedeputeerde legt uit dat Tata Steel duidelijkheid nodig heeft over de subsidie vanuit het Rijk voor Tata Steel om het totale verhaal rond te krijgen. De gedeputeerde heeft ook gezegd dat de provincie op dit moment al geld investeert in de vergunningverlening, toezicht en handhaving. Er zijn afspraken gemaakt met Tata Steel voor bijdragen met betrekking tot groen staal en het HeraCless-traject. Daarnaast heeft de provincie leges opgelegd aan Tata Steel voor de vergunningaanvraag en is er een aanvullende bijdrage aangevraagd bij het Rijk vanuit het Klimaatfonds. Hoewel de exacte bedragen nog niet compleet zijn, is er in ieder geval een bijdrage vanuit het Rijk voor dit traject. Deze bijdrage heeft echter niets te maken met de vergunning zelf. Als de vergunning niet wordt aangevraagd, hoeft Tata Steel ook geen leges te betalen.

De heer **Teeuwen** (BBB) vraagt of het klopt dat na de PCR een financieringstoets wordt gedaan of het hele project gefinancierd kan worden. En als dat niet het geval is, dat de vergunning dan niet wordt afgegeven.

Gedeputeerde **Olthof** verduidelijkt dat de provincie niet verantwoordelijk is voor de financiering voor de vergunningaanvraag. Er is geen check of controle vanuit de provincie op de financiering van de vergunning.

Gedeputeerde Olthof legt uit dat de provincie niet de middelen heeft, zoals een Klimaatfonds, om een bijdrage te leveren aan Tata Steel. De verantwoordelijkheid voor financiering ligt bij EZK, dat bedragen beschikbaar heeft om bedrijven te stimuleren. Er wordt benadrukt dat dit geen afschuiven is, maar dat de overheid verschillende verantwoordelijkheden heeft.

Daarnaast heeft de gedeputeerde verduidelijkt dat maatwerkafspraken aparte trajecten zijn en geen onderdeel uitmaken van een vergunningentraject. Maatwerkafspraken worden vastgelegd in een aparte overeenkomst tussen het Rijk en Tata Steel om ze afdwingbaar te maken. Er is geen ruimte om maatwerkafspraken op te nemen in een vergunning.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) stelt de vraag hoe de provincie op de vergunning kan handhaven als de maatwerkafspraken niet in de vergunning zijn opgenomen.

Gedeputeerde **Olthof** heeft aangegeven dat de maatwerkafspraken uiteindelijk door het Rijk worden vastgelegd in een afdwingbare overeenkomst. Hij heeft aangegeven bereid te zijn om de maatwerkafspraken in de vergunning op te nemen als Provinciale Staten aan kunnen tonen dat dat mogelijk is. De gedeputeerde benadrukte dat de maatwerkafspraken een apart traject zijn. De gedeputeerde heeft er steeds bij EZK op aangestuurd dat de maatwerkafspraken middels een overeenkomst tussen EZK en Tata Steel kunnen worden afgedwongen.

De heer **Roosendaal** (VVD) merkt op dat de maatwerkafspraken die het Rijk met Tata Steel maakt, losstaan van de vergunningen, maar waarschijnlijk niet losstaan van de financiering die het Rijk aan Tata Steel verstrekt. Hij veronderstelt dat als Tata Steel niet voldoet aan de maatwerkafspraken, het Rijk daar financiële consequenties aan kan verbinden. Hij stelt ook dat hetzelfde zou moeten gelden voor de verlaging van de productie. Hij uit bezorgdheid over de mogelijkheid dat bij een toename van het gebruik van schroot de productie weer kan worden verhoogd, vergelijkbaar met de situatie bij innovatie op Schiphol. De heer Roosendaal suggereert dat het Rijk in de maatwerkafspraken deze aspecten zou moeten overwegen en dat de gedeputeerde dit aan het Rijk zou kunnen meegeven als Provinciale Staten dat besluiten.

Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat hij de technische vraag over het gebruik van meer schroot zal uitzoeken en schriftelijk zal terugkomen op dit onderwerp.

De gedeputeerde benadrukt dat er altijd is gepleit voor afdwingbare maatwerkafspraken en dat er duidelijke voorwaarden moeten worden gesteld voor gezondheid en andere aspecten. Er worden afspraken gemaakt en vastgelegd in de overeenkomst, zodat deze kunnen worden afgedwongen en er consequenties zijn als niet aan de afspraken wordt voldaan. De gedeputeerde bevestigt dat de haalbaarheid van de doelstellingen zoveel mogelijk in de vergunning zal worden vastgelegd en dat goede maatwerkafspraken nodig zijn om deze af te dwingen. Daarnaast wordt toegezegd dat Provinciale Staten regelmatig geïnformeerd zullen worden en dat bij grote veranderingen of verschuivingen daarover gecommuniceerd zal blijven worden.

De gedeputeerde legt uit dat de coördinatieregeling betrekking heeft op meerdere vergunningen. Hij geeft aan dat het mandaat niet wordt weggegeven, maar dat het gaat om een klein onderdeel van de vergunningen. Hij benadrukt dat het proces van vergunningstoekenning nog steeds moet voldoen aan wet- en regelgeving. Als er een onderdeel is dat mogelijk onder de coördinatieregeling moet vallen, zou hier apart toestemming voor moeten worden gevraagd. Hij

wijst er echter op dat dit het proces ingewikkelder kan maken en dat het hem niet verstandig lijkt om dit te doen. De gedeputeerde hoort graag als er vanuit Provinciale Staten zwaarwegende bezwaren hierover zijn. Aanvullend merkt de gedeputeerde op dat de specifieke vergunningen die momenteel onder de regeling vallen ook niet individueel zijn besproken.

De gedeputeerde geeft aan dat de evaluatiecriteria hier niet zijn opgenomen. De gedeputeerde benadrukt dat het proces nog steeds wordt getoetst aan het provinciaal beleid en dat er enkele criteria zijn opgenomen. De gedeputeerde geeft aan dat het hem niet handig lijkt om nu een nieuwe participatieovereenkomst op te stellen, maar dat hij wel zal terugkomen op hoe de evaluatie van het participatietraject op een goede manier kan worden uitgevoerd. Hij verzekert dat dit ook een afspraak is met Tata Steel en dat hij ervoor zal zorgen dat dit wordt vastgelegd en dat Provinciale Staten hierover wordt geïnformeerd.

De voorzitter constateert dat dit onderwerp voldoende is besproken. De voordracht PCR HeraCless-Groen Staal Tata Steel, Start procedure projectbesluit zal als bespreekstuk worden geagendeerd voor de Provinciale Statenvergadering van 30 mei 2023.

7 B-agenda Leefbaarheid, Gezondheid (en Milieu)

7.a Informatievoorziening VTH bij provinciale bedrijven d.d. 11 april 2023 (B-agenda Interimcie 15-5-2023)

Het college van Gedeputeerde Staten informeerde tweemaandelijks in de week voorafgaand aan de vergadering van de commissie Natuur, Landbouw en Gezondheid over de ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) bij bedrijven die onder provinciaal bevoegd gezag vallen. Hieronder vallen ook Tata Steel en Harsco Metals. Deze VTH-brief stuurde GS op 11 april 2023. Vanwege de actualiteitswaarde van de opgenomen informatie wordt voorgesteld de brief in de interim-commissie van 15 mei te bespreken op de B-agenda. De VTH-brief wordt met de commissie en de gedeputeerde besproken.

Er heeft zich voorafgaand aan de vergadering één inspreker aangemeld.

De heer **Venniker** spreekt in namens Frisse Wind. De inspreker heeft de Statenleden en gedeputeerde gefeliciteerd met het 10-jarig bestaan van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, maar benadrukt dat het voor hem geen reden is voor een feestje. Hij geeft aan dat hij hier liever niet zou zijn en dat hij zich zorgen maakt over de gezondheid van zijn kinderen. Ondanks eerdere onderzoeken, rapporten en verbeteringen constateert hij dat de lucht die ze inademen en het stof aan hun handen nog steeds vervuild zijn door de kankerverwekkende stoffen van Tata Steel. Hij beschrijft dagelijks zwarte stof- en roetwolken die vrijkomen uit de KooksGasfabrieken, op korte afstand van zijn huis. Hij merkt op dat de stank zelfs in de slaapkamers doordringt en noemt recente gasuitbraken in de fabriek. Hij uit zijn frustratie over de reactie van de Omgevingsdienst op de vele gemelde incidenten en geeft aan dat hij wekelijks contact heeft met de omgevingsmanager, maar dat er weinig verandering lijkt te zijn. Hij kondigt aan dat Greenpeace zal helpen bij het melden van stofwolken en vraagt de provincie om het verbeterprogramma van de Omgevingsdienst kritisch te evalueren en er alles aan te doen om kinderen te beschermen door de kooksgasfabriek zo snel mogelijk te sluiten. Hij sluit af met het wensen van wijsheid aan de provincie.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de inspreker.

Statenlid **Kostić** (PvdD) bedankt de inspreker voor zijn bijdrage en vraagt naar concrete voorbeelden waar volgens de inspreker de Omgevingsdienst faalt in de samenwerking. De spreker wil graag weten waar de problemen zich volgens de inspreker precies voordoen.

De heer **Venniker** geeft aan dat er problemen zijn ontstaan in de samenwerking met de Omgevingsdienst (OD). Hij noemt als voorbeeld dat de OD aanvankelijk camera's heeft geplaatst op de Reindersweg en hen heeft gevraagd om eventuele waarnemingen met de dienst te delen. Aanvankelijk verliep dit goed, maar op een gegeven moment ontvingen ze geen reacties meer. Later bleek dat zowel de eerste als de tweede medewerker van de OD uit dienst waren gegaan. Hierdoor zijn er geen nieuwe werkafspraken gemaakt. Ook is er een aanzienlijke achterstand ontstaan in het reageren op de meer dan 600 meldingen die Frisse Wind heeft gedaan. De heer Venniker betreurt deze gang van zaken, omdat hij graag kennis en informatie met de OD zou willen delen.

Eerste termijn commissie

De heer **Roosendaal** (VVD) pleit voor een evaluatie van de Omgevingsdienst (OD) na 10 jaar, om te beoordelen of de huidige werkwijze en verdeling van taken over de verschillende OD's optimaal is.

De spreker wijst op de recente besluiten van de OD over een ontstoppingsinstallatie in de palletfabriek en de tertiaire afzuiging van de Oxystaalfabriek, maar merkt op dat de definitieve besluiten vooralsnog niet bekend zijn gemaakt.

De heer Roosendaal benoemt ook een belangrijk punt over PPG, waarbij de OD fysieke controles heeft uitgevoerd op brandveiligheidsvoorschriften in een brandgevaarlijke fabriek in Amsterdam. Hij prijst de werking van certificering bij dergelijke bedrijven. Ondanks dat de papieren op orde waren, bleek de brandveiligheid van het bedrijf niet op orde te zijn. Daarom is het belangrijk dat de OD fysieke inspecties uitvoert, zelfs als de papieren in orde lijken te zijn. De heer Roosendaal heeft herhaaldelijk gevraagd naar inspecties bij de PPG-locatie in Uithoorn, waar gevaarlijke stoffen worden opgeslagen en die grenst aan een nieuwe woonwijk. Hij benadrukt dat hij nog steeds geen antwoord heeft ontvangen over de brandveiligheid op die locatie en benadrukt het belang ervan, gezien de nabijheid van woningen.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) merkt op dat in de brief verschillende vergunningverleningen worden genoemd, waarvan een groot aantal gerelateerd is aan Tata Steel en de handhaving die is uitgevoerd door de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG). Ze sluit zich aan bij het standpunt van haar VVD-collega dat het tijd is om de OD opnieuw te evalueren en te kijken naar eventuele aanvullende maatregelen. De spreker doet de suggestie voor het houden van een sessie of informatieve bijeenkomst hierover.

Mevrouw Van der Helm prijst de OD voor hun optreden bij PPG Coatings Nederland, waar brandbare stoffen zijn verwijderd en een nieuwe sprinklerinstallatie is geïnstalleerd.

Wat betreft Tata Steel, vraagt de spreker naar de status van de beoordeling van de emissiemeldingen bij de batterijschoorstenen van KGF2. Ze is benieuwd of de zienswijzen van de omgevingsdiensten al beoordeeld zijn en of er al resultaten zijn. Ze geeft aan dat ze mogelijk iets gemist heeft en vraagt om opheldering.

Tot slot vraagt mevrouw Van der Helm of de uitkomst van de stikstofberekening van het datacenter van Microsoft Middenmeer al bekend is.

De heer **Wagelaar** (PvdA) sluit zich aan bij de reactie van de heer Roosendaal over het belang om de OD opnieuw te bekijken.

De PvdA brengt een ander punt naar voren, namelijk dat er naast Tata Steel nog veel meer vervuilende fabrieken in de provincie zijn waar de provincie bevoegd gezag over heeft. Hij benadrukt dat het OVV-rapport zich eigenlijk richtte op de relatie tussen de industrie en omwonenden in het algemeen. Hij merkt op dat het belangrijk is om de komende jaren ook aandacht te besteden aan deze andere bedrijven om te voorkomen dat ze ongestoord doorgaan met vervuilen. Hij stelt voor om bijvoorbeeld een technische briefing te organiseren waarin een overzicht wordt gegeven van de andere bedrijven waar de provincie bevoegd gezag over heeft, evenals een overzicht van de kwaliteit van de uitvoering van de VTH-taken (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) bij die industrie. Op deze manier wil hij ervoor zorgen dat de nieuwe Staten zich inzetten voor het milieu en de gezondheid van de inwoners in de volle breedte. Hij vraagt de gedeputeerde om zijn standpunt hierover.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) brengt naar voren dat ze heeft gehoord van zowel de inspreker namens Frisse Wind als van omwonenden dat meldingen bij de OD lang blijven liggen of dat er pas veel later een reactie op komt en dat sommige zaken zelfs niet meer kunnen worden onderzocht vanwege de lange periode ertussen. Ze vraagt aan Gedeputeerde Staten of ze zicht hebben op eventuele achterstanden in de meldingen bij de OD en of deze kunnen worden opgelost door bijvoorbeeld extra budget of het aantrekken van extra personeel. Ze wil graag een reactie hierop.

Daarnaast geeft mevrouw Uiterwijk aan dat ze een meting mist van de diffuse bronnen van de kooksfabriek 2, die volgens haar vorig jaar opgeleverd had moeten worden. Ze merkt op dat deze meting niet wordt vermeld in de rapportage en vraagt naar de stand van zaken hieromtrent.

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) sluit zich aan bij de wens voor een evaluatie van de omgevingsdienst, gezien de problematiek die zij heeft gehoord.

Daarnaast heeft ze een vraag over het bedrijf Givaudan. Ze verwijst naar een zienswijze van de Gooise Meren met betrekking tot de afwijking van het bestemmingsplan voor de schoorstenen, waarbij ze aangeeft dat deze 10 meter hoger zijn dan de toegestane 20 meter. Ze begrijpt dat dit te maken heeft met milieuaspecten en niet met de ruimtelijke aanvaardbaarheid of de bouwhoogte. Ze vraagt of er al iets bekend is over het definitieve besluit van de revisievergunning, dat volgens de melding in april 2023 gepubliceerd zou worden.

Mevrouw **Bwefar** (GL) richt zich op het onderwerp Tata Steel. Ze verwijst naar een advies van Pels Rijken waarin wordt aangegeven dat het intrekken van de vergunning alleen op basis van het voorzorgsbeginsel juridisch geen stand zal houden. Ze benadrukt dat de resultaten van het

onderzoek dat GS heeft ingesteld naar andere mogelijkheden om de vergunning van kooksfabriek 2 in te trekken, zo snel mogelijk bekend moeten worden. Ze begrijpt dat dit zorgvuldig moet gebeuren om te voorkomen dat Tata Steel dit juridisch aan kan vechten. Ze vraagt aan GS of de resultaten van het onderzoek in juni verwacht kunnen worden.

Verder vermeldt ze dat Tata Steel heeft aangegeven dat ze het ontstaan van rauwe kooks niet kan voorkomen en daarom heeft verzocht om uitbreiding van de vergunning. Het ITL heeft het in behandeling nemen van deze uitbreiding afgeraden en de OD volgt dit advies. Dit betekent dat de laatste opgelegde last onder dwangsom binnenkort van kracht zal worden, tenzij de vergunning eerder kan worden ingetrokken of Tata Steel zelf kooksfabriek 2 sluit. Ze verwijst ook naar de bezorgdheid van Frisse Wind over het mogelijk niet melden van alle gevallen van rauwe kooks door Tata Steel, uit angst voor het verliezen van de vergunning. Ze roept GS op om de OD aan te sporen om snel te reageren op de vijf punten die Frisse Wind in hun zienswijze heeft genoemd en een kopie van deze reactie met Provinciale Staten te delen. GroenLinks juicht toe dat de OD de rechtszaak van Tata Steel om het cameratoezicht te stoppen, heeft gewonnen, waardoor de OD niet langer afhankelijk is van informatie van Tata Steel zelf.

Zolang de kooksfabrieken, met name kooksfabriek 2, in gebruik zijn, zullen er waarschijnlijk nog meer slachtoffers zijn. Statenlid Bwefar vraagt GS daarom krachtig aan te dringen op vervroegde sluiting van kooksfabriek 2 door Tata Steel, omdat ze vindt dat Tata Steel schoner en gezonder moet worden en niet pas in 2029.

Gedeputeerde **Olthof** reageert op de inbreng vanuit de commissie in eerste termijn.

De gedeputeerde geeft aan dat er ontwikkelingen zijn met betrekking tot de ontstoffingsinstallatie en dat er opnieuw naar de vergunning voor de tertiaire afzuiging moet worden gekeken vanwege jurisprudentie die in het kader van Chemours heeft plaatsgevonden.

De gedeputeerde biedt excuses aan voor het niet tijdig verstrekken van informatie over PPG en geeft aan dat er een onderzoek heeft plaatsgevonden. De gedeputeerde vermeldt dat er nog vier andere vestigingen zijn, waarvan één in Uithoorn en dat bij de vestiging in Uithoorn geen gebreken zijn vastgesteld en zij voldoen aan de vergunning.

De gedeputeerde informeert dat de vergunning voor de ontstoffingsinstallatie in mei is afgegeven en dat de vergunning voor de datacenters ook is verleend. Hij benadrukt dat deze informatie beschikbaar is gesteld en ook in de krant heeft gestaan.

Met betrekking tot de BRZO-bedrijven, die onder het gezag van de provincie vallen, benadrukt de gedeputeerde dat het een terechte vraag is om te onderzoeken wat er bekend is over deze bedrijven, vooral in het licht van het OVV-rapport. De Omgevingsdienst is bezig met het in kaart brengen van deze bedrijven en de bijbehorende risico's. Er zullen presentaties en onderzoeken plaatsvinden om meer inzicht te krijgen in om welke risico’s het gaat en hoe de provincie daar in de toekomst passend mee om moet gaan.

De gedeputeerde neemt de inbreng van de heer Venniker serieus en geeft aan dat er gesprekken plaatsvinden tussen de Omgevingsdienst en Frisse Wind. Hij benadrukt echter dat het belangrijk is om een evaluatie zorgvuldig te plannen en niet overhaast te reageren op een inspreker. Hij

staat echter wel open voor periodieke evaluaties van de partijen om te controleren of ze nog steeds goed functioneren.

De heer **Roosendaal** (VVD) benadrukt dat zijn opmerkingen niet alleen gebaseerd zijn op de inspreker, maar dat hij dit al meerdere keren heeft gezegd. Hij stelt voor om gezamenlijk te evalueren of de huidige situatie, met de uitbreiding van taken en het budget, met alle kritiek die in de afgelopen jaren is geuit en waar hard aan is gewerkt door de OD, te overwegen of dit de optimale vorm is voor het organiseren van taken in relatie tot het op afstand plaatsen van deze taken door Provinciale Staten.

Gedeputeerde **Olthof** is het eens met het idee van kritisch kijken naar de samenwerking met de omgevingsdienst en te streven naar verbetering. Hij benadrukt echter ook dat hij regelmatig opkomt voor de omgevingsdienst en de inzet van de mensen daar. Hij waarschuwt ervoor om voorzichtig te zijn en niet te snel te oordelen over hun werk.

Gedeputeerde Olthof is niet op de hoogte van meldingen die achterstanden hebben bij de omgevingsdienst. Hij merkt op dat er verschillende soorten meldingen zijn, zoals handhavingsverzoeken, klachten en andere meldingen, die op verschillende manieren worden ontvangen. Hij geeft aan dat de samenwerkingsafspraken tussen de omgevingsdienst en Frisse Wind zullen worden besproken en dat hij van mening is dat deze afspraken moeten worden voortgezet.

Wat betreft het onderzoek naar diffuse bronnen, legt hij uit dat dit onderzoek nog niet heeft plaatsgevonden vanwege de omstandigheden en externe factoren die van invloed zijn op de metingen. Er wordt echter gekeken naar alternatieve methoden om de metingen wel uit te voeren, zodat de benodigde informatie kan worden verkregen.

Wat betreft Givaudan meldt de gedeputeerde dat het proces voor het verlenen van de vergunning nog loopt. Hij benadrukt dat het interessant is om na te denken over de situatie waarin een woonwijk naast een bedrijf als Givaudan is gebouwd. Hij stelt dat er keuzes gemaakt moeten worden en dat men zich moet afvragen of men wil blijven wonen in gebieden waar bedrijven gevestigd zijn, om te voorkomen dat er in de toekomst discussies ontstaan zoals die met Tata Steel. De vergunningen voor Givaudan zijn nog in behandeling.

In reactie op de vragen van GroenLinks geeft de gedeputeerde aan dat Provinciale Staten een kopie kan krijgen van de reactie op de zienswijze van Frisse Wind.

De gedeputeerde benadrukt dat de provincie blijft aandringen bij Tata Steel om te kijken of de kooksgasfabriek eerder gesloten kan worden. Dit is echter niet voldoende, en daarom wordt er ook naar andere maatregelen gekeken. De gedeputeerde bevestigt dat de uitkomsten van het onderzoek vóór de zomer zullen worden verstrekt.

De voorzitter constateert dat dit onderwerp voldoende is besproken.

8 Sluiting

De **voorzitter** geeft een korte samenvatting van hetgeen is besproken:

- De voortgangsnota MRA. Deze zal als bespreekstuk worden doorgeleid vooralsnog naar de agenda van Provinciale Staten op 30 mei 2023.
- De zienswijze voor de begroting 2024 voor de Rekenkamer is vooralsnog een hamerstuk.
- De Waddenfondsbegroting zal ook als bespreekstuk worden doorgeleid.
- Hetzelfde geldt voor de voordracht PCR HeraCless-Groen Staal. Er is geconstateerd dat motie 14 als afgedaan kan worden beschouwd en de andere moties die betrekking hebben op groen staal, de moties 23 en 170 van 2022, nog niet als afgedaan worden beschouwd.
- De VTH-brief is besproken. Dat was een B-stuk en deze gaan niet door naar de Provinciale Statenvergadering.

De volgende data zijn gepland:

- Op 19 juni is de volgende Interim Statencommissievergadering gepland.
- In het kader van het inwerkprogramma zijn de volgende bijeenkomsten gepland:
    - Op 22 mei staat het thema integriteit centraal.
    - Op 5 juni is er een bustour door de provincie.
    - Op 8 juni vindt de verdiepende sessie van de MRA plaats.
    - Op 16 juni vindt een sessie over het IPO plaats.

De voorzitter sluit de vergadering om 18.07 uur.

Verslag concept

Interim Statencommissie

Datum commissievergadering	:	19 juni 2023 (vervolg van deze vergadering op 26 juni 2023)
commissievoorzitter	:	N. van der Waart
commissie-adviseur	:	Mw. M. van Boheemen
Telefoonnummer/e-mail	:	023-514 46 28 / boheemenm@noord-holland.nl

Aanwezig:

commissievoorzitter	:	N. van der Waart	
commissie-adviseur	:	Mw. M. van Boheemen	
Leden van de commissie	:	BBB	dhr. G. Vendrig, mw. D. Sijbenga, dhr. P. Teeuwen, mw. A. den Boer, dhr. V. Valk
		VVD	mw. M. Poot, mw. G. Bakker, dhr. J. van Gilse, dhr. N. Roosendaal
		GroenLinks	W. Freeman, P. Korzelius, P. Laport
		D66	mw. N.S. Vroom, dhr. W. van der Heijden, dhr. E. Kanik, dhr. S. Mülder
		PvdA	mw. M. ten Ham, mw. F. Oulad Hadj, dhr. C. Vonk
		JA21	dhr. D. Van den Berg, dhr. R. Broertjes, mw. C. Gordijn, mw. K. Uiterwijk
		CDA	mw. R. Engels en dhr. D. Heijnen
		FvD	dhr. J. Dessing
		PvdD	I. Kostić, mw. M. Van Aesch, dhr. M. Hanou
		PVV	dhr. M. Deen, dhr. D. De Moel
		SP	mw. R. Alberts, dhr. J. Kes
		CU	dhr. M. Klein, mw. I. Buit
		50PLUS	mw. A. Van der Helm-Chandansingh, dhr. H. Stulemeijer
		Volt	M. de Weerdt, mw. B. van den Bogaerde
Gedeputeerden	:	Mw. E. Rommel (VVD), R. Kocken (GroenLinks), mw. I. Zaal (D66), dhr. C. Loggen (VVD), dhr. J. Olthof (PvdA) en E. Stigter (GroenLinks)	
Afwezig: *(Met bericht van verhindering)*	:	-	
Notulist	:	mw. A. Smakman (Notuleerservice Nederland)	

Agenda

5

0 Technische Briefing Openbaar Vervoer

1 Opening, mededelingen en vaststelling van de agenda

2 Inspreekhalfuur
3 A-agenda Financiën: Jaarstukken 2022 – agendapunten 3.a.1 en 3.a.2 gevoegd behandelen
3.a.1 A-agenda Financiën: Jaarstukken 2022
3.a.2 Bestuurlijke reactie accountantsverslag 2023
3.b.1 A-agenda Financiën: Kaderbrief 2024
3.b.2 Kaderbrief 2024 – aanvullende informatie (uit GS 13 juni jl.)
4. Rondvraag aan gedeputeerden (alle portefeuilles)
5. A-agenda Recreatie
5.a Financiële stukken recreatieschappen voor zienswijzen
5.b Zienswijzen ambitiedocument recreatieschap Groengebied Amstelland
6. A-agenda Zienswijze financiële stukken omgevingsdiensten (agendapunten 6.a t/m 6.d gevoegd behandelen)
6.a Omgevingsdienst NZKG zienswijze PS begrotingswijziging 2023, de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 (A-agenda interim commissie 19-06-2023)
6.b Omgevingsdienst Noord-Holland Zienswijze PS op de begroting 2024 en jaarstukken 2022 (A-agenda interim-commissie 19-06-2023) Noord
6.c Omgevingsdienst IJmond zienswijze PS begrotingswijziging 2023, de ontwerpbegroting 2024 en de
jaarstukken 2022 (A-agenda interim-commissie 19-06-2023)
6.d Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek Zienswijze PS op de begroting 2024 en jaarstukken 2022 (A-agenda interim-commissie 19-06-2023)
7 A-agenda cultuur
7.a Zienswijze PS ontwerpbegroting 2024 Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies.
8 Diner
9 B-agenda Ruimte
9.a Ruimte: Wijziging werkingsgebieden & bijlagen Omgevingsverordening NH2020 & Omgevingsverordening NH2022 ronde 2023-I (B-agenda interim-commissie 19-06-2023)
9.b Ruimte: Tweede herziening Omgevingsverordening Noord – Holland 2022 (ontwerp) (B-agenda interim-commissie 19-06-2023)
4. Rondvraag aan gedeputeerden (alle portefeuilles) – vervolg
10 Schorsing (vervolg op 26 juni 2023 13.15 uur)

1 Opening, mededelingen en vaststelling van de agenda

De **voorzitter** opent de commissievergadering om 13.21 uur en heet alle aanwezigen van harte welkom.

Mededelingen voorzitter:

- Dit betreft een vergadering van de Interim Statencommissie, deze commissie is ingesteld door het Presidium om lopende onderwerpen in commissieverband te bespreken. Op verzoek van het presidium zijn alleen agendapunten In de agenda opgenomen waarvoor bespreking niet langer uitgesteld kon worden. Mede om die reden zijn er geen vaste agendapunten, zoals het vaststellen van het verslag van de vorige vergadering, de lijst met moties en toezeggingen en de strategische agenda. Deze stukken komen terug op de agenda 's van de eerste reguliere commissievergaderingen, nadat PS deze heeft ingesteld.
- Deze vergadering zal plaatsvinden in twee delen: op 19 en 26 juni. Voor de bespreking wordt uitgegaan van zeven vergaderuren op maandag 19 juni en vier vergaderuren op maandag 26 juni. De verdeling van de spreektijd is te vinden in de algemene bijlagen bij deze vergaderingen en is niet uitwisselbaar.
- Voor de A-agendapunten, die voor vandaag zijn geagendeerd, vindt besluitvorming plaats in de Statenvergadering van maandag 10 juli.
- In de algemene bijlagen bij de agenda is de beantwoording van alle technische vragen opgenomen.
- Er hebben zich voorafgaand aan de vergadering zeven insprekers aangemeld voor beide vergaderingen. Tijdens het inspreekhalfuur zullen twee insprekers het woord voeren, bij agendapunt 9.a over de wijziging van werkingsgebieden van de Omgevingsverordening NH2020 en NH2022 zullen er drie insprekers zijn. Volgende week maandag zullen er twee insprekers aanwezig zijn bij het tweede deel van deze vergadering. Eén inspreker zal betrekking hebben op agendapunt 12.a, de behandeling van de VTH-brief, en de andere inspreker zal spreken over het ontheffingsverzoek Twiskeweg Oostzaan, agendapunt 14.a.
- Bij agendapunt 5, de rondvraag komen er een drietal vooraf ingediende vragensets aan de orde.
- Vanuit de commissie en Gedeputeerde Staten zijn er geen mededelingen.

De heer **Kanik** (D66) merkt op dat bij agendapunt 13.a, Eindresultaat urgentieconferentie en gevolgen voor de Noord-Hollandse ov-concessies geen toelichting is opgenomen waarom dit onderwerp is geagendeerd of wat GS verwacht op dit onderwerp.

De **voorzitter** zegt toe dat dit zal worden toegevoegd aan de agenda van 26 juni.

De agenda is aldus vastgesteld.

2 Inspreekhalfuur

Mevrouw **Volkers** spreekt in namens de Stichting ter behoud van het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied over de boskap in de gemeente Bergen. Mevrouw Volkers vertegenwoordigt 37.000 burgers die pleiten voor het behoud van de bossen in het Schoorlse- en Noord-Kennemerduingebied. Ze benadrukt dat belangrijke stukken en argumenten worden genegeerd, terwijl terreinbeheerders herhaaldelijk hun standpunt herhalen. Volgens haar is er slechts één

oplossing om opheldering te krijgen: het standaard dataformulier van 2004, dat de goedgekeurde doelen vanuit Europa bevat. Dit formulier moet dienen als referentiepunt om de huidige staat van de natuur te beoordelen. Echter, dit formulier is nergens te vinden voor het betreffende gebied. Mevrouw Volkers uit haar verbazing hierover en stelt dat het ministerie van LNV regels dicteert onder de naam van Natura 2000 om protest te voorkomen. Ze verwijst naar een onderzoek van de Algemene Rekenkamer waaruit blijkt dat 64% van de ontbossing in Nederland plaatsvond onder de noemer van Natura 2000. Ze benadrukt dat de bossen in Schoorl en Noord-Kennemerland economische voorspoed en biodiversiteit hebben gebracht. Ze betreurt het dat gezonde bossen moeten wijken voor grijs duin, dat al ruim vertegenwoordigd is in Nederland en Europa en in goede staat is. Mevrouw Volkers roept de afgevaardigden van Noord-Holland op om een moratorium uit te vaardigen, zodat er geen boskap in naam van Natura 2000 kan plaatsvinden totdat het originele standaard dataformulier van 2004 is gevonden en duidelijkheid heeft gebracht.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen aan mevrouw Volkers.

De heer **Dessing** (FvD) bedankt de inspreker voor haar heldere en bevlogen verhaal en geeft aan dat hij volledig achter de gedachte staat. De heer Dessing wil weten of er andere pogingen zijn gedaan om het document te verkrijgen via de provincie of het Rijk, en wat de juridische mogelijkheden zijn om de bomenkap juridisch te stoppen, zelfs zonder het document.

Mevrouw **Volkers** legt uit dat dit cruciale document ontbreekt, maar dat er wordt gezegd dat de bomenkap uit naam van Natura 2000 moet plaatsvinden en dat dat moet van Brussel. Ze benadrukt dat als alles volgens Natura 2000-regels moet gebeuren, dan moeten ook de regels van Natura 2000 gevolgd worden en niet de nationale regels. Ze legt uit dat het formulier er moet zijn, omdat de monitoringgegevens elke zeven jaar op basis daarvan getoetst worden. Nederland heeft de updates ingevuld, maar er is niet bekend wat er in dat formulier staat. Daarom is het standaardformulier zo cruciaal.

De heer **Dessing** (FvD) begrijpt dat het formulier er moet zijn, omdat er iets is ingevuld op basis daarvan. Hij vraagt of het formulier opvraagbaar is en of het desnoods via een Wet open overheid (Woo)-verzoek verkregen kan worden. Daarnaast wil hij weten wat de juridische mogelijkheden zijn om de bomenkap te stoppen totdat het formulier boven tafel is.

Mevrouw **Volkers** geeft aan dat zij gebruik heeft gemaakt van de juridische mogelijkheden, zoals het indienen van een Woo-verzoek bij zowel de provincie als het ministerie van LNV. Ze werd goed geholpen, maar het gezochte formulier is niet boven water gekomen. Ze zijn zelfs naar Europa gegaan en hebben stapels papieren ontvangen, maar het cruciale formulier ontbreekt en dat wekt bij haar steeds meer achterdocht.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt mevrouw Volkers uit te leggen wat er op het formulier zou moeten staan en waarom dit relevant is voor het besluit over het wel of niet kappen van de bomen.

Mevrouw **Volkers** legt uit dat Nederland een truc heeft uitgehaald met betrekking tot de inrichting van Natura 2000. In plaats van gebied specifieke doelen te hanteren, heeft Nederland ervoor gekozen om de doelen te delen over verschillende gebieden. Dit heeft geleid tot de situatie dat het Schoorlse gebied grijs duin moet worden en toekomstige bossen in Enkhuizen worden

gerealiseerd. Volgens mevrouw Volkers zijn de regels en voorwaarden van Natura 2000 niet correct gevolgd. Grijs duin zou geen doelstelling kunnen zijn voor het Schoorlse gebied, omdat het gebied historisch gezien voornamelijk uit zand bestond en daar geen leven mogelijk was. Ze wijst erop dat er slechts 200 hectare in het Schoorlse gebied zich kwalificeert voor grijs duin, terwijl er 900 hectare open gebied is. Ze benadrukt het belang om te achterhalen welke kwalificatie het grijze duin heeft gekregen. Mevrouw Volkers vermoedt dat het grijze duin in Schoorl mogelijk een lage kwalificatie (D) heeft gekregen, wat betekent dat het verwaarloosbaar is. Nederland heeft echter de kwalificatie D laten vallen om geen negatieve rapporten te krijgen. Ze benadrukt dat het onterecht is om te suggereren dat het voortbestaan van het grijze duin in Schoorl van cruciaal belang is voor heel Europa.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) wil graag weten hoelang mevrouw Volkers al op zoek is naar het formulier en hoelang dit zonder resultaat is. Daarnaast is ze geïnteresseerd in het inzicht van mevrouw Volkers over wat er zal gebeuren als de bomen worden gekapt en welke invloed dit zal hebben op de omgeving.

Mevrouw **Volkers** benadrukt dat de bomenkap desastreus zou zijn voor het gebied, aangezien de economie van Schoorl sterk afhankelijk is van het toerisme. Ze wijst ook op de positieve impact van Natura 2000 op het gebied, waarbij natuur, omgeving en economische aspecten goed zijn geïntegreerd. Ze heeft persoonlijk anderhalf jaar besteed aan het proberen te verkrijgen van het formulier, maar van sommige gebieden in Nederland komt dit formulier niet boven water.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) wil graag weten of een van de mogelijke gevolgen van de bomenkap is dat het gebied zal veranderen in een grote zandverstuiving.

Mevrouw **Volkers** bevestigt dat het inderdaad klopt dat het 100 jaar duurt voordat kalkarm grijs duin ontstaat. Ze vertegenwoordigt de babyboomers, een grote grijze bevolkingsgroep, die allemaal fietsen en door het gebied lopen. Ze benadrukt dat hun bossen worden afgepakt en er niets voor terugkomt. Er is geen gelijkwaardige vervanging. Het duurt 80 jaar voordat bossen, die ergens anders worden gepland, weer volgroeid zijn. Mevrouw Volkers benadrukt dat er nu en geen bossen en geen grijs duin zijn, maar alleen zand.

De heer **Kanik** (D66) geeft aan dat de status van het formulier voor Provinciale Staten op dit moment moeilijk te bepalen is en vraagt Gedeputeerde Staten om een uitleg over hoe dit precies in elkaar zit.

De **voorzitter** geeft aan dat dit moment niet kan worden gebruikt om vragen aan GS te stellen. De voorzitter dankt de inspreker voor haar bijdrage.

De heer **Hogeweg** spreekt in namens Puur Water & Natuur (PWN). De inspreker gaat in zijn bijdrage in op de status van waar PWN mee bezig is. De heer Hogeweg legt uit dat de duinen van Noord-Holland uniek zijn en dat de biodiversiteit onder druk staat door klimaatverandering en vervuiling door ongewenste stoffen die neerkomen op een aantal plaatsen in de duinen. Ingrijpen is noodzakelijk. Als drinkwaterbedrijf en natuurbeheerder heeft PWN de taak om de duinen te helpen herstellen. Systeemherstel is van groot belang om de natuur te versterken, en het verwijderen van naaldbossen is een belangrijke maatregel in het Natura 2000-beheerplan van de provincie. Het verzuurde gebied bij Bergen aan Zee, genaamd Het Lange Vlak, wordt hersteld door een stuk

naaldbos te verwijderen en door de invloed van wind, zout en kalkrijk zand te herstellen. Hierdoor zullen de effecten van stikstofdepositie verminderen en zal nieuw grijs duin ontstaan. PWN heeft de benodigde vergunningen verkregen en is van plan om de werkzaamheden dit najaar uit te voeren. De heer Hogeweg is bereid vragen te beantwoorden en nodigt de Staten uit voor een terreinbezoek om de duinprocessen beter te begrijpen.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen aan de heer Hogeweg.

De heer **Dessing** (FvD) benadrukt het belang van het horen van verschillende perspectieven. De heer Dessing vindt het opmerkelijk dat er gepleit wordt voor het vernielen van natuur in het kader van natuurherstel. Hij vraagt naar de definitie van natuur en in hoeverre het landschap en de parknatuur in Nederland te veel tekentafelnatuur is. De heer Dessing begrijpt niet waarom gezonde natuur wordt gekapt om natuur te beschermen.

De heer **Hogeweg** legt uit dat door de dynamiek in de duinen terug te brengen, het systeemherstel op gang gebracht kan worden. De naaldbossen werden 80 jaar geleden aangeplant om de verstuiving tegen te gaan, maar vanwege de grote hoeveelheid stikstofdepositie zijn herstelmaatregelen nodig. De bossen zijn aan het einde van hun levensduur en worden aangetast door de honingzwam. Wat ze eigenlijk doen, is het proces versnellen, wat positieve resultaten oplevert. Aan de andere kant, hoewel het natuur is, is het niet de biodiversiteit, wat de verantwoordelijkheid is van Nederland in de kuststrook. De heer Hogeweg nodigt de Staten uit zelf te komen kijken, zodat ze kunnen zien hoe het er in de duinen uitziet en wat het betekent voor de duinen.

Mevrouw **Alberts** (SP) vraagt om een indicatie te geven van de tijd die nodig is voordat de natuur zoals gewenst, namelijk kalkhoudend, hersteld is. Ze wil weten of dit bijvoorbeeld 50 jaar zal duren.

De heer **Hogeweg** legt uit dat het herstel van natuur een dynamisch proces is. Hij noemt als voorbeeld een gebied dat ongeveer 10 jaar geleden is gekapt vanwege brandgevaar. Na deze periode heeft het gebied al enige waarde gekregen die het zou kunnen kwalificeren als grijs duin. Echter, voor een optimaal grijs duin kan het soms veel langer duren. De exacte tijdsduur is moeilijk te voorspellen, vooral met de huidige stikstofdepositie die het herstel bemoeilijkt. Het proces duurt lang, maar zelfs in de tussenfase is het gebied nog steeds aantrekkelijke natuur waar de biodiversiteit geleidelijk zal terugkeren.

Mevrouw **Alberts** (SP) vraagt of het niet beter zou zijn als de stikstofdepositie zou worden aangepakt in plaats van bomen te kappen.

De heer **Hogeweg** benadrukt dat het nemen van bronmaatregelen om de instroom van stikstof te voorkomen, een belangrijke stap is. Hij legt uit dat in de afgelopen 25 tot 30 jaar zoveel stikstof is toegevoegd dat het duin verzadigd is geraakt en de verzuring zo ver is gevorderd dat het op een punt is gekomen waarop herstel niet meer mogelijk is. Dit is iets wat ze proberen te voorkomen.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) merkt op dat de bomen 80 jaar geleden zijn geplant om verstuiving tegen te gaan en begrijpt dat het enige tijd kan duren voordat het grijze duin zich ontwikkelt. Ze vraagt wat er in de tussentijd wordt gedaan om verstuiving tegen te gaan.

De heer **Hogeweg** legt uit dat er maatregelen worden genomen om te voorkomen dat er verstuiving optreedt op de locatie. Ze verwijderen alleen de bovenste humuslaag en laten de zwarte humusfractie in het zand zitten, wat helpt bij het voorkomen van verstuiving. Hierdoor kunnen snel weer duinviooltjes en andere bijzondere planten groeien die karakteristiek zijn voor het gebied.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) heeft de volgende vragen:

- De heer Hogeweg gaf aan de biodiversiteit te willen verbeteren. Welke cijfers zijn hiervoor als uitgangspunt genomen? Wat wil PWN verbeteren? De BBB zou graag de documenten die dit onderbouwen, willen ontvangen.
- De spreker vraag wanneer de nulmeting van stikstof is gedaan en hoeveel groter dit zal worden. Mevrouw Den Boer twijfelt of het echt beter zal gaan als de bomen worden gekapt en hoopt op een antwoord hierop.
- De BBB is ook geïnteresseerd in het vermiste formulier en vraagt of en waar het is opgevraagd en of er inzicht is geweest in de inhoud ervan.
- Verder vraagt ze of er al land beschikbaar is in Enkhuizen voor de herbeplanting van het bos en of het waar is dat het 80 jaar duurt voordat het bos weer op hetzelfde niveau is.

De heer **Hogeweg** beantwoordt de vragen van de BBB:

- De heer Hogeweg legt uit dat het Natura 2000-beheerplan het basisuitgangspunt is voor het beschermen en beheren van de natuur.
- De inspreker benadrukt dat het moeilijk is om precies te voorspellen hoe de natuur zich zal ontwikkelen vanwege factoren zoals klimaatverandering. Hij merkt op dat het gebied momenteel verzuurd is door stikstofdepositie, waardoor de ontwikkeling van de natuur wordt belemmerd. Hij verwijst ook naar de stijgende zeespiegel en de noodzaak om de duinen in hoogte te laten stijgen door kalkrijk zand aan te voeren. Het kappen van bossen aan de westkant van de duinen is nodig om dit proces mogelijk te maken en de natuur te versterken. Hij benadrukt dat het gaat om een kleine hoeveelheid van 1% van het totale beheerde bosgebied van 7.500 hectare.
- Wat betreft de stikstofniveaus, legt hij uit dat grijs duin ongeveer 740 MOL stikstof per hectare nodig heeft om goed te functioneren, terwijl het momenteel rond de 1000-1100 MOL ligt, wat een aanzienlijke overschrijding is.
- De heer Hogeweg is niet bekend met het dataformulier dat door mevrouw Volkers werd genoemd.
- Wat betreft herbeplanting is afgesproken dat alle gekapte bossen gecompenseerd zullen worden. De provincie is momenteel op zoek naar gronden buiten het Natura 2000-gebied in heel Noord-Holland om deze compensatie mogelijk te maken, omdat bosaanplant op Natura 2000-gebieden niet toegestaan is vanwege de aanwezige habitattypen.

Statenlid **Laport** (GL) bedankt de inspreker voor zijn duidelijke verhaal en erkent dat het moeilijk kan zijn om veranderingen aan te brengen. Hij merkt op dat de spreker collega's heeft uitgenodigd om te komen kijken en geïnformeerd te worden, en hij vraagt zich af of de bewoners ook worden geïnformeerd. Hij vraagt de spreker om meer te vertellen over dat proces.

De heer **Hogeweg** legt uit dat PWN ook via de pers heeft gereageerd. Jaarlijks organiseert PWN een bijeenkomst waar alle belanghebbenden en deskundige partijen, inclusief de Duinstichting, worden uitgenodigd om geïnformeerd te worden. Daarnaast worden er duincolleges georganiseerd, waar mensen de gelegenheid hebben om met de boswachter het gebied in te gaan en uitleg te krijgen.

De **voorzitter** dankt de heer Hogeweg voor zijn bijdrage.

3 A-agenda Financiën: Jaarstukken 2022 - agendapunten 3.a.1 en 3.a.2 gevoegd behandelen

3.a.1 A-agenda Financiën: Jaarstukken 2022

De door PS vastgestelde jaarstukken moeten, zoals dit is geregeld in de Provinciewet, uiterlijk 15 juli a.s. worden ingediend bij het ministerie. De besluitvorming staat gepland voor de Provinciale Statenvergadering op 10 juli 2023. Aan de interim-commissie wordt gevraagd de verantwoording en de kwaliteit van de behaalde resultaten opgenomen in de jaarstukken 2022 te bespreken in commissieverband en met de gedeputeerden. De jaarrekening 2022 is ook aan de hand van het accountantsrapport behandeld in de Rekeningencommissie op 30 mei 2023. Het advies van de Rekeningencommissie is op 13 juni bij de stukken gevoegd. Het verslag van de Interim-commissie zal als advies aan Provinciale Staten worden gestuurd.

en

3.a.2 Bestuurlijke reactie accountantsverslag 2023

Het conceptverslag is besproken in de rekeningencommissie van 30 mei 2023 en vervolgens definitief opgeleverd door de accountant. Dit is geen apart agendapunt maar het rapport kan worden betrokken bij de behandeling van de jaarstukken. In de jaarstukken 2022 legt het college verantwoording aflegt over het gevoerde beleid en het behaalde resultaat in het jaar 2022. De accountant heeft de controle over de jaarrekening 2022 afgerond en hierover gerapporteerd in een verslag van bevindingen. Vanuit de afronding van de accountantscontrole waren nog twee tekstuele aanpassingen nodig in de jaarstukken. Bij de agenda is de geactualiseerde versie van de jaarstukken en de brief van GS daarover opgenomen.

De commissie wordt gevraagd de verantwoording en de kwaliteit van de behaalde resultaten opgenomen in de jaarstukken 2022 met elkaar en de gedeputeerden te bespreken.

Eerste termijn commissie

De heer **Heijnen** (CDA) merkt op dat er een positief resultaat is en de accountant grotendeels positief is in zijn verslag. In de rekeningencommissie is uitgebreid gesproken met de accountant over de aanbevelingen en hoe de organisatie deze aanbevelingen oppakt. Hij bedankt ook voor de uitgebreide beantwoording van de technische vragen.

Er is echter één punt dat hij specifiek wil benoemen, namelijk het plotselinge tekort aan liquide middelen. Hij vindt dit begrijpelijk, maar tegelijkertijd zorgwekkend. Hij ziet het als een belangrijke uitdaging voor de nieuwe coalitie en benadrukt dat de organisatie meer grip hierop moet krijgen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) is blij dat het voorstel van de partij om de brede basismonitor op te nemen in de P&C-cyclus en dus ook in de jaarrekening geleidelijk wordt doorgevoerd. Zij benadrukt dat de brede basismonitor nog enkele aanpassingen vereist, maar dat het een goede stap is om breder te kijken naar welvaart en welzijn van Noord-Holland dan alleen in financiële termen. Er moet echter nog gewerkt worden aan de effectindicatoren van de monitor en aan de programmabegroting, zodat deze meer in lijn komen met de verwachtingen en ambities. Over het algemeen zijn de jaarstukken boekhoudkundig en netjes, maar er is ruimte voor verbetering met betrekking tot de inhoudelijke verantwoording over de voortgang van doelen en ambities, evenals de definitie van kosten en baten.

Statenlid Kostić noemt vier onderwerpen die extra aandacht behoeven.

- Ten eerste dierenwelzijn, waarbij Statenlid Kostić aangeeft dat de provincie dierenwelzijn belangrijk vindt, maar er meer inzicht moet worden gegeven in de inzet van niet-dodelijke middelen en de bijbehorende financiële middelen en ambtelijke capaciteit.
- Provinciale Staten heeft het belang en de versterking van biodiversiteit al eerder erkend door onder andere de biodiversiteitscrisis uit te roepen. De provincie heeft ook de ambitie om de klimaat- en natuurcrisis in samen aan te pakken, maar een integrale reflectie op de vorderingen en het ontbreken van monitoring en reflectie op natuurinclusieve ontwikkelingen vanuit de Omgevingsvisie ontbreekt nog.
- Ten derde klimaat, waarbij zij vraagt of het provinciebestuur een doorgerekend plan kan presenteren om op koers te komen voor de reductie van broeikasemissies en of het verder uitwerken van een klimaatbegroting een motie van Provinciale Staten vereist.
- Tot slot vraagt Statenlid Kostić om inzicht in de voortgang van het realiseren van 50% lokaal eigendom van duurzame energieprojecten, zoals afgesproken in het klimaatakkoord en de RES'en.

Daarnaast benadrukt Statenlid Kostić het belang van het definiëren van kosten en baten in een breder perspectief, waarbij ook maatschappelijke baten worden meegenomen. Zij vraagt om deze informatie op te nemen in de jaarstukken of de P&C-cyclus, zodat er op basis van volledige informatie discussies kunnen plaatsvinden en er keuzes voor de toekomst gemaakt kunnen worden.

Statenlid Kostić refereert ook aan een aangenomen motie, waarin is gevraagd om meer inzicht te geven in de baten van het ecologisch- en klimaatbeleid, waarvan zij nog geen resultaten heeft gezien.

Mevrouw **Poot** (VVD) wijst erop dat de onderwerpen die Statenlid Kostić bespreekt ook behandeld worden in de programma's. Haar vraag is of Statenlid Kostić vindt dat de gestelde vragen in de hele jaarrekening terug moeten komen, of dat dit iets is wat op programmaniveau moet worden behandeld. Ze geeft aan dat ze zich kan voorstellen dat het laatste het geval is.

Statenlid **Kostić** (PvdD) reageert op de vraag en benadrukt twee punten. Ten eerste merkt ze op dat de indicatoren in de programmabegroting dringend moeten worden geüpdatet, zoals ook besproken in de rekeningencommissie. Ze gelooft dat een dergelijke update zal bijdragen aan het beter volgen en monitoren van zaken door Provinciale Staten. Ten tweede uit ze haar zorgen over het gebrek aan inzicht in de voortgang van de vastgestelde doelen en ambities, zoals

dierenwelzijn, klimaat, biodiversiteit, de integrale aanpak daarvan, lokaal eigendom van duurzame projecten en de circulaire economie. Hoewel ze ziet dat de ambtelijke organisatie zich hiervoor inspant, blijft het voor haar en de andere Statenleden moeilijk om een duidelijk beeld te krijgen van de voortgang. Ze noemt het voorbeeld van de CO_2-impactanalyse van vorig jaar, die een indicatie gaf van de stand van zaken voor de klimaatdoelstellingen, maar waarvan het onduidelijk is hoe het wordt voortgezet. Statenlid Kostić benadrukt dat het ontbreken van instrumenten en inzicht zorgwekkend is en het moeilijk maakt om hun taken als Statenleden uit te voeren.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) dankt voor de uitgebreide beantwoording van de technische vragen voorafgaand aan de vergadering. Ze wijst erop dat de jaarrekening van 2022 een positief resultaat van 24 miljoen laat zien, maar benadrukt dat de realiteit heel anders is. In werkelijkheid is er namelijk 54 miljoen te veel uitgegeven. Het positieve bedrag in de resultaatbestemming komt voornamelijk doordat er meer uit de reserves is gehaald dan erin is gestopt. Helaas zullen deze voordelen van 24 miljoen snel verdwijnen, aangezien deze worden gecompenseerd door tekorten in 2023. Er is in de rekeningencommissie besproken dat in de afgelopen jaren bewust gekozen is om projecten te financieren uit de provinciale spaarpotten. Het probleem met spaarpotten is echter dat ze een bodem hebben, en die bodem komt nu in zicht. Het coalitieakkoord zou voor 26 miljoen worden gedekt uit de algemene reserve, maar dit kan niet eeuwig worden volgehouden. De liquiditeitspositie van de provincie lijdt hieronder en er moet geld worden geleend, wat zorgelijk is volgens mevrouw Uiterwijk. Ze is echter hoopvol dat de aanbevelingen van de accountant serieus zullen worden genomen en opgevolgd, op basis van het vertrouwen dat is ontstaan na de bespreking in de rekeningencommissie.

Wat betreft de jaarstukken zelf, vindt mevrouw Uiterwijk deze over het algemeen overzichtelijk. Ze merkt echter op dat de indicatoren vaak eenzijdig zijn gericht op de ambities van de coalitie, terwijl er andere aspecten zijn die zij graag zou willen zien. Ze noemt bijvoorbeeld een indicator als het aantal Noord-Hollanders dat hinder ondervindt van windturbines, maar deze informatie kon ze niet terugvinden. Ze pleit ervoor om de indicatoren breder te definiëren om een dynamischer beeld te krijgen.

> Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) vraagt wat mevrouw Uiterwijk zelf voor ogen heeft en waar zij aan denkt bij een bredere benadering van de indicatoren.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) geeft aan dat een voorbeeld van een bredere benadering van indicatoren is om niet alleen te kijken naar de hoeveelheid duurzaam opgewekte energie, maar ook naar de impact ervan op inwoners, zoals de hinder van windturbines in de buurt van woningen of het aantal mensen die binnen een straal van een bepaald aantal meter binnen een windturbine wonen. Ze noemt ook het gebrek aan informatie over overbelasting van het elektriciteitsnet. Mevrouw Uiterwijk benadrukt dat zij graag zou zien dat ook onderwerpen waarop kritiek is of die minder steun hebben in het coalitiebeleid, worden opgenomen in de indicatoren.

Mevrouw Uiterwijk wijst vervolgens op bepaalde uitgaven in de jaarstukken, zoals 500.000 euro voor een circulair ambassadeur, een ketenaanjager circulaire bouw en een circulair bouwexpert. Ze noemt ook specifieke projecten, zoals "Groen In de buurt", een netwerkdiner over waterstof en een subsidie voor doorfietsroutes, waarvan het subsidiebedrag kan oplopen tot 90%.

Mevrouw Uiterwijk geeft aan dat er mogelijkheden zijn om de provincie draaiende te houden zonder in te teren op de reserves, maar wel met een lager niveau van 'hobby'-uitgaven. Ze benadrukt dat er politieke keuzes zijn gemaakt in zowel de begroting als de jaarrekening die niet overeenkomen met hun standpunten.

Mevrouw Uiterwijk vindt het belangrijk om de komende jaren naar een financieel beleid toe te werken waarin inkomsten en uitgaven in balans zijn en waarbij beleid niet incidenteel wordt verklaard om te kunnen putten uit de algemene reserve. Ze merkt op dat dit voor de jaarstukken van 2022 niet meer mogelijk is, maar dat de fractie hier later in de kaderbrief op terug zullen komen.

De heer **Heijnen** (CDA) deelt de mening dat niet alle investeringen zijn goedkeuring kunnen dragen. Hij vraagt mevrouw Uiterwijk of zij zich ervan bewust is dat het grootste deel van het interen op de reserves een gevolg is van projecten zoals de aanleg van de Westfrisiaweg of de realisatie van de hov-lijn in het Gooi. De heer Heijnen stelt de vraag of mevrouw Uiterwijk van mening is dat deze projecten niet hadden moeten plaatsvinden, omdat ze dan geen aanspraak hadden hoeven maken op de reserves.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) maakt een onderscheid tussen zaken die zij als kerntaken van de provincie beschouwen, zoals wegenonderhoud, waarvoor ze het gebruik van reserves gerechtvaardigd vinden en incidenteel beleid, dat de afgelopen jaren is gevoerd en waarvan de uitgaven voor klimaat, duurzaamheid en vitaal landelijk gebied opgelopen zijn tot 54 miljoen. Ze benadrukt dat deze zaken niet uit de reserves gedekt zouden moeten worden. Ze pleit voor een kritische evaluatie om te bepalen welke zaken wel en niet uit de reserves moeten worden gefinancierd. Ze benadrukt het belang van het voorkomen van problemen door dergelijk beleid incidenteel te financieren uit de reserves, omdat er binnen de lopende begroting vaak geen ruimte voor is.

De heer **Mülder** (D66) merkt op dat JA21 kritisch heeft gekeken naar de uitgaven en hoe deze verminderd kunnen worden om de begroting rond te krijgen. Hij vraagt echter of JA21 ook heeft gekeken naar de inkomsten en of er mogelijkheden zijn om meer uit bepaalde projecten te halen.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) geeft aan dat ze tegen een verhoging van de opcenten is. Ze benadrukt dat de provincie zich moet concentreren op haar kerntaken en dat er bezuinigd moet worden op de huidige begroting, zodat de inwoners niet worden belast met hogere lasten om zaken zoals klimaat en duurzaamheid te financieren.

De heer **Mülder** (D66) sluit zich aan bij de punten die in het eerste deel zijn genoemd door de heer Heijnen en mevrouw Uiterwijk. Daarnaast adresseert de heer Mülder de volgende punten:

- De heer Mülder vraagt specifiek naar de acties die de gedeputeerde van plan is te nemen met betrekking tot de risico's in verband met de SiSa-regeling-verantwoording, zoals aangegeven door de accountant.
- Ook uit de heer Mülder zijn verrassing en bezorgdheid over het liquiditeitstekort en vraagt hij naar de oorzaken en mogelijke oplossingen hiervoor.
- Verder merkt hij op dat hij graag meer serieuze aandacht in de bestuurlijke antwoorden zou willen zien voor bepaalde problemen die in de accountantsverklaring zijn genoemd. Dit is

belangrijk voor D66, aangezien de provincie een middenbestuur is die ook financieel toezicht houdt op andere bestuurslagen. D66 is van mening dat de provincie een gedegen begroting zouden moeten hebben en daaraan strengere eisen moet stellen.

De heer **Valk** (BBB) uit zijn tevredenheid over de uitgebreide jaarstukken en de beantwoording van de vragen, maar merkt op dat ze wel erg omvangrijk zijn, zoals ook aangegeven door de accountant. Het is de vraag of alle informatie die is opgenomen wel noodzakelijk is in accountantsrapporten.

Daarnaast maakt de BBB zich zorgen over de liquiditeitspositie en de problemen met aanbestedingen. De verklaring is dat er problemen zijn met het afstemmen van de codes die vanuit Brussel komen en vervolgens in de boekhoudsystemen moeten worden ingevoerd. Ze hopen op verbetering op dat gebied.

De heer **Deen** (PVV) uit zijn tevredenheid dat GS serieus omgaat met de kritische aanbevelingen van de accountant. Hij benadrukt dat de aanbeveling met betrekking tot de leesbaarheid van de jaarstukken een belangrijk aandachtspunt is.

Daarnaast bedankt de heer Deen de gedeputeerden voor het beantwoorden van de technische vragen. De PVV heeft nog een aanvullende vraag over de aangekochte hectare grond. Gedeputeerde Rommel noemde dat er zeven kooptransacties hebben plaatsgevonden. De vraag is om hoeveel landbouwgrond per perceel dat gaat.

Mevrouw **Poot** (VVD) is lovend over de jaarstukken en complimenteert zowel Gedeputeerde Staten als de ambtenaren voor hun goede voorbereiding en deze jaarstukken. De VVD heeft de volgende vragen en opmerkingen:

- Ze benoemt echter dat de jaarstukken door hun omvang minder toegankelijk zijn, wat jammer is omdat niet alleen Statenleden, maar ook inwoners toegang hebben tot deze stukken. Ze vraagt de gedeputeerde om met een voorstel te komen om de jaarrekening aantrekkelijker te maken voor inwoners, waarbij ook Statenleden betrokken kunnen worden.
- Daarna gaat mevrouw Poot in op de hogere onttrekkingen aan de reserves, het aantrekken van vreemd vermogen en de achteruitgang van de financieringspositie. Ze vraagt om meer inzicht in de beleidskeuzes die hebben geleid tot deze situatie en wanneer er expliciet is besloten om de financieringspositie te laten verslechteren. Ook vraagt ze naar de mogelijkheid van regelmatige rapportages over de liquiditeitspositie en de bijsturing die Provinciale Staten hierin kunnen doen. Ze pleit voor het verstevigen van de treasuryfunctie en vraagt wanneer hier verder over gesproken kan worden.
- Verder brengt mevrouw Poot de hoge schuldquote in 2023 ter sprake en vraagt naar de reden achter het planningsoptimisme in 2022 en welke maatregelen de gedeputeerde neemt om dit terug te brengen.
- De VVD wil ook weten wanneer de volgende evaluatie van de deelnemingen SolaRoad en Zeestad Beheer gepland staat.
- Tot slot maakt mevrouw Poot zich zorgen over de benodigde financiële middelen voor het onderhoud van wegen en bruggen. Ze vraagt of het geplande onderhoud voldoende rekening houdt met risico's en of er een mogelijk risico bestaat op grote tegenvallers in de komende jaren.

De heer **Klein** (ChristenUnie) is geïnteresseerd in de antwoorden op de vragen van de VVD, daarbij in ogenschouw nemende welke partijen betrokken waren bij de besluitvorming in voorgaande colleges. Hij benadrukt dat het ook belangrijk is te kijken welke mogelijkheden de provincie heeft om de inkomsten te verhogen. De ChristenUnie is tevreden over de financiële kant van de jaarstukken en bedankt Gedeputeerde Staten en de ambtenaren voor hun inzet. Er worden echter serieuze aanbevelingen gedaan door de accountant, met name over de naleving van aanbestedingsregels. De heer Klein wil op de hoogte worden gehouden van de opvolging van deze aanbevelingen.

De ChristenUnie is echter van mening dat de verwerking van de brede basismonitor nog onvoldoende is. Hoewel er pogingen worden gedaan om alle aspecten van brede welvaart te benoemen, functioneert het op dit moment niet als een sturingsinstrument. De cijfers zijn vaak verouderd en daardoor onbruikbaar. De heer Klein wijst erop dat de provincie zelf ook beschikt over actuelere informatie, zoals de productie van duurzame energie. Hij vraagt Gedeputeerde Staten of zij erkennen dat de cijfers van de brede welvaartmonitor op deze manier nauwelijks bruikbaar zijn en wat er nodig is om deze indicatoren beter te benutten en actueler te maken.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) merkt op dat, ondanks de omvang van de jaarrekening 2022, er 219 vragen zijn gesteld door collega-Statenleden, die op 148 pagina's zijn beantwoord. Ze geeft aan mogelijk geen goed inzicht te hebben gekregen, omdat 50PLUS geen verdiepende vragen heeft gesteld. Voor 50PLUS gaat het echter om een afgesloten periode waarover financiële ambtenaren in opdracht van de gedeputeerde duidelijkheid hebben verschaft en die de accountant heeft getoetst op doelmatigheid en rechtmatigheid. Ook de Rekeningencommissie heeft naar de stukken gekeken. Bovendien is er een meevaller. Voor 50plus hoeven de jaarstukken niet kloppend gemaakt te worden aan de begroting. Het gaat immers om indicatoren. Mevrouw Van der Helm stelt voor om in het vervolg de vragen in een informatieve bijeenkomst aan de gedeputeerde en haar ambtenaren te stellen, zodat dubbele vragen in één keer kunnen worden beantwoord en lastige vragen schriftelijk binnen een redelijke termijn kunnen worden behandeld. Ze zal een motie indienen en hoopt op steun van haar collega's.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) reageert op de opmerking van mevrouw Van der Helm en vraagt hoe zij de inrichting van de jaarrekening zou willen zien, aangezien de jaarrekening ook een verantwoording is van de begroting.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) benadrukt dat de begroting een vooruitblik is, terwijl de jaarstukken de werkelijkheid weergeven. Ze merkt op dat het onmogelijk is om de jaarstukken overeen te laten komen met de begroting; dit is ‘boekhoudkundige vindingrijkheid’.

Mevrouw Van der Helm-Chandansingh merkt in het vervolg van haar bijdrage op dat het resultaat over 2022 een positief saldo van 24,6 miljoen euro laat zien, vergeleken met 21,7 miljoen euro daarvoor. 50PLUS wacht de antwoorden op de vragen die de andere fracties hierover hebben gesteld, af. De belangrijkste mutaties die hebben bijgedragen aan het verschil zijn toegelicht. Vanwege de verschillende crises landelijk, die invloed hebben gehad op provinciaal niveau, begrijpt ze dat er niet veel kon worden opgepakt. Ze mist echter wel meer aandacht voor het

woningendossier na de coronacrisis. Ook noemt 50PLUS het tekort aan liquide middelen, waar ze de antwoorden op de vragen van het CDA en D66 op afwacht.

Commissielid **Korzelius** (GL) heeft de jaarstukken grondig doorgenomen en benadrukt de positieve punten, zoals de goede voorbereiding, solide financiële positie van de provincie en de voorbereiding op de rechtmatigheidsverantwoording. Hij complimenteert het college en de accountant voor hun inzet en waardeert de discussie met de accountant tijdens de Rekeningencommissie.

Er zijn echter twee negatieve punten die opvallen:

- Ten eerste is er bezorgdheid over het inkoop- en aanbestedingsproces. Het college heeft verbetering beloofd. Het vraagstuk is niet uniek voor Noord-Holland en speelt in veel gemeenten en provincies vanwege de complexiteit van de regelgeving op dat gebied. Commissielid Korzelius is benieuwd naar de aanpak van het college in deze.
- Daarnaast wordt het einde van de reserveperiode genoemd. De provincie heeft gebruik gemaakt van reserves die zijn verkregen door de verkoop van energiebedrijven, maar nu moet er geld worden geleend en de treasuryfunctie worden versterkt. Eerdere vragen zijn hierover gesteld en de spreker kijkt uit naar de reactie van het college.
- GroenLinks is met name benieuwd naar de antwoorden op de vragen over de monitoring.
- Ook GroenLinks heeft technische vragen gesteld. Voor de grondwaterheffing pleit GroenLinks voor het verlagen van de drempel van 25.000 m³ voor grondwateronttrekking, drinkwaterbedrijven uitgezonderd, en een verhoging van de grondwaterheffing per kubieke meter, om het grondwatergebruik te beperken.

Statenlid **De Weerdt** (Volt) bedankt voor de uitgebreide jaarstukken en benadrukt dat Volt zich inzet voor het versterken van vertrouwen tussen burger en overheid. Ze verwachten dat de jaarstukken laten zien of het college op koers ligt om de gestelde doelen, zoals de bouw van 84.000 woningen voor 2030, te behalen. De jaarstukken moeten dienen als een verantwoording aan Provinciale Staten over de inspanningen en de kosten die het college maakt.

Volt is blij om te zien dat de effectindicatoren en basismonitor per programma zijn opgenomen in de jaarstukken, wat helpt bij het monitoren van doelstellingen zoals nieuwbouwwoningen en plancapaciteit. Echter, de accountant geeft aan dat de leesbaarheid nog verbeterd kan worden. Andere partijen, zoals VVD, PVV en Partij voor de Dieren, uiten ook zorgen over de omvang en leesbaarheid van de jaarstukken. Daarom vraagt Volt aan het college om samen met Provinciale Staten een voorstel te doen om de leesbaarheid van de jaarstukken te verbeteren. Specifieke vragen die daarbij aan bod moeten komen zijn: hoe definiëren GS en PS leesbaarheid, zien zij de jaarstukken als een instrument voor sturing, en wat is de rol van de brede basismonitor in de gehele jaarstukken?

Statenlid **Kostić** (PvdD) geeft aan dat het punt van haar fractie niet zozeer ging over de leesbaarheid, maar juist over het gebrek aan mogelijkheden om de provinciale ambities te monitoren en controleren op basis van de beschikbare informatie. Statenlid Kostić vraagt aan Volt of zij dit ook herkennen.

Statenlid **De Weerdt** (Volt) herkent zich hierin.

Vervolgens brengt de spreker een inhoudelijk punt naar voren, namelijk de woningbouwopgave. Volt constateert dat, ondanks de inzet van Gedeputeerde Staten om de woningbouw te versnellen, de effectindicatoren een somber beeld laten zien. Het woningtekort blijft hoog, de plancapaciteit stagneert en de gemiddelde koopsom stijgt. Bovendien merkt hij op dat er sprake is van 2,5 miljoen onderbesteding. Hij vraagt wanneer Gedeputeerde Staten hiervan op de hoogte waren en welke stappen ze hebben genomen om hier verandering in te brengen.

Daarnaast sluit Volt zich aan bij de zorgen van andere partijen over de liquiditeitspositie en de gebrekkige naleving van de Europese aanbestedingsregels.

Mevrouw **Ten Ham** (PvdA) uit haar zorg over de onvervulde vacatures bij de provincie, terwijl de ambities van de provincie hoog zijn. Ze stelt verschillende vragen: zijn de moeilijk te vervullen vacatures over de hele breedte verdeeld of zijn ze meer specifiek voor bijvoorbeeld financieel of technisch personeel; welke programma 's raken In het gedrang; wat doet de provincie eraan om tot een goede invulling te komen? De PvdA wil graag op de hoogte worden gehouden van de ontwikkeling van de bezetting.

Daarnaast brengt mevrouw Ten Ham het project "De kop werkt!" ter sprake, dat gericht is op het stimuleren van de bedrijvigheid in de Kop van Noord-Holland. Ze uit haar zorgen over de 12,2 miljoen minder bestedingen dan verwacht in 2022 en vraagt naar de oorzaak hiervan. Ze merkt op dat de website van het project niet beschikbaar is en vraagt naar de reden daarvan.

De **voorzitter** constateert dat de eerste termijn vanuit de commissie is afgerond en schorst de vergadering voor vijf minuten.

Schorsing 14.34 tot 14.47 uur.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de inbreng vanuit de commissie in eerste termijn.

Als eerste begint zij met een onderwerp wat door een aantal commissieleden is benoemd: het verbeteren van de indicatoren. De gedeputeerde legt uit dat de provincie een planning- en controlcyclus heeft met een begroting en jaarstukken. Ze benadrukt echter dat niet alles wat de provincie doet gemakkelijk meetbaar is. Ze gaf het voorbeeld van een doelstelling voor het plaatsen van bushokjes, waarbij het aantal gerealiseerde bushokjes aan het einde van het jaar kan worden geteld. Het is gemakkelijk zo'n doelstelling als indicator op te nemen. Echter, veel van de provinciale doelen zijn niet zo concreet, omdat die zich richten op maatschappelijke veranderingen en het stimuleren van diverse zaken, waarbij het lastig is om daar een indicator op te zetten. Om toch een beeld hierbij te krijgen, is er de brede basismonitor geïntroduceerd, die jaarlijks wordt gepubliceerd en een trendbeeld geeft. Hoewel de brede basismonitor naast de jaarrekening wordt gelegd, blijft het nog steeds een trendbeeld. Gedeputeerde Kocken merkte op dat het praktisch onmogelijk is om met de beschikbare gegevens, die afkomstig zijn van andere bronnen, alle ambities precies te meten en te koppelen aan de eigen doelstellingen. De gedeputeerde is echter bereid om te kijken naar ontbrekende indicatoren of indicatoren die niet langer relevant zijn. Ze staat open voor voorstellen op dit gebied. Gedeputeerde Kocken erkende dat het lezen van de jaarstukken om te bepalen of alle gestelde ambities daadwerkelijk zijn

bereikt, zijn beperkingen heeft. De gedeputeerde is van mening dat er al aanzienlijke inspanningen worden geleverd om de jaarstukken inzichtelijker te maken en dat de geïncorporeerde indicatoren een verbetering zijn ten opzichte van eerdere methoden. Ze benadrukt echter dat de verwachtingen over sluitende en nauwkeurig afgestemde metingen realistisch moeten blijven, omdat de provincie afhankelijk is van de beschikbare gegevens van externe bronnen. Gedeputeerde Kocken geeft aan dat veel van de doelen beter te vinden zijn in de documenten in de betreffende portefeuille, en niet specifiek in de jaarstukken. Er moet een balans zijn, enerzijds is er een behoefte aan meer informatie, maar er moet ook rekening worden gehouden met de omvang van het document. Het is niet mogelijk om alle mogelijke vragen daarin te beantwoorden.

Gedeputeerde Kocken bespreekt de suggestie van mevrouw Poot om met een voorstel te komen om de leesbaarheid van de jaarstukken te verbeteren. De gedeputeerde noemt het "in één oogopslag" overzicht als een hulpmiddel, maar benadrukt dat de digitale weergave van het stuk ook erg behulpzaam is. Gedeputeerde Kocken legt uit dat op de website kan worden doorgeklikt naar specifieke informatie waar mensen in geïnteresseerd zijn. Ze hoopt dat verbeteringen op deze website een grotere groep geïnteresseerden toch kunnen bedienen. Ze erkent dat jaarstukken meestal voor de fijnproevers zijn en dat het niet haalbaar is dat iedereen in Noord-Holland deze stukken leest om te weten wat het provinciebestuur voor hen doet. Ze legt de verantwoordelijkheid voor verdere verbeteringen bij de commissieleden en staat open voor suggesties, maar geeft aan geen groot plan te zullen presenteren. Ze gelooft dat de digitale weergave al een grote stap vooruit is en wil kijken of dit ertoe leidt dat meer mensen de jaarstukken zullen lezen en ook begrijpen.

Gedeputeerde Kocken bespreekt de zorgen die zijn geuit over het plotselinge tekort aan liquide middelen. Ze erkent dat dit niet onverwacht was, maar wel eerder kwam dan verwacht. Dit heeft te maken met subsidies die eerder verstrekt moeten worden en projecten die eerder doorgaan dan gepland. Ze benadrukt dat er nu meer aandacht moet worden besteed aan de planning en afstemming van deze financiële zaken. Dit heeft de volle aandacht en binnenkort ontvangen de Staten ook een brief over de treasuryfunctie, die hierdoor relevanter is geworden. Gedeputeerde Kocken verwacht dat ze binnenkort weer up-to-date zullen zijn, maar merkt op dat er in de toekomst mogelijk nog meer aandacht aan besteed moet worden. Het instellen van de treasuryfunctie is momenteel een prioriteit om de subsidies en betalingen goed te monitoren, aangezien deze allemaal uit hetzelfde potje worden gefinancierd. Zolang der voldoende liquide middelen zijn, is er geen groot probleem, maar nu de reserves van liquide middelen kleiner zijn geworden, is daar meer aandacht voor nodig.

Mevrouw **Poot** (VVD) benadrukt dat het lenen op zichzelf niet het probleem is, omdat ze begrijpt dat dit soms nodig is. Haar zorg ligt echter bij het feit dat het tekort aan liquide middelen enigszins onverwacht kwam. Dit roept bij haar de vraag op of er nog andere verrassingen in de financiële situatie te verwachten zijn.

Gedeputeerde **Kocken** legt uit dat de provincie zich inspant om te proberen alle risico's en de timing ervan in kaart te brengen. Ze hadden verwacht dat de vraag naar liquide middelen rond de zomer zou komen, maar het gebeurde al in april. Ze waren echter al een jaar geleden op de hoogte dat deze situatie mogelijk zou kunnen ontstaan. Dit is inherent aan een grote organisatie

met veel geldstromen. De situatie had ook anders uit kunnen pakken en dan zou er waarschijnlijk weinig aandacht aan zijn besteed.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) vraagt of Provinciale Staten destijds ook op de hoogte zijn gesteld dat de liquiditeitspositie onder druk zou komen te staan. De gedeputeerde gaf aan dat ze het een jaar geleden al wisten.

Gedeputeerde **Kocken** bevestigt dit. De Staten worden over dergelijke grote zaken altijd geïnformeerd.

De gedeputeerde erkent dat JA21 terecht opmerkt dat sommige uitgaven als incidentele posten zijn behandeld en gedekt zijn uit reserves. Ze geeft aan dat dit deels te wijten is aan situaties waarin taken oorspronkelijk als incidenteel werden beschouwd, maar later uitgroeien tot structurele taken met bijbehorende structurele lasten en dekking. Dit is inderdaad iets waar de provincie zich rekenschap van moet geven.

Gedeputeerde Kocken geeft aan dat naar aanleiding van de SiSa (Single Information Single Audit) er inspanningen worden geleverd om intern de kennis te verbreden, zodat de provincie beter voorbereid is. Daarnaast wil ze samen met het Rijk nadenken over de vormgeving van regelingen, zodat er aan de voorkant al meer sturing mogelijk is. Op deze manier wil de provincie zich aanpassen aan een nieuwe realiteit, waarin er sprake is van verschillende instrumenten. De SiSa-regeling zal de komende tijd dan ook de nodige aandacht vragen.

Gedeputeerde Kocken geeft aan dat de provincie gedegen jaarstukken heeft, maar dat er altijd ruimte is voor verbetering. Ze benadrukt dat het belangrijk is om te weten hoe goed de jaarstukken zijn en of er nog ruimte is voor verbetering. Ze merkt op dat ze graag een tien zouden willen behalen, maar dat een acht, zoals volgens de accountant, ook al een goede score is. Ze erkent dat er altijd verbetermogelijkheden zijn en dat ze de aanbevelingen graag meenemen en ermee aan de slag gaan. Ze geeft echter aan dat zelfs als ze dit jaar de aanbevelingen goed oppakken, er volgend jaar waarschijnlijk nog steeds aanbevelingen zullen zijn.

De heer **Mülder** (D66) noemt de volgende punten:

- De heer Mülder verwijst naar het antwoord van de accountant over de specialistische kennis rondom SiSa. De accountant gaf aan dat het niet de oplossing is om deze kennis breed in de hele organisatie te verspreiden. De heer Mülder vraagt om hier aandacht aan te besteden.
- Daarnaast brengt de heer Mülder naar voren dat hij niet heeft gevraagd of de jaarstukken goed zijn, maar dat hij zich afvraagt of er niet een stap extra gezet moet worden, met name wat betreft de liquiditeit. Hij stelt voor om niet alleen te streven naar een acht, maar om standaard naar een negen te streven, omdat de provincie ook belast is met bestuurlijk en financieel toezicht op andere gremia.

Gedeputeerde **Kocken** benadrukt nogmaals dat streven naar een negen prima is. Haar opmerking dat de accountant een acht gaf, was niet zozeer bedoeld om zichzelf op de borst te kloppen, maar eerder om de provincie te vergelijken met de benchmark en om iedereen gerust te stellen. Wat betreft de liquiditeit is het streven naar een negen in principe wel wenselijk. Dit betekent

echter niet dat er niet geleend moet worden, maar dat er een goed beleid moet worden gevoerd en dat de treasuryfunctie op orde moet zijn. Gedeputeerde Kocken geeft aan dat hier al aan gewerkt wordt en dat de Statenleden hierover geïnformeerd zullen worden. Zij erkent ook het belang van het naleven van een voorbeeldrol en het op orde hebben van de eigen zaken, aangezien zij ook toezicht moeten houden.

De motie die 50PLUS heeft aangekondigd, is op zich prima. De gedeputeerde begrijpt dat het voor sommige mensen de eerste keer is dat ze naar deze stukken kijken en dat er dan veel vragen kunnen zijn, waarvan op sommige vragen ergens anders het antwoord te vinden is of die mogelijk niet strikt relevant voor de jaarstukken zijn. De gedeputeerde vindt het belangrijk om te zoeken naar manieren om iedereen snel op dezelfde pagina te krijgen als er breed in de Staten onduidelijkheden zijn.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) merkt op dat er veel vragen zijn gesteld en dat sommige vragen ook meerdere keren zijn gesteld. De spreker is ook voor zichzelf op zoek naar een middel wat werkt en stelt voor om een informatieve bijeenkomst te organiseren als een middel om efficiënter met de vragen om te gaan. Ze vraagt ook naar de mening van haar collega's hierover.

Gedeputeerde **Kocken** geeft aan dat ze het aan de Staten overlaat om al dan niet in discussie te gaan over het voorstel van mevrouw Van der Helm. Ze geeft aan dat verbeteringen op dit gebied altijd wenselijk zijn en dat als er ideeën zijn om de commissie of de Staten beter voor te bereiden op de financiële stukken, dit altijd een positieve ontwikkeling zou zijn.

Gedeputeerde Kocken reageert op de vraag van GroenLinks over inkoop en aanbesteding. Ze benadrukt dat het probleem niet alleen bij hen speelt, maar ook bij andere overheden. Om hier meer grip op te krijgen, zal de provincie gedurende het jaar meer spendanalyses uitvoeren. Vervolgens bespreekt gedeputeerde Kocken de vraag over de grondwaterheffing en stelt dat het antwoord te vinden is in de technische vragen. Als het antwoord niet voldoende bevredigend is, suggereert ze dat dit meer een discussie is die binnen de Staten of de commissie gevoerd moet worden.

Commissielid **Korzelius** (GL) geeft aan dat het antwoord was dat de perceptiekosten om de grens te verlagen nogal hoog zijn. Hij suggereert echter dat als de grondslag voor de grondwaterheffing wordt verhoogd, het probleem veel minder zou zijn.

Gedeputeerde **Kocken** had de vraag niet op deze manier opgevat en zal kijken of zij hier in tweede termijn meer over kan zeggen.

Gedeputeerde Kocken reageert tot slot op de vragen van de Partij van de Arbeid over onvervulde vacatures. Ze geeft aan dat dit probleem niet alleen speelt bij de provincie, maar op dit moment ook bij veel andere werkgevers. Ze verzoekt de PvdA om de vragen per e-mail aan haar door te sturen, zodat ze schriftelijk gedetailleerd antwoord kan geven. Ze benadrukt dat de provincie veel inzet toont om de vacatures in te vullen, omdat alle taken moeten worden uitgevoerd en er geen ruimte is om zaken te laten liggen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) heeft nog enkele openstaande vragen, maar stelt deze bij voorkeur niet nogmaals, omdat dit van de spreektijd af gaat.

Gedeputeerde **Kocken** heeft de perceptie dat zij de vragen heeft beantwoord. De gedeputeerde legt uit dat de trendmonitor niet bedoeld is als een meting om te zien of de doelen bereikt zijn, en dat het invoeren van indicatoren niet met dat doel is gebeurd. Ze merkt op dat de provincie voor het verkrijgen van specifieke getallen en gegevens afhankelijk is van andere instanties en dat deze niet altijd up-to-date zijn op het moment dat erom gevraagd wordt. Ze adviseert het commissielid om voor informatie over natuur te kijken naar de portefeuille Natuur en voor de financiële afwikkeling naar de jaarstukken.

Statenlid **Kostić** (PvdD) heeft onbeantwoorde vragen over de klimaatbegroting. Zij benadrukt dat, hoewel de brede basismonitor geen sturingselement is, het wel een trend aangeeft. Het college heeft aangegeven dit mee te nemen in het beleid. Statenlid Kostić vraagt of er een manier is voor de Staten om te controleren hoever de provincie is gevorderd met de ambitieuze doelen op het gebied van klimaat en biodiversiteit. Zij heeft meerdere vragen gesteld, maar heeft nog geen idee hoe zij hierop kan controleren en vraagt om verduidelijking.

Gedeputeerde **Kocken** geeft aan dat de jaarstukken niet de juiste plek zijn om de voortgang van doelen op het gebied van klimaat en biodiversiteit in te noemen. Ze begrijpt dat het teleurstellend kan zijn. De gedeputeerde benadrukt dat sommige doelen en metingen niet altijd gelijktijdig worden uitgevoerd. Ze geeft aan dat er onderzoek en tijd nodig is voor bepaalde onderwerpen, wat niet parallel loopt aan de uitvoering. De gedeputeerde wijst op het uitgevoerde CO_2-onderzoek als voorbeeld van dergelijke complexe metingen. Ze stelt dat het incorporeren van dergelijke niet-financiële informatie in alle beleidsterreinen in de jaarstukken moeilijk is en dat er grenzen zijn aan wat er in de jaarstukken wordt opgenomen. Ze gelooft dat er nu een evenwicht is gevonden in de hoeveelheid niet-financiële informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) benadrukt dat jaarstukken bedoeld zijn als een terugblik om het ingevoerde beleid te evalueren en te kijken welke veranderingen er nodig zijn richting de kaderbrief. Ze begrijpt dat niet alles direct inzichtelijk kan worden gemaakt. Ze is blij met de CO_2-analyse, maar vraagt zich af of het mogelijk is om ook naar andere ambities op het gebied van klimaat te kijken en dit geleidelijk aan steeds beter op te nemen in de jaarstukken. Als volksvertegenwoordiger mist ze de informatie om de gedeputeerde bij te kunnen sturen.

Gedeputeerde **Kocken** geeft aan dat het lastig is om vooruit te lopen op de vraag of de CO_2-impactanalyse herhaald zal worden, aangezien dit nog afhangt van onderhandelingen voor de nieuwe coalitie. Er worden nieuwe kaders opgesteld en de gedeputeerde kan daar op dit moment niet op vooruitlopen. Ze benadrukt dat ze momenteel niet meer kan doen dan aangeven dat dit de huidige stand van zaken is. Ze kan geen grote aanvullingen geven als ze niet kan inschatten of het nieuwe college dezelfde richting op gaat.

Gedeputeerde Kocken reageert vervolgens op de vragen van de VVD over de beleidskeuzes die in de afgelopen vijftien jaar zijn en hoe de provincie in de huidige situatie terecht is gekomen. De

gedeputeerde noemt dat er gedurende lange tijd is gekozen om verschillende bestuursambities uit reserves te financieren en dus de lasten voor de burgers niet te verzwaren. Ze geeft aan dat het inderdaad een juiste constatering is van JA21 dat reserves op een gegeven moment opraken als ze niet worden aangevuld. Ze benadrukt dat het belangrijk is om naar het geheel te kijken en wijst op de verantwoordelijkheid van het hele bestuur, inclusief de Statenleden die gedurende die periode mede de keuzes hebben bepaald. Er zijn bijvoorbeeld infrastructuurprojecten en investeringen in Pallas geweest die aanzienlijke bedragen hebben gekost.

Mevrouw **Poot** (VVD) heeft niet gezegd dat de lasten voor de burgers verhoogd hadden moeten worden.

Gedeputeerde **Kocken** merkt op dat de consequentie van het hebben van ambities, die geld kosten, betekent dat er ergens geld vandaan moet komen. Ze legt uit dat er twee opties zijn: ofwel het verkrijgen van extra financiering om aan de ambities te voldoen, ofwel het verlagen van de ambities zodat er geen extra geld nodig is.

Mevrouw **Poot** (VVD) merkt op dat ze het in ieder geval weer met elkaar eens zijn op dat gebied.

De overige onbeantwoorde vragen gingen over het advies van de accountant met betrekking tot rapportages over de liquiditeitsprognose en liquiditeitspositie. Specifiek wilden ze weten wanneer ze deze informatie kunnen ontvangen. Daarnaast werd er gevraagd naar de reden voor het planningsoptimisme in de schuldquote in 2022 en welke maatregelen er worden genomen om dit planningsoptimisme te verminderen.

Gedeputeerde **Kocken** geeft ten aanzien van de aanpak van planningsoptimisme aan dat er voortdurend lessen worden getrokken uit eerdere ervaringen. Ambtenaren op financiën evalueren en optimaliseren processen, waaronder het bijstellen van planningsoptimisme. Dit geldt ook voor de schuldquote, waarbij geleerd wordt van eerdere situaties om toekomstige verrassingen te voorkomen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) haakt aan op de discussie tussen Statenlid Kostić en gedeputeerde Kocken. De heer Klein begrijpt dat er een balans moet worden gevonden tussen het opnemen van details in de jaarstukken en de moeite die het kost om deze gegevens te verkrijgen. Hij merkt op dat de cijfers momenteel tot 2018 lopen en dat het wenselijk is om een verbeterslag te maken zonder dat er een eigen CBS wordt opgericht. Hij benadrukt dat er al veel middelen beschikbaar zijn, zoals ambtenaren en computersystemen, om de financiële uitgaven nauwkeurig te registreren. Daarom is het volgens hem niet vreemd dat er ook wordt gestreefd naar nauwkeurige gegevens op andere gebieden, als deze beschikbaar zijn.

Gedeputeerde **Kocken** geeft aan dat ze het niet vreemd vindt dat er behoefte is aan nauwkeurige en up-to-date gegevens. Ze probeert echter wel de verwachtingen te temperen en wijst erop dat de brede basismonitor jaarlijks wordt bijgewerkt, maar niet alle indicatoren hebben een jaarlijkse update. In gevallen waar er geen recente gegevens beschikbaar zijn, is de keuze om de indicator op te nemen of te verwijderen. Ze benadrukt dat het opnemen van indicatoren, zelfs als de gegevens iets achterlopen, nog steeds een beter beeld geeft – er is dan een trend zichtbaar – dan helemaal geen informatie.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) uit haar verwarring over de ogenschijnlijk tegenstrijdige opmerkingen van gedeputeerde Kocken over nieuwe indicatoren. Aan het begin hoorde ze de gedeputeerde zeggen dat nieuwe indicatoren mogelijk zouden moeten zijn, maar later hoorde ze dat het toch niet mogelijk is. Dit zorgt voor verwarring, vooral omdat de gedeputeerde aan het einde betoogt dat de ambtenaren hun best doen om zaken duidelijk te maken voor de Statenleden. Mevrouw Van der Helm verwacht dan ook meer inspanning van de gedeputeerde als het gaat om nieuwe indicatoren, zelfs als het lastig is en meer tijd kost.

Gedeputeerde **Kocken** verduidelijkt dat ze openstaat voor nieuwe indicatoren, maar benadrukt dat deze indicatoren wel beschikbaar moeten zijn. Als er een specifieke indicator ontbreekt en deze informatie gemakkelijk verkrijgbaar is, kan deze worden opgenomen. Echter, als er gevraagd wordt naar informatie die niet regelmatig wordt bijgehouden of waar geen indicator voor is, wordt het moeilijker om deze in de financiële stukken op te nemen. Dit was het kernpunt van de discussie tussen Statenlid Kostić en de gedeputeerde, waarbij het ging om informatie die niet altijd up-to-date is en daarom niet direct gekoppeld kan worden aan de financiële stukken.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) vraagt of het mogelijk is om de benodigde informatie te verkrijgen en nieuwe indicatoren te ontwikkelen, zelfs als dit enige tijd in beslag neemt. Ze merkt op dat ze geen antwoord heeft gekregen op dit specifieke aspect van haar vraag en dat dit eigenlijk haar hoofddoel was.

Gedeputeerde **Kocken** legt uit dat het afhangt van de specifieke situatie. Ze benadrukt dat het laten uitvoeren van de CO_2-impactanalyse door een extern bureau al aanzienlijk veel werk was. Het toevoegen van nieuwe indicatoren vereist zorgvuldige afweging en besluitvorming. Op dit moment heeft het ambtenarenapparaat de informatie niet direct beschikbaar en kan het niet zomaar worden gedeeld. Als de Staten het besluit nemen om nieuwe indicatoren toe te voegen, zal de gedeputeerde deze opdracht uitvoeren.

Gedeputeerde **Zaal** beantwoordt de vragen over het programma "De kop werkt!". Ze legt uit dat de website niet meer beschikbaar is, omdat het programma op 1 januari 2021 is beëindigd en per 1 januari 2022 niet meer bestaat. Een groot deel van de middelen, 12 miljoen, bleek nog niet te zijn uitgegeven. Een deel daarvan is gereserveerd voor projecten op het gebied van havens en mobiliteit, die een langere looptijd hebben en nu worden gefinancierd vanuit de reserves voor havens en mobiliteit. Een kleiner deel, ongeveer 1 à 1,5 miljoen, is teruggekomen bij de algemene middelen, omdat er geen geschikte projecten werden gevonden voor De Kop. Ze verwijst naar een eerder gestuurde brief met meer gedetailleerde informatie over de onderbesteding. Hoewel het programma is beëindigd, worden sommige projecten nog steeds uitgevoerd vanuit de portefeuilles havens en mobiliteit.

Gedeputeerde **Loggen** krijgt de gelegenheid tot een reactie op de commissie in eerste termijn.

Gedeputeerde Loggen begint met het bespreken van de deelnemingen, met name Zeestad. Gedeputeerde Loggen vertegenwoordigt de provincie in deze. Op verzoek van de gemeente Den Helder heeft de provincie een verlenging tot tot 2024 afgesproken. Daarmee zou deze deelneming in principe aflopen, tenzij er een nieuwe hulpvraag komt. Er zal dan opnieuw inhoudelijk worden bekeken of en hoe de provincie zal deelnemen.

De vragen over het niet opnemen van bepaalde zaken in de jaarrekening zijn al beantwoord door gedeputeerde Kocken, waarbij de gedeputeerde ook benadrukt dat niet alles wat niet direct een financiële vertaling heeft, wordt opgenomen en dat er andere programma's en documenten zijn waarin dit wordt weergegeven.

De voortgang en plancapaciteit van woningbouw zijn te vinden in de jaarlijks uitgebrachte monitor plancapaciteit, die apart wordt besproken in de commissie. Gedeputeerde Loggen wijst erop dat de hoogste productie ooit op het gebied van woningbouw juist in de periode na corona heeft plaatsgevonden. Vervolgens legt gedeputeerde Loggen uit dat de gemeenten de primaire verantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering- hoe en wanneer er wordt gebouwd - en de provincie bepaalt waar er wordt gebouwd.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) vult aan dat zij op een vriendelijke manier duidelijk heeft proberen te maken dat er na twee jaar van corona meer ambitie had kunnen zijn in het betreffende dossier, waar de urgentie hoog is. Ze benadrukt dat ze niet heeft gezegd dat er helemaal geen actie is ondernomen, maar dat de ambitie in haar ogen onvoldoende is.

Gedeputeerde **Loggen** merkt op dat hij het niet eens is met de constatering dat er niet genoeg ambitie zou zijn in het woningbouwdossier. Hij wijst erop dat er juist de hoogste realisatie in jaren is behaald, dankzij de samenwerking met alle gemeenten in Noord-Holland. Daarnaast verwijst hij naar het Masterplan Wonen, dat een breder instrumentarium biedt om verder te gaan dan de huidige rol van de provincie. Hij laat weten dat het aan de nieuwe Staten is om hierover te discussiëren. De gedeputeerde deelt niet de mening dat er een gebrek aan ambitie is, ook al wordt dit vriendelijk gesteld.

Gedeputeerde Loggen geeft vervolgens aan dat de presentatie van de onderbesteding en prestaties plaatsvindt in de monitor plancapaciteit, omdat dit de relevante plek is en niet in de jaarrekening. Hij legt uit dat de jaarrekening vroeger zeer uitgebreid was en veel tijd in beslag nam voor bespreking, maar dat er nu gekozen is voor een andere aanpak.

De 2,5 miljoen onderbesteding in Amsterdam wordt verklaard door factoren zoals stikstof en andere belemmeringen die het tempo van de projecten hebben vertraagd. Er wordt verwacht dat er in de komende jaren een inhaalslag zal plaatsvinden en dat het geld alsnog uitgekeerd moet worden.

Ten slotte merkt Gedeputeerde Loggen op dat er een terugkerende discussie is tussen de GroenLinks-fractie en de portefeuillehouder Water over de grondwaterheffing. Hij benadrukt dat deze heffing niet ongelimiteerd bestemd kan worden voor andere doeleinden vanwege de rechtmatigheid ervan. Hij verwacht dat er in het nieuwe coalitieakkoord een paragraaf zal worden gewijd aan dit onderwerp, waarbij de input van GroenLinks belangrijk zal zijn. Als dit niet het geval is, verwacht hij dat de nieuwe portefeuillehouder Water opnieuw de discussie daarover zal aangaan.

Tweede termijn commissie

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) benoemt in de tweede termijn de volgende punten:

- Mevrouw Uiterwijk geeft aan dat de indicatoren voornamelijk een trendbeeld geven en dat er meer informatie nodig is over wat er daadwerkelijk bereikt is. Ze overwegen om hierover een motie in te dienen in de Provinciale Statenvergadering.
- Wat betreft de liquiditeitsprognose, merkt mevrouw Uiterwijk op dat de Staten hierover geïnformeerd zijn. Het ontstane tekort is minder onverwacht, maar JA21 is van mening dat de aanpassing van het treasurybeleid eerder had moeten plaatsvinden in anticipatie op het aantrekken van vreemd vermogen.
- JA21 bespreekt ook de discussie over beleid dat aanvankelijk incidenteel is, maar op den duur mogelijk structureel wordt, waardoor het niet langer uit de reserves gedekt kan worden. Ze waarschuwt ervoor dat dit boekhoudkundig niet is toegestaan en dat men moet voorkomen dat er te vaak op deze manier naar incidenteel beleid wordt gekeken.
- Tot slot verwijst mevrouw Uiterwijk naar het verzoek van 50PLUS om te reageren op hun voorgenomen motie. Ze geeft aan dat zij en haar fractie de voorkeur geven aan schriftelijke antwoorden, omdat dit hen de gelegenheid geeft om de antwoorden rustig te bestuderen en terug te lezen. Ze pleiten niet voor een fysieke sessie waar mondeling vragen kunnen worden gesteld, omdat het moeilijker is om de antwoorden te verwerken en mee te nemen.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) bedankt de gedeputeerden voor hun uitgebreide antwoorden. Ze geeft aan dat ze een vraag aan haar collega's heeft voorgelegd en het leuk zou vinden als zij daar ook hun mening over geven. Ze betreurt de reactie van de collega van JA21. Mevrouw Van der Helm benadrukt dat ze alle gestelde vragen zorgvuldig heeft doorgenomen en veel dubbele vragen heeft opgemerkt. Ze vindt het belangrijk dat de tijd efficiënt wordt besteed. Mevrouw Van der Helm wil graag horen hoe de andere collega's hierover denken.

De **voorzitter** stelt vast dat er vanuit de commissie geen behoefte is hierop te reageren.

De voorzitter stelt vast dat het agendapunt voldoende is besproken. De Jaarstukken 2022 zullen als bespreekstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 10 juli 2023.

Schorsing 15.34 tot 15.38 uur.

3.b.1 A-agenda Financiën: Kaderbrief 2024

en

3.b.2 Kaderbrief 2024 - aanvullende informatie (uit GS 13 juni jl.)

De kaderbrief vormt het startpunt van de jaarlijkse begrotingscyclus. In deze brief schetst het college de relevante maatschappelijke, economische en financiële ontwikkelingen. Provinciale Staten geven via de kaderbrief de uitgangspunten mee aan het college waarbinnen de Begroting 2024 zal worden opgesteld. Donderdag 13 juni is ook een brief met aanvullende informatie bij de agenda gepubliceerd. Het voorstel van behandeling is om 3.b.1 en 3.b.2 gevoegd te behandelen. Provinciale Staten wordt gevraagd de kaderbrief en de brief met aanvullende informatie bij deze agendapunten met elkaar en met de gedeputeerde bespreken om advies uit te brengen aan PS.

Eerste termijn commissie

De heer **Valk** (BBB) geeft aan dat de Kaderbrief 2024 voorzichtig is opgesteld, omdat tijdens de coalitieonderhandelingen nog alles besproken zal worden. Hij merkt op dat er daarom niet veel aan toe te voegen is.

Statenlid **Kostić** (PvdD) benadrukt de urgentie van het aanpakken van de klimaat- en natuurcrisis, inclusief het welzijn van niet-menselijke dieren. Partij voor de Dieren heeft vier punten voor in verband met de Kaderbrief:

1. Partij voor de Dieren uit hun zorgen over het gebrek aan structurele financiële dekking voor de aanpak van de klimaatcrisis en vraagt of daar verandering in komt in de begroting.
2. Statenlid Kostić vindt het onverantwoord en onrealistisch om de opcenten niet te verhogen en pleit voor een verhoging naar minstens het landelijk gemiddelde, waarbij de extra kosten voor burgers beperkt blijven. Wanneer deze opbrengsten gebruikt zouden worden voor het oplossen van de verschillende uitdagingen, kunnen er meer maatschappelijke baten worden behaald.
3. Statenlid Kostić benadrukt het belang van dierenwelzijn en vraagt om meer investeringen, transparantie en concretere doelstellingen, met name op het gebied van niet-dodelijke middelen bij schade en de financiering van wildopvangcentra. Statenlid Kostić vraagt de gedeputeerde toe te zeggen de mogelijkheid van structurele financiering van wildopvangcentra mee te nemen in de begroting.
4. Statenlid Kostić vraagt om meer aandacht in de kaderbrief voor de brede basismonitor, zodat expliciet zichtbaar wordt hoe de trends en ontwikkelingen uit de monitor zijn meegenomen in de keuzes die zijn gemaakt.

Mevrouw **Poot** (VVD) benadrukt dat de kaderbrief dit keer bijzonder is, vanwege de lopende formatieonderhandelingen en er nog geen nieuw coalitieakkoord is. De verwachting is dat de onderhandelaars deze kaderbrief meenemen in hun besprekingen. Ze merkt op dat er eerder een brief is gekomen waarin een fout is gecorrigeerd en waarin is aangegeven dat de meicirculaire is verwerkt in het langetermijnperspectief. Dat maakt het aan de ene kant wat gunstiger, maar het blijft noodzakelijk om verschillende maatregelen te nemen.

Haar eerste vraag is of deze nieuwe raming invloed heeft op de scenario's voor een sluitende begroting van Gedeputeerde Staten. De VVD-fractie hecht belang aan een sluitende begroting, wat voor de VVD een prudent en realistisch financieel beleid betekent. Ze steunen de maatregel van Gedeputeerde Staten om het aantal geregistreerde auto's en daarmee de opcenten realistisch in te schatten. Mevrouw Poot benadrukt echter dat op de lange termijn bezuinigingen noodzakelijk zullen zijn vanwege dreigende tekorten. Ze benadrukt dat de VVD-fractie vindt dat de eigen organisatie eerst kritisch bekeken moet worden op mogelijke bezuinigingen voordat er over lastenverhoging wordt gesproken.

De heer **Kanik** (D66) vraagt mevrouw Poot hoe realistisch het is dat het wagenpark zal stijgen, terwijl er de afgelopen jaren juist is ingezet op het stimuleren van duurzame vervoersoplossingen. Hij twijfelt aan de haalbaarheid van het sturen op groei van het wagenpark in deze context.

Mevrouw **Poot** (VVD) geeft aan dat het niet verstandig is om actief te sturen op een toename of afname van het wagenpark. Ze benadrukt dat de keuzes die mensen maken leiden tot meer

geregistreerde auto's in Noord-Holland, en het is daarom raadzaam om deze ontwikkeling realistisch mee te nemen in de begroting.

De heer **Kanik** (D66) benadrukt dat een kadernota gericht is op de toekomst, en tot nu toe is het beleid gericht op een afname van autogebruik. Hij stelt dat als men een realistisch beeld wil hebben, de optie van een toename van het wagenpark niet zou moeten worden overwogen voor een sluitende begroting. De heer Kanik vraagt of de VVD het hiermee eens is.

Mevrouw **Poot** (VVD), zoekend naar een gemeenschappelijk standpunt, constateert dat voor beide fracties een realistische inschatting belangrijk is. Mevrouw Poot merkt echter op dat de verwachting dat het autopark zal afnemen volgens haar niet realistisch is, gebaseerd op de toename van het autopark in de afgelopen jaren.

Commissielid **Korzelius** (GL) wijst op de sombere boodschap in de kaderbrief, waarin wordt vermeld dat de tekorten scherper zullen stijgen vanaf 2027. Hij merkt op dat in de meicirculaire het oorspronkelijke tekort van 52,7 miljoen in 2027 wordt verlaagd naar 29,4 miljoen, waarbij nog geen rekening is gehouden met ambitieuze nieuwe beleidsvoornemens. commissielid Korzelius vraagt zich af of er nog steeds sprake is van een ‘ravijnjaar’ gezien de systematiek in de opeenvolgende circulaires, zoals ook te zien is in de ontwikkeling van het Gemeentefonds. Hij wijst ook op de onbenutte belastingcapaciteit van 194.000 miljoen euro in 2024. De politieke keuze is dan of er een gedegen en verantwoord financieel beleid moet worden gevoerd in combinatie met nieuwe ambities en gebruikmaking van de onbenutte belastingcapaciteit, of dat er bezuinigd moet worden. Hij benadrukt dat de uitspraak hierover in handen ligt van de coalitiepartners die momenteel de coalitiebesprekingen voeren. Het mag duidelijk zijn, zo stelt commissielid Korzelius, waar de voorkeur van GroenLinks naar uitgaat.

De heer **Kanik** (D66) vraagt naar de voorkeur van GroenLinks in deze kwestie.

Commissielid **Korzelius** (GL) verwijst naar het verkiezingsprogramma van GroenLinks waarin duidelijk staat vermeld dat zij de verhoging van de opcenten zeker niet uitsluiten als een effectieve maatregel, vooral gezien de onbenutte belastingcapaciteit en het feit dat ze momenteel de laagste zijn wat betreft opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Echter, uiteindelijk is de beslissing afhankelijk van de lopende coalitiebesprekingen.

De heer **Deen** (PVV) vraagt of GroenLinks bereid is om de invoering van opcenten voor elektrische auto's eerder dan pas na 2024 te overwegen.

Commissielid **Korzelius** (GL) antwoordt dat deze beslissing bij het Rijk ligt. Voor zover hem bekend, zal de wegenbelasting op elektrische voertuigen pas in 2025 plaatsvinden.

De heer **Deen** (PVV) is dit ook bekend. Dan blijft de vraag staan of GroenLinks voorstander is van het eerder invoeren van opcenten voor elektrische voertuigen.

Commissielid **Korzelius** (GL) benadrukt dat de provincie niet bevoegd is om beslissingen te nemen over het invoeren van opcenten voor elektrische auto's. Deze kwestie valt onder de verantwoordelijkheid van het Rijk. Bovendien merkt commissielid Korzelius op dat er momenteel

discussies gaande zijn over het implementeren van een ander belastingregime voor provincies in de komende jaren. Persoonlijk is commissielid Korzelius van mening dat opcenten op de motorrijtuigenbelasting geen geschikt middel zijn voor provinciale belastingheffing.

GroenLinks stemt in met het voorstel van GS om op korte termijn de begroting sluitend te maken door gebruik te maken van de stelpost macro-economische tegenvallers. Echter, het inboeken van de autonome groei van het wagenpark roept volgens Korzelius ethische vraagstukken op. Korzelius benadrukt dat GroenLinks streeft naar een afname van het autogebruik. Daarom is het noodzakelijk om verder met elkaar te discussiëren over hoe hiermee om te gaan.

Het is de heer **Dessing** (FvD) opgevallen dat GroenLinks spreekt van een gewetensvraag. Hij vraagt de afgevaardigde van GroenLinks om meer inzicht te geven in zijn eigen standpunt en geweten met betrekking tot dit onderwerp.

Commissielid **Korzelius** (GL) geeft aan dat er binnen de fractie verder over gediscussieerd zal worden om tot een standpunt te komen.

De heer **Deen** (PVV) uit zijn tevredenheid over het feit dat de VVD hoopt dat de kaderbrief tijdens de onderhandelingen wordt meegenomen. Hij suggereert dat de VVD mogelijk invloed kan uitoefenen in dit proces. Hij merkt ook op dat de kaderbrief beleidsarm is zonder nieuwe voorstellen. De PVV bedankt gedeputeerde mevrouw Kocken voor het beantwoorden van hun technische vraag. Gezien het sterk oplopende tekort vanaf 2026, geeft de PVV de onderhandelende partijen het advies om de juiste prioriteiten te stellen en zich te concentreren op de kerntaken van de provincie, waaronder het onderhoud van de infrastructuur dat onder druk staat.

Mevrouw **Buit** (CU) bedankt voor de kaderbrief en uit haar zorg over de financiële ontwikkeling van de provincie, met name voor de toekomst. Het is de taak van de provincie om nieuw en ambitieus beleid uit te voeren en stelt voor om de inkomsten te verhogen door het verhogen van de opcenten. Het is goed om kritisch te zijn op waar het geld aan wordt besteed, maar de ChristenUnie is mening dat extra bezuinigingen niet wenselijk zijn. Mevrouw Buit vraagt of GS het eens is dat dit de meest succesvolle optie is om de opcenten met maximaal 11,4% te verhogen, waarmee de provincie Noord-Holland nog steeds de provincie is met de laagste opcenten.

Mevrouw Buit reageert ook op de opties geformuleerd in de kaderbrief. De stelpost in optie A is volgens de ChristenUnie onverantwoord om meerdere jaren in te zetten en stelt voor deze alleen voor 2024 als noodoptie te gebruiken. Ze vraagt GS om dit aan te passen in de kaderbrief.

Wat betreft optie B, is ze van mening dat het sturen op andere vormen van mobiliteit en tegelijkertijd vertrouwen op de groei van het wagenpark zeer onrealistisch is.

De heer **Dessing** (FvD) merkt op dat de ChristenUnie aan de ene kant bereid is om de opcenten met 11,4% te verhogen, maar tegelijkertijd sceptisch is over de groei van het wagenpark. Hij wijst erop dat een dergelijke verhoging van de opcenten automatisch zal leiden tot een afname van het aantal auto's in de provincie, omdat leasebedrijven dan snel zullen vertrekken. Hij vraagt zich af of het voorstel om op die manier beleidsmatig nieuwe inkomsten te genereren wel de juiste weg is en wijst op het risico van kortetermijndenken.

Mevrouw **Buit** (CU) reageert dat zij specifiek de verhoging van de opcenten met 11,4% als maximum heeft genoemd, omdat dit er nog steeds in zou resulteren dat de provincie Noord-Holland de laagste opcenten van alle provincies zou hebben. Ze geeft aan niet te weten waar de leasebedrijven dan naartoe zouden gaan, maar benadrukt dat ze nog steeds duurder zouden uitkomen in een andere provincie.

De heer **Dessing** (FvD) geeft aan dat het belangrijk is om te kijken naar de inkomsten die al worden gegenereerd door de opcenten, gezien het grote aantal geregistreerde auto's in Noord-Holland. Hij uit zijn zorg over het verhogen van de opcenten tijdens deze financieel-economisch moeilijke tijd voor iedereen, ook voor bijvoorbeeld de stukadoor die het al moeilijk heeft om rond te komen. Hij vraagt of de ChristenUnie hier ook op doelt met het verhogen van de opcenten met 11%.

Mevrouw **Buit** (CU) benadrukt dat de voorgestelde verhoging van 11,4% slechts een maximum is en niet per se door de onderhandelende partijen overgenomen hoeft te worden. Ze benadrukt dat het laat zien dat er ruimte is om extra inkomsten te genereren en dat dit een mogelijkheid is om daar gebruik van te maken.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) benadrukt dat de financiële situatie van de provincie zorgwekkend is en dat er keuzes gemaakt moeten worden door de nieuwe coalitie. Ze wijst op het tekort in de kaderbrief en de bedragen die gemoeid zijn met klimaat, duurzaamheid en vitaal landelijk gebied. JA21 wil zich richten op kerntaken, zoals het wegenonderhoud, die onder druk komen te staan. Ze pleit voor een herziening van oud beleid en vraagt om inzicht in welk beleid wettelijk gezien moet worden uitgevoerd en welk beleid daarbovenop nog mogelijk is, zodat PS de goede keuzes kunnen maken voor een financieel gezonde provincie.

Mevrouw Uiterwijk stelt verduidelijkende vragen over de kaderbrief. De eerste vraag betreft de gevolgen van het aflopen van het gascontract per 1 januari 2024. Is dit opgenomen in de algehele inflatie of is deze kostenstijging nog niet meegenomen? De tweede vraag gaat over de oplopende kosten voor de VTH-taken rond Tata Steel en specifiek de handhaving van de huidige bedrijfsvoering, maar ook de oplopende kosten voor de Groen Staalroute en de bijbehorende vergunningen. Graag ontvangt JA21 een overzicht van de totale kosten, de kosten die door het Rijk worden vergoed en de kosten die Tata Steel aan de provincie terugbetaald.

Mevrouw Uiterwijk noemt vervolgens de verslechterde liquiditeitspositie en het mogelijk aantrekken van vreemd vermogen, wat betekent dat er rente betaald moet worden. JA21 overweegt een motie om inzicht te krijgen in de mogelijkheden en noodzakelijkheid van interne rekenrente.

Tot slot bespreekt mevrouw Uiterwijk de voorgestelde mogelijkheden om tot een sluitende begroting te komen. Ze noemt de eerste twee opties, de inzet van de stelpost macro-economische tegenvallers en het inboeken van een verwachte autonome groei van het wagenpark, als boekhoudkundige trucjes zonder werkelijke opbrengsten, terwijl de andere twee opties echte acties zijn: het verhogen van de opcenten of structurele bezuinigingen. JA21 kiest voor het laag houden van de opcenten en het snijden in de huidige begroting. Aanvullend geeft zij aan dat het opvallend is dat uit data blijkt dat er meer auto’s komen, terwijl er tegelijkertijd

maatregelen worden genomen om mensen uit de auto te krijgen. Ze benadrukt dat dit beleid niet effectief lijkt te zijn, ondanks de hoge investeringen.

De heer **Dessing** (FvD) uit zijn zorg over de financiële uitdagingen die in de kaderbrief worden geschetst. Hij is echter tevreden over de helderheid die het provinciebestuur heeft geboden, met name wat betreft de gevolgen van een uitgeklede begroting en de oplopende kosten van duurzaamheidsambities. Hij wijst erop dat deze kosten, die volgens de kaderbrief kunnen oplopen tot 54 miljoen euro in de komende jaren, een zorgwekkend beeld geven.

Opvallend zijn de prijsstijgingen die met name betrekking hebben op de kerntaken van de provincie, zoals onderhoud van wegen, bruggen en viaducten. Hij uit bezorgdheid over de mogelijke onzekerheden en tegenvallers die zich kunnen voordoen bij lopende en toekomstige onderhoudsprojecten. De heer Dessing waarschuwt dat de kaderbrief mogelijk nog somberder kan uitpakken wanneer er rekening wordt gehouden met onverwachte onderhoudsbehoeften die nog niet waren ingeschat.

De heer Dessing benadrukt dat Forum voor Democratie geen voorstander is van het verhogen van de opcenten, gezien de inflatie en de al toegenomen kosten voor ondernemers en burgers.

Forum voor Democratie ondersteunt de opvatting van JA21 dat de voorgestelde boekhoudkundige correcties (opties A en B) slechts cosmetische oplossingen zijn die het onderliggende structurele probleem niet oplossen. De heer Dessing wijst erop dat de provincie financieel voorzichtig moet zijn, aangezien de bodem van de schatkist in zicht is. Hij pleit voor een grondige evaluatie van de basisuitgaven en het verminderen van overbodige uitgaven, waarbij bezuinigingen gericht en met zorg worden toegepast. Hij benadrukt dat niet alle ambities uit het boodschappenlijstje gerealiseerd kunnen worden en pleit voor een terugkeer naar de kerntaken van de provincie en een prudent financieel beleid.

De heer **Kanik** (D66) dankt als eerste de ambtenaren en Gedeputeerde Staten voor de kadernota, waarin vier scenario's zijn geschetst. Hij erkent dat het geen makkelijke opgave is om iets bruikbaars te presenteren gezien de huidige situatie. Echter, hij uit zijn teleurstelling dat de keuzes niet bij Provinciale Staten worden gelegd, maar door GS of de onderhandelende partijen worden gemaakt. Zijn fractie is het niet eens met enkele keuzes, zoals de structurele bezuinigingen en het inboeken van de verwachte autonome groei van het wagenpark. Hij benadrukt dat deze keuzes het eerder vastgestelde beleid ondermijnen en dat D66 meer inspraak wil hebben bij het bepalen waarop bezuinigd wordt. De heer Kanik geeft aan grote moeite te hebben met het inboeken van de verwachte autonome groei van het wagenpark, omdat dit indruist tegen de duurzame vervoersoplossingen en ambitie om CO_2-uitstoot te verminderen. Hij pleit juist voor een vermindering van autogebruik door de opcenten te verhogen en te investeren in alternatieve, duurzame vormen van vervoer. Hij vraagt zich af hoe GS en andere partijen hiertegen aankijken. D66 overweegt een amendement in te dienen om de scenario's aan te passen.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) waardeert het document als een doorkijk, maar vindt het geschikter om dieper op de inhoud in te gaan bij de begroting die op 1 september 2023 wordt gepresenteerd. Dan is er hopelijk ook meer duidelijkheid over een coalitieakkoord en een nieuw college.

Aanhakend op de discussie over de opcenten, benadrukt mevrouw Van der Helm dat 50PLUS geen voorstander is van een vertrouwen op de autonome groei van het wagenpark, omdat er in de afgelopen tijd juist meer is ingezet op openbaar vervoer en duurzame mogelijkheden. Ze is voorstander van openbaar vervoer, maar niet van het verhogen van de opcenten, vooral niet de 11,4% die door de ChristenUnie is genoemd. Daarnaast is 50PLUS benieuwd of het mogelijk is de belasting op elektrische auto's naar voren te halen en niet pas na 2024 in te voeren. 50PLUS is benieuwd naar de mening van de collega-Statenleden over dit onderwerp.

De heer **Dessing** (FvD) merkt op dat 50PLUS suggereerde om te wachten tot september, omdat er dan een beter beeld is. Zijn vraag is of 50PLUS het ermee eens is dat de kaderbrief juist de mogelijkheid biedt om richting te geven aan het college. Hij hoort 50PLUS enkele detailpunten noemen, zoals de opcenten, maar wil weten of zij kiezen voor uitgaven of prudent financieel beleid.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) geeft aan voorstander te zijn van prudent financieel beleid. Ze brengt echter naar voren dat het niet prudent lijkt dat er nog een coalitieakkoord moet komen en dat dit nog geïntegreerd moet worden in de begroting. Ze vergelijkt dit met de situatie rondom het PPLG.

De heer **Dessing** (FvD) is het hier deels mee eens, maar benadrukt dat de onderhandelingen aan de coalitietafel losstaan van de kaderbrief. Hij wijst erop dat het juist positief is dat Gedeputeerde Staten de Staten vraagt om een richting mee te geven, los van de lopende onderhandelingen. Hij stelt opnieuw de vraag aan 50PLUS wat hun antwoord is op de vraag van GS en welk advies zij aan GS willen geven binnen de gestelde scope.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) geeft aan dat ze enkele punten heeft aangestipt, waaronder haar standpunt over de opcenten. Ze benadrukt dat 50PLUS tegen het verhogen van de opcenten is en heeft de redenen daarvoor eerder al uitgelegd. Ze is bereid om haar argumenten te herhalen als dat nodig is en geeft aan dat ze ook inhoudelijk iets heeft meegegeven.

Statenlid **Kostić** (PvdD) vraagt of 50PLUS openstaat voor een verhoging als dat betekent dat de kosten voor de burger meevallen en de baten voor de burger wellicht hoger kunnen zijn.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) merkt op dat de Partij voor de Dieren bekend staat als een partij die zich inzet voor verduurzaming en dat mensen beloond zijn voor hun inspanningen op dat gebied. Ze geeft aan dat ze niet per se tegen het verhogen van de opcenten is, maar dat het percentage van 11% niet overeenkomt met de standpunten van 50PLUS. Ze wil later nog eens kijken naar een eventuele verhoging.

De heer **Heijnen** (CDA) bespreekt de vier onderdelen in de kaderbrief. Ten eerste is er aandacht voor het openbaar vervoer, waarbij het CDA instemt met de extra middelen om het aanbod op peil te houden. Hij vraagt echter naar het toekomstbeeld en de visie van de gedeputeerde op het ov en of er mogelijkheden zijn voor vraaggestuurd openbaar vervoer.

Ten tweede gaat het over het eigen risico voor faunaschade, waarbij het CDA kritisch is op het beleid van de oude coalitie en de verhoogde kosten voor boeren. De oude coalitie heeft het risico voor verhoogd van 5% naar 20% met het argument dat agrariërs dan meer zouden doen om de schade te beperken. Een van de grootste problemen volgens het CDA is echter dat de boeren niet de instrumenten kregen van de provincie om daadwerkelijk de faunaschade te beperken. Het CDA is voornemens een motie in te dienen tijdens de behandeling in PS.

Als derde punt merkt het CDA op dat er in de kaderbrief geen gereserveerde gelden zijn voor woningbouw, terwijl dit een belangrijk onderwerp is. Ze vragen waarom dit ontbreekt en of er nog een vervolg komt op het Masterplan Wonen. Het CDA uit haar zorgen dat de provincie ten tijde van een woningcrisis maar blijft studeren en overleggen en niet tot concrete stappen komt om de woningbouw aan te jagen.

Het vierde punt gaat over de optimistische stijging van de inkomsten uit de opcenten. Het CDA wijst op de veranderingen in de automarkt en de onzekerheid daaromheen. Zo zijn er steeds meer deelauto's en ook het belastingstelsel als geheel staat ter discussie. Het CDA pleit voor een voorzichtig financieel beleid en vraagt naar de aannames en het realistisch gehalte achter de voorgestelde verhoging.

Tot slot sluit het CDA zich aan bij de ChristenUnie om de stelpost voor macro-economische tegenvallers alleen voor 2024 te gebruiken en niet meerjarig. Ze benadrukken de onzekerheid op lange termijn.

Statenlid **De Weerdt** (Volt) start met te zeggen dat de coalitieonderhandelingen voor Volt geen reden zijn om op 10 juli tijdens de Provinciale Statenvergadering geen beleidsarme kaderbrief vast te stellen, aangezien de woningtekorten en de klimaatcrisis geen uitstel dulden. Hij roept alle partijen op om ideeën en moties op inhoud te beoordelen. Immers, de Staten als geheel stellen de kaders vast. Volt beoordeelt de voorliggende opties om tot een sluitende begroting te komen op onder meer de ambitieuze klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen

Volt is tegen het inzetten van een macro-economische stelpost vanwege de geopolitieke onzekerheid. Hij sluit zich aan bij het standpunt van CDA en ChristenUnie. Ook is Volt tegen het inboeken van autonome groei van het wagenpark, in lijn met GroenLinks en D66, omdat het klimaat- en duurzaamheidsbeleid juist gericht is op meer openbaar vervoer en minder autoverkeer. Statenlid de Weerdt vraagt aan Gedeputeerde Staten of ze het daarmee eens zijn. Tot slot is hij negatief tegen bezuinigingen op het ambtenarenapparaat, omdat er juist een kundig ambtenarenapparaat nodig is om de woningcrisis, stikstofcrisis en klimaatcrisis aan te pakken.

Mevrouw **Alberts** (SP) uit haar bezorgdheid over het herhalen van een situatie zoals bij de bespreking van het PPLG, waarbij onderhandelende partijen geen duidelijk standpunt innamen vanwege de lopende coalitieonderhandelingen. Mevrouw Alberts hoopt dat er open en inhoudelijk gedebatteerd wordt over de verschillende opties die voorliggen.

Daarna richt mevrouw Alberts zich op de Omgevingswet en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Ze merkt op dat uit vragen in de jaarrekening naar voren komt dat het DSO nog niet dezelfde functionaliteit heeft als het huidige Omgevingsloket Online (OLO), wat resulteert in meer

handmatige handelingen door het ambtelijk apparaat – en daarmee extra kosten – om zaken aan de juiste behandelaar toe te wijzen. Ze benadrukt dat ze hier regelmatig naar heeft gevraagd en het antwoord altijd was dat alles in orde was, maar nu blijkt dat dit niet het geval is. Ze wil graag weten wat Gedeputeerde Staten van plan zijn om dit probleem op te lossen. Bovendien vraagt ze of de provincie contact opneemt met gemeenten, aangezien ook zij met soortgelijke problemen kampen en geen risicoparagraaf in hun begrotingen hebben opgenomen. Ze pleit voor actief toezicht van de provincie op dit gebied.

GS heeft vier opties genoemd om tot een sluitende begroting te komen, mevrouw Alberts vult deze aan. De SP benadrukt het belang van investeringen in openbaar vervoer en deelvervoer. Ook vindt de SP het belangrijk het klimaatbeleid op de agenda te houden. Het daarvoor beschikbare geld loopt in 2024 af. Mevrouw Alberts verwijst naar het plan "Zon voor allen" van de SP, dat het publieke belang in de energievoorziening wil herstellen en mogelijk gefinancierd kan worden vanuit het Klimaatfonds. De SP is voorts tegen het verhogen van de opcenten, omdat dit volgens haar scheef is. Ze wijst erop dat elektrische auto's, vaak in bezit van vermogende burgers, met subsidies en vrijstellingen worden bevoordeeld, terwijl eigenaren van benzineauto's meer moeten betalen. Ze vindt dit een scheve situatie en pleit voor een rechtvaardiger benadering.

De heer **Kanik** (D66) geeft aan dat hij het betoog van mevrouw Alberts goed kon volgen en dat hij bijna dezelfde mening heeft als de SP. Hij benadrukt dat de wegenbelasting wordt bepaald op basis van het gewicht van de auto, wat betekent dat zwaardere en vaak duurdere auto's meer zullen betalen dan lichtere auto's die mogelijk dienen als tweede auto, oftewel voor mensen met beperkte financiële middelen.

Mevrouw **Alberts** (SP) merkt op dat mensen met beperkte financiële middelen over het algemeen geen geld hebben om een tweede auto te kopen. Ze betreurt het dat de heer Kanik haar redenering probeert te weerleggen door te verwijzen naar het gewicht van elektrische auto's, die op dit moment nog vrijgesteld zijn van wegenbelasting.

De heer **Kanik** (D66) verduidelijkt dat hij niet heeft gezegd dat mensen met minder geld een tweede auto hebben. Hij benadrukt dat een tweede auto vaak kleiner is. Hij stelt dat mensen met minder financiële middelen over het algemeen een kleinere en lichtere auto hebben, waardoor ze minder getroffen worden door de verhoging van de opcenten. Aan de andere kant zijn duurdere auto's over het algemeen zwaarder en zullen zij meer worden belast door de verhoging van de wegenbelasting.

Mevrouw **Alberts** (SP) uit haar bezorgdheid over de stijgende kosten voor mensen met een smalle portemonnee. Ze wijst op de toenemende prijzen in supermarkten en andere belastingen die druk leggen op huishoudens. Ze benadrukt dat het niet alleen gaat om de verhoging van opcenten voor lichtere auto's, maar ook om andere kosten zoals brandstofprijzen. Ze vindt het oneerlijk dat de lasten voornamelijk bij mensen met lagere inkomens terechtkomen en roept op tot meer begrip voor de financiële situatie van mensen in het lagere inkomenssegment.

Mevrouw **Buit** (CU) vraagt waar de SP het geld vandaan wil halen voor het ambitieuze klimaatbeleid en investeringen in het ov als de SP niet de opcenten wil verhogen.

Mevrouw **Alberts** (SP) stelt voor om het Klimaatfonds daarvoor te gebruiken in plaats van inwoners extra te belasten. Mevrouw Alberts memoreert dat er al belastinggeld van de burgers is gebruikt voor dit fonds en dat burgers dus niet dubbel belast mogen worden.

Mevrouw **Buit** (CU) vraagt of dit ook geldt voor investeringen in het ov.

Mevrouw **Alberts** (SP) pleit voor een collectieve aanpak van vervoer in plaats van individueel autovervoer. Ze benadrukt dat auto's veel ruimte innemen: vijftig mensen in een bus nemen minder ruimte in beslag dan vijftig mensen in vijftig auto's. Ze merkt ook op dat het invoeren van parkeergeld een manier kan zijn om mensen mee te laten betalen voor het gebruik van auto's.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt of het niet beter zou zijn het ambitieniveau te verlagen en daarmee de uitgaven te beperken als de keuze is de inkomsten niet te verhogen.

Mevrouw **Alberts** (SP) noemt het plan van de SP om het Klimaatfonds in te zetten als publieke investering, waardoor inwoners uiteindelijk geen kosten meer hebben voor elektriciteitsvoorzieningen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) stelt twee zaken aan de orde. De eerste vraag is of de SP is teruggekomen op het standpunt over het verhogen van de opcenten, aangezien de SP vorig jaar nog een motie mede met de Partij voor de Dieren heeft ingediend voor het verhogen van de opcenten, onder andere voor het openbaar vervoer. Daarnaast vraagt Statenlid Kostić of de SP het niet met de Partij voor de Dieren eens is dat de oplossing voor betaalbaarheid niet ligt in het laag houden van de opcenten, maar juist in het streven naar fatsoenlijke lonen.

Mevrouw **Alberts** (SP) geeft aan dat de lonen zeker omhoog moeten. Ze legt uit dat ze destijds de motie heeft gesteund, omdat deze specifiek gericht was op het openbaar busvervoer, en niet op deelvervoer.

De heer **Dessing** (FvD) heeft op zijn eerdere vraag nog geen antwoord gekregen of de SP bereid is de uitgaven te verminderen.

Mevrouw **Alberts** (SP) herhaalt haar standpunt dat het geld uit het investeringsfonds kan zorgen voor lagere kosten voor inwoners. Ze noemt dit een sympathiek idee. Ze merkt op dat het mogelijk ook voordelen kan hebben voor de provincie, omdat het plan kan bijdragen aan de verduurzaming van woningen.

Mevrouw Alberts rondt haar betoog af. Voor de interruptieronde noemde zij een aantal suggesties in aanvulling op de scenario's zoals geschetst in de kaderbrief. Mevrouw Alberts benadrukt dat ze het niet eens zou zijn met bezuinigingen op voorzieningen zoals bibliotheken die bijdragen aan de leefbaarheid in dorpen. Ze vraagt zich af of het college van Gedeputeerde Staten het met haar eens is en ook deze voorzieningen wil behouden.

De **voorzitter** constateert dat de inbreng in eerste termijn van de zijde van de commissie is afgerond en schorst de vergadering.

Schorsing 16.34 tot 16.50 uur.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **Kocken** geeft twee algemene punten aan het begin van haar beantwoording. Ten eerste merkt ze op dat niet iedereen de kaderbrief op dezelfde manier heeft geïnterpreteerd zoals bedoeld. De gegeven scenario's dienden als basis om input op te halen van Provinciale Staten. De uiteindelijke keuzes zullen gemaakt worden door het nieuwe college, maar als zij daar niet tijdig aan toekomen, zal het huidige college die keuzes moeten maken. De gedeputeerde waardeert het dat sommige leden hun standpunt hebben gegeven in dit verband.

Gedeputeerde Kocken bespreekt ten tweede de raming van de groei van het wagenpark. Ze benadrukt dat de manier waarop het college dit inschat geen invloed heeft op de realiteit. In voorgaande jaren werd er behoudender geraamd, maar in het huidige scenario is er gekozen om de begroting te baseren op de huidige trend van meer en zwaardere auto's, wat een positieve invloed heeft op de opbrengst. Dit betekent niet dat ze een andere visie hebben op het aantal auto's. Om het begrotingstekort te verminderen, is ervoor gekozen om deze cijfers aan de voorkant mee te nemen en niet pas achteraf in de resultaten te verwerken.

Mevrouw **Buit** (CU) vraagt of de gedeputeerde het ermee eens is dat ze juist proberen om de trend te beïnvloeden, en dat het daarom vreemd zou zijn om te rekenen op basis van een groei van het wagenpark.

Gedeputeerde **Kocken** reageert op de vraag en geeft aan dat het opcententarief niet primair bedoeld is om het aantal auto's te beïnvloeden. Dan zou de provincie Noord-Holland namelijk niet de goedkoopste zijn. De gedeputeerde benadrukt dat de provincie streeft naar duurzame mobiliteit en elektrificatie, maar dat de realiteit van de groeiende trend niet genegeerd kan worden. Ze gelooft niet dat het erkennen van de trend de groei verder aanwakkert.

De heer **Kanik** (D66) wijst erop dat Gedeputeerde Staten in het verleden rekening heeft gehouden met de trend, met ook jaren waarin het autobezit als gevolg van de coronacrisis was toegenomen. De vraag is nu, omdat de situatie is veranderd en gezien het provinciale beleid, of het niet ongelukkig is om te rekenen met een groeiende trend.

Gedeputeerde **Kocken** benadrukt dat de trend een feit is en dat deze niet beïnvloed wordt door optimistische of pessimistische ramingen. Ze erkent dat de trend op enig moment kan afbuigen en in plaats van groei een daling kan laten zien. Op dit moment wordt echter nog steeds een groei voorzien. Ze legt uit dat het een keuze is of men de verwachte opbrengsten van de trend alvast meeneemt in de begroting. Dit kan gedaan worden op basis van de jaarlijkse groei die men ziet. Ze merkt op dat het een kwestie is van voorzichtigheid om dit niet te doen, maar dat het ook een mogelijke oplossing is om de begroting sluitend te maken. De definitieve beslissing hierover zal later worden genomen.

Gedeputeerde Kocken vult aan dat ditzelfde principe ook geldt voor de post macro-economische tegenvallers: dit is een voorzorgsprincipe dat ruimte geeft om eventuele tegenvallers op te vangen. Ze merkt op dat de keuze om dit wel of niet te doen afhangt van de beschikbare ruimte en wanneer deze nodig is. Ze geeft aan dat er verschillende opties zijn Wanneer er bijvoorbeeld

gekozen wordt voor structurele bezuinigingen of het rigoureus verhogen van opcenten op motorrijtuigenbelasting de andere scenario's mogelijk niet nodig zijn. Of er kan gekozen worden voor een combinatie van de verschillende opties om tot een sluitend verhaal te komen. Ze benadrukt dat het nieuwe college uiteindelijk een beslissing zal nemen en dat GS het nieuwe college de ruimte willen geven om tijdens de onderhandelingen tot een akkoord te komen.

Gedeputeerde Kocken geeft aan dat de nieuwe ramingen niet vragen om andere scenario's. De gedeputeerde gelooft dat de nieuwe ramingen alleen kunnen resulteren in mogelijk minder bezuinigingen of een lagere verhoging van de opcenten. Ze stelt voor om een mix van maatregelen te overwegen in plaats van slechts één enkele optie te kiezen. Ze benadrukt dat sommige voorgestelde opties mogelijk voldoende kunnen zijn, zoals bezuinigingen en opcenten. De andere twee opties kunnen weliswaar worden overwogen, maar ze zullen op zichzelf het probleem niet volledig oplossen, zelfs niet met een iets beter perspectief sinds de meicirculaire. Gedeputeerde Kocken merkt op dat er momenteel geen plannen zijn om nieuwe opties toe te voegen, maar mocht er een andere oplossing zijn, dan staat het iedereen vrij om dat aan Gedeputeerde Staten mee te geven of in te brengen tijdens de onderhandelingen. Ze benadrukt dat het uiteindelijke besluit aan het nieuwe college wordt overgelaten, tenzij het noodzakelijk is dat het huidige college de beslissing neemt in lijn met de input van Provinciale Staten.

Vervolgens reageert gedeputeerde Kocken op de vraag of klimaat geen structurele dekking moet krijgen. Ze begrijpt de vraag en verwacht dat het antwoord komt zodra er een nieuw akkoord is.

Wat betreft de verhoging van de opcenten constateert de gedeputeerde dat er verschillende standpunten over zijn in de Staten.

Partij voor de Dieren gaf aan dat dierenwelzijn opgenomen moet worden in de kaderbrief. Gedeputeerde is een andere mening toegedaan. De gedeputeerde legt uit dat als er aanpassingen nodig zijn op het gebied van dierenwelzijn en dit invloed heeft op de begroting, dit vanzelfsprekend moet worden meegenomen, maar ze ziet geen reden om het structureel als aparte post op te nemen.

Ook gaf Partij voor de Dieren aan ontevreden te zijn dat er slechts een verwijzing wordt gemaakt naar de brede basismonitor. Gedeputeerde Kocken ziet dit juist andersom. Ze waardeert de uitgebreide informatie die de monitor biedt over trends en de stand van zaken en de conclusies die daaraan verbonden kunnen worden. Ze vindt dat een samenvatting in de kaderbrief daar geen recht doet aan zou doen. Dat is de reden om de brede basismonitor niet hierin te incorporeren. Omdat er geen specifieke, provinciale economische monitor is, en er daarom alleen naar algemene informatie verwezen kan worden, is ervoor gekozen deze informatie wel in de kaderbrief op te nemen.

Statenlid **Kostić** (PvdD) merkt op dat Gedeputeerde Staten aangeeft de brede basismonitor mee te nemen in hun afwegingen, zoals vermeld in de technische beantwoording. Ze vraagt zich af of het niet mogelijk is om dit in de toekomst duidelijker te maken door explicieter te vermelden hoe deze afwegingen zijn meegenomen in de kaderbrief.

Gedeputeerde **Kocken** is het hier niet mee eens. De gedeputeerde benadrukt dat de kaderbrief een financieel stuk is dat de kaders voor de begroting vaststelt, en dat een uitgebreide

bespiegeling van de brede basismonitor daar niet nodig is. Ze vindt de huidige verwijzing naar de monitor voldoende en stelt vast dat hierover geen consensus is met de Partij voor de Dieren.

Gedeputeerde Kocken geeft in reactie op de inbreng van JA21 aan dat de interne rekenrente nu niet wordt gehanteerd, maar dat er wel gediscussieerd kan worden over de vraag of dit wel zou moeten gebeuren. Ze stelt voor om deze discussie te voeren bij de bespreking van het financieringsstatuut, waarbij de Statenleden de mogelijkheid hebben om hierover van gedachten te wisselen en eventueel de interne rekenrente in te voeren.

Gedeputeerde Kocken reageert op de suggestie om de opcenten met 11,4% te verhogen. Ze merkt op dat dit een politieke gedachte is en afhangt van het perspectief. Het argument van de ChristenUnie is dat Noord-Holland nu de goedkoopste is. De gedeputeerde wijst erop dat Zuid-Holland – en mogelijk ook andere provincies – van plan is om de opcenten te verlagen, wat invloed kan hebben op de relatieve kostenpositie. Ze betwijfelt ook of het verhogen van de opcenten zal leiden tot het vertrek van alle leasemaatschappijen, aangezien er in Nederland 1,25 miljoen leaseauto's zijn en slechts een kwart daarvan in hun provincie is geregistreerd. Dus wellicht spelen andere factoren een rol bij de keuze voor een vestigingsplaats. De gedeputeerde constateert dat er in de Staten verschillende standpunten zijn over een verhoging van de opcenten en zal dit meenemen in de overwegingen.

Gedeputeerde Kocken legt uit dat er geen geld is opgenomen voor woningbouw in de kaderbrief, omdat deze beleidsarm is en er op dit moment geen specifieke toewijzing van middelen kan plaatsvinden. Ze geeft aan dat een pm-post ook niet passend zou zijn. Ze benadrukt dat een nieuw college mogelijk wel budget aan woningbouw zal koppelen, maar dat dit nog moet worden afgewacht.

Gedeputeerde Kocken reageert op de vraag over al dan niet bezuinigen op de bibliotheek. Ze vergelijkt het met het openbaar vervoer en stelt dat als er keuzes gemaakt moeten worden, het niet mogelijk is om zowel de bibliotheek, het openbaar vervoer, de aanleg van wegen, enzovoort te behouden zonder ook naar de inkomstenkant te kijken. Ze merkt op dat sommigen liever geen verhoging van de opcenten willen en neemt dit mee in de overwegingen.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt waarom GS ervoor heeft gekozen de macro-economische stelpost structureel te doen. Het argument zou kunnen zijn dat een stelpost normaal gesproken wordt gebruikt omdat iets onzeker is en het ook niet daarmee voor de komende jaren is opgelost.

Gedeputeerde **Kocken** benadrukt dat de inzet van de macro-economische stelpost slechts een voorstel is en dat dit kan worden aangepast. Het kan een eenmalige maatregel zijn of jaarlijks opnieuw worden bezien. In het voorstel is gekozen voor een niet-structurele benadering. De huidige structurele tekorten kunnen niet met een incidentele of tijdelijke post worden opgelost. De gedeputeerde zal de overwegingen vanuit de Staten meenemen in het uiteindelijke voorstel, waarbij het CDA en de ChristenUnie hebben aangegeven er de voorkeur aan te geven de macro-economische stelpost eenmalig op te nemen.

Gedeputeerde **Zaal** geeft in reactie op de vraag over de risicoparagraaf bij gemeenten aan dat gemeenten wettelijk verplicht zijn om een risicoparagraaf op te nemen en de te de provincie hier ook toezicht op houdt.

Gedeputeerde **Olthof** beantwoordt de vraag over de financiering van het traject rondom Tata Steel en de vergunningverlening. Hij legt uit dat er twee trajecten zijn: de weg naar de vergunningaanvraag en het moment van de vergunningaanvraag zelf. Voor de kosten van het eerste traject heeft Tata Steel een anterieure overeenkomst gesloten en vergoedt Tata Steel een deel van de kosten. Voor de vergunningaanvraag kunnen leges worden geheven onder de nieuwe Omgevingswet, en er is ook een bijdrage vanuit het Rijk vanuit het Klimaatfonds. De geschatte kosten zijn ongeveer drie miljoen euro over een periode van 1,5 jaar. De exacte kosten voor de leges zijn afhankelijk van het vergunningstraject zelf. Daarnaast draagt het Rijk via het Provinciefonds bij aan de VTH. De gelden die nu worden gevraagd, hebben te maken met de reguliere intensivering van het VTH-traject.

Gedeputeerde Olthof noemt vervolgens dat op maandag 26 juni 2023 de brief over het openbaar vervoer wordt besproken, agendapunt 13.a. Het openbaar vervoer staat momenteel onder druk, zowel financieel als qua dienstverlening aan de landelijke gebieden. Er zijn gesprekken gaande met het Rijk om deze kwesties aan te pakken. Gedeputeerde Olthof biedt de gelegenheid om hierover te praten en meningen te delen in aanloop naar de besluitvorming over de begroting. De gedeputeerde memoreert dat er in februari/maart al een brief in de Staten is behandeld over het traject naar beter en anders openbaar vervoer. Dit traject wordt momenteel besproken met de gemeenten, en na de zomer zullen de eerste contouren hiervan worden gepresenteerd. De financiële consequenties zullen ook bij de begroting worden besproken. Gedeputeerde Olthof nodigt de aanwezigen uit om tijdens de commissievergadering van 26 juni 2023 kort van gedachten te wisselen over dit onderwerp.

De **voorzitter** constateert dat hiermee ook duiding is gegeven aan de reden voor bespreking van agendapunt 13.a op maandag 26 juni 2023.

Gedeputeerde **Stigter** beantwoordt de vraag van de SP over de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024. Hoewel hij de vraag begrijpt, kan hij deze niet volledig duiden op basis van de hem beschikbare informatie. Op dit moment worden de laatste details afgerond voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet; er zijn nog enkele aanpassingen nodig. De verwachting is niet dat dit grote problemen zal leiden. Gedeputeerde Stigter voorziet niet dat er sprake zal zijn van handmatige invoer van allerlei zaken. Mocht het nodig zijn, dan zijn er tijdelijke alternatieve maatregelen voorzien in samenwerking met het Rijk en andere provincies en wordt er gekeken hoe dat passend te maken is.

Mevrouw **Alberts** (SP) verwijst naar de beantwoording op de technische vraag, waarin gesproken wordt over “handmatig invoeren”.

Gedeputeerde **Stigter** geeft aan dat de antwoorden die hij heeft ontvangen van dezelfde ambtenaar komen. Aanvullend geeft de gedeputeerde aan dat er samen met de omgevingsdiensten wordt bekeken wat er eventueel nog aan aanvullende maatregelen nodig is. Het is een grote en majeure operatie. De gedeputeerde stelt voor om voor de inwerkingtreding

nogmaals duidelijk op een rij te zetten wat er tot nu toe is gebeurd en welke aandachtspunten en risico's er zijn. Over het algemeen ziet GS de naderende inwerkingtreding met comfort tegemoet.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) heeft nog een openstaande vraag over de verhoogde kosten voor de provincie als gevolg van aflopende gascontracten per 1 januari 2024 en in hoeverre deze zijn meegenomen in de kaderbrief.

De heer **Heijnen** (CDA) heeft enkele opmerkingen gemaakt over de stijgende kosten voor faunaschade en de verwachtingen daaromtrent.

Gedeputeerde **Kocken** antwoordt in reactie op mevrouw Uiterwijk dat deze kosten nog niet zijn meegenomen in de kaderbrief.

Gedeputeerde **Rommel** geeft in reactie op de heer Heijnen aan dat de stijgende kosten voor faunaschade inderdaad een grote zorg zijn. De gedeputeerde benadrukt dat het probleem niet alleen ligt bij de beperkte instrumenten voor boeren, die mogelijk nog uitgebreid kunnen worden, maar ook bij de sterke stijging van de grasprijs, wat heeft geleid tot een aanzienlijke toename van de schadepost. Dit onderwerp zal ook worden besproken op de onderhandelingstafel.

Tweede termijn commissie

De heer **Dessing** (FvD) geeft aan blij te zijn met de meer open discussie in vergelijking met het debat over de PPLG. Hij merkt op dat hij enkele opmerkingen van met name de VVD en GroenLinks hoorde die richting geven. De heer Dessing doet echter wel een oproep aan de BBB om meer te delen over hun standpunt. De heer Dessing is ook benieuwd naar het verschil tussen de ambities van de BBB en wat er uiteindelijk in het coalitieakkoord is opgenomen.

De heer **Valk** (BBB) antwoordt dat de BBB er voorstander van is om eerst te kijken naar bezuinigingen en te bepalen wat de kerntaken van de provincie zijn, voordat er wordt gediscussieerd over bijvoorbeeld de verhoging van de opcenten. Dit is volgens hen de juiste aanpak.

De heer **Dessing** (FvD) dankt voor dit antwoord.

De **voorzitter** stelt vast dat het agendapunt voldoende is besproken. Het CDA heeft een motie en D66 heeft een amendement aangekondigd op dit agendapunt. De Kaderbrief 2024 en de aanvullende informatie uit GS van 13 juni zullen als bespreekstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 10 juli 2023.

4. Rondvraag aan gedeputeerden (alle portefeuilles)

Rondvraag de heer Van der Heijden (D66) voor gedeputeerde Zaal over gebruik schadelijke pesticiden of glyfosaat door bedrijven

D66 heeft begrepen dat een voorzieningenrechter het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verboden heeft in verband met gezondheid. D66 heeft daarom de volgende vragen:

- Van hoeveel bedrijven in Noord-Holland is bekend dat ze schadelijke pesticiden of glyfosaat gebruiken?
- Kan de gedeputeerde reflecteren op de uitspraak van de rechter in Dwingeloo, waardoor een lelieteler geen pesticiden meer mag gebruiken ten behoeve van de gezondheid van de omwonenden?
- In hoeverre zijn er ook in Noord-Holland berichten over bezorgde omwonenden?
- En in hoeverre acht het college het reëel dat deze uitspraak gevolgen gaat hebben voor bedrijven in Noord-Holland?

Gedeputeerde **Zaal** bedankt voor de vragen en geeft aan dat de uitspraak van de rechter nog recent is, waardoor ze nog niet alle juridische details hebben kunnen toetsen. Ze zal algemene informatie geven en later schriftelijk of mondeling terugkomen met meer gedetailleerde informatie.

Wat betreft het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen in de provincie, kan de exacte hoeveelheid bedrijven niet worden gegeven, omdat deze middelen legaal zijn en Europees zijn toegestaan. Het toezicht op het gebruik ervan wordt gedaan door de NVWA. Er lopen pilots, met name in de lelieteelt, gericht op gewasbeschermingsvrije teelt. Er zijn vermoedens dat het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen schadelijke gevolgen kan hebben, zoals Parkinson, maar daar is meer onderzoek naar nodig. De provincie ondersteunt dit. De provincie werkt ook aan het verminderen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen, onder andere via het Fieldlab Bollen. En er geldt het glyfosaatverbod op eigen pachtgrond.

Wat betreft de uitspraak van de rechter, dit is het een belangenafweging tussen de economische positie van de lelietelers en de gevolgen voor omwonenden. Het is lastig om dit specifiek op de situatie in Noord-Holland toe te passen, maar de provincie zal zich hierover beraden en kijken of er maatregelen moeten worden genomen. Er is ook een vergelijkbare zaak in Noord-Holland aangespannen door het MLB – het MLB heeft in alle provincies een dergelijke zaak aangespannen – waarvan de consequenties nog nader worden onderzocht.

Rondvraag de heer Hollebeek (PvdD) voor gedeputeerde Olthof over Gaswinning Middelie
De inleiding op deze vraag is opgenomen in iBabs. Mevrouw **Van Aesch** (PvdD) beperkt zich tot het stellen van de vragen:

- Kan GS aangeven wat de reactie van de staatssecretaris was op het negatieve advies van GS op het punt dat het gebied ook wordt gebruikt voor het opwekken van aardwarmte en het onduidelijk is wat de gevolgen zijn van beide projecten voor bodem, natuur en milieu?
- Wat vindt GS van deze reactie?
- Wat is er gedaan met de bezwaren vanuit de omgeving? Hoe zijn deze meegenomen in de afweging van de staatssecretaris om de NAM toestemming te geven om tot 2035 te boren?
- Gaat GS bij de staatssecretaris mogelijk in gezamenlijk verband met het hoogheemraadschap en de betreffende gemeenten er verder op aandringen om niet in te stemmen met het winningsplan?

Gedeputeerde **Olthof** geeft aan dat de provincie een negatief advies heeft gegeven over het winningsplan Middelie. Het ministerie heeft daarop gereageerd en aangegeven dat zij van mening zijn dat het advies van de provincie voldoende is verwerkt in het ontwerpbesluit. Deze is ook door GS ontvangen. De staatssecretaris geeft aan dat er geen aanleiding is om te veronderstellen dat voortzetting van de gaswinning de toekomstige mogelijkheden voor geothermie belemmert.

Wel benadrukt de staatssecretaris dat bij de plaatsing van geothermische putten wordt vermeden om door gashoudende lagen heen te boren. Dit zal de staatssecretaris ook betrekken in toekomstige vergunningverlening voor geothermie. Naar aanleiding van de opmerking van de provincie Noord-Holland heeft de staatssecretaris ook bij de NAM verzocht om de figuren in de bijlage C voor het winningsplan verder te verduidelijken. Dus daar komt nog een reactie op.

De provincie is tevreden dat het ministerie hun zorgen heeft meegenomen en vindt dat de reactie voldoende is verwerkt in het ontwerpbesluit.

Wat betreft de bezwaren vanuit de omgeving, is opgemerkt dat gemeenten zelfstandig adviespartners zijn in deze en zonder betrokkenheid van de provincie hun eigen adviesreactie hebben gestuurd.

Ten aanzien van de vierde vraag geeft de gedeputeerde aan dat GS geen aanleiding ziet om verdere stappen te ondernemen.

De beantwoording op de rondvraag van dhr. Heijnen (CDA) voor gedeputeerde Loggen over woningbouw is in eerste instantie in verband met tijdgebrek doorgeleid naar de Interim Statencommissie van 26 juni. Na de dinerpauze is besloten deze vraag alsnog te behandelen. De vragen en de beantwoording vindt u na agendapunt 9.b.

5. A-agenda Recreatie

5.a Financiële stukken recreatieschappen voor zienswijzen

De provincie Noord-Holland is een deelnemer van de recreatieschappen Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Twiske-Waterland en Groengebied Amstelland. Conform de Wet gemeenschappelijke regelingen en de gemeenschappelijke regelingen van deze recreatieschappen worden de financiële stukken jaarlijks aan raden en Staten voor zienswijzen voorgelegd. Het algemeen bestuur van de recreatieschappen zal in de vergadering van 13 juli 2023 besluiten over de definitieve vaststelling van de jaarstukken. Provinciale Staten van Noord-Holland zullen 10 juli 2023 een oordeel vormen over deze stukken. De commissie is gevraagd PS te adviseren over de voordracht Financiële stukken recreatieschappen voor zienswijzen.

Eerste termijn commissie

De heer **Dessing** (FvD) heeft zich verdiept in de stukken van het Recreatieschap Spaarnwoude, waar hij onlangs tot plaatsvervangend lid is benoemd.

De heer Dessing heeft geconstateerd dat het om behoorlijk wat gebieden gaat met elk hun eigen aandachtspunten. De financiële verantwoording laat een begrotingstekort van 1 miljoen euro zien. De provincie draagt 3 miljoen euro bij. Ondanks een beter dan verwacht resultaat blijft er nog steeds sprake van een begrotingstekort van een half miljoen euro. Hij vraagt aan het college van Gedeputeerde Staten hoe zij hiertegen aankijken en stelt voor om vanuit Provinciale Staten de vraag aan het recreatieschap voor te leggen hoe zij de begroting op korte termijn sluitend willen krijgen en hoe ze aankijken tegen hun ambities die op dit moment niet kunnen worden uitgevoerd.

Daarnaast geeft de heer Dessing aan dat hij zijn kennis over het recreatiegebied wil vergroten en vraagt of hij kan worden meegenomen tijdens een rondleiding en introductie richting het recreatieschap, aangezien hij nu plaatsvervangend lid is geworden.

Mevrouw **Vroom** (D66) is namens de fractie enthousiast over de ambities en plannen van de Recreatieschappen, waarbij aandacht wordt besteed aan natuurbehoud, biodiversiteit, sport, festivals en participatie. Ze is blij met de voorgestelde inflatiecorrectie om de hoge kosten te compenseren en te voorkomen dat de reserves slinken. Echter, gezien het advies om terughoudend te zijn met nieuwe projecten, vraagt D66 zich af of zowel het college van Gedeputeerde Staten als Provinciale Staten meer open moeten staan voor het verhogen van de bijdragen. D66 vindt het namelijk zonde als projecten die geen geld opleveren verder worden uitgesteld, zoals de aanleg van fietspaden in Spaarnwoude. Ze wil weten of GS deze zorgen deelt en hoe ze ervoor zorgt dat dergelijke projecten, die bijdragen aan de provinciale doelen, niet verder vertraagd worden.

Mevrouw **Van Aesch** (PvdD) is namens de fractie positief over dat de meeste recreatieschappen serieus bezig zijn met het verbeteren van de biodiversiteit en zich inzetten om hierop voort te bouwen in lijn met de huidige tijdsgeest. Echter, ze maken zich grote zorgen over de sterke toename van bezoekers in of nabij kwetsbare Natura 2000- en NNN-gebieden. Uit het rapport "Recreatie in balans" blijkt dat het merendeel van de natuur- en recreatiegebieden vaak te intensief wordt gebruikt voor recreatie, waarbij ongeveer 70% van de gebieden te maken heeft met draagkrachtproblemen als gevolg van de toenemende druk van bezoekers. Een specifiek voorbeeld is het nationaal park Zuid-Kennemerland, een Natura 2000-gebied, waar de bezoekersdruk structureel veel te hoog is. Er zijn momenteel veel meer recreanten aanwezig dan de natuur volgens de terreinbeheerders aankan. Dit vormt een bedreiging voor de natuur, biodiversiteit en kwetsbare broedvogelsoorten. Juist hier zou het voorzorgsprincipe moeten gelden, waarbij de natuur te allen tijde de hoogste prioriteit heeft, vooral bij Natura 2000-gebieden die speciaal zijn aangewezen als beschermd natuurgebied. Helaas constateert de Partij voor de Dieren weinig tot geen aandacht voor deze balans in de jaarplannen van de recreatieschappen voor 2024.

De heer **Roosendaal** (VVD) brengt naar voren dat dit agendapunt is gericht op de recreatiegebieden, maar hij merkt op dat Partij voor de Dieren een uitgebreid betoog houdt over Zuid-Kennemerland en de NNN-gebieden.

Mevrouw **Van Aesch** (PvdD) antwoordt dat daar ook recreatiemogelijkheden zijn die gevaarlijk zijn.

De heer **Roosendaal** (VVD) herhaalt dat dit onderwerp niet is geagendeerd.

Mevrouw **Van Aesch** (PvdD) benadrukt dat het bij dit agendapunt wel degelijk over dit onderwerp gaat. In vervolg op haar betoog, geeft mevrouw Van Aesch aan dat er weinig tot geen aandacht lijkt te zijn voor de balans tussen recreatie en natuur in de jaarplannen van 2024. Ze stelt drie vragen:

- Welke voorzorgsmaatregelen nemen de recreatieschappen om de druk te verminderen?
- Worden er daadwerkelijk significante veranderingen gemaakt op basis van de bevindingen van het genoemde rapport?
- Kan het college uitleggen of en hoe ze ervoor zorgen dat de bevindingen van deze rapporten worden opgevolgd en verwerkt in de jaarplannen voor 2024 en verder?

Mevrouw **Buit** (CU) bedankt het college voor het opstellen van de stukken en geeft aan dat de ChristenUnie over het algemeen tevreden is met de zienswijze. Ze benadrukt twee punten. Ten eerste is de ChristenUnie verheugd over het bewonersinitiatief voor biodiversiteit in het

recreatieschap Spaarnwoude. Ten tweede merkt mevrouw Buit op dat het Groengebied Amstelland een bijdrage levert aan maatschappelijk verantwoord ondernemen en vraagt of dit ook gestimuleerd kan worden in andere recreatieschappen.

Statenlid **Laport** (GL) bedankt voor de ontvangen begrotingen en jaarrekeningen van de recreatieschappen. Statenlid Laport spreekt de hoop uit dat die van Plassenschap Loosdrecht binnenkort ook zal worden besproken. Statenlid Laport merkt op dat er grote verschillen zijn in de resultaten van de verschillende recreatieschappen.

- Spaarnwoude heeft veel bezoekers maar kampt met financiële uitdagingen. Het gevolg is dat een aantal ambities voorlopig niet worden uitgevoerd. GroenLinks denkt dat het opportuun is om ook te kijken naar het verdienvermogen, naar eventueel gereguleerd parkeren. Omdat het recreatieschap erg veel investeert in het onderhoud, pleit dit voor dergelijke maatregelen. Mogelijk stimuleert dit mensen om op een andere manier naar het recreatieschap te komen. Daarnaast is het goed dat er meer gekeken wordt naar duurzame aanpassingen, zodat er hopelijk in de toekomst bij evenementen geen gebruik meer gemaakt hoeft te worden van aggregaten.
- Bij recreatieschap RAUM zijn er eveneens financiële problemen. Aangezien de provincie meer dan 50% bijdraagt, lijkt het GroenLinks verstandig om, conform het voorstel van het college, de provincie meer invloed te geven.
- Laport is blij met de opening van het Schanszichtpad in Twiske-Waterland, mede dankzij een bijdrage van de provincie. De begroting van dit recreatieschap is conservatief ingeschat. Er wordt wel eens gezegd dat het Twiske zonder evenementen financieel niet haalbaar is, maar het Statenlid wijst erop dat de parkeeropbrengsten significant hoger zijn dan evenementenopbrengsten.
- Wat betreft Groengebied Amstelland is GroenLinks tevreden met het aantal bezoekers en het positieve financiële resultaat. Ze ondersteunen het maatschappelijk initiatief om gastheren aan te stellen, met name onder mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

Statenlid Laport geeft aan dat GroenLinks het eens is met de adviesbrief van het college over de zeggenschap bij recreatieschappen. Verder wil GroenLinks graag de door Statenlid Laport genoemde adviezen meegeven aan de gedeputeerde.

De heer **Roosendaal** (VVD) geeft namens de fractie aan financieel gezien begrip te hebben voor de hogere indexatie. De heer Roosendaal benadrukt daarnaast het belang van breed toegankelijke recreatiegebieden en pleit voor gratis parkeren om te voorkomen dat mensen meer reiskilometers gaan maken. Er moet voldoende ruimte dicht bij huis zijn voor mensen om te kunnen recreëren. De heer Roosendaal vraagt GS hoe de ontwikkeling van het recreatieareaal zich verhoudt tot de bevolkingsgroei rondom de grote steden.

Mevrouw **Van der Helm-Chandansingh** (50PLUS) vraagt wat de achterliggende reden is voor de provincie om mogelijk aandelen in de uitvoeringsorganisatie RNH over te heven naar Staatsbosbeheer.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **Zaal** geeft aan dat de financiële situatie van de recreatieschappen er momenteel niet rooskleurig uitziet. Ze wijst erop dat het aantal bezoekers aan de recreatiegebieden toeneemt, maar tegelijkertijd stijgen de kosten voor beheer en onderhoud als gevolg van

oplopende kosten en indexatie. Helaas groeien de inkomsten niet in dezelfde mate, aangezien zowel de provincie als veel gemeenten vasthouden aan het standpunt dat de participantenbijdrage niet mag worden verhoogd. Deze situatie leidt ertoe dat de reserves worden aangesproken. Met de verwachte groei van een half miljoen inwoners in de Metropoolregio Amsterdam (MRA), waarin alle recreatiegebieden zich bevinden, voorziet Gedeputeerde Zaal dat er mogelijk minder kan worden gedaan dan in de ambitiedocumenten is neergelegd.

Met name bij Recreatieschap Spaarnwoude en Recreatieschap RAUM doen zich deze financiële uitdagingen voor. Om de financiën toekomstbestendig te maken, zijn er al gesprekken gestart met de bestuurders. Er wordt gekeken naar verschillende mogelijkheden, zoals het verhogen van de participantenbijdragen en het versterken van het verdienvermogen. Een van de aspecten die wordt onderzocht, is de invoering van betaald parkeren als een manier om extra inkomsten te genereren. Echter, Gedeputeerde Zaal erkent dat dit een lastige afweging is. Hoewel betaald parkeren mogelijk minder bezoekers zou kunnen aantrekken, speelt ook het principe van toegankelijkheid van de recreatiegebieden voor iedereen een rol. Berekeningen laten zien dat de opbrengsten van betaald parkeren beperkt zijn. Het is een politieke afweging die zowel intern als in de besturen van de recreatieschappen moet worden gemaakt. Daarnaast wordt er ook gekeken naar andere inkomstenbronnen, zoals pachtinkomsten. Gedeputeerde Zaal benadrukt dat er aan verschillende knoppen moet worden gedraaid om de financiën van de recreatieschappen weer op orde te krijgen en te zorgen voor een duurzame toekomst.

Statenlid **Laport** (GL) merkt op dat de gedeputeerde aangeeft dat het niet zoveel oplevert, maar bij het Twiske gaat het om bijna € 450.000, wat toch een forst bedrag is.

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt dat het invoeren van betaald parkeren mogelijk niet in alle recreatieschappen evenveel oplevert. Ze benadrukt dat dit verder onderzocht zal worden en dat het een onderwerp is dat uitvoerig besproken moet worden. In de tussentijd zal er een beroep worden gedaan op de reserves en zullen de ambities mogelijk worden bijgesteld. Het beheer en onderhoud van de recreatieschappen moet echter wel doorgaan, daar is consensus over, om situaties zoals bij het Schanszichtpad te voorkomen. Het behouden van wat er momenteel is, is daarom van groot belang.

Gedeputeerde Zaal reageert op de opmerking van de heer Roosendaal van de VVD en legt uit dat de bevolking in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) groeit, wat leidt tot een toenemende druk op de natuur. Ze benadrukt dat het belangrijk is om samen oplossingen te bedenken om meer recreatiemogelijkheden te creëren, zodat mensen kunnen genieten van de natuur en de draagkracht van de natuur beter in balans kan worden gebracht. Dit is een punt waar ze actief aan werken.

Hoewel het Zuid-Kennemerland geen recreatieschap is, bevinden zich binnen de recreatieschappen Spaarnwoude en Twiske-Waterland wel NNN-gebieden en zelfs Natura 2000-gebieden. De balans tussen natuur en recreatie wordt voortdurend afgewogen binnen de besturen van deze recreatieschappen. Hoewel deze afweging niet expliciet wordt vermeld in de jaarstukken, omdat deze voornamelijk financiële informatie bevatten, is een van de financiële aspecten het natuurinclusief beheren, dat extra kosten met zich meebrengt. Gedeputeerde Zaal

verzekert dat de vraag "zijn natuur en recreatie in balans" regelmatig terugkomt op iedere bestuursvergadering.

Gedeputeerde Zaal reageert op het onderwerp van maatschappelijk verantwoord ondernemen, dat naar voren werd gebracht door de ChristenUnie. Ze benadrukt dat dit beleid van toepassing is op alle vier de recreatieschappen in Noord-Holland, en dat het expliciet is opgenomen in het beleid van Recreatie Noord-Holland.

Vervolgens gaat Gedeputeerde Zaal in op de vraag over de aandelen gesteld door 50PLUS. Ze legt uit dat dit een besluit is dat al genomen is in de vorige periode. Om de situatie te verduidelijken, geeft ze een beknopte toelichting. De provincie Noord-Holland heeft een opdrachtgeversrol bij de recreatieschappen, waarbij zij samen met de gemeenten de opdracht geeft voor het beheer en onderhoud. Aan de andere kant was de provincie zelf 100% eigenaar van de uitvoerende organisatie, wat een dubbele rol met zich meebrengt. Onderzoeksbureau Berenschot heeft aangegeven dat dit niet wenselijk is, omdat je als opdrachtgever niet tegelijkertijd aandeelhouder wilt zijn van de opdrachtnemer. Daarom is er gezocht naar een oplossing om deze dubbele petten te vermijden. Er is een openbaar traject gestart en Staatsbosbeheer heeft interesse getoond om de aandelen over te nemen. Op dit moment zijn er gesprekken gaande over deze overdracht.

Tot slot heet de gedeputeerde de heer Dessing welkom bij Recreatieschap Spaarnwoude. Ze biedt aan om hem bij te praten over wat er de afgelopen heeft gespeeld. Ze stelt voor om dit gesprek onder het genot van een kopje koffie te voeren, maar ze oppert ook de mogelijkheid om samen te gaan mountainbiken of kanoën om het gebied beter te leren kennen. Ze benadrukt dat er veel te doen is in Spaarnwoude.

De heer **Dessing** (FvD) dankt voor de uitnodiging.

Mevrouw **Vroom** (D66) heeft nog een onbeantwoorde vraag over hoe het provinciebestuur ervoor gaat zorgen dat zaken die bijdragen aan de doelen van de provincie, zoals de aanleg van fietspaden in Spaarnwoude, niet verder vertraagd worden.

Gedeputeerde **Zaal** legt uit dat ze ervoor zorgen dat hun inbreng in de Recreatieschappen zoveel mogelijk wordt afgestemd op het provinciale beleid. Als er ambities zijn die niet gerealiseerd kunnen worden vanwege beperkte financiële middelen, zullen ze altijd prioriteren volgens hun eigen prioriteiten. Ze benadrukt dat als er geen verhoging van de participantenbijdrage is, er ook minder kan worden gedaan. Dit heeft ook gevolgen voor de provinciale doelen, aangezien alle middelen voor recreatie via de recreatieschappen lopen. Er ontstaat dus een uitdaging tussen de beschikbare middelen en de te behalen doelen.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) wil, net als de heer Dessing, ook gebruik maken van de uitnodiging van mevrouw Zaal.

Gedeputeerde **Zaal** neemt dit aanbod aan.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt of de gedeputeerde kan aangeven of er een notitie komt over de mogelijkheden om het tekort aan recreatieve ruimte bij te houden, gezien de toename van het

aantal mensen in de MRA met 500.000. Hij merkt op dat er momenteel alleen gesproken wordt over maatregelen om mensen weg te houden door bijvoorbeeld betaald parkeren in te voeren. Hij benadrukt dat dit onpraktisch kan zijn, vooral voor mensen met honden of kinderwagens, die niet altijd met het openbaar vervoer kunnen reizen of dicht bij huis recreatiemogelijkheden hebben. Hij vraagt zich af hoe toegankelijk recreatiegebieden kunnen blijven voor iedereen, inclusief groepen die niet erg sportief zijn.

Statenlid **Laport** (GL) merkt op dat er onderzoek is gedaan naar de mening van bezoekers over betaald parkeren. De resultaten hiervan zijn gedeeld met de Staten. Uit het onderzoek bleek dat de meerderheid van de bezoekers het niet erg vindt om te betalen voor parkeren als daarmee het onderhoud en beheer van het recreatiegebied naar een hoger niveau worden getild. Hij benadrukt dat het niet alleen een standpunt van GroenLinks is, maar dat bezoekers zelf ook bereid zijn te betalen als dit de beleving in recreatiegebieden verbetert. Hij wil dit graag meegeven aan de gedeputeerde en vraagt de heer Roosendaal om hierover na te denken.

De heer **Roosendaal** (VVD) stelt dat het hem erom gaat dat als je de gebruikers ernaar vraagt, de helft van de mensen die met de fiets komen waarschijnlijk zal zeggen dat ze het prima vinden dat betaald parkeren wordt ingevoerd. Hij benadrukt dat dit de dictatuur van de meerderheid zou zijn en volgens hem moeten recreatiegebieden voor iedereen toegankelijk zijn. De heer Roosendaal vraagt de gedeputeerde om hierop te reageren.

Mevrouw **Van Aesch** (PvdD) geeft aan blij te zijn dat gedeputeerde Zaal het met hen eens is dat er te veel druk is op de natuur. Ze benadrukt echter dat ze nog steeds geen antwoord heeft gekregen op haar twee vragen van de gedeputeerde. Haar vragen waren kort: of er significant andere keuzes worden gemaakt op basis van de resultaten van het genoemde rapport, en of GS kan uitleggen hoe ze ervoor zorgt dat de bevindingen van deze rapporten worden verwerkt in 2024 en in de toekomst.

Gedeputeerde **Zaal** beantwoordt de vragen van zowel de VVD als de Partij voor de Dieren in één keer, omdat beide vragen voortkomen uit het genoemde rapport. Het rapport concludeert dat er onvoldoende ruimte is voor recreatie, wat leidt tot overmatig gebruik van de natuur en schade aan de natuurlijke omgeving. Om hiermee om te gaan, worden verschillende maatregelen genomen. Ten eerste wordt er gezorgd voor spreiding van recreatie. Sommige recreatiegebieden, zoals Spaarnwoude, kunnen intensiever worden gebruikt dan bijvoorbeeld Twiske-Waterland, waar meer beschermde natuur is. Ook worden festivals die voorheen rondom Amsterdam plaatsvonden, verplaatst naar het noorden van de provincie om de druk op de natuur daar te verminderen. Daarnaast blijft dit onderwerp op de agenda staan en wordt er aandacht voor gevraagd in de besturen van de recreatieschappen. Hoewel er waarschijnlijk geen aparte notitie van dit college zal komen, zijn er oplossingsrichtingen in het rapport over natuur en recreatie. Deze richtingen worden momenteel verkend in verschillende gebieden om bijvoorbeeld meer recreatiegebieden of multifunctioneel ruimtegebruik te stimuleren. Het is een voortdurend proces waarbij het nieuwe college kan worden gevraagd naar de resultaten en voortgang.

De **voorzitter** stelt vast dat het agendapunt voldoende is besproken. De financiële stukken recreatieschappen voor zienswijzen zullen als hamerstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 10 juli 2023.

5.b Zienswijzen ambitiedocument recreatieschap Groengebied Amstelland

De provincie Noord-Holland is een deelnemer van het recreatieschap Groengebied Amstelland. Het dagelijks bestuur van het recreatieschap heeft op 13 april 2023 het concept ambitiedocument toegezonden aan de participanten voor het indienen van zienswijzen. Het is van belang dat de provincie haar zienswijzen op het concept ambitiedocument kenbaar maakt. Het dagelijks bestuur voegt de commentaren waarin de zienswijze is vervat bij de ontwerpen van de programmabegroting en de begrotingswijziging en legt deze voor aan het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur neemt op 13 juli 2023 een besluit om de jaarstukken vast te stellen. Deze worden dan vóór 15 juli 2023 toegezonden ter goedkeuring aan de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Ook voor de vaststelling van het ambitiedocument wordt een nota van zienswijzen opgesteld. De vaststelling wordt ook op 13 juli voorzien.

De commissie wordt gevraagd PS te adviseren over de voordracht Zienswijzen ambitiedocument recreatieschap Groengebied Amstelland.

Eerste termijn commissie

De heer **Roosendaal** (VVD) benadrukt het belang van recreatiegebieden voor de Volksgezondheid en het welzijn van inwoners. Hij uit zijn zorgen met betrekking tot de zienswijze op het ambitiedocument en richt zich specifiek op de inspraak. Hij vindt dat de dilemma's die via de swipocratie zijn uitgewerkt te sturend zijn en dat de respondentengroep te beperkt lijkt. Hij twijfelt of dit voldoende basis kan bieden voor het ambitiedocument. Hij wijst op enkele opvallende inconsistenties en vreemde uitkomsten in de samenvatting van de bevraging.
De volgende punten worden genoemd:

- Er is een tegenstrijdigheid waarbij een meerderheid aangeeft vooral te komen fietsen, terwijl een nog grotere groep aangeeft vooral te komen wandelen.
- Het lijkt niet te kloppen dat bijna de helft van de respondenten behoefte heeft aan naturismevoorzieningen, gezien het lage percentage naturisten in de bevolking.
- De representativiteit van de steekproef van hondenbezitters wordt in twijfel getrokken, gezien het snel stijgende aantal honden in Nederland. Het lijkt erop dat de uitkomst van de bevraging vooral laat zien dat niet-hondenbezitters geen losloopplek willen hebben, terwijl dit in andere groengebieden geen probleem is.
- Ook de vraag over parkeren lijkt niet representatief te zijn. Mensen uit nabijgelegen gebieden zoals Amsterdam Zuidoost, die kleine kinderen hebben en nog niet naar het Groengebied Amstelland zijn geweest, zouden waarschijnlijk niet hebben geantwoord dat ze graag verder weg willen parkeren voordat ze kunnen recreëren.

De heer Roosendaal benadrukt de noodzaak om de recreatieve functie te versterken, gezien de stijgende bevolking en het aantal honden in de regio, terwijl het aantal reiskilometers beperkt moet blijven. Hij vermeldt dat uitbreiding van het recreatieve groen hoog op de wensenlijst van de VVD staat. De VVD wil vooral de stem horen van de mensen in de regio die nog niet naar het groengebied komen. Dit zijn de mensen die zelden buiten hun stedelijke omgeving komen of niet in staat zijn verder te reizen om van de natuur te genieten met hun kinderen, vrienden of honden. Een provinciaal recreatiegebied moet een plek zijn waar alle inwoners kunnen ontspannen, zich fysiek kunnen inspannen en elkaar kunnen ontmoeten. Dit moet als input dienen voor de verdere invulling van het ambitiedocument, wat de basis vormt voor de Staten om op te kunnen reflecteren. De heer Roosendaal vraagt naar de mening van andere partijen over de verdere uitbreiding van het

recreatieve groen en het belang van de stem van verschillende regionale doelgroepen.

Mevrouw **Buit** (CU) kan zich over het algemeen vinden in de opgeschreven ambitie. Ze wil specifiek ingaan op de swipocratie en benadrukt dat, ondanks enkele verbeterpunten, dit als uitgangspunt moet blijven dienen. Ze is blij dat 95% vooral komt om te wandelen of gebruik te maken van de pluktuinen. Slechts 24% van de respondenten heeft interesse in festivals. Mevrouw Buit benadrukt het belang om naar deze bevindingen te luisteren, aangezien 76% geen festivals in natuurgebieden wil, wat overeenkomt met hun vermoedens. Daarnaast wijst mevrouw Buit op het feit dat 52% aangeeft dat er niet genoeg toiletten zijn, waar haar partij al eerder aandacht voor heeft gevraagd. Dit bevestigt volgens haar het belang om hierop te blijven focussen.

Mevrouw **Vroom** (D66) vraagt aan haar collega van de ChristenUnie over de gemiddelde leeftijd van de enquêterespondenten. Ze is geïnteresseerd in hoe de ChristenUnie dit meeweegt, vooral bij de populariteit van festivals, zoals bij Gaasperplas.

Mevrouw **Buit** (CU) geeft aan het ermee eens te zijn dat de respons een afspiegeling moet zijn van de gebruikers van het natuurgebied. Ze benadrukt echter dat als de meerderheid bestaat uit ouderen die het natuurgebied gebruiken om te wandelen, een festival dat ten koste gaat van de kwaliteit van het gebied ook een negatieve impact heeft op die anderen. Ze begrijpt echter het punt van D66 dat de uitkomsten een representatieve afspiegeling moeten zijn.

Mevrouw **Vroom** (D66) vertelt dat ze voormalig in het gebied woonde en daar vooral jongeren wonen die graag festivals bezoeken. Ze wijst erop dat de doelgroep die komt om te wandelen verschillend is van de groep die festivals bezoekt. Mevrouw Vroom benadrukt dat het om representativiteit gaat.

Mevrouw **Buit** (CU) is het ermee eens dat het altijd representatief moet zijn.

Statenlid **Laport** (GL) is verheugd over het ambitiedocument en begrijpt de drie ambities die daarin zijn opgenomen. Hij benadrukt met name de grote waarde die wordt gehecht aan het verhogen van de biodiversiteit, een speerpunt dat ook binnen GroenLinks van groot belang is. Statenlid Laport is van mening dat het verstandig is om bij het realiseren van deze ambitie gebruik te maken van de expertise en samenwerking met natuurlijke partners, zoals deskundige beheerorganisaties. Hij is tevens een voorstander van het idee om een directe link te leggen tussen de verhoging van de biodiversiteit en de energietransitie. Volgens hem is het logisch om te onderzoeken of duurzame energieopwekking gerealiseerd kan worden, bijvoorbeeld bij de parkeervoorzieningen en de gebouwen in het gebied.

Daarnaast ondersteunt Laport ook de suggestie om te kijken naar voorbeelden van klimaatadaptatie en waterbeheer in het recreatiegebied. Hij is van mening dat natuurbezoekers vaak geïnteresseerd zijn in goede praktijkvoorbeelden en stelt voor om educatie op dit gebied te verzorgen. Hij benadrukt dat het treffen van dergelijke maatregelen in het recreatiegebied om meerdere redenen verstandig is, waaronder het bevorderen van educatie. Laport toont ook interesse in de ideeën met betrekking tot voedselbossen en fruitbomen, maar benadrukt dat er goed nagedacht moet worden over het beheer van dergelijke initiatieven. Hij wijst erop dat het aanleggen van iets moois relatief eenvoudig kan zijn, maar het behouden van de kwaliteit en het waarborgen van een duurzaam beheer een grotere uitdaging vormen, die bovendien financiële

implicaties met zich meebrengt.

Op het gebied van financiën wijst Laport op de plannen voor uitbreiding van horecavoorzieningen en mogelijk meer kleinschalige evenementen. Uit onderzoek onder bezoekers van Groengebied Amstelland blijkt dat er geen behoefte is aan grootschalige festivals of evenementen, en dat de huidige hoeveelheid horeca als voldoende wordt ervaren. Hij benadrukt dan ook het belang van zorgvuldige planning en exploitatie van eventuele horecavoorzieningen. Laport oppert de mogelijkheid om samen te werken met mensen met een beperking of afstand tot de arbeidsmarkt, waardoor er een mooie werkervaringsplek kan worden gecreëerd en de exploitatie wellicht beter haalbaar wordt.

Verder merkt Laport op dat hij in de jaarstukken en begroting heeft gelezen over gastheren, die in het ambitiedocument helaas niet meer genoemd worden. Hij gaat er echter van uit dat deze gastheren nog steeds aanwezig zullen zijn in het recreatiegebied.

Tot slot verwijst Laport naar een opvallende bevinding uit het onderzoek: een meerderheid van de ondervraagden heeft geen bezwaar tegen de invoering van betaald parkeren. Sterker nog, als dit bijdraagt aan een beter beheer van het gebied, zijn mensen daartoe graag bereid. Hij suggereert verder onderzoek naar de mogelijkheden van parkeerregulatie om het autogebruik te verminderen, waarbij hij benadrukt dat toegankelijkheid van het recreatiegebied behouden blijft, zij het tegen betaling.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt of toegangskaartjes een mogelijke oplossing zijn om de inkomsten voor het onderhoud van recreatiegebieden te vergroten. En zo niet, waarom niet.

Statenlid **Laport** (GL) antwoordt dat hij geen voorstander is van toegangskaartjes voor recreatiegebieden. Hij benadrukt dat de meeste plekken goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer of per fiets, en dat het belangrijk is om de toegankelijkheid voor iedereen te behouden. Hij merkt op dat betaald parkeren het nog steeds mogelijk maakt om de gebieden te bezoeken, en vergelijkt dit met andere plaatsen waar parkeerkosten normaal zijn, zoals bij het strand. Hij erkent echter dat dit een logische optie kan zijn vanwege de financiële uitdagingen waarmee de recreatieschappen worden geconfronteerd, maar benadrukt dat GroenLinks er geen voorstander van is dit overal toe te passen.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **Zaal** reageert op de opmerkingen over de swipocratie en waardeert de analyse van de heer Roosendaal. Hoewel het niet altijd concrete resultaten oplevert, biedt het interessante inzichten. Ze benadrukt dat het recreatieschap ook een participatietraject heeft gevoerd met maatschappelijke organisaties en dat gemeenten onderdeel zijn van de besturen, waardoor verschillende standpunten en belangen worden meegenomen. Dit heeft geleid tot een gedegen ambitiedocument dat zal worden uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Gedeputeerde Zaal bedankt voor de complimenten over het ambitiedocument en geeft aan deze door te zullen geven aan Recreatie Noord Holland. Ze benadrukt dat het ambitiedocument de hoofdlijnen weergeeft van de gewenste richting. Er zal vervolgens een uitvoeringsprogramma worden opgesteld waarin specifieke zaken verder worden uitgewerkt. Ze waardeert de suggesties van Statenlid Laport, zoals het beheer van voedselbossen en fruitbomen, en zegt dat hier rekening mee zal worden gehouden. Ook de suggestie met betrekking tot toiletten wordt meegenomen.

Hoewel Gedeputeerde Zaal op dat moment niet verder ingaat op de parkeerdiscussie, verzekert ze dat dit onderwerp zorgvuldig zal worden afgewogen binnen het bestuur. Op het moment dat daar keuzes in worden gemaakt, zal de gedeputeerde daarmee terugkomen in Provinciale Staten.

Wat betreft evenementen, verwijst Gedeputeerde Zaal naar het voorbeeld van het evenement Guilty Pleasure waar veel mensen op afkomen. Ze stelt dat evenementen altijd zorgvuldig worden beoordeeld op mogelijke schadelijke effecten op de natuur. Bij evenementen in natuurgebieden is een natuurvergunning vereist en wordt er gekeken naar de impact op de natuur. Ze geeft aan dat er in Groengebied Amstelland ook ruimte blijft voor festivals, maar dat er altijd rekening wordt gehouden met de bescherming en zorg voor de natuur, en dat rustige vormen van recreatie zoals wandelen en fietsen worden gewaarborgd.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt of de gemaakte opmerkingen worden meegenomen. De commissie is immers gevraagd om input op dit onderwerp.

Gedeputeerde **Zaal** antwoordt dat de zienswijze ongewijzigd blijft, maar dat de opmerkingen zullen worden meegenomen in het gesprek met het recreatieschap over het uitvoeringsprogramma. De gedeputeerde heeft het idee dat de commissie het eens is met de drie belangrijkste lijnen van de zienswijze.
De **voorzitter** stelt vast dat het agendapunt voldoende is besproken. Het agendapunt Zienswijzen ambitiedocument recreatieschap Groengebied Amstelland zal als hamerstuk worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 10 juli 2023.

Schorsing van 18.12 tot 18.19 uur

6. A-agenda Zienswijze financiële stukken omgevingsdiensten (agendapunten 6.a t/m 6.d gevoegd behandelen)
6.a Omgevingsdienst NZKG zienswijze PS begrotingswijziging 2023, de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 (A-agenda interim commissie 19-06-2023)
6.b Omgevingsdienst Noord-Holland Zienswijze PS op de begroting 2024 en jaarstukken 2022 (A-agenda interim-commissie 19-06-2023) Noord
6.c Omgevingsdienst IJmond zienswijze PS begrotingswijziging 2023, de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022 (A-agenda interim-commissie 19-06-2023)
6.d Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek Zienswijze PS op de begroting 2024 en jaarstukken 2022 (A-agenda interim-commissie 19-06-2023)

GS heeft op de financiële stukken van de vier omgevingsdiensten besproken. GS stellen – kort samengevat – voor een aandachtspunt te benadrukken naar aanleiding van begroting 2024 van de omgevingsdienst Noord-Holland Noord en een zienswijze te geven over de resultaatbestemming 2022 van omgevingsdienst Noord-Holland Noord. En verder omgevingsdienst Gooi en Vechtstreek te vragen zo spoedig mogelijk inzicht te geven in de financiële gevolgen van de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024. GS hebben geen opmerkingen over de financiële stukken van de omgevingsdiensten Noordzeekanaalgebied en IJmond.

Eerste termijn commissie

De heer **Van der Heijden** (D66) geeft aan dat zijn fractie grotendeels de lijn van GS volgt bij de financiële stukken van de OD's, behalve bij de stukken van de OD NZKG. Hij uit zijn zorgen over de reservepositie van de OD, die € 900.000 negatiever is dan verwacht. Hij vraagt de gedeputeerde naar de reden waarom er geen zienswijze wordt ingediend en of de gedeputeerde de zorg van zijn fractie deelt.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) geeft aan dat haar partij eigenlijk helemaal in lijn zit met D66. Ze uit haar zorgen over het weerstandsvermogen bij de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied, dat naar matig gaat. Ze vraagt zich af of de organisatie voldoende weerbaar is, vooral met de komst van de Omgevingswet en de taken met betrekking tot Tata Steel en de Groen Staalroute. Ze wil graag van GS weten waarom er geen zienswijzen worden voorgesteld en wat zij van deze situatie vinden.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) geeft aan dat zijn fractie het standpunt van GS volgt om geen zienswijze in te dienen. Hij wijst op de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten in gemeenschappelijke regelingen, waaruit ze een zienswijze kunnen kenbaar maken aan het dagelijks bestuur. De heer Stulemeijer memoreert dat de zienswijze op de begrotingswijziging 2023, ontwerpbegroting 2024 en jaarstukken 2022 van de OD Noordzeekanaalgebied al in april door het dagelijks bestuur van de omgevingsdienst is goedgekeurd. 50PLUS stemt in met alle wijzigingen op de begroting 2023.

Wat betreft de ontwerpbegroting 2024, worden de financiële uitgangspunten uit de Kaderbrief verwerkt en zijn er aanpassingen gedaan vanwege loon- en prijsstijgingen en nieuwe specifieke uitkeringen. De bijdrage van de provincie Noord-Holland aan de OD NZKG wordt vastgesteld op 29,7 miljoen euro.

De heer Stulemeijer merkt op dat er vergelijkbare ontwikkelingen zijn bij de OD Noord IJmond en Flevoland Gooi en Vechtstreek.

In het algemeen vallen personeelsproblemen en gestegen kosten als gevolg van de invoering van de Omgevingswet op. Bij de kosten wordt verwezen naar de complexiteit en concurrentie om geschikte arbeidskrachten te vinden. 50PLUS is van mening dat dit grote aandacht verdient, met name in het licht van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS). Hij vraagt of de gedeputeerde het daarmee eens is en welke mogelijke noodscenario's er zijn.

Statenlid **Kostić** (PvdD) uit ernstige zorgen over de capaciteit van de OD Noordzeekanaalgebied om te voldoen aan de wensen van omwonenden, met name op het gebied van handhaving en controle. Er zijn klachten over slechte communicatie en trage respons van de OD, wat volgens Statenlid Kostić erger is dan enkele jaren geleden. Deze zorgen zullen worden aangepakt via een motie, en Partij voor de Dieren hoopt dat GS dit signaal serieus neemt.

Wat betreft de OD Noord-Holland Noord, merkt Statenlid Kostić op dat dit een onderbelichte OD is die zich bezighoudt met natuurbescherming en controle op bijvoorbeeld emissiearme stallen. Zij wijst echter op vaagheid in de controleprocessen en het gebrek aan raadpleging van dierenwelzijnsorganisaties. Dit gaat in tegen het staand beleid van GS, dat dierenwelzijnsorganisaties moeten worden betrokken bij besluiten en beleid dat het leven van dieren raakt. Statenlid Kostić benadrukt dat de OD Noord-Holland Noord veel invloed heeft op

leven en dood van dieren, en het zou van meerwaarde zijn als dierenwelzijnsorganisaties worden betrokken. Zij waardeert het als dit punt wordt meegenomen naar de OD Noord-Holland Noord.

De heer **Dessing** (FvD) gaat in brede zin in op de VTH-taken. De heer Dessing benadrukt het belang van de weerbaarheid van de VTH-organisatie (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) in relatie tot de toenemende taken op het gebied van klimaat en biodiversiteit, die leiden tot hogere kosten en belasting voor ambtenaren en bedrijfsvoering. Hij vraagt GS om verduidelijking over de kosten en of dit inderdaad de genoemde 10 miljoen euro betreft. Hij pleit ervoor om kritisch te kijken naar het ambitieniveau en het aantal regels dat gehandhaafd moet worden, om de druk te verminderen.

Daarnaast wijst de heer Dessing op de VTH-taken met betrekking tot Tata Steel en hun ambitie op groen staal. Hoewel een deel van de financiering vanuit het Rijk komt, benadrukt Dessing dat ook belastinggeld van Noord-Hollandse burgers hiervoor wordt gebruikt.

De heer **Roosendaal** (VVD) geeft namens de VVD aan dat de fractie de ambities en de financiële kaders onderschrijft. De VVD is van mening dat het tijd is voor een evaluatie van de taken, doelstellingen en verwachtingen van de omgevingsdiensten. Hij pleit voor bestuurlijke samenwerking of fusie tussen de OD's om een nog beter functionerende omgevingsdienst te creëren, bijvoorbeeld door kennisdeling in landelijke clusters voor zware industrie en het bevorderen van synergieën op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Roosendaal uit zijn bezorgdheid over het gebruik van modellen en het ontbreken van tijdige back-testing ervan, met name in relatie tot de ontwikkelingen rondom Tata Steel. De werkelijke gemeten vervuiling komt niet overeen met de modelresultaten die worden gebruikt voor vergunningverlening en toezicht. Hij pleit voor verbetering op dit gebied en suggereert dat een herijking van de taakverdeling van de OD's een middel kan zijn om dit te bereiken.

Statenlid **Laport** (GL) memoreert dat GroenLinks een van de weinige tegenstemmers was toen het voorstel voor de nieuwe Omgevingswet in de Tweede Kamer werd besproken. Hoewel het idee van één vergunningsaanvraag in plaats van een lappendeken aan vergunningen fantastisch klonk, is GroenLinks bezorgd over de vele jaren vertraging die invoering van de Omgevingswet inmiddels heeft opgelopen en de hiermee gepaard gaande verwarring en onduidelijkheid. Ook de omgevingsdiensten worstelen hiermee, met name wat betreft kostenstijgingen die te maken hebben met deze invoeren, met personeelstekorten en de grote opgave voor herscholing van het personeel.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt of GroenLinks het met hem eens is dat er op dit moment wel degelijk duidelijkheid is, nu de datum van 1 januari 2024 voor de invoering van de Omgevingswet is vastgesteld. Hij benadrukt dat er een transitiefase nodig is, maar als deze fase is doorlopen – hiervoor zijn budgetten en is ondersteuning beschikbaar – zouden de VTH (Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving) en omgevingsdiensten juist gemakkelijker zaken kunnen regelen onder de Omgevingswet.

Statenlid **Laport** (GL) waardeert de positieve zienswijze van de heer Dessing, maar geeft aan dat de afgelopen jaren verschillende obstakels hebben laten zien in de invoering van de Omgevingswet. Statenlid Laport hoopt dat deze problemen zich niet zullen voordoen bij de uiteindelijke implementatie.

Wat betreft de omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied merkt Statenlid Laport op dat de OD ervan uitgaat dat de bouw minder vertraging zal ondervinden dan in voorgaande jaren. Hij beschouwt dit als een risicovolle aanname. Ook is de financiële situatie van deze omgevingsdienst minder. Hoewel er een positieve zienswijze wordt gegeven, benadrukt hij dat het in de gaten moet worden gehouden.

In de stukken is te lezen dat de kostenstijging bij de invoering van de Omgevingswet volgens de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord minder problematisch lijkt te zijn dan bij andere omgevingsdiensten.

Statenlid Laport waardeert het positief getoonzette stuk van de Omgevingsdienst IJmond en vond het prettig om te lezen dat deze omgevingsdienst veel minder besteedt aan externe inhuur dan de andere OD's. Dit is financieel minder risicovol zijn en zorgt voor goede continuïteit, een voorbeeld voor andere omgevingsdiensten.

Tot slot wijst Statenlid Laport erop dat de Omgevingsdienst Flevoland en Gooi en Vechtstreek nog geen volledige jaarstukken heeft aangeleverd, maar wel een begroting heeft ingediend. Het zou goed zijn als de resultaten uit het verleden als basis voor de toekomst worden gebruikt, gezien de vele onzekerheden. GroenLinks adviseert het provinciebestuur hierover opmerkingen te maken.

De heer **Klein** (CU) geeft aan dat hij het eens is met de voorgestelde reacties vanuit Provinciale Staten op de stukken. Hij heeft echter nog enkele vragen:

- Inzake de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied wil de ChristenUnie weten of de voorgestelde verhoging van de provinciale bijdrage van bijna 3 miljoen in 2024 ten opzichte van 2023 hetzelfde bedrag is als wat vermeld staat in de kaderbrief over 3,8 miljoen extra betaling aan de totale omgevingsdiensten of dat dit er bij de eerste begrotingswijziging bovenop komt. Daarnaast vraagt hij of er een goed langetermijnperspectief is op de financiën van de OD NZKG en of provincie op de lange termijn weet waar ze financieel aan toe is, gezien de herhaalde verhogingen van hun bijdrage.
- Ten slotte wil hij graag uitleg waarom de jaarstukken van de OD Flevoland en Gooi en Vechtstreek nog niet definitief zijn en of er wettelijke termijnen zijn waarbinnen dit afgerond zou moeten zijn.

Mevrouw **Oulad Hadj** (PvdA) merkt op dat de omgevingsdiensten voor een enorme uitdaging staan, met meer taken, verantwoordelijkheden en geld om te groeien. Ze wenst alle medewerkers succes met hun belangrijke werk. Ze vraagt zich echter af of er niet te veel verwacht wordt van de omgevingsdiensten, gezien de schaarste aan gekwalificeerd personeel, vooral personeel met technische expertise. Ze vraagt zich af of de plannen, zoals traineeships, in de praktijk zullen werken en of er taken zullen blijven liggen door personeelstekort. Ze vraagt hoe het college van Gedeputeerde Staten de Statenleden hiervan op de hoogte zal houden.

Daarnaast brengt mevrouw Oulad Hadj het onderwerp van de Wet open overheid ter sprake. Ze leest dat dit veel werk met zich meebrengt en dat in de begroting van de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied hiervoor extra budget is gereserveerd. Haar fractie vraagt zich af of het niet gemakkelijker kan, bijvoorbeeld door proactief veel meer documenten, memo's, en e-mails online beschikbaar te stellen, als een vorm van radicale transparantie, om zo een groot deel van de

verzoeken op basis van de Wet open overheid te voorkomen. Ze pleit voor het standaard online publiceren van de stukken.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten

Gedeputeerde **Stigter** neemt de beantwoording op zich voor de omgevingsdiensten Noord-Holland Noord en Flevoland Gooi en Vechtstreek. De gedeputeerde herkent dat de arbeidsmarktsituatie zorgwekkend is voor alle omgevingsdiensten, met tekorten aan ecologen in Noord-Holland Noord en technisch personeel bij de omgevingsdiensten Noordzeekanaalgebied en IJmond. Er wordt regelmatig over dit onderwerp gesproken in de besturen van de omgevingsdiensten, waarbij samenwerking en het delen van deskundigheid worden verkend. Er wordt ook gekeken naar het vergroten van de schaal om een betere positie op de arbeidsmarkt te verkrijgen. Het inzetten van eigen personeel heeft de voorkeur, maar momenteel is het belangrijker om voldoende personeel te hebben, zowel intern als extern ingehuurd. Investeringen worden gevraagd van de deelnemers om deze kwestie aan te pakken. Onderdeel van de discussie is het traineeprogramma van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord.

Ten aanzien van de reservepositie van OD Noordzeekanaalgebied staat er inderdaad dat deze OD in 2024 een matige reservepositie bereikt. Er wordt gekeken naar wat er nodig is om de reserves in de komende jaren aan te vullen. Deze afspraak heeft geleid tot het apart vermelden van dit punt in een zienswijze.

Gedeputeerde Stigter geeft aan dat de omgevingsdienst Noord-Holland Noord een centrale rol speelt bij taken die de provincie uitvoert rondom de Wet natuurbescherming. Dit is te zien in de toename van het aantal taken van de OD op dit vlak. Hoewel de omgevingsdienst geen beleid uitvoert, dit is aan de provincie, voeren zij wel gesprekken met dierenwelzijnsorganisaties en andere organisaties wanneer dit nodig is voor de uitvoering van hun taken.

Gedeputeerde Stigter merkt op dat er sprake is van een toenemende vraag naar inzet en middelen voor de omgevingsdiensten, zowel vanuit autonome factoren als vanuit de samenleving. Er is meer aandacht voor gezondheid en veiligheid, wat leidt tot een grotere vraag bij betrokken instanties. Hoewel er prioriteiten moeten worden gesteld, is het belangrijk om het maatschappelijk belang van deze kwesties te erkennen en daar zo goed mogelijk aan te voldoen.

Gedeputeerde Stigter wijst erop dat er de afgelopen tijd al veel evaluaties zijn uitgevoerd met betrekking tot de omgevingsdiensten. Een prominente VVD'er, de heer Van Aartsen, heeft bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de positie van de omgevingsdiensten en de robuustheid ervan. De aanbevelingen uit zijn rapport hebben geleid tot een nationaal programma voor vergunningverlening, toezicht en handhaving, met als doel te komen tot een meer robuuste structuur en een minimumniveau van taken. De gezamenlijke bevoegde gezagsorganen zullen hier nu gezamenlijk invulling aan geven.

Tot slot, gedeputeerde Stigter vindt het idee van de PvdA om proactief om te gaan met de Wet open overheid (Woo) inderdaad interessant. Hij merkt op dat alle omgevingsdiensten een toenemende vraag ervaren en dat er al ervaring is opgedaan met een pilotproject rondom de Woo in Koggenland. Door proactief informatie beschikbaar te stellen, kan aan de achterkant mogelijk veel worden afgevangen. Hoewel er altijd extra inzet nodig zal zijn, wordt het delen van deze ervaringen niet alleen binnen de provincie, maar ook met andere omgevingsdiensten als een

interessante gedachte beschouwd.

Gedeputeerde Olthof deelt de zorgen over de omgevingsdiensten. Met name de onzekerheid rondom Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving is een uitdaging waar ze mee te maken hebben. De regelgeving verandert voortdurend, en de samenleving stelt steeds hogere eisen op het gebied van toezicht, handhaving en vergunningen. Hoewel dit een terechte ontwikkeling is, brengt het ook de vraag met zich mee hoe snel en adequaat de organisaties kunnen reageren en zich aanpassen aan deze veranderingen. Dit geldt niet alleen in de provincie Noord-Holland, maar voor de omgevingsdiensten in het algemeen. Dit aspect heeft de aandacht van de OD's.

De financiële situatie van de omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied is een specifiek aandachtspunt. Het weerstandsvermogen van de dienst wordt als matig beschouwd, en er is een reëel risico dat het verder verslechtert. De omgevingsdienst heeft echter zelf al maatregelen genomen en houdt rekening met het verbeteren van het weerstandsvermogen in de tarieven. Daarom is er geen aparte zienswijze op dit punt opgenomen, aangezien de omgevingsdienst dit al in hun eigen stukken heeft opgenomen.

Hoewel er geen zienswijze is gegeven op de financiële stukken, benadrukt Gedeputeerde Olthof dat het belangrijk is om alert te blijven op de financiële aspecten binnen de omgevingsdiensten. De onzekerheid die gepaard gaat met de Omgevingswet, de ontwikkelingen op het gebied van water- en bodembeheer, de toenemende vraag naar VTH en de impact van de Wet open overheid, creëren een complexe situatie. Hoewel ze hun best doen om zo goed mogelijk op deze ontwikkelingen in te spelen en regelmatig overleg voeren met de omgevingsdiensten, is het niet mogelijk om op dit moment volledige zekerheid te bieden over hoe de toekomst eruit zal zien.

De bouwsector is een ander punt van aandacht dat wordt besproken. Er is geconstateerd dat er in de afgelopen jaren minder bouwaanvragen waren, maar recentelijk is er een stijging te zien. Desondanks blijft het onzeker of de bouw op hetzelfde niveau zal terugkeren. Er zijn projecten die opnieuw worden bekeken en weer vertraging oplopen, wat kan leiden tot een dip in de sector. Het is van belang om in de begroting rekening te houden met het herstel van de bouwsector, maar de timing en mate van dit herstel blijven een grote bron van onzekerheid.

Gedeputeerde Olthof erkent de zorgen van de Partij voor de Dieren over de capaciteit van de omgevingsdiensten. Hij benadrukt dat er voortdurend aandacht is voor capaciteit, vooral op het gebied van specialistische kennis. In het geval van de omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied wordt er veel gebruik gemaakt van externe expertise, omdat specifieke kennis nodig is bij de zwaardere industrie. Deze expertise is niet altijd binnen de diensten zelf aanwezig, daarom wordt er samengewerkt en kennis uitgewisseld met andere omgevingsdiensten. Dit probleem wordt niet alleen binnen de omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied besproken, maar breder binnen de sector.

Gedeputeerde Olthof benadrukt dat het aantal klachten over medewerkers van de omgevingsdiensten minimaal is. Hij neemt klachten serieus en is alert op eventuele problemen met de afwikkeling van klachten en het opvolgen van handhavingsverzoeken. Er is de afgelopen jaren geïnvesteerd in een ICT-systeem voor klachtenafwikkeling, wat volgens hem aanzienlijke verbeteringen heeft opgeleverd. Hoewel er soms nog fouten kunnen optreden, erkent hij dat er ook veel gevraagd wordt om zoveel mogelijk meldingen te verwerken, wat extra capaciteit vereist. Om

iets met dit signaal te kunnen doen, is de gedeputeerde op zoek naar specifieke informatie over de aard van de klachten. Op dit moment zijn er volgens hem slechts vier klachten over medewerkers van de omgevingsdienst geregistreerd, wat zeer weinig is.

Gedeputeerde Olthof merkt op dat er regelmatig discussies zijn over Tata Steel en de behoefte aan meer toezicht en handhaving. De gedeputeerde wijst erop dat zowel de samenleving als de politici hier constant om vragen. Hij erkent dat de omgeving verwacht dat er strenger wordt toegezien en meer wordt gehandhaafd, maar benadrukt dat dit ook extra capaciteit vereist. Hij stelt dat het niet alleen om Tata Steel gaat, maar ook om 100 tot 150 andere Brzo-bedrijven in Noord-Holland. Hij ziet dit als een grote uitdaging voor de toekomst en vraagt zich af hoe er breder gekeken kan worden naar het toezicht op en de kennis van al deze bedrijven.

Gedeputeerde Olthof bespreekt vervolgens de Wet open overheid (Woo) dat door de Partij van de Arbeid is genoemd. Hij benadrukt dat het managen van verwachtingen belangrijk is, aangezien de eisen strenger zijn geworden. Hij erkent dat het onmogelijk is om verzoeken binnen de gestelde termijn te realiseren. Met duizenden documenten en de noodzaak om toestemming te vragen en anonimisering toe te passen, is het moeilijk om binnen twee, drie of maximaal vier weken op te leveren. De omgevingsdiensten werken eraan om zoveel mogelijk te digitaliseren, ook vanuit het verleden, maar sommige stukken gaan jaren of zelfs decennia terug, waardoor ze soms in papieren archieven moeten duiken van ook voorgangers van de huidige omgevingsdiensten. Het punt wordt serieus genomen en er wordt gestreefd naar maximale transparantie, maar het lukt helaas niet altijd om verzoeken tijdig te vervullen.

Gedeputeerde Olthof reageert tot slot op de vraag van de heer Klein over de 3 miljoen euro die in de stukken stond. Hij bevestigt dat het bedrag in de begroting staat, maar benadrukt dat dit niet betekent dat het probleem daarmee is opgelost. Hij heeft al aangegeven dat de lange termijn zeer onzeker is.

De heer **Van der Heijden** (D66) leest in de stukken dat het OD zich in zal spannen om voor 2024 en 2025 het weerstandsvermogen weer richting voldoende te kunnen laten bewegen. Als dit is waar de gedeputeerde tevreden mee is, maakt D66 zich wel zorgen.

Gedeputeerde **Olthof** verwijst naar de zienswijze waarin wordt vermeld dat het weerstandsvermogen van de omgevingsdienst matig is en dat er zorgen over bestaan. Hij benadrukt dat het op de agenda staat en dat de omgevingsdienst de komende jaren zal proberen om het weerstandsvermogen te verbeteren. Als dit niet lukt, zal hij terugkomen bij de Staten als dit leidt tot een hogere bijdrage van de provincie. Hij vindt het echter ook de verantwoordelijkheid van de omgevingsdienst zelf om de financiën op orde te krijgen. Hij beseft dat uiteindelijk de eigenaren, zoals de gemeenten en de provincie, verantwoordelijk zijn als er problemen ontstaan.

Tweede termijn commissie

Statenlid **Laport** (GL) merkt op dat er nog geen reactie is gegeven op de onvolledige stukken van omgevingsdienst Flevoland en Gooi en Vechtstreek. Hij geeft aan dat hij graag een toelichting hierop wil horen.

De heer **Roosendaal** (VVD) reageert op de opmerkingen van de heer Olthof en is het met hem eens dat er breder gekeken moet worden dan alleen naar Tata Steel. Hij neemt deze suggestie graag

over en vindt dat er meer aandacht aan besteed moet worden.

Hij verwijst ook naar de opmerking dat er een evaluatie plaatsvindt over de werking van de omgevingsdiensten in het algemeen, en merkt op dat er beter samengewerkt moet worden, vooral bij ingewikkelde kwesties. Hij vraagt wanneer Provinciale Staten geïnformeerd kunnen worden over de consequenties van deze evaluatie op de werking en/of de budgetten van de omgevingsdiensten.

Tweede termijn Gedeputeerde Staten
Gedeputeerde **Stigter** geeft in reactie op GroenLinks aan dat de jaarstukken van de OD FGV zijn klaar en worden besproken op het algemeen bestuur op 28 juni. Ze zullen op tijd naar BZK worden gestuurd en later na de zomer worden behandeld door de Staten. Er is geen instemming nodig vanuit PS om de jaarstukken naar BZK te sturen.

De uitkomsten van de Commissie van Aartsen zijn al eerder gedeeld met de Staten. Momenteel wordt er gewerkt aan een interbestuurlijk programma voor vergunningen, toezicht en handhaving, waarin het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen samenwerken. Het is mogelijk dat binnenkort de stand van zaken met betrekking tot dit programma wordt gedeeld met de Staten.

De **voorzitter** stelt vast dat het agendapunt voldoende is besproken. Partij voor de Dieren overweegt een motie bij agendapunt 6.a en 6.b.
De voorzitter stelt vast dat agendapunt 6.a, Omgevingsdienst NZKG zienswijze PS begrotingswijziging 2023, de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022, en 6.b, Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, Zienswijze PS op de begroting 2024 en jaarstukken 2022 als bespreekstuk zullen worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 10 juli 2023 en de agendapunten 6.c, Omgevingsdienst IJmond zienswijze PS begrotingswijziging 2023, de ontwerpbegroting 2024 en de jaarstukken 2022, en 6.d, Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek Zienswijze PS op de begroting 2024 en jaarstukken 2022 als hamerstuk naar diezelfde Provinciale Statenvergadering.

7 A-agenda cultuur

7.a Zienswijze PS ontwerp begroting 2024 Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies.

De provincie Noord-Holland is deelnemer in het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies. Op grond van artikel 48 van de Wet gemeenschappelijke regelingen zijn Provinciale Staten bevoegd een zienswijze in te dienen op de begroting van dit Gemeenschappelijk Orgaan. Aangezien de begroting geen vragen oproept stelt het college van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten voor om geen zienswijze in te dienen. Het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies heeft op 7 maart 2023 de Kadernota 2024 - 2027 en de Jaarrekening 2022 ter kennisgeving en de ontwerp begroting 2024 voor een zienswijze naar Provinciale Staten gestuurd. Op grond van artikel 48 van de Wet gemeenschappelijke regelingen is Provinciale Staten bevoegd deze zienswijze in te dienen. PS moeten de zienswijze voor 15 juli 2023 verzenden aan het GO. De commissie is gevraagd PS te adviseren over de voordracht Zienswijze ontwerpbegroting 2024 Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies.

De **voorzitter** constateert dat de vooraf aangemelde sprekers afzien van spreektijd op dit agendapunt en dat agendapunt 7.a, Zienswijze PS ontwerp begroting 2024 Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies als hamerstuk zal worden doorgeleid naar de Provinciale Statenvergadering van 10 juli 2023.

Schorsing 18.56 tot 19.39 uur.

8 Diner

9 B-agenda Ruimte

9.a Ruimte: Wijziging werkingsgebieden & bijlagen Omgevingsverordening NH2020 & Omgevingsverordening NH2022 ronde 2023-I (B-agenda interim-commissie 19-06-2023)

GS stellen het eindconcept van de Wijziging werkingsgebieden & bijlagen Omgevingsverordening ronde 2023-I en de Nota van beantwoording vast. De voorgenomen wijzigingen hebben ter inzage gelegen. Met dit besluit geven GS het eindconcept en de Nota van beantwoording vrij voor bespreking met PS. De commissie wordt gevraagd de stukken met elkaar en de gedeputeerde te bespreken.

Bij dit agendapunt hebben zich voorafgaand aan de vergadering drie insprekers gemeld.

Mevrouw **Zandbergen** spreekt in namens Stichting burgerinitiatief Bescherm de natuur in het Geestmerambacht. De volledige inspreektekst is opgenomen bij de stukken onder dit agendapunt.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) bedankt de inspreker voor haar bijdrage en erkent dat hij mogelijk niet alle achtergronden kent. Hij vraagt haar om hem te wijzen op de specifieke plek in de Nota van Beantwoording waar haar punt wordt behandeld.

Mevrouw **Zandbergen** wijst erop dat in de Nota van Beantwoording wordt gesteld, over de vraag van het Recreatieschap Geestmerambacht over intensivering van de twee gebieden, dat er juist verbetering zal plaatsvinden als deze intensivering wordt doorgevoerd. Dit is op zijn minst in strijd met elkaar, stelt mevrouw Zandbergen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) vraagt vervolgens waar de grootste zorg van mevrouw Zandbergen zit: is dat de realisatie van een park met allerlei faciliteiten of zijn dit andere zaken?

Mevrouw **Zandbergen** benadrukt dat er meerdere zorgen zijn. Ze noemt de plaatsing van grootschalige ontwikkelingen die het gebied zullen onderbreken en verslechteren. Daarnaast uit ze haar boosheid over de uitruil met de groene loper, waarbij twee gebieden van het recreatieschap worden gebruikt om te ontgrenzen. Dit betekent in feite dat het areaal van het Natuur Netwerk Nederland (NNN) wordt verkleind.

De heer **Jacobs** spreekt in namens Stichting Kleimeer. De volledige inspreektekst is opgenomen bij de stukken onder dit agendapunt.

De voorzitter constateert dat de commissie geen vragen heeft aan de heer Jacobs.

De derde en laatste inspreker is mevrouw **Van den Brekel**. Zij spreekt in op persoonlijke titel. Mevrouw Van den Brekel dankt voor de gelegenheid om haar standpunt te delen met betrekking tot

de ontgrenzing van een deel van haar perceel aan de Valkeveenselaan 54 in Naarden. Ze benadrukt dat ze relatief recent, ongeveer twee jaar geleden, eigenaar zijn geworden van deze woning en het bijbehorende perceel. Ze benadrukt ook dat ze erg blij zijn met de prachtige natuurlijke omgeving waarin ze wonen, die goed beschermd is, waar ze volledig achter staan.

Echter, in 2022 merkten ze op dat de grens van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) op de kaart van de provinciale omgevingsverordening precies langs de gevel van hun woning liep. Dit betekende dat het NNN overlapt met zowel het woongedeelte van hun eigendom als het deel van hun tuin dat al tientallen jaren, sinds de bouw van de woningen in de late jaren zestig, is aangelegd en waar zich structuren bevinden, zoals een carport met klinkerverharding, een semi-verharde oprit met grind en een tuinhuis. Deze gecultiveerde delen van de tuin en de delen met de structuren en verhardingen bestonden al lang voordat het ecologische hoofdstructuurbeleid van kracht werd en zijn dus onterecht geclassificeerd als bestaande natuur en later opgenomen in het NNN.

Mevrouw Van den Brekel concludeert dat er duidelijk sprake is geweest van een foutieve in kaart brenging en heeft verzocht om deze fout te herstellen. Ze verwijst hierbij naar de bevoegdheid die is vastgelegd in een artikel van de omgevingsverordening NH2020. In het concept antwoord laat de provincie weten dat alleen het deel van het perceel met de bestemming woondoeleinden 1 uit het NNN wordt gehaald, terwijl de gecultiveerde delen van de tuin, de structuren en de oprit waarop de bestemming bos rust, niet worden ontgrensd. Het argument dat hierbij wordt gehanteerd, is dat oude bomen op deze manier extra bescherming zouden genieten. Mevrouw Van den Brekel betwist dit argument, aangezien hun hele perceel valt binnen een gebied dat is aangemerkt als waardevol buitengebied van Naarden. Dit betekent dat voor elke vorm van bomenkap een ontheffing of kapvergunning vereist is, en als het gaat om waardevolle bomen, zal er geen vergunning worden verleend.

Een ander argument dat wordt gebruikt, is dat er een negatieve impact zou zijn op de samenhang van het NNN. Mevrouw Van den Brekel is echter van mening dat door de huidige beslissing om het hele deel waarop de bestemming woondoeleinden 1 rust uit het NNN te halen, juist de samenhang wordt aangetast. Dit komt doordat de provincie ervoor kiest om het perceeldeel langs de watergang, waar zich oude monumentale bomen bevinden die een verbindende functie hebben binnen het NNN, uit het NNN te halen. Om deze reden hebben ze in hun aanvraag voor correctie specifiek dit deel van het perceel niet meegenomen en verzocht om correctie te beperken tot de delen van de tuin die daadwerkelijk gecultiveerd, bebouwd of als erf zijn ingericht.

Mevrouw Van den Brekel vraagt op basis van haar toelichting vriendelijk om de herbegrenzing alsnog in overweging te nemen conform hun verzoek. Ze bedankt de commissie voor hun aandacht.

De commissie krijgt de gelegenheid tot het stellen van vragen aan mevrouw Van den Brekel.

De heer **Klein** (ChristenUnie) bedankt de inspreker voor haar inspraak en waardeert dat zij de commissie wijst op een aspect dat van belang is bij deze wijziging. Hij vraagt de spreker om uit te leggen waarom dit voor de inspreker zo belangrijk is en wat de consequenties zouden zijn als het gebied als natuur wordt bestemd.

Mevrouw **Van den Brekel** geeft aan dat ze niet overal op haar perceel kan handelen zoals ze zou willen, vanwege beperkingen in de omgevingsverordening. Ze wijst bijvoorbeeld op de oprit waar hun auto staat geparkeerd onder een carport. Aangezien ze zich op 500 meter van de openbare weg bevinden, kunnen zij de auto niet ergens anders parkeren. Het is nu niet mogelijk om daar een oplaadstation te plaatsen, omdat dit in strijd zou zijn met de regels. Ze benadrukt dat ze hun perceel eigenlijk op een manier gebruiken die niet is toegestaan, aangezien ze hun auto op een stuk natuurlijk gebied (NNN) parkeren, waar dat eigenlijk niet is toegestaan. Het gaat om een bestaande situatie, omdat de woning al in de jaren 'zestig is gebouwd. Deze punten vormen hun belangrijkste bezwaren.

De heer **Klein** (ChristenUnie) dankt voor het heldere antwoord.

De **voorzitter** constateert dat er geen verdere vragen zijn en dankt mevrouw Van den Brekel voor haar inspraak.

Eerste termijn commissie

De heer **Vonk** (PvdA) leest in de opsomming een botsing tussen theorie en praktijk. Hij begrijpt dat er regelmatig updates moeten worden gemaakt, maar vindt het moeilijk om de argumenten te begrijpen en te controleren, vooral als de locatie niet bekend is. Hij vraagt speciale aandacht voor punt 06 van de Nota van Beantwoording, met betrekking tot Broek in Waterland. Daar ziet hij een aanvraag van de gemeente om een perceel tussen twee andere percelen met woonbestemming te verklaren. Wanneer hij ter plaatse gaat kijken, merkt hij op dat het perceel een kaal weiland is, bijna een monocultuur, en hij herkent er geen natuur in. Dit perceel is echter essentieel bevonden als verbinding tussen andere gebieden binnen het BPL-gebied. De gemeente Waterland heeft bezwaar gemaakt, maar de beantwoording van het college lijkt routinematig en weinig aandacht te besteden aan specifieke zaken. De heer Vonk vraagt het college om toelichting over de beleving, over hoe dat in zijn werk gaat, en waarom dit voorbeeld van extra leefruimte voor kleine kernen niet binnen de spelregels valt. Dit is zijn vraag en tevens zijn algemene bijdrage over het document.

Statenlid **Freeman** (GL) merkt op dat veel ingediende zienswijzen betrekking hebben op werkgebieden van het NNN. Hoewel het logisch is om de begrenzing daarvan te wijzigen, is het van belang dat het totale aantal hectares NNN-gebied niet afneemt, indien mogelijk. Er wordt verwezen naar het Geestmerambacht, waar GS in de Nota van Beantwoording op zienswijze 34 aangaf dat, ondanks een netto afname van het NNN-areaal, de ontgrenzing geen wezenlijke afbreuk doet aan de kernkwaliteit van parkachtig landschap rondom het grote open water. GroenLinks wil voorkomen dat er minder hectares NNN gerealiseerd worden, door kwaliteit soms hoger te waarderen dan kwantiteit. Er wordt gevraagd waarom de nettoafname van NNN-gebied, zoals bij Geestmerambacht, als acceptabel wordt beschouwd en waarom de verloren hoeveelheid NNN niet gecompenseerd wordt, zodat er netto minstens evenveel NNN-gebied behouden blijft.

De heer **Deen** (PVV) wijst erop dat er 47 zienswijzen zijn ingediend, waarvan de meeste betrekking hebben op wijzigingen in de begrenzing van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) en het BPL-gebied. Hij benadrukt dat de PVV kritisch staat tegenover het NNN en het BPL en het liefst zoveel mogelijk ontgrenzingsverzoeken ingewilligd ziet worden, zodat belemmeringen voor economische ontwikkelingen en woningbouw worden voorkomen. Hij vindt het moeilijk uit te

leggen dat de provincie nieuwe begrenzingen moet compenseren, terwijl er economische onzekerheden en woningnood zijn.

De heer **Van Gilse** (VVD) is tevreden met het voorgelegde proces van wijziging van de werkingsgebieden. Hij benadrukt het belang van het meebewegen met de continu veranderende omgeving en is positief over de methodiek om het oppervlak aan Natuurnetwerk Nederland (NNN) zo gelijk mogelijk te houden. Hij vraagt of de balans voor het NNN provinciaal of per regio wordt bekeken.

Daarnaast heeft de heer Van Gilse nog een aantal vragen en opmerkingen. Hij merkt op dat enkele zienswijzen hebben geleid tot wijzigingen in het ontwerpbesluit, omdat er onvoldoende afstemming was met de eigenaren. Hij wil weten waarom er onvoldoende afstemming was en wat er de volgende keer anders wordt gedaan om dit te voorkomen. Hij vraagt ook of deze voorstellen later opnieuw worden besproken en of er andere gebieden worden toegevoegd ter compensatie.

Verder wijst de heer Van Gilse op gevallen waarbij er fouten zijn gemaakt met betrekking tot gemeentelijke monumenten en vraagt hij om een verklaring hiervoor.

Een aantal gemeenten beweert dat stedelijk gebied onterecht is aangeduid als BPL of landelijk gebied. Op basis van de definitie daarvan in de Omgevingsverordening kan dit betrekking hebben op honderden huizen, wat vaak niet aansluit bij de werkelijke beleving van dit soort stukken grond. Hij stelt ook de vraag of de definitie van het landelijk gebied wel juist is en of er geen discussies kunnen worden voorkomen door hier nog eens naar te kijken.

Daarnaast vraagt hij hoe compensatie van negatieve economische effecten voor eigenaren plaatsvindt voor functies die verloren gaan bij het begrenzen van nieuwe NNN-gronden.

Tot slot gaat de heer Van Gilse in op het voorbeeld uit Naarden, waar blijkt dat op kleine schaal van tuinen en bebouwbare erven ontgrenzingen en begrenzingen niet helemaal logisch zijn. De heer Van Gilse verzoekt om hier nog eens naar te kijken naar aanleiding van de inspraak op dit concrete voorbeeld.

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) geeft aan dat de partij op dit moment nog beraadslaagt over het wijzigingsbesluit van de omgevingsverordening. Ze benadrukt dat het be- en ontgrenzen een gevoelig onderwerp is voor de BBB en vraagt waarom dit stuk als urgent wordt beschouwd. Ze wil graag van GS horen waarom deze voordracht vóór het reces moet worden behandeld, vooral gezien de insprekers, zoals bijvoorbeeld Geestmerambacht, waar de fractie zich ook zorgen over maakt. Ze verwijst naar de eerdere mededeling dat in de Provinciale Statenvergadering van 10 juli 2023 alleen besluiten worden genomen die niet kunnen worden uitgesteld en vraagt om verduidelijking van de gedeputeerde.

De heer **Mülder** (D66) complimenteert met het stuk en geeft aan dat er duidelijk veel aandacht aan is besteed. Hij uit zijn tevredenheid over het feit dat de Zanderij nu eindelijk wordt begrensd, en hij complimenteert met name mevrouw Rommel voor haar inzet in dit proces. Hij is oprecht blij met de bijbehorende bijlage en de informatie die daarin wordt verstrekt. Specifiek vraagt de heer Mülder waarom er in sommige gevallen is overgegaan tot wijzigingen in BPL-gebieden waar

woningbouw wordt toegestaan. Hij begrijpt dat er argumenten worden gegeven, zoals afspraken met de gemeente of bestuurlijke toezeggingen, maar hij benadrukt dat het voor hem moeilijk is om deze argumentatie te controleren. Hij geeft aan dat hij de gedeputeerde niet overal kan volgen en niet altijd op de hoogte is van de besluitvorming in verschillende gemeenteraden en collegezalen. Daarom verzoekt hij de gedeputeerde om een nadere reflectie en verduidelijking op dit punt, zodat hij het proces beter kan begrijpen en beoordelen.

Tot slot verzoekt de heer Mülder de gedeputeerde ook om te reageren op de drie inspraken bij dit agendapunt.

De heer **Heijnen** (CDA) bedankt voor het stuk met de wijzigingen van de Omgevingsverordening. Hij waardeert de informatie die door GS is verstrekt over zowel grootschalige als kleinschalige wijzigingen. Hoewel het soms puzzelen was om de exacte inhoud te achterhalen, is hij over het algemeen tevreden met de beantwoording en enkele aanpassingen die zijn doorgevoerd, zoals vermeld in de Nota van Beantwoording.

De heer Heijnen benadrukt twee specifieke punten. Ten eerste uit hij zijn bezorgdheid over agrarische ondernemers en grondgebruikers die tegen hun wil zien dat hun gebied wordt omgevormd tot Natuurnetwerk Nederland (NNN), bijvoorbeeld vanwege de aanwezigheid van weidevogels. Hij vraagt hoe er met deze grondeigenaren wordt gesproken over de omvorming van hun eigendommen naar NNN en welke mogelijkheden er zijn om het NNN weer te ontgrenzen wanneer de weidevogels zijn vertrokken.

Ten tweede richt de heer Heijnen zich op lintbebouwing, met name in Waterland. Hij verwijst naar een eerdere notitie over lintbebouwing die enkele jaren geleden is opgesteld en in de Staten is besproken. Hij vraagt of er een evaluatie kan worden verwacht van deze eerste notitie over lintbebouwing, aangezien bepaalde linten tot op heden buiten beschouwing zijn gebleven. Hij noemt specifiek de Zaanstreek en het project "Wonen op vaders erf" in de gemeente Oostzaan als voorbeelden waar behoefte is aan duidelijkheid over de toekomstige aanpak van lintbebouwing.

> De heer **Mülder** (D66) vraagt de heer Heijnen of hij op de hoogte is van het feit dat Oostzaan deelneemt aan de pilot. Hij geeft aan dat Oostzaan al meedoet met een aantal locaties en begrijpt het als de gemeente met meer locaties mee zou kunnen. Maar is de heer Heijnen het met D66 eens dat het goed zou zijn eerst deze pilot te doen en daarna een evaluati?

De heer **Heijnen** (CDA) pleit ervoor om het proces van het toevoegen van nieuwe locaties aan de lintbebouwing sneller te laten verlopen. Hij vindt het onterecht dat locaties die niet in de eerste notitie zijn opgenomen automatisch worden uitgesloten, terwijl sommige van die locaties wel kansrijk zijn. Hij vraagt daarom naar het verloop van het proces en wanneer er mogelijk nieuwe locaties aan de lintbebouwing kunnen worden toegevoegd.

> De heer **Mülder** (D66) wijst erop dat gemeenten zijn gevraagd om locaties door te geven voor de pilot, en dat Oostzaan al met een aantal locaties is gekomen, waarvan voor één locatie de plannen zijn gepresenteerd. Er zijn echter nog enkele locaties waar nog niets mee is gedaan. De heer Mülder vraagt zich af waarom het CDA er voorstander van is nu al nieuwe locaties toe te voegen.

De heer **Heijnen** (CDA) legt uit dat het CDA het eens was met de start van de lindbebouwing en deze notitie, omdat er eindelijk iets gebeurde. Hij benadrukt echter dat er volgens hem veel meer had kunnen gebeuren, omdat er veel locaties zijn waar woningbouw mogelijk is. Hij vindt dat er vanaf het begin meer had kunnen gebeuren in plaats van het stapsgewijze proces dat nu wordt gevolgd. Desondanks stemde hij in met de notitie, omdat er op veel van deze locaties al jarenlang vraag is naar woningen.

De heer **Mülder** (D66) vraagt zich af waarom het CDA om een evaluatie vraagt, aangezien het CDA net al zijn conclusie heeft gedeeld.

De heer **Heijnen** (CDA) hecht aan wat de gedeputeerde zegt.

De heer **Klein** (ChristenUnie) dankt voor het presenteren van de wijzigingen en geeft aan dat hij moeite had om te begrijpen wat precies groots en meeslepend of klein en venijnig was. Desondanks heeft hij de informatie uiteindelijk kunnen vinden en begrijpt hij de afweging van het College. Hij vraagt echter om verduidelijking met betrekking tot de situatie rond Geestmerambacht. Hij verwijst naar de zorgen van de insprekers over de geplande intensivering van recreatie en wil weten of deze wijzigingen bijdragen aan die intensivering. Daarnaast vraagt hij om een reflectie op de opmerking van een andere inspreker over de beperkingen van NNN-begrenzingen voor bijvoorbeeld tuinen.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten
Gedeputeerde **Loggen** dankt voor de complimenten en geeft aan dat de beantwoording van de vragen in twee delen zal plaatsvinden. Hij zal zich richten op het technische aspect van het proces rondom de Omgevingsverordening, terwijl collega Rommel ingaat op de NNN gerelateerde vragen.

De gedeputeerde benadrukt dat de clash tussen theorie en praktijk zichtbaar wordt bij het intekenen van het kaartmateriaal in 2020. Hierdoor werden de grenzen tussen landelijk en stedelijk zichtbaar, het grijze gebied wat daarvoor leidde tot discussies over verantwoordelijkheden. Hoewel de harde grenzen duidelijkheid brachten, erkent hij dat er mogelijk fouten zijn gemaakt en dat er ruimte is voor correcties en aanvullingen. Een voorbeeld hiervan is het onvolledig formuleren van het beleid voor monumenten, dat nu wordt hersteld. Hij nodigt de aanwezigen uit om hun standpunten op dit onderwerp kenbaar te maken, zodat de eventuele aanpassingen kunnen worden verwerkt in de stukken.

Gedeputeerde Loggen geeft aan dat hij samen met collega Rommel zal kijken naar de genoemde voorbeelden om te bezien of de gedeputeerden zaken over het hoofd hebben gezien. Hij stelt voor om voor de vergadering van 10 juli met bevindingen te komen, tenzij collega Rommel dit direct kan doen. Ze zullen laten weten of ze bij hun standpunt blijven. Het staat Provinciale Staten vrij om een amendement in te dienen.

Mevrouw **Alberts** (SP) vraagt of de gedeputeerde van plan is om in contact te treden met de insprekers, in plaats van zich te beperken tot een tekstuele discussie op papier. Ze wijst erop dat de inspraak de commissie heeft geattendeerd op mogelijke onjuistheden, en dat het verstandig zou zijn om deze mensen uit te nodigen voor een gesprek.

Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat de provincie niet alleen achter een bureau zit, maar ook deskundigen heeft die handelen binnen de afgesproken kaders. Als er aanvullende informatie nodig is en het nodig is om de insprekers te horen, zal dat worden gedaan. Als er echter voldoende materiaal is om de afweging te maken, zal er geen nieuw overleg plaatsvinden. De evaluatie zal op basis van het beschikbare materiaal worden gedaan, en als de provincie van mening is dat ze correct hebben gehandeld, zullen ze dat melden. Eventueel overleg met de insprekers vindt alleen plaats als er aanvullende informatie nodig is.

Aangezien mevrouw **Alberts** (SP) dat niet duidelijk terugziet in de stukken stelt zij nogmaals voor om de insprekers bij het proces te betrekken, omdat dit sneller tot een oplossing zou kunnen leiden.

Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat iedereen zijn eigen werkwijze moet kiezen. De antwoorden in de Nota van Beantwoording zijn naar eer en geweten gegeven. Het college is bereid om opnieuw te kijken als er iets over het hoofd is gezien, en als er aanvullende informatie nodig is, zullen ze contact opnemen. Als ze van mening zijn dat ze volledig zijn geweest, zullen ze niet het werk opnieuw doen. Hij benadrukt dat dit de meest zorgvuldige manier is om ermee om te gaan.

Over de lintlocaties legt gedeputeerde Loggen uit dat er afspraken zijn gemaakt over het geven van ruimte voor probleemgebieden gedurende twee jaar, waarbij oorspronkelijk veertig locaties werden verwacht maar slechts twintig naar voren kwamen. Daar is de notitie op geschreven. De gedeputeerde is van mening dat de notitie naar tevredenheid is en dat de Zaanstreek er niet slecht mee af is. Hoewel hij begrijpt dat er behoefte is aan een evaluatie, is hij het eens met de opmerking van de heer Mulder dat het wellicht beter is om de evaluatie pas te doen wanneer de pilot is afgerond. Hij vindt het lastig om hierover een toezegging te doen en adviseert om dit over te laten aan de volgende portefeuillehouder. Hij vindt het echter geen onlogisch verzoek.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt concreet of er lintbebouwingslocaties zijn die niet in de notitie of de twintig genoemde locaties stonden, waarvan later is gezegd dat ze er eigenlijk wel bij hadden moeten staan of die nu twee jaar moeten wachten voordat ze ook aan bod komen.

Gedeputeerde **Loggen** merkt op dat er altijd mensen zijn die spijt hebben als de beslissingen genomen zijn, maar hij is niet bekend met specifieke gevallen. Hij kan dit echter nakijken. Hij zou de notitie hebben ingebracht als hij aan de onderhandelingstafel had gezeten, maar hij weet niet of dit daadwerkelijk is gebeurd. Over het algemeen is men tevreden over de notitie.

In reactie op de vraag van de BBB wat de urgentie is om dit agendapunt nu te behandelen, legt gedeputeerde Loggen uit dat er met de vorige Staten een proces is afgesproken ten tijde van het vaststellen van de eerste Omgevingsverordening, waarbij deze periodiek terugkomt in de Staten. GS volgt dit proces. Eventuele wijzigingen proces kunnen door de Staten worden aangebracht. Het huidige voorstel past binnen de gestelde termijnen, aangezien 1 januari 2024 een belangrijke deadline is. Als de BBB-fractie of andere Statenleden buiten de vergadering om meer uitleg over het proces willen, zijn ze van harte uitgenodigd.

Gedeputeerde **Rommel** kan zich goed vinden in het begin van het betoog van gedeputeerde Loggen over de botsing tussen theorie en praktijk. Ze benadrukt dat dit precies de reden is waarom ze dit

doen. In het verleden werden de NNN-gebieden getekend met alleen echte kaarten, zonder computers. Hierdoor konden er fouten optreden. Dat is ook de reden waarom er nu naar die NNN wordt gekeken. Tuinen worden daar ook in betrokken, omdat die nodig zijn om binnen de NNN-ontwikkelingen die verbindingen te maken. Refererend aan de inspraak van mevrouw Van den Brekel geeft de gedeputeerde aan dat er naar de bestemming wordt gekeken en dat ecologisch gezien de NNN-bestemming van toegevoegde waarde is. De gedeputeerde zegt toe met mevrouw Van den Brekel in gesprek te gaan en uit te leggen wat er speelt, hoewel de provincie geen wijzigingen in bestemmingen in de gemeente kan aanbrengen. Ze wil echter wel ondersteuning bieden door mee te kijken.

De heer **Van Gilse** (VVD) vraagt of een laadpaal bij een carport ook is uitgesloten, zoals een van de insprekers concreet noemde.

Gedeputeerde **Rommel** benadrukt dat deze specifieke situatie apart bekeken moet worden. De bestemming van het gebied is bos. Dat zou betekenen dat het plaatsen van een carport al uitgesloten is. De gedeputeerde legt uit dat het mogelijk is iets in een NNN- gebied te plaatsen, zolang dit geen negatieve invloed heeft op de natuur of de bestemming van het gebied. De gedeputeerde wil daarom opnieuw naar de situatie kijken en in gesprek gaan met de bewoner.

Gedeputeerde Rommel legt uit dat er zowel provinciaal als regionaal wordt gekeken. De wens van de Staten is om ook regionaal te kijken. Ze verwijst naar het Geestmerambacht als een gebied dat zowel provinciaal als regionaal van belang is. Er wordt echter niet alleen ontgrensd, maar ook begrensd, omdat het totale aantal hectares gelijk moet blijven. Er is goed gekeken naar de Geestmerambacht, omdat het gebied wat ontgrensd gaat worden, heel intensief wordt gebruikt voor recreatie. De plannen voor De Groene Loper dragen veel bij aan de kwaliteit van het NNN. Daar komen moerasgebieden, maar er is ook ruimte om te recreëren. Daarom is de gedeputeerde voorstander van het begrenzen en ontgrenzen van het Geestmerambacht en de Groene Loper.

Gedeputeerde Rommel benadrukt in reactie op de VVD dat wat betreft de begrenzing en ontgrenzing van de NNN-gebieden, het niet gaat om een tweede keuze. Ze legt uit dat de goede kwaliteit natuur voor de NNN in latere besluitvorming zal worden meegenomen wanneer er opnieuw begrenzingen en ontgrenzingen worden overwogen.

Gedeputeerde Rommel legt in reactie op het CDA uit dat als de ecologische potentie van een gebied niet haalbaar blijkt te zijn, er mogelijk ontgrenzing en begrenzing nodig is. Het streven is om een goede kwaliteit natuur te behouden. Wat betreft de bollensector zal er overleg plaatsvinden met gemeenten en belanghebbenden om de realisatie van de NNN te bespreken. De gemeente heeft vorig jaar een verzoek ingediend om de NNN te begrenzen, wat nu mogelijk is door wijzigingen in het bestemmingsplan. Daar is een verzoek toe gedaan vanuit de Zanderij.

Tweede termijn commissie

De heer **Vonk** (PvdA) is tevreden met de toezegging van de gedeputeerde om de specifieke gevallen kritisch te bekijken. De partij zal dit nauwlettend volgen en indien mogelijk aanvullende informatie verstrekken. Ze kijken uit naar de resultaten van dit onderzoek.

Mevrouw **Sijbenga** (BBB) complimenteert de gedeputeerde en gaat graag met hem in gesprek gaan om meer duidelijkheid te krijgen over het proces. Ze is ook blij met de gedane

toezeggingen over de onderwerpen waar de fractie zorgen over heeft. Ze vraagt om het voorlopig als een bespreekstuk te behandelen, maar geeft aan dat dit kan veranderen na haar gesprek met de gedeputeerde.

De **voorzitter** geeft aan dat dit agendapunt een B-stuk betreft, dat alleen in de commissie wordt besproken en niet zal worden doorgeleid naar Provinciale Staten.

De heer **Heijnen** (CDA) heeft inderdaad begrepen dat het hier om een B-stuk gaat en niet wordt doorgeleid naar PS. Hij merkt echter op dat de uitspraak van de gedeputeerde over een amendement niet helemaal strookt met een B-stuk, aangezien amendementen alleen in een Provinciale Statenvergadering kunnen worden behandeld. De heer Heijnen vraagt de gedeputeerde om hierover opheldering te geven.

De heer **Mülder** (D66) geeft aan dat hij het antwoord op zijn vraag heeft gemist. Hij had gevraagd hoe het zit met de toezeggingen die de gedeputeerde doet en die vaak als argument worden gebruikt om wijzigingen door te voeren. Dit gaat over toezeggingen die op bestuurlijk niveau worden gemaakt of specifieke afspraken in regioakkoorden. De Staten zijn niet van al die afspraken op de hoogte.

Daarnaast is hij benieuwd naar de gang van zaken rondom het B-stuk, aangezien hij aanneemt dat het in de Commissie wordt vastgesteld.

Gedeputeerde **Loggen** bevestigt dat de heer Heijnen gelijk heeft en dat een amendement niet mogelijk is. Hij wijst erop dat op 10 juli 2023 een Provinciale Statenvergadering plaatsvindt en dat het dan mogelijk is een motie Vreemd aan de Orde van de Dag in te dienen om standpunten kenbaar te maken. Dit is het laatste moment om invloed uit te oefenen, aangezien de verdere procedure na die datum wordt gevolgd.

Gedeputeerde Loggen geeft in reactie op de vraag van de heer Mülder aan dat het resultaat van de besprekingen voorgelegd wordt aan de Staten. Het gaat er uiteindelijk niet zozeer om hoe het is besproken, maar om wat er wordt voorgelegd en of men het daarmee eens is of niet.

De **voorzitter** stelt vast dat het agendapunt voldoende is besproken.

9.b Ruimte: Tweede herziening Omgevingsverordening Noord-Holland 2022 (ontwerp) (B-agenda interim-commissie 19-06-2023)

GS stellen de Tweede herziening van de Omgevingsverordening Noord – Holland 2022 in ontwerp vast, leggen deze ter inzage en geven deze vrij voor bespreking met PS. De tweede herziening heeft betrekking op verschillende onderwerpen, waaronder datacenters, energie-infrastructuur en verblijfsrecreatie in het Natuurnetwerk Nederland. Zienswijzen kunnen worden ingediend van 22 juni tot en met 2 augustus 2023. Voorafgaand aan de terinzagelegging willen GS met de commissie in gesprek over het ontwerp. Zij nemen deze input vervolgens mee bij de vaststelling van het eindconcept van de Tweede herziening Omgevingsverordening Noord – Holland 2022.

Eerste termijn commissie

De heer **Hanou** (PvdD) is tevreden met de herziening van de Omgevingsverordening 2022, maar heeft enkele kanttekeningen.

- Omdat veel kleine wijzigingen ook één grote maken, vraagt Partij voor de Dieren of het college Provinciale Staten hiervan op de hoogte kan blijven houden.
- Daarnaast wijst hij op het belang van het naleven van Europese regelgeving met betrekking tot bodemafdekking (artikel 6.14 Kleinschalige ontwikkelingen) en vraagt het college om dit op te nemen in de Omgevingsverordening.
- Partij voor de Dieren maakt zich ook zorgen over de vrijstelling voor directe schadebestrijding (artikel 4.8), waarbij dieren gedood mogen worden om ze te verjagen, en pleit voor het gebruik van niet-dodelijke methoden. De Partij voor de Dieren heeft in oktober een amendement ingediend om een maximum te stellen aan het aantal te doden dieren bij een verjaagactie.
- Verder vraagt hij waarom het gemakkelijker wordt gemaakt om een tweede burgerwoning te bouwen (artikel 6.18 lid 2 en 6.19 lid 2) en waarom er niet meer betaalbare woningen worden gerealiseerd voor jongeren en ouderen in plaats van luxe villa's.
- Omdat andere commissieleden al zijn ingegaan op lintbebouwing, zal de heer Hanou daar niet verder op ingaan.

De heer **Heijnen** (CDA) stemt in met de terinzagelegging van de stukken. Hij is tevreden met enkele verruimingen voor bouwmogelijkheden in het landelijk gebied, maar vindt ze nog steeds te beperkt. Hij merkt op dat het vreemd is dat er wordt verwezen naar jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrechtspraak voor de definitie van kleinschalige ontwikkeling, en vraagt zich af of de regels daarvoor niet door de provincie zelf kunnen worden opgesteld.

De heer **Van den Berg** (JA21) benadrukt dat de herziening van Omgevingsverordeningen veel discussie veroorzaakt in de Staten. Deze herziening is relevanter dan ooit. De heer Van den Berg vergelijkt het met de vorige herziening, waarbij bovenwettelijke regels voor windturbines werden losgelaten, wat niet onopgemerkt voorbijging. Nu gaat het echter over elektriciteitsstations. De fractie van JA21 heeft opgemerkt dat er paragrafen worden aangehaald die eerder van toepassing waren op windturbines.

De heer Van den Berg is verheugd om te zien dat Gedeputeerde Staten aandacht hebben besteed aan het verkiezingsprogramma van JA21, met name de versnelde uitbreiding van de energiecapaciteit door snelle vergunningverlening.

JA21 onderschrijft ook het belang van ruimtelijke inpassing en het voorkomen van overlast voor omwonenden, zoals geluidsoverlast. JA21 overweegt een motie in te dienen met specifieke aandacht voor de bromtoon.

De heer Van den Berg merkt op dat de herziening ook meer ruimte lijkt te geven aan de bouw van woningen in het landelijk gebied en vraagt om toelichting op deze wijziging. Ondanks deze vraagtekens beveelt hij de genomen stap van harte aan.

De **voorzitter** brengt in herinnering dat dit agendapunt niet wordt doorgeleid naar de eerstvolgende Provinciale Statenvergadering, maar dat het wel mogelijk is een motie Vreemd aan de Orde van de Dag in te dienen.

De heer **Van den Berg** (JA21) geeft aan dat de voorgenomen motie zal worden ingediend bij de Kaderbrief 2024, omdat de inhoud overlap heeft met deze kaderbrief.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) vraagt naar de reden waarom lid 6 van artikel 2.4, met betrekking tot de toedeling van vaarwegbeheer, wordt geschrapt op verzoek van het Plassenschap Loosdrecht en in overeenstemming met de gemeente Wijdemeren. Hij vraagt zich af of het college dit een verstandige beslissing vindt gezien de huidige situatie in Wijdemeren. Hij merkt op dat tijdens eerdere gesprekken ook regelmatig de Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) bij de Omgevingsdiensten aan bod is gekomen en dat met de komst van de Omgevingswet een deel daarvan ook aan de gemeenten zou worden overgedragen. In dit specifieke geval vraagt hij zich af of de gemeente niet te zwaar belast wordt.

De heer **Van Gilse** (VVD) bedankt het College voor de concept herziening en geeft aan dat de VVD kan instemmen met de voorgestelde wijzigingen. Hij is met name blij met de aanpassingen voor het landelijk gebied met betrekking tot kleinschalige ontwikkelingen en energievoorzieningen, zoals eerder genoemd door de heer Van den Berg.

De heer **Klein** (ChristenUnie) geeft aan dat de fractie zich over het algemeen goed kan vinden in de meeste voorstellen.

De heer Klein vraagt aanvullend om een toelichting waarom de extra bebouwing van 500 meter noodzakelijk is en of er concrete aanleidingen of initiatieven zijn die anders niet konden doorgaan.

Ze zijn positief over het feit dat de Datacenterstrategie en clusteringsartikelen ook van toepassing worden gemaakt op plekken waar ze nog niet gerealiseerd zijn, maar willen weten wat de specifieke aanleiding hiervoor is.

Eerste termijn Gedeputeerde Staten
Gedeputeerde **Loggen** stelt in reactie op de inbreng van de Partij voor de Dieren voor dat er nieuwe werkafspraken worden gemaakt met de nieuwe portefeuillehouder, inclusief het bespreken van de punten die zijn genoemd, zoals het betrekken van de Staten bij kleine wijzingen. De gedeputeerde wil echter geen toezeggingen doen voor zaken die buiten zijn ambtstermijn vallen.

Hij verwijst ook naar het eerder ingediend amendement van Partij voor de Dieren over schadebestrijding. Deze is niet aangenomen in de Staten. Wel liggen er voor de komende collegeperiode nieuwe kansen voor de fractie om hierop te reageren.

Wat betreft de opmerking over tweede woningen benadrukt de gedeputeerde het belang van eigendomsrecht en dat de programmering een zaak is tussen gemeenten en initiatiefnemers, waarbij de Staten beslissen of ze daarmee akkoord gaan. Hij vindt het verruimen van mogelijkheden al een behoorlijke tegemoetkoming en is terughoudend om zich te bemoeien met de programmering.

Gedeputeerde Loggen legt in reactie op JA21, die verschillende punten noemde met betrekking tot elektriciteitsstations, uit dat de Omgevingsverordening het eindresultaat is van een lang proces dat daaraan vooraf is gegaan waarin is gesproken over onder andere de energietransitie. De

gedeputeerde is nieuwsgierig naar de motie die zal worden ingediend om het bromgeluid te beperken.

De heer **Van den Berg** (JA21) vraagt wat de mogelijkheden zouden zijn om de effecten van de bromtonen en de inperking daarvan mogelijk te maken binnen de Omgevingsverordening.

Gedeputeerde **Loggen** legt uit dat het wettelijk kader daarop van toepassing is en dat de provincie geen bovenwettelijke regels heeft. De gedeputeerde zal de opmerkingen van JA21 alsnog neerleggen bij gedeputeerde Stigter en dat hij daarover een motie bij de behandeling van de Kaderbrief 2024 tegemoet kan zien.

Op de laatste vraag over de motivering van de uitbreiding van de gronden van kleinschalige woningbouw van JA21 moet de gedeputeerde het antwoord schuldig blijven, maar het antwoord daarop zal de gedeputeerde PS schriftelijk doen toekomen.

Gedeputeerde Loggen beantwoordt vervolgens de vraag van 50PLUS over de overdracht van het vaarwegbeheer van het plassenschap naar de gemeente. Hij legt uit dat de reden hiervoor is dat het plassenschap ophoudt te bestaan. Het zou problematisch zijn om regelgeving achter te laten bij een entiteit die niet langer bestaat. De provincie is op de hoogte van de situatie in de gemeente Wijdemeren, maar daar houdt de provincie toezicht op. Dit vormt geen belemmering voor de overdracht.

De wijzigingen in de Datacenterstrategie zijn gedaan naar aanleiding van de casus Uithoorn wat aanleiding gaf om de bewoording aan te scherpen.

Gedeputeerde Loggen beantwoordt tot de vraag van de ChristenUnie over de extra bebouwing van 500 meter. Hij legt uit dat vanwege de toenemende druk op Noord-Holland, gemeenten ook graag een deadline willen hebben om hun werkzaamheden daarop af te stemmen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) geeft aan dat hij een antwoord krijgt op een vraag die hij niet bedoeld had te stellen, namelijk over het verschil tussen hoofd- en basiskernen met 500 inwoners. Hij zoekt het antwoord op de vraag over de kleinschalige ontwikkelingen en het voorstel om 500 meter bebouwing mogelijk te maken. Hij wil graag weten wat hiervan precies de consequenties en argumentatie zijn. Is er wellicht concrete casuïstiek die hiervoor aanleiding was?

Gedeputeerde **Loggen** hoopt hier in de tweede termijn antwoord op te kunnen geven.

Tweede termijn commissie

De heer **Hanou** (PvdD) verheldert zijn vraag over het bouwen van twee of meer woningen. Hij merkt op dat het nu makkelijker wordt om twee woningen te bouwen omdat er minder gesloopt hoeft te worden. In plaats van 1500 m² vrijkomende agrarische bebouwing te slopen, hoeft er nu slechts 1000 m² gesloopt te worden. De heer Hanou is van mening dat dit ingaat tegen de rol van de gemeente, omdat nu wordt bepaald dat er slechts twee woningen gebouwd mogen worden. Dit zou betekenen dat, om de kosten voor de sloop van agrarische bebouwing te compenseren, het noodzakelijk wordt daar twee dure villa's te bouwen. Hij suggereert dat het ook mogelijk

moet zijn om bijvoorbeeld acht goedkopere woningen te bouwen. De heer Hanou pleit voor meer flexibiliteit en mogelijkheid tot extra afweging in plaats van het beperken tot twee woningen.

De heer **Van den Berg** (JA21) herinnert eraan dat er in dit huis is afgesproken om geen bovenwettelijke maatregelen meer in te voeren, tenzij ze al gelden als ondergrens. Hij vraagt zich af of dit nog steeds de visie van de gedeputeerde is en kan er nog steeds van deze afspraak worden afgeweken. Hij noemt twee redenen voor zijn vraag: ten eerste is er mogelijk weer uitstel van de Omgevingswet en ten tweede komt er wellicht een nieuwe coalitie die hier anders over denkt. Hij wil weten of het mogelijk is om dit alsnog uit te voeren als er politieke wil voor is.

Gedeputeerde **Loggen** zal de vraag van de ChristenUnie voor de Provinciale Statenvergadering van 10 juli 2023 schriftelijk beantwoording, zodat de ChristenUnie daar tijdens die vergadering op terug kan komen. De gedeputeerde brengt in herinnering dat dit agendapunt niet zal worden geagendeerd voor deze Provinciale Statenvergadering.

Gedeputeerde Loggen legt in reactie op de vraag van de Partij voor de Dieren uit dat er vanuit de Staten een brede roep was om de verruiming door te voeren, en dat dit nu is gedaan. Hij legt uit dat als een eigenaar iets wil, hij een beperkt bouwblok kan terugbouwen. Als er dan wordt geëist dat het 8 sociale woningen moeten zijn, gaat dit in tegen de eerdere afspraken. Het risico bestaat dan dat er mogelijk meer woningen worden gebouwd, waar de bestaande infrastructuur niet op toegerust is. Gedeputeerde Loggen merkt op dat als de verruiming goed werkt, het altijd mogelijk is om verdere verruiming te bespreken met de dan zittende portefeuillehouder.

Tegen JA21 zegt de gedeputeerde dat als de politieke wil er is, niets onmogelijk is. Dat geldt ook als regelgeving vanuit het Rijk of Europa wordt verordineerd, provinciale aanscherping mogelijk is, al dan niet op basis van de uitkomsten van coalitieonderhandelingen.

De **voorzitter** stelt vast dat het agendapunt voldoende is besproken.

4. Rondvraag aan gedeputeerden (alle portefeuilles) – vervolg

Rondvraag van dhr. Heijnen (CDA) voor gedeputeerde Loggen over woningbouw.

De heer **Heijnen** (CDA) heeft de volgende vragen over de extra woningbouw in Rijsenhout nu de tweede kaagbaan is geschrapt:

- Wat betekent het schrappen van de tweede kaagbaan van Schiphol voor de Woningbouwplannen in Rijsenhout?
- Is de gedeputeerde het met het CDA eens dat het schrappen van deze plannen een extra impuls kan geven aan de woningbouwvoorzieningen en indirecte andere voorzieningen, zoals het openhouden van scholen in Rijsenhout?
- Is de gedeputeerde bereid te onderzoeken of de provincie kan ondersteunen In de realisatie van die extra woningen, die dus eerder onzeker waren, boven op de reeds geplande woningbouwplannen?
- Ziet de provincie andere belemmeringen voor woningbouw in Rijsenhout? Bijvoorbeeld als het gaat om het luchtindelingsbesluit of provinciale regels die daar bouw tegenhouden. En mocht dat het geval zijn, kan de provincie die belemmeringen snel wegnemen?

Gedeputeerde **Loggen** legt uit dat zowel de provincie als het Rijk op basis van een integrale afweging tot de conclusie zijn gekomen dat de ruimtereservering voor de tweede kaagbaan niet langer nodig is, mede vanwege de interbestuurlijke samenwerking in het Novex, waarbij er meer oog is voor het toenemende belang van een gezonde leefomgeving. Hierdoor kunnen er nu meer mogelijkheden worden onderzocht voor toekomstige bouwplannen. Hij benadrukt echter dat dit niet de enige belemmering is voor woningbouw en dat er zorgvuldig gekeken moet worden naar de kwaliteit van de leefomgeving. Gedeputeerde Loggen heeft al contact opgenomen met de wethouder om te kijken welke andere belemmeringen er nog zijn en of deze kunnen worden weggenomen. Hij zou graag een pilot willen starten, maar benadrukt dat eventuele belemmerende rijksregelgeving zorgvuldig moet worden onderzocht om problemen in de toekomst te voorkomen.

De heer **Klein** (ChristenUnie) geeft aan dat hij het CDA volledig ondersteunt in hun intentie om in Rijsenhout kassencomplexen om te bouwen tot bijvoorbeeld woningen. Hij vraagt de gedeputeerde om een stevigere toezegging te doen en niet alleen te kijken of het mogelijk is, maar ook actief te zoeken naar ruimte om de pilot uit te voeren. Hij benadrukt dat alleen het checken van de mogelijkheden geen verstandige strategie lijkt.

Gedeputeerde **Loggen** geeft aan dat de intentie is om daar een pilot te doen, maar wel wordt de eerdergenoemde veiligheidscheck gedaan in het kader van verwachtingenmanagement.

De **voorzitter** sluit dit agendapunt af.

10 Schorsing (vervolg op 26 juni 2023 13.15 uur)

De **voorzitter** geeft een korte samenvatting van hetgeen is besproken. De voorzitter dankt de commissie en de insprekers voor hun waardevolle inbreng en sluit de vergadering om 21.13 uur.

Schorsing om 21.13 uur tot maandag 26 juni 13.15 uur.

Verslag concept

Interim-Statencommissie

Datum	:	26 juni 2023
Commissie**voorzitter** (plv.)	:	Statenlid M. Klein
Commissiegriffier	:	Mevr. J. Faber
Telefoonnummer/e-mail	:	jesca.faber@noord-holland.nl

Aanwezig:		
Commissie**voorzitter**		Statenlid M. Klein
Commissiegriffier		Mw. J. Faber
Leden van de commissie	BBB	mw. A. Den Boer, dhr. P. Teeuwen, dhr. V. Valk
	GL	Statenlid P. Laport, W. Freeman, Korzelius
	VVD	mw. Ouderkerken, dhr. N. Roosendaal, dhr. J. Van Gilse
	D66	mw. N. Vroom, dhr. W. Van der Heijden, dhr. E. Kanik,
	PvdA	dhr. T. Wagelaar, mw. F. Oulad Hadj, dhr. T. Wallaart
	PVV	dhr. R. Van Tiggelen, dhr. M. Deen
	SP	dhr. M. Dijksen, mw. H. Bouhlel, mw. R. Alberts
	CDA	dhr. D. Heijnen, mw. W. Koning
	JA21	mw. K. Uiterwijk
	PvdD	Statenlid I. Kostiç, J. Hollebeek, E. Jorna
	ChristenUnie	mw. Hoogendoorn
	Volt	dhr. M. De Weerdt, mw. J. Schneemann
	50PLUS	mw. M. Van der Helm, dhr. H. Stulemeijer
	FvD	dhr. J. Dessing, dhr. R. Dekker
College van GS		dhr. Olthof, dhr. Loggen, gedeputeerde Stigter,
Afwezig		
Notulist		Notuleerservice Nederland/dhr. J. Goring

Agenda

11. Heropening Interim-Statencommissie van 19 juni 2023
12. B-agenda Omgevingsdiensten: VTH brief (13 juni in GS)
12.a.1 Gezondheid: Informatievoorziening VTH provinciale bedrijven d.d. 13 juni 2023
12.a.2 Gezondheid: Rapport OvV - Industrie en omwonenden
13. B-agenda Mobiliteit
13.a Mobiliteit: Eindresultaat Urgentieconferentie en gevolgen voor de Noord-Hollandse OV-concessies
14. B-agenda Ruimte

14.a Ruimte: Ontheffingsverzoek tijdelijke huisvesting Oekraïners Twiskeweg naast nr. 107 Oostzaan

15. B-agenda Bestuur

15.a.1 IPO Bestuur 31 mei 2023 en IPO kaderbrief 2024

11. Heropening Interim-Statencommissie van 19 juni 2023

De **voorzitter** heropent de vergadering om *13.15 uur* en heet alle aanwezigen welkom, zowel in de Statenzaal als thuis. Hij meldt dat de spreektijd voor vanmiddag is vastgesteld op 4 uur. Na ieder agendapunt zal de vergadering geschorst worden zodat commissieleden elkaar eventueel kunnen aflossen. De **voorzitter** meldt ook de aanwezigheid van 2 insprekers. Voor agendapunt 12.a is dat mevrouw **Verbrugge** van '*Gezondheid op 1*'en voor agendapunt 14.a, mevrouw **Berkhof** van *Stichting Hart voor het Twiske*. Gedeputeerde **Stigter** is rond 17.00 uur aanwezig voor de behandeling van agendapunt 15.a.

12. B-agenda Omgevingsdiensten: VTH-brief (13 juni in GS) (portefeuille gedeputeerde **Olthof**)

12.a.1 Gezondheid: Informatievoorziening VTH provinciale bedrijven d.d. 13 juni 2023

12.a.2 Gezondheid: Rapport OvV-Industrie en omwonenden

De **voorzitter** zegt dat bij de VTH-brief ook het OvV-rapport 'Industrie en omwonenden' wordt betrokken. Het bespreken van de brief en het rapport heeft extra urgentie vanwege de actualiteit. Na de zomer komt GS met een reactie op het rapport.
Voorafgaand aan de commissiebespreking krijgt mevrouw **Verbrugge** het woord.

Mevrouw **Verbrugge** trapt af met de constatering dat de duurzame plannen van de staalfabriek niet realistisch zijn en schadelijk voor de gezondheid van 150.000 omwonenden én dieren. Zij formuleert als centrale vraag: 'wordt het echt gezonder in de IJmond?', naar aanleiding van de vergroeningsoperatie van de meest vervuilende fabriek van Nederland. Wat haar betreft mogen mens, dier en klimaat geen dag langer geschaad worden door Tata. Ze pleit voor extra menskracht voor de Omgevingsdienst (OD) en verwijst daarbij naar het OvV-rapport. Ook verwijst zij naar het RIVM dat in maart jl. concludeerde dat er veel kankerverwekkende stoffen rond Tata Steel worden uitgestoten. Zij memoreert de verhoogde kans op longkanker en hart- en vaatziekten voor omwonenden en een verlaagd IQ bij kinderen door blootstelling aan uitgestoten stoffen.
Voorts maakt zij melding van de uitstoot van stikstof en het gebruik van miljarden liters water per jaar. Zij bestempelt de twee cokesfabrieken als niet meer te redden en hoopt vurig op een parlementaire enquête over Tata.

Vragen vanuit de commissie

De heer **Teeuwen** (BBB) vraagt of er helemaal geen sprake is van verbeteringen bij Tata.
Mevrouw **Verbrugge** antwoordt dat het niet beter wordt.

Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt of mevrouw **Verbrugge** vindt dat de fabriek moet sluiten of dat zij ziet dat er stappen worden gezet om de fabriek te verduurzamen.
Mevrouw **Verbrugge** heeft helaas geen goed nieuws en ziet gelukkig dat steeds meer mensen deze zaak een parlementaire enquête waard vinden.

De heer **Van der Heijden** (D66) vraagt naar het oordeel over de houding die Tata aanneemt ten aanzien van bewoners die zich zorgen maken.
Mevrouw **Verbrugge** antwoordt dat dit enerzijds pijn doet maar anderzijds mensen ook krachtiger maakt.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) hoort graag of het ingestelde verscherpte toezicht: een goede zaak is of moet er nog meer gebeuren?

Mevrouw **Verbrugge** benadrukt dat Tata geen andere keus had dan melding te maken over de gifwolken nadat die waren geregistreerd door camera's die opgesteld waren door burgers van Frisse Wind. De aanleiding van het verscherpte toezicht is dus geen resultaat van extra inspanningen van de OD.

De **voorzitter** dankt mevrouw **Verbrugge** voor haar inbreng en gaat over tot de commissiebespreking.

Eerste termijn PS

Statenlid **Kostíc** (PvdD)vraagt naar de jaarlijkse rapportage waarin ingegaan wordt op de ambities rondom Tata en de vraag of die voldoende zijn om de gezondheid te beschermen. Het statenlid constateert dat Tata er alles aan doet om de boel te traineren en pas na publieke en politieke druk stappen zet. Daarnaast verspreidt Tata desinformatie. De bewering dat zij 50% reductie van kankerverwekkende pax-stoffen realiseren, schaart het statenlid daaronder. Het statenlid roept GS op om meer capaciteit in te zetten voor controle. Immers: de cokesfabrieken schenden Europese regels. In dat verband wil het statenlid weten wat het verscherpte toezicht precies inhoudt en een reactie van de gedeputeerde op de klacht van bewoners dat de OD heel erg 'achterloopt'. Het statenlid wil weten wat GS nodig heeft om de rauwe cokes op tijd te controleren. Ook vraagt het statenlid naar het onderzoek naar de mogelijke intrekking van de vergunning voor cokesfabriek II. Komt dat onderzoek nog vóór de volgende PS-vergadering vrij? Daardoor zou worden voorkomen dat PS van reces wordt teruggeroepen. Het statenlid pleit voor een camera bij cokesfabriek 1.
Volgens statenlid **Kostíc** (PvdD) bevestigt het OvV-rapport dat de provincie zich onvoldoende heeft ingespannen om de burgers te beschermen. Daarom vraagt het statenlid aan de statenleden om een provinciale enquête te overwegen en aan GS vraagt het statenlid om excuses aan te bieden aan omwonenden.

De heer **Van der Heijden** (D66) vraagt hoe de gedeputeerde reflecteert op de OvV-opmerking dat de provincie niet alles heeft gedaan wat in haar macht zou liggen. Voorts wil hij weten hoe de provincie samen met gemeenten de specifieke gezondheidsrisico's inzichtelijk en bespreekbaar gaat maken, teneinde de weerstand bij burgers te verminderen.
Ten slotte adviseert hij de gedeputeerde om gebruik te maken van de methode 'Borsele 100'. Daarmee zou de provincie samen met gelote bewoners mee kunnen praten over de nieuwe plannen van Tata. Het resultaat is een beter plan dat draagvlak heeft bij bewoners in de IJmond.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt om bewijs dat het plan Heracless geen draagvlak heeft in de IJmond.

De heer **Van der Heijden** (D66) verwijst ter onderbouwing naar de signalen uit de samenleving en het haperende proces.

De heer **Roosendaal** (VVD) wijst erop dat er bij andere partijen wel degelijk draagvlak is en kwalificeert de opmerking van de heer **Van der Heijden** (D66) als populistisch.

De heer **Van der Heijden** (D66) verwijst naar zijn eerdere opmerking dat de plannen voor- én tegenstanders kennen en het draagvlak niet 100% is.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) staat eveneens stil bij de pax-reductie van 50% en vraagt om een duiding van de brief van de OD van 7 juni. Zij vraagt eveneens naar de betekenis van het verscherpte toezicht en de termijn waarbinnen de fabriek aan de milieueisen moet voldoen. Voorts stelt zij de vraag of de OD

voldoende gekwalificeerd en slagvaardig is om het verscherpte toezicht op te leggen. Zij spreekt de hoop uit dat het OvV-rapport leidt tot verbeteringen m.b.t. de uitstoot van Tata en kijkt met belangstelling uit naar de reactie van GS op de aanbevelingen van de OvV.

De heer **Teeuwen** (BBB) heeft een drietal suggesties voor GS om tot oplossingen te komen.
In de eerste plaats verwijst hij naar het OvV-rapport waarin mogelijkheden worden genoemd om stringenter op te treden. In de tweede plaats zou de OD alle zeilen moeten bijzetten. Voorts pleit hij voor samenwerking tussen de landelijke en lokale OD's.
Tata en andere genoemde bedrijven zijn onderdelen van buitenlandse holdings met normen en waarden die kunnen afwijken van de Nederlandse. GS zou in zijn visie samen met Haagse ministeries bij de holdings aandacht kunnen vragen voor de problemen die zich in Nederland voordoen. In het geval van Tata wordt er dan bij de holding gevraagd om commitment voor het Groen Staal-programma.

De heer **Van der Heijden** (D66) vraagt zich af wat de heer **Teeuwen** wil bereiken met zijn aanpak, wetende dat de genoemde bedrijven zich moeten houden aan Nederlandse en Europese wetgeving.

De heer **Teeuwen** (BBB) beaamt dat de bedrijven zich moeten houden aan de Nederlandse wet maar de leiding van de holding is wel degelijk in staat om het beleid in Nederland in de gewenste richting te sturen.

De heer **Van der Heijden** (D66) verklaart dat hij meer kans van slagen ziet in de eerste optie van de heer **Teeuwen** (BBB) dan in de derde.

De heer **Teeuwen** (BBB) verklaart vast te houden aan het uitproberen van meerdere opties.

Mevrouw **Koning** (CDA) vraagt wat de opties zijn voor het bedrijf ICL, als blijkt dat de verplaatsing financieel niet haalbaar is. Blijft het gevestigd op de huidige locatie of Is er bijvoorbeeld financiële steun mogelijk om de verhuizing toch te realiseren?
Zij wil ook weten of het reëels is om van Tata te eisen dat de rauwe cokes gereduceerd wordt tot nul. Een positieve benadering van Tata vindt zij gepast. Immers: Tata zet wel degelijk stappen richting verdere verduurzaming. Zij staat stil bij de WOO-verzoeken en stelt de vraag: wat is daar de stand van zaken? Refererend aan het rapport 'Industrie en omwonenden' vraagt zij hoe de gedeputeerde ervoor gaat zorgen dat de uitvoering van VTH-taken leidt tot bescherming van de gezondheid van bewoners. Tot slot vraagt zij of de gedeputeerde zich hard wil maken voor onderzoek dat meer kennis oplevert over de invloed van bepaalde emissies op de gezondheid.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) waardeert het dat GS de aanbevelingen uit het OvV-rapport serieus neemt en kijkt uit naar de toegezegde reactie die na de zomer volgt.

Statenlid **Laport** (GL) staat o.a. stil bij de omgevallen transportband en vraagt zich af of vergelijkbare installaties in goede conditie verkeren. Het verscherpt toezicht vindt dit statenlid een terechte zaak. Het statenlid concludeert dat het OvV-rapport blootlegt dat het systeem van toezicht houden en handhaven lang niet altijd goed werkt en pleit voor het meten van immissies naast de huidige focus op emissies. Feitelijke gegevens vindt het statenlid belangrijker dan uitkomsten van rekenmodellen. Het statenlid stelt voor dat OD's meer gaan samenwerken op het gebied van toezichthoudende taken, gezien de uitdaging om goed gekwalificeerd personeel binnen te halen. Dat de lijst van ZZS (zeer zorgwekkende stoffen) gebaseerd is op een inventarisatie uit 2016, vindt het statenlid een bewijs van

onvoldoende capaciteit bij de OD. Bewijs van gebrek aan publiek vertrouwen in de OD blijkt uit het feit dat bewoners nu zélf camera's hebben geïnstalleerd.
Het statenlid signaleert wel een positieve verandering sinds het aantreden van de huidige gedeputeerde. Bewoners worden sindsdien serieuzer genomen en er is regelmatig overleg, maar er is nog een lange weg te gaan. Daarbij hoort de overheid aan te geven dat een totaal risicoloze wereld niet bestaat. Het statenlid sluit af met de woorden van gedeputeerde **Olthof**: 'Een groen Tata of géén Tata: meer opties zijn er niet'.

Statenlid **Kostíc** (PvdD) wil weten hoeveel tijd Tata gegund wordt door GroenLinks.

Statenlid **Laport** (GL) antwoordt dat het naar betrokkenen toe niet eerlijk is om nu data te noemen, maar In de loop der tijd zullen er deadlines gesteld moeten worden.

De heer Wagelaar (PvdA) vindt dat de door Tata aangespannen rechtszaak niet strookt met de door hen beloofde ommezwaai naar gezondheid en duurzaamheid. Ook de door de OD gerapporteerde ondermaatse medewerking van de werkeenheid gasfabrieken staat daarmee op gespannen voet. Ook de heer Wagelaar stelt de vraag naar de betekenis van het verscherpt toezicht en de verhouding van dit toezicht tot alle andere getroffen maatregelen om beter zicht te krijgen op Tata. Ook wil hij weten wat de volgende stap is na het verscherpte toezicht.
Hij is blij met de door de staten ingezette nieuwe koers waarin gezondheid en duurzaamheid wél de belangrijkste waarden zijn. Dit in tegenstelling tot voorheen, toen werkgelegenheid en economische groei de hoogste prioriteit hadden. Hij kijkt uit naar de mogelijkheden die GS ziet om, op basis van de OvV-aanbevelingen, de nieuwe koers nóg steviger door te zetten.
Met belangstelling kijkt hij ook uit naar de reactie van het Rijk, omdat het OvV-rapport constateert dat het hele stelsel rammelt. Hij roept op om niet alleen het vizier te richten op Tata, maar ook op andere bedrijven in het Noordzee-Kanaal-gebied, die menen ongestoord hun gang te kunnen gaan. Ten slotte wijst hij het idee van een provinciale enquête af. Er zijn immers de laatste 20 jaar al zeer veel onderzoeken naar Tata Steel gedaan.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) begint met vragen over ICL: is er een tussenstand van de evaluatie van de haalbaarheidstoets? Wat is momenteel het uitstel en de tijdslijn voor de vergunning indien de verhuizing niet plaatsvindt? Ten aanzien van PPG wil zij weten of de voor medio juni toegezegde reactie reeds bekend is. Met betrekking tot Tata vraagt zij om een escalatieladder zodat voor zowel Tata als omwonenden duidelijk wordt wanneer bij welke overtreding welke stap gezet wordt. Als verklaard voorstander van Heracless vraagt zij namens Volt wat er gebeurt als Tata weer deadlines hierin mist en wanneer cokesgas II moet sluiten als Tata deadlines blijft missen. Zij pleit voor een betere financiering van de OD om beter toegerust te zijn voor de toekomst. Tot slot pleit zij voor een verbeterde samenwerking tussen Rijk, Provincie, GGD's en RIVM.

De heer **Roosendaal** (VVD) vraagt wat er naast de toegezegde 5 miljoen nog nodig is aan extra financiering.

Mevrouw **Schneemann** zegt, met het oog op de begrotingsbehandeling, in de eerste plaats te willen benadrukken dat extra financiering noodzakelijk is en daarnaast vindt zij dat er extra moet worden geïnvesteerd in kennis. Van de gedeputeerde wil zij weten hoe de OD in de toekomst kan voldoen aan de vraag naar maatwerk terwijl die nu is gespecialiseerd in standaardwerk.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) vraagt of de onderzoeken een vertragend of juist een versnellend effect hebben op weg naar Groen Staal. Ook vraagt zij hoe de OD de uitnodiging voor een

rechtszitting kwijt is kunnen raken. Zij verklaart dat de ChristenUnie graag het gesprek aangaat, nadat GS een reactie heeft gegeven op het OvV-rapport. Tot slot zegt zij dat gezondheid beter beschermd moet worden en economisch belang niet langer leidend mag zijn.

Mevrouw **Van der Helm** (50PLUS) vraagt waarom het college jarenlang toestaat dat Tata de vergunningsvoorwaarden overtreedt. Voorts wil zij weten waarom het advies van de hoor en adviescommissie (HAC) zo zwaarwegend is voor de gedeputeerde?

Mevrouw **Alberts** (SP) zegt dat een kapitalistisch bedrijf gewoon winst wil maken en subsidies wil opstrijken uit de Nederlandse kas. Daar moet voor opgepast worden. Zij stelt de vraag of de OD nu écht gaat doorzetten. Zij is sceptisch over de escalatieladder, omdat de laatste trede – sluiting van de fabriek – nooit gezet gaat worden. Zij vraagt of de mogelijkheid om cokes II over te zetten op gas is geopperd bij Tata. Die omzetting leidt weliswaar tot co2-uitstoot maar scheelt de uitstoot van andere zeer zware stoffen. Wat is het antwoord van Tata op deze suggestie?

De heer **Roosendaal** (VVD) staat stil bij ICL en wil graag opheldering over het dilemma van woningbouw in Zaandam en Amsterdam Havenstad. Bij voorbaat zegt hij geen voorstander te zijn van het 'trekken van de geldbeurs' in het onderhandelingsproces tussen de gemeente Amsterdam en ICL. Hij vraagt wederom aandacht voor de opslag van chemische stoffen in Uithoorn door PPG. Dit gebeurt op een zeer kleine afstand van een woonwijk.
Hij blijft sceptisch over het gebruik van rekenmodellen in de VTH en zegt dat deze niet functioneren ter bescherming van de omgeving. Hij roept op tot een discussie over de wijze waarop kennisdeling is geborgd binnen de OD's, gegeven de versterking van de VTH-taken en sluit het samenvoegen van OD's daarbij niet uit.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) vraagt naar het concrete alternatief voor rekenmodellen.

De heer **Roosendaal** (VVD) antwoordt dat er in 2023, anders dan in 1972, veel preciezer stoffen kunnen worden gemeten. Die best beschikbare technieken moeten nu gebruikt worden bij het verlenen van vergunningen.
Ook hij stelt de vraag naar de betekenis van het verscherpte toezicht en was liever apart hierover geïnformeerd in plaats van dit uit de krant te moeten vernemen.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 14.21 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 14.27 uur.*

Beantwoording GS.

Gedeputeerde **Olthof** stelt voor om binnenkort een technische briefing met de OD te houden. In die briefing kunnen met name de nieuwe commissieleden bijgepraat worden over het werk en de werkwijze van de OD.
Over het thema 'meer capaciteit op de cokesgasfabriek' zegt hij dat meer capaciteit niet zinvol is. Efficiënter én effectiever toezicht is een betere oplossing. Camera's spelen daar een belangrijke rol in. Het plaatsen van meer camera's sluit hij niet uit. Hij wijst er wel meteen op dat bij het plaatsen van camera's een breed pakket van opvolgingsacties hoort. Daar moet dus ook in voorzien worden.
De gedeputeerde belooft om bij het geven van een reactie op het OvV-rapport, terug te komen op het onderwerp 'excuses'. Hij geeft alvast mee dat excuses gemaakt moeten worden na een serieuze overweging. Daar moet een verhaal achter zitten.

Hij belooft ook om de commissie, in een volgende VTH-brief, te informeren over de afhandeling van klachten en zienswijzen van o.a. Frisse Wind door de OD. Ook kondigt hij, vóór de zomer, een brief aan waarin ingegaan wordt op de vraag of de vergunning kan worden ingetrokken als de derde LOD (last onder dwang) is volgelopen. De gedeputeerde waarschuwt alvast dat het intrekken van de vergunning, enkel en alleen vanwege de rauwe cokes, lastig lijkt. Daarom wordt er breder dan de rauwe cokes gekeken en in dat licht moet het verscherpte toezicht gezien worden. Dit alles past binnen de nationale handhavingsstrategie die het doorlopen van een aantal stappen voorschrijft, met als ultieme stap: het intrekken van een vergunning. De gedeputeerde wijst erop dat de nationale handhavingsstrategie ook wel als escalatieladder wordt aangeduid. Ten aanzien van de vergunningen benadrukt hij dat er bij Tata sprake is van honderden vergunningen. Op elke overtreding van een vergunning moet individueel op gereageerd worden. Dit leidt bij de buitenwereld algauw tot een chaotisch beeld maar dit is onterecht. In een voorlopige reactie op het OvV-rapport zegt hij dat gezondheid hét centrale onderwerp is in alle beschouwingen. Er is dus volop aandacht daarvoor. Hij beaamt dat jarenlang de focus van de overheid gericht was op economische ontwikkeling en werkgelegenheid. Dit geldt overigens óók voor het overgrote deel van de samenleving. De focus op gezondheid dateert pas van de laatste jaren.
Over de Borsele 100 zegt hij dat de essentie is dat Tata een vergunning aanvraagt en zijn rol als bevoegd gezag is om die te beoordelen.
Gedeputeerde **Olthof** bestrijdt de opvatting dat de OD alleen standaardprocedures kan beoordelen. Hij ziet bovendien ook een toenemende samenwerking met instanties als de GGD's en andere OD's omdat vraagstukken complexer zijn geworden.
Hij legt uit dat de provincie vindt dat rauwe cokes op nul gezet moet worden. Hiertegen heeft Tata beroep en bezwaar aangetekend. Hierop heeft de hoor en adviescommissie de provincie in het gelijk gesteld. Er wordt nu dus, in tegenstelling tot het verleden, gehandhaafd op nul.

Mevrouw **Van der Helm** (50PLUS) vraagt een toelichting op het oordeel van de hoor- en adviescommissie.

De gedeputeerde herhaalt dat de provincie in het gelijk is gesteld door de hoor- en adviescommissie in een beroepszaak die Tata had aangespannen.

Mevrouw **Van der Helm** (50PLUS) veronderstelde dat Tata in het gelijk was gesteld.

De gedeputeerde herhaalt zijn uitleg en vervolgt zijn beantwoording van vragen. In reactie op mevrouw **Alberts** (SP) zegt hij dat de provincie, indien nodig, de laatste stap zal zetten. Daarom wordt er nu serieus bekeken om, wanneer dat juridisch mogelijk is en de LOD volloopt, de vergunning voor de cokesgasfabriek in te trekken.

Mevrouw **Alberts** (SP) roept de gedeputeerde op om nu alvast voorbereidingen te treffen om de fabriek te sluiten wanneer de LOD volloopt.

De gedeputeerde zegt dat het onderzoek nu loopt. De resultaten zijn echter van dien aard dat daar geen verstrekkende conclusies aan kunnen worden verbonden.

Mevrouw **Van der Helm** (50PLUS) meldt dat zij fout zat met haar interpretatie van de uitspraak van de hoor- en adviescommissie.

De heer **Olthof** constateert dat de OvV wél concludeert dat er meer kan, maar niet aangeeft wát er meer gedaan zou moeten worden. Hier zal hij op terugkomen in de reactie op het rapport.
Ten aanzien van het idee om samen met het Rijk in gesprek te treden met buitenlandse holdings,

verwijst hij naar gesprekken die het ministerie van Economische Zaken eerder gevoerd heeft met Tata Steel in India.
Met betrekking tot ICL maakt de gedeputeerde duidelijk dat de rol van de provincie zich beperkt tot het beoordelen van een aan te vragen vergunning door ICL.
Hij vraagt begrip voor het feit dat hij niet precies weet wat de actuele stand van zaken is m.b.t. het WOO-verzoek. Dat de OD niet aanwezig was bij de rechtszaak, was te wijten aan een menselijke fout. Omdat het technisch niet mogelijk is om de gevraagde 24000 documenten te presenteren, gaat de provincie in beroep.
Over emissies en immissies zegt de heer **Olthof** dat deze materie ingewikkeld is. Feit is dat emissie van een bepaalde stof niet altijd te relateren is aan één bedrijf.
Reagerend op de PvdA vindt hij dat er een discussie gevoerd moet worden over de gezondheidseffecten van andere bedrijven, naast Tata. Oftewel: wat is de impact van het handhavingsprotocol voor andere bedrijven, naast Tata?
De gedeputeerde erkent dat hij het ook moeilijk uit te leggen vindt dat er soms een verschil is tussen de uitgesproken groene ambitie en de concrete handelingen van Tata.
Hij maakt melding van zorgen bij de OD over de relatie tussen vertragingen en de vergunningverlening. Dit is regelmatig onderwerp van gesprek tussen de provincie, OD en het Ministerie van Economische Zaken.
De gedeputeerde weerspreekt met kracht dat de provincie zich de les laat lezen door Tata.
De suggestie van de SP om bij de cokesfabriek over te schakelen op gas, betitelt hij als technisch zeer ingewikkeld.
In antwoord op de VVD zegt de gedeputeerde dat de overtredingen niet spelen bij de andere fabrieken.
Over de versterking van de OD zegt hij dat daar, op basis van het rapport van Aartsen, aan gewerkt wordt door het IPO, de VNG en de OD's.
De afkondiging van het verscherpt toezicht kon niet gebeuren in een commissievergadering. De gedeputeerde pleit ervoor dat de OD haar werk doet en hij de commissie daarover informeert middels de reguliere kanalen, zoals de VTH-brief.

Tweede termijn commissie

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) vraagt zich af wat er wel kan qua handhaving nu blijkt dat intrekking van de vergunning op basis van de rauwe cokes niet gaat lukken. Het opleggen van dwangsommen helpt de gezondheid namelijk niet. Graag verneemt zij wanneer de gedeputeerde informatie kan verschaffen over het breed opgezette onderzoek.
Zij hoopt op concrete informatie over de wijze waarop het verscherpt toezicht wordt ingevuld.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) vraagt aan de gedeputeerde om te erkennen dat het fout was om de focus niet altijd op gezondheid te hebben. Zij vraagt ook om er zorg voor te dragen dat een herhaling van de fout met de WOO niet plaatsvindt.

Statenlid **Laport** (GL) vraagt wie er verantwoordelijk is voor veranderingen bij de omgevingsdienst: GS of de OD?

Mevrouw **Schneemann** (Volt) benadrukt dat de handhavingsstrategie niet bijdraagt aan het vertrouwen tussen burger en overheid. De overlast voor omwonenden zou daarin centraal moeten staan.

De heer **Teeuwen** (BBB) vraagt om meer informatie over het gesprek op ministerieel niveau tussen

Nederland en India. Hij vraagt om een gespreksverslag.

Tweede termijn GS

Gedeputeerde **Olthof** antwoordt aan BBB dat hij geen gespreksverslag kan leveren. Naar zijn mening is de handhavingsstrategie niet primair bedoeld om het vertrouwen tussen burger en overheid te dienen. Het is wel bedoeld om op basis van concrete resultaten te laten zien dat er werkelijk wat verandert.
Over de door GroenLinks gestelde vraag over de OD zegt hij dat de OD in de jaarrekening haar zorgen uit over de capaciteit en de financiering van haar werkzaamheden. Dit betekent echter niet dat er zorgen zijn over de hele organisatie en de vraag of zij het werk wel aankunnen.

Statenlid **Laport** (GL) plaatst de opmerking dat hij de werkzaamheden van de OD niet negatief wilde bespreken maar juist wilde aangeven dat de OD zélf zorgen uit over haar capaciteit.

Gedeputeerde **Olthof** onderschrijft die zorg van de OD, mede gegeven de enorme transitie die op komst is.
Tegen de ChristenUnie zegt hij er in het verleden in heel Nederland en op heel veel terreinen andere keuzes zijn gemaakt en met de kennis van nu is de conclusie dat gezondheid veel eerder prioriteit had moeten krijgen.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) reageert met de opmerking dat de zorgen over Tata dateren van de laatste 5 jaar en wijst ook op de verantwoordelijkheid van het bedrijf zelf.

Gedeputeerde **Olthof** is het met haar eens en benadrukt nogmaals dat ingezet wordt op het voorkomen van de menselijke fout bij de WOO. Aan JA21 geeft hij nadere uitleg over de kansen om alleen op basis van de rauwe cokes de fabriek te sluiten en de gekozen verbreding in het onderzoek om de kans op de sluiting te vergroten.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) vraagt hoeveel tijd gemoeid zal zijn met het onderzoek.

De gedeputeerde schat in dat in de volgende commissievergadering of in de volgende VTH-brief een concrete datum genoemd zal worden.

De **voorzitter** vat samen:
- in de volgende VTH-brief komt er een duidelijkere planning over het onderzoek naar de handhaving bij de cokesgasfabriek.
- er is een aanbod voor een technische briefing. Dit vindt niet vóór de zomer plaats en zal gekoppeld worden aan de inhoudelijke commissies.
- GS komt later met een inhoudelijke reactie op het OvV-rapport en zal aangeven 'wat er meer zou kunnen'.

Statenlid **Kostíc** (PvdD) meent dat de gedeputeerde ook heeft toegezegd om terug te komen op de jaarlijkse rapportage over de vorderingen en de mogelijkheden van een camera te bekijken.

De **voorzitter** corrigeert het statenlid Kostíc en zegt dat de opmerking over de jaarlijkse rapportage klopt maar er is geen toezegging gedaan over een mogelijke camera.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 15.20 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 15.25 uur*

13. B-agenda Mobiliteit (portefeuille gedeputeerde Olthof)

13.a. Mobiliteit: Eindresultaat Urgentieconferentie en gevolgen voor de Noord-Hollandse OV-concessies

Eerste termijn PS

De heer **Heijnen** (CDA) is van mening dat het OV in Noord-Holland-Noord niet verder mag worden afgeschaald. Hij belooft dat het CDA er bij kabinet op zal aandringen dat het OV-aanbod op peil gebracht wordt. Van de gedeputeerde wil hij weten hoeveel ruimte deze ziet in de huidige provinciale begroting en hoeveel is er nodig om het OV op peil te houden in aanvulling op hetgeen besproken is in het kader van de Kaderbrief? Ook vraagt hij naar de nadere invulling van 'Niet meer maar beter/anders OV'. Tot slot roept hij de onderhandelende partijen op om leefbaarheid op het platteland een prominente plek te geven in het coalitieakkoord en daar hoort ook openbaar vervoer bij.

De heer **Dijksen** (SP) pleit voor goede verbindingen door heel Noord-Holland, voordat er geld wordt uitgegeven aan zelfrijdende bussen. Verder wil hij dat voorkomen wordt dat het deelvervoer een concurrent wordt van een publieke voorziening.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) formuleert de centrale vraag: wat maakt dat automobilisten niet in de bus stappen en hoe krijgen we ze in het OV of op de fiets? Zij is blij met de campagne om meer reizigers met het OV te laten reizen. Zij complimenteert GS voor het regelmatige overleg over het hoge uitvalspercentage van het OV. Ernstige zorgen uit zij over het afschalen van het OV in Noord-Holland-Noord. Zij vraagt aan GS om eerst onderzoek te doen naar de gevolgen voor bewoners alvorens over te gaan tot het afschalen van het OV in het landelijk gebied.
Daarnaast wil zij een toezegging van GS om in te zetten op het verwerven van klanten door: vervoersaanbieders door middel van: goede reclame, ludieke acties voor autogebruikers en bedrijven te informeren over zakelijke abonnementen. Dit alles wil zij geprioriteerd zien boven afschalen.
Haar ultieme advies: inkomsten genereren prioriteren boven kostenbeheersing'.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) vindt de stijging van de kosten met 18% voor de reizigers niet haalbaar. Dat jaagt mensen uit het OV. Goede bereikbaarheid en openbaar vervoer is voor JA21 een kerntaak. Zij pleit voor het overhevelen van geld voor zaken die geen kerntaak zijn, naar het OV. Zij vraagt waarom het landelijk overleg is geklapt en of er zicht is op een hervatting daarvan.
Zij stelt voor om een brandbrief te versturen vanuit provincie Noord-Holland, eventueel samen met andere provincies, om te benadrukken dat er geld bij moet bij de OV-concessies in de provincie.

De heer **Deen** (PVV) ziet dat het OV wordt uitgekleed terwijl het autorijden wordt ontmoedigd. Hij wil weten of de gedeputeerde dit zelf nog snapt. Voorts wil hij weten waarom het Rijk niet wil 'leveren'. Van de gedeputeerde en de onderhandelende partijen wil hij weten of zij, evenals de PVV, vinden dat alles op alles moet worden gezet om het OV zoveel mogelijk te behouden en er daarom moet worden gekeken naar bezuinigingen op subsidies, duurzaamheids- en natuurbeleid en andere niet-kerntaken.

De Heer **Van der Heijden** (D66) sluit aan bij BBB en stelt de vraag hoe de automobilist de auto uit en de bus in te krijgen. Resultaten uit gedragsonderzoek zouden antwoord hierop kunnen geven. Een andere oplossing ligt volgens hem in het verhogen van de Opcenten zodat de concessies in de landelijke gebieden in stand kunnen blijven.

Mevrouw **Ouderkerken** (VVD) vraagt naar de invulling van 'Niet meer maar beter/anders'. Ook vraagt zij of er ruimte is voor innovatie en op welke wijze wordt dat dan ingevuld? Zij noemt in dat verband, het inzetten van zorgbussen in bijvoorbeeld het landelijk gebied.
Tot slot vraagt zij naar de visie op integraliteit en noemt zij de integraliteit tussen het bouwen van woningen als voorbeeld.

De heer **Dessing** (FvD) vindt het belangrijk dat het OV in stand wordt gehouden. De kosten hiervoor zou hij dekken met de 5 miljoen die bestemd is voor de uitbreiding van de VTH-taken om de transitie van Tata Steel te bekostigen. Hij benadrukt dat er ook andere mogelijkheden zijn voor dekking van 5 miljoen. Hij voorziet imploderen van het OV indien de afschaling van het OV wordt doorgezet.

Statenlid **Freeman** (GL) maakt zich eveneens zorgen over de gevolgen van de verminderde Rijksbijdrage en vraagt welke kansen de gedeputeerde nog ziet om het huidige OV-aanbod te behouden en een afschaling te voorkomen.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) zegt dat afschaling ertoe leidt dat het OV beneden een ondergrens komt en vraagt aan de onderhandelende partijen of een coalitieakkoord dit kan voorkomen door geld vrij te maken. Van GS wil ze weten hoe de Staten hierbij worden betrokken en de vraag geldt voor zowel de herijking van de OV-concessie Noord-Holland-Noord als voor de planning voor afschaling elders. Kunnen de Staten kaders meegeven?

Mevrouw **Schneemann** (Volt) benoemt het bezit van een tweede auto als een probleem en ziet naast het gesprek met het ministerie, meer mogelijkheden om het OV te redden. Zij noemt het verhogen van de Opcenten. Voorts noemt zij OV op aanvraag: transport on demand zoals Orléans en Straatsburg dat ook doen. Reizigersspreiding noemt zij ook als mogelijkheid.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt of de voorgestelde verhoging van de Opcenten geldt voor de tweede auto.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) antwoordt dat de verhoging geldt voor beide auto's. Het resultaat is extra inkomsten om het OV te financieren en autobezitters worden gestimuleerd om het OV te gebruiken.

De heer **Dessing** (FvD) vraagt of het de bedoeling is dat afscheid genomen wordt van de tweede auto of het genereren van extra inkomsten.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) antwoordt dat het gaat om een combinatie van beide.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) vraagt of mevrouw **Schneemann** (Volt) verwacht dat mensen de tweede auto wegdoen, ondanks de wetenschap dat het OV als alternatief duur is.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) verwacht dat de OV-prijzen omlaag kunnen of niet verhoogd hoeven worden indien meer reizigers het OV gebruiken.

De heer **Deen** (PVV) vraagt of mevrouw **Schneemann** bij haar fractie in Den Haag wil pleiten voor het heffen van Opcenten voor de elektrische auto, met ingang van 2024.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) belooft dit idee mee te nemen naar haar Haagse fractie.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) constateert vreugde bij een aantal partijen omdat mensen het OV mijden en de fiets nemen en tegelijkertijd wordt gezegd dat het OV duurder wordt omdat het minder reizigers trekt. Zij vraagt of de oplossing ligt in het wegdoen van de tweede auto of dat er sprake is van een trend waarbij mensen massaal per fiets reizen.

Mevrouw **Schneemann** (Volt) is voorzichtig met uitspraken over de fiets omdat zij tot voor kort werkte voor de fietsindustrie. Zij ziet de verhoging van de Opcenten als één van de stappen en zegt dat er gekeken moet worden naar een totaaloplossing om alle vormen van duurzame mobiliteit te stimuleren.

Mevrouw **Oulad Hadj** (PvdA) legt een relatie tussen verminderd OV, verminderde sociale cohesie en afname maatschappelijke participatie. Ze zet vraagtekens bij het Rijksvoornemen om geen extra middelen beschikbaar te stellen voor het OV terwijl de belastingen op auto's worden verlaagd. Zij vraagt aan de gedeputeerde of het een optie is dat vervoersbedrijven hun winsten drukken in het belang van de samenleving. Als mogelijke financieringsbron noemt zij ook het restant van de middelen in het 'coronapotje'. Ten slotte wil zij weten aan welke verbeteringen gedacht moet worden als gemeld wordt dat de NS in gesprek gaat met gemeenten om te praten over verbeteringen/versterkingen.

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) vraagt wat er concreet gevraagd wordt van de commissie en stelt voor om dit onderwerp te agenderen voor de eerste reguliere commissie sociaal.

De heer **Stulemeijer** (50PLUS) vraagt hoe het mogelijk is dat er in MRA-verband miljarden worden gereserveerd voor het doortrekken van de Noord-Zuidlijn terwijl in heel Noord-Holland het openbaar vervoer wordt afgeschaald. Namens 50PLUS vraagt hij om maatregelen om de zwaksten in de samenleving – en zeker de ouderen – te beschermen tegen de dreigende vervoersarmoede, verdere verschraling van het openbaar vervoer in Noord-Holland en dan met name in Noord-Holland-Noord. Hij vraagt wat de gedeputeerde kan doen om deze ramp af te wenden.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 15.52 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 15.56 uur.*

Beantwoording door GS

Gedeputeerde **Olthof** gaat in op de financiële aspecten en zegt dat er 4,9 miljoen aan ruimte opgenomen is in de Kaderbrief. Hiermee kan het huidige vervoer in stand worden gehouden maar dit is nog altijd minder dan het aantal lijnen in het jaar 2019. Om de prijsstijging van 11% te compenseren is een budget van 5 miljoen structureel nodig. Daarom is in een eerder stadium de discussie met de NS en Transdev gestart om beter en ander OV te leveren. Binnenkort vinden gesprekken hierover plaats met gemeentebesturen en na de zomervakantie komt GS hierop terug. Deels zal dan gesproken worden over de huidige concessies. Daarvan zijn de kaders reeds bepaald. Daar waar het nieuwe concessies betreft, bestaat wel de mogelijkheid voor de staten om kaders mee te geven. In tegenstelling tot de SP ziet de gedeputeerde het deelvervoer niet als concurrent van het OV. Hij vindt dat het totaal aan modaliteiten bij elkaar moet worden opgeteld en dan levert het deelvervoer een belangrijke bijdrage aan het geheel van OV-voorzieningen. De gedeputeerde benadrukt ook dat er in het beleid geen onderscheid wordt gemaakt tussen landelijk gebied, kernen en dorpen.
Hij maakt melding van het streven om schotten tussen Rijk, provincie en gemeenten te slechten, in het belang van het vervoer voor de inwoners van Noord-Holland.
Over het middel 'spreiden' zegt de gedeputeerde dat in het kader van de werkgeversaanpak, met overheden en grote bedrijven bekeken wordt hoe de vervoersstromen te spreiden over meerdere dagen

en tijdstippen.
De gedeputeerde vindt het ook niet uit te leggen dat enerzijds op Rijksniveau ingezet wordt op een modaliteitstransitie maar anderzijds de lijnen afgeschaald worden en de prijzen omhoog gaan. Hij legt uit dat het landelijk overleg is geklapt omdat het Rijk geen geld geeft om het financiële gat te dichten.
Er is wel een motie die oproept om weer te onderhandelen maar het zicht op financiering ontbreekt nog steeds.
De winsten van de bedrijven zijn van een dusdanige omvang dat er geen ruimte bestaat om de prijs van een OV-kaartje te stabiliseren, zegt hij.
Ten aanzien van de agendering van dit onderwerp wijst hij de PvdD op het feit dat de Staten gaan over hun eigen agenda.

Tweede termijn PS

De heer **Van der Heijden** (D66) herhaalt zijn vraag over mobiliteitsonderzoek om de automobilist te verleiden tot het gebruik van het openbaar vervoer.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) vraagt of de heer **Van der Heijden** ook onderzoek wil naar de effecten die het afschalen heeft voor de omwonenden.

De heer **Van der Heijden** (D66) zegt dat hij juist tegen het afschalen is en daarom de Opcenten wil verhogen om de lijnen in stand te houden. Verhoging van de Opcenten met ca. 4 procentpunt levert volgens hem de benodigde 10 miljoen daarvoor op.

Mevrouw **Den Boer** (BBB) legt uit dat zij, alvorens af te schalen, de gevolgen daarvan onderzocht zou wil hebben en vraagt of D66 die wens deelt.

De heer **Van der Heijden** (D66) antwoordt dat hij prioriteit geeft aan het mobiliteitsonderzoek.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt waarom een eerder afgewezen idee van de PvdA en het CDA om te kijken naar het combineren van doelgroepenvervoer en openbaar vervoer, nu wel de moeite van het onderzoeken waard is.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) vindt het te makkelijk om WMO-vervoer op één hoop te gooien met andere vormen van vervoer en het WMO-vervoer af te schalen. WMO-vervoer heeft namelijk zijn eigenstandige bestaansreden.

De heer **Heijnen** (CDA) antwoordt dat hij doelt op specifieke soorten van groepsvervoer die wel te combineren zijn met openbaar vervoer.

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) breekt een lans voor het speciale vervoer en zegt dat het belangrijk is dat die aanbesteed wordt op een wijze die niet afhankelijk is van de grillen van een OV-concessie.

Tweede termijn GS
Op de vraag van de heer Heijne antwoordt de gedeputeerde dat hij niet wil kijken naar specialistisch WMO-vervoer maar wel naar aangepast openbaar vervoer waar ouderen veel gebruik van maken, zonder dat dit ten koste gaat van de kwaliteit en het specifieke.
Aan D66 en BBB meldt hij vooralsnog geen aanvullend onderzoek te zullen doen.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 16.15 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 16.25 uur.*

14. B-Agenda Ruimte (portefeuille gedeputeerde Loggen)

14.a Ontheffingsverzoek tijdelijke huisvesting Oekraïners Twiskeweg naast nr. 107 Oostzaan

De **voorzitter** introduceert de inspreker: mevrouw **Berkhof** van de stichting 'Hart voor het Twiske'. Hij geeft haar het woord.

Mevrouw **Berkhof** stelt de vraag waarom de huisvesting van vluchtelingen moet geschieden in een Natura 2000-gebied. Deze status is sinds 2013 toegekend aan het Twiske.
Uit een evaluatie van het Natura 2000-beheerplan uit 2021 blijkt dat het slecht gaat met de natuur in het Twiske. Dit is een gevolg van een teveel aan recreatie.
Er zijn 120 vogelsoorten aanwezig in het Twiske en dat in een tijd waarin veel soorten met uitsterven worden bedreigd.
Zij vraagt GS om hun verzoek te heroverwegen. Er was eerder een ander gebied aangewezen en het is onduidelijk waarom dat is afgewezen. Een ander alternatief is een grote parkeerplek aan het Zuideinde. Als het niet anders kan, pleit zij ervoor dat het bij een tijdelijk onderdak blijft.

De **voorzitter** dankt mevrouw **Berkhof** voor haar bijdrage en stelt de commissie in de gelegenheid om vragen aan haar te stellen.

Statenlid **Korzelius** (GL) vraagt om een nadere uitleg over de achteruitgang van de natuur in het Twiske.

Mevrouw **Berkhof** maakt een vergelijking waaruit blijkt dat het aantal soorten afneemt.
Als basis van de vergelijking hanteert zij het Natura 2000 beheerplan uit 2013. De afname van soorten wordt geweten aan het teveel aan recreatie. Haar conclusie is dat de druk op het gebied onder geen beding moet worden verhoogd.

De heer **Kanik** (D66) vraagt op welke alternatieve locaties in Oostzaan, de woonunits geplaatst kunnen worden.

Mevrouw **Berkhof** noemt een locatie ten noorden van 'het pompstation'. Daar had de provincie eerder al een ontheffing voor verleend.

De **voorzitter** bedankt mevrouw **Berkhof** voor haar bijdrage en gaat over tot de inhoudelijke commissiebespreking.

Eerste termijn PS

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) zegt dat de gemeente Oostzaan geen alternatieve locaties heeft onderzocht. Hij vindt de onderhavige locatie in alle opzichten ongeschikt. Zo zou deze op een te grote afstand liggen van noodzakelijke voorzieningen. Hij doet een beroep op de commissieleden om te kiezen voor een locatie die zowel de vluchtelingen als de natuur helpt.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) start haar betoog met een opmerking over 21 woonunits aan de rand van het Twiske.

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) vraagt of mevrouw **Uiterwijk** beseft dat het hier een locatie ín het Twiske betreft en niet aan de rand daarvan.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) antwoordt dat dit voor haar bijdrage niks uitmaakt. Zij wijst op de spanning tussen de enorme behoefte aan woningen en bouwbeperkende regels vanwege natuurbehoud en stikstof. Namens JA21 kiest zij voor woningbouw boven bouwbeperkingen vanwege Natura 2000, BPL en NNN.

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) vraagt of het niet handiger is om te kiezen voor een locatie waar permanente bebouwing mogelijk is in plaats van tijdelijke.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) antwoordt dat zij uiteraard de voorkeur geeft aan locaties waar permanente bouw mogelijk is en juist hoopt dat de gevraagde ontheffing een ontwikkeling in gang zet waarbij er nog meer van dit soort projecten worden gerealiseerd. Aannemende dat er vooraf zorgvuldig onderzoek heeft plaatsgevonden, staat JA21 positief tegenover dit voorstel.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) vraagt waar mevrouw **Uiterwijk** heeft gelezen dat er onderzoek heeft plaatsgevonden. Zij zegt dat er een onderzoek gaande is en daarna zullen er meer onderzoeken plaatsvinden.

Mevrouw **Uiterwijk** JA21) zegt dat er ook nog een vraag was over de quickscan. Duidelijk is geworden dat de bodem van een eerder aangewezen locatie ongeschikt was voor bebouwing. Die geschiktheid geldt wel voor deze locatie en er zijn geen andere geschikte locaties gevonden.

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) vraagt of mevrouw **Uiterwijk** weet dat de gemeente Oostzaan op dezelfde soort grond is gebouwd en in de gemeente Landsmeer eenzelfde soort problematiek niet tot oponthoud heeft geleid.

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) zegt dat zij uitgaat van de juistheid van de aangeleverde stukken. Indien statenlid **Hollebeek** gelijk heeft, verwacht zij dat de gemeente Oostzaan zal melden dat de onderhavige locatie niet bouwrijp gemaakt kan worden.
Zij vervolgt haar betoog en eindigt met de vraag naar hoelang de beoordeling van de quickscan NNN en de beoordeling of toestemming op grond van de wet natuurbescherming nodig is, gaan duren.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) zegt dat technische vragen een derde geschikte locatie in beeld hebben gebracht. Die locatie behoeft sanering en daar kan meteen mee begonnen worden. Ze verwijst naar de gemeente Landsmeer die een soortgelijke aanpak heeft toegepast. Over twee weken worden daar de eerste Oekraïners gehuisvest.
Ze eindigt met de oproep aan de gemeente Oostzaan om te kiezen voor het oude Radio Negenterrein.

De heer **Kanik** (D66) brengt in herinnering dat D66 vorig jaar niet instemde met het plan om in Oostzaan, woonunits neer te zetten in BPL-gebied. In plaats van een locatie midden in de samenleving wordt er nu gekozen voor een locatie in NNN- of wellicht Natura 2000gebied.
Hij vindt het bevreemdend dat er geen gedegen onderzoek was gedaan naar de vorige plek in BPL, voordat die aan de staten werd voorgelegd en er nu een tweede locatie uit de 'hoge hoed komt'. Hij zegt dat D66 voor de opvang van vluchtelingen is en dat dit onder de juiste voorwaarden moet gebeuren. Hij stelt een aantal vragen aan GS: waarom een positieve grondhouding als Oostzaan geen compensatie-optie heeft aangeboden? Is GS van plan om de compensatie te eisen? Is er nagedacht over

geluidsoverlast voor dieren als er daar mensen komen te wonen? Is er gedegen onderzoek gedaan naar de vraag of er überhaupt woonunits geplaatst kunnen worden?

De heer **Deen** (PVV) vraagt of de heer **Kanik** zou toejuichen dat er ontheffingsverzoeken worden gehonoreerd voor de huisvesting van andere doelgroepen als spoedzoekers, daklozen of personen op een wachtlijst.

De heer **Kanik** (D66) zegt dat hij niet positief heeft gereageerd op dit actuele verzoek en juist gepleit heeft voor huisvesting van de genoemde groepen, midden in de maatschappij.

De heer **Valk**(BBB) is in de basis niet tegen het gebruik van NNN- of Natura 2000gebied voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Wel vraagt hij of er in de toekomst ook andere projecten kunnen plaatsvinden binnen deze gebieden. Hij zegt dat de tijdelijke huisvesting niet mag leiden tot ontgrenzing van dit NNN-gebied of begrenzing van andere gebieden. Kortom: hij wil geen gevolgen voor de status van het gebied. Ook de stikstofdepositie van het gebruik van de 21 units mag niet ten koste gaan van andere projecten. Hij vraagt naar de compensatie van het gebruik van dit gebied en waar die compensatie uit zal bestaan. Ook wil hij weten of er afspraken gemaakt kunnen worden over het gebruik van de units indien de huisvesting korter dan 10 jaar noodzakelijk blijkt. Ten slotte vraagt hij naar de status en de inhoud van het door GS gemelde onderzoek.

Statenlid **Korzelius** (GL) zegt dat het verzoek tot plaatsing van 21 woonunits in Oostzaan bij GroenLinks op bezwaren en vragen stuit. Daarnaast is het statenlid door bewoners van Oostzaan gewezen op minstens 6 tot 8 locaties die geschikter zijn dan de onderhavige locatie en niet gelegen zijn in Natura 2000gebied. Voorts is er geen contact opgenomen met de eigenaren van alternatieve locaties. Het statenlid vraagt of GS bereid is om met B&W van Oostzaan in overleg te treden en op zoek te gaan naar een alternatieve locatie.

De heer **De Weerdt** (Volt) schetst de botsing tussen de huisvesting van vluchtelingen en natuurbehoud. Hij stelt een aantal vragen: hoeveel spoedzoekers worden in de 21 flexwoningen gehuisvest? Zijn er echt geen alternatieve locaties? Zijn er garanties dat de flexwoningen snel worden geplaatst? Is GS van plan om natuur te compenseren?

Mevrouw **Hoogendoorn** (ChristenUnie) wil antwoorden op de volgende vragen: waarom was de eerdere locatie niet meer relevant? Zijn alle alternatieve locaties onderzocht en waarom is het parkeerterrein achter de begraafplaats aan de Nanne Zwiepsingel niet onderzocht?

De heer **Dessing** (FvD) constateert dat er met twee maten wordt gemeten: boeren worden onteigend bij Natura 200-gebied, terwijl daar Oekraïense vluchtelingen worden geplaatst. Forum voor Democratie is geen fan van het begrip Natura 2000 maar wel fan van het Twiske. Daarom zijn zij tegen dit voorstel.

De heer **Wallaart** (PvdA) zegt dat een aantal zaken voor de PvdA zeer belangrijk zijn, t.w.: heeft Oostzaan echt alles uit de kast gehaald voor een locatie buiten dit natuurgebied? De eerdere locatie bleek achteraf niet geschikt. Wat zegt dat over de voorbereiding? Hoe heeft GS vastgesteld dat de zoektocht wél uitputtend is geweest? Biedt regionale solidariteit aanknopingspunten voor de verdeling tussen noodopvang en huisvesting van statushouders?

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt of de heer **Wallaart** gemeenten in de regio kan opnoemen waar vluchtelingen makkelijk kunnen worden opgevangen.

De heer **Wallaart** (PvdA) zou dat niet durven maar hij kan zich voorstellen dat er bij de ene gemeente meer ruimte is voor de ene opgave en bij de andere gemeente, ruimte voor de andere opgave.

De heer **Heijnen** (CDA) vraagt of solidariteit zo geïnterpreteerd kan worden dat iedere gemeente een deel van de 'koek' voor zich neemt.

De heer **Wallaart** (PvdA) vindt dit een mooi uitgangspunt. Hij pleit echter voor regionale regie om dit soort 'bizarre grensgevallen' te voorkomen. Hij wil dat GS alles geprobeerd heeft om daar ook ruimte uit te halen.
De heer **Wallaart** vervolgt zijn betoog en vraagt hoe GS gaat voorkomen dat deze ontheffing leidt tot een tsunami aan gemeentelijke bouwvoorstellen in het NNN.
Ook stelt hij de vraag waarom er geen ontheffing voor 3 jaar in plaats van 10 jaar wordt gevraagd. Het Rijk vraagt immers om huisvesting gedurende 3 jaar.
Omdat de burgemeester van Oostzaan de wens heeft geuit om 18 woningen toe te voegen aan deze locatie, stelt de heer **Wallaart** de vraag: gaat het om ontheffing voor 21 woningen voor 3 jaar of 39 woningen voor 10 jaar?

De heer **Van Gilse** (VVD) constateert dat er een hoop vragen is gesteld. Hij wacht de antwoorden daar op af maar op basis van de aangedragen informatie ziet hij voldoende grond om dit voorstel positief te beoordelen.

De heer **Deen** (PVV) vraagt of GS ook een positieve grondhouding heeft als het gaat om de huisvesting van Oostzaanse spoedzoekers, daklozen of personen op een wachtlijst voor sociale huurwoningen. Er zijn namelijk meerdere groepen die staan te springen om huisvesting.
Wat hem betreft, gaan gemeenten bekijken of zij ontheffingsverzoeken kunnen indienen voor de huisvesting van de door hem genoemde doelgroepen. Dit voorstel laat immers zien dat er mogelijkheden zijn voor bebouwing in BPL- en Natura 2000gebieden.

Mevrouw **Van der Helm** (50PLUS) wil antwoorden op vragen als: waarom tornen aan de instructieregels van dit Natura 2000gebied? Waarom wordt er gekozen voor een tijdelijke oplossing? Waar is de solidariteit met andere spoedzoekers?
Zij zegt dat er nog 2 opties zijn en vindt dat die eerst onderzocht moeten worden alvorens de vraag om ontheffing voor te leggen.

De heer **Heijnen** (CDA) deelt de positieve grondhouding van GS, want het selecteren van een locatie moet in eerste aanleg aan het gemeentebestuur zijn. Het CDA geeft graag ruimte aan gemeenten om zelf locaties te bepalen voor o.a. woningbouw voor eigen bewoners. Het CDA vindt dat er voor deze tijdelijke locatie geen NNN-compensatie plaats hoeft te vinden maar als dat toch gebeurt, dient dat binnen de gemeentegrens van Oostzaan te geschieden.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) vraagt of de heer **Heijnen** ook vindt dat er eerst andere locaties onderzocht moeten worden.

De heer **Heijnen** (CDA) vindt dat de provincie altijd een positieve grondhouding moet aannemen nadat gemeenten een keuze hebben gemaakt voor bouwlocaties. Dit geldt overigens niet alleen voor de huisvesting van Oekraïense vluchtelingen.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) vraagt de mening van de heer **Heijnen** over haar voorstel om het voormalige Radio Negenterrein te saneren en daar, in aanloop naar de permanente woningbouw, de tijdelijke woonunits te plaatsen.

De heer **Heijnen** (CDA) zegt dat deze discussie hoort in de gemeente Oostzaan.

Statenlid **Hollebeek** (PvdD) vraagt of de heer **Heijnen** weet dat de gemeenteraad van Oostzaan geen rol heeft gespeeld in dit voorstel. De raad is namelijk door de burgemeester door middel van een noodverordening 'opzij gezet'.

De heer **Heijnen** is daarvan op de hoogte en zegt dat het aan de gemeenteraad van Oostzaan is om hun burgemeester ter verantwoording te roepen.

Mevrouw **Van der Helm** (50PLUS) wil weten of de heer **Heijnen** ook vindt dat de provincie een eigen afweging mag maken na een uitgesproken voorkeur van een gemeente.

De heer **Heijnen** vindt dit ook, maar hij vindt ook dat de provincie welwillender mag zijn tegenover de voorkeuren van gemeenten.

Alvorens gedeputeerde **Loggen** aan het woord te laten, doet de **voorzitter** een voorstel ter afhandeling van dit agendapunt. Allereerst krijgt GS 10 minuten extra spreektijd. Na de beantwoording in eerste termijn door gedeputeerde **Loggen**, zal de **voorzitter** inventariseren of er nog vragen onbeantwoord zijn gebleven. Die kunnen daarna gesteld worden. Tot slot zal de **voorzitter** per fractie inventariseren hoe geoordeeld wordt over het voorstel.

Beantwoording GS

Gedeputeerde **Loggen** trapt af met de opmerking dat juist het streven naar regionale solidariteit geresulteerd heeft in het voorliggende voorstel.
Over de urgentie van het voorstel zegt hij dat de instroom van Oekraïners onverminderd hoog is. Op strikt persoonlijke titel schat hij in dat er langdurig rekening moet worden gehouden met grote aantallen Oekraïners in Nederland.
Hij benadrukt dat gevraagd wordt om ontheffing en niet om ontgrenzing van dit stuk Natura 2000-/ NNN-gebied. Dit betreft overigens niet het meest waardevolle stuk natuur in het gebied.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) vraagt of de gedeputeerde weet dat het hier gaat om een voetbalveld dat in 1976 natuur geworden is. .

Statenlid **Korzelius** (GL) wijst op de waarde van de locatie en baseert zich daarbij deels op informatie die afkomstig is van GS.

Gedeputeerde **Loggen** zegt dat indien het onderzoek van de ecoloog positief uitvalt, GS bereid is om het voorstel op een positieve wijze voor te leggen aan de staten.

De heer Wallaart (PvdA) vraagt in hoeverre dit het begin is van een 'reeks aan ontheffingen' in minder waardevolle natuur voor allerlei urgente opgaven.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat dit maatwerk betreft. Hij verwacht geen tsunami aan aanvragen. Hij vervolgt met de opmerking dat andere locaties ook zijn onderzocht.

Over de volledigheid van de onderzochte locaties zegt hij dat er een redelijk volledig beeld van mogelijke locaties is. Voor het maken van regiodeals verwijst hij naar de Commissaris van de Koning. Die discussie hoort niet in zijn portefeuille. Hij benadrukt dat het hier gaat om het bouwen van 21 units voor de periode van 10 jaar. Er is geen compensatieplicht omdat het een tijdelijke ontheffing betreft. Hij heeft geen vragen over een andere doelgroep gehad en anders was hij ook langs geweest om het standpunt van de commissie te vernemen.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) vraagt om duidelijkheid. In de stukken wordt de ene keer gerept over 21 woningen en dan weer over 32 units.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat het gaat om 21 woningen en één woning kan uit meerdere units bestaan.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) zegt dat in de stukken sprake is van 21 woningen en 32 containers die geplaatst zullen worden.

De **voorzitter** zegt dat het duidelijk is: 21 woningen gevormd uit 32 units.

De heer **Wallaart** (PvdA) vraagt of de gedeputeerde weet dat Oostzaan 18 woningen voor andere spoedzoekers wil toevoegen op de locatie.

Gedeputeerde **Loggen** beperkt zich tot deze aanvraag voor 21 woningen/32 units. Een aanvullende vraag is hem niet formeel gesteld.
Hij raadt de commissie aan om in overweging te nemen dat er na 10 jaar geen wezenlijke aanslag op de natuur op deze locatie zal zijn. Hij zegt dat de urgentie en regionale solidariteit hier wezenlijk van belang zijn. Dit alles overwegende heeft GS een positieve grondhouding aangenomen. Daarbij wordt niet uitgesloten dat het standpunt van GS wijzigt als gevolg van de resultaten van de lopende onderzoeken en door GS gestelde vragen.
Voor nu gaat het om de vraag of GS op de ingeslagen weg mag doorgaan.
Graag verneemt hij het oordeel van alle fracties aan het einde van dit agendapunt.

De heer **Valk**(BBB) vraagt wat er gebeurt indien de Oekraïners eerder dan gepland, vertrekken. Worden de leeggekomen units dan opgeruimd of voor andere doeleinden ingezet?

Gedeputeerde **Loggen** herhaalt dat de ontheffing voor 10 jaar geldt. Daarna wordt de locatie in oorspronkelijke staat teruggebracht. Zijn persoonlijke inschatting is echter dat de kans zeer klein is dat de units eerder dan na 10 jaar leegkomen.

De heer **Valk**(BBB) vraagt of er geen andere vluchtelingen daar gehuisvest worden, na vertrek van de Oekraïense.

De heer **Loggen** verwijst naar zijn opvolger voor de beantwoording van deze vraag en herhaalt de opmerking dat het hier gaat om een ontheffing voor 10 jaar.

Statenlid **Korzelius** (GL) herhaalt de vraag of de gedeputeerde in overleg wil treden met de gemeente Oostzaan om op zoek te gaan naar een geschikte locatie buiten Natura 2000gebied.

Gedeputeerde **Loggen** zegt dat er reeds uitgebreid met de gemeente is gesproken over locaties.

De heer **Kanik** (D66) herhaalt zijn vragen over geluidoverlast, de toename van bestemmingsverkeer en gedegen onderzoek om de woningen te plaatsen.

Gedeputeerde **Loggen** antwoordt dat de eerste 2 vragen beantwoord kunnen worden indien er nader onderzoek wordt gedaan. Hij ziet wel mogelijkheden om in de ontheffingsverlening voorwaarden mee te geven ten aanzien van mogelijke overlast en gebiedsrust. Op dit moment gaat het om een positieve grondhouding tot het verder uitwerken van deze locatie. In een latere fase kan uit verkregen inzichten blijken dat de locatie ongeschikt is. Dan komt GS terug bij de commissie.

De **voorzitter** vraagt of er steun is bij de commissie voor de positieve grondhouding van het college om voor 10 jaar ontheffing te geven om 21 woningen neer te zetten, bestaande uit 32 woonunits, waarbij de vraag is: mag het college verder gaan met onderzoek en daarmee bij de Staten terugkomen?

Statenlid **Hollebeek** (PVDD) vraagt om een schorsing van 3 à 4 minuten voor kort overleg.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) stelt een punt van orde en vraagt of er een tweede termijn wordt ingelast.

De **voorzitter** zegt dat dit niet het geval is. Hij zal zo meteen inventariseren hoe de fracties staan tegenover de positieve grondhouding.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) zegt dat de beantwoording door de gedeputeerde bij haar leidt tot een aantal vragen.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 17.30 uur en zegt dat hij tijdens de schorsing zal nadenken over de vraag van mevrouw **Bouhlel** (SP).*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 17.35 uur.*

De **voorzitter** geeft mevrouw **Bouhlel** de gelegenheid om 2 beknopte vragen te stellen.

Mevrouw **Bouhlel** (SP) vraagt hoelang een natuurtoets duurt. Voorts wil zij weten hoe natuur, als groot openbaar belang, meegenomen is in de afweging van GS.

Gedeputeerde **Loggen** zegt dat hij de eerste vraag moet laten uitzoeken. Het antwoord zal hij aan de Staten laten weten. De gedeputeerde zegt dat het huisvesten van een categorie die buitengewoon moeilijk te plaatsen is van groot openbaar belang is. GS vindt het daarom waard om een positieve grondhouding aan te nemen.

De **voorzitter** maakt de inventarisatieronde en fracties mogen aangeven of zij positief of negatief staan tegenover de positieve grondhouding. Het resultaat:
- BBB: in de basis positief.
- VVD: positief.
- GroenLinks: negatief.
- PvdA: negatief.
- D66: negatief.
- PvdD: negatief.
- JA21: positief.
- PVV: negatief.
- Volt: negatief.

- CDA: positief.
- Forum voor Democratie: negatief.
- SP: negatief.
- 50PLUS: negatief.
- ChristenUnie: negatief.

De **voorzitter** concludeert dat een gewogen gemiddelde van 21 statenleden vóór is en 34 tegen.

15. B-agenda Bestuur (portefeuille gedeputeerde Stigter)

15.a IPO Bestuur 31 mei 2023 en IPO kaderbrief 2024

Vooraf merkt de **voorzitter** op dat de leden **Koning** (CDA) en **Valk** (BBB), lid zijn van de AV-IPO. Zij kunnen opmerkingen van de commissieleden meenemen naar deze vergadering.
De **voorzitter** vat samen dat aandachtspunten kunnen worden meegegeven aan de AV-leden en gedeputeerde **Stigter** mag bevraagd worden over de keuzes en voorstellen die gedaan worden.

Eerste termijn PS

De heer **Valk** (BBB) speekt uit dat BBB graag rust wil in de organisatie van het IPO om zo het bestuur en de werkorganisatie de ruimte te geven om de onvrede over de AV-leden op te lossen. Namens BBB spreekt hij de voorkeur uit voor opties 0 of 1 uit het AEF-rapport en hij ziet geen meerwaarde in het wijzigen van de statuten.

Statenlid **Jorna** (PvdD) heeft 3 punten die GS moet inbrengen bij het IPO. In de eerste plaats wil zij dat natuur een centraal thema wordt bij het IPO. Ten tweede: het onderwerp 'niet dodelijke middelen' standaard mee te nemen bij de gesprekken over faunaschade met het IPO en BIJ12. Voorts moeten dierenbescherming en faunabescherming in deze gesprekken worden geconsulteerd voor advies. Ten derde: PS tijdig raadplegen bij grote inhoudelijke onderwerpen, zoals position papers.
Aan de afgevaardigden vraagt het statenlid of zij tijdig de commissie om input willen vragen.

Mevrouw **Vroom** (D66) stelt vragen over een aantal onderwerpen: wanneer komt er duidelijkheid over de financiering vanuit het Rijk? Zet het IPO in op het structureel borgen van de financiering? Wat is de reflectie van GS op de voorjaarsnota? Wat is de stand van zaken in de zo gewenste zicht op een stabiele financieringssituatie? Deelt GS de zorgen over het financieringsgat dat het Rijk laat vallen bij provincies? Lobbyt het IPO hiervoor en zo ja: hoe succesvol is deze lobby? Hoe kijkt de gedeputeerde naar het klappen van het landbouwakkoord en het perspectief voor de landbouwsector, gezien zijn portefeuille in het IPO? In hoeverre is er bij het IPO sprake van eensgezindheid over de onwenselijkheid van het verslechteringsverbod.

De heer **Van Tiggelen** (PVV) spreekt zijn zorg uit over de toename van de invloed van de provincie in het landbouwbeleid door een koppeling van de gebiedsgerichte en regionale aanpak aan opgaves zoals klimaat, natuur en vermindering van stikstofuitstoot. Hij wil dat boeren niet geconfronteerd worden met beleid dat is gebaseerd op het 'klimaat- en stikstofsprookje'. De onhaalbare en onbetaalbare RES ziet hij graag zo snel mogelijk 'door de shredder' gehaald. De PVV geeft mee om in IPO-verband zeer kritisch te zijn richting het Rijk en Brussel inzake het voorgenomen natuur-, klimaat- en stikstofbeleid.

De heer **Dekker** (FvD) benoemt een fundamenteel probleem ten aanzien van het IPO. Hij beschouwt het IPO als een quasi bestuurslaag waar geen democratische controle op is en pleit voor een scheiding van

zaken die echt bij het interprovinciaal overleg thuishoren en zaken die bij de provincies horen. Aan de AV-leden en de gedeputeerde geeft hij mee: laat het IPO een overlegorgaan zijn en bouw het niet uit tot een quasi eigen bestuurslaag.

De heer **De Weerdt** (Volt) vindt de kwaliteit van natuur, biodiversiteit en water ontzettend belangrijk. Daarom wil hij niet dat de AV-leden en GS bij Brussel gaan lobbyen om de KRW- en nitraatrichtlijn aan te passen.

Mevrouw **Koning** (CDA) meldt als AV-lid dat er een weging moet plaatsvinden van de punten die meegegeven worden aan de AV-leden. Weging moet duidelijk maken of de aangedragen punten door iedereen worden gedragen.
Zij vraagt aan de gedeputeerde om er op toe te zien dat er gewerkt wordt aan punten uit de voorjaarsnota waar extra aandacht voor nodig is.
Zij deelt de zorgen die er zijn over de extra werklast die bij de provincies en IPO terechtkomt door het uitvoeringsprogramma natuur, het verbeteringsprogramma natuurinformatie en de stikstofaanpak. Zij vraagt zich af of dit binnen de totale begroting kan worden opgevangen en vraagt aan de gedeputeerde om er op toe te zien dat er ten behoeve van de natuurinformatie écht gekeken wordt naar de staat van de natuur in plaats van oude rapporten.

Beantwoording door GS.

Gedeputeerde **Stigter** legt uit dat het IPO-bestuur reeds heeft gesproken over de set kaderbrieven. Het is nu aan de AV-leden om daar vervolgens over te spreken. De opmerkingen over de kaderbrief worden daarna verwerkt in een ontwerpbegroting voor volgend jaar.
In de stukken die er nu liggen, zijn er geen nieuwe keuzes gemaakt. Voor nieuwe keuzes wordt gewacht op het nieuw IPO-bestuur en AV. Daarom zegt de gedeputeerde tegen statenlid **Jorna** (PvdD) dat de keuzes die er in het verleden zijn gemaakt voor de natuur, terug te zien zijn in de voorliggende stukken. De gedeputeerde pleit ook voor een weging van de signalen die meegegeven worden aan de AV-leden of aan het IPO-bestuurslid. Het is belangrijk om het draagvlak voor deze signalen te weten.
Gedeputeerde **Stigter** stelt voor om het tijdig raadplegen van de staten over ingenomen posities te doen op momenten waarop de inhoudelijke onderwerpen aan de orde zijn en niet te koppelen aan jaarstukken zoals begroting of verantwoording.
De gedeputeerde wijst de heer **Dekker** (FvD) er op dat het IPO een vereniging is die steeds mandaat moet ophalen bij de afzonderlijke collegebesturen en provinciale staten.
Aan D66 maakt de gedeputeerde duidelijk dat lobbyen voor of tegen Europese wetgeving niet aan de orde is. Er leven immers verschillende politieke opvattingen binnen het IPO.

Statenlid **Jorna** (PVDD) herhaalt haar vraag om tijdig ingelicht te worden over welke grote opgaven worden besproken door de gedeputeerde en het IPO.

Gedeputeerde **Stigter** is het eens met statenlid en zegt dat er de laatste jaren daar te weinig over is gesproken.

Mevrouw **Vroom** (D66) verbaast zich over de passage in de documenten waarin staat dat provincie en Rijk eensgezindheid zijn over de onwenselijkheid van het verslechteringsverbod.

Gedeputeerde **Stigter** zegt het eens te zijn met mevrouw **Vroom**.

De **voorzitter** vraagt of de gedeputeerde hier conclusies aan verbindt.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat, nadat het stuk een paar maanden geleden was vastgesteld, donderdag jl. door de leden van de BC stikstof en NPLG is besloten om geen positie voor of tegen de wet in te nemen maar zich daar collectief op voor te bereiden.

Mevrouw **Vroom** (D66) vraagt of het IPO hiervoor heeft gelobbyd bij het Rijk om dat af te dekken.

Gedeputeerde **Stigter** zegt dat er niet gelobbyd is vanuit IPO-verband.

Statenlid **Jorna** (PVDD) vraagt om een korte schorsing.

De **voorzitter** stelt voor dat gedeputeerde **Stigter** eerst zijn beantwoording afrondt.

Ten aanzien van het landbouwakkoord zegt de gedeputeerde dat voor de zomer duidelijk wordt hoe het IPO-bestuur samen met het Rijk een vervolg wil geven aan een aantal waardevolle onderdelen uit het landbouwakkoord.
Over de financiële kaders voor de langere termijn zegt de gedeputeerde dat die nog steeds ongewis zijn terwijl de opgaven alleen maar groter worden. Deze onzekerheid leidt ertoe dat provincies twijfelen over het leveren van extra bijdragen aan het IPO.
Tot slot vraagt de gedeputeerde aan de **voorzitter** om te inventariseren welke signalen worden meegegeven aan de AV-leden.

Mevrouw **Vroom** (D66) vraagt naar de reflectie op de voorjaarsnota.

Gedeputeerde **Stigter** herhaalt zijn opmerking over de onzekerheden. Er is ontevredenheid over de inhoud van de nota.

De **voorzitter** stelt voor om eerst de door statenlid **Jorna** gevraagde schorsing in te lassen. In de daarna te houden tweede termijn mogen fracties aangeven welke signalen zij willen meegeven aan de AV-leden. Hij wijst de commissieleden op de beperkte rol die AV-leden hebben. Zij mogen goedkeuring geven aan de jaarstukken en straks aan de begroting.
De inhoudelijke bijdrage moet via de gedeputeerde worden doorgegeven.

*De **voorzitter** schorst de vergadering om 18.05 uur.*

*De **voorzitter** heropent de vergadering om 18.08 uur.*

De **voorzitter** stelt een drietal vragen aan de commissie.
1. Zijn er nog vragen naar aanleiding van de reactie van de gedeputeerde?
2. Of de kaderleden een positief signaal mogen afgeven over de voorliggende kadernota?
3. Zijn er agendapunten, naar aanleiding van de kadernota, die verder besproken moeten worden om daarna doorgegeven te worden aan een volgende vergadering van het IPO?
De commissie gaat akkoord met deze door de **voorzitter** voorgestelde afhandeling.

Tweede termijn PS

Mevrouw **Uiterwijk** (JA21) is akkoord met een positief signaal over de kaderbrief. Verder vindt zij het niet wenselijk dat partijen hun 'stokpaardjes' meegeven.

De heer **De Weerdt** (Volt) pleit voor een gezamenlijk faunabeleid in plaats van afzonderlijk beleid per provincie.

Mevrouw **Vroom** (D66) vraagt of een motie vreemd nodig is om een signaal af te geven over het verslechteringsverbod of dat dit signaal meegenomen kan worden naar het IPO.

Mevrouw **Koning** (CDA) vindt dat de faunaschade moet worden teruggedrongen door een beter beheer en niet door 'het terugdringen door een alternatieve drempelsystematiek.

De heer **Wagelaar** (PvdA) is akkoord met een positief signaal over de kadernota.

Tweede termijn GS

Gedeputeerde **Stigter** verwijst naar een volgend college als antwoord op de vraag over gezamenlijk faunabeleid. Vooralsnog geldt rond de faunaschade een open-einde-regeling en dat verklaart het bedrag voor Bij12. De gedeputeerde vraagt vervolgens om een verduidelijking van een door D66 gestelde vraag.

> Mevrouw **Vroom** (D66) geeft uitleg over haar vraag over een eventuele motie vreemd om een signaal af te geven over het verslechteringsverbod.

Gedeputeerde **Stigter** antwoordt dat het aan mevrouw **Vroom** is om hier een motie aan te verbinden.

De **voorzitter** zegt vervolgens *(letterlijk):* 'Ik denk dat het trouwens een goed idee is, dat is op tijd voor het opmaken van de jaarrekening en dan ligt er een duidelijk signaal van de staten als dat inderdaad een concrete bijdrage aan de IPO-kadernota is'.
Vervolgens vraag hij aan de AV-leden **Koning** (CDA) en **Valk** (BBB) of zij voldoende informatie opgehaald hebben of vragen hebben aan de commissieleden.

De heer **Valk**(BBB) heeft het idee dat de voltallige commissie akkoord is met de kaderbrief. Hij constateert ook dat er zorgen zijn over de financiën en zal die – indien de gelegenheid daartoe er is – zeker meegeven namens Noord Holland.

Mevrouw **Koning** (CDA) concludeert eveneens dat alle fracties goedkeuring geven voor de kaderbrief. De meeste gehoorde punten zijn voor het bestuur bestemd en er is geen punt waarvan alle fracties gevraagd hebben om daar aandacht aan te besteden.

> De heer **Van Tiggelen** (PVV) maakt duidelijk dat zijn fractie geen goedkeuring geeft voor de kaderbrief.

De **voorzitter** stelt voor dat indien commissieleden er behoefte aan hebben om – naar aanleiding van de kaderbrief – specifieke input te geven voor het college, zij dat gaan voorbereiden met hun fracties als een agenderingsverzoek in één van de inhoudelijke commissies, zodat voorafgaand aan de begrotingsbespreking de gedachtewisseling kan plaatsvinden.

*De **voorzitter** sluit de vergadering om 18.20 uur.*

Provincie Noord-Holland

Openstaande moties commissie Bestuur 18 september 2023

Onderwerp	Inhoud	Nummer	Fractie	Portefeuillehouder	Datum PS	Stand van zaken GS
Motie: Werk maken van de regenboog	Verzoeken het college: - In algemene brieven die door de provincie verzonden worden een genderneutrale manier van aanspreken te hanteren.	M96-2023	D66, PvdD, Volt	Dijk van, A.	10-07-2023	
Motie : IPO visie verslechterings verbod	PS verzoeken het college: . aan het rijk en het IPO kenbaar te maken, dat er (nog) geen overeenstemming is over de visie van Provinciale Staten over het Ëuropees verslechteringsverbod.	M79-2023	D66, PvdD, Volt	Beemsterboer, J.	10-07-2023	
Motie Behoud van een scheepsreparatiewerf in het Noordzeekanaalgebied	PS verzoekt Gedeputeerde Staten: - Zich samen met de andere partners in het Noordzeekanaalgebied en betrokkenen bij de NOVEX gebiedsaanpak, waarvan in het bijzonder de gemeente Amsterdam, tot het uiterste in te spannen voor het behoud van een scheepsreparatiewerf, zoals Damen, in het Noordzeekanaalgebied en hiervan	M277-2022	VVD, CDA, ChristenUnie, JA21, PVV.	Rommel, E.	19-12-2022	05-06-2023 PS zijn geïnformeerd per brief dd 15 maart 2023 (kenmerk 1991295/ 1991305) 20-03-2023: uit GS-besluitenlijst d.d. 14-03-2023: Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten per brief op welke wijze invulling is gegeven aan motie M277-2022 (behoud scheepsreparatiewerf Noordzeekanaalgebied) en enkele toezeggingen om nadere informatie te verschaffen over de ligplaatsen

	Provinciale Staten op de hoogte te houden.					voor de binnenvaart en de productie van PFAS in het Noordzeekanaalgebied. Besluit GS: 1. Provinciale Staten per brief te informeren op welke wijze invulling is gegeven aan motie M277-2022 (behoud scheepsreparatiewerf Noordzeekanaalgebied) en enkele toezeggingen om nadere informatie te verschaffen over de ligplaatsen voor de binnenvaart en de productie van PFAS in het Noordzeekanaalgebied 2. Provinciale Staten te verzoeken de motie M277-2022 daarmee als afgedaan te beschouwen. 17-01-2023 Er is ambtelijk contact met Port of Amsterdam en Gemeente Amsterdam
Motie Vreemd aan de Orde van de Dag: Vlaggen op 10 december	PS verzoekt het college: - Over te gaan tot de aanschaf van de Mensenrechtenvlag en - De Mensenrechtenvlag jaarlijks op 10 december, de Internationale Dag voor de Rechten van de Mens, uit te hangen en onderdeel te maken	M250-2022	GroenLinks, D66, PvdD, PvdA, PvdO	Dijk van, A.	19-12-2022	05-06-2023 Motie is afgedaan op 15 februari 2023 21-02-2023: uit besluitenlijst GS d.d. 14-02-2023: Gedeputeerde Staten geven graag gehoor aan de motie van Provinciale Staten om jaarlijks op 10 december de

	van het vlaggenprotocol van de Provincie Noord-Holland.					Mensenrechtenvlag te hijsen. Op die dag, dit jaar precies 75 jaar geleden, is de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens aangenomen. Die verklaring is nog altijd onverminderd actueel, onverminderd inspirerend en onverminderd urgent. Helaas worden mensenrechten op veel plekken in de wereld geschonden en steeds meer op de proef gesteld. Ook zal de provincie Noord-Holland 5 tot en met 10 december aandacht besteden aan de Mensenrechtenweek. Besluit GS: 1. Provinciale Staten via bijgaande brief te informeren over de afhandeling van motie 250, inzake “vlaggen op 10 december” 2. Aan Provinciale Staten voor te stellen motie 250-2022 als afgedaan te beschouwen. 24-01-2023 Dit is opgenomen in het vlaggenprotocol en de vlag wordt aangeschaft.
Motie Wet Bibob	PS verzoekt Gedeputeerde Staten: • Om gemeenten dringend te	M233 -2022	SP	Dijk van, A.	14-11-2022	05-06-2023 PS zijn, met een GS-besluit van 7 maart 2023,

toepassen bij recreatieparken	adviseren bij overname van een vakantiepark of nieuw te realiseren recreatiepark een Bibob-onderzoek uit te voeren. • Om in overleg te gaan met de gemeenten om een Bibob-onderzoek te starten bij parken die onlangs verkocht zijn maar waar nog geen plan ligt, zoals Camping Sandevoerde (Zandvoort) of Jachthaven De Otter (Wijdemeren).					voorgesteld om de motie als afgedaan te beschouwen. 20-03-2023: uit GS besluitenlijst 7-3-2023: Provinciale Staten hebben op 14 november 2022 een oproep gedaan aan Gedeputeerde Staten om gemeenten dringend te adviseren bij overname van een vakantiepark of nieuw te realiseren recreatiepark een Bibob-onderzoek uit te voeren. Provinciale Staten vragen ook om met gemeenten in overleg gaan om een Bibob-onderzoek te starten bij parken die onlangs zijn verkocht maar waar nog geen plan ligt. Het college informeert Provinciale Staten op welke wijze invulling is gegeven aan de motie. Besluit GS: 1. Provinciale Staten per brief te informeren over de uitvoering van motie M233-2022 (Wet Bibob toepassen bij recreatieparken) 2. Provinciale Staten voor te stellen deze motie als afgedaan te beschouwen. 13-01-2023 Wij

Openstaande moties commissie Bestuur 18 september 2023

						verwachten u op korte termijn per brief te kunnen informeren over de voortgang van deze motie.
Motie Deelname provincie Noord-Holland aan komende edities Canal Parade.	PS verzoekt Gedeputeerde Staten: - Om ook de komende edities van de Canal Parade met een gezamenlijke provincieboot deel te nemen en ernaar te streven dat alle twaalf provincies meevaren - Om bij de komende edities nog zichtbaarder te zijn door de gezamenlijke provincieboot nog feestelijker aan te kleden.	M182 -2022	VVD, GroenLinks, D66, PvdA, CDA, SP	Olthof, J.	10-10-2022	05-06-2023 De provincie zal 5 augustus opnieuw met een boot deelnemen aan de Canal Parade van Pride Amsterdam. Vanwege de collegewissels hebben de meeste andere provincies aangegeven dit jaar niet te willen deelnemen. De boot is daarom dit keer een samenwerking van Noord-Holland en Gelderland. De boot heeft als thema 'Let's Embrace'. Een boot vol Noord-Hollandse en Gelderse LHBTIQ+'ers die elkaar omarmen. Zo geven we het overkoepelende thema van dit jaar #YouAreIncluded een gezicht. Met een omhelzing maken wij deze gelijkwaardigheid en inclusie tastbaar. Op 1 mei start de wervingscampagne voor deelnemers. 23-01-2023 De belangstelling vanuit andere provincies om al in 2023 gezamenlijk mee te doen is in

						verband met de aankomende verkiezingen en de collegewissels niet groot. Als bekend is of en zo ja hoeveel andere provincies al in 2023 willen meedoen volgt een update richting Provinciale Staten. 19-10-22 De provincie is in overleg met andere provincies om te onderzoeken welke provincies allemaal mee willen doen. Daarna volgt een aanmelding voor deelname voor Pride 2023. Of de boot van de provincies daadwerkelijk in 2023 opnieuw mag deelnemen wordt daarna beoordeeld door de organisatie, waarna bij te veel aanmeldingen loting volgt.
Motie Vluchtelingenopvang	PS roept Gedeputeerde Staten op om zich naar beste kunnen in te zetten voor het leveren van een bijdrage aan de eerste opvang van vluchtelingen en desgevraagd het gesprek met het Rijk over de vestiging van een aanmeldcentrum en/of AZC's in onze provincie met	M175-2022	GroenLinks, D66, DENK, PvdA, PvdD.	Dijk van, A.	19-09-2022	05-06-2023 Op dit moment zijn wij in afwachting van de wet 'Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen' (de Spreidingswet). Wij pakken nu de taak om opvangplekken te organiseren gezamenlijk op, vanuit een gezamenlijke verantwoordelijk.

	een open en behulpzame houding te voeren.					Dit doen wij met de gemeenten in Noord-Holland en het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (COA). Het overleg hiertoe vindt plaats aan de Provinciale regietafel (PRT). Aan de PRT nemen naast vertegenwoordigers van het COA en het Rijk, vertegenwoordigers vanuit de vijf Veiligheidsregio's deel. De commissaris van de Koning is de voorzitter van de PRT. Tevens neemt de gedeputeerde Wonen/Interbestuurlijk toezicht statushouders deel aan deze tafel. 30-01-2023 Het wetsvoorstel 'Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen' (de Spreidingswet) ligt op dit moment bij de Raad van State. In februari komt de Raad van State met een advies. Wij pakken de taak om opvangplekken te organiseren met de gemeenten in Noord-Holland en het Centraal orgaan Opvang Asielzoekers (COA) gezamenlijk op, vanuit een gezamenlijke

Openstaande moties commissie Bestuur 18 september 2023

						verantwoordelijkheid. Het overleg hiertoe vindt plaats aan de Provinciale regietafel (PRT). Aan de PRT nemen naast het vertegenwoordigers van het COA en het Rijk, vertegenwoordigers vanuit de vijf Veiligheidsregio's deel. De commissaris van de Koning is de voorzitter van de PRT. Tevens neemt de gedeputeerde Wonen/Interbestuurlijk toezicht statushouders deel aan deze tafel. 09-11-22 We zijn in afwachting van de nieuwe asielwet om verdere invulling te geven aan het bestuursakkoord dat tussen rijk en provincies is gesloten.
Motie "Recreatie voor mensen met een smalle portemonnee"	PS dragen Gedeputeerde Staten op: • Met gemeenten in gesprek te gaan en aan te sturen het beleid zo aan te passen dat bij herstructurering van een park zoveel mogelijk beschikbaar blijft voor mensen met een smalle portemonnee. • Op de kortst mogelijke termijn na het	M147-2022	SP	Rommel, E.	04-07-2022	05-06-2023 Voorstel tot afdoening is gedaan per brief (1977186/1977190), GS besluit van 14 februari 2023. 21-02-2023: uit besluitenlijst GS d.d. 14-02-2023: Op 4 juli 2022 is motie 147-2022 aangenomen. Hierin werden GS verzocht om met gemeenten in gesprek te gaan en

	verschijnen van het onderzoeksrapport (naar aanleiding van de aangenomen moties in de Tweede kamer) van de Erasmus universiteit met een terugkoppeling naar PS te komen.					erop aan te sturen het beleid zo aan te passen dat bij herstructurering een recreatiepark zoveel mogelijk beschikbaar blijft voor mensen met een smalle portemonnee. Daarnaast werd om een terugkoppeling gevraagd van het onderzoeksrapport van de Erasmus Universiteit. Besluit GS: 1. Als uitwerking van motie 147-2022 bijgaande brief te versturen aan Provinciale Staten 2. Provinciale Staten voor te stellen de motie (147-2022) als afgedaan te beschouwen. 10-01-2023 Naar aanleiding van deze motie vindt er op 11 januari een overleg plaats met de gemeente Wijdemeren. Spoedig hierna zal GS per brief PS informeren over de afhandeling van deze motie. 31-10-2022 Is in behandeling. De contacten met de gemeenten in Noord-Holland Noord heeft er voor gezorgd dat het behouden van voldoende diversiteit in het aanbod wordt

						meegenomen in de evaluatie van de regionale afspraken voor verblijfsrecreatie NHN, die met steun van de provincie nu wordt uitgevoerd. GS komt spoedig met een reactie naar aanleiding van het onderzoeksrapport van de Erasmus Universiteit. 22-08-2022 Bij de behandeling van de motie (tijdens de PS vergadering op 4 juli) heeft gedeputeerde Zaal aangegeven dat ze vanuit haar rol als lid van de Stuurgroep Vitale Verblijfsrecreatie NHN reeds een mail had gestuurd naar alle gemeenten in Noord-Holland Noord met het verzoek om te evalueren of de kaders waarmee de regio werkt voldoende sturing geeft aan het behoud van de diversiteit in het aanbod, waaronder voldoende aanbod voor mensen met een smalle portemonnee. De regio werkt momenteel aan een projectplan om deze evaluatie uit te voeren. De

Openstaande moties commissie Bestuur 18 september 2023

						provincie ondersteunt de regio daarin.
Motie Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds	Verzoek PS aan college van Gedeputeerde Staten op om: Zo snel mogelijk te inventariseren hoe de economische en maatschappelijke infrastructuur op een duurzame manier gestimuleerd en versterkt kan worden en met een voorstel te komen voor het instellen van een Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds dat zich daarop richt. Hierbij de aandacht te richten op: - verduurzaming van de bebouwde omgeving, inclusief maatschappelijk vastgoed, waarbij centraal staat dat er geen lastenverhoging voor eigenaren en huurders plaats zal vinden en dat deze verduurzaming onderdeel uit zal maken van de bijdrage die Noord-Holland doet aan het realiseren van de doelen van het Klimaatakkoord - versterking van de culturele en maatschappelijke	M42-2020	VVD, GroenLinks, PvdA, D66, CDA	Kocken, R. Rommel, E.	18-05-2020	05-06-2023 De brief (1494135/1986256) van maart 2023 bevat een bijlage met de laatste stand van zaken van de verschillende maatregelen. Ook is bij deze brief een infographic toegevoegd met de verdeling van de financiële middelen over de verschillende maatregelen en enkele artikelen over waar het geld aan is besteed in onze provincie. Er resteert nog € 53 miljoen waar geen bestemming aan gegeven is. 18-01-2023 De brief van 13 oktober 2022 (1494135/1911986) is besproken in de Statencommissie EFB van 31 oktober 2022. Zoals in de brief staat beschreven is de crisissfeer rond Corona grotendeels voorbij. GS ziet op dit moment geen aanleiding nieuwe maatregelen te nemen bovenop wat al in uitvoering en voorbereiding is. 24-10-2022 De brief van 13

	infrastructuur - het als uitgangspunt nemen dat maatregelen voornamelijk revolverend zijn - als startpunt te nemen een richtinggevend maar niet dwingend bedrag van Euro 100 mln - financiering uit de eigen middelen doch, indien noodzakelijk, vreemd vermogen te overwegen en daarbij een breed financieel instrumentarium te betrekken - het voorkomen van versnippering van middelen. Aan de Staten een voorstel te doen, uiterlijk bij de begroting 2021, en hierbij ook de eventuele invloed en uitwerking op de diverse beleidsterreinen inzichtelijk te maken.					oktober 2022 (1494135/1911986) is geagendeerd voor de Statencommissie EFB van 31 oktober 2022. In de brief wordt Provinciale Staten geïnformeerd over het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. De situatie in oktober 2022 met betrekking tot Corona lijkt gelukkig ten goede gekeerd. Hoewel er uiteraard op dit moment andere urgente maatschappelijke vraagstukken spelen die onzekerheid met zich meebrengen, is de crisissfeer rond Corona grotendeels voorbij en het Rijk verwacht ook geen grote lockdowns meer. GS willen meer focus leggen op de verduurzaming van de gebouwde omgeving en de technische arbeidsmarkt, maar zien op dit moment geen aanleiding nieuwe maatregelen te nemen bovenop wat al in uitvoering en voorbereiding is. 12-8-2022 De brief van april 2022 (1494135/1805595) is besproken

						in de Statencommissie EFB van 9 mei 2022. Bij de bespreking is steun uitgesproken voor de geschetste koers. In het najaar komt GS terug bij de Staten met een inhoudelijk vormgegeven vervolg van het EHDF. 14-04-2022 In april hebben GS in een brief (1494135/1805595) PS geïnformeerd over de voortgang, de resultaten en het vervolg van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. In de bijlage is overzicht opgenomen van de stand van zaken van de uitvoering van motie 42. Met betrekking tot het vervolg geven GS aan dat deze vooral gericht zal zijn op uitvoering van wat al in gang is gezet met focus op de verduurzaming van de gebouwde omgeving. De brief staat geagendeerd voor de Statencommissie EFB van 9 mei 2022. 29-03-2022: uit besluitenlijst GS d.d. 29-03-2022: Provinciale Staten worden

						geïnformeerd over de voortgang, de resultaten en het vervolg van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds (EHDF). De voortgang betreft een overzicht van de genomen maatregelen, de nog vast te stellen maatregelen en een globaal overzicht van de financiën. Daarbij staat beschreven hoeveel subsidies zijn aangevraagd of verstrekt, aantallen trajecten die zijn ingezet of projecten die lopen. Het vervolg van het EHDF wordt beschreven in het licht van de oorspronkelijke uitgangspunten van Motie 42, de nog resterende middelen en de focus op uitvoering van wat is ingezet. Besluit GS: Provinciale Staten door middel van bijgaande brief te informeren over het vervolg van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. 10-01-2022 In december is een bestuurlijke informatiebijeenkomst gehouden om betrokken wethouders te informeren over de

						regeling voor de versterking van de maatschappelijke sector. Vanaf januari 2022 is de Cultuurlening beschikbaar voor culturele en erfgoedorganisaties die in Noord-Holland zijn gevestigd. 02-11-2021 In de brief van 13 oktober 2021 (1494135/1713953) aan PS hebben GS de Staten geïnformeerd over de voortgang van de maatregelen uit de 1e en 2e tranche, het aanhouden van de 3e tranche en om de voorbereiding daarvan te doen in het eerste kwartaal van 2022. 15-06-2021 In de brief van 27 mei 2021 (1494135/1640094) aan PS hebben GS invulling gegeven aan de uitvoering van de 2e tranche van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds. De inzet voor de uitvoering is besproken in de Statencommissie van 14 juni 2021. 31-03-2021 Uitvoering van de motie gaat in tranches. In oktober 2020 is PS met een brief

						(kenmerk 1494135/1494136) geïnformeerd over het raamwerk voor uitvoering en de set van maatregelen voor de 1e tranche. In maart 2021 is PS met een brief (1494135/1586179) geïnformeerd over de tussenstand van de uitvoering van het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds. Deze laatste brief is besproken in de Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur, d.d. 22 maart 2021. 25-03-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 23-03-2021: In februari is de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 vastgesteld. Hier kunnen sportverenigingen tot maximaal €10.000 subsidie aanvragen voor kleine fysieke besparingsmaatregelen. Het subsidieplafond van €150.000 is binnen een week bereikt. Vanwege de grote interesse en de aansluiting bij het Economisch Herstel en

						Duurzaamheidsfonds hebben wij besloten om het subsidieplafond te verhogen naar €500.000 met middelen uit deze motie. Besluit GS 23-03-2021: 1. Het subsidieplafond van de Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland 2021 te verhogen naar €500.000 2. De voor de ophoging benodigde middelen te dekken uit de middelen voor de motie Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds 3. Het gewijzigde subsidieplafond te publiceren in het Provinciaal blad 4. Provinciale Staten te informeren met inliggende brief. 12-01-2021 GS hebben in oktober 2020 PS middels een brief geïnformeerd over het raamwerk voor de uitvoering van. motie 42. Met de 1e tranche zoals die beschreven staat is begonnen en inmiddels heeft besluitvorming over enkele

						maatregelen plaatsgevonden. In maart zullen GS middels een brief PS informeren over de stand van zaken en een vooruitblik naar de 2e tranche. Op de website van de provincie staat een overzicht van de maatregelen. In oktober is er een actualisatie van uit de GS-besluitenlijst en vanuit cie EFB bij de motie gepubliceerd. 21-10-2020: uit besluitenlijst GS d.d. 06-10-2020: Op 18 mei 2020 hebben Provinciale Staten een motie aangenomen om te komen tot een Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds (motie 42). Het doel is de economische en maatschappelijke effecten in Noord-Holland, als gevolg van de uitbraak van het Coronavirus te verzachten. GS komen nu met een brief waarin het raamwerk dat is ontwikkeld voor de uitvoering is beschreven en wil daarover in gesprek met PS. Besluit GS 06-10-2020: 1. Provinciale Staten door

						middel van bijgaande brief te informeren over het raamwerk dat is ontwikkeld voor de uitvoering van motie 42 2. De gemeenten in Noord-Holland te informeren over het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds gemeenten door middel van bijgaande brief. 20-08-2020: uit besluitenlijst GS d.d. 07-07-2020: Besluit GS 1. Provinciale Staten met een brief te informeren over de voorgenomen uitwerking van moties 41 en 42. 2. De portefeuillehouders RO en Cultuur te machtigen redactionele aanpassingen te doen. 15-07-2020 Wij hebben op 7 juli jl. een brief aan PS gestuurd waarin beschreven wordt welke onderdelen relevant worden gezien in de uitvoering van motie 42.
Vang de kinderen van Moria op	Roepen het College GS op: — Ondersteuning te verlenen aan de Noord—Hollandse gemeenten bij de opvang en huisvesting van deze kinderen. — In Den Haag aan te	M21-2020	PvdA, GroenLinks, PvdD, D66, CDA,	Dijk van, A.	09-03-2020	24-01-2023 Geen wijzigingen. 20-10-2022 De opvang van minderjarige alleenstaande vluchtelingen (AMV-ers) vormt onderdeel van de bredere inzet die

	dringen op medewerking met de gemeenten.		ChristenUnie,SP			momenteel plaatsvindt vanuit de provinciale regietafel asielopvang, mede op basis van de bestuurlijke afspraken tussen Rijk, VNG en IPO van eind augustus 2022. 01-08-2022 Deze motie is nog steeds actueel, omdat dit vraagstuk inmiddels onderdeel vormt van de bredere asielcrisis waar Nederland momenteel mee geconfronteerd wordt. De CdK werkt als voorzitter van de provinciale regietafel Noord-Holland, gesteund door een provinciale taskforce, met de COA en de Veiligheidsregio's aan het realiseren van meer opvangplaatsen. Deze inspanningen komen ook ten goede aan de in Moria verblijvende weeskinderen. 22-03-2022 De voortgang ten aanzien van de uitvoering van deze motie staat momenteel zeer in het teken van de bredere crisissituatie m.b.t. asielopvang als zodanig, die door de oorlog in de Oekraïne acuut is

						geworden. 21-12-2021 Geen specifieke voortgang te melden, met name vanwege huidige asielproblematiek in NL en activiteiten CdK voor de provinciale regietafel asielopvang. 04-11-2021 Geen specifieke voortgang te melden. De focus ligt momenteel op het bredere thema van asielopvang als zodanig, o.a. in het kader van de provinciale regietafel asielopvang. 25-08-2021 Nog dit jaar zal de CdK namens de provincie Noord-Holland een brief sturen aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid over dit onderwerp. 01-04-2021 In GS van 6 april ligt een conceptbrief aan PS voor, waarin wordt voorgesteld deze motie als afgedaan te beschouwen. 13-04-2021: uit besluitenlijst GS d.d. 06-04-2021: In de Statenvergadering van 9 maart 2020 is de motie 'Vang de kinderen van Moria op' aangenomen. Het College van GS

						heeft PS een brief gezonden met het voorstel om deze motie als afgedaan te beschouwen. Besluit GS 06-04-2021: 1. Brief aan PS vast te stellen en te verzenden 2. PS voor te stellen de motie 2020-21 daarmee als afgedaan te beschouwen. 20-01-2021 Deze motie kan worden afgedaan, vanwege (a) de actualiteit rond Moria (=er blijken uiteindelijk helemaal geen kinderen daar te verblijven), en (b) de andere activiteiten m.b.t. asielopvang die de CdK samen met Noord-Hollandse gemeenten nu reeds verricht in het kader van de Noord-Hollandse regietafel asielopvang, die de CdK op verzoek van het kabinet organiseert. Wij zullen een brief om afdoening van de motie voorbereiden. 17-08-2020 Bij brief van 3 juli 2020 hebben wij u geïnformeerd over de stand van zaken rond de uitvoering van deze motie. 30-04-2020 Onze

						provinciale betrokkenheid wordt gevormd via de regionale regietafel vluchtelingen en inbreng in de landelijke regietafel. Uiteraard met de aantekening dat formeel gezien dit georganiseerd wordt vanuit de hoedanigheid van de CdK als Rijksheer en hierover de verantwoording aan de minister wordt afgelegd.

Provincie Noord-Holland

Overzicht moties 2022-2023 Commissie Bestuur 18-09-2023

Behandeld in datum	Onderwerp	Portefeuillehouder	Inhoud	Stand van zaken
10-07-2023	Meer inzet voor actualisatie brede welvaartsindicatoren	Rommel, E.	Ingetrokken motie - Verzoeken Gedeputeerde Staten: • Bij de jaarstukken van 2023 meer inspanning te leveren om de Brede welvaartsindicatoren te voorzien van actuelere informatie • Met het CBS in gesprek te gaan over de manier waarop de regionale cijfers uit de monitor sneller beschikbaar kunnen komen, en dit gesprek bij voorkeur in IPO verband te voeren. gedeputeerde Kocken: De motie Inzet voor actualisatie brede welvaartsindicatoren van meneer Klein heb ik eigenlijk net volgens mij al een toezegging op gedaan. Ik weet niet of dat voor u voldoende is. Ik zou zeggen, het gesprek met het CBS ga ik graag aan. Meer inspanning leveren om de welvaartsindicatoren te actualiseren, die toezegging wil ik ook gewoon doen. Dus dit omarm ik graag.	
06-03-2023	grondstrategie	Rommel, E.	Toezegging strategische grondstrategie. De strategische grondstrategie is voor meerdere doelen bedoeld dan alleen	

			stikstof. Als we het alleen zouden bedoelen voor stikstof, dan komt het inderdaad op staatssteun aan. We hebben al een stikstofstrategie. Dat heeft PS ook vastgesteld. De vijfde nota heeft als instrument dat als je iets generiek wilt maken, dus niet voor die individuele grondaankopen, kun je een grondstrategieplan maken. Dat is een instrument. En dat is ook wat ik aan u wil toezeggen, dat we dat gaan doen. Ik kan u alleen helaas op dit moment niet zeggen wanneer.	
20-02-2023	Nota Grondbeleid	Rommel, E.	Gedeputeerde Rommel zegt toe om aan de hand van een voorbeeld, de commissie te informeren over de toepassing van criteria. Zij doet ook het voorstel om de Nota Grondbeleid te agenderen in een commissievergadering om te bepalen of die nog toepasbaar is voor de komende periode. PS 6-3: De vijfde nota heeft is een generiek instrument een grondstrategieplan zou hier een onderdeel van kunnen zijn. Dat is een instrument dat gedeputeerde Rommel wil toezeggen.	

29-09-2022	Zusterrelatie provincie Shandong (CQ Korea)	Dijk van, A.	Mw. De Groot (SP) vraagt waarom er een band is aangegaan als al bekend was dat er mensenrechten geschonden worden? In Zuid-Korea en Japan is ook het een en ander aan de hand wordt het geen tijd om daar de banden ook te verbreken? Met Wales zou ook gepraat moeten worden over Tata Steel, wat een gezamenlijk probleem is. Mw. De Groot blijft bij haar standpunt dat ze het jammer vindt dat de schending van de mensenrechten niet is benoemd in de beëindigingsbrief. --- Commissaris Van Dijk vindt het wel goed dat de discussie over waar, met wie, hoe en met welk nut er samengewerkt wordt open gevoerd wordt. Er kan niet alleen vanuit ons perspectief gekeken worden, het is belangrijk kennis te nemen van elkaar en elkaars cultuur voor wederzijds begrip of kritiek op basis van respect. De commissaris zegt toe te zullen onderzoeken of de samenwerking met Korea eindeloos is en of die wel of niet moet doorlopen. Dhr. Van Dijk vindt dat internationale relaties belangrijk zijn, daar wil hij ook mee doorgaan en waar	

			mogelijk zijn gedeputeerden in stimuleren.	
12-09-2022	Randstedelijke Rekenkamer Eindrapport De Praktijk van de Wob in Noord-Holland	Dijk van, A.	De PvdD wil het rapport graag een keer bespreken en dan in samenhang met de reactie van GS. Dus de heer Hollebeek ontvangt graag schriftelijk een reflectie van GS op het Rekenkamerrapport. De heer Van Dijk (CvdK) zegt die schriftelijke reflectie op het Rekenkamerrapport graag toe	
20-06-2022	Participatiefonds Duurzame Economie (DENH)	Zaal, I.	mw Zaal: zegt toe om wanneer wordt overgegaan naar de beheerfase en de ROM de opstartfase heeft afgerond, het hele ecosysteem zal worden geëvalueerd waarbij wordt nagegaan of bepaalde vormen van innovatief ondernemerschap ontbreken bij een van de mkb-instrumenten	
20-06-2022	Kaderbrief 2023	Rommel, E.	hr. Olthof voor mw. Kocken: - Tav de beleidsindicatoren wordt gemeld dat een herijking van de brede basismonitor volgt, daarbij kan de integrale discussie plaatsvinden over indicatoren evenals over de gevolgen voor de financiën en over het toevoegen van nieuwe indicatoren PS 4 juli 2022 Mw. Kocken: -	

			De PVV kwam met de vaststelling dat er een toezegging is geweest dat wij u goed op de hoogte zullen houden van de ontwikkelingen en onderhandelingen met het Rijk. Die toezegging is al gedaan, maar ik kan haar zeker nog een keer bekrachtigen. Uiteraard houden wij u op de hoogte zodra er aanleiding toe is. Ik moet er wel bij zeggen dat het op dit moment bijna dagelijks lijkt te veranderen. Ik zal u dus niet elke dag komen lastigvallen met een update, maar u mag erop vertrouwen dat u van mij met regelmaat hoort hoe het ervoor staat - lijstje bij Kaderbrief: Zodra wij het comfort voelen om iets meer te kunnen doen dan wij nu in de Kaderbrief hebben opgenomen, zijn dit de zaken waarnaar we het eerst zullen kijken. Ik neem de moties en gemaakte opmerkingen wel mee - de herziening van het beleid voor het indexeren: stelt voor dat zij met een notitie kom voor de Staten, waarin het huidige indexeringsbeleid en de consequenties die veranderingen daarin zouden meebrengen aan u duidelijk gemaakt worden, zodat u met een nog	

			diepere kennis daarvan uw standpunt daarover zou kunnen innemen.	
20-06-2022	Jaarstukken 2021	Beemsterboer, J. Dijk van, A.	hr. Olthof voor mw. Kocken: - In reactie op de vraag van de PvdD zegt hij toe na te gaan op welk moment een reflectie op de ontwikkelingen als regenboogprovincie kan worden gegeven. hr. Stigter: - zegt toe PS tweemaal per jaar mondeling te informeren over de voortgang ICT, continuïteit en veiligheid.	
20-06-2022	MRA meerjarenbegoting	Olthof, J.	Hr. Olthof: - zal de vraag of de verlaging van het budget verduurzaming leefomgeving leidt tot een verhoging van andere budgetten zodat de inzet op klimaat en biodiversiteit gelijk blijft, aan de MRA voorleggen - Het grootste deel van het aanjaagbudget is bestemd voor de MRA als netwerkorganisatie, maar een nadere specificatie van de relevante werkzaamheden is reeds opgevraagd en zal worden voorgelegd aan PS PS 4 juli 2022: - Begin volgend jaar komt er ook een evaluatie van de termijnagenda en de voortgangsnota. Dan willen we ook de transparantie hieraan koppelen, zodat u	Voordracht is geamendeerd vastgesteld. Zie amendement 56-2022: voordracht Meerjarenbegroting MRA 2021-2024 besluiten om besluit 2 van het ontwerpbesluit als volgt te wijzigen De volgende tekst op blz. 3 van de brief: “Als gevolg hiervan daalt nu het beschikbare budget voor de activiteiten van het MRA-Platform economie. Zeker in de huidige situatie van economische tegenwind is dat niet wenselijk. Daarnaast wordt hiermee ook de afspraak doorbroken dat Amsterdam en de provincie jaarlijks eenzelfde

			ook een beter beeld heeft van wat er gebeurt - Als Amsterdam dan toch besluit om het niet te doen, dan zullen wij een nieuwe afweging moeten maken over wat dat betekent voor de bijdrage van de provincie Noord-Holland.	bedrag fourneren. Het zou tegen die achtergrond de voorkeur verdienen dat Amsterdam de eenzijdigafgekondigde bezuiniging weer ongedaan zou kunnen maken." Te vervangen door: "Als gevolg hiervan daalt nu het beschikbare budget voor de activiteiten van het MRA-Platform economie. Hiermee wordt de afspraak doorbroken dat Amsterdam en de provincie jaarlijks eenzelfde bedrag fourneren. Gezien de verschillende crises die zich hebben opgestapeld, is er noodzaak om de transitie te versnellen naar een brede welvaart-economie, binnen ecologische grenzen. Om die transitie te versnellen kunnen bedrijven bijvoorbeeld positief worden gestimuleerd een bijdrage te leveren aan maatschappelijke doelen, en naast economische ook sociale en ecologische waarde toe te voegen. Het zou tegen die achtergrond de voorkeur verdienen dat Amsterdam de eenzijdig afgekondigde

				bezuiniging weer ongedaan zou kunnen maken."
09-05-2022	Snel internet buitengebied	Beemsterboer, J.	mw. Zaal stelt voor om eerst af te wachten of de motie Van Dijk in de Tweede Kamer leidt tot het beschikbaar stellen van voldoende middelen om de laatste echt witte vlekken op te lossen, want het kost in totaal ongeveer € 11 en € 31 miljoen voor de provincie (een paar duizend euro per adres). Nadat het besluit van de Tweede Kamer bekend is geworden, zullen PS geïnformeerd worden	Zie C-agenda EFB 12-9-2022
21-03-2022	Transparantie IPO en afstemming GS-PS IPO	Beemsterboer, J.	Gedeputeerde Stigter bevestigt dat is afgesproken om PS tijdig te betrekken bij belangrijke onderwerpen. Het IPO vormt integraal onderdeel van de inhoudelijke bespreking van de belangrijke onderwerpen, waarvoor PS de kaders meegeven. Als dit proces niet volgens wens verloopt bij het IPO, dan komt het college terug bij PS.	
21-03-2022	Brief GS afdoening motie Europa dichter bij PS	Dijk van, A.	Mw. Zaal zegt toe: - de commissie kan erop vertrouwen dat de belangrijke thema's waarvoor nog geen provinciaal beleid is opgesteld (zie punt 2 van de	

			brief) voor de commissievergadering geagendeerd worden - dat bij politiek gevoelige onderwerpen PS worden betrokken en geïnformeerd mits e.e.a. past binnen de bestaande afspraken over de werkwijze van PS.	
14-02-2022	1e begrotingswijziging 2022	Rommel, E.	Zie brief C-agenda EFB 20 juni 2022 Het tweede kwartaal staat een overleg gepland van alle gedeputeerden Financiën. Nadat een duidelijk beeld is ontstaan van de inzet door het IPO, wordt een terugkoppeling gegeven en een procesvoorstel aan PS gestuurd over het provinciefonds en het gesprek over het belastingstelsel.	
14-02-2022	MRA: Brief GS aan PS inzake Samenwerking GS en PS op het gebied van MRA/afdoen motie 52-2021	Dijk van, A. Olthof, J.	Toezeggingen CdK: Op specifieke voor PS gevoelige onderwerpen zal een aparte mondelinge terugkoppeling gegeven worden, voor de overige agendapunten zal worden verwezen naar de notulen. De afspraken tussen GS en PS zullen regelmatig worden geëvalueerd (1e na een jaar). Op een later moment kan indien gewenst, nader gesproken worden over de portefeuille 'Lobby en Public Affairs' van de CdK in het bestuur. .	

17-01-2022	Interne Organisatie/verduurzaming: Brief GS aan PS inz. Verduurzaming Eigen Organisatie	Rommel, E.	Gedeputeerde Pels meldt dat het om een groeidocument gaat. Bij de volgende versie zal de vraag van de PvdD over het belang van de eiwittransitie meegenomen worden	
17-01-2022	Nazorg stortplaatsen	Rommel, E.	Gedeputeerde Pels gaat onderzoeken wat 'eeuwigdurende nazorg' betekent, hoe deze door de provincie kan worden afgehecht en op welke wijze hieraan kan worden voldaan. Rekenrentes: In februari a.s. worden de uitkomsten van het gezamenlijke onderzoek en het opstellen van scenario's verwacht en kan een besluit worden genomen. De resultaten van de scenario's kunnen verwerkt worden in de begroting 2023	
17-01-2022	Initiatiefvoorstel Denk Slavernijverleden	Dijk van, A.	De uitvoering van de motie van de CU in de Tweede Kamer wordt gemonitord. Zodra de Tweede Kamer de onderzoeksopdracht heeft geformuleerd en de onderzoekstermijn is bepaald, zullen PS onmiddellijk geïnformeerd worden.	31-5-2022:Technische briefing: 2 juni 2022. Een diepgaand onderzoek maar Slavernijverleden door Rijk wordt in 2023 verwacht: zie brief GS C-agenda EFB inz. Stand van zaken uitvoering afgedane Motie 48-2020 educatie koloniaal verleden. In vergadering EFB van 14 februari 2022 heeft de cie -op voorstel van de hr.

				Mangal van Denk- ingestemd met het organiseren van een technische briefing met de onderzoekers die in Amsterdam onderzoek hebben gedaan, om de commissie te informeren en de lopende (door het Rijk) of reeds afgeronde onderzoeken in provinciaal perspectief te zetten, mede om te voorkomen dat dezelfde onderzoeken worden uitgevoerd.
17-01-2022	Datacenterstrategie	Beemsterboer, J.	Na een jaar zal de strategie worden geëvalueerd	Evaluatie januari/ februari 2023?

Provincie Noord-Holland

2023

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 1 september 2023

Onderwerp: Eindrapport Circulaire Economie

Kenmerk:

Bijlagen:

- **Eindrapport**
- **5-minuten versie**

1. Inleiding

De Randstedelijke Rekenkamer onderzoekt de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het provinciebestuur gevoerde bestuur (artikel 183 van de Provinciewet). In dit kader brengt de Randstedelijke Rekenkamer het voorliggende rapport “Circulaire economie” aan Provinciale Staten uit. Provinciale Staten behandelt rekenkamerrapporten standaard in de betreffende vakcommissie en rondt deze af met een Statenbesluit.

Dit Rekenkameronderzoek richt zich op wat er nodig is om de gestelde doelen voor een circulaire economie te realiseren. De Rekenkamer streeft naar een onderzoeksuitkomst die helpend is aan het proces waar de provincies zich in bevinden. De Rkenkamer wil van toegevoegde waarde zijn, ondersteunend aan de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. De achterliggende gedachte daarbij is dat de Rekenkamer bekijkt of het beleid doeltreffend is. Voor transities in een vroege fase is dit geen eenvoudige vraag om te beantwoorden, wel wil RRK een beeld geven of de provincies op de goede weg zijn.
Om die reden is dit rapport vooral beschrijvend en vergelijkend van aard.

2. Onderzoeksvragen & aanbevelingen

De centrale onderzoeksvraag is:

Op welke manier dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de transitie naar een circulaire economie en wat kunnen de provincies van elkaar leren als het gaat om hun beleid en de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is in het rapport uitgewerkt in acht onderzoeksvragen. De rapportage bevat een acht deelconclusies met betrekking tot Provincie Noord-Holland waarbij wordt geschetst hoe de andere provincies het doen.

De hoofdconclusie uit het onderzoek is de volgende:

De transitie naar een circulaire economie wordt steeds urgenter. De nog altijd groeiende vraag naar grondstoffen vergroot de druk op klimaat, natuur en leefomgeving. Ook wordt steeds duidelijker dat een meer onafhankelijke en stabiele grondstoffenpositie van strategisch en economisch belang is voor Nederland. Voor ondernemers is betaalbaarheid en leveringszekerheid van grondstoffen immers van groot belang voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering. De Randstedelijke provincies en onder andere het Rijk willen de transitie naar een circulaire economie versnellen. In 2017 hebben zij daartoe het Grondstoffenakkoord ondertekend.
Een volledig circulaire economie in 2050 – wat het beleidsdoel van het Rijk en de meeste provincies is – lijkt vooralsnog ver weg. Ondanks de beleidsinzet van (provinciale) overheden is er (nog) geen versnelling van de circulaire transitie zichtbaar.

Provincie Noord-Holland:

- heeft in 2015 het thema circulaire economie verkend en sinds 2017 beleid ontwikkeld voor de circulaire-economietransitie. Het huidige beleid loopt tot en met 2025.
- focust het circulaire-economiebeleid op innovatie, grondstoffenstromen en ruimte/regelgeving. De provincie wil circulaire koplopers ondersteunen en de groep erachter snel vergroten en laten aansluiten.
- sluit met haar circulaire beleid aan op het landelijke circulaire-economiebeleid.
- heeft gaandeweg de raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden actief meegenomen in het circulaire-economiebeleid. Het blijft de uitdaging om tijd en aandacht voor circulaire economie door de hele provinciale organisatie te krijgen en houden.
- heeft industrieterreinen van provinciaal belang aangewezen met ruimte voor circulaire economie en zet actief in op lobby bij het Rijk en in Europa. Dit kan de provincie helpen bij de voorbereiding op de beweging vanuit Europa en het Rijk om in de nabije toekomst meer dwingende maatregelen in te zetten.
- ontwikkelt eigen monitoring op het gebied van circulaire economie en nam initiatief tot een gezamenlijke monitoringssystematiek met andere provincies en het PBL.
- heeft continu aandacht voor leren en bijsturen door adaptief beleid en een dynamische leeragenda.
- heeft een communicatiestrategie gericht op bedrijven, samenwerkingspartners en inwoners.

Provincie Noord-Holland heeft in de afgelopen jaren een beweging op gang gebracht, maar dit is slechts een stap in de transitie naar een volledig circulaire economie. Om de doelen in zicht te brengen is meer nodig. Provincies kunnen meer doen om de transitie te versnellen en te ondersteunen. Zij kunnen bijvoorbeeld hun impact vergroten door meer urgentie te geven aan de circulaire transitie, door circulaire opgaven sterker te integreren in het beleid en de werkpraktijken van andere beleidsdomeinen. Ook kunnen provincies meer gebruik maken van

regulerende instrumenten om niet alleen de circulaire economie te stimuleren, maar ook de lineaire economie af te bouwen. Dit kan bijvoorbeeld door het verminderen van overheidsinvesteringen in de lineaire grondstofketen, door (lobby voor) verboden, en in vergunningverlening. Provincies moeten zich daarbij wel bewust zijn van de mogelijke consequenties van deze transitie voor andere beleidsdoelen, medeoverheden, ondernemers en inwoners. Dit vraagt om het inzichtelijk maken van belangenafwegingen en het maken van duidelijke keuzes.

Het is aan Provinciale Staten (in hun kaderstellende rol) hoe intensief en op welke wijze bijgedragen gaat worden aan het versnellen van de circulaire transitie.

Aanbevelingen en reactie van GS

In het rapport staan 5 aanbevelingen vermeld voor GS.
GS heeft op 21 juni 2023 per brief gereageerd op de conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer. Voor de volledige reactie van GS zie pagina 22 tot en met 26 van het rapport. In deze voordracht wordt de reactie van GS opgenomen op de vijf aanbevelingen, welke integraal zijn opgenomen als voorgestelde besluitpunten.

Aanbeveling 1:
Als nieuw of herzien circulaire-economiebeleid aan u voorgelegd wordt, draag GS op dan duidelijk aan te geven:
a. Voor welke wijzigingen ten opzichte van het voorgaande circulaire-economiebeleid GS hebben gekozen.
b. Op welke inzichten vanuit monitoring, verzamelde lessen en/of wetenschap het nieuwe circulaire-economiebeleid gebaseerd is.
c. In hoeverre aangesloten wordt op landelijk circulair-economiebeleid en welke afwegingen GS daarbij hebben gemaakt.
d. Op welke wijze dit nieuwe beleid middels VTH- en RO-beleid en -instrumentarium anticipeert op het inzetten van meer dwingende maatregelen zoals door Europa en het Rijk is aangekondigd.
e. Hoe het beleid eraan zal bijdragen dat raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden benut worden.
f. Welke impact de circulaire beleidskeuzes hebben op andere beleidsopgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.
Betrek deze informatie bij uw besluitvorming over het nieuwe of herziene circulaire-economiebeleid.

Reactie van GS:
Wij kunnen deze aanbeveling volledig overnemen.

Aanbeveling 2:
Vraag GS om u te informeren in hoeverre de huidige interne sturing op transitiethema's toereikend is om de urgentie en verantwoordelijkheid voor circulaire economie in alle onderdelen van de provinciale organisatie te laten groeien.

Reactie van GS:

Wij zullen deze aanbeveling meenemen in de tussenevaluatie van ons beleid voor circulaire economie die dit jaar wordt uitgevoerd. Deze tussenevaluatie is vooral gericht op de effecten van ons beleid op de transitiethema's en heeft een lerend karakter. De
tussenevaluatie gaat over de circulaire inzet van alle onderdelen van de provinciale organisatie zoals opgenomen in de actieagenda.

Aanbeveling 3:
Draag GS op om bij het formuleren van nieuw beleid voor andere beleidsvelden dan circulaire economie (bijvoorbeeld voor Wonen of de Energietransitie) aandacht te (blijven) besteden aan:
a. De raakvlakken met de circulaire transitie, en
b. Het toelichten van de mogelijke impact van de gemaakte beleidskeuzes voor de circulaire transitie, andere (transitie)opgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Reactie van GS:
Wij zien het belang van het toetsen van de effecten van nieuw beleid van andere beleidsdomeinen op de transitie naar een circulaire economie. En ook het belang van het
toelichten van de mogelijke impact van beleidskeuzes op belanghebbenden. Dit geldt ook voor andere transitie-opgaven zoals klimaat en energie. Met name voor de grote transities zijn we ons ervan bewust dat deze elkaar raken en in elkaar haken. Het beleid voor circulaire economie wint aan kracht als deze in samenhang wordt meegenomen in alle relevante beleidsterreinen en vice versa.
Deze aanbeveling kunnen wij overnemen.

Aanbeveling 4:
Vraag GS om het beleidsinstrument onderwijs toe te voegen aan het circulaire-economiebeleid ten einde de bekendheid met, kennis over, en draagvlak voor circulaire economie te vergroten.

Reactie van GS:
Het klopt dat het thema 'onderwijs' momenteel niet expliciet is opgenomen als beleidsinstrument in onze Actieagenda. Toch wordt hier op kleine schaal wel op ingezet, zoals het programma 'Baas van de provincie' (gastlessen op bepaalde thema's op scholen), ad hoc verzoeken voor gastcolleges en de contacten die met kennisinstellingen zijn gelegd. Indien Provinciale Staten dit wensen, kunnen wij dit instrument toevoegen aan de (geactualiseerde) Actieagenda.

Aanbeveling 5:
Draag GS op om in de monitoringsrapportages (verwacht eind 2023 en in 2025) inzicht te bieden in het doelbereik en de geleerde lessen.

Reactie van GS:
Wij kunnen in de tussenevaluatie en de monitorings- of voortgangsrapportages deze aanbeveling meenemen. De tussenevaluatie focust daarbij op de geleerde

lessen en hoever we staan met de uitvoering van het beleid voor circulaire economie extern en binnen onze eigen organisatie. De monitoringsrapportages bieden onder meer inzicht in het
doelbereik.

De Rekenkamer stelt dat als de provincie de doelen voor 2030 en 2050 wil halen, dat een intensievere beleidsinzet vraagt dan tot nog toe is gehanteerd. Als kaderstellend orgaan zijn PS hiervoor aan zet. Zij kunnen GS – naast het uitvoeren van de aanbevelingen 1 t/m 5 – opdracht geven om meer activiteiten op te pakken, meer (dwingende) instrumenten in te zetten, meer actoren te mobiliseren, het circulaire bewustzijn in de organisatie te vergroten, reflecteren en leren te borgen in de organisatie en de organisatie beter inrichten op het (integraal) werken aan transities.

3. Voorstel

De aanbevelingen gericht aan Gedeputeerde Staten, van de Randstedelijke Rekenkamer bij het rapport ‘Circulaire economie’ zijn, geherformuleerd als besluitpunten, opgenomen in het ontwerpbesluit.

Het college van Gedeputeerde Staten geeft aan hoe zij opvolging willen geven aan de aanbevelingen. De Rekenkamer heeft naar aanleiding van de reactie van GS van 21 juni 2023 geen nadere opmerkingen (zie blz. 27 van het rapport).

De commissie Bestuur heeft in haar vergadering van 18 september 2023 het rapport besproken en adviseert aan PS te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

P. van Teeuwen, voorzitter Statencommissie Bestuur

Drs. J. Faber, griffier Statencommissie Bestuur

Ontwerpbesluit

Nr.

Provinciale Staten van Noord-Holland;

- gelezen de voordracht van de Statencommissie Bestuur van 18 september 2023,

- gelezen het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer, getiteld “Circulaire economie”

- gelet op de bespreking en het advies van de commissie Bestuur van 18 september 2023;

besluiten:

GS te verzoeken om

1. Bij nieuw of herzien circulaire-economiebeleid duidelijk aan te geven:
   a. Voor welke wijzigingen ten opzichte van het voorgaande circulaire-economiebeleid GS hebben gekozen.
   b. Op welke inzichten vanuit monitoring, verzamelde lessen en/of wetenschap het nieuwe circulaire economiebeleid gebaseerd is.
   c. In hoeverre aangesloten wordt op landelijk circulair-economiebeleid en welke afwegingen GS daarbij
   hebben gemaakt.
   d. Op welke wijze dit nieuwe beleid middels VTH- en RO-beleid en -instrumentarium anticipeert op het inzetten
   van meer dwingende maatregelen zoals door Europa en het Rijk is aangekondigd.
   e. Hoe het beleid eraan zal bijdragen dat raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden benut worden.
   f. Welke impact de circulaire beleidskeuzes hebben op andere beleidsopgaven, medeoverheden,
   ondernemers en inwoners.

2. PS te informeren in hoeverre de huidige interne sturing op transitiethema’s toereikend is om de urgentie en verantwoordelijkheid voor circulaire economie in alle onderdelen van de provinciale organisatie te laten groeien.

3. Bij het formuleren van nieuw beleid voor andere beleidsvelden dan circulaire economie (bijvoorbeeld voor Wonen of de Energietransitie) aandacht te (blijven) besteden aan:
   a. De raakvlakken met de circulaire transitie, en
   b. Het toelichten van de mogelijke impact van de gemaakte beleidskeuzes voor de circulaire transitie, andere (transitie)opgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

4. Het beleidsinstrument onderwijs toe te voegen aan het circulaire-economiebeleid ten einde de bekendheid met, kennis over, en draagvlak voor circulaire economie te vergroten.

5. In de monitoringsrapportages (verwacht eind 2023 en in 2025) inzicht te bieden in het doelbereik en de geleerde lessen.

Haarlem, 2 oktober 2023

Provinciale Staten voornoemd,

, voorzitter

, statengriffier

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

EINDRAPPORT

Circulaire economie

Hoe dragen de Randstedelijke provincies bij aan de transitie naar een circulaire economie?

Provincie Noord-Holland | juli 2023

Voorwoord

Onze samenleving draait op wat de aarde ons biedt: we gebruiken grondstoffen voor voedsel, onderdak, warmte, kleding, elektrische apparaten en mobiliteit. Die behoefte aan grondstoffen neemt nog steeds toe, in Nederland en de rest van de wereld. De Nederlandse economie is sterk afhankelijk van de import van grondstoffen. Door geopolitieke machtsverhoudingen en conflicten in regio's die grondstoffen leveren, is die afhankelijkheid kwetsbaar. Ook legt de vraag naar en het gebruik van grondstoffen druk op omgeving en milieu. Om die redenen is het noodzakelijk de lineaire economie om te vormen naar een circulaire economie: een economie zonder afval waarin het gebruik van grondstoffen wordt gereduceerd en materialen worden hergebruikt. In 2016 stelde de Nederlandse overheid als doel een volledige circulaire economie in 2050, met als tussendoel het realiseren van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030. In januari 2017 spraken 180 partijen, waaronder de provincies, zich uit voor een volledig circulaire economie door het Grondstoffenakkoord te ondertekenen.

De provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben elk hun eigen visie, strategie en instrumenten om de circulaire economie te versnellen. Maar ze hebben ook veel gemeen: ze delen een ambitie om de grondstoffenkringloop te sluiten, de milieudruk te verminderen en de leveringszekerheid te vergroten. Daarnaast hebben ze te maken met vergelijkbare uitdagingen en kansen, zoals het monitoren van regionale grondstoffenstromen of het aantonen van het verband tussen oorzaak en gevolg van activiteiten die de provincie uitvoert op het gebied van circulaire economie. Ook lopen de provincies aan tegen vraagstukken van integraal werken, het realiseren van urgentie en draagvlak in de hele provinciale organisatie, en de samenwerking met andere overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties. Dit onderzoek laat zien op welke manier de Randstedelijke provincies bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie, en waar de provincies van elkaar kunnen leren als het gaat om hun beleid en de uitvoering daarvan. U vindt inspirerende illustraties van projecten en beleidsontwikkelingen die laten zien wat er al mogelijk is en wat er nog meer kan. Het onderzoek is gebaseerd op een uitgebreide analyse van beleidsdocumenten en interviews met provinciemedewerkers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, regionale ontwikkelingsmaatschappijen en omgevingsdiensten.

De Rekenkamer wil met dit rapport Provinciale Staten ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol en inspiratie bieden bij de verdere ontwikkeling en versnelling van de circulaire economie. We danken alle betrokkenen die hebben meegewerkt aan dit onderzoek voor hun tijd en inzichten, in het bijzonder de medewerkers van de provincies voor het aanleveren van documenten en het voeren van gesprekken.

Het onderzoek is uitgevoerd door Annelies Eggebeen (projectleider), Joris Brandts (onderzoeker), Iddo van der Giessen (onderzoeker), Saskia van Broekhoven (Bureau De Groene Uil - onderzoeker) en Mara Haverkort (onderzoeker).

Ans Hoenderdos-Metselaar
bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

Inhoudsopgave

BESTUURLIJKE NOTA

| 1 | INLEIDING 5
1.1 Aanleiding 5
1.2 Onderzoeksvragen 5
1.3 Leeswijzer 6

| 2 | CONCLUSIES 7
2.1 Hoofdconclusie 7
2.2 Deelconclusies 8

| 3 | AANBEVELINGEN 14

| 4 | PROVINCIEVERGELIJKING 16

| 5 | REACTIE GEDEPUTEERDE STATEN 22

| 6 | NAWOORD 27

NOTA VAN BEVINDINGEN

| 1 | INLEIDING 28
1.1 Aanleiding 28
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen 29
1.3 Afbakening 30
1.4 Werkwijze 30
1.5 Leeswijzer 33

| 2 | AMBITIES EN DOELEN 34
2.1 Nationaal beleid 34
2.2 Provinciaal beleid 42

| 3 | INSTRUMENTEN 49
3.1 Beleidsinstrumenten die decentrale overheden *kunnen* inzetten 49
3.2 (Beleids)instrumenten die provincie Noord-Holland inzet 54

| 4 | INTERACTIE MET ANDERE TRANSITIES EN BELEIDSTERREINEN 62
4.1 Aanliggende (transitie)opgaven en beleidsterreinen 62
4.2 Integrale benadering in de provincie Noord-Holland 67

| 5 | MONITOREN 82
5.1 Monitoren van de circulaire economietransitie 82
5.2 Monitoring circulaire economie door de provincie Noord-Holland 83

| 6 | LEREN, BIJSTUREN EN OPPAKKEN VAN KANSEN EN BELEMMERINGEN 87
6.1 Leren en bijsturen in theorie 87
6.2 Leren, bijsturen en openstaan voor signalen van kansen en belemmeringen in Noord-Holland 88
6.3 Geconstateerde kansen en belemmeringen voor de circulaire-economietransitie in Nederland 92

| 7 | MOBILISEREN VAN ACTOREN 95
7.1 Het belang van het informeren, enthousiasmeren en mobiliseren van actoren 95
7.2 Betrokkenheid van actoren in Noord-Holland 97

BIJLAGE A EUROPEES CIRCULAIRE-ECONOMIEBELEID 105

BIJLAGE B OPERATIONELE DOELEN EN VOORBEELDEN ACTIES NOORD-HOLLAND 107

BIJLAGE C OVERZICHT VOORGENOMEN ACTIES NOORD-HOLLAND 108

BIJLAGE D INSTRUMENTEN ECONOMIE EN CIRCULAIRE ECONOMIE NOORD-HOLLAND 114

BIJLAGE E GERAADPLEEGDE BRONNEN 116

BIJLAGE F GERAADPLEEGDE PERSONEN 120

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

De circulaire transitie is gericht op het omvormen van de lineaire economie naar een circulaire economie: een economie zonder afval waarin het gebruik van grondstoffen wordt gereduceerd en materialen worden hergebruikt.

Er bestaan verschillende definities van 'circulaire economie'. Het Rijk hanteert de volgende:

Een circulaire economie is een economisch systeem dat het hergebruik van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen als uitgangspunt neemt en waardecreatie voor mens, natuur en economie in iedere schakel van het systeem nastreeft.[1]

De transitie naar de circulaire economie gaat verder dan alleen het zuiniger en slimmer omgaan met grondstoffen, producten en diensten. Het gaat ook om andere werkwijzen en processen binnen en tussen organisaties, om mensen en sociale inclusie.[2] Het realiseren van een volledig circulaire economie vraagt om brede, fundamentele veranderingen in onze samenleving: een systeemverandering.

Alle provincies hebben in 2017 het Grondstoffenakkoord getekend en zich daarmee uitgesproken voor een volledig circulaire economie. De Randstedelijke provincies hebben vervolgens beleid geformuleerd om de transitie naar een circulaire economie te stimuleren en te versnellen. De provincies geven daarmee uitvoering aan het Grondstoffenakkoord en aan de landelijke doelen gericht op een volledige circulaire economie in 2050, met als tussendoel het realiseren van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030. De transitie naar een circulaire economie en het bijbehorende beleid staan nog relatief aan het begin van realisatie. De Programmaraad heeft in april 2021 positief gereageerd op het voorstel van de Rekenkamer om hier onderzoek naar te doen.

1.2 Onderzoeksvragen

Doelstelling

Dit Rekenkameronderzoek richt zich op wat er nodig is om de gestelde doelen voor een circulaire economie te realiseren. De Rekenkamer streeft naar een onderzoeksuitkomst die helpend is aan het proces waar de provincies zich in bevinden. We willen van toegevoegde waarde zijn, ondersteunend aan de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. De achterliggende gedachte daarbij is dat de Rekenkamer bekijkt of het beleid doeltreffend is. Voor transities in een vroege fase is dit geen eenvoudige vraag om te beantwoorden, wel willen we een beeld geven of de provincies op de goede weg zijn. Om die reden is dit rapport vooral beschrijvend en vergelijkend van aard.

[1] Staatssecretaris IenM (2013), Kamerbrief 'Groene economische groei in Nederland (Green Deal)', 20 juni 2013 & Staatssecretaris IenM (2014), Kamerbrief 'Groene economische groei in Nederland', 28 januari 2014

[2] Rijksoverheid, IPO e.a. (2017), Grondstoffenakkoord

Centrale onderzoeksvraag
Op welke manier dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de transitie naar een circulaire economie en wat kunnen de provincies van elkaar leren als het gaat om hun beleid en de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in acht vragen:

1. Welke ambities en doelen streeft de provincie na met betrekking tot de transitie naar een circulaire economie?
2. Welke instrumenten zet de provincie in om haar doelen en ambities te bereiken en waarop is deze keuze gebaseerd?
3. Waar liggen raakvlakken tussen de transitie naar een circulaire economie en andere beleidsterreinen en hoe gaat de provincie hiermee om?
4. Is leren en bijsturen structureel onderdeel van de beleidsuitvoering?
5. Hoe monitort de provincie de ontwikkeling van de circulaire economie en de bijdrage van de provincie daaraan?
6. Worden alle onderdelen van de provincie (politiek, bestuurlijk en ambtelijk) geïnformeerd en geënthousiasmeerd over/voor de transitie naar een circulaire economie?
7. Heeft de provincie de belangrijkste actoren op het gebied van circulaire economie gemobiliseerd?
8. Worden kansen en belemmeringen herkend en adequaat opgepakt?

1.3 Leeswijzer

De conclusies en aanbevelingen zijn in de Bestuurlijke Nota opgenomen en volgen uit de Nota van Bevindingen. De Bestuurlijke Nota bevat ook de reactie van GS op de conclusies en aanbevelingen, een nawoord van de Rekenkamer en een vergelijking van de uitkomsten met de andere provincies. In de Nota van Bevindingen zijn naast de bevindingen van het onderzoek de afbakening en werkwijze van het onderzoek, de geraadpleegde bronnen en de geraadpleegde personen te vinden. De Bestuurlijke Nota en de Nota van Bevindingen vormen samen het rekenkamerrapport.

| 2 | Conclusies

2.1 Hoofdconclusie

Hoofdconclusie

De transitie naar een circulaire economie wordt steeds urgenter. De nog altijd groeiende vraag naar grondstoffen vergroot de druk op klimaat, natuur en leefomgeving. Ook wordt steeds duidelijker dat een meer onafhankelijke en stabiele grondstoffenpositie van strategisch en economisch belang is voor Nederland. Voor ondernemers is betaalbaarheid en leveringszekerheid van grondstoffen immers van groot belang voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering. De Randstedelijke provincies en onder andere het Rijk willen de transitie naar een circulaire economie versnellen. In 2017 hebben zij daartoe het *Grondstoffenakkoord* ondertekend.

Een volledig circulaire economie in 2050 – wat het beleidsdoel van het Rijk en de meeste provincies is – lijkt vooralsnog ver weg. Ondanks de beleidsinzet van (provinciale) overheden is er (nog) geen versnelling van de circulaire transitie zichtbaar.

Provincie Noord-Holland:

- heeft in 2015 het thema circulaire economie verkend en sinds 2017 beleid ontwikkeld voor de circulaire-economietransitie. Het huidige beleid loopt tot en met 2025.
- focust het circulaire-economiebeleid op innovatie, grondstoffenstromen en ruimte/regelgeving. De provincie wil circulaire koplopers ondersteunen en de groep erachter snel vergroten en laten aansluiten.
- sluit met haar circulaire beleid aan op het landelijke circulaire-economiebeleid.
- heeft gaandeweg de raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden actief meegenomen in het circulaire-economiebeleid. Het blijft de uitdaging om tijd en aandacht voor circulaire economie door de hele provinciale organisatie te krijgen en houden.
- heeft industrieterreinen van provinciaal belang aangewezen met ruimte voor circulaire economie en zet actief in op lobby bij het Rijk en in Europa. Dit kan de provincie helpen bij de voorbereiding op de beweging vanuit Europa en het Rijk om in de nabije toekomst meer dwingende maatregelen in te zetten.
- ontwikkelt eigen monitoring op het gebied van circulaire economie en nam initiatief tot een gezamenlijke monitoringssystematiek met andere provincies en het PBL.
- heeft continu aandacht voor leren en bijsturen door adaptief beleid en een dynamische leeragenda.
- heeft een communicatiestrategie gericht op bedrijven, samenwerkingspartners en inwoners.

Provincie Noord-Holland heeft in de afgelopen jaren een beweging op gang gebracht, maar dit is slechts een stap in de transitie naar een volledig circulaire economie. Om de doelen in zicht te brengen is meer nodig. Provincies kunnen meer doen om de transitie te versnellen en te ondersteunen. Zij kunnen bijvoorbeeld hun impact vergroten door meer urgentie te geven aan de circulaire transitie, door circulaire opgaven sterker te integreren in het beleid en de werkpraktijken van andere beleidsdomeinen. Ook kunnen provincies meer gebruik maken van regulerende instrumenten om niet alleen de circulaire economie te stimuleren, maar ook de lineaire economie af te bouwen. Dit kan bijvoorbeeld door het verminderen van overheidsinvesteringen in de lineaire grondstofketen, door (lobby voor) verboden, en in vergunningverlening. Provincies moeten zich daarbij wel bewust zijn van de mogelijke consequenties van deze transitie voor andere beleidsdoelen, medeoverheden, ondernemers en inwoners. Dit vraagt om het inzichtelijk maken van belangenafwegingen en het maken van duidelijke keuzes.

Het is aan Provinciale Staten (in hun kaderstellende rol) hoe intensief en op welke wijze bijgedragen gaat worden aan het versnellen van de circulaire transitie.

2.2 Deelconclusies

2.2.1 Ontwikkeling, onderbouwing en kern circulaire-economiebeleid

Bij het ontwikkelen van hun beleid voor de circulaire economie hebben de provincies verschillende keuzes gemaakt over wat dit thema inhoudt en hoe ze het onderbouwen. Circulaire economie kent veel verschillende definities en de reikwijdte daarvan varieert. Ook kunnen de provincies bij het formuleren van hun beleid en aanpak gebruikmaken van verschillende bronnen van kennis, zoals (praktijk)kennis van stakeholders, rapporten van onderzoeksinstellingen, en wetenschappelijke (transitie)theorieën. Uit hun eerste beleidsdocumenten wordt duidelijk hoe de Randstedelijke provincies op dat moment het thema interpreteerden. Deze visie op circulaire economie is veelal verder ontwikkeld en aangepast naarmate de provincies meer ervaring en kennis opdeden.

Deelconclusie 1

Noord-Holland was – als één van de eerste provincies met circulair beleid – zoekende naar werkende instrumenten en de provinciale rol. Na de breed opgezette *Actieagenda 2017-2020* is in de daaropvolgende *Actieagenda 2021-2025* een focus aangebracht op de thema's innovatie, grondstoffenstromen en ruimte/regelgeving, en op de provinciale rol van stimuleren, verbinden en kennis- en beleidsontwikkeling. Daarin is er aandacht voor het circulair maken van de provinciale organisatie en oog voor de raakvlakken van circulaire economie met andere opgaven en beleidsvelden (zie ook deelconclusie 4).

Om in 2050 100% circulair te zijn en in 2030 halverwege, wil de provincie op de korte termijn de circulaire-economietransitie versnellen en op de lange termijn systeemverandering stimuleren. Zij wil circulaire koplopers ondersteunen en de groep daarachter zo snel mogelijk vergroten en laten aansluiten. De sturingsfilosofie en de werkwijze van de provincie zijn gebaseerd op de X-curve van gelijktijdige opbouw van circulaire economie en afbouw van lineaire economie, sluit aan bij het Missiegedreven InnovatieSysteem[3] en wordt beïnvloed door de Small Wins-theorie[4].

Hoe andere provincies dit doen:

- *De provincies Utrecht en Zuid-Holland kozen vanaf de start van hun circulaire-economiebeleid voor een brede focus op het thema en spreken niet van circulaire economie, maar van 'circulaire samenleving' respectievelijk 'circulair Zuid-Holland'.*
- *De kern van het beleid van Flevoland wordt gevormd door het werken met platforms en keteninitiatieven met als doel een vliegwiel op gang te brengen dat voor verbetering en versnelling van de transitie zorgt.*

2.2.2 Provinciale beleidsvrijheid en toekomst

De regie van het landelijke circulaire-economiebeleid ligt bij het ministerie van I&W. Gekozen is voor een nationale en centrale aansturing. Een wettelijk kader op grond waarvan de provincie bevoegdheden of verantwoordelijkheden draagt ten aanzien van de circulaire transitie, ontbreekt vooralsnog. Het is aan de provincies om zich te verhouden tot de beleidsvrijheid die dit geeft. Het IPO heeft zich al een aantal keer kritisch uitgelaten richting het Rijk, onder andere over onvoldoende regionale inbreng en ontoereikend budget.

[3] Het Missiegedreven InnovatieSysteem (MIS) is een theoretisch model dat wordt gebruikt om de transitie naar een circulaire economie te monitoren en bij te sturen, gebaseerd op de X-curve van DRIFT en het innovatie-ecosysteem model dat is ontwikkeld aan de Universiteit Utrecht. Zie bevinding 30 in de Nota van Bevindingen.

[4] De Small-Wins theorie is gericht op relatief kleine, maar diepgaande veranderingen met betekenisvolle resultaten voor direct betrokkenen. Die veranderingen beginnen op plekken met energie en zijn in staat om op kleine schaal barrières te overwinnen. Zie bevinding 21 in de Nota van Bevindingen.

Door Europa en het Rijk wordt aangekondigd dat, waar het circulaire-economiebeleid eerder vooral gericht was op vrijwilligheid en vrijblijvendheid, in de nabije toekomst meer richtinggevende en dwingende maatregelen ingezet moeten gaan worden. Provincies kunnen zich hierop voorbereiden door onder andere circulaire economie een groter onderdeel te laten zijn van de opdrachtverlening aan de Omgevingsdiensten, bouwstenen uit de *Bouwstenenvisie CE en VTH* op te nemen in het beleid voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH), te overwegen om circulaire economie op te nemen als provinciaal belang in het ruimtelijk beleid en door te lobbyen op nationaal en Europees niveau.

Het verschilt per Randstedelijke provincie in hoeverre landelijke doelen en prioritaire thema's zijn overgenomen in het eigen beleid, in hoeverre is bijgedragen aan de landelijke beleidsformulering en in hoeverre de provincie van plan is aan te sluiten op de uitvoering van het *Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 (NPCE)*. Ook verschilt het per provincie of en hoe geanticipeerd wordt op toekomstig landelijk en Europees beleid.

Deelconclusie 2

In het initiële landelijke circulaire-economiebeleid zijn twee doelstellingen en vijf prioritaire thema's opgenomen. Provincie Noord-Holland heeft de nationale doelstellingen overgenomen en sluit aan bij de prioritaire thema's. Zij heeft een actieve rol gehad bij de totstandkoming van de *Transitieagenda Biomassa* en neemt deel aan het kernteam van het *Nationaal Programma Circulaire Economie* (NPCE). De provincie wil bijdragen aan de uitvoering van het *NPCE* vanuit het eigen circulaire-economiebeleid en in IPO-verband.

Noord-Holland heeft in de omgevingsverordening industrieterreinen van provinciaal belang aangewezen in het Noordzeekanaalgebied. De schaarse ruimte wordt daar alleen ingezet voor energietransitie, circulaire economie, en havengebonden of -gerelateerde activiteiten. De provincie heeft een lobby-agenda voor belastingverschuiving, minimumnormen voor recyclaten[5] en wet- en regelgeving voor circulaire bouw, en neemt een agenderende rol in Europa op het gebied van belastingverschuiving.

Hoe andere provincies dit doen:

- *Provincie Flevoland heeft meer dan andere Randstedelijke provincies haar eigen koers gekozen in het provinciale circulaire-economiebeleid ten opzichte van het landelijke beleid, met een eigen circulaire doelstelling en een indeling naar 'groene grondstoffen' en 'gebruikte materialen'.*

2.2.3 Integraal werken aan circulaire economie door de provinciale organisatie

Transities zijn complexe, onzekere en langdurige processen, die worden beïnvloed door veel actoren en factoren. Overheden kunnen dit proces niet volledig sturen, wel kunnen zij invloed uitoefenen op de richting en snelheid van dit proces. Dit vraagt om een organisatie die goed kan inspelen op actuele ontwikkelingen, die dwarsverbanden met andere opgaven en beleidsvelden kan benutten; kortom in staat is om een transitie integraal op te pakken. Hiertoe zijn keuzes gemaakt in de portefeuilleverdeling: welke gedeputeerde(n) is of zijn verantwoordelijk voor circulaire economie? En in de taakverdeling in de ambtelijke organisatie: hoe is het circulaire-economieteam samengesteld en hoe is de verbinding met de gehele organisatie vormgegeven?
Voor de betrokken gedeputeerde(n) en ambtenaren geldt dat zij een relatief nieuw thema moeten inbedden in de provinciale organisatie. In alle teams moet draagvlak en eigenaarschap ontstaan om bij te kunnen dragen aan de systeemverandering die de transitie naar een circulaire economie is. Draagvlak en eigenaarschap kan bijvoorbeeld ontstaan vanuit een bottom-up benadering waarbij de beleidsteams zelf de aanpak bepalen. Tegelijk

[5] Recyclaten zijn gerecyclede materialen.

is een duidelijke strategie en leiderschap van belang om in een transitie een ‘wenkend perspectief’ te bieden aan de beleidsteams.

Deelconclusie 3
Bestuurlijk zijn ‘circulaire economie’ en ‘algemene economie’ belegd bij twee verschillende gedeputeerden. GS hebben geadviseerd om in de collegeperiode 2023-2027 een nieuwe economische visie op te stellen en beide thema’s te integreren en in één portefeuille onder te brengen.

Medewerkers uit het circulaire-economieteam zijn deels in andere teams en sectoren werkzaam, wat bijdraagt aan de interactie tussen verschillende opgaven die aan circulaire economie raken. Om transitie in te bedden in de organisatie is er een interne leergang georganiseerd. Desondanks blijkt uit meerdere interviews dat er meer interne sturing op transitiethema’s nodig is om ervoor te zorgen dat de urgentie en verantwoordelijkheid voor circulaire economie in alle onderdelen van de provinciale organisatie wordt gevoeld.

Hoe andere provincies dit doen:
- *Provincie Utrecht koos ervoor om alle gedeputeerden in de eigen portefeuilles verantwoordelijkheid te laten dragen voor het verder brengen van de opgaven voor een circulaire samenleving.*
- *Het Zuid-Hollandse circulaire-economieteam hanteert een werkwijze ‘van buiten naar binnen’: transitiemanagers raadplegen hun contacten buiten de provinciale organisatie en signaleren voor welke circulaire onderwerpen maatschappelijke aandacht aanwezig is. Vervolgens wordt de verbinding tussen ‘binnen en buiten’ vormgegeven door twee strategen en de verbinding met andere opgaven gezocht.*

2.2.4 Raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden
Het realiseren van een volledig circulaire economie vraagt om een complexe en veelzijdige transitie, die raakvlakken heeft met verschillende andere opgaven en beleidsvelden. De provincie kan deze raakvlakken benutten om de omslag naar een circulaire economie te versnellen. In het vooronderzoek van de Rekenkamer kwam naar voren dat er vooral raakvlakken worden gezien **met de** woningbouwopgave, energietransitie, landbouwtransitie, en de beleidsvelden algemene economie, inkoop en aanbesteding, ruimtelijke ordening, wet- en regelgeving/lobby en VTH. Het streven naar een volledig circulaire economie in 2050 vraagt een systeemverandering waarin alle opgaven en beleidsvelden circulair denken en werken.

Deelconclusie 4
Provincie Noord-Holland richtte zich in eerste instantie op de raakvlakken met energietransitie en ruimtelijk beleid. Gaandeweg heeft de provincie de samenhang met andere beleidsvelden zoals regionale economie, voedsel, klimaat en energietransitie, wonen, mobiliteit en water actief meegenomen. In aanloop naar de *Actieagenda 2021-2025* zijn in een intern traject raakvlakken van circulaire economie met andere directies en teams afgestemd en verwerkt in de *Actieagenda*.

Hoe andere provincies dit doen:
- *Provincie Zuid-Holland heeft eind 2022 voor de andere Zuid-Hollandse ambities uit het collegeprogramma 2019-2023 geïnventariseerd welke kansen er nog liggen in de raakvlakken met de circulaire transitie.*
- *Voor elke Randstedelijke provincie geldt dat er beleidsvelden zijn waar de raakvlakken met de transitie naar een circulaire economie (nog) in mindere mate benut worden.*

2.2.5 Aansluiting tussen doelen en activiteiten

Als leidraad voor de beleidsuitvoering is het van belang dat de provinciale circulaire doelen en voorgenomen activiteiten op elkaar aansluiten. Om te kunnen evalueren welke activiteiten bijdragen aan het versnellen van de circulaire transitie, is het vervolgens nodig dat gerapporteerd wordt welke (van de voorgenomen) activiteiten uitgevoerd zijn en voor welke bijstellingen gekozen is. Activiteiten kunnen variëren van onderzoek en onderwijs tot inkoop en bedrijfsondersteuning en informatievoorziening. Elke provincie zet een eigen set aan activiteiten en instrumenten in. Van belang is dat de provincie zich hiermee niet alleen richt op opbouw van de circulaire, maar ook op afbouw van de lineaire economie die noodzakelijk is in een fundamentele systeemverandering (zie de X-curve van DRIFT).

Deelconclusie 5

Provincie Noord-Holland heeft de nationale doelstelling uitgewerkt in strategische en operationele doelen, en hieraan de uit te voeren acties gekoppeld. De acties betreffen voornamelijk het aanstellen van aanjagers en ambassadeurs, het verlenen van subsidies, het uitvoeren van onderzoeken en het aangaan van samenwerkingen. Van de acht typen beleidsinstrumenten[6] die decentrale overheden kunnen inzetten voor het stimuleren van een circulaire economie, zet provincie Noord-Holland het beleidsinstrument onderwijs niet in. De afbouw van de lineaire economie komt niet expliciet voor in de beleidsuitvoering van de provincie.

Er is nog beperkt zicht op de uitvoering en resultaten van de huidige acties. Dit komt door de recente start van de huidige *Actieagenda*, waarin de leerpunten uit de voortgangsrapportages van de voorgaande *Actieagenda* zijn meegenomen.

Hoe andere provincies dit doen:

- *Provincie Flevoland zet het instrument onderwijs onder andere in als medefinancier van het Flevolandse Praktijk- & Innovatiecentrum Circulaire Economie (PRICE) en door betrokkenheid bij de ontwikkeling van de leerlijn Circulaire Regionale Economie bij ROC Flevoland.*
- *In geen van de Randstedelijke provincies is in het circulaire beleid expliciet aandacht besteed aan het afbouwen van de lineaire economie.*

2.2.6 Monitoring

Om vast te kunnen stellen of de uitgevoerde activiteiten bijdragen aan het realiseren van de circulaire doelen, is het van belang om door middel van een monitoringssysteem te volgen op welke indicatoren voortgang wordt geboekt en wat nog achterblijft. Daarbij spelen enkele methodologische uitdagingen. De uitkomst van een transitie staat niet vast en wordt door veel factoren beïnvloed. Wat de impact zal zijn van een instrument of project laat zich daarom aan de voorkant lastig voorspellen. Tegelijk is van belang expliciet te maken hoe de provincie verwacht dat de activiteiten bijdragen aan de beoogde transitie. Het expliciteren van veronderstellingen over de werking van het beleid biedt mogelijkheden om te evalueren of het beleid werkt zoals voorzien.

Op nationaal niveau biedt de tweejaarlijkse *Integrale Circulaire Economie-rapportage (ICER)* inzicht en op interprovinciaal niveau wordt samengewerkt om op regionaal niveau tot eenduidige monitoring te komen. Daarnaast ontwikkelt elke provincie een systeem om de eigen beleidsuitvoering te kunnen monitoren. Voor elke

[6] Dit zijn: Onderzoek, Bedrijfsondersteuning en -financiering, Inkoop, Informatievoorziening, Onderwijs, Netwerk- en Informatie-uitwisseling, Wet- en regelgeving en Ruimtelijke ordening. Bron: IPO & RHDHV (2020), Inventarisatie Circulaire Activiteiten Decentrale Overheden, september 2020

vorm van monitoring van de circulaire transitie geldt dat data beperkt beschikbaar is en vaak onvoldoende om uitspraken over effectiviteit te kunnen doen.

Deelconclusie 6
Noord-Holland is een monitoringssysteem aan het ontwikkelen bestaande uit de onderdelen: impact van de eigen beleidsinzet, goederenstromen en afvalstromen, circulaire-economietransitie, en bijdrage aan de *ICER*. De provincie benoemt als mogelijke complicaties bij het monitoren van de circulaire-economietransitie de tijd die de beoogde verandering vraagt, definities en registraties waarover nog afstemming gevonden moet worden, en de behoefte aan specifieke indicatoren. De provincie heeft voor eind 2023 en in 2025 rapportages gepland. Intern wordt circulariteit gemonitord in grond-, weg- en waterbouw. Daarnaast nam de provincie het voortouw in de gezamenlijke ontwikkeling van een monitoringssystematiek met andere provincies en het PBL.

Hoe andere provincies dit doen:

- *Provincie Zuid-Holland ontwikkelt een monitoringssystematiek voor het meten van de voortgang van de circulaire transitie. Transitie-indicatoren brengen het transitieproces in kaart en effectindicatoren de effecten van het circulaire-economiebeleid.*

2.2.7 Leren en borgen van lessen

"Transities gaan samen met onzekerheid en risico's, ook onbekende risico's. De weg vooruit is vol uitdagingen en dat betekent dat je niet zonder een lerende aanpak kunt. Bij transities gebeuren dingen onbedoeld, dus is het de kunst om ruimte voor leren te creëren en dat stelt eisen aan het openbaar bestuur. Ruimte om fouten te maken, te proberen en te leren: vallen, opstaan en weer doorgaan," aldus de Raad voor het Openbaar Bestuur.[7]

Een lerende aanpak vraagt dat gereflecteerd wordt op hetgeen uitgevoerd is, dat hieruit lessen getrokken worden en dat deze geborgd en gedeeld worden in de organisatie. Dit kan op verschillende manieren worden georganiseerd en uitgevoerd in de organisatie.

Deelconclusie 7
Leren en bijsturen is continu onderdeel van de beleidsuitvoering in Noord-Holland. Zo bevatten de voortgangsrapportages over de uitvoering van de eerste *Actieagenda* leerpunten en is in de tweede *Actieagenda* een nauwere focus aangebracht op basis van interne en externe input (zie deelconclusies 1 en 5). In de huidige beleidsuitvoering hanteert de provincie een adaptieve beleidsaanpak en een dynamische leeragenda. Voor elke uit te voeren actie afzonderlijk worden leervragen geformuleerd. Gaandeweg worden de leervragen intern besproken en activiteiten toegevoegd, aangepast of achterwege gelaten op basis van de resultaten van en ervaringen met de beleidsuitvoering.

Hoe andere provincies dit doen:

- *Provincie Utrecht heeft leren van ervaringen en het opdoen van nieuwe inzichten formeel georganiseerd middels een jaarlijkse evaluatie en actualisatie van de uitvoeringsagenda's.*
- *De Eenheid Audit en Advies (EAA) van Zuid-Holland voert een 'actieonderzoek' uit gericht op professioneel werken in een transitie. In dit actieonderzoek wordt tegelijkertijd geleerd én de verandering in gang gezet. Zestien medewerkers die zich bezighouden met verschillende transities doen mee aan het actieonderzoek. Zij nemen leervragen mee naar de bijeenkomsten, doen inzichten en leerervaringen op en nemen dit mee*

[7] ROB (2023), Advies 'Vallen, opstaan en weer doorgaan', p. 4

naar hun praktijk zodat zij bewust een interventie kunnen doen met partners van buiten, met opdrachtgevers en/of de politiek.

2.2.8 Inzetten van actoren

Bij transities zijn veel actoren betrokken, variërend van maatschappelijke organisaties en andere overheden tot het bedrijfsleven en consumenten. Elke actor heeft eigen perspectieven en belangen. Om als provincie de transitie te beïnvloeden en de impact van het provinciale beleid te vergroten, is het nodig om deze actoren actief te mobiliseren. Hierbij kunnen provincies strategisch en doelbewust te werk gaan, of zich meer laten leiden door mogelijkheden en kansen die zich aandienen. Circulaire-economieteams en hun verantwoordelijk gedeputeerden kunnen hierin een actieve of meer passieve aanpak hanteren. Ook PS zijn een actor die door actieve betrokkenheid het circulaire beleid en de uitvoering ervan kunnen beïnvloeden.

Deelconclusie 8

Het Noord-Hollandse circulaire-economiebeleid is door PS vastgesteld in 2017 en 2021. PS hebben sindsdien een schriftelijke vraag en enkele technische vragen gesteld. In 2022 is er een werkbezoek voor Statenleden georganiseerd.

De provincie heeft een communicatiestrategie opgesteld met als primaire doelgroepen MKB-bedrijven en samenwerkingspartners en als secundaire doelgroep de inwoners van Noord-Holland. Samenwerking met gemeenten vindt plaats in MRA-verband en met gemeenten in Noord-Holland Noord organiseert de provincie bestuurlijke en ambtelijke dialoogtafels.

De provincie is mede-opdrachtgever van Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest en draagt financieel bij aan onder meer het Transitiefonds dat zich richt op energietransitie en circulaire economie. Verder werkt de provincie op het gebied van circulaire economie samen met de omgevingsdiensten, Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en de Amsterdam Economic Board.

Hoe andere provincies dit doen:

- *Het Zuid-Hollandse college van GS heeft PS gevraagd om nadere kaderstelling. In het Zuid-Hollandse coalitieakkoord 2019-2023 staan zeven ambities centraal. Voor elke ambitie is in kaart gebracht welke nog niet benutte kansen bij kunnen dragen aan de circulaire transitie. Dit overzicht is voorgelegd aan de Statencommissie. Behandeling ervan leidde tot de vraag om een menukaart met beleidsopties voor de inzet op circulair in de Statenperiode 2023-2027. Begin 2023 ontving de commissie een overzicht van vier 'menu's' en twee 'bijgerechten' met elk een samenhangend geheel aan activiteiten. De menu's verschillen onderling van elkaar qua intensiteit, richting en benodigd budget.*

| 3 | Aanbevelingen

Wat er volgens de Rekenkamer moet gebeuren

In januari 2023 kwam het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) met de boodschap dat halvering van het Nederlandse grondstoffengebruik in 2030 gezien de huidige trends niet wordt bereikt, terwijl dit wel de ambitie is van de overheid. Ook Noord-Holland ambieert een volledig circulaire economie. Met haar circulaire-economiebeleid heeft de provincie in de afgelopen jaren mooie resultaten behaald, maar dit is nog niet genoeg om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Als de provincie de doelen voor 2030 en 2050 wil halen, dan vraagt dat een intensievere beleidsinzet dan tot nog toe is gehanteerd. Als kaderstellend orgaan zijn PS hiervoor aan zet. Zij kunnen GS – naast het uitvoeren van de aanbevelingen 1 t/m 5 – opdracht geven om meer activiteiten op te pakken, meer (dwingende) instrumenten in te zetten, meer actoren te mobiliseren, het circulaire bewustzijn in de organisatie te vergroten, reflecteren en leren te borgen in de organisatie en de organisatie beter inrichten op het (integraal) werken aan transities.

Aanbeveling 1

Als nieuw of herzien circulaire-economiebeleid aan u voorgelegd wordt, draag GS op dan duidelijk aan te geven:

a. Voor welke wijzigingen ten opzichte van het voorgaande circulaire-economiebeleid GS hebben gekozen.
b. Op welke inzichten vanuit monitoring, verzamelde lessen en/of wetenschap het nieuwe circulaire-economiebeleid gebaseerd is.
c. In hoeverre aangesloten wordt op landelijk circulair-economiebeleid en welke afwegingen GS daarbij hebben gemaakt.
d. Op welke wijze dit nieuwe beleid middels VTH- en RO-beleid en -instrumentarium anticipeert op het inzetten van meer dwingende maatregelen zoals door Europa en het Rijk is aangekondigd.
e. Hoe het beleid eraan zal bijdragen dat raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden benut worden.
f. Welke impact de circulaire beleidskeuzes hebben op andere beleidsopgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Betrek deze informatie bij uw besluitvorming over het nieuwe of herziene circulaire-economiebeleid.

Deze aanbeveling is gebaseerd op deelconclusies 1, 2, 3, 6 en de hoofdconclusie.

Aanbeveling 2

Vraag GS om u te informeren in hoeverre de huidige interne sturing op transitiethema's toereikend is om de urgentie en verantwoordelijkheid voor circulaire economie in alle onderdelen van de provinciale organisatie te laten groeien.

Deze aanbeveling is gebaseerd op deelconclusie 3.

Aanbeveling 3

Draag GS op om bij het formuleren van nieuw beleid voor andere beleidsvelden dan circulaire economie (bijvoorbeeld voor Wonen of de Energietransitie) aandacht te (blijven) besteden aan:

a. De raakvlakken met de circulaire transitie, en
b. Het toelichten van de mogelijke impact van de gemaakte beleidskeuzes voor de circulaire transitie, andere (transitie)opgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Deze aanbeveling is gebaseerd op deelconclusie 4 en de hoofdconclusie.

Aanbeveling 4
Vraag GS om het beleidsinstrument onderwijs toe te voegen aan het circulaire-economiebeleid ten einde de bekendheid met, kennis over, en draagvlak voor circulaire economie te vergroten.

Deze aanbeveling is gebaseerd op deelconclusie 5.

Aanbeveling 5
Draag GS op om in de monitoringsrapportages (verwacht eind 2023 en in 2025) inzicht te bieden in het doelbereik en de geleerde lessen.

Deze aanbeveling is gebaseerd op deelconclusies 6 en 7.

| 4 | Provincievergelijking

FLEVOLAND	NOORD-HOLLAND	UTRECHT	ZUID-HOLLAND
Start circulaire beleidsformulering			
2017	2015	2017	2016
Nationale doelstelling in provinciaal beleid 100% circulaire economie in 2050, 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030			
Nee	Ja	Ja	Ja
Uitgangspunt van het beleid			
Een aanpak waarin keteninitiatieven en platformbijeenkomsten centraal staan.	Een focus op innovatie, grondstoffenstromen en ruimte/regelgeving, en op de rol van stimuleren, verbinden en kennis- en beleidsontwikkeling.	Een aanpak gericht op het realiseren van circulaire opgaven vanuit de beleidsdomeinen zelf, en op het stimuleren van bewustwording.	Een aanpak gericht op koplopers, waarbij vernieuwersnetwerken en doorbraakprojecten centraal staan. Met stakeholders wordt een transitieagenda per thema opgesteld.
Looptijd vigerend beleid en toekomstig beleid			
Het huidige beleid loopt tot eind 2023. PS moeten in 2023 besluiten over toekomstig beleid.	Het huidig beleid loopt tot en met 2025. In de collegeperiode 2023-2027 moet worden besloten over het vervolg.	De Beleidsvisie heeft een looptijd tot 2050, tot en met 2024 is budget beschikbaar. De Uitvoeringsagenda wordt jaarlijks geactualiseerd.	Geen looptijd bepaald voor huidig beleid. Budget beschikbaar tot en met 2026.
Capaciteit circulaire-economieteam (ca.)			
3,7 fte	7,4 fte	6 fte (vanaf okt. 2022, daarvoor 2,5 fte)	15 fte

Relatie met landelijk en Europees beleid	
	Flevoland heeft ten opzichte van het landelijke circulaire-economiebeleid meer haar eigen koers gekozen dan andere Randstedelijke provincies. Recent uitgevoerde activiteiten op het gebied van VTH helpen Flevoland om te anticiperen op de beweging vanuit Europa en het Rijk om in de nabije toekomst meer dwingende maatregelen in te gaan zetten.
	Noord-Holland sluit aan bij het landelijk beleid, heeft een actieve rol gehad bij de totstandkoming van de *Transitieagenda Biomassa* en neemt deel aan het kernteam van het *Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE)*. De provincie heeft industrieterreinen van provinciaal belang aangewezen met ruimte voor circulaire economie en zet actief in op lobby bij het Rijk en in Europa.
	Utrecht heeft de landelijke doelen overgenomen in haar beleid, maar voor de verdere uitwerking gekozen voor een eigen provinciale invulling. De provincie gaat onderzoeken hoe ze het VTH-instrumentarium kan inzetten, heeft in het ruimtelijk beleid circulariteit vooralsnog in algemene woorden opgenomen bij de provinciale belangen, en lobbyt samen met het IPO richting Europa en het Rijk.
	Zuid-Holland sluit met haar circulaire beleid (vooralsnog) aan op het landelijke circulaire-economiebeleid. De provincie bereidt zich op een aantal vlakken voor op de beweging vanuit Europa en het Rijk om in de nabije toekomst meer dwingende maatregelen in te zetten. Zo werkt de provincie sinds 2020 op programmatische wijze samen met de vijf Zuid-Hollandse omgevingsdiensten aan de circulaire transitie en wordt er gewerkt aan een public affairs agenda voor de vier circulaire transitiethema's.

Integraal werken aan circulaire economie door de provinciale organisatie	
	Circulaire economie is belegd bij twee portefeuillehouders: Economie en Duurzaamheid. Het circulaire-economieteam werkt als een eigenstandig team, de teamleden zijn geen onderdeel van andere teams. Het circulaire bewustzijn neemt toe, maar het eigenaarschap is nog niet overal even groot. Het versterken van de integraliteit van de transities is een actueel vraagstuk in de provinciale organisatie. Er wordt instrumentarium ontwikkeld voor een meer integrale aanpak.
	Circulaire economie valt onder een andere gedeputeerde dan het algemene economiebeleid. Medewerkers uit het circulaire-economieteam zijn deels in andere teams en sectoren werkzaam. Er is een interne leergang georganiseerd om transitie in te bedden in de organisatie. Het blijft de uitdaging om tijd en aandacht voor circulaire economie door de hele provinciale organisatie te krijgen en houden.

	Circulaire samenleving is belegd bij het gehele college: alle gedeputeerden zijn ervoor verantwoordelijk om de opgaven voor circulaire samenleving verder te brengen in de eigen portefeuilles. Circulaire samenleving is georganiseerd als een concernopgave die aan meerdere teams en domeinen binnen de provincie raakt en daar een plaats moet krijgen. De beleidsdomeinen en -teams moeten daarbij ieder zelf met de opgave aan de slag gaan. Het opgaveteam ondersteunt hen daarbij. De provinciale organisatie is echter nog niet zo ver, draagvlak en urgentie zijn een uitdaging. Wel wordt de bewustwording binnen de provincie groter, volgens geïnterviewden.
	Het onderwerp ‘circulaire economie’ wordt gecoördineerd door één gedeputeerde, in de uitvoering wordt samengewerkt met de andere gedeputeerden. Aan het ambtelijk team Circulair Zuid-Holland worden medewerkers uitgeleend vanuit alle aanliggende (transitie)opgaven en beleidsvelden. Deze verdeling in het takenpakket van de medewerkers is niet altijd makkelijk voor de teamleden. Professioneel werken in transities is een vraagstuk waaraan continu aandacht wordt besteed op het provinciehuis.

Raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden

	Flevoland heeft weinig aandacht voor de raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden. In de praktijk vindt er wel kennisdeling en informatie-uitwisseling plaats tussen de teams voor circulaire economie, de woningbouwopgave, de energie- en de landbouwtransitie. Circulaire economie wordt steeds meer onderdeel van het provinciale beleid voor algemene economie, inkoop en aanbesteding en VTH, voor ruimtelijke ontwikkeling en wet- en regelgeving/lobby geldt dit in mindere mate.
	Noord-Holland richtte zich in eerste instantie op de raakvlakken met energietransitie en ruimtelijk beleid. Gaandeweg heeft de provincie de samenhang met andere beleidsvelden zoals regionale economie, voedsel, klimaat en energietransitie, wonen, mobiliteit en water actief meegenomen. In aanloop naar de huidige *Actieagenda* zijn de raakvlakken met andere directies en teams afgestemd en verwerkt.
	Utrecht wil de circulaire opgaven in andere beleidsdomeinen integreren. In de *Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050* zijn beleidsdoelen geformuleerd voor andere beleidsdomeinen. Ook wordt in de beleidsdocumenten van andere beleidsdomeinen circulariteit op verschillende plekken genoemd. Het opgaveteam circulaire samenleving werkt samen met medewerkers uit de beleidsteams energietransitie, landbouw, woningbouw, inkoop, en in mindere mate ruimtelijke ordening. De aandacht voor circulariteit hangt volgens meerdere geïnterviewden nog veel af van personen.
	Zuid-Holland benut de kansen die de raakvlakken van het circulaire beleid, het beleid voor aanliggend sectoraal beleid en beleid voor andere (transitie)opgaven over en weer bieden. Bij de aanbestedingen op het gebied van grond-, weg- en waterbouw (GWW) blijft dit nog achter. Op ambtelijk niveau vindt overleg plaats over de verschillende duurzaamheidstransities, gericht op onderlinge versterking van en samenhang in beleids- en uitvoeringskeuzes.

Doelen, activiteiten en instrumenten	
	De Flevolandse circulaire ambitie is uitgewerkt in een doelstelling voor de periode 2019-2023 en zes operationele doelen. Er zijn verschillende activiteiten benoemd voor het realiseren hiervan. De provincie zet alle typen beleidsinstrumenten in gericht op opbouw van circulaire economie, (nog) niet op de afbouw van lineaire economie. De provincie rapporteert in de *Jaarstukken* en in *Voortgangsrapportages* over de uitgevoerde activiteiten.
	De landelijke doelstelling is uitgewerkt in strategische en operationele doelen, en hieraan zijn de uit te voeren acties gekoppeld. Het beleidsinstrument onderwijs wordt niet ingezet en de afbouw van lineaire economie komt niet expliciet aan de orde. Er is nog beperkt zicht op de uitvoering en resultaten van de huidige acties.
	In de *Beleidsvisie* is de circulaire ambitie uitgewerkt naar beleidsdoelen voor over 10 jaar, op twaalf thema's. In de *Uitvoeringsagenda's* zijn activiteiten geformuleerd. Deze doelen en activiteiten sluiten niet direct op elkaar aan. De provincie zet alle typen beleidsinstrumenten in gericht op opbouw van circulaire economie, (nog) niet op afbouw van lineaire economie. De provincie rapporteert jaarlijks over uitgevoerde activiteiten.
	In het Zuid-Hollandse circulaire beleid is het doel van het beleid gepresenteerd, maar geen uitwerking ervan in een ambitie en operationele doelen. De bedoeling was dat de provincie per thema samen met regionale stakeholders een visie, ambitie en doelen zou gaan bepalen. Sinds 2021 worden de uit te voeren activiteiten opgenomen in de provinciale *Begroting*. De provincie zet alle typen beleidsinstrumenten in gericht op opbouw van circulaire economie, (nog) niet op de afbouw van lineaire economie. De provincie rapporteert jaarlijks over uitgevoerde activiteiten.

Monitoring	
	In 2021 is in de *Monitor Omgevingsvisie* informatie gepresenteerd over de huidige stand van de circulaire economie in Flevoland. Beschikbare en gepresenteerde data zijn niet toereikend om inzicht te krijgen in het behalen van de provinciale circulaire doelen.
	Noord-Holland is een monitoringssysteem aan het ontwikkelen bestaand uit de onderdelen: impact van de eigen beleidsinzet, goederenstromen en afvalstromen, circulaire-economietransitie, en bijdrage aan de *ICER*. Rapportages zijn gepland eind 2023 en in 2025. Intern wordt circulariteit gemonitord in grond-, weg- en waterbouw (GWW). De provincie nam het voortouw in de gezamenlijke ontwikkeling van een monitoringssystematiek met andere provincies en het PBL.
	De provincie brengt regionale grondstofvoorraden en -stromen in kaart in een regionale grondstoffenmonitor. Er wordt niet gemonitord in hoeverre de provinciale activiteiten bijdragen aan de provinciale circulaire doelen. Specifiek voor het thema inkoop en bedrijfsvoering streeft de provincie ernaar de resultaten en behaalde impact te monitoren. Dit heeft door diverse uitdagingen vooralsnog niet plaatsgevonden.

	In 2022 is de 0-meting van de *Monitor Circulaire Economie Zuid-Holland* opgeleverd en in 2023 de 1-meting. In de *Monitor* worden effectindicatoren en transitie-indicatoren onderscheiden. Omdat het Zuid-Hollandse circulaire beleid geen nadere uitwerking kent in doelen en omdat er geen streefwaarden zijn gekoppeld aan de indicatoren, geven de 0- en de 1-meting geen inzicht in het doelbereik. De monitoringsgegevens van de effectindicatoren over de periode 2014-2020 laten geen positief beeld van de ontwikkeling naar een circulaire economie zien.

Leren en bijsturen	
	Reflectie op de uitgevoerde activiteiten en het verzamelen van lessen is niet formeel georganiseerd in de beleidsuitvoering. Leren gebeurt vooral informeel. Met name de externe contacten geven het circulaire-economieteam inzicht in wat werkt en wat niet. In het tweewekelijks overleg met de verantwoordelijk gedeputeerden worden de activiteiten afgestemd en eventuele bijsturing besproken
	Noord-Holland werkt met een adaptieve beleidsaanpak en een dynamische leeragenda. Geformuleerde leervragen worden intern besproken en activiteiten worden toegevoegd, aangepast of achterwege gelaten op basis van de resultaten van en ervaringen met de beleidsuitvoering.
	Om te reflecteren op de uitgevoerde activiteiten en lessen te verzamelen rapporteert Utrecht jaarlijks over de voorgang van de *Uitvoeringsagenda*. Ruimte om bij te sturen is in de opzet van het beleid georganiseerd door de *Uitvoeringsagenda* voor een korte duur vast te stellen (2021-2022) en jaarlijks te actualiseren.
	Leren en reflecteren op de circulaire beleidsuitvoering is structureel georganiseerd. Input wordt intern en extern verkregen. Geconstateerde belemmeringen die binnen de provinciale bevoegdheden liggen worden actief opgelost (zo heeft de provincie een beleidsregel en een subsidieregeling opgesteld om belemmeringen rond groene reststromen en doorbraakprojecten aan te pakken).

Inzetten van actoren	
	De provincie heeft geen strategie voor het mobiliseren van en sturen op actoren opgesteld. In de praktijk zet de provincie zich actief in voor samenwerking met andere overheden, organisaties en ondernemingen. Samenwerking met Economic Board Flevoland is (nog) niet van de grond gekomen en ook richt de provincie zich vooralsnog niet in op inwoners.
	De provincie heeft een communicatiestrategie opgesteld primair gericht op MKB-bedrijven en samenwerkingspartners en secundair op inwoners. De provincie werkt onder andere samen binnen de MRA, organiseert bestuurlijke en ambtelijke dialoogtafels met gemeenten, en draagt bij aan het Transitiefonds van Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest.

	De provincie zoekt samenwerking met andere actoren vanuit ieder van de (provinciale) beleidsdomeinen zelf, omdat bij elk verschillende vraagstukken spelen. De provincie werkt samen met gemeenten, omgevingsdiensten, Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Utrecht Region, en neemt deel aan netwerken met ondernemers en onderwijs- en kennisinstellingen. De provincie laat het vergroten van de bekendheid van circulaire samenleving onder inwoners over aan andere partijen.
	In het Zuid-Hollandse circulaire-economiebeleid is aandacht besteed aan het mobiliseren van actoren. In de praktijk ligt de focus op overheden en het bedrijfsleven. Dit geldt (nog) niet voor de samenwerking met Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Economic Board Zuid-Holland, regionale ontwikkelingsmaatschappij InnovationQuarter en de waterschappen.

| 5 | Reactie Gedeputeerde Staten

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Randstedelijke Rekenkamer
Mevrouw dr.ir. A. Hoenderdos-Metselaar MBA
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J.W. Vonk
BEL/REE

Telefoonnummer +31235143584
VONKJW@Noord-Holland.nl

Verzenddatum
21 JUNI 2023

Kenmerk
1915445-2045701

Uw kenmerk
2023/AH/038

Betreft: Bestuurlijk wederhoor op Bestuurlijke nota Circulaire economie

Geachte mevrouw Hoenderdos-Metselaar,

Op 23 mei heeft u ons de Bestuurlijke nota Circulaire economie aangeboden en stelt u ons in de gelegenheid te reageren op de conclusies en aanbevelingen. Graag maken wij hiervan gebruik.

Vooraf willen wij onze waardering uitspreken voor de zorgvuldigheid en gedegenheid waarmee het onderzoek is uitgevoerd, de tijd en energie die erin is gestoken en de prettige samenwerking die wij hebben ervaren. Dit heeft geleid tot een robuust rapport, met waardevolle inzichten en conclusies en aanbevelingen waar we iets mee kunnen en willen. Wij gaan puntsgewijs op de hoofdconclusie en de aanbevelingen in.

Centrale onderzoeksvraag
De centrale onderzoeksvraag luidde: *'Op welke manier dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de transitie naar een circulaire economie en wat kunnen de provincies van elkaar leren als het gaat om hun beleid en de uitvoering daarvan?'*

Hoofdconclusie
In uw hoofdconclusie benadrukt u dat de noodzaak van de transitie naar een circulaire economie steeds urgenter wordt. Die urgentie manifesteert zich in de nog altijd groeiende vraag naar grondstoffen waarmee de druk op klimaat, natuur en leefomgeving groter wordt. En in het strategisch en economisch belang van een stabiele grondstoffenpositie voor Nederland, die voor bedrijven belangrijk is in verband met de betaalbaarheid en leveringszekerheid van grondstoffen die nodig zijn voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL 0010.03.124.B.08

Daarom willen het Rijk en de Randstedelijke provincies de transitie naar een circulaire economie versnellen. Een volledig circulaire economie in 2050 is het doel van het Rijk, de provincie Noord-Holland en de meeste andere provincies. U constateert, mede op basis van de Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) van het PBL, dat ondanks de beleidsinzet van de provincie Noord-Holland en andere overheden, het beleidsdoel vooralsnog ver weg lijkt. U somt een aantal kenmerkende aspecten op van onze aanpak voor de circulaire economie. Wij hebben met ons beleid voor circulaire economie in de afgelopen jaren een beweging in gang gezet, maar dit is slechts een stap in de transitie naar een volledig circulaire economie. Om de doelen in zicht te brengen, is meer nodig. U doet daarvoor onder meer de volgende suggesties:

- Meer urgentie geven aan de circulaire transitie, door circulaire opgaven sterker te integreren in het beleid en praktijk van andere beleidsdomeinen;
- Meer gebruik maken van regulerende instrumenten om niet alleen de circulaire economie te versnellen, maar ook om de lineaire economie af te bouwen;
- Het maken van duidelijke keuzes en het inzichtelijk maken van de belangenafweging en mogelijke consequenties daarvan voor andere beleidsdoelen, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Het is aan Provinciale Staten in hun kaderstellende rol om aan te geven hoe intensief en op welke wijze bijgedragen gaat worden aan het versnellen van de circulaire transitie.

Reactie GS
Wij delen het beeld dat u schetst over de toenemende urgentie van de transitie naar een circulaire economie. Wij lezen en waarderen dat u in het algemeen een positieve indruk heeft van onze beleidsinzet, zoals het aanwijzen van industrieterreinen van provinciaal belang in de omgevingsverordening om ruimte voor de circulaire transitie te waarborgen, onze lobbyagenda richting Rijk en Europa, en het actief meenemen van raakvlakken met andere opgaven in het beleid voor circulaire economie. Ook erkennen wij dat voor het behalen van het doel om in 2050 volledig circulair te zijn, er meer nodig is dan de beleidsinzet die tot dusver door ons en andere overheden is opgepakt.

Daarmee spoort u ons aan om ons beleid te intensiveren, circulaire economie meer te integreren in andere beleidsdomeinen en daarbij andere, meer dwingende instrumenten te overwegen waarbij het afbouwen van de lineaire economie ook aandacht behoeft. Wij zijn het

met u eens dat het verstandig is om beleidsintensivering te overwegen. De enige kanttekening die we daarbij maken, is dat voor het behalen van de doelen voor circulaire economie er een gezamenlijke inspanning nodig is van alle overheden, en dus niet alleen van de provincies. Op dit moment zijn ons beleid en de middelen tot en met 2025 vastgesteld in de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025. In 2023 wordt er een tussenevaluatie van ons circulair beleid uitgevoerd, die onder meer gericht is op de effecten van ons beleid op de sleutelprocessen van transities. Wij zullen in deze tussenevaluatie uw suggesties en aanbevelingen meenemen waar dat kan.

Voor intensivering van het beleid zijn meestal meer middelen nodig. Zoals u terecht aangeeft, het is aan Provinciale Staten in hun kaderstellende rol om daarin een keuze te maken.

Aanbeveling 1
Als nieuw of herzien circulaire-economiebeleid aan u voorgelegd wordt, draag GS op dan duidelijk aan te geven:

a. Voor welke wijzigingen ten opzichte van het voorgaande circulaire-economiebeleid GS hebben gekozen.
b. Op welke inzichten vanuit monitoring, verzamelde lessen en/of wetenschap het nieuwe circulaire economiebeleid gebaseerd is.
c. In hoeverre aangesloten wordt op landelijk circulair-economiebeleid en welke afwegingen GS daarbij hebben gemaakt.
d. Op welke wijze dit nieuwe beleid middels VTH- en RO-beleid en -instrumentarium anticipeert op het inzetten van meer dwingende maatregelen zoals door Europa en het Rijk is aangekondigd.
e. Hoe het beleid eraan zal bijdragen dat raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden benut worden.
f. Welke impact de circulaire beleidskeuzes hebben op andere beleidsopgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Betrek deze informatie bij uw besluitvorming over het nieuwe of herziene circulaire-economiebeleid.

Reactie GS
Wij kunnen deze aanbeveling volledig overnemen.

Aanbeveling 2
Vraag GS om u te informeren in hoeverre de huidige interne sturing op transitiethema's toereikend is om de urgentie en verantwoordelijkheid

voor circulaire economie in alle onderdelen van de provinciale organisatie te laten groeien.

Reactie GS
Wij zullen deze aanbeveling meenemen in de tussenevaluatie van ons beleid voor circulaire economie die dit jaar wordt uitgevoerd. Deze tussenevaluatie is vooral gericht op de effecten van ons beleid op de transitiethema's en heeft een lerend karakter. De tussenevaluatie gaat over de circulaire inzet van alle onderdelen van de provinciale organisatie zoals opgenomen in de actieagenda.

Aanbeveling 3
Draag GS op om bij het formuleren van nieuw beleid voor andere beleidsvelden dan circulaire economie (bijvoorbeeld voor Wonen of de Energietransitie) aandacht te (blijven) besteden aan:

a. De raakvlakken met de circulaire transitie, en
b. Het toelichten van de mogelijke impact van de gemaakte beleidskeuzes voor de circulaire transitie, andere (transitie)opgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Reactie GS
Wij zien het belang van het toetsen van de effecten van nieuw beleid van andere beleidsdomeinen op de transitie naar een circulaire economie. En ook het belang van het toelichten van de mogelijke impact van beleidskeuzes op belanghebbenden. Dit geldt ook voor andere transitie-opgaven zoals klimaat en energie. Met name voor de grote transities zijn we ons ervan bewust dat deze elkaar raken en in elkaar haken. Het beleid voor circulaire economie wint aan kracht als deze in samenhang wordt meegenomen in alle relevante beleidsterreinen en vice versa. Deze aanbeveling kunnen wij overnemen.

Aanbeveling 4
Vraag GS om het beleidsinstrument onderwijs toe te voegen aan het circulaire-economiebeleid ten einde de bekendheid met, kennis over, en draagvlak voor circulaire economie te vergroten.

Reactie GS
Het klopt dat het thema 'onderwijs' momenteel niet expliciet is opgenomen als beleidsinstrument in onze Actieagenda. Toch wordt hier op kleine schaal wel op ingezet, zoals het programma 'Baas van de provincie' (gastlessen op bepaalde thema's op scholen), ad hoc verzoeken voor gastcolleges en de contacten die met kennisinstellingen

zijn gelegd. Indien Provinciale Staten dit wensen, kunnen wij dit instrument toevoegen aan de (geactualiseerde) Actieagenda.

Aanbeveling 5
Draag GS op om in de monitoringsrapportages (verwacht eind 2023 en in 2025) inzicht te bieden in het doelbereik en de geleerde lessen.

Reactie GS
Wij kunnen in de tussenevaluatie en de monitorings- of voortgangsrapportages deze aanbeveling meenemen. De tussenevaluatie focust daarbij op de geleerde lessen en hoever we staan met de uitvoering van het beleid voor circulaire economie extern en binnen onze eigen organisatie. De monitoringsrapportages bieden onder meer inzicht in het doelbereik.

Wij vertrouwen erop dat we met deze reactie voldoende invulling hebben gegeven aan de hoofdconclusie en aanbevelingen en wachten met belangstelling op uw definitieve rapport.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

| 6 | Nawoord

Wij danken Gedeputeerde Staten (GS) voor hun reactie op de conclusie en aanbevelingen van dit rapport. GS geven per aanbeveling aan of zij deze onderschrijven. De reactie van GS geeft ons geen aanleiding tot het maken van nadere opmerkingen.

In de Provincievergelijking waren de jaarlijkse budgetten voor de uitvoering van het circulaire-economiebeleid weergegeven. Door GS van de provincies Utrecht en Zuid-Holland is opgemerkt dat deze budgetten niet vergelijkbaar zijn, omdat het per provincie verschilt uit welke onderdelen de budgetten bestaan. Om misverstanden te voorkomen heeft de Rekenkamer deze rij verwijderd uit de Provincievergelijking. Het jaarlijkse budget is wel weergegeven in de Nota van Bevindingen.

De behandeling van het rapport in Provinciale Staten zien we met belangstelling tegemoet.

| 1 | Inleiding

1.1 Aanleiding

Onze samenleving draait op wat de aarde ons biedt: we gebruiken grondstoffen voor voedsel, onderdak, warmte, kleding, elektrische apparaten en mobiliteit. Die behoefte aan grondstoffen neemt nog steeds toe, in Nederland en de rest van de wereld.[8] De Nederlandse economie is sterk afhankelijk van de import van grondstoffen. Door geopolitieke machtsverhoudingen en conflicten in regio's die grondstoffen leveren, is die afhankelijkheid kwetsbaar. Ook legt de vraag naar en het gebruik van grondstoffen druk op omgeving en milieu. Om die redenen is het noodzakelijk de lineaire economie om te vormen naar een circulaire economie: een economie zonder afval waarin het gebruik van grondstoffen wordt gereduceerd en materialen worden hergebruikt.

Er bestaan verschillende definities van 'circulaire economie'. Het Rijk hanteert de volgende:

Een circulaire economie is een economisch systeem dat het hergebruik van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen als uitgangspunt neemt en waardecreatie voor mens, natuur en economie in iedere schakel van het systeem nastreeft.[9]

In 2016 stelde de Nederlandse overheid als doel een volledige circulaire economie in 2050, met als tussendoel het realiseren van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030. In januari 2017 spraken 180 partijen zich uit voor een volledig circulaire economie door het Grondstoffenakkoord te ondertekenen. Onder de ondertekenaars waren provincies en andere overheden, milieuorganisaties en vertegenwoordigers van het bedrijfsleven.[10]

De transitie naar de circulaire economie gaat verder dan alleen het zuiniger en slimmer omgaan met grondstoffen, producten en diensten. Het gaat ook om andere werkwijzen en processen binnen en tussen organisaties, om mensen en sociale inclusie.[11] Het realiseren van een volledig circulaire economie vraagt om brede, fundamentele veranderingen in onze samenleving: een systeemverandering.

Het PBL[12] constateert in januari 2023 dat er de afgelopen jaren nauwelijks vooruitgang is geboekt bij het realiseren van de doelen voor 2030 en 2050. Het Nederlandse grondstoffengebruik is in 2020 wat afgenomen ten opzichte van 2018, maar dit komt vooral door de lockdowns tijdens de coronatijd. Van een versnelling in de transitie naar een circulaire economie is nog geen sprake.[13] Overigens vergt een (circulaire) systeemverandering tijd. De onderzochte periode 2014-2020 is te kort om aantoonbare verschuivingen in grondstoffenstromen als effect van beleidsinspanningen gericht op nieuwe verdienmodellen, nieuwe wet- en regelgeving en nieuwe marktketens, te kunnen verwachten.[14]

[8] Rijksoverheid, IPO e.a. (2017), Grondstoffenakkoord & PBL (2023), ICER 2023
[9] Staatssecretaris IenM (2013), Kamerbrief 'Groene economische groei in Nederland (Green Deal)', 20 juni 2013 & Staatssecretaris IenM (2014), Kamerbrief 'Groene economische groei in Nederland', 28 januari 2014
[10] Ministerie van IenW (2020), Ondertekenaars Grondstoffenakkoord, 25 februari 2020
[11] Rijksoverheid, IPO e.a. (2017), Grondstoffenakkoord
[12] Planbureau voor de Leefomgeving
[13] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023
[14] Provincie Zuid-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 28 maart 2023

Er is dus werk aan de winkel. Alle vier Randstedelijke provincies hebben beleid geformuleerd om de transitie naar een circulaire economie te stimuleren en te versnellen. De provincies geven daarmee uitvoering aan het Grondstoffenakkoord en de landelijke doelen. De transitie naar een circulaire economie en het bijbehorende beleid staan nog relatief aan het begin van realisatie.

Als provincies de transitie naar een circulaire economie willen realiseren, dan is van belang dat de provincie:[15]

- duidelijke ambities en doelen heeft geformuleerd
- oog heeft voor de interactie met andere transities en -beleidsterreinen
- in (de aansturing van) de beleidsuitvoering 'leren en bijsturen' centraal stelt
- alle onderdelen van de provinciale organisatie informeert en enthousiasmeert
- de belangrijkste actoren mobiliseert
- kansen en belemmeringen herkent en adequaat oppakt

Programmaraad
In april 2021 is 'Circulaire economie' als mogelijk onderzoeksonderwerp voorgelegd aan de Programmaraad. Er bleek unaniem draagvlak te zijn voor dit onderwerp. Na nadere verkenning is het onderzoek gestart in het voorjaar van 2022. Gaandeweg het onderzoek zijn de onderzoeksvragen inhoudelijk aangepast, zodat het onderzoek meer toegevoegde waarde heeft gekregen. Hierover zijn GS en PS geïnformeerd in november 2022.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Doelstelling
Dit Rekenkameronderzoek richt zich op wat er nodig is om de gestelde doelen voor een circulaire economie te realiseren. De Rekenkamer streeft naar een onderzoeksuitkomst die helpend is aan het proces waar de provincies zich in bevinden. We willen van toegevoegde waarde zijn, ondersteunend aan de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. De achterliggende gedachte daarbij is dat de Rekenkamer bekijkt of het beleid doeltreffend is. Voor transities in een vroege fase is dit geen eenvoudige vraag om te beantwoorden, wel willen we een beeld geven of de provincies op de goede weg zijn. Dit heeft geresulteerd in een rapport dat vooral beschrijvend en vergelijkend van aard is.

Centrale onderzoeksvraag
Op welke manier dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de transitie naar een circulaire economie en wat kunnen de provincies van elkaar leren als het gaat om hun beleid en de uitvoering daarvan?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in acht vragen:

1. Welke ambities en doelen streeft de provincie na met betrekking tot de transitie naar een circulaire economie?
2. Welke instrumenten zet de provincie in om haar doelen en ambities te bereiken en waarop is deze keuze gebaseerd?
3. Waar liggen raakvlakken tussen de transitie naar een circulaire economie en andere beleidsterreinen en hoe gaat de provincie hiermee om?
4. Is leren en bijsturen structureel onderdeel van de beleidsuitvoering?

[15] Voorafgaand aan dit onderzoek heeft de Rekenkamer met diverse betrokken partijen gesproken over provinciaal circulaire-economiebeleid. Als rode draad is daaruit de opgenomen opsomming naar voren gekomen.

5. Hoe monitort de provincie de ontwikkeling van de circulaire economie en de bijdrage van de provincie daaraan?
6. Worden alle onderdelen van de provincie (politiek, bestuurlijk en ambtelijk) geïnformeerd en geënthousiasmeerd over/voor de transitie naar een circulaire economie?
7. Heeft de provincie de belangrijkste actoren op het gebied van circulaire economie gemobiliseerd?
8. Worden kansen en belemmeringen herkend en adequaat opgepakt?

1.3 Afbakening

Dit onderzoek richt zich op:

- Het vigerende provinciale beleid voor de transitie naar een circulaire economie. De Rekenkamer volgt de door de provincie gehanteerde definitie van een circulaire economie. Ook de door de provincie gekozen beleidsafbakening is leidend in het onderzoek. Indien relevant is ook het voorgaande beleid voor de circulaire transitie bij het onderzoek betrokken.
- De ontwikkeling van het beleid en de beleidsuitvoering, in hoeverre daarin een transitieaanpak wordt gehanteerd (met aandacht voor aanliggende beleidsvelden) en hoe 'leren en bijsturen' daarin een plek heeft.
- Voor zover dat mogelijk is: de doeltreffendheid van de provinciale bijdrage aan de transitie naar een circulaire economie. Veel instrumenten worden nog niet zo lang ingezet. Het zal dan ook veelal gaan om het adresseren van aandachtspunten in de beleidsuitvoering.
- Leerpunten voor de provincies. Het provinciale circulaire-economiebeleid is relatief nieuw. Het idee van de Rekenkamer is dat de provincies van elkaars aanpak kunnen leren.

Dit onderzoek richt zich niet op:

- Uitgebreide analyses van alle activiteiten van de provincie op het gebied van circulaire economie. Ter illustratie zijn een aantal activiteiten uitgelicht.
- Vraagstukken rond schadelijke of Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) in hergebruikte of gerecyclede producten.
- Het ex post beoordelen van de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het ingezette beleid.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode mei 2022 tot maart 2023. Informatie tot en met januari 2023 is verwerkt in dit rapport.[16]

1.4 Werkwijze

Deze paragraaf bevat een uitwerking van de onderzoeksvragen en beschrijft op welke wijze de beantwoording van de vragen heeft plaatsgevonden. We hebben elke deelvraag op dezelfde wijze beantwoord in de vier provincierapporten. Voor elke deelvraag geldt dat er inspirerende voorbeelden uit de andere drie provincies zijn ingevoegd.

Vraag 1:
Welke ambities en doelen streeft de provincie na met betrekking tot de transitie naar een circulaire economie?

[16] Informatie vanuit de provincie ter beantwoording van vragen van de Rekenkamer is tot en met februari 2023 verwerkt in het rapport.

Voor de beantwoording van deze vraag is eerst beschreven hoe het circulaire-economiebeleid op nationaal niveau tot stand is gekomen en wat actuele ontwikkelingen zijn. Het Europese beleid is beschreven in Bijlage A.

Daarna is het circulaire-economiebeleid in kaart gebracht. Er is nagegaan in hoeverre de provincie betrokken was en is bij het opstellen van het landelijke circulaire-economiebeleid, in hoeverre de provincie landelijke kaders een plek heeft gegeven in het eigen beleid en in hoeverre de provincie ervoor kiest om eigen beleidsvrijheid te nemen. Vervolgens is beschreven wanneer het provinciale circulaire-economiebeleid is gestart, welke onderbouwing het beleid kent en uit welke documenten het huidige beleid bestaat. De doelen die in deze documenten zijn benoemd, zijn letterlijk overgenomen in het rapport. Als laatste is een doorkijk opgenomen naar toekomstig beleid, voor zover daarover informatie voorhanden was.

Voor de beantwoording van deze vraag is voornamelijk gebruik gemaakt van beleidsdocumenten en onderliggende verkenningen.

Vraag 2:
Welke instrumenten zet de provincie in om haar doelen en ambities te bereiken en waarop is deze keuze gebaseerd?

We hebben als eerste in beeld gebracht hoe overheden kunnen sturen op transities om deze vraag te kunnen beantwoorden. Daarvoor hebben we gekeken naar een aantal transitietheorieën en denkmodellen en deze toegelicht. Vervolgens hebben we op een rij gezet welke instrumenten de provincie in theorie kan inzetten om de transitie naar een circulaire economie te versnellen.

Per provincie hebben we geïnventariseerd welk budget beschikbaar is voor de uitvoering van het circulaire-economiebeleid en hoe de medewerkers georganiseerd zijn rond dit thema. Vervolgens hebben we beschreven welke circulaire activiteiten de provincie zich voorgenomen had en welke er uitgevoerd zijn. Dit overzicht is overigens niet uitputtend omdat het te omvangrijk zou zijn om alle activiteiten op te sommen die de provincie ook op het snijvlak met andere opgaven en organisatie uitvoert. We gaan na welke instrumenten de provincie inzet en ook of daarin aandacht is voor afbouw van de lineaire economie.

Ook voor deze vraag baseren we ons vooral op beleidsdocumenten en (wetenschappelijke) onderzoeken, aangevuld met toelichtingen door de ambtelijke organisatie.

Vraag 3:
Waar liggen raakvlakken tussen de transitie naar een circulaire economie en andere beleidsterreinen en hoe gaat de provincie hiermee om?

Wij hebben drie (transitie)opgaven en vijf beleidsterreinen onderscheiden die de meeste raakvlakken hebben met de transitie naar een circulaire economie, namelijk energietransitie, voedseltransitie, woningbouwopgave, algemene economie, inkoop & aanbesteding, ruimtelijke ontwikkeling, wet- en regelgeving en VTH. We hebben beschreven waar deze (transitie)opgaven en beleidsterreinen over gaan, welk landelijk beleid van belang is en wat raakvlakken zijn met circulaire economie.

Op provinciaal niveau zijn we nagegaan hoe integraal werken georganiseerd is in de organisatie en of er ontwikkelingen gaande zijn. Daarna hebben we onderzocht hoe raakvlakken tussen de (transitie)opgaven en beleidsterreinen benoemd zijn en hoe samenwerking op dat vlak is vormgegeven.

Voor deze vraag hebben we interviews gehouden met verschillende teams die zich met deze (transitie)opgaven en beleidsterreinen bezighouden. Daarnaast hebben we de betreffende beleidsdocumenten doorgenomen om de raakvlakken met circulaire economie te inventariseren.

Vraag 4:
Is leren en bijsturen structureel onderdeel van de beleidsuitvoering?

En:

Vraag 8:
Worden kansen en belemmeringen herkend en adequaat opgepakt?

Vragen 4 en 8 hebben we in samenhang beantwoord. Daartoe zijn we eerst nagegaan wat er bekend is over het belang van leren en bijsturen in een transitie en hoe dit georganiseerd kan worden.
Vervolgens hebben we onderzocht hoe leren georganiseerd is bij de provincie, en meer specifiek waarover wordt geleerd en of er ruimte is om op basis daarvan bij te sturen. Waar mogelijk hebben we dit inzichtelijk gemaakt met voorbeelden. Als laatste hebben we inzichtelijk gemaakt wat op landelijk niveau de meest recent geconstateerde kansen en belemmeringen voor de transitie naar een circulaire economie zijn.

Voor de beantwoording van deze vragen hebben we gekeken naar beleidsadviezen op het gebied van leren in transities en landelijke onderzoeksrapporten over kansen en belemmeringen. Om te kunnen beschrijven hoe leren in de provinciale organisatie is georganiseerd hebben we ons voornamelijk gebaseerd op interviews met de betrokken ambtenaren.

Vraag 5:
Hoe monitort de provincie de ontwikkeling van de circulaire economie en de bijdrage van de provincie daaraan?

Ook voor de beantwoording van deze vraag hebben we allereerst bekeken hoe monitoring op landelijk niveau is georganiseerd, en ook welke activiteiten daarvoor interprovinciaal plaatsvinden.

We zijn nagegaan hoe monitoring van de transitie naar een circulaire economie in de afgelopen jaren is opgezet en ontwikkeld door de provincie. Welke inzichten de monitoring inmiddels heeft opgeleverd, hebben we verkort opgenomen in dit rapport.

De beschrijving van de ontwikkeling van de monitoringsystematiek en de resultaten daarvan is vooral gebaseerd op beleids- en monitoringsdocumenten, aangevuld met toelichting van ambtelijke zijde.

Vraag 6:

Worden alle onderdelen van de provincie (politiek, bestuurlijk en ambtelijk) geïnformeerd en geënthousiasmeerd over/voor de transitie naar een circulaire economie?

En:

Vraag 7:

Heeft de provincie de belangrijkste actoren op het gebied van circulaire economie gemobiliseerd?

De vragen 6 en 7 hebben we in samenhang beantwoord. Als eerste zijn we nagegaan wat van belang is in de samenwerking met alle bij de transitie betrokken indicatoren. Deze samenwerking vraagt om regie en governance. Het is van belang dat er bestuurlijk draagvlak is, kennis wordt gedeeld en actoren gemobiliseerd.

Per provincie zijn we nagegaan hoe de samenwerking op het provinciehuis verloopt tussen PS, GS en ambtelijke organisatie. Voor de samenwerking met actoren buiten het provinciehuis hebben we bekeken of de provincie een strategie voor het sturen op en mobiliseren van actoren in het beleid heeft opgenomen. Vervolgens hebben we aan de hand van verschillende interviews in kaart gebracht hoe de samenwerking is vormgegeven met gemeenten, omgevingsdienst(en), economic board en regionale ontwikkelingsmaatschappij, ondernemers, onderwijs- en kennisinstellingen en inwoners.

Inzichten over samenwerking in transities hebben we opgedaan uit verschillende adviserende rapporten van NSOB[17], ROB[18] en het PBL. Door middel van interviews met de provinciale organisatie en diverse actoren hebben we een beeld kunnen schetsen van hun samenwerking in de praktijk.

1.5 Leeswijzer

In dit rapport worden de onderzoeksvragen beantwoord in dezelfde volgorde als in paragraaf 1.4 gepresenteerd. Dit betekent dat in Hoofdstuk 2 vraag 1 wordt behandeld, in Hoofdstuk 3 vraag 2, in Hoofdstuk 4 vraag 3, in Hoofdstuk 5 de vragen 4 en 8, in Hoofdstuk 6 vraag 5 en in Hoofdstuk 7 de vragen 6 en 7. De bevindingen zijn genummerd en de nummering loopt door in de achtereenvolgende hoofdstukken. In groene blokken zijn ter inspiratie voorbeelden uit andere provincies opgenomen. De grijze blokken geven extra informatie die net buiten de scope van het onderzoek valt, maar de Rekenkamer wel inspirerend en het vermelden waard acht.

[17] Nederlandse School voor Openbaar Bestuur
[18] Raad voor het Openbaar Bestuur

| 2 | Ambities en doelen

Dit hoofdstuk beantwoordt onderzoeksvraag 1 *'Welke ambities en doelen streeft de provincie na met betrekking tot de transitie naar een circulaire economie?'* Paragraaf 2.1 beschrijft chronologisch hoe het circulaire-economiebeleid op nationaal niveau tot stand is gekomen en wat actuele ontwikkelingen zijn. Daarna volgt in paragraaf 2.2 eenzelfde beschrijving van het provinciale circulaire-economiebeleid.

2.1 Nationaal beleid

1. Het Europees circulaire-economiebeleid (zie Bijlage A) is omvangrijk en van groot belang voor de transitie naar een circulaire economie in Nederland.
   a. Het Europees beleid heeft invloed op de speelruimte voor de transitie in Nederland. Een voorbeeld is de *Europese Kaderrichtlijn afvalstoffen*. Deze richtlijn richt zich onder andere op het transport en de verwerking van afval en wordt door de Europese lidstaten geïmplementeerd in nationale wetgeving.[19]
   b. Verdergaand beleid in Nederland vraagt om een EU-brede aanpak. De Europese bevoegdheden voor bijvoorbeeld producten, handel en afval reiken verder dan de nationale bevoegdheden. Het betreft met name kaderstelling voor de markt binnen de EU, zoals het invoeren van rapportageverplichtingen (wat ten goede komt aan het vergroten van de ketentransparantie) en verdergaande beprijzing onder het Europese emmissiehandelssysteem (wat het verminderen van de milieudruk financieel aantrekkelijker maakt voor bedrijven).[20]
   c. In Bijlage A is een selectie van de meest relevante Europese circulaire-economiebeleidsdocumenten opgenomen.

2. Circulaire economie kent veel verschillende definities. In haar recente beleidsdocumenten noemt het Rijk niet consequent één definitie van circulaire economie. In een Kamerbrief in 2013 werd voor het eerst een definitie gebruikt die (enigszins aangepast) algemeen geaccepteerd wordt.[21] Deze definitie luidt:

   > *Een circulaire economie is een economisch systeem dat het hergebruik van producten en grondstoffen en het behoud van natuurlijke hulpbronnen als uitgangspunt neemt en waardecreatie voor mens, natuur en economie in iedere schakel van het systeem nastreeft.*

2016

3. In 2016 werd het Rijksbrede programma *Nederland Circulair in 2050* gepresenteerd. Hierin is als belangrijkste doelstelling opgenomen: het realiseren van een volledige circulaire economie in 2050, met als tussendoel het realiseren van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030.
   a. *Nederland Circulair in 2050* was een antwoord op een verzoek van de regering en advies van de Sociaal-Economische Raad en de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur om te komen tot één overkoepelend programma voor een circulaire economie. In *Nederland Circulair in 2050* werd lopend

[19] Taskforce Herijking Afvalstoffen (2019), Adviesrapport Grondstof of afval
[20] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023
[21] Staatssecretaris IenM (2013), Kamerbrief 'Groene economische groei in Nederland (Green Deal)', 20 juni 2013 & Staatssecretaris IenM (2014), Kamerbrief 'Groene economische groei in Nederland (Green Deal)', 28 januari 2014

beleid geïntegreerd, waaronder de *Visie Biomassa 2030*, de *Grondstoffennotitie*, *Van Afval naar Grondstof (VANG)*, *Biobased Economy* en beleid voor een gezonde en veilige leefomgeving.[22]

b. In *Nederland Circulair in 2050* is als doelstelling opgenomen: het realiseren van een volledig circulaire economie in 2050, met als tussendoel het realiseren van 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030.[23] Daarnaast zijn drie strategische doelstellingen geformuleerd om de economie zo snel mogelijk circulair te maken:[24]
   I. Grondstoffen in bestaande ketens worden hoogwaardig benut
   II. Waar nieuwe grondstoffen nodig zijn, worden fossiele, kritieke en niet-duurzaam geproduceerde grondstoffen vervangen door duurzaam geproduceerde, hernieuwbare en algemeen beschikbare grondstoffen.
   III. Nieuwe productiemethodes worden ontwikkeld, nieuwe producten ontworpen en gebieden anders ingericht. Ook worden nieuwe manieren van consumeren bevorderd.

c. Naast het generieke beleid, zet de Rijksoverheid in op een specifieke veranderaanpak per sector of grondstoffenketen. Het programma legt daarbij de focus op vijf prioritaire thema's:[25]
   1. Biomassa en Voedsel
   2. Kunststoffen
   3. Maakindustrie
   4. Bouw
   5. Consumptiegoederen

d. Met het programma wil het kabinet ook een bijdrage leveren aan het realiseren van het Europese actieplan.[26]

2017

4. In januari 2017 hebben 180 partijen in Den Haag het *Grondstoffenakkoord* ondertekend. Hierin staan de gezamenlijke ambitie en de intenties voor transitieagenda's en een monitoringsysteem.[27]
   a. Het opstellen van een *Grondstoffenakkoord* was in *Nederland Circulair in 2050* een belangrijke toezegging van het kabinet.[28]
   b. Het IPO was één van de opstellende partners van het *Grondstoffenakkoord*. Inmiddels hebben meer dan 400 partijen dit akkoord ondertekend, waaronder bedrijven, provincies, gemeenten, branche- en maatschappelijke organisaties en vakbonden.[29]
   c. De gezamenlijke ambitie luidt: *'een circulaire economie realiseren, waarmee efficiënt en slim omgaan met grondstoffen en materialen het verdienvermogen van de Nederlandse economie helpt te versterken en het duurzaam omgaan met natuurlijk kapitaal en klimaat- en andere milieudoelen helpt te realiseren.'*
   d. In het *Grondstoffenakkoord* is de intentie vastgelegd om transitieagenda's op te stellen voor de vijf prioritaire thema's. In deze transitieagenda's wilden de ondertekenaars richting geven aan de inspanningen en investeringen die nodig zijn om de transitie naar een circulaire economie vorm te geven. Na de totstandkoming van de transitieagenda's zouden alle ondertekenaars afzonderlijk en collectief bepalen of en zo ja, hoe zij gaan deelnemen aan de uitvoering ervan.

[22] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023
[23] De doelen zijn in hierop volgende beleidsstukken nader geconcretiseerd en worden nog verder geconcretiseerd.
[24] Rijksoverheid (2016), Nederland circulair in 2050
[25] Deze thema's zijn belangrijk voor de Nederlandse economie, kennen een grote milieudruk, kennen al veel maatschappelijke energie voor de transitie naar een circulaire economie en sluiten aan bij de prioriteiten van de EC. Bron: Ministeries van IenM & EZ (2016), Nederland Circulair in 2050: Rijksbreed programma Circulaire Economie
[26] Ministeries van IenM & EZ (2016), Nederland Circulair in 2050: Rijksbreed programma Circulaire Economie
[27] Rijksoverheid, IPO e.a. (2017), Grondstoffenakkoord
[28] Ministeries van IenM & EZ (2016), Nederland Circulair in 2050: Rijksbreed programma Circulaire Economie
[29] Ministerie van IenW (2020), Ondertekenaars Grondstoffenakkoord, 25 februari 2020

e. In het *Grondstoffenakkoord* is ook afgesproken dat een monitoringssysteem ontwikkeld zal worden dat gericht is op het in beeld brengen van de voortgang van afgesproken activiteiten, de ontwikkeling van grondstoffenstromen naar, binnen en vanuit Nederland en de transitiedynamiek. Het Rijk zal daartoe aan kennisinstellingen opdracht geven.

2018

5. In 2018 zijn de vijf *Transitieagenda's* gepubliceerd voor de prioritaire thema's.[30] In deze agenda's is de provinciale rol bij de uitvoering niet duidelijk aangegeven.
   a. In Transitieteams hebben de ondertekenaars van het *Grondstoffenakkoord* voor de vijf prioritaire thema's beschreven hoe de betreffende sector circulair kan worden in 2050 en welke acties ervoor nodig zijn. Per actie is aangegeven welke actor aan zet is. Als overheden aan zet zijn, is dit aangegeven met 'overheid', waardoor niet duidelijk is in hoeverre provincies specifiek aan zet zijn.
   b. In de *Transitieagenda's* zijn tien dwarsdoorsnijdende thema's geïdentificeerd; thema's die door prioriteiten en sectoren heenlopen. Dit zijn: producentenverantwoordelijkheid; wet- en regelgeving; circulair ontwerp; circulair inkopen; marktprikkels; financieringsinstrumenten; monitoring, kennis en innovatie; gedrag en communicatie, onderwijs en arbeidsmarkt; internationale inzet en het Versnellingshuis Nederland Circulair!

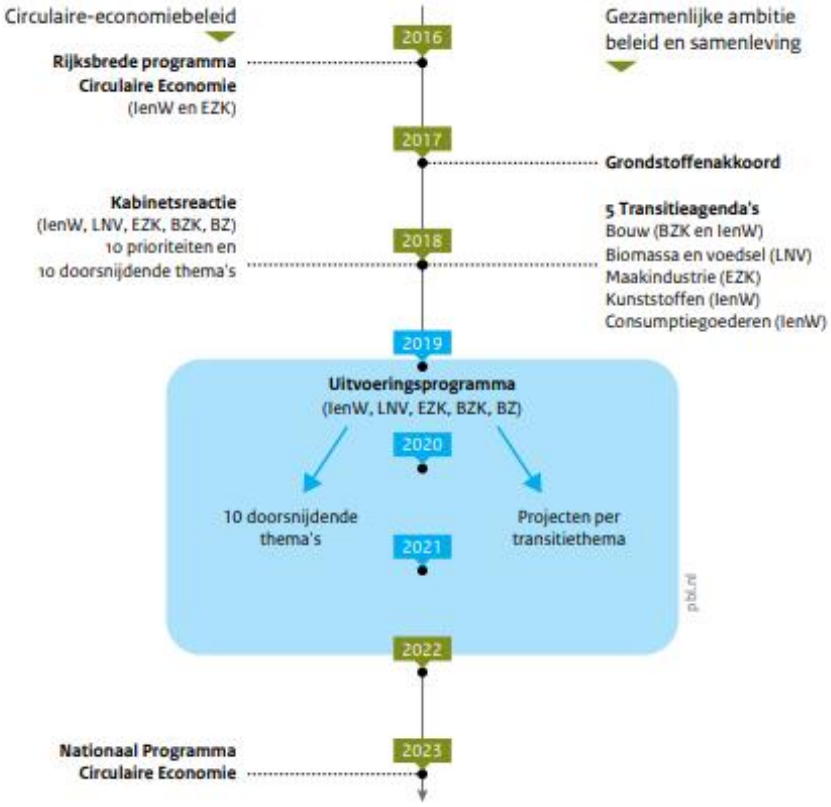

Figuur 1 Tijdlijn nationaal circulaire-economiebeleid[31]

[30] Transitieteam Biomassa en Voedsel (2018), Transitieagenda Biomassa en Voedsel; Transitieteam Kunststoffen (2018), Transitieagenda Kunststoffen; Transitieteam Maakindustrie (2018), Transitieagenda Maakindustrie; Transitieteam Circulaire Bouweconomie (2018), Transitieagenda Circulaire Bouweconomie & Transitieteam Consumptiegoederen (2018), Transitieagenda Consumptiegoederen

[31] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023

2019-2021: *Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023*

6. In februari 2019 presenteerde het Rijk het *Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023 (UPCE)*. Met dit *Uitvoeringsprogramma* geven het kabinet en de ondertekenaars van het *Grondstoffenakkoord* verder vorm aan de transitie naar een circulaire economie (zie Figuur 1).
    a. Het *Uitvoeringsprogramma* bevat een aantal activiteiten en projecten gericht op de prioritaire en de dwarsdoorsnijdende thema's uit het *Grondstoffenakkoord* en de *Transitieagenda's*.[32]
    b. In 2020 en 2021 volgden jaarlijkse actualisaties van het *Uitvoeringsprogramma*, met daarin een overzicht van nieuwe activiteiten en voortgangsinformatie over lopende activiteiten.[33]
    c. Het *Uitvoeringsprogramma* is in 2023 opgevolgd door het *Nationaal Programma Circulaire Economie* (zie bevinding 13).

2020-2021: *IPO Kansenkaarten* en de *IPO Krachtenkaart*

7. In 2020 is namens het IPO in kaart gebracht wat provincies doen om de transitie naar een circulaire economie te stimuleren. Deze inventarisatie heeft in 2021 geleid tot de *IPO Kansenkaarten* en de *IPO Krachtenkaart*.
    a. Voor de *IPO Kansenkaarten* is geïnventariseerd wat er per provincie aan circulaire economie wordt gedaan en welke kansen dat biedt.[34]
    b. In de *IPO Krachtenkaart*[35] zijn vijf handreikingen opgenomen die aangeven wat provincies gaan doen om de transitie naar een circulaire economie te stimuleren. Inmiddels zijn er diverse initiatieven gaande om deze handreikingen verder te concretiseren:[36]
        I. Circulair inkopen en aanbesteden: namens de provincies wordt er een verkenning uitgevoerd naar de mogelijkheden van circulair inkopen en aanbesteden.[37]
        II. Circulair bestendigen van Omgevingsvisie en VTH-uitvoeringspraktijk: in de *IPO Bouwstenenvisie CE VTH* wordt aangegeven hoe VTH-activiteiten kunnen worden ingezet om de transitie naar een circulaire economie te stimuleren (zie ook Hoofdstuk 4).[38] Het IPO werkt tevens samen met het Rijk en andere overheden aan een plan van aanpak voor een kennisgremium dat ten doel heeft meer eenduidigheid te creëren rond, en sneller tot een oordeel te komen over de status van reststromen.[39]
        III. Ontwikkelen en versterken van regionale circulaire ecosystemen: de provincies zijn actief als netwerker en verbinder in regionale circulaire ecosystemen.[40]
        IV. Ondersteunen van het regionale bedrijfsleven in de transitie naar een circulaire economie: het IPO heeft samen met het Economisch Samenwerkingsplatform Rijk-Regio de *Actieagenda Heel het MKB Circulair!* geïnitieerd.[41]
        V. Invulling van de monitoring van de transitie: de provincies werken samen met het Rijk aan het ontwikkelen van een monitoringssystematiek op provinciaal niveau.[42]

[32] Rijksoverheid (2019), Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023
[33] Rijksoverheid (2020), Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2020-2023 & Rijksoverheid (2021), Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2021-2023
[34] IPO (2021), Kansenkaarten circulaire economie 2021
[35] IPO (2021), IPO Krachtenkaart Circulaire Economie
[36] Het Groene Brein (2022), www.hetgroenebrein.nl
[37] Het Groene Brein (2022), www.hetgroenebrein.nl
[38] IPO (2022), Bouwstenenvisie CE en VTH
[39] IPO (2022), Position Paper Commissiedebat Circulaire Economie, 2 november 2022
[40] IPO (2021), IPO Krachtenkaart Circulaire Economie
[41] Platform31 (2022), Actieagenda Heel het MKB Circulair!, 7 december 2022
[42] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023

8. In de *IPO Krachtenkaart* vraagt het IPO tevens ondersteuning van het Rijk op drie fronten: [43]
    1. Bouwen met de kracht van de regionale aanpak: het Rijk wordt gevraagd de provincies te faciliteren in het ontwikkelen van circulaire ecosystemen, nationaal beleid te laten voortbouwen op regionale activiteiten en om eenduidige landelijke coördinatie.
    2. Marktkansen vergroten voor circulaire producten: het IPO vraagt het Rijk een gelijk speelveld te creëren onder andere door in te zetten op de verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op grondstoffen (Ex'tax), een integrale kostprijs (True Price) op Europese schaal en de aanbevelingen van de Taskforce Herijking Afvalstoffen te implementeren.
    3. Maak ruimte voor opschaling van circulaire innovaties: het Rijk wordt gevraagd een gezamenlijk plan te ontwikkelen voor het rendabel maken van regionale opschalingstrajecten en het ondersteunen van de regionale inzet op de arbeidsmarkt en human capital in relatie tot de circulaire economie.

2021-2022: doelentraject

9. In 2021 en 2022 zijn stappen gezet om de circulaire doelen te concretiseren: het doelentraject.[44]
    a. Op verzoek van het ministerie van IenW heeft het PBL in juli 2021 de policy brief 'Mogelijke doelen voor een Circulaire Economie' uitgebracht met daarin een richtinggevend kader voor het uitwerken en concretiseren van doelen voor de transitie naar een circulaire economie.
    b. Vervolgens is het ministerie van IenW het traject gestart om tot concretere doelen te komen, onder andere als bouwstenen voor het *Nationaal Programma Circulaire Economie* (*NPCE*, zie hierna).
    c. De transitieteams zijn door IenW gevraagd om voorstellen voor doelen inhoudelijk uit te werken. De transitieteams hebben hiertoe 16 productgroepen geselecteerd met de meeste impact op klimaat, milieuvervuiling, biodiversiteit en leveringsrisico's. Voor deze productgroepen hebben de transitieteams voorstellen uitgewerkt voor een set aan circulariteits- en effectdoelen voor 2030. Vervolgens hebben de transitieteams routekaarten uitgewerkt voor de periode 2023 tot en met 2030, waarin tussenliggende prestaties per productgroep zijn geformuleerd en actielijnen zijn uitgewerkt.[45]
    d. Een kennisteam van inhoudelijke experts heeft het ministerie van IenW en de transitieteams geadviseerd gedurende het traject. Het kennisteam geeft als aandachtspunt mee dat de resultaten uit het traject nog niet geschikt zijn als basis voor definitieve, afrekenbare doelen, omdat door onvoldoende databeschikbaarheid de transitieteams de resultaten op aannames hebben moeten baseren.
    e. In juli 2022 heeft de staatsecretaris van IenW de Tweede Kamer geïnformeerd over het doelentraject en vervolgstappen. De staatssecretaris geeft aan: "*IenW neemt de regie om de komende maanden samen met andere departementen stappen te zetten. […] Daarbij wordt ook de inzet van andere partijen meegenomen. Zodat voor iedereen duidelijk is hoe zij kunnen bijdragen aan het bereiken van een circulaire economie.*"

Nationale en centrale sturing op de transitie, maar beleidsvrijheid decentrale overheden is groot

Provincies en gemeenten hebben een open huishouding en hebben autonomie: een algemene bevoegdheid tot regeling en bestuur. Tegelijkertijd zijn zij verplicht mee te werken aan medebewind (de uitvoering van door hoger gezag gestelde regels).[46] Voor het specifieke beleidsterrein van circulaire economie geldt wetgeving op gebieden als mededinging en afval, maar er is geen wettelijk kader over circulaire economie op grond waarvan de provincie bevoegdheden of verantwoordelijkheden draagt. Weliswaar geven beleidsplannen en -programma's van de Europese Commissie en het Rijk richting aan de doelen voor circulaire economie en ook hebben de provincies

[43] IPO (2021), IPO Krachtenkaart Circulaire Economie

[44] Ministerie van IenW (2022), Brief aan de Tweede Kamer 'Stand van zaken concretisering doelen voor circulaire economie', 15 juli 2022

[45] Voor de transitieagenda Biomassa en Voedsel is geen concrete uitwerking gemaakt maar een andere route gekozen.

[46] ROB (2021), Rol nemen, ruimte geven. Advies over de rol van het Rijk bij interbestuurlijke samenwerking

zich via akkoorden verbonden aan doelstellingen, maar op het gebied van circulaire economie hebben zij een grote mate van beleidsvrijheid.[47]

De NSOB inventariseerde in 2022 een aantal dilemma's met betrekking tot de governance van de transitie naar een circulaire economie.[48] Eén van deze dilemma's is het dilemma tussen een strategie die decentraal en lokaal stuurt op de realisatie van de circulaire economie, en een strategie waarin dit vooral centraal vanuit het nationale niveau gebeurt. De regie ligt nu bij het ministerie van IenW en gaat nadrukkelijk uit van een nationale en centrale inzet om de circulaire economie te realiseren, waarbij via bijvoorbeeld afstemmingsoverleggen ook partners van andere bestuurlijke niveaus betrokken zijn.[49] De NSOB heeft redenen en risico's voor het dillemma 'lokaal en decentraal of nationaal en centraal' op een rij gezet:

	Lokaal en decentraal	**Nationaal en centraal**
Redenen	Doelstellingen afgestemd op specifieke situatie	Uniformiteit in resultaten en doelstellingen
	Gedetailleerde monitoring op microniveau	Heldere afstemming en centrale regie
Risico's	Grote verschillen tussen resultaten	Nationale doelstellingen sluiten niet aan op lokale werkelijkheid
	Tegenstrijdige doelstellingen	Decentraal weinig eigenaarschap

2021-2022: *IPO Position Papers*

10. In 2021 en in 2022 vraagt het IPO om meer aandacht voor de regionale inzet, meer budget voor het behalen van de circulaire doelstellingen en om intensivering van en minder vrijblijvendheid in het circulaire-economiebeleid. De staatssecretaris heeft gehoor gegeven aan de oproep om meer tijd te nemen voor de *NPCE*, zodat het raadplegen van partners tot verdieping en verbreding kan leiden.
    a. In november 2021 geeft het IPO in een *Position Paper* gericht aan het Rijk aan dat beleidsinventarisering nodig is om de circulaire ambities te realiseren en dat de aanpak die gericht is op vrijwilligheid en vrijblijvendheid niet strookt met deze stevige ambities. Aangegeven wordt dat het belangrijk is dat het Rijk verder bouwt op de regionale circulaire activiteiten. Het vooral landelijk ingestoken beleid en de geringe financiële middelen maakt dat er te weinig oog is voor regionale ontwikkeling, zo stelt het IPO.[50]
    b. In oktober 2022 geeft het IPO – weer in aanloop naar een debat van de Tweede Kamercommissie IenW over circulaire economie – aan dat het *NPCE 2023-2030* vooral een programma van de Rijksoverheid lijkt te worden, dat de regionale inzet nog onvoldoende aandacht heeft gekregen en vraagt om meer tijd om tot een breed gedragen programma met meer slagkracht en snelheid te komen. Het IPO geeft aan dat provincies voor zichzelf een regierol zien als verbindende schakel in de regionale circulaire economie: "*Provincies willen in 2023 met het Rijk en medeoverheden een operationele denkrichting uitwerken voor een regionale circulaire economie strategie, naar analogie van de Regionale Energie Strategie (RES)-aanpak.*" Verder wordt gewezen op het belang van de *Bouwstenenvisie CE en VTH*, de behoefte aan de doorontwikkeling van een kennisplatform en knelpunten in financiering. Het IPO vraagt

[47] Autonomie en beleidsvrijheid liggen in elkaars verlengde, maar hebben een andere oorsprong. Bij autonomie gaat het om het recht op eigen initiatief. Het recht om zelf beleidsdoelen te formuleren en uit te voeren. Bij beleidsvrijheid gaat het om de vrijheid om binnen de bestaande wettelijke opdracht eigen beleidskeuzes en afwegingen te maken. Bron: ROB (2019), Beleidsvrijheid geduid. Beleidsvrijheid bij decentrale taken: een nadere uitwerking ten behoeve van de vormgeving van de financiële verhoudingen, p. 9

[48] Ook zijn in het rapport verschillende 'coping' strategieën gepresenteerd. Bron: NSOB (2022), Governance voor transities

[49] NSOB (2022), Governance voor transities

[50] IPO (2021), Position Paper IPO – Commissiedebat Circulaire Economie (18 november 2021)

de staatsecretaris om een structurele en forse intensivering van het budget voor het behalen van de nationale circulaire doelstellingen.[51]

c. De staatssecretaris van IenW besloot op 2 november 2022 in de vergadering van de vaste commissie voor IenW na vragen van Kamerleden tot uitstel van de publicatie van het *NPCE* met zo'n twee maanden. Zij besloot hiertoe om ketenpartners in staat te stellen de eigen achterbannen te kunnen raadplegen over het *NPCE* en daarmee het *NPCE* waar mogelijk te verdiepen.[52]

2022

11. Op 1 december 2022 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen om met een voorstel voor een circulaire-economiewet te komen.[53]
    a. In de motie wordt geconstateerd dat de transitie naar een circulaire economie de oplossing biedt voor veel grote problemen (zoals de klimaatcrisis, de biodiversiteitscrisis en de uitputting van de wereldwijde grondstoffenvoorraad) en er circulaire doelstellingen voor 2030 en 2050 zijn gesteld. Als overwegingen worden genoemd dat in de *ICER 2021* is geconcludeerd dat een intensivering nodig is omdat het grondstoffengebruik sinds 2010 nauwelijks veranderd is, en dat er in wetgeving weinig sturing wordt gegeven aan het grondstoffenbeleid.
    b. In de motie verzoekt de Tweede Kamer de regering om met een voorstel voor een circulaire-economiewet te komen.

12. Op 9 december 2022 is de *Nationale Grondstoffenstrategie* aangeboden aan de Tweede Kamer.[54]
    a. Verschillende ontwikkelingen vormden de aanleiding tot het opstellen van een nationale grondstoffenstrategie:
        - De Europese Commissie kondigde de *Critical Raw Materials Act* (*CRMA*) aan, die er onder andere voor moet zorgen dat de EU kritieke grondstoffen prioriteert en hiervoor doelen stelt. De Nederlandse grondstoffenstrategie vormt de basis voor de nationale inzet voor de *CRMA*.
        - De grondstoffenstrategie maakt deel uit van de kabinetsinzet om de Nederlandse economische weerbaarheid te vergroten en risicovolle strategische afhankelijkheden te mitigeren.
        - De strategie is ook de invulling van drie moties, die de regering opriepen om 1) een grondstoffenstrategie te ontwikkelen, 2) de beschikbaarheid van grondstoffen die kritiek zijn voor het behalen van de klimaatdoelstellingen zeker te stellen, en 3) toegang tot essentiële grondstoffen te prioriteren in relatie met Latijns-Amerika en het Caribisch gebied (om zo de afhankelijkheid van China te verminderen).
    b. Het doel van de *Nationale Grondstoffenstrategie* is om de leveringszekerheid van kritieke grondstoffen op middellange termijn te vergroten.
    c. Het kabinet pakt de uitdagingen rondom grondstoffen bij voorkeur aan op het niveau van de EU, omdat deze meer onderhandelingskracht heeft richting andere landen dan Nederland alleen. Bovendien zijn er in heel de EU meer (verschillende) kritieke grondstoffen aanwezig, dan in iedere lidstaat afzonderlijk.
    d. In de *Grondstoffenstrategie* wordt ingezet op een gecombineerde aanpak langs vijf handelingsperspectieven:
        1. circulariteit en innovatie
        2. duurzame Europese mijnbouw en raffinage
        3. diversificatie

[51] IPO (2022), Position Paper IPO – Commissiedebat Circulaire Economie (2 november 2022)
[52] Vaste commissie voor IenW (2022), Verslag van commissiedebat, 2 november 2022
[53] Tweede Kamer (2022), Aangenomen motie van het lid Hagen c.s., 1 december 2022
[54] Tweede Kamer (2021), Motie Brekelmans 21 501-02 nr. 2366, 17 juni 2021; Minister van EZK en BHO & de Staatssecretaris van IenW (2022), Brief aan de Tweede Kamer 'Nationale Grondstoffenstrategie', 9 december 2022

4. verduurzaming internationale ketens
5. kennisopbouw en monitoring.

Deze handelingsperspectieven hangen nauw samen met Europees beleid en nationaal beleid. Beleid zal worden voortgezet en in sommige gevallen worden geïntensiveerd.

e. Het kabinet kondigt ook nieuwe stappen aan, waaronder:
   - het opzetten van een Nederlands monitoringssysteem
   - het informeren van het bedrijfsleven via onder andere een verrijkte Grondstoffenscanner
   - het internationaal agenderen van de voetafdruk van de toenemende grondstoffenbehoefte voor de energietransitie

2023

13. Op 3 februari 2023 is het *Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) 2023-2030* aangeboden aan de Tweede Kamer.[55]
    a. Het *NPCE* wordt gezien als een volgende stap om te versnellen en op te schalen door intensiever beleid, concrete doelen voor specifieke productgroepen en richtinggevende maatregelen. Want waar het circulaire-economiebeleid eerder vooral gericht was op vrijwilligheid en vrijblijvendheid, wil de *NPCE* meer richtinggevende en dwingende maatregelen in gaan zetten.
    b. In het *NPCE* worden drie soorten maatregelen benoemd:
       I. Algemene maatregelen, namelijk:
          1. Vermindering van grondstoffengebruik
          2. Substitutie van grondstoffen
          3. Levensduurverlening
          4. Hoogwaardige verwerking
       II. Specifieke maatregelen voor prioritaire productketens, grotendeels overgenomen uit de routekaarten die het resultaat zijn van het doelentraject (zie bevinding 9).
       III. Ondersteunende maatregelen gericht op onderwijs, financiering, kennisontwikkeling en gedragsverandering.
    c. In het NPCE is een paragraaf over de 'regionale inzet' opgenomen. Hierin is aangegeven dat Rijk en regio elkaar hard nodig hebben nu de volgende fase van de circulaire transitie ingegaan wordt: "*Al het nationale CE-beleid moet immers uiteindelijk ook op regionaal of lokaal niveau worden uitgevoerd en regio's zijn de juiste schaal om meer in de haarvaten van de economie, arbeidsmarkt en beleid door te dringen.*" Aangekondigd wordt dat het Rijk en medeoverheden nauwer gaan samenwerken aan het stroomlijnen van de circulaire economie. Daartoe komt in 2023 een gezamenlijk plan van aanpak, inclusief afspraken over de rollen, taken en inzet van medeoverheden. Vanuit de inhoud zal verkend worden wat de bijdrage van de regio precies kan zijn en hoe hierover het best afspraken gemaakt kunnen worden.

[55] Ministerie van IenW (2023), Brief aan de Tweede Kamer 'Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 (NPCE) incl. kabinetsreactie op ICER en SER-verkenning', 3 februari 2023 & Ministeries van IenW, EZK, BZK, LNV en BZ (2023), Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030

2.2 Provinciaal beleid

Grondstoffenakkoord

14. In januari 2017 heeft het IPO mede namens de provincie Noord-Holland het *Grondstoffenakkoord* ondertekend. Daarmee heeft de provincie zich gecommitteerd aan de gezamenlijke ambitie om de transitie naar de circulaire economie te versnellen.[56]

Nationale doelstelling in provinciaal beleid

15. De provincie heeft de nationale doelstelling overgenomen in haar missie. Voor het concretiseren van haar circulaire doelstellingen volgt de provincie de ontwikkeling daarvan door het Rijk.[57]
    a. De provincie heeft de nationale doelstelling (100% circulaire economie in 2050, 50% minder gebruik van primaire grondstoffen in 2030) overgenomen in haar missie: "*In 2050 is Noord-Holland 100% circulair en in 2030 is de provincie halverwege*".
    b. De provincie refereert in haar circulaire-economiebeleid aan het doelentraject waarin het Rijk de doelen voor 2030 en 2050 concretiseert (zie paragraaf 2.1). Voor de uitwerking van haar circulaire doelstellingen zal de provincie aansluiten bij de ontwikkelingen van het Rijk.
    c. Van de andere drie Randstedelijke provincies hebben er twee (Utrecht en Zuid-Holland) ook de nationale doelstelling overgenomen als het provinciale doel van hun circulaire-economiebeleid. Provincie Flevoland heeft de volgende doelstelling geformuleerd: "*In 2030 en verder staat Flevoland bekend als dé grondstoffenleverancier voor de circulaire economie.*" [58]

Betrokkenheid bij landelijke beleidstrajecten

16. Noord-Holland heeft een actieve rol gehad bij de totstandkoming van de transitieagenda Biomassa (één van de vijf *Transitieagenda's*). Eén van de operationele doelen van de provincie sluit aan bij de *Transitieagenda's.* De provincie is door deelname aan het kernteam van het *Nationaal Programma Circulaire Economie* (*NPCE*) betrokken bij de ontwikkeling van landelijk beleid, de coördinatie van interprovinciale samenwerking op het gebied van monitoring, en de financiering van één van de onderzoeken hiervoor. De provincie was niet betrokken bij het opstellen van de nationale *Grondstoffenstrategie*.[59]
    a. Het *Grondstoffenakkoord* verwoordt naast de ambitie om de transitie te versnellen, ook de intentie om te komen tot *Transitieagenda's* voor een circulaire economie.[60] Noord-Holland heeft meegeschreven bij de totstandkoming van de transitieagenda Biomassa (één van de vijf *Transitieagenda's*) in 2018.[61]
    b. Eén van de operationele doelen van de provincie betreft meer samenwerking in de ketens van de grondstofstromen Textiel, Biomassa en voedsel, Plastics en Bouw (zie ook bevinding 25). De provincie geeft aan dat deze grondstofstromen aansluiten bij de *Transitieagenda's*.[62]
    c. De provincie is ambtelijk medevoorzitter van de Regiegroep Circulaire economie en de Werkgroep Circulaire Economie en Afvalstoffen van het IPO. Vanuit die rol is de provincie namens het IPO lid van het kernteam voor het *NPCE* en de Werkgroep Circulaire Economie in de Regio van het Rijk. Op deze manier kan de provincie het belang van de regio inbrengen in de ontwikkeling van het *NPCE*. Ook is de

[56] Provincie Noord-Holland (2017), GS brief: Grondstoffenakkoord deel 1, 18 januari 2017
[57] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 13-14
[58] Provincie Flevoland (2017), Omgevingsvisie Flevoland, 8 november 2017, p. 15; Provincie Utrecht (2021), Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050, p. 4 & Provincie Zuid-Holland (2022), GS nota: Monitoring Circulair Zuid-Holland, p. 3
[59] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[60] Rijksoverheid, IPO e.a. (2017), Grondstoffenakkoord
[61] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[62] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 14

provincie namens het IPO lid geweest van de Taskforce Herijking Afvalstoffen.[63] De ambtelijke organisatie geeft aan bij het Rijk gebrek aan erkenning te ervaren voor de decentrale initiatieven en kennis en betrokkenheid bij de provincie. Dit wordt frustrerend gevonden.[64] In paragraaf 2.1 is reeds toegelicht hoe het IPO in *Position Papers* aandacht heeft gevraagd voor de regionale inzet.

d. De provincie Noord-Holland coördineert de interprovinciale samenwerking op monitoring, wat sinds 2021 in een stroomversnelling is gekomen omdat de provincies willen bijdragen aan de *ICER 2023*. Daarnaast financiert de provincie één van de onderzoeken hiervoor. De ambtelijke organisatie heeft aangegeven dat Noord-Holland hier budget voor had en hiermee andere provincies over de streep kon trekken.

Bijdrage aan uitvoering nieuw landelijk beleid

17. Idealiter werken alle overheden complementair aan de uitvoering van circulair economiebeleid (als 'één overheid'), tegelijkertijd hebben de provincies een grote beleidsvrijheid als het gaat om circulaire economie (zie paragraaf 2.1). Ambtelijk is aangegeven dat Noord-Holland wil bijdragen aan de uitvoering van het *NPCE* door de inzet vanuit het eigen circulaire-economiebeleid en in IPO-verband, maar de samenwerking tussen het Rijk en de gezamenlijke provincies nog beperkt tot stand is gekomen naar de mening van de ambtelijke organisatie in Noord-Holland.
    a. Vanaf het begin van het opstellen van het *NPCE* was het streven om de uitvoering als 'één overheid' op te pakken, zodat alle bevoegdheden en instrumenten (van gemeenten, provincies en Rijk) ingezet en benut kunnen worden. Begin 2023 is het voor decentrale overheden nog de vraag of en op welke wijze bijgedragen gaat worden aan de uitvoering van het *NPCE*. Ambtelijk is aangegeven dat Noord-Holland door de inzet vanuit het eigen circulaire-economiebeleid en in IPO-verband wil bijdragen aan de uitvoering van het *NPCE*.[65]
    b. Ambtelijk is toegelicht dat de gezamenlijk provincies het *NPCE* samen met het Rijk willen uitwerken om de verschillende rollen op elkaar te laten aanvullen, met de wens om dit vast te leggen in een bestuursakkoord door de nieuwe colleges van Gedeputeerde Staten in het najaar van 2023. Het IPO vindt dat daarbij budget beschikbaar moet zijn dat past bij de urgentie, noodzaak en bijdrage aan andere transities zoals klimaat en energie, wat nu nog ontbreekt. Hoewel het IPO meermaals een uitnodiging tot samenwerking bij het Rijk heeft neergelegd, is de samenwerking vanuit het Rijk met de provincies beperkt tot stand gekomen naar de mening van de ambtelijke organisatie in Noord-Holland.[66]

Start circulaire beleidsformulering

18. Noord-Holland heeft circulaire economie in 2015 voor het eerst in haar beleid opgenomen. In februari van dat jaar heeft de provincie een *Verkenning Circulaire Economie* opgesteld.[67] In mei van dat jaar is circulaire economie als onderwerp aangekondigd onder het thema 'Milieu en duurzame energie' in het *Coalitieakkoord 2015-2019 'Ruimte voor groei'*.[68]

[63] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[64] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[65] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[66] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[67] Provincie Noord-Holland & Circle Economy (2015), Circulair Noord-Holland. Inzichten in het speelveld van de circulaire economie, p. 2
[68] Provincie Noord-Holland (2015), Coalitieakkoord 2015-2019 'Ruimte voor groei', p. 22

Vigerende circulaire-economiebeleid

19. Het huidige circulaire-economiebeleid is opgenomen in de *Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025* uit 2021 (hierna: *Actieagenda 2021-2025*). Het *Ontwikkelingsperspectief circulaire economie 'We maken het rond'* uit 2017 (hierna: *Ontwikkelingsperspectief*) is daarvoor de grondslag.[69]

Definitie circulaire economie

20. De provincie Noord-Holland definieert het begrip circulaire economie als volgt in de *Actieagenda 2021-2025*: "*In een circulaire economie worden zo min mogelijk grondstoffen verspild. Het gebruik van primaire grondstoffen wordt tot een minimum beperkt en grondstoffen, producten en materialen worden op een hoogwaardige manier in de keten behouden. Grondstoffen komen zoveel mogelijk van natuurlijke en hernieuwbare bronnen en het ontstaan van afval en schadelijke emissies wordt beperkt.*"[70] In het *Ontwikkelingsperspectief* is een definitie van circulaire economie opgenomen die de provincie niet meer hanteert.[71]

Inspiratiekader – 'Circulaire samenleving' in plaats van 'circulaire economie'
Voorbeeld uit provincie Utrecht

De provincie Utrecht vat circulariteit breed op en spreekt in haar beleid over 'circulaire samenleving' en niet zozeer over 'circulaire economie'. De provincie hanteert als uitgangspunt dat circulaire samenleving een integraal onderdeel is van beleid en geen apart beleidsdomein. De opgave 'Circulaire samenleving' wordt door de provincie concernbreed opgepakt. De opgave raakt meerdere teams en domeinen binnen de provincie, deze beleidsteams gaan zelf met de opgave aan de slag. Een apart opgaveteam ondersteunt de beleidsteams.[72]

(Wetenschappelijke) onderbouwing beleid

21. In de beleidsdocumenten wordt niet expliciet verwezen naar een wetenschappelijke theorie als onderbouwing van het circulaire-economiebeleid, maar komen wel elementen van de X-curve aan bod.[73] Ambtelijk is aangegeven dat de sturingsfilosofie van de provincie met betrekking tot circulaire economie uitgaat van de X-curve.[74] Daarnaast is ambtelijk toegelicht dat de provincie zoveel mogelijk wil aansluiten bij het Missiegedreven InnovatieSysteem. De werkwijze van de provincie wordt verder beïnvloed door de Small Wins-theorie van Wageningen University & Research (WUR).[75]
    a. In de *Actieagenda 2021-2025* komen elementen van de X-curve aan bod in de toelichting op de gelijktijdige processen van het opbouwen van circulaire economie en het afbouwen van lineaire economie.
    b. In paragraaf 3.1 worden de X-curve en het Missiegedreven InnovatieSysteem toegelicht.

[69] Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie 'We maken het rond'; Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025; Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[70] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 9
[71] Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie 'We maken het rond', p. 9 & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[72] Provincie Utrecht (2021), Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050
[73] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 9 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[74] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2022), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 9
[75] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023

c. De Small-Wins theorie is gericht op relatief kleine, maar diepgaande veranderingen met betekenisvolle resultaten voor direct betrokkenen. Die veranderingen beginnen op plekken met energie en zijn in staat om op kleine schaal barrières te overwinnen.[76]

Rollen

22. De provincie beschrijft in de *Actieagenda 2021-2025* welke rollen en instrumenten de provincie in kan zetten om de transitie te versnellen op de korte termijn en de systeemverandering te stimuleren op de lange termijn. Daaraan verbindt zij vijf vormen van inzet en bijbehorende instrumenten. De provincie noemt voorbeelden in de rol van onder andere eigenaar, opdrachtgever en partner waarin zij van meerwaarde kan zijn in de transitie naar een circulaire economie.[77]
    a. De provincie noemt in de *Actieagenda 2021-2025* zeven rollen die zij kan inzetten, namelijk die van eigenaar, opdrachtgever, toezichthouder, regelaar, (beleids)ontwikkelaar, partner, en bemiddelaar.
    b. Aan de zeven rollen verbindt de provincie vijf vormen van 'inzet': realiseren, regelen, stimuleren, onderzoeken, en verbinden. Bij deze vormen van inzet worden voorbeelden van instrumenten genoemd. Zie Figuur 2 voor een overzicht van de rollen, inzet en instrumenten van de provincie.

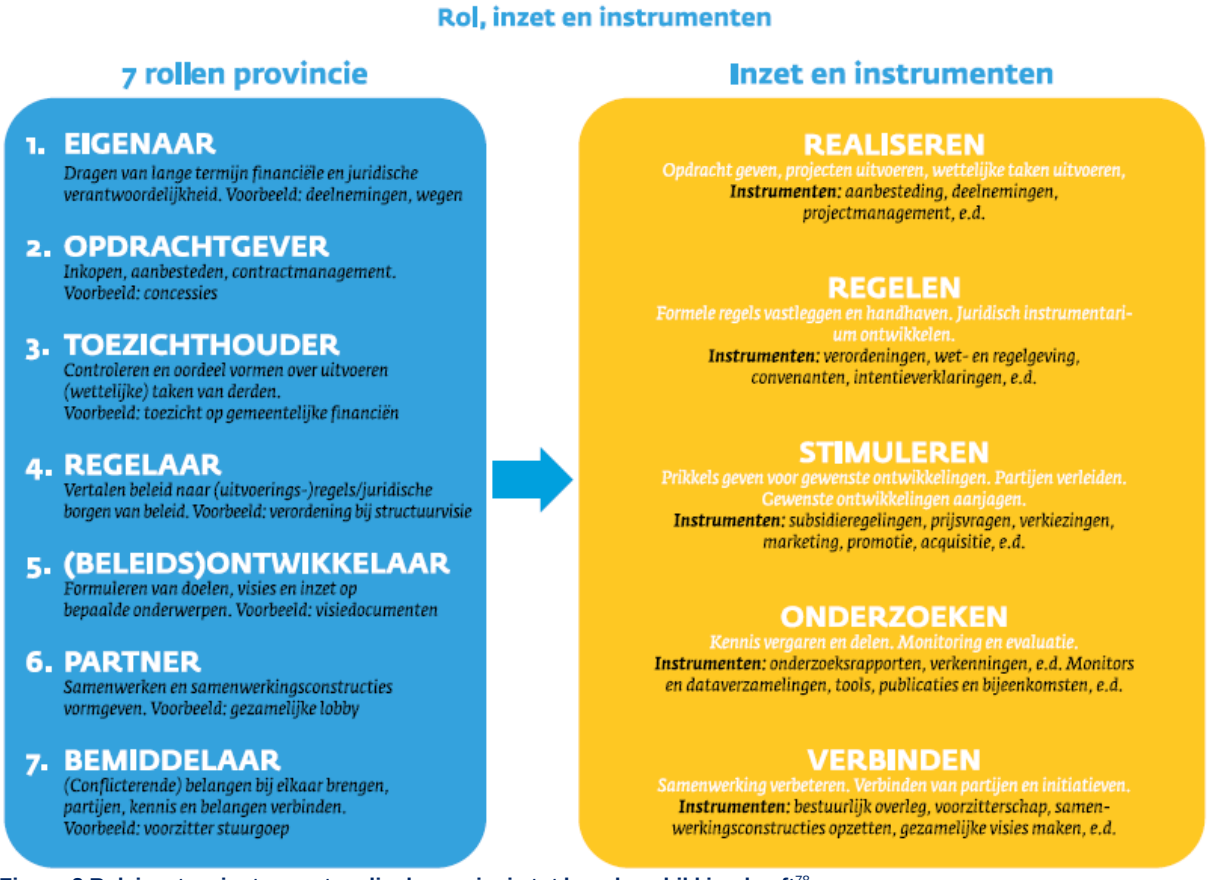

Figuur 2 Rol, inzet en instrumenten die de provincie tot haar beschikking heeft[78]

[76] Het Groene Brein (2021), Houvast voor duurzame vernieuwers – Vier perspectieven op transitiedenken en doen
[77] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 10
[78] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 10

Beleidsdocumenten

23. Het circulaire-economiebeleid is in 2017 beschreven in de *Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020* (hierna: *Actieagenda 2017-2020*). In 2020 is via een *Discussienotitie* de daaropvolgende *Actieagenda 2021-2025* opgesteld.
    a. De provincie heeft in 2015 circulaire economie voor het eerst genoemd in haar beleid (zie bevinding 18). In 2016 heeft de provincie een *Kadernotitie circulaire economie* en een *Kansenkaart* opgesteld (dit is een andere dan de *IPO Kansenkaarten* uit 2021).[79] De *Kansenkaart* is verder uitgewerkt in het onderzoek *Circulair Noord-Holland. Inzichten in het speelveld van de circulaire economie* in 2017.
    b. In 2017 zijn het *Ontwikkelingsperspectief* en de *Actieagenda 2017-2020* door GS en PS vastgesteld.[80] Ambtelijk is aangegeven dat deze eerste *Actieagenda 2017-2020* vrij breed was, omdat de provincie zich in een pioniersfase bevond en als één van de eerste provincies met circulair beleid zoekende was naar werkende instrumenten en de provinciale rol.[81]
    c. In de *Discussienotitie Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025* (hierna: *Discussienotitie*) uit 2020 wordt teruggeblikt op de uitvoering van de *Actieagenda 2017-2020* en worden de hoofdlijnen geschetst van het vervolg in de *Actieagenda 2021-2025*.[82] Ambtelijk is toegelicht dat de *Discussienotitie* en de bespreking ervan in de Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB) het startpunt vormde voor het opstellen van de *Actieagenda 2021-2025*, die eveneens is besproken in de Statencommissie EFB.[83] Dit proces kende de volgende stappen:
        I. Het spreken over het vervolgen, stoppen of toevoegen van acties. Met een adviesbureau zijn de belemmeringen voor de circulaire transitie in beeld gebracht en is gestart met het maken van een doelenboom.
        II. Een intern traject om duidelijk te krijgen waar de provincie zich op kon focussen, welke instrumenten daarvoor konden worden ingezet en wat de raakvlakken met andere opgaves zijn.
        III. Daarnaast is er een extern participatietraject uitgevoerd om te onderzoeken hoe samenwerkende partijen de rol van de provincie tot dan toe en in het vervolg zagen, en de doelenboom te toetsen.
        IV. Met de andere directies Beheer en Uitvoering en Concernzaken is hun bijdrage aan de circulaire transitie afgestemd en deze verwerkt in de doelenboom en de *Actieagenda 2021-2025*.
    d. In de *Actieagenda 2021-2025* presenteert de provincie de strategie en route om de ambities voor 2030 en 2050 te realiseren.[84] De *Actieagenda 2021-2025* bevat onder meer de doelenboom, de acties die zijn gekoppeld aan de (operationele) doelen, een hoofdstuk over de samenhang met andere opgaven, en de ambities en acties binnen de eigen organisatie.
    e. Ambtelijk is aangegeven dat in de *Actieagenda 2021-2025* ten opzichte van de *Actieagenda 2017-2020* meer focus is aangebracht, deze zich meer richt op het maken van impact en aandacht heeft voor integraliteit door het bij elkaar brengen van de inzet van de drie directies van de provincie. Het idee achter de *Actieagenda 2021-2025* is zowel circulaire koplopers te ondersteunen als het peloton aan te laten sluiten op de kopgroep: er is al een groep ondernemers die circulair onderneemt of daar gemotiveerd voor is, en de provincie wil de groep die daar achteraan komt helpen zo snel mogelijk groot te worden.[85]

[79] Provincie Noord-Holland (2016), Kadernotitie circulaire economie. Naar een ontwikkelingsperspectief voor circulaire economie in Noord-Holland & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[80] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 7
[81] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[82] Provincie Noord-Holland (2020), Discussienotitie Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 2
[83] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[84] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 7
[85] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023

Doelen

24. De provincie hanteert twee leidende principes om haar ambitie voor 2050 te bereiken, namelijk: "*het versnellen van de transitie op de korte termijn én het realiseren van de systeemverandering op de lange termijn. De acties die zijn gericht op het versnellen van de transitie zijn erop gericht de stip op de horizon sneller te bereiken, bijvoorbeeld door te stimuleren dat het grondstofgebruik nu optimaal circulair wordt. De acties die zijn gericht op het realiseren van een systeemverandering zijn gericht op het bereiken van de stip op de horizon in 2050, bijvoorbeeld door via lobby bij te dragen aan stimulerende wetgeving.*"[86]

25. De provincie heeft een doelenboom opgesteld waarin is opgenomen wat de provincie in de periode 2021 tot en met 2025 wil bereiken met de uitvoering van de *Actieagenda 2021-2025*, zie Figuur 3.
    a. De missie van de provincie richt zich op 2030 en 2050, en luidt: "*In 2050 is Noord-Holland 100% circulair en in 2030 is de provincie halverwege.*"
    b. De doelen die in de doelenboom zijn opgenomen, richten zich op de periode 2021 tot en met 2025. De doelenboom bestaat uit drie sporen, vijf strategische doelen en 11 operationele doelen.

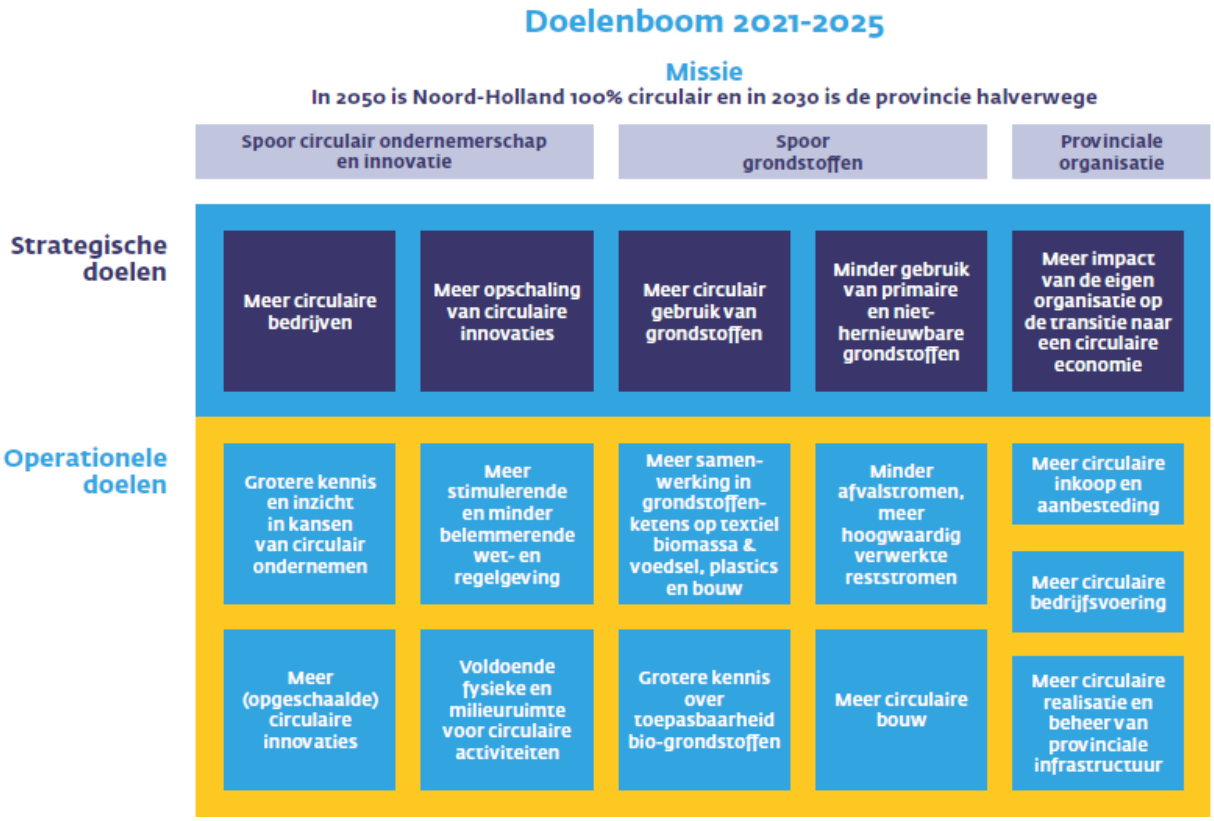

Figuur 3 Noord-Hollandse doelenboom 2021-2025 circulaire economie[87]

[86] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 9-10
[87] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 13

Circulaire-economiebeleid van de Metropoolregio Amsterdam (MRA)

De provincies Noord-Holland en Flevoland zijn twee van de 33 deelnemers aan de MRA. Voor de periode 2021-2026 is door de deelnemers een programma *Circulaire Economie* opgesteld.

Dit programma kent twee hoofddoelen:[88]

1. *Versterking van de economische positie en mogelijk herstel van de economische kracht van de MRA (met een nadruk op groene economie) door koploper te zijn op het gebied van circulaire inkoop, de aanpak van textiel en de wijze waarop regionaal wordt samengewerkt.*
2. *De regio is 100% circulair in 2050, door een effectieve en efficiënte transitie naar een circulaire economie. Zo worden bedrijven en instellingen ondersteund bij de transitie, kunnen overheden gebruik maken van elkaars kennis en expertise en worden mogelijkheden voor beleidsbeïnvloeding op nationaal en Europees niveau optimaal benut.*

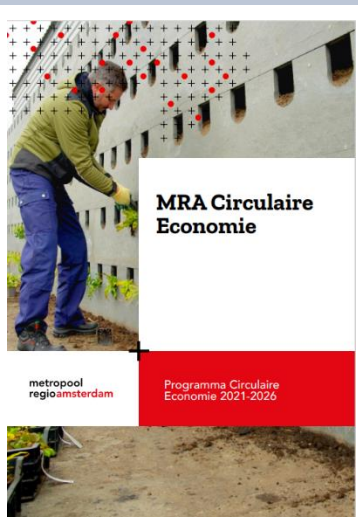

Het circulaire-economiebeleid van de MRA wordt als complementair gezien aan het vigerende beleid van de provincies. Zo organiseert de provincie Noord-Holland wel bestuurlijke overleggen over circulaire economie met gemeenten in Noord-Holland Noord, maar niet in MRA-gebied. In de MRA is er namelijk al actieve aandacht voor circulaire economie en een aparte rol van de provincie zou dat in de weg kunnen zitten.[89]

Looptijd vigerend beleid

26. Het huidige circulaire-economiebeleid loopt tot en met 2025, dat is de looptijd van de *Actieagenda 2021-2025*.[90] Er zijn ook middelen beschikbaar voor de uitvoering van de *Actieagenda 2021-2025* tot en met 2025.[91] Hoofdstuk 3 gaat nader in op het beschikbare budget.

[88] MRA (2021), MRA Circulaire Economie – Programma 2021-2026, p. 8
[89] MRA (2022), Interview, 4 juli 2022 & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[90] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 7
[91] Provincie Noord-Holland (2021), Kaderbrief 2022-2025, 18 mei 2021, pp. 29-30

| 3 | Instrumenten

In dit hoofdstuk staat onderzoeksvraag 2 centraal, namelijk *'Welke instrumenten zet de provincie in om haar doelen en ambities te bereiken en waarop is deze keuze gebaseerd?'* In de eerste paragraaf wordt een beschrijving van beschikbare instrumenten gegeven, waarna in paragraaf 3.2 toegelicht wordt voor welke instrumenten provincie Noord-Holland gekozen heeft.

3.1 Beleidsinstrumenten die decentrale overheden *kunnen* inzetten

Sturen op transities

27. Provincies – en andere overheden – kunnen de transitie naar een circulaire economie niet volledig sturen, maar wel invloed uitoefenen op de richting en snelheid van dit proces.
    a. Het realiseren van een volledig circulaire economie vraagt om brede, fundamentele veranderingen in onze samenleving (systeemverandering). In het *Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023*, spreekt de Rijksoverheid dan ook over de transitie naar een circulaire economie.[92]
    b. Transities zijn lange, complexe en onzekere processen, die worden beïnvloed door veel actoren en factoren. Het duurt ongeveer 25 tot 50 jaar voor een transitie volledig verwezenlijkt is. Transities vinden plaats in een maatschappelijke context en allerlei ontwikkelingen op bijvoorbeeld technologisch, economisch en politiek vlak hebben effect op de voortgang en uitkomst van de transitie.[93]
    c. Alhoewel (decentrale) overheden dit proces niet volledig kunnen sturen, kunnen zij wel invloed uitoefenen op de richting en snelheid van dit proces. Het doelbewust beïnvloeden van de transitie wordt transitie governance genoemd. De complexiteit en onvoorspelbaarheid van transities vragen om een lerende en responsieve vorm van sturing met voldoende aandacht voor monitoring en evaluatie voor het aanpassen en aanscherpen van het beleid.[94]

28. Het X-curve model is onderdeel van de transitietheorie van DRIFT[95] en beschrijft processen van opbouw en afbouw als kenmerken van een transitie, zie Figuur 4. In de context van de circulaire economie gaat dit om afbouw van het lineaire systeem en opbouw van een circulair systeem.[96]
    a. Opbouwen heeft betrekking op het ontwikkelen, implementeren en opschalen van activiteiten die het nieuwe systeem representeren. Afbouwen gaat om het destabiliseren, afbreken en uitfaseren van het bestaande, geïnstitutionaliseerde systeem. Deze processen kunnen elkaar tegenwerken en versterken.
    b. Sturing in transitie gaat om het geleiden van de beweging van links naar rechts in de X-curve. Voor het realiseren van een transitie zijn alle vier de bewegingen nodig.[97] Overheden kunnen diverse beïnvloedingsmogelijkheden inzetten in de verschillende stadia van een transitie.[98] Opbouw kan bijvoorbeeld worden gefaciliteerd door het ondersteunen van experimenten door middel van het beschikbaar stellen van financiering of het bieden van experimenteerruimte. Afbouw kan worden gefaciliteerd door het stellen van strengere (inkoop)eisen.

[92] Ministerie van IenW (2019), Uitvoeringsprogramma 2019-2023
[93] Paredis, E. (2018), Governance van Transities
[94] Paredis, E. (2018), Governance van Transities
[95] Dutch Research Institute for Transition
[96] DRIFT (2020), Sturing in transitie: een raamwerk voor strategiebepaling
[97] Provincie Zuid-Holland (2022), Beleidsnota Innovaties in de circulaire transitie
[98] Utrecht Sustainability Institute (2020), Circulaire doelenboom als sturingsinstrument

c. In de meeste domeinen bevindt de transitie zich in een beginfase waarbij met name aandacht is voor opbouw en ombouw.[99]

Figuur 4 X-curve[100]

29. DRIFT en de NSOB hebben hun X-curve en sturingskwadrant gecombineerd tot een sturingsraamwerk dat beleidsmakers handelingsperspectief geeft voor het sturen in transities.[101]
    a. Het sturingskwadrant (NSOB) presenteert vier sturingsperspectieven voor het openbaar bestuur: de perspectieven van de presterende, samenwerkende, rechtmatige en responsieve overheid, zie Figuur 5.

Figuur 5 Sturingskwadrant[102]

[99] PBL (2021), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2021
[100] DRIFT & NSOB (2020), Sturing in transitie: een raamwerk voor strategiebepaling
[101] DRIFT & NSOB (2020), Sturing in transitie: een raamwerk voor strategiebepaling
[102] Provincie Noord-Brabant (2023), Participatiekompas op www.brabant.nl

b. Door de X-curve en het sturingskwadrant over elkaar heen te leggen, ontstaat een raamwerk voor transitiesturing dat aangeeft waar sturing ingrijpt in transities (opbouw, ombouw, afbouw en voortbouw) en vanuit welk sturingsperspectief dit wordt gedaan (presterend, rechtmatig, responsief of samenwerkend). Daaruit blijkt dat de inzet van de Rijksoverheid gericht is op alle vier de bewegingen van de X-curve en dat per beweging een sturingsperspectief dominant is:
   I. Bij het stimuleren van opbouw is het dominante sturingsperspectief dat van een samenwerkende overheid, gericht op convenanten, pacten en *green deals*.
   II. Bij voortbouw is er meer sprake van een presterende overheid gericht op meten en monitoren.
   III. Bij ombouw en afbouw is er hoofdzakelijk oog voor het rechtmatigheidsperspectief, maar er is minder aandacht voor de afbouwende transitiedynamiek dan voor opbouw en voortbouw.
c. Naar aanleiding van deze analyse doen DRIFT en de NSOB twee suggesties voor een nieuwe sturingsimpuls:
   I. Er is nog weinig aandacht voor afbouw, maar sturing vanuit een rechtmatig perspectief lijkt effectief te zijn. Een voorbeeld hiervan is het verbod op plastic tasjes in 2016. Het lijkt zinnig om na te denken over uitfaseren van bijvoorbeeld afvalverbranding en grootschalige import zonder circulariteit. Ook het afbouwen van overheidsinvesteringen of bedrijfstakken die voornamelijk op lineaire grondstofketen draaien is mogelijk.
   II. Meer variëteit in het opbouwbeleid waarin meer ruimte is voor de responsieve en rechtmatige overheid is nodig. Want "*echte transformatieve opbouw komt niet alleen tot stand vanuit een samenwerkend sturingsperspectief – we polderen ons niet door de transitie heen*", aldus de auteurs.[103]

30. Het Missiegedreven InnovatieSysteem (MIS) is een theoretisch model dat wordt gebruikt om de transitie naar een circulaire economie te monitoren en bij te sturen.[104]
   a. Het model is gebaseerd op de X-curve van DRIFT en het innovatie-ecosysteem model dat is ontwikkeld aan de Universiteit Utrecht.
   b. Een MIS wordt gevormd door actoren en regels die gezamenlijk bijdragen aan het realiseren van een maatschappelijke missie. De kwaliteit van het MIS, en daarmee de kans op realiseren van de missie, kan worden geëvalueerd op basis van een aantal sleutelprocessen. Deze sleutelprocessen kunnen gezien worden als de randvoorwaarden voor het realiseren van de maatschappelijke missie. Indien bepaalde sleutelprocessen niet of onvoldoende zijn vervuld, leidt dit tot vertraging van het transitieproces.
   c. Het model onderscheidt acht sleutelprocessen: 1) ondernemerschap (experimenteren en opschalen van innovaties); 2) kennisontwikkeling; 3) het uitwisselen van kennis; 4) het richting geven aan het zoekproces (door het articuleren van doelen en oplossingen); 5) het creëren van markten; 6) het mobiliseren van middelen; 7) het doorbreken van weerstand (door het creëren van legitimiteit en het opvoeren van de veranderdruk op het gevestigde systeem) en 8) en het coördineren van de verschillende veranderprocessen die aanwezig zijn binnen de transitie. Het MIS wordt verbeeld als radarwerk (zie Figuur 6). In een raderwerk grijpen tandwielen in elkaar; ze vormen samen een systeem. Als er iets verandert in één tandwiel, heeft dit gevolgen voor andere tandwielen.
   d. Om de stand van de transitie naar de circulaire economie te monitoren kan het functioneren van de acht sleutelfuncties worden geëvalueerd.

[103] DRIFT & NSOB (2020), Sturing in transitie: een raamwerk voor strategiebepaling
[104] PBL (2021), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2021

Figuur 6 Missiegedreven Innovatiesysteem toegepast op de transitie naar een circulaire economie[105]

31. De R-ladder biedt een overzicht van de verschillende circulariteitsstrategieën, ook wel bekend als R-strategieën, die kunnen worden toegepast om grondstoffen op een meer efficiënte manier te gebruiken.[106]
    a. Het PBL hanteert een ladder met zes circulaire strategieën (zie Figuur 7): 1) refuse en rethink, 2) reduce, 3) reuse, 4) repair en remanufacturing, 5) recycling en 6) recover.
    b. Over het algemeen geldt dat een strategie die hoger op de ladder staat minder grondstoffen of bewerkingsstappen vergt en daardoor gepaard gaat met minder milieudruk.
    c. De R-strategieën bovenaan de ladder (refuse en rethink, reduce) verminderen het totale grondstoffengebruik (narrowing the loop). De R-strategieën in het midden (reuse, en repair en remanufacturing) stellen de behoefte aan nieuwe grondstoffen uit (slowing the loop). Tot slot is recycling gericht op het sluiten van de kringloop van grondstoffen (closing the loop). Voor het realiseren van een circulaire economie zijn alle R-strategieën nodig.

[105] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023, p. 279
[106] PBL (2021), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2021

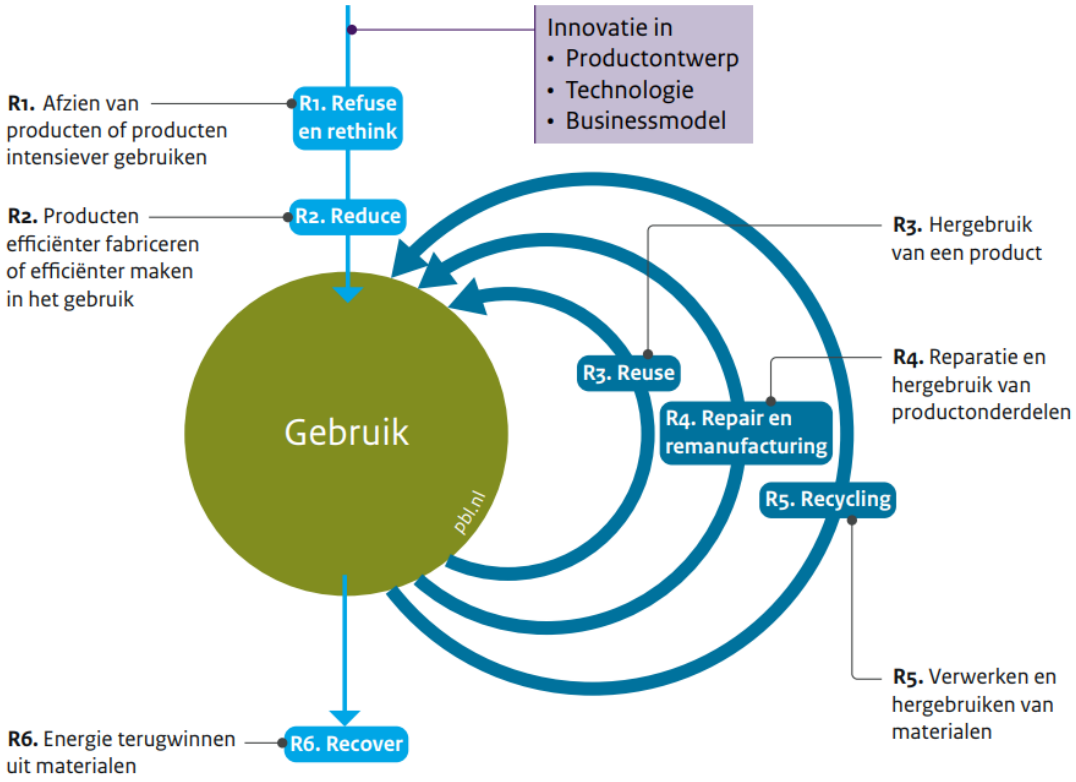

Figuur 7 R-ladder met strategieën van circulariteit[107]

Beleidsinstrumenten

32. Decentrale overheden hebben verschillende instrumenten die zij kunnen inzetten om de transitie naar een circulaire economie te versnellen.
    a. In 2020 zijn door Royal Haskoning DHV acht typen beleidsinstrumenten onderscheiden, met diverse subtypen, die decentrale overheden kunnen inzetten om de transitie naar een circulaire economie te realiseren en/of te versnellen, namelijk:[108]
        1. Onderzoek: zoals grondstoffenanalyse, marktverkenning, haalbaarheidsstudie, monitoring
        2. Bedrijfsondersteuning en -financiering: zoals subsidie, lening, deelneming, voucher, belasting/heffing
        3. Inkoop: zoals ICT inkoop, grond-, weg- en waterwerken inkoop, gebouw inkoop, energie inkoop
        4. Informatievoorziening: zoals voorlichtingscampagne, expertisecentrum, informatiegesprek
        5. Onderwijs: zoals opleiding/cursus, stageplekken, lesmateriaal, excursie
        6. Netwerk- en Informatie-uitwisseling: zoals (online) platform, netwerkbijeenkomst, seminar/congres
        7. Wet- en regelgeving: zoals convenant, vergunning, verbod, concessie
        8. Ruimtelijke ordening: zoals gronduitgifte, gebiedsontwikkeling, gebouw, grondstofdepot
    b. De drie meest ingezette instrumenten (subtypen) door provincies zijn: bedrijfsondersteuning en -financiering, netwerk- en informatie-uitwisseling en onderzoek.[109] Het is voor provincies niet altijd duidelijk welke regulerende instrumenten ze kunnen gebruiken.[110]

[107] PBL (2021), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2021, p. 20
[108] Royal HaskoningDHV & PBL (2020), Inventarisatie Circulaire Activiteiten Decentrale Overheden
[109] Royal HaskoningDHV & PBL (2020), Inventarisatie Circulaire Activiteiten Decentrale Overheden
[110] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023

3.2 (Beleids)instrumenten die provincie Noord-Holland inzet

Deze paragraaf beschrijft eerst de middelen (budget en ambtelijke organisatie) die de provincie inzet om haar circulaire-economiebeleid uit te voeren. Daarna volgt een beschrijving van de voorgenomen en uitgevoerde activiteiten, en de ontwikkeling hierin.

Budget

33. De begrote en bestede bedragen voor het beleidsdoel 'Bijdragen aan transitie naar circulaire economie' betroffen in 2020 en 2021 ongeveer € 1 miljoen. Voor de jaren 2022 tot en met 2025 is er tussen de € 1,1 miljoen en € 1,8 miljoen begroot. Hieronder vallen de sporen 'circulair ondernemerschap en innovatie' en 'grondstoffen' van de *Actieagenda 2021-2025*. Het spoor 'provinciale organisatie' wordt gefinancierd vanuit budgetten van de directies Concernzaken en Beheer en Uitvoering. Verder zijn er middelen beschikbaar voor innovaties die mede voor circulaire economie ingezet kunnen worden.
    a. In het *Coalitieakkoord 2019-2023 'Duurzaam Doorpakken!'* zijn tot en met 2023 middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de acties van de sporen 'circulair ondernemerschap en innovatie' en 'grondstoffen' van de *Actieagenda 2021-2025*.[111] In de *Kaderbrief 2022-2025* zijn middelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van deze twee sporen in de jaren 2024 en 2025. Vanuit de *Voedselvisie Boer & Business in Balans* is daarnaast een bedrag van € 75.000 beschikbaar gesteld.[112]
    b. In 2020 en 2021 is er ongeveer € 1 miljoen besteed aan het beleidsdoel 'Bijdragen aan transitie naar circulaire economie'. Vanaf 2022 loopt de bijdrage op tot € 1,8 miljoen in 2025, zie tabel 1. Deze begrotingspost betreft de middelen voor de sporen 'circulair ondernemerschap en innovatie' en 'grondstoffen' van de *Actieagenda 2021-2025* zoals beschikbaar gesteld vanuit het *Coalitieakkoord*, de *Voedselvisie* en de *Kaderbrief 2022-2025*, en daarnaast middelen voor de capaciteitskosten.[113]
    c. De uitvoering en financiering van het derde spoor 'provinciale organisatie' van de *Actieagenda 2021-2025* valt onder de directies Concernzaken en Beheer en Uitvoering. Ambtelijk is toegelicht dat de projecten van de directie Concernzaken vanuit reguliere budgetten gefinancierd wordt, aangezien het gaat om reguliere uitgaven waar circulaire eisen aan worden gesteld. Voor de projecten van de directie Beheer en Uitvoering kan ook gebruik worden gemaakt van een bedrag van € 7,5 miljoen bestemd voor duurzaamheidsmaatregelen voor 2021 tot en met 2023 vanuit de *Nota Infrastructurele Kapitaalgoederen 2020-2023*, en van enkele specifieke duurzaamheidskredieten.[114]
    d. Daarnaast is er voor 2022 een bedrag van ruim € 9 miljoen begroot voor het beleidsdoel 'Een innovatief klimaat bevorderen' vanuit het algemene economiebeleid. Hieronder vallen instrumenten om innovatie in het MKB te stimuleren, zoals het Programma Investeringsgereed Innovatief MKB Noord-Holland (PIM), het Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH), de MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT), het Innovatiefonds Noord-Holland (INH) en het versnellingsprogramma GO!-NH. Deze instrumenten richten zich op duurzaamheid, waaronder circulaire economie.[115]

[111] Provincie Noord-Holland (2019), Coalitieakkoord 2019-2023 'Duurzaam Doorpakken!', p. 28 & Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 39
[112] Provincie Noord-Holland (2021), Kaderbrief 2022-2025, 18 mei 2021, pp. 29-30
[113] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[114] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[115] Provincie Noord-Holland (2021), Programmabegroting 2022, p. 104

Tabel 1 Begroot en besteed budget beleidsdoel 'Bijdragen aan transitie naar circulaire economie', 2020 - 2025[116]

	2020		2021		2022	2023	2024	2025
	Begroot	*Besteed*	*Begroot*	*Besteed*	*Begroot*	*Begroot*	*Begroot*	*Begroot*
Bijdragen aan transitie naar circulaire economie	1.006	818	1.143	1.064	1.090	1.443	1.724	1.798

Bedragen x € 1.000

34. De provincie draagt financieel bij aan het Transitiefonds en MKB-fonds van Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest. Het Transitiefonds heeft een doelvermogen van € 100 miljoen en richt zich op energietransitie en circulaire transitie.
    a. In oktober 2021 is de InWest Regio B.V. (ROM) opgericht, waarin de provincie Noord-Holland voor 30,8% aandeelhouder is.[117] ROM InWest beheert het MKB-fonds met een vermogen van € 60 miljoen gericht op innovaties in het MKB en het Transitiefonds met een doelvermogen van € 100 miljoen. Vanuit het Transitiefonds ondersteunt ROM InWest ondernemers in de energietransitie en de overgang naar een circulaire economie.[118]
    b. De provincie heeft een inleg van € 40 miljoen in ROM InWest. Dit wordt in principe gelijkelijk verdeeld over het Transitiefonds en het MKB-fonds.[119] De verdere invulling van de opdracht aan ROM InWest wordt nader bepaald.[120] Zie ook bevinding 97.

Organisatie

35. Bestuurlijk zijn 'circulaire economie' en 'algemene economie' belegd bij twee verschillende gedeputeerden. PS hebben in 2021 gevraagd naar de verhouding tussen het circulaire-economiebeleid en het algemene economiebeleid. In hun reflectie hierop adviseren GS het volgende college een nieuwe economische visie op te stellen in 2025 waarin beide thema's geïntegreerd worden en dit onder te brengen in één portefeuille.[121]
    a. Binnen het college van GS is er een gedeputeerde met de portefeuille circulaire economie en een gedeputeerde voor het algemene economiebeleid.
    b. Tijdens de commissiebehandeling van de *Actieagenda 2021-2025* in januari 2021 zijn vanuit PS vragen gesteld over hoe het circulaire-economiebeleid en het algemene economiebeleid zich tot elkaar verhouden. GS hebben hierop in 2022 een toelichting en reflectie gegeven in een brief aan PS. GS geven in deze brief aan dat de provincie met haar algemene- en circulaire-economiebeleid aan dezelfde opgave werkt, waarbij het algemene economiebeleid breder is en ook doelen heeft die niet direct duurzaamheid als focus hebben maar wel indirect bijdragen aan de provinciale duurzaamheidsambities. In hun reflectie geven GS vervolgens aan dat zij meerwaarde zien in een nieuwe economische visie in 2025 waarin beide – en wellicht nog andere – thema's geïntegreerd worden. Wat betreft de portefeuilleverdeling stellen GS: "*In onze ogen ontstaat er met deze integratieslag ook één portefeuille, die al onze ambities bevatten die we hebben voor de Noord-Hollandse economie. Dat past ook bij ons uitgangspunt dat we richting 2050 streven naar één economie, een circulaire economie en er tevens één portefeuille ontstaat.*" [122]

[116] Provincie Noord-Holland, Jaarstukken 2020, pp. 59-62; Jaarstukken 2021, pp. 34-38; Programmabegroting 2022, p. 31 & Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[117] Provincie Noord-Holland (2022), Jaarstukken 2021, p. 166
[118] ROM InWest (2022), Jaarplan 2023, p. 14 & ROM InWest (2023), www.rominwest.nl
[119] Provincie Noord-Holland (2021), GS brief: ROM Noord-Holland, bijlage: Uitgangspunten voor de inrichting van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Noord-Holland, 6 april 2021 &
[120] ROM InWest en Provincie Noord-Holland (2023), Interview, 27 januari 2023
[121] Provincie Noord-Holland (2022), GS brief: Reflectie algemene economie en circulaire economie beleid, 31 augustus 2022
[122] Provincie Noord-Holland (2022), GS brief: Reflectie algemene economie en circulaire economie beleid, 31 augustus 2022

36. Het team Circulaire Economie bestaat uit 7,4 fte verdeeld over 11 personen, die ook werkzaam zijn in verschillende andere sectoren.[123]
    a. Het team Circulaire Economie (hierna: circulaire-economieteam) binnen de directie Beleid is een programmateam dat wordt aangestuurd door een programmamanager. De formatie betreft 7,4 fte verdeeld over 11 personen. Dit is inclusief 0,5 fte communicatie en 0,5 fte ondersteuning.
    b. Het circulaire-economieteam is samengesteld uit collega's vanuit verschillende sectoren zoals Ruimtelijke Inrichting, Regionale Economie en Erfgoed, Omgevingsbeleid, Integrale Opgaven en Transities, Bestuur en Strategie en Secretariaat en Beleidsondersteuning. Ambtelijk is aangegeven dat deze samenstelling in personele en inhoudelijke zin bijdraagt aan provinciale opgaven waar vanuit circulaire economie raakvlakken mee zijn.
    c. In 2022 hebben tijdelijk twee trainees meegewerkt op het terrein van circulaire economie, dit betrof 1,6 fte extra voor een periode van tien maanden.

Voorgenomen activiteiten

37. In de *Actieagenda 2021-2025* heeft de provincie 17 acties aangekondigd die het circulaire-economieteam zal uitvoeren voor het realiseren van de doelen voor de sporen 'circulair ondernemerschap en innovatie' en 'grondstoffen'. Zie Bijlage B voor een visualisatie van operationele doelen en voorbeelden van acties, en Bijlage C voor een overzicht van de 17 voorgenomen acties. De acties voor het derde spoor 'provinciale organisatie' worden door teams bij andere directies uitgevoerd en zijn minder concreet beschreven in de *Actieagenda 2021-2025*.[124]
    a. Voor het spoor 'circulair ondernemerschap en innovatie' zijn acht acties genoemd, zoals het aanstellen van een circulair ambassadeur, het ondersteunen en verbinden van bedrijven via netwerken en platforms, en onderzoek naar verschillende aspecten van transitie naar circulaire economie.
    b. Voor het spoor 'grondstoffen' zijn negen acties genoemd, zoals het aanstellen van aanjagers van grondstoffenketens, het uitvoeren van een subsidieregeling en circulair bouwprogramma, en het organiseren van challenges op het gebied van voedselverspilling.
    c. In de *Actieagenda 2021-2025* is over elke actie de volgende informatie weergegeven: het spoor, het doel en de doelgroep, de rol van de provincie, de inzet/instrumenten, samenwerkende partners, looptijd, activiteiten en beleidsresultaat.
    d. De acties onder het derde spoor 'provinciale organisatie' liggen op het gebied van circulaire infrastructuur en inkoop. Deze acties zijn niet zo concreet beschreven als het geval is voor de acties van de eerste twee sporen en worden uitgevoerd door de directies Beheer en Uitvoering en Concernzaken, terwijl de andere 17 acties worden uitgevoerd door het circulaire-economieteam.
    e. Naast de acties voor de drie sporen, beschrijft de provincie in de *Actieagenda 2021-2025* en de *Programmabegroting 2022* acties gericht op samenwerking, regionale aanpak op basis van dialoogtafels, en de uitvoering van de lobby- en communicatiestrategie.[125]

Uitgevoerde activiteiten

38. In voortgangsrapportages uit 2019 en 2020 rapporteerde de provincie over de voortgang van de *Actieagenda 2017-2020* met aandacht voor de bestede bedragen en leerpunten, zie ook bevinding 83.[126] Deze

[123] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[124] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 17-20 & 43-47
[125] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 21-23 & Provincie Noord-Holland (2022), Programmabegroting 2021, p. 31
[126] Provincie Noord-Holland (2019), Voortgangsrapportage Tussenstand actieagenda circulaire economie 2017-2020 & Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsrapportage 2019 Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020

voortgangsrapportages bieden geen inzicht in de uitvoering van het vigerende beleid volgens de *Actieagenda 2021-2025*. Over het huidige beleid zijn rapportages aangekondigd in 2023.[127]

39. In de *Jaarstukken 2021* en op de website van de provincie is gerapporteerd over de uitvoering van vier van de acht acties voor het spoor 'circulair ondernemerschap en innovatie' volgens de *Actieagenda 2021-2025*. Ambtelijk is aan de Rekenkamer toegelicht dat er voor de overige vier acties voorverkenningen zijn uitgevoerd, onderzoek in de afrondende fase is, of de actie in de opstartfase is.
    a. De provincie heeft per december 2022 een circulair ambassadeur voor twee dagen per week voor twee jaar aangesteld (Actie 1.1). De taken van de circulair ambassadeur zijn het motiveren en ondersteunen van ondernemers om circulair te ondernemen, het kennisdelen en partijen verbinden om de groep circulair ondernemers te vergroten, en het helpen groeien, uitbreiden en verspreiden van bestaande circulaire innovaties.[128]
    In 2021 heeft de provincie een contract tot en met 2023 gesloten met de Noord-Hollandse Circo Hub (Actie 1.2). Hiermee worden trainingen georganiseerd voor ondernemers uit een specifieke sector die circulair willen gaan ondernemen.[129] Door het circulaire-economieteam is toegelicht dat deze driedaagse Circo Tracks een landelijk instrument zijn waarvoor geld vanuit het Rijk beschikbaar is gesteld. De provincie heeft opdracht gegeven voor 11 Tracks. Er zijn inmiddels Tracks geweest op de volgende thema's:[130]
        - Circulaire Scholenbouw
        - Circulair Textiel – Hergebruik en Recycling
        - Hergebruik en Recycling Interieur Textiel
        - Luiers en incontinentiemateriaal
        - Upcycling Bermgras
        - Verpakkingen in de Zorg
        - Circulaire maakindustrie
    b. Impact Hub heeft in de periode 2018-2021 in opdracht van de provincie een netwerk van circulaire bedrijven gestimuleerd en gefaciliteerd via netwerk- en kennisbijeenkomsten en masterclasses (Actie 1.3). Als onderdeel van deze actie is de provincie sinds 2021 partner van het ondernemersnetwerk Circulair West.[131]
    c. De provincie heeft een matchmaking programma om MKB'ers te koppelen aan circulaire startups en scale-ups gelanceerd (Actie 1.4).
    d. Ambtelijk is aangegeven dat er voor de onderzoeken naar circulaire fieldlabs en kansen voor de arbeidsmarkt (Actie 1.5 en 1.6) volledige voorverkenningen zijn uitgevoerd, aanvullend onderzoek (waarschijnlijk) niet wordt uitgevoerd omdat het beperkte toegevoegde waarde zou hebben, en er eventueel aangesloten wordt bij andere activiteiten op deze thema's. Daarnaast is toegelicht dat het onderzoek naar ruimtelijke voorwaarden in het Noordzeekanaalgebied (NZKG) in de afrondende fase is (Actie 1.7) en het uitvoeren van ruimtelijke verkenning naar circulaire werklocaties in 2023 wordt gestart (Actie 1.8).[132]

[127] Provincie Noord-Holland (2021), Monitoring- en evaluatieplan Actieagenda circulaire economie 2022-2025, p. 7
[128] Provincie Noord-Holland (2022), www.noord-holland.nl & Provincie Noord-Holland (2022), e-mail, 2 december 2022
[129] Provincie Noord-Holland (2022), Jaarstukken 2021, p. 36
[130] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[131] Provincie Noord-Holland (2022), Jaarstukken 2021, p. 36 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[132] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023

40. In de *Jaarstukke*n 2021 en op de website van de provincie is gerapporteerd over de uitvoering van zeven van de negen acties voor het spoor ‘grondstoffen’ volgens de *Actieagenda 2021-2025*. Ambtelijk is aan de Rekenkamer de stand van zaken van de twee overige acties en een extra actie toegelicht.
    a. De provincie heeft in november 2022 een ketenaanjager voor de Noord-Hollandse bouwsector aangesteld om bedrijven in de bouw te ondersteunen en voor het vormen van ketens van bouwgrondstoffen (Actie 2.1).[133]
    b. De provincie heeft per 3 januari 2023 de subsidieregeling ’circulaire ketensamenwerking’ opengesteld om bedrijven en organisaties te ondersteunen bij het vormen van ketens voor de grondstofstromen Bouw, Textiel, Plastics en Biomassa en voedsel (Actie 2.2). Met de subsidie kan een bedrijf een procesbegeleider inhuren om samenwerkingen of juridische en financiële diensten tot stand te brengen.[134]
    c. De provincie heeft een onderzoek naar reststromen, knelpunten en sturingsmogelijkheden uitgevoerd dat medio 2023 in de fase van afronding is (Actie 2.3).[135]
    d. De provincie heeft voedsel challenges op het gebied van het tegengaan van voedselverspilling en het stimuleren van de korte keten uitgevoerd (Actie 2.4).[136] In december 2022 is bestuurlijk besloten dat de actie voedsel challenges wordt gestopt. Andere activiteiten om voedselverspilling tegen te gaan zoals opdrachtgeverschap aan Stichting tegen Voedselverspilling en deelname aan netwerk Voedsel Verbindt! worden voortgezet.[137]
    e. In juli 2022 heeft de provincie een circulair bouwexpert aangesteld om gemeenten en woningcorporaties te ondersteunen om bouwprojecten zo circulair mogelijk te laten uitvoeren (Actie 2.6).[138]
    f. De provincie heeft het Circulair bouwprogramma dat door stichting C-creators is uitgevoerd mede gefinancierd (Actie 2.8). Daarnaast noemt de provincie dat circulair bouwen is opgenomen in de regionale woonakkoorden en onder de noemer toekomstbestendige woningbouw is opgenomen in de woondeals.[139]
    g. De provincie heeft met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties het *Handboek Circulair Renoveren* voor woningcorporaties laten uitbrengen (Actie 2.9).[140]
    h. Ambtelijk is aangegeven dat het onderzoek naar kansen en mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in de afrondende fase is (Actie 2.5) en de provincie formeel partner is van de Citydeal circulaire bouw sinds 2021 en hieraan een jaarlijkse bijdrage betaalt (Actie 2.7).[141]
    i. De provincie heeft als extra actie vanuit het adaptief beleid een project laten uitvoeren waarin individuele bedrijfsafvalprofielen zijn opgesteld om in gesprek met de Omgevingsdienst bedrijven mogelijkheden te laten benutten voor efficiënter en circulair grondstoffengebruik.[142]

41. Over de activiteiten die voor het derde spoor ‘provinciale organisatie’ op het gebied van circulaire inkoop en infrastructuur worden uitgevoerd, wordt vanuit de betreffende beleidsvelden gerapporteerd, zie bevindingen 65-68.

---

[133] Provincie Noord-Holland (2022), www.noord-holland.nl
[134] Provincie Noord-Holland (2023), www.noord-holland.nl
[135] Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[136] Provincie Noord-Holland (2022), www.noord-holland.nl (I) & (II)
[137] Provincie Noord-Holland (2022), e-mail ambtelijke organisatie, 2 december 2022
[138] Provincie Noord-Holland (2022), www.noord-holland.nl
[139] Provincie Noord-Holland (2022), Jaarstukken 2021, p. 36 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[140] Provincie Noord-Holland (2022), Jaarstukken 2021, p. 36
[141] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[142] Provincie Noord-Holland (2022), Jaarstukken 2021, p. 36 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023

Ontwikkeling in type activiteiten circulaire-economiebeleid

42. In bevinding 32 zijn de acht typen beleidsinstrumenten genoemd die decentrale overheden kunnen inzetten voor het stimuleren van een circulaire economie. Vanuit de *Actieagenda 2017-2020* werden met name zes typen beleidsinstrumenten ingezet, vanuit de *Actieagenda 2021-2025* worden er voornamelijk zeven ingezet.
    a. De acht typen beleidsinstrumenten zijn: Onderzoek, Bedrijfsondersteuning en -financiering, Inkoop, Informatievoorziening, Onderwijs, Netwerk- en Informatie-uitwisseling, Wet- en regelgeving en Ruimtelijke ordening.[143]
    b. In de zes zogenoemde creatiesporen vanuit het *Ontwikkelingsperspectief* en de *Actieagenda 2017-2020*, beide uit 2017, werden met name zes van de acht beleidsinstrumenten ingezet. De beleidsinstrumenten Informatievoorziening en Onderwijs werden niet of minder prominent ingezet.[144]
        I. Onderzoek werd ingezet in de creatiesporen Productie schone grondstoffen en Regelgeving, en Circulaire organisatie.
        II. Bedrijfsondersteuning en -financiering betrof een actie van het creatiespoor Innovatie & ondernemerschap via de MKB-innovatie instrumenten Proof of Conceptfonds, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH), MKB Innovatie Topsectoren (MIT)-regeling, versnellingsprogramma GO!-NH en Programma Investeringsgereed Innovatief MKB Noord-Holland (PIM).
        III. Inkoop werd in het creatiespoor Circulaire organisatie ingezet door het opzetten van een actieplan circulair inkopen en het uitvoeren van pilotprojecten circulair inkopen.
        IV. Informatievoorziening maakte in de vorm van ondernemersloketten in enige mate onderdeel uit van Bedrijfsondersteuning.
        V. Netwerk- en Informatie-uitwisseling was vooral onderdeel van de creatiesporen Innovatie & ondernemerschap en Ketenvorming.
        VI. Onderwijs komt niet expliciet aan de orde in de ondernomen activiteiten.
        VII. Wet- en regelgeving stond centraal in het creatiespoor Regelgeving, met name gericht op het opheffen van belemmerende regelgeving.
        VIII. Ruimtelijke ordening stond centraal in het creatiespoor Ruimte gericht op het versnellen van gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.
    c. Na de *Actieagenda 2017-2020* wordt in de *Discussienotitie* uit 2020 teruggeblikt en vooruit gekeken naar het vervolg, zie bevinding 23. Er wordt onder andere geconcludeerd dat na de brede oriëntatie van de *Actieagenda 2017-2020* er in het vervolg meer inhoudelijke focus moet liggen op de thema's innovatie, grondstoffenstromen en ruimte/regelgeving, en de provincie vooral van toegevoegde waarde is in de rol van stimuleren, verbinden en kennis- en beleidsontwikkeling.[145] Met het vaststellen van de *Actieagenda 2021-2025* zijn de creatiesporen losgelaten.[146]
    d. In de drie sporen van de *Actieagenda 2021-2025* worden zeven van de acht typen beleidsinstrumenten ingezet, het instrument Onderwijs wordt (nog) niet ingezet.[147]
        I. Onderzoek wordt ingezet in meerdere acties van de sporen 'circulair ondernemerschap en innovatie' en 'grondstoffen'.

[143] IPO & RHDHV (2020), Inventarisatie Circulaire Activiteiten Decentrale Overheden, september 2020
[144] Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie, p. 18; Provincie Noord-Holland (2017), Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020, p. 15; Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsrapportage 2019 Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[145] Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie, pp. 11-12
[146] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[147] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023

II. Bedrijfsondersteuning en -financiering komt aan bod in het spoor ‘circulair ondernemerschap en innovatie’. De acties in dit spoor betreffen vooral bedrijfsondersteuning. Bedrijfsfinanciering voor circulaire innovaties gebeurt vanuit MKB-innovatie instrumenten zoals PDENH en MIT, waar in de *Actieagenda 2021-2025* naar verwezen wordt als samenhangende opgave.[148]
III. Inkoop staat – naast infrastructuur – centraal in het derde spoor ‘provinciale organisatie’.
IV. Informatievoorziening wordt ingezet in de vorm van een circulair ambassadeur in het spoor ‘circulair ondernemerschap en innovatie’ en de handboeken circulair bouwen in het spoor ‘grondstoffen’.
V. Netwerk- en Informatie-uitwisseling wordt voornamelijk ingezet in het spoor ‘circulair ondernemerschap en innovatie’.
VI. Onderwijs komt niet expliciet aan de orde in de te ondernemen activiteiten.
VII. Wet- en regelgeving is aan de orde in bijdragen aan stimulerende en wegnemen van belemmerende wet- en regelgeving door middel van lobby en een opdracht van de provincie vanuit het adaptief beleid aan de gemeente Amsterdam voor CircuLaw (zie bevinding 58).
VIII. Ruimtelijke ordening komt aan bod in twee acties van het spoor ‘circulair ondernemerschap en innovatie’. Daarnaast is de provincie intern een juridische verkenning gestart naar mogelijkheden van het inzetten van de omgevingsverordening ter stimulering van circulair bouwen.

e. Wat de provincie voor circulaire economie doet op het gebied van Inkoop, Wet- en Regelgeving en Ruimtelijke ordening komt in paragraaf 4.2 aan de orde.

Inspiratiekader – Activiteiten op het gebied van onderwijs
Voorbeeld uit provincie Flevoland

Flevoland heeft verschillende circulaire activiteiten op het gebied van onderwijs uitgevoerd. Zo is de provincie samen met gemeente Almere oprichter en financier van het Flevolandse Praktijk- & Innovatiecentrum Circulaire Economie (PRICE) en is de provincie lid van de stuurgroep Ontwikkeling leerlijn Circulaire Regionale Economie bij ROC Flevoland. Daarnaast wordt ook vanuit andere provinciale trajecten zoals Talent Kleurt Flevoland en het programma DuurzaamDoor een bijdrage geleverd aan onderwijs.[149]

Aandacht in beleid voor afbouw lineaire economie

43. In de *Actieagenda 2021-2025* wordt toegelicht dat het transitieproces enerzijds gaat om het op- en ombouwen naar een circulaire economie en anderzijds om het afbouwen en uitfaseren van een lineaire economie. Enkele acties uit de *Actieagenda 2021-2025* richten zich onder meer op het aanpassen van een lineaire naar circulaire bedrijfsvoering. Ambtelijk is aangegeven dat de *Actieagenda 2021-2025* het instrument is voor de opbouw van circulaire economie. Afbouw is geen expliciet onderdeel van het circulaire-economiebeleid. Ambtelijk is toegelicht dat de provincie lobbyen gericht op wet- en regelgeving ziet als een belangrijk instrument voor de afbouw van lineaire economie en onderzoekt hoe het algemene economiebeleid aan afbouw kan bijdragen
    a. In de *Actieagenda 2021-2025* staat het volgende over het werken in een transitie: “*De transitie naar een circulaire economie is een langjarig proces. Het vraagt om een fundamentele en structurele verandering van de manier waarop we produceren, distribueren en consumeren. De complexiteit wordt onder meer bepaald door twee gelijktijdige processen: aan de ene kant wordt de circulaire economie opgebouwd, aan de andere kant moet de lineaire economie worden afgebouwd.*”[150]

[148] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 27
[149] Provincie Flevoland (2022), Voortgangsrapportage Circulaire economie 2020-2021, p. 20 & Provincie Flevoland (2023), Beantwoording vragen ambtelijke organisatie, 30 januari 2023
[150] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 9

b. Ambtelijk is toegelicht dat de transitie vraagt om de afbouw van lineaire economie door het ombouwen van circulaire bedrijven. De acties 1.1, 1.2 en 1.3 uit de *Actieagenda 2021-2025* zijn bedoeld voor zowel bestaande lineaire bedrijven met circulaire ambities als nieuwe circulaire bedrijven.[151]
c. Door het circulaire-economieteam is toegelicht dat de *Actieagenda 2021-2025* het instrument is voor de opbouw van circulaire economie. Voor de afbouw van lineaire economie wordt lobbyen gericht op wet- en regelgeving als belangrijk instrument gezien. Daarnaast onderzoekt de provincie hoe het algemene economiebeleid kan bijdragen aan de afbouw van lineaire economie.[152]

[151] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[152] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022

| 4 | Interactie met andere transities en beleidsterreinen

Dit hoofdstuk beantwoordt onderzoeksvraag 3: *'Waar liggen raakvlakken tussen de transitie naar een circulaire economie en andere beleidsterreinen en hoe gaat de provincie hiermee om?'* Uit het onderzoek is naar voren gekomen welke (transitie)opgaven en beleidsterreinen de meeste raakvlakken hebben met de transitie naar een circulaire economie. In paragraaf 4.1 wordt beschreven waar deze (transitie)opgaven en beleidsterreinen over gaan, welk landelijk beleid van belang is en wat raakvlakken zijn met circulaire economie. Paragraaf 4.2 beschrijft, na een toelichting op integraal werken op het Provinciehuis, hoe door Noord-Holland omgegaan wordt met de relatie van deze (transitie)opgaven en beleidsterreinen met circulaire economie.

4.1 Aanliggende (transitie)opgaven en beleidsterreinen

44. Naast de transitie naar een circulaire economie worden provincies geconfronteerd met diverse andere maatschappelijke opgaven en transities. Vooral de energietransitie, woningbouwopgave en landbouw- en voedseltransitie raken aan de circulaire transitie.
    a. De energietransitie richt zich op het terugdringen van broeikasgassenuitstoot door de overstap van fossiele brandstoffen naar duurzame en CO_2-neutrale energiebronnen zoals zon en wind en het besparen van energie.[153]
    b. De woningbouwopgave omvat de nationale opgave om tot en met 2030 900.000 extra woningen te bouwen.[154]
    c. De landbouw- en voedseltransitie richt zich op een integrale en duurzame vorm van landbouw door onder andere het verminderen van het gebruik van milieu- en klimaatbelastende inputs en het zorgdragen voor vitale toekomstperspectieven voor boer en keten.[155]

Synergie en spanningen

45. In het sturen op de maatschappelijke opgaves en transities is op diverse vlakken sprake van synergie, met andere woorden de aanpak draagt bij aan meerdere doelstellingen tegelijk. Voorbeelden hiervan:
    - Het toepassen van circulaire-economieprincipes leidt tot een verminderde afhankelijkheid van zeldzame metalen, welke nodig zijn om de energietransitie te realiseren.[156]
    - De transitie naar kringlooplandbouw levert een bijdrage aan de doelstellingen van de circulaire economie, onder meer via hergebruik van grondstoffen uit reststromen. Daarnaast draagt het circulaire-economiebeleid op het thema Biomassa en Voedsel bij aan de transitie naar duurzame landbouw onder meer door in te zetten op een vermindering van de input van dierlijke eiwitten en circulaire veehouderij.[157]

[153] CE Delft (2021), Synergie en spanning
[154] CE Delft (2021), Synergie en spanning
[155] CE Delft (2021), Synergie en spanning
[156] SER (2022), Evenwichtig sturen op de grondstoffentransitie en de energietransitie voor brede welvaart
[157] CE Delft (2021), Synergie en spanning

46. In het sturen op de maatschappelijke opgaves en transities is op diverse vlakken echter ook sprake van spanningen, met andere woorden de aanpak conflicteert met andere doelstellingen. Een aantal voorbeelden hiervan zijn:
    - Het voldoen aan de woningbouwopgave leidt tot sterk stijgend materiaalgebruik, wat in contrast staat met het halveringsdoel voor 2030.[158] In de *City Deal Circulair en Conceptueel Bouwen* werken gemeenten, provincies, Rijk, bedrijfsleven en kennisinstellingen samen om circulair bouwen te stimuleren. Het doel is om de woningbouwopgave op een circulaire, conceptuele manier te realiseren, met een focus op biobased materialen.[159]
    - Energiebeleid gericht op de verbranding van biomassa voor energietoepassingen conflicteert met de principes van een circulaire economie. Vanuit het perspectief van een circulaire economie zijn er hoogwaardiger manieren om biomassa te benutten, zoals voor voedsel, bouwmaterialen en medicijnen, dan energiewinning.[160]

47. In het *NPCE* wordt gesteld dat voor het realiseren van de circulaire doelstellingen een integrale benadering nodig is van de diverse maatschappelijke opgaven. Door het integraal aanpakken van opgaven, kan beleid elkaar versterken en kunnen spanningen worden voorkomen.[161]

Naast de (transitie)opgaven hebben met name de beleidsterreinen Economie, Inkoop & aanbesteding, Ruimtelijke ordening, Wet- en regelgeving / Lobby en VTH raakvlakken met circulaire economie. Het thema circulaire economie is van toepassing op het merendeel van de kerntaken van de provincie.[162] In de volgende bevindingen wordt dit nader toegelicht.

Economie

48. Het circulaire-economiebeleid raakt ook het economisch beleid van de provincie. Met het provinciale economische beleid kan de provincie sturen op de transitie naar een regionale circulaire economie.
    a. Het stimuleren van de regionale economie is een kerntaak van de provincies. Provincies geven hier onder andere vorm aan door het organiseren van regionale samenwerking, deelname aan Regionale Ontwikkelingsmaatschappen (ROM's) en het investeren in uitwisseling tussen regio's, sectoren en domeinen.[163]
    b. Het ondersteunen van het regionale bedrijfsleven in de transitie naar een circulaire economie is door het IPO in de *Krachtenkaart* benoemd als een van de vijf rollen die de provincie kan nemen in de transitie naar een circulaire economie.[164]

Inkoop en aanbesteding

49. Om de landelijke doelstelling om in 2050 volkomen circulair te zijn te kunnen bereiken, werken overheden onder andere toe naar 100% circulair inkopen en opdrachtgeverschap.[165]
    a. Een product of dienst is circulair als het leidt tot minimale toepassing van nieuwe materialen (en fossiele energie), zowel in het productieproces als bij het gebruik van de producten en diensten, en/of maximale inzet op lange levensduur en daarna hoogwaardige herbruikbaarheid van het product of de materialen

[158] SER (2022), Evenwichtig sturen op de grondstoffentransitie en de energietransitie voor brede welvaart
[159] Ondertekenende partijen (2020), Citydeal Circular en Conceptueel Bouwen
[160] SER (2022), Evenwichtig sturen op de grondstoffentransitie en de energietransitie voor brede welvaart
[161] Ministeries van IenW, EZK, BZK, LNV en BZ (2023), Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030, p. 32
[162] PBL (2021), Samen leren in de regio
[163] IPO (2023), www.ipo.nl
[164] IPO (2021), IPO Krachtenkaart Circulaire Economie
[165] MRA (2019), Roadmap Circulair Inkopen en Opdrachtgeverschap

daarin.[166]Om als provincie uiteindelijk 100% circulair te kunnen inkopen, is een inkooporganisatie nodig die effectief is ingericht op circulair aanbesteden. Daarvoor dient beleid te zijn afgestemd op de circulaire ambities van de provincie en dit beleid dient duidelijke doelstellingen en kaders te bevatten voor de inkooporganisatie. De inkooporganisatie heeft voldoende capaciteit, middelen en systemen nodig om circulair te kunnen uitvragen.[167]

b. IPO noemt circulair inkopen en aanbesteden voor alle Randstedelijke provincies als kans in de *Kansenkaarten Circulaire economie*.[168]

Ruimtelijke ordening

50. De transitie naar een circulaire economie zal mogelijk grote ruimtelijke effecten hebben. In 2022 zijn de ruimtelijke effecten van een circulaire economie onderzocht. Het rapport concludeert dat:[169]
    I. het delen en het verlengen van de levensduur van goederen in potentie kan leiden tot afname van ruimtegebruik door productiefaciliteiten en logistieke activiteiten;
    II. veel ruimtevraag zal ontstaan naar industriële locaties met een hoge milieucategorie voor de opslag en recycling van materialen;
    III. er veel vraag komt naar locaties met multimodale ontsluiting;
    IV. het ruimtebeslag voor biobased grondstoffen erg zal afhangen van de keuze voor lokale teelt of import.

Circulaire bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen kennen grote grondstoffenstromen. Door overheden en ondernemers kunnen hier stappen gemaakt worden op het gebied van circulaire economie.

Een circulair bedrijventerrein is een gebied, waarbij reststromen van het ene bedrijf of groep bedrijven worden hergebruikt door andere bedrijven (industriële symbiose). Samenwerkende bedrijven op circulaire bedrijventerreinen kunnen goedkoper aan materialen komen zonder nieuwe grondstoffen te verbruiken, of reststromen een nuttige bestemming geven, terwijl ze besparen op afvalverwerking. Zo worden bedrijventerreinen economischer, efficiënter en duurzamer. Ook komt de circulaire economie terug in de openbare ruimte en in de vastgoedconstructies.

Overheden kunnen circulariteit op bedrijventerreinen stimuleren door hier in hun beleid gericht op werklocaties en in hun inkoop- & aanbestedingsbeleid aandacht aan te geven. Ook kunnen overheden in hun acquisitiebeleid sturen op het vestigen van circulaire bedrijven en/of sectoren. Daarnaast spelen overheden een verbindende en stimulerende rol in het bij elkaar brengen van partijen in de circulaire economie.[170]

51. Om gebiedsgerichter te kunnen sturen, kan de provincie ‘circulair’ als provinciaal belang opnemen in de Omgevingsvisie.
    a. In de *Omgevingswet* is bepaald dat de provincie “*een taak of bevoegdheid kan uitoefenen indien sprake is van een provinciaal belang en dat belang niet op een doelmatige of doeltreffende manier door de gemeente kan worden uitgevoerd.*” In de memorie van toelichting is bewust geen definitie gegeven van een provinciaal belang.[171]

[166] MRA (2019), Roadmap Circulair Inkopen en Opdrachtgeverschap
[167] Provincie Flevoland (2018), Nulmeting Het goede voorbeeld
[168] IPO (2021), Kansenkaarten Circulaire economie 2021, p. 11
[169] CE Delft (2022), Ruimtelijke effecten van de circulaire economie, pp. 5 & 52
[170] J. van Heest / Bureau Buiten (2022), ‘Bedrijventerreinenbeleid als katalysator voor de circulaire economie’ op www.bureaubuiten.nl
[171] Art. 2.3 lid 2 Omgevingswet

b. In een Omgevingsvisie kunnen PS benoemen welke ruimtelijke onderwerpen zij van provinciaal belang achten. De Omgevingsvisie is uitsluitend bindend voor de provincie zelf, maar het is wel de bedoeling dat ook gemeenten de provinciale belangen die beschreven zijn in de Omgevingsvisie betrekken bij het opstellen van hun bestemmingsplannen. De wetgever heeft niet aangegeven welke ruimtelijke aspecten wel en welke niet van provinciaal belang zijn. Het is aan het provinciebestuur om duidelijk te beschrijven welke kwaliteiten en onderwerpen zij van provinciaal belang acht.[172]
c. Als PS voor specifieke provinciale belangen meer zekerheid willen hebben over de doorwerking in gemeentelijke, ruimtelijke plannen dan kunnen zij voor deze belangen instructieregels opnemen in een provinciale verordening die gemeenten moeten volgen.[173]
d. Het IPO heeft aangegeven dat provincies circulariteit als provinciaal belang kunnen opnemen in hun Omgevingsvisie: *"Dit geeft de provincie regionaal instrumentarium om circulaire componenten voor te schrijven in plannen, besluiten en vergunningen. Daarmee krijgt de provincie de mogelijkheid gebiedsgericht te sturen."* [174]

Wet- en regelgeving / Lobby

52. Wet- en regelgeving, of juist het ontbreken ervan, kan een belemmering vormen in de transitie naar een circulaire economie.
    a. Uit onderzoek van het Versnellingshuis Nederland Circulair! blijkt dat bedrijven die reeds circulaire activiteiten uitvoeren wet- en regelgeving ervaren als de belangrijkste belemmering. Het gaat hierbij echter niet alleen om de eigenlijke wetten en regels, maar ook de uitvoering hiervan. Bedrijven stellen dat wet- en regelgeving onduidelijk is, procedures tijdrovend zijn en handhaving inconsistent is. Bovendien ervaren bedrijven ook het uitblijven van wet- en regelgeving, ter stimulering van circulaire activiteiten, als belemmerend.[175]
    b. Omgevingsdienst NL constateert dat de huidige wet- en regelgeving vooral stuurt op het verbieden van een laagwaarde-verwerking in plaats van het inregelen van een speelveld waarin een zo hoog mogelijke verwerking aantrekkelijk wordt gemaakt.[176]
    c. De provincies kunnen geconstateerde belemmeringen onder de aandacht brengen bij de overheid die daar overgaat. Dit gebeurt ook verenigd in het IPO.[177]

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)

53. In 2021 heeft Omgevingsdienst NL in opdracht van het IPO een onderzoek uitgevoerd naar de kansen en belemmeringen om te sturen op circulaire bedrijfsvoering en het stimuleren daarvan met behulp van het VTH-instrumentarium. Een aantal aanbevelingen in dit rapport raakt direct aan de relatie tussen provincie en omgevingsdiensten, namelijk:[178]
    1. Bevoegdheden van provincies, bijvoorbeeld in het kader van stortontheffingen, zouden (meer) gemandateerd moeten worden naar omgevingsdiensten.
    2. Er is een betere afstemming en meer kennisdeling op het gebied van circulaire economie nodig tussen omgevingsdiensten en hun opdrachtgevers. Hiervoor is het nodig dat de omgevingsdiensten over meer financiële middelen en meer capaciteit kunnen beschikken.

[172] Rekenkamer Oost-Nederland (2022), Voorkantsturing ruimtelijke plannen Gelderland (Nota van Bevindingen), pp. 10-11
[173] Rekenkamer Oost-Nederland (2022), Voorkantsturing ruimtelijke plannen Gelderland (Nota van Bevindingen), p. 11
[174] IPO (2022), www.ipo.nl
[175] Versnellingshuis CE (2022), www.versnellingshuisce.nl
[176] Omgevingsdienst NL & IPO (2021), Onderzoek Circulaire Economie & VTH
[177] IPO (2022), www.ipo.nl
[178] Omgevingsdienst NL & IPO (2021), Onderzoek Circulaire Economie & VTH

3. Voor VTH-medewerkers van omgevingsdiensten moeten kwaliteitscriteria worden ontwikkeld en vastgelegd met betrekking tot circulaire economie. We moeten daarom een opleiding ontwikkelen die specifiek gericht is op VTH-medewerkers. Ook opdrachtgevers moeten hierin investeren.
4. In vergunningen (en via het Activiteitenbesluit[179]) zou de verplichting tot het uitvoeren van een afvalpreventie-onderzoek standaard voorgeschreven moeten worden.
5. Er zijn beperkte mogelijkheden tot proefnemingen. Om meldingsplichtige bedrijven[180] deze mogelijkheid te bieden, wordt aanbevolen om de mogelijkheid tot het uitvoeren van proefnemingen standaard in de voorschriften van vergunningen op te nemen. Dit geeft bedrijven meer ruimte om binnen de kaders van de vergunning te experimenteren.
6. Om meer lef te kunnen tonen om ruimte te bieden voor circulaire economie vanuit VTH door de omgevingsdiensten, is bestuurlijke rugdekking nodig vanuit opdrachtgevers. Ook geven bedrijven aan dat omgevingsdiensten een grotere rol op zich zouden moeten nemen op het thema circulaire economie. Dat lukt op dit moment niet door de beperkte capaciteiten bij de omgevingsdiensten. Dit geldt ook voor het wel of niet beleggen van de adviesrol bij de omgevingsdiensten. Om meer aandacht te kunnen besteden aan het thema circulaire economie zou dit onderdeel moeten worden van de opdracht vanuit gemeenten en provincies.
7. Provinciale verordeningen en plannen zouden een steviger kapstok moeten zijn voor circulaire initiatieven.
8. Een overkoepelende samenwerking tussen overheidsinstellingen om kennis uit te wisselen en processen te kunnen versnellen is nodig.

54. Eind 2022 heeft het IPO de *Bouwstenenvisie CE en VTH* gepresenteerd. Hierin worden bouwstenen (tekstdelen) aangereikt die provincies een-op-een kunnen overnemen in hun beleid, waarbij provincies kunnen kiezen tussen drie groeiniveaus.[181]
    a. In de *Bouwstenenvisie* is afgebakend waar provincies invloed op hebben en hoe vergunningverlening, toezicht en handhaving (ketengericht) zouden kunnen worden ingezet om de doelen en ambities voor circulaire economie te realiseren.
    b. In de *Bouwstenenvisie* zijn acht onderwerpen[182] onderscheiden. Per onderwerp zijn teksten geformuleerd voor drie groeiniveaus. Deze teksten kunnen provincies letterlijk overnemen in hun beleid. De drie groeiniveaus zijn als volgt omschreven:
        I. Basis: Het kan gewoon, en we doen het dan ook
        II. Faciliteren: We denken mee met initiatiefnemers, en ondersteunen hen
        III. Stimuleren: We zetten de verandering actief in op eigen initiatie

        Geambieerd wordt dat het basisniveau door alle provincies wordt opgenomen in hun beleid.

Meeste omgevingsdiensten hebben (nog) geen opdracht gekregen om hun instrumentarium in te zetten voor het stimuleren van een circulaire economie

Het IPO constateert in *de Bouwstenenvisie CE en VTH* dat de meeste omgevingsdiensten geen opdracht hebben om hun instrumenten in te zetten om de circulaire economie te stimuleren. Omgevingsdiensten geven aan dat het lastig is om daartoe langdurige opdracht te krijgen. Er zijn enkele omgevingsdiensten die in hun uitvoeringsopdracht circulaire-economietaken hebben staan. Zij hebben in overleg met de provinciale

[179] In het Activiteitenbesluit staan milieuregels van het Rijk die gelden voor bedrijven.
[180] Meldingsplichtige bedrijven dienen o.a. wijzigingen in hun activiteiten te melden bij hun Omgevingsdienst.
[181] IPO (2022), Bouwstenenvisie CE en VTH & IPO BAC MTH (2022), Concept besluitenlijst 9 juni 2022
[182] Dit zijn: 1) CE huis op orde (kans: meeliften op alles wat al loopt), 2) Harmoniseren rechtsoordelen afval of niet, 3) Experimenteren faciliteren, 4) Ketentoezicht, 5) Kennisopbouw CE, 6) Signalering CE kansen en knelpunten bij VTH en in beleid, 7) VTH kennis gebruiken om CE aan te jagen bij bedrijven, 8) CE in opdracht aan de omgevingsdiensten.

opdrachtgever een plan van aanpak opgesteld om de circulaire economie aan te jagen en hebben inzichtelijk gemaakt wat de daarbij behorende kosten zijn. Deze omgevingsdiensten zijn in staat om belangrijke stappen vooruit te zetten om de circulaire economie aan te jagen, aldus het IPO.[183]

4.2 Integrale benadering in de provincie Noord-Holland

Ontwikkeling van het integraal werken aan transities

55. De provincie had in eerste instantie vanaf 2017 oog voor de raakvlakken tussen circulaire economie en energietransitie en ruimtelijk beleid. Sindsdien heeft de provincie de afstemming met andere teams en directies en de samenhang met veel andere beleidsterreinen zoals regionale economie, voedsel, klimaat en energietransitie, wonen, mobiliteit en water actief meegenomen in (aanloop naar) de *Actieagenda 2021-2025*.
    a. In het *Ontwikkelingsperspectief* uit 2017 benoemt de provincie dat circulaire economie nauw raakt aan energietransitie en staan de effecten op de fysieke leefomgeving centraal in het creatiespoor Ruimte.[184]
    b. In de *Omgevingsvisie* uit 2018 omschrijft de provincie haar integrale benadering als het koppelen van opgaven en ambities waarmee kansrijke perspectieven ontstaan, bijvoorbeeld door economische kansen van energietransitie te benutten. De provincie wil ruimte creëren voor nieuwe energie en circulaire economie, wat onderdeel moet worden van "*andere, grote integrale opgaven, zoals duurzame mobiliteit, duurzame verstedelijking en duurzame, circulaire landbouw. Bijvoorbeeld door het ruimtelijk clusteren van energievraag en -aanbod. Een goede energie-infrastructuur is van wezenlijk belang voor de economische transitie die nodig is.*" [185]
    c. Het circulaire-economieteam heeft toegelicht dat het interne traject in aanloop naar de *Actieagenda 2021-2025* (zie bevinding 23) mede als doel had om de integraliteit van circulaire economie in kaart te brengen. Daartoe zijn er veel gesprekken geweest met collega's uit andere teams, sectoren en opgaven. Met de andere directies Concernzaken en Beheer en Uitvoering is hun bijdrage aan de transitie naar circulaire economie afgestemd en verwerkt in de doelenboom en de *Actieagenda 2021-2025*.[186]
    d. In de *Actieagenda 2021-2025* gaat een van de hoofdstukken in op de inzet, samenhang en raakvlakken met andere provinciale opgaven. Daarin komen achtereenvolgens de raakvlakken aan de orde met de Omgevingsdiensten, het Noordzeekanaalgebied (NZKG), regionale economie en MKB-innovatie, de Voedselvisie en voedselverspilling, klimaat en energietransitie, wonen, het Servicepunt Duurzame Energie Noord-Holland, mobiliteit, en water. Als uitgangspunt wordt genoemd dat "*de circulaire ambitie waar mogelijk wordt meegenomen in de andere beleidsdossiers, programma's en instrumenten, zoals subsidieregelingen of deelnemingen*."[187]

56. Er is structureel overleg tussen de verschillende directies en tussen een aantal teams binnen de directie Beleid. In 2022 is een leergang gestart over het werken in transities. Het circulaire-economieteam ervaart een positieve grondhouding bij collega's op het provinciehuis, noemt het de uitdaging om genoeg tijd en aandacht voor circulaire economie te krijgen en houden naast andere grote opgaven, en geeft aan goed samen te werken met andere teams.
    a. Er is structureel overleg tussen de directies Beleid, Beheer en Uitvoering en Concernzaken. Ook binnen de directie Beleid is er structureel overleg met een aantal teams, zoals het team Energietransitie. Binnen

[183] IPO (2022), Bouwstenenvisie CE en VTH, p. 58
[184] Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie, pp. 10 & 28
[185] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH 2050, pp. 46 & 66
[186] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[187] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 25

de provinciale organisatie is aandacht gevraagd voor het dwarsdoorsnijdende karakter van transities, omdat de organisatie nu vooral opgave- en programma-georiënteerd werkt. In 2022 is een leergang gestart om werken in transities beter in te bedden en te professionaliseren in de provinciale organisatie. Daarnaast geeft het circulaire-economieteam aan dat het noodzakelijk is om intern uit te leggen wat circulair inhoudt en welke kansen dit biedt. Het presenteren van goede voorbeelden helpt daarbij.[188]

b. Het circulaire-economieteam ervaart bij collega's op het provinciehuis een positieve grondhouding en noemt het een kwestie van contacten leggen en kansen zien. Het is de uitdaging om genoeg tijd vrij te maken voor circulaire economie en om er voldoende aandacht voor te krijgen en te houden naast andere grote opgaven die urgenter worden ervaren. De samenwerking met bijvoorbeeld de teams Mobiliteit, Water en Energietransitie is volgens het circulaire-economieteam goed. Meerdere teamleden werken zowel in het circulaire-economieteam als in andere teams, zie ook bevinding 36. Daarbij is het besef aanwezig dat men elkaar nodig heeft om de doelen te behalen.[189]

In paragraaf 4.1 zijn de drie (transitie)opgaven geïntroduceerd die het meest raken aan de transitie naar een circulaire economie: Energietransitie, Landbouwtransitie en Woningbouwopgave. In de volgende bevindingen wordt toegelicht hoe in het Noord-Hollandse circulaire-economiebeleid aandacht is voor de betreffende opgave en vice versa: hoe in het beleid van de opgave aandacht is voor circulaire economie. Daarnaast wordt de samenwerking tussen de betrokken teams beschreven.

Circulaire economie en Energietransitie

57. De provincie verbindt circulaire economie aan energietransitie sinds het *Ontwikkelingsperspectief* uit 2017. De twee transities raken elkaar op het gebied van grondstofgebruik en de uitstoot en hergebruik van CO_2. In de *Actieagenda 2021-2025* worden meerdere raakvlakken genoemd tussen energietransitie en circulaire economie, en deze worden gekoppeld aan doelen van het circulaire-economiespoor 'grondstoffen'.
    a. In het *Ontwikkelingsperspectief* staat genoemd dat een belangrijk uitgangspunt van circulaire economie is dat het gebaseerd is op duurzame, hernieuwbare energie. De provincie noemt de transitie naar een circulaire economie nauw rakend aan de transitie van fossiele energie naar hernieuwbare energie.[190]
    b. In de *Actieagenda 2021-2025* en het *Actieprogramma Klimaat 2020-2023* staat dat het *Klimaatakkoord* focust op de reductie van CO_2-uitstoot en het circulair gebruik van grondstoffen hier indirect een grote bijdrage aan levert.[191]
    c. In de *Actieagenda 2021-2025* staan drie raakvlakken met energietransitie genoemd:[192]
        I. Grondstoffen delven en gebruiken leidt tot CO_2-uitstoot
        II. Voor de transitie naar een fossielvrije energieproductie zijn veel grondstoffen nodig, bijvoorbeeld voor de productie van zonnepanelen en windmolens
        III. CO_2 is een restroom die kan worden hergebruikt
    d. In de *Actieagenda 2021-2025* worden daarnaast drie punten van samenhang tussen circulaire economie en energietransitie als onderdeel van het *Actieprogramma Klimaat 2020-2023* genoemd, en wordt genoemd waar deze punten bijdragen aan circulaire economie:[193]

[188] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[189] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[190] Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie, p. 10
[191] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 29 & Provincie Noord-Holland (2020), Actieprogramma Klimaat 2020-2023, p. 5
[192] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 29
[193] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 29

I. Regionale Energie Strategie (RES) inclusief zonne- en windbeleid. Zonnepanelen en windmolens die na hun levensduur van 15 à 30 jaar worden verwijderd of afgebroken zorgen voor een reststroom met kritische grondstoffen die hergebruikt moeten worden. De provincie wil via aanpassing van het wind- en zonnebeleid verkennen hoe dit gestimuleerd of gereguleerd kan worden. Dit draagt bij aan het strategische doel 'minder gebruik van primaire, niet-hernieuwbare grondstoffen' uit het spoor 'grondstoffen' van de *Actieagenda 2021-2025*.

II. Energie-infrastructuur inclusief waterstof. Bij het aanpassen van de energie-infrastructuur voor hernieuwbare energie kan het hergebruik van CO_2 gestimuleerd worden door opwekkers te verbinden met gebruikers van energie, wat volgens de provincie bijdraagt aan meer circulair gebruik van reststromen.

III. Warmtetransitie. Het verduurzamen van de gebouwde omgeving en overschakelen op duurzame alternatieven als warmtepompen en groen gas moet bijdragen aan het strategische doel 'minder gebruik van primaire, niet-hernieuwbare grondstoffen' uit het spoor 'grondstoffen'.

58. Vanuit haar beleid gericht op de energietransitie legt de provincie een link met circulaire economie in het Servicepunt Duurzame Energie, is er aandacht voor afvalstromen in de industrie vanuit het *Actieprogramma Klimaat 2020-2023*, en draagt de provincie bij aan kennisplatform CircuLaw.
    a. In het *Coalitieakkoord 2019-2023 'Duurzaam doorpakken!'* heeft de provincie het Servicepunt Duurzame Energie, dat is gericht op de energietransitie in de bestaande gebouwde omgeving, verbreed met het thema circulaire economie.[194] Het doel ervan is om de bewustwording van gemeenten te vergroten over circulair bouwen en circulaire gebiedsontwikkeling en over de bijdrage ervan aan de CO_2-doelstelling.[195]
    b. In het *Actieprogramma Klimaat 2020-2023* wordt met oog op circulaire economie genoemd dat afvalstromen die op grote schaal vrijkomen in de industrie in de MRA nu vaak worden verbrand, maar in de toekomst kunnen dienen als grondstof, energiebron of groene warmte.[196]
    c. De provincie draagt financieel en met kennis en advies bij aan de ontwikkeling van kennisplatform CircuLaw (zie kader CircuLaw), onder andere aan de uitvoering van wetsanalyses op het gebied van houtbouw en circulaire windmolens. Door het circulaire-economieteam is toegelicht dat dit niet uit de *Actieagenda 2021-2025* voortkwam, maar ertoe besloten is vanuit de adaptieve aanpak van de provincie en vanwege het raakvlak met energietransitie.[197]

CircuLaw
Op basis van systematische wetsanalyses presenteert CircuLaw per thema of productgroep een overzicht aan maatregelen, soms pasklaar en soms innovatief van aard. CircuLaw is daarmee een transitietool, gericht op het versnellen van de transitie naar de circulaire economie door beleidsmakers meer en beter gebruik te laten maken van de mogelijkheden die nu binnen de bestaande regelgeving aanwezig zijn. De gemeente Amsterdam is initiatiefnemer van CircuLaw en onder andere de provincies Noord-Holland en Flevoland dragen financieel bij aan de ontwikkeling van CircuLaw. Noord-Holland levert daarnaast kennis en advies op de ontwikkeling van de tool.[198]

59. Het circulaire-economieteam geeft aan structureel overleg te hebben met het team Energietransitie. Een voorbeeld van een gezamenlijke actie is een brief van het IPO aan Stichting Open om circulariteit een grotere

[194] Provincie Noord-Holland (2019), Coalitieakkoord 2019-2023 'Duurzaam Doorpakken!', p. 5
[195] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 30-31
[196] Provincie Noord-Holland (2020), Actieprogramma Klimaat 2020-2023, p. 15
[197] CircuLaw (2023), www.circulaw.nl & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[198] CircuLaw (2023), www.circulaw.nl

rol te laten spelen in de verwerking van zonnepanelen.[199] Zonnepanelen worden veelal geproduceerd met materialen die moeilijk herbruikbaar zijn, waardoor materiaal verloren gaat bij de verwerking van afgeschreven zonnepanelen. De brief was een initiatief van drie provincies waaronder Noord-Holland en hierbij stemden het circulaire-economieteam en team Energietransitie nauw met elkaar af.

Inspiratiekader – Circulaire keten voor zonne-energie (Fair Solar)
Voorbeeld uit provincie Zuid-Holland

Fair Solar Netwerk is begonnen als vernieuwernetwerk, ondersteund door de provincie Zuid-Holland. In september 2021 leverde dit het netwerk *Fair Solar? Transitie-agenda voor eerlijke en circulaire zonne-energie* op. Hierin staat de ambitie van het netwerk verwoord om de energietransitie te versnellen met zonnepanelen die veel minder grondstoffen en energie kosten om te produceren, waarbij ernaar gestreefd wordt om vanaf 2030 alleen nog maar demontabele panelen te gebruiken, en de grondstoffen uit de oude panelen te halen en op te slaan in een nationale grondstoffenbank. Inmiddels is sprake van opschaling en wordt bekeken of dit netwerk kan worden uitgebreid naar andere provincies. Ook groeit het aantal activiteiten dat plaatsvindt binnen het netwerk.[200]

60. In de Regionale Energie Strategieën (RES) van Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid wordt verwezen naar het doel van de provincie om in 2050 klimaatneutraal en circulair te zijn, en wordt genoemd dat de omslag naar een circulaire economie gecombineerd moet worden met de groeiende mobiliteitsopgave. Daarnaast wordt in de RES Noord-Holland Noord genoemd dat woningcorporaties circulair bouwen betrekken bij hun duurzaamheidsopgave.[201]

61. De MRA ziet zichzelf als het aangewezen gremium om de transitie naar een circulaire economie op te pakken, dit geldt in mindere mate voor de energietransitie omdat daarvoor de RES'en zijn georganiseerd. In het *MRA programma Circulaire economie 2021-2026* zijn wel wat raakvlakken tussen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie benoemd.
    a. Vanuit de MRA is ambtelijk aangegeven dat de MRA geen krachtige rol hoeft op te pakken ten aanzien van de energietransitie, omdat dit al belegd is bij de RES Noord-Holland en RES Flevoland. De MRA pakt alleen de onderwerpen binnen de energietransitie op waar bestuurders afstemming op wensen, zoals het onderwerp energiearmoede.[202]
    b. In het *MRA programma Circulaire economie 2021-2026* worden een aantal raakvlakken tussen de energietransitie en de transitie naar een circulaire economie benoemd, zoals:[203]
        - materiaalstromen die verbonden zijn aan energietransitie, zoals zonnepanelen, windmolens, installaties voor energieopwek en -opslag
        - uitgangspunten voor circulaire bouw bij de renovatieopgave van bestaande bouw in het kader van de energietransitie.

Circulaire economie en Landbouwtransitie

62. In de *Actieagenda 2021-2025* en de *Voedselvisie Boer & Business in Balans* noemt de provincie enkele raakvlakken tussen circulaire economie en landbouw- en voedseltransitie. Het circulaire-economieteam en

[199] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[200] Fair Solar Netwerk (2021), Fair Solar? Transitie-agenda voor eerlijke en circulaire zonne-energie & Provincie Zuid-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 21 juni 2022
[201] Stuurgroep Energieregio Noord-Holland Noord (2021), RES 1.0 Noord-Holland Noord, pp. 3 & 122 & Stuurgroep Energieregio Noord-Holland Zuid (2021), RES 1.0 Noord-Holland Zuid, pp. 3, 145 & 205.
[202] MRA (2022), Interview, 4 juli 2022
[203] MRA (2021), MRA Circulaire Economie – Programma 2021-2026

team Landbouw hebben maandelijks overleg en hebben samengewerkt in een project met circulaire restaurants.

a. In de *Actieagenda 2021-2025* verwijst de provincie naar kringlooplandbouw, voedselverspilling en hergebruik grondstoffen uit rioolwater als raakvlakken tussen de landbouw- en voedseltransitie en de transitie naar circulaire economie.[204]
b. In de *Voedselvisie Boer & Business in Balans* uit 2021 met betrekking tot landbouw- en voedselbeleid wordt circulaire economie genoemd in relatie tot de ketenschakels: retail en detailhandel, afvalverwerkers, en bestaande bedrijven als gebruikers van voedselgrondstoffen. Voor het thema kringlooplandbouw wil de provincie in 2030 de circulaire voedseleconomie in kaart hebben gebracht en circulair ondernemerschap hebben aangejaagd.[205]
c. Er is maandelijks overleg tussen het circulaire-economieteam en team Landbouw, en indien nodig ook tussentijds. De teams hebben vanuit de provincie gezamenlijk opdracht gegeven voor het project 'Koplopersgroep circulair restaurant' in samenwerking met de gemeente Haarlem en Rijkswaterstaat. In dit project werken 23 restaurants in Haarlem aan thema's als voedselverspilling, afvalscheiding en lokale inkoop.[206]

Circulaire economie en de Woningbouwopgave

63. De provincie heeft de ambitie om betaalbare en duurzame – waaronder circulaire – woningen voor alle doelgroepen te stimuleren. Eén van de actiepunten in de *Woonagenda provincie Noord-Holland 2020-2025* (hierna: *Woonagenda*) betreft het stimuleren van circulair bouwen. Meerdere instrumenten vanuit het woonbeleid dragen bij aan circulaire economie. Ambtelijk is aangegeven dat de doelen voor circulair bouwen zouden kunnen botsen met de voorwaarde van betaalbaarheid van nieuwbouw en de wens om snel te bouwen.
    a. In de *Actieagenda 2021-2025* wordt verwezen naar de ambitie van de *Woonagenda* om te zorgen voor voldoende betaalbare en duurzame woningen voor alle doelgroepen, met als instrument hiervoor het afsluiten van regionale woonakkoorden door de provincie met regio's en gemeenten. In dit kader wordt verwezen naar een actiepunt over circulair bouwen in de *Woonagenda*.[207]
    b. In de *Woonagenda* betreft één van de acht actiepunten het stimuleren van circulair bouwen: "*We stimuleren dat nieuwbouw zoveel als mogelijk klimaatneutraal, klimaatadaptief, circulair en natuur- en landschapsinclusief en bereikbaar is, voor zover dit de realisatie van sociale huurwoningen en goedkope koop niet belemmert. We zetten hierbij in eerste instantie in op het opdoen van ervaringen en voeren gesprekken met relevante partners om klimaatneutrale en circulaire bouw(projecten) te laten initiëren. We maken hierover afspraken in de woonakkoorden en monitoren de voortgang*."[208]
    c. In de *Woonagenda* worden twee speerpunten en richtinggevende principes voor het woonbeleid genoemd. In het tweede speerpunt 'Gezond, duurzaam en toekomstbestendig wonen in een aantrekkelijke provincie' wordt over circulair bouwen toegelicht: "*Voor de woningbouw geldt dat een gebouw circulair kan worden gerealiseerd, wanneer bij de bouw en het beheer de bouwmaterialen in een gesloten kringloop worden gehouden, zonder schadelijke emissies naar lucht, water en bodem. De gebruikte materialen blijven een economische waarde behouden en kunnen aan het einde van de levensduur weer als grondstoffen worden gebruikt.*"[209]

[204] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 28
[205] Provincie Noord-Holland (2021), Voedselvisie Boer & Business in Balans, pp. 12, 14, 15 en 17
[206] Provincie Noord-Holland (2023), e-mail ambtelijke organisatie, 13 februari 2023
[207] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 30
[208] Provincie Noord-Holland (2020), Woonagenda provincie Noord-Holland 2020-2025, p. 8
[209] Provincie Noord-Holland (2020), Woonagenda provincie Noord-Holland 2020-2025, p. 25

d. Het team Wonen benoemt de volgende instrumenten die vanuit wonen bijdragen aan de transitie naar een circulaire economie: de Citydeal Circulair en Conceptueel Bouwen, bouw- en/of kennisprogramma met C-creators, de inzet van een circulair bouwexpert en ketenaanjager voor de bouw, de uitvoering van de MRA convenanten (zie kader MRA Convenanten), uitvoering van de afspraken over circulair bouwen in de regionale woonakkoorden, en lobby op het gebied van circulair bouwen. Zie ook Paragraaf 3.2 en Bijlage C.[210]
e. Vanuit het team Wonen is aangegeven dat de in de *Woonagenda* genoemde voorwaarde van betaalbaarheid ("*voor zover dit de realisatie van sociale huurwoningen en goedkope koop niet belemmert*") zou kunnen botsen met doelen voor circulaire bouw, hoewel de provincie ook kansen ziet voor industriële circulaire, biobased bouw. Daarnaast kan een nieuwe (circulaire) manier van bouwen vertragend werken, wat botst met de wens om snel te bouwen.[211]
f. Een lid van het circulaire-economieteam werkt ook in het team Wonen. Beide teams zijn dus over en weer vertegenwoordigd.[212]

MRA: 'Convenant Green Deal Houtbouw' en 'Convenant Toekomstbestendige Woningbouw'

De MRA heeft convenanten omtrent houtbouw en toekomstbestendige woningbouw geïnitieerd:

- Het streven om vanaf 2025 jaarlijks minimaal 20% van de gehele woningproductie in de MRA in hout en andere biobased materialen uit te laten voeren, is vastgelegd in oktober 2021 in de *MRA Convenant Green Deal Houtbouw 2021-2025*. De partijen die dit convenant hebben ondertekend willen hiermee vorm geven aan het gericht halen van de reductie van emissies conform de Parijse klimaatdoelen, aan het innoveren en effectiever maken van de ontwikkel- en bouwketen, aan het versnellen van de woningbouwproductie en aan het moderniseren van de werkgelegenheid in de bouw.[213]
- Vanuit de ambitie om de duurzaamheidsambities makkelijker en tegen lagere kosten onderdeel te maken van de woningbouwopgave heeft de MRA in 2022 samen met een aantal andere organisaties het *Convenant Toekomstbestendige Woningbouw MRA* opgesteld. Centraal in dit convenant staat een toetsingskader voor een gestandaardiseerde, prestatiegerichte en – voor zover mogelijk – integrale manier van uitvragen van duurzaamheid. Naast het toetsingskader zijn ook afspraken met betrekking tot de implementatie opgenomen.[214]
- Medio 2022 heeft de provincie Noord-Holland gesprekken lopen om het convenant uit te breiden naar gemeenten in Noord-Holland Noord, waarbij de provincie kan faciliteren met het toetsingskader.[215]

In paragraaf 4.1 zijn – naast de drie (transitie)opgaven – vijf beleidsterreinen genoemd die raakvlakken hebben met circulaire economie: Economie, Inkoop & aanbesteding, Ruimtelijke ordening, Wet- en regelgeving / Lobby en VTH. In de volgende bevindingen wordt toegelicht hoe provincie Noord-Holland omgaat met de raakvlakken tussen de transitie naar een circulaire economie en deze vijf beleidsterreinen.

Circulaire economie en Economie

64. In een brief aan PS hebben GS de verhouding van het circulaire-economiebeleid tot het algemene economiebeleid toegelicht en aangegeven bij welke instrumenten de beleidsterreinen overlappen.[216] De

[210] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 8 november 2022
[211] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 8 november 2022
[212] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 8 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022
[213] MRA (2021), Convenant Green Deal Houtbouw 2021-2025
[214] MRA (2022), Convenant Toekomstbestendige Woningbouw MRA
[215] Provincie Noord-Holland (2022), Versie 1.5 Masterplan Wonen provincie Noord-Holland, pp. 20-21
[216] Provincie Noord-Holland (2022), GS brief: Reflectie algemene economie en circulaire economie beleid, 31 augustus 2022

provincie benoemt in de economische doelen de relatie tot circulaire economie, en adviseert en verwacht dat circulaire economie en algemene economie over enkele jaren één beleidsterrein vormen.[217]

a. Zoals genoemd in bevinding 35 hebben GS in augustus 2022 in een brief aan PS de verhouding van het circulaire-economiebeleid tot het algemene economiebeleid toegelicht. In de brief lichten GS toe: "*het algemene economisch beleid heeft brede welvaart als hoofddoel en circulaire economie is hierin één van de transitieopgaven naast andere opgaven voor de verduurzaming van de economie. Het algemene economie beleid heeft daarbij naast de verduurzaming meer algemene strategische doelen zoals het doel voor de arbeidsmarkt en internationalisering. Het beleid voor circulaire economie is specifiek en volledig gericht op de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. De focus ligt hierbij op grondstoffen. Bedrijven en de eigen provinciale organisatie zijn hierin de belangrijkste sleutel, omdat hier keuzes worden gemaakt die direct van invloed zijn op de hoeveelheid en herkomst van het grondstofgebruik.*"
b. In de brief is een bijlage opgenomen waarin de belangrijkste instrumenten op het gebied van (algemene) economie en circulaire economie schematisch zijn weergegeven, met een stippelkader om de overlappende instrumenten op hoofdlijnen, zie Bijlage D.
c. Eén van de ambities van het *Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023* is het circulair maken van de economie. In de uitwerking van elk van de vijf strategische economische doelen (Een sterk innovatieklimaat, Aantrekkelijke en duurzame werklocaties, Een veerkrachtige arbeidsmarkt, Internationalisering, en Een sterke en duurzame agrosector) wordt de relatie tot circulaire economie als transitieopgave aangestipt.
d. Zoals genoemd in bevinding 35 adviseren GS in de brief om algemene economie en circulaire economie in één portefeuille onder te brengen. Ook in het *Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023* staat dat de provincie ervan uitgaat dat er over enkele jaren nog één, circulaire economie overblijft en er geen aparte agenda's meer zijn voor (algemene) economie en circulaire economie.

Circulaire economie en Inkoop & aanbesteding

65. Het derde spoor van de *Actieagenda 2021-2025* betreft de bijdrage van de eigen provinciale organisatie aan de transitie naar circulaire economie. Hieronder vallen acties op het gebied van circulaire inkoop en circulaire infrastructuur.[218]

66. Op het gebied van inkoop onderschrijft de provincie de MRA-doelen om in 2022 voor 10%, in 2025 voor 25% en in 2030 voor 100% circulair in te kopen. De provincie benoemt zeven concrete acties op het gebied van circulaire inkoop en is ondertekenaar van het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI). Vanuit het team Inkoop is aangegeven dat de R-ladder structureler ingezet zou kunnen worden, en dat belangen op het terrein van energietransitie of de kosten en slagingskans van een project soms voor circulariteit gaan. De provincie werkt qua inkoop samen met de MRA en IPO.
    a. De provincie heeft in 2018 een intentieovereenkomst binnen de MRA getekend met als doelen om in 2022 voor 10%, in 2025 voor 25% en in 2030 voor 100% circulair in te kopen. De MRA werkt hieraan door onder meer het ontwikkelen van leidraden voor algemeen circulair inkopen of voor specifieke producten. De provincie heeft samengewerkt met andere MRA-overheden voor een inkooppakket voor bedrijfskleding.[219] Zie ook het kader 'MRA Intentieverklaring circulair inkopen & opdrachtgeverschap'.

[217] Provincie Noord-Holland (2021), Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023, pp. 9, 15-30
[218] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 33-35
[219] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 34

b. In de *Actieagenda 2021-2025* beschrijft de provincie haar inzet op de eigen inkoop en circulaire bedrijfsvoering op de volgende gebieden:[220]
   I. Provincie als opdrachtgever. Bij inkopen worden circulaire keuzes gemaakt en staat het verminderen van het gebruik van grondstoffen centraal door te beoordelen welke grondstoffen worden gebruikt, waar ze vandaan komen, en wat er na gebruik mee gebeurt.
   II. Inkoopbeleid. Circulair inkopen is een belangrijk uitgangspunt bij het provinciaal inkoopbeleid voor niet alleen de eigen bedrijfsvoering maar alle aanbestedingen van de provincie.
   III. Monitoring. De provincie gebruikt een methodiek van de MRA met procesmetingen van circulariteit in verschillende fases van aanbestedingstrajecten.
c. Daarnaast worden er in de *Actieagenda 2021-2025* zeven acties op het gebied van inkoop genoemd:
   I. Actief beoordelen welke bedrijfsbenodigdheden mogelijk later kunnen worden aangeschaft dan nu gepland.
   II. Bij verbouwingen en het verduurzamen van de provinciale panden zorgen voor hoogwaardig hergebruik van de reststromen en inzetten op inkoop van circulaire (bouw)materialen.
   III. Bij noodzakelijke extra uitvragen binnen lopende overeenkomsten zo mogelijk kiezen voor circulaire alternatieven.
   IV. Aansluiten bij de MRA-inkooprichtlijnen Circulaire Economie voor komende aanbestedingen.
   V. Samenwerken met de MRA voor het vergroten van kennis over circulaire inkopen.
   VI. Samenwerken met de MRA voor resultaatsmeting over circulair inkopen.
   VII. Implementeren Inkoopbeleid 2021-2024.
d. De provincie is aangesloten bij Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI) en heeft in november 2022 het Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI) ondertekend, wat het MVI opvolgde. Het MVOI helpt overheidsorganisaties om invulling te geven aan beleids- en inkoopdoelen op de thema's: Milieu en biodiversiteit, Klimaat, Circulair (inclusief biobased), Ketenverantwoordelijkheid (Internationale Sociale Voorwaarden), Diversiteit en inclusie en Social return.[221]
e. Ambtelijk is aangegeven dat Circulair Inkopen één van de vier hoofdthema's van het provinciale inkoopbeleid is, naast Klimaatneutraal Inkopen, Ethisch Inkopen en Sociaal Inkopen.[222] Het team Inkoop licht toe dat er per aankoop en in de contractvorming en aanbestedingsmethodiek wordt ingezet op circulariteit. Instrumenten zoals scoring op de R-ladder bij het aanbesteden, total cost of ownership, total cost of use en lifecycle costs worden wel ingezet, maar er is ruimte voor verbetering om deze structureel toe te passen.[223]
f. Per inkoop wordt gekeken of innovatie kan worden ingezet als middel om tot meer circulariteit te komen. Soms is dit praktisch niet mogelijk, of is een inkoop meer geschikt voor energietransitie maar minder voor circulaire transitie en moeten die belangen worden afgewogen. Daarnaast geeft het team Inkoop aan dat de provincie aantrekkelijk moet blijven voor de markt, het bedrijfsleven niet moet overvragen of te grote sprongen moet maken. De kosten en slagingskans van een project spelen een rol, waarbij zekerheid soms voor innovatie gaat.[224]
g. De provincie werkt op het gebied van inkoop voornamelijk samen met de MRA en daarnaast in IPO-verband, met het Klimaatverbond Nederland[225] en incidenteel met gemeenten. Er is geen georganiseerde samenwerking op dit vlak in Noord-Holland Noord.[226]

[220] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 34-35
[221] PIANOo, Expertisecentrum Aanbesteden (2023), www.pianoo.nl (I) & (II)
[222] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[223] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie II, 7 november 2022
[224] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie II, 7 november 2022
[225] Een vereniging van decentrale overheden die samenwerken aan klimaatbeleid.
[226] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie II, 7 november 2022

MRA *Intentieverklaring circulair inkopen & opdrachtgeverschap*

De provincies Noord-Holland, Flevoland, 32 gemeenten en de Vervoerregio Amsterdam hebben zich in juni 2018 door ondertekening van de *Intentieverklaring circulair inkopen & opdrachtgeverschap* gecommitteerd aan drie doelstellingen voor circulair inkopen, namelijk:

- in 2022 minstens 10% van alle producten, goederen en diensten circulair inkopen
- in 2025 50% alle producten, goederen en diensten circulair inkopen
- zo snel mogelijk 100% circulair inkopen, wellicht in 2030[227]

67. Er is structureel overleg tussen medewerkers die impact hebben op circulair inkopen. Ambtelijk is aangegeven dat kennis op het gebied van circulariteit veelal aanwezig is vanuit externe bureaus, maar minder aanwezig is bij het vaste personeel. Daarnaast is aangegeven dat circulariteit vaak op een laat moment in een project wordt betrokken en vaak afhankelijk is van de intrinsieke motivatie van medewerkers.
    a. Ongeveer vier keer per jaar is er intern overleg met medewerkers die een rol hebben in zo circulair mogelijk inkopen. Dit betreft collega's vanuit het circulaire-economieteam, de teams Inkoop, Facilitair Management, ICT en de verschillende directies (zie ook bevinding 56). In dit overleg wordt besproken wie wat doet en waar naartoe werkt op het gebied van circulaire economie. Naast het structurele overleg vindt er regelmatig ad hoc overleg plaats.[228]
    b. Het team Inkoop licht toe dat er veel kennis op het gebied van circulariteit wordt binnengehaald via externe bureaus, maar bij het eigen personeel minder aanwezig is: "*Voor het vaste personeel is circulair een nieuw, spannend en nog niet geëffend pad. Onder tijdsdruk en de krappe bezetting schiet de aandacht er dan weleens bij in. Bij elke directie zijn er wel voldoende mensen die wat van circulariteit en innovaties afweten, maar zij zijn niet altijd betrokken bij de overleggen waar dit aan de orde komt.*" Bij het opstarten van een groot project staat circulariteit niet altijd bovenaan de lijst met belangrijke onderwerpen. Het team Inkoop geeft aan: "*Circulair wordt nog te vaak op een laat moment in het project betrokken*," en circulariteit is "*nog te veel afhankelijk van de intrinsieke motivatie van medewerkers*." Het team Inkoop geeft aan dat het veel in gesprek gaat om ervoor te zorgen dat circulariteit wordt meegenomen in elk project en elke inkoop.[229]

68. In het infrastructuurbeleid wordt circulariteit meegenomen bij de realisatie, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur door onder andere het verminderen van grondstof- en energieverbruik en een 'bruggenbank'. Binnen de provinciale organisatie werken duurzaamheidsadviseurs en het team Duurzame infrastructuur aan het intern aanjagen van duurzaamheidsdoelen.
    a. In de *Actieagenda 2021-2025* beschrijft de provincie haar inzet voor de circulaire realisatie, beheer en onderhoud van de provinciale infrastructuur op de volgende gebieden:[230]
        I. Voorkomen van inzet van schaarse grondstoffen en energie. Bij aanleg en beheer van de eigen infrastructuur wordt achtereenvolgens geprobeerd mobiliteit te voorkomen, ander vervoer te stimuleren, bestaande infrastructuur te benutten, en tot slot infrastructuur circulair te ontwerpen en (ver)bouwen.
        II. Circulair ontwerpen van infrastructuur. De provincie past bij de aanleg en het gebruik van infrastructuur circulaire ontwerpprincipes toe gericht op het minimaliseren van grondstofverbruik en energieverbruik, zoals het Industrieel, Flexibel en Demontabel (IDF) bouwen van de Cruquiusbrug in de Haarlemmermeer met oog op toekomstig hergebruik van constructiedelen.

[227] MRA (2019), Roadmap Circulair Inkopen en Opdrachtgeverschap & www.mraduurzaam.nl

[228] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie II, 7 november 2022

[229] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie II, 7 november 2022

[230] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 33-34

III. Innovatie en ontwikkeling. De provincie doet onderzoek naar nieuwe beheermodellen zoals de 'circulaire weg as a Service', met de TU Delft naar levensduur verlengende innovaties en een regio-gerichte marktplaats voor hergebruik van bouwmaterialen, en de MRA doet onderzoek naar 'bouwhubs'.
IV. Kennis delen. De provincie deelt kennis en ervaring met andere overheden en landelijke initiatieven zoals Platform CB'23 (Circulair Bouwen 2023), Asfaltimpuls, Betonakkoord en Ketensamenwerking Hout.
V. Monitoring en evaluatie. De provincie past de leidraad 'Meten van circulariteit' van Platform CB'23 toe. Zie ook bevinding 80 over de monitoring op het gebied van provinciale infrastructuur.

De inzet op circulaire infrastructuur valt onder het Programma Duurzame Infrastructuur.

b. In het *Perspectief Mobiliteit* uit 2021 en de *Programmabegroting 2022* wordt genoemd dat uitbreidingen of aanpassingen van infrastructuur op circulaire wijze of met circulaire materialen gerealiseerd moeten worden.[231]
c. Ambtelijk zijn ook instrumenten genoemd die vanuit het infrastructuurbeleid bijdragen aan de transitie naar circulaire economie, zoals de aanstelling van meerdere duurzaamheidsadviseurs om de duurzame doelen intern aan te jagen, een 'bruggenbank' om te onderzoeken of bruggen hergebruikt kunnen worden, het inkopen van tweedehands damwanden, het toepassen van vrijkomende liggers van de A9, Verkeersmanagement as a service, en het materialenpaspoort.[232]
d. Vergelijkbaar met het team Inkoop (zie bevinding 67) geeft het team Duurzame Infrastructuur aan andere collega's te informeren en mee te nemen in het borgen van duurzaamheid in projecten, onder andere door een intern circulariteitsdashboard (zie bevinding 80) en het organiseren van een interne cursus over het toepassen van duurzaamheid in de verschillende projectfasen in het begin van 2023.[233]

Randstedelijke provincies in de Top 25 Duurzame publieke opdrachtgevers
Bouwend Nederland stelt jaarlijks een top 25 Duurzame publieke opdrachtgevers op, gebaseerd op de mate waarin duurzaamheid een rol speelt bij de gunning van openbare aanbestedingen. De provincie Noord-Holland stond in 2019 en 2020 niet op deze lijst.
In 2019 stond van de vier Randstedelijke provincies alleen Utrecht in de top 25, op de 7e plek.
In 2020 stond Utrecht weer op de 7e en Zuid-Holland op de 9e plek.
In 2021 stond Utrecht voor de derde keer op de 7e plek en Noord-Holland op de 13e.
In 2022 stond Utrecht op de 8e plek en Noord-Holland op de 12e.[234]

Circulaire economie en Ruimtelijke ordening

69. In de *Omgevingsvisie* zijn strategische locaties voor circulaire economie genoemd. In de *Actieagenda 2021-2025* is één van de operationele doelen om voldoende fysieke en milieu-ruimte voor circulaire activiteiten te hebben. Twee acties betreffen ruimtelijk onderzoek en verkenningen gericht op de strategische locaties Noordzeekanaalgebied (NKZG) en Boekelermeer[235]. Het circulaire-economieteam geeft aan dat het gebruiken van ruimte voor circulaire economie gevolgen heeft voor andere ruimtelijke opgaven zoals woningbouw.

[231] Provincie Noord-Holland (2021), Perspectief Mobiliteit, p. 19 & Provincie Noord-Holland (2021), Programmabegroting 2022, p. 64
[232] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie I, 7 november 2022
[233] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie I, 7 november 2022
[234] Bouwend Nederland (2023), www.bouwendnederland.nl
[235] Bedrijventerrein in Alkmaar en Heiloo.

a. In de *Omgevingsvisie* worden het NKZG, de Westas[236] en Boekelermeer genoemd als strategische locatie voor circulaire economie, met kansen voor de opslag en verwerking van materialen en reststromen, waaronder CO_2. Daarbij zijn gemeenten primair verantwoordelijk voor de ruimtelijke ordening via omgevingsplannen, maar de provincie stuurt op regionale afstemming.[237]
b. In de *Actieagenda 2021-2025* is één van de operationele doelen van het spoor 'circulair ondernemerschap en innovatie' het vergroten van de fysieke- en milieu-ruimte voor circulaire activiteiten. De provincie benoemt dat de ruimte in Noord-Holland schaars is en meerdere opgaven ruimte vragen en wil ruimtelijke randvoorwaarden creëren voor circulair ondernemen. Dit betreft zowel fysieke ruimte als milieuruimte voor mogelijk bijkomende hinder door circulaire activiteiten. Twee acties dragen bij aan dit doel, met aandacht voor de in de *Omgevingsvisie* aangewezen locaties (zie ook Bijlage C):[238]
    I. Onderzoek naar de ruimtelijke voorwaarden van circulaire economie in het Noordzeekanaalgebied (Actie 1.7). Dit gebeurt in samenwerking met het Platform Noordzeekanaalgebied en dient te resulteren in een regionale strategie voor de vestiging van circulaire bedrijven. Ambtelijk is eind 2022 toegelicht dat dit onderzoek wordt uitgevoerd.[239] Ambtelijk is aangegeven dat een nuancering nodig lijkt van de (voorlopige) uitkomsten van het in bevinding 50 genoemde onderzoek naar mogelijk grote ruimtelijke effecten van circulaire economie: in het onderzoek van de provincie komt naar voren dat de transitie van lineaire economie naar circulaire economie per saldo geen extra ruimtevraag met zich meebrengt.[240]
    II. Uitvoeren van een ruimtelijke verkenning naar circulaire werklocaties (Actie 1.8). Hierin worden ruimtelijke mogelijkheden voor onder meer grondstoffenhubs meegenomen. Er wordt specifiek gekeken naar kansen in de Noord-Hollandse zeehavens en Boekelermeer.
c. Het circulaire-economieteam geeft in de context van de beperkte fysieke- en milieuruimte aan dat als de provincie ruimte voor de circulaire- en energietransitie wil behouden, deze ruimte niet volledig gebruikt moet worden voor bijvoorbeeld woningbouw.[241]

70. De provincie stimuleert circulariteit op bedrijventerreinen met een subsidieregeling en heeft met het aanwijzen van Industrieterreinen van provinciaal belang ruimte voor onder andere circulariteit geborgd in delen van het Noordzeekanaalgebied (NZKG).
    a. In 2020 en 2022 heeft de provincie aan gemeenten en bedrijven subsidie beschikbaar gesteld voor het verbeteren en verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen. Bij verduurzamen gaat het om het toepassen van duurzame maatregelen, waaronder het realiseren van voorzieningen op het gebied van grondstoffen en afval. Het doel is een lagere milieubelasting en/of efficiënter ruimtegebruik, de herbruikbaarheid van grondstoffen, het vergroten van de biodiversiteit of het stimuleren van samenwerking tussen bedrijven bij de uitwisseling van energie, grondstoffen of bijproducten.[242]
    b. In de *Omgevingsvisie Noord-Holland 2050* is het ontwikkelingsprincipe vastgelegd dat op strategische locaties ruimte wordt gereserveerd voor opslag en verwerking van reststromen. In de *Omgevingsverordening NH 2022* zijn daarom 'Industrieterreinen van provinciaal belang' geïntroduceerd,

[236] Het gebied aan de westkant van Amsterdam, grofweg de noord-zuid corridor van Haven Amsterdam via Schiphol naar Greenport Aalsmeer.
[237] Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH 2050, pp. 44-48; Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 13 & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022
[238] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 13 en 18
[239] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[240] Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[241] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022
[242] Provincie Noord-Holland (2020), HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland 2020 & Provincie Noord-Holland (2022), HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie ondersteuning toekomstbestendige werklocaties Noord-Holland 2023

met als doel om daar de schaarse ruimte in te zetten voor energietransitie, circulaire economie, havengebonden of havengerelateerde activiteiten. Er zijn meerdere Industrieterreinen van provinciaal belang aangewezen in het Noordzeekanaalgebied.[243]

Inspiratiekader – Circulaire bedrijventerreinen middels Circulair.biz
Voorbeeld uit provincie Zuid-Holland

Provincie Zuid-Holland stimuleert circulaire bedrijventerreinen onder andere middels circulair.biz: voor vier Zuid-Hollandse bedrijventerreinregio's[244] is een analyse gemaakt van de economische potentie van reststromen. Op de website www.circulair.biz kunnen bedrijven inzien welke stromen in hun gebied aanwezig zijn, de circulaire potentie van deze stromen en welke circulaire kansen er zijn. Op basis van deze informatie worden reststroomtafels georganiseerd waar ontdoeners en verwerkers van stromen bij elkaar komen en mogelijke kansen verkennen.[245]

71. De provincie is terughoudend in het aanwijzen van zaken zoals circulariteit als provinciaal belang, omdat zij liever met gemeenten samenwerkt dan in hun bevoegdheden treedt.
    a. In paragraaf 4.1 is toegelicht dat circulariteit als provinciaal belang opgenomen kan worden in de Omgevingsvisie en in provinciale verordeningen.
    b. Ambtelijk is aangegeven dat de provincie, naast het aanwijzen van industrieterreinen van provinciaal belang met ruimte voor circulaire ruimte, terughoudend is in het aanwijzen van zaken als provinciaal belang. Daarmee zou de provincie sterk in de bevoegdheden van gemeenten treden, terwijl zij liever de circulaire economie aanjaagt in samenwerking met gemeenten.[246]

Circulaire economie en Wet- en regelgeving / Lobby

72. De provincie zet lobby in vóór stimulerende en tegen belemmerende wet- en regelgeving met oog op een lange termijn systeemverandering op het gebied van circulaire economie. Met een lobby-agenda zet zij in op belastingverschuiving, minimumnormen voor recyclaten[247] en wet- en regelgeving voor circulaire bouw. De provincie neemt deel aan het MRA-platform 'belemmeringen in wet- en regelgeving' en heeft een agenderende rol in Europa op het gebied van belastingverschuiving.
    a. In de *Actieagenda 2021-2025* beschrijft de provincie dat stimulerende wet- en regelgeving nodig is om de lange termijn systeemverandering op het gebied van circulaire economie te bewerkstelligen. Dat wil zij doen vanuit de rol van partner door middel van lobby. De provincie stelt een lobbyagenda op waarin haar standpunten en acties worden uitgewerkt en werkt samen met (regionale) partners om deze lobbypunten te agenderen bij het Rijk en in Europa. De lobbyagenda bevat in elk geval deze punten:[248]
        I. Een verschuiving van belasting op arbeid naar primaire grondstoffen;
        II. Verplicht stellen van een minimumnorm voor recyclaten;
        III. Aanscherpen van wet- en regelgeving op gebied van circulaire bouw.

[243] Provincie Noord-Holland (2022), Nota Zeehavens Noord-Holland & Provincie Noord-Holland (2022), Omgevingsverordening Noord-Holland 2022, Artikel 6.30
[244] Dit zijn de bedrijventerrein regio's Midden-Holland, Zuid-Holland Zuid, Metropool Regio Den Haag Rotterdam en West-Holland. Bron: Provincie Zuid-Holland (2023), www.zuid-holland.nl
[245] Provincie Zuid-Holland (2022), Voortgangsmagazine 'Onderweg naar een Circulair Zuid-Holland'; Provincie Zuid-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 15 juni 2022 & Provincie Zuid-Holland (2023), www.zuid-holland.nl
[246] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[247] Recyclaten zijn gerecyclede materialen.
[248] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 23

b. Naast het inzetten van lobby voor stimulerende wet- en regelgeving werkt de provincie mee aan het MRA-platform 'belemmeringen in wet- en regelgeving' om belemmeringen voor circulaire initiatieven en innovaties te signaleren, en agendeert de provincie deze bij het Rijk en Europa.[249]
c. Het circulaire-economieteam heeft toegelicht dat Noord-Holland zich met behulp van lobby richt op een belastingverschuiving en verwijst naar de voorstellen van stichting Ex'tax, die een fiscale systeemverandering bepleit door belasting op arbeid te verschuiven naar belasting op grondstof. De provincie gaat zelf niet over belastingen, maar vervult wel een agenderende rol op dit vlak in Europa. De provincie heeft georganiseerd dat Ex'tax kon spreken op een vergadering van de Conference of Peripheral Maritime Regions (CMPR) en bereidt een resolutie voor zodat de regio's van de CPMR gezamenlijk kunnen lobbyen bij de Europese Commissie. De gedeputeerde circulaire economie is woordvoerder in de Europese lobby namens de MRA en een andere gedeputeerde is voorzitter van de CMPR.[250]
d. Op het gebied van circulaire bouw is ambtelijk aangegeven dat er bij het Rijk wordt gepleit voor werkdoelen zoals het ontwikkelen van stimulerende programma's en condities op zoveel mogelijk hernieuwbare (biobased) bouwmaterialen.[251]

Circulaire economie en VTH

73. De provincie heeft met de vier Omgevingsdiensten afspraken gemaakt over informatie-uitwisseling over en het versnellen van de circulaire-economietransitie. Met de Omgevingsdiensten werkt de provincie aan een routekaart voor circulariteit in het VTH-instrumentarium. Vanuit de provincie is ambtelijk aangegeven dat zij ruimte ziet voor de Omgevingsdiensten om duurzaamheid een grotere rol te laten spelen in hun interpretatie van wet- en regelgeving.
    a. In Noord-Holland zijn vier Omgevingsdiensten actief, namelijk de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN), Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG), Omgevingsdienst IJmond en Omgevingsdienst Flevoland, Gooi en Vechtstreek (OFGV).[252]
    b. De provincie had in de periode 2019-2021 een samenwerkingsagenda met de vier Omgevingsdiensten waarin een proactieve informatie-uitwisseling over circulaire economie was afgesproken. Daarbij was voor de Omgevingsdiensten de doelstelling om "*vanuit hun kennis en kunde van afvalwetgeving, procedures en de uitvoeringspraktijk bij bedrijven van meerwaarde te zijn om de transitie naar een circulaire economie te versnellen.*" De provincie is trekker van deze afspraken, zie ook bevinding 96.[253]
    c. In opdracht van de provincie hebben de vier Omgevingsdiensten pilots gedraaid om tot kentallen en ervaringen te komen over het meenemen van circulaire economie in hun reguliere VTH-bezoeken.[254] De vier Omgevingsdiensten werken met de provincie aan een concept routekaart voor het borgen van circulariteit in het VTH-instrumentarium, waarbij duidelijk moet worden wat circulariteit gaat vragen in tijd en middelen.[255]
    d. Vanuit de provincie is ambtelijk aangegeven dat Omgevingsdiensten een zeker mate van ruimte hebben om wet- en regelgeving te interpreteren. Vanuit de provincie leeft de wens dat Omgevingsdiensten meer

[249] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 23
[250] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022
[251] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 8 november 2022
[252] Provincie Noord-Holland (2023), www.noord-holland.nl
[253] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 26
[254] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[255] Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (2022), Beantwoording vragen, 22 december 2022

meegaan met de provinciale ambities ten aanzien van duurzaamheid en circulaire economie. De provincie is hierover in gesprek met de Omgevingsdiensten.[256]

74. De Rekenkamer is voor twee van de vier Omgevingsdiensten nagegaan of en op welke wijze zij in het beleid aandacht hebben voor circulaire economie. De Omgevingsdiensten NHN en NZKG hebben in hun beleid aandacht voor circulaire economie. Deze Omgevingsdiensten hebben ambtelijk aangegeven meer aandacht en middelen van onder andere de provincie te willen kunnen inzetten voor ketentoezicht, een bronaanpak, en het integreren van de grondstoffentransitie in de VTH-taken.
    a. De OD NHN heeft circulaire economie benoemd als één van de nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen waar zij volgens haar *Kadernota 2024* (steviger) op in gaat spelen. De OD NHN werkt mee aan verkenningen van een geschikt VTH-instrumentarium voor circulaire bedrijfsvoering door de Programmaraad Energie & CE van de overkoepelende vereniging van de 29 regionale omgevingsdiensten in Nederland (Omgevingsdienst NL). De OD NHN coördineert het initiatief Circulair Westfriesland dat zich met een *Actieagenda Circulair Westfriesland* richt op het stimuleren van circulaire ketensamenwerking in de sectoren: agrarisch en biogrondstoffen, (maak)industrie, zorg, bouw en grond-, weg- en waterbouw/infrastructuur, en horeca en recreatie. [257]
    b. De OD NZKG heeft circulaire economie benoemd als één van haar strategische thema's. Er is een *Programmaplan Circulaire Economie 2022-2026* opgesteld, gericht op het terugdringen van primaire grondstoffen en afvalpreventie en -scheiding met twee doelen: zij wil een kennisschakelpunt op het gebied van circulaire economie worden, en een verbeterd VTH-instrumentarium ontwikkelen dat een circulaire economie ondersteunt. [258]
    c. De OD NHN zou graag meer willen inzetten op ketentoezicht, waarbij een gezamenlijke aanpak tussen overheden prioriteit moet krijgen met een duidelijke rol voor Omgevingsdiensten. Daarnaast is aangegeven dat het zou helpen als provincie en Rijk zouden inzetten op een bronaanpak met inzicht in de stoffen die een productie- of bouwproces ingaan, en daarvoor middelen beschikbaar stellen zodat de Omgevingsdienst kan sturen op de circulaire inzet van stoffen.[259]
    d. Vanuit de OD NZKG is ambtelijk aangegeven dat er vanuit de provincie blijvende bestuurlijke en beleidsmatige steun en structureel meer financiering nodig is "*om de grondstoffentransitie te integreren*" in haar VTH-kerntaken.[260]

75. In 2021 hebben Omgevingsdienst NL en het IPO aanbevelingen gedaan voor het sturen op circulaire bedrijfsvoering en het stimuleren daarvan met behulp van het VTH-instrumentarium (zie bevinding 53). De provincie Noord-Holland geeft aan al enige jaren met de Omgevingsdiensten in gesprek te zijn om circulaire-economie een plek te geven in VTH.[261] De OD NHN en OD NZKG herkennen (de noodzaak van) de meeste aanbevelingen:[262]
    a. Het mandateren van bevoegdheden van de provincie naar de Omgevingsdiensten bijvoorbeeld in het kader van stortontheffingen (aanbeveling 1) is voldoende geregeld, aldus de OD NZKG.
    b. De noodzaak van betere afstemming en meer kennisdeling op het terrein van circulaire economie tussen de Omgevingsdiensten en opdrachtgevers (aanbeveling 2) wordt herkend door de Omgevingsdiensten.

[256] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie III, 7 november 2022
[257] Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (2022), Beantwoording vragen, 22 december 2022
[258] Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2022), Beantwoording vragen, 28 december 2022
[259] Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (2022), Beantwoording vragen, 22 december 2022
[260] Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2022), Beantwoording vragen, 28 december 2022
[261] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[262] Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (2022), Beantwoording vragen, 22 december 2022 & Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2022), Beantwoording vragen, 28 december 2022

Voor de OD NZKG is de capaciteit voor circulaire economie uitgebreid, maar zijn de financiële middelen nog niet meegegroeid. De OD NHN geeft aan voor elke opdracht naar opdrachtgevers te moeten, waardoor zij niet actief genoeg kunnen meebewegen in de transitie.

c. Vanuit IPO-verband zijn er acties ondernomen om een opleiding te faciliteren die specifiek gericht is op VTH-medewerkers (aanbeveling 5). Hiervoor is samenwerking gezocht met de Omgevingsdienst NL Academy en er wordt nu een opleiding aangeboden. Vanuit het IPO zijn er ook diverse inhoudelijke bijdragen voor de opleiding opgesteld en beschikbaar gemaakt. OD NHN heeft een bijdrage geleverd aan het programma van eisen waar de opleiding aan moet voldoen.
d. Het verplichten van een afvalpreventie-onderzoek in vergunningen en via het *Activiteitenbesluit* (aanbeveling 9) is wenselijk volgens OD NHN, die aangeeft dat het nog niet geborgd is maar wel onderdeel wordt van de routekaart circulaire VTH (zie bevinding 73c). OD NZKG is het niet met de aanbeveling eens en werkt aan een systematiek om een inspanningsverplichting bij de juiste bedrijven voor te schrijven.
e. Het standaard opnemen van de mogelijkheid tot het uitvoeren van proefnemingen in vergunningen (aanbeveling 13) wordt volgens OD NHN meegenomen in een verkenning door Omgevingsdienst NL en de eerder genoemde routekaart. OD NZKG beveelt het opnemen van proefnemingsvoorschriften al standaard aan.
f. Over bestuurlijke rugdekking en de rol van circulaire economie in de opdrachtverlening aan Omgevingsdiensten en in provinciale verordeningen en plannen (aanbeveling 14 en 18) meldt OD NHN dat het onderdeel is van de *IPO Bouwstenenvisie CE en VTH* waarin het voorstel wordt gedaan om tenminste één ambassadeur circulaire economie per Omgevingsdienst te hebben. OD NZKG geeft aan dat circulaire economie is meegenomen in de opdrachtverlening.
g. Over een overkoepelende samenwerking tussen overheidsinstellingen om kennis uit te wisselen en processen te versnellen (aanbeveling 19) geven OD NHN en OD NZKG aan dat er structureel overleg en samenwerking is met de provincie, andere Omgevingsdiensten en op landelijk niveau.

| 5 | Monitoren

In dit hoofdstuk staat onderzoeksvraag 5 centraal: *'Hoe monitort de provincie de ontwikkeling van de circulaire economie en de bijdrage van de provincie daaraan?'* In paragraaf 5.1 wordt toegelicht welke monitoringsinspanningen op landelijk niveau worden gepleegd en welk inzicht dat heeft opgeleverd in de huidige stand van de circulaire economie in Nederland. Paragraaf 5.2 beschrijft de monitoringsinspanningen van Noord-Holland (op het niveau van output en outcome) en welk inzicht dat heeft opgeleverd in de stand van de Noord-Hollandse circulaire economie.

5.1 Monitoren van de circulaire economietransitie

Monitoring op landelijk niveau

76. De transitie naar een circulaire economie wordt op nationaal niveau op verschillende aspecten gemeten. Het betreft monitoring van het gebruik van primaire grondstoffen (*Grondstoffeninformatiesysteem* (*GRIS*)), monitoring van Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) en de *Integrale Circulaire Economie-rapportage (ICER)*.
    a. Om te kunnen monitoren of er minder en efficiënter gebruik gemaakt wordt van primaire grondstoffen, wordt het *Grondstoffeninformatiesysteem* (*GRIS*) opgezet door het RIVM samen met enkele andere kennisinstituten. Bestaande informatie uit verschillende bronnen wordt bij elkaar gebracht om een gedetailleerd overzicht te bieden van het grondstoffengebruik in Nederland. Aan dit overzicht kunnen de effecten van het grondstoffengebruik gekoppeld worden, zoals de uitstoot van emissies. Op basis van deze informatie kunnen toekomstscenario's en beleidsadviezen gemaakt worden voor specifieke grondstofketens of sectoren.[263]
    b. In hergebruikte producten of gerecyclede materialen kunnen schadelijke of Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS) zitten. Het is van belang te weten of hun toepassing daarin veilig is voor mens en milieu. Het RIVM werkt aan een methode om de risico's van ZZS in een circulaire economie te achterhalen. Met deze methode kan worden ontleed op welke plek in de 'keten' van productie, gebruik en afvalverwerking ZZS kunnen zitten en waar ze voor risico's zorgen.[264]
    c. Het PBL monitort samen met acht andere kennisinstellingen de transitie naar een circulaire economie. Ieder jaar brengen deze instituten meerdere rapporten uit, waaronder een tweejaarlijkse *Integrale Circulaire Economie Rapportage* (*ICER*), met als doel de voortgang van de transitie te monitoren, het circulaire-economiebeleid te evalueren en de overheid te voorzien van de kennis die nodig is om het beleid vorm te geven of bij te sturen.[265] In januari 2021 is de eerste *ICER* gepubliceerd en in januari 2023 de tweede *ICER*.

Monitoring op (inter)provinciaal niveau

77. Ook op regionaal niveau is het nodig om inzicht te krijgen in de voortgang van de inzet voor de transitie naar een circulaire economie. Decentrale overheden hebben echter nog beperkt data en informatie voorhanden.[266]

[263] RIVM (2022), www.rivm.nl
[264] RIVM (2022), www.rivm.nl
[265] PBL (2022), www.pbl.nl
[266] Ministeries van IenW, EZK, BZK, LNV en BZ (2023), Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030

a. Uit onderzoek van Royal HaskoningDHV blijkt dat veel decentrale overheden zoekende zijn naar hoe de voortgang van de transitie en het effect van beleid gemeten kan worden. Minder dan 10% van de decentrale overheden heeft een operationeel monitoringssysteem.[267]
b. Decentrale overheden geven op verschillende manieren vorm aan het monitoren van de circulaire transitie. Daarom werken de provincies met enkele gemeenten samen aan een meer eenduidige monitoring van de circulaire economie.[268] In 2022 is een traject gestart om gezamenlijk een nieuwe interprovinciale monitor te ontwikkelen.[269]
c. Decentrale overheden missen data en inzichten over handelingsperspectieven om acties te sturen, effecten te meten en lokaal beleid te evalueren. Veel data wordt op lokale schaal verzameld, maar is moeilijk te ontsluiten of wordt enkel geaggregeerd gebruikt voor nationale statistiek. Hierdoor gaat de waarde van de specifieke data verloren.[270]
d. De provincies hebben het initiatief genomen om samen met het PBL, Rijkswaterstaat en het ministerie van IenW te komen tot een regionale monitor die aansluit bij de *ICER* en te kijken welke regionale inzichten sturingsinformatie op nationaal niveau bieden. Dit gebeurt in samenhang met de afspraken die met de regionale overheden worden gemaakt.[271]

5.2 Monitoring circulaire economie door de provincie Noord-Holland

Samenwerking met andere provincies

78. De provincie nam het voortouw bij de gezamenlijke ontwikkeling van een monitoringssystematiek door provincies in samenwerking met het PBL in aansluiting op de ICER, en gaf samen met andere provincies opdracht tot het onderzoeken van indicatoren.
    a. In de *Actieagenda 2021-2025* wordt genoemd dat voor monitoring een eenduidige methodiek van definities, parameters en analyses nodig is, en deze door het PBL wordt ontwikkeld. De provincie sluit aan bij de systematiek van ICER voor het monitoren van circulaire ontwikkelingen zoals grondstofgebruik, afvalproductie, kennisontwikkeling, producten en bedrijven. Deze nationale rapportage (zie paragraaf 5.1) dient volgens de *Actieagenda 2021-2025* regionaal vertaald te worden. De provincie stelt dat de specifieke bijdrage van Noord-Holland niet meetbaar is, omdat "*de regionale ontwikkeling van de transitie door het samenspel van bedrijven, overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen tot stand komt.*"[272]
    b. Ambtelijk is aangegeven dat de provincie in 2022 het voortouw nam om samen met andere provincies opdracht te geven voor het onderzoeken van zeven groepen indicatoren voor de ontwikkeling van de transitie per provincie. Hiervan komen er vijf terug in de *ICER* van 2023. Een eerste Noord-Hollandse monitoringsrapportage circulaire economie en een gezamenlijke monitor van het IPO, beide op basis van de zeven groepen onderzochte indicatoren, worden in de loop van 2023 verwacht.[273]

[267] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) 2023
[268] Ministeries van IenW, EZK, BZK, LNV en BZ (2023), Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030
[269] Provincie Flevoland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 3 april 2023
[270] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) 2023
[271] Ministeries van IenW, EZK, BZK, LNV en BZ (2023), Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[272] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 37
[273] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023

Voorgenomen monitoring

79. De provincie heeft een *Monitoring- en evaluatieplan Actieagenda circulaire economie 2022-2025* (hierna: *Monitoring- en evaluatieplan*) opgesteld. De monitoring en evaluatie richt zich op vier onderdelen, namelijk de effecten van de eigen beleidsinzet, de ontwikkeling van goederenstromen en afvalstromen, de voortgang van de circulaire-economietransitie, en de bijdrage aan de ICER van 2023 en 2025. De provincie benoemt mogelijk complicaties bij het monitoren van de circulaire-economietransitie, namelijk de tijd die de beoogde verandering vraagt, definities en registraties waarover nog afstemming gevonden moet worden, en de behoefte aan specifieke indicatoren. De provincie heeft voor eind 2023 en in 2025 rapportages gepland.[274]
    a. In 2021 heeft de provincie een *Monitoring- en evaluatieplan* opgesteld. Daarin wordt de monitoring en evaluatie van de transitie naar circulaire economie en de eigen beleidsinzet uitgewerkt door in te gaan op vier onderdelen, de aanpak van deze onderdelen, en bijbehorende acties voor het monitoren en evalueren.
    b. De vier onderdelen van het monitoring- en evaluatieplan zijn als volgt:
        I. Zicht op de effecten van de eigen beleidsinzet gericht op het versnellen van de transitie naar een circulaire economie, als concrete basis voor de beleidsevaluatie in 2023 en 2025;
            a. Dit onderdeel beperkt zich tot de activiteiten door het circulaire-economieteam van de directie Beleid, dus de eerste twee sporen van de *Actieagenda 2021-2025*. De provincie legt de monitoring vanuit de andere directies, en daarmee ook het derde spoor 'provinciale organisatie', gezamenlijk aan GS en PS voor.
            b. Waar mogelijk wil de provincie voor het eerste onderdeel kwantitatief evalueren, maar het zal in belangrijke mate kwalitatief zijn door de aard van de acties van de *Actieagenda 2021-2025*.
            c. Ambtelijk is toegelicht dat het monitoren van de eigen beleidsinzet zich richt op vragen zoals welke impact met een actie gegenereerd kan worden, welke aannames daarachter zitten en wat daaruit geleerd kan worden.[275] Zie ook bevinding 85 over het opstellen van leervragen in een leeragenda over de uitvoering van acties.
        II. Periodiek zicht op de ontwikkelingen in de provincie bij tenminste de in de *Actieagend*a *2021-2025* genoemde vier prioritaire goederenstromen en op afvalstromen;
            a. De vier prioritaire goederenstromen betreffen Biomassa en voedsel, Plastics, Textiel, en Bouw, zie ook bevinding 16. Voor inzicht in de goederenstromen wordt met het CBS samengewerkt om het provinciale deel uit nationale data te halen. Voor de afvalstromen wordt gebruik gemaakt van het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA) en de Afvalmonitor.
        III. Periodiek zicht op de voortgang van de transitie naar een circulaire economie;
            a. Voor dit onderdeel sluit de provincie aan bij de acht sleutelprocessen uit de ICER 2021, waarin de transitie eerder waarneembaar moet zijn dan in de grote economische processen. Hiervoor worden indicatoren ontwikkeld waarvoor de provincie eigen ervaringen inbrengt.
        IV. De bijdrage vanuit de provincie Noord-Holland aan de landelijke ICER van 2023 en 2025.
    c. De provincie noemt als belangrijkste complicaties bij het monitoren van de transitie naar een circulaire economie de tijd die de beoogde verandering vraagt, definities en registraties waarover nog afstemming gevonden moet worden, en de behoefte aan specifieke indicatoren.
    d. In 2023 en 2025 zijn rapportages gepland waarin wordt ingegaan op de vier genoemde onderdelen. Daarnaast wordt op basis van de eerste drie onderdelen gereflecteerd op de doelenboom van de *Actieagenda 2021-2025*. Ambtelijk is aangegeven dat de rapportage voor 2023 naar verwachting in november wordt opgeleverd.[276]

[274] Provincie Noord-Holland (2021), Monitoring- en evaluatieplan Actieagenda circulaire economie 2022-2025
[275] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 11 november 2022
[276] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023

Inspiratiekader – Transitie- en beleidsindicatoren als onderdeel van monitoring
Voorbeeld uit provincie Zuid-Holland

Provincie Zuid-Holland ontwikkelt een monitoringssystematiek voor het meten van de voortgang van de circulaire transitie, gebaseerd op de landelijk ontwikkelde systematiek van de eerste ICER uit 2021. De monitoring brengt zowel het transitieproces, als de effecten van de circulaire economie in kaart. Daarvoor zijn twee type indicatoren bepaald:[277]

Effectindicatoren: Hier heeft de provincie indirect invloed op. De invloed van het provinciale beleid op deze effecten wordt op langere termijn zichtbaar.

Effecten	Indicatoren	
Grondstofgebruik	Direct grondstofgebruik (DMC)	Primair abiotisch
		Primair biotisch
		Secundair
	Grondstofvoetafdruk (RMC)	Abiotisch
		Biotisch
Milieu	Broeikasgas emissies (scope 1 en 2)	
Sociaaleconomisch	Circulaire banen (regionaal)	

Transitie-indicatoren: Deze indicatoren maken de transitie inzichtelijk. Hier heeft de provincie het meeste handelingsperspectief en invloed op.

Transitieproces	Indicatoren
Vier transitiethema's	Vitaliteit (vernieuwers-)netwerk per transitiethema
	Aantal experimenten
	Aantal doorbraakprojecten
	De externe verdubbelaar
Inkoop & Aanbesteding	Verdeling type aanbestedingen over de PINK-categorieën Circulair, Duurzaam, Innovatief en Sociaal
	Aantal accountbijeenkomsten met betrekking tot circulaire inkoop & aanbesteding
	Aantal informatiebijeenkomsten met betrekking tot circulaire inkoop & aanbesteding

Huidige monitoring

80. De provincie heeft nog geen provincie-specifieke monitoringsgegevens op het gebied van circulaire economie. Intern wordt circulariteit gemonitord in grond-, weg- en waterbouw aan de hand van een CO_2-monitor en een circulariteitsmonitor. Op het gebied van inkoop wordt intern gemonitord op circulariteit in het proces, maar leeft ambtelijk de wens om te kunnen monitoren op impact.
    a. De provincie had tot begin 2023 geen provincie-specifieke monitoringsgegevens beschikbaar op het gebied van circulaire economie, anders dan benoemde resultaten in de *Jaarstukken* (zie paragraaf 3.2).
    b. De directie Beheer en Uitvoering maakt via een intern dashboard gebruik van duurzame monitoring op het gebied van grond-, weg- en waterbouw. Het team Infrastructuur heeft aangegeven dat de provincie hiervoor een CO_2-monitor en een circulariteitsmonitor ontwikkelt die eind 2022 bijna gereed waren. Daarin weegt de provincie de Material Circularity Index (MCI)-waarde waarmee de circulaire potentie van een product wordt gemeten en de Milieukostenindicator (MKI) waarmee de milieueffecten worden uitgedrukt in euro's mee. Ambtelijk is aangegeven dat de provincie op deze manier (intern) kan

[277] Metabolic (2022), Provincie Zuid Holland Circulaire Economie Monitor – Analyse 2014-2020

bijhouden wat de impact is, wat de voortgang van het bereiken van doelstellingen is en waar de grootste winsten te behalen zijn.[278]

c. Het team Inkoop geeft aan te monitoren op circulariteit in het proces, bijvoorbeeld of er een circulaire uitvraag is gedaan, of er circulaire biedingen zijn binnengekomen, en of er wordt gestuurd op het circulaire resultaat van het contract. Deze wijze van monitoring wordt ook toegepast door de MRA en de provincie Flevoland en is voldoende om te kunnen constateren of de MRA-doelstellingen worden behaald, maar de wens leeft om ook te kunnen monitoren op impact. De provincie is hierover in overleg met onder andere het Rijk.[279]

[278] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie I, 7 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023

[279] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie II, 7 november 2022

| 6 | Leren, bijsturen en oppakken van kansen en belemmeringen

In dit hoofdstuk worden onderzoeksvragen 4 *'Is leren en bijsturen structureel onderdeel van de beleidsuitvoering?'* en 8 *'Worden kansen en belemmeringen herkend en adequaat opgepakt?'* beantwoord. Paragraaf 6.1 zet uiteen wat het belang is van leren en bijsturen in een transitie en hoe dit georganiseerd kan worden. Paragraaf 6.2 beschrijft hoe leren georganiseerd is bij provincie Noord-Holland, waarover wordt geleerd en of er ruimte is om bij te sturen. Daarnaast worden een aantal voorbeelden uit andere provincies gepresenteerd. De laatste paragraaf geeft een overzicht van kansen en belemmeringen die op landelijk niveau geconstateerd worden voor de transitie naar een circulaire economie.

6.1 Leren en bijsturen in theorie

Het belang van leren in transitieprocessen

81. Transities gaan gepaard met onzekerheid en risico's. Voor overheden betekent het sturen op transities zoeken naar een balans tussen omgaan met risico's, ruimte geven voor innovatie en de voortgang van de transitie bevorderen. Dit vergt een continu leerproces waarin geëxperimenteerd, geleerd en bijgestuurd wordt. De Raad voor Openbaar Bestuur (ROB) stelt dat juist in transities de nood hoog is om te leren en dat dit eisen stelt aan het openbaar bestuur:[280]
    a. Goed openbaar bestuur houdt onder meer in dat de democratische verantwoordingsprocessen treffend en passend zijn bij de context van transities: transparant en met ruimte voor fouten om van te leren. Verantwoording is altijd een terugblik: het zo nauwkeurig mogelijk antwoord geven op de vraag waarom er is gehandeld zoals er is gehandeld. Maar verantwoording is in de context van transities ook een vooruitblik gericht op herstel of verbetering. Het leren van fouten behoort daartoe, afrekenen niet.
    b. Goed bestuur houdt verder in dat er beschikt wordt over voldoende bestuurlijk vermogen. In transities komt veel samen: kennis, middelen, capaciteit en hoge verwachtingen. Om die waar te maken is het van belang dat het openbaar bestuur over voldoende bestuurlijk vermogen beschikt: robuust, veerkrachtig, innovatief en duurzaam. Veerkrachtig veronderstelt dat het openbaar bestuur voldoende herstellend vermogen heeft om druk of tegenslag te boven te komen. Innovatief houdt onder meer in het openstaan voor vernieuwing en reflectie.
    c. Goed openbaar bestuur houdt ook in dat de overheid zich lerend opstelt.
        I. Voor een lerende overheid is een open en rechtvaardige bestuurscultuur nodig waarin ruimte is voor afwijkende standpunten: *"een cultuur waar fouten maken mag, waar genoeg onderling respect is, waar vertrouwen is in de organisatie en waar belanghebbenden betrokken zijn. Een cultuur ook waar verantwoording op een gezonde manier wordt afgelegd, waar de feiten spreken, waar volledig wordt geïnformeerd, waar afrekening niet voorop staat en de schuldvraag niet als eerste wordt gesteld."*
        II. Een lerende overheid vergt leervermogen. Een overheid die serieus werk maakt van leren, zorgt ervoor dat kritische feedback wordt ontvangen, dat die informatie ook daadwerkelijk wordt begrepen en besproken, dat verbetermaatregelen werkelijk worden uitgevoerd en dat geleerde lessen niet worden vergeten. Alleen een organisatie met kritische en nieuwsgierige medewerkers zal een

[280] Raad voor Openbaar Bestuur (2023), Vallen, opstaan en weer doorgaan – Ruimte voor leren in transitie

lerende organisatie zijn. Leerprocessen kunnen positief worden beïnvloed door integraal en met meerdere partijen samen te werken, het aanpassingsvermogen te vergroten en goede besluitvorming onder onzekere omstandigheden te ontwikkelen.

Organiseren van leren en bijsturen

82. Leren en bijsturen kan op verschillende manieren georganiseerd worden, bijvoorbeeld door reflexieve monitoring (met onder andere de dynamische leeragenda en de tijdlijnmethode als tools) en actieonderzoek.
    a. Reflexieve monitoring heeft als hoofddoel leerprocessen te bevorderen in projecten die gericht zijn op systeeminnovatie. Het is een actiegerichte vorm van monitoring; de activiteit van monitoring is integraal onderdeel van het proces en inzichten uit de monitoring worden beproefd in de nieuwe activiteiten van een project. Zo wordt bijgedragen aan samenhangende structurele veranderingen, zonder dat de route en de bestemming vooraf exact bekend zijn.[281] Verschillende instrumenten kunnen ingezet worden, zoals:
        I. De dynamische leeragenda helpt systeeminnovatieprojecten om langetermijndoelen te verbinden aan concrete handelingsperspectieven door de uitdagingen die zich voordoen te formuleren, vast te leggen en bij te houden.[282]
        II. De tijdlijnmethode is een methode voor participatieve monitoring en evaluatie van samenwerking in netwerkverband. De methode maakt het hele proces van het ontstaan van een netwerk van begin af aan zichtbaar, gezien door de ogen van de betrokkenen zelf en levert discussiepunten op voor het vervolg.[283]
    b. Actieonderzoek is een vorm van onderzoek doen waarin betrokkenen in een organisatie of netwerk samen bepaalde complexe vraagstukken in hun organisatie onderzoeken en proberen te begrijpen, maar daarin tegelijkertijd ook verandering proberen te realiseren. Actieonderzoek heet weliswaar onderzoek, maar verschilt van meer traditionele vormen van onderzoek doen doordat het doel ervan is om verandering te realiseren: de bruikbaarheid en toepasbaarheid van resultaten in de praktijk staat voorop.[284]
    c. Wanneer leren en bijsturen structureel onderdeel zijn van het werken in een transitie, verkleint dit de kans dat leerpunten over het hoofd gezien worden en is de kans groter dat leerpunten vastgelegd en daardoor gemakkelijker gedeeld worden.

6.2 Leren, bijsturen en openstaan voor signalen van kansen en belemmeringen in Noord-Holland

Leren en bijsturen in de Noord-Hollandse beleidsuitvoering

83. Leren en bijsturen is continu onderdeel van de beleidsuitvoering sinds het *Ontwikkelingsperspectief* uit 2017. Daarin wordt genoemd dat de ontwikkeling van circulaire economie onvoorspelbaar is en de provincie daarom wil leren door te doen, dat de uitvoering van acties gaandeweg aangepast kan worden vanwege voortschrijdend inzicht, en de provincie zich regelmatig wil afvragen of haar inspanningen relevant zijn. In de voortgangsrapportages van de *Actieagenda 2017-2020* en de *Discussienotitie* worden leerpunten geformuleerd om mee te nemen in het vervolg van de actieagenda's.

[281] B. van Mierlo e.a. (2010), Reflexieve monitoring in actie, p. 11
[282] B. van Mierlo e.a. (2010), Reflexieve monitoring in actie, p. 63
[283] H.E. Wielinga (2012), De Tijdlijn Methode, pp. 1 & 5
[284] Raad voor Openbaar Bestuur (2023), Vallen, opstaan en weer doorgaan – Ruimte voor leren in transitie & Provincie Zuid-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 21 november 2022

a. In het *Ontwikkelingsperspectief* wordt toegelicht dat de provincie wendbaar wil opereren in de ontwikkeling van circulaire economie vanwege de onvoorspelbaarheid ervan. De provincie wil leren door te doen, met een open houding luisteren naar ervaringen van partners, een continu leerproces creëren, en wendbaar, adaptief beleid voeren. Om die reden kan de *Actieagenda 2017-2020* tijdens de uitvoering aangepast worden vanwege voortschrijdend inzicht. De provincie kondigt aan op een systematische manier te kijken of haar inspanningen nog relevant zijn door regelmatig de vragen te stellen: "*1) doen we de dingen goed?; 2) doen we nog steeds de goede dingen?; 3) waarom doen we de dingen die we doen en bewegen we met z'n allen nog in de juiste richting?*"[285]
b. In de voortgangsrapportages van de *Actieagenda 2017-2020* worden voor de zes toenmalige creatiesporen meerdere leerpunten geformuleerd. In de rapportage uit 2019 worden de leerpunten opgesteld met oog op de invulling van de tweede helft van de *Actieagenda 2017-2020*, in de rapportage uit 2020 met oog op het opstellen van een nieuwe actieagenda.[286]
c. Zoals genoemd in bevinding 23 was de *Discussienotitie* het startpunt voor een intern en extern proces voor het opstellen van de *Actieagenda 2021-2025*. In de *Discussienotitie* worden voor elk creatiespoor leerpunten benoemd. Op basis daarvan worden er vijf hoofdconclusies getrokken over wat er in het vervolg nodig is, namelijk meer inhoudelijke focus, realisme in waar de provincie van toegevoegde waarde is, meer aandacht voor opschaling, meer aansluiting bij bottom-up initiatieven, en een te ontwikkelen monitoringsinstrument.

84. Ook in de *Actieagenda 2021-2025* is er aandacht voor het leren door te doen, het besef dat flexibiliteit nodig is, en het willen inspelen op kansen. Er worden een aantal barrières voor circulaire economie benoemd. Ambtelijk is toegelicht dat er in de uitvoering van de *Actieagenda 2021-2025* ruimte is voor bijstelling door bij de start en invulling van geplande acties het nut te toetsen, open te staan voor nieuwe acties die in lijn zijn met de actieagenda, en het schrappen van minder relevante acties.
    a. In de *Actieagenda 2021-2025* wordt verwezen naar het motto bij de uitvoering 'leren door te doen' uit het *Ontwikkelingsperspectief*. Er wordt benoemd dat de transitie nog volop in beweging is, de uitvoering niet altijd zal gaan zoals vooraf bedacht, en er ruimte is voor flexibiliteit in het zoeken naar oplossingen, het inspelen op kansen en het aansluiten bij nieuwe initiatieven.[287]
    b. In de *Actieagenda 2021-2025* worden vier barrières benoemd om te kunnen bepalen op welke manier de provincie het meest effectief kan bijdragen aan circulaire transitie. Deze barrières zijn een gebrek aan urgentie bij bedrijven, onvoldoende prikkels voor bedrijven, veel belemmeringen in wet- en regelgeving en in tijd en geld in samenwerkingen, en onvoldoende kennis en inzichten over de kansen van circulair ondernemen.[288]
    c. Ambtelijk is toegelicht dat er ruimte is voor bijstelling in de uitvoering van de *Actieagenda 2021-2025*, hoewel dat afhankelijk is van tijd, capaciteit en budget. Bij mogelijk interessante nieuwe acties wordt gekeken of die in lijn zijn met de *Actieagenda 2021-2025* en de doelenboom. Tegelijk wordt bij het starten van geplande acties gekeken of deze nog steeds nuttig zijn en wat daarvoor de beste vorm is. Het circulaire-economieteam noemt het voorbeeld van het aanstellen van de ketenaanjager en circulair ambassadeur. Deze acties zijn aangekondigd in de *Actieagenda 2021-2025*, maar bij de invulling ervan is eerst onderzocht hoe de functies nuttig ingevuld konden worden door het bevragen van externe partners en intern overleg in het team en breder in de provinciale organisatie. Een voorbeeld van een

[285] Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie 'We maken het rond', pp. 17 & 37
[286] Provincie Noord-Holland (2019), Voortgangsrapportage Tussenstand actieagenda circulaire economie 2017-2020 & Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsrapportage 2019 Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020
[287] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 10
[288] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 12

actie die is geschrapt omdat deze van minder toegevoegde waarde bleek te zijn is het voorgenomen onderzoek naar kansen en knelpunten op de arbeidsmarkt.[289]

Inspiratiekader – Inzet van een beleidsregel en subsidieregeling om belemmeringen op te lossen
Voorbeeld uit provincie Zuid-Holland

Zuid-Holland constateerde belemmeringen rond groene reststromen en doorbraakprojecten en loste deze op middels respectievelijk een beleidsregel en een subsidieregeling.

- Het verwerken van groene reststromen tot bodemverbeteraar lijkt kansrijk te zijn. Dit betekent dat bepaalde soorten organische groene reststromen die juridisch gezien als afval bestempeld moeten worden, ingezet kunnen worden als bodemverbeteraar, meststof of bouwmateriaal. In de *Wet milieubeheer* is bepaald dat zodra iemand zich ontdoet van groenafval of het wil afgeven aan een derde, er sprake is van afval. En indien men groenafval wil toepassen op de bodem het stortverbod geldt.[290] Om toch met pilots te kunnen onderzoeken hoe groene reststromen nuttig toegepast kunnen worden, heeft Zuid-Holland gebruikgemaakt van de ontheffingsbevoegdheid ten aanzien van het stortverbod. Dit is in 2021 vastgelegd in de *Beleidsregel Organische Groene Reststromen Zuid-Holland*.[291]
- In de Zuid-Hollandse aanpak spelen vernieuwersnetwerken en doorbraakprojecten een belangrijke rol: de koplopers vormen nieuwe samenwerkingsverbanden (vernieuwersnetwerken) en daar ontstaan innovatieve circulaire projecten (doorbraakprojecten) die de circulaire toekomst concreet en tastbaar maken.[292] Doorbraakprojecten bleken echter moeizaam tot stand te komen. Zuid-Holland heeft hier onderzoek naar laten doen en geconcludeerd dat met name voor de fundamentele, meer op systeem gerichte innovatieve projecten geen provinciale subsidieregelingen beschikbaar waren. Daarom zijn de *Subsidieregeling circulair Zuid-Holland* en de bijbehorende *Beleidsnota innovaties in de circulaire transitie* opgesteld.[293] Eind 2022 is de subsidieregeling voor het eerst opengesteld voor doorbraakprojecten gericht op het thema ‘Natuurlijke Reststromen’.[294]

85. In de evaluatie van de uitvoering van acties is er veel aandacht voor leren en bijsturen. In de *Actieagenda 2021-2025* en het *Monitorings- en evaluatieplan* wordt het open inventariseren van leervragen en het zo nodig wijzigen van koers en de invulling van acties benoemd. Ambtelijk is toegelicht dat er met ondersteuning van de sector Onderzoek en Informatie per actie leervragen worden geformuleerd en verzameld in een leeragenda, en dat het circulaire-economieteam bij de acties de rol van de provincie, behoefte van deelnemers, de impact én capaciteiten en middelen bespreekt. Een gesignaleerd aandachtspunt is het samenwerken en coördineren van verschillende acties.
    a. De *Actieagenda 2021-2025* kondigt aan dat de evaluatie van de acties op het gebied van circulaire economie een lerende vorm krijgt, zie ook bevinding 79. Er worden resultaten van en ervaringen met de acties in beeld gebracht en leerpunten geïnventariseerd. Indien nodig wordt de koers of invulling van de acties aangepast of besloten dat sommige acties een vervolg krijgen. Partners bij de uitvoering van de acties worden betrokken bij de evaluatie.[295]

[289] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[290] Art. 10.2 Wet milieubeheer
[291] Provincie Zuid-Holland (2022), GS-voorstel ‘Beleidsregel Organische Groene Reststromen Zuid-Holland’, 12 januari 2021 & Provincie Zuid-Holland (2023), Beantwoording vragen ambtelijke organisatie, 14 februari 2023
[292] Provincie Zuid-Holland (2022), Beleidsnota innovaties in de circulaire transitie; stimuleren doorbraakprojecten in Zuid--Holland, p. 7 & Provincie Zuid-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 21 november 2022
[293] Provincie Zuid-Holland (2022), Beleidsnota innovaties in de circulaire transitie & Provincie Zuid-Holland (2023), Beantwoording vragen ambtelijke organisatie, 14 februari 2023
[294] Provincie Zuid-Holland (2022), Openstellingsbesluit subsidie doorbraakprojecten natuurlijke reststromen Zuid-Holland 2022
[295] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 37

b. In het *Monitorings- en evaluatieplan* staat dat in de huidige beginfase van de circulaire-economietransitie veel te leren valt over de effectieve route voor de transitie. Om die reden worden leervragen benoemd, zodat de aannames die onder de acties liggen worden geverifieerd en daaruit wordt geleerd voor volgende acties.[296]
c. Door het circulaire-economieteam is toegelicht dat op advies van de sector Onderzoek en Informatie is besloten de leervragen over de uitvoering van de acties en het programma als geheel te verzamelen in een leeragenda. Dit is een intern, dynamisch document dat de basis zal worden voor de evaluatie in 2023.[297] Teamleden die verantwoordelijk zijn voor een actie stellen de leervragen op en krijgen daarbij ondersteuning van de sector Onderzoek en Informatie. Per actie wordt een formulier ingevuld waarin de beleidstheorie in tekst en schematisch wordt uitgewerkt. Door deze theorie kritisch te bevragen worden de leervragen geformuleerd. In het formulier wordt ook ingevuld welke leeractiviteit(en) uitgevoerd worden om de leervraag te beantwoorden.[298]
d. Bij het terugkijken op uitgevoerde activiteiten bespreekt het circulaire-economieteam of de provincie de juiste dingen doet en deze goed doet door de volgende vragen te bespreken:[299]
    I. past de activiteit zoals die is uitgevoerd bij de rol van de provincie;
    II. voorziet de activiteit in een behoefte bij de deelnemers;
    III. wat was de impact in het aantal deelnemers, het geografisch bereik, de mate waarin het een regionale werking heeft, de mate waarin het een grotere doorwerking heeft dan de deelnemers, en hoe de deelnemers en de uitvoerder(s) het hebben ervaren;
    IV. hoeveel capaciteit en middelen vroeg de activiteit en hoe weegt dat op tegen de opbrengsten;
    V. zijn er overige relevante aspecten en signalen voor een oordeel over de actie?
e. Het circulaire-economieteam noemt het een aandachtspunt voor het leren en bijsturen dat de provincie veel acties onderneemt. Dat past in de pioniersfase van de transitie, maar vraagt om het samenwerken en coördineren van verschillende acties en mogelijk om het samenvoegen van instrumenten.[300]

Inspiratiekader – Actieonderzoek: interactief proces waarin ambtelijke transitieteams van elkaar leren
Voorbeeld uit provincie Zuid-Holland

De Eenheid Audit en Advies (EAA) van Zuid-Holland heeft in 2022 geïnventariseerd wat professioneel werken in een transitie betekent en wat hiervoor nodig is aan systeeminterventies. Vervolgens is de EAA een 'actieonderzoek' gestart waarin tegelijkertijd wordt geleerd én de verandering in gang gezet. De centrale vraag van dit actieonderzoek is: *'Wat kunnen de diverse actoren binnen de provincie doen aan interventies om transities op professionele wijze verder te brengen en wat is hiervoor nodig op systeemniveau?*'

Zestien medewerkers die zich bezighouden met verschillende transities doen mee aan het actieonderzoek, er vind acht leerbijeenkomsten plaats. De deelnemers nemen leervragen mee naar de bijeenkomsten, doen inzichten en leerervaringen op en nemen dit mee naar hun praktijk zodat zij bewust een interventie kunnen doen met partners van buiten, met opdrachtgevers en/of de politiek. Voorbeelden van leervragen zijn: *Hoe doorbreek ik de hiërarchie en ga ik meer naar netwerksturing? Wat is mijn rol in het geheel? Hoe krijg ik meer eigenaarschap bij de partners buiten? Hoe haak ik PS aan? Hoe verantwoord ik mij terwijl ik nog niet weet wat het allemaal gaat opleveren?*

[296] Provincie Noord-Holland (2021), Monitoring- en evaluatieplan Actieagenda circulaire economie 2022-2025, p. 2
[297] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[298] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[299] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[300] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023

De EAA tekent de ontwikkeling van de leervragen op. Uiteindelijk wordt alle input verwerkt in een eindrapport. De oplevering wordt eind 2023 verwacht.[301]

6.3 Geconstateerde kansen en belemmeringen voor de circulaire-economietransitie in Nederland

In deze paragraaf worden kansen en belemmeringen gepresenteerd die zijn gerapporteerd in de *Rode Draden 2022* van het Versnellingshuis Nederland Circulair!, gevolgd door een weergave van de belangrijkste constateringen in de *ICER 2023*. Afgesloten wordt met een beschouwing van de nadelen van de transitie naar een circulaire economie.

Kansen en belemmeringen in de *Rode Draden 2022*

86. Het Versnellingshuis Nederland Circulair! ondersteunt bedrijven door MKB-bedrijven te voorzien van de benodigde kennis en expertise en door middel van het faciliteren van procesbegeleiding bij samenwerkingen voor circulair ondernemen. Het Versnellingshuis brengt jaarlijks in kaart wat de meest voorkomende belemmeringen zijn bij het circulair ondernemen. In de *Rode Draden 2022* worden de acht belangrijkste belemmeringen beschreven:[302]
    1. Wet- en regelgeving: Bedrijven ervaren obstakels in het voldoen aan wet- en regelgeving bij het uitvoeren van circulaire activiteiten, waaronder afvalwet- en regelgeving. Uit onderzoek blijkt dat de belemmeringen niet altijd in de eigenlijke wet- en regelgeving zit, maar in de uitvoering ervan. Ook ervaren bedrijven het uitblijven van stimulerende wet- en regelgeving als een belemmering.
    2. Onvoldoende afstemming van activiteiten (coördinatie): Circulaire bedrijven observeren een sterk gebrek aan coördinatie van de transitie. Het gaat om een gebrek aan coördinatie bij overheid, maar bijvoorbeeld ook binnen ketens.
    3. Maatschappelijke kosten en baten worden niet (volledig) in rekening gebracht: Circulaire ondernemers ervaren uitdagingen in het concurreren met alternatieve lineaire producten en diensten. Een van de oorzaken is dat milieubelastende effecten van productie of consumptie niet (volledig) in rekening worden gebracht.
    4. Doelen zijn vooralsnog onduidelijk: Hoewel op nationaal niveau wordt gewerkt aan de (tussen)doelen voor de circulaire transitie, is er vooralsnog onduidelijkheid over wat de doelstelling betekenen per sector of materiaalstroom. Het NPCE, dat gepubliceerd is na het Rode Draden rapport, biedt hier (gedeeltelijk) antwoord op.
    5. Onvoldoende vraag naar circulaire producten en diensten: De vraag naar circulaire producten en diensten is onvoldoende groot én onvoldoende voorspelbaar.
    6. Onvoldoende toegang tot externe financiering: Voor het ontwikkelen en op de markt brengen van circulaire producten en diensten hebben bedrijven toegang nodig tot financiële middelen. Circulaire ondernemers ondervinden, meer dan reguliere ondernemers, uitdagingen in het aantrekken van externe financiering.
    7. Aanbod van reststromen onvoldoende transparant en voorspelbaar: Het aanbod van secundaire grondstoffen, producten en materialen is onvoldoende transparant en voorspelbaar in termen van kwantiteit, kwaliteit en timing, De handel in reststromen gaat gepaard met hoge transactiekosten, onder andere omdat moet worden voldaan aan afvalwet- en regelgeving.

[301] Provincie Zuid-Holland (2022), Interviews ambtelijke organisatie, 21 november 2022

[302] Versnellingshuis CE (2022), Rode Draden 2022 – De 8 grootste belemmeringen voor bedrijven die circulair ondernemen

8. Circulair ondernemen is arbeidsintensief: Circulair ondernemen wordt gekenmerkt door een hoge mate van arbeidsintensieve activiteiten. De relatief hoge kosten van arbeid die gepaard gaan met circulaire strategieën, maken dat circulaire activiteiten economisch gezien niet altijd lonen. Dit geldt zeker wanneer nieuwe grondstoffen, materialen en producten relatief goedkoop zijn.

Constateringen in de *ICER 2023*

87. De *ICER*, gepubliceerd in januari 2023, concludeert dat het ingezette beleid nog niet heeft geleid tot een versnelling in de transitie naar een circulaire economie en niet voldoende is om de ambities voor 2030 en 2050 te realiseren.[303]
    a. In de *ICER* worden vijf hoofdboodschappen gepresenteerd:
        I. De urgentie van de grondstoffenproblematiek is verder toegenomen
        II. Halvering van het Nederlandse grondstoffengebruik in 2030 wordt met huidige trends niet bereikt
        III. Versnelling van de transitie is nog niet zichtbaar en dat is zorgelijk gezien de ambities
        IV. Beleidsmatige aandacht voor doelen en de link met klimaat is toegenomen, maar nadere uitwerking is nodig
        V. Intensivering beleid is cruciaal gezien de grote ambitie
    b. De *ICER* roept op tot een kabinetsbrede inzet, waarin de versnelling van de transitie niet langer als een kabinetsbrede ambitie wordt gezien, maar als een prioriteit voor het gehele kabinet. Dit vraagt om vier ontwikkelingen:
        I. Het opstellen van een concretere missie met een helder eindpunt die verandering uitlokt. Dit vraagt om een uitwerking van doelen in samenhang met andere opgaven, uitgaande van de langetermijnambitie en niet primair op basis van haalbaarheid en gevestigde belangen.
        II. Het expliciteren van een veranderstrategie naar 2030 en 2050 en het opstellen van concrete routekaarten naar de gestelde doelen. Dit vraagt om een forse intensivering van beleid, waarbij naast het stimuleren van gewenste circulaire activiteiten, sterk wordt ingezet op normeren en beprijzen om fundamentele veranderingen af te dwingen.
        III. Het beschikbaar stellen van voldoende structurele financiële middelen. Er zijn (nog) geen middelen beschikbaar gesteld voor de periode na 2024.
        IV. Het versterken van de governance met een duidelijke verdeling van de verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Dat impliceert een stevig en gespecificeerd mandaat van betrokken partijen om de gewenste veranderingen te realiseren.

Negatieve aspecten van de transitie naar een circulaire economie

88. De transitie naar een circulaire economie kent ook negatieve effecten en dit vraagt aandacht in de sturing op de transitie.
    a. De Raad voor Openbaar Bestuur (ROB) vraagt in 2023 om aandacht voor de donkere kanten van transities en stelt dat dit om een politiek en maatschappelijk debat vraagt. Vragen die gesteld moeten worden zijn: Wat is aanvaardbaar? Hoeveel nadeel, risico of verlies is de maatschappij bereid te dragen? En wat betreft het sociale vraagstuk: hoe is die last verdeeld? Het afdekken van de lasten heeft ook een prijs.[304]
    b. Begin 2023 wordt in de *ICER* en in de *NPCE* niet zozeer aandacht besteed aan risico's en negatieve effecten van de circulaire transitie op nationaal niveau, maar wel op internationaal niveau. Want als Nederland en de EU bijvoorbeeld meer biogrondstoffen gaan gebruiken, dan zal de druk op de voedselvoorziening en op de natuur in lage- en middeninkomenslanden toenemen. Een ander risico is

[303] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023
[304] Raad voor Openbaar Bestuur (2023), Vallen, opstaan en weer doorgaan – Ruimte voor leren in transitie

het verlies van banen in lage- en middeninkomenslanden door strengere circulaire productstandaarden in de EU en minder grondstoffenwinning. Om deze negatieve effecten tegen te gaan zou het Europese en Nederlandse circulaire-economiebeleid goed moeten worden afgestemd met ontwikkelingssamenwerking en handelsbeleid. Naast het versterken van de circulaire transitie, zou dit ook bijdragen aan het behalen van de Sustainable Development Goals in deze landen.[305]

[305] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023 & Ministeries van IenW, EZK, BZK, LNV en BZ (2023), Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030

| 7 | Mobiliseren van actoren

In dit hoofdstuk staat het mobiliseren van actoren centraal aan de hand van onderzoeksvraag 6 *'Worden alle onderdelen (politiek, bestuurlijk en ambtelijk) van de provincie geïnformeerd en geënthousiasmeerd over/voor de transitie naar een circulaire economie?'* en onderzoeksvraag 7 *'Heeft de provincie de belangrijkste actoren op het gebied van circulaire economie gemobiliseerd?'* In de eerste paragraaf wordt toegelicht dat de circulaire doelstelling vraagt om samenwerking, regie en governance. Voor samenwerken is het van belang dat er bestuurlijk draagvlak is, kennis gedeeld wordt en actoren gemobiliseerd worden. In paragraaf 7.2 wordt voor actoren binnen en buiten de provincie beschreven hoe deze betrokken worden bij de circulaire transitie.

7.1 Het belang van het informeren, enthousiasmeren en mobiliseren van actoren

Samenwerking, regie en governance

89. Het *Grondstoffenakkoord* verwoordde in 2017 de ambitie van de ondertekenaars om samen de ambitie om de transitie naar de circulaire economie te versnellen.[306] Deze samenwerking is noodzakelijk en vraagt regie en governance.[307]
    a. Het *Grondstoffenakkoord* formuleert een doelstelling van 'epische proporties', *"doelstellingen van deze omvang dagen mensen uit, ze verbinden en ze motiveren om zich samen in te spannen om dat doel te bereiken",* aldus de NSOB.
    b. Geen enkele bestuurslaag of overheidsinstelling beschikt over het vermogen om geheel zelfstandig maatschappelijke vraagstukken zoals de transitie naar een circulaire economie aan te pakken. Bij het realiseren van een circulaire economie hebben overheden, (maatschappelijke) organisaties, bedrijven en burgers elkaar nodig om hun eigen verantwoordelijkheden waar te maken en om hun circulaire ambities en doelen te kunnen realiseren.
    c. De specifieke vorm van sturing die gekozen is om de doelstelling te realiseren is niet: zelf doen als overheid en flink betalen, maar: samenwerken met maatschappelijke actoren om te zien hoe er samen te gaan komen. Dit is een bij de aard van het vraagstuk passende sturingsvorm, aldus de NSOB.
        I. Overheden beschikken niet over voldoende budget om de kosten van de transitie te kunnen dragen. Dat komt met name doordat er nog geen duidelijk verdien- en belastingmodel bestaat. Het is nog onbekend wie op welke manier geld kan verdienen aan een circulaire econome, of en hoe de overheid dat eventueel kan belasten en dus ook wie de transitie kan of moet betalen. Bedrijven zullen om dezelfde reden niet zomaar budget vrijmaken om de kosten van de transitie te betalen.
        II. De actoren die samenwerken in de transitie naar een circulaire economie houden er geregeld uiteenlopende en soms tegenstrijdige belangen op na, terwijl ze toch aan de realisatie van dezelfde doelstellingen werken. Daardoor ontstaat een behoefte aan en een roep om regie[308] vanuit de

[306] Rijksoverheid, IPO e.a. (2017), Grondstoffenakkoord
[307] NSOB (2022), Governance voor transities
[308] Het begrip 'regie' drukt een verlangen uit naar integraliteit in de aanpak vanuit de overheid in een zoeken naar afstemming tussen ministeries onderling en tussen kern-of beleidsdepartementen en hun uitvoeringsorganisaties in relatie tot de activiteiten in bedrijfssectoren, kennisinstellingen en bij maatschappelijke actoren. 'Regie' betekent dan het omzetten van het beleid (het behalen van de gezamenlijke doelstelling van een circulaire economie in 2050) naar concrete uitvoeringsacties om dat beleid daadwerkelijk te realiseren en dus de doelstelling te behalen. Het gaat om de vraag: wie moet er eigenlijk wat wanneer doen, zodat we die circulaire economie voor elkaar krijgen? Bron: NSOB (2022), Governance voor transities

overheid. De regie van de transitie naar een circulaire economie ligt bij het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW).

d. Om in gezamenlijkheid te kunnen bepalen 'wat er wanneer door wie gedaan moet worden', is door het ministerie als uitdrukking van regie een governancestructuur[309] ingericht. Deze governancestructuur bestaat uit drie onderdelen: de transitieteams, de dwarsdoorsnijdende thema's (DDT's) en de matrix overleggen (afstemmingsoverleggen) om alles bij elkaar te brengen. Daarnaast bestaan partnerschappen met partnerorganisaties die vanuit de zijlijn bijvoorbeeld door middel van onderzoek, reflectie of monitoring een rol spelen in de governance.

Mobiliseren van actoren

90. Bij transities zijn veel actoren betrokken. Voor doelbewuste sturing is een strategie voor het mobiliseren van actoren nodig.
    a. Het PBL constateerde in 2021 dat een toenemend aantal ambtenaren bezig is om het thema circulaire economie regionaal op de kaart te zetten en dat deze ambtenaren onder andere zoeken naar manieren om lokale partijen en bedrijven in beweging te brengen.[310]
    b. De actoren die betrokken zijn bij de transitie naar een circulaire economie variëren van maatschappelijke organisaties en andere overheden tot het bedrijfsleven en consumenten. Elke actor heeft eigen perspectieven en belangen. Om als (decentrale) overheid doelbewust de transitie te kunnen beïnvloeden, is een strategie voor het mobiliseren en sturen van de diverse typen actoren nodig.[311]

Bestuurlijk draagvlak en kennisontwikkeling

91. De circulaire-economieteams van decentrale overheden moeten hun weg vinden in een nieuw werkveld waarin nog voornamelijk gepionierd wordt. Bekendheid met het thema circulaire economie, draagvlak en kennis moeten nog groeien.[312]
    a. Het PBL constateerde in 2021: *"De ambtenaren [die zich met de transitie naar een circulaire economie bezighouden] moeten op eigen kracht hun weg vinden in een nieuw werkveld waarin nog voornamelijk gepionierd wordt. En dat binnen organisaties waar doorgaans weinig middelen en capaciteit voor dit thema beschikbaar zijn. […] Van het delen en uitwisselen van ervaringen of het voortbouwen hierop is nauwelijks sprake."*
    b. Voor bestuurders en ambtenaren is circulaire economie nog vaak een minder bekend thema en de urgentie wordt daardoor niet overal op de gemeente- en provinciehuizen gevoeld.
    c. Zolang er voor decentrale overheden geen urgentie is (om vanuit hun eigen belang of rol of vanuit nationale wetgeving op circulaire economie in te zetten), is versnelling moeilijk, omdat deze dan alleen afhankelijk is van de intrinsiek gemotiveerde inzet van ambtenaren en bestuurders. Kennis is in deze fase van de transitie cruciaal om verder te komen, want als ambtenaren voldoende kennis en handvatten hebben om hun bestuurders van de urgentie te overtuigen, ontstaat bestuurlijk draagvlak, met inzet op circulaire economie als gevolg.
    d. Het PBL deed onderzoek naar de kennisbehoefte bij decentrale overheden en daaruit bleek dat de kennis over circulaire economie en de opgedane ervaringen daarmee voor decentrale overheden

[309] Governance is een woord dat veel herkenning oproept in beleidstaal, maar wat is het eigenlijk? Aan de ene kant gaat het om de vormgeving van bestuur, via bijvoorbeeld het toewijzen van verantwoordelijkheden, mandaten en hoe verantwoording wordt afgelegd. Die inrichting van bestuur maakt het mogelijk om doelstellingen te realiseren en ambities in praktijk om te zetten. Aan de andere kant gaat het ook altijd om de noodzaak om bestuur (macht om te realiseren) van tegenmacht (blokkade om te realiseren) te voorzien. Bron: NSOB (2022), Governance voor transities

[310] PBL (2021), Samen leren in de regio

[311] Raad voor Openbaar Bestuur (2023), Vallen, opstaan en weer doorgaan – Ruimte voor leren in transitie

[312] PBL (2021), Samen leren in de regio

versnipperd, onvolledig en slecht toegankelijk zijn. Dit levert een breed spectrum aan ambtelijke kennisvragen op. Veel vragen betreffen de organisatie: hoe kan het thema circulaire economie een plek krijgen in de eigen organisatie, hoe 'circulair' mee te nemen in het externe beleid, en hoe dat te brengen naar het regionale bedrijfsleven?

7.2 Betrokkenheid van actoren in Noord-Holland

In deze paragraaf wordt eerst toegelicht hoe op het Provinciehuis circulaire economie onder de aandacht wordt gebracht van PS, GS en de ambtelijke organisatie, vervolgens wordt toegelicht of de provincie een strategie heeft voor het mobiliseren van actoren en hoe in de praktijk samengewerkt wordt met actoren.

Provinciale Staten

92. PS hebben het circulaire-economiebeleid vastgesteld in 2017 en 2021 en waren betrokken bij de *Discussienotitie* en de *Actieagenda 2021-2025*. In 2022 is er een werkbezoek georganiseerd voor Statenleden over het circulaire-economiebeleid en onder andere de monitoring van circulaire transitie. PS hebben een schriftelijke vraag en enkele technische vragen gesteld over circulaire economie.
    a. Zoals genoemd in bevinding 23 hebben PS in 2017 het *Ontwikkelperspectief* vastgesteld en waren PS betrokken bij het bespreken van de *Discussienotitie* in 2020 en de concept-*Actieagenda 2021-2025* in de Statencommissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB) in aanloop naar het vaststellen van de *Actieagenda 2021-2025* in 2021.
    b. Op 31 oktober 2022 heeft de ambtelijke organisatie een werkbezoek georganiseerd voor leden van de commissie Economie, Financiën en Bestuur (EFB). Het doel was onder meer om de Statenleden mee te nemen in de stand van zaken van de uitvoering van de *Actieagenda 2021-2025* en er is een presentatie gegeven over de monitoring van circulaire transitie op nationale en provinciale schaal. Onderdeel van het werkbezoek was het bezoek aan een circulaire onderneming. Vooraf ontvingen Statenleden een notitie over ontwikkelingen in het provinciale, regionale en nationale beleid voor circulaire economie, monitoring en vijf actuele onderwerpen.[313]
    c. Sinds de vaststelling van de *Actieagenda 2021-2025* is er een schriftelijke vraag gesteld over circulaire economie in relatie tot milieucriminaliteit en zijn er enkele technische vragen gesteld in de Statencommissie EFB.[314]

Inspiratiekader – GS vragen PS om nadere kaderstelling middels menukaart
Voorbeeld uit provincie Zuid-Holland

In het Zuid-Hollandse coalitieakkoord staan zeven ambities centraal. Voor elke ambitie is eind 2022 in kaart gebracht welke nog niet benutte kansen bij kunnen dragen aan de circulaire transitie. Dit overzicht is voorgelegd aan de Statencommissie. Behandeling ervan leidde tot de vraag om een menukaart met beleidsopties voor de inzet op circulair in de Statenperiode 2023-2027. Begin 2023 stuurden GS aan de commissie een overzicht van vier 'menu's' en twee 'bijgerechten' met elk een samenhangend geheel aan activiteiten. De menu's verschillen onderling van elkaar qua intensiteit, richting en benodigd budget:

- Menu 1: Zuid-Holland vernieuwend in transitieaanpak
- Menu 2: Naar een sterk circulair ecosysteem in Zuid-Holland

[313] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[314] Provincie Noord-Holland (2021), Beantwoorde schriftelijke vragen nr. 97-2021 & Provincie Noord-Holland (2022), Technische vragen cie EFB 29-09-22

- Menu 3: Provinciale opgaves centraal: beleid en uitvoering circulair-inclusief
- Menu 4: Zuid-Holland als koploper: maximale opbouw
- Bijgerecht 1: Voorsorteren op actieve ombouw
- Bijgerecht 2: Inclusieve transitie[315]

Ambtelijke organisatie

93. Binnen de provinciale organisatie is er afstemming tussen de directies en teams op het gebied van circulaire economie en worden er bijeenkomsten over circulaire transitie voor collega's georganiseerd. In meerdere interviews komt naar voren dat de aandacht en het bewustzijn voor circulaire economie weliswaar groeit binnen de provinciale organisatie, maar dit nog niet overal het geval is. Er ontbreekt nog goede interne sturing op het meenemen van circulaire doelen, prijs is soms belangrijker dan duurzaamheid, en er is nog veel te doen aan bewustwording en kennis over circulaire economie door met elkaar in gesprek te gaan en te kijken waar opgaves elkaar raken.
    a. Zoals genoemd in bevindingen 55 en 56 is de bijdrage van verschillende teams en directies afgestemd voor de *Actieagenda 2021-2025* en is er structureel overleg tussen de directies en een aantal teams binnen de directie Beleid.
    b. Het onderwerp circulaire economie wordt intern waar mogelijk meegenomen in communicatie via de intranetpagina, de brief voor de directie Beleid en de wekelijkse nieuwsbrief van de provincie voor externen die ook intern gelezen wordt. In bijeenkomsten tijdens bijvoorbeeld de Week van de Circulaire Economie worden sessies over circulaire transitie georganiseerd voor collega's.[316]
    c. In een ambtelijk interview is aangegeven dat de interne sturing niet overal gericht is op de maatschappelijke opgave van circulariteit: "*Er wordt bij veel sectoren niet gestuurd op het meenemen van de circulaire doelen in de uitvoering van hun werk. Daarnaast zijn er binnen de provinciale organisatie verschillende teams die zich bezighouden met de transities. Daardoor lijkt het alsof de andere medewerkers daar niet mee bezig hoeven te zijn. Het idee is dat deze teams de aanjagers zijn, die het thema moeten laten nestelen in de organisatie. Maar daardoor voelen anderen zich minder verantwoordelijk. Onbekend maakt onbemind. En doordat goede sturing hierop intern ontbreekt, blijft er een zekere vrijblijvendheid waardoor niet alle medewerkers hard lopen voor het thema circulaire economie.*"[317]
    d. In een ander ambtelijk interview komt naar voren dat het bewustzijn voor circulaire economie binnen de provinciale organisatie in algemene zin groeit, maar dit nog niet overal het geval is. Daarbij gebeurt het "*bij sommige projecten dat er nog te veel naar de prijs wordt gekeken in tegenstelling tot duurzaamheid.*"[318]
    e. In een volgend ambtelijk interview wordt benoemd dat er werk aan de winkel is voor de opkomst van circulair denken binnen de provinciale organisatie. Zo wordt gezegd: "*Er zijn zeker wel afdelingen waar het goed gaat. Zo zijn op het gebied van inkoop grote acties in gang gezet en zit het zeker wel tussen de oren. Maar op tal van andere plekken is nog veel te doen aan bewustwording en kennis over circulaire economie. Dat kan verbeteren door continu met elkaar het gesprek aan te gaan en te bekijken waar*

[315] Provincie Zuid-Holland (2023), Brief gedeputeerde Stolk aan PS 'Toezegging Cie RWE 'menukaart' circulair' inclusief bijlage, 10 januari 2023; Provincie Zuid-Holland (2021), Begroting 2022 & Provincie Zuid-Holland (2023), Beantwoording vragen ambtelijke organisatie, 14 februari 2023 & Provincie Zuid-Holland (2022), (Bijlage bij) GS-Brief 'Agenda circulair in provinciale opgaven', 1 november 2022

[316] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022

[317] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie II, 7 november 2022

[318] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie I, 7 november 2022

opgaves elkaar raken. Daardoor wordt voorkomen dat circulaire economie als een losstaand thema wordt ervaren."[319]

Strategie voor het mobiliseren van actoren

94. De provincie heeft een *Communicatiestrategie Programma Circulaire-Economie* (hierna: *Communicatiestrategie*) opgesteld. Daarin wordt de context geschetst, doelen en doelgroepen toegelicht, en uitgangspunten bij wijze van afwegingskader geformuleerd. Verder wordt een factsheet met de opbouw van de strategie weergegeven en wordt ingegaan op de communicatiemiddelen, acties per doel, planning in 2022, geld en capaciteit.
    a. In paragraaf 7.1 is aangegeven dat om als (decentrale) overheid doelbewust de transitie te kunnen beïnvloeden, een strategie voor het mobiliseren en sturen van de diverse typen actoren nodig is.
    b. In 2022 heeft de provincie een *Communicatiestrategie* opgesteld als instrument vanuit de *Actieagenda 2021-2025*. Daarin wordt aangekondigd dat de strategie ieder jaar herijkt wordt als dat nuttig is vanwege nieuwe (Rijks)ontwikkelingen of als gevolg van het werk van de circulair ambassadeur.[320]
    c. In de *Communicatiestrategie* komen de volgende onderdelen aan bod:
        I. Context. Hier wordt ingegaan op de interne en externe situatie met oog op communicatie, daaruit volgende conclusies, en een overzicht van stakeholders.
        II. Communicatiedoel. Het hoofddoel is door middel van de communicatie bij te dragen aan het versnellen van de transitie naar een circulaire economie. Daaronder vallen drie subdoelen: het positioneren van de provincie als belangrijke speler en partner in de transitie, meer circulaire ondernemers, en het vergroten van de bewustwording van inwoners in Noord-Holland.
        III. Doelgroep. De primaire doelgroepen zijn MKB-bedrijven, waaronder bijna alle bedrijven in Noord-Holland vallen, en (potentiële) samenwerkingspartners. Als secundaire doelgroep worden de inwoners van Noord-Holland genoemd, zie ook bevinding 100.
        IV. Strategische uitgangspunten. Er worden zes uitgangspunten genoemd die gebaseerd zijn op de transitiemanagementtheorie van DRIFT en die samen een afwegingskader vormen voor de keuze van communicatieve acties. Daarnaast worden ambassadeurs aangewezen, zoals de gedeputeerde, de circulair ambassadeur en ketenaanjagers.
        V. Message House / Factsheets. In een message house-model wordt schematisch weergegeven hoe het koepelverhaal als dak, de ondernemers, lobby en eigen organisatie als pijlers en de onderbouwing als fundament zich tot elkaar verhouden.
        VI. De communicatieaanpak. Hier wordt ingegaan op de offline en online communicatiemiddelen, de communicatieacties per doel, de planning voor 2022, en geld en capaciteit.

Gemeenten

95. De provincie organiseert bestuurlijke en ambtelijke dialoogtafels met gemeenten. Omdat gemeenten in Noord-Holland Zuid al via de MRA betrokken zijn bij activiteiten op het gebied van circulaire economie, richt de provincie haar regionale aanpak vooral op Noord-Holland Noord. Ambtelijk is aangegeven dat de provincie vanuit haar rol gemeenten wil bewegen actief te zijn op het gebied van circulaire economie.
    a. Ook gemeenten hebben het Grondstoffenakkoord ondertekend en zich daarmee gecommitteerd aan de ambitie om de circulaire economie te versnellen.[321]
    b. Volgens de *Actieagenda 2021-2025* kiest de provincie voor haar regionale aanpak een rol bestaande uit het organiseren van bestuurlijke en ambtelijke dialoogtafels, het opstellen van een uitvoeringsregeling

[319] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie III, 7 november 2022
[320] Provincie Noord-Holland (2022), Communicatiestrategie Programma Circulaire-Economie, p. 1
[321] Ministerie van IenW (2020), Ondertekenaars Grondstoffenakkoord, 25 februari 2020

regionale circulaire strategieën, en het opzetten van een kennisprogramma voor Noord-Hollandse gemeenten.[322] Ambtelijk is aangegeven dat de provincie heeft afgezien van een uitvoeringsregeling regionale circulaire strategieën, omdat uit de dialoogtafels naar voren kwam dat er geen behoefte aan was bij gemeenten. Het kennisprogramma wordt niet uitgevoerd omdat hier diverse andere initiatieven voor zijn ontwikkeld door Rijkswaterstaat en het platform De Verschilmakers.[323]

c. In Noord-Holland Zuid zijn gemeenten via de MRA betrokken bij de versnelling van de circulaire economie, in Noord-Holland Noord varieert de activiteit van afzonderlijke regio's.[324] Ambtelijk is toegelicht dat de provincie na vaststelling van de *Actieagenda 2021-2025* een verkenning heeft uitgevoerd naar een geschikte regionale aanpak. Daarop heeft de provincie ervoor gekozen om de activiteiten van de MRA niet te doorkruisen, maar zich te richten op Noord-Holland Noord. Hier zijn in 2022 twee bestuurlijke tafels en één ambtelijke tafel georganiseerd. In 2023 organiseert de provincie bestuurlijke dialoogtafels in Alkmaar en omgeving, de Kop van Noord-Holland en mogelijk West-Friesland.[325]

d. Door het circulaire-economieteam is aangegeven dat de provincie vanuit haar sturingsfilosofie een rol heeft richting gemeenten door andere overheden te bewegen actief te zijn op het gebied van circulaire economie. De provincie kan bijvoorbeeld de extra diensten van afval- en energiebedrijf HVC agenderen in bestuurlijke overleggen. Niet alle gemeenten in Noord-Holland Noord maken hier nog gebruik van en zo kan de provincie het draagvlak hiervoor vergroten.[326]

Inspiratiekader – Kompas Circulaire Gebiedsontwikkeling voor gemeenten
Voorbeeld uit provincie Zuid-Holland

Het bleek voor veel gemeenten lastig om concreet gemeentelijk beleid maken voor circulair bouwen vanwege een gebrek aan kennis over de instrumenten waarmee een gemeente kan sturen op circulariteit in gebiedsontwikkeling. Daarom heeft provincie Zuid-Holland in samenwerking met een adviesbureau het online Kompas Circulaire Gebiedsontwikkeling ontwikkeld. Hierin worden antwoorden gegeven op de vragen:[327]

- Via welke beleidsinstrumenten kan gestuurd worden op circulariteit in gebiedsontwikkeling?
- Hoe te sturen op circulariteit in een gebiedsontwikkeling met of zonder gemeentelijk grondbezit?
- Hoe verhoudt circulariteit zich tot de andere duurzaamheidsthema's? En hoe zorg ik voor een integraal duurzaam project?

Omgevingsdiensten

96. De provincie ziet de Omgevingsdiensten als een belangrijke partner in de transitie naar een circulaire economie. De provincie heeft vanuit een samenwerkingsagenda structureel overleg met de Omgevingsdiensten waar circulaire economie een van de onderwerpen is. Daarnaast is er overleg tussen de provincie en de Omgevingsdiensten over circulaire economie via het IPO, de Omgevingsdienst NL, de MRA en het kernteam Circulair Westfriesland.
    a. In de *Actieagenda 2021-2025* omschrijft de provincie de Omgevingsdiensten als een belangrijke partner voor haar ambities op het gebied van circulaire economie, onder andere vanwege hun zicht op kansen voor circulaire productieprocessen en producten bij bedrijven.[328] Ambtelijk is toegelicht dat de

[322] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 22
[323] Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[324] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 22
[325] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022
[326] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[327] Provincie Zuid-Holland (2023), www.zuid-holland.nl
[328] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 26

Omgevingsdiensten belangrijk zijn omdat zij op de werkvloer bij bedrijven komen en kennis hebben over afval en regelgeving, en wordt de *IPO Bouwstenenvisie CE VTH* belangrijk geacht om de potentie van de Omgevingsdiensten in de circulaire-economietransitie te benutten.[329]

b. Zoals genoemd in bevinding 73 had de provincie tussen 2019 en 2021 een samenwerkingsagenda met de vier Omgevingsdiensten die actief zijn in Noord-Holland. Daarin komt circulaire economie aan de orde. De provincie is trekker van de gemaakte afspraken en organiseert periodiek overleg met de vier Omgevingsdiensten. Onderwerpen daarbij zijn informatiedeling over pilots en onderzoeken door de Omgevingsdiensten, het betrekken van ondernemers bij het versnellen van de circulaire-economietransitie, en de groei van het aantal circulaire bedrijven. Daarnaast overlegt de provincie met de Omgevingsdiensten binnen het MRA-platform 'belemmeringen in wet- en regelgeving'.[330]

c. De Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (OD NHN) geeft aan ook structureel overleg met de provincie over circulaire economie te hebben binnen het IPO en Omgevingsdienst NL, en in het kernteam Circulair Westfriesland.[331]

d. De Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG) geeft aan dat er frequent overleg is met de provincie in werkgroepen en bilateraal, en dat de provincie samen met de gemeente Amsterdam meer dan andere opdrachtgevers betrokken is op het gebied van circulaire economie door ondersteuning en financiering van het programmaplan.[332]

Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) InWest, Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en Amsterdam Economic Board

97. Omdat regionale ontwikkelingsmaatschappijen en economic boards in contact staan met het regionale bedrijfsleven, kunnen zij het provinciale circulaire-economiebeleid uitdragen en mede vorm geven. De ROM heeft de opdracht van de provincie het Transitiefonds van € 100 miljoen onder andere te besteden aan circulaire projecten. Innovaties vanuit het MKB-fonds van de ROM richten zich niet expliciet op circulaire economie, maar kunnen (deels) circulaire innovaties betreffen en mogen de transitieambities in elk geval niet schaden. De provincie werkt via de MRA samen met de Amsterdam Economic Board op het gebied van circulaire economie.

    a. Zoals genoemd in bevinding 34 is de provincie één van de aandeelhouders in de ROM, die in oktober 2021 is opgericht. De provincie draagt financieel bij aan het Transitiefonds en het MKB Innovatiefonds.[333]

    b. Het opschalen van circulaire innovaties door middel van de fondsen van de ROM is één van de doelen van de *Actieagenda 2021-2025*. De ROM beoordeelt businesscases waaronder circulaire businesscases en biedt business development. Daarnaast helpt de ROM ondernemers bij financieringen vanuit eigen middelen of door hen te verbinden aan andere middelen vanuit bijvoorbeeld het Rijk of Europa. De ROM financiert ondernemers alleen als er medefinanciers zijn aangesloten.[334]

    c. Het is de opdracht van de provincie aan de ROM het Transitiefonds van € 100 miljoen onder andere te bestemmen voor circulaire projecten. De kaders waarbinnen de ROM opereert zijn vastgelegd door de aandeelhouders waaronder de provincie. De verdere invulling en focus van de ROM is onderwerp van gesprek. Dat is afhankelijk van de kennis die de ROM aan het opdoen is en de wensen van de aandeelhouders. Er is geen structureel overleg tussen de ROM en provincie op het gebied van circulaire

[329] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022
[330] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 26
[331] Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (2022), Beantwoording vragen, 22 december 2022
[332] Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (2022), Beantwoording vragen, 28 december 2022
[333] ROM InWest (2022), Jaarplan 2023), p. 14 & ROM InWest (2023), www.rominwest.nl
[334] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022 & ROM InWest en Provincie Noord-Holland (2023), Interview, 27 januari 2023

economie, maar er is wel veelvuldig overleg vanuit activiteiten en programma's die aan circulaire economie raken.[335]

d. Het MKB-fonds van de ROM is vooral gericht op de economische prioriteiten van de regio's, maar kunnen ook circulaire innovaties betreffen.[336] Door het circulaire-economieteam is toegelicht dat er vanuit het MKB-fonds geen activiteiten worden ondersteund die schade brengen aan de transitieambities. De circulaire- en energietransitie mogen dus niet worden tegenwerkt (het 'do-no-harm'-principe), bijvoorbeeld door innovaties die een hoge mate van CO_2-uitstoot tot gevolg hebben. De ROM stelt hier voorwaarden voor.[337]
e. De provincie is met gemeenten in Noord-Holland Noord opdrachtgever van Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (NHN), een uitvoeringsorganisatie en aanjager van de regionale economie. Het Ontwikkelingsbedrijf NHN werkt samen met onder andere de ROM, kijkt hoe zij circulair ondernemen kan stimuleren en grondstofketens kan sluiten, en is deelnemer van de werkgroep Circulair Westfriesland.[338]
f. De Amsterdam Economic Board is geraadpleegd bij het opstellen van het *Ontwikkelingsperspectief* in 2017, is geïnterviewd in het externe participatietraject tijdens het opstellen van de *Actieagenda 2021-2025* en wordt genoemd als samenwerkingspartner op het gebied van innovatieprojecten door de provincie en als regiopartner van de ROM.[339] De Amsterdam Economic Board heeft in samenwerking met de MRA-overheden, waaronder de provincie Noord-Holland, een regionaal *Grondstoffentransitieprogramma* afgerond en heeft een regisserende rol in de Green Deal Circulair Textiel.[340]

Ondernemers

98. MKB-bedrijven vormen een primaire doelgroep van de *Communicatiestrategie* en kunnen voor circulaire innovaties ondersteund worden vanuit meerdere programma's en fondsen. De provinciale MKB-instrumenten zijn mede maar niet uitsluitend gericht op circulaire innovaties. De provincie is via de Circo Tracks direct betrokken bij circulaire ondernemers en krijgt via de provinciale MKB-programma's inzicht in knelpunten voor circulair ondernemen.
    a. Eén van de twee primaire doelgroepen van de *Communicatiestrategie* wordt gevormd door MKB-bedrijven. Bijna alle bedrijven in Noord-Holland behoren tot het MKB en de provincie ziet in deze groep de grootste circulaire groeimogelijkheden en veel innovatiekracht. Eén van de drie doelen uit de *Communicatiestrategie* is meer circulaire ondernemers door koplopers een podium te bieden en daarmee andere bedrijven te stimuleren en te inspireren. Acties hiervoor zijn het in kaart brengen van het ondernemersnetwerk, het onderzoeken van de bruikbaarheid van de website van de provincie voor ondernemers en verkennen of er een ander podium nodig is, en een uitgevoerde verkenning van de

[335] Provincie Noord-Holland (2021), GS brief: ROM Noord-Holland, bijlage: Uitgangspunten voor de inrichting van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Noord-Holland, 6 april 2021 & ROM InWest en Provincie Noord-Holland (2023), Interview, 27 januari 2023

[336] Provincie Noord-Holland (2021), GS brief: ROM Noord-Holland, bijlage: Uitgangspunten voor de inrichting van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Noord-Holland, 6 april 2021 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023

[337] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie III, 7 november 2022

[338] Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (2022), Jaarplan 2023 – Versie 1.03, pp. 9 & 14; Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (2023), www.nhn.nl & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023

[339] Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie 'We maken het rond', p. 40; Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023; Provincie Noord-Holland (2022), Jaarstukken 2021, p. 117 & ROM InWest (2022), Jaarplan 2023

[340] Amsterdam Economic Board (2023), www.amsterdameconomicboard.com

mogelijkheid of de provincie kan aansluiten bij een circulaire prijs om circulaire ondernemers aandacht te geven.[341]

b. De provincie zet een aantal instrumenten in waarmee MKB-bedrijven met circulaire innovaties ondersteund kunnen worden, zoals het versnellingsprogramma GO!-NH, Programma Investeringsgereed Innovatief MKB Noord-Holland (PIM), Innovatiefonds Noord-Holland, Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland (PDENH), en de MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT-regeling). Daarnaast kunnen circulaire innovaties en projecten gefinancierd worden door het programma Kansen voor West, dat een samenwerkingsverband is tussen de randstedelijke provincies en grote steden, grotendeels gefinancierd vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO).[342]
c. De provinciale MKB-instrumenten voor innovatie richten zich op innovaties uit missiegedreven innovatiebeleid. De instrumenten GO!-NH, PDENH, PIM en de MIT-regeling hebben een focus op duurzame innovaties en richten zich op een aantal thema's waar circulaire economie onderdeel van is.[343]
d. Zoals genoemd in bevinding 39 richt de provincie zich met de driedaagse Circo Tracks op ondernemers met circulaire ambities. Een jaar na de training worden ondernemers actief benaderd met de vraag of zij het geleerde hebben kunnen implementeren in hun bedrijf. Dit is onderdeel van het werken met leervragen door de ambtelijke organisatie (zie paragraaf 6.2).[344]
e. Het circulaire-economieteam licht toe dat de provincie door contacten met bedrijven via de provinciale programma's voor het MKB inzicht krijgt in knelpunten voor ondernemers qua wet- en regelgeving. De MRA heeft ook een meldpunt voor bedrijven, waar de provincie ambtelijk voorzitter van is.[345]

Onderwijs- en kennisinstellingen

99. Samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen (triple helix) wordt van groot belang geacht in transities.[346] De provincie is partner in een aantal triple helix-samenwerkingen, zoals het netwerk Voedsel Verbindt, de Amsterdam Economic Board, Amsterdam Smart City, en CIRCOLLAB.[347] Zoals in hoofdstuk 3 geconstateerd komt onderwijs verder beperkt aan bod in de activiteiten van de provincie.

Inwoners

100. Inwoners in meer stedelijke provincies zoals Noord-Holland zijn relatief bekend met het begrip 'circulaire economie'. Eén van de doelen van de *Communicatiestrategie* is het bereiken van inwoners. Met een subsidieregeling voor kleinschalige activiteiten en een georganiseerd Pop-Up Repair Café draagt de provincie bij aan het vergroten van het bewustzijn voor het belang van circulaire economie onder inwoners.
    a. In 2022 zijn de houding, het gedrag en ervaren belemmeringen ten aanzien van circulariteit bij burgers onderzocht. Hieruit blijkt onder andere dat de houding van Nederlanders ten aanzien van circulariteit veelal positief is, maar dat er grenzen zijn aan de bereidheid van mensen om zich aan te passen. Verschillen in opleidingsniveau en mate van stedelijkheid tussen provincies spelen een rol in de bekendheid met het begrip 'circulaire economie', waardoor inwoners in het meer stedelijke Noord-Holland er relatief meer bekend mee zijn.[348]

[341] Provincie Noord-Holland (2022), Communicatiestrategie Programma Circulaire-Economie, pp. 3 & 7-8 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[342] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 27
[343] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie III, 7 november 2022 & Provincie Noord-Holland (2023), Feitelijk wederhoorreactie, 4 april 2023
[344] Provincie Noord-Holland (2023), Beantwoording vragen door ambtelijke organisatie, 9 februari 2023
[345] Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 4 november 2022
[346] Metropoolregio Rotterdam Den Haag (2016), Roadmap Next Economy, p. 63 & VNO-NCW (2022), Interview, 28 juni 2022
[347] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 29 & Provincie Noord-Holland (2022), Interview ambtelijke organisatie, 14 november 2022
[348] I&O Research (2022), Houding, gedrag en ervaren belemmeringen t.a.v. circulariteit bij burgers, p. 12

b. In de *Communicatiestrategie* zijn inwoners een secundaire doelgroep. Het bijdragen aan gedragsverandering onder inwoners is volgens de provincie primair een rol voor het Rijk en gemeenten, maar het vergroten van bewustwording onder inwoners is wel één van de drie doelen van de *Communicatiestrategie*. Acties hiervoor zijn het uitlichten van de resultaten van de Uitvoeringsregeling Kleinschalige Activiteiten Circulaire Economie Noord-Holland, het benutten van het partnerschap met NH Media en het inzetten van het &Holland Magazine en sociale media-kanalen.[349]
c. Met de Uitvoeringsregeling Kleinschalige Activiteiten Circulaire Economie Noord-Holland subsidieert de provincie stichtingen en verenigingen met kleinschalige activiteiten die bijdragen aan de bewustwording en gedragsverandering van inwoners.[350]
d. In oktober 2022 organiseerde de provincie in samenwerking met lokale Repair Cafés een Pop-Up Repair Café op de International Repair Day, om aandacht te vragen voor het belang van en het plezier in het repareren van spullen. 78 inwoners kwamen hiervoor naar het provinciehuis.[351]

[349] Provincie Noord-Holland (2022), Communicatiestrategie Programma Circulaire-Economie, pp. 3 & 8
[350] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 23 & Provincie Noord-Holland (2023), www.noord-holland.nl
[351] Provincie Noord-Holland (2022), www.noord-holland.nl

Bijlage A Europees circulaire-economiebeleid

In 2015 lanceerde de Europese Commissie (EC) een beleidspakket rond circulaire economie: *het eerste Circulaire Economie Actieplan (CEAP).*

- Dit actieplan omvatte 54 wetgevende en niet-wetgevende maatregelen om de transitie naar een circulaire economie te bevorderen, de concurrentiepositie van Europa te versterken, duurzame groei te bevorderen en nieuwe banen te creëren.[352]
- In 2019 rapporteerde de EC de belangrijkste resultaten van het actieplan. Alle voorgenomen maatregelen waren ingevoerd.[353]

Het vigerende Europese circulaire-economiebeleid is vastgesteld in 2020 en beoogt dat duurzame producten de norm worden in Europa.

- In 2020 heeft de EC het tweede actieplan aangenomen waarmee zij de transitie naar een circulaire economie verder wil bevorderen: *het tweede Circulaire economie actieplan voor een schoner en concurrerender Europa*.[354]
- Dit tweede actieplan is één van de belangrijkste bouwstenen van de *Europese Green Deal*: een set van beleidsinitiatieven die ten doel hebben om Europa in 2050 een klimaatneutrale economie te bezorgen en economische groei los te koppelen van het gebruik van grondstoffen.
- Het actieplan heeft onder andere ten doel dat duurzame producten de norm worden in Europa, door in te zetten op het voorkomen van afval en hergebruik van producten. De maatregelen zijn gericht op de sectoren met het grootste gebruik van grondstoffen en die de meeste potentie hebben voor circulariteit, waaronder elektronica, verpakkingen, textiel, bouw en voedsel.[355]
- In 2022 gaf de EC uitvoering aan diverse acties uit het actieplan, waaronder: [356]
    - een wetsvoorstel voor het verplichten van bedrijven om duurzaamheidsclaims te onderbouwen
    - herziening van de eisen voor verpakkingen en verpakkingsafval
    - het ontwikkelen van een nieuw beleidskader voor biobased, biologisch-afbreekbare en composteerbare kunststoffen
    - invoering van maatregelen om de impact van vervuiling door microplastics op het milieu te verminderen.
- Het actieplan omvat Europese verordeningen die rechtstreeks van toepassing zijn op alle EU-lidstaten (waaronder Nederland)[357], zoals een verbod op het vernietigen van onverkochte producten.

De komende jaren zullen diverse maatregelen met betrekking tot circulaire economie gaan gelden voor de EU-lidstaten, waarvan het merendeel wetgevende maatregelen zijn.[358]

- Het Institute for European Environmental Policy heeft in 2022 de stand van zaken met betrekking tot het Europese circulaire-economiebeleid in kaart gebracht. Geconcludeerd wordt dat de aard van de voorgenomen maatregelen onder de *CEAP* en de *European Green Deal* erop lijkt te wijzen *“dat de Commissie in*

[352] Europese Commissie (2015), Closing the loop – An EU action plan for the Circular Economy
[353] Europese Commissie (2015), First Circular Economy Action Plan
[354] Europese Commissie (2020), A new Circular Economy Action Plan: For a cleaner and more competitive Europe
[355] Europese Commissie (2023), www.europa.eu
[356] Europese Commissie (2023), www.europa.eu
[357] PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023
[358] Institute for European Environmental Policy (2022), European Circular Economy policy overview

toenemende mate de noodzaak erkent om juridisch bindende maatregelen te gebruiken om de overgang naar een circulaire economie in de EU te versterken."

- De helft van de wetgevende maatregelen die worden benoemd in het rapport, zijn voorgelegd, maar nog niet aangenomen. De andere helft betreft wetgevende maatregelen die nog voorgelegd dienen te worden. Het Institute for European Environmental Policy concludeert dat de EU-lidstaten de komende jaren de introductie van diverse wetgevende maatregelen kan verwachten. Een aantal voorbeelden van de geplande wetgevende maatregelen zijn:
  - Revision of the Rules on Waste Shipments: herziening van regels voor afvaltransport. Onder andere gericht op een geharmoniseerd systeem voor het classificeren van afval binnen de EU om daarmee recycling te stimuleren;
  - Revision of the Packaging and Packaging Waste Directive: maatregelen voor verpakkingen om het ontwerp voor hergebruik en recycling te bevorderen, het hergebruik van verpakkingsmateriaal te vergroten en excessief gebruik van verpakkingen aan te pakken.
- Een voorbeeld van een niet-wetgevende maatregel is de Critcal Raw Materials Resilience: een plan met acties om de afhankelijkheid van kritieke materialen te reduceren, voornamelijk in de vorm van het uitvoeren van onderzoek.

Bijlage B Operationele doelen en voorbeelden acties Noord-Holland

Visualisatie van de operationele doelen en voorbeelden van één van de bijbehorende acties van de provincie Noord-Holland:[359]

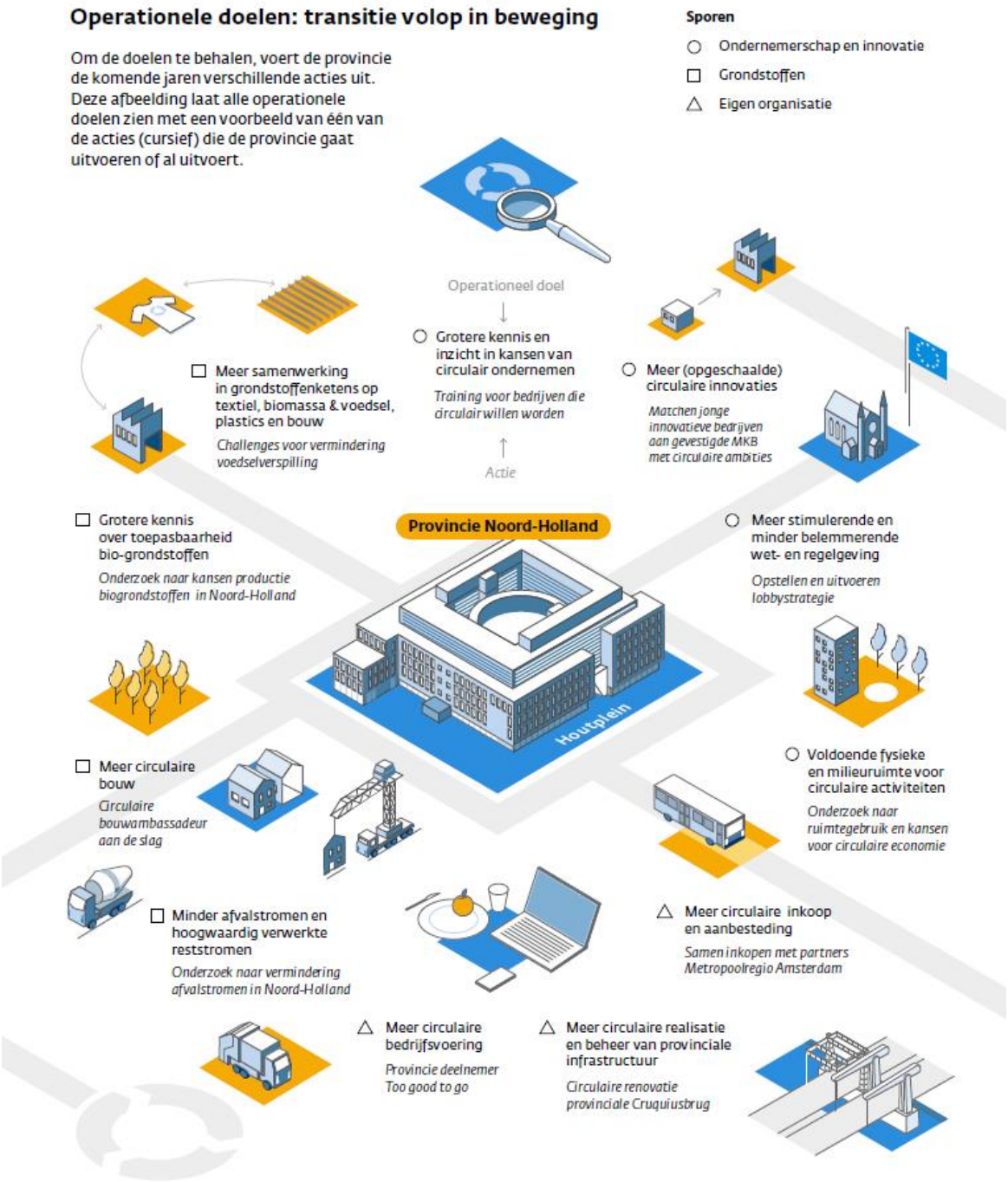

[359] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, p. 15

Bijlage C Overzicht voorgenomen acties Noord-Holland

Overzicht van de voorgenomen acties voor de sporen ‘circulair ondernemerschap en innovatie’ en ‘grondstoffen’ volgens de *Actieagenda 2021-2025*.[360]

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Circulair onder-nemer-schap en innovatie	1.1 Aanstellen circulaire ambassadeur	**Doel:** Het aanstellen van een circulaire ambassadeur om sneller een grotere massa van bedrijven te stimuleren om circulair te gaan ondernemen. **Toelichting:** De ambassadeur gaat het gesprek aan met bedrijven over de mogelijkheden voor circulair ondernemen, inspireert met voorbeelden en wijst op de bestaande instrumenten (PNH en Rijk) die beschikbaar zijn. De ambassadeur legt relevante verbanden tussen bedrijven, organisaties, initiatieven en geeft signalen terug aan PNH ten behoeve van aanpassingen van beleid en uitvoering. De ambassadeur kan op basis van de behoefte in de markt workshops laten organiseren t.b.v. gerichte kennisdeling. **Doelgroep:** MKB en grote bedrijven	**Rol:** Opdrachtgever, partner en bemiddelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken en verbinden	Partners in Amsterdam Smart City, MKB-innovatie-programma’s, regionale en lokale ondernemers-verenigingen en brancheorganisaties	2022-2023	Circulaire ambassadeur is twee jaar fulltime actief.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.
	1.2 Organiseren Circulaire Business Design Tracks (CIRCO-tracks)	**Doel:** Het ondersteunen van bedrijven bij het ontwikkelen van een strategie om over te gaan naar een circulaire bedrijfsvoering en het zetten van stappen naar nieuwe circulaire businessmodellen. **Toelichting:** CIRCO is een programma van CLICKNL. De ondersteuning vindt plaats door middel van een 3-daagse training (CIRCO-tracks) waarbij bedrijven uit een keten, sector of regio samen leren om tot een circulaire strategie te komen. **Doelgroep:** MKB en (grote) bedrijven	**Rol:** Opdrachtgever, partner **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	De tracks worden in samenwerking organisaties met een netwerk van bedrijven georganiseerd, zoals regionale en lokale ondernemersverenigingen, branche-organisaties en banken	2021-2025	In totaal worden er 10 CIRCO-tracks georganiseerd (per track ± 10 deelnemers). In totaal deelname van circa 100 Noord-Hollandse bedrijven.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.
	1.3 Vormen, versterken en verbinden van circulaire netwerken en platforms	**Doel:** Het verbinden van bedrijven, regionale partijen, kennisinstellingen en circulaire netwerken om kennis over circulair ondernemen te vergroten en samenwerking en coalitievorming te stimuleren. **Toelichting:** Het verbinden en vormen van netwerken en platforms wordt georganiseer door middel van het organiseren van (kennis-)bijeenkomsten, workshops en masterclasses. Tot en met 2021 heeft de provincie een partnership met Impact Hub Amsterdam om circulaire ondernemers te verbinden. In 2021 wordt de samenwerking met Impact Hub geëvalueerd.	**Rol:** Opdrachtgever, partner **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Provinciale MKB-innovatie-programma’s, regionale en lokale ondernemers-verenigingen, brancheorganisaties en bestaande netwerken die zich richten op circulair ondernemen	2021 2021-2022 2023-2025	Uitvoering van jaarplan 2021 met Impact Hub Amsterdam. Vervolgens verkenning en besluitvorming over vervolg samenwerking met circulaire netwerken. Partner in circulaire netwerken.	Meer bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering (aanpassing van bestaande lineaire bedrijfsvoering) en meer bedrijven die een circulair businessmodel (toevoeging van nieuwe circulaire producten) hebben ontwikkeld.

[360] Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025, pp. 43-47

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
		Doelgroep: startups, scale-ups, MKB, grote bedrijven, kennisinstellingen					
	1.4 Ondersteunen van matchmaking programma gericht op startups/scale-ups en grote MKB-bedrijven	**Doel:** Het oplossen van circulaire vraagstukken van grote MKB-bedrijven én het laten groeien van startups en scale-ups die circulair innovaties hebben ontwikkeld. **Toelichting:** Startups en scale-ups die circulaire innovaties hebben ontwikkeld worden gekoppeld aan grote MKB-bedrijven met circulaire vraagstukken. MKB-bedrijven treden hiermee op als launching customer. Deze actie wordt uitgevoerd door aan te sluiten bij een al bestaand matchmaking programma dat succesvol uitgevoerd wordt door een partij met een sterk netwerk van Noord-Hollandse bedrijven. **Doelgroep:** startups, scale-ups, MKB en bedrijven	**Rol:** Partner **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Aansluitend bij een al bestaand matchmaking-programma	2021-2023	Deelname van Noord-Hollandse bedrijven aan een al bestaand matchmaking-programma	Meer bedrijven met circulaire bedrijfsvoering en opschaling van circulaire innovaties door het vergroten van de markt
	1.5 Onderzoek naar circulaire fieldlabs in Noord-Holland	**Doel:** Kennisontwikkeling over field labs in Noord-Holland als instrument om tot opschaling van circulaire innovaties te komen. **Toelichting:** Field labs zijn locaties waar nieuwe technologieën, producten en innovaties ontwikkeld, getest, gedemonstreerd en gevalideerd kunnen worden. Het onderzoek richt zich op `field labs' in Noord-Holland, onder meer welke zijn er, waar, focus, functioneren, kansen en knelpunten. Op basis van de uitkomst kunnen acties volgen om het Noord-Hollandse netwerk van field labs die van belang zijn voor de transitie naar een circulaire economie te versterken. **Doelgroep:** gemeenten, fieldlabs, innovatieve bedrijven	**Rol:** Opdrachtgever **Inzet/Instrumenten:** Onderzoeken	Initiatiefnemers, field labs, gemeenten	2022-2023 2023-2025	Onderzoeksrapport over kansen en mogelijkheden voor versterking fieldlabs in Noord-Holland. Uitwerken en uitvoeren vervolgacties voor versterken Noord-Hollandse netwerk van field labs naar aanleiding van onderzoeksrapport.	Meer circulaire innovaties en circulaire bedrijven door een beter Noord-Hollands innovatieklimaat door het optimalieren van de mogelijkheden voor bedrijven om nieuwe technologieën, producten en innovaties te ontwikkelen, testen, demonstreren en valideren.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
	1.6 Onderzoek naar kansen voor de Noord-Hollandse arbeidsmarkt door circulaire economie	**Doel:** Inzicht verwerven in de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de arbeidsmarkt in Noord-Holland. **Toelichting:** Het onderzoek richt zich zowel op het algemene beeld van de effecten op de arbeidsmarkt van de transitie naar een circulaire economie als de specifieke vaardigheden die nodig zijn voor banen in een circulaire economie. **Doelgroep:** provincie, gemeenten	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Rijk, MRA, gemeenten	2021-2022 2023-2024	Onderzoeksrapport over de effecten van de transitie naar een circulaire economie op de arbeidsmarkt in Noord-Holland en de benodigde vaardigheden. Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgacties op het gebied van arbeidsmarkt en onderwijs naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	Verbeteren van de aansluiting van (het beleid voor) arbeidsmarkt en onderwijs op de transitie naar een circulaire economie.
	1.7 Onderzoek naar ruimtelijke voorwaarden van circulaire economie in het NZKG	**Doel:** Het leveren van kennis over de ruimtelijke oorwaarden voor circulaire economie in het Noordzeekanaalgebied (NZKG). **Toelichting:** In samenwerking met het Platform Noordzeekanaalgebied worden de kansen en beperkingen voor circulaire bedrijven en bedrijvenclusters in het NZKG verkend voor het op te stellen vestigingsbeleid. Dit vestigingsbeleid zal ook een bouwsteen vormen voor de NOVI-aanpak in het NZKG. **Doelgroep:** partners in het NZKG	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Platform Noordzeekanaal-gebied	2021 2022-2023	Onderzoeksrapport ruimtelijke voorwaarden voor circulaire economie in het NZKG. Uitwerken gezamenlijk vestigingsbeleid voor o.a. circulaire economie in het NZKG.	Toename van circulaire activiteiten in het NZKG en een betere samenhang tussen deze activiteiten (juiste bedrijf op de juiste plek).
	1.8 Uitvoeren ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties	**Doel:** Het verkrijgen van meer kennis over de ruimtelijke impact van circulaire economie op werklocaties en de ruimtelijke behoefte aan grondstoffenhubs. **Toelichting:** De centrale vraag is wat de gevolgen zijn van circulaire economie op het ruimtegebruik in Noord-Holland, welke verschijningsvormen (o.a. grondstoffenhubs) er zijn en welke kwalitatieve eisen aan de omgeving worden gesteld, zoals milieuruimte. **Doelgroep:** regio's en gemeenten	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Gemeenten (in regioverband), MRA, mogelijk in samenwerking met andere provincies	2022 2022 en verder	Onderzoeksrapport ruimtelijke verkenning circulaire werklocaties Mogelijke doorwerking onderzoeksrapport in planologische documenten	Circulaire bedrijven met een grote ruimtelijke impact (zoals milieuruimte) kunnen zich vestigen of uitbreiden omdat daarmee in de ruimtelijke ordening rekening gehouden is. Vestiging van grondstoffenhubs wordt ruimtelijk mogelijk, indien er sprake is van een duidelijk marktbehoefte.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
Grond-stoffen	2.1 Aanstellen aanjager(s) om grondstofketens te smeden	**Doel:** bedrijven bij elkaar brengen in en tussen ketens om grondstofgebruik voor die ketens te optimaliseren. **Toelichting:** De aanjager(s) zoeken naar mogelijkheden om grondstofketens in Noord-Holland op regionale schaal te vormen en organiseren dat deze ketens tot stand komen. De aanjagers richten zich primair op de vier prioritaire grondstofstromen. De ketenaanjager werkt nauw samen met de circulaire ambassadeur. **Doelgroep:** bedrijven in de ketens textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar, partner **Inzet/Instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Bedrijven in de ketens textiel, biomassa en voedsel, plastics en bouw, bestaande platforms, regionale/ lokale ondernemers-organisaties, gemeenten	2022-2023 2024-2024	Aanjager(s) hebben per prioritaire grondstoffenstroom minimaal één samenwerkingsproject met verschillende bedrijven in een keten vormgegeven. Mogelijk vervolg op basis van tussentijdse evaluatie.	Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen.
	2.2 Uitvoeren subsidieregeling om samen-werking in grondstof- en productieketens te stimuleren	**Doel:** stimuleren dat op regionale of bovenregionale schaal ketens worden gevormd. **Toelichting:** De provincie ontwikkelt een subsidieregeling om de uitvoering van projecten waarin meerdere bedrijven samenwerken om te komen tot een circulair ontwerp van een product, dienst of proces te stimuleren. **Doelgroep:** consortia van bedrijven in en tussen de ketens textiel, biomassa & voedsel, plastics en bouw	**Rol:** Beleidsontwikkelaar **Inzet/Instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Sector subsidies	2022-2025	Verstrekte subsidies voor consortia van bedrijven voor uitvoering van projecten binnen prioritaire grondstofstromen.	Meer samenwerking in grondstof- en productieketens op textiel, biomassa, plastics en bouw.
	2.3 Onderzoek naar reststromen, knelpunten en sturings-mogelijkheden	**Doel:** Het verkrijgen van inzicht in en kennis over reststromen om gericht te kunnen sturen op vermindering ervan en hoogwaardig hergebruik. **Toelichting:** Het onderzoek richt zich op de vraag welke restromen er zijn, wat ermee gebeurt (storten, verbranden, export) en hoe deze stromen hoogwaardiger in het systeem kunnen worden behouden. **Doelgroep:** gemeenten, regio's, provincie, afvalbedrijven	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Omgevingsdiensten, afvalinzamelaars en afvalverwerkers, PBL	2021-2022 2023-2025	Onderzoeksrapport met inzicht afvalstromen en mogelijkheden sturing reststromen. Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgacties naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	Minder afvalstromen en hoogwaardig verwerkte reststromen.
	2.4 Organiseren challenges voedselverspilling	**Doel:** Het voorkomen en verminderen van voedselverspilling door het stimuleren van partijen in de voedselketen om projecten te starten om de verspilling van voedsel te voorkomen. **Toelichting:** Via het uitschrijven van een challenges worden partijen in de voedselketen gestimuleerd om projecten te initiëren die op structurele wijze voedselverspilling tegengaan. Dit sluit aan bij de ambities uit de Voedselvisie. **Doelgroep:** gemeenten, partijen uit de voedselketen.	**Rol:** Opdrachtgever **Inzet/instrumenten:** Stimuleren	MKB-innovatie-programma's, werkgroep Circulaire Voedseleconomie van het platform Voedsel Verbindt	2021-2023	Winnaar van de challenges die een project uitvoert waarmee voedselverspilling mee wordt verminderd.	Aandacht voor het belang van tegengaan van voedselverspilling en het creëren van goede voorbeelden die elders in Noord-Holland kunnen worden toegepast.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
	2.5 Onderzoek naar kansen en mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland	**Doel:** Het verkrijgen van inzicht in de kansen en (ruimtelijke) mogelijkheden voor de productie van bio-grondstoffen in Noord-Holland. **Toelichting:** Voor het gebruik van bio-grondstoffen bijvoorbeeld voor circulair bouwen is productie nodig. Dit vindt bij voorkeur zo dichtbij mogelijk plaats, vanwege milieuwinst (beperken CO2-uitstoot). Om die reden wordt verkend welke grondstoffen kansrijk zijn om in Noord-Holland te produceren, onder meer gegeven ligging, bodem en ruimtebeslag. Gedacht kan worden aan bamboe, olifantengras, vlas, hennep en algen. **Doelgroep:** gemeenten, regio's, provincie, bedrijven	**Rol:** Opdrachtgever, beleidsontwikkelaar **Inzet/instrumenten:** Onderzoeken	Kennisinstellingen, initiatiefnemers (bedrijven), gemeenten en regio's	2021-2022 2023-2025	Onderzoeksrapport mogelijkheden productie biogrondstoffen. Uitwerken en uitvoeren eventuele vervolgacties naar aanleiding van het onderzoeksrapport.	Meer productie van biogrondstoffen in Noord-Holland om in te zetten als alternatief voor niet-circulaire grondstoffen.
	2.6 Aanstellen circulaire bouw-ambassadeur	**Doel:** Opschaling van circulair bouwen door het stimuleren en ondersteunen van gemeenten, ontwikkelaars en bouwbedrijven. **Toelichting:** De huidige bouwambassadeur van de provincie Noord-Holland voor de versnelling van de woningbouw krijgt een aanvullende opdracht en capaciteit om in de actieve benadering van de relevante partijen in de bouwsector circulair bouwen te stimuleren. Via deze weg kan actief kennis worden verstrekt en in bouwprojecten worden meegedacht en meegewerkt. **Doelgroep:** Bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	**Rol:** Opdrachtgever, partner en bemiddelaar **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Bouwambassadeur voor de versnelling van de woningbouw	2021-2022	Concrete projecten waar circulair bouwen wordt uitgevoerd.	Uitvoering van circulaire bouwprojecten in Noord-Holland.
	2.7 Partner Citydeal circulaire bouw	**Doel:** Opschaling van circulair bouwen door het ontwikkelen en delen van kennis over circulaire bouw en vormen va een netwerk met overheden en de bouwsector op nationale schaal. **Toelichting:** Provincie neemt deel aan de nationale publiek-private samenwerking waarin samen met de andere deelnemers kennis wordt ontwikkeld die de provincie direct kan toepassen en kan delen met het provinciale netwerk van gemeenten en bedrijven/organisaties binnen de bouwsector. Daarnaast kunnen via dit platform Noord-Hollandse projecten als voorbeeld worden gedeeld met andere partners. **Doelgroep:** gemeenten, woningbouwcorporaties, projectontwikkelaars, bouwbedrijven	**Rol:** Partner en bemiddelaar **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	In samenwerking met de overige deelnemers aan de Citydeal circulaire bouw	2021-2023	Nieuwe kennis over circulair bouwen, ontwikkeld met andere deelnemers aan de Citydeal. Nieuwe verworven kennis en netwerkcontacten gedeeld met provinciale netwerk van gemeenten en bedrijven/organisaties binnen de bouwsector.	Opschaling van circulair bouwen waarbij circulair bouwen de norm wordt in plaats van de uitzondering.

Spoor	Actie	Doel en doelgroep	Rol, inzet en instrumenten	Samenwerking	Looptijd	Activiteiten	Beleidsresultaat
	2.8 Uitvoering circulair bouwprogramma C-creators	**Doel:** Opschaling van circulair bouwen door het ontwikkelen van kennis over circulaire bouw en verbinden van partijen in de bouwsector op Noord-Hollandse schaal. **Toelichting:** Provincie is kernpartner van de stichting C-creators. Met de jaarlijkse financiële bijdrage aan de uitvoering van het bouwprogramma van de stichting wordt gewerkt aan de opschaling naar een circulaire bouweconomie. De focus van de stichting ligt op de MRA. De provincie maakt de kennis daarnaast zoveel mogelijk voor Noord-Holland-Noord toegankelijk. **Doelgroep:** bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	**Rol:** Partner en bemiddelaar **Inzet/instrumenten:** Stimuleren en verbinden	Stichting C-creators en overige partners van de stichting (bedrijven, kennisinstellingen, overheden)	2021-2022	Nieuwe kennis over circulair bouwen, gedeeld met de MRA en Noord-Holland-Noord. Nieuwe verbindingen tussen partijen in de bouwsector ten behoeve van circulair bouwen.	Opschaling van circulair bouwen waarbij circulair bouwen de norm wordt in plaats van de uitzondering.
	2.9 Ontwikkelen handboeken circulair bouwen	**Doel:** Opschaling van circulaire bouw door het ontwikkelen van gerichte kennis ontwikkelen over circulair bouwen die in de praktijk kan worden toegepast. **Toelichting:** De handboeken bieden handvatten en praktische kennis om aan de slag te gaan met circulair bouwen. De handboeken worden beschikbaar gesteld en gedeeld met de doelgroep. Er worden bijeenkomst georganiseerd om kennis uit te wisselen. Er is hiermee een start gemaakt met het handboek stikstof en bouwen en het handboek circulair renoveren. **Doelgroep:** bouwbedrijven, projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, gemeenten	**Rol:** Beleidsontwikkelaar en partner Inzet/instrumenten: **Onderzoeken**	In samenwerking met stichting C-creators, kennisinstellingen, medeoverheden	2022-2023	Meerdere handboeken over circulair bouwen. In samenwerking met partners worden kennisbijeenkomsten georganiseerd.	Opschaling circulaire bouw door kennis over toepassing en uitvoering te vergroten.

Bijlage D Instrumenten economie en circulaire economie Noord-Holland

De belangrijkste instrumenten op het gebied van economie en circulaire economie van de provincie Noord-Holland:[361]

[361] Provincie Noord-Holland (2022), GS brief: Reflectie algemene economie en circulaire economie beleid, bijlage: schema instrumenten, 31 augustus 2022

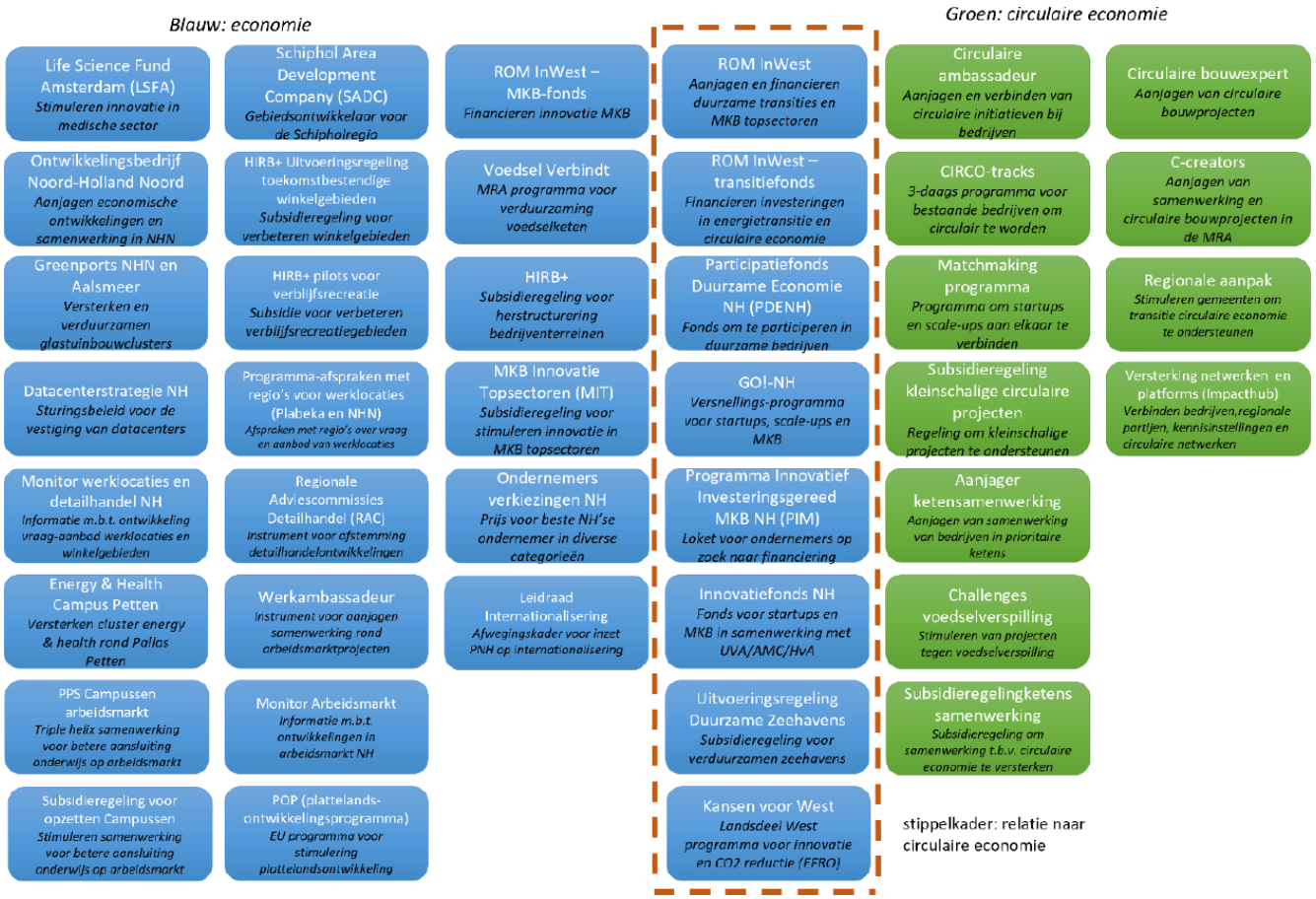
Blauw: economie
Groen: circulaire economie
Life Science Fund Amsterdam (LSFA)
Stimuleren innovatie in medische sector
Schiphol Area Development Company (SADC)
Gebiedsontwikkelaar voor de Schipholregio
ROM InWest – MKB-fonds
Financieren innovatie MKB
ROM InWest
Aanjagen en financieren duurzame transities en MKB topsectoren
Circulaire ambassadeur
Aanjagen en verbinden van circulaire initiatieven bij bedrijven
Circulaire bouwexpert
Aanjagen van circulaire bouwprojecten
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord
Aanjagen economische ontwikkelingen en samenwerking in NHN
HIRB+ Uitvoeringsregeling toekomstbestendige winkelgebieden
Subsidieregeling voor verbeteren winkelgebieden
Voedsel Verbindt
MRA programma voor verduurzaming voedselketen
ROM InWest – transitiefonds
Financieren investeringen in energietransitie en circulaire economie
CIRCO-tracks
3-daags programma voor bestaande bedrijven om circulair te worden
C-creators
Aanjagen van samenwerking en circulaire bouwprojecten in de MRA
Greenports NHN en Aalsmeer
Versterken en verduurzamen glastuinbouwclusters
HIRB+ pilots voor verblijfsrecreatie
Subsidie voor verbeteren verblijfsrecreatiegebieden
HIRB+
Subsidieregeling voor herstructurering bedrijventerreinen
Participatiefonds Duurzame Economie NH (PDENH)
Fonds om te participeren in duurzame bedrijven
Matchmaking programma
Programma om startups en scale-ups aan elkaar te verbinden
Regionale aanpak
Stimuleren gemeenten om transitie circulaire economie te ondersteunen
Datacenterstrategie NH
Sturingsbeleid voor de vestiging van datacenters
Programma-afspraken met regio's voor werklocaties (Plabeka en NHN)
Afspraken met regio's over vraag en aanbod van werklocaties
MKB Innovatie Topsectoren (MIT)
Subsidieregeling voor stimuleren innovatie in MKB topsectoren
GO!-NH
Versnellings-programma voor startups, scale-ups en MKB
Subsidieregeling kleinschalige circulaire projecten
Regeling om kleinschalige projecten te ondersteunen
Versterking netwerken en platforms (Impacthub)
Verbinden bedrijven,regionale partijen, kennisinstellingen en circulaire netwerken
Monitor werklocaties en detailhandel NH
Informatie m.b.t. ontwikkeling vraag-aanbod werklocaties en winkelgebieden
Regionale Adviescommissies Detailhandel (RAC)
Instrument voor afstemming detailhandelontwikkelingen
Ondernemers verkiezingen NH
Prijs voor beste NH'se ondernemer in diverse categorieën
Programma Innovatief Investeringsgereed MKB NH (PIM)
Loket voor ondernemers op zoek naar financiering
Aanjager ketensamenwerking
Aanjagen van samenwerking van bedrijven in prioritaire ketens
Energy & Health Campus Petten
Versterken cluster energy & health rond Pallas Petten
Werkambassadeur
Instrument voor aanjagen samenwerking rond arbeidsmarktprojecten
Leidraad Internationalisering
Afwegingskader voor inzet PNH op internationalisering
Innovatiefonds NH
Fonds voor startups en MKB in samenwerking met UVA/AMC/HvA
Challenges voedselverspilling
Stimuleren van projecten tegen voedselverspilling
PPS Campussen arbeidsmarkt
Triple helix samenwerking voor betere aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt
Monitor Arbeidsmarkt
Informatie m.b.t. ontwikkelingen in arbeidsmarkt NH
Uitvoeringsregeling Duurzame Zeehavens
Subsidieregeling voor verduurzamen zeehavens
Subsidieregelingketens samenwerking
Subsidieregeling om samenwerking t.b.v. circulaire economie te versterken
Subsidieregeling voor opzetten Campussen
Stimuleren samenwerking voor betere aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt
POP (plattelands-ontwikkelingsprogramma)
EU programma voor stimulering plattelandsontwikkeling
Kansen voor West
Landsdeel West programma voor innovatie en CO2 reductie (FFRO)
stippelkader: relatie naar circulaire economie

Bijlage E Geraadpleegde bronnen

Provincie Noord-Holland

- Provincie Noord-Holland & Circle Economy (2015), Circulair Noord-Holland. Inzichten in het speelveld van de circulaire economie
- Provincie Noord-Holland (2015), Coalitieakkoord 2015-2019 ‘Ruimte voor groei’, p. 22
- Provincie Noord-Holland (2016), Kadernotitie circulaire economie. Naar een ontwikkelingsperspectief voor circulaire economie in Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2017), Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020
- Provincie Noord-Holland (2017), GS brief: Grondstoffenakkoord deel 1, 18 januari 2017
- Provincie Noord-Holland (2017), Ontwikkelingsperspectief circulaire economie ‘We maken het rond’
- Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH 2050
- Provincie Noord-Holland (2019), Coalitieakkoord 2019-2023 ‘Duurzaam Doorpakken!’
- Provincie Noord-Holland (2019), Voortgangsrapportage Tussenstand actieagenda circulaire economie 2017-2020
- Provincie Noord-Holland (2020), Actieprogramma Klimaat 2020-2023
- Provincie Noord-Holland (2020), Discussienotitie Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025
- Provincie Noord-Holland (2020), HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland 2020
- Provincie Noord-Holland (2020), Voortgangsrapportage 2019 Actieagenda Circulaire Economie 2017-2020
- Provincie Noord-Holland (2020), Woonagenda provincie Noord-Holland 2020-2025
- Provincie Noord-Holland (2021), Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025
- Provincie Noord-Holland (2021), Beantwoorde schriftelijke vragen nr. 97-2021
- Provincie Noord-Holland (2021), GS brief: ROM Noord-Holland, bijlage: Uitgangspunten voor de inrichting van een Regionale Ontwikkelingsmaatschappij (ROM) voor Noord-Holland, 6 april 2021
- Provincie Noord-Holland (2021), Jaarstukken 2020
- Provincie Noord-Holland (2021), Kaderbrief 2022-2025, 18 mei 2021
- Provincie Noord-Holland (2021), Monitoring- en evaluatieplan Actieagenda circulaire economie 2022-2025
- Provincie Noord-Holland (2021), Perspectief Mobiliteit
- Provincie Noord-Holland (2021), Programmabegroting 2022
- Provincie Noord-Holland (2021), Uitvoeringsagenda Economie 2021-2023
- Provincie Noord-Holland (2021), Voedselvisie Boer & Business in Balans
- Provincie Noord-Holland (2022), Communicatiestrategie Programma Circulaire-Economie
- Provincie Noord-Holland (2022), GS brief: Reflectie algemene economie en circulaire economie beleid, 31 augustus 2022
- Provincie Noord-Holland (2022), HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie ondersteuning toekomstbestendige werklocaties Noord-Holland 2023
- Provincie Noord-Holland (2022), Jaarstukken 2021
- Provincie Noord-Holland (2022), Nota Zeehavens Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2022), www.noord-holland.nl
- Provincie Noord-Holland (2022), Omgevingsverordening Noord-Holland 2022, Artikel 6.30
- Provincie Noord-Holland (2022), Programmabegroting 2021, p. 31
- Provincie Noord-Holland (2022), Technische vragen cie EFB 29-09-22
- Provincie Noord-Holland (2022), Versie 1.5 Masterplan Wonen provincie Noord-Holland
- Provincie Noord-Holland (2023), www.noord-holland.nl

Overig

- Amsterdam Economic Board (2023), www.amsterdameconomicboard.com
- Artikel 2.3 lid 2 Omgevingswet
- Artikel 10.2 Wet milieubeheer
- Bouwend Nederland (2023), www.bouwendnederland.nl
- CE Delft (2021), Synergie en spanning
- CE Delft (2022), Ruimtelijke effecten van de circulaire economie
- Circulair.Biz (2023), www.circulair.biz
- CircuLaw (2023), www.circulaw.nl
- DRIFT & NSOB (2020), Sturing in transitie: een raamwerk voor strategiebepaling
- Fair Solar Netwerk (2021), Fair Solar? Transitie-agenda voor eerlijke en circulaire zonne-energie
- Heest, J. van / Bureau Buiten (2022), 'Bedrijventerreinenbeleid als katalysator voor de circulaire economie' op www.bureaubuiten.nl
- Het Groene Brein (2021), Houvast voor duurzame vernieuwers – Vier perspectieven op transitiedenken en doen
- Het Groene Brein (2022), www.hetgroenebrein.nl
- IPO (2021), Kansenkaarten circulaire economie 2021
- IPO (2021), IPO Krachtenkaart Circulaire Economie
- IPO (2022), Bouwstenenvisie CE en VTH
- IPO (2021), Position Paper IPO – Commissiedebat Circulaire Economie (18 november 2021)
- IPO (2022), Position Paper IPO – Commissiedebat Circulaire Economie (2 november 2022)
- IPO (2023), www.ipo.nl
- IPO BAC MTH (2022), Concept besluitenlijst 9 juni 2022
- IPO & RHDHV (2020), Inventarisatie Circulaire Activiteiten Decentrale Overheden, september 2020
- I&O Research (2022), Houding, gedrag en ervaren belemmeringen t.a.v. circulariteit bij burgers
- Metabolic (2022), Provincie Zuid Holland Circulaire Economie Monitor – Analyse 2014-2020
- Metropoolregio Rotterdam Den Haag (2016), Roadmap Next Economy, p. 63
- Mierlo, B. van e.a. (2010), Reflexieve monitoring in actie
- Ministeries van IenM & EZ (2016), Nederland Circulair in 2050: Rijksbreed programma Circulaire Economie
- Ministerie van IenW (2019), Uitvoeringsprogramma 2019-2023
- Ministerie van IenW (2020), Ondertekenaars Grondstoffenakkoord, 25 februari 2020
- Ministerie van IenW (2020), Ondertekenaars Grondstoffenakkoord, 25 februari 2020
- Ministerie van IenW (2022), Brief aan de Tweede Kamer 'Stand van zaken concretisering doelen voor circulaire economie', 15 juli 2022
- Ministerie van IenW (2023), Brief aan de Tweede Kamer 'Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 (NPCE) incl. kabinetsreactie op ICER en SER-verkenning', 3 februari 2023
- Ministeries van IenW, EZK, BZK, LNV en BZ (2023), Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030
- Ministers van EZK en BHO & de Staatssecretaris van IenW (2022), Brief aan de Tweede Kamer 'Nationale Grondstoffenstrategie', 9 december 2022
- MRA (2019), Roadmap Circulair Inkopen en Opdrachtgeverschap
- MRA (2021), Convenant Green Deal Houtbouw 2021-2025
- MRA (2021), MRA Circulaire Economie – Programma 2021-2026
- MRA (2022), Convenant Toekomstbestendige Woningbouw MRA
- MRA (2023), www.mraduurzaam.nl
- NSOB (2022), Governance voor transities

- Omgevingsdienst NL & IPO (2021), Onderzoek Circulaire Economie & VTH
- Ondertekenende partijen (2020), Citydeal Circular en Conceptueel Bouwen
- Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (2022), Jaarplan 2023 – Versie 1.03
- Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (2023), www.nhn.nl
- Paredis, E. (2018), Governance van Transities
- PBL (2021), Samen leren in de regio
- PBL (2021), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2021
- PBL (2022), www.pbl.nl
- PBL (2023), Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023
- PIANOo, Expertisecentrum Aanbesteden (2023), www.pianoo.nl (I) & (II)
- Platform31 (2022), Actieagenda Heel het MKB Circulair!, 7 december 2022
- Provincie Flevoland (2017), Omgevingsvisie Flevoland, 8 november 2017
- Provincie Flevoland (2018), Nulmeting Het goede voorbeeld
- Provincie Flevoland (2022), Voortgangsrapportage Circulaire economie 2020-2021
- Provincie Noord-Brabant (2023), Participatiekompas op www.brabant.nl
- Provincie Utrecht (2021), Beleidsvisie Circulaire Samenleving 2050
- Provincie Zuid-Holland (2021), Begroting 2022
- Provincie Zuid-Holland (2022), Openstellingsbesluit subsidie doorbraakprojecten natuurlijke reststromen Zuid-Holland 2022
- Provincie Zuid-Holland (2022), Beleidsnota innovaties in de circulaire transitie
- Provincie Zuid-Holland (2022), (Bijlage bij) GS-Brief ‘Agenda circulair in provinciale opgaven’, 1 november 2022
- Provincie Zuid-Holland (2022), GS-nota: Monitoring Circulair Zuid-Holland
- Provincie Zuid-Holland (2022), GS-voorstel ‘Beleidsregel Organische Groene Reststromen Zuid-Holland’, 12 januari 2021
- Provincie Zuid-Holland (2022), Voortgangsmagazine ‘Onderweg naar een Circulair Zuid-Holland’
- Provincie Zuid-Holland (2023), Brief gedeputeerde Stolk aan PS 'Toezegging Cie RWE 'menukaart' circulair' inclusief bijlage, 10 januari 2023
- Provincie Zuid-Holland (2023), www.zuid-holland.nl
- Rekenkamer Oost-Nederland (2022), Voorkantsturing ruimtelijke plannen Gelderland (Nota van Bevindingen)
- Rijksoverheid (2016), Nederland circulair in 2050
- Rijksoverheid, IPO e.a. (2017), Grondstoffenakkoord
- Rijksoverheid (2019), Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2019-2023
- Rijksoverheid (2020), Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2020-2023
- Rijksoverheid (2021), Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie 2021-2023
- RIVM (2022), www.rivm.nl
- ROB (2019), Beleidsvrijheid geduid. Beleidsvrijheid bij decentrale taken: een nadere uitwerking ten behoeve van de vormgeving van de financiële verhoudingen
- ROB (2021), Rol nemen, ruimte geven. Advies over de rol van het Rijk bij interbestuurlijke samenwerking
- ROB (2023), Vallen, opstaan en weer doorgaan – Ruimte voor leren in transitie
- ROM InWest (2022), Jaarplan 2023
- ROM InWest (2023), www.rominwest.nl
- Royal HaskoningDHV & PBL (2020), Inventarisatie Circulaire Activiteiten Decentrale Overheden
- SER (2022), Evenwichtig sturen op de grondstoffentransitie en de energietransitie voor brede welvaart
- Staatssecretaris IenM (2013), Kamerbrief ‘Groene economische groei in Nederland (Green Deal)’, 20 juni 2013

- Staatssecretaris IenM (2014), Kamerbrief ‘Groene economische groei in Nederland’, 28 januari 2014
- Stuurgroep Energieregio Noord-Holland Noord (2021), RES 1.0 Noord-Holland Noord
- Stuurgroep Energieregio Noord-Holland Zuid (2021), RES 1.0 Noord-Holland Zuid
- Taskforce Herijking Afvalstoffen (2019), Adviesrapport Grondstof of afval
- Transitieteam Biomassa en Voedsel (2018), Transitieagenda Biomassa en Voedsel
- Transitieteam Kunststoffen (2018), Transitieagenda Kunststoffen
- Transitieteam Maakindustrie (2018), Transitieagenda Maakindustrie
- Transitieteam Circulaire Bouweconomie (2018), Transitieagenda Circulaire Bouweconomie
- Transitieteam Consumptiegoederen (2018), Transitieagenda Consumptiegoederen
- Tweede Kamer (2021), Motie Brekelmans 21 501-02 nr. 2366, 17 juni 2021
- Tweede Kamer (2022), Aangenomen motie van het lid Hagen c.s., 1 december 2022
- Utrecht Sustainability Institute (2020), Circulaire doelenboom als sturingsinstrument
- Vaste commissie voor IenW (2022), Verslag van commissiedebat, 2 november 2022
- Versnellingshuis CE (2022), www.versnellingshuisce.nl
- Wielinga, H.E. (2012), De Tijdlijn Methode

Bijlage F Geraadpleegde personen

Provincie Noord-Holland

- Adviseur Circulaire Economie en Innovatie
- Adviseur Economie
- Afdelingshoofd Subsidies en Inkoop
- Beleidsadviseur Circulaire Economie
- Beleidsadviseur Circulaire Economie en Innovatie
- Beleidsadviseur Klimaatadaptatie
- Beleidsadviseur Ruimtelijke Inrichting
- Contractadviseur en Adviseur Duurzaam Inkopen
- Programmamanager Circulaire Economie
- Programmamanager Duurzaamheid
- Programmamanager Regionaal Mobiliteitsprogramma
- Sectormanager Regionale Economie en Erfgoed
- Strategisch beleidsadviseur Circulaire Economie

Vertegenwoordigers van de volgende organisaties

- Metropoolregio Amsterdam (MRA)
- Provincie Zuid-Holland, Eenheid Audit en Advies
- Omgevingsdienst Noord-Holland Noord
- Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied
- ROM InWest
- VNO-NCW Midden

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Aan Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

Datum	*Bijlage(n)*	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*
4 juli 2023	2		2023/AH/051

Onderwerp
Eindrapport Circulaire economie

Geachte leden van Provinciale Staten,

De Randstedelijke Rekenkamer heeft onderzocht hoe de provincie Noord-Holland bijdraagt aan de transitie naar een circulaire economie. In het onderzoek is er gekeken naar de provinciale doelen, ambities en ingezette instrumenten, en de raakvlakken van circulaire economie met andere beleidsterreinen. Verder is er onderzocht hoe de provincies monitoring en evaluatie, structureel leren en bijsturen en het mobiliseren van actoren organiseren. Daarbij is er in het bijzonder aandacht voor wat de provincies van elkaar kunnen leren in hun circulaire-economiebeleid en de uitvoering daarvan.

Het rapport Circulaire economie en de bijbehorende 5-minutenversie zijn ook te vinden op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl.

Wij hopen dat onze bevindingen de provincie een beeld geeft of zij op de goede weg is in de transitie naar een circulaire economie. Tevens hopen wij dat de aanbevelingen de provincie ondersteunen bij de verdere ontwikkeling en uitvoering van het circulaire-economiebeleid. Desgewenst zijn wij graag bereid onze bevindingen mondeling te komen toelichten.

Met vriendelijke groet,

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA

bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

Teleportboulevard 110 | 1043 EJ AMSTERDAM | 020 - 5818 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl | www.randstedelijke–rekenkamer.nl

Circulaire economie

Onderzoek naar de provinciale bijdrage aan de transitie naar een circulaire economie

Aanleiding

Onze samenleving draait op wat de aarde ons biedt: we gebruiken grondstoffen voor voedsel, onderdak, warmte, kleding, elektrische apparaten en mobiliteit. Die behoefte aan grondstoffen neemt nog steeds toe, in Nederland en de rest van de wereld. De Nederlandse economie is sterk afhankelijk van de import van grondstoffen. Door geopolitieke machtsverhoudingen en conflicten in regio's die grondstoffen leveren, is die afhankelijkheid kwetsbaar. Ook legt de vraag naar en het gebruik van grondstoffen druk op omgeving en milieu. Om die redenen is het noodzakelijk de lineaire economie om te vormen naar een circulaire economie: een economie zonder afval waarin het gebruik van grondstoffen wordt gereduceerd en materialen worden hergebruikt.

De transitie naar de circulaire economie gaat verder dan alleen het zuiniger en slimmer omgaan met grondstoffen, producten en diensten. Het gaat ook om andere werkwijzen en processen binnen en tussen organisaties, om mensen en sociale inclusie. Het realiseren van een volledig circulaire economie vraagt om brede, fundamentele veranderingen in onze samenleving: een systeemverandering.

Alle vier Randstedelijke provincies hebben beleid geformuleerd om de transitie naar een circulaire economie te stimuleren en te versnellen. De provincies geven daarmee uitvoering aan het Grondstoffenakkoord uit 2017 en landelijke doelen gericht op 2030 en 2050. De transitie naar een circulaire economie en het bijbehorende beleid staan nog relatief aan het begin van realisatie.

Vraagstelling

Met dit onderzoek wil de Rekenkamer Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol, en bekijken of het beleid doeltreffend is. Onderstaande centrale onderzoeksvraag is verder uitgewerkt in acht deelvragen, zie hiervoor het Eindrapport**.**

Centrale onderzoeksvraag
Op welke manier dragen de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland bij aan de transitie naar een circulaire economie en wat kunnen de provincies van elkaar leren als het gaat om hun beleid en de uitvoering daarvan?

Hoofdconclusie

De transitie naar een circulaire economie wordt steeds urgenter. De nog altijd groeiende vraag naar grondstoffen vergroot de druk op klimaat, natuur en leefomgeving. Ook wordt steeds duidelijker dat een meer onafhankelijke en stabiele grondstoffenpositie van strategisch en economisch belang is voor Nederland. Voor ondernemers is betaalbaarheid en leveringszekerheid van grondstoffen immers van groot belang voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering. De Randstedelijke provincies en onder andere het Rijk willen de transitie naar een circulaire economie versnellen. In 2017 hebben zij daartoe het Grondstoffenakkoord ondertekend.

Provincie Noord-Holland:

1. heeft in 2015 het thema circulaire economie verkend en sinds 2017 beleid ontwikkeld voor de circulaire-economietransitie. Het huidige beleid loopt tot en met 2025.
2. focust het circulaire-economiebeleid op innovatie, grondstoffenstromen en ruimte/regelgeving. De provincie wil circulaire koplopers ondersteunen en de groep erachter snel vergroten en laten aansluiten.
3. sluit met haar circulaire beleid aan op het landelijke circulaire-economiebeleid.
4. heeft gaandeweg de raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden actief meegenomen in het circulaire-economiebeleid. Het blijft de uitdaging om tijd en aandacht voor circulaire economie door de hele provinciale organisatie te krijgen en houden.
5. heeft industrieterreinen van provinciaal belang aangewezen met ruimte voor circulaire economie en zet actief in op lobby bij het Rijk en in Europa. Dit kan de provincie helpen bij de voorbereiding op de beweging vanuit Europa en het Rijk om in de nabije toekomst meer dwingende maatregelen in te zetten.
6. ontwikkelt eigen monitoring op het gebied van circulaire economie en nam initiatief tot een gezamenlijke monitoringssystematiek met andere provincies en het PBL.
7. heeft continu aandacht voor leren en bijsturen door adaptief beleid en een dynamische leeragenda.
8. heeft een communicatiestrategie gericht op bedrijven, samenwerkingspartners en inwoners.

Een volledig circulaire economie in 2050 – wat het beleidsdoel van het Rijk en de meeste provincies is – lijkt vooralsnog ver weg. Ondanks de beleidsinzet van (provinciale) overheden is er (nog) geen versnelling van de circulaire transitie zichtbaar. Provincie Noord-Holland heeft in de afgelopen jaren een beweging op gang gebracht, maar dit is slechts een stap in de transitie naar een volledig circulaire economie. Om de doelen in zicht te brengen is meer nodig. Provincies kunnen meer doen om de transitie te versnellen en te ondersteunen. Zij kunnen bijvoorbeeld hun impact vergroten door meer urgentie te geven aan de circulaire transitie, door circulaire opgaven sterker te integreren in het beleid en de werkpraktijken van andere beleidsdomeinen. Ook kunnen provincies meer gebruik maken van regulerende instrumenten om niet alleen de circulaire economie te stimuleren, maar ook de lineaire economie af te bouwen. Dit kan bijvoorbeeld door het verminderen van overheidsinvesteringen in de lineaire grondstofketen, door (lobby voor) verboden, en in vergunningverlening. Provincies moeten zich daarbij wel bewust zijn van de mogelijke consequenties van deze transitie voor andere beleidsdoelen, medeoverheden, ondernemers en inwoners. Dit vraagt om het inzichtelijk maken van belangenafwegingen en het maken van duidelijke keuzes. Het is aan Provinciale Staten (in hun kaderstellende rol) hoe intensief en op welke wijze bijgedragen gaat worden aan het versnellen van de circulaire transitie.
De hoofdconclusie is verder uitgewerkt in verschillende deelconclusies, zie hiervoor de Bestuurlijke Nota in het Eindrapport.

Aanbevelingen

Wat er volgens de Rekenkamer moet gebeuren

In januari 2023 kwam het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) met de boodschap dat halvering van het Nederlandse grondstoffengebruik in 2030 gezien de huidige trends niet wordt bereikt, terwijl dit wel de ambitie is van de overheid. Ook Noord-Holland ambieert een volledig circulaire economie. Met haar circulaire-economiebeleid heeft de provincie in de afgelopen jaren mooie resultaten behaald, maar dit is nog niet genoeg om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Als de provincie de doelen voor 2030 en 2050 wil halen, dan vraagt dat een intensievere beleidsinzet dan tot nog toe is gehanteerd. Als kaderstellend orgaan zijn PS hiervoor aan zet. Zij kunnen GS – naast het uitvoeren van de aanbevelingen 1 t/m 5 – opdracht geven om meer activiteiten op te pakken, meer (dwingende) instrumenten in te zetten, meer actoren te mobiliseren, het circulaire bewustzijn in de organisatie te vergroten, reflecteren en leren te borgen in de organisatie en de organisatie beter inrichten op het (integraal) werken aan transities.

Aanbeveling 1

Als nieuw of herzien circulaire-economiebeleid aan u voorgelegd wordt, draag GS op dan duidelijk aan te geven:

a. Voor welke wijzigingen ten opzichte van het voorgaande circulaire-economiebeleid GS hebben gekozen.
b. Op welke inzichten vanuit monitoring, verzamelde lessen en/of wetenschap het nieuwe circulaire-economiebeleid gebaseerd is.
c. In hoeverre aangesloten wordt op landelijk circulair-economiebeleid en welke afwegingen GS daarbij hebben gemaakt.
d. Op welke wijze dit nieuwe beleid middels VTH- en RO-beleid en -instrumentarium anticipeert op het inzetten van meer dwingende maatregelen zoals door Europa en het Rijk is aangekondigd.
e. Hoe het beleid eraan zal bijdragen dat raakvlakken met andere opgaven en beleidsvelden benut worden.
f. Welke impact de circulaire beleidskeuzes hebben op andere beleidsopgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Betrek deze informatie bij uw besluitvorming over het nieuwe of herziene circulaire-economiebeleid.

Aanbeveling 2

Vraag GS om u te informeren in hoeverre de huidige interne sturing op transitiethema's toereikend is om de urgentie en verantwoordelijkheid voor circulaire economie in alle onderdelen van de provinciale organisatie te laten groeien.

Aanbeveling 3

Draag GS op om bij het formuleren van nieuw beleid voor andere beleidsvelden dan circulaire economie (bijvoorbeeld voor Wonen of de Energietransitie) aandacht te (blijven) besteden aan:

a. De raakvlakken met de circulaire transitie, en
b. Het toelichten van de mogelijke impact van de gemaakte beleidskeuzes voor de circulaire transitie, andere (transitie)opgaven, medeoverheden, ondernemers en inwoners.

Aanbeveling 4

Vraag GS om het beleidsinstrument onderwijs toe te voegen aan het circulaire-economiebeleid ten einde de bekendheid met, kennis over, en draagvlak voor circulaire economie te vergroten.

Aanbeveling 5

Draag GS op om in de monitoringsrapportages (verwacht eind 2023 en in 2025) inzicht te bieden in het doelbereik en de geleerde lessen.

Meer informatie

Dit onderzoek heeft geresulteerd in het rapport *Circulaire economie* en vindt u op onze website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Voor meer informatie kunt u zich wenden tot Michael Mekel, info@randstedelijke-rekenkamer.nl, tel. 020 58 18 585.

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

Datum	*Bijlage(n)*	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*
8 november 2022			2022/AH/128

Onderwerp
Aanpassing onderzoek *Circulaire economie*

Geachte leden van Provinciale Staten,

De Randstedelijke Rekenkamer is afgelopen voorjaar gestart met een onderzoek naar circulaire economie. Op 18 mei 2022 hebben we u de onderzoeksopzet toegestuurd.

Gaandeweg het onderzoek zijn we tot het inzicht gekomen dat aanpassing van de onderzoeksvragen naar onze mening een rekenkamerrapport met meer toegevoegde waarde zal opleveren. Met deze brief informeren wij u dat de onderzoeksvragen als volgt zijn aangepast:

1. Welke ambities en doelen streeft de provincie na m.b.t. de transitie naar een circulaire economie?
2. Welke instrumenten zet de provincie in om haar doelen en ambities te bereiken en waarop is deze keuze gebaseerd?
3. Waar liggen raakvlakken tussen de transitie naar een circulaire economie en andere beleidsterreinen en hoe gaat de provincie hiermee om?
4. Is leren en bijsturen structureel onderdeel van de beleidsuitvoering?
5. Hoe monitort de provincie de ontwikkeling van de circulaire economie en de bijdrage van de provincie daaraan?
6. Worden alle onderdelen van de provincie (politiek, bestuurlijk en ambtelijk) geïnformeerd en geënthousiasmeerd over/voor de transitie naar een circulaire economie?
7. Heeft de provincie de belangrijkste actoren op het gebied van circulaire economie gemobiliseerd?
8. Worden kansen en belemmeringen herkend en adequaat opgepakt?

Wij streven ernaar het rapport in het tweede kwartaal van 2023 te publiceren.
Mocht u vragen en/of opmerkingen hebben, dan kunt u deze richten aan plv. bestuurder Michael Mekel (mekel@randstedelijke-rekenkamer.nl). Ik hoop u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.
Een afschrift van deze brief is vandaag gestuurd aan de portefeuillehouder.

Met vriendelijke groet,

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA

bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

Teleportboulevard 110 | 1043 EJ AMSTERDAM | 020 - 5818 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl | www.randstedelijke–rekenkamer.nl

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	13045
Extern Zaak ID	2060966
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	5.a
Titel	Financiën: Tweede begrotingswijziging 2023 (A-agenda alle commissies)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

In de provinciale begroting wijzen Provinciale Staten toe voor welke doelen de provincie haar beschikbare middelen inzet. Deze tweede begrotingswijziging omvat een bijstelling van de begroting 2023.

Provincie Noord-Holland

2023

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 11 juli 2023

Onderwerp: Tweede begrotingswijziging 2023

Kenmerk: 2060966/2060984

Bijlagen:

- Tweede begrotingswijziging 2023

1. Inleiding

Hierbij bieden wij u de Tweede begrotingswijziging 2023 aan. De Tweede begrotingswijziging 2023 is onderdeel van de Noord-Hollandse P&C-cyclus en stelt Provinciale Staten in staat om het budgetrecht uit te oefenen. De P&C-cyclus die bestaat uit de kaderbrief, de begroting, begrotingswijzigingen en de jaarstukken.

In deze begrotingswijziging worden de geraamde inkomsten en uitgaven in de begroting 2023 bijgesteld op basis van een aantal autonome ontwikkelingen en de actuele verwachtingen. Deze begrotingswijziging bevat daarnaast de bijstellingen voor 2023 uit de kaderbrief 2024.

2. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

1. De tweede begrotingswijziging 2023 met een positief begrotingsresultaat van € 10,1 miljoen vast te stellen;
2. De bij deze tweede begrotingswijziging gewijzigde mutaties van de begroting 2023 vast te stellen;
3. Het investeringskrediet PNH-Connect op te hogen met € 0,3 miljoen naar € 1,7 miljoen voor de aanschaf van ICT-hardware en deze te dekken uit product 'Materiële overhead CID' binnen het operationele doel overhead;
4. Een reserve voor verleende subsidies m.b.t. "Groene uitweg" in te stellen conform het in deze voordracht opgenomen instellingsbesluit;
5. De gewijzigde lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen.

3. Financiële hoofdlijnen

Het Begrotingssaldo van 2023 vóór de tweede begrotingswijziging was € 6,1 miljoen nadelig. Het saldo wordt bij deze begrotingswijziging met € 16,2 miljoen voordelig bijgesteld waarna het begrotingssaldo € 10,1 miljoen voordelig bedraagt. Deze positieve bijstelling wordt voornamelijk veroorzaakt door de ophoging van het provinciefonds. Dit is grotendeels het gevolg van de gestegen loon- en prijsontwikkelingen in de rijksuitgaven. Zie operationeel doel 8.2.1 voor een specificatie van deze ontwikkelingen.

Deze paragraaf heeft als doel om inzicht te geven in de ontwikkelingen die per saldo leiden tot deze positieve bijstelling. In de tabel hieronder worden de oorzaken voor deze bijstelling van het begrotingssaldo weergegeven. Uitgebreidere informatie over de niet begrotingsneutrale wijzigingen is te vinden in de toelichtingen per programma. Deze wijzigingen zijn aangeduid met het kenmerk 'NBN'.

Omschrijving	Financieel effect op het begrotingsresultaat (x € 1mln.)	Voordelig (V) / Nadelig (N)
Begrotingsresultaat na Eerste begrotingswijziging 2023	**6,1**	**N**
Kaderbrief 2024	-5,5	V
Begrotingsresultaat 2023 na Kaderbrief 2024	**0,6**	**N**
Openbaar bestuur: Vergoeding Statenleden	0,3	N
Bereikbaarheid: Actualisatie van de investeringswerken bij studiefase en verbeter- en uitbreidingsprojecten	-0,9	V
Bereikbaarheid: Actualisatie van de investeringswerken bij plan- en realisatiefase infrastructuurprojecten	-1,2	V
Bereikbaarheid: Actualisatie van de investeringswerken bij het beheren en in stand houden van vaarwegen	-0,8	V
Groen: Ophoging budget Wet natuurbescherming	0,5	N
Financiën en Bedrijfsvoering: Ophoging provinciefonds	-6,4	V
Financiën en Bedrijfsvoering: Ophoging dividend	-1,2	V
Financiën en Bedrijfsvoering: Actualisatie renteresultaat	0,5	N
Financiën en Bedrijfsvoering: Verlaging vennootschapsbelasting	-1,0	V
Financiën en Bedrijfsvoering: Afrekeningsverschillen	-0,9	V
Totaal effect tweede begrotingswijziging	**-10,7**	**V**
Begrotingsresultaat na Tweede begrotingswijziging 2020	**-10,1**	**V**

* Een negatief bedrag betekent een positief resultaat

Begrotingsneutrale wijzigingen
Begrotingsneutrale wijzigingen zijn mutaties die geen effect hebben op het saldo van de begroting . Ze zijn opgeteld bij elkaar altijd 0. Omdat het totaal aan baten en het totaal aan lasten per programma wel wijzigt, is hierop het budgetrecht van uw Staten van toepassing. Daarom worden deze mutaties hierbij aan u voorgelegd. Het betreft vaak een verschuiving van lasten tussen twee begrotingsprogramma's en bijstellingen van specifieke baten (bijdragen van derden), waar even hoge lasten tegenover staan. Begrotingsneutrale wijzigingen groter dan € 0,1 miljoen zijn toegelicht en worden aangeduid met het kenmerk 'BN'.

Reserves
Veel uitgaven van de provincie fluctueren sterk over de jaren en worden gedekt vanuit de bestemmingsreserves. Omdat deze uitgaven gedekt worden vanuit de bestemmingsreserves hebben wijzigingen hierin geen effect hebben op het begrotingssaldo. Op basis van een aantal geactualiseerde lasten, maar ook baten op grond van lagere/hogere verwachte uitgaven in 2023, zijn bij programma 2, 3, 4 en 5 de reserve uitgaven verlaagd/verhoogd. Daarnaast vinden er overhevelingen plaats tussen reserves. De laatste zijn technische mutaties. De belangrijkste verhogingen en verlagingen en mutaties zijn toegelicht in de samenvatting bij de tweede begrotingswijziging. Een nadere toelichting op de mutaties is te vinden bij de programma's.

In deze voordracht beperken wij ons tot een inhoudelijke toelichting op de posten groter dan € 5 mln.. Bij programma 4 wordt € 9 miljoen extra onttrokken ten behoeve van de bijstelling van de verwachte uitgaven voor het project Zaanbrug. Bij programma 5 worden de uitgaven uit de reserve Oostelijke Vechtplassen OVP met € 5,6 miljoen verlaagd in verband met het Programma Natuurnetwerk (PNN) 2024. Dit programma wordt eind 2023 voorgelegd aan de Staten.

Vanuit 4.1.2. reserve uitvoeren mobiliteitsbeleid wrodt € 11 mln. gestort aan 3.3.2. reserve ontwikkeling Havencomplexen. Dit is voor de samenwerkingsovereenkomst met Den Helder ten behoeve van het creëren van een volwaardige vaarverbinding via het Boerenverdriet.

Verder wordt er een bedrag van € 11 miljoen onttrokken aan de 7.1.1 reserve Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de 2.1.2 reserve warmtetransitie. Deze overheveling heeft als doel om alle uitgaven voor de energietransitie bij elkaar te houden in één operationeel doel en omdat het programma Economisch herstel en duurzaamheidsfonds (EHDF) eind dit jaar afloopt.

Tot slot wordt er aan de algemene reserve € 23,1 miljoen onttrokken, zijnde het rekeningresultaat, ter dekking van de toegenomen lasten zoals is besloten in de Kaderbrief 2024.

Mutaties in de uitgaven vanuit de reserves, de stortingen in de reserves en de overhevelingen tussen de reserves die geen effect hebben op het begrote resultaat zijn in de toelichting aangeduid met het kenmerk 'RESV'.

Capaciteitskosten (CAP)
In deze alinea is de stand van de capaciteitskosten in deze begrotingswijziging toegelicht. De besteding van deze capaciteitskosten is opgesteld op basis van de op dit moment bekende gegevens, zoals vacatures die gedurende het jaar hebben opengestaan of extra inhuur die daarvoor moest worden gedaan. Daarbij is ook beoordeeld naar welke programma's deze capaciteitskosten toegerekend moeten worden. Per saldo hebben de mutaties geen financieel effect op de tweede begrotingswijziging. Wel leidt dit tot verschuivingen tussen programma's. In onderstaande tabel is opgenomen, tot welke verschuiving in de toerekening aan de programma's dit leidt.

Ontwikkeling Capaciteitskosten	**Verschuivingen capaciteitskosten tussen de programma's** **(Bedragen x € 1.000)**
Programma 1 – Openbaar Bestuur	36 N
Programma 2 – Klimaat en Milieu	69 N
Programma 3 – Ruimte en Water	-288 V
Programma 4 – Bereikbaarheid	-1.149 V
Programma 5 – Groen	206 N
Programma 6 – Economie, Cultuur en Welzijn	69 N
Programma 7 – Economisch herstel en duurzaamheid	-25 V
Programma 8 – Financiën en Bedrijfsvoering	1.082 N
Totaal effect op saldo	**0**

Capaciteitskosten conform CAO-afspraken
De CAO-afspraken voor de werknemers van de provincie zijn voor 2023 hoger uitgevallen dan is verwerkt in de Kaderbrief 2023. Daarom zijn de ramingen voor de capaciteitskosten verhoogd. Deze meerkosten zijn in programma 8 geraamd en toegelicht. En zijn in de tweede begrotingswijziging verdeeld over alle begrotingsprogramma's (verwerkt per programma in de "mutaties budgettabel (x 1.000 euro)").

4. Ophoging bestaande krediet

In de voordracht bij de Laatste begrotingswijzing 2022 is krediet aangevraagd voor de aanschaf van ICT-hardware voor de netwerkvoorzieningen op de buiten-werklocaties. Zie onderstaand:

2. Kredietaanvraag netwerkvoorziening buiten-werklocaties

Ter uitvoering van realisatie van de netwerkvoorziening buiten-werklocaties vragen we het volgende krediet beschikbaar te stellen:

Investeringskrediet PNH Connect **€ 1.410.000**
De provincie Noord-Holland maakt naast het hoofdkantoor in Haarlem gebruik van een groot aantal andere locaties. De netwerkvoorzieningen op deze locaties worden geüpdatet. Daarbij vindt ook aanschaf van hardware plaats. De totale projectkosten bedragen € 3,50 miljoen, waarvan € 1,41 miljoen is aan te merken als aanschaf van hardware. De voorzieningen zullen in 2023 in gebruik genomen gaan worden. Voor de aanschaf van de hardware vragen we een krediet aan, waarbij de afschrijvingstermijn op 5 jaar wordt gesteld. De afschrijvingslasten worden gedekt uit het product 'Materiele overhead CID' binnen het operationele doel overhead.

Inmiddels is duidelijk dat dit krediet niet voldoende is. Er dienen additionele componenten en lijnen te worden aangeschaft. Daarom wordt er in deze voordracht voorgesteld om het investeringskrediet op te hogen met € 260.000 naar € 1.670.000. De extra afschrijvingslasten van deze ophoging zullen worden gedekt uit het product 'Materiële overhead CID' binnen het operationele doel overhead.

5. Instellingsbesluiten nieuwe reserves ten behoeve van subsidieverlening

Instellen nieuwe reserves

In 2023 voorzien wij vooralsnog de verlening van twee subsidies waarop de gewijzigde administratieve verwerking van toepassing is en waarvoor een reserve nodig is om de verwerking conform de vastgestelde uitgangspunten vorm te geven. Het betreft de volgende subsidies:

- Subsidie Project Restauratie en ontsluiting buitenplaats Trompenburgh
- Subsidie Project Entrée Muiden Zuidwest

Uitgangspunt in het begrotingsformat was dat één operationeel doel maximaal één reserve bevat en dat een reserve is gekoppeld aan één operationeel doel. Reserves voor verleende subsidies en kapitaallastenreserves vormen een uitzondering op de regel dat één operationeel doel maximaal één reserve bevat, omdat het meer financieel technische reserves betreft, waar PS weinig invloed op uit kan oefenen. Deze twee soorten reserves kunnen daarom naast een "gewone" bestemmingsreserve gekoppeld zijn aan een operationeel doel. Een operationeel doel kan daarmee aan maximaal drie reserves (van verschillende soort) gekoppeld zijn.

De hierboven opgesomde subsidies zijn gekoppeld aan één operationeel doel, wat leidt tot het instellen van één nieuwe reserve voor deze subsidies. Hieronder zijn de voorgestelde instellingsbesluiten voor deze reserve opgenomen.

	Reserve Subsidies Groene Uitweg
Functie	*Doelgericht bestemmingsreserve*
Doel	*De reserve dient als financiële dekking voor de verplichting die de provincie is aangegaan bij het verlenen van subsidies binnen dit operationeel doel.*
Programma	***5. Groen***
Voeding	*Voeding vindt plaats vanuit reeds bestaande reserve Groene Uitweg binnen het operationeel doel op basis van het daadwerkelijk verleende bedrag aan subsidies. GS worden geautoriseerd om bij het verlenen van een subsidie waarvoor de last niet geheel in dat boekjaar kan worden genomen het verleende bedrag over te hevelen naar deze reserve.*
Looptijd	*Onbepaald*
Maximale hoogte	*De maximale hoogte van de reserve wordt bepaald door het totale bedrag aan verleende subsidies binnen het operationeel doel minus de reeds genomen lasten voor deze subsidies.*

6. Voorstel

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

dhr. A.Th.H. van Dijk, voorzitter

mw. M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. 2060966/2060984

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 11 juli 2023;

besluiten

1. De tweede begrotingswijziging 2023 met een positief begrotingsresultaat van € 10.076.000 vast te stellen;

2. De bij deze tweede begrotingswijziging gewijzigde mutaties van de begroting 2023 vast te stellen;

3. Het investeringskrediet op te hogen met € 260.000, naar € 1.670.000 voor de aanschaf van ICT-hardware en deze te dekken uit product ‘Materiële overhead CID’ binnen het operationele doel overhead vast te stellen;

4. Eén reserve voor verleende subsidies in te stellen conform de in deze voordracht opgenomen instellingsbesluit;

5. De gewijzigde lijst met subsidies buiten uitvoeringsregeling vast te stellen.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

statengriffier,

Tweede begrotingswijziging 2023

Inhoudsopgave

Tweede begrotingswijziging 2023 1
Inhoudsopgave 2
1 Inleiding en leeswijzer 3
2 Financieel overzicht 4
2.1 Verloop begroting 2023 4
2.2 Tweede begrotingswijziging in één oogopslag 4
2.3 Samenvatting Tweede begrotingswijziging 5
3 Overzicht per programma 10
Programma 1 Openbaar bestuur 11
Programma 2 Klimaat en Milieu 13
Programma 3 Ruimte en Water 17
Programma 4 Bereikbaarheid 21
Programma 5 Groen 26
Programma 6 Economie, cultuur en welzijn 31
Programma 7 Economisch herstel en duurzaamheid 34
Programma 8 Overzicht Financien en bedrijfsvoering 35
4 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 40

1 Inleiding en leeswijzer

Inleiding

Voor u ligt de tweede begrotingswijziging 2023. De tweede begrotingswijziging 2023 is onderdeel van de Noord-Hollandse P&C cyclus die bestaat uit de kaderbrief, de begroting, begrotingswijzigingen en de jaarstukken. In deze tweede begrotingswijziging worden de effecten van de kaderbrief 2024 op de begroting in 2023 verwerkt en worden de geraamde baten en lasten en mutaties in de reserves bijgesteld op basis van recente ontwikkelingen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bevat het financieel overzicht waarin een samenvatting wordt gegeven van alle financiële ontwikkelingen die zijn opgenomen in deze tweede begrotingswijziging. Hoofdstuk 3 bevat het overzicht van de financiële wijzigingen per begrotingsprogramma. Voor ieder begrotingsprogramma vindt u in dit hoofdstuk de financiële tabel waarop het budgetrecht van uw Staten van toepassing is. De financiële wijzigingen in het programma zijn onder de budgettabel toegelicht per operationeel doel (OD). In hoofdstuk 4 vindt u de voorgestelde wijzigingen op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling 2023.

2 Financieel overzicht

2.1 Verloop begroting 2023

Verloop begroting 2023 (x € 1.000)	**Saldo**
Begroting 2023	1.650
Eerste begrotingswijziging 2023	4.459
Kaderbrief 2024	-5.461
Tweede begrotingswijziging 2023	-10.723
Begroting totaal na tweede begrotingswijziging	**-10.076**

2.2 Tweede begrotingswijziging in één oogopslag

Saldo van lasten en baten per programma (x € 1.000)

min is voordelig	**Begroot 2023 voor tweede wijziging**	**Tweede begrotings-wijziging****	**Begroot 2023 na tweede wijziging****
1 Openbaar bestuur	27.399	1.119	28.518
2 Klimaat en Milieu	69.310	8.761	78.071
3 Ruimte en Water	37.518	3.027	40.545
4 Bereikbaarheid	250.085	26.306	276.392
5 Groen	129.846	6.443	136.289
6 Economie, cultuur en welzijn	48.040	1.931	49.971
7 Economisch herstel en duurzaamheid	16.987	-10	16.977
8 Overzicht Financiën en bedrijfsvoering	-411.690	-23.328	-435.018
Totaal saldo van lasten en baten	**167.496**	**24.249**	**191.745**
Stortingen	188.864	23.275	212.139
Onttrekkingen	-350.251	-63.708	-413.959
Totaal mutaties reserves	**-161.387**	**-40.433**	**-201.820**
Begrotingsresultaat	**6.109**	**-16.184**	**-10.076**

* Een negatief bedrag betekent een positief resultaat
** mutaties in de kaderbrief 2024 die betrekking hebben op 2023 zijn in deze tweede begrotingswijziging financieel verwerkt.

2.3 Samenvatting Tweede begrotingswijziging

2.3.1 Verwerking van ontwikkelingen uit de Kaderbrief 2024

In de kaderbrief zijn een aantal ontwikkelingen en keuzes opgenomen. De bijstellingen zijn totaal € 17,1 mln. In de kaderbrief is voorgesteld om deze bijstellingen te dekken met de inzet van het rekeningsresultaat 2023. Het betreft de volgende wijzigingen die in de door uw Staten vastgestelde kaderbrief zelf zijn weergegeven in hoofdstuk 6.

Regel**	**Financieel kader (x € 1mln.)**	**Voordelig (V) / Nadelig (N)**
C. Opcenten	-2,4	V
D. Indexeringen	15,5	N
E. Dividend	-0,4	V
F. Leges	0,7	N
G. Renteresultaat	0,2	N
H. Areaaluitbreiding	0,4	N
I. Faunaschade	2,5	N
J. Overige technische bijstellingen	-0,8	V
K. Eenmalige uitkering aan werknemers vanwege inflatiecompensatie	1,4	N
Totaal bijstellingen Kaderbrief 2024	*17,1*	*N*
Dekkingsvoorstel kaderbrief: Inzet rekeningsreslutaat 2023	*-22,6*	
Totaal mutaties kaderbrief	**-5,5**	**V**

* Een negatief bedrag betekent een positief resultaat
** De letters verwijzen naar de kaderbrief 2024

2.3.2 Niet Begrotingsneutrale wijzigingen. (NBN)

Niet begrotingsneutrale wijzigingen zijn de mutaties in de tweede begrotingswijziging die het begrotingsresultaat beïnvloeden. Het begrotingsresultaat wordt in de tweede begrotingswijziging met € 10,7 mln. voordelig bijgesteld. Het begrotingssaldo wordt bijgesteld na mutaties van € 5,5 mln. negatief (mutaties kaderbrief 2024) naar een saldo van € 10,1 mln. positief na de tweede begrotingswijziging. In de tabel hieronder worden de oorzaken voor deze bijstelling van het begrotingssaldo weergegeven. Uitgebreidere informatie over de niet begrotingsneutrale wijzigingen is te vinden in de toelichtingen per programma. Deze wijzigingen zijn aangeduid met het kenmerk ‘NBN’.

Omschrijving	Financieel effect op het begrotingsresultaat (x € 1mln.)	Voordelig (V) / Nadelig (N)
Begrotingsresultaat na Eerste begrotingswijziging	**6,1**	**N**
Verwerken Kaderbrief 2024	-5,5	V
Begrotingsresultaat 2023 na Kaderbrief 2024	**0,6**	**N**
Openbaar bestuur: Vergoeding Statenleden	0,3	N
Bereikbaarheid: Actualisatie van de investeringswerken bij studiefase en verbeter- en uitbreidingsprojecten	-0,9	V
Bereikbaarheid: Actualisatie van de investeringswerken bij plan- en realisatiefase infrastructuurprojecten	-1,2	V
Bereikbaarheid: Actualisatie van de investeringswerken bij het beheren en in stand houden van vaarwegen	-0,8	V
Groen: Ophoging budget Wet natuurbescherming	0,5	N
Financiën en Bedrijfsvoering: Ophoging provinciefonds	-6,4	V
Financiën en Bedrijfsvoering: Ophoging dividend	-1,2	V
Financiën en Bedrijfsvoering: Actualisatie renteresultaat	0,5	N
Financiën en Bedrijfsvoering: Verlaging vennootschapsbelasting	-1,0	V
Financiën en Bedrijfsvoering: Afrekeningsverschillen	-0,9	V
Totaal effect tweede begrotingswijziging	**-10,7**	**V**
Begrotingsresultaat na Tweede begrotingswijziging 2020	**-10,1**	**V**

* Een negatief bedrag betekent een positief resultaat

2.3.3 Begrotingsneutrale wijzigingen (BN)

Begrotingsneutrale wijzigingen zijn wijzigingen die geen effect op het saldo van de begroting hebben. Ze zijn opgeteld bij elkaar altijd 0. Omdat het totaal aan baten en het totaal aan lasten per programma wel wijzigt, is hierop het budgetrecht van uw Staten van toepassing. Daarom worden deze mutaties hierbij aan u voorgelegd. Het betreft vaak een verschuiving van lasten tussen twee begrotingsprogramma's en bijstellingen van specifieke baten (bijdragen van derden), waar even hoge lasten tegenover staan. Begrotingsneutrale wijzigingen groter dan € 0,1 miljoen zijn toegelicht en worden aangeduid met het kenmerk ‘BN’.

2.3.4 Reserves (RESV)

Veel uitgaven van de provincie fluctueren sterk over de jaren en worden gedekt vanuit de bestemmingsreserves. Omdat deze uitgaven vanuit de bestemmingsreserves worden gedekt, hebben wijzigingen hierin geen effect op het begrotingssaldo. De mutaties die in de uitgaven zijn doorgevoerd, gedekt vanuit de bestemmingsreserves, zijn te vinden in de toelichtingen bij de programma's. Mutaties in de uitgaven vanuit de reserves, de stortingen in de reserves en de overhevelingen tussen de reserves die geen effect hebben op het begrote resultaat zijn in de toelichting aangeduid met het kenmerk 'RESV'. Op basis van een aantal geactualiseerde lasten, maar ook baten op grond van lagere/hogere verwachte uitgaven in 2023, zijn bij programma 2, 3, 4 en 5 de reserve uitgaven verlaagd/verhoogd. Hieronder een overzicht van reserves waarbij de uitgaven boven € 1 miljoen worden verlaagd of verhoogd.

Reserve	**Mutatie uitgaven (x € 1mln.)**	**Verlaagd / Verhoogd**
2.1.3 Reserve energietransitie	3,2	Verhoogd
3.3.2 Reserve woningbouw	1,3	Verlaagd
3.4.2 Reserve meekoppelkansen bij dijkversterkingen	2,7	Verhoogd
3.5.3 Reserve waterrecreatie	2,2	Verhoogd
4.1.2 Reserve uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden	9,0	Verhoogd
5.1.1 Reserve groen: *achterliggende gegevens hierover staan in het PNN 2024 dat eind 2023 aan de staten zal worden voorgelegd*	4,5	Verhoogd
5.1.1 Reserve groen	3,0	Verlaagd
5.1.2 Reserve groene uitweg	2,5	Verhoogd
5.1.3 Reserve oostelijke vechtplassen	1,4	Verlaagd
5.1.3 Reserve oostelijke vechtplassen	5,6	Verlaagd
5.3.2 Reserve landschap	1,5	Verhoogd
5.3.3 Reserve cofinanciering Waddenzee	2,1	Verlaagd

Hieronder een overzicht van overhevelingen en overige reservemutaties:

Reservemutaties > € 1 miljoen:	**Mutatie uitgaven (x € 1mln.)**	
Er wordt voor € 11 miljoen vanuit 4.1.2 reserve uitvoeren mobiliteitsbeleid door derden aan de 3.3.2 reserve ontwikkeling Havencomplexen gestort. Dit is voor de samenwerkingsovereenkomst met Den Helder ten behoeve van het creëren van een volwaardige vaarverbinding via het Boerenverdriet.	*11,0*	*Overheveling*
Er wordt een bedrag van € 11 miljoen onttrokken aan de 7.1.1 reserve Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds. Dit bedrag wordt toegevoegd aan de 2.1.2 reserve warmtetransitie. Deze overheveling heeft als doel om alle uitgaven voor de energietransitie bij elkaar te houden in één operationeel doel en omdat het programma Economisch herstel en duurzaamheidsfonds (EHDF) eind dit jaar afloopt.	*11,0*	*Overheveling*
Er wordt een bedrag van € 4,6 miljoen minder gestort aan 3.2.5 reserve waardevermindering grond groen. Deze storting komt van 5.1.1 reserve groen. Dus ook een lagere onttrekking bij reserve groen. Dit betreft een afwaardering van aangekochte NNN-gronden in het vorig boekjaar.	*4,6*	*Overheveling*
De onttrekking vanuit 3.3.2 reserve woningbouw wordt met € 2,1 verminderd en wordt een geen storting gedaan aan 3.3.2 reserve woningbouw subsidies. Dit komt omdat de verwachte subsidie aan de gemeente Amsterdam niet doorgaat. In plaats van een subsidieverlening is besloten dat de provincie zelf een uitvoeringsregeling gaat opstellen en zelf de regie neemt.	*2,1*	*Overheveling*
Bij 3.4.2 wordt vanuit de reserve meekoppelkansen bij dijkversterking een onttrekking van € 1,2 miljoen gedaan en gestort aan 5.1.1 reserve groen voor een subsidie voor het natuurproject polder IJdoorn.	*1,2*	*Overheveling*
Bij 4.4.5 wordt een storting aan de reserve groot onderhoud wegen van € 2,5 miljoen gedaan voor de stelpost prijsstijgingen.	*2,5*	*Storting*
Bij 5.1.1 wordt een bedrag van € 3,9 miljoen opgenomen als uitgaven. Dit heeft betrekking op subsidies PNN. Hierdoor is de onttrekking aan de reserve verleende subsidies PNN hoger.	*3,9*	*Onttrekking*
Er wordt bij 5.1.1 een nieuwe reserve subsidies groene uitweg ingesteld voor subsidieverlening projecten Trompenburgh en Entrée Muiden West. In deze reserve wordt een storting vanuit 5.1.1 reserve groene uitweg gedaan van € 3,1 miljoen. Uit deze nieuwe reserve wordt vervolgens € 1,2 miljoen onttrokken voor die subsidieverlening.	*3,1*	*Overheveling*
Bij 6.1.5 wordt een onttrekking van € 1,1 miljoen gedaan vanwege de uitvoeringskosten voor het nationaal strategisch plan en de cofinanciering.	*1,1*	*Onttrekking*
Bij 8.2.5 wordt aan de algemene reserve een onttrekking gedaan van € 23,1 miljoen voor het dekkingsvoorstel van de kaderbrief 2023.	*23,1*	*Onttrekking*

2.3.5 Capaciteitskosten (CAP)

In deze alinea is de stand van de capaciteitskosten in deze begrotingswijziging toegelicht. De besteding van deze capaciteitskosten is opgesteld op basis van de op dit moment bekende gegevens, zoals vacatures die gedurende het jaar hebben opengestaan of extra inhuur die daarvoor moest worden gedaan. Daarbij is ook beoordeeld, naar welke programma's deze capaciteitskosten toegerekend moeten worden. Per saldo hebben de mutaties geen financieel effect op de tweede begrotingswijziging. Wel leidt dit tot verschuivingen tussen programma's. In onderstaande tabel is opgenomen tot welke verschuiving in de toerekening aan de programma's dit leidt.

Ontwikkeling Capaciteitskosten	**Verschuivingen capaciteitskosten tussen de programma's** **(Bedragen x € 1.000)**
Programma 1 – Openbaar Bestuur	36 N
Programma 2 – Klimaat en Milieu	69 N
Programma 3 – Ruimte en Water	-288 V
Programma 4 – Bereikbaarheid	-1.149 V
Programma 5 – Groen	206 N
Programma 6 – Economie, Cultuur en Welzijn	69 N
Programma 7 – Economisch herstel en duurzaamheid	-25 V
Programma 8 – Financiën en Bedrijfsvoering	1.082 N
Totaal effect op saldo	**0**

3 Overzicht per programma

Programma 1 Openbaar bestuur

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2023 voor tweede wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2023 na tweede wijziging
	Lasten	27.458	1.128	28.586
	Baten	59	9	68
	Saldo van baten en lasten	27.399	1.119	28.518
	Stortingen			
1.4.2	Resv. Cofinanciering Europese projecten	3.043	0	3.043
	Onttrekkingen			
1.4.2	Resv. Cofinanciering Europese projecten	-4.012	0	-4.012
	Totaal mutaties reserves	-969	0	-969
	Programma Resultaat	26.430	1.119	27.549

1.1.1Functioneren van Provinciale Staten faciliteren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Bijdrage randstedelijke Rekenkamer De vier PS - en (Flevoland, Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland) hebben in het najaar van 2022 het statenvoorstel Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer aangenomen. Daarmee is besloten tot het structureel verhogen van de bijdrage aan de Randstedelijke Rekenkamer met een totaalbedrag van € 250.000 (inclusief BTW per 1 januari 2023). Voor Noord-Holland leidt deze ontwikkeling tot een structurele verhoging van de bijdrage aan de Rekenkamer met € 70.000. Daarnaast leidt de indexatie van de bijdrage aan de Rekenkamer tot een verhoging van € 25.000.	Lasten	95 N
NBN	Vergoeding Statenleden In 2023 heeft het Rijk besloten de vergoeding voor Statenleden te verhogen. Bij de vergoeding voor Statenleden wordt met deze verhoging aangesloten bij de vergoeding die raadsleden in gemeenten van 100.001-150.000 inwoners ontvangen. (€ 1895,- euro).	Lasten	311 N
NBN	Kosten controle jaarrekening In 2022 zijn de accountantsdiensten opnieuw aanbesteed. De kosten voor de jaarrekening controle vallen circa € 50.000 hoger uit dan voorheen. De oorzaak hiervoor is de toenemende complexiteit van de controlewerkzaamheden (met name de toename van het aantal SISA rekeningen) en prijsindexatie door algemene inflatie.	Lasten	50 N
BN	PS hebben besloten om het restant van de fractievergoedingen uit 2022, zijnde 158.000, te doneren aan Giro 555 voor de noodhulp aan slachtoffers van de aardbeving in Turkije en Syrië. Deze uitgave in 2023 is neutraal met de onttrekking aan de algemene reserve waar het restant van de fractievergoedingen uit 2022 uit wordt onttrokken. Zie ook OD 1.1.1 Functioneren van Provinciale Staten faciliteren.	Lasten	158 N

BN	De fractievergoedingen worden geïndexeerd vanuit de stelpost indexering. Zie ook OD 8.2.1 stelposten.	Lasten	81 N

1.2.1Kwaliteit van optimaal bestuur optimaliseren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	De indexering van de bijdrage aan de Metropool Regio Amsterdam (MRA) die in voorgaande jaren niet was toegepast, is nu verwerkt . Met deze ophoging is de begroting gelijk aan het bedrag dat aan de MRA betaald moet worden.	Lasten	94 N
BN	Voor de reguliere indexering van de bijdrage aan de MRA is € 43.000 opgenomen. Deze worden geïndexeerd vanuit de stelpost indexering.	Lasten	43 N

Capaciteitskosten programma 1 Openbaar bestuur

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De toerekening van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen van de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het effect op de totale omvang van de begroting is nul.	Lasten	36 N

Programma 2 Klimaat en Milieu

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2023 voor tweede wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2023 na tweede wijziging
	Lasten	74.399	11.163	85.562
	Baten	5.089	2.402	7.491
	Saldo van baten en lasten	69.310	8.761	78.071
	Stortingen			
2.1.1	Resv. Duurzame elektriciteit	2.867	0	2.867
2.1.2	Resv. Warmtetransitie	3.267	11.600	14.867
2.1.2	Resv. Subsidies Warmtetransitie	0	0	0
2.1.3	Resv. Energietransitie	3.967	0	3.967
2.1.4	Resv. Circulaire Economie	350	0	350
2.2.2	Resv. Gezonde leefomgeving	3.300	0	3.300
2.2.2	Resv. Verduurzaming bestaande Woningvoorraad	0	0	0
2.2.3	Resv. Bodemsanering	319	0	319
	Onttrekkingen			
2.1.1	Resv. Duurzame elektriciteit	-3.506	-200	-3.706
2.1.2	Resv. Warmtetransitie	-12.199	-352	-12.551
2.1.2	Resv. Subsidies Warmtetransitie	-775	0	-775
2.1.3	Resv. Energietransitie	-3.376	-3.963	-7.339
2.1.4	Resv. Circulaire Economie	-890	0	-890
2.2.2	Resv. Verduurzaming bestaande Woningvoorraad	0	0	0
2.2.2	Resv. Gezonde leefomgeving	-3.467	-380	-3.847
2.2.3	Resv. Bodemsanering	-3.060	0	-3.060
	Totaal mutaties reserves	-13.204	6.705	-6.499
	Programma Resultaat	56.106	15.466	71.572

2.1.1Opwekking van duurzame elektriciteit bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering 'Regionale energiestrategieën' opgenomen. De lasten voor regionale energie strategieën worden met dit ontvangen bedrag binnen 2.1.1 verhoogd. Het bedrag wordt overgeboekt van het provinciefonds dat onder OD 8.1.2. is opgenomen.	Lasten	1.055 N
RESV	Reserve Duurzame Elektriciteit Voor de inhuur van een beleidsadviseur RES en een Ecologisch landschapsadviseur wordt € 200.000 opgenomen in de begroting. Deze lasten worden uit de reserve Duurzame Elektriciteit onttrokken.	Lasten Onttrekking	200 N - 200 V

2.1.2Bijdragen aan de warmtetransitie

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve Warmtetransitie De begrote uitgaven vanuit de reserve Warmtetransitie worden met € 352.000 verhoogd, de belangrijkste oorzaken hiervan: Voor de uitvoeringsregeling (UVR) Energiebesparingsprogramma wordt € 3 miljoen opgenomen. Voor de UVR Stimulerend Energietoezicht Bedrijven (SEB) Noord-Holland 2021 was een bedrag van € 3,7 miljoen opgenomen. Maar aan het eind van 2022 zijn meer subsidies verleend dan verwacht, daarom is het restant bedrag voor deze UVR € 1,7 miljoen en worden de lasten met € 2 miljoen verlaagd. In de begroting was rekening gehouden met het oprichten van een expertpool voor gemeenten. Aangezien er in dit proces nieuwe inzichten zijn, waarbij het Rijk ook een rol heeft, is besloten het opgenomen bedrag hiervoor te verlagen met € 598.000. In het komende jaar zal gekeken worden of deze expertpool nog moet worden opgezet en in welke hoedanigheid. In de reserve Warmtetransitie wordt € 11 miljoen gestort vanuit de reserve Economische Herstel en duurzaamheidsfonds (EHDF), OD 7.1.1. Dit bedrag wordt besteed aan de UVR Energiebesparingsprogramma en de subsidie voor Contingentenaanpak. Het programma EHDF loopt eind van dit jaar af. Deze uitgaven beginnen dit jaar en lopen in de komende jaren door. Om alle uitgaven bij elkaar te houden onder één OD, hebben we dit bedrag al overgeheveld vooruitlopend op einde van het programma EHDF. In de reserve Warmtetransitie is € 600.000 gestort vanuit de reserve Energietransitie (OD 2.1.3). Bij het opsplitsen van de reserve Energietransitie in 3 verschillende reserves is het budget dat in de reserve Energietransitie zat verdeeld. Afspraak was, dat als er een tekort zou ontstaan binnen een van de reserves het tekort binnen deze reserves opgelost zou worden. Vandaar nu de overheveling van de reserve Energietransitie naar de reserve Warmtetransitie. Overige mutaties < € 100.000	Lasten Onttrekking

	Voor energietransitie algemeen worden de verwachte uitgaven verhoogd met € 485.000, dat is voor: - Voor het capaciteitsbudget wordt € 200.000 toegevoegd. - de Subsidie op de lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling Ontwikkelingsbedrijf NHN, Data Science Alkmaar € 150.000 - De proceskosten worden verhoogd met € 135.000, dat is voor het uitwerken van nationaal beleidskader duurzaamheid naar provinciaal biomassa beleid, het uitwerken van het klimaatbeleid en een bijdrage aan het landelijk programma Energiearmoede. Voor Waterstof valt er uit de reserve een bedrag van € 108.000 vrij. Hierbij is aangegeven dat het vrijvallende budget in de jaren 2023 t/m 2028 besteed zal worden als exploitatiebudget voor de leasekosten van de waterstof pickup. Bij OD 6.1.4 wordt bij het landbouwportaal een haalbaarheidsstudie mestverwerking uitgevoerd. Daarvoor is nog € 100.000 extra budget nodig. Daarom wordt dit bedrag overgeheveld van Energietransitie naar het budget voor niet duurzame goederen OD 6.1.4. Daarnaast wordt er € 600.000 uit de reserve Energietransitie overgeheveld naar de reserve Warmtetransitie, zie ook de toelichting in OD 2.1.2. Overige mutaties < 100.000		

2.2.1VTH taken uitvoeren en coördineren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Door indexatie van het budget in dit programma wordt het budget van de omgevingsdienst voor de VTH taken met € 2,9 miljoen verhoogd. Deze worden geïndexeerd vanuit de stelpost indexering. Voor de capaciteit rond Tata Steel ontvangen we van het Rijk € 3 miljoen. De verwachting is dat € 2,5 miljoen hiervan uitgegeven wordt in 2023. Daarmee is het budget voor de omgevingsdienst in 2023 opgehoogd.	Lasten Baten	5.583 N -2.500 V
KB	Betreft de verwerking van regel F - 'Leges' uit de kaderbrief 2024 in de TBW2023.	Baten	495 N

2.2.2Gezonde leefomgeving bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Met Tata Steel is een anterieure overeenkomst overeengekomen. Daarin is onder andere afgesproken dat Tata Steel de kosten voor ambtelijke inzet (werkuren) voor het opstellen van een projectbesluit voor het project Heracless-Groen Staal aan de provincie Noord-Holland vergoedt. Voor 2023 gaat het om een bedrag van € 397.000 dat in de begroting wordt opgenomen.	Lasten Baten	397 N -397 V
RESV	Reserve gezonde leefomgeving De begrote uitgaven voor het actieprogramma geluid worden naar aanleiding van een actualisatie met € 380.000 verhoogd.	Lasten Onttrekkingen	380 N - 380 V

Capaciteitskosten programma 2 Klimaat en Milieu

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De toerekening van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen van de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het effect op de totale omvang van de begroting is nul.	Lasten	69 N

Programma 3 Ruimte en Water

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2023 voor tweede wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2023 na tweede wijziging
	Lasten	50.493	997	51.490
	Baten	12.975	-2.030	10.945
	Saldo van baten en lasten	37.518	3.027	40.545
	Stortingen			
3.2.1	Resv. subsidies OD 3.4.1	8.000	0	8.000
3.2.1	Resv. OV-Knooppunten	6.200	0	6.200
3.2.3	Resv. Ontwikkeling Havencomplexen	0	11.062	11.062
3.2.4	Reserve subsidies OD 3.4.4	0	0	0
3.2.5	Resv. Waardevermindering grond Groen	6.000	-4.634	1.366
3.3.1	Resv. Woonbeleid	0	0	0
3.3.2	Resv. Woningbouw subsidies	2.055	-2.055	0
3.3.2	Resv. Woningbouw	1.200	0	1.200
3.4.2	Resv. Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen	0	150	150
3.4.2	Resv. Subsidies Meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling	2.200	200	2.400
3.4.3	Resv. Klimaatadaptie	1.500	0	1.500
3.5.3	Resv. Waterrecreatie	1.562	0	1.562
	Onttrekkingen			
3.2.1	Resv. OV-Knooppunten	-9.830	-50	-9.880
3.2.1	Resv. subsidies OD 3.4.1	-2.775	0	-2.775
3.2.3	Resv. Investeringsimpuls Duurzame Zeehavens	0	0	0
3.2.3	Resv. Ontwikkeling Havencomplexen	-125	0	-125
3.2.3	Resv. Kapitaallasten Investeringen Havencomplexen	0	0	0
3.2.4	Resv. Ruimtelijke Ontwikkeling	-341	0	-341
3.2.4	Reserve subsidies OD 3.4.4	-840	500	-340
3.3.1	Resv. Woonbeleid	-782	-100	-882
3.3.2	Resv. Woningbouw	-6.343	3.350	-2.993
3.3.2	Resv. Woningbouw subsidies	-631	0	-631
3.4.2	Resv. Meekoppelkansen bij Dijkversterkingen	-18.826	-4.132	-22.958
3.4.2	Resv. Subsidies Meekoppelkansen bij dijkversterking en kustontwikkeling	0	0	0
3.4.3	Resv. Klimaatadaptie	-2.734	0	-2.734
3.5.3	Resv. Waterrecreatie	-1.393	-2.382	-3.775
	Totaal mutaties reserves	-15.903	1.909	-13.994

Programma Resultaat	21.615	4.936	26.551

3.2.2Beleid luchthavens uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
KB	Betreft de verwerking van regel 10 - 'Leges' uit de kaderbrief 2024 in de TBW2023	Baten	-5 V

3.2.3Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve ontwikkeling Havencomplexen In de reserve ontwikkeling Havencomplexen is een storting gedaan van € 11 miljoen vanuit 4.1.2 reserve uitvoeren mobiliteitsbeleid. Dit is voor de samenwerkingsovereenkomst met Den Helder ten behoeve van het creëren van een volwaardige vaarverbinding via het Boerenverdriet.	Storting	11.062 N

3.2.4Ruimtelijke structuur versterken

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Vanuit het budget van de omgevingsvisie wordt € 300.000 gestort aan 4.1.1 reserve Mobiliteitsbeleid voor 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid' (SBAB).	Lasten	- 300 V
RESV	Reserve subsidies OD 3.4.4 De lasten voor de subsidie GEM Bloemendalerpolder wordt in 2023 met € 500.000 verlaagd, omdat deze last al in 2022 is genomen.	Lasten Onttrekking	- 500 V 500 N

3.2.5Grondbeleid uitvoeren t.b.v. provinciale doelen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve waardevermindering grond Groen Jaarlijks worden de in het vorig boekjaar aangekochte NNN-gronden afgewaardeerd. De geraamde verwerving in 2022 is lager uitgevallen waardoor de daaraan gekoppelde storting in de Reserve waardevermindering grond Groen ook navenant lager is.	Storting	-4.634 V

3.3.1Afstemming en regionale programmering woningbouw

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve Woonbeleid Voor de proceskosten wordt € 100.000 extra budget opgenomen.	Lasten Onttrekking	100 N -100 V

3.3.2Bijdragen aan versnelling woningbouwproductie en binnenstedelijk bouwen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	De last voor de subsidie flexibele schil aan gemeente Amsterdam vanuit de SPUK flexibele schil was geraamd op € 620.000. Maar dit is bijgesteld naar € 220.000 waardoor het budget voor flexibele schil met € 400.000 is verlaagd. Voor deze subsidie aan gemeente Amsterdam was € 571.000 als bijdrage van het Rijk geraamd. Dit moet echter € 220.000 worden, waardoor de baten zijn verlaagd met € 351.000.	Lasten Baten	- 400 V 351 N
RESV	Reserve Woningbouw De lasten zijn met € 1,3 miljoen naar beneden bijgesteld. Het Rijk heeft budget beschikbaar gesteld voor cofinanciering flexibele schil (inzet capaciteit bij gemeenten). De verwachting was dat de meeste uitgaven hiervan in 2023 zouden zijn. Maar er is besloten dat de provincie zelf een uitvoeringsregeling gaat opstellen voor gemeenten in plaats van dat de MRA de regeling uitvoert. Hierdoor zal het zwaartepunt van de lastneming in 2024 komen te liggen. De verwachting is dat er dit jaar € 750.000 wordt uitgegeven aan woonzorgvisies en instandhouding flexibele schil. Daarom wordt het beschikbare budget van € 2,0 miljoen met € 1,3 miljoen verlaagd. Voor de verwachte subsidie aan de gemeente Amsterdam was € 2,1 miljoen gestort in de reserve subsidie Woningbouw. Maar in plaats van deze subsidieverlening wordt er een uitvoeringsregeling opgesteld zodat de provincie zelf de regie voert. Hierdoor wordt zowel de storting als de onttrekking in de reserve subsidie van € 2,1 miljoen teruggedraaid.	Lasten Onttrekking Storting Onttrekking	-1.295 V 1.295 N -2.055 V 2.055 N

3.4.2Beoordelen versterkingsplannen primaire keringen en investeren in ruimtelijke kwaliteit

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Vanuit het Rijk is een bedrag van € 1,4 miljoen ontvangen. Dit betreft een SPUK voor de UVR ambitieprogramma ruimtelijke kwaliteit kust zone Hoorn-Amsterdam. Dit bedrag zou als subsidie verleend worden aan polder IJdoorn maar wordt dit jaar niet verleend, vandaar dat deze raming wordt teruggedraaid in de begroting.	Lasten Baten	-1.350 V 1.350 N
RESV	Reserve Meekoppelkansen bij dijkversterkingen: Voor de lasten van de Samenwerkingsovereenkomst (SOK) Markermeerdijken was voor de uitvoeringskosten € 7,3 miljoen geraamd. Maar naar aanleiding van de actualisatie van de samenwerkingsovereenkomst Markermeerdijken zijn de lasten dit jaar € 10 miljoen. Dit is de reden waarom de lasten met € 2,7 miljoen zijn verhoogd. Er wordt voor het Natuurproject Polder IJdoorn, voor subsidieverlening vanuit het Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap NH (SKNL)-budget bij de reserve Groen, € 1,2 miljoen overgeheveld vanuit de reserve Meekoppelkansen naar Reserve Groen. Dit budget komt oorspronkelijk uit de UVR Actie Programma Ruimtelijke Kwaliteit (APRK). Vanuit de reserve Waterrecreatie wordt € 150.000 overgeheveld naar de reserve Meekoppelkansen voor steiger Markermeerdijken wat opgenomen is in de SOK. Voor de subsidie aan gemeente Hoorn op de lijst subsidie buiten uitvoeringsregeling wordt € 200.000 van reserve meekoppelkansen bij dijkversterkingen overgeheveld naar reserve subsidie meekoppelkansen bij	Lasten Onttrekking Storting	2.732 N - 4.132 V 350 N

	dijkversterking en kustonwikkeling. Overige mutaties < 100.000		

3.5.1Schoon en voldoende grondwater bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
KB	Betreft de verwerking van regel F - 'Leges' uit de kaderbrief 2024 in de TBW2023	Baten	80 N

3.5.2Schoon en voldoende oppervlaktewater bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	UVR kennisontwikkeling Bodem en Water. Het beschikbare budget voor de UVR is € 245.000 in plaats van € 605.000. Vandaar dat het budget met € 360.000 is verlaagd. Het budget voor deze UVR wordt ontvangen van de waterschappen, daarom worden ook de geraamde baten verlaagd met € 360.000.	Lasten Baten	- 360 V 360 N

3.5.3Waterrecreatie stimuleren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	De verwachte uitgaven uit de reserve Waterrecreatie wordt met € 2,2 miljoen verhoogd op basis van het geactualiseerde Bestedingsplan 2023. De oorzaken hiervan ligt voornamelijk aan de volgende onderdelen uit het Uitvoeringsprogramma Waterrecreatie 2021-2025: • Aquapunctuurpunten en meekoppelkansen (subsidies buiten UVR en opdrachten), € 628.000; • Nog te beschikken Subsidies UVR-en uit subsidieplafond 2022, € 747.000 • Diverse Innovatieprojecten, € 356.000; • Subsidie buiten UvR: RWS Vaarwegmarkeringsdienst, boeien voor lijn Hoorn-Volendam, € 265.000. Vanuit de reserve Waterrecreatie wordt € 150.000 gestort in de reserve Meekoppelkansen voor steiger Markermeerdijken, zie de toelichting bij OD 3.4.2.	Lasten Onttrekking Onttrekking	2.232 N -2.232 V -150 V

Capaciteitskosten programma 3 Ruimte en Water

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De toerekening van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen van de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het effect op de totale omvang van de begroting is nul.	Lasten	-288 V

Programma 4 Bereikbaarheid

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2023 voor tweede wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2023 na tweede wijziging
	Lasten	271.519	26.231	297.751
	Baten	21.434	-75	21.359
	Saldo van baten en lasten	250.085	26.306	276.392
	Stortingen			
4.1.1	Resv. Mobiliteitsbeleid	205	300	505
4.1.2	Resv. Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	32.935	0	32.935
4.1.2	Resv. verleende subsidies OD 412	0	0	0
4.2.1	Resv. Openbaar Vervoer Projecten	67	0	67
4.4.2	Resv. Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	20.074	0	20.074
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Wegen	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)	0	0	0
4.4.4	Resv. Investeringen wegen	0	0	0
4.4.4	Resv. Kapitaallasten OV	0	0	0
4.4.5	Resv. Groot Onderhoud Wegen	22.786	2.151	24.937
4.4.6	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	0	0	0
4.4.6	Resv. Groot Onderhoud Vaarwegen	8.178	179	8.357
4.4.7	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	0	0	0
4.4.7	Resv. Kapitaallasten innovatieprojecten	0	0	0
	Onttrekkingen			
4.1.1	Resv. Mobiliteitsbeleid	-2.030	0	-2.030
4.1.2	Resv. Uitvoeren van Mobiliteitsbeleid door Derden	-26.496	-20.426	-46.922
4.1.2	Resv. verleende subsidies OD 412	0	0	0
4.2.1	Resv. Openbaar Vervoer Projecten	-16.356	0	-16.356
4.4.2	Resv. Ontwikkelen Provinciale Infrastructuur	-3.291	0	-3.291
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Wegen	-141	-10	-151
4.4.4	Resv. Kapitaallasten OV	-58	-1	-59
4.4.4	Resv. Kapitaallasten Vervangingsinvesteringen Kunstwerken (VIK)	0	0	0
4.4.4	Resv. Investeringen wegen	0	0	0
4.4.5	Resv. Groot Onderhoud Wegen	-31.416	538	-30.878
4.4.6	Resv. Kapitaallasten Vaarwegen	0	0	0
4.4.6	Resv. Groot Onderhoud Vaarwegen	-9.898	919	-8.979
4.4.7	Resv. Innovatieprojecten Mobiliteit	-4.146	0	-4.146

4.4.7	Resv. Kapitaallasten innovatieprojecten	-403	-29	-432
	Totaal mutaties reserves	-9.990	-16.379	-26.370
	Programma Resultaat	240.095	9.927	250.022

4.1.1Mobiliteitsbeleid en -strategie opstellen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Vanuit OD 'Ruimtelijke structuur versterken" wordt € 300.000 gestort in de reserve Mobiliteitsbeleid voor 'Samen Bouwen aan Bereikbaarheid' (SBAB).	Storting	300 N

4.1.2Mobiliteitsbeleid met partners uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve mobiliteit uitvoeren Het totale subsidiebedrag voor 2023 bedraagt € 822.000,-. Door de bekendheid van de subsidiemogelijkheid in de diverse informatieverzoeken verwacht PNH dit jaar meer aanvragen. Een deel van aanvragers die vorig jaar niet tijdig zijn ingediend door het ontbreken van benodigde stukken, worden dit jaar opnieuw ingediend. Voor de uitvoeringsregeling Verkeersveilige uitwegen Noord-Holland 2023 wordt een extra bedrag opgenomen van € 250.000, zodat het totale budget voor deze uitvoeringsregeling voor 2023 € 750.000 wordt. Vanuit de reserve uitvoeren Mobiliteit wordt € 11 miljoen onttrokken en gestort in de reserve ontwikkeling Havencomplexen. Dit is voor de samenwerkingsovereenkomst met Den Helder ten behoeve van het creëren van een volwaardige vaarverbinding via het Boerenverdriet. Uit de reserve uitvoeren Mobiliteit wordt € 9 miljoen onttrokken ten behoeve van de bijstelling van de verwachte uitgaven werken derden project Zaanbrug (OD 4.4.5). Overige mutaties < € 100.000	Lasten Onttrekking Onttrekking	250 N - 11.398 V -9.028 V

4.2.1OV-concessies beheren en verlenen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Het budget voor de OV is verhoogd door prijsindexactie.	Lasten	2.765 N
KB	Betreft de verwerking van regel J - Overige technische bijstellingen- uit de Kaderbrief 2024.	Lasten	3.568 N

4.3.1Netwerkmanagement en verkeerskundig beheer uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	De kosten van de leasewagens van de weginspecteurs stijgen door hogere brandstofkosten (waterstof). Actualisatie van de investeringswerken (waaronder verwerken van kredietbesluiten en herijken datum van ingebruikname) heeft geleid tot het naar beneden bijstellingen van de afschrijvingskosten. Dit zorgt voor lagere afschrijvingskosten van €91.000	Lasten Lasten	35 N -91 V
BN	Verhoging budgetten met prijsindexatie ten laste van stelpost	Lasten	2.702 N
KB	Betreft de verwerking van regel F - 'Leges' uit de kaderbrief 2024 in de TBW2023 (Begrotingsneutrale wijziging). Betreft de verwerking van regel J - Overige technische bijstellingen- uit de Kaderbrief 2024 (Begrotingsneutrale wijziging).	Baten Lasten	75 N 1.959 N

4.4.2Studiefase verbeter- en uitbreidingsprojecten uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Actualisatie van de investeringswerken (waaronder verwerken van kredietbesluiten en herijken datum van ingebruikname) heeft geleid tot het naar beneden bijstellingen van de afschrijvingskosten. Dit zorgt voor lagere afschrijvingskosten van €846.000	Lasten	-846 V

4.4.4Plan- en realisatiefase infastructuurprojecten uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Actualisatie van de investeringswerken (waaronder verwerken van kredietbesluiten en herijken datum van ingebruikname) heeft geleid tot het naar beneden bijstellingen van de afschrijvingskosten. Dit zorgt voor lagere afschrijvingskosten van €1,2 miljoen	Lasten	-1.158 V
BN			
RESV	Actualisatie van de investeringswerken (waaronder verwerken van kredietbesluiten en herijken datum van ingebruikname) heeft geleid tot hogere afschrijvingskosten van €11.000 en ook voor hogere onttrekkingen aan de kapitaallasten reserves voor hetzelfde bedrag.	Lasten Onttrekkingen	11 N -11 V
KB	Betreft de verwerking van regel J - Overige technische bijstellingen- uit de Kaderbrief 2024.	Lasten	-700 V

4.4.5Infrastructuur beheren en in stand houden

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Verhoging onderhoudsbudgetten met prijsindexatie ten laste van stelpost	Lasten	3.796 N
	Bijstelling verwachte uitgaven project werken derden Zaanbrug gedekt door hogere onttrekking reserve Mobiliteitsbeleid derden	Lasten	9.028 N
	Verhoging storting in reserve groot onderhoud wegen met prijsindexatie t.l.v. stelpost	Stortingen	2.455 N
RESV	Verhoging i.v.m. bijstelling verwachte uitgaven variabel onderhoud in gebiedscontracten n.a.v. actualisatie van de jaarplannen.	Lasten	1.500 N
	Onttrekking ter dekking van bijstelling verwachte uitgaven variabel onderhoud	Onttrekkingen	-1.500 V
KB	Betreft de verwerking van regel H - Areaaluitbreiding- uit de Kaderbrief 2024.	Lasten	211 N
	Betreft de verwerking van regel J - Overige technische bijstellingen- uit de Kaderbrief 2024 (Begrotingsneutrale wijziging).	Lasten	2.929 N
	Betreft de verwerking van regel H - Areaaluitbreiding- uit de Kaderbrief 2024.	Storting	231 N
	Betreft de verwerking van regel J - Overige technische bijstellingen- uit de Kaderbrief 2024 (Begrotingsneutrale wijziging).	Storting	1.503 N

4.4.6Vaarwegen beheren en in stand houden

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Actualisatie van de investeringswerken (waaronder verwerken van kredietbesluiten en herijken datum van ingebruikname) heeft geleid tot het naar beneden bijstellen van de afschrijvingskosten. Dit zorgt voor lagere afschrijvingskosten van €801.000	Lasten	-801 V
BN	Verhoging onderhoudsbudgetten met prijsindexatie ten laste van stelpost	Lasten	511 N
	Verhoging storting in reserve groot onderhoud vaarwegen met prijsindexatie ten laste van stelpost	Stortingen	1.001 N
RESV	Verhoging i.v.m. bijstelling verwachte uitgaven variabel onderhoud vaarwegen in gebiedscontracten n.a.v. actualisatie van de jaarplannen.	Lasten	564 N
	Onttrekking ter dekking van bijstelling verwachte uitgaven variabel onderhoud vaarwegen	Onttrekkingen	-564 V
KB	Betreft de verwerking van regel J - Overige technische bijstellingen- uit de Kaderbrief 2024 (Begrotingsneutrale wijziging).	Lasten	445 N
	Betreft de verwerking van regel J - Overige technische bijstellingen- uit de Kaderbrief 2024 (Begrotingsneutrale wijziging).	Storting	661 N

4.4.7Innovatieprojecten infrastructuur uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Actualisatie van de investeringswerken (waaronder verwerken van kredietbesluiten en herijken datum van ingebruikname) heeft geleid tot het naar boven bijstellen van de afschrijvingskosten met €29.000. Dit zorgt ook voor hogere onttrekkingen aan de kapitaallasten reserves met hetzelfde bedrag.	Lasten Onttrekkingen	29 N -29 V

Capaciteitskosten programma 4 Bereikbaarheid

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De toerekening van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen van de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het effect op de totale omvang van de begroting is nul.	Lasten	-1.149 V

Programma 5 Groen

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2023 voor tweede wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2023 na tweede wijziging
	Lasten	150.088	10.500	160.588
	Baten	20.242	4.057	24.299
	Saldo van baten en lasten	129.846	6.443	136.289
	Stortingen			
5.1.1	Resv. Groen	23.730	1.200	24.930
5.1.1	Resv. verleende subsidies OD 511	0	0	0
5.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	1.718	0	1.718
5.1.2	Resv. Groene Uitweg	107	0	107
5.1.2	Resv. Subsidies Groene Uitweg	0	3.122	3.122
5.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen	4.058	0	4.058
5.1.4	Resv. Laag Holland	0	0	0
5.3.2	Resv. Landschap	4.000	0	4.000
5.3.3	Resv. Cofinanciering Waddenzee	2.000	0	2.000
5.3.3	Resv. Subsidies Cofinanciering Waddenzee	0	0	0
	Onttrekkingen			
5.1.1	Resv. Groen	-52.512	3.165	-49.347
5.1.1	Resv. Kapitaallasten Groen	-70	0	-70
5.1.1	Resv. verleende subsidies OD 511	0	-3.854	-3.854
5.1.2	Resv. Groene Uitweg	-4.516	-5.626	-10.142
5.1.2	Resv. Subsidies Groene Uitweg	0	-1.167	-1.167
5.1.3	Resv. Oostelijke Vechtplassen	-10.255	6.973	-3.282
5.1.4	Resv. Laag Holland	-2.454	-599	-3.053
5.2.1	Resv. Uittreding Goois Natuurreservaat	0	0	0
5.3.2	Resv. Landschap	-4.000	-1.455	-5.455
5.3.3	Resv. Cofinanciering Waddenzee	-5.094	2.065	-3.029
	Totaal mutaties reserves	-43.288	3.824	-39.464
	Programma Resultaat	86.558	10.267	96.825

5.1.1Beschermen en ontwikkelen van NNN en Natura-2000 gebieden

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	De Lasten- en Batenraming voor de SPUK middelen voor het Programma Natuur (L16) is in 2023 met een bedrag van € 4,4 miljoen verhoogd. Deze wijziging wordt vnl. veroorzaakt door de 2e openstelling van het Programma Natuur met een subsidieplafond van € 4,6 miljoen in 2023. Deze raming wordt ook opgenomen in het Programma Natuurnetwerk (PNN) 2024.	Lasten Baten	4.370 N -4.370 V
	Een bedrag van € 939.000 aan baten en lasten heeft betrekking op de SPUK middelen voor de "Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied (L25)". Dit is het gehele bedrag dat voor deze SPUK ontvangen is m.b.t. het voorstel "Integrale aanpak stikstof reductie Ronde Hoep" en wat verwacht wordt dit jaar uit te geven.	Lasten Baten	939 N -939 V
RESV	<u>Reserve Verleende subsidies PNN</u> Er wordt een bedrag van € 3,9 miljoen opgenomen als uitgaven uit de reserve Verleende subsidies PNN, dit heeft betrekking op subsidies van meer dan € 1,5 miljoen die in de loop van het jaar 2022 verstrekt zijn maar waarvan de jaarlijkse uitgaven nog niet in de meerjaren raming opgenomen kon worden.	Lasten Onttrekking	3.854 N -3.854 V
	<u>Reserve Groen</u> De verwachte uitgaven uit de reserve Groen is € 4,5 miljoen hoger, de achterliggende gegevens hierover staan in het PNN 2024 dat eind 2023 aan uw Staten zal worden voorgelegd.	Lasten Onttrekking	4.455 N -4.455 V
	Er wordt voor het Natuurproject Polder IJdoorn, voor subsidieverlening vanuit het SKNL-budget bij de reserve Groen, € 1,2 miljoen overgeheveld vanuit de reserve Meekoppelkansen naar Reserve Groen, zie de toelichting bij OD 3.4.2.	Storting	1.200 N
	Er kan vanuit de reserve Groen € 4,6 miljoen minder overgeheveld worden naar de reserve Waardevermindering grondaankopen Groen, zie de toelichting bij OD 3.2.5.	Onttrekking	4.634 N
	Actualisering van lasten op grond van lagere verwachte uitgaven 2023 aan groenprojecten leidt tot een lagere onttrekking uit de reserve. Daarnaast worden hogere baten verwachte waardoor een de onttrekking aan de reserve lager wordt.	Lasten Baten Onttrekking	-2.637 V -349 V 2.986 N

5.1.2Programma Groene uitweg uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	<u>Reserve Groene Uitweg:</u> Actualisering van lasten op grond van hogere verwachte uitgaven 2023 aan projecten Groene Uitweg leidt tot een hogere onttrekking uit de reserve.	Lasten Onttrekking	2.504 N -2.504 V
	Verwachte subsidie-uitgaven projecten Trompenburgh en Entrée Muiden Zuidwest leiden tot een hogere onttrekking uit de reserve.	Lasten Onttrekking	1.167 N -1.167 V
	Overheveling naar reserve Subsidies Groene Uitweg. <u>Reserve Subsidies Groene Uitweg:</u> Overheveling van reserve Groene Uitweg t.b.v. subsidieverlening projecten Trompenburgh en Entrée Muiden West	Onttrekking Storting	3.122 V 3.122 N

5.1.3Programma Oostelijke vechtplassen uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Er wordt een bijdrage van derden verwacht van € 1,4 miljoen ten behoeve van o.a. de kosten van het baggerproject die gezamenlijk betaald worden binnen het Gebiedsprogramma Oostelijke Vechtplassen (OVP). De verwachte uitgaven uit de reserve OVP is met € 5,6 miljoen verlaagd, de achterliggende gegevens hierover staan in het PNN 2024 dat eind 2023 aan uw Staten zal worden voorgelegd.	Onttrekking Baten Lasten Onttrekking	1.356 N -1.356 V -5.617 V 5.617 N

5.1.4Gebiedsprogramma Laag Holland uitvoeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Een bedrag van € 2,6 miljoen aan baten en lasten heeft betrekking op de SPUK middelen voor Vitaal Platteland (L7), deze wijziging heeft vooral betrekking op de subsidie aan Staatsbosbeheer (SBB) Vitaal Platteland Waterland-Oost die voor € 2,5 miljoen uit deze SPUK middelen betaald gaat worden.	Lasten Baten	2.551 N -2.551 V
RESV	De verwachte uitgaven uit de reserve Laag Holland worden met € 599.000 verhoogd op basis van het geactualiseerde Bestedingsplan 2023.	Lasten Onttrekking	599 N -599 V

5.2.1NNN en agrarische natuur beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Bijdrage Rijk aan Aanvalsplan Grutto. Op basis van de meicirculaire 2023 wordt de algemene uitkering verhoogd. Dit bedrag is bestemd voor het Aanvalsplan Grutto. Dit bedrag is neutraal met de ontvangst in het provinciefonds in Programma 8.	Lasten	156 N

5.2.2Recreatiegebieden en recreatieve routes beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	De hogere Lasten van € 515.000 op het budget voor de recreatieschappen heeft betrekking op de indexering van de participantenbijdrage voor de recreatieschappen. Dit wordt overgeboekt vanuit de stelpost prijsstijging waarvoor bij de Kaderbrief 2024 rekening mee is gehouden.	Lasten	515 N

5.2.3Uitvoering geven aan de Wet natuurbescherming

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	De bijdrage aan de IPO begroting 2023 is opgehoogd vanwege de Wet natuurbescherming.	Lasten	525 N

BN	In de decembercirculaire provinciefonds 2022 heeft de provincie € 755.000 van het Rijk ontvangen t.b.v. Natuurinclusief na-isoleren. Deze decentralisatie-uitkering is niet meer besteed in 2022 en daarom is het bedrag geoormerkt vrijgevallen in het resultaat van 2022. De in 2023 geraamde uitgaven van € 249.000 wordt toegevoegd aan het budget van de Wet Natuurbescherming.	Lasten	249 N
KB	Betreft de verwerking van regel F - 'Leges' uit de kaderbrief 2024 in de TBW2023	Baten	30 N

5.2.4Tegemoetkoming faunaschade uitkeren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
KB	Betreft de verwerking van regel I - Faunaschade- uit de Kaderbrief 2024.	Lasten	2.500 N

5.3.2Bijdragen aan regionale samenwerking t.a.v. groen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Een bedrag van € 5,5 miljoen aan lagere baten en lasten heeft betrekking op de SPUK middelen voor Impuls Veenweiden (L10). Dit wordt enerzijds veroorzaakt door grondaankopen die geraamd waren als last, maar die geactiveerd zullen worden als investering in Materiële vaste activa (€ 3 miljoen). Hiernaast schuift een deel van de activiteiten door naar 2024, omdat uitvoering vertraging opgelopen heeft, mede door het vergunningen traject en de onzekerheden rond de opgaven PPLG (€ 2,5 miljoen).	Lasten Baten	-5.491 V 5.491 N
RESV	De verwachte uitgaven uit de reserve Landschap wordt met € 1,5 miljoen verhoogd op basis van het geactualiseerde Bestedingsplan 2023. Enkele oorzaken van deze verhoging: • Landschapsversterking Westeinderscheg verhoogd met € 1 miljoen • Landschapsversterking rond kern Schagen verhoogd met € 800.000 • Landschapsversterking Noord-Kennemerland verlaagd met € 600.000 • Buitenpoort Castricum is doorgeschoven van 2022 naar 2023 voor een bedrag van € 200.000.	Lasten Onttrekking	1.455 N -1.455 V

5.3.3Balans ecologie en economie Waddengebied nastreven

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	De verwachte uitgaven uit de reserve Cofinanciering Waddenzee wordt met € 2,1 miljoen omlaag bijgesteld op basis van het geactualiseerde Bestedingsplan 2023 waarbij de uitgaven gelijkmatiger over de komende jaren verdeeld worden. De voornaamste oorzaak van deze verlaging is het doorschuiven van het project Building with Nature (in 2023 geraamd voor € 1,5 miljoen) naar 2024. De middelen zijn bedoeld voor projecten in het kader van de Uitvoeringsregeling Cofinanciering Waddenfonds Noord-Holland, het Investeringskader Waddengebied en daarmee samenhangende proceskosten.	Lasten Onttrekking	-2.065 V 2.065 N

Capaciteitskosten programma 5 Groen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De toerekening van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen van de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het effect op de totale omvang van de begroting is nul.	Lasten	206 N

Programma 6 Economie, cultuur en welzijn

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2023 voor tweede wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2023 na tweede wijziging
	Lasten	48.120	1.956	50.076
	Baten	80	25	105
	Saldo van baten en lasten	48.040	1.931	49.971
	Stortingen			
6.1.1	Resv. Herstructurering Bedrijventerreinen	2.500	0	2.500
6.1.2	Resv. MKB innovatie-instrumenten	5.672	0	5.672
6.1.4	Resv. Duurzame Landbouw	0	0	0
6.1.5	Resv. Europese landbouwprojecten	500	0	500
6.4.1	Resv. Monumenten	5.532	0	5.532
6.4.2	Resv. Subsidie SvA/NHW Werelderfgoed	3.265	0	3.265
6.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	1.355	0	1.355
	Onttrekkingen			
6.1.1	Resv. Herstructurering Bedrijventerreinen	-3.599	0	-3.599
6.1.2	Resv. MKB innovatie-instrumenten	-8.921	0	-8.921
6.1.4	Resv. Duurzame Landbouw	0	0	0
6.1.5	Resv. Europese landbouwprojecten	-1.429	-1.053	-2.482
6.4.1	Resv. Monumenten	-6.378	0	-6.378
6.4.2	Resv. SvA/NHW Werelderfgoed	-5.755	0	-5.755
	Totaal mutaties reserves	-7.258	-1.053	-8.311
	Programma Resultaat	40.782	878	41.660

6.1.4Een duurzame agrosector behouden en versterken

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Bij OD 6.1.4 wordt bij het landbouwportaal een haalbaarheidsstudie mestverwerking uitgevoerd. Daarvoor is nog € 100.000 extra budget nodig. Daarom wordt dit budget overgeheveld van Energietransitie naar OD 6.1.4.	Lasten	100 N

6.1.5Europese landbouwprojecten cofinancieren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	*Reserve Europese projecten landbouwsubsidies* Voor de uitvoeringskosten Nationaal Strategisch Plan (NSP) wordt € 500.000 opgenomen. Ook voor de cofinanciering hiervan wordt	Lasten	1.053 N

	€ 500.000 opgenomen. Tenslotte is voor de bijdrage regieorganisatie Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) is € 53.000 geraamd. Deze lasten worden gedekt door een onttrekking uit de Reserve Europese projecten landbouwsubsidies.	Onttrekking	-1.053 V

6.2.1Bovenlokale culturele samenwerking ondersteunen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	De indexering van Probiblio in de Kaderbrief was niet goed verwerkt. Met deze technische mutatie wordt dit gecorrigeerd.	Lasten	143 N
BN	Voor de reguliere indexering van Probiblio is € 139.000 opgenomen. Deze worden geïndexeerd vanuit de stelpost indexering.	Lasten	139 N
KB	Betreft de verwerking van de indexering van Probiblio zoals opgenomen in het addendum Begroting 2023.	Lasten	-143 V

6.3.3Investeren in behoud van archeologisch erfgoed

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Indexering Voor indexering van de kosten van Huis van Hilde is € 106.000 opgenomen. Deze worden geïndexeerd vanuit de stelpost indexering.	Lasten	106 N

6.4.1Investeren in behoud en herbestemming monumenten

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Voor de indexering van monumentenzorg is € 262.000 opgenomen. Deze worden geïndexeerd vanuit de stelpost indexering.	Lasten	242 N

6.4.2UNESCO stelling van Amsterdam behouden en herbestemmen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Voor het ontwikkelkader Geniedijk ontvangt de provincie € 25.000 van het Rijk. Dit bedrag wordt toegevoegd aan het exploitatiebudget van de Stelling van Amsterdam.	Baten Lasten	-25 V 25 N

Capaciteitskosten programma 6 Economie, cultuur en welzijn

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De toerekening van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen van de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het effect op de totale omvang van de begroting is nul.	Lasten	69 N

Programma 7 Economisch herstel en duurzaamheid

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2023 voor tweede wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2023 na tweede wijziging
	Lasten	18.667	-10	18.657
	Baten	1.680	0	1.680
	Saldo van baten en lasten	16.987	-10	16.977
	Stortingen			
7.1.1	Resv. Economisch herstel en duurzaamheid	0	0	0
7.1.1	Resv. Subsidies Economisch herstel en duurzaamheid	733	0	733
	Onttrekkingen			
7.1.1	Resv. Economisch herstel en duurzaamheid	-17.058	-11.000	-28.058
7.1.1	Resv. Subsidies Economisch herstel en duurzaamheid	-370	0	-370
	Totaal mutaties reserves	-16.695	-11.000	-27.695
	Programma Resultaat	292	-11.010	-10.718

7.1.1Economisch herstel en duurzaamheid bevorderen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
RESV	Reserve Economisch Herstel en duurzaamheidsfonds In de reserve Warmtetransitie wordt € 11 miljoen gestort vanuit de reserve Economische Herstel en duurzaamheidsfonds (EHDF). Dit is voor de UVR Energiebesparingsprogramma en de subsidie voor Contingentenaanpak. Het programma EHDF loopt eind van dit jaar af. Deze uitgaven beginnen dit jaar en lopen in de komende jaren door. Om alle uitgaven bij elkaar te houden onder één OD hebben we deze bedragen overgeheveld vooruitlopend op einde van het programma EHDF.	Onttrekking	- 11.000 V

Capaciteitskosten programma 7 Economisch herstel en duurzaamheid

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De capaciteitskosten en toerekening aan de programma's zijn beoordeeld. Dit heeft geen financiële consequenties voor de tweede begrotingswijziging. Wel leidt deze wijziging tot verschuivingen tussen programma's.	Lasten	-25 V

Programma 8 Overzicht Financiën en bedrijfsvoering

Mutaties budgettabel (x 1.000 euro)

		Begroot 2023 voor tweede wijziging	Tweede begrotings-wijziging	Begroot 2023 na tweede wijziging
	Lasten	105.668	-10.282	95.386
	Baten	517.358	13.046	530.404
	Saldo van baten en lasten	-411.690	-23.328	-435.018
	Stortingen			
8.1.8	Resv. Bedrijfsvoering	1.420	0	1.420
8.1.8	Resv. Huisvesting	0	0	0
8.2.5	Algemene Reserve	2.200	0	2.200
	Onttrekkingen			
8.1.8	Resv. Bedrijfsvoering	-5.025	-1.245	-6.270
8.1.8	Resv. Huisvesting	-782	0	-782
8.2.3	Resv. Go-gelden	0	-99	-99
8.2.5	Algemene Reserve	-51.893	-23.095	-74.988
	Totaal mutaties reserves	-54.080	-24.439	-78.519
	Programma Resultaat	-465.769	-47.767	-513.536

8.1.1Lokale heffingen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
KB	KB2024: Betreft de verwerking van regel C -'Opcenten Motorrijtuigenbelasting' uit de kaderbrief 2024 in de TBW 2023	Baten	-2.400 V

8.1.2Uitkering provinciefonds

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Op basis van de meicirculaire is de stand van de algemene uitkering geactualiseerd. De baten worden met € 6,4 miljoen verhoogd. Dit wordt met name verklaard door een hoger accres. Dit hangt samen met de trap op trap af systematiek. Als de rijksuitgaven stijgen, stijgt ook het accres. De rijksuitgaven stijgen o.a. door loon- en prijsontwikkelingen, rentelasten en de uitgaven samenhangend met de kabinetsreactie op de parlementaire enquêtecommissie aardgaswinning Groningen.	Baten	-6.408 V
BN	In de algemene uitkering van de meicirculaire is een bijdrage opgenomen voor 'het aanvalsplan grutto'. Dit bedrag is neutraal met de hogere lasten onder 5.2.1 In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering 'Regionale energiestrategieën' opgenomen. De ontvangst in het	Baten Baten	-156 V -1.055 V

	provinciefonds is neutraal met de hogere lasten bij 2.1.1. In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering 'Hergebruik stedelijk afvalwater' opgenomen. De ontvangst in het provinciefonds is neutraal met de hogere lasten bij 2.2.1. In de meicirculaire van het provinciefonds is een decentralisatie uitkering 'Gebiedsbiografie Noord-Holland' opgenomen. De ontvangst in het provinciefonds is neutraal met de hogere lasten bij 3.2.4.	Baten Baten	-21 V -41 V

8.1.3Dividend

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	De dividendopbrengsten worden met € 1,2 mln. naar boven bijgesteld. Dit wordt veroorzaakt door hogere dan verwachte winsten bij de deelnemingen. Vanwege de onvoorspelbaarheid van deze winsten raamt de provincie het dividend prudent. Per deelneming zien de mutaties er als volgt uit: • Alliander -/- €501.000; • RON €165.000; • BNG -/- €826.000 • NWB -/- €37.000	Baten	-1.199 V
KB	Betreft de verwerking van regel E- 'Dividenden' uit de Kaderbrief 2024 in de TBW2023.	Baten	-395 V

8.1.4Financieringsfunctie

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	Op basis van de recente renteontwikkelingen is een actualisatie van de verwachte rentekosten in verband met het aantrekken van vreemd vermogen gemaakt. Omdat de kortlopende rente is gestegen vergeleken met de stand aan het begin van het jaar, worden de rentelasten met 517.000 opgehoogd.	Lasten	517 N
KB	Betreft de verwerking van regel G - 'Renteresultaat' uit de Kaderbrief 2024 in de TBW2023	Lasten	224 N

8.1.7Vennootschapsbelasting

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	De raming van de te betalen vennootschapsbelasting wordt met € 969.000 naar beneden bijgesteld als gevolg van een lagere voorlopige winstberekening bij Polanenpark CV doordat een aantal verwachte verkopen van gronden doorschuiven naar 2024.	Lasten	-969 V

8.1.8Overhead

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	<u>Indexatie materiële overhead</u> Het budget voor materiële overhead wordt opgehoogd in verband met prijsindexatie voor lopende contracten. In de kaderbrief is hiervoor een raming opgenomen. <u>Decentralisatie-uitkering Cyberweerbaarheid</u> Bij de decembercirculaire 2022 heeft de provincie een decentralisatie-uitkering van 88.000 ontvangen vanuit het Rijk ten behoeve van het verhogen van de cyberweerbaarheid. Met de middelen wordt beoogd alle provincies op het ISO 27001 certificeerbaar niveau te brengen waardoor er een gelijkwaardig uitgangsniveau ontstaat om efficiënt binnen een provinciaal samenwerkingsverband te kunnen werken. Deze bijdrage is in 2022 ontvangen en in de algemene reserve gestort en wordt in 2023 ingezet om de informatiebeveiliging te verbeteren. Zie ook het OD Overhead	Lasten Lasten	704 N 88 N
RESV	<u>Aanschaf ICT-middelen</u> In 2023 worden een groot aantal beeldschermen van de werkplekken in het kantoor op het Houtplein vervangen. Tevens krijgen de Statenleden een nieuwe iPad en wordt een deel van de smartphones en laptops van medewerkers vervangen. I-projecten In 2023 worden een aantal I-bedrijfvoeringsprojecten gerealiseerd (nieuw subsidieondersteunend systeem , nieuw intranet). Bovengenoemde lasten worden gedekt door een onttrekking uit de egalisatiereserve Bedrijfsvoering.	Lasten Lasten Onttrekking	850 N 395 N -1245 V

8.2.1Stelposten

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	In de Kaderbrief 2024 is rekening gehouden met extra kostenstijgingen als gevolg van de hogere inflatie. Deze kosten zijn geraamd op de Stelpost prijsstijgingen. In deze begrotingswijziging zijn de bedragen aan de afzonderlijke programma's toegevoegd en in mindering gebracht op de Stelpost prijsstijgingen. De eindstand is met deze mutaties in 2023 op 0 uitgekomen	Lasten	-19.388 V
KB	Bij de Kaderbrief 2024 is de stelpost prijsstijgingen per saldo opgehoogd met € 4,5 miljoen om prijsstijgingen als gevolg van inflatie te kunnen compenseren. Zie KB 2024 regel D. 'indexeringen'. Dit bedrag bestaat uit een reguliere ophoging van €15,5 miljoen en een budgetneutrale technische bijstelling uit de Begroting 2023 van -/- €11,0 miljoen.	Lasten	4.476 N

8.2.2Bedrijfsvoering realiseren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	Bij de Kaderbrief 2024 is de stelpost voor prijsstijgingen onder andere opgehoogd voor een stijging van de loonkosten. Deze reservering ad €1,4 miljoen in de stelpost wordt overgeheveld van de stelpost naar het daarvoor bestemde budget. Deze boeking is neutraal met de aframing van de stelpost onder 8.2.1. <u>Detacheringsopbrengsten</u> Provincie-medewerkers worden soms extern gedetacheerd. Hiervoor worden vergoedingen ontvangen. De vergoedingen worden gebruikt om de kosten van vervangend personeel te dekken. De detacheringsopbrengsten en kosten van vervanging worden geraamd op € 1.378.000.	Lasten Baten Lasten	1.411 N -1.378 V 1.378 N
RESV			
KB	Betreft de verwerking van regel F - 'Leges' uit de kaderbrief 2024 in de TBW2023. Betreft de verwerking van regel K - Eenmalige uitkering aan werknemers vanwege inflatiecompensatie- uit de Kaderbrief 2024.	Baten Lasten	7 N 1.388 N

8.2.3Decentrale arbeidsvoorwaarden

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	<u>Afwikkeling reserve GO-gelden</u> Bij de instelling van de reserve GO-gelden is bepaald dat deze reserve zou lopen tot eind 2022, gelijk met de besteding van deze reserve in de vorm van het Talentbudget. Doordat de afwikkeling van de kosten van het Talentbudget nog doorloopt in 2023, wordt de reserve pas in 2023 opgeheven. Er resteert een positief saldo van € 51.000. Dit bedrag valt vrij.	Onttrekking	-51 V
RESV	<u>Uitgaven Talentbudget</u> In 2023 worden de laatste opleidingen genoten uit het Talentbudget. Daarmee is de regeling beëindigd. De lasten worden gedekt door een onttrekking uit de reserve GO-gelden.	Lasten Onttrekking	48 N -48 V

8.2.4Afrekeningsverschillen

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
NBN	In de jaarrekening 2022 zijn kosten opgenomen waarvoor op dat moment nog geen facturen waren binnengekomen. Het kan voorkomen dat de werkelijke facturen/subsidies afwijken van de opgenomen schatting in de jaarrekening. Deze afrekeningsverschillen ten opzichte van de jaarrekening leiden tot een aanvullend voordeel van ruim € 0,8 miljoen.		-888 V

8.2.5Algemene reserve beheren

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
BN	PS hebben besloten om het restant van de fractievergoedingen uit 2022, zijnde 158.000, te doneren aan Giro 555 voor de noodhulp aan slachtoffers van de aardbeving in Turkije en Syrië. Dit bedrag is bij de resultaatbestemming over 2022 gestort in de algemene reserve en wordt hier nu weer aan onttrokken ter dekking van de donatie in 2023. Zie ook OD 1.1.1 Functioneren Provinciale Staten faciliteren.	Onttrekking	- 158 V
BN	Bij de decembercirculaire 2022 heeft de provincie een decentralisatie-uitkering van 88.000 ontvangen vanuit het Rijk ten behoeve van het verhogen van de cyberweerbaarheid. Deze bijdrage is in 2022 ontvangen en in de algemene reserve gestort en wordt in 2023 ingezet om de informatiebeveiliging te verbeteren. Zie ook OD 8.1.8 – overhead. In de decembercirculaire provinciefonds 2022 heeft de provincie € 755.000 van het Rijk ontvangen t.b.v. Natuurinclusief na-isoleren. Deze decentralisatie-uitkering is niet meer besteed in 2022 en daarom is het bedrag geoormerkt vrijgevallen in het resultaat van 2022. De in 2023 geraamde uitgaven van € 249.000 wordt onttrokken uit de algemene reserve en toegevoegd aan het budget van de Wet Natuurbescherming. Zie ook OD 5.2.3.	Onttrekking Onttrekking	-88 V -249 V
KB	Betreft dekkingsvoorstel met inzet van het rekeningresultaat 2023 uit KB2024.	Onttrekking	-22.600 V

Capaciteitskosten programma 8 Financiën en bedrijfsvoering

	Financiële ontwikkeling		**Bedrag (x € 1.000)**
CAP	De toerekening van de capaciteitskosten naar de operationele doelen is geactualiseerd. Dit leidt tot verschuivingen van de begrote capaciteitskosten tussen de programma's. Het effect op de totale omvang van de begroting is nul.	Lasten	1.082 N

4 Lijst subsidies buiten uitvoeringsregeling

Toelichting
In de Algemene wet Bestuursrecht is geregeld op welke grondslagen de provincie subsidie kan verstrekken. Naast het subsidiëren op basis van uitvoeringsregelingen (wettelijk voorschrift, bevoegdheid hiervoor ligt bij Gedeputeerde Staten), kan onder andere subsidie worden verstrekt met de provinciale begroting als juridische grondslag: de zogenoemde lijst buiten uitvoeringsregeling, een bijlage bij de begroting. Op deze lijst worden beoogde subsidieontvangers met naam, projectnaam en (maximale) hoogte van de te verstrekken subsidie opgenomen.
De lijst wordt bij vaststelling en wijziging van de begroting vastgesteld door Provinciale Staten en biedt daarmee de juridische grondslag voor het verstrekken van deze subsidies door Gedeputeerde Staten;
De lijst omvat subsidies waarvoor geen uitvoeringsregeling beschikbaar is maar die wel bijdragen aan de provinciale doelen. In de eerste kolom (OD) op de lijst staat aangegeven aan welk operationeel doel van de begroting het gesubsidieerde project bijdraagt. De uitgaven (lasten) die voor de subsidie begroot zijn, zijn onderdeel van de begrote uitgaven binnen het betreffende operationele doel waaraan de subsidie is gekoppeld. De wijzigingen op deze lijst betreffen dus enkel wijzigingen in de juridische grondslag voor GS om subsidies te kunnen verstrekken en niet een wijziging in de begroting zelf.
De lijst wordt iedere begrotingsbehandeling aangepast. Nieuwe subsidieaanvragers en projecten worden toegevoegd, projecten waarvan zeker is dat die in het lopende begrotingsjaar (nog) geen doorgang vinden worden verwijderd en soms wordt de hoogte van de te verstrekken subsidie aangepast of vindt een aanpassing van de gegevens van de subsidieontvanger plaats. Deze aanpassingen blijven gedurende het hele jaar zichtbaar op de lijst. Aan het einde van het jaar, bij de laatste begrotingswijziging is als het ware de definitieve lijst bekend.

Programma 1 Openbaar bestuur

OD	Naam subsidie aanvrager	Subsidie	Gewijzigd
1.1.3	Amsterdam Smart City Toelichting: Subsidie om als grote partner deel te kunnen nemen aan het kennisnetwerk Amsterdam Smart City	€ 200.000	
1.3.3	Gemeente Hilversum: Bibob Expertiseteam voor Gooi & Vechtstreek. Toelichting: In het Bibob Expertiseteam bundelen de gemeenten werken gemeenten samen aan de uitvoering van de Wet Bibob. Dit sluit aan bij de doelstellingen van de Agenda Weerbaar Noord-Holland; namelijk versterking van het bestuurlijk tegengaan van ondermijning en het vergroten van de gemeentelijke weerbaarheid.	€ 50.000	Nieuw
1.3.3	Gemeente Huizen: bestuurlijk Interventieteam fase 2 Toelichting: Gooi en Vechtstreek zet gezamenlijk in op versterking van de bestuurlijke weerbaarheid. Hiertoe zetten de gemeenten zich onder andere in op voortzetting en doorontwikkeling van het BIT naar een duurzaam samenwerkingsverband in de strijd tegen oneerlijk ondernemerschap en vóór een weerbaar openbaar bestuur. Het bestuurlijk interventieteam sluit aan bij de doelstellingen van de Agenda Weerbaar Noord-Holland; namelijk een bijdrage leveren aan de versterking van lokale weerbaarheid. In het bestuurlijk interventieteam werken meerdere gemeenten samen. Hierdoor wordt de lokale uitvoeringskracht vergroot, de informatiepositie versterkt en wordt lokaal steviger opgetreden tegen de ondermijnende criminaliteit. Deze werkwijze past daarmee geheel binnen de opgave om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan vanuit een maatschappelijke opgave waarbij samen en vooral integraal werken effectief	€ 40.000	

Programma 2 Klimaat en Milieu

OD	Naam subsidie aanvrager	Subsidie	Gewijzigd
2.1.1	Energie Samen Noord-Holland, energie-initiatieven, gemeenten en maatschappelijke organisaties met kennis, begeleiding, uitvoeringskracht en participatie in de energietransitie	€ 60.000	
~~2.1.1~~	~~OCAP BV/CO2 vervloeier en lokaal distributienetwerk voor glastuinbouwgebieden Alton en Het Grootslag (Landbouw)~~	~~€ 3.000.000~~	Verwijderd
2.1.2	Greenport Aalsmeer Energieconsultant Greenport	€ 150.000	
2.1.2	Gemeente Hilversum, warmteregisseur	€ 70.000	
2.1.2	Gemeente Aalsmeer, warmteregisseur	€70.000	
2.1.2	OD IJmond, warmteregisseur	€ 70.000	
2.1.2	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, Ecologische effecten van thermische energie uit oppervlaktewater (TEO) installaties	€ 150.000	
2.1.2	Gemeente Zaanstad, Stimulerend Energietoezicht bedrijven Gemeente Zaanstad heeft een subsidieaanvraag opgesteld in het kader van de UVR Stimulerend Energietoezicht. Deze aanvraag voldoet inhoudelijk, echter is deze door omstandigheden (problemen met eHerkenning bij Gemeente ZNSTD) niet tijdig ontvangen. Gemeente ZNSTD en Omgevingsdienst NZG zijn onverminderd gecommitteerd aan de uitvoering van de voorgestelde activiteiten conform het Energiebesparingskkoord Noord-Hollandse Bedrijven.	€ 334.861	
2.1.3	*Ontwikkelingsbedrijf NHN, Data Science Alkmaar*	€ 150.000	
2.1.3	New Energie Coalition	€ 64.000	Nieuw
2.1.3	Regio Deal Waddeneilanden	€ 2.700.000	
2.1.3	TNO, Contingentenaanpak	€2.000.000	
2.1.4	C-creators, uitvoeren activiteiten om circulair bouwen te stimuleren	€ 80.000	
2.2.1	Omgevingsdienst NZKG, Capaciteit Groen staal Van het Rijk ontvangen we een specifieke uitkering voor de uitbreiding van de capaciteit van de omgevingsdienst Noord-Holland ten behoeve van de vergunningverlening in het kader van de maatwerkaanpak Tata.	€ 3.000.000	Nieuw
2.2.2	Hoogheemraadschap Rijnland, Bodemsanering terrein voormalig AWZI Rijsenhout	€ 308.550	
2.2.3	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, sanering waterbodem in de Amstel De provincie heeft het maximum bedrag als Specifieke Uitkering van het Rijk ontvangen voor de sanering van de waterbodem in de Amstel nabij de locatie Cindu te Uithoorn door het waterschap.	€ 1.400.000	Nieuw
2.2.3	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, uitvoering waterbodemsaneringen door het waterschap De provincie heeft het maximum bedrag als Decentralisatie Uitkering Bodem van het Rijk ontvangen voor de uitvoering van waterbodemsaneringen door het waterschap.	€ 2.860.000	Nieuw
2.2.3	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, waterbodemsaneringen Cluster 1 (Prinseneiland c.a. te Amsterdam) door het waterschap De provincie heeft het maximum bedrag als Specifieke Uitkering van het Rijk ontvangen voor de uitvoering van een deel van de waterbodemsaneringen Cluster 1 (Prinseneiland c.a. te Amsterdam) door het waterschap.	€ 2.124.196	Nieuw
2.2.3	Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, waterbodemsaneringen Cluster 1 (Prinseneiland c.a. te Amsterdam) en Cluster 2 (Kattenburg c.a. te Amsterdam) door het waterschap De provincie heeft het maximum bedrag als Specifieke Uitkering van het Rijk ontvangen voor de uitvoering van een deel van de waterbodemsaneringen	€ 8.523.000	Nieuw

	Cluster 1 (Prinseneiland c.a. te Amsterdam) en Cluster 2 (Kattenburg c.a. te Amsterdam) door het waterschap.		

Programma 3 Ruimte en Water

OD	Naam subsidie aanvrager	Subsidie	Gewijzigd
3.2.1	Alkmaar Noord, knooppuntontwikkeling fase 1	€1.200.000	
3.2.1	Gemeente Haarlem, Knooppuntontwikkeling Haarlem Nieuw-Zuid	€ 8.000.000	
3.2.1	Heerhugowaard, ketenreismiddelen	€ 150.000	Nieuw
3.2.1	Alkmaar, ketenreismiddelen	€ 50.000	Nieuw
3.2.1	Heiloo, ketenreismiddelen	€ 231.500	Nieuw
3.2.1	Zaanstad, ketenreismiddelen	€ 70.000	Nieuw
3.2.1	Heemskerk, ketenreismiddelen	€ 75.000	Nieuw
3.2.1	Hoorn, ketenreismiddelen	€ 200.000	Nieuw
3.2.1	Schagen, ketenreismiddelen	€ 75.000	Nieuw
3.2.1	Uitgeest, ketenreismiddelen	€ 275.000	Nieuw
3.2.3	Stichting projectbureau Noordzeekanaalgebied, Novi gebied	€ 100.000	
3.3.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland, Toekomstplan voor dorp en dorpshuis	€ 32.000	
~~3.3.2~~	~~MRA, flexibele schil~~	~~€ 8.700.000~~	Verwijderd
3.3.2	MRA, flexibele schil	€ 400.000	
3.3.2	MRA, huisvesting aandachtsgroepen	€ 200.000	Nieuw
3.4.2	Gemeente Hoorn, 3 bruggen en fietspad	~~€ 4.700.000~~ € 4.900.000	Aangepast
3.4.3	HHNK, programmaplan ruimtelijke adaptatie NK	€ 44.000	
~~3.4.2~~	~~Polder IJdoorn, natuurontwikkeling~~	~~€ 1.500.000~~	Verwijderd
3.4.3	Wageningen University & Research, WWW.veiligheidslandschappen (Waarderijke, Waterrijke en Water.veiligheidslandschappen)	€ 120.000	
3.5.1	Acacia, Zoete Toekomst	€ 310.000	
3.5.2	Acacia, Zoete Toekomst	€ 206.250	
3.5.2	PWN, ondergrondse drinkwaterberging	€ 1.500.000	
3.5.3	Sportvisserij Midwest Nederland, pilotproject loodvrij vissen	€ 47.500	
3.5.3	Amsterdamse Hengelsportvereniging , pilotproject loodvrij vissen	€ 12.500	
3.5.3	Rijkswaterstaat Verkeer- en Watermanagement, Afdeling Vaarwegmarkeren, Aanschaf van boeien voor vaarwegmarkering lijn Hoorn-Volendam Toelichting: Subsidie aan de Vaarwegmarkeringsdienst van Rijkswaterstaat voor 220.000 euro ex BTW = maximaal 265.000 inclusief BTW voor de aanschaf van 50-55 boeien om gedurende 15 jaar vaarwegmarkering in relatie tot waterplanten te kunnen aanbrengen op de lijn Hoorn-Volendam. De provincie wil geen opdrachtgever en geen eigenaar zijn en voorwaarde is dat Rijkswaterstaat het beheer en onderhoud van de boeien regelt.	€ 265.000	Nieuw
3.5.3	Rijkswaterstaat, Betonning IJsselmeer t.b.v. afbakening waterplanten. Toelichting: het uitvoeren van de afspraken over de aanpak van de waterplantenproblematiek in het zuidelijke deel van het IJsselmeergebied.	€ 265.000	Nieuw
3.5.3	Stichting Veerdiensten op de Vecht, Fietsboot Vecht Toelichting: Stimuleren toegankelijkheid Oostelijke Vechtplassen over water, aansluiting op recreatieve routes provincie Utrecht.	€ 25.000	Nieuw
3.5.3	stichting Verborgen Stad, Beleving Historische route trekvaart Leiden-Haarlem.	€ 20.000	Nieuw

	Toelichting: Het beleefbaar maken van de historische trekvaart Leiden – Haarlem, door het toevoegen van een virtuele ervaring en informatieborden van het historisch landschap op een aantal aanlegplaatsen langs de trekvaart. In opvolging van een aantal soortgelijke aanlegplaatsen langs de trekvaart in Zuid-Holland.		

Programma 4 Bereikbaarheid

OD	Naam subsidie aanvrager	Subsidie	Gewijzigd
4.2.1	Regionaal Overlegorgaan Consumentenbelangen Openbaar Vervoer Toelichting: Inhuur van een onafhankelijk voorzitter en secretaris	€ 50.000	
4.1.2	Gemeente Alkmaar: Haven Boekelermeer Toelichting: Deze haven draagt bij aan de mobiliteitstransitie door het verminderen van vachtverkeer over de weg en verminderd brugopeningen van de Leeghwaterbrug, waarmee de doorstroming op de N242 verbeterd.	€ 7.500.000	
4.1.2	Gemeente Gooise meren: OV SAAl: Regionale fietsroutes Toelichting: Subsidie voor de realisatie van regionale doorfietsroutes in de Gooi en Vechtstreek	€ 375.000	
4.1.2	Gemeente Gooise Meren: Stationsweg aanpassen Toelichting: Subsidie voor de herinrichting van de Stationsweg nabij station Naarden-Bussum	€ 500.000	
4.1.2	Gemeente Hilversum: Fietsenstalling station Hilversum Toelichting: Subsidie voor de realisatie van een ondergrondse fietsenstalling bij station Hilversum	€ 2.750.000	gewijzigd
4.1.2	Gemeente Hilversum: Stationshal Hilversum Toelichting Subsidie voor uitvoeren planstudie naar uitbreiding stationshal Hilversum centraa	€ 1.000.000	Nieuw
4.1.2	Gemeente Haarlemmermeer: Fietsfile vrij realisatie F200 Amsterdam-Haarlem Toelichting: Subsidie voor de verbetering van de F200, de doorfietsroute tussen Haarlem en Amsterdam. Het gaat in 2023 om het resterende deel van de subsidie; het grootste deel is aangevraagd in 2022.	€261.060	gewijzigd
4.1.2	Gemeente Haarlem: Fietsfile vrij realisatie F200 Amsterdam-Haarlem Toelichting: Subsidie voor evaluatie, monitoring en/of fietsstimulering van de F200, de doorfietsroute tussen Haarlem en Amsterdam. Subsidie wordt in 2023 aangevraagd, nadat het routedeel in Haarlemmermeer is verbeterd.	€ 159.441	
4.1.2	Gemeente Landsmeer: Pontje Ilpendam Toelichting: Subsidie voor bijdrage aan de exploitatie van het pontveer voor de jaren 2023-2026. In 2023 willen wij voor de resterende jaren (2023, 2024, 2025 en 2026) in één keer beschikken en in jaarlijkse voorschotten uitbetalen. In 2022 is minder beschikt dan oorspronkelijk was voorzien. Het verschil (€66.437) wordt opgeteld bij het gereserveerde bedrag in 2023. Het totaalbedrag wordt dan €386.437. Dit bedrag wordt in één keer beschikt en vervolgens in gelijke jaarschijven aan de gemeente uitbetaald.	€ 386.437	gewijzigd
4.1.2	Gemeente Haarlem: Doorfietsroute Kennemerland Toelichting:	€ 452.250	

	Subsidie verbetering fietsverbinding langs de N208 (Lodewijk van Deyssellaan)		
4.1.2	Gemeente Velsen: Doorfietsroute Kennemerland Toelichting: Subsidie verbetering fietsverbinding Hagelingerweg (deel 2) in Santpoort-Noord	€ 209.634	
4.1.2	Gemeente Zaanstad: Verbindingsweg Dorpsstraat-Communicatieweg Toelichting: Aanleg van een verbindingsweg tussen de Communicatieweg en de Dorpsstraat in Assendelft aan te leggen. Deze verbindingsweg moet het verkeer op de Communicatieweg en de overlast die er mee gemoeid is verminderen, en de doorstroming te verbeteren.	€ 1.300.000	
4.1.2	Gemeente Den Helder: Project KVSS Renovatie Boerenverdrietbrug	€ 300.000	Gewijzigd
4.1.2	Gemeente Den Helder: Project KVSS Verplaatsen jachthaven/museumhaven Willemsoord	€ 500.000	
4.1.2	Recreatieschap Spaarnwoude: Pont Spaanrwoude Toelichting BIjddrage in de exploitatie van de pont Spaarnwoude	€ 55.000	Nieuw
4.1.2	Gemeente Huizen: OV knooppunt Crailo Toelichting Subsidie voor verbeteren ketenreisvoorzieningen bij busknooppunt Crailo	€ 400.000	Nieuw
4.1.2	Gemeente Gooisemeren: P+R Muiden Toelichting Subsidie voor verbetering ketenreisvoorzieningen nabij P+R muiden	€400.000	Nieuw
4.1.2	Gemeente Huizen: OV knooppunt Huizen Toelichting Subsidie voor verbetering ketenreisvoorzieningen nabij busknooppunt Huizen	€ 400.000	Nieuw
4.1.2	Goois Natuurreservaat: Strekken westelijke fietstoerit tunneltje La Place N525 Toelichting: Subsidie voor 'strekken' fietstoerit tunneltje onder N525 nabij de La Place in Laren.	€ 230.000	Nieuw
4.1.2	Regio Gooi en Vecht: Ketenvoorzieningen rond Regiohubs Gooi en vechtstreek Toelichting Subsidie voor het realiseren van ketenreisvoorzieningen rond regiohubs in Gooi en Vecht	€ 600.000	Nieuw
4.1.2	Gemeente Zaanstad: Zaanbrug Meerkosten Toelichting: Meerkosten conform besluit iMPI2022-2029	€ 2.664.172	
4.1.2	Gemeente Zaanstad: Zaanbrug duurzaamheidsmaatregelen	€ 240.000	

Programma 5 Groen

OD	Naam subsidie aanvrager	Subsidie	Gewijzigd
5.1.1	Gemeente Schagen, Boskerpark realisatie NNN inrichting (NHN16)	€ 247.000	
~~5.1.1~~	~~Stichting Bovenlanden Aalsmeer; Groene As fase 3 en 4, inrichtingskosten~~ ~~Toelichting: doorgeschoven van 2021 naar 2022~~	~~€ 1.491.700~~	Verwijderd
5.1.1	Stichting Bovenlanden Aalsmeer; Groene As fase 5, inrichtingskosten Toelichting: doorgeschoven van 2021 naar 2022	€ 520.000	
5.1.1	Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Uitgeester- en Heemskerkerbroek	€ 700.000	
5.1.1	WUR/Deltares, Living lab Koopmanspolder	€ 120.000	
5.1.1	HHNK, oplossen van het vismigratieknelpunt bij het Zaancomplex	€ 165.000	
5.1.1	Water, Land en Dijken, Bodem- en vegetatieverbetering natuurgronden bij natuurboeren. Toelichting, met dit project zullen vier natuurboeren de komende jaren met elkaar onderzoeken hoe ze het bodemleven van hun natuurgronden kunnen verbeteren ten gunste van de weidevogels en de biodiversiteit. Een bijvangst is dat daarmee ook de kwaliteit van het grasgewas en het ruwvoer verbeterd kan worden en de diergezondheid. Waardoor hun bedrijf als natuurboerderij wordt geoptimaliseerd en het verdienmodel wordt verbeterd. Geleerde lessen, en opgedane kennis worden uitgewisseld.	€ 200.000	Nieuw
5.1.1	Gebiedcoöperaties Noord Holland Zuid U.A., Integrale aanpak stikstofreductie Ronde Hoep. Toelichting: Het samen met overheden en andere partijen opstellen van een Gebiedsplan met maatregelen waarbij de agrariërs bijdragen aan de oplossing van maatschappelijke problemen en daarmee tegelijkertijd nieuwe toekomstperspectieven creëren voor de agrarische bedrijven zelf via een (zowel economisch als ecologisch) volhoudbare bedrijfsvoering.	€ 938.562	Nieuw
5.1.1	Recreatieschap Geesterambacht, inrichten van 13ha moerasnatuur.	€ 35.000	
5.1.1	Hall Larenstein, Optimalisatie kruidenrijk grasland. Toelichting: Het project optimalisatie kruidenrijk grasland levert belangrijke inzichten die nodig zijn voor een verdere versterking van de biodiversiteit in het agrarische gebied, passend bij de bedrijfsvoering van melkveebedrijven.	€ 100.000	Nieuw
5.1.1	SUPmission, onderzoek naar effecten van Great Bubble Barrier in het Spaarne op de omgeving. Toelichting. Naar aanleiding van de motie vreemd de “plastic soup” afremmen van D66 wordt deze subsidie verleend voor een onderzoek naar effecten van Great Bubble Barrier in het Spaarne op de omgeving	€ 9.000	Nieuw
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Aanlegplaatsen trekvaart Muiden	€ 280.000	
5.1.2	Natuurmonumenten, Horstermeer landschapsbeleving	€ 63.910	
5.1.2	Staatsbosbeheer, klimaatbos Diemerscheg fase 2	€ 500.000	
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Muiden Noord-West fase 2	€ 1.730.000	
5.1.2	Gemeente Gooise Meren, Natuurboulevard 2.0	€ 1.050.000	
5.1.2	Stichting Monumentenbezit, Recreatieve kwaliteit 's-Graveland	€ 1.800.000	
5.1.2	Gemeente Amsterdam, Rondje Diemerscheg	€ 70.000	
5.1.2	Gemeente Diemen, Ecologische verbindingen Diemerscheg	€ 70.000	
5.1.2	Regio Gooi en Vechtstreek, Vaarnetwerk	€ 142.500	
5.1.2	Rijksmuseum Muiderslot, Buitenruimte Muiderslot fase 2	€ 707.000	
5.1.2	Gemeente Diemen: Strandje tweede Diem	€ 65.000	

5.1.2	Gebiedscoöperatie Noord-Holland Zuid Noordelijke Vechtpolders – Toekomstbestendig weidelandschap	€ 90.000
5.1.2	Subsidie Project Restauratie en ontsluiting buitenplaats Trompenburgh	€ 748.000
5.1.2	Subsidie Project Entrée Muiden Zuidwest	€ 419.000
5.1.4	Recreatie Noord-Holland; Vitaal Platteland Alkmaarder- en Uitgeestermeer	€ 1.020.000
5.1.4	SBB Vitaal Platteland Waterland-Oost	€ 3.700.000
5.1.4	ANV Water Land en Dijken, Boerderijeducatie Laag Holland	€ 61.137
5.1.4	Jaap Prins (Maatschap Schermerdycke), Financiering van stalaanpassing van de ligboxstal	€ 20.000
5.1.4	Landschap Noord-Holland, VP Laag Holland klimaatbuffer groeiend veen	€ 827.500
5.1.4	Natuurmonumenten, VP Wormer- en Jisperveld	€ 1.865.000
5.2.1	Stichting Natuurcollectief Noord-Holland, Begeleiding kleine natuurbeheerders	€ 35.000
5.2.1	UvB, begeleiding kleine natuur beheerders	€ 10.000
5.2.1	Rijksuniversiteit Groningen, co-financiering van het Grutto Landschap project. Toelichting: Het Grutto Landschap Project wil de veranderingen in biodiversiteit en landschap meten. Het doel is om de uitkomsten van dit onderzoek te kunnen toepassen bij de integrale benadering die middels het PPLG wordt nagestreefd in de gebiedsprocessen. Daarnaast heeft het onderzoek het doel om de communicatie en informatievoorziening rondom weidevogels te verbeteren.	€ 41.670
5.2.2	Recreatie Noord-Holland, transitie regeling Boerenlandpaden	€ 65.000
5.2.3	Faunabeheereenheid, faunabeleid van de provincie Noord-Holland	€ 1.270.000
5.2.3	Stichting RAVON afdeling FLORON, Borging botanisch erfgoed Noord-Holland (fase 1)	€ 66.054
5.3.1	Landschap Noord-Holland, Uitvoering Programma 'Betrekken bij Groen'	€ 708.000
5.3.2	Nationaal Park Zuid-Kennemerland, uitvoeren van de jaarlijkse activiteitenplan	€ 160.789
5.3.2	Nationaal Park Duinen van Texel, uitvoeren van de jaarlijkse activiteitenplan.	€ 166.530
5.3.2	Gemeente Castricum, Buitenpoort Castricum	€ 200.000
5.3.2	Stichting Oer-IJ , brugleuningen	€ 70.000
5.3.2	PWN, klimaatbestendige integrale ontwikkeling tuinbouwgebied Heemskerk. Toelichting: klimaatbestendige integrale ontwikkeling tuinbouwgebied Heemskerk	€ 250.000
5.3.3	FME, Green Shipping Beunschip	€ 441.073
5.3.3	FME, Green Shipping Baggerschip	€ 405.529
5.3.3	Vogelbescherming Nederland, Wij en Wadvogels fase 2; 2023-2026	€ 800.000
5.3.3	Vogelbescherming Nederland, Waakvogels Toelichting: doorgeschoven van lijst 2022.	€ 200.000

OD	Naam subsidie aanvrager	Subsidie	Gewijzigd
6.1.1	Glasvezelnetwerk Hollands Kroon B.V. Toelichting: Garantstelling voor de lening die nodig is voor de aanleg van het glasvezelnetwerk in Hollands Kroon.	€ 12.200.000	
6.1.1.	Gemeente Zaanstad, regionale detailhandelsvisie Zaanstreek-Waterland Toelichting: Bijdrage voor de totstandkoming van de regionale detailhandelsvisie Zaanstreek-Waterland.	€ 10.000	
6.1.1	Gemeente Hoorn, regionale detailhandelsvisie West-Friesland Toelichting: Bijdrage voor de totstandkoming van de regionale detailhandelsvisie West-Friesland.	€ 10.000	
6.1.1	Gemeente Uithoorn, regionale detailhandelsvisie Amstelland-Meerlanden Toelichting: Bijdrage voor de totstandkoming van de regionale detailhandelsvisie Amstelland-Meerlanden	€ 10.000	
6.1.2.	Innovatiefonds Noord-Holland VFFNH BV Toelichting: deze subsidie is voor opzetten van het VFF fonds.	€ 1.700.000	Nieuw
6.1.2.	Regiodeal Maritiem cluster kop NH Gemeente Den Helder	€ 750.000	
6.1.3.	Campus ontwikkeling. Stichting GreenPort Noord-Holland Noord Alkmaar. Toelichting: aanjagen campusontwikkeling Techniek & Technologie ten behoeve van de klimaatopgave	€ 250.000	
6.1.3.	Campus ontwikkeling. Dudoc XP Heerhugowaard. Toelichting: aanjagen campusontwikkeling Techniek & Technologie ten behoeve van de klimaatopgave	€ 200.000	
6.1.3.	Campus ontwikkeling. Stichting Vakschool Technische Installaties/House of Digital Amsterdam. Toelichting: aanjagen campusontwikkeling Techniek & Technologie ten behoeve van de klimaatopgave	€ 450.000	
6.1.3.	Campus ontwikkeling. Stichting Purmervalley Purmerend Toelichting: aanjagen campusontwikkeling Techniek & Technologie ten behoeve van de klimaatopgave	€ 200.000	
6.1.3.	Campus ontwikkeling. Coöperatie NexTechnician Mobiliteitstechniek Amsterdam. Toelichting: aanjagen campusontwikkeling Techniek & Technologie ten behoeve van de klimaatopgave	€ 200.000	
6.1.3.	Campus ontwikkeling. The Media Talent & Innovation Campus Hilversum. Toelichting: aanjagen campusontwikkeling Techniek & Technologie ten behoeve van de klimaatopgave	€ 200.000	
6.1.3.	Campus ontwikkeling. Stichting Greenport Aalsmeer. Toelichting: aanjagen campusontwikkeling Techniek & Technologie ten behoeve van de klimaatopgave	€ 200.000	
6.1.4	Greenport Aalsmeer/programmabureau Toelichting: Samenwerkingsverband glastuinbouw regio Aalsmeer.	€ 150.000	
6.1.4	Greenport Aalsmeer/uitvoeringsprogramma Toelichting: Projecten op gebied van ruimtelijke clustering,versterking en verduurzaming glastuinbouw.	€ 100.000	
6.1.4	Greenport Noord-Holland Noord /programmabureau Toelichting: Samenwerkingsverband agrosector regio Noord-Holland Noord.	€ 165.000	
6.1.4	Greenport Noord-Holland-Noord/uitvoeringsprogramma Toelichting: Projecten op gebied van versterking en verduurzaming agrosector.	€ 100.000	
6.1.4	Greenports Nederland/programma Toelichting: Landelijk samenwerkingsverband agrosector.	€ 150.000	
6.1.4	Stichting Voedsel Verbindt/programmabureau Toelichting: Het faciliteren van het regionaal organiserend vermogen op	€ 125.000	

	voedselvraagstukken.		
6.1.4	Stichting Voedsel Verbindt/uitvoeringsagenda 2020-2023 Toelichting: Het stimuleren van regionale korte keten projecten.	€ 150.000	
6.1.4	Stichting Foodvalley/programmabureau TPC Toelichting: Het stimuleren van de eiwittransitie van dierlijk naar plantaardig.	€ 20.000	
6.1.4	Aeres Hogeschool/lectoraat bodem Toelichting: Het brengen en verbinden van bodemkennis naar de boerenpraktijk.	€ 50.000	
6.2.1	St Plein C Toelichting: Schade als gevolg van corona.	€ 15.000	
6.2.1	St NMF/Steunpunt Monumenten & Archeologie Toelichting: Schade als gevolg van corona.	€ 8.376	
6.2.1	Plein C Toelichting: Uitvoering programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024	€ 750.000	
6.2.1	Probiblio Toelichting: Uitvoering van de provinciale wettelijke taken in het bibliotheekstelsel.	€ 3.607.478	
6.3.1	Stichting NMF/Steunpunt M&A Toelichting: Uitvoering wettelijke taken en provinciaal beleid m.b.t. monumenten en archeologie.	€ 187.941	Gewijzigd
6.3.1	Mooi Noord-Holland/Steunpunt M&A Toelichting: Uitvoering wettelijke taken en provinciaal beleid m.b.t. monumenten en archeologie.	€ 290.059	Gewijzigd
6.3.2	Molenfederatie Toelichting: Projectsubsidie voor het organiseren van o.a. de Molencontactdag.	€ 15.000	
6.3.2	Rijksmonument Artis-Aquarium Toelichting: Ter uitvoering van Motie M187 Instandhouding en verduurzaming Artis, bijdragen in de opgave op voorwaarde van sluitende begroting.	€ 2.700.000	
6.3.2	Noord-Hollands Archief / verhalenplatform Oneindig Noord-Holland. Toelichting: Voor een breed publiek ontsluiten van cultuurhistorische verhalen uit Noord-Holland via verhalenplatform Oneindig Noord-Holland.	€ 124.000	
6.3.3	~~Museum Kaap Skil~~ ~~Toelichting: Ten behoeve van de presentatie van de Palmhoutwrak-collectie.~~	€ 1.000.000	Vervallen
6.4.1	ROP Midden West Toelichting: Begeleiding leer-werktrajecten restauratiemarkt	€ 17.000	
6.4.2	Gemeente Gooise Meren/ Verder met de Vesting Muiden Doel van dit programma is versterking van de cultuurhistorische en recreatieve waarde van Muiden. Een samenwerking tussen gemeente, Gewest, Rijkswaterstaat en provincie. Deelprojecten zijn: verbetering Vestingplein, herstel schootsvelden, herinrichten P1 en P2 en verleggen Mariahoeveweg met landschapsherstel,	€ 3.265.000	
6.4.2	Regio Gooi- en Vechtstreek, Nieuwe werken nieuwe Hollandse waterlinie Doelstelling is het bevorderen van de bekendheid en leesbaarheid van de late periode van de Stelling van Amsterdam en Nieuwe Hollandse Waterlinie en dit te verbinden aan recreatieve, cultuurhistorisch en ecologische doelstellingen.	€ 490.000	
6.4.2	Gemeente Amsterdam, Schansen Doelstelling is het beter leesbaar maken en de recreatieve kwaliteit vergroten van belangrijke historische onderdelen van de Vestingstad Weesp. Het gaat hierbij om het bastion Nieuw Agtkant en het realiseren van een coupure bij de Utrechtseweg als markering van de historische entree van Weesp.	€ 400.000	
~~6.4.2~~	~~Recreatie Noord-Holland, Fort benoorden Spaarndam~~ ~~Voor restauratie en herontwikkeling Fort.~~	~~€ 1.000.000~~	Verwijderd
6.4.2	Gemeente Gooise Meren – Verder met de vesting Muiden Vestingwallen	€ 600.000	

6.4.2	Stichting Haarlemmermeermuseum De Cruquius, interactieve presentatie Interactieve presentatie over de rol van water in de Haarlemmermeer met daarin het watermanagementverhaal (inundatie) van de Stelling van Amsterdam verbeeld via een maquette en een animatie op deze maquette.	€ 60.000	Nieuw
6.5.1	Vereniging Dorpswerk Noord-Holland Toelichting: De provincie stimuleert de vitaliteit van gemeenschappen. Via Dorpswerk worden initiatieven ondersteund op het gebied van leefbaarheid en sociale samenhang.	€ 60.000	
6.5.1	NOC*NSF / challenges sport Toelichting: De provincie wil sportverenigingen stimuleren om de acceptatie van LHBTIQ bespreekbaar te maken binnen hun vereniging. Namens de provincie voert NOC*NSF een servicebudget uit om verenigingen tools te bieden om dit bespreekbaar te maken.	€ 150.000	

Programma 7 Economisch Herstel en Duurzaamheid

OD	Naam subsidie aanvrager	Subsidie	Gewijzigd
7.1.1	Servicepunt techniek Utrecht/Amersfoort, Servicepunt techniek Gooi en Vecht	€ 100.000	
7.1.1	Bouwmensen, gemeenschappelijke restauratie opleiding van en met ROC's.	€ 267.000	
7.1.1	Hogeschool/ Universiteit van Amsterdam, Pilot MKB-Digitale Circulaire werkplaats	€ 450.000	
7.1.1	RPA-NHN ism Greenport-NHN, Inclusieve leer-werklocaties en trajecten	€ 450.000	
7.1.1	Duurzaam Gefinancierd, Project Duurzaamheidsfonds Noord-Holland	€ 2.600.000	
7.1.1	TNO, Contigenten aanpak	€ 2.000.000	
7.1.1	ROC Horizon College e.a , Hoorn, Ontzorg de zorg	€ 150.000	
7.1.1	Gemeente Velzen/ TIPC-fonds, Duurzaamheid door innovatie en ontwikkelen human capital (JTF).	€ 500.000	
7.1.1	Techport, Opschalen en verduurzamen loopvermogen (ver)duurzamen haven- en maakindustrieketens (NGF).	€ 550.000	
7.1.1	Techport, doorontwikkeling SPT-IJmond-Zuid-Kennemerland. Bouwen aan de infrastructuur voor duurzame toeleiding naar de techniek (JTF), Techport.	€250.000	
7.1.1	Techport, Bijdragen in regio-campagne "Work in Transition" Opzetten en uitvoeren doelgroepencampagne voor werken in de energietransitie, Techport (JTF).	€ 150.000	
7.1.1	Techport, Oriëntatiecentrum Werken in en aan een duurzaam en groene regio (JTF)	€ 350.000	
7.1.1	Techlands, ontwikkelen leer-werklocatie Poelenburg-Peldersveld, (onderdeel regiodeal Zaan-IJ II).	€ 250.000	
7.1.1	Stichting InfraBindt, Netwerk Weg en waterbouw en het nieuwe bouwen (Dudok XP).	€ 5.000	
7.1.1	Vakschool technische installaties, vergroten economische impact van de klimaatopgaven (NGF).	€ 500.000	
7.1.1	SADC, samenwerking en verduurzaming op bedrijventerreinen Binnen SADC is het Projectbureau Herstructurering Bedrijventerreinen (PHB)	€ 200.000	Nieuw

	actief op het gebied van de kwaliteitsverbetering en verduurzaming van bestaande werklocaties in de Metropoolregio Amsterdam (MRA). Zij voeren diverse activiteiten uit op het gebied van het stimuleren van samenwerking en het aanjagen van duurzaamheid op bedrijventerreinen.	
7.1.1	Greenport NHN/Aalsmeer, opschalen en verduurzamen loopvermogen duurzame agriketens (NGF)	€ 500.000

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
Dhr. R. Cebula
CZ/FIN

Telefoonnummer +3123514 4964
cebular@noord-holland.nl

Verzenddatum
12 JULI 2023

Kenmerk
2060966/2061493

Uw kenmerk

Betreft: Tweede begrotingswijziging 2023

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de tweede begrotingswijziging 2023.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

2 bijlage(n)

- Voordracht PS tweede begrotingswijziging 2023
- Tweede begrotingswijziging 2023

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Rondvraag D66 absentie GS bij de provincieboot tijdens de pride Amsterdam.

Rondvraag Commissaris van de Koning.

Op 5 augustus jongstleden voer de Provincie Noord-Holland voor de tweede maal mee met de pride Amsterdam. Een mooi event, waar wij dit jaar helaas alleen met de provincie Gelderland ons uitspraken voor de vrijheid in onze provincies en de regenboogwaarde extra onder schreven. Een achttal statenleden uit Noord-Holland was hier bij aanwezig. Gelderland had ook statenleden en hun Commissaris van de koning afgevaardigd.
Waarom heeft GS dit belangrijke event aan zich voor bij laten gaan?
Vind GS dit event wel belangrijk?
Hoe is verhoud deze absentie zich tot het coalitie akkoord waar de inkt nog nat van is?

met vriendelijke groet,

Sijmen Mülder

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	13037
Extern Zaak ID	772861
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	9.a
Titel	Recreatie: Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerpbegroting 2024 (A-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/GRN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De provincie Noord-Holland is een deelnemer van het Plassenschap Loosdrecht e.o. Conform de gemeenschappelijke regeling van dit recreatieschap worden de financiële stukken jaarlijks aan raden en Staten voor zienswijzen voorgelegd. Provinciale Staten worden gevraagd een oordeel te vormen over de stukken van het Plassenschap Loosdrecht e.o.

VOORDRACHT

Provinciale Staten van Noord-Holland

Haarlem, 11 juli 2023

Onderwerp: Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerp begroting 2024

Kenmerk: 772861/2067894

Bijlagen:

5 (brief GS aan PS, Voordracht met besluit, financieel overzicht bij voordracht en financiële stukken van Plassenschap Loosdrecht e.o., concept zienswijze)

1. Inleiding

Op grond van artikel 58b en 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) worden de gemeenteraden van de deelnemende gemeenten en provinciale staten van de deelnemende provincies in de gelegenheid gesteld hun zienswijzen in te dienen over de concept jaarrekeningen, begrotingswijzigingen en begrotingen van de desbetreffende gemeenschappelijke regelingen.

2. Doelstellingen en evaluatiecriteria

Vanuit bestuurlijk, beleidsmatig en financieel oogpunt is het van belang dat er aandacht is voor verbonden partijen waar de provincie een financiële en/of bestuurlijke relatie mee heeft. De provincie Noord-Holland neemt deel in de gemeenschappelijke regelingen van vijf recreatieschappen:

- Recreatieschap Spaarnwoude,
- Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer,
- Recreatieschap Twiske- Waterland,
- Recreatieschap Groengebied Amstelland,
- Plassenschap Loosdrecht e.o.

Recreatieschappen zijn opgericht om laagdrempelige recreatie dicht bij de stedelijke bebouwing mogelijk te maken. De recreatieschappen worden gefinancierd door de bijdragen van de participanten en uit huur- en pachtopbrengsten.

De eerder genoemde eerste vier recreatieschappen, hebben hun uitvoerende taken via een raamcontract uitbesteed aan Recreatie Noord-Holland NV (RNH). Het Plassenschap Loosdrecht e.o. heeft de uitvoerende taken uitbesteed (sinds 2022) aan de gemeente Wijdemeren middels een dienstverleningsovereenkomst.

Op 10 juli 2023 heeft Provinciale Staten de Voordracht 2023-07-10 Voordracht 32 “financiële stukken recreatieschappen voor zienswijzen” behandeld. Dit betrof de recreatieschappen Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Groengebied Amstelland en Twiske-Waterland.

De financiële stukken van het Plassenschap Loosdrecht e.o worden nu voor zienswijze aangeboden aan uw Staten.

3. Financiering, communicatie en (burger)participatie

Ontwerpjaarrekening 2022

Het resultaat van de jaarrekening 2022 is € 473.847 negatief. Dit is € 124.050 minder negatief dan in de tweede begrotingswijziging 2022 was geprognosticeerd. Het voorstel is om dit resultaat ten laste van de algemene reserve van het Plassenschap te brengen (€ 653.665 per ultimo 2022). Daarmee komt de algemene reserve van het schap op een zorgelijk laag niveau. Het bestuur heeft aangegeven de algemene reserve de komende jaren weer op peil te brengen.

Ontwerp begroting 2024

In de ontwerp begroting van 2024 van het Plassenschap Loosdrecht e.o. zijn gevolgen van de indexatie en transitie verwerkt. Deze passen binnen ons beschikbaar budget. We hebben echter nog geen zicht op de mogelijke verhogingen voor de komende jaren. Enerzijds als gevolg van het uitwerken van het MJOP en het MJIP en daarnaast om de reserve en daarmee het weerstandsvermogen op orde te brengen. Aan uw Staten is op verschillende momenten gemeld dat er een aanvullende dekking in de toekomst nodig zal zijn voor het Plassenschap Loosdrecht e.o.

De deelnemersbijdragen (exclusief BTW) voor 2024 zijn in eerste instantie conform de kadernota 2024 geïndexeerd met 3,16%. De begroting was daarmee niet sluitend en had een tekort van € 46.800. Er is geen ruimte om dit bedrag ten laste van de algemene reserve te brengen. Dit omdat is afgesproken binnen het bestuur van het Plassenschap Loosdrecht om de algemene reserve per ultimo 2026 weer gelijk te maken aan de hoogte van de vastgestelde risico's (weerstandsratio naar 1,0).
Om een sluitende begroting 2024 te krijgen zijn de deelnemersbijdragen (exclusief BTW) extra met € 46.800 (2,66%) verhoogd, totaal verhoging deelnemersbijdragen komt hiermee op 5,82%. In voorgaande begrotingen is structureel met een te hoge dekking uit het BTW compensatiefonds gerekend. De bijstelling in deze begroting ten aanzien van de BTW zorgt er mede voor dat de totale deelnemersbijdrage 2024 voor de provincie Noord-Holland uitkomt op € 679.461 (inclusief BTW).

Hoofddoelstelling van recreatieschappen

Het doel van recreatieschappen is conform de vastgelegde gemeenschappelijke regelingen:

a. het bevorderen van een evenwichtige ontwikkeling van de openluchtrecreatie;
b. het tot stand brengen en bewaren van een evenwichtig natuurlijk milieu;
c. het tot stand brengen en onderhouden van een landschap, dat is afgestemd op het onder a en b geformuleerde.

Activiteiten van recreatieschappen dragen bij aan deze doelen. Daarnaast geven de vigerende visies van recreatieschappen en het beleid van de participanten richting aan de activiteiten van recreatieschappen.

Een selectie van actuele ontwikkelingen voor 2024 bij Plassenschap Loosdrecht e.o.

- Momenteel wordt gewerkt aan beheerplannen regulier onderhoud, een meerjarenplan groot onderhoud (MJOP) en een meerjarenplan investeringen (MJIP). De uitkomsten van deze plannen worden apart aan het bestuur worden voorgelegd, maar zullen gevolgen hebben voor de begroting 2024. Na de bestuurlijke besluitvorming zal, via een begrotingswijziging 2024, de begroting 2024 worden aangepast.
- In de kadernota van het Plassenschap is afgesproken dat per ultimo 2026 de algemene reserve op hetzelfde niveau moet zijn als het totaal aan risico's. Risico's voor 2024 zijn op € 155.000 geraamd. Dit betekent dat realisatie door overschotten per jaarschijf moet plaatsvinden of door een hogere deelnemersbijdrage.

Reactie provincie
Wij stellen u voor met de financiële stukken van het Plassenschap Loosdrecht in te stemmen en daar verder een zienswijzen op in te dienen met de volgende strekking:

De reserves van het Plassenschap Loosdrecht moeten de komende jaren aangevuld worden in verband met het op orde brengen van het weerstandsvermogen en de uitvoering van het meerjarenplan groot onderhoud en het nog op te stellen meerjarig investeringsplan.

Het weerstandsvermogen is onvoldoende om de risico’s op te vangen wanneer zij zich allen tegelijk voordoen. Er staat geschreven dat het bestuur de algemene reserve de komende jaren weer op peil wilt brengen. Wij zien hiervoor graag een onderbouwing over hoe het bestuur dit denkt te gaan realiseren. Naast een mogelijk koppeling met het verhogen van de bijdragen van de participanten vragen wij u nadrukkelijk ook om te kijken welke andere mogelijkheden er zijn om de financiële situatie te verbeteren.

Hiernaast is het wenselijk dat het Plassenschap Loosdrecht e.o., net als de overige recreatieschappen, een meerjarenbegroting op gaat nemen in hun Begroting.

4. Proces en procedure
Uw reactie op de financiële stukken van het Plassenschap Loosdrecht e.o. versturen wij aan het bestuur.

5. Voorstel
Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig het bijgaande ontwerpbesluit.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter

M.J.H. van Kuijk, provinciesecretaris

Ontwerpbesluit

Nr. nummer PS-besluit vult de griffie in

Provinciale Staten van Noord-Holland;

gelezen de voordracht van Gedeputeerde Staten van 11 juli 2023;

gelet op artikel 58b en 59 van de Wet gemeenschappelijke regelingen,

besluiten:

1. In te stemmen met de ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerp begroting 2024 van het Plassenschap Loosdrecht e.o.;

2. De volgende zienswijze in te dienen op de bovengenoemde financiële stukken:

   Wij stemmen met uw financiële stukken in.

   Wel verzoeken wij u zo spoedig mogelijk inzicht te geven op de (financiële) effecten van de transitie, het MJOP, MJIP en het weerstandsvermogen op peil brengen. Daarbij vragen wij u nadrukkelijk kritisch te zijn (blijven) bij uw uitgaven en investeringen.

   Naast een mogelijke verhoging van de bijdragen van de participanten vragen wij u nadrukkelijk ook om te kijken welke andere mogelijkheden er zijn om de financiële situatie te verbeteren. Met name bij het meerjarenplan groot onderhoud (MJOP) en het meerjarenplan investeringen (MJIP), zal het Plassenschap keuzes moeten maken en prioriteiten moeten stellen.

   Hiernaast is het wenselijk dat het Plassenschap Loosdrecht e.o., net als de overige recreatieschappen, een meerjarenbegroting op gaat nemen in hun Begroting.

3. GS te machtigen om de zienswijze van PS op de financiële stukken van het Plassenschap Loosdrecht e.o. toe te sturen aan het bestuur.

Haarlem,

Provinciale Staten voornoemd,

voorzitter,

statengriffier,

Bijlage **bij registratienummer 772861/2067894** (verseonnr 2067896)

Op 13 juli 2023 heeft Provinciale Staten de Voordracht 2023-07-10 Voordracht 32 "financiële stukken recreatieschappen voor zienswijzen" aangenomen. Dit betrof de recreatieschappen Spaarnwoude, Alkmaarder- en Uitgeestermeer, Groengebied Amstelland en Twiske-Waterland.

De jaarrekeningen 2022, begroting 2024 en de bijdrage aan deze recreatieschappen zijn om deze reden grijs gemaakt, maar wel opgenomen om inzichtelijk te maken wat de totale provinciale bijdrage in de recreatieschappen is

Plassenschap Loosdrecht e.o.:

Jaarrekening 2022

Het resultaat van de jaarrekening 2022 is € 473.847 negatief. Dit is € 124.050 minder negatief dan in de tweede begrotingswijziging was geprognosticeerd.

Rekeningresultaat 2022

Recreatieschap	Begroting na wijziging 2022	Jaarrekening 2022	Verschil
Spaarnwoude	€ -1.218.230	€ -566.901	€ 651.329
Alkmaarder- en Uitgeestermeer	€ -663.636	€ -287.576	€ 376.060
Twiske-Waterland	€ -157.949	€ 141.039	€ 298.988
Groengebied Amstelland	€ 120.212	€ 276.066	€ 155.854
Plassenschap Loosdrecht	**€ - 597.900**	**€ -473.847**	**€ 124.050**

De ontwerpbegroting 2024

De ontwerpbegroting 2024 is de eerste begroting die door de gemeente Wijdemeren aan het bestuur van het Plassenschap ter bespreking wordt aangeboden. Wijdemeren heeft per 1 januari 2023 de uitvoering van de taken van het Plassenschap op zich genomen. Daarbij hoort ook de administratieve uitvoering en voorbereiding. De verantwoordelijkheid voor de taken blijft evenwel bij het Plassenschap. Daarom dient het bestuur de ontwerpbegroting vast te stellen

In de nu voorliggende ontwerpbegroting 2024 zijn de gevolgen van reeds eerder genomen besluiten verwerkt. Het gaat hier om:

a. Een vermindering in doorbelaste kosten gerekend voor de uitvoering van de taken door de gemeente Wijdemeren. Dit komt neer op een verwachte lastenvermindering van € 175.400.
b. De algemene reserve zal in 2024 op € 59.000 uitkomen bij een sluitende begroting
c. In voorgaande begrotingen is structureel met een te hoge dekking uit het BTW compensatiefonds gerekend. De bijstelling in deze begroting van de dekking via het BTW compensatiefonds verlaagt de dekkingsmiddelen structureel met circa € 120.000.

d. De deelnemersbijdragen (exclusief BTW) nemen t.o.v. de begroting 2023 toe met € 105.400. Dit is 3,16% conform afspraken uit de kadernota, aanvullend verhoogd met € 46.800 (2,66%) om voor 2024 tot een sluitende begroting te komen. Ook in het meerjarigperspectief zullen sluitende begrotingen worden gepresenteerd.

Het is aannemelijk dat de deelnemersbijdrage in 2024 verhoogd moet worden (en de opvolgende jaren). Dit op basis van de werkelijke kosten van de transitie RMN, de ramingen uit het MJOP, het MJIP en het opbouwen van voldoende reserve over/voor de komende jaren. Hier is het Plassenschap nog mee bezig vandaar dat er nog geen begrotingen in beeld zijn voor de jaren na 2024.

De beheerplannen (terreinen, sluizen en vaarwegen) worden samen met een externe partij opgesteld en bestaan uit beheerplannen, een meerjaren groot onderhoudsplan (MJOP) en een meerjaren investeringsplan (MJIP). Omdat de uitkomsten nog onbekend zijn, zullen deze apart aan het bestuur worden voorgelegd. Voornoemde plannen zullen van invloed zijn op de omvang van de begroting en worden inzichtelijk gemaakt via een begrotingswijziging 2024 later dit jaar.

In de kadernota van het Plassenschap is afgesproken dat per ultimo 2026 de algemene reserve op hetzelfde niveau moet zijn als het totaal aan risico's. Risico's voor 2024 zijn op € 155.000 geraamd. Dit betekent dat realisatie / dekking door overschotten per jaarschijf moet plaatsvinden, een hogere deelnemersbijdrage of andere prioriteiten in uitvoering moeten worden gesteld.

Provinciale bijdrage aan recreatieschappen						
Recreatieschap	Begroting 2023	Begrotings-wijziging 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Spaarnwoude SPW						
Spaarnwoude SGP						
Totaal	€ 2.942.351	€ 3.027.122	€ 3.275.346	€ 3.403.084	€ 3.535.804	€ 3.673.701
Alkmaarder- en Uitgeestermeer						
Buitenlanden/ IJ-Z						
Totaal	€ 848.677	€ 848.677	€ 908.933	€ 941.655	€ 975.555	€ 1.010.675
t Twiske						
Waterland						
Totaal	€ 1.511.651	€ 1.511.651	€ 1.635.606	€ 1.699.395	€ 1.765.671	€ 1.827.017
Groengebied Amstelland	€ 1.024.894	€ 1.024.894	€ 1.108.935	€ 1.152.183	€ 1.197.118	€ 1.243.806

Bijlage bij registratienummer 772861/2067894 (verseonnr 2067896)

Totale bijdrage voor bovenstaande vier recreatieschappen	**€ 6.327.573**	**€ 6.412.344**	**€ 6.928.820**	**€ 7.196.317**	**€ 7.474.148**	**€ 7.755.199**
Plassenschap Loosdrecht	**€ 690.656**	**€ 690.656**	**€ 679.461**			
Totale bijdrage recreatieschappen	€ 7.018.229	€ 7.103.000	€ 7.608.281			

PLASSENSCHAP LOOSDRECHT

TELEFOON
14 035

POSTADRES
Postbus 190
1230 AB Loosdrecht

BEZOEKADRES
Rading 1
1231 KB Loosdrecht

ONLINE
www.wijdemeren.nl
info@wijdemeren.nl

FINANCIEEL
IBAN NL68 BNGH 0285012290
BIC BNGH NL2G
BTW NL804162591B01
KvK 52394832

Aan:
de raden van de gemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht en
provinciale staten van de provincies Utrecht en Noord-Holland

Ons kenmerk: Z.78336/D.399143
Referentie: L.H.F. Welter, accounthouder
E-mailadres: l.welter@Wijdemeren.nl
Bijlage(n): 2 (ontwerpjaarrekening en bestuursvoorstel)
Onderwerp: Ontwerp jaarrekening 2022

Loosdrecht, 13 juni 2023

Geacht bestuur,

Hierbij bieden wij u de ontwerp jaarrekening 2022 van het Plassenschap Loosdrecht e.o. aan. De jaarrekening is opgesteld door een extern administratiekantoor, in opdracht van de voormalige uitvoeringsorganisatie RMN.

In de ontwerp jaarrekening zijn de transitiekosten voor de opheffing en liquidatie van Recreatie Midden-Nederland verwerkt en ten laste van de algemene reserve van het Plassenschap gebracht. Omdat nog niet alle transitiekosten bekend waren bij het afsluiten van het jaar, zal het resterende deel daarvan in de jaarrekening 2023 worden verantwoord.

Het resultaat van de jaarrekening 2022 is € 473.847 negatief. Dit is € 124.050 minder negatief dan in de tweede begrotingswijziging was geprognosticeerd. Wij stellen u voor om dit resultaat ten laste van de algemene reserve van het Plassenschap te brengen (€ 653.665 per ultimo 2022). Daarmee komt de algemene reserve van het schap op een zorgelijk laag niveau. Het bestuur heeft aangegeven de algemene reserve de komende jaren weer op peil te brengen.

Ingevolge de Gemeenschappelijke Regeling dient de Jaarrekening 2022 uiterlijk 15 juli 2023 aan het ministerie van Binnenlandse Zaken verstuurd te worden. In verband met de zienswijzeperiode van twaalf weken, is tijdige verzending aan het ministerie niet mogelijk. Het bestuur van het Plassenschap heeft daarom het ministerie verzocht om uitstel voor het indienen van de vastgestelde jaarrekening tot 15 september 2023. Het ministerie heeft deze uitstel goedgekeurd.

Conform de gemeenschappelijke regeling Plassenschap Loosdrecht e.o. wordt u in de gelegenheid gesteld uw zienswijze op de ontwerp jaarrekening kenbaar te maken binnen twaalf weken na ontvangst.
In verband met een fout in de verzending d.d. 12 mei jl, wordt deze aanbiedingsbrief eerst nu pas naar u verzonden hetgeen uiteraard gevolgen heeft voor de datum waarop u de zienswijze kenbaar kunt maken.
Bij deze verzoek ik u desondanks om uw (voorgenomen) zienswijze kenbaar te maken voor 1 september 2023 zodat definitieve besluitvorming plaats kan vinden in het bestuur van het Plassenschap op 1 september 2023.

Met vriendelijke groet,
namens het Bestuur,

Mw. J. Brand, secretaris a.i.

PLASSENSCHAP LOOSDRECHT

JAARVERSLAG& JAARREKENING 2022

APRIL 2023

1 Voorwoord

1.1 Jaarverslag en jaarrekening

Voor u ligt het ontwerp jaarverslag en de ontwerp jaarrekening van Plassenschap Loosdrecht e.o. over het jaar 2022.

Plassenschap Loosdrecht e.o. is een gemeenschappelijke regeling (GR) op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Binnen deze GR werken de gemeenten Wijdemeren, Stichtse Vecht, Utrecht en de Provincies Utrecht en Noord-Holland samen aan het beheer van toegankelijke recreatiegebieden voor inwoners en bezoekers van de regio. Om de belangen van recreatie in het gebied te behartigen is Plassenschap Loosdrecht en omstreken in 1957 opgericht als een samenwerkingsorgaan tussen de recreanten ontvangende gemeenten (Breukelen, Loenen, Loosdrecht en Vreeland) en de recreanten zendende gemeenten (Amsterdam, Hilversum en Utrecht).

Het werkgebied van Plassenschap Loosdrecht e.o. omvat alle wateren van de Loosdrechtse Plassen, de legakkergebieden, moeras- en rietlanden en aangrenzende veenweidegebieden. Het recreatiegebied en de verschillende terreinen bieden mogelijkheden voor ontspanning, rust, beweging en plezier voor inwoners én bezoekers van de regio.

Het Plassenschap Loosdrecht e.o. zet zich in voor openluchtrecreatie en zorgt voor het behoud van natuur, landschap en de cultuurhistorische elementen die bepalend zijn voor de kwaliteit het recreatiegebied. Daarnaast zorgt het Plassenschap voor het nautisch- en vaarwegbeheer van het openbaar water binnen het werkgebied.
Het Plassenschap heeft de uitvoering van zijn werkzaamheden - Beheer & Onderhoud, Toezicht & Handhaving, Exploitatie, Bedrijfsvoering en Bestuursondersteuning - belegd bij RMN. RMN was tot 1 januari 2023 de uitvoeringsorganisatie voor Plassenschap Loosdrecht e.o., recreatieschap Stichtse Groenlanden, Routebureau Utrecht en het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug.

Het jaar 2022 was een bijzonder jaar voor het Plassenschap. Vanwege de versoepelde corona maatregelen werden de gebieden minder bezocht dan in 2020 en 2021. De werkzaamheden en de werkdruk voor onze toezichthouders en beheer- en onderhoudsmedewerkers is echter niet afgenomen. Veel mensen zijn ook na het intrekken van de coronamaatregelen blijven recreëren.

Het resultaat over 2022 toont een negatief saldo van € 473.848. In de jaarrekening is in de paragraaf Overzicht van baten en lasten een analyse opgenomen van het behaalde resultaat ten opzichte van de gewijzigde begroting. Hieruit blijkt dat het behaald resultaat met name een incidenteel karakter heeft en hoofdzakelijk veroorzaakt wordt door de bijdrage van het plassenschap in de liquidatiekosten van RMN. Daarnaast zijn de onderhoudskosten als gevolg van de actualisatie van het MJOP structureel hoger uitgevallen. Ten opzichte van de begroting is het resultaat €124.053 positiever uitgevallen doordat de liquidatiekosten van RMN deels in 2023 gemaakt worden waar in de begroting het uitgangspunt waren dat alle kosten reeds in 2022 zouden vallen.

Voor een gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar paragraaf 12.2.

Eind 2020 heeft het schap uitgesproken geen toekomst te zien in de wijze waarop de samenwerking momenteel georganiseerd is. Eind 2021 is hierover de besluitvorming afgerond. Besloten is, de uitvoeringsorganisatie RMN te liquideren per 31 december 2022 en ons schap om te vormen tot een ander samenwerkingsverband met een ‘lichtere’ structuur. De gemeente Wijdemeren heeft een aanbod opgesteld om de taken van het schap uit te voeren en het schapsbestuur heeft dit aanbod geaccepteerd in haar vergadering van juni 2022.

ONDERTEKENING

Aldus vastgesteld door het bestuur d.d.

De heer A. Wisseborn
Voorzitter

Mevr. J. Brand
Secretaris a.i.

Inhoudsopgave

1 VOORWOORD 2

1.1 JAARVERSLAG EN JAARREKENING 2

ONDERTEKENING 3

JAARVERSLAG 6

2 PROGRAMMAVERANTWOORDING 6

2.1 PROGRAMMA 1: BEHEER EN ONDERHOUD 6
2.2 PROGRAMMA 2: TOEZICHT EN HANDHAVING 7
2.3 PROGRAMMA 3: ONTWIKKELING 9
2.4 PROGRAMMA 4: EXPLOITATIE 10
2.5 PROGRAMMA 5: ALGEMEEN (INCL. OVERHEAD) 11

3 PARAGRAFEN 12

3.1 LOKALE HEFFINGEN 12
3.2 WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEHEERSING 13
3.3 KENGETALLEN 15
3.4 ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN 15
3.5 FINANCIERING 16
3.6 BEDRIJFSVOERING 16
3.7 VERBONDEN PARTIJEN 16
3.8 GRONDBELEID 17

JAARREKENING 18

4 BALANS PER 31 DECEMBER 2022 (BEDRAGEN IN €) 18

5 OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN (BEDRAGEN IN €) 20

6 GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING 21

6.1 INLEIDING 21
6.2 ALGEMENE GRONDSLAGEN VOOR HET OPSTELLEN VAN DE JAARREKENING 21
6.3 VASTE ACTIVA 21
6.4 VLOTTENDE ACTIVA 22
6.5 VASTE PASSIVA 22
6.6 VLOTTENDE PASSIVA 22

7 TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 2022 23

7.1 VASTE ACTIVA 23
7.2 VLOTTENDE ACTIVA 25
7.3 EIGEN VERMOGEN 29
7.4 VOORZIENINGEN 30
7.5 VASTE SCHULDEN 31
7.6 NETTO VLOTTENDE SCHULDEN MET EEN RENTE TYPISCHE LOOPTIJD KORTER DAN ÉÉN JAAR 31
7.7 OVERLOPENDE PASSIVA 32
7.8 NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN 32

8 TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN 33

8.1 TOELICHTING PER PROGRAMMA 33
8.2 RECHTMATIGHEID 33
8.3 OVERZICHT VAN INCIDENTELE BATEN EN LASTEN 33
8.4 OVERZICHT VAN DE GEREALISEERDE BATEN EN LASTEN PER TAAKVELD 34

9 WET NORMERING BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN PUBLIEKE EN SEMIPUBLIEKE SECTOR 35

9.1 BEZOLDIGING TOPFUNCTIONARISSEN 35
9.2 OVERIGE RAPPORTAGEVERPLICHTINGEN OP GROND VAN DE WNT 36
9.3 LEDEN EN PLAATSVERVANGENDE LEDEN EN SECRETARIS VAN HET BESTUUR LSD 36

10 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM 37

10.1 EFFECT COVID 19 OP DE JAARREKENING 37

BIJLAGEN 39

11 STAAT VAN LANGLOPENDE GELDLENINGEN 39

12 PROGRAMMAREKENING 'OUDE STIJL' 40

12.1 PROGRAMMAREKENING INGEDEELD NAAR VOORMALIGE BEGROTINGSPOSTEN 40
12.2 TOELICHTING AFWIJKINGEN PER BEGROTINGSPOST 40

2 Programmaverantwoording

2.1 Programma 1: Beheer en onderhoud

Beheer en onderhoud omvat het beheer en (dagelijks, groot- en vervangings-) onderhoud van de terreinen en plassen, fiets- en wandelpaden en het onderhouden van voorzieningen. Het niveau van beheer en onderhoud verschilt per terrein, per seizoen en is afhankelijk van onder meer wet- en regelgeving, de functie, de intensiteit van gebruik en de behoefte van recreanten en de opdracht van het Plassenschap. In onderstaande alinea's wordt per opgave in het programma de voortgang geschetst.

Optimalisatie werkprocessen

Opgave
In 2021 is 'de basis op orde' gebracht door het opstellen/verbeteren van de onderhoudsbestekken voor Dagelijks Onderhoud, het MeerJarenOnderhoudsPlan (MJOP), de digitalisering van het areaal in het GIS-systeem Geovisia en het opstellen van nieuw beleid en richtlijnen. In 2022 zijn de resultaten van deze inspanningen zichtbaar geworden en heeft de nadruk gelegen op het verder verbeteren/optimaliseren en waar mogelijk digitaliseren van deze processen.
Realisatie
In 2022 hebben we het MJOP geactualiseerd en daarbij specifiek aandacht besteedt aan de effecten van inflatie als gevolg van hogere energie- en grondstofprijzen. Dit werkt door in het uitgezette aanneemwerk. Op het geactualiseerde MJOP heeft in 2022 geen separate bestuurlijke besluitvorming plaatsgevonden. Dagelijks onderhoud is in het gebied op het niveau sober en veilig uitgevoerd. De beschoeiingen bij de Meent, langs de Muyeveldsevaart en langs de 's-Gravelandsevaart zijn vervangen volgens bestek. Bij de Meent zijn bovendien maatregelen genomen voor de verbetering van de (zwem)waterkwaliteit, waaronder het plaatsen van duikers. De stormen aan het begin van het jaar bleken een deel van de beschoeiingen aan de Strook Oost te hebben weggeslagen, vermoedelijk in combinatie met onderspoeling. In de eerste helft van 2022 is een groot deel van deze beschoeiingen met spoed vernieuwd en vervangen. Aan de Strook wilden we ook de zwemtrappen vervangen, maar door leveringsproblemen van de nieuwe exemplaren, hebben we de bestaande trappen eerst moeten laten repareren. Later (na seizoen) zijn de zwemtrappen wel geleverd. Op Markus Pos hebben we het toiletgebouw laten renoveren. Het toiletgebouw was aangetast door slijtage en vandalisme. Fundering en muren zijn gehandhaafd, overige delen zijn vervangen of grondig gerepareerd. We hebben het groot onderhoud aan de Weersluis, Kraaienestersluis en Raaisluis voorbereid, zodat dit onderhoud na het recreatieseizoen kan worden uitgevoerd. Datzelfde geldt voor het groot onderhoud aan verhardingen. Door langdurig uitvallen en lange revalidatieperiode van een vakkracht is voor 2022 extra werk uitbesteed. Het betreft het dagelijks onderhoud van de Strook en terrein de Fuut. Ook het groenonderhoud bij de zelfbedieningssluizen is op afroep opgedragen. In oktober is een opname gedaan naar de constructieve veiligheid van de botenopslagloods. Directe aanleiding is dat door een aanrijding de kap 20 cm verschoven is en schade aan de gevelafwerking is ontstaan. Deze schade is hersteld in december.

Duurzaamheid

Opgave
De duurzaamheid-thema's 'klimaatverandering'/'klimaatadaptatie', 'biodiversiteit', 'circulaire economie' en 'energietransitie' staan steeds hoger en prominenter op de politieke agenda's. Het schap heeft in de afgelopen jaren een aantal stappen gezet op het gebied van duurzaamheid. Waar mogelijk wordt ecologisch beheerd ter bevordering van de biodiversiteit en worden natuurvriendelijke oevers aangelegd. Dit sluit aan bij het Natura2000 beheerplan Oostelijke Vechtplassen.
Realisatie
Naast het gebruik van schonere (HVO-100 diesel) brandstof voor de werkboot en de trekker zijn er geen initiatieven op het gebied van duurzaamheid gerealiseerd. Met de ecoloog van Aquanoom is in 2022 wel bekeken waar nog winst te behalen valt in het gebied, maar de conclusie is dat de meeste eilanden waar het mogelijk was al beschikken over natuurvriendelijke oevers en dat er op het bestaande areaal recreatief gebruikte oever geen winst meer valt te behalen.

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	*Afwijking begroting - realisatie*
Lasten	1.588.108	729.400	926.800	1.110.296	183.496
Baten	1.332.160	844.000	844.000	1.191.631	347.631
Saldo van baten en lasten	**255.948**	**(114.600)**	**82.800**	**(81.335)**	**(164.135)**
Toevoegingen aan reserves	17.327	115.000	17.300	-	-
Onttrekkingen aan reserves	478.990	122.300	17.300	-	-
Gerealiseerd resultaat	**(205.715)**	**(121.900)**	**82.800**	**(81.335)**	**(164.135)**

2.2 Programma 2: Toezicht en handhaving

Dit programma bestaat enerzijds uit de werkzaamheden van de Boa's, die als gastheer én handhaver zich inzetten om overlast te voorkomen of te bestrijden. Anderzijds bestaan de werkzaamheden binnen dit programma uit het opstellen, evalueren en actualiseren van regelgeving.

Toezicht en handhaving

Opgave
Onze toezichthouders (BOA's) zorgen ervoor dat onze inwoners en bezoekers prettig en veilig gebruik kunnen maken van onze recreatiegebieden en -voorzieningen. De behoefte aan toezichthouders neemt toe, te meer omdat de politie steeds minder aanwezig is in het buitengebied. Onze toezichthouders handhaven onze eigen verordening (bestuursrechtelijk), maar hebben ook strafrechtelijke taken. We werken aan een intensieve en integrale samenwerking met onze partners op het gebied van 'snelvaren', milieudelicten (stroperij) en mogelijke ondermijningszaken. In 2022 is de begrote capaciteit voor toezicht & handhaving 1,83 fte. Dit betekent dat de BOA's doorgaans alleen toezicht houden en het niet mogelijk is om iedere dag in het gebied toezicht te houden.
Realisatie
Uit constateringen de afgelopen jaren is gebleken dat veel schepen met een L-Ontheffing langer zijn dan de toegestane 7.20m. In het eerste half jaar van 2022 is gezamenlijk met de Politie & RDW begonnen met het oppakken van de controles hierop. Dit heeft ertoe geleid dat er inmiddels meerdere ontheffingen zijn ingenomen van schepen welke ruim langer waren dan de toegestane 7.20 meter. Vogelgriep is helaas nog steeds aanwezig onder onze fauna in Nederland en ook op de Loosdrechtse Plassen hebben we hier de slachtoffers van ondervonden. Tientallen ganzen zijn door de Boa/toezichthouder aantroffen en ook de vele meldingen van recreanten gaven een duidelijk beeld van de

locaties. Hierop zijn door de Boa gezamenlijk met een gespecialiseerd bedrijf deze vogelgriep slachtoffers meerdere malen geruimd zodat deze geen gevaar meer konden vormen voor recreanten.

In 2022 zijn er wederom goede contacten geweest met de gemeente en is er ook een gezamenlijk rooster opgesteld waarin de Boa van de gemeente opstapt bij onze boa/toezichthouder voor gezamenlijke diensten op het water. Positieve ontwikkeling in deze is tevens dat de domein 1 Boa van de gemeente verruimde bevoegdheden heeft gekregen voor enkele strafbare feiten op het water.

Regelgeving en ontheffingverlening

Opgave

De regelgeving van het Plassenschap is vastgelegd in:

1. verordeningen die door de Plassenraad zijn vastgesteld, en
2. verkeersbesluiten waarvoor het dagelijks bestuur het bevoegd gezag is.

De regelgeving en het daarbij behorende ontheffingenbeleid vragen geregeld om evaluatie en actualisatie. Ook is er regelmatig behoefte om bepaalde nieuwe regelgeving op te stellen en in te voeren. In het kader van de liquidatie van RMN vindt de gemeente Wijdemeren het wenselijk dat de juridische basis voor:

- de schapsverordeningen (Verordening Plassenschap Loosdrecht, Woonschepenverordening, Legesverordening) worden overgenomen in de APV's van de gemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht. De werkzaamheden gaan dan met ingang van 2023 een-op-een over en worden ten laste van het Plassenschap ingepast in de gemeentelijke organisatie.
- het nemen van verkeersbesluiten (Besluit Motorboten, Voorrangsregeling, Bebording) gaat terug naar de colleges van B&W van de gemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht, en de uitvoering wordt door de gemeente Wijdemeren verzorgd. De kosten daarvan komen ten laste van het Plassenschap.

Realisatie

In 2022 is begonnen met de evaluatie van de Nadere regels voor het kamperen op de openbare recreatie eilanden in het Loosdrechts plassengebied. De ervaring is dat er regelmatig gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om in de periode van 1 april tot 1 november op de eilanden Meent en Marcus Pos op de aangewezen kampeerveldjes binnen een straal van 10 meter vanaf de kampeerpaal maximaal 3 trekkerstentjes te plaatsen. Het gebruik is naar alle tevredenheid en heeft niet tot problemen geleid. Een uitgebreide evaluatie kan desgewenst, mede gezien andere prioriteiten en de geringe capaciteit van het personeel dat nog werkzaam is voor RMN, na de Transitie plaatsvinden.

Er zijn in 2022 twee aanvragen om (bedrijfs-)ontheffing ontvangen voor het kunnen e-foilen, varen met elektrische surfborden, die een snelheid tot 35 km/uur kennen. Het besluit Motorboten kent dit begrip nog niet en heeft geen mogelijkheid hiervoor een P-ontheffing (voor het lesgeven) of een L-ontheffing te verlenen. Omdat per 1-1-2023 de regelgevende bevoegdheid van het Plassenschap vervalt, is het aan de gemeente Wijdemeren om te bepalen of voor het e-foilen voor het volgend recreatieseizoen een mogelijkheid komt.

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	*Afwijking begroting - realisatie*
Lasten	143.769	255.500	255.500	324.789	69.289
Baten	442.019	580.200	611.700	677.048	65.348
Saldo van baten en lasten	**(298.251)**	**(324.700)**	**(356.200)**	**(352.259)**	**3.941**
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-
Gerealiseerd resultaat	**(298.251)**	**(324.700)**	**(356.200)**	**(352.259)**	**3.941**

2.3 Programma 3: Ontwikkeling

Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen

Opgave
Het Plassenschap Loosdrecht e.o. is medeondertekenaar van het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen (OVP). Het Plassenschap is daarmee een verplichting aangegaan van in totaal € 906.000. De totale bijdrage dient volgens een vastgesteld kasritme te worden bijgedragen in de periode 2017-2028. Het Plassenschap betaalt met name voor uit te voeren baggerwerkzaamheden. Vanaf 2020 wordt rekening gehouden met een jaarlijks te financieren bedrag van € 70.900. In het laatste jaar van het Gebiedsakkoord wordt het resterende deel van de bijdrage mogelijk verrekend.
Realisatie
Het Plassenschap heeft onder voorwaarden ontheffing verleend voor het uitvoeren van de baggerwerkzaamheden 1e fase van het OVP-project baggeren Loosdrechtse plassen met alle materialen die daarvoor noodzakelijk zijn. Daarnaast is onder voorwaarden en na overleg met de beheerder toestemming verleend voor het gebruik van werkhaven Rimboe voor overslag van materiaal. In het derde kwartaal 2022 zijn de baggerdepots gerealiseerd en is gestart met de baggerwerkzaamheden fase 1. De stuurgroep OVP heeft voorts ingestemd met het uitvoeren van een nadere verkenning van de voorgestelde keuze van de watersportsector ‘Rondje om de Zuid’ als vervanging van project 1.3 van het Gebiedsakkoord (G.A.) i.v.m. het niet doorgaan van de vaarverbinding Loosdrechtse Plassen – Hilversums Kanaal (LP-HK). Concreet betekent dit project het verbeteren van de doorvaart Tienhovenskanaal en Kraaienestersluis en mogelijk het verbeteren van de vaarroute door de Weersluis en de Weersloot. Het schap is betrokken als eigenaar van deze vaarwegen en sluizen.

Terreinen Plassengebied

Opgave
Er zijn geen ontwikkelingen gepland voor de recreatie-eilanden (afgezien van de reguliere beheer & onderhoudswerkzaamheden)
Realisatie
In het licht van de transitie is de verkenning naar passende recreatieve ontwikkeling bij de terreinen – Bosdijk, Zwaan, de Aa, de Geer, Oukoperdijk – in het westelijk weidegebied van het schap geen verdere uitvoering gegeven.

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	*Afwijking begroting - realisatie*
Lasten	70.914	70.900	70.900	70.914	14
Baten	59.485	82.000	82.000	76.109	(5.891)
Saldo van baten en lasten	**11.429**	**(11.100)**	**(11.100)**	**(5.195)**	**5.905**
Toevoegingen aan reserves	-	19.200	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	70.914	70.900	70.900	70.914	14
Gerealiseerd resultaat	**(59.485)**	**(62.800)**	**(82.000)**	**(76.109)**	**5.891**

2.4 Programma 4: Exploitatie

Opgave

De exploitatie van het Plassenschap betreft het uitbaten van bezittingen, via erfpacht-, opstal-, huur- en gebruiksovereenkomsten. Erfpachtovereenkomsten worden voor een lange termijn aangegaan, huur- en gebruiksovereenkomsten zijn vaak voor een korte(re) termijn.

Het schap heeft erfpachtovereenkomsten voor Paviljoen De Strook, Recreatiecentrum Mijnden en eiland Robinson Crusöe. Deze exploitanten vormen een belangrijke bron van inkomsten en/of dragen bij aan recreatief gebruik van het Plassengebied. Huur- en gebruiksovereenkomsten worden aangegaan voor het gebruik van terreinen door hondenuitlaatservices, het gebruik van een steiger, visrecht, het gebruik van een eiland of terrein voor een activiteit zoals een scoutingkamp, etc. Dit zijn zeer diverse overeenkomsten voor (regelmatig terugkerende) eenmalige activiteiten of korte termijn gebruik.

Exploitatie biedt de mogelijkheid om de recreatieve meerwaarde van het gebied te vergroten en/of meer inkomsten te genereren. Het schap heeft momenteel geen exploitatiebeleid of - doelstellingen geformuleerd. Vooral het eenmalig en kortdurend verhuren van terreinen en eilanden voor bijvoorbeeld een evenement of pop-up-activiteit biedt mogelijkheden.

Realisatie

Nieuw exploitatiebeleid of nieuwe exploitatiedoelstellingen zijn in 2022 aangehouden in afwachting van definitieve besluitvorming over de transitie. Exploitatiebeleid of -doelstellingen zullen in overleg met of door de gemeente Wijdemeren worden uitgewerkt. De activiteiten in 2022 hebben zich gericht op het continueren van de bestaande exploitatiewerkzaamheden. Bijzonderheden zijn:

De erfpachtovereenkomst op Robinson Crusoë voor SailWise is geactualiseerd waarbij het goede doel van SailWise en onderhoud voor het eiland goed zijn beschreven. Voor Markus Pos is er vanaf 2021 een huurovereenkomst gesloten voor een Horeca ponton. De Fietsboot blijkt een groot succes waardoor er nu van de Porseleinhaven via Markus Pos en Fuut naar de Strook en vice versa gevaren wordt. In 2022 wordt verder onderhandeld over de uiteindelijke Invulling van de voorwaarden in de erfpachtovereenkomst met het recreatiecentrum Mijnden en de verhuur van 2 steigers langs de Heul.

Binnen de programmabegroting Loosdrechtse Plassen e.o. zijn geen inkomsten geraamd voor evenementen. Toch vinden er met name op de Bosdijk enkele kleinschalige activiteiten als hondentrainingen en bootcamp trainingen plaats, incidenteel worden ook de eilanden gebruikt voor een kleinschalig evenement voor als een spelactiviteit. Deze kleinschalige activiteiten waren goed voor een omzet van ruim € 3.000,-.

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	*Afwijking begroting - realisatie*
Lasten	366.968	639.500	549.000	361.846	(187.154)
Baten	849.185	1.248.600	1.206.000	857.429	(348.571)
Saldo van baten en lasten	**(482.217)**	**(609.100)**	**(657.000)**	**(495.583)**	**161.417**
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	12.000	-	-	-	-
Gerealiseerd resultaat	**(494.217)**	**(609.100)**	**(657.000)**	**(495.583)**	**161.417**

2.5 Programma 5: Algemeen (incl. overhead)

Opgave
Programma 5 is een beleidsarm programma. Naast de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien zijn tevens de lasten voor overhead opgenomen.
Realisatie
Genoemde taken op het gebied van de instandhouding van de organisatie van het Plassenschap Loosdrecht e.o. zijn in 2022 uitgevoerd door Recreatie Midden Nederland.

	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	*Afwijking begroting - realisatie*
Lasten	907.491	1.126.500	1.721.000	1.479.134	(241.866)
Baten	-	-	110.700	-	(110.700)
Saldo van baten en lasten	**907.491**	**1.126.500**	**1.610.300**	**1.479.134**	**(131.166)**
Toevoegingen aan reserves	-	-	-	-	-
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-
Gerealiseerd resultaat	**907.491**	**1.126.500**	**1.610.300**	**1.479.134**	**(131.166)**

3 Paragrafen

Op grond van het BBV is het verplicht om voor zeven programma-overschrijdende thema's verantwoording af te leggen in een afzonderlijke paragraaf. Voor het Plassenschap geldt dat, gelet op de aard van de activiteiten van het Plassenschap, niet alle paragrafen van toepassing zijn. Om die reden zijn alleen die paragrafen opgenomen die van toepassing zijn.

Paragaaf	Wel/niet opgenomen	Toelichting
Lokale heffingen	Wel	Zie paragraaf 3.1
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Wel	Zie paragraaf 3.2
Onderhoud kapitaalgoederen	Wel	Zie paragraaf 3.3
Financiering	Wel	Zie paragraaf 3.4
Bedrijfsvoering	Wel	Zie paragraaf 3.5
Verbonden partijen	Wel	Zie paragraaf 3.6
Grondbeleid	N.v.t.	Zie paragraaf 3.7
Openbaarheid	Wel	Zie paragraaf 3.8

3.1 Lokale heffingen

Het Plassenschap Loosdrecht e.o. verleende ontheffing van een aantal verboden die zijn opgenomen in de Verordening Plassenschap Loosdrecht, Voorrangsregeling Mijndense Sluis, Woonschepenverordening en het Besluit Motorboten. De tarieventabel wordt jaarlijks aangepast. De belangrijkste rechten, die worden geheven in het Loosdrechts plassengebied betreffen:

LOKALE HEFFINGEN	REKENING 2022
Jaarontheffingen snelvaren	276.798
Dagontheffingen snelvaren	13.588
Wachtlijst motorbootontheffing	7.110
Visrecht	2.298
Rechten pleziervaartuigen	15.579
Overige ontheffingen	13.093
Totaal	**328.466**

3.1.1 Snelvaren particulieren (jaar, dag en wachtlijst)

De ontheffingen om te kunnen snelvaren op de 1e t/m 4e plas en de waterskibaan op de 5e plas worden verleend op grond van het Besluit Motorboten. Er zijn maximaal 800 ontheffingen verleend aan natuurlijke personen die in het bezit zijn van een vaarbewijs, ook werden circa 30 ontheffingen verleend aan bedrijven en verenigingen voor het kunnen proefvaren, het geven van waterskilessen en het begeleiden van zeilwedstrijden.

De tarieven worden jaarlijks door het bestuur vastgesteld. De geraamde baten overschrijden de ter zake geraamde lasten niet. Er is geen kwijtscheldingsbeleid.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De begroting van het Plassenschap bestaat voor een deel uit te realiseren exploitatie-opbrengsten, zoals schutten bij de sluis, snelvaarontheffingen en evenementen. Het schap onderscheidt per 31 december 2022 de volgende risico's:

	Omschrijving risico	Bedrag	Wanneer	Frequentie
1	Erfpacht en huur	15.500	2022 e.v.	Jaarlijks
2	Schutgelden Mijndense sluis	15.000	2022 e.v.	Jaarlijks
3	Uitgifte snelvaarontheffingen	25.000	2022.e.v.	Jaarlijks
4	Bestrijding overlastgevende waterplanten	40.000	2022 e.v.	Jaarlijks
5	Rente	42.000	2022 e.v.	Jaarlijks
6	Klimaatverandering	40.000	2022 e.v.	Jaarlijks
7	Inflatie	50.000	2022 e.v.	Jaarlijks
8	Kostenstijgingen onderhoud	PM	2022 e.v.	Jaarlijks
9	Onvoorziene risico's	50.000	2022 e.v.	Jaarlijks
	Totaal risico's	277.500		
	Totaal risico's met correctie kansberekening (90%)	**250.000**		

Toelichting op de genoemde risico's:

1. Erfpacht en huur

De geraamde omzet voor 2023 bedraagt ca. € 310.000. Het risico wordt ingeschat op 5% van de omzet. Zijnde € 15.500. Dit risico heeft zich overigens niet voorgedaan in 2022.

2. Schutgelden Mijndense sluis

De omzet voor 2022 is redelijk in lijn met de raming. Dit komt mede door normale weersomstandigheden. Bij tegenvallende weersomstandigheden kan de opbrengst lager uitvallen dan begroot. Het gemiddelde risico bedraagt € 15.000. Dit risico heeft zich in 2022 niet voorgedaan.

3. Uitgifte snelvaarontheffingen

De afgelopen jaren zien we dat de populariteit van de snelvaarontheffingen onverminderd groot blijft. Het aantal uit te geven jaarontheffingen is maximaal 800. De verkoop van dagontheffingen is variabel en markt - en weersafhankelijk. Dit risico is ingeschat op maximaal € 25.000. Dit risico heeft zich in 2022 niet voorgedaan.

4. Van bestrijding naar beheersing van overlastgevende waterplanten

De afgelopen jaren is in OVP verband intensief gewerkt aan het beheersen en terugdringen van cabomba (waterwaaier) en (ongelijkbladig) vederkruid in de Oostelijke Vechtplassen. Het zijn invasieve exotische waterplanten die vooral overlast veroorzaken voor waterrecreanten. Er is geconstateerd dat woekerende waterplanten niet volledig te bestrijden zijn. Daarom wordt gewerkt aan een plan van aanpak met een inkadering en concreet stappenplan met tijdsplanning dat moet leiden tot een bestuurlijk ondertekend *Beheerplan Overlastgevende Waterplanten Oostelijke Vechtplassen*.

Het Plassenschap heeft voor dit project in 2022 geen kosten gemaakt anders dan personele inzet en het reguliere vaarwegbeheer.

5. Rente

Het rentepercentage voor nieuwe vaste geldleningen is voor 2022 geraamd op 2,5%. Dit percentage is gebaseerd op een reële inschatting van de marktrente op het moment van afsluiten. Een rente van 1,0% hoger dan deze verwachting resulteert in extra lasten van € 21.700 per jaar. Er is in 2022 een lening aangegaan van € 2,0 miljoen tegen 3,0%. Het risico heeft zich derhalve in 2022 ten dele voorgedaan. Dit resulteert in extra financieringslasten van 0,5% x € 2,0 mln. = € 10.000. Voor het jaar 2023 verhogen we het renterisico met € 20.000 naar afgerond € 42.000 omdat de leningenportefeuille is verhoogd.

6. Klimaatverandering

Een belangrijke tendens is te zien in de merkbare gevolgen van klimaatveranderingen voor de onderhoudsmaatregelen. Er moet rekening worden gehouden met de volgende aspecten:

- langer groeiseizoen (waardoor extra maaibeurten nodig zijn), maar ook een korter snoeiseizoen daar bomen weer eerder uitlopen. Daardoor kan achterstand ontstaan in hakhout snoei en omdat te voorkomen moeten er soms ook snoeiwerk uitbesteed worden.
- Wateroverlast en droogte alsmede wind (storm) hierdoor raken oevers beschadigd alsmede de beschoeiingen. Ook meer kosten aan beplanting en beschoeiingen om de terreinen veilig te houden. Alsmede kosten aan water te geven om jonge aanplant te laten aanslaan
- Ontwikkeling van ziektes en exoten (o.a essentaksterfte die herplant en veilighouden terreinen noodzakelijk maken.

Elk seizoen is anders en onderhoudswerkzaamheden zijn lastig te vergelijken per jaarschijf. Extra water en extra maaien zijn lastig te kwantificeren. In 2022 zijn er echter geen grote excessen geweest welke direct verband houden met klimaatverandering.

7. Inflatie

We merken dat aannemers veel meer vragen voor het uit te voeren werk. Door de hoge energie- en grondstofkosten zijn de prijzen voor werken in 2022 zeer sterk gestegen. Dit wordt mogelijk niet gedekt door de huidige voorziening groot onderhoud. Voor de werken aan de Muyeveldse Vaart had dit nog geen directe gevolgen in 2022, wel voor de werken aan De Strook Oost. We ramen het prijsrisico op 5% van het totale jaarlijkse onderhoudsbedrag.

8. Uitkomsten inspecties MJOP

Nadat in 2021 een MJOP is vastgesteld, is in 2022 het MJOP verder geactualiseerd. Er is nog sprake van achterstallig onderhoud, we hebben noodgedwongen risico gestuurd in plaats van planmatig het onderhoud uitgevoerd om de veiligheid in het gebied te kunnen waarborgen. Het exacte effect hiervan is op dit moment nog niet in te schatten.

9. Onvoorziene risico’s

Naast bovengenoemde grote risico’s heeft onze gemeenschappelijke regeling te maken met kleinere risico’s, zoals het illegaal dumpen van giftige afvalstoffen, niet verhaalbare vernielingen en wijzigingen in wetgeving met mogelijk financiële gevolgen. Deze worden niet afzonderlijk benoemd en gekwantificeerd, maar hiervoor wordt gedurende de meerjaren termijn een gelijkblijvend risicobedrag aangehouden van € 50.000.

We gaan ervan uit dat niet alle risico’s zich tegelijkertijd zullen voordoen. Om hiervoor te corrigeren wordt een percentage van 90% berekend over het totaal berekende risicobedrag.

3.3 Kengetallen

De kengetallen geven inzicht in de financiële positie van het Plassenschap.

	Jaarrekening 2021	Jaarrekening 2022
Netto schuldquote	49%	105%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	49%	105%
Solvabiliteitsratio	30%	11%
Grondexploitatie	nvt	nvt
Structurele exploitatieruimte	6%	-17%
Belastingcapaciteit	nvt	nvt

3.3.1 Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van het Plassenschap ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

3.3.2 Solvabiliteitsratio

Dit kengetal drukt het eigen vermogen als percentage van het totale vermogen uit. Hoe hoger het percentage hoe beter het Plassenschap in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen.

3.3.3 Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat gekeken wordt naar de structurele baten en de structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

3.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Het MJOP is in het derde kwartaal van 2021 opgesteld op basis van inspecties en inventarisatie bij de beheerders en percentage berekening van niet kapitaalintensieve goederen (meubilair). Hieruit zijn budgetten en tijdspad geraamd voor groot onderhoud, investeringen en (verdere) inspecties. Het MJOP is een eerste stap naar het maken van uitvoeringsplannen, nog niet alle objecten in het gebied zijn in beeld. Het MJOP is voor een periode van 6 jaar opgesteld, waarbij is uitgegaan van een inflatie van 1,5%. Inmiddels is duidelijk dat dit niet meer van toepassing is. Dit is bij vaststelling van het MJOP door het schap als risico benoemd, is herhaald in de kadernota 2024 en zal naar de huidige inflatiecijfers moeten worden bijgesteld.

3.4.1 Wegen

In 2022 zijn er geen herstelwerkzaamheden of inspecties aan wegen uitgevoerd.

3.4.2 Watergangen en oevers

In september 2022 is gestart met het OVP-baggerproject. Daarnaast worden de sloten jaarlijks onderhouden volgens de keureisen van het waterschap (bv. waterplanten maaien in de Raaisloot). De houten beschoeiingen langs de Muyeveldsevaart zijn eenzijdig over een afstand van 570 meter vervangen door kunststof beschoeiingen. De beschoeiingen langs de ’s-Gravenlandsevaart zijn in 2022 tweezijdig vervangen over een afstand van 675 meter door kunststof beschoeiingen. Als extra werk is langs de vaart aan de andere zijde nieuwe houten beschoeiingen aangebracht. De beschoeiingen aan de Strook Oost zijn over een lengte van 435 meter vervangen en de afkalvingen zijn gerepareerd.

3.4.3 Groen: beplantingen

Op locaties de Meent en de Strook was er in 2021 overlast van de eikenprocessierups. In 2022 was de overlast veel beperkter.

3.4.4 Schoonhouden en vuilafvoer
In 2022 is ongeveer evenveel afval ingezameld als in 2021.

3.4.5 Materieel
Het materieel wordt jaarlijks gekeurd en is onderhevig aan garanties. Voor groot materieel is om de 500 uur bedrijfstijd is er regulier onderhoud (servicebeurt) nodig om garantierecht te behouden. In 2022 is er naast het reguliere onderhoud geen groot onderhoud geweest aan het materieel.

3.5 Financiering
In het Treasurystatuut is het treasurybeleid opgenomen met daarin de producten, partijen en limieten, de treasury-organisatie met taken, bevoegdheden en verantwoordingsrelatie en de bijbehorende informatievoorziening, in totaliteit bedoeld ter beperking van te lopen risico's.

3.5.1 Risicobeheer
Binnen de Wet FIDO zijn twee normen vermeld waaraan dient te worden voldaan. Het doel van deze normen is te voorkomen dat bij herfinanciering van de leningen bij (aanzienlijk) hogere rente grote schokken optreden in de hoogte van de rente die het Plassenschap moet betalen. De normen beperken de budgettaire risico's.

3.5.2 Kasgeldlimiet
De kasgeldlimiet is een bedrag ter grootte van 8,2% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar met als doel de kortlopende leningen te beperken. De kasgeldlimiet bedraagt € 231.400. In de praktijk is in 2022 geen kasgeld opgenomen.

3.5.3 Renterisiconorm
De renterisiconorm is een bedrag ter grootte van een percentage van het begrotingstotaal. Het doel van deze norm was en is het beperken van de gevolgen van een stijgende kapitaalmarktrente op de rentelasten van de organisatie. De norm stelt dat per jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal in aanmerking mag komen voor verplichte aflossingen en renteherzieningen. De renterisiconorm bedraagt over 2022 € 2.500.000 (het minimumbedrag op grond van artikel 2 lid 3 van de Uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden). Op de vaste geldleningen is een bedrag afgelost van € 147.143. Renteherziening op vaste schuld heeft niet plaatsgevonden.

3.6 Bedrijfsvoering
Het onderhoud en beheer, de ontwikkeling, de bedrijfsvoering en handhaving en toezicht van het schap wordt tot 1 januari 2023 uitgevoerd door de gemeenschappelijke regeling (GR) Recreatie Midden-Nederland (RMN). Naast het uitvoeren van taken door RMN in eigen beheer worden veel externe partijen ingeschakeld voor de uit te voeren opdrachten als (groot)onderhoud en het verrichten van investeringen. Het recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrecht e.o. zijn deelnemer in RMN. De exploitatiebaten en lasten van RMN worden volledig doorberekend aan de betalende deelnemers.

In 2022 had het Plassenschap Loosdrecht e.o. een belang van 28,3% in de bedrijfsvoeringsorganisatie RMN.

3.7 Verbonden partijen
Het recreatieschap is deelnemer aan de bedrijfsvoering organisatie RMN, de uitvoeringsorganisatie voor twee recreatieschappen.

	Recreatie Midden Nederland (RMN)		
Vestigingsplaats	Utrecht		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling – bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO)		
Doelstelling/Publiek belang	Het bieden van een op de behoefte van de recreatieschappen afgestemd uitvoeringsapparaat en het vervullen van de daarmee samenhangende rol van werkgever, alsmede het bevorderen van de onderlinge afstemming tussen de recreatieschappen van de uit te voeren werkzaamheden.		
Zeggenschap / bestuurlijk belang	Het bestuur van RMN bestaat uit 3 leden en een secretaris. Namens LSD hadden M. van Dijk (tot 10 juni) en A. Wisseborn (vanaf 10 juni) zitting in het bestuur van RMN.		
Samenwerkingspartners	RMN kent drie deelnemers: Recreatieschap Stichtse Groenlanden, Plassenschap Loosdrecht en provincie Utrecht.		
Financieel belang	Deelnemers financieren via een deelnemersbijdrage de kosten van RMN en zijn gezamenlijk aansprakelijk voor eventuele tekorten.		
Risico's / weerstandsvermogen	Alle kosten van RMN worden doorbelast aan de deelnemende schappen. Dit betreft tevens de kosten van de liquidatie van RMN. De liquidatie van RMN wordt in 2023 afgerond. De vastgestelde liquidatiebegroting kent een totaal van € 1,25 miljoen, waarin het Plassenschap haar deel financiert. Mogelijk vallen de liquidatiekosten hoger uit dan de begroting.		
Kerncijfers	Bedragen in €	31-12-2021	31-12-2022
	Eigen vermogen	0	0
	Vreemd Vermogen	1.845.428	2.939.417
	Resultaat	0	0

3.8 Grondbeleid

Het Plassenschap Loosdrecht e.o. bezit totaal 660 hectare grond en water binnen het werkgebied.

Deze bezittingen zijn op hoofdlijnen onder te verdelen in dagrecreatieterreinen (eilanden, Strook, Bosdijk etc.), de legakkers (Zuidelijke Kievitsbuurt e.d.), oeverlanden, sluizen, water en het recreatiecentrum Mijnden. Het schapsbeleid is er op gericht zijn terreinen zoveel mogelijk gratis en openbaar toegankelijk aan te bieden aan de recreant. Ruiling van percelen die tot verbetering van het algemeen nut zullen leiden, worden overwogen.

Aankoop van grond is alleen aan de orde als verwerving ervan van belang is voor uitvoering van een project. De bestemming die de gemeenten, tot nog toe, aan de gronden hebben toegekend, biedt geen ruimte voor commerciële exploitatie.

Alleen de grond waarop het recreatiecentrum Mijnden is gevestigd, is eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven aan een exploitant. Op het terrein de Strook zijn twee opstalrechten verleend aan een horecaondernemer. Deze opstalrechtovereenkomsten worden één keer per 5 jaar verhoogd met het prijsindexcijfer over de afgelopen periode. Met deze horecaondernemer is verder een erfpachtovereenkomst met opstalrecht afgesloten inzake een woning op de strook.

4 Balans per 31 december 2022 (bedragen in €)

Hierna wordt via de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten met toelichting de financiële verantwoording afgelegd over het in jaar 2022 gerealiseerde beleid.

Activa (bedragen in €)	**31-12-2022**	**31-12-2021**
Immateriële vaste activa		
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	-	1.067
Subtotaal immateriële vaste activa	-	*1.067*
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	821.311	857.940
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	3.900.775	2.601.753
Subtotaal materiële vaste activa	*4.722.086*	*3.459.693*
Totaal vaste activa	**4.722.086**	**3.460.760**
Voorraden		
Gereed product en handelsgoederen	-	-
Subtotaal voorraden	-	-
Uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	511.988	262.132
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	2.011.650	820.706
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	(36)	-
Overige vorderingen	250	3.846
Subtotaal uitzettingen rentetypische looptijd < 1 jaar	*2.523.852*	*1.086.684*
Liquide middelen		
Kas- en banksaldi	260.402	103.076
Overlopende activa		
- Overige Nederlandse overheidslichamen	-	-
Overige overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	134.250	1.398
Subtotaal overlopende activa	*134.250*	*1.398*
Totaal vlottende activa	**2.918.504**	**1.191.158**
Totaal activa	**7.640.590**	**4.651.918**

Passiva (bedragen in €)	**31-12-2022**	**31-12-2021**
Eigen vermogen		
Algemene reserve	653.665	503.488
Bestemmingsreserves	662.295	733.207
Gerealiseerd resultaat	(473.848)	150.177
Subtotaal eigen vermogen	*842.112*	*1.386.872*
Voorzieningen		
Kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt (egalisatievoorziening)	*926.555*	*746.447*
Subtotaal voorzieningen	*926.555*	*746.447*
Vaste schulden		
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	*4.026.429*	*2.173.571*
Waarborgsommen	-	-
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	*16.172*	*28.215*
Subtotaal vaste schulden	*4.042.601*	*2.201.787*
Totaal vaste passiva	**5.811.268**	**4.335.106**
Netto vlottende schulden		
Overige schulden	1.686.171	61.138
Subtotaal netto vlottende schulden	*1.686.171*	*61.138*
Overlopende passiva		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	143.151	255.674
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren;		
- Overige Nederlandse overheidslichamen	-	-
Overige vooruitontvangen bedragen	-	-
Subtotaal overlopende passiva	*143.151*	*255.674*
Totaal vlottende passiva	**1.829.322**	**316.812**
Totaal passiva	**7.640.590**	**4.651.918**

5 Overzicht van baten en lasten (bedragen in €)

Programma	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	*Afwijking begroting - realisatie*
Lasten					
Programma 1 Beheer & onderhoud	1.588.108	729.400	926.800	1.110.296	*183.496*
Programma 2 Toezicht en handhaving	143.769	255.500	255.500	324.789	*69.289*
Programma 3 Ontwikkeling	70.914	70.900	70.900	70.914	*14*
Programma 4 Exploitatie	366.968	639.500	549.000	361.846	*(187.154)*
Programma 5 Algemene dekkingsmiddelen en overhead, te onderscheiden in:	907.491	1.126.500	1.721.000	1.479.134	*(241.866)*
- Overhead	907.491	1.123.700	1.718.200	1.479.134	*(239.066)*
- Bedrag onvoorzien	-	2.800	2.800	-	*(2.800)*
Totaal lasten	**3.077.250**	**2.821.800**	**3.523.200**	**3.346.979**	***(176.221)***
Baten					
Programma 1 Beheer & onderhoud	1.332.160	844.000	844.000	1.191.631	*347.631*
Programma 2 Toezicht en handhaving	442.019	580.200	611.700	677.048	*65.348*
Programma 3 Ontwikkeling	59.485	82.000	82.000	76.109	*(5.891)*
Programma 4 Exploitatie	849.185	1.248.600	1.206.000	857.429	*(348.571)*
Programma 5 Algemene dekkingsmiddelen en overhead, te onderscheiden in:	-	-	110.700	-	*(110.700)*
- Overhead	-	-	110.700	-	*(110.700)*
- Bedrag onvoorzien	-	-	-	-	-
Totaal baten	**2.682.849**	**2.754.800**	**2.854.400**	**2.802.217**	***(52.183)***
Saldo van baten en lasten	**(394.400)**	**(67.000)**	**(668.800)**	**(544.762)**	***124.038***
Mutaties reserves					
Toevoegingen aan reserves	17.327	134.200	17.300	-	*(17.300)*
Onttrekkingen aan reserves	561.904	193.200	88.200	70.914	*(17.286)*
Totaal mutaties reserves	**544.577**	**59.000**	**70.900**	**70.914**	***14***
Gerealiseerd resultaat	**150.177**	**(8.000)**	**(597.900)**	**(473.848)**	***124.052***

6 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

6.1 Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften zoals opgenomen in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

6.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende verlofaanspraken.

Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld door reorganisaties) dient wel een verplichting opgenomen te worden.

6.3 Vaste activa

6.3.1 Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in 5 jaar afgeschreven. De afschrijving van de geactiveerde kosten onderzoek en ontwikkeling vangt aan bij ingebruikname van het gerelateerde materiële vaste actief.

6.3.2 Materiële vaste activa

6.3.2.1 Algemeen

Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak die aan de vervaardiging van het actief worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze kosten worden geactiveerd.

6.3.2.2 Investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht.

De volgende afschrijvingspercentages worden gehanteerd:

Actief	Percentage
Grond en water	0%
Bouwkundige werken	2,5% - 20%
Beschoeiing	2,5% - 4%
Bedrijfsgebouwen	2,5% - 8,33%
Machines, apparaten en installaties	5% - 20%
Vervoermiddelen	3,33% - 20%
Overige vaste activa	5% - 20%

6.4 Vlottende activa

6.4.1 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

6.4.1.1 Vorderingen

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid wordt een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen. Daarnaast zijn de vorderingen uit hoofde van rekening-courant saldi van RMN met Recreatieschap Stichtse Groenlanden en het Plassenschap Loosdrecht conform artikel 39 van het BBV met ingang van 2019 gepresenteerd als rekening-courant saldo niet-financiële instellingen.

6.4.1.2 Liquide middelen en overlopende activa

De liquide middelen en overlopende activa worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

6.5 Vaste passiva

6.5.1 Eigen vermogen

Het eigen vermogen kent geen eigenstandige waardering. Feitelijk vormt het eigen vermogen de resultante van alle overige in de balans opgenomen posten, die wel een eigenstandige waardering kennen.

6.5.2 Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen ter egalisering van kosten stoelen op een actuele meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud. Uitgevoerd achterstallig onderhoud is daarbij ten laste van de exploitatie verantwoord. Deze lasten zijn niet ten laste van de gevormde voorziening gebracht.

De vorming van voorziening, dan wel een dotatie aan de reeds bestaande voorziening, is als een last in het betreffende boekjaar verantwoord. Alle aanwendingen aan voorzieningen zijn rechtstreeks ten lasten van de voorziening gebracht en in het verslagjaar niet ten laste van de exploitatie verantwoord.

6.5.3 Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

6.6 Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

7 Toelichting op de balans per 31 december 2022

7.1 Vaste activa

7.1.1 Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	-	-
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	1.067	1.067
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-	-
Totaal	**1.067**	**1.067**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de immateriële vaste activa weer:

	Boekwaarde per 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Duurzame waarde-verminderingen	Boekwaarde per 31-12-2022
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	-	-	-	-	-	-	-
Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief	1.067	-	-	1.067	-	-	1.067

In 2022 zijn geen investeringen in de immateriële vaste activa gedaan.

7.1.2 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Investeringen met een economisch nut	821.311	857.940
Waarvan in erfpacht uitgegeven	-	-
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	-	-
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	3.900.775	2.601.752
Totaal	**4.722.086**	**3.459.692**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met economisch nut weer:

	Boekwaarde per 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Duurzame waarde-verminderingen	Boekwaarde per 31-12-2022
Gronden en terreinen	407.753	-	-	-	-	-	407.753
- Waarvan in erfpacht uitgegeven	-	-	-	-	-	-	-
Woonruimten	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	-	-	-	-	-	-	-
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	40.390	-	-	1.866	-	-	38.525
Vervoermiddelen	299.576	-	-	21.550	-	-	278.026
Machines, apparaten en installaties	98.490	4.395	-	15.743	-	-	87.142
Overige materiële vaste activa	11.731	-	-	1.865	-	-	9.865
Totaal	**857.940**	**4.395**	**-**	**41.024**	**-**	**-**	**821.311**

De belangrijkste investeringen in 2022 zijn:

Omschrijving	Investering 2022
Aanhanger Saris (34-WDJ-3) - 2022	4.395
Totaal	**4.395**

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de investeringen met maatschappelijk nut weer:

	Boekwaarde per 31-12-2021	Investeringen	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Duurzame waarde-verminderingen	Boekwaarde per 31-12-2022
Gronden en terreinen	549.721	-	-	-	-	-	549.721
Woonruimten	-	-	-	-	-	-	-
Bedrijfsgebouwen	14.639	44.880	-	10.822			48.696
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	1.969.094	1.381.986	-	109.454	-	-	3.243.358
Vervoermiddelen	-	-	-	-	-	-	-
Machines, apparaten en installaties	2.362	-	-	598	-	-	1.765
Overige materiële vaste activa	65.936	8.232	-	15.202	-	-	57.235
Totaal	**2.601.752**	**1.435.098**	**-**	**136.076**	**-**	**-**	**3.900.775**

De belangrijkste investeringen met maatschappelijk nut in 2022 zijn:

Omschrijving	Investering 2022
Renovatie toiletgebouw Markus Pos - 2022	44.880
Duikers De Meent - 2022	195.155
Vervangen beschoeiing De Strook Oost - 2022	564.859
6x Boenderbak 120 L incl. betonvoet - 2022	3.083
Damwand Eiland De Meent - 2022	416.693
Beschoeiing 's-Gravelandse Vaart term 1 - 2022	202.197
10x RVS Zwemtrappen - 2022	8.232
Totaal	**1.435.097**

Het project aan de Muyeveldsevaart heeft een investeringswaarde van totaal € 730.000. Een deel hiervan is in 2022 uitgevoerd maar zal worden afgerond in 2023. Het project heeft stilgelegen in 2022 vanwege PFAS en stikstofregels en het gebruik van materiaal voor De Strook Oost (dat meer urgentie had). In de investeringslijst van 2023 zal dit project in zijn geheel terugkomen en zal daarna worden geactiveerd.

7.2 Vlottende activa

7.2.1 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar zijn als volgt onderverdeeld:

	Uitzetting per 31-12-2022	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde per 31-12-2022	Uitzetting per 31-12-2021	Voorziening oninbaarheid	Boekwaarde per 31-12-2021
Vorderingen op openbare lichamen	511.988	-	511.988	262.132	-	262.132
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen	-	-	-	-	-	-
Overige verstrekte kasgeldleningen	-	-	-	-	-	-
Uitzettingen in 's Rijks schatkist	2.011.650	-	2.011.650	820.706	-	820.706
Rekening-courantverhouding met het Rijk			-			-
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	(36)	-	(36)	-	-	-
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier	-	-	-	-	-	-
Overige vorderingen	250	-	250	3.846	-	3.846
Overige uitzettingen	-	-	-	-	-	-
Totaal	**2.523.851**	**-**	**2.523.851**	**1.086.684**	**-**	**1.086.684**

7.2.1.1 Vorderingen op openbare lichamen

De vorderingen op openbare lichamen bestaan uit openstaande debiteuren betreffende diverse gemeenten en de provincie Utrecht. Gelet op de aard van de vorderingen wordt het niet noodzakelijk geacht een voorziening voor oninbaarheid te vormen.

7.2.1.2 Uitzettingen in ‘s Rijks schatkist

Op balansdatum heeft LSD geen overtollige middelen boven de drempel van het schatkistbankieren in het kader van de Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet HOF). De middelen boven de drempel dienen in de schatkist van het Rijk worden aangehouden. Wel staat op balansdatum nog €2.011.650 op de rekening van het schatkistbankieren. Deze middelen staan ter vrije beschikking aan LSD.

In principe dienen alle overtollige middelen in de schatkist te worden aangehouden. Er is echter een aantal uitzonderingen, zoals het drempelbedrag. Dit is een minimumbedrag afhankelijk van de omvang van de organisatie dat gemiddeld per kwartaal buiten de schatkist mag worden gehouden. Voor het Plassenschap was dat voor 2022 € 1.000.000. Voor organisaties met een begrotingstotaal kleiner dan € 500 mln. bedraagt de drempel € 1.000.000. Het Plassenschap heeft met de BNG de afspraak gemaakt dat het saldo boven de drempel op de reguliere betaalrekening automatisch dagelijks wordt afgeroomd naar de schatkist. In onderstaande tabel is te zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren gedurende de vier kwartalen 2022 is geweest:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar			
(1)	**Drempelbedrag**	**1000**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**164**	**129**	**146**	**108**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	836	871	854	892
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	2.872			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	2.872			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat				
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000 als het begrotingstotaal kleiner of gelijk is aan 500 mln. En als begrotingstotaal groter dan € 500 miljoen is is het drempelbedrag gelijk aan € 10 miljoen, vermeerderd met 0,2% van het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat.	Drempelbedrag	1.000			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	14.760	11.739	13.432	9.936

(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	164	129	146	108

Uit de tabel blijkt dat geen sprake is van een overschrijding van het drempelbedrag gedurende 2022.

7.2.1.3 Overige vorderingen

De overige vorderingen bestaan uit de volgende bedragen. Er is geen voorziening voor dubieuze debiteuren gevormd.

	31-12-2022	31-12-2021
Debiteuren	250	3.846
Totaal overige vorderingen	**250**	**3.846**

7.2.2 Liquide middelen

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen en zijn als volgt te specificeren:

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Banksaldi	260.402	103.076
Kassaldi	-	-
Totaal	**260.402**	**103.076**

7.2.3 Overlopende activa

De overlopende activa bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen van:		
- Europese overheidslichamen	-	-
- Het Rijk	-	-
- Overige Nederlandse overheidslichamen	-	-
Nog te ontvangen bedragen	26.155	-
Vooruitbetaalde bedragen	108.095	1.398
Totaal	**134.250**	**1.398**

7.2.3.1 Vooruitbetaalde bedragen

Vooruitbetaalde bedragen zijn bedragen die voor 31 december 2022 betaalbaar zijn gesteld, maar waarvan de lasten betrekking hebben op latere jaren. De vooruitbetaalde bedragen bestaan ultimo boekjaar voornamelijk uit:

Specificatie nog te ontvangen bedragen:

Omschrijving	Bedrag
BTW suppletie 2022	25.147
Overige posten < € 5.000	1.008
Totaal	**26.155**

Specificatie vooruitbetaalde bedragen:

Omschrijving	Bedrag
Vooruitbetaalde transitiekosten RMN	106.476
Overige posten < € 5.000	1.619
Totaal	**108.095**

7.3 Eigen vermogen

Het eigen vermogen van het Plassenschap wordt gevormd door de reserves en het rekeningresultaat. Het eigen vermogen bestaat uit de volgende onderdelen:

Reserve	Saldo per 31-12-2021	Toevoegingen en onttrekkingen uit hoofde van het voorgaande boekjaar	Saldo per 1-1-2022	Toevoegingen bij het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	Onttrekkingen bij het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening	Verminderingen in verband met afschrijvingen op activa	Saldo per 31-12-2022
Algemene reserve	503.488	150.177	653.665		-	-	653.665
Subtotaal algemene reserve	**503.488**	**150.177**	**653.665**	**-**	**-**	**-**	**653.665**
Bestemmingsreserve Oostelijke Vecht en plassen	733.207	-	733.209	-	-	70.914	662.295
Totaal bestemmingsreserves	***733.207***	**-**	***733.209***	**-**	**-**	***70.914***	***662.295***
Gerealiseerd resultaat	150.177	(150.177)	-	-	-	-	(473.848)
Totaal	**1.386.872**	**-**	**1.386.874**	**(473.848)**	**-**	**70.914**	**842.112**

7.3.1 Bestemmingsreserve Oostelijke Vecht en plassen

Deze reserve is ontstaan als gevolg van deelname aan het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen. Het plassenschap is hiermee een verplichting aangegaan van in totaal € 906.000, hetgeen conform een vastgesteld kasritme voldaan moet worden. In 2022 is heeft er conform begroting een onttrekking plaatsgevonden van € 70.915.

7.3.2 Bestemmingsreserve Onderhoud

In 2021 is het MJOP vastgesteld. Dat betekent dat de basis voor het instellen van een voorziening weer hersteld is. Om die reden heeft het AB op 27 september 2021 het MJOP vastgesteld. Dit leidt ertoe dat in de jaarrekening 2022 wederom een voorziening groot onderhoud opgenomen is. In 2022 is het saldo wat in de bestemmingsreserve onderhoud zat overgeheveld naar de voorziening onderhoud.

7.3.3 Bestemmingsreserve Inspecties

In 2021 is het MJOP vastgesteld. Deze is gebaseerd op uitgevoerde inspecties naar de technische staat van het bezit van het Plassenschap. Om het MJOP actueel te houden blijft het belangrijk om periodiek inspecties uit te voeren om vast te stellen dat feitelijke technische staat niet afwijkt van hetgeen in het MJOP vanuit is gegaan. Om deze inspecties uit te kunnen voeren heeft de Plassenraad besloten tot het instellen van bestemmingsreserve inspecties.

7.4 Voorzieningen

De voorzieningen zijn als volgt te specificeren:

Voorziening	Saldo per 31-12-2021	Toevoegingen	Ten gunste van de rekening van baten en lasten vrijgevallen bedragen	Aanwendingen	Saldo per 31-12-2022
Voorziening egalisatie onderhoud	746.447	288.384	-	108.276	926.555
Totaal egalisatievoorzieningen	*746.447*	*288.384*	-	*108.276*	*926.555*
Totaal	**746.447**	**288.384**	**-**	**108.276**	**926.555**

7.4.1 Voorziening egalisatie onderhoud

Zie ook de toelichting bij 7.3.2 Bestemmingsreserve onderhoud. In 2021 is naar aanleiding van het vastgestelde MJOP opnieuw een voorziening groot onderhoud ingesteld. Deze voorziening heeft tot doel om schommelingen in de kosten van groot onderhoud van de kapitaalgoederen te egaliseren. Dit gebeurt door jaarlijks een gelijkblijvend bedrag in de voorziening te storten en vervolgens werkelijke lasten van het betreffende jaar te onttrekken.

7.5 Vaste schulden

De vaste schulden zijn als volgt te specificeren:

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Obligatieleningen	-	-
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen		
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	4.026.429	2.173.571
- binnenlandse bedrijven	-	-
- openbare lichamen	-	-
- overige binnenlandse sectoren	-	-
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	-	-
Door derden belegde gelden:		
Waarborgsommen	-	-
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	16.172	28.215
Totaal	**4.042.601**	**2.201.787**

Het verloop van de vaste schulden gedurende het jaar was als volgt:

	Boekwaarde per 31-12-2021	Vermeer-deringen	Aflossingen/ vrijval	Boekwaarde per 31-12-2022	Rentelast 2022
Obligatieleningen	-	-	-	-	-
Onderhandse leningen van:	-	-	-	-	-
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	-	-	-	-	-
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	2.173.571	2.000.000	147.143	4.026.429	42.196
- binnenlandse bedrijven	-	-	-	-	-
- overige binnenlandse sectoren	-	-	-	-	-
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	-	-	-	-	-
Door derden belegde gelden: - Waarborgsommen	-	-	-	-	-
Vooruitontvangen bedragen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	28.215	369	12.413	16.172	-
Totaal	**2.201.787**	**2.000.369**	**159.556**	**4.042.601**	**42.196**

Voor een specificatie van de langlopende leningen ad. € 4.026.419 wordt verwezen naar het verloopoverzicht in hoofdstuk 11.

7.6 Netto vlottende schulden met een rente typische looptijd korter dan één jaar

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	-	-
Overige kasgeldleningen	-	-
Banksaldi	-	-
Overige schulden	1.686.171	61.137
Totaal	**1.686.171**	**61.137**

7.7 Overlopende passiva

De overlopende passiva bestaan uit de volgende onderdelen:

	Boekwaarde per 31-12-2022	Boekwaarde per 31-12-2021
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen	143.151	255.674
Van Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel		
- Europese overheidslichamen	-	-
- Het Rijk	-	-
- Overige Nederlandse overheidslichamen	-	-
Overige vooruitontvangen bedragen	-	-
Totaal	**143.151**	**255.674**

7.7.1 Overige vooruitontvangen bedragen

Onder de post overige vooruitontvangen bedragen zijn bedragen opgenomen die in 2022 al zijn ontvangen maar betrekking hebben op latere jaren. De overige vooruitontvangen bedragen bestaan ultimo 2022 voornamelijk uit:

Omschrijving	Bedrag
Verrekening BTW transparantie	86.295
Nog te betalen rente langlopende leningen	14.910
Afrekening watersysteemheffing	26.295
Overige posten < € 5.000	15.650
Totaal	**143.151**

7.8 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

In 2017 heeft het Plassenschap het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen ondertekend, waaraan het Plassenschap deelneemt voor een bedrag van € 906.000 over de periode 2007 tot en met 2027. Hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd.

8 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

8.1 Toelichting per programma

Voor de toelichting op de baten en lasten verwijzen wij naar paragraaf 12.2.

8.2 Rechtmatigheid

In de jaarrekening wordt verantwoording afgelegd over het gevoerde beleid en de financiën. Daarbij wordt tevens getoetst of de uitgaven in de jaarrekening binnen de door het bestuur vastgestelde begroting (inclusief begrotingswijzigingen) passen. Zo niet, dan kan sprake zijn van een zogenaamde begrotingsonrechtmatigheid. De commissie BBV heeft hiervoor in de kadernota rechtmatigheid een afwegingskader gesteld.

Programma	Overschrijding lasten	Afweging in het kader van begrotingsrechtmatigheid	Conclusie in het kader van begrotingsrechtmatigheid
Programma 1 Beheer en Onderhoud	183.496	De begroting 2023 is opgesteld voordat de realisatiecijfers 2021 beschikbaar waren. 2021 is het eerste jaar waarin de begroting op programma-indeling is opgesteld. In de realisatie is met name bij posten als kapitaallasten een verdere specificering plaatsgevonden van de toerekening aan de programma's op basis van werkelijk gebruik. Hierdoor zijn ten opzichte van de begroting enkele verschuivingen opgetreden. Per saldo zijn deze verschuivingen ongeveer neutraal en blijven de lasten € 176.221 onder de begroting. Deze overschrijding past daarmee binnen het bestaande beleid.	Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel van de accountant
Programma 2 Toezicht en handhaving	69.289		
Programma 3 Ontwikkeling	14	Zeer beperkte overschrijding passend binnen het bestaande beleid.	Onrechtmatig, maar telt niet mee in het oordeel van de accountant

8.3 Overzicht van incidentele baten en lasten

In 2022 is geen sprake van incidentele baten en lasten.

8.4 Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Taakveld	Baten	Lasten	Saldo
0.4 Overhead	322	300	22
0.5 Treasury		1.479.134	(1.479.134)
1.2 Openbare orde en veiligheid	43.687	40.705	2.982
3.4 Economische promotie	347.081	323.391	23.690
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.410.337	1.502.712	907.625
7.3 Afval	792	738	54
Saldo van baten en lasten	***2.802.218***	***3.346.979***	***(544.761)***
0.10 Mutaties reserves	70.914	-	70.914
Gerealiseerd resultaat			**(473.847)**

9 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Per 1 januari 2013 is de Wet Normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op RMN van toepassing zijnde regelgeving: Wet gemeenschappelijke regelingen.

Het bezoldigingsmaximum in 2022 voor RMN is € 216.000 inclusief onkosten en pensioenbijdrage. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2017 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

9.1 Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling alsmede degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2022	
bedragen x € 1	J. Brand
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2022	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	214.089
Beloningen betaalbaar op termijn	0
Subtotaal	*214.089*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum[1]	216.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	214.089
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	**N.v.t** **N.v.t**
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2021	

Gegevens 2021	
bedragen x € 1	J. Brand
Functiegegevens	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2021	01/01 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	nee
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	223.800
Beloningen betaalbaar op termijn	0
Subtotaal	*223.800*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	292.200
Bezoldiging	223.800

9.2 Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2022 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen.

9.3 Leden en plaatsvervangende leden en secretaris van het bestuur LSD

Het hoogste uitvoeringsorgaan van het LSD is het bestuur. Het bestuur bestaat uit bestuurders van de deelnemers. Het individueel WNT-maximum van de voorzitter bedraagt € 31.350, voor de overige leden bedraagt dit maximum € 20.900. Evenals in 2021 is er in 2022 geen dienstverband tussen de leden en de plaatsvervangende leden en LSD. De onderstaand genoemde personen zijn in 2022 lid of plaatsvervangend lid van het bestuur geweest. Aan deze lijst is toegevoegd de secretaris van het bestuur.

De bestuursleden hebben geen bezoldiging ontvangen. De samenstelling van het dagelijks en het algemeen bestuur is hieronder opgenomen.

9.3.1 Dagelijks bestuur

Periode	Functie	Naam	Deelnemer
Heel 2022	Voorzitter/Lid	Mw. C.R. (Crys) Larson	Gemeente Wijdemeren
01/01/2022–10/06/2022	Plv. voorzitter / lid	Dhr. M. (Maarten) van Dijk	Gemeente Stichtse Vecht
10/06/22 – 31/12/22	Plv. voorzitter / lid	Dhr. A. (Arjan) Wisseborn	Gemeente Stichtse Vecht
01/01/2022–10/06/2022	Lid	Mw. L. (Lot) van Hooijdonk	Gemeente Utrecht
10/06/2022-31/12/2022	Lid	mw. L. (Linda) Voortman	Gemeente Utrecht
01/01/2022-30/09/2022	Lid	Dhr. A. (Arne) Schaddelee	Provincie Utrecht
01/10/2022–31/12/2022	Lid	Dhr. R. van Muilekom	Provincie Utrecht
Heel 2022	Lid	Mw. I. (Ilse) Zaal	Provincie Noord-Holland
Heel 2022	Adviseur DB	Dhr. J.J. (Jan Jaap) de Kloet	Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen
01/10/2022–31/12/2022	Adviseur DB	mw. E. (Els) Kruyt	Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen
Heel 2022	Secretaris	Mw. J. (Jitske) Brand	n.v.t.

9.3.2 Algemeen bestuur | Plassenraad (tot juni 2022)

Functie	Naam	Deelnemer	Plaatsvervanger
Lid / Voorzitter	mw. C.R. (Crys) Larson	Wijdemeren	dhr. J.H. Boermans
Lid	dhr. J.J. (Jan Jaap) de Kloet	Wijdemeren	dhr. J. Klink
Lid	dhr. N. (Nanne) Roosenschoon	Wijdemeren	dhr. M. (Michiel) van Balen

Functie	Naam	Deelnemer	Plaatsvervanger
Lid	dhr. M.J. (Maarten) van Dijk	Stichtse Vecht	dhr. F.W.H. van Liempdt
Lid	dhr. J. (Jacques) Helling	Stichtse Vecht	dhr. J.P. (Joseph) Toonen
Lid	dhr. P. (Pim) van Rossum	Stichtse Vecht	
Lid	mw. L. (Lot) van Hooijdonk	Gemeente Utrecht	-
Lid	dhr. K. (Kees) Diepeveen	Gemeente Utrecht	-
Lid	dhr. A. (Arne) Schaddelee	provincie Utrecht	
Lid	mw. M. (Mieke) Hoek	provincie Utrecht	Mw. N. (Nelly) de Haan
Lid	Mw. I. (Ilse) Zaal	Noord-Holland	mw. Z. Pels
Lid	dhr. J.P.H.M. (Joost) van Gilse	Noord-Holland	mw. W. (Wil) van Soest

9.3.3 Algemeen bestuur | Plassenraad (juni 2022)

Functie	Naam	Deelnemer	Plaatsvervanger
Lid / Voorzitter	mw. C.R. (Crys) Larson	Wijdemeren	dhr. J.H. Boermans
Lid	dhr. J.J. (Jan Jaap) de Kloet	Wijdemeren	dhr. N. (Nanne) Roosenschoon
Lid	mw. E. (Els) Kruijt	Wijdemeren	
Lid	dhr. A.(Arjan) Wisseborn	Stichtse Vecht	dhr. F.W.H. van Liempdt
Lid	dhr. M.B. (Mark) Tasche	Stichtse Vecht	
Lid	dhr. P. (Pim) van Rossum	Stichtse Vecht	dhr. F.J. Venus
Lid	mw. L. (Linda) Voortman	Gemeente Utrecht	mw. R. (Rachel) Streefland
Lid	mw. S. (Susanne) Schilderman	Gemeente Utrecht	mw. E. (Eva) Oosters.
Lid	dhr. A. (Arne) Schaddelee	provincie Utrecht	
Lid	mw. M. (Mieke) Hoek	provincie Utrecht	Mw. N. (Nelly) de Haan
Lid	Mw. I. (Ilse) Zaal	Noord-Holland	mw. Z. Pels
Lid	dhr. J.P.H.M. (Joost) van Gilse	Noord-Holland	mw. W. (Wil) van Soest

10 Gebeurtenissen na balansdatum

10.1 Effect COVID 19 op de jaarrekening

De financiële gevolgen voor het Plassenschap van de Covid-19 maatregelen zijn in 2022 beperkt geweest. Het Plassenschap heeft geen gebruik gemaakt van overheidssteun zoals NOW of TVL.

Tot en met 31 december 2022 maakte het Pklassenschap gebruik van de uitvoeringsorganisatie RMN.

Per 1 januari 2023 is de uitvoeringsorganisatie RMN geliquideerd en is het Plassenschap Loosdrecht omgevormd tot de Bedrijfsvoeringsorganisatie Plassenschap Loosdrecht e.o., zijnde een samenwerkingsvorm op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Binnen deze BVO werken de gemeenten Wijdemeren, Stichtse Vecht en de Provincies Utrecht en Noord-Holland samen aan het beheer van publiek toegankelijke recreatiegebieden voor inwoners en bezoekers van de regio.

Ingevolge de in 2022 tussen partijen opgestelde Samenwerkingsovereenkomst is de gemeente verantwoordelijk voor de taakuitvoering van het Plassenschap, binnen de door het bestuur vastgestelde kaders en budgetten.

11 Staat van langlopende geldleningen

Lening-nummer	Geldgever	Datum sluiten lening	Oorspronkelijk bedrag in €	Looptijd in jaren	Rentepercentage	Type	Restantbedrag van de lening in € per 31-12-2021	Nieuw opgenomen leningen 2022	Aflossing 2022	Restantbedrag van de lening in € per 31-12-2022	Rentelast 2022
40.95833	BNG	17-10-2002	600.000	20	4,93%	Lineair	30.000	-	30.000	-	1.220
40.98976	BNG	30-03-2004	500.000	20	4,32%	Lineair	75.000	-	25.000	50.000	2.427
40.100731	BNG	07-09-2005	200.000	20	3,86%	Lineair	40.000	-	10.000	30.000	1.422
40.104808	BNG	17-12-2009	500.000	20	4,30%	Lineair	200.000	-	25.000	175.000	8.561
40.112062	BNG	19-07-2018	2.000.000	20	1,58%	Lineair	1.828.571	-	57.143	1.771.428	28.397
1.0031755	NWB Bank	30-12-2022	2.000.000	20	3,03%	Lineair	-	2.000.000	-	2.000.000	168
Totaal (in €)							**2.173.571**	**2.000.000**	**147.143**	**4.026.429**	**42.196**

12 Programmarekening ‘oude stijl’

12.1 Programmarekening ingedeeld naar voormalige begrotingsposten

Omwille van de vergelijkbaarheid hebben we onderstaand de programmarekening ‘oude’ stijl opgenomen:

	Begrotingspost	Realisatie 2021	Begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Realisatie 2022	*Afwijking begroting - realisatie*
3a	Doorbelaste personeelskosten	934.556	1.220.100	981.800	944.218	*(37.582)*
3b	Doorbelaste apparaatskosten	453.715	510.600	1.210.300	1.071.677	*(138.623)*
5	Inhuur personeel derden	52.877	36.700	55.000	57.217	*2.217*
7	Rente en afschrijvingen	247.994	356.700	235.000	218.872	*(16.128)*
9	Huur en pachten	-	-	-	-	-
11	Bestuurs- en apparaatskosten	28.569	41.400	41.400	31.801	*(9.599)*
11a	Transitiebudget (Wijdemeren)			133.100	133.100	-
13	Belastingen en verzekeringen	36.935	27.100	35.000	34.038	*(962)*
15	Energie- en waterkosten	26.644	28.100	33.100	29.868	*(3.232)*
17	Onderhoud en vuilafvoer	532.823	590.600	499.700	533.712	*34.012*
19	Voorzieningen	750.047	-	288.400	288.384	*(16)*
21	Publiciteits- en overige kosten	5.152	7.600	7.600	3.793	*(3.807)*
23	Nagekomen lasten	7.938	-	-	299	*299*
24	Onvoorzien	-	2.800	2.800		*(2.800)*
	Totaal lasten	**3.077.250**	**2.821.800**	**3.523.200**	**3.346.979**	***(176.221)***
2	Opbrengsten van eigendommen	472.039	424.500	405.300	389.663	*(15.637)*
4	Rechten	321.421	284.600	316.000	328.466	*12.466*
6	Rente	-	-	-	-	-
8	Overige baten	65.569	84.000	60.600	78.976	*18.376*
10	Nagekomen baten	3.752	-	-	438	*438*
12	Dekkingsmiddelen	1.820.069	1.961.700	2.072.500	2.004.675	*(67.825)*
	Deelnemersbijdrage		*1.539.200*	*1.539.200*	*1539.180*	*(20)*
	Transparantie BTW		*422.600*	*533.300*	*465.485*	*(42.885)*
	Totaal baten	**2.682.850**	**2.754.800**	**2.854.400**	**2.802.218**	***(52.182)***
	Saldo van baten en lasten	**(394.400)**	**(67.000)**	**(668.800)**	**(544.761)**	***124.039***
	Toevoegingen aan reserves	17.327	193.200	17.300	-	*(17.300)*
	Onttrekkingen aan reserves	561.905	134.200	88.200	70.914	*(17.286)*
	Gerealiseerd resultaat	**150.178**	**(8.000)**	**(597.900)**	**(473.847)**	***124.053***

12.2 Toelichting afwijkingen per begrotingspost

Onderstaand is een toelichting opgenomen per begrotingspost op de belangrijke over- en onderschrijdingen:

3a Doorbelaste personeelskosten

Door de aanstaande transitie hebben enkele collega's ontslag aangevraagd en is sprake van onderrealisatie op de personeelskosten. Deze worden doorbelast naar LSD, waardoor de doorbelasting ook lager is.

3b Doorbelaste apparaatskosten

In de begroting is er van uit gegaan dat de bijdrage van LSD in de liquidatiekosten van RMN volledig in 2022 zou vallen. Inmiddels is gebleken dat de liquidatiekosten van RMN voor een deel in 2023 zullen worden gemaakt. Een deel van de gemaakte kosten is daarom niet in de lasten opgenomen maar verantwoord onder de overlopende activa als vooruitbetaalde kosten.

5. Inhuur personeel derden

Op deze post zijn geen noemenswaardige verschillen ontstaan tussen de begroting en de realisatie.

7. Rente en afschrijvingen

In de begroting was rekening gehouden met meer investeringen. Doordat deze niet zijn gerealiseerd in 2022 en overige investeringen inmiddels volledig afgeschreven zijn is de afschrijving lager dan begroot.

11. Bestuurs- en apparaatskosten

De overschrijding op deze post wordt veroorzaakt door extra advieskosten ten aanzien van de Mijnden.

13. Belastingen en verzekeringen

Op deze post zijn geen noemenswaardige verschillen ontstaan tussen de begroting en de realisatie.

15. Energie en waterkosten

Op deze post is het beperkte verschil ontstaan tussen de begroting en de realisatie doordat er geen landinrichtingsrente meer in rekening wordt gebracht.

17. Onderhoud en vuilafvoer

In 2022 zijn de kosten voor vuilafvoer hoger dan verwacht. Dit is deels ook doorbelast naar de opdrachtgever.

19. Voorzieningen

Geen afwijking ten opzichte van de begroting.

21. Publiciteits- en overige kosten

Op deze post zijn geen noemenswaardige verschillen ontstaan tussen de begroting en de realisatie.

23. Nagekomen lasten

Op deze post zijn geen noemenswaardige verschillen ontstaan tussen de begroting en de realisatie.

24. Onvoorzien

In 2022 zijn er geen kosten ten laste van het budget onvoorzien gebracht.

2. Opbrengsten eigendommen

De opbrengsten zijn licht lager uitgevallen doordat in 2022 geen extern gebruik is gemaakt van de werkhaven.

4. Rechten

De afwijking is ontstaan door een stijging van het aantal ontheffingen en meer rechten pleziervaartuigen door de mooie zomer van 2022.

8. Overige baten

Deze hogere baten hangen samen met de kosten op post 17 Onderhoud en vuilafvoer. De extra doorbelasting van de kosten vuilafvoer is verantwoord op deze post (overige baten).

11. Nagekomen baten

Op deze post zijn geen noemenswaardige verschillen ontstaan tussen de begroting en de realisatie.

12. Dekkingsmiddelen

Het verschil ten opzichte van de begroting wordt verklaard door de BTW op de kosten. Omdat de kosten lager zijn uitgevallen dan begroot is het aandeel BTW in de deelnemersbijdrage tevens lager dan begroot. De deelnemersbijdrage zelf is gelijk aan het begrote bedrag.

Bestuursvoorstel

Onderwerp	Jaarrekening 2022
Kenmerk	Z.78336
Aan	Het bestuur van Plassenschap Loosdrecht e.o.
Van	L.H.F. Welter en M.M. ter Hedde
Datum	04 mei 2023
Bijlagen	Jaarrekening, aanbiedingsbrief

Overwegingen en besluit

Overwegingen

- Gelet op artikel 21 van de gemeenschappelijke regeling voor de Bedrijfsvoeringsorganisatie Plassenschap Loosdrecht;
- Gelezen het voorstel van de uitvoeringsorganisatie, de gemeente Wijdemeren
- Gelezen de concept jaarrekening 2022 Plassenschap Loosdrecht;
- Overwegende dat het *Jaarverslag en de jaarrekening 2022* door de accountant wordt gecontroleerd in mei en dat hieruit nog correcties kunnen volgen;
- Gelet op het besluit van het algemeen bestuur om de dekking van de incidentele kosten van de transitie conform besluitvorming te dekken uit de algemene reserve;
- Overwegende de in 2023 doorlopende werkzaamheden in het kader van de liquidatie van RMN;
- Gelet op de beperkte omvang van het weerstandsvermogen per ultimo 2022;

Besluit het bestuur:

1. De ontwerp jaarrekening 2022 voorlopig vast te stellen.
2. Het nadelig saldo ten laste van de algemene reserve te laten komen.
3. Het voordeel op de doorbelaste liquidatiekosten van RMN nog niet te innen in afwachting van de resultaten van de vereffening, welke medio 2023 zal worden afgerond.
4. De ontwerp jaarrekening 2022, voor zienswijzen voor te leggen aan de raden van de gemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht en provinciale staten van de provincies Utrecht en Noord-Holland.
5. De ontwerp jaarrekening tezamen met de zienswijzen te bespreken in de bestuursvergadering van september 2023 ter vaststelling.

Ondertekening

Aldus vastgesteld in de Teams-vergadering van het bestuur gehouden op 12 mei 2023.

De heer A. Wisseborn
Voorzitter

Mw. J. Brand
Secretaris a.i.

Toelichting

1. Inleiding
Hierbij bieden wij u de ontwerp jaarrekening 2022 aan van het Plassenschap Loosdrecht e.o. De jaarrekening is nog opgesteld door een extern administratiekantoor in opdracht van de voormalige uitvoeringsorganisatie RMN. In dit bestuursvoorstel lichten wij de belangrijkste bevindingen en resultaten toe.

2. Doel
Het doel van dit bestuursvoorstel is om het bestuur te informeren over de financiële situatie van het Plassenschap Loosdrecht e.o. na afloop van het jaar 2022 en om de ontwerp jaarrekening 2022 vast te stellen en voor eventuele zienswijze naar de deelnemers te sturen.

3. Afwegingen
De transitiekosten voor de opheffing en liquidatie van RMN zijn verwerkt in de concept jaarrekening 2022 en ten laste van de algemene reserve van het Plassenschap gebracht. Deze reserve is daarmee op een zorgelijk laag niveau gekomen. In de Kadernota 2024 heeft het bestuur de opdracht gekregen om de reservepositie van het Plassenschap weer op orde te brengen. Omdat nog niet alle transitiekosten bekend waren bij het afsluiten van het jaar, zal het resterende deel daarvan in de Jaarrekening 2023 worden verantwoord.

4. Financiën
Het resultaat van de jaarrekening 2022 is € 473.847 negatief. Dit is € 124.050 minder negatief dan in de tweede begrotingswijziging was geprognosticeerd. Voorgesteld wordt het resultaat conform besluit over de tweede begrotingswijziging ten laste van de algemene reserve van het Plassenschap te brengen (€ 653.665 per ultimo 2022). Daarmee komt de algemene reserve van het schap op een zorgelijk laag niveau (€ 179.818) in relatie tot de geïdentificeerde risico's en de benodigde vrijheidsgraden in de bedrijfsvoering. Het bestuur heeft aangegeven de algemene reserve de komende jaren weer op peil te brengen.

5. Uitvoering
Na vaststelling van de ontwerp Jaarrekening 2022 door het bestuur, zal de accountant deze controleren. Vervolgens zal de gecontroleerde Jaarrekening worden toegezonden aan de deelnemers.

6. Risico's

De Jaarrekening 2022 bevat een kleine onzekerheid met betrekking tot de verwerking van transitiekosten van de opheffing en liquidatie van RMN. Deze kosten zullen in de Jaarrekening 2023 worden verwerkt, wat kan leiden tot een aangepaste financiële situatie in de toekomst.

7. Communicatie

Het bestuur zal de vastgestelde ontwerp Jaarrekening 2022 met het controlerapport van de accountant toezenden aan de deelnemers en aan BZK. De ontwerp jaarrekening wordt tezamen met de zienswijzen ter vaststellen geagendeerd in september 2023.

PLASSENSCHAP LOOSDRECHT

TELEFOON
14 035

POSTADRES
Postbus 190
1230 AB Loosdrecht

BEZOEKADRES
Rading 1
1231 KB Loosdrecht

ONLINE
www.wijdemeren.nl
info@wijdemeren.nl

FINANCIEEL
IBAN NL68 BNGH 0285012290
BIC BNGH NL2G
BTW NL804162591B01
KvK 52394832

Aan:
de raden van de gemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht en
provinciale staten van de provincies Utrecht en Noord-Holland

Ons kenmerk:	Z.78336/D.399143
Referentie:	L.H.F. Welter, accounthouder
E-mailadres:	l.welter@Wijdemeren.nl.nl
Bijlage(n):	2: - Ontwerpbegroting 2024 Plassenschap - Bestuursvoorstel
Onderwerp:	Ontwerpbegroting Plassenschap Loosdrecht e.o. 2024

Loosdrecht, d.d.13 juni 2023,

Geacht bestuur,

Hierbij bieden wij u het bestuursvoorstel aan voor de Ontwerpbegroting 2024 van het Plassenschap Loosdrecht e.o. In deze brief lichten wij de belangrijkste bevindingen toe, zoals uiteengezet in het bestuursvoorstel.

Allereerst willen wij u informeren over de vereenvoudiging van de begroting in vergelijking met de voorgaande jaren. In de Ontwerpbegroting 2024 zullen de programma's worden teruggebracht van vijf naar twee, waarbij de wettelijk verplichte taakvelden uiteraard worden gehanteerd. Deze wijziging wordt doorgevoerd om de leesbaarheid van het document te verbeteren.

Vanuit de uitgangspunten van de Kadernota 2024 wordt bij de lasten een prijsstijging van 2,4% verwacht voor materialen en een loonstijging van 4,2%. Bij de baten is een opbrengst van +2,4% verwacht. Voor de jaren 2025 en verder worden deze percentages niet gegeven, in de begroting wordt hetzelfde gehanteerd voor de jaren vanaf 2024.
De inflatie was in 2022 echter aanzienlijk hoger dan verwacht (10%), waardoor er feitelijk een bezuiniging heeft plaatsgevonden door het hanteren van de genoemde percentages van de lasten en baten. Uit de beheerplannen die dit jaar worden opgesteld, zal moeten blijken wat er feitelijk aan middelen nodig is om onderhoud op een aanvaardbaar niveau te houden.

Ten opzichte van de begroting 2023 wordt in de ontwerpbegroting 2024 een vermindering in doorbelaste kosten gerekend voor de uitvoering van de taken door de gemeente Wijdemeren. Dit komt neer op een verwachte lastenvermindering van € 175.400.

De beheerplannen (terreinen, sluizen en vaarwegen) worden samen met een externe partij opgesteld en bestaan uit beheerplannen, een meerjaren groot onderhoudsplan en een meerjaren investeringsplan. Omdat de uitkomsten nog onbekend zijn, zullen deze apart aan het bestuur worden voorgelegd. Voornoemde plannen zullen van invloed zijn op de omvang van de begroting en worden inzichtelijk gemaakt via een begrotingswijziging 2024 later dit jaar.

Het weerstandsvermogen en de reserves dienen tevens in beschouwing te worden genomen. De algemene reserve zal in 2024 op € 59.000 uitkomen bij een sluitende begroting, waarbij in de kadernota is afgesproken dat per ultimo 2026 de algemene reserve op hetzelfde niveau moet zijn als het totaal aan risico's.

Risico's voor 2024 zijn op € 155.000 geraamd. Dit betekent dat realisatie door overschotten per jaarschijf moet plaatsvinden of door een hogere deelnemersbijdrage.

In de begroting van 2023 is taakstellend opgelegd dat verkoop van 'snippergroen' moet plaatsvinden voor een jaarlijks bedrag van € 62.500. Voor 2024 en de verder achten wij dit niet realistisch en is een verhoogde deelnemersbijdrage, als gevolg hiervan, onvermijdelijk.

De kwaliteitsbijdrage 2023 wordt voor 2/3 deel gedekt vanuit de meeropbrengsten van de verlening van snelvaarontheffingen. Deze meeropbrengsten zijn voor 2023 geraamd op € 209.000 en voor 2024 op € 215.700. Dit bedrag wordt door de gemeente Wijdemeren overgemaakt naar het Plassenschap. Het is echter niet zeker of de meeropbrengst volledig gerealiseerd zal worden, dit is mede afhankelijk van de vraag en de te maken kosten. In principe is, om de gehele kwaliteitsbijdrage van 2024 te kunnen realiseren, een extra bijdrage van de deelnemers nodig van in totaal € 109.300 hetgeen overeenkomt met de verminderde taaklast voor toezicht en handhaving. Daarmee is het resultaat neutraal. Deze extra bijdrage is ook reeds in de begroting 2023 opgenomen.

In voorgaande begrotingen is structureel met een te hoge dekking uit het BTW compensatiefonds gerekend. De bijstelling in deze begroting van de dekking via het BTW compensatiefonds verlaagt de dekkingsmiddelen structureel met circa € 120.000.

De deelnemersbijdragen nemen t.o.v. de begroting 2023 toe met € 105.400. Dit is 3,16% conform afspraken uit de kadernota, aanvullend verhoogd met € 46.800 (2,66%) om voor 2024 tot een sluitende begroting te komen. Ook in het meerjarigperspectief worden sluitende begrotingen gepresenteerd.

Wij vertrouwen erop dat u met deze aanbiedingsbrief en het bijbehorende bestuursvoorstel voor de Ontwerpbegroting 2024 voldoende geïnformeerd bent over de belangrijkste bevindingen en ontwikkelingen.
Conform de gemeenschappelijke regeling Plassenschap Loosdrecht e.o. wordt u in de gelegenheid gesteld uw zienswijze kenbaar te maken op de Ontwerpbegroting binnen twaalf weken na de datum van ontvangst van de ontwerpbegroting.
In verband met een fout in de verzending d.d. 12 mei jl, wordt deze aanbiedingsbrief eerst nu pas naar u verzonden hetgeen uiteraard gevolgen heeft voor de datum waarop u de zienswijze kenbaar kunt maken.
Bij deze verzoek ik u desondanks om uw (voorgenomen) zienswijze kenbaar te maken voor 1 september 2023 zodat definitieve besluitvorming plaats kan vinden in het bestuur van het Plassenschap op 1 september 2023.
Op deze wijze kunnen wij uw zienswijze betrekken in de definitieve besluitvorming.

Met vriendelijke groet,
namens het Bestuur,

Mw. J. Brand,
Secretaris a.i.

PLASSENSCHAP LOOSDRECHT

BEGROTING 2024

CONCEPTVERSIE

12 MEI 2023

1 Voorwoord

Nieuw:

Voor u ligt de programmabegroting 2024 van het Plassenschap Loosdrecht e.o., opgesteld door de gemeente Wijdemeren, in opdracht van het bestuur van het Plassenschap.

Ingevolge de in 2022 tussen partijen opgestelde Samenwerkingsovereenkomst is de gemeente verantwoordelijk voor de taakuitvoering van het Plassenschap, binnen de door het bestuur vastgestelde kaders en budgetten.

Plassenschap Loosdrecht e.o. is in 2023 een bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO), een samenwerkingsvorm op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Binnen deze BVO werken de gemeenten Wijdemeren, Stichtse Vecht en de Provincies Utrecht en Noord-Holland samen aan het beheer van publiek toegankelijke recreatiegebieden voor inwoners en bezoekers van de regio.

De taak van het Plassenschap Loosdrecht e.o. ingevolge de nieuwe BVO is het beheer en onderhoud en eventueel de exploitatie van eigendommen van het Plassenschap en de daarop aanwezige voorzieningen, het in stand houden van het natuur en landschapsschoon dat het schap in eigendom heeft, voor zover samenhangend met deze taak, alsmede het financieel beheer dat met deze taak samenhangt. De eigendommen van het schap liggen in het gebied van de Loosdrechtse Plassen, de beide Noordelijke- en Zuidelijke Kievitsbuurt en omvatten voorts een pad. Ten westen van de A2 liggen een vijftal terreinen en drie paden in het Veenweidegebied.

Het plassengebied biedt daarmee publieke mogelijkheden voor ontspanning, rust, beweging en plezier voor inwoners én bezoekers van de regio.

De deelnemers hebben afgesproken dat gedurende de jaren 2023 en 2024 de besparingen die worden gerealiseerd in de bedrijfsvoering ten opzichte van de voorgaande periode worden ingezet ten behoeve van kwaliteitsverbetering van het product. Na deze twee jaren wordt dit uitgangspunt geëvalueerd.

Begin 2023 zijn onderzoeken uitgezet om een meer nauwkeurig beeld te verkrijgen van de meerjarige onderhoudsverplichtingen die met het beheer samenhangen. Daarbij wordt onderscheiden naar de taakpakketten: terreinen, vaarwegen, sluizen en vastgoed. Op basis van deze inzichten, die rond de zomer van 2023 worden verwacht, zal een Meerjaren Onderhoudsplan (MJOP) en een Meerjaren Investeringsplan aan het bestuur (MJIP) worden voorgelegd. Dit geeft input voor het Beheerplan en de vier-jarige financiële doorkijk waarom het bestuur gevraagd heeft. Ook zullen de uitkomsten input geven voor het jaarlijks beheerplan onderhoud.

Verwacht wordt dat deze beleidsstukken en de daarop gebaseerde keuzes aanleiding zullen geven tot een begrotingswijziging, die in het najaar van 2023 aan het bestuur zal worden voorgelegd. Het schap moet daarmee op basis van de keuzes die het bestuur maakt een inzichtelijk perspectief krijgen op de toekomst.

De op 24 november 2022 vastgestelde Kadernota vormt de basis voor deze begroting.

ONDERTEKENING

Aldus vastgesteld door het bestuur d.d. 12 mei 2023

A. Wisseborn	**Mevr. J. Brand**
Voorzitter	***Secretaris***

INHOUD

1 Voorwoord 2
Ondertekening 3
Inhoud 4
Beleidsbegroting 6
2 Programmaplan 6
2.1 Inleiding 6
2.2 Programma 1: Beheer, onderhoud en exploitatie 7
2.2.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen? 7
2.2.2 Wat mag het kosten? 9
2.3 Programma 5: Algemeen (incl. overhead) 11
2.3.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we doen? 11
2.3.2 Wat gaan we daarvoor doen? 11
2.3.3 Wat mag het kosten? 12
..... 12
3 Paragrafen 15
3.1 Paragraaf lokale heffingen 15
3.2 Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing 15
3.2.1 Inventarisatie en toelichting beschikbare weerstandscapaciteit 17
3.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen 19
3.4 Paragraaf financiering 19
3.4.1 Beleidsuitgangspunten 19
3.4.2 Risicobeheer 20
3.4.3 Kasgeldlimiet 20
3.4.4 Renterisiconorm 20
3.4.5 Mutaties in de leningenportefeuille 20
3.4.6 BBV en rentetoerekening 20
3.5 Paragraaf bedrijfsvoering 21
3.5.1 Bedrijfsvoering 21
3.5.2 Overhead en toerekening personeelskosten 21
3.6 Paragraaf verbonden partijen 21
Financiële begroting 22
4 Overzicht baten en lasten per programma en toelichting 22
5 Overzicht baten en lasten per kostensoort 23
6 Overzicht incidentele baten en lasten 24
6.1 Overzicht incidentele baten en lasten en toelichting 24
6.2 Presentatie van het structureel begrotingssaldo 24

7 Uiteenzetting van de financiële positie 25
7.1 Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid 25
7.2 geprognosticeerde begin- en eindbalans van het begrotingsjaar 25
7.3 EMU-saldo 25
7.4 Meerjaren investeringsbegroting 26
7.5 Stand en verloop van de reserves en voorzieningen 27
7.6 Baten en lasten per taakveld 28
7.7 Deelnemersbijdrage 2024 29

2 Programmaplan

2.1 Inleiding

Het Plassenschap richt zich als BVO op een doelmatig beheer van de bezittingen, afgestemd op de wensen van de gebruikers van het gebied. Naast de recreanten die er ontspanning zoeken zijn dit ook de diverse ondernemingen die er hun brood verdienen.

De gemeente Wijdemeren verzorgt het beheer voor het plassenschap, maar stemt keuzes die gemaakt moeten worden af met ambtelijke vertegenwoordigers van de vier deelnemers. Waar nodig wordt opgeschaald naar het bestuur, dat zich in eerste instantie bezig houdt met kaderstelling (o.a. beeldkwaliteitsnorm) en de vaststelling van de budgetten. Om een integer proces te waarborgen zijn de secretaris- en controlfunctie ondergebracht bij de provincie Utrecht. Hiermee wordt beoogd de overhead slank en doeltreffend te organiseren.

Het Plassenschap is eigenaar van de volgende eilanden Geitekaai, Markus Pos, Meent, Robinson Crusoe en Weer. Verder de terreinen: de Aa, Bijltje, Bosdijk, de Geer, Fuut, Oukoperdijk, de Strook en Zwaan. Daarnaast beheert het schap een aantal fiets- en wandelpaden – de Boterwal, fietspad Scheendijk en de Uitweg van Portengen – alsmede diverse vaarwegen en alle sluizen die toegang geven tot de Loosdrechts plassen. Daarnaast bezit het schap vele legakkers en natuuroevers, zowel in de Loosdrechtse plassen als de Noordelijke- en Zuidelijke Kievitsbuurt.

Leeswijzer

De begrotingen van 2022 en 2023 zijn opgebouwd uit een vijftal programma's. Van deze programma's is programma 2 "Toezicht en handhaving" inmiddels komen te vervallen omdat de betreffende taken zijn teruggegaan naar de gebiedsgemeenten. Programma 3 "Ontwikkeling" bevatte alleen de baggerbijdrage aan de Oostelijke Vechtplassen (gebiedsakkoord) wat in feite een beheerbijdrage betreft. Programma 4 "Exploitatie" is een gemengd programma, die niet volledig recht doet aan de feitelijke omstandigheden. Enerzijds ontbreken beheerkosten van het te exploiteren deel, anderzijds zijn alle kapitaallasten hier verantwoord, dus ook van de beschoeiingen langs de vaarwegen, de eilanden de legakkers in de Kievitsbuurten en de terreinen in het veenweidegebied. Daarentegen waren de beheer- en onderhoudslasten van de exploitaties Mijndense Sluis, de Strook en Meent hier niet verantwoord. Voor de duidelijkheid is ervoor gekozen om de programma's 1,3 en 4 samen te voegen tot 1 programma. "Beheer, onderhoud en exploitatie".

In de verantwoording van de 2 programma's zijn de bedragen van realisatie 2022 en de begroting 2023 reeds samengevoegd. In de overzichtstabellen in deze begroting zijn de ramingen in de oorspronkelijke versies voor 2022 en 2023 weergegeven.

De begroting 2024 is opgebouwd naar de aard van de activiteiten van het schap:

- Programma 1. Beheer, onderhoud en exploitatie (inclusief baggerbijdrage)
- Programma 5. Algemeen (incl. overhead).

- Programma 2.Toezicht en handhaving is in 2023 reeds komen te vervallen en in 2023 reeds samengevoegd met programma 1.
- Programma 3.Ontwikkeling is vervallen t.o.v. 2023 en samengevoegd met programma 1.
- Programma 4 Exploitatie is vervallen t.o.v. 2023 en samengevoegd met programma 1.

2.2 Programma 1: Beheer, onderhoud en exploitatie.

2.2.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

2.2.1.1 Beheer en onderhoud algemeen (beheerplannen regulier en groot onderhoud en vervangingsinvesteringen).

Momenteel worden er beheerplannen opgesteld voor regulier jaarlijks onderhoud, groot onderhoud (MJOP) en een meerjarig investeringsplan (MJIP) , uit deze beheerplannen zal het werkelijk benodigde budget voor regulier jaarlijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen volgen. De uitkomsten worden separaat aan het bestuur ter besluitvorming voorgelegd. Dit zal gevolgen (kunnen) hebben voor de hoogte van het hier verantwoorde budgetten.

2.2.1.2 Beheer & Onderhoud (lasten)

Beheer en onderhoud omvat het beheer en (dagelijks, groot- en vervangings-) onderhoud van de bezittingen. Het niveau van beheer & onderhoud verschilt per terrein, per seizoen en is afhankelijk van onder meer wet- en regelgeving, de functie, de intensiteit van gebruik en de behoefte van de gebruikers. Het bestuur van het Plassenschap zal het daarbij behorende, gedifferentieerde kwaliteitsniveau vaststellen. Ook op het gebied van beheer & onderhoud moeten we inspelen op en rekening houden met diverse ontwikkelingen. In onderstaande paragrafen worden de belangrijkste ontwikkelingen geschetst.

Om efficiënter te kunnen werken is uit de besparingen op overhead de onderhoudsploeg versterkt met een coördinerend schipper, naast twee 'gewone' schippers.

2.2.1.3 Optimalisatie

In 2023 wordt op basis van de opgedragen inspecties verder gewerkt aan het op orde brengen van de basis door het opstellen/verbeteren van de onderhoudsbestekken voor dagelijks onderhoud, het Meerjarig onderhoudsplan (MJOP) en de vervangingsinvesteringen (MJIP). De digitalisering van het areaal in het GIS-systeem Geovisia worden voortgezet en voorstellen worden getoetst aan de door het bestuur bepaalde beeldkwaliteit.

2.2.1.4 Duurzaamheid/natuur

De thema's duurzaamheid 'klimaatverandering'/'klimaatadaptatie', 'biodiversiteit', 'circulaire economie' en 'energietransitie' staan steeds hoger en prominenter op de politieke agenda's. Het schap heeft in de afgelopen jaren een aantal stappen gezet op het gebied van duurzaamheid. Waar mogelijk wordt ecologisch beheerd ter bevordering van de biodiversiteit en worden natuurvriendelijke oevers aangelegd. In 2023 streven we naar verdere verduurzaming. Het Natura2000 beheerplan Oostelijke Vechtplassen wordt hierbij betrokken maar natuurbeheerplannen zullen niet worden opgesteld. Het Plassenschap is immers niet ingericht als TBO en ontvangt derhalve ook geen beheervergoedingen.

2.2.1.5 Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen (Bijdrage baggerwerkzaamheden).

Dit onderdeel is in de begroting 2023 nog verantwoord onder programma 3 Ontwikkeling, maar is feitelijk onderdeel van programma 1 Beheer en onderhoud, daar het hier om een bijdrage aan de in het plassengebied uit te voeren baggerwerkzaamheden betreft.

Het Plassenschap brengt geen recreatieve ontwikkelingen op gang, maar werkt er wel actief aan mee. De afwegingskaders voor de haalbaarheid van ruimtelijke ingrepen liggen niet binnen de scope van het Plassenschap. Het Plassenschap Loosdrecht e.o. is mede ondertekenaar van het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen (OVP). Binnen het OVP zijn diverse projecten benoemd, waarbij de medewerking van het Plassenschap een rol speelt. Het Plassenschap is daarmee een verplichting aangegaan van in totaal € 906.000 als bijdrage aan de uit te voeren baggerwerkzaamheden. De totale bijdrage dient volgens een vastgesteld kasritme te worden bijgedragen in de periode 2017-2027.

Vanaf 2020 wordt rekening gehouden met een jaarlijks te financieren bedrag van afgerond € 70.900. In het laatste jaar van het Gebiedsakkoord wordt het resterende deel van de bijdrage ad. € 390.600 verrekend.

Binnen de organen van het Gebiedsakkoord wordt het Plassenschap vertegenwoordigd door de gemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht.

2.2.1.6 Routebureau (lasten)

Het Plassenschap is – namens deelnemende gemeenten - een van de opdrachtgevers van het Routebureau Utrecht. Een uniform beheer en onderhoud, ontwikkeling en informatievoorziening & marketing m.b.t. de bewegwijzerde routenetwerken voor fietsen, wandelen en varen (sloepen) loopt via het Routebureau. De bijdrage van het Plassenschap bedraagt in 2024 € 22.200 (2023 afgerond € 21.700). Met het Routebureau wordt in 2023 geëvalueerd of deze bijdrage nog wel recht doet aan de geleverde diensten. Totdat de evaluatie is afgerond, wordt conform de voorgaande begroting geraamd.

2.2.1.7 Kwaliteitsbijdrage toezicht en handhaving (lasten)

Dit betreft de bijdrage van het Plassenschap aan de gebiedsgemeenten m.b.t. toezicht en handhaving. Daar staat tegenover een van de gemeente Wijdemeren ontvangen instandhoudingsbijdrage.

Vanaf 2023 voert het Plassenschap de taken uit van Toezicht en Handhaving niet langer uit. In plaats daarvan wordt een “kwaliteitsbijdrage toezicht en handhaving” opgenomen in de begroting. De twee plassengemeenten ontvangen vanuit de begroting van het Plassenschap een vergoeding in de vorm van een “kwaliteitsbijdrage toezicht en handhaving”, die overeenkomt met het gebudgetteerde nadeel van de twee gemeenten. De gebiedsgemeenten dienen hiertoe wel een in gezamenlijk toezichtplan op te stellen, die door het bestuur wordt vastgesteld. De begroting van het Plassenschap blijft met betrekking tot deze taak even hoog als in de periode dat de werkzaamheden nog daadwerkelijk door het Plassenschap werden uitgevoerd. Het Plassenschap verstrekt een kwaliteitsbijdrage aan beide gemeenten, daarmee kan de verdeelsleutel in stand blijven. Dat betekent verder dat er binnen het Plassenschap bestuurlijke en ambtelijke afstemming is over de werkzaamheden (en het kwaliteitsniveau) van de taken op het gebied van toezicht en handhaving. Beide gemeenten rapporteren daarover ook aan het Plassenschap. In de praktijk voert Wijdemeren de feitelijke werkzaamheden uit, ook voor Stichtse Vecht.

2.2.1.8 Instandhoudingsbijdrage Wijdemeren en deelnemers (baten)

De te betalen vergoeding voor de ontheffing snelvaren omvat naast leges een component ‘instandhoudingsbijdrage’ gerelateerd aan de extra druk die het snelvaren op het gebied legt. Dit bedrag stelt de gemeente Wijdemeren, die deze instandhoudingsbjjdrage feitelijk incasseert, ter beschikking aan het Plassenschap. Deze instandhoudingsbijdrage is afhankelijk van het feitelijk aantal uitgegeven ontheffingen en de kosten die de gemeente maakt voor het verstrekken ervan. Het hier geraamde bedrag kan als gevolg hiervan fluctueren.

In deze begroting is deze instandhoudingbijdrage geraamd op € 215.700. Daar staat tegenover dat er een “kwaliteitsbijdrage voor toezicht en handhaving” van totaal € 325.000 (Zie 2.2.1.5) aan de gemeenten wordt verstrekt. Het geraamde saldo van deze twee bedragen bedraagt in 2024 € 109.300. Dit bedrag is als extra bijdrage aan de deelnemersbijdragen toegevoegd.

2.2.1.9 Exploitatie (baten)

Exploitatie biedt de mogelijkheid om de recreatieve meerwaarde van het gebied te vergroten en/of meer inkomsten te genereren. Tegenover de gerealiseerde opbrengsten staan de kosten van onder meer personeel, beheer en onderhoud, kapitaallasten, belasting en verzekeringen, energie en overige kosten.

De exploitatie van het Plassenschap betreft het uitbaten van bezittingen, via erfpacht-, opstal-, huur- en gebruiksovereenkomsten. Erfpachtovereenkomsten worden voor een lange termijn aangegaan, huur- en gebruiksovereenkomsten zijn vaak voor een korte(re) termijn.

Het schap heeft erfpachtovereenkomsten voor Paviljoen De Strook, Recreatiecentrum Mijnden en (tegen een symbolisch tarief) eiland Robinson Crusöe. Het opstal op eiland Meent wordt verhuurd. Deze overeenkomsten vormen een belangrijke bron van inkomsten (Mijnden) en/of dragen bij aan recreatief gebruik van het Plassengebied.

Huur- en gebruiksovereenkomsten worden verder aangegaan voor het gebruik van terreinen door hondenuitlaatservices, het gebruik van een steiger, visrecht, het gebruik van een eiland of terrein voor een activiteit zoals een scoutingkamp, suppen etc. Dit zijn zeer diverse overeenkomsten voor (regelmatig terugkerende) eenmalige activiteiten of korte termijn gebruik.

Verder is er de Mijndense Sluis waar sluiswachters de boten schutten. Voor het schutten worden sluisgelden geïnd.

2.2.2 Wat mag het kosten?

We presenteren een sluitende begroting. De deelnemersbijdragen dekken per saldo het negatieve resultaat van de programma's.

Programma 1	Realisatie 2022 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2023 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2024 (bedragen in € 1.000)
Lasten	1.868	2.127	2.302
Baten	2.802	2.229	2.234
Saldo van baten en lasten	***-934***	***-102***	***68***
Toevoegingen aan reserves	0	20	3
Onttrekkingen aan reserves	71	88	71
Gerealiseerd resultaat	**-1.005**	**-170**	***0***

De lasten kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Programma 1	Begroting 2023 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2024 (bedragen in € 1.000)
a. Doorbelaste personeelskosten beheer en onderhoud en exploitatie (excl. Overhead)	673	706
b. Inhuur personeel derden	112	116
c. Onderhoud en vuilafvoer	318	326
d. Routebureau	0	22
e. Dotatie voorziening groot onderhoud	288	288
f. Kwaliteitsbijdrage toezicht en handhaving	315	325
g. Kapitaallasten	311	384
h. Baggerbijdrage OVP (gebiedsakkoord)	71	71
i. Energie- en waterkosten	24	26
j. Belastingen en verzekeringen	10	33
k. Bestuurs-, apparaat- en overige kosten	5	5
Saldo van baten en lasten	***2.127***	***2.302***
Toevoegingen aan reserves	20	3
Onttrekkingen aan reserves	88	71
Gerealiseerd resultaat	**2.059**	***2.234***

De uitgaven zijn bruto weergegeven, dus daar waar van toepassing inclusief BTW. Deze BTW wordt naar rato doorgeschoven naar de deelnemers. Het aandeel transparantie BTW in de lasten bedraagt voor programma 1 afgerond € 190.000. Dit bedrag is verantwoord bij de baten.

2.2.2.1 Toelichting lasten

Ad. a. De lasten zijn in 2024 gebaseerd op de inzet van 3,60 fte. (2023 3,52 fte) .aan formatie voor dagelijks beheer en onderhoud en 0,76 fte. aan formatie voor groot onderhoud en vervangings-investeringen (is 0,04 fte. minder dan de raming 2023). Totaal voor beheer en onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen 4,36 fte.

Voor de exploitatie cq. bediening van de Mijndense sluis is 1,55 fte. beschikbaar.

In deze middelen zijn tevens opgenomen de voor 2024 vrijgemaakte middelen t.b.v. ambtelijke capaciteit om beheer op minimaal vereiste hoogte te brengen € 52.000, de capaciteit in het kader van voorbereiding van projecten op sterkte brengen € 52.000 en bestuurlijk afwegingsbudget voor kwaliteitsimpuls € 78.000.

Ad. b Betreft voor € 38.000 budget voor inhuur van specialisten (conform 2023) en voor € 78.000 voor inhuur in het kader van de voor uitvoering regulier exploitatie taken (conform 2023).

Ad. c. Betreft het beschikbare budget t.b.v. beheer en onderhoud in het gebied. Dit budget is t.o.v. de begroting 2023, conform de vastgestelde kadernota 2024, met 2,4% verhoogd.

Ad. d. Betreft de bijdrage aan het routebureau. Zie de toelichting bij 2.2.1.6.

Ad. e. In november 2021 is het MJOP vastgesteld. De jaarlijkse dotatie aan de “Voorziening groot onderhoud” is op dat moment verhoogd van € 115.000 naar € 288.000. Uit nadere studie in 2022 blijkt dit bedrag ontoereikend is onder meer vanwege de gestegen kosten voor grondstoffen en energie. Voor 2023 is dit budget begroot en ook de raming in de begroting 2024 is hierop vooralsnog gebaseerd

De investeringen, die voor 2023 en 2024 onontkoombaar zijn, maken wel deel uit van deze begroting.

f. Kwaliteitsbijdrage toezicht en handhaving. Zie de toelichting bij 2.2.1.7.

g. De raming van de kapitaallasten is gebaseerd op de investeringen tot en met de jaarrekening 2022 en de uitgevoerde/nog uit te voeren investeringen 2023/2024 uit de vastgestelde begroting 2023. De rente is berekend op 3% en volgt uit de staat van geldleningen.

h. Baggerbijdrage Oostelijke Vechtplassen. De jaarlijkse bijdrage loopt tot en met 2027 en wordt gedekt uit de reserve Oostelijke Vechtplassen. Zie de toelichting bij 2.2.1.5.

2.2.2.2 Toelichting baten

De baten kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Programma 1	Begroting 2023 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2024 (bedragen in € 1.000)
Opbrengsten van eigendommen	424	408
Overige baten	61	63
Instandhoudingsbijdrage Wijdemeren	209	216
Deelnemersbijdragen		
Toegerekende deelnemersbijdragen	1.118	1.248
Kwaliteitsbijdrage toezicht en handhaving	106	109
Transparantie BTW	311	190
Saldo van baten en lasten	***2.229***	***2.234***
Gerealiseerd resultaat	**2.229**	***2.234***

In de vastgestelde begroting 2023 en de bijbehorende meerjarenbegroting 2024-2026 is taakstellend een structurele opbrengst van € 62.500 geraamd voor de verkoop van eigendommen en dan met name groen. Deze taakstellende opbrengst wordt niet realistisch gevonden en is derhalve uit de ramingen gehaald. Dit betekent een structurele verlaging van in eerdere begrotingen geraamde baten.

De opbrengsten van eigendommen bestaan uit erfpacht Mijnden, erfpacht Strook en de sluisgelden Mijndense sluis. Deze baten zijn al 90% van de totale opbrengsten. De overige 10% bestaan uit verhuur kiosk eiland Meent, de verhuur van ligplaatsen in de 's Gravelandse Vaart, honden-uitlaatservices en overige opbrengsten.

2.3 Programma 5: Algemeen (incl. overhead)

2.3.1 Wat willen we bereiken en wat gaan we doen?

Programma 5 is een beleidsarm programma. Naast de algemene dekkingsmiddelen en de post onvoorzien zijn tevens de lasten voor overhead

De overhead betreft de uitvoering van de reguliere overheadfuncties zoals HRM, financiën en control, ICT, communicatie, management, juridische zaken en archief (DIV). De functies zijn ingebed in de reguliere organisatie van Wijdemeren.

2.3.2 Wat gaan we daarvoor doen?

Programma 5 bestaat uit hoofdzakelijk uit doorbelasting van personeel en apparaatskosten vanuit de gemeente Wijdemeren. De bedrijfsvoeringsfuncties vervullende de volgende taken:

a) het Management geeft adequate leiding en (bij)sturing aan de uitvoering van werkzaamheden, deze worden gecoördineerd vanuit het team Beleid en Ontwikkeling.
b) HRM zorgt voor de personeels- en salarisadministratie alsmede het HR beleidskaders
c) Juridische ondersteuning zorgt voor juridische kaders, juridische beleid en juridische advisering
d) Huisvesting en facilitaire zaken zorgt voor adequate huisvesting en facilitaire ondersteuning.
e) Communicatie zorgt voor adequate informatie aan burgers en bedrijven; de website van de gemeente Wijdemeren wordt hiervoor ingezet.
f) DIV zorgt voor documentenstromen en archivering
g) ICT zorgt voor de beschikbare kantoorautomatisering, ICT advisering en overige digitale systemen
h) Financiën zorgt voor administratie en consolidatie van de inkomsten en uitgaven, financiële advisering van het bestuur en levert de ten behoeve van de jaarstukken benodigde informatie (aan de controller).

Vanuit bedrijfsvoering van de gemeente Wijdemeren wordt een relatie gelegd met de secretaris- en controllersfunctie, welke door de provincie Utrecht wordt ingevuld.

2.3.3 Wat mag het kosten?

Programma 5	Realisatie 2022 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2023 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2024 (bedragen in € 1.000)
Lasten	1.479	950	728
Baten	0	780	728
Saldo van baten en lasten	***1.479***	***-170***	***0***
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**1.479**	***-170***	**0**

De in de jaarrekening 2022 verantwoorde lasten overhead zijn veel hoger dan de ramingen 2023 en 2024. Dit wordt veroorzaakt door de eenmalige kosten horende bij de transitie- en liquidatiekosten van R.M.N.

2.3.3.1 Toelichting lasten

De lasten kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Programma 5	Begroting 2023 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2024 (bedragen in € 1.000)
Doorbelaste personeelskosten	556	431
Doorbelaste apparaatskosten	335	249
Rente en afschrijving	5	0
Bestuur- en apparaatskosten	39	40
Belastingen en verzekeringen	7	0
Publiciteits- en overige kosten (incl. onvoorzien)	8	8
Netto lasten	**950**	**728**

Betreft het aanbod van Wijdemeren. De lasten bestaan vooral uit doorbelaste personele en apparaatskosten. Betreft alle lasten in kader van overhead. Zie de toelichting bij 2.6.3.5.

De baten kunnen als volgt gespecificeerd worden:

Programma 5	Begroting 2023 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2024 (bedragen in € 1.000)
Deelnemersbijdragen		
Toegerekende deelnemersbijdragen	636	608
Transparantie BTW	144	120
Saldo van baten en lasten	**780**	**728**
Gerealiseerd resultaat	**780**	**728**

2.3.3.2 Overzicht algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen zijn die inkomsten die geen specifiek bestedingsdoel kennen. Het BBV schrijft voor een overzicht algemene dekkingsmiddelen op te nemen. In onderstaand overzicht worden de bedragen voor de begroting van 2023 t/m 2027 weergegeven evenals realisatiecijfers van 2022. Omdat conform de regeling taakvelden de deelnemersbijdrage toegerekend dient te worden aan de taakvelden waaraan zij besteed wordt, is bij het Plassenschap geen sprake van algemene dekkingsmiddelen.

	2022 realisatie	2023 Begroting	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting	2027 begroting
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	0	0	0	0	0	0
Algemene uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Dividend	0	0	0	0	0	0
Saldo financieringsfunctie	0	0	0	0	0	0
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
Totaal algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0

2.3.3.3 Bedrag onvoorzien

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording is het verplicht het jaarlijks opgenomen bedrag voor onvoorziene lasten in de begroting afzonderlijk te presenteren. De omvang van de post onvoorzien is gebaseerd op circa 0,1% van de totale lasten en bedraagt € 3.100

	2022 realisatie	2023 Begroting na wijziging	2024 begroting	2025 begroting	2026 begroting	2027 begroting
Post onvoorzien	0	3.100	3.100	3.200	3.300	3.700
In % totale lasten	0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%

2.3.3.4 Overzicht overhead

Sinds de begroting van 2018 moeten gemeenschappelijke regelingen overhead centraal begroten en verantwoorden in de begroting en jaarstukken. Voor 2024 zijn de kosten voor overhead separaat opgenomen. Onder overhead wordt verstaan het geheel van functies gericht op sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Enkele voorbeelden van overhead zijn: leidinggevende primair proces, juridische zaken, facilitaire zaken, ICT, huisvesting en financiën, toezicht en controle op de eigen organisatie. Deze werkzaamheden worden m.i.v. 2023 voor het Plassenschap uitgevoerd door de gemeente Wijdemeren. Het is verplicht een overzicht van kosten van overhead op te nemen. In onderstaand overzicht is weergegeven hoe het bedrag voor overhead is opgebouwd.

Overhead	Realisatie 2022 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2023 (bedragen in € 1.000)	Begroting 2024 (bedragen in € 1.000)
Lasten	0	948	720
Baten	0	780	720
Saldo van baten en lasten	***0***	***168***	***0***
Toevoegingen aan reserves	0	0	0
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**0**	***168***	**0**

3 Paragrafen

Op grond van het BBV is het verplicht om voor zeven programma-overschrijdende thema's verantwoording af te leggen in een afzonderlijke paragraaf. Voor het Plassenschap geldt dat, gelet op de aard van de activiteiten van het Plassenschap, niet alle paragrafen van toepassing zijn. Om die reden zijn alleen die paragrafen opgenomen die van toepassing zijn.

Paragaaf	Wel/niet opgenomen	Toelichting
Lokale heffingen	Wel	Zie §3.1. Terug naar de gemeenten.
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	Wel	Zie §3.2
Onderhoud kapitaalgoederen	Wel	Zie §3.3
Financiering	Wel	Zie §3.4
Bedrijfsvoering	Wel	Zie §3.5
Verbonden partijen	Wel	Er zijn geen verbonden partijen
Grondbeleid	Niet	LSD voert geen grondbeleid.

3.1 Paragraaf lokale heffingen

Het Plassenschap Loosdrecht e.o. verleende ontheffing van een aantal verboden die waren opgenomen in de Verordening Plassenschap Loosdrecht e.o., het Besluit Motorboten, Voorrangsregeling Mijndense sluis en de Woonschepenverordening. Deze taak is m.i.v. 2023 teruggevallen naar de beide gemeenten. Wijdemeren verzorgt de uitvoering, mede namen Stichtse Vecht. De tarieven voor de ontheffingen zijn op basis van de (met indexatie) door het schap geheven tarieven in de gemeentelijke tarieven overgenomen. In 2022 heeft het schap nog baten gegenereerd, vanaf 2023 zijn deze komen te vervallen.

3.2 Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

De risico's van het Plassenschap hebben zowel betrekking op de te realiseren exploitatie-opbrengsten als op de kosten voor beheer & onderhoud vanwege achterstanden in het onderhoud, klimaatveranderingen en kostenstijging als gevolg van de diverse problemen in de wereld. Het schap onderscheidt de volgende risico's:

	Omschrijving risico	Bedrag	Wanneer	Frequentie
1	Erfpacht en huur	15.000	2024 e.v.	Jaarlijks
2	Schutgelden Mijndense sluis	6.000	2024 e.v.	Jaarlijks
3	Bestrijding overmatige waterplanten	40.000	2024 e.v.	Jaarlijks
4	Rente	9.000	2024 e.v.	Jaarlijks
5	Klimaatverandering	40.000	2024 e.v.	Jaarlijks
6	Marktwerking	P.M.	2024 e.v.	Jaarlijks
7	Uitkomsten beheerplan, MJOP en MJIP	P.M.	2024 e.v.	Jaarlijks
8	Onvoorziene risico's	45.000	2024 e.v.	Jaarlijks
	Totaal	**155.000**	en P.M.	

1. Erfpacht en huur

De geraamde omzet uit erfpacht en verhuur bedraagt ca. € 300.000. Het risico dat de exploitant niet aan zijn verplichtingen kan voldoen is aanwezig. Het risico wordt ingeschat op 5% van de omzet, zijnde € 15.000.

2. Schutgelden Mijndense sluis

De omzet die is gerealiseerd met het schutten bij de Mijndense Sluis is in de afgelopen 3 jaar gemiddeld nagenoeg conform de in de begroting geraamde bedragen.

Bij normale weersomstandigheden is de raming realistisch. Bij tegenvallende weersomstandigheden kan de opbrengst zomaar € 10.000 lager uitvallen. Het gemiddelde risico bedraagt € 6.000.

3. Bestrijding overmatige waterplanten

Bestrijding van overmatige waterplanten behoort tot het OVP project Exotenbestrijding waarbinnen een gezamenlijk plan van aanpak voor de aanpak van 'overmatige begroeiing door waterplanten' is opgesteld. De verschillende beherende overheden dragen hun eigen kosten; voor het uitvoeren van maatregelen bij bedrijven wordt aan 50% cofinanciering gedacht, waarvoor externe dekking wordt gezocht. Ook wordt een fonds gevormd voor bijzondere omstandigheden. Het schap is bereid aan de uitvoering van de plannen mee te werken maar niet bereid extra geld beschikbaar te stellen voor een calamiteitenfonds en een innovatiefonds. Bij de berekening van het risico wordt alleen gerekend met kosten van bestrijding van overmatige waterplanten in vaarwateren die in eigendom c.q. beheer bij het Plassenschap zijn. Het is niet bekend wat dit financieel voor het Plassenschap betekent. Als risico voor het schap ramen we, op basis van de cijfers uit het hiervoor genoemde plan van aanpak, een bedrag van € 40.000.

4. Rente

Het rentepercentage voor nieuwe vaste geldleningen is voor 2024 geraamd op 3,0%. Dit percentage is gebaseerd op een reële inschatting van de marktrente op het moment van afsluiten. Een rente van 1,0% hoger dan deze verwachting resulteert in extra lasten van € 9.000 per jaar.

5. Klimaatverandering

Een belangrijke tendens is te zien in de merkbare gevolgen van klimaatveranderingen voor de onderhoudsmaatregelen. Er moet rekening worden gehouden met de volgende aspecten:

- langer groeiseizoen (waardoor extra maaibeurten nodig zijn, die extra kosten met zich meebrengen);
- droogte, waarmee begroeiingen verloren gaan;
- wateroverlast (beschadiging van oevers, beschoeiingen en beplanting);
- ontwikkeling van ziektes en exoten.

Elk seizoen is anders en onderhoudswerkzaamheden zijn lastig te vergelijken per jaarschijf. Droogte, extra water en extra maaien zijn lastig te kwantificeren. Op basis van de ervaringscijfers in eerdere jaren hebben we het risico ook voor 2024 ingeschat op € 40.000.

6. Marktwerking

De meeste dagelijkse beheer- en onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd door de gemeente met eigen personeel (al dan niet overgenomen van RMN). Enkele werkzaamheden worden uitbesteed aan aannemers. Gezien de internationale ontwikkelingen stijgen met name de prijzen van energie en van grondstoffen excessief. Leveranciers willen daardoor geen prijzen meer vastleggen – zo de levering al kunnen garanderen. We kunnen moeilijk inschatten met welke prijsstijgingen we voor **2024** rekening moeten houden.

7. Beheerplan, MJOP en MJIP

De technische inspecties die in het voorjaar van 2023 worden uitgevoerd zullen leiden tot de totstandkoming van beheerplannen, een meerjarenonderhoudsplan groot onderhoud (MJOP herijkt) en een meerjareninvesteringsplan (MJIP). Naar verwachting zullen deze plannen aanleiding geven tot wijziging van de begroting; hierover ontstaat in de loop van 2023 duidelijkheid. Vooralsnog P.M. geraamd.

8. Onvoorziene risico's

Naast bovengenoemde grote risico's heeft onze gemeenschappelijke regeling te maken met kleinere risico's, zoals het illegaal dumpen van giftige afvalstoffen, niet verhaalbare vernielingen en wijzigingen in wetgeving met mogelijk financiële gevolgen. Deze worden niet afzonderlijk benoemd en gekwantificeerd, maar hiervoor wordt gedurende de meerjaren termijn een gelijkblijvend risicobedrag aangehouden van € 50.000. We gaan er vanuit dat niet alle risico's zich tegelijkertijd zullen voordoen. Om hiervoor te corrigeren wordt een percentage van 90% berekend over het totaal berekende risicobedrag.

3.2.1 Inventarisatie en toelichting beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is het totaal aan middelen waarover Plassenschap Loosdracht beschikt om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen. Net als tegenvallers kan ook de weerstandscapaciteit worden onderverdeeld in incidenteel en structureel. Incidentele weerstandscapaciteit is aanwezig in de vorm van begrotingsposten voor onvoorzien en aanwezige reserves met een weerstandsfunctie. Structurele weerstandscapaciteit betreft de middelen die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Het gaat dan om herschikking binnen bestaande budgetten van het Plassenschap Loosdrecht e.o.

De omvang van de incidentele en de structurele weerstandscapaciteit worden hieronder gepresenteerd.

3.2.1.1 Incidentele weerstandscapaciteit

	Begroot 2024
Algemene reserve (afgerond)	56
Stille reserves materiële vaste activa[1]	0
Post onvoorzien in de begroting	3
Totaal incidentele weerstandscapaciteit	**59**

3.2.1.2 Structurele weerstandscapaciteit

	Beschikbaar 31-12-2022	Begroot 2024
Heroverweging bestaand beleid	P.M.	P.M.
Totaal structurele weerstandscapaciteit	0	0

Heroverweging bestaand beleid
Door bestaand beleid te heroverwegen zijn er mogelijkheden om de structurele nadelen in de begroting op te vangen.

[1] De materiele vaste activa zijn conform het BBV gewaardeerd op verkrijgings- of vervaardigingprijs dan wel lagere marktwaarde. Indien de marktwaarde echter boven de verkrijgings- of vervaardigingsprijs ligt dan is sprake van een stille reserve. Deze wordt gekapitaliseerd bij verkoop van het betreffende actief.

3.2.1.3 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de risico's en de weerstandscapaciteit.

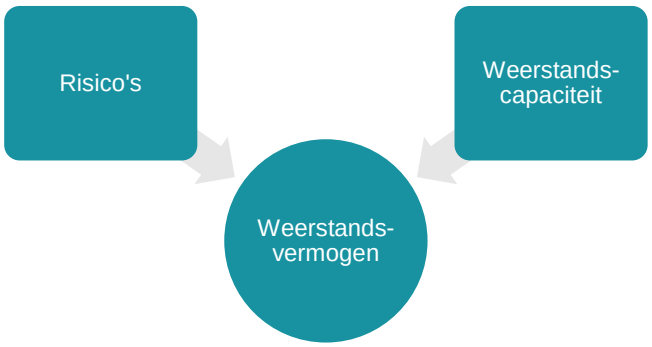

De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt voor 2024 afgerond € 59.000 (2023 € 59.000)

Het weerstandsvermogen wordt berekend door de risico's te delen door de beschikbare weerstandscapaciteit. Op basis van de beschikbare weerstandscapaciteit van € 59.000 en € 155.000 aan risico's komt het de verhouding tussen het weerstandsvermogen en de risico's in de begroting 2024 uit op 0,4. Het bestuur heeft in de kadernota vastgelegd dat per ultimo 2026 de algemene reserve gelijk moet zijn aan de omvang van de gekwantificeerde risico's. Het kengetal komt daarmee op 1,0.

Dit kan naar verwachting alleen worden gerealiseerd door aanpassing van de deelnemersbijdragen.

Relatie weerstandsvermogen en financiële kengetallen

Gemeenschappelijke regelingen zijn verplicht in de paragraaf weerstandsvermogen een zestal financiële kengetallen op te nemen voor het laatste rekeningjaar, het lopende begrotingsjaar en het nieuwe begrotingsjaar.

In onderstaande tabel zijn de betreffende kengetallen opgenomen en vervolgens voorzien van een beoordeling. De kengetallen grondexploitaties en onbenutte belastingcapaciteit zijn als niet van toepassing opgenomen omdat het Plassenschap Loosdrecht geen grondexploitaties heeft en geen gemeentelijke belastingen oplegt.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote	105%	145%	199%	183%	169%	162%
Netto schuldquote gecorrigeerd	105%	145%	199%	183%	169%	162%
Solvabiliteit	11%	6%	8%	6%	6%	1%
Kengetal grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Structurele exploitatieruimte	-17%	-9%	0%	0%	0%	0%
Onbenutte belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Omdat de kengetallen in de eerste plaats bedoeld zijn om inzicht te geven in de financiële positie ten behoeve van de horizontale verantwoording, is een externe normering niet aan de orde. Het is de rol van het bestuur om aan de hand van de kengetallen de financiële positie te duiden en bijstellingen voor te stellen. Het bestuur volgt de in dat kader, de voorheen door de Plassenraad, gestelde normen ten aanzien van de financiële kengetallen:

- Schuldquote: Indien de schuldquote groter dan 130% wordt, dient het dagelijks bestuur maatregelen voor te stellen om te waarborgen dat de operationele kasstroom toereikend is om de aflossingsverplichting van de langlopende leningen te kunnen voldoen.

- Solvabiliteit: Deze moet tenminste 15% bedragen

- Structurele exploitatieruimte: Deze moet ten minste 0,0% bedragen.

- Weerstandsvermogen: de verhouding tussen het *weerstandsvermogen* en de risico's zoals gekwantificeerd in de risicoparagraaf van de begroting en jaarstukken dient minimaal 1:1 te zijn. In de kadernota 2024 is afgesproken dat het weerstandsvermogen per ultimo 2026 weer een ratio van 1 moet hebben.

Op basis van de huidige begroting worden de door het bestuur gestelde normen ruimschoots overschreden. De deelnemers aan het Plassenschap zullen maatregelen moeten nemen om de financiële situatie te verbeteren, maar uiteindelijk zullen ze ook via de deelnemersbijdragen de negatieve effecten dienen te neutraliseren.

3.3 Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

In 2020 is gestart met inspecties om op basis daarvan een nieuw onderhoudsplan op te stellen. Dit onderhoudsplan is opgesteld in 2021 en vorig jaar in uitvoering gebracht. Het MJOP is inmiddels geactualiseerd aan het huidige prijspeil. De gemeente Wijdemeren zal het MJOP in 2023 actualiseren en/of herijken, tevens zal in 2023 een investeringsplan voor de komende jaren aan het bestuur ter besluitvorming worden voorgelegd. Voor een nadere beschrijving van de beleidsvoornemens ten aanzien van het onderhoud van de verschillende kapitaalgoederen verwijzen wij u naar de toelichting bij programma 1 Beheer en onderhoud. 7

3.4 Paragraaf financiering

3.4.1 Beleidsuitgangspunten

Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) respectievelijk de limieten en richtlijnen van het Treasurystatuut.

3.4.2 Risicobeheer

De Wet financiering decentrale overheden vermeldt twee normen. Het doel is te voorkomen dat bij herfinanciering van leningen bij aanzienlijk hogere rente grote schokken optreden in de hoogte van de rente die het schap moet betalen. De normen beperken de budgettaire risico's.

3.4.3 Kasgeldlimiet

In de Uitvoeringsregeling Financiering Decentrale Overheden (UFDO) geeft het ministerie aan tot welk bedrag gemeenschappelijke regelingen mogen financieren met kortlopende geldleningen: de kasgeldlimiet. Het betreft een percentage van het totaal van de begroting, zijnde momenteel 8,2 %. Als de gemeenschappelijke regeling deze kasgeldlimiet structureel overschrijdt, dient ze de kortlopende schuld om te zetten in een langlopende schuld. Met name bij korte financiering is er sprake van een renterisico.

De verwachte kasgeldlimiet voor 2024 kan als volgt worden weergegeven: Totaal van de lasten begroting 2024 € 3.030.600 (2023 € 3.077.500). De verwachte limiet is 8,2% zijnde afgerond € 248.500 (2023 € 252.300).

3.4.4 Renterisiconorm

De renterisiconorm is een bedrag ter grootte van een percentage van het begrotingstotaal, met als doel het beperken van de gevolgen van een stijgende rente op de rentelasten van het schap. De norm stelt dat per jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal in aanmerking mag komen voor verplichte aflossingen en renteherzieningen.

De verwachte renterisiconorm voor 2024 kan als volgt worden weergegeven. Totaal van de lasten begroting 2024 € 3.030.600 (2023 € 3.077.500). De limiet is 20% zijnde afgerond € 606.000 (2023 € 615.500). De begrote aflossingen voor 2024 zijn € 285.600 (2023 € 217.100) zodat deze binnen de limiet passen.

3.4.5 Mutaties in de leningenportefeuille

Omschrijving (bedragen x €1.000)	2024	2025	2026	2027
Stand per 1 januari	5.180	5.794	5.488	5.192
Nieuwe leningen	900	0	0	200
Reguliere aflossing	286	306	296	296
Stand per 31 december	**5.794**	**5.488**	**5.192**	**5.097**

Het uitgangspunt is dat in deze begrotingsperiode in totaal € 1.100.000 aan nieuwe leningen wordt opgenomen. Dit is met name ter afdekking van voorgenomen investeringen en om te waarborgen dat vaste activa ook met vaste passiva worden gefinancierd.

Het nog te presenteren meerjareninvesteringsplan (MJIP) zal gevolgen hebben voor de omvang van de leningenportefeuille.

3.4.6 BBV en rentetoerekening

Het BBV bevat voorschriften met betrekking tot de rentetoerekening. De interne rentetoerekening is afhankelijk van de verhouding netto rentelasten afgezet tegen de integraal gefinancierde activa. Het schap heeft geen grondexploitaties zodat een aparte renteberekening hiervoor buiten beschouwing kan worden gelaten. Projectfinanciering is eveneens niet van toepassing. De interne rentetoerekening loopt via het taakveld 0.5 treasury. Conform historie wordt er geen renteresultaat begroot en worden de netto rentelasten 100% verdeeld naar de omvang van de vaste activa. Over reserves, voorzieningen en eigen vermogen wordt geen rente toegerekend.

3.5 Paragraaf bedrijfsvoering

3.5.1 Bedrijfsvoering

In de begroting van het schap is geen apart programma bedrijfsvoering opgenomen. Dit komt omdat de bedrijfsvoering inclusief al het personeel is ondergebracht bij de gemeente Wijdemeren. Hiertoe worden de personeels- en apparaatskosten binnen de begroting van de gemeente Wijdemeren opgesteld en doorbelast aan het plassenschap.

3.5.2 Overhead en toerekening personeelskosten

Overeenkomstig het BBV dienen de kosten van overhead verantwoord te worden op een afzonderlijk daarvoor aangewezen taakveld. Dit betreft enerzijds (een percentage van) de personele kosten zoals directeur, afdelingshoofden en medewerkers van ondersteunende afdelingen. Anderzijds betreft het apparaatskosten zoals ICT en huisvesting.

Direct toewijsbare personeels- en apparaatskosten dienen op het taakveld verantwoord te worden waar deze betrekking op hebben. De verdeling op taakveldniveau is in bijlage 4 van deze begroting opgenomen.

De (doorbelaste) overhead voor de begroting 2024 is bepaald op afgerond € 720.000 (2023 € 947.700) waarvan € 431.000 (2023 € 570.300) aan personeelslasten. De overige kosten van overhead bestaan uit de doorbelaste apparaatslasten vanuit de gemeente Wijdemeren.

3.6 Paragraaf verbonden partijen

Het Plassenschap Loosdrecht e.o. is een gemeenschappelijke regeling en heeft sinds de opheffing van Recreatie Midden-Nederland geen verbonden partijen.

4 Overzicht baten en lasten per programma en toelichting

M.i.v. 2024 zijn de programma's 1,3 en 4 samengevoegd tot 1 programma "Beheer, onderhoud en exploitatie". De cijfers uit de jaarrekening 2022 en de begroting 2023 worden hier in de oorspronkelijke raming weergegeven.

Programma	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten						
Programma 1 Beheer & onderhoud	1.110.300	1.436.700	2.302.300	2.366.100	2.411.300	2.766.600
Programma 2 Toezicht en handhaving	324.800	0	0	0	0	0
Programma 3 Ontwikkeling	70.900	70.900	0	0	0	0
Programma 4 Exploitatie	361.800	619.100	0	0	0	0
Programma 5 Algemeen (incl. overhead)	1.479.200	950.800	728.300	756.900	783.300	811.000
• *Waarvan overhead*	1.479.200	947.700	720.000	748.300	774.400	801.500
• *Waarvan onvoorzien*	0	3.100	3.100	3.200	3.300	3.700
• *Waarvan overig*	0	0	5.200	5.400	5.600	5.800
Totaal lasten	**3.347.000**	**3.077.500**	**3.030.600**	**3.123.000**	**3.194.600**	**3.577.600**
Baten						
Programma 1 Beheer & onderhoud	1.191.600	1.235.600	2.233.800	2.297.600	2.342.800	2.378.300
Programma 2 Toezicht en handhaving	677.000	0	0	0	0	0
Programma 3 Ontwikkeling	76.100	0	0	0	0	0
Programma 4 Exploitatie	857.500	993.000	0	0	0	0
Programma 5 Algemeen (incl. overhead)	0	780.400	728.300	756.900	783.300	811.000
• *Waarvan overhead*	0	780.400	728.300	756.900	783.300	811.000
• *Waarvan onvoorzien*	0	0	0	0	0	0
• *Transitie RMN*	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	**2.802.200**	**3.009.000**	**2.962.100**	**3.054.500**	**3.126.100**	**3.189.300**
Saldo van baten en lasten	**544.800**	**68.500**	**68.500**	**68.500**	**68.500**	**388.300**
Mutaties reserves						
Toevoegingen aan reserves	0	19.720	2.400	2.400	2.400	2.300
Onttrekkingen aan reserves	70.900	88.241	70.900	70.900	70.900	390.600
Totaal mutaties reserves	**-70.900**	**-68.500**	**-68.500**	**-68.500**	**-68.500**	**-388.300**
Geraamd resultaat	**473.900**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

De baten, lasten en mutaties in reserves zijn gebaseerd op de beleidsinhoudelijke doelstellingen zoals per programma opgenomen in het programmaplan. Voor een nadere toelichting verwijzen wij daarom naar de individuele programma's in het programmaplan.

5 Overzicht baten en lasten per kostensoort

	Begrotingspost	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1a	Wijdemeren Doorbel. Personeelskosten	-	1.303.700	1.215.000	1.266.000	1.319.200	1.374.600
1b	Wijdemeren Doorbel. apparaatskosten	-	335.500	248.800	254.800	260.900	267.200
1c	RMN Doorbel. Personeelskosten	944.218	-	-	-	-	-
1d	RMN Doorbel. apparaatskosten	1.071.677	-	-	-	-	-
3	Kwaliteitsbijdrage toezicht en handhaving aan derden	-	315.000	325.000	335.300	345.900	356.900
5	Inhuur personeel derden	57.217	37.000	37.900	38.800	39.700	40.700
7	Rente en afschrijvingen **	218.872	316.000	384.200	397.400	386.800	364.400
9	Huur en pachten	-	-	-	-		
11	Bestuurs- en apparaatskosten	31.801	42.300	43.300	44.300	45.400	46.500
11a.	Transitiebudget (Wijdemeren)	133.100	-	-	-		
13	Belastingen en verzekeringen	34.038	17.000	32.800	33.600	34.400	35.200
15	Energie- en waterkosten	29.868	24.000	26.600	27.200	27.900	28.600
17	Onderhoud en vuilafvoer **	462.798	318.000	325.600	333.400	341.400	349.600
17a	Gebiedsakkoord, baggeren	70.914	70.900	70.900	70.900	70.900	390.600
17b	Routebureau, bijdrage	-	-	22.200	22.700	23.200	23.800
19	Voorzieningen **	288.384	288.000	288.000	288.000	288.000	288.000
21	Publiciteits- en overige kosten	3.793	7.000	7.200	7.400	7.600	7.800
23	Nagekomen lasten	299	-	-	-	-	-
25	Onvoorzien	-	3.100	3.100	3.200	3.300	3.700
	Totaal lasten	**3.346.979**	**3.077.500**	**3.030.600**	**3.123.000**	**3.194.600**	**3.577.600**
2	Opbrengsten van eigendommen	389.663	361.200	408.000	415.700	423.700	431.700
4	Rechten	328.466	-	-	-		
6	Rente	-	-	-	-		
2a	Opbrengsten van eigendommen	-	62.500	-	-	-	-
8	Overige baten	78.976	61.000	62.500	64.000	65.500	67.100
10	Externe baten toezicht en handhaving	-	209.000	215.700	222.500	229.500	236.800
12	Nagekomen baten	438	-	-			
14	Dekkingsmiddelen	2.004.675	2.315.300	2.275.900	2.352.300	2.407.400	2.453.700
14a	Deelnemersbijdragen	*1.539.100*	*1.754.100*	*1.809.300*	*1.866.500*	*1.925.500*	*1.986.300*
14b	Deelnemersbijdragen (extra)	-	-	*46.800*	*50.700*	*30.900*	-
14b	Instandhoudingsbijdrage plassengebied	-	*106.000*	*109.300*	*112.800*	*116.400*	*120.100*
14c	Transparantie BTW	*465.575*	*455.200*	*310.500*	*322.300*	*334.600*	*347.300*
	Totaal baten	**2.802.218**	**3.009.000**	**2.962.100**	**3.054.500**	**3.126.100**	**3.189.300**
	Saldo van baten en lasten	**(544.761)**	**(68.500)**	**(68.500)**	**(68.500)**	**(68.500)**	**(388.300)**
	Toevoegingen aan reserves	-	19.700	2.400	2.400	2.400	2.300
	Onttrekkingen aan reserves	70.914	88.200	70.900	70.900	70.900	390.600
	Gerealiseerd resultaat	**(473.847)**	-	-	-	-	-

6 Overzicht incidentele baten en lasten

6.1 Overzicht incidentele baten en lasten en toelichting

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de notitie Incidentele baten en lasten van de Commissie BBV is het verplicht een overzicht op te nemen van de incidentele baten en lasten in de begroting inclusief een toelichting op de belangrijkste posten hieruit.

	2024	2025	2026	2027
Incidentele lasten				
Betaling OVP	70.900	70.900	70.900	390.600
Totaal incidentele lasten	***70.900***	***70.900***	***70.900***	***390.600***
Incidentele baten				
Totaal incidentele baten	***0***	***0***	***0***	***0***
Mutaties in reserves				
Incidentele toevoegingen aan reserves	2.400	2.400	2.400	2.400
Incidentele onttrekkingen aan reserves	70.900	70.900	70.900	390.600
Totaal incidentele mutaties in reserves	***68.500***	***68.500***	***68.500***	***388.200***
Saldo incidentele baten en lasten	**-2.400**	**-2.400**	**-2.400**	**-2.400**

Onderstaand zijn de belangrijkste incidentele baten, lasten en reservemutaties (groter dan € 50.000) toegelicht:

- Op basis van het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen heeft Plassenschap Loosdrecht een verplichting om in totaal € 906.000 bij te dragen, deze bijdragen loopt volgens een vastgesteld kasritme van € 70.900 tot-en-met 2027. Om dit te bereiken dient er jaarlijks een klein aanvullend bedrag van € 2.400 gestort te worden in de reserve.

6.2 Presentatie van het structureel begrotingssaldo

Om inzicht te bieden in het structureel begrotingssaldo is onderstaand opgenomen wat het effect is van de incidentele baten en lasten op de begroting 2024-2027. Dit overzicht is gebaseerd op het modeloverzicht zoals geadviseerd door de Commissie BBV in de notitie Incidentele baten en lasten.

	2024	2025	2026	2027
Saldo van baten en lasten	68.500	68.500	68.500	388.200
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-68.500	-68.500	-68.500	-388.200
Begrotingssaldo na bestemming	**0**	**0**	**0**	**0**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-2.400	-2.400	-2.400	-2.400
Structureel begrotingssaldo (positief bedrag = tekort)	**-2.400**	**-2.400**	**-2.400**	**-2.400**

7 Uiteenzetting van de financiële positie

7.1 Financiële gevolgen bestaand en nieuw beleid

De begroting 2024 van het Plassenschap is conform de opgaven een beleidsarme begroting. Alleen reeds eerder vastgestelde vervangingsinvesteringen in het werkgebied en van materieel zijn geraamd.

7.2 geprognosticeerde begin- en eindbalans van het begrotingsjaar

(Bedragen in €)	2022	**2023**	2024	2025	2026	2027
Activa						
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Materiële vaste activa	4.722.086	6.483.369	7.122.831	6.875.483	6.630.227	6.401.962
Totaal vaste activa	***4.722.086***	***6.483.369***	***7.122.831***	***6.875.483***	***6.630.227***	***6.401.962***
Uitzettingen < 1 jaar	2.523.852	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Liquide middelen	260.402	150.000	150.000	150.000	150.000	150.000
Overlopende activa	134.250	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal vlottende activa	***2.918.504***	***1.200.000***	***1.200.000***	***1.200.000***	***1.200.000***	***1.200.000***
Totaal activa	**7.640.590**	**7.683.369**	**8.322.831**	**8.075.483**	**7.830.227**	**7.601.962**
Passiva						
Eigen vermogen	842.119	649.565	581.065	512.565	444.065	55.765
Voorzieningen	926.555	523.384	644.975	769.689	895.291	1.183.291
Vaste schuld	4.042.601	5.179.286	5.793.643	5.488.000	5.192.357	5.096.714
Totaal vaste passiva	***5.811.275***	***6.352.235***	***7.019.683***	***6.770.254***	***6.531.713***	***6.335.770***
Vlottende schuld	1.686.171	1.100.000	1.100.000	1.100.000	1.100.000	1.100.000
.Overlopende passiva	143.144	231.134	203.148	205.229	198.514	166.192
Totaal vlottende passiva	***1.829.315***	***1.331.134***	***1.303.148***	***1.305.229***	***1.298.514***	***1.266.192***
Totaal passiva	**7.640.590**	**7.683.369**	**8.322.831**	**8.075.483**	**7.830.227**	**7.601.962**

7.3 EMU-saldo

Het (EMU-saldo) is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Decentrale overheden moeten inzicht geven in de berekening van hun aandeel in dit EMU-saldo. Deze informatie wordt middels enquêtes aangeleverd bij het CBS. Voor de EMU-enquête worden de gemeenten, de provincies en de waterschappen integraal waargenomen. Bij de gemeenschappelijke regelingen wordt een deelwaarneming gedaan. Een gemeenschappelijke regeling valt binnen de deelwaarneming indien het totaal aan baten of lasten op de exploitatierekening groter is dan 20 miljoen euro. Omdat het begrotingstotaal van het Plassenschap onder deze grens van € 20 miljoen ligt is toelichting van het EMU saldo niet verplicht en derhalve niet opgenomen.

7.4 Meerjaren investeringsbegroting

In deze begroting is tevens een investeringsbegroting opgenomen voor de jaren 2023 en 2024. Deze begroting is gebaseerd op de netto investering (investering -/- eventueel van derden ontvangen specifieke bijdrage/subsidie). Op investeringen wordt afgeschreven vanaf het jaar volgend op het jaar van ingebruikname van het activum.

In 2023 wordt een **nieuw** meerjarig investeringsprogramma (MJIP) opgesteld, die de vervangings-investeringen gedurende een langere periode inzichtelijk maakt. Dit nieuwe MJIP is nog niet beschikbaar en zal apart aan het bestuur worden voorgelegd. Dit nieuwe MJIP zal gevolgen hebben voor de kapitaallasten in de ramingen vanaf 2025.

Omschrijving (bedrag in €)	Afschrijvings-termijn (jaar)	2023	2024	2025	2026
Beschoeiing de Strook	40	659.200	879.100		
Remmingswerken Sluis Mijnden	30	200.000			
Overige investeringen	5-30 jaar	148.800			
Totaal per jaarschijf		**1.008.000**	**879.100**		

7.5 Stand en verloop van de reserves en voorzieningen

Reserves zijn middelen die onder het eigen vermogen vallen en waarvan het algemeen bestuur over de inzet kan besluiten. Onderstaand is per reserve het verloop gedurende de begrotingsperiode weergegeven.

		2024			2025			2026			2027		
	Stand ultimo 2023	Bij	Af	Stand ultimo	Bij	Af	Stand ultimo	Bij	Af	Stand ultimo	Bij	Af	Stand ultimo
Algemene reserve													
Algemene reserve	55.765	-		55.765	-		55.765	-	-	55.765	-	-	55.765
Totaal algemene reserve	**55.765**	**-**		**55.765**	**-**	**-**	**55.765**	**-**	**-**	**55.765**	**-**	**-**	**55.765**
Bestemmingsreserves													
Oostelijke Vecht en Plassen	593.800	2.400	70.900	525.300	2.400	70.900	456.800	2.400	70.900	388.300	2.300	390.600	0
Inspecties	-			-			-			-			-
Totaal bestemmingsreserves	**649.565**	**2.400**	**70.900**	**581.065**	**2.400**	**70.900**	**512.565**	**2.400**	**70.900**	**444.065**	**2.300**	**390.600**	**55.765**
Rekeningresultaat	**0**	**0**	0	**0**	0	0	**0**	**0**	**0**	**0**	0	0	**0**
Totaal reserves	**649.565**	**2.400**	**70.900**	**581.065**	**2.400**	**70.900**	**512.565**	**2.400**	**70.900**	**444.065**	**2.300**	**390.600**	**55.765**

Voorzieningen zijn middelen die dienen ter dekking van risico's en verplichtingen waarvan de omvang redelijkerwijs kan worden ingeschat. Daarnaast kunnen voorzieningen gevormd ter egalisatie van lasten (bijv. groot onderhoud). Onderstaand is per voorziening het verloop gedurende de begrotingsperiode opgenomen:

		2024			2025			2026			2027		
	Stand ultimo 2022	Bij	Af	Stand ultimo	Bij	Af	Stand ultimo	Bij	Af	Stand ultimo	Bij	Af	Stand ultimo
Voorzieningen													
Onderhoudsvoorziening	523.400	288.000	166.400	645.000	288.000	163.300	769.700	288.000	162.400	895.300	288.000	P.M.	1.183.300
Totaal voorzieningen	**523.400**	**288.000**	**166.400**	**645.000**	**288.000**	**163.300**	**769.700**	**288.000**	**162.400**	**895.300**	**288.000**	**P.M.**	**1.183.300**

Dit betreft nog de dotatie op basis van het door het bestuur van het Plassenschap vastgestelde MJOP. Het uitvoeringsplan besloeg een periode tot en met 2026. In 2023 wordt een geactualiseerd MJOP opgesteld, dit heeft waarschijnlijk gevolgen voor de hoogte van de jaarlijkse dotatie en de jaarlijkse onttrekking. Vooralsnog is ook voor 2027 een dotatie groot onderhoud opgenomen, die gelijk is aan de jaarlijkse dotatie over de periode tot en met 2026.

7.6 Baten en lasten per taakveld

Conform artikel 7 lid 3 sub c van het BBV is het verplicht een overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld op te nemen in de begroting. Dit overzicht, inclusief de koppeling van taakvelden naar programma's, is hieronder opgenomen.

Taakveld	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
0.1 Bestuur	38.400	39.300	40.300	41.200	42.200
0.4 Overhead	947.800	728.300	756.900	783.300	811.000
0.8 Overige baten en lasten	3.100	3.200	3.300	3.400	3.500
1.2 Openbare orde en veiligheid					
2.3 Recreatieve havens	226.500	236.000	246.000	256.200	267.000
2.4 Economische havens en vaarwegen	20.400	20.900	21.400	21.900	22.400
3.4 Economische promotie	3.800	3.900	4.000	4.100	4.200
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.837.500	1.999.000	2.051.100	2.084.500	2.427.300
Totaal van de lasten	**3.077.500**	**3.030.600**	**3.123.000**	**3.194.600**	**3.577.600**
2.3 Recreatieve havens	97.700	90.000	90.200	90.400	90.600
2.4 Economische havens en vaarwegen	3.200	3.300	3.400	3.500	3.600
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.908.100	2.868.800	2.960.900	3.032.200	3.095.200
Totaal van de baten	**3.009.000**	**2.962.100**	**3.054.500**	**3.126.100**	**3.189.400**
Saldo van baten en lasten	**68.500**	**68.500**	**68.500**	**68.500**	**388.200**
0.10 Mutaties reserves (stortingen)	19.700	2.400	2.400	2.400	2.400
0.10 Mutaties reserves (onttrekkingen)	88.200	70.900	70.900	70.900	390.600
Totaal resultaat van baten en lasten	**-68.500**	**-68.500**	**-68.500**	**-68.500**	**-388.200**
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

7.7 Deelnemersbijdrage 2024

De deelnemersbijdragen voor 2024 zijn in eerste instantie conform de kadernota 2024 met 3,16% verhoogd. Mede door enkele correcties in de berekeningen van deze begroting t.o.v. 2023 sloot de begroting 2024 met een tekort van € 46.800. Er is geen ruimte om dit bedrag ten laste van de algemene reserve te brengen. Dit omdat is afgesproken om de algemene reserve per ultimo 2026 weer gelijk te maken aan de hoogte van de vastgestelde risico's (weerstandsratio naar 1,0). Om een sluitende begroting 2024 te krijgen zijn de deelnemersbijdragen extra met € 46.800 (2,66%) verhoogd, totaal verhoging deelnemersbijdragen 5,82%.

Op basis van het voorgaande worden de deelnemersbijdragen voor 2024 als volgt:

Deelnemersbijdrage LSD		2023 Regulier	2024 Regulier	2024 Kwaliteits-bijdrage	Verschil	Transparantie BTW
Totale deelnemersbijdrage		1.859.859	1.856.100	109.300	105.540	310.500
Gemeente Utrecht		0	0	0	0	0
Provincie Utrecht	Indexeren 3,3%	202.698	214.485	0	11.787	38.005
Totaal te verdelen		**1.657.161**	**1.641.615**	**109.300**	**93.753**	**272.495**
Provincie Utrecht	14,74%	244.265	241.974	16.111	13.819	40.166
Provincie Noord-Holland	33,58%	556.475	551.254	36.703	31.482	91.504
Totaal provincies		**800.740**	**793.228**	**52.814**	**45.301**	**131.670**
Gemeente Wijdemeren	31,32%	519.023	514.154	34.233	29.364	85.345
Gemeente Stichtse Vecht	20,36%	337.398	334.233	22.253	19.088	55.480
Totaal gemeenten		**856.421**	**848.387**	**56.486**	**48.452**	**140.825**
Totale deelnemersbijdrage		**1.859.859**	**1.856.100**	**109.300**	**105.540**	**310.500**

Voorstel aan het bestuur
Vergadering 12 mei 2023
Agendapunt 7.a
Onderwerp Bestuursvoorstel Ontwerpbegroting Plassenschap 2024

PLASSENSCHAP LOOSDRECHT

Bestuursvoorstel

Onderwerp	Ontwerpbegroting 2024 Plassenschap Loosdrecht
Aan	Het bestuur van Plassenschap Loosdrecht e.o.
Van	L.H.F. Welter
Datum	3 mei 2023
Bijlagen	Ontwerpbegroting Plassenschap 2023 Aanbiedingsbrief

Overwegingen en besluit

Overwegingen
- Gelet op artikel 18 van de Gemeenschappelijke Regeling Bedrijfsvoeringsorganiatie Plassenschap Loosdrecht e.o.
- Gelezen het voorstel van de Gemeente Wijdemeren
- Overwegende dat de gemeente optreedt als uitvoerder van de taken van het Plassenschap

Besluit het Bestuur:
1. De ontwerpbegroting 2024 van het Plassenschap Loosdrecht vast te stellen
2. De ontwerpbegroting voor zienswijzen voor te leggen aan de raden van de gemeenten Wijdemeren en Stichtse Vecht en provinciale staten van de provincies Utrecht en Noord-Holland en
3. De conceptbegroting tezamen met de eventueel ontvangen zienswijzen in september 2023 ter vaststelling agenderen en deze uiterlijk 15 september 2023 in te zenden aan het ministerie van BZK.

Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het bestuur gehouden op 12 mei 2023.

De heer A. Wisseborn
Voorzitter

Mw. J. Brand
Secretaris a.i.

Voorstel aan het bestuur
Vergadering 12 mei 2023
Agendapunt 7.a
Onderwerp Bestuursvoorstel Ontwerpbegroting Plassenschap 2024

PLASSENSCHAP LOOSDRECHT

Toelichting

1. Inleiding

De ontwerpbegroting 2024 is de eerste begroting die door de gemeente Wijdemeren aan het bestuur van het Plassenschap ter bespreking wordt aangeboden. Wijdemeren heeft per 1 januari 2023 de uitvoering van de taken van het Plassenschap op zich genomen. Daarbij hoort ook de administratieve uitvoering en voorbereiding. De verantwoordelijkheid voor de taken blijft evenwel bij het Plassenschap. Daarom dient het bestuur de ontwerpbegroting vast te stellen

2. Doel

De ontwerpbegroting verschaft het Plassenschap voor 2024 het budget om zijn taken te verrichten

3. Afwegingen

Allereerst is voor een verbeterde leesbaarheid gekozen voor vermindering van het aantal programma's van vijf naar twee. Het voormalige programma Toezicht vervalt omdat die taak naar de gebiedsgemeenten is gegaan.
Gebleken is dat grotendeels, maar niet geheel kan worden voldaan aan de uitgangspunten van de Kadernota 2024. Met name blijkt dat de deelnemersbijdragen meer dienen te worden verhoogd dan was voorzien. Dat komt doordat bij bestudering van de door RMN verschafte jaarcijfers blijkt dat de verantwoording van de BTW en de compensabele BTW (BCF) niet conform de begroting 2023 kan worden toegepast. Verder bleek een inkomstenpost te zijn opgenomen – verkoop snippergroen – die bij nadere beschouwing niet realistisch is.
Het voornemen om de reservepositie van het Plassenschap te verbeteren is in deze begroting nog niet opgenomen. Afspraak is dat dit per ultimo 2026 de algemene reserve gelijk is aan de geraamde risico's.

Momenteel wordt gewerkt aan beheerplannen regulier onderhoud, een meerjarenplan groot onderhoud (MJOP) en een meerjaren plan investeringen (MJIP). De uitkomsten van deze plannen worden apart aan het bestuur worden voorgelegd, maar zullen gevolgen hebben voor de begroting 2024. Na de bestuurlijke besluitvorming zal, via een begrotingswijziging 2024, de begroting 2024 worden aangepast.

4. Financiën

De Conceptbegroting 2024 kent vanuit de vastgestelde kadernota 2024 enkele belangrijke financiële aandachtspunten. Zo zijn er prijsstijgingen en loonstijgingen verwacht van respectievelijk 2,4% en 4,2%. De inflatie was in 2022 echter ruim hoger dan verwacht, wat een doorlopende invloed heeft op de financiële situatie. Uiteraard is kritisch gekeken naar de kosten. Op de doorbelaste kosten van Wijdemeren kon een besparing worden gerealiseerd. De kwaliteitsbijdrage is in 2024, evenals in 2023, voor 2/3 deel gedekt door de meeropbrengsten van de snelvaarontheffingen, maar er is een extra bijdrage van de deelnemers nodig van € 109.300 waar een besparing op uitvoeringskosten tegenover staat omdat het Plassenschap de uitvoering van de VTH taken heeft overgedragen aan de beide gebiedsgemeenten. Per saldo is dit kostenneutraal.

De deelnemersbijdragen zijn in eerste instantie met 3,16% verhoogd conform de afspraken uit de kadernota. Na verwerking van alle hiervoor genoemde wijzigingen in de cijfers resteerde een begrotingstekort voor 2024 van € 46.800. Omdat de algemene reserve daar geen ruimte voor biedt, zijn om een sluitende begroting te krijgen de deelnemersbijdragen extra verhoogd met € 46.800. de totale stijging van de deelnemersbijdragen komt daarmee voor 2024 uit op 5,62%.

5. Uitvoering

De gemeente Wijdemeren zal de taken van het Plassenschap binnen de in de begroting vastgestelde budgetten uitvoeren. De uitvoering van de begroting en de daaruit voortvloeiende activiteiten zullen worden gemonitord door het bestuur van het Plassenschap Loosdrecht e.o. Externe partijen zullen betrokken worden bij het opstellen van de beheerplannen, zoals het Meerjaren groot onderhoudsplan en het Meerjaren investeringsplan. Deze plannen zullen, na vaststelling door het bestuur, samen met een eerste begrotingswijziging 2024, in het najaar van 2023, als basis dienen voor de uitvoering van het onderhoud en de investeringen in de komende jaren.

6. Risico's

De voornaamste risico's in de ontwerpbegroting 2024 zijn gerelateerd aan de inflatie, de realisatie van de opbrengsten, klimaatverandering en bestrijding van exoten. Het is van belang om het weerstandsvermogen te herstellen en de reserves in acht te nemen en te zorgen dat de algemene reserve per ultimo 2026 op hetzelfde niveau staat als het totaal aan risico's. Voor 2024 zijn de risico's geraamd op € 155.000.

7. Communicatie

Het bestuur zal de ontwerpbegroting 2024 vaststellen en vervolgens voor zienswijzen aan de deelnemers toezenden.

8. Vervolg

Na vaststelling van de ontwerpbegroting 2024 en het verzamelen van zienswijzen van de deelnemers, zal het bestuur de begroting definitief vaststellen. Hierbij zullen eventuele opmerkingen en aanbevelingen uit de zienswijzen worden meegenomen. Vervolgens zal de uitvoering van de begroting en de bijbehorende activiteiten worden opgepakt. In de loop van het jaar zal er een begrotingswijziging 2024 worden opgesteld om de gevolgen van de uitkomsten van de beheerplannen, meerjarenplan groot onderhoud en het meerjareninvesteringsplan inzichtelijk te maken.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
S. Klitsie
BEL/GRN

Telefoonnummer +31235144569
klitsies@noord-holland.nl

Verzenddatum

12 JULI 2023

Kenmerk
772861/2067893

Uw kenmerk

Betreft: Plassenschap Loosdrecht e.o. ontwerpjaarrekening 2022 en ontwerp begroting 2024

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter besluitvorming de bijgaande statenvoordracht met het bijbehorende ontwerpbesluit, met bijlagen, over de financiële stukken van het Plassenschap Loosdrecht e.o. voor een zienswijze.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Bijlagen: 3 (Voordracht met besluit, financieel overzicht bij voordracht en financiële stukken van het Plassenschap Loosdrecht e.o.)

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL 0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12078
Extern Zaak ID	1982408
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	10.a
Titel	Financien: Beeldvormende notitie indexatiebeleid (B-agenda commissie 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

Er is een toezegging gedaan aan de Staten om op korte termijn meer informatie te verschaffen over het beleid rondom het toepassen van indexeringen op budgetten. Naar aanleiding daarvan is een discussienotitie geschreven waarin het huidige beleid uiteen wordt gezet, alsmede een eerste verkenning naar alternatieve opties voor indexeringen.

Provincie Noord-Holland

Aan
Gedeputeerde Staten
Kopie aan
Directie
Concerncontrol

Uw contactpersoon
J. Koning
CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer +31235144992
koningj@noord-holland.nl

Betreft: Notitie indexatiebeleid

Memo

Context

Inflatie is de algemene term voor stijgende prijzen waardoor voor hetzelfde geldbedrag in het huidige jaar minder kan worden gekocht dan in het voorgaande jaar. Door de forse prijsstijgingen staat het onderwerp inflatie momenteel volop in de aandacht. Inflatie heeft veel impact op inwoners, bedrijven en organisaties. De scope van dit memo is beperkt tot de impact van inflatie op de financiën van de provincie Noord-Holland.

Inflatie heeft impact op de provinciale begroting. Impact op het totale huishoudboek van de provincie omdat inflatie de balans tussen de totale inkomsten en uitgaven van de provincie kan beïnvloeden. Hoe groot deze invloed is hangt af van de mate waarin de inflatie impact heeft op de inkomsten en de mate waarin de inflatie impact heeft op de uitgaven van de provincie. Daarnaast kan inflatie impact hebben binnen een specifiek beleidsterrein wanneer door inflatie de balans tussen de te maken kosten voor het realiseren van vastgestelde ambities/doelen/afspraken en het beschikbare budget hiervoor in de begroting verandert.

Aan de hand van het indexatiebeleid wordt bepaald hoe de provincie in haar begroting omgaat met inflatie door inkomsten en uitgaven wel of niet te indexeren en op welke wijze.

Aanleiding

Gedurende een periode van meerdere jaren is de inflatie redelijk stabiel gebleven rond de doelstelling van 2% op jaarbasis waar de Nederlandse centrale bank (DNB) en de Europese centrale bank (ECB) op aansturen. Vanaf 2021 hebben macro economische ontwikkelingen geleid tot een instabielere ontwikkeling van de inflatie. Zo becijfert het CBS de inflatie zoals gemeten via de Consumentenprijsindex (CPI) voor 2022 op 10%. Deze prijsstijgingen werken ook fors door op de publieke sector en dus op de uitgaven van de provincie Noord-Holland. In de afbeelding hieronder zijn enkele relevante indices die het prijsniveau van de overheidsuitgaven/investeringen volgen opgenomen. Zoals duidelijk te

zien in deze grafiek zijn de prijsontwikkelingen vanaf 2021 over in ieder geval de periode van de afgelopen 10 jaar uitzonderlijk te noemen.

Figuur 1 – Verloop diverse prijs indices collectieve sector
(Bron: Macro economische verkenning 2023, CPB)

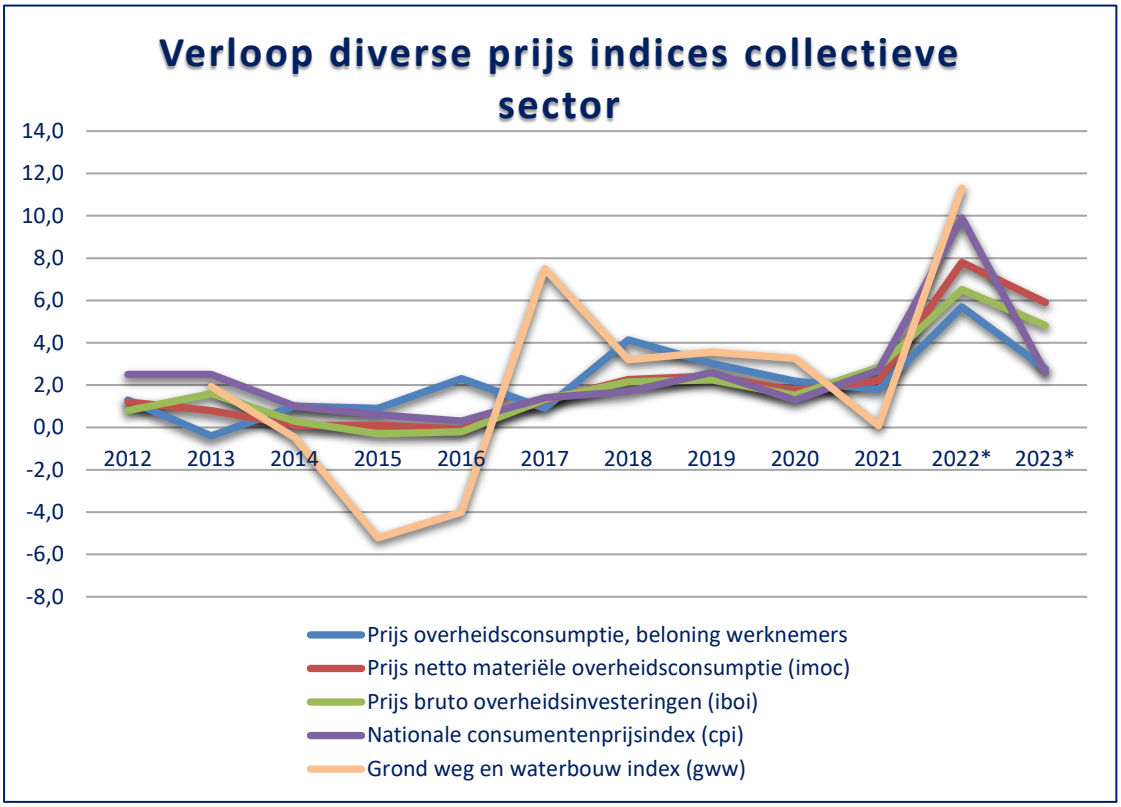

**Dit betreffen voorlopige cijfers en ramingen van het CPB, Voor de GWW index is alleen historische data beschikbaar omdat het CPB voor deze index geen ramingen voor maakt.*

In 2022 zijn als gevolg van deze prijsontwikkelingen ook direct een aantal concrete knelpunten in de provinciale begroting naar voren gekomen waarin het budget in de begroting niet langer toereikend bleek te zijn voor het uitvoeren van de provinciale taken/verantwoordelijkheden op het gewenste niveau. In de begroting voor 2023 is hierop geanticipeerd door de stelpost voor prijsstijgingen fors op te hogen (€ 12,6 mln. in 2023) en het indexatiebeleid voor een aantal begrotingsposten aan te passen. Het betreffen de volgende wijzigingen zoals door PS zijn vastgesteld bij de kaderbrief en begroting 2023:

Kaderbrief/begroting 2023

- Stelpost prijsstijgingen (+ € 12,6 mln.)
- Besluit om vanaf 2023 de subsidie aan probiblio te indexeren (+ € 0,15 mln.)
- Besluit om vanaf 2023 de uitgaven voor de restauratie van erfgoed te indexeren (+ € 0,5 mln.)
- Besluit om vanaf 2023 ook het kaderstellende budget voor verbeter- en uitbreidingsinvesteringen te indexeren (+ € 0,1 mln.)

PS hebben bij de kaderbrief opgemerkt dat het huidige 'nee tenzij indexatiebeleid' van de provincie op veel onderdelen van de begroting in reële zin betekent dat er bezuinigd wordt. Naar aanleiding hiervan is door GS de toezegging gedaan om een notitie op te stellen waarin het huidige indexatiebeleid nader is toegelicht en waarin de consequenties van het verruimen van het indexatiebeleid op de provinciale begroting inzichtelijk worden gemaakt.

Doel van dit memo en vervolgproces

Voorliggende notitie is bedoeld ter beeldvorming in het proces om tot een breder afgewogen besluitvorming over het indexatiebeleid te komen naar aanleiding van de toezegging hierover van GS bij de behandeling van de kaderbrief 2023 in PS. Het vervolgproces is afhankelijk van de uitkomsten uit de bespreking van deze notitie. Indien gekozen wordt voor een aanpassing van het indexatiebeleid zou het proces hiervoor er als volgt uit kunnen zien.

Figuur 2: Mogelijk vervolgproces indexatiebeleid PNH

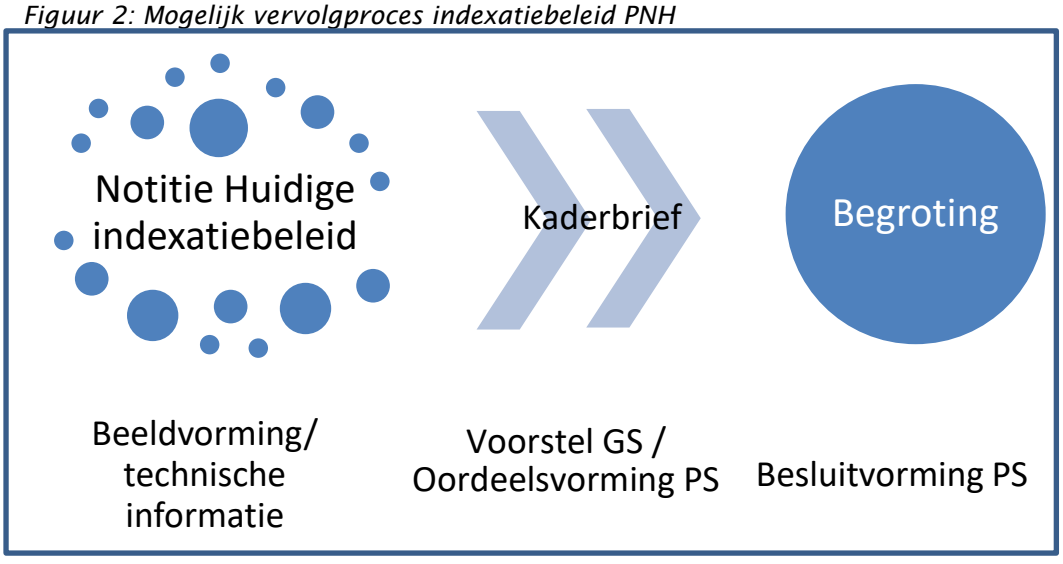

Kaders indexatiebeleid

De kaders voor de wijze waarop indexatie wordt toegepast in de begroting worden jaarlijks door PS vastgesteld als onderdeel van de kaderbrief in het hoofdstuk 'begrotingsbeleid'. Specifiek voor de vervangingsinvesteringen van provinciale infrastructuur zijn kaders ten aanzien van de indexatie vastgesteld door PS in de nota infrastructurele kapitaalgoederen. Aan de inkomstenkant worden de kaders deels bepaald door het Rijk (Provinciefonds) en deels door PS. Een belangrijk kader voor het huidige indexatiebeleid is het coalitieakkoord waarin is opgenomen dat de provinciale opcenten op de motorrijtuigenbelasting niet worden verhoogd. Voor het indexatiebeleid betekent dit kader dat dit deel van de provinciale inkomsten op dit moment niet wordt geïndexeerd.

Huidige indexatiebeleid

Het huidige provinciale indexeringsbeleid is gebaseerd op het principe "niet indexeren tenzij". Daar waar contractuele verplichtingen dat vereisen, wordt door de provincie indexering toegepast. Via een stelpost in de begroting worden de hiervoor benodigde budgetten gereserveerd. Hierin wordt rekening gehouden met een indexering voor de volgende onderdelen:

- de beheer en onderhoudskosten en vervangingsinvesteringen voor infrastructuur;
- de capaciteitskosten en de kosten voor de bedrijfsvoering (overhead);
- de bijdragen aan omgevingsdiensten en recreatieschappen;
- de OV-concessies;
- de fractievergoedingen

Bij de begroting 2023 is besloten hier de volgende drie begrotingsposten aan toe te voegen.

- Het investeringsbudget voor uitbreiding en verbetering van de provinciale infrastructuur (impi);
- Het budget voor de restauratie van monumenten;
- Het structurele subsidiebudget voor bibliotheken/probiblio

Omdat het nee tenzij op een groot deel van de structurele provinciale uitgaven van toepassing is worden de meeste structurele uitgaven op dit moment al geïndexeerd (circa 75%). De begrotingsposten die niet in bovenstaande lijst zijn opgenomen worden niet automatisch geïndexeerd. Enkele willekeurige voorbeelden hiervan zijn:

- Het budget voor de subsidieregeling gedragsbeïnvloeding
- De structurele storting in de reserve waterrecreatie
- De reguliere structurele onderzoeks- en werkbudgetten
- Etc.

Voor het begroten van de stijgende kosten als gevolg van indexeringen wordt de stelpost prijscompensatie gehanteerd die in de begroting is opgenomen als onderdeel van het programma financiën en bedrijfsvoering.

Voor de provinciale inkomsten is het vigerende indexatiebeleid als volgt:

- De provinciale opcenten worden zoals bepaald in het coalitieakkoord niet verhoogd, het tarief voor de opcenten wordt dus niet geïndexeerd
- In de algemene uitkering die wij ontvangen via het provinciefonds is wel rekening gehouden met indexatie. De totale uitkering wordt echter tot 2026 door meerdere factoren beïnvloed (accres) waardoor deze een fluctuerend verloop laat zien.
- Voor de leges werken we op basis van het uitgangspunt dat de tarieven kostendekkend moeten zijn toe naar een inkomstenniveau dat in verhouding staat tot de kosten die we maken voor de activiteit waar de leges betrekking op hebben.
- Pachtinkomsten worden conform het pachtbeleid geïndexeerd met de CPI index. In de begroting gaan we voorzichtigheidshalve uit van gelijkblijvend pachtinkomsten.
- Op overige inkomsten zoals dividenden passen we in de begroting voorzichtigheidshalve geen indexatie toe.

Overwegingen bij het huidige indexatiebeleid en een eventuele verruiming

In deze paragraaf zijn een vijftal overwegingen bij het indexatiebeleid en eventuele aanpassing hiervan opgenomen en toegelicht.

1. Behoud Koopkracht

Met het huidige indexatiebeleid zorgt de provincie ervoor dat de ‘koopkracht’ van de provincie ten behoeve van specifiek aangewezen activiteiten op peil blijft. Meestal omdat indexatie voor deze activiteiten noodzakelijk/onvermijdelijk is gezien bestaande afspraken.

Voor de uitgaven waar in de begroting conform het huidige indexatiebeleid geen rekening wordt gehouden met indexatie geldt dit principe niet en gaan prijsstijgingen dus ten koste van de ‘koopkracht’ van de provincie op dit beleidsterrein. Afhankelijk van de duur van de periode waarin niet geïndexeerd wordt en de hoogte van de inflatie groeit de impact hiervan op de financiële slagkracht van de provincie op dit beleidsterrein. De inflatie werkt dan als een verkapte bezuiniging omdat het beschikbare budget in reële zin steeds verder afneemt terwijl de taak/ambitie van de provincie niet wijzigt.

.

In het huidige indexatiebeleid (nee, tenzij) is het mogelijk om voor specifieke activiteiten - waarbij de prijsstijgingen te veel ten koste zouden gaan van de 'koopkracht' van de Provincie of voor de ontvangende partij – te besluiten om het budget voor deze activiteit te indexeren.

2. Politiek/bestuurlijke keuzes via het indexatiebeleid

Door het huidige onderscheid in budgetten die wel en die niet worden geïndexeerd wordt het aandeel van de provinciale begroting dat wordt besteed aan de wel geïndexeerde activiteiten relatief steeds groter, zonder dat hier inhoudelijke/politieke keuzes anders dan het indexatiebeleid aan ten grondslag liggen. Hierdoor zijn het financieel technische indexatiebeleid en de inhoudelijke besluitvorming over de prioritering binnen de begroting (in de vorm van bewuste keuzes over groei/krimp van budgetten in de begroting) enigszins met elkaar vermengd. Op de korte termijn is de impact hiervan zeer beperkt maar op de lange termijn kan deze systematiek, zeker bij hogere indexatiepercentages, leiden tot grotere relatieve verschuivingen binnen de begroting.

In het huidige indexatiebeleid wordt een aanzienlijk deel van onze structurele lasten geïndexeerd. Het indexeren van structurele lasten heeft als motivatie om de financiële slagkracht van onze structurele taken op peil te houden. Voor incidentele middelen gaan we ervan uit dat het doel waarvoor het budget beschikbaar wordt gesteld gerealiseerd moet worden met deze middelen.

3. Betaalbaarheid/dekking

Het huidige indexatiebeleid regelt dat de totale uitgaven waarop de provincie indexatie toepast € 398 mln. bedraagt (prijspeil 2022). Aan de inkomstenkant ontvangen we ook prijsindexatie via het provinciefonds om de uitkering uit het provinciefonds te corrigeren voor loon- en prijsontwikkelingen (de LPO component). De omvang van het provinciefonds bedraagt € 257 mln. in 2022.

In de tabel hieronder is inzichtelijk gemaakt wat de impact is van het huidige indexatiebeleid op de provinciale begroting. Dit is gedaan door alle andere factoren dan inflatie, die invloed hebben op de inkomsten en uitgaven van de provincie uit te sluiten en alleen de uitgangssituatie voor de te indexeren inkomsten en uitgaven door te rekenen.

Min is voordelig	2023	2024	2025	2026
Indexatie provinciale inkomsten, alleen provinciefonds (o.b.v. € 257 mln. in 2022 en 2% indexatie)	-5 mln.	-10 mln.	-16 mln.	-21 mln.
Indexatie provinciale uitgaven huidige indexatiebeleid (o.b.v. € 398 mln. in 2022 en 2% indexatie)	8 mln.	16 mln.	24 mln.	33 mln.
Saldo	**3 mln.**	**6 mln.**	**9 mln.**	**12 mln.**

Doordat de omvang van de geïndexeerde uitgaven groter is dan de omvang van de inkomsten waarop we indexeren leidt inflatie binnen het huidige indexatiebeleid tot een toenemende krapte binnen de begroting. De dekking hiervoor is wel aanwezig in de begroting via de stelpost prijsstijgingen. Wat deze tabel inzichtelijk maakt is dat het principe van het huidige indexatiebeleid dwingt tot scherpe financiële keuzes, en dat wanneer de prijzen stijgen de krapte in de provinciale begroting toeneemt. Een keuze om het indexatiebeleid te verruimen zou dit verschil verder doen toenemen. De keuze om het indexatiebeleid fors te verruimen leidt naar verwachting tot een onhoudbare financiële situatie en zou dus altijd hand in hand moeten gaan met een keuze om ook te voorzien in structurele dekking voor deze verruiming.

Om het indexatiebeleid zo aan te passen dat inflatie geen impact zou hebben op de financiële ruimte in de begroting dienen de uitgaven en de inkomsten waarop indexatie toegepast wordt met elkaar in balans te worden gebracht. Dit betekent dat aan de uitgaven kant minder posten geïndexeerd zouden moeten worden of dat de omvang van de inkomsten waarop indexatie van toepassing is zouden moeten worden vermeerderd. Hierbij is het tarief van de provinciale opcenten binnen de huidige financiële verhoudingen de enige serieuze mogelijkheid om op de inkomsten te sturen. Wanneer ook de provinciale opcenten volledig geïndexeerd zouden worden is het beeld als volgt

Min is voordelig	2023	2024	2025	2026
Indexatie provinciale inkomsten provinciefonds en opcenten MRB (o.b.v. € 487 mln. in 2022 en 2% indexatie)	-10 mln.	-20 mln.	-30 mln.	-40 mln.
Indexatie provinciale uitgaven huidige indexatiebeleid (o.b.v. € 398 mln. in 2022 en 2% indexatie)	8 mln.	16 mln.	24 mln.	33 mln.
Saldo	**-2 mln.**	**-4 mln.**	**-5 mln.**	**-7 mln.**

Kanttekening:
In de praktijk zijn er veel meer factoren die de begroting van de provincie beïnvloeden zoals nu nog het accres op basis van het trap-op trap-af principe, het wagenpark in Noord-Holland waardoor de opbrengsten uit de opcenten kunnen wijzigen zonder dat het tarief wijzigt en allerlei factoren die de provinciale uitgaven beïnvloeden. In deze doorrekening is alleen het indexatie effect hieruit gefilterd en deze is dan ook alleen bedoeld om het principe van het huidige indexatiebeleid toe te lichten.

4. Risico op onnodige indexatie en onderbesteding
De ervaring leert dat niet alle budgetten elk jaar een indexering nodig hebben. Immers, veel budgetten worden al een aantal jaren niet geïndexeerd. Het huidige nee, tenzij beleid zorgt er mede voor dat voorkomen wordt dat budgetten onnodig opgehoogd worden in de begroting waardoor de provinciale uitgaven hoger zijn dan nodig of aan het eind van het jaar mogelijk een (grotere) onderbesteding bestaat.

5. Uitvoerbaarheid
Omdat het aantal te indexeren budgetten in het huidige beleid overzichtelijk is kan in de huidige situatie ook een redelijk goede inschatting gemaakt worden van de omvang van de te indexeren budgetten en welke index van het CBS, het CPB of op basis van specifieke informatie hierbij het beste gehanteerd kan worden. Binnen het huidige beleid is dit praktisch uitvoerbaar en is maatwerk per begrotingspost mogelijk. Bij een eventuele verruiming van het indexatiebeleid neemt het aantal en de diversiteit van de te indexeren uitgaven toe en dient er voor de uitvoerbaarheid van het beleid meer toegewerkt te worden van maatwerk en specifieke indices naar algemene richtlijnen en generiek toe te passen indices.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
J. Koning
CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer +31235144992
koningj@noord-holland.nl

Verzenddatum
15 MAART 2023

Kenmerk
1982408/1982410

Uw kenmerk

Betreft: Beeldvormende notitie indexatiebeleid

Geachte leden,

Hierbij ontvangt u ter informatie de toegezegde beeldvormende notitie over het indexatiebeleid van de provincie Noord-Holland.

De aanleiding voor het schrijven van bijgaande notitie is de bespreking van de kaderbrief 2023 in de Provinciale Staten vergadering van 4 juli jl. Tijdens deze vergadering is, naar aanleiding van de forse inflatiecijfers in combinatie met het huidige 'nee tenzij' beleid dat wij als provincie toepassen voor het indexeren van uitgaven, het indexatiebeleid ter sprake gekomen. Vanuit uw Staten is het verzoek gedaan aan GS om na te denken over hoe wij als provincie een verantwoorde keuze kunnen maken over welke posten we standaard wel en standaard niet willen indexeren.

GS hebben naar aanleiding hiervan toegezegd een notitie op te stellen waarin het huidige indexeringsbeleid en de consequenties die veranderingen daarin zouden meebrengen duidelijk gemaakt worden zodat uw Staten goed geïnformeerd uw standpunt daarover kunnen innemen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Wij verzoeken u hiermee de toezegging als afgedaan te beschouwen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

- Beeldvormende notitie indexatiebeleid

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	13107
Extern Zaak ID	2070804
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.a.1
Titel	Algemeen: Portefeuilleverdeling college van Gedeputeerde Staten 2023-2027 (C-agenda alle commissies)
Organisatieonderdeel	AD Staf

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

In de vergadering van Provinciale Staten van 17 juli 2023 zijn de leden van het college van Gedeputeerde Staten 2023-2027 benoemd. Het nieuwe college heeft een besluit genomen over de onderlinge taakverdeling.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw. Y. van Lent

AD/STAF

Telefoonnummer +31235144612

lentt@noord-holland.nl

Verzenddatum

19 JULI 2023

Kenmerk

2070804/2070818

Uw kenmerk

Betreft: Portefeuilleverdeling college van Gedeputeerde Staten 2023-2027

Geachte leden,

Graag informeren wij u over de portefeuilleverdeling van het college van Gedeputeerde Staten 2023-2027 per 18 juli 2023.

J.C.J. Beemsterboer	• Wonen, exclusief de integrale ontwikkeling OV knooppunten • Landbouw en visserij • Coördinatie stikstofbanken, coördinatie PPLG • Faunabeheer en dierenwelzijn • Huisvesting statushouders • Cultureel erfgoed • ICT en data • Eigenaarsrol Omgevingsdiensten • IPO-bestuur
E.A.S. Rommel	• Ruimtelijke ordening • Economie, inclusief havens, NZKG, industrie en circulaire economie • Schiphol • Arbeidsmarkt en onderwijs • Recreatie en toerisme, inclusief waterrecreatie • Financiën • Subsidies • Grondzaken
R.P.M. Kocken	• Natuur en landschap • Water en bodem, inclusief bodemdaling • Klimaat en energietransitie • Klimaatadaptatie
J. Olthof	• Mobiliteit • Luchtvaart • OV knooppunten, integrale ontwikkeling inclusief wonen • Gezonde leefomgeving en milieu • Leefbaarheid en voorzieningen (waaronder bibliotheken en dorpshuizen) • Sponsoring en evenementen • Sport en cultuur

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Commissaris van de Koning	• Rijkstaken, inclusief asiel • Openbare orde en veiligheid, inclusief risicokaarten • Integriteit • Internationale betrekkingen • Public affairs • Communicatie • Paviljoen Welgelegen • Huisvesting provinciale organisatie • Concerncontrol • Juridische zaken • Intern archief • PS- en GS-zaken • Personeel en organisatie, inclusief inkoop • Europa • Bestuur • Interbestuurlijk toezicht • CPMR

Wij gaan ervan uit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	13113
Extern Zaak ID	2069257
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.a.2
Titel	Algemeen: Verdeling verbonden partijen 2023 (C-agenda alle commissies)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

Het nieuw aangetreden college van Gedeputeerde Staten heeft de provinciale verbonden partijen verdeeld. De verbonden partijen bestaan
uit vennootschappen, gemeenschappelijke regelingen, stichtingen en verenigingen. De verbonden partijen zijn toegedeeld aan de gedeputeerde die de beleidsinhoudelijke portefeuille heeft die overeenkomt met de activiteiten van de verbonden partij. Provinciale Staten worden per brief geïnformeerd over de verdeling.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. A.W. Voordenhout
CZ/FIN

Telefoonnummer +31235143137
voordenhouta@noord-holland.nl

Verzenddatum

19 JULI 2023

Kenmerk
2069257/2072999

Uw kenmerk

Betreft: GS verdeling verbonden partijen

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) informeren wij u over de verdeling van de provinciale verbonden partijen binnen ons college.

A.Th.H. van Dijk:

- Randstedelijke Rekenkamer

E.A.S. Rommel:

- Zeestad Beheer B.V.
- Schiphol Area Development Company N.V. (SADC)
- Regionale Ontwikkelingsmaatschappij voor het Noordzeekanaalgebied N.V. (in liquidatie) (RON)
- PolanenPark B.V.
- Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V.(ONHN)
- Life Sciences Fund Amsterdam B.V. (LSFA)
- Stichting voorbereiding Pallas-reactor
- Innovatiefonds Noord-Holland B.V. (INH)
- ROM InWest Regio
- Zeehaven IJmuiden N.V.
- Stichting administratiekantoor aandelen Zeehaven IJmuiden N.V.
- Stichting projectbureau Masterplan Noordzeekanaalgebied
- Stichting bevordering kwaliteit leefomgeving Schipholregio
- N.V. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
- Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)
- Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland
- Participatiefonds Duurzame Economie Noord-Holland B.V. (PDENH)

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

- Recreatieschap Plassenschap Loosdrecht
- Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer
- Recreatieschap Groengebied Amstelland
- Recreatieschap Spaarnwoude
- Recreatieschap Twiske - Waterland
- N.V. Afvalzorg Holding
- Huis van de Nederlandse Provincies (HNP)

J.C.J. Beemsterboer:

- Interprovinciaal Overleg (IPO)
- Hollandse Waterlinies
- Recreatie Noord-Holland N.V. (RNH)
- Zeestad C.V.
- PolanenPark C.V.
- Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (eigenaarschap)
- Omgevingsdienst IJmond (eigenaarschap)
- Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (eigenaarschap)
- Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (eigenaarschap)

R.P.M. Kocken:

- N.V. PWN Waterleidingbedrijf Noord-Holland (PWN)
- Waddenfonds
- Alliander N.V.
- SolaRoad B.V.

J. Olthof:

- Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (opdrachtgeverschap)
- Omgevingsdienst IJmond (opdrachtgeverschap)
- Omgevingsdienst Flevoland & Gooi en Vechtstreek (opdrachtgeverschap)
- Omgevingsdienst Noord-Holland Noord (opdrachtgeverschap)
- Fonds nazorg gesloten stortplaatsen Provincie Noord-Holland
- Coöperatieve vereniging Samenwerkingsverband DOVA
- Beheersregeling Amstel

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Den Haag, 9 juli 2023

Aan de leden van de Eerste en Tweede Kamer,

Elke dag geven wij als 342 gemeenten, 21 waterschappen en 12 provincies uitvoering aan beleid en ondersteunen wij onze inwoners. Daarnaast werken wij samen met de rijksoverheid aan de grote uitdagingen van deze tijd. De lijst met grote maatschappelijke opgaven die vragen om doortastend optreden is groot. Denk daarbij aan het grote tekort aan betaalbare woningen, de noodzakelijke klimaatopgave en energietransitie, de opgave in het landelijk gebied en het versterken van bestaanszekerheid van kwetsbare mensen. De uitvoerbaarheid is daarbij geen gegeven; de aandacht hiervoor is een cruciale randvoorwaarde.

Als decentrale overheden willen wij blijven werken aan de vooruitgang van Nederland. Stilstand is echt onverantwoord; dat schaadt de belangen van onze inwoners. Vanuit de drie decentrale overheden vragen we het parlement daarom te voorkomen dat Nederland stil komt te staan. We hebben de ruimte nodig om besluiten te kunnen nemen die nodig zijn om dit land draaiend te houden. We vragen dat concreet voor tenminste de volgende onderwerpen:

1. Het bouwen van betaalbare woningen; rijk en woondealregio's hebben afspraken gemaakt over het versneld bouwen van betaalbare woningen en dertig procent betaalbare sociale huur. Die afspraken moeten gestand worden gedaan. Gelet op de huidige situatie op de woningmarkt zijn daarnaast aanvullende afspraken nodig om de woningbouw niet te laten stokken.

2. De energietransitie is in volle vaart en dat is ook nodig als we de verduurzaming van ons energiegebruik serieus blijven nemen. Ook de recente oorlog in Oekraïne maakt dat ons land versneld de omslag moet maken om minder afhankelijk te zijn van buitenlands gas. Samen met diverse maatschappelijke organisaties zoals netbeheerders, natuurorganisaties, vakbonden, VNO-NCW, MKB-Nederland en het Nationaal Klimaat Platform roepen we u op dit onderwerp en alle afspraken (incl. wetgeving) -zoals met betrekking tot warmtetransitie en gebouwde omgeving- die daarvoor nodig zijn te blijven bespreken. We moeten voorkomen dat het oplossen van netcongestie en de aanleg van laadinfra al op korte termijn vertraging oplopen, net zoals de verduurzaming van de industrie en de gebouwde omgeving en de uitvoering van de RES-en.

3. In het landelijk gebied speelt op dit moment veel dat niet stil mag komen te liggen, en waarbij onder het motto 'water en bodem sturend' de ruimte voor de agrarische sector en voor de natuur weer in evenwicht wordt gebracht, de waterkwaliteit verder wordt verbeterd (de Kaderrichtlijn Water in 2027) en wordt gewerkt aan de klimaatopgave. Uiteraard speelt het stikstofprobleem hier een essentiële rol, ook om weer ruimte te krijgen in de vergunningverlening. Het doel is om het landelijke gebied ook op lange termijn leefbaar en economisch vitaal te houden. De opgave in het landelijk gebied is een gezamenlijke opgave van rijk, provincies, waterschappen en gemeenten, samen met de inwoners, bedrijven en

maatschappelijke organisaties in een gebied, en krijgt vorm in een gebiedsgerichte aanpak. Provincies hebben voor deze transitie van het landelijk gebied gebiedsprogramma's en maatregelpakketten ingediend. Die maatregelpakketten kunnen alleen snel worden uitgevoerd als er op korte termijn financiering ter beschikking komt. Deze zogenoemde versnellingsgelden moeten echt doorgaan. Bestaande regelingen (LBV en LBV plus) moeten met kracht worden uitgevoerd, en toezeggingen (zoals maatwerkmogelijkheden in de vorm van ondernemingsplannen, een nieuwe vrijwillige provinciale aankoopregeling en aanvullende regelingen voor verplaatsing, innovatie en extensivering) moeten overeind worden gehouden. De door de provincies ingediende gebiedsprogramma's moeten doorontwikkeld worden, en daarvoor is het nodig dat het rijk samen met de decentrale overheden intensief samen blijft optrekken. Het gebrek aan duidelijkheid en perspectief is ook voor ondernemers in het landelijk gebied een groot probleem. Het rijk moet gezien de urgentie doorgaan met de gebiedsgerichte aanpak, en de hiervoor noodzakelijke wetgeving en financiële middelen.

4. De afgelopen jaren hebben laten zien dat onze inwoners vaak kwetsbaar zijn in hun bestaanszekerheid. Bestaansonzekerheid en financiële problemen liggen vaak aan de basis van meer en ernstige problemen. De commissie sociaal minimum is recent met adviezen gekomen die betrokken en vertaald moeten worden bij de komende begroting. Dit om ergere problemen te voorkomen.

5. Recent hebben rijk en gemeenten afspraken gemaakt over de hervorming van de jeugdzorg. Onderdeel van het pakket afspraken is landelijke wetgeving. Wanneer deze wetgeving op zich laat wachten zullen de tekorten in de jeugdzorg en de wachtlijsten nog sneller oplopen. Dat is voor de jongeren die op zorg wachten en voor gemeenten een onverantwoorde situatie.

6. Ook de komende maanden zullen vluchtelingen naar Nederland blijven komen. De gemeenten, provincies en de staatssecretaris van Asielzaken zullen in staat moeten blijven om praktische afspraken te maken over opvang, huisvesting en spreiding. Het in behandeling nemen van de Spreidingswet is daarvoor cruciaal. Daarvoor is overigens wel een aantal wijzigingen nodig om de wet uitvoerbaar te maken.

7. Inzet op het OV is nu nodig om de vicieuze cirkel van verschraling, prijsverhogingen en minder reizigers te keren. Laat de val van het kabinet er niet de oorzaak van zijn dat de kamerbreed gesteunde inzet op OV (motie Slootweg-Kuiken) tussen wal en schip valt.

Wij willen onze verantwoordelijkheid blijven nemen. Voor gemeenten en provincies zijn daarvoor nog een aantal randvoorwaarden, zoals de balans tussen taken en middelen noodzakelijk. Belangrijk aandachtspunt hierbij is de korting van circa 3,4 miljard euro op het Gemeentefonds en Provinciefonds vanaf het jaar 2026. Ook de versterking van alle regio's, in lijn met het rapport 'Elke regio telt' vergt aandacht. Voor waterschappen is het nodig dat de voorstellen voor een nieuw belastingstelsel bij de waterschappen doorgang vinden. Over het belang van goede financiële randvoorwaarden voor onze opdracht waren wij al met dit kabinet in gesprek. Dat gesprek moet ondanks de demissionaire status van dit kabinet met voorrang worden voortgezet. Het niet maken van goede afspraken leidt tot stilstand. En dat is voor onze inwoners echt onverantwoord.

Ten slotte vragen we de Tweede Kamer om de verkiezingen niet eerder dan de tweede helft van november te laten plaatsvinden. Vanwege uitvoerbaarheid is een eerdere verkiezingsdatum te vroeg.

Hiermee sluit de VNG zich aan bij de Kiesraad, die adviseert om de verkiezingen op zijn vroegst medio november te laten plaatsvinden.

Hoogachtend,

Namens de VNG	Namens het IPO	Namens de Unie van Waterschappen
S.A.M. Dijksma Voorzitter	J. Smit Voorzitter	R.A.M. van der Sande Voorzitter

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12889
Extern Zaak ID	1525160
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.c
Titel	Koloniaal verleden: Keti Koti activiteiten 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/SI

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten per brief over de nieuwe expositie ‘Slavernij. Stemmen uit het verleden’, in het provinciehuis, het scholierenprogramma en de viering en herdenking van Keti Koti in 2023.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

R. Copier

CZ/COM

Telefoonnummer +31235144136

copierr@noord-holland.nl

Verzenddatum

21 JUNI 2023

Kenmerk

1525160/2052645

Uw kenmerk

Betreft: Keti Koti activiteiten 2023

Geachte leden,

In voorliggende brief informeren wij u over de activiteiten die wij organiseren rondom Keti Koti, de herdenking en viering van de afschaffing van de slavernij op 1 juli 2023. Ook leest u in deze brief een korte terugblik op vorig jaar.

Inleiding en terugblik

Met de stad Amsterdam en tal van andere steden was de provincie Holland een grote speler in de handel en uitbuiting van tot slaaf gemaakten. Als provincie willen we het verleden open in de ogen kijken omdat er in een vrij en democratisch land ruimte is en moet zijn voor ieders verhaal. Zeker als dat verhaal nog te weinig bekend en erkend is en nog altijd pijn doet, generatie op generatie.

Daarom heeft op 1 juli 2022, voorafgaand aan de opening van de tentoonstelling 'Verborgen Noord-Holland, Atlantische slavernij in beeld', de voorzitter van ons College officieel excuses aangeboden aan de nazaten van tot slaaf gemaakten, mensen die het onrecht van toen vandaag nog steeds ervaren. Enkelen van u waren bij deze gedenkwaardige bijeenkomst aanwezig.

Na Noord-Holland heeft ook de provincie Zuid-Holland recent excuses gemaakt voor haar rol in het slavernijverleden.

Als blijvende herinnering aan de tentoonstelling 'Verborgen Noord-Holland' en aan de gemaakte excuses is het kunstwerk 'Wortels' van Fré Calmes aangekocht. Daarmee erkennen wij dat Welgelegen ook een schaduwkant heeft. Dit kunstwerk hangt aan het begin van de vaste tentoonstelling en stelt een slaafgemaakt persoon voor die aan de wortels staat van het provinciehuis Paviljoen Welgelegen. Hoewel tot slaaf gemaakten niet letterlijk meebouwden aan Paviljoen Welgelegen, verdiende opdrachtgever Henry Hope wel aan leningen die hij verstrekte aan plantage-eigenaren in Suriname en eilanden in het Caribisch gebied.

Excuses zijn uitgesproken maar daar blijft het niet bij. We willen ook samen naar de toekomst kijken, leren van het verleden, door er veel over te praten, goed naar elkaar te luisteren en elkaar de ruimte te geven. De toekomst vormgegeven kan niet zonder dat je ook je verleden kent en erkent. In de volgende paragrafen leest u welke activiteiten we in 2023 organiseren en faciliteren.

1. Exposities

Tijdelijke tentoonstelling Paviljoen Welgelegen

Op 30 juni 2023 opent de commissaris van de Koning de tentoonstelling '*Slavernij. Stemmen uit het verleden*' in Paviljoen Welgelegen. Deze tentoonstelling is een samenwerking van gastconservator Winston Brandon met de (jonge) kunstenaars Larissa Neslo, Elvis Chen, Quentley Barbara en Laurence Focke.

De genoemde kunstenaars maakten speciaal voor deze tentoonstelling unieke beeldende kunstwerken. Via hun werk reflecteren zij op het slavernijverleden en gaan ze de dialoog aan met de bezoeker.

Met deze tentoonstelling willen de makers bezoekers op unieke wijze meenemen in het verhaal van de trans-Atlantische slavenhandel én naar een toekomst waarin gelijkwaardigheid en inclusie centraal staan.

U bent van harte welkom bij de feestelijke opening op vrijdag 30 juni om 15:00 uur in de Statenzaal van ons provinciehuis.

Scholen en educatie

Als onderdeel van het scholierenprogramma bieden wij scholen, net als vorig jaar, de mogelijkheid om de tentoonstelling te bezoeken en een speciaal ontworpen educatief programma te volgen. Afwisselend zijn hiervoor commissiekamers 1 en 2 gereserveerd. De rondleiders worden kosteloos aangeboden aan de scholen.

2. Keti Koti herdenking & festival en Keti Koti dialoogtafel

Keti Koti herdenking & festival

Amsterdam
Op 1 juli 2023 vergezelt de commissaris van de Koning, Koning Willem-Alexander bij de herdenking afschaffing slavernij in het Oosterpark te Amsterdam.

Aansluitend aan de herdenking start het Keti Koti festival op het Museumplein in Amsterdam. De provincie sponsort het festival en is ook aanwezig om met bezoekers in gesprek te gaan over het slavernijverleden en de doorwerking hiervan op het heden.

Haarlem
Niet alleen in Amsterdam maar ook in Haarlem wordt stilgestaan bij Keti Koti. Inwoners en andere belangstellenden kunnen tijdens Keti Koti de nieuwe tentoonstelling 'Slavernij. Stemmen uit het verleden' bezoeken

in Paviljoen Welgelegen. Het provinciehuis is zaterdag 1 juli geopend van 10:00 uur tot 14:00 uur. Geïnteresseerden kunnen op eigen gelegenheid de tentoonstelling bezoeken óf zich inschrijven voor een rondleiding. Elk uur vertelt gastcurator Winston Brandon zijn indrukwekkende familieverhaal over zijn tot slaaf gemaakte voorouder. Aanmelden voor de rondleiding kan via een formulier op de projectpagina Koloniaal Verleden, www.noord-holland.nl/koloniaalverleden.

Daarnaast heeft de stichting Keti Koti Haarlem van ons subsidie gekregen voor een herdenking en viering op 1 juli in de tuin van het Frans Hals museum. Op de website www.ketikotihaarlem.nl leest u meer over het programma.

Keti Koti dialoogtafel

Op vrijdagavond 6 oktober 2023 organiseren wij al weer de 3e Keti Koti dialoog tafel. Deze dialoog tafels gaan over het heden, verleden en de toekomst. Op 24 februari jl. vond de 2e tafel plaats in het archeologiemuseum Huis van Hilde. De NOS heeft hiervan een mooie reportage gemaakt, welke u terug kunt vinden op de website van de NOS onder de titel 'Steeds meer animo voor dialoogtafels over slavernijverleden'. De 1e vond plaats in de binnentuin van het provinciehuis op 1 juli 2022. De stichting Keti Koti begeleidt de dialoog tafels.

U bent van harte welkom om deel te nemen aan de dialoog tafel in oktober. In de loop van augustus sturen wij u een uitnodiging met aanmeldlink.

3. **Aansluiting bestaande initiatieven**

Tuladag: fietstocht koloniaal verzet

Op 17 augustus is Paviljoen Welgelegen het startpunt van een fietstocht langs koloniale buitenplaatsen. Bezoekers kunnen de tijdelijke tentoonstelling bezoeken en er is een kort programma waarin stilgestaan wordt bij het koloniaal verzet van Tula. Onder zijn leiding vond op 17 augustus 1795 op Curaçao een opstand plaats. Aanmeldingen voor de fietstocht lopen via het Noord-Hollands Archief.

Samenvatting

Op en rond 1 juli 2023 vinden er diverse activiteiten plaats in onze provincie waar we communicatief veel aandacht aan zullen schenken. We streven naar een coherent programma waarbij de diverse initiatieven elkaar versterken zodat iedere Noord-Hollander op een laagdrempelige manier kennis kan nemen van de diepe historische connecties van de provincie met de koloniale wereld. We laten zien wat dat verleden bijdraagt aan het heden in negatieve zin; racisme, maar ook in positieve zin; cultuur.

We nodigen u van harte uit om de activiteiten en tentoonstelling te bezoeken.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12206
Extern Zaak ID	1424295
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.d
Titel	Bestuur: Verantwoording Agenda Weerbaar NH 2020-2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CdK

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De Agenda Weerbaar Noord-Holland vloeit voort uit het coalitieakkoord ‘Duurzaam Doorpakken!’ en is op 7 juli 2020 vastgesteld. Naast reguliere verantwoording in de P&C-cyclus vindt jaarlijks verantwoording van de voortgang plaats richting Provinciale Staten. Per brief worden Provinciale Staten geïnformeerd over de bereikte resultaten van de Agenda Weerbaar Noord-Holland sinds 2020. Tevens worden aanbevelingen meegeven over benodigde toekomstige inspanningen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

S. Schultz

AD/KAB/KAB

Telefoonnummer +31235144400

schultzs@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 8 MAART 2023

Kenmerk

1424295/1986761

Uw kenmerk

Betreft: Verantwoording Agenda Weerbaar NH 2020-2023

Geachte leden,

Nu het einde van de huidige coalitieperiode nadert, willen we u met deze brief informeren over de bereikte resultaten van de Agenda Weerbaar Noord-Holland (hierna: de Agenda) sinds 2020. Tevens worden aanbevelingen meegeven over benodigde toekomstige inspanningen.

Wat is de achtergrond van de Agenda?
In het coalitieakkoord "Duurzaam Doorpakken" zijn de ambities verwoord op het gebied van ondermijning en weerbaarheid. Op basis hiervan zijn er tot en met 2023 financiële middelen vrijgemaakt. De ambities zijn doorvertaald in de Agenda Weerbaar Noord-Holland. De provincie wil met de Agenda vooral een bijdrage leveren aan de preventieve aanpak van ondermijning. Op bestuurlijk alsook op maatschappelijk vlak; binnen en buiten de eigen organisatie. Hoofddoel van de Agenda is om binnen de geografische grenzen van Noord-Holland de weerbaarheid te vergroten. De rol die de provincie daarmee inneemt, is die van facilitator en regisseur.

De Agenda is op 7 juli 2020 vastgesteld. Medio 2021 en 2022 hebben zowel Gedeputeerde als Provinciale Staten een voortgangsrapportage ontvangen met daarin een jaaroverzicht van de uitgevoerde en geplande activiteiten.

Wat hebben we gedaan sinds de laatste voortgangsrapportage?
In bijlage 1 is een totaal overzicht genomen van de bereikte resultaten sinds de start van de Agenda in 2020 en de lopende activiteiten tot eind 2023.

Om de ervaringen van de verschillende deelprojecten met elkaar te delen hebben we op 16 november 2022 de eerste Noord-Hollandse Weerbaarheidsdag georganiseerd in samenwerking met de drie Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC's). Meer dan 80 deelnemers hebben zich via diverse workshops bezig gehouden met de vraag hoe gemeenten en andere overheden hun weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit verder kunnen versterken. Er was een programma voor zowel ambtenaren en gemeentesecretarissen als burgemeesters. Minister Hanke Bruins Slot en de commissaris spraken

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

met de burgemeesters over onder andere criminele activiteiten en agressie tegen politieke ambtsdragers. In een open en informeel gesprek hebben de burgemeesters bevindingen en observaties gedeeld over de weerbaarheid van het lokaal openbaar bestuur en de belemmeringen die zij ervaren om de weerbaarheid verder te versterken. De belangrijkste conclusie van de dag was dat ook de komende jaren ingezet moet worden op de versterking van het openbaar bestuur tegen de invloed van ondermijning en andere vormen van oneigenlijke druk.

Wat hebben we bereikt?
Met de activiteiten van de Agenda Weerbaar Noord-Holland zijn de eerste stappen gezet in het verder vergroten van de eigen en lokale weerbaarheid. Hoewel de provincie geen primaire rol heeft in de opsporing en aanpak van criminaliteit, kan de provincie in het kader van haar kerntaak Kwaliteit Openbaar bestuur wel een aanvullende bijdrage leveren als hoeder van de kwaliteit en integriteit. Als provincie hebben we een rol als verbinder en aanjager van de lokale weerbaarheid op ons genomen. We hebben (boven) lokale ogen en oren waardoor we ook in staat zijn te signaleren en zorgelijke ontwikkelingen te agenderen. Om deze reden is er de afgelopen jaren flink geïnvesteerd in het opzetten en onderhouden van samenwerkingsrelaties zoals met gemeenten, andere provincies, RIEC's, Ministerie van BZK, Platform Veilig Ondernemen en Meld Misdaad Anoniem.

Wat hebben we geleerd?
We zien dat één van de grootste belemmeringen voor de versterking van de lokale weerbaarheid eenvoudigweg het gebrek aan benodigde capaciteit en expertise is, met name bij kleinere gemeenten. In sommige gemeenten ontbreekt het bovendien aan een goede informatiepositie, waardoor analyse van de problematiek en prioriteiten stellen niet goed mogelijk is. Ook blijkt uit zowel de provinciale als de gemeentelijke weerbaarheidsscans dat er een grote behoefte is aan het vergroten van kennis- en bewustwording van signalen en het hebben van een handelingsperspectief.

We zien ook dat zowel ambtenaren als politieke ambtsdragers steeds vaker geconfronteerd worden met agressie en geweld of getuige zijn van incidenten bij collega's. Het gaat dan vooral om verbale agressie en bedreiging en intimidatie. Hoe beter ambtenaren en politieke ambtsdragers zich bewust zijn van ondermijningssignalen en hoe te handelen bij agressie en intimidatie, hoe groter hun eigen weerbaarheid en die van de organisatie.

Wat bevelen we aan?
Het op peil brengen én houden van kennis en bewustzijn op het gebied van risico's op ondermijning en (persoonlijke) weerbaarheid vraagt om een structurele inzet. Aanbevolen wordt om ook in de nieuwe coalitieperiode een bijdrage te leveren aan de preventieve aanpak van ondermijning en weerbaarheid. Zowel met betrekking tot onze eigen organisatie als daar buiten, ambtelijk én bestuurlijk.

Een weerbare overheid is essentieel om structureel tegendruk te kunnen bieden aan ondermijnende criminaliteit en (pogingen tot) beïnvloeding van buitenaf. Alleen een samenhangende en keten brede aanpak kan voldoende effectieve barrières opwerpen.

Dit is ook erkend door de huidige regering. Om deze reden heeft het Ministerie van BZK aan alle provincies een eenmalige financiële impuls van €400.000,- verstrekt voor het verder ondersteunen van kleine gemeenten bij het versterken van hun weerbaarheid. Dit bedrag hebben wij in 2022 ontvangen en tijdelijk gereserveerd in de algemene reserve met als doel de middelen daadwerkelijk te besteden ten behoeve van dit beoogde doel. Een additionele bijdrage vanuit het nieuwe coalitieakkoord betekent dat we kunnen continueren wat we de afgelopen jaren hebben opgezet en opgebouwd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

BIJLAGE 1

Onderstaande tabel geeft een overzicht van alle activiteiten van de Agenda Weerbaar Noord-Holland sinds de start in 2020 tot eind 2023. De mate waarin activiteiten zijn uitgevoerd is gevisualiseerd aan de hand de volgende symbolen:

Nog niet gestart met de uitvoering

Pas gestart met de uitvoering

Halverwege de uitvoering

Uitvoering bijna gereed

Uitvoering afgerond

Agendalijn	Onderdeel	Status	Resultaat
1. Vergroten interne weerbaarheid	Zicht op provinciale weerbaarheid		Het weerbaarheidsonderzoek is afgerond. De aanbevelingen hebben geleid tot een integraal Plan van Aanpak voor een integere en weerbare organisatie.
	Plan van Aanpak integere en weerbare organisatie		Het plan van aanpak bestaat uit diverse activiteiten die worden uitgevoerd door een integraal kernteam. Het plan van aanpak heeft een doorlooptijd tot eind 2023. Medio 2023 is er een ijkmoment om te bepalen in hoeverre beheersmaatregelen zijn geïmplementeerd en welke aspecten nog extra aandacht nodig hebben.
	Zichtbaarheid en bewustwording		Bewustwording wordt vergroot middels workshops integriteit en ongewenste omgangsvormen, trainingen agressie en geweld. Via een VR Experience vakantieparken en Bijtende Bende Bus signalen van ondermijning herkennen. In 2023 toolbox interne bewustwording verder ontwikkelen en bewustwordingscampagne uitrollen.
	Workshop voor Statenleden integriteit en ondermijning		Workshop is gegeven. Doel was bewustwording te creëren ten aanzien van integriteit en ondermijning en handelingsperspectief te bieden hoe hier als partij mee om te gaan bij werving en selectie.

2. Eigen beleidskracht	Red Flags bij Criminele Inmenging bedrijventerreinen		Onderzoek is afgerond en kennisbijeenkomst voor gemeenten, bedrijven en parkmanagement waarin de methodiek is toegelicht. Uit de verkenning met collega's van regionale economie kwam naar voren dat er vanuit gemeenten, naast een HIRB+ subsidie geen verdere ondersteuningsverzoeken binnen zijn gekomen van gemeenten om de weerbaarheid op bedrijventerreinen te vergroten.
	Data gedreven onderzoek		Onderzoek naar ontwikkeling op het vlak van datatechnologie met aanbevelingen over welke ontwikkelingen is afgerond. In 2023 verkenning naar beschikbare en nuttige provinciale data voor het dashboard Zicht op ondermijning. Opstellen privacy protocol.
	Vakantieparken		In 2023 worden de lopende trajecten voor het toepassen van de handreiking informatiegericht handelen, de MMA campagne en BAG registraties afgerond.
	Bibob APK		In 2023 vindt er een evaluatie plaats om te toetsen in hoeverre de ondersteuning van de provincie en RIEC's sinds 20202 heeft geleid tot een versterking van het Bibob-beleid bij gemeenten.
3. Lokale weerbaarheid	Quickscans gemeentelijke weerbaarheid		Bij 20 gemeentelijke (samenwerkings-) organisaties is een quickscan gemeentelijke weerbaarheid uitgevoerd. Het rode draden onderzoek gereed. Subsidie verleend aan het RIEC NH voor de ondersteuning bij opvolging van de aanbevelingen. In 2023 vindt er nog één quickscan plaats.
	Aansluiting Noord-Hollandse gemeenten op Meld Misdaad Anoniem		40 Noord-Hollandse gemeenten hebben zich met een subsidie van de provincie aangesloten op het netwerk van Meld Misdaad Anoniem. Alle gemeenten zijn tevreden en blijven op eigen kosten lid.

	Noord-Hollandse Weerbaarheidsdag		De Noord-Hollandse Weerbaarheidsdag vond plaats op 16 november 2022.
	Bestuurlijke weerbaarheid		Vijf gemeenten hebben een bestuurlijke weerbaarheidsscan laten uitvoeren en hier subsidie voor aangevraagd. De subsidieregeling is op 31 december 2022 gesloten. Vijftien gemeenten hebben zich aangemeld voor een workshop over weerbaarheid, ondermijning en integriteit voor raadsleden. In 2023 worden nog zeven workshops gegeven.
	Evaluatie en mogelijke doorontwikkeling innovatie-pilots.		In het najaar 2019 zijn drie lokale pilots ge-co-financierd. Uit de evaluatie van deze pilots bleek dat het voor veel van de projecten nog te vroeg was om ze goed te kunnen beoordelen op hun succes, ze zich veelal richtten op de middellange termijn en omdat er in sommige pilots ook enige vertraging was opgetreden. Omdat we met de gelden in het vervolg toch een directere output zouden willen zien, is besloten om geen nieuwe subsidies te verstrekken aan dergelijke langlopende pilots.
	TNO Tool Spookbewoning		De tool is getest in Amstelveen en Diemen en wordt daar nu gebruikt. Vanaf najaar 2022 ter beschikking gesteld aan andere gemeenten in samenwerking met het LIEC.
	Regionale samenwerking		Startsubsidie verleend voor de oprichting van een bestuurlijk interventie team (BIT). In 2023 wordt er nogmaals een subsidie verleend voor de tweede fase van het BIT en voor het oprichten van een regionaal Bibob team.

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

1e begrotingswijziging 2023

maart 2023

Inhoudsopgave

| SAMENVATTING VAN DE WIJZIGINGEN | 3

| 1 | BELEIDSBEGROTING 4

1.1 Programmaplan/onderzoeksprogramma 4

1.1.1 Algemeen 4

1.1.2 Het onderzoek 4

1.2 Paragrafen 9

1.2.1 Weerstandsvermogen 9

1.2.2 Financiering 10

1.2.3 Bedrijfsvoering 10

| 2 | FINANCIËLE BEGROTING 12

2.1 Overzicht van Baten en Lasten 12

2.2 Uitzetting financiële positie 16

2.3 Meerjarenraming 19

Samenvatting van de wijzigingen

Aanleiding

PS van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben ingestemd met het Statenvoorstel Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer op resp. 14 december 2022, 10 oktober 2022, 16 november 2022 en 9 november 2022. Daarmee is besloten tot het structureel verhogen van de bijdrage aan de Randstedelijke Rekenkamer. Dat is in deze begrotingswijziging verwerkt.
Op 17 november 2022 is met de Programmaraad gesproken over de stand van zaken van het lopend onderzoek. Dat is ook in deze begrotingswijziging opgenomen.

Toevoegingen en/of wijzigingen t.o.v. de begroting 2023

Beleidsbegroting
In het onderzoeksprogramma zijn de volgende onderzoeken opgenomen:

I. Circulaire economie: dit betreft een provincievergelijkend onderzoek, dat doorloopt in 2023.
II. Windpark Hanze: PS van Flevoland hebben een verzoek ingediend voor een provinciespecifiek onderzoek. Dit wordt in 2023 uitgevoerd.
III. Windpark Spui: Ook PS van Zuid-Holland hebben een verzoek ingediend voor een provinciespecifiek onderzoek, dat in 2023 wordt uitgevoerd.
IV. Omgevingswet: dit is een gezamenlijk onderzoek met de Rekenkamer(commissie)s van vier Flevolandse gemeenten en het Waterschap Zuiderzeeland.
V. Ondersteuning volksvertegenwoordigers: De Randstedelijke Rekenkamer participeert in een onderzoek dat in opdracht van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR) wordt uitgevoerd.
VI. Overig onderzoek: De Randstedelijke Rekenkamer zal de nieuwe Programmaraad betrekken bij het onderzoeksprogramma voor de rest van 2023.
VII. Onderzoeksprogrammering: De Rekenkamer inventariseert permanent suggesties voor toekomstig onderzoek en voert vervolgens oriënterende verkenningen uit naar nieuwe onderzoeksonderwerpen die aansluiten op de behoeften van de provincies en de actualiteit.

Financiële begroting
In de baten zijn de definitieve indexcijfers uit de Macro Economische Verkenningen van het CPB van september 2022 verwerkt.

| 1 | Beleidsbegroting

1.1 Programmaplan/onderzoeksprogramma

1.1.1 Algemeen

Wat willen we bereiken?
Onze missie luidt: De Randstedelijke Rekenkamer zet zich in voor transparante, betrouwbare en lerende Randstadprovincies.

Wat gaan we daarvoor doen?
Conform de Provinciewet doet de Rekenkamer onderzoek naar de doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid van het gevoerde beleid. Onze kernwaarden hierbij zijn: onafhankelijk, zorgvuldig, toegankelijk, kritisch en omgevingsbewust. De Rekenkamer rapporteert de onderzoeksresultaten primair aan de Provinciale Staten. Deze informatie is in beginsel publiek toegankelijk.
De Rekenkamer heeft een gestructureerd proces om tot een optimale onderzoeksprogrammering te komen. Op verschillende manieren worden suggesties voor onderzoeksthema's verzameld, bijvoorbeeld via een 'rondje langs de fracties'. Na een oriëntatie op een thema en/of door het uitvoeren van een verkennend onderzoek wordt een beknopte lijst van kansrijke relevante onderzoeksonderwerpen opgesteld, die voor advies wordt voorgelegd aan de Programmaraad. Bovendien stimuleert de Rekenkamer verzoekonderzoeken vanuit de Provinciale Staten.
In paragraaf 1.1.2 zijn de onderzoeken opgenomen die we in 2023 uitvoeren.

Wat mag het kosten?
De totale lasten van het onderzoeksprogramma zullen circa € 1.980.000[1] bedragen inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW en exclusief toevoegingen aan de voorzieningen en de geraamde kosten voor de bestuurlijke vernieuwing van de Rekenkamer (zie paragraaf 2.1. bij de toelichting op de lasten). De kosten van de overhead bedragen € 423.000 De overhead beslaat personele kosten (management, ondersteuning en opleidingen), kosten voor huisvesting en kosten voor de informatievoorziening. Het onderzoeksprogramma wordt gefinancierd door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland als deelnemers aan de Gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer.

1.1.2 Het onderzoek
Op 17 november 2022 was de laatste bijeenkomst van de Programmaraad in deze statenperiode. De Programmaraad heeft kennis genomen van de toelichting op de voortgang en de planning van de lopende onderzoeken 2022 en van de onderzoeken, die in 2023 zullen worden afgerond. De Rekenkamer heeft vervolgens de planning van de in 2023 doorlopende onderzoeken Circulaire economie, Windpark Hanze en Windpark Spui én de ruimte voor nieuw onderzoek inzichtelijk gemaakt in deze eerste begrotingswijziging 2023.

[1] De verdeling van € 1.980.000 over de onderzoeken is afgerond op tienduizendtal.

Schematisch ziet het onderzoeksprogramma voor 2023 er als volgt uit:

I. Circulaire economie

Wat is de aanleiding?

In 2017 hebben circa 180 partijen het 'Nationaal Grondstoffenakkoord' ondertekend. Daarin is de doelstelling opgenomen dat Nederland volledig circulair is in 2050. In een circulaire economie bestaat geen afval en worden grondstoffen steeds hergebruikt. Om te komen tot een circulaire economie zijn in 2018 vijf landelijke transitieagenda's vastgesteld; over Biomassa en voedsel; Kunststoffen; Maakindustrie; Bouw; en Consumptiegoederen. Hierin zijn onder meer afspraken gemaakt over circulair inkopen en aanbesteden van gebouwen en infrastructuur en het bevorderen en opschalen van circulair bouwen; en over kennisdeling. Het thema circulaire economie hangt samen met andere thema's als energietransitie, duurzaamheid, milieu en de voedselvisie. De rol van de provincie is op veel vlakken beperkt.

De provincies zien hun toegevoegde waarde met name in het stimuleren (van bedrijven/ondernemerschap, overheden en kennisinstellingen), het op regionaal niveau verbinden van partijen en het ontwikkelen en delen van kennis.

Wat willen we bereiken?

Met dit onderzoek willen we PS van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol. Voor transities in een vroege fase is het nog niet goed te onderzoeken wat de doeltreffendheid en doelmatigheid van het beleid is. Wel kunnen we met dit onderzoek inzicht geven in de aanpak die provincies kiezen en middels een provincievergelijking lessen delen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De Rekenkamer is reeds gestart met onderzoek naar Circulaire economie in de vier Randstadprovincies. De resultaten worden in het tweede kwartaal van 2023 openbaar gemaakt.

II. Windpark Hanze

Wat is de aanleiding?

In het noordoosten van de gemeente Dronten wordt windpark Hanze gerealiseerd. Het windpark bestaat uit 15 windturbines van ieder 6 megawatt (MW), met een totaal van 90 MW, wanneer het gerealiseerd is. Het windpark is nog in aanbouw en zal naar verwachting begin 2024 operationeel zijn. Windpark Hanze is een initiatief van oorspronkelijk 19 (later 26) grondeigenaren en is onderdeel van Windplan Groen. De afgelopen jaren is getracht om tot overeenstemming te komen tussen de initiatiefnemers en de omwonenden over de wijze van (financiële) participatie. De provincie heeft daarvoor meerdere keren bemiddeld, maar dat heeft niet geleid tot overeenstemming. Op 29 juni 2022 hebben PS Flevoland een motie aangenomen, waarin PS de Rekenkamer vragen om een onderzoek te starten naar de participatie van bewoners en ondernemers bij Windpark Hanze en de (kaderstellende en toezichthoudende) rol van de provincie daarbij. Dit is voor ons aanleiding geweest om een onderzoek te starten.

Wat willen we bereiken?

Met dit onderzoek willen we Provinciale Staten van Flevoland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in het participatieproces bij windpark Hanze. Hierbij richten we ons op de wijze waarop de provincie haar rol in het participatieproces heeft ingevuld, tot welke resultaten dit heeft geleid en welke verbeteringen daarbij mogelijk zijn (doeltreffendheid van beleid).

Wat gaan we daarvoor doen?

De Rekenkamer is afgelopen zomer gestart met een vooronderzoek naar het participatieproces bij Windpark Hanze, om door middel van literatuuronderzoek en interviews de focus van het onderzoek nader te bepalen. De Rekenkamer heeft onder andere gesproken met initiatiefnemers, omwonenden, ambtelijk betrokkenen van Flevoland, juridische experts en een collega-rekenkamer. Op 23 november 2022 is de Rekenkamer in overleg getreden met een afvaardiging van PS om de mogelijke onderzoeksrichting te bespreken. Mede op basis van dit overleg en de input die de Rekenkamer heeft ontvangen, wordt de onderzoeksopzet opgesteld. Begin 2023 wordt de onderzoeksopzet gepubliceerd, waarin de onderzoeksvragen, de werkwijze, afbakening en planning van het onderzoek staan.

III. Windpark Spui

Wat is de aanleiding?

Windpark Spui is gelegen in de gemeente Hoeksche Waard tussen de woonkernen Nieuw-Beijerland, Piershil en Goudswaard. Het windpark bestaat uit vijf windturbines van ieder 4,2 megawatt (MW), met een totaal van 21 MW. Windpark Spui is tot stand gekomen middels een Provinciaal Inpassingsplan (PIP), dat werd ingesteld door de provincie. Voorafgaand aan de vaststelling van het PIP heeft er een participatietraject plaatsgevonden. Nadat het windpark in 2019 in gebruik werd genomen kwamen er veel (geluids)klachten binnen bij de provincie. In 2022 is de provincie een omgevingsdialoog gestart om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de overlast te verminderen. Op 19 april 2022 ontving de Rekenkamer een brief van de Statencommissie Bereikbaarheid en

Energie (BE), waarin de commissie de Rekenkamer verzoekt om onderzoek te doen naar het participatieproces bij Windpark Spui. Dit is voor ons aanleiding geweest om een onderzoek te starten.

Wat willen we bereiken?

Met dit onderzoek willen we Provinciale Staten van Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in het participatieproces bij windpark Spui. Hierbij richten we ons op de wijze waarop de provincie haar rol in het participatieproces heeft ingevuld, tot welke resultaten dit heeft geleid en welke verbeteringen daarbij mogelijk zijn (doeltreffendheid van beleid).

Wat gaan we daarvoor doen?

De Rekenkamer is afgelopen zomer gestart met een vooronderzoek naar het participatieproces bij Windpark Spui, om door middel van literatuuronderzoek en interviews de focus van het onderzoek nader te bepalen. De Rekenkamer heeft onder andere gesproken met ambtelijk betrokkenen van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Hoeksche Waard, omwonenden, juridische experts en een collega-rekenkamer. Op 14 november 2022 is de Rekenkamer in overleg getreden met een afvaardiging van de commissie BE om de mogelijke onderzoeksrichting te bespreken. Mede op basis van dit overleg en de input die de Rekenkamer heeft ontvangen wordt de onderzoeksopzet opgesteld. Begin 2023 wordt de onderzoeksopzet gepubliceerd, waarin de onderzoeksvragen, de werkwijze, afbakening en planning van het onderzoek staan.

IV. Omgevingswet

Wat is de aanleiding?

De invoering van de Omgevingswet, voorzien op 1 juli 2023, is de grootste wetswijziging sinds de invoering van de Grondwet. De Omgevingswet beoogt een andere manier van werken voor gemeenten, provincies en waterschappen en vraagt de overheden om in onderlinge samenhang naar de fysieke leefomgeving te kijken. Tegelijkertijd voert elke overheid ook haar eigen beleid. Dit kan leiden tot situaties waarin het beleid van verschillende overheden met elkaar botst en waarvoor dus een oplossing gevonden dient te worden.
De Rekenkamer(commissie)s van de gemeenten Almere, Dronten, Lelystad en Noordoostpolder, de provincie Flevoland (Randstedelijke Rekenkamer) en het Waterschap Zuiderzeeland hebben besloten om een gezamenlijk onderzoek uit te voeren naar de invoering van de Omgevingswet.

Wat willen we bereiken?

De doelstelling van de samenwerkende Rekenkamer(commissie)s voor dit onderzoek is gericht op het onderzoeken hoe de deelnemende overheden gezamenlijk de één loket/overheid-gedachte kunnen uitvoeren. De gedachte hierachter is dat een initiatiefnemer diens informatie in één loket kan vinden en slechts bij één overheid hoeft aan te kloppen (één bevoegd gezag). Om dit te bewerkstelligen is het noodzakelijk dat overheden aan de voor- en achterkant intensief (interbestuurlijk) samenwerken. In het onderzoek wordt met name gekeken naar de samenwerking bij complexe interbestuurlijke vraagstukken in de fysieke leefomgeving. Daarbij is er aandacht voor de positie van volksvertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, provincie en waterschap in deze situaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het onderzoek wordt onder aansturing van een begeleidingscommissie van alle deelnemende Rekenkamer(commissie)s uitgevoerd door een extern bureau. Dit bureau analyseert documenten, houdt

interviews, voert een enquête uit en organiseert een werksessie om een fictieve casus te behandelen. De publicatie van het onderzoek is voorzien in het eerste kwartaal van 2023.

V. Ondersteuning volksvertegenwoordigers

Wat is de aanleiding?

Als gevolg van decentralisaties, de komende Omgevingswet, de toegenomen maatschappelijke complexiteit en de steeds verdergaande informatisering is de druk op de decentrale volksvertegenwoordiging de afgelopen periode toegenomen. Het ROB rapport 'Goede ondersteuning, sterke democratie' laat zien dat het takenpakket van de volksvertegenwoordigingen is verzwaard, maar dat de ondersteuning van deze democratische instituties niet significant is toegenomen. Juist hier lijkt sprake van een paradox: de taakverzwaring vraagt om meer, maar leidt juist tot minder ondersteuning.
De Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR) laat in de vorm van een DoeMee-onderzoek een landelijk onderzoek uitvoeren naar de Ondersteuning van de volksvertegenwoordigers. Er doen 73 gemeenten, 7 waterschappen en 6 provincies mee, waaronder Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland.

Wat willen we bereiken?

De centrale onderzoeksvraag is: "Wat is de staat van de financiële ondersteuning van het volksvertegenwoordigende orgaan?" Er wordt inzichtelijk gemaakt welk budget beschikbaar is, wat daaruit wordt gefinancierd, in hoeverre de middelen worden besteed en of dit in de periode 2018-2022 is veranderd. Tevens wordt aangegeven wat er is te zeggen over de doeltreffendheid van de ingezette middelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Onder aansturing van een begeleidingscommissie van de NVRR wordt het onderzoek uitgevoerd door een extern bureau. Dit bureau inventariseert bij de deelnemende overheden (financiële) data, voert verdiepende interviews uit en maakt per overheid een factsheet met daarbij een vergelijking met het landelijk beeld. Publicatie is voorzien in het eerste kwartaal van 2023.

VI. Overig onderzoek

Met de start van een nieuwe Statenperiode wil de Rekenkamer voldoende ruimte houden in het onderzoeksprogramma voor onderwerpen, waarover de nieuwe Programmaraad haar licht kan laten schijnen. Zo spoedig mogelijk na de eerste bijeenkomst van de nieuwe Programmaraad (vooralsnog gepland op 1 juni 2023) maakt de Rekenkamer een keuze voor de invulling van het onderzoeksprogramma voor de rest van 2023.

VII. Onderzoeksprogrammering

Wat is de aanleiding?

De medewerkers van de Rekenkamer besteden een beperkt deel van hun tijd aan het volgen van beleidsontwikkelingen en oriëntatie op nieuwe onderzoeksonderwerpen. Hiervoor houden zij bijvoorbeeld actuele berichten bij uit de provincies en volgen zij vergaderingen van PS en Statencommissies. Daarnaast kan een verzoek van de afzonderlijke provincies of derden ertoe leiden dat wij ons nader in een onderwerp verdiepen.

Wat willen we bereiken?

Door structureel aandacht te besteden aan de verschillende beleidsthema's en oriëntatie op nieuwe onderzoeksonderwerpen wil de Rekenkamer zorg dragen voor een goede aansluiting op de behoeften van de provincies en de actualiteit. Op basis van de verkenningen en het actualiseren van de bestaande groslijst van onderzoeksonderwerpen stelt de Rekenkamer na overleg met de Programmaraad haar onderzoeksprogramma vast.

Wat gaan we daarvoor doen?

De medewerkers van de Rekenkamer zijn toebedeeld aan provincieteams. Het uitvoeren van verkenningen is een continue activiteit van deze teams. Voor de verkenning van onderzoeksonderwerpen monitoren en bestuderen zij documenten, waaronder persberichten, nieuwsbrieven, rapporten, begrotingen en jaarstukken. Dit kunnen documenten zijn van de provincies, maar ook van andere overheden of aan de provincies gerelateerde instellingen. Ook spreken zij zo nodig betrokken ambtenaren, maar ze voeren vooral ook informerende gesprekken met Statenleden en ze volgen vergaderingen van Statencommissies en PS als een relevant onderwerp op de agenda staat. De Rekenkamer verzamelt op deze manier relevante onderwerpen en beoordeelt deze onderwerpen op financieel belang, maatschappelijk belang, rol van de provincie en geschiktheid voor een rekenkameronderzoek.

1.2 Paragrafen

De beleidsbegroting bestaat uit een aantal paragrafen waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten (zie BBV). Voor de Rekenkamer zijn alleen onderstaande paragrafen Weerstandsvermogen, Financiering en Bedrijfsvoering van toepassing.

1.2.1 Weerstandsvermogen

De directe risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie van de Rekenkamer, zijn minimaal van omvang. De Rekenkamer heeft vooral te maken met reguliere kosten die vooraf goed te ramen zijn, zoals personeelskosten, huisvesting en ICT. Onverwachte kosten van substantiële omvang waarvoor geen dekking is, hebben zich in het verleden niet voorgedaan en worden ook in 2023 niet verwacht.

De weerstandscapaciteit van de Rekenkamer bestaat uit het resterende deel van de begroting inclusief de reserves onderzoek en spaarverlof van in totaal bijna € 281.000 waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan. Deze capaciteit is voldoende groot om de risico's van materiële betekenis af te dekken.

In totaal hebben wij vijf risico's geïdentificeerd waarvoor beheersmaatregelen zijn getroffen. De risico's van het eigen risicodragerschap, het persoonlijk ontwikkelbudget (POB) en de evaluatie van de Rekenkamer zijn afgedekt door middel van een voorziening. De risico's van extra onderzoek en de kosten van vervanging vanwege het sparen van vakantiedagen, zijn afgedekt door middel van een reserve. Zie voor een nadere toelichting paragraaf 2.2 Uiteenzetting financiële positie.

1.2.2 Financiering

De Randstedelijke Rekenkamer wordt gefinancierd door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Het programmaresultaat is te gebruiken om de reserves aan te vullen tot 25% van de totale bijdrage van de vier deelnemende provincies. Het resterende deel wordt naar rato van de bijdragen teruggestort naar de vier provincies.

De Rekenkamer heeft een rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Conform het Treasurystatuut kunnen tijdelijke overschotten aan liquide middelen worden uitgezet, indien hiermee een rentevoordeel van meer dan € 4.000 kan worden behaald. Dit is niet het geval en daarom zetten we in 2023 geen middelen uit.

1.2.3 Bedrijfsvoering

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de stand van zaken en de beleidsvoornemens omtrent de bedrijfsvoering.

Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim

Het personeel van de Randstedelijke Rekenkamer is in dienst van de provincie Flevoland. De Randstedelijke Rekenkamer volgt daarom het beleid van de provincie aangaande de arbeidsvoorwaarden, de arbeids-omstandigheden en het ziekteverzuim. De Randstedelijke Rekenkamer stelt zich ten doel om het ziekteverzuim in 2023 onder de norm van 5% te houden. Indien een medewerker zich regelmatig ziek meldt, zal er een verzuimgesprek plaatsvinden tussen de medewerker en de bestuurder/directeur. De Rekenkamer stimuleert vitaliteit van het team door middel van goed ingerichte werkplekken en persoonlijke aandacht voor werkdruk en werkplezier in het bijzonder in het kader van thuiswerken.
De Randstedelijke Rekenkamer beschikt over twee gediplomeerde bedrijfshulpverleners, die in geval van ongevallen of calamiteiten in staat zijn eerste hulp te verlenen. De bedrijfshulpverleners zullen beide in 2023 een herhalingscursus volgen.

Personeelsbeleid

De personeelsformatie van de Randstedelijke Rekenkamer bestaat uit een ambitieuze groep van hoog opgeleide medewerkers met over het algemeen ruime onderzoekservaringen. Ook in 2023 zal de Rekenkamer aandacht besteden aan opleiding en training, zodat de medewerkers zich verder blijven ontwikkelen. Voor het aanvullen van specifieke kennis en vaardigheden, worden zo nodig externen ingezet.

Alhoewel de bestuurder/directeur bevoegd is tot het voeren van een eigen personeelsbeleid wordt in principe aangesloten bij het personeelsbeleid van de provincie Flevoland. Met regelmaat worden P&O-aangelegenheden met de afdeling Managementondersteuning van de provincie Flevoland afgestemd. De huidige CAO Provincies loopt tot en met 31 december 2023. Voor 2023 houden we rekening met de implicaties van de nieuwe CAO op het personeelsbeleid, zoals de vergoeding voor thuiswerken.

Automatisering en Informatisering

Het ICT systeem van de Randstedelijke Rekenkamer biedt de mogelijkheid om locatie ongebonden te kunnen werken. Om ICT apparatuur en bijbehorende programma's up tot date te houden wordt beheer en onderhoud uitgevoerd. Daarnaast voert de Rekenkamer overleg met de ICT leverancier om te bekijken of verbeteringen aan het systeem mogelijk zijn. In 2021 en 2022 zijn een aantal veranderingen doorgevoerd om de ICT omgeving beter te beveiligen en het werken op afstand te vergemakkelijken. Om de mogelijkheden voor hybride werken te verbeteren zal in 2023 beperkt worden geïnvesteerd in de ICT omgeving.

Communicatie
In 2023 zal de Randstedelijke Rekenkamer weer regelmatig in de provincies te vinden zijn. De medewerkers zijn verdeeld in provincieteams, die actief de ontwikkelingen in hun provincie volgen. Al in een vroege fase van ieder onderzoek wordt gesproken met ambtenaren en Statenleden, zodat het onderzoek zoveel mogelijk aansluit bij de behoefte van PS. Ook besteedt de Rekenkamer veel aandacht aan het aanbieden van haar bevindingen, oordelen en aanbevelingen. De presentatie van de rapporten van de Rekenkamer aan het provinciaal bestuur wordt zorgvuldig afgestemd met de Statengriffies. De Randstedelijke Rekenkamer publiceert haar rapporten via de website www.randstedelijke-rekenkamer.nl, waarop niet alleen de publicaties maar ook de agenda's en verslagen van de behandeling eenvoudig zijn terug te vinden.

De Randstedelijke Rekenkamer voert regelmatig overleg met andere rekenkamers. In het kader van de Kring van Provinciale Rekenkamers wordt tijdens bijeenkomsten onder meer gesproken over bedrijfsvoering, beleid, onderzoeksprogrammering en concrete onderzoeken. Daar waar relevant wisselen de rekenkamers informatie uit over de oriëntatie op een onderzoeksonderwerp, het opzetten van een beoordelingskader, de onderzoeksopzet en de bevindingen. Tevens heeft de bestuurder/directeur regelmatig overleg met de directeuren van de Rekenkamers van Amsterdam en Rotterdam. Om kennis en ervaring te delen participeert de Randstedelijke Rekenkamer daarnaast in het zogenoemde G4+1-overleg van de Rekenkamers van de vier grote gemeenten en de Randstedelijke Rekenkamer en ook in een overleg van de lokale Rekenkamers in Flevoland.

Organisatie
De organisatie van de Randstedelijke Rekenkamer bestaat per 1 januari 2023 uit een totale formatie van 14,0 fte. Dit betekent een uitbreiding van 2,7 fte ten opzichte van de voorgaande formatie. Per 1 december 2022 heeft een medewerker een andere functie aanvaard. Er zullen in 2023 meerdere nieuwe medewerkers worden geworven. Daarom is de bezetting bij de start van het jaar veel lager dan de formatie.

Formatie	Fte	Bezetting 1 januari 2023	Fte
Bestuurder/directeur	1,2	Bestuurder/directeur	1,2
Ondersteuning	1,4	Ondersteuning	1,6
Projectleider	3,0	Projectleider	3,3
Onderzoeker	8,4	Onderzoeker	4,5
Totaal	**14,0**	**Totaal**	**10,6**

Interne beheersing
De financiële administratie wordt bijgehouden door het secretariaat van de Randstedelijke Rekenkamer. Conform de Financiële beleids- en beheersverordening en de Controleverordening heeft de Rekenkamer een Intern Controleplan. Met behulp van checklists wordt in september en in februari de betrouwbaarheid van de financiële informatievoorziening en de naleving van relevante wet- en regelgeving getoetst. Via kwartaalrapportages houdt de bestuurder/directeur van de Rekenkamer zicht op de uitputting van de begroting, de voortgang van de onderzoeken en de omvang van de liquide middelen.

Huisvesting en facilitaire dienstverlening
De Randstedelijke Rekenkamer is gevestigd nabij station Sloterdijk in Amsterdam. Vanuit dit kantoorpand is er via het openbaar vervoer een goede aansluiting met de vier provinciehuizen in Den Haag, Haarlem, Lelystad en Utrecht. De kantoorruimte is gehuurd en maakt onderdeel uit van een bedrijfsverzamelgebouw. De facilitaire dienstverlening (zoals bewaking, schoonmaak en receptie) maakt onderdeel uit van het huurcontract. In 2022 is gestart met het vervangen van enkele verouderde voorzieningen. In 2023 zullen nog enkele meubels die aan vervanging toe zijn worden vernieuwd.

| 2 | Financiële begroting

2.1 Overzicht van Baten en Lasten

	Begroting 2023 1e wijziging	Begroting 2023 Primitief	Begroting 2022	Rekening 2021
Baten				
Bijdragen van de provincies	1.986.000	1.722.000	1.668.000	1.651.100
Waarvan per 1 januari 2023 toegevoegd in het kader van de PS-besluiten Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer	*250.000*	-	-	-
Extra bijdrage provincie Utrecht	-	-	-	70.728
Onttrekking uit de voorziening POB	-	-	7.000	-
Onttrekking uit de voorziening eigen risicodragerschap	-	-	-	-
Som van de baten	**1.986.000**	**1.722.000**	**1.675.000**	**1.721.828**
Lasten				
Onderzoeksprogramma	1.976.000	1.714.000	1.711.500	1.532.429
Bestuurlijke vernieuwing	-	-	50.000	32.147
Toevoeging voorziening POB	-	-	-	2.580
Toevoeging aan de voorziening eigen risicodragerschap	2.000	1.000	-	-
Toevoeging aan voorziening evaluatie	8.000	8.000	8.000	8.300
Rentelasten		6.000		
Som van de lasten	**1.986.000**	**1.729.000**	**1.825.000**	**1.687.109**
Resultaat voor bestemming	**-**	**-/-7.000**	**-/-150.000**	**34.719**
Toevoeging aan bestemmingsreserve plv bestuurder	-	-	-	-
Onttrekking uit bestemmingsreserve plv bestuurder	-	7.000	13.000	12.937
Toevoeging aan bestemmingsreserve onderzoek	-	-	-	-
Onttrekking uit bestemmingsreserve onderzoek	-	-	87.000	-
Toevoeging aan bestemmingsreserve spaarverlof	-	-	-	-/-10.000
Onttrekking uit bestemmingsreserve spaarverlof	-	-	-	-
Toevoeging aan bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing	-	-	-	-
Onttrekking uit bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing	-	-	50.000	97.856
Toevoeging bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur	-	-	-	-/-135.512
Resultaat na bestemming	**-/-**	**-/-**	**-/-**	**-/-**
Bestemming programmaresultaat				
Verrekenen met de deelnemende provincies	**-**	-	-	-

Baten

De begroting van de Rekenkamer wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de Macro Economische Verkenningen (MEV) van het CPB. Voor 2023 bedraagt de indexering voor de Salarissen en sociale lasten 4,5% en de indexering voor Overige overheadkosten 2,6%. De structurele begroting neemt hierdoor met 4,1% toe ten opzichte van de begroting 2022.

Begroting	Structureel 2023 1e begrotingswijziging		Structureel 2023 Primitief	Structureel 2022
Salarissen en sociale lasten	1.401.700	(+4,5%)	1.388.200 (+3,5%)	1.341.300
Overige overheadkosten	334.700	(+2,6%)	334.000 (+2,4%)	326.200
Totaal	1.736.400	(+4,1%)	1.722.200 (+3,3%)	1.667.500

De verdeling van de kosten over de vier deelnemende provincies dient te worden gebaseerd op gegevens uit de meicirculaire provinciefonds 2022[2], zoals overgenomen in onderstaande tabel.

Provincie	Belastingcapaciteit	Totale uitkering Provinciefonds	Totaal	In %
Flevoland	45.875.540	146.836.339	192.711.879	11,37%
Noord-Holland	224.797.711	269.836.995	494.634.706	29,17%
Utrecht	120.440.626	280.946.184	401.386.810	23,67%
Zuid-Holland	261.491.846	345.234.460	606.726.306	35,79%
Totaal	652.605.723	1.042.853.978	1.695.459.701	100,00%

Voor de helft van de begroting dragen de provincies evenveel bij (het gelijke deel). Voor de andere helft van de begroting is de omvang van de bijdrage naar rato van de som van de belastingcapaciteit en de uitkering uit het provinciefonds (het ongelijke deel). De bijdragen van de vier provincies worden in de hiernavolgende tabel weergegeven.

Provincie	In %	Ongelijk deel	Gelijk deel	Totaal structurele bijdragen incl. BTW
Flevoland	11,37%	98.683	217.050	315.733
Noord-Holland	29,17%	253.289	217.050	470.338
Utrecht	23,67%	205.540	217.050	422.590
Zuid-Holland	35,79%	310.688	217.050	527.738
Totaal	100,00%	868.200	868.200	1.736.400

De genoemde bijdrage van de provincies is inclusief de voor de provincies compensabele BTW. De Rekenkamer verstrekt namelijk na afloop van het jaar een opgave van de afgedragen BTW aan de provincies. De provincies kunnen deze omzetbelasting beschouwen als ware deze rechtstreeks in rekening gebracht, zodat compensatie van deze omzetbelasting uit het BTW-compensatiefonds mogelijk is. De raming van de netto bijdragen is in de hiernavolgende tabel weergegeven.

[2] In de gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer is vastgelegd dat de kosten over de deelnemers worden verdeeld volgens de sleutel zoals omschreven in artikel 8 van de Statuten van de Vereniging Interprovinciaal Overleg.

Provincie	Bijdragen incl. BTW	Raming netto bijdragen
Flevoland	315.733	263.479
Noord-Holland	470.339	392.498
Utrecht	422.590	352.651
Zuid-Holland	527.738	440.397
Totaal	1.736.400	1.449.025

Verhoging van de financiële bijdrage per 1 januari 2023

De vier PS-en hebben in het najaar van 2022 het statenvoorstel Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer aangenomen. Daarmee is besloten tot het structureel verhogen van de bijdrage aan de Randstedelijke Rekenkamer met een totaalbedrag van € 250.000 (inclusief BTW per 1 januari 2023). In de gemeenschappelijke regeling (artikel 20) is vastgelegd hoe de Rekenkamer wordt gefinancierd en hoe de kosten worden verdeeld over de vier provincies. De verhoging van de bijdrage per provincie dienen structureel verwerkt te worden in de provinciale begrotingen. De verdeling van de € 250.000 over de vier provincies is als volgt:

Provincie	Aandeel	Ongelijk deel	Gelijk deel	Totaal incl. BTW	Raming Netto bijdragen
Flevoland	11,37%	14.208	31.250	45.458	37.935
Noord-Holland	29,17%	36.468	31.250	67.717	56.511
Utrecht	23,67%	29.593	31.250	60.843	50.773
Zuid-Holland	35,79%	44.732	31.250	75.982	63.407
Totaal	**100,00%**	**125.000**	**125.000**	**250.000**	**208.626**

Lasten

In onderstaande tabel worden de lasten per kostenpost gegeven

Lasten	Begroting 2023 1e wijziging	Begroting 2023 primitief	Begroting 2022	Rekening 2021
Personeel	1.449.000	1.401.000	1.270.000	1.216.511
- waarvan management en ondersteuning (overhead) 15,1%	*170.000*	*176.000*	*170.000*	*199.800*
- waarvan. opleidingen (overhead) 1,7%	*25.000*	*25.000*	*25.000*	*15.300*
Inhuur	347.000	145.000	322.000	256.072
- waarvan. Project inhuur	*298.000*	*104.000*	*274.000*	*214.632*
- waarvan Inhuur diensten van derden	*49.000*	*41.000*	*48.000*	*39.020*
Huisvesting en servicekosten (overhead)	134.000	126.000	134.000	120.796
Informatievoorziening (overhead)	46.000	42.000	41.000	50.703
Bestuurlijke vernieuwing	-	-	50.000	32.147
Toevoeging voorziening POB	-	-	-	2.580
Toevoeging voorziening Evaluatie	8.000	8.000	8.000	8.300
Toevoeging voorziening eigen risicodragerschap	2.000	1.000		-
Rentelasten	-	6.000		2.410
Totaal	**1.986.000**	**1.729.000**	**1.825.000**	**1.687.109**

Lasten

Personeel

De personele lasten bestaan naast de salarissen en sociale lasten uit kosten voor opleidingen, vervoer, representatie en literatuur. Het totaal aan personele lasten neemt toe met 3,4% ten opzichte van de primitieve begroting 2023. Dit komt door de hogere loonstijging die in de CAO-2022-2023 is afgesproken en door wijziging in de samenstelling van de formatie per 1 januari 2023. De meerderheid van het personeel heeft een vast dienstverband en een aantal van hen heeft nog niet het maximum van de salarisschaal bereikt. In 2023 wordt nieuw personeel geworven. Het moment waarop de nieuwe medewerkers in dienst kunnen treden is mede vanwege de druk op de arbeidsmarkt lastig te voorzien.

Inhuur

De Rekenkamer raamt € 298.000 voor de reguliere project inhuur. Hierbij gaat het om het incidenteel inhuren van specifieke deskundigheid en expertise ter ondersteuning van het onderzoek. Daarnaast zal tijdelijke onderzoekscapaciteit worden ingehuurd om het moment tot de indiensttreding van nieuwe medewerkers te overbruggen. De inhuur diensten van derden is geraamd op € 49.000 Hieronder vallen diensten die contractueel voor langere periode zijn vastgelegd, o.a. de structurele kosten voor dienstverlening van P&O Flevoland, externe ondersteuning op P&O gebied, ondersteuning op het gebied van privacybescherming (functionaris gegevensbescherming) en de accountant. De kosten hiervan zijn hoger door hogere indexaties per 1 januari 2023.

Huisvesting en servicekosten

In verband met de indexatie van de huurprijs stijgen de huurkosten ten opzichte van 2022 en de primitieve begroting 2023. Voor 2023 worden enkele grote investeringen of wijzigingen in het kantoormeubilair dat aan vervanging toe is, verwacht. Hierdoor stijgen de totale kosten voor huisvesting en servicekosten.

Informatievoorziening

De kosten voor informatievoorziening zijn in 2023 hoger dan de geraamde kosten voor 2022 vanwege te verwachten prijsstijgingen in de servicecontracten, abonnementen en ICT-dienstverlening.

Toevoeging voorziening Evaluatie

Zie paragraaf 2.2 onderdeel voorzieningen.

Toevoeging voorziening Eigen risicodragerschap

Zie paragraaf 2.2 onderdeel voorzieningen

Rentelasten

In 2021 heeft de Rekenkamer voor het eerst te maken gehad met rentelasten. De BNG heeft negatieve creditrente in rekening gebracht over rekening-courant tegoeden vanaf € 500.000. Voor 2023 verwachten wij geen negatieve rentelasten. Per 1 oktober 2022 brengt de BNG Bank geen negatieve creditrente in rekening over tegoeden in de Rekening Courant.

Saldo

Het beoogde saldo voor 2023 is nul. Indien zich een overschot mocht voordoen, dan kan dit worden gebruikt om de reserves van de Rekenkamer aan te vullen tot maximaal 25% van de bijdragen van de provincies en/of een bedrag toe te voegen aan de Bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur. De bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur telt niet mee voor wat betreft het maximum van 25% van de bijdrage van de provincies. Het betreft namelijk een bestemmingsreserve van de vier deelnemende provincies, die is ondergebracht in de begroting van de Randstedelijke Rekenkamer, maar waar de Rekenkamer geen eigenaar van is.

Het eventuele restant vloeit vervolgens terug naar de deelnemende partijen.

2.2 Uiteenzetting financiële positie

Financiering

Voor een toelichting op de financiering zie onderdeel baten in paragraaf 2.1.

Bestemmingsreserve onderzoek				
	Beginsaldo	**Onttrekkingen**	**Toevoegingen**	**Eindsaldo**
2019	275.000	0	43.000	318.000
2020	318.000	0	0	318.000
2021	318.000	0	0	318.000
2022	318.000	87.000	0	231.000
2023	**231.000**	**0**	**0**	**231.000**

Bestemmingsreserve spaarverlof				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	45.000	10.000	0	35.000
2020	35.000	0	5.000	40.000
2021	40.000	0	10.000	50.000
2022	50.000	0	0	50.000
2023	**50.000**	**0**	**0**	**50.000**

Bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2021	0	0	136.000	136.000
2022	136.000	0	0	136.000
2023	**136.000**	**0**	**0**	**136.000**

Bestemmingsreserve onderzoek
De opgebouwde bestemmingsreserve onderzoek zal in 2023 in principe niet worden aangesproken. Overeenkomstig de motivatie van de opbouw van de bestemmingsreserve zijn hierop twee uitzonderingen mogelijk:

1. Het terstond uitvoeren van eenmalig extra onderzoek, omdat de actualiteit daar aanleiding voor geeft;
2. Het opvangen van onverwachte extra uitgaven voor het geprogrammeerde onderzoek.

Bestemmingsreserve spaarverlof
In het kader van de CAO hebben medewerkers de mogelijkheid om hun al dan niet bijgekochte verlof tot een bepaald, maar aanzienlijk plafond, te sparen. Er is een voorziening gevormd voor het geval (langdurig) doorbetaald verlof wordt opgenomen en hiervoor vervanging ingehuurd moet worden. De dotaties zijn in principe afgeleid van de tot 1 januari 2022 al opgebouwde verlofuren en het verwachte saldo per 31 december 2022 en 31 december 2023. Eind 2022 was het saldo van de opgebouwde verlofuren hoog, doordat meerdere medewerkers die met zwangers-en bevallingsverlof waren, aansluitend ouderschapsverlof opnemen. De bestemmingsreserve is daar niet helemaal op aangevuld. De verwachting is dat het opgebouwde verlof geleidelijk zal afnemen en inhuur voor vervanging als gevolg van dit deel van het verlof niet nodig zal zijn.

Bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur
Uit onderzoek van I&O-Research naar het bestuursmodel kwam het advies naar voren om het huidige bestuursmodel te handhaven. Een ander bestuursmodel levert volgens de onderzoekers geen financieel voordeel op. Wel dient een aanvullende bestemmingsreserve[3] te worden gevormd voor eventuele kosten na afloop van de benoemingstermijn van de bestuurder/directeur. Een dergelijke bestemmingsreserve zou door de vier PS-en moeten worden ingesteld. De subcommissie ten behoeve van bestuurlijke zaken die het onderzoek heeft begeleid, heeft de Rekenkamer gevraagd dit en de nog te dekken kosten van de plv. bestuurder (0,1fte) te verwerken in de begroting (bij voorkeur budgettair neutraal). De Rekenkamer heeft daaraan gevolg gegeven. Bij de jaarafsluiting van 2021 is alvast het restant van de bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing en het niet uitgeputte deel van de begroting 2021 gestort in een nieuwe bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur. Daarnaast zijn in het Statenvoorstel Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer de structurele kosten voor de uitbreiding van 0,1 fte bestuurder verwerkt.

Investeringen
Voor 2023 wordt rekening gehouden met kleinere investeringen in de ICT en de kantoorinrichting. De waardering van de vaste activa op de balans wordt voor ultimo 2023 geschat op ongeveer € 17.000. De Rekenkamer investeert niet in openbare ruimtes met een maatschappelijk nut. De vaste activa worden volgens de systematiek uit artikel 8 van de financiële beleids- en beheersverordening afgeschreven.

[3] Het rapport van I&O-Research spreekt over een voorziening, maar de accountant heeft aangegeven dat dit een reserve dient te zijn.

Voorzieningen

Voorziening POB				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	29.000	3.000	8.000	34.000
2020	34.000	8.000	8.000	33.000
2021	33.000	5.000	8.000	36.000
2022	36.000	2.000	0	34.000
2023	**34.000**	**8.000**	**0**	**26.000**

*** Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.**

Voorziening evaluatie				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	13.000	4.000	8.000	17.000
2020	17.000	0	8.000	25.000
2021	25.000	0	8.000	33.000
2022	33.000	0	8.000	41.000
2023	**41.000**	**0**	**8.000**	**50.000**

Voorziening eigen risicodragerschap				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	57.000	7.000	0	50.000
2020	50.000	19.000	0	31.000
2021	31.000	0	0	31.000
2022	31.000	0	0	31.000
2023	**31.000**	**0**	**2.000**	**33.000**

Voorziening POB

In het kader van de CAO hebben alle medewerkers per 1 januari 2018 de beschikking over een Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB) van € 5.000 voor een periode van vijf jaar. Dit bedrag mag ineens, maar ook verspreid over vijf jaar worden uitgeput. Voor de Rekenkamer kan dit oplopen tot maximaal € 65.000. In 2017 is € 25.000 gestort in de voorziening en in de jaren 2018-2021 is jaarlijks een bedrag van € 8.000 gestort. In de CAO van 2022-2023 is vastgesteld dat het POB € 5.000,- per 5 jaar een arbeidsvoorwaarde blijft. Voor 2023 wordt verwacht dat enkele medewerkers hun POB zullen gaan benutten. Gezien de trend in het gebruik van het POB van de eerste vijf jaar, wordt in 2023 bekeken in hoeverre de voorziening wordt uitgeput, voordat weer toegevoegd gaat worden.

Voorziening evaluatie

De Gemeenschappelijke Regeling bepaalt dat de Rekenkamer eens per zes wordt geëvalueerd. De laatste evaluatie is bijna geheel in 2018 uitgevoerd. Vanaf 2018 wordt jaarlijks een zesde deel van de geraamde kosten voor de volgende externe evaluatie toegevoegd aan de voorziening.

Voorziening eigen risicodragerschap
De Randstedelijke Rekenkamer is eigen risicodrager, waardoor mogelijke uitkeringslasten bij vertrek van personeel ten laste van de Rekenkamer worden gebracht. De Rekenkamer heeft daarom een voorziening gevormd. De Rekenkamer is ook eigen risicodrager voor ziekteverzuim. Voor de dekking van dit risico wordt gerekend met een vast percentage van de loonsom. In verband met de hogere verwachte bezetting en salariskosten in 2023 is hiervoor in ieder geval een toevoeging van € 2.000 nodig.

2.3 Meerjarenraming

De begroting van de Randstedelijke Rekenkamer wordt jaarlijks geïndexeerd. De indexering is gebaseerd op de indexcijfers uit het Centraal Economisch Plan 2023 van het CPB. De indexatie voor 2023 is 4,1%.

Hieronder is de meerjarenraming tot en met 2026 gegeven.*

	begroting 2023	begroting 2023 1e wijziging	2024		2025		2026	
Baten								
Bijdragen provincies structurele begroting	1.722.000	1.986.000 (+15,3%)**	2.052.000	(+3,3%)	2.119.000	(+3,3%)	2.185.000	(+3,1%)
Waarvan toegevoegd per 1 januari 2023	-	*250.000*						
Lasten								
Onderzoeksprogramma	1.714.000	1.976.000 (+15,3%)	2.044.000	(+3,4%)	2.111.000	(+3,3%)	2.177.000	(+3,3%)
Toevoeging aan de voorziening evaluatie	8.000	8.000	8.000		8.000		8.000	
Toevoeging aan de voorziening eigen risicodragerschap	1.000	2.000	-		-		-	
Rentelasten	6.000	-	-		-		-	
Saldo	**-/-7.000**	**-**	**-**		**-**		**-**	
Onttrekking aan bestemmingsreserve plv bestuurder	7.000	-	-		-		-	
Saldo	**-**	**-**	**-**		**-**		**-**	

*** Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.**

**** Waarvan 4,1% indexatie**

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Aan Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

Datum	*Bijlage(n)*	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*
30 maart 2023	3		2023/AH/024

Onderwerp
Vastgestelde jaarstukken 2022 en 1e begrotingswijziging 2023, zienswijze concept begroting 2024

Geachte leden van Provinciale Staten,

Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 47b van de Wet gemeenschappelijke regelingen en in artikel 186 van de Provinciewet stuur ik u hierbij ter kennisneming de vastgestelde jaarstukken 2022 van de Randstedelijke Rekenkamer.

In de jaarstukken 2022 is een beleidsmatig jaarverslag opgenomen, waarin wij verslag doen over ons onderzoeksprogramma. Daarnaast bestaan de jaarstukken uit een jaarrekening en een hoofdstuk Overige gegevens. In dat laatste hoofdstuk zijn de getrouwheidsverklaring en de rechtmatigheidsverklaring van de accountant opgenomen.

Tevens bied ik u de vastgestelde 1e begrotingswijziging 2023 van de Randstedelijke Rekenkamer aan. Op 16 december jl. ontving u de concept 1e begrotingswijziging 2023 van de Randstedelijke Rekenkamer waarover u uw zienswijze kenbaar kon maken. De Provinciale Staten van de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland hebben geen zienswijzen ingediend. De 1e begrotingswijziging 2023 is naar aanleiding van bovenstaande op 28 maart 2023 ongewijzigd vastgesteld.

Ter voldoening aan artikel 47b van de Wet gemeenschappelijke regelingen, sturen wij net als voorgaande jaren, de algemene financiële en beleidsmatige kaders voor 2024 in de vorm van de begroting 2024, die wij voor zienswijze aanbieden aan Provinciale Staten.

Met verwijzing naar artikel 48, lid 1 van de Wet gemeenschappelijke regelingen kunt u uw zienswijze over de begroting 2024 tot uiterlijk 22 juni a.s. aan ons kenbaar maken. Daarna zal de Randstedelijke Rekenkamer de begroting vaststellen en deze terstond toesturen aan u en de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Teleportboulevard 110 | 1043 EJ AMSTERDAM | 020 - 5818 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl | www.randstedelijke–rekenkamer.nl

Ter voldoening aan het bepaalde in artikel 48, lid 2 van de Wet gemeenschappelijke regelingen, verzoeken wij u de concept begroting 2024 voor eenieder ter inzage te leggen en, tegen betaling van de kosten ervan, algemeen verkrijgbaar te stellen. Tevens verzoeken wij u van de terinzagelegging en de verkrijgbaarstelling openbaar kennis te geven.

Met vriendelijke groet,

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
Bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

randstedelijke rekenkamer

flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Jaarstukken 2022

Randstedelijke Rekenkamer | maart 2022

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Voorwoord

Het jaar 2022 was het laatste volledige jaar van de statenperiode 2019-2023. Daarom streefden we ernaar om ons lopend onderzoeksprogramma zoveel mogelijk af te ronden voor de verkiezingen. Niet eerder werkten we in één jaar aan tien verschillende onderzoeken, variërend van gebruikelijk provincievergelijkend onderzoek en provinciespecifiek onderzoek tot informatieve en beschouwende notities. Het was een druk en intensief jaar; ik ben het team dankbaar voor hun grote inzet en enthousiasme voor het werk.

De Programmaraad kwam twee maal fysiek bijeen. In de laatste bijeenkomst op 17 november werd terug geblikt op de gehele periode. Vanuit alle vier provincies kwamen positieve geluiden, zoals "de onderzoeken worden zeer gewaardeerd", "de zichtbaarheid van de Rekenkamer wordt op prijs gesteld", "ten opzichte van de vorige periode zijn er geen kritische geluiden meer over de Rekenkamer", "er is brede steun voor het werk van de Rekenkamer" en "de Rekenkamer biedt door het feitelijk rapporteren een uitweg als een onderwerp politiek gevoelig is". Veel dank aan de Programmaraad voor hun actieve inbreng aan de permanente verbetering van de Rekenkamer.

In 2022 hebben de vier PS-en belangrijke besluiten genomen voor de toekomst van de Rekenkamer. In het voorjaar is besloten tot handhaving van het bestuursmodel en in het najaar tot herbenoeming van Michael Mekel als plaatsvervangend bestuurder per 1 januari 2023. Met ondersteuning van Frits Kas (secretaris van de Programmaraad) heeft de subcommissie het Statenvoorstel 'Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer' voorbereid, waarin een budgetuitbreiding wordt voorgesteld. Het advies van de subcommissie luidde: "Wij zijn van mening dat de financiële consequenties per provincie relatief beperkt zijn. Met de uitbreiding wordt de Rekenkamer nog robuuster dan zij nu al is. Wij verwachten dat na realisatie van de uitbreiding, de Randstedelijke Rekenkamer beter in staat is om complexe onderzoeken uit te kunnen voeren en dat ook voldaan kan worden aan de wens om meer provincie specifieke onderzoeken uit te voeren." Alle vier PS-en zijn in het najaar akkoord gegaan met het voorstel, waarna de budgetuitbreiding in de eerste begrotingswijziging 2023 kon worden verwerkt. De sub- en adviescommissie van de Programmaraad hebben op een uitstekende manier hun rol als intermediair naar PS vervuld. Ik ben hen daarvoor veel dank verschuldigd.

Ans Hoenderdos
Bestuurder/directeur Randstedelijke Rekenkamer

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

| Inhoudsopgave |

| VOORWOORD | **2**

| INHOUDSOPGAVE | **3**

I. JAARVERSLAG **4**

1. INLEIDING **4**

1.1 Achtergrond 4

1.2 Openbaarheid 4

1.3 Indeling van de jaarstukken 4

2. ONDERZOEKSPROGRAMMA **5**

2.1 Algemeen 5

2.2 Het onderzoek 6

3. PARAGRAFEN **17**

3.1 Weerstandsvermogen 17

3.2 Financiering 17

3.3 Bedrijfsvoering 18

3.3.1 Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim 18

3.3.2 Personeelsbeleid 18

3.3.3 Automatisering en informatisering 18

3.3.4 Communicatie 18

3.3.5 Organisatie 19

3.3.6 Interne beheersing 19

3.3.7 Huisvesting en facilitaire dienstverlening 19

II. JAARREKENING **20**

1. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING **20**

2. PROGRAMMAREKENING **21**

3. BALANS **24**

III. OVERIGE GEGEVENS **29**

1. BESTEMMING VAN HET PROGRAMMARESULTAAT **29**

2. CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT **30**

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

I. Jaarverslag

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

De missie van de Randstedelijke Rekenkamer luidt:

> *De Randstedelijke Rekenkamer zet zich in voor transparante, betrouwbare en lerende Randstadprovincies*

Om invulling te geven aan de missie verricht de Randstedelijke Rekenkamer onafhankelijk onderzoek op het terrein van doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid. De Rekenkamer rapporteert haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen primair aan de Provinciale Staten. De Rekenkamer ziet het als haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking binnen de betrokken provincies en eventueel andere publieke organen te bevorderen. Kwaliteit, betrouwbaarheid en onafhankelijkheid ziet de Rekenkamer als belangrijkste kenmerken van haar producten.

Bij de uitvoering van haar werkzaamheden draagt de Rekenkamer zorg voor een effectief en efficiënt beleid met betrekking tot de beheerstaken in het kader van de dagelijkse bedrijfsvoering. De Rekenkamer beoogt een transparante organisatie te zijn die voortdurend in de kwaliteit van haar medewerkers en methoden investeert.

1.2 Openbaarheid

De aanpak en resultaten van het Rekenkameronderzoek zijn openbaar en worden gepubliceerd op de website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Hierbij wordt ook de openbare informatie over de behandeling in de vier provincies en de aandacht in de media opgenomen. De Rekenkamer kan – indien dit voor haar onderzoek nodig is – beschikken over door de provincie geheim verklaarde informatie. Dergelijke informatie maakt de Rekenkamer niet openbaar.

Om onze werkzaamheden goed te kunnen uitvoeren, is het soms nodig om persoonsgegevens te verwerken. Dat doen we op een zorgvuldige en veilige manier in overeenstemming met de Europese *Algemene verordening gegevensbescherming* (Avg) en de *Uitvoeringswet Avg*. Op de website Privacy policy - Randstedelijke Rekenkamer (randstedelijke-rekenkamer.nl) is beschreven waarom en hoe wij persoonsgegevens verwerken en belanghebbenden hun rechten kunnen uitoefenen.

1.3 Indeling van de jaarstukken

De Jaarstukken zijn ingedeeld volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en bestaan uit een Jaarverslag en een Jaarrekening. In het Jaarverslag zijn de Programmaverantwoording en de Paragrafen opgenomen. In de Jaarrekening worden de Balans en de Programmarekening gepresenteerd en toegelicht.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

2. Onderzoeksprogramma

2.1 Algemeen

Wat was de aanleiding?

De Programmaraad, die bestaat uit leden van de vier provincies, adviseert de Rekenkamer over het onderzoeksprogramma. In 2022 is de Programmaraad op 21 april en 17 november bijeen geweest. Op 21 april zijn de lopende onderzoeken besproken en heeft de Rekenkamer de stand van zaken m.b.t. het rondje fracties geschetst. In de bijeenkomst van 17 november heeft de Rekenkamer aangegeven dat de meeste van de dan lopende onderzoeken in deze Statenperiode zijn (of worden) afgerond. Voor het onderzoeksprogramma in de nieuwe Statenperiode zal de nieuwe Programmaraad worden geconsulteerd.

De in 2022 uitgevoerde en gestarte onderzoeken komen voort uit de advisering van de Programmaraad (Bodemdaling, Fiets, Landbouw- en voedseltransitie, Circulaire economie) of betroffen verzoekonderzoeken (Windpark Spui voor Zuid-Holland en Varend ontgassen en Windprak Hanze voor Flevoland). Daarnaast participeerde de Rekenkamer in gezamenlijke onderzoeken met andere rekenkamers (Omgevingswet Flevoland en twee DoeMee-onderzoeken van de NVRR). Voorheen deed de Rekenkamer een jaarlijks onderzoek naar de Opvolging aanbevelingen. Dat is in 2022 niet meer gedaan, omdat in de Wet versterking decentrale rekenkamers de verplichting is opgenomen dat GS jaarlijks aan PS een overzicht sturen van de '*aan het dagelijks bestuur gedane voorstellen van de rekenkamer, vergezeld van zijn standpunt daaromtrent en van de wijze waarop de voorstellen gevolg is gegeven*.'

In onderstaande tabel is het onderzoeksprogramma van 2022 samengevat.

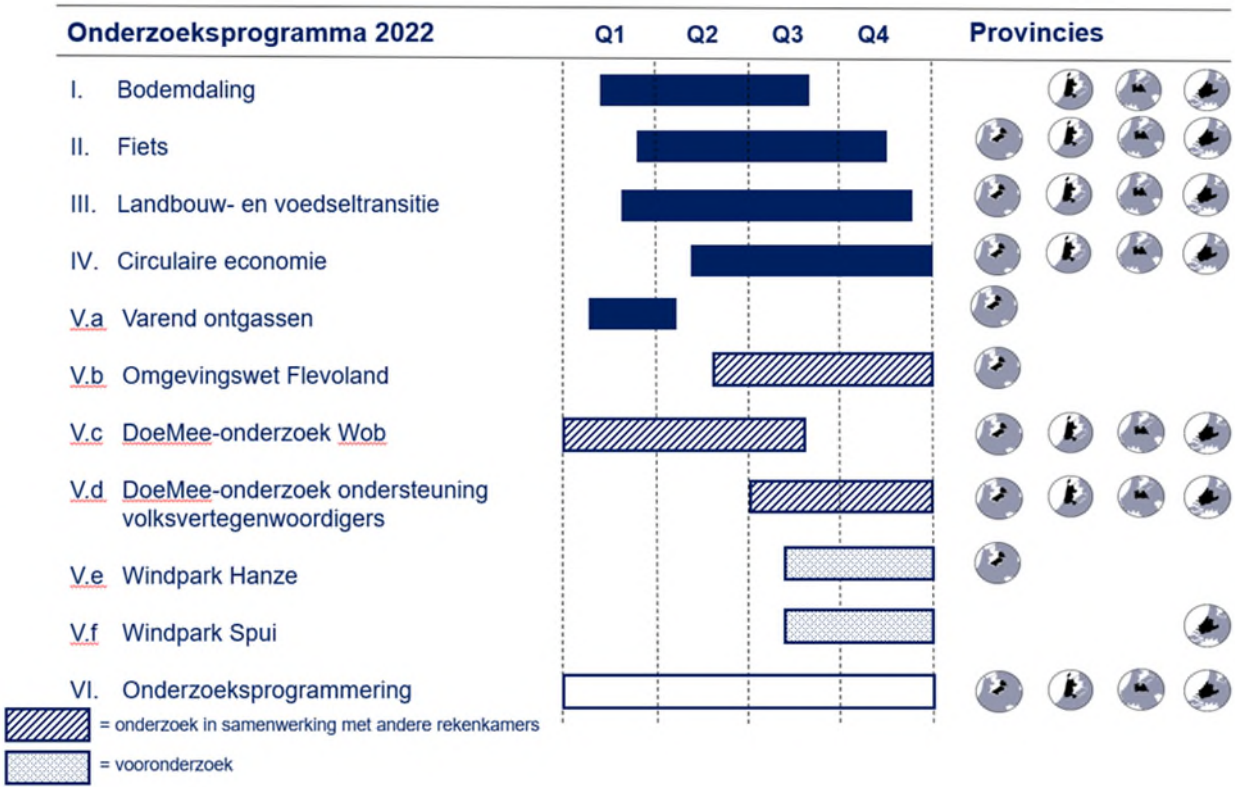

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Wat heeft dit gekost?

De totale lasten voor het voorbereiden en uitvoeren van onderzoek bedroegen circa € 1.756.000 inclusief BTW, na aftrek van de compensabele BTW komt dit uit op circa € 1.448.000. De kosten voor het personeel zijn op basis van een urenregistratie aan de in paragraaf 2.2 genoemde onderzoeken toegerekend. De Rekenkamer is eigen risicodrager voor ziekteverzuim. De totale geraamde lasten voor het onderzoek in de begroting bedroegen circa € 1.770.000 inclusief BTW. De gerealiseerde lasten voor het onderzoek zijn ca. 0,5% lager dan de raming. De kosten van de overhead bedroegen € 382.000 inclusief BTW. De overhead beslaat personele kosten (management, ondersteuning en opleidingen), kosten voor huisvesting en kosten voor de informatievoorziening. De geraamde kosten voor de overhead bedroegen € 370.000 inclusief BTW. De gerealiseerde kosten voor de overhead zijn ca. 3% hoger dan de raming.

2.2 Het onderzoek

In deze paragraaf wordt per onderzoek aangegeven wat de aanleiding was, wat wij ervoor gedaan hebben, wat we hebben bereikt en wat het heeft gekost.

I. Bodemdaling

Wat was de aanleiding?

Bodemdaling is een fenomeen dat zich al eeuwen voordoet in Nederland en onlosmakelijk verbonden is met het Nederlandse landschap. De belangrijkste oorzaken van bodemdaling zijn inpoldering, winning van olie, gas, zout of grondwater, het verlagen van de ondiepe grondwaterstand en de realisatie van grote infrastructurele werken. De laatste jaren is er veel aandacht voor de klimaataspecten van bodemdaling. In het Klimaatakkoord is een Regionale Veenweiden Strategie (RVS) afgesproken voor zes veenweideprovincies, waaronder Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Dit betreft vooral de aanpak van bodemdaling (en CO2-uitstoot) in landelijk gebied, waar de oorzaken eenduidiger zijn dan in stedelijk gebied en waar voor de provincie een duidelijkere rol ligt op het gebied van bodemgebruik, waterhuishouding en landbouwtransitie.

Wat hebben wij gedaan?

Na een vooronderzoek aan de hand van oriënterende gesprekken stelde de Rekenkamer de onderzoeksopzet vast. Vervolgens is in Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland een documentstudie uitgevoerd. Daarnaast voerden de onderzoekers gesprekken met in totaal 23 bij bodemdaling betrokken personen. In het vooronderzoek bleek dat er geen generieke provinciebrede uitvoering plaatsvindt. In de provincies is de uitvoering gebiedsgericht in het kader van een gebiedsprogramma of een gebiedsproces. Deze vormen soms de kapstok voor de inzet van andere instrumenten, zoals projecten, maatregelen of een subsidie. Om hier meer inzicht in te krijgen heeft de Rekenkamer ervoor gekozen per provincie een specifiek gebiedsprogramma en/of gebiedsproces nader te bestuderen.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Wat hebben wij hiermee bereikt?

De resultaten van het onderzoek zijn in een andere vorm gepubliceerd dan een gebruikelijk rapport. Aanleiding hiervoor was dat uit het onderzoek blijkt dat de aanpak van de provincies nog in de opstartfase zit. Daarom hebben we ervoor gekozen om een beschouwende notitie op te stellen voor de veenweideprovincies in Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. De Notitie bevat een analyse van de opgave en de uitdagingen waar deze provincies voor staan en geeft inzicht in de huidige bodemdalingsaanpak. Tevens hebben wij besloten om geen conclusies en aanbevelingen te formuleren.
De notitie is op 26 september 2022 uitgebreid behandeld in de commissie Natuur Landbouw & Gezondheid van 26 september jl. De Rekenkamer heeft een aantal gestelde vragen vanuit deze commissie schriftelijk beantwoord. In Utrecht heeft de commissie Ruimte, Groen, Water en Wonen de notitie 'opgewaardeerd' als bespreekpunt op 12 oktober 2022. In Zuid-Holland is de notitie betrokken bij de behandeling van het agendapunt Voortgang ontwikkeling monitoringssysteem klimaatadaptatie van de commissie Klimaat, Natuur en Milieu op 28 september 2022. In alle drie provincies is de Notitie niet behandeld in PS.

Wat heeft dit gekost?

De kosten voor het onderzoek waren geraamd op circa € 160.000 inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW. De gerealiseerde kosten van € 109.000 zijn lager dan geraamd, omdat gedurende het onderzoek tot een andere aanpak is besloten. Na aftrek van de compensabele BTW bedragen de kosten € 90.000

II. Fietsbeleid

Wat was de aanleiding?

De afgelopen jaren is de belangstelling voor de fiets toegenomen. Dit heeft vooral ook te maken met de opkomst van de elektrische fiets. Overheden en andere partijen zien kansen om meer mensen (vaker) aan het fietsen te krijgen. Als er gefietst wordt en de auto vaker wordt ingewisseld voor de fiets heeft dit positieve effecten op onder andere het milieu (minder CO2-uitstoot), mobiliteit (minder files) en de gezondheid (meer bewegen). Tot 2040 wordt een grote groei van het fietsgebruik verwacht, met name in stedelijke gebieden waar het fietsgebruik al hoog is. Ook op de middellange afstanden (10-25 km) is sprake van een toename van het aandeel fietsgebruik. Mede door de groei van het gebruik van de elektrische fiets is de afstand die te overbruggen is met de fiets steeds groter geworden.

Wat hebben wij gedaan?

Het onderzoek bestaat uit een algemeen deel en gaat daarna verder in op de snelfiets-/doorfietsroutes. Daarvoor zijn documenten geanalyseerd, interviews gehouden en enkele casestudies gedaan.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Wat hebben wij hiermee bereikt?

Met dit onderzoek hebben we inzicht geboden in hoe het fietsbeleid van de provincie is vormgegeven en uitgevoerd wordt. In het bijzonder is in beeld gebracht dat de ambities en middelen niet in evenwicht zijn.
Het onderzoek is behandeld In de commissie Milieu en Mobiliteit van Utrecht op 30 november 2022, de commissie Economie, Mobiliteit en Samenleving van Flevoland op 11 januari 2023, de commissie Mobiliteit & Bereikbaarheid van Noord-Holland op 23 januari 2023 en in Zuid-Holland in de commissie Bereikbaarheid en Energie van 8 februari 2023. In alle vier provincies is het onderzoek als hamerstuk aangenomen.

Wat heeft dit gekost?

De kosten voor het onderzoek waren geraamd op circa € 240.000 inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW. De gerealiseerde kosten van € 195.000 zijn lager dan geraamd, omdat voor de begeleiding van het onderzoek meer uren waren geraamd. Na aftrek van de compensabele BTW bedragen de kosten € 161.000.

III. Landbouw- en voedseltransitie

Wat was de aanleiding?

De landbouw is de grootste ruimtegebruiker op het Nederlandse platteland en is belangrijk vanwege de voedsel-voorziening voor binnen en buitenland. De landbouwsector staat voor de uitdaging om naast het in stand houden van een sterke, innovatieve landbouw ook ambitieuze maatschappelijke doelstellingen te halen. De manier van voedsel produceren, distribueren, verwerken en consumeren leidt in toenemende mate tot maatschappelijke discussie, omdat het milieu, de bodem, het klimaat, de omgeving, dierenwelzijn, de gezondheid van mensen en het verdienmodel van agrarische ondernemers onder druk staan. In de landbouwvisie van het Rijk wordt onder de landbouwtransitie de omschakeling naar kringlooplandbouw verstaan. Het is een omschakeling van voortdurende verlaging van de kostprijs van producten naar voortdurende verlaging van het verbruik van grondstoffen en een zorgvuldig beheer van bodem, water en natuur. Een voedselvisie heeft betrekking op (onderdelen van) een voedselsysteem. Een voedselsysteem is het geheel van mensen, instituties, activiteiten, processen en infrastructuur dat betrekking heeft op de productie en consumptie van voedsel voor de bevolking in een gebied. De scope van een voedselvisie is in principe breder dan de landbouw(transitie).

Wat hebben wij gedaan?

Met dit onderzoek willen we Provinciale Staten van Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol. Na het uitvoeren van een vooronderzoek is in maart 2022 de onderzoeksopzet uitgebracht. Vervolgens hebben we het onderzoek uitgevoerd, de rapporten zijn in december 2022 gepubliceerd.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Wat hebben wij hiermee bereikt?

In het onderzoek is in beeld gebracht hoe de provincies aankijken tegen veranderingen in de landbouw en het voedselsysteem. Aan de orde komen onder meer wat de provinciale ambities zijn, wat verstaan wordt onder transitie en wat de rolopvatting van de provincie is. Vervolgens is onderzocht wat de provinciale bijdrage is aan de landbouw- en voedseltransitie en waar de provincie in de uitvoering tegenaan loopt. Het onderzoek heeft voor alle vier de provincies geleid tot meerdere aanbevelingen. In januari/februari 2023 zijn de rapporten toegelicht en inhoudelijk besproken door de commissies.

Wat heeft dit gekost?

De kosten voor het onderzoek waren geraamd op circa € 430.000 inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW. De gerealiseerde kosten van € 564.000 zijn hoger dan geraamd, omdat vanwege capaciteitsgebrek in 2022 gebruik is gemaakt van externe inhuur. Daarnaast zijn de hogere kosten veroorzaakt doordat het reken uurtarief relatief sterk drukt op zo'n groot onderzoek. Na aftrek van de compensabele BTW bedragen de kosten € 465.000.

IV. Circulaire Economie

Wat was de aanleiding?

Alle vier Randstedelijke provincies hebben beleid geformuleerd om circulaire economie te stimuleren. De provincies geven daarmee uitvoering aan de handtekening die zij – zelf of via het IPO – zetten onder het Grondstoffenakkoord dat het Rijk in 2017 met 180 partijen sloot. Doelstelling van dit beleid is dat Nederland in 2050 een compleet circulaire economie heeft. Voor een aantal grondstoffen is voor het jaar 2030 een tussendoel van vijftig procent circulariteit bepaald. De transitie naar een circulaire economie staat daarmee relatief aan het begin van de uitvoering. Het is zeker dat er veel zal veranderen, maar wat, hoe en wanneer is nog grotendeels de vraag.

Wat hebben wij gedaan?

Het onderzoek is gestart in mei 2022. In de zomer zijn interviews gehouden met verschillende actoren, variërend van hoogleraren op het gebied van transitiewetenschap tot regionale ontwikkelingsmaatschappijen. Daarnaast zijn alle relevante (provinciale) beleidsdocumenten bestudeerd en besproken met de betrokken ambtenaren. Gedurende de uitvoering van het onderzoek ontstond het inzicht dat aanpassing van de onderzoeksvragen zou leiden tot een rapport met meer toegevoegde waarde. In november zijn PS geïnformeerd over de gewijzigde onderzoeksvragen. Personele wijzigingen hebben tevens geleid tot een aanpassing van de planning. In het laatste kwartaal van 2022 zijn aanvullende interviews gehouden om informatie te verzamelen om de aangepaste onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Vervolgens is gestart met het opstellen van de nota's van bevindingen.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Wat willen wij hiermee bereiken?

Dit Rekenkameronderzoek richt zich op wat er nodig is om de gestelde doelen voor een circulaire economie te realiseren. De Rekenkamer streeft naar een onderzoeksuitkomst die helpend is aan het proces waar de provincies zich in bevinden. We willen van toegevoegde waarde zijn, ondersteunend aan de kaderstellende en controlerende rol van Provinciale Staten. De achterliggende gedachte daarbij is dat de Rekenkamer kijkt naar de doeltreffendheid van beleid. Voor transities in een vroege fase is geen eenvoudige vraag om te beantwoorden, wel willen we een beeld geven of de provincies op de goede weg zijn. Publicatie wordt verwacht in het tweede kwartaal van 2023.

Wat heeft dit gekost?

De kosten voor het onderzoek waren geraamd op circa € 500.000 inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW. De gerealiseerde kosten van € 467.000 zijn bijna in lijn met de raming. Na aftrek van de compensabele BTW bedragen de kosten € 385.000.

V. Overig: Varend ontgassen, omgevingswet Flevoland, DoeMee onderzoeken en Windparken

V.a Varend ontgassen

Wat was de aanleiding?

Als een schip een vloeibare lading gelost heeft, blijft er altijd wat van het geloste product in de tank van het schip achter. Deze restanten moeten soms eerst weg, voordat de nieuwe lading aan boord kan. Daarom blaast een schipper zijn tanks en leidingen met ventilatoren door. Dit heet ontgassen. Als dit ontgassen varend gebeurt, komen de stoffen in de buitenlucht terecht. Varend ontgassen is onwenselijk en mogelijk schadelijk voor omwonenden, de bemanning van schepen en het milieu.
Op 10 november 2021 vond in PS van Flevoland een interpellatiedebat over varend ontgassen plaats. Tijdens dit debat is geopperd om de Randstedelijke Rekenkamer naar dit dossier te laten kijken. Er was behoefte aan meer inzicht in de omvang van de problematiek, de risico's van varend ontgassen voor mens en milieu, en de wijze waarop de provincie Flevoland een rol kan spelen bij het oplossen van het probleem.
Vervolgens is door de secretaris van de Programmaraad geïnventariseerd of er ook bij de andere Randstad-provincies belangstelling is voor een dergelijk onderzoek. Het thema bleek weliswaar bij drie van de vier provincies actueel, maar de meningen verschilden of de Rekenkamer er onderzoek naar zou moeten doen. De Rekenkamer heeft daarom besloten naar dit onderwerp een verkenning uit te voeren en daarbij naast de provincie Flevoland, ook de provincies Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland te betrekken.

Wat hebben wij gedaan?

De Rekenkamer heeft voor de verkenning documenten bestudeerd en verschillende interviews bij de vier Randstad-provincies gehouden. Gedurende de uitvoering van deze verkenning kwamen de ontwikkelingen op het dossier Varend ontgassen in Flevoland in een stroomversnelling. Op 24 maart 2022 ontvingen PS van GS een mededeling over het pakket aan inspanningen en maatregelen om het ongecontroleerd dan wel varend

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

ontgassen te stoppen. Tevens werd aangekondigd dat PS op 11 mei 2022 zouden worden geïnformeerd over de uitkomsten van een aantal onderzoeken en er een demonstratie met een dampverwerkingsinstallatie in Flevokust Haven zou plaatsvinden. Daarom heeft de Rekenkamer besloten om de resultaten van de verkenning (eerder dan gepland) ook op 11 mei 2022 voor PS Flevoland beschikbaar te hebben. Wij hebben daarvoor onze werkwijze aangepast. Zo verwijzen we in deze brief uitsluitend naar openbare bronnen en zijn de verschillende aspecten van varend ontgassen zoveel mogelijk, maar niet uitputtend behandeld. Verder is een korte feitelijk wederhoorprocedure toegepast en heeft er geen bestuurlijk wederhoor plaatsgevonden omdat er geen conclusies en aanbevelingen zijn geformuleerd. De doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid hebben wij niet onderzocht, omdat deze verkenning niet verder reikte dan inzicht bieden in het thema varend ontgassen.

Wat hebben wij hiermee bereikt?

Uit de verkenning bleek dat GS van Flevoland stappen hebben gezet op het dossier varend ontgassen. Zo zijn verschillende onderzoeken uitgevoerd en wordt gewerkt aan een mogelijke openbare ontgassingsfaciliteit in Flevoland. Tegelijkertijd constateerde de Rekenkamer dat op nationaal en provinciaal niveau de regelgeving, bevoegdheden en verantwoordelijkheden omtrent varend ontgassen vooralsnog onduidelijkheden opleveren. Ook is er (meer) inzicht nodig in varend ontgassen, o.a. wat betreft meldingen en ladinggegevens van schepen. Daarnaast zijn er in Nederland te weinig faciliteiten voor gecontroleerd ontgassen. De verkenning is op de lijst ingekomen stukken voor PS geplaatst.

V.b Omgevingswet Flevoland

Wat was de aanleiding?

De invoering van de Omgevingswet, vooralsnog voorzien op 1 januari 2024, is de grootste wetswijziging sinds de invoering van de Grondwet. De Omgevingswet beoogt een andere manier van werken voor gemeenten, provincies en waterschappen en vraagt de overheden om in onderlinge samenhang naar de fysieke leefomgeving te kijken. Tegelijkertijd voert elke overheid ook haar eigen beleid. Dit kan leiden tot situaties waarin het beleid van verschillende overheden met elkaar botst en waarvoor een oplossing gevonden dient te worden. De Rekenkamer(commissie)s van de gemeenten Almere, Dronten, Lelystad en Noordoostpolder, de provincie Flevoland (Randstedelijke Rekenkamer) en het Waterschap Zuiderzeeland hebben besloten om een gezamenlijk onderzoek uit te voeren naar de invoering van de Omgevingswet.

Wat hebben wij gedaan?

Het onderzoek wordt onder aansturing van een begeleidingscommissie van alle deelnemende Rekenkamer(commissie)s uitgevoerd door een extern bureau. Dit bureau analyseerde documenten, hield interviews, voerde een enquête uit en organiseerde een werksessie om een fictieve casus te behandelen.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Wat willen wij hiermee bereiken?

De doelstelling van de samenwerkende Rekenkamer(commissie)s voor dit onderzoek is gericht op het onderzoeken hoe de deelnemende overheden gezamenlijk de één overheid-gedachte kunnen uitvoeren. De gedachte hierachter is dat een initiatiefnemer diens informatie in één loket kan vinden en slechts bij één overheid hoeft aan te kloppen (één bevoegd gezag). Om dit te bewerkstelligen is het noodzakelijk dat overheden aan de voor- en achterkant intensief (interbestuurlijk) samenwerken. In het onderzoek wordt met name gekeken naar de samenwerking bij complexe interbestuurlijke vraagstukken in de fysieke leefomgeving. Daarbij is er aandacht voor de positie van volksvertegenwoordigers van de deelnemende gemeenten, provincie en waterschap in deze situaties. De publicatie van het onderzoek is voorzien in de zomer van 2023.

V.c DoeMee Onderzoek Wet Openbaarheid van Bestuur

Wat was de aanleiding?

Vanaf 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) van kracht. De Woo vervangt de Wob (Wet openbaarheid van bestuur), die veertig jaar van kracht was. Openheid en openbaarheid zijn belangrijk voor een ‘goede en democratische bestuursvoering’, staat in de aanhef van de oude Wob. Regelmatig blijken er evenwel problemen rond openbaarheid van overheidsinformatie. Die problemen zijn van verschillende aard en orde én er lijken grote verschillen te zijn tussen overheidsorganisaties. Een systematisch grootschalig onderzoek naar de praktijk ontbrak echter nog. In de Woo staat actieve openbaarmaking van overheidsinformatie veel meer centraal dan in de Wob.

Wat hebben wij gedaan?

Het onderzoek is landelijk uitgevoerd in de vorm van een DoeMeeonderzoek van de Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR). In totaal deden 93 rekenkamer(commissie)s mee aan het onderzoek. Voor het onderzoek zijn documenten bestudeerd en interviews gehouden. Daarnaast zijn Wob-dossiers geanalyseerd. Aanvullend op het landelijke onderzoek hebben de Rekenkamer Oost Nederland (Gelderland en Overijssel), de Zuidelijke Rekenkamer (Noord-Brabant en Limburg) en de Randstedelijke Rekenkamer een extra selectie van dossiers laten onderzoeken.

Wat hebben wij hiermee bereikt?

De onderzoeksrapporten schetsen een beeld hoe de aan het onderzoek deelnemende decentrale overheden vorm geven aan de afhandeling van Wob-verzoeken, in hoeverre dit rechtmatig gebeurt, hoe hierover verantwoording wordt afgelegd, hoe actieve openbaarmaking is geregeld en hoe zich dat verhoudt tot de eisen die de Woo stelt. Het algemene rapport is gepubliceerd op 23 februari 2022 en de vier verdiepende rapporten op 24 augustus 2022. De Rekenkamer besloot om geen conclusies en aanbevelingen te formuleren. Op verzoek van PS Noord-Holland hebben GS op 30 november 2022 PS een reactie gestuurd op het Noord-Hollandse rapport. GS van Zuid-Holland hebben op 8 november 2022 een brief aan PS gestuurd, met een korte reactie op het rapport van de NVRR en het Zuid-Hollandse rapport. Deze brief is betrokken bij de bespreking van het informatiebeleid in de commissie Bestuur, Maatschappij en Middelen van 30 november 2022.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

V.d DoeMee Onderzoek Ondersteuning volksvertegenwoordigers

Wat was de aanleiding?

Als gevolg van decentralisaties, de komende Omgevingswet, de toegenomen maatschappelijke complexiteit en de steeds verdergaande informatisering is de druk op de decentrale volksvertegenwoordiging de afgelopen jaren toegenomen. Het ROB rapport ‘Goede ondersteuning, sterke democratie’ laat zien dat het takenpakket van de volksvertegenwoordigingen is verzwaard, maar dat de ondersteuning van deze democratische instituties niet significant is toegenomen. Juist hier lijkt sprake van een paradox: de taakverzwaring vraagt om meer, maar leidt juist tot minder ondersteuning.

Wat hebben wij gedaan?

De NVRR heeft in de vorm van een DoeMee onderzoek een landelijk onderzoek laten uitvoeren naar de Ondersteuning van de volksvertegenwoordigers. Er deden rekenkamer(commissie)s van 70 gemeenten, 7 waterschappen en 6 provincies mee, waaronder Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Onder aansturing van een begeleidingscommissie van de NVRR is het onderzoek uitgevoerd door een extern bureau. Dit bureau inventariseerde bij de deelnemende overheden (financiële) data, voerde verdiepende interviews uit en maakte per overheid een factsheet met daarbij een vergelijking met het landelijk beeld.

Wat willen wij hiermee bereiken?

De centrale onderzoeksvraag is: “Wat is de staat van de financiële ondersteuning van het volksvertegen-woordigende orgaan?” Er wordt inzichtelijk gemaakt welk budget beschikbaar is, wat daaruit wordt gefinancierd, in hoeverre de middelen worden besteed en of dit in de periode 2018-2022 is veranderd. Tevens wordt aangegeven wat er is te zeggen over de doeltreffendheid van de ingezette middelen. Publicatie is voorzien in het tweede kwartaal van 2023.

V.e Windpark Hanze

Wat was de aanleiding?

In het noordoosten van de gemeente Dronten wordt windpark Hanze gerealiseerd. Het windpark bestaat uit 15 windturbines van ieder 6 megawatt (MW), met een totaal van 90 MW, wanneer het gerealiseerd is. Het windpark is nog in aanbouw en zal naar verwachting begin 2024 operationeel zijn. Windpark Hanze is een initiatief van oorspronkelijk 19 (later 26) grondeigenaren en is onderdeel van Windplan Groen. De afgelopen jaren is getracht om tot overeenstemming te komen tussen de initiatiefnemers en de omwonenden over de wijze van (financiële)

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

participatie. De provincie heeft daarvoor meerdere keren bemiddeld. Op 29 juni 2022 hebben PS Flevoland een motie aangenomen, waarin PS de Rekenkamer vragen om een onderzoek te starten naar de participatie van bewoners en ondernemers bij Windpark Hanze en de (kaderstellende en toezichthoudende) rol van de provincie daarbij. Dit is voor ons aanleiding geweest om een onderzoek te starten.

Wat hebben wij gedaan?

De Rekenkamer is in de zomer van 2022 gestart met een vooronderzoek naar het participatieproces bij Windpark Hanze, om door middel van literatuuronderzoek en interviews de focus van het onderzoek nader te bepalen. De Rekenkamer heeft onder andere gesproken met initiatiefnemers, omwonenden, ambtelijk betrokkenen van Flevoland, juridische experts en een collega-rekenkamer. Op 23 november 2022 is de Rekenkamer in overleg getreden met een afvaardiging van PS om de mogelijke onderzoeksrichting te bespreken. Mede op basis van dit overleg en de input die de Rekenkamer heeft ontvangen, is de onderzoeksopzet opgesteld. In januari 2023 is de onderzoeksopzet gepubliceerd, waarin de onderzoeksvragen, de werkwijze, afbakening en planning van het onderzoek staan.

Wat willen wij hiermee bereiken?

Met dit onderzoek willen we Provinciale Staten van Flevoland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in het participatieproces bij windpark Hanze. Hierbij richten we ons op de wijze waarop de provincie haar rol in het participatieproces heeft ingevuld, tot welke resultaten dit heeft geleid en welke verbeteringen daarbij mogelijk zijn (doeltreffendheid van beleid).

V.f Windpark Spui

Wat was de aanleiding?

Windpark Spui is gelegen in de gemeente Hoeksche Waard tussen de woonkernen Nieuw-Beijerland, Piershil en Goudswaard. Het windpark bestaat uit vijf windturbines van ieder 4,2 megawatt (MW), met een totaal van 21 MW. Windpark Spui is tot stand gekomen middels een Provinciaal Inpassingsplan (PIP), dat werd ingesteld door de provincie. Voorafgaand aan de vaststelling van het PIP heeft er een participatietraject plaatsgevonden. Nadat het windpark in 2019 in gebruik werd genomen kwamen er veel (geluids)klachten binnen bij de provincie. In 2022 is de provincie een omgevingsdialoog gestart om te onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om de overlast te verminderen. Op 19 april 2022 ontving de Rekenkamer een brief van de Statencommissie Bereikbaarheid en Energie (BE), waarin de commissie de Rekenkamer verzoekt om onderzoek te doen naar het participatieproces bij Windpark Spui. Dit is voor ons aanleiding geweest om een onderzoek te starten.

Wat hebben wij gedaan?

De Rekenkamer is in de zomer van 2022 gestart met een vooronderzoek naar het participatieproces bij Windpark Spui, om door middel van literatuuronderzoek en interviews de focus van het onderzoek nader te bepalen. De Rekenkamer heeft onder andere gesproken met ambtelijk betrokkenen van de provincie Zuid-Holland en de gemeente Hoeksche Waard, omwonenden, juridische experts en een collega-rekenkamer. Op 14 november 2022 is de Rekenkamer in overleg getreden met een afvaardiging van de commissie BE om de mogelijke

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

onderzoeksrichting te bespreken. Mede op basis van dit overleg en de input die de Rekenkamer heeft ontvangen is de onderzoeksopzet opgesteld. Begin 2023 is de onderzoeksopzet gepubliceerd, waarin de onderzoeksvragen, de werkwijze, afbakening en planning van het onderzoek staan.

Wat willen wij hiermee bereiken?

Met dit onderzoek willen we Provinciale Staten van Zuid-Holland ondersteunen in hun kaderstellende en controlerende rol door inzicht te geven in het participatieproces bij windpark Spui. Hierbij richten we ons op de wijze waarop de provincie haar rol in het participatieproces heeft ingevuld, tot welke resultaten dit heeft geleid en welke verbeteringen daarbij mogelijk zijn (doeltreffendheid van beleid).

Wat heeft dit gekost?

De kosten voor de onderzoeken en nog nader te bepalen onderzoek waren gezamenlijk geraamd op circa € 330.000 inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW,. De gerealiseerde kosten voor de (voor)onderzoeken bedroegen € 341.000, dat is nagenoeg in lijn met de geraamde kosten. Na aftrek van de compensabele BTW bedragen de kosten € 282.000

VI. Onderzoeksprogrammering

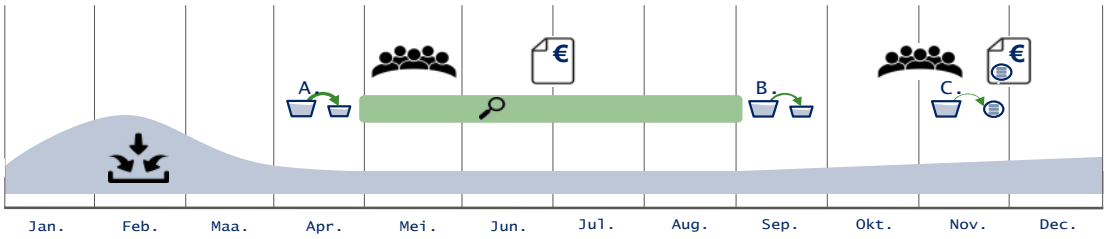

Wat was de aanleiding?

De medewerkers van de Rekenkamer besteden een beperkt deel van hun tijd aan het volgen van beleids-ontwikkelingen en oriëntatie op nieuwe onderzoeksonderwerpen. Hiervoor houden zij bijvoorbeeld actuele berichten bij uit de provincies en volgen zij vergaderingen van PS en Statencommissies. Daarnaast kan een verzoek van de afzonderlijke provincies of derden ertoe leiden dat wij ons nader in een onderwerp verdiepen.

Wat hebben wij gedaan?

De medewerkers van de Rekenkamer zijn toebedeeld aan provincieteams. Het uitvoeren van verkenningen is een continue activiteit van deze teams. Voor de verkenning van onderzoeksonderwerpen monitoren en bestuderen zij documenten, waaronder persberichten, nieuwsbrieven, rapporten, begrotingen en jaarstukken. Ook spreken zij zo nodig betrokken ambtenaren, maar ze voeren vooral ook informerende gesprekken met Statenleden. In het voorjaar van 2022 hebben medewerkers van de Rekenkamer bij fracties suggesties voor nieuwe onderzoeks-onderwerpen opgehaald.

Wat hebben wij hiermee bereikt?

In de bijeenkomst van de Programmaraad van 21 april 2022 is verslag gedaan van het ‘rondje fracties’. In alle vier provincies zijn gesprekken gevoerd. Uiteindelijk is circa 30% van de fracties is bereikt. Deze fracties bezetten circa 50% van de zetels. Zij hebben gezamenlijk 50 verschillende suggesties gedaan voor onderzoeks-onderwerpen.
Verder volgden de provincieteams de ontwikkelingen in ‘hun’ provincie.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Wat heeft dit gekost?

De kosten voor de onderzoeksprogrammering waren geraamd op circa € 60.000 inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW. De gerealiseerde kosten van € 79.000 zijn hoger dan de geraamde kosten, omdat er meer uren waren besteed dan geraamd. Na aftrek van de compensabele BTW bedragen de kosten € 66.000

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

3. Paragrafen

Het jaarverslag dient volgens het BBV te bestaan uit een aantal paragrafen waarin de verantwoording is vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten. Voor de Randstedelijke Rekenkamer zijn alleen de paragrafen Weerstandsvermogen (zie 3.1), Financiering (zie 3.2) en Bedrijfsvoering (zie 3.3) van toepassing.

3.1 Weerstandsvermogen

De directe risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie van de Rekenkamer, zijn minimaal van omvang. De Rekenkamer heeft vooral te maken met reguliere kosten die vooraf goed te ramen zijn, zoals personeelskosten, huisvesting, ICT en kantoorartikelen. Onverwachte kosten van substantiële omvang waarvoor geen dekking is, hebben zich niet voorgedaan.

De weerstandscapaciteit van de Rekenkamer bestaat uit het resterende deel van de begroting inclusief de reserves onderzoek en spaarverlof van in totaal € 284.000 waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan. Deze capaciteit is voldoende groot om de risico's van materiële betekenis af te dekken.

In totaal hebben wij zeven risico's geïdentificeerd waarvoor beheersmaatregelen zijn getroffen. De risico's van het eigen risicodragerschap, het persoonlijk ontwikkelbudget (POB) en de evaluatie van de Rekenkamer zijn afgedekt door middel van een voorziening. De risico's van extra onderzoek, de extra kosten van de plaatsvervangend bestuurder, het restant van de kosten voor bestuurlijke vernieuwing en de kosten van vervanging vanwege het sparen van vakantiedagen, zijn afgedekt door middel van een reserve. Zie voor een nadere toelichting de toelichting op de reserves en voorzieningen bij de balans.

3.2 Financiering

De Randstedelijke Rekenkamer wordt gefinancierd door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Het programmaresultaat is te gebruiken om de reserves aan te vullen tot 25% van de totale bijdrage van de vier deelnemende provincies. Het resterende deel wordt naar rato van de bijdragen teruggestort naar de vier provincies. De nieuw ingestelde bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur telt niet mee voor wat betreft het maximum van 25% van de bijdrage van de provincies. Dit betreft namelijk een bestemmingsreserve van de vier deelnemende provincies en die is ondergebracht in de begroting van de Randstedelijke Rekenkamer, maar waar de Rekenkamer geen eigenaar van is.

De Rekenkamer heeft een rekening courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Conform het Treasurystatuut kunnen tijdelijke overschotten aan liquide middelen op een Bedrijfsbonusrekening bij de Rabobank worden geplaatst. In 2022 zijn geen middelen uitgezet. Op basis van de toen geldende rentetarieven kon een rentevoordeel van meer dan € 4.000 niet behaald worden, wat een voorwaarde is vanuit het Treasurystatuut van de Randstedelijke Rekenkamer.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

3.3 Bedrijfsvoering

3.3.1 Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim

Het ziekteverzuim heeft de aandacht; waar nodig wordt verzuim besproken met de betrokkene. In 2022 bedroeg het kortdurend ziekteverzuimpercentage 1,24%. Dit is ruimschoots in lijn met het streven om het ziekteverzuim onder de 5% te houden. Het totale ziekteverzuimpercentage bedroeg ca.2,59% in 2022.
De Randstedelijke Rekenkamer beschikt over twee gediplomeerde Bedrijfshulpverleners, die in geval van ongevallen of calamiteiten in staat zijn eerste hulp te verlenen.

3.3.2 Personeelsbeleid

Alle medewerkers van de Randstedelijke Rekenkamer zijn in dienst van de provincie Flevoland. Alhoewel de bestuurder/directeur bevoegd is tot het voeren van een eigen personeelsbeleid, wordt zoveel mogelijk aangesloten bij het personeelsbeleid van de provincie Flevoland. Met regelmaat worden P&O-aangelegenheden met de afdeling Managementondersteuning van de provincie afgestemd.

In het kader van bijscholing en persoonlijke effectiviteit hebben enkele medewerkers cursussen en trainingen gevolgd, ook hebben enkele medewerkers gebruik gemaakt van hun Persoonlijk Opleidingsbudget (POB). Daarnaast hebben medewerkers, voor zover dat mogelijk was, deelgenomen aan intervisiebijeenkomsten met collega's van andere rekenkamers.

In 2022 is tweemaal een personeelsvergadering georganiseerd. In deze bijeenkomsten heeft de bestuurder/directeur de medewerkers geïnformeerd over belangrijke ontwikkelingen binnen de Rekenkamer en zijn zaken toegelicht en voorgelegd die gevolgen kunnen hebben voor de medewerkers.

Rapportage als bedoeld in artikel 8 van de Gemeenschappelijke regeling
Ingevolge artikel 8 van de Gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer heeft de plaatsvervangend bestuurder gesprekken gevoerd met het lid/directeur over het functioneren als directeur.

3.3.3 Automatisering en informatisering

Het ICT systeem van de Randstedelijke Rekenkamer biedt de mogelijkheid om locatie ongebonden te kunnen werken. In 2022 zijn enkele veranderingen doorgevoerd om de ICT omgeving beter te beveiligen en het werken op afstand te vergemakkelijken.

3.3.4 Communicatie

Vertegenwoordigers van de Rekenkamer zijn in 2022 weer regelmatig aanwezig geweest bij commissie- en PS-vergaderingen. Ook is deelgenomen aan online vergaderingen om aan Statenleden een presentatie te geven over de resultaten van onderzoek en technische vragen te beantwoorden.

De Rekenkamer heeft regelmatig overleg gevoerd met andere rekenkamers. In het kader van de Kring van Provinciale Rekenkamers werd tijdens bijeenkomsten onder meer gesproken over bedrijfsvoering, beleid, onderzoeksprogrammering en concrete onderzoeken. De bestuurder/directeur nam deel aan het overleg van de Rekenkamers van de vier grote gemeenten en had daarnaast enkele malen overleg met de directeuren van de Rekenkamers van Amsterdam en Rotterdam. Ook is overleg gevoerd met lokale rekenkamers in de provincie Flevoland.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

3.3.5 Organisatie

Per 1 januari 2023 bestaat de organisatie van de Rekenkamer uit een totale formatie van 14,0 fte. Dit betekent een uitbreiding van 2,7 fte ten opzichte van de formatie in 2022. Per 1 december 2022 heeft een medewerker een andere functie aanvaard, waardoor de bezetting ultimo 2022 lager is dan de formatie.
De formatie en bezetting ultimo 2022 zijn als volgt:

Formatie	Fte	Bezetting ultimo 2022	Fte
Bestuurder/directeur	1,1	Bestuurder/directeur	1,2
Ondersteuning	1,2	Ondersteuning	1,6
Projectleider	3,0	Projectleider	3,3
Onderzoeker	6,0	Onderzoeker	4,5
Totaal	**11,3**	**Totaal**	**10,6**

3.3.6 Interne beheersing

De financiële administratie wordt bijgehouden door het secretariaat van de Randstedelijke Rekenkamer. Conform de Financiële beleids- en beheersverordening en de Controleverordening heeft de Randstedelijke Rekenkamer een Intern Controleplan. Met behulp van checklists is in september 2022 en februari 2023 de betrouwbaarheid van de financiële informatieverzorging en de naleving van relevante wet- en regelgeving getoetst. Via kwartaalrapportages houdt de bestuurder/directeur van de Rekenkamer zicht op de uitputting van de begroting, de voortgang van de onderzoeken en de omvang van de liquide middelen. Tijdelijke overtollige middelen kunnen conform de Financiële beleids- en beheersverordening en het Treasurystatuut op een spaarrekening worden gezet indien de verwachte meeropbrengst hoger is dan het in het statuut opgenomen drempelbedrag. Zoals gemeld in paragraaf 3.2 Financiering was de verwachting voor 2022 dat het drempelbedrag van € 4.000 niet behaald zou kunnen worden, en zijn daarom geen middelen uitgezet.

3.3.7 Huisvesting en facilitaire dienstverlening

Voor het uitvoeren van het onderzoeksprogramma bezoeken de medewerkers zo mogelijk frequent de provincies. De Randstedelijke Rekenkamer is daarom gevestigd nabij station Sloterdijk in Amsterdam. Vanuit dit kantoorpand is er via het openbaar vervoer een goede aansluiting met de vier provinciehuizen in Den Haag, Haarlem, Lelystad en Utrecht. De kantoorruimte is gehuurd en maakt onderdeel uit van een bedrijfsverzamelgebouw. De facilitaire dienstverlening zoals bewaking, schoonmaak en receptie, maakt onderdeel uit van het huurcontract. De huurovereenkomst is halverwege 2020 verlengd voor de periode van vijf jaar.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

II. Jaarrekening

1. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Schattingen: Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de bestuurder/directeur van Randstedelijke Rekenkamer zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningposten.

Materiële vaste activa: De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de aanschafwaarde of vervaardigingswaarde en verminderd met de afschrijvingen bepaald op basis van de geschatte economische levensduur. De afschrijvingen bedroegen in 2016 een vast percentage van de aanschafwaarde en er werd geen rekening gehouden met afschrijving naar tijdsgelang gedurende het jaar. Met ingang van 2017 wordt naar tijdsgelang afgeschreven op investeringen in het boekjaar. Kantoorinrichting, kantoormeubilair, kantoorapparatuur en de telefooninstallatie worden afgeschreven in 5 jaar. Automatiseringsapparatuur, waaronder PC's en servers, wordt afgeschreven in 3 jaar. De afschrijvingstermijn voor softwarelicenties komt overeen met de looptijd van de licentie, gerekend in jaren. De afschrijvingen zijn verantwoord onder de lasten inzake huisvesting en informatievoorziening.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar (liquide middelen): De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde zo nodig onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid.

Overlopende activa en netto vlottende schulden: Alle overige posten in de balans worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen: Het eigen vermogen bestaat uit de bestemmingsreserves. Dotaties aan de bestemmingsreserves vinden plaats conform de Financiële beleids- en beheersverordening art. 7.

Voorzieningen**:** Een voorziening wordt gevormd voor verplichtingen waarvan het waarschijnlijk is dat zij zullen moeten worden afgewikkeld en waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten. De omvang van de voorziening wordt bepaald door de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen en verliezen per balansdatum af te wikkelen. Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Resultaatbepaling: Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten (bijdragen van de provincies en rentebaten) en alle hiermee verbonden, aan het verslagjaar toe te rekenen lasten. De lasten worden bepaald met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen. Resultaten worden verantwoord in het jaar waarin de goederen zijn geleverd c.q. de diensten zijn verricht. Verliezen, die op het moment dat de jaarrekening werd samengesteld voorzienbaar waren, zijn ten laste van het resultaat gebracht.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

2. Programmarekening

	Rekening 2022	1e begrotings-wijziging 2022	Primitieve begroting 2022	Rekening 2021
Baten				
Bijdragen provincies	1.668.000	1.668.000	1.659.000	1.651.000
Extra bijdrage provincie Utrecht	-	-	-	71.000
Onttrekking voorziening POB	-	7.000	7.000	-
Onttrekking uit de voorziening eigen risicodragerschap	-	-	-	-
Som der baten	**1.668.000**	**1.675.000**	**1.666.000**	**1.722.000**
Lasten				
Personeel	1.158.000	1.270.000	1.334.000	1.217.000
- w.v. management en ondersteuning (overhead) 17,3%	*201.000*	*170.000*	*176.000*	*200.000*
- w.v. opleidingen (overhead) 0,5%	*6.000*	*25.000*	*25.000*	*15.000*
Inhuur	422.000	322.000	168.000	254.000
- w.v. Project inhuur	*379.000*	*274.000*	*123.000*	*215.000*
- w.v. Inhuur diensten van derden	*44.000*	*48.000*	*45.000*	*39.000*
Huisvesting en servicekosten (overhead)	130.000	134.000	124.000	121.000
Informatievoorziening (overhead)	46.000	41.000	44.000	51.000
Bestuurlijke vernieuwing	2.000	50.000	50.000	32.000
Toevoeging voorziening POB	-	-	-	3.000
Toevoeging voorziening Evaluatie	8.000	8.000	8.000	8.000
Rentelasten	1.000	-	-	2.000
	1.767.000	**1.825.000**	**1.728.000**	**1.687.000**
Resultaat voor bestemming	**-/-99.000**	**-/-150.000**	**-63.000**	**35.000**
Onttrekkingen uit de bestemmingsreserve plv bestuurder	22.000	13.000	13.000	13.000
Toevoeging aan bestemmingsreserve onderzoek	-	-	-	-
Onttrekking uit bestemmingsreserve onderzoek	84.000	87.000	-	-
Toevoeging aan de bestemmingsreserve spaarverlof	-	-	-	-10.000
Onttrekking uit bestemmingsreserve spaarverlof	-	-	-	-
Toevoeging aan bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing	-	-	-	-
Onttrekking uit bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing	2.000	50.000	50.000	98.000
Toevoeging bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur	-/-9.000	-	-	-/-136.000
Resultaat na bestemming (verrekend met de provincies)	**-/-**	**-/-**	**-/-**	**-/-**

*** Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.**

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Toelichting op de baten

Bijdragen van de provincies
De in de begroting opgenomen bijdragen voor de provincie zijn niet gewijzigd.

Toelichting op de lasten

Personeel
De gerealiseerde lasten zijn lager dan de raming. In 2022 waren diverse personele ontwikkelingen, die nog niet bekend waren ten tijde van het opstellen van de begrotingswijziging 2022. Vanwege vacatureruimte is extra ingehuurd en in de loop van 2022 zijn nieuwe onderzoekers gestart.

Openbaarmaking inkomens topfunctionarissen: eind 2015 heeft de Rekenkamer een brief ontvangen van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dat wij geen gegevens meer hoeven te verstrekken in het kader van de Wet normering topinkomens. Wij vallen niet onder deze wet, omdat wij geen eigen rechtspersoonlijkheid hebben.

Project Inhuur
Het bedrag voor project inhuur is hoger dan de raming. Een deel hiervan is vanwege extra inhuur ter vervanging van uit dienst getreden en gedetacheerd personeel én vanwege zwangerschapsverloven.

Inhuur diensten van derden
De kosten voor inhuur diensten van derden is iets lager dan geraamd, door minder gebruik te maken van diensten van derden.

Huisvesting en servicekosten
De kosten voor de huisvesting en de servicekosten zijn iets lager dan geraamd, vanwege minder kosten in de aanschaf voor de vernieuwde kantoorinrichting.

Informatievoorziening
De gerealiseerde lasten voor de informatievoorziening zijn hoger dan de raming. In 2021 zijn er een aantal veranderingen doorgevoerd om de ICT omgeving beter te beveiligen en het werken op afstand te vergemakkelijken. Ook in 2022 zijn er nog enkele veranderingen doorgevoerd. Daarnaast is het gebruik van het aantal licenties en laptops toegenomen.

Toevoeging voorziening POB
In 2022 is minder gebruik gemaakt van het Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB) dan verwacht. In het kader van de CAO hebben alle medewerkers per 1 januari 2018 de beschikking over een POB van € 5.000 voor een periode van vijf jaar. Dit bedrag mag ineens, maar ook verspreid over vijf jaar worden uitgeput. Voor de Rekenkamer kan dit oplopen tot maximaal € 65.000. In 2017 is € 25.000 gestort in de voorziening en in de jaren 2018-2022 zal jaarlijks een bedrag van € 8.000 worden gestort. Dit bedrag wordt de komende vijf jaar gecompenseerd in de personele middelen, post opleiding. De werkelijke uitgaven ter zake POB zullen gedurende de periode 2018-2022 ten laste van de voorziening worden verantwoord. In de CAO van 2022-2023 is het POB weer afgesproken als arbeidsvoorwaarde. Medewerkers die op of voor 1 januari 2018 in dienst waren, hebben per 1 januari 2018 hun budget gekregen. Per 1 januari 2023 krijgen deze medewerkers een nieuw budget van € 5.000 per 5 jaar. Gezien het gebruik van het POB in de afgelopen 5 jaar is besloten om de voorziening per 1 januari 2023 nog niet aan te vullen, maar eind 2023 een nieuw inschatting voor de voorziening te maken.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Toevoeging aan de voorziening Evaluatie
De Gemeenschappelijke Regeling bepaalt dat de Rekenkamer eens per zes jaar wordt geëvalueerd. De laatste evaluatie is in 2018 uitgevoerd, zodat de eerstvolgende evaluatie in 2024 zal moeten plaatsvinden. Jaarlijks wordt ten behoeve hiervan een bedrag van € 8.300 gestort.

Rentelasten
In 2021 heeft de Rekenkamer voor het eerst te maken gehad met rentelasten. Vanaf 1 juli 2021 heeft de BNG negatieve creditrente in rekening gebracht over rekening-courant tegoeden vanaf € 500.000. Per 1 oktober 2022 brengt de BNG Bank geen negatieve creditrente in rekening over tegoeden in de Rekening Courant.

Toelichting programmaresultaat
Het programmaresultaat voor bestemming voor alleen het onderzoek, dus zonder de onttrekkingen en toevoegingen aan de voorzieningen alsook de kosten voor de bestuurlijke vernieuwing uit de voorziening, is - /- € 88.000 Het programmaresultaat inclusief alle overige kosten en baten voor bestemming is -/- € 99.000. Uit de bestemmingsreserve voor de plaatsvervangend bestuurder is circa € 13.300 onttrokken ter dekking van de extra 0,1 fte waartoe PS in 2016 hebben besloten. Het restant van € 8.700 is gestort in de bestemmingsreserve *Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur*. Per 1 januari 2023 worden de kosten van de extra 0,1 fte bekostigd uit de begroting van de Rekenkamer. Uit de bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing is € 2.000 onttrokken. Dit bedrag is besteed aan de restant kosten voor het onderzoek van I&O-Research naar het bestuursmodel. Uit de bestemmingsreserve onderzoek is € 84.000 onttrokken, vanwege onverwachte extra uitgaven voor het geprogrammeerde onderzoek vanwege een tekort aan eigen capaciteit voor de uitvoering van het onderzoeksprogramma.

Netto bijdrage van de provincies

In de hiernavolgende tabel zijn de bruto bijdragen, de terug te vorderen BTW via het BTW compensatiefonds en de netto bijdragen van de vier provincies over 2022 opgenomen.

	Bruto bijdrage	Terug te vorderen via BTW-compensatie	Netto bijdrage
Provincie Flevoland	299.897	55.278	244.619
Provincie Noord-Holland	453.504	83.592	369.912
Provincie Utrecht	405.671	74.775	330.896
Provincie Zuid-Holland	508.428	93.716	414.712
Totaal	**1.667.500**	**307.361**	**1.360.139**

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

3. Balans

BALANS

	Activa	31-12-22	31-12-21		Passiva	31-12-22	31-12-21
	Vaste activa				**Vaste passiva**		
1.	Materiële vaste activa	18.148	13.705	5.	Reserves		
					- Bestemmingsreserve onderzoek	233.817	318.000
					- Bestemmingsreserve plv. bestuurder	-	22.050
					- Bestemmingsreserve spaarverlof	50.000	50.000
					- Bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing	-	2.144
					- Bestemmingsreserve eigen risico-dragerschap bestuurder/ directeur	144.213	135.512
				6.	Voorzieningen		
					- POB	33.820	35.879
					- Evaluatie	41.660	33.360
					- Eigen risicodragerschap	31.000	31.000
	Vlottende activa				**Vlottende passiva**		
2.	Overige vorderingen	5.000	320	7.	Netto-vlottende schulden		
					- Crediteuren	42.281	33.630
	Vorderingen op openbare lichamen	-	70.728		- Schulden aan openbare lichamen	320.807	370.782
					- Nog te ontvangen facturen	17.325	15.000
					- Vooruit ontvangen bedragen	15.356	-
					- Te verrekenen met Provincies	-	-
					Subtotaal	395.769	419.412
3.	Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar (liquide middelen)	906.929	932.702				
4.	Overlopende activa	201	29.902				
		930.277	1.047.357			930.277	1.047.357
				9.	Niet uit de balans blijkende verplichtingen	325.981	420.811

*** Afronding van de bedragen vindt plaats, waardoor de som in de tabel soms afwijkt**

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Toelichting op de balans

Materiële vaste activa

	Waarde per 31-12-21	Investering	Afschrijving	Waarde 31-12-22
ICT	11.395	3.419	5.408	9.406
Inventaris	2.311	8.280	1.849	8.742
Totaal	**13.705**	**11.699**	**7.256**	**18.148**

De waarde van de materiële vaste activa is in 2022 met circa € 4.500 toegenomen, doordat er meer is geïnvesteerd dan er is afgeschreven. De grootste investering betrof de vernieuwing van de kantoorinrichting en aanschaf van nieuwe keuken.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar
Op 31 december 2022 bedroeg het banksaldo € 906.929. Begin 2023 zijn de schulden aan de crediteuren en openbare lichamen van € 363.088 betaald.

Reserves

Bestemmingsreserve onderzoek				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	275.000	0	43.000	318.000
2020	318.000	0	0	318.000
2021	318.000	0	0	318.000
2022	318.000	84.000	0	234.000

De opgebouwde reserve is in 2022 aangesproken. De reserve is bedoeld voor het terstond kunnen uitvoeren van eenmalig extra onderzoek, als de actualiteit daar aanleiding voor geeft. Daarnaast kunnen met de reserve onverwachte extra uitgaven voor geprogrammeerd onderzoek opgevangen worden.

Bestemmingsreserve plaatsvervangend bestuurder				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	62.000	13.000	0	48.000
2020	48.000	13.000	0	35.000
2021	35.000	13.000	0	22.000
2022	22.000	22.000	0	0

*** Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.**

PS van de vier provincies hebben eind 2016 / begin 2017 besloten om een nieuwe plaatsvervangend bestuurder aan te stellen voor 0,2 fte. Bij de reorganisatie in 2015 is rekening gehouden met 0,1 fte. Vanuit het programmaresultaat is daarom bij de jaarrekening 2016 voor de extra 0,1 fte € 80.000 gestort in een bestemmingsreserve voor de plaatsvervangend bestuurder. De onttrekking betreft de kosten voor 0,1 fte tot aan het moment van (her)benoeming van de plaatsvervangend bestuurder in juli 2023. In 2022 is € 22.000 onttrokken voor de dekking van 50% van de kosten in 2022 en het restant van de reserve. PS van de vier provincies hebben ingestemd met het statenvoorstel *Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer*. De

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

plaatsvervangend bestuurder is per 1 januari 2023 herbenoemd en de kosten voor de extra 0,1 fte worden binnen de begroting gedekt.

Bestemmingsreserve spaarverlof				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	45.000	10.0000	0	35.000
2020	35.000	0	5.000	40.000
2021	40.000	0	10.000	50.000
2022	50.000	0	0	50.000

In het kader van de CAO hebben medewerkers de mogelijkheid om hun al dan niet bijgekochte verlof tot een bepaald, maar aanzienlijk plafond, te sparen. Er is een reserve gevormd voor het geval (langdurig) doorbetaald verlof wordt opgenomen en hiervoor vervanging ingehuurd moet worden. In de bestemmingsreserve spaarverlof is niets gestort. De Rekenkamer heeft besloten de reserve niet aan te vullen tot de waarde van de stand van het verlofsaldo per 31 december 2022. De verwachting is dat de komende jaren het opgebouwde verlof geleidelijk zal afnemen en inhuur voor vervanging als gevolg van dit deel van het verlof niet nodig zal zijn.

Bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	0	0	15.000	15.000
2020	15.000	0	85.000	100.000
2021	100.000	98.000	0	2.000
2022	2.000	2.000	0	0

Eind 2019 is een reserve gevormd voor kosten in het kader van bestuurlijke vernieuwing van de Rekenkamer in verband met de afweging van het bestuursmodel (lid/directeursmodel versus collegemodel). In overleg met de subcommissie ten behoeve van bestuurlijke zaken (bestaande uit leden de vier PS-en) is voor de bestuurlijke vernieuwing € 100.000 geraamd. In 2021 is het onderzoek van I&O-Research naar het bestuursmodel hieruit betaald. De BTW over de kosten voor dit onderzoek (afgerond € 2.000) komen ten laste van het boekjaar 2022 als gevolg van de factuurdatum, het eindsaldo komt hiermee op 0 en de reserve wordt opgeheven.

Bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2021	0	0	136.000	136.000
2022	136.000	0	9.000	145.000

Uit het onderzoek van I&O-Research naar het bestuursmodel kwam het advies naar voren om het huidige bestuursmodel te handhaven. Een ander bestuursmodel levert volgens de onderzoekers geen financieel voordeel op. Wel dient een aanvullende bestemmingsreserve[1] te worden gevormd voor eventuele kosten na afloop van de benoemingstermijn van de bestuurder/directeur. Een dergelijke bestemmingsreserve zou door de vier PS-en moeten worden ingesteld. De subcommissie ten behoeve van bestuurlijke zaken die het onderzoek heeft begeleid, heeft aangegeven de Rekenkamer te zullen vragen dit en de nog te dekken kosten van de plv.

[1] Het rapport van I&O-Research spreekt over een voorziening, maar de accountant heeft aangegeven dat dit een reserve dient te zijn.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

bestuurder (0,1fte) te verwerken in de begroting (bij voorkeur budgettair neutraal). In het statenvoorstel *Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer* is het integrale voorstel van de Rekenkamer verwerkt. PS van de vier provincies hebben ingestemd met dit voorstel, dat daarna is verwerkt in de begrotingswijziging 2023.

Bij de jaarafsluiting van 2021 is het restant van de bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing en het niet uitgeputte deel van de begroting 2021 gestort in een nieuwe bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur. Bij de jaarafsluiting 2022 is besloten het restant uit de bestemmingsreserve plaatsvervangend bestuurder te storten in deze bestemmingsreserve.

Voorzieningen

Voorziening POB

	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	29.000	3.000	8.000	34.000
2020	34.000	8.000	8.000	33.000
2021	33.000	5.000	8.000	36.000
2022	36.000	2.000	0	34.000

*** Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.**

In het kader van de CAO hebben alle medewerkers per 1 januari 2018 de beschikking over een Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB) van € 5.000 voor een periode van vijf jaar. Dit bedrag mag ineens, maar ook verspreid over vijf jaar worden uitgeput. Voor de Rekenkamer kan dit oplopen tot maximaal € 65.000. In 2017 is € 25.000 gestort in de voorziening en in de jaren 2018-2021 is jaarlijks een bedrag van € 8.000 gestort. In 2022 is door enkele medewerkers aanspraak gemaakt op het POB. In de CAO van 2022-2023 is het POB weer afgesproken als arbeidsvoorwaarde. Medewerkers die op of voor 1 januari 2018 in dienst waren, hebben per 1 januari 2018 beschikking over hun budget gekregen. Per 1 januari 2023 krijgen deze medewerkers een nieuw budget van € 5.000 per 5 jaar. Gezien het gebruik van het POB in de afgelopen 5 jaar heeft de Rekenkamer besloten om de voorziening in 2022 nog niet aan te vullen, maar eind 2023 een nieuwe inschatting voor de voorziening te maken.

Voorziening evaluatie

	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	13.000	4.000	8.000	17.000
2020	17.000	0	8.000	25.000
2021	25.000	0	8.000	33.000
2022	33.000	0	8.000	41.000

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

De Gemeenschappelijke Regeling bepaalt dat de Rekenkamer eens per zes jaar wordt geëvalueerd. De laatste evaluatie is in 2018 uitgevoerd, zodat de eerstvolgende evaluatie in 2024 zal moeten plaatsvinden. Jaarlijks wordt ten behoeve hiervan een bedrag van € 8.300 gestort.

Voorziening eigen risicodragerschap				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2019	57.000	7.000	0	50.000
2020	50.000	19.000	0	31.000
2021	31.000	0	0	31.000
2022	31.000	0	0	31.000

De Randstedelijke Rekenkamer is eigen risicodrager, waardoor mogelijke uitkeringslasten bij vertrek van personeel ten laste van de Rekenkamer worden gebracht. Voor dit eigen risicodragerschap is een voorziening gevormd. De Rekenkamer is ook eigen risicodrager voor ziekteverzuim. Om dit risico af te dekken is eind 2019 besloten om de voorziening hiervoor uit te breiden. Hiervoor wordt een vast percentage van de loonsom berekend.

Netto-vlottende schulden

- De openstaande crediteuren van € 42.281 omvat diverse kosten voor project inhuur, inhuur derden en facilitaire zaken.
- De openstaande schulden aan openbare lichamen van € 320.807 betreft de eindafrekening van de provincie Flevoland voor een doorbelasting voor de personeelslasten, de lasten voor de P&O-dienstverlening en de reis-en verblijfkosten.
- De nog te ontvangen factuur betreft de geraamde kosten van de accountant voor de controle over 2022.

Niet uit de balans blijkende rechten en verplichtingen

De Rekenkamer heeft een huurovereenkomst inzake de kantoorruimte gelegen aan Teleportboulevard 110 te Amsterdam. De huurprijs bedraagt ultimo 2022 circa € 10.200 per maand. Dit bedrag is inclusief energie-, service-, schoonmaak- en beveiligingskosten en de huur van parkeerplaatsen. In 2020 is de huurovereenkomst verlengd voor een periode van vijf jaar. De overeenkomst loopt tot en met 31 juli 2025. Ultimo 2022 is de huurverplichting voor de resterende contractperiode € 326.000.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

III. Overige gegevens

1. Bestemming van het programmaresultaat

Het programmaresultaat is nihil en wordt dus niet bestemd.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Aan: de gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer

Grant Thornton
Accountants en Adviseurs B.V.
Flemingweg 10
Postbus 2259
2400 CG Alphen aan den Rijn

T 088 - 676 90 00
F 088 - 676 90 10
www.gt.nl

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer te Amsterdam gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. de programmarekening over 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer te Amsterdam zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Grant Thornton Accountants en Adviseurs B.V. is lid van Grant Thornton International Ltd (Grant Thornton International). --dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Grant Thornton Accountants en Adviseurs B.V. is ingeschreven bij het handelsregister van de Kamer van Koophandel Den Haag onder nummer 28105565. Op al onze diensten zijn de algemene voorwaarden, gedeponeerd ter griffie van de Arrondissementsrechtbank te Den Haag, van toepassing. Op verzoek ontvangt u een exemplaar van deze voorwaarden. Iedere aansprakelijkheid is beperkt tot het bedrag dat is vermeld in de algemene voorwaarden.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

De jaarstukken omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het Besluit Begroting en verantwoording en artikel 217 lid 3 onder d Provinciewet.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Besluit Begroting en verantwoording provincies en gemeenten. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de vennootschap te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de entiteit;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met de met governance belaste personen onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Alphen aan den Rijn, 28 maart 2023

Grant Thornton Accountants en Adviseurs B.V.

W.A. van Es RA

--dit document is elektronisch gewaarmerkt--

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Aan Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

Datum	*Bijlage(-n)*	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*
23 juni 2023	1		AH/2023/045

Onderwerp
Vastgestelde begroting 2024

Geachte leden van Provinciale Staten,

Hierbij bied ik u de vastgestelde begroting 2024 van de Randstedelijke Rekenkamer aan.

Op 30 maart jl. ontving u de conceptbegroting 2024 van de Randstedelijke Rekenkamer waarover u uw zienswijze kenbaar kon maken.
De Provinciale Staten van de provincies Flevoland, Utrecht en Zuid-Holland hebben geen zienswijzen ingediend.
De Provinciale Staten van Noord-Holland hebben een amendement bij de zienswijze aangenomen en verder instemmend gereageerd. De Randstedelijke Rekenkamer geeft opvolging aan het amendement door minstens halfjaarlijks overleg te voeren met de commissie Bestuur en Financiën, die de Programmaraad op 22 juni 2023 heeft opgericht. Tot dan toe werd met de vaste vertegenwoordiging als bedoeld in artikel 15 lid 3 van de Gemeenschappelijke Regeling op ad hoc basis overlegd rondom de voorbereiding van besluitvorming in de vier PS-en over financiën en bestuurlijke benoemingen. Met een periodiek structureel overleg met de commissie Bestuur en Financiën wordt voorzien in een betere informatievoorziening aan de Programmaraad en blijven statenleden van de vier deelnemende provincies structureel en gecoördineerd op de hoogte.

In verband met het uitkomen van de meicirculaire provinciefonds op 31 mei jl. hebben wij uw bijdrage aan de Randstedelijke Rekenkamer in de vastgestelde begroting 2024 aangepast.

Met vriendelijke groet,

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA
Bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

Teleportboulevard 110 | 1043 EJ AMSTERDAM | 020 - 5818 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl | www.randstedelijke–rekenkamer.nl

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Begroting 2024

Randstedelijke Rekenkamer | juni 2023

Inhoudsopgave

| 1 | BELEIDSBEGROTING 4
1.1 Programmaplan / Onderzoeksprogramma 4
1.2 Paragrafen 4
1.2.1 Weerstandsvermogen 4
1.2.2 Financiering 5
1.2.3 Bedrijfsvoering 5

| 2 | FINANCIËLE BEGROTING 8
2.1 Overzicht van Baten en Lasten 8
2.2 Uiteenzetting financiële positie 12
2.3 Meerjarenraming 15

Inleiding

Achtergrond

De missie van de Randstedelijke Rekenkamer luidt:

> De Randstedelijke Rekenkamer zet zich in voor transparante, betrouwbare en lerende Randstadprovincies.

De Randstedelijke Rekenkamer geeft invulling aan deze missie door onafhankelijk onderzoek op het terrein van doeltreffendheid, doelmatigheid en rechtmatigheid. De Rekenkamer rapporteert haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen primair aan de Provinciale Staten. Daarnaast ziet de Rekenkamer het als haar verantwoordelijkheid om een bijdrage te leveren aan goed openbaar bestuur door kennisuitwisseling en samenwerking binnen de betrokken provincies te bevorderen. De kernwaarden van de Rekenkamer zijn onafhankelijk, zorgvuldig, toegankelijk, kritisch en omgevingsbewust.

De Rekenkamer zorgt voor een efficiënte bedrijfsvoering en investeert in de kwaliteit van haar medewerkers en producten.

Openbaarheid

De aanpak en resultaten van het Rekenkameronderzoek zijn openbaar en worden gepubliceerd op de website www.randstedelijke-rekenkamer.nl. Hierbij wordt ook de openbare informatie over de behandeling in de vier provincies en de aandacht in de media opgenomen. De Rekenkamer kan – indien dit voor haar onderzoek nodig is – beschikken over door de provincie geheim verklaarde informatie. Dergelijke informatie maakt de Rekenkamer niet openbaar.

Om onze werkzaamheden goed te kunnen uitvoeren, is het soms nodig om persoonsgegevens te verwerken. Dat doen we op een zorgvuldige en veilige manier in overeenstemming met de Europese *Algemene verordening gegevensbescherming* (Avg) en de *Uitvoeringswet Avg*. Op de website Privacy policy - Randstedelijke Rekenkamer (randstedelijke-rekenkamer.nl) is beschreven waarom en hoe wij persoonsgegevens verwerken en belanghebbenden hun rechten kunnen uitoefenen.

Indeling van de programmabegroting

De programmabegroting is ingedeeld volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De Programmabegroting bestaat uit een Beleidsbegroting (deel 1) en een Financiële begroting (deel 2). In de Beleidsbegroting is één programma opgenomen. Dit betreft een globaal onderzoeksprogramma waarin nog geen concrete onderzoeken zijn opgenomen. In de 1e begrotingswijziging 2024 zullen we een concreet onderzoeksprogramma opnemen, waarin we per onderzoek de vragen ‘Wat willen we bereiken?’ en ‘Wat gaan we daarvoor doen?’ zullen beantwoorden. In de Financiële begroting is de uiteenzetting van de financiële positie en de meerjarenraming opgenomen.

| 1 | Beleidsbegroting

1.1 Programmaplan / Onderzoeksprogramma

Wat willen we bereiken?
De Randstedelijke Rekenkamer wil met het uitvoeren van haar onderzoeksprogramma het functioneren van het provinciaal bestuur verbeteren. Voorafgaand aan de vaststelling van het onderzoeksprogramma laat de Rekenkamer zich adviseren door de Programmaraad. Deze bestaat uit leden van Provinciale Staten van de vier provincies. In het najaar van 2023 zal de Programmaraad adviseren over het onderzoeksprogramma van 2024, dat is daarom in deze begroting nog niet opgenomen.

Wat gaan we daarvoor doen?
De Rekenkamer heeft een gestructureerd proces om tot een optimale onderzoeksprogrammering te komen. Op verschillende manieren worden suggesties voor onderzoeksthema's verzameld, bijvoorbeeld via een 'rondje langs de fracties'. Na een minder of meer uitgebreide oriëntatie op een thema en/of door het uitvoeren van verkenningen wordt een beknopte lijst van kansrijke relevante onderzoeksonderwerpen opgesteld en voorgedragen voor advies aan de Programmaraad. Daarnaast zal de Rekenkamer stimuleren dat de provincies verzoekonderzoeken indienen.

Wat mag het kosten?
De totale lasten van het onderzoeksprogramma bedragen € 2.070.000 inclusief overhead en (de voor de provincies compensabele) BTW en exclusief de toevoeging aan de voorziening evaluatie. De kosten van de overhead bedragen € 464.000. De overhead beslaat personele kosten (management, ondersteuning en opleidingen), kosten voor huisvesting en kosten voor de informatievoorziening. Het onderzoeksprogramma wordt gefinancierd door de deelnemers (i.e. de Randstadprovincies) aan de Gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer.

1.2 Paragrafen

De beleidsbegroting bestaat uit een aantal paragrafen waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten (zie BBV). Voor de Randstedelijke Rekenkamer zijn alleen onderstaande paragrafen Weerstandsvermogen, Financiering en Bedrijfsvoering van toepassing.

1.2.1 Weerstandsvermogen

De directe risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie van de Randstedelijke Rekenkamer, zijn minimaal van omvang. De Randstedelijke Rekenkamer heeft vooral te maken met reguliere kosten die vooraf goed te ramen zijn, zoals personeelskosten, huisvesting, ICT en kantoorartikelen. Onverwachte kosten van substantiële omvang waarvoor geen dekking is, hebben zich in het verleden niet voorgedaan en worden ook in 2024 niet verwacht.

De weerstandscapaciteit van de Rekenkamer bestaat uit het resterende deel van de begroting inclusief de bestemmingsreserve onderzoek en de bestemmingsreserve spaarverlof van in totaal bijna € 284.000 waarvoor nog geen verplichtingen zijn aangegaan. Deze capaciteit is voldoende groot om de risico's van materiële betekenis af te dekken.

In totaal hebben wij vijf risico's geïdentificeerd waarvoor beheersmaatregelen zijn getroffen. De risico's van het eigen risicodragerschap, het persoonlijk ontwikkelbudget (POB) en de evaluatie van de Rekenkamer zijn afgedekt door middel van een voorziening. De risico's van extra onderzoek, en de kosten van vervanging vanwege het sparen van vakantiedagen, zijn afgedekt door middel van een reserve. Zie voor een nadere toelichting paragraaf 2.2 Uiteenzetting financiële positie.

1.2.2 Financiering

De Randstedelijke Rekenkamer wordt gefinancierd door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Het programmaresultaat is te gebruiken om de reserves tot maximaal 25% van de totale bijdrage van de deelnemende provincies aan te vullen. Het resterende deel wordt naar rato van de bijdragen teruggestort naar de vier provincies. De nieuw ingestelde bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur telt niet mee voor wat betreft het maximum van 25% van de bijdrage van de provincies. Dit betreft namelijk een bestemmingsreserve van de vier deelnemende provincies, die is ondergebracht in de begroting van de Randstedelijke Rekenkamer, maar waar de Rekenkamer geen eigenaar van is.

De Rekenkamer heeft een rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Conform het Treasurystatuut kunnen tijdelijke overschotten aan liquide middelen worden uitgezet, indien hiermee een rentevoordeel van meer dan € 4.000 kan worden behaald en hoort het uitzetten van overtollige middelen plaats te vinden bij financiële ondernemingen gevestigd in Nederland die tenminste beschikken over een AAA-rating afgegeven door ten minste twee ratingbureaus dan wel door middel van deposito's bij het Ministerie van Financiën. Voor 2024 is dit naar verwachting niet het geval. Er zijn momenteel in Nederland geen banken met een AAA-rating, daarom gaan we ervanuit dat we in 2024 ook geen middelen zullen uitzetten.

1.2.3 Bedrijfsvoering

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de stand van zaken en de beleidsvoornemens omtrent de bedrijfsvoering.

Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim

Het personeel van de Randstedelijke Rekenkamer is in dienst van de provincie Flevoland. De Randstedelijke Rekenkamer volgt daarom het beleid van de provincie aangaande de arbeidsvoorwaarden, de arbeidsomstandigheden en het ziekteverzuim. De Rekenkamer stimuleert vitaliteit van het team door middel van goed ingerichte werkplekken en persoonlijke aandacht voor werkdruk en werkplezier in het bijzonder in het kader van hybride werken. Ook stelt de Randstedelijke Rekenkamer zich ten doel om het ziekteverzuim (zowel kort als langdurig) in 2024 onder de norm van 5% te houden. Indien een medewerker zich regelmatig ziek meldt, zal er een verzuimgesprek plaatsvinden tussen de medewerker en de bestuurder/directeur.

De Randstedelijke Rekenkamer beschikt over twee gediplomeerde bedrijfshulpverleners, die in geval van ongevallen of calamiteiten in staat zijn eerste hulp te verlenen. Beide bedrijfshulpverleners zullen naar verwachting in 2024 een herhalingsopleiding volgen.

Personeelsbeleid

De personeelsformatie van de Randstedelijke Rekenkamer bestaat uit een ambitieuze groep van hoog opgeleide medewerkers. Ook in 2024 zal de Rekenkamer aandacht besteden aan opleiding en training, zodat de medewerkers zich blijven ontwikkelen. Om de kwaliteit van het onderzoeksprogramma en de onderzoeken te verhogen, wordt zo nodig externe expertise ingezet.

Alhoewel de bestuurder/directeur bevoegd is tot het voeren van een eigen personeelsbeleid, wordt in principe aangesloten bij het personeelsbeleid van de provincie Flevoland. P&O-aangelegenheden worden regelmatig met de provincie Flevoland afgestemd.

Automatisering en Informatisering
Het ICT systeem van de Randstedelijke Rekenkamer biedt de mogelijkheid om locatie ongebonden te kunnen werken. Om ICT apparatuur en bijbehorende programma's up tot date te houden wordt beheer en onderhoud uitgevoerd. Daarnaast voert de Rekenkamer overleg met de ICT leverancier om te bekijken of verbeteringen aan het systeem mogelijk zijn. In 2021 en 2022 zijn een aantal veranderingen doorgevoerd om de ICT omgeving beter te beveiligen en het werken op afstand te vergemakkelijken. Voor 2024 worden geen grote investeringen verwacht.

Communicatie
Ook in 2024 zal de Randstedelijke Rekenkamer regelmatig in de provincies te vinden zijn. De medewerkers zijn verdeeld in provincieteams, die actief de ontwikkelingen in hun provincie volgen.

Al in een vroege fase van ieder onderzoek wordt gesproken met ambtenaren en Statenleden, zodat het onderzoek zoveel mogelijk aansluit bij de behoefte van PS. Ook besteedt de Rekenkamer veel aandacht aan het aanbieden van haar bevindingen, oordelen en aanbevelingen. De presentatie van de rapporten van de Rekenkamer aan het provinciaal bestuur wordt zorgvuldig afgestemd met de Statengriffies. De Randstedelijke Rekenkamer publiceert haar rapporten via de website www.randstedelijke-rekenkamer.nl, waarop niet alleen de publicaties maar ook de agenda's en verslagen van de behandeling eenvoudig zijn terug te vinden.

De Randstedelijke Rekenkamer voert regelmatig overleg met andere rekenkamers. In het kader van de Kring van Provinciale Rekenkamers wordt tijdens bijeenkomsten onder meer gesproken over bedrijfsvoering, beleid, onderzoeksprogrammering en concrete onderzoeken. Daar waar relevant wisselen de rekenkamers informatie uit over de oriëntatie op een onderzoeksonderwerp, het opzetten van een beoordelingskader, de onderzoeksopzet en de bevindingen. Tevens heeft de bestuurder/directeur regelmatig overleg met de directeuren van de Rekenkamers van Amsterdam en Rotterdam. Daarnaast participeert de Randstedelijke Rekenkamer in een overleg van de lokale rekenkamers in de regio Kennemerland en in een overleg van de lokale Rekenkamers in Flevoland om kennis en ervaring te delen.

Organisatie
De organisatie van de Randstedelijke Rekenkamer bestaat in 2024 uit een totale formatie van 14 fte. Per 1 januari 2023 is het budget van de Rekenkamer verhoogd, wat wordt benut voor de uitbreiding van de onderzoeksstaf. Begin 2024 is de bezetting naar verwachting 12,1 fte. Het streven is om per 1 juli 2024 de formatie volledig te bezetten. De fasegewijze aanstelling van nieuwe medewerkers vindt plaats om een goede balans te houden tussen ervaren en nieuwe medewerkers. Ook bevordert dit het inwerken van de nieuwe medewerkers.

De formatie en verwachte bezetting zijn begin 2024 als volgt:

Formatie	Fte	Verwachte bezetting 1 januari 2024	Fte
Bestuurder/directeur	1,2	Bestuurder/directeur	1,2
Ondersteuning	1,4	Ondersteuning	1,6
Projectleider	3,0	Projectleider	3,3
Onderzoeker	8,4	Onderzoeker (vast)	6,0
Totaal	**14,0**	**Totaal**	**12,1**

Interne beheersing

De financiële administratie wordt bijgehouden door het secretariaat van de Randstedelijke Rekenkamer. Conform de Financiële beleids- en beheersverordening en de Controleverordening heeft de Randstedelijke Rekenkamer een Intern Controleplan. Met behulp van checklisten wordt in september en in februari de betrouwbaarheid van de financiële informatievoorziening en de naleving van relevante wet- en regelgeving getoetst.

Via kwartaalrapportages houdt het management van de Rekenkamer zicht op de uitputting van de begroting, de voortgang van de onderzoeken en de omvang van de liquide middelen.

Huisvesting en facilitaire dienstverlening

De Randstedelijke Rekenkamer is gevestigd nabij station Sloterdijk in Amsterdam. Vanuit dit kantoorpand is er via het openbaar vervoer een goede aansluiting met de vier provinciehuizen in Den Haag, Haarlem, Lelystad en Utrecht. De kantoorruimte is gehuurd en maakt onderdeel uit van een bedrijfsverzamelgebouw. De facilitaire dienstverlening (zoals bewaking, schoonmaak en receptie) maakt onderdeel uit van het huurcontract. De inrichting van het kantoor van de Rekenkamer is sinds de oprichting grotendeels hetzelfde. In 2022 en 2023 zijn enkele meubels en voorzieningen vernieuwd. Voor 2024 worden nog enkele investeringen verwacht door de komst van extra personeel.

| 2 | Financiële begroting

In dit deel treft u een toelichting aan op de financiële positie van de Randstedelijke Rekenkamer en een meerjarig overzicht van de baten en lasten.

2.1 Overzicht van Baten en Lasten

	Begroting 2024	1e begrotings-wijziging 2023	Rekening 2022
Baten			
Bijdragen van de provincies	2.080.000	1.986.000	1.668.000
Onttrekking uit de voorziening POB	-	-	-
Onttrekking uit de voorziening eigen risicodragerschap	-	-	-
Som van de baten	**2.080.000**	**1.986.000**	**1.668.000**
Lasten			
Onderzoeksprogramma	2.070.000	1.976.000	1.756.000
Bestuurlijke vernieuwing	-	-	2.000
Toevoeging voorziening POB	4.000	-	-
Toevoeging voorziening Evaluatie	-	8.000	8.000
Toevoeging voorziening Eigen risicodragerschap	6.000	2.000	-
Rentelasten	-	-	1.000
Som van de lasten	**2.080.000**	**1.986.000**	**1.767.000**
Resultaat voor bestemming	**-/-**	**-/-**	**-/-99.000**
Toevoeging bestemmingsreserve plv bestuurder	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve plv bestuurder	-	-	22.000
Toevoeging bestemmingsreserve onderzoek	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve onderzoek	-	-	84.000
Toevoeging bestemmingsreserve spaarverlof	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve spaarverlof	-	-	-
Toevoeging bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing	-	-	-
Onttrekking bestemmingsreserve bestuurlijke vernieuwing	-	-	2.000
Toevoeging bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur	-	-	-/-9.000
Resultaat na bestemming	**-/-**	**-/-**	**-/-**
Bestemming programmaresultaat			
Verrekenen met de deelnemende provincies	-/-	-/-	-/-

*Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.

De lasten worden in hoofdzaak gedekt door de bijdragen van de provincies aan de Gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer. De opgebouwde bestemmingsreserve onderzoek zal in principe niet worden aangesproken in 2024, met uitzondering van het gestelde bij het onderdeel Weerstandsvermogen in paragraaf 1.2.1 en Reserves in paragraaf 2.2.

Baten

De begroting van de Rekenkamer wordt jaarlijks geïndexeerd op basis van de Macro Economische Verkenningen (MEV) van het CPB. Deze worden in september 2023 openbaar gemaakt. De Randstedelijke Rekenkamer maakt daarom voor deze primitieve begroting gebruik van de indexcijfers uit het Centraal Economisch Plan 2023 van het CPB die dateren van woensdag 9 maart 2023. Voor deze begroting zijn dit dus de meest actuele indexcijfers, maar het is onzeker in welke mate deze zullen afwijken van de MEV-cijfers van september dit jaar. Voor de Salarissen en sociale lasten is de indexering 5,1% en voor de Overige overheadkosten is de indexering 3,1%. De bijdragen van de provincies aan de structurele begroting nemen hierdoor met 4,7% toe ten opzichte van de begroting 2023. Na het verschijnen van de Macro Economische Verkenning in september zal de Rekenkamer eind 2023 met een begrotingswijziging komen, waarin de definitieve indexcijfers worden verwerkt.

Begroting[1]	2024	2023
Salarissen en sociale lasten	1.473.200 (+5,1%)	1.401.700
Overige overheadkosten	345.100 (+3,1%)	334.700
Totaal	**1.818.300 (+4,7%)**	**1.736.400**

De verdeling van de kosten over de vier deelnemende provincies dient te worden gebaseerd op gegevens uit de meicirculaire provinciefonds 2023.[2], zoals overgenomen in onderstaande tabel.

Provincie	Belastingcapaciteit	Totale uitkering Provinciefonds	Totaal	In %
Flevoland	44.761.492	163.479.385	208.240.877	11,40%
Noord-Holland	226.029.236	306.333.773	532.363.009	29,15%
Utrecht	121.318.912	311.491.251	432.810.163	23,70%
Zuid-Holland	260.748.052	392.138.142	652.886.194	35,75%
Totaal	652.857.692	1.173.442.551	1.826.300.243	100,00%

Voor de helft van de begroting dragen de provincies evenveel bij (het gelijke deel). Voor de andere helft van de begroting is de omvang van de bijdrage naar rato van de som van de belastingcapaciteit en de uitkering uit het provinciefonds (het ongelijke deel). De bijdragen van de vier provincies worden in de hiernavolgende tabel gegeven

[1] Exclusief de per 1 januari 2023 structureel toegevoegde € 250.000

[2] In de gemeenschappelijke regeling Randstedelijke Rekenkamer is vastgelegd dat de kosten over de deelnemers worden verdeeld volgens de sleutel zoals omschreven in artikel 8 van de Statuten van de Vereniging Interprovinciaal Overleg.

Provincie	In %	Ongelijk deel	Gelijk deel	Totaal bijdragen incl. BTW
Flevoland	11,40%	103.664	227.288	330.952
Noord-Holland	29,15%	265.015	227.288	492.302
Utrecht	23,70%	215.457	227.288	442.745
Zuid-Holland	35,75%	325.013	227.288	552.301
Totaal	**100,00%**	**909.150**	**909.150**	**1.818.300**

Verhoging van de financiële bijdrage per 1 januari 2023

De vier PS-en hebben in het najaar van 2022 het statenvoorstel *Naar een toekomstbestendige Randstedelijke Rekenkamer* aangenomen. Daarmee is besloten tot het structureel verhogen van de bijdrage aan de Randstedelijke Rekenkamer met een totaalbedrag van € 250.000,- (inclusief BTW per 1 januari 2023). In de gemeenschappelijke regeling (artikel 20) is vastgelegd hoe de Rekenkamer wordt gefinancierd en hoe de kosten worden verdeeld over de vier provincies. De verhoging van de bijdrage per provincie dienen structureel verwerkt te worden in de provinciale begrotingen. In 2024 wordt hierbij rekening gehouden met de gemiddelde verhoging van 4,7% ten opzichte van de begroting 2023.

Provincie	Structureel extra bijdrage 2024	Structureel extra bijdrage 2023
Flevoland	47.595	45.458
Noord-Holland	70.900	67.717
Utrecht	63.703	60.843
Zuid-Holland	79.553	75.982
Totaal	**261.750**	**250.000**

De genoemde bijdrage van de provincies aan de Randstedelijke Rekenkamer is inclusief de voor de provincies compensabele BTW. De nettobijdrage van de provincie valt circa 16,5% lager uit. De Rekenkamer verstrekt namelijk na afloop van het jaar een opgave van de afgedragen BTW aan de provincies. De provincies kunnen deze omzetbelasting beschouwen als ware deze rechtstreeks in rekening gebracht, zodat compensatie van deze omzetbelasting uit het BTW-compensatiefonds mogelijk is. De raming van de netto bijdragen is in de hiernavolgende tabel weergegeven.

Provincie	Bijdragen incl. BTW	Raming netto bijdragen
Flevoland	378.547	315.897
Noord-Holland	563.202	469.992
Utrecht	506.448	422.631
Zuid-Holland	631.854	527.282
Totaal	2.080.050	1.735.802

*Afronding van de bedragen vindt plaats, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.

Lasten

In onderstaande tabel worden de lasten per kostenpost gegeven.

Lasten	Begroting 2024	1e Begrotings-wijziging 2023	Rekening 2022
Personeel	1.653.000	1.449.000	1.158.000
- w.v. management en ondersteuning (overhead) (14,6%)	*241.000*	*170.000*	*201.000*
- w.v. opleidingen (overhead) (1,6%)	*27.000*	*25.000*	*6.000*
Inhuur	222.000	347.000	422.000
- w.v. Project inhuur	*174.000*	*298.000*	*379.000*
- w.v. Inhuur diensten van derden	*48.000*	*49.000*	*44.000*
Huisvesting en servicekosten (overhead)	145.000	134.000	130.000
Informatievoorziening (overhead)	51.000	46.000	46.000
Bestuurlijke vernieuwing	-	-	2.000
Toevoeging voorziening POB	4.000	-	-
Toevoeging voorziening Evaluatie	-	8.000	8.000
Toevoeging voorziening Eigen risicodragerschap	6.000	2.000	-
Rentelasten	-	-	1.000
	2.080.000	1.986.000	1.767.000

*Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.

Personeel

De personele lasten bestaan naast de salarissen en sociale lasten uit kosten voor opleidingen, vervoer, representatie en literatuur. Het totaal aan personele lasten neemt toe met 14% ten opzichte van de begrotingswijziging 2023. Dit komt omdat de bezetting in 2023 lager is dan het aantal formatieplaatsen. In de loop van 2023 en 2024 verwachten we een hogere bezetting te realiseren die aansluit op het aantal formatieplaatsen. De meerderheid van het personeel heeft een vast dienstverband en een aantal van hen heeft nog niet het maximum van de salarisschaal bereikt.

Project inhuur en inhuur diensten van derden

De Rekenkamer raamt circa € 174.000 voor de reguliere project inhuur. Hierbij gaat het om het incidenteel inhuren van specifieke deskundigheid en expertise ter ondersteuning van het onderzoek en/of het uitbesteden van een deel van het onderzoek. De inhuur diensten van derden is geraamd op circa € 48.000. Hieronder vallen diensten die contractueel voor langere periode zijn vastgelegd, o.a. de structurele kosten voor dienstverlening van P&O Flevoland, externe ondersteuning op P&O gebied, ondersteuning op het gebied van privacybescherming (functionaris gegevensbescherming) en de accountant.

Huisvesting en servicekosten

In verband met de indexatie van de huurprijs stijgen de huurkosten ten opzichte van 2023. Voor 2024 worden nieuwe investeringen of wijzigingen verwacht in kantoormeubilair in verband met uitbreiding van personeel. Hierdoor stijgen de kosten voor huisvesting en servicekosten in 2024 ten opzichte van 2023.

Informatievoorziening
De kosten voor informatievoorziening zijn in 2024 hoger dan de geraamde kosten voor 2023 vanwege te verwachten prijsstijgingen in de abonnementen en de ICT-dienstverlening. Ook zal voor extra personeel meer materieel aangeschaft worden.

Toevoeging voorziening Evaluatie
Zie paragraaf 2.2 onderdeel voorzieningen.

Toevoeging voorziening Eigen risicodragerschap
Zie paragraaf 2.2 onderdeel voorzieningen.

Saldo
Het beoogde saldo voor 2024 is nul. Indien zich een overschot mocht voordoen, dan kan dit worden gebruikt om de reserves aan te vullen tot maximaal 25% van de bijdragen van de provincies. Het restant vloeit vervolgens terug naar de deelnemende partijen. Zoals in paragraaf 1.2.2. Financiering gemeld telt de nieuw ingestelde bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur niet mee voor wat betreft het maximum van 25% van de bijdrage van de provincies. Dit betreft namelijk een bestemmingsreserve van de vier deelnemende provincies, die is ondergebracht in de begroting van de Randstedelijke Rekenkamer, maar de Rekenkamer is geen eigenaar ervan.

2.2 Uiteenzetting financiële positie

Financiering
Voor een toelichting op de financiering zie onderdeel baten in paragraaf 2.1.

Reserves

Bestemmingsreserve onderzoek				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2020	318.000	0	0	318.000
2021	318.000	0	0	318.000
2022	318.000	84.000	0	234.000
2023	234.000	0	0	234.000
2024	**234.000**	**0**	**0**	**234.000**

*Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.

Bestemmingsreserve spaarverlof				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2020	35.000	0	5.000	40.000
2021	40.000	0	10.000	50.000
2022	50.000	0	0	50.000
2023	50.000	0	0	50.000
2024	**50.000**	**0**	**0**	**50.000**

Bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur				
	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2021	0	0	136.000	136.000
2022	136.000	0	9.000	144.000
2023	144.000	0	0	144.000
2024	**144.000**	**0**	**0**	**144.000**

Bestemmingsreserve onderzoek

De opgebouwde bestemmingsreserve onderzoek zal in 2024 in principe niet worden aangesproken. Overeenkomstig de motivatie van de opbouw van de bestemmingsreserve zijn hierop twee uitzonderingen mogelijk:

1. Het terstond uitvoeren van eenmalig extra onderzoek, omdat de actualiteit daar aanleiding voor geeft;
2. Het opvangen van onverwachte extra uitgaven voor het geprogrammeerde onderzoek.

Bestemmingsreserve spaarverlof

In het kader van de CAO hebben medewerkers de mogelijkheid om hun al dan niet bijgekochte verlof tot een bepaald, maar aanzienlijk plafond, te sparen. Er is een voorziening gevormd voor het geval (langdurig) doorbetaald verlof wordt opgenomen en hiervoor vervanging ingehuurd moet worden. De dotaties zijn in principe afgeleid van de tot 1 januari 2023 opgebouwde verlofuren en het verwachte saldo per 31 december 2023. De verwachting is dat de komende jaren het opgebouwde verlof geleidelijk zal afnemen en inhuur voor vervanging als gevolg van dit deel van het verlof niet nodig zal zijn.

Bestemmingsreserve Risicodragerschap vier PS-en inzake bestuurder/directeur

Naar aanleiding van de besluitvorming m.b.t het handhaven van het bestuursmodel is een aanvullende bestemmingsreserve gevormd voor eventuele kosten na afloop van de benoemingstermijn van de bestuurder/directeur. Zoals in paragraaf 1.2.2 aangegeven betreft dit een bestemmingsreserve van de vier deelnemende provincies, die is ondergebracht in de begroting van de Randstedelijke Rekenkamer, maar waar de Rekenkamer geen eigenaar van is.

Investeringen

Voor 2024 wordt alleen rekening gehouden met kleinere investeringen in de ICT en de kantoorinrichting. De waardering van de vaste activa op de balans wordt voor ultimo 2024 geschat op ongeveer € 20.000. De Rekenkamer investeert niet in openbare ruimtes met een maatschappelijk nut. De vaste activa worden volgens de systematiek uit artikel 8 van de financiële beleids- en beheersverordening afgeschreven.

Voorzieningen

Voorziening POB	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2020	34.000	8.000	8.000	33.000
2021	33.000	5.000	8.000	36.000
2022	36.000	2.000	0	34.000
2023	34.000	8.000	0	26.000
2024	**26.000**	**7.000**	**4.000**	**23.000**

*Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.

Voorziening evaluatie	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2020	17.000	0	8.000	25.000
2021	25.000	0	8.000	33.000
2022	33.000	0	8.000	41.000
2023	41.000	0	8.000	50.000
2024	**50.000**	**0**	**0**	**50.000**

*Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.

Voorziening eigen risicodragerschap	Beginsaldo	Onttrekkingen	Toevoegingen	Eindsaldo
2020	50.000	19.000	0	31.000
2021	31.000	0	0	31.000
2022	31.000	0	0	31.000
2023	31.000	0	2.000	33.000
2024	**33.000**	**0**	**6.000**	**39.000**

Voorziening POB

In het kader van de CAO hebben alle medewerkers per 1 januari 2018 de beschikking over een Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB) van € 5.000 voor een periode van vijf jaar. Dit bedrag mag ineens, maar ook verspreid over vijf jaar worden uitgeput. Voor de Rekenkamer kan dit bij de instelling van het POB en de toenmalige formatie oplopen tot maximaal € 65.000. In 2017 is € 25.000 gestort in de voorziening en in de jaren 2018-2021 is jaarlijks een bedrag van € 8.000 gestort. In de CAO 2022-2023 is het POB weer afgesproken als arbeidsvoorwaarde voor de periode van 5 jaar per 1 januari 2023. Per 1 januari 2023 krijgen deze medewerkers een nieuw budget van € 5.000 per 5 jaar. Gezien het gebruik van het POB in de periode 2018-2023 heeft de Rekenkamer besloten om de voorziening in 2024 aan te vullen met € 4.000. Hiervoor is een schatting gemaakt richting uitputting van de voorziening eind 2027.

Voorziening evaluatie

De Gemeenschappelijke Regeling bepaalt dat de Rekenkamer eens per zes wordt geëvalueerd. De laatste evaluatie is bijna geheel in 2018 uitgevoerd en opgeleverd in 2019. Jaarlijks wordt ten behoeve van de evaluatie een bedrag van € 8.300 gestort. In 2024 zijn nog geen onttrekking en toevoeging voorzien, omdat in overleg met

de nieuwe subcommissie van de Programmaraad zal worden bepaald of de volgende evaluatie eind 2024 of begin 2025 zal worden uitgevoerd.

Voorziening eigen risicodragerschap
De Randstedelijke Rekenkamer is eigen risicodrager, waardoor mogelijke uitkeringslasten bij vertrek van personeel als gevolg van ontslag of het niet verlengen van een contract ten laste van de Rekenkamer worden gebracht. Dit risico doet zich met name voor bij personeel met een tijdelijk contract. Voor de dekking van de mogelijke uitkeringslasten is daarom een voorziening gevormd. De Rekenkamer is ook eigen risicodrager voor ziekteverzuim. Voor de dekking van dit risico wordt gerekend met een vast percentage van de loonsom.

2.3 Meerjarenraming

De begroting van de Randstedelijke Rekenkamer wordt jaarlijks geïndexeerd. De indexering is gebaseerd op de indexcijfers uit het Centraal Economisch Plan 2023 van het CPB. De indexatie voor 2024 is 4.7%.

Hieronder is de meerjarenraming tot en met 2027 gegeven:

	1e begrotings-wijziging 2023	2024		2025		2026		2027	
Baten									
Bijdragen provincies structurele begroting	1.986.000	2.080.000	(+4,7%)	2.173.000	(+4,5%)	2.267.000	(+4,3%)	2.352.000	(+3,7%)
Lasten									
Onderzoeksprogramma	1.976.000	2.070.000	(+4,8%)	2.173.000	(+5,0%)	2.267.000	(+4,3%)	2.352.000	(+3,7%)
Toevoeging aan de voorziening POB	-	4.000		-		-		-	
Toevoeging aan de voorziening evaluatie	8.000	-		-		-		-	
Toevoeging aan de voorziening eigen risicodragerschap	2.000	6.000		-		-		-	
Saldo	**-/-**	**-/-**		**-/-**		**-/-**		**-/-**	

*Afronding van de bedragen vindt plaats op duizendtallen, waardoor de som in de tabel soms afwijkt.

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

Van: secretariaat@rli.nl <secretariaat@rli.nl>
Verzonden: dinsdag 28 maart 2023 10:11
Onderwerp: Rli/ROB/RVS publicatie 'Elke regio telt!' | 27-3-2023

Geachte heer, mevrouw,

Gisteren hebben de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli), de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) hun gezamenlijke advies 'Elke regio telt!' aangeboden aan de minister van BZK.

Het digitale advies kunt u downloaden op de website van de Rli via de volgende link: Elke regio telt! | Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (rli.nl)

Als bijlage is de aanbiedingsbrief aan minister Hanke Bruins Slot bijgevoegd.

Met vriendelijke groet, mede namens de algemeen secretarissen van de ROB en de RVS Gerber van Nijendaal (plv) en Stannie Driessen.

Ron Hillebrand,
algemeen secretaris Rli

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur
Raad Volksgezondheid & Samenleving
ROB RAAD VOOR HET OPENBAAR BESTUUR

Aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Mevrouw H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Datum:	27 maart 2023	**Contactpersoon:**	Dhr. B. Swanenvleugel
Kenmerk:	Rli-2023/34	**Telefoon:**	06 52012691
Cc:		**E-mail:**	Bart.swanenvleugel@rli.nl
Bijlage(n):	Advies 'Elke regio telt!'		

Betreft: Aanbieding advies 'Elke regio telt!', advies van de Rli, ROB en RVS

Geachte mevrouw Bruins Slot,

Met genoegen bieden de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli), de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) en de Raad voor Volksgezondheid & Samenleving (RVS) – na de overhandiging eerder vandaag – u hierbij hun gezamenlijke advies 'Elke regio telt! Een nieuwe aanpak van verschillen tussen regio's' ook in digitale vorm aan.
Omdat het advies het kabinetsbeleid in den brede adresseert, bieden wij het ook aan alle andere leden van het kabinet aan. Zoals gebruikelijk wordt het tevens aangeboden aan de voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer.

De Rli, ROB en RVS hebben zich gebogen over de vraag wat ervoor nodig is om onwenselijke verschillen tussen regio's in Nederland te voorkomen dan wel te verkleinen, om zo de brede welvaart in alle regio's van Nederland te bevorderen.

Wij concluderen dat de regionale verschillen in brede welvaart in Nederland groot zijn en dat ze toenemen. Het beleid van het kabinet moet zich richten op het tegengaan van onwenselijke verschillen, het compenseren van achterstanden alléén is onvoldoende. Wij vinden bovendien dat overal in Nederland geïnvesteerd moet worden in regionale ontwikkeling op de lange termijn. Tenslotte moet het kabinet zich bij al zijn beleidskeuzes meer rekenschap geven van de gevolgen voor de samenleving en de leefomgeving in alle regio's van Nederland.

Ons advies bevat aansluitend op deze uitgangspunten drie hoofdaanbevelingen.

Herijk de reguliere beleids- en investeringslogica van het Rijk
Beleid en investeringskeuzes van de rijksoverheid moeten niet langer vanzelfsprekend leiden tot 'sterker maken wat al sterk is'. De betekenis van keuzes van het Rijk voor de brede welvaart in regio's, zou veel beter doordacht moeten worden. Het gaat in de besluitvorming immers niet alleen om de economische kracht van het land, maar om een acceptabel niveau van brede welvaart in heel Nederland. Dat betekent dat overal tenminste een basis voor vitale gemeenschappen moet worden gegarandeerd, al zal die basis niet in elke regio in Nederland hetzelfde eruit zien. Zij is immers afhankelijk van de specifieke regionale structuur, het regionale karakter en de behoeften van bewoners. Om handen en voeten te geven aan deze veranderende investeringslogica, kan de rijksoverheid aansluiten bij de Code Interbestuurlijke Verhoudingen die expliciet bepaalt dat het Rijk inzicht moet geven in de regionale gevolgen van nationaal beleid.

Investeer in langjarige en substantiële programma's voor regionale ontwikkeling
Samenwerkende partijen in de regio's moeten een 'kansenagenda' maken voor de ontwikkeling van brede welvaart voor de lange termijn. Zij bepalen gezamenlijk inhoudelijke prioriteiten op basis van regiospecifieke kansen, behoeften en opgaven. De 'kansenagenda's' moeten ook aansluiten bij de aanpak van grote nationale en Europese opgaven voor de toekomst. Het Rijk moet op basis van de kansenagenda's langjarig extra financiële ruimte vrijmaken (dus boven op de reguliere budgetten) om ongewenste verschillen tussen regio's te verkleinen of te voorkomen. Er zal altijd een onafhankelijke toets op bredewelvaartseffecten van die agenda's gedaan moeten worden.

Zo'n langjarige investeringsstrategie zou een koerswijziging betekenen ten opzichte van de huidige strategie. Het Rijk beperkt zich vooralsnog tot het verstrekken van bijdragen voor korte periodes, primair bedoeld voor het repareren van achterstanden. De door ons voorgestelde langjarige en substantiële budgetten voor de ontwikkeling van brede welvaart zou het Rijk in principe kunnen volgen voor alle regio's in Nederland. Maar wij vinden dat de prioriteit moet liggen bij de regio's die op dit moment sterk achterlopen.

Werk aan een vitale relatie tussen regio's en rijksoverheid
Een sterkere oriëntatie in het rijksbeleid op regionale ontwikkeling vraagt om een vitale relatie tussen rijksoverheid en regio's, zodat signalen uit de regio beter doorklinken op rijksniveau en Rijk en regio gemakkelijker met elkaar in gesprek komen. Wij noemen in dit advies verschillende mogelijkheden daarvoor – zoals een nationaal comité van de regio's of een verantwoordelijk bewindspersoon voor de coördinatie van regionale vraagstukken – en bevelen aan om daarin keuzes te maken.

Verder vinden wij dat de rijksoverheid bij de keuzes die zij maakt rond de sluiting of vestiging van kennis- en onderwijsinstellingen, rijksdiensten en zbo's, nadrukkelijker spreiding over het land zou moeten nastreven. Spreiding is eveneens van belang bij de aanpak van de nationale woningbouwopgave. Een deel van deze grote opgave moet het Rijk volgens ons verwezenlijken door middel van kleinschalige woningbouwprojecten, gespreid over de regio's in het land.

Hoogachtend,

Raad voor de leefomgeving en infrastructuur

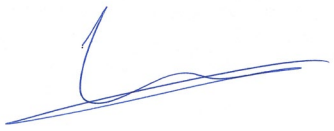

Ir. J.J. de Graeff

Voorzitter

Raad voor het Openbaar Bestuur

Drs. J.J.M. Polman

Voorzitter

Raad voor Volksgezondheid & Samenleving

Prof. dr. M. Bussemaker

Voorzitter

randstedelijke rekenkamer
flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland

Datum	*Bijlage(n)*	*Uw kenmerk*	*Ons kenmerk*
8 mei 2023	1		2023/AH/034

Onderwerp
Rapport DoeMee-onderzoek Ondersteuning volksvertegenwoordiging

Geachte leden van Provinciale Staten,

Goede ondersteuning is belangrijk voor een goed functionerende democratie, vindt de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK)[1]. Geen luxe of bijzaak maar een essentiële voorwaarde voor het functioneren van een volksvertegenwoordiger en voor een sterke democratie, zoals de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) eerder ook al aangaf in zijn advies.[2]

Dat was voor ons dan ook een belangrijke reden om mee te doen aan het DoeMee-onderzoek[3] van de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR) naar de ondersteuning van volksvertegenwoordigers. Dit DoeMee-onderzoek bestaat uit een kwantitatieve inventarisatie van relevante kerngegevens. De resultaten van het onderzoek bieden de mogelijkheid om de ondersteuning van PS in uw provincie te vergelijken met de ondersteuning elders. Naast provinciale rekenkamers deden ook gemeentelijke rekenkamers en rekenkamers van waterschappen mee aan het DoeMee-onderzoek.

Normaalgesproken leidt een Rekenkameronderzoek tot conclusies en aanbevelingen. Dat is in dit geval niet zo. De bevindingen lenen zich daar niet voor en geven daartoe ook geen aanleiding.

Een visie op wat goede ondersteuning is en hoeveel daarvan nodig is, hangt samen met een visie op wat voor provinciale staten (PS) u wilt zijn. Met deze kerngegevens bieden we grondslag voor het gesprek in PS over hoeveel ondersteuning nodig en wenselijk is. Hoe zit het met de omvang van de griffie (in budget en fte) van uw eigen provincie afgezet tegen die van een aantal andere provincies? Hoeveel budget wordt er in uw eigen en andere provincies uitgetrokken voor onderzoek & advies voor PS? Voor communicatie? Deze gegevens en meer, vindt u als bijlage bij deze brief.

1 Kamerstuk 33047, nr. 25.
2 Raad voor het Openbaar Bestuur, Goede ondersteuning, sterke democratie. Over de ondersteuning van decentrale volksvertegenwoordigingen, Den Haag, november 2020.
3 De NVRR organiseert jaarlijks een DoeMee-onderzoeken waar leden van de vereniging aan deel kunnen nemen.

Op de website van de NVRR vindt u ook een beschouwing van het onderzoeksbureau op basis van al het verzamelde materiaal; de bevindingen in breder perspectief (Doe-mee onderzoek 2022 — NVRR).

Met vriendelijke groet,

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA

bestuurder/directeur
Randstedelijke Rekenkamer

cc de heer H.J. Schartman
de heer E. van Es

randstedelijke rekenkamer

flevoland | noord-holland | utrecht | zuid-holland

RAPPORT

DoeMee onderzoek Ondersteuning volksvertegenwoordigers

Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland | mei 2023

Inhoudsopgave

| 1 | VOORAF 3
1.1 Doel DoeMee-onderzoek 3
1.2 Vergelijking 3

| 2 | FLEVOLAND 4
2.1 Ondersteuning PS – griffie 4
2.2 Ondersteuning PS – budget en 'hulptroepen' 5
2.3 Ondersteuning PS – informatievoorziening 7

| 3 | NOORD-HOLLAND 8
3.1 Ondersteuning PS – griffie 8
3.2 Ondersteuning PS – budget en 'hulptroepen' 9
3.3 Ondersteuning PS – informatievoorziening 11

| 4 | UTRECHT 13
4.1 Ondersteuning PS – griffie 13
4.2 Ondersteuning PS – budget en 'hulptroepen' 14
4.3 Ondersteuning PS – informatievoorziening 16

| 5 | ZUID-HOLLAND 18
5.1 Ondersteuning PS – griffie 18
5.2 Ondersteuning PS – budget en 'hulptroepen' 19
5.3 Ondersteuning PS – informatievoorziening 21

| 1 | Vooraf

In dit hoofdstuk lichten we toe wat een DoeMee-onderzoek is en welke gegevens voor de vergelijking beschikbaar zijn.

1.1 Doel DoeMee-onderzoek

Jaarlijks voert de Nederlandse Vereniging van Rekenkamers en Rekenkamercommissies (NVRR) een gezamenlijk onderzoek uit, waar leden van de vereniging aan mee kunnen doen. Deze DoeMee-onderzoeken bestaan uit een kwantitatieve inventarisatie van relevante kerngegevens. In dit DoeMee-onderzoek staat de ondersteuning van volksvertegenwoordigers centraal. De resultaten van het onderzoek bieden de mogelijkheid om de ondersteuning van PS in de Randstedelijke provincies met elkaar en met Gelderland en Overijssel te vergelijken.

1.2 Vergelijking

Aan dit onderzoek deed - naast de Randstedelijke Rekenkamer - ook de Rekenkamer Oost-Nederland mee, waardoor er voor zes provincies (Flevoland, Noord-Holland, Utrecht, Zuid-Holland, Gelderland en Overijssel) zicht is op de ondersteuning van de volksvertegenwoordigers. Ook deden rekenkamer(commissie)s van gemeenten en waterschappen mee aan het onderzoek. Voor de provincies is met name de vergelijking met andere provincies relevant. Deze vergelijking hebben we – waar relevant voor PS – aangevuld met bevindingen uit de rapportage ‘de bevindingen uit het DoeMee-onderzoek 2022 in breder perspectief’. Deze rapportage is te vinden op de website van de NVRR (Doe-mee onderzoek 2022 — NVRR).
Relevant om te melden: het betreft een kwantitatief onderzoek. Dat wil zeggen dat we – hoofdzakelijk – een cijfermatige vergelijking hebben gemaakt. De resultaten van het onderzoek bieden geen handvatten voor een kwalitatieve beoordeling. Oftewel: hoe ‘goed’ de ondersteuning is volgt niet uit dit onderzoek.
Vooraf: om een goede vergelijking te kunnen maken, zijn vergelijkbare gegevens noodzakelijk. Op onderdelen bleek dat in de praktijk lastiger te zijn dan vooraf voorzien. Ook waren niet alle gevraagde gegevens te leveren door alle provincies. Daardoor kan de vergelijking niet in alle gevallen met zes provincies plaats vinden, maar met vijf of vier. Een factor waarmee in deze rapportage geen rekening is gehouden is het aantal volksvertegenwoordigers. Dat varieert van 41 in Flevoland, 47 in Overijssel, 49 in Utrecht en 55 in Gelderland, Noord-Holland en Zuid-Holland.
Voor dit onderzoek zijn gegevens verzameld over de jaren 2018-2022, daarin vallen ook de corona-jaren. Deze zijn ongetwijfeld van invloed geweest op de aantallen werkbezoeken en (fysieke) informatiebijeenkomsten.

| 2 | Flevoland

In dit hoofdstuk staan de uitkomsten voor de provincie Flevoland van het DoeMee-onderzoek naar de ondersteuning van volksvertegenwoordigers centraal.

2.1 Ondersteuning PS – griffie

Budgetten voor de griffies zijn niet zonder meer vergelijkbaar. Bij de griffie in Flevoland gaat het om de salarislasten van de medewerkers en opleiding- en scholingskosten, waaronder ook bijvoorbeeld het bijwonen van congressen en symposia door griffiemedewerkers. Bij andere griffies maken bijvoorbeeld lidmaatschappen eveneens onderdeel uit van het budget.

In Figuur 1 wordt de initiële begroting voor de griffie Flevoland over de periode 2018-2022 vergeleken met de gemiddelden van de begroting van de zes griffies.

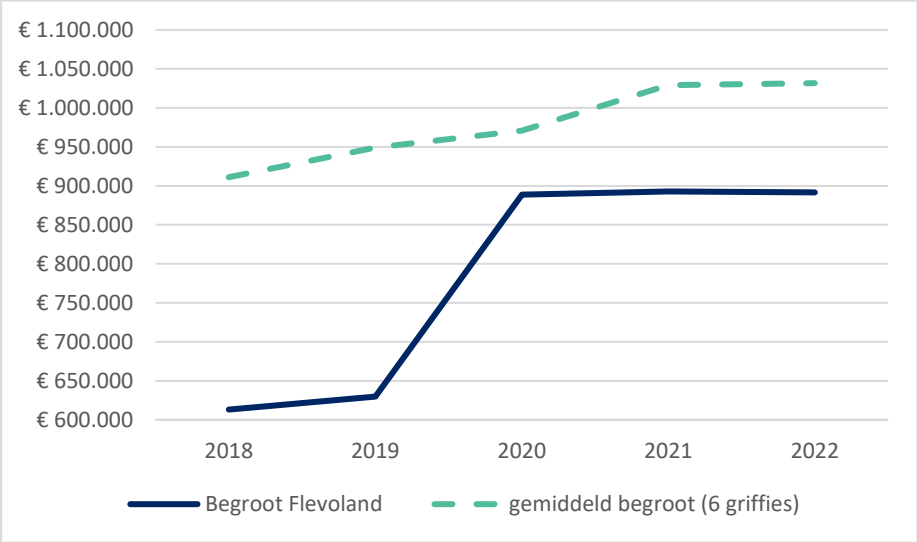

Bron: DoeMee-onderzoek bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 1: Initiële begroting griffie Flevoland en gemiddelden van zes griffies

In Figuur 1 is gemiddeld over de zes griffies een geleidelijke stijging van de begroting te zien in de periode 2018-2021. In Flevoland is in 2020 de initiële begroting meer in de buurt van het gemiddelde gekomen en daarna op nagenoeg hetzelfde niveau gebleven. De informatiepositie van PS en de rol in de regio vraagt een structurele extra bijdrage. Met de begroting 2023 wordt hier in Flevoland extra inzet op gevraagd.

De omvang van de griffie is met 9 fte (2021) iets lager dan de gemiddelde omvang bij andere provincies (10,2 fte).

Strategische griffie
Vanuit de griffie wordt strategisch geadviseerd, de griffie is sparringpartner voor Statenleden. Advisering op gebruik van stateninstrumenten vindt actief plaats en waargenomen ontwikkelingen worden met Statenleden gedeeld. Volgens de griffie(r) is verbetering mogelijk in de informatiepositie.

2.2 Ondersteuning PS – budget en ‘hulptroepen’

Training en opleiding

De omvang van het budget (jaarlijks tussen € 9.000 en € 9.500) voor training en opleiding ten behoeve van PS is iets lager dan het gemiddelde van andere (deelnemende) provincies (€ 13.617) over de jaren 2018-2021. Uitzondering betreft het jaar 2019, toen werd extra budget begroot (€ 40.412) in verband met de verkiezingen. Niet alle provincies hebben een apart budget voor training en opleiding voor PS. In Figuur 2 is daarom het budget van Flevoland vergeleken met het gemiddelde van vijf provincies.

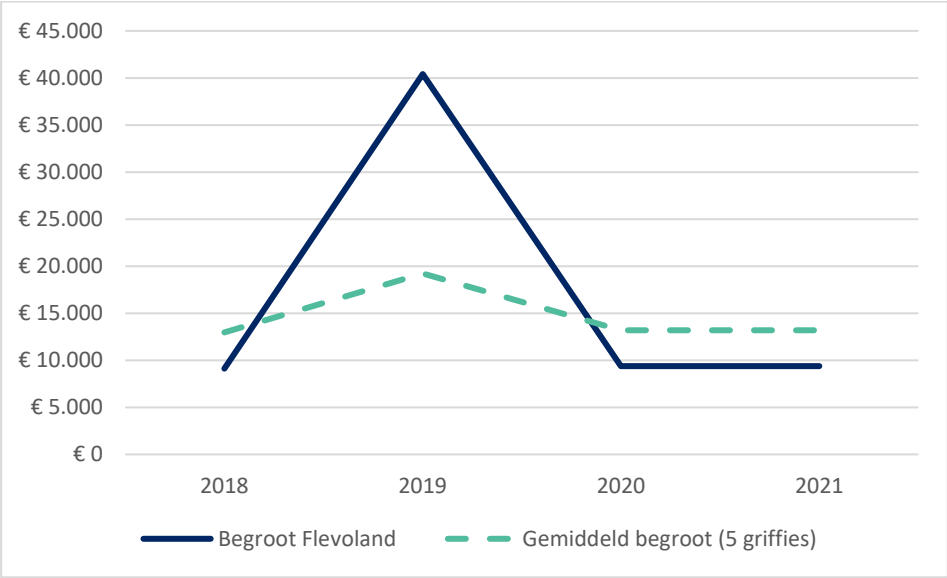

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 2 Initieel budget training en opleiding Flevoland versus gemiddelde vijf griffies

Onderzoek en advies

Er is sprake van een brede range qua budget voor onderzoek en advies voor PS bij provincies, in 2022 bijvoorbeeld variërend van € 15.000 tot € 150.000. Het budget voor onderzoek en advies ten behoeve van PS is in Flevoland in 2022 begroot op € 52.347, vergelijkbaar met 2021 (€ 51.321). In 2018 en 2019 lag het gemiddeld budget rond € 20.000 en in 2020 was het ca. € 70.000.

Ook bij de bestede bedragen is er sprake van een brede range, variërend van € 1.000 tot € 167.700 in 2021. Gemiddeld is in de onderzochte provincies over de periode 2018-2021 ruim € 56.000 besteed aan onderzoek en advies. In Flevoland is in die periode aanzienlijk minder besteed dan begroot, te weten tussen € 4.535 (2018) en € 46.169 (2020).

In geen van de in het onderzoek betrokken provincies heeft er in de onderzoeksperiode een statenonderzoek plaats gevonden.

Communicatie

Gemiddeld is er bij de onderzochte provincies ruim € 50.000 begroot voor communicatie ten behoeve van PS. In Flevoland varieert de post communicatie van € 33.979 in 2022 tot € 151.248 in 2019 vanwege de verkiezingen. De besteding was in 2018 en 2020 wat hoger, in 2019 en 2021 wat lager dan begroot.

Fractieondersteuning

Net als bij alle andere deelnemende provincies bestaat de vergoeding voor fractieondersteuning uit een bedrag per fractie en een bedrag per persoon. Flevoland heeft 41 Statenleden, verdeeld over 17 fracties[1]. Gemiddeld hebben de deelnemende provincies 14 fracties. De omvang van de begroting voor fractieondersteuning ligt in Flevoland onder het gemiddelde van alle deelnemende provincies, zie Tabel 1. Omdat niet voor alle provincies in dit onderzoek bekend is wat de omvang is van de besteding aan fractieondersteuning, is in de vierde kolom van Tabel 1 tevens het gemiddelde opgenomen van de vier provincies waarbij dit wel bekend is. In de laatste kolom staat wat er gemiddeld bij die vier provincies besteed is aan fractieondersteuning. De besteding in Flevoland ligt nagenoeg op wat is begroot.

Tabel 1: Begroting en besteding fractieondersteuning (in €)

	Flevoland - begroot en besteed	Gemiddeld begroot zes provincies	Gemiddeld begroot vier provincies	Gemiddeld besteed vier provincies
2018	313.697 | 320.094	501.507	461.924	478.235
2019	318.716 | 304.000	538.450	511.929	462.657
2020	323.178 | 327.422	544.683	516.045	498.826
2021	340.135 | 329.299	605.078	551.784	541.641
2022	346.938	617.911	567.896	

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Rekenkamer

In Figuur 3 is de ontwikkeling van de begroting en de besteding van het budget voor de Rekenkamer ten behoeve van PS Flevoland zichtbaar, evenals de gemiddelden van de begroting en besteding van Rekenkamers voor alle aan dit onderzoek deelnemende provincies.

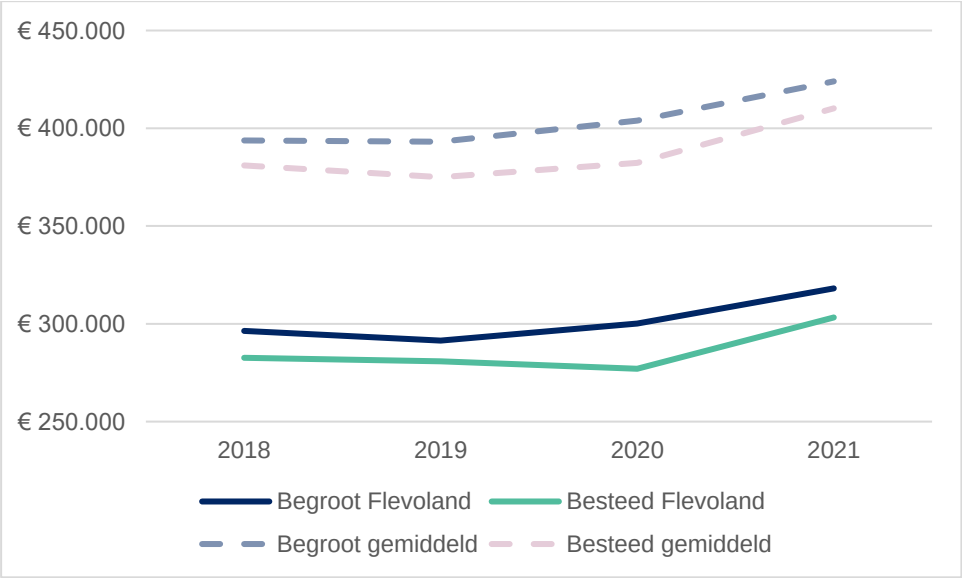

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 3 Begroting en besteding Rekenkamer

[1] Stand per oktober 2022.

Gemiddeld is er in 2022 per onderzochte provincie € 435.134 begroot voor de rekenkamer. In Flevoland ligt dat met € 328.226 lager.[2] Het betreft de totale lasten, dus personele kosten (inclusief bijv. opleiding), project inhuur en diensten van derden, huisvesting en ICT.

Ambtelijke bijstand
Flevoland beschikt over een procedure voor ambtelijke bijstand. Net als de overige deelnemende provincies is voor Flevoland niet bekend hoeveel fte daarvoor daadwerkelijk is ingezet. De meeste provincies kennen net als Flevoland geen afzonderlijk budget voor extra of bijzondere vormen van ambtelijke ondersteuning.

2.3 Ondersteuning PS – informatievoorziening

Schriftelijke en mondelinge vragen
De vragen over schriftelijke en mondelinge vragen zijn door de respondenten zeer verschillend geïnterpreteerd. Bij schriftelijke vragen gaat het bijvoorbeeld om vragen aan het college van GS met een bepaalde beantwoordingstermijn, die onder de noemer ‘schriftelijk vragen’ op de website worden gepubliceerd. Maar het betreft ook schriftelijk ingediende technische vragen voorafgaand aan de behandeling van een agendapunt en rondvragen aan een gedeputeerde. Met een grote slag om de arm kan worden geconstateerd dat er gemiddeld ca. 100 schriftelijke vragen per jaar per provincie worden afgedaan.
Voor mondelinge vragen is het methodologisch nog lastiger om een indicatie te geven van het aantal gestelde vragen.

Informatiebijeenkomsten en werkbezoeken
Alle provincies organiseren voor PS werkbezoeken en informatiebijeenkomsten, zoals werksessies, technische sessies, expertmeetings, ‘tafeltjesavonden’ en Benen-Op- Tafel-(BOT)-overleg. Los van de definitiekwestie speelt of en hoe het aantal informatiebijeenkomsten en werkbezoeken in de onderzoeksperiode is bijgehouden. Uit de door de griffies van de aan het onderzoek deelnemende provincies geleverde cijfers over de periode 2018-2022 is af te leiden dat het gemiddeld aantal werkbezoeken per jaar ligt tussen 12 en 3 (in corona-jaar 2021) en het gemiddeld aantal informatiebijeenkomsten tussen de 25 en 41 per jaar. Het gemiddeld aantal informatiebijeenkomsten was relatief hoog in de coronajaren (36 in 2020 en 41 in 2021).

[2] Voor dit onderzoek is een verdeling gemaakt per Randstedelijke provincie volgens de vastgestelde verdeelsleutel van de bijdragen. De verdeelsleutel houdt in dat de kosten door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland worden gedragen volgens een verdeelmaatstaf die ook wordt aangehouden voor de bekostiging van het IPO door alle provincies. Daarbij wordt de ene helft van de kosten gelijkelijk over de provincies verdeeld, en de andere helft wordt over de provincies verdeeld naar rato van de som van de totale uitkeringen uit het Provinciefonds en de belastingcapaciteit. Concreet betekent dit dat Zuid-Holland meer dan gemiddeld bijdraagt, Flevoland minder, en Noord-Holland en Utrecht rond het gemiddelde bijdragen.

| 3 | Noord-Holland

In dit hoofdstuk staan de uitkomsten voor de provincie Noord-Holland van het DoeMee-onderzoek naar de ondersteuning van volksvertegenwoordigers centraal.

3.1 Ondersteuning PS – griffie

Budgetten voor de griffies zijn niet zonder meer vergelijkbaar. Bij de griffie in Noord-Holland gaat het naast salarislasten van de medewerkers ook om opleiding- en scholingskosten voor griffiemedewerkers, kosten voor het bijwonen van congressen en symposia door griffiemedewerkers, communicatie en voorlichting, werkbezoeken of excursies, abonnementen voor toegang tot kennisbanken, bibliotheken en vakbladen. In sommige andere provincies gaat het alleen om salariskosten.

In Figuur 4 wordt de initiële begroting voor de griffie Noord-Holland over de periode 2018-2022 vergeleken met de gemiddelden van de begroting van de zes griffies.

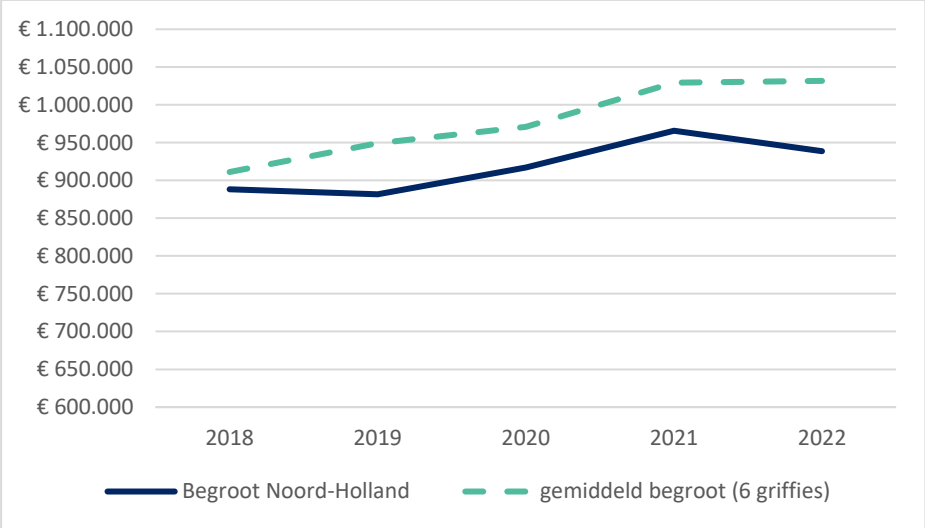

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 4 Initiële begroting griffie Noord-Holland en gemiddelden van zes griffies

In Figuur 4 is gemiddeld over de zes griffies een geleidelijke stijging van de begroting te zien in de periode 2018-2021. In Noord-Holland is een bijna vergelijkbare ontwikkeling.

De omvang van de griffie is qua fte iets groter dan gemiddeld bij de deelnemende provincies; in 2022 gaat het om 11,1 fte in Noord-Holland versus 10,2 fte gemiddeld.

3.2 Ondersteuning PS – budget en ‘hulptroepen’

Training en opleiding

Niet alle provincies hebben een apart budget voor training en opleiding voor PS. In Figuur 5 is daarom het budget van Noord-Holland vergeleken met het gemiddelde van vijf provincies.

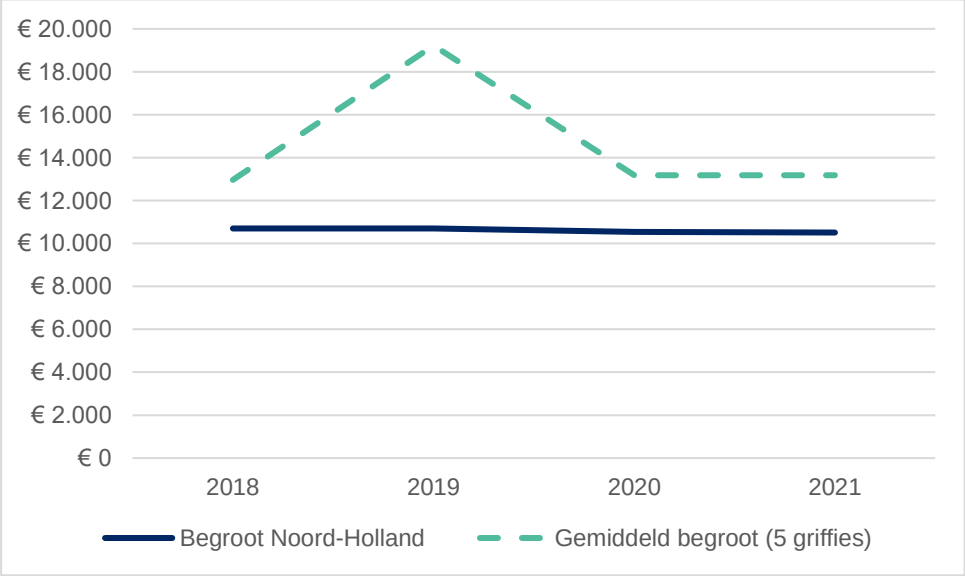

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 5 Initieel budget training en opleiding Noord-Holland versus gemiddelde vijf griffies

In Noord-Holland is de omvang van het budget (jaarlijks tussen € 10.500 en € 11.500) voor training en opleiding ten behoeve van PS iets lager dan het gemiddelde van andere (deelnemende) provincies (€ 13.617) over de jaren 2018-2021[3].

Onderzoek en advies

Het budget voor onderzoek en advies ten behoeve van PS is in Noord-Holland in 2022, net als de voorgaande jaren, begroot op € 150.000 (in 2018: € 125.000). Dat is aanzienlijk hoger dan het gemiddelde van de deelnemende provincies (omstreeks € 50.000). Overigens is hierbij sprake van een brede range qua budget voor onderzoek en advies voor PS bij provincies, in 2022 bijvoorbeeld variërend van € 15.000 tot € 150.000.
De besteding van het budget voor onderzoek en advies ligt in Noord-Holland in de periode 2018-2022 rond het beschikbare budget, in 2019 is aanzienlijk minder uitgegeven (€ 60.000). Gemiddeld is over de periode 2018-2021 ruim € 56.000 door de provincies besteed aan onderzoek en advies voor PS. Ook bij de bestede bedragen is er sprake van een brede range, variërend van € 1.000 tot € 167.700 in 2021.

In geen van de in het onderzoek betrokken provincies heeft er in de onderzoeksperiode een statenonderzoek plaats gevonden.

Communicatie

Gemiddeld is er bij de deelnemende provincies ruim € 50.000 begroot voor communicatie ten behoeve van PS. In Noord-Holland is de post communicatie groter als gevolg van inhuur van een communicatiemedewerker via de

[3] De piek bij het gemiddelde in 2019 wordt veroorzaakt door 1 provincie, die in 2019 extra budget begrootte in verband met de verkiezingen.

sector communicatie van de provincie. De kosten hiervoor liggen in de periode 2018-2021 rond € 80.000. Verder is er vanaf 2019 € 35.000 begroot voor de werkgroep jongerenparticipatie. Daarnaast is in 2019 € 140.000 begroot voor een campagne rond de Statenverkiezingen. Volgens de in dit onderzoek verstrekte informatie zijn de bedragen besteed conform de begroting.

Fractieondersteuning

Net als bij alle andere deelnemende provincies bestaat de vergoeding voor fractieondersteuning uit een bedrag per fractie en een bedrag per persoon. Noord-Holland heeft 55 Statenleden verdeeld over 15 fracties.[4] De omvang van de begroting voor fractieondersteuning ligt hoger dan het gemiddelde van alle deelnemende provincies. Omdat niet voor alle provincies in dit onderzoek bekend is wat de omvang is van de besteding aan fractieondersteuning, is in de vierde kolom van Tabel 2 tevens het gemiddelde opgenomen van de vier provincies waarbij dit wel bekend is. In de laatste kolom staat wat er gemiddeld bij die vier provincies besteed is aan fractieondersteuning.

Tabel 2: Begroting en besteding fractieondersteuning (in €)

	Noord-Holland – begroot en besteed	Gemiddeld begroot zes provincies	Gemiddeld begroot vier provincies	Gemiddeld besteed vier provincies
2018	659.000 | 725.177	501.507	461.924	478.235
2019	800.000 | 779.394	538.450	511.929	462.657
2020	800.000 | 637.432	544.683	516.045	498.826
2021	840.000 | 778.861	605.078	551.784	541.641
2022	810.000	617.911	567.896	

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Uit Tabel 2 komt naar voren dat zowel de begrote als de bestede bedragen aan fractieondersteuning een stijgende lijn laten zien tussen 2018 en 2021. Daarnaast is zichtbaar dat er jaarlijks minder wordt besteed dan begroot, met uitzondering van 2018.

Rekenkamer

In Figuur 6 is de ontwikkeling van de begroting en de besteding van de Rekenkamer ten behoeve van PS Noord-Holland zichtbaar, evenals de gemiddelden van de begroting en besteding van Rekenkamers voor alle aan dit onderzoek deelnemende provincies.

[4] Stand per september 2022.

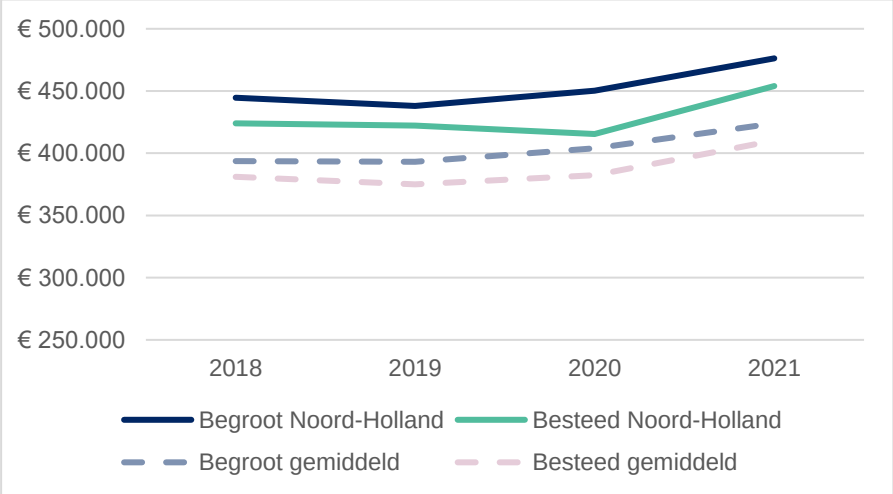

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 5 Begroting en besteding Rekenkamer

Gemiddeld is er in 2022 per onderzochte provincie € 435.134 begroot voor de rekenkamer. In Noord-Holland ligt dat met € 496.309 rond het gemiddelde (iets hoger).[5] Het betreft de totale lasten, dus personele kosten (inclusief bijv. opleiding), project inhuur en diensten van derden, huisvesting en ICT.

Ambtelijke bijstand

Noord-Holland beschikt over een procedure voor ambtelijke bijstand. Net als bij de overige deelnemende provincies is voor Noord-Holland niet bekend hoeveel fte daarvoor daadwerkelijk is ingezet. De meeste provincies kennen net als Noord-Holland geen afzonderlijk budget voor extra of bijzondere vormen van ambtelijke ondersteuning.

3.3 Ondersteuning PS – informatievoorziening

Schriftelijke en mondelinge vragen

De vragen over schriftelijke en mondelinge vragen zijn door de respondenten zeer verschillend geïnterpreteerd. Bij schriftelijke vragen gaat het bijvoorbeeld om vragen aan het college van GS met een bepaalde beantwoordingstermijn, die onder de noemer ‘schriftelijk vragen’ op de website worden gepubliceerd. Maar het betreft ook schriftelijk ingediende technische vragen voorafgaand aan de behandeling van een agendapunt en rondvragen aan een gedeputeerde.

Met een grote slag om de arm kan worden geconstateerd dat er gemiddeld ca. 100 schriftelijke vragen per jaar per provincie worden afgedaan.

Voor mondelinge vragen is het methodologisch nog lastiger om een indicatie te geven van het aantal gestelde vragen.

[5] Voor dit onderzoek is een verdeling gemaakt per Randstedelijke provincie volgens de vastgestelde verdeelsleutel van de bijdragen. De verdeelsleutel houdt in dat de kosten door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland worden gedragen volgens een verdeelmaatstaf die ook wordt aangehouden voor de bekostiging van het IPO door alle provincies. Daarbij wordt de ene helft van de kosten gelijkelijk over de provincies verdeeld, en de andere helft wordt over de provincies verdeeld naar rato van de som van de totale uitkeringen uit het Provinciefonds en de belastingcapaciteit. Concreet betekent dit dat Zuid-Holland meer dan gemiddeld bijdraagt, Flevoland minder, en Noord-Holland en Utrecht rond het gemiddelde bijdragen.

Informatiebijeenkomsten en werkbezoeken

Alle provincies organiseren voor PS werkbezoeken en informatiebijeenkomsten, zoals werksessies, technische sessies, expertmeetings, ‘tafeltjesavonden’ en Benen-Op- Tafel-(BOT)-overleg. Los van de definitiekwestie speelt of en hoe het aantal informatiebijeenkomsten en werkbezoeken in de onderzoeksperiode is bijgehouden. Uit de door de griffies van de aan het onderzoek deelnemende provincies geleverde cijfers over de periode 2018-2022 is af te leiden dat het gemiddeld aantal werkbezoeken per jaar ligt tussen 12 en 3 (in corona-jaar 2021) en het gemiddeld aantal informatiebijeenkomsten tussen de 25 en 41 per jaar. Het gemiddeld aantal informatiebijeenkomsten was relatief hoog in de coronajaren (36 in 2020 en 41 in 2021).

| 4 | Utrecht

In dit hoofdstuk staan de uitkomsten voor de provincie Utrecht van het DoeMee-onderzoek naar de ondersteuning van volksvertegenwoordigers centraal.

4.1 Ondersteuning PS – griffie

Budgetten voor de griffies zijn niet zonder meer vergelijkbaar. Bij de griffie in Utrecht gaat het naast salarislasten van de medewerkers ook om opleiding- en scholingskosten voor griffiemedewerkers, lidmaatschappen en kosten voor het bijwonen van congressen en symposia door griffiemedewerkers. In sommige andere provincies gaat het alleen om salariskosten.

In Figuur 7 wordt de initiële begroting voor de griffie Utrecht over de periode 2018-2022 vergeleken met de gemiddelden van de begroting van de zes griffies.

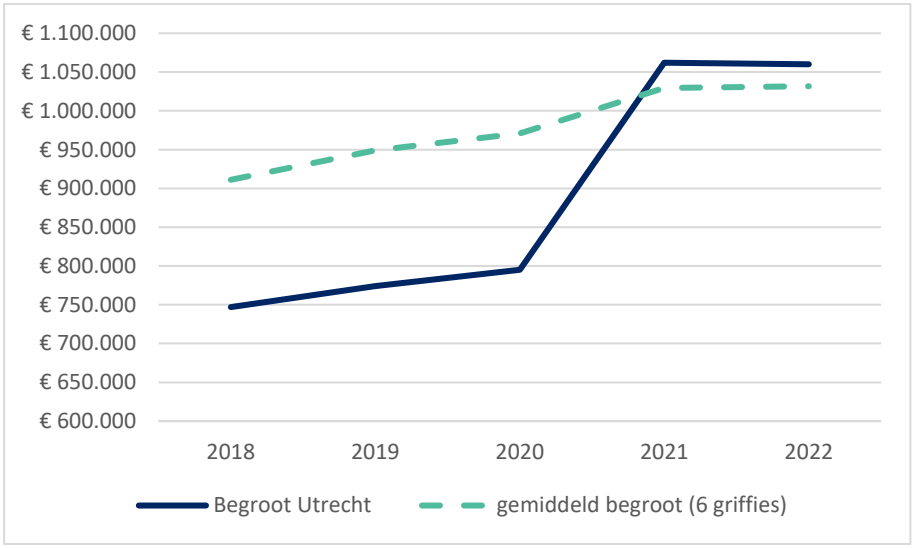

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 7 Initiële begroting griffie Utrecht en gemiddelden van zes griffies

In Figuur 7 is gemiddeld over de zes griffies een geleidelijke stijging van de begroting te zien in de periode 2018-2021. In Utrecht lag de initiële begroting in de periode 2018-2020 onder het gemiddelde en sinds 2021 iets erboven.

De omvang van de griffie ligt qua fte ongeveer op het gemiddelde bij de deelnemende provincies; in 2022 gaat het om 9,9 fte in Utrecht versus 10,2 fte gemiddeld.

4.2 Ondersteuning PS – budget en ‘hulptroepen’

Training en opleiding

Niet alle provincies hebben een apart budget voor training en opleiding voor PS. In Figuur 8 is daarom het budget van Utrecht vergeleken met het gemiddelde van vijf provincies. De besteding van het Utrechtse budget voor training en opleiding kan vergeleken worden met het gemiddelde van vier provincies, van één provincie zijn de gegevens niet beschikbaar voor dit onderzoek.

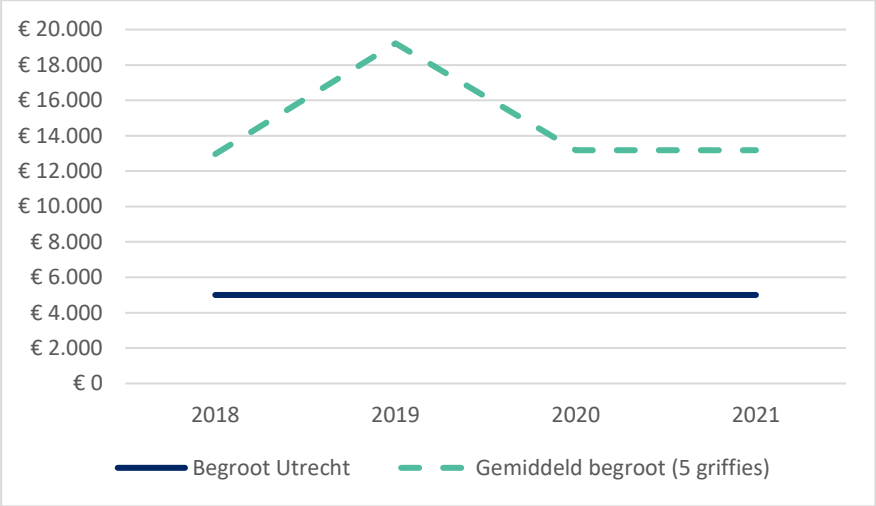

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 8 Initieel budget training en opleiding Utrecht versus gemiddelde vijf griffies

In Utrecht is de omvang van het budget jaarlijks € 5.000 voor training en opleiding ten behoeve van PS, dat is meer dan de helft lager dan het gemiddelde van andere onderzochte provincies (€ 13.617) over de jaren 2018-2022[6].

Onderzoek en advies

Het budget voor onderzoek en advies ten behoeve van PS is in Utrecht in 2022, net als de voorgaande jaren, begroot op bijna € 30.000. Dat is lager dan het gemiddelde van de deelnemende provincies (omstreeks € 50.000). Overigens is hierbij sprake van een brede range qua budget voor onderzoek en advies voor PS bij provincies, in 2022 bijvoorbeeld variërend van € 15.000 tot € 150.000.

De besteding van het budget voor onderzoek en advies ligt in Utrecht in de periode 2018-2020 ruim boven het beschikbare budget: € 95.658 in 2018, € 73.631 in 2019 en € 95.428 in 2020. In 2021 lag het bestede budget net boven het beschikbare budget (€ 33.892)
Ook bij de bestede bedragen is in de onderzochte provincies sprake van een brede range, variërend van € 1.000 tot € 167.700.

In geen van de in het onderzoek betrokken provincies heeft er in de onderzoeksperiode een statenonderzoek plaats gevonden.

[6] De piek bij het gemiddelde in 2019 wordt veroorzaakt door 1 provincie, die in 2019 extra budget begrootte in verband met de verkiezingen.

Communicatie

Gemiddeld is er bij de deelnemende provincies ruim € 50.000 begroot voor communicatie ten behoeve van PS. In Utrecht is de post communicatie in 2018 rond het gemiddelde (€ 51.000) en vanaf 2019 iets hoger (€ 60.000). In 2018 was de besteding ruim boven budget (€ 161.282), in 2019 en 2021 iets lager dan het beschikbare budget (€ 43.031 resp. € 47.621). In 2020 was de besteding ruim onder budget (€ 11.354).

Fractieondersteuning

Net als bij alle andere deelnemende provincies bestaat de vergoeding voor fractieondersteuning uit een bedrag per fractie en een bedrag per persoon. Utrecht heeft 49 Statenleden verdeeld over 14 fracties.[7] De omvang van de begroting voor fractieondersteuning ligt hoger dan het gemiddelde van alle deelnemende provincies. Omdat niet voor alle provincies in dit onderzoek bekend is wat de omvang is van de besteding aan fractieondersteuning, is in de vierde kolom van Tabel 3 tevens het gemiddelde opgenomen van de vier provincies waarbij dit wel bekend is. In de laatste kolom staat wat er gemiddeld bij die vier provincies besteed is aan fractieondersteuning.

Tabel 3 Begroting en besteding fractieondersteuning (in €)

	Utrecht – begroot en besteed	Gemiddeld begroot zes provincies	Gemiddeld begroot vier provincies	Gemiddeld besteed vier provincies
2018	425.000 | 415.667	501.507	461.924	478.235
2019	465.000 | 288.235	538.450	511.929	462.657
2020	465.000 | 532.449	544.683	516.045	498.826
2021	546.000 | 556.403	605.078	551.784	541.641
2022	623.644	617.911	567.896	

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Uit Tabel 3 komt naar voren dat zowel de begrote als de bestede bedragen aan fractieondersteuning een stijgende lijn laten zien tussen 2018 en 2021. Daarnaast is zichtbaar dat er met name in 2019 veel minder is besteed dan begroot.

Rekenkamer

In Figuur 9 is de ontwikkeling van de begroting en de besteding van de Rekenkamer ten behoeve van PS Utrecht zichtbaar, evenals de gemiddelden van de begroting en besteding van Rekenkamers voor alle aan dit onderzoek deelnemende provincies.

[7] Stand per september 2022.

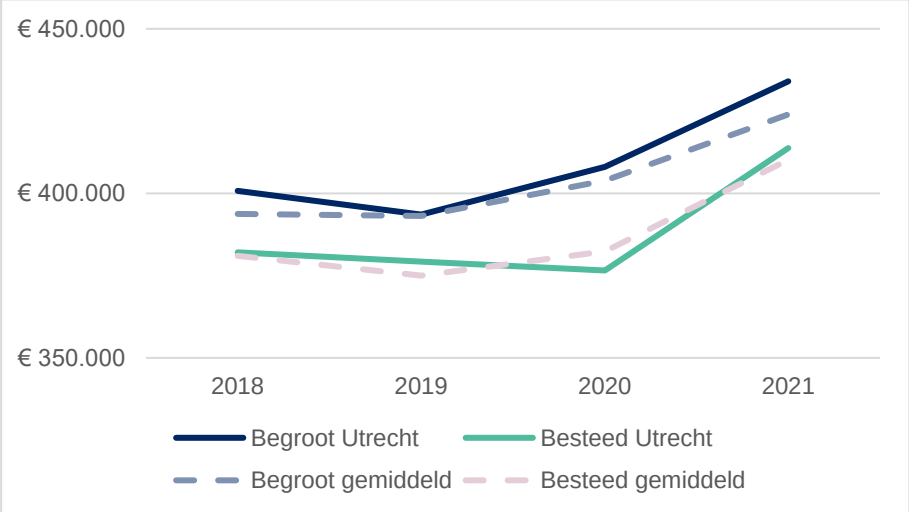

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 6 Begroting en besteding Rekenkamer

Gemiddeld is er in 2022 per onderzochte provincie € 435.134 begroot voor de rekenkamer. In Utrecht ligt dat met € 444.023 rond het gemiddelde.[8] Het betreft de totale lasten, dus personele kosten (inclusief bijv. opleiding), project inhuur en diensten van derden, huisvesting en ICT.

Ambtelijke bijstand

Utrecht beschikt over een procedure voor ambtelijke bijstand. Net als bij de overige deelnemende provincies is voor Utrecht niet bekend hoeveel fte daarvoor daadwerkelijk is ingezet. De meeste provincies kennen net als Utrecht geen afzonderlijk budget voor extra of bijzondere vormen van ambtelijke ondersteuning.

4.3 Ondersteuning PS – informatievoorziening

Schriftelijke en mondelinge vragen

De vragen over schriftelijke en mondelinge vragen zijn door de respondenten zeer verschillend geïnterpreteerd. Bij schriftelijke vragen gaat het bijvoorbeeld om vragen aan het college van GS met een bepaalde beantwoordingstermijn, die onder de noemer ‘schriftelijk vragen’ op de website worden gepubliceerd. Maar het betreft ook schriftelijk ingediende technische vragen voorafgaand aan de behandeling van een agendapunt en rondvragen aan een gedeputeerde.

Met een grote slag om de arm kan worden geconstateerd dat er gemiddeld ca. 100 schriftelijke vragen per jaar per provincie worden afgedaan.

Voor mondelinge vragen is het methodologisch nog lastiger om een indicatie te geven van het aantal gestelde vragen.

[8] Voor dit onderzoek is een verdeling gemaakt per Randstedelijke provincie volgens de vastgestelde verdeelsleutel van de bijdragen. De verdeelsleutel houdt in dat de kosten door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland worden gedragen volgens een verdeelmaatstaf die ook wordt aangehouden voor de bekostiging van het IPO door alle provincies. Daarbij wordt de ene helft van de kosten gelijkelijk over de provincies verdeeld, en de andere helft wordt over de provincies verdeeld naar rato van de som van de totale uitkeringen uit het Provinciefonds en de belastingcapaciteit. Concreet betekent dit dat Zuid-Holland meer dan gemiddeld bijdraagt, Flevoland minder, en Noord-Holland en Utrecht rond het gemiddelde bijdragen.

Informatiebijeenkomsten en werkbezoeken

Alle provincies organiseren voor PS werkbezoeken en informatiebijeenkomsten, zoals werksessies, technische sessies, expertmeetings, ‘tafeltjesavonden’ en Benen-Op- Tafel-(BOT)-overleg. Los van de definitiekwestie speelt of en hoe het aantal informatiebijeenkomsten en werkbezoeken in de onderzoeksperiode is bijgehouden. Uit de door de griffies van de aan het onderzoek deelnemende provincies geleverde cijfers over de periode 2018-2022 is af te leiden dat het gemiddeld aantal werkbezoeken per jaar ligt tussen 12 en 3 (in corona-jaar 2021) en het gemiddeld aantal informatiebijeenkomsten tussen de 25 en 41 per jaar. Het gemiddeld aantal informatiebijeenkomsten was relatief hoog in de coronajaren (36 in 2020 en 41 in 2021).

| 5 | Zuid-Holland

In dit hoofdstuk staan de uitkomsten voor de provincie Zuid-Holland van het DoeMee-onderzoek naar de ondersteuning van volksvertegenwoordigers centraal.

5.1 Ondersteuning PS – griffie

Budgetten voor de griffies zijn niet zonder meer vergelijkbaar. Bij de griffie in Zuid-Holland gaat het naast salarislasten van de medewerkers ook om opleiding- en scholingskosten voor griffiemedewerkers, kosten voor het bijwonen van congressen en symposia door griffiemedewerkers, communicatie en voorlichting, werkbezoeken of excursies, abonnementen voor toegang tot kennisbanken, bibliotheken en vakbladen en – in het geval van Zuid-Holland - speciale projecten onder verantwoordelijkheid van de griffie. In sommige andere provincies gaat het alleen om salariskosten.

In Figuur 10 wordt de initiële begroting voor de griffie Zuid-Holland over de periode 2018-2022 vergeleken met de gemiddelden van de begroting van de zes griffies.

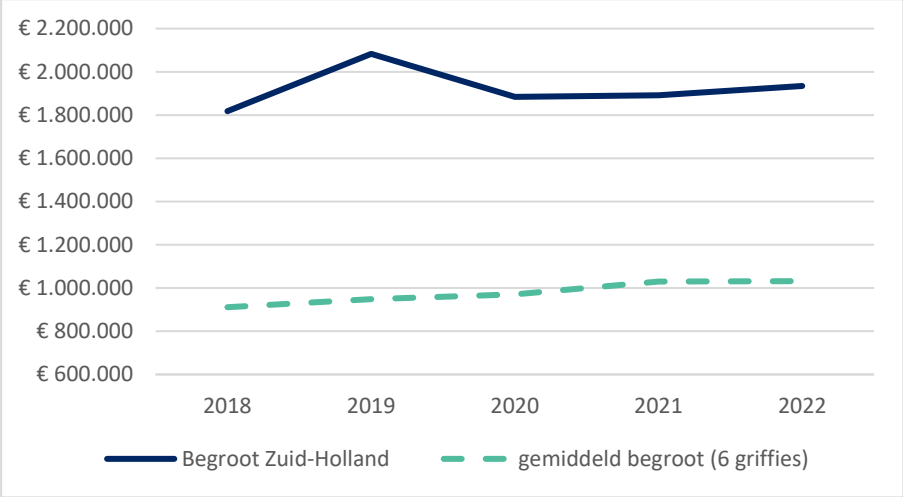

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 10 Initiële begroting griffie Zuid-Holland en gemiddelden van zes griffies

In Figuur 10 is gemiddeld over de zes griffies een geleidelijke stijging van de begroting te zien in de periode 2018-2021. In Zuid-Holland lag de initiële begroting in de periode 2018-2022 boven het gemiddelde. Zoals hiervoor is aangegeven zijn bij de griffie Zuid-Holland meer kostenposten ondergebracht dan bij de andere griffies. De uitschieter in 2019 betreft een incidenteel verkiezingsbudget.

De omvang van de griffie Zuid-Holland is qua fte iets groter dan gemiddeld bij de aan het onderzoek deelnemende provincies; in 2022 gaat het om 11,2 fte in Zuid-Holland versus 10,2 fte gemiddeld.

5.2 Ondersteuning PS – budget en ‘hulptroepen’

Training en opleiding

Niet alle provincies hebben een apart budget voor training en opleiding voor PS. In Zuid-Holland is er geen apart budget voor trainingen en opleidingen. Via het rechtspositiebesluit decentrale volksvertegenwoordigers (artikel 2.3.3.) kunnen trainingen en opleidingen wel worden vergoed. Voor PS is een centraal budget waaruit de kosten van PS betaald worden (zoals de vaste vergoedingen, reiskosten etc.).

Onderzoek en advies

Het budget voor onderzoek en advies ten behoeve van PS is in Zuid-Holland in 2022, net als de voorgaande jaren, begroot op € 25.000. Dat is aanzienlijk lager dan het gemiddelde van de deelnemende provincies (omstreeks € 50.000). Overigens is hierbij sprake van een brede range qua budget voor onderzoek en advies voor PS bij provincies, in 2022 bijvoorbeeld variërend van € 15.000 tot € 150.000. Gegevens over de besteding van het budget voor onderzoek en advies konden voor dit onderzoek niet worden verstrekt.

In geen van de in het onderzoek betrokken provincies heeft er in de onderzoeksperiode een statenonderzoek plaats gevonden.

Communicatie

Gemiddeld is er bij de deelnemende provincies ruim € 50.000 begroot voor communicatie ten behoeve van PS. In Zuid-Holland is de post communicatie onderdeel van het budget Algemene ondersteuning en communicatie met een omvang van € 74.000. Gegevens over de besteding van het budget voor communicatie konden voor dit onderzoek niet worden verstrekt.

Fractieondersteuning

Net als bij alle andere deelnemende provincies bestaat de vergoeding voor fractieondersteuning uit een bedrag per fractie en een bedrag per persoon. Zuid-Holland heeft 55 Statenleden verdeeld over 15 fracties.[9] De omvang van de begroting voor fractieondersteuning ligt lager dan het gemiddelde van alle deelnemende provincies. Voor Zuid-Holland is niet bekend wat de omvang is van de besteding aan fractieondersteuning, in de vierde kolom van Tabel 4 is het gemiddelde opgenomen van de vier provincies waarbij dit wel bekend is. In de laatste kolom staat wat er gemiddeld bij die vier provincies besteed is aan fractieondersteuning.

Tabel 4 Begroting en besteding fractieondersteuning (in €)

	Zuid-Holland – begroot	Gemiddeld begroot zes provincies	Gemiddeld begroot vier provincies	Gemiddeld besteed vier provincies
2018	485.000	501.507	461.924	478.235
2019	485.000	538.450	511.929	462.657
2020	485.000	544.683	516.045	498.826
2021	685.000	605.078	551.784	541.641
2022	685.000	617.911	567.896	

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

[9] Stand per september 2022. In 2022 zijn er 12 fracties en 3 groepen actief in Provinciale Staten van Zuid-Holland. Een groep ontstaat door een afsplitsing uit een fractie. Voor groepen gelden afwijkende regels voor wat betreft financiële ondersteuning.

Uit Tabel 4 komt naar voren dat de begrote bedragen aan fractieondersteuning een stijgende lijn laten zien tussen 2018 en 2021. Het budget voor fractieondersteuning in Zuid-Holland is ten opzichte van de andere onderzochte provincies relatief laag, ook wanneer het aantal Statenleden (55) in ogenschouw wordt genomen.

Rekenkamer

In Figuur 11 is de ontwikkeling van de begroting en de besteding van de Rekenkamer ten behoeve van PS Zuid-Holland zichtbaar, evenals de gemiddelden van de begroting en besteding van Rekenkamers voor alle aan dit onderzoek deelnemende provincies.

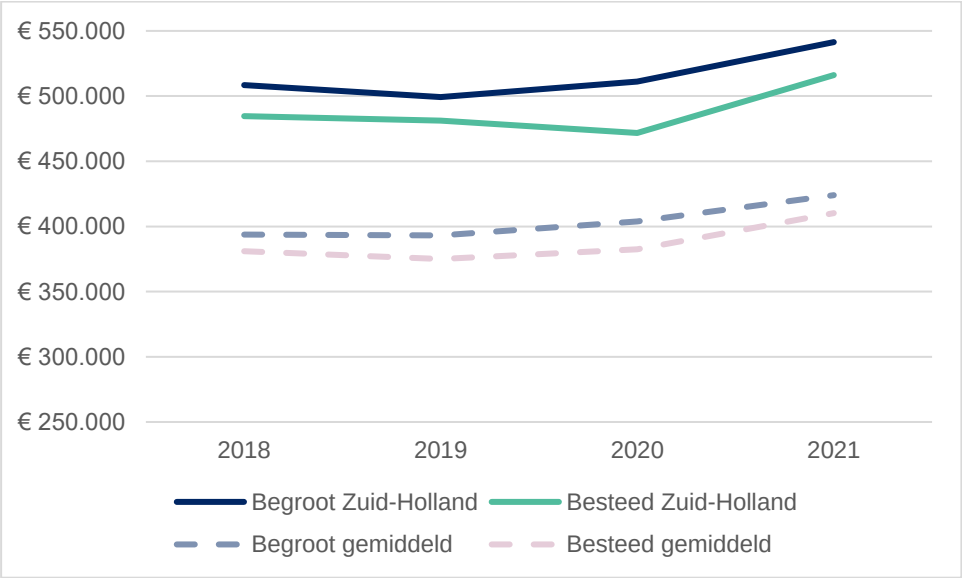

Bron: DoeMee-onderzoek, bewerking Randstedelijke Rekenkamer.

Figuur 71 **Begroting en besteding Rekenkamer**

Gemiddeld is er in 2022 per onderzochte provincie € 435.134 begroot voor de rekenkamer. In Zuid-Holland ligt dat met € 556.443 hoger.[10] Het betreft de totale lasten, dus personele kosten (inclusief bijv. opleiding), project inhuur en diensten van derden, huisvesting en ICT.

Ambtelijke bijstand

Zuid-Holland beschikt over een verordening voor ambtelijke bijstand. Net als bij de overige deelnemende provincies is voor Zuid-Holland niet bekend hoeveel fte daarvoor daadwerkelijk is ingezet. De meeste provincies kennen net als Zuid-Holland geen afzonderlijk budget voor extra of bijzondere vormen van ambtelijke ondersteuning.

[10] Voor dit onderzoek is een verdeling gemaakt per Randstedelijke provincie volgens de vastgestelde verdeelsleutel van de bijdragen. De verdeelsleutel houdt in dat de kosten door de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland worden gedragen volgens een verdeelmaatstaf die ook wordt aangehouden voor de bekostiging van het IPO door alle provincies. Daarbij wordt de ene helft van de kosten gelijkelijk over de provincies verdeeld, en de andere helft wordt over de provincies verdeeld naar rato van de som van de totale uitkeringen uit het Provinciefonds en de belastingcapaciteit. Concreet betekent dit dat Zuid-Holland meer dan gemiddeld bijdraagt, Flevoland minder, en Noord-Holland en Utrecht rond het gemiddelde bijdragen.

5.3 Ondersteuning PS – informatievoorziening

Schriftelijke en mondelinge vragen

De vragen over schriftelijke en mondelinge vragen zijn door de respondenten zeer verschillend geïnterpreteerd. Bij schriftelijke vragen gaat het bijvoorbeeld om politiek-inhoudelijke vragen aan het college van GS met een bepaalde beantwoordingstermijn, die onder de noemer ‘schriftelijk vragen’ op de website worden gepubliceerd. Maar het betreft ook schriftelijk ingediende technische vragen voorafgaand aan de behandeling van een agendapunt en rondvragen aan een gedeputeerde.

Met een grote slag om de arm kan worden geconstateerd dat er gemiddeld ca. 100 schriftelijke vragen per jaar per provincie worden afgedaan.

Voor mondelinge vragen is het methodologisch nog lastiger om een indicatie te geven van het aantal gestelde vragen.

Informatiebijeenkomsten en werkbezoeken

Alle provincies organiseren voor PS werkbezoeken en informatiebijeenkomsten, zoals werksessies, technische sessies, expertmeetings, ‘tafeltjesavonden’ en Benen-Op- Tafel-(BOT)-overleg. Los van de definitiekwestie speelt of en hoe het aantal informatiebijeenkomsten en werkbezoeken in de onderzoeksperiode is bijgehouden. Uit de door de griffies van de aan het onderzoek deelnemende provincies geleverde cijfers over de periode 2018-2022 is af te leiden dat het gemiddeld aantal werkbezoeken per jaar ligt tussen 12 en 3 (in corona-jaar 2021) en het gemiddeld aantal informatiebijeenkomsten tussen de 25 en 41 per jaar. Het gemiddeld aantal informatiebijeenkomsten was relatief hoog in de coronajaren (36 in 2020 en 41 in 2021).

Colofon

Randstedelijke Rekenkamer
Teleportboulevard 110
1043 EJ Amsterdam
020 – 58 18 585
info@randstedelijke-rekenkamer.nl
www.randstedelijke-rekenkamer.nl
Volg ons op twitter via: @rekenrandstad

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12417
Extern Zaak ID	1687482
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.h
Titel	Pallas: goedkeuring fusie en aanpassing overeenkomst geldlening en pandrecht (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

PALLAS is de nieuwe medische isotopenreactor die de Hoge Flux Reactor in Petten gaat vervangen. De provincie Noord-Holland heeft aan de Stichting Voorbereiding PALLAS-reactor € 40 miljoen in de vorm van een lening beschikbaar gesteld voor de voorbereiding van de nieuwe reactor. De stichting heeft de provincie verzocht om goedkeuring te verlenen voor de voorgenomen fusie met de Stichting NRG en akkoord te gaan met verlenging en aanpassing van de overeenkomst van geldlening en pandrecht. GS verlenen, na consultatie van PS, goedkeuring aan de voorgenomen fusie en gaan akkoord met de verlenging en aanpassing van de overeenkomst van geldlening en pandrecht.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
I.A. Soldaat
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144181
soldaati@noord-holland.nl

Verzenddatum

03 APR. 2023

Kenmerk
1352615/2005073

Uw kenmerk

Betreft PALLAS- verlenen van goedkeuring voor de voorgenomen fusie en het verlengen en aanpassen van de overeenkomst van geldlening en pandrecht

Geachte leden,

Hierbij informeren wij u over ons besluit van 28 maart 2023 inzake het verzoek van de Stichting Voorbereiding PALLAS-reactor om goedkeuring te verlenen voor de voorgenomen fusie met de Stichting Nuclear Research and Consultancy Group en akkoord te gaan met verlenging en aanpassing van de overeenkomst van geldlening en pandrecht.

Per brief hebben wij u geïnformeerd over ons beleidsvoornemen van 24 januari 2023 om goedkeuring te verlenen aan de voorgenomen fusie en het verlengen en aanpassen van de overeenkomst van geldlening en pandrecht. Wij hebben u verzocht om uw opmerkingen en aandachtspunten te geven met betrekking tot ons beleidsvoornemen. Op 20 februari 2023 heeft de behandeling van dit onderwerp plaatsgevonden in de commissie EFB.

Mede gezien de behandeling in de commissie hebben wij op 28 maart 2023 besloten, om in te stemmen met het verzoek van de Stichting Voorbereiding PALLAS-reactor van 20 januari 2023 om:

a) op grond van artikel 7.4. en artikel 24.1 van de statuten goedkeuring te verlenen aan het voorgenomen besluit tot fusie van de Stichting voorbereiding PALLAS-reactor met de Stichting Nuclear Research and Consultancy Group en tevens aan het daarmee samenhangende voorgenomen besluit tot statutenwijziging;
b) bij voorbaat afstand te doen van haar recht, op grond van artikel 5d van de overeenkomst van geldlening en pandrecht, om de lening op te eisen vanwege de effectuering van de voorgenomen fusie van de Stichting voorbereiding PALLAS-reactor met de Stichting Nuclear Research and Consultancy Group;
c) in te stemmen met een verlenging van de looptijd van de lening met maximaal 12 jaar tot 1 april 2035, zijnde enkele jaren na

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

de op dit moment beoogde commercial operating date van de PALLAS-reactor. Indien voor 31 december 2023 geen definitief en positief kabinetsbesluit over de financiering van het PALLAS-project is genomen zal de looptijd voortijdig eindigen op 31 december 2024;

d) in te stemmen met de aanpassing van de informatierechten, goedkeuringsrechten en zekerheden zoals vermeld in de brief van de Stichting Voorbereiding PALLAS-reactor van 20 januari 2023 mits voor 31 december 2023 een definitief en positief kabinetsbesluit over de financiering van het PALLAS-project is genomen. Voor wat betreft de zekerheden geldt dat thans het voornemen is dat de Provincie in plaats van de huidige zekerheden zal delen in de aan het Ministerie van VWS toe te komen zekerheden ten aanzien van Newco (de rechtsopvolger die ontstaat door de fusie tussen PALLAS en NRG en de omzetting in een kapitaalvennootschap), te vestigen onder de nog te sluiten financieringsovereenkomst tussen Newco en de Staat, een en ander op materieel gelijke voorwaarden als de Staat en pro rata het door de Provincie en de Staat geleende bedrag aan PALLAS/Newco;

e) te bevestigen dat een toezegging tot financiering van de bouw van de PALLAS-reactor door het Ministerie van VWS, volgend op een positief kabinetsbesluit als bedoeld onder punt c. hiervoor, niet leidt tot een aflossingsverplichting op basis van huidig artikel 7 van de overeenkomst van geldlening en pandrecht.

Met onze instemming wordt het primaire belang voor de Provincie, te weten dat de reactor er komt, het beste gediend. Wij zullen u informeren over het kabinetsbesluit over het PALLAS.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

plv.

provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12252
Extern Zaak ID	1989822
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.i
Titel	Europa: Verslag werkbezoek regio Valencia (C-agenda commissie Bestuur 19-09-2023))
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

Op 25 en 26 januari 2023 brachten de commissaris van de Koning en gedeputeerde Loggen een werkbezoek aan de regio Valencia. Doel van het bezoek was interregionale kennisuitwisseling m.b.t. waterbeheer en klimaatadaptatie, zoals ook in de Europastrategie 2022-2030 als provinciale doelstelling is vastgelegd. Het verslag van het werkbezoek, inclusief een vooruitblik op mogelijke kansen voor een toekomstige samenwerking, wordt aangeboden aan Provinciale Staten.

Verslag werkbezoek regio Valencia 25 en 26 januari 2023

1989822/1990313

Achtergrond

Op woensdag 25 en donderdag 26 januari hebben commissaris van de Koning Van Dijk, gedeputeerde Loggen en een ambtelijke delegatie van provincie Noord-Holland, hoogheemraadschap van Rijnland en provincie Zuid-Holland een werkbezoek gebracht aan de regio Valencia (Spanje). Via onze vertegenwoordiger in de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR, gedeputeerde Loggen) kwamen wij in 2019 in contact met Valencia. Gedeputeerde Loggen vertegenwoordigde CPMR bij de COP25 in Madrid waar hij met verschillende kustregio's over klimaatproblematiek sprak. De regio Valencia, vertegenwoordigd door de directeur-generaal Water de heer Manuel Aldeguer Sánchez, presenteerde de problematiek rondom de rivier Segura die vanwege hevige regenbuien, veroorzaakt door klimaatverandering, geregeld overstroomt. Als gevolg staat een gebied van ongeveer 150 km2 onder water wat tot schade leidt aan ongeveer 80 km2 landbouwgrond, bedrijventerreinen, verschillende wegen en private eigendommen (met name woningen). Naar aanleiding van deze ontmoeting heeft de gedeputeerde Valencia in Noord-Holland uitgenodigd om het gesprek aan te gaan met een aantal Nederlandse experts op het gebied van waterveiligheid. Dit bezoek vond in mei 2022 plaats waarbij een delegatie van zes experts en de regionale minister en regionale secretaris van Landbouw, Plattelandsontwikkeling, Klimaatnoodtoestand en Ecologische Transitie op het provinciehuis door commissaris van de Koning Van Dijk, gedeputeerde Loggen en dijkgraaf Van der Sande (Hoogheemraadschap van Rijnland) werden ontvangen. Het driedaagse werkbezoek, dat inhoudelijk grotendeels door het hoogheemraadschap van Rijnland was voorbereid, bestond onder andere uit gesprekken met experts over kustverdediging, het programma Ruimte voor de rivier en het interactief waterbeheersysteem 3Di. Ook werden verschillende locaties bezocht om voorbeelden voor waterbeheer en waterberging te bekijken. Naar aanleiding van dit werkbezoek heeft Valencia ons uitgenodigd voor een tegenbezoek met de thematische focus op waterbeheer met name in periodes van droogte. Dit bezoek past daarmee in de Europastrategie 2022 – 2030 waarin kennisuitwisseling en bilaterale samenwerking met Europese regio's als een van de voornemens is opgenomen.

Doelen

Regio Valencia is naast een bekende toeristische bestemming economisch vooral afhankelijk van de landbouw. Vanwege het droge klimaat en incidentele extreme regenbuien is goed waterbeheer noodzakelijk. Net als in Nederland zijn er dan ook al honderden jaren een soort van waterschappen actief met eigen besturen, eigen wet- en regelgeving en geavanceerde watersystemen. Waar in Nederland de focus vooral ligt op waterafvoer, ligt de focus in Spanje juist op water vasthouden en wateraanvoer (droogte bestrijding). Spanje loopt daarbij, vooral op technologisch vlak, voor op Nederland. De doelen van het werkbezoek aan Valencia waren daarom als volgt geformuleerd:

- Kennisuitwisseling met name op de volgende thema's:
    - Lange periodes van droogte en de gevolgen voor met name grootgebruikers zoals de economisch belangrijke landbouwsector in de regio Valencia;
    - Verzilting van grondwater door zeespiegelstijging en periodes van droogte, ook weer in relatie tot de landbouwsector die afhankelijk is van de kwaliteit van grondwater;
    - Gevolgen van steeds extremere regenbuien voor waterbeheer.

- Bevestigen van de relatie tussen de regio's door middel van een officieel ontvangst en bestuurlijke ontmoeting;
- Verkennen of een samenwerking tussen beide regio's, in bijvoorbeeld een Europees project, kansrijk is.

Verslag van het werkbezoek

Woensdag 25 januari
Bezoek aan de kust nabij de stad Valencia:
- Presentatie over de erosie van stranden en herstelmaatregelen;
- Bescherming tegen kusterosie tijdens stormperiodes, kustvernieuwingsmaatregelen en duinstabilisatie.

Bezoek aan Albufera:
- Presentatie over waterbeheer in Albufera met een bezoek aan de regelinstallaties via sluizen en gemalen;
- Rondleiding en boottocht met de directeur van het Natuurpark Albufera met focus op waterbeheer ten behoeve van zowel natuur als landbouw in het park.
- Presentatie en rondleiding door de irrigatiegemeenschap van Sueca (vergelijkbaar met een waterschap in Nederland) over het irrigatie- en teeltsysteem van de rijstvelden van Albufera.

Informatie over Albufera:
Beschermd natuurgebied dat bestaat uit een grote lagune. Deze wordt gescheiden van de zee door een zandplaat (een smalle kuststrook met zandduinen, kanaaltjes of riviertjes en het dennenbos Dehesa del Saler). De beschermde natuur wordt hier gecombineerd met economische functies als recreatie, landbouw en visserij. Ondanks lange periodes van droogte is het gebied de grootste producent van rijst in Europa.

Officiële ontvangst op het regiokantoor van Valencia:
Ontmoeting met president van de regio de heer Ximo Puig, regionaal minister van Landbouw, Plattelandsontwikkeling, Klimaatnoodtoestand en Ecologische Transitie mevrouw Isaura Navarro en andere politieke en ambtelijke vertegenwoordigers van de regio.

Donderdag 26 januari
Bezoek aan de waterautoriteit Segura in Orihuela:
- Presentatie over de Tajo-Segura Water Transfer;
- Presentatie over gevolgen van klimaatverandering in het gebied van de Segura rivier en met name hevige regenval en de aanpak met behulp van drainagemodellering, groene watergangen en poldereilanden.

Bezoek aan ontziltingsinstallaties in Torrevieja:
- Rondleiding over het terrein;
- Uitleg van het ontziltingssysteem d.m.v. omgekeerde osmose, (her)gebruik van ontzilt water en pekelbeheer.

Vervolg

Naar aanleiding van het werkbezoek hebben de provincies Noord- en Zuid-Holland en het hoogheemraadschap Rijnland de belangrijkste leerpunten met elkaar uitgewisseld:
- *Wateraanvoer afstemmen op waterbehoefte:* de wateraanvoer wordt in Spanje tot op gewasniveau gereguleerd: water uit de bergen wordt in reservoirs vastgehouden en via

honderden kilometers aan leidingen, kanalen en sloten naar de akkers getransporteerd, waarna via (geautomatiseerde) druppelsystemen de exacte benodigde hoeveelheid water bij de gewassen terechtkomt. Ook in Nederland kennen we dit in sommige gebieden, maar het grootste verschil is dat dit in Spanje ook in de reguliere landbouw wordt toegepast. In hoeverre kunnen wij in Nederland nog veel efficiënter met het beschikbare zoete water omgaan?

- *Water uit afvalzuiveringsinstallaties wordt volledig hergebruikt:* elke mogelijke zoetwaterbron wordt volledig benut vanwege het beperkte beschikbare zoetwater. Ook bij ons wordt nagedacht over het verdergaand zuiveren van het afvalwater, maar vooralsnog is het grootschalig zuiveren tot op drinkwaterniveau nog een moeilijk onderwerp van discussie. In Valencia wordt afvalwater gezuiverd tot een kwaliteit die geschikt is om de irrigatiesystemen te voeden. Zonnepanelen leveren de benodigde stroom. Dit werkbezoek zet aan tot nadenken over dit soort oplossingen en of wij de waarde van ons afvalwater wel voldoende zien.
- *Grootschalig ontzilten van zeewater en inzetten voor agrarisch gebruik:* net onder de stad Alicante is onlangs Europa's grootste installatie voor het ontzilten van zeewater in gebruik genomen. Deze installatie werd mede gefinancierd door de EU en met name de capaciteit ervan is indrukwekkend. Voor ons interessant om te beseffen dat grootschalig ontzilten van zeewater voor drinkwater en agrarisch gebruik, zowel technologisch als economisch toegepast wordt en blijkbaar goed mogelijk is. Dit betekent dat er wel degelijk toekomstbestendige alternatieven zijn voor als de zoetwatervoorziening door klimaatverandering verder onder druk komt te staan.
- *Steeds meer vergelijkbare problematiek:* door klimaatverandering lijken de problemen op het gebied van waterbeheer in Zuid- en Noord-Europa steeds meer op elkaar. In het toekomstbestendig maken van ons watersysteem kunnen we dus steeds meer van elkaar leren. Voor ons is de kennis van Valencia niet alleen op het gebied van droogte, maar ook op het gebied van waterveiligheid interessant. Zij hebben al langere tijd te maken met extreme regenval en overstroming van rivieren en de gelijkenis met bijvoorbeeld het Noordzeekanaal is groot. In dat gebied voorzien ook wij bij extreme neerslag problemen met voldoende capaciteit om het water schadevrij af te voeren. Daarvoor kijken we naar dezelfde oplossingsstrategieën als in de Segura-delta om de schade en mogelijke slachtoffers zoveel mogelijk te beperken.

Bovenstaande leerpunten geven wat ons betreft voldoende aanleiding om verder te verkennen op welke manier Valencia en Noord-Holland kunnen samenwerken om met name kennisuitwisseling te stimuleren. Dit gebeurt door middel van de volgende activiteiten:

- Bovenstaande leerpunten meenemen in onze gesprekken met partners en samen met hen bekijken of deze aanleiding geven tot nadere verkenning;
- In overleg met regio Valencia bekijken of het zinvol is om deze kennisuitwisseling te verbreden naar een triple helix samenwerking, waarbij naast de overheid ook het bedrijfsleven en kennisinstellingen betrokken zijn;
- De resultaten van onze simulaties met betrekking tot extreme neerslag in het Noordzeekanaalgebied, die we vanwege een urgentie en naar aanleiding van de wateroverlast in Limburg in 2021 de komende jaren verder moeten gaan verfijnen, vergelijken met de resultaten van de simulaties in het gebied van de Segura rivier. Bekijken welke leerpunten dat oplevert en verkennen of dat kan leiden tot een samenwerking in een Europees project. Naar verwachting is het uitwisselen van kennis op bijvoorbeeld het maken van hydrologische/hydraulische modellen interessant. Dit soort modellen worden in beide landen gebruikt om de risico's en impact van overstromingen goed in beeld te krijgen en in te zetten in crisissituaties. Ook kennisuitwisseling over de toepassing van oplossingsstrategieën kan interessant zijn voor een Europees project. Het gaat dan zowel over het (vergroten van de capaciteit van het) watersysteem zelf, als ook het spoor van de gevolgenbeperking waar

gekeken wordt naar ruimtelijke maatregelen om water veilig af te vangen of schades aan bijvoorbeeld vitale infrastructuur te voorkomen.

- In onze verkenning naar samenwerking met de regio Murcia bekijken we op welke onderwerpen het betrekken van de aangrenzende regio Valencia tot meer synergie kan leiden;
- In gesprek gaan met de regio Valencia over een mogelijk lidmaatschap van het netwerk ERIAFF (European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry). Binnen dit netwerk zijn de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland ambtelijk voorzitter van de tuinbouwwerkgroep. Deze werkgroep streeft ernaar om op Europees niveau meer aandacht te vragen voor de innovatieve kracht van de tuinbouwsector en om de samenwerking tussen Europese tuinbouwregio's te versterken. Aangezien Valencia een aanzienlijke tuinbouwsector heeft, zien we dit als mogelijke kans om de samenwerking voort te zetten.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M. Lucas
BEL/BS

Telefoonnummer +31235144231
lucasm@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 MAART 2023

Kenmerk
1989822/1990302

Uw kenmerk

Betreft: Verslag werkbezoek aan Valencia

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Werkbezoek regio Valencia.

Op 25 en 26 januari van dit jaar hebben commissaris van de Koning Van Dijk en gedeputeerde Loggen een werkbezoek gebracht aan de regio Valencia (Spanje). Dit contact is in 2019 via de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR) ontstaan. Tijdens een ontmoeting op de klimaattop COP25 kwamen we tot de conclusie dat onze regio's vergelijkbare uitdagingen hebben op het gebied van klimaatadaptatie en is afgesproken om kennisuitwisseling tussen onze regio's te bevorderen. In mei 2022 vond een werkbezoek van de regio Valencia aan Noord-Holland plaats, waarbij een bestuurlijke en ambtelijk delegatie op het provinciehuis door commissaris van de Koning Van Dijk, gedeputeerde Loggen en dijkgraaf Van der Sande (Hoogheemraadschap van Rijnland) werd ontvangen. In de bijlage vindt u het verslag van het tegenbezoek met daarin een vooruitblik op de mogelijke kansen voor een toekomstige samenwerking tussen onze regio's. Deze kansen worden in samenwerking met de andere partijen nader verkend.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Verslag werkbezoek aan regio Valencia

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12801
Extern Zaak ID	2043601
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.j
Titel	Asielopvang: Asielopgave (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De provincie Noord-Holland wil de opgaven voor opvang of huisvesting van de diverse groepen vluchtelingen integraal aanpakken omdat ze niet los van elkaar bestaan.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

M.C. Sernee

BEL/REE

Telefoonnummer +31235144296

serneem@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 JUNI 2023

Kenmerk

2043601/2043613

Uw kenmerk

Betreft: Asielopvang

Geachte leden,

Graag informeren wij u over de asielopvang in de provincie Noord-Holland.
Wij hebben besloten de opgaven op het gebied van asielopvang, opvang van vluchtelingen uit Oekraïne en de regie-beleidsrol op het huisvesten van statushouders integraal in de organisatie te beleggen en hiervoor ambtelijke inzet beschikbaar te stellen.
Wij infomeren u graag over de asielopvang en de stand van zaken daarvan in onze provincie.

1. Inleiding

Urgentie
De asielinstroom en de druk op de migratieketen nemen verder toe. Iedereen wil het voorkomen, maar tegelijkertijd sluit niemand uit dat er de komende maanden opnieuw asielzoekers buiten moeten slapen omdat er nergens in Nederland een bed te vinden is. Staatssecretaris Eric van der Burg (Asiel en Migratie) windt er geen doekjes om: 'We hebben de boel niet op orde.'

Opgave
De asielopvang is op 17 juni 2022 door het kabinet uitgeroepen tot nationale crisis.
Eind augustus 2022 zijn inzake asielbeleid afspraken gemaakt tussen het kabinet, VNG, IPO en het Veiligheidsberaad (Bestuursakkoord 26 augustus 2022). Ten gevolge van deze bestuurlijke afspraken is de verdeling van de bestuurlijke verantwoordelijkheid tussen Rijk, provincies en gemeenten voor wat betreft de asielopvang veranderd. Er ligt een opvangtaak bij gemeenten, maar ook een structurele taak bij provincies.
Het wetsvoorstel Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen (Spreidingswet) beoogt een verandering te brengen in de huidige situatie waarin het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) afhankelijk is van de vrijwillige medewerking van

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

gemeenten om opvang mogelijk te maken. De Spreidingswet creëert een wettelijke taak voor gemeenten om asielopvang te realiseren en daarbij wordt expliciet de taak en rol van provincies, waaronder de Provinciale Regietafels (PRT's), nader uitgewerkt en opgenomen.

Er zijn drie groepen vreemdelingen te onderscheiden:
- statushouders
- asielzoekers
- vluchtelingen uit Oekraïne[1].

Probleem
Een van de problemen betreft de doorstroming: asielzoekers die al te horen hebben gekregen dat ze in Nederland mogen blijven (de zgn. statushouders), kunnen vaak niet verhuizen naar een reguliere woning. Die zijn er niet (genoeg), en dus bezetten zij nog altijd een bed in een asielzoekerscentrum.
In de provincie Noord-Holland hebben veel gemeenten het afgelopen jaar sporthallen en leegstaande gebouwen ingericht voor crisisnoodopvang (CNO). Maar dergelijke opvang is sober en altijd tijdelijk, en niet voor de lange termijn. Doel is te zorgen voor voldoende opvang in een duurzaam opvangstelsel.
De verwachting is dat de eerstkomende jaren de reguliere opvang (dus zonder noodopvang) niet op orde is.

Uit de Meerjaren Productie prognose (hierna: MPP[2]) volgt de verwachting dat de instroom van asielzoekers naar Nederland de komende jaren structureel blijft toenemen. De capaciteitsbehoefte is iets verhoogd van 75.500 naar 77.100 opvangplekken op 1 januari 2024. De verwachting is dat die capaciteitsbehoefte daarna in de periode tot 1 januari 2025, substantieel zal stijgen.

2. Hoe staan we ervoor in Noord-Holland?

De capaciteitsbehoefte is door het Rijk op basis van inwoneraantal verdeeld over de twaalf provincies .
De capaciteitsbehoefte reguliere asielopvang voor de provincie Noord-Holland is volgens de MPP 11.430 wat inhoudt dat het COA in Noord-Holland op 1 januari 2024 in totaal over 11.430 opvangplekken voor asielzoekers zal moeten beschikken.
Daarbij hebben opvangplekken in reguliere asielzoekerscentra de voorkeur boven noodopvang. Reguliere opvangplekken bieden namelijk een structurele oplossing en zijn van het gewenste kwaliteitsniveau.
Op 1 mei 2023 waren er in Noord-Holland in totaal echter nog slechts 2.518 reguliere opvangplekken beschikbaar, met (crisis)noodopvang meegerekend komt dat aantal uit op 9.445 plekken.

Evenals in andere provincies is aan de PRT afgesproken de provinciale opgave vooruitlopend op de Spreidingswet op basis van inwoneraantal te verdelen over de gemeenten.
Bijzondere behoefte is er aan COA-opvang voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers). In Noord-Holland zijn 605 COA-opvangplekken voor deze doelgroep nodig, terwijl er op 1 mei 2023 nog slechts 262 beschikbaar waren. Het gaat hier om kleinschalige woongroepen voor amv'ers die (nog) geen verblijfsstatus hebben.

---

[1] Voor Oekraïense vluchtelingen gelden andere regels dan voor asielzoekers uit andere landen. Gemeenten openden sinds het begin van de oorlog speciale opvangcentra voor deze groep. De veiligheidsregio's coördineren vooralsnog die opvang samen met de gemeenten.

[2] Brief van de Staatssecretaris van JenV en de Minister van VRO d.d. 2 mei 2023

Daarnaast is er ook behoefte aan gemeentelijke noodopvang voor ontheemden uit Oekraïne (GOO). Het aantal opvangplekken voor deze groep is landelijk op basis van inwoneraantal en grondoppervlak over alle veiligheidsregio's verdeeld. De veiligheidsregio's coördineren de realisatie van deze voorzieningen, die de opgave naar eigen inzicht kunnen invullen.

3. Ontwikkelingen

Spreidingswet
Er is al veel te doen geweest over dit wetsvoorstel[3]. Ondanks forse kritiek van de Raad van State is het voorstel vrijwel ongewijzigd ingediend onder het motto 'beter een slechte wet dan geen wet'. Veel gemeenten hebben grote behoefte aan deze 'dwangwet' omdat door het ontbreken van (voldoende) politiek- maatschappelijk draagvlak het lastig is voor gemeenten aan de opgave te voldoen.
Het is de bedoeling dat het wetsvoorstel dit jaar door beide Kamers wordt geloodst.
Dit is nog geen gelopen race en het is nog onduidelijk wat er gebeurt als het wetsvoorstel het niet haalt.
Uitgangspunten van het wetsvoorstel zijn:
a. Een tweejaarlijkse ramings- en verdeelcyclus vertaald naar de benodigde opvangcapaciteit per provincie.
b. Zorgdragen voor een evenwichtige spreiding van duurzame opvangvoorzieningen over het land.
Het verdeelbesluit (per provincie) is juridisch bindend.

Stand van zaken wetsvoorstel:
Op 4 juni jl. was er een Rondetafelgesprek en daarna een technische briefing voor de vaste commissie Justitie en Veiligheid.

Vluchtelingen uit Oekraïne
De coördinatie van vluchtelingen uit Oekraïne ligt richting gemeenten bij het Veiligheidsberaad via de veiligheidsregio's. De opvang van Oekraïense ontheemden duurt naar verwachting nog zeker tot medio 2025, en het staatsnoodrecht wordt vervangen door de Tijdelijke wet opvang ontheemden Oekraïne (Tw Oek) waarbij de verantwoordelijkheid voor de opvangtaak verschuift van de burgemeester naar het college van burgemeester en wethouders.
Het voorstel is dat de bestuurlijke afstemming over ontheemden uit Oekraïne verloopt via de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie (LRT), vanaf het moment dat de Tw Oek in werking treedt. Uitgangspunt is dat uiteindelijk de coördinatierol ook voor de Oekraïne-opvang bij de Provinciale Regietafels (PRT's) komt te liggen. Hiervoor is in een aantal provincies mogelijk nog wel versterking (in de breedte) van de PRT's nodig. Het voorstel is de operationele taken van de veiligheidsregio uiterlijk per 1 januari 2024 te beëindigen. Planning is dat het voorstel in juni voor de LRT wordt geagendeerd.

(Crisis) noodopvang
Hoewel de opgave gerealiseerd kan worden door de inzet van noodopvang, is het uitgangspunt dat de PRT's toewerken naar langdurig inzetbare (reguliere) opvanglocaties (azc's). Zolang de totale opgave niet door alle PRT's is gerealiseerd, blijft noodopvang waarschijnlijk nodig.

---

[3] Wetsvoorstel Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen

Bij crisis noodopvang (CNO) gaat het om tijdelijke opvanglocaties (o.a. sporthallen). De verantwoordelijkheid hiervoor is tot nu toe belegd bij de veiligheidsregio's. Het streven is dat de veiligheidsregio's vanaf uiterlijk 1 juli 2023 geen enkele vorm van ondersteuning meer hoeven te bieden en deze CNO locaties naar noodopvang locaties worden getransformeerd en overgedragen aan het COA (en er dus alleen sprake is van reguliere opvang en noodopvang).

4. Governance

Hierna volgt een korte uiteenzetting van de rollen van de commissaris van de Koning (cdK), Gedeputeerde Staten (GS) en Provinciale Staten (PS) in de asiel- en huisvestingsopgave.

CdK als rijksorgaan
De drie formele rollen van de cdK zijn: provinciaal orgaan, rijksorgaan en rijksheer. De laatste twee rollen worden nogal eens door elkaar gebruikt. In de asielcrisis gaat het om de cdK in zijn rol als *rijksorgaan*. De cdK zit de Provinciale Regietafel voor.

<u>De Provinciale Regietafel (PRT)</u>
Aan deze tafel vindt afstemming plaats en wordt het gesprek gevoerd over de opvang van asielzoekers tussen het COA, gemeenten, provincie en Rijk. De PRT wordt voorgezeten door de commissaris van de Koning (cdK) in zijn rol als rijksorgaan. De cdK voert zijn taak niet uit met specifieke wettelijke bevoegdheden, maar door 'bestuurlijk overleg en gezaghebbend optreden'. Ten aanzien van de asielopgave heeft de cdK in Noord-Holland grote ambitie om deze opgave serieus verder ter brengen. Gelet op de omvang en ernst van de huidige problematiek ten aanzien van de opvang van asielzoekers ligt de huidige, actieve opstelling van de cdK voor de hand.
Als provincie treden we echter niet in de verantwoordelijkheid van de gemeenten om asielopvang mogelijk te maken.

Versterking PRT's
De PRT's worden steeds meer de gremia waar op provinciaal niveau de integrale opgaven aangaande opvang worden besproken, afspraken worden gemaakt of ervaringen worden uitgewisseld, zoals bijvoorbeeld de mogelijkheid om taakstellingen uit te wisselen (de zgn. verevening of uitruil).

Aan de PRT (ook in andere provincies) is ingestemd om de provinciale asielopvang opgave op basis van inwonersaantal te verdelen over de gemeenten.
Volgens het Rijk vraagt de aanpak van de opvang- en huisvestingsopgave om een stevige governance van Rijk en medeoverheden met duidelijke rollen en verantwoordelijkheden waarbij de opgaven aangaande asielopvang, opvang ontheemden uit Oekraïne en huisvesting statushouders integraal worden beschouwd en waarover gezamenlijke afstemming plaatsvindt[4]. Het belang van integrale afstemming over de opgaven doet zich ook voor op regionaal niveau aan de PRT's en neemt toe als de Spreidingswet in werking treedt.
Het is de bedoeling dat in de komende periode in nauwe afstemming

[4] Brief van de Stas van JenV en de minister van VRO aan medeoverheden over capaciteitsbehoefte etc. 2023-II, d.d. 2 mei 2023

met alle betrokken partijen een voorstel wordt opgesteld over de rol en taken van de PRT's en wat randvoorwaardelijk is voor een versterkte rol van de PRT's.

Samenstelling PRT
Aan de PRT in Noord-Holland nemen de vijf regio's deel (gelijk aan de indeling van de vijf veiligheidsregio's). De regio's vertegenwoordigen de gemeente in hun regio aan de tafel.
Per regio nemen een burgemeester en een wethouder deel.
De cdK zit de PRT voor en de gedeputeerde Wonen neemt tevens deel aan de PRT in Noord-Holland.
Andere deelnemers: het COA, de DG Volkshuisvesting en Wonen en het Rijksvastgoedbedrijf.

Onderwerpen die onder andere aan de orde komen: (verzoeken tot) uitruil/verevening; monitoring van de taakstellingen en realisaties; regioplannen; leads en andere ontwikkelingen.
Verevening/uitruil[5]: de PRT staat positief tegenover het instrument, maar het inzetten hiervan blijkt in de praktijk lastig. Een realistische trigger om het ook echt te gaan doen ontbreekt. In de praktijk blijkt dat gemeenten/regio's ieder voor zich al moeite genoeg hebben om aan de verschillende opgaven te voldoen.
De PRT vindt in Noord-Holland ongeveer eenmaal per zes weken plaats.[6]
De rolverdeling tussen de provincie en gemeenten zal nog verder worden uitgewerkt.

Landelijke Regietafel
Naast de Provinciale Regietafel is er een Landelijke Regietafel Migratie en Integratie (LRT).
De LRT is de centrale regietafel waar Rijk en medeoverheden afstemmen over onderwerpen als asielopvang, huisvesting van statushouders en integratie, als ook randvoorwaardelijke onderwerpen als onderwijs en (gezondheids)zorg binnen de asielketen. De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (JenV) neemt het voorzitterschap over van de minister van Binnenlandse Zaken (BZK). De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) vertegenwoordigt ook de minister van BZK in de LRT.

Gedeputeerde Staten/Provinciale Staten
Naast de cdK in zijn rol als rijksorgaan hebben GS en PS een rol in de asielopgave.

Interbestuurlijk toezicht (IBT)
IBT Huisvesting verblijfsgerechtigden
Eén van de toezichtdomeinen waarop de provincie systematisch toezicht houdt is de gemeentelijke taakstelling huisvesting statushouders. Verantwoordelijk portefeuillehouder is de gedeputeerde met IBT in zijn portefeuille. Ingrijpen door middel van interbestuurlijk toezicht is in

---

[5] Uitruil/verevening: gemeenten en regio's kunnen opgaven onderling uitruilen (of verevenen). Het gaat dan om drie doelgroepen: asielzoekers, statushouders en opvang van vluchtelingen uit Oekraïne. Op het moment dat één gemeente mogelijkheden ziet om meer opvangplekken voor asielzoekers te realiseren dan de gemeentelijke opgave, kunnen onderling afspraken worden gemaakt om dit te verevenen met opgaven op de andere doelgroepen.

[6] De asielopvang is in de organisatie belegd bij het programma asiel (in opbouw). Vanuit dit programma wordt de PRT via een ambtelijke PRT voorbereid.

beginsel mogelijk indien gemeenten niet voldoen aan hun wettelijke taakstelling omtrent huisvesting van statushouders. Gelet op de basisprincipes van goed toezicht, namelijk een onafhankelijk, zorgvuldig en redelijk handelende toezichthouder, dient deze toezichttaak strikt gescheiden te blijven van een regie-/beleidsrol inzake het huisvesten van statushouders.

Het actief bevorderen van huisvesting van statushouders (regie) is echter nog niet belegd in de organisatie. Daarom is er op dit moment geen integrale aanpak van de opgaven op het gebied van asielopvang, opvang van ontheemden uit Oekraïne en huisvesting van statushouders.

IBT Asielzoekers
Naast de toezichttaak op de gemeentelijke taakstelling huisvestingverblijfsgerechtigden krijgt de provincie op middellange termijn de toezichttaak op de opvang van asielzoekers. In het wetsvoorstel van de Spreidingswet (wettelijke taakstelling voor asielzoekers) is opgenomen dat de eerste vier jaar na inwerkingtreding, de minister van Justitie en Veiligheid in de plaats kan treden indien het college van B&W de gegeven taak niet naar behoren verricht. Het ligt voor de hand dat de minister in die eerste vier jaar ook de provincie (GS) betrekt of consulteert. Na vier jaar wordt teruggevallen op de normale situatie op grond van de Gemeentewet. Gedeputeerde Staten zijn dan in eerste instantie de toezichthouder als het gaat om de uitvoering van de wettelijke taak van gemeenten om asielopvang mogelijk te maken.

<u>RO/Wonen</u>
Sinds 2022 zien we een stijging van het aantal ontheffingsverzoeken en verleende ontheffingen van de Omgevingsverordening voor tijdelijke huisvesting van vluchtelingen. Het gaat daarbij met name om ontheffingen van de regels voor Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) en (in mindere mate) voor Natuurnetwerk Nederland (NNN). De ontheffing is in de Wet ruimtelijke ordening (en straks ook onder de Omgevingswet) bedoeld voor bijzondere, incidentele gevallen.
Elk ontheffingsverzoek wordt aan de betreffende PS-commissie (NLG) ter advisering voorgelegd. GS kijken welwillend naar de verzoeken voor een ontheffing in het kader van de asielopvang en huisvesting statushouders. Waar mogelijk wordt het verzoek versneld afgehandeld. Het gebruik van RO-instrumenten voor de opvang van asielzoekers wordt gemonitord.
In dit kader dienen tevens de zogenaamde 'wachtlandschappen' vermeld te worden. Wachtlandschappen zijn gebieden waar we mogelijk in de toekomst woningbouw willen realiseren. De wachtlandschappen worden op dit moment geïnventariseerd.

<u>Grond/provinciale eigendommen</u>
De provincie Noord-Holland heeft onderzocht of zij met haar onroerend goed een bijdrage kan leveren aan de asielcrisis. Omdat de provincie geen grote leegstaande panden heeft, kon er niet snel opvang worden geboden aan asielzoekers. Wel heeft de provincie grond in eigendom, waar mogelijk tijdelijke huisvesting voor statushouders en andere spoedzoekers kan worden gerealiseerd.
Op dit moment loopt er een haalbaarheidsonderzoek voor de realisatie van flexwoningen op de locatie Balkweiterhoek (gemeente Medemblik). Onderzocht wordt of een tijdelijke ontwikkeling financieel, technisch en juridisch haalbaar is en welke sociaal-maatschappelijke gevolgen dit

heeft. Tijdelijke woningen kunnen worden vergund via een omgevingsvergunning. Primair is de gemeente hiervoor bevoegd gezag, maar de provincie kan deze procedure zelf ook voeren in het geval van een regionaal belang.

Andere in eerste instantie kansrijke locaties zijn onderzocht en om diverse redenen afgevallen (o.a. technisch niet mogelijk; gezondheidsrisico's).

Vanzelfsprekend houden wij u op de hoogte van de ontwikkelingen, mocht daar aanleiding toe zijn.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12620
Extern Zaak ID	2032480
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.k
Titel	Bestuur: Jaarverslag Interbestuurlijk Toezicht (IBT) 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	AD/KAB

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De provincie Noord-Holland maakt jaarlijks de beoordelingsresultaten van het Interbestuurlijk Toezicht openbaar. Het vastgestelde jaarverslag 2022 en de resultaten van de beoordelingen van alle gemeenten over 2022 worden op www.noord-holland.nl/ibt vermeld. Om de beoordelingen van alle gemeenten inzichtelijk te maken worden de gegevens ook verwerkt in de interactieve kaart.

Provincie Noord-Holland

KABINET

Jaarverslag Interbestuurlijk Toezicht 2022

JAARVERSLAG

INHOUD

3 **Inleiding**

3 Systematisch toezicht

4 Beoordelingen

4 Thematisch toezicht

4 Sanctiemiddelen

5 **Uitvoering van het toezicht in 2022**

5 2.1 Toezicht op de gemeentelijke financiën

6 2.2 Toezicht op de financiën van de waterschappen

6 2.3 Toezicht op het omgevingsrecht

6 2.3.1 Systematisch toezicht

6 2.3.1.1 Beoordelingen

10 2.3.1.2 Bestemmingsplannen en structuurvisies

11 2.3.1.3 Dossierstatus

12 2.3.2 Thematisch toezicht

13 2.3.2.1 Themaonderzoek: basistaken bij omgevingsdiensten

13 2.3.2.2 Themaonderzoek: Woonvisie

14 2.3.2.3 Themaonderzoek: externe veiligheid

14 2.3.2.4 Themaonderzoek: evenementen

15 2.3.2.5 Themaonderzoek: metadata

16 2.4 Toezicht op informatie- en archiefbeheer

17 2.5 Huisvesting verblijfsgerechtigden

19 2.6 Incidentgericht toezicht

20 **Samenvatting en conclusies**

1 INLEIDING

De provincie kent een aantal kerntaken. Eén ervan is interbestuurlijk toezicht (IBT): het toezicht houden op de uitvoering van wettelijke taken door gemeenten, waterschappen en een deel van de gemeenschappelijke regelingen.

In 2022 is ons beleid geactualiseerd naar Beleid Interbestuurlijk Toezicht 2022-2025.
In dit beleid hebben we de doorontwikkeling van IBT zichtbaar gemaakt, met als doel het vakgebied effectiever en relevanter te maken. Dit heeft geresulteerd in een verschuiving: van het beoordelen van de gemeenten naar meer toezicht houden op taakverwaarlozing.
Hiervoor hebben we onze werkwijze aangepast. We houden meer thematisch toezicht. Het systematisch toezicht is nu meer toezicht op actualiteit en volledigheid van de documenten.

De basis van het Beleid Interbestuurlijk Toezicht 2022-2025, over het waarom van ons toezicht, staat vermeld in onze missie. Deze is als volgt geformuleerd:

'De provincie draagt met het interbestuurlijk toezicht bij aan het correct uitvoeren van wettelijke taken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen.

Dit toezicht is belangrijk voor de burgers. Het correct uitvoeren van de wettelijke taken door gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen geeft burgers en bedrijven vertrouwen in de overheid.'

Een missie die, gezien de maatschappelijke ontwikkelingen, steeds belangrijker is geworden.

De risicodomeinen zijn niet aangepast. Dit zijn:
- Toezicht op informatie- en archiefbeheer
- Toezicht op het omgevingsrecht
- Toezicht op de huisvesting van verblijfsgerechtigde asielzoekers
- Toezicht op de gemeentefinanciën (specifieke taak op grond van de gemeentewet)

Om onze missie kracht bij te zetten, zijn diverse activiteiten uitgevoerd. Zoals: systematisch toezicht op de beoordelingscyclus, thematische onderzoeken, regionale informatiebijeenkomsten, de bekendmaking van de oordelen op de website en het verbeteren van de interne samenwerking.

Systematisch toezicht

De jaarlijkse systematische beoordelingen van gemeenten zijn een vorm van cyclisch toezicht op de risicogebieden. Deze beoordelingen zijn, waar nodig, voorafgegaan door een ambtelijk overleg. Daarna volgde een bestuurlijke brief met het eindoordeel.
In 2022 hebben we alle gemeenten beoordeeld op basis van een quickscan op actualiteit en volledigheid van de documenten. Daarnaast zijn er verdiepingsvragen gesteld over de inzichtelijkheid van alle benodigde en beschikbare personele en financiële middelen. De gemeenten die in 2021 hierop onvoldoende scoorden of in 2022 hieraan niet hebben voldaan, kregen geen quickscan. Deze gemeenten hebben een volledige beoordeling gekregen.

De mogelijke resultaten van de beoordelingen zijn groen, geel, oranje of rood:
- Groen: voldoende
- Geel: enige verbetering noodzakelijk
- Oranje: veel verbetering noodzakelijk
- Rood: onvoldoende

Beoordelingen

De beoordelingen van alle afzonderlijke gemeenten per onderwerp vindt u in de tabel achter in dit verslag en op www.noord-holland.nl/ibt.

Thematisch toezicht

Aanvullend op het systematische toezicht houden we ook thematisch en incidentgericht toezicht. Een thema of incident geeft vaak waardevolle informatie over de dagelijkse praktijk bij de gemeenten, die niet altijd naar boven komt bij het systematische toezicht. Het systematische toezicht geeft namelijk vooral een globale indruk over de inrichting van processen en kwaliteitseisen. In 2022 is opnieuw een themaonderzoek uitgevoerd op het gebied van structuurvisies, bestemmingsplannen en vergunningen. Dit is datagedreven toezicht op basis van openbare bronnen. Het themaonderzoek 'basistaken bij omgevingsdiensten' is ook uitgevoerd. Een nieuw themaonderzoek gaat over gevaarlijke stoffen. Dit onderzoek is gestart in 2022 en loopt door in 2023.

Een verdere toelichting op de themaonderzoeken vindt u in hoofdstuk 2.3.2.

Sanctiemiddelen

Wanneer een gemeente haar wettelijk verplichte taken niet uitvoert, is er sprake van taakverwaarlozing. Als wij taakverwaarlozing constateren, kunnen we sanctiemiddelen inzetten.

Interbestuurlijk toezicht heeft twee sanctiemiddelen: indeplaatstreding, en schorsing en vernietiging. Indeplaatstreding wil zeggen dat de provincie de taken van de gemeente uitvoert namens en op kosten van die gemeente. Wanneer we constateren dat een besluit in strijd is met de wet, kan het college van GS dit besluit voor schorsing of vernietiging voordragen aan de minister. De minister kan het besluit dan schorsen en vernietigen.

Het interbestuurlijk toezicht doorloopt bij interventies altijd een procedure, de zogenaamde interventieladder. De interventieladder geeft de stappen weer die doorlopen moeten worden voordat een van de twee sanctiemiddelen ingezet worden. De interventieladder bestaat uit de volgende treden:

Stap 1 signaleren: vaststellen dat er vermoedelijk sprake is van taakverwaarlozing.
Stap 2 valideren: informatie opvragen bij de gemeente of het waterschap en andere belanghebbenden over gesignaleerde misstanden, valideren dat er sprake is van taakverwaarlozing en vaststellen wat de oorzaak is.
Stap 3 actief toezicht houden: afspraken maken met de gemeente over acties, termijnen en vervolg.
Stap 4 vooraankondiging van interventie: de gemeente aanzeggen dat het instrument indeplaatstreding zal worden toegepast en het openbaar publiceren van deze aanzegging.
Stap 5 laatste kans geven: besluiten tot indeplaatstreding met een laatste termijn voor de gemeente om alsnog zelf het gebrek op te lossen.
Stap 6 indeplaatstreding bij taakverwaarlozing: het uitvoeren van de verwaarloosde taak, namens en op kosten van de gemeente.

2 UITVOERING VAN HET TOEZICHT IN 2022

2.1 Toezicht op de gemeentelijke financiën

Financieel toezicht

Jaarlijks vormt de provincie zich een oordeel over de financiële positie van de Noord-Hollandse gemeenten en gemeenschappelijke regelingen. We hanteren hiervoor een gemeenschappelijk financieel toezichtkader, dat sinds 1 januari 2020 gebruikt wordt door alle provincies. Dit toezicht komt voort uit de Gemeentewet, die het college van Gedeputeerde Staten (GS) opdraagt toezicht te houden op de gemeentefinanciën.

Financiële positie van de gemeenten

De coronacrisis hield ook in 2022 de wereld nog lang in zijn greep. De gemeenten werden door het Rijk opnieuw gecompenseerd voor de coronalasten. Toch kwam de financiële positie van gemeenten weer onder druk te staan. De oorlog in Oekraïne en de stijgende energieprijzen zorgden voor een torenhoge inflatie. Dat leverde financiële problemen op: een voorziening als een zwembad vreet energie. Ook de energielasten voor bijvoorbeeld de gemeentehuizen stegen soms exorbitant.

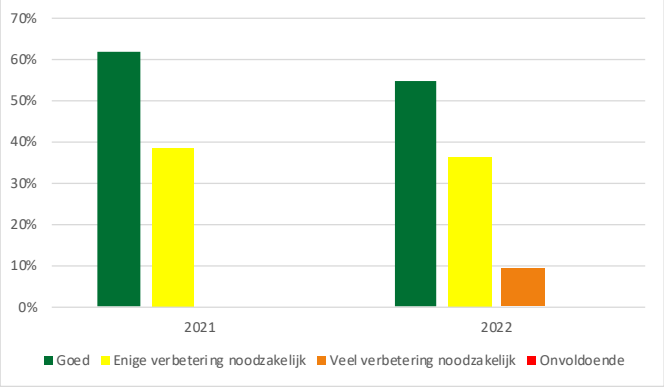

Figuur 1: totaaloordelen financieel toezicht

Gemeenten onder preventief financieel toezicht

In 2022 stond in Noord-Holland niet één gemeente onder preventief financieel toezicht op basis van de Gemeentewet.

In 2022 stond één gemeente onder preventief toezicht op basis van de Wet algemene regels herindeling (Arhi). Deze gemeente zat in een fusietraject. Op 24 maart 2022 is deze gemeente gefuseerd en is het preventief toezicht opgeheven.

Artikel 12 en speciale onderzoeken

Een gemeente met een artikel-12 status levert haar financiële zelfstandigheid voor een deel in vanwege grote, niet zelf op te lossen financiële tekorten. In 2022 waren er in Noord-Holland geen gemeenten met een artikel-12 status. Ook zijn er geen speciale financiële onderzoeken uitgevoerd, zoals begrotingsscans of herindelingsscans.

2.2 Toezicht op de financiën van de waterschappen

Jaarlijks vormt de provincie zich ook een oordeel over de financiële positie van de drie waterschappen in Noord-Holland: het Hoogheemraadschap van Rijnland, het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Dit financieel toezicht is gebaseerd op twee wetten:

- de Waterschapswet
- de Wet financiering decentrale overheden

De Waterschapswet biedt een algemeen kader voor het financieel toezicht op de waterschappen. De Wet financiering decentrale overheden geeft hierbij een meer specifieke uitwerking.

Het financieel toezicht op de waterschappen bestaat uit verschillende onderdelen:

- toezicht op de financiële structuur
- toezicht op de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag
- toezicht op de kasgeldlimiet
- toezicht op de renterisiconorm

Het uitgangspunt bij dit toezicht is de autonomie van het waterschap. De provincie stelt zich terughoudend op en beoordeelt alleen op hoofdlijnen. Wel is er altijd ruimte voor maatwerk.

Financiële positie van de waterschappen in 2022

De provincie heeft de begrotingen over 2022 van de drie waterschappen in Noord-Holland geanalyseerd. Daarna vond een ambtelijk overleg plaats met de waterschappen over deze begroting. Vervolgens ontvingen zij een bestuurlijke brief over de bevindingen. Belangrijke aandachtspunten bij zowel het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht als het Hoogheemraadschap van Rijnland waren de schuldenposities. Bij het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier waren er geen belangrijke aandachtspunten.

2.3 Toezicht op het omgevingsrecht

Het omgevingsrecht stelt regels waar overheden zich aan moeten houden bij vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH-taken). Deze regels zijn er om de veiligheid en gezondheid van mens en natuur te beschermen. Ook landschap en erfgoed horen bij het omgevingsrecht. Op basis van het Beleid Interbestuurlijk Toezicht 2022-2025 houdt IBT toezicht op het domein omgevingsrecht. We houden systematisch toezicht en doen themaonderzoeken.

2.3.1 Systematisch toezicht

Conform het beleidsplan richt het systematisch toezicht zich op drie onderdelen binnen het omgevingsrecht:

1. Procescriteria (par. 7.2 Besluit omgevingsrecht)
2. Dekking van bestemmingsplannen en structuurvisies (art. 3.1 resp. 2.1 Wet op ruimtelijke ordening)
3. Jaarlijkse uitbreiding met een of twee overige artikelen uit het omgevingsrecht, bij voorkeur datagedreven.

Over punt 3: we hebben in 2022 aandacht besteed aan het op orde brengen van de dossierstatus door de gemeenten.

2.3.1.1 Beoordelingen

De provincie beoordeelt of de gemeenten hun VTH-taken zó hebben ingericht, dat ze goed uitgevoerd kunnen worden. Eisen aan de inrichting van deze processen staan in de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en de bijbehorende algemene maatregelen van bestuur (AMvB's). Het gaat om de eisen die gesteld worden aan het waarborgen van een sluitende beleidscyclus: de BIG-8 cyclus (zie figuur 2). Die moet in elke gemeente op orde zijn. De provincie Noord-Holland legt de nadruk op de vakgebieden ruimtelijke ordening (RO), bouwen en milieu.

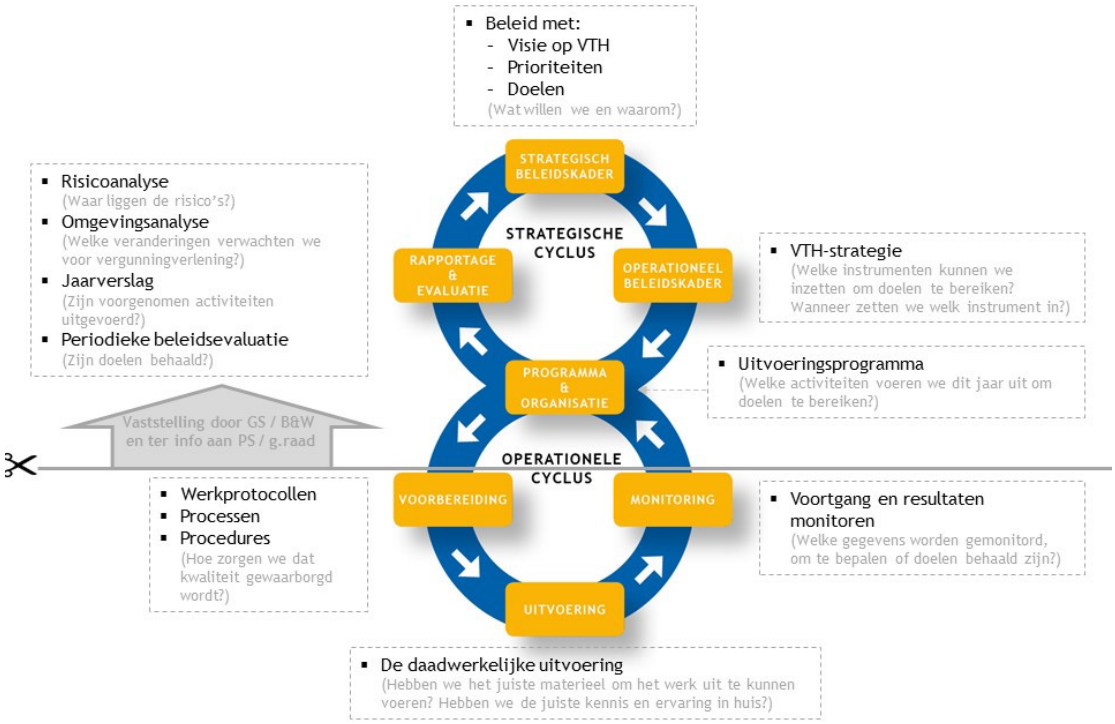

Figuur 2: de BIG-8 cyclus

Toetsing

De provincie bepaalt haar toezichtregime aan de hand van de resultaten van voorgaande jaren. In 2022 is gekozen voor het uitvoeren van een quickscan bij 30 gemeenten. Daarnaast vond verscherpt toezicht plaats bij de 14 gemeenten die in 2020 of 2021 hun taakuitvoering niet op orde hadden. Twee van deze gemeenten zijn niet beoordeeld. Zij hebben namelijk een speciale status gekregen. Met deze gemeenten is een toezichtgesprek gehouden.

In de quickscan wordt de actualiteit en volledigheid van de documenten uit de BIG-8 getoetst, inclusief een aantal belangrijke onderdelen per processtap. Dit geldt voor zowel toezicht en handhaving als voor vergunningverlening.

Bij alle gemeenten zijn in 2020 enkele verdiepingsvragen toegevoegd aan het beoordelingsformulier. De verdiepingsvragen gaan over de vermelding van financiële en personele middelen. Deze verdiepingsvragen hebben we ook in 2022 aangehouden voor alle 44 gemeenten. Het blijkt dat de vermelding van de benodigde en beschikbare financiële en personele middelen, inclusief de berekening daarvan, te wensen overlaat.

De beoordelingen zijn als volgt:

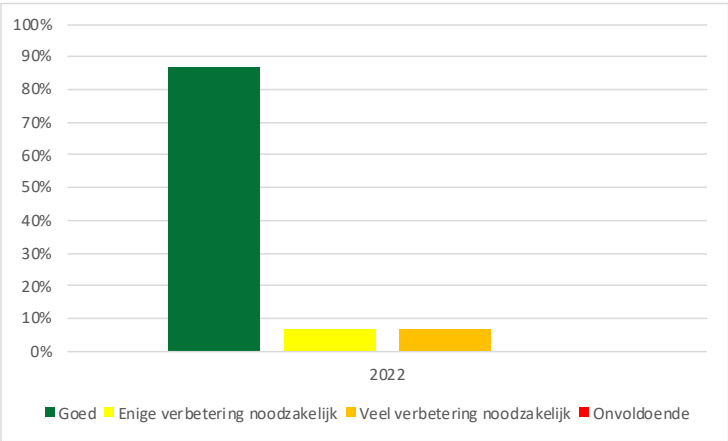

Figuur 3: beoordeling quickscan - 30 gemeenten

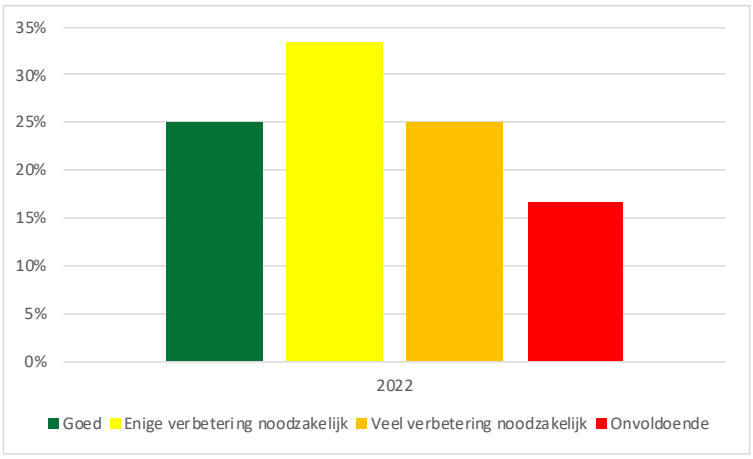

Figuur 4: beoordeling regulier – 12 gemeenten

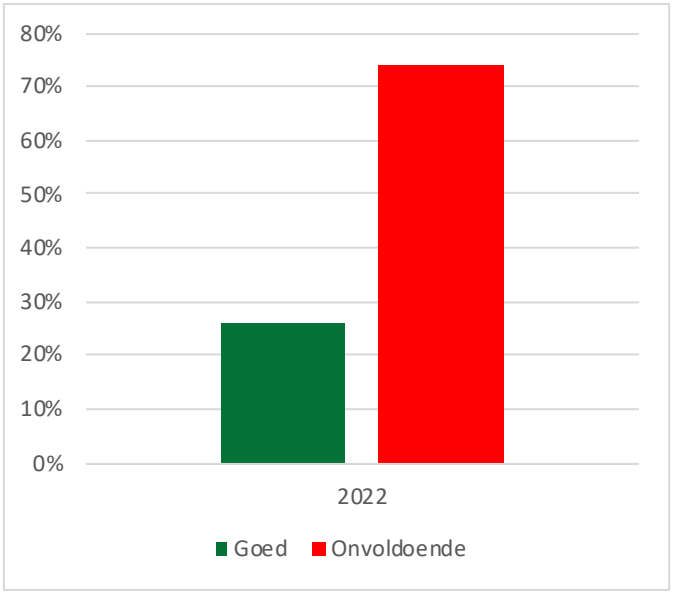

Figuur 5: beoordeling borging van middelen (verdieping)

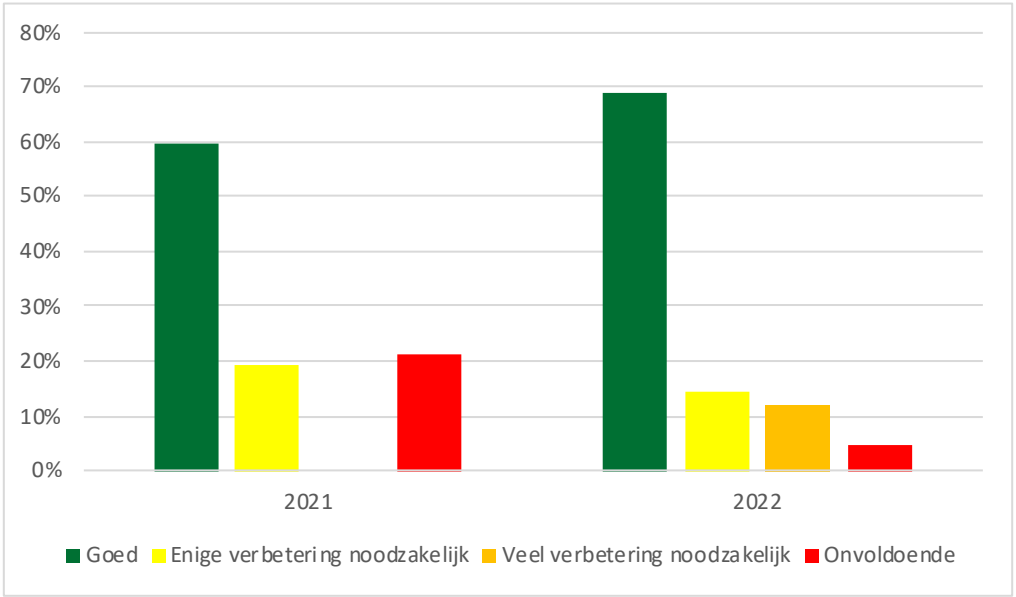

Figuur 6: totaaloordelen omgevingsrecht

Beoordelingen
De beoordelingen over 2022 zijn positiever dan die over 2021 (zie figuur 6). Van de 44 gemeenten zijn er 29 als 'goed' beoordeeld en 11 als 'veel of enige verbetering noodzakelijk'. Dit is inclusief de quickscan gemeenten, gebaseerd op het oordeel van 2021. Het aantal 'onvoldoende' gemeenten is gedaald: van tien naar twee. Twee andere gemeenten zijn niet beoordeeld en hebben een speciale status gekregen. Een kanttekening hierbij: in 2021 waren er 47 gemeenten, in 2022 waren er 44 gemeenten. De beoordeling van de verdiepingsvragen (figuur 5) geeft een duidelijk beeld: de vermelding van de benodigde en beschikbare financiële en personele middelen is nog steeds onvoldoende op orde, een verbeterslag blijft noodzakelijk.

Oorzaken
Voor de stijging van het aantal positieve beoordelingen is een oorzaak aan te wijzen. We hebben in 2022 besloten om de gemeenten die niet onder monitoring staan, te beoordelen door middel van een quickscan. Dit houdt in dat we hebben gekeken naar de volledigheid en actualiteit van de documenten. Hierbij vond geen beoordeling plaats, we hebben alleen verbeterpunten doorgegeven. Voor het overzicht van de jaaranalyse hebben we de beoordeling van 2021 aangehouden.

De gemeenten die wél onder monitoring staan, hebben we regulier beoordeeld. Een reguliere beoordeling gaat inhoudelijk dieper dan een quickscan. We hebben de criteria aangehouden die we ook over 2021 hebben gehanteerd. Dit heeft geresulteerd in een forse verbetering: in het nieuwe beleid van verschillende gemeenten en omgevingsdiensten zijn de verbeterpunten van 2021 verwerkt. Daarnaast zijn de gemeenten scherper op het voldoen aan de wettelijke kaders door de regelmatige monitoring en toetsing.

Mogelijke verbeteringen
Twee gemeenten kregen het predicaat 'onvoldoende'. Deze gemeenten zijn gevraagd een (geactualiseerd) plan van aanpak aan te leveren. Verder zijn er vijf gemeenten die nog steeds onder monitoring staan vanwege openstaande verbeterpunten in het eerder ingediende plan van aanpak.

Zorgelijk is ook dat in 2022, net als in 2021, minder aandacht blijkt te zijn voor de borging van een sluitende beleids- en evaluatiecyclus (de BIG-8 cyclus). Een oorzaak hiervoor vormen de vele personele wisselingen en gemeentelijke bezuinigingen.

Bij de verdiepingsvragen zien we net als in 2021 dat de informatie soms afwezig is en soms versnipperd wordt weergegeven in verschillende documenten, binnen en buiten het omgevingsrecht. De koppeling en borging van beleid, uitvoering en begroting is onvoldoende aanwezig. Hierdoor is er te weinig sturing op de financiële en personele middelen in combinatie met de meetbare doelen en activiteiten.

Contact met gemeenten
Vóór de coronacrisis werden er op regionaal niveau prolooggesprekken gevoerd. De gemeenten namen hierbij het voortouw. Het organiseren van deze gesprekken en het bepalen van de gespreksonderwerpen gebeurde in samenspraak met het IBT-team. Tijdens deze gesprekken werd veel informatie gedeeld en ze werden dan ook positief ontvangen. In 2022 hebben we de prolooggesprekken weer opgepakt. IBT nam de organisatie op zich, in samenwerking met drie omgevingsdiensten die het gesprek hebben gefaciliteerd en aangestuurd. Deze informatiegesprekken heeft men als positief en nuttig ervaren.

Met de gemeenten die door middel van een quickscan werden beoordeeld, hebben we geen verificatiegesprek gehouden. Met gemeenten die onder monitoring staan, hebben we één of meerdere keren gesproken.

2.3.1.2 Bestemmingsplannen en structuurvisies

In een bestemmingsplan staat waar je veilig kan wonen, werken en recreëren. Het bestemmingsplan beschermt ook waarden als natuur en archeologie. Alle bouwvergunningen worden getoetst aan het bestemmingsplan, zodat veiligheid en bescherming ook feitelijk is gegarandeerd. Een bestemmingsplan is een verordening, een juridisch kader dat bindend is voor iedereen. Maar als er geen bestemmingsplan is, mag een vergunning niet worden geweigerd. Het niet hebben van een bestemmingsplan ondermijnt dus een veilig woon-, werk- en leefklimaat en de bescherming van waarden. Dit geldt voor zowel het onbestemde gebied zelf als de omgeving.

Een structuurvisie is een beleidsplan voor de gemeente zelf. In een structuurvisie staat waar de gemeente wil bouwen voor wonen, winkels of industrie, of bijvoorbeeld natuur of recreatie wil ontwikkelen. Dit document is belangrijk om op terug te vallen als er initiatieven zijn die niet in een bestemmingsplan passen. Dan kijkt de gemeente of het wel past in een structuurvisie en maakt op basis daarvan de keuze om wel of niet mee te werken aan het wijzigen of afwijken van een bestemmingsplan.

Sinds 2008 hebben gemeenten de taak om één of meerdere structuurvisies en bestemmingsplannen vast te stellen die de gehele gemeente dekken.
In het traject 'Datagedreven toezicht uit 2021' is geconstateerd dat enkele gemeenten dit nog niet rond hebben. Omdat nog steeds de verwachting is dat binnen afzienbare tijd de Omgevingswet in werking treedt, is het zaak dat deze gemeenten hun bestemmingsplannen en structuurvisies vóór die tijd op orde hebben. Dit is mede aanleiding geweest om het toezicht hierop op te nemen in het IBT jaarplan 2022.

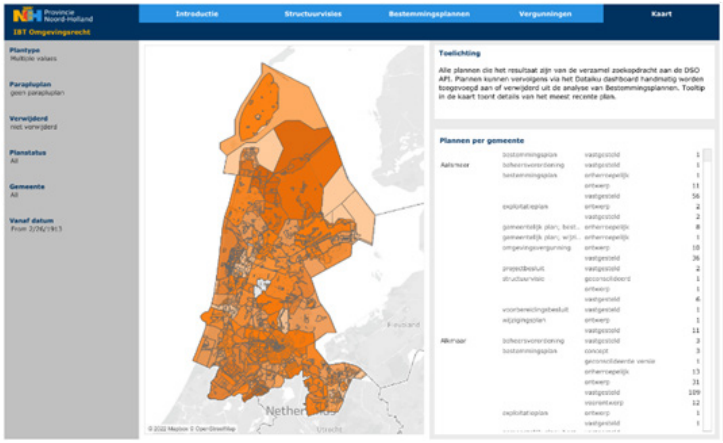

Figuur 7: dashboard ruimtelijke plannen per gemeente

Bestemmingsplannen
De toezichtinformatie hebben we uit het digitaal stelsel omgevingsrecht (DSO) gehaald. Hierin staan alle bestemmingsplannen en dossiers die door de gemeente zijn vastgesteld. Op basis van deze informatie is als eerste analysestap een dashboard gemaakt waarop zichtbaar is welke delen van Noord-Holland geen vastgesteld bestemmingsplan hebben.
Zowel het bestemmingsplan als het digitale dossier heeft altijd een bepaalde status. Een status is bijvoorbeeld: voorontwerp, ontwerp, vastgesteld, onherroepelijk, in werking getreden. Deze status wordt door gemeenten niet altijd goed bijgehouden. Daarom is de tweede analysestap (validatie) gezet: we hebben gekeken op ruimtelijkeplannen.nl of de informatie op het dashboard wel correct is.

Op het eerste gezicht leken veel gemeenten geen gemeentedekkend bestemmingsplan te hebben. Bij nader inzien viel het mee. Het 'gat' in het bestemmingsplan was bijvoorbeeld een stukje sloot waarbij het ene bestemmingsplan eindigde op de ene oever en het andere bestemmingsplan begon op de andere oever. Het is niet proportioneel om daar het stempel taakverwaarlozing op te zetten.

Bij drie gemeenten waren de 'gaten' wel groot en was er dus wel sprake van taakverwaarlozing. Deze gemeenten hebben we in een bestuurlijke brief gevraagd wanneer het college de gemeentedekkende bestemmingsplannen gaat aanbieden aan de gemeenteraad.

Bij een enkele gemeente blijken grote onbestemde gebieden te liggen in de Noordzee of in het IJsselmeer. Dan is er niet of nauwelijks sprake van onbeschermde waarden of van een verminderde veiligheid. Deze gemeenten hebben we verzocht om bij de eerstvolgende bestemmingsplanherziening deze 'vergeten' gebieden mee te nemen.

Structuurvisies
Ook voor structuurvisies hebben we de toezichtinformatie gehaald uit het DSO en een eerste data-analyse gemaakt, met als resultaat weer een dashboard met lege plekken. Uit dit resultaat blijkt dat 35% van de provincie Noord-Holland niet is gedekt door een gemeentelijke structuurvisie. Ook hier is weer een tweede analysestap gezet en handmatig gekeken op ruimtelijkeplannen.nl of de informatie op het dashboard wel correct is.

Hieruit bleek dat er veel fouten zaten in de dossierstatus bij gemeenten. Ook hadden veel gemeenten wel een structuurvisie vastgesteld, maar deze niet of niet op de juiste wijze gepubliceerd op ruimtelijkeplannen.nl. Daarnaast bleek ook hier dat sommige 'gaten' in de structuurvisie liggen in de Noordzee en het IJsselmeer.

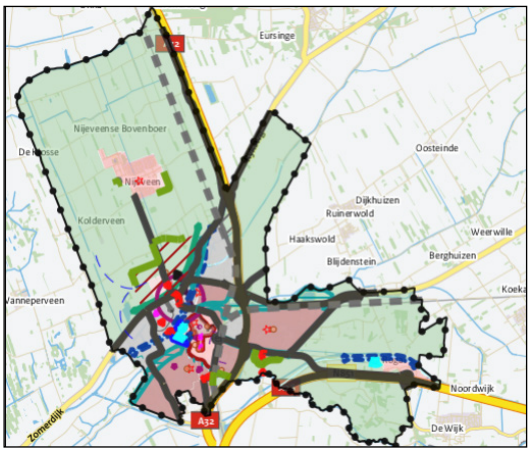

Figuur 8: voorbeeld structuurvisie

Zeven gemeenten zijn aangeschreven met het verzoek om de structuurvisie op orde te brengen. We hebben de colleges van deze gemeenten gevraagd wanneer zij van plan zijn om de gemeenteraad een structuurvisie ter vaststelling voor te leggen. Gemeenten die uitsluitend de Noordzee, IJsselmeer of andere beleidsarme gebieden niet hebben opgenomen in een structuurvisie, hebben we gevraagd om dit alsnog te doen bij de eerstvolgende herziening.

2.3.1.3 Dossierstatus
Een dossierstatus is een digitaal hulpmiddel dat aangeeft wat de waarde van een ruimtelijk plan is. Dat is ook voor burgers belangrijk. Is de status 'ontwerp', dan kun je een zienswijze indienen. Bij 'vastgesteld' kun je in beroep en bij 'in werking' kun je er rechten aan ontlenen. Is de status 'gedeeltelijk onherroepelijk', dan kan een rechter het plan nog vernietigen. Als bijvangst van een onderzoek in 2021 heeft IBT geconstateerd dat de dossierstatus zeer slecht wordt bijgehouden door gemeenten. Als straks de Omgevingswet ingaat, is het niet meer mogelijk deze status te wijzigen. Daarom is het van belang dat gemeente hun digitale dossiers en de status daarvan op orde brengen.

Als informatiebron heeft IBT het kwaliteitsdashboard voor ruimtelijke plannen van het Kadaster gebruikt. Hierop staat per gemeente hoeveel en welke plannen een foutieve dossierstatus hebben.

Alle gemeenten zijn wettelijk verplicht om de status van de dossiers op ruimtelijkeplannen.nl op orde te hebben. Maar: heeft een gemeente dit niet op orde, dan kan IBT niet de interventieladder oplopen. Indeplaatstreding is namelijk niet mogelijk, vanwege het grote aantal plannen en het gebrek aan informatie. Ook is er geen sprake van een risico voor de veiligheid en de gezondheid van de leefomgeving. Het gaat om een administratieve fout.

De gemeenten met veel foutieve dossierstatussen hebben in de jaarlijkse bestuurlijke beoordelingsbrief het verzoek gekregen om dit op orde te brengen vóór de Omgevingswet in werking treedt.

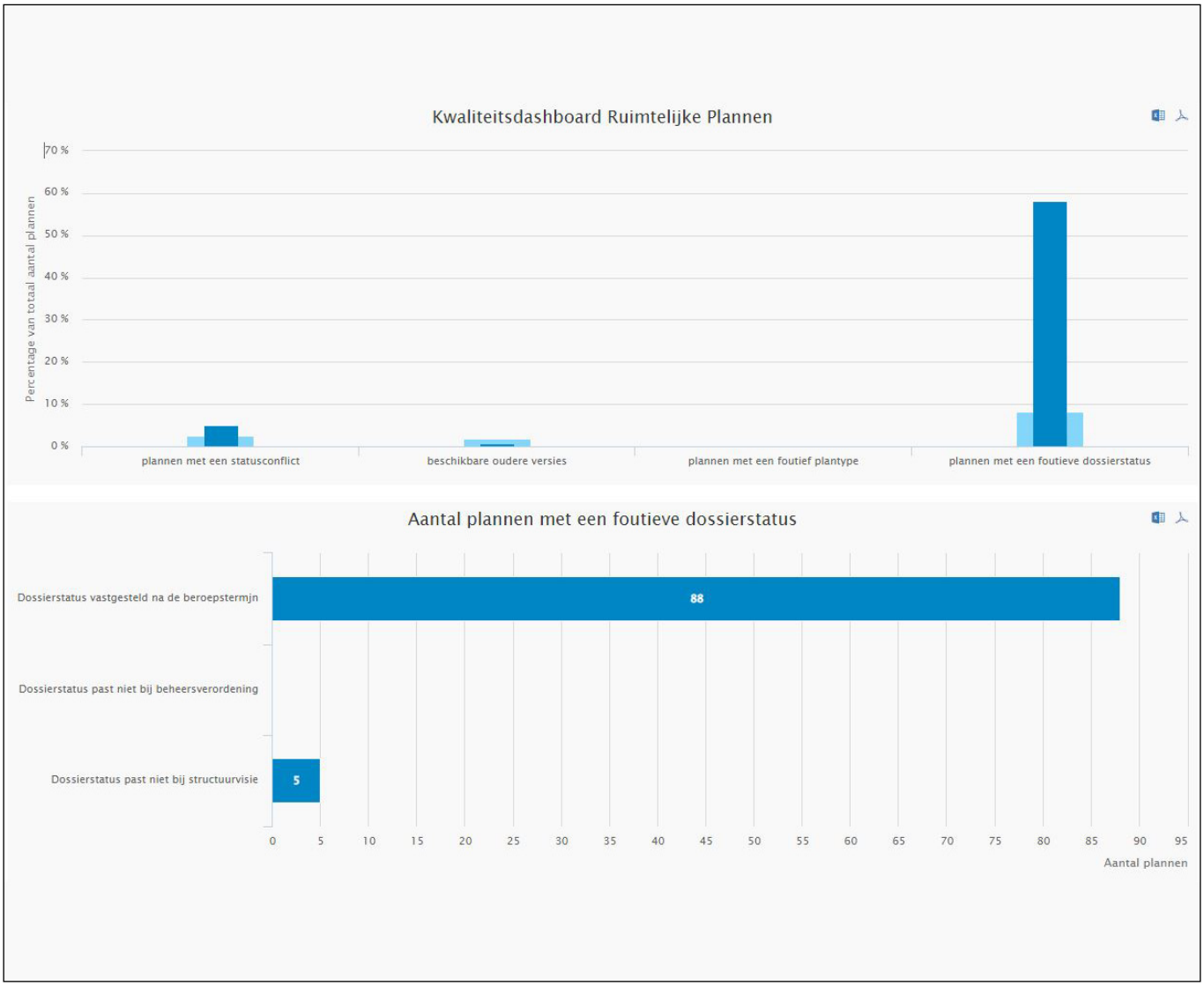

Figuur 9: kwaliteitsdashboard kadaster

2.3.2 Thematisch toezicht

Inleiding

Vanuit het omgevingsrecht zijn in 2022 veel themaonderzoeken uitgevoerd. Voor het eerst werden er ook themaonderzoeken uitgevoerd die voortkwamen uit een verzoek van het Rijk en uit een incidentmelding.

In 2022 is op de volgende thema's toezicht gehouden:

1. Onderbrengen van verplichte basistaken bij omgevingsdiensten (verzoek Rijk)
2. Bevorderen van adequaat woonbeleid door het hebben van een actuele woonvisie (melding burger)
3. Beschermen van een veilige woon-, werk- en leefomgeving door het respecteren van veiligheidscontouren rondom gevaarlijke stoffen (externe veiligheid)
4. Beperken van schade en overlast door evenementen

2.3.2.1 Themaonderzoek: basistaken bij omgevingsdiensten

Omgevingsdiensten zijn opgericht om bepaalde taken uit te voeren voor gemeenten en provincies. Het gaat om taken waar specialistische kennis voor nodig is of die bepaalde maatschappelijke risico's met zich meebrengen. Vaak zijn het milieutaken. Voor veel taken is het een eigen keus van gemeenten of zij deze onderbrengen bij een omgevingsdienst of niet. Voor een aantal taken is dit wettelijk verplicht. Deze taken heten basistaken.

De Commissie van Aartsen constateerde dat een aantal gemeenten zelf taken uitvoert die zij hadden moeten onderbrengen bij de omgevingsdienst, omdat het basistaken zijn. Interbestuurlijk toezicht van Noord-Holland heeft in 2022 van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een brief ontvangen waarin de staatssecretaris constateert dat twee gemeenten in Noord-Holland hun verplichte taken niet hebben ondergebracht bij de omgevingsdienst. De staatssecretaris verzoekt daarbij GS hun IBT-taak op te pakken en ervoor te zorgen dat deze gemeente hun taken onderbrengen bij de omgevingsdiensten. Daarnaast vraagt de staatssecretaris aan GS om aan te geven welke gemeenten welke taken nog meer niet hebben ondergebracht bij een omgevingsdienst en wat de plannen zijn voor 2023 over het toezicht hierop.

Naar aanleiding van deze brief zijn de volgende acties uitgevoerd:

1. Aan alle omgevingsdiensten is gevraagd of er nog gemeenten zijn die verplichte taken niet hebben ondergebracht en welke taken dit dan zijn. Hieruit bleek dat één gemeente een onderdeel van een taak nog niet had ondergebracht bij de omgevingsdienst. Deze gemeente heeft het voornemen uitgesproken dit uiterlijk op 1 januari 2023 te doen.
2. Met beide gemeenten uit de rijksbrief is contact gezocht in het kader van trede twee van de interventieladder: verifiëren van mogelijke taakverwaarlozing. Bij één gemeente bleek dat deze taken per 1 januari 2022 waren ondergebracht bij de omgevingsdienst, er was dus geen sprake meer van taakverwaarlozing. De andere gemeente stelde dat de genoemde taken niet vallen onder de basistaken en heeft ons daar een uitgebreide juridische onderbouwing bij gegeven.

De antwoorden van de gemeenten zijn teruggekoppeld aan de staatssecretaris. Hij is op de hoogte gebracht van de uitkomst van het onderzoek: het aantal taken dat niet is ondergebracht bij een omgevingsdienst terwijl dat wel verplicht was, is nihil. Onder de Omgevingswet wijzigt het palet aan taken dat gemeenten verplicht moeten onderbrengen bij een omgevingsdienst. Het is niet doelmatig om in de komende jaren hier actief toezicht op te houden. GS sluit overigens niet uit dat dit onderzoek over een aantal jaar onder een nieuw wettelijk regime wordt herhaald.

2.3.2.2 Themaonderzoek: Woonvisie

Eén van de grote opgaven van deze tijd is het zorgen voor voldoende huisvesting. Een instrument dat hieraan kan bijdragen is de Woonvisie. De Woonvisie vormt de wettelijke basis voor prestatieafspraken tussen gemeente, corporaties en huurdersorganisaties.
Sinds 1 januari 2022 zijn alle gemeenten wettelijk verplicht een Woonvisie te hebben. De Woonvisie beschrijft het gemeentelijke volkshuisvestingsbeleid voor maximaal de komende vijf jaar. De gemeenteraad moet een Woonvisie vaststellen.

Bij nader onderzoek vanwege een melding van een burger hebben we in enkele gemeenten in Noord-Holland geconstateerd dat een Woonvisie ontbreekt of niet meer actueel is. Hierop hebben we alle gemeenten in Noord-Holland een brief gestuurd. In deze brief stellen we dat het niet aanvaardbaar is om in de huidige woningmarkt geen actuele Woonvisie te hebben. Ook riepen we de gemeenteraden op om hier scherp op te blijven. En we meldden dat wij overwegen om vanaf 2023 systematisch toezicht te houden op het hebben van een actuele Woonvisie.

In het jaarplan IBT 2023 wordt hier verder vorm aan gegeven.

Figuur 10: een woning in aanbouw

2.3.2.3 Themaonderzoek: externe veiligheid

Gevaarlijke stoffen zijn stoffen die bijvoorbeeld brandgevaarlijk zijn, of giftig, of voor ontploffingen kunnen zorgen. Deze stoffen mogen vanwege de risico's niet vlakbij bijvoorbeeld woningen of kinderdagverblijven worden opgeslagen of gebruikt. Maar ook in gebouwen langs transportroutes van deze stoffen spelen deze risico's een rol. Vooral als het gaat om zogenaamde kwetsbare objecten, zoals gebouwen waar veel mensen tegelijk aanwezig zijn. Om deze risico's aanvaardbaar te houden, heeft het Rijk regels opgesteld over de risicocontouren: de minimale afstand tussen de kwetsbare objecten en de gevaarlijke stoffen. De gemeenten moeten zich aan deze regels houden en hierbij geldt een resultaatverplichting.
IBT is in 2022 een themaonderzoek gestart naar de vraag of gemeenten zich aan deze regels houden.

Het onderzoek is opgesplitst in twee deelvragen:

1. Hebben gemeenten alle afgegeven vergunningen waar gevaarlijke stoffen bij betrokken zijn aangemeld bij het Register Risicosituaties Gevaarlijke Stoffen (RRGS)?
2. Liggen er kwetsbare objecten binnen de risicocontouren die zijn opgenomen in het register?

Voor dit onderzoek is een klankbordgroep samengesteld met externe veiligheidsexperts van omgevingsdiensten en veiligheidsregio's. Zij kunnen IBT gevraagd en ongevraagd van advies voorzien.
Over deelvraag 1: dit deel van het onderzoek is gestagneerd. Vanwege de aankomende Omgevingswet wordt het RRGS omgezet naar het Register externe veiligheid. Daarmee maakt het deel uit van het DSO. Tijdens de omzetting geldt voor beide registers dat zij mogelijk niet volledig betrouwbaar zijn. Het onderzoek is tijdelijk stilgelegd.

Over deelvraag 2: dit deel van het onderzoek is datagedreven opgepakt. Er is met medewerking van een data-scientist een dashboard gemaakt waarop alle veiligheidscontouren in Noord-Holland vanwege opslag, gebruik en transport te zien zijn. De kwetsbare objecten zijn geprojecteerd zoals die in de basisregistratie adressen en gebouwen (BAG) bekend zijn. Omdat de functies uit de basisregistratie niet precies gelijk lopen met de definitie van kwetsbare objecten, moeten de resultaten van het datagedreven deel nog handmatig worden geverifieerd. Dit doen we in 2023.

Figuur 11: buisleiding met contouren

2.3.2.4 Themaonderzoek: evenementen

Hoewel corona tijdelijk roet in het eten gooide, worden evenementen in Nederland steeds populairder. We lijken meer dan ooit de behoefte te hebben om bij elkaar te komen en te ontspannen bij een festival, sportevenement of braderie.

Met de groei van het aantal evenementen groeit ook de overlast. Denk aan verkeersdrukte en de daarbij behorende afsluitingen en omleidingen. Het sportterrein, de akker of het dorpsplein dat wordt ingericht als parkeerterrein. Het niet kunnen slapen vanwege de herrie. En de schade aan de natuur door het vertrappen van planten en het verstoren van dieren.

Het gemeentebestuur moet bepalen in hoeverre evenementen een positieve bijdrage leveren aan de maatschappelijke behoefte en wanneer de overlast en ergernis te groot wordt. Zij heeft de bevoegdheid en de instrumenten om vast te stellen waar evenementen het beste kunnen worden gehouden en onder welke voorwaarden. Zo zorgt de gemeente ervoor dat evenementen kunnen plaatsvinden en dat de overlast en irritaties beperkt blijven.

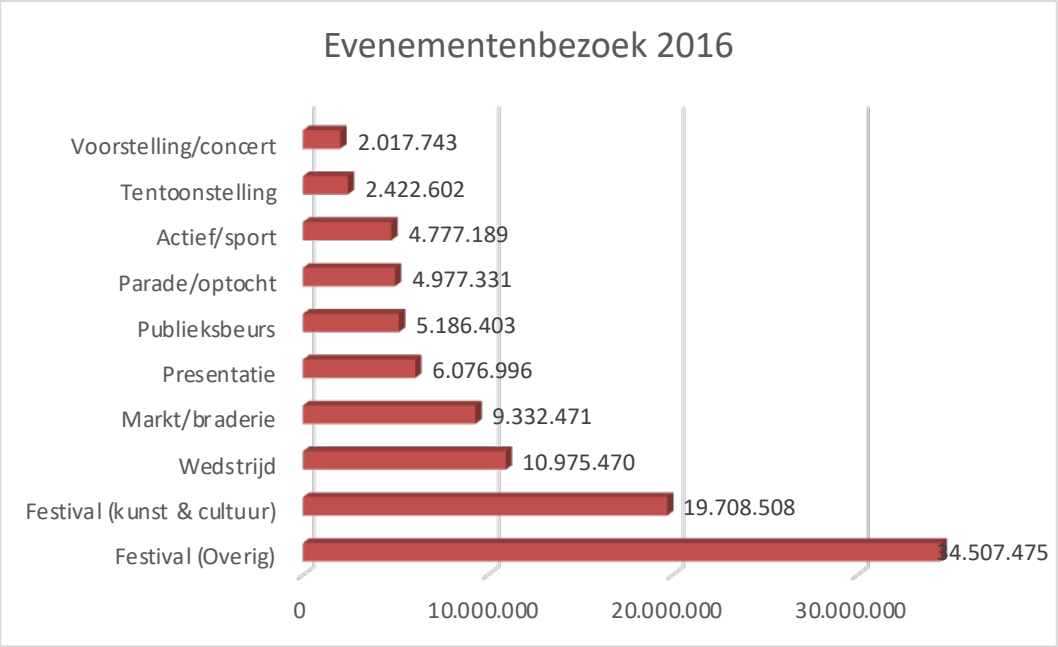

Figuur 12: soorten evenementen in 2016 en aantallen bezoekers. Deze laatste beschikbare cijfers zijn niet actueel maar geven toch een globaal beeld van bezoekersaantallen bij evenementen in Noord-Holland.

Het maken van de afweging tussen de positieve bijdrage van evenementen en de negatieve gevolgen hiervan is een wettelijke verplichting van gemeenten. IBT onderzocht of zij aan deze verplichting hebben voldaan in 2022.

De uitkomst van dit onderzoek is dat bij 51% van de onderzochte evenementen niet inzichtelijk is gemaakt wat de gevolgen zijn voor de omgeving, laat staan dat een afweging is gemaakt of deze gevolgen aanvaardbaar zijn. Dat betekent concreet dat in meer dan de helft van de gevallen geen evenement gehouden mocht worden, óf: dat er op die bepaalde locatie juist onbeperkt overlast mogelijk is, omdat daar een onbeperkt aantal evenementen mag plaatsvinden, van alle mogelijke soorten en formaten.

Een initiatiefnemer van een evenement moet erop kunnen vertrouwen dat hij op een door de gemeente aangewezen locatie ook daadwerkelijk zijn evenement mag organiseren en dat hij niet wordt teruggefloten door een rechter omdat het daar niet mag. Net zoals dat de omgeving - bewoners, gebruikers en natuur - erop moet kunnen vertrouwen dat de gemeente zich bewust is van de overlast, ergernis en schade die kan ontstaan bij een evenement.

Op basis van deze bevindingen nemen Gedeputeerde Staten in 2023 de volgende acties:
- Alle gemeentebesturen in Noord-Holland worden gewezen op hun verantwoordelijkheid en wettelijke verplichtingen omtrent het houden van evenementen.
- Gemeenten die evenementen toestaan op locaties waar dat niet is toegestaan, worden aangesproken op hun taakverwaarlozing.
- Gemeenten die op bepaalde locaties onbeperkte gevolgen toestaan van evenementen, worden aangesproken op hun bestuurlijke verantwoordelijkheid.

2.3.2.5 Themaonderzoek: metadata

Het jaarplan 2022 vermeldt dat IBT onderzoek gaat doen naar het gebruik van metadata voor ruimtelijke besluiten. Als bijvangst van het datagedreven onderzoek naar de dekking van bestemmingsplannen, structuurvisies en de publicatie van omgevingsvergunningen, is gebleken dat veel gemeenten de metadata verkeerd of helemaal niet invullen. Hierdoor worden zogenaamde attentieservices niet goed bediend en zijn besluiten niet goed vindbaar voor de burger.

De omstandigheden zijn inmiddels gewijzigd. Op 1 mei 2022 is de Bekendmakingswet in werking getreden. Bekendmaking, publicatie en het raadpleegbaar en beschikbaar maken van bestuurlijke besluiten vallen nu onder een nieuw regime.

In de praktijk is het onder dit nieuwe regime vrijwel onmogelijk om metadata niet of verkeerd in te voeren. Daarnaast is de Bekendmakingswet opgenomen in de lijst van wetten waar het interbestuurlijk toezicht van de provincie geen toezicht op houdt. Deze toezichtstaak is bij de rijksoverheid terecht gekomen.

Vanwege deze gewijzigde omstandigheden is het onderzoek afgesloten.

2.4 Toezicht op informatie- en archiefbeheer

Informatie- en archiefbeheer is één van de vier domeinen waarop de provincie systematisch toezicht houdt. Het valt onder het generieke toezicht. We beoordelen de naleving van de Archiefwet 1995 en daarop gebaseerde regelgeving. Dit doen we bij gemeenten, waterschappen en een deel van de gemeenschappelijke regelingen. Goed informatie- en archiefbeheer is belangrijk voor overheden, omdat goede dossiervorming nodig is voor het reconstrueren van processen. Op deze manier kunnen overheden hun eigen handelen verantwoorden.

Uitoefening systematisch toezicht informatie- en archiefbeheer

Alle Noord-Hollandse gemeenten hebben een gemeentearchivaris, die jaarlijks of tweejaarlijks zorgt voor een inspectie van de stand van zaken. De inspectie zelf wordt vaak uitgevoerd door gespecialiseerde medewerkers van de archivaris, de gemeentelijke archiefinspecteurs. Zij sturen hun inspectieverslag aan het college van B&W. Het college stuurt het verslag vervolgens aan de raad. Dit gebeurt vanuit de verplichting op basis van de gemeentelijke Archiefverordeningen en om invulling te geven aan de horizontale verantwoording en controle.

Op basis van de provinciale informatieverordening sturen de colleges hetzelfde verslag (of een andere vorm van verantwoordingsinformatie) aan de provincie. Deze verslagen vormen voor ons een belangrijke informatiebron. We kijken ook of er werk wordt gemaakt van eventuele verbeterpunten die de gemeentelijke archiefinspecteurs hebben aangereikt.

Beoordelingen 2022

Het afgelopen jaar heeft een aantal gemeenten en gemeenschappelijke regelingen helaas geen beoordeling gekregen. Zij krijgen daarom op de interactieve kaart een ‘blanco’ duiding. Het plan is wel om de organisaties binnen deze categorie die eerder het predicaat onvoldoende hadden gekregen, alsnog te beoordelen. De organisaties met het predicaat voldoende krijgen geen beoordeling over 2022. Het merendeel van de gemeenten en gemeenschappelijke regelingen heeft een beoordeling ontvangen.

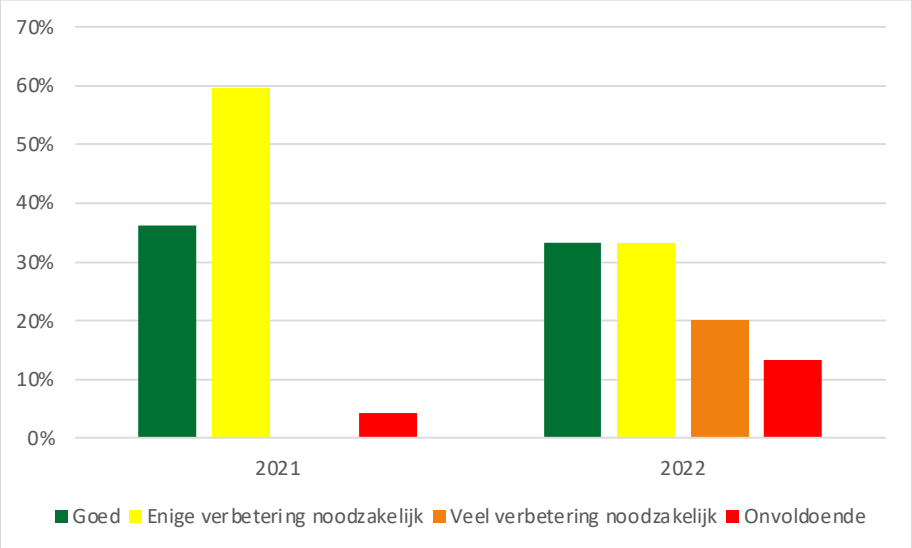

Figuur 13: totaaloordelen informatie- en archiefbeheer

2.5 Huisvesting verblijfsgerechtigden

Op grond van artikel 28 van de Huisvestingswet 2014 zorgen burgemeesters en wethouders voor de huisvesting van vergunninghouders volgens een taakstelling. De taakstelling wordt elk half jaar bepaald door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De taakstelling hangt af van het aantal inwoners van de gemeente en het verwachte aantal verblijfsgerechtigden. Grotere gemeenten moeten meer asielzoekers huisvesten dan kleinere gemeenten. Ter vergelijking: Amsterdam had vorig jaar een taakstelling van 1.174 te huisvesten verblijfsgerechtigden. Oostzaan had een taakstelling van 14.

De provincie houdt toezicht

De huisvesting van vergunninghouders is een wettelijke taak van de gemeenten. De provincie controleert of de gemeenten deze taak goed uitvoeren: zij moeten voldoende verblijfsgerechtigden huisvesten binnen de gestelde termijn.

Heeft een gemeente onvoldoende verblijfsgerechtigden gehuisvest, dan is de provincie verplicht om in te grijpen. Een gemeente die langer dan een half jaar achterloopt op haar taakstelling komt onder verscherpt toezicht van de provincie. Om de gemeente de gelegenheid te geven om alsnog aan haar taakstelling te voldoen, hanteert GS hierbij de bestuurlijke interventieladder. De interventieladder is een methode die bestaat uit een aantal stappen. De eerste stap is een ambtelijk overleg met de gemeente. Is de situatie daarna niet verbeterd binnen de gestelde termijn, dan volgen bestuurlijke gesprekken. Als onderdeel van het verbeterproces stelt de gemeente een plan van aanpak op. Als laatste stap op de interventieladder kan de provincie de huisvesting van verblijfsgerechtigden overnemen (indeplaatstreding) op kosten van de gemeente. Deze stap wordt uiteraard alleen gezet als de gemeente stelselmatig in gebreke blijft.
Hoe een gemeente ervoor staat op dit gebied, wordt bepaald op basis van de realisatiecijfers van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) op twee peilmomenten: 1 januari en 1 juli.

De interventieladder in 2022

Alle gemeenten (44) hebben in 2022 brieven ontvangen over de stand van zaken: ofwel een compliment over het behalen van hun taakstellingen, ofwel een oproep om meer werk te maken van het huisvesten van verblijfsgerechtigden. Met een aantal gemeenten zijn er ambtelijke en bestuurlijke gesprekken gevoerd. Hen is gevraagd een plan van aanpak op te stellen.

Bestuurlijke afspraken

In de periode van 1 januari tot 1 juli 2022 gold een landelijke taakstelling van 10.000 verblijfsgerechtigden en voor de periode van 1 juli tot 1 januari 2023 werd de taakstelling verhoogd naar 13.500. Voor de provincie Noord-Holland gold voor de eerste helft van het jaar een taakstelling van 1.648 te huisvesten verblijfsgerechtigden en voor de tweede helft het jaar een taakstelling van 2.227. Gezien de omstandigheden in de asielopvang is echter in augustus de bestuurlijke afspraak gemaakt dat gemeenten zouden proberen om in de tweede helft van het jaar 20.000 vergunninghouders te huisvesten. Deze extra 6.500 vergunninghouders zijn over gemeenten verdeeld volgens de taakstellingssystematiek, maar het was geen formele verhoging van de taakstelling. Als er meer vergunninghouders werden gehuisvest dan de afgesproken taakstelling, gold dat als voorsprong op de taakstelling van het eerste halfjaar van 2023.

In 2022 was nog duidelijker dan anders te zien hoe nauw asielopvang en huisvesting van verblijfsgerechtigden met elkaar samenhangen. Vaak is de situatie in Ter Apel in het nieuws geweest. Gebrekkige doorstroming van verblijfsgerechtigden zorgt er mede voor dat er te weinig plek is in de asielzoekerscentra. Meer ruimte in de opvanglocaties is een urgente zaak. Daarnaast betekent het sneller vinden van een woning voor de verblijfsgerechtigden ook dat zij sneller kunnen participeren en integreren in de Nederlandse samenleving. Vanuit het Rijk en de provincie is daarom aan de gemeenten gevraagd om zoveel mogelijk weer op schema te komen door tijdelijk een groter aandeel woningen aan vergunninghouders toe te wijzen. Daarnaast kon tijdelijk gebruikgemaakt worden van de hotel- en accommodatieregeling.

Het inhalen van de achterstanden was geen makkelijke opgave voor de gemeenten. Er is schaarste op de woningmarkt. De gemeenten in Noord-Holland hebben zich extra ingespannen. Maar liefst 32 gemeenten hebben hun taakstelling gehaald en daar nog een schepje bovenop gedaan. Negen gemeenten hadden een

kleine achterstand en slechts drie gemeenten hadden een substantiële achterstand. In die laatste categorie valt ook Amsterdam, die als grootste gemeente ook de grootste taakstelling heeft. De achterstand van Amsterdam (610) werkt dan ook door op de totale uitslag van Noord-Holland.

Huisvestingscijfers verblijfsgerechtigden Noord-Holland 2022:

Achterstand per 1 januari 2021:	**686**
Taakstelling 1e helft 2022:	1.638
Totaal te realiseren tot 1 juli 2022:	2.324
Gerealiseerd in 1e helft 2022:	1.911
Achterstand per 1 juli 2022:	**420**
Taakstelling 2 helft 2022:	2.227
Totaal te realiseren tot 1 jan. 2023:	2.647
Gerealiseerd in 2e helft 2022:	2.586
Achterstand per 1 januari 2023	**61** (achterstand 713 – voorsprong 652 div. gemeenten)
Nieuwe taakstelling 1e helft 2023:	3.500
Totaal te realiseren tot 1 juli 2023:	3.561

Vooruitblik 2023

Gezien de omvang van de opgave is het van belang dat gemeenten plannen hoe zij in de eerste helft van 2023 gaan zorgen voor voldoende huisvesting voor vergunninghouders. Dat kan bijvoorbeeld in zogeheten tussenvoorzieningen, in nieuw te realiseren flexwoningen of door tijdelijk meer mensen te plaatsen in (sociale) huurwoningen. Om de hoogte van deze taakstelling zo goed mogelijk aan te laten sluiten bij het werkelijk aantal mensen dat een verblijfsstatus krijgt, voert het Rijk uiterlijk in maart 2023 een tussentijdse evaluatie uit.

Nieuwe wettelijke taak gemeenten

Anders dan bij de huisvesting van vergunninghouders hebben gemeenten momenteel geen wettelijke taak tot het opvangen van asielzoekers. Als onderdeel van een stabieler asielopvangsysteem heeft het kabinet een wetsvoorstel ingediend om dit te veranderen. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen, wordt de opvang van asielzoekers een wettelijke taak van gemeenten.

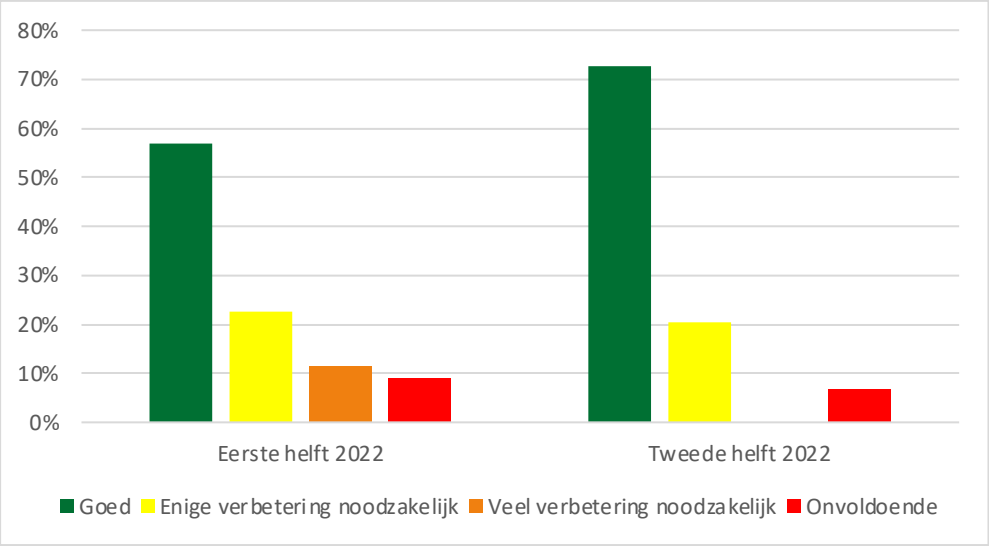

Figuur 14: totaaloordelen huisvesting verblijfsgerechtigden 2022

2.6 Incidentgericht toezicht

Incidentgericht toezicht

IBT beoordeelt gemeenten niet alleen systematisch, maar ook naar aanleiding van klachten van burgers of bedrijven, of berichten in de media. IBT houdt toezicht op de uitvoering van de medebewindstaken, dat wil zeggen: toezicht op wettelijke taken die zijn opgedragen aan het gemeentebestuur. Een melding bij IBT is geen alternatief voor een juridische procedure, zoals bezwaar of beroep indienen op een besluit van een gemeente. Wanneer IBT een melding ontvangt, bekijken we eerst of het om een wettelijke gemeentelijke taak gaat en of er juridische procedures lopen of nog mogelijk zijn. Vervolgens informeren we de melder over de reikwijdte van het toezicht, en wijzen we de melder op de juiste route.

Incidenten

In 2022 zijn 17 meldingen ontvangen over de taakuitvoering van 12 gemeenten en een omgevingsdienst, over 6 verschillende thema's. De meeste meldingen gingen over bouwen, huisvesting van vluchtelingen en arbeidsmigranten, vergunningen, en strijdig gebruik van regels op het gebied van ruimtelijke ordening. Andere thema's waren onder meer het (niet) naleven van milieuregels en de verbouwing van een monument zonder vergunning.

Alle meldingen van 2022 zijn inhoudelijk onderzocht. Van de 17 meldingen waren er 12 meldingen die binnen het domein van IBT vielen en waar we handelingsperspectief hadden. Bij de overige vijf meldingen is de melder in contact gebracht met de gemeente of een andere instantie die de melding kan oplossen. Ook zijn er twee meldingen doorgezet naar de sector Ruimtelijke Ordening, in verband met mogelijke strijdigheid met de provinciale ruimtelijke verordening. Bij de meldingen die voor IBT relevant waren, hebben we de betrokken partijen gevraagd om informatie te verstrekken. Dat is de tweede trede op interventieladder: verificatie. In een enkel geval liepen er nog juridische procedures of was er nog bezwaar en beroep mogelijk voor de melder. IBT heeft de melder hierop gewezen en zich verder afzijdig gehouden. Bij privaatrechtelijke kwesties bestond de bijdrage van IBT uit het verbeteren van de communicatie tussen de partijen en het vergroten van inzicht in taken en verantwoordelijkheden. Waar een gemeente zich niet aan de wet had gehouden, is die gemeente door IBT hierop gewezen.

3 SAMENVATTING EN CONCLUSIES

Hieronder volgen de samenvattingen en belangrijkste conclusies van het toezicht in 2022 per toezichtsdomein.

Toezicht op de gemeentelijke financiën
In 2022 werd de coronacrisis (waar de gemeenten financieel voor werden gecompenseerd) afgelost door de oorlog in Oekraïne en de stijgende energieprijzen. Deze ontwikkelingen hadden een grote impact op de financiële positie van de gemeenten, zij hadden daardoor minder financiële armslag. Dit had invloed op het maken van keuzes met het oog op de meerjarenraming.

Desondanks heeft geen enkele gemeente een onvoldoende beoordeling gekregen. Eén gemeente stond onder preventief toezicht in verband met een fusietraject. In de loop van het jaar is dit preventief toezicht opgeheven.

Toezicht op omgevingsrecht
In 2022 hebben we 30 gemeenten beoordeeld op basis van een quickscan. De overige gemeenten zijn regulier beoordeeld. Het aantal gemeenten met een onvoldoende beoordeling is flink gedaald: van tien naar twee. Een noot hierbij is dat twee gemeenten niet zijn beoordeeld, wegens een speciale status. Tevens zijn alle gemeenten beoordeeld op financiële en personele middelen. Hieruit is gebleken dat dit nog de nodige aandacht vraagt. Er is sprake van onvoldoende personeel en van veelvuldige personele wisselingen. Dit heeft als effect dat het proces van de BIG-8 cyclus onvoldoende wordt geborgd in de organisatie.

Bij drie gemeenten hebben we taakverwaarlozing geconstateerd op het gebied van bestemmingsplannen. Deze taakverwaarlozing bestaat eruit dat er grote gebieden en functies niet bestemd zijn. Verder is maar liefst 35% van de provincie Noord-Holland niet goed gedekt door een gemeentelijke structuurvisie. Dit komt deels door grote oppervlakten in het IJsselmeer en de Noordzee, maar ook deels door een foutieve dossierstatus. Zeven gemeenten zijn aangesproken en verzocht om dit te herstellen. Als laatste: een aantal gemeenten heeft de dossierstatus van vergunningen slecht bijgehouden. We hebben deze gemeenten hierop geattendeerd in onze bestuurlijke brieven.

Toezicht op informatie- en archiefbeheer
Door prioritering heeft een aantal gemeenten geen beoordeling gekregen in 2022. Van deze groep zullen de gemeenten die voorgaande jaren geen positieve beoordeling hebben gekregen, alsnog worden beoordeeld.

Toezicht op huisvesting van verblijfsgerechtigden
De druk op de woningmarkt in Noord-Holland was in 2022 groter dan in 2021. Ook de taakstellingen waren verhoogd. De meeste gemeenten hebben zich erg ingespannen om aan deze taakstelling te voldoen. Sommigen hebben zelfs een voorsprong op de taakstelling voor de eerste helft van 2023.

Toekomstige ontwikkelingen in het toezicht
Van oorsprong houdt elke provincie (in meer of mindere mate) toezicht op de procescriteria (omgevingsrecht), informatie- en archiefbeheer en huisvesting van verblijfsgerechtigden. Steeds vaker wil het Rijk deze interbestuurlijke toezichtstaken wettelijk opnemen in een sectoraal stelsel of de provincies met bestuurlijke afspraken actief toezicht laten houden op bepaalde sectoren. Een aantal toezichtstaken moet binnenkort vanuit de wet of vanuit bestuurlijke afspraken worden opgepakt. Op dit moment spelen onder meer de volgende onderwerpen. De lijst kan langer worden en de taken zijn nog niet definitief.

1. Intensivering toezicht en handhaving huisvesting verblijfsgerechtigden. Vanwege de overvolle asielzoekerscentra is de urgentie hoog om mensen die een verblijfsstatus hebben zo snel mogelijk te huisvesten in een reguliere woning.

2. Toezicht op huisvesting asielzoekers.
   Vier jaar na invoering van de Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen, gaat het interbestuurlijk toezicht over van het Rijk naar de provincies. Uitgangspunt wordt dat het toezicht wordt uitgevoerd op basis van de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt) en dat GS dit actief gaat doen. De feitelijke taak is nog niet helemaal duidelijk. Het kan gaan om toezicht op het planologisch en juridisch mogelijk maken van het bouwen van een opvangvoorziening. Het kan ook verder gaan, bijvoorbeeld met het bouwrijp, woonrijp of gebruiksklaar maken van een opvangvoorziening.
3. Toezicht op omgevingsdiensten, met name: de uitvoering van aanbevelingen die volgen uit visitaties.
   Het gaat om een uitwerking van een aanbeveling over de leefomgeving uit het rapport van de Commissie van Aartsen. Momenteel onderzoekt een werkgroep hoe het VTH-stelsel met betrekking tot de omgevingsdiensten versterkt kan worden. Er is een pilot uitgevoerd waarbij omgevingsdiensten elkaar visiteren en vervolgens aanbevelingen doen. Het ziet ernaar uit dat men generiek interbestuurlijk toezicht wil inzetten om de uitvoering van deze aanbevelingen af te dwingen.
4. Toezicht op het domein cultureel erfgoed en archeologie.
   Op initiatief van het ministerie van OCW heeft een commissie onderzoek gedaan naar het toezicht op archeologie, cultuurhistorie en monumenten. Deze commissie heeft het rapport 'Lappendeken' uitgebracht. Naar aanleiding van dit rapport wordt begin 2023 een bestuurlijk besluit tussen Rijk en IPO voorbereid met als uitgangspunten:
   a. De provincies benoemen erfgoed als apart IBT-domein.
   b. De provincies benoemen gezamenlijk te bereiken doelen en activiteiten.
   c. Er wordt een aparte vakgroep IBT-erfgoed opgericht. Hierin komt een vertegenwoordiging van alle provincies. VNG en OCW schuiven aan als adviseur. Een mogelijk alternatief is dat deze werkgroep een subgroep onder omgevingsrecht wordt.
   d. De provincies bepalen gezamenlijk een aantal uniforme minimum toezichtsvarianten.
5. Toezicht op het gebruik en de kwaliteit van milieueffectrapportages.
   Er is onderzoek gedaan naar het interbestuurlijk toezicht door provincies op milieueffectrapportages, analoog aan het onderzoek van de Commissie van Aartsen naar de kwaliteit van omgevingsdiensten. Een adviesbureau (TAUW) heeft bij iedere provincie een medewerker interbestuurlijk toezicht omgevingsrecht geïnterviewd. Uit deze interviews kwam naar voren dat alleen de provincie Noord-Holland ooit kortstondig een IBT-onderzoekje heeft gedaan naar een milieueffectrapportage. Dit gebeurde naar aanleiding van een melding dat een gemeente een datacentrum planologisch mogelijk had gemaakt zonder daar een milieueffectrapportage voor op te stellen. Gezien dit feit verwachten wij niet dat het Rijk zal vragen om een werkgroep samen te stellen die toezicht gaat houden op het opstellen van milieueffectrapportages.
6. Toezicht vanwege de nieuwe Wet versterking regie volkshuisvesting.
   Het doel van deze wet is om de bouwproductie van woningen te verhogen en vooral om daarbij te zorgen voor voldoende sociale (huur)woningen. De provincie zou (bijvoorbeeld met een instructieregel) een gemeente moeten kunnen dwingen tot een evenredige verdeling van de woningen onder doelgroepen. Gebeurt dit niet, dan zou er sprake zijn van taakverwaarlozing en dan kan GS met generiek interbestuurlijk toezicht hiertegen optreden.
7. Wat we ook als nieuwe ontwikkeling kunnen zien: het gezamenlijk met gemeenten bepalen van de toezichtsonderwerpen (aan de voorkant).
   Op dit moment bepaalt interbestuurlijk toezicht op welke onderwerpen of wetsartikelen we toezicht houden. Ervaringen bij andere provincies leren ons dat uit gesprekken met gemeenten veel winst te halen valt op het gebied van doelmatig toezicht. Deze manier van werken is ook interprovinciaal bestuurlijk vastgesteld in de Agenda Toekomst van Toezicht (ATT). Bij een mogelijke herijking van het generieke interbestuurlijk toezicht moet deze ontwikkeling dan ook worden meegenomen.

Overzicht gemeenten 2020, 2021 en 2022

N.B.:

- De gemeenten Weesp, Beemster, Heerhugowaard en Langedijk zijn gefuseerd en daarom niet meegenomen in het onderstaande overzicht.
- De blanco gemeenten in het overzicht zijn (nog) niet beoordeeld wegens:
  - Een nieuwe fusiegemeente per 1 januari 2023 (Dijk en Waard)
  - Een speciale status (Medemblik en Wijdemeren)
  - Personele omstandigheden. Mogelijk volgt er in de loop van 2023 nog een beoordeling van de gemeenten die in de voorgaande jaren niet 'goed' zijn beoordeeld (Diemen, Drechterland, Enkhuizen, Hilversum, Landsmeer, Purmerend, Ouder-Amstel, Stede Broec, Uithoorn en Waterland.

	Informatiebeheer				Omgevingsrecht				Financiën				Verblijfsgerechtigden		
Gemeente	**2020**	**2021**	**2022**		**2020**	**2021**	**2022**		**2020**	**2021**	**2022**		**2020**	**2021**	**2022**
Aalsmeer															
Alkmaar															
Amstelveen															
Amsterdam															
Bergen															
Beverwijk															
Blaricum															
Bloemendaal															
Castricum															
Den Helder															
Diemen															
Dijk en Waard															
Drechterland															
Edam-Volendam															
Enkhuizen															
Gooise Meren															
Haarlem															
Haarlemmermeer															
Heemskerk															
Heemstede															
Heiloo															
Hilversum															
Hollands Kroon															
Hoorn															
Huizen															
Koggenland															
Landsmeer															
Laren															
Medemblik															
Oostzaan															
Opmeer															
Ouder-Amstel															
Purmerend															
Schagen															
Stede Broec															
Texel															
Uitgeest															
Uithoorn															
Velsen															
Waterland															
Wijdemeren															
Wormerland															
Zaanstad															
Zandvoort															

HAARLEM, APRIL 2023

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Sector Kabinet, Team Interbestuurlijk Toezicht.
Het jaarverslag is geredigeerd door redactrice Anneke Paul

Fotografie
Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging
The Creative Hub Canon
Haarlem, april 2023

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
F. van Winsum
AD/KAB/KAB

winsumf@noord-holland.nl

Verzenddatum
10 MEI 2023

Kenmerk
2032480/2032492

Uw kenmerk
N.v.t.

Betreft: Jaarverslag interbestuurlijk toezicht 2022

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het jaarverslag interbestuurlijk toezicht 2022.

Inleiding

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet inzake de actieve informatieplicht, stellen wij u op de hoogte van het volgende.

Eén van de thema's in het '*Beleid Interbestuurlijk Toezicht (IBT) 2022-2025'* is een actieve transparantie van het toezicht, waaronder openbaarheid van de toezichtresultaten. Met de publicatie van het Jaarverslag 2022 en de beoordelingsresultaten van de gemeenten op onze website willen wij hieraan uitvoering geven.

Jaarverslag IBT 2022

In bijgaand jaarverslag interbestuurlijk toezicht 2022 schetsen wij welke trends en ontwikkelingen wij bij de uitvoering van het toezicht in de vier risicodomeinen Financiën, Informatiebeheer, Omgeving en Huisvesting verblijfgerechtigden bij de gemeenten, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen in 2022 zagen. Achter in het jaarverslag is een tabel opgenomen, waarin de prestaties per gemeente en per risicodomein over de jaren 2020, 2021 en 2022 overzichtelijk worden gepresenteerd.

Actieve publicatie van de beoordelingen van de gemeenten over 2022

Naast de publicatie van de jaarverslagen publiceren wij jaarlijks onze

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

beoordelingen van de gemeenten op de vier risicodomeinen in een (digitale of interactieve) kaart van de provincie. Met de zogenaamde 'verkeerslichtkleuren' is op de kaart aangegeven hoe de gemeenten in 2022 werden beoordeeld. Bij het aanklikken van een gemeente wordt ofwel een toelichting op ons oordeel, ofwel de beoordelingsbrief zichtbaar die door Gedeputeerde Staten naar het college van de betreffende gemeente is gestuurd. De interactieve kaart kunt u vinden op www.noord-holland.nl onder bestuur - interbestuurlijk toezicht.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

plv.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
I. Zaal

1 bijlage(n)

Jaarverslag interbestuurlijk toezicht 2022

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12168
Extern Zaak ID	1984328
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.I.1
Titel	MRA: Reisvoornemen CdK met Metropool Amsterdam Club (MAC) naar Londen (C-agenda)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

De Commissaris van de Koning zal van 19 tot 21 maart 2023 een buitenlands werkbezoek afleggen aan Londen als lid van de Metropool Amsterdam Club (MAC).

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
K. Ruijs
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144792
ruijsk@noord-holland.nl

Verzenddatum
22 FEB. 2023

Kenmerk
1984328/1984342

Uw kenmerk

Betreft: Reisvoornemen commissaris van de Koning naar Londen

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Het besluit tot het afleggen van een buitenlands werkbezoek van de commissaris van de Koning aan Londen.

De commissaris van de Koning zal van 19 tot 21 maart 2023 een buitenlands werkbezoek afleggen aan Londen als lid van de Metropool Amsterdam Club (MAC). De MAC is een netwerk waarin overheden (gemeente Amsterdam en de gemeenten uit de metropoolregio en daarbuiten), bedrijfsleven, onderwijsinstellingen en de culturele iconen samen optrekken om Metropool Amsterdam op de (internationale) kaart te zetten. De gastvrouw en voorzitter van de MAC is de burgemeester van Amsterdam, Femke Halsema. De commissaris reist mee voor provinciale vertegenwoordiging in een belangrijk regionaal netwerk en als vicevoorzitter van de Metropool regio Amsterdam.

De delegatie bestaat uit 70 bestuurders van diverse overheden, bedrijven en culturele instellingen. Het programma wordt samengesteld met medewerking van de gemeente Londen, Londen & Partners, Principal London DMC en de Nederlandse Ambassade in Londen. Thema's die sowieso aan bod komen deze 48 uur zijn: creativiteit & muziek, gebiedsontwikkeling & mobiliteit.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL 0010.03.124.B.08

U wordt achteraf geïnformeerd over deze reis middels een reisverslag.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris voorzitter

R.M. Bergkamp A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12516
Extern Zaak ID	1984328
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.I.2
Titel	MRA: Reisvoornemen Commissaris van de Koning MRA missie New York (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De Metropoolregio Amsterdam organiseert van 24 tot 28 april 2023 in samenwerking met de gemeente Amsterdam een Kennismissie Klimaatbestendig en circulair bouwen naar New York. De Commissaris van de Koning is portefeuillehouder Internationaal en Public Affairs bij de Metropoolregio Amsterdam en zal als delegatieleider met deze missie meereizen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
K. Ruijs
BEL/REE

Telefoonnummer +31235144792
ruijsk@noord-holland.nl

Verzenddatum

12 APR. 2023

Kenmerk
1984328/2009743

Uw kenmerk

Betreft: Reisvoornemen Commissaris van de Koning naar New York

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp: Reisvoornemen Commissaris van de Koning naar New York

Inleiding
De Metropoolregio Amsterdam organiseert van 24 tot 28 april in samenwerking met de gemeente Amsterdam een Kennismissie klimaatbestendig en circulair bouwen naar New York. De Commissaris van de Koning is portefeuillehouder Internationaal en Public Affairs bij de Metropoolregio Amsterdam en zal als delegatieleider met deze missie meereizen.

Van 26 tot 28 april legt de Clipper Stad Amsterdam aan in New York. Naar aanleiding daarvan organiseert Amsterdam International Business (hierna AIB) een handelsmissie naar New York op het gebied van klimaatbestendig en circulair bouwen. De Metropoolregio Amsterdam (hierna MRA) grijpt deze reis aan om aanvullend op deze missie het netwerk binnen de MRA mee te nemen. Het doel van deze MRA missie is om de onderlinge verbindingen binnen de regio te versterken en het zoeken naar relevante kennis en samenwerkingskansen met New York op het gebied van klimaatbestendig en circulair bouwen. De combinatie tussen de bedrijvenmissie van AIB en de publieke missie van de MRA zorgt voor complementariteit die bij kan dragen aan de gezamenlijke woningbouwopgave van de MRA en de provincie.

Recent heeft Governor Hochul van de Staat New York afgekondigd in een huizencrises te verkeren en dat er 1 miljoen huizen nodig zijn om dit probleem op te lossen. Hiervoor heeft zij 'The New York Housing Compact' vastgesteld. Een programma dat voorziet in de bouw van minimaal 800.000 huizen. De grote uitdaging voor de nieuwbouw is om

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL 0010.03.124.B.08

de koolstof uitstoot te beperken, klimaatadaptief te bouwen en de kwaliteit van de natuur niet aan te tasten. New York heeft hier een route kaart voor opgesteld. Een opgave die vergelijkbaar is met die in Nederland en een mogelijke aanpak die interessant is om verder te verkennen.

Binnen het programma worden veel projectbezoeken en gesprekken in gezamenlijkheid georganiseerd.

De Commissaris van de Koning is delegatieleider van de MRA kennismissie en zal in die hoedanigheid de delegatie leiden en gesprekken voeren met vertegenwoordigers van de Staat New York, de Mayors Office of New York City en de Consul van het Nederlands Consulaat. Daarnaast zal hij tijdens de Kingsday Reception op de Clipper een speech houden voor de genodigden.

Tot slot
Wij zullen u na afloop van deze reis informeren middels een reisverslag.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

plv.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
C.J. Loggen

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12947
Extern Zaak ID	1984328
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.I.3
Titel	MRA: Reisverslagen MAC reis Londen en MRA reis New York, CdK (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

De Commissaris van de Koning heeft de afgelopen periode twee internationale reizen gemaakt waarbij is toegezegd een reisverslag naar PS te sturen. Het betreft de reis naar Londen, als lid van de Metropoolclub Amsterdam, van 19 tot 21 maart 2023 en de reis naar New York, als portefeuillehouder Internationaal, van de Metropoolregio Amsterdam, van 24 tot 28 april 2023.

Bijlage 1
Reisverslag Macnetwerkreis Londen 19 maart t/m 21 maart 2023

Op zondagmiddag 19 maart zijn zeventig MAC-leden, onder leiding van burgemeester Halsema, wethouder Mbarki (Economische Zaken, Sport, MBO, Jongerenwerk en Aanpak Binnenstad) en Geerte Udo, (directeur amsterdam&partners) met de Eurostar naar Londen vertrokken voor de jaarlijkse MACnetwerkreis.

Het doel van deze reis was om kennis en ervaringen uit te wisselen, te leren van Londen en om te bouwen aan een netwerk dat gezamenlijk de verantwoordelijkheid voelt om zorg te dragen voor een duurzame en inclusieve Metropool Amsterdam voor de volgende generaties. De delegatie was breed samengesteld uit (semi)overheden, bedrijfsleven, culturele instellingen, zorginstellingen en kennisinstellingen. Naast burgemeester Halsema en wethouder Mbarki reisde Arthur van Dijk, Commissaris van de Koning in Noord-Holland ook mee vergezeld door twee burgemeesters van andere gemeenten vanuit de metropool Amsterdam; Jos Wienen burgemeester van Haarlem en David Moolenburgh burgemeester van Zandvoort. Ook waren er drie wethouders aanwezig; Adam Elzakalai van Amstelveen, Stephanie Onclin van Zaanstad en Dennis Grimbergen van Lelystad. De samenstelling van de groep was een afspiegeling van de quadruple helix (overheid, bedrijfsleven, kennisinstellingen en de culturele sector) die de metropool Amsterdam nu en in de toekomst vormgeeft.

De gemeente Amsterdam werkt sinds 2012 samen met Londen op verschillende thema's. Er wordt nauw samengewerkt op het thema kunst en cultuur. Vanuit economie wordt gekeken naar startups en acquisitie. Er is een aantal grootstedelijke uitdagingen waar beide steden tegenaan lopen. Zoals druk op de woningmarkt, ondermijnende criminaliteit, gezondheid, mobiliteit in de stad en sociale projecten zoals gelijke kansen voor elke burger.

De delegatie heeft het stadhuis bezocht en diverse presentaties gekregen over Ruimtelijke ordening en vervoersstrategie. De vervoersstrategie van de burgemeester bevat zijn plannen om de straten van Londen te transformeren, het openbaar vervoer te verbeteren en kansen te creëren voor nieuwe woningen en banen. Om dit te bereiken wil de burgemeester meer mensen stimuleren om te lopen, fietsen en het openbaar vervoer te gebruiken. Bij deze 'Aanpak Gezonde Straten' staan gezondheid en beleving centraal. De strategie richt zich op:

-Healthy Streets; gezonde mensen
-Een goede ervaring met het openbaar vervoer
-Nieuwe huizen en banen

Londen heeft elk jaar 65.000 nieuwe huizen nodig om aan de vraag te voldoen, plus ca. 1,3 miljoen extra banen tegen 2041. The Greater London Authority heeft de kans om Londen opnieuw vorm te geven en ervoor te zorgen dat het groeit op een manier die de levenskwaliteit voor iedereen verbetert.

metropool regioamsterdam

memo

Aan	MRA-bestuur
Kopie aan	Emiel Reiding, Remco Rienties
Van	Najat Azogagh, MRA-directie, 06-10379186, n.azogagh@amsterdam.nl Kim Ruys, Provincie Noord-Holland, ruijsk@noord-holland.nl

Onderwerp	MRA kennis-missie New York
Datum	26 mei 2023

Verslag Kennismissie MRA New York 25-28 april 2023

Reisverslag

Van 25-28 april vond de MRA-kennismissie naar New York (NY) plaats. Deze missie had als doel om enerzijds het internationaal profiel van de MRA te versterken en anderzijds de samenwerking tussen kennisinstellingen, overheden en netwerkorganisaties in de MRA en New York te bevorderen op het gebied van toekomstbestendig bouwen (circulair, energiezuinig en klimaat adaptief). In het MRA-bestuur van 24 februari 2023 is tevens vastgesteld om de missie als pilot te organiseren en achteraf te concluderen of dit de juiste vorm en inhoud heeft voor een profileringsaanpak.

De MRA-delegatie bestond uit 9 personen (waarvan 3 personen namens, en op kosten van, de MRA) van diverse overheden, kennisinstellingen en netwerkorganisaties onder leiding van de Commissaris van de Koning van de Provincie Noord-Holland en portefeuillehouder Public Affairs van het MRA-bestuur. Tegelijktijdig met de MRA-missie vond ook de Amsterdamse/AIB-missie plaats geleid door wethouder Sofyan Mbarki van de gemeente Amsterdam, gericht op handelsbevordering, acquisitie, relatiebeheer, MBO-onderwijs, startups en congressen. Zowel voorafgaand als tijdens de missie is onderling samengewerkt en zijn programmaonderdelen in gezamenlijkheid georganiseerd en uitgevoerd.

New York en Amsterdam zijn twee grootstedelijke regio's. Hoewel New York veel groter is dan de MRA, staan de twee metropolen voor vergelijkbare uitdagingen, vooral daar waar het gaat om klimaatbestendigheid, energiezuinig en circulariteit in de bouw. Naast de maatregelen die we kunnen nemen om de CO_2-uitstoot te verminderen en netto nul te bereiken, moeten we kijken naar een betere aanpassing van de gebouwde omgeving aan de gevolgen van klimaatverandering. Klimaatbestendig, circulair en energiezuinig bouwen vraagt om nieuwe bouwoplossingen en samenwerking tussen overheden, organisaties in de bouwsector en kennisinstellingen. Tijdens ons bezoek hebben we veel inspirerende voorbeelden gezien die aantonen dat New York net als de MRA voortdurend op zoek is naar

manieren om veerkrachtigere infrastructuur en nieuwe samenwerkingsconcepten te ontwikkelen tegen klimaatverandering.

De delegatie heeft een divers programma gevolgd met focus op circulair, klimaatbestendig en energiezuinig bouwen, samenwerking met New York en de nieuwe stedelijke economie.

De MRA-delegatie kreeg een rondleiding langs diverse publiek-private investeringen in de openbare ruimte, onder meer de **'High line'**, een voormalige spoorlijn/industriële zone die op initiatief van burgers uitgegroeid is tot een van de meest tot de verbeeldingsprekende ontwikkelingen van New York. We kregen een inkijk in een van de **vastgoedprojecten van Tishman Speyer** op de Hudson Yards. Hier zagen we hoe publieke en private samenwerking kan bijdragen aan het maken van grote infrastructurele investeringen. Ook kreeg de delegatie een presentatie en rondleiding van Arcadis en OneArchitecture over de **Big U**; waarbij een U-vormige structuur rond het zuidelijke deel van Manhattan bescherming biedt tegen overstroming aan de laaggelegen en dichtbevolkte stad met 200.000 inwoners, 21.000 bedrijven en 51 miljoen toeristen per jaar. In het ontwerp van dit nieuwe beveiligingssysteem zijn ook de economisch, sociale en ecologische ontwikkelingen van Manhattan meegenomen. De aanleg van de grootschalige infrastructuur wordt hier gecombineerd met wijkverbetering en bevordering van de gemeenschapszin door de aanleg van parken, het op peil houden van kwaliteit van sociale woningbouw en actieve inwonerparticipatie.

Een ander interessant project is de '**Gowanus Canal Conservancy project'** in Brooklyn. Dit voormalig moeras en nu woon-werkgebied kampt met overstromingen, onder andere tijdens 'hurricane Katrina' in 2013, vervuiling door de zware industrie ter plaatse en wordt nu op basis van een nieuw bestemmingsplan herontwikkeld. **The Gowanus Canal Conservancy** (Een gemeenschapsorganisatie) neemt de taak op zich om deze ontwikkelingen in goede banen te begeleiden. De kracht van de gemeenschap kwam hier duidelijk naar voren, waarbij coöperatieve samenwerking zorgt voor verbinding tussen bewoners, bedrijven en overheden en een toename van zowel de leefbaarheid als de economische kracht van het gebied.

Ook maakte wetgeving rondom groene daken, waarbij de staat New York groene daken op nieuwe gebouwen verplicht heeft gesteld, onderdeel uit van deze missie. Het '**Brooklyn Grange Farm project'** toont aan hoe community gedreven stedelijke ontwikkeling kan bijdragen aan bewustwording rond gezonde en duurzame voedselproductie, groene leefomgevingen, gemeenschapszin en aan klimaatadaptatie door het ontlasten van riolen tijdens hevige regenval. Volgens de directrice van dit project moet 'rooftop farm' niet gezien worden als een oplossing voor de voedselvraag van de stad, aangezien de boerderij niet economisch rendabel is in enge zin. De maatschappelijke baten liggen vooral in de gemeenschapszin en bijdragen aan bewustwording rond biodiversiteit en klimaatadaptatie.

Het bezoek aan de '**Brooklyn Navy Yard'**, waarbij de innovatiekracht van het verleden de rode draad is in de ontwikkeling van een innovatief maakindustriegebied, liet wederom zien hoeveel uitvoeringskracht de stad heeft. Hierbij is bewust ingezet op het scheiden van de werkfunctie met wonen. Hierdoor kunnen bedrijventerreinen in de stad worden behouden en

herontwikkeld. Dit en alle bovengenoemde initiatieven bieden interessante mogelijkheden voor het duurzaam herontwikkelen van vergelijkbare (haven)gebieden in ons eigen regio.

Naast de bezoeken aan bovengenoemde projecten, is er ook met de **Nederlandse Consul Generaal, Ahmed Dadou**, en de Amerikaanse journalist en historicus, **Russel Shorto**, gesproken over de gedeelde geschiedenis met New York en er is afgesproken om na te gaan of we een samenloop kunnen organiseren in het kader van de jubileumviering 'Amsterdam 750 en New York 400 jaar'.

Verder hebben we een **rondetafelgesprek** gehost op de Clipper over de woningbouw opgave en de ambities van duurzame bouwen van beide metropolen. Aan dit gesprek namen naast de delegatieleden van AIB ook diverse vertegenwoordigers deel vanuit New York, zoals de Mayors office, Regional planning authority en de Energy building exchange.

Bevindingen uit dit gesprek zijn:
- In vergelijking met de MRA kent New York minder integrale bouwplannen (ieder gebied wordt apart ontwikkeld) door gebrek aan regionale coördinatie, politieke wil/draagvlak, bureaucratie en weerstand vanuit de samenleving.
- Daarentegen ligt de realisatie slagkracht vanuit het private initiatief, dankzij overheidssteun en vrijstelling van belastingen tijdens de bouwperiode (free tax), hoger dan bij ons.
- In New York ligt de focus meer op energiebesparing in gebouwen (70% van de Co2 uitstoot) dan op circulair biobased materiaal gebruik, wat kansen biedt voor Nederlandse ondernemers.
- Omdat vergelijkbare convenanten rond toekomstbestendig bouwen (zoals we die in MRA hebben) te vrijblijvend blijken te zijn (doordat de overheid weinig indirect kan sturen), worden grote investeerders in NY nu via wetgeving en het MKB via subsidies aangespoord om te verduurzamen.
- Sociale woningbouw (met een aandeel van 6-7 % in NY het grootste aandeel van de VS, vergelijk eens met onze discussies over minimaal 30 %.) heeft weliswaar de aandacht, maar boekt nog weinig resultaat/opschaling, omdat de middelen hiervoor ook voor energie armoede worden ingezet.
- Veel meer dan bij ons wordt de community in het planvormings- en realisatieproces betrokken en ondersteunt vanuit private, publieke en semipubliek middelen.

De Mayors Office of Energy and Climate Justice heeft achteraf bevestigd in contact te willen blijven met de MRA over deze thema's. Er zal in een digitaal vervolg worden gegeven aan deze eerste kennismaking.

Tot slot, is **Koningsdag** gevierd met de relaties uit New York en de delegaties van de gemeente Amsterdam/AIB. Deze activiteit bood de gelegenheid om te netwerken: bestaande relaties te versterken en nieuwe relaties aan te gegaan.

Inhoudelijke leerpunten

Geconcludeerd kan worden dat deze missie en dus ook internationale samenwerking voor alle betrokken partijen in de MRA nuttig en waardevol is, maar dat effectieve en succesvolle samenwerking in de regio en met New York niet vanzelfsprekend is. De belangrijkste inhoudelijke leerpunten uit deze missie zijn:

- De privaat-publieke verhoudingen in de VS en concreet in NY zijn historisch natuurlijk anders gegroeid dan in ons land en onze regio. Gegeven de grote transities waar we voor staan zien we hier evenwel om te leren van de verhoudingen in NY: ook in onze regio zijn er duidelijke mogelijkheden voor meer (groot en klein) privaat initiatief (communities) en een andere (soms juist minder sturende, maar meer faciliterende/ondersteunende) rol voor de overheid. En meer ruimte en waardering voor organisaties die in de tussenruimte opereren, niet publiek en niet privaat, maar met gemengde funding. Dit vraagt om verdere uitwerking.
- Rond klimaatadaptatie gebeurt er heel veel in NY, met grote realisatiekracht. Met veel inzet van Nederlandse expertise. Daar liggen ook voor de komende jaren veel kansen voor ons bedrijfsleven.
- Op het gebied van circulair bouwen gebeurt er nog weinig in NY, beneden onze verwachting. Voor de kennisuitwisseling betekende dit dat we weinig van NY hebben kunnen leren. Het laat echter zien dat hier ruimte is voor bedrijven in onze regio die hierop al sterk ontwikkeld zijn.
- Wij zijn beter in plannen maken; zij zijn beter in uitvoering. Wat wel opvallend en leerzaam is dat in de *zoning* (soort bestemmingsplan) ruimte voor werken ((maak) industrie) expliciet in de stad behouden blijft en beschermd wordt tegen oprukkende woningbouw. Zo blijft de reistijd naar die locaties voor praktisch opgeleiden kort, waar deze bij ons steeds langer wordt doordat wonen en werken steeds verder uit elkaar komen te liggen.
- Algemeen: soms waren de presentatie wel erg lang. Meer "wat willen zij vertellen" dan dat wij tevoren hadden uitgedacht wat wij willen weten, brengen en/of halen.

Vervolg

We gaan gezamenlijk :

- Verkennen hoe we de samenwerking specifiek met New York verder kunnen concretiseren en versterken. Er zullen digitale calls worden opgezet om vervolgstappen te bespreken (daar hebben meerdere Amerikaanse gesprekspartners expliciet om gevraagd).
- Een internationale strategie voor de MRA opzetten. Gezamenlijk bepalen wat de criteria, uitgangspunten, focusgebieden en voorwaarden zijn op regionale schaal om samenhang en synergie te organiseren tussen de individuele missies via een meer

gerichte en planmatige aanpak? Eind dit jaar zal hierover een advies worden voorgelegd aan het MRA-bestuur

Het eindproduct van deze opdracht is een compacte presentatie waarin wordt ingegaan op bovenstaande vragen en die kan dienen als startpunt voor nadere gesprekken op ambtelijk en bestuurlijk niveau en eventueel als input voor de nieuwe MRA-agenda. We denken daarbij aan de volgende werkwijze en tijdspad:

Juni:	Opstellen en afstemmen opdracht
Juli:	Verstrekken opdracht
Sept:	Startbijeenkomst opdrachtnemers en samenstellen werkgroep (met daarin vertegenwoordigers van de MRA en andere belanghebbenden die internationaal actief (willen) zijn en een belang kunnen hebben bij een gemeenschappelijk internationaal beleid.
Sept-nov:	Uitvoering opdracht (verkenningsbijeenkomsten van opdrachtnemers met werkgroep, eventueel ondersteund door een externe expert)
Dec:	Presentatie van uitkomsten/vervolgstappen aan DO MRA. Hierna wordt een advies opgesteld dat wordt getoetst bij MRA-voorzitter Halsema en portefeuillehouder PA Arthur van Dijk.
Dec:	Advies voorleggen aan MRA Platforms/MRA bestuur

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

K. Ruijs

BEL/REE

Telefoonnummer +31235144792

ruijsk@noord-holland.nl

Verzenddatum

28 JUNI 2023

Kenmerk

1984328/2058162

Uw kenmerk

Betreft: Reisverslagen MAC reis Londen en MRA reis New York, Commissaris van de Koning

Geachte leden,

Graag informeren wij u over de reisverslagen van de reizen die de Commissaris van de Koning recent heeft gemaakt. Het betreft de reis naar Londen van 19 tot en met 21 maart 2023, als lid van Metropool Amsterdam Club (MAC) en de reis naar New York van 24 tot 28 april 2023, als portefeuillehouder Internationaal van de Metropoolregio Amsterdam.

Met de brieven van 22 februari 2023, kenmerk 1984328/194341 en 12 april 2023, kenmerk 1984328/2009743, hebben wij u geïnformeerd over de reisvoornemens van de Commissaris van de Koning. Wij hebben u toegezegd u achteraf te informeren over deze reizen middels een reisverslag. Deze zenden wij u in de bijlagen toe.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlagen

Verslag MAC reis Londen
Verslag MRA reis New York

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

metropool
regioamsterdam

Retouradres: Termini 179, 1025 XM Amsterdam

Datum	19 juli 2023
Kenmerk	MRA agenda
Behandeld door	Melissa Rotteveel, procesmanager MRA Agenda, 0622614599 m.rotteveel@purmerend.nl
Onderwerp	MRA Agenda 2024-2028

Geachte collegeleden, leden van de gemeenteraden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

De MRA Agenda is de inhoudelijke basis van de MRA-samenwerking. Met de agenda werken we als samenwerkende overheden aan het versterken van de Metropoolregio Amsterdam als een internationale economische topregio met hoge leefkwaliteit. Daarbij hebben we met elkaar drie uitgangspunten geformuleerd:

1. De meest inventieve regio van Europa, met de best opgeleide bevolking
2. Een regio voor iedereen, naar de menselijke maat
3. Een duurzaam verbonden regio

Voor het maken van de nieuwe MRA Agenda 2024-2028 worden verschillende bronnen gebruikt. Als bestuurlijke trekkers van de MRA Agenda informeren wij u hier graag over.

Terugblik State of the Region
Op 11 juli heeft Femke Halsema als voorzitter van het MRA Bestuur de State of the Region uitgesproken. Dit jaar stond deze in het teken van de oproep: 'anders denken, anders doen'. In haar toespraak tijdens dit jaarlijkse netwerkevenement hield zij het publiek de vraag voor: *'Zijn we bereid om water bij de wijn te doen en scherpe keuzes te maken met elkaar in de regio?'* In haar rol als voorzitter van de Metropoolregio Amsterdam en de Amsterdam Economic Board sprak zij over 'ongemakkelijke vragen' die we elkaar moeten durven stellen en over 'fundamentele keuzes' die nodig zijn voor de toekomst van de regio.

De toespraak van Femke Halsema lag in het verlengde van de Economische Verkenningen MRA, die eerder op de dag waren gepresenteerd. Daaruit blijkt dat de economie van de MRA de coronacrisis achter zich heeft gelaten. In 2021 en 2022 was sprake van forse groei en ook voor 2023 en 2024 wordt economische groei verwacht. Niet iedereen profiteert daar echter in gelijke mate van. De regio staat onder druk: de opgaven zijn groot, met name op het gebied van klimaat, energie, ruimtegebruik en kansengelijkheid. De oproep van Halsema wordt, evenals de economische verkenningen zelf, als input gebruikt voor onze MRA Agenda 2024-2028.

Op 12 september a.s. (u ontvangt hiervoor een seperate persoonlijke uitnodiging of krijgt deze via uw griffier) wordt u uitgenodigd voor een bijeenkomst in Amstelveen om hierover verder in gesprek te gaan met uw collega's en bestuurders uit de gehele MRA.

Proposities van de deelregio's
In de afgelopen maanden zijn de deelregio's druk bezig geweest met de voorbereidingen van de proposities ten behoeve van de MRA Agenda. Op uitnodiging zijn enkele bestuursleden van de MRA bij een van jullie langs geweest en we zien al mooie dingen ontstaan. Uiterlijk op 1 november leveren alle deelregio's de proposities aan. De bestuurlijke MRA-platforms en de verschillende MRA-programma's en -projecten doen dit al op 1 september. Graag informeren wij u verder over de planning van de volgende fasen.

Na 1 november gaan we aan de slag gaan om de 80%-versie van de MRA Agenda te maken. Deze versie wordt op 12 januari 2024 in het MRA Bestuur besproken. Vervolgens wordt deze op 19 januari 2024 verstuurd voor een extra Algemene Vergadering op 9 februari 2024 die in het thema staat van de nieuwe MRA Agenda. Op 12 februari verzenden wij de, door de AV vastgestelde, 80%-versie aan de deelnemers voor het traject van wensen en opvattingen. U heeft hiervoor vervolgens de tijd tot en met 3 mei. Na het traject van wensen en opvatting komt de volgende fase, die van de vaststelling.

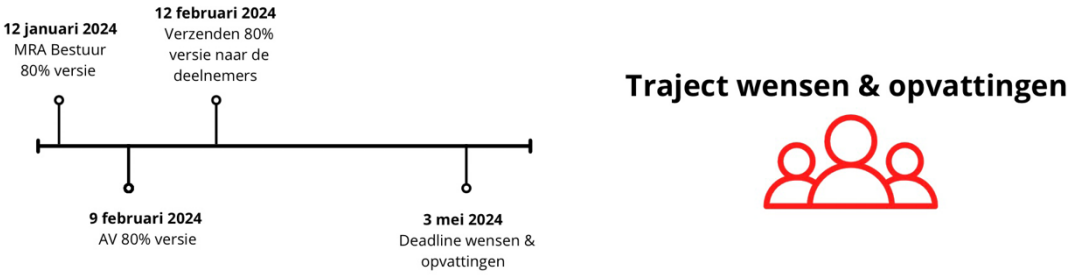

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Op 24 mei 2024 komt het MRA Bestuur bijeen om te praten over de concept-MRA Agenda. Deze wordt op 14 juni 2024 in de AV vastgesteld. Op 19 juni 2024 verzenden wij de concept-MRA Agenda, zoals vastgesteld in de AV, naar de deelnemers. U heeft tot en met het MRA Congres (week 43, derde week van oktober), om deze in de gemeenteraden en Provinciale Staten te bekrachtigen.

Wij wensen u een fijne en mooie zomer toe.

Met vriendelijke groeten,

Reinier van Dantzig (wethouder Amsterdam)
Marja Ruigrok (wethouder Haarlemmermeer)
Hugo Bellaart (wethouder Gooise Meren)

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

metropool
regioamsterdam

Termijnagenda 2023

versie 31 maart 2023

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Inhoudsopgave

Overzicht (kalender 2023) **3**
Overzicht (onderwerpen 2023) **4**

1. Inleiding **6**
1.1 Een nieuw begin 6
1.2 Doel en status 6

2. Het bestuurlijke gesprek in 2023 **7**
2.1 Het Bestuur 7
2.2 Platform Economie 8
2.3 Platform Ruimte 9
2.4 Platform Mobiliteit 10

3. Uitgelicht: P&C Cyclus in 2023 **12**

Verklaring van woorden en afkortingen **15**

Overzicht (kalender 2023)

In onderstaand overzicht is inzichtelijk gemaakt op welke formele momenten de raden en Staten en de Raadtafel bij de P&C-cylcus op basis van de Samenwerkingsafspraken in ieder geval betrokken worden. Het is goed mogelijk dat hier in de loop van het jaar nog momenten bijkomen, al dan niet op advies van de Raadtafel.

Q	M	*Onderwerp*	*behandeling*	raden & Staten	deelregio	AV	Raadtafel	bestuur
	Feb	Verantwoording 2022	vaststellen					X
Q1	Mrt	Proces MRA Agenda 2024-2028	informatieverstrekking	X	X	X	X	X
	Mrt	Verantwoording 2022	meningsvorming / TKN			X		
	Apr	Voortgangsnota 2022 (concept)	informatieverstrekking	X	X	X	X	X
Q2	Jun	Voortgangsnota 2022 (W&O)	informatieverstrekking	X		X		X
	Jun	Begroting 2024 (proces)	vaststellen (en advies)			X	X	X
	nntb	Deelregionale sessies*	informatieverstrekking	X	X		X	
Q3	Sept	Inhoud MRA Agenda 2024-2028**	input	X	X	X	X	X
	nntb	Deelregionale sessies*	informatieverstrekking	X	X		X	
	Nov	Jaarplan 2024	vaststellen					X
Q4	Nov	Jaarplan 2024 (TKN)	informatieverstrekking	X		X		
	Dec	Samenwerkingsafspraken (evaluatie)	meningsvorming / afspraken			X		
	Dec	Termijnagenda 2024	informatieverstrekking	X	X	X	X	X

**in de meeste deelregio's van de MRA worden deelregionale sessies georganiseerd voor raads- en Statenleden. Ook MRA-onderwerpen komen aan de orde met als doel te informeren en het gesprek aan te gaan. Daarbij wordt in afstemming met de organisatoren van de deelregionale sessies gekeken naar welke wensen er zijn voor wat betreft onderwerpen. Uiteraard wordt ook gekeken naar wat op dat moment actueel of urgent is.*

***komend jaar gaan we naar verwachting van start met het proces van de nieuwe MRA Agenda. Aan het begin worden alle deelnemers en hun raden en Staten geinformeerd in hoe het proces er uit gaat zien, en zal de MRA Raadtafel gevraagd worden om advies over dit proces. Daarna zullen de deelnemers en hun raden en Staten vroegtijdig worden betrokken in het proces bij het inhoudelijke gesprek. Naar verwachting zal die stap kunnen worden gezet vlak na de zomer van 2023.*

Voorlopig overzicht agendering 2023

Q	Onderwerp	MRA Agenda	Overleg
Q1	1e fase bedrijventerreinenstrategie (eerste set afspraken)	1.1, 1.2	PF ECO
	Strategische Agenda Toerisme (uitvoeringsafspraken)	2.6, 2.5	PF ECO
	Meerjarige afspraken over herstructurering / verduurzaming bedrijventerreinen (Projectbureau Herstructurering)	1.1, 1.2	PF ECO
	Onderwijs & Arbeidsmarkt	1.3	PF ECO
	Voorbereiding BO Leefomgeving voorjaar 2023	1 & 2 & 3	PF RUI
	Afstemming NOVEX verstedelijkingsstrategie / MRA, NOVEX Schiphol en NOVEX NZKG	1 & 2 & 3	PF RUI
	Planning bestuurlijke besluitvorming Rijk - Regio 2023	1 & 2 & 3	PF RUI
	Woondeal met het Rijk	2.1, 2.2	PF RUI
	Afst. regionale beleidsagenda's en bestuurlijke thema's	3.1, 3.2, 3.3	PF MOB
	Vertalen / implementeren MIRT afspraken	1 & 2 & 3	PF MOB
	Regionaal (duurzame) Mobiliteitsprogramma (RMP), MRA-electrisch, logistiek, Smart Mobility	3.1, 3.2, 3.3	PF MOB
	Vervoersarmoede	3.1, 3.2, 3.3	PF MOB
	Proces nieuwe MRA Agenda	0.1, 0.3, 0.5	BESTUUR
Q2	Samenwerking MRA - Board	0.3, 1.1	PF ECO
	Jaarplan 2024	0.5	PF ECO
	Uitvoeringsstrategie versie 1.0 (verstedelijkingsstrategie)	1 & 2 & 3	PF RUI
	Voortgang investeringsagenda	0.3, 1.1	PF ECO
	Jaarplan 2024 en financien	0.5	PF RUI
	Evaluatie governance mobiliteit	3	PF MOB
	Gebiedsplannen MTB	3	PF MOB
	Voorbereiding Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL)	1 & 2 & 3	PF MOB
	Voorbereiding Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL)	1 & 2 & 3	PF RUI
	Rapportage Fiets	3.2	PF MOB
	Provinciale Puzzels (verstedelijkingsstrategie)	1 & 2 & 3	PF RUI
	Procedure voor vaststellen begroting 2024	1 & 2 & 3	BESTUUR
	Operationalisatie 3 thema's samenwerkingafspraken	1 & 2 & 3	BESTUUR
Q3	1e fase bedrijventerreinenstrategie (uitwerking)	1.1, 1.2	PF ECO
	Terugkoppeling BO Leefomgeving en doorkijk BO MIRT	1 & 2 & 3	PF RUI

	Vertalen BOL afspraken	1 & 2 & 3	PF MOB
	Voortgang spoor & OV	3.1, 3.3	PF MOB
	Voorbereiding BO MIRT	1 & 2 & 3	PF MOB
	Voorbereiding BO MIRT	1 & 2 & 3	PF RUI
	Voortgang Verstedelijkingstrategie	1 & 2 & 3	PF MOB
	Voortgang Verstedelijkingstrategie	1 & 2 & 3	PF RUI
	Start evaluatie samenwerkingafspraken / overgangsjaar	0.3, 0.5	BESTUUR
Q4	Terugkoppeling BO MIRT	1 & 2 & 3	PF RUI
	Uitvoeringsagenda NOVEX-MRA	1 & 2 & 3	PF RUI
	BO MIRT	1 & 2 & 3	PF MOB
	Concept MRA Agenda 2024-2028	1 & 2 & 3	BESTUUR
	Begroting 2024	1 & 2 & 3	BESTUUR
	Jaarplan 2024	1 & 2 & 3	BESTUUR
	PM	*PM*	PF ECO

nb: de kolom 'MRA Agenda'bevat verwijzingen naar de bestuurlijke opdrachten en uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda

1. Inleiding

1.1 Een nieuw begin

Eind 2021 traden de nieuwe Samenwerkingsafspraken voor de Metropoolregio Amsterdam in werking. Een vernieuwing van de wijze waarop alle deelnemers met elkaar samenwerken in de Metropoolregio Amsterdam: nieuwe bestuurlijke gremia, een verstevigde MRA-directie en nieuwe afspraken over bijvoorbeeld de wijze waarop de gemeenteraden en Provinciale Staten zijn betrokken. Het jaar 2022 dient als overgangsjaar, een jaar waarin we gezamenlijk de Samenwerkingsafspraken zo goed mogelijk implementeren, en bekijken of deze werken zoals bedacht of aanpassing wenselijk is. Het jaar 2023 wordt het eerste jaar waarin ook echt alle voorgenomen documenten en activiteiten hun plek krijgen en zich logisch en op de juiste momenten tot elkaar verhouden.

1.2 Doel en status van de Termijnagenda

De Termijnagenda is een nieuw document uit de Samenwerkingsafspraken. In de Termijnagenda staat op welke momenten gedurende het komende jaar de raden en Staten betrokken worden, en wordt inzichtelijk gemaakt welke onderwerpen (met welke bespreekpunten) het komende jaar op de agenda's staan van de verschillende bestuurlijke overleggen. Op deze wijze kunnen raads- en Statenleden zelf ruim op tijd het eigen gesprek tussen bestuurders en volksvertegenwoordigers lokaal, provinciaal of deelregionaal agenderen. Het document is ter informatie. Het is een dynamisch document dat met enige regelmaat wordt geactualiseerd. Naarmate het jaar vordert wordt het zicht op agendering steeds beter en kan de Termijnagenda worden aangevuld.

De MRA Raadtafel wordt om advies gevraagd of de vorm en opzet van de Termijnagenda voldoet aan de behoefte (en de verwachtingen), en of dat deze nog verder kan worden verbeterd. Dit gevraagd advies aan de Raadtafel zal jaarlijks plaatsvinden.

2. Het bestuurlijke gesprek in 2023

In dit hoofdstuk zal van de vier inhoudelijke bestuurlijke gremia (het Bestuur en de drie Platforms) inzichtelijk worden gemaakt welke onderwerpen het komende jaar belangrijk worden, wat daarbij de bespreekpunten zijn, en welke onderwerpen in welk kwartaal aan de orde zullen komen.

2.1 Het Bestuur

Het Bestuur komt op 4 november bijeen voor een heisessie, alwaar zij gaan bepalen hoe zij als Bestuur het verschil willen gaan maken voor de Regionale Samenwerking. Daar kunnen onderwerpen uit voortkomen die het komende jaar belangrijk worden op de agenda van het Bestuur. Ten tijde van het schrijven van deze Termijnagenda is de heisessie nog niet geweest, en zijn de uitkomsten nog niet bekend. De punten die hieronder zijn genoemd worden dus op korte termijn aangevuld.

Operationalisatie van de drie thema's – in de samenwerkingsafspraken zijn drie thema's opgenomen die als doel hebben om focus te geven aan het bestuurlijk gesprek, het maken van integrale afwegingen te bevorderen en de externe profilering te versterken. Het komende jaar gebruiken we om de drie thema's goed te operationaliseren. Ook in relatie tot de werkzaamheden van aanpalende organisaties (zoals de ROM Inwest, Horizon Flevoland, de Economic Board Flevoland en de Amsterdam Economic Board). Dit is tevens een bouwsteen voor de nieuw op te stellen MRA Agenda voor 2025 – 2028 (zie punt hieronder)

Voorbeelden van bespreekpunten die hierbij aan de orde komen:

- Wat verstaan we precies onder 'menselijke maat', en welke aspecten daarvan laten we nu nog liggen die we eigenlijk wel zouden moeten oppakken?
- Op welke manier kunnen de thema's helpen om de doelstellingen die behoren bij de uitvoeringslijnen uit de MRA Agenda integraler te benaderen?

Start traject nieuwe MRA Agenda (en verstevigen triple-helix samenwerking) – het opstellen en vaststellen van een nieuwe MRA Agenda is een uitgebreid en interactief proces dat enige tijd in beslag neemt: als we eind 2024 een vastgestelde MRA Agenda willen hebben moeten we daarvoor komend jaar aan dit traject beginnen. Daarbij is een van de uitdagingen hoe we als overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen beter zicht kunnen krijgen op elkaars belangen en doelen, en waar wenselijk hier beter in elkaars verlengde kunnen werken.

Voorbeelden van bespreekpunten die hierbij aan de orde komen:

- Welke inhoudelijke onderwerpen en doelen vinden we belangrijk voor de komende vier jaar?
- Welke onderwerpen vragen om bestuurlijke keuzes (en dus afstemming), en welke onderwerpen zijn meer 'going concern'?
- Wat zijn de doelstellingen van onze deelnemers en deelregio's, en hoe verhouden die zich tot doelstellingen op schaal van de MRA?
- Hoe kunnen we ervoor zorgen dat triple helix partners zich ook inzetten voor de doelstellingen die we als samenwerkende overheden hebben, en wat kunnen we zelf doen om bedrijven en onderwijsinstellingen te helpen bij de doelen die zij hebben (voor zover die in het verlengde liggen van onze eigen doelstellingen)?

2.2 Platform Economie

Voor 2023 ligt het hoofdaccent van de activiteiten van het Platform Economie bij de onderstaande onderwerpen. Hierbij moet worden opgemerkt dat de uitgangspunten van de 'brede welvaart' nadrukkelijker dan voorheen onderdeel zullen zijn van het regionaal-economisch beleid.

Talentontwikkeling (Onderwijs & Arbeidsmarkt) – de knellende tekorten op de arbeidsmarkt zijn van grote invloed op de economische dynamiek én de regionale transitie-ambities. In 2023 willen we als MRA, de vervolgstappen zetten in het bevorderen van een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, door het versterken van de samenwerking tussen overheden enerzijds en bedrijfsleven en onderwijsinstellingen anderzijds. Specifieke aandacht hierbij ook voor het verder inzetten van de verschillende instrumenten op het gebied van 'leven lang ontwikkelen'

Het aanjagen van de grote transities in de circulaire economie – De omslag naar een circulaire economie verloopt in de meeste sectoren traag, ondanks het feit dat we ook de in MRA steeds meer ondernemers zien die zich richten op een circulair productieproces en/of duurzame producten. Als overheden zijn we – via het programma circulaire inkoop en circulaire textiel - zelf actief om zo de markt nieuwe impulsen te geven. In 2023 zullen we deze trajecten verder intensiveren en nieuwe activiteiten met het regionaal bedrijfsleven opstarten. In samenwerking met de Amsterdam Economic Board, de Economic Board Flevoland, Horizon Flevoland en ROM InWest willen we de Metropoolregio sterker positioneren als 'circulaire hotspot'. De circulaire economie heeft ook ruimtelijke consequenties die hun doorvertaling moeten krijgen in nieuwe Plabeka-afspraken en de Verstedelijkingsstrategie.

Ruimte voor werklocaties (ook irt de Verstedelijkingsstrategie) – Steeds significanter worden de komende tekorten voor werklocaties (zeker ook irt de circulaire economie, die zich lang niet altijd eenvoudig laat mengen met woonfuncties). In 2023 zal de Regionale Bedrijventerreinenstrategie – in samenspraak met het Platform Ruimte en binnen de kaders van de rijk-regio afspraken in de Verstedelijkingsstrategie – opgesteld worden.

Intensiveren triple-helix samenwerking – mede naar aanleiding van het rapport van de RABO-bank en de MRA Investeringsagenda/Transitie-versneller zijn de MRA-directie en de Amsterdam Economic Board een traject gestart voor een verdere intensivering van de triple helix samenwerking. Daarbij willen we ook – in overleg met de deelregio's en aansluitend op de 'regionale profielen' – onderzoeken op welke wijze we de triple helix samenwerking in de deelregio's kunnen optimaliseren én meer thematische triple helix verbanden (helpen) ontwikkelen. Doel is om via deze netwerken de noodzakelijke investeringen in een duurzame en innovatieve economie te organiseren.

2.3 Platform Ruimte

Voor 2023 ligt het hoofdaccent van de activiteiten van het Platform Ruimte bij de onderstaande onderwerpen.

BO Leefomgeving en BO MIRT – het in MRA verband voorbereiden van besluitvorming in het BO Leefomgeving in het voorjaar en het BO MIRT in het najaar. In het BO MIRT en het BO Leefomgeving worden afspraken tussen het Rijk en de MRA vastgelegd op het gebied van mobiliteit en Ruimtelijke Ordening. Besproken wordt onder andere wat de MRA-insteek is in de onderhandelingen en welke punten op de agenda worden gezet. Zo heeft de MRA afgelopen periode ingezet op een programmatische aanpak van de inzet van geld voor mobiliteit gekoppeld aan woningbouw. Gezien de verschillende knelpunten bij woningbouwgebieden zijn er veel onzekerhede of een project door kan gaan of niet. Het kunnen schuiven van middelen kan dan bijdrage aan inzet op die projecten die het meest kansrijk zijn. Samen met het Rijk voeren we nu een onderzoek uit naar de mogelijkheden en onmogelijkheden om hier invulling aan te geven. We verwachten dat het gesprek hierover in het BO Leefomgeving van 2023 wordt gevoerd. Daarnaast blijft vanuit het platform Ruimte de insteek om aandacht te vragen voor het alle randvoorwaarden die gekoppeld zijn aan woningbouw. Het gaat om het realiseren van complete steden. Waarbij we bij het Rijk aandringen om te komen tot een meer integrale aanpak.

NOVEX – afstemming tussen de vijf NOVEX-gebieden (MRA/Verstedelijkingsstrategie, NZKG, Schiphol, Groene Hart en de Lelylijn) en de provinciale regierol. Met de RO-brief van Hugo de Jonge is duidelijk geworden dat in de MRA vijf NOVEX-gebieden liggen. Ook is de regie voor de ruimtelijke puzzel bij de provincies gelegd. De Verstedelijkingsstrategie is de NOVEX MRA en biedt een kader voor de uitvoering in de andere NOVEX-gebieden. Binnen het platform Ruimte wordt de afstemming tussen en informatievoorziening over de verschillende NOVEX-gebieden georganiseerd Dit betekent dat de ontwikkelingen binnen de vier NOVEX-gebieden (NZKG, Schiphol, Groene hart en de Lelylijn) worde gedeeld binnen het platform en worden getoetst aan de doelstellingen van de verstedelijkingsstrategie.

Uitwerking van de Verstedelijkingsstategie – het verder uitwerken van de verstedelijkingsstrategie, met als belangrijke onderdelen hiervan:

1) De ombuigen van de Strategie binnen de NOVEX-aanpak waarbij gewerkt wordt aan een uitvoeringsprogramma en een regionale investeringsstrategie.
2) Inhoudelijke uitwerking van de verschillende onderdelen die mede onder de Verstedelijkingsstrategie vallen, zoals klimaatadaptatie, landschap, sociaal/economische onderdelen en energie.

In het platform Ruimte zullen de uitkomsten van de inhoudelijke uitwerkingen besproken worden en zal worden gekeken wat dit betekent voor de Verstedelijkingsstrategie als geheel.

2.4 Platform Mobiliteit

Voor 2023 ligt het hoofdaccent van de activiteiten van het Platform Mobiliteit bij de onderstaande onderwerpen.

Mobiliteitstransitie versterken – In samenhang met de Verstedelijkingsstrategie wordt met het Rijk ingezet op de schaalsprong, de bereikbaarheid van de poly-centrische steden en Amsterdam en worden de principes van het Multimodaal Toekomstbeeld uitgewerkt in alle deelregio's. Hierbij gaat het om de fysieke infrastructuur, het mobiliteitsnetwerk en de knooppunten, maar ook de verschillende maatregelen die in de coalitie-akkoorden en beleidsagenda's zijn opgenomen.

Slimme en Duurzame mobiliteit – het Regionale (duurzame) Mobiliteits Programma (RMP) voor de MRA, dat voortkomt uit het Klimaatakkoord, fungeert als een regionale paraplu m.b.t. de duurzame mobiliteit. Doelstellingen en beoogde maatregelen zijn in 2021 in een menukaart vastgelegd en worden nu geimplementeerd en gemonitord. Er vindt continu

afstemming met programma's als MRA Elektrisch, Smart Mobility en Samenwerkingsagenda Logistiek. De voortgang wordt geagendeerd. Elektriciteitscongestie vormt een uitdaging.

Fiets – Het gebruik van de fiets wordt onverminderd en no regret gestimuleerd en gefaciliteerd. De doorontwikkeling van het MRA Fietsroutenetwerk blijft aandacht vragen evenals de samenwerking met het Rijk vanuit het Nationaal Programma Toekomstbeeld Fiets. Stimulering van werkgevers en werknemers vindt plaats vanuit de gebiedsaanpak Gedragsstimulering en met het Green Deal project Fietsmetropool wordt met private partners gewerkt aan het verbeteren van allerlei fietsvoorzieningen.

3. Uitgelicht: P&C Cyclus in 2023

In 2023 is de planning voor de verschillende documenten uit de P&C Cyclus als volgt:

Verantwoording 2022 (en 2021)

- De Verantwoording over 2022 (en in dit geval ook 2021) is vastgesteld in het Bestuur van 24 februari, en ter kennisname verzonden naar alle deelnemers op 21 maart.

Voortgangsnota 2022

- De Voortgangsnota over 2022 is in concept vastgesteld in de AV van 24 maart 2023. De Raadtafel heeft op 7 maart een advies afgegeven over de opzet van de Voortgangsnota, en in haar eerdere advies over de Termijnagenda geadviseerd om zowel de Termijnagenda als de Voortgangsnota in ieder geval voor de eerste maal ook procedure van wensen en opvattingen te hanteren.
- De Voortgangsnota over 2022 zal daarom op maandag 3 april worden verzonden naar alle deelnemers zodat zij wensen en opvattingen kunnen indienen. De deadline voor het aanleveren van wensen en opvattingen is vrijdag 9 juni om 12.00 uur.
- De wensen en opvattingen voor de Voortangsnota zullen vervolgens (voorzien van een advies van het Bestuur over hoe om te gaan met de betreffende wens of opvatting) worden besproken in de Algemene Vergadering van 23 juni
- Op vrijdag 30 juni zal de (eventueel naar aanleiding van de ingekomen wensen en opvattingen) gewijzigde versie van de Voortgangsnota met daarbij een nota van beantwoording worden verzonden naar alle deelnemers

Termijnagenda 2023

- De wensen en opvattingen voor de Termijnagenda 2023 zijn besproken in de AV van 24 maart 2023. De aangepaste versie zal naar alle deelnemers verzonden worden op 31 maart, tezamen met de nota van beantwoording, en het vegaderschema voor 2023
- Eventuele actualisaties van de Termijnagenda voor 2023 worden meegezonden met het maandelijkse bericht aan raden en Staten, en tevens verzonden naar de leden van de AV en het Bestuur

Begroting 2024

- In de AV van 24 maart heeft de AV-opdracht gegeven aan het Bestuur om een procedure uit te werken voor de vaststelling van de Begroting voor 2024
- Deze procedure zal worden vastgesteld in de AV van 23 juni
- Na vaststelling van de procedure worden de verdere stappen inzichtelijk

Jaarplan 2024

- In het Bestuur van 10 november zal het Jaarplan voor 2024 worden vastgesteld. Input hiervoor wordt gegeven door de Platforms (Economie, Ruimte, Mobiliteit), die deze input bespreken in hun BO's van 12 en 13 oktober.
- Na vaststelling van het Jaarplan voor 2024 wordt het Jaarplan op de website geplaatst, en ter kennisname verzonden aan alle deelnemers bij de stukken voor de Algemene Vergadering van 20 december.

Termijnagenda 2024

- De termijnagenda voor 2024 wordt vastgesteld in het Bestuur van 1 december
- Afhankelijk van de bevindingen naar aanleiding van de procedures voor wensen en opvattingen voor de Termijnagenda van 2023 en de Voortgangsnota voor 2022 wordt bekeken of voortaan de procedure voor wensen en opvattingen voor deze documenten gehandhaaft blijft.
- Mocht de procedure voor wensen en opvattingen gehandhaaft blijven, dan wordt na het Bestuur van 1 december de Termijangenda voor 2024 vrijgegeven voor wensen en opvattingen. Deze worden vervolgens besproken in de AV van Q1 2024.
- Mocht niet langer gekozen worden voor een procedure van wensen en opvattingen, dan wordt de Termijnagenda voor 2024 na vaststelling in het Bestuur van 1 december ter kennisname verzonden naar alle deelnemers. Eventuele actualisaties van de Termijnagenda 2024 worden op de website verplaatst en verspreid via het reguliere bericht aan raden en Staten

Samenwerkingsafspraken

- In Q3 en Q4 gaan we de invoering van de samenwerkingsafspraken evalueren. Een voorstel voor het proces hiertoe zal besproken worden in de Algemene Vergadering van 29 september.
- Afspraken over bevindingen uit de evaluatie zullen worden besproken in de Algemene Vergadering van 20 december.

MRA Agenda en Meerjarenbegroting 2024-2028

- In de Algemene Vergadering van 24 maart is opdracht gegeven om de MRA Agenda voor 2024-2028 en de bijbehorende Meerjarenbegroting op te gaan stellen.

- Hiermee wordt in 2023 gestart, en wordt het proces gehanteerd zoals dat is afgesproken in de procesnotitie die in de AV van 24 maart is vastgesteld
- Pas in de loop van 2024 zal de MRA Agenda 2024-2028 vastgesteld worden en start de uitvoering.

Verklaring van woorden en afkortingen

Amsterdam Economic Board (Board) – een samenwerkingsverband tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen in de Metropoolregio Amsterdam (zie https://amsterdameconmomicboard.com). De **Economic Board Flevoland** is de variant voor de provincie Flevoland.

Algemene Vergadering (AV) – een bestuurlijk overlegorgaan van de Metropoolregio Amsterdam. Alle deelnemers van de MRA vaardigen een bestuurder naar keuze af naar de AV. De Algemene Vergadering (AV) is het algemeen bestuur van de MRA. Zij controleert het bestuur en is de primaire link met de deelnemers.

Bedrijventerreinenstrategie – een ruimtelijk-economische strategie op schaal van de MRA, waarin regionaal afgestemd wordt over de benodigde ruimte voor bedrijven in de MRA

Bestuur – een bestuurlijk overlegorgaan van de Metropoolregio Amsterdam. Het Bestuur bestaat uit de burgemeester van Amsterdam, de CdK's van beide provincies, en zeven wethouders, verspreid afkomstig uit een van de inhoudelijke platforms. Het Bestuur is het dagelijks bestuur van de MRA, en stuurt op de uitvoering van de samenwerking.

Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) – een overleg tussen het Rijk en de regio's, waarin afspraken worden gemaakt over de ontwikkeling van de MRA

Brede Welvaart – een begrip van welvaart waarin breder wordt gekeken dan sec de materiele welvaart, maar waar bijvoorbeeld ook rekening gehouden wordt met zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, enzovoort.

Deelnemers – de aan de MRA-samenwerking deelnemende gemeenten, provincies en de Vervoerregio Amsterdam

Deelregio's – de Metropoolregio Amsterdam is opgebouwd uit zeven deelregio's: Amsterdam, Zaanstreek-Waterland, Amstelland-Meerlanden, Zuid-Kennemerland, Almere-Lelystad, Regio Gooi- en Vecht en de IJmond

Governance – de wijze waarop een samenwerking, proces of project wordt aangestuurd

Herstructurering (bedrijventerreinen) – het opnieuw inrichten of opwaarderen van bestaande (vaak verouderde) bedrijventerreinen om de economische of ruimtelijke waarde te vergroten, al dan niet gepaard gaande met het inpassen van nieuwe functies

Investeringagenda – een agenda waarin voor bepaalde thema's of projecten inzichtelijk wordt gemaakt welke publieke en private investeringen nodig zijn om de beoogde doelen te behalen.

Jaarplan – een sturingsdocument voor het MRA Bestuur, waarin zowel inhoudelijk als financieel inzichtelijk is gemaakt wat voor het komende jaar is voorzien aan activiteiten en beoogde resultaten

Metropoolregio Amsterdam (MRA) – een samenwerkingsverband (zie ook 'deelnemers'), en een geografisch gebied (bestaande uit het gebied van de deelnemende gemeenten)

MIRT – Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport; een overlegstructuur tussen het Rijk en de regio om afspraken te maken over de genoemde onderwerpen.

MRA Agenda – het inhoudelijk kader waarin we als samenwerkende overheden in de MRA elke vier jaar onze doelstellingen en beoogde resultaten vastleggen. Deze wordt door alle deelnemers vastgesteld.

MRA Directie – de kern van het ambtelijke netwerk dat de regionale samenwerking ondersteunt. De medewerkers van de MRA Directie worden 'om niet' ter beschikking gesteld door de deelnemersm en zijn veelal een gedeelte van hun tijd werkzaam voor de MRA Directie en een deel van de tijd voor de moederorganisatie.

MTB – Multimodaal Toekomst Beeld: een toekomstbeeld waarin voor verschillende vervoersmodaliteiten is uitgewerkt wat onze stip op de horizon is als samenwerkende overheden

NOVEX – Nationale Omgevingsvisie Extra: de NOVEX is in feite de verdere uitwerking van de Verstedelijkingsstrategie, waarin voor elk van de vijf in de MRA gelegen NOVEX-gebieden plannen worden gemaakt voor hoe hier de verstedelijkingsstategie uit te werken.

Operationalisatie – uitwerking van hoe een bijvoorbeeld een afspraak, strategie, of beoogd doel in de praktijk zal worden uitgevoerd.

P&C Cyclus – Planning & Control Cyclus: een cyclus (vierjaarlijks en jaarlijks) waarin eerst inzichtelijk wordt gemaakt welke acties en resultaten voor een bepaalde (toekomstige) periode zijn voorzien en welke begroting daarbij nodig is, en waarin vervolgens nadien inzichtelijk wordt gemaakt wat daarvan terecht is gekomen.

Platform – een vast terugkerend bestuurlijk overleg van de Metropoolregio Amsterdam over een specifiek inhoudelijk onderwerp. In de MRA hebben we drie platforms: een voor Ruimte, een voor Economie en een voor Mobiliteit

Polycentrisch Model – een model voor de verstedelijking van de MRA, dat uitgaat van een centrumgemeente (Amsterdam) en meerdere kleinere centrumgemeenten daaromheen (bijvoorbeeld Amstelveen, Lelystad of Haarlem) die gezamenlijk een samenhangend geheel vormen

Portefeuillehouders Overleg (PHO) – een tijdelijk bestuurlijk overleg van de Metropoolregio Amsterdam over een specifiek inhoudelijk onderwerp, dat op basis van actualiteit of urgentie bijeenkomt ten einde bepaalde doelen te bereiken of af te stemmen over zich voordoende problemen. Op dit moment zijn er PHO's voor Bouwen & Wonen, Erfgoed, Kunst en Cultuur, en Sociaal. In het verleden waren er ook PHO's voor Duurzaamheid en Landschap.

Raadtafel – een adviesorgaan voor de Metropoolregio Amsterdam, waarin raads- en Statenleden vanuit alle deelnemers zitting hebben. De Raadtafel kan gevraagd en ongevraagd advies geven op processen in de MRA, en dan met name op hoe raden en Staten daar goed op aangehaakt kunnen worden. Zijn geven nooit inhoudelijk advies.

RMP - het Regionale (duurzame) Mobiliteits Programma (RMP) voor de MRA, dat voortkomt uit het Klimaatakkoord, fungeert als een regionale paraplu m.b.t. de duurzame mobiliteit

ROM (Inwest) – de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor het Noord-Hollandse deel van de Metropoolregio Amsterdam. **Horizon Flevoland** is de variant voor de provincie Flevoland.

Samenwerkingsafspraken – het kaderdocument waarin de samenwerkende overheden in de MRA met elkaar vastleggen hoe zij met elkaar samenwerken. Wordt elke vier jaar geactualiseerd.

Schaalsprong (OV) – een opschaling en uitbreiding van het openbaar vervoer(snetwerk) die nodig is om de verdere groei van de MRA mogelijk te maken

Smart Mobility – slimme en innovatieve toepassingen om de mobiliteit van mensen of goederen te bevorderen

Termijnagenda – een informatief document om voor raden en Staten in de Metropoolregio Amsterdam inzichtelijk te maken welke onderwerpen wanneer in welke bestuurlijke overleggen aan de orde komen, om ze zo beter in staat te stellen hierover het gesprek te voeren met de bestuurders die hun gemeente/ provincie vertegenwoordigen in die gremia.

Triple Helix Samenwerking – de samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen. Tegenwoordig wordt ook vaak gesproken over quadruple helix samenwerking; dan worden de sociaal-maatschappelijke instellingen ook betrokken

Verantwoording - een sturingsdocument voor het MRA Bestuur, waarin zowel inhoudelijk als financieel inzichtelijk is gemaakt welke acties het afgelopen jaar zijn uitgevoerd, en wat dat heeft opgeleverd aan resultaat

Verstedelijkingsstrategie – een strategie die de MRA samen met het Rijk heeft opgesteld voor de toekomstige verstedelijking van de MRA, met daarin ook afspraken over de inzet hiervoor van Rijk en regio.

Vervoerarmoede – het door stijgende prijzen van vervoer armer worden van delen van de bevolking. Naar mate de prijzen van vervoer hoger worden, gaat een steeds groter deel van het inkomen op aan het bekostigen van vervoer, wat voor mensen met een laag inkomen lastiger te dragen is dan mensen met een hoog inkomen.

Voortgangsnota - een informatief document om voor raden en Staten in de Metropoolregio Amsterdam inzichtelijk te maken welke acties het afgelopen jaar zijn uitgevoerd, en wat dat heeft opgeleverd aan resultaat, om ze zo beter in staat te stellen hierover het gesprek te voeren met de bestuurders die hun gemeente/ provincie vertegenwoordigen in die gremia.

ONDER VOORBEHOUD

Jaarplanning 2023

versie : 202300210

Week	maandag	dinsdag	woensdag	donderdag	vrijdag
53					30-dec
1	2-jan	3-jan	4-jan Kerstreces	5-jan	6-jan
2	9-jan	10-jan	11-jan	12-jan	13-jan
3	16-jan	17-jan	18-jan	19-jan	20-jan verzending stukken Bestuur
4	23-jan	24-jan	25-jan DO PHO Sociaal| 16.00 - 17.30	26-jan	27-jan **Bestuur MRA | 09.30 - 10.30**
5	30-jan	31-jan AO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00	1-feb AO Platform Economie | 10.00 - 12.00	2-feb AO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00	3-feb
6	6-feb	7-feb DO MRA | 14.00 - 15.00	8-feb	9-feb	10-feb
7	13-feb	14-feb	15-feb DO Platform Economie | 10.00 - 12.00 DO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00	16-feb DO Platform Ruimte | 15.30 - 17.30	17-feb verzending stukken Bestuur
8	20-feb	21-feb	22-feb **PHO Sociaal | 13.30 - 15.30**	23-feb **PHO Bouwen en Wonen MRA | 10.00 - 12.00**	24-feb **Bestuur MRA | 09.30 - 10.30** verzending stukken BO Mobiliteit
9	27-feb verzending stukken BO Economie verzending stukken BO Ruimte	28-feb Voorjaarsreces	1-mrt Voorjaarsreces	2-mrt	3-mrt verzending stukken Algemene Vergadering verzending stukken MRA Raadtafel
10	6-mrt	7-mrt	8-mrt **BO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00**	9-mrt **BO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00**	10-mrt **BO Platform Economie | 10.00 - 12.00**
11	13-mrt	14-mrt MRA Raadtafel | 19.30-21.00 DO MRA | 14.00 - 15.00	15-mrt	16-mrt	17-mrt
12	20-mrt	21-mrt	22-mrt	23-mrt	24-mrt **Algemene Vergadering | 10.00 - 11.30** verzending stukken Bestuur
13	27-mrt	28-mrt	29-mrt DO PHO Sociaal| 16.00 - 17.30	30-mrt	31-mrt **Bestuur MRA | 09.30 - 10.30**
14	3-apr	4-apr	5-apr	6-apr	7-apr Goede Vrijdag
15	10-apr Tweede Paasdag	11-apr DO MRA | 14.00 - 15.00	12-apr	13-apr	14-apr
16	17-apr	18-apr	19-apr	20-apr	21-apr verzending stukken Bestuur
17	24-apr	25-apr	26-apr	27-apr Koningsdag	28-apr **Bestuur MRA | 09.30 - 10.30**
18	1-mei	2-mei	3-mei Meireces	4-mei	5-mei Bevrijdingsdag
19	8-mei	9-mei AO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00	10-mei AO Platform Economie | 10.00 - 12.00	11-mei AO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00	12-mei
20	15-mei	16-mei DO MRA | 14.00 - 15.00	17-mei	18-mei Hemelvaartsdag	19-mei
21	22-mei	23-mei	24-mei DO PHO Sociaal| 16.00 - 17.30	25-mei	26-mei verzending stukken Bestuur
22	29-mei Tweede Pinksterdag	30-mei DO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00	31-mei DO Platform Economie | 10.00 - 12.00	1-jun DO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00 **PHO Bouwen en Wonen | MRA 10.00 - 12.00**	2-jun **Bestuur MRA | 09.30 - 10.30** verzending stukken Algemene Vergadering verzending stukken MRA Raadtafel verzending stukken BO Mobiliteit
23	5-jun verzending stukken BO Economie verzending stukken BO Ruimte	6-jun	7-jun **PHO Sociaal | 09.30 - 11.30**	8-jun	9-jun
24	12-jun	13-jun	14-jun **BO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00** MRA Raadtafel | 19.30-21.00	15-jun **BO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00**	16-jun **BO Platform Economie | 10.00 - 12.00**
25	19-jun	20-jun DO MRA | 14.00 - 15.00	21-jun	22-jun	23-jun **Algemene Vergadering | 10.00 - 11.30**
26	26-jun	27-jun	28-jun	29-jun	30-jun verzending stukken Bestuur
27	3-jul	4-jul	5-jul	6-jul	7-jul **Bestuur MRA | 09.30 - 10.30**
28	10-jul	11-jul **State of the Region**	12-jul	13-jul	14-jul
29	17-jul	18-jul	19-jul DO PHO Sociaal| 16.00 - 17.30	20-jul	21-jul
30	24-jul	25-jul	26-jul	27-jul	28-jul
31	31-jul	1-aug	2-aug Zomerreces	3-aug	4-aug
32	7-aug	8-aug	9-aug	10-aug	11-aug
33	14-aug	15-aug	16-aug	17-aug	18-aug
34	21-aug	22-aug	23-aug	24-aug	25-aug
35	28-aug	29-aug	30-aug	31-aug	1-sep
36	4-sep	5-sep DO MRA | 16.00 - 22.00	6-sep	7-sep	8-sep verzending stukken Bestuur

ONDER VOORBEHOUD

											verzending stukken Algemene Vergadering *verzending stukken MRA Raadtafel*
37	*11-sep*		*12-sep*	*AO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00*	*13-sep*	*AO Platform Economie | 10.00 - 12.00*	*14-sep*	*AO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00*	*15-sep*	**Bestuur MRA | 15.00 - 22.00 (heisessie)**
38	*18-sep*		*19-sep*	*DO MRA | 14.00 - 15.00*	*20-sep*	MRA Raadtafel | 19.30-21.00	*21-sep*		*22-sep*	
39	*25-sep*		*26-sep*	*DO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00*	*27-sep*	*DO Platform Economie | 10.00 - 12.00* *DO PHO Sociaal| 16.00 - 17.30*	*28-sep*	*DO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00*	*29-sep*	**Algemene Vergadering | 10.00 - 11.30** *verzending stukken Bestuur*
40	*2-okt*	*verzending stukken BO Economie* *verzending stukken BO Ruimte* *verzending stukken BO Mobiliteit*	*3-okt*		*4-okt*		*5-okt*	**PHO Bouwen en Wonen MRA | 10.00 - 12.00**	*6-okt*	**Bestuur MRA | 09.30 - 10.30**
41	*9-okt*		*10-okt*		*11-okt*		*12-okt*	**BO Platform Ruimte | 10.00 - 12.00** **BO Platform Mobiliteit | 13.00 - 15.00**	*13-okt*	**BO Platform Economie | 10.00 - 12.00**
42	*16-okt*		*17-okt*	*DO MRA | 14.00 - 15.00*	*18-okt*		*19-okt*		*20-okt*	
43	*23-okt*		*24-okt*		*25-okt*	Herfstreces	*26-okt*		*27-okt*	*verzending stukken Bestuur*
44	*30-okt*		*31-okt*		*1-nov*		*2-nov*		*3-nov*	
45	*6-nov*		*7-nov*	*AO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00*	*8-nov*	*AO Platform Economie | 10.00 - 12.00*	*9-nov*	*AO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00*	*10-nov*	**Bestuur MRA | 09.30 - 10.30**
46	*13-nov*		*14-nov*	*DO MRA | 14.00 - 15.00*	*15-nov*		*16-nov*		*17-nov*	
47	*20-nov*		*21-nov*	*DO Platform Mobiliteit | 10.00 - 12.00*	*22-nov*	*DO Platform Economie | 10.00 - 12.00*	*23-nov*	*DO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00*	*24-nov*	*verzending stukken Bestuur*
48	*27-nov*	*verzending stukken BO Economie* *verzending stukken BO Ruimte*	*28-nov*		*29-nov*	*DO PHO Sociaal| 16.00 - 17.30* *verzending stukken Algemene Vergadering* *verzending stukken MRA Raadtafel*	*30-nov*	**PHO Bouwen en Wonen MRA | 10.00 - 12.00**	*1-dec*	**Bestuur MRA | 09.30 - 10.30**
49	*4-dec*		*5-dec*		*6-dec*		*7-dec*		*8-dec*	**BO Platform Economie | 10.00 - 12.00**
51	*11-dec*		*12-dec*	MRA Raadtafel | 19.30-21.00	*13-dec*		*14-dec*	**BO Platform Ruimte | 15.00 - 17.00**	*15-dec*	**BO Platform Mobiliteit | 09.30 - 11.30**
52	*18-dec*		*19-dec*		*20-dec*	**Algemene Vergadering | 10.00 - 11.30**	*21-dec*		*22-dec*	
53	*25-dec*		*26-dec*		*27-dec*	Kerstreces	*28-dec*		*29-dec*	

Nota van beantwoording

Wensen en opvattingen Termijnagenda 2023

Algemene Vergadering Metropoolregio Amsterdam
Datum 24 maart 2023

metropool regioamsterdam

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Inhoudsopgave

1. Toelichting 3
2. Advies Raadtafel 4
3. Inhoud van de Termijnagenda 5
4. Opzet/opmaak van het document 9
5. P&C Cyclus en link met andere documenten 10
6. MRA Agenda 11
7. Proces van de termijnagenda 12
8. Overige wensen en opvattingen 13
9. Reacties TKN/ geen wensen of opvattingen 15

1. Toelichting

Na de AV van november 2022 is de concept Termijnagenda 2023 conform het advies van de MRA Raadtafel verzonden naar alle deelnemers en hun raden en Staten. Met als doel om wensen en opvattingen op te halen, die in de Algemene Vergadering van 24 maart zijn besproken. In onderstaande notitie is een overzicht gegeven van alle ingekomen wensen en opvattingen zoals deze zijn besproken in de Algemene Vergadering van 24 maart 2023. De punten die de MRA-deelnemers hebben ingebracht zijn gegroepeerd en samengevat weergegeven, op basis van het onderwerp waar de betreffende opmerking over gaat. De teksten zijn niet letterlijk overgenomen uit de ingekomen wensen en opvattingen, maar zo geformuleerd dat zij de essentie van de boodschap behouden, doch compacter zijn. Achter elk ingebracht punt staat welke deelnemer(s) de betreffende wens/opvatting heeft ingebracht.

Onder elke wens of opvatting is een tekst opgenomen waarin staat uitgeschreven welk besluit de Algemene Vergadering hierover heeft genomen, welke vervolgactie zal worden ondernomen dan wel is (indien nodig) een nadere toelichting opgenomen die tegemoetkomt aan de in de wens of opvatting geformuleerde behoefte.

Deze nota van beantwoording zal tezamen met de gewijzigde Termijnagenda 2023 op 31 maart 2023 worden verzonden naar alle deelnemers van de MRA. De Termijnagenda is daarnaast een informatief document, dat op basis van actualiteiten of voortschrijdend inzicht zal worden aangevuld op momenten dat daar aanleiding toe is. Op de MRA Website is te allen tijde de meest actuele versie van de Termijnagenda te vinden.

In de nota van beantwoording komen de ingebrachte wensen en opvattingen gegroepeerd per onderwerp aan bod: elk onderwerp is ondergebracht in een eigen hoofdstuk, en elke wens of opvatting is genummerd. De volgorde hiervan is willekeurig: de nummers dienen vooral om er makkelijk aan te kunnen refereren bij een eventuele bespreking.

Als eerste is in hoofdstuk 2 nog even het advies opgenomen dat de Raadtafel over het proces en de opzet van de Termijnagenda heeft afgegeven op 8 november 2022. Daarna volgen de op onderwerp gerubriceerde hoofdstukken met wensen en opvattingen van de deelnemers.

2. Advies Raadtafel

De MRA Raadtafel bijeengekomen op 8 november 2022 adviseert het MRA Bestuur over agendapunt 'Gevraagd advies Termijnagenda'.
Op de volgende twee vragen van het MRA Bestuur, te weten:

1. Voldoet de voorgestelde opzet van de MRA Termijnagenda (zie bijlage) aan de verwachtingen? Is aanvullende informatie wenselijk?
2. Deelt u de constatering dat de MRA Termijnagenda een informatief document is, waarvoor het traject van 'wensen en opvattingen' (op de inhoud van de documenten) niet op zijn plaats is?

luidt het advies van de Raadtafel:

1) De MRA Raadtafel adviseert positief over de opzet van de voorgelegd concept MRA Termijnagenda. Daarbij adviseert de Raadtafel nog wel een duidelijke relatie te maken tussen de onderwerpen van het 'Voorlopig overzicht agendering 2023' en de teksten van de MRA Agenda 2020-2024. Dit kan door het verwijzen naar pagina's in de MRA Agenda, of andere vastgestelde documenten.
2) De MRA Raadtafel onderschrijft het informatieve karakter van het document. Echter onderschrijft de Raadtafel niet het voorstel van het MRA Bestuur om voor dit document geen traject van 'wensen en opvattingen' te laten doorlopen. De Raadtafel wenst vast te houden aan het traject, zoals beschreven in de MRA Samenwerkingsafspraken. Daarbij acht de Raadtafel de reeds geplande evaluatie van de MRA Samenwerkingsafspraken als het moment van weging.

Dit advies is na akkoord van de voorzitter van de MRA Raadtafel op 9 november 2022 verzonden naar de secretaris van het MRA Bestuur en gepubliceerd op de MRA-website.

3. Inhoud van de Termijnagenda

3.1 De vaststelling van de begroting over 2024 ontbreekt op de termijnagenda: bij de vaststelling van de meerjarenbegroting is afgesproken dat het bedrag voor 2024 een raming is: dat impliceert dat deze ook nog moet worden vastgesteld. Dit moet dan ook een plek krijgen op de termijnagenda (Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Diemen)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: Dit is een terecht punt. De AV heeft het Bestuur opdracht gegeven een planning/procedure voor het vaststellen van de begroting voor 2024 op te stellen. Deze planning/procedure wordt vastgesteld in de AV van juni, en opgenomen in een geactualiseerde versie van de Termijnagenda

3.2 Geef waar mogelijk inzicht in deals, convenanten e.d. die er het komend jaar worden voorzien Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Diemen)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: Dit is goede suggestie. Voor zover bekend nemen we ze op in de volgende geactualiseerde versie, en blijven dit doen bij volgende versies.

3.3 Voeg een verklarende woorden- en afkortingenlijst toe ter bevordering van de leesbaarheid (Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem, Diemen)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: Dit is goede suggestie, dit voegen we toe

3.4 Het is ons onduidelijk wat er besproken gaat worden over onderwijs & arbeidsmarkt. Het lijkt ons van groot belang dat we hier in MRA verband stappen in gaan zetten, ook in relatie met het PHO Sociaal (Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: We zullen de Termijnagenda nogmaals doorlopen, en bekijken waar we in het overzicht opgenomen punten kunnen verhelderen met een korte toelichting. Uitdaging daarbij is wel om het document als geheel overzichtelijk te houden (en niet een herhaling van de MRA Agenda te laten zijn).

3.5 Voeg het vergaderschema toe van de diverse MRA-gremia, zodat het verband helder wordt tussen overleg momenten en agendering. Bovendien helpt dit bij het verbinden van de termijnagenda met de overlegstructuur binnen de deelregio (Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: Dit is een goede suggestie. De meest actuele versie van het vergaderschema staat op de website, en is opgenomen in het maandelijkse Bericht aan raden en Staten. We zullen bij de verzending van de (geactualiseerde versies van de) Termijnagenda het meest actuele vergaderschema telkens als bijlage meezenden.

3.6 Voorbereiding BOL staat nu alleen bij Platform Mobiliteit geagendeerd, dit zou echter ook zeker bij Platform Ruimte moeten worden geagendeerd (ambtelijke bijdrage vanuit Amsterdam)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: Dit is uiteraard ook de bedoeling. Ten tijde van het opstellen van de Termijnagenda was nog niet helemaal duidelijk wanneer dit in het Platform Ruimte besproken zou worden. We voegen dit alsnog toe in een geactualiseerde versie van de Termijnagenda

3.7 We missen de uitwerking van Groen-Blauw (in het kader van NOVEX MRA) bij Platform Ruimte (ambtelijke bijdrage vanuit Amsterdam)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: Zodra duidelijk is wanneer dit in het Platform Ruimte besproken zal worden, zal deze worden toegevoegd in een geactualiseerde versie van de Termijnagenda

3.8 Het BO MIRT moet ook in het Platform Ruimte worden geagendeerd (ambtelijke bijdrage vanuit Amsterdam)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: Dit is uiteraard ook de bedoeling. Ten tijde van het opstellen van de Termijnagenda was nog niet helemaal duidelijk wanneer dit in het Platform Ruimte besproken zou worden. We voegen dit alsnog toe in een geactualiseerde versie van de Termijnagenda

3.9 In zowel Q1 als in Q3 wordt de eerste fase van de bedrijventerreinenstrategie geagendeerd: wat is het verschil (ambtelijke bijdrage vanuit Amsterdam)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we zullen het onderscheid tussen beide momenten duidelijker toelichten

3.10 De voortgang van de Verstedelijkingsstrategie staat nu in Q3 in platform Mobiliteit geagendeerd: dit moet ook in platform Ruimte (ambtelijke bijdrage vanuit Amsterdam)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: Dit is uiteraard ook de bedoeling. Ten tijde van het opstellen van de Termijnagenda was nog niet helemaal duidelijk wanneer dit in het Platform Ruimte besproken zou worden. We voegen dit alsnog toe in een geactualiseerde versie van de Termijnagenda

3.11 We missen een duidelijke inhoudelijke koppeling tussen de Termijnagenda en de doelen uit de MRA Agenda (zowel voor de lopende als de toekomstige agenda) (Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: het doel van de termijnagenda is om inzichtelijk te maken welk onderwerp wanneer op de agenda staat van de MRA-gremia. Voor actualisaties van deze termijnagenda en de termijnagenda's van toekomstige jaren zal bekeken worden of op beknopte wijze de onderwerpen op de termijnagenda iets meer toegelicht kunnen worden om zo een duidelijkere link met de doelstellingen uit de MRA Agenda te leggen.

3.12 De opbouw is goed, maar Almere twijfelt of deze termijnagenda gaat bijdragen aan een regionale consensus op bestuurlijk niveau, zodat de regio met het Rijk het gesprek aan kan gaan (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we nemen kennis van deze opvatting. De Algemene Vergadering is daarbij overigens van mening dat recentelijk juist goede voorbeelden (o.a. Verstedelijkingsstrategie, woondeal) te noemen zijn van onderwerpen waarop regionale consensus op bestuurlijk niveau heeft gezorgd voor vruchtbare afspraken met het Rijk

3.13 De (afgeleide) kader documenten van de MRA moeten helder geschreven zijn voor allerlei doelgroepen (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we onderschrijven deze mening van harte. Het toevoegen van een lijst waarin moeilijke woorden en afkortingen nader verklaard worden als stap in de goede richting gezien. Ook zal voor toekomstige versies meer gelet worden op Engelse woorden, vakjargon, etc.

3.14 De (afgeleide) kader documenten van de MRA moeten gebaseerd zijn op recente analyses (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: de termijnagenda is slechts een instrument om inzichtelijk te maken welke onderwerp wanneer waar besproken zal worden. Dit punt heeft betrekking op de MRA Agenda, en zal worden meegenomen in het proces om tot een nieuwe MRA Agenda te komen.

3.15 De MIEK moet ook worden opgenomen in de Termijnagenda. Flevoland en Almere moeten daar ook goed bij aangehaakt zijn, zeker ook omdat Waterstof een belangrijk thema is voor de MRA en Flevoland in het bijzonder (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: terecht punt, deze nemen we alsnog op in een geactualiseerde versie, zodra duidelijk is wanneer en in welk overleg het MIEK op de agenda staat.

3.16 In de Termijnagenda worden wel de Amsterdam Economic Board en de Noord-Hollandse ontwikkelingsmaatschappij genoemd, maar niet Horizon en de ontwikkelingsmaatschappij van Flevoland. Deze moeten worden toegevoegd aan de Termijnagenda (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: terecht punt: deze partners staan nadrukkelijk op het netvlies als samenwerkingspartners, en dat gebeurt in de praktijk ook. We voegen ze toe aan de tekst in de Termijnagenda.

3.17 In de Termijnagenda worden termen genoemd als kansengelijkheid, menselijke maat, duurzaam, enzovoort, maar deze termijnen worden niet geoperationaliseerd en vertaald in concrete activiteiten. Bijvoorbeeld brede welvaart moet ook afgezet worden tegen welzijn en deze oriëntatie moet ook vertaald worden in concrete activiteiten in de Termijnagenda (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we nemen kennis van deze opvatting, en geven het mee aan het team dat de nieuwe MRA Agenda op gaat stellen. De Termijnagenda bevat geen concrete activiteiten: deze komen in het uitvoeringsprogramma van de nieuwe MRA Agenda.

3.18 Triple Helix partners wordt niet uitgelegd in de termijnagenda en ook niet het wat, waarom en hoe van de samenwerking. Het is belangrijk dat we in de triple helix samenwerking als publieke partijen altijd een meerderheidsbelang hebben, omdat beleidskeuzes, producten en diensten gefinancierd worden uit publieke middelen, en nooit eigendom mogen worden van private partijen (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we nemen kennis van deze opvatting. De samenwerking met partners van bedrijfsleven, kennisinstellingen en sociaal maatschappelijke instellingen gaat de komende jaren aan belang winnen als we de grote uitdagingen waar we als maatschappij voor staan het hoofd willen bieden. We zullen daarbij als samenwerkende overheden binnen die quadruple helix samenwerking continu afstemmen om onze inzet richting onze partners te bepalen.

4. Opzet/opmaak van het document

4.1 Verfijn de opmaak van het overzicht (bijvoorbeeld met kleuren) zodat eenvoudig kan worden voorgesorteerd op platform en tijdvak (Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem, Diemen)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: een goede suggestie. Voor de eerstvolgende actualisatie slaan we hierin nog een slag.

4.2 Voeg in het vervolg aan de termijnagenda, maar ook aan de andere stukken vallende onder de P&C Cyclus een publiekssamenvatting toe (Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: voor de Termijnagenda is dit een lastig verzoek. Het is reeds een zo beknopt en gecomprimeerd mogelijk overzicht. Voor alle documenten maken we een afweging of een (bestuurlijke of publieks-) samenvatting mogelijk is en toegevoegde waarde heeft, en wanneer het antwoord tweemaal ja is, dan voegen we deze toe.

4.3 Maak een duidelijk onderscheid tussen onderwerpen die worden behandeld in de diverse gremia binnen de MRA en vervolgens de bespreekpunten cq producten die binnen de MRA worden voorgelegd ter informatie, voor advies of ter besluitvorming (Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Diemen)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: een goede suggestie. Voor volgende (geactualiseerde) versies gaan we kijken hoe we hier invulling aan kunnen geven.

4.4 De leesbaarheid van het document is onvoldoende (te veel jargon, afkortingen, Engelse termen, ambtelijke taal) (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: zie antwoord bij 3.13

4.5 Het zou helpen om linkjes op te nemen naar achterliggende documenten (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: een goede suggestie. Waar mogelijk voegen we dit toe in toekomstige (geactualiseerde) versies.

4.6 Deze Termijnagenda geeft geen inzicht in hoe processen (gaan) lopen in de MRA. Het is belangrijk dat er kolommen worden toegevoegd waarin duidelijk wordt in welke fase het proces zich bevindt en met elk doel wat wanneer geagendeerd wordt (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: hoe processen lopen hebben we in principe vastgelegd in de samenwerkingsafspraken. Dat gezegd hebbende is het toevoegen van de status van een onderwerp/proces een goede. Op die manier kan ook duidelijker de relatie tussen verschillende punten op de termijnagenda worden gelegd als zij over hetzelfde onderwerp gaan. Waar mogelijk voegen we dit toe in toekomstige (geactualiseerde) versies.

4.7 We missen prestatie indicatoren en recente analysegegevens in de MRA Agenda en de Termijnagenda, terwijl dat wel echt nodig is om als raad in positie te kunnen komen (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: dit punt is wat ons betreft gezien de aard van het document niet van toepassing op de Termijnagenda, maar beschouwen we wel als waardevolle input voor de nieuwe MRA Agenda. We geven het mee aan het team wat aan de nieuwe MRA Agenda werkt.

5. P&C Cyclus en link met andere documenten

5.1 Vertaal de genoemde momenten in de P&C Cyclus door naar data waarop de betreffende stukken ten behoeve van raden en staten beschikbaar gesteld worden. Tijdige aanlevering is essentieel voor goede lokale en deelregionale behandeling (Bloemendaal, Zandvoort, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Diemen, Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: tijdige aanlevering staat hoog in het vaandel, we houden ons daarbij aan de in de samenwerkingsafspraken gemaakte afspraken. Daar waar mogelijk vertalen we momenten uit de P&C Cyclus ook door naar de termijnagenda.

5.2 Voor de termijnagenda is het verhelderend als in de termijnagenda een concrete verwijzing naar het Jaarplan wordt opgenomen, en het jaarplan een goed vindbare plaats op de website van de MRA krijgt (Bloemendaal, Zandvoort, Diemen)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: een goede suggestie. We verduidelijken de verwijzing die er in staat, en zorgen ook voor een link naar het jaarplan op de website.

5.3 De Termijnagenda zou nog beter zijn als per onderwerp de samenhang met de MRA Agenda duidelijker inzichtelijk wordt gemaakt, en als wordt aangegeven wat we er als MRA mee willen bereiken. Dit zou ook bij het maken van de nieuwe MRA Agenda een belangrijk aandachtspunt moeten zijn. (Haarlemmermeer)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: het doel van de Termijnagenda is om een beknopt overzicht te geven van wat waar wanneer besproken gaat worden. We zullen aan de punten in de Termijnagenda waar mogelijk het nummer van de bijbehorende uitvoeringslijn toevoegen, zodat een makkelijke link gelegd kan worden met de MRA Agenda.

6. MRA Agenda

6.1 We hechten veel waarde aan het (proces om te komen tot) de nieuwe MRA Agenda. Goed zicht op dit proces vinden we belangrijk. In de samenwerkingsafspraken worden een aantal onderdelen van dit proces benoemd (bijv. procesnotitie, startdocument, etc): geef aan wanneer welke van deze stappen in 2023 worden gezet (Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Diemen)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: wij onderschrijven het belang van een goed proces om te komen tot een nieuwe MRA Agenda. Daarom is hiervoor een aparte procesnotitie opgesteld, en is de raadtafel om advies gevraagd. Besluitvorming over het proces/ opdracht tot het uitvoeren van de MRA Agenda is een apart bespreekpunt in de Algemene Vergadering van 24 maart 2023. Vervolgens zal gedurende het proces veelvuldig en duidelijk gecommuniceerd worden over het proces en de te nemen vervolgstappen.

6.2 We vinden leefbaarheid een erg belangrijk thema, dat bij alle onderwerpen die de MRA op pakt expliciet aan de orde zou moeten komen (Beverwijk)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen deze opvatting als waardevolle input voor de nieuwe MRA Agenda. We geven het daarom mee aan het team dat aan de nieuwe MRA Agenda werkt. Daarbij wil het Bestuur wel opmerken dat het toevoegen van onderwerpen mogelijkerwijs ook extra kosten met zich mee brengt of om extra ambtelijke inzet vraagt.

6.3 We missen in de MRA-samenwerking expliciete aandacht voor landschap en cultureel erfgoed. Dit zijn belangrijke elementen van onze deelregionale agenda, en de transitie van het landelijk gebied is een belangrijk traject dat ook in MRA-verband aandacht verdient (Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen deze opvatting als waardevolle input voor de nieuwe MRA Agenda. We geven het daarom mee aan het team dat aan de nieuwe MRA Agenda werkt. Daarbij wil het Bestuur wel opmerken dat het toevoegen van onderwerpen mogelijkerwijs ook extra kosten met zich mee brengt of om extra ambtelijke inzet vraagt

6.4 Het onderwerp 'natuur' zou zowel inhoudelijk als procesmatig moeten worden toegevoegd aan de MR A Agenda en de Termijnagenda 2023 van de MRA (Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen deze opvatting als waardevolle input voor de nieuwe MRA Agenda. We geven het daarom mee aan het team dat aan de nieuwe MRA Agenda werkt. Daarbij wil het Bestuur wel opmerken dat het toevoegen van

onderwerpen mogelijkerwijs ook extra kosten met zich mee brengt of om extra ambtelijke inzet vraagt

6.5 Het onderwerp 'maatregelen tegen bodemdaling' is een belangrijke maatschappelijke opgave voor onze gemeente en deelregio, en moet daarom een plek krijgen in de MRA Agenda (Wormerland)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen deze opvatting als waardevolle input voor de nieuwe MRA Agenda. We geven het daarom mee aan het team dat aan de nieuwe MRA Agenda werkt. Daarbij wil het Bestuur wel opmerken dat het toevoegen van onderwerpen mogelijkerwijs ook extra kosten met zich mee brengt of om extra ambtelijke inzet vraagt

6.6 Grensoverschrijdende thema's die voor Almere echt belangrijk zijn worden niet genoemd in de Termijnagenda en MRA Agenda: biodiversiteit, en sociale innovatie voor de domeinen gezondheid, onderwijs en veiligheid (Almere)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen deze opvatting als waardevolle input voor de nieuwe MRA Agenda. We geven het daarom mee aan het team dat aan de nieuwe MRA Agenda werkt. Daarbij wil het Bestuur wel opmerken dat het toevoegen van onderwerpen mogelijkerwijs ook extra kosten met zich mee brengt of om extra ambtelijke inzet vraagt

6.7 De besluitvorming door raden en Staten over de nieuwe MRA Agenda moet fatsoenlijk in de bestuurlijke termijnagenda van gemeenten en provincies worden ingepast (Oostzaan, Wormerland)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: zie voorstel bij 6.1

7. Proces van de Termijnagenda

7.1 Het is goed dat u de in de samenwerkingsafspraken vastgelegde (en door de Raadtafel geadviseerde) procedure heeft gevolgd. We vinden de procedure van wensen en opvattingen voor de Termijnagenda (gezien de aard van het document) echter niet nodig. We zouden willen opteren voor een lichtere behandeling in de toekomst. Dit als input voor de evaluatie van het overgangsjaar (Velsen, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Wijdemeren)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we onderschrijven deze mening van harte. We beschouwen dit als input voor de evaluatie van de samenwerkingsafspraken, die gedaan zal worden over het overgangsjaar en de implementatie van de samenwerkingsafspraken.

7.2 Het is belangrijk om de functie van de Termijnagenda scherp op het netvlies te houden (een spoorboekje van wat waar wanneer besproken wordt). In dat kader kan bij de evaluatie ook gekeken worden naar de procedure waarmee dit document wordt 'vastgesteld' (provincie Noord-Holland)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we onderschrijven deze mening van harte. We beschouwen dit als input voor de evaluatie die gedaan zal worden over het overgangsjaar en de implementatie van de samenwerkingsafspraken

7.3 Het is goed om dit document up-to-date te houden: het valt aan te bevelen dat eventuele geactualiseerde versies van het document zo snel mogelijk beschikbaar wordt gesteld. Vanuit die wens kan gekeken worden welke vaststellingsprocedure van de Termijnagenda het meest geëigend is (provincie Noord-Holland)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we onderschrijven deze mening van harte. We beschouwen dit als input voor de evaluatie die gedaan zal worden over het overgangsjaar en de implementatie van de samenwerkingsafspraken

8. Overige wensen en opvattingen

8.1 Wanneer krijgen we helderheid over de inzet van het aanjaagbudget in 2023? (Bloemendaal, Zandvoort, Haarlem, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Diemen)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: de aard van het aanjaagbudget is dat we vooraf nog niet weten waar het aan uitgegeven gaat worden, dat weten we pas achteraf met zekerheid. Dat gezegd hebbende hebben we wel afgesproken hoe aanvragen voor het aanjaagbudget tot stand komen, en wie daarin welke rol heeft. Hierover is besluitvorming geweest in het Bestuur van 9 december 2022. Het bijbehorende stuk is te vinden op de MRA Website bij de stukken van het Bestuur van die datum.

8.2 We zien de Termijnagenda als nuttig hulpmiddel om inzicht te krijgen in de onderwerpen die komend jaar spelen in MRA-verband en om het gesprek hierover in onze gemeente of deelregio te verbeteren (Aalsmeer, Amstelveen, Haarlemmermeer, Velsen, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Wijdemeren, Zandvoort, Haarlem)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: dat is goed om te horen. We staan altijd open voor verdere suggesties om de Termijnagenda verder te verbeteren, of nieuwe instrumenten toe te voegen.

8.3 Vanuit het thema leefbaarheid hoort mobiliteit een centraal onderwerp te zijn. In de MRA is bij de uitwerking van de relevante programma's zoals SBAB en het Multimodaal Toekomstbeeld de IJmond nauwelijks in beeld. Daar zou verandering in moeten komen (Beverwijk)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen dit niet als input voor de Termijnagenda, maar wel als een belangrijk signaal. We geven dit signaal mee aan het Platform Mobiliteit.

8.4 In de bedrijventerreinenstrategie van de MRA die in 2023 wordt voorbereid, is het van belang verbetering van de leefomgeving na te streven, waarbij ook ontwikkeling tot gemengd gebied tot de mogelijkheden behoort (Beverwijk)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen dit niet als input voor de Termijnagenda, maar wel als een belangrijk signaal. We geven dit signaal mee aan het Platform Economie

8.5 Er lopen een aantal trajecten in de MRA (soms met het Rijk) die van groot belang zijn voor de toekomstige ontwikkeling van de deelregio. We willen benadrukken dat het van belang is deze trajecten (bijv. Verstedelijkingsstrategie, MRA Agenda, etc) zorgvuldig te doorlopen met voldoende aandacht voor de deelname vanuit raden en Staten (Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we onderschrijven deze mening van harte. We betrachten daarom altijd grote zorgvuldigheid bij deze processen en de communicatie hierover. Mochten hiervoor suggesties zijn voor verbetering, dan gaan we daarover graag het gesprek aan in het daartoe meest relevante gremium (afhankelijk van het onderwerp).

8.6 Met name de sociaaleconomisch evenwichtige ontwikkeling van de MRA is voor ons van belang (Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen dit niet als input voor de Termijnagenda, maar wel als een belangrijk signaal. We geven dit signaal mee aan het Platform Economie

8.7 Voor Zaanstreek-Waterland is een goede afstemming tussen de NOVEX gebieden MRA en NZKG (en ook Schiphol) erg belangrijk (zowel inhoudelijk als programmatisch) (Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen dit niet als input voor de Termijnagenda, maar wel als een belangrijk signaal. We geven dit signaal mee aan het Platform Ruimte.

8.8 De bedrijventerreinenstrategie die ontwikkeld wordt is voor Zaanstreek-Waterland van zeer groot belang. De ruimte is schaars in de regio, zowel in het NZKG als in de MRA als geheel. Een zorgvuldige afweging van de benodigde ruimte voor bedrijvigheid, in relatie tot andere functies is noodzakelijk (Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen dit niet als input voor de Termijnagenda, maar wel als een belangrijk signaal. We geven dit signaal mee aan het Platform Economie en het Platform Ruimte

8.9 Het onderwerp mobiliteitstransitie moet goed worden opgepakt met de raden (Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Uitgeest, Waterland, Wormerland, Zaanstad)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we onderschrijven deze mening van harte. We stemmen af met het Platform Mobiliteit hoe hier het beste opvolging aan gegeven kan worden.

8.10 Op korte termijn moet goed worden gecommuniceerd dat de uitvoering van de verstedelijkingsstrategie inmiddels onderdeel is geworden van de NOVEX-aanpak (Oostzaan, Wormerland)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: dit is een terecht punt, dat we als signaal meegeven aan het Platform Ruimte

8.11 Vanuit het oogpunt van leefbaarheid in de dorpen en de druk op de woningmarkt blijft het van belang om potentiele woningbouwlocaties in deze dorpen niet onbenut te laten (Oostzaan, Wormerland)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we beschouwen dit niet als input voor de Termijnagenda, maar wel als een belangrijk signaal. We geven dit signaal mee aan het Platform Ruimte en het PHO Bouwen en Wonen.

9. Reacties TKN/ geen wensen of opvattingen

9.1 We hebben kennisgenomen van de Termijn Agenda en besloten om vooralsnog geen wensen of opvattingen in te dienen (Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Uitgeest, Uithoorn, Wijdemeren, Provincie Flevoland)

Afspraak uit de Algemene Vergadering: we nemen kennis van deze inbreng.

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 68 - 21 februari 2023)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de MRA. Dit maandelijkse MRA Raads- en Statenleden Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- Rijk investeert opnieuw in MRA: 43,2 miljoen euro voor 3 nieuwe regiodeals
- MRA groeit jaarlijks met 14.000 woningen
- MRA Toerisme krijgt subsidie vanuit Interreg Europa programma
- Onderzoek PBL: circulaire doelen nog ver buiten bereik
- MRA Directie verhuist naar Amsterdam-Noord

Twee nieuwe video's

- De MRA in 2023: nieuwe kansen, nieuwe energie
- Video over verhouding tussen Vervoerregio en Metropoolregio Amsterdam

Nieuwe datum: dinsdag 11 juli 2023 - State of the Region

Op dinsdag 11 juli 2023 wordt van 16.00 tot 19.00 uur de zesde editie van State of the Region georganiseerd: een belangrijke netwerkdag van de Metropool Amsterdam. Het belooft opnieuw een inspirerend programma over de Metropool van Morgen te worden, met gelegenheid om bij te praten en ervaringen uit te wisselen met tal van betrokkenen in de regio. De eerder gecommuniceerde datum van maandag 10 juli is hiermee komen te vervallen.

MRA Termijnagenda 2023

De wensen en opvattingen van de raden, Staten en colleges op de Termijnagenda 2023 (en de begeleidende brief van het MRA Bestuur) kunnen worden meegegeven aan de bestuurders in de Algemene Vergadering. De bespreking staat gepland in de bijeenkomst van de Algemene Vergadering op 24 maart 2023.

Agenda's en verslagen Bestuur, Algemene Vergadering, Raadtafel en Platforms

Alle informatie, agenda's en stukken van het MRA Bestuur, MRA Raadtafel, MRA Algemene Vergadering, en de platforms Economie, Ruimte en Mobiliteit kunt u vinden op de website van de MRA. Hieronder staan de data waarop de agenda's van Raadtafel en Algemen Vergadering worden gepubliceerd:

Strawinskylaan 1779 (WTC, I-toren)
1077 XX Amsterdam
info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Publicatie	*MRA Raadtafel*	*MRA Algemene Vergadering*
Vr 3 maart 2023	di 14 maart 19.30 uur	vr 24 maart 10.00 uur

Jaarplanning 2023 op website MRA, inclusief verzenddata
Op de website van de MRA staat de geactualiseerde versie van de jaarplanning 2023 (versie 10 februari), met alle MRA-overleggen, waaronder alle bijeenkomsten van het Bestuur, de Algemene Vergadering, de Raadtafel en de bestuurlijke platforms.

Het eerstvolgende Bericht aan raden en Staten wordt eind van de volgende maand naar alle griffiers verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,

Emiel Reiding
Directeur Metropoolregio Amsterdam
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 33 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 69 - 21 maart 2023)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de MRA. Dit maandelijkse MRA Raads- en Statenleden Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- Afspraken met Rijk over bouw van meer dan 100.000 betaalbare woningen in Woondeal MRA
- Derde tranche aanvragen bij Nationaal Groeifonds bekend
- Just Transition Fund van start, ook in MRA
- Voor het eerst meer dan 200.000 banen in Flevoland
- Afspraken tussen Rijk en regio: bouw van 5.000 flexwoningen in MRA

Twee adviezen van MRA Raadtafel aan Bestuur en Algemene Vergardering

De Raadtafel heeft op 14 maart twee 'gevraagde' adviezen aan het MRA Bestuur en de Algemene Vergadering (24 maart a.s.) gegeven:

- De MRA Voortgangsnota duidt de Raadtafel als een welkom instrument voor raads- en Statenleden. De Raadtafel adviseert een paar punten te verbeteren.
- De Raadtafel vindt de memo over het Proces nieuwe MRA Agenda een duidelijk document en adviseert om het traject voor het gesprek in de deelregio's meer tijd te geven.

MRA Termijnagenda 2023

De wensen en opvattingen van de raden, Staten en colleges op de Termijnagenda 2023 (en de begeleidende brief van het MRA Bestuur) kunnen worden meegegeven aan de bestuurders in de Algemene Vergadering. De bespreking van de 'wensen en opvattingen' staat gepland in de bijeenkomst van de Algemene Vergadering op 24 maart 2023.

Agenda's en verslagen Bestuur, Algemene Vergadering, Raadtafel en Platforms

Alle informatie, agenda's en stukken van het MRA Bestuur, MRA Raadtafel, MRA Algemene Vergadering, en de platforms Economie, Ruimte en Mobiliteit kunt u vinden op de website van de MRA. Hieronder staan de data waarop de agenda's van Raadtafel en Algemene Vergadering worden gepubliceerd:

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Jaarplanning 2023 op website MRA, inclusief verzenddata
Op de website van de MRA staat de geactualiseerde versie van de jaarplanning 2023 (versie 10 februari), met alle MRA-overleggen, waaronder alle bijeenkomsten van het Bestuur, de Algemene Vergadering, de Raadtafel en de bestuurlijke platforms.

Het eerstvolgende Bericht aan raden en Staten wordt eind van de volgende maand naar alle griffiers verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,

Emiel Reiding
Directeur Metropoolregio Amsterdam
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 33 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 70 - 18 april 2023)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de MRA. Dit maandelijkse MRA Raads- en Statenleden Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- Onderzoek 'Wonen in de Metropoolregio Amsterdam' (WiMRA) weer van start
- MRA in top vijf meest concurrerende regio's EU
- Aftrap samenwerking ondernemerschap & innovatie op de VU
- Onderzoek: binnenstedelijk bouwen positiever dan buitenstedelijk
- Openstelling subsidie Kansen voor West
- Inzichten over internationals in de MRA
- MRA versterkt netwerk 'Voedsel Verbindt'

Traject nieuwe MRA Agenda van start in de deelregio's

Het MRA Bestuur en daarna de MRA Algemene Vergadering (AV) hebben het advies van de Raadtafel overgenomen om meer tijd uit te trekken voor het inventariseren en opstellen van de nieuwe MRA Agenda. Vooral de gesprekken en afstemming in de deelregio's en in de nieuwe Provinciale Staten vragen meer tijd. Het aangepaste voorstel, incl. planning, staat op de MRA-website en is reeds verzonden naar alle raden, Staten en colleges.

De MRA Voortgangsnota is naar de raden en Staten verzonden

De Algemene Vergadering heeft op 24 maart jl. de concept-MRA Voortgangsnota behandeld. Het instrument is voor het eerst opgesteld en geeft inzicht in de voortgang van de verschillende dossiers aan raden en Staten. Eerder heeft de MRA Raadtafel al een advies over de opzet gegeven aan het Bestuur. De concept-MRA Voortgangsnota (versie 4 april 2013) is nu verzonden naar alle raden, Staten en colleges.

Wensen en opvattingen van de MRA Termijnagenda zijn behandeld in de AV

De 'wensen en opvattingen' van raden, Staten en colleges over de Termijnagenda zijn in de Algemene Vergadering besproken. Het concept is daarop aangepast: Termijnagenda (versie 31 maart 2023). Deze aangepaste versie én de Nota van beantwoording is naar de raden, Staten en colleges verzonden.

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Noteer alvast in uw agenda:
Speciale bijeenkomst na afloop van de 'State of the Region' - avond 11 juli 2023
Eerder is al aangekondigd via het Bericht aan raden en Staten dat de zesde editie van de 'State of the Region' wordt gehouden in de namiddag van 11 juli a.s. in theater Meervaart in Amsterdam. Op dit moment wordt gewerkt aan een speciaal programma voor raads- en Statenleden en bestuurders in de MRA, waarin we met elkaar de dilemma's bespreken waar we in de metropoolregio voor staan. Dit vindt plaats na afloop van de State of the Region. We komen zo snel mogelijk met het programma, waaronder een lopend buffet, incl. tijden, naar u toe.

Agenda's en verslagen Bestuur, Algemene Vergadering, Raadtafel en Platforms
Alle informatie, agenda's en stukken van het MRA Bestuur, MRA Raadtafel, MRA Algemene Vergadering, en de platforms Economie, Ruimte en Mobiliteit kunt u vinden op de website van de MRA. Hieronder staan de data van de eerstvolgende Raadtafel en Algemene Vergadering. De agenda's van deze vergaderingen worden gepubliceerd op vrijdag 2 juni:

Agenda	*MRA Raadtafel*	*MRA Algemene Vergadering*
Vr 2 juni 2023	wo 14 juni 19.30 uur	vr 23 juni 10.00 uur

Eén pagina voor Jaarplanning, Termijnagenda en proces nieuwe MRA Agenda
Op de website van de MRA is een aparte pagina gemaakt met daarop de Jaarplanning (versie 11 april), Termijnagenda (versie 31 maart) en het proces van de nieuwe MRA Agenda (27 maart 2023). Op de Jaarplanning treft u alle MRA-overleggen, waaronder alle bijeenkomsten van het Bestuur, de Algemene Vergadering, de Raadtafel en de bestuurlijke platforms.

Het eerstvolgende Bericht aan raden en Staten wordt eind van de volgende maand naar alle griffiers verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,

Emiel Reiding
Directeur Metropoolregio Amsterdam
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 33 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 71 - 16 mei 2023)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de MRA. Dit maandelijkse MRA Raads- en Statenleden Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- Waterstofontwikkeling in de regio krijgt belangrijke Europese status
- Prognose: verbruik aardgas in MRA daalt verder in 2023
- Kennismissie MRA toekomstbestendig bouwen naar New York van start
- Internationale bedrijven in MRA in 2022 goed voor 3.800 nieuwe banen
- Onderzoek naar mogelijkheden zonnepanelen langs snelwegen en spoor
- Regionale partners in gesprek over belang preventie in gezondheidszorg

De deelregio's met elkaar in gesprek (nieuwe MRA Agenda)

De eerste gesprekken zijn gepland in de deelregio's voor het opstellen van een propositie van de deelregio als bouwsteen voor de enieuwe MRA Agenda. Het voorstel, inclusief de planning, van het gehele traject om te komen tot de nieuwe MRA Agenda staat op de MRA-website.

Traject wensen opvattingen MRA Voortgangsnota loopt nog

Tot 9 juni om 12.00 uur kunnen wensen en opvattingen worden ingediend ten aanzien van de Voortgangsnota. Deze worden meegenomen in de nota van beantwoording voor de komende Algemene Vergadering van 23 juni. De concept-MRA Voortgangsnota (versie 4 april 2013) staat op de MRA-website.

State of the Region op 11 juli 2023

In tegenstelling tot eerdere berichten zal er geen avondprogramma plaatsvinden bij de State of the Region op 11 juli. In de middag van de zesde editie van de 'State of the Region' in theater Meervaart in Amsterdam worden enkele 'side events' georganiseerd. Er wordt nog gewerkt aan een bijeenkomst voor bestuurders en raads- en Statenleden na de zomervakantie om verder te spreken over de inhoud van State of the Region en de nieuwe MRA Agenda.

Agenda's en verslagen Bestuur, Algemene Vergadering, Raadtafel en Platforms

Alle informatie, agenda's en stukken van het MRA Bestuur, MRA Raadtafel, MRA Algemene Vergadering, en de platforms Economie, Ruimte en Mobiliteit kunt u vinden op de website van de MRA. Hieronder staan de data van de eerstvolgende

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Raadtafel en Algemene Vergadering. De agenda's van deze vergaderingen worden gepubliceerd op vrijdag 2 juni:

Agenda	*MRA Raadtafel*	*MRA Algemene Vergadering*
Vr 2 juni 2023	wo 14 juni 19.30 uur	vr 23 juni 10.00 uur

Eén pagina voor Jaarplanning, Termijnagenda en proces nieuwe MRA Agenda
Op de website van de MRA is een separate pagina gemaakt met daarop de Jaarplanning (versie 11 april), Termijnagenda (versie 31 maart) en het proces van de nieuwe MRA Agenda (27 maart 2023). Op de Jaarplanning treft u alle MRA-overleggen, waaronder alle bijeenkomsten van het Bestuur, de Algemene Vergadering, de Raadtafel en de bestuurlijke platforms.

Het eerstvolgende Bericht aan raden en Staten wordt eind van de volgende maand naar alle griffiers verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,

Emiel Reiding
Directeur Metropoolregio Amsterdam
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 33 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 72 - 20 juni 2023)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de MRA. Dit maandelijkse MRA Raads- en Statenleden Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- MRA vertegenwoordigd op vastgoedbeurs Provada (videoverslag)
- Minder milieu-impact bibliotheken dankzij Groene Menukaart
- Woningbouw mogelijk na schrappen plannen tweede Kaagbaan Schiphol
- Duurzaamste bedrijventerrein ter wereld is in Haarlemmermeer
- Unieke kans: kijkje achter de schermen op Amsterdam Science Park
- Aandeel hernieuwbare energie in 2022 toegenomen
- Nieuwe manier van slim laden: elektrische auto's gebruiken meer zonne- en windenergie
- Feiten en fictie rond datacenters ontrafeld
- ROM InWest komt op stoom

MRA Raadtafel van 14 juni jl.

De Raadtafel heeft uitgebreid gesproken over haar eigen functioneren en de werking van de nieuwe instrumenten Termijnagenda en Voortgangsnota. Dit in het kader van de evaluatie van het overgangsjaar 2022 van de implementatie van de Samenwerkingsafspraken. De concept-terugkoppeling staat op de website.

Dinsdagavond 12 september praten we verder over State of the Region

In de middag van 11 juli is de zesde editie van de 'State of the Region' in theater Meervaart in Amsterdam. Tevens worden enkele 'side events' georganiseerd. Momenteel wordt er gewerkt aan een avondbijeenkomst op dinsdagavond 12 september a.s. voor bestuurders en raads- en Statenleden om verder te spreken over de inhoud van State of the Region en de nieuwe MRA Agenda die in het najaar van 2024 wordt gepresenteerd. Via de griffie wordt u zo spoedig mogelijk geïnformeerd over locatie en tijd.

Traject nieuwe MRA Agenda loopt in alle deelregio's

In de deelregio's is gestart met de eerste gesprekken om te komen tot het opstellen van een propositie van de deelregio als bouwsteen voor de enieuwe MRA Agenda. Het voorstel, inclusief de planning, van het gehele traject om te komen tot de nieuwe MRA Agenda staat op de MRA-website.

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Wensen en opvattingen op de MRA Voortgangsnota in de AV van 23 juni a.s.
De wensen op opvattingen van raden en Staten ten anzien van de Voortgangsnota zijn verzameld. Deze worden in de Algemene Vergadering (AV) besproken. De concept-MRA Voortgangsnota (versie 4 april 2013), zoals die naar de raden en Staten is verzonden, staat op de MRA-website.

Agenda's en verslagen Bestuur, Algemene Vergadering, Raadtafel en Platforms
Alle informatie, agenda's en stukken van het MRA Bestuur, MRA Raadtafel, MRA Algemene Vergadering, en de platforms Economie, Ruimte en Mobiliteit kunt u vinden op de website van de MRA. Hieronder staan de data van de eerstvolgende Raadtafel en Algemene Vergadering (na de zomer):

Agenda	*MRA Raadtafel*	*MRA Algemene Vergadering*
vr 8 sept 2023	wo 20 sept 19.30 uur	vr 29 sept 10.00 uur

Eén pagina voor Jaarplanning, Termijnagenda en proces nieuwe MRA Agenda
Op de website van de MRA is een separate pagina gemaakt met daarop de Jaarplanning (versie 11 april), Termijnagenda (versie 31 maart) en het proces van de nieuwe MRA Agenda (27 maart 2023). Op de Jaarplanning treft u alle MRA-overleggen, waaronder alle bijeenkomsten van het Bestuur, de Algemene Vergadering, de Raadtafel en de bestuurlijke platforms.

Het eerstvolgende Bericht aan raden en Staten wordt eind van de volgende maand naar alle griffiers verzonden.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,

Emiel Reiding
Directeur Metropoolregio Amsterdam
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 33 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad, Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend,

Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

metropool
regioamsterdam

Maandelijks MRA Raads- en Statenleden Bericht (editie 73 - 18 juli 2023)

Geachte Raadsleden en Statenleden in de Metropoolregio Amsterdam,

Met deze maandelijkse brief informeren wij u in het kort over actuele ontwikkelingen van de samenwerking in de MRA. Dit maandelijkse MRA Raads- en Statenleden Bericht wordt ook gearchiveerd op de MRA-website.

Nieuws uit de Metropoolregio Amsterdam

- State of the Region 2023: fundamentele keuzes nodig voor toekomst van regio
- EVMRA 2023: Economie MRA draait op volle toeren, maar grenzen zijn in zicht
- Woningtekort nog groter dan verwacht: 981.000 woningen nodig tot en met 2030
- Eerste lichting ambtenaren geslaagd voor MRA-studie in vastgoedkunde
- Investeringen in transities in Metropool Amsterdam in beeld
- Stroomversnelling circulair inkopen in MRA op gang gebracht
- Afspraken Rijk en regio over evenwichtige en duurzame ontwikkeling van gehele MRA
- Miljoenen van EU voor verduurzamen van transport

Oproep van MRA-voorzitter Femke Halsema

MRA-voorzitter Halsema sprak tijdens de State of the Region op 11 juli jl. over 'ongemakkelijke vragen' die we elkaar moeten durven stellen en over 'fundamentele keuzes' die nodig zijn voor de toekomst van de regio. 'Economische groei kan niet langer alleen maar de motor van vooruitgang zijn, maar moet hand in hand gaan met economische en sociaal-maatschappelijke vooruitgang. Het tijdsgewricht vraagt van ons om de welvaart die wij kennen te verbreden.' Dat betekent bijvoorbeeld dat besluiten over economische onderwerpen altijd in samenhang moeten worden bekeken met andere onderwerpen, zoals duurzaamheid.
U leest er alles over in de oproep van de MRA en de Amsterdam Economic Board.

De toespraak van Halsema lag in het verlengde van de Economische Verkenningen MRA (EVMRA), die eerder op de dag waren gepresenteerd door prof. dr. Henri de Groot. Daaruit blijkt dat de economie van de MRA de coronacrisis achter zich heeft gelaten.

Noteer in uw agenda: dinsdag 12 september verder praten over State of the Region

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

In het Cobra Museum in Amstelveen wordt op dinsdagavond 12 september vanaf 19.30 uur doorgepraat over de oproep en de speech van MRA-voorzitter Halsema. Een speciale avond voor alle bestuurders en raads- en Statenleden in de MRA. Gezamenlijk spreken we over de betekenis van de inhoud van de oproep van de State of the Region. Dit in het kader van het traject van de nieuwe MRA Agenda. Via de griffie wordt u zo spoedig mogelijk geïnformeerd over het programma en de aanmeld-link.

Stand van zaken NOVEX MRA Uitvoeringsagenda

In het voorjaar van 2022 is door de gemeenteraden, Provinciale Staten, colleges en waterschappen het MRA Verstedelijkingsconcept onderschreven en is de ambitie uitgesproken om deze gezamenlijke koers te vertalen in een NOVEX MRA Uitvoeringsagenda.

Ter voorbereiding op het BO MIRT komend najaar zal het ambtelijk projectteam na de zomer de gemeenteraden, de beide Provinciale Staten en de waterschappen in de MRA bezoeken om hen te informeren over de eerste versie van de NOVEX MRA Uitvoeringsagenda. Na het BO MIRT volgt een consultatie.

Alle datums van 2024

Op de website van de MRA treft u de planning voor het kalenderjaar 2024, inclusief de datums wanneer alle agenda's en bijlagen van de vergaderingen op de website staan. Ook de datums van het traject van de nieuwe MRA Agenda zijn hierin opgenomen.
De datums van de bestuurlijke platforms en portefeuillehouderoverleggen volgen later. De datums van de Raadtafel worden nog vastgesteld in de vergadering van de Raadtafel van 20 september.

Podcast-reeks Metropoolregio Actueel start na de zomer

Na de zomer wordt gestart met een podcast-reeks Metropoolregio Actueel. In de aanloop naar de nieuwe MRA Agenda, die in oktober 2024 wordt gelanceerd, wordt een reeks podcasts opgenomen. Hierin komen veel potentiële onderwerpen van de nieuwe MRA Agenda aan de orde.
Er is reeds een pilot-uitzending over het onderwerp bedrijventerreinenstrategie gemaakt.

Algemene Vergadering van 23 juni 2023

In de bijeenkomst van de Algemene Vergadering op 23 juni is gesproken over het procesvoorstel over evaluatie van de implementatie van de Samenwerkings-

afspraken en de Voortgangsnota 2022. Tevens over de nota van beantwoording op de wensen en opvattingen Voortgangsnota 2022.

Traject nieuwe MRA Agenda
In de deelregio's is gestart met de gesprekken om te komen tot het opstellen van een propositie van de deelregio als bouwsteen voor de nieuwe MRA Agenda. Het voorstel, inclusief de planning, van het gehele traject om te komen tot de nieuwe MRA Agenda staat op de MRA-website.

Agenda's en verslagen Bestuur, Algemene Vergadering, Raadtafel en Platforms
Alle informatie, agenda's en stukken van het MRA Bestuur, MRA Raadtafel, MRA Algemene Vergadering, en de platforms Economie, Ruimte en Mobiliteit kunt u vinden op de website van de MRA. Hieronder staan de data van de eerstvolgende Raadtafel en Algemene Vergadering:

Agenda	*MRA Raadtafel*	*MRA Algemene Vergadering*
vr 8 sept 2023	wo 20 sept 19.30 uur	vr 29 sept 10.00 uur

Eén pagina voor Jaarplanning, Termijnagenda en proces nieuwe MRA Agenda
Op de website van de MRA is een separate pagina gemaakt met daarop de Jaarplanning (versie 13 juli), Termijnagenda (versie 31 maart) en het proces van de nieuwe MRA Agenda (27 maart 2023). Op de Jaarplanning treft u alle MRA-overleggen, waaronder alle bijeenkomsten van het Bestuur, de Algemene Vergadering, de Raadtafel en de bestuurlijke platforms.

Na de zomer verschijnt de volgende editie van het Bericht aan raden en Staten.

Middels deze brief hopen wij u voor dit moment voldoende te hebben geïnformeerd. Voor vragen of opmerkingen ben ik altijd bereikbaar.

Met vriendelijke groet,

Emiel Reiding
Directeur Metropoolregio Amsterdam
e.reiding@metropoolregioamsterdam.nl
06 - 39 36 20 77

*) De 33 deelnemers van de MRA zijn de gemeenten Aalsmeer, Amstelveen, Diemen, Haarlemmermeer, Ouder-Amstel, Uithoorn, Amsterdam, Almere, Lelystad,

Blaricum, Gooise Meren, Hilversum, Huizen, Laren, Wijdemeren, Beverwijk, Heemskerk, Uitgeest, Velsen, Edam-Volendam, Landsmeer, Oostzaan, Purmerend, Waterland, Wormerland, Zaanstad, Bloemendaal, Haarlem, Heemstede, Zandvoort, de provincies Noord-Holland en Flevoland, en de Vervoerregio Amsterdam.
**) De 7 deelregio's zijn: Almere-Lelystad, Amstelland-Meerlanden, Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, IJmond, Zaanstreek-Waterland en Zuid-Kennemerland.

Dit digitale 'MRA Raads- en Statenleden Bericht' verschijnt maandelijks, met uitzondering van de zomermaanden.

Termini 179
1025 XM Amsterdam

info@metropoolregioamsterdam.nl
www.metropoolregioamsterdam.nl

Geacht bestuur,

We verzoeken u dit bericht door te sturen naar de leden van uw Provinciale Staten.

Het is van belang dat burgers begrijpen wat provincies en waterschappen doen, en dat zij ook het beleid ondersteunen. Er wordt veel gesproken over de "nieuwe bestuurscultuur". Het betrekken van burgers bij besluitvorming maakt daar een belangrijk onderdeel van uit. Dat kan met burgerberaden. Het burgerberaad is in opkomst in heel Europa en in Nederland hebben veel gemeenten het burgerberaad opgenomen in hun coalitieakkoorden. De provincie Gelderland heeft aangegeven een burgerberaad te willen starten en de Provinciale Staten Zuid-Holland willen 3 burgerberaden tegelijk en hebben al vooraf toegezegd de uitkomsten mee te nemen in de coalitiebesprekingen na de Provinciale verkiezingen.

We roepen u op om u ook hierin te verdiepen. Want de klimaatproblematiek vormt het grootste vraagstuk van deze tijd en de politiek, lokaal - provinciaal - nationaal, heeft de afgelopen 50 jaar niet adequaat gereageerd. Daarom vragen we uw steun om het burgerberaad klimaat en milieu op te nemen op te nemen in de provinciale coalitieakkoorden 2023. Er wordt al veel gedaan op het gebied van participatie, maar de burger voelt daarin vaak niet goed gehoord. Het burgerberaad laat de burger wel mee doen op een manier die recht doet aan hun inbreng. Daarom is dit niet zomaar een oproep tot het beter burgers betrekken bij beleid, maar om hen ook daadwerkelijk een rechtmatige plek te geven in het besluitvormingsproces.

Wij gaan er van uit dat ook u de klimaatdoelen in het Akkoord van Parijs wilt halen en de opwarming van de aarde wilt beperken tot maximaal 1.5 graad. Burgerberaden zijn een manier om tot toereikend beleid te komen met breed draagvlak. We zien uit naar uw reactie.

Extinction Rebellion

Ondersteuning Lokale Burgerberaden
Rene Visser

Toelichting / bijlagen
Wereldwijd vraagt XR steun voor burgerberaden om de ecologische en klimaatcrisis aan te pakken. Zolang het de politiek niet lukt om haalbaar, adequaat en rechtvaardig beleid te maken, moeten we de democratie versterken door besluiten te laten nemen door mensen die niet gehinderd worden door electorale of bedrijfsbelangen. Een burgerberaad is daarvoor een bewezen goed middel.
Het burgerberaad biedt een kans om provinciaal beleid te formuleren dat adequate maatregelen neemt om klimaatverandering en de degradatie van de leefomgeving tegen te gaan. Het IPCC, het IPBES (VN) en tal van andere instellingen roepen dat alleen snel en drastisch ingrijpen de ergste gevolgen van klimaatontwrichting en het verlies aan biodiversiteit tegen kan gaan. Er is geen tijd voor verder gepolder, maar er moeten nu moeilijke keuzes gemaakt worden. Keuzes zonder dat bestaande politieke of economische belangen doorslaggevend zijn. Keuzes gebaseerd op rationele overwegingen voor de langere termijn.

Bijlagen
De burgerberaadgids geeft een goede indruk van hoe een burgerberaad er uit ziet.https://extinctionrebellion.nl/app/uploads/2020/07/XRNL-gids-Burgerberaad-1.pdf
Het boekje van Eva Rovers “Nu is het aan ons”https://decorrespondent.nl/nuishetaanons verdiept uw inzicht verder. Het proces in Ierland en Frankrijk nader toegelicht.
Oa Carnegie Europe laat zien aan welke voorwaarden een goed burgerberaad dient te voldoen.https://carnegieeurope.eu/2020/11/05/getting-climate-citizens-assemblies-right-pub-83133

Kon document Elke regio telt, publicatie van ROB Rli RVS.docx niet opnemen in de bundel

Kon document Elke regio telt , Aanbiedingsbrief minister BZK.pdf niet opnemen in de bundel

Ter informatie aan de Statenleden

U houdt als provincie Noord Holland financieel toezicht op Wijdemeren.

Dat doet onze inwoners pijn, want wij hebben en gaan de prijs hiervoor betalen. Denkt u aan de rem op woningbouw, WOZ, rioolbelasting, uitstel omgevingswet, spreidings wet asielzoekers etcetera.

Wij als belastingbetalers en kiezers doen een klemmend beroep op u om niet alleen de uitgaven te remmen maar ook om in een onafhankelijke provinciale commissie onderzoek te doen naar het hoe en waarom.

Er zijn volop signalen geweest , zie de jaarlijks herhaalde algemene beschouwingen van DLP, en anderen, enorm juridisch opgelopen schade na alweer verloren rechtzaken, het vertrek van de rekenkamer en ambtenaren zonder exit interviews, het smijten met deuren bij plotseling besloten verklaarde commissie vergadering Financiën , noem maar op.

Wij zien uw resultaten graag tegemoet voordat de Raad in oktober 2023 moet besluiten over hoe zij dit met een greep in onze portemonnee gaan oplossen. En voordat wij geïnformeerd worden over het financieel herstelplan en de kennelijk daar niet van afhankelijke bestuurlijke fusie Welke rol speelt het beroep van de VNG daarbij op de regering in Den Haag om enkele jaren geen sluitende begroting in te hoeven dienen omdat het in het hele land mis gaat?

Alleen zo kunnen wij met een gerust hart mogelijk instemmen met de nadelige gevolgen.
Of niet. Het vertrouwen in de lokale politiek maar ook in de provincie staat op het spel.

Namens vele inwoners van Wijdemeren.

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	13051
Extern Zaak ID	1966758
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	12.s
Titel	Verbonden partijen: Brief aan PS inzake ontslag bestuurder N.V. Afvalzorg Holding (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023))
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De Raad van Commissarissen is overgegaan tot het ontslag van de heer A.H. Krom, bestuurder van N.V. Afvalzorg Holding en tot het benoemen van een interim-bestuurder, mevrouw A.M.M. Jetten.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
mw F.M. Goossens-Verhagen
CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer +312351443694
verhagenf@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 6 JULI 2023

Kenmerk
1966758/2066989

Uw kenmerk

Betreft: Ontwikkelingen N.V. Afvalzorg Holding

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) delen wij u mee dat de Raad van Commissarissen van N.V. Afvalzorg Holding (Afvalzorg) tijdens een buitengewone vergadering van aandeelhouders op 30 juni jl.de heer A.H. Krom heeft ontslagen als bestuurder van Afvalzorg.

De Raad van Commissarissen van Afvalzorg heeft eind april 2023 geconstateerd dat de heer Krom zijn taken als bestuurder van Afvalzorg gedurende het boekjaar 2022 niet naar behoren heeft vervuld en dat er sprake is van onbehoorlijk bestuur in de zin van artikel 2:9 B.W. Om deze redenen heeft de raad van commissarissen een buitengewone vergadering van aandeelhouders bijeengeroepen. Bij deze oproeping is de algemene vergadering in kennis gesteld het voorgenomen ontslag van de heer Krom en de voorgenomen benoeming van een interim-bestuurder. De Raad van Commissarissen is tijdens de buitengewone vergadering van aandeelhouders, na eerst de algemene vergadering gehoord te hebben, overgegaan tot ontslag van de heer Krom wegens onbehoorlijk bestuur in de zin van artikel 2:9 B.W. Naar de mening van de Raad van Commissarissen, is er sprake van een onoverkomelijk verschil van inzicht over de bedrijfsvoering.

Vervolgens is de Raad van Commissarissen tijdens voornoemde vergadering overgegaan tot de benoeming van een interim-bestuurder, mevrouw A.M.M. Jetten. Door de Raad van Commissarissen zal worden gezocht naar een goede nieuwe directeur ter vervanging van de interim-bestuurder. Een kennismakingsgesprek met de aandeelhouders (Provincie Noord-Holland en Provincie Flevoland) is onderdeel van de procedure.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Wij gaan ervan uit u op deze wijze voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Commissaris van de Koning
Uw contactpersoon
S.Y. Langeveld
AD/KAB/KAB

Telefoonnummer +31235144982
langevelds@noord-holland.nl

Verzenddatum
- 6 APR. 2023

Kenmerk
2009226/2009319

Uw kenmerk

Betreft: Streekbezoek Koninklijk Paar aan Waddeneilanden mei 2023

Geachte leden,

In mijn rol als rijksorgaan informeer ik u graag over het volgende. Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander en Hare Majesteit Koningin Máxima zijn voornemens om op dinsdag 9 mei en woensdag 10 mei een streekbezoek te brengen aan de vijf Waddeneilanden: Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Het bezoek staat in het teken van de thema's: goed wonen en leven, toekomstbestendig ondernemen en ontwikkelen en optimale bereikbaarheid en verbondenheid. Aangezien het bezoek gezamenlijk door de provincies Friesland en Noord-Holland wordt georganiseerd, zullen zowel ik als de commissaris van de Koning in de provincie Friesland het Koninklijk Paar het gehele bezoek begeleiden. Het Koninklijk Paar zal op dinsdag 9 mei starten op Texel. Voor de invulling van het programma van het bezoek verwijs ik u naar het bijgevoegde persbericht.

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

De commissaris van de Koning
in de provincie Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage: Persbericht

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Koninklijk Paar brengt streekbezoek aan de Waddeneilanden

RVD, nr.

Zijne Majesteit de Koning en Hare Majesteit Koningin Máxima brengen op dinsdag 9 en woensdag 10 mei een streekbezoek aan de Waddeneilanden in de provincies Noord-Holland en Fryslân. Het Koninklijk Paar bezoekt de eilanden Texel, Vlieland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Het bezoek staat in het teken van de leefbaarheid op de Waddeneilanden en de complexiteit van de vraagstukken die daarbij een rol spelen.

De Waddeneilanden kenmerken zich door hun kleine schaal, hechte gemeenschapszin en de afhankelijkheid van het toerisme. Ieder eiland heeft zijn eigen identiteit met specifieke en gemeenschappelijke uitdagingen. Voor veel voorzieningen kunnen zij niet makkelijk terugvallen op andere gemeenten. Onderwijs, zorg en maatschappelijke ondersteuning moeten daarom op de eilanden zelf georganiseerd worden en dit brengt vaak hoge kosten met zich mee. Ook zijn er vraagstukken op het gebied van mobiliteit en wonen, met als gevolg dat de leefbaarheid en het aantrekken van personeel en ondernemers in het geding komen. Om de leefbaarheid op de eilanden nu en in de toekomst te borgen vragen thema's als wonen en leven, toekomstbestendig ondernemen en optimale bereikbaarheid om extra aandacht. Deze thema's en onderlinge samenwerking staan centraal in het streekbezoek.

Het gehele Waddenzeegebied staat sinds 2009 op de Werelderfgoedlijst van UNESCO. De Waddenzee is 's werelds grootste aaneengesloten systeem van zand- en moddervlakten die droogvallen tijdens eb. Op de Waddeneilanden wonen 25.000 mensen en de eilanden ontvangen jaarlijks vijf miljoen bezoekers.

Dinsdag 9 mei – Texel, Vlieland, Terschelling

Texel

Museum Kaap Skil

Het bezoek aan Texel begint in het Museum Kaap Skil met een rondleiding langs de collectie van objecten die gevonden zijn in een scheepswrak, het Palmhoutwrak, voor de kust van Texel. Bijzonder is een zijden jurk uit de zeventiende eeuw die 400 jaar onder water bewaard is gebleven. Ook gaat het Koninklijk Paar in gesprek over het maatschappelijk belang van de collectie en het onderzoek, conservering en behoud van de archeologische vondsten.

Schapenboerderij de Waddel

Vervolgens spreken Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima in schapenboerderij de Waddel met Texelse ondernemers over toekomstbestendig en klimaat adaptief ondernemen en ontwikkelen. Texel is voor zoetwatervoorziening volledig afhankelijk van regenwater en van de drinkwaterleiding met het vaste land. Ook geldt er een algeheel beregeningsverbod. Door toenemende droogte in de zomer is dit een uitdaging voor agrariërs.

Strandpaviljoen Paal 9

Het bezoek aan Texel wordt afgesloten bij Strandpaviljoen Paal 9. Daar spreekt het Koninklijk Paar met hulpstrandvonders over hun werk. Op Texel zijn er 6 hulpstrandvonders die dag en nacht klaar staan voor het geval iets op zee gebeurt. De dienstdoende hulpstrandvonder legt beslag op wat er op het land aanspoelt en schakelt de douane en Rijkswaterstaat in. Dit om te voorkomen dat goederen worden gestolen of blijven liggen op het strand.
Ook ontmoeten Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima vertegenwoordigers van Texel Plastic Vrij, een non-profit organisatie die zich inzet om Texel zoveel mogelijk vrij te maken van plastic door opruimacties te organiseren, voorlichting te geven en te investeren in recycling en groene projecten.
Vervolgens gaat het Koninklijk Paar in gesprek met jongeren en jongerenwerkers over het leven voor de jeugd op het eiland en met vrijwilligers over het Texelse verenigingsleven en de betekenis daarvan voor de gemeenschap.

Vlieland

De Jutter

Dinsdagmiddag wordt op Vlieland De Jutter bezocht. Dit is het centrum voor ontwikkeling van de jeugd op Vlieland en omvat naast basis- en voortgezet onderwijs een bibliotheek, jeugd- en jongerenwerk en kinderopvang. Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima krijgen een rondleiding en gaan in gesprek met ouders en leerkrachten over het onderwijs op een eiland. De Jutter heeft een spilfunctie in de gemeenschap en zet zich in voor maatschappelijke projecten. Daarnaast participeert de school in een scholennetwerk samen met de andere Friese Waddeneilanden, waarin met andere Europese eilanden op zoek wordt gegaan naar met name kansen voor eilandscholen. Het Koninklijk Paar ontmoet leerlingen van een IJslandse partnerschool die op uitwisseling zijn.

Zorgvilla De Ton in Boswijk

Daarna bezoeken Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima zorgvilla De Ton in Boswijk. In de wijk staan naast een verpleeghuis ook zelfstandige woningen, met indien nodig thuiszorg. Het dorpshuis biedt plaats aan dagbesteding, een kapper, fysiotherapeut, tandarts en verenigings- en buurtactiviteiten. Na een rondleiding gaat het Koninklijk Paar in gesprek met zorgpersoneel en bewoners over het bieden van kwalitatieve zorg. Het motto van Zorgvilla De Ton is "een leven lang op Vlieland". Ouderen en hulpbehoevenden kunnen zo hun leven lang op Vlieland blijven wonen en hoeven niet naar de vaste wal te verhuizen om de juiste zorg te krijgen.

Tromp's Huys

In navolging van de Koninginnen Wilhelmina, Juliana en Beatrix onthullen Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima bij het Tromp's Huys een herdenkingssteen ter gelegenheid van hun bezoek. Het museum is gehuisvest in het oudste pand van Oost-Vlieland dat stamt uit 1575. Het museum herbergt een collectie over het maritieme verleden van Vlieland.

Regio Deal

Onderweg naar de haven geeft de burgemeester uitleg bij de coupure, een waterkerend betonnen luik dat de dijkring rondom het dorp afsluit en beschermt tegen hoogwater. Vervolgens gaat het Koninklijk Paar met de veerboot naar Terschelling. Tijdens de overtocht gaan zij in gesprek over de Regio Deal, een voor de eilanden belangrijk plan in het kader van leefbaarheid en bereikbaarheid.

Het Rijk kende het samenwerkingsverband De Waddeneilanden dit jaar 15,5 miljoen euro toe voor de Regio Deal. Dit stelt de Waddeneilanden in staat om ontwikkelingen in gang te zetten die de draagkracht van de Waddengemeenten te boven gaan. De Regio Deal draagt bij aan structurele veranderingen die nodig zijn om de eilanden leefbaar te houden en een impuls te geven aan de brede welvaart.

Terschelling

KNRM

Voor de kust van Terschelling bevindt zich een gevaarlijk zeegat, en de Waddenzee is drukbevaren. De afgelopen tijd hebben zich daar drie ernstige ongelukken voorgedaan met dodelijke slachtoffers. Na aankomst op Terschelling spreken Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima in het boothuis van de Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij (KNRM) met de vrijwillige bemanning van de KNRM over hun betrokkenheid bij de reddingsacties en de impact van hun werk.

Tryater, Oerol

In de avond woont het Koninklijk Paar een voorstelling bij van Tryater in het kader van het Oerol festival dat elk jaar in juni op het eiland plaatsvindt. Oerol is uitgegroeid tot één van de grootste theatermanifestaties van Europa. In de derde week van juni vormt Terschelling tien dagen lang het podium voor theatermakers, muzikanten en beeldend kunstenaars uit binnen- en buitenland op locaties die verspreid zijn over het hele eiland.

Woensdag 10 mei – Terschelling, Ameland, Schiermonnikoog

Terschelling

Maritiem Instituut Willem Barentsz

Het programma op woensdagochtend begint in het Maritiem Instituut Willem Barentsz, waar het Koninklijk Paar uitleg krijgt over het onderwijs en verschillende scheepssimulatoren van het instituut. Ook gaan ze in gesprek met docenten en studenten over het belang van scheepvaartonderwijs.

In het gebouw heeft het Koninklijk Paar verder een ontmoeting met het Omgevingsberaad Waddengebied. Dit overlegorgaan bestaat uit vertegenwoordigers van overheden, wetenschap en verschillende sectoren, zoals natuur- en milieuorganisaties, visserij, landbouw, toerisme en waddenzeehavens en zet zich in voor een duurzame ontwikkelingen van het Waddengebied. Het Omgevingsberaad is een onderdeel van de 'waddengovernance' en voorziet bestuurders gevraagd en ongevraagd van advies over waddenaangelegenheden. De *waddengovernance* functioneert nu drie jaar.

Ameland

Bereikbaarheid eilanden

Aan het einde van de ochtend is het Koninklijk Paar op Ameland. In de terminal van de veerdienst spreken zij over de bereikbaarheid van het eiland. Een steeds hogere baggerinspanning is nodig om de vaargeul bevaarbaar te houden, dit geeft een toenemende druk op de natuur.

Staatsbosbeheer

Alle eilanden hebben een eigen karakteristieke natuur, met veel campings en recreatiemogelijkheden. Dat geeft druk op de balans tussen recreatie en natuurbehoud. Er zijn veel verschillende natuurbeschermingsorganisaties en natuurbeheerders actief. Het Koninklijk Paar gaat op een locatie van Staatsbosbeheer in gesprek met de zeven natuurbeheerders van het eiland.

Gesprek met toeristische sector

Vervolgens spreken Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima in Hotel Nobel in Ballum met vertegenwoordigers van de toeristische sector, met name de consequenties van het groeiende aantal toeristen op het eiland komen aan bod.

Schiermonnikoog

Maatschap Bijl-Holwerda

Tot slot bezoeken Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima Schiermonnikoog. Bij Maatschap Bijl-Holwerda spreken zij met alle zeven boeren van het eiland over onder andere de zuivelcoöperatie die de boeren zijn begonnen als pilotproject, ondersteund door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Ambulancepost

Op de ambulancepost vindt een gesprek plaats over alle facetten van de gezondheidszorg op het eiland, met een huisarts, fysiotherapeut, thuiszorg, ambulancepersoneel en bewoners. Het gesprek gaat over de uitdagingen en dilemma's op het gebied van zorg waar men dagelijks mee te maken heeft.

Klooster Schiermonnikoog

Het eiland dankt haar naam aan de schiere monniken, die na 500 jaar weer zijn teruggekeerd. Het Koninklijk Paar ontmoet de vijf monniken die nu in het klooster op Schiermonnikoog wonen.

Enige supermarkt op het eiland

Als laatste bezoeken Koning Willem-Alexander en Koningin Máxima de enige supermarkt op het eiland. Daar krijgen zij een rondleiding en toelichting van de eigenaar over ondernemerschap.

Verkiezingen onder de loep

Van Kieswet tot stempas

Rapportage over het verloop van de verkiezingen voor Provinciale Staten en Waterschappen in maart 2023

Mei 2023

[redacted]

Voorwoord

Een burgerinitiatief voor controle op verkiezingen

Op “de Iden van maart” heeft de Nederlandse kiezer in groten getale de stembus bezocht voor de Provinciale Staten en Waterschappen. Overigens is er niet alleen binnen landsgrenzen gekozen, maar ook daarbuiten. Tevens zijn er stemmen uitgebracht op de Caribische eilanden Bonaire, St.-Eustatius en Saba (BES), als onderdeel van het Koninkrijk. Op deze dag, de Iden oftewel zo halverwege maart, is van oudsher het gebruik dat een voorgaande periode wordt afgesloten en een nieuwe start mag worden gevierd. Zo kan dat ook opgaan voor de gepresenteerde uitslagen van deze verkiezingen. En daarmee is er voor een aantal partijen reden tot feestvreugde en geldt vooral voor de meer “gevestigde” partijen dat ze hun wonden lijken te moeten likken.
Is deze presentatie van de uitslagen echter wel legitiem? Geeft de gang naar de stembus in de ruim 9000 stemlokalen een beeld, dat in overeenstemming is met de gepresenteerde uitslagen? Kunnen we, indien nodig, met ons initiatief überhaupt geclaimde uitslagen weerleggen? Hoe verloopt het verkiezingsproces in de stembureaus? Zijn de verkiezingen volgens de bepalingen van de Kieswet uitgevoerd? Hoe zien toekomstige verkiezingen er volgens bestuurders uit?
Het is een greep uit een aantal relevante vragen die we in dit verslag van een antwoord proberen te voorzien. Het burgerinitiatief “Controle Verkiezingen”, dat mede door de auteurs van dit rapport is georganiseerd, resulteerde in een actie waarbij meer dan 1000 vrijwilligers naar hun stembureau zijn gegaan om het telproces te controleren en hun bevindingen met ons deelden.
Hoewel in dit verslag de nadruk ligt op kwalitatief onderzoek, zijn er uit de enquête (welke na afloop van de verkiezingen onder de controleurs is gehouden) ook kwantitatieve gegevens voortgekomen die de opgedane bevindingen uit het kwalitatief onderzoek ondersteunen. Een kwantitatief overzicht met betrekking tot de gefotografeerde Processen Verbaal (PV’s) volgt wellicht nog. Naast de ervaringen van onze controleurs proberen we ook diverse elementen van ons verkiezingsproces te duiden.
Op voorhand kunnen we in elk geval één belangrijk wapenfeit verzilveren. We hebben in één week tijd, voor de verkiezingen uit, 1400 burgers bereid gevonden zich aan te sluiten bij een uniek initiatief dat zich richtte op de controle van het verkiezingsproces. We waren positief verrast door de spontane motivatie en vastberadenheid van deze vrijwilligers om een kritisch oog te werpen op het verloop van onze verkiezingen. Een geweldig begin! Laat dit initiatief de start zijn voor een georganiseerde, reguliere en directe betrokkenheid van burgers bij de politiek, de verkiezingen en dus de koers van ons land.

[redacted]
Mei 2023

Inhoudsopgave

Pagina

Voorwoord 2

Bevindingen – De staat van onze huidige verkiezingen 5

1. Uitleg Verkiezingen - Provinciale Staten & Waterschappen 14

1.1 Kieswet 14
1.2 Kiesraad 20
1.3 Waterschappen 23
1.4 Provinciale Staten 24
1.5 Kiescolleges 27

2. Organisatie – Kernteam & controleurs 29

2.1 Kernteam 29
2.2 Aanmeldingen Controleurs 31

3. Stembureaus – Centraal, specifiek & lokaal 32

3.1 Centraal Stembureau (CSB) 32
3.2 Gemeentelijk Stembureau (GSB) 35
3.3 Opleiding, training en detachering 42
3.4 Projectmatige uitbesteding aan (semi-) private partners 43
3.5 Stemlokalen 48
3.6 Van kerk tot treinstation 50

4. Verkiezingsproces – Onregelmatigheden 53

4.1 Inleiding 53
4.2 Bevindingen evaluerende enquête onder controleurs 55
4.3 Analyse van meldingen controleurs 73
4.4 Meldingen uit Groningen 79
4.5 Meldingen uit Friesland 81

4.6 Meldingen uit Drenthe 86
4.7 Meldingen uit Overijssel 88
4.8 Meldingen uit Flevoland 91
4.9 Meldingen uit Gelderland 92
4.10 Meldingen uit Limburg 99
4.11 Meldingen uit Noord-Brabant 101
4.12 Meldingen uit Zeeland 107
4.13 Meldingen uit Utrecht 108
4.14 Meldingen uit Noord-Holland 114
4.15 Meldingen uit Zuid-Holland 123
4.16 Meldingen uit provincie, gemeente onbekend 136
4.17 Kiezers Buiten Nederland 143
4.18 Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES) 150

5. De nachtelijke uren – Van 15 naar 16 maart en verder 151
5.1 Verkiezingsnacht 151
5.2 Openbare zitting op 16 maart 152

6. De software – Van tablets naar OSV2020 154
6.1 Inleiding 154
6.2 Stembureau Applicaties 154
6.3 OSV2020 162

Bevindingen

De staat van onze huidige verkiezingen

Onderstaande bevindingen zijn tot stand gekomen na enerzijds de uiteenlopende componenten van het gehele verkiezingsproces, zoals dat in Nederland georganiseerd is, onder de loep te hebben genomen en anderzijds door verwerking van de opgedane ervaringen door team Controle Verkiezingen en haar controleurs. De auteurs hebben deze bevindingen geduid en, waar van toepassing, van suggesties voorzien.

- Naar aanleiding van de oproep van Controle Verkiezingen hebben 1445 burgers zich aangemeld als vrijwilliger om op 15 maart het telproces in één van de ruim 9000 stembureaus te controleren. Van deze groep hebben rond de 1120 personen daadwerkelijk invulling gegeven aan hun aanmelding.

- Uit de grootschalige terugkoppeling van de vrijwilligers (kwalitatieve en kwantitatieve data) blijkt dat in grofweg 27% van de gecontroleerde stembureaus onregelmatigheden zijn geconstateerd - variërend van afwijking van protocollen tot ronduit grove schending van de burgerrechten, welke in de meeste van deze gevallen, naast andere problemen, leidde tot een belemmering om het verkiezingsproces te controleren.

- De tellers, stembureauleden en zelfs de voorzitters zijn met regelmaat slecht op de hoogte van de Kieswet of de protocollen van de Kiesraad, met niet zelden een eigen, foutieve interpretatie van de regelgeving tot gevolg. Ook valt op dat van hogerhand onjuiste aanwijzingen komen aangaande de rechten van de controleur. Geheel in strijd met de Kieswet en door Rijksoverheid beschreven protocol, zijn controleurs in veel gevallen belemmerd om het telproces te observeren en het proces-verbaal (PV) in te zien en/ of te fotograferen.

- De aard en frequentie van bepaalde meldingen laten een patroon zien van steeds terugkerende problematiek. Gedacht moet worden aan: afwijking van de (tel)protocollen – inclusief afwijking van het belangrijke 4-ogen principe[1], gebrek aan tellers, vermoeidheid onder tellers, niet te achterhalen telfouten en afwijking van het protocol omtrent de opmaak van het proces-verbaal. Ook het door zowel tellers als stembureauleden (inclusief de voorzitter) uiten van politieke voorkeur, dan wel openlijke afwijzing van specifieke politieke partijen, is veelvoudig gerapporteerd.

- Een kleine greep uit de in dit verslag opgenomen, ogenschijnlijk kleine, incidenten maar met directe invloed op het verkiezingsproces: de toepassing van veel verschillende kieslijsten met wisselende indeling van politieke partijen, tellers die rode potloden gebruiken, gebruik van glad papier voor stembiljetten waardoor de ingevulde stem uitwisbaar was, loslatende verzegelingsstickers en ongecontroleerd gebruik van deze stickers, vrije beschikbaarheid van niet-gebruikte stembiljetten,

[1] Als onderdeel van de CRAFT-methode houdt het 4-ogenprincipe in, dat tenminste twee personen tegelijk dezelfde stembiljetten controleren en tellen.

stembiljetten die in ongemarkeerde en slecht afgesloten tassen of open kartonnen dozen werden vervoerd/ achtergelaten, storingen van en lange rijen door het gebruik van de StembureauApp, overschrijfbaarheid van digitaal gepubliceerde processen-verbaal, onnodige toepassing van beveiligers en zelfs politie, gedwongen wissen van foto's van telefoons (inclusief inspectie van de telefoons), controleurs die in veelvoud contact hebben gezocht met hun gemeente en voorzitter stembureau maar voortdurend van het kastje naar de muur werden gestuurd, verplaatsing stembiljetten naar een voor de controleur moeilijk bereikbare tellocatie, het verdwijnen van overvolle tassen met stembiljetten enerzijds, en een foutieve digitale toename van stemmen voor een partij anderzijds. Het bij een stembureau binnenbrengen van volle dozen met stembiljetten na 21h00 op verkiezingsdag. Stembureaus waarbij, in de ochtenduren, de stemcontainers al moesten worden aangestampt omdat ze overvol zouden zijn en stembureaus waar, eveneens in de ochtenduren, al over noodzakelijke hertellingen werd gesproken.

- Voorts bleek dat stembureauleden, voor zover de bezetting überhaupt op orde was, regelmatig aangewezen ambtenaren waren, elkaar goed kenden, familie van elkaar waren of al jarenlang invulling gaven aan de werkzaamheden op het stembureau. De auteurs onderschrijven dat dit alles is toegestaan, maar in combinatie met de verschillende incidenten wijzen ze op de risico's ervan: zo leiden de innige banden en de lange termijn van (repetitieve) aanstelling onvermijdelijk tot (risico op) tunnelvisie, vastgeroeste handelingen, verkokering en ongewenst groepsdenken. Een enkele keer werd bovendien gemeld dat voorzitter of stembureaulid zelf politiek actief is in de desbetreffende gemeente.

- Uit de meldingen blijkt dat zelfs door leden van de Kiesraad, burgemeesters, wethouders en gemeenteambtenaren expliciet opdracht is gegeven om het fotograferen van PV's niet toe te staan, of door de controleur geconstateerde onregelmatigheden niet in het PV op te nemen.

- Van de vrijwilligers die ook in de dagen na de verkiezingen getracht hebben inzage te krijgen in de processen-verbaal tijdens de, wettelijk voorgeschreven, openbare zitting op het gemeentelijk stembureau, geeft circa 40% aan problemen te hebben ondervonden, welke varieerden van geen of foutieve informatie over datum, locatie en tijdstip van inzage tot weigering van toegang tot (een deel van) de PV's en frustratie van het proces van inzage door gemeenteambtenaren. Als voorbeeld benoemen we graag de controleur die op 16 maart in de Jaarbeurs het verbod kreeg om PV's te fotograferen, nota bene uit monde van de vice-voorzitter van de Nederlandse Vereniging Voor Burgerzaken (NVVB), die zich aan haar als "organisator" voorstelde.

- Tijdens de "coronacrisis" is, ten behoeve van de Tweede Kamerverkiezingen van 2021, het "briefstemmen" voor een specifieke doelgroep geïntroduceerd. Door de overheid zijn de risico's hiervan (schending stemgeheim en stemvrijheid) onderschreven. Toch is het briefstemmen ook ingezet voor de verkiezingen van 2023, op het onderdeel Kiezers Buiten Nederland (KBN). Tijdens de "crisis" is, in 2021, de mogelijkheid van het proces "voor-openen" van de briefstemmen

additioneel ingezet. Hoewel dit een tijdelijke en uitzonderlijke maatregel betrof, is de blauwdruk van het “voor-openen” gebruikt om ook in 2023, zonder grondslag, in te zetten. Deze onregelmatigheid is van een dusdanige omvang dat, naar het inzicht van de auteurs, de uitkomsten van KBN geen onderdeel kunnen zijn van de officiële verkiezingsuitslag.

- De voormalige Minister van BZK [redacted] heeft in een brief aan de Tweede Kamer de risico’s van briefstemmen geformuleerd. Deze risico’s worden door de auteurs onderschreven en aangevuld met bezwaren omtrent het volledige gebrek aan transparantie en controleerbaarheid van dit kwetsbare proces. De toepassing van briefstemmen is, in elk geval in haar huidige vorm, ongewenst.

- Met circa 570.000 niet-ingezetenen binnen Europa (de rest van de wereld nog buiten beschouwing gelaten) is de omvang van de registratie van stemgerechtigden met een slordige 6% (37.455 geregistreerden) beperkt te noemen. Gezien de inspanning om zich te registreren is het nog opmerkelijker, dat van dat aantal er 11.010 (29,4%) uiteindelijk geen stem zouden hebben uitgebracht. De Gemeente Den Haag houdt een register verkiezing kiescollege buitenland bij, welke na onderzoek niet inzichtelijk blijkt. Wat de auteurs betreft wordt de inhoud ervan doorgelicht, nog vóór het verstrijken van de bewaartermijn van drie maanden.

- De Kieswet stelt dat de retourenveloppen van het briefstemmen *ongeopend* dienen te worden aangeboden aan de voorzitter van het stembureau. Uit de PV’s blijkt echter dat de voorzitter gedurende drie dagen niet actief was op het stembureau dat belast was met de verwerking van de stemmen van niet-ingezetenen.

- De verwerking van de stembiljetten van de kiezers buiten Nederland en de vaststelling van de uitslag is verspreid over meerdere dagen. Deze werkwijze maakt de monitoring van het proces in het geheel niet mogelijk. Gebleken is in elk geval, dat stapels stembiljetten op locatie werden achtergelaten om ze een dag later pas te tellen: wat de auteurs betreft een rode vlag.
  Aanvullend heeft het kernteam ook een opmerkelijke melding van stemgerechtigden uit Portugal ontvangen. Deze burgers hebben het systeem “Track & Trace” aan de verstuurde retourenveloppen laten koppelen. De retourenveloppen zijn na aankomst in de “eindbestemming” gemeente Den Haag, om onduidelijke redenen in de gemeente Amsterdam geëindigd. Het betrof meerdere inzendingen, wat een eventuele verzendingsfout minder plausibel maakt.

- Het Caribische gebied en de verkiezingen voor de burgers aan de andere kant van de oceaan zijn belangrijk. Ook de invloed op de algemene uitslagen zijn niet te onderschatten. Het is Controle Verkiezingen helaas niet gelukt om hier controleurs te werven, maar de organisatie hoopt de burgers in de overzeese gebieden voor de volgende verkiezingen te kunnen activeren.

- Nederlanders mogen in de veronderstelling verkeren dat de verkiezingen op 15 maart hebben plaatsgevonden, maar feitelijk heeft het hele stem- en telproces van 8 tot en met 24 maart geduurd. Dit “uitsmeren” van het verkiezingsproces over meerdere weken is niet verenigbaar met het streven naar eerlijke verkiezingen. Naar

het idee van de auteurs kan het niet zo zijn dat enkel de *"hype"* van verkiezingen op één dag wordt georganiseerd, maar dienen *alle* relevante processen van de verkiezingen op diezelfde dag plaats te vinden.

- Naast de onnodig complexe structuur is ook het toegepaste tijdspad een verstoring van het verkiezingsproces, die de controleerbaarheid en de transparantie voor de burgers in de weg staat. Het is de overtuiging van de auteurs dat het niet nodig is de verkiezingen over meerdere dagen of zelfs weken te organiseren of uit te voeren. Het op één dag organiseren van één verkiezing is daarbij het laaghangend fruit, maar vooral het schrappen van een overdaad aan procesonderdelen kan de gewenste verlichting in de, veelvuldig genoemde, "onhoudbare situatie" brengen. De werkdruk en vermoeidheid van stembureauleden lijken in bepaalde gevallen sterk overdreven maar in alle gevallen gemakkelijk te vermijden.

- Het combineren van twee verschillende verkiezingen (in dit geval: Provinciale Staten en Waterschappen) is om meerdere redenen onwenselijk. De diverse processen die ermee gemoeid zijn, waaronder de verhandeling van de stembiljetten en opmaak van het proces-verbaal, gaan in de uitvoering door elkaar lopen en dit leidt onvermijdelijk tot fouten.

- De bepaling in de Kieswet over ondertekening van het PV, schrijft voor dat dit "aanstonds" dient te gebeuren. Deze term is voor meerdere uitleg vatbaar. Zo kan de lezer menen "direct" te moeten overgaan tot ondertekening na werkzaamheden, maar ook "binnenkort" of "langzamerhand". Dit is een onwenselijke formulering voor een handeling van aanmerkelijk belang in het verkiezingsproces.

- De instructie, in de handreiking GSB, om eventueel te wachten met ondertekenen van een opgemaakt PV staat niet alleen een goede controle in de weg, maar laat tevens het OSV-systeem (Ondersteunende Software Verkiezingen) leidend zijn voor de bepaling en vaststelling van uitslagen. Dit achten de auteurs onwenselijk.

- De openbaarheid, transparantie en controleerbaarheid van het verkiezingsproces verhouden zich tot burgerrechten en deze dienen derhalve voorop te staan.
  Het is niet nodig en ongepast, zo stellen de auteurs, de artikelen van de Kieswet te vervormen tot een verdachtmaking van de burger. Passages in de *handreiking GSB* (Gemeentelijk Stembureau) aangaande de mogelijkheden om handhaving in te schakelen, kunnen leiden tot een vooringenomen houding van de stembureauleden richting de belangstellende burger. Een opzienbarende illustratie hiervan is het voorval waarbij drie seniore dames, die op 15 maart slechts invulling wensten te geven aan de controle van het verkiezingsproces in een Rotterdams stembureau, door zes politieagenten, op straffe van arrestatie, uit het stemlokaal zijn gezet. De handreiking is te ver van de inhoud van de Kieswet af komen te staan en zou derhalve moeten worden herzien of geschrapt.

- De logistiek van de stembescheiden van en naar het Gemeentelijk Stembureau (GSB) vraagt nader onderzoek. Het telproces, maar ook de mogelijkheden tot hertellen, tussentijds openen, controleren en opnieuw verzegelen van de

stembescheiden vormen stuk voor stuk risico's, welke bovendien oncontroleerbaar zijn voor de kiezer.

- Het GSB en de voorzitter van elk individueel stemlokaal zouden bij de volgende verkiezingen de vastgestelde uitslagen controleerbaar moeten aanbieden, door deze duidelijk zichtbaar te afficheren naast een mondelinge presentatie voor iedere belangstellende burger, alvorens de uitslagen over te dragen aan het daartoe aangewezen centrale stembureau (gesteld dat een CSB bestaansrecht heeft). Voorts zou de fysieke uitslag (PV en alle andere stembescheiden) op locatie aanwezig moeten blijven, tenminste totdat de definitieve uitslag is vastgesteld na afdoende controle door burgers.

- De algehele burgerparticipatie in het verkiezingsproces kan in de toekomst wellicht van een breder takenpakket worden voorzien, waarbij het stem- en telproces van de verkiezingen inclusief de controle daarop veel dichter bij de kiezer komen te staan. Idealiter dient het gehele verkiezingsproces en de controle daarop een taak van burgers te zijn. Geen verplichting tot stemmen, maar wellicht, ter overweging, een verplichting deel te nemen aan het uitvoeren van het verkiezingsproces of de controle daarop.

- Gemeenten dienen zelf in staat te zijn de verkiezingen zodanig te organiseren, dat de uitslag, op papier, in de directe omgeving van de kiezer wordt geteld, gecontroleerd en vastgesteld. Het stembureau wat centraal behoort te staan, zou volgens de auteurs het stemlokaal in de wijk of stadsdeel van de gemeente moeten zijn.
  Het GSB, als bevoegd domein, dient daarbij de uitslagen te verzamelen, maar alle stembescheiden en door mensenhanden ingevulde processen-verbaal blijven bij voorkeur, in de toekomst, zo lang als nodig is dicht bij de kiezer en dus in het stemlokaal.

- Door de verantwoordelijkheid voor de veiligstelling van de verkiezingsdocumenten enkel en alleen bij de burgemeester te beleggen, wordt een zorgvuldige en eerlijke afhandeling in te grote mate afhankelijk van diens intentie al dan niet te goeder trouw te handelen. De burger dient een grotere rol en verantwoordelijkheid te krijgen in dit proces.

- Door de instelling en benoeming van een breed scala aan organen welke middels uiteenlopende gemandateerde bevoegdheden belast zijn met de controle en vaststelling van de verkiezingsuitslagen -Kiesraad, Centrale Stembureaus (CSB), Gemeentelijke Stembureaus (GSB), Kieskringen, Kiescolleges, Hoofdstembureaus en stembureaus- is een onnodig complexe, gelaagde structuur gecreëerd waarbij (over)zicht op het functioneren van deze organen -in relatie tot elkaar alsook afzonderlijk- nagenoeg onmogelijk is geworden; in elk geval voor de burger. De aangebrachte verdeling naar Centrale en Decentrale Stemopneming (resp. CSO en DSO) zorgt voor zo mogelijk nog meer overbodige, ongewenste complexiteit van het verkiezingsproces.
  Daar komt bij dat er weinig tot geen beeld is bij alle benoemde leden van de verschillende stembureaus. Uit ons onderzoek blijkt dat deze informatie ook moeilijk

te verkrijgen is. Het is van belang dat er, vóór de verkiezingen uit, een volledig en generiek overzicht wordt gepubliceerd van alle benoemde leden en voorzitters van stembureaus. Ook een gepubliceerd overzicht van de bezettingsgraad van ieder stembureau afzonderlijk is, voor een goed verloop van de verkiezingen en de controle daarop, van belang.

- In aansluiting op de eerdergenoemde toegenomen complexiteit van de structuur van verkiezingen en de tanende zeggenschap van burgers, is ook het “overkoepelen” van de verkozen bestuursorganen waar te nemen. De ontwikkeling van EU-regio’s, Regioburgemeesters, “city-netwerken” en non-profit organisaties (NGO’s) is een regelrechte verwatering van de stem, de rechten en invloed van de burger. Controle Verkiezingen wil de positie van de burgers beschermen, herwinnen en versterken.

- De Nederlandse Vereniging Voor Burgerzaken (NVVB) heeft allerlei discutabele taken toebedeeld gekregen en daarmee een ongewenste invloed op de Nederlandse verkiezingen vergaard. Zo werkt deze vereniging niet alleen mee aan de formulering van de verkiezingsprotocollen, maar speelt ze ook een prominente rol in de bepaling van de “opleidingseisen” van de stembureauleden, inclusief het aanwijzen van de opleiders voor de uitvoering daarvan. Deze bevoegdheden verhouden zich noch tot de Kieswet, noch tot enige andere relatie met de burger. Wat de meerwaarde is van de relatie van NVVB met het internationale netwerk EVS[2], is onduidelijk.

- De wijze van registratie en de eisen voor “training” van de stembureauleden zijn bij de auteurs op dit moment onbekend. Het orgaan dat verantwoordelijk is voor de aanstelling -college van B&W- is ook verantwoordelijk voor de voorwaarden van een inhoudelijke cursus. Per provincie of gemeente kan daar verschillend over worden besloten.
  Naast de verschillende aanwijzingsbesluiten is er ook geen overzicht van de “getrainde” leden beschikbaar. De trainingen worden door “externe” partners verzorgd tegen onderling overeen te komen tarieven met publieke financiering. Er zijn met de organisatie van verkiezingen enorme bedragen gemoeid, waarvan alleen al het onderdeel “training” naar schatting zo’n 34 miljoen euro bedraagt. Een dergelijk bedrag rechtvaardigt een onderzoek naar de gemaakte kosten, de relevantie of baten van de afgenomen diensten en de verdiensten van derde partijen.

- De verkiezingen van Nederland worden door een select netwerk projectmatig uitgevoerd en dit lijkt het belang van de burger niet te dienen. Het overzicht van de omvang en inhoud van deze samenwerkingsverbanden is op dit moment onvoldoende bekend. Het is opmerkelijk dat het een wettelijke taak van gemeenten betreft, die tegen betaling wordt uitbesteed.

- De Nationale Verkiezingen zijn onderdeel geworden van een internationale agenda van de Verenigde Naties (Agenda 2030), in de vorm van 17 zogenoemde *Sustainable Development Goals* (SDG), waaraan ook Nederland zich gecommitteerd heeft. Het Nederlandse volk, de soevereine burger heeft zich op geen enkele wijze inhoudelijk over dergelijke ontwikkelingen kunnen uitspreken; laat staan dat hij er instemming voor heeft gegeven.

[2] Europäischer Verband der Standesbeamtinnen und Standesbeamten e.V.

- De auteurs hebben een ongezonde concentratie van verantwoordelijkheden waargenomen. Zo is [redacted] niet alleen burgemeester van Den Haag, maar ook voorzitter van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en is hij betrokken bij de internationale variant (VNG International) die onderdeel is van de uitrol van de Sustainable Development Goals (SDG's) in Nederland. Den Haag is ook een van de *"Smart cities"* en daarbij verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het onderdeel *"Safety & Security"*. [redacted] vervult bovendien de rol van één van de tien Nederlandse Regioburgemeesters. Voorts is hij voorzitter van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). In zijn hoedanigheid als burgemeester van Den Haag is hij ook verantwoordelijk voor de Unit Verkiezingen van die stad. Tevens is hij voorzitter van het Centraal Stembureau (CSB) van Zuid-Holland alsook van KBN (Kiezers Buiten Nederland). Daaruit voortvloeiend is hij verantwoordelijk voor de aanstelling en benoeming van de leden van het Kiescollege Niet-Ingezetenen en de Kiescolleges van Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Tot slot is hij verantwoordelijk voor de stemming en aanstelling van de leden van de Eerste Kamer.

- SDG 16 (*"Peace, Justice and strong institutions"*) krijgt onder andere vorm middels *"The Future of Elections"*. Verkiezingsagenda 2030 is daar de Nederlandse uitwerking van. Twee belangrijke pijlers hiervan zijn een geplande verzwaring van de bevoegdheden van de Kiesraad, waarmee deze verwordt tot een "verkiezingsautoriteit", in combinatie met een voorgenomen volledige digitalisering van het verkiezingsproces. Hiermee krijgen de Nederlandse verkiezingen een uitdijend bureaucratisch en zelfs technocratisch karakter. De verkiezingen zouden primair van de burgers van Nederland moeten zijn en de bijbehorende bevoegdheden dienen dan ook (dicht) bij hen te worden georganiseerd.
  De drang te digitaliseren maakt de verkiezingen minder transparant en controleerbaar voor de Nederlander. De ontwikkeling en inzet van stemcomputers verhouden zich tot ontwikkelingen rondom Artificiële Intelligentie (AI). De mogelijke inzet van deze technologie kan de mens/ burger potentieel volledig buitenspel zetten. Het uitgangspunt bij verkiezingen moet de stem van de kiezer zijn, op een papieren stembiljet ingevuld en door menselijke ogen en handen gecontroleerd, geteld en vastgesteld op één en dezelfde dag.

- De toepassing van applicaties, software en hardware, al dan niet verbonden aan het internet, is wat de auteurs betreft een donkerrode vlag. De StembureauApp bijvoorbeeld, wordt gepresenteerd als een soort "wonderlamp" maar is feitelijk een experiment dat *real-time* wordt uitgevoerd, met directe invloed op het verloop van de verkiezingen, en daarmee mogelijk ook op de uitslagen. Deze en andere stembureau-applicaties zijn niet door de Kiesraad of Kieswet voorgeschreven maar zijn eigendom van de VNG. Alleen daarom al hebben deze applicaties geen plaats in ons verkiezingsproces. Dergelijke voorzieningen zijn vooral gericht op organisatie en dienen geen enkel burgerbelang. Zo blijkt uit een gemeld voorval dat de app is toegepast om stembureaus te instrueren een eerder op de dag voorgevallen storing met de app vooral niet in het PV te vermelden.

- Naast alle bezwaren die gericht zijn op de ICT wordt ook het fysieke logistieke proces onnodig ingewikkeld gemaakt. Niet alleen moet de inzet van ICT aan allerlei

protocollen voldoen, gebruik ervan vraagt eveneens specifieke vaardigheden van o.a. de leden van een stemlokaal. Bovendien moeten gemeenten aparte ruimten creëren voor alle extra handelingen ten behoeve van de digitalisering van de uitslag. Onze controleurs hebben moeten ervaren dat dit een blinde vlek voor controle heeft opgeleverd. Ook werd het recht op toegang tot dit onderdeel regelmatig als onduidelijk en/ of ongewenst ervaren. Aanvullend kan men stellen dat er vervolgens weinig valt te controleren, omdat de processtappen en de ontworpen programmatuur pas achter de interface plaatsvinden.

- Alle door de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) gebruikte onderbouwing voor de noodzaak van verandering van het verkiezingsproces ten spijt, zijn suggesties voor simpele, effectieve veranderingen, welke nota bene werden onderschreven door waarnemers van de OVSE en de Kiesraad in 2017 – zoals het ophangen van gordijntjes in het stemhokje ten behoeve van het stemgeheim en het gebruik van doorzichtige stemcontainers voor een transparant proces- nochtans in 2023 nog steeds niet doorgevoerd.

- De invloed van onze burgers op de verkiezingen zal nog verder afnemen met de koers van de huidige regering, de gewijzigde Kieswet en voorgenomen Verkiezingsagenda 2030 van het Ministerie van BZK. Aansluitend is onlangs een positief advies van de Raad van State uitgevaardigd, dat de Kieswet voorziet van een “epidemie-afdeling”.
  Zogenoemde crises, gecreëerde complexiteit en (gecreëerde dan wel geveinsde) onhoudbaarheid van de huidige situatie lijken te worden ingezet voor een ideologische en ondemocratische machtsverschuiving in ons verkiezingsbestel.

- Op landelijk niveau, maatschappelijk en binnen de politiek lijkt het goed een “agenda burgerrechten” te ontwikkelen. Om, als antwoord op Agenda 2030, te streven naar de formulering van een “Bill of Rights”, een nationaal verdrag voor de verankering van de huidige, nieuwe en digitale rechten van de Nederlandse burger.

- Met de inzet van stembureau-applicaties bij de bepaling van het recht op toegang tot de stembus bestaat, zeker in combinatie met Art.J7a.3 van de Kieswet alsook de ophanden zijnde toevoeging van de zgn. “epidemie-afdeling” in de Kieswet, het gevaar van uitsluiting van het stemrecht op oneigenlijke gronden. De auteurs kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat, onder het mom van “goede bedoelingen” zoals bijvoorbeeld geformuleerd in de Agenda 2030 (SDG’s), basale burgerrechten zoals het stemrecht steeds verder in het geding komen. Niet het “stemrecht” maar “de beslissing met betrekking tot het recht om te stemmen” wordt leidend.

- De digitalisering en/ of het gebruik van computers bij het uitbrengen, tellen of vaststellen van stemmen tijdens een verkiezingsproces van nationaal belang is niet wenselijk. Ook kan het volgens de auteurs niet zo zijn dat niet de stem van de Nederlandse burger, maar de internationale richtlijnen en/ of afspraken, zoals de Verkiezingsagenda 2030, bepalend zijn voor de koersbepaling van Nederland.

Vastgesteld kan worden dat ons verkiezingsproces in een zorgwekkende toestand verkeert.

Het oneigenlijk opdringen van een internationaal aangedreven veranderingsagenda leidt tot volledige marginalisatie van burgerrechten. De positie van de soevereine burger staat op het spel.
Met haar initiatief had Controle Verkiezingen het doel om de burger weer centraal te stellen bij de verkiezingen, en daarmee uiteindelijk weer leidend te laten worden in de politieke koers van Nederland.
Concluderend lijken het rode potlood, het papieren stembiljet en de verwerking door mensenhanden de enige weg voorwaarts te zijn voor eerlijke verkiezingen, uiteraard in combinatie met een versimpeld verkiezingsproces, de beperking tot één verkiezingsdag en een zo groot mogelijke burgerparticipatie.

1. Uitleg Verkiezingen

Provinciale Staten & Waterschappen

1.1 Kieswet

De eerste Kieswet in Nederland dateert van 1850. De huidige Kieswet is een Nederlandse wet die in 1989 is vastgesteld. De wet regelt de verkiezingen voor de leden van de Eerste Kamer en Tweede Kamer der Staten-Generaal, het Europees Parlement, **Provinciale Staten**, algemene besturen van **Waterschappen**, eilandraden en gemeenteraden. De Kieswet valt onder de verantwoordelijkheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Door de jaren heen zijn er verschillende wijzigingen doorgevoerd, zoals het werken met stemcomputers in 2007. Een specifieke benoeming verdienen de “corona-maatregelen” welke zijn ingevoerd middels de Tijdelijke Wet Maatregelen Covid-19[3] tijdens de Tweede Kamerverkiezing van 2021. In verband met de “pandemie” is er tijdens die verkiezingen o.a. gewerkt met het fenomeen “briefstemmen”. Dit is een methode waarbij de stem per poststuk wordt uitgebracht. Deze vorm van stemmen is ook gebruikt bij de Provinciale Statenverkiezingen van dit jaar (2023) en werd ingezet ten behoeve van de vergaring van de stemmen van de zgn. Kiezers Buiten Nederland (KBN).
De bovengenoemde “crisissituatie” van 2021 is aangewend om een groot aantal directe veranderingen in het verkiezingsproces te bewerkstelligen. Ook is het gebruikt als opstart voor de activering van de uitgewerkte “Verkiezingsagenda 2030”. Dit is geen nationaal, Nederlands initiatief, maar is verbonden aan de internationale Sustainable Development Goals (SDG’s) van de Verenigde Naties (VN).

Elections are an integral part of this global push towards a better tomorrow. Sustainable Development Goal 16: “Peace, Justice and Strong Institutions” offers **specific guidelines to tackle imperative challenges** such as building effective, accountable and inclusive institutions; guaranteeing election integrity and trust; and ensuring responsive, inclusive, participatory and representative decision-making at all levels.

3 www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorsteldetails&qry=wetsvoorstel%3A35526

Deze internationale aanpak is ingevoerd onder leiding van de voormalige Minister BZK, [redacted]. Zij stelt o.a. in haar brief aan de Tweede Kamer[4]:

> Briefstemmen kent, zoals ook aan de orde is gekomen bij de parlementaire behandeling van de Tijdelijke wet verkiezingen covid-19, nadelen. Net als andere vormen van stemmen die buiten het stemlokaal plaatsvinden, kent het briefstemmen risico's die zich niet voordoen in het stemlokaal. Zo zijn het stemgeheim en de stemvrijheid bij briefstemmen niet te waarborgen. Ook zijn er risico's (zoals ontvreemding van briefstemmen en mogelijk misbruik daarvan door een andere kiezer) die maar in beperkte mate te mitigeren zijn. Maatregelen zoals een aanvraagproces, grotere persoonsgebondenheid van de stempas bij briefstemmen, controles, etc. die de nodige uitvoeringsconsequenties meebrengen (en dus tijd vergen om te kunnen implementeren). Dat blijkt ook uit het rapport dat in opdracht van het ministerie van BZK voor de evaluatie is opgesteld door [redacted] en dat als bijlage bij deze brief is gevoegd.

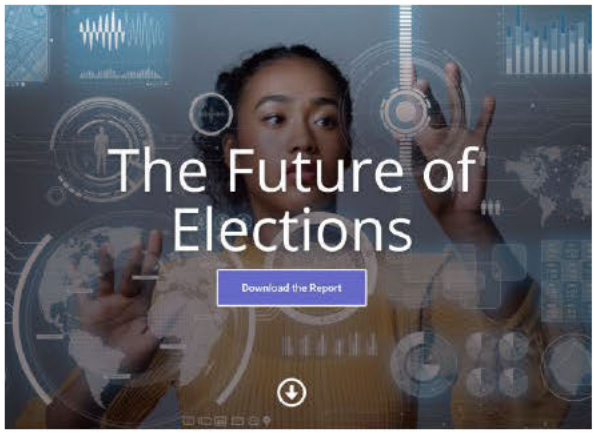

De Raad van State heeft op **15 februari 2023** haar advies uitgevaardigd over het wetsvoorstel om de Kieswet aan te vullen met maatregelen die gelden bij verkiezingen tijdens een (directe dreiging van een) epidemie (zogenoemde "pandemische paraatheid"). Het advies is op 20 februari 2023 gepubliceerd op de website van de Raad van State[5].

Met het wetsvoorstel krijgt de Kieswet[6] een aparte 'epidemie-afdeling' met maatregelen die gelden voor het verkiezingsproces op het moment dat één of meer maatregelen uit artikel 58f-i van de Wet publieke gezondheid (Wpg) gelden. Het wetsvoorstel bouwt voort op de Tijdelijke wet verkiezingen Covid-19, die gold tot 1 juli 2022.

---

[4] www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/06/18/aanbieding-evaluatie-tweede-kamerverkiezing-17-maart-2021

[5] Zie www.raadvanstate.nl/actueel/nieuws/februari/samenvatting-advies-kieswet-epidemie/#:~:text=De%20Afdeling%20advisering%20van%20de%20Raad%20van%20State,de%20Raad%20van%20State.%20Inhoud%20van%20het%20wetsvoorstel

[6] www.kiesraad.nl/adviezen-en-publicaties/adviezen/2022/10/7/advies-over-de-toevoeging-van-een-pandemieafdeling-aan-de-kieswet

Deze voorgestelde toevoeging betekent een verandering van de Kieswet en valt samen met de voorgenomen veranderingen als onderdeel van de Verkiezingsagenda 2030.

De door de Minister geformuleerde risico's van briefstemmen, voor o.a. het stemgeheim en de stemvrijheid, worden door de auteurs onderschreven en zijn bevestigend voor de ongewenste toepassing van het proces van briefstemmen in zijn huidige vorm.
Deze risico's lijken slechts details in de grotere, voorgenomen transitie van de verkiezingen, die is onderschreven door de huidige regering en veel politieke partijen. De wens is te komen tot, door de VN voorgeschreven, verkiezingen die volledig gedigitaliseerd, inclusief en integer zijn (zie het rapport "The Future of Elections"[7]).
Onlangs is een advies van de Raad van State uitgebracht die de Kieswet zelfs moet voorzien van een "epidemie-afdeling", oftewel: er wordt een connectie aangebracht met betrekking tot volksgezondheid.
De auteurs betwijfelen of een dergelijke internationale agenda en de aangebrachte relatie tot volksgezondheid legitiem zijn en bestaansrecht hebben in Nederland. Dit omdat het Nederlandse volk, de soevereine burger, zich op geen enkele wijze inhoudelijk over dergelijke ontwikkelingen heeft kunnen uitspreken; laat staan dat hij er instemming voor heeft gegeven. Ook roept de, op het eerste gezicht prijzenswaardige, genoemde inspanning het vertrouwen in de overheid en de verkiezingen te behouden, vragen op. Zo wordt elke vorm van kritiek op het gezag, over bijvoorbeeld verkiezingen, nationaal alsook internationaal, direct gekwalificeerd als "Fake News".
De auteurs zijn van mening dat vertrouwen gegenereerd wordt door eerlijke, transparante en controleerbare verkiezingen; en niet door kleurrijke communicatiestrategieën of een internationale richtinggevende lezing.

De huidige Minister van Binnenlandse Zaken, [redacted] is voornemens de komende jaren de verkiezingen van de internationaal voorgeschreven transities te voorzien. Eén van de geuite wensen behelst een stevige, ruim bevoegde "verkiezingsautoriteit" en daarnaast een volledig gedigitaliseerd verkiezingsproces. De belangrijkste doelstelling daarbij is het vertrouwen van de burger in de overheid en dus in de verkiezingen te behouden. Mogelijke beschadiging van vertrouwen dient, volgens het Ministerie van BZK, bestreden te worden.

Waar werken we aan?

Verkiezingen zijn het kernproces van de democratische rechtsstaat. In Nederland is er veel vertrouwen in vrije en eerlijke verkiezingen. Tegelijk zijn er kritische geluiden. Het is van groot belang dat het vertrouwen in het verkiezingsproces hoog blijft. Er mag geen enkele twijfel ontstaan over hoe goed en betrouwbaar het verkiezingsproces is ingericht. Nu niet en in de toekomst niet.

[7] thefutureofelections.com

Elementen Verkiezingsagenda 2030[8]:

Naar aanleiding van de evaluatie van de Tweede Kamerverkiezing 2021 zijn er verschillende gesprekken gevoerd tussen het ministerie van BZK, de Kiesraad, de VNG[1], de NVVB[2] en een aantal gemeenten. In deze gesprekken is geconstateerd dat met de verkiezingsagenda's[3] die in 2018 zijn opgesteld al belangrijke maatregelen in gang zijn gezet om het verkiezingsproces te verbeteren, maar dat verdere vernieuwing van het verkiezingsproces noodzakelijk is. De vernieuwing ziet vooral op de verdere verbetering van de robuustheid van de organisatie van verkiezingen en de toegankelijkheid van verkiezingen voor alle kiezers. Ook is er meer aandacht nodig voor de uitvoerbaarheid in de organisatie van verkiezingen. Maatregelen moeten de transparantie en controleerbaarheid van het verkiezingsproces verder versterken. Digitalisering van processen is wenselijk om de benodigde vernieuwingen in het verkiezingsproces te realiseren, en vindt steeds plaats binnen de hiervoor genoemde waarborgen.

Toegankelijkheid verkiezingen

Toegankelijkheid van verkiezingen voor alle kiezers is van wezenlijk belang. Iedere kiesgerechtigde in Nederland dient met in achtneming van de waarborgen voor verkiezingen, zo zelfstandig mogelijk een stem te kunnen uitbrengen. Dat doen we enerzijds door de toegankelijkheid van het stemlokaal voor kiezers te vergroten en het stemmen voor kiezers in het buitenland te vergemakkelijken. Anderzijds zijn er bij de Tweede Kamerverkiezing 2021 ervaringen opgedaan met vervroegd stemmen en briefstemmen, als maatregelen om ook in coronatijd veilige verkiezingen te kunnen houden. Het toepassen van deze vormen van vervroegd stemmen zijn extra ondersteunend in de toegankelijkheid van de verkiezingen voor de kiezers. Elke vorm van stemmen moet daarbij worden afgewogen tegen andere waarborgen in het verkiezingsproces, zoals het stemgeheim en de stemvrijheid.

Robuustheid verkiezingen:
De robuustheid van verkiezingen draagt bij aan een betrouwbaar, controleerbaar en transparant verloop van de verkiezing en vaststelling van de verkiezingsuitslag. Het is van belang dat de organisatie van de verkiezingen en de kwaliteit daarvan verder versterkt wordt. Daarvoor werken we aan een nieuw stembiljet dat beter hanteerbaar is voor kiezers en stembureauleden, en dat ook elektronisch telbaar is. Verder werken we aan de verbetering van procedures in het verkiezingsproces. Daarbij is het van belang dat de wetgever ook aandacht besteedt aan de uitvoerbaarheid van termijnen die veelal krap zijn.

Ter bevordering van de kwaliteit in het verkiezingsproces krijgt de Kiesraad in de komende jaren steeds meer een centrale, instruerende, beoordelende en ondersteunende rol in het verkiezingsproces. Enerzijds door gemeenten te ondersteunen (met voorlichting en instructie) in de organisatie van verkiezingen en anderzijds door de vertegenwoordigende organen ten behoeve van het geloofsbrievenonderzoek te bedienen van onafhankelijke, onpartijdige en deskundige rapportages over de uitslagvaststelling en het verloop van de stemming.

Tijdlijn totaal:

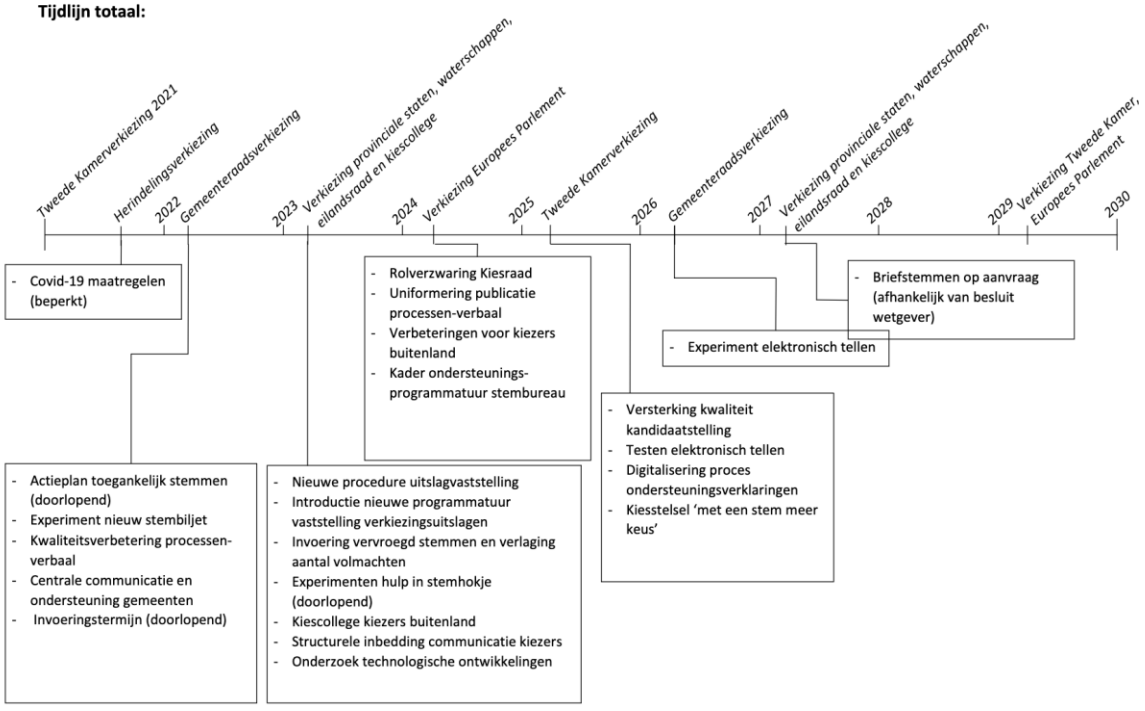

[8] www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2021/06/01/verkiezingsagenda-2030

De Minister heeft onlangs nog wijzingen doorgevoerd die direct van invloed zijn geweest op de recent georganiseerde verkiezingen. Hieronder volgt een passage uit de doorgevoerde wijzigingen:

2023: Instellen Gemeentelijk Stembureau (GSB)
Per 1 januari 2023 is de wet Nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen in werking getreden, met als belangrijkste vernieuwing dat er Gemeentelijk Stembureaus (GSB) zijn ingesteld. Volgens het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is het belangrijkste doel van dit wetsvoorstel:

"het creëren van mogelijkheden om tijdig voor de vaststelling van de uitslag van een verkiezing eventuele (tel)fouten te constateren en op een transparante en controleerbare manier te corrigeren".

Met de nieuwe procedure wordt in elke gemeente voor elke verkiezing een GSB ingesteld om de verkiezingsuitslag op gemeenteniveau vast te stellen. Gemeenten krijgen de keuze uit twee manieren van het tellen van de stemmen:

1. De stembureaus voeren op de avond van de stemming een complete telling uit. Het GSB controleert de volgende dag, in het openbaar en op een centrale locatie, de processen-verbaal van alle stembureaus, en telt de stemmen opnieuw als het stembureau fouten heeft gemaakt, of als er onverklaarde telverschillen zijn.
2. De stembureaus tellen op de avond van de stemming alleen hoeveel stemmen er op elke partij zijn uitgebracht. De stemmen op de kandidaten worden nog niet geteld. Dat gebeurt de volgende dag, door het GSB, in het openbaar en op een centrale locatie met een nieuwe ploeg tellers. Dit wordt ook wel centraal tellen genoemd.

Nadat het GSB de uitslag op gemeenteniveau heeft vastgesteld, worden alle processen-verbaal gepubliceerd op de gemeentelijke website. Zo kunnen belangstellenden nagaan hoe er in hun stembureau is gestemd. Als zij fouten ontdekken in een of meer processen-verbaal, kunnen zij die melden bij het *centraal stembureau (CSB)*. Het centraal stembureau, dat ook een aantal controletaken krijgt, kan het GSB opdragen om eventuele fouten te corrigeren. Nadat dit is gebeurd, stelt het CSB de uitslag van de verkiezing vast.

Een andere wijziging is dat kandidaten en zittende leden van het orgaan waarvoor de verkiezing wordt gehouden (gemeenteraad, Provinciale Staten, Tweede Kamer) niet langer lid kunnen zijn van een stembureau. Daarnaast wordt de termijn tussen de dag van de stemming en de benoeming van de nieuw gekozen raads-, Staten- of Kamerleden verlengd van 8 naar 14 dagen. Deze verlenging is nodig om iedereen die een rol heeft in het proces van uitslag-vaststelling, de gelegenheid te geven om zijn of haar taken goed te vervullen.

Door de instelling en benoeming van een breed scala aan organen welke middels uiteenlopende gemandateerde bevoegdheden belast zijn met de controle en vaststelling van de verkiezingsuitslagen -Kiesraad, CSB, GSB, Kieskringen, Kiescolleges, Hoofdstembureaus en stembureaus- is een onnodig complexe, gelaagde structuur gecreëerd waarbij (over)zicht op het functioneren van deze organen -in relatie tot elkaar alsook afzonderlijk- nagenoeg onmogelijk is geworden; in elk geval voor de burger.

Daar komt bij dat er weinig tot geen beeld is bij alle benoemde leden van de verschillende stembureaus. Uit ons onderzoek blijkt dat deze informatie ook moeilijk te verkrijgen is. Het is van belang dat er, vóór de verkiezingen uit, een volledig overzicht wordt gepubliceerd van alle benoemde leden en voorzitters van stembureaus. Ook een gepubliceerd overzicht van de bezettingsgraad van ieder stembureau afzonderlijk is, voor een goed verloop van de verkiezingen, van belang.

Naast deze veranderingen is er nog een groot aantal relevante artikelen van de Kieswet gewijzigd. De nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslagen[9] is door een meerderheid van de Tweede Kamer aangenomen op 22 maart 2022.

De Tweede Kamer heeft het voorstel (EK, A) op 22 maart 2022 aangenomen.
Voor: SP, GroenLinks, Volt, PvdA, PvdD, Fractie Den Haan, D66, ChristenUnie, VVD, SGP, Lid Omtzigt, CDA, JA21, BBB, PVV en Groep Van Haga.
Tegen: DENK en FVD.
BIJ1 en Lid Gündoğan waren niet aanwezig bij de stemming.

De Eerste Kamer heeft het voorstel op 14 juni 2022 als hamerstuk afgedaan.

[9] www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/08/02/nieuwe-procedure-vaststelling-verkiezingsuitslagen

1.2 Kiesraad

De geschiedenis van de Kiesraad[10] gaat terug tot 1917, het jaar dat in Nederland een nieuw kiesstelsel - van evenredige vertegenwoordiging - werd ingevoerd. In december van datzelfde jaar werd het centraal stembureau opgericht, de voorloper van de Kiesraad.

Het verzoek in 1947 om een nieuwe Kieswet te ontwerpen, was aanleiding om voor te stellen de naam “centraal stembureau” te wijzigen in “Kiesraad”. Deze naamswijziging werd vastgelegd in de Kieswet van 1951.
De Kiesraad functioneert als centraal stembureau bij nationale verkiezingen. Op grond van de Kieswet is het ook een adviesorgaan van de regering en het parlement en beantwoordt het vragen van ambtenaren, politieke partijen en burgers over de Kieswet en het Nederlandse verkiezingsproces.

Dit centrale stembureau schrijft onderliggende organen ook protocollen voor, die worden ingezet bij **gemeentelijke bevoegdheden** middels de Kieswet.

De leden van de Kiesraad spelen een sleutelrol bij niet alleen de organisatie van de verkiezingen in Nederland, maar ook bij het vaststellen van de uitslagen ervan. Met deze invloed worden de leden van de Kiesraad ook weleens aangeduid als “de belangrijkste mensen van Nederland”.

Gemeenteambtenaren luiden de noodklok nadat het stemmen tellen bij de afgelopen verkiezingen op een monsterexercitie is uitgelopen. Door het toenemend aantal regels en controles dreigen juist extra fouten en is ‘het proces onhoudbaar geworden’, luidt de waarschuwing aan Den Haag. Minister [redacted] (Binnenlandse Zaken) erkent dat het ‘een enorme klus is’ en wil daarover in gesprek.

Zo kan het niet verder, zegt Henk van Dijkhuizen van belangenvereniging NVVB. „Als je naar het proces kijkt, dan is het wel een beetje... ik zou bijna zeggen treurig. En op termijn, zou ik zeggen, niet houdbaar.”

Met de ontwikkeling van de “Wet bevorderen kwaliteit uitvoering verkiezingsproces”[11] is onlangs de eerste stap gezet voor de transitie naar o.a. een Kiesraad+ (verkiezingsautoriteit) en verdere digitalisering van het verkiezingsproces. Een belangrijk argument dat daarbij wordt aangevoerd is de complexiteit van de huidige situatie- welke overigens door deze zelfde autoriteit gecreëerd is. De “vermoeidheid” en de “arbeidsdruk” bij de uitvoering van verkiezingen over meerdere dagen wordt ook veel genoemd.

[10] www.kiesraad.nl
[11] vng.nl/nieuws/advies-wet-bevorderen-kwaliteit-uitvoering-verkiezingsproces

Aanvullend is aan de taken, en dus aan de Kieswet, nu al toegevoegd (Art. A3.3 van de KW): "De Kiesraad is tevens belast met het verzamelen van de uitslagen van de op basis van deze wet gehouden verkiezingen en het op een algemeen toegankelijke wijze ontsluiten daarvan, alsmede met de overige in deze wet aan hem opgedragen taken."

Per 1 juli 2023 wordt de Kiesraad voorzien van een Directeur-Generaal, [redacted][12], die als opdracht heeft de eerdergenoemde functionaliteiten van de raad uit te breiden. Men benoemt daarbij ook specifiek robuustheid, inclusie en toegankelijkheid. Dit zijn allemaal pijlers van de op pagina 13 reeds aangehaalde SDG-agenda. In samenwerking met o.a. het Ministerie van BZK, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)[13], en de Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB) zal de internationale verkiezingsagenda verder worden uitgerold.
Per april 2023 is [redacted] als technisch adviseur toegevoegd aan de Kiesraad. Eerder was [redacted] werkzaam bij de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). In dat kader was hij in april 2023 uitgenodigd als spreker bij een commissiedebat van de Tweede Kamer over de (schending van) bevoegdheden van de geheime diensten van Nederland aangaande de monitoring van burgers.

De auteurs concluderen dat de invloed van burgers nog verder zal afnemen met de gewijzigde Kieswet en voorgenomen verkiezingsagenda. Een zogenoemde crisis, gecreëerde complexiteit en (gecreëerde dan wel geveinsde) onhoudbaarheid van de huidige situatie lijken te worden ingezet voor een ideologische en ondemocratische machtsverschuiving in ons verkiezingsbestel.

De verkiezingen komen met deze ingeslagen weg en een Kiesraad als "autoriteit" juist verder van de burgers af te staan en het geheel krijgt een uitdijend bureaucratisch en zelfs technocratisch karakter. De essentiële inbreng en zeggenschap van de kiezer dreigen achterop te raken. De verkiezingen zouden primair van de burgers van Nederland moeten zijn en de bijbehorende bevoegdheden dienen dan ook (dicht) bij hen te worden georganiseerd. Kortom, in plaats van het optuigen van een "verkiezingsautoriteit" moeten we juist naar "meer autoriteit bij de burger".

De drang te digitaliseren maakt de verkiezingen juist minder transparant en controleerbaar voor de Nederlander. De ontwikkeling en inzet van stemcomputers verhoudt zich tot ontwikkelingen rondom Artificiële Intelligentie (AI). Een maatschappelijke discussie hierover dient eerst en uitvoerig plaats te vinden, omdat de mogelijke inzet van deze technologie de mens/ burger volledig buitenspel kan zetten. Het uitgangspunt bij verkiezingen moet de stem van de kiezer zijn, op een papieren stembiljet ingevuld en door menselijke ogen en handen gecontroleerd, geteld en vastgesteld op één en dezelfde dag. De betrokkenheid van het Nederlandse volk bij politieke besluitvorming is essentieel. De afstand tot en invloed op de politieke arena dient drastisch te worden herzien. De taken

[12] www.algemenebestuursdienst.nl/actueel/nieuws/2023/04/04/[redacted]-secretaris-directeur-van-de-kiesraad
[13] www.vng.nl

van de Kiesraad dienen in de toekomst te worden uitgevoerd door reguliere burgers en niet hoofdzakelijk door geselecteerde ambtenaren. Dit geldt eveneens voor alle stemorganen onder de Kiesraad, indien deze structuur gehandhaafd blijft.
De Nederlandse burgers, politieke partijen en overige relevante instanties dienen deze bestuurlijke, oneigenlijke “transitie” niet alleen af te wijzen, maar betrokken bestuurders te bevragen m.b.t. hun verantwoordelijkheid en bevoegdheden.

1.3 Waterschappen

Een Waterschap is een regionaal overheidsorgaan dat bestuurlijk verantwoordelijk is voor de waterhuishouding in een gebied. De Waterschappen in Nederland met een zgn. "zeewerende taak" worden Hoogheemraadschap genoemd.
De leden van de algemeen besturen van de Waterschappen in Nederland worden sinds 2015 tegelijkertijd met de leden van de Provinciale Staten gekozen. Onder de naam Interprovinciaal Overleg (IPO)[14] vormt de "Unie van Waterschappen"[15], samen met leden van de VNG en de Provinciale Staten, een samenwerkingsorgaan voor lobby en advies.

De Waterschapsverkiezingen vinden één keer in de 4 jaar plaats. De voorzitter van het Waterschap, de *dijkgraaf*, wordt per Koninklijk besluit benoemd. Het Waterschap is een bestuursorgaan dat zich tot recentelijk voornamelijk met de waterhuishouding van ons land bezighield. Vandaag de dag zijn daar andere functionaliteiten aan toegevoegd. Bijvoorbeeld de beleidsontwikkelingen rondom de zogenoemde "klimaatverandering", maar daarnaast schuift men ook regelmatig aan bij allerlei multidisciplinaire overleggen, waaronder -naast het IPO- bij het bestuurlijk overleg van Veiligheidsregio's.

Ondanks het belang van de Waterschapsverkiezingen, richt onze rapportage zich voornamelijk op de verkiezing van de Provinciale Staten. Met name vanwege te maken keuzes rondom inzetbare capaciteit heeft de organisatie van Controle Verkiezingen zich gericht op de verkiezingen van de Provinciale Staten. De Waterschapsverkiezingen zullen in deze rapportage slechts zijdelings benoemd worden, wanneer de context daartoe aanleiding geeft.

Hoewel het nut en de noodzaak van Waterschapsverkiezingen en de taken van dit bestuursorgaan van groot belang zijn en daarom zowel zeggenschap als betrokkenheid van burgers vragen, laat de voorlichting hieromtrent aan de burger te wensen over. De auteurs pleiten voor meer toegankelijke informatie over de functie en bevoegdheid van de Waterschappen, zodat de burger een goed geïnformeerde stem kan uitbrengen. Omdat het een belangrijk bestuursorgaan betreft, verdient het bovendien volwaardige, op zichzelf staande verkiezingen.

[14] www.ipo.nl
[15] unievanwaterschappen.nl

1.4 Provinciale Staten

In Nederland vormen de **Provinciale Staten** (vaak kortweg **Staten** genoemd, vooral in samenstellingen) sinds 11 maart 2003 het collectief van volksvertegenwoordigers op provinciaal niveau. Vóór deze datum vormden de Provinciale Staten juist het bestuur van de provincie. De hoofdtaak van de Provinciale Staten is thans het controleren van het bestuur, dat gevormd wordt door de Gedeputeerde Staten.

De samenstelling en de bevoegdheden zijn geregeld in de Provinciewet. De leden van de Provinciale Staten (Statenleden) worden iedere vier jaar rechtstreeks door de stemgerechtigde inwoners van de provincie gekozen. Op hun beurt kiezen deze gekozenen weer de leden van Gedeputeerde Staten en, vanaf 2019 samen met de leden van de **kiescolleges**, de leden van de Eerste Kamer.

De provincies zijn, zoals ook andere publieke organen vandaag de dag, voorzien van **overkoepelende organisaties**. Onder leiding van de commissaris van de Koning voor Zuid-Holland, [redacted], faciliteert het IPO de lobby tussen -onder andere- Den Haag en Brussel en de gekozen Statenleden. In samenwerking met VNG en de Unie van Waterschappen wordt voorzien in advies aan bijvoorbeeld de Tweede Kamer. Andere lobby- en ondersteunende organisaties zijn bijvoorbeeld Public Matters[16] en BIJ12[17].
Een opmerkelijke tendens, als onderdeel van de internationale agenda 2030, is de opdeling van Nederland in “regio’s”, waarbij de bevoegdheden van de individuele Provincies in toenemende mate moeten worden overgedragen aan deze regio’s en “netwerken van steden” zoals Metropoolregio Rotterdam Den Haag[18] en G40NL[19].

In aansluiting op de eerdergenoemde toegenomen complexiteit van de structuur van verkiezingen en de tanende zeggenschap van burgers, is ook het “overkoepelen” van de verkozen bestuursorganen waar te nemen. De ontwikkeling van EU-regio’s[20], Regio-burgemeesters, city-netwerken en non-profit organisaties (NGO’s) is een regelrechte verwatering van de stem, de rechten en invloed van de burger. Controle Verkiezingen wil de positie van de burgers beschermen, herwinnen en versterken.

Het aantal leden van de Provinciale Staten is afhankelijk van het aantal inwoners van een provincie. Als provincie met de minste inwoners heeft Zeeland 39 statenleden, terwijl in de Zuid-Hollandse Staten 55 volksvertegenwoordigers plaatsnemen. Het aantal zetels wordt gebaseerd op de inwoneraantallen op 1 januari van het jaar voorafgaand aan de Provinciale Statenverkiezingen.

[16] publicmatters.nl
[17] www.bij12.nl
[18] www.mrdh.nl
[19] www.g40stedennetwerk.nl
[20] cor.europa.eu/nl

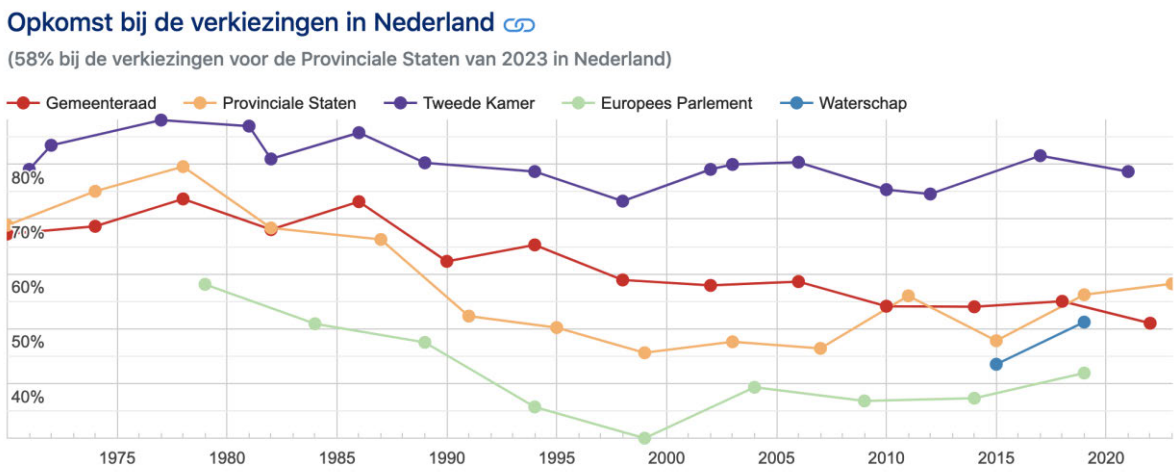

De colleges van burgemeester en wethouders (B&W) zijn verantwoordelijk voor het organiseren van de verkiezingen. Zij bepalen o.a. welke stembureaus en stemlokalen er zijn (art.E7 van de KW). Het aanstellen van de stembureauleden is daar ook onderdeel van. Dit gaat veelal middels het aanwijzen van ambtenaren.
De colleges van B&W hebben ook de mogelijkheid een afwijkende en/ of specifieke werkwijze te formuleren. Men dient dit dan vast te stellen middels een algemene maatregel van bestuur (art.E9 van de KW).
De verschillende soorten stembureaus zijn belangrijk voor het vaststellen van de uitslagen.
De opkomst bij de Provinciale Staten is sinds 1987 stevig gedaald. In 2011 was er een opleving die voor veel partijen een evenredige winst te verdelen gaf. In 2015 zakte de opkomst weer onder de 50%. Vervolgens was er in 2019 de enorme winst van Forum voor Democratie. Zij werden met 12 stemmen, naast de VVD de grootste.

Partij	2015			2019			verschil	
	#[9]	%[10]	zetels	#[9]	%[10]	zetels	ppt.	zetels
FVD	-	-	-	27.473	15,87	12	+15,87	+12
VVD	28.523	16,87	13	26.157	15,11	12	-1,76	-1
CDA	25.145	14,87	12	19.756	11,41	9	-3,46	-3
GL	9.520	5,63	4	19.363	11,18	8	+5,55	+4
D66	21.997	13,01	10	15.145	8,75	7	-4,26	-3
PvdA	17.651	10,45	8	14.921	8,62	6	-1,83	-2
PVV	20.235	11,97	9	11.298	6,53	5	-5,44	-4
SP	20.038	11,85	9	10.179	5,88	4	-5,97	-5
CU	8.237	4,87	3	8.707	5,03	4	+0,16	+1
PvdD	6.073	3,59	2	6.550	3,78	3	+0,19	+1
50+	4.388	2,60	2	5.251	3,03	2	+0,43	0
SGP	4.597	2,72	2	4.493	2,60	2	-0,12	0
OSF[11]	2.652	1,57	1	2.265	1,31	1	-0,26	0
DENK	-	-	-	1.563	0,90	0	+0,90	0
blanco lijst (15)	-	-	-	0	0,00	0	0	0
totaal	169.056	100	75	173.121	100	75	0,00	0

Uitslagen PS-verkiezingen 2015/2019

De verkiezingen van dit jaar werden georganiseerd op 15 maart met extra teldagen op 16 en 17 maart. Voor het briefstemmen buitenland heeft de telling tot en met 20 maart 2023 doorgelopen (art.M9 van de KW).

1.5 Kiescolleges

Vier kiescolleges kiezen, samen met de twaalf Provinciale Staten, de Eerste Kamer op dinsdag 30 mei 2023. Dit vindt plaats onder het voorzitterschap van de burgemeester van Den Haag. De leden van drie kiescolleges zijn op 15 maart gekozen door Nederlandse inwoners van Caribisch Nederland: Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES).

Daarnaast kozen Nederlanders die in het buitenland wonen, op 15 maart de leden van het vierde kiescollege: het **kiescollege niet-ingezetenen**. Dit vond plaats middels **briefstemmen** (art.M5/M7/M8 van de KW).
In Nederland kiezen leden van de Provinciale Staten de Eerste Kamer. De eilanden van Caribisch Nederland horen niet bij een provincie. Hierdoor konden Nederlandse inwoners vroeger niet meebepalen wie in de Eerste Kamer werd verkozen.

Via kiescolleges hebben Caribische Nederlanders indirect “invloed” op de samenstelling van de Eerste Kamer. Zij kiezen de leden van drie kiescolleges, die stemrecht hebben tijdens de Eerste Kamerverkiezingen.

Aantal leden
Het aantal zetels van de kiescolleges is hetzelfde als het aantal leden van de eilandsraad. Het aantal zetels verschilt per eiland. Het aantal is altijd oneven:
- Bonaire: 9 zetels
- Sint-Eustatius: 5 zetels
- Saba: 5 zetels

Alleen inwoners van provincies mogen stemmen bij Provinciale Statenverkiezingen. Hierdoor hadden Nederlanders die in het buitenland wonen geen invloed op Eerste Kamerverkiezingen. Via het **kiescollege niet-ingezetenen** hebben deze Nederlanders, vanaf 2023, indirect “invloed” op de samenstelling van de Eerste Kamer.
Het stembureau Buitenland bevindt zich in Den Haag en het voorzitterschap van de Kiescolleges is een verantwoordelijkheid van de burgemeester van deze stad. Het stemmen vond plaats via briefstemmen en het telproces heeft in het stadskantoor van Scheveningen plaatsgevonden.

Aantal leden
Het ledenaantal van het kiescollege buitenland is gebaseerd op het aantal Nederlanders dat in het buitenland woont én zich als kiezer heeft geregistreerd. De gemeente Den Haag dient hier een register van bij te houden en deze beschikbaar te houden tot drie maanden na de verkiezingen (art.M5.4 van de KW).
Het aantal Nederlanders woonachtig over de grens, maar binnen Europa is vastgesteld op 570.000. Hoeveel Nederlanders buiten Europa wonen is niet bekend, aldus Bureau **Kiezers Buitenland Nederland** (KBN). Gezien het aantal binnen Europa gaan we in deze rapportage uit van een zeer conservatieve aanname van 30.000 Nederlanders buiten Europa en dus een totaal van 600.000 Nederlanders woonachtig in het buitenland.

Bekendmaking herzien aantal geregistreerde kiesgerechtigden voor de verkiezing kiescollege niet-ingezetenen 2023

Den Haag

Burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage hebben overeenkomstig artikel D 2 in samenhang met artikel Pa 3 van de Kieswet 37.455 personen geregistreerd als kiezer voor de verkiezing van de leden van het kiescollege voor Nederlanders die geen ingezetenen zijn, op 15 maart 2023. Op basis van de kamerbrief van de minister van BZK over de termijn voor een aanvraag tot registratie zijn nog 196 stemgerechtigden toegelaten. Na de eerdere bekendmaking op 8 februari 2023 is daarbij aan 86 personen stemrecht toegekend, die in het herziene aantal kiesgerechtigden zijn opgenomen.

Overeenkomstig artikel 5 Wet kiescollege niet-ingezetenen betekent het aantal geregistreerde kiesgerechtigden dat het kiescollege zal bestaan uit 25 leden.

Den Haag, 7 maart 2023

Namens het college van Burgemeester en Wethouders,

[redacted]

Burgemeester

Het kiescollege heeft minimaal 9 en maximaal 55 leden. Het precieze aantal leden wordt bepaald via de methode uit artikel 5 van de Wet kiescollege niet-ingezetenen[21].
Voor de Eerste Kamerverkiezingen van 2023 zal het kiescollege niet-ingezetenen 25 leden tellen[22]. Er zijn **37.455** stemgerechtigden voor deze verkiezing geregistreerd.

Het register geregistreerde stemgerechtigden en de inhoud daarvan is voor de auteurs een blinde vlek. De Unit Verkiezingen (oftewel KBN) claimt dat de vaststelling van het aantal geregistreerde kiezers uitkomt op 37.455. Dit aantal is tevens in de Staatscourant gepubliceerd.
Op welke wijze het besluit van de burgemeester en voorzitter van het kiescollege buitenland tot stand komt is onduidelijk. De projectmanager van KBN (naam bekend bij de auteurs) claimt desgevraagd enerzijds dat dit via een mededeling is voorgelegd aan [redacted], de burgemeester van Den Haag, maar anderzijds dat hem een rapportage is voorgelegd. Uiteraard is het in de Staatscourant genoemde aantal leidend in deze rapportage, maar -zeker vanwege de onduidelijkheid omtrent de totstandkoming van dit cijfer- wijzen de auteurs, uitgaande van de conservatieve schatting van 600.000 Nederlanders in het buitenland, op het opvallend lage percentage niet-ingezetenen dat zich voor deze verkiezingen zou hebben laten registreren: 6,2%. Indien er sprake zou zijn van een hoger aantal daadwerkelijk geregistreerde kiezers buiten Nederland, zou ook het aantal zetels van het kiescollege toenemen en daarmee van grotere invloed zijn op de samenstelling van de Eerste Kamer.
De kiezer buiten Nederland staat niet alleen letterlijk, maar ook figuurlijk op afstand van het verkiezingsproces. De inbreng van de niet-ingezetenen en dus de burgers van Nederland zou van toegevoegde waarde moeten zijn, maar de huidige inrichting van het briefstemproces, inclusief de directe invloed van de gemeente Den Haag en de burgemeester, is ongewenst.

[21] www.eerstekamer.nl/behandeling/20221026/publicatie_wet_2/document3/f=/vlxhecfak7ym.pdf
[22] www.denhaag.nl/nl/in-de-stad/nieuws/pers/25-leden-voor-eerste-kiescollege-niet-ingezetenen.htm

2. Organisatie

Kernteam & controleurs

2.1 Kernteam

Het initiatief de verkiezingen te controleren is met een selecte groep burgers gestart die zich hebben ingezet om een basis te creëren voor het controleren van het verkiezingsproces. Dit onder de naam Controle Verkiezingen. Elk lid heeft, met zijn/ haar eigen inbreng en specifieke capaciteiten, het mogelijk gemaakt deze nieuwe burgerbeweging op te starten.

Voor een goede verankering en doorontwikkeling van de organisatie is het goed dit team in de toekomst te versterken met zowel strategische, technische, communicatieve als uitvoerende krachten. Met enthousiaste participatie van goed geïnformeerde burgers uit alle hoeken van het land én over de grens is een solide basis gevormd voor een groeiende beweging van betrokken burgers, die de potentie heeft om de algemene betrokkenheid bij het gehele verkiezingsproces te laten uitgroeien tot een krachtige stem die niet genegeerd kan worden.
Met de Europese verkiezingen van 2024 en de Tweede Kamerverkiezingen van 2025 in het vooruitzicht, spreken wij de hoop en het voornemen uit deze organisatie verder te ontwikkelen. De uitkomsten van deze rapportage kunnen daarbij, wat ons betreft, richting geven.

2.2 Aanmeldingen Controleurs

De werving van zoveel mogelijk controleurs ving aan op 3 maart 2023 en duurde voort tot aan de verkiezingsdag, 15 maart 2023. Naast aanmelding als controleur ten behoeve van het telproces tot en met opmaak van het PV op 15 maart, was het voor burgers eveneens mogelijk zich aan te melden als controleur op 16 maart, de dag van publieke inzage in de opgemaakte processen-verbaal in het gemeentelijk stembureau.

Hoewel de term "controleur", versus de door de Kieswet gehanteerde term "waarnemer", blijkbaar voor sommigen een negatieve connotatie heeft -naar onze mening een oneigenlijk bezwaar-, refereren wij aan onze vrijwilligers als "controleurs". De aard van de beschreven werkzaamheden van de vrijwilligers strekt immers verder dan louter observeren (waarnemen) en derhalve dekt "controleren" de lading beter. In de trein neemt de conducteur niet alleen het treinkaartje waar, maar controleert het. Dat geldt ook voor het proces in en rond een stemlokaal.
Onze inzet was uiteraard het realiseren van een zo groot mogelijke dekking over de verschillende gemeenten in het land. Voor een goede controle is dat essentieel, maar met ruim 9000 stemlokalen een gigantische opgave, zeker gegeven het korte tijdsbestek waarin de werving gerealiseerd moest worden.
Met ruim 1100 vrijwilligers waren uiteindelijk alle provincies, en tweederde van de gemeenten, voorzien van controleurs. Daarmee zijn, voor het eerst in de Nederlandse geschiedenis, de verkiezingen zo goed als in de gegeven omstandigheden mogelijk was, massaal door burgers gecontroleerd.

Het verdient aanbeveling om te trachten tot een vaste basis-*"pool"* van een minimaal (doch zo groot mogelijk) aantal controleurs te komen, teneinde een optimale controle na te streven. Wellicht is het voor de uitvoerbaarheid van een volgend burgerinitiatief verstandig om tactische teams op provinciaal niveau te organiseren. Bovendien kan de algehele burgerparticipatie in het verkiezingsproces in de toekomst wellicht van een breder takenpakket worden voorzien, waarbij het stem- en telproces van de verkiezing inclusief de controle daarop veel dichter bij de kiezer komen te staan. Idealiter dient het gehele verkiezingsproces en de controle daarop een taak van burgers te zijn. Geen verplichting tot stemmen, maar wellicht, ter overweging, een verplichting deel te nemen aan het uitvoeren van het verkiezingsproces of de controle daarop.

De primaire inzet is, wat de auteurs betreft, de betrokkenheid van burgers te versterken en te vergroten. Burgers te activeren bij de te maken keuzes voor ons land.
Op landelijk niveau, maatschappelijk en binnen de politiek lijkt het goed een "agenda burgerrechten" te ontwikkelen. Als antwoord op Agenda 2030[23], met het streven te komen tot een "Bill of Rights", een nationaal verdrag voor de verankering van de huidige, nieuwe en digitale rechten van de Nederlandse burger.

[23] sdgs.un.org/2030agenda

3. Stembureaus

Centraal, specifiek & lokaal

3.1 Centraal Stembureau (CSB)

De Kiesraad was en is het eerste Centrale Stembureau (CSB) van Nederland. Met de veranderingen in de Kieswet is het burgemeester en wethouders (B&W) gegeven een Hoofdstembureau te organiseren met de verkiezing van de Provinciale Staten. Daarnaast is er één CSB in elke provincie en één voor elk Waterschap (art.E10/E12/E15/E17). Deze dient in de gemeente waar de Staten vergaderen, georganiseerd te zijn. Voor Waterschappen betreft het een aangewezen, betrokken gemeente. De **burgemeester** van deze gemeente is de **voorzitter van het CSB**.
De Gedeputeerde Staten stellen een plaatsvervangend voorzitter aan. Daarnaast worden drie leden en drie vervangend leden benoemd, allen voor een termijn van 4 jaar (art. E20.2 van de KW).
Er kunnen specifieke elementen over samenstelling of werkwijze worden vastgesteld, met een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB).
Naast het CSB is er dus een extra laag van **Hoofdstembureaus** voor bepaalde provincies. Dit is verbonden aan zogenoemde **Kieskringen**. De provincie Zuid-Holland heeft bijvoorbeeld 4 kieskringen. Naast Zuid-Holland zijn ook Gelderland, Noord-Brabant, Limburg en Noord-Holland in kieskringen verdeeld. Ook de kiescolleges worden gezien als een kieskring.
De Kiesraad heeft een protocol[24] uitgevaardigd over de werkwijze van een CSB en de verslaglegging van de uitvoering daarvan.

Specifieke locaties
Bij een aantal kieskringen of Hoofdstembureaus zijn specifieke “telcentra” ingericht. Bij deze

[24] www.kiesraad.nl/adviezen-en-publicaties/publicaties/2023/1/30/controleprotocollen-vaststelling-verkiezingsuitslag

CSO (Centrale StemOpneming)/ telcentra worden alle stemmen van een bepaalde kieskring of gemeente samengebracht in de nacht die direct volgt op de verkiezingsdag (in het geval van de Provinciale Staten 2023 dus in de nacht van 15 op 16 maart). Op deze locaties werden, volgens het controleprotocol van het CSB, de stemmen op 16 en 17 maart her- of geteld. De gemeenten dienden, vóór de verkiezingen uit, de keuze voor decentrale stemopneming (DSO) of centrale stemopneming (CSO) te maken.

Een (her)telling dient te worden opgestart bij:
- Onverklaarde verschillen tussen het aantal toegelaten kiezers en getelde stembiljetten;
- Een keuze voor Centrale Stemopneming;
- Overige fouten in de stemopneming;
- Opmerkelijke uitslagen.

Het controleprotocol bestaat uit drie delen:

A. Onderdeel A van het controleprotocol bevat richtlijnen voor de controle door het centraal stembureau op de werkzaamheden van het gemeentelijk stembureau.

B. Onderdeel B van het controleprotocol bevat richtlijnen voor die gevallen waarin het centraal stembureau bij de uitslagberekening gebruik maakt van de *digitale bestanden* met uitkomsten op gemeenteniveau of hoofdstembureauniveau.

Gecontroleerd wordt:
1. Of de gegevens zijn uitgewisseld via het platform van de Kiesraad en de VNG voor de uitwisseling van gegevens (hierna het uitslagenplatform).
2. Of de OSV2020 berekende totalen overeenkomen met de optelling van de gegevens op het proces-verbaal van het gemeentelijk stembureau of het hoofdstembureau. Deze controle is vergelijkbaar met de controles die de gemeentelijk stembureaus en hoofdstembureaus uitvoeren als zij gebruikmaken van OSV2020.

C. Onderdeel C van het controleprotocol bevat richtlijnen voor de controle op de eigen werkzaamheden van het centraal stembureau bij het vaststellen van de uitslag en de zetelverdeling.

Hierna worden ze in een specifieke, **aparte ruimte**, na opmaak als proces-verbaal (PV), gedigitaliseerd. De auteurs hebben een aantal van deze CSO/ telcentra kunnen identificeren, maar dat beeld is niet volledig. Volgens een bericht van de Minister van BZK betrof het 34 Centrale Stemopnemingen in totaal.

In Den Haag is het **World Forum** als Centrale Stemopneming aangewezen (voor Bureau Buitenland was dit het Stadskantoor van Scheveningen), in Amsterdam was dat de **RAI** en in Utrecht vervulde de **Jaarbeurs** deze functie.

In Rotterdam heeft men ook met een CSO/ telcentrum gewerkt in het evenementencentrum **Ahoy**[25]. Voor de werkzaamheden heeft men separaat personeel geworven en werd er voor

[25] www.youtube.com/watch?v=3O_ovMJmdP0

de uitvoering van deze werkzaamheden betaald. De vergoedingen varieerden van €60,- tot €180,- per dagdeel voor de verschillende functionaliteiten. De medewerkers zijn via e-learning op de hoogte gesteld van het "werkproces". In de Ahoy was 17 maart 2023 aangemerkt voor de digitalisering van de processen-verbaal.
Bij de bevindingen per provincie zal op de verschillende CSO/ telcentra worden ingegaan. Ook onder paragraaf 6.3 (OSV2020) zijn bevindingen opgenomen.

Het CSB is in feite de Kiesraad onder welke 34 Centrale StemOpnemingen (CSO) zijn georganiseerd. Elke provincie is verder uitgerust met één Centraal Stembureau (CSB) en ook elk Waterschap beschikt over een CSB. Deze extra laag is toegevoegd boven de Gemeentelijke Stembureaus (GSB) waar de wettelijke bevoegdheden feitelijk zijn belegd. De verdeling naar Centrale en Decentrale Stemopneming zorgt voor extra, onnodige complexiteit bij het verkiezingsproces.

Het bevoegd gezag, d.w.z. de gemeente, levert een zogenoemde "sneltelling" (voorlopige telling). Hierna wordt het telproces in de zgn. "telcentra" -voorzien van additionele processen- herhaald, waarna de PV's in separate ruimtes worden gedigitaliseerd en daarmee vastgesteld. Althans dat lijkt zo te zijn, want het PV van het CSB in Den Haag is pas op 24 maart 2023 geformaliseerd.
De auteurs stellen dat al deze toegevoegde organisatieprocessen leiden tot onnodige complexiteit en een afname van transparantie en controleerbaarheid.
De auteurs menen dat gemeenten zelf in staat dienen te zijn de verkiezingen zodanig te organiseren, dat de uitslag, op papier, in de directe omgeving van de kiezer wordt geteld, gecontroleerd en vastgesteld. Het stembureau wat centraal behoort te staan, zou volgens de auteurs het stemlokaal in de wijk of stadsdeel van de gemeente moeten zijn.
Het GSB, als bevoegd domein, dient daarbij de uitslagen te verzamelen, maar de papieren en door mensenhanden ingevulde PV's blijven, in de toekomst, zo lang als nodig is dicht bij de kiezer en dus in het stemlokaal.

3.2 Gemeentelijk Stembureau (GSB)

Het gemeentelijk stembureau (GSB) stelt de uitkomst van de verkiezing op gemeenteniveau vast. Voor iedere verkiezing wordt een gemeentelijk stembureau ingesteld. Het gemeentelijk stembureau bestaat uit minimaal 5 leden. Er is geen maximumaantal leden. Er is één voorzitter en tenminste één plaatsvervangend voorzitter.
De leden worden benoemd door het college van B&W.

Het lidmaatschap loopt af als de nieuwe leden van de Provinciale Staten en Waterschappen zijn toegelaten. De uitvoeringstaak van B&W is veelal gemandateerd aan een afdeling Burgerzaken of een “team verkiezingen”. Een dergelijk team wordt projectmatig geformeerd en kent landelijke, deels private, aansturing en organisatie (zie ook paragraaf 3.3).

Het GSB kan geholpen worden door zgn. ondersteuners, bijvoorbeeld voor de telling van de stemmen. Het college van **B&W benoemt de ondersteuners**. Het lidmaatschap loopt af als de nieuwe leden van de Provinciale Staten en Waterschappen zijn toegelaten. De ondersteuners voeren alleen taken uit onder verantwoordelijkheid van het gemeentelijk stembureau. Zij hebben geen eigen beslissingsbevoegdheid. Zij mogen bijvoorbeeld niet beslissen of een stem geldig of ongeldig is.
De bevoegdheid om leden (en ondersteuners) te benoemen kan door het college worden gemandateerd. Hiervoor is een mandaatbesluit nodig. Of van dergelijke mandaatbesluiten gebruik is gemaakt, is onduidelijk. Bij weten van de auteurs bestaat hiervan geen overzicht.

De Kiesraad heeft in samenwerking met de Nederlandse Vereniging Voor Burgerzaken (NVVB) en het Ministerie van BZK een handreiking GSB opgesteld. Deze handreiking is bedoeld als leidraad bij de werkzaamheden tijdens het verkiezingsproces voor de stembureauleden.

De handreiking GSB beschrijft onder andere[26]:
“Op woensdag 15 maart zijn de Provinciale Staten- en waterschapsverkiezingen. Donderdag 16 maart houdt u de zitting van GSB voor de provinciale statenverkiezing”;

“Op sommige onderdelen in deze handreiking wordt een onderscheid gemaakt tussen decentrale stemopneming (DSO) en centraal stemopneming (CSO). De gemeente heeft voorafgaand aan de verkiezingen via een besluit een keuze voor één van deze twee gemaakt. Als er geen besluit genomen is door de gemeente, dan geldt de decentrale stemopneming. De taken van het GSB zijn bij een decentrale stemopneming iets anders dan bij een centrale stemopneming”;

“In gemeenten met een decentrale stemopneming kan de zitting van het GSB eventueel in twee delen en op verschillende locaties worden gehouden. In het eerste deel van de zitting (bijvoorbeeld op het gemeentehuis) controleert het GSB dan de processen-verbaal van alle stembureaus. In het tweede deel van de zitting (op de tellocatie) wordt opnieuw geteld. De stembussen/transportboxen en de materialen om te tellen bevinden zich dan op de tellocatie. Let op dat bij beide locaties de juiste personen en materialen aanwezig zijn en dat de locaties aan de vereisten voldoen”;

[26] Zie hoofdstuk 6 voor de onderdelen betreffende OSV2020 in de handreiking GSB

"In gemeenten waar een *centrale stemopneming* wordt gehouden, hebben de stembureaus op de avond van de stemming alleen een **voorlopige telling** (op lijstniveau) verricht. Het GSB telt tijdens de zitting alle stemmen, op lijst- en kandidaatsniveau";

"De bijeenkomst van het GSB is een openbare zitting. Dit betekent dat iedere belangstellende deze mag bijwonen, zolang de orde en de rust tijdens de werkzaamheden niet worden verstoord. Dit geldt voor alle werkzaamheden die door of namens het GSB worden uitgevoerd, zoals het controleren van de processen-verbaal, het tellen van stembiljetten en de invoer in het programma OSV2020.
Het GSB mag belangstellenden die overlast veroorzaken daarop aanspreken en zo nodig vragen de zaal te verlaten. **Bij (verwachte) onrust of aanblijvende overlast van aanwezigen neemt de voorzitter contact op met een contactpersoon van de gemeente over de te nemen acties of de benodigde ondersteuning (communicatieadviseur, beveiliging, politie). Bij (dreigend) gevaar kan het GSB ook direct de politie bellen, desnoods via 112".**

Het GSB is een orgaan dat dicht bij de kiezer is georganiseerd. Middels de Kieswet heeft het belangrijke bevoegdheden, maar deze nemen logischerwijze af met het uitbreiden van de bevoegdheden van de CSB en de Kiesraad. Volgens de auteurs is dit een ongewenste en oneigenlijke ontwikkeling. De betrokkenheid en activiteit van de burgers dienen, juist op gemeentelijk niveau, verder te worden verstevigd. Daarmee kan, wat de auteurs betreft, de Decentrale of Centrale Stemopneming komen te vervallen. Het aanstellen van leden van het GSB is idealiter ook een burgerlijke aangelegenheid. De bevoegdheden, verantwoordelijkheden en de uitvoering van de verkiezingen dienen alle zo dicht mogelijk bij de kiezer te blijven.

De Centrale of Decentrale stemopneming is een ongewenst onderdeel van de huidige verkiezingen. Het is volgens de auteurs eveneens een onnodig aangebrachte complexiteit.

De openbaarheid, transparantie en controleerbaarheid van het verkiezingsproces verhouden zich tot burgerrechten en deze dienen derhalve voorop te staan.
Het is niet nodig en ongepast, zo stellen de auteurs, de artikelen van de Kieswet te vervormen tot een verdachtmaking van de burger. Zoals zal blijken uit een aantal ervaringen van onze controleurs leidt een dergelijke passage in de handreiking tot een vooringenomen houding van de stembureauleden richting de belangstellende burger. De handreiking is te ver van de inhoud van de Kieswet af komen te staan en zou derhalve moeten worden herzien of geschrapt. De vereniging NVVB heeft allerlei discutabele taken toebedeeld gekregen, zoals het (mee-)schrijven van de handreiking, en daarmee een ongewenste invloed op de Nederlandse verkiezingen vergaard.

"In het overdrachtsdocument wordt het aantal aan het GSB overgedragen stembussen of transportboxen vermeld, en wordt verantwoording afgelegd over het vervoer en de opslag van de stembescheiden voorafgaand aan de zitting van het GSB. Mogelijk constateert u dat het zegel van de enveloppe met het proces-verbaal is **verbroken en opnieuw is verzegeld**. Het kan zijn dat ambtenaren van het Team Verkiezingen bij de overdracht van de verzegelde enveloppe in bijzijn van de voorzitter een korte controle hebben gedaan of het juiste proces-verbaal in de enveloppe zit, deze compleet is en niet onleesbaar. Check bij de ambtenaren van de gemeente of dit het geval is geweest

als u constateert dat het zegel is verbroken en opnieuw verzegeld";

"Zijn de volgende materialen om te tellen aanwezig? Tafels, **Pennen,** Tellijsten, Kladpapier, Hechtingsmateriaal, Rekenmachine";

"Mocht het GSB niet op één kalenderdag al het werk kunnen afronden, dan kan het GSB in de avond de zitting schorsen en de volgende dag heropenen. Er kunnen ook andere redenen zijn om te schorsen. Bij decentrale stemopneming kan na het onderzoek van de processen-verbaal geschorst worden, om later op de dag, bijvoorbeeld op een andere locatie, de aangewezen transportboxen te openen en opnieuw te tellen. **Gedurende de schorsing is de burgemeester verantwoordelijk voor de beveiligde opslag van alle stembescheiden en materialen van het GSB.** Er is een link bijgevoegd naar de factsheet 'schorsing zitting gemeentelijk stembureau' voor nadere informatie over een schorsing".

Het schorsen van een zitting van een stembureau dient heel terughoudend te worden toegepast en dit vraagt naar onze mening nadere uitwerking. Het uitgangspunt dient het afronden van het telproces en de vaststelling van de uitslag op één enkele dag, de verkiezingsdag, te zijn.

"Naast de controle op onverklaarde verschillen en telfouten, controleert het GSB ook alle processen-verbaal. Mogelijk ontbreken er nog handtekeningen van stembureau-leden en kan dat worden hersteld door deze leden te vragen het proces-verbaal te komen ondertekenen. Dit kan echter ook aanleiding zijn om dit stembureau opnieuw te tellen. Daarnaast kunnen bezwaren van kiezers of onregelmatigheden die in het proces-verbaal zijn opgenomen aanleiding zijn voor het GSB om het stembureau opnieuw te tellen. Ook een extreem slordig of slecht leesbaar proces-verbaal kan een reden zijn om te onderzoeken of opnieuw te tellen";

"Er kunnen signalen zijn dat er in een bepaald stembureau niet goed geteld zou zijn. Dit kan blijken uit de in het proces-verbaal genoteerde **bezwaren of onregelmatigheden, maar ook uit bijvoorbeeld meldingen van burgers bij de gemeente, berichten op sociale media of in de lokale pers**.
In zo'n geval kan het raadzaam zijn om de transportbox van dit stembureau te onderzoeken of te hertellen, ook al klopt het proces-verbaal op zich wel. Door dit stembureau nader te onderzoeken, kunnen eventuele twijfels worden weggenomen en dit vergroot de betrouwbaarheid van de uitslag";

"Als het GSB bij een onderzoek of hertelling vaststelt dat het proces-verbaal van een stembureau inderdaad fouten of onjuistheden bevat, dan stelt het GSB bij dit specifieke proces-verbaal een apart correctieverslag op, dat "**corrigendum**" wordt genoemd. In dit corrigendum verantwoordt het GSB welke correcties zijn aangebracht in de op woensdagavond opgenomen aantal toegelaten kiezers, de verklaarde verschillen en/of de vastgestelde uitslagen per kandidaat/lijst van dit betreffende stembureau";

"Alle stembureaus, bij Centrale Stem Opneming, in de gemeente hebben woensdagavond hun stembus alleen op lijstniveau geteld, hun voorlopige uitslag van deze **sneltelling** vastgesteld en dit verantwoord in hun proces-verbaal".

De logistiek van de stembescheiden van en naar het GSB vraagt nader onderzoek. Het telproces, maar ook de mogelijkheden tot hertellen, tussentijds openen, controleren en opnieuw verzegelen van de stembescheiden vormen stuk voor stuk risico's, welke bovendien oncontroleerbaar zijn voor de kiezer.

"Het GSB hoeft niet alle cijfers van ieder afzonderlijk stembureau voor te lezen. Het GSB kan ook door "**terinzagelegging**" de aantallen per stembureau bekend maken. Het GSB kan zich dan beperken tot het voorlezen van de totalen per lijst op gemeenteniveau. Een andere mogelijkheid is om bij CSO de uitslagen van stembureaus gedurende de dag bekend te maken, direct nadat er geteld is of ingevoerd in OSV2020. Dit zorgt ervoor dat niet alle stembureaus aan het eind van de zitting nog bekend gemaakt moeten worden. Zijn er geen belangstellenden aanwezig (naast de GSB-leden en ondersteuners) dan mag het GSB sowieso van bekendmaking van de uitslag af zien";

Zolang er gewerkt wordt met centrale stembureaus, zouden het GSB en de voorzitter van elk individueel stemlokaal bij de volgende verkiezingen de vastgestelde uitslagen controleerbaar moeten aanbieden, door deze duidelijk zichtbaar te afficheren naast een mondelinge presentatie voor iedere belangstellende burger, alvorens de uitslagen over te dragen aan het daartoe aangewezen centrale stembureau. Voorts zou de fysieke uitslag op locatie aanwezig moeten blijven, tenminste totdat de definitieve uitslag is vastgesteld na afdoende controle door burgers.

"Wacht zo mogelijk met het ondertekenen van het proces-verbaal voor de **ene verkiezing**, totdat het GSB ook de stembiljetten van de **andere verkiezing** heeft geteld. U kunt dan nog bij de verkiezing die al "klaar" is, correcties doorvoeren in het OSV-systeem".

De suggestie om eventueel te wachten met ondertekenen van een opgemaakt PV staat niet alleen een goede controle in de weg, maar laat tevens het OSV[27]-systeem leidend zijn voor de bepaling en vaststelling van uitslagen. Dit achten de auteurs van dit rapport onwenselijk.

"Zo moet bij de CSO een **bijlage I** worden opgesteld, waarin alle bezwaren uit de processen-verbaal van woensdagavond zijn overgenomen. Dit is nodig omdat het CSB anders hier geen kennis van kan nemen: immers, de processen-verbaal van woensdagavond blijven bij de CSO achter in de gemeente".

De mogelijke onregelmatigheden worden getrapt overgebracht naar een hoger echelon, waardoor onzekerheden ontstaan over de vastlegging en vervolg. De opgemaakte PV's op verkiezingsdag dienen centraal te staan, volgens de auteurs.

[27] Ondersteunende Software Verkiezingen

"De burgemeester is er vervolgens verantwoordelijk voor dat dit beveiligd wordt opgeslagen, dat de juiste documenten worden gescand en gepubliceerd op de website van de gemeente, dat de juiste documenten worden weggebracht naar het HSB of het CSB voor die verkiezing en dat het CSV-bestand uit de OSV2020-software in het daarvoor aangewezen portaal van de Kiesraad wordt geüpload".

Door de verantwoordelijkheid voor de veiligstelling van de verkiezingsdocumenten enkel en alleen bij de burgemeester te beleggen, wordt een zorgvuldige en eerlijke afhandeling in te grote mate afhankelijk van diens intentie al dan niet te goeder trouw te handelen. De burger dient een grotere rol en verantwoordelijkheid te krijgen in dit proces. Volgens de auteurs zijn de fysieke PV's tot na vaststelling van de definitieve uitslag het best onder te brengen in de stemlokalen waar elk van de PV's tot stand zijn gekomen; dicht bij de kiezer en onder toezicht van burgers.

Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken (NVVB)

Naast het eerdergenoemde IPO is ook de vereniging NVVB[28]-[29], als overkoepelende organisatie, met niet-verkozen functionarissen verbonden aan de vastgestelde Nederlandse burgerrechten. De **Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken** (NVVB) is in 1994 ontstaan door een fusie van de *Nederlandse Vereniging van Ambtenaren van de Burgerlijke Stand* en de *Vereniging voor Bevolkingsboekhouding en Militaire Zaken*.

De NVVB is niet alleen direct betrokken bij de organisatie van verkiezingen, maar ook bij beleidsontwikkeling omtrent basisregistratie van persoonsgegevens, de basisregistratie van Oekraïners, de ontwikkeling van de afdeling Burgerzaken alsook bij de **ontwikkeling van de digitale identiteit** van de individuele burger. De vereniging of non-profit organisatie fungeert als schakel tussen de gemeenten, de politieke hoofdzetel Den Haag en, via het EVS (Europäischer Verband der Standesbeamtinnen und Standesbeamten e.V.)[30]-[31], met de Europese politiek in Brussel.

De vice-voorzitter van de NVVB is tevens ambtenaar bij de gemeente Utrecht. Hij sprak zich o.a. uit over de onhoudbare werkwijze van het huidige verkiezingsproces richting het Ministerie van BZK (zie pag.8).
Hij was tevens aanwezig bij het CBS/ Telcentrum Jaarbeurs op 16 maart (zie pag.109)

[28] nvvb.nl/nl/
[29] NVVB Jaarcongres 2023: www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7062126019700236288/
[30] Met een soortgelijk takenpakket kan de EVS als de Europese variant van de NVVB aangeduid worden. Opvallend is dat de voorzitter van de NVVB, [redacted], tevens voorzitter is van de EVS
[31] evs-eu.org/en/

Voorzitter NVVB

Daarnaast voorziet de NVVB in een zogenoemde “Publieksacademie”, die samen met haar partneropleiders als opleidings- en examenomgeving fungeert voor iedereen in de publieke dienstverlening, en daarmee de standaardisatie en certificering voor ambtenaren voorschrijft.
Het blijkt een omvangrijke organisatie met veel uitvoering van feitelijk ambtelijke activiteiten. Evenals het IPO, EVS, Public Matters en G40NL bevat de organisatie van NVVB allerlei elementen van een Publiek Privaat Partnerschap (PPP), die zonder inbreng van de burger voorzien in politiek advies, lobby en standaardisatie van opleidingseisen en ontwikkeling van beleid faciliteren.
De handreiking gemeentelijk stembureau van de Kiesraad is mede ontwikkeld door het NVVB.

EVS

Home » Over ons » Partners van de NVVB » Internationale partners » EVS

De EVS richt zich op tal van activiteiten die een directe relatie hebben met de NVVB thema's. Gedacht kan worden aan rechtsvergelijking, kennisuitwisseling en het bevorderen van uitwisseling van persoonsgegevens. De samenwerking met de EU op het gebied van personen- en familierecht en persoonsregistraties is relevant.

Om aan te blijven sluiten op de uitdagingen van de Europese Commissie wil ook de EVS zich doorontwikkelen. In the General Assembly (algemeen bestuur) van de EVS is dit jaar besloten tot een verbreding van visie en missie, vergelijkbaar met die van de NVVB, maar dan op Europees niveau. De EVS evolueert daarmee inhoudelijk van een European Association of Registrars naar European Association of Public Services. De deelnemende landen (België, Duitsland, Italië, Nederland, Polen, Roemenië, Schotland, Slovenië, Slowakije en Zwitserland) hebben het belang onderkend om op Europees niveau onder de vlag van de EVS ook de belangenbehartiging te organiseren voor thema's als identiteitsmanagement, identiteitsfraude, e-dienstverlening, digitale uitwisseling van persoonsgegevens, documentfraude, privacy en innovatie in dienstverlening. Een ontwikkeling die ook van belang is om aanspraak te maken op subsidies en aan te sluiten bij bestaande en nieuwe initiatieven bij de EU.

De zogenoemde “presidency”, vrij vertaald het dagelijks bestuur van de EVS, wordt op dit moment gevormd door Italië, Duitsland en Nederland. Vanuit die positie willen we onze invloed aanwenden voor de belangenbehartiging in Europa en om meer landen te laten toetreden tot de EVS.

De variëteit aan overkoepelende organisaties, zoals het Interprovinciaal Overleg (IPO), de EVS (Europäischer Verband der Standesbeamtinnen und Standesbeamten e.V.) en de Nederlandse Vereniging Voor Burgerzaken (NVVB), maar ook een gremium als de Vereniging Directeuren Publieksdiensten[32] heeft een grote invloed op de verkiezingen, vorming van beleid en de implementatie daarvan. Dat is volgende de auteurs een zorgelijke situatie voor de positie van de burger. De NVVB is een organisatie met grote invloed op de voorgenomen veranderingen van de verkiezingen en de protocollaire voorschriften.
De invloed van deze en andere organisaties dient aan banden te worden gelegd, alleen al omdat er geen enkele democratische aansluiting is met de Nederlandse burger.

[32] Zie ook p.150

3.3 Opleiding, training en detachering

De aanstelling van zowel leden als voorzitter van elk gemeentelijk stembureau is een verantwoordelijkheid van B&W. In veel gemeenten zijn “verkiezingen” onderdeel van een afdeling burgerzaken, maar er wordt vaak projectmatig een **team verkiezingen** opgericht. De taken van een dergelijk team zijn divers en ook de verantwoordelijkheden zullen per gemeente variëren. Veelal worden ambtenaren specifiek aangesteld voor deze gemeentelijke verantwoordelijkheden.
Elke burger heeft de mogelijkheid zich aan te melden voor een taak in het stembureau. Een voorbeeld daarvan is [redacted][33], voorzitter van een stembureau in Ermelo. Volgens hem is de toegang tot het circuit van stembureauleden goed georganiseerd. Er worden examens afgenomen met tweemaal de mogelijkheid tot een herexamen. Elk jaar dient men een “proeve van bekwaamheid” af te leggen, aldus [redacted]. De Rijksoverheid stelt:

Heb ik een bepaalde opleiding nodig om op een stembureau te werken?

U heeft geen opleiding nodig om op het stembureau te mogen werken. Ter voorbereiding op uw taken als stembureaulid of teller moet u wel een training volgen bij de gemeente. Voor meer informatie over hoe dat precies werkt, kunt u contact opnemen met uw gemeente.

Krijg ik als stembureaulid ook een training?

Alle stembureauleden krijgen voordat hun werkzaamheden beginnen een gratis training of instructie. Ze krijgen dan uitleg over de werkzaamheden en situaties die ze tijdens de verkiezingsdag tegen kunnen komen. Het is verplicht om deze training te volgen.

In lijn met bepalingen van Kiesraad en Kieswet stelt B&W de leden aan en bepaalt vervolgens de geschiktheid van een individueel lid van een stemlokaal. B&W beslist eveneens over de aanstelling van een lid van het GSB. De Gedeputeerde Staten stellen de leden van het Hoofdstembureau of CSB aan.
Op de website stembureauinstructie[34] van de Rijksoverheid zijn trainingsmodules te maken, maar deze zijn niet maatgevend voor de aanstelling van de leden van het stembureau.

De wijze van registratie en de eisen voor “training” van de stembureauleden zijn bij de auteurs op dit moment onbekend. Het orgaan dat verantwoordelijk is voor de aanstelling - college van B&W- is ook verantwoordelijk voor de voorwaarden van een inhoudelijke cursus. Per provincie of gemeente kan daar verschillend over worden besloten.
Naast de verschillende aanwijzingsbesluiten is er ook geen overzicht van de “getrainde” leden beschikbaar. De trainingen worden door “externe” partners verzorgd tegen onderling overeen te komen tarieven met publieke financiering.

3.4 Projectmatige uitbesteding aan (semi-) private partners

[33] www.ermelosweekblad.nl/lokaal/column/911856/columnis[redacted]-was-voorzitter-van-een-stembureau-v
[34] stembureauinstructie.nl

Regelmatig worden middels tijdelijke aanstellingen, over het hele land, projectleiders en managers aangesteld om de verkiezingen per gemeente te begeleiden. In veel gevallen is dit een terugkerende werkervaring bij verschillende gemeenten op het CV van deze ingehuurde medewerkers.

Een landelijke centrale rol lijkt te worden vervuld door de eigenaar van *de Publiekszaak* (dPZ)[35], [redacted]. [redacted] is in het verleden bij veel verkiezingen en verschillende gemeenten zelf als projectleider actief geweest. Als eigenaar van dPZ verzorgt hij de begeleiding van vele teams in het land, met als doel de gemeenten te "ontzorgen" in de taak die hen wettelijk is toebedeeld.
Daarbij stelt de Publiekszaak gespecialiseerd te zijn in het verkiezingsproces: van het maken van een plan, begroting en afspraken met leveranciers tot het organiseren of begeleiden van publiciteitscampagnes van de organisatie en de uitslagenavond. Het gestelde uitgangspunt is daarbij dat met het kwetsbare proces van verkiezingen een college van B&W kan terugvallen op een team van "vakinhoudelijke" deskundigen. De verkiezingen zijn volgens de Publiekszaak elk jaar net weer even anders en zij voorzien gemeenten van de laatste informatie met de juiste achtervang.

Er zijn vele "projectleiders verkiezingen" in het land, die één of meer gemeenten voorzien van begeleiding bij de organisatie van verkiezingen. Deze functionarissen werken op basis van tijdelijke contracten of detachering.

De auteurs raden aan om elk van deze aanstellingen en bijbehorende voorwaarden inzichtelijk en openbaar te maken. Het is opmerkelijk dat het een wettelijke taak van gemeenten betreft, die tegen betaling wordt uitbesteed. De verkiezingen van Nederland worden door een select netwerk projectmatig uitgevoerd en dit lijkt het belang van de burger niet direct te dienen. Het aandeel of de zeggenschap van de burger is niet waarneembaar en lijkt in het geheel te ontbreken.
Het voorzitterschap, de leden en de overige bezetting van elk van de stemlokalen is essentieel voor een goed verloop van verkiezingen en de invulling daarvan kent derhalve wettelijke verplichtingen. Het overzicht van de omvang en inhoud van deze samenwerkingsverbanden is op dit moment onvoldoende bekend. Gesteld dat de toegevoegde waarde van organisaties als de NVVB en dPZ kan worden aangetoond, lijkt het zinvol een burgerinitiatief te ontwikkelen dat deze centrale rol kan overnemen.

[35] depubliekszaak.nl/#verkiezingen

[redacted] is ook partner bij het opleidingscentrum SEP B.V.[36]. Deze opleider voor ambtenaren, geleid door directeur Ingrid van Zeeland, verzorgt talloze cursussen gericht op overheidstaken. Ook voor de organisatie en uitvoering van verkiezingen beschikt SEP over veel verschillende modules en trajecten van e-learning. Dit bedrijf en tevens vaste partner van de overheid wordt door ruim 200 gemeenten ingehuurd om opleidingstrajecten uit te voeren.

SEP verzorgt naar eigen zeggen o.a. voor 30.000 aangestelde stembureauleden de cursus "verkiezingen voor stembureau-leden". Het aanbod van cursussen is groot en varieert van onder meer Verkiezingsmanagement en Informatiemanagement, tot BOA-opleidingen, Bijstand en allerlei netwerkdagen. SEP kent weinig concurrentie op de "markt". Over de kosten voor gemeenten voor afname van het cursusaanbod wordt door SEP publiekelijk geen uitspraken gedaan. Dit gaat via individuele afspraken dan wel contracten met gemeenten. Een andere, gelieerde, aanbieder is de Bestuursacademie[37]. Deze biedt een cursus "organiseren verkiezingen" voor gemeenteambtenaren aan voor ongeveer **€750,- per cursist**.
Andere door de NVVB geaccepteerde opleiders, maar niet specifiek gericht op verkiezingen zijn: Censor Bestuur[38], Even Werkt![39] MariënburgGroep[40], NCOD[41], Ocaro[42] en Segment[43].

[36] www.sep.nl
[37] www.bestuursacademie.nl
[38] www.censorbestuur.nl/diensten/5/burgerzaken
[39] evenwerkt.nl/academie/
[40] www.marienburggroep.nl/publieks-en-burgerzaken/
[41] www.ncod.nl/opleidingen/burger-en-publiekszaken/
[42] www.ocaro.nl
[43] www.segment.nl/cursuskalender?domains%5B0%5D=Burgerzaken%20Diplomalijnen

Uitgaande van een eenvoudig **trainingstraject,** voor alleen de leden van stemlokalen, met bovengenoemd opleidingsbudget van €750,-., dan geldt voor de huidige uitvoering van verkiezingen met de ongeveer benodigde 45.000 personen om de ruim 9000 aangewezen stembureaus te bemannen, dat alleen al cursusgeld voor dit deel uitkomt op **€33.750.000,-**.

De organisatie, voorbereiding en bezetting van de stembureaus, met de daarbij behorende uitvoeringstaken, vragen grote financiële uitgaven van de overheid en daarmee van de burger.
Zonder diepgravend onderzoek naar alle kosten komen de auteurs, alleen al voor het trainen van de stembureauleden, op een benodigd budget van bijna 34 miljoen euro uit. Een dergelijk bedrag rechtvaardigt een onderzoek naar de gemaakte kosten, de relevantie of baten van de afgenomen diensten en de verdiensten van derde partijen.
De rol van de NVVB is markant te noemen, omdat deze vereniging niet alleen meewerkt aan de formulering van de verkiezingsprotocollen, maar ook een prominente rol speelt in de bepaling van de “opleidingseisen” van de stembureauleden, inclusief het aanwijzen van de opleiders voor de uitvoering daarvan. Deze bevoegdheden verhouden zich noch tot de Kieswet, noch tot enige andere relatie met de burger.
De samenwerking met of uitbesteding van taken aan private partijen passen in de tendens van de zgn. PPP’s (Public-Private Partnerships), waarbij het voor de burger onmogelijk is vast te stellen waar het aandeel van de overheid ophoudt en de invloed van de private partij begint.

Voor de uitvoering van de verantwoordelijkheden van de gemeenten m.b.t. de verkiezingen worden aanvullend arbeidskrachten ingehuurd, zoals projectmedewerkers voor bijvoorbeeld de “Unit Verkiezingen” in Den Haag. De werving hiervan geschiedt onder andere via reguliere uitzendbureaus.

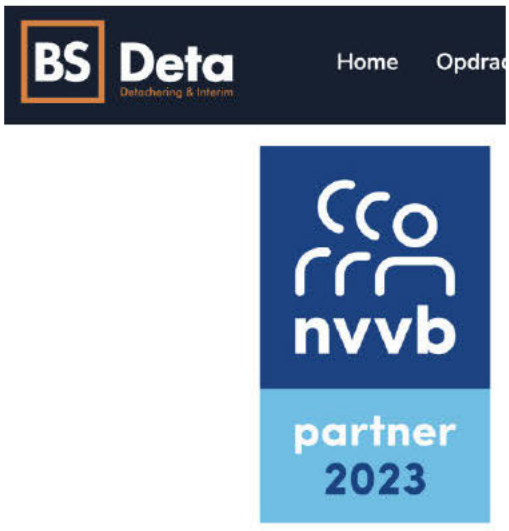

Daarnaast wordt gebruik gemaakt van het detacheringsbureau BS Deta[44]. De algemeen directeur [redacted] voorziet met zijn bedrijf in detacheringen van overheidstaken bij onder meer gemeenten. Hij is tevens eigenaar van "de Verkiezingsexpert"[45], die gedurende de "corona-crisis" gemeenten voorzag van een "volledig assortiment" om de verkiezingen te organiseren. BS Deta is tevens een partner van de NVVB.

Ook voor de logistieke processen van de verkiezingen (op- en afbouw stembureaus, bezorging stembiljetten en ophalen stembussen aan het einde van de verkiezingsdag) worden op grote schaal bedrijven ingezet. Een voorbeeld hiervan is de regio Den Haag, waar deze taak o.a. is uitbesteed aan Mondial Van der Velde Verhuizingen. De directeur van dit bedrijf, [redacted], is eveneens voorzitter van VNO-NCW regio Den Haag.

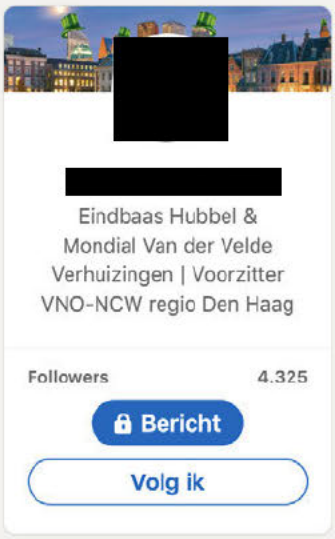

[redacted] • Aan het volgen
Eindbaas Hubbel & Mondial Van der Velde Verhuizingen | Voorzitt...
1 mnd • Bewerkt •

✅ Vandaag zijn de laatste stemmen geteld in Den Haag op de centrale tellocatie World Forum, The Hague en is deze locatie volledig leeg opgeleverd! Behalve dat zijn ook alle 262 stembureaus weer afgebouwd.

😎 Met veel voldoening en enorm veel trots kijk ik terug op een zeer geslaagde week waarin een fantastisch team de 262 stembureaus heeft opgebouwd, de stembiljetten heeft bezorgd aan het begin van de verkiezingsdag en de stembussen heeft opgehaald aan het einde van de verkiezingsdag, om uiteindelijk weer alle 262 stembureaus af te breken en de goederen volledig uitgesorteerd weer in onze opslag te plaatsen. Op de centrale tellocatie World Forum stond een fantastisch team die de opbouw verzorgd heeft van alle telplekken, de continue interne logistiek heeft verzorgd en vandaag nadat de laatste stem geteld was de locatie weer volledig leeg gemaakt heeft.

👍 Een groot compliment aan die meer dan honderd verhuizers die hier voor gezorgd hebben en aan ook het fantastische projectteam die keihard gewerkt heeft aan de voorbereiding en begeleiding van dit megaproject. En ook aan de diverse faciliterende partners die ondersteuning geboden hebben tijdens deze drukke week.

🙌 En uiteraard een groot compliment aan onze partner, de Gemeente Den Haag met wie wij een geweldig partnerschap hebben voor de verkiezingslogistiek.

➡️ Op naar de volgende verkiezingen met Mondial Van der Velde Verhuizingen

Dank aan... Hubbel, Vakkundig Verhuizingen & Transport, Verhuisbedrijf Draagkracht, Verhuisbedrijf Gordijn Transport, Polderverhuizingen, AA Verhuizers, P.A. van Rooyen Topmovers - P.A. van Rooyen logistics, Wiver - Uitzendbureau voor Transport & Logistiek, Dijkshoorn Verhuisservice, Van Toor Ontruimingen, Rozema Verhuurbedrijf, KAV Autoverhuur, Team Intro, Onderhoudsbedrijf Morel, Fortune Coffee, Roldo Rent Nederland, AppStudio, RVA Safety Services.

[44] www.bsdeta.nl
[45] www.verkiezingsexpert.nl

De auteurs stellen dat de overheid grote hoeveelheden financiële middelen beschikbaar stelt voor het organiseren van verkiezingen en dat daar een select netwerk van lijkt te profiteren. Daarnaast is er een onnodig complexe (bij wet bepaalde) organiek van Kiesraad tot stemlokaal.
De rol van de NVVB, als overkoepelende organisatie met toebedeelde bevoegdheden, draagt bij aan deze overtrokken structuur voor het organiseren van verkiezingen. Ook geeft het op geen enkele wijze blijk van een inhoudelijke verbintenis met de burgers en hiermee de kiezers van Nederland.
De in essentie eenvoudige, maar belangrijke gemeentelijke verantwoordelijkheden voor het organiseren van verkiezingen worden deels extern belegd zonder, voor het publiek zichtbare, gegronde onderbouwing.
De uitvoering van en parate kennis over de huidige uitvoering van verkiezingen dient, naar het inzicht van de auteurs, een functionaliteit te zijn van één of meerdere ambtenaren van bijvoorbeeld een afdeling burgerzaken van een gemeente, met veel meer directe betrokkenheid van de burger.

3.5 Stemlokalen

Naast de software OSV2020 en alle niveaus in het verkiezingsproces, zoals de CSB, GSB, Hoofdstembureau, Kieskringen inclusief de keuze uit Decentrale en Centrale Stemopneming, waren er voor de Provinciale Statenverkiezingen ruim 9000 stemlokalen opgetuigd. Een stemlokaal is een onderdeel/ satelliet van een GSB. In het stemlokaal dienen minimaal vijf leden aanwezig te zijn, waarvan één plaatsvervangend voorzitter.

Er zijn diverse soorten stemlokalen ingericht met verschillende openingstijden. Geheel in lijn met de VN Verkiezingsagenda 2030, waarin "inclusiviteit" een belangrijke rol speelt, was speciaal aandacht voor Nederlanders met een beperking; ten behoeve van deze groep zijn ruim 200 specifieke stemlokalen ingericht[46].
Over het algemeen kon in de stemlokalen van 07:30 tot 21:00 een stem uitgebracht worden, maar hierop waren ook variaties; zo waren er ook stemlokalen die gedurende één of enkele uren geopend waren.

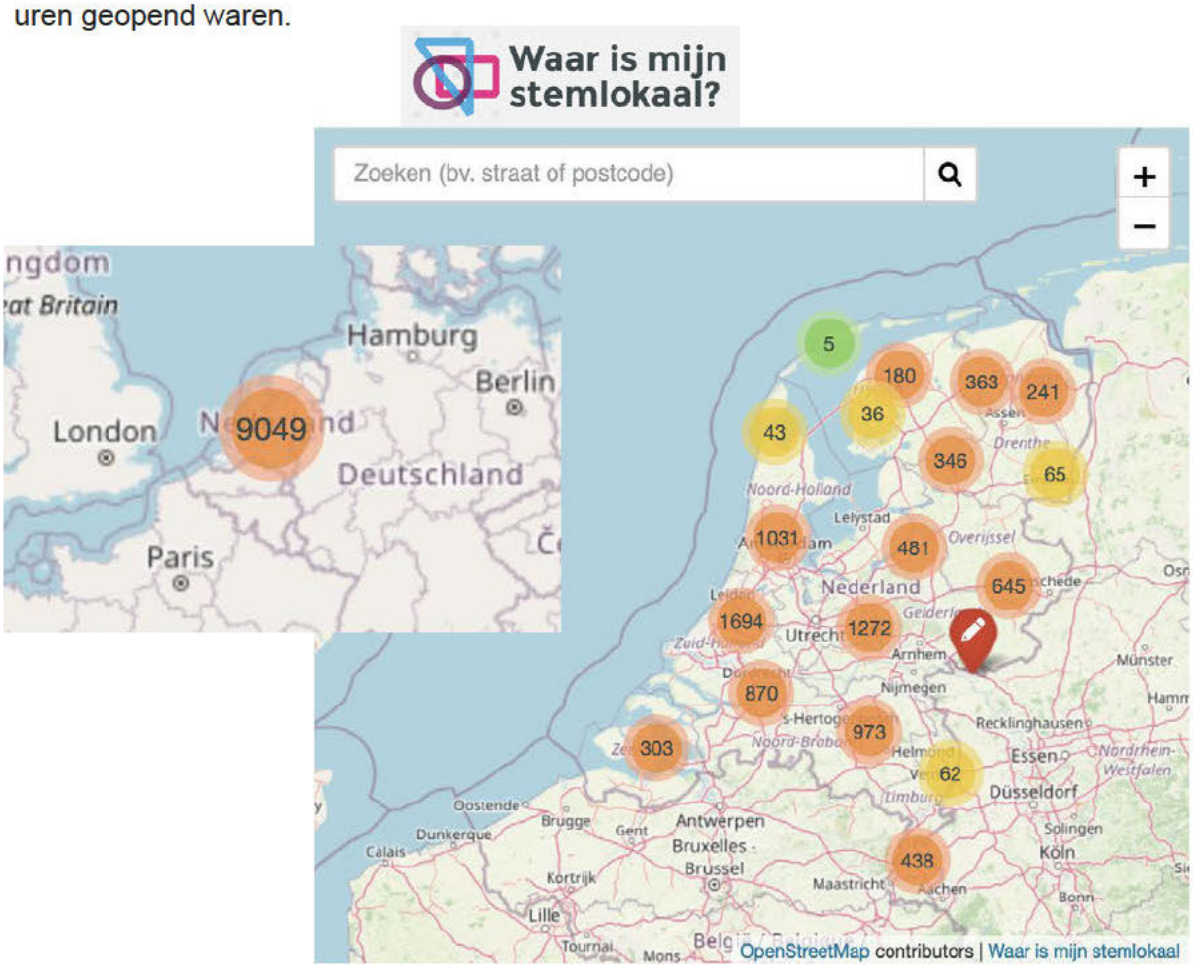

Nederland heeft **13.296.791** kiesgerechtigden en bij de Provinciale Statenverkiezing heeft van deze groep **58,3%** van haar stemrecht gebruik gemaakt (bron: NOS). Dit percentage vertegenwoordigt **7.752.029** kiezers. Met een gemiddelde verdeling over de **9.049** ingerichte

[46] Deze editie van de verkiezingen waren overigens 8.782 stemlokalen sowieso al toegankelijk voor mensen met een lichamelijke beperking, zie ook: www.nu.nl/binnenland/6255087/deze-keer-meer-stembureaus-toegankelijk-voor-mensen-met-een-beperking.html

stemlokalen geeft dat **857** kiezers per stemlokaal. De gewenste bezetting (met voorzitter en stembureauleden) van de stemlokalen betrof in totaal **45.245.** De CSB/ CSO/ telcentra buiten beschouwing gelaten, was er voor de dag na de verkiezingen, 16 maart, bovendien nog behoefte aan een aanvullende **1.725** personen, waaronder ambtenaren.

3.6 Van kerk tot treinstation

Naast de enorme hoeveelheid aan stemlokalen, met de (behoefte aan) bijbehorende bezetting, is er ook van uiteenlopende “ludieke” locaties gebruik gemaakt[47].
Het was voor de kiezer mogelijk zijn/ haar stem uit te brengen op treinstations, in kerken, bij voormalige “prikstraten”, in brouwerijen, op universiteiten, bij mobiele stemlokalen of met een biertje na afloop tijdens “de nacht van de verkiezing” in bijvoorbeeld Zwolle.
Tevens waren er zogenoemde **inclusieve stemlokalen** waar burgers met een licht-verstandelijke beperking zijn ingezet, om de stemmen in ontvangst te nemen. Ook is er gewerkt met een stembureau waar **jongeren** zijn aangesteld voor het tellen van de stemmen.

Afwijkende openingstijden
Op 15 maart zijn om middernacht de eerste vijftien stembureaus geopend. Zo konden nachtelijke stemmers al naar de stembus in Castricum, Den Bosch, Ede of Zwolle. Bij een deel van de locaties ging het om mobiele stembureaus die later naar een andere plek werden verplaatst.
In de Kieswet[48] Art.J1, lid 2 staat: “De stemming vangt aan om zeven uur dertig en duurt tot eenentwintig uur”. In lid 3 van dat artikel wordt de mogelijkheid hiervan af te wijken geformuleerd, op voorwaarde dat de burgemeester van deze tijdstippen ten minste veertien dagen voor de stemming mededeling in het gemeenteblad doet. Het is voor burgers vrijwel ondoenlijk om te achterhalen of, bij het aanbieden van “ludieke” locaties dan wel openingstijden om de stem uit te brengen, door iedere gemeente die bij een dergelijk initiatief betrokken is, de Kieswet is nageleefd.

[47] www.youtube.com/watch?v=2bQVwPFwHP8
[48] wetten.overheid.nl/BWBR0004627/2023-01-01/#AfdelingII_HoofdstukJ_Paragraaf1_ArtikelJ1

Diversiteit in stemlocaties

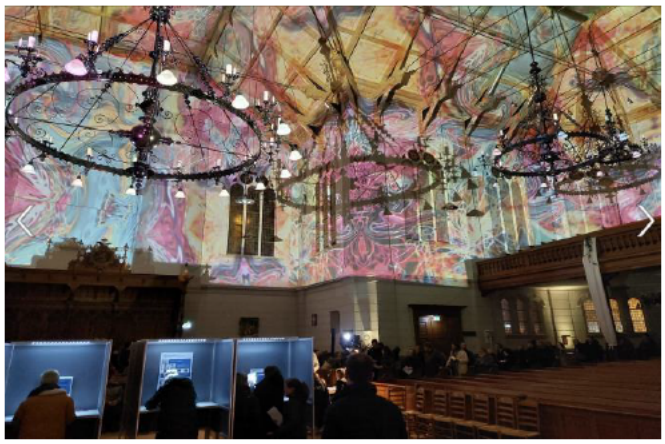

Mobiele stembureaus

Vanwege hun afwijkende werkwijze verdienen de mobiele stembureaus een aparte vermelding. Op de website[49] van de Kiesraad wordt slechts summier uitleg gegeven over de inzet ervan. Wel wordt er gesteld dat, omdat mobiele stembureaus verschillende locaties kunnen aandoen, de kiezers met een lichamelijke beperking en ouderen dichterbij huis kunnen stemmen. De erbij geplaatste foto ter illustratie doet overigens de vraag rijzen of mensen met een lichamelijke beperking daadwerkelijk beter toegang hebben tot een mobiel stembureau dan tot een regulier stembureau. En gezien het duizelingwekkend aantal stembureaus dat in Nederland is ingericht voor deze verkiezingen (meer dan 9000), is het waarschijnlijk (en in elk geval een mogelijkheid) dat veel stembureaus juist in verzorgingshuizen zijn ingericht.

Relevante vragen ten aanzien van de mobiele stembureaus welke vooralsnog onbeantwoord blijven, zijn bijvoorbeeld wie de stembus bemant: is dit alleen een chauffeur? Zo ja, heeft hij/zij dan tevens een voorzittersfunctie? Zo nee, rijden er dan extra passagiers (voorzitter en wel of geen stembureauleden) mee? En door hoeveel leden wordt het mobiele stembureau (minimaal) bemand? Welke route wordt er afgelegd? Hoe frequent wordt er gestopt en op welke locaties? Voor hoe lang wordt er op iedere locatie gestopt? Hoe vindt het stemproces plaats? Indien met papieren stembiljetten wordt gewerkt, hoe wordt de

[49] www kiesraad.nl/verkiezingen/provinciale-staten/stembureaus/bijzondere-en-mobiele-stembureaus

veiligheid ervan gewaarborgd gedurende de ritten tussen de verschillende “stem-haltes”? Indien de stem digitaal wordt uitgebracht, hoe gaat dit proces in zijn werk en hoe is het toezicht hierop gewaarborgd? Wie mogen er gebruik maken van het mobiele stembureau en hoe wordt gecommuniceerd waar en wanneer dit stembureau langskomt? Hoe vindt de verwerking van de stemmen plaats? Hoe wordt het PV opgemaakt en op welke wijze wordt inzage daarvan gefaciliteerd? Allemaal vragen die van belang zijn voor (de mogelijkheid tot monitoring van) transparante verkiezingen.

Beeld: Kiesraad

De aanstelling van stembureauleden en het organiseren van verkiezingen zijn een verantwoordelijkheid van B&W. Zowel de registratie als het overzicht van de aanstellingen van stembureauleden laten aan duidelijkheid te wensen over. Dit staat in schril contrast met de overdreven omvangrijke, en in sommige gevallen buitensporige organisatie van de fysieke stemlocaties.
Uiteraard is het van groot belang dat burgers met een beperking toegang hebben tot het stemproces, maar onder het mom van “inclusiviteit” (als onderdeel van Verkiezingsagenda 2030) lijkt een wildgroei aan stemlocaties te zijn gekweekt welke de algehele transparantie geenszins ten goede komt. Daarbij lijken de vermeende behoeftes van een zeer klein deel van de populatie te worden aangewend om op grote schaal veranderingen door te voeren. Het maakt de verkiezingen onnodig complex en moeilijker te controleren. Ook de grote verscheidenheid in soorten stembureaus, waarbij zelfs de beleving van het stemmen kan worden gevierd is niet in het belang van een doelgericht en controleerbaar verkiezingsproces.
Een verdeling van stemlokalen naar een x aantal inwoners/ kiesgerechtigden lijkt een logischer optie.

4. Verkiezingsproces

Onregelmatigheden

4.1 Inleiding

Tijdens de controle van de verkiezingen van Provinciale Staten en Waterschappen hebben de controleurs gewerkt middels de **instructie Controle Verkiezingen**[50]. Ook zijn zij voorzien van een **Infographic** en een **video met extra uitleg**. Voor alle mogelijke vragen konden zij *real-time* antwoorden krijgen door een mail te sturen aan de organisatie. Een team met helpdeskmedewerkers was tot diep in de nacht beschikbaar om direct vragen te beantwoorden. In enkele gevallen was het mogelijk telefonisch gecontacteerd te worden door een van onze helpdeskmedewerkers, wanneer de situatie daarom vroeg.
Het belangrijkste doel hierbij was het controleren en vastleggen van de opgemaakte processen-verbaal (PV's). Daarnaast hielden onze controleurs zich bezig met de monitoring van het stem- en telproces. Indien van toepassing benoemden zij daarbij de onregelmatigheden die hen opvielen en verzochten ze daarbij de voorzitter om deze vastgestelde onregelmatigheden op te nemen in het PV.

Dit verslag gaat niet in op de inhoud van de gepresenteerde verkiezingsuitslagen. Ook worden er geen uitspraken gedaan over mogelijke verschillen tussen de opgemaakte PV's bij de stemlokalen en de uiteindelijk vastgestelde PV's door de gemeenten/ Kiesraad. Mogelijk worden de resultaten van de door onze controleurs gefotografeerde PV's en de geclaimde uitslagen door de gemeenten, media en Kiesraad op een later moment in beeld gebracht.

Dit verslag gaat vooral over de uitgevoerde controle en de onregelmatigheden die zich daarbij hebben voorgedaan. De meldingen van onregelmatigheden, evenals de positieve ervaringen, zijn in grote hoeveelheden per mail bij de organisatie binnengekomen op zowel de verkiezingsdag, 15 maart, als de dagen erna. Naar aanleiding daarvan is besloten de gang van zaken op de stembureaus nog nauwkeuriger in kaart te brengen door de controleurs een vragenlijst voor te leggen. De bevindingen, voortkomend uit zowel de meldingen per mail als de beantwoording van de vragenlijst, worden in dit hoofdstuk gepresenteerd. Waar het gaat om vaak voorkomende onregelmatigheden, is ook onderzoek gedaan naar de frequentie waarmee deze zijn vastgesteld door onze controleurs. Sommige onregelmatigheden zijn aan de Kieswet getoetst en vervolgens zijn hieraan conclusies (en soms ook aanbevelingen) verbonden.

Zowel uit de enquête als uit de per mail ontvangen meldingen en verslagen van onze controleurs blijkt dat in bijna driekwart van de gevallen sprake is van een (overwegend of uitsluitend) positieve terugkoppeling. De auteurs willen hierbij enkele opmerkingen plaatsen. Ten eerste is elke ervaring -zowel positief als negatief- een subjectieve beleving. In het geval

[50] www.controle-verkiezingen.nl/instructies/

van een negatieve ervaring kon in alle gevallen op zijn minst objectief gesteld worden, dat de controleur werd belemmerd in het uitoefenen van zijn/ haar rechten als burger (en, in het verlengde daarvan, dat in de meeste gevallen artikelen in de Kieswet werden overtreden). Waar het gaat om positieve ervaringen, hebben de auteurs moeten concluderen dat hieraan in veel gevallen geen objectieve vaststelling gekoppeld kon worden. Een kort voorbeeld kan dit toelichten. Bij veel positieve terugkoppelingen werd gesproken over de aangename ontvangst, het aangeboden krijgen van een kopje koffie of iets te eten, of het arbeidsethos van de stembureauleden. In vrijwel al deze gevallen volgde daarop de conclusie van de controleur dat bij het stembureau in kwestie alles goed verlopen was. Hoewel een aangename ontvangst en hardwerkende stembureauleden of, in sommige gevallen, waargenomen oprechte intenties, natuurlijk van belang zijn, sluiten ze eventuele onregelmatigheden niet uit. Onregelmatigheden die overigens ook niet per definitie voortkomen uit onwelwillendheid, maar ook uit onwetendheid of andere factoren, zoals uit de resultaten zal blijken.
Los van de onregelmatigheden zijn veel elementen van het verkiezingsproces voor de burger niet inzichtelijk en/ of niet toegankelijk, kortom: veel stappen in het verkiezingsproces zijn simpelweg oncontroleerbaar en dus niet transparant terwijl de invloed ervan op de uitslag in nevelen gehuld is.

Tot slot bewijst het feit, dat in 1 op de 4 gevallen sprake is van onregelmatigheden - variërend van afwijking van protocollen tot ronduit grove schending van de burgerrechten- dat ons verkiezingsproces in een zorgwekkende toestand verkeert.

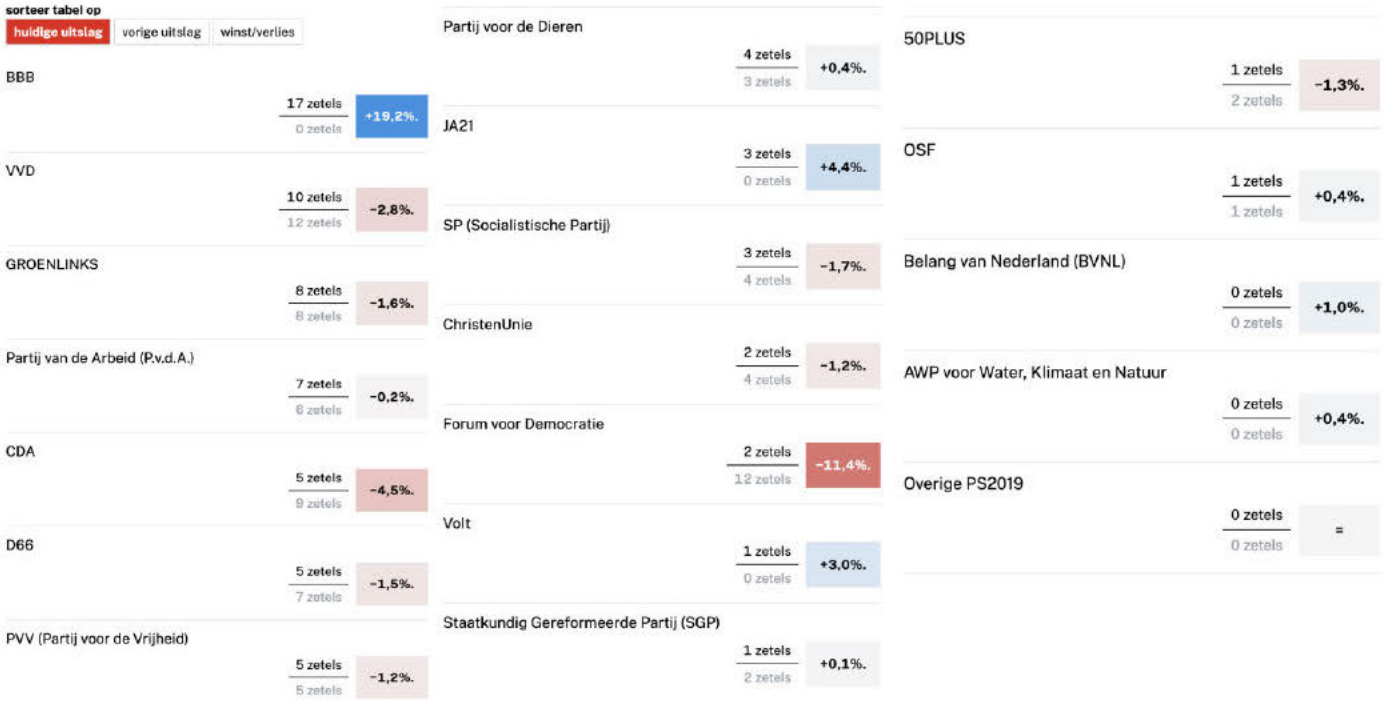

Overzicht voorlopige uitslagen van de NOS

4.2 Bevindingen evaluerende enquête onder controleurs

Aanleiding en interpretatie
Op basis van de grootschalige terugkoppeling van de vrijwilligers over hun bevindingen gedurende hun waarneming van het telproces op 15 maart, alsook de ervaringen met (het recht op) inzage van de processen-verbaal in de dagen daarop volgend, hebben de auteurs een vragenlijst opgesteld met als doel de meest voorkomende bevindingen zo concreet mogelijk in kaart te brengen en uitspraken te kunnen doen over de mate waarin het telproces al dan niet volgens de vastgestelde richtlijnen en wetten verloopt. De vragenlijst kon van 24 maart tot 7 april worden ingevuld.
Het verzoek de enquête in te vullen, is op 24 maart 2023 naar 1391 vrijwilligers verstuurd (van de in totaal 1445 vrijwilligers had een 54-tal zich voor die tijd reeds uitgeschreven uit de mailinglist).

521 vrijwilligers (hierna: respondenten) hebben de enquête ingevuld geretourneerd, wat neerkomt op een respons van 37,45%, oftewel ruim een derde van het totaal aantal aangeschreven vrijwilligers. Aangenomen mag worden dat de non-respons qua opbouw (zoals man/vrouw verhouding, regio) niet systematisch afwijkt van de responsgroep. Bij een responspercentage van 30 procent wordt gesteld dat over het algemeen sprake is van een getrouwe afspiegeling. Derhalve mogen, op basis van de resultaten, met een bepaalde zekerheid uitspraken gedaan worden over de gehele populatie van 1445 vrijwilligers.

Uit de enquête is gebleken dat 22.46% van de aangemelde vrijwilligers uiteindelijk (om uiteenlopende redenen) niet voor waarneming naar het stembureau is gegaan. De resterende 77.54% vertegenwoordigt een groep van 1120 personen. Op 9.049 stembureaus is dat een dekking van 12.38% (ervan uitgaande dat iedere vrijwilliger op een ander stembureau aanwezig was).

Op basis van de terugkoppeling van de vrijwilligers (zowel kwalitatief -middels het delen van hun bevindingen, als kwantitatief -middels de enquête) kan dus weliswaar niet gesteld worden dat de resultaten representatief zijn voor de gang van zaken op *alle* stembureaus in Nederland. Desalniettemin schetsen de uitkomsten alsnog een beeld van het verloop van het telproces omdat een patroon waar te nemen valt in de wijze waarop hieraan invulling wordt gegeven.
De resultaten van deze enquête dienen dan ook in dat licht te worden bezien.

Opbouw vragenlijst en presentatie resultaten
De vrijwilligers hebben een mail ontvangen met daarin een link naar een online vragenlijst, welke met gebruikmaking van het online onderzoeksinstrument *SurveyMonkey* is samengesteld.
Aan de respondenten is een negental vragen voorgelegd. De eerste vraag heeft betrekking op de deelname aan het initiatief van Controle Verkiezingen. Vraag 2 tot en met 6 hebben betrekking op de gang van zaken op de stembureaus gedurende en na afronding van het telproces. De vragen 7 en 8 zijn bedoeld voor de respondenten die ook daags na de verkiezingen nog naar het centrale stembureau van hun gemeente wilden gaan om inzage te verkrijgen in de aldaar verzamelde processen-verbaal van de desbetreffende gemeente. Ten slotte wordt de respondent in vraag 9 verzocht om de gegevens (naam, nummer en adres) van het stembureau waarop hun antwoorden betrekking hebben, in te vullen.

De vragen 1 tot en met 8 betreffen meerkeuzevragen, waarbij het geven van meerdere antwoorden mogelijk is. Bij de vragen 2 tot en met 8 is het bovendien mogelijk een eigen antwoord toe te voegen door de categorie *“Anders, namelijk:”* aan te vinken. Vraag 9 is een open vraag, omdat daar immers om adresgegevens gevraagd wordt.

Alle opmerkingen onder de antwoordcategorie *“Anders, namelijk:”* bij de vragen 2 tot en met 8 zijn verwerkt in het overzicht van de afzonderlijke meldingen per provincie in de volgende paragrafen.

In de grafieken hieronder worden de antwoordpercentages per vraag getoond. Onder elk van de grafieken volgt een korte toelichting.

Resultaten vraag 1

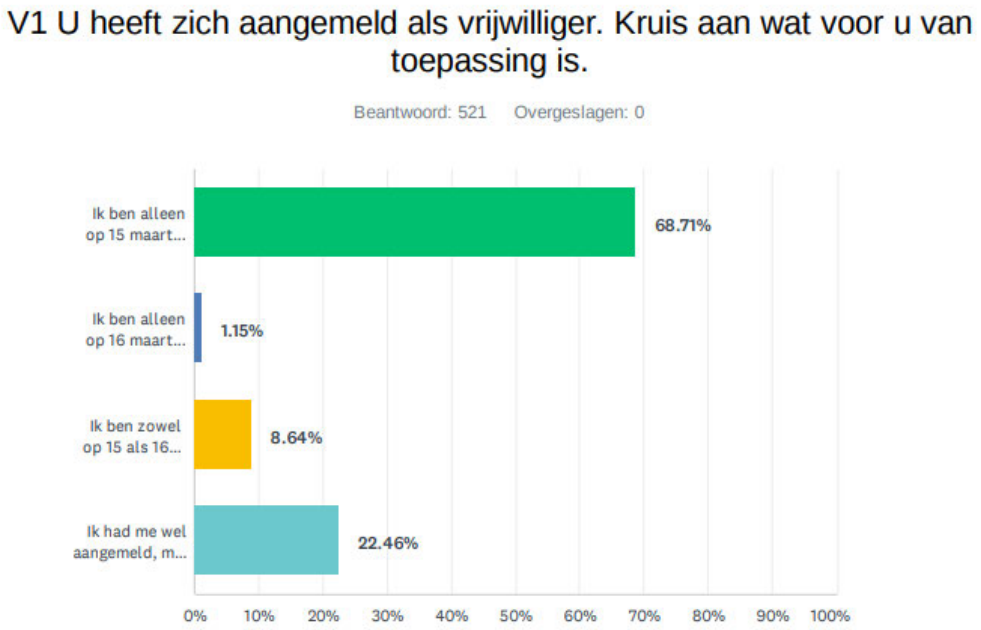

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ik ben alleen op 15 maart naar het stembureau gegaan als waarnemer	68.71%	358
Ik ben alleen op 16 maart naar het centrale stembureau van de gemeente gegaan als waarnemer	1.15%	6
Ik ben zowel op 15 als 16 maart als waarnemer naar de gemeentelijke stembureaus gegaan	8.64%	45
Ik had me wel aangemeld, maar ben uiteindelijk niet gegaan (scroll naar het einde van deze pagina en klik op "Volgende". Op de volgende pagina klikt u op "Verstuur enquête").	22.46%	117
Totaal aantal respondenten: 521		

Toelichting op resultaten vraag 1

Om een beeld te krijgen van het aantal vrijwilligers dat zich na aanmelding daadwerkelijk als controleur heeft gemeld bij een stembureau, hebben we bij het versturen van de vragenlijst iedere vrijwilliger verzocht om de vragenlijst in te vullen, ook als hij/ zij uiteindelijk geen gevolg heeft gegeven aan de oproep van Controle Verkiezingen. Op basis van de uitslag van deze eerste vraag kunnen we, zoals in het voorgaande al is opgemerkt, concluderen dat van de 1445 aangemelde vrijwilligers uiteindelijk rond de 1120 personen daadwerkelijk als controleur naar een stembureau zijn gegaan.

Hoewel op deze vraag in principe één antwoord gekozen kan worden, was het technisch mogelijk meerdere antwoorden aan te vinken. Vermindert men het totaal aantal respondenten (521) met het aantal dat aangeeft enkel op 15 maart actief te zijn geweest (358), het aantal dat aangeeft enkel op 16 maart actief te zijn geweest (6) en het aantal dat aangeeft niet te zijn gegaan (117), dan blijft een getal van 40 over. Hieruit valt op te maken dat, van de 45 respondenten die aangaven zowel 15 als 16 maart naar het stembureau te zijn gegaan, 5 respondenten ook een andere antwoordcategorie (die van 15 maart of 16 maart) hebben ingevuld. Echter aangezien uit de beantwoording van de vraag valt op te maken wie op welke data actief was en wie helemaal niet actief was, heeft deze dubbele beantwoording geen invloed op de interpretatie van de resultaten.

Resultaten vraag 2

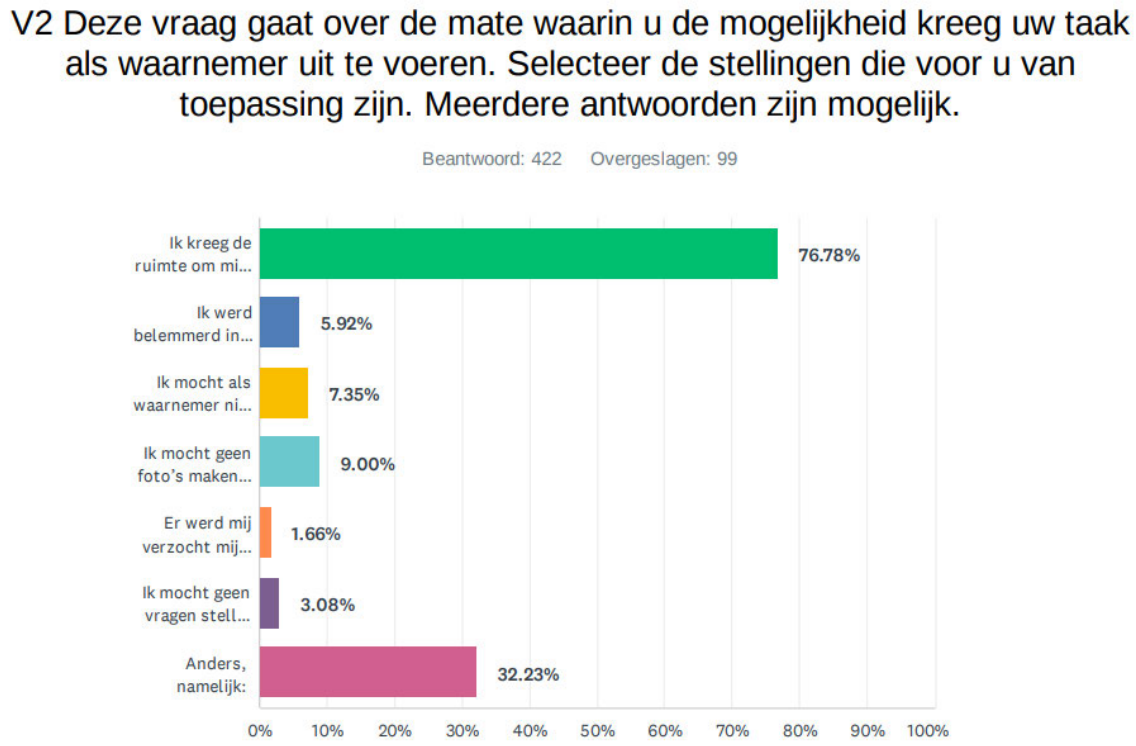

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ik kreeg de ruimte om mijn taak als waarnemer uit te voeren	76.78%	324
Ik werd belemmerd in het uitvoeren van mijn taak als waarnemer	5.92%	25
Ik mocht als waarnemer niet vrij rondlopen/ ik moest op een stoel blijven zitten	7.35%	31
Ik mocht geen foto's maken van het proces-verbaal	9.00%	38
Er werd mij verzocht mij te legitimeren	1.66%	7
Ik mocht geen vragen stellen of opmerkingen maken	3.08%	13
Anders, namelijk:	32.23%	136
Totaal aantal respondenten: 422		

Toelichting op resultaten vraag 2

Bij de beantwoording van deze vraag was het mogelijk om meerdere antwoorden aan te vinken. Ruim driekwart van de respondenten (324) heeft aangevinkt dat zij de ruimte kregen om hun taak als waarnemer uit te voeren, tegenover een kleine 6% (25 respondenten) die aangaf het tegendeel te hebben ervaren. Wat hierbij opmerkelijk is, is dat door een groot aantal respondenten -ruim 100 meer dan de 25 die aangaven belemmerd te zijn in hun taak als waarnemer- vervolgens ook andere antwoordkeuzes heeft aangevinkt die wel degelijk een belemmering van de waarnemerstaak omschrijven. Onze interpretatie hierbij is, dat respondenten die over het algemeen een positieve ervaring bij hun stembureau hebben gehad, geneigd zijn om de eventuele belemmeringen die er zijn geweest voor het naar behoren uitvoeren van de waarnemerstaak, niet als zodanig te ervaren. Deze interpretatie

wordt ondersteund door terugkoppelingen[51] die we van vrijwilligers kregen welke in lijn waren met de volgende ontvangen opmerking: *"Ik werd vriendelijk ontvangen met een kopje koffie. De mensen waren hard aan het werk, dus ik had niet het gevoel dat hier gefraudeerd zou worden. Na anderhalf uur ben ik daarom naar huis gegaan."* Hoewel we geenszins willen insinueren dat er op stembureaus gefraudeerd zou zijn, kunnen we wel stellen dat een vriendelijke ontvangst *an sich* geen maatstaf is voor de mate waarin de waarnemerstaak kan worden uitgevoerd, of voor de wijze waarop het telproces verloopt.

[51] Terugkoppeling in de vorm van mails, of als toelichting in de antwoordcategorie "Anders, namelijk:" welke in deze vraag was opgenomen.

Resultaten vraag 3

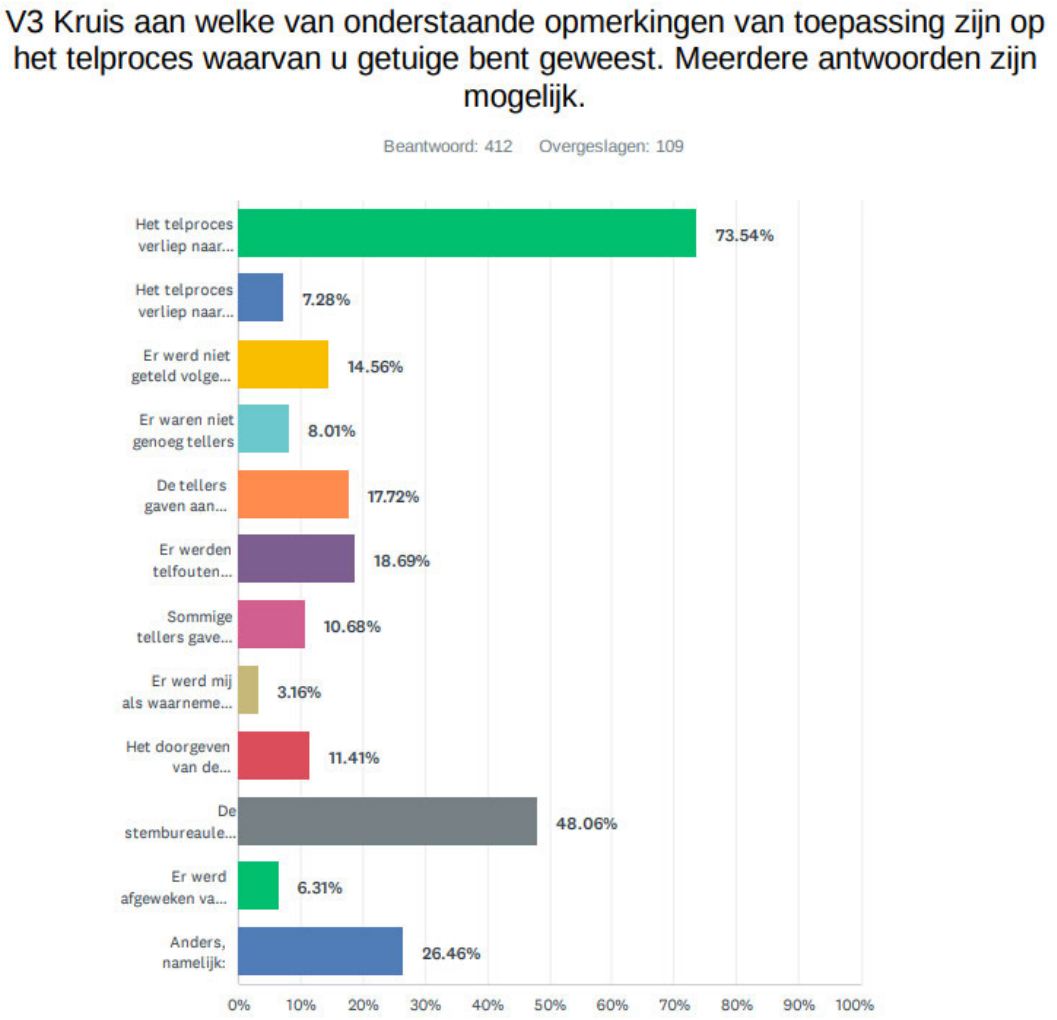

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Het telproces verliep naar mijn mening secuur en ordelijk	73.54%	303
Het telproces verliep naar mijn mening niet secuur of ordelijk	7.28%	30
Er werd niet geteld volgens het 4-ogen principe	14.56%	60
Er waren niet genoeg tellers	8.01%	33
De tellers gaven aan vermoeid te zijn	17.72%	73
Er werden telfouten gemaakt	18.69%	77
Sommige tellers gaven blijk van hun politieke voorkeur / afkeer van bepaalde politieke partijen	10.68%	44
Er werd mij als waarnemer gevraagd mee te helpen met het tellen van de stemmen	3.16%	13
Het doorgeven van de uitslagen aan de voorzitter verliep rommelig	11.41%	47
De stembureauleden en/of voorzitter leken goed op de hoogte van het protocol aangaande het tellen van de stemmen	48.06%	198
Er werd afgeweken van het protocol omtrent het tellen van de stemmen	6.31%	26
Anders, namelijk:	26.46%	109
Totaal aantal respondenten: 412		

Toelichting op resultaten vraag 3

Evenals bij de beantwoording van de vorige vraag, is hier een discrepantie waar te nemen tussen enerzijds de beleving van 303 respondenten (73.54%) dat het telproces secuur en ordelijk verliep, en anderzijds de antwoordkeuzes van tenminste een deel van diezelfde respondenten, die een ander beeld van het verloop van het telproces schetsen. Zo geven 60 respondenten aan dat niet volgens het 4-ogen principe (waarbij tenminste twee personen tegelijkertijd gezamenlijk dezelfde stapel stembiljetten tellen) werd geteld. Voorts benoemen 77 respondenten dat er telfouten werden gemaakt (wat in veruit de meeste gevallen overigens wel leidde tot het opnieuw tellen van de stemmen) en deze observatie sluit logischerwijze aan bij de andere observatie, door bijna evenzoveel respondenten (73) gedaan, dat de tellers aangaven vermoeid te zijn. De veel gelezen melding dat stembureauleden (tevens tellers) vaak al sinds de vroege ochtend in touw waren en diep in de nacht nog steeds aan het werk waren, lijkt een logische verklaring voor deze observaties.

Een ander opmerkelijk gegeven is dat in ruim 10% van de gevallen (10.68%) sprake is geweest van tellers die blijk gaven van hun politieke voorkeur, dan wel hun afkeer van bepaalde politieke partijen. Het uitdragen van welke politieke gezindheid dan ook is, om logische redenen, bij de Kieswet verboden[52].

[52] wetten.overheid.nl/BWBR0004627/2023-01-01/#AfdelingII_HoofdstukJ_Paragraaf3_ArtikelJ14

Resultaten vraag 4

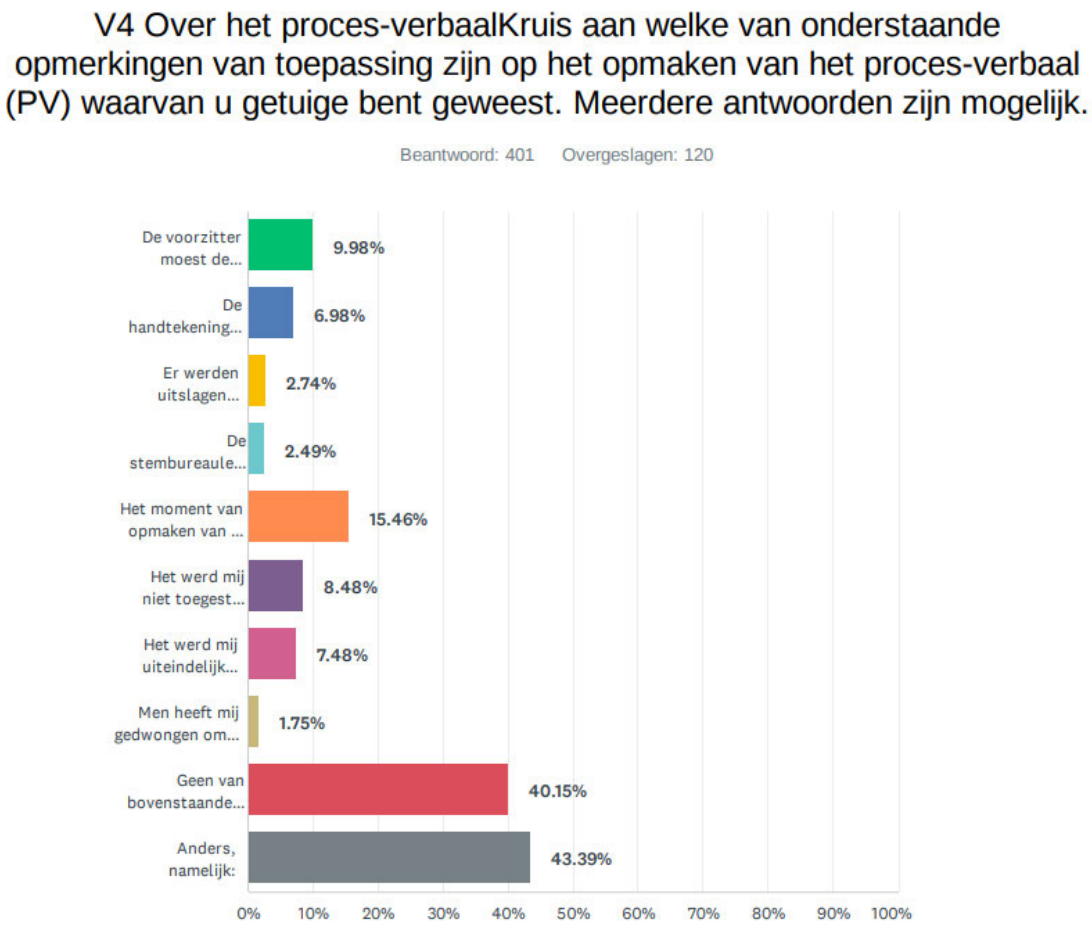

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
De voorzitter moest de aantallen in het PV diverse malen corrigeren	9.98%	40
De handtekeningen werden al gezet voordat de voorzitter de uitslagen noteerde	6.98%	28
Er werden uitslagen genoteerd in het PV, maar er werden geen handtekeningen onder gezet	2.74%	11
De stembureauleden waren al naar huis toen de voorzitter de uitslagen in het PV noteerde	2.49%	10
Het moment van opmaken van het PV zou dusdanig laat gebeuren, dat ik daarvoor al naar huis ben gegaan	15.46%	62
Het werd mij niet toegestaan om foto's te maken van het PV	8.48%	34
Het werd mij uiteindelijk toegestaan om foto's te maken van het PV, maar dit ging wel gepaard met de nodige weerstand	7.48%	30
Men heeft mij gedwongen om gemaakte foto's te verwijderen van mijn toestel	1.75%	7
Geen van bovenstaande, het opmaken en fotograferen van het PV verliep uitstekend	40.15%	161
Anders, namelijk:	43.39%	174
Totaal aantal respondenten: 401		

Toelichting op resultaten vraag 4

Desgevraagd geeft 40.15% van de respondenten aan dat het opmaken (door het stembureau) en fotograferen (door de respondent) van het proces-verbaal (PV) uitstekend is verlopen. Dat betekent dat dat proces, in elk geval naar de mening van de respondenten, in bijna 60% van de gevallen *niet* vlekkeloos is verlopen. Zou de respondenten zijn gevraagd

of het opmaken (en vastleggen) van het PV wel of niet goed verlopen was, waarbij enkel bevestigend of ontkennend geantwoord had kunnen worden, dan had een uitslag van 40% versus 60% toegeschreven kunnen worden aan de interpretatie, door de respondent, van de definitie van “een vlekkeloos proces”. Echter, aangezien in bovenstaande vraag de mogelijkheid is geboden situaties aan te vinken die op zijn minst getuigen van opgetreden euvels tijdens het proces, is een positieve beoordeling door slechts 40.15% van de respondenten op zijn minst een niet te verwaarlozen signaal.

Hoewel het, van overheidswege, is toegestaan voor iedere burger die aanwezig wenst te zijn bij het opmaken van het proces-verbaal, te vragen om een kopie of zelf een foto te maken van het PV[53], geeft bijna een vijfde van alle respondenten (71 van de 401) aan dat het fotograferen van het PV problematisch was. Bij 30 respondenten ging het fotograferen niet zonder slag of stoot, in 34 gevallen werd het ook na discussie niet toegestaan het PV te fotograferen. Zeven respondenten zijn door de stembureauleden en/ of de voorzitter gedwongen de gemaakte foto’s van hun telefoon te verwijderen. In een aantal gevallen is daarbij de privacy van de respondent ernstig aangetast, doordat de telefoon in beslag werd genomen en in alle fotoalbums zowel als in WhatsApp-conversaties werd gezocht naar elders opgeslagen respectievelijk reeds met anderen gedeelde foto’s van het PV. Het nuanceren van dergelijke incidenten op grond van het lage aantal meldingen hierover zou misplaatst zijn, temeer omdat ieder gemeentelijk stembureaulid door de burgemeester van de desbetreffende gemeente is benoemd en geacht wordt daartoe een training te hebben gevolgd. In dat licht beschouwd is de, door vrijwilligers vaak benoemde, onwetendheid bij de stembureauleden aangaande de rechten van de aanwezige burger (in de hoedanigheid van waarnemer/ controleur) eveneens opmerkelijk te noemen. De openbaarheid van zittingen is, blijkens de ontvangen reacties, geschonden.

Voorts is bij de Kieswet onder Artikel N.10, lid 1 bepaald[54] dat, “nadat alle werkzaamheden zijn beëindigd, (wordt) onmiddellijk proces-verbaal opgemaakt van de stemming en van de stemopneming”, gevolgd door lid 2, dat stelt: “Het proces-verbaal wordt door alle aanwezige leden van het stembureau getekend”. Deze bepalingen sluiten, blijkens de beantwoording van deze vraag, in 49 gevallen niet aan op de praktijk, waarin het PV niet werd ondertekend, of al voordat de uitslagen erin waren opgetekend (of zelfs überhaupt bekend waren).

Tot slot dient te worden opgemerkt, dat hoewel de situatie zich kan voordoen dat een correctie dient te worden gedaan in het PV, het aantal meldingen hierover (bijna 10%) de vraag doet rijzen hoe dan gebruik wordt gemaakt van de, eveneens op stembureaus ter beschikking gestelde, voorlopige uitslagenformulieren, waarop de tellers de tussentijdse uitslagen van hun tellingen noteren en blijkbaar speciaal bedoeld om het PV te kunnen reserveren voor enkel het noteren van *definitieve* uitslagen waarover alle aanwezigen consensus hebben bereikt.

[53] Op de website van de Rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/stemmen-tellen-bij-verkiezingen) staat letterlijk beschreven: “U mag aantekeningen, foto’s en video’s maken voor eigen gebruik.”
[54] wetten.overheid.nl/BWBR0004627/2023-01-01/#AfdelingII_HoofdstukN_Paragraaf1_ArtikelN10

Resultaten vraag 5

V5 Over de stembureauleden en de voorzitterHieronder volgt een aantal stellingen over de voorzitter en stembureauleden van het stembureau waar u aanwezig was. Selecteer de stellingen die voor u van toepassing zijn. Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

Beantwoord: 405 Overgeslagen: 116

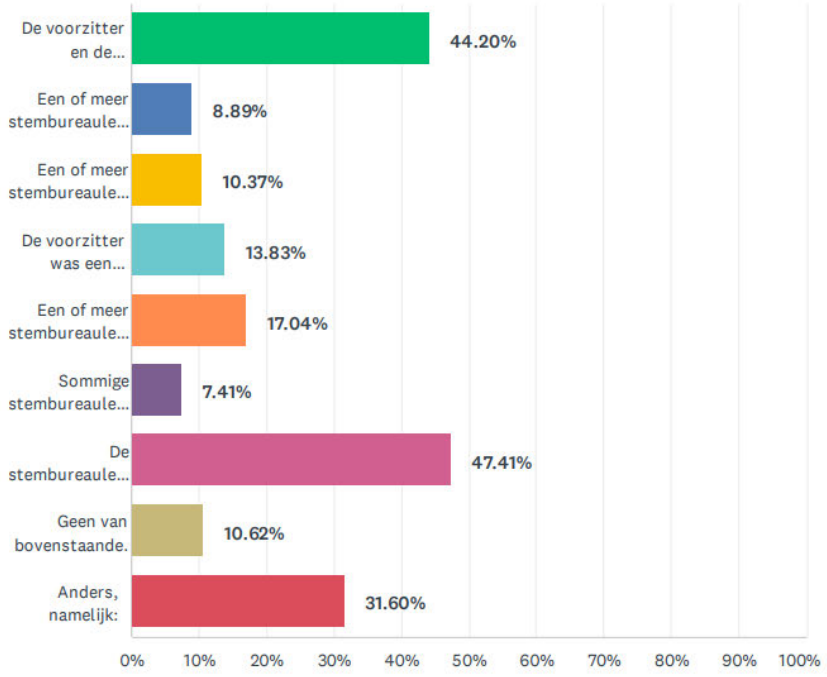

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
De voorzitter en de stembureauleden leken elkaar al langer te kennen	44.20%	179
Een of meer stembureauleden en/ of de voorzitter gaven blijk van politieke voorkeur	8.89%	36
Een of meer stembureauleden en/of de voorzitter uitte zijn/haar afkeer van bepaalde politieke partijen	10.37%	42
De voorzitter was een gemeenteambtenaar	13.83%	56
Een of meer stembureauleden was/ waren gemeenteambtenaar	17.04%	69
Sommige stembureauleden waren familie van elkaar en/ of van de voorzitter	7.41%	30
De stembureauleden en/of de voorzitter waren goed op de hoogte van de rechten die ik als burger heb om het proces te controleren	47.41%	192
Geen van bovenstaande.	10.62%	43
Anders, namelijk:	31.60%	128
Totaal aantal respondenten: 405		

Toelichting op resultaten vraag 5

Het doel van deze vraag was voornamelijk het verkrijgen van een idee van de samenstelling van de stembureauleden (inclusief de voorzitter). De Kiesraad stelt[55] dat “het kan voorkomen dat ook ambtenaren stembureaulid zijn”. Ook burgers die geen ambtenaar zijn, kunnen zich hiervoor opgeven, maar uit onderzoek blijkt dat in een meerderheid van de gevallen de taak aan ambtenaren is toebedeeld. In het geval van het bureau KBN (Kiezers Buiten Nederland), dat belast is met de verwerking en het tellen van de stembiljetten die door Nederlanders vanuit het buitenland zijn ingezonden, is zelfs de voltallige projectorganisatie tevens stembureaulid cq voorzitter. Om echter het risico op vooringenomenheid maximaal te reduceren, moet de vraag gesteld worden of dit een wenselijke situatie is.

Vanuit bovenstaand gegeven, in combinatie met het feit dat zowel de stembureauleden als de voorzitter vaak meerjarig voor deze taak benoemd worden, is het logisch dat ruim 44% van de respondenten aangeeft dat de stembureauleden en voorzitter elkaar al langer leken te kennen. Ook de observaties dat de voorzitter en/ of één of meer stembureauleden gemeenteambtenaar was (respectievelijk 13.83% en 17.04%) zijn in dat opzicht dus geen bijzonderheid. Bij de categorie “Anders, namelijk:” werd vaak gemeld dat dergelijke informatie bij de respondent simpelweg niet bekend was.

Opvallend zijn ook de genoemde familiebanden (door 30 respondenten) tussen stembureauleden en/ of de voorzitter. Ook hiervoor geldt dat, blijkens Artikel E.4 van de Kieswet[56], onderlinge familiebanden niet leiden tot uitsluiting van het lidmaatschap, maar om iedere zweem van malversatie te voorkomen, kan de wenselijkheid ervan betwist worden.

De hierboven genoemde bezwaren tegen nochtans wettelijk toegestane benoemingen (van gemeenteambtenaren, familieleden) kunnen onder andere worden bezien in het licht van de, in totaal, 19.26 % van de respondenten die bij de beantwoording van deze vraag heeft aangegeven dat de voorzitter en/ of één of meer van de stembureauleden blijk gaf van een politieke voorkeur (8.89%) dan wel afkeer (10.37%) van bepaalde politieke partijen.

[55] www.kiesraad.nl/verkiezingen/tweede-kamer/stembureaus/leden-stembureau
[56] wetten.overheid.nl/BWBR0004627/2022-03-24/#AfdelingII_HoofdstukE_Paragraaf2_ArtikelE4

Resultaten vraag 6

V6 Hieronder volgt een aantal stellingen over de verwerking van de stembiljetten in het stembureau waar u aanwezig was. Vink de stellingen aan die volgens u van toepassing zijn. Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

Beantwoord: 395 Overgeslagen: 126

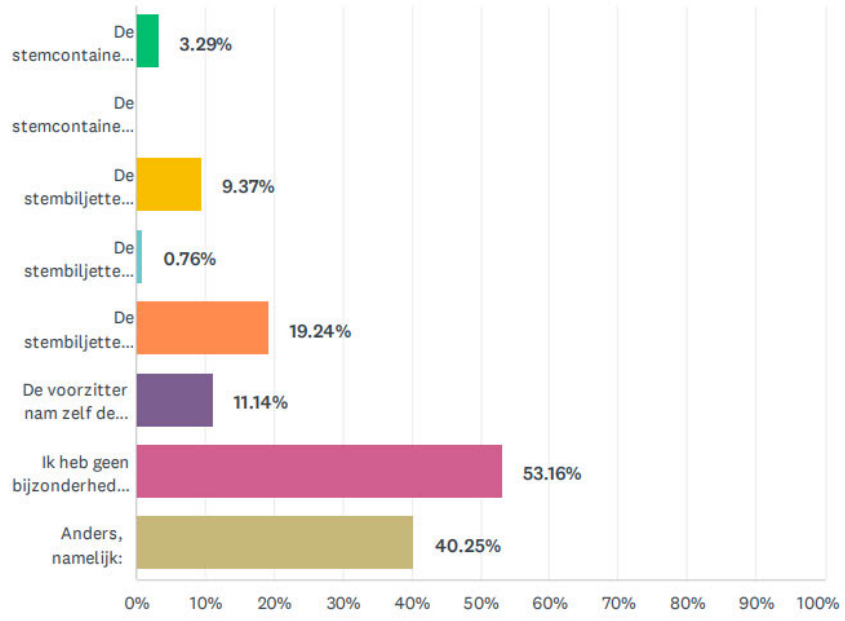

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
De stemcontainer was niet goed afgesloten, of kon gemakkelijk onopgemerkt ontgrendeld worden	3.29%	13
De stemcontainer is een of meerdere keren geopend geweest zonder toezicht	0.00%	0
De stembiljetten werden na de telling in niet-vergrendelde dozen, sporttassen of dergelijke gestopt voor vervoer	9.37%	37
De stembiljetten werden onbeheerd achtergelaten toen het stembureau op slot ging en iedereen naar huis ging	0.76%	3
De stembiljetten werden opgehaald door een derde partij voor vervoer naar een andere locatie	19.24%	76
De voorzitter nam zelf de enveloppen met PV's en de sleutel(s) van de stemcontainer(s) mee	11.14%	44
Ik heb geen bijzonderheden geconstateerd ten aanzien van de verwerking van de stembiljetten.	53.16%	210
Anders, namelijk:	40.25%	159
Totaal aantal respondenten: 395		

Toelichting op resultaten vraag 6

Meer dan de helft van de respondenten (53.16%) meldt geen bijzonderheden te hebben waargenomen ten aanzien van de verwerking van de stembiljetten. De observatie (door 19.24%) dat stembiljetten werden opgehaald door een derde partij voor vervoer naar een andere locatie, strookt met het vastgestelde protocol hieromtrent. Dit geldt eveneens voor de waargenomen gang van zaken waarbij de voorzitter zelf de enveloppen met PV(’s) en de sleutel(s) van de stemcontainer(s) meenam naar een andere locatie (opgemerkt door 11.14% van de respondenten).

Hoewel slechts een klein percentage (3.29%) aangeeft dat de stemcontainer niet goed afgesloten was of gemakkelijk geopend kon worden, verdient deze waarneming naar onze mening de aandacht. De toelichtingen hierop (door de desbetreffende respondenten gegeven in de categorie “Anders, namelijk:”), alsook de meldingen die we hierover separaat per mail ontvingen, geven blijk van consistentie in de waargenomen zogenaamde “zwakke plekken” voor wat betreft de verzegeling van de stembescheiden en de vergrendeling van de stemcontainers. Zo getuigen meerdere respondenten -verspreid over het land- van stembureaus die beschikken over vellen met een onbepaald en ongecontroleerd aantal verzegelingsstickers. Er wordt gesproken van “rondslingerende stickervellen” welke “gemakkelijk onopgemerkt meegenomen konden worden”, er wordt niet bijgehouden hoeveel stickers het stembureau krijgt en hoeveel er zijn gebruikt ten behoeve van de verzegeling van de enveloppen waar de PV’s en andere stembescheiden in worden opgeborgen. Voorts melden diverse vrijwilligers dat de verzegelingsstickers slecht blijven plakken en verwijderd/ vervangen kunnen worden zonder dat daarvan een spoor te zien is. Eén respondent maakt melding van een voorzitter die de verzegelde enveloppe opnieuw opent om nog een aanpassing te doen in het PV, waarna de enveloppe opnieuw verzegeld wordt.

Ook het transport van de stembiljetten laat in bijna één op de tien gevallen te wensen over. Vrijwilligers zien uitpuilende dozen, open kratten en sporttassen, welke zonder speciale markering en zonder afsluiting of vergrendeling vervoerd worden. Een aantal respondenten maakt eveneens gewag van ongemarkeerde, open kratten vol stembiljetten die bij de -eveneens ongemarkeerde, open- kratten van andere stembureaus geplaatst worden[57], waarna geen onderscheid meer te maken valt in de herkomst van de stembiljetten. Dit laatste is bijvoorbeeld problematisch in het geval van noodzaak tot hertelling van de stembiljetten van het desbetreffende stembureau.

De auteurs willen hieraan nog toevoegen, dat het transport en de (nachtelijke) opslag van alle stembescheiden volledig buiten het zicht, en daarmee buiten de mogelijkheid tot controle, vallen.

[57] De meldingen hebben betrekking op locaties waar meer dan één stembureau ingericht waren, en op getuigenissen van vrijwilligers die de beschreven waarneming de volgende dag op het centraal gemeentelijk stembureau deden

Resultaten vraag 7

V7 Hieronder volgt een aantal stellingen over de voorlichting van uw gemeentehuis over de mogelijkheid tot inzage van de PV's na 15 maart. Geef aan welke stellingen voor u van toepassing zijn. Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

Beantwoord: 381 Overgeslagen: 140

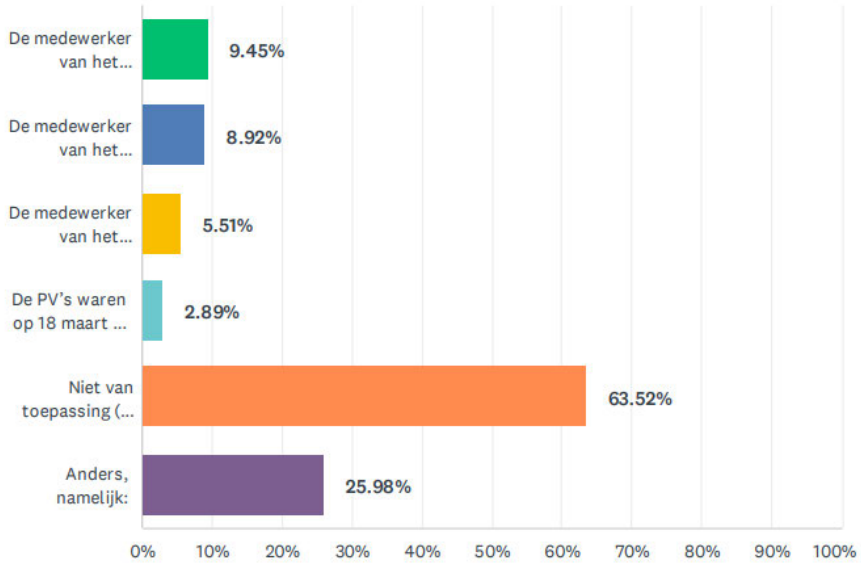

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
De medewerker van het gemeentehuis kon mij direct informatie verschaffen over tijdstip en locatie van inzage van de PV's	9.45%	36
De medewerker van het gemeentehuis gaf aan dat er nog geen duidelijkheid was over datum, tijdstip en/ of locatie van inzage	8.92%	34
De medewerker van het gemeentehuis gaf aan dat er geen mogelijkheid was tot fysieke inzage en verwees naar een digitale publicatie van de PV's.	5.51%	21
De PV's waren op 18 maart nog steeds niet ter inzage beschikbaar	2.89%	11
Niet van toepassing (ik heb bij de gemeente geen uitvraag gedaan over inzage PV's)	63.52%	242
Anders, namelijk:	25.98%	99
Totaal aantal respondenten: 381		

Toelichting op resultaten vraag 7

Onze vrijwilligers zijn voor en op 15 maart aangespoord om in hun eigen gemeente navraag te doen over de mogelijkheid tot inzage in de PV's op het centraal gemeentelijk stembureau (vaak is dat het gemeentehuis, maar niet noodzakelijkerwijs). De openbare zitting geeft de burger de gelegenheid om alle in de eigen gemeente opgestelde PV's in te zien, eventueel te vergelijken met het waargenomen PV in het eigen stembureau op de verkiezingsdag, en desgewenst te fotograferen.

Alvorens op de behandeling van de resultaten van vraag 7 uit de vragenlijst in te gaan, plaatsen we hieronder een passage uit de Kieswet[58]. Het betreft de artikelen Na1 (lid 1 en 2) en Na2 (lid 1 tot en met 4). De artikelen zijn hieronder letterlijk overgenomen, maar de voor deze paragraaf relevante passages zijn door de auteurs cursief gemaakt:

Artikel Na 1

1 Het gemeentelijk stembureau houdt *op de dag na de dag van de stemming* een openbare zitting.

2 In afwijking van het eerste lid houdt het gemeentelijk stembureau bij de verkiezing van de leden van het algemeen bestuur *op de eerste of de tweede dag na de dag van de stemming* een openbare zitting.

Artikel Na 2

1 Burgemeester en wethouders wijzen voor de zitting van het gemeentelijk stembureau een of meer geschikte locaties aan. Voorts *stellen zij voor elke locatie de dag en het tijdstip vast* waarop de werkzaamheden aanvangen.

2 De aanwijzing van een of meer locaties, de dag en het aanvangstijdstip van de werkzaamheden *worden ten minste veertien dagen voor de dag van de stemming bekendgemaakt*.

3 Indien voor de controle van de processen-verbaal dan wel de centrale stemopneming meer dan één locatie wordt aangewezen, stellen burgemeester en wethouders *tevens voor elk stembureau vast op welke locatie de werkzaamheden plaatsvinden. Het tweede lid is van overeenkomstige toepassing*.

4 Burgemeester en wethouders doen op bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen wijze mededeling aan de kiezer van de locatie waar de werkzaamheden voor elk stembureau plaatsvinden alsmede van de dag en het aanvangstijdstip van de werkzaamheden van het gemeentelijk stembureau op elke aangewezen locatie.

Uit de geciteerde artikelen blijkt de duidelijke verplichting van de gemeente om niet alleen de PV's de dag na de verkiezingen (of uiterlijk twee dagen na de verkiezingen) ter openbare inzage aan te bieden, maar tevens de verplichting om datum, tijdstip en locatie van de openbare inzage uiterlijk veertien dagen voor de verkiezingsdag (in dit geval: 15 maart 2023) bekend te maken. Van medewerkers van het gemeentehuis mag dan ook verwacht worden, dat zij burgers desgevraagd van deze informatie kunnen voorzien. Al op 15 maart ontving de organisatie van Controle Verkiezingen talrijke meldingen van vrijwilligers die hun gemeentehuis hadden gebeld om over de locatie en het tijdstip van aanvang van de openbare inzage van de PV's in hun gemeente geïnformeerd te worden, maar die deze informatie om uiteenlopende redenen niet ontvingen. De opgaaf van redenen door de bevraagde gemeenteambtenaren varieerden: men zei niet op de hoogte te zijn van een dergelijke openbare zitting, of dat locatie en tijdstip op dat moment nog niet vastgesteld waren. Meermaals werd door de desbetreffende medewerker aangegeven dat hij/ zij navraag moest doen naar locatie en tijdstip, en werd beloofd dat er teruggebeld zou worden – wat vervolgens in geen van de gevallen gebeurde. Dit is des te kwalijker omdat de openbare inzage op doordeweekse dagen onder kantoortijden plaatsvindt en goedwillende

[58] wetten.overheid.nl/BWBR0004627/2023-01-01/#AfdelingII_HoofdstukNa_Paragraaf1_ArtikelNa1

burgers, teneinde een dergelijke zitting te kunnen bijwonen, in staat moeten worden gesteld om zelf bijtijds eventuele maatregelen te treffen (denk aan vrij nemen of een afspraak verzetten) zodat zij bij de openbare zitting aanwezig kunnen zijn.

Van een deel van de vrijwilligers is bekend dat zij, vanwege het uitblijven van informatie omtrent locatie en tijdstip van inzage, niet naar de openbare inzage van de PV's hebben kunnen gaan. Ook op 16 maart werd de helpdesk van Controle Verkiezingen veelvuldig benaderd door vrijwilligers die op geen enkele wijze -dus ook niet via het daartoe aangewezen gemeenteloket- konden achterhalen waar en hoe laat in hun gemeente de openbare zitting zou plaatsvinden.

Kijken we nu naar de gegeven antwoorden op vraag 7, dan zien we dat van de 381 respondenten die deze vraag beantwoord hebben, 242 aangeven dat de vraag niet op hen van toepassing is, omdat ze geen uitvraag bij de gemeente hebben gedaan over de mogelijkheid tot inzage van de PV's. Onder de resterende 139 respondenten geven 34 personen aan dat de gemeente desgevraagd geen duidelijkheid kon verschaffen. Aan 21 respondenten is door de gemeente onjuiste informatie verstrekt, door te verwijzen naar de digitale publicatie van PV's. Overigens is de gemeente, als gevolg van een wijziging in de Kieswet per 1 januari 2023, verschoond van een zogenaamde publicatiedatumplicht, waardoor digitale publicatie in theorie pas maanden na dato kan geschieden. Dit maakt de openbare inzage van de fysieke PV's bij uitstek van belang voor de burger die immers recht heeft op transparantie in het verkiezingsproces.

De respondenten die dus problemen hebben ondervonden bij het achterhalen van locatie en inzage van de openbare zitting, vormen samen al 14.43% van de totale groep. Tot slot geeft nog 2.89% aan dat op 18 maart (dat wil zeggen: meer dan de uiterlijk twee dagen na de verkiezingsdag waartoe de Kieswet verplicht) de PV's nog steeds niet ter inzage beschikbaar waren. Dan resteert nog de 25.98% respondenten (99 personen) die de categorie "Anders, namelijk:" heeft ingevuld. Het betreft hier een overlap van 62 personen, die deze antwoordcategorie hebben gebruikt om hun andere aangevinkte antwoord verder toe te lichten. In al deze gevallen ging het om getuigenissen met vergelijkbare aard als die de organisatie al op 15 en 16 maart per mail ontving.

Geconcludeerd mag worden dat het in 27.03% van de gevallen, burgers moeilijk tot onmogelijk is gemaakt om de PV's fysiek te kunnen inzien.

Resultaten vraag 8

V8 U bent naar het centraal gemeentelijk stembureau geweest om de daar aanwezige PV's te bekijken en/ of fotograferen. Geef aan welke van de volgende stellingen op u van toepassing zijn. Meerdere antwoorden zijn mogelijk.

Beantwoord: 129 Overgeslagen: 392

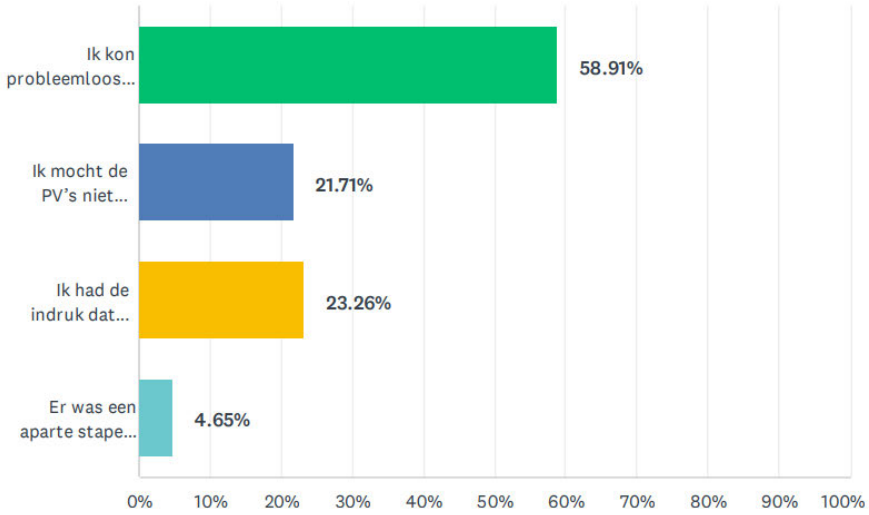

ANTWOORDKEUZEN	REACTIES	
Ik kon probleemloos de PV's inzien en fotograferen	58.91%	76
Ik mocht de PV's niet zonder begeleiding inzien of fotograferen	21.71%	28
Ik had de indruk dat geprobeerd werd mij te ontmoedigen om nog langer aanwezig te blijven, zodat ik geen (of niet alle) PV's zou kunnen fotograferen	23.26%	30
Er was een aparte stapel PV's die niet inzichtelijk werd gemaakt	4.65%	6
Totaal aantal respondenten: 129		

Toelichting op resultaten vraag 8

Om een technische reden was het mogelijk voor *alle* respondenten die deze vragenlijst invulden, ook vraag 8 te beantwoorden -dus ook de respondenten die in vraag 1 al aangaven enkel op 15 maart als controleur actief te zijn geweest, of uiteindelijk noch op 15, noch op 16 maart als controleur hebben opgetreden. Deze laatste groep (die ondanks hun aanmelding bij Controle Verkiezingen, geen invulling hebben gegeven aan hun aanmelding) heeft -logischerwijze- de overige vragen niet beantwoord.

Uit de beantwoording van vraag 1 blijkt dat slechts 51 respondenten ook (of uitsluitend) op 16 maart invulling hebben gegeven aan de controleurstaak. Zoals uit de uitkomsten van vraag 8 blijkt, hebben echter 129 respondenten deze vraag -die specifiek over 16 maart gaat-, beantwoord. Uit nadere bestudering van de individuele antwoorden kunnen we niet anders dan concluderen dat 78 respondenten zich niet hebben gerealiseerd dat deze vraag specifiek over 16 maart ging, terwijl hun antwoorden betrekking hadden op hun ervaringen

op 15 maart. Na uitfiltering van deze respondenten blijven de verhoudingen ongeveer gelijk en dit strookt met de aard van de meldingen en verslagen die per mail ontvangen zijn. Circa 40% geeft aan problemen te hebben ondervonden bij inzage, welke varieerden van weigering van toegang tot (een deel van) de PV's van de Provinciale Staten (waarbij PV's van de Waterschappen wel ter inzage werden aangeboden), het gevoel dat door gemeenteambtenaren getraineerd werd waardoor de vrijwilliger geen of onvoldoende tijd had of kreeg om PV's te bekijken, tot het niet of niet zonder begeleiding mogen fotograferen van de PV's. Onduidelijk is, waarom in een aantal gevallen sprake was van PV's welke apart gehouden of anderszins niet voor het publiek inzichtelijk gemaakt mochten worden. Volgens de meldingen hieromtrent betrof het stapeltjes die expliciet werden gescheiden van de overige stapels, of een aparte ruimte waarin PV's werden opgeslagen.

4.3 Analyse van meldingen controleurs

We ontvingen van onze controleurs vele honderden meldingen over onregelmatigheden. In dit verslag wordt hiervan slechts een selectie gepresenteerd. De selectie geeft een representatief beeld van de aard en frequentie van de totaliteit van gemelde onregelmatigheden.

De in dit hoofdstuk gepresenteerde meldingen zijn naar provincie ingedeeld. Een klein deel van de meldingen bevatte geen informatie over de stemlocatie: deze zijn in een aparte paragraaf gegroepeerd.

Alvorens op de afzonderlijke meldingen in te gaan, volgt hieronder een uiteenzetting van de meest markante onregelmatigheden.

Meldingen over het stemlokaal, de ontvangst en bejegening

Ongeacht de vele toegepaste vormen van stemlokalen mag de verwachting zijn dat het verkiezingsproces daar uniform wordt uitgevoerd. De verslaglegging van onze controleurs geeft echter een heel ander beeld.

De controleurs zijn veelal in eerste instantie goed ontvangen. Vaak wel met verbazing, en regelmatig met geen enkele notie van dit burgerrecht bij de stembureauleden of zelfs de voorzitter. Naarmate de avond vordert is er echter vaak een verandering in de opstelling en houding richting de controleur waar te nemen en wordt hij of zij minder gastvrij, of in sommige gevallen zeer brutaal, bejegend en behandeld.
Zo is vaak te lezen dat controleurs op een aangewezen stoel moeten gaan zitten, niet mogen rondlopen en dus niet naar behoren kunnen waarnemen. Ook moeten zij vaak stil zijn, worden vragen of opmerkingen genegeerd en worden (private) beveiligers ingezet, om de controleur in de gaten te houden. Het wekt de indruk dat dergelijke zaken als instructie aan de stemlokalen zijn overgedragen. In elk geval zijn het overtredingen van de Kieswet. De tellers, stembureauleden en zelfs de voorzitters zijn met regelmaat slecht op de hoogte van de Kieswet of de protocollen van de Kiesraad, met niet zelden een eigen, foutieve interpretatie van de regelgeving tot gevolg. Ook valt op dat vanuit een hoger echelon onjuiste aanwijzingen komen aangaande de rechten van de controleur. In sommige gevallen is het zo bont dat men aangeeft nog nooit van de Kieswet gehoord te hebben. Bij afwezigheid van parate kennis leunen voorzitters op schematisch, protocollair werken met rugdekking van een “StembureauApp”. De meest grove schending vindt plaats in Rotterdam, waar drie keurige seniore dames onder politiebegeleiding uit het stemlokaal worden gezet[59].

Meldingen over werkwijze en achtergrond stembureauleden

Een ander element is de achtergrond van de leden van de stemlokalen. Uit de enquête bleek al dat stembureauleden regelmatig aangewezen ambtenaren waren, elkaar goed kenden, familie van elkaar bleken te zijn of al jarenlang invulling bleken te geven aan het verkiezingswerk. De auteurs onderschrijven dat dit alles is toegestaan, maar in combinatie

[59] Zie ook de video: www.youtube.com/watch?v=CvXF_irtbIU&embeds_euri=https%3A%2F%2Fcontrole-verkiezingen.nl%2F&source_ve_path=OTY3MTQ&feature=emb_imp_woyt

met de verschillende incidenten in de hiernavolgende verslaglegging wijzen de auteurs op de risico's ervan: zo leiden de innige banden en de lange termijn van aanstelling onvermijdelijk tot (risico op) tunnelvisie, vastgeroeste handelingen, verkokering en ongewenst groepsdenken. Een enkele keer werd bovendien gemeld dat voorzitter of stembureaulid zelf politiek actief is in de desbetreffende gemeente.
De ambtelijke benadering is vaak naar binnen gekeerd en in het geheel niet gericht op het burgerrecht. Ook de uiting van politieke voorkeur en openlijke afwijzing van specifieke politieke partijen is meerdere malen gerapporteerd.

Als gevolg van een -eveneens veelvuldig gemeld- tekort aan tellers is het meerdere malen voorgekomen dat controleurs werden aangemoedigd om zelf als teller bij te springen. Enerzijds staat de Kieswet dit niet toe en anderzijds geeft het aan dat de bezetting van de stemlokalen niet op orde was. De auteurs concluderen na onderzoek dat er geen zicht is op de landelijke bezetting en dat daar voor controle wel behoefte aan is. De door de VNG geuite claim, dat men dankzij de "StembureauApp[60]" *real-time* zicht had op bezetting op alle mogelijke niveaus, gaat niet op.

Meldingen over het stem- en telproces
In de Verkiezingsagenda 2030 wordt gesproken over het belang het vertrouwen van de burger te winnen dan wel behouden. Echter een controleur in Wageningen heeft zijn gemeente al bij eerdere verkiezingen gewezen op het ontbreken van simpele gordijntjes bij de stemhokjes om het stemgeheim te waarborgen, alsook het gewenste gebruik van transparante stemcontainers om de transparantie te bevorderen. Suggesties die nota bene onderschreven werden door waarnemers van de OVSE[61] en de Kiesraad in 2017. Nochtans zijn deze simpele, effectieve veranderingen in 2023 nog steeds niet doorgevoerd.

Ook ontvingen we een melding van een probleem met het papier van de stembiljetten voor de Provinciale Staten. Het papier was te glad, waardoor het met rood potlood ingekleurde hokje weer met de vinger kon worden uitgeveegd. Opvallend was, dat in hetzelfde stembureau de stembiljetten voor de Waterschappen op ander papier waren gedrukt, welke dit euvel niet vertoonden. De gemeente Dijk en Waard ontving klachten over het potlood zelf, waarmee de hokjes op de stembiljetten niet goed konden worden ingekleurd. De gemeente zag zich daardoor genoodzaakt de potloden te vervangen[62].

Het voorval met de uitwisbare rode potloodjes doet denken aan een soortgelijk voorval in de VS tijdens de presidentsverkiezingen van 2020, waar in de staat Arizona stembiljetten welke met de zogenoemde *"sharpies"* (bepaald soort pennen) waren ingevuld, niet door de *tabulators* (stembiljet-telmachines) gelezen konden worden en derhalve als ongeldige stem werden gemarkeerd.

Om de stem geldig te laten zijn, is de stemkleur rood verplicht. De Nederlandse kiezers in het buitenland, die per brief hun stem hebben moeten uitbrengen, hebben overigens geen instructie gehad om het stembiljet met een rode kleur in te vullen. Dit leidde bij een aantal

[60] Zie ook paragraaf 6.3
[61] www.kiesraad.nl/verkiezingen/tweede-kamer/organiseren-verkiezing/waarnemers
[62] www.nu.nl/facebooklinks/6255398/gemeente-dijk-en-waard-vervangt-rode-potloodjes-omdat-ze-te-glad-zijn.html

van hen tot de begrijpelijke vraag, of hun (reeds naar Den Haag verzonden) stem dan wel geldig zou worden verklaard.

Eveneens is er een melding van een controleur die waarnam dat, gedurende het tellen van de stemmen, de tellers gebruik maakten van de rode potloden.

Eén van de vrijwilligers die zich als controleur had aangemeld bij Controle Verkiezingen, maakte een videoverslag van zijn bevindingen tijdens het stem- en telproces op 15 maart[63] en een tweede videoverslag van zijn bevindingen tijdens de inzage en controle op het centraal stembureau van Almere, op 16 maart[64]. Ondanks de vriendelijke en goede ontvangst en getoonde bereidwilligheid van de medewerkers ter plaatse om deze controleur van alle gevraagde informatie te voorzien, zijn in deze tweede video met name de (undercover) beelden tussen 08min50 en 17min04 en tussen 23min40 en 29min16 illustratief voor het onvermogen voor de burger om het proces inhoudelijk te controleren, zeker in combinatie met de ogenschijnlijk onoverzichtelijke situatie waarin de stembescheiden, verspreid over diverse kantoren en zaaltjes op een afdeling in het gemeentehuis, verwerkt worden.

Overige regelmatig gemelde, dan wel markante onregelmatigheden bij het stem- en telproces zijn:

- **Ten aanzien van de stembussen:** vergrendeling van containers afwezig, ondermaats of gemakkelijk te saboteren. Overvolle stembussen, en dit al in de ochtenduren op verkiezingsdag;
- **Ten aanzien van het stemproces:** volgens een melder werden in de mobiele stemlokalen geen papieren stembiljetten gebruikt, maar heeft de kiezer daar digitaal zijn of haar stem uitgebracht;
- **Ten aanzien van de kieslijsten:** gebruik van verschillende nummeringen van partijen op kieslijsten, waarbij politieke partijen in de ene gemeente een ander nummer op het stembiljet hadden dan in de andere gemeente. Daarnaast tellijsten met wederom afwijkende nummering of gebruik van letters in plaats van cijfers, waarbij de alfabetische volgorde van de tellijst niet aansloot op numerieke volgorde van het stembiljet (dus de letter A stond niet gelijk aan Lijst 1, B niet aan Lijst 2 etc.);
- **Ten aanzien van het telproces:** te weinig tellers, vermoeide tellers, telfouten en geen toepassing van het 4-ogenprincipe. Stembureaus waarbij geen tellers kwamen opdagen. Verschillende telmethodes binnen één en hetzelfde stemlokaal. Controleurs die mochten meetellen. Ook was er al in de *ochtend*uren op 15 maart diverse berichtgeving over waarschijnlijk noodzakelijke hertellingen en correcties van PV's;
- **Ten aanzien van de processen-verbaal:** verbod op fotograferen, PV's die niet ingevuld of afgerond werden, wijzigingen op PV's nadat de handtekeningen al gezet waren. Ook verwezen voorzitters regelmatig naar de mogelijkheid de PV's de volgende dag(en) digitaal in te zien op het GSB of gemeentehuis, in plaats van het ter plekke laten meekijken naar het zojuist opgemaakte PV. Het kwam ook vaak voor

[63] www.youtube.com/watch?v=ngVGl-ra2vw
[64] www.youtube.com/watch?v=nweJgk-uG4I

dat door de controleurs opgemerkte onregelmatigheden niet in het PV werden opgenomen. Ten overvloede merken de auteurs hier nogmaals op, dat de voorzitter verplicht is dergelijke meldingen desgevraagd in het PV op te nemen. Ook is het de burger toegestaan het PV direct na opmaak te bekijken en hiervan een kopie dan wel foto te maken (met uitzondering van de handtekeningenpagina)[65];

- **Ten aanzien van instructies en sommaties van hogerhand:** door ministerie, Kiesraad, burgemeester, wethouders of gemeenteambtenaren gegeven opdrachten over niet mogen fotograferen PV, geen opname onregelmatigheden in PV (inclusief problemen met foutieve aantallen of het doorgeven van aantallen in de StembureauApp);
- **Ten aanzien van de niet-gebruikte stembiljetten:** onjuiste opslag, apart houden of geen registratie van aantallen niet-ingevulde stembiljetten;
- **Ten aanzien van de verzegeling stembescheiden:** slecht klevende verzegelingsstickers, welke bovendien in onbekende aantallen voorradig en beschikbaar waren;
- **Ten aanzien van de opslag van stembescheiden:** onbeveiligde opslag of alom bekendheid van de cijfercombinatie (van de vergrendeling van de stembus) bij alle aanwezigen in het stemlokaal, waaronder de bewaking die 's nachts bij de stembus zou blijven;
- **Ten aanzien van het vervoer van stembescheiden:** in afwijkende vormen van opslag, zoals sporttassen, open kratten, papieren zakken, kartonnen dozen, vaak zonder markering, anders dan voorgeschreven in de Kieswet (Art.N11 en N.12 van de KW). Enkel bij uitvaardiging van een Algemene Maatregel van Bestuur kan een andere werkwijze worden gehanteerd (Art. N12 van de KW). Daarnaast transportboxen zonder markering/ nummering, of markering zonder aanvullende onderscheidende registratiegegevens. Verschillende vormen van transport van de stembescheiden, waaronder door private partijen (hoewel toegestaan, volgens de auteurs een blinde vlek en niet zonder risico's);
- **Ten aanzien van inzage PV's na 15 maart:** geen mogelijkheid tot inzage of geen informatieverstrekking over datum, tijdstip of locatie van inzage. Ter illustratie een exemplarisch voorval van het gemeentehuis Diemen, dat onze controleur bij herhaling telefonisch afscheepte op haar vraag waar en wanneer ze de PV's kon inzien. Nadat deze controleur de gemaakte geluidsopnames van deze telefoongesprekken met onze organisatie gedeeld had, hebben ook wij nog contact gezocht met de gemeente Diemen, maar wij kregen evenmin de benodigde informatie. Ook in gemeentes waar controleurs er wel in slaagden tijd en locatie van inzage te achterhalen, werden zij ter plaatse regelmatig niet gefaciliteerd, of zelfs ronduit gefrustreerd, om daadwerkelijk inzage te krijgen en/ of PV's te fotograferen. Ook is er een verontrustende melding gedaan over de eenvoudige mogelijkheid de getallen in de door de gemeente digitaal beschikbaar gestelde PV's nog te bewerken en overschrijven.

[65] Zie www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/stemmen-tellen-bij-verkiezingen

Het proces van (her)telling, bij- en vaststelling van de uitslagen heeft landelijk nog van 17 t/m 24 maart 2023 geduurd. Zo waren bijvoorbeeld in de gemeente Haarlem op 20 maart nog grootschalige tellingen gaande en is bijvoorbeeld het PV van het CSB te Den Haag pas op 24 maart vastgesteld - zonder de mogelijkheid voor controle.

Tot slot volgt hieronder een aantal passages uit meldingen, die vanwege hun opvallende aard een aparte vernoeming verdienen:

“Het aantal stemmen voor de partij BBB werd nog niet ingevuld op de lijst toen de boxen werden gesloten. Voorts was er geen registratie van het aantal stembiljetten dat het stembureau had ontvangen.” (Tilburg)

“Zandvoort bestaat uit twaalf stemlokalen en kent geen mobiel stemlokaal. Toch stond er in het afsluitende computerbestand van Zandvoort een stembureau 'mobiel' onder nummer '888'. (Zandvoort)

“Ik heb de volgende dag de getallen in het PV met de gepubliceerde rapporten vergeleken. De rapporten komen overeen met de gepubliceerde cijfers. Wat mij echter verbaast, is dat ik in het opgehaalde 'number- bestand' de gegevens van de uitslagen kan wijzigen. Ook kan ik de rapportage binnenhalen in bijvoorbeeld het programma 'notability' of 'notities'. Ik kan hier met een Ipad-pen overschrijven...m.a.w. een creatieve hand kan hier dus met ipad/pen of kleur de gegevens overschrijven.” (Wissenkerke, Noord-Beveland)

“Daar is gebleken dat van twee stembureaus de volledige tassen met stembiljetten van de Provinciale Staten en van één stembureau de tas met stembiljetten van het Waterschap onvindbaar waren! Niemand kon deze traceren.” (CSO Amsterdam RAI)

“Ook heb ik geconstateerd dat er een enorm verschil zat tussen de uitslag van het stembureau in Amsterdam Oost ten opzichte van de natelling in de RAI. De verschillen liepen op tot meer dan 20 procent verschil per partij en van vijf partijen verschilde het aantal uitgebrachte stemmen met die van het stembureau in Oost.” (Amsterdam Oost)

“Ondertussen zou landelijk zijn besloten om de tellingen om 02.00 uur te schorsen.” (Alkmaar)

“We hebben hier een flink gat in de telling. Er zijn voor de Provinciale Staten 1791 stemkaarten geteld, en er zijn 1724 getelde stembiljetten. Er ontbreken dus 67 stembiljetten (4%), ook na meerdere hertellingen.
Er is na 21:00 nog een onbekend aantal stembiljetten (voor Provinciale Staten) in dozen binnengebracht. Op de eerste doos stond dat er 1000 stembiljetten in zouden zitten, de tweede doos zou nog eens 800 stembiljetten bevatten. En er waren nog zeker 200 ongebruikte stembiljetten.” (Zoetermeer)

“Mijn vrouw heeft bij een ander stembureau gestemd en daar kreeg ze de verkeerde kieslijst voor het Waterschap (we hebben er twee in Leidschendam, afhankelijk van je postcode).” (Leidschendam)

“Elke oproepkaart werd met een tablet gescand. Het lijkt mij dat ze met die data dus kunnen weten welke oproepkaarten er wél en juist niet zijn ingeleverd.” (Gemeente onbekend)

In de hiernavolgende opsomming van meldingen is ervoor gekozen om in sommige gevallen de door de controleur meegestuurde foto(‘s) te tonen. Alle foto’s zijn in bezit van Controle Verkiezingen.

In ruim één op de vier gecontroleerde stembureaus zijn onregelmatigheden geconstateerd - variërend van afwijking van protocollen tot ronduit grove schending van de burgerrechten.
De aard en frequentie van bepaalde meldingen laten een patroon zien van steeds terugkerende problematiek: stembureauleden en zelfs voorzitters zijn met regelmaat slecht op de hoogte van de Kieswet of de protocollen van de Kiesraad of hebben daar zelfs nooit van gehoord.
Ook afwijking van het 4-ogen principe, de telmethodes en wijze van opmaak van het proces-verbaal springen in het oog. De regelmatig geuite politieke voor- of afkeur van tellers, stembureauleden en/ of voorzitter zijn eveneens opmerkelijk. Daarnaast zijn de ondermaatse verzegeling en afwijkende wijze van vervoer van de stembescheiden vaak gerapporteerd.
Tot slot lijkt -blijkens de meldingen vaak middels instructies van hogerhand- bewust te zijn aangestuurd op een verbod de PV’s in te zien of fotograferen, zowel op 15 maart als de dagen erna.
Zoals uit deze rapportage blijkt zijn verschillende stappen in het verkiezingsproces sowieso al onvoldoende tot niet inzichtelijk voor de burger -en dus ook niet te controleren. Uit de overvloed aan meldingen moeten we, in aanvulling op het voorgaande, concluderen dat burgers met grote regelmaat bewust van de inhoud van het proces zijn afgehouden op díe onderdelen die volgens de huidige regelgeving wél zichtbaar zouden moeten zijn.

4.4 Meldingen uit Groningen

In de provincie Groningen waren namens Controle Verkiezingen 52 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in alle 10 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Groningen.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau Raadhuislaan, Oude Pekela
Oude Pekela heeft ca. 8000 inwoners.
Tijdens mijn aanwezigheid zijn de dozen met stembiljetten van vier van de zeven stembureaus ingeleverd (allemaal plastic dozen). Drie stembureaus hadden ieder 3 of 4 dozen, een stembureau had één doos. Het stembureau op de Raadhuislaan had een halfvolle stembus en één plastic doos met een enorme rol BBB-stemmen.
Bij het inleveren gingen de dozen een afgesloten ruimte in. Maar dat was niet “brengen en klaar”. Het duurde misschien wel een kwartier tot halfuur voor een deel van de mensen er weer uit kwam.

Stembureau Raadhuislaan, Oude Pekela
Ernstige schending publieke toegang stemmen tellen:
- Alleen op afstand mogen kijken. Dus een groot deel van de FVD stemmen kan gewoon in de stapel VVD zitten.
- Drie van de zeven stembureaus brengen stemmen in plastic containers. Ook zonder welke vorm van 'op slot' dan ook.
- Raadhuislaan zit deels in afgesloten stembus, deels in niet afgesloten plastic container.
- De totalen per partij zijn niet opgelezen door de tellers. Het voorlopige formulier is ingevuld door de leider van het stemmen.

Stembureau #12 Heemker Akkerstraat 6 9561DG in Ter Apel
Er moest nog een kliko komen om de stemmen te vervoeren naar het gemeentehuis aangezien de container te klein was. Ik heb dit niet meer gezien. De volgende dag op het gemeentehuis zag ik bij de tellers weer een aantal van dezelfde gezichten als de vorige avond in het stembureau.

Stembureau #9 Heemker Akkerstraat 6 9561KD in Ter Apel
Een vriend van mij was twee keer gemachtigd om voor vrienden te stemmen. Zijn machtiging werd geweigerd met als reden, dat hij zelf niet had gestemd. Aangezien niemand iets te maken heeft met de keuze van iemand anders om al dan niet te stemmen, vind ik dit erg merkwaardig. Er is ook geen melding van gemaakt in het PV.

Stembureau Raadhuislaan, Oude Pekela
We mochten, op last van de burgemeester, absoluut niet bij de tellers meekijken op de stembiljetten. Enkel op afstand mochten we beperkt rondlopen, meer voor het “idee” van controle. Er werd afgeweken van het protocol omtrent het tellen van de stemmen. De stapel van één partij werd achter elkaar door twee tellers geteld. Voor de Provinciale Staten mochten we hier bovendien niet bij zijn. De tellers lazen de totalen niet op. De voorzitter

kreeg de getelde stapel per partij, voorzien van een briefje met de totalen erop. Deze briefjes mocht ik niet zien, op een enkele na. De voorzitter vulde een eigen voorlopig briefje in. Als die klopte, werd het officiële formulier ingevuld, vanaf dat briefje. Daarmee is volstrekt onbekend welke stemmen in welke partij-stapel zitten en hoeveel het totaal per partij is. Bij de oneven stapels zag ik op afstand dat bovenop partij 1 een stem van partij 3 lag. Na 2 keer tellen. Op mijn vraag werd gezegd dat dit 'morgen werd hersteld'. De voorzitter en degene die de stemmen opsloeg in een afgesloten ruimte weigerden allebei de foute stem van lijst 1 te corrigeren. Beiden weigerden ook het oplezen van de totalen.

4.5 Meldingen uit Friesland

In de provincie Friesland waren namens Controle Verkiezingen 54 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 15 van de 18 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Friesland.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stemlokaal Simon Vestdijk in Harlingen

In mijn stemlokaal werd niet geteld volgens het 4-ogen principe. Zij telden de stemmen en die moesten overeenkomen met de stempassen.

Stembureau Het Maskelien Easteromwei 5, 9254 GM Hurdegaryp

Donderdagochtend omstreeks 00:20 werd mij dwingend verzocht de foto van het proces-verbaal van de Provinciale Staten, te verwijderen. Ik werd hiertoe gedwongen nadat ik had aangegeven de telling van de Waterschappen niet te kunnen afwachten, aangezien dat naar verwachting pas omstreeks vier uur in de ochtend voltooid zou zijn. Ik was veel te moe om er daadwerkelijk tegenin te gaan met allemaal dorpsgenoten in de buurt en wiste de foto onder toeziend oog van de vrouwelijke voorzitter.

Stembureau (…), Gemeente Opsterland

Ter informatie: ik heb begrepen van een vriendin die voorzitter is bij een stembureau in gemeente Opsterland dat zij morgen pas tellen. Dit bevreemdt mij ernstig, om een nacht de bakken met stembiljetten te laten staan.

Stembureau #20, #35 en #36, De Spil, Schoterplein 49, 8448 RP, Heerenveen

Een stembiljet dat wel degelijk correct was ingevuld, werd geteld als blanco stem. Na een opmerking van mijn “collega-waarnemer” werd dat hersteld. Het viel ons verder op dat hoewel alle drie de stemlokalen in één ruimte waren, ieder stemlokaal er een eigen manier van verwerking van de stemmen op na hield. Daarbij bleek dat de minst logische tellingsmethodiek uiteindelijk ook het grootste verschil had.

Stembureau #26 in Lemmer, Gemeente Fryske Marren

De tellers hadden moeite om de blauwe bakken, met de stembiljetten erin, af te sluiten. Uiteindelijk is het ze gelukt om deze op slot te krijgen. De voorzitter had ze gewoon open op willen sturen. “Dat moeten ze dan maar bij het gemeentehuis doen”, zei hij.
Ik heb ook een foto genomen van de kelder /ruimte waar alle blauwe bakken van alle stemlokalen verzameld stonden. Stembureau 26 heeft gewoon twee
<u>open</u> kartonnen dozen met stembiljetten.
Ik heb de versie van het PV van het Gemeentehuis Fryske Marren in Joure van hun website gedownload. Het viel mij op dat in de scan aanpassingen zijn gemaakt door het Gemeentelijk Stembureau te Joure, echter er is geen corrigendum aanwezig.

Stembureau (…), Joure

Bij het eerste stembureau werd ik geweigerd. Bij het tweede stembureau was ik welkom, maar moest wel moeite doen bij het nemen van foto's: je moet echt op je stutten staan.
In het begin waren ze erg aardig, op het eind zeer wantrouwend.
De voorzitter kon zich maar niet voorstellen waarom ik foto's wilde maken en wat ik ermee zou gaan doen. Er werd onder andere geschermd met het excuus, dat er onvoldoende capaciteit (in mensen) was om mij een foto van het PV te laten nemen. Men was er ook niet van op de hoogte dat burgers dit recht hebben.

Stembureau #13 it Maskelien te Hurdegaryp

Ik maakte één foto met toestemming en moest deze even later verwijderen onder toezicht. Erg intimiderend gebeuren.

Stembureau #27 in Lemmer, Gemeente Fryske Marren

Ik ben samen met iemand anders naar dit stembureau gegaan. De voorzitter reageerde nogal agressief op onze vraag om te komen controleren: "Ik ben toch geen klein kind!". Hij vroeg om onze legitimatie (die we niet hebben laten zien), en desgevraagd weigerde hij die van hem te laten zien. Hierop hebben wij dit stembureau verlaten. We zijn toen naar een volgend stembureau gegaan ernaast, waar we met open armen werden ontvangen en we onze waarnemerstaak wél mochten uitvoeren.

Stembureau Nofryslan

De niet-gebruikte stembiljetten werden niet geteld en ook niet veilig afgevoerd. Op het gemeentehuis verdwenen ze in een grote, open container.

Meldingen over inzage PV’s na 15 maart

Gemeentehuis in Joure, Fryske Marren

Op 16 maart arriveerde ik even na 09h00 in de zaal van ons gemeentehuis in Joure van de Fryske Marren om de opening van de openbare zitting bij te wonen. Ik gaf aan dat ik graag de originele PV's van de Provinciale Staten per stembureau en ook die van het Wetterskip (Waterschappen, *red.*), zou fotograferen. Dat was meteen een probleem. Het mocht niet en ik had het gisteren ook niet mogen doen bij mijn eigen stembureau, was hun oordeel.
Er werd mij verteld dat ik volkomen welkom was en alles mocht
bijwonen, maar geen foto's maken.
Ik heb toen de Kiesraad gebeld maar die namen niet op.
Daarop heb ik iemand van onze FVD-afdeling uit mijn woonplaats gemaild en die heeft via de Griffier van het gemeentehuis de medewerkers ter plaatse kunnen overtuigen dat ik het recht had om te fotograferen. Aldus werd besloten dat iemand van het gemeentehuis met mij mee zou lopen en naast mij zou gaan zitten om erop toe te zien dat ik
geen namen en handtekeningen zou fotograferen. Er was vooraf afgesproken dat ik pas zou gaan fotograferen als ook een eventueel ‘corrigendum’ ingevuld en aan het PV toegevoegd zou zijn. Bij constatering van fouten wordt indien mogelijk ter plekke de fout hersteld, en zo niet dan wordt besloten tot een nieuwe telling, waarbij mogelijk aanzienlijke tijd verstrijkt totdat corrigendum aan PV wordt toegevoegd.

De mij toegewezen controleur heeft mijn vragen netjes beantwoord en mij ook de ruimte waar alle verzegelde kisten met stembiljetten stonden, laten zien. Daar stonden ook gewoon open kartonnen dozen met stembiljetten, je kon ze gewoon zien en je kon ze er gewoon uit halen.
Er waren dus voorzitters van stembureaus die de stembiljetten niet in de verzegelde box hadden gedaan maar gewoon in dezelfde verhuisdoos als waarin de stembiljetten het stembureau waren binnengekomen. De voorzitter van het stembureau waar ik zelf gisteren was, vond het niet eens nodig om de box stembiljetten te verzegelen.
Het proces van onder begeleiding fotograferen verliep heel gemoedelijk tot ongeveer 13:30. Toen werd mij gezegd, dat als het heel druk zou worden en ik het proces zou vertragen, ik zou moeten stoppen met fotograferen. Ik vond dit heel vreemd.
Op een gegeven moment viel mij op dat er alleen maar PV's van de Waterschappen op tafel binnenkwamen. Ik vroeg aan mijn controleur wat daarvan de reden was en of er wellicht ergens een stapel met PV's van de Proviciale Staten lag die ik alvast zou kunnen fotograferen. Het was inmiddels 14:30 en ik had pas 3 PV's van de Provinciale Staten voorbij zien komen (waarvan twee een corrigendum bevatten).
Ik ben gaan informeren waar deze PV's van de Provinciale Staten bleven.

Kort daarop werd mijn controleur op een andere taak gezet en moest ik stoppen met fotograferen. Vijf minuten later werden ineens twee stapels met PV's van de Provinciale Staten binnengebracht. Ik mocht echter niet meer fotograferen omdat, zoals gezegd, mijn begeleider bij mij was weggehaald.
Ik heb toen contact opgenomen met de balie van het gemeentehuis en gevraagd om telefonisch contact met de Griffier van de gemeente. Ik kreeg echter geen medewerking. Na veel gedoe werd uiteindelijk een vervangend voorzitter op mij afgestuurd die mijn naam wilde weten. Ik zei dat ik hier anoniem was. Hij wilde toen niet meer met mij doorpraten. Ook stemde hij niet in met een geluidsopname van ons gesprek.
Ik heb hem nogmaals gevraagd wat de reden was dat ik op dat moment niet mocht doorgaan met fotograferen. Zijn antwoord was dat ik het proces vertraagde en dat zij de capaciteit niet hadden. Ik vroeg of hij kon aangeven waar in de Kieswet deze regel wordt beschreven. De vervangend voorzitter wilde nu helemaal niet meer verder met mij discussiëren en ik mocht nu al helemaal niet meer fotograferen.
Ik maakte daar bezwaar tegen. Hij zou dit melden in het PV.
Ik ben met opgeheven hoofd naar buiten gelopen en naar huis gegaan.
Ik was gebroken en kon wel in huilen uitbarsten.

Op 17 Maart heb ik in een zeer onaangename sfeer het proces waargenomen.
Mij werd verteld dat ik enkel foto's mocht maken onder begeleiding van een ambtenaar van de gemeente. Echter zowel gemeentelijk als centraal was er zogenaamd geen capaciteit om burgers te begeleiden zodat ze foto's konden maken van de processen-verbaal. Er was verder geen communicatie mogelijk. Een medewerker werd heel opdringerig door herhaaldelijk te vragen of ik met hem op de foto wilde. Ik heb geweigerd maar deze medewerker bleef maar doorvragen, het was echt kinderachtig en de voorzitter zei er niks van. Ik zei uiteindelijk: "dat mag, maar alleen als ik ook foto's mag maken van de PV's".
Dat kon niet, zei hij. "Dan ook geen foto's van mij", zei ik.
Ik vond de houding van deze medewerker heel vreemd en zeer intimiderend.
Ik heb zijn naam gevraagd. Die gaf hij, en ik noteerde de naam in mijn telefoon. Daarop verbood de voorzitter mij de naam in mijn telefoon te noteren. Er ontstond een discussie.

Ik zei dat ik zelf bepaal wat ik opschrijf. Hij wilde de reden weten.
Ik zei dat het voor mijn dagboek is zodat ik dingen niet vergeet.
Het was een heel kinderachtige discussie. Gedurende al die tijd, en ook voordat deze discussie begon, was er genoeg tijd geweest om mij bij te staan met foto's maken.
Ook met hulp van een “commissielid gemeente” van de FVD, die speciaal naar het gemeentehuis kwam, wilde de voorzitter niet meewerken: hij bleef erbij dat er onvoldoende capaciteit was. Ik heb de Kiesraad gebeld en zij zeggen dat stemlokalen hun eigen beleid mogen maken en dat zij zelf beslissingen kunnen nemen ten aanzien van het fotograferen van de PV’s, wanneer dat “het proces vertraagt”. Als het klopt dat de stembureaus zelf het beleid kunnen bepalen, dan kan de kiezer dus te allen tijde worden geweigerd om foto's te maken.
Als waarnemer sta je in je eentje en ik had ook geen bewijs van wet- en regelgeving paraat om de medewerkers te overtuigen.
Je staat met je mond vol tanden. Zeker als je alleen bent moet je sterk in je schoenen staan. Dit zou niet nodig moeten zijn.

Gemeentehuis in Joure, Fryske Marren
Ik heb een korte tijd een medewerker naast mij gehad voor het controleren terwijl ik foto's maakte.
Tussendoor, terwijl ik wachtte op het volgende PV -en er was veel wachttijd- maakte ik een praatje met haar. Ze was aardig. Ze vroeg op een gegeven moment naar de organisatie waar ik de waarneming voor deed, dus liet ik haar het A4tje met de stappen zien (infographic instructie van Controle Verkiezingen, *red.*) en zij ging het opzoeken op internet. Ze zag toen op de website van Controle-verkiezingen.nl welke organisaties erbij betrokken zijn. Omdat ook Voorwaarheid (voorheen Viruswaarheid, *red.*) een van die organisaties is, zei ze: “Oh, [redacted] is er ook bij betrokken. Hij is geen viroloog en hij is veroordeeld”. Ik antwoordde haar toen, dat hij enkel op 1 van de 6 aanklachten veroordeeld was en dat hij een hele goede onderzoeker is. Toen vroeg zij of ik tegen het vaccin was. Ik zei: “ja, ik ben tegen het vaccin omdat het een experimenteel vaccin is”. Deze persoon was een mevrouw met hoofddoek. Kort daarop werd zij bij mij verwijderd en moest ik stoppen met het maken van foto's.

Gemeentehuis in Joure, Fryske Marren
Vandaag, 17 maart, gaat het gemeentelijk stembureau in Joure door met tellen.
Ik heb met de Kiesraad gebeld en zij geven aan dat het gekozen beleid van het gemeentelijk stembureau leidend is: zij zijn verantwoordelijk voor de correcte uitvoering der werkzaamheden en als zij daarbij van mening zijn dat er een controleur naast mij moet zitten, dan is dat hun beleid.
Het komt er dus op neer dat de burger altijd de mogelijkheid kan worden ontnomen om de PV's te fotograferen.
Voor de goede orde: het gaat om de PV's die al gecontroleerd zijn en soms ook een corrigendum als bijlage hebben.
Pas als ze gecontroleerd zijn, kunnen ze worden ingevoerd in de computer.
Daarna mag ik de PV’s fotograferen in het bijzijn van een door de gemeente aangestelde controleur, mits de gemeente de capaciteit heeft om iemand vrij te maken die mij kan controleren. Maar als de burger het recht heeft om PV’s in te zien (en fotograferen), en de gemeente bepaalt dat dit enkel mag in bijzijn van een controleur, dan dienen zij dit ook te

faciliteren! Ik heb overwogen een stap hoger te gaan, namelijk naar
het Centrale Stembureau in Leeuwarden, maar toen ik hen belde zei de telefonist dat er
geen telefonisch contact mogelijk is met een medewerker van het Centrale Stembureau.

4.6 Meldingen uit Drenthe

In de provincie Drenthe waren namens Controle Verkiezingen 31 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 9 van de 12 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Drenthe.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau (…), Drouwenermond
Hier is men net begonnen met de telling. Dit gaat anders dan ik verwacht had. Drie personen leggen ieder de stembiljetten, zonder controle van een tweede persoon, *onder* een stoel (lijsttrekker) of *op* een stoel (andere kandidaat). Men controleert elkaar dus niet. Dit is een klein dorpje, vertrouwen moet er zijn maar controle is op zo'n manier niet echt mogelijk.

Stembureau #15, De Hesselerhof in Oosterhesselen, gemeente Coevorden
Samen met mijn vrouw was ik hier vanaf iets voor 21h00 uur tot 01h30 s nachts uur aanwezig.
De voorzitter weigerde ons, na telefonisch overleg met de gemeente Coevorden, een kopie te geven van de PV en ook een foto ervan werd ons niet toegestaan. Wel heeft de voorzitter hiervan een aantekening gemaakt in het PV.

Stembureau #12, De Goede Herderkerk, Hoogeveen
Overdag (bij het uitbrengen van mijn stem) gaf ik aan dat ik zou terugkeren als waarnemer en dat vond men prima, doch wel wat ongemakkelijk.
Toen ik ’s avonds terugkwam, werd er toch wat raar gekeken en direct gezegd dat ik geen foto’s zou mogen maken. Ook de voorzitter haastte zich dit nog eens te herhalen. Toen ik de informatie liet zien waaruit blijkt dat ik hiertoe gerechtigd ben, werd het gesprek aangenamer en na wat grapjes was het ijs gebroken.
Voor de sortering van de stemmen waren er maar 12 bordjes (oneven en even genummerd) aanwezig, terwijl er 19 partijen waren. Dat vonden de stembureauleden zelf ook raar.
Men was nog maar net gestart met sorteren van de even en oneven genummerde partijen, toen er iemand (die blijkbaar onderdeel was van het team) kwam en, wijzend op de stemcontainer Provinciale Staten, zei: “zal ik die ook maar meenemen? Weg is maar weg en die heb je toch niet meer nodig.” In deze container zouden de niet-gebruikte stembiljetten zitten. De voorzitter maakte deze container wel eerst nog op slot. Het knaagde bij mij, omdat ik had gelezen dat als de stembiljetten geteld zijn, ze samen met de overgebleven niet-gebruikte stembiljetten terug in de container zouden moeten om naar het gemeentehuis te worden gebracht. Toen ik dit aan de voorzitter voorlegde, zei ze dat ze het altijd zo doen.
De dozen met stembiljetten vielen half uit elkaar. Ze werden met plakband gerepareerd en er kwam, bij wijze van verzegeling, een sticker op. Er waren te weinig dozen dus men moest zich behelpen met andere dozen die uit het pand zelf afkomstig waren. Deze dozen hadden dus geen nummering van het stembureau. Niet iedereen koppelde de uitslag mondeling terug aan de voorzitter. Er was een dame die mij wantrouwend in de gaten hield. Toen ik een opmerking maakte over de dozen, wilde ze weten vanuit wie ik was benaderd om te gaan waarnemen en waarom ik zoiets zou willen.

Toen ik daags erna het PV online[66] bekeek, zag ik dat er geen aantekeningen zijn gemaakt over bovengenoemde onregelmatigheden of bijzonderheden.

Stembureau #22 Dorpshuis Assekolke, Zuiderdiep 35, 9523 TA Drouwenermond
Er werd niet geteld volgens het vier-ogenprincipe.
Bij de controle van de PV's die op de website van de gemeente staan zag ik dat er wat was geknoeid bij de aantallen van BVNL. Uiteindelijk wel weer goed gecorrigeerd bij hertelling.

[66] PV Waterschappen:
https://www.hoogeveen.nl/fileadmin/hoogeveen/PDF/PV_Waterschap_Vechtstromen/12_De_Goede_Herderkerk_wvs_.pdf
PV Provinciale Staten:
https://www.hoogeveen.nl/fileadmin/hoogeveen/PDF/PV_Provinciale_Staten_2023/12_De_Goede_Herderkerk_ps_.pdf

4.7 Meldingen uit Overijssel

In de provincie Overijssel waren namens Controle Verkiezingen 100 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 18 van de 25 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Overijssel.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau (…), Gemeente Oldenzaal
Bij mijn binnenkomst had ik aan de voorzitter kenbaar gemaakt dat ik de hele telling wilde volgen en aan het eind een kopie van het proces-verbaal wilde hebben (zonder natuurlijk de namen en handtekeningen van de ondertekenaars). Om 01:30 uur, toen alle tellers zich naar de kantine van het Gemeentehuis hadden begeven, gaf ik aan dat ik graag de kopie van het PV wilde hebben. De voorzitter vroeg mijn e-mailadres en beloofde mij deze te zullen sturen. Helaas heb ik niets mogen ontvangen.

Stembureau Wijkcentrum De Trefhoek, Almelo
Ik was waarnemer in één van de twee stemlokalen.
Tegen 01h00 uur 's nachts vroeg ik aan de voorzitter (naam bij auteurs bekend) om een kopie van het PV; haar antwoord was: nee. Een foto mocht ik van haar ook niet maken van dit PV. “Ga morgen maar naar het stadhuis”, voegde ze eraan toe. Ook mocht ik de uitslag niet overschrijven.

Stembureau (…, locatie: Centrum), gemeente Steenwijkerland
Ik mocht als waarnemer niet rondlopen, maar moest blijven zitten, aan de rand van het zaaltje.

Stembureau #21 De Slaghen, Ommen
Ik was op dit stembureau als teller aanwezig. Graag wil ik aandacht voor het proces na het sluiten van het stembureau. Ik kreeg op een gegeven moment het gevoel dat we alles, wat was aangeleerd tijdens de e-learning cursus, kon worden losgelaten. “We gingen het anders doen”. Hier is, naar mijn mening, nagenoeg volledig afgeweken van de CRAFT-telprocedure. Ik had en heb daar nog steeds moeite mee. Dit heb ik aangegeven toen de voorzitter uitleg gaf over de voorgestelde manier van tellen. Ik was hierin niet de enige. Ik voelde een plotse verandering van stemming onder de stembureauleden en tellers.
Mijns inziens is nu de juistheid van de uitslag van stembureau 21 niet vast te stellen.
Dit is voor de telling van de stembiljetten voor de Provinciale Staten mijn waarneming geweest: er is veelal geen 4-ogen principe toegepast bij het tellen van de stemmen op partijniveau. Er zijn geen CRAFT-telformulieren gebruikt tijdens het tellen, enkel A5 notitieblokvellen om aan te geven welk lijstnummer hoeveel stemmen had. Deze zijn dus ook niet aan de stembiljetten bevestigd.
Er is gebruik gemaakt van een voorlopig uitslagenformulier als eindoverzicht van de getelde stembiljetten en getelde stempassen.
Ik heb geen PV kunnen waarnemen na de telling. Ik heb handtekeningen geplaatst op een PV zonder te kunnen vaststellen wat de inhoud van dit PV was.

Er is een verschil van 7 stembiljetten geconstateerd t.o.v. de stempassen (7 stempassen meer dan stembiljetten).
Een tweetal stapels met stembiljetten zijn herteld en hieruit kwam naar voren dat het verschil in aantallen is aangepast naar 5.
Uiteindelijk zijn alle stembiljetten en stempassen in een niet-afgesloten container gedaan en afgevoerd door medewerkers van de gemeente.

Stembureau IJsvereniging WVF, Meester Koolenweg 10, Zwolle
Ik kreeg weinig ruimte om goed te kunnen controleren en moest vanaf verre afstand mijn waarnemingen doen, wat niet voldoende is. De voorzitter (naam bekend bij auteurs) was behoorlijk dictatoriaal.

Meldingen over inzage PV's na 15 maart

Gemeentelijk stembureau Steenwijk
Het plan was om alle lijsten en PV's van de verschillende stembureaus van deze gemeente te fotograferen. Dit verliep echter allesbehalve goed. Na een dispuut met de eindverantwoordelijke of coördinator aldaar konden we vertrekken zonder inzage in de uitslagen. De te fotograferen lijsten zaten in verzegelde dozen en hadden bovendien geen "status" en de PV's zouden later op de site van de gemeente worden gepubliceerd. Onze aanwezigheid werd bovendien als storend ervaren.
Aangezien mijn onvermijdelijke conclusie nu is dat deze gang van zaken niet voldoet aan de zoveel geroemde transparantie, heb ik geen enkel vertrouwen meer in dit proces en ik zal dus ook nooit meer meedoen aan verkiezingen.

Gemeentelijk stembureau Steenwijk
We waren met zes mensen bij de Raadszaal. Het bleek niet mee te vallen medewerking te verkrijgen. We werden toch wel als “kritisch” beschouwd, quote: “alsof jullie ons niet vertrouwen. Doen we het niet goed of zo?". Hier en daar liep een hautaine dame rond die ons volkomen negeerde en de baas van het hele proces leek te zijn. Op een gegeven moment zei een van hen dat ik niet mocht rondlopen (binnen de cirkel van de Raadszaal), hoewel dat eerder wel mogelijk was. Ik probeerde wat ongedwongen een praatje te maken voordat het telproces begon, waarop één van hen direct zei, dat ik “knap storend” was. Merk daarbij op dat een van hun collega’s een paar keer met een harde ringtoon werd gebeld, en al bellend wegliep -maar dat was blijkbaar niet storend.
Een deel van de verzegelde bakken ging naar boven, en er werd gezegd dat dat een beveiligde ruimte was. Dus niet openbaar of vrij toegankelijk.
Op een gegeven moment werd een dame echt geïrriteerd over onze aanwezigheid. Ik heb nogmaals uitgelegd dat we hen volkomen vertrouwen, dat het daar ons niet om ging, maar om de PV's vóórdat ze zouden worden gedigitaliseerd. Het mocht niet baten. Wat volgde was een lange discussie tussen die dame en één van ons, en vervolgens ook nog met de wethouder.
Pas na een hele tijd werd ons gezegd -terwijl men wist dat we gekomen waren om PV’s te fotograferen- dat de PV’s die avond online zouden worden gezet en er dus geen sprake van kon zijn dat we er daar inzage in zouden krijgen. Tot twee keer toe kwam er een wethouder langslopen, zogenaamd om te informeren of het allemaal goed ging. Mijn indruk was, dat die gestuurd waren vanwege onze aanwezigheid.

Tot slot nog enkele observaties.
Zaken die we de mensen die daar aan het werk waren, hoorden uiten:
"Er is hier een verschil van 3".
"Is dit een nul of een negen?"
Eén stembureau had lege PV's ingeleverd. De originele stembiljetten moesten opnieuw worden nagekeken. Anderen waren bezig de stemkaarten opnieuw door te nemen. Verzegelde kratten moesten daartoe worden opengebroken.
We hadden een vervelend gevoel na afloop. Je kunt er moeilijk de hele dag blijven wachten op het moment dat die PV's misschien wél in te zien waren geweest!
We werden daarbij toch wel een beetje vijandig bejegend. Deze ambtenaren -daarmee bedoel ik de vaste medewerkers- leken zich heel gewichtig te voelen in hun rol, en lieten ons voelen dat wij ondergeschikt waren en hen stoorden in hun belangrijke werk.

Gemeentelijk stembureau Steenwijk
Het was niet mogelijk foto's te maken van de kieslijsten die helemaal aan het begin van het telproces worden gemaakt. Ook de PV's werden bij ons weggehouden. Er heerste een akelige sfeer. Ik heb geen enkel vertrouwen meer in verkiezingen. De overheid zie ik inmiddels als de ergste vijand van het volk. Vooral vanwege deze valse voorspiegeling van zaken en dat het zich voordoet als rechtvaardig en transparant.

Gemeentehuis Steenwijk, Steenwijkerland
Drie of vier waarnemers zijn de dag na de verkiezingen naar het gemeentehuis te Steenwijk gegaan, alwaar de stemmen van Steenwijkerland waren verzameld. Het was voor de waarnemers onduidelijk waar men mee bezig was en wanneer het proces ten einde zou zijn en een definitieve officiële uitslag zou kunnen worden ingezien.

4.8 Meldingen uit Flevoland

In de provincie Flevoland waren namens Controle Verkiezingen 51 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in alle 6 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Flevoland.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau Stadhuis Lelystad, Stadhuisplein 1, 8232 ZX Lelystad
Om 00h45 uur was de telling gedaan met 1 stem verschil. Toen ik vroeg een foto te maken, werd dat geweigerd en het grote blad omgedraaid door voorzitter (*naam bekend bij auteurs*). Een andere teller vroeg hierover iets en ik legde keurig uit dat op grond van de Kieswet van alle pagina's van het proces-verbaal een foto gemaakt mag worden, behalve de laatste waar de namen op staan.
Hierop draaide de voorzitter het blad om en kon ik foto's maken. Helaas zeer onduidelijk.
Tijdens de tellingen werd door de stembureaumedewerkster, met lang wit/grijs lang krullend haar, zeer denigrerend gedaan over lijst 1, FVD: "Elke stem is er één te veel. Ze moesten die mensen...".

4.9 Meldingen uit Gelderland

In de provincie Gelderland waren namens Controle Verkiezingen 164 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 41 van de 51 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Gelderland.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau Markt, Wageningen
Ik heb de voorzitter gevraagd of ik foto's mag maken van het proces-verbaal maar dat weigert hij. Hij zegt dat ik me had moeten aanmelden bij het gemeentehuis.
Ook wordt gezegd dat ik niet van mijn stoel mag komen. Dus dan kan ik niet meekijken of alles correct wordt genoteerd.

Stembureau Gemeente Nunspeet
Ik heb mijn gemeente gevraagd of er opgenomen is in het proces-verbaal dat er tijdens het stemmen tussen 17.00 en 18.00 uur 2 stembussen ingereden werden zonder slot.
De mevrouw die hiervoor verantwoordelijk was, plakte het vervolgens dicht met bruin plakband en opperde dat dit niet geldig was.

Stembureau Betuwehal, Tiel
De voorzitter noemde alle nummers van de Waterschappen op en iemand noteerde ze op de laptop. Dit gebeurde zo snel, dat ik me niet kan voorstellen dat dat secuur kan gebeuren! Het werd mij niet toegestaan om rond te kijken, en ook niet om foto's te maken van het proces-verbaal. Van de behoorlijk strenge voorzitter mocht ik alleen op flinke afstand kijken, maar niet over de schouder. Hij (*naam bekend bij de auteurs*) liep rood aan toen ik hem vroeg de weigering in het PV te zetten. En dat ik mijn twijfels had over het tempo van de telling.
Hij wilde niet kijken naar jullie meegestuurde documenten[67], noch wilde hij kijken naar de link[68] (verwijzend naar de website van de Rijksoverheid, *red.*) op mijn telefoon, waar vermeld staat dat ik hiertoe wettelijk gerechtigd ben. Hij had het te druk, en maakte me duidelijk dat we er ook niet verder over moesten praten, omdat de tellers zich moesten concentreren. Bovendien beriep hij zich op wat de Kiesraad hierover te zeggen had. Hij heeft gebeld met iemand van de gemeente, die het antwoord ook niet wist.
Hij zei nog dat het PV pas morgen op het gemeentehuis gedigitaliseerd wordt en er pas foto's mogen worden gemaakt als de stemming goedgekeurd is. Ik ben onverrichter zaken weggegaan als gevolg van zoveel zichtbare irritatie, terwijl de bedoeling was dat ik verslag zou uitbrengen met foto's.

Nazending van deze melder: doorgestuurde mail met reactie van de Gemeente Tiel:

[67] Instructies (inclusief verwijzingen naar de Kieswet en website Rijksoverheid) voor de controleurs, opgesteld door controle-verkiezingen.nl
[68] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/stemmen-tellen-bij-verkiezingen

Van: Verkiezingen Tiel <Verkiezingen@tiel.nl>

Onderwerp: RE: Waarnemen bij stembureau Betuwehal op 15 maart 2023

Datum: 17 maart 2023 08:07:21 CET

Aan: "[redacted]@icloud.com" [redacted]

Beste mevrouw [redacted],

Zolang de uitslag nog niet is vastgesteld, mag er niets openbaar gemaakt worden.
Zodra het Gemeentelijk Stembureau (GSB) de uitkomsten heeft vastgesteld, draagt het GSB zijn proces-verbaal over aan de burgemeester.
De burgemeester (niet de voorzitter van het stembureau) is vervolgens verantwoordelijk voor de openbaarmaking en de terinzagelegging.
Dat is inmiddels gebeurd door publicatie van alle processen-verbaal op de website van de gemeente. Zie hiervoor:https://www.tiel.nl/verkiezingen

In de *Handreiking publicatie van bestanden van de verkiezingsuitslag* (zie bijlage) staat het volgende:

Moment van publicatie
Zodra de zitting van het gemeentelijk stembureau (GSB) is afgelopen en de documenten die moeten worden gepubliceerd zijn overgedragen aan de burgemeester, kunt u met het stappenplan beginnen.
Alle overgedragen bestanden moeten onverwijld (zonder uitstel) worden gepubliceerd.

Ik vertrouw erop dat ik u hiermee voldoende heb geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

[redacted]

Na inzage van het PV op 17 maart meldde mevrouw zich opnieuw bij Controle Verkiezingen, met de volgende opmerking:

Wat ik nu lees in het PV, is *“dat er een mevrouw was die rondliep en hinderlijke vragen stelde”* (zie foto). Ik heb alleen vragen gesteld aan de voorzitter, die daar zelf blijkbaar hinder van had, omdat hij niet toestond dat ik na afloop foto's zou maken. Ik probeerde hem de publicatie van de Rijksoverheid te laten zien, maar hij wilde niet kijken. Hij wist het zelf het beste.
Verder zie ik in het PV dat er 5 mensen zijn genoteerd als zijnde aanwezig bij de telling. Dat klopt niet. Er was er 1 die oplas, een 2e die meekeek, 1 die de aantallen typte op haar laptop, 1 die daarbij meekeek -de voorzitter, maar daarnaast waren er nog 5 andere mensen aan het papieren openvouwen, en op stapels leggen, en die staan niet vermeld in het PV.

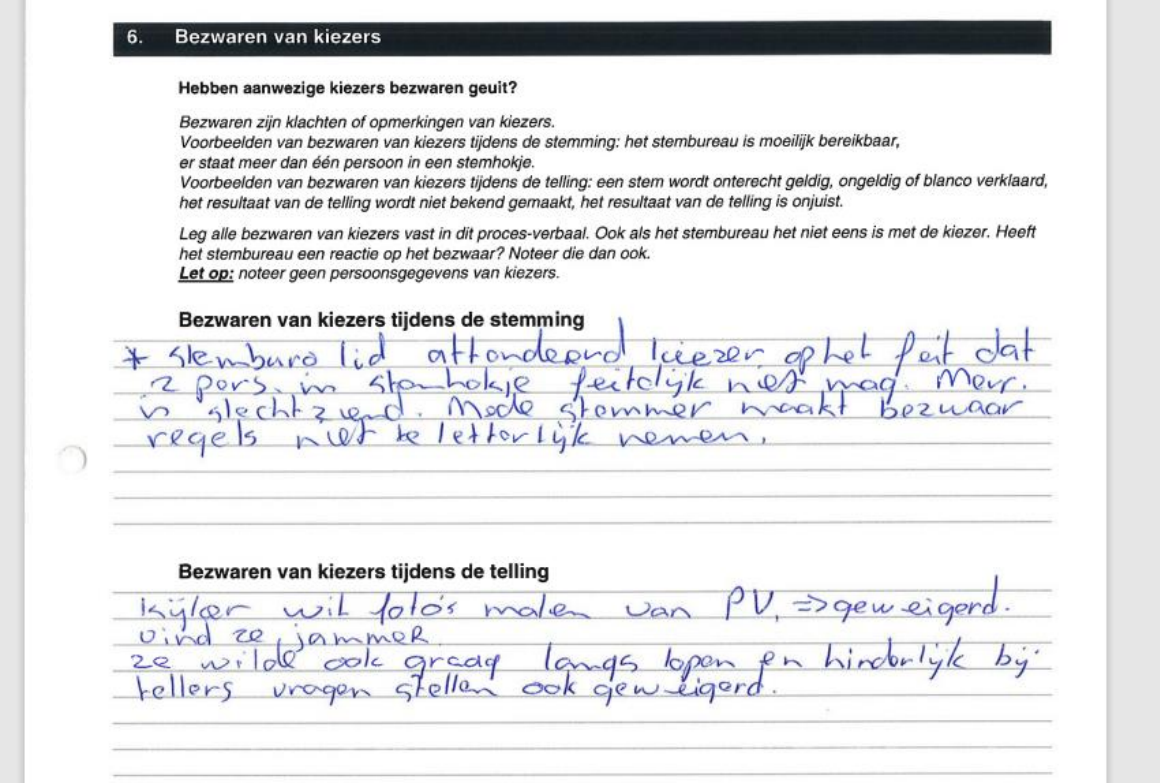

6. Bezwaren van kiezers

Hebben aanwezige kiezers bezwaren geuit?

Bezwaren zijn klachten of opmerkingen van kiezers.
Voorbeelden van bezwaren van kiezers tijdens de stemming: het stembureau is moeilijk bereikbaar, er staat meer dan één persoon in een stemhokje.
Voorbeelden van bezwaren van kiezers tijdens de telling: een stem wordt onterecht geldig, ongeldig of blanco verklaard, het resultaat van de telling wordt niet bekend gemaakt, het resultaat van de telling is onjuist.

Leg alle bezwaren van kiezers vast in dit proces-verbaal. Ook als het stembureau het niet eens is met de kiezer. Heeft het stembureau een reactie op het bezwaar? Noteer die dan ook.
***Let op:** noteer geen persoonsgegevens van kiezers.*

Bezwaren van kiezers tijdens de stemming

* stemburo lid attendeerd kiezer op het feit dat 2 pers. in stemhokje feitelijk niet mag. Mevr. is slechtziend. Mede stemmer maakt bezwaar regels niet te letterlijk nemen.

Bezwaren van kiezers tijdens de telling

kijker wil fotos maken van PV, => geweigerd. vind ze jammer.
ze wilde ook graag langs lopen en hinderlijk bij tellers vragen stellen ook geweigerd.

Stembureau Jeugdhuis Woeziksestraat, Wijchen
De voorzitter van het stembureau heeft aangegeven dat ik geen kopie krijg of een foto mag maken van het PV. Ook mag ik niets opschrijven. De kopie van het PV kan ik pas morgen krijgen, als de telling definitief is.
Ik heb aangegeven dat ik het vreemd vind, want zo kan ik niet nagaan of de definitieve uitslag hetzelfde is als die hier is geteld.

Stembureau (…), Ochten
"De deuren van de stemlokalen blijven echter wel geopend, voor alle burgers die aanwezig willen zijn bij het telproces." Niet hier in Ochten. De buitendeur zit op slot, de voorzitter heeft de sleutel. Mij is niet bekend of er een bel is. Ik heb dit gemeld bij de voorzitter.

Stembureau Wijchen-Zuid
Opgewekt meldde ik mij ruim op tijd bij het stembureau waar ik eerder vandaag ook mijn stem had uitgebracht. Men was blij met een teller, maar dat was ik niet, haastte ik mij te verklaren.
"Oh, maar of ik dan wel op dit stembureau moest zijn?" Terstond belde de voorzitter naar de verantwoordelijk persoon. Deze meende dat ik pas op de 16e kon controleren omdat dan pas de processen-verbaal zouden worden opgemaakt. Daarop betoogde ik dat mij was gevraagd om te zorgen voor foto's van de door de voorzitter op te maken PV's. Men antwoordde mij dat ik geen foto's mocht maken.

Stembureaus #66 en #67, Uddel, Gemeente Apeldoorn
De ietwat onervaren voorzitter had toch vraagtekens of er wel een foto gemaakt mocht worden van het PV. Toen hij tegen 02h00 's nachts het PV had ingevuld met behulp van een

medewerker liet hij (nog sterk twijfelend of hij dit wel mocht toestaan) uiteindelijk toe hiervan een foto te maken.
Precies op dat moment begaf mijn fototoestel het (accu leeg). Een medewerkster van het stembureau was bereid om met haar telefoon een foto van het PV te maken. Ze beloofde deze mij per mail toe te sturen, waarop ik haar mijn mailadres, duidelijk genoteerd, op een briefje gaf. Ik heb helaas niets mogen ontvangen en vermoed dat de twijfelende voorzitter haar gevraagd heeft om de foto toch maar niet te mailen. De voorzitter en de medewerkster kenden elkaar al.
Mogelijk kan de twijfel van de voorzitter verklaard worden doordat de telling niet waterdicht was. Ik heb een audio opname gemaakt van het einde van de telling, omdat een 14-tal stemmen van het naastgelegen stembureau 67 werd overgeheveld naar stembureau 66, “omdat dit beter uitkwam”. De omgeroepen uitslagen van de tellingen werden dus nadien nog lichtelijk aangepast.
Stembureau 67 heeft op 16 maart per mail een hertelling aangevraagd.

Stembureau #7 Emmanuelkerk, Gerard Doustraat 80 a, 7204EV Zutphen
De verzegeling komt op mij over als een farce.
Zo zijn de enveloppen met stempassen bijvoorbeeld opnieuw geopend om opnieuw te tellen en vervolgens opnieuw verzegeld met een nieuwe envelop en tape. Dat kan dus nog een keer.
De stembus was verzegeld met genummerd cijferslotje en genummerde tie-wrap, maar het deksel bleek aan de achterzijde niet goed in de scharnieren gestoken te zijn waardoor het deksel van de stembus dus gewoon aan de achterkant opgetild kon worden. De vrijwilligers schrokken er zelf van. Het slotje bleek losgetrokken te kunnen worden en de tie-wrap is losgeknipt. Toen de deksel er goed op zat is het slotje weer aangebracht en de tie-wrap (hoewel op z’n kortst aangetrokken) kon nogmaals gebruikt worden.

Stembureau #5 Clubgebouw De Treffers, Nijerf 1, 6562 KW Groesbeek
Er bestond in dit stembureau enige onenigheid over de wijze van invoering van de gegevens. Bijvoorbeeld: lijst 1 nummer 11 wordt ingevoerd als 111 en lijst 11 nummer 1 wordt ingevoerd als 01. Het is -tot mijn verbazing- gewoon een Excel-bestand. De formule voor sorteren is dus als volgt: de posities links van de laatste 2 digits staat voor de partij, en de laatste 2 digits staan voor het kandidaat-nummer. Er bleek een foutieve invoer geweest te zijn omdat de invoerder dacht dat er altijd een 0 voor het kandidaat-nummer moest komen. Dit werd gecorrigeerd (!), wat mij de indruk geeft dat het wel fraudegevoelig is. Daarom heb ik mij dan ook in een dusdanige positie gemanoeuvreerd dat ik kon zien wat er werd ingevoerd. Er is namelijk geen beveiliging op corrigeren. De software stond op een *stand alone* laptop die door de gemeente was aangereikt. De wifi was in de ruimte geblokt. En de laptop was niet bekabeld met het internet.
Na het tellen van de stemmen werd de kist verzegeld en de papieren zak voor de stempassen ook. De stickers voor de verzegeling hechtten niet goed op de papieren zak.

Stembureau #34, Korfbalvereniging Oost-Arnhem, Van Maerlantstraat 4, 6824 KX Arnhem
Toen ik foto's wilde maken van het proces-verbaal vond (…) dat niet goed. Ze was de hele avond heel sociaal en onderhoudend geweest maar nu gingen de hakken in het zand. De voorzitter zei niets en hield het bijgaande briefje omhoog zodat ik daar een foto van kon maken.

Stembureau #11, Huis van de Wijk De Pomhorst, Pomona 562, 6708 CV, Wageningen
Wat mij opviel was dat er politiek partijdige gevoelens geuit werden. Zo werden stemmen op BBB aangeduid als: "weer een stem op die boeren van lijst 14". Toen PvdA/GL de grootste combinatie bleek, werd er zichtbaar gejuicht en zelfs een kruisgebaar geslagen. Deze gevoelens werden niet alleen geuit door tellers maar ook door leden van het stembureau (zijnde: "onafhankelijke" gemeenteambtenaren).
De voorlopige uitslagen werden via een app (ter beschikking gesteld door de gemeente) doorgegeven aan het centraal stembureau (zijnde: gemeentehuis). Er was dus sprake van een internetverbinding, waarmee de uitslagen werden doorgegeven (is absoluut verboden, op de telavond in een stembureau, vanwege "hack"-gevaar). In de gemeente Nijmegen was de gemeentelijke app al gehackt en lagen de uitslagen op straat (en kon er niet meer worden gecentraliseerd).
Ook zag ik dat er een verschil was van 3 getelde kieslijsten die niet op kandidaat-niveau overeenkwamen. Ook na hertelling bleef dit verschil bestaan. Omdat men moe werd, heeft de voorzitter van stembureau 11 achteraf besloten om van zijn "bevoegdheid" gebruik te maken en het verschil terzijde te leggen (drie stemmen werden dus genegeerd), in het PV.
Ongeldige stemmen waren (volgens de voorzitter) namen van kieslijsten die met rood potlood waren omsingeld (zonder kandidaat-aankruising) en stemmen die met blauwe pen waren uitgebracht. Opvallend was, dat deze "ongeldige" stemmen (9 in totaal) juist op FVD of BBB waren uitgebracht. Een stemformulier met een fikse scheur in het midden werd toch akkoord bevonden (terwijl deze niet gave stemformulieren eigenlijk ongeldig moeten worden verklaard, zie verkiezingen Frankrijk in 2022).
In totaal waren er rond de 880 geldige stemmen uitgebracht. Rond 02h00 was iedereen moe en wilden de tellers naar huis. Deze parafeerden de PV's met uitslagen en gingen naar huis. Aansluitend veranderde de voorzitter van het stembureau het verschil van drie (niet traceerbare kieslijst/ kandidaat-stemmen), waarover eerder bericht. Er werd dus fraude gepleegd met de PV's (door de voorzitter, in afwezigheid van de tellers), terwijl de tellers hadden getekend voor wat zij hadden kunnen vaststellen!
Wederom waren de stemhokjes niet met een gordijntje uitgerust, waardoor het stemgeheim niet kon worden geborgd (wat volgens de Kieswet toch een vereiste is). Iedereen (wachtenden en leden van het stembureau) kan zien of iemand een hokje/ lijst aankruist links, midden of rechts van het stemformulier. Ik heb hier meerdere verkiezingen bezwaar tegen gemaakt, waarna de voorzitter hier notie van nam, gevolgd door de argumentatie dat dit niet verplicht was volgens de Kieswet en dat hij moest controleren of er niet meer dan één persoon in het hokje zijn stem uitbracht. Ik heb ook herhaaldelijk aangegeven dat in de grote steden (en in het buitenland) altijd gordijntjes in het stemhokje hangen en dat de gordijnstof dan tot heuphoogte hangt (waardoor je prima kunt zien hoeveel personen zich bevinden in het separate stemhokje). Ook was de stembus wederom een zwarte afvalcontainer (deze keer wel correct afgesloten met een beveiligingsslot),
welke niet doorzichtig was. Ook deze constatering heb ik bij eerdere verkiezingen aangegeven, waarbij men dan aangeeft dat dit niet verplicht is (volgens de Kieswet). Doorzichtige stembussen zorgen voor transparantie en overzicht en dragen (net als de gordijntjes in het stemhokje) bij aan een zorgvuldig en respectabel verkiezingsproces, volgens de waarnemers van de OVSE (in 2017) en de leden van de Kiesraad (in 2017). Uiteindelijk zijn deze aanbevelingen niet in de Kieswet opgenomen (keuze van de uitvoerende macht en wetgever).

Stembureau #1 Grote Kerk Markt, Markt 1, 6701CX, Wageningen
Uiteindelijk mocht ik op een beperkt stukje rondlopen waar ik niet kon zien wat de voorzitter qua getallen overnam in het PV vanaf de telformulieren. Uiteindelijk mocht ik wel foto's maken van het PV zelf, maar de echte controle heb ik dus niet kunnen uitvoeren.

Stembureau Wijkcentrum Zuiderpoort 56, 6605 HN Wijchen
De voorzitter, bij wie ik mij meldde, bleek niet bekend met het fenomeen "controleur". Men veronderstelde aanvankelijk dat ik een "teller" was. Als zodanig was ik zeker welkom. Van foto's maken kon geen sprake zijn, meende de voorzitter. En de PV's zouden pas de volgende dag op een centrale plek in te zien zijn. Er was een stoel waarop ik kon gaan zitten en kijken naar wat er gebeurde. Ik ben toen vertrokken.

Stembureau Huize Vredenburg, Westervoort
Aanvankelijk was de sfeer aangenaam en was mijn aanwezigheid geen probleem.
Wat me wel opviel, was dat maar één persoon telde nadat er stapels waren gemaakt van de stembiljetten op partijniveau. Persoon x telde en vermeldde de aantallen op een papiertje van de partij en de ander noemde uiteindelijk alleen het aantal, wat door de voorzitter genoteerd werd.
Dit herhaalde zich ook toen er werd geteld op kandidatenniveau, de ene stemmenteller schreef het op de achterkant van een envelop en de ander deed het uit z'n hoofd. Ook hier telde maar één persoon. Sommige aantallen weken nu wat af van de eerste telling op partijniveau.
Helaas heb ik niet het PV mogen fotograferen. Na wat heen en weer gebel van de voorzitter met iemand kreeg ik te horen dat het nog niet officieel was en ik pas de dag erop terug kon komen. Bijzonder vreemd aangezien de Rijksoverheid wat anders beschrijft op de website. Daaruit maak ik namelijk niet op dat dit pas de volgende dag kan.
Toen ik als laatste nog een foto maakte van de container inclusief slotje, om te tonen dat deze op slot was, kwam één van de tellers zeggen dat ik dat niet mocht doen en werd wat geïrriteerd, daarbij vervelende opmerkingen makend.
Toen ik vertrok (toen men ging starten met de telling van de Waterschappen) en ze nog een fijne avond toewenste, kon er geen gedag meer vanaf.

Stembureau Concordia, Brummen
Het aantal stempassen Provinciale Staten kwam niet overeen met het aantal uitgebrachte getelde stemmen (inclusief ongeldige en blanco stemmen). Bij de Waterschappen hetzelfde euvel. Lijstnummers werden halverwege de telling aangepast vanwege een verkeerde nummering.

Stembureau #9, De Gelderlandfabriek, Stationsweg 7, 4101 NG Culemborg
Een pagina van het PV mocht ik van de voorzitter niet fotograferen, omdat dat ging over een incident in de ochtend. Omdat de voorzitter pas sinds 's middags aanwezig was en niet ten tijde van het incident. Dat heb ik maar geaccepteerd om niet te escaleren.

Stembureau (…), Gemeente Voorst
In eerst instantie mocht ik niet fotograferen. Bij het doorgeven van de
stemmen aan het gemeentehuis werd nog eens navraag gedaan en werd door de dienstdoend ambtenaar gesteld dat ik dit inderdaad niet mocht. Ik gaf aan dat ik dit bijzonder vond en wilde aantonen dat het wel mocht. Daarna heeft deze ambtenaar het regelement

zelf nagelezen en kreeg ik alsnog toestemming.
Bij het sluiten van de stemcontainer zat een slotje dat eigenlijk te kort
was. Er is geprobeerd om dit goed te sluiten, maar ik heb niet gezien of het gelukt is.

Stembureau Ontmoetingstuin Rietmeen 1-3 Ouverturebaan 3844 HW Harderwijk
De mensen op het stembureau waren verbaasd, gemanierd vriendelijk, maar ik voelde me allesbehalve welkom. Er werden mij veel vragen gesteld, zoals in welke hoedanigheid ik aanwezig was (namens mijzelf of een organisatie of partij) en de vraag of ik het soms niet vertrouwde.
Men was vergeten het aantal stembiljetten dat de stembussen in ging, te turven. Een van de tellers maakte tijdens het tellen een opmerking over een politieke partij, waarbij ze verbaasd haar afkeuring uitte over het aantal stemmen dat deze partij gekregen had. De voorzitter was een gemeenteambtenaar en politiek actief binnen de gemeente.

Stembureau (…), Gemeente Voorst
Ik werd niet binnengelaten in het stemlokaal, het was donker, de gordijnen waren dicht en er was geen deurbel. Ik heb geprobeerd aandacht te trekken, maar dat lukte niet. Toen ben ik maar naar huis gegaan.

4.10 Meldingen uit Limburg

In de provincie Limburg waren namens Controle Verkiezingen 78 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 24 van de 31 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Limburg.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau 't Raodhoes, Antoniusplein 2, 5921 GV Venlo-Blerick
Als waarnemer werd ik ernstig gehinderd en mocht ik alleen van afstand waarnemen. Ik mocht geen foto's maken. Tijdens het sorteren op partij heb ik duidelijk waargenomen dat lijst 2 (FVD) minstens zoveel stemmen kreeg als lijst 1 (CDA). Ook werden er meerdere post-it notes geplakt tijdens de telling op partijniveau (elke 20 of 25). Ik kreeg geen inzage in de PV's. Toen ik, daags na de verkiezingen, de door de gemeente beschikbaar gestelde uitslagen bekeek, had lijst 2 (FVD) nog maar 29 stemmers en lijst 1 (CDA) meer dan 100 (ik meen 113) stemmen. Ik zou hier graag aangifte van willen doen.

Stembureau Speeltuin Geenhoven, Valkenswaard
Er werd geweigerd een PV op te maken omdat het volgens de voorzitter alleen om Provinciale Staten verkiezingen ging en dat niet belangrijk genoeg was. Ik werd niet aangekeken, maar wel verzocht om te vertrekken. Ik heb gevraagd om de verzegeling. Deze was er niet. Er was alleen een schuif die bij het verschuiven ervan de container opende. Dit was volgens de voorzitter en overige leden van het stembureau voldoende.

Stembureau Gemeentehuis Landgraaf
Het is mij niet verboden om rond te lopen, maar de manier van sorteren was zo ingericht dat ik het gevoel had in de weg te lopen. Persoonlijk zou ik me meer op mijn gemak hebben gevoeld als ik niet alleen was geweest, maar minimaal met tweeën.

Stembureau (…), Meerssen
Van de voorzitter begreep ik dat vanavond op partijniveau wordt geteld. De Gemeente Maastricht en Meerssen gaan dan morgen op kandidaatniveau tellen. Dan wordt het in de computer ingevoerd nadat het PV is opgemaakt. De voorzitter gaf aan dat er kans aanwezig is dat er gehackt gaat worden.

Stembureau voormalig gemeentehuis Born, Kasteelhof 3, Born
Ik heb foto's gemaakt en ook rondgelopen, alhoewel men mij dit continu probeerde te belemmeren. Het telproces verliep zeer rommelig, ook omdat de tellers zichtbaar vermoeid waren. De voorzitter moest de aantallen in het PV diverse malen corrigeren.

Stembureau 't Raodhoes, Antoniusplein 2 , 5921 GV Venlo
Ik ben ernstig belemmerd in de uitvoering van de controle, doordat ik geen opnames mocht maken en degelijke afstand moest houden van de sorteertafels. Ook het bekijken van het PV werd mij niet toegestaan. Tijdens de sortering van de stembiljetten zag ik vanaf mijn plek (rode blokje op afbeelding) de biljetten, waarbij ik lijst 1 en 2 goed in de gaten hield. Voor lijst 2 werd er vaak een biljet gesorteerd, zeker net zoveel -zo niet meer- als voor lijst 1.

Voor lijst 1 waren er volgens het PV 113 stemmen en voor lijst 2 slechts 29. Dit kan niet kloppen volgens mijn observatie. Ik zou dat onder ede willen verklaren.

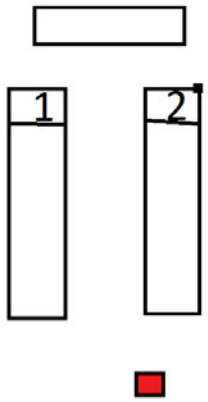

4.11 Meldingen uit Noord-Brabant

In de provincie Noord-Brabant waren namens Controle Verkiezingen 173 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 39 van 56 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Noord-Brabant.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau (…), Tilburg
Het opmaken van het PV van de Provinciale Staten verliep rommelig. De uitslag werd eerst verstuurd via een tablet, daarna bleek men te zijn vergeten het te noteren op het PV. De getallen moesten dus opnieuw geproduceerd worden (ze waren niet meer te zien op die app), maar dat verliep erg rommelig. Bij de Waterschappen gebeurde daarna weer precies hetzelfde: de uitslagen waren niet genoteerd. Het PV bleef leeg na overleg met het centrale stembureau: men zou het PV daar alsnog invullen.

Stembureau Sint Hubert, Boxmeer
Graag breng ik u op de hoogte van mijn teleurstelling bij het waarnemen, controleren van de tellingen der stemmen. Rond 23h00 uur mocht ik geen kopie of foto’s maken van het PV. Vanuit de gemeente was dit verbod tot tweemaal toe telefonisch aan de voorzitter doorgegeven. De voorzitter was vriendelijk, echter meerdere tellers waren dat niet en gedurende de telling werd door hen duidelijk gemaakt dat zij niet gediend waren van mijn aanwezigheid. De voorzitter was niet volledig geïnformeerd over wat ik mocht, of niet mocht. Ik heb hen moeten begrenzen, want er werd o.a. op luide toon gezegd dat ik maar aan de kant op een stoel moest gaan zitten en beter maar weg zou moeten gaan. Ik heb het telproces nooit gefrustreerd, slechts waargenomen hoe e.e.a. verliep.
Ik heb gevraagd op het PV te vermelden wat er heeft plaatsgevonden.

Stembureau Sint Hubert, Land van Cuijk
Ik mocht in dit stembureau helaas ook geen foto’s maken.

Stembureau (…) in Leende, Gemeente Heeze-Leende
Zojuist ben ik gearriveerd in het stembureau. Ik mag enkel meekijken.
Men ging direct bellen en hen werd gezegd dat het ten strengste verboden is om foto's te maken van het PV. Gelukkig is er een collega meegegaan want ik had me alleen hier niet op mijn gemak gevoeld.

Stembureaus #26 en #27, Roosendaal
Ik krijg geen toestemming van de voorzitters om het PV te fotograferen. Ik krijg evenmin een kopie.

Stembureau (…), Helmond
Er is me in Helmond bij twee verschillende stembureaus zojuist geweigerd processen-verbaal te fotograferen. Dat mag ik morgen komen doen, op een andere locatie. Hierover

hebben de voorzitsters de helpdesk gebeld. Eerder op de avond is de helpdesk ook over mij gebeld omdat de voorzitster dacht dat een burgercontrole niet toegestaan zou zijn.

Stembureau (…), Liempde
Ik mag vanavond geen foto's maken van het PV.
Morgen kan het PV ingekeken worden, zo wordt mij verteld.

Stembureau (…), Loon op Zand
Tekst op PV onder “Bezwaren van kiezers tijdens de telling”:

“Een lid van het telteam maakte tijdens uitsorteren van de stembiljetten de opmerking: “In Loon op Zand zijn het allemaal verstandige mensen behalve deze hier”, waarbij hij wees op een stapel stembiljetten, dezelfde stapel waar hij ondertussen telkens stembiljetten wisselde van positie. Erg verwarrend als waarnemer en bij navraag bleek meneer onder het uitsorteren vast een verfijnde sortering toe te passen op kandidaat.”

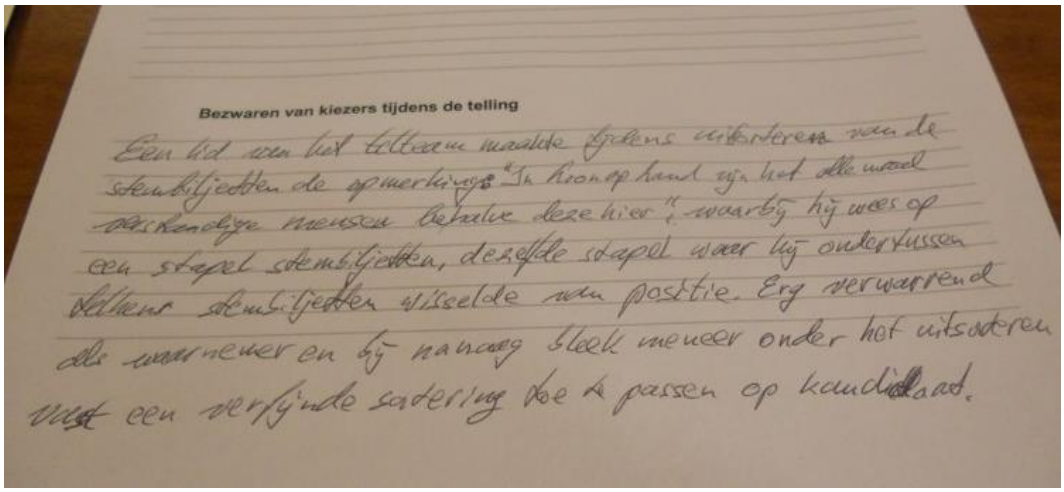
Bezwaren van kiezers tijdens de telling

Een lid van het telteam maakte tijdens uitsorteren van de stembiljetten de opmerking: "In Loon op Zand zijn het allemaal verstandige mensen behalve deze hier", waarbij hij wees op een stapel stembiljetten, dezelfde stapel waar hij ondertussen telkens stembiljetten wisselde van positie. Erg verwarrend als waarnemer en bij navraag bleek meneer onder het uitsorteren vast een verfijnde sortering toe te passen op kandidaat.

Tekst op PV onder “Bezwaren van kiezers tijdens de telling”, bij hetzelfde stembureau:
“Constatering van turf zonder tweede persoon erbij.”

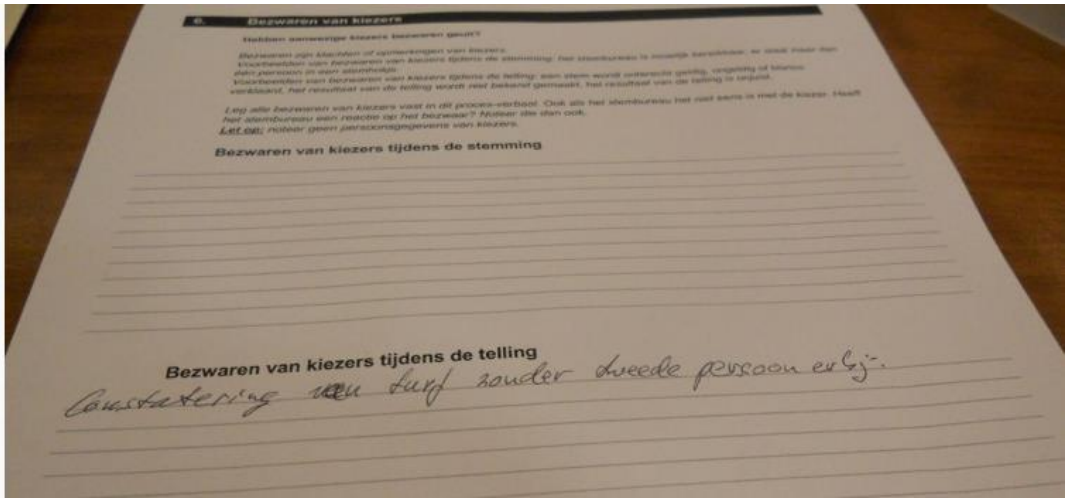
Bezwaren van kiezers

Bezwaren van kiezers tijdens de stemming

Bezwaren van kiezers tijdens de telling

Constatering van turf zonder tweede persoon erbij.

Stembureaus #30 en #89 Internationale school, Tafelbergplein 8, 5642 GP, Eindhoven
Op deze locatie zijn twee stembureaus. De voorzitter liet zich ontvallen dat er een (of meerdere?) storingen met de tablet was/ waren, waardoor de aantallen op de tablet niet overeenkwamen met het aantal stempassen. Dit schijnt landelijk bekend te zijn. Het tablet geeft meer aantallen stemmers aan dan het werkelijk aantal stemkaarten.
Er is opdracht (via de tablet) door de gemeente gegeven om storingen NIET in het PV op te nemen. Ik heb een foto van deze opdracht gemaakt (zie onder). Deze is van de tablet van stemlokaal # 30 maar bij # 89 speelde hetzelfde. De voorzitter wilde dat in eerste instantie niet op het PV vermelden maar nadat ik jullie bericht had laten lezen dat hij daarvoor aangeklaagd kon worden, heeft hij het toch in een paar woorden in het PV vermeld. Deze voorzitter was duidelijk niet op zijn gemak door mijn aanwezigheid. Maar hij was toch wel voorkomend en uiteindelijk werkte hij wel mee. Gaf ook, met tegenzin weliswaar, toestemming om foto's van het PV te maken. Hij werd ingewerkt door een meer ervaren dame dus hij was zelf ook nog wat onzeker in zijn rol als voorzitter, volgens mij.

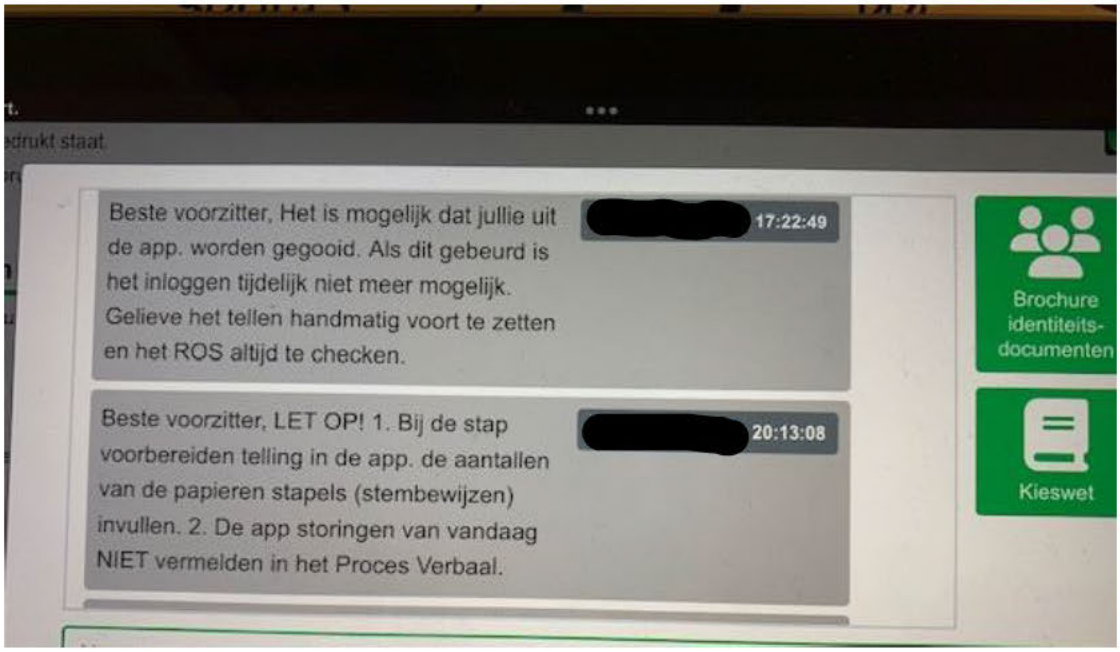

Stembureau #1 van 7; Sporthal de Amerhal ; Lignestraat 58 ; Made
Na het tellen gingen de stembiljetten bij elkaar gebonden in losse kratten.
Om ongeveer 01h00 was de telling van de stemmen voor de Provinciale Staten afgerond. De telling van de stemmen voor de Waterschappen moest toen nog beginnen. De voorzitter van het stembureau was er al sinds ongeveer 06h00 uur die ochtend! Ze wilden het wel allemaal afmaken.

Stembureau #50 Wijkcentrum Heyhoef, Kerkenbosplaats 2 Tilburg
Meerdere malen werd de uitslagenlijst niet juist ingevuld en na opmerkingen van de waarnemer gecorrigeerd. Zie foto's met doorhalingen en verbeteringen. De voorzitter voerde de cijfers van het handgeschreven PV in op de tablet. Ook daar werd een invoerfout gemaakt (de voorzitter sloeg een partij over). Dit is wel gecorrigeerd na een opmerking van een mede-waarnemer. De ongebruikte stembiljetten werden apart opgeborgen in een box.

Stembureau #50 Wijkcentrum Heyhoef, Kerkenbosplaats 2 Tilburg
De stemmen op partijniveau zowel als de stemmen voor de lijsttrekkers werden door slechts één medewerker geteld, dus geen vier-ogenprincipe. Het aantal stemmen voor BBB werd nog niet ingevuld op de lijst toen de boxen werden gesloten. Voorts was er geen registratie van het aantal stembiljetten dat het stembureau had ontvangen.
Nadat de stemmen waren geteld, gingen ze in boxen welke allemaal waren voorzien van een hang(cijfer)slot. Er werden gele verzegelingsdrukkers gebruikt. Deze stelden niet veel voor en gingen ook meteen stuk. Ze konden ook gemakkelijk losgehaald en opnieuw gebruikt worden. Een aantal is evenmin voorgeschreven. De sticker aan de bovenzijde (over het deksel heen) moest de boel bijeen houden. Mijn indruk is dat er veel slordigheden optraden als gevolg van (over)vermoeidheid. De voorzitter was al sinds 06h30 uur aanwezig. Om 01h15 moest hij nog naar het gemeentehuis om de voorzittersbox en het PV in te leveren. Op het stembureau kan fraude in de marge plaatsvinden met "blanco" en/of ongeldige stemmen. Ik heb de koppeling tussen het aantal stempassen/volmachten en het aantal op papier uitgebrachte stemmen niet kunnen ontdekken. Bladzijde 10 van het opgemaakte PV is opnieuw geschreven.

Stembureau Gemeentehuis Oisterwijk, de Lind 44, 5061HX Oisterwijk
Samen met een andere waarnemer was ik even voor 21h00 in het stembureau aanwezig. Om 21h00 ging het stembureau fysiek op slot. Ik meldde me bij de voorzitter en vroeg haar om het protocol, maar daarop wist ze geen antwoord te geven. Enige tijd later kwam de burgemeester binnen. Ik had het idee dat hij met de voorzitter in gesprek was over mij en de andere waarnemer. Daarna vertrok hij weer. Daarna kwamen twee vrouwen binnen in burgerkleding, dus niet identificeerbaar als BOA of beveiliger, maar wel droegen ze allebei een zendertje in hun oor. Op mijn vraag of zij zich konden identificeren, antwoordden ze dat ze “verkiezingsleidsters” waren. “Dan kent u dus ook mijn rechten als burger en waarnemer?”, vroeg ik hen. Ze antwoordden ontkennend. We hadden tot dan toe vrij mogen rondlopen, maar deze vrouwen geboden ons aan de zijkant te blijven. Ik vroeg hen of ze bekend waren met de Kieswet en dat wij als burger het recht hebben te fotograferen en waarnemen. Ze hadden nog nooit van de Kieswet gehoord. Ik heb hen toen gevraagd zichzelf eerst te informeren en na overleg weer terug te komen. Ook de voorzitter had nog nooit van de Kieswet gehoord. Vervolgens gingen zowel de voorzitter als de twee vrouwen ieder telefonisch in overleg. Na ongeveer drie kwartier kwamen ze terug met een uitdraai van een aantal artikelen van de Kieswet waarin onze rechten bevestigd werden. Nadat erkend moest worden dat we daar, blijkens de Kieswet, als waarnemer mochten rondlopen en (PV’s) fotograferen, veranderde de stemming: ze wilden ons het liefst weg hebben en vonden dat we in de weg liepen.
De twee vrouwen verlieten het stembureau weer. De avond verliep rommelig. Opvallend was, dat een teller bij een eerste telronde een verschil had van 2 stemmen. Bij hertelling liep dit verschil verder op tot 10 stemmen. Er werd nog een derde keer geteld en toen was het verschil in stemmen nog verder opgelopen, namelijk tot 17 stemmen verschil. Ook nam ik waar dat er enkele stapels stembiljetten waren die ongeldige stemmen bevatten. Ik sprak een van de tellers die daar aan het werk was. Hij vertelde dat hij al gedurende 17 (!) uur non-stop aan het werk was.
In tegenstelling tot de te volgen procedure waarbij tellers de stemtotalen hardop roepen en de voorzitter deze aantallen hardop herhaalt en noteert, ging de voorzitter zelf een rondje maken langs de verschillende stapels stembiljetten en noteerde ze op eigen houtje de

getallen die op post-its op de stapels waren gelegd. Een enkele keer liet ze de teller het getal oplezen.
Toen het PV was opgemaakt en ik de foto's wilde maken, weigerde de voorzitter dat. Ze gaf aan dat ik dat pas mocht doen nadat de stembureauleden ook hun akkoord hadden gegeven voor de inhoud. Echter, in plaats van dat dat vervolgens gebeurde, ging men starten met het tellen van de stemmen voor de Waterschappen. Ik zei tegen de voorzitter dat het volgens mij de bedoeling was dat nu eerst het PV voor de Provinciale Staten werd afgerond, omdat nu nog alles vers in het geheugen van de stembureauleden zat. De voorzitter betwistte dat en bleef weigeren. Ze opperde dat wij dan maar later moesten terugkomen, wanneer ook het hele telproces voor de Waterschappen achter de rug was. De sfeer werd zeer onprettig en men wilde ons weg hebben, tot een punt waarop het dreigde te escaleren. Om dit te voorkomen zijn wij uiteindelijk, zonder foto, vertrokken.

Overige observaties: behalve onvoldoende op de hoogte van de Kieswet en de rechten van de burger die hierin zijn vastgelegd, waren de voorzitster en de twee "verkiezingsleidsters" naar onze mening onvoldoende competent om leiding en sturing te geven aan de voortgang van het telproces.

Stembureau Levenslust, Klein Zundert, gemeente Zundert
In eerste instantie leek er medewerking te zijn. Ik heb er zelf voor gekozen om enigszins in de luwte te blijven en ben veelal op één positie gebleven omdat ik merkte dat de voorzitter heel argwanend was jegens mij. Op een gegeven moment, rond middernacht, werd ik vanuit het niets aangevallen door de voorzitter terwijl ik op mijn telefoon wat Whatsapp contact had. Op dat moment leek er wat onduidelijkheid over aantallen. "Ben je nu iedere keer als wij met elkaar praten datgeen wat wij zeggen met iemand aan het delen?", vroeg ze. Ik antwoordde dat dat niet het geval was. De voorzitter reageerde: "Ik geloof er niets van. Ik verzoek je nu weg te gaan want anders laat ik je verwijderen". Vanuit het niets ontplofte het, terwijl er feitelijk niets was voorgevallen. Ik heb daarop aangegeven dat ik gewoon in de ruimte zou blijven tot het moment dat zij klaar zouden zijn met de telling en aangegeven dat ik dan ook het PV wilde fotograferen. Daarop heeft ze contact gelegd met medewerkers van de Gemeente waarop er drie ambtenaren poolshoogte kwamen nemen. De voorzitter meldde aan de ambtenaren dat ze mij "gewoon een vraag had gesteld". Ik heb uiteraard aangegeven welke insinuaties de voorzitter richting mij had geuit. Overigens nog los van het feit dat het nog altijd aan mijzelf is, wat ik met anderen zou communiceren over de telling die daar op dat moment gaande was. Uiteindelijk werd ik gesommeerd te blijven zitten (ze wilden eigenlijk dat ik ergens heel ver weg plaatsnam) en is de telling afgerond in een totaal verziekte sfeer.

Stembureau Gildenbroeders Monseigneur Volkerstraat 3, Kaatsheuvel
Zeer onvriendelijke voorzitter. Een aantal van de tellers idem dito. Ze vonden het maar niks dat er iemand ging mee kijken. Er werden uitslagen genoteerd in het PV, maar er werden geen handtekeningen onder gezet.

Stembureau De Baselaer, Tilburg
De tellers gaven aan vermoeid te zijn en er werden telfouten gemaakt. Sommige tellers gaven blijk van hun politieke voorkeur dan wel afkeer van bepaalde politieke partijen. Verder werd er niet geteld volgens het 4-ogen principe. Het doorgeven van de uitslagen aan de voorzitter verliep rommelig. Enkele stembureauleden en de voorzitter uitten hun afkeer van

bepaalde politieke partijen. De voorzitter moest de aantallen in het PV diverse malen corrigeren en de handtekeningen werden al gezet voordat de voorzitter de uitslagen noteerde.
De plastic dozen waar de stemmen in vervoerd zouden worden waren niet correct gesloten. Na twee dozen heb ik de voorzitter uitgelegd hoe het deksel beter gesloten kon worden. Er ging wel een cijferslotje op en een geel plastic zegeltje van niets. Er waren te weinig van die plastic boxen dus een paar rollen stembiljetten werd los in de auto vervoerd.

Stembureau Sportcentrum Breda
Op 16 maart zag ik buiten het Sportcentrum Breda dat het transport is uitbesteed aan verhuisbedrijf "De Mannen van Stoof" Breda. Ik zag er een grote vrachtwagen met container.

Meldingen over inzage PV’s na 15 maart

Locatie Stadskantoor Roosendaal
Helaas geen succesvolle ervaring. Op donderdagochtend was ik aanwezig om de PV's te fotograferen. Ik heb anderhalf uur zitten toekijken en ben toen afgehaakt. Ik heb mijn telefoonnummer achtergelaten bij een lichtelijk gespannen dame die het uitgestelde Waterschappen telproces leidde en die zou mij terugbellen zodra zij de voorlopige uitslagen van de Provinciale Staten van alle stemlokalen in Roosendaal klaar had liggen. Ik ben helaas nooit teruggebeld.

Locatie Gemeentehuis Oisterwijk, de Lind 44, 5061HX Oisterwijk
Het viel mij op dat er een aparte stapel PV’s was, die niet inzichtelijk werd gemaakt.

4.12 Meldingen uit Zeeland

In de provincie Zeeland waren namens Controle Verkiezingen 36 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 9 van de 13 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Zeeland.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau Wissenkerke, Noord-Beveland
In eerste instantie was men niet blij met onze aanwezigheid, totdat bleek dat het telproces monnikenwerk was. Mijn waarneming van dit hele proces (uitgaande van goede bedoelingen van deelnemers die in voorbereidende dagen al bezig waren en nu, met een kleine afwisseling, een lange en intensieve dag achter zich hadden. En niet iedereen is goed georganiseerd):

- Tonnen met formulieren worden op vloer uitgestort: eerste kans op zoekraken.
- Na het uitvouwen van de lappen stemformulieren start de eerste sorteerronde op partij. Naambordjes staan op tafels en de stapels stembiljetten worden erbij gelegd. Het is daarbij oppassen dat de stapels niet gaan schuiven richting een andere partij
- Dan volgt een controle of goed is gesorteerd, gevolgd door een eerste telling. Briefjes met uitslagen worden op de stapel geplaatst.
- Een aantal stembiljetten blijkt verkeerd te zijn gesorteerd. Er wordt gewisseld met stapels en de briefjes met tellingen worden aangepast. Wederom het risico dat de stapels gaan schuiven!
- Telling briefjes en vergelijking met de totalen van uitgedeelde stemkaarten.
- Groepjes van twee per stapel - dan turven op kandidaatsnaam en totaal controleren. Klopt het niet, moet men opnieuw beginnen. Let op: mensen zijn al moe.
- Uiteindelijk, als alles geturfd is, wordt het vergeleken met de totalen en de telling van de stemkaarten.
- Rapporten worden opgesteld en nogmaals gecontroleerd.

Mijn medewaarnemer en ik mochten foto's maken van de PV’s, maar dit mocht niet te lang duren, met de mededeling dat het wel stoorde, men het overzicht dreigde kwijt te raken en het meer kans gaf op zoekraken van formulieren.
De stembiljetten werden met elastieken per partij gebundeld en in boxen gedaan. De boxen werden niet verzegeld en werden per omgaande naar de overkant (naar het gemeentehuis) gebracht.
Ik heb de volgende dag de getallen in het PV met de gepubliceerde rapporten vergeleken. De rapporten komen overeen met de gepubliceerde cijfers. Wat mij echter verbaast, is dat ik in het opgehaalde 'number- bestand' de gegevens van de uitslagen kan wijzigen. Ook kan ik de rapportage binnenhalen in bijvoorbeeld het programma 'notability' of 'notities'. Ik kan hier met een Ipad-pen overschrijven. Met andere woorden: een creatieve hand kan hier dus met ipad/pen of kleur de gegevens overschrijven. Ik heb het number -bestand bijgevoegd, zodat jullie dit zelf kunnen uitproberen.

4.13 Meldingen uit Utrecht

In de provincie Utrecht waren namens Controle Verkiezingen 98 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 18 van de 26 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Utrecht.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau (…), Utrecht
Er is hier al een probleem met het aantal stemmen wat niet overeenkomt met de app. En als ik vraag of die met 4-ogen principe zijn geteld krijg ik te horen dat ik het proces verstoor. De voorzitter is wat gestresst en vindt het niet zo leuk dat ik er ben!

Stembureau #4 De Woudkapel, Beethovenlaan 21, 3723 JJ Bilthoven
De voorzitter van het stembureau (*naam bekend bij de auteurs*), heeft de uitslag van de verkiezingen in dit stembureau niet opgelezen. Ik heb het PV ook niet gezien. Ik heb om 02h48 uur een foto gemaakt van de voorlopige uitslag, deze had (…) al telefonisch doorgegeven.
Ik kwam als toeschouwer maar mocht ook zelf aan het sorteren en tellen deelnemen. Het werd een lange rit, we waren pas rond 03h15 uur klaar met het tellen van de Provinciale Staten- en de Waterschapsverkiezingen.

Stembureau Locatie Gemeentehuis, Zeist
Hieronder twee punten die me enorm opvielen en welke landelijk spelen.

1. Boxen met stembiljetten zijn niet te onderscheiden

Dit zijn de labels op de boxen:

Door dit label zijn de dozen in deze hele provincie niet te onderscheiden. Elke provincie heeft meerdere boxen met "stembureau X". Volgens deze database[69] zijn er in elke

[69] ckan.dataplatform.nl/dataset/stembureaus-provinciale-statenverkiezingen-2023/resource/c02f18b5-994c-4022-b0e5-2b811f918a66

provincie namelijk meerdere dozen met stembureau nummer X (in dit geval "1").
Bijvoorbeeld in provincie Utrecht:

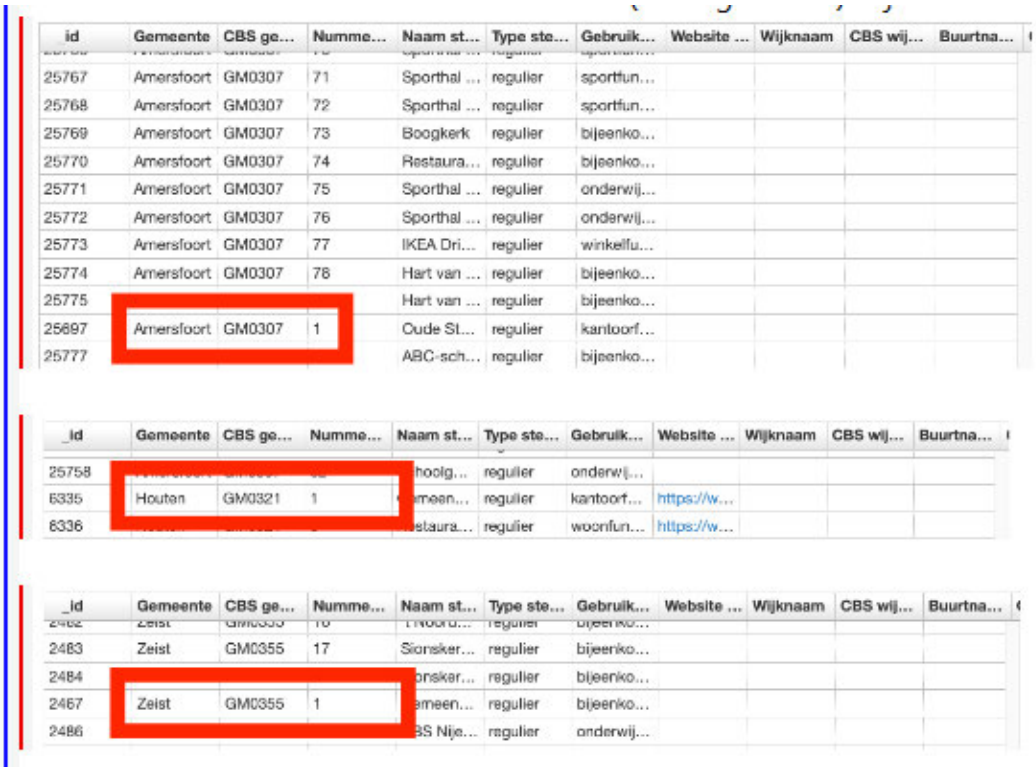

id	Gemeente	CBS ge...	Numme...	Naam st...	Type ste...	Gebruik...	Website ...	Wijknaam	CBS wij...	Buurtna...
25767	Amersfoort	GM0307	71	Sporthal ...	regulier	sportfun...				
25768	Amersfoort	GM0307	72	Sporthal ...	regulier	sportfun...				
25769	Amersfoort	GM0307	73	Boogkerk	regulier	bijeenko...				
25770	Amersfoort	GM0307	74	Restaura...	regulier	bijeenko...				
25771	Amersfoort	GM0307	75	Sporthal ...	regulier	onderwij...				
25772	Amersfoort	GM0307	76	Sporthal ...	regulier	onderwij...				
25773	Amersfoort	GM0307	77	IKEA Dri...	regulier	winkelfu...				
25774	Amersfoort	GM0307	78	Hart van ...	regulier	bijeenko...				
25775				Hart van ...	regulier	bijeenko...				
25697	Amersfoort	GM0307	1	Oude St...	regulier	kantoorf...				
25777				ABC-sch...	regulier	bijeenko...				

_id	Gemeente	CBS ge...	Numme...	Naam st...	Type ste...	Gebruik...	Website ...	Wijknaam	CBS wij...	Buurtna...
25758				hoolg...	regulier	onderwij...				
6335	Houten	GM0321	1	meen...	regulier	kantoorf...	https://w...			
6336				staura...	regulier	woonfun...	https://w...			

_id	Gemeente	CBS ge...	Numme...	Naam st...	Type ste...	Gebruik...	Website ...	Wijknaam	CBS wij...	Buurtna...
2483	Zeist	GM0355	17	Sionsker...	regulier	bijeenko...				
2484				onsker...	regulier	bijeenko...				
2467	Zeist	GM0355	1	meen...	regulier	bijeenko...				
2486				BS Nije...	regulier	onderwij...				

2. Lijstnummers niet op dozen vermeld

Ook zijn de labels op de dozen niet ingevuld met de lijsten die erin zitten. Achter "Lijstnr:" hadden de lijstnummers moeten staan die in deze dozen zitten.

Stembureau #7, Amersfoort

Ik had me al aangemeld bij de voorzitter toen ik ‘s morgens mijn stem uitbracht. Ik was van harte welkom. Alles verliep prima. Aardige en nauwkeurige mensen, prima sfeer.
Aan het einde van de avond ging het mis. Ik maakte foto’s van het PV van de Provinciale Staten. De tweede voorzitter (van de middagploeg) sommeerde me de foto’s te verwijderen omdat het niet toegestaan zou zijn.
Ik zei dat ik dat niet met hem eens was en dat ik de foto’s niet zou verwijderen.
De eerste voorzitter was het met me eens, maar vroeg me toch te bellen met de verkiezingscommissie van Amersfoort. Daar hoorde ik weer dat foto’s nemen van het PV niet toegestaan was. Ik zei dat het niet kan dat tijdens de avond de spelregels veranderen en dat ik het niet accepteerde. De dame aan de telefoon zou het uitzoeken en me terugbellen.
Inmiddels was het middernacht en ik hoorde dat het toch was toegestaan. Maar dat accepteerde die tweede voorzitter weer niet. De sfeer werd grimmig en er ontstond een heftige ruzie tussen de eerste en de tweede voorzitter.
Na wat mailcontact van de tweede voorzitter met de gemeente Amersfoort mocht het uiteindelijk toch, maar de intimidatie bleef. Ik moest de foto’s wissen omdat ik pas op het einde van de avond mocht fotograferen. Dat heb ik natuurlijk niet gedaan.
Het hele team was van slag door de intimiderende toon van de tweede voorzitter.
Gelukkig kon ik rustig blijven en vertelde dat ik niet was gekomen om te provoceren en dat

het me speet dat er zoveel onrust was ontstaan. De tweede voorzitter bleef me de rest van de avond frustreren.

Stembureau Alexanderweg, Huis ter Heide
Wij mogen geen foto's maken van het proces-verbaal, is ons medegedeeld.

Stembureau (…), Zeist
Ik mag straks geen foto's van de PV's maken, want ze zijn vanavond nog niet definitief, zo stelt men. Morgen mag het wel, maar foto's van niet-definitieve PVs willen ze niet.

Stembureau (…), gemeente Vijfheerenlanden
Wat ik vannacht heb opgemerkt is dat het slotje aan de bovenkant van de stembus niet de gleuf afdicht. Dat betekent dat iedereen die bij de stembussen kan, nadat deze het stemlokaal hebben verlaten, er stembiljetten bij kan stoppen.
Er zijn twee slotjes, een aan de voorkant om de bak af te sluiten en een aan de bovenkant die m.i. de gleuf zou moeten afsluiten. Echter, het slotje zit aan een ijzeren dingetje aan de zijkant van de gleuf en het ijzeren rechthoekige plaatje dat de gleuf zou moeten afsluiten kan gewoon helemaal open. Je kunt erin stoppen wat je wilt nadat het slotje erop zit. Verder hoorde ik een teller zeggen dat de mobiele stemauto's en stembussen geen gebruik maken van formulieren. Ik neem aan dat daar digitaal gestemd wordt. Dit lijkt me onwenselijk.

Stembureau #27 De Componist, Diepenbrocklaan 1, 3438XZ, Nieuwegein
De containers zouden door de gemeente worden opgehaald en waren niet afgesloten; dat zou de gemeente doen, naar ik begreep.

Stembureau (…), Gemeente Zeist
Op mijn stembureau werd heel gestructureerd gewerkt en het vier-ogenprincipe goed toegepast. Helaas had de burgemeester van Zeist uitdrukkelijk verboden om de PV's te laten fotograferen door de controleurs, voordat ze in de computer vastgelegd zouden zijn.

Stembureau Adra Share & Care Prins Alexanderweg 1d, Huis ter Heide
Aanvankelijk mochten we geen foto's maken van het PV. Er waren 5 mensen als waarnemer naar deze locatie gekomen. Eén daarvan was direct naar de voorzitter gegaan om het één en ander kort te sluiten over het fotograferen van het PV. Zij vertelde dat dit "van hogerhand" niet mocht. Wij hebben dit aan jullie (helpdesk Controle Verkiezingen, *red.*) doorgegeven en advies gekregen om dit te weerleggen aan de hand van de goede argumentatie (artikelen Kieswet en Rijksoverheid, *red.*). De voorzitter heeft deze argumentatie doorgestuurd, waarna we alsnog toestemming kregen om het PV te fotograferen.

Stembureau De Partner (#8 en #9), Nedereindseweg 401 Nieuwegein
Ik kon mijn taak als waarnemer wel uitvoeren bij stembureau 8. Hier was men op zich vriendelijk en mocht ik het PV fotograferen -al schrok de voorzitter in eerste instantie van dit verzoek en moest zij eerst bellen om te vragen of dit was toegestaan. Ze heeft dit vervolgens besproken met de voorzitter van stembureau 9. De voorzitter van stembureau 9 was een stuk minder vriendelijk en wilde weten van wie dit initiatief kwam. Na het instructieblad (verstrekt door Controle Verkiezingen, *red.*) te hebben getoond, antwoordde de voorzitter dat "hij van die (naam, refererend aan een van de leden van het burgerinitiatief, *red.*) rode plekken in zijn nek kreeg". Het andere stembureaulid begon zich toen negatief

over [redacted] uit te laten. Hierop heb ik geantwoord dat ik geen discussie wilde en herhaalde ik mijn verzoek om na afloop foto's van het PV te mogen maken. Hij stemde met tegenzin toe. Echter toen ik hem, na afloop van de telling der stemmen, herinnerde aan mijn verzoek, zei hij dat hij dat niet kon, hij had alles reeds opgeborgen en voegde daaraan toe, dat hij al 15 uur in touw was (wat hem mijns inziens niet ontslaat van de verplichting mij inzage te geven in het PV). Daarop gaf hij mij een papiertje met daarop de eindresultaten van de telling.

Stembureau #22 Gemeentehuis Vianen, Voorstraat 30, 4132 AS Vianen
Mijn aanwezigheid werd als "storend" ervaren door de voorzitter, terwijl ik niemand stoorde of in de weg zat. Ik heb me niet laten belemmeren en mij toch van mijn taak gekweten. De voorzitter heeft na een ultimatum waarin ze eiste dat ik bleef zitten of zij zou contact opnemen met de centrale commissie, het laatste gedaan, waarna ik met een persoon van die commissie heb gesproken over wat er voorviel. Deze steunde haar en er werd me aangeraden te wachten op het moment dat ik een foto kon maken van de uitslag. Ik ben vertrokken na de foto van de voorlopige uitslag van de Provinciale Staten. Ik ben vertrokken voordat het PV werd opgemaakt, namelijk nadat de voorlopige uitslag van de Provinciale Staten bekend was. Het was toen al na middernacht.
De voorbereidingen bleken niet goed op orde door het ontbreken van bepaalde hulpmiddelen die tussendoor moesten worden gezocht, zoals pennen en klemmen. Ik had verwacht dat de vrijwilligers een controle zouden doen van stemcontainers om zich ervan te vergewissen dat deze daadwerkelijk leeg waren, maar er is niemand gevraagd daarin te kijken: eenieder was te druk met tellen.

Stembureau Raadszaal Breukelen, Markt 12 te Breukelen
In eerste instantie werd ik welkom geheten door de eerste voorzitter en de overige aanwezigen. De tweede voorzitter heeft de projectleider verkiezingen gebeld en daar moest ik telefonisch mee afstemmen. Dit heb ik op de avond zelf naar jullie gemaild. Mij werd verteld dat mijn aanwezigheid niet correct was (mocht alleen vanuit het Ministerie zijn) en dat de handhaving zou worden gebeld. Na twee minuten werd er teruggebeld en gezegd dat ik inderdaad in mijn recht stond om aanwezig te zijn, te controleren en foto's te maken van de PV's en containers. De telgroep werd in twee groepen verdeeld, waarbij de ene groep mijn aanwezigheid prima accepteerde. Bij de andere telgroep verliep dit stroef.

Stembureau Wijngaard 34, Bilthoven
Ik had mij overdag aangemeld en uitgelegd wat de bedoeling was. Dat zei hen niets. Het werd steeds meer duidelijk dat de voorzitter mij de foto's van het PV niet zou laten maken.

Meldingen over inzage PV's na 15 maart

Gemeentelijk stembureau Amersfoort
Ik heb gevraagd waar ik de processen-verbaal kan inzien op 16 maart in Amersfoort maar krijg te horen dat ik alleen vrijdagmiddag (17 maart) op de website kan kijken naar de uitslagen.

CSO Locatie Jaarbeurs, Utrecht
Op 16 maart heeft één van onze controleurs de Centrale Stemopneming (CSO) in de Jaarbeurs van Utrecht bezocht[70]. Zij was de dag daarvoor (15 maart) al bij een stemlokaal in Overvecht geweest. Daarover meldt zij dat er niet conform het 4-ogen principe is gewerkt. Dat verzegelingen meerdere malen werden verbroken en opnieuw werden voorzien van een zegel/ sticker. Zij mocht de stapels stembiljetten niet bekijken. Het PV mocht door haar gefotografeerd worden.
De CSO op 16 maart was minder toegankelijk. Bij aanmelding werd zij direct voorzien van persoonlijke begeleiding. Zij mocht niet vrij rondlopen en van foto's maken kon al helemaal geen sprake zijn. Haar uitvraag was vooral gericht op het fotograferen van de PV's, maar dat was niet mogelijk. De PV's werden opgemaakt in de Jaarbeurs en voor digitalisering naar het Stadskantoor Utrecht getransporteerd, zo werd haar medegedeeld.

Vervolgens werd zij in het proces van controle kort gehouden door iemand die zich had voorgesteld als de "organisator", [redacted]. Deze coördinator van de CSO is in het dagelijkse leven Hoofd Bedrijfsbureau Publiekszaken bij de gemeente Utrecht. Aanvullend is hij, opmerkelijk genoeg, de vice-voorzitter van de **NVVB,** de vereniging die o.a. een belangrijke rol speelt bij de uitvoering en verandering van het Nederlandse verkiezingsproces (zie paragraaf 3.2). Deze vereniging heeft o.a. de handreiking voor stembureauleden van het gemeentelijk stembureau (GSB) geschreven.

Onze controleur kon op enig moment haar waarneming niet meer uitvoeren en heeft het team van Controle Verkiezingen benaderd. Er is telefonisch contact gezocht met de heer [redacted] en uit dat gesprek komen de volgende opmerkelijke zaken naar voren:

- Hij noemt de handelingen in het verkiezingsproces meerdere malen "onder handen zijnde werk",
- Dergelijk werk is niet openbaar of toegankelijk voor de burger;
- De kans bestaat dat burgers zaken te zien krijgen, die nog niet definitief zijn;
- Als het gemeentelijk stembureau tot vaststelling is overgegaan is het werk (lees PV's) pas inzichtelijk voor de burger;
- Onze controleur mag geen foto's nemen;
- Hij stelt te werken volgens instructies van de Kiesraad, maar heeft deze niet paraat;
- We worden geacht contact op te nemen met de Kiesraad;
- Er wordt hem door de contactpersoon van Controle Verkiezingen voorgehouden dat de openbaarheid van de verkiezing voor burgers in het geding is en dat de Kieswet dus wordt overtreden;
- Hij stelt dat daarover contact kan worden opgenomen met de Kiesraad, dat de gemeente de PV's (digitaal) gaat publiceren en dat we nadien bezwaar kunnen maken.

Door de toegepaste werkwijze bij de Jaarbeurs is controle onmogelijk gebleken en is de Kieswet overtreden. Aanvullend is het, los van de dubieuze rol van de NVVB, onbestaanbaar dat de vice-voorzitter van deze vereniging de Kieswet, protocollen en

[70] Zie ook het interview dat zij hierover gaf: www.youtube.com/watch?v=Uc3J4oftgE8

geschreven werk van de eigen vereniging niet in praktijk brengt. De complexe en oncontroleerbare indeling naar Centrale stembureaus (CSB) en Centrale stemopneming (CSO) komt in o.a. deze casus goed naar voren.

4.14 Meldingen uit Noord-Holland

In de provincie Noord-Holland waren namens Controle Verkiezingen 301 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 40 van de 44 gemeenten van deze provincie.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Noord-Holland.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau Stadsdeelkantoor Amsterdam noord
Vreemde observatie:
Lijst 1 t/m 12 worden apart geteld op nummer 1 en de overigen.
Lijst 13 t/m 23 worden op 1 stapel gegooid “want die gaan toch niet winnen” … Lijst 20 is hier in Noord-Holland BBB!

Zandvoort, melding over “mobiel” stemlokaal
Zandvoort maakt onderdeel uit van de gemeente Haarlem, zoals nog een aantal omringende gemeenten. Zandvoort bestaat uit twaalf stemlokalen en kent geen mobiel stemlokaal.
Toch stond er in het afsluitende computerbestand van Zandvoort een stembureau 'mobiel' onder nummer '888'. Doordat deze bij alle medewerkers onbekend zijnde stembus niet was ingevuld, kon er niet worden afgesloten. Op advies van de gemeente Haarlem is deze zogenaamde stembus met 'nullen' ('0') ingevuld, waarna afsluiting mogelijk was.
Daar heb ik echter geen PV van.
Ik kan ook niet nagaan, wat er vervolgens mee gebeurt, omdat ik niet betrokken en aanwezig ben bij de telling op het gemeentehuis van Haarlem.

Stembureau #10, Hortus Overzee, 1782SM, Den Helder
Daarnet heb ik bij mijn stembureau gestemd en benoemd dat ik ‘s avonds wil waarnemen bij de telling. Er wordt echter niet op de stemlocatie geteld, maar op een locatie aan de rand van de stad. De telling vond plaats in het gemeentelijke stembureau, Verkeerstorenweg 3, 1786 PN Den Helder. De snelste route, met de fiets, is 6,6 km volgens de ANWB-routeplanner. Voor mij is dat zonder auto niet haalbaar. Het verbaast me dat dit zo geregeld is.

Noot van de auteurs: op ons advies is de melder alsnog naar de stemlocatie gegaan om deze gang van zaken met de voorzitter te bespreken en te laten opnemen in het PV. De melder mailde ons vervolgens:

Ik vind dit heel erg spannend en weet niet of ik dat kan (ik ben een oudere dame).
Ik heb het toch gedaan. Er kwam een gehuurd busje van Bo-rent om de stembakken op te halen. Ik sprak de voorzitter van het stembureau vriendelijk aan om te vragen hoe hij kon verzekeren dat de stemmen veilig zijn. Volgens hem waren de chauffeurs gemeenteleden en de voorzitter was de enige met codes van de sloten. Er zou geteld worden op een gemeentelocatie aan de rand van Den Helder omdat daar meer ruimte is met grote tafels (het klopt dat deze stemlocatie klein is). Ik heb aangegeven dat ik graag de telling wilde waarnemen, maar dat ik dat niet kan omdat ik geen auto tot mijn beschikking heb. Het is te

ver voor de fiets. De voorzitter was erg vriendelijk en beloofde mijn bezwaar op te nemen in het PV. Volgende keer zorg ik dat ik een auto beschikbaar heb.

Stembureau (…), Heerhugowaard
Ik heb zojuist gestemd en heb moeten constateren dat het rode potlood moeizaam tot niet de stemvakjes op het papier van de Provinciale Staten verkiezingen roodkleuren. Ook is met gemak het ingekleurde veld weg te vegen. Het papier verschilt in kwaliteit t.o.v. het papier dat gebruikt wordt voor de Waterschappen. Daarop is het stemvakje goed in te kleuren en is het niet mogelijk dit vervolgens uit te wissen. Mij bekruipt hierover een zeer ongewenst gevoel.

Stembureau (…), Amsterdam Zuid
Het was enorm druk en om 19h00 hadden wij geen stembiljetten meer voor de provinciale staten. We hebben mensen moeten wegsturen. En sommigen waren al bij 2 andere bureaus weggestuurd. Er was een tekort aan biljetten in heel Amsterdam. Wij hebben op eigen initiatief biljetten met de buren geruild. De gemeente kwam pas om 20h30 met nieuwe biljetten[71].

Stembureau (…), Hoofddorp
Er wordt hier op voorhand al gezegd dat ik geen foto mag maken van het PV. Ook na mijn toelichting blijft de voorzitter weigeren. Ik ben helaas alleen en ik wil ze niet storen in het proces, want men geeft mij het gevoel dat ik dan kan vertrekken. De voorzitter is wat grimmig.

Stembureau (…), Westbeemster
Er wordt mij geweigerd om de start van het telproces te filmen (ook als er geen mensen in beeld komen). Ik mag wel helpen stembiljetten uitvouwen. Het tellen gaat er klungelig aan toe.

Stembureau (…), Hoofddorp
Vanavond ben ik aanwezig bij de telling in Hoofddorp en er wordt vooraf gezegd dat ik geen foto mag maken van het proces-verbaal.

Stembureau Gymzaal Kantershof, Amsterdam zuidoost
Mij werd niet toegestaan om foto’s te maken, ook al liet ik de mail lezen die ik had ontvangen. Ik mocht wel zonder meer meehelpen met tellen omdat er geen tellers waren gekomen.

Stembureau #1 Cultuurgebouw Raadhuisplein 3, Hoofddorp
Aangehecht een foto van de uitslagenlijst (15 maart) en een kopie van dezelfde telling op 16 maart.
Ondanks de verschillen: D66 -1; PVV -1; 50plus -1 en BBB + 3, staat dit niet op het formulier (punt 6) vermeld.

[71] Zie ook een van de hierover verschenen berichten in de media: www.nhnieuws.nl/nieuws/316250/stembiljetten-bij-meerdere-stembureaus-op-stemmen-lukt-niet-bizar

Stembureau (…), Amsterdam
Er waren te veel stemmen, waardoor deze niet in één tas pasten.
Daar is voor gebeld en ze hebben 2 tassen met tie-wrap geseald. Slechts één van de tassen werd met een slotje vergrendeld. Zie foto's.

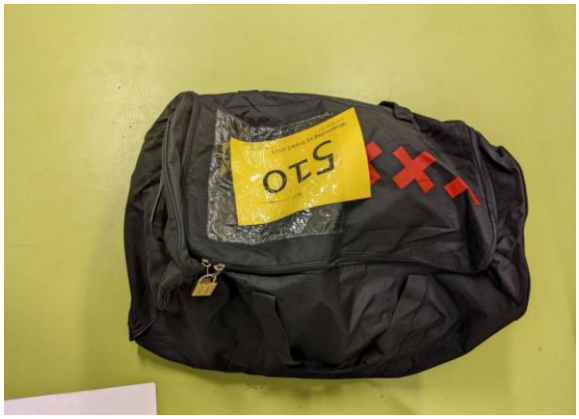

Stembureau Fashion for Good, Rokin 1012, 1012KZ Amsterdam
Ik arriveerde kort voor 21h00 met de mededeling dat ik kwam kijken en moreel support kwam verlenen. De stemming was goed. Er waren op dat moment 6 mensen aanwezig (1 voorzitter en 2 medewerkers voor Provinciale Staten verkiezing en 1 voorzitter en 2 medewerkers voor de Waterschappen). Toen de stembus gesloten was, bleek dat er geen tellers waren komen opdagen. Ik besloot te helpen met het openvouwen van de stembiljetten. Iedereen was blij dat ik er was en wilde graag weten wie ik eigenlijk was en waarom ik er was. Ik vertelde mijn voornaam en zei dat ik graag wilde helpen en me daarom op had gegeven als 'waarnemer'. Hier werd enthousiast op gereageerd.
Alles verliep gemoedelijk totdat duidelijk werd dat ik graag foto's wilde maken van de PV’s. Met name de voorzitters raakten toen gespannen. De voorzitter van 'Provinciale Staten' liet weten dat ze gebeld was door een ambtenaar met de mededeling dat er geen foto gemaakt

kon worden van de paragraaf 'onregelmatigheden'. De voorzitter van 'Waterschappen' antwoordde kortaf: “nee, je kan geen foto’s maken”. Toen ik aandrong hield ze de pagina's vast die ik kon fotograferen. Dat was de voorkant en blz. 03. De voorzitters bleven behoorlijk gespannen, ook vanwege de vermoeidheid. Mijn inschatting is dat de voorzitters een behoorlijke druk voelden en bang waren om informatie te geven die eigenlijk niet gegeven mocht worden. Ze bleven tot het laatste moment korzelig, iets wat gek was omdat ze eerst zo blij waren dat ik er was. Ze verontschuldigden zich overigens wel voor hun korzeligheid.

Stembureau #2 Kapelkerk, Laat 80, 1811 EK Alkmaar
De handmatige tellingen verliepen nogal chaotisch en mijns inziens erg amateuristisch. Als gevolg van telfouten duurden de tellingen erg lang. Uiteindelijk was er rond 00h30 uur na dubbeltelling een voorlopige uitslag voor de Provinciale Staten. Deze verschilde 26 stemmen met de stempassen, machtigingen e.d. (1340-1314). Na een trage voortzetting (iedereen leek/ was erg moe) ging men nogmaals een dubbeltelling doen waarbij alle leden/ tellers werden gewisseld van plaats (oneven/ even op kieslijst). Om 01h30 uur werd de voorzitter gebeld met de vraag of er uitslagen konden worden doorgeven. Neen, dat was nog niet het geval.
Ondertussen zou landelijk zijn besloten om de tellingen om 02h00 uur te schorsen.
In de Kapelkerk ging men nog door met tellen tot 04h00 uur en kwam er uiteindelijk een definitieve uitslag voor de Provinciale Staten met 2 stemmen verschil. Opvallendst hierbij was dat de PvdA 30 stemmen meer had (159-129).

Stembureaus #274 en #275, Amsterdam Zuid
Bij een van de twee stembureaus waar ik was, hoorde ik zeggen dat er niet genoeg tellers waren. Ik zag vele van de stembureauleden zelfstandig de stemmen tellen en doorgeven, zonder dat er iemand meekeek. Het doorgeven van de uitslagen aan de voorzitter verliep, naar mijn mening, wat rommelig. De telling geschiedde zoals gezegd door ieder voor zich, waarna men de totalen doorgaf aan de voorzitter. Alle stembiljetten werden vervolgens netjes opgerold en in de tassen gedaan. Op het einde bleken de tellingen niet te kloppen en kon de oorzaak niet achterhaald worden. Ze hebben dat wel op het proces-verbaal genoteerd maar omdat het al laat was (na 01h00 uur) ging men er -volgens mij- vanuit dat er niet meer opnieuw geteld hoefde te worden omdat dit de volgende dag toch nog (elders) zou gebeuren.
Ik mocht mijn taak als waarnemer uitvoeren maar dat ging niet vanzelf. Bij stembureau nr. 275 mocht ik geen foto maken van het PV en wilde men eerst bellen om te verifiëren of dit was toegestaan. Intussen heb ik bij stembureau 274 foto’s gemaakt. Bij nummer 275 zei men vervolgens, dat het PV en alle andere documenten al in een tas waren opgeborgen en dat ik dus geen foto’s meer kon maken. Ik voelde mij niet op mijn gemak en had geen zin om erover te protesteren. Al met al vond ik het een vreselijke avond. De voorzitters leken niet goed op de hoogte van mijn rechten als burger om het proces waar te nemen. Men gaf mij voortdurend het gevoel dat ik in de weg liep.
Toen ik vertrok zaten alle opgerolde stembiljetten in sporttassen, maar deze waren niet afgesloten. Men vertelde mij dat de tassen nog ergens afgegeven zouden worden, waar ze de volgende ochtend weer geteld zouden worden.

Stembureau #450 De Boomkerk, Gibraltarstraat 55, 1055NK Amsterdam (in werkelijkheid: IKC De Boomgaard, Gibraltarstraat 61, 1055NK Amsterdam)
Mijn algemene indruk was, dat het geheel rommelig verliep. Ik heb geen kwade intenties gezien, maar wel onbenulligheid. Zo werd, toen ik mij als waarnemer meldde, eerst gevraagd of ik misschien van de pers was, en vervolgens of ik wel Nederlands staatsburger was! Het mondeling doorgeven van de uitslagen aan de voorzitter werd niet of nauwelijks gedaan, na een korte briefing was het meer iets van “ieder voor zich”.

Stembureau Ontmoetingscentrum de Meent, Orion 3, 1188AM Amstelveen
In eerste instantie waren er te veel fouten, zowel BBB als VVD moest worden overgeteld. Vrijwel ieder "telduo" (de vier ogen) had weer eigen, van andere duo’s verschillende, telprocedures. Ik kon na 00h30 de foto’s van het PV maken. Helaas kon ik de volgende dag op de locatie waar alle stemmen van Amstelveen werden geteld, pas in de loop van de middag aanwezig zijn. Het maken van foto's van de PV's was op dat moment al niet meer mogelijk.

Stembureau Softbalclub Huizen, Gemeente Huizen
Ik heb meegeholpen met tellen. Er werd door de aanwezigen veel negativiteit geuit over FVD. Na een opmerking van mij hierover (stembureauleden worden immers geacht politieke neutraliteit te betrachten) viel er een ijzige stilte. Ik heb aangegeven dat vorig jaar de stemcontainers niet op slot werden gedaan. Dat werd nu dan, op het allerlaatste moment toen ze werden opgehaald, alsnog gedaan.

Stembureau locatie gemeentehuis, Heiloo
Twee jaar geleden ben ik hier ook geweest als waarnemer. Tot mijn spijt werd ik nu door een ambtenaar van de gemeente als “kijker” voorgesteld. Dit kwam op mij over als een psychologische zet.
De beveiliger had de opdracht gekregen om mij in de gaten te houden. Het voelde alsof ik een crimineel was en alsof ik in de gevangenis zat. Ik mocht niet praten en ik moest op mijn stoel blijven zitten, onder het mom dat ik niet mocht storen. Tot een gesprek komen met de beveiliger was niet mogelijk. Ze reageerde niet als een mens, uit haar mond kwamen bevelen. Zelfs toen ik naar de gemeenteambtenaar wilde gaan, liep ze mee. Dit kwam op mij over als vrijheidsberoving, wat heel onprettig voelde.

Toen ik even opstond om naar een ongeldig stembiljet te kijken kreeg ik van de beveiliger het bevel om te gaan zitten. Dit was voor mij een hele onprettige ervaring. Ik wilde haar kaartje zien zodat ik een klacht kon indienen bij de gemeente, maar dat weigerde ze.
Later kreeg ik het idee dat ze deze opdracht, mij te beletten mijn taak als waarnemer goed uit te voeren, van de gemeenteambtenaar had gekregen. De ambtenaar ontkende namelijk dat ze even daarvoor tegen mij had gezegd dat ik in het pad mocht lopen. De Kieswet stelt echter dat ik mag rondlopen om te kunnen controleren.
De vorige keer was er alle ruimte om te lopen en had ik een leuk contact met de beveiliger en andere waarneemster. Ik heb toen merkwaardige dingen gemeld en daarover een gesprek gehad met de gemeenteambtenaar. Het viel me op dat ik, net als vorige keer, geen goed zicht had op D66, wat me bevreemdt en achterdochtig maakt.
Bij de mensen die bij het raam aan het werk waren, had ik een goed gevoel. Echter van degenen die aan de muurzijde -het dichtst bij de voorzitter- stonden, kon ik niets zien of horen. Laat dat nou net de plek zijn waar de D66 stembiljetten kwamen te liggen. Ik weet niet wie die opstelling gemaakt had. De meeste mensen zaten al toen ik binnenkwam. Wel werd er in het begin gezegd dat inwoners van Heiloo trouwe D66- en VVD-stemmers zijn.
De leidinggevende had de container met stembiljetten op de grond leeggegooid waardoor het hele pad vol lag. Ik zag dat hij na een tijdje moeite had met het steeds maar bukken. Daarom zei ik dat ik hem best wilde helpen met oprapen (hoewel ik weet ik dat dit niet mag, maar ik opperde het uit menselijkheid). Voor de beveiliger bleek mijn opmerking echter iets wat genoteerd moest worden als verstoring.
Bij het hardop zeggen van het nummer van de partij en herhaling door andere mensen die het op de juiste plek moesten leggen, kon ik niets horen omdat ik ze niet zag en er twee groepen tegelijk iets door elkaar riepen.
In het begin dacht ik: dat is transparant. Echter door de te kleine ruimte, en vooral doordat ik enkele personen aan de muurzijde niet kon zien, ging het mis. Met uitzondering van de twee personen die het dichtst bij mij zaten, hoorde ik niets, waardoor ik mijn werk als controleur niet goed kon doen.

Noot van de auteurs: deze vrijwilliger heeft haar bevindingen tevens met de Gemeente Heiloo, de Kiesraad en de voorzitter van het desbetreffende stembureau gedeeld. Voor de volledigheid plaatsen we hieronder de reacties van de twee eerstgenoemde partijen (van de voorzitter is geen reactie bekend).

Reactie Gemeente Heiloo:

Van: [redacted] <[redacted]@debuch.nl>
Verzonden: woensdag 12 april 2023 10:43
Aan: [redacted]@live.nl <[redacted]@live.nl>
CC: [redacted]@debuch.nl>; [redacted]@debuch.nl>
Onderwerp: reactie op uw klacht van 22 maart jl.

Geachte mevrouw [redacted],

In reactie op uw mail van 22 maart jl.
Fijn dat u inzetbaar bent geweest als controleur bij de Verkiezingen, dank daarvoor om te beginnen. Jammer dat dit niet is verlopen zoals u waarschijnlijk verwacht had.

U heeft in uw mail een aantal vragen hierover gesteld. Hieronder treft u de puntsgewijze beantwoording hiervan aan. Uw vragen hebben wij in blauwe tekst weergegeven.

1] waarom werd de telling gedaan in het gemeentehuis in een te kleine ruimte? Terwijl er grotere ruimtes zijn, neem bijvoorbeeld de raadzaal, hoe kan dat?
2 jaar geleden was er meer ruimte zelf 2 ruimtes, een ruimte voor de stemtelers die dan naar een andere ruimte konden om de stembiljetten te leggen. Prima gedaan alleen de andere halve meter werd toen misbruikt zodat ik toen ook niets kon zien van D66. Dus dit had het hetzelfde effect, D 66 was uit beeld voor mij, ik zag ze niet en kon ze niet horen. Conclusie: controleren lukte niet.

In verband met een nieuwe telmethode (de CraftLean methode) zijn wij uitgeweken naar een hiervoor passender ruimte. De betreffende methode stelt eisen aan het aantal teltafels en de opstelling hiervan. Of hierdoor partijen meer of minder zichtbaar voor u waren heeft niks met deze methode te maken.

2] Waarom verder de stembiljetten op de grond gegooid en kon ik zo niet mijn werk doen als controleur, omdat het hele pad met stembiljetten bezaaid lag, was dit een bewuste keuze? Ik hoorde later dat dit op meerdere locaties in het land is gebeurd. Heb ik hier een primeur meegemaakt van een nieuwe trend?

Het is aan de voorzitter van een stembureau om te bepalen hoe het stemmentelproces georganiseerd wordt – binnen de instructies van de nieuwe telmethode. Wij zijn er van overtuigd dat alle genomen maatregelen/stappen uitsluitend als doel hadden om het stemmentelproces efficiënt en conform wet- en regelgeving in deze te laten verlopen.

3] Waarom werd er aan mij gevraagd of er nog meer mensen zouden komen als controleur bij binnenkomst, hoe had ik dit moeten weten? Bovendien was er duidelijk geen plek meer voor meer controleurs in deze ruimte?

Bij ontvangst van gasten op het gemeentehuis is het zeer gebruikelijk om te vragen of het bekend is of er nog meer gasten komen. Als dit het geval is, dan wordt de vraag gesteld of het de wens is om op de overige gasten te wachten, of om vast naar de betreffende ruimte te gaan.

4] Waarom zat ik op een plek waar ik de tellers van de even nummers niet kon zien en horen [o.a D 66], mijn plek werd me aangewezen en er was geen andere plek mogelijk door ruimtegebrek?

De reden waarom u op deze specifieke plek zat is ons niet bekend. Ruimtegebrek kan hierbij een rol gespeeld hebben. Het is ons verder niet bekend of u hier tijdens uw observatie periode contact over hebt gezocht met de coördinator Verkiezingen, mw. [redacted]. Wij benadrukken i.i.g. dat er niet opzettelijk voor u een plek is gekozen van waaruit u geen zicht had op het volledige stemmentelproces.

5] Waarom werd mij verboden om niet achter de stoelen te lopen en u dit zelf wel deed en wat kwam u überhaupt doen tijdens het tellen van de stemmen? Het zag er echt heel vreemd uit.

Het tellen van stemmen vraagt een zeer hoge mate van nauwkeurigheid van de stemmentellers. Het is belangrijk dat er zo min mogelijk concentratie verstorende activiteiten plaatsvinden in hun directe nabijheid. Mw. [redacted] is de coördinerend projectleider en komt alleen ter plekke als dit hoogst nodig is en op de momenten waarop dit ook kan.

7] Bij welk beveiligingsbedrijf werkt de beveiliger ik zag geen logo op haar kleding, ik vind dit merkwaardig? Ik wil graag weten welk bedrijf het was, kan ik die gegevens krijgen?

Het betreft hier de beveiligingsorganisatie Securitas. Vanuit privacy overweging geven wij u niet de naam van de betreffende beveiligingsbeambte.

Het geheel ervaarde ik als chaos, daarnaast vraag ik me af waarom dit alles, als alles eerlijk verloopt valt er toch niets te vrezen. Natuurlijk hou ik zelf als controleur rekening met menselijke fouten.

Wij herkennen ons niet in uw opmerking dat het proces chaotisch verliep noch in uw suggestie dat zaken bewust oneerlijk georganiseerd zouden zijn.
Uiteraard staan wij open voor ideeën om samen te kijken hoe we uw controle werkzaamheden een volgende keer beter kunnen faciliteren.
Tot zover onze reactie. Wij gaan er vanuit dat uw vragen naar volledigheid zijn beantwoord.

Mvg.
[redacted]
Hoofd Burgerzaken / Hoofd Verkiezingsteam BUCH

Reactie Kiesraad:

Geachte mevrouw,

De stemming en stemopneming zijn openbaar op basis van artikel J 35, van de Kieswet. U mag als kiezer dus aanwezig zijn bij de stemopneming, van belang is wel dat u de orde niet verstoord of de stemopneming hindert. In een dergelijk geval kan de voorzitter van het stembureau, al dan niet met hulp van de burgemeester, maatregelen nemen. In uw e-mail haalt u een aantal ervaringen aan en stelt u een aantal vragen. De vragen in kwestie zien toe op hoe de gemeente Heiloo de stemopneming heeft ingericht. In hoofdstuk N van de Kieswet staan de bepalingen omtrent de stemopneming. Gemeenten hebben een grote mate van vrijheid in hoe zij de stemopneming praktisch inrichten, ik kan daarom niet inhoudelijk ingaan op de keuzes die door de gemeente Heiloo zijn gemaakt. Wellicht kan de gemeente Heiloo de door u gevraagde inlichtingen verschaffen in hun respons.

Met vriendelijke groet,

mr. [redacted]
Medewerker Informatiepunt Verkiezingen

Meldingen over inzage PV's na 15 maart

CSO Locatie RAI Amsterdam
Ik heb op vrijdag 17 maart in Amsterdam de telling uitgevoerd in de RAI. Daar is gebleken dat van twee stembureaus de volledige tassen met stembiljetten van de Provinciale Staten en van één stembureau de tas met stembiljetten van het Waterschap onvindbaar waren! Niemand kon deze traceren. Dit verbaast mij ten zeerste.
Ook heb ik geconstateerd dat er een enorm verschil zat tussen de uitslag van het stembureau in Amsterdam Oost ten opzichte van de natelling in de RAI. De verschillen

liepen op tot meer dan 20 procent verschil per partij en van vijf partijen verschilde het aantal uitgebrachte stemmen met die van het stembureau in Oost.

CSO Locatie RAI Amsterdam
Ik meldde me rond 11h00 uur bij het telcentrum in de RAI. Ik werd vriendelijk ontvangen en kreeg een vel met huisregels, waaronder het verbod om PV's te fotograferen. Toen ik zei dat ik daar juist voor was gekomen, werd (naam bekend bij auteurs), manager verkiezingen, gebeld. Hij zei dat er eerder die ochtend al een dame was geweest met dezelfde bedoeling als ik. Maar de PV's zouden binnen enkele weken in originele staat, maar ontdaan van handtekeningen, online worden gezet. Hij bood aan me een rondleiding te geven, waar ik op in ging. Ik moet zeggen dat het een indrukwekkend geheel was. Na een kwartier excuseerde hij zich en liep ik nog wat rond door de grote hal, waar vele honderden tellers aan het werk waren. Behalve mij liepen er nog enkele mensen op de rode gangpaden. Ik polste waar zij voor kwamen, en een van hen, een fotograaf, zei dat hij voor Binnenlandse Zaken werkte. Ze leken een team te vormen en bespraken barrières die ze ondervonden bij het fotograferen of filmen. Ik ben vervolgens onverrichter zake vertrokken.

Gemeente Haarlem
Naar aanleiding van een oproep van FVD Kennemerland ben ik spontaan gaan helpen tellen op maandag 20 maart bij de gemeente Haarlem. Ik vond dat er enorm getraineerd werd terwijl er nog kliko's vol met stemmen waren die nog geteld moesten worden. Men kwam niet echt gedreven en voortvarend over t.o.v. de stapels werk, onverschillig zelfs. Maar enfin, dat blijft mijn subjectieve waarneming.
Ik zat in een team met alleen maar gemeenteambtenaren van de gemeente Haarlem. Het is voor hen gewoon werk, of een manier om hun dag in te vullen. De gemeente had zelf een groep tellers opgeroepen die zich ooit hebben ingeschreven. Maar ik had me spontaan gemeld, was de enige, en men wist niet dat dit mocht en kon. Het duurde de nodige tijd voordat ik werd toegelaten, wat ik best vreemd vind.
Ik woon zelf in Heemstede. Daar hebben de kartelpartijen zogenaamd gewonnen. Ik heb lange rijen gezien bij de stembussen hier in Heemstede en ik kan me niet voorstellen dat er zoveel animo is en was voor het kartel. Zeker gezien de enorme aantallen asielzoekers die Heemstede te verwerken krijgt, dit is echt nieuw voor deze gemeente en er is veel tegenstand en verzet. Degenen die ik gesproken heb, stemden ook zeker niet voor de zittende macht.

4.15 Meldingen uit Zuid-Holland

In de provincie Zuid-Holland waren namens Controle Verkiezingen 285 controleurs actief. Zij hebben zich ingezet in 40 van de 50 gemeenten van deze provincie. Daarnaast is er in dit verslag een verdeling gemaakt tussen de gemeente **Den Haag** met 161 controleurs en de gemeente **Rotterdam** met 124 controleurs. Dit o.a. vanwege het gewicht in zetels van de provincie Zuid-Holland, de CSO/Telcentrum de **Ahoy** in Rotterdam, Bureau Buitenland en de CSO/ Telcentrum **World Forum** in Den Haag.
Hieronder volgt een opsomming van meldingen van onregelmatigheden door onze controleurs in diverse gemeenten behorend tot de provincie Zuid-Holland.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau #105, Zevenkampse ring, Rotterdam
Wij (drie vrouwen van respectievelijk 59, 65 en 70 jaar) zijn vanavond door de politie het stembureau uitgezet[72].
Toen wij aankwamen, hebben wij de voorzitter gemeld, dat wij de telling gingen waarmemen en controleren. Hij leek dit prima te vinden.
Tijdens het sorteren van de stemmen heeft een van ons in totaal ongeveer een minuut rondgelopen. Dit wekte irritatie op bij een van de medewerkers. Hij zei: "je moet blijven zitten."
Bij het tellen van de stemmen, werden de stemmen van verschillende lijsten tegelijkertijd aan de voorzitter doorgegeven. Daarop is een van ons bij degene gaan staan die het aantal stemmen noteerde. Zij vroeg of zij mee mocht kijken. Hierop reageerde een ander lid van het stembureau geïrriteerd. "Je moet morgen maar in de Ahoy gaan kijken", zei hij. Een van ons toonde daarop de pagina van de Rijksoverheid[73], waarop het controleren van de stemprocedure beschreven staat.

Vóórdat dit gebeurde, had de voorzitter van het stembureau al contact gehad met iemand van de gemeente Rotterdam, omdat hij twijfelde aan de rechtmatigheid van onze aanwezigheid. Hij kreeg te horen, dat wij niet in ons recht stonden.
Kort daarop kwamen drie BOA's en twee beveiligingsmensen binnen. Na overleg buiten het stemlokaal met de voorzitter kwamen zij terug en wilden ze een van ons spreken. Ze vroegen in wiens opdracht wij hier waren. Eén van ons heeft hun verteld dat we ons beriepen op ons burgerrecht van waarnemer en controleur.
In een onderling gesprek van de BOA's lieten zij blijken geen enkel idee te hebben wat onze burgerrechten zijn in deze. Ook de medewerkers van het stemlokaal hadden geen idee. Alleen de vrouw die de stemmen noteerde (níet de voorzitter) had geen moeite met onze aanwezigheid en vond het prima dat we de procedure controleerden.
Toen iedereen in het stemlokaal was, heeft een van ons de BOA's gevraagd mee te kijken op de eerdergenoemde site van de Rijksoverheid en artikelnr. N.A1 van de Kieswet benoemd. Dit werd genegeerd.

[72] Zie ook de video: www.youtube.com/watch?v=CvXF_irtbIU&embeds_euri=https%3A%2F%2Fcontrole-verkiezingen.nl%2F&source_ve_path=OTY3MTQ&feature=emb_imp_woyt
[73] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/stemmen-tellen-bij-verkiezingen

Daarna werden wij door de voorzitter gesommeerd het stemlokaal te verlaten. "U hoort hier niet te zijn", zei hij. Wij hebben nogmaals geprobeerd uit te leggen dat we volgens de wet mochten doen wat we deden.
Ongeveer vijf minuten later kwam de politie, zes mensen sterk. Wij kregen geen enkele mogelijkheid om ook maar iets te zeggen; zij vroegen niet eens wat er gebeurd was. We moesten heel snel mee naar buiten, anders zouden ze ons arresteren. Wij zijn mee naar buiten gelopen. Daar moesten wij ons legitimeren op straffe van aanhouding en meenemen naar het bureau. Wij hebben toegegeven.
Dit alles was een heel vervelende ervaring. De manier waarop we door de politie benaderd zijn ("wegwezen hier!") was op het schofterige af.
Bovenstaande bewijst dat we uiteindelijk rechteloos zijn. Hopelijk hebben andere controleurs een positievere ervaring.

Na publicatie van het PV meldden deze drie dames zich opnieuw bij ons, met een foto van een van de opmerkingenpagina's in het PV.

Hieronder de pagina met 'Bezwaren van kiezers'.
Hier staan twee leugens op:
- wij waren ruim voor de sluiting van de stembureaus binnen (zie foto in de bijlage, genomen om 20.51 uur).
- wij hebben geen foto's van de vrijwilligers gemaakt tijdens het telproces.

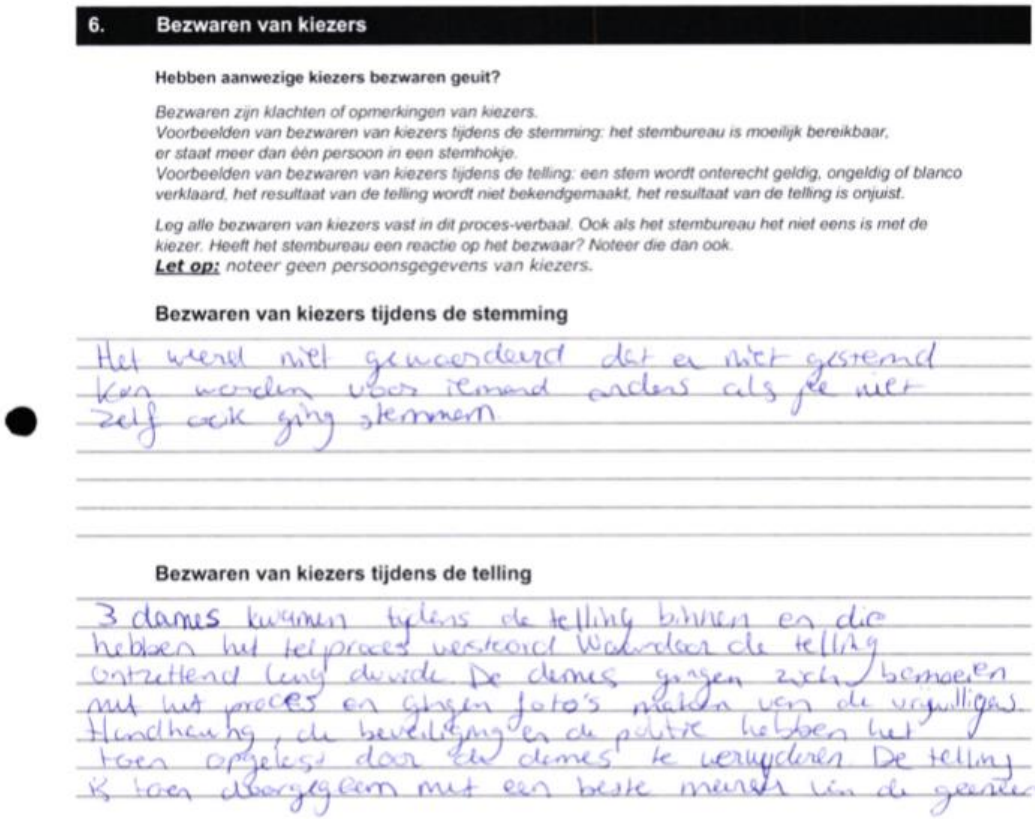

6. Bezwaren van kiezers

Hebben aanwezige kiezers bezwaren geuit?

Bezwaren zijn klachten of opmerkingen van kiezers.
Voorbeelden van bezwaren van kiezers tijdens de stemming: het stembureau is moeilijk bereikbaar, er staat meer dan één persoon in een stemhokje.
Voorbeelden van bezwaren van kiezers tijdens de telling: een stem wordt onterecht geldig, ongeldig of blanco verklaard, het resultaat van de telling wordt niet bekendgemaakt, het resultaat van de telling is onjuist.

Leg alle bezwaren van kiezers vast in dit proces-verbaal. Ook als het stembureau het niet eens is met de kiezer. Heeft het stembureau een reactie op het bezwaar? Noteer die dan ook.
Let op: *noteer geen persoonsgegevens van kiezers.*

Bezwaren van kiezers tijdens de stemming

Het werd niet gewaardeerd dat er niet gestemd kon worden voor iemand anders als je niet zelf ook ging stemmen

Bezwaren van kiezers tijdens de telling

3 dames kwamen tijdens de telling binnen en die hebben het telproces verstoord Waardoor de telling ontzettend lang duurde. De dames gingen zich bemoeien met het proces en gingen foto's maken van de vrijwilligers Handhaving, de beveiliging en de politie hebben het toen opgelost door de dames te verwijderen De telling is toen doorgegaan met een beste meneer uit de gemeente.

Stembureau (…), Den Haag
Ik heb gecontroleerd bij het tellen van de stemmen in het stembureau. Niet echt een plezierige ervaring. Het ging allemaal heel chaotisch doordat de voorzitter van het stembureau geen overwicht had op wat alle leden van het stembureau aan het doen waren. In principe gaat men na de stemming alle ingeleverde materialen (stempassen, volmachtbewijzen en kiezerspassen) en de niet-gebruikte en onbruikbaar gemaakte stembiljetten verzegelen. Pas als dat achter de rug is, worden de stembussen geopend en de stembiljetten geteld. Helaas werd hier niets verzegeld en werden de stembussen ondertussen geopend. Het was ontzettend chaotisch. Het verzoek van de voorzitter om alles dubbel te tellen werd compleet genegeerd. Ik heb de opmerking gemaakt dat men toch echt wel dubbel moest tellen, en de voorzitter deed wederom het verzoek aan de leden om dubbel te tellen. Dit was echter niet nodig volgens de leden (!) en mij werd gevraagd waar ik deze kennis vandaan haalde. Het werd een welles-nietes. Ik heb verder mijn mond gehouden.
Nadat het PV gemaakt was van de Provinciale Staten heb ik het PV (zonder de handtekeningen) gefotografeerd. Ondertussen werd de voorzitter gebeld door de gemeente (?) over het sturen van extra tellers (er was er maar één op komen dagen). De voorzitter vertelde de beller dat ik het PV had gefotografeerd en haar werd verteld dat dat helemaal niet mocht! Ik heb toen onder dwang van de voorzitter en een stembureaulid de foto's van het proces-verbaal van de Provinciale Statenverkiezing moeten verwijderen: ze eisten (!) dat van mij en hebben mijn telefoon daarna nog gecontroleerd of ik de foto's niet ergens naartoe had weggeschreven/weggestuurd. Zelfs de fotomappen op mijn telefoon werden nagegaan! Over privacy gesproken! Ik voelde me echt geïntimideerd: alsof ik de boel zat te belazeren! En dat terwijl ik om me heen alleen maar chaos zag... Ik mag echter volgens de Kieswet gewoon foto's maken van het PV (zonder de handtekeningen, ik had deze uiteraard niet gefotografeerd omdat dat privégegevens zijn). Ik heb dit gewoon rustig uitgelegd, maar zij zeiden van niet. Ook dit ontaardde in een welles-nietes.
Nadat ik de foto's onder druk had verwijderd, werd opnieuw contact gelegd met hogerop (Gemeente Den Haag?). De man aan de lijn lichtte ditmaal toe dat ik inderdaad het PV (zonder handtekeningen) mocht fotograferen. Onder begeleiding mocht ik toen de foto's opnieuw maken. Er werd geschreeuwd toen ik door het PV bladerde en het blad van de handtekeningen langskwam. Direct ging er een hand over het papier en werd gezegd: "Zie je wel! Ze heeft alsnog onze gegevens gefotografeerd!" Dat was ik helemaal niet van plan en heb ik helemaal niet gedaan. Ik heb wel een foto van zijn hand op het PV gemaakt, om vast te leggen dat hij me werkelijk op de huid zat.
Terwijl ik de foto's van het PV van de Provinciale Staten aan het maken was, werd ondertussen het PV van de Waterschappen verzegeld zonder dat ik daar foto's van had kunnen maken (er waren ondertussen twee extra tellers gearriveerd en alles ging ineens razendsnel), terwijl ik daar om had gevraagd! Bij navraag daarover zei de voorzitter dat ze niet wist dat ik ook het PV van de Waterschappen had willen fotograferen en dat ik dat verzoek niet had gedaan. Ik had dat verzoek wel gedaan: ik heb duidelijk aan het begin van de telling gezegd dat ik beide PV's wilde (en mocht) fotograferen. Ik heb dus de telling van de stemmen voor de Waterschappen niet kunnen controleren, en -doordat de voorzitter de envelop al verzegeld had- ook niet wat er in het PV is genoteerd.
Ondertussen werd ik volledig zwartgemaakt door de leden van het stembureau: wat ik daar deed (ik zou foto's op internet zetten!), dat ik stennis maakte, dat ik het proces verstoorde etc. Ik ben hier best door aangeslagen.
Wat ook zeer frustrerend was, was dat het me opviel dat niet alle stemmen van de

Provinciale Staten dubbel gecontroleerd werden. Er was zoveel chaos in dit stembureau. Sommige tellers telden alleen en anderen telden wel samen. Ik maakte duidelijk dat dat in het PV opgeschreven moest worden. De voorzitter beweerde toen simpelweg dat alle stemmen dubbel geteld waren en dat mijn opmerking dus niet in het PV genoteerd hoefde te worden.
Ook heb ik opgemerkt dat het aantal stempassen niet overeenkwam met het aantal stemformulieren. De voorzitter schreef niet op waardoor dat kwam en deed daar verder ook geen onderzoek naar. Dit had wel gemoeten. Ook dit wilde ze niet in het PV opschrijven ondanks mijn uitdrukkelijke verzoek. Om de boel niet verder op de spits te drijven heb ik het maar zo gelaten.
Na het tellen van de stemmen ging een vrouw (van het stembureau, *red.*) zelfs voor me staan om het controleren van het weer dichtmaken van de containers te belemmeren. Elke keer als ik probeerde om bij de container te komen, belemmerde ze me. Ik kon geen stap zetten. Ik vond de situatie dusdanig onaangenaam dat ik, om de boel te sussen, maar ben weggegaan zonder foto's van het slot van de container.
Het was duidelijk bij dit stembureau dat hier nog nooit eerder was gecontroleerd. "Het was altijd zo gezellig, en nu niet" zei de vrouw die me belemmerd had bij de container, terwijl ze met haar hoofd naar mij toe knikte.
Ik heb dus diverse keren mijn mond maar gehouden omdat ik de boel niet op de spits wilde drijven en de procesgang niet wilde verstoren. Maar dit voelt absoluut niet goed.

Stembureau Theater de Koningshof, Maassluis
Ik zat samen met een vriendin bij een stembureau in Maassluis. Het was een lange avond en het tellen ging erg traag. De mensen waren inmiddels naar huis terwijl de voorzitter nog met één iemand samen de laatste formulieren aan het invullen was. Ik dacht begrepen te hebben dat iedereen pas naar huis mocht als alles was afgehandeld.
De stemmen werden opgehaald door twee mensen terwijl enkel de voorzitter en die andere persoon nog maar aanwezig waren. Er werd niet gevraagd of gekeken of deze mensen daadwerkelijk de juiste personen van de gemeente waren. Ik weet niet of dit gebruikelijk zou zijn.
Toen ik vroeg (het was al na 02h00) om foto’s te mogen maken van de PV’s, werd de man die erbij zat kwaad, gooide met z’n pen en vroeg wat ik ermee te maken had. Hij zei dingen als: “vertrouw je ons niet?”, vroeg waar ik me mee bemoeide en namens welke instantie ik daar aanwezig was. Ik ben beleefd gebleven. Mijn vriendin was om middernacht naar huis gegaan. Doordat ik er alleen voor stond, kon ik het gezien de onplezierige reacties niet meer opbrengen te verlangen om nog foto’s te maken van de PV’s. “Je gaat morgen maar naar het gemeentehuis om foto’s te maken”, werd mij gezegd.
Ik heb wel een opmerking laten plaatsen dat er bij twee tafels bij het tellen rode potloden werden gebruikt. Deze waren na onze opmerking weggehaald. Ook deze opmerking werd ons niet in dank afgenomen.

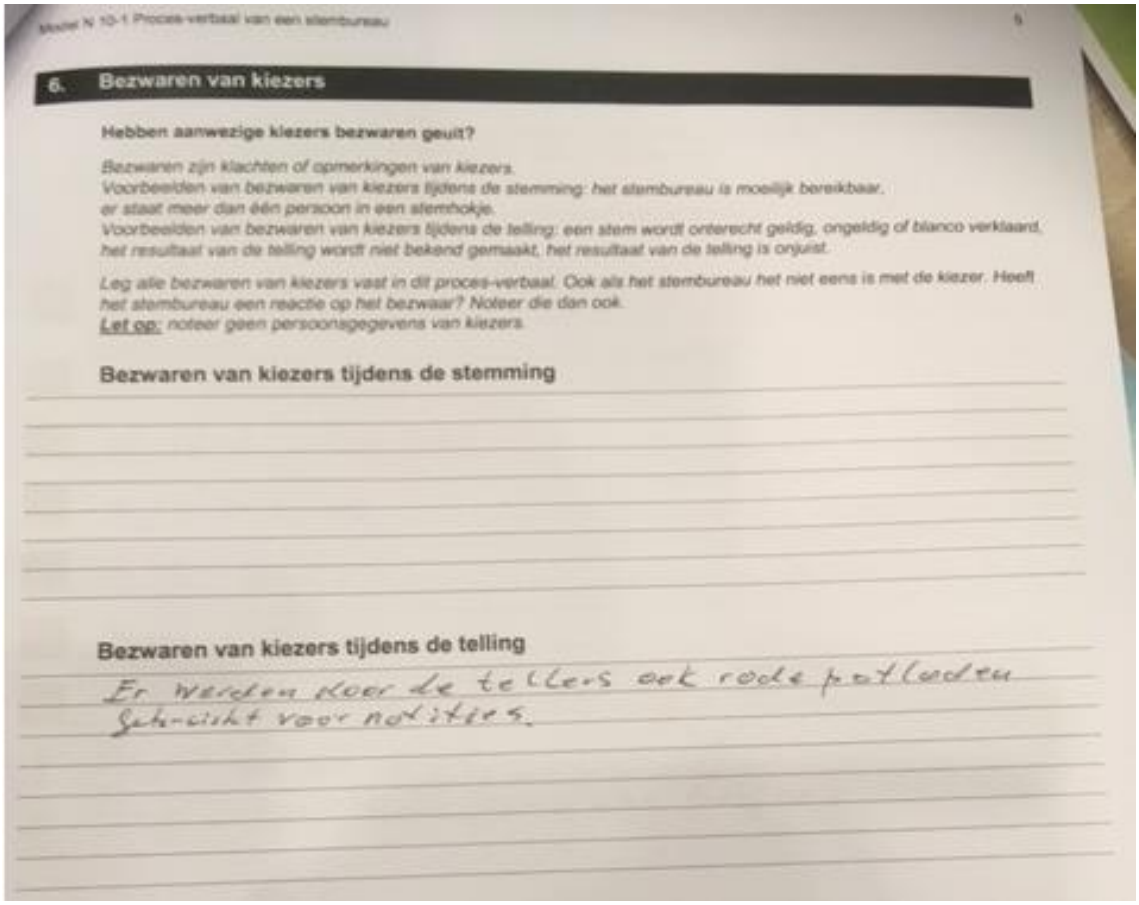

Model N 10-1 Proces-verbaal van een stembureau

6. Bezwaren van kiezers

Hebben aanwezige kiezers bezwaren geuit?

Bezwaren zijn klachten of opmerkingen van kiezers.
Voorbeelden van bezwaren van kiezers tijdens de stemming: het stembureau is moeilijk bereikbaar, er staat meer dan één persoon in een stemhokje.
Voorbeelden van bezwaren van kiezers tijdens de telling: een stem wordt onterecht geldig, ongeldig of blanco verklaard, het resultaat van de telling wordt niet bekend gemaakt, het resultaat van de telling is onjuist.

Leg alle bezwaren van kiezers vast in dit proces-verbaal. Ook als het stembureau het niet eens is met de kiezer. Heeft het stembureau een reactie op het bezwaar? Noteer die dan ook.
Let op: noteer geen persoonsgegevens van kiezers.

Bezwaren van kiezers tijdens de stemming

Bezwaren van kiezers tijdens de telling

Er werden door de tellers ook rode potloden gebruikt voor notities.

Stembureau (…), Zoetermeer
Ik begrijp van de locatie waar ik nu zit, dat er vanmiddag een landelijke storing is geweest. De oorzaak is schijnbaar onbekend. Er werd gezegd dat dit enkele stemmen zal schelen, maar geen zetels.

Stembureau #44, Zoetermeer
We hebben hier een flink gat in de telling. Er zijn voor de Provinciale Staten 1791 stemkaarten geteld, en er zijn 1724 getelde stembiljetten. Er ontbreken dus 67 stembiljetten (4%), ook na meerdere hertellingen.
Er is na 21h00 nog een onbekend aantal stembiljetten (voor Provinciale Staten) in dozen binnengebracht. Op de eerste doos stond dat er 1000 stembiljetten in zouden zitten, de tweede doos zou nog eens 800 stembiljetten bevatten. En er waren nog zeker 200 ongebruikte stembiljetten. Ik krijg het sommetje niet kloppend.
Men heeft aangegeven morgen op het gemeentehuis alles opnieuw te gaan tellen.

Stembureau St Josefschool, Oppenheimstraat 8, 2313 JE, Leiden
Ik ben de telprocedure gaan controleren**.** Ik heb aangegeven dat ik als burger wilde waarnemen. Dit geloofde de voorzitter al niet omdat ze dacht dat ik voor gemeente Leiden werkte. Ik heb de voorzitter de e-mail (van Controle Verkiezingen, *red.*) met alle procedures laten zien en steeds gevraagd of ik mocht fotograferen omdat ik dit voor de procedure moest doen of als aanvullende informatie. De sfeer werd steeds grimmiger en de voorzitter zei: “Je bent toch van de gemeente en je bent van een andere organisatie, dus dat klopt niet”. Ik heb wel drie keer uitgelegd dat ik gewoon burger ben en voor controle-verkiezingen.nl deze

controle doe. Het escaleerde in die zin, dat de voorzitter mijn voor- en achternaam vroeg en de naam van jullie organisatie, en dat deelde in een WhatsApp groep. Ze was al 26 jaar teller en vond mijn verhaal niet eerlijk en vertrouwde het niet. Ze ging me aangeven bij gemeente Leiden met voor- en achternaam. Ik weet niet of dit nog een staartje krijgt maar ik ben maar vertrokken want ik voelde me behoorlijk geïntimideerd.
Wat me wel nog opviel is dat de partij FVD nummer 1 stond en nu helemaal onderaan. Ik vond dit wel raar want dit verschil is wel erg groot.

Stembureau 't Haegse Huus, Stellendam – Gemeente Goeree-Overflakkee
Om 20h30 uur meldde ik me bij de voorzitter. Hij deed niet moeilijk over mijn aanwezigheid, maar een dame naast hem wel. Die gaf aan dat ik eigenlijk niets mocht. Ze begon te smoezen met de voorzitter en de rest achter de tafel. Uiteindelijk kreeg ik dan te horen dat ze mij een vaste plek gaven en dat ik niet rond mocht lopen, want dat was volgens de dame helemaal uit den boze. Ik vond het vreemd dat de voorzitter zich dit allemaal liet vertellen, zeker toen ik later begreep dat de voorzitter al 15 jaar op het stembureau zat.
Na veel gedoe zou ik dan wel de PV's mogen fotograferen behalve hun namen (ik had ook al aangegeven dat ik de namen niet zou fotograferen). Er werd mij verboden om verder foto's of opnames te maken! Ik hoefde mij niet te legitimeren, maar ze wilden wel weten of ik uit Stellendam kwam en in welke straat ik woonde. Ze waren niet erg gediend van vragen, werden dan ook erg onvriendelijk en gaven niet echt antwoord op mijn vragen.

Toen er nog een waarnemer binnenkwam, kreeg hij hetzelfde te horen.
Er was een hele hoge opkomst, dus er moest veel geteld worden. Wat ons opviel, is dat er geen afspraken werden gemaakt over de wijze waarop geteld zou gaan worden. Iedereen deed het op zijn eigen manier, wat behoorlijk chaotisch overkwam. Er is dan ook veel niet volgens het 4-ogen principe geteld. Toen wij dit aangaven bij de voorzitter om in het PV te laten noteren, werd ons bezwaar weggewuifd onder het mom: “dit doen we al 15 jaar op deze manier en het is prima zo!”. Vooral de dame die het felste was over onze komst ging volledig in haar eentje haar gang. Deze dame telde precies dezelfde formulieren die zij bij de eerste telling ook al had geteld.
Het feit dat deze dame, tegen de regels uit de kieswet in, alleen telde heb ik aangegeven bij de voorzitter met het verzoek dit in het PV te vermelden.
De aantallen werden niet mondeling aan de voorzitter doorgegeven, maar door de tellers zelf op het PV genoteerd. Voor ons was dit totaal niet te verifiëren, omdat we zoals gezegd alleen van een afstand mochten toekijken. De voorzitter is nog zeker gedurende twee uur aan het vogelen geweest met de formulieren en de stapels stembiljetten, buiten ons zicht. Geen idee wat hij aan het doen was, het leek of hij iets kwijt was en aan het uit- of opzoeken was, of dat er iets niet klopte. Volgens hem was er niets aan de hand.
Na de stemmentelling van de Provinciale Staten waren de stembiljetten van de Waterschapsverkiezingen aan de beurt. Ditmaal werd wel volgens het 4-ogen principe geteld.
Ik kreeg minimaal de mogelijkheid om de PV's te fotograferen: van de Provinciale Staten mocht ik enkel de totalen fotograferen. Van de Waterschappen kreeg ik te weinig tijd om alles goed te fotograferen. Alle stembiljetten en andere papieren gingen in dozen. Toen ik vroeg hoe het met de verzegeling zat, kwam er een rol plakband tevoorschijn met het logo van de gemeente Goeree erop. Her en der ging er een stukje van dit plakband op. Er was een doos die helemaal niet met plakband werd afgesloten (daar heb ik een foto van kunnen

maken). Het geheel zag er chaotisch uit: alle papieren gingen in verschillende dozen, bakken en papieren zakken. Zonder verdere gegevens zoals nummers en dergelijke. Tegen 01h30 was men mij behoorlijk zat en werd mij dit onomwonden duidelijk gemaakt door mij uit te maken voor een “Wappie” en een “[redacted]-aanhanger”. Ook werd gezegd dat ik te achterdochtig was, dat mijn hobby vast het controleren van stembureaus was en dat ik moest vertrekken.

Stembureau 't Haegse Huus, Stellendam – Gemeente Goeree-Overflakkee
Ik heb net gestemd en ving op dat moment op dat er veel meer stemmers dan normaal zijn en dat ze bang zijn dat het niet in de containers gaat passen. Ze zouden de inhoud van de bakken ook al een keer aangestampt hebben en er werd gezegd dat “het slot wel lastig werkte”.

Stembureau (…), Dordrecht
Gisteren was ik bij de tellingen in een stembureau, vallend onder de kieskring Dordrecht, aanwezig. Veel stemmen kwamen binnen op lijst 19. Dit bleek de lijst van BBB te zijn. Op het bord van voorlopige tellingen kwam naar voren dat de meeste stemmen naar lijst 19 zijn gegaan, dus dat kan kloppen. Op dat bord staan geen partijen maar lijstnummers.
Echter op de kandidatenlijst op de site van de Kiesraad[74] staan de partijen niet genummerd maar geletterd. Letter A komt overeen met lijst 1 FvD, letter B komt overeen met lijst 2 VVD, enzovoort.
Echter, BBB staat in die Kiesraadlijst bij de letter N. Dit is de 14e letter en zou dan overeen moeten komen met lijst 14 op de stemlijst. Volt staat in de Kiesraadlijst bij letter S en zou dan overeenkomen met lijst 19. Dit zou betekenen dat de stemmen op lijst 19, die bedoeld zijn voor BBB, naar Volt gaan omdat Volt onder de 19e letter (S) valt volgens de lijst van de Kiesraad.
Het is sowieso verwarrend dat er op sommige lijsten cijfers en op andere lijsten letters worden gebruikt.
Zo kunnen, na vergelijkingen van de gefotografeerde PV’s met de gedigitaliseerde PV’s, alle uitslagen weliswaar kloppend zijn, maar als de lijstnummers (waarop mensen hebben gestemd) niet overeenkomen met de partijletters (van de Kiesraad) is er nog geen duidelijkheid op wie nou eigenlijk gestemd is.

Stembureau (…), Rotterdam
Ik krijg in het stembureau te horen dat het niet is toegestaan om het PV te fotograferen.

Stembureau Nieuwe Maasstraat, Schiedam
De voorzitter van dit stembureau weet niets over waarnemers en hun rechten/plichten. Zo wordt gesteld dat ik pas morgen een foto mag maken van het Proces-Verbaal. In eerste instantie was er helemaal onduidelijkheid of ik wel een foto mocht maken. Op de site van de Rijksoverheid staat echter van wel en dat heb ik kunnen laten zien. Nu wordt bij hun helpdesk nagevraagd of ik na de telling en het ondertekenen van het PV een foto mag maken.

[74] https://www.kiesraad.nl/actueel/nieuws/2023/02/14/kandidatenlijsten-provinciale-statenverkiezingen-definitief

Stembureau Piet Heijnstraat, 2266 LE Leidschendam.
Om 09h00 ‘s morgens liep ik het stembureau binnen om mijn stem uit te brengen. Nadat ik mijn stembiljet had ingevuld, zag ik dat beide deksels van de twee grijze stemcontainers, niet waren afgesloten met een daarvoor bestemd slot. Een van de deksels tilde ik op, waarna een van de stembureaumedewerkers geschrokken aan kwam lopen. Op mijn vraag, of de stemcontainers niet op slot moeten zitten, reageerde deze vrouw geschrokken met een bevestigend antwoord. Zij begaf zich naar de voorzitter en meldde (het was toen 09h45), dat “vergeten” was om de stemcontainers op slot te doen. In mijn aanwezigheid werden beide stemcontainers voorzien van een daarvoor bestemd slot.

’s Avonds ben ik teruggekeerd als controleur. Wat ik waarnam is dat er -tot wel vier keer toe- een stembiljet met ingekleurd hokje op de stapel met blanco stembiljetten werd gelegd. Nadat ik dit benoemde, werden betreffende stembiljetten alsnog bij de juiste partij gelegd. Ook heeft de voorzitter een of twee keer gezegd: “het wordt best laat, we kunnen misschien éénmaal tellen in plaats van tweemaal.”
Vanuit de Kieswet is mij bekend dat er een vier-ogenprincipe moet worden gevolgd. Ik stelde deze vraag aan de voorzitter, die dit beaamde.

Stembureau #22, Vliet Noordzijde 36, 2231 GN Rijnsburg
Van de stembus mochten we helaas geen foto's maken.

Stembureau Vivere, Westeinde 1, 2841 BN, Moordrecht
De voorzitter deed alleen moeilijk toen ik foto's wilde maken van de PV's, vanwege het late tijdstip (01h00). Op zich begrijpelijk, want het was een oudere dame en ze was al vanaf 04h30 uur in de weer. Eigenlijk moet dat niet kunnen, dat iemand zo'n lange dag moet maken. De vice-voorzitter heeft mij uiteindelijk geholpen met het maken van de foto’s.

Stembureau Hof in Zuid, Nieuwe Maasstraat 68d, Schiedam
Toen ik mij bij het stembureau meldde als waarnemer, bleek men met dat begrip niet bekend. Na enkele telefoontjes, gepleegd door de voorzitter, werd mij meegedeeld dat er geen foto's van het PV gemaakt mochten worden. Toen ik verwees naar de site van de Rijksoverheid met de 'spelregels' van het waarnemen bij verkiezingen, mocht ik wel foto's maken maar pas de volgende dag. Bij weer verder nabellen door de voorzitter, mocht het

uiteindelijk na afloop (zonder de handtekeningen). Het is niet gelukt om foto's te maken omdat het telproces om 01h15 nog niet afgerond was. Twee tellers waren inmiddels naar huis gegaan. Een teller heeft het PV niet ondertekend en de andere heeft het wel ondertekend terwijl het proces nog niet afgerond was. Inmiddels waren er twee andere tellers gearriveerd. Dat was rond 01h05. Ik denk dat deze mensen van de gemeente waren. Ik ben toen naar huis gegaan.

Stembureau #118 Verpleeghuis Houtwijk, Architect Duikerstraat 19, 2552ZV Den Haag
Ik heb, nadat ik foto's had gemaakt van het PV van de Provinciale Staten, de foto's onder dwang moeten verwijderen. Later mocht ik alsnog foto's van het PV maken. Ik heb meermalen aangegeven dat er dingen niet volgens de regels gingen, maar deze opmerkingen werden niet in het PV genoteerd.
Ik heb de stemcontainer waar alle zakken, met getelde biljetten/ stempassen en dergelijke in werden gedaan, niet kunnen controleren omdat een medewerker mij verhinderde om daarbij in de buurt te komen. Ik heb wel de andere containers met ongebruikte stembiljetten verzegeld gezien (ook gefotografeerd), maar deze containers werden pas aan het eind van de avond verzegeld en hebben gedurende de telling onvergrendeld in de ruimte gestaan.

Stembureau #13 Die Twee, Gemeente Kaag en Braassem
Ik heb een klacht ingediend bij de Kiesraad (zie onder). Aanvullend: de betreffende voorzitter is gemeenteraadslid, een van de stembureauleden is de echtgenote van de voorzitter. Wettelijk toegestaan, maar gemeente Kaag en Braassem doet dus niet heel erg haar best om een schijn van onpartijdigheid/ onafhankelijkheid op te houden.

Den Haag

Meldingsformulier stemopneming

Ingezonden op: 20 maart 2023 10:32

Uw melding

Melding aan centraal stembureau

Uw naam	
Uw e-mailadres	[redacted]@hotmail.com
Gemeente waar u de stem heeft uitgebracht	Kaag en Braassem
Stembureau of het gemeentelijk stembureau waar uw melding over gaat	13 (Die Twee)
Als uw melding over een partij gaat: lijstnummer. Als uw melding over een kandidaat gaat: lijstnummer en kandidaatnummer	
Omschrijving van uw melding	Toen ik bij het stembureau aankwam, rond 16.00, stonden de twee leden van het stembureau buiten. Er waren geen plaatsvervangende leden noch kiezers binnen. De voorzitter bevond zich (gedurende enkele minuten vermoed ik) alleen binnen in het stembureau. Omdat ik me pas later realiseerde dat dit in strijd is met de Kieswet heb ik geen klacht ingediend bij de voorzitter. De voorzitter heeft ook zelf geen melding gemaakt in het proces-verbaal.

Dank u wel. Uw formulier is verstuurd. Indien u een e-mailadres heeft ingevuld, krijgt u hierop een bevestiging.

Wilt u een overzicht van uw aanvraag? Print of sla dit formulier dan op.

tigate Focu

Gemeentehuis Leidschendam
Er waren twee stembureaus in ons gemeentehuis, dus ik kon niet in mijn eentje bij beide tellingen aanwezig zijn. De ene groep was welwillend, bij de andere groep werd mij gemaand te blijven zitten en te zwijgen. Ik werd boos en zei: “ik mag volgens de kieswet observeren en u begint zelf te praten tegen mij”. Een andere ambtenaar maande de dame tot rust en zei dat ik inderdaad mocht observeren. Het PV kon ik niet fotograferen, want dat zou pas de volgende dag opgemaakt worden.
Mijn vrouw heeft bij een ander stembureau gestemd en daar kreeg ze de verkeerde kieslijst voor het Waterschap (we hebben er twee in Leidschendam, afhankelijk van je postcode). Dit proces is waardevol maar moet met groepjes oplettende burgers worden uitgevoerd.

Stembureau #707, tijdelijke locatie Lilian Ngoyiweg 10, Rotterdam
Vorige keer had maar één persoon op mijn partij gestemd. Dat vond ik vreemd, vandaar dat ik nu graag wilde controleren.
De leden van het stembureau moesten controleren of de mensen die kwamen stemmen daartoe ook gerechtigd waren. Daarvoor hadden ze een Ipad en konden ze de mensen opzoeken. Op een gegeven moment deed die app het niet meer en heeft er dus geen extra controle plaatsgevonden. Dat staat overigens wel in het proces-verbaal vermeld.
Mijn belangrijkste opmerking is dat in het PV geen melding is gemaakt van de uitslagen per lijst. Gelukkig heb ik wel een foto van het kladpapier met de uitslag. Ik weet alleen niet of dat kladpapier ook in de map is gekomen met de PV. De voorzitter van het stembureau met zijn echtgenote als vice-voorzitter waren naar mijn mening veel te oud. De uitslag stond in eerste instantie helemaal niet op het PV. De bladzijde was leeg. Toen ik het vroeg hebben ze wel het totale aantal stemmen en volmachten ingevuld. Voor de Waterschappen hebben ze dezelfde fout gemaakt.
Ook vergaten ze bijna de stembussen te vergrendelen. Toen ik het om 02h00 uur ’s nachts vroeg, zijn de bussen alsnog op slot gegaan. Daarna werden de bussen alleen in het stemlokaal achtergelaten met de bewaking, maar die wist ondertussen ook de cijfercombinatie want dat ging helemaal niet stilletjes. Iedereen kende de cijfercombinatie. Er ontbraken 3 biljetten na de telling, maar men vond het niet nodig alles opnieuw te tellen. Ik heb overigens gewoon mee mogen tellen.

Stembureau Tennisbaan United Service, Hellevoetsluis
Ik werd vriendelijk ontvangen maar mocht geen kopie of foto maken van het PV. Dat had de gemeente gesommeerd.

Stembureau in de schoolcombinatie Leimundo aan de Hoflaan, Leiden
Eerder die dag had ik aangegeven 's avonds terug te komen als waarnemer. Aldaar was er ook een kennis van mij die net gestemd had en, toen hij vernam wat ik ging doen, ook graag wilde blijven om het telproces waar te nemen. Hij maakte dit kenbaar toen hij om 21h00 het pand verliet, maar hem werd verteld dat hij dat niet mocht door een dame van het stembureau die bij de uitgang stond. De voorzitster corrigeerde haar, waarna hij alsnog kwam. Later arriveerden nog twee waarnemers. We waren allemaal welkom, maar het feitelijke telproces vond plaats in een min of meer afgeschermde ruimte, waar wij niet mochten komen.
We konden wel vragen stellen en ook foto's maken. Tegen 23h00 uur rondden ze wegens vermoeidheid het telproces af en gaven aan de volgende dag verder te gaan op het

stadhuis. Er is niet aangegeven dat wij daar ook aanwezig mochten zijn. Al met al is er veel onduidelijkheid omtrent het waarnemen en wat de rechten en de plichten daarbij zijn, zowel bij de waarnemers als de tellers.

Stembureau St Josephschool, Leiden
De voorzitter wilde mijn naam hebben en deelde die vervolgens in een WhatsApp-groep, terwijl de sfeer ondertussen omsloeg. Ik voelde me bedreigd en ben weggegaan.

Stembureau Stadhuisplein 1, 2311EJ Leiden
Vanaf 21h00 uur was ik aanwezig als waarnemer bij het telproces van de stemmen voor de Provinciale Staten en de Waterschappen. Mijn bevindingen zijn dat ik geschokt was over de manier waarop er gewerkt werd. Een poster met de tafels en poppetjes was een richtlijn hoe men om de tafel moest gaan staan. Het mondeling doorgeven van de uiteindelijke tellingen werd niet gedaan want dit leidde af bij het tellen. De twee voorzitters stonden op hun telefoon iets in te voeren waar ik geen deelgenoot van werd gemaakt. Vervolgens werden verkeerde waarden op een formulier geschreven, doorgestreept en opnieuw ernaast geschreven. Bij het tellen werden grote stapels soms vier keer opnieuw geteld en omdat het inmiddels 01h00 uur was, werd dan maar met de laatste waarde geteld. Bij grote stapels waren de tellers af en toe ergens anders aan het tellen, buiten mijn zicht. Er waren in totaal zo'n 2450 stemmen en het tellen hiervan heeft drie uur geduurd, met acht tellers. Mijns inziens was het een behoorlijk chaotische bende.
Overigens werden de containers na het tellen van het Stadhuis naar de Hooglandse kerk verplaatst door twee mensen (een voorzitter en een teller) en hier bleven ze voor de nacht. De kerk is 's ochtends vrij te betreden.

Stembureau Verzorgingshuis De Eshoeve, Doorniksestraat, Den Haag
Het opmaken van het PV duurde wel erg lang omdat twee leden van het stembureau ruzie kregen over het proces en er gewacht moest worden tot er van een bak het slot werd opengeknipt.
De container die opengeknipt is, heb ik na de telling dichtgemaakt met tie-wraps. Het was wel vrij onduidelijk hoe alles teruggestuurd moest worden; wat moest in welke dozen en zakken. Afsluiters voor de dozen van de ongebruikte stembiljetten waren er niet voldoende.

Meldingen over inzage PV’s na 15 maart

CSO Locatie World Forum, Den Haag
Donderdag 16 maart om 09h30 arriveerde ik bij de centrale telling in het World Forum in Den Haag. Bij binnenkomst werd me direct verteld door de baliemedewerker dat ik geen PV's mocht fotograferen. Ik heb direct duidelijk gemaakt dat ik dat wel mocht, alleen van de handtekeningen niet, en dat ik het prima vond dat er iemand bij zou zijn om het fotograferen te controleren. Ik kreeg hierop geen antwoord, maar ze begeleidde me naar de centrale hal. Ik kreeg daar begeleiding toegewezen van gastvrouwen van het World Forum. Hele lieve belangstellende jongedames. Ik mocht met hen overal naartoe. Ik heb met hen bij het openmaken van een container staan toekijken: bij deze tafel was de telleider een beetje de kluts kwijt. Ze had veel vragen, vroeg hulp bij andere teltafels en kreeg uiteindelijk veel hulp van de toezichthouders ter plekke. Ik hoorde ze zeggen dat deze tafel extra in de gaten

gehouden zou worden omdat de telleider niet alles goed leek te begrijpen.
Daarna heb ik op de begane grond nog gekeken bij het controleren van het PV. Daar werd opgemerkt dat ik de tweede waarnemer was die ochtend. Men was zeer verbaasd (dit was voor het eerst), maar het leek alsof ze het eigenlijk wel prima vonden.
Ik ging weg met een gerust gevoel; wat een verschil met gisterenavond in het stembureau! Maar: ik heb begrepen uit het nieuws dat er op 15 maart ‘s avonds laat in diverse stembureaus gestopt is met het tellen van de stemmen omdat medewerkers moe werden. Om 02h00 's nachts waren nog maar heel weinig stemmen geteld! Ik vraag me dan toch af wat er met de stemcontainers gebeurt voordat ze op de centrale telling arriveren.

Locatie Stadskantoor Dordrecht
Op 16 maart diende ik mij om 09h00 uur aan bij de receptie van het stadkantoor als waarnemer/controleur. Ik had twee dagen tevoren al gebeld hoe laat en waar ik me kon melden.
De dame van de receptie wist niet waar ik moest zijn en wat ze ermee moest. Er werd een mevrouw opgetrommeld en die liet me zien waar ik moest zijn. Het was een vrij grote zaal met in het midden een wat lager gedeelte met een hele lange tafel met stoelen. Opvallend was wel een rood/ witte afzetband die het verlaagde middengedeelte scheidde van een grote rij stoelen daarachter. Er waren bij mijn binnenkomst nog maar een paar mensen en van lieverlee druppelden de tellers binnen, die onder of over de wit/ rode afzetband door moesten stappen om bij de grote tafel te kunnen.
Ik had alleen de tijd tot 12h00 uur, dus vroeg aan de voorzitster of ik al wat binnengekomen PV 's kon fotograferen. Ze zei dat ik me echt moest compromitteren met de procedure, met andere woorden: dat kon nog wel even duren.
Ik moest voorlopig op de grote rij buiten het middengedeelte en dus ook buiten de rood/ witte afzetband gaan zitten.
Opvallend was dat op enige afstand van mij een man in een grijs pak ging zitten, m.i. een beveiligingsbeambte. Ik ging wat verzitten, waarna ik niet meer in zijn gezichtsveld zat (doordat er een pilaar stond). En ja hoor, meneer ging ook wat verplaatsen, blijkbaar om mij in de gaten te houden. Ik heb zitten wachten tot 11h30 uur en eindelijk kreeg ik een teken dat ik foto's mocht nemen. Gezien de tijd kon ik er één uitkiezen. Ik koos die van de stembureau Stadskantoor zelf. Daarna ben ik vertrokken en ook meneer in het grijs ging weg. Aparte ervaring.

Gemeente Middelharnis
Vanmorgen moest ik om 09h00 uur in Middelharnis zijn voor de openbare zitting. Ik werd vriendelijk welkom geheten, heb over mijn ervaring op Verkiezingsdag kunnen vertellen en werd ook serieus genomen. Maar ze waren al met velen (wel keurig met tweetallen) de PV's aan het invoeren in de computer. De PV's heb ik dus niet meer in kunnen zien en fotograferen. Wel werd mij verteld dat de PV’s ook ingescand zouden worden en op de gemeentelijke website te zien zullen zijn op een latere datum, als de hele telling officieel wordt. De niet-verzegelde doos bleek nu wel van een stukje tape voorzien te zijn en per stemlokaal stond alles op een kar, daar heb ik nog wel foto's van. Ik kan dus echt niet zeggen en aantonen dat er gefraudeerd is, maar mogelijkheden waren er te over!!! Verder dus eigenlijk een chaotisch zooitje, was mijn ervaring. Ik was de enige waarnemer bij de gemeente vanmorgen.

Locatie Leiden
Een ambtenaar van de gemeente zei letterlijk dat ze PV's moesten corrigeren en daarna nieuwe versies zouden publiceren.

CSO Locatie Ahoy, Rotterdam
Bij de centrale stemopneming (CSO) in de Ahoy Rotterdam was één van onze controleurs aangesteld als teller. Hij heeft op 16 maart meegewerkt aan het uitvoerig ingerichte telproces. Tevens heeft hij gedurende zijn aanwezigheid van de gelegenheid gebruik gemaakt om een aantal controlerende taken namens Controle Verkiezingen uit te voeren. Zijn eerste indruk was dat alles tot in de details georganiseerd leek en dat het ook een indrukwekkend schouwspel betrof van allerlei verschillende gangen, tafels en kleurrijke hesjes voor de verschillende toebedeelde taken. Over het telwerk was hij eveneens positief en iedereen leek ijverig naar de benodigde resultaten toe te werken.

Desondanks geeft de wijze waarop de organisatie en het controleproces in de Ahoy zijn ingericht, aanleiding tot de formulering van een aantal opmerkelijke vaststellingen:

- Het resultaat van de tellingen aan de tafel waar onze controleur werkzaam was, alsook de andere tel-tafels werden wel verzameld, maar er werd geen PV van opgemaakt;
- Na uitvraag werd er enerzijds verwezen naar een aparte ruimte in de Ahoy waar gegevens werden ingevoerd in het OSV2020, anderzijds kreeg onze controleur te horen dat de PV's pas op 17 maart zouden worden vastgesteld en gedigitaliseerd door de gemeente Rotterdam;
- De ruimte voor invoer in het OSV2020 mocht uiteindelijk door de controleur bezocht worden en kwam professioneel op hem over, doch transparantie over de inhoud van de werkzaamheden ontbrak en de controleerbaarheid van gegevens was onduidelijk dan wel onmogelijk;
- De fysieke, opgemaakte PV's waren klaarblijkelijk niet aanwezig, maar dan is de vraag wat men na het tellen dan wel voor documenten heeft opgemaakt;
- De fysieke PV's zijn niet beschikbaar gebleken tijdens deze openbare zitting en dat is een overtreding van de Kieswet;
- Ook hier is verwezen naar een separate dag van vaststelling (17 maart) en dat inzage van PV's mogelijk is na digitale publicatie door de gemeente. Dat is een werkwijze die de controle bij openbare zitting onmogelijk maakt en evenmin voldoet aan de Kieswet;
- In opdracht van het CSB zijn er door het GSB Rotterdam op 22 maart 2023 nog correcties (middels een corrigendum) vastgesteld, dit in aanwezigheid van de voorzitter [redacted];
- Opvallend daarbij is dat het voorzitterschap, waarschijnlijk van 14h30 tot 15h30 is overgenomen door [redacted], maar het is onbekend of hij/ zij als plaatsvervangend voorzitter was aangesteld;
- [redacted] was eveneens procesmanager verkiezingen bij de gemeente Rotterdam;
- Opmerkelijk is verder dat er geen aanstellingsbesluit beschikbaar is van de gemeente Rotterdam van deze stembureauleden;
- Daarnaast is er wel een Instelling GSB Rotterdam te vinden, waarbij de burgemeester [redacted] is aangemerkt als voorzitter van het Hoofdstembureau 13, oftewel de gemeente Rotterdam.

4.16 Provincie, gemeente onbekend

Hieronder volgt een aantal meldingen welke door onze controleurs zijn gedaan, maar zonder daarbij vermeld te hebben op welke locatie (stembureau/ gemeente) de melding betrekking had. Derhalve is ook de provincie onbekend. Omdat deze meldingen per mail bij ons zijn binnengekomen, zijn de gegevens van de melders bij de organisatie, en dus ook bij de auteurs, bekend.

Meldingen over telproces verkiezingsdag: 15 maart

Stembureau (…)
Het werd me niet toegestaan het proces-verbaal te fotograferen uit privacy-overwegingen (er waren namen in vermeld), maar ik mocht het levensgrote formulier met de voorlopige uitslag ongehinderd fotograferen.

Stembureau (…)
Ik heb twee belangrijke problemen geconstateerd en gecommuniceerd. Waarschijnlijk zijn deze problemen landelijk.

1. Het vergrendelen van de stembussen
   De stembussen worden landelijk verstrekt door de Kiesraad, althans dat is mij verteld. De gleuf wordt aan de binnenkant gesloten en de klep wordt gesloten met een hangslot. Op het eerste gezicht lijkt dat prima maar toch is het mogelijk om, zonder schade te veroorzaken of een zegel te verbreken, ongeoorloofd toegang te krijgen tot de inhoud van de stembussen en deze daarna weer te sluiten. Dat kan als volgt: aan de onderkant van het oog van het hangslot zit simpelweg een vleugelmoer. Je kunt het gehele oog, compleet met dicht hangslot, zo uit de stembus draaien. Zelfs al zou dit een gewone moer zijn, dan is dit alsnog eenvoudig mogelijk.
   Ik heb hiervan verschillende foto's gemaakt bij verschillende stembussen.
   Stembussen worden soms onbeheerd achtergelaten (ik heb dat niet geconstateerd) en eenieder kan dan doen wat hij wil. De lege nieuwe stembiljetten worden samen met de ingevulde stembiljetten in de stembus gestopt dus je kunt gewoon 300 stembiljetten invullen en deze in de stembus tussen de rest stoppen.
   Naast melding in het PV en nu bij jullie ben ik voornemens hier nog op andere plekken melding van te maken, waaronder bij de Kiesraad. Dit ter betere waarborging van het gehele stemproces.

2. Zegels
   Enveloppen met PV's worden verzegeld. Echter zijn er heel veel A4 vellen met ronde zegels. De zegels zijn niet uniek en er wordt ook niet bijgehouden hoeveel zegels er worden gebruikt, verbroken etc. Je kunt dus gewoon een verzegelde envelop ongeoorloofd openen, wijzigingen aanbrengen in documenten en de envelop weer verzegelen. Als ik had gewild had ik een aantal zegels mee kunnen nemen. Dat heb ik vanzelfsprekend niet gedaan. Daarnaast is het zo dat ook deze keer de zegels niet goed plakken. Van diverse tellers heb ik gehoord dat de zegels half losgelaten op de enveloppen zaten.

Stembureau (…)
Is het correct dat ik op mijn stoel moet blijven zitten? Dat ik niet over de schouder van de voorzitter mee mag kijken?

Stembureau (…)
Gisteren bleek dat de envelop waar de stemmen voor de Waterschappen in werden gestopt, in plaats van dat er “nummer 9 BBB” op stond voorgedrukt, “nummer 1 Water Natuurlijk” op stond voorgedrukt. Er werd met de gemeente gebeld en men moest het door strepen en de juiste nummers erop zetten.

Stembureau (…)
Foto maken van het PV wordt niet toegestaan door de voorzitter.

Stembureau (…)
Ik mocht hier alleen op een grote afstand toekijken. Ik mocht geen foto's maken.
En “het controleren was zinloos”, meldde een medewerker lachend, “omdat er daarna nog opnieuw geteld en bijgesteld zou worden”.

Stembureau (…)
Door omstandigheden heb ik helaas niet kunnen controleren, maar er is me wel iets opgevallen toen ik zelf ging stemmen. Elke oproepkaart werd met een tablet gescand. Het lijkt mij dat ze met die data dus kunnen weten welke oproepkaarten er wél en juist niet zijn ingeleverd.
Ik weet niet of dit onderdeel van de procedure is, maar ik vind het erg vreemd.

Stembureau (…)
Ik ben gisteravond van 21h00 tot 23h30 in één van de twee stembureaus aanwezig geweest bij het tellen van de stemmen voor de Provinciale Staten.
Bij binnenkomst keek men mij wel bevreemd aan, zo van: “een waarnemer? Wat komt die hier doen?” Eerst is daarom door de voorzitter naar de gemeente gebeld. Die wisten ook van niets. Maar het is publiekelijk toegestaan om aanwezig te zijn. Alles ging verder goed. De stembiljetten gingen na de telling in grote stevige enveloppen en daarna in blauwe boxen die overigens niet op slot konden.

Stembureau (…)
Zojuist gestemd. Ik ben welkom om bij het tellen aanwezig te zijn. De voorzitter gaf aan dat het goed is om 20h55 uur aanwezig te zijn, want na 21h00 uur gaat de deur dicht en mag er niemand meer naar binnen volgens hem.

Stembureau (…)
Ze weten hier niks over de status en rechten van een waarnemer. De voorzitter heeft het net opgezocht in haar blauwe boekje maar er staat niets in over foto’s maken van het PV, dus dat wil ze mij niet zomaar toestaan. In haar 25 jaar dat ze dit doet heeft ze er nog nooit een waarnemer bij gehad.

Stembureau (…)
Is dit normaal, dat de stembussen met tie-wraps zijn afgesloten? Zie foto:

Stembureau (…)
Ik moest mij verplicht identificeren bij de leden van het stembureau. Zelf zijn ze niet voorzien van naambordje noch foto, ook de voorzitter niet.

Stembureau (…)
Toen ik in het stembureau vroeg, of hier vanavond de stemmen geteld zouden worden, kreeg ik als antwoord: “heeft u een mail met locatie van de gemeente gekregen?”. Daarop antwoordde ik ontkennend, eraan toevoegend dat ik gewoon mag komen controleren bij het tellen na 21h00. De persoon van het stembureau reageerde daarop met klem, dat dat niet kan!

Stembureau (…)
Helaas heb ik geen foto's kunnen maken. Vanaf 20h45 was ik aanwezig op het stembureau. Het uitvouwen van de papieren waarop de stemmen waren uitgebracht en het tellen van de stemmen, nam erg veel tijd in beslag. Na verloop van tijd werden de zes mensen die de stemmen telden moe, hadden verschillen in de tellingen en begonnen steeds weer opnieuw. Het viel mij op dat er meestal één persoon alleen telde en dat dit genoteerd werd. Om 00h30 was men nog lang niet klaar met tellen. Mijn inschatting was dat het nog een paar uur zou duren en daar kon ik helaas niet op wachten.

Stembureau (…)
Op “mijn” locatie waren twee stembureaus gevestigd: nr.5 en nr.6.
De sfeer was goed. Wel merkte ik dat de 'vaste kern' niet gewend is aan publiek of waarnemers. Een enkeling was wat argwanend en ik kreeg o.a. de vraag of ik journalist was. Ik heb me op de vlakte gehouden en aangegeven dat ik als burger “een oproep had gelezen”.
Van stembureau 6 heb ik uiteindelijk geen foto's kunnen maken van het PV.

De twee dames (voorzitters) waren nog als enigen over in de hal om 02h00 uur 's nachts en moeten toén nog de aantallen per kandidaat invullen. De pv's waren al wel getekend door de tellers, maar die waren op dat moment al vertrokken.
De aantallen per partij + het aantal stempassen waren op een whiteboard geschreven. Daar was iedereen bij. Ik zag dan ook geen meerwaarde om het PV af te wachten. Daarbij gaven de dames signalen af dat ze dat liever met z'n tweetjes zouden afronden.

Stembureau (…)
Op de tellijst zit een fout bij lijst 10. Deze partij had eigenlijk 26 stemmen in plaats van 36. Dat gingen ze niet veranderen, ook op het PV niet. Het was al middernacht en ze moesten Waterschappen ook nog gaan tellen.

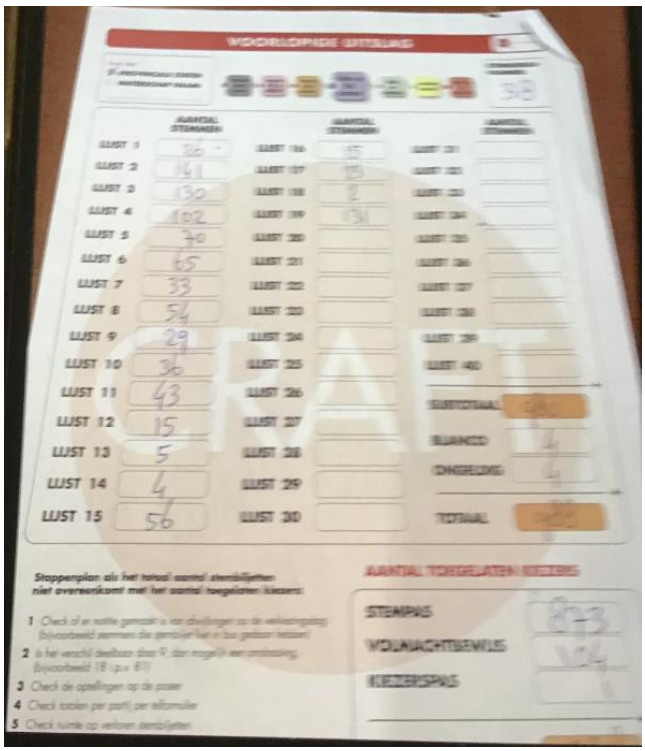

Stembureau (…)
Ik werd heel vriendelijk ontvangen en de voorzitter heeft mij het reilen en zeilen van de avond verteld. De sfeer veranderde wel toen het erg laat werd en er een verschil van 30 stemmen was.
Ik had het idee dat er niet opnieuw geteld was als ik niet aanwezig was geweest.

Stembureau (…)
Ik heb geen onregelmatigheden geconstateerd, maar heb wel voorkomen dat er 5 stemmen niet geteld werden omdat ze dachten dat ze blanco waren, maar ik zag dat dit niet zo was.

Stembureau (…)
De kwetsbaarheid die ik zie: twee stemmers tellen de stemmen en geven een stem door aan twee personen waarvan één de stem invoert in de laptop. Wanneer twee personen elkaar kennen en bij elkaar zitten, kunnen ze iets anders zeggen dan op het formulier staat. Ik gaf

dit aan bij de Voorzitter. Zij vond het een goede vraag en gaf aan dat hier geen instructies voor zijn. Dus de centrale vraag is: hoe objectief en neutraal zijn de tellers ten opzichte van elkaar en eventuele politieke idealen?

Stembureau (…)
In het begin was er een strubbeling tussen mij en de voorzitter die geen toestemming wilde geven om foto's te nemen en een zeer achterdochtige medewerker die me op agressieve wijze vroeg wat dat privé doeleind dan wel niet was. Na hem de site van de Rijksoverheid te hebben getoond op mijn mobiel ging hij bellen met iemand (ik kon niet meeluisteren) en even later kreeg ik alsnog toestemming voor de foto's. Alles ging volgens het protocol, met uitzondering van twee personen die hun eigen telwijze erop na hielden en dat zit me nog steeds niet lekker. Ik heb hier melding van gemaakt bij de voorzitter maar die deed daar niet heel veel mee.

Stembureau (…)
Bij de telling van de oneven lijsten maakte ik de teamleider erop attent dat bovenop Lijst 1 (GroenLinks) een Lijst 3 (FVD) stem lag. De teamleider antwoordde, dat dat morgen gecorrigeerd zou worden. Dit werd nog eens bevestigd door de persoon die de stemcontainers zou opslaan in het gemeentehuis. Mogelijk is een onbekend aantal FVD stemmen dus naar lijst 1 GL gegaan.

Stembureau (…)
Het verliep allemaal niet geweldig. Men was tot ca. 01h30 bezig met tellen van de stembiljetten. Toen het PV klaar was, mochten we het PV niet inzien. Laat staan fotograferen. De voorzitter leek zelf de procedure ook niet geheel te snappen en iedereen leek nerveus omdat wij erbij waren. De tellingen van de stemmen voor sommige partijen zijn veelvuldig opnieuw gedaan omdat wij telkens fouten ontdekten en stembiljetten op verkeerde stapels (van andere partijen) terecht waren gekomen. Het was werkelijk een grote puinhoop.

Stembureau (…)
Noot van de auteurs: op 15 maart ontvingen wij om 10h18 al onderstaand bericht (zie foto), over een stembus die al vol zou zitten. Nadien mailde de waarnemer ons opnieuw:
De voorzitter van het stemlokaal heeft nu nadat wij hem hadden voorgehouden wat de Kiesraad hierover zegt[75], een stamper besteld. Hij zegt dat, in het uiterste geval, de stemming geschorst zal worden, de deuren dichtgaan en dan de stembus geopend zal worden om de inhoud met de hand aan te stampen.

[75] https://www.kiesraad.nl/verkiezingen/vraag-en-antwoord/wat-te-doen-als-de-stembus-vol-is

Stembureau (…)
Men gaf mij te kennen dat zich al twee andere personen hadden gemeld voor waarneming, en dat het stembureau te klein was voor een derde waarnemer erbij. Bij volgende verkiezingen laat ik me niet meer met een kluitje in het riet sturen.

Meldingen over inzage PV's na 15 maart

Locatie (…)
Om 13h20 was ik aanwezig bij de aanvang van de telling van de PV's.
De "leidster" in de zaal weigerde mij PV's te laten zien of te laten fotograferen "omdat dit tijdelijke PV's zijn". Ze lichtte toe dat ze de dag ervoor de Kiesraad hierover gebeld had en dat die daarin heel duidelijk was geweest. Na aanvankelijk vrij rond te hebben gelopen, werd mij nu te kennen gegeven dat ik alleen op grote afstand, vanaf een tribune, de telling mocht gadeslaan.
Daarmee veranderde de leidster haar eerdere toestemming (ze had me zelfs gewezen waar ik vloer-beschermende overschoenen kon vinden. Die heb je niet nodig voor de tribune met toegang tot de kleedkamers). Ik heb aangegeven dat ik van afstand het proces niet kan waarnemen (bijvoorbeeld de schifting van de voorkeursstemmen) en daarmee dus niks kan zien.
Ik zei dat ik de ICT-ruimte nog wilde zien om vragen te stellen. Ik kreeg alleen toestemming om dat vanachter een raam te doen.
Ik vroeg of weigering om mij PV's te laten zien aangetekend kon worden op één van de PV's maar dat kon niet, "omdat ze mij dat niet weigerde". Ik zei nog: "ik verzoek iets, u zegt nee, dat is toch een weigering?", maar daar ging ze niet op in.

Locatie (…)
Na vanochtend eerst met het gemeentehuis gebeld te hebben ben ik er vanmiddag heen gegaan om met eigen ogen de PV's in te zien en te fotograferen. Dat bleek niet mogelijk. Er zijn heel veel hertellingen volgens de leidinggevende daar en daarom worden de PV's op zijn vroegst volgende week woensdag (22 maart 2023*, red.*) gepubliceerd op de website van de gemeente.

Locatie (…)
Ik kon geen gemeentelijke PV’s ter inzage krijgen omdat ze die nog niet hebben. Ze gaan nu alle PV's van de stembureaus handmatig invoeren in een software. Daar komt dan de gemeentelijke PV uitrollen. Dat kan nog de hele dag in beslag nemen. Ik ga daar niet op wachten.
Ik heb doorgevraagd over deze gang van zaken en deze is nieuw. Ik krijg dus pas een gemeentelijke PV nadat het al door de software is gegaan.

4.17 Kiezers Buiten Nederland

Noot: de auteurs hebben tijdens hun onderzoek gemerkt dat vanuit overheidswege (middels websites, documentatie e.d.) diverse termen worden gebezigd die ogenschijnlijk op hetzelfde gremium betrekking hebben.

In Den Haag is, onder het voorzitterschap van burgemeester [redacted], de Unit Verkiezingen (Kiezers Buiten Nederland, kortweg KBN) gevestigd. Hier vindt ook de projectorganisatie plaats voor de stem van de Nederlander in het buitenland (als onderdeel van de groep "niet-ingezetenen)", die is uitgebracht voor het Kiescollege Buitenland. Deze organisatie is ingericht met ambtelijke arbeidskracht, maar er is daarnaast ook extern personeel geworven voor de werkzaamheden van het "project" (d.w.z. verkiezingen).

De burgemeester is, naast zijn ambt dat zich verhoudt tot de reguliere verkiezingen (én vanuit zijn positie als voorzitter van de VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten én in zijn hoedanigheid als "Regioburgemeester") tevens verantwoordelijk voor, en inhoudelijk betrokken bij, het stemproces van de vier Kiescolleges (Bonaire, St.-Eustatius, Saba en Niet-ingezetenen) en de leden van de Provinciale Staten, die op 30 mei gezamenlijk de leden van de Eerste Kamer kiezen.

Het Kiescollege Niet-ingezetenen/ Buitenland bestaat uit vertegenwoordigers van de verschillende politieke partijen. Deze vertegenwoordigers zijn op 29 maart 2023 beëdigd door de burgemeester van Den Haag[76].

De verkiezing Kiescollege niet-ingezetenen is dit jaar voor het eerst georganiseerd, waarbij in het buitenland woonachtige Nederlanders de gelegenheid kregen zich te registreren om zo hun stem te kunnen uitbrengen. Volgens een publicatie in de Staatscourant op 9 maart 2023 hebben van alle in het buitenland woonachtige Nederlanders ("niet-ingezetenen")

[76] eenvandaag.avrotros.nl/item/kiescollege-van-dertiende-provincie-is-digitaal-beedigd-in-den-haag-mooi-dat-nederlanders-in-het-buitenland-stem-hebben/

uiteindelijk 37.455 burgers aan deze oproep gehoor gegeven en zich geregistreerd. Dit register dient tot drie maanden na de verkiezing te worden geconserveerd, om vervolgens te worden vernietigd (Art.M5.4 van de KW).

Het Register Niet-Ingezetenen (RNI)[77] is een bijzondere opsomming van diverse soorten niet-ingezetenen of “mensen” die niet zijn opgenomen in de basisregistratie personen (BRP). Het betreft volgens de NVVB niet alleen Nederlanders, die voor langere tijd woonachtig en werkzaam zijn buiten landsgrenzen, maar ook *andere nationaliteiten binnen onze landsgrenzen*. Het NVVB stelt dat het **3,5 miljoen** geregistreerden betreft.
Het Bureau Buitenland Verkiezingen (KBN) heeft desgevraagd aangegeven geen zicht te hebben op het totaal aantal Nederlanders over de grens. Men claimt dat een dergelijk overzicht er simpelweg niet is. Dit bevreemdt de auteurs van dit rapport enigszins, aangezien iedere in het buitenland woonachtige Nederlander een oproep tot registratie moet hebben gehad. Bovendien wordt voor zowel de Europese als de Tweede Kamerverkiezingen, waarvoor niet-ingezetenen eveneens stemrecht hebben, een soortgelijk register bijgehouden.
Onduidelijk is of de recente aanmeldingen, welke specifiek bedoeld waren om zich te registreren voor de Provinciale Statenverkiezingen, zich verhouden tot de registratie van de andere verkiezingen met stemrecht voor niet-ingezetenen. In elk geval heeft het bureau Kiezers Buiten Nederland ter gelegenheid van de emigratiebeurs (welke op 1 en 2 april 2023 in Houten plaatsvond) laten weten dat de Gemeente Den Haag op die beurs aanwezig zou zijn om burgers aan te sporen zich te laten registreren voor toekomstige verkiezingen, om zo tot het aantal van **100.000 kiezers** buiten landsgrenzen te kunnen komen.

Module RNI (M15)

Niet-ingezetenen en de Basisregistratie personen

Niet-ingezetenen zijn personen die korter dan vier maanden in een aaneengesloten periode van zes maanden in Nederland verblijven. Dit zijn bijvoorbeeld mensen die tijdelijk in Nederland wonen of werken. Of mensen die in Nederland hebben gewoond en die nu in het buitenland pensioen genieten. In de Registratie Niet-Ingezetenen (RNI) staan nu zo’n 3½ miljoen personen ingeschreven.

In deze korte module ga je aan de slag met alles wat te maken heeft met een RNI persoonslijst, overeenkomsten en verschillen met een PL van ingezetenen. Zo leer je hoe je in de RNI iemand inschrijft, de gegevens bijhoudt en verstrekt. Wat de rol is van de registratiehouder en van ABO’s (aangewezen bestuursorganen) en over brondocumenten in de RNI.

Deze module is verplicht voor RNI loketmedewerkers.

Het in het Scheveningse Stadskantoor gevestigde Stembureau KBN heeft kenbaar gemaakt dat, van de 37.455 niet-ingezetenen die zich speciaal voor deze verkiezingen hadden geregistreerd, uiteindelijk 26.445 (oftewel 70,6%) van hen een stem hebben uitgebracht.
Op 23 februari heeft Controle Verkiezingen contact gezocht met de Unit Verkiezingen (KBN) en gesproken met een projectmedewerker verkiezingen (naam bij de auteurs bekend) en tevens aangewezen stembureaulid voor het Stembureau Buitenland (KBN) in Scheveningen. Desgevraagd vertelt zij dat:

[77] publieksacademie.nvvb.nl/module/rni-2/

- de briefstemmen vanaf 23 februari 2023 werden ontvangen en tot 8 maart beveiligd werden opgeslagen;
- vanaf 8 maart het proces van “voor-openen[78]” zou worden gestart;
- het proces van voor-openen van de briefstemmen bij wet is geregeld;
- de stembureauleden het proces van voor-openen uitvoeren;
- belangstellenden, die het proces willen waarnemen dan wel controleren, zich vooraf per e-mail dienen aan te melden.

De projectmanager verkiezingen buitenland (naam bij auteurs bekend) heeft een controleur van onze organisatie op 8 en 17 maart 2023 ontvangen. Daaruit komen de volgende zaken naar voren:

- Na een vriendelijke ontvangst en aangeboden koffie, op 8 maart, was het niet de bedoeling dat onze controleur zelf zou rondlopen. Hij diende plaats te nemen op een aangewezen stoel;
- Tijdens haar uitleg geeft de projectmanager aan dat er op deze dag (8 maart) al ruim 20.000 retourenveloppen zijn binnengekomen;
- Er zijn circa 25 personen (uitzendkrachten, stembureauleden en/of projectmedewerkers) werkzaam, die op deze dag beginnen met het proces voor-openen;
- Proces voor-openen retourenveloppen (datum/aantal): 8-03/ 4951, 9-03/ 5901, 10-03/ 5493, 13-03/ 4366, 14-03/ 3051, 15-03/ 2326, 16-03/ 412, 17-03/ 71, 20-03/ 444
- Zittingen vonden op werkdagen dagelijks plaats van 09h00 tot 17h00 en op 20 maart was een aanvullende zitting van 16h00 tot 17h30;
- Tijdens het bezoek op 17 maart waren er circa 15 personen (uitzendkrachten, stembureauleden en/of projectmedewerkers) aanwezig om de enveloppen met stembiljetten te openen;
- Aan onze controleur is op 17 maart gecommuniceerd, dat alle **stembiljet-enveloppen** geopend zouden zijn op 17 maart, waar stapels van werden gemaakt die vervolgens pas op 18 maart zouden worden geteld;
- Het tellen van de briefstemmen heeft plaatsgevonden op 18 maart. De uitslagen werden op 19 maart ingevoerd;
- Op 20 maart zijn er nog stembiljetten toegevoegd aan de uitslag en 21 maart is het PV opgemaakt en vastgesteld zonder georganiseerde openbare zitting;
- De ontvangst van onze controleur was op 17 maart minder gastvrij en de toegang werd niet gefaciliteerd. Ook was het maken van foto’s niet gewenst;
- Het verzoek van onze controleur om bij de invoering van de gegevens in het OSV2020 te komen kijken, werd door de projectmanager afgewezen. Zij onderbouwde de afwijzing met de verklaring dat de werkzaamheden veel concentratie van de medewerkers vroeg;
- Een projectmedewerker KBN (naam bij auteurs bekend) was de aangestelde voorzitter van het Stembureau KBN met, blijkens de opgemaakte PV’s, een dagelijks wisselende bezetting. Gedurende de zittingen van de verkiezing kiescollege buitenland was zij zelf op drie zittingsdagen, blijkens de PV’s, niet actief. Veel van de stembureauleden zijn tevens medewerkers van de Unit Verkiezingen te Den Haag.

[78] Het proces van voor-openen is geïntroduceerd bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 en houdt in: het openen van de retourenveloppe om te controleren of de inhoud bestaat uit een kopie ID en een enveloppe met daarin stembiljet en stem(plus)pas.

Het proces van voor-openen is ook volgens de voorzitter onderdeel van de Kieswet en zij stelde middels een "berekening" het aantal te openen retourenveloppen per dag vast.

Onder de "Tijdelijke wet verkiezingen Covid-19" heeft voormalig (demissionair) minister BZK [redacted] besloten het proces van voor-openen met de "stempluspas" toe te staan bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer[79]. Deze wijziging had betrekking op het briefstemmen door seniore Nederlanders en/of Nederlanders met een kwetsbare gezondheid. Deze tijdelijke wet was van toepassing tot 30 juni 2022.

De auteurs stellen dat de Kieswet met het 'proces van voor-openen' is overtreden. Dit proces was tijdelijk ingesteld en de wijzigingen van de toenmalige minister waren specifiek van toepassing op de verkiezingen in een "crisissituatie" en bedoeld voor een bepaalde, gedefinieerde doelgroep. Het Ministerie van BZK heeft dat destijds middels een Kamerbrief aan de Tweede Kamer kenbaar gemaakt. Gedurende de "Corona-crisis" was de "Tijdelijke wet verkiezingen" van kracht. Dit onderdeel is niet meegenomen in de wetswijzigingen van de Kieswet voor de verkiezingen van 2023.

Opmerkelijk is het uitblijven van de briefstemmen van 11.010 (29,4%) geregistreerde stemgerechtigden, temeer omdat de registratie voor de verkiezingen een dusdanige inspanning van de aangeschreven Nederlander in het buitenland vroeg, dat aangenomen mag worden dat degenen die waarde hechten aan het uitbrengen van hun stem, niet alleen de moeite zullen nemen de noodzakelijke handelingen ter registratie te verrichten, maar vervolgens ook hun registratie zullen willen verzilveren met het daadwerkelijk uitbrengen van hun stem.
De projectmanager leek dit te onderschrijven toen zij richting onze controleur opmerkte dat de verwachte opkomst hoog was, omdat de kiezers nu eenmaal de moeite hadden genomen zich te registreren. Concluderend is het uitblijven van meer dan 11.000 stemmen niet steekhoudend. Wat de auteurs betreft wordt het register verkiezing kiescollege buitenland, nog voordat de bewaartermijn van drie maanden verstreken is en de gegevens vernietigd zullen worden, onderzocht op inhoud, reikwijdte en wijze van gebruik.
Voorts zetten de auteurs vraagtekens bij het opmerkelijk lage percentage niet-ingezetenen dat zich überhaupt zou hebben geregistreerd voor de verkiezingen. Met circa 570.000 niet-ingezetenen binnen Europa en, aanvullend een -blijkbaar onbekend doch groot- aantal daarbuiten is de omvang van de registratie van stemgerechtigden beperkt te noemen. Als men conservatief uitgaat van een populatie van 600.000 potentiële kiezers (bestaande uit 570.000 niet-ingezetenen in Europa en de overige 30.000 in de rest van de wereld), dan zou het officiële percentage inschrijvingen blijven steken op slechts 6,2%.

De Kieswet stelt dat de retourenveloppen *ongeopend* dienen te worden aangeboden aan de voorzitter van het stembureau. Ongeacht de vraag of aan deze eis formeel is voldaan in de dagen voorafgaand aan de verkiezingsdag van 15 maart, blijkt niet uit de PV's dat

[79] www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/03/16/kamerbrief-over-procedurele-werkwijze-vooropening-briefstemmen

de voorzitter op 16, 17 en 20 maart actief was op het stembureau dat belast was met de verwerking van de stemmen van niet-ingezetenen (Art.M8.2 van de KW).
Het gemiddelde aantal dagelijks geopende retourenveloppen tot aan de verkiezingsdag bedroeg 4348. Verdeelt men dit over de 8 werkuren en uitgaande van het, door de voorzitter genoemde, aantal van minimaal 8 telduo's, dan betekent dit een opening van 68 retourenveloppen per duo, per uur. Zonder een oordeel te willen vellen over de beschikbare tijd per enveloppe, is de typische verdeling van de hoeveelheid briefstemmen over de verschillende dagen en de inzet van het grote aantal ingehuurde arbeidskrachten, opvallend. De voorzitter heeft voor de verdeling een berekening gemaakt, maar het is onbekend op basis van welke procedure dit heeft plaatsgevonden.
Het is onduidelijk in hoeverre de aangestelde medewerkers over inhoudelijke kennis aangaande verkiezingen en Kieswet beschikten.

De ontvangst van onze controleur alsook de voorlichting over de procedure ter plekke werd niet door de voorzitter, maar door de projectmanager gedaan. Een opmerkelijk feit. Daarnaast heeft zij, zonder daartoe bevoegd te zijn, onze controleur beperkingen opgelegd in zijn mogelijkheden het proces te monitoren en daarmee invulling te geven aan zijn burgerrecht.
Volgens de auteurs zijn de projectmatige aanpak en toegepaste aanvullende betaalde arbeid discutabele en onwenselijke fenomenen. Ook is het bijzonder te noemen dat de leden van het stembureau overwegend werkzaam zijn bij Unit Verkiezingen.

Verwerking briefstemmen uit het buitenland

De verwerking van de stembiljetten is opgedeeld in het openen van de enveloppen op 17 maart en het daadwerkelijk tellen op 18 maart, waarna de resultaten op 19 maart werden gedigitaliseerd en op 21 maart het PV pas werd vastgesteld. Deze werkwijze maakt de

monitoring van het proces in het geheel niet mogelijk. Het schept vooral de mogelijkheid het proces te manipuleren, maar even zo belangrijk maakt het de verkiezingen zeer kwetsbaar. Het achterlaten van stapels stembiljetten, om ze een dag later pas te tellen, is wat de auteurs betreft een rode vlag.

Aanvullend heeft het kernteam ook een opmerkelijke melding van stemgerechtigden uit Portugal ontvangen. Deze burgers hebben het systeem “Track & Trace” aan de verstuurde retourenveloppen laten koppelen. De retourenveloppen zijn na aankomst in de ‘eindbestemming’ gemeente Den Haag, om onbekende redenen in de gemeente Amsterdam geëindigd. Het betrof meerdere inzendingen, wat een eventuele verzendingsfout minder plausibel maakt.

Op 20 maart zijn tot 17h00 nog binnengekomen briefstemmen opgenomen. Dit is conform de wijzigingen in de Kieswet toegestaan (Art M9.1 van de KW). Op 20 maart 2023 is er, onder anderen, een lading retourenveloppen uit Londen, Groot-Brittannië opgenomen.
In Groot-Brittannië waren begin 2023 al enige tijd stakingen bij de posterijen (Royal Mail), maar dat was *niet* het geval in maart 2023. De aanmerkelijke omvang van de op 20 maart nog binnengekomen retourenveloppen uit dit land is daarmee markant te noemen.

Boven: oranje retourenveloppe met stembescheiden.
Rechts: bericht over aanwezigheid gemeente Den Haag op emigratiebeurs Houten

Links: vacature projectmedewerker verkiezingen via uitzendbureau Randstad
Rechts: gezamenlijk statement van Royal Mail en de vakbond over onderhandelingen in maart

Vacature voor stagiaire verkiezing Kiezers buiten Nederland

4.18 Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES)

Vanwege de beperkt beschikbare tijd om de Controle Verkiezingen te organiseren, is het helaas niet gelukt een controle te realiseren bij de drie kiescolleges van het Caribische gebied, bestaande uit Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES).

Het Caribische gebied en de verkiezingen voor de burgers aan de andere kant van de oceaan zijn belangrijk. Ook de invloed op de algemene uitslagen zijn niet te onderschatten. Voor de volgende verkiezingen moet ernaar gestreefd worden om ook de burgers in de overzeese gebieden te activeren.

5. De nachtelijke uren

Van 15 naar 16 maart en verder

5.1 Verkiezingsnacht

De Tweede Kamerverkiezingen van 2021 werden over meerdere dagen georganiseerd. Bij de Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen van dit jaar was dat feitelijk ook het geval. Niet alleen bij het onderdeel Kiescollege Niet-ingezetenen (Buitenland) is de meerdaagse werkwijze toegepast, maar ook voor de “reguliere” stembureaus was hier uiteindelijk feitelijk sprake van. We zullen dit toelichten.
De eerder benoemde “sneltellingen” in de gemeenten waren één tot zelfs twee dagen na de verkiezingen onderwerp van hertelling en vervolgens vaststelling in de Centrale Stembureaus. Daarnaast was er binnen bepaalde gemeentelijke stembureaus eveneens sprake van hertellingen en/ of vaststellingen van uitslagen op 16 maart, omdat de leden van de desbetreffende stembureaus om uiteenlopende redenen de tellingen niet hadden kunnen afronden op 15 maart. De voorzitters van deze stemlokalen hebben de tellingen op enig moment in de nacht geschorst, om de volgende dag -op dezelfde locatie of elders - het tellen te vervolgen. De Kieswet (art.Na.8 van de KW) voorziet in de mogelijkheden daarvoor. Wel wordt voorgeschreven dat dit met frisse ogen van een nieuwe groep stembureauleden dient te gebeuren. Blijkens de meldingen die hierover gedaan zijn, is dit laatste voorschrift overigens niet in alle gevallen nageleefd.
Een veel gehoord argument is de enorme werkdruk als gevolg van het plaatsvinden van de twee verkiezingen op één dag, waardoor men de tellingen niet kon afronden binnen afzienbare tijd. Een ander argument, zoals op voorhand al door minister [redacted] (BZK) werd gesuggereerd, betrof de vermoeidheid van de leden van stembureaus. In veel kranten en andere media kwam het bericht naar buiten[80] dat men een onmogelijke opdracht had met het tellen van de stemmen, zeker in combinatie met alle complexe bijbehorende regelgeving[81]. Ook vanuit de NVVB, de Publiekszaak en de **Vereniging Directeuren Publieksdiensten**[82] zijn dergelijke pijlen op de Minister afgevuurd. Het lijkt voor haar de aanleiding te zijn, om de komende tijd daarover in gesprek te gaan, zodat de organisatie van verkiezingen verder kan worden gewijzigd en volledig gedigitaliseerd -wat weer aansluit op, en een uitwerking is van, de Verkiezingsagenda 2023.

[80] Zie bijvoorbeeld https://www.barendrecht.nl/actueel/stemmen-tellen-3-stembureaus-hervat-in-gemeentehuis/ en https://www.regionoordkop.nl/16/03/2023/verkiezingsuitslag-den-helder-laat-op-zich-wachten/ en www.diemen.nl/Onderwerpen/Nieuwspagina_s/NIEUWS/Nieuwsberichten_per_maand/Maart_2023/Bekendmaking_hervatting_tellen_stemmen
[81] dvhn.nl/binnenland/Huilende-tellers-bij-verkiezingen-28317264.html
[82] www.publieksdiensten.nl/nieuws/meer-aandacht-voor-uitvoering-nog-geen-oplossing-vdp-column

5.2 Openbare zitting op 16 maart

De Kieswet stelt (art.Na.1 van de KW) dat men de dag na verkiezingsdag voorziet in een openbare zitting. Op deze dag worden doorgaans de stemmen op kandidaatniveau geteld. Op de dag van de verkiezingen worden normaliter de stemmen op partijniveau geteld.
De openbare zittingen zijn, zoals de naam al aangeeft, voor het publiek toegankelijk. Deze zittingen worden omschreven, zodat de toegankelijkheid voor de burger in de wetgeving is gewaarborgd. Het is voor kiezers/ burgers toegestaan het gehele proces waar te nemen en te controleren. Het is tevens bij wet geregeld dat de gemeente de dag na de verkiezingen openbare zittingen organiseert (art.Na1.1 van de KW) waarbij de processen-verbaal ook ter inzage dienen te worden aangeboden. Niet (alleen) digitaal, maar de originele exemplaren (art.Na.34 van de KW). Elke gemeente dient de burger desgevraagd te informeren over tijdstip en locatie van inzage, welke overigens 14 dagen voor de verkiezingen al dienen te zijn gepubliceerd (art.Na.2.2 van de KW). Ook is er het recht om van de PV's foto's te maken, vermeldt de website van de Rijksoverheid[83]. Burgers hebben het recht om eventueel geconstateerde onregelmatigheden te benoemen, welke door de voorzitter in het PV dienen te worden opgenomen (art.N8a.3 van de KW). De PV's dienen, op verkiezingsdag of erna, "aanstonds" opgemaakt te worden, nadat de "werkzaamheden" zijn voltooid en men overgaat tot ondertekening (art.Na.31 van de KW).
Het GSB heeft altijd de mogelijkheid te besluiten tot een hertelling of eventueel een correctie in de uitslag aan te brengen, waarbij het PV voorzien wordt van een zogenoemd, separaat opgesteld, "corrigendum".

Foto's of video's maken

U mag aantekeningen, foto's en video's maken voor eigen gebruik. U mag niet zonder toestemming foto's of video's verspreiden waarop stembureauleden en andere personen herkenbaar in beeld zijn.

Na het tellen van de stemmen maakt het stembureau een proces-verbaal op. U mag een foto maken van het proces-verbaal met daarop de ingevulde aantallen. Dit mag pas nadat het proces-verbaal is ondertekend door de leden van het stembureau. Er mogen geen foto's gemaakt worden van de handtekeningen van de leden van het stembureau.

Screenshot van website Rijksoverheid

Naast de onnodig complexe structuur is ook het toegepaste tijdspad een verstoring van het verkiezingsproces, die de controleerbaarheid en de transparantie voor de burgers in de weg staat. Het is de overtuiging van de auteurs dat het niet nodig is de verkiezingen over meerdere dagen te organiseren of uit te voeren. Het op één dag organiseren van één verkiezing is daarbij het laaghangend fruit, maar vooral het schrappen van een overdaad aan procesonderdelen kan de gewenste verlichting in de, veelvuldig genoemde, "onhoudbare situatie" brengen. De werkdruk en vermoeidheid van stembureauleden lijken in bepaalde gevallen sterk overdreven maar in alle gevallen gemakkelijk te vermijden. Het

[83] www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/verkiezingen/vraag-en-antwoord/stemmen-tellen-bij-verkiezingen

aantal stembureaus in Nederland kan aanzienlijk omlaag gebracht worden, terwijl ieder stembureau met een verhoogd aantal aangewezen stembureauleden versterkt kan worden. Bij voorkeur zouden dit burgers uit de directe omgeving van het stembureau zijn.

Een eenvoudig rekenvoorbeeld dat uitgaat van 1800 stembureaus onderbouwt deze stelling. Met circa 13,1 miljoen stemgerechtigden (bron: CBS, 2020) in Nederland zouden er, bij een 100% opkomst, per stemlokaal 7.278 stemmen worden uitgebracht. Uitgaande van 3 tel-uren en 10 telteams van 2 personen (gebaseerd op het 4-ogen principe van de gehanteerde CRAFT-methode) heeft men een werkdruk van minder dan 300 stemmen per uur (namelijk 243), dus per telduo 4 stemmen per minuut. Met een voldoende aantal stemhokjes, efficiënte verificatie van de stemgerechtigden en door bijvoorbeeld de verkiezingsdag als nationale feestdag in te stellen, kunnen de verkiezingen in zowel opkomst als verificatie een groot succes worden.

Tot slot is de in Art.Na.31 van de Kieswet opgenomen term “aanstonds”, in verhouding tot de afgeronde werkzaamheden en de uiteindelijke ondertekening, voor meerdere uitleg vatbaar. Zo kan de lezer menen “direct” te moeten overgaan tot ondertekening na werkzaamheden, maar ook “binnenkort” of “langzamerhand”. Dit is een onwenselijke formulering voor een handeling van aanmerkelijk belang in het verkiezingsproces.

6. De software

Van tablets naar OSV2020

6.1 Inleiding

Het verkiezingsproces van Nederland is voorzien van Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV2020), die gedurende “Covid-19” bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 in vernieuwde vorm zijn ingezet. Daarnaast wordt er gewerkt met een “ondersteunende applicatie”, de in Rotterdam ontwikkelde StembureauApp[84]. De belangrijkste functie van OSV2020 lijkt, na het invoeren van de handmatig opgestelde lijsten van de voorlopige uitslagen door leden van de stemlokalen, te komen tot digitale totalen en een berekening van een mogelijke zetelverdeling.
Het programma OSV2020 wordt gebruikt door politieke partijen, gemeenten en het centraal stembureau. Er zijn drie programmaonderdelen van OSV2020[85]:

- Voor politieke partijen: OSV2020-PP: Politieke partij, het programmaonderdeel voor politieke partijen om kandidatenlijsten op te stellen en de benodigde documenten aan te maken.
- Voor het centraal stembureau: OSV2020-KS: Kandidaatstelling, het programmaonderdeel voor het centraal stembureau om de kandidatenlijsten te onderzoeken en vast te stellen.
- Voor gemeenten en hoofdstembureaus: OSV2020-U: Uitslagvaststelling, het programmaonderdeel voor gemeenten en het centraal stembureau om de uitslagen op te tellen en de zetelverdeling te berekenen.

6.2 Stembureau Applicaties

De StembureauApp[86] (voluit: de Stembureau Applicatie) is een applicatie die de verkiezingen *real-time* inzichtelijk dient te maken. “*Geen blackbox meer tijdens verkiezingen, maar continu op de hoogte kunnen zijn van wat er speelt*”, zo stelt de VNG.

De StembureauApp is in 2010 ontwikkeld door [redacted], werkzaam als functioneel ontwerper bij de Gemeente Rotterdam. Via een Europese Aanbesteding heeft KPN middels app-ontwikkelaar “Elements” (onderaannemer van KPN) de app in 2017 gebouwd[87] met gebruik van open-source[88] software Python/Django[89], waarvan de voorzitter de in de Verenigde Staten woonachtige [redacted] is. De hosting gaat via de “App Factory”.

[84] www.scgemeenten.nl/project/stembureauapp/
[85] www.kiesraad.nl/verkiezingen/tweede-kamer/ondersteunende-software-verkiezingen-osv2020
[86] Zie ook: “Instructie StembureauApp”: www.youtube.com/watch?v=T7i1Hq8G4lE
[87] Zie ook: tweakers.net/reviews/8820/het-nut-van-die-qr-code-op-je-stempas-16-gemeenten-gebruiken-de-stembureauapp.html
[88] Bij open-source is de broncode voor iedereen vrij beschikbaar en kan ook vrij gedeeld worden. Gebruik ervan verkleint de afhankelijkheid van Big Tech en geeft kansen voor kleinere leveranciers.
[89] www.djangoproject.com/foundation/

De coördinatie en het beheer zijn in 2017 bij de VNG komen te liggen. Het Service Centrum Gemeenten (SCG) is het vervolgens, als onderdeel van de VNG, voor gemeenten gaan faciliteren. Tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 in “crisistijd” heeft de toepassing ervan, door gemeenten, een enorme vlucht genomen en werd het gebruik sterk gestimuleerd en verder geïmplementeerd.

De toepassing van een Change Advisory Board (CAB) is onderdeel van een werkwijze in ketenstructuur. Bij de Nederlandse overheid wordt deze werkwijze op verschillende overheidsterreinen toegepast. Bij de StembureauApp fungeert het CAB als beslissingsorgaan middels een zogenoemd “go/ no-go moment”. Een vijftal gemeenten (Den Haag, Rotterdam, Utrecht, Groningen en Zoetermeer) is vertegenwoordigd in het CAB[90].

Het is denkbaar dat een dergelijke werkwijze eveneens wordt toegepast bij het veranderingsproces digitalisering van verkiezingen.

De belangrijkste argumenten voor gebruik van de StembureauApp zijn: ondersteuning van de voorzitter op het stembureau bij de uitvoering van alle handelingen, voorziening in een directe communicatielijn voor het voorleggen van problemen en het uiten van zorgen, live inzicht van de opkomst per gemeente, per stembureau, per stadsdeel of per stadskern, sturing op onvoorziene omstandigheden en inzicht in pogingen tot fraude, mogelijkheid om op afstand telverschillen op te lossen, wat een significante kwaliteitsslag voor de processen-verbaal moet opleveren. In het kort: de StembureauApp geeft volgens de VNG een volledige controle over alle stembureaus in de gemeente op de verkiezingsdag.

Volgens [redacted] zijn bezwaren omtrent (mogelijke) schending van de privacy niet nodig omdat op de app door het bedrijf FoxIt een “privacy and security impact analyse” zou zijn toegepast. FoxIt is onderdeel van de NCC Group, welke gevestigd is buiten Nederlandse grenzen (namelijk in Londen). Het is niet duidelijk wie de investeerders van dit bedrijf zijn. Op 17 mei van dit jaar organiseert FoxIt, in samenwerking met CloudLife en Microsoft, een “roundtable event” in Zoetermeer, genaamd: “De praktische invulling van security strategie voor gemeenten”. Tech bedrijven krijgen zo steeds meer invloed op allerlei ambtelijke processen. Een blik op de opdrachtenportefeuille van Elements leert ons dat dit bedrijf niet alleen de StembureauApp heeft ontwikkeld, maar eveneens een keur aan applicaties voor de AvroTros (NPO), waaronder ook de EenVandaag Peiling-app. Een dergelijke samenwerking van media, Tech bedrijven en internationale spelers, die direct of indirect invloed heeft op de nationale verkiezingen, is wat de auteurs betreft een donkerrode vlag.

Zo wordt in het artikel[91] *“Computer drang en dwang”* beschreven dat, ondanks dat bij Nederlandse gemeenten in het verleden veel initiatieven zijn geweest om met open-source software te gaan werken (waardoor de afhankelijkheid van Big Tech minder groot wordt), de VNG in het geheim ging onderhandelen met Microsoft voor ICT-werkplek diensten. De overheid verbond zich daarmee aan slechts één leverancier. Dit creëert een erg kwetsbare positie en zorgt voor een zogenaamde *“vendor lock-in”*, waarbij complete afhankelijkheid ontstaat. Naast deze kwetsbaarheid doet het de vraag rijzen wat überhaupt de rol of het mandaat van de VNG is bij dergelijke contractvorming.

[90] vng.nl/projecten/stembureauapp
[91] Zie tijdschrift Gezond Verstand nr.64 (29 april 2023), p.14-15

Daarnaast staan voorvallen ten tijde van de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 haaks op Wanings claim aangaande gewaarborgde privacy en veiligheid. Zo lag, gedurende de verkiezingsdag, een deel van de verkiezingsuitslagen al op straat[92]. Ook in Rotterdam ging het (in 2023) mis, waar een -weliswaar aan een menselijke fout toegeschreven- foutieve invoering van zo'n 6000 extra stemmen voor D66, niet door de StembureauApp werd opgemerkt omdat die op de verkiezingsavond "was uitgevallen"[93].

De StembureauApp bestaat, net als de OSV2020, uit drie onderdelen: de stembureau-voorzitter, de backoffice en de presentatie. Elk stembureau krijgt een iPad met de StembureauApp. De voorzitter logt daarop in en doorloopt de ingestelde controlelijsten (zijn de rode potloden geslepen, liggen de stembiljetten op tafel, is de stembus afgesloten en van een slot voorzien, etc.).
Op het gemeentehuis zit een backoffice die op het scherm kan zien hoeveel stempassen er ingeleverd zijn op een bepaald stembureau, per stadsdeel/stadskern of van alle stembureaus tezamen. Een backoffice kan zien of voldoende stembureauleden aanwezig zijn en of het stembureau open is. Een backoffice kan ook met elk stembureau individueel, per stadsdeel/ kern/ wijk of met allemaal tegelijkertijd communiceren door middel van een ingebouwd chatprogramma. De StembureauApp houdt ook bij hoeveel stembiljetten er nog aanwezig zijn op het stembureau.
Aan het einde van de verkiezingsdag kan men een voorlopige uitslag tonen, die rechtstreeks uit de StembureauApp te exporteren is[94]. De VNG beschrijft daarnaast dat, bij behoefte van de gemeente aan meer transparantie tijdens de verkiezingsdag, men *real-tim*e de opkomstcijfers kan tonen aan wie dat wil. Een "verkiezingscommunity" met "buddy-gemeenten", zodat elk probleem kan worden opgelost, behoort eveneens tot de mogelijkheden. De bedoeling is dat de VNG het beheer regelt en vele "zaken" van de gemeente uit handen kunnen worden genomen.

Volgens een op Tweakers gepubliceerd artikel (zie voetnoot 80, p.154) biedt de app de mogelijkheid het aantal gescande stempassen elektronisch op te tellen. Ook wordt daarin gesteld dat tellen parallel daaraan nog steeds handmatig gebeurt, maar dat de helpdesk op afstand in de gaten kan houden of er telverschillen zijn. Hieruit kan geconcludeerd worden dat, nu al, niet de *vaststelling door menselijk handelen*, maar de computer leidend wordt.

Het artikel sluit af met te stellen dat er een strenge selectie is voor stembureauleden en -voorzitter omdat het niet zo kan zijn dat iemand die vanuit zijn functie toegang heeft tot de Gemeentelijke Basisadministratie, de enige plek waar de stempasnummers te herleiden zijn, een dergelijke functie binnen een stemlokaal vervult. Eerder in dit rapport is echter al stilgestaan bij het feit dat er enerzijds geen duidelijk zicht is op de benoemingen binnen het ambtelijk bestel (en daarbuiten overigens evenmin) en is gewezen op de gevaren van lange termijn aanstellingen binnen de stembureaus (zie ook p.73). Bovendien blijken, zoals eerder uiteengezet, gemeentes het "project" verkiezingen, logischerwijze, vaak te hebben ondergebracht bij hun afdeling Burgerzaken (zie ook p.35, p.42), de afdeling waar bij uitstek

[92] tweakers.net/nieuws/179380/vng-vroegtijdig-verschenen-verkiezingsuitslagen-zijn-afkomstig-van-briefstemmen.html
[93] www.ad.nl/rotterdam/fout-in-rotterdams-stembureau-bijna-6000-stemmen-te-veel-gerekend-voor-d66~ad9953c0/
[94] Zie ook: "Het tellen van de stemmen met de StembureauApp": www.youtube.com/watch?v=sNrprtiymKo

toegang is tot bovengenoemde gegevens. In combinatie met de wijze van consultatie van het Register Ongeldige Stempassen (ROS), waarbij we op p.157 zullen stilstaan, bestaat hier het gevaar van een situatie waarbij niet alleen de slager het eigen vlees keurt, maar ook kan bepalen wie er geslacht moet worden.

Ervaringen:
De Gemeente Eindhoven[95]: *"Wij hadden de wens om qua innovatie mee te doen en de StembureauApp paste goed in die plannen." De StembureauApp kan niet alleen grote groepen mensen die betrokken zijn bij verkiezingen benaderen, maar kan ook stempassen inscannen, en communiceert de handmatig uitgevoerde voorlopige telling een stuk sneller dan tot nu toe. Eindhoven ziet dat de grote besparing van de StembureauApp met name zit in het moment van de telling. "Dat zijn de piekmomenten in een verkiezingsdag. Bij die telling zat, in ons geval, altijd een belteam van een man of tien een dikke 2 uur te bellen met de voorzitters van de stembureaus. Door gebruik te maken van de app hoef je die niet meer in te zetten. Dat is toch wel een aardige besparing."*

De Gemeente Tilburg[96] *koos vorig jaar voor de StembureauApp om meer grip te krijgen op de processen rondom de stembureaus en uitslag-verwerking bij de landelijke verkiezingen in maart 2021. Dat is zeker gelukt, maar niet dankzij de verkiezingen zelf waar de regels voortdurend veranderden, tot op de verkiezingsdagen zelf.*
Voor 1 oktober 2020 moest de gemeente besluiten of ze mee wilde doen met de Stembureau-applicatie. Die knoop moest in 3 weken worden doorgehakt. Niet heel veel tijd voor het doorlopen van alle procedures en protocollen rondom inkoop, privacy, beveiliging en financiën, maar het lukte. De gemeente Eindhoven had al positieve ervaringen met de applicatie en werd aangewezen als buddy.
"We hadden 5 maanden de tijd om het hele proces op orde te krijgen, de technologie in te richten en mensen te trainen."
De technologie achter de Stembureau-applicatie is redelijk overzichtelijk. De toepassing bestaat uit een website met een beveiligde verbinding via Gemnet (en straks ook Diginetwerk). De voorzitters van de stembureaus krijgen allemaal een iPad met een beveiligde (VPN) inbelverbinding. De gegevens die zij met de app verzamelen, voeden de database aan de achterkant van de website. De app heeft een chatfunctie waarmee voorzitters contact houden met het 'hoofdkantoor uitslag-verwerking' van de gemeente, en vice versa. Ook maakt het eventuele telverschillen inzichtelijk en helpt de app stembureauvoorzitters met het invullen van het proces-verbaal. Dit is het uitgebreide formulier waarmee het stembureau verantwoording aflegt over het verloop van de stemming en over de telling van de stemmen.
Men adviseert in Tilburg een multidisciplinaire aanpak: "Betrek de IT-afdeling erbij, zij weten hoe ze moeten beheren. Applicatiebeheer is een vak. Verkiezingen leiden is ook een vak, dus zo iemand moet je er ook bij hebben. En neem de stembureau-voorzitters tijdig mee in het proces, zodat ze goed weten wat ze moeten doen op de dag zelf."
"Zorg voor goede inhoudelijke kennis in het team. De technisch applicatiebeheerders zijn

[95] Zie ook: "Eindhovense stembureaus werken voor het eerst met app": www.youtube.com/watch?v=zZhUonrwKcI
[96] Zie ook: www.ibestuur.nl/artikel/de-stembureau-applicatie-en-de-driedaagse-verkiezingen/

van ongelofelijk belang geweest voor ons. En kies een rustige projectmanager die van aanpakken weet, dit is een echt doe-project."

StembureauApp en Register Ongeldige Stempassen (ROS)

Op de stempassen staat een QR-code[97] die de voorzitter scant op de iPad. De stempas wordt gecontroleerd met het ROS (Register Ongeldige Stempassen). Komt de stempas niet voor in het ROS, dan wordt hij meegeteld voor de opkomst, en kan de betreffende kiezer door de voorzitter worden toegelaten tot de stemming[98].

Ten aanzien van ongeldige stempassen stelt de Kieswet (art.J7a.1 KW)*: "Er is een register van ongeldige stempassen. De burgemeester stelt de dag voor de stemming in zijn gemeente uit het register een uittreksel van ongeldige stempassen vast."* Lid 3 van datzelfde artikel stelt dat *"bij of krachtens AMvB wordt bepaald welke gegevens het register alsmede het uittreksel bedoeld in het eerste lid, bevatten."* Hoe een dergelijke bepaling zich in de toekomst zou kunnen gaan verhouden tot de aangebrachte "epidemie-afdeling" in de Kieswet (zie ook p.14), en dat in combinatie met de koppeling van de QR-code op de stempas aan het ROS middels de StembureauApp, laat zich wat de auteurs betreft raden. In elk geval wordt de StembureauApp, ook in het geval van scannen van QR-codes ten behoeve van raadpleging van het ROS gebruikt zonder dat het enige verankering heeft in de Kieswet of de protocollen van de Kiesraad. Het enige wat de Kieswet en Kiesraad beschrijven, is uit welke componenten het ROS moet bestaan. De auteurs stellen verder vast dat, in combinatie met alle gewenste veranderingsprocessen (Agenda 2030) alsook de gewenste toepassing van Artificiële Intelligentie, het potentieel mogelijk is om burgers met als "ongewenst" bestempelde politieke opvattingen bij voorbaat onschadelijk te maken door hen hun stemrecht te ontnemen.

Aangaande het ROS vermeldt de Kieswet (art.J7a.5 KW) een uitzondering van artikel 16 en 18 van de uitvoeringswet Algemene Verordening Gegevensbescherming (uAVG). Daarmee is de last onder bestuursdwang en de bestuurlijke boete aan overheden door de Autoriteit Persoonsgegevens niet van toepassing.

Ongeldige stempas

In de volgende gevallen is een stempas ongeldig:

- stempassen die zijn omgezet in een kiezerspas, een briefstembewijs of een volmachtbewijs
- stempassen waarvoor op verzoek van de kiezer een vervangende stempas is uitgereikt, bijvoorbeeld omdat hij zijn stempas is kwijtgeraakt of omdat hij de stempas niet heeft ontvangen
- stempassen die ten onrechte zijn verstrekt of die zijn verstrekt aan personen die tussen de dag van verzending en de dag van stemming zijn overleden
- stempassen die zijn ontvreemd, of op een andere manier onrechtmatig in omloop zijn, bijvoorbeeld door een fout tijdens de productie of distributie

[98] Zie ook: instructiefilmpje controle stempas: www.youtube.com/watch?v=03K9v9JFb9g

Een andere relevante applicatie is de **Stembureaumanager**[99], waarvan eveneens geclaimd wordt dat het de voorbereiding en organisatie van verkiezingen eenvoudiger maakt. Met de applicatie kan men bijvoorbeeld bezetting van stemlokalen digitaal organiseren en monitoren, maar ook zijn er trainingsmogelijkheden ingebouwd. Ook deze software kent zijn oorsprong in Rotterdam en wordt gefaciliteerd door "Partners4IT" (eigenaar: [redacted]). Het wordt door veel gemeenten actief gebruikt, maar opmerkelijk is dat het producteigenaarschap klaarblijkelijk ligt bij een ambtenaar van de gemeente Rotterdam: mevrouw [redacted] is procesmanager verkiezingen bij de gemeente Rotterdam en volgens haar curriculum "product-owner" van de applicatie Stembureaumanager. Tevens is zij tijdens de verkiezingen van 2023 stembureaulid geweest bij het GSB.
Ook valt op dat er verbanden zijn te maken met de stichting Accessibility, als onderdeel van Bartiméus[100], waarbij men middels (EU-) richtlijnen poogt te komen tot meer inclusiviteit van de samenleving. Deze stichting sluit daarmee aan op de voorgenomen doelen van de Verkiezingsagenda 2030.

Naam	Leverancier	Beschrijving
Dienst - Stembureaumanager	Partners4IT	De Stembureaumanager helpt u om op eenvoudige wijze de verkiezing naar uw wensen voor te bereiden.
Dienst - StembureauSucces	KCM Group	Het efficiënt en effectief opleiden van uw stembureauleden, door middel van onlinetraining (e-learning). Zo worden uw stembureauleden optimaal voorbereid op de verkiezingen.
Enquête stembureauleden	TSA Verkiezingen	Wilt u weten hoe uw stembureauleden de verkiezingsdag hebben ervaren? Verzamel eenvoudig informatie voor uw interne evaluatie via de enquête module.
MijnStembureau	Procura	MijnStembureau is een mobiele app bedoeld als hulpmiddel wat u als stembureaulid gebruikt op verkiezingsdagen.
MijnVerkiezing	Procura	Laat stembureauleden hun beschikbaarheid en roosterwensen doorgeven in de portal stembureauleden. Je nodigt ze binnen een handomdraai uit om zelf hun voorkeuren door te geven.
Procura Verkiezingen	Procura	Voor verkiezingen ontzorgt Procura gemeenten met de toekomstbestendige applicatie 'Procura Verkiezingen' en alle andere fysieke benodigdheden.
Self-Service - Stembureauleden	TSA Verkiezingen	Voor gemeenten gaat er in de aanloop naar de verkiezingsdag veel tijd zitten in het uitnodigen en indelen van stembureauleden.
Self-Service - Stembureaulocaties	TSA Verkiezingen	Via de Self-Service - Stembureaulocaties kunt u uw locaties uitnodigen om: - De beschikbaarheid op te geven; - De NAW-gegevens te laten controleren en waar nodig aan te passen; - De bankgegevens te
Stembureautraining.nl	TSA Verkiezingen	Stembureautraining.nl maakt het mogelijk om uw stembureauleden op efficiënte en effectieve wijze te instrueren alvorens zij zitting nemen op het stembureau. Voordelen Stembureautraining.nl • Ruime
Stemhulp	TSA Verkiezingen	De Stemhulp ondersteunt de voorzitters op het stembureau en geeft het team verkiezingen grip op het verloop van de verkiezingsdag. Van begin tot einde. Zijn alle materialen aanwezig?

De "VNG Softwarecatalogus" biedt een scala aan verkiezingssoftware/ -applicaties

De Kieswet voorziet niet in het gebruik van stembureau-applicaties. Wanneer er formulering is over het gebruik van programmatuur kan het niet anders dan dat er verwezen wordt naar OSV2020 (art. Na.27 van de KW). Overigens summier en ogenschijnlijk vooral gericht op het publiceren van de uitslagen. Ook de Kiesraad heeft geen

[99] www.stembureaumanager.nl
[100] www.bartimeus.nl

gepubliceerde werkwijze. De StembureauApp is vooral het eigendom van de VNG en daarnaast lijkt de Stembureaumanager eigendom van een ambtenaar in Rotterdam. De ontwikkeling van in elk geval de StembureauApp is middels een *Public-Private Partnership* (PPP) tot stand gekomen. Met de inzet van deze of andere applicatie(s) bij de bepaling van het recht op toegang tot de stembus bestaat, zeker in combinatie met Art.J7a.3 van de Kieswet (en de ophanden zijnde toevoeging van de zgn. "epidemie-afdeling" in de Kieswet), het gevaar van uitsluiting van het stemrecht op oneigenlijke gronden. De auteurs kunnen zich niet aan de indruk onttrekken dat, onder het mom van "goede bedoelingen" zoals bijvoorbeeld geformuleerd in de Agenda 2030 (SDG's), basale burgerrechten zoals het stemrecht steeds verder in het geding komen. Niet het "stemrecht" maar "de beslissing met betrekking tot het recht om te stemmen" wordt leidend.

Ook deze ontwikkeling past helemaal in de Verkiezingsagenda 2030 waarmee men wil komen tot een volledige digitalisering van het verkiezingsproces. De auteurs verwijzen hierbij ook graag naar de reactie[101] van voormalig minister [redacted] die, in zijn reactie op het rapport van de Commissie Stemcomputers doet voorkomen alsof de papieren variant enkel nog de rol heeft de kiezer nog iets tastbaars in handen te geven. De overgang naar een digitaal proces (als onderdeel van de Verkiezingsagenda 2030) lijkt anno 2023 al grotendeels te zijn doorgevoerd.

De StembureauApp wordt gepresenteerd als een soort "wonderlamp" maar is feitelijk een experiment dat *real-time* wordt uitgevoerd, met directe invloed op het verloop van de verkiezingen, en daarmee mogelijk ook op de uitslagen ervan[102]. Zelfs als we ons enkel tot de technische aspecten beperken, zijn er diverse voorvallen te benoemen die de gewenste volledige digitalisering van het verkiezingsproces volledig onderuithalen. De voorgehouden argumenten zijn allemaal gericht op het gebruik voor en door gemeenten. De rol en het belang van de burger zijn nergens terug te vinden.

Naar de opvatting van de auteurs zijn ook alle aangebrachte argumenten ofwel oneigenlijk ofwel tenminste discutabel, mede doordat het de openbaarheid en dus de fysieke controle onmogelijk maakt voor burgers. Zo stelt men bijvoorbeeld dat het geen *blackbox* is, maar dat is het bij uitstek wél, want openbaar inzicht ontbreekt volledig. Daarnaast wordt de mogelijkheid van een soort ambtelijke "verkiezingscommunity" voorgehouden, maar op welke wijze is er dan aansluiting met de burger in een dergelijke "community"? Uit een gemeld voorval blijkt dat de app in elk geval is toegepast om deze "community" te instrueren een eerder op de dag voorgevallen storing met de app vooral niet in het PV te vermelden. Afgaande op een aantal meldingen van onze controleurs lijkt de app eveneens te worden aangewend om, tussen verschillende stembureaus en/ of gemeente, informatie

[101] www.youtube.com/watch?v=chMH9IUMiFg
[102] Zie bijvoorbeeld: www.ad.nl/rotterdam/fout-in-rotterdams-stembureau-bijna-6000-stemmen-te-veel-gerekend-voor-d66~ad9953c0/
En: www.computable.nl/artikel/nieuws/overheid/7483429/250449/fout-met-scan-qr-code-legt-stembureauapp-zwijgen-op.html?utm_source=computable.nl&utm_medium=email&utm_campaign=dagelijkse_update&utm_content=midartikelen
En: www.computable.nl/artikel/nieuws/mobility/7482742/250449/lange-rijen-door-storing-stembureauapp.html

te delen over hun aanwezigheid en zelfs identiteit. Dit onderschrijft dat de burger kennelijk geen onderdeel is van de gepropageerde “community”.

Tevens pretendeert de VNG het beheer op zich te kunnen nemen en zo eenvoudig gemeenten te kunnen ontlasten. De VNG is, net als eerdergenoemde overkoepelende organisaties (zoals IPO, NVVB, etc.) een niet-verkozen orgaan dat op deze wijze onacceptabele zeggenschap verwerft. Ongeacht of gemeenten de VNG voor de uitvoering van bepaalde ambtelijke taken van een mandaat voorzien, is deze situatie onwenselijk. Ook hier zien we een centralisatie van macht zonder enige toetsing door of zeggenschap van de burger.

Uit verslaglegging door controleurs is vastgesteld dat de digitale optelsom van stemmen vóór de geschreven versie uitgaat. In één geval was het papieren PV nog niet ingevuld en het eerder opgemaakte en verstuurde digitale bestand niet meer te benaderen. Ook hebben er veel storingen plaatsgevonden, waardoor communicatie in het geheel niet mogelijk was. Hoewel zeer noemenswaardig, zijn deze voorvallen volgens de auteurs nog van ondergeschikt belang ten opzichte van de werkelijk grote risico’s. Het gebruik van al dan niet met internet verbonden applicaties, waarvan de suggestie wordt gewekt dat het van alle gemakken is voorzien en alle problemen kan versimpelen, is een donkerrode vlag. Het is een toepassing die oneigenlijk is ingebracht en niet het belang van de kiezer dient. De auteurs zijn van mening dat het gebruik van deze toepassing direct beëindigd zou moeten worden.

6.3 OSV2020

Naast het controleprotocol CSB en de handreiking voor GSB is er aanvullend een *protocol controle optellingen OSV*. Daarmee schrijft de Kiesraad ook voor, dat na invoering van de gegevens de resultaten handmatig nagelopen en vervolgens ondertekend dienen te worden.

Kortgezegd heeft de digitalisering van stembusuitslagen in alle stemlokalen tijdens de verkiezingen van 2023 plaatsgevonden. Enerzijds heeft men middels “tablets” tussentijdse resultaten doorgegeven aan een overkoepelend orgaan, zoals vermoedelijk de gemeente; anderzijds zijn vroeg of laat de geformuleerde uitslagen in het systeem OSV2020 vastgelegd.

De Kiesraad heeft samen met de gemeenten voor de Tweede Kamerverkiezing een controleprotocol gemaakt om te controleren of de programmatuur (OSV2020) waarmee de optellingen worden gemaakt om de uitslag te berekenen, juist heeft gewerkt. De Kiesraad heeft naar aanleiding van deze controle vastgesteld dat de programmatuur correct heeft gewerkt. Ik vind de introductie van deze controles bijdragen aan de transparantie en controleerbaarheid van het proces van de uitslagberekening.

Enkele passages uit de handreiking GSB:

“(…) er een stand-alone IT-systeem voor de invoer in de OSV2020-software is. Dat betekent een systeem dat niet verbonden is met internet”,

“**OSV2020** ondersteunt het GSB in dit geval bij het identificeren van de stembureaus die opnieuw geteld moeten worden. Dit gebeurt doordat bij **de eerste invoer van een proces-verbaal fouten en waarschuwingen** worden gegeven. Bij deze invoer signaleert OSV2020 fouten in optellingen en geeft een waarschuwing bij onverklaarde verschillen. Het systeem geeft aan dat in dit geval nader onderzoek moet worden gedaan. Bij een fout in de optelling of onverklaard verschil kan er binnen OSV2020 direct een leeg corrigendum (**model Na 14-1**) aangemaakt worden voor de nieuwe telling. Het originele proces-verbaal en het corrigendum dienen aan elkaar gehecht te worden en apart gelegd voor een nieuwe telling”,

“OSV2020 geeft ook een waarschuwing bij een hoog percentage (>3%) blanco of ongeldige stemmen. Het is raadzaam deze ook opnieuw te tellen of nader te onderzoeken als GSB. Het controleprotocol dat de Kiesraad voor het centraal stembureau heeft opgesteld, merkt dit aan als

zaken die mogelijk wijzen op fouten die gemaakt zijn bij de stemopneming in het stembureau",

"Alle originele processen-verbaal van de stembureaus worden ook nog gecontroleerd op mogelijke andere fouten. Deze controles kunnen parallel, voor of tijdens de eerste invoer in OSV2020 plaatsvinden. Door op deze manier de processen-verbaal te verwerken heeft het GSB na de eerste invoer in OSV2020 en de controle van de processen-verbaal een overzicht welke stembureaus opnieuw geteld moeten worden",

"Voor de opzet en werking van de OSV2020-software wordt verder verwezen naar de **Handleiding "Gebruik van OSV2020"** van de Kiesraad",

"Zodra het GSB de uitslag van een bepaald stembureau heeft vastgesteld (al dan niet na nieuwe telling), worden de uitslagen van dit stembureau per kandidaat en per lijst ingevoerd in OSV2020. Dit gebeurt meestal in een aparte ruimte door een **apart OSV2020-team** bestaande uit daarvoor speciaal aangewezen ondersteuners. Daarbij is minimaal één GSB-lid aanwezig. De leider van dit OSV2020-team mag aangewezen worden als GSB-lid. Ook deze aparte ruimte is toegankelijk voor het publiek (onder begeleiding, zonder de invoerders te storen), omdat dit werk onderdeel is van de openbare zitting van het GSB",

"Ook deze aparte ruimte is toegankelijk voor het publiek (onder begeleiding, zonder de invoerders te storen), omdat dit werk onderdeel is van de openbare zitting van het GSB",

"Pas nadat alles in OSV2020 is ingevoerd, kan er een proces-verbaal worden aangemaakt in het OSV2020",

Na de verkiezingen van 2021 is door de Kiesraad vastgesteld dat de inzet van de ondersteunende software positief heeft bijgedragen. De voormalig minister van BZK [redacted] heeft dit overgenomen in haar evaluatiebrief[103] aan de Tweede Kamer. Zij gaf daarin aan dat het heeft bijgedragen aan transparantie en controleerbaarheid van de verkiezingen.

De route van een volledige digitalisering van verkiezingen is door eerdere bewindvoerders van het Ministerie in gang gezet. Het is onderdeel van de "Verkiezingsagenda 2030" en de SDG's van de Verenigde Naties.
Een volgende stap is een handzamer stembiljet voor een computergestuurde telling en de doorontwikkeling naar **Digitaal Hulpmiddel Verkiezingen (DHV)**.

[103] www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/06/18/aanbieding-evaluatie-tweede-kamerverkiezing-17-maart-2021

KIESRAAD

Nieuwe verkiezingssoftware kost 45 miljoen euro en verschijnt medio 2023

dinsdag 10 mei 2022, 09:34 door **Redactie**, 15 **reacties**

De nieuwe software die zal worden gebruik voor het vaststellen van de uitslagen van Nederlandse verkiezingen en het indienen van de kandidatenlijsten door politieke partijen zou naar verwachting halverwege volgend jaar moeten verschijnen. De ontwikkeling, beheer en hosting van Digitaal Hulpmiddel Verkiezingen (DHV) gaat de komende twintig jaar 45 miljoen euro exclusief btw kosten en is daarmee de vervanger van de Ondersteunende Software Verkiezingen (OSV2020) die nu wordt gebruikt, zo laat de Kiesraad weten.

Paragon Customer Communication uit Alphen aan den Rijn zal de nieuwe verkiezingssoftware gaan ontwikkelen. Het bedrijf verzorgt op dit moment voor meer dan honderdtwintig gemeenten alle gedrukte verkiezingscommunicatie richting burgers. De dienstverlening voor verkiezingen in Nederland wordt nu verder uitgebreid door de levering van het DHV. Paragon is verantwoordelijk voor ontwikkeling, beheer en hosting van het DHV.

De route van SDG's worden wereldwijd gevolgd en daardoor zijn er al diverse ervaringen met gedigitaliseerde verkiezingen. Belangrijke conclusies over de inzet van digitale programmatuur komen uit de Verenigde Staten, waarbij de laatste Presidentsverkiezingen van 2020 exemplarisch zijn voor deze ontwikkeling. Een memorabel beeld daarbij is de plotselinge en opmerkelijke toename in stemmen van de Democratische kandidaat [redacted] versus de Republikeinse kandidaat [redacted] in verschillende staten.

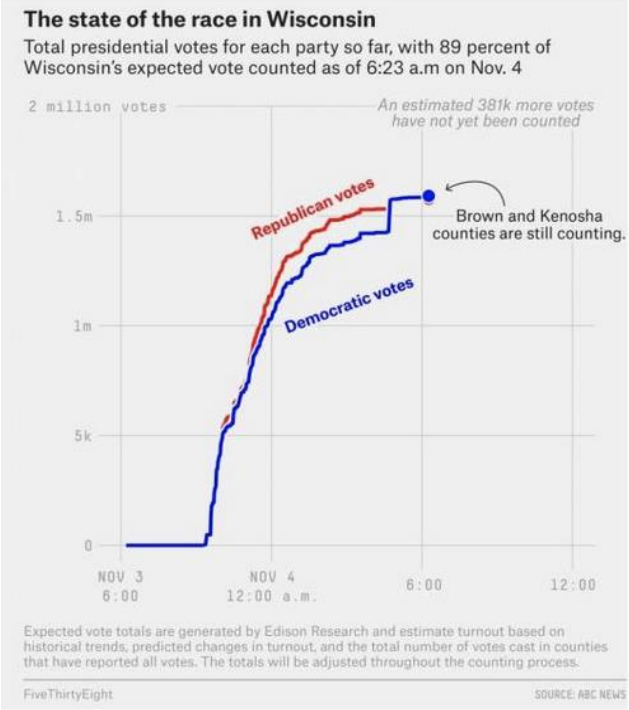

Voorbeeld statistisch verloop uitslagen VS, staat Wisconsin

Een belangrijke getuigenis over de inzet van digitale hulpmiddelen bij verkiezingen heeft in januari 2020 plaatsgevonden in het Amerikaanse congres. Professor in Recht en Computer

Wetenschappen, [redacted], heeft verklaard dat elke vorm van geprogrammeerde hardware of software eenvoudig valt te manipuleren[104].

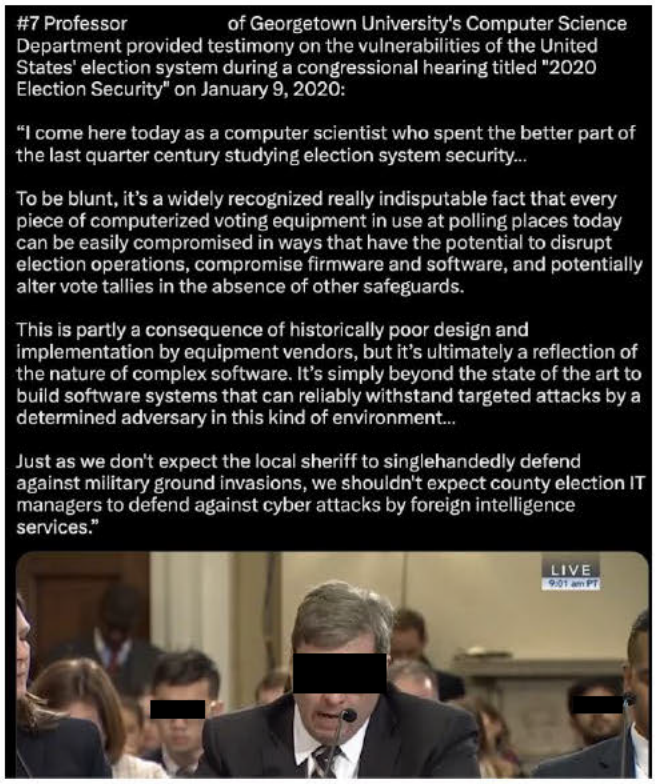

Een opmerkelijke uitslag met elektronisch stemmen kwam in Nederland ook voor. Weliswaar betrof het hier geen nationale verkiezing, maar tijdens de lijsttrekkersverkiezing van het CDA in 2020 vonden er diverse onregelmatigheden plaats. Gedurende de verkiezing werden er zwakheden vastgesteld door een “ethische hacker”, waardoor nog tijdens de verkiezingen wijzigingen moesten worden doorgevoerd. Ook waren er onregelmatigheden te melden over de strijd tussen [redacted] en [redacted] waarbij verschillende leden, waaronder de echtgenote van [redacted] werden bedankt voor de stem op [redacted] terwijl zij naar eigen zeggen op [redacted] hadden gestemd.

De digitalisering en/ of het gebruik van computers bij het uitbrengen, tellen of vaststellen van stemmen tijdens een verkiezingsproces van nationaal belang is niet wenselijk. Ook kan het volgens de auteurs niet zo zijn dat niet de stem van de Nederlandse burger, maar de internationale richtlijnen en/ of afspraken, zoals de “Verkiezingsagenda 2030”, bepalend zijn voor de koersbepaling van Nederland.
In tegenstelling tot wat geclaimd wordt, heeft het gebruik van hardware of software geen toegevoegde waarde voor de transparantie of controleerbaarheid van verkiezingen. Het tegendeel is eerder aan de orde: elektronische hard- of software staan transparantie en controleerbaarheid juist in de weg. Van een “stand-alone” IT-systeem is nooit sprake,

[104] Zie ook zijn verklaring in de Congress Hearing on Election Security: www.c-span.org/video/?c4922761/user-clip-matt-blaze-computer-scientist

omdat deze garantie simpelweg niet gegeven kan worden. Elke elektronische verhandeling kent kwetsbaarheden en is potentieel te manipuleren.
De complexiteit van het verkiezingsproces, en daarmee de kans op mogelijke manipulatie en fouten, worden met deze systemen onnodig vergroot.

Naast alle bezwaren die gericht zijn op de ICT (Informatie- en Computer Technologie) wordt ook het fysieke logistieke proces onnodig ingewikkeld gemaakt. Niet alleen moet de inzet van ICT aan allerlei protocollen voldoen, gebruik ervan vraagt eveneens specifieke vaardigheden van o.a. de leden van een stemlokaal. Bovendien moeten gemeenten aparte ruimten creëren voor alle extra handelingen ten behoeve van de digitalisering van de uitslag. Onze controleurs hebben moeten ervaren, dat dit een blinde vlek voor controle heeft opgeleverd. Ook werd het recht op toegang tot dit onderdeel regelmatig als onduidelijk en/ of ongewenst ervaren. Aanvullend kan men stellen dat er vervolgens weinig valt te controleren, omdat de processtappen en de ontworpen programmatuur pas achter de interface plaatsvinden. Het is zelfs gebleken dat eenmaal, via de daartoe ontwikkelde stem-app, doorgegeven resultaten ook door stembureauleden niet meer geconsulteerd konden worden ten behoeve van het invullen van het PV. Uit dit voorval blijkt al dat de applicatie een groter belang krijgt dan het papieren PV. Fysieke controle is op die manier in het geheel niet meer mogelijk.

Concluderend lijken het rode potlood, het papieren stembiljet en de verwerking door mensenhanden de enige weg voorwaarts te zijn voor eerlijke verkiezingen, uiteraard in combinatie met een versimpeld verkiezingsproces, de beperking tot één verkiezingsdag en een zo groot mogelijke burgerparticipatie.

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12780
Extern Zaak ID	2043155
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	13.a
Titel	Juridische zaken: HAC-jaarverslag 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/JZ

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

Op grond van artikel 12 van de Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften Noord-Holland 2014 brengt de HAC jaarlijks verslag van haar werkzaamheden uit aan Gedeputeerde staten en Provinciale staten.

Provincie
Noord-Holland

JAAR
VERSLAG
HAC
22

Hoor- en adviescommissie

JAARVERSLAG 2022

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Directie Concernzaken en sector Juridische Zaken

Fotografie
Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging
The Creative Hub - Canon

Oplage
25 exemplaren

Haarlem, juni 2023

VOORWOORD

Geachte lezer,

In dit jaarverslag vindt u een overzicht van de werkzaamheden en de samenstelling van de Hoor- en adviescommissie van de provincie Noord-Holland (HAC) in het jaar 2022.

Gelukkig ligt de Coronaperiode achter ons en vinden alle hoorzittingen weer fysiek plaats in het Provinciehuis aan de Dreef, tenzij partijen de voorkeur geven aan een digitale zitting. Dan behoort dat - anders dan vóór Corona - ook tot de mogelijkheden.

In 2022 hebben een aantal leden de HAC verlaten. Gelukkig hebben wij hen kunnen vervangen door nieuwe leden. Ook de coördinerend voorzitter heeft vanwege het verstrijken van haar benoemingstermijn afscheid genomen van de HAC en ik ben benoemd als haar opvolger. Ook in 2023 worden twee nieuwe HAC leden benoemd, zodat de HAC weer op volle sterkte is.

Tijdens een bijeenkomst in september hebben wij aandacht besteed aan de informele aanpak, die voorafgaand aan de behandeling van bezwaarschriften tijdens de hoorzitting plaatsvindt om te kijken of er ruimte is voor een minnelijke oplossing van het geschil buiten de bezwaarprocedure om.

Een dergelijk aanpak is onderdeel van het Wetsvoorstel versterking waarborgfunctie Awb. Dat beoogt door aanpassingen van de Algemene wet bestuursrecht de menselijke maat in het bestuurs(proces)recht te vergroten en de overheid meer responsief te maken. Zoals u kunt lezen in dit jaarverslag, worden met de informele aanpak goede resultaten behaald, met name bij subsidiezaken.

De HAC kon ook in 2022 rekenen op een uitstekende ondersteuning door het secretariaat. De altijd prettige samenwerking tussen het secretariaat en de HAC zorgt voor een fijne werksfeer en kwalitatief hoogwaardige adviezen.

Graag wens ik u veel plezier met het lezen van dit jaarverslag.

mr. Geertje Creijghton-Sluijk,
voorzitter

SAMENVATTING

HOOR- EN ADVIESCOMMISSIE

Aantal bezwaarschriften

In 2022 zijn bij de Hoor- en adviescommissie (hierna ook: HAC) 165 bezwaarschriften binnengekomen en twee klachten.

Vergelijking met vorige jaren

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Aantal bezwaarschriften	165	155	134	158	155	139	129	173	151	186	142	201

Aantal uitgebrachte adviezen

In 2022 zijn er door de HAC 95 adviezen uitgebracht over de ingediende bezwaarschriften en 1 advies over een klacht.

Vergelijking met vorige jaren

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Aantal adviezen	95	70	77	52	76	48	57	108	78	83	62	87

Inhoud van de adviezen

Niet-ontvankelijk : 49
(Gedeeltelijk) gegrond : 6
(Geheel) ongegrond : 34
Herroepen : 6

Contrair

In 2022 is er door gedeputeerde staten 3 keer afgeweken van het advies van de HAC.

Verbeterpunt

De HAC heeft aangegeven, dat als bij de beoordeling van subsidieaanvragen gebruik wordt gemaakt van een deskundigencommissie, uit de subsidiebeschikking dient te blijken dat gedeputeerde staten zich ervan hebben vergewist dat het advies van de deskundigencommissie concludent is.

De informele aanpak

Van de in 2022 binnengekomen subsidiebezwaren (42) is 29% op informele wijze opgelost (12 intrekkingen). Tevens zijn 4 subsidiebezwaren uit voorafgaande jaren ingetrokken. Van de andere bezwaarschriften (123) dan de subsidiebezwaren is 10% op een informele wijze opgelost. Tevens zijn er 9 andere bezwaarschriften (niet zijnde subsidiebezwaren) uit voorafgaande jaren ingetrokken.

Uitspraak rechter

In 2022 heeft de rechter 5 keer uitspraak gedaan over beslissingen op bezwaarschriften, waar de HAC over heeft geadviseerd, uit 2020/2021. Het beroep is 3 keer ongegrond verklaard (de rechter was het eens met de beslissing op bezwaar), 2 keer is het beroep gegrond verklaard (de rechter was het oneens met de beslissing op bezwaar en het onderliggende advies van de HAC).

Tijdigheid van de adviezen en de heroverwegingsbesluiten

In 2022 is 97% van de adviezen tijdig dat wil zeggen binnen 9 of – na verdaging – binnen 15 weken na afloop van de bezwaartermijn, uitgebracht door de HAC.

In 2022 heeft in 90% van de gevallen een tijdige heroverweging plaatsgevonden, dat wil zeggen binnen 6 weken (ambtelijk), binnen 12 weken of – na verdaging – binnen de wettelijk toegestane 18 weken na afloop van de bezwaartermijn.

Vergelijking met vorige jaren

2021: 90% van de adviezen tijdig en 70% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2020: 85% van de adviezen tijdig en 66% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2019: 96% van de adviezen tijdig en 87% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2018: 96% van de adviezen tijdig en 85% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2017: 94% van de adviezen tijdig en 92% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2016: 91% van de adviezen tijdig en 75% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2015: 91% van de adviezen tijdig en 80% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2014: 92% van de adviezen tijdig en 87% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2013: 98% van de adviezen tijdig en 65% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2012: 98% van de adviezen tijdig en 91% van de heroverwegingsbesluiten tijdig
2011: 98% van de adviezen tijdig en 76% van de heroverwegingsbesluiten tijdig

CENTRAAL MELDPUNT KLACHTEN

In 2022 zijn er in totaal 75 klachten binnengekomen bij het Centraal Meldpunt Klachten van de provincie Noord-Holland (verder: CMK). Hiervan zijn er 16 klachten als bejegenings-klachten aangemerkt.

Van deze klachten zijn 15 klachten in behandeling genomen. 1 klacht is niet in behandeling genomen, omdat er een bezwaarprocedure open stond.

Er zijn via de Nationale Ombudsman (verder: NO) in 2022 geen klachten binnengekomen bij de Provincie.

Er zijn dit verslagjaar 2 klachten op informele wijze afgehandeld. Dat wil zeggen dat er met klager één of meerdere gesprekken zijn gevoerd. Er is in het verslagjaar één klacht aan de Hoor- en Adviescommissie (verder: HAC) voorgelegd. Deze was ongegrond.

In 2022 zijn de ingekomen klachten aanleiding geweest tot het nemen van onder andere de volgende acties: het aanbieden van excuus, het houden van informele gesprekken, het intrekken van een aanmaning en aandacht vragen voor de AVG (waarover verder in dit verslag meer).

De overige 59 klachten/meldingen, zijn door het CMK doorgezonden naar het juiste orgaan: de betreffende gemeenten of uitvoeringsdiensten of specifieke klachtmeldpunten en het servicepunt van de provincie Noord-Holland. Soms heeft het CMK (onverplicht) extra informatie gegeven om de klager verder te helpen of is de klager doorverwezen naar een deskundig loket.

Het CMK- jaarverslag is onderdeel van het HAC-jaarverslag.

HOOR- EN ADVIESCOMMISSIE RECHTSPOSITIEBESLUITEN BESTUUR

De Hoor- en adviescommissie rechtspositiebesluiten bestuur (hierna ook: HAC-bestuur) adviseert over bezwaarschriften tegen besluiten van gedeputeerde staten die betrekking hebben op de rechtspositie van leden van provinciale staten en gedeputeerde staten.

Er wordt over nagedacht om dergelijke bezwaarschriften elders onder te brengen. Tot daartoe besloten is, kan de reguliere HAC over dergelijke bezwaarschriften, mochten die worden ingediend, adviseren.

In 2022 zijn er bij deze commissie geen bezwaarschriften ingediend.

INHOUD

Inleiding

1. Bezwaarschriften

1.1 Aantal bezwaarschriften per directie
1.2 Ambtelijk afgehandelde bezwaarschriften
1.3 Ingetrokken bezwaarschriften
1.4 Aangehouden of nog niet afgehandelde bezwaarschriften
1.5 Overslaan van de bezwaarschriftprocedure – rechtstreeks beroep

2. Adviezen over bezwaarschriften

2.1 Aantal uitgebrachte adviezen per directie
2.2 Inhoud van de adviezen
2.3 Directie Beleid
2.4 Directie B&U
2.5 Directie Concernzaken
2.6 Omgevingsdiensten
2.7 Provinciale staten
2.8 Contraire zaken
2.9 Verbeterpunten
2.10 Termijnbewaking
2.10.1 Tijdigheid van adviezen en heroverwegingsbesluiten
2.10.2 Telling van de adviezen en de heroverwegingsbesluiten
2.11 De informele aanpak
2.12 Uitspraken rechtbank/ Raad van State n.a.v. bezwaren 2020/2021
2.12.1 Conclusie naar aanleiding van de uitspraken van de rechter

3. Jaarverslag Centraal Meldpunt Klachten

3.1 Inleiding
3.1.1 Rol van het Centraal Meldpunt Klachten
3.1.2 Definitie van het begrip klacht
3.2 Behandeling van klachten
3.2.1a Cijfers 2022 en eerdere jaren
3.2.1.b Toelichting tabel Afhandeling klachten
3.3 Nationale Ombudsman
3.3.1 Leren van klachten: acties en maatregelen na klachtbehandeling
3.3.2. Hoe om te gaan met complex klaaggedrag?

4. HAC rechtspositiebesluiten bestuur

Bijlage A: samenstelling HAC per 31 december 2022

INLEIDING

Met dit jaarverslag wordt, ten behoeve van gedeputeerde staten en provinciale staten, uitvoering gegeven aan artikel 12 van de Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften Noord-Holland 2014. In dit artikel is bepaald dat de Hoor- en adviescommissie jaarlijks verslag van haar werkzaamheden uitbrengt aan gedeputeerde staten en provinciale staten van Noord-Holland.

Met dit jaarverslag wordt tevens uitvoering gegeven aan artikel 8 van de Verordening rechtspositiebesluiten bestuur Noord-Holland 2005. In dat artikel is de verplichting van de Hoor- en adviescommissie rechtspositiebesluiten bestuur opgenomen tot het uitbrengen van verslag van haar werkzaamheden aan gedeputeerde staten en provinciale staten van Noord-Holland.

Aangezien de Hoor- en adviescommissie ook advies uitbrengt over klachten die niet naar tevredenheid van de klager zijn afgehandeld, wordt in het jaarverslag, in hoofdstuk 3, ook de afhandeling van de klachten opgenomen.

BEZWAARSCHRIFTEN

In 2022 zijn 165 bezwaarschriften ex artikel 7:1 Algemene wet bestuursrecht (Awb) binnengekomen. Er waren 163 bezwaarschriften gericht tegen (vermeende) besluiten van of namens gedeputeerde staten en 2 gericht tegen besluiten namens provinciale staten. Er zijn in 2022 tevens twee klachten aan de HAC voorgelegd, waarvan één klacht door de HAC in 2022 is afgehandeld.

Een vergelijking met voorgaande jaren laat het volgende zien.

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Aantal bezwaarschriften	165	155	134	158	155	139	129	173	151	186	142	201

Het aantal bezwaarschriften is in 2022 iets gestegen in vergelijking met het jaar 2021. Een verklaring hiervoor is dat in2022 door 30 omwonenden bezwaar is gemaakt tegen een vergunning voor het onttrekken en in de bodem terugbrengen van grondwater.

Van deze 165 bezwaarschriften zijn er 24 ingetrokken, over 44 bezwaarschriften uit 2022 is advies uitgebracht door de HAC, 5 bezwaarschriften zijn doorgezonden, er was één keer sprake van een doorzending in verband met een verzoek om rechtstreeks beroep. Er zijn dus nog 92 bezwaarschriften uit 2022 in behandeling/ aangehouden. Dit is een relatief groot aantal en dat is vooral een gevolg van het feit dat in november en december veel bezwaarschriften zijn ontvangen, namelijk 35 bezwaarschriften. Deze bezwaarschriften konden in 2022 nog niet worden afgehandeld. Tevens zijn de 30 bezwaarschriften van de omwonenden met betrekking tot het onttrekken en in de bodem terugbrengen van grondwater aangehouden. De bezwaarschriften die in aanmerking kwamen voor de informele aanpak zijn in overleg met bezwaarde aangehouden.

Op donderdag houdt een kamer van de HAC zitting om de partijen te horen. Op dinsdag worden de gesprekken gehouden waarin de bezwaarschriften informeel worden behandeld.

1.1 Aantal bezwaarschriften per directie

Hieronder volgt een overzicht van de bezwaarschriften die in 2022 zijn binnengekomen bij de HAC met een splitsing naar directie. De 5 bezwaarschriften, die niet gericht waren tegen een besluit van de provincie en zijn doorgezonden, zijn niet opgenomen in de onderstaande tabel.

Aantal ingediende bezwaarschriften per directie

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Directie Beleid	5	6	14	11	45*	26	8	17	23	12	14	33
Directie Beheer en Uitvoering (B&U)	5	9	2	10	8	21	-	20	7	55	-	-
Directie Subsidies, Vergunningen en Toezicht(SVT)**					-	-	5	114	103	115	127	167
Directie Middelen**					-	-		4	-	3	1	1
Statengriffie					-	-	2	-	3	-	-	-
Algemeen Directeur					1	-		-	-	1	-	-
Omgevingsdiensten	100	95	71	94	72	51	35	18	15	-	-	-
Directie Concern Zaken (CZ)	47	38	35	41	21	29	53					
Tijdelijk Cluster Groen**						-	26					
Rijksdienst voor ondernemend Nederland (RVO)			7	2	6	12						
Kabinet	1				2							
Provinciale Staten	2	2										

Aantal ingediende bezwaarschriften per directie

* Dit aantal is relatief hoog ivm planschade zaken N23

** SVT en Groen is overgegaan naar de Omgevingsdienst, de directie Middelen is nu CZ.

1.2 Ambtelijk afgehandelde bezwaarschriften

De Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften Noord-Holland 2014 biedt de mogelijkheid om bezwaarschriften ambtelijk af te handelen indien sprake is van een situatie ex artikel 7:3 van de Algemene wet bestuursrecht (het bezwaar is kennelijk niet-ontvankelijk of kennelijk ongegrond, bezwaarde wil niet worden gehoord of er is al volledig aan het bezwaar tegemoetgekomen en andere belanghebbenden kunnen daardoor niet in hun belangen worden geschaad); er wordt dan niet gehoord en niet geadviseerd door de HAC.

Van de in 2022 ingediende bezwaarschriften is er geen één bezwaar ambtelijk afgedaan.

1.3 Ingetrokken bezwaarschriften

Van de 165 bezwaarschriften die in 2022 zijn binnengekomen, zijn er 24 ingetrokken. In hoofdstuk 2.11 “De informele aanpak” wordt nader ingegaan op de ingetrokken bezwaarschriften.

Aantal ingetrokken bezwaarschriften per directie in 2022

	2022
Directie CZ	13
Directie Beleid	1
Directie B&U	-
Omgevingsdiensten	10
RVO	-

1.4 Aangehouden of nog niet afgehandelde bezwaarschriften

Er zijn 92 bezwaarschriften aangehouden of nog in behandeling. Bezwaarschriften worden aangehouden, omdat gedeputeerde staten en bezwaarde nog in overleg zijn over een mogelijke oplossing van het geschil op grond van de informele aanpak. Dit aantal is hoog doordat 30 omwonenden bezwaar hadden gemaakt tegen het onttrekken en in de bodem terugbrengen van grondwater. De bezwaarschriften die in november en in december 2022 zijn ontvangen, konden in 2022 nog niet worden afgehandeld (35 stuks).

1.5 Overslaan van de bezwaarschriftprocedure – rechtstreeks beroep

In 2022 is één keer een verzoek om de bezwaarfase over te slaan ingediend en gehonoreerd door gedeputeerde staten.

ADVIEZEN OVER BEZWAARSCHRIFTEN

De HAC heeft in 2022 95 adviezen uitgebracht over bezwaarschriften en 1 keer een advies over een klacht. Er zijn 51 adviezen uitgebracht naar aanleiding van bezwaarschriften die in 2021 zijn ingediend. Er zijn 44 adviezen uitgebracht naar aanleiding van bezwaarschriften die in 2022 zijn ingediend. Tevens is er een advies uitgebracht over een klacht.

In de tabel staat het aantal uitgebrachte adviezen per jaar weergegeven. Daarbij valt op dat het aantal uitgebrachte adviezen in 2022 is toegenomen ten opzichte van 2021, terwijl het aantal bezwaarschriften ongeveer gelijk is gebleven, 165 in 2022 en 155 in 2021. Dit komt vooral doordat 30 bezwaarschriften uit 2021 van omwonenden tegen een verleende Wnb ontheffing in 2022 zijn afgehandeld (niet-ontvankelijk).

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Aantal adviezen	95	70	77	52	76	48	57	108	78	83	62	87

2.1 Aantal uitgebrachte adviezen per directie

Omdat bezwaarschriften worden ingetrokken, doorgestuurd, ambtelijk worden afgedaan of nog in behandeling zijn aangezien ze in de maand november/december zijn ontvangen, komt het aantal uitgebrachte adviezen niet overeen met het aantal ontvangen bezwaarschriften.

	2022
Directie Beleid	3
Directie CZ	14
Omgevingsdiensten	71
B&U	5
Provinciale Staten	2

2.2 Inhoud van de adviezen

De HAC heeft 49 keer geadviseerd om het bezwaarschrift niet-ontvankelijk te verklaren. De HAC heeft 34 keer geadviseerd het bezwaarschrift (geheel) ongegrond te verklaren, 6 keer is geadviseerd het bezwaarschrift (gedeeltelijk) gegrond te verklaren en 6 keer is geadviseerd het bestreden besluit te herroepen.

Een (gedeeltelijk) gegrond bezwaar betekent over het algemeen dat het besluit verbeterd moet worden, omdat bijvoorbeeld de motivering niet voldoende was. Een weigering blijft in zo'n geval een weigering alleen zal de weigering beter gemotiveerd moeten worden.

Opvallend is het hoge aantal niet-ontvankelijke bezwaarschriften. Dit heeft voornamelijk te maken met het feit dat omwonenden bezwaar hadden gemaakt tegen een Wnb-ontheffing, terwijl zij op een te grote afstand woonden van het project.

Een vergelijking met de voorgaande jaren levert het volgende beeld op.

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
niet-ontvankelijk	49	20	17	6	14	9	5	23	13	27	11	10
Ongegrond	34	28	30	25	43	24	31	36	46	33	23	56
(gedeeltelijk) gegrond (niet herroepen)	6	20	23	11	14	14	4	34	14	11	5	13
Herroepen	6	2	7	9	5	1	17	15	5	12	23	8
Totaal	95	70	77	51	76	48	57	108	78	83	62	87

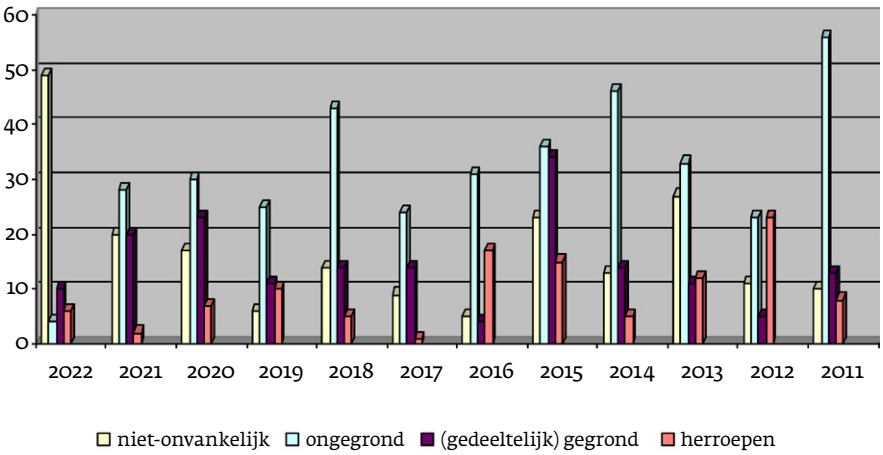

Grafiek inhoud van de adviezen

2.3 Directie Beleid

Naar aanleiding van de bezwaarschriften gericht tegen de besluiten van de directie Beleid heeft de HAC het volgende geadviseerd.

Onderwerp	Niet-ontvankelijk	Ongegrond	(gedeeltelijk) Gegrond	(gedeeltelijk) Herroepen	Contrair
Planschade		1			
Aanpassing beleidsregel	1				
Weigering om te handhaven			1		
Totaal	1	1	1		

2.4 Directie B&U

Naar aanleiding van de bezwaarschriften gericht tegen de besluiten van de directie B&U heeft de HAC het volgende geadviseerd.

Onderwerp	Niet-ontvankelijk	Ongegrond	(gedeeltelijk) Gegrond	(gedeeltelijk) Herroepen	Contrair
Beslissing over realisatiefase	2				
Plaatsen drempels	1				
Verkeersbesluit		1			
Beslissing landbouwsluis	1				
Totaal	4	1			

2.5 Directie Concernzaken

Naar aanleiding van de bezwaarschriften gericht tegen de besluiten van de directie Concernzaken heeft de HAC het volgende geadviseerd.

Onderwerp	Niet-ontvankelijk	Ongegrond	(gedeeltelijk) Gegrond	(gedeeltelijk) Herroepen	Contrair
Subsidie	1	5	2		
Wob/ Woo	1	2	1	1	
Artikel 28 Wgr		1			1
Totaal	2	8	3	1	1

Advies om te herroepen

Hieronder zal kort worden ingegaan op het advies van de HAC om het bestreden besluit te herroepen.

Wob/Woo

Gedeputeerde staten hadden naar aanleiding van een Wob-verzoek (inmiddels Woo) besloten het verzoek gedeeltelijk toe te wijzen en de documenten gedeeltelijk openbaar te maken. Er bleken na het indienen van het bezwaarschrift nog andere documenten te zijn die betrekking hadden op het verzoek. De HAC adviseerde dan ook op dit punt het bestreden besluit te herroepen en de betreffende documenten openbaar te maken, indien nodig met het weglakken van o.a. persoonsgegevens. Gedeputeerde staten hebben dit advies overgenomen.

Wgr contrair

Gedeputeerde staten hadden het verzoek om de begroting van de gemeenschappelijke regeling vast te stellen conform het verzoek van een van de deelnemers afgewezen. De HAC adviseerde het bezwaarschrift ongegrond te verklaren. Gedeputeerde staten besloten het bezwaarschrift niet-ontvankelijk te verklaren, aangezien het procesbelang ontbrak nu de begroting reeds was vastgesteld. Er is niet in beroep gegaan tegen de beslissing op bezwaar.

2.6 Omgevingsdiensten

Naar aanleiding van de bezwaarschriften gericht tegen de besluiten van de Omgevingsdiensten namens gedeputeerde staten heeft de HAC het volgende geadviseerd.

Onderwerp	Niet-ontvankelijk	Ongegrond	(gedeeltelijk) Gegrond	(gedeeltelijk) Herroepen	Contrair
Last onder dwangsom	1	4	1		
Handhaving		7			
TUG	1				
Wet natuurbescherming	39	4			
Omgevingsvergunning		1			
Wob/Woo		4	1	3	
Sanering	1	4			
Totaal	42	24	2	3	

Advies om te herroepen

Hieronder zal kort worden ingegaan op het advies van de HAC om het bestreden besluit te herroepen.

Wob/Woo 3x

Gedeputeerde staten hadden naar aanleiding van een Wob-verzoek (inmiddels Woo) besloten het verzoek gedeeltelijk toe te wijzen en de documenten gedeeltelijk openbaar te maken. Bezwaarde heeft in verschillende hoedanigheden (als privépersoon en namens een stichting) 3x bezwaar gemaakt. De HAC adviseerde om bepaalde weglakkingen te heroverwegen, aangezien het ging om feitelijke gegevens niet zijnde persoonlijke beleidsopvattingen. Gedeputeerde staten hebben dit advies overgenomen.

2.7 Provinciale staten

Naar aanleiding van bezwaarschriften gericht tegen besluiten van provinciale staten heeft de HAC het volgende geadviseerd.

Onderwerp	Niet-ontvankelijk	Ongegrond	(gedeeltelijk) Gegrond	(gedeeltelijk) Herroepen	Contrair
Referendum omgevings-verordening				2	2
Totaal					

Herroepen (2x bezwaar)

Provinciale Staten hadden besloten dat de partiële herziening van de Omgevingsverordening NH 2020 en de Omgevingsverordening 2022 niet referendabel zijn vanwege spoedeisende en dringende provinciale belangen. De HAC adviseerde het besluit te herroepen, aangezien onvoldoende was komen vast te staan of de (klimaat)doelstelling ook gehaald konden worden met minder strenge eisen. Provinciale staten hebben het advies niet overgenomen.

Contrair

Provinciale staten zijn van mening dat een referendum veel onzekerheid met zich brengt en dat zal het behalen van de klimaatdoelstellingen ernstig bemoeilijken. Het risico dat de doelstellingen niet worden gehaald, is een spoedeisend en dringend provinciaal belang. Ook uit de EU-noodverordening voor energietransitie blijkt het spoedeisend karakter.

Tegen de beslissing op bezwaar loopt nog een beroepsprocedure.

2.8 Contraire zaken

Gedeputeerde staten hebben in 2 gevallen (gedeeltelijk) contrair besloten aan het advies van de HAC (zie 2.5 en 2.7).

2.9 Verbeterpunten

In het voorgaande is per directie aangegeven waarom de HAC adviseerde een besluit te herroepen. Uit de toelichting op deze adviezen zijn de verbeterpunten te halen voor de organisatie. Het meest voorkomende gebrek is het motiveringsgebrek.

In het kader van de kwaliteitscyclus van bezwaar en beroep wordt onderzocht of naar aanleiding van een informeel gesprek, een advies van de HAC en/of een uitspraak van de rechter redenen bestaan om aanpassingen te doen in het primaire proces. De betreffende sector wordt vervolgens actief gevraagd te reageren op een dergelijk verbeterpunt.

In 2022 is door de HAC aangegeven dat de vergewisplicht van gedeputeerde staten terug te lezen moet zijn in de besluitvorming als gedeputeerde staten gebruik hebben gemaakt van een deskundige commissie bij de beoordeling van een subsidieaanvraag. Er is aangegeven dat het sjabloon hierop zal worden aangepast.

2.10 Termijnbewaking

Voor 2022 had de HAC zich ten doel gesteld om 90% van haar adviezen tijdig uit te brengen. Een advies is tijdig uitgebracht, indien dit is gebeurd tenminste drie weken voor afloop van de wettelijke beslistermijn. In hoofdstuk 2.10.1 wordt nader ingegaan op de tijdigheid van de adviezen en de beslissingen op bezwaar.

Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen

Op 1 oktober 2009 is de Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen in werking getreden. Dit betekent dat het niet tijdig beslissen (op bezwaar) financiële consequenties kan hebben.

In 2022 is er 3 keer een ingebrekestelling ontvangen vanwege het niet tijdig nemen van een beslissing op bezwaar. Deze ingebrekestellingen hadden echter betrekking op Wob/Woo-verzoeken. De wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen is echter niet van toepassing op beslissingen op bezwaar op Wob/Woo-besluiten.

2.10.1 Tijdigheid van adviezen en heroverwegingsbesluiten

In 2022 heeft de HAC 97% van haar adviezen tijdig uitgebracht. Het percentage van tijdige adviezen is gestegen ten opzichte van 2020, toen dit percentage nog op 90% lag. Dit is vooral het gevolg van het tijdig afhandelen van 30 (soortgelijke) bezwaarschriften van omwonenden tegen een Wnb-ontheffing, waarbij de omwonenden geen belanghebbenden waren.

Vanaf 2014 is een advies als tijdig gekwalificeerd als het drie weken voor de beslistermijn is uitgebracht.

In 2021 heeft in 90% van de gevallen een tijdige heroverweging plaatsgevonden, dat wil zeggen binnen 6 weken (ambtelijk), binnen 12 weken of – na verdaging – binnen de wettelijke toegestane 18 weken na afloop van de bezwaartermijn.

Het percentage van de tijdige heroverwegingen is gestegen ten opzichte van 2020. In 2020 lag dit percentage op 70%. Deze stijging is vooral het gevolg van tijdig afhandelen van 30 (soortgelijke) bezwaarschriften van omwonenden tegen een Wnb-ontheffing, waarbij de omwonenden geen belanghebbenden waren.

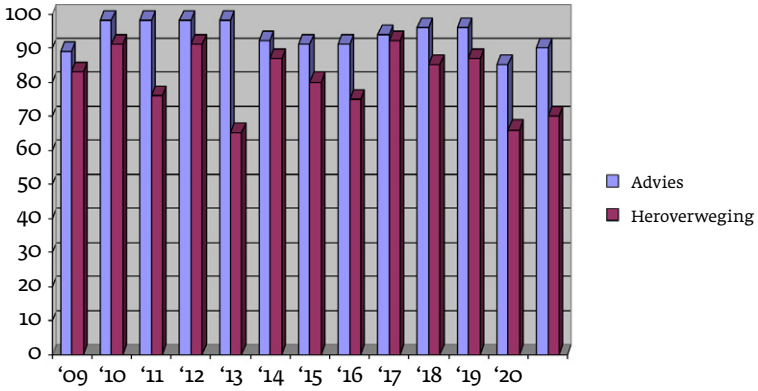

Tijdigheid van de adviezen en heroverwegingsbesluiten in procenten

2.10.2 Telling van de adviezen en de heroverwegingsbesluiten

Als er tegen een besluit drie bezwaarschriften binnenkomen dan wordt er door de HAC één advies uitgebracht, maar in de tellingen gaan we uit van drie adviezen. Dit is gedaan omdat zodoende de tijdigheid beter berekend kan worden. Het is immers mogelijk dat in twee van de drie gevallen wel tijdig advies wordt uitgebracht. Er zijn dan twee adviezen tijdig en één advies te laat. Deze berekening is lastiger indien het uitgangspunt is dat er slechts één advies is uitgebracht. Dat zou immers betekenen dat één advies is uitgebracht dat voor 66,6% tijdig is. De Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen maakt dit niet anders. Het is immers mogelijk dat één bezwaarschrift wel volledig is en het tweede bezwaarschrift niet. De termijn wordt dan opgeschort voor het incomplete bezwaarschrift maar loopt door voor het complete bezwaarschrift (aangenomen dat de bezwaartermijn reeds is verstreken). Hetzelfde geldt overigens voor het heroverwegingsbesluit.

De ingetrokken bezwaarschriften zijn niet meegenomen bij de berekening van de tijdigheid van de adviezen/ heroverwegingsbesluiten. Er is immers geen advies uitgebracht en/ of een heroverwegingsbesluit genomen naar aanleiding van deze bezwaarschriften.

2.11 De informele aanpak

Vanaf 2010 maakt de provincie Noord-Holland gebruik van de Informele Aanpak. In eerste instantie alleen voor bezwaren met betrekking tot subsidiebesluiten en vanaf 2011 voor alle ingekomen bezwaarschriften. De Informele Aanpak is gericht op het alternatief oplossen van geschillen, dat wil zeggen de beëindiging van een bezwaarprocedure anders dan door een beslissing op het bezwaarschrift. Bezwaarde(n) en vertegenwoordigers van gedeputeerde staten worden gevraagd of zij met elkaar in gesprek willen over het besluit en het bezwaarschrift onder leiding van onafhankelijk gespreksleiders. De formele behandeling van het bezwaarschrift wordt – in afwachting van de uitkomst van het informele gesprek – met instemming van bezwaarde aangehouden.

Van de in 2022 binnengekomen subsidiebezwaren (42) is 29% op informele wijze opgelost (12 intrekkingen). Dit percentage is een behoorlijke daling ten opzichte van vorig jaar, toen het percentage op 50% lag. Dit komt met name doordat in de maanden november en december veel subsidiebezwaren zijn ontvangen en deze niet in 2022 konden worden ingepland voor een informeel gesprek. Tevens zijn nog 4 subsidiebezwaren uit voorafgaande jaren op informele wijze

opgelost. Van de andere dan de subsidiebezwaren binnengekomen bezwaren in 2022 (123) is 10% op een informele wijze opgelost. Tevens zijn er 9 bezwaarschriften uit voorafgaande jaren ingetrokken.

Hoewel de informele aanpak ook is uitgebreid naar de andere dan subsidiebezwaren, ligt bij deze zaken het percentage dat informeel is opgelost lager, namelijk 10% (12 intrekkingen). Dit heeft vooral te maken met het feit dat er bij deze bezwaren vaker contra-indicaties (bestuurlijke/politieke gevoeligheid bijvoorbeeld) zijn en er vaak meerdere partijen betrokken zijn bij het bestreden besluit. Ook bij andere overheden blijkt de informele aanpak in dit soort zaken minder vaak toegepast te kunnen worden.

2.12 Uitspraken rechtbank/ Raad van State n.a.v. bezwaren 2020/2021

De rechter heeft in 2022 5 keer uitspraak gedaan over beslissingen op bezwaarschriften, waar de HAC over heeft geadviseerd, uit 2020/2021. Het beroep is 3 keer ongegrond verklaard (de rechter was het eens met de beslissing op bezwaar), 2 keer is het beroep gegrond verklaard (de rechter was het oneens met de beslissing op bezwaar en het onderliggende advies van de HAC).

(hoger) Beroep ongegrond

Stikstof circuit Zandvoort Wnb

Namens gedeputeerde staten had de Omgevingsdienst een vergunning verleend op grond van de Wet natuurbescherming voor het in gebruik hebben van Circuit Park Zandvoort (circuitterrein) alsmede voor het uitvoeren van werkzaamheden ten behoeve van een aantal wijzigingen op het circuitterrein. De HAC adviseerde de bezwaarschriften ongegrond te verklaren.
De rechtbank heeft de ingediende beroepen ongegrond verklaard en daarbij aangegeven dat appellanten niet in hun belangen zijn geschaad door het niet toepassen van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure. Door het volgen van de bezwaarschriftenprocedure zijn partijen immers in de gelegenheid geweest hun belangen kenbaar te maken.

Handhaving

Namens gedeputeerde staten had de Omgevingsdienst een verbeurde dwangsom ingevorderd. De HAC adviseerde dat de invordering terecht was, maar adviseerde wel de motivering te verbeteren. Gedeputeerde staten hebben dit advies overgenomen.
De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State verklaarde het ingediende beroep ongegrond. De overtreding was weliswaar klein, maar wel schadelijk voor het milieu.

Nadeelcompensatie

Door gedeputeerde staten was het verzoek tot nadeelcompensatie afgewezen. De HAC adviseerde om het bezwaarschrift gegrond te verklaren, aangezien verweerders onvoldoende waren ingegaan op de bewijzen van bezwaarde. Gedeputeerde staten hebben het advies niet overgenomen.
De rechtbank en de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State verklaarden het ingediende (hoger) beroep ongegrond. Bezwaarde heeft de causaliteit tussen de werkzaamheden van de provincie en de geleden schade niet aangetoond.

(hoger) Beroep gegrond

Intrekking artikel 5.4 Wnb

Gedeputeerde staten hadden een verzoek om de verleende Wnb-vergunningen op grond van artikel 5.4 Wnb in te trekken afgewezen. De HAC adviseerde om het bezwaarschrift ongegrond te verklaren. Gedeputeerde staten hebben dit advies overgenomen.
De rechtbank verklaarde het ingediende beroep gegrond. Volgens de rechter ging het namelijk niet om de intrekkingen van vergunningen als bedoeld in artikel 19d van de Natuurbeschermingswet, maar om de omgevingsvergunningen in de zin van artikel 47 (en verder) van de Natuurbeschermingswet 1998 en dus vergunningen waarop de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) van toepassing is. De Wabo kent een eigen intrekkingsbepaling, te weten artikel 2.33 van de Wabo. Om die reden is artikel 5.4, tweede lid, van de Wnb niet van toepassing. Verweerders zijn wel bevoegd de vergunningen uit 2012 en 2015 in te trekken op grond van het bepaalde in artikel 2.33 van de Wabo. Er moet dan ook een nieuwe beslissing op bezwaar worden genomen.

Geluidskaart
Gedeputeerde staten hadden een verzoek gekregen om de geluidsbelastingkaart te verstrekken. Gedeputeerde staten hadden aangegeven dat het hier niet ging om een provinciale weg. De HAC adviseerde het hiertegen gerichte bezwaar (kennelijk) niet-ontvankelijk te verklaren, aangezien de berichtgeving van gedeputeerde staten geen besluit was. Gedeputeerde staten hebben dit advies overgenomen.
De rechtbank was van mening dat het een verzoek betrof tot het vaststellen van een geluidskaart. Tegen een dergelijk besluit staat wel bezwaar open. Het beroep werd echter wel ongegrond verklaard, aangezien gedeputeerde staten voor het betreffende weggedeelte niet het bevoegde gezag waren.

2.12.1 Conclusie naar aanleiding van de uitspraken van de rechter
Het is moeilijk om conclusies te trekken nu het om slechts 5 beroepszaken gaat.

JAARVERSLAG CENTRAAL MELDPUNT KLACHTEN 2022

3.1 Inleiding

3.1.1 Rol van het Centraal Meldpunt Klachten

Sinds 2002 opereert binnen de provincie Noord-Holland het CMK als meldpunt voor het indienen van klachten in de zin van de Awb en die gericht zijn tegen gedragingen van provinciale medewerkers of bestuurders. Het CMK is ondergebracht bij de sector Juridische Zaken van de directie Concernzaken. Zaken die de Nationale Ombudsman (verder: NO) betreffen en het onderhouden van contacten, gaan ook via het CMK.

3.1.2 Definitie van het begrip klacht

Op de afhandeling van klachten die binnenkomen bij het CMK is hoofdstuk 9 van de Algemene Wet bestuursrecht (verder: Awb) van toepassing. In artikel 9:1 Awb staat:

"Eenieder heeft het recht om over de wijze waarop een bestuursorgaan zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem of een ander heeft gedragen, een klacht in te dienen bij dat bestuursorgaan."

Soms blijkt dat het onduidelijk is wat onder het begrip "klacht" wordt verstaan, het begrip wordt te eng opgevat. Een klacht is in die beperkte opvatting alleen een uiting van onvrede over bejegening: bijvoorbeeld; hoe iemand te woord is gestaan.
Onder een gedraging valt echter elk handelen of nalaten. Het kan feitelijk handelen betreffen, maar ook gedrag met betrekking tot publiek- of privaatrechtelijke rechtshandelingen. De gedraging moet in het verleden liggen, zodat niet geklaagd kan worden over een in de toekomst te verwachten gedraging. Als voorbeeld kan genoemd worden het op ongepaste en /of kwetsende wijze op een openbaar platform of het onjuist omgaan met persoonsgegevens.
Algemene wensen (niet individualiseerbaar) over het optreden c.q. beleid van een bestuursorgaan, hebben geen betrekking op de wijze waarop een bestuursorgaan zich heeft gedragen en vallen dus niet onder het bereik van titel 9.1 Awb.

Bij klachten die het CMK in behandeling neemt moet het gaan om een gedraging van een medewerker of bestuurder werkzaam bij de provincie Noord-Holland. Dat kan ook gaan om iemand die wordt ingehuurd door de provincie.

3.2 Behandeling van klachten

Voor het CMK geldt een behandelprotocol dat uitgaat van een twee-fasen model, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen de bemiddelingsfase en de formele fase. Het CMK treedt op in de bemiddelings (informele) fase. In de formele fase wordt de klacht behandeld met inschakeling van een onafhankelijke commissie, de HAC.

Wanneer een klacht (bijna altijd) via de mailbox van het CMK binnenkomt wordt eerst geprobeerd informeel (door bemiddeling) een oplossing te vinden. Deze werkwijze sluit aan bij de aanbevelingen van de NO, namelijk dat klachtbehandeling laagdrempelig en informeel dient te zijn en zich kenmerkt door een persoonlijke, betrokken en oplossingsgerichte houding van de overheid.

Het CMK heeft voor het zoeken naar een informele wijze van oplossen van de kwestie een aantal mogelijkheden: telefonische bemiddeling, schriftelijke bemiddeling of een bemiddelingsgesprek. Het CMK bekijkt samen met klager en beklaagde (en eventueel diens leidinggevende) welke vorm van bemiddeling het meest geschikt is. Via telefoon en e-mail is al veel op te lossen:

het CMK treedt dan op als intermediair of er is direct contact tussen klager en beklaagde. Zij komen, bij voorkeur, samen tot een oplossing. Een andere mogelijkheid is het houden van een bemiddelingsgesprek (informeel gesprek) tussen klager en beklaagde onder gespreksleiding van het CMK. Als het gesprek voor klager voldoende is wordt de klager verzocht de klacht in te trekken. Als bemiddeling niet lukt of geen geschikte aanpak is en klager wenst een formele behandeling van de klacht, stopt de informele behandeling en volgt een formele behandeling bij de HAC.

De HAC, die de klacht behandelt, bestaat uit een kamer van drie onafhankelijke leden. De klager en beklaagde worden gehoord. Daarna wordt een rapport van bevindingen - vergezeld van een advies en eventuele aanbevelingen aan Gedeputeerde Staten – gezonden. Gedeputeerde Staten stellen de klager in kennis van de conclusies. Gedeputeerde Staten mogen afwijken van het advies van de HAC. Is een klager het niet eens met het oordeel en de conclusies van Gedeputeerde Staten over de klacht, dan kan hij terecht bij de NO.

3.2.1a. Cijfers 2022 en eerdere jaren

Het CMK rapporteert kwantitatief en anoniem over de ingediende klachten aan de directie in het kader van de reguliere managementrapportages vanuit de organisatie.

Afhandeling klachten	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
CMK	16	14	16	20	19	13	24	31	30	37	31	26
HAC	1	1	2	3	1	1	1	4	1	3	4	
Nog in behandeling	0	1	0	2	0	0	2	1	5	3	3	1

3.2.1b Toelichting tabel Afhandeling klachten

De bovenstaande tabel laat o.a. het aantal en de wijze van afhandeling van de in 2022 ingekomen klachten zien.
In het verslagjaar zijn er in totaal 16 klachten over gedrag van een medewerker of bestuurder binnengekomen.
Van deze 16 klachten zijn er 15 in behandeling genomen. 1 klacht was onderdeel van een besluit waartegen bezwaar door, vanwege de Awb openstond. Deze klacht is niet in behandeling genomen.

Van de 15 klachten die in behandeling zijn genomen is er één klacht doorgezet naar de HAC, en voor het overige heeft het CMK alle klachten zelf afgedaan.
Van deze klachten is er in 5 gevallen excuses door de provincie aangeboden, omdat er sprake was van een terechte klacht. Het ging daarbij onder andere om het onjuist omgaan met persoonsgegevens en ongepaste bejegening door medewerkers van de provincie.

De in 2022 ingekomen klachten zijn, net zoals in de voorafgaande jaren, binnen de wettelijke termijn afgehandeld.

3.3 Nationale ombudsman

Schriftelijke klachtbehandeling, gericht op het geven van een oordeel is voor de NO Uitzondering geworden. Burgers nemen vooral telefonisch contact op. Niet alleen met klachten, maar ook met vragen of verzoeken om informatie. Veel daarvan wordt direct telefonisch afgehandeld. Bijvoorbeeld door (juridische) informatie en uitleg te geven of te verwijzen naar de juiste procedures. Veel zaken die aan de NO worden voorgelegd worden pas bekend bij het CMK via het overzicht dat 3 maal per jaar wordt verzonden. Burgers nemen soms ook direct contact op met de NO, zonder eerst het CMK daarin te kennen. Daarnaast neemt de NO, indien nodig contact met het CMK op, telefonisch of via de mail, zonder daarbij gebruik te maken van de formele onderzoeksbevoegdheid.

De NO maakt ieder jaar een overzicht van de klachten, vragen en verzoeken die tussen 1 januari en 31 december zijn ontvangen over de provincie Noord-Holland.
Bij het schrijven van dit jaarverslag is er nog geen overzicht van de NO ontvangen, zodat er geen inzicht kan worden gegeven in het aantal verzoeken dat bij de NO is gedaan. Er zijn in het verslagjaar, geen verzoeken om aanvullende informatie gedaan bij het CMK vanuit de NO. Dat betekent dat als de NO door burgers is benaderd met klachten met betrekking tot de provincie Noord-Holland, deze na onderzoek door de NO zelf zijn afgedaan.

3.3.1 Leren van klachten: acties en maatregelen na klachtbehandeling

Doel van klachtbehandeling is o.a. om burgers op weg te helpen, mogelijk verstoorde verhoudingen te herstellen én voor de provincie te leren van de klachten.

De NO hanteert de begrippen klacht en klachtbehandeling als volgt: “De Nationale Ombudsman vindt dat een overheidsinstantie behoorlijk moet reageren op iedere uiting van ongenoegen van een burger. Die reactie zien wij als klachtbehandeling. Dat betekent dat wij voor de begrippen klacht en klachtbehandeling een bredere definitie hanteren dan die in de Awb. Een burger mag namelijk altijd een behoorlijke reactie van de overheid verwachten. Niet alleen als zijn klacht voldoet aan de vereisten van de Awb”.

In 30% van de klachten die in behandeling zijn genomen door het CMK, heeft klager terecht gewezen op gebreken in de wijze waarop ten opzichte van klager is gehandeld. Dat was in 2021 40%, 2020 50% in 2019 en in 50%.

De provincie Noord-Holland wil o.a. naar aanleiding van de resultaten van de klachtafhandeling de werkwijze van het bestuur en de organisatie waar nodig verbeteren en daarmee de kwaliteit van de dienstverlening te waarborgen of aanscherpen.
In 2022 zijn er een drietal klachten binnengekomen die specifiek waren gericht tegen het openbaar maken van persoonsgegevens. In 2 gevallen heeft er een bemiddelingsgesprek plaatsgevonden waarbij het omgaan met de persoonsgegevens aan de orde is gekomen. In één geval is via mailwisseling een en ander uitgelegd.
In alle drie de gevallen bleek dat de provincie wel zorgvuldig, maar niet zorgvuldig genoeg met de persoonsgegevens is omgegaan. De klachten hebben dan ook aanleiding geven om aandacht te vragen binnen de provincie voor het omgaan met persoonsgegevens.

Uit deze klachten zijn leermomenten te halen; dat er in gevallen vooraf duidelijkheid moet zijn en/of toestemming moet worden gevraagd over het delen van persoonsgegevens en zijn interne werkwijzen bij de provincie tegen het licht gehouden. De AVG is hierin leidend.

3.3.2 Hoe om te gaan met complex klaaggedrag?

Vorig jaar is er specifiek aandacht gevraagd in het jaarverslag van het CMK voor complex klaaggedrag. Ook dit verslag jaar zijn er een aantal complexe klagers in beeld geweest.

Bij het CMK zijn het afgelopen verslagjaar in ieder geval 3 klachten van bekende complexe klagers binnengekomen. Niet alleen kosten complexe klagers veel tijd, maar, in de onderhavige gevallen hebben de medewerkers van de provincie (emotioneel) last van het gedrag van deze klagers. Dat is, omdat de medewerkers regelmatig persoonlijk en op ongepaste wijze worden aangesproken door deze klagers.

Omdat in dit verslagjaar de namen van deze klagers bekend waren zijn deze klachten met voorrang opgepakt. Daarbij is het van belang dat de klager op juiste wijze te woord wordt gestaan en als er een provinciale medewerkers bij betrokken is wordt deze zoveel mogelijk uit de wind gehouden door directe lijnen met de leidinggevende.

4 HAC RECHTSPOSITIEBESLUITEN BESTUUR

De Hoor- en adviescommissie rechtspositiebesluiten bestuur Noord-Holland bestaat uit externe leden en adviseert met betrekking tot bezwaarschriften tegen besluiten van gedeputeerde staten die betrekking hebben op de rechtspositie van leden van provinciale staten en gedeputeerde staten.

In 2022 zijn er bij deze commissie geen bezwaarschriften ingediend.

BIJLAGE A
SAMENSTELLING HAC

Leden van de HAC-kamers op 31 december 2022

Coördinerend voorzitter:	mw. mr. G.E. Creijghton-Sluijk
Kamervoorzitters:	Mw. mr. G.E. Creijghton-Sluijk Dhr. mr. M.H.J. van Riessen Dhr. mr. drs. R. Van Baaren Dhr. mr. A. Erdogan
Leden:	Mw. mr. Y.R. Boonstra- van Herwijnen Dhr. mr. P.C. de Goede Mw. mr. S.A.J.J. van Hees Dhr. mr. R.A.J. de Jong Mw. mr. L. Knoppers Mw. mr. H.A. Samuels Brusse-van der Linden

Secretariaat HAC

Sectormanager:	mr. P.A.J.M. Kreuwel
Coördinator (Informele Aanpak):	mr. L.E.A.M. Grapperhaus
Coördinator (Formele Aanpak):	mr. P.S. van Laar
Administratie (Informele en Formele aanpak):	K.J. Schooneman – Ossendorp A. Veenstra-Bruijnes
Secretarissen:	mr. L. Blommestijn mr. H. van Buren mr. F.E. Burgers mr. A. Braxhoven mr. P.S. van Laar

Secretariaat CMK

Coördinator:	mr. L.E.A.M. Grapperhaus
Administratie:	

HAARLEM, JUNI 2023

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

P.S. van Laar

CZ/JZ

Telefoonnummer +31235143354

laarp@noord-holland.nl

Verzenddatum

12 JULI 2023

Kenmerk

2043155/2066850

Uw kenmerk

Betreft: Aanbieden HAC-jaarverslag 2022

Geachte leden,

Ter uitvoering van artikel 12 van de Verordening op de behandeling van bezwaar- en klaagschriften Noord-Holland 2014 en artikel 8 van de Verordening rechtspositiebesluiten bestuur Noord-Holland 2005, zenden wij u het jaarverslag over 2022 van de Hoor- en adviescommissie Noord-Holland (HAC) toe.

Het jaarverslag bevat gegevens over bezwaar- en klaagschriften die in 2022 zijn binnengekomen bij het secretariaat van de beide Commissies. Voorts bevat het jaarverslag informatie over de adviezen die de HAC over de bezwaar- en klaagschriften heeft uitgebracht.

Het jaarverslag wordt u ter kennisname aangeboden.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

bijlage

HAC-jaarverslag 2022

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12967
Extern Zaak ID	2059454
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	13.b
Titel	Bedrijfsvoering: Vervanging archiefbescheiden (C-agenda commissie n.t.b.)
Organisatieonderdeel	CZ/CSC

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

GS hebben een besluit genomen over de vervanging van papieren documenten door digitale versies uit de periode juni 2014 tot en met december 2017.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
I.R. Lind-Heijenk
CZ/CSC/DIV

Telefoonnummer +31235143541
lindi@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 5 JULI 2023

Kenmerk
2059454/2059457

Uw kenmerk

Betreft: vervangen van papieren archiefbescheiden door digitale versies, periode 2014-2017

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Het met terugwerkende kracht vervangen van papieren archiefbescheiden door digitale versies uit de periode 2014-2017.

Inleiding
De provincie N-H maakt gebruik van een Document Management Systeem, Verseon. Met de invoering van Verseon zijn documenten digitaal beschikbaar gemaakt voor de afhandeling van diverse werkprocessen. Fysiek ingekomen en uitgaande brieven werden gedigitaliseerd en afgehandeld in Verseon.

Kern
De papieren documenten uit deze periode zijn tot nu toe in de archiefruimte op het Houtplein opgeslagen. Dit betreft 92 meter archief. Papieren documenten die via de unit DIV werden ontvangen of verzonden, werden conform het handboek vervanging gedigitaliseerd. Het vervangingsbesluit en het handboek vervanging uit 2014 betrof documenten met een bewaartermijn van max. 10 jaar. Op basis van de resultaten van de uitgevoerde steekproeven heeft de Provincie Archivaris een positief advies gegeven voor het aanvragen van een GS besluit tot het vervangen van papieren archiefbescheiden door digitale versies uit de periode 2014 -2017.
Derhalve besluit GS nu met terugwerkende kracht een vervangingsbesluit te nemen voor alle documenten uit de periode juli 2014 tot en met december 2017. Hiermee wordt ook de reikwijdte van het handboekvervanging 2014 uitgebreid. Dit besluit maakt het mogelijk om de fysieke archiefbescheiden uit deze periode te vernietigen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Tot slot
Conform Artikel 167 en 179, lid 2 van de Provinciewet informeren wij u over het met terugwerkende kracht vervangen van archiefbescheiden in digitale versies uit de periode 2014-2017. Dit besluit zal worden gepubliceerd via het Provinciaal Blad.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Provinciesecretaris,
M.J.H. van Kuijk

voorzitter,
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	11903
Extern Zaak ID	1875614
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	13.c
Titel	Archief: Aanwijzing provinciearchivaris Noord-Holland (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/CID

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

Naar aanleiding van het pensioneren van de vorige provinciearchivaris wijzen Gedeputeerde Staten, conform het gestelde in de Archiefwet 1995, artikel 29, lid 3, in de persoon van mevrouw. K.M. Pompe een nieuwe provinciearchivaris aan.

Addendum behorende bij de Dienstverleningsovereenkomst Noord-Hollands Archief

De ondergetekenden:

1. Het **Noord-Hollands Archief** gevestigd Jansstraat nr. 40 te Haarlem, (hierna te noemen: "NHA"), ten deze vertegenwoordigd door directeur mevrouw drs. W.F.A. de Groot,

en

2. De **Provincie Noord-Holland**, gevestigd Dreef 3 te Haarlem, (hierna te noemen: "de Provincie"), ten deze vertegenwoordigd door de commissaris van de Koning, de heer mr. A.Th. van Dijk,

Gezamenlijk aangeduid als **"Partijen"**

Overwegende:

-dat Partijen met elkaar een Dienstverleningsovereenkomst hebben afgesloten waarin is afgesproken dat het NHA in overleg met en tot genoegen van Gedeputeerde Staten zorg draagt voor een adequate invulling van de wettelijke taken en bevoegdheden behorende bij de vervulling van de functie van provinciearchivaris en de borging van de relatie met de provinciale organisatie;

-dat deze Dienstverleningsovereenkomst met ingang van 1 april 2017 in werking is getreden en voor onbepaalde tijd is aangegaan;

-dat Partijen begin 2022, zoals vastgelegd in de Dienstverleningsovereenkomst, de werking van de Dienstverleningsovereenkomst hebben geëvalueerd en tot de slotsom zijn gekomen dat op een beperkt aantal onderdelen aanpassing van deze Dienstverleningsovereenkomst gewenst is;

-dat in verband met pensionering gedeputeerde staten voornemens zijn mevrouw drs. K.M. Pompe aan te wijzen tot de nieuwe provinciearchivaris;

-dat Partijen overeenstemming hebben bereikt over de navolgende wijzigingen;

KOMEN OVEREEN ALS VOLGT:

I. Overweging F. komt te vervallen.

De aanduiding van overwegingen G. tot en met J. worden gewijzigd in respectievelijk F. tot en met I.

II. Artikel 1: wordt gewijzigd en komt te luiden als volgt:

1. Gedeputeerde Staten wijzen bij separaat besluit de provinciearchivaris aan.

III. Artikel 17: wordt gewijzigd en komt te luiden als volgt:

1. Na iedere periode van vier jaar na ondertekening van de overeenkomst zal deze overeenkomst tussen partijen worden geëvalueerd. Mocht deze evaluatie hiertoe aanleiding geven, kan de overeenkomst door middel van een aangetekend schrijven door een partij met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden worden beëindigd. Tussen partijen vindt dan uitsluitend afrekening plaats op basis van de door partijen ter zake van de uitvoering van de onderhavige opdracht verrichte diensten en in redelijkheid gemaakte kosten en van de voor de uitvoering van de opdracht in redelijkheid voor de toekomst aangegane verplichtingen. Partijen hoeven elkaar op generlei wijze anderszins schadeloos te stellen voor de gevolgen van de beëindiging van de overeenkomst.

2. In afwijking van het bepaalde in het eerste lid zullen partijen een extra evaluatie uitvoeren op het moment dat de nieuwe Archiefwet in werking treedt.

IV. Artikel 21: komt te luiden als volgt:

De overeenkomst treedt in werking met ingang van 1 april 2017 en wordt aangegaan voor onbepaalde tijd, met dien verstande dat de in artikel 17 genoemde evaluatie na iedere periode van vier jaar kan leiden tot aanpassing van of eventueel beëindiging van deze overeenkomst, met inachtneming van een opzegtermijn van 3 maanden.

V. inwerkingtreding:

De onder I. tot en met IV. vermelde wijzigingen treden in werking met ingang van de datum van ondertekening van dit Addendum door beide Partijen.

Aldus overeengekomen en in tweevoud opgemaakt en ondertekend te Haarlem:

Provincie Noord-Holland	Noord-Hollands Archief
commissaris van de Koning in de provincie Noord-Holland,	directeur
de heer mr. A.Th. van Dijk	mevrouw drs. W.F.A. de Groot
handtekening	handtekening
datum: 14-2-2023	datum:

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
S. van der Noord
CZ/CID/BAV

Telefoonnummer +31235145738
noords@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 FEB. 2023

Kenmerk
1875614/1962784

Uw kenmerk
Z-22-24548

Betreft: Aanwijzing mevrouw K.M. Pompe als provinciearchivaris

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) brengen wij u het volgende besluit van ons college ter kennis:

- Mevrouw K.M. Pompe, plaatsvervangend directeur en hoofd publiek van het Noord-Hollands Archief (NHA) per 1 maart 2023 aan te wijzen als provinciearchivaris van de provincie Noord-Holland.

Op grond van de Archiefwet is de provincie verantwoordelijk voor de het duurzaam toegankelijk beheren van haar informatie. De provinciearchivaris is verantwoordelijk voor het beheer van de overgedragen informatie, die berust bij het Noord-Hollands Archief en voor het toezicht op de informatie die nog bij de provincie berust (artikel 29, Archiefwet). Dit nieuwe besluit is noodzakelijk vanwege het pensioen van de vorige provinciearchivaris.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Aanwijzingsbesluit provinciearchivaris

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12315
Extern Zaak ID	1845477
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.a
Titel	Financiën: Stand van zaken financieringssystematiek (C-agenda commissie 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

De provincies spreken gezamenlijk via het IPO met het Rijk over de ontwikkelingen die op handen zijn rondom de financieringssystematiek van de provincies, het belastinggebied van de provincies en het provinciefonds. Om te zorgen dat de Statenleden van alle provincies over dezelfde informatie beschikken worden zij periodiek geïnformeerd via een brief die door het IPO wordt opgesteld. De colleges van alle provincies geleiden deze allen door naar hun Staten.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

W. Kegel

CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer +31235143679

kegelw@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 MAART 2023

Kenmerk

1845477/1993615

Uw kenmerk

Betreft: Stand van zaken Financieringssystematiek, belastinggebied en provinciefonds

Geachte leden,

Afgelopen jaar hebben wij hebben uw Staten geïnformeerd over de uitwerking van het voornemen van het rijk om te komen tot een nieuwe financieringssystematiek voor decentrale overheden. In deze brief informeren we u over de laatste stand van zaken en gaan we in op de ontwikkelingen rond het provinciaal belastinggebied en het verdeelmodel provinciefonds.

Financieringssystematiek
In het coalitieakkoord van het rijk is opgenomen dat "om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, er in de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025 wordt uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de Onroerendezaak Belasting (OZB) en Motorrijtuigenbelasting (MRB) in de beschouwing betrokken. In de huidige kabinetsperiode zal de financiering van de medeoverheden grotendeels worden vormgegeven via de accressystematiek."

In de contourennota van de minister van BZK (d.d. 11 juli 2022) heeft het kabinet de stappen beschreven om te komen tot een nieuwe financieringssystematiek, op korte en langere termijn, en hiervoor een aantal vertrekpunten geschetst. In hoofdlijn gaat het hierbij om de volgende inhoudelijke sporen:

- Met het vastzetten van het volumedeel van het accres vanaf 2026 verliezen provincies een instrument om een volumegroei door onder andere bevolkingsgroei op te vangen. Hiervoor worden door de fondsbeheerders bouwstenen en opties in kaart gebracht en uitgewerkt, die aansluiten op dit vraagstuk.
- De eventuele mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken bij de uitwerking van bouwstenen voor de financieringssystematiek, inclusief bijbehorende randvoorwaarden. Dit geldt ook voor de

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

voorbereidingen voor het invoeren van een systeem van Betalen naar Gebruik (BnG) in de automobiliteit in 2030 of voor de invoering van een alternatief belastinggebied.
- Het belang van samenhang tussen de verschillende (transitie)fondsen op het terrein van klimaat, stikstof en mobiliteit. Hierbij worden de volgende aspecten betrokken: de mogelijkheid om heldere en eenduidige voorwaarden voor medeoverheden te stellen, het borgen van integraliteit van (financiële) besluitvorming op centraal en decentraal niveau en het al dan niet stellen van nadere voorwaarden aan cofinanciering, inclusief het vraagstuk of hierbij differentiatie wenselijk is.

In een vervolgbrief op de contourennota aan de Tweede Kamer (d.d. 7 oktober 2022) heeft de minister van BZK, mede namens de medefondsbeheerder, de Staatssecretaris van Financiën, toegezegd in het voorjaar van 2023 duidelijkheid over de vormgeving van de nieuwe financieringssystematiek te geven. Als gezamenlijk provincies hebben we bij de minister van BZK aangedrongen dat het liefst vóór de Statenverkiezingen het rijk de provincies helderheid biedt over de (ruimte inzake een nieuw) financieringssystematiek en de financiële stabiliteit voor de komende jaren. We verwachten dat het Rijk pas bij voorjaarsnota 2023 duidelijkheid zal bieden.

Provinciaal belastinggebied
Ten aanzien van het belastinggebied is in het coalitieakkoord van het rijk gesteld dat de huidige motorrijtuigenbelasting (MRB) in 2030 wordt vervangen door 'Betalen naar gebruik' (BnG), een kilometerheffing. Dit voornemen heeft directe consequenties voor het provinciaal belastinggebied, de opcenten op de MRB. Een groot deel van de huidige provinciale inkomsten (circa een derde; wel verschillend per provincie) komt immers uit de opcenten op de motorrijtuigenbelasting. Aangezien met de invoering van BnG het huidige belastinggebied komt te vervallen pleiten we als gezamenlijke provincies voor een volwaardig alternatief. Daarbij benadrukken we dat het voor provincies cruciaal is dat zij een autonoom en stabiel belastinggebied behouden met minimaal eenzelfde belastingcapaciteit als nu. Tevens moet de keuze voor een alternatief belastinggebied in samenhang worden beschouwd met de nieuwe financieringssystematiek voor decentrale overheden en is de (verdeling van de) lastendruk voor inwoners daarbij een expliciet aandachtspunt. Het is van groot belang dat het rijk bij de toekomstige ontwikkelingen de samenhang tussen de provinciale, gemeentelijke en waterschapbelastingen in ogenschouw neemt én ervoor waakt dat de totale lastendruk niet toeneemt. Dit zullen wij als provincies blijven benadrukken richting het rijk.

De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft in een brief d.d. 14 december 2022 als reactie op het position paper van de 12 provincies (via het Interprovinciaal Overleg) over Betalen naar Gebruik (zie www.ipo.nl) aangegeven dat het kabinet het belang van een autonoom en stabiel belastinggebied voor medeoverheden onderschrijft.

Het kabinet heeft echter nog geen keuze gemaakt over de toekomst van de opcenten onder betalen naar gebruik. In het onderzoek 'Varianten voor tariefstructuur betalen naar gebruik' is wel in beeld gebracht wat het effect zou kunnen zijn van verschillende aannames rond de opcenten. De minister van Infrastructuur en Waterstaat heeft toegezegd dat het kabinet de komende periode in gesprek met de gezamenlijke provincies gaat over de vraag of en, zo ja, in welke vorm de opcenten onderdeel gaan uitmaken van de hervorming van de motorrijtuigenbelasting naar betalen naar gebruik.

De komende periode zullen we als gezamenlijke provincies samen met het kabinet de toekomst van provinciaal belastinggebied, inclusief een eventuele verbreding, onderzoeken. Op dit moment is er nog onzekerheid over een toekomstige stabiele provinciale belastinggrondslag. Naast de varianten van opcenten in het kader van 'Betalen naar Gebruik' zullen we daarom ook de haalbaarheid van de alternatieven uit het eerdere onderzoeksrapport 'Herziening provinciaal belastinggebied' hierbij betrekken. Het is bij dit onderwerp overigens belangrijk te beseffen dat uiteindelijk de Tweede Kamer besluit over het toekomstig provinciaal belastinggebied.

Drie criteria zijn belangrijk voor de ontwikkelingen naar de toekomst binnen het vraagstuk van de financiering en dat zijn: autonomie, stabiliteit en toekomstbestendig.

Herijking verdeelmodel provinciefonds
Naast het traject van een nieuwe financieringssystematiek voor decentrale overheden is ook de herijking van het verdeelmodel voor het provinciefonds in ontwikkeling. Om een nieuw verdeelmodel in te voeren hebben de fondsbeheerders een onderzoek laten uitvoeren. Op dit moment vindt de validatie van de onderzoeksresultaten en de vormgeving van het verdeelmodel plaats. Hierna gaan we als gezamenlijke provincies in gesprek met fondsbeheerders over de randvoorwaarden voor de invoering van het nieuwe verdeelmodel. De invoering ervan zullen we ook afwegen in het licht van de voortgang in de andere aspecten van de nieuwe financieringssystematiek.

Aangezien voor de invoering van een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds nog een advies van de Raad voor het Openbaar bestuur en wellicht nog aanpassing van de Financiële-verhoudingswet nodig is, zal de afronding en de invoering ervan naar verwachting niet in de meicirculaire 2023 plaatsvinden.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12363
Extern Zaak ID	1997552
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.b.1
Titel	Financiën: Treasurybeleid 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

Voor het op peil hebben en houden van de liquiditeit van de provincie hebben Provinciale Staten, naast de wettelijke vereisten, nadere richtlijnen gesteld in de Financiële verordening 2021 en het Financieringsstatuut 2020. Om snel, beheerst en efficiënt te kunnen handelen binnen deze kaders verlenen Gedeputeerde Staten voor het aantrekken van kortlopende financiering mandaat aan de ambtelijke organisatie.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
W. Kegel
CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer +31235143679
kegelw@noord-holland.nl

Verzenddatum

22 MAART 2023

Kenmerk
1997552/1997553

Uw kenmerk

Betreft: Treasurybeleid 2023

Geachte leden,

Middels deze brief informeren wij u over de liquiditeitspositie van de Provincie en de hieruit volgende consequenties voor het treasurybeleid.

Inleiding

In de Perspectiefnota en in de begroting 2023 is een prognose gegeven voor de liquiditeit en het effect hiervan op onze liquiditeitspositie. In de begroting van 2023 is hierover het volgende vermeld:

> *"Uit de liquiditeitsprognose blijkt dat naar verwachting vanaf 2023 geld geleend moet gaan worden om aan de verschillende verplichtingen te kunnen blijven voldoen."*

De oorzaak van deze verwachting is het feit dat de provincie de laatste jaren veel heeft geïnvesteerd en uitgaven heeft gedekt uit reserves. Hierdoor is per saldo meer (kas)geld uitgestroomd dan er aan inkomsten (provinciefonds, opcenten) is ontvangen.

Op basis van de huidige stand van zaken van de liquiditeitsprognose is het moment waarop vreemd vermogen aangetrokken dient te worden vervroegd naar het begin van het tweede kwartaal 2023.

Daarom hebben wij besloten om in de korte termijn liquiditeitsbehoefte te voorzien door het instellen van een kredietfaciliteit bij de BNG ('rood' staan). Daarnaast wordt het mogelijk gemaakt om, daar waar nodig, kasgeldleningen met een looptijd van maximaal 12 maanden aan te trekken.
Met deze maatregelen zijn we in staat om aan de lopende betalingsverplichtingen te voldoen en kunnen we incidentele pieken, bijvoorbeeld als gevolg van grondbeleid, opvangen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Tot slot

In het derde kwartaal 2023 informeren wij u over de wijze waarop wij het treasurybeleid, inclusief rollen verantwoordelijkheden en informatievoorziening, nader hebben uitgewerkt.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

namd.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
C.J. Loggen

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12907
Extern Zaak ID	2055415
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.b.2
Titel	Financiën: Stand van zaken treasurybeleid (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

Middels een brief worden Provinciale Staten geïnformeerd over de ontwikkelingen rondom treasury en de treasuryfunctie.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

A. Soy

CZ/FIN/FBI

Telefoonnummer +31235143881

ali.soy@noord-holland.nl

Verzenddatum

23 JUNI 2023

Kenmerk

2055415 / 2055420

Uw kenmerk

Betreft: Stand van zaken treasurybeleid

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Stand van zaken treasurybeleid

Inleiding

Treasury is het optimaal beheren van de liquiditeitspositie. Het gaat hier om het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.

Op 22 maart 2023 hebben wij u geïnformeerd over de liquiditeitspositie van de provincie en de hieruit volgende consequenties. Een van die consequenties was de noodzaak om op korte termijn vreemd vermogen aan te trekken. Daarnaast hebben wij aangegeven dat deze ontwikkelingen voor ons aanleiding zijn om het provinciale beleid rondom treasury te herzien. Met deze brief informeren wij u over de gerealiseerde voortgang in de afgelopen periode en de stappen die nog gezet moeten worden.

Stand van zaken

De afgelopen maanden hebben wij meermaals korte termijn kasgeldleningen aangetrokken via banken en intermediairs. Hiermee hebben wij de acute verschillen tussen inkomsten en uitgaven kunnen dekken.

De besluiten tot het aantrekken van kasgeldleningen baseren we op de prognoses van de liquiditeit op de korte termijn. Daarbij kijken we ongeveer twee maanden vooruit. Deze prognoses hebben we de afgelopen maanden zodanig verfijnd dat we tot ongeveer twee maanden vooruit een redelijk betrouwbaar beeld kunnen vormen van de kasstromen.

Naast het dagelijks monitoren van de liquiditeitsontwikkeling is de afgelopen veel tijd gestoken in het leggen van contacten met banken en intermediairs om de rentekosten zo laag mogelijk te kunnen houden.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Om de beheersing van de treasury te verhogen is een (ambtelijke) commissie opgericht. In deze commissie wordt maandelijks de liquiditeitspositie van de provincie grondig besproken en wordt ook de voortgang in het verder uitbouwen van de treasuryfunctie bewaakt.

Nu de noodzakelijke stappen voor het uitvoeren van korte termijn treasurybeleid succesvol genomen zijn richten we ons op de benodigde acties om ook de middellange en lange termijn financiering in goede banen te kunnen leiden. De eerste prioriteit daarbij ligt bij inspanningen om de liquiditeitsprognose voor de middellange termijn (1 jaar) en lange termijn (4 jaar) nog scherper te krijgen

Uitgevoerde werkzaamheden

Behalve het verbeteren van de prognoses zijn we ook begonnen met het beschrijven van de taken, rollen en verantwoordelijkheden in het treasuryproces. Voor wat betreft korte termijn financiering wordt dit reeds in de praktijk toegepast. De middellange en lange termijn worden daarna aangepakt.

Tot slot

De komende maanden gaan we verder met de interne regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties, rentebeleid, financieringsbeleid en de bijbehorende informatievoorziening van de financieringsfunctie. Wij verwachten een uitgewerkt voorstel voor het treasurybeleid kort na het zomerreces te kunnen vaststellen. Wanneer dit gereed is zullen wij U direct informeren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12952
Extern Zaak ID	2000291
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.c
Titel	Grond: Strategische aankoop percelen cultuurgrond te Wieringen (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/GND

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

De provincie koopt strategisch circa 23 ha cultuurgrond met het oog om een sterkere en robuustere grondpositie te verwerven binnen de polder Waard-Nieuwland. De te verwerven percelen grenzen direct aan gronden reeds in eigendom bij de provincie Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

T.M. Versteegen

BEL/GND

Telefoonnummer +31235143790

timo.versteegen@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 5 JULI 2023

Kenmerk

2000291/2045267/

Uw kenmerk

Betreft: Strategische aankoop percelen cultuurgrond te Wieringen

Geachte leden,

Hierbij informeren wij u over het volgende besluit van ons college.

Wij hebben besloten om 4 percelen cultuurgrond te verwerven ter grootte van circa 23 ha in Wieringen. De percelen zijn gelegen in de polder Waard-Nieuwland ten zuidoosten van de dorpskern van Hippolystushoef.

Door de voornoemde verwerving verkrijgt de provincie een strategisch eigendom aansluitend aan percelen reeds in bezit bij de provincie. De aankoop is derhalve in beginsel om een sterkere en robuustere grondpositie te verwerven binnen de polder Waard-Nieuwland. Door deze aankoop -in combinatie met de gronden aan de Polderweg en daarbij aanwezige agrarische bouwblokken- wordt de provincie eigenaar van een groot aaneengesloten blok gras en bouwland. Deze gronden en aanwezige bouwblokken kan de provincie inzetten in voor het realiseren van diverse provinciale doelen.

De aankoopprijs van de te verwerven percelen is marginaal boven de waarde die is vastgesteld door een gecertificeerde, onafhankelijk taxateur. De aankoop van deze percelen vindt derhalve marktconform plaats.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

De akte van levering wordt uiterlijk 31 augustus 2023 door partijen ondertekend ten overstaan van de notaris.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12242
Extern Zaak ID	1864680
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.d
Titel	Subsidies: Openstelling uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorps-, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2022 (C-agenda commissie 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BU/BG

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De eerste tranche van de subsidieregeling verduurzaming dorps-, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2022 sluit op 31 maart 2023. Om deze verduurzamingssubsidies ook gedurende de rest van 2023 mogelijk te maken, hebben wij de regeling opengesteld tot en met 31 december 2023.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.G.M. Tromp
BU/BG

Telefoonnummer +31235145313
TROMPM@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

15 MAART 2023

Kenmerk
1864680/1989923

Uw kenmerk

Betreft: Verlenging openstelling uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorp-, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2022

Geachte leden,

Graag informeren wij u dat wij de openstelling van de uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorps-, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland 2022 hebben verlengd tot 31 december 2023.

Achtergrondinformatie

Via het Ontzorgingsprogramma verduurzaming maatschappelijk vastgoed worden eigenaren van dorps- en buurthuizen geholpen bij het maken van hun verduurzamingsplannen. Dit ontzorgingsprogramma wordt uitgevoerd met behulp van een speciale uitkering (SPUK) die wij van het Rijk hebben ontvangen.

De subsidieregeling is bedoeld om de uitvoering van die plannen ook echt mogelijk te maken. Een dorps- of buurthuis kan daarvoor maximaal € 40.000,- aan subsidie ontvangen. De financiële middelen voor deze subsidieregeling zijn afkomstig van het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds.

Er lopen in het ontzorgingsprogramma momenteel ruim 100 adviestrajecten, waarvan ruim de helft dorps- of buurthuizen zijn. Ongeveer 40 dorpshuizen hebben inmiddels ook een z.g. 'intentieverklaring' ondertekend. Daarmee geven zij aan serieus met de

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

verduurzaming verder aan de slag te willen. Deze kaart laat zien welke eigenaren inmiddels deelnemen aan het programma.

Op dit moment zijn er nog slechts een beperkt aantal dorpshuizen die ook echt een subsidie voor de realisatie van de verduurzaming hebben aangevraagd, maar achter de schermen wordt er dus wel heel veel aan de voorbereiding van die aanvragen gedaan. Dat is voor ons voldoende reden geweest om de openstelling te verlengen en het subsidieplafond voor dit jaar vast te stellen op € 1,5 miljoen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12358
Extern Zaak ID	1982691
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.e
Titel	Financiën: Normenkader Rechtmatigheid 2022 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	AD/CC

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

De provincie is verplicht jaarlijks een normenkader rechtmatigheid op te stellen. Het normenkader rechtmatigheid 2022 is nodig voor de jaarrekeningcontrole van de externe accountant over boekjaar 2022.

Provincie Noord-Holland

Normenkader rechtmatigheid 2022

Provincie Noord-Holland

Haarlem, 13 februari 2023

Inleiding

Dit document bevat het normenkader rechtmatigheid (hierna: normenkader) voor de uitvoering van de financiële rechtmatigheidscontrole binnen de provincie Noord-Holland over 2022.

Het normenkader voor de rechtmatigheidscontrole betreft de inventarisatie van de voor de accountantscontrole 2022 relevante externe regelgeving en de interne regelgeving van de provincie Noord-Holland. Het normenkader is ingedeeld naar de voor deze controle belangrijkste processen zoals die zijn geïdentificeerd binnen de provincie.

Kaderstellende collegebesluiten vallen niet expliciet onder het normenkader, maar vallen slechts onder de reikwijdte van de rechtmatigheidscontrole van de accountant voor zover de controle hiervan verplicht is op basis van hogere regelgeving of provinciale statenbesluiten c.q. verordeningen. Bij het opstellen van het normenkader zijn de randvoorwaarden voor de financiële beheershandelingen zoals gesteld in de Kadernota Rechtmatigheid oktober 2018[1] toegepast en het Addendum Kadernota rechtmatigheid 2021 en 2022[2] van de commissie BBV.

Het normenkader 1e versie is op 22 september 2022 door de directie van de provincie Noord-Holland vastgesteld. Deze 1e versie is door de externe accountant gebruikt bij de interim controle 2022.

Dit definitieve normenkader wordt ten behoeve van de jaarrekeningcontrole 2022 door het college van Gedeputeerde Staten vastgesteld en vervolgens ter informatie gezonden aan Provinciale Staten.

In de bijlage is aangegeven welke regelgeving is toegevoegd en afgevoerd ten opzichte van het normenkader rechtmatigheid 2021.

[1] https://commissiebbv.nl/file/download/0a23cfe9-a783-43da-bd8f-5687ad34cec9/kadernota-rechtmatigheid-okt2018.pdf
[2] https://commissiebbv.nl/file/download/7f020c3a-251f-45ed-88c5-aa8ff864f29d/addendum-kadernota-rechtmatigheid-2021-en-2022-definitief.pdf

Inhoudsopgave

Per proces wordt in dit normenkader de relevante externe en interne wet- en regelgeving aangegeven.

Inleiding....2
Inhoudsopgave....3
1. Algemeen....4
2. Subsidieverlening....4
3. Inkoop en aanbesteden....8
4. Overige crediteuren....8
5. Belastingen en leges....9
6. Overige debiteuren....9
7. Salaris en beloning....9
8. Planning & Control....10
9. Treasury....10
Bijlage: overzicht wijzigingen ten opzichte van het normenkader rechtmatigheid 2021....11

1. Algemeen

Externe regelgeving	Interne regelgeving
	• Regelingen die in eerdere normenkaders zijn opgenomen en niet meer geldend zijn in 2022, maar nog wel tot een beheershandeling leiden in 2022, zoals het vaststellen van een subsidiebeschikking, worden geacht deel uit te maken van het normenkader rechtmatigheid 2022; • Achter de uitvoeringsregelingen zijn jaartallen weggelaten, indien de regelingen periodiek opnieuw worden vastgesteld door GS/PS. Overig: • Regeling Nadeelcompensatie Infrastructurele Werken provincie Noord-Holland (inwerkingtreding per 28-6-2021) • Verordening op de vergoeding voor diverse adviescommissies detailhandel Noord-Holland (inwerkingtreding per 22-1-2021)

2. Subsidieverlening

Externe regelgeving	Interne regelgeving
• Algemene wet bestuursrecht • Europees verdrag inzake bescherming van het archeologisch erfgoed • Regeling duurzaam veilig • Besluit ruimtelijke ordening • Woningwet • Monumentenwet 1988 • Besluit infrastructuurfonds • Wet personenvervoer 2000 • Rijks- en Europese subsidieregelingen • Besluit financiële bepalingen bodemsanering	• Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011 • Provinciale Verantwoordingssystematiek Subsidies Noord-Holland (officieel 'Aanwijzing voor de subsidieverstrekking Noord-Holland') • Beleidsregel wijzigen of lager vaststellen subsidies Noord-Holland • Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 19 mei 2020 tot wijziging van diverse subsidie uitvoeringsregelingen in verband met COVID-19 • Vaststelling diverse subsidieplafonds 2022 (PB 2021/13140). • Uitvoeringsregeling subsidie Doortrappen Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland • Subsidieplafond uitvoeringsregeling herstructurering en intelligent ruimtegebruik

Externe regelgeving	Interne regelgeving
	bedrijventerreinen (PB 2022/4554) • Uitvoeringsregeling Cofinanciering Waddenfonds Noord-Holland • Subsidieplafond uitvoeringsregeling cofinanciering Waddenfonds (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling Restauratie Provinciale Monumenten Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling Natuur & Landschapsbeheer Noord-Holland • Subsidieplafond en openstellingsbesluit uitvoeringsregeling Natuur & Landschapsbeheer Noord-Holland (PB 2021/10901) • Uitvoeringsregeling Kwaliteitsimpuls Natuur & Landschap Noord-Holland • Subsidieplafond en openstellingsbesluit uitvoeringsregeling Kwaliteitsimpuls Natuur & Landschap Noord-Holland (PB 2021/10902) • Uitvoeringsregeling subsidie Buurtbusprojecten Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling Onderhoud Provinciale Monumenten Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling Groen Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord-Holland • Subsidieplafond uitvoeringsregeling POP3 subsidies Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie restauratie rijksmonumenten Noord-Holland • Subsidieplafond uitvoeringsregeling subsidie restauratie rijksmonumenten Noord-Holland (PB 2022/6201) • Uitvoeringsregeling subsidie versterken bestuurskracht Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren

Externe regelgeving	Interne regelgeving
	• Uitvoeringsregeling subsidie onderzoeken duurzaam benutten monumenten • Subsidieplafon uitvoeringsregeling subsidie onderzoeken duurzaam benutten monumenten Noord-Holland (PB 2021/12479) • Uitvoeringsregeling subsidie opruiming drugsafval • Uitvoeringsregeling subsidie herbestemming, restauratie en verduurzaming monumenten • Uitvoeringsregeling subsidie kennisontwikkeling bodem en water • Subsidieplafond kennisontwikkeling bodem en water (PB 2022/5427) • Uitvoeringsregeling agrarische sector groene uitweg • Subsidieplafond agrarische sector groene uitweg (PB 2021/12898) • Uitvoeringsregeling duurzaamheidsinitiatieven burgercollectieven (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie historische windmolens • Uitvoeringsregeling subsidie bodemsanering • Uitvoeringsregeling subsidie verbetering kwaliteit zwemwater • Subsidieplafond en indieningstermijn uitvoeringsregeling subsidie verbetering kwaliteit zwemwater (PB 2022/1367) • Uitvoeringsregeling warmtetransitie van de gebouwde omgeving op wijkniveau • Openstellingsbesluit Uitvoeringsregeling warmtetransitie van de gebouwde omgeving (PB 2022/1625) • Uitvoeringsregeling klimaatadaptatie fysieke uitvoeringsprojecten • Subsidieplafond uitvoeringsregeling fysieke uitvoeringsprojectenklimaatadaptatie Noord-Holland (PB 2021/3073) • Uitvoeringsregeling onderzoek fysieke uitvoeringsprojecten klimaatadaptatie Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie versnelling woningbouw gemeenten Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie Kleine Infrastructuur Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie verbetering

Externe regelgeving	Interne regelgeving
	toegankelijkheid bushaltes Noord-Holland (geldig t/m 30 juni 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie verduurzamingsinitiatieven woningcorporaties Noord-Holland • Subsidieplafond uitvoeringsregeling subsidie verduurzamingsinitiatieven woningcorporaties Noord-Holland (PB 2020/8117) • Uitvoeringsregeling subsidie Woonakkoorden Noord-Holland 2021 • HIRB+ Uitvoeringsregeling revitalisering verblijfsrecreatie Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie ondersteuning toekomstbestendige werklocaties • Uitvoeringsregeling subsidie toekomstbestendige winkelgebieden • Uitvoeringsregeling Subsidie Ambitieprogramma Ruimtelijke Kwaliteit Kustzone Hoorn-Amsterdam Noord-Holland • Subsidieplafond Uitvoeringsregeling subsidie ambitieprogramma ruimtelijke kwaliteit kustzone Hoorn-Amsterdam Noord-Holland (PB 2021/2690) • Uitvoeringsregeling subsidie gezonde leefomgeving complexe industrie Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie HIRB+ duurzaamheid Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie landschapsontwikkeling Westeinderscheg Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie verkeersveilige uitwegen Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie versterken maatschappelijke sector Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie waterrecreatie: duurzaamheid en innovatie Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie waterrecreatie: kleine voorzieningen en diensten Noord-Holland (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling waterrecreatie: uitbreiden vaarnetwerk voor de kleinere pleziervaart (PB 2021/13140 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022)

Externe regelgeving	Interne regelgeving
	• Openstellingsbesluit LEADER-projecten Noord-Holland (geldig t/m 10 februari 2022) • Openstellingsbesluit agrarisch natuur- en landschapsbeheer Noord-Holland • Openstellingsbesluit Natuur Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie bestuurlijke weerbaarheidsscans Noord-Holland • Subsidieplafond uitvoeringsregeling subsidie bestuurlijke weerbaarheidsscans Noord-Holland (PB 2021/11097). • Subsidieverordening fractiebijdragen Noord-Holland (inwerkingtreding per 21 februari 2020). • Uitvoeringsregeling subsidie bedrijfsverplaatsing en kavelruil Natuurnetwerk Noord-Holland (PB 2021/1340 vaststelling diverse subsidieplafonds 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie regionaal energiebesparingsprogramma woningen Noord-Holland (geldig t/m 30 juni 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming culturele instellingen Noord-Holland (inwerkingtreding per 19 januari 2021). • Subsidieplafond uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming culturele instellingen Noord-Holland (PB 2022/7669). • Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland (inwerkingtreding per 1-3-2021) • Subsidieplafond uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming sportaccommodaties Noord-Holland (PB 2022/1394) • Uitvoeringsregeling subsidie regievoering transformatorstations en tracés Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 24 december 2021) • Uitvoeringsregeling subsidie stimulerend energietoezicht bedrijven Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 5 november 2021) • Uitvoeringsregeling subsidie verkeerseducatie scholieren Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 28 december 2021 • Uitvoeringsregeling subsidie eren en herdenken Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 28 december 2021) • Subsidieplafond subsidie eren en herdenken Noord-Holland (PB 2021/12951) • Uitvoeringsregeling impuls samenwerking

Externe regelgeving	Interne regelgeving
	cultuur- of erfgoedorganisaties Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 24 februari 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie impuls innovatie cultuur- en erfgoedorganisaties Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 24 februari 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie kavelruil Noordelijke Vechtstreek Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 12 mei 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie natuurherstelmaatregelen Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 23 maart 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie oplossingen bij netcongestie Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 8 juli 2022) • Openstellingsbesluit Uitvoeringsregeling subsidie oplossingen bij netcongestie Noord-Holland • Uitvoeringsregeling Subsidie programma natuur Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 23 maart 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie Voedselvisie Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 30 juni 2022) • Subsidieplafond Uitvoeringsregeling subsidie Voedselvisie Noord-Holland (PB 2022-7601) • Uitvoeringsregeling subsidie zonne-energieleverende parkeerterreinen Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 4 februari 2022) • Subsidieplafond Uitvoeringsregeling subsidie zonne-energieleverende parkeerterreinen Noord-Holland (2022/1291) • Uitvoeringsregeling subsidie landschapsontwikkeling Amstelscheg Noord-Holland (vanaf 23 september 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorpshuizen, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland (vanaf 29 september 2022) • Besluit tot openstelling van de eerste tranche op grond van uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorpshuizen, buurthuizen en wijkcentra 2022 (PB 2022/11353)

3. Inkoop en aanbesteden

Externe regelgeving	Interne regelgeving

• Europese Richtlijn 2014/23/EU, 2014/24/EU • (Herziene) Aanbestedingswet 2012 • Aanbestedingsreglement Werken 2016 • Gids Proportionaliteit • UAV GC 2005 • UAV 2012 (voor Werken) • Wet deregulering beoordeling arbeidsrelaties • Wet personenvervoer 2000 • Besluit personenvervoer 2000	

4. Overige crediteuren

Externe regelgeving	Interne regelgeving
• Wet gemeenschappelijke regelingen	• Beleidsregel tegemoetkoming schade Noord-Holland (geldend vanaf 1 mei 2021)

5. Belastingen en leges

Externe regelgeving	Interne regelgeving
• Wet op het BTW compensatiefonds • Wet op de omzetbelasting 1968 • Algemene wet inzake rijksbelastingen • Belastingwetten inzake motorrijtuigen, personenauto's, motorrijwielen, etc. • Ontgrondingenwet • Waterwet • Wet op de vennootschapsbelasting 1969 • Wet op de dividendbelasting 1965 • Wet op belastingen van rechtsverkeer (daaronder valt de overdrachtsbelasting) • Wet maatregelen woningmarkt 2014 II (o.a. verhuurdersheffing) • Wet op de loonbelasting 1964	• Verordening op de heffing van opcenten op de hoofdsom van motorrijtuigenbelasting • Omgevingsverordening NH2020 (geldend vanaf 22 oktober 2020) • Omgevingsregeling NH 2020 (geldend vanaf 9 april 2021) • Verordening op de heffing en invordering van de nazorgheffing stortplaatsen provincie Noord-Holland • Grondwaterheffingsverordening Noord-Holland • Legesverordening Noord-Holland

6. Overige debiteuren

Externe regelgeving	Interne regelgeving
• Invorderingswet 1990 • Wet markt en overheid • Mededingingswet • Besluit markt en overheid	

7. Salaris en beloning

Externe regelgeving	Interne regelgeving
• Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) • Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers • Regeling rechtspositie decentrale politieke ambtsdragers • Kieswet • Wet arbeid en zorg (Wazo) • Wet arbeidsmarkt in balans (WAB) • Wet op de loonbelasting 1964 • Wet normering topinkomens (WNT) • Ziektewet • Wet werk en inkomsten naar arbeidsvermogen (WIA) • Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering	• Verordening rechtspositie politieke ambtsdragers Provincie Noord-Holland 2019 • CAO Provinciale Sector • Leidraad bij reorganisaties (de personeelsregeling hoofdstuk 6.1) • Vitaal organiseren 2.0 • Reis- en verblijfskosten (de personeelsregeling hoofdstuk 3) • Uitvoeringsregeling IKB (personeelsregeling hoofdstuk 4) • Sportbijdrage (de personeelsregeling hoofdstuk 5.3) • Overgangsregeling Talent Budget (de personeelsregeling hoofdstuk 6.3) • Rechtspositie van een stagiair per 1 september

(WAO) • Werkloosheidswet • Zorgverzekeringswet • Wet vermindering afdracht loonbelasting en premie sociale volksverzekeringen (WVA) • Pensioenwet • Arbeidsomstandighedenwet / Arbobesluit • Arbeidstijdenwet • Burgerlijk Wetboek • Ambtenarenwet • Provinciewet	2020

8. Planning & Control

Externe regelgeving	Interne regelgeving
• Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) • Wet gemeenschappelijke regelingen • Burgerlijk Wetboek • Financiële verhoudingswet • Regeling informatie voor derden • Single Information Single Audit (SISA)	• Controleverordening provincie Noord-Holland 2004 • Nota reserves 2018 • Kadernota weerstandsvermogen en risicomanagement • Kadernota verbonden partijen • Nota Infrastructurele kapitaalgoederen • Financiële verordening provincie Noord-Holland

9. Treasury

Externe regelgeving	Interne regelgeving
• Wet financiering decentrale overheden • Besluit leningsvoorwaarden decentrale overheden • Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo)	• Financieringsstatuut provincie Noord-Holland • Uitvoeringsrichtlijn Leningen en Garantstellingen

Bijlage: overzicht wijzigingen ten opzichte van het normenkader rechtmatigheid 2021

Toegevoegd:

Extern	*Intern*
	2. Subsidieverlening • Uitvoeringsregeling subsidie regievoering transformatorstations en tracés Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 24 december 2021) • Uitvoeringsregeling subsidie stimulerend energietoezicht bedrijven Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 5 november 2021) • Uitvoeringsregeling subsidie verkeerseducatie scholieren Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 28 december 2021 • Uitvoeringsregeling subsidie eren en herdenken Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 28 december 2021) • Subsidieplafond subsidie eren en herdenken Noord-Holland (PB 2021/12951) • Uitvoeringsregeling impuls samenwerking cultuur- of erfgoedorganisaties Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 24 februari 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie impuls innovatie cultuur- en erfgoedorganisaties Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 24 februari 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie kavelruil Noordelijke Vechtstreek Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 12 mei 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie natuurherstelmaatregelen Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 23 maart 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie oplossingen bij netcongestie Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 8 juli 2022) • Openstellingsbesluit Uitvoeringsregeling subsidie oplossingen bij netcongestie Noord-Holland • Uitvoeringsregeling Subsidie programma natuur Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 23 maart 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie Voedselvisie Noord-Holland (inwerkingtreding vanaf 30 juni 2022) • Subsidieplafond Uitvoeringsregeling subsidie Voedselvisie Noord-Holland (PB 2022-7601) • Uitvoeringsregeling subsidie Zonne-energieleverende parkeerterreinen Noord-

	Holland (inwerkingtreding vanaf 4 februari 2022) • Subsidieplafond Uitvoeringsregeling subsidie Zonne-energieleverende parkeerterreinen Noord-Holland (2022/1291) • Uitvoeringsregeling subsidie landschapsontwikkeling Amstelscheg Noord-Holland (vanaf 23 september 2022) • Uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorpshuizen, buurthuizen en wijkcentra Noord-Holland (vanaf 29 september 2022) • Besluit tot openstelling van de eerste tranche op grond van uitvoeringsregeling subsidie verduurzaming dorpshuizen, buurthuizen en wijkcentra 2022 (PB 2022/11353)

Vervallen/afgevoerd:

Extern	*Intern*
	2. Subsidieverlening • Vaststelling diverse subsidieplafonds 2021 (PB 2020/9898) • Uitvoeringsregeling subsidie communicatie opvangcentra wilde dieren Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie duurzame zeehavens Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie gedragsbeïnvloeding verkeersveiligheid Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie spaarpalen Noord-Holland (inwerkingtreding per 28-5-2021) • Uitvoeringsregeling subsidie stimulering regionale samenwerking cultuur Noord-Holland • Uitvoeringsregeling subsidie pachtafkoop en aankoop van NNN-terreinen Noord-Holland 2019 (geldig t/m 1 juli 2021). • Uitvoeringsregeling subsidie innovatieve financiering duurzaamheidsmaatregelen woningen Noord-Holland (vervallen per 1-7-2021)

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. E.M. de Koekkoek
AD/CC

Telefoonnummer +31235143673
elma.de.koekkoek@noord-holland.nl

Verzenddatum

05 APR. 2023

Kenmerk
1982691/1982703

Uw kenmerk

Betreft: Normenkader rechtmatigheid 2022 ter kennisname

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:

- Normenkader rechtmatigheid 2022

Inleiding
Wij hebben het normenkader rechtmatigheid 2022 in onze vergadering van 4 april 2023 vastgesteld.

Dit normenkader is nodig voor de controle van de externe accountant, specifiek de jaarrekeningcontrole 2022. In de bijlage van het normenkader rechtmatigheid staan de wijzigingen ten opzichte van 2021 opgenomen. De wijzigingen zijn in lijn der verwachtingen en hebben geen grote consequenties.

De accountant heeft voor de uitvoering van de interim controle 2022, die in september/oktober 2022 heeft plaatsgevonden reeds de beschikking gekregen over het normenkader 2022 1e versie. De interim controle heeft niet geleid tot wijzigingen in de inhoud van het normenkader.

Tot slot
Volgens de landelijke kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording hoeven Provinciale Staten dit normenkader niet expliciet vast te stellen, maar kunnen zij het kader ook bevestigen door het voor kennisgeving aan te nemen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Vanaf het verslagjaar 2023 dienen Gedeputeerde Staten voor de eerste keer een rechtmatigheidsverantwoording op te nemen in de jaarrekening. Dit heeft onder meer tot gevolg dat het Normenkader rechtmatigheid 2023 door Provinciale Staten zal dienen te worden vastgesteld.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

Provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)
Normenkader rechtmatigheid 2022

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12152
Extern Zaak ID	1978567
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.f
Titel	Financien: Begrotingsneutrale wijzigingen beleidsdoelenraming (01) januari 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

Gedeputeerde Staten kunnen binnen de door Provinciale Staten vastgestelde begrotingsprogramma's middelen toewijzen aan de verschillende beleidsdoelen. Met dit besluit worden interne wijzigingen hierop administratief binnen de programmabegroting verwerkt.

Begrotingsneutrale wijzigingen begroting 2023 (01) januari (Reg.nr.1978567/1978585)
Datum 02-02-2023

Boekingscombinatie					Boeking			Programmastructuur 2023	
Profit Centre Code	Profit Centre Omschrijving	Kostensoort Code	Kostensoort Omschrijving	asten/Bate	2023	Omschrijving	Toelichting	Niveau 2 Code	Niveau 2 Omschrijving
700230	Havencomplexen	4300025	*Begroting aankoop niet duurz. goederen	Lasten	90.000	BNW jan 2023. IOT OD 3.1.2 en 3.2.3. Voor werkzaamheden bij het Maritiem Cluster wordt een persoon gedetacheerd van de gemeente Alkmaar bij de PNH. Dit gaat € 90.000 kosten. Bij het Mariteim Cluster is hier geen budget voor in 2023. Maar bij de PARK is nog een budget geraamd voor een heel jaar. In 2023 moet besloten worden of er een nieuwe PARK wordt ingehuurd. Als dat het geval is, verwachten we doordat de werkzaamheden dan weer opgestart gaan worden, dat de kosten daar lager zullen uitvallen dan dat er nu geraamd is. Vandaar dat er € 90.000 over wordt geheveld van het budget van PARK naar het budget voor het Maritiem Cluster.	16. BNW jan 2023. IOT OD 3.1.2 en 3.2.3. Voor werkzaamheden bij het Maritiem Cluster wordt een persoon gedetacheerd van de gemeente Alkmaar bij de PNH. Dit gaat € 90.000 kosten. Bij het Mariteim Cluster is hier geen budget voor in 2023. Maar bij de PARK is nog een budget geraamd voor een heel jaar. In 2023 moet besloten worden of er een nieuwe PARK wordt ingehuurd. Als dat het geval is, verwachten we doordat de werkzaamheden dan weer opgestart gaan worden, dat de kosten daar lager zullen uitvallen dan dat er nu geraamd is. Vandaar dat er € 90.000 over wordt geheveld van het budget van PARK naar het budget voor het Maritiem Cluster.	2023PR0323	Visie Noordzeekanaalgebied en havencomplexen realiseren
700217	Ruimte. kwaliteit	4300025	*Begroting aankoop niet duurz. goederen	Lasten	-90.000			2023PR0312	Ruimtelijke kwaliteit borgen en stimuleren
					0				

Rode minute

Voor werkzaamheden bij het Maritiem Cluster wordt een persoon gedetacheerd van de gemeente Alkmaar bij de PNH.
Dit gaat € 90.000 kosten. Bij het Mariteim Cluster is hier geen budget voor in 2023.
Maar bij de PARK is nog een budget geraamd voor een heel jaar. In 2023 moet besloten worden of er een nieuwe PARK wordt ingehuurd.
Als dat het geval is, verwachten we doordat de werkzaamheden dan weer opgestart gaan worden, dat de kosten daar lager zullen uitvallen dan dat er nu geraamd is.
Vandaar dat er € 90.000 over wordt geheveld van het budget van PARK naar het budget voor het Maritiem Cluster.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland,
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR Haarlem

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
K. Dombai
CZ/FIN/FBI

Doorkiesnummer 023-5144447
krisztina.dombai@noord-holland.nl

Betreft: Begrotingsneutrale wijzigingen beleidsdoelenraming 2023 (01) januari

Verzenddatum
22 FEB. 2023
Kenmerk 1978567-1979228

Uw kenmerk

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) zenden wij u ter kennisname de 1e budgettair neutrale wijziging van de beleidsdoelenraming 2023 toe. Het betreft begrotingsneutrale wijzigingen tussen beleidsdoelen, die geen consequenties hebben voor de omvang van het programma en geen invloed hebben op het realiseren van de ambities in de betreffende beleidsdoelen. Deze aanpassingen zijn van belang met het oog op de rechtmatigheid.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris voorzitter

R.M. Bergkamp A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
Haarlem [2012 DE]
www.noord-holland.nl

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12922
Extern Zaak ID	2055732
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.g
Titel	Financiën: Stand van zaken herijking verdeelmodel provinciefonds (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/FIN

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De provincies en het ministerie van Binnenlandse Zaken voeren overleg over een nieuw verdeelmodel voor het provinciefonds. Provinciale Staten worden met deze brief op de hoogte gebracht van de meest recente ontwikkelingen in dit traject.

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
T.a.v. mevrouw mr.drs. H.G.J. Bruins Slot
Postbus 20011
2500 EA 's-GRAVENHAGE

uw brief van	uw kenmerk	ons kenmerk	datum
		FIN 11494/2023	8 juni 2023

onderwerp
Verdeelmodel Provinciefonds

Geachte mevrouw Bruins Slot,

De twaalf provincies nemen als partners van het rijk, de gemeenten en de waterschappen, verantwoordelijkheid voor de grote transities en maatschappelijke opgaven in Nederland. Van verduurzaming, wonen, bereikbaarheid tot de complexe opgave in het landelijk gebied. Zonder de provincies kan het rijk deze opgaven en de nationale ambities niet realiseren. Die samenwerking vereist adequate financiële verhoudingen. Deze randvoorwaarde wordt ons inziens momenteel onvoldoende ingevuld. Dit ondanks de daarover eerder afgesproken spelregels. Dit leidt tot een disbalans tussen opgaven c.q. taken en de daarvoor benodigde voldoende, stabiele meerjarige financiële middelen. Dat baart ons, zoals u bekend, grote zorgen. Het leidt tot risico's voor kwaliteit en tempo van uitvoering van genoemde opgaven.

Er is (te) veel onzekerheid over de financiële toekomst van de provincies. De korting op het Provinciefonds is doorgevoerd en de opschalingskorting is nog niet definitief afgeschaft. Het rijk kiest ervoor de grote transities te financieren met incidentele fondsen waarbij geen rekening wordt gehouden met daaruit voortvloeiende structurele kosten. De voorgestelde nieuwe manier van indexeren houdt onvoldoende rekening met de ontwikkeling van provinciale kosten. Hoe het nieuwe provinciale belastinggebied per 2030 er uit ziet, en hoe dat zich verhoudt tot alle decentrale belastingen voor onze inwoners, is evenzo niet duidelijk.

Dit tegen de achtergrond van bestaande en verder oplopende tekorten. Denk aan openbaar vervoer, natuur, de regierol op de grote transities, infrastructuur en onderhoud, cultuur, regionale economie.

Inlichtingen bij : Hester Menninga
Email : hmenninga@ipo.nl
Bijlagen : 0

Gegeven de noodzakelijke aanpak van complexe opgaven en gegeven de grote financiële uitdagingen, en in de wetenschap dat het rijk voornemens is minder middelen aan de decentrale overheden te doen toekomen, is de provincies gevraagd met het rijk samen te werken aan een nieuw verdeelmodel voor het Provinciefonds. De facto het verdelen van de schaarste. Sinds november 2022 hebben de twaalf provincies gezamenlijk – met en zonder betrokkenheid van het rijk – intensief gesproken, zowel ambtelijk als bestuurlijk.

Langs deze weg informeren we u over het standpunt van de gezamenlijke provincies over het lopende proces voor een nieuw verdeelmodel voor het Provinciefonds.

In 2021 heeft u opdracht gegeven aan het adviesbureau Cebeon om een nieuw verdeelmodel voor het Provinciefonds uit te werken. Belangrijke aanleiding hiervoor lag in de bestuurlijke wens om een aantal 'weeffouten' in het bestaande verdeelmodel te corrigeren. In januari 2023 heeft Cebeon een ontwerp voor een nieuw verdeelmodel gepresenteerd. Daarna is een proces gestart van overleg tussen uw ministerie en de gezamenlijke provincies om te bezien of dit voorstel op steun van de twaalf provincies zou kunnen rekenen. In de afgelopen maanden hebben de provincies zich daarnaast ook onderling gebogen over een eerlijke en stabiele verdeling van de structurele middelen die zij van het Rijk ontvangen.

Het voorstel van Cebeon voor een herverdeling van de middelen uit het Provinciefonds roept wisselende reacties op bij de twaalf provincies, zowel voor wat betreft de onderbouwing als de uitkomsten. De uitgangspunten voor het nieuwe verdeelmodel worden door de meeste provincies herkend. De operationele uitwerking en de keuzes rond de verrekening van de eigen middelen en het eigen belastinggebied roepen echter veel vragen en bij meerdere provincies ook kritiek op. De herverdeeleffecten van het voorstel zijn bovendien zeer fors. Voor sommige provincies betekent dit een erkenning van de structurele problemen die al lange tijd worden ervaren. De evenzo reële uitdagingen van andere provincies worden juist groter, zeker in het licht van bovengeschetste omstandigheden.

De voorgenomen korting op het Provinciefonds staat, in combinatie met de herverdeling van het Provinciefonds, bovendien haaks op het recent uitgebrachte advies 'Elke Regio telt'. De discussie over een eerlijke verdeling van de middelen uit het Provinciefonds is niet los te zien van de bredere discussie over een gelijkwaardig voorzieningenniveautussen regio's, en van alle in deze brief neergelegde financiële vraagstukken.

Het door Cebeon voorgestelde model leidt tot effecten die voor een deel van de provincies niet te dragen zijn. Het realiseren van een nieuw verdeelmodel voor de provincies is verre van een technische model-exercitie.

Het totaal van de financiële verhoudingen verdient de volle aandacht en wij dringen er – met grote urgentie – op aan dat er in goede samenwerking en goed overleg duidelijkheid geboden wordt over een stabiele meerjarenfinanciering in relatie tot de opgaven en taken waar de provincies voor gesteld zijn. Dat achten wij een rechtvaardige invulling van de bepalingen van de Wet Financiële Verhoudingen. Wij dringen ook aan op een adequate, inzichtelijke meerjarige doorrekening van het door Cebeon voorgestelde model. De provincies hebben een model nodig dat een meerjarige doorrekening kent welke voorziet in rechtvaardige financiële verhoudingen met oog voor de opgaven waar de provincies voor staan. Wij verzoeken om spoedig overleg voor het bespreken van de ontstane tekorten. De nieuwe Staten en Colleges hebben duidelijkheid nodig.

Wij nodigen u graag uit voor een nader overleg met de gedeputeerden financiën van de twaalf provincies, en vernemen tevens graag hoe u voornemens bent het proces

ter realisatie van een nieuw verdeelmodel tot een gedragen afronding te brengen.

Een eensluidende brief is ook gestuurd aan staatssecretaris van Fiscaliteit de heer M.L.A. van Rij.

Met vriendelijke groet,
INTERPROVINCIAAL OVERLEG

J. Smit
Voorzitter IPO

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
W. Kegel
CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer +31235143679
kegelw@noord-holland.nl

Verzenddatum
21 JUNI 2023

Kenmerk
2055732/2055729

Uw kenmerk

Betreft: Stand van zaken herijking verdeelmodel provincies

Geachte leden,

De afgelopen twee jaar is gewerkt aan een voorstel voor een nieuw verdeelmodel van het provinciefonds. Met deze brief informeren wij u, zoals toegezegd in de commissie EFB, over de stand van zaken.

Het provinciefonds is een van de belangrijkste pijlers van de inkomsten van de provincie. Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) treedt namens het Rijk op als fondsbeheerder. In die hoedanigheid is BZK verantwoordelijk voor de wijze waarop de middelen in het provinciefonds verdeeld worden over de twaalf provincies.

Het huidige verdeelmodel bevat verschillende criteria op basis waarvan wordt berekend hoeveel elke provincie ontvangt. In dit model zitten naar de mening van de provincies een aantal weeffouten die leiden tot een scheve verdeling. Zowel de provincies als de fondsbeheerder zijn het erover eens dat provincies gebaat zijn bij een technisch zuiver model, zonder weeffouten, dat stabiel, voorspelbaar en transparant is.

De fondsbeheerder heeft in overleg met de provincies besloten een nieuw model te laten ontwikkelen dat beter aansluit bij de wensen en omstandigheden van de provincies. Via het Interprovinciaal Overleg (IPO) zijn alle provincies nauw betrokken geweest bij het totstandkomingsproces van een nieuw model. Een concept van dit nieuwe model is in het najaar van 2022 voorgelegd aan de provincies, met de vraag hun wensen en bedenkingen uit te spreken. Het streven van de provincies was daarbij om namens de gezamenlijke provincies een eensluidende reactie af te geven naar de fondsbeheerder.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

De afgelopen zeven maanden heeft op verschillende niveaus intensief overleg plaatsgevonden om te komen tot een gezamenlijk provinciaal standpunt. Op ambtelijk niveau is uitvoerig gesproken over de technische werking van het model, en op bestuurlijk niveau is uitgebreid overleg gevoerd over de vraag of het nieuwe model voldoende recht doet aan ieders specifieke wensen en verwachtingen.

Dit intensieve traject heeft ondanks alles niet geleid tot een door alle provincies gedragen standpunt ten aanzien van het nieuwe verdeelmodel. Deze conclusie is in de IPO bestuursvergadering van 8 juni jl. onder woorden gebracht in een brief die in de bijlage is toegevoegd. Deze brief is namens de provincies aan de minister van BZK, in haar hoedanigheid als fondsbeheerder, verstuurd.

Het is op dit moment nog niet duidelijk wat de consequenties zijn voor de termijn waarop een nieuw verdeelmodel ingevoerd wordt, dat hangt mede af van de reactie van de fondsbeheerder. Zodra er relevante ontwikkelingen zijn op dit dossier zullen wij u hierover informeren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Brief IPO aan fondsbeheerder

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12622
Extern Zaak ID	1998901
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.h
Titel	Financien: Auditopvolging peildatum 1 maart 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	AD/CC

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

Auditopvolging is een instrument om de overgenomen aanbevelingen van de externe accountant, de Randstedelijke Rekenkamer, de provincie-archivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de directie, GS en PS.

Provincie Noord-Holland

Kenmerk: 1998901/1998907

Uw contactpersoon
J.M. Bierhuizen
AD/CC

Telefoonnummer +31631690638
bierhuizenj@noord-holland.nl

31 maart 2023

Betreft: Auditopvolging per 1 maart 2023

Memo

Inleiding

De auditopvolgingslijst is een instrument om de opvolging van aanbevelingen systematisch en periodiek te monitoren en eventuele risico's binnen de organisatie onder de aandacht te brengen. Hierbij geeft de auditopvolgingslijst inzicht in de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen uit onderzoeken van de Randstedelijke Rekenkamer, de externe accountant, de provinciearchivaris en van de concerncontroller van de provincie Noord-Holland.

Aan de hand van de auditopvolgingslijst rapporteert de concerncontroller per halfjaar (peildata 1 maart en 1 september) aan Gedeputeerde Staten over de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen. Gedeputeerde Staten informeren Provinciale Staten per bijgaande brief over deze voortgang.

De opvolging betreft de mate waarin de maatregelen zijn uitgevoerd die de opdrachtgevers hebben toegezegd naar aanleiding van de aanbevelingen uit de onderzoeken. De opdrachtgevers van de maatregelen zijn werkzaam bij één van de directies van de provincie Noord-Holland. Of en de mate waarin de maatregelen het gewenste effect hebben, is geen onderdeel van de auditopvolging.

De externe accountant en provincie-archivaris richten zich wel op de effectiviteit van de genomen maatregelen als onderdeel van hun reguliere controle, respectievelijk inspectie. De Randstedelijke Rekenkamer voert voor een deel van haar onderzoeken opvolgingsonderzoeken uit om te bepalen of de maatregelen effect hebben gehad. Ook de concerncontroller doet dit.

De auditopvolging is tot stand gekomen op basis van de ontvangen input van de opdrachtgevers en de medewerkers verantwoordelijk voor het treffen van adequate beheersmaatregelen.

Voorliggende notitie geeft een samenvatting van de auditopvolging tot 1 maart 2023. Hieronder geven wij een analyse van de stand van zaken.

Evenals bij de auditopvolgingsrapportage peildatum september 2022 is een bijlage bij de auditopvolgingsnotitie gevoegd. Dit betreft een rapportage van de OD NZKG waarin zij rapporteert over aan haar gerichte aanbevelingen in het rapport ‘stof tot nadenken’ van de Randstedelijke Rekenkamer. Over de in dit rapport aan GS gerichte aanbevelingen rapporteren wij in de auditopvolgingslijst.

De volgende tabel bevat de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen per 1 maart 2023 afgezet tegen de voortgang per 1 september 2022.

	Totaal	Reken kamer	Accountant	Concern control	Provincie archivaris
Openstaand per 1 september 2022	26	9	16	1	0
Nieuwe aanbevelingen	9	0	9	0	0
Totaal aanbevelingen waarover dit memo rapporteert	**35**	**9**	**25**	**1**	**0**
Afgeronde aanbevelingen	*13*	*1*	*12*	*0*	*0*
Vervallen aanbevelingen	*2*	*0*	*2*	*0*	*0*
Totaal afgerond/ vervallen	**15**	**1**	**14**	**0**	**0**
Openstaande aanbevelingen per 1 maart 2023	**20**	**8**	**11**	**1**	**0**

Tabel 1: Verloop aanbevelingen auditopvolging in de periode van 1 september 2022 tot 1 maart 2023

Analyse

In de afgelopen periode zijn 13 aanbevelingen afgerond en 2 stuks komen te vervallen. In het geval van de aanbevelingen van de externe accountant betreft het aanbevelingen die één of meerdere keren zijn herhaald. Deze aanbevelingen hebben de afgelopen periode extra aandacht gekregen en het aantal aanbevelingen is substantieel afgenomen. Het vervolg van deze analyse gaat in op de opvolging van de aanbevelingen ten aanzien van de interne bedrijfsvoering, het provinciaal beleid en aspecten inzake beheer en onderhoud.

Hierbij gaan wij uit van de status die de verantwoordelijken voor het treffen van de maatregelen hebben opgegeven. De status van de opvolging van sommige aanbevelingen verdient door interpretatieverschillen in enkele gevallen enige nuancering. Dit hebben wij dan als zodanig aangegeven.

Oude en doorgeschoven aanbevelingen

Op uw verzoek informeren wij u apart over de punten waarvan de planning niet is gehaald en één of meerdere keren zijn doorgeschoven.

De afgelopen periode is de deadline van 6 aanbevelingen uitgesteld naar een later moment.

Er bestaan verschillen in de oplostijd van aanbevelingen. Dit heeft te maken met het verschil in aard en complexiteit van de vraagstukken. Tot slot worden in voorkomende gevallen om moverende redenen prioriteiten verlegd.

In de auditopvolgingslijst is de status inzichtelijk gemaakt en gemarkeerd welke deadline is doorgeschoven.

Bedrijfsvoering

Procesbeschrijvingen
Uw externe accountant heeft in de afgelopen jaren aanbevelingen gedaan ten aanzien van (de kwaliteit van) procesbeschrijvingen. Het gaat er hierbij onder meer om dat dergelijke beschrijvingen worden gebaseerd op risicoanalyses. Kwaliteitsafspraken zijn geïmplementeerd die borgen dat risicoanalyses en interne beheersing op het vlak van rechtmatigheid en getrouwheid standaard onderdeel uitmaken van deze beschrijvingen. Nog niet alle procesbeschrijvingen zijn gereed. De meest relevante procesbeschrijvingen zijn goeddeels afgerond en zijn getoetst door de accountant. In volgorde van belangrijkheid worden de overige processen in een meerjarenplanning uiterlijk 2024 uitgewerkt en vastgelegd.

Risicomanagement
Het thema risicomanagement komt aan bod in een aantal onderzoeken uit de auditopvolging.

De aanbevelingen om risicomanagement te verbeteren door onder meer procesbeschrijvingen te baseren op risicoanalyses en door de belangrijkste beheersmaatregelen te beschrijven die de risico's afdekken zijn opgevolgd. Binnen het project 'processen centraal' zijn kwaliteitsafspraken gemaakt die borgen dat alle relevante procesbeschrijvingen hieraan voldoen.

De verkenning naar de systeemtechnische ondersteuning van risicomanagement door middel van GRC en ISMS[1] software is afgerond. De aanbesteding is afgerond, de implementatie loopt.

De frauderisio analyse als onderdeel van het fraudebeleid is uitgevoerd, de borging binnen de processen is onderhanden. Aansluitend zullen de overige aspecten van het beleid worden uitgewerkt en ingebed in de organisatie.

Risico's zijn een vast onderdeel op de agenda van de periodieke voortgangsgesprekken in de organisatie, waarmee de risicobewustwording wordt vergroot.

[1] GRC: Governance Risk Compliance; ISMS: Information Security Management Systeem

Rechtmatigheidsverantwoording
De wetgeving met betrekking tot de rechtmatigheidsverantwoording is voltooid. Hieruit volgt dat vanaf boekjaar 2023 Gedeputeerde Staten zelfstandig door middel van de rechtmatigheidsverantwoording uitspraak doet over de mate waarin de provincie rechtmatig handelt. De organisatie is goed voorbereid op deze verantwoording. Na installatie van de nieuwe Provinciale Staten wordt het beleidsstuk ter vaststelling aan hen aangeboden.

Beleid

Stof tot nadenken
In maart 2021 heeft de Randstedelijke Rekenkamer het rapport ‘stof tot nadenken’ uitgebracht. Hierin zijn aanbevelingen opgenomen over de rol van provincie Noord-Holland bij de uitvoering van VTH taken; de informatievoorziening aan PS en het herstel van vertrouwen naar de omgeving. Bijna alle acties zijn opgestart, afgerond of geborgd middels het programma Tata Steel 2020 – 2050.

Naast aanbevelingen gericht aan GS, waarover in de auditopvolgingslijst wordt gerapporteerd, bevat het rapport ‘stof tot nadenken’ aanbevelingen die zijn gericht aan de OD NZKG. OD NZKG informeert uw college in maart 2023 over de voortgang van deze aanbevelingen.

Bron van bescherming
In september 2021 heeft de Randstedelijke Rekenkamer in het rapport 'bron van bescherming’ een aantal aanbevelingen gedaan. De aanbeveling om de bekendheid van de provinciale regelgeving voor beschermingsgebieden te vergroten is opgevolgd.

De aanbevelingen op het vlak van beschermingsmaatregelen, de samenwerking en communicatie hierin met de omgeving en de bewaking van de voortgang van de maatregelen zijn in onderlinge samenhang overgenomen als onderdeel van de in het Ontwerp Regionaal Waterprogramma Noord-Holland opgenomen evaluatie en de actualisatie van de gebiedsdossiers drinkwater en bijbehorende uitvoeringsprogramma’s, waar verdere monitoring van deze onderwerpen wordt ondergebracht.

Evaluatie en actualisatie vindt plaats in 2023 - 2024 in plaats van 2022 - 2023. Achtergrond hiervan is dat de evaluatie en actualisatie dan aansluit op de midterm review Kaderrichtlijn Water (KRW) die in die periode wordt uitgevoerd en dat er intussen geen bijzondere ontwikkelingen zijn in de grondwaterbeschermingsgebieden.

Bijlage: Voortgangsrapportage eindrapport Randstedelijke Rekenkamer april 2023 (OD NZKG)

Voortgangsrapportage eindrapport Randstedelijke Rekenkamer

Stof tot nadenken

Publieksversie

April 2023
Mario Bakker
Adjunct directeur
Toezicht en Handhaving

Omgevingsdienst noordzeekanaalgebied

Inhoud

1 INLEIDING 3

2 STAND VAN ZAKEN OPVOLGING AANBEVELINGEN RANDSTEDELIJKE REKENKAMER 4

Ebbehout 31, 1507 EA
Zaandam

www.odnzkg.nl

Omgevingsdienst noordzeekanaalgebied

1 Inleiding

Naar aanleiding van het besluit van Provinciale staten van de provincie Noord-Holland, heeft de Randstedelijke rekenkamer de kwaliteit van de uitvoering van VTH-taken en de rol van de provincie onderzocht aan de hand van een aantal casussen ("Stof tot nadenken", rapport van 28 januari 2021). Uit dit onderzoek zijn diverse conclusies en aanbevelingen voortgekomen.

De ODNZKG heeft het initiatief genomen om alle conclusies aanbevelingen en de daaruit voortgekomen acties in één document ("het actieplan") te bundelen.

De aanbevelingen richten zich op zowel Gedeputeerde Staten van Noord Holland (GS) als de Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied (OD NZKG). Voor de helderheid zijn alle aanbevelingen in deze notitie opgenomen, maar alleen de OD aanbevelingen zijn concreet uitgewerkt.

Bij de onderdelen die de OD NZKG direct betreffen zijn één of meer acties geformuleerd om invulling te geven aan de betreffende aanbevelingen. In dit actieplan zijn bij verschillende onderdelen aandachtspunten genoemd, die kunnen worden vertaald naar verbetering van de werkprocessen.

De OD NZKG is al geruime tijd bezig om interne verbeteringen door te voeren. Daarin is onderscheid gemaakt in verbeteringen rondom het dossier Tata Steel en algemene verbeteringen voor de gehele organisatie. Deze verbeteringen zijn vastgelegd in de volgende documenten:

- Uitvoeringsprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) Tata Steel 2020-2022 (November 2020)
- Programma Tata, opvolging acties en aanbevelingen programma Tata (7 mei 2021)
- Programma Optimaliseren Stand van zaken proces melden Tata Steel (21 mei 2021)
- Programma Tata Steel 2020 – 2050 Samenwerken aan een gezonde en veilige IJmond (17 november 2020)
- Melding overlast behandelen (21 mei 2021)

Dit document legt een relatie tussen de aanbevelingen en acties uit de bovenstaande plannen. Dat betekent dat voor details voor de stand van zaken verwezen wordt naar de diverse verbeterprogramma's. Wel geeft dit document inzicht in de algemene stand van zaken ten aanzien van de volgende aspecten:

- Beschrijving van de actie
- Actiehouder (GS/OD NZKG + functionaris)
- Beschrijving belangrijkste mijlpalen
- Stand van Zaken
- Mate waarin de actie is afgerond/geïmplementeerd, voorzien van de codering in:
  - Actie nog niet geformuleerd (wit)
  - Actie nog niet gestart (rood)
  - Actie nog niet gereed, wel gestart, loopt achter op de planning (oranje)
  - Actie gestart en loopt conform planning (lichtgroen)
  - Actie volledig afgerond en geïmplementeerd (donkergroen)

Het overzicht betreft de situatie april 2023.

| 2 | Stand van zaken opvolging aanbevelingen Randstedelijke Rekenkamer

In dit hoofdstuk zijn de aanbevelingen van de Randstedelijke rekenkamer integraal opgenomen.

Centrale onderzoeksvraag

Hoe verloopt de uitvoering van de VTH-taken bij Tata Steel en Harsco en welke verbeteringen zijn daarbij mogelijk?

Om de voortgang van de geformuleerde actiepunten te duiden is gekozen voor het "stoplichtmodel". Per kwartaal wordt een voortgangsrapportage opgesteld. De eerstvolgende rapportage zal derhalve eind eerste kwartaal 2023 worden gepresenteerd.

	Actie nog niet geformuleerd
	Actie nog niet gestart
	Actie nog niet gereed, wel gestart, loopt achter op de planning
	Actie gestart en loopt conform planning
	Actie volledig afgerond en geïmplementeerd

GS = Gedeputeerde Staten van de Provincie Noord-Holland

OD = Omgevingsdienst Noordzeekanaalgebied

TS = Tata Steel

Aanbevelingen Randstedelijke rekenkamer

Aanbeveling 1a Versterk rollen GS en ODNZKG

Versterk de rollen van GS en de OD NZKG, door via beleidskaders duidelijker aan te geven wat GS van de OD NZKG verwachten. Indien GS andere besluitvorming wensen in de uitvoering van VTH-taken door de OD NZKG, bijvoorbeeld op het gebied van gezondheid, stel dan beleid vast waarmee de OD NZKG andere besluiten kan nemen. Probeer het overnemen en overdoen van besluitvorming van de OD NZKG te voorkomen.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Formuleer beleidskaders	GS	Bestuurlijke afspraak maken met betrekking tot afstand en nabijheid PNH en OD NZKG	Afspraak is gemaakt.	
		Vastgestelde beleidskaders	Beleidstekorten zijn geïnventariseerd en geagendeerd bij I&W.	

Aanbeveling 1b Alternatieve grenswaarden geur

Stel zo snel mogelijk alternatieve grens- en richtwaarden met betrekking tot geur vast voor Tata Steel.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Vastgestelde alternatieve grenswaarden voor geur	GS	Alternatieve grens-en richtwaarden voor geur die ook juridisch toepasbaar en houdbaar zijn op de situatie TS.	Het definitieve geurbesluit is afgegeven, nog niet onherroepelijk.	

Aanbeveling 1c Meer bestuurlijke en beleidsmatige interventies

Zet vaker bestuurlijke en beleidsmatige interventies in, wanneer GS resultaten willen bereiken die niet wettelijk en afdwingbaar zijn binnen de reguliere uitvoering van VTH-taken, zoals het aankaarten van knelpunten op landelijk of Europees niveau of het voeren van bestuurlijke gesprekken met het bedrijf.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Overzicht maken van wenselijke bestuurlijke interventies	GS	OD maakt op verzoek van GS overzicht van wenselijke bestuurlijk interventies richting ministerie IenW. Beoordelen welke interventies haalbaar zijn binnen redelijke termijn.	Beleidstekorten zijn geïnventariseerd en geagendeerd bij I&W.	
Uitvoeren interventies	GS, in samenwerking met OD	Ministerie IenW verzoek sturen voor aanpassingen beleid en regelgeving	In 2021-2023 zijn meerdere brieven aan I&W verstuurd op dit punt.	
Resultaten verwerken	OD	Resultaten vertalen in aangepast beleid en verwerken in vergunningen en eventueel aanpassingen van toezicht.	In afwachting van stappen I&W is het proces vormgegeven om aanpassingen in wet- en regelgeving te verwerken in VTH.	

Aanbeveling 2a Altijd vooroverleg

Stimuleer bedrijven om vergunningaanvragen altijd via een vooroverleg te bespreken om het proces van vergunningverlening te versnellen.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Stimuleer organiseren van vooroverleg	OD – Teammanagers Regulering Milieu & Industrie en Milieu & Leefomgeving	Reeds vastgelegd in Uitvoeringskader regulering (DR besluit 2 februari 2021). Organiseer communicatietraject naar bedrijven, mede in relatie tot komst ow. Bestaande werkinstructie aanpassen Aantal vooroverleggen monitoren	Vooroverleg is niet wettelijk afdwingbaar; stimuleren kan op zichzelf positief effect hebben. Traject tot nieuwe inrichting van vooroverleg loopt. Belang van vooroverleg wordt reeds uitgedragen naar bedrijven. Aanpassing is onderdeel van het Uitvoeringskader regulering Monitoring vindt reeds plaats.	
Buiten behandeling stellen	OD – Teammanagers Regulering Milieu & Industrie en Milieu & Leefomgeving	Reeds vastgelegd in Uitvoeringskader regulering (DR besluit 2 februari 2021). Korte training "Uitvoeringskader Regulering" en werkinstructie zaakeigenaren	DR besluit is genomen. Nieuwe kader is afgerond. Traject tot implementatie loopt onder het uitvoeringskader regulering.	

		Brief sturen aan opdrachtgevers, zodat de werkwijze OD helder is. Monitoring door teammanagers	Communicatie met opdrachtgevers loopt mee in het traject uitvoeringskader regulering. Monitoring vindt plaats.	

Aanbeveling 2b Betrek wettelijke adviseurs

Betrek de partijen die wettelijk adviesrecht hebben proactiever en eerder in het vergunningverleningsproces, bijvoorbeeld door aanvragen van Tata Steel en Harsco vroeg in het vergunningverleningsproces met hen te bespreken.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Maandelijks overleg met GGD en OD IJmond	OD – Zaakeigenaren Tata Steel	Organiseer overleggen. Eerste evaluatie uitvoeren voor 1 juli 2022	Reguliere overleggen zijn georganiseerd.	
ILT	OD – Zaakeigenaren Tata Steel	Periodiek overleg georganiseerd per kwartaal.	Reguliere overleggen zijn georganiseerd.	
Rijkswaterstaat	OD – Zaakeigenaren Tata Steel	Ingevoerd	Reguliere overleggen zijn georganiseerd.	

Aanbeveling 2c Volledige administratieve processen

Zorg voor een volledige en actuele beschrijving van de administratieve processen en pas deze toe in de dagelijkse praktijk.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Inrichten administratieve procedure om LOD's te volgen en te innen	OD – P&I	Gereed Maandelijks monitoren invorderen en innen LOD's.	Gereed, overdracht door GS vanaf 1 juli 2021 Dashboard is functioneel.	
Audit doorlichten administratieve processen	OD – ph BV	Audit is uitgevoerd. Aanbevelingen uitvoeren, waaronder weghalen kwetsbaarheid door administratieve processen bij OD neer te leggen	De audit 2022 is opgeleverd. Aanbevelingen worden verwerkt door de OD NZKG. Wordt jaarlijks uitgevoerd.	

Aanbeveling 2d Verbeter publicatie V en H besluiten

Verbeter de publicatie van vergunningen en handhavingsbesluiten op de website van de OD NZKG, door te zorgen voor een complete en overzichtelijke weergave.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Alle besluiten Tata Steel toegankelijk via site	OD - Regiebureau	Alle besluiten vindbaar op de site. Organiseer continuïteit	Gereed	
Toegang tot alle vergunningen/besluiten/ Onderzoeken van Tata Steel in e-Depot	OD - P&I	Toegankelijk maken van alle documenten Tata Steel Thans zijn archiefverzoeken mogelijk via de site (is handwerk)	e-Data portaal operationeel. Communcatie georganiseerd. Batchgewijs worden doorlopend stukken toegevoegd.	
Digitale vergunning Tata Steel via geografische tool	OD - P&I	Via digitale kaart raadplegen van vigerende vergunningen	Per 1 juli 2021 operationeel voor Tata Steel. Rechtstreeks van toepassing zijnde regels AB. Verkenning loopt in afwachting van OW.	

			Checks zijn ingebouwd.	
Bovenstaande acties voor overige bedrijven binnen OD NZKG	OD – DR (ph R&E)	Idem	Verkenning naar het wel of niet aansluiten bij het (landelijke) AADV traject loopt.	

Aanbeveling 3a Behaal termijnen V-verlening

Stuur bij vergunningverlening meer op het halen van de termijnen waarbinnen het bedrijf gegevens moet aanleveren en leg meer verantwoordelijkheid bij het bedrijf.

Zie ook acties geformuleerd onder aanbeveling 2a.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Uitvoeringskader Regulering implementeren Tata Steel	OD – Teammanagers Regulering Milieu & Industrie en Milieu & Leefomgeving	Uitvoeringskader opgesteld en door DR vastgesteld (2 feb 2021).	Gereed	
			Monitoring per kwartaal uitvoeren voor buiten behandeling stellen en vergunningprocedures	
Uitvoeringskader Regulering implementeren Overige bedrijven	OD – Teammanagers Regulering Milieu & Industrie en Milieu & Leefomgeving OD - DR (ph R&E)	Toepassen werkinstructie in alle werkzaamheden Regulering	Implementatietraject uitvoeringskader is gestart	
		Mijlpalen escalatie en gelijkwaardigheidscommissie.	Plan van aanpak is in ontwikkeling.	
		Implementatie uitvoeringskader naar werkprocessen, trainingen, etc. Ook in relatie tot omgevingswet.	Verschillende trajecten tot implementatie zijn in uitvoering. Doorlopend.	
		Altijd Actuele Digitale Vergunning (AADV)	Deelname (landelijke) pilot fase	
		Monitoring processen	Het systeem genereert overzichten.	

Aanbeveling 3b Handel voortvarend en betrek GS

Handel voortvarender bij de uitvoering van VTH-taken, door te zoeken naar de mogelijkheden die er zijn in plaats van te handelen vanuit wat er niét kan. Betrek GS zodra de OD NZKG knelpunten ziet die niet op te lossen zijn binnen de reguliere uitvoering van VTH-taken.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Planning vergunningen TS Voorbeelden: - BREF-LVIC - Schrootpark 3	OD - Programmamanager OD – Teammanager Milieu & Industrie/	Planning opstellen aanpassen vergunningen	Jaarlijkse planning wordt opgesteld.	

Scherper vergunnen ihkv SLA	OD – Teammanager Expertise Milieu en Duurzaamheid	Directie besluit Plan van Aanpak opstellen en uitvoeren	Besluit genomen door de Directieraad. Uitvoering gestart voor Tata Steel met prioriteit in 2023. Voor de overige bedrijven worden in 2023 pilots uitgevoerd.	
Frequent overleg OD-PNH	OD – Programmamanager Tata Steel	Weeksignaal Projectkameroverleg	Weeksignaal wordt uitgevoerd. Wekelijks projectkameroverleg is georganiseerd.	
Toezicht en handhaving Tata Steel Voorbeelden: - Wekelijkse geurronde - Onderzoek methode dakemissies - SIFA inspecties filters - Systeemverbetering bedrijfsmeldingen - Handhaving op Rauwe Kooks - Handhaving op Zwarte Sneeuw - Intensief toezicht Kooksfabriek 2 - ZZS rapportage handhavings perspectief	OD - Programmamanager OD – Teammanager T&H Milieu & Industrie / OD - Team Intensief toezicht (IHB)	Planning opstellen Uitvoeren geplande acties	Inspectieplan 2022 is afgerond. In samenwerking met CCV wordt een nieuw inspectieplan ontwikkeld voor '23 en '24. Op basis van risico-analyse worden prioriteiten bepaald voor het efficiënter inzetten van T&H op de meest risicovolle activiteiten.	
Overige bedrijven	OD – Teammanagers Milieu & Industrie en Milieu & Leefomgeving	Idem voor overige bedrijven	Middels brancheplannen en de basisbeeld methodiek is programmering en monitoring geborgd.	

Aanbeveling 4a aan GS Duidelijke kaders

Stel duidelijke kaders op met betrekking tot waarover, op welke manier en wanneer de OD NZKG GS moet informeren over de uitvoering van VTH-taken bij Tata Steel en Harsco. Maak daarbij onderscheid tussen reguliere en politiek-bestuurlijke zaken.

Zie ook aanbeveling 1a en 1b.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Bestuurlijke kaderstelling	GS OD ondersteuning (DR)	(Regionaal) uitvoerings-en handhavingsbeleid vastleggen tav Tata Steel en Harsco.	De 'Beleidsnota uitvoering en handhaving Noord-Holland 2022' is op 30 november 2021 vastgesteld met input van de OD NZKG. In 2024 volgt een nieuwe nota.	

Aanbeveling 4b aan OD ZKG Vergroot bestuurlijke sensitiviteit

Vergroot de bestuurlijke sensitiviteit binnen de OD NZKG, om beter in te kunnen schatten waarover, op welke manier en wanneer GS geïnformeerd moeten worden over de uitvoering van VTH-taken bij Tata Steel en Harsco.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Vergroot bestuurlijke sensitiviteit	OD - DR (ph AD)	Risico- en aandachtsdossiers voor bestuurder. Uitvoeren klanttevredenheidsonderzoek bij alle opdrachtgevers	Periodiek overleg GS-OD Korte inventarisatie afgerond	
Opstellen organisatie programma	OD – DR (ph AD)	Opstellen programma ter verdere verbetering van de professionaliteit, o.a. vergroten sensitiviteit, kennisborging, samenwerking en intervisie	Het Algemeen Bestuur van de OD NZKG heeft de strategische agenda op 9 februari 2022 vastgesteld. Onderdeel hiervan is de pijler 'de OD van nu en morgen' waarin deze zaken terugkomen.	

Aanbeveling 5 aan GS Informatieprotocol

Zorg dat het informatieprotocol, waarin richtlijnen worden opgenomen wanneer PS geïnformeerd moeten worden over ontwikkelingen ten aanzien van Tata Steel en Harsco, zo spoedig mogelijk wordt opgesteld en leg dit voor aan PS. Evalueer na één jaar de werking met PS.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Informatieprotocol aan PS	GS	Informatieprotocol opstellen Vaststelling door PS Evaluatie na 1 jaar	Informatieprotocol is opgesteld. Vastgesteld op 7 december 2021 door GS en op 10 januari 2021 behandeld in de Statencommissie NLG.	

Aanbeveling 6 aan OD NZKG Centraal meldpunt klachten

Zorg ervoor dat de OD NZKG het centrale meldpunt voor klachten wordt. In ieder geval door het indienen van klachten te vergemakkelijken met een gebruiksvriendelijk klachtenformulier, waardoor een particulier initiatief als Stofmelder niet meer nodig is. Koppel daarnaast aan de indieners van klachten beter terug wat er met hun klacht is gebeurd. Op deze manier is de kans groter dat de nuttige input van omwonenden voor toezicht en handhaving wordt behouden en zij niet meer gebruik hoeven te maken van (onder andere) handhavingsverzoeken.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Besluit bestuurlijk overleg Industrie en gezondheid IJmond gemeenten dd. 10-9-2020.	OD – P&I	Verbeteren vindbaarheid website OD.	Gerealiseerd.	
OD wordt centraal punt voor meldingen en informatievoorziening		Apart Tata meldformulier.	Tata meldformulier gerealiseerd.	
		Eén meldingsapp (maakt andere apps overbodig)	App is voor meldingen OD-breed gelanceerd.	
		Stofmelder integreren of overnemen (TS)	Koppeling was niet mogelijk. Actie daarmee afgerond.	

Doel is toegankelijke en eenduidige informatievoorziening.		Filteren en doorzetten meldingen naar GGD en duiding door GGD	Afspraken over doormelding en samenwerking zijn gemaakt. Op basis van analyse meldingen wordt een Q&A voor geur en gezondheid opgesteld door de GGD i.s.m. de OD NZKG.	
		Eenduidige criteria klachtenbehandeling	Gereed	
		24/7 klachtbehandeling	Zie Deloitte onderzoek. Verkenning tot verruiming openingstijden loopt.	
		Toezicht ter plaatse intensiveren (TS)	Onderdeel van inspectieplan 2023.	
		Maatwerkterugkoppeling en contact afstemmen of belevingswereld melder	Meldingen systeem Engage is operationeel en voorzien van werkinstructie (zie document Engage).	
		Track&trace melders	Gereed.	
		Realtime inzicht in meldingen	Gereed.	
Opdracht Deloitte 3-5-2021 verbetering proces behandeling overlast meldingen bij OD NZKG (DR 19-1-2021).	OD – P&I	Onderzoek uitvoeren. Aanbevelingen beoordelen. Besluiten nemen. Implementatie.	Op 1 januari 2023 is het team Toezicht en Handhaving Informatie en Meldingen gestart.	
Ongepland toezicht op basis van meldingen	OD – teammanager Milieu&Industrie	Analyses meldingen gaan input leveren voor ongeplande bezoeken aan Tata (TS)	Geïmplementeerd en onderdeel van het inspectieplan 2022. Wordt tevens meegenomen voor ’23 en ’24.	

Aanbeveling 7 aan GS en OD NZKG Beter betrekken omgeving

Herstel het vertrouwen van de omgeving door de omgeving beter te betrekken bij de uitvoering van VTH-taken door na te gaan aan welke informatie de omgeving behoefte heeft en probeer zo veel mogelijk aan die informatiebehoefte tegemoet te komen. De omgevingsmanager, die begin 2020 is ingesteld, en de opening vaneen fysieke locatie kunnen hierin een rol spelen. Maak daarbij een onderscheid tussen de politiek/bestuurlijke verzoeken voor de provincie en de technische vragen voor de OD NZKG. Logischerwijs moeten de provincie en OD NZKG hun reacties op elkaar afstemmen en als één overheid en met één boodschap richting de omgeving communiceren. Door het beter betrekken van de omgeving kan in de relatie tussen omwonenden en de provincie en OD NZKG een juridisering bij de uitvoering van de VTH-taken wellicht voorkomen worden, waardoor de OD NZKG meer tijd en capaciteit heeft voor het uitvoeren van al haar VTH-taken.

Actie	Actiehouder	Mijlpalen	Stand van zaken	Status
Visie en Missie OD NZKG	OD – DR (ph AD)	Bestaande visie en missie actualiseren en actief uitdragen.	Een geactualiseerde missie en visie zijn onderdeel van de Strategische Agenda. Vastgesteld door het AB van de OD NZKG 9 februari 2022 vastgesteld.	
Opstellen communicatie strategie TS	OD – Control & Communicatie	Plan opstellen waarin het juiste verhaal wordt verteld dat leidt tot meer begrip dmv: - Algemene informatiebijeenkomsten. - Joint fact finding met bewoners.	Communicatiestrategie is actief. Er zijn reeds meerdere acties ingezet, zoals informatiebijeenkomsten op thema’s en Joint Fact Finding. Daarnaast is het een doorlopend proces.	

		- Dashboard. - EMJV analysetool. - Rapportagekalender.		
Openen kantoor Wijk aan Zee TS	OD - omgevingsmanager	Openen locatie per 1 feb 2021.	Gereed	
Gesprekstafels TS	OD - omgevingsmanager	Starten gesprekstafels Oa direct betrekken bij afwegingen over normstelling	Ingevoerd	
Proactief informeren website OD TS	OD - omgevingsmanager ism communicatie)	Ten minste wekelijkse update	Gereed	
Enquête bewoners TS	GS	PNH wil verbetering betrokkenheid omgeving meten dmv enquête	Enquête is uitgevoerd. IPSOS rapport is beschikbaar.	
OD Algemeen	OD - Teammanager TH Milieu&Industrie	DR besluit, uitwerking gebiedsgerichte aanpak	Format uniforme werkwijze is afgerond, vaststelling in een latere fase.	

Bestuurlijke Aanbevelingen
Stand van zaken per 1 maart 2023

Toelichting:
In bijgaand overzicht zijn alle nog openstaande aanbevelingen opgenomen uit onderzoeksrapporten van de Randstedelijke Rekenkamer, de externe accountant en Concerncontrol. Bij de aanbevelingen wordt aangegeven uit welk onderzoeksrapport deze afkomstig is/zijn en hoeveel van de aanbevelingen uit dit onderzoek er zijn afgerond.

- aanbeveling is afgerond
- deadline is ongewijzigd
- deadline is eenmaal doorgeschoven
- deadline is meerdere malen doorgeschoven
- aanbeveling is vervallen

Aanbestedingsprocedure projecten boven EU-grenzen

Auteur onderzoek: Concerncontrol
Vastgesteld op: 3 oktober 2017

Openstaande aanbevelingen: 1 /7

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
3	Richt een centrale database in waar de risicoanalyses en evaluaties worden bewaard om zo het lerend vermogen binnen de provincie te versterken;	De aanbeveling inzake het inrichten van een centrale database voor het bijhouden en opvolgen van risicoanalyses en evaluaties zullen wij verkennen in concernbreed verband. Het lijkt namelijk effectiever om dit op te pakken voor alle grotere projectrisico's en evaluaties en niet alleen die rond het aanbestedingsproces.	AD/CC	2018-K4	Definition of done - De GRC/ ISMS tool is geimplementeerd Status - De aanbesteding is in de voorbereidingsfase Deadline De streefdatum wordt om de implementatie ultimo boekjaar af te ronden is ongewijzigd.	2022-K4	Definition of done - De GRC/ ISMS tool is integraal geimplementeerd Status/ prioritering De aanbesteding is afgerond, de implementatie wordt gefaseerd uitgevoerd. Prioriteit wordt gegeven aan de onderdelen VIC (Verbijzonderde Interne Controle) en Informatiebeveiliging (ISMS). Aansluitend zal risico-management / privacy-management / incidentmanagement / auditopvolging worden geimplementeerd. Deadline De streefdatum wordt om de implementatie ultimo boekjaar af te ronden is niet gehaald, vanwege vertagingen in het proces van aanbesteding. Nieuwe streefdatum is ultimo 2023.	2023-K4

Managementletter 2018

Auteur onderzoek: Accountant
Vastgesteld op: 27 november 2018

Openstaande aanbevelingen: 1 /17

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
8	**Volledige en juiste verantwoording van inkomende subsidies** De provincie ontvangt van diverse subsidiegevers subsidie. (...) De provincie heeft momenteel geen inzicht in de maatregelen die dit betreft. Er is geen sprake van een centrale registratie van inkomende subsidies en de functie om de volledigheid van inkomende subsidies te bewaken is binnen uw organisatie niet belegd. Wij adviseren u een inventarisatie van (rechten op) inkomende subsidies te maken en in de organisatie in te regelen dat de volledigheid van de verantwoorde inkomende subsidies periodiek wordt vastgesteld. De nadruk ligt daarbij ook op de manier waarop de provincie zorgt dat subsidiebaten juist (in overeenstemming met de geleverde prestaties) worden toegerekend aan het jaar.	In onze begroting en administratie zijn uiteraard de ontvangsten in het kader van de subsidies opgenomen en in beeld. Het punt wat de accountant maakt is dat wij moeilijk kunnen aantonen of deze registratie volledig is. Wij zullen bij de jaarrekening 2018 een eerste inventarisatie maken van de ontvangen subsidies en de wijze van toerekenen (op basis van geleverde prestaties). Voor de langere termijn zal onderzocht worden of de centrale registratie ook structureel in de organisatie ingericht moet worden met de daarbij behorende ambtelijke capaciteit.	CZ BEL B&U	2019-K3	De structurele borging van de volledigheid van baten (waaronder bijdragen van derden en inkomende subsidies) is in 2022 opgenomen in het project IST naar SOLL Overige baten, als onderdeel van de uitvoeringsagenda Financiën. Als gevolg van het inzichtelijk maken van de uitvoeringsagenda Financiën heeft een herplanning plaatsgevonden. In 2022 wordt een aanvang gemaakt met de uitvoering van dit project. De primaire registratie blijft uiteindelijk een lijnverantwoordelijkheid. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Managementletter 2021 aanbeveling 11**	2023-K3	Dit verbeterpunt staat nog steeds als project op de uitvoeringsagenda van Financiën. In tegenstelling tot eerder bericht, verwachten we dat in 2023 het project wordt opgestart. Gezien de complexiteit van het project verwachten we wel een langere doorlooptijd voordat we het project volledig kunnen afronden. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Managementletter 2021, aanbeveling 11** **- Managementletter 2022, aanbeveling 5**	2024-K4
16	**(Fraude)risico-analyse** Uw organisatie beschikt momenteel niet over een analyse van risico's (waaronder frauderisico's) voor de belangrijkste bedrijfsprocessen, zoals investeren, inkopen, betalen, salarissen, subsidieverstrekken, diverse opbrengststromen, managementschattingen en het beheersen van verbonden partijen. De beschikbare procesbeschrijvingen zijn niet actueel en geven te weinig inzicht in de belangrijkste interne beheersmaatregelen die de risico's afdekken. Wel begrijpen wij uit de gesprekken dat veel aandacht bestaat voor risicomanagement. Fraude-analyse en -preventie zijn nog geen zichtbaar onderdeel van uw interne beheersing. Wel merken wij uit gesprekken met uw medewerkers dat belang wordt gehecht aan het vermijden en ontdekken van fraude. Periodiek overleg in uw directieteam en tussen de directie en het college van gedeputeerde staten over de frauderisicoanalyse draagt bij aan het actueel houden van het inzicht in de kwetsbare plekken in uw organisatie. Mogelijke onderwerpen zijn de aard, frequentie en diepgang van de uitgevoerde frauderisicoanalyses, de uitkomst daarvan en de manier waarop de organisatie de frauderisico's opvolgt en monitort.	Voor de primaire processen subsidies, salarissen, inkopen en aanbestedingen zijn de risico-analyses voor een belangrijk deel in concept aanwezig. De verdere borging en vastlegging is nog wel punt van aandacht. Er lopen op dit moment diverse initiatieven in de organisatie om de processen te verbeteren. Wij zullen de gesignaleerde punten van de accountant hierbij betrekken. In overleg met de integriteitscoördinator is in 2018 een eerste concept fraude-risico-analyse opgesteld. Wij zullen deze voor de afronding van het jaarrekening 2018 gereed maken	AD/CC	2019-K2	Definition of done - Vastgesteld provinciaal fraudebeleid. - De frauderisico-analyse voor de belangrijkste bedrijfsprocessen is uitgevoerd Status - Provinciaal fraudebeleid is opgesteld, waarbinnen de PDCA cyclus op dit vlak is beschreven. - De procesrisico's in de beschreven processen in de processentool zijn gecategoriseerd, waarmee de frauderisico's expliciet zijn gemaakt. - De frauderisico-analyse is opgesteld en besproken met de directie, vervolgstappen voor de borging in de processen worden gezet. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Managementletter 2021, punt 6** **- Managementletter 2021, punt 7**	2022-K4	Definition of done - Vastgesteld provinciaal fraudebeleid. - De frauderisico-analyse voor de belangrijkste bedrijfsprocessen is uitgevoerd Status - Provinciaal fraudebeleid is opgesteld, waarbinnen de PDCA cyclus op dit vlak is beschreven. - De procesrisico's in de beschreven processen in de processentool zijn gecategoriseerd, waarmee de frauderisico's expliciet zijn gemaakt. - De frauderisico-analyse is uitgevoerd en besproken met de directie, vervolgstappen voor de borging in de processen worden gezet. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Managementletter 2021, punt 6** **- Managementletter 2021, punt 7**	afgerond

Accountantscontrole 2018

Auteur onderzoek: Accountant
Vastgesteld op: 8 juli 2019

Openstaande aanbevelingen: 1 /14

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
3	Risicomanagement moet verbeteren door procesbeschrijvingen te baseren op risicoanalyses, door de keycontrols te beschrijven die de risico's afdekken en door frauderisicobeheersing en -preventie zichtbaar onderdeel te maken van uw interne beheersing. In processen is onvoldoende functiescheiding en interne controle ingebouwd, waardoor fouten en onzekerheden niet of pas achteraf worden gesignaleerd. De ICT die relevant is voor financiële processen biedt onvoldoende basis om te kunnen vertrouwen op geautomatiseerde beheersmaatregelen en ondersteunt een meer procesmatige inrichting van de interne beheersing niet.	Binnen de organisatie is eind vorig jaar het project "processen centraal" opgestart. Processen die een groot financieel belang hebben en/of risicovol zijn (subsidie, inkoop/aanbesteding) zijn in kaart gebracht. Het project is erop gericht om de eigen wensen in het kader van lean, kwaliteit en ISO te verbinden aan de eisen inzake betrouwbaarheid en rechtmatigheid die de accountant heeft benoemd. Daarbij zullen we per proces de risico's, beheersmaatregelen en interne controles in beeld brengen inclusief een jaarlijkse toets hierop. Daarnaast is aandacht voor de follow up van de door de accountant uitgevoerde IT-audit	CZ	2020-K4	Processen uit processen centraal worden uitgewerkt volgens een meerjarenplanning (eind 2024 gereed), waarbij prioriteit wordt gegeven aan de belangrijkste processen. De voortgang van en de inhoudelijke kwaliteit van de procesbeschrijvingen wordt periodiek gemonitord en besproken met proceseigenaren. Bij de interim-controle van de accountant in najaar 2022 worden de processen opnieuw beoordeeld. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2021, punt 9**	2023-K4	Eind 2022/begin 2023 zijn 23 procesbeschrijvingen opgeleverd of geactualiseerd. Deze voldoen allen aan het gevraagde (hoogste) kwaliteitsniveau. In 2023 worden de resterende relevante procesbeschrijvingen opgepakt. Voor de procesbeschrijvingen m.b.t. de omzet (zie voorgaande aanbeveling) verwachten we dat de eerste beschrijving (voor verbetering) mogelijk nog iets door kan lopen in 2024. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2021, punt 9**	2024-K1

Managementletter 2019

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 26 november 2019

Openstaande aanbevelingen: 0 /9

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
3	**Verdeelsleutels investeringen-onderhoud** De verantwoording van investeringen in en onderhoud van wegen en vaarwegen vraagt om een scherp onderscheid tussen bedragen die dienen te worden geactiveerd en afgeschreven of direct ten laste van de exploitatie moeten worden gebracht. Uw organisatie werkt aan een systematiek die zo goed mogelijk rekening houdt met het voorgeschreven onderscheid en tegelijk de praktische uitvoerbaarheid van verantwoording en administratie borgt.	Intern wordt gewerkt aan het vereenvoudigen van de administratie rondom gecombineerde projecten met verschillende dekkingsbronnen (nieuwe investeringen, vervanging, onderhoud). Onderdeel hiervan is de te hanteren verdeelsleutel. Met de accountant is overeenstemming dat hiervoor de zogenaamde SSK raming wordt gebruikt, op basis waarvan ook het uitvoeringskrediet en -budget wordt aangevraagd. Van belang hierbij is dat er een duidelijke splitsing is gemaakt naar dekkingsbron. De methodiek wordt op dit moment verder uitgewerkt en daarna geïmplementeerd.	CZ/FIN B&U/KBI	2020-K4	In 2022 heeft een nadere beoordeling van de verdeelsleutels plaatsgevonden. De verdeelsleutels zijn toereikend en voldoende praktisch uitvoerbaar. Wel kan mogelijk een vereenvoudiging van deze verdeelsleutels plaatsvinden. Dit heeft een lagere prioriteit en wordt daarom doorgeschoven naar 2023 of later.	2023-K4	Voorgenomen verbeterpunten zijn gerealiseerd. De effectiviteit van de systematiek wordt geborgd in het reguliere proces.	afgerond

Accountantscontrole 2019

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 29 juni 2020

Openstaande aanbevelingen: 1 /12

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
7	**Rechtmatigheid** Met ingang van 2021 dient het college van gedeputeerde staten een rechtmatigheidsverantwoording af te geven. (...). Uw organisatie moet een proces inrichten waarbij het college van gedeputeerde staten zelf tot een oordeel kan komen over de financiële rechtmatigheid van transacties.	In de organisatie worden voorbereidingen getroffen om de rechtmatigheidsverantwoording te implementeren. Met onze goed functionerende Verbijzonderde Interne Controle zijn wij goed voorgesorteerd op deze ontwikkeling.	AD/CC	2020-K4	Definition of done - Proces is beschreven in Engage proces - Proces is geïmplementeerd en proefgedraaid. Status - De provincie is in afwachting van de definitieve wetgeving en uitwerking hiervan op dit vlak, deze start met ingang van boekjaar 2023 - De procesbeschrijving kan hierop worden aangepast zodra de wetgeving definitief is. Deadline - De deadline is verzet in afwachting van de de defintieve wetgeving. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2020, punt 11**	2022-K4	Definition of done - Proces is geïmplementeerd en geïmplementeerd Status - besluitvorming beleidsstuk is in concept gereed en wordt na de verkiezingen ter vaststelling aan PS aangeboden Deadline - deadline verschuift in verband met installatie nieuwe leden provinciale staten en rekeningencommissie. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2020, punt 11**	2023-K2

Managementletter 2020

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 1 december 2020

Openstaande aanbevelingen: 1 /9

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
5	**Risicomanagement en proces-inrichting** Koppel de beschreven processen duidelijk aan de beschrijving van de boekingsgangen in het nog af te ronden Accounting Manual.	De aanbeveling om procesbeschrijvingen te koppelen aan een beschrijving van de boekingsgangen in het nog af te ronden Accounting Manual maakt onderdeel uit van de planning. Het streven is om dit per jaareinde op hoofdlijnen voor de belangrijkste boekingsgangen af te ronden.	CZ/ Processen centraal	2021-K4	Het opstellen en afronden van het accounting manual is opgenomen als afzonderlijk project in de uitvoeringsagenda Financiën 2022, waaronder ook de koppeling van de boekingsgangen met de procesbeschrijvingen. Geplande realisatie is in 2022.	2022-K4	Het accounting manual is in 2022 beschreven. Momenteel werken we aan het koppelen van het accounting manual aan de procesbeschrijvingen. Publicatie wordt verwacht in het 3e kwartaal van 2023. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Managementletter 2022, punt 9**	2023-k3

Accountantscontrole 2020

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 22 juni 2021

Openstaande aanbevelingen: 1 /11

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
2	**IT beheersing** De ICT die relevant is voor financiële processen biedt onvoldoende basis om te kunnen vertrouwen op geautomatiseerde beheersmaatregelen en ondersteunt een meer procesmatige inrichting van de interne beheersing niet. Nog niet alle verbeteradviezen naar aanleiding van onze vorige controles zijn opgevolgd. Een belangrijk aandachtspunt voor de interne beheersing is de voortgang in verbeteringen op het gebied van ICTbeheermaatregelen, door het belang van een goed beveiligde IT-omgeving voor uw bedrijfsvoering en informatievoorziening en vanuit het oogpunt van continuïteit en betrouwbaarheid. Uw medewerkers verwachten dat de resterende tekortkomingen in de zomer van 2021 zijn opgelost.	De geconstateerde aandachtspunten worden onderschreven. De adviezen voor verdere verbetering zijn afgelopen jaar nadrukkelijk onderdeel geweest van het verder op orde krijgen van het IT beheer en hebben daar waar nodig geleid tot aanpassingen in het beheer of het verkrijgen van het benodigde inzicht. Genoemde verbeterpunten zijn ons inziens inmiddels opgelost. Afspraak is dat Noordbeek bij de interim controle 2021 voor deze punten toetst of zij in voldoende mate worden beheerst. *a) Het incomplete autorisatiebeheer in de Active Directory (AD)* betrof manco's bij gebruikers-, beheer en systeemaccounts. Hiervoor is beleid bepaald en geschoond. Door een periodieke rapportage hebben we zicht op de betreffende accounts. *b) Onvoldoende toezicht op de functie Data Base Administrator (DBA)* De provincie baseert zich in dit verband op de zgn. 3402 verklaring van de serviceprovider(s). In deze verklaring zijn de afspraken over beheersing en informatiebeveiliging opgenomen van de serviceproviders (waar onder de DBA werkzaamheden). De 3402 verklaring is een internationale outsourcing standaard, die door een onafhankelijke, daartoe bevoegde instantie (vaak een accountantskantoor) wordt afgegeven. *c) Geen eigen beheer van de Configuration Management Database (CMDB).* Het CMDB beheer vindt extern plaats. Momenteel is het interne beheer in ontwikkeling maar nog niet operationeel. Dit is niet van invloed op het jaarrekeningproces. *d) De incomplete continuïteitsmaatregelen.* De continuiteit- en beveiligingsmaatregelen zijn continu een punt van aandacht. De serviceorganisaties (SSO's) maken periodiek back-ups en testen periodiek het recover/restore proces. Gezien de laatste ontwikkelingen, het corrupt raken van back-ups door hacking, beoordelen we samen met de SSO's of hierover voldoende adequate afspraken zijn gemaakt.	CZ/CID	2021-K4	In het tweede kwartaal van 2022 is de configuration management database opgeleverd en in gebruik genomen. Deze is in beheer bij de provincie en dus niet meer bij leverancier Fujitsu. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Managementletter 2021 , aanbeveling 8** **- Managementletter 2021, aanbeveling 9**	2023-K2	Afgeronde aanbeveling: In het tweede kwartaal van 2022 is de configuration management database opgeleverd, waarmee we richting de aanbestedingen en verschillende nieuwe leveranciers onze eigen basisregistratie hebben met alle zogeheten configuration items. Hiermee kan dit punt van de audit opvolgingslijst. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Managementletter 2021 , aanbeveling 8** **- Managementletter 2021, aanbeveling 9**	afgerond
6	**SiSa** *Achtergrond* Met de SiSa-bijlage legt u verantwoording af over de besteding van de middelen die de provincie ontvangt van het Rijk. Omdat in 2020 totaal 17 veelal meerjarige regelingen onder de SiSa-verantwoording zijn gebracht, is de SiSa-bijlage uitgebreider dan in eerdere jaren, toen over 4 regelingen verantwoording werd afgelegd. Dit leidt tot een aanzienlijke extra administratieve last voor uw medewerkers en controlewerk voor ons. Uw verbijzonderde interne controlemedewerkers en wij hebben de SiSa-controle dit jaar tijdens de jaarrekeningcontrole samen uitgevoerd. Dit gaf aanleiding tot diverse aanpassingen die in de definitieve tabel zijn gecorrigeerd. *Advies* Wij adviseren om de verantwoordelijkheid voor de SiSa-bijlage centraal in de lijn te beleggen. Dit stelt de verbijzonderde interne controle in staat om gedurende het jaar al controles uit te voeren, vermindert de kans op afwijkingen en draagt bij een succesvolle afrekening van de SiSa-bijdragen met het Rijk.	We onderschrijven het belang om de verantwoordelijkheid voor de SiSa-bijlage centraal in de lijn te beleggen. De organisatie is inmiddels gestart uitvoering te geven aan dit punt.	CZ/FIN	2022-K4	De verantwoordelijkheid voor de Sisa-bijlage is bij de jaarrekening 2021 bij de lijn gelegd. Daarbij vindt centrale aansturing vanuit Financiën plaats. De werkwijze is daarmee bekend. Wel hebben wij bij de jaarrekening 2021 geëvalueerd dat de uitvoering van dit traject beter kan. Deze verbetering wordt in 2022 doorgevoerd. De inhoudelijke actualisatie van de procesbeschrijving staat gepland voor eind 2022. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Managementletter 2021, aanbeveling 13**	2022-K4	Verbeterpunten vanuit de evaluatie jaarrekening 2021 zijn in het jaarrekeningtraject 2022 doorgevoerd. Daarmee is deze aanbeveling afgewikkeld.	afgerond
7	**Oostelijke Vechtplassen** *Achtergrond* Uw provincie heeft via het Gebiedsakkoord Oostelijke Vechtplassen afspraken gemaakt over de realisatie van een groot aantal projecten in het gebied Oostelijke Vechtplassen. De verdeling van verantwoordelijkheden over verschillende partijen en de wisselende verhoudingen in financiering en bevoorschotting van de projecten maken de administratievoering en verantwoording van deze projecten complex. De realisatie van projecten tot en met 2020 is nog van relatief beperkte omvang. *Advies* Wij adviseren u in 2021, voordat de omvang van de projecten toeneemt, de administratie op eenduidige en inzichtelijke wijze in te richten.	We onderschrijven de complexiteit van de administratievoering en verantwoording van genoemde projecten en zijn voornemens hierop de administratie beter in te richten.	BEL/Groen	2022-K1	Door beperkte capaciteit en de complexe structuur van het OVP verloopt het ontwikkelen en inrichten van een OVP sturingssysteem trager dan verwacht. Het streven blijft om eind dit jaar een goed werkend integraal OVP sturingssysteem ingericht te hebben, maar de kans bestaat dat dit doorschuift naar 2023. Het herziene uitvoeringsprogramma OVP als ook de aanpassingen in de governance van het Gebiedsakkoord worden beiden eind dit jaar door de stuurgroep OVP vastgesteld.	2022-K4	Door beperkte capaciteit en de complexe structuur van het OVP verloopt het ontwikkelen en inrichten van een OVP sturingssysteem trager dan verwacht, zoals aangegeven bij de voortgangsrapportage per 1 september 2022. Het streven was om eind 2022 een goed werkend integraal OVP sturingssysteem ingericht te hebben. Dit is echter doorgeschoven naar 2023. Er is een inmiddels een planner aangehaakt bij het OVP, dit zal de sturing verbeteren. Er is een voorstel in de maak voor de Regiegroep m.b.t. inzicht in planning en financiën. Er is in 2022 onderzoek gedaan naar de mogelijkheid het OVP onder te brengen in een stichting, zodat de administratie geen onderdeel meer zou zijn van PNH, wat de transparantie zou verbeteren. Echter, dit werd intern niet wenselijk geacht. De Groenfonds administratie wordt vanaf 2023 wel in een aparte PNH administratie opgenomen, zodat Groenfonds mutaties middels rapportages inzichtelijk gemaakt kunnen worden. De herziening van het uitvoeringsprogramma stuitte op een hoop vragen en weerstand. Het herziene uitvoeringsprogramma wordt daarom niet vastgesteld, maar is een 'ter info' document geworden.	2023-K4
8	**Lokale heffingen** *Achtergrond* De paragraaf lokale heffingen moet inzicht geven in hoe bij de berekening van tarieven van heffingen, die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Ook moet worden aangegeven welke beleidsuitgangspunten ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd. De jaarstukken geven wel inzicht in de dekkingspercentages van de leges, maar de hiervoor genoemde informatie is niet beschikbaar. Voor het beeld van de jaarstukken 2020 achten wij dit niet materieel en heeft het ontbreken van de informatie geen invloed op ons oordeel. *Advies* Wij adviseren om deze informatie wel op te nemen in de jaarstukken van volgend jaar.	Over de jaren 2019/ 2020 is gestructureerd onderzoek gedaan naar de kostendekkendheid van de leges. Aan het advies van de accountant om meer inzicht te geven in de uitgangspunten die daaraan ten grondslag liggen zal met ingang van de volgende jaarrekening invulling worden gegeven.	CZ/FIN ism directieco ntroller CZ	2022-K3	Bij het opstellen van de jaarstukken 2021 is dit advies in acht genomen en is tevens naar de verschillende documenten verwezen op grond waarvan heffingen zijn berekend. Daarnaast gaat de paragraaf tevens in op de mate van kostendekkendheid. NB: input van accountant benodigd. Accountant heeft in behandeling jaarstukken in de Rekeningencomissie aangegeven hier bij de provinciale organisatie op terug te komen. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2021, punt 8**	2022-K3	Afgeronde aanbeveling: De gegeven aanbeveling is op basis van het punt uit de managementletter verwerkt in de paragraaf Provinciale heffingen in jaarrekening 2022. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2021, punt 8**	afgerond

Managementletter 2021

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 23 november 2021

Openstaande aanbevelingen:

0 /13

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaa+JI	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
2	**Risicomanagement en proces-inrichting** Pas de procesbeschrijvingen aan naar aanleiding van de inhoudelijke beoordeling van de accountant.	De feedback van de accountant wordt inhoudelijk beoordeeld, waar de organisatie dit nodig acht zullen procesbeschrijvingen hierop worden aangepast.	CZ BEL diverse proces-eigenaren AD/CC	2022-K3	De voortgang van en de inhoudelijke kwaliteit van de procesbeschrijvingen wordt periodiek gemonitord en besproken met proceseigenaren. Bij de interim-controle van de accountant in najaar 2022 worden de processen opnieuw beoordeeld. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2021, punt 3**	2022-K3	De voortgang van en de inhoudelijke kwaliteit van de procesbeschrijvingen wordt periodiek gemonitord en besproken met proceseigenaren, dit betreft een continu proces. Zolang er geen specifieke bevindingen zijn van de accountant kan dit punt van de audit-opvolgingslijst. De proceseigenaar is verantwoordelijk voor de eventuele opvolging van de inhoudelijke beoordeling van de accountant. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2021, punt 3**	afgerond
4	**Risicomanagement en proces-inrichting** Bewaak de voortgang van het gehele project om te borgen dat essentiële processen met voorrang worden beschreven	Het project volgde de ambities van de lijnorganisatie. Met de overdracht van het project naar de lijn is de verantwoordelijkheid in de lijn belegd. Proceseigenaren bepalen de focus en prioriteit en bewaken de voortgang.	CZ/FIN BEL diverse proces-eigenaren	2022-K4	Processen uit processen centraal worden uitgewerkt volgens een meerjarenplanning (realisatie 2023), waarbij prioriteit wordt gegeven aan de belangrijkste processen. De voortgang van en de inhoudelijke kwaliteit van de procesbeschrijvingen wordt periodiek gemonitord en besproken met proceseigenaren. Bij de interim-controle van de accountant in najaar 2022 worden de processen opnieuw beoordeeld. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2021, punt 3**	2022-K4	Het project is afgerond en volgde de ambities van de lijnorganisatie. Met de overdracht van het project naar de lijn is de verantwoordelijkheid in de lijn belegd. Proceseigenaren bepalen de focus en prioriteit en bewaken de voortgang. Zolang er geen specifieke bevindingen zijn van de accountant kan dit punt van de audit-opvolgingslijst. De voortgang van en de inhoudelijke kwaliteit van de procesbeschrijvingen worden wel periodiek gemonitord en besproken met proceseigenaren. **De externe accountant heeft deze aanbeveling herhaald:** **- Accountantscontrole 2021, punt 3**	afgerond
10	**Interne beheersing** De accountant adviseert functiescheiding af te laten dwingen door de financiële systemen voor de processen van inkoop en memorialen.	In de huidige processen is handmatige controletechnische functiescheiding aanwezig. We breiden de controls uit om aan te tonen dat de functiescheiding heeft gewerkt. De ambitie is dat op termijn geautomatiseerde controls in de plaats komen van de handmatige beheersmaatregelen. Dit is afhankelijk van de technische mogelijkheden van software applicaties.	CZ/SI en CZ/FIN	2023-K4	Bij aanschaf van het purchase to pay (p2p) systeem zal deze voorwaarde meegenomen worden. Het project tot aanschaf van het purchase tot pay (p2p) loopt op dit moment. Voor het afdwingen van functiescheiding voor memorialen gebruiken wij TopDesk. Ten opzichte van het Financiële systeem is dit een handmatige controletechnische functiescheiding. We breiden de controls uit om aan te tonen dat de functiescheiding heeft gewerkt.	2023-K4	Er is voldoende (handmatige) functiescheiding aanwezig om een betrouwbaar proces te waarborgen. Bij de vervanging van de bedrijfsvoeringsystemen zal ook gekeken worden naar een meer geautomatiseerde controls. Zolang er geen directe aanwijzing bestaan dat de huiidge werkwijze niet adequaat wordt dit punt als afgerond beschouwd.	afgerond

Accountantscontrole 2021

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 24 mei 2022

Openstaande aanbevelingen:

1 /11

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
1	**Naleving (EU) aanbestedingsregels** De interne controle op de naleving van de (EU) aanbestedingsregels was over 2021 minder goed geborgd dan voorheen. Ook de analyse achteraf op de totale bestedingen per leverancier was kwalitatief niet voldoende uitgevoerd. Advies - Draag zorg dat de aanbestedingsregels in de toekomst beter worden nageleefd. - Voer de analyse meer gespreid uit over het jaar, zodat aanbestedingsrisico's eerder worden gesignaleerd en (herstel)maatregelen mogelijk zijn. - Betrek wezenlijke wijzigingen bij de analyse. - Classificeer alle opdrachten volgens het CPV classificatiesysteem. - Draag zorg voor een nauwe samenwerking tussen lijnmanagement en bureau inkoop, met name voor risico-dossiers.	De organisatie herkent dat interne controle op de naleving van de aanbestedingsregels minder goed geborgd was dan voorheen. Dit heeft mogelijk niet alleen betrekking op de interne controle maar ook op de naleving van de aanbestedingsprocessen in de lijnorganisatie. De concerncontroller stelt voor om op basis van de eerste analyse van dit punt door Verbijzonderde Interne Controle, Internal Audit een onderzoek uit te laten voeren naar de oorzaken en een advies uit te brengen voor procesverbetering, samenwerking en kennisniveau. Het advies om tussentijds een analyse (spend) uit te voeren, zodat aanbestedingsrisico's eerder gesignaleerd worden, zal overgenomen worden. Het classificeren op CPV codes is met het huidige inkoopsysteem nog niet mogelijk. Deze worden alleen, conform wettelijke verplichting, vastgelegd bij gepubliceerde aanbestedingen.	AD/CC CZ/S&I	2022-K4	Definition of done: - Voorgestelde onderzoek CC (IA) is afgerond - Tussentijdse spend uitgevoerd waarbij tevens analyse op wezenlijke wijzigingen heeft plaatsgevonden	2022-K4	Definition of done: - Voorgestelde onderzoek CC (IA) is afgerond - Tussentijdse spendanalyses ingebed in processen PNH Status - Het onderzoek door Interne Audit wordt uitgevoerd; verwachte oplevering rapportage juli 2023. - status tussentijdse spendanalyses te beantwoorden door CZ/S&I	2023-K3
5	**Workflow nog niet goedgekeurde facturen** Eén ongecorrigeerde afwijking is groter dan de door u vastgestelde rapporteringstolerantie van € 400.000. Deze houdt verband met inkoopfacturen die nog niet zijn goedgekeurd in de workflowmodule, waardoor deze niet als last zijn verantwoord in 2021. Hierdoor zijn de lasten 2021 mogelijk € 420.000 te laag verantwoord en worden de lasten 2022 te hoog verantwoord. Advies De accountant adviseert tijdig de workflow van nog niet goedgekeurde facturen te beoordelen op kosten voor het boekjaar.	We nemen dit mee in de voorbereiding van de controle over het boekjaar 2022. De genoemde ongecorrigeerde afwijking heeft nagenoeg geen resultaateffect doordat deze lasten worden gedekt vanuit de reserves.	CZ/FIN	2023-K1	Gegeven advies heeft betrekking op de uitvoering van de voortgezette controle in het jaarrekeningtraject. In de volgende jaarrekeningtrajecten wordt bij de selectie van de controleren punten rekening gehouden met dit aandachtspunt (opgenomen in actielijst 2023). Wordt daarnaast in controle van VIC op dit proces getoetst.	2023-K1	Bij de voortgezette controle voor jaarrekening 2022 zijn ook de facturen in de workflow betrokken. Dit is getoetst door de VIC.	afgerond
7	**ICT beheersing** De betrouwbaarheid van de ICT-omgeving is belangrijk verbeterd. Enkele onderdelen staan nog open. - Autorisatiebeheer is nog niet volledig geborgd en maatregelen voor ransomware-robuustheid bij de IT dienstverlener zijn niet duidelijk. Het risico bestaat dat onbevoegden toegang krijgen tot het netwerk.	Autorisatiebeheer wordt op dit moment verder ingericht. Het betreft een complex project met zowel een technische kant (systeem) als een organisatiekant (processen). Beide kanten worden meegenomen. De IT auditor heeft aangegeven dat de provincie voor ransomware voldoet aan de norm, aangezien maatregelen zijn getroffen om de gevolgen van een aanval met ransomware te beperken. Ondanks deze maatregelen valt geen garantie te geven dat de provincie niet door een aanval met ransomware geraakt wordt.	CZ/CID	2022-K4	Vanuit het project IAM fase 2 wordt het autorisatiebeheer verbeterd. Momenteel worden de processen voor instroom, uitstroom en doorstroom, inclusief de toekenning van rechten, uitgewerkt. Volgens planning is een autorisatiematrix eind 2022 gereed en heeft ook de implementatie plaatsgevonden in de belangrijkste ICT-systemen. Een belangrijke stap om phishing en ransomware tegen te gaan is de implementatie van multi factor authenticatie (MFA). Eind mei heeft hiervan de implementatie plaatsgevonden binnen PNH.	2022-K4	In 2022 is hard gewerkt aan het opzetten van een autorisatiematrix voor toegang tot onder meer systemen. In 2023 wordt vanuit IAM, dus op één plek, toegang gegeven tot de belangrijke systemen van de provincie. Dit ronden we eind 2023 af. Er zijn diverse maatregelen genomen tegen ransomware, waaronder de implementatie van multifactor authenticatie. Hiermee kan dit punt van de auditopvolgingslijst.	afgerond

Managementletter 2022

Auteur onderzoek: Accountant

Vastgesteld op: 22 november 2022

Openstaande aanbevelingen: 5 /9

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline			Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
1	**SiSa** Vanaf 2020 is het aantal SiSa-regelingen sterk toegenomen. Uit de jaarrekeningen over 2020 en 2021 blijkt dat op diverse regelingen nog niet of beperkt is besteed. De accountant adviseert na te gaan of benutting van deze gelden binnen de voor deze regelingen geldende termijnen mogelijk is.	De provincie erkent het belang van de tijdige monitoring van SiSa-gelden, inclusief (de sturing en bewaking op) de benutting van deze gelden. Zowel tussentijds als bij de voorbereiding op de jaarrekening zullen wij specifieke aandacht besteden aan het gegeven adviespunt.	AD/CC interne audit ism VIC sturing: BEL? B&U?				Definition of done: - monitoring op de benutting van Sisa-gelden is ingebed in het Sisa proces. - sturing op de tijdige benutting is ingebed. Status - monitoring loopt. - sturing op tijdig benutten (directie beleid of B&U???)	afgerond
2	**Wet open overheid** De Wet open overheid (Woo) is recent aangenomen. Deze wet verplicht om al in de jaarstukken 2022 aandacht te besteden aan de uitvoering van de beleidsvoornemens die samenhangen met deze wet. De accountant adviseert tijdig na te gaan op welke wijze de te rapporteren informatie binnen uw provincie beschikbaar is voor rapportage in de jaarstukken 2022.	Het gegeven adviespunt wordt overgenomen door de organisatie. In de voorbereiding op de jaarrekening 2022 zullen wij expliciet aandacht besteden aan de juiste, volledige en tijdige verantwoording van de te rapporteren informatie met betrekking tot de Woo.	CZ/Fin				Definition of done: - Vanaf jaarverantwoording 2022 wordt op een adequate manier rekening gehouden met de rapportagevereisten met betrekking tot de Wet Open Overheid. (WOO)	2023-K2
3	**Interne beheersing** De accountant adviseert functiescheiding af te laten dwingen door de financiële systemen voor de processen van inkoop en memorialen.	In de huidige processen is handmatige controletechnische functiescheiding aanwezig. We breiden de controls uit om aan te tonen dat de functiescheiding heeft gewerkt. De ambitie is dat op termijn geautomatiseerde controls in de plaats komen van de handmatige beheersmaatregelen. Dit is afhankelijk van de technische mogelijkheden van software applicaties en investeringen in nieuwe software systemen.	CZ/S&I CZ/FIN				Dit is een herhaald advies van **Managementletter 2021, aanbeveling 10**. De monitoring van de opvolging vindt plaats bij die aanbeveling.	vervallen
4	**Misbruik en oneigenlijk gebruik** De accountant adviseert: a. Met ingang van 2023 de naleving van het beleidsplan Misbruik en Oneigenlijk gebruik (als onderdeel van het fraudebeleid) te toetsen. b. Jaarlijks een verslag over de naleving van het M&O-beleid op te stellen.	Als gevolg van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording per 1 januari 2023 is de provincie voornemens hier specifiek op te laten toetsen. Ook zal de provincie een verslag opstellen ter onderbouwing van het M&O-criterium, als onderdeel van de over het jaar 2023 af te leggen rechtmatigheidsverantwoording.	ad a. AD/CC/interne audit ad b. AD/CC/VIC				Definition of done - De naleving van het beleidsplan M&O (als onderdeel van het fraudebeleid) wordt getoetst - Als onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording wordt ter onderbouwing van het M&O criterium verslag gelegd.	2024-K2
5	**Verantwoording inkomende subsidies en bijdragen van derden** De accountant adviseert een centrale registratie op te zetten van toezeggingen en de functie om de volledigheid van inkomende subsidies in te richten.	De structurele borging van de volledigheid van baten (waaronder bijdragen van derden en inkomende subsidies) wordt in 2022 en 2023, als onderdeel van de ambtelijke uitvoeringsagenda Financiën, in ketenprocessen uitgewerkt. Voor 2022 voeren wij aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uit om de volledigheid van de inkomende subsidies en bijdragen derden voldoende te borgen. De provincie is van mening dat dit punt daarmee in voldoende mate wordt beheerst.	CZ/FIN				Dit is een herhaald advies van **Managementletter 2018, aanbeveling 8**. De monitoring van de opvolging vindt plaats bij die aanbeveling.	vervallen
6	**Rechtmatigheid inkopen en aanbestedingen** De naleving van (Europese) aanbestedingen is een aandachtspunt voor uw provincie. In ons verslag van bevindingen 2021 adviseerden wij u om gedurende het jaar een (spend)analyse uit te voeren, om tijdig rechtmatigheidsrisico's te signaleren. Deze analyse is in 2022 nog niet uitgevoerd en deze taak is nog niet binnen uw organisatie toegewezen. Wij adviseren u om deze taak duidelijk binnen uw organisatie toe te wijzen en de analyse met voorrang uit te voeren.	Genoemde taak is duidelijk belegd binnen de provincie en is een co-productie van de directie Concernzaken (sector Subsidies & Inkoop) en Concerncontrol (Verbijzonderde Interne Controle), waarbij de sector Subsidies & Inkoop data en inkoopdossiers (inzichtelijk) aanlevert en de VIC daarop de rechtmatigheidstoets uitvoert. De provincie treft momenteel voorbereidingen om de tussentijdse analyse in het vierde kwartaal 2022 uit te voeren.	CZ/ S&I				Voor 2022 heeft een externe partij de spendanalyse uitgevoerd, voor 2023 zal deze taak binnen PNH\CZ in samenspraak met de Verbijzonderde Interne Controle worden uitgevoerd.	afgerond
7	**Interne controle op stamgegevens crediteuren** Voor de betaling op de juiste bankrekeningnummers zijn betrouwbare stamgegevens belangrijk. Momenteel controleert uw provincie de aangevraagde mutatie aan de hand van een kopie bankafschrift. Om het risico van niet-authentieke bankafschriften te verminderen controleren uw medewerkers de juistheid van betaaladvieslijsten en de mutaties in stamgegevens van crediteuren, bijvoorbeeld door contact op te nemen met de leverancier. Deze controle is echter niet zichtbaar. Wij adviseren u om wijzigingen in stamgegevens pas door te voeren na zichtbare controle door een medewerker die de mutatie zelf niet kan doorvoeren.	De provincie is zich ervan bewust dat betrouwbare stamgegevens crediteuren voor de betaling op juiste bankrekeningnummers erg belangrijk zijn. Een bankafschrift is daarbij van belang, maar ook dat zou gemanipuleerd kunnen worden. Bij het wijzigen in stamgegevens is, door het systeem, een check ingebouwd door een medewerker van een ander team. Wij zullen nader bekijken hoe het proces muteren stamgegevens crediteuren verder verbeterd kan worden en zullen uw aanbeveling daarbij betrekken.	CZ/CSC				Om de betrouwbaarheid van de stamgegevens te vergroten loopt er op dit moment een pilot om digitaal/online via een portal van SurePay een IBAN-Naam Check uit te voeren. De IBAN-Naam Check van SurePay controleert of de IBAN en de naam bij elkaar horen. Aan de hand van de SurePay database kan de provincie nagaan of een bankrekening daadwerkelijk op naam van een leverancier/crediteur staat. De komende periode wordt de pilot geëvalueerd en vervolgens in het proces geïmplementeerd.	2023-k2
8	**Frauderisico-analyse** De organisatie beschikt inmiddels over fraudebeleid en een actuele frauderisicoanalyse die inzicht geeft in de frauderisico's en die de beheersmaatregelen benoemt om frauderisico's zoveel mogelijk te beperken. De accountant adviseert om de frauderisicoanalyse periodiek te agenderen in het college van gedeputeerde staten en de Rekeningencommissie. Dit draagt bij aan het actueel houden van het inzicht in de kwetsbare plekken in uw organisatie. Mogelijke gespreksonderwerpen zijn de aard, frequentie en diepgang van de uitgevoerde frauderisicoanalyses, de uitkomst daarvan en de manier waarop de organisatie de frauderisico's opvolgt en monitort.	Het fraudebeleid van de provincie bepaalt dat de frauderisico-analyse periodiek wordt geagendeerd in het college van Gedeputeerde Staten en de Rekeningencommissie. Uw suggestie met betrekking tot mogelijke gespreksonderwerpen zullen wij bij daarbij betrekken.	AD				Definition of done - Het fraudebeleid is geïmplementeerd in de organisatie Status - het beleid is deels geimplementeerd, voor wat betreft de frauderisico-analyse - De overige aspecten van het beleid dienen nog organisatiebreed geimplementeerd te worden.	2024-k2

9	**Procesbeschrijvingen** De provincie heeft een groot aantal (deel)processen gedefinieerd, waarvan wij 29 processen hebben aangemerkt als relevant voor uw financiële verslaggeving en voor onze accountantscontrole. Tijdens onze controle 2022 concludeerden wij dat inhoud en voortgang van de beschrijvingen ten opzichte van eerder jaren zijn verbeterd en dat met eerdere aanbevelingen van ons rekening is gehouden. a. Vul de beschrijvingen aan met een analyse en conclusie of de procesinrichting voldoet of wijzigingen behoeft. b. Koppel de beschreven processen aan de boekingsgangen in het nog af te ronden Accounting Manual. c. Leg de relatie tussen interne beheersmaatregelen en automatisering (application controls).	Ad a.: Analyse en conclusie of de procesinrichting voldoet zijn onderdeel van de consistentiecheck op de procesbeschrijving die wordt uitgevoerd door de VIC voordat de procesbeschrijving wordt gepubliceerd. Ad b.: Deze aanbeveling zal de provincie betrekken bij de doorontwikkeling van het Accounting Manual. Ad c.: Deze aanbeveling van de accountant zal de provincie betrekken bij het verbeteren van de opzet, (geautomatiseerde) inrichting en werking van de relevante (financiële) bedrijfvoeringsprocessen.	ad a. AD/CC/VIC ad b. CZ/FIN ad c. CZ/FIN				Status ad a. Het proces van de consistentiecheck is ingericht en geimplementeerd. ad b. Het accounting manual is in 2022 beschreven. Momenteel werken we aan het koppelen van het accounting manual aan de procesbeschrijvingen. Publicatie wordt verwacht in het 3e kwartaal van 2023.Dit is een herhaald advies van **Managementletter 2020, aanbeveling 5**. De monitoring van de opvolging vindt plaats bij die aanbeveling. ad c. Bij de aanbestedeing en implemenatie van de nieuwe bedrijsfvoeringssystemen zal dit worden meegenomen in de op te stellen functionele eisen.	2023-K2

Stof tot nadenken

Auteur onderzoek: Randstedelijke rekenkamer

Vastgesteld op: 8 maart 2021

Openstaande aanbevelingen: 1 /14

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
7	*Vertrouwen omgeving* Herstel het vertrouwen van de omgeving door de omgeving beter te betrekken bij de uitvoering van VTH-taken door na te gaan aan welke informatie de omgeving behoefte heeft en probeer zo veel mogelijk aan die informatiebehoefte tegemoet te komen. De omgevingsmanager, die begin 2020 is ingesteld, en de opening van een fysieke locatie kunnen hierin een rol spelen. Maak daarbij een onderscheid tussen de politiek/bestuurlijke verzoeken voor de provincie en de technische vragen voor de OD NZKG. Logischerwijs moeten de provincie en OD NZKG hun reacties op elkaar afstemmen en als één overheid en met één boodschap richting de omgeving communiceren. Door het beter betrekken van de omgeving kan in de relatie tussen omwonenden en de provincie en OD NZKG een juridisering bij de uitvoering van de VTH-taken wellicht voorkomen worden, waardoor de OD NZKG meer tijd en capaciteit heeft voor het uitvoeren van al haar VTH-taken.	In het Programma Tata Steel 2020 - 2050 staan concrete acties om het contact met de omgeving te verbeteren. Zo is de omgevingsmanager van de OD NZKG gestart, wordt het centraal klachtenloket Tata Steel verbeterd en is een klachtencoördinator aangesteld. En per 1 februari 2021 openen we een kantoor van de OD NZKG in dorpshuis De Moriaan in Wijk aan Zee en worden door de OD NZKG gesprekstafels georganiseerd. Al deze gesprekken en verbeterde informatievoorziening zijn ook bedoeld om bij te dragen aan een vermindering van de genoemde juridisering en om het vertrouwen in van de omgeving te herstellen. We verwachten dat het enige tijd kan duren alvorens dit vertrouwen breed is hersteld. Het is cruciaal om met de omgeving in gesprek te blijven en voortdurend te laten zien welke concrete stappen we als overheden zetten en welke resultaten daarvan verwacht kunnen worden.	BEL	2023-K3	De 2e opiniepeiling is voor de zomer van 2022 afgerond en gepubliceerd. Er wordt op veel verschillende tafels in diverse samenstellingen met de omgeving gesproken over Tata Steel en de leefomgeving in de IJmond. Een 'Omgevingsoverleg' zoals bedoeld in het programma Tata Steel (en eerder in deze opvolglijst genoemd) is nog niet gestart. Juni 2022 hebben wij aan een gespecialiseerd bureau advies gevraagd over de beste manier om een goede dialoog te organiseren tussen bewoners, Tata Steel en de overheden. Wij verwachten dit advies na de zomer te ontvangen.	2023-K3	De 3e opiniepeiling is eind januari 2023 gepubliceerd. De 4e opiniepeiling vindt in de tweede helft van 2023 plaats. Met betrekking tot het omgevingsoverleg wordt nog onderzoek uitgevoerd naar de nadere invulling daarvan. Bij de nadere invulling nemen we ook rekenschap van de formele participatieprocessen die op kortere termijn starten. Tegelijkertijd vindt met de verschillende partijen die betrokken zijn bij Tata Steel veelvuldig en in verschillende samenstelling overleg en afstemming plaats rond de verschillende sporen rond Tata Steel (o.a. Groen Staal route, maatwerktraject, VTH-spoor).	2023-K3

Bron van bescherming

Auteur onderzoek: Randstedelijke rekenkamer

Vastgesteld op: 13 september 2021

Openstaande aanbevelingen: 6 /8

Nr	Aanbeveling	Bestuurlijke reactie	Eigenaar	Deadline	Voortgang per 1 september 2022	Status/ Deadline	Voortgang per 1 maart 2023	Status/ Deadline
6	Verken op welke gebieden de provincie meer kan bijdragen aan de beschermingsmaatregelen die andere partijen nemen en aan het tegengaan van verontreinigingen waar andere partijen verantwoordelijk voor zijn. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.	In het ontwerp Regionaal Waterprogramma Noord-Holland 2022-2027 hebben wij opgenomen dat wij de gebiedsdossiers zullen evalueren en actualiseren. In deze dossiers worden risico's en maatregelen in beeld gebracht. Wij zullen de verkenning binnen dit kader uitvoeren.	BEL/OMB	2023-K4	Evaluatie en actualisatie van gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's vindt plaats in 2023 - 2024 in plaats van 2022 - 2023. Achtergrond hiervan is dat de evaluatie en actualisatie dan aansluit op de midterm review KRW die in die periode wordt uitgevoerd en dat er intussen geen bijzondere ontwikkelingen zijn in de grondwaterbeschermingsgebieden.	2024-K4	Er is gestart met de eerste fase van evaluatie en actualisatie van de gebiedsdossiers. Deze fase betreft het actualiseren van het protocol. Dit gebeurt landelijk. Daarna zal de evaluatie en actualisatie per provincie en per gebied in 2023 - 2024 plaatsvinden, gekoppeld aan de midterm review KRW. Intussen participeren wij in een onderzoek naar nieuwe winplaatsen en lopen gebiedsprogramma's zoals grondwaterbeheer Gooi, waarin drinkwaterbescherming een prominent onderwerp is, door.	2024-K4
7	Ca na hoe de samenwerking met de drinkwaterbedrijven verder kan worden geintensiveerd en geef hier in overleg met de drinkwaterbedrijven vorm aan. De drinkwaterbedrijven en de provincie weten elkaar te vinden, maar de drinkwaterbedrijven geven aan dat het overleg frequenter kan en er behoefte is aan meer samenwerking.	Wij zullen in overleg met de drinkwaterbedrijven bepalen op welke punten intensivering nodig is en hoe dit vorm kan worden gegeven.	BEL/OMB	2023-K4		2024-K4		2024-K4
8	Zorg voor voldoende ambtelijke capaciteit voor het behartigen van het drinkwaterbelang en vergroot intern de bekendheid van de zorgplicht drinkwater en de regelgeving voor beschermingsgebieden. Het blijven uitvoeren (en verbeteren) van bestaande maatregelen en het opstarten van nieuwe maatregelen vraagt de inzet van voldoende ambtelijke capaciteit. In een van de gesprekken is aangegeven dat de provincie relatief weinig capaciteit heeft in vergelijking met bijvoorbeeld de provincie Utrecht. Door meer interne kennisdeling krijgen ook degenen die niet dagelijks met de bescherming van drinkwaterbronnen bezig zijn de zorgplicht beter in beeld.	Wij onderschrijven de suggestie niet dat de zorgplicht voor drinkwater en de regelgeving in de provinciale organisatie onvoldoende bekend zijn. Dat het beeld bestaat dat er in Noord-Holland relatief weinig ambtelijke capaciteit aanwezig is kan te maken hebben met het feit dat de zorg grotendeels is ingebed in bredere programma's, zoals CBG, en niet op zichzelf staat. Wij hebben geen indicaties van maatregelen die moeten worden verbeterd of van nieuwe risico's waar maatregelen nodig zijn. Wij zullen dit verder toetsen bij evaluatie en actualisatie van de gebiedsdossiers en de benodigde capaciteit dan opnieuw bepalen.	BEL/OMB	2023-K4		2024-K4		2024-K4
9	Actualiseer de gebiedsdossiers en uitvoeringsprogramma's. Ca daarbij na welke lessen geleerd kunnen worden van de actualisaties in andere provincies. Ca in de geactualiseerde dossiers ook in op de waterkwantiteit en de doelen van de Kaderrichtlijn Water voor drinkwaterbronnen. De gebiedsdossiers dateren van 2013-2014 en meerdere betrokken partners geven aan dat de dossiers verouderd zijn en dat de provincie haar regierol bij het actualiseren van de gebiedsdossiers niet oppakt. De Stuurgroep Water adviseert de gebiedsdossiers zes jaarlijks te actualiseren. Maatregelen in de uitvoeringsprogramma's baseren zich op de problemen en risico's die in de gebiedsdossiers naar voren komen.	Wij hebben in ons ontwerp regionaal waterprogramma opgenomen dat wij de gebiedsdossiers zullen evalueren en actualiseren. Het waterkwantiteitsvraagstuk is hiervan geen onderdeel, de doelen van de Kaderrichtlijn Water (geen toename van de zuiveringsinspanning) uiteraard wel. Voor wat betreft het waterkwantiteitsvraagstuk verwijzen eveneens naar ons ontwerp regionaal waterprogramma waarin is opgenomen dat wij participeren in onderzoek naar nieuwe winplaatsen. Met betrekking tot het advies van de Stuurgroep Water om elke zes jaar de gebiedsdossiers te actualiseren verwijzen wij naar onze reactie op de tweede conclusie in het rapport en naar aanbeveling 8.	BEL/OMB	2023-K4		2024-K4		2024-K4
10	Organiseer structureel gebiedsgesprekken. Zorg daarbij dat de vertegenwoordigers van de betrokken partijen vanuit verschillende relevante expertises aan tafel zitten. Gebiedsgesprekken tussen de provincie, het drinkwaterbedrijf en de gemeente waar onder andere de status van ruimtelijke ontwikkelingen wordt besproken vinden niet structureel plaats. De gebiedsgesprekken zijn de afgelopen vier Jaar niet gehouden.	Wij zullen dit doen, te beginnen met de genoemde evaluatie van de huidige gebiedsdossiers. Wij zullen de frequentie van de overleggen met betrokken partijen bepalen. Vanwege de raakvlakken met andere beleidsvelden (met name ruimtelijke ontwikkeling en milieu) zullen wij aansluiting zoeken bij bestaande overlegstructuren zoals bij het programma GBG. Op deze manier willen wij conform wensen van geïnterviewden samenhang aanbrengen tussen preventie, sanering en beheersing van verontreiniging.	BEL/OMB	2023-K4		2024-K4		2024-K4
11	Bewaak de voortgang van de maatregelen uit de uitvoeringsprogramma's en communiceer hierover richting de betrokken partijen.	In onze reactie op conclusie 2 hebben wij aangegeven dat alle maatregelen zijn uitgevoerd of in uitvoering zijn. In de hiervoor genoemde gebiedsgesprekken zullen wij de voortgang bespreken.	BEL/OMB	2023-K4		2024-K4		2024-K4
12	Ca met de OD NZKG in gesprek over mogelijke verbeteringen van het toezicht en de handhaving in de beschermingsgebieden. Bespreek ook welke gevolgen dit heeft voor de benodigde capaciteit van de OD NZKG. Deel de uitkomsten met PS en geef aan welke acties uitgevoerd worden.	Wij nemen de aanbeveling over. Binnen de OD NZKG is een 'Uniform Uitvoeringsniveau' vastgesteld. Een van de uitgangspunten hierbij is het Risico en Informatie Gestuurd Werken. Dit betekent dat de inzet van de OD NZKG grotendeels wordt bepaald door analyses van informatie (ofwel signalen) uit het werkveld. Zie ook volgend punt.	BEL/OMB	2022-K4	De jaarlijkse opdracht aan ODNZKG wordt in december 2022 door GS vastgesteld.	2022-K4	De jaarlijkse opdracht aan ODNZKG is in december 2022 door GS vastgesteld. Als er signalen zijn uit het veld (informatie gestuurd werken) worden deze opgevolgd.	afgerond
13	Volg de aandachtspunten die uit de gebiedsschouwen komen op en communiceer over de voortgang richting de betrokken partijen. Uit de door de OD NZKG uitgevoerde gebiedsschouwen zijn meerdere aandachtspunten gekomen. De opvolging van de aandachtspunten wordt niet systematisch bijgehouden.	Wij zullen de aanbevelingen uit de gebiedsschouwen betrekken in het hiervoor genoemde 'Uniforme Uitvoeringsniveau'. In plaats van eens in de drie jaar een aparte schouw voor één onderwerp uit te voeren willen wij door goede informatie uitwisseling continue de situatie volgen. Op deze manier kunnen ongewenste situaties worden voorkomen en kan indien nodig tijdig worden ingegrepen.	BEL/OMB	2022-K4				

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
dhr. J.M. Bierhuizen
AD/CC

Telefoonnummer +31631690638
bierhuizenj@noord-holland.nl

Verzenddatum

24 MEI 2023

Kenmerk
1998901/1998913

Uw kenmerk

Betreft: Auditopvolging peildatum maart 2023

Geachte leden,

Wij hebben de auditopvolging peildatum maart 2023 in onze vergadering van 23 mei 2023 vastgesteld.

Auditopvolging is een instrument om de aanbevelingen van de Randstedelijke Rekenkamer, de externe accountant, de provincie-archivaris en Concerncontrol systematisch door te voeren in beleid en uitvoering. Het dient tevens als verantwoordingsinstrument naar PS en sturingsinstrument voor PS. Per halfjaar wordt gerapporteerd aan de directie, GS en PS.
Bijgaand ontvangt u de *notitie auditopvolging* en de *auditopvolgingslijst per 1 maart 2023*. De notitie bevat een analyse van de status van de openstaande aanbevelingen per 1 maart 2023. De stand van zaken zelf ligt vast in de genoemde lijst.

De volgende auditopvolging waarmee wij u informeren, is de auditopvolging peildatum september 2023.

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

p/v.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

2 bijlage(n)

- Notitie auditopvolging
- Auditopvolgingslijst per 1 maart 2023

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
W. Kegel
CZ/FIN/SKA

Telefoonnummer +31235143679
kegelw@noord-holland.nl

Verzenddatum

Kenmerk
2079145/2083152

Uw kenmerk

Betreft: Vooraankondiging begroting 2024

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Opzet begroting 2024

Inleiding

Na het vaststellen van eerst de kaderbrief 2024 en de bespreking van het coalitieakkoord 'Verbindend vooruit!' vinden nu de voorbereidingen plaats om de inhoud van beide documenten op een herkenbare en evenwichtige wijze te verwerken in de begroting 2024. Om invulling te geven aan de op- en aanmerkingen die vanuit uw Staten en door de accountant zijn gemaakt ten aanzien van de leesbaarheid en informatiewaarde van de planning- en controldocumenten werken wij, om te beginnen, aan een vernieuwde invulling van de begroting. In deze brief zetten wij uiteen welke verbeteringen wij willen realiseren en hoe wij van plan zijn dit te doen.

Aanleiding
De omvang van de jaarstukken over 2022 bedraagt 364 pagina's. Wij delen de mening van de Staten dat de omvang van het document niet bijdraagt aan de leesbaarheid en de overzichtelijkheid van onze jaarstukken als verantwoordingsdocument richting zowel uw Staten als onze inwoners. Ook de accountant doet in haar verslag van bevindingen een aantal uitspraken over de omvang van onze jaarstukken met daarbij de aanbeveling om kritisch naar de omvang te kijken en na te gaan welke informatie achterwege kan blijven of compacter kan worden gepresenteerd om de leesbaarheid en informatiewaarde van de jaarstukken te vergroten. De kritische kanttekeningen op de omvang van de jaarstukken zijn eveneens van toepassing op de begroting omdat de jaarstukken één op één aan moeten sluiten op de begroting. Daarom is nu het moment om kritisch te kijken naar de opzet van de begroting en aanpassingen te doen die de leesbaarheid en informatiewaarde ten goede komen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Betrokkenheid van uw Staten
Wij hechten er veel waarde aan om uw Staten goed mee te nemen in de opbouw van onze P&C documenten. Het zou daarom onze voorkeur hebben om voorafgaand aan het opstellen van de begroting met uw Staten in gesprek te gaan over de voorgenomen verbeteringen. Helaas is dat vanwege de verkiezingen dit jaar en de korte doorlooptijd die daaruit volgt tussen het opstellen van de begroting en de verzending aan uw Staten, alsmede het zomerreces dat hier tussendoor komt, voor de begroting 2024 niet mogelijk.

Omdat wij er vanuit gaan dat u de gewenste verbeteringen zo snel mogelijk doorgevoerd ziet en niet wilt wachten tot de begroting 2025, en daarmee ook de jaarrekening 2025, hebben wij als college besloten om de begroting 2024 al uit te werken in een nieuw en compacter format. Tijdens een speciale themasessie over de begroting informeren wij uw Staten direct na het reces graag over de nieuwe opbouw van de begroting. Na de vaststelling van de begroting willen wij graag met u de gekozen vorm en geboden informatie evalueren, zodat eventuele gewenste aanpassingen verwerkt kunnen worden in de begroting van 2025.

Overzicht belangrijkste aanpassingen

Rapporteren op beleidsdoelniveau
De huidige begroting is opgebouwd aan de hand van een doelenboom, waarbij elk begrotingsprogramma een maatschappelijk doel nastreeft. Daarin is een onderverdeling gemaakt in verschillende beleidsdoelen, met daaronder weer een verdeling in operationele doelen. Deze gelaagdheid zorgt ervoor dat er 79 operationele doelen in de begroting staan met elk een eigen beschrijving van context, provinciale rol etc. alsook een eigen budgettabel. Deze indeling op operationeel niveau zorgt voor een versplintering van de ambities en vaak onnodige tekstuele doublures. Tegelijkertijd neemt deze indeling een aanzienlijke hoeveelheid pagina's in beslag.

Om de sturing te verhelderen en aan te laten sluiten bij het sturingsniveau van u als PS zetten we de ambities meer op hoofdlijnen neer. Daarmee kunnen wij ons ook beter verantwoorden over het gevoerde beleid. Om dit te realiseren bundelen we de activiteiten die wij in de operationele doelen uitvoeren op het niveau van het beleidsdoel. Zo creëren we meer samenhang tussen de verschillende activiteiten die bijdragen aan hetzelfde beleidsdoel en wordt de verantwoording die wij daarover afleggen aan de Staten helderder.

We laten tegelijkertijd de hoofdstructuur van onze begroting zoveel mogelijk intact. Dat betekent dat de programma indeling niet wezenlijk wijzigt, en activiteiten alleen elders worden ondergebracht als daar een inhoudelijk logische reden voor is. In een aantal gevallen zal de naam iets aangepast worden om de actuele accenten herkenbaar te weerspiegelen.

Deze nieuwe opzet grijpen wij tevens aan om de koppeling tussen onze ambities en de beschikbare middelen nadrukkelijker naar voren te laten

komen. Daarbij kunnen we nog concreter de relatie leggen tussen de W-vragen die het BBV voorschrijft: Wat willen we bereiken, Wat gaan we ervoor doen, en Wat mag het kosten.

Leesbaarheid en informatiewaarde
Een andere aanpassing die wij in de begroting 2024 zullen doorvoeren om de leesbaarheid te verbeteren is het verplaatsen van een aantal elementen in de begroting naar de bijlage. Hiermee wordt de primaire tekst compact en blijft onderliggende informatie wel beschikbaar.
He betreft de wettelijke kaders per programma en de indicatoren van de brede basismonitor, zij belemmeren wat ons betreft de leesbaarheid van de begroting als zelfstandig document. Wij zullen in de tekst behulpzame links plaatsen naar de betreffende relevante kaders en indicatoren.

Vervolg

Direct na het zomerreces ontvangt u van ons zoals afgesproken de conceptbegroting. Wij hopen dat deze conceptbegroting een goede invulling geeft aan de gewenste verbetering van de leesbaarheid en informatiewaarde.

Daarnaast stellen wij voor om direct na vaststelling van de begroting 2024 het doorlopen proces en de uitwerking van het aangepaste begrotingsformat gezamenlijk te evalueren. De vergadering van de commissie Bestuur van 27 november lijkt ons daarvoor een geschikt moment

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

b/a voorzitter

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12069
Extern Zaak ID	1955155
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	14.j
Titel	Subsidies: Evaluatie subsidie Regio Deal ZaanIJ (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/O&I

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

Conform de programmering van het Evaluatiekader Subsidies voor 2022 is één eenmalige subsidie uit het subsidieregister van 2019 geëvalueerd. Het gaat om de subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ.

Kenmerk: 1955155/1955158

EVALUATIE EENMALIGE SUBSIDIE REGIO DEAL ZAANIJ

Sector Onderzoek & Informatie

Provincie Noord-Holland

22-12-2022

Esther de Winter

winterm@noord-holland.nl

Directie Beleid, sector Onderzoek & Informatie

Inhoud

Samenvatting 4
1 Inleiding 7
1.1 Aanleiding 7
1.2 Doel en werkwijze 7
2 Subsidie Regio Deal ZaanIJ 9
2.1 Gegevens subsidie 9
2.2 Regio Deal ZaanIJ 9
2.2.1 Geschiedenis en context 9
2.2.3 Aanpak van de Regio Deal via drie pijlers 12
2.2.5 Organisatie van de Regio Deal 13
2.2.4 Monitoring van de Regio Deal 13
2.3 Context subsidieverlening 14
3 Beoordeling robuustheid onderbouwing en voortgang 19
4 Het instrument Regio Deal 26
5 Conclusies en aanbevelingen 31
Bijlage 1 Bronnen 32
Bijlage 2 Onderzoek werking Regiodealbeleid 34
Bijlage 3 Beoogde resultaten Regio Deal ZaanIJ 36
Bijlage 4 Aansluiting Regio Deal ZaanIJ bij verstedelijkings-concept 2050 MRA 38

Samenvatting

Dit rapport bevat de evaluatie van de eenmalige subsidie die door de provincie Noord-Holland is verstrekt in 2019 aan de gemeente Zaanstad als bijdrage aan de Regio Deal ZaanIJ. De evaluatie van deze subsidie is uitgevoerd door de provincie in het kader van het Evaluatiekader Subsidies dat in 2019 is vastgesteld door PS. Het Evaluatiekader beschrijft de manier waarop de provincie invulling geeft aan haar wettelijke taak op het gebied van de evaluatie van subsidies. De subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ kwam hierbij in aanmerking voor een evaluatie.

De voortgang van de Regiodeal is nog niet zodanig dat een evaluatie op doeltreffendheid mogelijk is. Daarom richt deze evaluatie zich op de *robuustheid* van de inhoudelijke onderbouwing van de gesubsidieerde activiteit en de *voortgang* van de uitvoering. Daarnaast is in dit onderzoek gekeken naar de inzet van het instrument subsidie voor het financieren van de Regio Deal en de bijdrage van het instrument Regio Deal aan het realiseren van de provinciale doelstellingen voor dit gebied. Het gaat om een beknopte evaluatie, op basis van documentenonderzoek en een aantal interviews. Hieronder zijn de resultaten van deze evaluatie beschreven:

Subsidie Regio Deal ZaanIJ

Naam project:	Regio Deal ZaanIJ
Omvang subsidie:	€ 2.750.000,- (verleend bedrag, nog niet vastgesteld)
Ontvanger subsidie:	Gemeente Zaanstad (kassier en trekker voor de Regio Deal ZaanIJ)
Doel subsidie:	Financieren van activiteiten genoemd in de Regio Deal ZaanIJ (zie hierna) onder de pijler *Leefkwaliteit en groen* en de pijler *Ontplooiingskansen*. De subsidie richt zich op activiteiten in de pijler *Leefkwaliteit en groen* die bijdragen aan het verbeteren van de leefkwaliteit en het bevorderen van de groene stedelijke omgeving door middel van inrichtingsmaatregelen rond de Noorder IJplas en groen-gezonde activiteiten. Voor de pijler *Ontplooiingskansen* subsidieert de provincie het aanschaffen van instrumenten en materialen voor de ZaanCampus om goed technisch onderwijs te kunnen geven gericht op voedselproductie en -distributie.
Kenschets Regio Deal ZaanIJ:	De Regio Deal ZaanIJ is een afspraak tussen de Rijksoverheid, de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam (Noord), Zaanstad en Oostzaan. Het Rijk en de regio investeren hiervoor samen € 15 miljoen. De deal richt zich op betere scholing, veiligheid, meer werk en een groene gezonde en veilige leefomgeving in 4 wijken in Zaanstad en Amsterdam. Deze wijken hebben meer dan gemiddeld te maken hebben met slechte gezondheid, werkloosheid, leerachterstanden en criminaliteit. Daarbij voelen bewoners zich onveilig in hun wijk. Ook worden de 1e stappen gezet voor betere verbindingen tussen Amsterdam, Zaanstad en het omliggende landelijke gebied.

	De doelen van de Regio Deal worden aangepakt via drie pijlers, die in het convenant voor de Regio Deal als volgt worden omschreven: *1. Leefkwaliteit en groen:* Het verbeteren van de leefkwaliteit en bevorderen van de natuurinclusieve stedelijke omgeving, via investeringen in recreatieve en groen-blauwe verbindingen en voorzieningen. *2. Ontplooiingskansen:* Het vergroten van ontplooiingskansen voor de inwoners van de vier wijken van de Regio Deal, met bijzondere aandacht voor kinderen en jongeren, via investeringen in voorzieningen en programma's, met name op het gebied van opvoeding en onderwijs, scholing, werk en gezondheid. *3. Ondermijning en sociale ontwrichting:* Het vergroten van de veiligheid en weerbaarheid van de inwoners en het aanpakken van ontwrichtende criminaliteit.
Overige betrokkenen bij subsidie (bv. andere financiers):	Het Rijk heeft € 7,5 miljoen gereserveerd voor de Regiodeal ZaanIJ, uitgaande van cofinanciering waarbij de regio ook 7,5 miljoen inbrengt. De regio bestaat in dit geval naast de provincie uit de gemeenten Zaanstad en Amsterdam. De gemeente Oostzaan draagt niet financieel bij, maar is betrokken vanwege de rol als schakel tussen stad en landelijk gebied.

Conclusie robuustheid en voortgang

De onderbouwing van de eenmalige subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ is voldoende robuust. De subsidie sluit aan bij meerdere beleidsdoelen van de provincie op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, biodiversiteit en economie & arbeidsmarkt. Het beleid voor economie en arbeidsmarkt is voldoende robuust. Het overige beleid waarop de subsidie aansluit is niet goed op robuustheid te beoordelen, doordat het gaat om:

- een beleidsvisie die op een hoog abstractieniveau is uitgewerkt (Omgevingsvisie)
- beleid dat uitgaat van stimuleren en faciliteren van activiteiten van samenwerkingspartners en maatschappelijke initiatiefnemers die bijdragen aan provinciale doelen, waarbij de doelen en activiteiten vooraf niet specifiek zijn uitgewerkt (Groen Kapitaal).

De subsidie van de provincie was noodzakelijk voor de totstandkoming van de Regio Deal als geheel en voor de totstandkoming van afzonderlijke projecten waarvoor de provincie medefinanciering levert.

Voor de onderdelen waarbij de provincie betrokken is geldt dat de voortgang van de Regio Deal overwegend goed is. Twee van de drie projecten in pijler 1, het programma Groen en Sociaal en het uitvoeren van het ontwerpend onderzoek voor de Noorder IJplas, lopen op schema. De uitvoering van het natuurinclusieve fietspad is vertraagd. In pijler 2 is de provincie uitsluitend betrokken bij de activiteiten voor de ZaanCampus (nu Techlands). Deze activiteiten zijn (in aangepaste vorm) uitgevoerd. De gesubsidieerde werkzaamheden zijn nog niet geheel afgerond, omdat de Regio Deal nog in uitvoering is tot in ieder geval medio 2023. Vanwege vertraging op twee grote projecten, waaronder die op het natuurinclusieve fietspad, wordt verlenging van de deal aangevraagd.

Conclusies instrument Regio Deal

De inzet van de Regio Deal heeft bijgedragen aan zowel inhoudelijke als procesmatige doelen van de provincie. De actieve deelname van de provincie in de Regiodeal heeft een stimulerend effect gehad op het sneller of beter aanpakken van inhoudelijke activiteiten in de regio die aansluiten bij de provinciale doelstellingen. De intensieve samenwerking met partners in een Regio Deal leidt tot meer kennis over elkaar en het werken aan brede welvaart.
Het instrument eenmalige subsidie is geschikt voor het financieren van een Regio Deal. Voor een volgende Regio Deal zijn er wel verbeterpunten.

Aanbevelingen

Er zijn twee aanbevelingen naar aanleiding van deze evaluatie geformuleerd:

Aanbeveling 1: Maak de werking van de aanpak Groen Kapitaal beter zichtbaar. De provincie probeert met de aanpak Groen Kapitaal via verbreding, verdieping en opschalen van geslaagde projecten en initiatieven bij te dragen aan de beweging naar meer natuurinclusiviteit op diverse terreinen. Deze werkwijze is nu niet expliciet uitgewerkt. Door dit meer zichtbaar te maken kunnen samenwerkingspartners en maatschappelijke initiatiefnemers hier beter bij aansluiten of ideeën aandragen. Zo kan er meer expliciet geleerd worden, wat de werking van de aanpak kan versterken, zowel binnen als buiten de Regio Deal.

Aanbeveling 2: Gebruik de geleerde lessen uit deze Regio Deal voor eventuele volgende Regio Deals. Partijen zien nog verschillende verbetermogelijkheden bij het inrichten van eventuele nieuwe Regio Deals op het gebied van o.a. flexibiliteit in de afspraken, het regelen van uitvoeringscapaciteit, een efficiënte financieringsstructuur en betere afspraken over de omvang van de financiële bijdrage en praktische inhoudelijke betrokkenheid van het Rijk. Wat betreft resultaten moeten projecten goed zijn afgestemd op de relatief korte looptijd van de Regio Deals. Ook is er behoefte aan meer actueel overzicht van het geheel van de verschillende pijlers van de Regio Deal.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Dit rapport bevat de evaluatie van de eenmalige subsidie die door de provincie Noord-Holland in 2019 is verstrekt aan de gemeente Zaanstad voor de Regio Deal ZaanIJ. De evaluatie van deze subsidie is uitgevoerd door de provincie in het kader van het Evaluatiekader Subsidies[1].

> *Evaluatiekader Subsidies*
> Het Evaluatiekader subsidies geeft aan op welke manier de provincie Noord-Holland uitvoering geeft aan haar wettelijke verplichting op grond van de Algemene wet bestuursrecht (art. 4:24) om subsidies periodiek op doeltreffendheid te evalueren. Het Evaluatiekader is door Provinciale Staten vastgesteld[2] en heeft tot doel de provincie meer inzicht te geven in de mate van doeltreffendheid van de door haar verstrekte subsidies. Het Evaluatiekader bevat criteria, randvoorwaarden en uitgangspunten op basis waarvan bepaald wordt welke subsidies en subsidieregelingen op welk moment op doeltreffendheid geëvalueerd moeten worden. Op 18 januari 2022 (kenmerk 1753605/1753606) zijn Provinciale Staten geïnformeerd door Gedeputeerde Staten over de programmering van het Evaluatiekader Subsidies 2022.

In 2019 zijn acht eenmalige subsidies groter dan €500.000,- verstrekt. Daarvan komt de subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ in aanmerking voor een evaluatie. De gebruikte evaluatiemethode in dit onderzoek wijkt af van die in het Evaluatiekader. De voortgang van de Regio Deal is nog niet zodanig dat een evaluatie op doeltreffendheid mogelijk is. Daarom richt deze evaluatie zich op de robuustheid van de onderbouwing van de subsidie en op de voortgang.

1.2 Doel en werkwijze

Doel

Evaluaties uitgevoerd voor het Evaluatiekader subsidies richten zich in principe op het evalueren op doeltreffendheid[3] van een subsidieregeling. Hierbij wordt gekeken in welke mate een subsidie heeft bijgedragen aan de realisatie van provinciale doelen. Uit eerdere evaluaties van eenmalige subsidies is gebleken dat het dikwijls niet zinvol of mogelijk is om eenmalige subsidies op doeltreffendheid te evalueren. Bijvoorbeeld wanneer de uitvoering van de gesubsidieerde werkzaamheden niet ver genoeg gevorderd is. Ook bij de Regio Deal ZaanIJ is de uitvoering nog niet ver genoeg gevorderd om de subsidie te kunnen toetsen op doeltreffendheid. Bovendien geldt in dit geval dat de doelen van de Regiodeal zich richten op de ontwikkelingen in de deelnemende wijken op langere termijn. Om deze reden richt de evaluatie zich op de inhoudelijke onderbouwing van de subsidie en de mate van *voortgang* van de

[1] GS-besluit 26 januari 2021 (kenmerk 1558791/1558794)
[2] Het Evaluatiekader is voor het eerst in 2013 vastgesteld. Op 14 januari 2019 is een geactualiseerde versie van het evaluatiekader subsidies vastgesteld, met aangepaste criteria.
[3] Voor een positieve beoordeling van de doeltreffendheid van een subsidie, moet er aan drie voorwaarden zijn voldaan:
- Er moet sprake zijn van (tenminste gedeeltelijk) doelbereik;
- De subsidie moet noodzakelijk (of minimaal bevorderlijk) zijn voor dat doelbereik;
- Er moet (idealiter) een causaal verband zijn tussen het doelbereik en de subsidie.

uitvoering. Onder robuustheid wordt verstaan: is het beleid samenhangend, consistent en zijn de doelstellingen voldoende scherp.

De subsidie wordt ingezet als instrument voor het cofinancieren van een Regio Deal. Aan deze bijzondere context van de subsidie zal bij de evaluatie aandacht besteed worden. Daarbij kijken we naar de inzet van het instrument Regio Deal voor het bereiken van onze doelen en of we uit deze casus lessen kunnen leren. De geschiktheid van het instrument subsidie voor het financieren van een Regio Deal is daarbij ook een aandachtspunt.

Werkwijze

De hoofdvraag van de evaluatie luidt: *Wat is de robuustheid van de onderbouwing voor de eenmalige subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ en wat is de voortgang van de uitvoering van de gesubsidieerde activiteiten?* Deze vraag wordt onderzocht aan de hand van een aantal vaste vragen die we voor de evaluatie van eenmalige subsidies op robuustheid en voortgang gebruiken:

1. Is het beleidskader waarbinnen de subsidie is verstrekt voldoende scherp en consistent geformuleerd? We beperken ons bij de beschrijving en toetsing tot de kaders die golden bij het verstrekken van de subsidie.
2. Komen de daadwerkelijke uitgaven overeen met de voorgenomen subsidie?
3. Zijn de met de subsidie beoogde activiteiten uitgevoerd?
4. Zijn de met de uitgevoerde activiteiten beoogde prestaties gerealiseerd?
5. Sluiten de gesubsidieerde activiteiten en prestaties voldoende aan bij de beoogde provinciale doelen (beleidseffecten)?
6. Was de subsidie noodzakelijk (of minimaal bevorderlijk) voor het realiseren van de provinciale doelen?

Een tweede hoofdvraag van de evaluatie luidt: *Wat heeft de keuze voor het instrument Regio Deal bijgedragen aan het realiseren van de provinciale doelstellingen voor dit gebied?* Deze onderzoeksvraag onderzoeken we aan de hand van de volgende onderzoeksvragen:

7. Is het instrument subsidie geschikt voor het cofinancieren van een Regio Deal?
8. Hoe draagt het instrument Regio Deal bij aan het realiseren van onze inhoudelijke provinciale doelstellingen in de regio?
9. Wat is het effect van de Regio Deal voor onze procesdoelen, zoals samenwerking en integraliteit, in de regio?
10. Als de keus wordt gemaakt om in de nieuwe tranche die het kabinet beschikbaar stelt weer een Regio Deal aan te vragen, welke lessen zouden dan meegenomen moeten worden?

Uitvoering van het onderzoek

Allereerst heeft een documentenonderzoek plaatsgevonden. Daarbij is een analyse uitgevoerd van de basisstukken in het subsidiedossier, relevante beleidsnota's, GS- en PS-verslagen en relevante websites. Op basis van deze bevindingen is aanvullende informatie verzameld via gesprekken met twee betrokken provinciale beleidsmedewerkers en vijf betrokkenen van externe partijen (zie bijlage 1). De bevindingen uit de documentenanalyse en het contact met betrokkenen zijn in onderlinge samenhang geanalyseerd en beschreven in dit rapport.

2 Subsidie Regio Deal ZaanIJ

2.1 Gegevens subsidie

Naam project:	Regio Deal ZaanIJ
Locatie project:	Gemeenten Zaanstad, Oostzaan en Amsterdam-Noord
Omvang subsidie:	€ 2.750.000,- (verleend bedrag, nog niet vastgesteld)
Ontvanger subsidie:	Gemeente Zaanstad
Doel subsidie:	Financieren van activiteiten genoemd in de Regio Deal ZaanIJ onder de pijler *Leefkwaliteit en groen* en de pijler *Ontplooiingskansen*. De subsidiabele activiteiten van de pijler *Leefkwaliteit en groen* zijn gericht op het verbeteren van de leefkwaliteit en het bevorderen van de groene stedelijke omgeving door middel van inrichtingsmaatregelen rond de NoorderIJplas en groen-gezonde activiteiten. Dit onderdeel van de subsidie bedraagt €2 miljoen. Voor de pijler *Ontplooiingskansen* verstrekt de provincie €750.000,- subsidie voor het aanschaffen van instrumenten en materialen voor de ZaanCampus (inmiddels 'Techlands') om goed technisch onderwijs te kunnen geven gericht op voedselproductie en -distributie. De focus op voedselproductie en -distributie is later op basis van de behoefte in de praktijk verlaten en verbreed naar technisch onderwijs voor de maakindustrie. De provincie neemt niet deel aan de pijler *Ondermijning en sociale ontwrichting* van de Regiodeal.
Overige betrokkenen bij subsidie: (bv. andere financiers):	Het Rijk heeft € 7,5 miljoen gereserveerd voor de Regiodeal ZaanIJ, uitgaande van cofinanciering waarbij de Regio ook 7,5 miljoen inbrengt. De gemeenten Zaanstad en Amsterdam dragen ook financieel bij vanuit de regio. De gemeente Oostzaan draagt niet financieel bij, maar is betrokken vanwege de rol als schakel tussen stad en landelijk gebied.

2.2 Regio Deal ZaanIJ

2.2.1 Geschiedenis en context

In de Regio Deals werken Rijk en regio samen aan een betere woon- en leefomgeving voor bewoners en ondernemers in de regio. In de periode 2018 tot en met 2022 investeerde het Rijk in totaal € 950 miljoen voor de maatregelen. De regio's verdubbelen dat bedrag. In de periode 2018-2022 was een bijdrage van private partijen vanuit de regio niet mogelijk. In de nieuwe periode 2022-2025 kan het bedrijfsleven ook financieel bijdragen aan Regio Deals.

Het doel van de Regio Deals is om de brede welvaart in Nederland te versterken. Er wordt daarbij gekozen voor een insteek via regio's omdat daar veel maatschappelijke opgaven

samenkomen. Brede Welvaart gaat naast economische groei onder andere over gezondheid, welbevinden, de kwaliteit van natuur en milieu, opleidingsniveau en vertrouwen in politiek en bestuur.

> *Brede Welvaart*
> Het concept van Brede Welvaart wordt steeds vaker door beleidsmakers op verschillende niveaus gebruikt. De drie planbureaus (PBL, SCP en CBP) definiëren Brede Welvaart als 'alles wat mensen van waarde vinden'. Een complex begrip dus, dat naast materiële welvaart ook gaat over gezondheid, sociale cohesie, milieu, persoonlijke ontplooiing en veiligheid. Het Rijk heeft ervoor gekozen om dit concept als onderlegger te gebruiken voor de Regio Deals. In de voorstellen voor Regio Deals moet worden beschreven hoe de verschillende projecten bijdragen aan de Brede Welvaart in de regio. Het idee achter Brede Welvaart als concept is dat economische, ecologische en sociale kwaliteit voor een belangrijk deel het welzijn van de inwoners in de regio bepalen. Door het gebruik van het concept Brede Welvaart wordt ook geborgd dat de opgave in de regio meervoudig van aard is.

Het Rijk wil met de Regio Deals de eigen kracht van een gebied benutten en vanuit partnerschap van regionale partijen en de Rijksoverheid deze kracht versterken. De intentie van de Regio Deals is om in een specifieke regio op een passende manier het verschil te maken voor de inwoners, het bedrijfsleven en de leefomgeving, en een impuls te geven aan het integraal aanpakken van meervoudige vraagstukken in de regio. De deals spelen in op knelpunten in een regio, waarbij de regio zelf de voorstellen van wat ze willen aanpakken (dus als knelpunt beschouwen) aandraagt. Het ministerie van LNV heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gevraagd om een onderzoeksprogramma op te zetten ter ondersteuning van het Regiodealbeleid. Het PBL-onderzoeksprogramma heeft tot doel kennis te ontwikkelen, te verdiepen en te ontsluiten om zo te komen tot nader inzicht in wat waar werkt om de brede welvaart in de regio te verbeteren (zie bijlage 2 voor nadere informatie hierover).

De eerste tranche van Regio Deals is opgenomen in het regeerakkoord 2017. Inmiddels hebben een 2e en 3e tranche plaatsgevonden. Als onderdeel van het regeerakkoord 2022 wordt momenteel een 4^{e} tranche uitgewerkt. De Regio Deal ZaanIJ maakt onderdeel uit van de 2e tranche.

2.2.2 Doelen van de Regio Deal

De Regio Deal ZaanIJ is een afspraak tussen de Rijksoverheid, de provincie Noord-Holland en de gemeenten Amsterdam (Noord), Zaanstad en Oostzaan. In deze afspraak werken Rijk en regio aan meer werk, beter onderwijs en een natuurinclusieve en veilige leefomgeving in de regio ZaanIJ. Het Rijk en de regio investeren hiervoor samen € 15 miljoen. De deal richt zich op betere scholing, veiligheid, meer werk en een groene gezonde en veilige leefomgeving in vier wijken in Zaanstad en Amsterdam die meer dan gemiddeld te maken hebben met slechte gezondheid, werkloosheid, leerachterstanden, criminaliteit waardoor bewoners zich onveilig voelen in hun wijk en knelpunten in de bereikbaarheid van het gebied. Het gaat om de wijken Poelenburg en Peldersveld in Zaandam en de wijken Tuindorp-Oostzaan en Molenwijk in Amsterdam-Noord.

Volgens het Convenant voor de Regio-Deal tussen Rijk en regio heeft de Regio Deal ZaanIJ twee doelen, die in het convenant als volgt zijn verwoord:

Doel 1: De balans en de verbinding tussen het stedelijk en het landelijk gebied:
Partijen werken aan een toekomstbestendige fysieke omgeving, waarbij het metropolitane landschap voldoende toegang geeft tot de mogelijkheid van groene recreatie in ZaanIJ. De verbinding tussen stedelijk en landelijk gebied wordt verbeterd en een gezonde leefomgeving voor de huidige en toekomstige inwoners gecreëerd, waarbij een "groen-blauw" dooraderde en natuurinclusief ingerichte regio het uitgangspunt is.

Doel 2: De aansluiting van bestaande wijken op de regionale dynamiek van de transformatiegebieden:
Partijen werken aan de grote sociaaleconomische en sociaal-fysieke opgaven in de vier wijken en aan de verbinding van deze wijken met de dynamiek van de transformatielocaties en stadscentra (de ongedeelde wijk). Verbetering van het perspectief van de huidige bewoners van de Vier Wijken via maatschappelijke participatie, onderwijs en werk en het tegengaan van ondermijnende activiteiten is hierbij van groot belang.

De hierboven genoemde doelen van de Regio Deal zijn in het convenant voor de deal geconcretiseerd op twee niveaus:

- *Op het niveau van verandering in de maatschappij (impact)*. Om deze verandering te meten wordt gebruik gemaakt van (al bestaande) indicatoren op het gebied van leefbaarheid van de wijken, ervaren gezondheid, veiligheid, onderwijsachterstanden (peuter/primair onderwijs) en percentage bijstandsgerechtigden. Zie bijlage 3 voor de waarde van deze indicatoren bij aanvang van de Regio Deal en de ambitie voor verbetering hierin. Zowel het Rijk als de regiopartners zijn zich ervan bewust dat de gebruikte indicatoren pas op lange termijn verandering laten zien. Zij passen daarmee niet helemaal bij de looptijd van de Regio Deal, die enkele jaren bedraagt. Daarnaast geldt dat de genoemde indicatoren van veel verschillende factoren afhankelijk zijn, zodat het niet goed mogelijk zal zijn om vast te stellen wat de bijdrage van de activiteiten binnen de Regio Deal is aan eventuele veranderingen. Met het oog op deze beperkingen worden deze indicatoren dan ook niet gebruikt als sturingsindicatoren voor eventueel bijstellen van de Regio Deal.
  In aanvulling op genoemde indicatoren wordt een verhoging van het rapportcijfer nagestreefd voor de totaalindruk van de Noorder IJplas. Dit rapportcijfer is bepaald op basis van het Grote Groenonderzoek 2018 van gemeente Amsterdam. In 2018 bedroeg deze waarde 7,3. De ambitie voor 2023 is een waardering van 7,5.

- *Op het niveau van concrete resultaten of prestaties (output)*. Bijlage 3 geeft een volledig overzicht van de afgesproken prestaties. Deze prestaties zijn ondergebracht in 3 pijlers: Leefkwaliteit en groen, Ontplooiingskansen en Ondermijning (zie verder paragraaf 2.2.3, pijler 3 wordt in deze evaluatie niet meegenomen omdat de provincie hier niet aan deelneemt). Voor de provinciale subsidie zijn de volgende genoemde prestaties relevant:
  - Pijler 1. Leefkwaliteit en groen:
    - Realisatie in de periode 2020 – 2022 van minimaal drie projecten/activiteiten per jaar, gericht op (gezond) bewegen, ontmoeten en ontspannen in het groen.
    - Formulering van de gezamenlijke lange termijn ontwerpopgave van het gebied om de (natuurinclusieve) verbinding te maken tussen de drie

gemeenten, de vier wijken en de verstedelijkingsopgave en tussen de stad en het landelijk gebied. Een pakket maatregelen is geïnventariseerd en minimaal drie maatregelen zijn uitgevoerd.

- Pijler 2 Ontplooiingskansen: Ondersteuning van de ZaanCampus, gericht op de maakindustrie ten noorden van het IJ en realisatie van de Zaancampus als onderwijslocatie.

2.2.3 Aanpak van de Regio Deal via drie pijlers

De doelen van de Regio Deal worden aangepakt via de eerder beschreven drie pijlers, die gaandeweg steeds meer zijn ingevuld. Elke pijler kent zijn eigen trekker en werkwijze.

Pijler 1, Leefkwaliteit en groen: Concreet omvat deze pijler drie onderdelen:

- Programma Groen en Sociaal
  Dit programma richt zich op het uitvoeren van projecten op het snijvlak van groen, sociaal en gezondheid in de wijken Poelenburg, Peldersveld, Tuindorp Oostzaan en de Molenwijk. De projecten komen voort uit initiatieven die zijn opgehaald via netwerken in de wijken en die passen in de lijn van de Regio Deal.
- Dam-tot-dam Fietsverbinding
  De gemeenten Zaanstad en Amsterdam realiseren een fietsverbinding (inclusief brug) tussen de twee gemeenten. Dat vindt plaats langs de zuidkant van de Noorder IJplas. De Regio Deal ZaanIJ levert een bijdrage om deze fietsverbinding natuurinclusief aan te leggen en verblijfsplekken aan te leggen.
- Ontwerpend onderzoek voor Noorder IJplas.
  Ontwerpend Onderzoeken hoe de regio beter verbonden kan worden op een manier die inwoners ertoe aanzet meer en langer in het groen te verblijven. Het moet leiden tot drie praktische maatregelen. De natuurinclusieve aanleg van het Dam-tot-dam-fietspad is één van deze maatregelen. Randvoorwaarde voor deze activiteit is het Ruimtelijk Toetsingskader Noorder IJplas.

> *Ruimtelijk Toetsingskader Noorder IJplas*
> De Noorder IJplas ligt tussen Amsterdam, Zaanstad en Oostzaan in. Ten noorden van het IJ, aan de noordwestkant van de Coentunnel. In de komende jaren ontwikkelt de gemeente Amsterdam de Noorder IJplas stapsgewijs tot een stadspark. Een park dat de verbindende schakel vormt tussen de wijken van Amsterdam, Zaanstad en Oostzaan. Tijdens een 5-tal participatiebijeenkomsten is nagedacht over de beleving van het open water, natuurbehoud, toegankelijke entrees en een fietsverbinding. Deze punten zijn verwerkt in het ontwerp Ruimtelijk Toetsingskader Noorder IJplas. Het Ruimtelijk Toetsingskader Noorder IJplas is het kader waarbinnen ontwikkelingen vanuit de Regio Deal (i.c. de fietsverbinding en de drie maatregelen die voort komen uit het ontwerpend onderzoek) plaatsvinden. Dit Toetsingskader is in februari 2021 gereed gekomen.

De uitvoering van deze pijler wordt gecoördineerd door de gemeente Amsterdam. Deze heeft hiervoor een externe projectenmanager/coördinator aangesteld. Deze stuurt een kernteam aan en organiseert maandelijks overleg van de werkgroep Pijler 1. In deze werkgroep worden de drie onderdelen van de pijler gezamenlijk besproken, zodat een meer integraal resultaat ontstaat. De provincie is lid van deze werkgroep.

Pijler 2, Ontplooiingskansen: Deze pijler omvat vier programma's met meerdere projecten. De provinciale bijdrage heeft betrekking op het programma 'Leren, werken en ondernemen in wijk en regio'. Hieronder vallen de projecten: Banenplan ZaanIJ, Techgrounds, ZaanCampus, Broedplaatsen en House of skills. De uitvoering van deze pijler wordt gecoördineerd door de gemeente Zaanstad.

De financiële en inhoudelijke bijdrage van de provincie aan deze pijler richt zich uitsluitend op het project ZaanCampus, inmiddels omgedoopt tot Techlands. Techlands is een techniek-brede samenwerking tussen opleiders, bedrijven en overheid in en rond Zaanstreek-Waterland. Techlands heeft een breed aanbod van technische opleidingen en cursussen, o.a. via het Regio College en opleidingsbedrijven als Tetrix (metaal) en Installatiewerk NH.

Pijler 3, Ondermijning en sociale ontwrichting: Ook deze pijler omvat meerdere projecten, op de thema's fraudebestrijding (woon-, belasting- en uitkeringsfraude), verkeersveiligheid/asociaal parkeer- en rijgedrag, handel in verdovende middelen en huiselijk geweld en kindermishandeling. De uitvoering van deze pijler wordt gecoördineerd door de gemeente Zaanstad. De provincie is niet betrokken bij deze pijler. In deze evaluatie wordt dan ook verder niet op deze pijler ingegaan.

2.2.5 Organisatie van de Regio Deal

De aansturing van de uitvoering van de drie pijlers vindt plaats door een directeurenoverleg, dat ongeveer eens per twee maanden bij elkaar komt. In dit directeurenoverleg hebben naast de directeuren van betrokken onderdelen van de provincie en de gemeenten Zaanstad en Amsterdam, ook uitvoerders van de drie pijlers zitting, waardoor de lijnen kort zijn. Vanuit de uitvoeringsteams voor de drie pijlers worden concrete knelpunten aan het directeurenoverleg voorgelegd en de directeuren helpen om deze op te lossen en in goede banen te leiden. In de interviews wordt tevens genoemd dat de directeuren de uitvoerders scherp houden op de doelen. Daarnaast geeft het directeurenoverleg feedback op de jaarlijkse voortgangsrapportage aan het Rijk, die door de uitvoerende partijen wordt opgesteld onder leiding van de gemeente Zaanstad.

Elk jaar vindt overleg plaats tussen de regionale partners en het rijk. Daarnaast is er elke drie weken overleg met het Ministerie van Binnenlandse Zaken. De gemeente Zaanstad is naast 'kassier' ook trekker van de deal namens de regio.

De Regio Deal loopt tot half 2023. De partijen in de Regio Deal ZaanIJ hebben in het Rijk Regio Overleg aangegeven graag te willen verlengen, omdat een aantal afspraken nog niet uitgevoerd zijn. Er is verlenging aangevraagd tot 31 december 2025. Dit is een verlenging zonder extra middelen, maar vooral bedoeld om de prestaties die in de Regio Deal 2019-2023 zijn opgenomen, te kunnen borgen. Het proces voor het formaliseren van deze verlenging loopt nog. Dat proces zal ook worden benut om een door het Rijk formeel getekende Regio Deal te borgen (ondertekening door het Rijk heeft tot op heden nog niet plaatsgevonden). Naast dit proces voor verlenging van de huidige deal loopt inmiddels ook een aanvraag voor een nieuwe Regio Deal ZaanIJ.

2.2.4 Monitoring van de Regio Deal

Centraal in de monitoring van de Regio Deal staat de jaarlijkse rapportage van de regio aan het Rijk. De jaarlijkse rapportage aan het Rijk bevat (volgens artikel 7 van het convenant) informatie over:

- De programmatische aanpak van de drie pijlers
- De voortgang van het doelbereik in relatie tot de beoogde resultaten
- De financiële realisatie van de uitvoering van de Regio Deal ZaanIJ op het niveau van de genoemde pijlers.

De voortgangsrapportage wordt in concept besproken in het Rijk-Regio-overleg.

De monitoring van de Regio Deal vindt plaats op de twee niveaus waarop de doelen zijn geformuleerd: op het niveau van impact en op het niveau van output (zie paragraaf 2.2.2). De indicatoren op het niveau van impact zijn bepaald in overleg met het Rijk en richten zich op de lange termijn. Deze indicatoren worden jaarlijks geüpdatet en meegenomen in de jaarrapportage aan het Rijk.

De outputindicatoren geven inzicht in de realisatie van de uit te voeren projecten. De monitoring hiervan is onderdeel van de monitoring van de brede programmatische aanpak om de deelnemende gebieden te versterken[4]. Deze aanpak kent een programma-organisatie met een overlegstructuur en regelmatige uitwisseling. De voortgang van alle actiepunten uit pijler 2 en 3 wordt hierin elke 2 weken mondeling besproken. De resultaten van pijler 1, die getrokken wordt door Amsterdam Noord, worden ingebracht via een tweewekelijks overleg tussen de gemeente Zaanstad en de projectenmanager van pijler 1. De jaarlijkse voortgangsrapportage aan het Rijk bevat een schriftelijk overzicht van alle voortgangsresultaten.

2.3 Context subsidieverlening

De subsidie voor de Regio Deal past in het Coalitieakkoord 2019-2023 op de onderdelen “Duurzame verstedelijking en bereikbaarheid”, “Leefbaarheid en economie” en “Vitaal Landelijk Gebied”. De inhoud van de Regio Deal sluit aan bij de volgende beleidskaders die ten tijde van het verstrekken van de subsidie van toepassing waren. Sommige beleidskaders zijn inmiddels geactualiseerd en doorontwikkeld. We richten ons hier in de beschrijving en toetsing vooral op de kaders die golden bij het verstrekken van de subsidie.

Omgevingsvisie NH2050

Op hoofdlijnen sluit de Regio Deal ZaanIJ aan bij de integrale beweging “Metropool in ontwikkeling” van de Omgevingsvisie NH2050. Het gaat om de uitwerking van de gewenste binnenstedelijke verstedelijkingsopgave en het vinden van de juiste balans met het Metropolitane landschap, inclusief een groene gezonde klimaatadaptieve stad. De activiteiten binnen de Regio Deal gericht op de transformatie van de Noorder IJplas naar een stadspark, inclusief het natuurinclusief ingerichte fietspad, sluiten hierbij aan.

Groen Kapitaal

Op 9 februari 2016 heeft GS de aanpak Groen Kapitaal vastgesteld (770209/770629 Uitgebreide toelichting op de aanpak Groen kapitaal voor PS). De Achtergrondnota Groen Kapitaal (770209/770637) bevat de onderbouwing voor deze aanpak. De aanpak Groen Kapitaal richt zich op het verbeteren van de biodiversiteit buiten natuurgebieden. De provincie werkt hierbij samen met partners om de biodiversiteit in de stad, het watersysteem en het agrarisch gebied te verbeteren. Daarbij stimuleert de provincie o.a. kruidenrijke akkerranden, bloemrijke bermen, zorgvuldig maaibeleid en vermindering van het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Via een

[4] PACT Poelenburg-Peldersveld in Zaanstad en Aanpak Noor in Amsterdam Noord.

digitaal netwerkplatform voor initiatieven die de biodiversiteit stimuleren bouwt de provincie in het kader van Groen Kapitaal aan een netwerk waar partijen kennis delen, elkaar inspireren en stimuleren. De aanpak Groen Kapitaal is eind 2020 opgenomen in het Masterplan Biodiversiteit[5], onder de ambitie 'Bieden van handelingsperspectieven voor natuurinclusief ontwikkelen' ten behoeve van biodiversiteit in bebouwd gebied.

De aanpak Groen Kapitaal gaat uit van vier beleidssporen. Het beleidsspoor 'provincie als groene koploper' omvat acties die de provincie zelf kan uitvoeren, omdat het haar eigen areaal betreft. De andere drie sporen betreffen het werkterrein van andere partijen en deze acties kunnen dus uitsluitend in samenwerking met maatschappelijke partners worden uitgevoerd. De infographic in figuur 1 vat de aanpak Groen Kapitaal samen.

De doelen van de aanpak Groen Kapitaal zijn indicatief geformuleerd, als 'stip op de horizon'. Het is grotendeels een netwerkaanpak, waarin de provincie probeert samen met partners kansen die zich voordoen te benutten en te faciliteren. Daarnaast heeft de aanpak ook kenmerken van de responsieve overheid, waarin de overheid reageert op initiatieven in de samenleving die aansluiten bij haar eigen doelen en deze met gerichte actie ondersteunt en versterkt. Het handelen als 'responsieve overheid' vraagt ook een aansluiten bij de dynamiek die er op een moment in de samenleving is. De activiteiten in het kader van pijler 1 van de Regio Deal sluiten vooral aan bij het spoor Groene gezonde leefomgeving.

[5] Vastgesteld in GS 15 december 2020

Figuur 1: Samenvatting beleid Groen Kapitaal februari 2016

Strategisch beleidskader Economie/Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016-2019
Het Strategisch Beleidskader Economie bevat de hoofdlijnen van het economisch beleid en geeft de gewenste richting van de economie voor de middellange termijn. Het hoofddoel van het economisch beleid is als volgt verwoord: *Wij maken ons sterk voor welvaart en welzijn in Noord-Holland door een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie.* Dit is vertaald naar drie strategische doelen: duurzaam, vernieuwend en ondernemend. De strategische doelen zijn verder uitgewerkt op tactisch niveau in de Uitvoeringsagenda Economie 2016-2019 en de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016-2019. Voor deze evaluatie is de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt relevant in verband met de provinciale bijdrage aan Techlands in het kader van pijler 2.

Het Strategisch Beleidskader Economie geeft aan de stand van zaken van 'welvaart en welzijn' periodiek in beeld te willen brengen, in de vorm van een 'barometer welvaart en welzijn'. De bijbehorende indicatoren zijn uitgewerkt in de uitvoeringsagenda's.

Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016–2019
De Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016–2019 maakt onderdeel uit van het Strategisch Beleidskader Economie. Voldoende en goed opgeleide werknemers zijn een belangrijke randvoorwaarde voor een functionerende regionale economie. Een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs is daarvoor van groot belang. Niet alleen om nieuwe toestroom op de arbeidsmarkt zo praktijkgericht mogelijk op te leiden, maar ook om de kennis en vaardigheden van de overige beroepsbevolking op concurrerend niveau te houden. Het strategisch doel is van de uitvoeringsagenda is: *"Naar een veerkrachtige arbeidsmarkt voor Noord-Holland"*. De operationele doelen zijn:
- Verbeteren aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs
- Versnellen overgang van werk naar werk
- Bevorderen van een inclusieve arbeidsmarkt.

Dit is verder uitgewerkt in een doelenboom (zie figuur 2).

De Uitvoeringsagenda geeft per doel een onderliggende analyse van de problematiek, de visie en rol/inzet van de provincie en anderen en de beoogde effecten aan. Een belangrijk aandachtspunt van de provincie is het vervullen van een verbindende rol tussen de partijen die primair verantwoordelijk zijn voor de regionale arbeidsmarkt: bedrijven, onderwijsinstellingen en gemeenten, bijvoorbeeld via het stimuleren van campusstructuren. De focus ligt hierbij op de techniekssector. De provinciale bijdrage aan Techlands sluit hierop aan. De campusaanpak heeft zichzelf inmiddels bewezen en wordt in meerdere provincies toegepast.

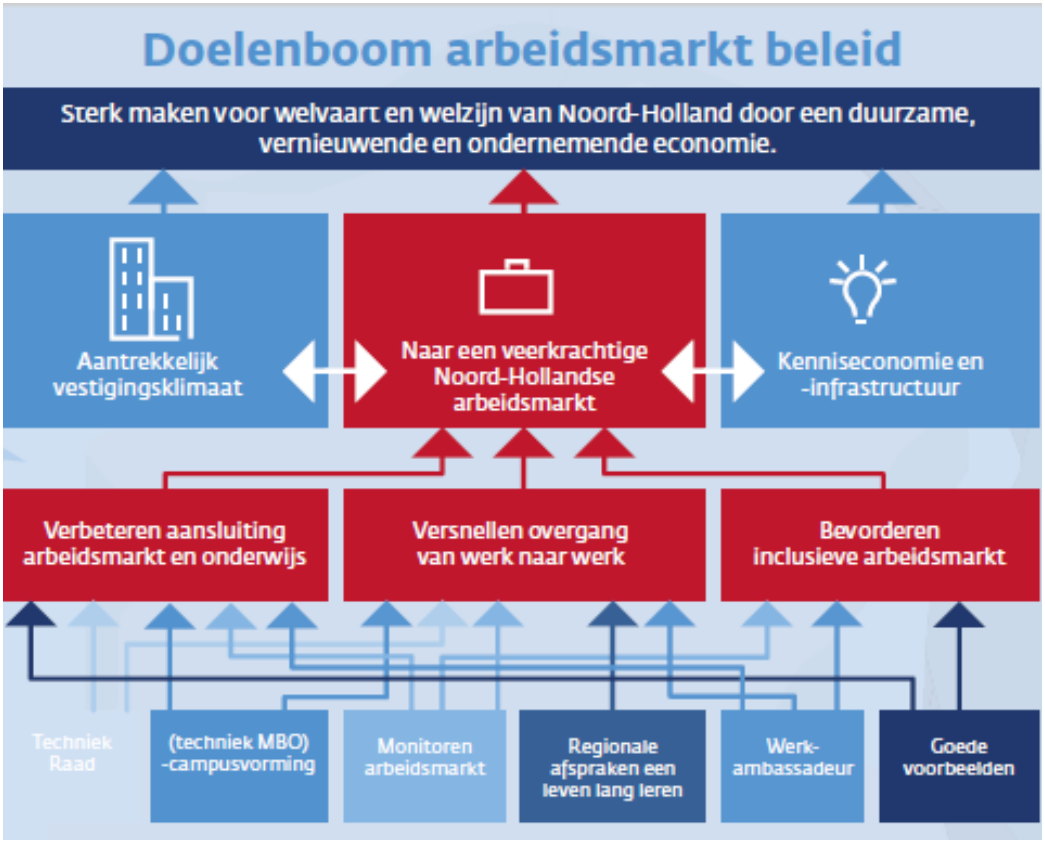

Figuur 2: Doelenboom arbeidsmarkt beleid. Bron: Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016-2019

3 Beoordeling robuustheid onderbouwing en voortgang

1. Is het beleidskader waarbinnen de subsidie is verstrekt voldoende scherp en consistent geformuleerd?

Antwoord: Deels.
De Regio Deal is breed van opzet en raakt aan meerdere beleidsvelden:

- De Omgevingsvisie is uitgewerkt in ontwikkelrichtingen in plaats van concreet uitgewerkte beleidsdoelen en specifieke acties. Dit is in lijn met de aard van een dergelijk visiedocument.
- Het beleid voor Groen Kapitaal is moeilijk op robuustheid te beoordelen, omdat deze beoordeling vooral is toegesneden op de rol van presterende overheid. Bij Groen Kapitaal heeft de provincie een rol als samenwerkende of responsieve overheid. Hierbij is het beleid voornamelijk stimulerend en faciliterend van aard en speelt men in op de dynamiek in de samenwerking met andere partners en in de samenleving. De manier waarop het realiseren van voorbeelden bijdraagt aan de gewenste bredere verandering wordt wel uitgewerkt, maar kan meer zichtbaar worden gemaakt.
- Het beleidsveld Economie en Arbeidsmarkt is scherp en consistent uitgewerkt.

Toelichting:

Omgevingsvisie NH2050/Beweging 'Metropool in ontwikkeling'
De omgevingsvisie is geen beleidskader, maar een visie waarin verschillende doelen in termen van *ontwikkelrichtingen*. Beleid en activiteiten van de provincie moeten bijdragen aan die richting, maar de visie is niet in specifieke acties uitgewerkt. In de visie is aangegeven (hoofdstuk 'van visie naar uitvoering') dat de visie een meer specifieke uitwerking zal krijgen via regioagenda's. De in de omgevingsvisie geschetste beweging 'Metropool in ontwikkeling' is inmiddels verder ontwikkeld en vastgelegd in het Verstedelijkingsconcept 2050 van de MRA en de Rijksoverheid van 3 november 2021. De Regio Deal is parallel aan dit beleidsdocument ontwikkeld en sluit er dan ook goed bij aan (zie paragraaf 2.3 en bijlage 4). Het Verstedelijkingsconcept MRA is in de NOVEX-aanpak te beschouwen als Ontwikkelperspectief en is dus ook nog een document op visieniveau. Op dit moment wordt op basis hiervan gewerkt aan een meer concrete Uitvoeringsagenda MRA.

Groen Kapitaal
Het beleid voor Groen Kapitaal kent geen expliciet uitgewerkte opbouw in termen van strategische, tactische en operationele doelen. Het strategische doel is in algemene termen geformuleerd: 'verbetering van de biodiversiteit buiten natuurgebieden', maar het is niet gedefinieerd in welke mate verbetering op zou moeten treden als direct gevolg van de activiteiten voor Groen Kapitaal. Dat is gezien de complexiteit van dit doel, de vele factoren die erop van invloed zijn en de lange tijd die verbetering van biodiversiteit kan vergen ook niet mogelijk. De aanpak Groen Kapitaal staat niet op zichzelf. Voor het stimuleren van biodiversiteit buiten natuurgebieden is er ook een verband met de transitie naar een natuurinclusieve landbouw (Voedselvisie). Wat betreft groen in de stedelijke omgeving is er een verband met het beleid voor klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving (tegengaan hittestress en wateroverlast).

Een tweede doel van de aanpak Groen Kapitaal is om meer verbinding en bewustzijn over het belang van 'groen kapitaal' bij de diverse maatschappelijke velden te creëren. Dit komt tot uitdrukking in de manier waarop het beleid wordt uitgevoerd: sterk gericht op netwerken en het inspelen op en ondersteunen van initiatieven voor 'natuurcombinaties' vanuit de samenwerkingspartners en van initiatieven vanuit de samenleving die aansluiten bij de provinciale doelen. De provincie handelt in dit beleid in de rol van samenwerkende of responsieve overheid. Het is daarmee een aanpak die meebeweegt met initiatieven en beweging bij andere partijen en de samenleving.

De vier sporen die binnen de aanpak worden gehanteerd geven een richting voor de activiteiten aan ('sterk groen/blauw netwerk', 'duurzame groene economie'), maar de aanpak pretendeert niet een dekkend pakket aan activiteiten te bieden waarmee de doelen van de vier sporen in een specifieke mate op een specifieke termijn gerealiseerd worden. Het gaat vooral om het creëren van voorbeelden van groene innovatieve en groene sociale projecten die tot inspiratie kunnen dienen voor een bredere verandering. Maar hóe de experimenten en projecten die worden uitgevoerd moeten bijdragen aan deze verandering, door bijvoorbeeld verdieping, verbreding of opschaling ervan, is niet zichtbaar. Uit gesprekken met de betrokken beleidsmedewerker blijkt dat hier bij de uitwerking en opvolging van initiatieven wel over wordt nagedacht, maar dit is niet expliciet uitgewerkt.

Economie en arbeidsmarkt
De beleidskaders voor economie en arbeidsmarkt zijn gelaagd opgebouwd met strategische, tactische en operationele doelen. De activiteiten binnen pijler 2 van de Regio Deal sluiten aan bij het thema arbeidsmarkt en onderwijs. De beleidsstukken geven een scherp en consistent overzicht van de activiteiten in de periode 2016-2019 en de gewenste output en maatschappelijke effecten. Er wordt gebruik gemaakt van een goed uitgewerkte doelenboom, die rekening houdt met de specifieke rol van de provincie. De beleidskaders voor economie en arbeidsmarkt zijn daarmee voldoende scherp en consistent geformuleerd.

2. Komen de daadwerkelijke uitgaven overeen met de voorgenomen subsidie?

Antwoord: Nog niet bekend.
Toelichting: Er is €2.750.000,- subsidie verleend, waarvan €2 miljoen voor het verbeteren van de leefkwaliteit en het bevorderen van de groene stedelijke omgeving door middel van inrichtingsmaatregelen rond de Noorder IJplas en groen-gezonde activiteiten en €750.000 voor leermiddelen (machines, installaties) voor Techlands. Op dit moment is nog geen eindrapportage voor de subsidie ingediend met een verantwoording van de uitgaven, zodat niet kan worden beoordeeld of de werkelijke kosten afwijken van de begroting. Wel geeft de jaarlijkse voortgangsrapportage van de regio aan het rijk inzicht in de voorgenomen en gerealiseerde bestedingen.

Pijler 1, Leefkwaliteit en groen:
Voor het programma Groen en Sociaal was van het totale budget van € 1.000.000,-. Hiervan was eind 2021 € 106.000,-- besteed aan de uitvoering van door de werkgroep geselecteerde initiatieven. Dit is minder dan de €200.000,- die in het bestedingsplan was voorzien. Dit heeft vooral te maken met een vertraagde opstart van initiatieven als gevolg van de coronacrisis. De

verwachting is dat op termijn het overige deel van het budget besteed wordt aan reeds toekende initiatieven en initiatieven die op dit moment nog nader uitgewerkt worden.

Voor het project Noorder IJplas is volgens de jaarrapportage van november 2021 nog geen budget besteed. Omdat in dit project sprake is van veel participatieve activiteiten, heeft ook dit vertraging opgelopen door de coronacrisis. Inmiddels is de uitvoering van het project gestart. De verwachting is dat het beschikbare budget in 2022 en 2023 zal worden uitgegeven. Naar verwachting deels aan de inzet van externe ondersteuning voor het ontwerpend onderzoek en voor de realisatie van de drie fysieke ingrepen.

De provinciale subsidie voor pijler 1 wordt deels ingezet voor de financiering van een natuurinclusieve landschappelijke inpassing van en realisering van groene ontmoetingsplekken langs het Dam-tot-dam fietspad. Dit vormt één van de drie fysieke ingrepen die voor de Noorder IJplas gerealiseerd worden. De gelden voor het fietspad zullen worden besteed bij de afronding van de aanbesteding van het fietspad. De aanleg van het fietspad moet nog starten. De kosten voor de aanleg van het fietspad blijken inmiddels twee maal zo hoog geraamd te worden dan oorspronkelijk begroot. Door stijging van bouwkosten, onvoorziene bodemsaneringskosten, en hoger uitvallende risico-opslag voor de brug zijn de kosten verdubbeld van 9 naar 18 miljoen. Hiervoor wordt op dit moment nog een oplossing gezocht.

Pijler 2, Ontplooiingskansen:
De subsidiemiddelen voor de leermiddelen (machines, installaties) voor Techlands zijn volgens de voortgangsrapportage van eind 2021 nog niet besteed. De verwachting is dat deze middelen voor het einde van 2022 conform begroting besteed zullen zijn. Met de kanttekening dat dit door vertragingen bij de levering van machines/installaties nog iets kan uitlopen.

3. Zijn de met de subsidie beoogde activiteiten uitgevoerd?

Antwoord: Deels
Toelichting: De looptijd van de Regio Deal is nog niet voorbij, dus veel projecten zijn nog in uitvoering. In het onderstaande is de voortgang weergegeven zoals die is weergegeven in de voortgangsrapportage van de Regio Deal van november 2021, aangevuld met meer actuele bevindingen uit de interviews. Eind 2022 wordt een nieuwe voortgangsrapportage verwacht.

Pijler Leefkwaliteit en groen
1. *Programma Groen en Sociaal:* Dit programma is sinds juli 2020 in uitvoering en loopt inmiddels op schema. Er is een externe programma-manager aangesteld die zorgt voor een actieve programmatische aanpak. In deze aanpak wordt gewerkt vanuit lokale initiatieven uit de wijken Poelenburg, Peldersveld, Tuindorp Oostzaan en de Molenwijk. Een werkgroep waarin alle betrokken partijen vertegenwoordigd zijn beoordeelt of een initiatief in lijn is met de Regio Deal. Concreet betekent dit dat een initiatief moet bijdragen aan een verbetering van de leefomgevingskwaliteit en gezondheid en gedragen moet zijn in de buurt. Daarnaast moet de werking van het initiatief onderbouwd zijn, waarbij het voldoende is als die werking aannemelijk kan worden gemaakt. Er zijn vijftien initiatieven door de werkgroep goedgekeurd (zie kader). Inmiddels zijn zes initiatieven uitgevoerd. Het gaat om het vergroenen van schoolpleinen en het curriculum (o.a. Krijtmolen, Twiske, Kleurenpracht), aanleggen van Voedselbosjes (Tuindorp Oostzaan en Krijtmolen) en de wandelroute 'Rondje Molenwijk'. Ook activiteiten voor Gezond natuurwandelen en 'Tegels er uit, Groen er in' zijn al gestart. De overige initiatieven worden de komende tijd uitgevoerd. Daarnaast worden in

2022 en 2023 twee zogenaamde icoonprojecten uitgevoerd: Diereneiland in Amsterdam-Noord en Waterspelen in Zaanstad.

Initiatieven die zijn goedgekeurd door de werkgroep van het programma Groen en Sociaal

Jaar	*Naam initiatief*
2020	*1. Groen Kapitaal voor je buurt* *2. Rondje Molenwijk* *3. Voedselbosje Krijtmolen* *4. Voedselbosje Tuindorp Oostzaan* *5. Educatieve route Kleurenpracht (school)* *6. Vergroening obb Krijtmolen (school)* *7. Vergroening obb Twiske (school)*
2021	*8. Vergroeningscoach ZNMC* *9. Tegels er uit, Groen er in* *10. Gezond Natuurwandelen Poelenburg en Peldersveld* *11. Vergroening Tijstroom (school)* *12. Vergroening Kleurenpracht (school)* *13. Vergroening Paus Joannes (school)* *14. Vergroening De Windroos (school)* *15. Vergroening Tamarinde (school)*

2. *Dam-tot-dam fietsverbinding:* De natuurinclusieve aanleg van de fietsverbinding heeft nog niet plaatsgevonden. Het project bevindt zich nog in de planfase. Er zijn een 'Concept Beeldplan Fietsverbinding' en een begroting uitgewerkt.

3. *Ontwerpend Onderzoek:* De uitvoering van het ontwerpend onderzoek is in de loop van 2022 gestart. Er is een participatieve aanpak bepaald en er zijn twee bureaus ingehuurd voor de uitvoering. Een deel van de geplande verdiepende gesprekken met inwoners heeft inmiddels plaatsgevonden. In een eerste sessie voor ontwerpend onderzoek in oktober 2022 zijn de eerste resultaten van het bewonersonderzoek al meegenomen. De resultaten van deze sessie worden weer meegenomen in een volgende ronde met bewoners (haasje-over-principe).

Pijler 2: onderdeel ZaanCampus/Techlands: De subsidie voor de provincie was oorspronkelijk bestemd voor een bijdrage aan leermiddelen (machines/installaties) voor opleidingen op het gebied van voedselproductie en -distributie op een nog te realiseren nieuwbouwlocatie voor technisch onderwijs. Bij verdere uitwerking is gebleken dat de omvang van de opleiding gericht op voedselproductie beperkt is. Daarom is de inzet van de middelen verbreed naar technische opleidingen voor de maakindustrie. De van de Provincie ontvangen subsidiegelden zijn in december 2020 verstrekt aan twee partijen:

- €700.000,- aan het Centrum voor Technische BedrijfsOpleidingen (CTBO), voor de aanschaf van machines en leermiddelen op de beoogde nieuwbouwlocatie voor technisch onderwijs.
- €50.000,- aan de Food Process Tech Campus (FPTC) als cofinanciering voor onderwijsgebonden installaties op de beoogde nieuwbouwlocatie.

Het nieuwbouwtraject heeft ernstige vertraging opgelopen als gevolg van een door een belanghebbende aangespannen Raad van Stateprocedure. Als gevolg van de Raad van

Stateprocedure kan de beoogde nieuwbouw niet op korte termijn worden gerealiseerd. Om de maakopleidingen voor Zaanstad te behouden, is besloten deze als alternatief in te huizen op de locatie van het ROC RegioCollege in Zaandam. Over deze koerswijziging is overleg gevoerd met de Provincie, omdat dit van invloed is op de besteding van de middelen verbonden aan de Regio Deal ZaanIJ. De realisatie van deze inhuizing heeft inmiddels plaatsgevonden. Nog niet alle benodigde machines/installaties zijn geleverd door vertragingen in de productie daarvan.

4. Zijn de met de uitgevoerde activiteiten beoogde prestaties gerealiseerd?
Antwoord: Deels.
Toelichting:

Pijler 1, Leefkwaliteit en groen:

- In het programma Groen en Sociaal zijn concrete prestaties geleverd in de vorm van vergroende schoolpleinen, voedselbossen en een wandelroute.
- De aanleg van de Dam-tot-dam fietsverbinding is nog niet gestart, dus er is nog geen prestatie geleverd.
- Het ontwerpend onderzoek Noorder IJplas is nog in uitvoering.

Pijler 2, ZaanCampus/Techlands:
De beoogde prestatie, het onderbrengen van de technische bedrijfsopleidingen van CTBO/Tetrix en de Food Process Tech Campus (FPTC) in een nieuw te bouwen fysieke locatie, is niet gerealiseerd. Echter het bovenliggende doel om het technische onderwijs voor de regio te behouden is wel gerealiseerd, doordat men concrete afspraken heeft kunnen maken voor huisvesting in de bestaande ROC.
Een geïnterviewde merkt op dat door alle problemen rond de nieuwbouw en het daarvoor benodigde intensieve overleg, ook de beoogde samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheden via Techlands is versneld.

5. Sluiten de gesubsidieerde activiteiten en prestaties voldoende aan bij de beoogde provinciale doelen?

Antwoord: Ja.
Toelichting: De gesubsidieerde activiteiten van de Regio Deal sluiten goed aan bij aan de provinciale doelen die volgen uit de Omgevingsvisie NH2050, het beleid voor Groen Kapitaal en het arbeidsmarktbeleid. Hieronder wordt de aansluiting voor de relevante beleidsvelden uitgewerkt.

Omgevingsvisie NH2050
De in de omgevingsvisie geschetste beweging ‘Metropool in ontwikkeling’ is verder ontwikkeld en vastgelegd in het Verstedelijkingsconcept 2050 van de MRA en de Rijksoverheid van 3 november 2021. De Regio Deal is parallel aan dit beleidsdocument ontwikkeld en sluit goed aan bij vier van de tien ambities die in het Verstedelijkingsconcept zijn geformuleerd. Deze vier ambities zijn aangegeven in bijlage 4. Het programma Groen en Sociaal draagt bij aan een gezonde leefomgeving, met meer groen direct in de buurt, en aan meer biodiversiteit in die buurt. Inwoners kunnen door het participatieve karakter van het ontwerpend onderzoek invloed uitoefenen op hun leefomgeving. De fysieke maatregelen die uit het ontwerp moeten voortkomen dragen bij aan meer mogelijkheden voor verblijf in het groen en dus een gezonde leefomgeving. De natuurinclusief ingerichte fietsverbinding Dam-tot-dam draagt bij aan een

groene en gezonde leefomgeving, het doorontwikkelen van het metropolitane landschap en het vergroten van de biodiversiteit. Daarnaast kunnen inwoners makkelijker en langs een aantrekkelijker route op de fiets van Zaanstad naar Amsterdam en vv. De oost-west verbinding tussen de steden wordt ermee versterkt.

Groen Kapitaal
Het programma Groen en Sociaal van de Regio Deal sluit goed aan bij het doel om biodiversiteit buiten natuurgebieden te verbeteren. Het programma heeft al geresulteerd in groenere schoolpleinen bij basisscholen en voedselbosjes. De sociale component van het programma sluit aan bij het doel om meer verbinding en bewustzijn over het belang van 'groen kapitaal' voor de diverse maatschappelijke velden te creëren. Concreet:

- krijgen basisschoolleerlingen in hun lespakket meer aandacht voor groen,
- komen zij meer met groen in contact door de groene schoolpleinen
- kunnen inwoners de voedselbosjes helpen aan te leggen en ook gebruiken
- kunnen inwoners een bewegwijzerde wandeling maken door het groen in de Molenwijk
- kunnen inwoners deelnemen aan gezond natuurwandelen

In de toekomst kunnen inwoners via aantrekkelijke plekken langs de Dam-tot-dam fietsroute elkaar ontmoeten of actief zijn in het groen en hebben ze meer mogelijkheden voor activiteiten in het groen rond de Noorder IJplas dankzij de resultaten van het ontwerpend onderzoek. Voor zaken als voedselbosjes, wandelroutes en het fietspad en groene verblijfplekken daarlangs geldt overigens dat de aanwezigheid ervan nog geen garantie is voor gebruik ervan door de beoogde doelgroepen. Doordat de inwoners betrokken zijn bij de initiatieven wordt de kans hierop echter wel vergroot.

Regionale economie en arbeidsmarkt
De subsidie voor de Zaancampus/Techlands sluit aan bij de provinciale doelen om tot een betere afstemming tussen arbeidsmarkt en onderwijs te komen. Werkgevers in de Zaanstreek hadden aangegeven dat er weinig goed technisch onderwijs was in de Zaanstreek en dat de samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheden beter moest. Ook de provinciale werkambassadeur had een gat tussen onderwijs en arbeidsmarkt geconstateerd. Het oorspronkelijke idee was een nieuwe campusachtige onderwijsinstelling, waar de bestaande opleidingen van CTBO/Tetrix en FPTC ondergebracht zouden worden. De provinciale subsidie is verstrekt aan deze opleidingen voor de aanschaf van de benodigde leermiddelen zoals machines, installaties. Toen de nieuwbouw op korte termijn niet door bleek te kunnen gaan, is door de interventie om de opleidingen bij het ROC te huisvesten een vrijwel zeker vertrek van de opleidingen uit Zaanstad en daarmee een 'gat' in de Techlands-samenwerking voorkomen. De activiteiten voor de Regio Deal hebben ook bijgedragen aan een versterking van de samenwerking tussen onderwijs, bedrijfsleven en de gemeente.

6. Was de subsidie noodzakelijk (of minimaal bevorderlijk) voor het realiseren van de provinciale doelen?

Antwoord: Ja.
Toelichting: Eerder is geconstateerd dat de binnen de Regio Deal uitgevoerde projecten bijdragen aan diverse provinciale doelen. In de interviews is gevraagd of men dacht dat de binnen de Regio Deal uitgevoerde projecten ook uitgevoerd zouden zijn als de provincie niet met een subsidie aan de Regio Deal had bijgedragen. Alle geïnterviewden zijn van mening dat

zonder de provinciale deelname aan de Regio Deal met een subsidie de uitgevoerde projecten in pijler 1 niet, later of in een minder uitgebreide versie zouden hebben plaatsgevonden. Dit heeft deels te maken met het beschikbaar hebben van budget, maar ook met de manier waarop wordt samengewerkt in de Regio Deal (zie verder 4.2). Eén geïnterviewde merkt op dat de provinciale subsidie nodig was om beweging te houden in het proces van het sluiten van de Regio Deal zelf.

Voor pijler 2 geven betrokkenen aan dat zonder de steun en de middelen van de Provincie Noord-Holland de realisatie van de nieuwe techcampus niet mogelijk was geweest. Zonder de subsidie zou de verhuizing wel mogelijk zijn geweest, maar had men daarbij niet kunnen investeren in de gewenste moderne apparatuur. Daarmee zou de ambitie niet zijn gehaald om leerlingen, professionals en zij-instromers te voorzien in onderwijs met state-of-the-artfaciliteiten, -installaties en -machines gericht op onder andere de energietransitie, circulaire economie en smart industrie. Als concreet voorbeeld hiervan wordt de practicumopstelling voor Service en Onderhoud genoemd, die in samenwerking met de industrie is ontwikkeld en voorzien van Augmented Reality, om storingen op afstand te kunnen oplossen. "*Met deze toepassing loopt het onderwijsveld voorop, zodat MKB-bedrijven een kijkje kunnen nemen op de locatie of de toepassing ook niet voor hen bruikbaar is*."

4 Het instrument Regio Deal

Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

7. Is het instrument subsidie geschikt voor het cofinancieren van een Regio Deal?
8. Hoe draagt het instrument Regio Deal bij aan het realiseren van onze inhoudelijke provinciale doelstellingen in de regio?
9. Wat is het effect van de Regio Deal voor onze procesdoelen, zoals samenwerking en integraliteit, in de regio?
10. Als de keus wordt gemaakt om in de nieuwe tranche die het kabinet beschikbaar stelt weer een Regio Deal aan te vragen, welke lessen zouden dan meegenomen moeten worden?

4.1 Is het instrument subsidie geschikt voor het cofinancieren van een Regio Deal?

Antwoord: Ja, het instrument subsidie is op zich geschikt voor het cofinancieren van een Regio Deal. Er zijn echter nog wel verbeterpunten in de hele financieringsconstructie rond de deal.

Toelichting:
Bij de Regio Deal komt de moederfinanciering van het rijk en de cofinanciering van de gezamenlijke partners in de regio. De provincie heeft haar bijdrage voor de Regio Deal verstrekt door middel van een eenmalige subsidie aan de gemeente Zaanstad, die optreedt als kassier voor de Regio Deal. De subsidieprocedure van de provincie is daarbij positief ervaren. Wel noemde een geïnterviewde dat de (standaard)formulering in de brief voor de subsidieverstrekking niet is toegesneden op de aard van deze subsidie. Dat wil zeggen dat er in de brief niet gesproken wordt over het partnerschap dat met de Regio Deal wordt aangegaan.

De subsidie is als instrument geschikt gebleken voor het cofinancieren van de Regio Deal, maar dat wil niet zeggen dat er geen verbeterpunten zijn voor de wijze waarop de financiering van de Regio Deal is georganiseerd. De werkwijze voor de Regio Deal met één kassier wordt als tijdrovend en complex ervaren. De complexiteit ontstaat doordat bij elke activiteit binnen de Regio Deal een andere manier van financieren past[6]. Het feit dat al het budget bij de kassier staat levert allerlei dubbel werk op en er moeten steeds allerlei financiële constructies gemaakt worden. Dat kost veel energie en is niet efficiënt. Daarbij willen partijen ook nog voorkomen dat er onnodig BTW betaald wordt. Het zou volgens de kassier achteraf bezien wel kunnen schelen als bij de start van de Regio Deal op hoofdlijnen alvast een splitsing van de gelden gemaakt wordt. Dan moet er wellicht geschoven worden met budgetten als zaken anders lopen, maar dan is er niet bij alles wat wordt uitgevoerd het probleem dat men het geld op de goede plek moet zien te krijgen.

Voor zover bekend is er ook in andere regio's geen goede oplossing voor deze administratieve problemen gevonden. Deze financieringsproblematiek is niet uniek voor de Regio Deal, maar

[6] Bijvoorbeeld: voor de pijler leefomgeving en groen is een externe medewerker aangenomen die het programma aanstuurt en activiteiten onder zich heeft. Dat vraagt een andere manier van financieren dan de Techcampus of het fietspad. De inhuur voor leefomgeving en groen heeft plaatsgevonden door Zaanstad via een onderhandse aanbesteding, maar de projecten die deze ingehuurde persoon initieert moeten gefinancierd worden via Amsterdam, terwijl het geld in Zaanstad is. Een ander voorbeeld: ontwerpend onderzoek gebeurt onder regie van Amsterdam, maar Zaanstad moet formeel opdracht geven.

kan in principe bij alle samenwerkingsverbanden spelen. Binnen de provincie Noord-Holland geldt dat voor de financiering in samenwerkingsverbanden nog geen ideale oplossing is gevonden. Ook op Rijksniveau wordt actief gewerkt aan het bredere vraagstuk van financiering als één overheid voor regionale opgaven. Hieraan werkt op dit moment een interdepartementale Taskforce uitkeringsstelsel.

Tenslotte was een complicerende factor bij de aanvang van de Regio Deal de onduidelijkheid over de hoogte van de Rijksbijdrage. In de discussies hierover is in het begin van de Regio Deal veel tijd gaan zitten.

4.2 Hoe draagt het instrument Regio Deal bij aan het realiseren van onze inhoudelijke provinciale doelstellingen in de regio?

Antwoord: Het proces van het sluiten en uitvoeren van de Regio Deal en het actief deelnemen aan de deal door provinciale medewerkers, heeft een stimulerend effect gehad op het sneller of beter aanpakken van inhoudelijke activiteiten in de regio die aansluiten bij de provinciale doelstellingen. Ook heeft de deal geleid tot het ontsluiten van extra gelden van het Rijk (los van de middelen voor de Regio Deal zelf) voor projecten die bijdragen aan onze doelen.

Toelichting: De Regio Deal draagt bij aan het realiseren van provinciale doelen uit de Omgevingsvisie en Groen Kapitaal via de pijler Leefomgeving en Groen. Uit de interviews komt naar voren dat de hele invulling van deze pijler Leefomgeving en Groen is ontstaan door met de Regio Deal aan de slag te gaan. Vervolgens is het werken aan de Regio Deal een aanjager geweest voor de Vervoerregio Amsterdam om aan de slag te gaan met de realisatie van het natuurinclusieve fietspad bij de Noorder IJplas. De meningen over het precieze effect van de Regio Deal variëren: van dat dit fietspad er in zijn geheel niet zou zijn gekomen zonder de Regio Deal tot dat het er wel gekomen zou zijn, maar dat de besluitvorming veel langer zou hebben geduurd. De huidige natuurinclusieve uitwerking van het fietspad ziet men als een direct resultaat van de provinciale inbreng (zowel financieel als met personele inzet) in de Regio Deal. De Regio Deal diende volgens geïnterviewden ook als aanjager voor het koppelen van gelden uit het onderwijs (Ministerie van OCW) voor het vergroenen van schoolpleinen in het kader van het programma Groen en Sociaal. Hierdoor kon met relatief weinig geld vanuit de deal veel meer gerealiseerd worden. Verder denkt men dat de activiteiten in het programma Groen en Sociaal in de vier wijken zonder de Regio Deal veel minder gestructureerd en programmatisch aangepakt zouden zijn, met mogelijk minder goede resultaten dan nu het geval is.

Voor de provincie levert het meewerken in de pijler Leefomgeving en Groen ook interessante nieuwe inzichten op die kunnen bijdragen aan het vergroten van de effectiviteit van provinciale maatregelen op verschillende beleidsvelden. Bij de uitvoering van activiteiten blijkt dat het wat extra's vraagt om de inwoners van de wijken waar het vanuit brede welvaart om draait ook echt te bereiken met de maatregelen die de provincie op regionaal niveau treft, zoals het beter bereikbaar maken van groen door een nieuw fietspad of van verbeterde onderwijsvoorzieningen zoals Techlands. Ter illustratie wordt het volgende genoemd: "*In Poelenburg&Peldersveld zie je nauwelijks fietsen: er wordt gewandeld of de auto gepakt, zelfs al voor paar honderd meter. Dan is een recreatiegebied als het Twiske "ineens" toch best ver weg: in plaats van 10 minuten fietsen is het een half uur lopen. En met de auto is een duur parkeertarief bij het gebied dus een drempel."* Provincie (en Rijk) gaan vaak ook uit van "actief burgerschap" voor inspraak en initiatief, maar dat blijkt in deze wijken ook heel anders te werken. Men is minder op de overheid gericht of werkt zelfs bewust daar buiten om vanwege gebrek aan vertrouwen, dus

daar moet de overheid actief op inspelen. Om als provincie effectief te kunnen bijdragen aan brede welvaart is het dus noodzakelijk om goed te schakelen met gemeenten, die wel over de benodigde informatie op wijkniveau beschikken.

In relatie tot de provinciale doelen voor arbeidsmarkt en onderwijs is in de interviews verder nog genoemd dat de Regio Deal bijdraagt aan het koppelen van de arbeidsmarktregio's van Amsterdam en Zaanstad. Amsterdam en Zaanstad vallen onder verschillende arbeidsmarktregio's en daar loopt men vaak tegenaan bij het beleid. Institutioneel blijkt zo'n koppeling tussen arbeidsmarktregio's vaak ingewikkeld. De Regio Deal heeft dit nog niet opgelost, maar heeft wel het gesprek erover aangejaagd.

Tenslotte moet de werking van het verstrekken van de subsidie voor de Regio Deal breder gezien worden dan alleen de realisatie van de inhoudelijke doelen en activiteiten waarvoor de subsidie bestemd is: volgens geïnterviewden was de provinciale cofinanciering belangrijk voor het sluiten van de totale Regio Deal.

4.3 Wat is het effect van de Regio Deal voor onze procesdoelen, zoals samenwerking en integraliteit, in de regio?

Antwoord: De Regio Deal heeft als concreet gevolg voor de provincie dat op specifieke onderwerpen intensiever wordt samengewerkt met de regionale partijen. Door de samenwerking in de Regio Deal leren de partners elkaar en hun werk steeds beter kennen. De integraliteit van de Regio Deal kan nog wel verder groeien.

Toelichting:

Samenwerking in de regio
Met de gemeenten Zaanstad en Amsterdam liepen al samenwerkingslijnen vóór de Regio Deal, maar de verbinding met het stadsdeel Amsterdam Noord en met de gemeente Oostzaan via een dergelijk samenwerkingsverband is nieuw. De mate waarin de partijen elkaar gevonden hebben en de snelheid waarmee dat is gerealiseerd wordt als een mooi resultaat benoemd. Daarnaast wordt in een interview benoemd dat deelname aan de Regio Deal voor collega's en bestuurders leerzaam is geweest doordat men bij elkaar in de keuken kan kijken: "voor de provincie biedt het een kans om te werken vanuit provinciale kaders en instrumenten in een terrein waar ze niet vaak in terecht komt". Voor de deelnemende gemeenten was het nuttig om te zien hoe het de invalshoek van Groen Kapitaal in de Regio Deal een meerwaarde leverde. De Regio Deal betreft uiteraard maar een beperkt deel van de medewerkers en onderwerpen van de betrokken organisaties. Maar voor deelnemende medewerkers vormen deze contacten een meerwaarde en een makkelijker ingang naar de rest van de andere organisaties. Als manier van samenwerken vindt men de Regio Deal interessant en nuttig. De voor de uitvoering benodigde capaciteit is daarbij soms een knelpunt.

Wat betreft de relatie met het Rijk merken diverse geïnterviewden op dat zij hierin wat teleurgesteld zijn. Het contact met het Rijk blijkt in de praktijk moeilijk te leggen en men had meer concrete samenwerking verwacht, met bijvoorbeeld deelname van rijksambtenaren aan projecten.

Integraal werken
De Regio Deal heeft als uitgangspunt de blik van brede welvaart. Hierdoor worden binnen de deal onderwerpen gecombineerd die normaal meestal eigen kokers vormen: economische

ontwikkeling (arbeidsmarkt en onderwijs), ruimtelijke inrichting en groen en sociale onderwerpen als sociale cohesie in de wijk, veiligheid en ondermijning. Goede voorbeelden van integraal werken zijn de natuurinclusieve inrichting van het voorgenomen fietspad en de koppeling van groene en sociale doelen in het programma Groen en Sociaal. Ook het traject van de lange termijn ontwerpopgaven voor de Regio Deal, dat nog in uitvoering is, wordt sterk integraal aangepakt, met een combinatie van economische, sociale en fysieke opgaven. Dit laatste voorbeeld laat ook een link zien tussen pijler 1 en 2, maar een combinatie van werkzaamheden tussen de drie pijlers lijkt verder niet voor te komen en de drie pijlers van de Regio Deal lijken op dit moment redelijk los van elkaar te staan in de uitvoering.

In de toekomst wordt de integraliteit van de uitvoering van de Regio Deal mogelijk groter. Voor de gemeenten Zaanstad en Amsterdam vormt de Regio Deal namelijk onderdeel van een groter geheel, waarin zij eraan werken om met een integrale aanpak gebieden te versterken. In die aanpak wordt gewerkt aan thema's als veiligheid, participatie en jeugd en daarbij wordt geprobeerd geleidelijk steeds integraler te werken, door meer verbindingen te leggen en de netwerken steeds meer te versterken. De Regio Deal loopt hierin mee, waarbij men als voordeel ziet dat de integrale opzet van de Regio Deal (met minder verkokerd geld) in zichzelf al goede mogelijkheden biedt om verbindingen te leggen.

4.4 Als de keus wordt gemaakt om in de nieuwe tranche die het kabinet beschikbaar stelt weer een Regio Deal aan te vragen, welke lessen zouden dan meegenomen moeten worden?

Bij de voor deze evaluatie gevoerde gesprekken is de gesprekspartners gevraagd welke lessen zij uit deze Regio Deal mee zouden willen nemen naar een volgende Regio Deal. Genoemde lessen die relevant zijn voor een volgende Regio Deal zijn:

1. *Denk goed na welk soort activiteiten passen bij het instrument Regio Deal*
   In de Regio Deal is er een spanning tussen de op lange termijndoelen gerichte indicatoren, die maar langzaam veranderen, en de korte looptijd van de subsidie. De resultaten van de subsidie zullen daardoor niet binnen de looptijd zichtbaar zijn in deze indicatoren. Bij de uitwerking van projecten voor de Regio Deal is het daarom belangrijk dat er ook in het tijdsbestek van de Regio Deal zelf al resultaten zichtbaar zijn.

2. *Zorg voor flexibiliteit in de afspraken*
   Onderweg kan er van alles gebeuren (corona, inflatie, oorlog, personeelstekorten). Binnen de Regio Deal moeten partijen wendbaar en flexibel kunnen blijven.

3. *Regel capaciteit en neem daarvoor verantwoordelijkheid (afspraak is afspraak)*
   Uit de interviews komt naar voren dat partijen soms moeite hebben om de afspraken over in te zetten capaciteit op de coördinatie van pijlers of het trekken van projecten waar te maken. De afspraken zijn helder, maar de bemensing is lastig. Iedereen is te druk. Liefst zou men in de financiën ruimte opgenomen zien voor bemensing, zoals projectleiding. Binnen de financiële spelregels van de Regio Deals is dat op dit moment slechts beperkt mogelijk. Bij het maken van afspraken is het dus verstandig een realistische planning te maken van de benodigde personele capaciteit en te verzekeren dat deze ook beschikbaar is (voor zover mogelijk). Ook continuïteit is daarbij belangrijk. Als flexibiliteit gevraagd wordt, moeten de consequenties voor deze afspraken worden bezien.

4. *Zorg voor een betere financieringsstructuur*
   In de huidige Regio Deal is bij de financiering gekozen voor een financiële oplossing met Zaanstad als kassier, waaraan de provincie vervolgens een subsidie heeft verleend. Dit geeft

in de praktijk veel praktische problemen. Het zou goed zijn te onderzoeken of dit ook beter zou kunnen. Een mogelijke oplossingsrichting is om vooraf op hoofdlijnen het budget al meer te splitsen. Deze oplossing vergt wel dat bij het afsluiten van de deal de inhoudelijke aanpak en verdeling van taken al meer uitgewerkt zijn.

Uit een aanvullend gesprek binnen de provincie blijkt dat het niet mogelijk is vooraf al oplossingen voor een financieringsstructuur voor Regio Deals uit te werken: er is altijd sprake van maatwerk, waarbij rekening moet worden gehouden met o.a. fiscale aspecten, verplichtingen richting de accountant, waar de administratieve lasten landen, etc. Daarom is het verstandig om financiële experts van de cofinancierende partners al in een vroeg stadium te betrekken bij de vraag hoe de deal financieel het beste ingericht kan worden, waarbij de financiële specialisten van de partijen liefst ook rechtstreeks met elkaar overleggen.

5. *Zorg voor duidelijkheid vooraf over de omvang van de financiële bijdrage van het Rijk*
   Bij de huidige Regio Deal is er veel discussie geweest over de precieze omvang van de financiële bijdrage van het rijk, door verwarring over of deze bijdrage een bruto- of nettobedrag betrof. Daardoor moest de begroting voor de deal in de loop van het proces ingrijpend worden bijgesteld, waarbij geschrapt moest worden in projecten. Bij een volgende Regio Deal moet eerder duidelijk zijn wat de omvang van de bijdrage van het Rijk is.

6. *Maak goede afspraken met het Rijk over hun inhoudelijke betrokkenheid*
   De partijen in de Regio Deal verwachten een actievere bijdrage van het Rijk in de samenwerking. Bij een volgende deal is het belangrijk met het Rijk te bespreken wat zij te bieden heeft. Men zoekt hierbij vooral naar praktische hulp en inzet. Maar ook gewoon aanwezig zijn en interesse tonen is belangrijk.

De volgende les is ook voor de huidige Regio Deal nog relevant:

7. *Zorg voor meer (actueel) overzicht over het geheel van de Regio Deal*
   In de huidige Regio Deal is iedere gemeente verantwoordelijk voor een onderdeel van de Regio Deal. Ieder onderdeel heeft daarbij een eigen tempo, terwijl de uitvoerende organisaties elk een andere aanpak hebben. De uitwisseling over de voortgang gebeurt veelal mondeling. Uitvoerders die in één pijler actief zijn, hebben maar één keer per jaar het totaaloverzicht over de voortgang en inhoud van de andere pijlers, via de voortgangsrapportage aan het rijk. De andere pijlers dan waarin men zelf actief is, kunnen in de tussentijd aanvoelen als een ‘black box’. In sommige organisaties is er behoefte aan vaker, meer actueel en meer concreet inzicht over het geheel. Om zo beter met eigen activiteiten te kunnen aansluiten op de activiteiten in de Regio Deal.
   Bij deze les moet worden opgemerkt dat met de huidige mondelinge voortgangsgesprekken een veel capaciteit vragende schriftelijke monitoring wordt vermeden. Het is dus zaak te zoeken naar creatieve, efficiënte manieren om tot meer onderlinge transparantie en mogelijkheden voor onderlinge verbinding tussen de pijlers te komen.

5 Conclusies en aanbevelingen

Conclusie robuustheid: De onderbouwing van de eenmalige subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ is, voor zover deze beoordeling past bij het onderzochte beleid, voldoende robuust.

De subsidie sluit aan bij meerdere beleidsdoelen van de provincie op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, biodiversiteit en economie & arbeidsmarkt. Het beleid voor economie en arbeidsmarkt is voldoende robuust. Het overige beleid waarop de subsidie aansluit is niet goed op robuustheid te beoordelen, doordat het gaat om:

- een beleidsvisie die op een hoog abstractieniveau is uitgewerkt (Omgevingsvisie)
- beleid dat uitgaat van stimuleren en faciliteren van activiteiten van samenwerkingspartners en maatschappelijke initiatiefnemers die bijdragen aan provinciale doelen, waarbij de doelen en activiteiten vooraf niet specifiek zijn uitgewerkt (Groen Kapitaal).

De subsidie van de provincie was noodzakelijk voor de totstandkoming van de Regio Deal als geheel en voor de totstandkoming van afzonderlijke projecten waarvoor de provincie medefinanciering levert.

De doelen voor ruimtelijke ontwikkeling zijn geformuleerd op visieniveau, in termen van ‘ontwikkelrichtingen’ (in de Omgevingsvisie) en ‘ambities’ (in het Verstedelijkingsconcept 2050 van de MRA). De aansluitende activiteiten in de Regio Deal (Ontwerpend onderzoek voor de Noorder IJplas en de Dam-tot-dam fietsverbinding) vormen een concretisering van deze ambities en sluiten goed aan bij o.a. de ambities gezonde leefomgeving, doorontwikkelen van het metropolitane landschap en biodiversiteit vergroten.

Het beleidskader Groen Kapitaal richt zich op het verbeteren van biodiversiteit buiten natuurgebieden. Het beleid voor Groen Kapitaal is voornamelijk stimulerend en faciliterend van aard en kent geen scherpe doelen. Dit laatste is in lijn met de aard van deze aanpak, waarbij aansluiten bij actuele ontwikkeling en initiatieven bij samenwerkingspartners en maatschappelijk initiatiefnemers centraal staat. Wel kan de manier waarop het realiseren van voorbeelden bijdraagt aan de gewenste bredere verandering meer expliciet zichtbaar worden gemaakt. Concreet worden er binnen de Regio Deal projecten gerealiseerd die direct bijdragen aan meer biodiversiteit buiten natuurgebieden, zoals groene schoolpleinen, voedselbosjes, meer groen in de buurten en een natuurinclusieve inrichting van de Dam-tot-dam fietsverbinding.

> ***Aanbeveling 1: Maak werking aanpak Groen Kapitaal beter zichtbaar.***
> De provincie probeert met de aanpak Groen Kapitaal via verbreding, verdieping en opschalen van geslaagde projecten en initiatieven bij te dragen aan de beweging naar meer natuurinclusiviteit op diverse terreinen. Deze werkwijze is nu niet expliciet uitgewerkt. Door dit meer zichtbaar te maken kunnen samenwerkingspartners en maatschappelijke initiatiefnemers hier beter bij aansluiten of ideeën hiervoor aandragen. Zo kan er meer expliciet geleerd worden, wat de werking van de aanpak kan versterken, zowel binnen als buiten de Regio Deal.

Het beleidsveld arbeidsmarkt en onderwijs, waaraan de provinciale subsidie voor de ZaanCampus/Techlands bijdraagt, is uitgewerkt in concrete operationele doelen. De Regio Deal sluit aan bij het doel om de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs te verbeteren. Dit doet de provincie concreet door ‘techniek-MBO-campusvorming’ te stimuleren, met name daar waar daar vanuit de praktijk behoefte aan is. De bijdrage aan de ZaanCampus, nu Techlands, komt

voort uit een dergelijke praktijkbehoefte. De campusaanpak heeft zichzelf inmiddels bewezen en wordt in meerdere provincies toegepast.

Conclusie voortgang: In het algemeen is de voortgang goed. De gesubsidieerde werkzaamheden zijn nog niet geheel afgerond, omdat de Regio Deal nog in uitvoering is tot in ieder geval medio 2023. Vanwege vertraging op twee grote projecten wordt verlenging van de deal aangevraagd.

Financiële onduidelijkheden bij de start van de deal en de coronacrisis hebben voor vertraging gezorgd, maar inmiddels zijn de meeste onderdelen goed op gang. Voor Techlands geldt dat realisatie van de gewenste nieuwbouw vertraagd is, maar dat het gestelde inhoudelijke doel inmiddels op een andere manier op tijd gerealiseerd is. Er is verlenging van de deal aangevraagd tot eind 2025, vanwege vertraging in twee financieel omvangrijke projecten, waaronder de natuurinclusieve Dam-tot-dam fietsverbinding.

Conclusies instrument Regio Deal: De inzet van de Regio Deal heeft bijgedragen aan zowel inhoudelijke als procesmatige doelen van de provincie. Het instrument eenmalige subsidie is geschikt voor het financieren van een Regio Deal. Voor een volgende Regio Deal zijn er wel verbeterpunten.

Het instrument Regio Deal heeft bijgedragen aan zowel inhoudelijke als procesmatige doelen van de provincie:

- Het proces van het sluiten en uitvoeren van de Regio Deal en het actief deelnemen aan de deal door provinciale medewerkers, heeft een stimulerend effect gehad op het sneller of beter aanpakken van inhoudelijke activiteiten in de regio die aansluiten bij de provinciale doelstellingen. Ook heeft de deal geleid tot het ontsluiten van extra gelden van het Rijk (los van de middelen voor de Regio Deal zelf) voor projecten die bijdragen aan onze doelen.
- De Regio Deal heeft als concreet gevolg voor de provincie dat op specifieke onderwerpen intensiever wordt samengewerkt met de regionale partijen. Door de samenwerking in de Regio Deal leren de partners elkaar en hun werk steeds beter kennen. De integraliteit van de Regio Deal kan verder groeien door het vergroten van kennis en ervaring met het werken aan brede welvaart.

Het instrument eenmalige subsidie is op zich geschikt voor het cofinancieren van een Regio Deal. Er zijn nog wel verbeterpunten in de hele financieringsconstructie rond de deal, maar die komen niet voort uit de inzet van de eenmalige subsidie.

Partijen zien verschillende verbetermogelijkheden bij het inrichten van eventuele nieuwe Regio Deals.

> ***Aanbeveling 2: Gebruik de geleerde lessen uit deze Regio Deal voor eventuele volgende Regio Deals.***
> De lessen liggen op het gebied van flexibiliteit in de afspraken, het regelen van uitvoeringscapaciteit, een efficiënte financieringsstructuur en betere afspraken over de omvang van de financiële bijdrage en praktische inhoudelijke betrokkenheid van het Rijk. Wat betreft resultaten moeten projecten goed zijn afgestemd op de relatief korte looptijd van de Regio Deals. Ook is er behoefte aan meer actueel overzicht van het geheel van de verschillende pijlers van de Regio Deal.

Bijlage 1 Bronnen

Documenten

- Gedeputeerde Staten (2019), GS-besluit Afspraken Regio Deal ZaanIJ, 19 november 2019
- Gedeputeerde Staten (2022), brief aan PS, Programmering Evaluatiekader subsidies 2022
- PBL (2021), Zicht op het effect van de Regio Deals op de brede welvaart, notitie PBL (2022), Ruimte geven aan adaptief en lerend bredewelvaartsbeleid, Lessen uit de beleidspraktijk binnen de Regio Deals
- Provincie Noord-Holland (2016), Aanpak Groen Kapitaal en Achtergrondnota Groen Kapitaal
- Provincie Noord-Holland (2016), Startnotitie naar een veerkrachtige arbeidsmarkt 2016 – 2019
- Provincie Noord-Holland (2016), Strategisch beleidskader Economie
- Provincie Noord-Holland (2016), Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt 2016 – 2019
- Provincie Noord-Holland (2016), Uitvoeringsagenda Economie 2016-2019
- Provincie Noord-Holland (2018), Omgevingsvisie NH2050
- Provincie Noord-Holland (2018-2022), subsidiedossier eenmalige subsidie Regio Deal ZaanIJ (aanvraag en verlening)
- Provincie Noord-Holland, gemeenten Zaanstad, Amsterdam en Oostzaan (2020), Rapportage Regio Deal ZaanIJ
- Provincie Noord-Holland, gemeenten Zaanstad, Amsterdam en Oostzaan (2021), Rapportage Regio Deal ZaanIJ
- Provincie Noord-Holland (2022), Evaluatie eenmalige subsidies 2021
- Metropoolregio Amsterdam en Rijksoverheid (2021), Verstedelijkingsconcept 2050, Metropool van grote klasse met menselijke maat

Interviews

- Provincie Noord-Holland, beleidsadviseur sector Groen, beleidsadviseur Groen Kapitaal en trekker van de Regio Deal, Directie Beleid
- Provincie Noord-Holland, beleidsadviseur sector Regionale Economie en Erfgoed, Directie Beleid
- Gemeente Zaanstad, Coördinator Regio Deal ZaanIJ & Pact Poelenburg/Peldersveld
- Gemeente Zaanstad, Penvoerder Regio Deal ZaanIJ
- Gemeente Amsterdam, Projectenmanager Regio Deal ZaanIJ & Coördinator Pijler Leefkwaliteit en Groen
- Gemeente Amsterdam, Gebiedscoördinator Noord-West
- Gemeente Oostzaan, Strategisch adviseur ruimtelijk domein

Aanvullende korte gesprekken en contact via email

- Provincie Noord-Holland, beleidsadviseur sector Subsidies en Inkoop, Directie Concernzaken
- Provincie Noord-Holland, plaatsvervangend sectormanager sector Financiën, Directie Concernzaken
- Programmamanager Techlands
- Tetrix techniek, projecttrekker fysieke Techlandslocatie

Websites

- Regio Deals | Rijksoverheid.nl

Bijlage 2 Onderzoek werking Regiodealbeleid

Het ministerie van LNV heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gevraagd om een onderzoeksprogramma op te zetten ter ondersteuning van het Regiodealbeleid. Het PBL-onderzoeksprogramma heeft tot doel kennis te ontwikkelen, te verdiepen en te ontsluiten om zo te komen tot nader inzicht in wat waar werkt om de brede welvaart in de regio te verbeteren.

De overkoepelende onderzoeksvraag van het PBL-onderzoeksprogramma is: Hoe kan de brede welvaart in regio's worden verbeterd? Om tijdig inzichten uit het onderzoek te kunnen delen, loopt het PBL-onderzoeksprogramma parallel aan en interacteert het met het Regiodealbeleid in deze kabinetsperiode, van 2019 tot en met 2021. De inzichten betreffen het gehele Regiodealbeleid; dus zowel het rijksbeleid op het overkoepelende programmaniveau, als het niveau van de individuele Regio Deals (zie ook Onderzoeksprogramma PBL 'Regiodeals voor brede welvaart' | PBL Planbureau voor de Leefomgeving).

In het kader van het onderzoeksprogramma heeft PBL in de afgelopen periode diverse onderzoeken gepubliceerd over hoe regio's al doende tot een effectief beleid voor brede welvaart kunnen komen. In de notitie Vormgeven aan lerend en adaptief beleid' (2020) is dit als volgt verwoord: *"Wat werkt is niet altijd vooraf te zeggen. Vaak spelen vele, deels onbekende, factoren een rol bij de problematiek en is het effect van beleid mede afhankelijk van de regionale context. Vanwege de urgentie van veel opgaven is het meestal niet wenselijk om te wachten tot hier meer duidelijkheid over is. Een alternatief is starten op basis van de bestaande kennis en vervolgens continu de vinger aan de pols te houden of de aanpak ook werkt zoals verwacht. Dit kan door beleid gefaseerd vorm te geven en uit te voeren en tussentijds de effectiviteit van de aanpak te monitoren en evalueren. De inzichten uit de evaluatie van één beleidsfase vormen de basis voor de verbetering van het beleid in de volgende fase. Beleid is zo lerend en adaptief."*

Veranderingen in de gehanteerde indicatoren op het gebied van brede welvaart duren lang en zijn op zich niet voldoende om te zien of de binnen de Regio Deal ingezette beleidsaanpak heeft bijgedragen aan de vastgestelde opgave. Er zijn immers naast de Regio Deal nog vele andere factoren (diverse ontwikkelingen en mogelijk ander beleid) van invloed. PBL pleit in haar rapport Ruimte geven aan adaptief en lerend bredewelvaartsbeleid' (2022) voor het uitwerken van een 'programmatheorie', waarin de werking van de gekozen beleidsacties en eventuele aannames die daarbij gedaan zijn expliciet gemaakt worden. Deze programmatheorie wordt gaandeweg getoetst met behulp van indicatoren die laten zien of het beleid bijdraagt aan wat nodig is om uiteindelijk de ambitie te behalen. In de monitoringssystemen van de Regio Deals die PBL onderzocht heeft waren dergelijke indicatoren meestal nog niet beschikbaar.

PBL pleit voor bewust leren op zowel het niveau van projecten als het hele programma. Zowel leren over wat wel als over wat niet werkt. Dit vraagt volgens PBL om een bewuste opzet, met:

- een helder afgebakend einddoel om te kunnen beoordelen of de ingezette beleidsacties effectief zijn.
- inzicht in of de beleidsacties de veranderingen teweegbrengen die nodig zijn om de gewenste situatie te realiseren.
- Regelmatig bij elkaar brengen van alle in projecten opgedane inzichten, zodat duidelijk wordt of er voldoende gebeurt om de ambities dichterbij te brengen.

Dit lerend en adaptief beleid ziet er schematisch als volgt uit:

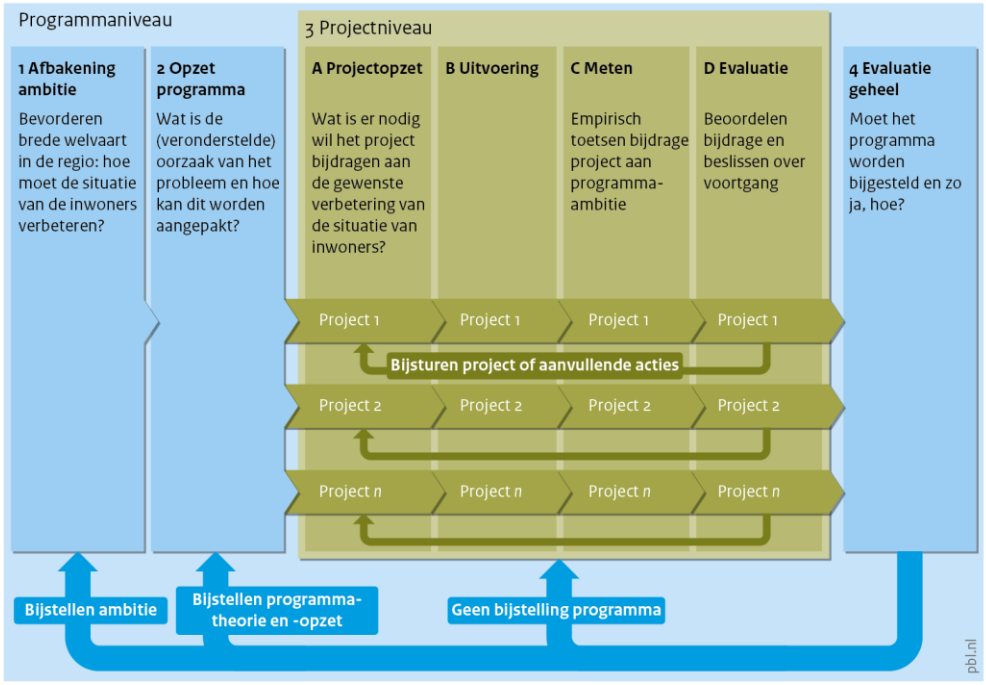

Bron: PBL

Bijlage 3 Beoogde resultaten Regio Deal ZaanIJ

Artikel 3 Regio Deal ZaanIJ – Beoogde resultaten

Met de Regio Deal ZaanIJ willen Partijen een eerste wezenlijke stap zetten in het verbeteren en aantrekkelijker maken van de verbindingen tussen Amsterdam, Zaanstad, en Oostzaan, tussen de Vier Wijken onderling en tussen de Noorder IJplas en het landschap. Ook willen Partijen een eerste stap zetten in het verminderen van de achterstand van de Vier Wijken in ZaanIJ op terreinen als werk, onderwijs, gezondheid, sociale cohesie en veiligheid ten opzichte van het gemiddelde in elk van de twee steden (Zaanstad en Amsterdam).
Partijen gebruiken de volgende (outcome) indicatoren om de resultaten van de Regio Deal te monitoren:

Indicator **Wijk/gemeente**	**Leefbaarheid**		**Ervaren gezondheid (goed/zeer goed ervaren gezondheid)**		**Veiligheid**	
	2018	**Ambitie 2023**	**2018**	**Ambitie 2023**	**2018**	**Ambitie 2023**
Peldersveld	-0,53	-0,43	63%	65%	-0,16	-0,12
Poelenburg	-0,64	-0,54	64%	66%	-0,23	-0,19
Tuindorp Oostzaan	-0,35	-0,25	64%	66%	-0,13	-0,1
Molenwijk	-0,54	-0,44	62%	64%	-0,20	-0,16
Amsterdam	-0,13		74%		-0,20	
Zaanstad	-0,16		74%		-0,06	
Oostzaan	0,01		78%		0	
Indicator **Wijk/gemeente**	**Onderwijsachterstanden (peuters/PO)**		**Percentage bijstandsgerechtigden**			
	2018	**Ambitie 2023**	**2018**	**Ambitie 2023**		
Peldersveld	40%	36%	7,5%	6,5%		
Poelenburg	50%	45%	9,0%	7,0%		
Tuindorp Oostzaan	23%	20%	6,0%	4,5%		
Molenwijk	31%	26%	11,5%	9,5%		
Amsterdam	25%		5,5%			
Zaanstad	25%		3,5%			
Oostzaan	9%		1,5%			

Indicatoren Leefbaarheid en Veiligheid op basis van de Leefbaarometer (2019) (https://www.leefbaarometer.nl/home.php). Afwijking totaalscore t.o.v. de rest van Nederland en de bijdrage aan de afwijking per dimensie.
Indicator Ervaren gezondheid op basis van cijfers van RIVM.
Indicatoren Onderwijsachterstanden en Percentage Bijstandsgerechtigden op basis van cijfers CBS.

Aanvullend op deze indicatoren streven de samenwerkende partijen naar:

- Verhoging van het rapportcijfer voor de totaalindruk van de Noorder IJplas (op basis van Grote Groenonderzoek 2018 van gemeente Amsterdam). In 2018 bedraagt deze waarde 7,3, de ambitie voor 2023 is een waardering van 7,5.[7]

Partijen beogen binnen de drie Pijlers de hieronder genoemde (output) resultaten te behalen. De activiteiten/projecten in de Regio Deal staan daarbij niet los van elkaar, maar kennen diverse verbindingen met als doel de kwaliteit van leven, fysieke en veilige leefomgeving en de sociale en economische participatie van de bewoners van de Vier Wijken in ZaanIJ de komende jaren te verbeteren.

Pijler 1. Leefkwaliteit en groen

- Realisatie in de periode 2020 – 2022 van minimaal drie projecten/activiteiten per jaar, gericht op (gezond) bewegen, ontmoeten en ontspannen in het groen.
- Formulering van de gezamenlijke lange termijn ontwerpopgave van het gebied om de (natuurinclusieve) verbinding te maken tussen de drie gemeenten, de Vier Wijken en de verstedelijkingsopgave en tussen de stad en het landelijk gebied. Een pakket maatregelen is geïnventariseerd en minimaal drie maatregelen zijn uitgevoerd.

Pijler 2. Ontplooiingskansen

- Realisatie van fysieke plekken in de wijken waar sociale wijkfuncties en functies die te maken hebben met leren en werken samenkomen, specifiek het Huis voor de Wijk voor Poelenburg/Peldersveld.
- Realisatie van een adequate programmering voor deze ontmoetingsplekken.
- Aanpak van de onderwijsachterstanden door invoering van een verlengde leertijd op de basisschool voor kinderen in de wijken Poelenburg en Peldersveld.
- 1000 extra aantal jongeren en volwassenen zijn toegeleid naar werk.
- Ondersteuning van de ZaanCampus, gericht op de maakindustrie ten noorden van het IJ en realisatie van de Zaancampus als onderwijslocatie.
- Op minimaal twee plekken met broedplaatsen in de transformatiegebieden (bijvoorbeeld De Hoop in de Achtersluispolder) en in de wijken is meer ruimte gecreëerd voor ondernemerschap en werk.

Pijler 3. Ondermijning

- Realisatie van een gezamenlijk (datagedreven) ondermijningsbeeld, over de grenzen van gemeenten, regionale politie-eenheden en RIEC's heen, voor de Vier Wijken en op basis hiervan gewenste maatregelen inventariseren en implementeren om de samenwerking en informatie uitwisseling te verbeteren.
- Inzet van een veiligheidsregisseur (en bijbehorende extra capaciteit) voor met name de wijken Poelenburg en Peldersveld, waardoor er een centrale informatiepositie is ontstaan en signalen van ondermijning actief worden opgehaald en aangepakt.

[7] Bron: Grote Groenonderzoek 2018 gemeente Amsterdam.

Bijlage 4 Aansluiting Regio Deal ZaanIJ bij verstedelijkings-concept 2050 MRA

De inhoud van de Regio Deal sluit aan bij een aantal van de 10 ambities uit het Verstedelijkingsconcept 2050 van de MRA en de Rijksoverheid van 3 november 2021. Deze ambities zijn:

1. De hele metropoolregio profiteert van de groei.
2. Er zijn genoeg woon- en werkmilieus van goede kwaliteit.
3. We versterken diversiteit en verbondenheid in de economie.
4. We brengen wonen en werken meer met elkaar in balans.
5. De MRA wordt beter bereikbaar en bereisbaar.
6. De regio biedt een gezonde leefomgeving.
7. We stoten minder broeikasgassen uit.
8. We versterken de kracht van ons gevarieerde landschap.
9. We richten de regio zo in dat die bestand is tegen de gevolgen van klimaatverandering.
10. We vergroten de biodiversiteit

De Regio Deal sluit aan bij de ambities 1, 6, 8 en 10.

Ambitie 1: De hele metropoolregio laten profiteren van de groei

De deal sluit aan bij de volgende alinea: '*Het is daarbij onze ambitie om door verstedelijkingskeuzes ook bij te dragen aan een verbetering in wijken waar een combinatie van ruimtelijke condities en sociaaleconomische kenmerken van de bevolking zorgen voor lagere kansen op een aantal kernonderdelen van het leven: welvaart, gezondheid en welzijn. Daarbij denken we aan menging en verbeteren van wijken door woningbouw en transformatie, het verbeteren van sociaal-maatschappelijke kansen, sociale cohesie en leefbaarheid in kwetsbare wijken door onder andere voorzieningenplanning, en verbetering van sociaaleconomische kansen in kwetsbare wijken door een betere bereikbaarheid van banen.'*

Ambitie 6: Zorgen voor een gezonde leefomgeving

De deal sluit aan bij de volgende alinea: '*Een ruimtelijke inrichting die uitnodigt tot bewegen, ontspannen en ontmoeten en tot actieve vormen van mobiliteit (lopen en fietsen) bevordert de gezondheid. Belangrijk daarin zijn functiemenging (de nabijheid van dagelijkse voorzieningen, werk en opleiding en voorzieningen voor ontspanning) en de nabijheid en kwaliteit van groen; zowel groen in de directe woonomgeving als aantrekkelijke en toegankelijke recreatie- en natuurgebieden. Vooral in de rode, roze en paarse gebieden, waar ruimteclaims ter bevordering van de gezondheid concurreren met andere ruimteclaims, vraagt dit om een zorgvuldige afweging. In algemene zin is ook de ontwikkeling van (snel) fietspaden en openbaar vervoer bevorderlijk voor de gezondheid. Verder kan maatschappelijke participatie de gezondheid bevorderen. Daarvoor is de nabijheid van werk en opleiding relevant, net als ontmoeting en sociale cohesie. Aandachtspunt daarbij is dat segregatie en gentrificatie in wijken de oorzaak kunnen zijn van vermindering van sociale cohesie en ontmoeting, en een negatieve invloed hebben op de mentale gezondheid. Tot slot geldt dat ruimtelijke inrichting veelal niet voldoende*

zal zijn. Voor daadwerkelijke gedragsverandering en gezondheidsbevordering is ruimtelijk beleid in combinatie met sociale maatregelen nodig.'

Ambitie 8: Doorontwikkelen van het metropolitane landschap

'*Dankzij de meerkernige stedelijke structuur van de MRA is het landschap nooit ver weg. Onze ambitie is dat vanaf iedere woning binnen vijftien minuten fietsen een aantrekkelijk en toegankelijk landschap bereikbaar is. Zo levert het landschap een belangrijke bijdrage aan de leefkwaliteit en de menselijke maat. Of het nu is om stil te genieten van de natuur of om een festival te bezoeken, om een rondje te sporten of een dag op het water door te brengen. De behoefte aan recreatie in landschap nabij de steden groeit als de steden drukker worden. Dat maakt aandacht voor beleving, de recreatieve functie, toegankelijkheid en stad-landverbindingen (de scheggen en stadsranden) op zijn plaats bij ruimtelijke ingrepen die invloed hebben op het landschap.*

Het landschap draagt bij aan de identiteit van het gebied, is een drager van cultuurhistorische waarden, biedt ontspanning en is productief als landbouwareaal. Het aaneengesloten landschap is essentieel voor het herstellen van de biodiversiteit. Een sterk landschap functioneert bovendien als leverancier van een aantal groenblauwe diensten die stuk voor stuk van belang zijn voor een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving, zoals schone lucht, waterwinning voor de drinkwaterproductie, waterbuffering, verkoeling, energie en de mentale gezondheid die verbonden is aan een groene omgeving. De landschappelijke waarden en groenblauwe diensten vragen allemaal aandacht en onderhoud, willen we ze op de lange duur kunnen handhaven en versterken. Het behoud van de doorgaande landschappelijke structuur, de ontwikkeling van de landschapseenheden die daar deel van uitmaken en een landschapsinclusieve verstedelijking hebben een cruciale rol in het borgen van een goede leefkwaliteit voor iedereen in deze groeiende metropoolregio.'

Ambitie 10: De biodiversiteit vergroten

'*We werken toe naar een situatie waarbij de aandacht voor planten en dieren als vanzelfsprekend is ingebed in ieders leefomgeving en in de planning, het ontwerp, de ontwikkeling en het beheer van steden, dorpen en landschappen. De natuur loopt zo vanaf de achtertuin in de stad en het dorp naar de natuurgebieden door de hele MRA. Zo versterkt de natuur zich in alle haarvaten van de samenleving en kunnen inwoners profiteren van de gezondheidseffecten van een groene en biodiverse omgeving.*'

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
mw. M.E. de Winter
BEL/OI

Telefoonnummer +31235143566
winterm@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 FEB. 2023

Kenmerk
1955155/1955160

Uw kenmerk

Betreft: Evaluatie eenmalige subsidie Regio Deal ZaanIJ

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:

Evaluatie eenmalige subsidie Regio Deal ZaanIJ. U ontvangt het evaluatierapport hierbij ter kennisneming.

Inleiding
Het rapport bevat de evaluatie van de eenmalige subsidie voor de Regio Deal ZaanIJ. Deze subsidie is door de provincie Noord-Holland in 2019 verstrekt aan de gemeente Zaanstad, die optreedt als trekker en kassier voor de Regio Deal. Deze evaluatie is uitgevoerd door de provincie volgens het Evaluatiekader Subsidies (vastgesteld door PS op 14 januari 2019). Hierin is vastgelegd dat eenmalige subsidies steekproefsgewijs worden geëvalueerd.

De gebruikte evaluatiemethode in dit onderzoek wijkt af van die in het Evaluatiekader. De voortgang van de Regiodeal is nog niet zodanig dat een evaluatie op doeltreffendheid mogelijk is. Daarom richt de evaluatie zich op de *robuustheid* van de inhoudelijke onderbouwing van de subsidie en de mate van *voortgang* van de uitvoering. Onder robuustheid wordt verstaan: is het beleid samenhangend, consistent en zijn de doelstellingen voldoende scherp.

Subsidie Regio Deal ZaanIJ
De provinciale subsidie van €2.750.000,- was noodzakelijk voor de totstandkoming van de Regio Deal als geheel en voor de totstandkoming van afzonderlijke projecten waarvoor de provincie medefinanciering levert. De Regio Deal ZaanIJ is een afspraak tussen de Rijksoverheid, de provincie Noord-Holland en de gemeenten

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Amsterdam (Noord), Zaanstad en Oostzaan. Het Rijk en de regio investeren hiervoor samen € 15 miljoen. De deal richt zich op betere scholing, veiligheid, meer werk en een groene gezonde en veilige leefomgeving in 4 wijken in Zaanstad en Amsterdam. Deze wijken hebben meer dan gemiddeld te maken met slechte gezondheid, werkloosheid, leerachterstanden en criminaliteit. Daarbij voelen bewoners zich onveilig in hun buurt. Ook worden de 1e stappen gezet voor betere verbindingen tussen Amsterdam, Zaanstad en het omliggende landelijke gebied. Er zijn namelijk knelpunten in de bereikbaarheid van het gebied. De doelen van de Regio Deal worden aangepakt via drie pijlers: 1) Leefkwaliteit en groen, 2) Ontplooiingskansen en 3) Ondermijning & sociale ontwrichting. De deelname van de provincie richt zich op de eerste pijler en op een klein onderdeel van de tweede pijler.

Belangrijkste conclusies van het rapport

Uit de evaluatie komt naar voren dat de onderbouwing van de subsidie aan de Regio Deal ZaanIJ voldoende robuust is. De subsidie sluit aan bij meerdere beleidsdoelen van de provincie op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling, biodiversiteit en economie & arbeidsmarkt. Ten aanzien van de voortgang van de gesubsidieerde werkzaamheden wordt geconcludeerd dat deze overwegend goed is. Twee van de drie projecten in pijler 1, het programma Groen Sociaal en het uitvoeren van het ontwerpend onderzoek voor de Noorder IJplas, lopen op schema. Het programma Groen Sociaal heeft in de onderzoeksperiode 17 initiatieven (inmiddels uitgegroeid tot 21 initiatieven) opgeleverd, waar inwoners van de wijk en vooral ook kinderen van profiteren. Het gaat om het vergroenen van schoolpleinen en het gebruik hiervan in de lessen, het aanleggen van Voedselbosjes en de wandelroute 'Rondje Molenwijk'. Ook zijn er activiteiten voor Gezond natuurwandelen en 'Tegels er uit, Groen er in' gestart. De uitvoering van het natuurinclusieve fietspad is vertraagd vanwege toegenomen bouwkosten. In pijler 2 is de provincie uitsluitend betrokken bij de activiteiten voor de ZaanCampus (nu Techlands). Deze activiteiten zijn (in aangepaste vorm) uitgevoerd. De gesubsidieerde werkzaamheden zijn nog niet geheel afgerond, omdat de Regio Deal nog in uitvoering is. Vanwege vertraging op twee grote projecten is verlenging van de deal tot eind 2025 aangevraagd. De vertraging betreft de trajecten van het Huis van de wijk in Zaanstad (waar de provincie geen betrokkenheid bij heeft) en de Dam tot Dam-fietsverbinding en is een gevolg van corona en veranderende marktomstandigheden. De verlenging van de Regio Deal is in het Rijk-Regio overleg van 14 december 2022 geaccordeerd en wordt nu via de lijn van het ministerie van Binnenlandse Zaken (het nieuwe coördinerend ministerie) geformaliseerd. Het betreft uitsluitend

een verlenging in realisatietijd, er zijn geen extra middelen mee gemoeid.

Aanbevelingen
Er zijn twee aanbevelingen naar aanleiding van deze evaluatie geformuleerd:

Aanbeveling 1: Maak de werking van de aanpak Groen Kapitaal beter zichtbaar. De provincie probeert met de aanpak Groen Kapitaal via verbreding, verdieping en opschalen van geslaagde projecten en initiatieven bij te dragen aan de beweging naar het combineren van natuur met economie, landbouw, infrastructuur en leefomgeving. Deze werkwijze is nu niet expliciet uitgewerkt. Door dit meer zichtbaar te maken kunnen samenwerkingspartners en maatschappelijke initiatiefnemers hier beter bij aansluiten of ideeën aandragen. Zo kan er meer expliciet geleerd worden over wat de werking van de aanpak kan versterken, zowel binnen als buiten de Regio Deal.

Deze lerende aanpak sluit aan bij de provinciebrede (en landelijke) aandacht voor transitiedenken en zal in een eventuele nieuwe Regio Deal meer zichtbaar worden gemaakt. In de aanvraag voor de nieuwe Regio Deal 'ZaanIJ Groen en Meedoen' is een pijler 'Street-level' leren en samenwerken opgenomen, waarin dit op verschillende manieren wordt uitgewerkt met onder andere grote en kleinschalige bijeenkomsten voor het delen van kennis en verbinden van mensen die elkaar anders niet vinden. De huidige aanpak Groen Kapitaal binnen de Regio Deal ZaanIJ legt de nadruk op het breder en beter toepassen van bestaande kennis en initiatieven in de praktijk. Er bestaan veel onderzoeksresultaten die aantonen dat vergroenen van wijken met sociaal-economische achterstanden relatief veel gezondheidswinst oplevert. Er kan andersom meer geleerd worden van de toepassing van deze kennis in de praktijk in deze wijken.

De algemene inzet op natuurinclusief werken in de Regio Deal komt overeen met de landelijke Agenda Natuurinclusief, waar we als provincie op aansluiten. Naast onze eigen ervaringen in de Regio Deal, gebruiken we ook ervaringen die bij de uitvoering van de landelijke agenda worden opgedaan om onze aanpak op dit punt te verbeteren.

Aanbeveling 2: Gebruik de geleerde lessen uit deze Regio Deal voor eventuele volgende Regio Deals. In het rapport staan verschillende verbetermogelijkheden voor het inrichten van eventuele nieuwe Regio Deals. Zoals het zorgen voor flexibiliteit in de afspraken, uitvoeringscapaciteit goed regelen en het zorgen voor meer (actueel) overzicht over de voortgang van het geheel van de Regio Deal.

In november 2022 hadden regio's de mogelijkheid om opnieuw voorstellen voor Regio Deals in te dienen. De provincie is als partner betrokken bij drie voorstellen voor Regio Deals. In de eerste helft van 2023 maakt het Rijk bekend welke voorstellen worden uitgewerkt tot Regio Deals. Wanneer een of meer van de drie voorstellen geselecteerd worden, wordt bij de uitwerking daarvan gebruik gemaakt van de in deze evaluatie opgehaalde lessen uit de Regio Deal ZaanIJ.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Rapport Evaluatie eenmalige subsidie 2022

Provincie Noord-Holland

t.a.v. de formateurs mevrouw A Broekers-Knol en de heer B. Schneiders
De onderhandelaars van BBB, VVD, Groen Links en PvdA
De fractievoorzitters van de partijen in de Staten van Noord-Holland

Postbus 3007
2001 DA Haarlem

Energy & Health Campus
Westerduinweg 3
1755 LE Petten

www.ehcampus.com
hello@ehcampus.com

DATUM	ONS KENMERK	UW KENMERK	BIJLAGE(N)
10 juni 2023	-	-	0

BETREFT - Het coalitieakkoord en de Energy & Health Campus

Geachte mevrouw Broekers-Knol en heer Schneiders,

In het kader van de onderhandelingen over een coalitieakkoord voor het vormen van Gedeputeerde Staten heeft u inwoners, bedrijven, organisaties of belangengroepen die de onderhandelende partijen in de provincie Noord-Holland iets mee willen geven voor het coalitieakkoord uitgenodigd uiterlijk zaterdag 10 juni een brief te sturen.

Met deze brief vragen wij uw aandacht voor de **ontwikkelingen op de Energy & Health Campus ("EHC").** De maatschappelijke urgentie van de energietransitie en de wereldwijde, levensbelangrijke relevantie van medische isotopen gelden de komende jaren als katalysator voor de verdere ontwikkeling van deze campus. Deze transitie wordt gedreven door een investering van ruim €1,8 miljard in de realisatie van de PALLAS-reactor en alle bijbehorende faciliteiten. Hiermee wordt het mogelijk om op de lange termijn leveringszekerheid te garanderen voor de productie van medische isotopen waarvan op dit moment 30.000 patiënten per dag wereldwijd afhankelijk zijn. De vraag naar diensten en producten van de bedrijven en organisaties op de EHC sterk toe. De strategische positionering op de thema's duurzame energie, hernieuwbare energie en energietransitie en de groeiende internationale vraag naar medische isotopen en naar kennis over toepassing van nucleaire technologie dragen hier sterk aan bij. Grote spelers op de EHC zijn het Joint Research Centre van de Europese Commissie, TNO, NRG|PALLAS en Curium.

De Energy & Health Campus heeft een belangrijke (regionaal) economische functie door de vele verbanden met (mkb-) bedrijven en instellingen uit de regio, bijvoorbeeld als toeleverancier of kennispartner. De aantrekkingskracht van de EHC neemt – door alle investeringen - toe. Op dit moment werken er ruim 1.600 medewerkers op de Energy & Health Campus. Daarnaast levert de campus ook nog eens 1.600 indirecte banen op, waarvan een groot deel in de regio. De campus is daarmee één van de grootste werkgevers in de Kop van Noord-Holland. De komende jaren groeit het aantal vacatures door de ambities van de bestaande bedrijven, de bouw van de PALLAS-reactor met aanpalende faciliteiten en de verwachte nieuwe bedrijvigheid op de campus. Veel medewerkers hebben een technische en/of specialistische achtergrond op mbo-, hbo- en wo-niveau. Ruim 80% van de medewerkers woont in de regio. De aantrekkingskracht op hoog opgeleide internationale experts is de afgelopen jaren sterk toegenomen en zal verder toenemen met de komst van de PALLAS-reactor en het Nuclear Health Centre.

De gemeente Schagen speelt al jaren een belangrijke ondersteunende rol bij het realiseren van de doelstellingen van de verschillende bedrijven en organisaties en bij het vormgeven van de EHC. Hetzelfde geldt voor de Provincie Noord-Holland. Zo is de provincie Noord-Holland vanaf 2013 betrokken bij de voorbereidingen van de komst PALLAS-reactor en het Nuclear Health Centre. De inzet van de provincie Noord Holland is cruciaal geweest bij het opstarten van het PALLAS-project. Zonder de eerste bijdrage van de provincie van €40 miljoen in de vorm van een lening was PALLAS niet van de grond gekomen. De provincie Noord-Holland is sinds 2018 ook intensief betrokken bij de ontwikkeling van de Energy & Health Campus, met vertegenwoordiging in het bestuurlijk overleg en het kernteam. Voor de ontwikkeling van de Energy & Health Campus is de betrokkenheid van de provincie Noord-Holland ook in de toekomst van groot belang.

We verwachten dat onze huidige inzet op onderstaande thema's aan zal sluiten bij de beleidsprioriteiten in uw nieuwe coalitieakkoord. We adviseren u – en nodigen u uit – om in het komende coalitieakkoord deze thema's om te zetten in concrete beleidsinitiatieven voor de komende jaren:

- *Beleidsprioriteit onderwijs, onderzoek en onderzoeksinfrastructuur*
  De EHC is het grootste kenniscluster boven het Noordzeekanaal. De verschillende bedrijven en organisaties op de EHC hebben een actief regionaal, nationaal en internationaal netwerk van kennispartners, onderwijspartners en overheden (triple helix) en in toenemende mate ook met de bredere 'omgeving' (quadruple helix). De komende jaren zijn diverse investeringen noodzakelijk om de prestaties op dit gebied te verbeteren:
  - Het in stand houden van en uitbouwen van de kennispositie vergt aanzienlijke investeringen in de onderzoeksinfrastructuur. Dit betreft zowel de 'hardware' (laboratoria, laboratoriuminventaris) als de 'software' (samenwerking met de publieke onderzoekers zoals lectoren binnen het HBO, onderzoeksgroepen bij diverse universiteiten en Universitair Medische Centra en met innovatieve Midden en Klein Bedrijven). Voor de ondersteuning van de regionale samenwerking en de regionale economische ontwikkeling is en blijft de provincie onmisbaar.
  - Het versterken van de relaties met de regionale onderwijspartners in het MBO en HBO is met het oog op de verdere groei essentieel. Vanwege de toenemende vraag naar goed opgeleid personeel en het vergroten van de instroom van nieuw personeel dient de aansluiting op het onderwijsaanbod van de regionale instellingen verbeterd te worden. Een actieve rol van de provincie op het gebied van de (regionale) opleidings- en arbeidsmarkt is wenselijk.
  - Het versterken van de relatie tussen het EHC kenniscluster en de Metropool Amsterdam levert een win-win situatie op. Dit geldt zowel op het gebied van de medische toepassingen van nucleaire technologie (met kenniscentra rond VU-MC en AvL/NKI, innovatief MKB en relevante WO/HBO instellingen) als op het gebied van energie (met kenniscentra rond UvA/HvA en grote publieke investeringen/belangen).

  Provinciale ondersteuning op dit gebied zal ook de komende jaren worden gezocht via subsidies vanuit regionale innovatieprogramma, de economische agenda van de Koop van Noord Holland, het ontwikkelingsbedrijf NHN.

- *Beleidsprioriteit Mobiliteit.*
  De EHC is al enige tijd bezig met het stimuleren van duurzame mobiliteit. Het realiseren van een structurele verbetering van de bereikbaarheid van de Campus met het openbaar vervoer via een reguliere busverbinding met directe aansluiting op de trein is hierbij van groot belang. Hierin zijn de Campusbedrijven afhankelijk van de keuzes van de provincie. We doen een beroep op u om goede verbindingen een prominente plek in het Coalitieakkoord te geven.

- *Beleidsprioriteit Duurzaamheid.*
  De Campusbedrijven willen en moeten de komende jaren versterkt inzetten op het verbeteren van de eigen bedrijfsvoering op het gebied van *duurzaamheid* (verdere upgrade van bestaande gebouwen die grotendeels uit jaren 1960-1980 stammen, energietransitie, CO_2 neutraliteit) en op een *integraal natuurbeheerplan* dat rekening houdt met de unieke ligging van de Campus (omgeven door NATURA2000 gebieden Pettemerduinen en Zwanenwater).

- *Beleidsprioriteit ontwikkeling bedrijventerreinen.*
  De EHC heeft een ontwikkelvisie gepresenteerd voor de komende 20 jaar. Om deze ontwikkelvisie volledig te realiseren zijn – naast de investering in PALLAS – substantiële investeringen nodig van private bedrijven. Om deze investeringen rendabel te maken zal soms betrokkenheid van overheden – voor de financiering van een onrendabele top – nodig kunnen zijn. Met name de vroege investeringen, gericht op het creëren van ontwikkelruimte binnen de spaarzame grenzen, het versterken van de relatie met MBO en HBO en het versterken van het business development / spin-off / start-up beleid op de Campus vergt afstemming met overheden. Met de provincie verkennen we graag hoe dergelijke publiek-private financieringsconstructies gerealiseerd kunnen worden en welk instrumentarium de provincie daarvoor beschikbaar heeft in de komende coalitieperiode.

- *Beleidsprioriteit energietransitie*
  Afhankelijk van de precieze keuzes van de coalitiepartijen op het gebied van energietransitie ligt aansluiting bij het kenniscluster energie van de EHC zeer voor de hand. De Campus huisvest het grootste nationale kennis- en innovatiecluster rond nucleaire technologie (bijv. ten behoeve van bestaande en innovatieve kernenergie toepassingen), is de thuisbasis van een grote vestiging van TNO op hernieuwbare energiebronnen en energievoorziening voor industriële toepassingen en gebouwde omgeving en heeft via het Joint Research Centre van de Europese Commissie een belangrijke entree naar de Europese agenda's.

- *Beleidsprioriteit recreatie*
  De partijen op de EHC hebben het initiatief ontwikkeld om een Experience Center in het dorp Petten waarin de technologische ontwikkelingen op het gebied van Water, Energie & Gezondheid inzichtelijk wordt gemaakt voor jonge(re) generaties. Hiermee gaat een lang gekoesterde wens in vervulling om de kracht van de ontwikkelingen in Petten en op de EHC te benutten voor publieksvoorlichting, wetenschapscommunicatie en met lokale en regionale ondernemers recreatieve arrangementen te ontwikkelen.

We hopen met deze brief een constructieve bijdrage te leveren aan de onderhandelingen over het coalitieakkoord. De Energy & Health Campus biedt volop kansen om in de Kop van Noord Holland een aantrekkelijke innovatieve campus te ontwikkelen. Uiteraard zijn wij zeer bereid deze brief nader toe te lichten als daar behoefte aan bestaat.

Namens de Energy & Health Campus

Hermen van der Lugt
Voorzitter bestuurlijk overleg Energy & Health Campus
directeur NRG|PALLAS

RECREATIE
Noord-Holland

2022

Jaarrekening

Recreatie Noord-Holland NV
Postbus 2571
2002 RB Haarlem

+31235202820
info@recreatienoordholland.nl
www.recreatienoordholland.nl

©2023, Recreatie Noord-Holland
Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Jaarrekening

Inleiding op de jaarrekening

Kernboodschap

In 2022 heeft Recreatie Noord-Holland (RNH) zich toegelegd op vijf speerpunten, waarmee de dienstverlening aan de recreatieschappen en andere opdrachtgevers verder verbeterde:

- Versterken van het onderling vertrouwen en het scheppen van duidelijkheid over mandaten.
- Waar nodig beter beheersen van werkdruk.
- Versterken verbinding tussen centrale kantoor en beheerlocaties.
- Verbeteren van interne communicatie.
- Verankeren van eigenaarschap en leiderschap.

Bovenstaande speerpunten hangen met elkaar samen en zijn dan ook in samenhang door de organisatie opgepakt. In dit ontwikkeltraject is actief samengewerkt door het management en de medewerkers, zowel in de lijnorganisatie als in de gebiedsteams. Wij ervaren dat het ontwikkeltraject erg succesvol is geweest op al de genoemde speerpunten. De uitkomsten van het tweejaarlijks medewerkersonderzoek, dat in december 2022 heeft plaatsgevonden, laten zien dat de medewerkers van RNH het ontwikkeltraject als positief hebben ervaren. Ze zijn heel tevreden over de organisatie, de autonomie, het hybride werken, de onderlinge samenwerking en de informatievoorziening, meer dan in 2020 bij het voorgaande onderzoek en ook meer dan medewerkers van kleine gemeenten. Daar zijn we blij mee en dat willen we vasthouden en verder uitbouwen.
Samen met de medewerkers zijn ook vijf kernwaarden van RNH bepaald. De kernwaarden geven aan waar we als RNH voor staan, hoe we gezien willen worden en daarmee ook hoe we ons willen onderscheiden van andere organisaties. De vijf kernwaarden zijn: vertrouwen, zorgzaamheid, ontwikkelgericht, werkplezier en onbevangen. Dit wordt komende jaren verder uitgewerkt om hier meer vorm en inhoud aan te geven.
Tegelijk werkte provincie Noord-Holland aan het verkopen van haar aandelen in RNH, waarbij Staatsbosbeheer de beoogde koper is. Het Bestuursbureau trok het proces om te komen tot vernieuwing van de raamovereenkomsten tussen de recreatieschappen en RNH voor de periode na 2024. Deze ontwikkelingen hebben uiteraard effect op de korte en langere termijn, maar welk effect precies is afhankelijk van keuzes die nog gemaakt moeten worden.
RNH heeft in 2022 te maken gehad met een flinke doorstroming van medewerkers. In de loop van het jaar zijn 12 medewerkers nieuw in dienst gekomen, 3 medewerkers zijn op een andere positie in de organisatie gaan werken en 8 medewerkers hebben de organisatie verlaten (op een organisatie van gemiddeld 91 medewerkers). Het ziekteverzuim in 2022 (4,5%) was hoger ten opzichte van 2021 (3,4%), maar lager dan het landelijk gemiddelde (5,6%). Het aantal fte in dienst en ingehuurd bedroeg 1,83 fte minder dan begroot en 1,26 fte meer ten opzichte van 2021.

Daarbij is ten opzichte van de begroting voor circa 1.100 uur minder doorbelast aan opdrachtgevers, omdat deze tijd is besteed aan extra opleidingen voor organisatie- en persoonlijke ontwikkeling, verkenning van de provincie over verkoop van aandelen in RNH, ontwikkeling van een toolbox voor Natuurinclusieve Recreatie en het inwerken van medewerkers die nieuw in dienst zijn gekomen of op een nieuwe positie in de organisatie zijn begonnen.
Door de onvoorziene kosten die RNH heeft moeten maken bij de verkenning van provincie Noord-Holland om haar aandelen in RNH te verkopen (advieskosten en tijdsinzet), de onvoorzien hoge loonontwikkeling volgens de nieuwe cao-afspraken voor 2022/2023 en door lagere omzet bij recreatieschappen (diverse projecten en uitvoeringsprogramma's zijn vertraagd of nog niet gestart), is het bedrijfsresultaat € 307.900 lager dan voor 2022 was begroot. Dit resultaat komt ten laste van de Algemene Reserve.

Interne ontwikkelingen

De belangrijkste ontwikkelingen in 2022 binnen RNH waren:

- Het ontwikkeltraject gericht op de vijf speerpunten, onder andere door trainingen, vernieuwen van de mandaatregeling, meer faciliterend leidinggeven, het bespreken van werkdruk en prioriteiten, het evalueren van gezamenlijke werkprocessen, flexibel gebruik van de diverse kantoor- en overleglocaties en regelmatige personeelsbijeenkomsten over actuele onderwerpen.
- Het gezamenlijk formuleren van de kernwaarden van RNH.
- Positieve uitkomsten van het medewerkersonderzoek in december 2022.
- Bepalen van het beleid voor informatisering en automatisering in de jaren 2022-2025.
- Actualisatie van de mandaatregeling en het inkoop- en aanbestedingsbeleid voor de recreatieschappen en RNH.
- Voorbereiden van de rechtmatigheidsverantwoording bij de recreatieschappen, die volgens een wetswijziging per 1 januari 2023 niet meer door de accountant wordt gedaan.
- Voorbereidingen voor het realiseren van een nieuw, interactief intranet.
- Het Routebureau van RNH heeft een nieuwe programmamanager en besteedt meer aandacht aan verhalen bij de routes en het promoten van routes.
- Met de drie managers Gebiedsbeheer en de medewerkers in de beheerteams is een plattere organisatiestructuur uitgewerkt met meer ruimte voor initiatieven en uitwisselingen. Ook zijn ecologische beheerplannen opgesteld en wordt steeds meer natuurinclusief gewerkt.
- Met de boswachters Toezicht zijn afspraken gemaakt over een aangepast werkrooster en de bezetting in het laagseizoen en het hoogseizoen. Hierdoor kan het team beter inspelen op schommelingen in de behoefte aan inzet door het jaar heen. En de boswachters zijn meer actief op social media.
- De programmamanagers zijn meer in positie gekomen met aandacht voor efficiëntie en beheersbaarheid van de dienstverlening voor de recreatieschappen. Ook vindt meer uitwisseling plaats tussen de teams Programmasturing en Projecten.
- Vanaf 1 juli 2022 werkt Vastgoed met twee teams: een team speciaal gericht op Spaarnwoude en een team gericht op de overige vier recreatiegebieden. De continuïteit van beide teams en de aansluiting op de behoefte van de gebieden is hiermee beter geborgd.

Externe ontwikkelingen

De belangrijkste externe ontwikkelingen die in 2022 van invloed zijn op het functioneren van RNH, waren:

- Provincie Noord-Holland werkte aan het verkopen van haar aandelen in RNH, waarbij Staatsbosbeheer de beoogde koper is.
- Per 1 januari 2022 is het zelfstandige Bestuursbureau van de recreatieschappen opgericht. Het Bestuursbureau kostte in de afstemming en uitvoering nog wel veel tijd en inzet van RNH. Ook werd overlegd om meer helderheid te krijgen waar processen (door het Bestuursbureau) overgaan naar inhoud (door de uitvoeringsorganisatie).
- Het Bestuursbureau trok het proces om te komen tot vernieuwing van de raamovereenkomsten tussen de recreatieschappen en RNH voor de periode na 2024.

- Diverse projecten en uitvoeringsprogramma's voor de recreatieschappen zijn vertraagd of zijn nog niet gestart. Dit heeft verschillende oorzaken, zoals discussie met de provincie Noord-Holland over de compensatie van Natuur Netwerk Nederland, besluitvorming (of uitstel daarvan) door de recreatieschappen en het wachten op subsidiebeschikkingen.
- De samenwerking tussen de recreatieschappen en Staatsbosbeheer, modernisering van de erfpachtcontracten en het vinden van een oplossing voor het beheer van RodS-gebieden (Recreatie om de Stad) werden regelmatig besproken.
- Binnen de recreatieschappen leiden verschillende standpunten vaker tot het uitstellen van beslissingen en ontwikkelingen en het verminderen van intensieve recreatiefuncties.
-

Balans na winstdeling

In euro		31-12-2022		31-12-2021
VASTE ACTIVA				
Immateriële vaste activa	137.970		176.695	
Materiële vaste activa	252.461		155.298	
Som der vaste activa		390.431		331.993
VLOTTENDE ACTIVA				
Vorderingen en overlopende activa				
Debiteuren	851.566		763.278	
Overige vorderingen	28.866		103.850	
	880.432		867.127	
Liquide middelen	3.517.118		3.573.007	
Som der vlottende activa		4.397.550		4.440.134
KORTLOPENDE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA				
Crediteuren	190.164		87.397	
Belastingen en premies soc.verzekering	391.054		408.700	
Pensioenpremie	85.775		88.482	
Overige schulden	849.707		907.109	
Som der kortlopende schulden		1.516.701		1.491.688
Uitkomst vlottende activa minus kortlopende schulden		2.880.849		2.948.446
Uitkomst activa minus kortlopende schulden		3.271.280		3.280.439
VOORZIENINGEN		298.016		185.729
EIGEN VERMOGEN				
Gestort en opgevraagd kapitaal	370.000		370.000	
Overige reserve	0		100.000	
Algemene Reserve	2.603.264		2.624.710	
		2.973.264		3.094.710
		3.271.280		3.280.439

Toelichting op de balans

In euro	31-12-2022	31-12-2021
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Aanschafwaarde begin boekjaar	398.813	304.600
Cumulatieve afschrijvingen	-260.843	-127.905
Boekwaarde per begin boekjaar	137.970	176.695
Mutaties in boekjaar		
Investeringen	-	94.213
Desinvestering	-	-
Afschrijvingen	-106.566	-132.938
	-106.566	-38.725
Aanschafwaarde per ultimo boekjaar	398.813	398.813
Cum. afschrijvingen	-367.409	-260.843
Boekwaarde per ultimo boekjaar	31.404	137.970

In 2022 heeft RNH geen nieuwe investeringen gedaan in de aanschaf van software. Kosten voor het verbeteren van bestaande software zijn in de exploitatie opgenomen.

Materiële vaste activa		
Aanschafwaarde begin boekjaar	724.458	609.437
Cumulatieve afschrijvingen	-471.998	-454.139
Boekwaarde per begin boekjaar	252.460	155.298
Mutaties in boekjaar		
Investeringen	197.049	176.115
Aanschafwaarde desinvestering	-30.733	-61.094
Cumulatieve afschrijving desinvesteringen	30.733	61.094
Afschrijvingen	-113.363	-78.952
	83.686	97.163
Aanschafwaarde per ultimo boekjaar	890.774	724.458
Cum. afschrijvingen	-554.628	-471.998
Boekwaarde per ultimo boekjaar	336.146	252.461

In 2022 investeerde RNH in automatiseringsapparatuur (€ 24.590 voor de aanschaf van computers), € 113.796 in meubilair (conform het huisvestingsproject) en in vervoermiddelen (€ 48.437 voor de aanschaf van één elektrische bestelwagen voor het Routebureau en het inwendig ombouwen en beletteren van enkele toezichtwagens). In 2022 is één oude toezichtauto met een nihile boekwaarde verkocht.

In euro	31-12-2022	31-12-2021
VLOTTENDE ACTIVA		
VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA		
Debiteuren		
Per 31 december bedroegen de vorderingen	742.603	851.566
Overige vorderingen		
Vooruitbetaalde kosten	40.252	17.499
Nog te ontvangen bedragen	29.782	11.367
	70.034	28.866

Er zijn geen vorderingen met een looptijd langer dan één jaar.

LIQUIDE MIDDELEN

ING bank r/c	24.441	2.438.027
Rabobank r/c	-	2.192
ING bank zakelijke spaarrekening	1.400.000	239.588
ING bank zakelijke kwartaal spaarrekening	1.385.000	835.849
Rabo doelreserveren	-	1.462
	2.809.441	3.517.118

De ING bank r/c zijn direct opeisbaar. ING bank zakelijke spaarrekening is op 10 februari 2009 geopend en is direct opeisbaar. ING bank zakelijke kwartaal spaarrekening is op 30 juni 2011 geopend en is direct opeisbaar. De Rabobank r/c en Rabo doelreserveren zijn op 29 augustus 2013 geopend en op 14 januari 2022 opgeheven.

KORTLOPENDE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

Crediteuren		
Verschuldigd per 31 december	155.720	190.164
Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing	351.347	308.892
Omzetbelasting	62.070	82.163
Vennootschapsbelasting	-4.041	-

	409.376	391.054
Pensioenen		
Pensioenpremie	95.347	85.775
	95.347	85.775
Overige schulden		
Reservering vakantiegeld/dagen	331.647	320.087
Overige schulden	150.432	540.462
	482.079	860.549

Onder overige schulden staan verantwoord:		
Nog te betalen kosten	72.286	67.757
Netto salaris	-1.140	88
Vooruitontvangen bedragen t.b.v. projecten waarvan de kosten niet in 2022 zijn gemaakt	79.286	472.618
	150.432	540.462

Er zijn geen schulden met een looptijd langer dan één jaar. De Reservering vakantiegeld/dagen is met € 11.560 verhoogd om de verlofschuld aan medewerkers per 1 januari 2023 te dekken. Wanneer medewerkers in 2023 of volgende jaren hun verlofrecht opnemen, zijn die uren niet inzetbaar voor RNH en de recreatieschappen. De Overige schulden zijn afgenomen met € 390.030, met name omdat in 2022 gebruik is gemaakt van vooruitontvangen bedragen (eerder ontvangen subsidievoorschotten), zoals voor het uitvoeren van de Boerenlandpadregeling en het project Realisatie Wandelnetwerk en Toeristische Overstappunten (TOP's) Zuid Kennemerland.

In euro	31-12-2022	31-12-2021
VOORZIENINGEN		
Voorziening jubileumuitkeringen	69.893	75.348
Voorziening langdurig zieken/WW aanspraken	70.810	110.787
Voorziening vitaliteitsverlof	15.000	75.000
	155.703	261.135

Voorziening jubileumuitkeringen

Saldo per 1-1-2022	75.348
Dotatie	5.658
Onttrekking	-11.113
Saldo per 31-12-2022	69.893

Vier medewerkers hebben in 2022 een uitkering ontvangen vanwege hun werkjubileum. De opgebouwde rechten voor jubileumuitkeringen in komende jaren zijn opgenomen in deze voorziening, ook voor medewerkers die in de loop van 2022 in dienst zijn gekomen.

Voorziening langdurig zieken/ WW aanspraken

Saldo per 1-1-2022	110.787
Dotatie	5.180
Onttrekking	-45.157
Saldo per 31-12-2022	70.810

Onttrekking: Voor vijf ex-medewerkers waren kosten geraamd in deze voorziening. Voor deze medewerkers zijn in 2022 daadwerkelijk kosten gemaakt, maar lagere kosten dan voorzien. Vanwege de gemaakte kosten wordt € 45.157 uit de voorziening onttrokken.

Dotatie: Voor 2023 en volgende jaren worden ook kosten voorzien voor het (deels) doorbetalen van WW-uitkeringen aan vier ex-medewerkers. Op basis van een actuele inschatting wordt hiervoor € 5.180 aan de voorziening toegevoegd, zodat de voorziening naar verwachting groot genoeg is om toekomstige WW-kosten te kunnen betalen.

Voorziening vitaliteitsverlof

Saldo per 1-1-2022	75.000
Dotatie	-11.095
Onttrekking	-48.905
Saldo per 31-12-2022	15.000

Onttrekking: In 2022 hebben 20 medewerkers (van 60 jaar en ouder) gebruik gemaakt van de mogelijkheid om tot 50% van hun Persoonlijk Opleidingsbudget (de POB-regeling) te gebruiken voor vitaliteitsverlof. Dit betreft € 48.905. Voor medewerkers die al voor 2018 in dienst waren, liep de periode van de POB-regeling af in 2022, wat verklaart waarom in 2022 zo veel vitaliteitsverlof is aangekocht.

Dotatie: Omdat € 11.095 kan vrijvallen uit de voorziening vindt een negatieve dotatie plaats. Met ingang van 2023 begint voor veel medewerkers een nieuwe POB-periode van vijf jaren. Voor medewerkers die na 2018 in dienst zijn gekomen lopen de vijf jaren van de POB-regeling door vanaf het moment dat zij in dienst kwamen. Medewerkers kunnen dus vitaliteitsverlof blijven aankopen tot 50% van de POB-regeling, maar per jaar zal dit veel minder zijn vergeleken met 2022, omdat het verspreid wordt over een langere periode. De verwachting is dat gemiddeld 30 medewerkers € 2.500 van de POB-regeling inzetten om verspreid over vijf jaren vitaliteitsverlof aan te kopen. Dit betreft jaarlijks € 15.000. Net zoals het POB-budget kunnen deze kosten vanaf 2024 in de begroting worden opgenomen. Voor 2023 is hiervoor nog geen budget begroot. Om die reden blijft nu € 15.000 in de voorziening behouden en kan de rest vrijvallen ten gunste van het resultaat van 2022.

In euro	31-12-2022	31-12-2021
EIGEN VERMOGEN		
Gestort en opgevraagd kapitaal	370.000	370.000

Het geplaatst en volgestort kapitaal bedraagt € 370.000 verdeeld in 370 aandelen van € 1.000,- die geheel zijn volgestort.

Algemene Reserve

Stand per 1-1-2020	2.629.303	2.624.710
Resultaat lopend boekjaar	-307.900	-95.407
Overboeking van/naar Overige reserve	-	100.000
Stand per 31-12-2020	2.321.403	2.629.303

Onttrekking: Het negatieve resultaat van 2022 komt ten laste van de Algemene Reserve. RNH heeft op verschillende fronten moeten schakelen in de dynamische omstandigheden van 2022 en ook om de eigen ambities te realiseren. Door de onvoorziene kosten die RNH heeft moeten maken bij de verkenning van provincie Noord-Holland om haar aandelen in RNH te verkopen (advieskosten en tijdsinzet), de onvoorzien hoge loonontwikkeling volgens de nieuwe cao-afspraken voor 2022/2023 en de lagere omzet bij recreatieschappen, is het bedrijfsresultaat € 307.900 lager dan voor 2022 was begroot.

Overige reserve

Stand per 1-1-2020	-	100.000
Dotatie	-	-
Overboeking van/naar Algemene reserve	-	-100.000
Onttrekking	-	-
Stand per 31-12-2020	-	-

Zoals in de RNH begroting 2023 al is voorzien, neemt de weerstandscapaciteit van RNH af van een voldoende naar een matige weerstandscapaciteit.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

RNH heeft een huurovereenkomst met Recreatieschap Spaarnwoude voorkantoorruimte aan de Genieweg 46, Velsen Zuid. De huurkosten exclusief servicekosten bedragen in 2022 € 58.480 exclusief btw per jaar. De overeenkomst geldt voor de periode van 1 jaar en wordt telkens stilzwijgend verlengd voor een aansluitende periode van 1 jaar. Bij beëindiging van de huurovereenkomst moet een opzegtermijn van tenminste 1 jaar in acht worden genomen.

Ook gebruikt RNH twee dienstwoningen van Recreatieschap Spaarnwoude voor de huisvesting van de agrarisch beheermedewerkers voor informatieboerderij Zorgvrij. De kosten hiervoor bedragen in 2022 € 9.443 per jaar.

RNH heeft een meerjarig leasecontract voor één voertuig, lopend van juni 2019 tot juni 2024. De kosten bedragen in 2022 € 9.123 exclusief btw per jaar, exclusief brandstofkosten.
RNH heeft een meerjarige overeenkomst met de Vereniging Agrarisch Natuurbeheer Water, Land en Dijken voor het beheer en onderhoud van routevoorzieningen op boerenlandpaden, lopend van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2026. De kosten bedragen € 8.854,54 exclusief btw per jaar.

RNH heeft voor werkzaamheden van het Routebureau vier detacheringsovereenkomsten met bedrijven voor sociale werkvoorziening. De overeenkomsten zijn voor onbepaalde tijd en de kosten bedragen in 2022 € 80.234,50 per jaar.

Voor de clouddiensten heeft RNH een Europese aanbesteding gehouden en na een positieve beoordeling van een proef wordt een contract gesloten voor een periode van 3 jaren. De kosten bedragen in 2023 € 180.600 per jaar.

De samenwerkingsrelatie met de recreatieschappen is beschreven in raamcontracten. Vanaf 2009 waren dat vijfjaarlijkse contracten. In 2021 hebben de recreatieschappen besloten om met ingang van 1 januari 2022 een bestuursbureau in te stellen, zodat een betere scheiding van opdrachtgeverschap (de recreatieschappen) en opdrachtnemerschap (RNH als uitvoeringsorganisatie van de recreatieschappen) ontstaat. Daarbij hebben de vijf recreatieschappen in 2021 de raamovereenkomsten met RNH verlengd voor 2022 en 2023. En eind 2022 is besloten die raamovereenkomsten te verlengen voor het jaar 2024. De opzegtermijn van de overeenkomsten betreft één jaar. Per jaar stellen de schapsbesturen hun begrotingen vast en daarmee de jaarlijkse concrete opdracht aan RNH. Het bestuursbureau werkt samen met een ambtelijke werkgroep aan vernieuwing van de raamovereenkomsten met de intentie om die weer voor langere termijn af te spreken.

Resultaatbestemming

De directeur-bestuurder heeft, met goedkeuring van de raad van commissarissen, bepaald dat het negatieve resultaat over 2022 ten laste komt van de Algemene Reserve.

Gebeurtenissen na balansdatum

De meest relevante gebeurtenissen na de balansdatum zijn:

- het besluit van de provincie Noord-Holland om op basis van de indicatieve bieding van Staatsbosbeheer verder te gaan met onderhandelingen voor de verkoop van de aandelen van RNH;
- de uitvraag van de provincie Noord-Holland namens de vijf recreatieschappen om een extern bureau in te huren om het Bestuursbureau te helpen bij het maken van nieuwe raamovereenkomsten met RNH.

Verkenning verkoop aandelen RNH

Op 21 februari 2022 hebben de Gedeputeerde Staten van Noord-Holland besloten het verkoopproces van de aandelen in RNH voort te zetten. Staatsbosbeheer heeft een indicatieve bieding uitgebracht en dat biedt voor de provincie voldoende basis om verder te

gaan met onderhandelingen. Het streven van de provincie Noord-Holland is om de aandelen per 1 januari 2024 te verkopen.

Vernieuwing raamovereenkomsten tussen RNH en recreatieschappen

De recreatieschappen hebben in 2022 het Voorzittersoverleg aangewezen als bestuurlijk opdrachtgever voor het proces om te komen tot verlenging van de raamovereenkomsten met RNH. Het streven is om in het najaar van 2023 nieuwe raamovereenkomsten te kunnen vaststellen voor de periode vanaf 1 januari 2025. Het Bestuursbureau werkt dit samen met een ambtelijke werkgroep uit. In maart 2023 heeft het Bestuursbureau aan het Voorzittersoverleg gemeld dat inhuur van een extern bureau nodig is voor het analyseren van- en adviseren over de diensten en kostprijssystematiek. Het is nog niet duidelijk op welke termijn er overeenstemming is.

Winst- en verliesrekening

In euro	JAARREKENING 2021		BEGROTING 2022		JAARREKENING 2021	
OMZET						
Omzet Projecten	9.350.009		9.425.803		8.703.767	
Directe Projectkosten	-722.954		-665.000		-465.667	
Bruto marge		8.627.055		8.760.803		8.238.101
OVERIGE OPBRENGSTEN		25.690		-		75.000
KOSTEN						
Personeelskosten						
Lonen en salarissen	4.978.302		5.078.890		4.737.539	
Soc. lasten en pensioenlasten	1.491.121		1.624.256		1.560.428	
Overige personeelslasten	1.443.651		1.046.545		1.158.910	
		7.913.074		7.749.691		7.456.876
Afschrijvingen						
(Im)materiële vaste activa		194.097		194.376		197.384
Overige bedrijfskosten						
Huisvestingskosten	99.880		122.262		137.819	
Kantoorkosten	536.693		519.970		455.133	
Vervoerskosten	17.794		23.750		16.945	
PR & Marketing	37.789		55.000		40.905	
Algemene kosten	148.157		90.754		90.695	
		840.313		811.735		741.496
Som der bedrijfslasten		8.947.484		8.755.803		8.395.757
BEDRIJFSRESULTAAT		-294.739		5.000		-82.656
Rentelasten	13.161		5.000		12.751	
Rentebaten	-		-		-	
		-13.161		-5.000		-12.751
RESULTAAT		-307.900		-		-95.407

Toelichting op de winst- en verliesrekening

In euro		JAARREKENING 2022		BEGROTING 2022		JAARREKENING 2021
OMZET						
Omzet Projecten	9.350.009		9.425.803		8.703.767	
Directe Projectkosten	-722.954		-665.000		-465.667	
Bruto Marge		8.627.055		8.760.803		8.238.101

De omzet van RNH wordt gerealiseerd bij verschillende opdrachtgevers:

Recreatieschappen						
1. Recreatieschap Spaarnwoude	3.433.591		3.462.041		3.245.377	
2. Groengebied Amstelland	1.389.987		1.499.061		1.278.953	
3. Recreatieschap Twiske-Waterland	1.181.146		1.263.116		1.283.272	
4. Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer	940.702		880.860		874.326	
5. Recreatieschap Geestmerambacht	1.094.826		1.024.113		961.103	
6. Routebureau voor recreatieschappen	344.708		356.000		359.418	
Subtotaal recreatieschappen		8.384.960		8.485.191		8.002.448
Andere opdrachtgevers						
7. Routebureau voor andere opdrachtgevers	928.553		894.000		635.628	
8. Toezichtbureau voor andere opdrachtgevers	27.646		46.612		37.131	
9. Overige projecten voor andere opdrachtgevers	8.850		-		28.560	
Subtotaal andere opdrachtgevers		965.049		940.612		701.319
Totale omzet		9.350.009		9.425.803		8.703.767

De omzet in 2022 was € 75.794 lager dan begroot: afgerond € 100.000 lagere omzet bij de recreatieschappen en € 25.000 hogere omzet bij andere opdrachtgevers. De belangrijkste oorzaken zijn:

1. Diverse projecten en uitvoeringsprogramma's voor de recreatieschappen zijn vertraagd of zijn nog niet gestart. Dit heeft verschillende oorzaken, zoals:
    a. discussie met de provincieNoord-Holland over de compensatie van als Natuur Netwerk Nederland begrensd gebied waar recreatievoorzieningen moeten komen;
    b. besluitvorming (of uitstel daarvan) door de recreatieschappen;

c. het wachten op subsidiebeschikkingen. In verband daarmee vult RNH vacatures voor met name projectleiders niet direct in. De capaciteit aan medewerkers in eigen dienst en inhuur is steeds zo veel mogelijk afgestemd op de concrete behoeften van onze opdrachtgevers. Door krapte op de arbeidsmarkt heeft RNH moeite om voldoende geschikte mensen te vinden voor onder meer de functie Boswachter Toezicht.

2. Verschuivingen bij andere opdrachtgevers:
   a. Hogere omzet Routebureau, met name door extra werk voor de realisatie van Wandelnetwerk en TOP's Zuid Kennemerland.
   b. Lagere omzet van het Toezichtbureau voor andere opdrachtgevers, omdat met de beperkte beschikbare menskracht de focus is gelegd op het werk in de recreatiegebieden.
   c. Hogere omzet overige projecten, namelijk het in opdracht van de provincie Noord-Holland maken van een ontwerp voor herinrichting van het voorplein van Fort bezuiden Spaarndam.

OVERIGE OPBRENGSTEN

Overige opbrengsten	25.690		-		75.000	
		25.690		-		75.000

De post Overige opbrengsten betreft een tegemoetkoming in de kosten voor groene boa's, ontvangen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Deze subsidie betrof afgerond € 159.000, waarvan € 133.000 is gegeven aan de recreatieschappen en circa € 26.000 voor RNH overblijft.

KOSTEN

Personeelskosten

Lonen en salarissen						
Bruto lonen	4.053.918		4.143.399		3.883.161	
Reservering IKB	918.726		925.192		846.101	
Reservering jubileumuitkering	5.658		10.300		8.276	
		4.978.302		5.078.890		4.737.539

De kosten van lonen en salarissen worden met € 100.588 onderschreden, omdat RNH voor 2,6 fte minder medewerkers in eigen dienst had dan was begroot. Daarbij had RNH in 2022 te maken met een flinke doorstroming van medewerkers: in de loop van het jaar zijn 12 medewerkers nieuw in dienst gekomen, 3 medewerkers zijn op een andere positie in de organisatie gaan werken en 8 medewerkers hebben de organisatie verlaten. Op basis van het lagere aantal fte zou de onderschrijding groter zijn geweest, maar daar staat tegenover dat de loonontwikkeling volgens de CAO-afspraken voor 2022/2023 hoger is dan was begroot. Gemiddeld waren 89 personeelsleden in dienst (79,1 fte). In 2021 waren dat 89 personeelsleden (78,1 fte).

Honorering bestuurder
Op grond van de Wet normering topinkomens (WNT) is voor 2022 een bedrag van € 216.000 vastgesteld als maximum bezoldigingsnorm voor topfunctionarissen in de (semi)publieke sector. De honorering van de bestuurder, de heer J. Gilliam, in dienst sinds 1 maart 2017, blijft onder de maximale grens van de WNT en bedroeg in 2022 € 165.093 (in 2021 was dat € 159.632).

Sociale lasten en pensioenlasten						
Premies sociale lasten	361.876		432.084		333.266	
Uitkeringen UWV	-36.631		-		158.426	
Overgangspremie VPL	150.102		124.076		136.735	
Pensioenlasten	685.212		788.925		616.479	
Werkgeversdeel ZVW	330.562		279.171		315.521	
		1.491.121		1.624.256		1.560.428

De sociale lasten zijn € 133.135 lager dan begroot. Dit is het gevolg van het lagere aantal fte in dienst, een onttrekking uit de voorziening langdurig zieken en WW-uitkeringen. Ook waren de pensioenlasten te hoog begroot. Anderzijds werken de CAO-afspraken voor 2022/2023 ook door in de sociale lasten.

Overige personeelslasten						
Inleenvergoedingen	822.556		564.810		644.090	
Bijzondere beloningen	7.180		5.000		59.608	
Reiskosten woon/werk en verblijfskosten	97.276		60.000		68.122	
Scholing & Opleiding	157.751		164.500		137.075	
ORT	80.901		80.000		55.554	
Bereikbaarheidsregeling	18.019		18.113		18.393	
Diverse personeelskosten	259.968		154.122		176.069	
		1.443.651		1.046.545		1.158.910
Totaal personeelskosten		7.913.074		7.749.691		7.456.876

De overige personeelslasten overschrijden de begroting, met name omdat RNH veel gebruik heeft gemaakt van tijdelijke inhuur. De inleenvergoedingen zijn € 257.746 hoger dan begroot. Dit was nodig voor het invullen van het grote aantal vacatures en de benodigde menskracht om de opdrachten voor de recreatieschappen uit te voeren. De weer toenemende reiskosten door het verdwijnen van coronamaatregelen leiden tot een overschrijding van € 37.276 ten opzichte van de begrote reis- en verblijfskosten.

De diverse personeelskosten zijn € 105.846 hoger dan begroot door:

- een eenmalige uitkering aan alle werknemers als onderdeel van die CAO-afspraken (afgerond € 40.500),
- extra kosten die de Ondernemingsraad heeft moeten maken in verband met de verkenning van de provincie Noord-Holland om haar aandelen in RNH te verkopen (circa € 8.500),
- een relatief hoge thuiswerkvergoeding (circa € 21.500),
- overschrijding van de werkkostenregeling waarvoor belasting moet worden betaald; de WKR-eindheffing (circa € 21.500),
- diverse kleine afwijkingen leiden tot ongeveer € 14.000 hogere kosten.

In totaal worden de Overige personeelslasten met € 397.106 overschreden.

De totale personeelskosten worden met € 163.383 overschreden.

AFSCHRIJVINGSKOSTEN

Afschrijvingen software	106.566		110.000		132.938	
Afschrijvingen automatisering	22.299		20.750		17.333	
Afschrijvingen meubilair	49.762		47.626		28.134	
Afschrijvingen vervoermiddel	41.302		36.825		33.486	
waarvan doorbelast aan schappen	-25.832		-20.825		-14.506	
Totaal afschrijvingskosten		194.097		194.376		197.384

De afschrijvingskosten wijken niet veel af van de begroting. De vernieuwing en elektrificering van toezichtauto's komt grotendeels ten laste van de recreatieschappen waarvoor de voertuigen worden ingezet. Per saldo zijn de totale afschrijvingskosten € 279 lager dan begroot.

OVERIGE BEDRIJFSKOSTEN

Huisvestingskosten

Huur	58.480		57.273		55.605	
Gas	6.206		5.410		5.330	
Electra	3.439		3.348		3.428	
Water	241		374		80	
Schoonmaakkosten	23.745		23.482		22.798	
Beveiliging	1.543		1.218		1.359	
Klein onderhoud	4.121		20.000		42.159	
Belastingen	1.640		10.127		6.697	
Overige huisvestingskosten	465		1.030		364	
		99.880		122.262		137.819

De huisvestingskosten worden met € 22.382 onderschreden, doordat minder onderhoud aan het kantoorgebouw nodig was (afgrond € 16.000) en door creditering van waterschapslasten na definitieve vaststelling van de jaren 2019, 2020 en 2021 (circa € 8.500). Daarnaast leiden diverse kleine afwijkingen tot ongeveer € 2.000 hogere kosten. De huisvestingskosten worden met € 22.382 onderschreden, doordat minder onderhoud aan het kantoorgebouw nodig was (afgrond € 16.000) en door creditering van waterschapslasten na definitieve vaststelling van de jaren 2019, 2020 en 2021 (circa € 8.500). Daarnaast leiden diverse kleine afwijkingen tot ongeveer € 2.000 hogere kosten.

Vennootschapsbelasting

Op grond van artikel 2 lid 5 Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 is RNH integraal belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb). De Vpb-positie van RNH is mede afhankelijk van de vraag of RNH activiteiten uitvoert die zijn vrijgesteld van de heffing van Vpb. RNH laat dit jaarlijks beoordelen door een onafhankelijke belastingadviseur. Net als in voorgaande jaren geldt ook in 2021 dat de activiteiten van RNH zijn vrijgesteld van heffing van Vpb of dat RNH een negatief resultaat behaalt. Zowel de vrijstellingen als het in aanmerking te nemen verlies worden opgenomen in de aangifte vennootschapsbelasting 2022.

Kantoorkosten

Kopieer- en drukwerk	19.793		22.660		24.723	
Porto- en vrachtkosten	3.137		6.130		5.623	
Telefoon- en dataverkeer	63.325		70.000		65.342	
Kantoormaterialen	4.796		3.090		3.431	
Abonnementen	10.543		8.955		8.175	
Automatiseringskosten	331.404		349.785		280.090	
Accountantskosten	62.771		31.930		38.617	
Verwerking salarisadministratie	11.857		13.000		11.952	
Overige kantoorkosten	29.067		14.420		17.180	
		536.693		519.970		455.133

De kantoorkosten worden met € 16.723 overschreden. Terwijl de meeste kantoorkosten afnemen, stijgen met name de accountantskosten. Dit betreft een reservering voor de jaarrekeningcontrole, waarbij nieuwe regelgeving extra controlewerkzaamheden noodzakelijk maken. De overschrijding op overige kantoorkosten komt met name door controle en vernieuwing van AED's.

Vervoerskosten

Brandstof	3.941		5.500		4.772	
Onderhoud auto's	1.904		5.500		5.282	
Verzekering auto's	3.664		1.500		3.208	
Wegenbelasting auto's	1.002		1.500		1.287	
Overige vervoerskosten	6.434		7.500		10.809	
		17.794		23.750		16.945

De vervoerskosten onderschrijden de begroting met € 5.956, omdat een shortleasecontract voor een auto voor het Routebureau begin 2022 is beëindigd.

PR & Marketing

Promotiemateriaal	8.936		25.000		12.245	
Jaarverslag	28.853		30.000		28.660	
		37.789		55.000		40.905

De kosten voor promotiemateriaal onderschrijden de begroting met € 16.064, omdat hier in 2022 terughoudend mee om is gegaan. De totale kosten voor PR & Marketing komen € 17.211 lager uit dan begroot.

Algemene kosten

Advieskosten	91.586		44.805		46.732	
RVC	30.554		20.000		24.307	
Overige bedrijfskosten	26.017		25.949		19.656	
		148.157		90.754		90.695

De advieskosten overschrijden de begroting met € 46.781. Dit komt met name door de inhuur van adviseurs vanwege de verkenning van de provincie Noord-Holland om haar aandelen in RNH te verkopen aan Staatsbosbeheer (€ 44.950). Daarnaast maakt RNH gebruik van adviseurs voor de ontwikkeling van een exploitatiemodel voor de recreatieschappen, voor uitwerking van een toolbox natuurinclusieve recreatie, maar ook juridische zaken, fiscaliteiten, aanbestedingsbeleid, informatiehuishouding en een medewerkersonderzoek.

Raad van Commissarissen
Onder de post RVC wordt met name de bezoldiging voor de leden van de Raad van Commissarissen geboekt, maar in 2022 ook de begeleiding van een zelfevaluatie van de RvC en de werving van een nieuw lid voor de RvC. De begroting is hierdoor met € 10.554 overschreden.

De Wet normering topinkomens (WNT) beperkt de maximale vergoeding voor leden van de RvC tot 10 procent en voor de voorzitter tot 15 procent van het inkomen van de bestuurder. De vergoedingen van de voorzitter en de leden van de Raad van Commissarissen liggen in het verslagjaar onder de maxima die de WNT voorschrijft.

De totale Algemene kosten zijn € 57.403 hoger dan begroot.

Rentelasten						
Rente en bankkosten	13.080		5.000		12.751	
Heffingsrente	81		-		-	
		13.161		5.000		12.751
Rentebaten						
Bankrente	-		-		-	
		-		-		-

De aanhoudend lage rentestand leidt ertoe dat banken, net als in 2021, meer kosten in rekening brengen.

Grondslagen en ratio's

ALGEMENE TOELICHTING

De vennootschap Recreatie Noord-Holland N.V., statutair gevestigd te Haarlem, is feitelijk gevestigd aan de Genieweg te Velsen-Zuid en is ingeschreven in de Kamer van Koophandel onder nummer 34207316. De aandelen van de vennootschap zijn 100% in bezit van de provincie Noord-Holland.

GRONDSLAGEN VAN WAARDERING

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met BW2 Titel 9 en de Richtlijn voor de Jaarverslaggeving Micro en Kleine ondernemingen. Alle activa en passiva zijn opgenomen tegen nominale waarde, tenzij hieronder anders is vermeld.
De jaarrekening is opgesteld in euro's.

Immateriële vast activa

Immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingswaarde verminderd met afschrijvingen. Het gehanteerde jaarlijkse afschrijvingspercentage van de immateriële vaste activa bedraagt 33,33%. Met eventuele bijzondere waardeverminderingen wordt rekening gehouden.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op de aanschaffingswaarde onder aftrek van de afschrijvingen die gebaseerd zijn op de geschatte economische levensduur. Met eventuele bijzondere waardeverminderingen wordt rekening gehouden.

De afschrijvingen vinden als volgt plaats:

Automatisering	:	33,33% per jaar
Inventaris	:	20% per jaar

Investeringen gedaan in de loop van het boekjaar worden maandelijks afgeschreven vanaf het moment dat de investering is begonnen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij de eerste waardering gewaardeerd tegen reële waarde. Na de eerste waardering vindt de waardering plaats tegen geamortiseerde kostprijs. Indien er geen sprake is van agio of disagio en transactiekosten is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde. De debiteuren zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Als er sprake is van mogelijke oninbaarheid wordt een voorziening opgenomen.

Voorzieningen

Een voorziening wordt in de balans opgenomen als er sprake is van:

- een in rechte afdwingbare of feitelijk verplichting die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden;
- waarvan een betrouwbare schatting kan worden gemaakt;
- en het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichting een uitstroom van middelen nodig is.

Voorziening jubileumuitkeringen

De rechtspositieregeling die RNH volgt, de CAO Provincies, bevat regelingen voor de jubilea van werknemers bij 12½, 25, 40 en 50 jaar dienstverband. De gratificatie voor het 12½ jarig jubileum is per 1 juli 2019 afgeschaft. Iedereen die op 1 juli 2019 in dienst was bij RNH behoudt echter het recht op deze gratificatie. Een deel van de betreffende medewerkers heeft deze gratificatie laten uitbetalen, terwijl een ander deel het tot dan toe opgebouwde bedrag heeft laten staan. Dit bedrag is opgenomen in de voorziening, die voor jubileumuitkeringen is opgenomen. De Voorziening jubileumuitkeringen is gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorziening langdurig zieken / WW-aanspraken

RNH betaalt de loonkosten van langdurig zieke medewerkers en de WW-uitkeringen volledig uit. De kosten voor medewerkers waarvan verwacht wordt dat zij niet meer reïntegreren, zijn in de voorziening opgenomen. De kosten zijn berekend door een inschatting te maken van het aantal medewerkers en de periode waarin RNH de loonkosten moet blijven doorbetalen. Ook zijn de berekende WW-aanspraken opgenomen, zoals deze bekend zijn per ultimo boekjaar.

RNH is eigen risicodrager voor uitkering bij werkloosheid.

Voorziening vitaliteitsverlof

In de CAO Provincies is opgenomen dat het vanaf 1 januari 2021 voor medewerkers van 60 jaar en ouder mogelijk is om tijd voor vitaliteit te sparen. Dit kan door inzet van maximaal de helft van het Persoonlijk Ontwikkelbudget (POB), voor zover dat nog niet aan opleidingen is besteed. Voor de medewerkers die al voor 2018 in dienst waren, loopt de eerste POB-periode tot en met 2022. Daarom is in 2022 relatief veel gebruikgemaakt van de regeling. Voor hen begint in 2023 een nieuwe POB-periode. En voor medewerkers die na 2018 in dienst zijn gekomen, schuift de periode van vijf jaren evenredig door. Daarom wordt verwacht dat per jaar minder gebruikgemaakt zal worden van de regeling. Medewerkers die van de regeling Vitaliteitsverlof gebruikmaken, zijn minder uren declarabel inzetbaar. In dat geval heeft RNH minder inkomsten of moet RNH ter compensatie kosten maken voor inhuurkrachten. Om dat financieel te dekken, is geld gedoteerd aan de voorziening, dat grotendeels ten gunste van het resultaat van 2022 kan vrijvallen. Omdat het voor 2023 nog niet in de reguliere begroting is opgenomen, wordt 1/5 van € 75.000 in de voorziening gehouden.

Reserves

Het eigen vermogen bestaat
uit:

- opgevraagd en gestort kapitaal;
- de Algemene Reserve;
- en Overige reserve.

GRONDSLAGEN VAN RESULTAATBEPALING

Rekening houdend met de grondslagen van waardering wordt het resultaat bepaald. Het resultaat is het verschil tussen het totaal van de baten en het totaal van de kosten, op basis van historische prijzen en voor zover die aan het betreffende jaar toe te rekenen zijn.

Omzet projecten

De opbrengst uit het verlenen van diensten worden opgenomen in de omzet projecten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoedingen, na aftrek van tegemoetkomingen , kortingen en omzetbelasting.

STATUTAIRE BEPALINGEN RESULTAATBESTEMMING

De resultaatbestemming vindt plaats overeenkomstig artikel 20 van de statuten. Hierin is aangegeven dat het bestuur onder goedkeuring van de Raad van Commissarissen bepaalt welk gedeelte van de winst wordt gereserveerd. De overblijvende winst staat ter beschikking aan de algemene vergadering van aandeelhouders.

RATIO'S

Liquiditeitsratio's:

Current Ratio (= vlottende activa / vlottende passiva)	3,17
Quick Ratio (= vlottende activa excl. voorraden / vlottende passiva)	3,17

Solvabiliteit:

Eigen vermogen / balanstotaal	67%

Rentabiliteit:

Bedrijfsresultaat

Rentabiliteit eigen vermogen (= bedrijfsresultaat / gemiddeld eigen vermogen x 100%)	-10,4%
Rentabiliteit totaal vermogen (= bedrijfsresultaat / gemiddeld totaal vermogen x 100%)	-6,7%

Resultaat

Rentabiliteit eigen vermogen (= resultaat / gemiddeld eigen vermogen x 100%)	-10,8%
Rentabiliteit totaal vermogen (= resultaat / gemiddeld totaal vermogen x 100%)	-7,0%

Vaststelling door de directie

Deze jaarrekening is onder voorbehoud van goedkeurende verklaring van de accountant vastgesteld door de directie van RNH in de managementvergadering van 4 april 2023;
op basis van de bevindingen van de accountant zijn onderdelen aangepast in de periode van 11 tot en met 24 april 2023;
en in de vergadering van 10 mei 2023 heeft de raad van commissarissen, met een kleine tekstuele toevoeging, met de jaarrekening ingestemd.

Velsen-Zuid, 12 mei 2023
J.J.L. Gilliam
Directeur-bestuurder

BESTUURSMEDEDELING

- Door met nummer 1 voor Fort Benoorden?
- Een living lab in Dijkland.
- Evenementen in ons park.

Klik hier voor de bestuurstafel »

Spaarnwoude Park

BESTUURSMEDEDELING

- Burgerparticipatie krijgt plek in nieuwe ontwerp GR.
- Nieuwe manier van bezoekers tellen: inzicht in herkomst.
- Recreatiegebieden scoren allemaal 4 sterren of hoger in google reviews.

Klik hier voor de bestuurstafel »

www.spaarnwoudepark.nl/bestuursmededeling

Spaarnwoude Park

Bestuursmededeling

Voor Raden en Staten na AB d.d. 25 mei 2023

recreatieschap twiske-waterland

Stand van zaken afronding project Schanszichtpad

Het vernieuwen van de vier wandelbruggen op het Schanszichtpad (eigendom Staatsbosbeheer) is conform planning begin februari 2023 gerealiseerd. Het project is uitgevoerd binnen het budget en er is nu beheerovereenkomst, waarin het beheer van het Schanszichtpad en de bruggen is ondergebracht bij het recreatieschap Twiske-Waterland.
De feestelijke heropening van het Schanszichtpad vindt plaats na het broedseizoen. Het project 'Schanszichtpad' is één van de projecten uit het uitvoeringsprogramma van Twiske-Waterland.

Werkbezoek bestuursleden recreatieschap Twiske-Waterland

Aansluitend op de AB-vergadering op 25 mei hebben de bestuursleden een werkbezoek gebracht aan Het Twiske, waarbij ze onder andere de opbouw van het Lentekabinet, de natuurherstel werkzaamheden en de Twiskemolen hebben bezocht.

Evenementen

Het algemeen bestuur heeft kennis genomen van het standpunt van de gemeente Landsmeer om niet meer te willen meewerken aan het houden van festivals in Het Twiske. Door het algemeen bestuur is geconstateerd dat het evenementenbeleid van Het Twiske gedateerd is en dat actualisatie van dit beleid nodig. Hiervoor wordt een procesvoorstel uitgewerkt in de zomer van 2023.

Financiële stukken

Jaarlijks legt het bestuur verantwoording af over het in het afgelopen jaar gevoerde beleid en financieel beheer. Op 10 mei heeft het dagelijks bestuur de jaarrekening 2022, de begrotingswijzing 2023 en de programmabegroting 2024 in concept vastgesteld. Deze financiële stukken zijn voor een zienswijze aangeboden aan de gemeenteraden en aan Provinciale Staten. In de vergadering van het algemeen bestuur op 14 juli 2023 worden deze vastgesteld.

Bruggen in Het Twiske

De verkeersbrug aan de Pikpotweg in Het Twiske bereikt het eind van zijn technische levensduur. In 2002 hebben al tussentijdse onderhoudswerkzaamheden aan de brug plaatsgevonden. Het algemeen bestuur heeft daarom ingestemd met de volledige vervanging van deze verkeersbrug. De voorbereidingen hiervoor starten in 2023.

Vier voetgangersbruggen in deelgebied De Vennen in Het Twiske zijn in voorafgaande jaren opgevoerd om te verwijderen, wanneer deze aan vervanging toe zijn. Dit om onderhoudskosten te besparen. Inmiddels is de financiële situatie verbeterd en vraagt de verwachte groei aan recreatief gebruik, juist om uitbreiding van recreatieve voorzieningen. Het algemeen bestuur heeft daarom ingestemd met het weer opnemen van de vier bruggen in de meerjarenonderhoudsplanning.

Klik hier voor achtergrondinformatie.

Volg ons op:

Bestuursmededeling

Voor Raden en Staten na AB d.d. 14 juli 2023

recreatieschap twiske-waterland

Nieuwe meetmethode recreatiemonitor

De recreatiemonitor is een middel waarmee het aantal bezoekers aan de recreatiegebieden wordt gemeten. In 2022 zijn de vijf recreatieschappen van Recreatie Noord-Holland overgestapt op een nieuwe meetmethode.
In plaats van meten via telslangen over de toegangswegen, wordt het aantal bezoeken nu gemeten op basis van GPS-tellingen. De nieuwe methode geeft ook informatie over waar bezoekers vandaan komen. In 2022 bezochten 1.386.570 recreanten Het Twiske.

Heropening Schanszichtpad

Op vrijdag 14 juli is het Schanszichtpad officieel heropend door mevrouw Zaal (gedeputeerde Provincie Noord-Holland), mevrouw Tienkamp (hoofd Staatsbosbeheer Noord-Holland) en de Heer Breunesse (wethouder Zaanstad en bestuurslid recreatieschap Twiske-Waterland). In november 2018 ging het laarzenpad dicht vanwege de onveilige staat van de wandelbruggen. Dankzij financiële bijdragen van de provincie, het Edwin Bouw Fonds, de gemeente Zaanstad en recreatieschap Twiske-Waterland konden deze bruggen worden hersteld. Het recreatieschap neemt het beheer van het wandelpad en de bruggen over van Staatsbosbeheer.
Nu het Schanszichtpad weer open is, kunnen wandelaars weer volop genieten van de mooie Kalverpolder.

Actualisatie evenementenbeleid voor recreatiegebied Het Twiske

In de AB-vergadering op 25 mei 2023 heeft het AB geconstateerd dat het evenementenbeleid voor Het Twiske gedateerd is. Het algemeen bestuur van Twiske-Waterland heeft daarom in de vergadering van 14 juli 2023 besloten om het evenementenbeleid voor Het Twiske te laten actualiseren en heeft aan Recreatie Noord-Holland gevraagd om met deze opdracht aan de slag te gaan. De planning is om het geactualiseerde evenementenbeleid in het voorjaar van 2024 klaar te hebben. Het vastgestelde ambitiedocument is een belangrijk uitgangspunt voor de actualisatie van het evenementenbeleid.

Nieuw ontwerp Gemeenschappelijke Regeling recreatieschap Twiske-Waterland

Het algemeen bestuur van Twiske-Waterland heeft, in de vergadering van 14 juli 2023, ingestemd met het nieuwe ontwerp van de gemeenschappelijke regeling van het recreatieschap Twiske-Waterland. In het ontwerp zijn teksten aangepast. Dit is gedaan omdat de wet ‘Gemeenschappelijke Regelingen’, met ingang van 1 juli 2022, gewijzigd is.
Deze wetswijziging is ingevoerd om de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen te versterken. De kaderstellende en controlerende rollen die gemeenteraden en Provinciale Staten hierin hebben, worden in het nieuwe ontwerp versterkt. Het nieuwe ontwerp wordt ‘voor toestemming’ aangeboden aan de afzonderlijke colleges, gemeenteraden en Provinciale Staten van de participanten.

Klik hier voor achtergrondinformatie.

Volg ons op:

Bestuursmededeling

voor raden en staten • Na AB 10 mei 2023

recreatieschap alkmaarder- en uitgeestermeer

Reactie op de ontvangen zienswijzen op de Kadernota 2024

De kadernota 2024 geeft de actuele inzichten weer die van invloed zijn op de begroting(en) van het recreatieschap.
Nadat de kadernota door het bestuur is behandeld worden de programmabegrotingen 2024 opgesteld.

Het dagelijks bestuur heeft in december 2022 de Kadernota 2024 met een aanbiedingsbrief en de bijbehorende bijlagen toegestuurd aan de raden van de deelnemende gemeenten en Provinciale Staten.

Er is de mogelijkheid geboden om binnen tien weken een zienswijze kenbaar te maken. De ontvangen reacties en de reactie van Recreatie Noord-Holland worden middels een brief gecommuniceerd met de gemeenten en Provinciale Staten.

Op basis van de ingediende reacties en zienswijzen wordt het volgende vastgesteld:

1. Op één gemeente na benoemen alle participanten in hun zienswijze het realiseren van een structureel sluitende meerjarenbegroting in 2023 als primaire voorwaarde;
2. Er is een aantal gemeenten dat een specifiek voorbehoud maakt dat een verhoging van de participantenbijdrage niet aan de orde is. Alkmaar constateert dat de indexatie van de bijdrage gehonoreerd wordt mits het Rijk deze verhoging voldoende compenseert.

Structureel sluitende meerjarenbegroting

Gedurende de eerste maanden van 2023 zijn in overleg met de vertegenwoordigers van het algemeen bestuur en de ambtelijke adviseurs diverse gesprekken geweest over de uitgangspunten, de invulling en de uitwerking van de diverse scenario's. Deze scenario's moeten leiden tot een sluitende meerjarenbegroting.

Opening wandelstartpaneel station Krommenie-Assendelft ism Routebureau

Woensdag 8 maart heeft wethouder Breunesse van gemeente Zaanstad en algemeen bestuurslid van het recreatieschap, het nieuwe wandelstartpunt bij station Krommenie-Assendelft onthuld. Vanaf het startpunt kunnen wandelaars een keuze maken uit vijf nieuwe wandelroutes. De nieuwe ommetjes maken deel uit van het Wandelnetwerk Noord-Holland; een netwerk met ruim 3750 kilometer aan wandelroutes door de provincie. De routes van 4,4 km tot 9,8 km gaan door het gevarieerde landschap en hebben ieder een eigen karakter en komen onder andere langs Kreekrijk, Binnen Delft, door het buurschap Busch en Dam, langs Fort aan de Ham of richting Krommeniedijk. Dit wandelnetwerk is een initiatief van de gemeente Zaanstad, Heemskerk, Beverwijk en Velsen. De aanleg is mede mogelijk gemaakt door Recreatieschap Alkmaarder- en Uitgeestermeer en Provincie Noord-Holland. Routebureau Noord-Holland heeft het project in opdracht van het recreatieschap uitgevoerd.

Klik hier voor achtergrondinformatie.

Vervolg Bestuursmededeling

voor raden en staten • Na AB 10 mei 2023

recreatieschap alkmaarder- en uitgeestermeer

Stand van zaken projecten IJ-Z

Het algemeen bestuur heeft op 2 december 2021 ingestemd met het Uitvoeringsprogramma van het RAUM.
Binnen dit uitvoeringsprogramma zijn diverse projecten benoemd die gelegen zijn in het gebied IJmond-Zaanstreek (IJ-Z).
In dit gebied is budget beschikbaar voor de uitvoering van projecten die bijdragen aan de ambities uit de Visie.

1. Opstellen visieschets Aagtenpark- De Buitenlanden

Het Aagtenpark en De Buitenlanden liggen aan de oostkant van Beverwijk en vormen de overgangszone naar het landelijk gebied van de voormalige Wijkermeer. De huidige inrichting en uitstraling van de gebieden kunnen verbeterd worden. In navolging op de belangstellenden bijeenkomst van 23 januari vond op 20 maart een tweede bijeenkomst plaats. Na een terugkoppeling van de behaalde input van de eerste avond kwam deze keer het gebied aan het woord. Drie initiatiefnemers presenteerden hun plannen voor de toekomst aan de aanwezige omwonenden, ondernemers, stichtingen en verenigingen. Het betrof een plan voor een kartbaan met elektrische karts en een MTB-parcours binnen de hekken van de fietsbaan, een toelichting over Rorik en een plan voor een uitkijktoren door Stichting Oer-IJ. Vervolgens was er gelegenheid tot het stellen van vragen aan een panel bestaande uit de projectleider, de initiatiefnemers en wethouder Tabak van gemeente Beverwijk (algemeen bestuurslid van het recreatieschap). Belangrijke onderwerpen in de planvorming zijn veiligheid en afvalbeheersing. Het volgende overleg met de omgeving wordt gepland in juni.

2. Elektrificatie pontje Molletjesveer

Het algemeen bestuur heeft op 6 juli 2022 ingestemd met het voorstel om de huidige pont te elektrificeren en vrijvarend te maken met schipper. De pont blijft op dezelfde locatie. Er wordt gewerkt met vrijwillige en professionele schippers. De overtocht is tegen betaling en deze wordt via een pintransactie geïnd. Per 15 april is het pontje in de vaart gekomen. Diezelfde dag zijn er circa 160 personen overgezet en de reacties waren positief. Ook de omgeving is positief. Het pontje is erg stil. In de eerste twee weken bleken er nog wel wat aanpassingen nodig en daarom is het pontje van 26 april tot en met 10 mei uit de vaart genomen. Er zijn zonnepanelen geplaatst en er is een boeg-schroef geïnstalleerd. Het pontje blijkt erg windgevoelig en met de boegschroef wordt het pontje beter bestuurbaar. Deze boegschroef is net zo stil als de motor die er nu op zit. Verder worden er nog wat kleinere verbeteringen aangebracht die vooral het gebruik door de schippers verbeteren.

In de maanden april, mei, september en oktober vaart het pontje van donderdag t/m zondag van 10:00-18:00. In de maanden juni, juli en augustus is de bedoeling om zeven dagen per week te varen tussen 10:00 en 18:00. De werving van schippers loopt door. Er hebben zich inmiddels meerdere personen gemeld. Dat proces is nog gaande en de insteek is om 50% met vrijwilligers te varen en 50% met beroepskrachten. Betaling van de overtocht zal naar verwachting in mei worden ingevoerd. De overtocht voor 1 persoon (met of zonder fiets) kost € 1 inclusief btw.

De officiële ingebruikname vindt nog plaats. Het voorstel is om dit begin juni te organiseren. Vanaf 1 juni vaart het pontje zeven dagen in de week en zit de proefperiode er op. De realisatie van het nieuwe pontje is mede mogelijk gemaakt met een aanvullende bijdrage van de gemeente Zaanstad.

3. Haalbaarheidsstudie de Kil

De Kil is een restant van het Oer-IJ. Dit waterloopje vormt een centrale verbinding voor recreatieroutes en natuur en cultuurhistorie vanaf het Noordzeekanaal naar de Meren. De Kil is nu een onderbroken waterloop die door het landschap kronkelt. We doen een haalbaarheidsstudie om inzichtelijk te maken welke mogelijkheden er zijn om de functie van de Kil in het gebied te versterken en te verbreden. Gedacht wordt aan combinatie van een wandelroute en deels of geheel geschikt maken als kanoroute. Ook verkennen we hoe de Kil kan bijdrage aan de ecologische verbinding langs Groenedijk/IJdijken. Met het Hoogheemraadschap Hollands-Noorderkwartier (HHNK) overleggen we over de mogelijkheden voor extra waterberging en voor migratie van vissen van het Alkmaardermeer naar het Noordzeekanaal.

Stand van zaken

Sinds 23 september zijn er 4 bijeenkomsten geweest met de projectgroep bestaande uit gemeenten Zaanstad en Beverwijk, Landschap Noord-Holland en HHNK. Timo Cents, landschapsarchitect ondersteunt de projectgroep. Er wordt contact gezocht met LTO om de agrarisch inbreng (melkvee- en akkerbouw) mee te nemen. Er is ook een verzoek van de Stichting Oer-IJ om deel te nemen. Er zijn 17 projectvoorstellen benoemd waarmee de Kil versterkt kan worden. Op basis van deze lijst wordt een voorstel voorgelegd aan het bestuur.

Klik hier voor achtergrondinformatie.

Bestuursmededeling

Voor raden en staten · 11 mei 2023

GROENGEBIED AMSTELLAND

Natuurinclusieve kinderbuitenactiviteiten in De Hoge Dijk

Sinds begin 2022 organiseert ROOTS Buitenavonturen natuurinclusieve survivallessen voor kinderen van 6 tot 12 jaar in Groengebied Amstelland. Het draait in de lessen onder andere om survivaltechnieken, samenwerking, omgevingsbewustzijn en bijdragen aan de biodiversiteit. Natuurinclusieve activiteiten geven kinderen inzicht in het belang en de meerwaarde van de natuur. Voor de activiteiten stelt Groengebied Amstelland een stukje bos bij De Hoge Dijk beschikbaar. Afgelopen jaar hebben hierdoor al 377 kinderen kennis kunnen maken met de natuur in het recreatiegebied.

Financiële stukken

Jaarlijks legt het bestuur (financiële) verantwoording af over het gevoerde beleid en beheer in het afgelopen jaar. Op 13 april stelde het dagelijks bestuur in concept de jaarrekening 2022, de begrotingswijzing 2023 en de programmabegroting 2024 vast. De begroting en de begrotingswijziging zijn met actueel inzicht opgesteld. De onzekerheden over conflicten in de wereld kunnen uiteraard invloed hebben op de uitvoering en de financiëlehuishouding van het Groengebied.
De deelnemende gemeenteraden en Provinciale Staten hebben de begrotingen voor een zienswijze ontvangen. Het algemeen bestuur (AB) stelt deze in de vergadering van 13 juli 2023 vast, waarna we ze voor 15 juli 2023 aan het ministerie van BZK toesturen.

Publieksraadpleging ambitiedocument

Het AB stelde het ambitiedocument op 24 november 2022 in concept vast. De drie kernambities voor het Groengebied voor de periode 2023 – 2033 zijn: een breder recreatief aanbod, betere spreiding van de recreatiedruk en versterking van de biodiversiteit. Het bestuur vindt publieksraadpleging belangrijk en stelde inzet van Swipocratie voor; een online tool waarmee stakeholders eenvoudig en snel hun mening kunnen geven op hun smartphone. Van 16 februari tot 1 maart hebben 617 bezoekers hun mening en wensen doorgegeven. Het concept ambitiedocument is inmiddels voor zienswijze aangeboden aan de deelnemende raden en staten. Definitieve vaststelling staat gepland voor de AB-vergadering van 13 juli 2023.

Voortzetten afsluiting fietspad in broedseizoen

Vanaf 2018 is tijdens het broedseizoen het fietspad door de Duivendrechtsepolder afgesloten voor verkeer. Na een verlenging van de driejarige proefperiode tot en met het huidige broedseizoen van 2023, besloot het AB met de tijdelijke afsluiting tot nader orde door te gaan. Een driejaarlijkse evaluatie moet uitwijzen wat het verdere effect is en of de afsluiting moet worden voortgezet.

Klik hier voor achtergrondinformatie

Volg ons op:

Bestuursmededeling

voor Raden en staten · Na AB 12 juli 2023

recreatieschap alkmaarder- en uitgeestermeer

50 jaar Recreatieschap

Voor het 50-jarig jubileum is de prachtige fietstocht **Van Oer-IJ-gebied naar recreatiegebied** gemaakt. Deze route van 50 km gaat langs en door de (bijzondere plekjes in) de door ons beheerde recreatie-gebieden. Van de recreatieterreinen bij het Alkmaarder- en Uitgeestermeer naar het Aagtenpark en De Buitenlanden met Landgoed Rorik. In het routeboekje lees je bovendien interessante en historische weetjes over dat wat je onderweg ziet. Extra leuk, dus!
Klik hier voor het routeboekje.

De jubileumroute is te zien in de uitzending van NH Zomertoer van 28 juli (17.10 uur) en deze wordt tot en met de volgende dag ieder uur herhaald. Na deze twee weken herhaalt het programma de uitzending nogmaals volgens dezelfde volgorde. Ook online wordt aandacht geschonken (web/app) en via de socialmediakanalen van NH media.

Op 21 juli is ook de fotowedstrijd met als thema **'Zomer in de recreatiegebieden'** gestart. Deze duurt tot 21 september, tot 1 oktober kunnen bezoekers foto's insturen. Een jury onder leiding van een professionele fotograaf kiest de beste foto en de maker krijgt een bon voor een heerlijke lunch in een van de gebieden.

Werkbezoek algemeen bestuur 10 mei

Na de vorige algemeen bestuursvergadering bracht het bestuur een bezoek aan Erfgoedpark De Hoop en de Dorregeesterpolder. Een Stichting Oer-IJ-vrijwilliger en een RAUM-projectleider namen hen mee naar de houtloods op het erfgoedpark, waar wordt gewerkt aan een informatiepunt over de omgevingsgeschiedenis. De volgende stop was Dorregeest waar de manager gebiedsbeheer vertelde over de ontwikkelingen van het recreatieterrein. Met de projectleider wandelde het bestuur daarna door de polder, waar zij spraken over lopende en afgeronde projecten zoals Saskerleidam en Vitaal Platteland.

Op 9 juni nam wethouder Breunesse het pontje Molletjesveer officieel in gebruik

Op een zonnige vrijdagmiddag was de officiële in gebruik name van het elektrisch aangedreven pontje door Wessel Breunesse. Voorafgaand hieraan zijn de afgelopen maanden de nodige aan-passingen verricht, zodat het pontje voortaan elektrisch aangedreven kan varen. Zo'n 25.000 fietsers maken jaarlijks de overtocht met het pontje dat - met tussenposen - al sinds 1634 op deze plek de overtocht op de Nauernasche Vaart mogelijk maakt. Het pontje is een belangrijke schakel van de populaire Pontjesroute.

Financiële jaarstukken

Onze financiële jaarstukken zijn voorlopig vastgesteld. De jaar-rekening 2022 en begrotingswijziging 2023 zijn op 15 april j.l. aangeboden aan de gemeenteraden en Provinciale Staten. Hierop zijn positieve zienswijzen en/of geen zienswijzen ontvangen. Daarom is er geen reden tot aanpassing van die documenten en de programma-begroting 2024. Op de ontvangen reacties van gemeenten op de begroting wordt per brief gereageerd. De belangrijkste toezegging is het presenteren van een structureel sluitende meerjarenbegroting in de Kadernota 2025 in het AB van 6 december 2023. Deze begroting wordt dit najaar uitgewerkt en aangevuld met conclusies uit een onderzoek naar aanvullende opbrengstmogelijkheden.

Financiële toekomst

Het recreatieschap heeft te maken met een structureel tekort. Op basis van intensief overleg tussen RNH en de bestuursleden en adviseurs van de participanten zijn diverse scenario's uitgewerkt en met elkaar besproken. In de vergadering van 12 juli heeft het bestuur RNH opdracht gegeven het scenario Midden uit te werken en daarbij twee kwaliteitsniveaus te hanteren. Tevens heeft het AB opdracht gegeven voor een onderzoek naar extra structurele en realistische opbrengsten. Op basis van de genoemde documenten neemt het AB op 20 oktober een besluit tijdens een extra vergadering.

Klik hier voor achtergrondinformatie.

Spaarnwoude Park

Postbus 2571, 2002 RB Haarlem
Genieweg 46a, Velsen-Zuid
023 – 520 28 20
info@recreatienoordholland.nl
www.spaarnwoude.nl
K.v.K. 34359324

Aan: de participanten van de gemeenschappelijke regeling
Recreatieschap Spaarnwoude:
Provinciale staten van Noord-Holland en gemeenteraden van
Amsterdam, Haarlem, Velsen, Haarlemmermeer

Velsen-Zuid:	21 juli 2023
Uw kenmerk:	--
Onderwerp:	Reactie op ontvangen zienswijzen financiële jaarstukken
Bijlage(n):	Overzicht zienswijzen met reactie
Behandeld door:	Kirsten van der Plas, Telefoon 06 125 385 42

Geachte leden van de raad of staten,

Onlangs heeft u de jaarrekening 2022, begrotingswijziging 2023 en programmabegroting 2024 van de gemeenschappelijke regeling Recreatieschap Spaarnwoude in uw raad of Staten behandeld. Op 13 juli jongstleden zijn deze financiële stukken in de vergadering van het algemeen bestuur van het recreatieschap vastgesteld.

Alle deelnemers aan het recreatieschap hebben de mogelijkheid benut om een zienswijze in te dienen. Vanwege de ongebruikelijk sterke stijging van de inflatie, is door iedereen ingestemd om voor dit jaar met een hogere inflatiecorrectie te rekenen dan de GR voorschrijft. Hiermee kan het recreatieschap het gebied duurzaam blijven onderhouden.

Tevens liggen er stevige ambities om Spaarnwoude Park voor te bereiden op toekomstige ontwikkelingen, zoals de beoogde woningopgaven, spreiding van bezoekers, beheermaatregelen voor versterken van biodiversiteit en het klimaat. Om deze ambities te realiseren is een duidelijke koers beschreven in de programmabegroting 2024. Uit de ontvangen zienswijze blijkt dat hiervoor nog een gezamenlijke opgave ligt.

In de bijlage vindt u een overzicht van de zienswijzen van alle deelnemende gemeenten en de provincie, en de reactie van het recreatieschap hierop. Hierbij staat ook een reactie op de door u ingediende zienswijze.

Met vriendelijke groet,
namens het algemeen bestuur van Recreatieschap Spaarnwoude

Elise Bos Eyssen
Programmamanager Recreatie Noord-Holland N.V.

Recreatieschap Spaarnwoude, reactie op ontvangen zienswijzen op financiële jaarstukken

PARTICIPANT	ZIENSWIJZE	REACTIE RECREATIESCHAP SPAARNWOUDE
PROVINCIE NOORD-HOLLAND	<u>Procesmatig</u> PS-commissie NLG heeft op 19 juni jl. de financiële stukken van de recreatieschappen inhoudelijk behandeld en ingestemd om deze als hamerstuk door te geleiden naar PS 10 juli 2023. <u>Inhoudelijk</u> 1. Wij stemmen in met de concept jaarrekeningen 2022, begrotingswijzigingen 2023 en begrotingen 2024 van recreatieschap Spaarnwoude, 2. Wij stemmen met uw financiële stukken in, waarbij wij onze deelnemersbijdrage met door u gevraagde hogere indexatie verhogen. Wij menen dat wij u hiermee in staat stellen uw taken op een goed niveau te kunnen uitvoeren. Daarbij vragen wij u nadrukkelijk kritisch te (blijven) zijn bij uitgaven. Met name bij nieuwe ontwikkelingen, zal het recreatieschap keuzes moeten maken en prioriteiten moeten stellen. Wij verzoeken u daarbij te kiezen voor de opties die binnen de financieel mogelijke ruimte van uw recreatieschap vallen en dus geen extra budgetten te vragen.	De ambities en toekomstvisie zijn vastgelegd in de visie Spaarnwoude Park 2040. Het recreatieschap streeft onder andere naar een evenwichtige balans tussen commerciële vormen en niet-commerciële vormen van recreatie, verhogen van de biodiversiteit en behoud van waardevolle cultuurlandschappen. Voor spreiding van de regionale recreatiedruk werkt het recreatieschap samen met Nationaal Park Zuid-Kennemerland en onderzoekt zij een partnership in de Regiodeal MRA-West. De deelnemersbijdrage is gebaseerd op het beheer van het gebied op kwaliteitsniveau B (Cyber). Keuzes maken en prioriteiten stellen bij nieuwe ontwikkelingen is een methode om de investeringen behapbaar te maken. <u>Kiezen voor opties binnen de financieel mogelijke ruimte binnen het recreatieschap zou echter inhouden dat er een fundamentele discussie binnen het algemeen bestuur moet plaatsvinden over heroverweging van de ambities Spaarnwoude Park.</u>
GEMEENTE AMSTERDAM	<u>Procesmatig</u> De gemeenteraad heeft 28 juni jl. de financiële stukken van de recreatieschappen inhoudelijk behandeld. De raad is akkoord met de stukken, zie bijgevoegde zienswijze. <u>Inhoudelijk</u> De gemeenteraad van Amsterdam heeft op 14 april jl. de jaarrekening 2022, de begrotingswijziging 2023 en de begroting 2024 ontvangen van het algemeen bestuur van het recreatieschap Spaarnwoude. De gemeenteraad maakt met deze brief graag gebruik van de gelegenheid om een reactie te geven op de stukken. Amsterdam is verheugd dat er stappen worden gemaakt in het proces naar een eenvoudigere begrotingsstructuur van het recreatieschap. Het algemeen bestuur van het recreatieschap zal komend najaar een besluit nemen over de samenvoeging van de algemene reserves en de vrij aanwendbare reserves van de deelgebieden SPW (Spaarnwoude Oud) en SGP (Strategisch groenproject) in relatie tot de uitvoering van de Visie Spaarnwoude Park en een verhoging van de participantenbijdrage. Amsterdam vindt verbetering van het groen in en rond de stad belangrijk voor een gezonde leefomgeving voor haar inwoners. Ook in het recreatieschap wil Amsterdam graag samen met de regio die doelen realiseren. *Financiële stukken* Stand van reserves De weerstandscapaciteit van deelgebied Spaarnwoude Oud ligt onder het benodigde weerstandsvermogen. De reserves van de andere twee deelgebieden zijn op orde. Het bestuur van het recreatieschap wil met de samenvoeging van de algemene reserves en de vrij aanwendbare reserves van de deelgebieden en de verhoging van de bijdrage voor de deelnemers een veilig weerstandsvermogen waarborgen. Amsterdam stemt er daarom mee in dat de lage reserve voor Spaarnwoude Oud voor nu wordt geaccepteerd. Mocht er blijken van een structureel tekort aan weerstandscapaciteit dan zal het recreatieschap een voorstel doen om dit op te lossen. Indexatie financiële stukken Amsterdam stemt in met de indexering van de participantenbijdrage voor 2023 in de begrotingswijziging conform het huidige indexcijfer van 8,2% in plaats van 5,17% om de hoge inflatiekosten op te vangen, en de verwerking van de nieuwe indexering in de programmabegroting 2024.	Het recreatieschap waardeert dat u de stappen onderschrijft om te komen tot een eenvoudigere begrotingsstructuur en dat de gemeente Amsterdam blijvend waarde hecht aan de verbetering van het groen in en rond de stad. De ambities beschreven in de visie en het uitvoeringsprogramma Spaarnwoude Park vragen om een investering, waarbij het samenvoegen van de begrotingen niet voldoende middelen oplevert. Wil het recreatieschap samen met de regio de doelen uit de visie realiseren (die geënt zijn op beleidsdoelen van gemeenten, provincie en het Rijk), dan is er meer nodig dan een gezonde weerstandscapaciteit. Het uitvoeringsprogramma is gericht op verdere ontwikkeling als natuurlijker en aantrekkelijker (cultuurhistorie, landschap en verblijfsplekken). Hiervoor zijn investeringen nodig. Vernieuwen, moderniseren en uitbreiden van intensieve recreatie komen ten gunste van de bekostiging van meer natuur en voor het beheer hiervan. Verder heeft Spaarnwoude een rol in de spreiding van de recreatiedruk in de MRA. Feit is dat het aantal inwoners in de gemeenten rondom Spaarnwoude fors toeneemt. Spaarnwoude heeft dus voor natuurontwikkeling geld nodig en wil met de nieuwe ontwikkelingen dat het geld direct terug geïnvesteerd wordt voor een aantrekkelijker gebied en meer kansen voor flora en fauna.

PARTICIPANT	ZIENSWIJZE	REACTIE RECREATIESCHAP SPAARNWOUDE
GEMEENTE HAARLEM	<u>Procesmatig</u> De gemeenteraad heeft 29 juni jl. de financiële stukken van de recreatieschappen inhoudelijk behandeld. <u>Inhoudelijk</u> 1. De raad besluit een verklaring van geen bezwaar af te leveren over de jaarrekening 2022, begrotingswijziging 2023 en programmabegroting 2024 2. om met ingang van de begrotingswijziging 2023 de 'Prijsindex materiele overheidsconsumptie' (IMOC) toe te passen. De IMOC sluit beter dan de huidige toegepaste index aan bij overheidsconsumptie en is daarnaast minder gevoelig voor schommelingen in energieprijzen.	Door forse inflatiepercentages heeft de uitvoeringsorganisatie RNH voorgesteld de indexatieberekening in de financiële stukken van de schappen te wijzigen. De formuleringen over de index was in alle schappen verschillend, daarom wordt de aanpassingen van de GR in het kader van de WGR aangegrepen om dit voor alle schappen goed te regelen en zoveel mogelijk te uniformeren. Bij de oplossing is tevens gekeken naar het type index. Bij het bepalen van de nieuwe index de onderstaande uitgangspunten gehanteerd: 1. transparant: helder van opzet op basis van duidelijke herleidbare cijfers; 2. uitlegbaar: houdbaar en navolgbaar; 3. rechtvaardig: billijk en eerlijk voor de participanten; 4. duurzaam: toepasbaar zijn voor langere periode; 5. eenvoudig: niet ingewikkeld en uitvoerbaar. Op advies van de gemeente Haarlem is de prijsindex materiele overheidsconsumptie (IMOC) onderzocht. De uitvoeringsorganisatie RNH is tot de conclusie gekomen dat op basis van onderstaande uitgangspunten de CPI het meest aansluit en adviseert het schapsbestuur om deze uniforme keuze aan te houden voor alle schappen. Daarnaast is de nieuwe rekenmethode van de CPI een positieve ontwikkeling, doordat in de nieuwe methode de lange termijn energiekosten meetellen. Daarmee worden te grote prijsschommelingen ook meer genivelleerd. Duiding advies: • Uitgangspunt is dat het recreatieschap een **realistische begroting** moet maken. • De kosten van het recreatieschap bestaan voor een deel uit de inzet RNH, die de CAO-ontwikkeling van de provincies volgt. Meerdere jaren terugkijkend is die ontwikkeling gemiddeld iets hoger dan de CPI. En voor de overige kosten van het recreatieschap voldoet de CPI in voorgaande jaren. Overstappen naar een index die (meestal) lager is, maakt het waarschijnlijk dat het recreatieschap te laag zou begroten en dus geld tekort komt om haar **maatschappelijke taken** uit te voeren. • IMOC is **meestal lager** dan de meeste indexcijfers van marktontwikkelingen. Dat blijkt ook uit de tabel (afkomstig van https://www.rijksfinancien.nl/miljoenennota/2023/bijlage/1485775) Zie voor een langere periode terug en vooruit ook de tabel op pagina 12 en 13 van https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Raming-Centraal-Economisch-Plan-CEP-2023.pdf • De motivatie voor een aanpassing van de indexberekening was niet om naar een lagere index toe te gaan, maar om te voorkomen dat we door **incidentele pieken of dalen** niet realistisch marktconform begroten. Door gebruik te maken van een gemiddelde CPI van januari-juni in plaats van CPI november bereiken we dit. • Op https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/84114NED staat de IMOC van afgelopen jaren, maar die van 2022 is op dit moment nog niet bekend. Blijkbaar heb je ten tijde van het opstellen van de programmabegroting en begrotingswijziging (in januari-februari) **nog geen actueel cijfer**. • Op https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/onderzoeksomschrijvingen/aanvullende-onderzoeksomschrijvingen/aanpassing-imoc staat als definitie: "*De prijsindex van de materiele overheidsconsumptie (IMOC) geeft de prijsontwikkeling weer van het intermediair verbruik (exclusief het verbruik van verzekeringsdiensten door de socialezekerheidsfondsen en het verbruik*

PARTICIPANT	ZIENSWIJZE	REACTIE RECREATIESCHAP SPAARNWOUDE
		van de toegerekende bankdiensten) van de bedrijfstakken openbaar bestuur, gesubsidieerd onderwijs en sociale werkvoorziening." De IMOC ziet dus op het **sociaal domein**, terwijl een recreatieschap in het **fysieke domein** zit. • Het argument (van gemeente Haarlem) dat het aandeel **energielasten** voor een consument vaak hoger is dan het aandeel energielasten bij overheidsinstanties, past wellicht meer bij een gemeente (waar een groot deel van de begroting door het sociaal domein bepaald wordt) dan bij een recreatieschap.
GEMEENTE HAARLEMMERMEER	<u>Procesmatig</u> De gemeenteraad heeft 29 juni jl. de financiële stukken van de recreatieschappen inhoudelijk behandeld. <u>Inhoudelijk</u> Op 29 juni 2023 heeft de gemeenteraad van Haarlemmermeer kennis genomen van de Ontwerpjaarrekening 2022, de Ontwerpbegrotingswijziging 2023 en de Ontwerpbegroting 2024 van het Recreatieschap Spaarnwoude en besloten de onderstaande zienswijze kenbaar te maken. Haarlemmermeer wil een compliment maken voor de zorgvuldig opgestelde en informatieve financiële stukken. Wij kunnen ons verenigen met de financiële stukken voor 2023 en 2024 maar vragen uw aandacht voor de volgende punten. Het financieel meerjarenbeeld van Haarlemmermeer staat onder druk en wij verwachten dat in onze groeigemeente in de komende jaren meer uitgaven voor gemeentelijke groen- en recreatieprojecten noodzakelijk zullen zijn. Toch zijn wij in principe bereid ook voor de dekking van de investeringen in de uitvoeringsprojecten Spaarnwoude Park, een hogere structurele participantenbijdrage beschikbaar te stellen. Wij hebben, samen met de andere participanten, in 2020 ingestemd met de Visie Spaarnwoude Park 2040. Wij waren en zijn positief over de ambitie in de visie om het recreatie- en natuurgebied Spaarnwoude in de komende decennia te verbeteren en geschikt te houden en te maken, voor huidige en komende generaties van bezoekers. Daarom verzoeken wij u om voortvarend aan de slag te gaan met het door u aangekondigde stappenplan voor het oplossen van de financiering van de veelzijdige ontwikkelingsopgaven waar het recreatieschap voor staat. Wij benadrukken hierbij dat pas nadat de noodzakelijke verbeteringen en inrichting van de deelgebieden SGP en SMG zijn uitgevoerd, een eventueel restant van de huidige reserves SGP en SMG voor de dekking van andere projecten kan worden benut. Naast de noodzakelijke verhoging van de participantenbijdrage vragen wij het recreatieschap te blijven inzetten op nieuwe inkomsten uit (Europese) subsidies en fondsen, alsmede uit nieuwe exploitaties van accommodaties en activiteiten. En voorts onderzoek te doen naar andere manieren om de baten van het Recreatieschap meer in balans te brengen met de stijgende uitgaven, zoals abonnementen voor toegang en parkeren omdat deze bij andere parken ook gebruikelijk zijn. Waar mogelijk en zo nodig, willen wij meewerken aan de planologische inpassing van nieuwe accommodaties en activiteiten op ons grondgebied. Voor de uitvoering van de beheertaken en ontwikkelingsprojecten van het recreatieschap is een goed toegeruste en gemotiveerde uitvoeringsorganisatie onmisbaar. Daarom dringen wij er bij u op aan zich er intensief voor in te zetten dat de voorgenomen vervreemding door de provincie Noord-Holland van de aandelen van de uitvoeringsorganisatie Recreatie Noord-Holland NV, de continuïteit en kwaliteit van de dienstverlening aan het recreatieschap niet negatief zal beïnvloeden.	Het recreatieschap waardeert de bereidheid voor de dekking van de investeringen in de uitvoeringsprojecten Spaarnwoude Park. Het recreatieschap is zich bewust van de grote investering die dit vraagt en blijft inzetten op het vinden van cofinanciering. De uitvoeringsorganisatie is erop gericht om haar taken efficiënt uit te voeren door op een slimme manier werk met werk te maken en waar mogelijk gebruik te maken van subsidies. Met deze houding onderzoekt het recreatieschap in samenwerking met gemeenten, provincie en TBO's in hoeverre het binnenhalen van een regiodeal (Rijkssubsidie) een uitkomst kan bieden voor projecten uit het uitvoeringsprogramma Spaarnwoude Park. Daarnaast wordt een scan uitgevoerd naar Europese subsidies, om deze subsidies als alternatieve financiering aan te wenden voor de uitvoeringsprogramma's van de recreatieschappen. Bureau Buiten is ingeschakeld om de recreatieschappen te helpen kennis op te bouwen voor het aanwenden van Europese subsidies. Daarnaast maakt het recreatieschap gebruik van de provinciale subsidie voor revitalisering van de bossen. Echter is uit onderzoek ook gebleken dat crowdfunding en heffing van parkeergelden geen soelaas bieden. Daarom is gestart met een gefaseerde aanpak van de kansrijke projecten. Kansrijke projecten zijn projecten met een hoger maatschappelijk doel en samenhang en vanwege investeringsbereidheid van derden. Met het meerjarenfinancieringsplan zijn de kosten en opbrengsten in beeld gebracht. <u>Verkenning andere begrotingsstructuur</u> Wij hechten belang aan de continuïteit van de regionale samenwerking en financiering binnen het schap. Hoewel de financiële jaarstukken geconsolideerd gepresenteerd worden, conform de eis van het Ministerie van Binnenlandse Zaken, zijn er achter de schermen nog steeds drie deelbegrotingen. Uit het benen op tafel overleg van het bestuur op 17 maart 2023 is voortgekomen dat er één begroting wordt gemaakt, waarin de algemene reserves en de vrij aanwendbare reserves bijeen worden gevoegd. Hiervoor worden de komende tijd een aantal stappen doorlopen. In de komende kadernota wordt dit inzichtelijk gemaakt. <u>Continuïteit en kwaliteit dienstverlening RNH bij voorgenomen vervreemding aandelen PNH</u> RNH is en blijft betrokken bij dit proces. Geen van de partijen heeft er belang bij als de continuïteit en kwaliteit van RNH niet geborgd kan worden. De voorzitter van het algemeen bestuur, die namens PNH deelneemt, in het recreatieschap Spaarnwoude heeft toegezegd om de voortgang actief te communiceren in het besloten deel van de algemene bestuursvergadering. Het algemeen bestuur heeft invloed op de condities en voorwaarden van het raamcontract dat periodiek herijkt wordt tussen het recreatieschap en de uitvoeringsorganisatie.

PARTICIPANT	ZIENSWIJZE	REACTIE RECREATIESCHAP SPAARNWOUDE
GEMEENTE VELSEN	<u>Procesmatig</u> De gemeenteraad heeft 28 juni jl. de financiële stukken van de recreatieschappen inhoudelijk behandeld. <u>Inhoudelijk</u> De gemeenteraad van Velsen heeft besloten: 1. kennis te nemen van de jaarrekening 2022 van de Gemeenschappelijke Regeling Recreatieschap Spaarnwoude; 2. in te stemmen met de begrotingswijziging 2023 van de GR Recreatieschap Spaarnwoude; 3. 3. in te stemmen met de programmabegroting 2023 van de GR Recreatieschap Spaarnwoude; 4. en de volgende zienswijze in te dienen bij het dagelijks bestuur van de GR Recreatieschap Spaarnwoude: Velsen wil zich blijven inzetten om de visie en het uitvoeringsprogramma van Spaarnwoude Park 2040 uit te voeren met als doel uit te groeien tot een aantrekkelijk park met een bovenregionale aantrekkingskracht. Om dit te kunnen realiseren, vindt Velsen het belangrijk om gezamenlijk tot een financieel haalbaar plan te komen. Ook als dit een stijging van de participantenbijdrage tot gevolg heeft. Dit standpunt blijven wij consistent uitdragen in overleggen over het recreatieschap.	Het recreatieschap waardeert de inzet van Velsen voor de visie en het uitvoeringsprogramma Spaarnwoude Park en juicht het streven naar een solidair en haalbaar financieel plan toe.

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12126
Extern Zaak ID	1359663
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	15.h
Titel	Recreatie: Openstelling HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie 2023 (C-agenda Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

Begin 2020 is het HIRB+ programma 2020-2023 vastgesteld. Onderdeel van dit programma is een subsidieregeling gericht op kwaliteitsverbetering en verduurzaming van de verblijfsrecreatie. Er is besloten om de Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie in 2023 opnieuw open te stellen.

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 21 februari 2023, nr. 1359663/1977074, tot vaststelling van de HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie Noord-Holland 2023

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Gelet op artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011;

Overwegende dat; de verblijfsrecreatieve sector kampt met een revitaliseringsopgave en uit het oogpunt van de toekomstbestendigheid van Noord-Hollandse campings, vakantieparken en hotels in het midden en klein segment regels worden gesteld voor subsidieverstrekking voor planvorming en fysieke investeringen op het gebied van kwaliteitsverbetering en verduurzaming;

Besluiten vast te stellen:

HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie Noord-Holland 2023

Artikel 1
In deze regeling wordt verstaan onder:
a. Onderzoek of planvorming ten behoeve van kwaliteitsverbetering: het inhuren van externe expertise voor advies, onderzoek, het opstellen van een businessplan, coaching, planvorming of begeleiding gericht op kwaliteitsverbetering. Deze fase loopt tot aan de fase van de fysieke werkzaamheden.
b. Onderzoek of planvorming ten behoeve van verduurzaming: het inhuren van externe expertise voor advies, onderzoek, planvorming of begeleiding gericht op verduurzaming. Deze fase loopt tot aan de fase van de fysieke werkzaamheden.

Artikel 2
Subsidie wordt verstrekt aan eigenaren, exploitanten en VvE's van campings dan wel vakantieparken voor toeristische-recreatieve verhuur, met minimaal 40 plekken of huisjes dan wel hotels in het midden- en kleinsegment met minimaal 20 en maximaal 80 kamers.

Artikel 3
Subsidie kan per aanvraag worden verstrekt voor één van de volgende activiteiten:
a. onderzoek of planvorming ten behoeve van kwaliteitsverbetering; of
b. onderzoek of planvorming ten behoeve van verduurzaming, waarbij toeristische-recreatieve verhuur centraal staat; of
c. het realiseren van fysieke duurzaamheidsmaatregelen die zijn gericht op energiebesparing, gebruik en opwek van duurzame energie, zoals genoemd in bijlage I.

Artikel 4
1. Een aanvraag om subsidie bevat ten minste:
   a. een begroting van de kosten van de activiteit;
   b. een financieringsplan van de kosten van de activiteit;
   c. een inhoudelijke beschrijving van de activiteit;

d. documentatie waaruit blijkt dat de plekken op de camping, dan wel de huisjes op het vakantiepark of het hotel voor toeristisch-recreatieve verhuur worden aangeboden;
e. documentatie waaruit blijkt dat het gaat om een vakantiepark met minimaal 40 plekken of huisjes of dat het gaat om een hotel met minimaal 20 en maximaal 80 kamers;
f. indien de aanvrager een VvE is en de camping, dan wel het vakantiepark in eigendom is van meerdere VvE's: een verklaring van de andere VvE of VvE's waarin staat dat deze geen bezwaar heeft dan wel hebben tegen de activiteit waarvoor subsidie wordt aangevraagd.

2. Een aanvraag om subsidie wordt ingediend door middel van het voor deze uitvoeringsregeling op www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies beschikbaar gesteld formulier.

Artikel 5

1. Een aanvraag om subsidie is tijdig ingediend indien de aanvraag is ontvangen tussen 14 maart 2023, 09:00 uur en 1 september 2023, 17:00 uur.
2. Een aanvraag om subsidie die buiten de in het vorige lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt geweigerd.
3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 13 weken na ontvangst van de aanvraag om subsidie.

Artikel 6

Het subsidieplafond bedraagt € 100.000,-.

Artikel 7

1. Aanvragen om subsidie worden behandeld op volgorde van ontvangst.
2. Wanneer een aanvrager op grond van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht de gelegenheid heeft gehad de aanvraag aan te vullen, geldt als datum van ontvangst van de aanvraag, de datum waarop de aanvraag is aangevuld.
3. Indien meerdere aanvragen op dezelfde dag worden ontvangen en door honorering van deze aanvragen het subsidieplafond wordt overschreden, wordt de aanvraag met de laagste projectkosten als eerste in behandeling genomen.
4. Indien toepassing van het vorige lid ertoe leidt dat aanvragen gelijk eindigen, wordt rangschikking van die aanvragen bepaald door loting.

Artikel 8

Subsidie wordt geweigerd indien:

a. de activiteit financieel niet haalbaar is;
b. de uitvoering van de activiteit is gestart voordat de aanvraag is ontvangen;
c. er in het lopende kalenderjaar al een subsidie op grond van deze regeling verstrekt is voor dezelfde locatie en dezelfde activiteit.
d. de aanvrager een onderneming is die in moeilijkheden verkeert als bedoeld in paragraaf 2.2 van de Communautaire richtsnoeren inzake reddings -en herstructureringssteun aan niet-financiële ondernemingen in moeilijkheden (PbEU, 2014/C 249/01);
e. tegen de aanvrager een terugvorderingsbevel is gegeven omdat eerdere steun onrechtmatig en onverenigbaar is verklaard met de interne markt.

Artikel 9
Subsidie wordt verstrekt voor:
a. de kosten van inhuur van expertise die noodzakelijk is voor het onderzoek en de planvorming, of
b. de direct aan de fysieke duurzaamheidsmaatregelen gerelateerde investeringskosten, inclusief de installatiekosten.

Artikel 10
1. De subsidie voor de activiteiten zoals genoemd in artikel 3 onder a. en b. bedraagt 50% van de subsidiabele kosten tot maximaal € 10.000,-.
2. De subsidie voor de activiteiten zoals genoemd in artikel 3 onder c. bedraagt 25% van de subsidiabele kosten tot maximaal € 10.000,-.
3. Indien toepassing van het eerste en het tweede lid naar het oordeel van Gedeputeerde Staten zou leiden tot het overtreden van het verbod op het geven van staatsteun in de zin van artikel 107, eerste lid, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, wordt het subsidiebedrag in afwijking van het eerste lid zodanig vastgesteld dat het totaal van alle subsidies voor de activiteiten niet hoger is dan het bedrag dat op grond van de Verordening (EU) nr. 1407/2013 van 18 december 2013 (de-minimissteun) verstrekt mag worden.
4. Gedeputeerde Staten verstrekken geen subsidies van minder dan € 5.000,-.
5. Aan de beschikking tot subsidievaststelling gaat geen beschikking tot subsidieverlening vooraf.

Artikel 11
In de subsidieverlening kunnen Gedeputeerde Staten een verplichting opnemen omtrent de datum waarop de gesubsidieerde activiteit is afgerond.

Artikel 12
1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin zij wordt geplaatst.
2. Deze regeling vervalt met ingang van 1 januari 2024.
3. Deze regeling wordt aangehaald als HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie Noord-Holland 2023.

Haarlem, 21 februari 2023

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris

Bijlage I
De volgende fysieke duurzaamheidsmaatregelen komen voor subsidie in aanmerking:

Algemeen
- Groen/gas opslag- en/of tankvoorziening
- LED-verlichting
- LT-verwarmingssysteem
- Restwarmtebenuttingssysteem
- Oplaadpunten elektrische auto
- Ventilatiesysteem of -box(en) met warmteterugwinning
- Vraaggestuurd ventilatiesysteem
- Warmte- en koudeopslag (WKO)
- Windturbine tot 7 m, rotorblad tot 5 m
- Zonnepanelen (hybride/zon-PV)
- Zonneboilersysteem
- Zonnecollectoren

Bouwkundig
- Dakisolatie
- Vloerisolatie
- Muurisolatie
- Gevelisolatie
- Doe-het-zelf-isolatie (alleen materiaalkosten)
- HR isolatieglas
- Aanpassen dakconstructie t.b.v. plaatsing zonnepanelen

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J.P. Neuteboom

BEL/REE

Telefoonnummer +31235143665

neuteboomj@noord-holland.nl

Verzenddatum

22 FEB. 2023

Kenmerk

1359663/1977075

Uw kenmerk

Betreft: HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie 2023

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie 2023

Inleiding

In ons coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' hebben wij aangegeven dat wij het programma Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen (hierna HIRB+ programma) willen voortzetten. Naast de reeds bestaande uitvoeringsregelingen voor toekomstbestendige werklocaties en winkelgebieden is hier in 2021 een subsidieregeling aan toegevoegd gericht op kwaliteitsverbetering en verduurzaming van de verblijfsrecreatie, met openstelling in 2021, 2022 en 2023.

Doel van de Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie is om de toekomstbestendigheid van vakantieparken en campings in Noord-Holland te stimuleren en zo een (re)vitalisering en verduurzaming van de verblijfsrecreatieve sector te bewerkstelligen. De uitvoeringsregeling is beschikbaar voor de bedrijven die actief werk willen maken van een (re)vitaliseringsslag voor hun bedrijf. Zij kunnen een aanvraag doen voor planvorming ten behoeve van kwaliteitsverbetering. Daarnaast kunnen aanvragen worden gedaan voor onderzoek en planvorming maar vanaf dit jaar ook voor fysieke investeringen ten behoeve van verduurzaming.

De uitvoeringsregeling voor verblijfsrecreatie was ook in 2021 en 2022 beschikbaar. Dit heeft tot dusver geresulteerd in een beperkt aantal aanvragen. In eerste instantie kwam dit doordat ondernemers in deze sector hard getroffen waren door de maatregelen rond de coronacrisis. De focus van ondernemers lag toen voornamelijk op korte termijn

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

aanpassingen om open te kunnen blijven binnen de gestelde maatregelen waarbij ze geen tijd en ruimte zagen om te werken aan het verduurzamen en innoveren van hun bedrijf. Daarnaast zijn subsidieregelingen redelijk nieuw voor deze sector en is goede begeleiding hierin dus heel belangrijk om tot aanvragen te komen. Op 1 januari 2022 is de Taskforce Vitale Verblijfsrecreatie Noord-Holland Noord gestart die ondernemers ondersteunt om te komen tot kwaliteitsverbetering en verduurzaming. De Taskforce heeft veel contacten met ondernemers, wat al geleid heeft tot extra aanvragen. Uit deze contacten van de Taskforce zijn ook adviezen gekomen om de uitvoeringsregeling iets te verbreden. Dit heeft geleid tot twee aanpassingen:

- De doelgroep is verbreed. De afgelopen twee jaar heeft een aantal kleinere hotels, die te maken hebben met vitaliteitsopgaven, interesse getoond in de UVR. Hotels in het midden en klein segment zijn toegevoegd als doelgroep voor deze UVR.
- Naast enkel subsidie voor planvorming wordt het nu ook mogelijk om een aanvraag te doen voor het daadwerkelijk investeren in fysieke duurzaamheidsmaatregelen.

Het subsidieplafond is bepaald op €100.000.

Tot slot

Er is, met de hier genoemde verbreding in doelgroep en het mogelijk maken van fysieke duurzaamheidsmaatregelen, besloten de Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie voor dit jaar wederom open te stellen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

HIRB+ Uitvoeringsregeling Revitalisering Verblijfsrecreatie 2023

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

M.L.M. Mevissen

BEL/IOT

Telefoonnummer +31235143448

mevissenm@noord-holland.nl

Verzenddatum

10 MEI 2023

Kenmerk

2016598/2016604

Uw kenmerk

Betreft: Samenwerkingsovereenkomst met Den Helder ten behoeve van het creëren van een volwaardige vaarverbinding via het Boerenverdriet

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Het aangaan van een samenwerkingsovereenkomst met Den Helder over een vaarroute door het Boerenverdriet, die in plaats komt van een eerder in 2020 gesloten overeenkomst met de gemeente.

Toelichting
De provincie heeft in 2020 een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de gemeente Den Helder, met als doel het realiseren van een omvaarroute door het Boerenverdriet om stremmingen voor beroeps- en recreatievaart tijdens de renovatie van de Koopvaardersschutsluis te voorkomen. Deze overeenkomst kende een tweede doel, namelijk het creëren van een definitieve vaarverbinding voor de recreatievaart. Partijen hebben voor deze doelen gezamenlijk 16,5 miljoen euro gereserveerd.

In 2022 werd duidelijk dat de Koopvaardersschutsluis tijdens de renovatie niet gesloten hoeft te worden. De omvaarroute is om deze reden niet nodig.

Een tweede volwaardige vaarroute in Den Helder blijft echter wel gewenst, om toename van beroeps- en recreatievaarverkeer door de ontwikkeling van het Maritiem Cluster te kunnen opvangen. Onder de noemer Maritiem Cluster werken Defensie/Koninklijke Marine, gemeente Den Helder en de provincie samen aan de verschillende grote opgaven: de groeibehoefte van de Koninklijke Marine, een toekomstbestendige haveneconomie, bereikbaarheid van stad, haven en Texel, waterveiligheid en energietransitie, voor een toekomstbestendige en economisch sterke regio.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Ons College en het College en Raad van Den Helder hebben daarom besloten de oorspronkelijke overeenkomst te beëindigen en een nieuwe overeenkomst aan te gaan waarin een nieuwe gezamenlijke doelstelling is vastgelegd. De eerder toegekende financiële middelen blijven behouden voor de nieuwe doelen en maatregelen, mits de Raad van Den Helder een positief besluit neemt en uw Staten positief besluiten bij de behandeling van de Tweede Begrotingswijziging (TBW) in oktober 2023.

Een vaarroute door het Boerenverdriet is door de omgeving - onder andere het bedrijfsleven van Den Helder en Texel - nooit omarmd. Partijen vrezen vooral een verslechtering van de bereikbaarheid over de weg voor de civiele en militaire haven en de veerhaven door open bruggen. Binnen het Maritiem Cluster vinden hierover regelmatig gesprekken plaats met o.a. vertegenwoordigers van de lokale ondernemersverenigingen.

In het Maritiem Cluster is het verbeteren van de bereikbaarheid van Den Helder, haven en Texel één van de speerpunten. Daarvoor worden verschillende maatregelen onderzocht, zoals het ontvlechten van verkeersstromen en het verplaatsen van bruggen.
Daarnaast werkt ons College met de twee gemeenten samen om voor het einde van dit jaar tot een gezamenlijke mobiliteitsvisie te komen, gericht op mobiliteitstransitie (anders, minder, duurzaam). U wordt daarover geïnformeerd.

In de overeenkomst is daarom opgenomen dat de maatregelen in het Boerenverdriet de bereikbaarheid niet blijvend mogen verslechteren. De optelsom van alle maatregelen in het Maritiem Cluster moet uiteindelijk leiden tot vermindering van de congestie en verbetering van de leefbaarheid.

Tot slot
Wij hebben Uw Staten in maart 2022 per brief geïnformeerd over de stand van zaken rond de ontwikkeling van het Maritiem Cluster (brief met kenmerk 1528212 / 1782248), gevolgd door een technische briefing. Wij bieden uw Staten aan na deze zomer in een technische briefing nieuwe ontwikkelingen toe te lichten, onder andere over een Bestuursakkoord met het ministerie van Defensie en de planontwikkeling voor de haven. Wij stellen ons voor deze briefing te verzorgen samen met de gemeente Den Helder en het ministerie van Defensie.

Voor de gezamenlijk met de gemeenten Texel en Den Helder op te stellen mobiliteitsvisie wordt een werksessie voor Raads- en Statenleden georganiseerd in juni 2023. Tijdens de sessie worden ideeën opgehaald en inzichten gedeeld over wat mobiliteitstransitie kan betekenen voor een duurzaam vakantie-eiland Texel, voor een aantrekkelijke regiostad Den Helder en een sterk Maritiem Cluster. Hiervoor ontvangt u via de agenda voor Statenleden separaat een uitnodiging.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

plv.

provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

I. Taal

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12946
Extern Zaak ID	2043308
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.a.2
Titel	Havens: Bestuursakkoord met Ministerie van Defensie en gemeente Den Helder over ontwikkeling Maritiem Cluster (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/sb

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

n.v.t.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.L.M. Mevissen
BEL/IOT

Telefoonnummer +31235143448
mevissenm@noord-holland.nl

Verzenddatum

29 JUNI 2023

Kenmerk
2043308 / 2043313

Uw kenmerk

Betreft: Bestuursakkoord Ontwikkeling Maritiem Cluster met het ministerie van Defensie en de gemeente Den Helder

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Het aangaan van een bestuursakkoord met het ministerie van Defensie en de gemeente Den Helder over de Ontwikkeling van het Maritiem Cluster Den Helder.

Toelichting besluit
Het college heeft op 20 juni besloten het Bestuursakkoord Ontwikkeling Maritiem Cluster Kop van Noord-Holland/Den Helder met het ministerie van Defensie en de gemeente Den Helder aan te gaan. Naast een verdieping en bestendiging van de samenwerking op verschillende gebieden, vormt het bestuursakkoord het startsein voor een integrale gebiedsontwikkeling.

De partijen onderschrijven met de ondertekening het ideaal toekomstbeeld van het Maritiem Cluster in 2050+ uit het rapport *Voornemen Integrale Ontwikkeling Maritiem Cluster*. Het perspectief uit dit rapport is leidend voor verdere studie en planuitwerking van de integrale gebiedsontwikkeling die door de partijen gezamenlijk opgepakt wordt. Het *Voornemen Integrale Ontwikkeling Maritiem Cluster* is als bijlage bij deze brief gevoegd en is onlosmakelijk onderdeel van het Bestuursakkoord.

Voorgeschiedenis
Al langere tijd is de provincie betrokken bij Den Helder en de Kop van Noord-Holland. Sinds 2020 hebben de Koninklijke Marine, de Provincie Noord-Holland en Gemeente Den Helder de samenwerking geïntensiveerd en de aanpak veranderd om tot resultaten te kunnen komen, onder de titel 'Ontwikkeling van het Maritiem Cluster in de Kop van Noord-Holland/Den Helder'.

De drie partijen streven naar optimale benutting van het havengebied (civiel en militair), versterking van de maritieme stadsontwikkeling, verbetering van de bereikbaarheid, klimaat en waterveiligheid en ondersteuning van de energietransitie.
Zij doen dit om de stad en regio economisch en sociaal-

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

maatschappelijke te versterken om zo de regio klaar te maken voor de toekomst.

In maart 2022 hebben het ministerie van Defensie, gemeente en provincie een Intentieverklaring voor de Ontwikkeling Maritiem Cluster Kop van Noord-Holland/Den Helder getekend. Deze overeenkomst borgde de samenwerking op ministerieel niveau en maakte het mogelijk om stappen te zetten in het concretiseren van de plannen, die samen met andere regiopartijen ontwikkeld waren. Hierover hebben wij u bericht per brief van 14-03-2022 met kenmerk 1528212 / 1782248.

Bestuursakkoord Ontwikkeling Maritiem Cluster
Het bestuursakkoord dat wij nu aangaan met Defensie en de gemeente luidt een volgende fase in. We gaan nu gezamenlijk de plannen voor het maritiem cluster die we met andere partijen ontwikkeld hebben in detail uitwerken en besluitvorming voorbereiden om daadwerkelijk tot uitvoering te komen.

Het ondersteunen van de ontwikkeling van de defensieorganisatie richting een moderne krijgsmacht in Den Helder, is in het bestuursakkoord een nadrukkelijk aandachtspunt.
In de regio is Defensie de grootste werkgever en wezenlijk onderdeel van de economische en sociaal-maatschappelijke structuur met voorzieningen op het gebied van onderwijs, innovatie, sport en duurzaamheid. Den Helder is de thuishaven voor vlooteenheden van de Koninklijke Marine en voor maritieme helikopters van de Koninklijke Luchtmacht. Defensie investeert aanzienlijk om zich gereed te maken voor de toekomst: zowel de operationele gereedheid, als de woon- en werkomstandigheden op de kazernes verbeteren om een goede en aantrekkelijke werkgever te zijn en de duurzaamheid van het vastgoed te verbeteren. Dit vereist ruimte voor vastgoed en ruimte om te oefenen (varen, vliegen en rijden). Dat gaat gepaard met belasting, maar biedt ook kansen voor de regio.

Tijdens een werkbezoek van Staatssecretaris van Defensie Chr. Van der Maat op 27 januari jl. hebben we de kansen voor koppeling van defensieopgaven aan maatschappelijke opgaven laten zien. Dat heeft geresulteerd in een wens van de Staatssecretaris om op 29 juni van dit jaar, tijdens Sail Den Helder, een bestuursakkoord te tekenen waarin die kansen zijn opgenomen. Met het bestuursakkoord versterken de partijen ook de samenwerking op het gebied van onder meer onderwijs, innovatie, energietransitie, scheepsonderhoud en -reparatie.

Defensie is zeker niet de enige Rijkspartij die belang heeft bij de Ontwikkeling van het Maritiem Cluster. Het is waarschijnlijk wel de partij met het grootste belang en mogelijk ook het grootste effect op Den Helder en omgeving. Daarom gaan we -voor dit moment - alleen met dit ministerie dit akkoord aan.
Omdat de veiligheid van de primaire kering rond de stad Den Helder op korte termijn verbeterd moet worden, is ook het Hoogheemraadschap betrokken bij dit akkoord. Zij ondertekent het akkoord dan ook 'voor gezien'.

De planuitwerking van de verschillende onderdelen richten we in met betrokken partijen en organisaties met een belang en verantwoordelijkheid in een bepaald project of deelgebied. In deze fase worden ook andere ministeries betrokken. Denk hierbij aan de ruimtelijke consequenties van de (mogelijke) aanlanding van Wind op

Zee in de regio (EZK, BZK) of de waterveiligheids- en klimaatopgaven (I&W).

Na de planuitwerking sluiten partijen Uitvoeringsovereenkomsten op project- en gebiedsniveau om realisatie van programmaonderdelen mogelijk te maken. Dát is het moment om andere Rijkspartijen, maar ook andere betrokken overheden en organisaties te committeren. Aan de Uitvoeringsovereenkomsten zijn uitvoeringsverplichtingen verbonden. Dat is bij dit akkoord nog niet het geval. Ons college verwacht dat de eerste Uitvoeringsovereenkomsten vanaf 2027 gesloten worden.

Tot slot
Wij bieden uw Staten aan de stand van zaken rond de Ontwikkeling van het Maritiem Cluster na deze zomer in een technische briefing toe te lichten. Wij stellen ons voor deze briefing te verzorgen samen met de gemeente Den Helder en het ministerie van Defensie.

Een belangrijk onderdeel van de samenwerking aan het Maritiem Cluster is het verbeteren van de bereikbaarheid van stad, haven en het eiland Texel. Inmiddels heeft u via de agenda voor Statenleden een uitnodiging ontvangen voor een werksessie voor Raads- en Statenleden op 27 juni in de avond - als stap naar een gezamenlijke visie op mobiliteitstransitie van ons College en de gemeenten Texel en Den Helder. Tijdens de technische briefing willen wij u ook hierover informeren.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

M.J.H. van Kuijk

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Voornemen tot integrale ontwikkeling van het Maritiem Cluster

AT OSBORNE

Voornemen tot integrale ontwikkeling van het Maritiem Cluster

Janbart van Ginkel

12 juni 2023

AT OSBORNE

AT OSBORNE

Inhoudsopgave

1. Inleiding 4

2. Zes opgaven 7
   - 2.1 De economische positie versterken: 7
   - 2.2 Operationele inzetbaarheid KM waarborgen: 8
   - 2.3 Schakel in de energietransitie vergroten: 8
   - 2.4 Bereikbare stad waarborgen: 8
   - 2.5 Stad, zee en haven met elkaar verbinden: 9
   - 2.6 Toekomstbestendig ontwikkelen: 9
   - 2.7 Twee doelstellingen voor de haven 9

3. Leidende perspectieven 11
   - 3.1 Inleiding 11
   - 3.2 Realisatie toekomstbestendige infrastructuur 11
   - 3.3 Herontwikkelingen in en om de haven 12
   - 3.4 Introductie slimmere mobiliteitsconcepten 12
   - 3.5 Ontwikkeling Energy Maintenance Valley 13

4. Het Voornemen op een kaart 14

5. Clustering 16
   - 5.1 Cluster 1 16
   - 5.2 Cluster 2 17
   - 5.3 Cluster 3 19

1. Inleiding

Sinds 2020 is de Ontwikkeling van het Maritiem Cluster Den Helder (OMC) de benaming voor de samenwerking tussen de drie partijen (Defensie/KM, gemeente en PNH), gebaseerd op het samenbrengen van belangen en behoeftes van alle partijen binnen het Maritiem Cluster.

De drie partijen, verenigd in het samenwerkingsverband Ontwikkeling Maritiem Cluster Den Helder, streven naar optimale benutting van het havengebied (civiel en militair), versterking van de maritieme stadsontwikkeling, verbetering van de bereikbaarheid (infrastructuur en mobiliteitstransitie), en ondersteuning van de energietransitie.

Dit heeft geleid tot de ondertekening in februari 2022 van een gezamenlijke Intentieverklaring voor de Ontwikkeling Maritiem Cluster Kop van Noord-Holland-Den Helder. Met het ondertekenen van het bestuursakkoord wordt een logisch vervolgstap gezet. Er worden afspraken gemaakt om de integrale gebiedsontwikkeling te kunnen starten – met als doel de kansen te verzilveren en de maatschappelijke opgaven in het gebied aan te pakken.

Dit document is ‘het Voornemen tot een integrale Ontwikkeling van het Maritiem Cluster’ (het Voornemen). Het Voornemen is het logische vervolg op het rapport: Maritiem Cluster Den Helder, Toekomstbestendige stad en haven voor de Kop van Noord-Holland van 6 april 2022. Het afgelopen jaar zijn de ideeën en denkrichtingen verder uitgewerkt, hebben zich nieuwe ontwikkelingen aangediend en is er gewerkt aan een bestuursakkoord, waar dit Voornemen een integraal onderdeel van is.

Het Voornemen is het gedragen en gezamenlijke beeld van partijen voor de toekomst van het Maritiem Cluster. Het Maritiem Cluster is echter altijd in beweging en ontwikkelingen in de wereld zullen dat ook verlangen. Dit Voornemen toont derhalve dus de huidige perspectieven. Het verlangt van partijen dat zij op basis van deze en toekomstige inzichten een start gaan maken met de uitwerking van de diverse projectonderdelen.

In de toekomst…

Het Maritiem Cluster is de thuisbasis voor de Koninklijke Marine. De onderhoudswerkplaatsen in de Nieuwe Haven zijn hoogwaardige geoutilleerd en voorzien de KM en civiele bedrijven van adequaat onderhoud aan schepen (en wapensystemen). Tevens is het havengebied van Den Helder de plek waar een belangrijk deel van de (wind)energie die gewonnen wordt op de Noordzee aanlandt en wordt doorgevoerd. Den helder is de offshore (zee en lucht)haven van waaruit een belangrijk deel van de energie infrastructuur op zee wordt bediend en onderhouden.

Vandaag…

Op nationale (en zelfs internationale) schaal speelt Den Helder door haar strategische ligging nu al een cruciale rol. Den Helder is de thuisbasis van de Koninklijke Marine en is een belangrijke logistieke basis voor offshore activiteiten.

Thuisbasis Koninklijke Marine

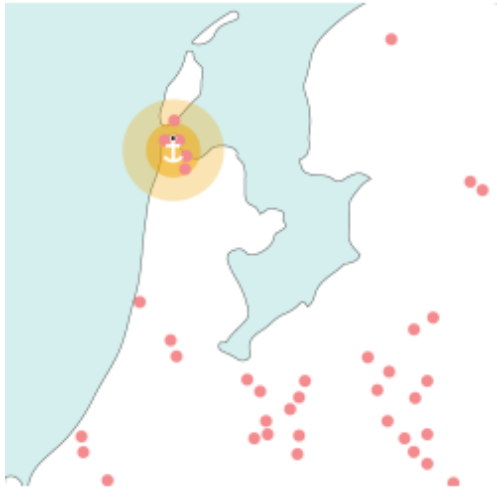

Den Helder is de thuisbasis voor de Koninklijke Marine. De KM is onlosmakelijk verbonden met Den Helder en is de grootste werkgever in de regio. De KM is zeer belangrijk voor Den Helder en andersom is Den Helder dat ook voor de Koninklijke Marine.

Voor de KM geldt boven alles dat de operationele inzetbaarheid te allen tijde gegarandeerd moet zijn. Voor een verantwoorde bedrijfsvoering en strategische ontwikkelingen (high tech maitenance) is voldoende ruimte nodig. Ook is kaderuimte nodig om fysiek tegemoet te kunnen komen aan de veranderende vraag (grotere schepen, NAVO verplichtingen en invloed van wet- en regelgeving).

Na jaren van bezuinigingen is het defensiebudget aanzienlijk verhoogd. Hierdoor is er weer ruimte voor groei voor de KM, waardoor de werkgelegenheid zal toenemen en huidige schepen kunnen worden vervangen door een nieuwe generatie modernere en grotere fregatten/ondersteunende vaartuigen. Het tekort aan (kade)ruimte zal de komende jaren verder toenemen, terwijl de ruimte op de marinebasis beperkt blijft. Gezocht moet worden naar mogelijkheden voor een multifunctioneel of efficiënter gebruik van de beperkte beschikbare ruimte binnen de haven en het Maritiem Cluster.

Defensie is landsbreed haar vastgoedportefeuille aan het rationaliseren. Het vastgoed is over het algemeen verouderd en wijd verspreid. Om de defensie brede vastgoedportefeuille toekomst vast te ontwikkelen zijn plannen opgesteld voor revitalisering, concentratie en verduurzaming. Deze plannen zijn voor de Marinebasis in Den Helder ook aanleiding om anders naar het huidige vastgoed te kijken. Met het oog op de zeespiegelstijging en de ligging buitendijks erkent ook Defensie de noodzaak om compact, ruimte-efficiënt en toekomstbestendig met haar gebied om te gaan.

Logistieke basis voor offshore en aanlandplaats van duurzame energie

De haven van Den Helder speelt op zowel nationaal als regionaal niveau een belangrijke rol ten aanzien van operations & maintenance van de offshore energie (olie & gas en wind op zee). Met name de combinatie van de haven met het nabij gelegen Den Helder Airport - die vrijwel geheel is ingericht voor offshore dienstverlening – maakt deze plek zo uniek en sterk.

Den Helder is op dit moment al een belangrijke aanlandplaats van energie, zo komt de meerderheid van het Noordzeegas hier aan land. Fossiele brandstoffen (zoals gas) zijn echter eindige producten en deze moeten op korte termijn worden getransformeerd naar meer duurzame varianten en daar liggen voor Nederland en de regio dan ook de grote opgaven.

De energietransitie biedt nieuwe perspectieven (elektriciteit en waterstof) ten aanzien van de bestaande rol van Den Helder als aanlandingshub voor het Noordzeegas. Den Helder heeft de potentie om zich te ontwikkelen tot een belangrijke duurzame energiehub voor aanleg, beheer en onderhoud van windparken, waar de energie van de windparken op zee zowel in de vorm van elektronen als waterstof moleculen kan worden aangeland.

Daarnaast zal de aanlanding van wind op zee ook grote investeringen vragen in transformatorstations en zullen zware elektriciteitskabels nodig zijn om de energie naar de grotere Nederlandse economische centra te transporteren. De al in Den Helder aanwezige gasinfrastructuur kan op termijn worden ingezet voor het transport van waterstof dat op zee of in Den Helder zelf is geproduceerd. Overall zal de offshore logistieke sector zich op termijn omvormen van olie en gas naar elektriciteit en waterstof en daarmee zal de rol van de haven - en dus ook de rol van Den Helder - veranderen.

2. Zes opgaven

Den Helder vertegenwoordigt een belangrijk Maritiem Cluster met de onderhoudslogistiek van zowel de Koninklijke Marine als de Offshore. De logistieke kracht van dit cluster zit hem in de kennis en het onderhoud van High-Tech maritieme systemen. De uitdaging is om dit cluster verder te verbinden en daarmee te versterken langs de lijnen van samenwerking op het gebied van infrastructurele ontwikkelingen, aantrekken van nieuwe bedrijvigheid, bundeling van civiel-militaire onderhoudscapaciteit, de bevordering van een aantrekkelijk vestigingsklimaat om te wonen, werken en recreëren en het koppelen van onderwijs en kennisdeling. De economische ontwikkeling die hiermee kan worden gerealiseerd vormt de belangrijkste aanleiding om het maritiem cluster te ontwikkelen.

We onderscheidden eerder al een zestal opgaven en kansen die betrekking hebben op het Maritiem Cluster.

2.1 De economische positie versterken:

Den Helder en de regio moeten blijven inzetten op de economie met een focus op het versterken van het vestigingsklimaat. De Kop van Noord-Holland kampte met een neerwaartse demografische -en economische spiraal. Deze is gekeerd, maar vraagt constante aandacht om de ingezette trend van evenwichtige economische ontwikkeling vast te houden en te versterken. Met de verdere afname van het bestaande olie en gas onderhoud is er een nieuwe economische basis nodig. De energietransitie biedt nieuwe perspectieven (elektriciteit en waterstof) op de bestaande rol van de regio en daar liggen dan ook kansen.

Daarnaast kent ook het scheepsonderhoud in de haven zijn specifieke dynamiek. Het onderhoudsbedrijf van de Koninklijke Marine staat voor grote uitdagingen, met de toekomstige vernieuwingen en uitbreidingen van de marinevloot, maar ook met een vergrijzend personeelsbestand en een steeds schaarser wordend aanbod van technisch personeel. De basis van het scheepsonderhoud zal verder versterkt moeten worden door o.m. inzet op civiel militaire samenwerking en op de dimensie hightech maritieme systemen.

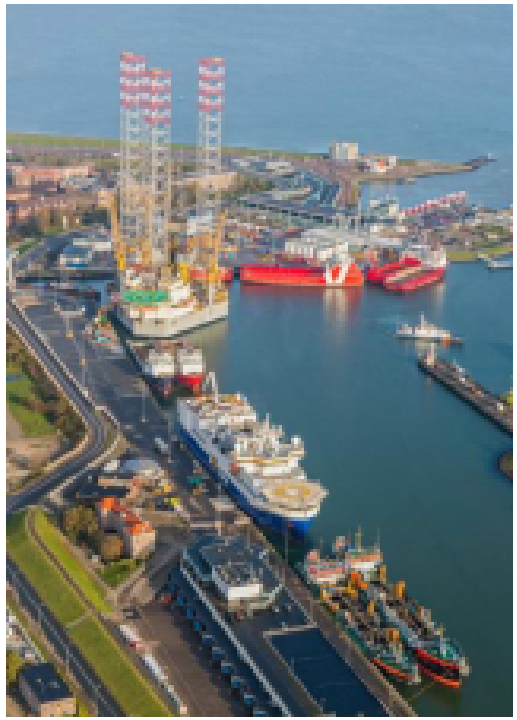

2.2 Operationele inzetbaarheid KM waarborgen:

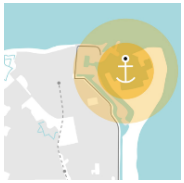

De Koninklijke Marine wordt in haar bedrijfsvoering beperkt door te weinig afmeerruimte in Den Helder. De nieuwe (grotere) schepen van de KM zorgen voor meer vraag naar zee kade. Deze is nodig voor de KM om zich in de toekomst te kunnen blijven ontwikkelen en te groeien, wat direct ten goede komt aan de stad en regio.

Daarnaast wil de KM een aantrekkelijke werkgever zijn in een aantrekkelijke woon- en leefomgeving. Dat vraagt om ruimtelijke kwaliteit, goede huisvesting en goede voorzieningen op zowel het Defensieterrein als in de stad. Naast de ruimtevraag ligt er een opgave voor KM ten aanzien van human capital. De KM is op zoek naar technisch geschoold personeel, dat noodzakelijk is voor het nodige onderhoud en/of het door ontwikkelen van innovatieve maritieme systemen. Dat kan zij niet alleen. De KM zoekt dan ook nadrukkelijk de samenwerking met andere partijen (civiel) bij de invulling van deze opgaven.

2.3 Schakel in de energietransitie vergroten:

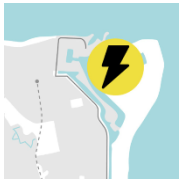

In de haven is fysieke ruimte nodig om de nieuwe economie rondom Wind op Zee en H2 te kunnen faciliteren. Deze stap is noodzakelijk om ook voor de toekomst de offshore sector als een tweede economische pijler in de haven voor de toekomst zeker te stellen. Den Helder ligt op een sleutelpositie ten opzichte van de (noordelijke) Noordzee. Gelet op de ontwikkelingen rondom Wind op Zee - nu en na 2030 - ligt er voor Den Helder en de regio een opgave om hier op tijd de aansluiting te realiseren.

De ontwikkelingen gaan snel en de ambities voor wind op zee tot aan 2030 zijn in het huidige regeerakkoord meer dan verdubbeld. De urgentie is dan ook hoog om Den Helder en de regio hiervoor in positie te brengen!

De Kop van Noord-Holland streeft er naar om naast het offshore onderhoud aan windparken tevens een hub te worden in de productie, aanlanding, omzetting en doorvoer van duurzame energie vanaf de Noordzee. Hiervoor zet de regio in op een goed vestigingsklimaat voor de nieuwe partijen die hun werkzaamheden zoeken in het onderhoud, de logistiek en bevoorrading van windparken en waterstofinfrastructuur op de Noordzee. Hiervoor is dus naast ruimte ook inzet nodig op goede faciliteiten, goede bereikbaarheid, kennis en mogelijkheden voor experimenten.

2.4 Bereikbare stad waarborgen:

De regio - en de stad Den Helder in het bijzonder - heeft te maken met toenemende verkeersdruk en een daarmee gepaard gaand verkeersveiligheidsvraagstuk. Er is veel verkeer dat gebruik maakt van de huidige beperkte routes naar de bedrijven (Westoever, Nieuwe Werk en binnenstad), de KM (via Moormanbrug) en de Veerhaven (doorgaande route naar Texel). Er is een

duurzame oplossing nodig om tegemoet te komen aan de vraag naar bereikbaarheid , verkeersveiligheid en de wens van inwoners om congestie ten alle tijden zoveel mogelijk tegen te gaan, opdat de leefbaarheid van de stad en haar inwoners niet langer (of extra) onder druk komt te staan en de bereikbaarheid van havenactiviteiten geborgd blijft.

2.5 Stad, zee en haven met elkaar verbinden:

Den Helder is een echte havenstad en al generaties verbonden met de zee. Tegelijkertijd is de zee – en in minder mate ook de haven – nauwelijks te ervaren. Grote dijken beschermen Den Helder (en Nederland) maar daarmee is de verbinding tussen de stad en de haven en de zee wel beperkt. Den Helder streeft ernaar om de verbinding tussen stad en zee en tussen stad en KM te versterken. De verbindingen zijn in de loop van de decennia veranderd en er wordt naar de toekomst toe meer gevraagd. Waar de twee elkaar raken, zoals op Willemsoord, ontstaat reuring en energie. Verbindingen zijn nodig om de aantrekkelijkheid van de stad en de haven te versterken.

Daarnaast is er nog een verbindingsopgave en dat is de sociaal maatschappelijke verbinding, die meer integratie en samenwerking vraagt van partijen die in de haven werken en van mensen die van de haven leven. Demografische ontwikkelingen en een snel veranderende wereld vragen dat KM en civiele partijen zich meer verenigen en samen werken aan een toekomst.

2.6 Toekomstbestendig ontwikkelen:

Den Helder zit, net als vele andere steden en gebieden, met een waterveiligheidsvraagstuk, dat op korte termijn de aandacht vraagt. De aan versterking toe zijnde waterkering (de kering is op basis van de normering in de waterwet afgekeurd) vormt een situatie die om aanpassing vraagt en waar Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) als beheerder voor aan de lat staat. De stijgende zeespiegel vraagt ook aandacht bij de KM als grootste gebruiker van de buitendijkse terreinen.

Daarnaast spelen er ook uitdagingen op het gebied van geluidsruimte en externe veiligheid, die met de ontwikkeling van de haven opgepakt dienen te worden.

2.7 Twee doelstellingen voor de haven

De hierboven genoemde zes opgaven in combinatie met de ambitie voor het Maritiem Cluster op lange termijn, vertalen zich in twee hoofddoelstellingen die voor het Maritiem Cluster gelden. Deze hoofddoelstellingen vormen de basis die nodig is om verder uit te groeien tot High Tech Zeehaven waar KM en civiele bedrijven zich optimaal kunnen (door)ontwikkelen.

1. Het versterken van de haveneconomie:

Met het versterken van de haveneconomie bedoelen wij dat er maximaal ingezet wordt op enerzijds wat er al is en anderzijds op wat er komen gaat gelet op de transities waar ook de haven van Den Helder mee te maken krijgt.

De haven is voor Den Helder de economische motor en de reële mogelijkheid voor economische groei. De haven van Den Helder is een belangrijke economische motor voor Den Helder en haar regio. Het biedt mogelijkheden voor versterking en versteviging van het economisch potentieel. De geplande groei van de KM, vorming van een Maritiem Maintenance valley en kansen voor ontwikkeling op het gebied van offshore & maintenance en de inzet op waterstof zijn concrete onderdelen van dit economisch potentieel.

De Rijkszeehaven van Den Helder is ook de thuishaven van de KM en dient als belangrijke haven voor de Kustwacht. Met de ontwikkelingen op de Noordzee zullen de activiteiten van de KM aan belang winnen. De Rijkszeehaven zal zich meer en meer ontwikkelen als operationeel centrum en thuisbasis voor handhaving, bewaking en beveiliging van het Noordzeegebied. Hier heeft de Kustwacht nadrukkelijk ook een belangrijke rol te vervullen.

En de haven is de plek voor scheepsonderhoud. Zowel de civiele bedrijvigheid, als de KM zijn gebaat bij een sterke en zichzelf continue ontwikkelende onderhoudssector. Naast bestaande maintenance activiteiten moeten KM en civiele bedrijven gezamenlijk vaart maken om ook de high tech onderhoudsdiensten en kennis voor Nederland te behouden. Een goed onderhoudscluster is essentieel voor Den Helder.

2. Het versterken van de maritieme stadsontwikkeling:

Den Helder is omringd door zee en ademt maritieme functies. Echter de verbinding tussen de stad en de haven (en de maritieme functies) is maar beperkt zichtbaar en dus ook in mindere mate voelbaar. De haveneconomie versterken bestaat niet alleen uit het extra ruimte scheppen voor bestaande en nieuwe activiteiten. Een toekomst vast Den Helder bestaat ook uit het ontwikkelen van het juiste economische vestigingsklimaat en leefklimaat. Dat vraagt inzet op bereikbaarheid, op het versterken van de verbinding tussen stad en haven en vraagt aandacht voor de leef- en woonomgeving.

Onder het versterken van maritieme stadsontwikkeling verstaan wij het fysiek en sociaal verbinden van haven aan de stad. Hoe kunnen wij verbindingen maken die de twee delen bij elkaar brengen? Dit vraagt ruimtelijke ontwerpen die die verbinding realiseren.

Met het sociaal verbinden van haven, Marine en stad bedoelen wij een betere vervlechting van stad, haven en KM, door bijvoorbeeld functies van KM in de stad te realiseren en verbindingen te versterken tussen bestaande organisaties om met elkaar aan de slag te gaan in en om de haven.

3. Leidende perspectieven

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt het voornemen toegelicht aan de hand van het totaalbeeld. Het Voornemen is de – voorlopige – uitkomst van het proces dat partijen de afgelopen jaren met elkaar hebben doorlopen. Het voornemen geeft leidende perspectieven, geen vastomlijnde projecten. Het is wel nadrukkelijk de bedoeling dat de verschillende leidende perspectieven zich op korte termijn gaan ontwikkelen tot projecten, die in samenhang met elkaar worden uitgewerkt. Dit Voornemen biedt hiervoor het vertrekpunt.

Afhankelijkheid

Er is sprake van een (bepaalde mate van) afhankelijkheid ten aanzien van de verschillende leidende perspectieven. Soms is deze sterk, soms is deze ook niet aanwezig. De afhankelijkheden worden in de teksten toegelicht.

We onderscheiden de volgende ontwikkelingen over vier thema's:

1. Realisatie toekomstbestendige infrastructuur
2. Herontwikkelingen in en om de haven
3. Introductie slimmere mobiliteitsconcepten
4. Ontwikkeling Energy Maintenance Valley

In dit hoofdstuk worden de perspectieven kort toegelicht.

3.2 Realisatie toekomstbestendige infrastructuur

Kern

Het verplaatsen van de Moormanbrug, in combinatie met een nieuwe brug over de Koopvaardersbinnenhaven en een beslissing over de functie van de Van Kinsbergenbrug, de aanpak van de kades (civiel en militair) en het verdiepen van de vaarweg Nieuwe Diep, alsmede het creëren van een volwaardige vaarroute door het Boerenverdriet.

Toelichting

De toegang tot de Nieuwe Haven gaat via de Moormanbrug of de Zuidpoort, waarbij de Moormanbrug primair door personeel dat in Den Helder werkzaam is wordt gebruikt. De Moormanbrug en de Van Kinsbergenbrug zorgen dagelijks voor verkeersproblemen. Door de Moormanbrug, die aan vervanging toe is, enkele honderden meters naar het zuidoosten te verplaatsen, in combinatie met een nieuwe brug over de Koopvaardersbinnenhaven en een beslissing over de functie van de Van Kinsbergenbrug, wordt bijgedragen aan het scheiden van verkeersstromen en zal de mobiliteit voor zowel Den Helder als de Nieuwe Haven aanzienlijk worden verbeterd. Nevenvoordeel is dat de kaderuimte ten noorden van de nieuwe brug aan zowel de civiele als de militaire zijde beter kan worden benut door 'grotere' zeegaande schepen om af te meren. Daarvoor is verdieping van de vaarweg noodzakelijk.

Het creëren van een volwaardige vaarroute door het Boerenverdriet stimuleert de gebruiksmogelijkheden van het complex Willemsoord. De vaarroute moet overigens ook geschikt zijn als extra verbinding voor de beroepsvaart.

Binnen dit cluster wordt gestart met de planuitwerking van de bruggen en kades, in combinatie met de werkzaamheden aan de primaire kering (waterveiligheid, door HHNK) op het Nieuwe Diep-Nieuwe Werk.

3.3 Herontwikkelingen in en om de haven

Kern

De herontwikkeling van diverse locaties in en om de haven ten behoeve van een betere functionele inrichting

Toelichting

Om het haventerrein optimaal te kunnen gebruiken moeten en/of kunnen in de haven en daarbuiten meerdere terreinen worden herontwikkeld. Alle herontwikkelingen hebben tot doel om de haven economisch te versterken en/of de verbinding tussen haven en stad te realiseren.

Legering van Defensiepersoneel vindt op dit moment plaats op de Nieuwe Haven. Door de legeringsgebouwen buiten de Nieuwe Haven te brengen, wordt hier ruimte gecreëerd. Nieuwe legering kan plaats vinden op Buitenveld of op de locatie Bassingracht. Daarnaast wordt gekeken naar de huidige twee legeringskazernes Erfprins en Fort Maaskamp. Deze ontwikkelingen moeten altijd in het verlengde van elkaar worden gezien.

Naast legering wordt ook gekeken naar een betere inrichting en gebruik van het de Nieuwe Haven. In de Berghaven wordt ingezet op onderhoud van onderzeeboten en kan extra kaderuimte worden gerealiseerd voor o.m. een nieuwe lichting fregatten.

Tenslotte zijn er nog andere meer in de toekomst liggende ontwikkelingen zoals de herontwikkeling van de Veerhaven en de herinrichting van het Nieuwe Diep/Nieuwe Werk.

3.4 Introductie slimmere mobiliteitsconcepten

Kern

Het ontwikkelen van een logistieke hub en mobiliteitshub

Toelichting

Het Opslag- en distributiecentrum Arsenaal (ODC), dat het grootste logistieke centrum van Defensie is, bevindt zich op de Nieuwe Haven. De voor instandhouding benodigde logistieke bevoorrading hoeft niet perse, zoals nu het geval is, vanaf hier plaats te vinden. Nieuwe logistiek concepten waarbij de interactie met de industrie steeds belangrijker wordt zijn juist effectiever als het fysieke koppelvlak buiten het marine terrein ligt.

Deze nieuwe logistieke hub kan vanuit efficiëntieoverwegingen worden gecombineerd met de logistieke hub van Marinevliegkamp de Kooy, maar ook met civiele partijen. Daarnaast leidt het buiten de bebouwde kom brengen van

deze logistieke hub ertoe dat de bebouwde kom minder wordt belast met relatief zwaar transport en dit de bereikbaarheid van de stad Den Helder verbetert. Transport van het ODC naar de Nieuwe Haven en vice versa kan duurzaam worden ingericht en bovendien in de regel plaatsvinden buiten de spitstijden. Hiermee draagt het ontwikkelen van een logistieke hub bij aan de door partijen gewenste mobiliteitstransitie. Onderzocht wordt of en hoe de logistieke hub fysiek en functioneel gecombineerd kan worden met een mobiliteitshub, en een energiehub.

3.5 Ontwikkeling Energy Maintenance Valley

Kern

De ontwikkeling van een 'Energy Maintenance Valley'.

Toelichting

Gelet op de ontwikkelingen ten aanzien van de energietransitie – en dan met name de ontwikkelingen op de Noordzeevelden - is het onontkoombaar dat Den Helder hier een rol in gaat spelen. De haven is door de beperkte ruimte minder geschikt voor grootschalige assemblage, maar ligt wel zeer gunstig voor het toekomstige onderhoud van de windparken op zee. Bedrijven die de windmolenparken gaan bouwen en onderhouden zoeken ruimte in de verschillende zeehavens in Nederland, en ook in Den Helder. De haven (en de regio) moet – om te kunnen voldoen aan de vraag – in ieder geval voldoen aan de noodzakelijke vestigingsplaatscriteria van deze nieuwe bedrijven. Belangrijk is daarvoor ruimte (haventerrein), afmeermogelijkheden (kade), goede bereikbaarheid via het land en lokale kennis en kunde. Met de ontwikkeling van een Energy Maintenance Valley zetten wij in op deze randvoorwaarden en wordt ingezet op de versterking van civiele bedrijvigheid voor onderhoud van wind op zee of andere (hernieuwbare energie-gerelateerde) bedrijvigheid in en rond de haven. Mogelijke locaties die hiervoor geschikt lijken zijn het huidige defensieterrein aan de Paleiskade (Harssens), Nieuwe Diep – Nieuwe Werk (zuidzijde kanaal) en op Kooypunt en Kooyhaven (ondersteunende locaties).

4. Het Voornemen op een kaart

- ontwikkelgebied Defensie
- ontwikkeling kadelengte marine
- ontwikkelgebied publieke haven
- Boerenverdrietverbinding
- nader uit te werken/in te vullen haventerrein
- ontwikkelgebied kennishaven en Energy Maintenance Valley
- ontwikkeling kadelengte civiele haven
- ontwikkelgebied multifunctionele dijk
- logistieke hub Kooyhaven
- te ontwikkelen bedrijventerrein (bijvoorbeeld t.b.v. energietransitie)
- te ontwikkelen stedelijke locatie
- kustwachtcentrum
- uitzichtpunt
- blauwe waterstoffabriek
- mobiliteitshub (bijvoorbeeld De Kooy)
- zoekgebied integrale ontwikkeling logistieke-, mobiliteits- en energiehub
- nieuwe verbindingen infrastructuur
- verdiepen vaarweg Nieuwe Diep

N

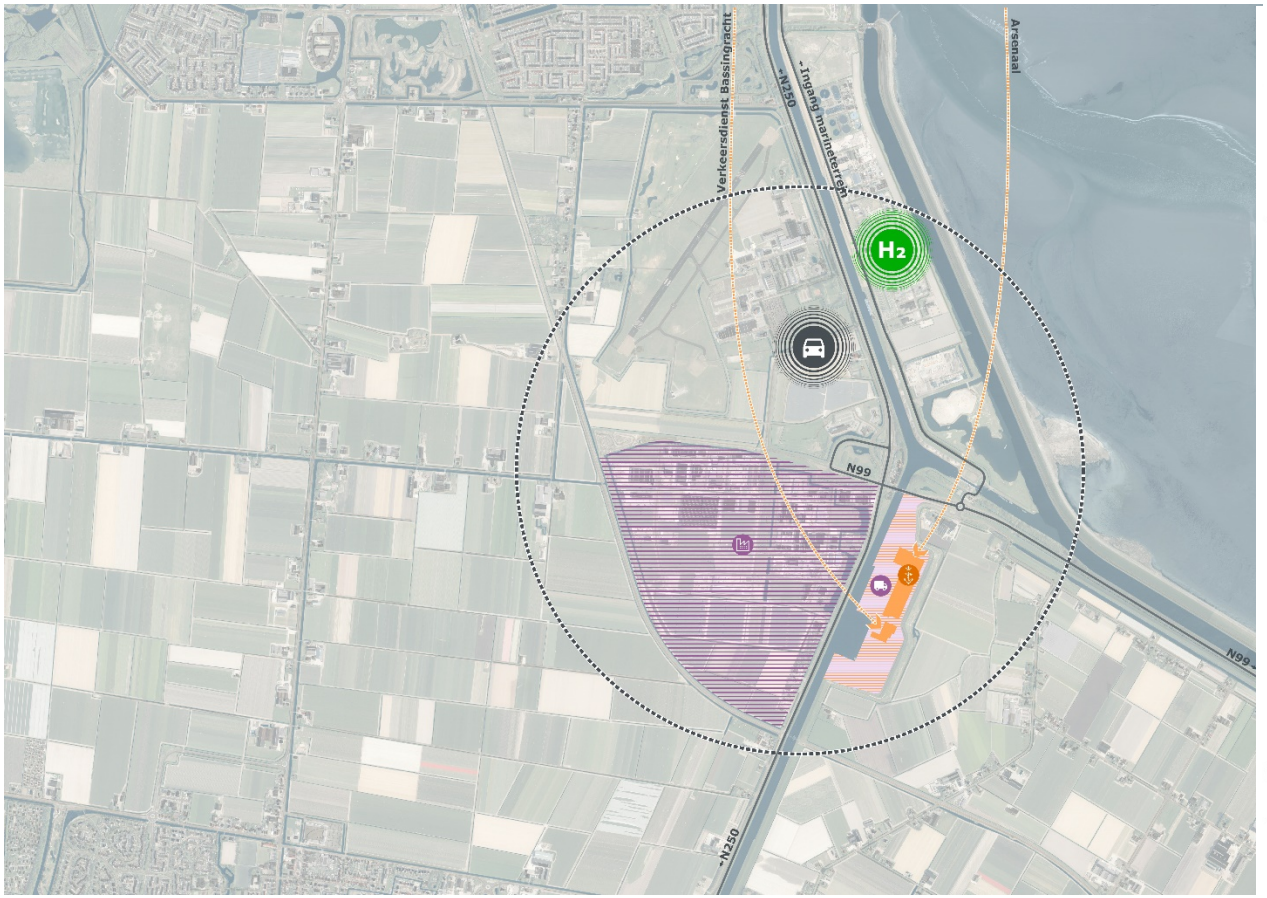

- ontwikkelgebied Defensie
- ontwikkeling kadelengte marine
- ontwikkelgebied publieke haven
- Boerenverdrietverbinding
- nader uit te werken/in te vullen haventerrein
- ontwikkelgebied kennishaven en Energy Maintenance Valley
- ontwikkeling kadelengte civiele haven
- ontwikkelgebied multifunctionele dijk
- logistieke hub Kooyhaven
- te ontwikkelen bedrijventerrein (bijvoorbeeld t.b.v. energietransitie)
- te ontwikkelen stedelijke locatie
- kustwachtcentrum
- uitzichtpunt
- blauwe waterstoffabriek
- mobiliteitshub (bijvoorbeeld De Kooy)
- zoekgebied integrale ontwikkeling logistieke-, mobiliteits- en energiehub
- nieuwe verbindingen infrastructuur
- verdiepen vaarweg Nieuwe Diep

N

5. Clustering

Het Maritiem Cluster is een integrale grootschalige gebiedsontwikkeling. Diverse projecten zullen in de komende decennia uitgevoerd worden. Het 'Voornemen' bevat dus een groot aantal projecten die in samenhang tot elkaar staan, maar niet gelijktijdig ontwikkeld kunnen worden. Om tot uitvoeringsovereenkomsten te komen, is clustering van projecten noodzakelijk.

In hoofdstuk 4 is aangegeven welke ontwikkelingsperspectieven er zijn. In dit hoofdstuk gaan we in op de voorgestelde clustering van het programma, opdat beter zicht ontstaat op die ontwikkelingen die prioriteit hebben vs ontwikkelingen die op langere termijn plaats zullen hebben. De onderstaande cluster-aanduidingen zijn opgenomen op de volgende twee kaarten.

5.1 Cluster 1

I. Cluster 1 betreft ontwikkelingen die met name te maken hebben met de (haven)infrastructuur en bijdragen aan de verbetering van de bereikbaarheid van de stad. Hieronder vallen het verplaatsen van de Moormanbrug, in combinatie met een nieuwe brug over de Koopvaardersbinnenhaven en een beslissing over de functie van de Van Kinsbergenbrug, het verdiepen van de vaarweg Nieuwe Diep, en het creëren van een volwaardige vaarroute door het Boerenverdriet.

Toegang tot de Nieuwe Haven gaat via de Moormanbrug of de Zuidpoort, waarbij de Moormanbrug primair door personeel dat in Den Helder werkzaam is wordt gebruikt. De Moormanbrug en de Van Kinsbergenbrug zorgen dagelijks voor verkeersproblemen. Door de Moormanbrug, die aan vervanging toe is, enkele honderden meters naar het zuidoosten te verplaatsen, in combinatie met een nieuwe brug over de Koopvaardersbinnenhaven en een beslissing over de functie van de Van Kinsbergenbrug, wordt bijgedragen aan het scheiden van verkeersstromen en zal de mobiliteit voor zowel Den Helder als de Nieuwe Haven aanzienlijk worden verbeterd. Nevenvoordeel is dat de kaderuimte ten Noorden van de nieuwe brug aan zowel de civiele als de militaire zijde beter kan worden benut door 'grotere' zeegaande schepen om af te meren. Daarvoor is verdieping van de vaarweg noodzakelijk. Een ander nevenvoordeel is dat de brug op de nieuwe locatie buiten de veiligheidsrisicozonering wordt geplaatst.

Het creëren van een volwaardige vaarroute door het Boerenverdriet ten slotte, stimuleert de gebruiksmogelijkheden van het complex Willemsoord doordat de bereikbaarheid van alle locaties/ functies binnen het havengebied verbetert. De vaarroute moet ook geschikt zijn als extra verbinding voor de beroepsvaart.

II. Daarnaast valt behoud en zo veel mogelijk herbestemming, zichtbaar en beleefbaar maken van (monumentaal) defensievastgoed het Paleis en de Maaskampkazerne op fort Dirksz. Admiraal onder dit cluster, evenals de ontwikkeling van Buitenveld voor moderne legering en Defensiepersoneel en andere stedelijke functies.

Legering van Defensiepersoneel vindt op dit moment op de Nieuwe Haven plaats. Door het niet-operationele deel van de legeringsgebouwen buiten de Nieuwe Haven te brengen, naar de locatie Buitenveld of de locatie Bassingracht, wordt hier ruimte gecreëerd. Dit biedt de mogelijkheid om flexibele woon- en verblijfseenheden te realiseren voor de medewerkers van de KM, nabij het Kazerneterrein en de binnenstad van Den Helder. Gevolg hiervan is dat het de werving en het behoud van personeel stimuleert, en de binding met het van oudsher maritieme karakter van de stad en met de maritieme sector in de regio onderstreept en versterkt. Nevenvoordeel is dat de legering buiten de veiligheidsrisicozonering van de aanwezige bewapeningswerkplaatsen geplaatst kan worden waarmee de veiligheid van personeel wordt verhoogd.

III. Op het Nieuwe Diep sluiten de kade en de primaire waterkering in fysieke zin op elkaar aan en beïnvloeden zij elkaar. Partijen wensen met HHNK de dijkversterking en aanpak van de kade zoveel mogelijk als één project op elkaar te laten aansluiten in tijd, ontwerp en ruimtelijk beeld, rekening houdend met toekomstige ontwikkelingen van het Maritiem Cluster op het Nieuwe Diep-Nieuwe Werk en omgeving enerzijds en de urgentie van de waterveiligheidsopgave anderzijds.

5.2 Cluster 2

Cluster 2 behelst diverse ontwikkelingen.

I. Doorontwikkeling van het havenbedrijventerrein Nieuwe Diep-Nieuwe Werk tot een multifunctioneel gebied waar door efficiënt ruimtegebruik ruimte is voor bestaande en nieuwe havenbedrijvigheid en functies die stad en haven met elkaar verbinden.

Het Nieuwe Diep- Nieuwe Werk biedt Den Helder en de haven veel kansen. Het is zowel schakelpunt tussen stad en haven als route van en naar de Veerhaven als gebied waar scheepsonderhoud plaats heeft. Het is ook de plek waar de primaire waterkering loopt. Een integrale herontwikkeling van het Nieuwe Diep-Nieuwe Werk biedt kansen aan bestaande en nieuwe economieën, en kan een oplossing zijn voor bereikbaarheidsproblemen.

II. Behoud en zo veel mogelijk herbestemming, zichtbaar en beleefbaar maken van (monumentaal) defensievastgoed, zoals Erfprins en herontwikkeling voor defensie- of stedelijke functies van transportlocatie Bassingracht.

Het betreft ontwikkelingen die bijdragen aan de maritieme stadsontwikkeling, die de verbinding tussen stad en haven en marine versterken. Een verplaatsing van de transportlocatie Bassingracht biedt mogelijkheden voor andere (beter passende) functies.

III. Het ontwikkelen van een logistieke hub en mobiliteitshub rond Kooypunt en Kooyhaven.

Het Opslag- en distributiecentrum Arsenaal (ODC), dat het grootste logistieke centrum van Defensie is, bevindt zich op het de Nieuwe haven. De voor instandhouding benodigde logistieke bevoorrading hoeft niet perse, zoals nu het geval is, vanaf het eigen haventerrein plaats te vinden. Nieuwe logistiek concepten (o.a. Vendor Managed Inventory) waarbij de interactie met de industrie steeds belangrijker wordt zijn juist effectiever als het fysieke koppelvlak buiten de Nieuwe Haven ligt. Deze nieuwe logistieke hub kan vanuit efficiëntieoverwegingen worden gecombineerd met de logistieke hub van Marinevliegkamp de Kooy, maar ook met civiele partijen. Daarnaast leidt het buiten de bebouwde kom brengen van deze logistieke hub ertoe dat de bebouwde kom minder wordt belast met relatief zwaar transport en dit de bereikbaarheid van de stad Den Helder verbetert. Transport van het ODC naar de Nieuwe Hven en vice versa kan duurzaam worden ingericht en bovendien over het algemeen plaatsvinden buiten de spitstijden.

Hiermee draagt het ontwikkelen van een logistieke hub bij aan de door partijen gewenste mobiliteitstransitie. Onderzocht wordt of en hoe de logistieke hub fysiek en functioneel gecombineerd kan worden met een mobiliteitshub, en een energiehub.

IV. De ruimtelijke consequenties van een ‘Maritime Maintenance Valley’ - versterking van de industriesamenwerking op scheepsonderhoud.

CZSK/DMI zal in samenspraak met de provincie Noord Holland, de gemeente Den Helder en de maritieme industrie de mogelijkheden ontwikkelen om de toekomstige instandhouding van de CZSK eenheden vanuit Den Helder en wel op of nabij het complex op de Nieuwe Haven te laten plaatsvinden. Daartoe gaan Partijen samen met het RVB en industriële partijen een plan opstellen voor de vorming van een toekomstbestendig onderhoudscomplex voor onderzeeboten en de ruimtelijke en bedrijfsmatige consequenties daarvan.

V. De ruimtelijke consequenties van een ‘Energy Maintenance Valley’ – versterking van civiele bedrijvigheid voor onderhoud van wind op zee of andere (hernieuwbare energie-gerelateerde) bedrijvigheid.

Dit betreft de ontwikkeling van terreinen in de haven die geschikt zijn voor het onderhoud van Wind op zee. De energietransitie vraagt van alle havens in Nederland een substantiële bijdrage. Deze bijdrage zal zijn in assemblage, opslag en beheer en onderhoudsvoorzieningen. De haven van Den Helder zal met name ten aanzien van dat laatste onderwerp ingezet kunnen worden. De huidige pitstop haven, die al voorziet in het onderhoud van de huidige gas en olievelden is even zo goed gelegen en geschikt te maken voor het onderhoud van de wind op zee parken en mogelijke toekomstige waterstofcentrales. Dit vraagt ruimte in de haven in orde grootte 4-6 ha. Hiervoor wordt gekeken naar Harssens als locatie waar civiele bedrijven ruimte hebben voor de noodzakelijk werkzaamheden. In de huidige situatie wordt Harssens, althans met name de steigers gebruikt door de KM. Deze functies zullen in de haven blijven, maar vragen wel een verplaatsing of herinrichting van het gebied.

5.3 Cluster 3

Cluster 3 ontwikkelingen zijn ontwikkelingen voor de wat verdere toekomst. Denk hierbij aan de verplaatsing en herontwikkeling van het voorterrein van de Veerhaven. Het gaat hier dus om een noordoostelijke verplaatsing van de Veerhaven, en daarmee gepaard gaande herontwikkeling van het voorterrein. Dit vraagt uiteraard ook om aanpassingen in de havenmond (verlengen pier).

Het zijn derhalve ontwikkelingen die nu wel gewenst lijken, maar die om pragmatische redenen later in de tijd beter passen en ontwikkelingen die nu nog niet bekend zijn, maar in de loop van deze ontwikkeling zich gaan aandienen en waarvoor gezamenlijke inzet en afstemming nodig is.

AT OSBORNE

CLUSTER 1
CLUSTER 2
CLUSTER 3
N250
TEXEL
N250
Kooyhaven
Ingang marineterrein

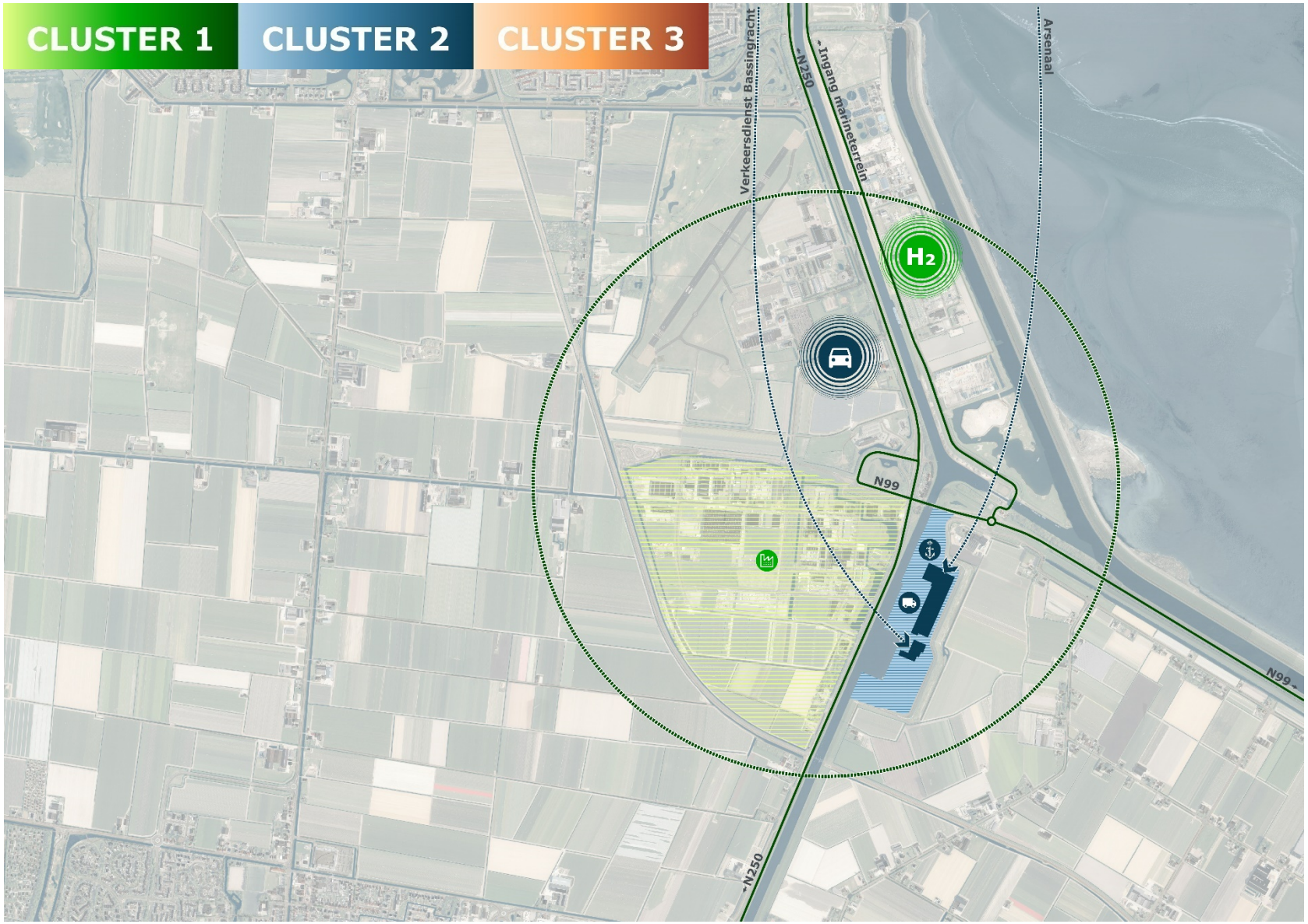
CLUSTER 1
CLUSTER 2
CLUSTER 3
Verkeersdienst Bassingracht
N250
Ingang marineterrein
Arsenaal
H2
N99
N99
N250

AT OSBORNE

© 2023, AT Osborne
juni 2023

AT Osborne
Postbus 168
3740 AD Baarn
(035) 543 43 43

www.atosborne.nl

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12808
Extern Zaak ID	2045662
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.b
Titel	Circulaire economie: Brief aan staatssecretaris Van Rij m.b.t. lobbypunt circulaire economie (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/B&S

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

GS verzenden een brief aan staatssecretaris Van Rij van Fiscaliteit en Belastingdienst om draagvlak bij de rijksoverheid te vergroten voor een verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op grondstoffen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

Y. Schmal

BEL/BS

Telefoonnummer +31235143401

schmaly@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 JUNI 2023

Kenmerk

2045662/2045675

Uw kenmerk

Betreft: Brief aan staatssecretaris Van Rij over lobbypunt circulaire economie

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Brief aan staatssecretaris Van Rij over lobbypunt circulaire economie.

In de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 staat beschreven dat de provincie Noord-Holland voorstander is van een verschuiving van belasting op arbeid naar primaire grondstoffen en vervuiling.

Aangezien een dergelijke systeemverandering alleen effectief is op Europese schaal, is het lobbydoel "belastingverschuiving van arbeid naar primaire grondstoffen en vervuiling" door Noord-Holland geïnitieerd in het Europese netwerk de "North Sea Commission".

Op 23 mei jl heeft de North Sea Commission, een geografische commissie onder het Europese netwerk van de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), de door Noord-Holland geïnitieerde resolutie 'Towards a Circular Economy' aangenomen.[1] De Europese kustregio's rondom de Noordzee hebben daarmee hun steun uitgesproken voor de verschuiving van belastingen als middel om klimaatverandering tegen te gaan en de transitie naar een circulaire economie te versnellen.

Het doel van de brief aan staatssecretaris Van Rij is om het draagvlak bij het Rijk voor de belastingverschuiving te vergroten door te laten zien dat er vanuit een groot aantal Europese regio's behoefte is aan deze verschuiving. Daarnaast is het doel om de staatssecretaris aan te moedigen om op dit onderwerp een koplopersrol te nemen in Europees verband.

Circulaire bedrijven moeten nog altijd concurreren in een financieel systeem vol met prikkels die juist lineaire bedrijven verder helpen. Om de circulaire economie daadwerkelijk verder te helpen, is er een

[1] Te vinden op de pagina: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Klimaat_Energie/Circulaire_economie/Een_circulaire_economie

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

systeemverandering nodig. Door dit op Europees niveau te doen, wordt er voor alle bedrijven in Europa een gelijk speelveld gecreëerd.

Wij (en met ons het IPO en de MRA) zijn van mening dat een belastingverschuiving van arbeid naar vervuiling en grondstofgebruik het meest effectief is als dit in samenwerking met andere landen wordt opgepakt.

Een verschuiving van de belasting is niet iets wat van de een op de andere dag geregeld is, maar iets van de lange adem. Daarom is alle kennis, kennisdeling en steun van groot belang.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Brief aan staatssecretaris Van Rij

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

De Staatssecretaris van Financiën
Postbus 20201
2500 EE 'S-GRAVENHAGE

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
Y. Schmal
BEL/BS

Telefoonnummer +31235143401
schmaly@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 JUNI 2023

Kenmerk
2045662/2045672

Uw kenmerk

Betreft: Draagvlak voor verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op grondstoffen

Excellentie,

Wij schrijven u over een belangrijk onderwerp dat wij graag onder uw aandacht willen brengen: de verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op vervuiling en grondstoffengebruik. Een stelselwijziging is nodig om fiscale belemmeringen die circulariteit in de weg staan, weg te nemen. De wens voor deze beweging is u niet onbekend. Zo sprak u 28 november 2022 tijdens het eerste EU Tax Symposium "On the road to 2050"[1] zeer positief over "The Ex'tax Project" met Femke Groothuis. Bovendien is onlangs de motie-Koffeman (PvdD) over de implementatie van de aanbevelingen uit het Ex'tax Project aangenomen in de eerste kamer.

Graag informeren wij u middels deze brief over de toenemende Europese steun voor dit onderwerp, wat kansen biedt voor Nederland om een leidende positie in Europa in te nemen. Wij roepen u op een 'coalition of the willing' op te starten om dit belangrijke onderwerp verder te brengen in Europa.

Op 23 mei jl heeft de North Sea Commission, een geografische commissie onder het Europese netwerk van de Conference of Peripheral Maritime Regions (CPMR), de door Noord-Holland geïnitieerde resolutie 'Towards a Circular Economy'[2] aangenomen. De Europese kustregio's rondom de Noordzee hebben daarmee hun steun uitgesproken voor de verschuiving van belastingen als middel om klimaatverandering tegen te gaan en de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Wij en andere regio's committeren ons aan dit onderwerp en brengen het gezamenlijk onder de aandacht in Europa.

[1] On the road to 2050: informatie via: https://taxation-customs.ec.europa.eu/road-2050-tax-mix-future/eu-tax-symposium_en
[2] Te vinden op: https://www.noord-holland.nl/Onderwerpen/Klimaat_Energie/Circulaire_economie/Een_circulaire_economie

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Als provincie werken wij nu een aantal jaar aan het stimuleren en ontwikkelen van de circulaire economie. Net als het Rijk, hebben wij in 2017 het Nationaal Grondstoffenakkoord ondertekend. Bedrijven vormen de kern van de economie en zijn daarmee de sleutel in de transitie. Hoewel Noord-Holland al enkele toonaangevende circulaire koplopers heeft, is het nu belangrijk om een grotere groep bedrijven aan te moedigen om circulair te denken. Wij zetten verschillende instrumenten in om dit te bewerkstelligen.

Wat wij en onze medeoverheden in IPO en MRA verband echter zien is dat circulaire bedrijven het moeilijk hebben om op te schalen en te concurreren met lineaire bedrijven zodra ze de markt betreden. Dit komt omdat lineaire productie in de meeste gevallen goedkoper is. Circulaire bedrijven zijn gedwongen te concurreren in een financieel systeem vol met prikkels die juist lineaire bedrijven verder helpen. Er is een systeemverandering nodig om hier verandering in te brengen.

Als provincie Noord-Holland zijn we blij dat in het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) staat dat het Rijk wil inzetten op marktprikkels volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Ook zien we een aantal ambitieuze, concrete maatregelen om hier uitvoering aan te geven. Daar spreken we graag onze steun voor uit en we moedigen u, en uw collega-staatssecretaris van I&W en andere leden van het kabinet, aan om te blijven kijken wat er aanvullend mogelijk is om de transitie te versnellen met de inzet van fiscale instrumenten. Het 'Deltaplan Belastingen voor een Circulaire en Sociale Economie'[3] geeft hier concrete aanknopingspunten voor.

Wij, en met ons het IPO en de MRA, zijn echter van mening dat een belastingverschuiving van arbeid naar vervuiling en grondstofgebruik het meest effectief is als dit in samenwerking met andere landen wordt opgepakt. The Ex'tax Project publiceerde recent een zeer waardevol rapport[4], waarin wordt uitgelegd hoe deze belastingverschuiving op Europees niveau stapsgewijs ingevoerd kan worden.

De basis voor Europese samenwerking ligt er, maar er is leiderschap nodig om dit onderwerp in Europa verder te brengen. Met deze brief vragen wij u de handschoen op te pakken en met andere voorlopers zoals Duitsland, België en Finland een "coalition of the willing" op te zetten om zo de belastingverschuiving van de grond te krijgen.

Met deze groep koplopers kunt u de volgende dingen doen:

- gehoor geven aan de conclusie en oproep tijdens het symposium op 28 november 2022 om het evenement jaarlijks terug te laten keren en daar als 'coalition of the willing' actief aan bij te dragen;

---

[3] Te vinden via: https://ex-tax.com/wp-content/uploads/2021/01/Extax-rapport-Deltaplan-Belastingen-voor-een-Circulaire-en-Sociale-Economie-def.pdf

[4] Te vinden via: https://ex-tax.com/taxshift/

- onderzoeken welke stappen uit het bovengenoemde rapport, ondanks de beperking van unanimiteit, al wel gezet kunnen worden en wat daar voor nodig is;
- de kennis opgedaan bij de uitvoering van de motie in de Eerste Kamer delen met de andere koplopers.

Graag denken wij, de provincie Noord-Holland, met u mee. We nodigen u dan ook uit voor een gesprek bij een van onze circulaire koplopers in de provincie, om de mogelijkheden voor verdere samenwerking te bespreken.

We zien uit naar uw reactie.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Kopie aan Staatsecretaris Heijnen en minister Adriaansens

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12349
Extern Zaak ID	1979201
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.c
Titel	Circulaire economie: Provinciale circulaire economie rapportage 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/sb

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

In opdracht van zes provincies, waaronder de provincie Noord-Holland, is met verschillende onderzoeken, voor alle provincies in beeld gebracht waar zij individueel staan in de ontwikkeling naar een 100% circulaire economie. Op basis van deze onderzoeken heeft de provincie Noord-Holland een rapportage opgesteld over de actuele stand van zaken van de circulaire economie in de provincie. Deze rapportage biedt zowel inzicht in de stand van zaken, de beperkingen van de huidige methodiek als aanknopingspunten voor eigen beleid ter versnelling van de transitie.

Eerste Provinciale Circulaire Economie Rapportage (PCER-NH)

Noord-Holland

Met feiten naar meer focus

Maart, 2023

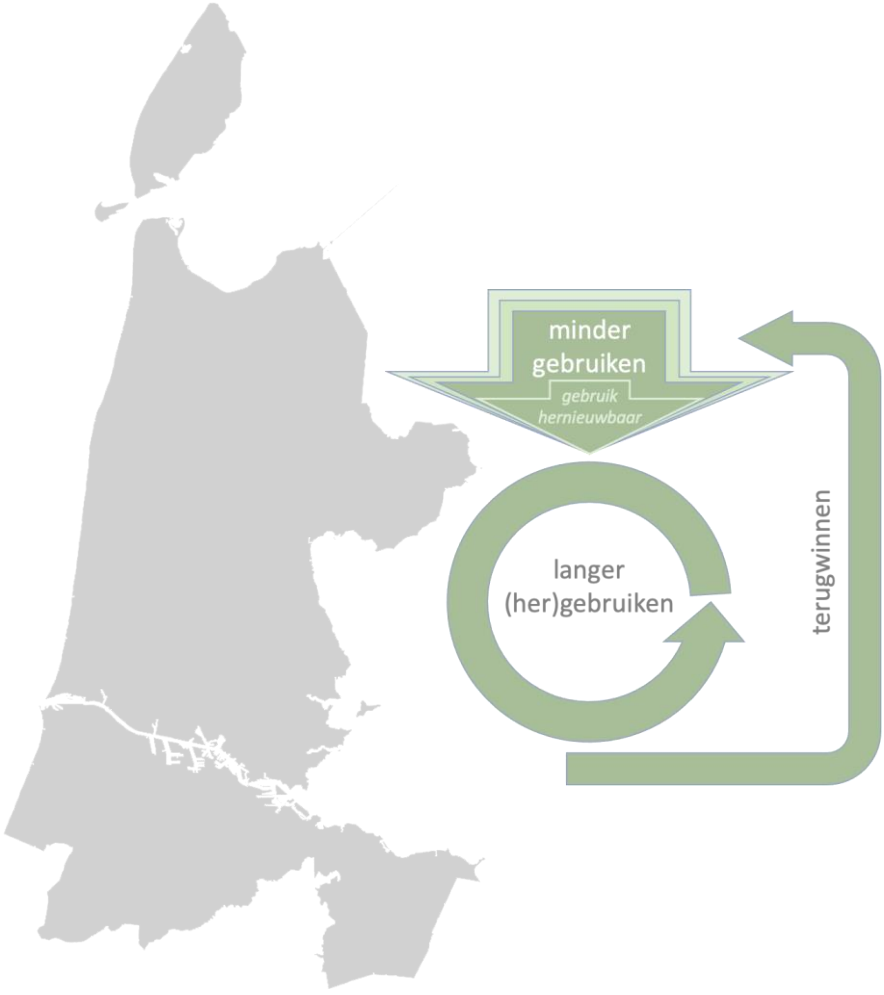

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Inleiding – twaalf provincies en hun eerste circulaire economie rapportage **3**

Aanleiding *3*

Doel rapportage *3*

Indicatief en richtinggevend *3*

Samenvatting **5**

Monitoring **7**

Ontwikkeling en keuze indicatoren *7*

1. Goederenstromen 7
2. Materiaal verbruik 9
3. Milieudruk van goederen in Milieukosten indicator en CO_2-equivalenten 11
4. Potentie voor hoogwaardiger verwerking van afvalstromen 13
5. Leverings(on)zekerheid grondstoffen 14
6. Transitie indicatoren 15
7. Houding, gedrag en ervaren belemmeringen van inwoners met circulariteit 18

Tot slot: van feiten naar focus *20*

Bijlagen **21**

Definities *21*

Circulaire economie 21
Goederen 21
Direct material input (DMI), Direct material consumption (DMC), ... 21
Biotisch en a-biotisch 21
CO_2 equivalenten 21
Kritieke grondstoffen 21
R-ladder (ladder van Lansink) 21

Urgentie circulair beleid *23*

Bronnen *24*

Inleiding – twaalf provincies en hun eerste circulaire economie rapportage

Aanleiding

Sinds 2019 werken de twaalf provincies samen om te komen tot een monitor van de transitie naar een circulaire economie. De wens hierachter is om inzicht te krijgen hoe deze transitie vordert op provinciale schaal en daarmee zicht te krijgen op hoe de transitie versneld kan worden. Alle provincies zetten zich op diverse wijzen in om de transitie naar een circulaire economie, de grondstoffentransitie, te versnellen. Om die reden is er behoefte om te kunnen meten en volgen hoe deze transitie zich op provinciale schaal ontwikkelt. De provincies werken hieraan vanuit het Interprovinciaal Overleg (IPO) vanaf het begin samen met het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

In januari 2021 verscheen de eerste Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) van de hand van het PBL, in opdracht van het Kabinet. In deze eerste ICER werd de stand van zaken weergegeven van de overschakeling naar een circulaire economie in Nederland. Op basis hiervan werd geconcludeerd dat een versnelling van de transitie nodig was om de gestelde beleidsdoelen te halen: een volledig circulaire economie in 2050 en om in 2030 halverwege te zijn. Aan het PBL is vervolgens door het Rijk de opdracht gegeven de nationale monitor verder te ontwikkelen en deze rapportage elke twee jaar te herhalen.

De ontwikkeling van een gezamenlijke provinciale monitor kwam begin 2022 in een versnelling door het aanbod van het PBL om deze op te nemen in de ICER van 2023. Door zes provincies (Groningen, Limburg, Noord-Holland, Overijssel, Utrecht en Zeeland) zijn opdrachten voor onderzoeken gegeven die hebben geleid tot zeven categorieën van indicatoren die in beeld brengen waar elke provincie staat, uitgewerkt op basis van gelijke methoden en gelijke databronnen. Van deze indicatoren heeft het PBL er vijf meegenomen in de ICER 2023. Van de twee resterende indicatoren had PBL voor de één een andere benadering en was de ander te laat beschikbaar.
Elke provincie heeft hiermee een gelijke basis voor een rapportage over de circulaire transitie in de eigen provincie. Door het IPO is opdracht gegeven om de resultaten en duiding daarvan te bundelen tot een eerste provinciale monitor voor de twaalf provincies. Het resultaat zal onder meer worden gebruikt bij de reactie op het Nationaal Programma Circulaire Economie 2023-2030 van het Rijk dat in februari 2023 is gepubliceerd.

Doel rapportage

Voorliggend rapport geeft zicht op de transitie in de provincie Noord-Holland gebaseerd op de uitgevoerde onderzoeken. Het is geschreven door de eigen organisatie met als doel Gedeputeerde en Provinciale Staten te informeren over de stand van zaken van de circulaire transitie in Noord-Holland. De cijfers die voortkomen uit de verschillende onderzoeken, zijn in onderstaande hoofdstukken geduid. Op basis hiervan zijn conclusies getrokken met aanbevelingen voor het vervolg van de provinciale aanpak en strategie. Het motto hierbij is: met feiten naar meer focus. De monitor bevat ook relevante informatie voor de evaluatie van de uitvoering van de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 die staat gepland voor eind 2023.

Indicatief en richtinggevend

De zoektocht naar goede indicatoren en relevante data is met het verschijnen van deze rapportage en de ICER 2023, een stap verder gebracht. Tegelijk is duidelijker geworden dat meer en betere data nodig is om in beeld te brengen waar we staan in de circulaire transitie. Op dit moment ontbreekt gewoon nog veel relevante data. We willen meer weten dan we nu kunnen weten. Dit vraagt meer gedetailleerde gegevens over goederenstromen (grondstofgebruik) in de provincie en van andere indicatoren van de transitie.

Voorbeelden van betere informatie die nodig is:
- wanneer en in welke mate een aanbesteding circulair is;
- hoeveel recyclaat wordt toegepast;
- in welke mate producten circulair ontworpen zijn;
- hoe vaak eigendom vervangen is door een circulaire dienst.

Elke transitie kent meerdere fases, te beginnen met een aanloopperiode. Dit is waar de circulaire transitie zich nu nog bevindt. In deze fase komt de verandering op gang zonder dat dit in de bestaande situatie direct meetbaar en zichtbaar is. In deze periode zijn indicatoren nodig die vooruitlopen op de zichtbare transitie, zoals het aantal bedrijven met circulaire activiteiten, circulaire banen en opleidingen of het aantal aanvragen voor subsidies of patenten voor circulaire innovaties. Om van een innovatieve niche activiteit naar een mainstream product te gaan, kost vele jaren. Deze indicatoren laten zien dat de transitie op gang komt.

De zeven (categorieën van) indicatoren die met de uitgevoerde onderzoeken in beeld zijn gebracht en in deze rapportage centraal staan, zijn de volgende:

1. Goederenstromen: grondstoffen, materialen en producten verdeeld in 25 stromen.
2. Materiaal gebruik en verbruik, berekend vanuit de goederenstromen.
3. Milieubelasting, berekend vanuit de goederenstromen.
4. Kansen voor hoogwaardiger verwerking van afvalstromen, afgeleid uit de landelijke registratie van afvalstromen.
5. Leverings(on)zekerheid grondstoffen, toegerekend naar de goederenstromen.
6. Transitie indicatoren: analyse van circulaire bedrijven, activiteiten en beleidsinstrumenten
7. De mening van bewoners over circulariteit op basis van een enquête onder 800 bewoners in elke provincie.

Met de uitvoering van de provinciale onderzoeken dragen we zowel bij aan het geven van inzicht in de huidige stand van zaken, als aan het verder ontwikkelen van het verkrijgen van de juiste data om de transitie te volgen.

Samenvatting

In samenwerking met de andere provincies zijn zeven (categorieën van) indicatoren voor de transitie naar een circulaire economie uitgewerkt. Voor alle provincies zijn hiervoor dezelfde methoden en dezelfde databronnen gebruikt. Van deze zeven zijn vijf in de nationale monitor van het PBL terecht gekomen: de Integrale Circulaire Economie Rapportage (ICER) 2023. Hiermee kan de provincie Noord-Holland zich vergelijken met andere provincies en met de nationale ontwikkeling van de transitie. Belangrijk is daarnaast dat de uitkomst richting geeft voor een verdere focus in provinciaal beleid. Doordat de monitoring nog volop in ontwikkeling is, zijn de resultaten indicatief. De informatie geeft wel zicht op relevante, nieuwe of aangescherpte handelingsperspectieven.

Kort samengevat zijn de conclusies voor de zeven (categorieën van) indicatoren de volgende:

Goederenstromen

- De provincie Noord-Holland heeft een dominante positie in goederenstromen in Nederland met 18% van het volume aan goederenstromen die hier geproduceerd of gebruikt worden. Dit bevestigt het belang om als provincie Noord-Holland bij te dragen aan de transitie naar een circulaire economie.
- Voor de in de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 gekozen prioritaire grondstofstromen (biomassa & voedsel, bouw, plastic en textiel) is de inzet daarop van nationaal belang gezien de omvang hiervan.
- Het herkennen van de bedrijven met de grote goederenstromen geeft nieuwe aanknopingspunten voor gerichte acties naar deze bedrijven en daarmee focus in beleidsuitvoering.

Materiaal gebruik

- De trend van de afgelopen jaren is een toename van goederenstromen en daarmee toename van materiaalgebruik en verbruik, terwijl de doelstelling afname is. Dit geldt voor bijna alle onderzochte goederenstromen.
- In de analyse springt de omvang en toename van gebruik en verbruik van fossiele grondstoffen eruit. Hiervoor is geen duidelijke verklaring. Dit geeft aanleiding voor nader onderzoek.
- De data geven aanleiding voor een waar mogelijk steviger inzet van provinciaal beleid om het grondstofgebruik terug te dringen. Dit is nodig om de provinciale (en nationale) doelstellingen te kunnen halen.

Milieu-impact

- De maakindustrie blijkt met afstand de grootste milieu-impact te hebben in de provincie Noord-Holland. Binnen de maakindustrie gaat het met name om de verwerkers van fossiele grondstoffen (vooral steenkool, bruinkool, aardgas en ruwe aardolie, maar ook cokes en aardolie producten).
- Vermindering van het gebruik van fossiele grondstoffen vraagt vanuit het belang van de transitie naar een circulaire economie, milieu(kosten) en klimaatverandering (CO_2-uitstoot) nadrukkelijk aandacht binnen het beleid van de provincie Noord-Holland.
- Het concreet in beeld brengen van de bedrijven die fossiele grondstoffen gebruiken en verbruiken, is daarmee urgent en geeft een duidelijk aanknopingspunt voor gerichte acties naar bedrijven.

Potentie hoogwaardiger verwerking afvalstoffen

- Er liggen ruimschoots kansen voor een hoogwaardiger verwerking van industrieel/bedrijfsafval in Noord-Holland.
- Met de gegevens van de Landelijk Meldpunt Afvalstoffen kan elke Omgevingsdienst op hoogwaardiger verwerking gaan sturen, met name op de kleine groep bedrijven met een grote afvalproductie. Voor belemmeringen van bedrijven hierbij, die zo ook in beeld komen, kunnen oplossingen verkend worden.

Leverings(on)zekerheid grondstoffen

- Goederenstromen van machines, apparaten en transportmiddelen en van houtproducten en meubels hebben te maken met grondstoffen die hoog scoren op levering(on)zekerheid en vormen een belangrijk deel van de waarde van goederen die in de provincie een bewerking kennen.
- Leverings(on)zekerheid op de korte of lange termijn kan een stimulans zijn om meer circulair te gaan ondernemen. Vanuit beleid biedt dit een kans om bedrijven hierover gericht te benaderen.

Transitie-indicatoren

- De transitie is relatief gezien nog beperkt zichtbaar in Noord-Holland, al is het absolute aantal circulaire bedrijven groot.
- De meeste bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering zijn actief op het gebied van reparatie.
- Bij innovatieve circulaire bedrijven is duidelijk een ontwikkeling naar nieuwe werkwijzen en businessmodellen zichtbaar die zich richten op strategieën die zich hoger op de R-ladder bevinden.
- De inzet van circulaire beleidsinstrumenten door Noord-Holland lijkt voor inkoop en ruimtelijk beleid lager dan bij andere provincies, maar hiervoor zijn verschillende in dit rapport benoemde verklaringen.

Houding, gedrag en ervaren belemmeringen bewoners met circulariteit

- Hoewel de provincie geen directe rol heeft richting inwoners, geeft het onderzoek hiernaar verschillende aanknopingspunten voor lobby op ondersteunende wet- en regelgeving en kennisdeling richting bedrijven.

Tot slot: van feiten naar focus

- De monitor geeft diverse aanknopingspunten voor aanvulling en aanscherping van ons beleid op basis van data-gedreven conclusies zoals in de rapportage verwoord.

Monitoring

Ontwikkeling en keuze indicatoren

Voor de ontwikkeling van de gezamenlijke provinciale monitor zijn zes opdrachten aan adviesbureaus gegeven door de zes genoemde provincies. Na een eerste verkenning door Metabolic en geoFluxus zijn er vervolgens opdrachten gegeven aan het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), geoFluxus, I&O Research en Royal Haskoning DHV (RHDHV) om met data-analyse en enquêtes inzicht te geven in de stand van zaken van de transitie naar de circulaire economie in elke provincie. Vanuit IPO is er daarna een opdracht gegeven om op basis van de verschillende onderzoeken tot een gezamenlijke publicatie over de monitoring te komen.

Op basis van de onderzoeken zijn de volgende zeven categorieën van indicatoren uitgewerkt. De indicatoren zijn een combinatie van voortbouwen op al bestaand onderzoek (1, 6, 7) en nieuwe, voor deze monitor onderzochte indicatoren (2 t/m 5):

- De analyse van goederenstromen (1) is een opschaling van onderzoek door het CBS in opdracht van de provincie Noord-Holland dat eerder in samenwerking met de provincies Utrecht en Overijsel en de gemeente Amsterdam is uitgevoerd.
- Door geoFluxus zijn, mede op basis van de data van CBS, specifiek voor provincies, analyses uitgevoerd naar materiaalgebruik, de milieubelasting daarvan en grondstoffen met een leverings(on)zekerheid (2, 3 en 5).
- De analyse door geoFluxus van afvalstromen (4) is gebaseerd op registraties in het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA).
- De analyse door geoFluxus over leverings(on)zekerheid van grondstoffen in goederenstromen (5) is een geheel nieuw onderzoek.
- De analyse van RHDHV van de transitie-indicatoren (6) is een provinciale specificatie van een nationaal onderzoek dat RHDHV in opdracht van het PBL heeft uitgevoerd.
- Het onderzoek van I&O Research is eerder voor de provincie Overijssel uitgevoerd en is op dezelfde manier herhaald in de andere provincies.

In de Integrale circulaire economie rapportage 2023 (ICER 2023) van het PBL is een deel van de uitkomsten van deze indicatoren overgenomen:

Indicatoren	Onderzoeksbureau	Opgenomen in ICER 2023
1. Goederenstromen, verdeeld in 25 typen.	CBS	Nee
2. Materiaal gebruik en verbruik	geoFluxus / CBS	Ja
3. Milieubelasting van goederen	geoFluxus / CBS	Ja
4. Kansen voor hoogwaardiger verwerking van afvalstromen	geoFluxus / LMA	Ja
5. Leverings(on)zekerheid grondstoffen in goederenstromen	geoFluxus / TNO / CBS	Nee
6. Transitie indicatoren	RHDHV	Ja
7. Houding, gedrag en ervaren belemmeringen van bewoners met circulariteit	I&O Research	Ja

In de volgende paragrafen zijn de belangrijkste uitkomsten per indicator opgenomen. Hiermee wordt een totaalbeeld gegeven voor Noord-Holland op basis van de nu beschikbare data en informatie.

1. Goederenstromen

Goederen die in de provincie een bewerking kennen van gebruik, verbruik of productie zijn relevant voor de transitie, omdat in een circulaire economie het gebruik van grondstoffen beperkt moet worden. Bij goederenstromen kan het bijvoorbeeld gaan om:

- verwerking in een materiaal of product;
- verbranding van bijvoorbeeld biomassa of fossiele grondstof;
- productie, bijvoorbeeld agrarisch, bosbouw of aardgas;
- consumptie van voedingsmiddelen;
- toepassing in bouwwerken of verkoop aan gebruikers.

Dit biedt aanknopingspunten voor sturing op circulair gebruik of vervanging van primaire grondstoffen.

Voor de circulaire economie zijn de goederenstromen relevant die in de provincie geproduceerd worden of ingevoerd voor gebruik of verbruik. Een vergelijking van de data hierover laat zien welke provincies de grootste impact hebben op goederenstromen. Dit laat zien welke provincies voor welke goederen een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het bereiken van de doelstellingen voor circulaire economie.

Door het CBS is een analyse uitgevoerd van 25 goederenstromen per provincie (zie kader hiernaast). Goederenstromen kunnen bestaan uit grondstoffen, materialen of producten. Gekeken is naar het volume en de waarde van de goederenstroom in 2020 en de trend over de jaren 2015-2020. Door het CBS is voor elke goederenstroom is bepaald of het gaat om:

- doorvoer (direct of na opslag, zonder bewerking)
- distributie binnen de provincie (verplaatsing zonder bewerking)
- gebruik (verwerking in product), verbruik (voor verbranding, consumptie) of productie in de provincie.

Vanuit het perspectief van de circulaire economie zijn goederen die een bewerking in de provincie kennen (gebruik, verbruik of productie) relevant. Doorvoer en distributie zijn in de verdere analyse daarom buiten beschouwing gelaten.

Land- en tuinbouwproducten
Bosbouwproducten
Veehouderij-, jacht- en visserijproducten
Voedsel, plantaardig
Voedsel, dierlijk
Voedsel, overig
Steenkool, bruinkool, aardgas en ruwe aardolie
Cokes en aardolieproducten
Ertsen
Zout, zand, grind, klei
Overige minerale producten
Chemische producten en kunstmest
Farmaceutica en chemische specialiteiten
Kunststoffen, rubber
Basismetalen en basismetaalproducten
Metaalproducten
Machines en apparaten voor de industrie
Overige machines en apparaten
Transportmiddelen
Textiel
Kleding, bont en leer
Hout- en kurkproducten, papier en pulp
Meubels
Afval
Overige goederen

Doorvoer	
	Doorvoer
	Invoer voor wederuitvoer
	Wederuitvoer
Distributie	
	Distributie
Gebruik, verbruik of productie	
	Invoer nationaal
	Invoer internationaal
	Uitvoer nationaal
	Uitvoer internationaal
	Aanbod eigen regio

Door het CBS worden voor deze analyse meerdere databestanden gecombineerd en bewerkt. Elke stap hierin bevat een aanname en een onzekerheid. Vooral in provincies met veel goederenstromen ontstaat daarmee een flinke onzekerheidsmarge op de uitkomst. De analyse van het materiaalgebruik in de provincie Noord-Holland heeft daardoor een grote onzekerheidsmarge.

De indeling van alle grondstoffen, materialen en producten in 25 goederenstromen is een sterke vereenvoudiging van de realiteit, maar is vooralsnog de best beschikbare benadering. Een van deze stromen is afval, waarmee er 24 bewerkte goederenstromen zijn voor de analyse. Op basis van dit onderzoek kunnen de belangrijkste gebruikers, met name bedrijven, gericht worden gezocht en in kaart gebracht. Dit biedt daarmee aanknopingspunt voor gerichte acties of benadering van de bedrijven die met deze goederenstromen werken.

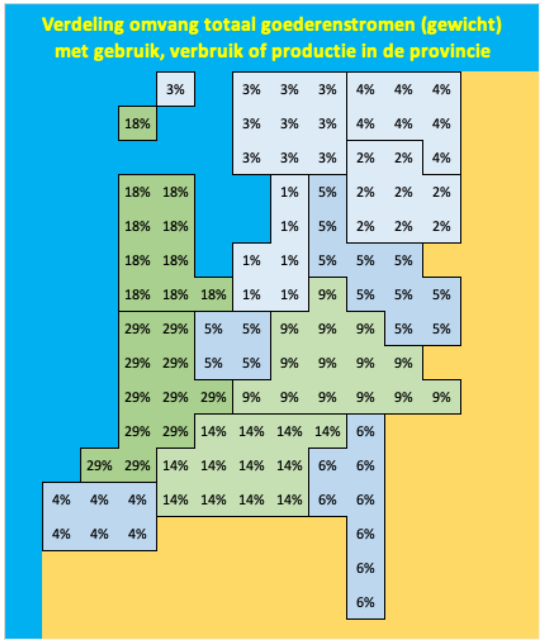

Landelijk beeld

In de afbeelding hiernaast staat de verdeling van omvang van goederenstromen met een bewerking per provincie. Als elke provincie een gelijk deel van de goederenstromen zou hebben, dan had iedere provincie 8% (1/12e deel). De afbeelding laat echter een ongelijke verdeling zien met 18%

van de omvang van goederenstromen met een bewerking in de provincie Noord-Holland. Kwantitatief hebben de provincie Zuid-Holland en Noord-Holland een duidelijk grotere omvang van goederenstromen dan de andere provincies. Een mogelijke verklaring is de aanwezigheid van grote zeehavens met de bijbehorende aantrekking van bedrijvigheid in beide provincies.

Noord-Holland
De totale omvang van goederenstromen in Noord-Holland was in 2020 274 miljoen ton met een waarde van € 383 miljard in totaal. Een derde hiervan werd verplaatst zonder bewerking (doorvoer, wederuitvoer, distributie) en bijna een kwart werd na een bewerking in de provincie weer uitgevoerd. Dit betekent dat 42% van goederenstromen in 2020 in de provincie zijn geproduceerd, gebruikt of verbruik.

Binnen de goederen die in de provincie Noord-Holland een bewerking kennen, zijn de fossiele grondstoffen (vooral steenkool, bruinkool, aardgas en ruwe aardolie maar ook cokes en aardolieproducten) in omvang veruit het grootst namelijk 41 miljoen ton (35%). Als gekeken wordt naar de waarde van goederenstromen die een bewerking kennen dan is die voor machines en apparaten het hoogst (€ 23 miljard, 21%).

De provincie heeft in de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 gekozen om in te zetten op vier prioritaire grondstofstromen, in aansluiting op de nationale prioriteiten: biomassa en voedsel, bouw, plastic en textiel. Op basis van de omvang van goederenstromen met een bewerking in de provincie zouden textiel en kunststof geen prioriteit krijgen. Voor deze goederenstromen heeft de provincie echter wel een rol van nationale betekenis geïllustreerd aan de hand van bovenstaande tabel. Hiermee onderbouwt deze analyse de gestelde grondstof prioriteiten uit de Actieagenda.

Prioritaire stroom (belang in gewicht)	*Binnen PNH*	*t.o.v. P12*
biomassa en voedsel	*20%*	*14%*
bouw	*14%*	*19%*
textiel	*0,5%*	*20%*
kunststof (plastic)	*0,6%*	*10%*

Conclusies
- De provincie Noord-Holland heeft een dominante positie in goederenstromen in Nederland met 18% van het volume aan goederenstromen die hier geproduceerd of gebruikt worden. Dit bevestigt het belang om als provincie Noord-Holland bij te dragen aan de transitie naar een circulaire economie.
- Voor de in de Actieagenda gekozen prioritaire grondstofstromen is de inzet daarop van nationaal belang op basis van de relatieve omvang daarvan.
- Het herkennen van de bedrijven met de grote goederenstromen geeft nieuwe aanknopingspunten voor gerichte acties naar deze bedrijven en daarmee focus in beleidsuitvoering.

2. Materiaal verbruik

De landelijke doelstelling voor de circulaire transitie in 2030, is gespecificeerd in een halvering ten opzichte van 2015 van het gebruik van primaire (recent gewonnen) grondstoffen die a-biotisch zijn (eindig, niet-hernieuwbaar), zoals fossiele grondstoffen, mineralen en metalen. Behalve een bijdrage aan de doelstelling voor de circulaire economie levert het verminderen van het gebruik van fossiele grondstoffen ook een bijdrage aan het beperken van klimaatverandering. Fossiele grondstoffen zijn een belangrijke bron van broeikasgassen, zoals CO_2. Circulaire economie levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Voor vele mineralen en metalen geldt een eindigheid van de beschikbare en winbare bronnen. Voor toekomstig gebruik hiervan is er daarmee een urgentie om circulair om te gaan met deze grondstoffen.

De maat voor **verbruik** van grondstoffen wordt berekend met de zogeheten *direct material consumption* (DCM). De maat voor berekening van **productie en gebruik** van grondstoffen wordt *direct material input* (DMI) genoemd.

Landelijk beeld

Een vergelijking van de DMC van primaire, abiotische grondstoffen tussen de provincies laat grote verschillen zien (zie figuur hiernaast). Sommige provincies zijn op koers naar de halveringsdoelstelling voor 2030, zoals de provincie Limburg, terwijl een provincie als Noord-Brabant met een gestabiliseerde ontwikkeling te maken heeft.

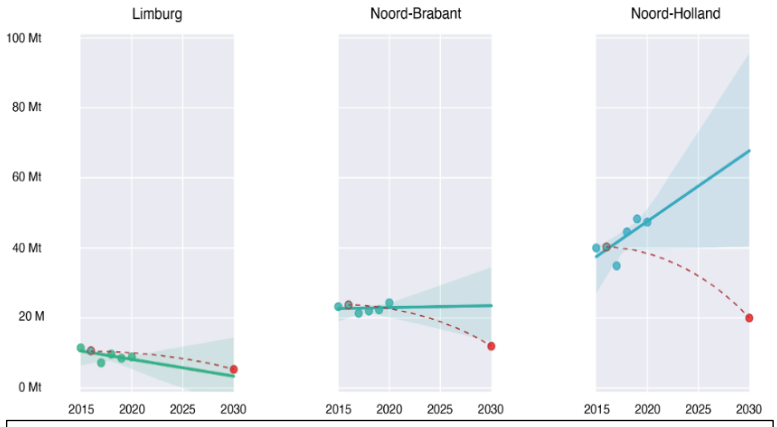

Donkergroen: trendlijn DMC periode 2015-2020 doorgetrokken naar 2030
Lichtgroen: onzekerheidsmarge bij trendlijn
Rood gestippeld: gewenste ontwikkeling voor doelstelling 2030 (rode stip)

Noord-Holland

Voor Noord-Holland valt in de vergelijkende afbeelding op, dat zowel een duidelijke toename in grondstofgebruik te zien is als een grote onzekerheidsmarge. De uitgebreidere analyse in onderstaande afbeeldingen laat zien dat Noord-Holland te maken heeft met een grote toename van grondstofgebruik in zowel verbruik (DMC) als wat geproduceerd en gebruikt wordt (DMI). Dit geldt zowel voor abiotische als voor het totaal aan materialen. De onzekerheidsmarge laat in de meest extreme situatie een mogelijk nog sterkere toename zien, maar in het meest gunstige geval bijna een stabilisatie (DMC abiotisch). Duidelijk is dat de materiaalconsumptie in Noord-Holland tegengesteld is (groei) aan de ontwikkeling die nodig is om de doelstelling voor 2030 te behalen (halvering).

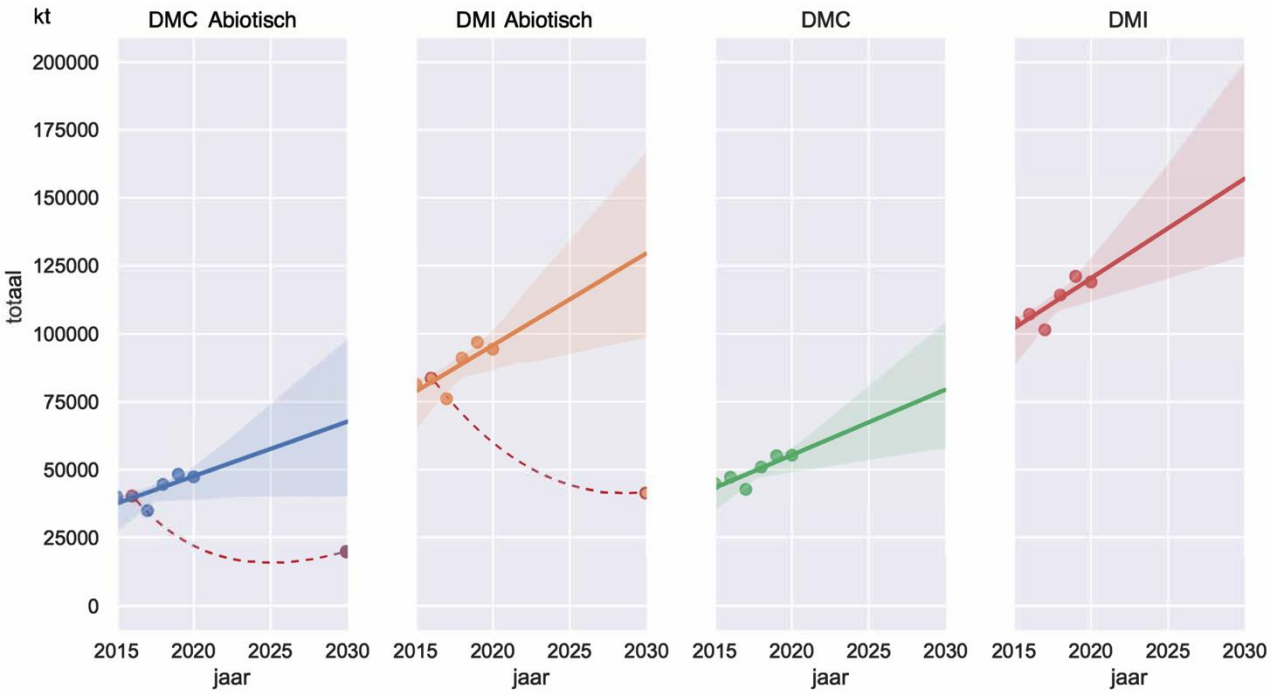

Een nadere analyse laat zien dat de stijging van de DMI voor een belangrijk deel te verklaren is door de toename van het gebruik van fossiele grondstoffen tussen 2015 en 2020. Deze stijging vond vooral vanaf 2018 plaats. Hiervoor is nog geen verklaring gevonden en dit zal nader onderzocht moeten worden.

Ook zonder de fossiele grondstoffen is sprake van een groei van de DMI. Slechts enkele goederenstromen laten een daling zien, zoals de materiaalstromen 'kunststoffen, rubber' en 'veehouderij-, jacht- en visserijproducten'. Relatief zit de grootste groei in omvang in 'kleding, bont en leer'", 'textiel' en 'meubels'. In omvang blijven dit echter bescheiden stromen.

Conclusies

- De trend van de afgelopen jaren is een toename van goederenstromen en daarmee toename van materiaal gebruik en verbruik, terwijl de doelstelling een afname is. Dit geldt voor bijna alle goederenstromen.
- In de analyse springt de omvang en toename van gebruik en verbruik van fossiele grondstoffen er uit, zonder duidelijke verklaring. Dit geeft aanleiding voor nader onderzoek.
- De data geven aanleiding voor een steviger inzet vanuit provinciaal beleid om het grondstofgebruik terug te dringen. Dit is nodig om de provinciale (en nationale) doelstellingen te kunnen halen.

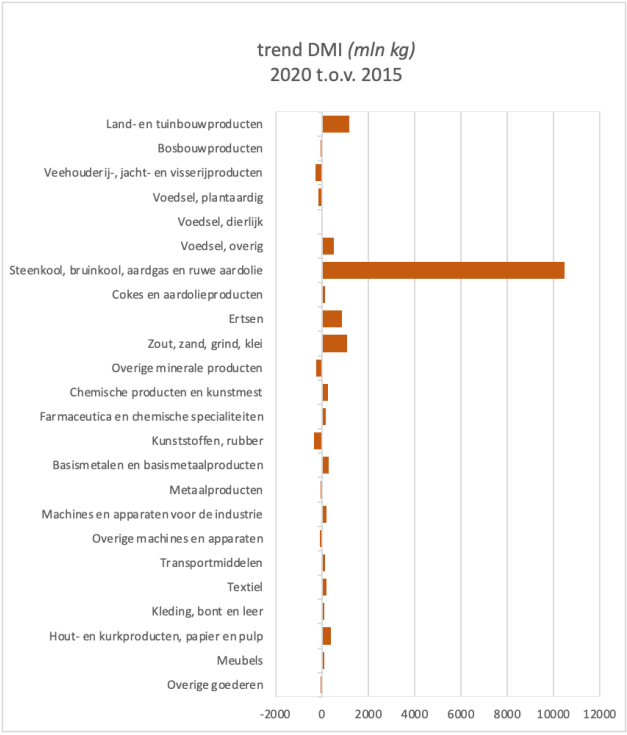

3. Milieudruk van goederen in Milieukosten indicator en CO_2-equivalenten

In elke fase van een product is er sprake van een milieu-impact: van winning van grondstoffen via productie en transport tot aan de afvalfase. Deze milieu-impact laat zich berekenen met de milieukosten indicator (MKI) en in de bijdrage aan klimaatverandering, gemeten in CO_2-equivalenten. Een circulaire economie gaat uit van minder fases, zoals winning en afval, en andere fases, zoals hergebruik en terugwinning. Hiervan wordt een grote bijdrage aan het beperken van milieubelasting en klimaatverandering verwacht.

Voor de geproduceerde en gebruikte goederenstromen (DMI) is inzichtelijk gemaakt wat de milieu-impact is per goederenstroom. Hierbij is een koppeling gemaakt met de vijf Transitieagenda's van het Rijk. Alle onderzochte goederenstromen zijn toegewezen aan een van de transitieagenda's: biomassa en voedsel, kunststoffen, bouwmaterialen, consumptiegoederen en maakindustrie. Deze categorieën zijn te zien in onderstaande figuur. Zoals eerder aangegeven zet de provincie in op vier prioritaire grondstofstromen, die aansluiten bij de transitie-agenda's van het Rijk.

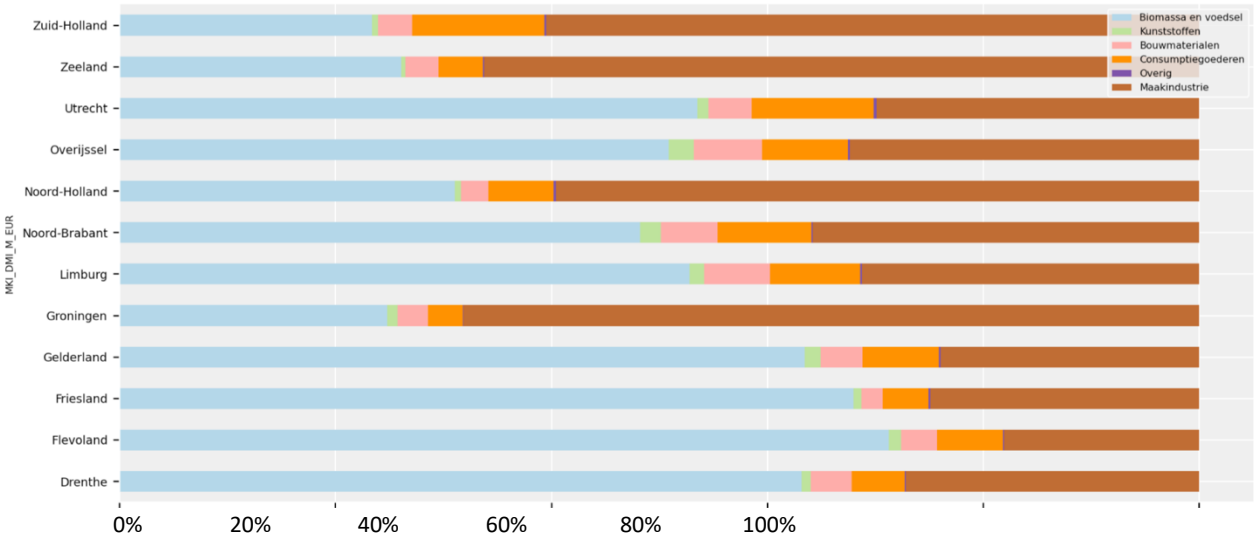

Landelijk beeld
In deze grafiek zijn de provincies vergeleken op de relatieve bijdrage aan de milieu-impact van goederenstromen, toegedeeld aan de 5 transitieagenda's van het Rijk. De milieu-impact is berekend met de milieukosten indicator (MKI) waarbij aan alle relevante milieueffecten van een product, kosten zijn toegedeeld.

De verschillen tussen provincies zitten met name in de goederenstromen op het gebied van biomassa en voedsel (lichtblauw) en de maakindustrie (bruin). In Noord-Holland is, net als in Zuid-Holland, Zeeland en Groningen, de milieu-impact van de maakindustrie het grootst. Dit zijn de vier provincies met grote zeehavens, wat een stimulans zal zijn voor vestiging van bedrijven in de maakindustrie. In de andere acht provincies veroorzaakt de goederenstroom biomassa en voedsel de grootse milieu-impact, en is de agrarische sector de belangrijkste.

Noord-Holland
In Noord-Holland is het grootste deel (60%) van de milieukosten (MKI) gekoppeld aan de goederenstromen van de maakindustrie. Uit dit onderzoek blijkt ook dat de bijdrage van de maakindustrie aan de uitstoot van broeikasgassen 79% bedraagt, berekend in $CO_{2\,eq}$. De goederenstromen van fossiele grondstoffen worden toegerekend aan de maakindustrie, zij dragen het grootste deel (87%) bij aan de impact op milieu en klimaat. Vanuit het perspectief van milieu en klimaat ligt daarmee een grote circulaire opgave bij bedrijven in de maakindustrie.

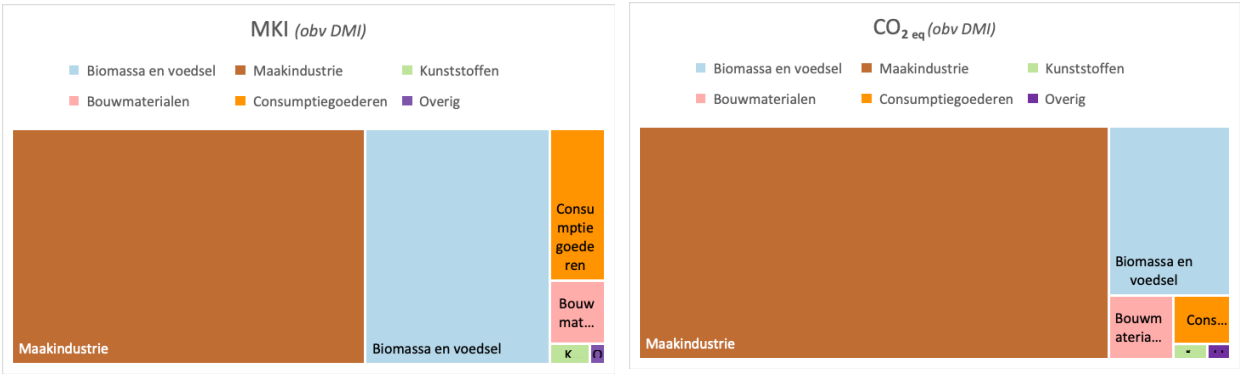

In de grafiek is de relatieve bijdrage weergegeven aan de milieubelasting (MKI) en klimaatverandering ($CO_{2\,eq}$) van goederenstromen toegedeeld aan de 5 transitieagenda's van het Rijk in de provincie Noord-Holland.

De totale milieukosten van alle goederenstromen met een bewerking in de provincie liggen daarmee € 4 miljard (4,7%) hoger dan de daadwerkelijke waarde van deze goederenstromen. Het zijn de goederenstromen van biomassa, voedsel, fossiele grondstoffen en ertsen, die hogere milieukosten geven dan dat ze handelswaarde hebben, gezamenlijk ruim twee keer hoger. De goederenstromen van fossiele grondstoffen zijn ook hier een dominante factor voor de hogere milieu-impact. De waarde van de fossiele goederenstromen is € 12,7 miljard, de berekende milieukosten zijn € 45,6 miljard.

Conclusie

- De maakindustrie blijkt met afstand de grootste milieu-impact te hebben in de provincie Noord-Holland. Binnen de maakindustrie gaat het met name om de verwerkers van fossiele grondstoffen (vooral steenkool, bruinkool, aardgas en ruwe aardolie maar ook cokes en aardolie producten)
- Vermindering van het gebruik van fossiele grondstoffen vraagt vanuit het belang voor de transitie naar een circulaire economie, milieu(kosten) en klimaatverandering (CO_2-uitstoot) nadrukkelijk aandacht binnen het beleid van de provincie Noord-Holland.

Goederenstromen van de Maakindustrie
Steenkool, bruinkool, aardgas en ruwe aardolie
Cokes en aardolieproducten
Ertsen
Zout, zand, grind, klei
Chemische producten en kunstmest
Farmaceutica en chemische specialiteiten
Metaalproducten
Machines en apparaten voor de industrie

- Het concreet in beeld brengen van de bedrijven die fossiele grondstoffen gebruiken en verbruiken, is daarmee urgent en geeft een duidelijk aanknopingspunt voor gerichte acties naar bedrijven.

4. Potentie voor hoogwaardiger verwerking van afvalstromen

In een volledig circulaire economie bestaat afval niet meer. Om dit te bereiken, is het belangrijk om naast aandacht voor huishoudelijk afval ook aandacht te hebben voor industrieel afval. Bij industrieel afval gaat het vaak om grotere afvalstromen die goed te recyclen zijn. Industrieel afval bedraagt bovendien 85-90% van het totaal aan afval in Nederland, naast het huishoudelijk afval. De meeste van deze industriële afvalstromen moeten worden gemeld aan het Landelijk Meldpunt Afvalstoffen (LMA). Zowel de toeleverancier als de verwerker worden hierin geregistreerd. Data uit het LMA biedt daarmee zicht op welke stromen op welke wijze verwerkt worden en hoeveel transport dat vraagt. Elke stap heeft een milieu-impact die kan worden berekend. Elke beschikbare verwerkingswijze in Nederland kan bovendien vergeleken worden met de gekozen verwerking. Hiermee kan worden bepaald hoeveel hoger op de R-ladder van circulaire strategieën, de huidige afvalstromen verwerkt zouden kunnen worden in Nederland. De in de afbeelding gebruikte indeling voor verwerking is hetzelfde als die door het LMA gebruikt wordt.

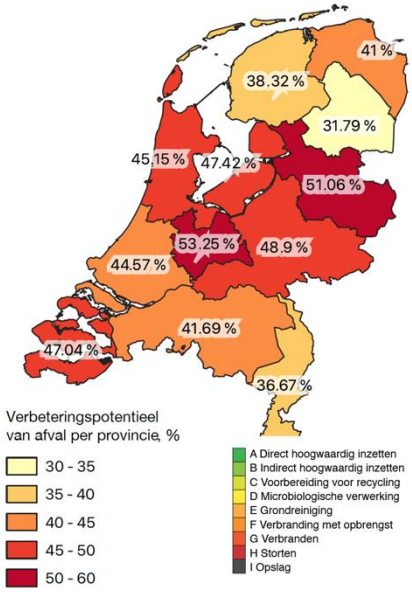

Landelijk beeld

Het landelijk beeld geeft aan dat er in alle provincies een derde tot ruim de helft van de reststromen hoogwaardiger kan worden verwerkt. Voor alle provincies ligt er daarmee een uitdaging om in beeld te krijgen welke belemmeringen bedrijven ervaren om hun afvalstromen meer circulair, hoogwaardiger te laten verwerken.

Noord-Holland

Zoals de afbeelding hiernaast laat zien is voor 45% van het industriële afval dat in Noord-Holland ontstaat, een alternatieve, hoogwaardiger verwerking beschikbaar ergens in Nederland. Van een kwart van het industriële afval is de verwerking niet bekend, dit staat geregistreerd als opslag. De 13,2% (rood: F, G, H) van het industriële afval dat gestort of verbrand wordt, kan tot 0,7% teruggebracht worden, door hoogwaardiger verwerking.

Deze analyse kijkt uitsluitend naar de potentie van hoogwaardige verwerking. Hierbij is nog niet gekeken of die verwerking financieel aantrekkelijk of logistiek haalbaar is voor bedrijven. Door verkenning van belemmeringen voor een hoogwaardiger verwerking kunnen oplossingen gezocht worden, bijvoorbeeld (verplichte) afvalscheiding per bedrijfsterrein of het ontwikkelen van een business case voor hoogwaardiger verwerking door bundeling van afvalstromen.

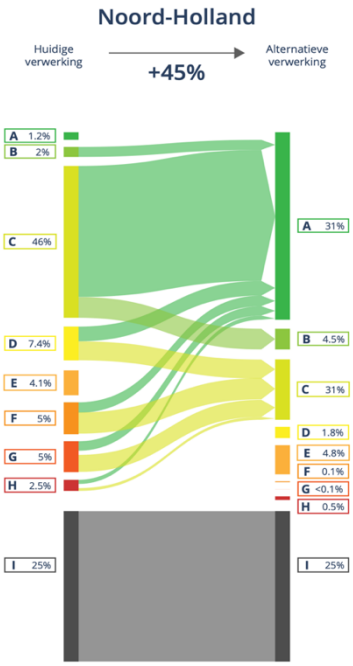

	Huidige verwerking		Alternatieve verwerking	
A	1,3%		31,3%	A
B	2,0%		4,6%	B
C	46,8%		31,5%	C
D	7,5%		1,9%	D
E	4,2%		4,9%	E
F	5,3%		0,1%	F
G	5,3%		0,0%	G
H	2,6%		0,6%	H
I	25,1%		25,1%	I

11.255.260 kg geregistreerd afval

A Direct hoogwaardig inzetten
B Indirect hoogwaardig inzetten
C Voorbereiding voor recycling
D Microbiologische verwerking
E Grondreiniging
F Verbranding met opbrengst
G Verbranden
H Storten
I Opslag

Een verklaringen voor de huidige verwerking is dat voor verandering van een ooit gekozen verwerking geen aanleiding was. Een stimulans

voor verandering kan komen uit financiële drang en dwang vanuit regelgeving (vergunning). De beschikbaarheid van een verwerker op redelijke afstand is ook een drempel voor bedrijven om te veranderen. Illustratief voor de potentie van het verminderen van het transport van afvalstoffen is het industriële afval van de gemeente Amsterdam, dat per jaar gemiddeld over 9 miljoen kilometer wordt getransporteerd.

Aanvullend op dit beeld blijkt uit de analyse dat in de gemeente Amsterdam circa 70% van de afvalstromen door 7% van de bedrijven wordt geproduceerd. Hiermee kan een bedrijfsgerichte aanpak een groot verschil gaan maken.

Conclusie

- Er liggen ruimschoots kansen voor een hoogwaardiger verwerking van industrieel/bedrijfsafval in Noord-Holland.
- Met de gegevens van de Landelijk Meldpunt Afvalstoffen kunnen Omgevingsdiensten op hoogwaardiger verwerking gaan sturen, met name op de kleine groep bedrijven met een grote afvalproductie. Voor belemmeringen die hierbij worden opgehaald bij bedrijven, kunnen oplossingen verkend worden.

5. Leverings(on)zekerheid grondstoffen

Door TNO zijn 64 grondstoffen benoemd waarvan de levering op korte termijn kritiek is en die in veel alledaagse producten toegepast worden. Het gaat bijvoorbeeld om fosfaat dat wordt toegepast in kunstmest, maar vooral om zeldzame aardmetalen zoals lithium, die in veel elektronica en batterijen gebruikt worden. Deze zeldzame materialen zijn vaak ook essentieel voor de energietransitie, bijvoorbeeld vanwege het gebruik van zeldzame aardmetalen in zonnepanelen, windmolens en bekabeling van de energie-infrastructuur. De leverings(on)zekerheid van grondstoffen wordt bepaald door prijsschommelingen en de mate waarin er sprake is van een monopolie door weinige of één aanbieder. Prijsschommelingen geven aan hoe stabiel vraag en aanbod zijn. Voor vele kritieke grondstoffen geldt dat er sprake is van een beperkt aantal locaties van winning waardoor er sprake is van geopolitiek gevoelige monopolies. Specifiek voor deze grondstoffen is inzet op de vermindering van gebruik van deze grondstoffen of het herbruikbaar en herwinbaar toepassen in goederen essentieel. Dit zijn grondstoffen die door de leverings(on)zekerheid mogelijk op den duur niet meer of alleen tegen hoge kosten toegepast kunnen worden in nieuwe producten.

In het door de provincies uitgevoerde onderzoek is voor alle 64 kritieke grondstoffen het gebruik in de goederenstromen bepaald. Dit levert een lijst van grondstoffen met elk een eigen goederenstroomprofiel op. Zo wordt bijvoorbeeld Ruthenium vooral in transportmiddelen toegepast en germanium in chemische producten en kunstmest. Door het leggen van deze verbanden is inzichtelijk gemaakt welke goederenstromen het meest gevoelig zijn voor beschikbaarheid van deze kritieke grondstoffen. Deze analyse over leverings(on)zekerheid kon alleen gemaakt worden op basis van data over prijsschommeling (prijsvolatiliteit) in 2020, en niet over de mate waarin sprake is van monopolies.

Productgroepen	Totale prijsvolatiliteit (%) van grondstoffen in de productgroep
Overige machines en apparaten	185%
Machines en apparaten voor de industrie	184%
Transportmiddelen	175%
Meubels	166%
Basismetalen en basismetaalproducten	155%
Hout- en kurkproducten, papier en pulp	150%
Metaalproducten	138%
Overige goederen	136%
Kunststoffen, rubber	127%
Voedsel, overig	125%
Voedsel, plantaardig	121%
Ertsen	121%
Zout, zand, grind, klei	119%
Farmaceutica en chemische specialiteiten	107%
Chemische producten en kunstmest	93%
Overige minerale producten	78%
Steenkool, bruinkool, aardgas en ruwe aardolie	59%
Textiel	55%

Noord-Holland

In Noord-Holland ligt de grootste kwetsbaarheid wat betreft leverings(on)zekerheid bij goederenstromen met metalen, zoals machines, apparaten en transportmiddelen. Ook producten van hout staan hoog in de ranking als gekeken wordt naar prijsschommelingen. De bovenste zeven goederenstromen met de grootste leverings(on)zekerheid, zijn goed voor 6% van het volume (kg) en 35% van de waarde (DMI) van goederenstromen met een bewerking in de provincie.

Voor vier goederenstromen zijn de prijsschommelingen vooral dalend (<100%, groen). Deze hadden in 2020 geen last van prijsfluctuaties, ondanks dat het hier ook over goederenstromen met kritieke en eindige grondstoffen gaat. Dit is een aandachtspunt bij de verdere ontwikkeling van deze geheel nieuwe indicator, waarop ook de ontwikkelingen na 2020 invloed zullen hebben, zoals de invasie van Oekraïne, maar ook verstoringen van de wereldhandel door een gestand schip in het Suezkanaal en geopolitieke spanningen (chips).

In de andere provincies ligt de kwetsbaarheid op bovenste 7 goederenstromen met metaal en hout, tussen de 26% en 52% van de waarde van de goederen die in de provincie een bewerking kennen.

Conclusie

- Goederenstromen van machines, apparaten en transportmiddelen en van houtproducten en meubels hebben te maken met grondstoffen die hoog scoren op levering(on)zekerheid en vormen een belangrijk deel van de waarde van goederen die in de provincie een bewerking kennen.
- Leverings(on)zekerheid op de korte of lange termijn kan een stimulans zijn om meer circulair te gaan ondernemen. Dit biedt een kans/handelingsperspectief om bedrijven met deze informatie gericht te benaderen.

6. Transitie indicatoren

Een transitie kent altijd een aanloopperiode waarin de richting en kansen zich nog in de breedte ontwikkelen. In de gangbare bestaande data wordt een transitie mede daarom pas na verloop van tijd zichtbaar. Zo zal het gebruik van grondstoffen pas af gaan nemen als veel bedrijven circulair omgaan met hun grondstoffen, producten circulair ontwerpen en produceren en consumenten anders en minder consumeren. De aanloopperiode vraagt eigen indicatoren om zicht te krijgen op de ontwikkeling van de transitie waaronder de stand van zaken en de richting waarin de transitie zich beweegt.

Voor de ICER 2023 is een onderzoek gedaan naar de transitie vanuit nationaal perspectief, waarvan een deel ook per provincie is uitgewerkt. Gekeken is naar:

1. Het aantal circulaire bedrijven en hun activiteiten. Voor het meten van de circulariteit van een bedrijf is landelijk een algoritme ontwikkeld bestaande uit een combinatie van gegevens uit de registratie bij de Kamer van Koophandel, informatie op het Internet (webcrawl) en enquêtes.
2. Het aantal ingezette beleidsinstrumenten van de provincies. De impact van beleid valt nog niet te meten, maar er kan wel inzichtelijk worden gemaakt welke impact er van de impulsen verwacht wordt. Het aantal beleidsinstrumenten is gemeten op basis van beleidsdocumenten van alle provincies.

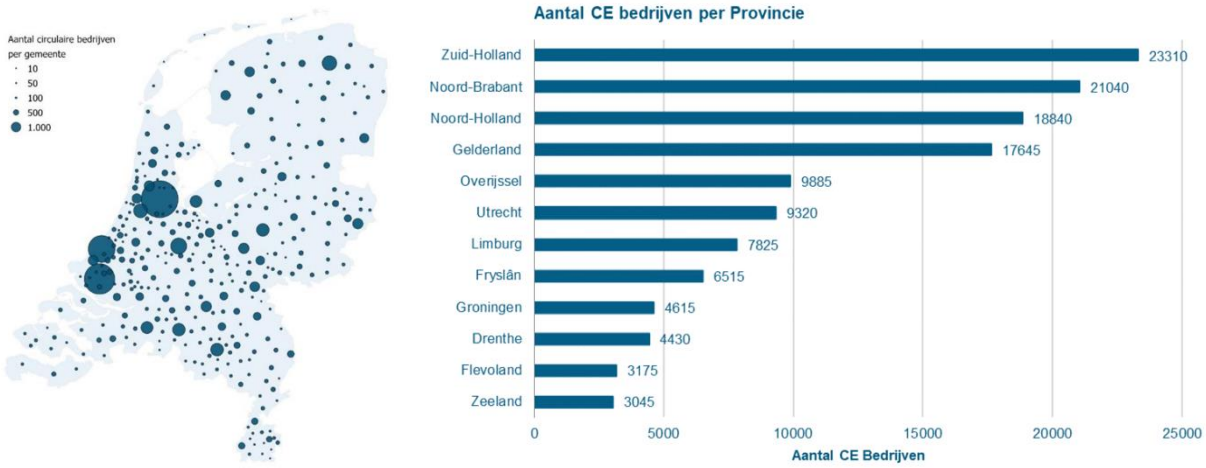

Ad. 1. Landelijk beeld aantal circulaire bedrijven

Gemiddeld is 6% van de bedrijven in Nederland circulair. De verdeling van circulaire bedrijven over Nederland geeft een vergelijkbaar beeld met die van de goederenstromen met een bewerking in een

provincie. Noord-Holland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Gelderland kennen de meeste (circulaire) bedrijvigheid. Tegelijk is het aandeel circulaire bedrijven in Fryslân, Drenthe, Overijssel en Groningen in aantal lager maar relatief bekeken hoger. Als er op basis van de sectoren van transitieagenda's van het Rijk wordt gekeken, dan zijn de maakindustrie in Zeeland en Fryslân het meest circulair, voor de bouw geldt dat in Zuid-Holland. Voor consumptiegoederen is de circulariteit in alle provincies op een vergelijkbaar niveau. Relatief gezien zijn de meeste circulaire start-ups in Flevoland te vinden.

Noord-Holland

In 2022 was een vijfde van alle bedrijven van Nederland gevestigd in Noord-Holland, namelijk 461.220 bedrijven. Van die bedrijven hebben 18.840 herkenbare circulaire activiteiten en is er bij 331 bedrijven sprake van 'innovatieve circulaire activiteiten'. In Noord-Holland is daarmee 4,5% van de bedrijven circulair. Dit percentage ligt lager dan het landelijke gemiddelde van 6%. Toch bevinden zich in Noord-Holland 15% van het totaal van circulaire bedrijven en 19% van het totaal van de innovatieve circulaire bedrijven in Nederland.

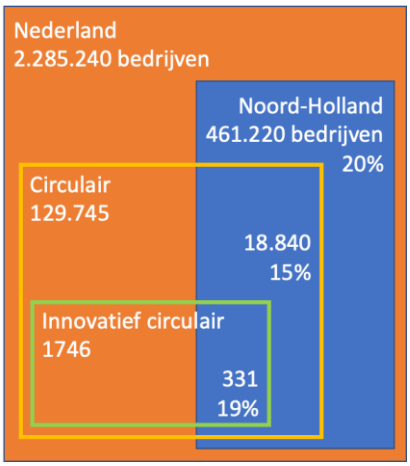

Bedrijven met circulaire activiteiten in Noord-Holland

De verdeling in leeftijd, activiteiten en circulaire strategie van de bedrijven, wijkt in Noord-Holland niet af van Nederland als geheel.

Kerncijfers circulaire bedrijven in Noord-Holland	
Aantal circulaire bedrijven	18.840
Percentage circulaire bedrijven	4,5%
Circulaire strategie waar de meeste circulaire bedrijven zich op richten	Repair (R4): 73%
Prioritaire thema waarin de meeste circulaire bedrijven actief zijn	Consumptiegoederen: 63%
Aantal Innovatieve circulaire bedrijven	331

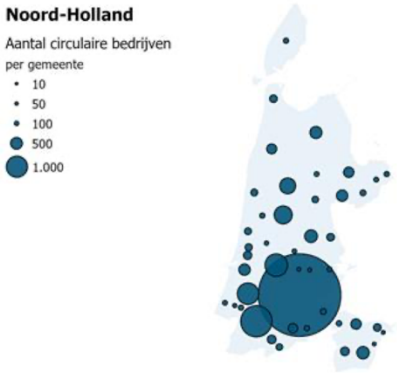

Opvallend is dat uit de data blijkt dat circulaire activiteiten vooral ondernomen worden door bedrijven van 16 jaar of ouder. Het grootste deel van de circulaire bedrijven is actief met consumptiegoederen. De strategie die de circulaire bedrijven met name hanteren is 'repair', waarbij valt te denken aan fietsenmakers, garagebedrijven of kledingmakers. Van de circulaire bedrijven valt 11% in de categorie van de maakindustrie, terwijl daar 72,6% van de goederenstromen bewerkt wordt (DMI). Dit geeft aanleiding om de mate van circulariteit van de maakindustrie nader uit te zoeken. Zijn er weinig circulaire bedrijven met veel goederenstromen of krijgt circulairiteit nog weinig aandacht in de maakuindustrie.

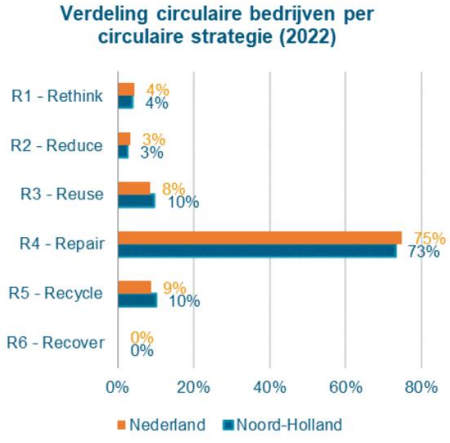

Innovatieve circulaire bedrijven kijken voor innovaties duidelijk naar producten en diensten hoger op de R-ladder en zijn dus meer circulair vergeleken met andere, niet specifiek innovatieve bedrijven die een circulaire strategie toepassen. Overigens blijkt dat bij de innovatieve circulaire bedrijven ook nog veel aandacht is voor recycling. Deze aandacht is ook nog steeds nodig om uit de bestaande producten grondstoffen terug te kunnen winnen, die meestal niet op een circulaire manier zijn ontworpen.

Beschouwing circulaire bedrijven in Noord-Holland

- Het aantal circulaire bedrijven binnen het de categorie consumentengoederen is het grootst, vooral gericht op reparatie.
- Een hogere strategie op de R-ladder komt wel voor bij innovatieve circulaire bedrijven nog weinig voor.

Aan de ene kant vraagt de transitie een brede betrokkenheid en daarmee aandacht voor de bedrijven die reparaties uitvoeren en belangrijk zijn voor het langdurige gebruik van producten door consumenten. Aan de andere kant vraagt de transitie om meer inzet op een hogere R-strategie, waarvoor inzicht nodig is op de belemmeringen die bedrijven ervaren om hoger op de R-ladder in te zetten.

Ad. 2. Landelijk beeld aantallen beleidsinstrumenten

Landelijk is door het PBL ook onderzoek gedaan naar de inzet van beleidsinstrumenten door de provincie. Het onderzoek naar beleidsinstrumenten als indicator voor de ontwikkeling in de transitie, is op aantallen gebaseerd. De informatie hiervoor is gehaald uit dossieronderzoek en het uitzetten van enquêtevragen bij de provincies. De omvang (bijvoorbeeld financieel) en impact van deze instrumenten heeft in dit onderzoek geen plek gekregen.

Landelijk beeld

Provincies doen met name veel (61%) activiteiten op het gebied van onderzoeken, bouwen van (kennis)netwerken en ondersteuning van (circulaire) bedrijven. Opvallend is dat uit de analyse blijkt dat er weinig acties op het gebied van circulaire inkoop (7%) en inzet van instrumenten op het gebied van ruimte (5%) zijn genoteerd, terwijl provincies daar een duidelijke rol en mogelijkheden voor hebben. Ook blijkt dat op het gebied van wet- en regelgeving, bijvoorbeeld via de inzet van Omgevingsdiensten, op dit moment nog beperkte aandacht is (8%). Hier liggen kansen, omdat ook in de ICER wordt aangegeven dat meer sturende wet- en regelgeving nodig is. De gezamenlijke inzet van de 12 provincies die al wordt gedaan via het IPO op onder meer circulair inkopen en aanbesteden en op de inzet van Omgevingsdiensten voor de circulaire transitie, komt uit dit onderzoek niet naar voren. Een kanttekening bij het onderzoek is dat het aantal activiteiten weinig zegt over de impact van activiteiten.

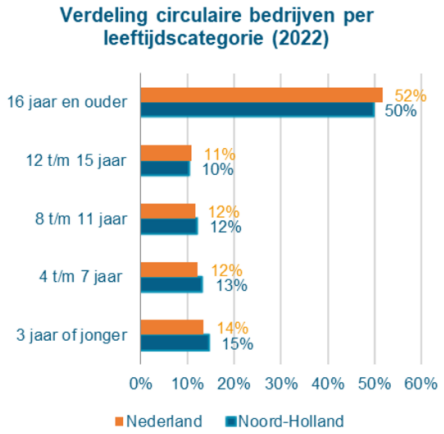

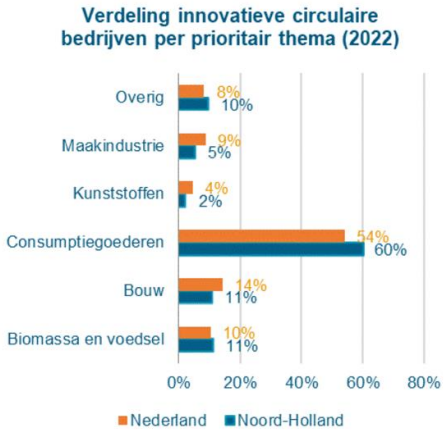

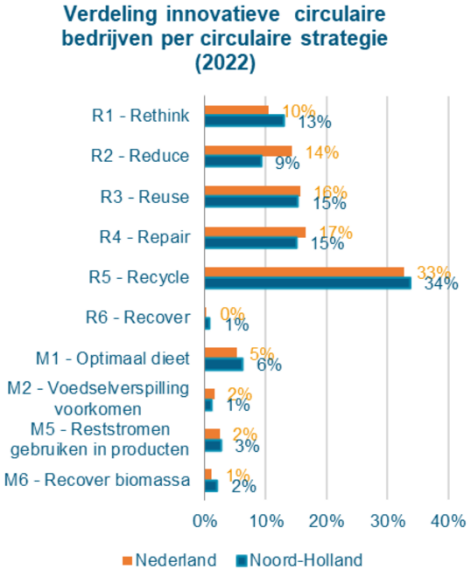

Noord-Holland

De afbeelding toont de score van Noord-Holland ten opzichte van de andere provincies en is gebaseerd op de activiteiten die onder andere in de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 zijn beschreven. Uit de analyse blijkt dat de activiteiten van de provincie zich met name richten op het uitvoeren van onderzoek, organiseren van netwerk en kennisuitwisseling en informatievoorziening.

Op het gebied van circulaire inkoop lijkt de provincie minder activiteiten (4%) uit te voeren ten opzichte van de andere provincies (7%). De provincie kiest bij de aanbesteding van bijvoorbeeld wegenonderhoud voor

meerjarige en integrale gebiedscontracten. Deze efficiëntie kan een van de redenen zijn voor de lagere score op inkoop en aanbesteding, terwijl dit in omvang (€) anders kan liggen. Het werken met gebiedscontracten wordt namelijk geteld als één circulair instrument. Ook lijkt het alsof de provincie geen activiteiten heeft uitgevoerd op het gebied van ruimtelijke ordening. In eerdere jaren heeft de provincie ruimtelijke verkenningen uitgevoerd en ook in 2022 is een ruimtelijke verkenning voor het Noordzeekanaalgebied gestart. Deze zijn echter niet meegenomen. Op het gebied van informatievoorziening scoort Noord-Holland hoog. Dat komt omdat de provincie in 2022 verschillende acties heeft opgezet die in deze categorie vallen. De inzet op circulair bouwen is daar een goed voorbeeld van met een circulair bouwexpert en een ketenaanjager circulaire bouw.

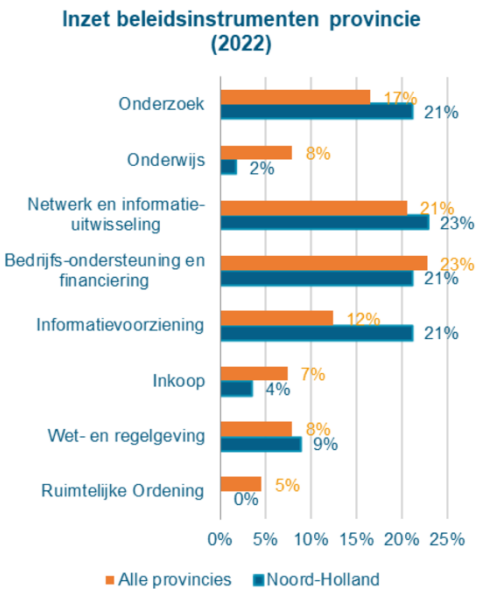

De activiteiten op het gebied van onderwijs zijn lager. Dat komt omdat inzet op onderwijs geen prioriteit is in de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025. Er zijn wel activiteiten en contacten met het onderwijs onder meer via andere programma's zoals het scholenprogramma van Noord-Holland en partnerschappen met onder andere onderwijsinstellingen.

Conclusie

- De transitie is relatief gezien nog beperkt zichtbaar in Noord-Holland, al is het absolute aantal circulaire bedrijven groot.
- De meeste bedrijven met een circulaire bedrijfsvoering zijn actief op het gebied van reparatie.
- Bij innovatieve circulaire bedrijven is duidelijk een ontwikkeling naar nieuwe werkwijzen en businessmodellen zichtbaar die zich richten op strategieën die zich hoger op de R-ladder bevinden.
- De inzet van circulaire beleidsinstrumenten door Noord-Holland lijkt voor inkoop en ruimtelijk beleid lager dan bij andere provincies, maar hiervoor zijn verschillende verklaringen.

7. Houding, gedrag en ervaren belemmeringen van inwoners met circulariteit

In elke provincie zijn zo'n 800 representatieve bewoners met enquêtes bevraagd over houding, gedrag en ervaringen met de circulaire economie rondom vijf thema's: eten en drinken, kleding, mobiele telefoon, vervoer en wonen. Voor elk van deze vijf thema's zijn op basis van stellingen per thema (totaal 28), in drie categorieën een reactie gevraagd: naar het toegekende belang, naar het eigen handelen en naar ervaren belemmeringen voor het eigen handelen. Aanvullend werd een toelichting gevraagd voor de duiding van de antwoorden.
Dit onderzoek is eerder uitgevoerd door de provincie Overijssel. Met de Actieagenda Circulaire Economie 2021-2025 en de hierop gebaseerde communicatiestrategie, is de keuze gemaakt dat de provincie zich niet richt op het stimuleren van circulair gedrag bij inwoners. Deze verandering is wel zeer relevant, maar de primaire rol hierin ligt bij het Rijk en de gemeenten. Het nu uitgevoerde onderzoek voor alle provincies geeft aan welke belemmeringen inwoners van de provincies ervaren en leverde informatie op die ook voor acties gericht op bedrijven en voor lobby voor stimulerende wet- en regelgeving relevant zijn.

Landelijk beeld

Vier op de vijf Nederlanders (81%) is bereid een bijdrage te leveren aan een duurzame economie en daar extra moeite voor te doen. Twee op de vijf (42%) heeft een duurzame levensstijl waarin aandacht is voor het scheiden van afval, hergebruik van kleding en minder energie verbruiken.
Meer dan tweederde (68%) van de Nederlandse bevolking is bekend met het begrip circulaire economie. Het begrip circulaire economie riep in het onderzoek associaties op met hergebruik van grondstoffen of materialen, recycling en afval scheiden. Van de vijf thema's die zijn meegenomen in het onderzoek zijn Nederlanders over circulair wonen en bouwen op dit moment het meest eensgezind. Meer dan driekwart

(77%) van de Nederlanders vindt het (zeer) belangrijk om voor wonen minder energie en water te verbruiken en duurzame materialen te gebruiken.
Het algemene beeld op alle stellingen is dat het belang dat wordt toegekend aan de thema's (veel) groter is dan het feitelijk eigen handelen. Dit verschil wordt veroorzaakt door verschillende ervaren belemmeringen. Zo vindt twee op de vijf geënquêteerden tweedehands kleding kopen (zeer) belangrijk, maar de helft van deze groep geeft aan daadwerkelijk zelf tweedehands kleding te kopen. Als ervaren belemmering wordt vooral hygiëne genoemd en niet kunnen vinden wat je zoekt.

Door belemmeringen weg te nemen, is het gedrag van mensen positief te beïnvloeden. De verzamelde reacties in het onderzoek laten een aantal van die mogelijkheden zien, zoals:
- minder verpakkingsmateriaal gebruiken bij voedselproducten, bijvoorbeeld in de supermarkt;
- kwaliteitsgaranties en een lagere prijs bij repareren en gerepareerde/refurbished goederen (bijvoorbeeld kleding, telefoons);
- VvE verenigingen en woningcorporaties ondersteunen bij het circulair maken van woningen bijvoorbeeld door het met duurzame materialen (ver)bouwen en isoleren van woningen.

Voor bedrijven die twijfelen over het ontwikkelen van circulaire producten en activiteiten is de uitkomst relevant. Burgers laten duidelijk zien belang te hechten aan duurzaamheid en circulariteit, maar daar wel in gefaciliteerd te willen worden. Het uitgangspunt dat de vraag van burgers naar duurzame producten er niet is, wordt met dit onderzoek genuanceerd..

Noord-Holland
De uitkomsten in Noord-Holland wijken weinig af van de landelijke uitkomsten. Ook in hier wordt een groter belang aan circulaire economie toegekend dan dat er feitelijk naar gehandeld wordt. In 6% van de stellingen is er wel een duidelijke afwijking in reactie van de landelijke uitkomst. Noord-Hollanders ervaren minder belemmeringen dan andere Nederlanders als het gaat om het voorkomen van voedsel verspillen, kleding langdurig gebruiken of na gebruik in te leveren voor hergebruik, de fiets of het OV in plaats van de auto te pakken en hun energieverbruik laag te houden.
Andere opvallende uitkomsten van het gehele onderzoek (met percentages van het aantal respondenten voor Noord-Holland):
- Als het gaat om eten en drinken is er belangstelling voor meer aanbod van regionale producten (73%) en voor minder voorverpakte groenten (66%). Het verminderen van de vleesconsumptie ligt gevoelig: 32% vindt dit (zeer) belangrijk, 35% ziet belemmeringen.
- Het bewustzijn en feitelijk handelen liggen bij afvalscheiding hoog (86%).
- De belangstelling is beperkt voor de aanschaf van tweedehands kleding (15%) en minimaal voor het lenen, huren of leasen van kleding (1%), het aantal genoemde belemmeringen juist groot (40%).
- Bij mobiele telefoons is er een terughoudendheid om reparaties uit te laten voeren (37%) of een refurbished exemplaar te kopen (42%). Wel is er aandacht voor het inleveren van de oude telefoon voor volgend gebruik door een ander, als mensen zelf een nieuwe kopen (71%).
- Als het gaat om vervoer is de belangrijkste belemmering voor het kopen van een elektrische auto de aanschafprijs (50%). Het delen of huren van een auto (5%) of fiets (2%) is weinig gebruikelijk. Het herkennen van het belang van minder vliegen (67%) leidt bij de helft van de respondenten tot minder vliegen (32%).
- Als het gaat om wonen is er een grote mate van bewustzijn van eigen handelen en het voorkomen van verspilling in het gebruik van water en/of energie (76% tot 91%), maar zijn de extra kosten voor aanschaf of investeringen in duurzame materialen en maatregelen wel een belemmering (45%).

Conclusie
Hoewel de provincie geen directe rol heeft richting inwoners geeft dit aanknopingspunten voor acties gericht op bedrijven en voor lobby voor stimulerende wet- en regelgeving.

Tot slot: van feiten naar focus

Dit is de eerste provinciale monitor van de transitie naar een circulaire economie. Deze monitor laat zien dat de urgentie om tempo te maken met de transitie hoog is. Een hoger tempo is cruciaal om de ambities voor 2030 en 2050 te kunnen halen. De transitie naar een circulaire economie levert een stevige bijdrage aan de doelstellingen voor milieu en klimaat. Een toekomstbestendige economie vraagt een circulaire omgang met grondstoffen. Het integrale belang van circulaire economie en de integrale aanpak, zoals uitgewerkt in de Actieagenda circulaire economie 2021-2025, worden hiermee onderschreven.

De monitor geeft diverse aanknopingspunten voor een aanvulling en aanscherping van ons beleid, zoals in deze rapportage in de conclusies verwoord. In de Actieagenda circulaire economie 2021-2025 is vastgelegd dat er in 2023 een tussentijdse evaluatie van de Actieagenda plaatsvindt, waarbij naast de kwantitatieve evaluatie ook aandacht is voor de impact en effecten van de beleidsuitvoering. Deze monitor wordt hierbij betrokken.

Deze eerste monitor van de transitie naar een circulaire economie in de provincie Noord-Holland vraagt ook om een vervolg. Hiervoor zullen meer data georganiseerd en verzameld moeten worden. Samen met onder andere alle andere provincies, regionale partners en het PBL wordt een vervolg gegeven aan de ontwikkeling van de monitoring van circulair economie op provinciale schaal.

Kortom, de monitor geeft diverse aanknopingspunten voor aanvulling en aanscherping van ons beleid op basis van data-gedreven conclusies zoals in de rapportage verwoord.

Bijlagen

Definities

Circulaire economie
Voor een monitor is een eenduidige definitie nodig, maar die is er nog niet. Op dit moment zijn er nog veel verschillende definities van een circulaire economie, vooruitlopende op de internationale standaard, ISO 59004 die eraan komt. In het kort gaan we hieruit van de volgende samenvatting: een economie gebaseerd op het circulerend gebruik van grondstoffen en die bijdraagt aan een duurzame ontwikkeling.

Goederen
Grondstoffen worden verwerkt in materialen en producten. Deze drie elementen worden hierna met reststromen (afval) en herwonnen grondstof (o.a. recyclaat), goederen genoemd. Door goederen te circuleren in de economie wordt het verlies van grondstoffen beperkt. Het apart monitoren van de meeste grondstoffen is onmogelijk doordat zij onderdeel zijn van materialen en producten.

Direct material input (DMI), Direct material consumption (DMC),
Goederen die in de provincie worden geproduceerd of worden ingevoerd voor verwerking, bewerking of consumptie en ook (deels) uitgevoerd, worden beschouwd als Direct Material Input (DMI). Verwerking kan het maken van plastic uit aardolie zijn of van melk via veevoederbrokken uit soja. Bewerking kunnen houten planken in een kast zijn. Consumptie kan het verbruiken van brandstof zijn, het opeten van producten maar ook het in gebruik nemen van goederen. Deze consumptie is de Direct Material Consumption (DMC).

Biotisch en a-biotisch
Alle grondstoffen van (recent) levende oorsprong wordt biotisch genoemd, zoals producten uit de land- en tuinbouw, de bosbouw en veeteelt of beheer van natuur, bermen en oevers. Deze grondstoffen gelden als hernieuwbaar. Alle grondstoffen van minerale, metalen en fossiele oorsprong worden a-biotisch genoemd. Deze grondstoffen gelden als niet-hernieuwbaar met eindige bronnen voor winning.

CO_2 equivalenten
De mate waarin gassen bijdragen aan klimaatverandering wordt uitgedrukt in CO_2 equivalenten om de gecombineerde impact te kunnen bepalen. Zo heeft methaan een equivalent van 25 omdat het een 25x sterker effect op opwarming van de aarde heeft dan koolstofdioxide.

Kritieke grondstoffen
Internationaal zijn 65 grondstoffen benoemd waarvan de voorraden beperkt zijn en vaak ook op een beperkt aantal locaties winbaar. Door te kijken naar prijsschommelingen (volatiliteit) en de mate waarin verschillende partijen toegang hebben tot winning (monopolie) wordt de kritikaliteit van grondstoffen bepaald. Het geeft een indicator voor de economische kwetsbaarheid (leverings(on)zekerheid) wanneer bedrijven in de provincie afhankelijk zijn van grondstoffen die schaars zijn of geopolitiek gevoelig liggen. Voorbeelden zijn vele zeldzame aardmetalen nodig in de ICT en voor de energietransitie, en fosfaat, nodig voor kunstmest in de landbouw.

R-ladder (ladder van Lansink)
De R-ladder geeft de mate van circulariteit aan en is doorontwikkeld vanuit de door dhr. Lansink in 1979 geïntroduceerde vijfdeling van de omgang met afval. Internationaal is deze indeling verder uitgewerkt en nationaal door het PBL nader uitgewerkt tot een tiendeling (2015), vervolgens een zesdeling (2020) en inmiddels een vierdeling (2023). Het beeld is een ladder met tredes, die verschillende strategieën van circulariteit weergeven. Strategieën hoger op de ladder zorgen voor meer waarde behoud van grondstoffen. De verschillende indelingen sluiten op elkaar aan, zoals in onderstaande tabel wordt verduidelijkt.

<table>
<tr><th>Lansink 1979</th><th>PBL 2015</th><th>PBL 2000</th><th>detaillering</th><th colspan="2">PBL 2023</th></tr>
<tr><td colspan="4" rowspan="2"></td><td>Vervang eindige grondstoffen</td><td>Substitute</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Preventie</td><td>Refuse</td><td rowspan="2">Refuse en rethink</td><td rowspan="9"></td><td rowspan="3">Minder gebruiken</td><td rowspan="3">Narrow the loop</td></tr>
<tr><td>Rethink</td></tr>
<tr><td>Reduce</td><td>Reduce</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Hergebruik</td><td>Re-use</td><td>Re-use</td><td rowspan="5">Langer (her)gebruiken</td><td rowspan="5">Slow the loop</td></tr>
<tr><td>Repair</td><td rowspan="4">Repair, refurbish, remanufacture en repurpose</td></tr>
<tr><td>Refurbish</td></tr>
<tr><td>Remanufacture</td></tr>
<tr><td>Repurpose</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Recycling</td><td rowspan="2">Recycle</td><td rowspan="2">Recycle</td><td>Upcycle</td><td rowspan="3">Terugwinnen</td><td rowspan="3">Close the loop</td></tr>
<tr><td>Downcycle</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Verbranding</td><td rowspan="2">Recover</td><td rowspan="2">Recover</td><td>Grondstoffen</td></tr>
<tr><td>Warmte</td><td colspan="2"></td></tr>
<tr><td>Storten</td><td colspan="5"></td></tr>
</table>

De detaillering in recycle en recover doet beter recht aan

- de overschatting van recycling, wat vaak downcycling is dus met waardeverlies,
- de onderschatting van recover als het gaat om terugwinning van bijvoorbeeld grondstoffen uit rioolwater wat waarde behoud betekent.

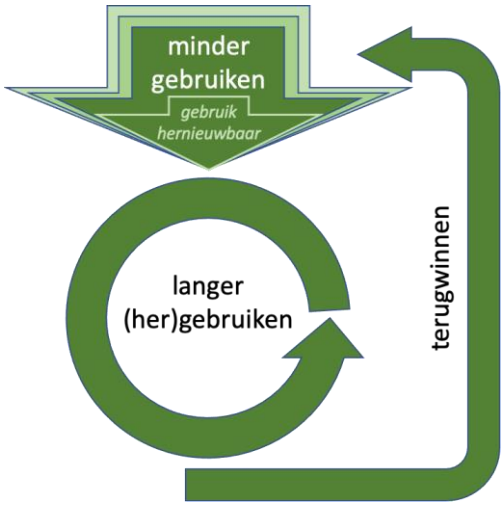

Door de Ellen MacArthur Foundation is apart aandacht gegeven aan biomassa en voedsel in hun vlindermodel voor de circulaire economie. Door de WUR is dit verwerkt tot de ladder van Moerman.

Urgentie circulair beleid

Grondstoffen zijn per definitie eindig en de winbaarheid ervan kent beperkingen. Al in 1972 werd hiervoor door de Club van Rome gewaarschuwd met de uitgave Grenzen aan de Groei. De winning en het gebruik van grondstoffen hebben grote gevolgen zoals verwoesting van landschappen, uitputting van bodems, verstoring van ecosystemen, sociale uitbuiting, vervuiling van onze leefomgeving en klimaatverandering. Gedurende de afgelopen decennia is dit in vele internationale conferenties en onderzoeken onderbouwd. De grondstoffentransitie oftewel de transitie naar een circulaire economie is een middel om deze negatieve gevolgen te verkleinen en/of weg te nemen. Dit is met name urgent voor niet-hernieuwbare grondstoffen en daarvan vooral de kritieke grondstoffen zoals zeldzame aardmetalen die nodig zijn onder meer voor de ICT en de energietransitie. Niet-hernieuwbaar zijn ook fossiele grondstoffen, waarvan de urgentie voor vervanging met name zit in de beperking van de klimaatverandering door reductie van broeikasgassen. De circulaire economie beperkt ook de milieubelasting van goederen, van de schade bij winning tot de vervuiling als afval, en alles daartussen zoals transport, verwerking in een productieproces en het gebruik van het product.

Het belang van beleid om de circulaire economie te versnellen gaat breder dan de verandering in grondstofgebruik, afvalpreventie of recycling. Door het PBL is de brede impact van circulaire economie voor andere maatschappelijke opgaven verbeeld in de volgende illustratie.

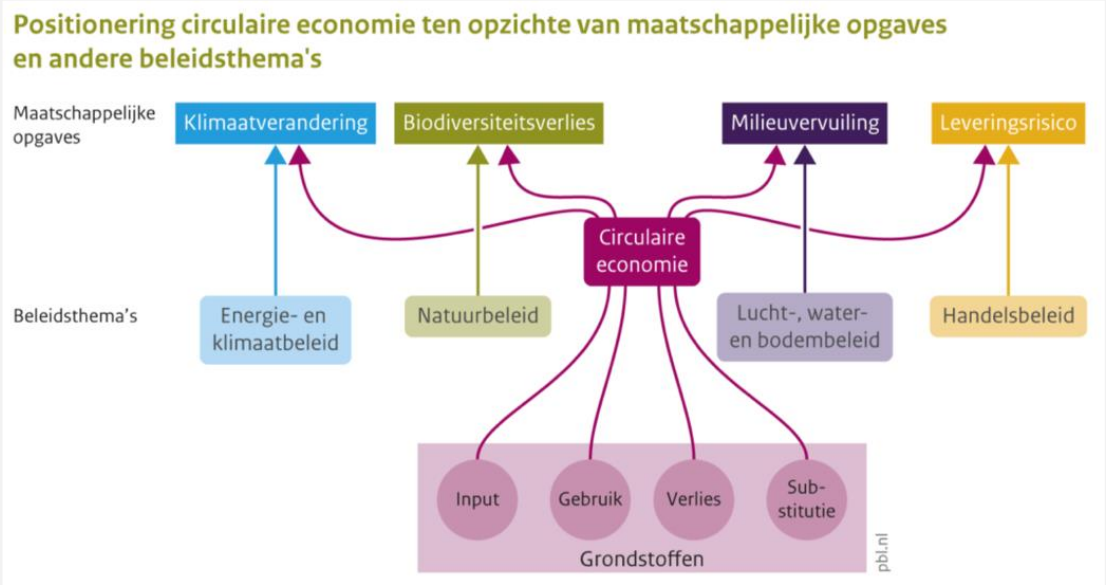

Bronnen

Circulaire Economie / Goederenstromen 12 provincies, CBS, 2022
- met data

Documentatie provincies, geoFluxus 2022
- met data per indicator

Monitoring circulaire bedrijvigheid en circulaire activiteiten 12 provincies, RHDHV, 2022

Circulaire economie houding en gedrag Nederlanders, I&O Research 2022
- met data

Integrale Circulaire Economie Rapportage 2023, PBL, 2023

Materialen in de Nederlandse economie - Een kwetsbaarheidsanalyse - (R11613), TNO, 2015

Kritikaliteit van grondstoffen – ontwikkeling en operationalisatie (R10515), TNO, 2021

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

F. Kuiper

BEL/IOT

Telefoonnummer +31235143628

kuiperf@noord-holland.nl

Verzenddatum

12 APR. 2023

Kenmerk

1979201/1979205

Uw kenmerk

-

Betreft: Provinciale circulaire economie rapportage 2023

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp: de provinciale circulaire economie rapportage Noord-Holland 2023 (PCER NH).

Inleiding

In de afgelopen maanden is in opdracht van zes provincies met diverse onderzoeken, voor álle provincies in beeld gebracht waar zij individueel staan in de ontwikkeling op weg naar een 100% circulaire economie in 2050. De provincie Noord-Holland was één van de zes provincies die als koplopers initiatief hebben genomen om via deze onderzoeken data te verwerven, die zicht geven op de ontwikkeling van de circulaire transitie. Naast Noord-Holland zijn de onderzoeken uitgevoerd in opdracht van de provincies Groningen, Limburg, Overijssel, Utrecht en Zeeland.

Op basis van deze onderzoeken heeft de provincie Noord-Holland een rapportage opgesteld over de actuele stand van zaken van de circulaire economie in Noord-Holland. Deze rapportage biedt inzicht in de stand van zaken, de beperkingen van de huidige methodiek en beschikbare data en aanknopingspunten voor aanscherping van het eigen beleid gericht op de noodzakelijke versnelling van de transitie.

De zoektocht naar de relevante indicatoren en data om de circulaire transitie in beeld te brengen, is met de uitgevoerde onderzoeken een stap verder gebracht. Tegelijkertijd is nog duidelijker geworden dat meer en betere data nodig is om een goed beeld te geven van de staat van de circulaire transitie.

Met de uitvoering van de onderzoeken hebben we ook bijgedragen aan het verder ontwikkelen van de juiste data waaraan landelijk wordt gewerkt door het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Inhoud van de rapportage

De rapportage geeft informatie over de volgende zeven (categorieën van) indicatoren die met de uitgevoerde onderzoeken in beeld zijn gebracht:

1. Goederenstromen in de provincie.
2. Materiaalgebruik en verbruik berekend vanuit de goederenstromen.
3. Milieubelasting berekend vanuit de goederenstromen.
4. Kansen voor hoogwaardiger verwerking van afvalstromen door bedrijven in de provincie.
5. De relevantie van leverings(on)zekerheid van grondstoffen voor goederenstromen in de provincie.
6. Transitie indicatoren: analyse van circulaire bedrijven, activiteiten en beleidsinstrumenten in de provincie.
7. De mening van bewoners over het belang van circulariteit en hun feitelijk gedrag.

Het is de eerste keer dat op provinciale schaal de transitie naar een circulaire economie via deze onderwerpen is gemeten. Een aantal belangrijke conclusies zijn de volgende:

- De provincie Noord-Holland heeft een dominante positie in goederenstromen in Nederland: 18% van het volume aan goederenstromen wordt hier geproduceerd of gebruikt. Dit bevestigt het belang om als provincie Noord-Holland bij te dragen aan de transitie naar een circulaire economie.
- De trend van de afgelopen jaren is een toename van goederenstromen en daarmee toename van materiaalgebruik en verbruik, terwijl de provinciale doelstelling is om te komen tot een halvering van materiaalgebruik in 2030. De groei geldt voor bijna alle onderzochte goederenstromen, waarbij overigens nog geen onderscheid gemaakt kon worden tussen circulaire en primaire goederenstromen. De data geven aanleiding voor een, waar mogelijk, steviger inzet van provinciaal beleid om het grondstofgebruik terug te dringen om de provinciale (en nationale) doelstellingen te kunnen halen.
- Er liggen ruimschoots kansen voor een hoogwaardiger verwerking van industrieel/bedrijfsafval in Noord-Holland. Omgevingsdiensten kunnen hierin een belangrijke rol gaan spelen.
  De transitie gemeten aan de hand van het aantal circulaire bedrijven relatief gezien nog beperkt zichtbaar in Noord-Holland, al is het absolute aantal circulaire bedrijven groot.

Tot slot

Deze eigen provinciale rapportage circulaire economie komt kort na de publicatie van de nationale rapportage circulaire economie: de Integrale Economie Rapportage Circulaire Economie (ICER 2023) van het PBL. De

provincies hebben met de uitgevoerde onderzoeken hieraan ook een bijdrage geleverd.

De rapportage loopt daarnaast vooruit op het onderzoeksrapport van de Randstedelijke Rekenkamer naar het circulaire economie beleid in de provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland. Deze wordt verwacht in juni 2023.

De rapportage geeft op basis van de nu beschikbare informatie, een inkijk in hoe het nu staat met de circulaire economie in Noord-Holland. In de Actieagenda is een evaluatie voorzien voor eind 2023. Het doel is de resultaten van en ervaringen met de tot dan toe uitgevoerde acties in beeld te brengen en leerpunten te inventariseren. Zo kan waar nodig de invulling van acties of de koers worden aangepast en worden besloten over het vervolg op sommige acties. De uitkomsten van deze rapportage zullen worden betrokken bij deze evaluatie, net zoals de rapportages van de Randstedelijke Rekenkamer en het Planbureau voor de Leefomgeving.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

p.v.

provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

Provinciale circulaire economie rapportage Noord-Holland (PCER NH)

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12291
Extern Zaak ID	1797404
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.d
Titel	Economie: De Kop Werkt! Eindrapportage, evaluatie van het programma en van de governance (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen, Texel en de provincie Noord-Holland hebben vanaf 2017 tot en met 2021 samengewerkt in het regionaal stimuleringsprogramma ‘De Kop Werkt! De meest opvallende resultaten en opbrengsten van het programma zijn via een video in beeld gebracht. De maatschappelijke en economische effecten van het programma op de regio zijn via een evaluatie van het programma gemeten. Daarnaast is de governance van het programma geëvalueerd.

stec
groep

Evaluatie van het programma De Kop Werkt! 2017-2020

Stec Groep aan De Kop Werkt!

Esther Geuting en David van Doesburg

20 feb 2023

stec
groep

Inhoudsopgave

Hoofdstuk	Sheet
• Inleiding	3
• Effectenanalyse Programma De Kop Werkt 2017-2020	7
• Actuele economische foto	22

stec
groep

Inleiding

Inleiding

De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel en de provincie Noord-Holland werken samen in het regionaal stimuleringsprogramma 'De Kop Werkt!'. Het centrale doel van de regionale samenwerking is het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, werken, recreëren en voor bedrijven om zich in de Kop van Noord-Holland te vestigen en te groeien.

In 2015 zijn vier bestuursopdrachten opgesteld, die als basis dienen voor de regionale samenwerking. Voor de uitvoering van concrete projecten (looptijd 2017-2020) binnen het Programma De Kop Werkt! is een bijdrage van € 15 miljoen beschikbaar gesteld door de raden van de vier gemeenten en een cofinanciering van ook € 15 miljoen door de provincie Noord-Holland. De vijf partijen hebben in het voorjaar van 2017 een Samenwerkingsovereenkomst voor de uitvoering van het programma 'De Kop Werkt!' opgesteld waarin afspraken zijn gemaakt over projecten, financiering en samenwerking.

In 2017 stelden we een nulmeting op als basis voor de te verwachten effecten van het programma. In dit rapport kijken we wat – aan het einde van het programma – de stand van zaken is ten aanzien van uitgevoerde projecten/programma en ook de resultaten waaraan het programma heeft bijgedragen, dan wel in de toekomst aan kunnen bijdragen.

Inleiding

Het is lastig om de directe causaliteit te duiden tussen het complete programma en positieve resultaten (bijvoorbeeld de toenemende keuze voor techniek). Veel projecten binnen het programma lenen zich niet direct voor een kwantitatieve beoordeling. Desondanks hoorde we via de interviews dat diverse onderdelen van het programma een positieve uitwerking hebben gehad. Denk daarbij aan de inzet van horecapersoneel in de zorg (van horecatijger tot zorgheld), het verduurzamen van vakantieparken, de succescasussen van het project erfkwaliteit en het mobiliteitsproject Mobipunten in de Kop.

Marketeers hebben voor Op Kop in januari 2022 een evaluatie gepubliceerd waarin een aantal effectmetingen zijn opgesteld om vast te stellen of de campagne het gewenste effect heeft behaald. In totaal zijn er drie metingen geweest (de 0-,1- versus 2-meting) De drie belangrijkste bevindingen waren:

- Ten opzichte van de eerste meting in 2020 is er op verschillende onderwerpen een positieve ontwikkeling zichtbaar in hoe mensen tegen de regio Kop van Noord-Holland aankijken.
- Ten opzichte van de eerste meting in 2020 geven meer mensen aan te weten waar ze moeten zijn als ze op zoek zijn naar een baan of opleiding in de Kop van Noord-Holland.
- De bekendheid van het platform opkop.nl is sinds de eerste meting in begin 2020 gestegen in DG1, maar niet verder toegenomen ten opzichte van de tweede meting in 2020.

Daarnaast blijkt uit onze analyse van de indicatoren die bij start van het programma in beeld zijn gebracht dat deze over vrijwel de hele linie conform verwachting of positiever uitvallen, en zich ook positiever hebben ontwikkeld dan op grond van het investeringsprogramma verwacht mocht worden. De prestaties kunnen echter niet helemaal causaal toegeschreven worden aan de werking van het programma.

stec
groep

Actuele meting van demografie, woon-, werk- en leefklimaat Kop

Deelgebieden beleidsdoel

stec
groep

Effectenanalyse
Programma De Kop Werkt 2017-2020!

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

stec groep

Samenvatting effectenanalyse (1)

Indicator	Resultaat	Ontwikkeling t.o.v. prognose 2017
Huishoudensontwikkeling	Over de periode 2016 t/m 2021 is het aantal huishoudens in de Kop met circa 2.750 toegenomen.	
Relatieve ontwikkeling bevolking naar leeftijd	Het aantal jongeren in de Kop is conform de prognose met circa 5% afgenomen. De beroepsbevolking is nagenoeg gelijk gebleven, terwijl de prognose hierin een sterke afname had voorspeld. Ook de groep ouderen in de Kop neemt volgens prognose toe.	
Huishoudensontwikkeling naar huishoudenssamenstelling	In lijn met de huishoudensontwikkeling naar leeftijdsgroepen, past ook de huishoudenssamenstelling zich aan. Het aantal gezinnen in de Kop is de afgelopen vijf jaar met circa 500 afgenomen, terwijl het aantal alleenstaanden en stellen in de leeftijdscategorie 75-plus met circa 2.000 huishoudens toenam.	
Verkooplocaties in Kop van Noord-Holland	Het aantal verkooppunten is de afgelopen vijf jaar sterker gedaald dan geprognosticeerd. Mogelijk is dit (deels) een gevolg van de Covid-19 pandemie.	
Aantal studenten MBO, HBO en WO woonachtig in de Kop	Het aantal studenten (zowel MBO, HBO als WO) woonachtig in de Kop is in de periode 2016 t/m 2021 met circa 1.000 toegenomen.	
Ontwikkeling Bruto Regionaal Product (BRP)	Het Bruto Regionaal Product (BRP) van de COROP-regio Kop is de afgelopen vijf jaar toegenomen tot circa 11,8 miljard euro. Hiermee is het BRP met circa 12% toegenomen in de periode 2016 t/m 2020.	
R&D uitgaven	De investeringen in R&D van bedrijven in de Kop is de afgelopen vijf jaar ontwikkeld conform het midden van de bandbreedte van de in 2017 opgestelde prognose.	
Ontwikkeling aantal banen in de Kop	Het aantal banen in de Kop nam in de periode 2012 t/m 2020 toe met circa 3%. Na een ondergemiddelde ontwikkeling in de periode 2012 t/m 2016, zien we een sterke toename in de periode 2016 t/m 2020 (een toename van circa 2.600 banen, circa +5%).	

stec groep

Samenvatting effectenanalyse (2)

Indicator	Resultaat	Ontwikkeling t.o.v. prognose 2017
Werkloosheidsontwikkeling Kop van Noord-Holland	Het werkloosheidspercentage in de Kop ligt anno 2021 op circa 3% en is hiermee historisch laag. Daarnaast valt op dat de Kop van Noord-Holland wat betreft werkloosheidscijfers onder het landelijk gemiddelde ligt	
Ontwikkeling aantal banen in aandelen vier hoofdsectoren	De ontwikkeling van de werkgelegenheid verdeeld naar de vier hoofdsectoren heeft in de periode 2012 t/m 2020 relatief conform prognose plaatsgevonden. Opvallend is dat het aandeel banen in de landbouw enigszins is toegenomen, terwijl dit volgens de prognose zou stabiliseren of zelfs zou afnemen.	
Banen op bedrijventerreinen	De werkgelegenheid op de bedrijventerreinen in de Kop is in de periode 2016 t/m 2020 met circa 600 banen toegenomen.	
Ontwikkeling van het aantal banen in het toerisme	De ontwikkeling van het aantal banen in de toeristische sector in de Kop is in de periode 2016 t/m 2020 met circa 700 banen toegenomen. Met name de toename van het aantal toeristische banen in Den Helder (+300, +20%) valt hierbij op.	

stec
groep

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

Huishoudensontwikkeling

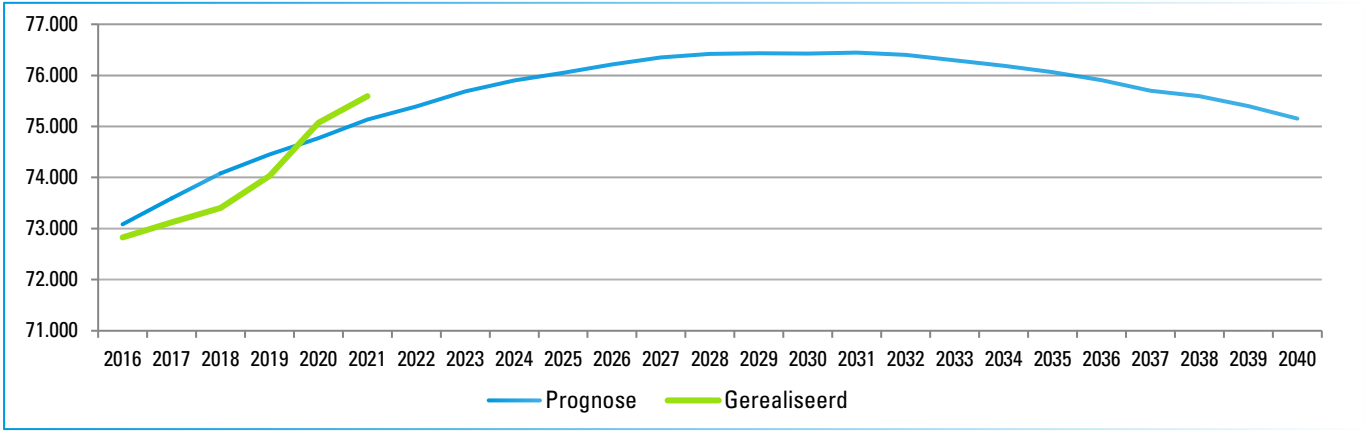

CBS (2021) en Stec Groep o.b.v. ABF Research (2016), Bewerking: Stec groep (2022)

Ten opzichte van de in 2017 opgestelde huishoudensprognose – op basis van Primos2016 – zien we dat het aantal huishoudens in de Kop in de periode 2016 t/m 2019 minder toenam dan geprognosticeerd. Vanaf 2020 neemt het aantal huishoudens echter sterk toe (circa 1.000 extra huishoudens ten opzichte van 2019) waarmee het aantal huishoudens sterker toenam dan in de prognose. Anno 2021 zijn er circa 400 huishoudens meer aanwezig in de Kop dan geprognosticeerd in 2017.

stec
groep

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

Relatieve ontwikkeling bevolking naar leeftijd

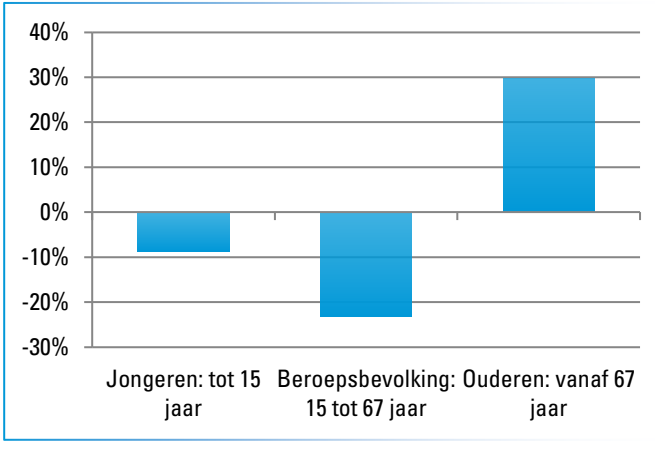

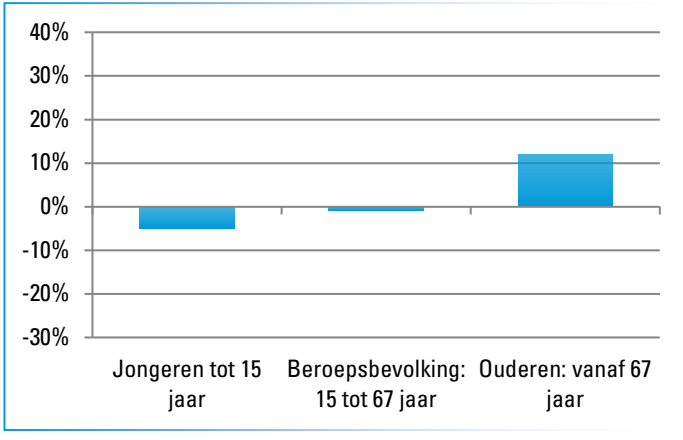

CBS (2021) en Stec Groep o.b.v. ABF Research (2016), Bewerking: Stec groep (2022)

De linker grafiek is de voorspelling uit de prognose over de periode 2016 t/m 2040, de rechter is de situatie van 2016 t/m 2021.

We zien dat het aantal jongeren in de kop de afgelopen vijf jaar met circa 5% is afgenomen. Ter vergelijking: volgens de in 2017 opgestelde Primos-prognose zou het aantal jongeren over de gehele periode 2016 t/m 2040 met circa 9% afnemen. Hiermee neemt het aantal jongeren in de Kop sneller af dan geprognosticeerd. De beroepsbevolking in de Kop is daarentegen relatief gelijk gebleven (-0,5%), waarbij dit volgens de prognose t/m 2040 met ruim 20% zou afnemen. Het arbeidspotentieel in de Kop is dus gelijk gebleven in de afgelopen vijf jaar, terwijl de verwachting was dat deze met circa 5% zou zijn afgenomen over de periode 2016 t/m 2021. Voornaamste reden hiervoor is de toestroom van buitenlandse migratie richting de regio. Hierbij gaat het zowel om statushouders als geregistreerde arbeidsmigranten.

stec
groep

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

Huishoudensontwikkeling naar huishoudenssamenstelling

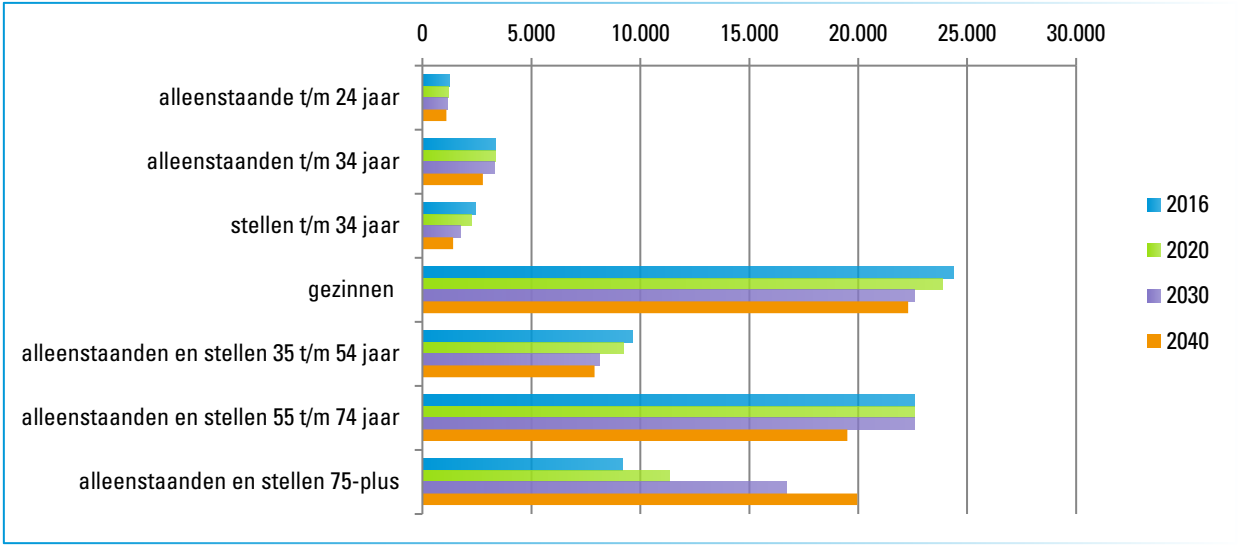

CBS (2021) en Stec Groep o.b.v. ABF Research (2016), Bewerking: Stec groep (2022)

In lijn met de huishoudensontwikkeling naar leeftijdsgroepen, past ook de huishoudenssamenstelling zich aan. Het aantal gezinnen in de Kop is de afgelopen vijf jaar met circa 500 afgenomen, terwijl het aantal alleenstaanden en stellen in de leeftijdscategorie 75-plus met circa 2.000 huishoudens toenam.

Hiermee ligt de ontwikkeling van de huishoudenssamenstelling de afgelopen vijf jaar in lijn met de in 2017 opgestelde prognose.

stec
groep

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

Verkooplocaties in Kop van Noord-Holland

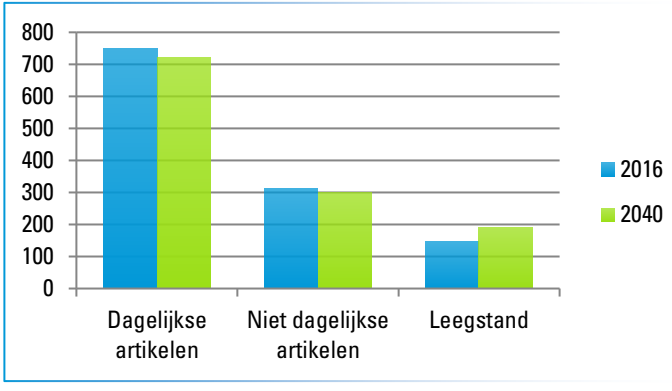

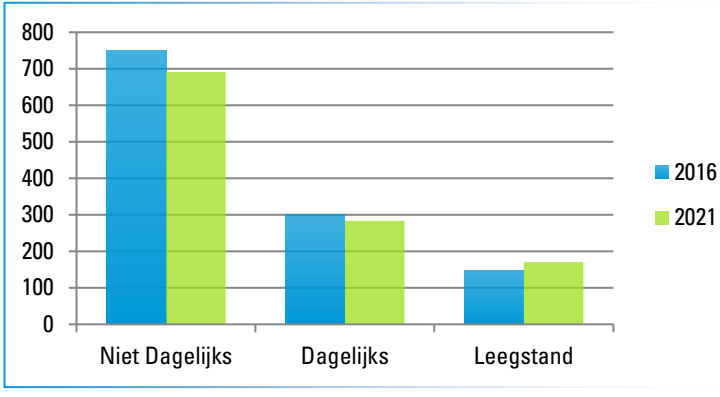

KSO 2016; (bewerking Stec Groep) en Locatus (2021) bewerking Stec groep (2022)

De linker grafiek toont de ontwikkeling van de invulling van winkelvestigingen in de Kop over de periode 2016 t/m 2040. Hiermee is de prognose dat zowel het aantal dagelijkse als niet-dagelijkse verkooplocaties af zal nemen. Tegelijkertijd is de prognose dat het aantal leegstaande panden zal toenemen.

Het aantal verkooppunten is de afgelopen vijf jaar sterker gedaald dan geprognosticeerd. Mogelijk is dit (deels) een gevolg van de Covid-19 pandemie, en de daarmee samenhangende versnelde transitie van de winkelmarkt.

stec
groep

Arbeidsmarkt en onderwijs

Aantal studenten MBO, HBO en WO woonachtig in de Kop

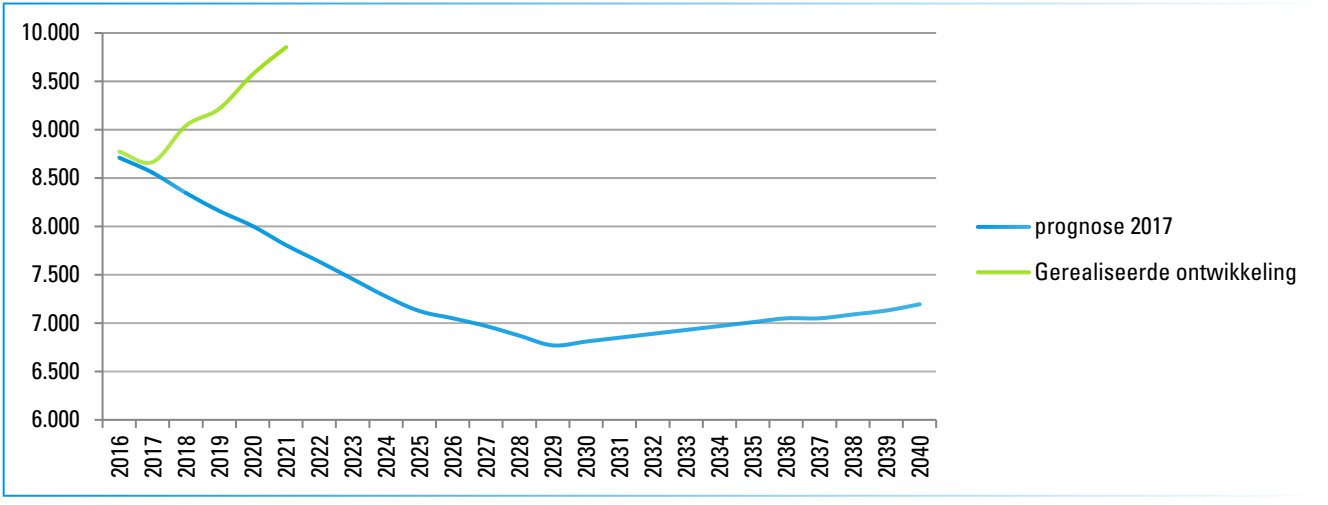

Bron: CBS, 2018 & DUO leerlingenprognose, DUO (2021), Bewerking: Stec groep (2022)

Het aantal studenten (zowel MBO, HBO als WO) woonachtig in de Kop is in de periode 2016 t/m 2021 met circa 1.000 toegenomen, ondanks een kleine afname in 2017 ten opzichte van 2016.

Hiermee is het aantal studenten sterk toegenomen, terwijl op basis van de in 2017 opgestelde prognose (op basis van de DUO leerlingenprognose) het aantal studenten woonachtig in de Kop juist met circa 1.000 zou afnemen. Een mogelijke verklaring is de kamernood in Amsterdam en Alkmaar, waardoor studenten langer thuis blijven wonen of kiezen voor woonruimte in onder andere de Kop. Zover bekend zijn er geen nieuwe mbo of hbo-instellingen bijgekomen in de regio sinds 2017.

stec
groep

Economie en werklocaties

Ontwikkeling Bruto Regionaal Product (BRP)

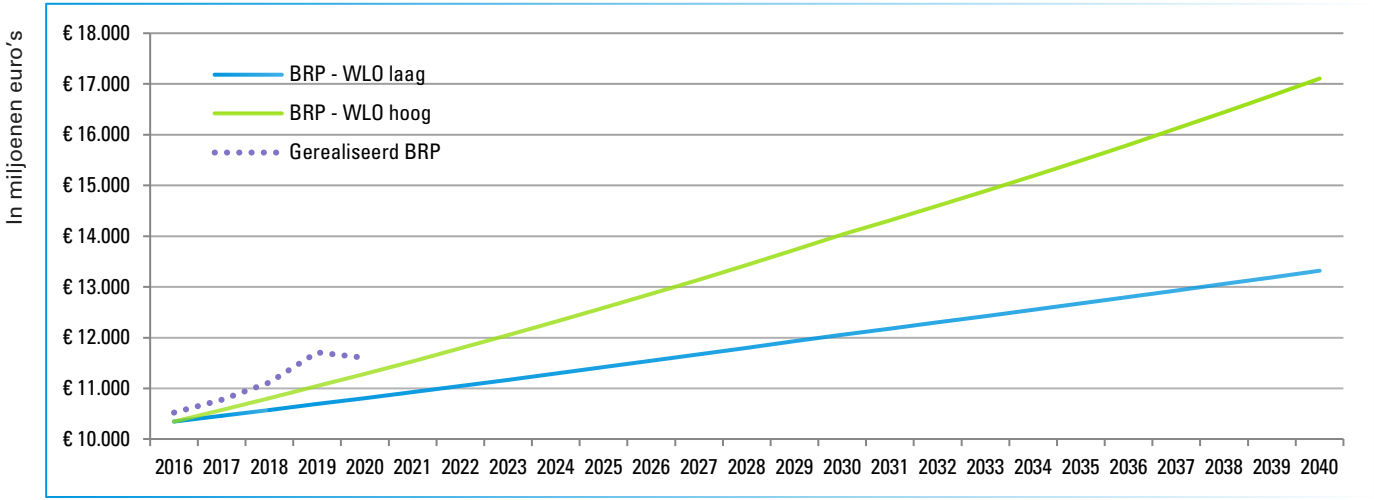

Bron: CBS, 2018 & CPB/PBL, 2015; Bewerking: Stec Groep, 2018 & CBS (2021)

Het Bruto Regionaal Product (BRP) van de COROP-regio Kop is de afgelopen vijf jaar toegenomen tot circa 11,8 miljard euro. Hiermee is het BRP met circa 12% toegenomen in de periode 2016 t/m 2020. De ontwikkeling van het BRP van de kop ligt hiermee in lijn met het landelijk gemiddelde.

Het BRP van de Kop is de afgelopen vijf jaar sterker toegenomen dan de in 2017 opgestelde prognoses op basis van de WLO-scenario's. Mogelijke verklaring is de sterke economische hoogconjunctuur in de jaren 2018 en 2019. Ook het effect van de coronacrisis is zichtbaar in de ontwikkeling van het BRP: deze vertoonde in de periode 2020-2021 een afname van circa 2%.

stec groep

Economie en werklocaties

R&D uitgaven

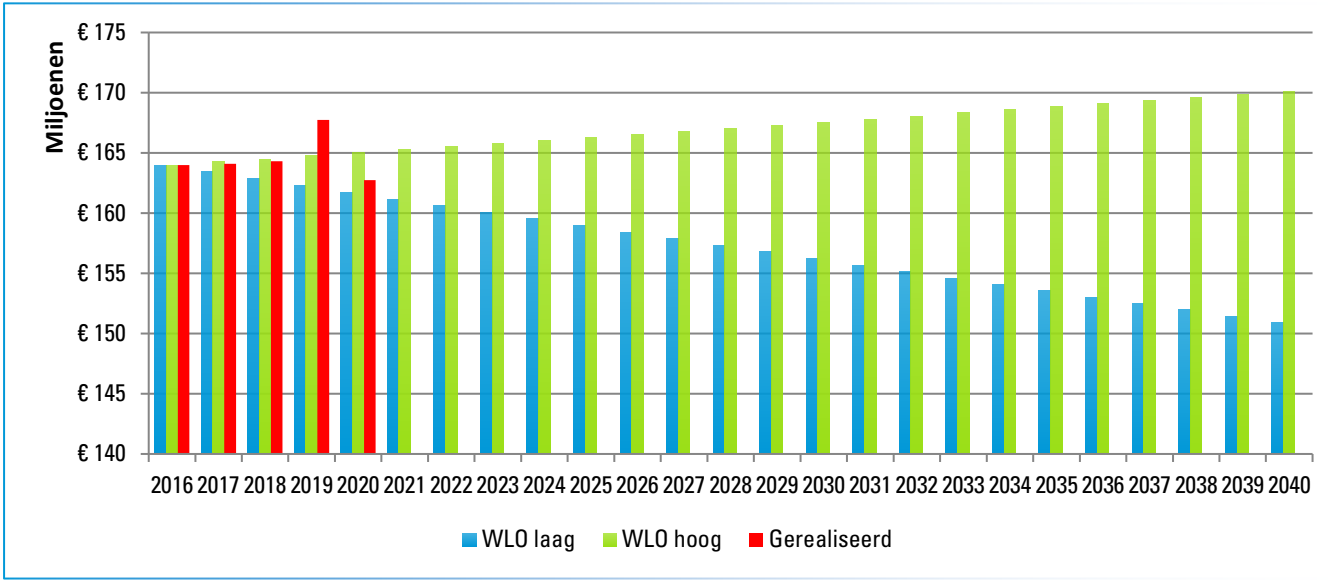

Bron: CBS (2018) & CBS (2021), bewerking Stec Groep 2022

De investeringen in R&D van bedrijven in de Kop is de afgelopen vijf jaar ontwikkeld conform het midden van de bandbreedte van de in 2017 opgestelde prognose. We zien echter wel een piek (boven het WLO-hoog scenario) in de investeringen in onderzoek en ontwikkeling in 2019, waarschijnlijk als gevolg van de sterke (landelijke) economische hoogconjunctuur in dat jaar. De piek in 2019 wordt gevolgd door een sterke afname in 2020 als gevolg van de coronacrisis.

Economie en werklocaties

Ontwikkeling aantal banen in de Kop

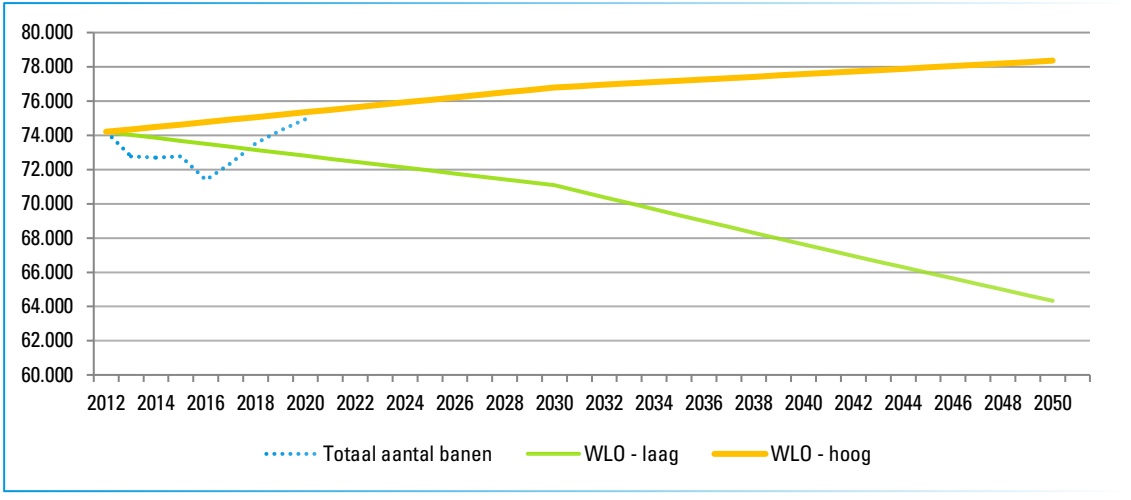

Bron: CBS/ PBL (2018) & LISA (2021), bewerking Stec Groep 2022

Het aantal banen in de Kop nam in de periode 2012 t/m 2020 toe met circa 3%. Na een ondergemiddelde ontwikkeling in de periode 2012 t/m 2016, zien we een sterke toename in de periode 2016 t/m 2020 (een toename van circa 2.600 banen, circa +5%). Hiermee ligt het aantal banen in de Kop anno 2020 boven in de bandbreedte van de in 2017 opgestelde prognose (op basis van de WLO-scenario's).

De werkloosheid in de Kop is afgenomen. Het werkloosheidspercentage lag in 2017 op circa 5%, waarbij de verwachting was dat dit percentage redelijk stabiel zou blijven. Anno 2022 zien we echter een werkloosheidspercentage van circa 3%.

stec
groep

Economie en werklocaties

Werkloosheidsontwikkeling Kop van Noord-Holland

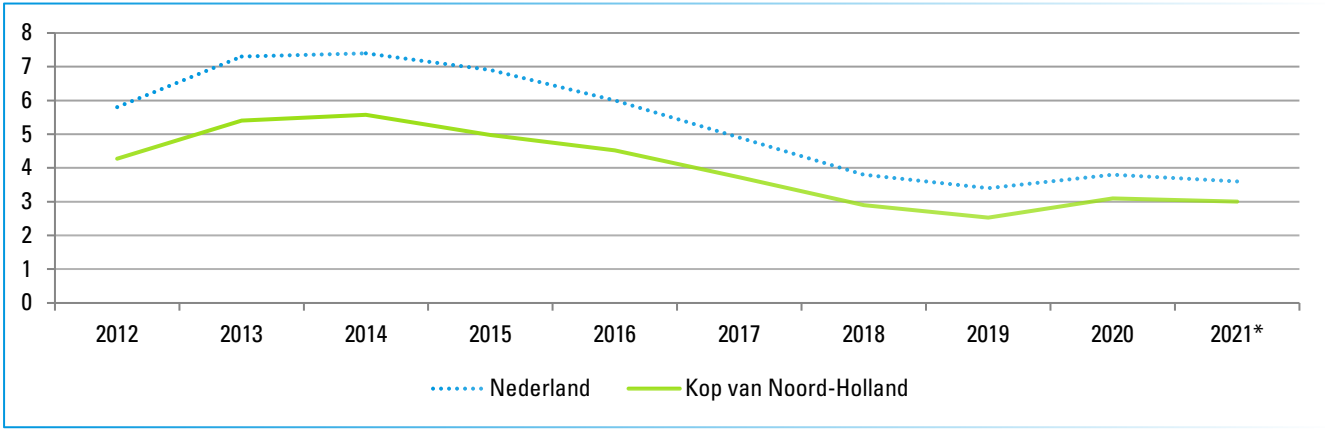

Bron: CBS (2020): bewerking Stec Groep (2022).

In de vorige slide viel al op dat de Kop van Noord-Holland een sterke inhaalslag heeft gemaakt wat betreft het aantal banen in de regio. Het aantal banen ligt binnen de gestelde bandbreedte die is opgesteld tijdens de nulmeting in 2017.

De werkloosheidscijfers bevestigen dit beeld. Hoewel het werkloosheidspercentage in het jaar 2019 op 2020 iets is gestegen als gevolg van de coronacrisis, blijft dit ruim onder de nulmeting van 2017. Daarnaast valt op dat de Kop van Noord-Holland wat betreft werkloosheidscijfers onder het landelijk gemiddelde ligt, en dus bovengemiddeld goed scoort.

** Op basis van voorlopige cijfers*

Economie en werklocaties

Ontwikkeling aantal banen in aandelen vier hoofdsectoren

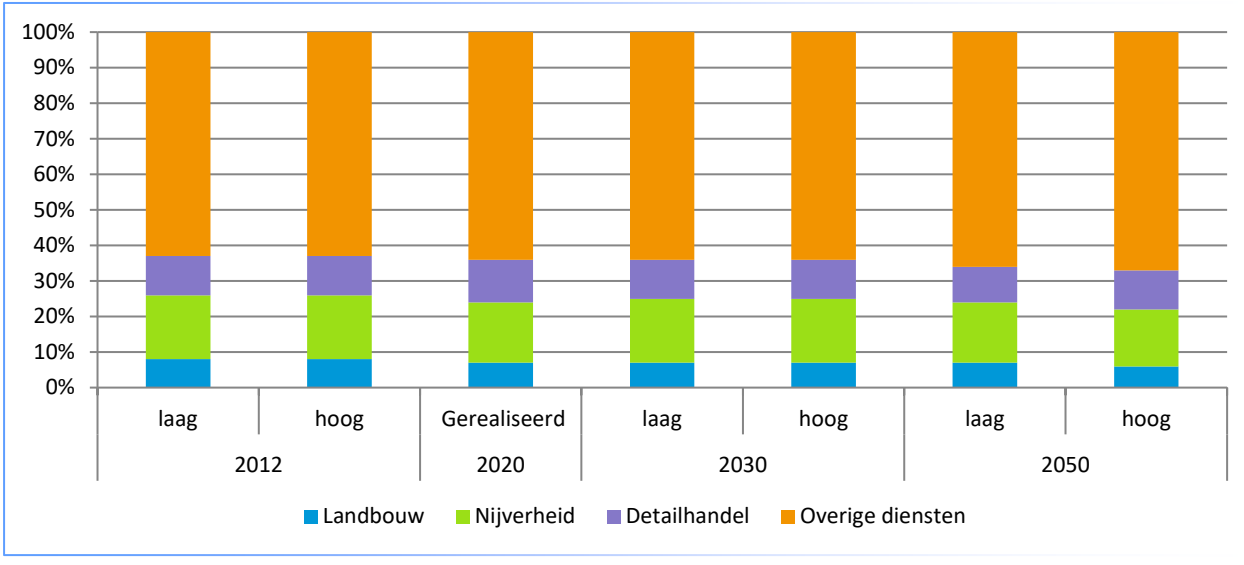

Bron: CBS/ PBL (2018) & LISA (2021), bewerking Stec Groep 2022

De ontwikkeling van de werkgelegenheid verdeeld naar de vier hoofdsectoren heeft in de periode 2012 t/m 2020 relatief conform prognose plaatsgevonden. Opvallend is dat het aandeel banen in de landbouw enigszins is toegenomen, terwijl dit volgens de prognose zou stabiliseren of zelfs zou afnemen.

stec
groep

Economie en werklocaties

Banen op bedrijventerreinen

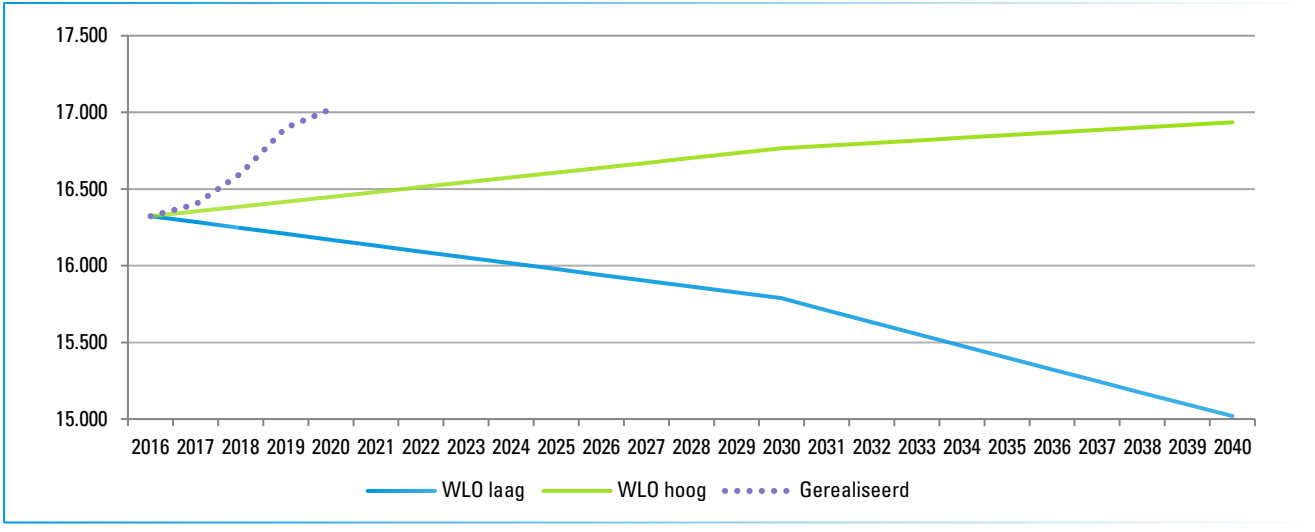

LISA (2020), Bewerking: Stec groep (2022)

De werkgelegenheid op de bedrijventerreinen in de Kop is in de periode 2016 t/m 2020 met circa 600 banen toegenomen. Hiermee is de ontwikkeling van de werkgelegenheid op de bedrijventerreinen sterk toegenomen in vergelijking tot de in 2017 geprognosticeerde ontwikkeling. In totaal huisvesten de bedrijventerreinen in de Kop circa 25% van de totale werkgelegenheid.

stec
groep

Toerisme

Ontwikkeling van het aantal banen in het toerisme

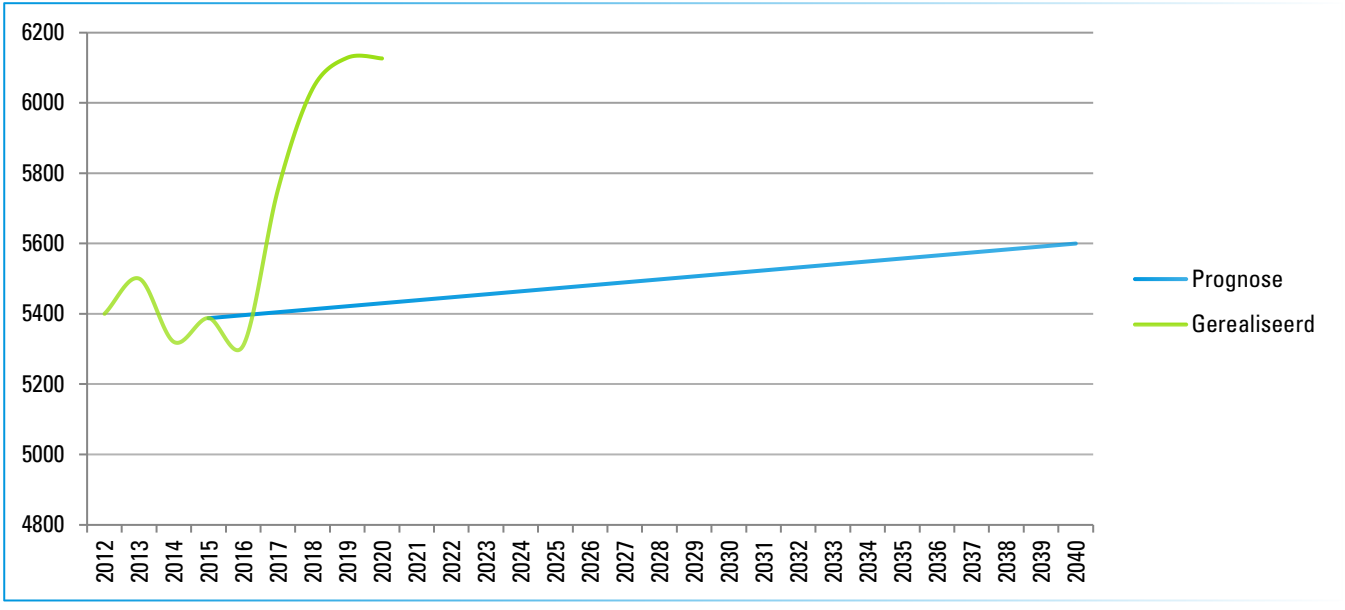

Waarstaatjegemeente & LISA (2020), Bewerking: Stec groep (2022)

De ontwikkeling van het aantal banen in de toeristische sector in de Kop is in de periode 2016 t/m 2020 met circa 700 banen toegenomen. Hiermee is de ontwikkeling van de toeristische werkgelegenheid sterker toegenomen dan de in 2017 opgestelde prognose. Met name de toename van het aantal toeristische banen in Den Helder (+300, +20%) valt hierbij op. Zie ook sheet 38.

stec
groep

Actuele economische foto

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

stec groep

Groei inwoners

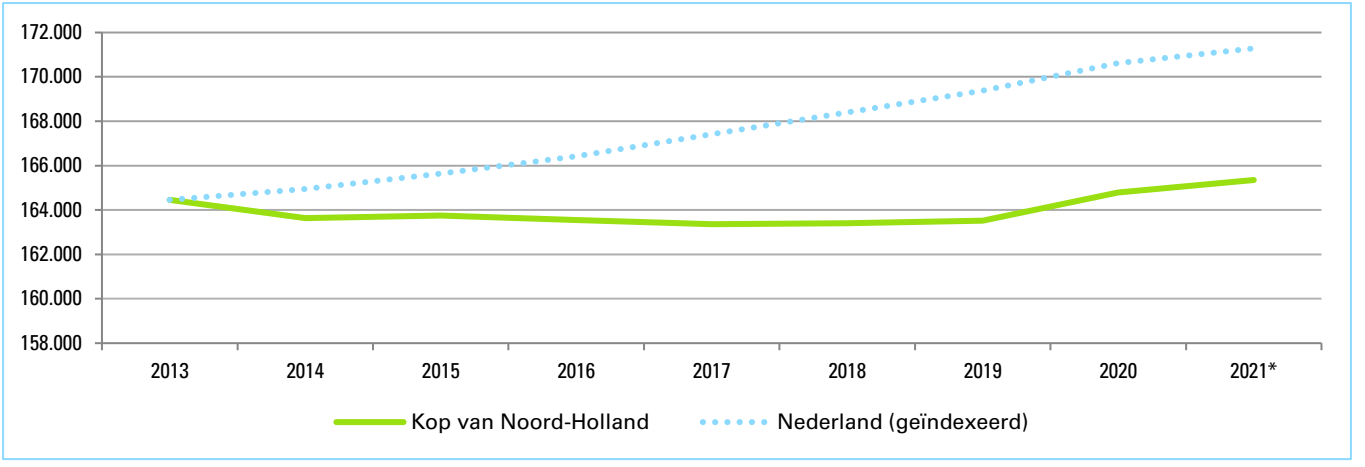

CBS (2021), Bewerking: Stec groep (2022)

De totale bevolking in de kop van Noord-Holland bestaat uit circa 165.350 inwoners, wat neer komt op ruim 75.000 huishoudens (peildatum 2021). In de grafiek is te zien dat het aantal inwoners in eerste instantie afnam, om vervolgens na 2017 relatief hard te stijgen. Het grootste gedeelte hiervan, circa 56.500 inwoners, is woonachtig in Den Helder. Daarnaast heeft Hollands Kroon circa 48.500 inwoners, Schagen circa 46.500 en Texel circa 13.650.

Ten opzichte van de nulmeting in 2017 is het aantal inwoners gestegen met 1.995 (ruim 1%). Het landelijk gemiddelde laat een groei in inwoners zien van circa 2,3% ten opzichte van de nulmeting in 2017. Dit is ruim dubbel zo veel. Daarmee ligt de regio Kop van Noord-Holland onder het landelijk gemiddelde.

Groei inwoners o.b.v. demografiemodel

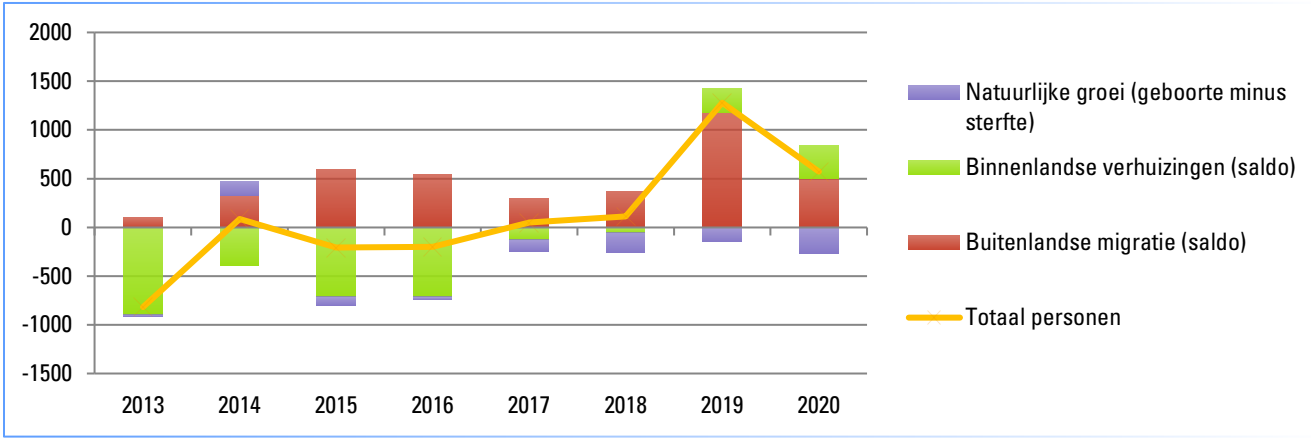

CBS (2021), Bewerking: Stec groep (2022)

Tot en met het jaar 2013 zag de Kop van Noord-Holland voornamelijk een afname van het totaal aantal inwoners, gevolgd door enkele jaren van stabilisatie. Wat hierbij opvalt is dat in deze jaren het saldo binnenlandse verhuizingen sterk negatief is: veel mensen trokken weg uit de regio. Vanaf het jaar 2018 zien we echter een sterke toename van het aantal inwoners in de regio, dit komt voornamelijk door de sterke toename van het buitenlandse migratiesaldo. Wel zien we sterke verschillen tussen de gemeenten onderling.

stec groep

Demografiemodel naar gemeenten in de Kop van Noord-Holland

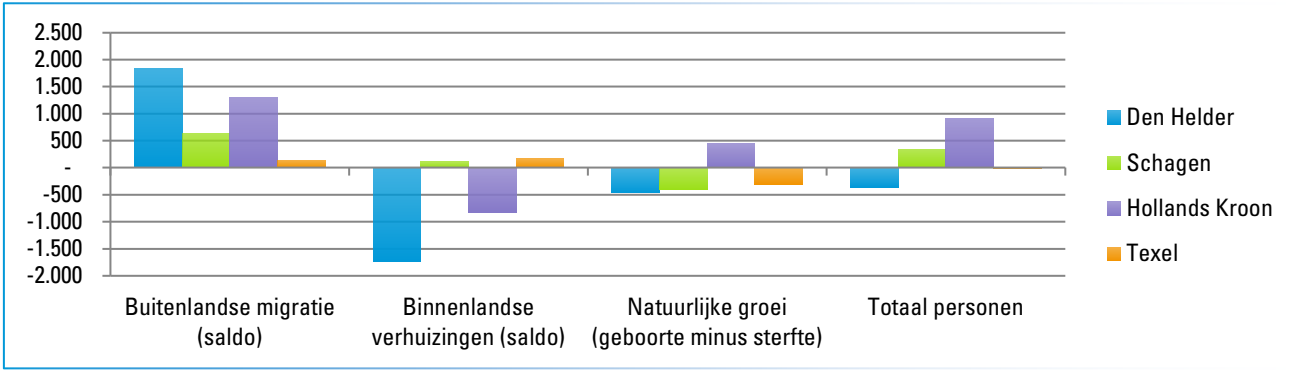

CBS (2021), Bewerking: Stec groep (2022)

Over de periode 2013-2021 zijn er relatief grote verschillen zichtbaar binnen de regiogemeenten. Van de vier gemeenten kende Hollands Kroon en Schagen een stijging van het aantal inwoners, de voornaamste reden hiervoor was de stijging van het buitenlandse migratiesaldo en voor Hollands Kroon in mindere mate ook de natuurlijke groei van inwoners.

De gemeente Texel bleef gedurende de periode relatief stabiel qua inwoners, ondanks dat Texel een sterfteoverschot kent.

De gemeente Den Helder kende krimp van de bevolking over de periode 2013-2021. In deze tijd kende de gemeente een negatief verhuissaldo circa 1700. Het positieve buitenlandse migratiesaldo (1800) compenseert dit saldo, echter zorgt het sterfteoverschot voor een negatief totaalsaldo.

Groei huishoudens

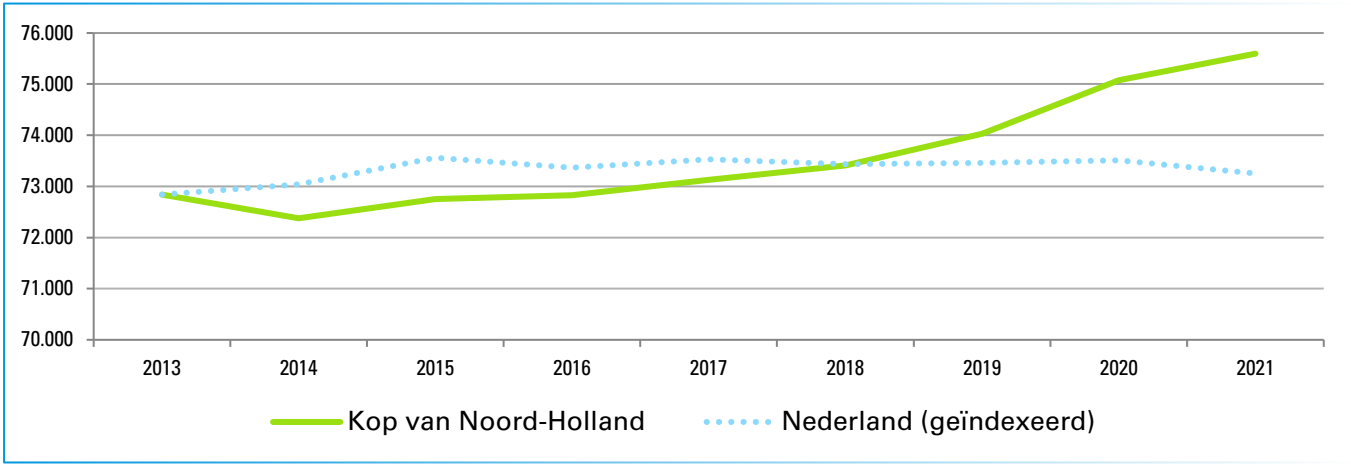

CBS (2021), Bewerking: Stec groep (2022)

Het aantal huishoudens is onderhevig aan een periode van onafgebroken groei sinds 2014, ondanks de periode van bevolkingsafname tot 2016. Dit is te verklaren door de algemene trend van steeds kleiner wordende huishoudens.

Ten opzichte van de nulmeting (2017) zijn er bijna 2.500 huishoudens bij gekomen, dit komt neer op een groei van circa 3,4%. De Kop van Noord-Holland scoort wat betreft de groei van de huishoudens bovengemiddeld. In dezelfde periode kende Nederland een groei van het aandeel huishoudens van 3,2%.

stec groep

Inwoners verdeeld op leeftijd

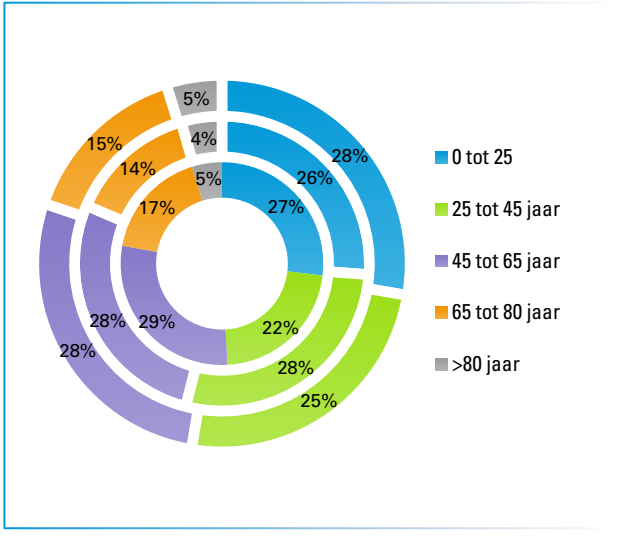

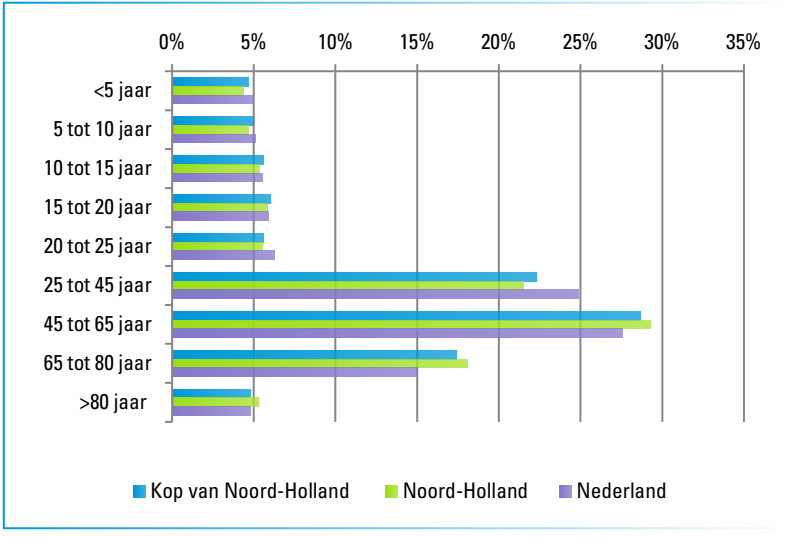

CBS (2021), Bewerking: Stec groep (2022)

De binnenste ring betreft de Kop van Noord-Holland, de middelste ring gaat over de provincie Noord-Holland en de buitenste ring betreft het gemiddelde in Nederland.

Aan de hand van de percentages is te zien dat er, net als tijdens de nulmeting in 2017, relatief veel ouderen woonachtig zijn in de Kop van Noord-Holland (22% 65-plussers versus 20% in Nederland). Verder valt op dat het aantal 65-plussers in de regio conform de prognose is toegenomen sinds 2017. Het aandeel potentiele beroepsbevolking (tussen de 25 en 65 jaar in deze cijfers) is relatief gelijk gebleven ten opzichte van 2017.

stec
groep

Leefbaarheid in Kop van Noord-Holland

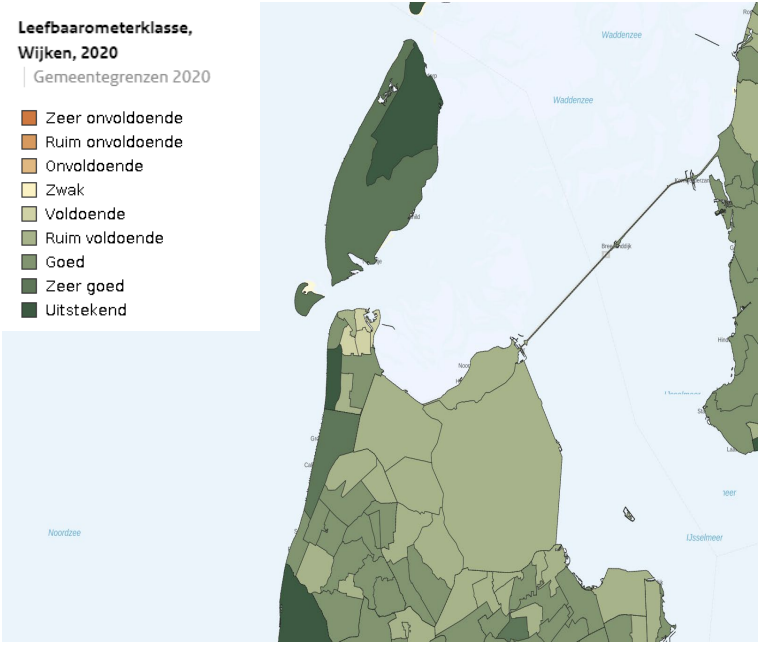

Bron: Leefbaarometer (cijfers 2020, bron 2022)

Volgens de Leefbaarometer, een monitor die de leefbaarheid in alle bewoonde wijken, buurten en straten van Nederland registreert, scoort het grootste gedeelte van de Kop van Noord-Holland bovengemiddeld. Er is een verschuiving zichtbaar in de regio Den Helder ten opzichte van de vorige Leefbaarometer* (2016). Scoorde Den Helder destijds nog een 'ruim voldoende', tegenwoordig scoort Den Helder 'voldoende'. Dit verschil is voornamelijk zichtbaar in de verslechterde score op de indicator 'overlast en veiligheid'.

De gemeenten Den Helder scoort relatief gezien onder gemiddeld binnen de regio, maar scoort desalniettemin een voldoende op landelijk niveau. Texel scoort erg hoog op de indicatoren veiligheid en fysieke omgeving, deze gemeente heeft dan ook een zeer goede leefbaarheidssituatie. De afstand tot voorzieningen is op Texel daarentegen flink groter dan de overige gemeenten in de Kop (ook ten opzichte van het landelijk gemiddelde)

**De Leefbaarometer geeft een modelmatige schatting van de leefbaarheid in een bepaald gebied. Hiervoor wordt gebruikt gemaakt van 100 indicatoren, waaronder veiligheid, voorzieningenniveau en kwaliteit van de fysieke omgeving.*

stec groep

Nabijheid van voorzieningen

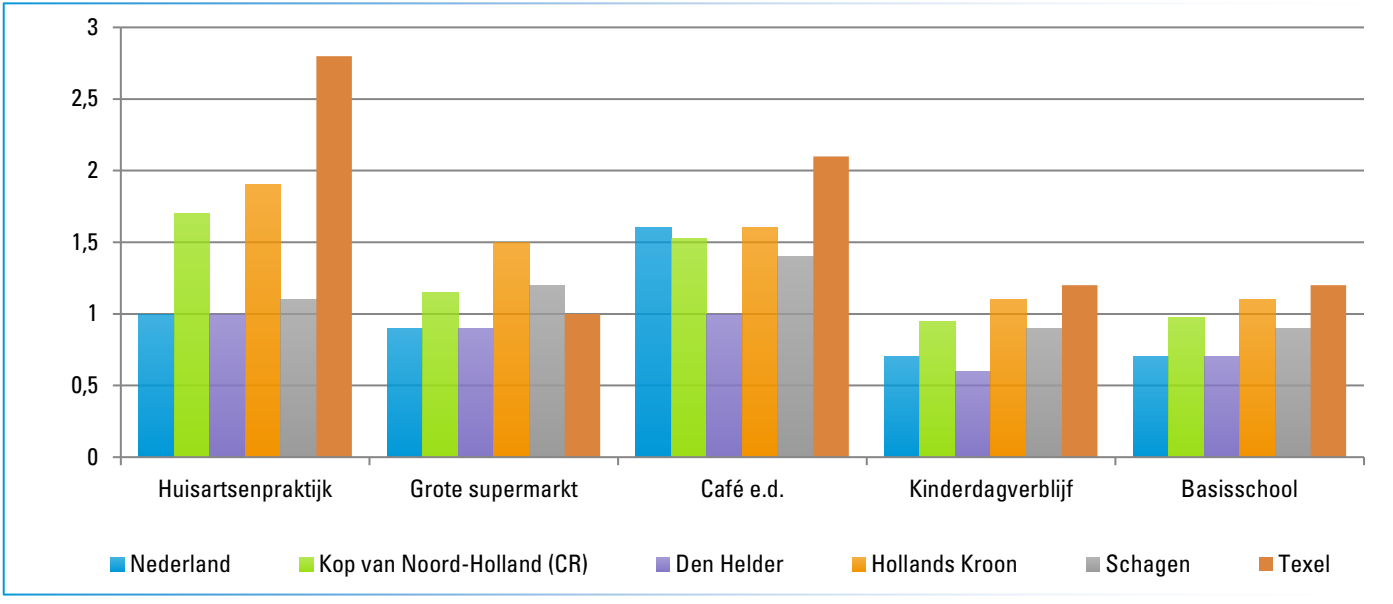

Texel scoort over het algemeen het slechtst met de gemiddelde afstand die men moet reizen om bij voorzieningen te komen. De grafiek toont aan dat men in de Kop van Noord-Holland gemiddeld gezien een grotere afstand af moet leggen om bij een grote supermarkt, basisschool of huisartsenpraktijk te komen. Den Helder, de grootste stad in de regio, scoort zoals verwacht het best op de indicator 'nabijheid van voorzieningen'.

Ten opzichte van de uitgangssituatie in 2017 zien we op hoofdlijnen dat de nabijheid van voorzieningen relatief gelijk is gebleven. Per gemeente zijn soms kleine mutaties zichtbaar, maar een 'rode draad' door de gehele regio is niet zichtbaar.

CBS (2021), Bewerkt: Stec groep (2022)

stec
groep

Actuele economische foto

Arbeidsmarkt en Onderwijs

stec
groep

Totaal aantal MBO, HBO en WO studenten in Kop van Holland

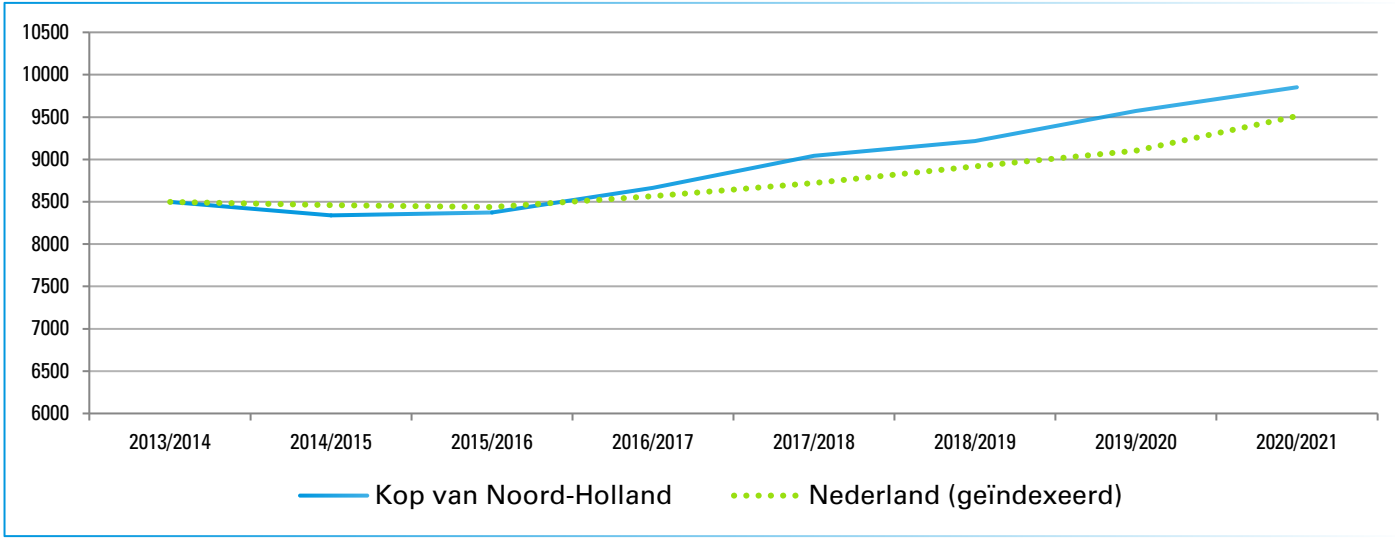

CBS (2021), bewerking: Stec groep (2022)

Het totaal aantal studenten woonachtig in Kop van Holland. Na een aantal jaren een kleine daling is het aantal sinds 2015 in een sterke stijging gekomen. Ten opzichte van het voor referentiepunt in 2017, is het aantal studenten gestegen met circa 800 (8%). De leerlingenprognose van DUO voorspelde in 2017 een daling van het aantal studenten tot 2030, deze verwachting is echter niet uitgekomen. De Kop van Noord-Holland doet bovengemiddeld goed qua ontwikkeling van het aantal studenten ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

stec
groep

Aantal studenten naar MBO, HBO en WO

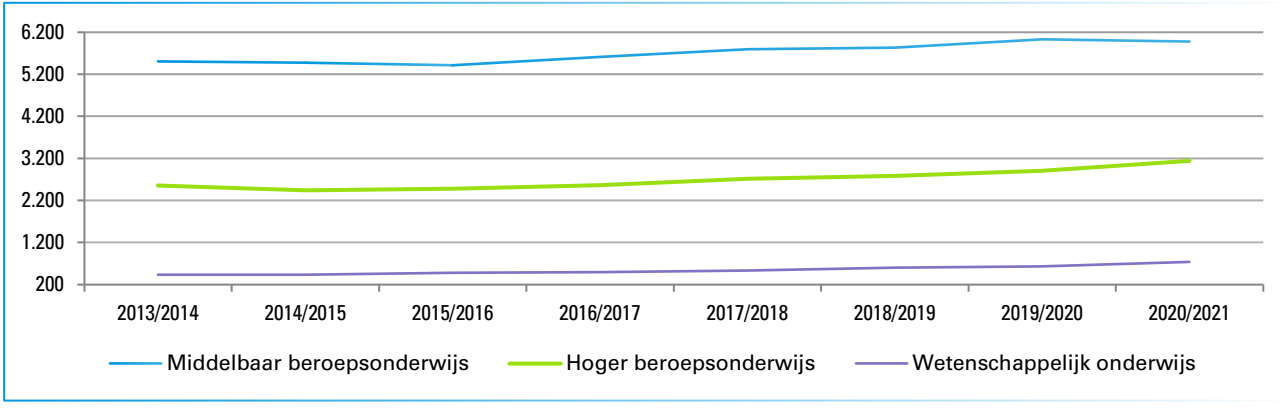

CBS (2021), bewerking: Stec Groep (2022)

Op de vorige slide was te zien dat het totaal aantal studenten sterk was toegenomen. In deze grafiek zien we de stijging per opleidingsniveau. Er heeft een stijging plaatsgevonden van zowel MBO, HBO als WO studenten.

Opvallend is de grote stijging van het aantal WO studenten: dit aantal is in een kleine 10 jaar tijd bijna verdubbeld van 371 studenten in 2012, naar 739 studenten in 2021. Ook het aantal HBO-studenten woonachtig in de Kop nam toe met ruim 50%. Deze waardes liggen ver boven de landelijke gemiddeldes. Ter vergelijking: het aandeel MBO'ers steeg in dezelfde periode in Nederland met slechts 2%, het aandeel HBO-studenten met 11% en het aandeel WO-studenten met ruim een derde.

Een mogelijke oorzaak voor deze grote stijging in de regio is de hoge kamerprijs in studentensteden, waardoor studenten er eerder voor kiezen om in de regio te blijven wonen. Overigens is het aantal studenten dat een opleiding volgt in het hoger beroepsonderwijs (landelijk gezien) ook gestegen met ruim 50% gedurende de periode aangegeven in de grafiek.

stec groep

Speerpuntsector Medisch dominant

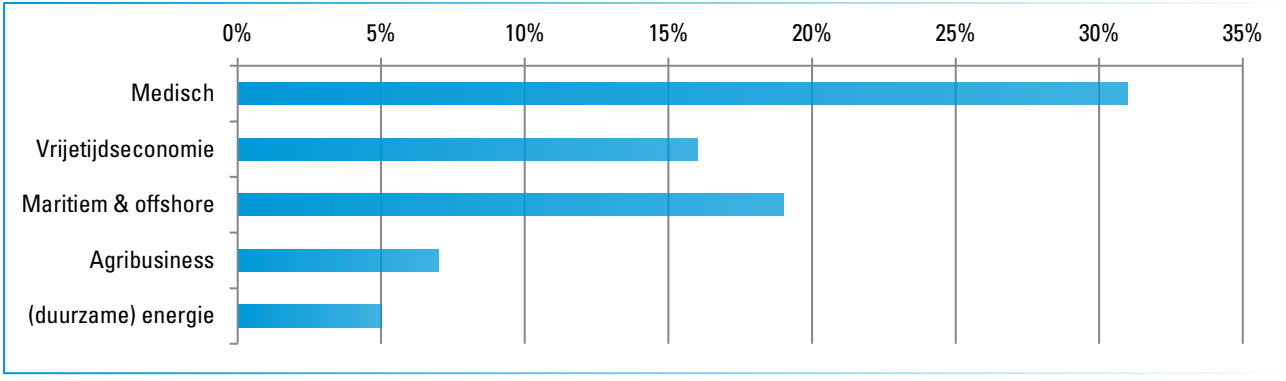

DUO (2022), Bewerkt: Stec groep (2022)

Het grootste deel van de studenten in de Kop volgt een studie die samenhangt met de speerpuntsector Medisch. We hebben een inschatting gemaakt van het aandeel van de speerpuntsectoren in aantal studenten, op basis van de huidige verdeling van studenten naar opleidingsrichting (open data DUO).

Er wonen circa 6.000 studenten in de Kop die een mbo-opleiding volgen. Ruim 30% daarvan van de MBO-studenten volgt in lijn met het landelijk gemiddelde een opleiding in de richting zorg, welzijn en sport. De MBO-sectoren ‘creatieve industrie en ICT’ en ‘mobiliteit, transport, logistiek, maritiem’ kenden in de afgelopen jaren een sterke groei.

Verder is het opvallend hoge aandeel studenten in de agribusiness. Circa 8% van de MBO-studenten in de Kop volgt deze opleidingsrichting. Ter indicatie: landelijk gezien volgt circa 3% een agrarische opleiding.

stec
groep

Vooral tekort aan werknemers in technische beroepen

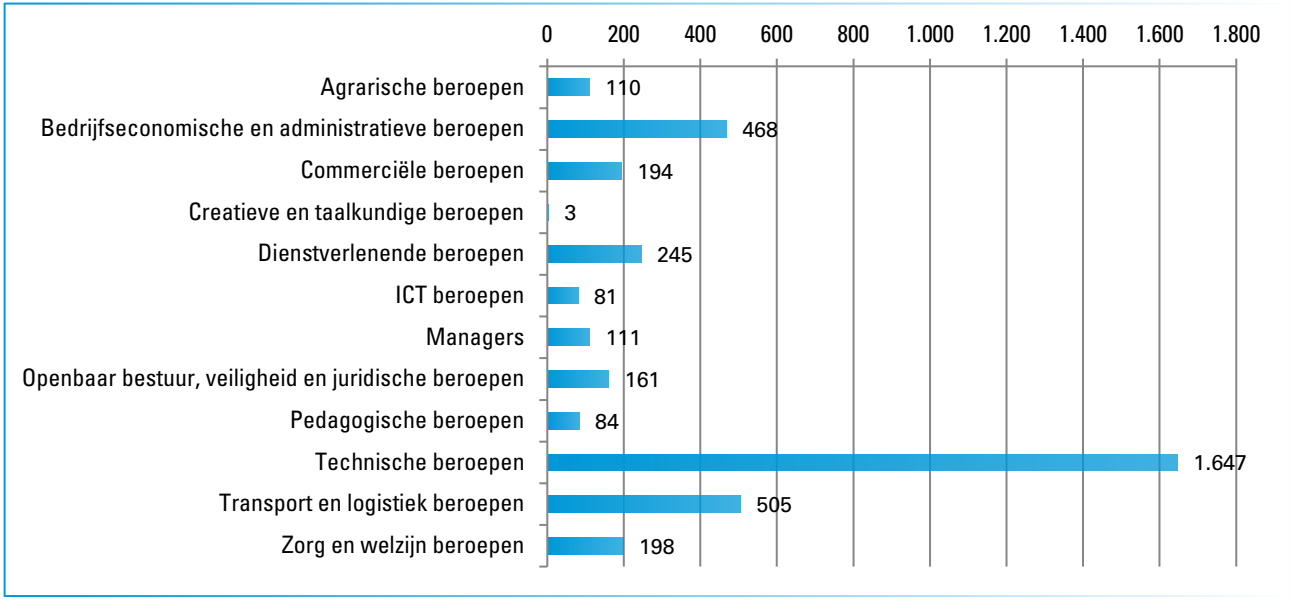

UWV (2022), Bewerking: Stec groep (2022)

In totaal zijn momenteel (Q1 2022) circa 3.800 openstaande vacatures. Veruit de meeste online vacatures in de regio betreffen een technisch beroep. Het tekort aan technisch geschoolden komt ook hier naar voren. Het aantal vacatures dat een creatief en/of taalkundig beroep betreft, vormt met een aantal van 3 het kleinste deel.

De top 3 tekort aan werknemers is identiek aan het landelijke beeld. Deze wordt ook gedreven door een tekort aan werknemers in de transport en logistiek, de bedrijfseconomische en administratieve branche en aan kop een tekort in de technische branche.

stec
groep

Lage werkloosheid, maar ook lage participatie in de Kop

De Kop van Noord-Holland heeft een relatief lage werkloosheidsgraad; 3% in de Kop en 3,6% in Nederland (het hoge percentage in onderstaande figuur betekent dat de Kop circa 9% beter presteert dan het Nederlands gemiddelde op dit vlak). De netto arbeidsparticipatie, het aandeel werkenden ten opzichte van de beroepsgeschikte bevolking, is daarentegen in de Kop van Noord-Holland lager dan in de rest van Nederland; respectievelijk 65,5% in de Kop en 69,1% in Nederland. Hiermee is de arbeidsparticipatie relatief gelijk gebleven ten opzichte van 2017. *

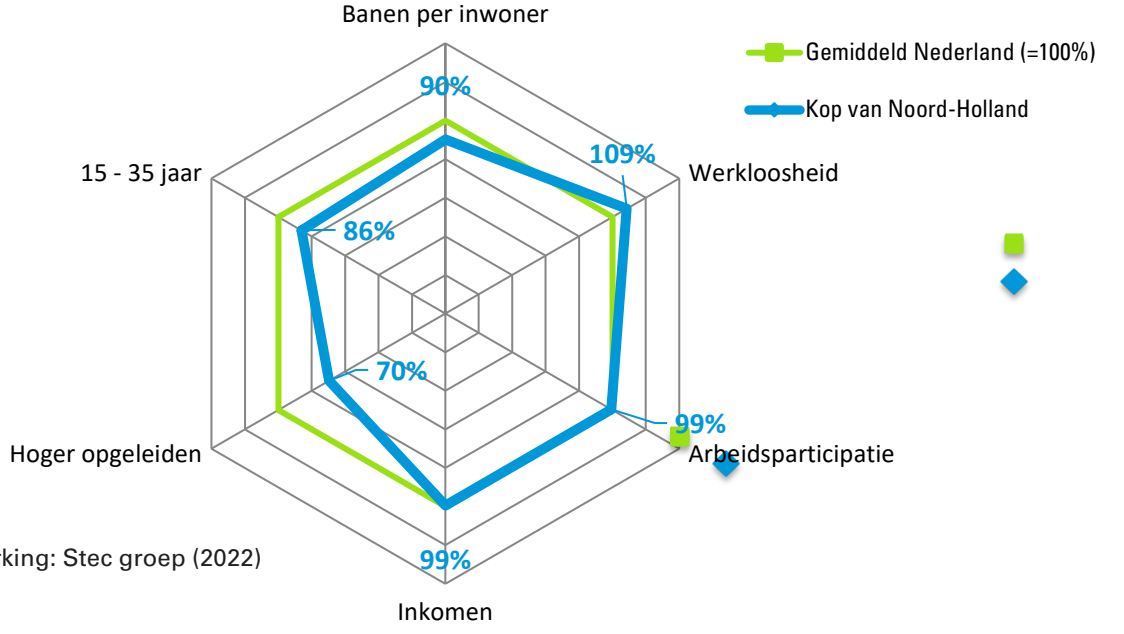

CBS (2022), Bewerking: Stec groep (2022)

** Het landelijk gemiddelde moet in dit figuur als de 100% score worden gezien. Indien een indicator lager scoort (90%) dan scoort de Kop op deze indicator ondergemiddeld t.o.v. het landelijk gemiddelde. Bij een hogere score (110%) scoort de Kop boven landelijk gemiddelde.*

stec
groep

Actuele economische foto

Economie en Werklocaties

stec groep

Verdeling sectoren werkgelegenheid

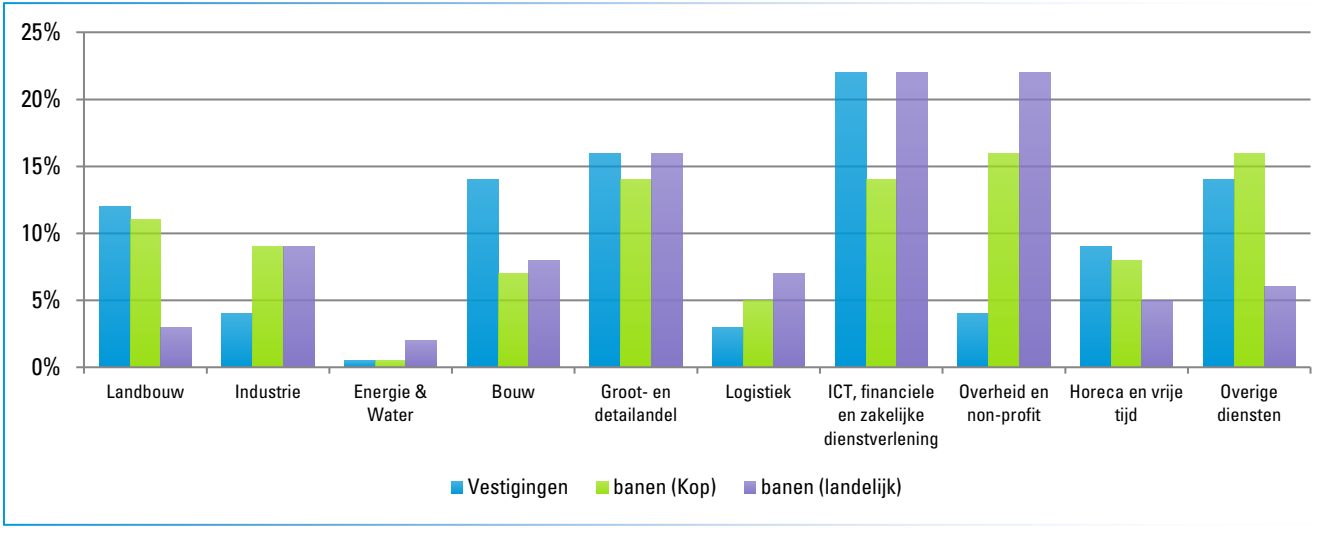

LISA (2020), Bewerking: Stec groep (2022)

De werkgelegenheid in de Kop bedraagt ruim 69.000, verdeeld over circa 15.000 vestigingen. Hiermee is de werkgelegenheid enigszins afgenomen in de afgelopen jaren. Opvallend is dat met name de werkgelegenheid in de sector overheid en non-profit de afgelopen vijf jaar is gekrompen. In totaal verdwenen er circa 200 banen in deze sector.

In de verdeling van banen naar sector binnen de Kop valt op dat de dienstensector ondervertegenwoordigd is ten opzichte van Nederland. Het aandeel van zowel de ICT-sector (2%), financiële diensten (2%) als advies en onderzoek sector (7%) ligt onder het aandeel voor Nederland als geheel (respectievelijk 5%, 3%, 16%). Wel is de sector enigszins gegroeid ten opzichte van 2017.

stec groep

Regionaal verdienmodel per sector

We kijken nu naar het regionaal verdienvermogen van de Kop. Dit doen we aan de hand van onderstaand analytisch model. We zetten de dertien hoofdsectoren uiteen op deze matrix, waarin we het volgende weergeven:

- Op de horizontale as geven we de **specialisatiegraad** weer. Dit geeft aan hoe het aandeel van een sector in het aantal banen in de regio Kop van Noord-Holland zich verhoudt tot het aandeel van dezelfde sector in het aantal banen van Nederland als geheel.
- Op de verticale as geven we de **ontwikkeling van de toegevoegde waarde** weer. We gebruiken hiervoor de periode 2015-2020. Deze cijfers hebben betrekking op de COROP-regio.
- De omvang van de bol geeft de **omvang van de toegevoegde waarde** weer (in de COROP).

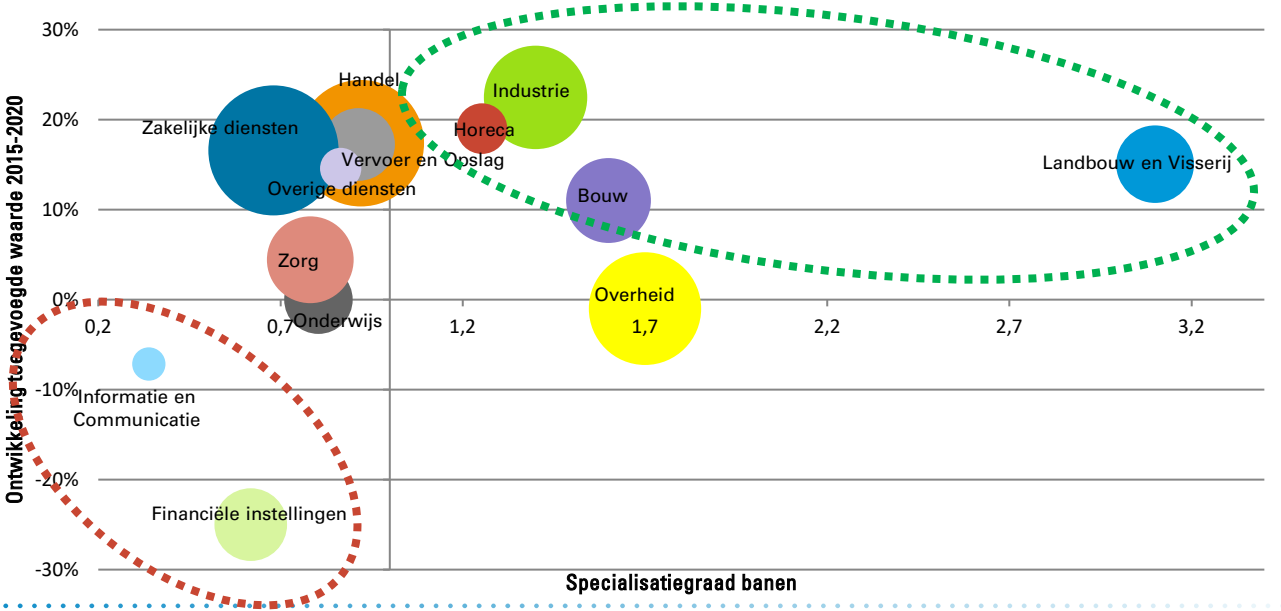

stec
groep

Sterke en zwakke sectoren in de Kop

Op basis van het figuur op de vorige sheet kunnen we de sectoren indelen sterke en zwakke sectoren:

1. **Sterktes**: dit zijn de sectoren waar de regio sterk in is gespecialiseerd en/of die zeer sterk groeien in toegevoegde waarde. Dit zijn kortom de uitblinkers van de regio en kansrijke sectoren voor de toekomst. In dit geval gaat het om de landbouw en visserij, bouwnijverheid, horeca en industrie.
2. **Zwaktes**: dit zijn sectoren die afnemen in toegevoegde waarde en daardoor mogelijk aan concurrentiekracht verliezen en een bedreiging vormen voor de regionale economie. In de regio Kop van Noord-Holland gaat het om de financiële sector en in mindere mate om ICT.

Terugkijkend op het regionaal verdienmodel zoals opgesteld in 2017 zien we dat de sectoren industrie en bouw zijn toegenomen in zowel de toegevoegde waarde als de specialisatiegraad. De sector overheid daarentegen is afgenomen op het gebied van specialisatiegraad: de werkgelegenheid in deze sector is dan ook afgenomen sinds 2017.

Belang bedrijventerreinen voor regionale economie

Bedrijventerreinen in de Kop huisvesten ruim 18.000 banen. Hiermee hebben de bedrijventerreinen een aandeel van circa 25% in de totale regionale werkgelegenheid. Hiermee ligt de werkgelegenheid op de bedrijventerreinen in lijn met het landelijk gemiddelde: landelijk gezien is circa 25 tot 30% van de banen gevestigd op een bedrijventerrein.

Kijken we naar de sectorverdeling op de bedrijventerreinen ten opzichte van overige regio's binnen Noord-Holland Noord, dan zien we dat de Kop een sterk aandeel industriële vestigingen heeft. Denk hierbij aan de bedrijvigheid in de offshore- en maritieme sector rondom Den Helder.

Aandeel werkgelegenheid op bedrijventerreinen per sector in Noord-Holland Noord

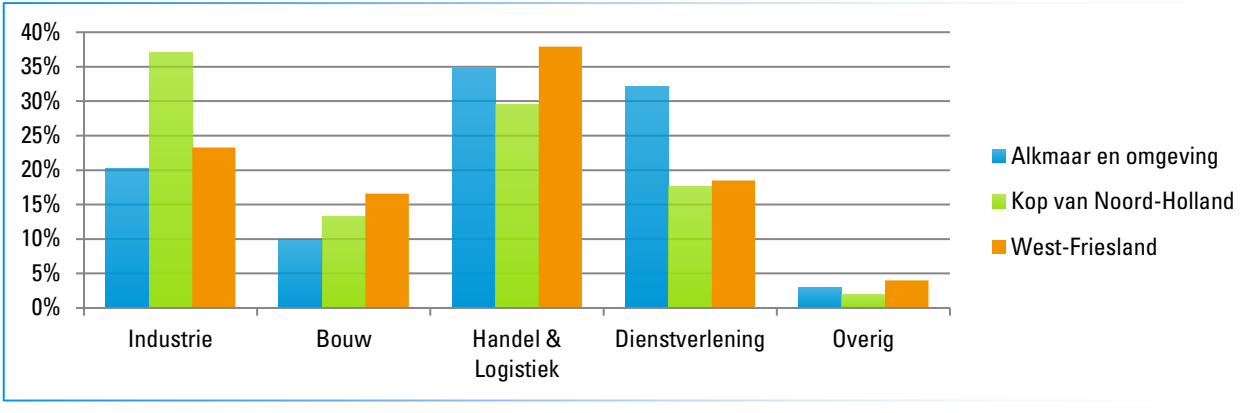

LISA (2020), Bewerking: Stec groep (2022)

Bijdrage aan Bruto Provinciaal Product (per inwoner)

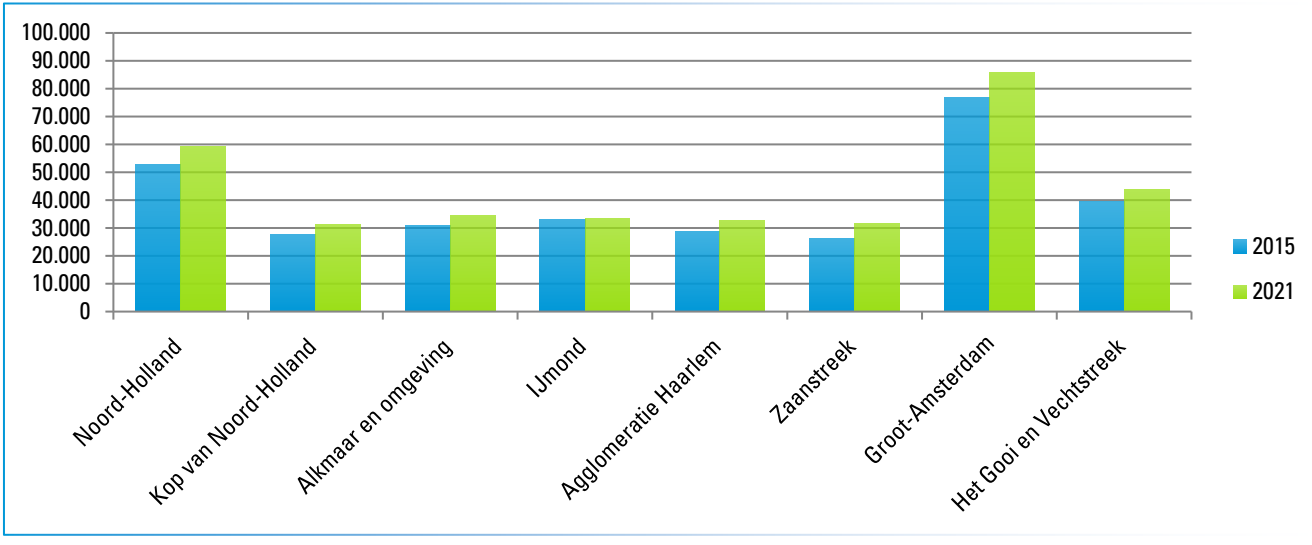

CBS (2021), Bewerking: Stec groep (2022)

De totale bijdrage van de Kop aan het Bruto Provinciaal Product (BPP) van Noord-Holland (in totaal circa €170 miljard) bedraagt met €11,2 miljard circa 7%.

De verdeling van de bijdrage aan het BPP per inwoner in de kop is sinds 2015 met circa 13% toegenomen tot een bijdrage van €31.200 per inwoner. Hiermee scoort de Kop gemiddeld gezien de overige COROP-regio's in Noord-Holland. Wel ligt de ontwikkeling van het BPP in de Kop over de periode 2015 t/m 2021 iets boven de ontwikkeling van het Bruto Binnenlands Product (BBP): deze nam in dezelfde periode toe met circa 12%.

stec
groep

Actuele economische foto

Toerisme en recreatie

stec
groep

Aantal banen (L) en aantal vestigingen (R) in recreatie en toerisme

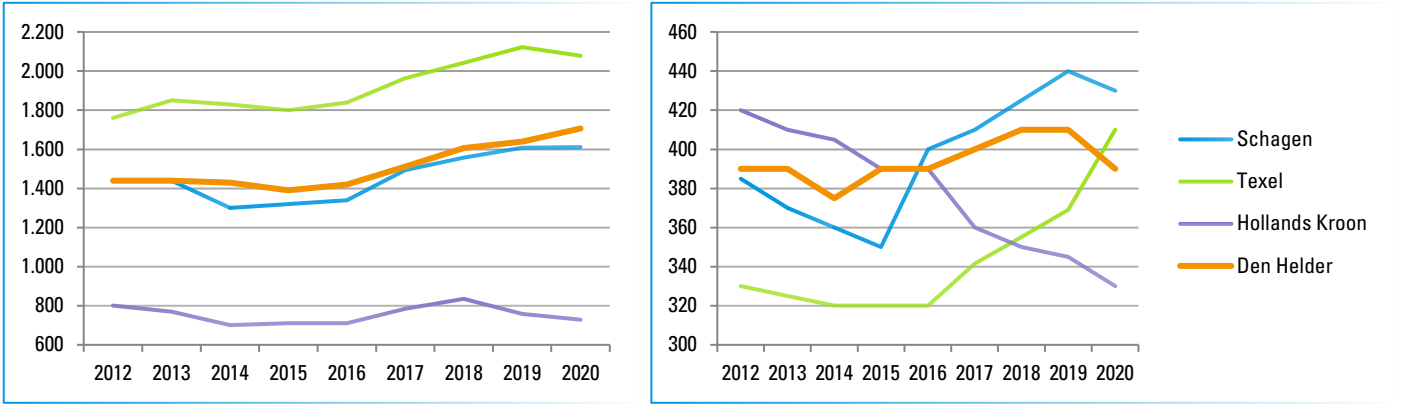

Waarstaatjegemeente & LISA (2020), Bewerking: Stec groep (2022)

Het aantal banen in vrijwel alle gemeenten in de Kop van Noord-Holland is de afgelopen jaren gestegen. Over de gehele breedte gezien is de werkgelegenheid in de toeristische sector over de periode 2012 t/m 2020 met circa 10% toegenomen. Het effect van de coronacrisis is zichtbaar in de sector, de werkgelegenheid nam in 2020 met 2% af. Met name in Hollands Kroon was het effect meer merkbaar: in deze gemeente kromp de werkgelegenheid in 2020 met circa 5%. Het aantal banen in toerisme per duizend inwoners ligt in de Kop van Noord-Holland (76,0) hoger dan het landelijk gemiddelde van 46,1. Grote uitschieter die het gemiddelde sterk omhoog haalt is Texel, met een score van 197,9 banen per duizend inwoners.

In vrijwel alle gemeenten zien we een sterke toename van het aantal toeristische vestigingen. Met name Texel valt hierbij op in positieve zin: het aantal toeristische vestigingen nam in de periode 2012 t/m 2020 toe met circa 25%. Gemiddeld kent de Kop van Noord-Holland 17,5 vestigingen in recreatie en toerisme per duizend inwoners. Dit is aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde van 12,1 vestigingen per duizend inwoners.

DECISIO

DE KOP WERKT!

Provincie Noord-Holland

Evaluatie samenwerking en governance De Kop Werkt!

Eindrapportage

Amsterdam, 5 juli 2021

DECISIO

TITEL

Evaluatie samenwerking en governance De Kop Werkt!
Eindrapportage

DATUM

5 juli 2021

STATUS RAPPORT

Definitief

OPDRACHTGEVER

Provincie Noord-Holland

PROJECTTEAM DECISIO

Jaap Broer
Daan van Gent
Suzanne Steegman

CONTACTGEGEVENS DECISIO | ECONOMISCH ONDERZOEK EN ADVIES

Valkenburgerstraat 212
1011 ND Amsterdam
T 020 – 67 00 562
E info@decisio.nl
I www.decisio.nl

DECISIO

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting i

1. Inleiding 1
   - 1.1 Achtergrond 1
   - 1.2 Doel- en vraagstelling van de evaluatie 1
   - 1.3 Aanpak 2
   - 1.4 Analysekader 4
   - 1.5 Leeswijzer 4
2. Achtergrond en opzet samenwerking 6
   - 2.1 Achtergrond samenwerking 6
     - 2.1.1 Aanloop samenwerking 6
     - 2.1.2 Het Regionaal Ambitiedocument 7
     - 2.1.3 Regionale Investeringsagenda De Kop Werkt! 9
     - 2.1.4 Samenwerkingsovereenkomst (2017) 11
     - 2.1.5 Doelstellingen van de samenwerking 13
   - 2.2 Organisatiestructuur 14
     - 2.2.1 Investeringsprogramma De Kop Werkt! 15
     - 2.2.2 Rollen en taken 15
     - 2.2.3 Netwerkanalyse programma De Kop Werkt! breder 18
     - 2.2.4 Rollen en taken van enkele specifieke gremia 19
3. Uitkomsten gesprekken 21
   - 3.1 Doelen en verwachtingen 21
   - 3.2 Governance en samenwerkingsstructuur (organisatie) 23
   - 3.3 Commitment, randvoorwaarden, zachte factoren 25
   - 3.4 Resultaten en effectiviteit 28
4. Analyse 30
   - 4.1 Doelen en afspraken 30
   - 4.2 Commitment / randvoorwaarden / zachte factoren 31
   - 4.3 Organisatie 32

4.4 Effectiviteit 34

5. Conclusie en aanbevelingen 36

5.1 Conclusie 36

5.2 Aanbevelingen 37

Bijlage 1. Bronnen 40

DECISIO

Managementsamenvatting

Dit rapport bevat de uitkomsten van de evaluatie van de governance en samenwerking in het programma De Kop Werkt! (DKW!). Decisio voerde deze evaluatie uit in opdracht van de provincie Noord-Holland in de eerste helft van 2021. Hoofdvraag van het onderzoek was of de governance (oftewel aan- of besturing) en samenwerkingsopzet beantwoordden aan de gestelde procesdoelen en of deze bijdroegen aan het bereiken van de inhoudelijke doelen van De Kop Werkt!.

In het kader van de evaluatie is met ruim dertig bestuurlijke en ambtelijke betrokkenen gesproken en zijn project- en programmadocumenten bestudeerd. Het onderzoek is begeleid door een commissie bestaande uit vertegenwoordigers van de provincie en het programma-management. De uitkomsten zijn daarnaast besproken met het regioteam, de gemeentesecretarissen en de stuurgroep.

De voornaamste uitkomst van de evaluatie is dat dankzij de samenwerking het vertrouwen, de dialoog en de synergie in de Kop van Noord-Holland zijn gegroeid en dat het een bruikbare structuur was om projecten in onder te brengen. De betrokkenheid, kwaliteiten en inzet van het programmamanagement, de bestuurders, het kernteam en de project- en programmaleiders zijn in grote mate bepalend voor de bereikte resultaten.

De governance droeg niet bij aan het procesdoel om projecten en procedures te versnellen. Capaciteitsgebrek, personele wisselingen, complexiteit van projecten en beperkte sturing op voortgang zorgen er voor dat 27 van de 38 projecten nog lopen of moeten worden opgestart en dat er sprake is van onderuitputting.

Naast sturing op voortgang is de samenhang tussen deelprogramma's, thema's en projecten een aandachtspunt. Meer samenhang zou de integraliteit en gebiedsgerichte benadering ten goede komen. Verder is er sprake van verschillende governancestructuren en komen bepaalde onderwerpen in verschillende gremia aan de orde, waardoor de overzichtelijkheid en efficiëntie minder zijn dan zou kunnen.

In lijn met deze uitkomsten richten de aanbevelingen voor een toekomstige samenwerking zich op 1) scherpte in procesdoelen, 2) vertaling hiervan in de juiste randvoorwaarden en een daarop passend organisatiemodel (met expliciet aandacht voor rollen, criteria en prikkels) en 3) het aanbrengen van voldoende samenhang om het programmatische karakter en daarmee de effectiviteit van een nieuwe samenwerking te versterken.

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

In het regionale stimuleringsprogramma De Kop Werkt! (DKW) werken zich sinds 2017 de provincie Noord-Holland en de vier gemeenten in de Kop van Noord-Holland samen bij de uitvoering van projecten op het gebied van economie, ruimtelijke ordening, bereikbaarheid en leefbaarheid. Het centrale doel is *'het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, werken, recreëren en voor bedrijven om zich in de Kop van Noord-Holland te vestigen'*. In april 2017 ondertekenden de gemeenten en provincie daartoe de '*Samenwerkingsovereenkomst voor de uitvoering van het programma De Kop Werkt!*' (in het vervolg SOK).

Regio De Kop Werkt!

Het programma van De Kop Werkt! liep oorspronkelijk tot en met 2020. Een aantal projecten is echter nog in uitvoering of moeten nog worden opgestart. Om die reden is de samenwerking verlengd tot en met 2021. Daarbij hebben de betrokken gemeenten en de stuurgroep de wens uitgesproken ook na 2021 verder te willen met het programma en de samenwerking.

Tegen deze achtergrond besloot de stuurgroep De Kop Werkt! in het najaar van 2020 om de samenwerking en governance te evalueren. De stuurgroep heeft aan Decisio de opdracht te geven om deze evaluatie uit te voeren. Voorliggend document is de concept-eindrapportage van de evaluatie.

1.2 Doel- en vraagstelling van de evaluatie

Doelstelling

De evaluatie is een terugblik op de werking van de regionale samenwerking en aansturing (governance) in het huidige investeringsprogramma, met als doel daarvan te leren en vooruit te kijken. Praktische en uitvoerbare aanbevelingen kunnen dienen als bouwstenen voor een eventuele nieuwe samenwerkingsstructuur vanaf 2022.

Vraagstelling

In de evaluatie zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Hoe is de aansturing en governance binnen het uitvoeringsprogramma DKW! georganiseerd?
2. Waarom is gekozen voor deze vorm van samenwerking en governance? Welke verwachtingen had men van de eigen rol en die van de anderen? Welke procesdoelstellingen zijn daarbij geformuleerd? Ook in relatie tot het ingestoken proces?
3. Hoe heeft de samenwerking en governance uiteindelijk vorm gekregen, is eea uitgewerkt in concrete uitvoeringsplannen? Welke overlegstructuren zijn ontstaan en wat is daarin de verdeling van rollen-taken-verantwoordelijkheden van organisaties en personen?
4. Hoe heeft de samenwerking en governance bijgedragen aan of is deze hinderlijk geweest bij het behalen van de procesdoelen?
5. Wat is de effectiviteit van de samenwerking? Is het gelukt om samen projecten te realiseren binnen de huidige samenwerkingsvorm.
6. Welke lessen en wensen zijn er voor een toekomstige samenwerking?

1.3 Aanpak

In het kader van de evaluatie hebben de adviseurs van Decisio gesprekken gevoerd met ambtelijk betrokkenen van de provincie (in twee groepsgesprekken), de projectleiders en ambtelijk betrokkenen van de gemeenten (vier gesprekken), de vier gemeentesecretarissen en het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en met de leden van de stuurgroep DKW! (in de stuurgroep zijn per gemeente twee wethouders en is een gedeputeerde van de provincie vertegenwoordigd). Ook is met het kernteam en het regioteam gesproken over hun ervaringen. Daarnaast zijn programmaplannen, vergaderstukken, beleidsdocumenten e.d. bekeken. Ook is het onderzoek van de provincie Noord-Holland naar de samenwerkingsrelaties in de provincie Noord-Holland in de evaluatie betrokken.

Gespreksonderwerpen evaluatie samenwerking De Kop Werkt!

- Op welke doelen moet de samenwerking en governance in De Kop Werkt! zijn gericht in uw visie? Hoe beoordeelt u de opzet, de werkwijze en het functioneren van de samenwerking? Draagt dat bij aan het bereiken van deze doelen?
- Hoe heeft u de samenwerking tot dusverre ervaren? Wat ging goed, wat kon beter? Welke meerwaarde heeft de samenwerking in het algemeen, zowel voor uw gemeente als voor de regio als geheel?
- In hoeverre zorgt de opzet van de samenwerking ervoor dat regionale en lokale belangen ten opzichte van elkaar kunnen worden afgewogen?

- Hoe kijkt u naar uw eigen rol en welke verwachtingen heeft u van de partners? Zijn naar uw mening rollen, taken en verantwoordelijkheden duidelijk en goed belegd? Zitten de juiste personen met het juiste mandaat aan tafel?
- Welke belangrijke resultaten zijn in de regio geboekt in de periode 2017 tot nu, wat was het belang van de samenwerking daarbij?
- Wat is de invloed van de coronamaatregelen op de samenwerking?
- Zijn de meer zachte factoren (ook wel 'het weefsel') op orde, dat wil zeggen is er vertrouwen, positieve energie en een open cultuur, zijn betrokkenen gemotiveerd, worden afspraken nagekomen?
- Houdt de samenwerking zich bezig met de juiste onderwerpen en komt de samenwerking goed tot uiting in (realisatie van) projecten? Is er sprake van de juiste balans in het aantal projecten per gemeente? Zowel binnen de SOK als in relatie tot andere gemeenschappelijke en lokale regelingen?
- Hoe kijkt u naar de regionale samenwerking in de komende periode, zowel wat betreft inhoudelijke focus en schaal als wat betreft organisatie, partners, rollen en verantwoordelijkheden? Wat zou u anders doen als u de mogelijkheid krijgt om een nieuwe governance vorm te geven vanaf 2021? Welke (andere) aanbevelingen heeft u voor een vervolg?

Van de gesprekken zijn verslagen gemaakt die ter verificatie en aanvulling zijn voorgelegd aan de geïnterviewden.

De gesprekken vormden een voorname basis van het onderzoek, het gaat er immers om hoe bestuurders, beleidsadviseur en projectleiders de samenwerking en governance in de praktijk ervaren. We hebben de hoofduitkomsten van de gesprekken per onderzoeksvraag en criterium uit het analysekader (zie paragraaf hierna) in een schema gezet en daar de rode draden uit gedestilleerd. Deze rode draden zijn beschreven in hoofdstuk 3.

Daarnaast is gebruik gemaakt van verschillende documenten om:

1. Een reconstructie van de oorspronkelijke ambities en doelstellingen van de samenwerking op te stellen (zo is gebruik gemaakt van het ambitiedocument en de SOK), dit is een belangrijk startpunt van de evaluatie en vormt de basis voor de analyse van welslagen en effectiviteit van de samenwerking.
2. Inzicht te krijgen in de uitwerking van voorgenomen beleid in plannen en de voortgang daarvan (gebruik is gemaakt van jaarprogramma's, projectplannen, bestuursopdrachten en voortgangsrapportages).
3. Inzicht te krijgen in de afspraken die zijn gemaakt en overleggen die zijn geweest in verschillende gremia (daarvoor is gebruik gemaakt van verslagen van de stuurgroep).

1.4 Analysekader

De evaluatie is gestructureerd aan de hand van de onderzoeksvragen. Met behulp van de criteria in het analysekader is hieraan verdieping gegeven door de samenwerking en governance te toetsen op gestelde doelen, randvoorwaarden en organisatie, zie schema 1.1. Het analysehoofdstuk 4 beschrijft de uitkomsten van deze toetsing.

Schema 1.1 Analysekader evaluatie samenwerking en governance DKW!

Onderwerp	Toetsingscriterium
Doelen en afspraken	▪ De ambities en procesdoelen van de samenwerking zijn 'SMART' en worden gedragen ▪ Het afsprakenkader en de governance- en samenwerkingsstructuur zijn helder
Commitment, randvoorwaarden, 'zachte factoren'	▪ Er is voldoende commitment en urgentie voor de betrokken partijen om samen te werken ▪ Afspraken worden nagekomen, iedereen 'pakt' zijn rol, partijen houden elkaar daar ook aan ▪ De randvoorwaarden (mensen, middelen, kennis) zijn op orde ▪ Communicatie tussen de partijen is helder ▪ Partijen hebben voldoende sturingsmogelijkheden ▪ Er is bij en tussen de partijen voldoende vertrouwen, 'drive' en positieve energie
Organisatie	▪ De juiste organisaties en personen zitten op de juiste plekken aan tafel ▪ Bestuurders worden van goede informatie voorzien om besluiten op te nemen ▪ Het mandaat voor beslissingen ligt op de juiste plek in de organisatie ▪ De verschillende overlegmomenten worden op logische momenten in de tijd gepland

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de achtergrond (reconstructie van het ontstaan van de samenwerking) en opzet van de samenwerkingsstructuur. In hoofdstuk 3 zijn de uitkomsten van de verschillende gesprekken opgenomen. Daarbij wordt ingegaan op de resultaten en meerwaarde van de regionale samenwerking en op de knelpunten en kansen die betrokken partijen ervaren, zowel inhoudelijk als wat betreft organisatie, rollen, verwachtingen, uitvoering en structuur. In hoofdstuk 4

wordt een koppeling gelegd tussen de resultaten van de samenwerking en de beoogde ambities en doelstellingen. Dat gebeurt aan de hand van de onderzoeksvragen en het analysekader. Tot slot zijn in hoofdstuk 5 conclusies en aanbevelingen voor de toekomstige samenwerking in de Kop opgenomen.

2. Achtergrond en opzet samenwerking

Dit hoofdstuk gaat in op de achtergrond en aanleiding van de samenwerking in het Uitvoeringsprogramma DKW!. De basis hiervan vormen de beleids-, visie- en ambitiedocumenten en de bestuursopdrachten van DKW!. Daarnaast is de opgezette organisatiestructuur van het programma DKW! beschreven, met een beknopte analyse van de bredere samenwerkingsstructuur in De Kop Werkt!.

2.1 Achtergrond samenwerking

2.1.1 Aanloop samenwerking

In de *Samenwerkingsovereenkomst voor de uitvoering van het programma De Kop Werkt!* (2016) staat dat de rapporten *Krimp of niet*, (Deetman / Mans, 2010), *De Kop op de kaart* (Leemhuis/Dwarshuis, jaartal onbekend) en *Ruimte voor Vraag, Vraag naar Ruimte* (Stuurgroep De Kop Werk!, 2013) aanleiding waren voor "*partijen om samen te werken aan het versterken van het ruimtelijk-economisch klimaat van de Kop van Noord-Holland*".

De aanleiding voor de rapporten *Krimp of niet* en *De Kop op de kaart* uit 2010 zijn "*de negatieve demografische ontwikkelingen in Den Helder en de omliggende regio*". Onderzocht moest worden waar de dreigende bevolkingskrimp en afname van werkgelegenheid door veroorzaakt werden en wat daaraan gedaan kon worden. Het rapport *Krimp of niet* richt zich op de gemeente Den Helder en de potenties van de haven van Den Helder. Geconstateerd wordt dat doorgaan op de huidige weg ervoor zou zorgen dat de leefbaarheid in de regio verder onder druk komt te staan. Inzet op de economische potenties van de regio was nodig om in samenhang en daarmee de leefbaarheid in de regio op peil te houden, of mogelijk zelfs een stijging van de bevolkingsomvang te realiseren.

Uit de gesprekken in het kader van deze evaluatie komt naar voren dat het de regio in de jaren na publicatie van deze onderzoeken niet is gelukt om samen te werken om de richting van krimp om te buigen of om het eens te worden over een strategie om met krimp om te gaan. De provincie Noord-Holland deed toen in samenwerking met de gemeenten uit de Kop met het rapport *Ruimte voor Vraag, Vraag naar Ruimte* een 'handreiking aan de regio'. Na oplevering van dit rapport is de uitdaging bij de regio neergelegd om samen te werken.

Deze context is in de studie *Verkenning samenwerkingsrelaties* (provincie Noord-Holland, 2020)[1] als volgt beschreven: "*De samenwerking tussen de gemeenten kwam wat moeizaam tot stand. De gemeenten geven aan dat de bijdrage van de provincie van € 15 miljoen nodig was als stok achter de deur om daadwerkelijk de stap naar samenwerking te zetten. Na de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 zijn een aantal bestuurders een sleutelrol gaan spelen, waardoor de samenwerking op projectniveau tot stand kwam. De gemeenten hebben vervolgens bij de provincie aangeklopt om te helpen om tot een samenwerkingsovereenkomst te komen en om als volwaardige partner mee te doen in de uitvoering van het programma.*"

Vervolgens zijn in het voorjaar van 2015 verschillende studies gedaan om een beeld te schetsen hoe de regio De Kop er op dat moment voor stond op het gebied van demografie en economie in algemene zin en op bepaalde thema's (zoals landbouw, toerisme, energietransitie, klimaat en veiligheid) in meer specifieke zin[2]. De conclusies uit deze onderzoeken en uit het rapport '*Ruimte voor Vraag, Vraag naar Ruimte*' kregen een plek in het '*Regionaal Ambitiedocument Kop van Noord-Holland*' (december 2015). De verschillende betrokken partijen spreken in dat document uit van de Kop een '*vitale regio te [willen] maken waar de economie bloeit, interessante woonlocaties te vinden zijn en de leefomgeving van hoge kwaliteit is*'.

2.1.2 Het Regionaal Ambitiedocument

Het *Regionaal Ambitiedocument* bevat de regionaal-ruimtelijke ambities waarmee gemeenten en provincie "*makkelijker aan kunnen geven welk type ontwikkelingen ze op welk type plekken wenselijk vinden*". Het document heeft een gezamenlijk toekomstbeeld, zodat de regio beter kan "*inspelen op ontwikkelingen initiatieven van derden en hier ruimte aan [kan] geven*". Het doel van de gezamenlijke aanpak is '*versnelling van ontwikkelingen en procedures en het creëren van draagvlak en enthousiasme*'. Over de samenwerking in de regio zegt het Regionaal Ambitiedocument vervolgens dat dit moet leiden tot '*het prioriteren van ontwikkelingen, tot het benoemen van strategische projecten en daarmee tot meer focus (capaciteit, geld en tijd) en meer synergie tussen projecten en partijen'*. Die

[1] In deze studie is onderzoekt de sector Onderzoek en Informatie van de provincie Noord-Holland een aantal samenwerkingsrelaties met als doel 'een bijdrage te leveren aan de verdere professionalisering van de provinciale organisatie'. De Kop Werkt! was een van de casussen, er is met diverse betrokkenen bij het programma gesproken, als basis voor een aantal conclusies over de samenwerkingsrelatie van de provincie met DKW!.

[2] Onder meer een economische foto, transitieatlas en transformatiemonitor.

ontwikkelingen, strategische projecten en synergie zijn vertaald in een regionale uitvoeringsagenda en investeringsprogramma.

Het *Regionaal Ambitiedocument* bevat per 'frame' een toekomstbeeld "*op basis van (bestaande of nieuwe) kansrijke ruimtelijke ontwikkelmogelijkheden en (lopende) projecten*". Een frame is een samenhangend gebied in de regio, waar ook sprake is van samenhangende uitdagingen of ambities. Zes frames hebben een plek in het *Ambitiedocument* (zie ook figuur 2.1):

- Attractieve Noordzeekust
- Offshore maintenance & Energyport
- Waddenbaai
- Grootschalige energie- en productielandschap
- Seed Valley & Biovalley
- Algemene regionale opgaven

Figuur 1.1 Vijf frames op kaart. Bron: Regionaal Ambitiedocument (2015)

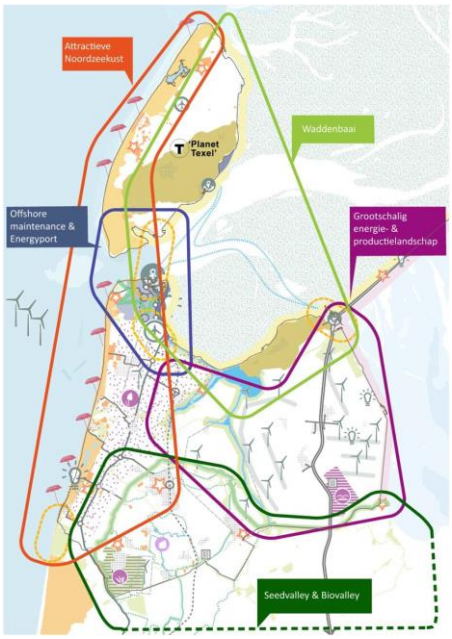

In de frames wordt een mogelijk toekomstbeeld voor 2040 geschetst, met bijpassende ambities per frame. Dat geeft inzicht in de opgaven en acties die in het "*hier en nu*" aangepakt moeten worden om "*bij te dragen aan de realisatie van het geschetste toekomstbeeld*". De frames dekken de hele Kop van Noord-Holland af, waarmee voor alle gebieden in de Kop een toekomstbeeld is geschetst.

Het toekomstbeeld en de ambities zijn uiteraard sterk inhoudelijk, waarbij ook diverse concrete locaties worden genoemd waar de regio graag iets wil bereiken. De opgaven zijn vervolgens weer meer integraal en regionaal ingestoken, zoals '*integrale ontwikkeling attractieve Noordzeekust*'. Per opgave volgen puntsgewijs enkele acties die regionaal opgepakt moeten worden en bijdragen aan het doel om de leefbaarheid en economie in de Kop te versterken. Het kan gaan om het opstellen van een strategie of beleid voor een bepaalde opgave, over het uitvoeren van onderzoek naar een bepaald thema of over het treffen / uitvoeren van meer concrete projecten, zoals het "*investeren in evenementen met een bovenregionale / regionale uitstraling*" onder de opgave destinatiemarketing.

2.1.3 Regionale Investeringsagenda De Kop Werkt!

De verschillende acties uit het regionale ambitiedocument zijn eerst in een regionale investeringsagenda vertaald en daarna in een regionaal investeringsprogramma. Voor het regionale investeringsprogramma is door de gemeenteraden van de vier gemeenten in de Kop 15 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de periode 2017-2020 (naar rato van het aantal inwoners per gemeente). Daar is een provinciale cofinanciering van 15 miljoen euro aan gekoppeld. Voor het regionale investeringsprogramma was dus in totaal 30 miljoen euro beschikbaar. Op basis van dat gegeven zijn projecten uit de investeringsagenda geselecteerd. Daarmee is prioritering (focus) gegeven aan de te financieren regionale opgaven.

Doordat de plannen voor het Wieringerrandmeer in 2010 niet doorgingen was het hiervoor gereserveerde geld snel beschikbaar. Vanuit die gedachte heeft de provincie Noord-Holland met de gemeenten afgesproken dat wanneer de gemeenten gezamenlijk 15 miljoen euro beschikbaar zouden stellen voor regionale samenwerking, de provincie een cofinanciering van 15 miljoen euro zou verstrekken. Dat is gelukt, waarmee in totaal 30 miljoen euro beschikbaar kwam voor het investeringsprogramma en uitvoering van projecten uit de investeringsagenda De Kop Werkt!.

Het regionale investeringsprogramma DKW! bestaat uit een investeringsoverzicht van 37 projecten en 3 bestuursopdrachten. De projecten komen voort uit, en vallen onder de 6 frames in het *Regionaal Ambitiedocument*. Dat geldt ook voor de drie bestuursopdrachten (Arbeidsmarkt en onderwijs, Destinatiemarketing en Havens). De drie bestuursopdrachten bestaan weer uit diverse individuele projecten. Het gaat om 5 projecten onder de bestuursopdracht Havens, 7 onder Arbeidsmarkt en onderwijs en 1 project onder Destinatiemarketing.

Bestuursopdrachten (2015)

De volgende vier bestuursopdrachten zijn onderdeel van de regionale samenwerking in De Kop Werkt.

- *Havensontwikkeling*: elkaar versterkende gebiedsontwikkelingen op de in het gebied van de vier gemeenten aanwezige havens en de luchthaven en daaraan verbonden bedrijfsterreinen en infrastructuur;
- *Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs*: een betere balans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en een verbeterde dialoog tussen arbeidsmarkt en het onderwijsveld om die balans te verbeteren;
- *Destinatiemarketing*: een verbeterde vindbaarheid van de regio als toeristische trekpleister om zo het aantal toeristische bezoeken te verhogen;

- *Regionaal ambitiedocument Kop van Noord-Holland*: de regionale ambities en opgaven en de daaraan gekoppelde acties.

Opvallend is dat het *Regionaal ambitiedocument* zelf ook als een bestuursopdracht wordt gezien, terwijl de overige drie bestuursopdrachten nadrukkelijk de link moeten leggen met de ambities en opgaven uit het Regionaal ambitiedocument zelf, dat je toch kunt lezen als een overkoepelend stuk. Wel staan in het *Regionaal ambitiedocument* ook nog enkele losse opgaven / projecten die ook op de investeringslijst staan.

Per project en bestuursopdracht is in het investeringsoverzicht het gevraagde budget, is een korte projectomschrijving en toelichting op het investeringsbedrag opgenomen. Ook is per project en bestuursopdracht de relatie met het regionaal ambitiedocument gegeven. Daarbij wordt met name de link gelegd met de geïdentificeerde opgaven.

Verder valt op dat elk van de bestuursopdrachten zijn eigen governancestructuur en verbinding met DKW! heeft:

In de Bestuursopdracht Aansluiting Arbeidsmarkt en onderwijs staat:
"Er is een bestuurlijk platform ingericht, waarin onderwijs en ondernemers zijn vertegenwoordigd en waarin daarnaast portefeuillehouders Sociaal Domein (SD) en Economische Zaken (EZ) zitting hebben; het bestuurlijk overleg kernpartners. (...) De wethouders EZ die zitting hebben in het bestuurlijk overleg kernpartners vormen de schakel naar de Stuurgroep De Kop Werkt. Zij zorgen voor afstemming tussen de twee gremia. Hierdoor is de inhoudelijke samenhang tussen het programma Aansluiting Onderwijs Arbeidsmarkt en de bestuursopdrachten van De Kop Werkt geborgd. (...)Als ambtelijk opdrachtgever en adviseur van het bestuurlijk overlegkernpartners fungeert het managementoverleg (MO) SD, aangevuld met de programmamanager (PM) van De Kop Werkt. De leden van het MO vertegenwoordigen ieder hun eigen gemeente op zowel sociaal als economisch terrein."

Uit de Bestuursopdracht Destinatiemarketing:
"Na vaststelling van het definitieve profiel en de daaraan gekoppelde acties door de stuurgroep De Kop Werkt! heeft de projectgroep aan de opdracht voldaan en beëindigt daarmee zijn werkzaamheden. Projectorganisatie: In de Kop werken wij bij diverse toeristische projecten samen in een werkgroep. Deze groep heeft geen officiële status maar het is wenselijk deze mensen ook voor deze BO in te zetten vanwege de al aanwezige kennis."

De Bestuursopdracht Havensontwikkeling:
Geeft aan dat ieder (deel)project dat onder de bestuursopdracht valt zijn eigen overlegstructuur kent en dat die is ingericht door de Port of Den Helder of Den Helder Airport. Wel is een bestuurlijke klankbordgroep ingericht waarin rijksdiensten, provincie en het hoogheemraadschap zijn vertegenwoordigd onder roulerend voorzitterschap van wethouders uit de regio. Daarnaast wordt op regelmatige basis afgestemd met het bedrijfsleven via de Port of Den Helder en Den Helder Airport.

Projectformats
De verschillende projecten zijn verder uitgewerkt aan de hand van projectformats die specifiek voor het investeringsprogramma DKW! zijn gemaakt. De formats bevatten de volgende informatie:

- Een meer uitgebreide projectomschrijving (met de mogelijkheid projectplannen als extra bijlage toe te voegen).
- Beschrijving van het doel van het project.
- Beoogde resultaat van het project.
- Nadere toelichting op de relatie met het regionaal ambitiedocument
- Het benodigde budget per deelproject en per jaar.
- Projectfasering (eventueel per deelgebied).
- Beslismomenten.
- Beschrijving van projectbeheersing op de elementen tijd, capaciteit, financiën, kwaliteit, projectorganisatie, informatie, burger-/overheidsparticipatie, communicatie, risico's en raakvlakken.

Voor de bestuursopdrachten zijn dezelfde formats uitgewerkt. Onder de bestuursopdrachten vallen meerdere projecten waarvoor in zijn geheel de organisatie- en overlegstructuur is uitgewerkt.

2.1.4 Samenwerkingsovereenkomst (2017)

In navolging op het uitwerken van de bestuursopdrachten Regionaal Ambitiedocument, Havensontwikkeling, Aansluiting arbeidsmarkt en onderwijs en Destinatiemarketing en de toezegging van de vier gemeenten en de provincie om gezamenlijk 30 miljoen euro te reserveren voor het uitvoeren van de projecten die terugkomen in het investeringsprogramma DKW! is de '*Samenwerkings-overeenkomst voor de uitvoering van het programma De Kop Werkt!*' opgesteld voor de periode 2017-2020.

Figuur 2.2 Deelnemende partijen aan de samenwerkingsovereenkomst van DKW!

De Samenwerkingsovereenkomst (SOK) herhaalt het centrale doel en accent van de regionale samenwerking. Het gaat om "*het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, werken, recreëren en voor bedrijven om zich in de Kop van Noord-Holland te vestigen. Het accent van de regionale samenwerking ligt primair op het gebied van economie, ruimtelijke ordening, bereikbaarheid en leefbaarheid*". De samenwerking is gebaseerd op de vier bestuursopdrachten. In de SOK wordt afgesproken de projecten die op de investeringslijst staan voor gezamenlijke rekening uit te voeren. Ten aanzien van de uitvoering van de projecten wordt het volgende over de organisatie en verantwoordelijkheid vermeld (artikel 1.4):
"De partij die verantwoordelijk is voor de uitvoering van een project draagt zorg voor de afstemming met de bevoegde gezagen, het verkrijgen van de benodigde vergunningen, voor de eventuele aanbesteding en voor de opdrachtverlening".

Ook wordt in artikel 1.2 gesteld dat "*deze overeenkomst [..] besluitvorming door de bevoegde gezagen en bevoegdhedenverdeling tussen de betrokken portefeuillehouders ten aanzien van de voorbereiding en realisatie van de projecten onverlet*" laat.

Uit deze twee passages is op te maken dat de partij (of partijen) die projecten uitvoeren hun eigen verantwoordelijkheid hebben om de projecten uit te voeren en zorg te dragen voor te doorlopen procedures (bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke ordening en vergunningen). In artikel 3.11 staat verder dat de projectverantwoordelijke partijen tweemaal per jaar verantwoording afleggen aan de stuurgroep over "*de voortgang van voorbereiding en uitvoering van de projecten*". In paragraaf 2.2 gaan we nader in op de rol- en taakverdeling van de verschillende gremia in de samenwerking (organisatiestructuur).

Verlenging samenwerkingsovereenkomst in 2020
In juni 2020 besloot de Stuurgroep tot verlenging van de samenwerkingsovereenkomst met de duur van een jaar. Reden was dat nog niet alle projecten zijn afgerond of opgestart. Begin 2020 waren 11 projecten afgerond en was in totaal 11,6 miljoen van het totaal beschikbare budget van 30 miljoen euro besteed. 27 projecten liepen nog of moesten nog worden opgestart (het betrof ook een aantal nieuwe projecten die later zijn toegevoegd aan de projectenlijst, ter vervanging van andere projecten). Gezien de omvang in aantal projecten en het nog beschikbare budget is besloten tot verlenging van de samenwerking in DKW!. Het verlengingsbesluit is in de colleges van alle gemeenten en in Gedeputeerde Staten besproken en unaniem genomen.

2.1.5 Doelstellingen van de samenwerking

Tot slot van de reconstructie van de samenwerking beschrijven we in deze paragraaf de doelen van de samenwerking en governance, zowel inhoudelijk als procesmatig, dit in aansluiting op de vraag die hierover in het analysekader is opgenomen onder het thema ‘doelen’.

De SOK beschrijft de feitelijke afspraken over onder manier waarop de samenwerking wordt georganiseerd, hoe en aan wie verantwoording over de projecten wordt afgelegd en hoe de rekening wordt verdeeld tussen de verschillende betrokken organisaties. Bij het opstellen van de SOK is een andere, bestaande overeenkomst als voorbeeld gehanteerd en is gebruik gemaakt van de deskundigheid bij de provincie. In de SOK worden geen specifieke procesdoelen uitgewerkt of doelstellingen geformuleerd voor de samenwerking, organisatiestructuur of governance zelf.

Het Regionaal Ambitiedocument benoemt de doelstellingen voor de samenwerking wel concreter. Eerst wordt in het document ingegaan op de urgentie voor de samenwerking: “*vooruitkijken en samenwerken op regionale schaal is noodzakelijk om in te kunnen spelen op de transities op het gebied van energie en klimaat en op ontwikkelingen binnen de economische clusters*”. Ook wordt gesteld dat de stuurgroep pleit voor regionale samenwerking “*zodat gemeenten kansen gezamenlijk optimaal kunnen verzilveren*”. Dit geeft aan dat samenwerking tussen de gemeenten op zich als doelstelling van De Kop Werkt! is te zien. Voor de evaluatie van de samenwerking gaan we wel een stap verder en zoeken we naar de operationalisering van de doelstellingen die in de samenwerking zijn geformuleerd. Die vinden we deels het kopje ‘Doelstelling ambitiedocument’, waar over het doel van de gezamenlijke aanpak wordt vermeld dat deze *“moet leiden tot versnelling van ontwikkelingen en procedures en het creëren van draagvlak en enthousiasme.*

De samenwerking leidt tot het prioriteren van ontwikkelingen, tot het benoemen van strategische projecten en daarmee tot meer focus (capaciteit, geld en tijd) en meer synergie tussen projecten en partijen". Het document geeft vervolgens direct daarna aan dat deze doelstellingen zijn vertaald in *"een nieuwe regionale uitvoeringsagenda en investeringsprogramma".* Daarmee zijn de doelstellingen gedeeltelijk al behaald door de concrete uitwerking van het regionaal ambitiedocument in een uitvoeringsagenda en een investeringsprogramma.

Het investeringsprogramma zelf, in voorliggende evaluatie ligt daar de focus op, kent geen expliciete doelstellingen op het gebied van samenwerking en governance. Deze zouden mogelijk wel te vinden zijn in de bestuursopdrachten en projectformats. Echter, ook daar worden vooral programma- en projectdoelstellingen op inhoud benoemd en geen concrete doelstellingen op het gebied van samenwerking en governance. Wel zijn door verschillende projecten in de formats stappenplannen opgenomen met tussentijdse mijlpalen, doelstellingen en beslismomenten. Deze zijn te lezen als procesdoelen om het eindresultaat van projecten te behalen.

Wij hebben in totaal 5 projectformats ingezien (in totaal zijn oorspronkelijk 37 projecten voorgedragen op de projectenlijst), in elk van deze formats is een aantal processtappen SMART geformuleerd. Dat wil zeggen dat verschillende stappen of fases in de tijd zijn uitgezet, met daarbij de beslismomenten. Bij een aantal projecten is dit wel abstract gedaan, zo worden in het projectformat 'Uitvoeringsstrategie Haven Oude Zeug' de beslismomenten aan de hand van fases uitgewerkt (initiatieffase, definitiefase, voorbereidingsfase), maar wordt beperkt duidelijk wat in die fases precies gebeurt. Bij elke fase wordt aangegeven welk gremium een beslissing neemt: publiek of privaat, onduidelijk is welke partijen dat precies zijn. Bij de toelichting staat dat een go/ no go beslissing wordt genomen, maar waarover wordt niet duidelijk.

2.2 Organisatiestructuur

In de verschillende stukken is geen eenduidige organisatiestructuur uitgewerkt. In de Samenwerkingsovereenkomst wordt wel de samenstelling en rol van de stuurgroep toegelicht. Ook is de relatie met, en rol van de vier colleges, Gedeputeerde Staten en de vier gemeenteraden en Provinciale Staten toegelicht. Niet uitgewerkt is hoe het investeringsprogramma ambtelijk is georganiseerd in bijvoorbeeld kernteam, regioteam en werk/projectgroepen. Wel wordt duidelijk dat de partijen die betrokken zijn bij uitvoering van de projecten tweemaal per jaar aan de stuurgroep verantwoording moeten afleggen.

Om de organisatiestructuur van het investeringsprogramma DKW! te duiden is een netwerkanalyse uitgewerkt (zie 2.2.1) met daarbij een beschrijving van de rollen en taken van de verschillende betrokken gremia (zie 2.2.2). Deze analyse is tot stand gekomen na gesprekken met de verschillende betrokkenen. Uit die gesprekken blijkt dat er naast de organisatiestructuur van het investeringsprogramma ook een bredere organisatiestructuur is binnen het programma De Kop Werkt! die raakvlakken hebben met de projecten die uitgevoerd worden onder de vlag van het investeringsprogramma. Deze aanvullende netwerkanalyse is in paragraaf 2.2.3 opgenomen, met beschrijving van rollen en taken van enkele specifieke gremia in paragraaf 2.2.4.

2.2.1 Investeringsprogramma De Kop Werkt!

Netwerkanalyse

Onderstaand schema geeft de structuur weer van het Investeringsprogramma De Kop Werkt!.

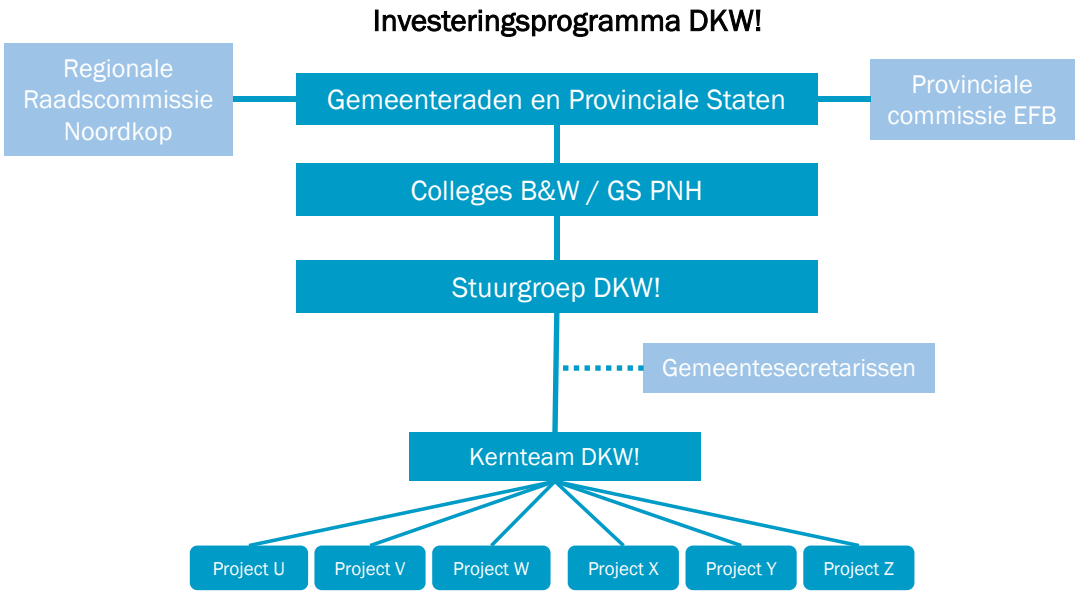

2.2.2 Rollen en taken

Stuurgroep

De rol en invulling van de stuurgroep wordt in de SOK als volgt beschreven. De stuurgroep van het Investeringsprogramma DKW! bestaat uit een of maximaal twee bestuurlijk vertegenwoordigers van iedere gemeente en van de provincie. De stuurgroep komt onder roulerend voorzitterschap minimaal twee keer per jaar bijeen en heeft als voornaamste rol om toe te zien op de uitvoering van de

projecten uit het investeringsprogramma. Ook de bestuurlijke coördinatie en afstemming omtrent de vier bestuursopdrachten gebeurt in de stuurgroep.

Daarnaast stelt de stuurgroep jaarlijks (of indien nodig maximaal twee keer per jaar) een jaarprogramma op '*van de uitvoerbare projecten*'. In het jaarprogramma wordt per project de doelstelling van het project herhaald en wordt beschreven wat de voortgang en werkzaamheden binnen het project zijn. Daarbij wordt het doel beschreven wat betreft voortgang en werkzaamheden in het daarop volgende jaar.

Colleges, GS, gemeenteraden en PS
Het jaarprogramma wordt ter advisering voorgelegd aan de vier colleges van B&W en aan GS, zo blijkt uit artikel 3.6. De gemeenteraden en de provinciale commissie EFB (die Provinciale Staten in deze vertegenwoordigd) wordt 'de mogelijkheid geboden om wensen en bedenkingen in te dienen'.

De *Regionale Raadscommissie Noordkop* heeft een adviserende rol. In de regionale raadscommissie zitten namens de vier gemeenten vertegenwoordigers van de vier gemeenteraden. De regionale raadscommissie fungeert als een adviesorgaan van de individuele gemeenteraden over onderwerpen die betrekking hebben op de samenwerking in de Kop van Noord-Holland, ook breder dan het programma DKW!.

Uit de SOK blijkt verder dat de stuurgroep door de betrokken partijen gemachtigd is om te beslissen over afwijkingen in ramingen van projecten, over eventuele wijzigingen in uit te voeren activiteiten en de planning hiervan en over een eventuele vervanging van een project dat oorspronkelijk in het Investeringsprogramma was opgenomen. Daarbij worden wel de '*bevoegdheden van de raden in acht genomen*' staat niet beschreven in de SO. Ook wordt Provinciale Staten hier niet genoemd. Daarbij wordt bovendien aangegeven dat als het om '*politiek gevoelige wijzigingen en wijzigingen groter dan € 500.000,-*' gaat dat de adviesprocedure uit artikel 3.6 wordt doorlopen.

De rol van de verschillende colleges en GS is dus adviserend van aard, aangezien de Stuurgroep DKW! is gemachtigd om te beslissen over wijzigingen die zich in projecten voordoen. Bij politiek gevoelige wijzigingen en wijzigingen groter dan € 500.000 euro geldt ook dat de colleges en GS enkel 'de mogelijkheid [wordt] geboden om wensen en bedenkingen in te dienen'.

Gemeentesecretarissen
Een van de vier gemeentesecretarissen treedt op als ambtelijk opdrachtgever voor het uitvoeren van het Investeringsprogramma DKW!. Daarbij overleggen de gemeentesecretarissen uit de vier gemeenten in een eigen overlegstructuur ook

onderling op regelmatige basis. In die overleggen is het Investeringsprogramma DKW! een van de onderwerpen. Daar wordt vooral de aanhechting tussen ambtelijke werkzaamheden en bestuur (college en raad) besproken, ook gaat het over de manier waarop de werkzaamheden intern binnen de gemeenten in relatie tot het investeringsprogramma DKW! georganiseerd worden.

Kernteam

Het kernteam DKW! fungeert als dagelijks uitvoeringsteam om de projecten uit het Investeringsprogramma in goede banen te leiden. De rol van het kernteam is niet expliciet uitgewerkt of vastgelegd in de SOK, in het Regionaal Ambitiedocument of in het Investeringsprogramma. Op basis van gesprekken hebben wij ons het volgende beeld van de disciplines en rollen en taken van het kernteam gevormd. In het kernteam zijn de volgende disciplines vertegenwoordigd:

- Een programmamanager die toeziet op uitvoering van het gehele programma.
- Een programmacontroller die toeziet op de financiële verantwoording van de projecten en het investeringsprogramma.
- Communicatieadviseur.
- Projectondersteuner.
- Provinciale adviseur die ook fungeert als ambtelijk opdrachtgever.

De communicatieadviseur (via gemeente Den Helder) en projectondersteuner (via gemeente Schagen) worden extern ingehuurd, de overige rollen in het kernteam worden ingevuld door ambtenaren vanuit de gemeenten Schagen en Den Helder en vanuit de provincie. In het kernteam zijn geen ambtenaren vanuit Hollands Kroon en Texel vertegenwoordigd.

Het kernteam is verantwoordelijk voor het programmamanagement, de financiële controle, de voortgangs- en verantwoordingsrapportages van alle projecten die uitgevoerd worden binnen het Investeringsprogramma. In feite verzorgt het kernteam de ambtelijke voorbereidingen van de stuurgroepvergaderingen. De verschillende kernteamleden combineren dit met hun andere werkzaamheden voor de eigen gemeente of provincie.

Projecten

In de SOK is in artikel 3.11 vastgelegd dat de *"partijen [...] die belast zijn met de uitvoering van de projecten tweemaal per jaar aan de stuurgroep verantwoording"* afleggen. In de praktijk is het zo dat de verschillende projectleiders van alle individuele projecten rechtstreeks rapporteren aan het kernteam van DKW!. Het kernteam bereidt met behulp van deze input de tweejaarlijkse bijeenkomsten van de Stuurgroep voor. Verder is ieder project op zijn eigen manier georganiseerd wat

betreft bemensing, rollen en taken en financiering. Dit is vastgelegd in de verschillende projectformats.

Rol provincie

Uit de verkenning van de provincie Noord-Holland naar de samenwerkingsrelaties komt naar voren dat de provincie bij de uitvoering van de projecten op enige afstand staat. Ook wordt daarin aangegeven dat dit een bewuste keuze was. Verder blijkt dat de provincie zich opstelt als gelijkwaardig partner, zowel in projecten op ambtelijk niveau als bestuurlijk in de stuurgroep. Daarbij zijn de gemeenten altijd trekker van projecten. Dit beeld komt overeen met de uitkomsten van de gevoerde gesprekken in het kader van deze evaluatie.

2.2.3 Netwerkanalyse programma De Kop Werkt! breder

De organisatiestructuur van het investeringsprogramma DKW! is in zijn oorspronkelijke opzet compact, helder en eenvoudig. In de verschillende gesprekken komt echter naar voren dat er rond de individuele projecten, bestuursopdrachten en naast het kernteam in de loop der tijd andere gremia zijn ontstaan (thematische werkgroepen, stuurgroepen en regioteam). Deze gremia hebben geen formele status binnen het Investeringsprogramma DKW! en lijken die formele status ook niet te hebben in het bredere programma van De Kop Werkt!, bijvoorbeeld vanuit het *Regionaal ambitiedocument* of de bestuursopdrachten. Voor de duiding van de resultaten en ervaringen van gesprekspartners (die in hoofdstuk 3 volgen) is het wel van belang deze meer informele organisatiestructuur kort toe te lichten. Dat is in deze paragraaf gedaan aan de hand van een aangevulde netwerkanalyse en korte beschrijving van de verschillende gremia. In de onderstaande aangevulde netwerkanalyse zijn de aanvullende gremia in de oranje kleur weergegeven.

Aangevulde netwerkanalyse

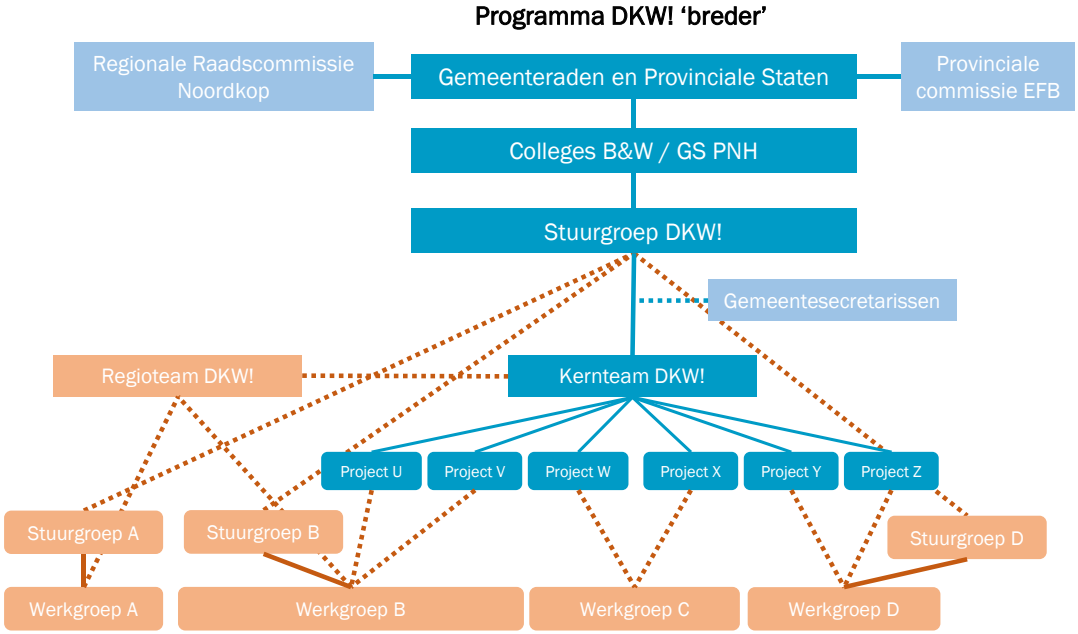

2.2.4 Rollen en taken van enkele specifieke gremia

Thematische werkgroepen

Uit de aanvullende netwerkanalyse blijkt dat onder of eigenlijk meer tussen de projecten onderling verschillende thematische werkgroepen bestaan. Deze zijn in de loop der tijd ontstaan. Binnen de verschillende thematische werkgroepen (rond thema's als bereikbaarheid & infrastructuur, recreatie & toerisme, onderwijs & arbeidsmarkt en havens) wordt onder meer over de individuele projecten gesproken / afgestemd. In de werkgroepen zijn vaak ook de verschillende projectleiders van de projecten vertegenwoordigd (en daarmee vaak ook uit de verschillende gemeenten). Daarnaast sluiten bij de werkgroepen leden van het kernteam en van het regioteam aan, net als dat vaak een provinciale vertegenwoordiger is betrokken.

In de werkgroepen wordt enerzijds afgestemd en gewerkt aan de projecten en anderzijds breder en strategischer nagedacht over de toekomst op een bepaald thema. Dat maakt dat diverse werkgroepen een bredere blik hebben dan alleen de projecten die direct onder het Uitvoeringsprogramma DKW! vallen. Er zijn in de regio bovendien werkgroepen rond thema's die niet onder het Investeringsprogramma DKW! vallen.

Zoals gezegd is de rol van de werkgroepen niet formeel vastgelegd. Dit blijkt ook uit het feit dat aan ons geen eenduidig totaalbeeld is verstrekt over welke werkgroepen er precies zijn. Daarbij valt op dat in het programma De Kop Werkt! (dus breder dan

alleen het investeringsprogramma) een aanzienlijk aantal uiteenlopende thema's wordt besproken. Daardoor zijn er veel werkgroepen, hetgeen niet bijdraagt aan de overzichtelijkheid van de samenwerking.

Thematische Stuurgroepen
Daar komt bij dat een aantal werkgroepen ook nog zijn eigen stuurgroep met wethouders en gedeputeerde heeft. Het gaat in ieder geval om de werkgroepen bereikbaarheid en toerisme. In de stuurgroep van het thema bereikbaarheid zitten de wethouders en gedeputeerde die zich bezig houden met verkeer en vervoer (of mobiliteit). Deze stuurgroep fungeert als extra voorportaal naar de Stuurgroep DKW!. Dit aspect komt de overzichtelijkheid in de samenwerking niet ten goede, zo is niet duidelijk wat de rol en bevoegdheid van deze stuurgroep precies is ten opzichte van de stuurgroep DKW!.

Regioteam
Vanuit *"de samenwerking op de agendapunten uit het Regioakkoord Kop van NH en Holland boven Amsterdam"* is een Regioteam voor de Kop van Noord-Holland samengesteld (zo blijkt uit het document *Contract Regio Team*, datum onbekend). Het regioteam bestaat uit ambtelijk vertegenwoordigers van de vier gemeenten en de provincie. Het regioteam heeft vooral een aansturende en aanjagende rol voor de gemeenten op het gebied van ruimtelijk economisch beleid, daarbij legt zij 'verbindingen' (bijvoorbeeld om gaten in capaciteit en middelen inzichtelijk te maken, interventies op ambtelijk/bestuurlijk niveau te plegen en relaties te onderhouden met partners in de regio). Het team is daarnaast betrokken bij het voorbereiden van bestuurlijke overleggen.

Daarnaast is een van de kerntaken dat het regioteam grote regionale projecten coördineert en aanstuurt. Specifiek wordt daarin het investeringsprogramma De Kop Werkt! benoemd. Uit het genoemde document *Contract Regio Team* blijkt dat een van de teamleden een trekkersrol heeft bij de uitvoering van het programma DKW!. Wat verder de precieze rol is van het regioteam ten opzichte van het kernteam en wat de relatie is met het investeringsprogramma DKW! wordt uit dit stuk, andere stukken en de gesprekken niet geheel duidelijk.

3. Uitkomsten gesprekken

Dit hoofdstuk geeft de uitkomsten van de verschillende gesprekken met de ambtelijk en bestuurlijk betrokkenen bij De Kop Werkt!. We gaan achtereenvolgens in op de doelen en afspraken binnen de samenwerking, de governance- en samenwerkingsstructuur, de randvoorwaarden en 'zachte factoren' en tot slot de effectiviteit van de samenwerking. Hoofdstuk 3 is een weergave van de verschillende gedachten, ideeën en meningen van de gesprekspartners over zaken die ook in hoofdstuk 2 aan de orde zijn geweest. Hierdoor is er soms een dubbeling in beide hoofdstukken in de aangesneden thema's.

3.1 Doelen en verwachtingen

De doelstelling van de samenwerking was volgens betrokkenen het uitvoeren van projecten, waarbij provinciaal geld op een democratische en rechtmatige manier besteed zou worden. De projectenlijst van de investeringsagenda was bij aanvang van het programma reeds vastgesteld. Men heeft de afspraken rondom samenwerking later vastgelegd in een samenwerkingsovereenkomst (SOK), van waaruit een mandaat voor besluitvorming volgde. Het doel van de SOK was in de ogen van de betrokkenen het komen tot een goede structuur en een kader voor de projecten.

Verwachtingen van het programma en de samenwerking

De verwachtingen van het programma DKW! liepen voorafgaand en gedurende het programma wat uiteen, zowel inhoudelijk als programmatisch.

Verwachtingen van het programma

Bij de opzet van het investeringsprogramma DKW! is volgens gesprekspartners vooral gefocust op het opstellen van een projectenlijst om de gevraagde investeringsimpuls van de provincie tegemoet te treden. Deze komt onder meer voort uit het Regionaal Ambitiedocument waarin ook op meer strategisch niveau een toekomstbeeld is geschetst. Vervolgens is het programma 'gaan lopen' en zijn de gemeenten aan de slag gegaan met de uitvoering van projecten. Een deel van de betrokkenen had meer verwacht van het 'strategische karakter' van de samenwerking. Daarmee wordt gedoeld op het in meer samenhang (integraal) beschouwen van regionale opgaven en gezamenlijk nadenken over toekomstige regionale ontwikkelingen, ook op de wat langere termijn (dus voorbij de projecten). Dat is in het algemeen beperkt tot stand gekomen, op onderdelen is het wel gelukt, zoals het programma 'Match 2020'.

Daarnaast zijn verschillende partijen, waaronder Provinciale Staten, kritisch over het (soms beperkte) regionale karakter van projecten, terwijl dat voor hen een belangrijk argument is om bij de samenwerking betrokken te zijn.

Bij opzet van het investeringsprogramma had meer aandacht besteed kunnen worden aan de samenhang tussen projecten en de gedeelde regionale opgave en ambitie. De focus van het programma lag nu op de uitvoering van projecten. Later is in werkgroepen wel meer strategisch nagedacht over de samenwerking en kwam men tot de conclusie dat een goede basis en organisatie daarvoor ontbrak. Als meer boven de projecten uitgestegen had kunnen worden, dan had dat de samenwerking meer body en betekenis kunnen geven.

> “Er is weinig contact met de andere thema’s die onderdeel uitmaken van het programma DKW. Op dat aspect lijkt de overall sturing niet goed van de grond gekomen”
>
> *Citaat uit een van de gesprekken*

Verwachtingen van eigen rol en rol van anderen

Er zijn geen verwachtingen op papier gezet over de onderlinge rollen en verhoudingen. Daardoor liep de verwachting van de eigen rol en rol van anderen bij partijen uiteen, zowel tussen gemeenten onderling als in de relatie tussen de provincie en gemeenten. Vanuit de provincie wilde men vooral een faciliterende (zowel financieel als in menskracht) en onafhankelijke rol bij de uitvoering en monitoring van projecten. De provincie ziet het niet als haar taak om op capaciteitsproblemen in te spelen bij de gemeenten bij de uitvoering van projecten. Tegelijkertijd was de mate van betrokkenheid van de provincie afhankelijk van de vraag vanuit werkgroepen: een grotere hulpvraag zorgde voor meer betrokkenheid.

In verschillende gesprekken kwam naar voren dat er relatief weinig contact was tussen de verschillende thema’s / werkgroepen die onderdeel zijn van het uitvoeringsprogramma DKW!. Dat blijkt op onderdelen een gemis, zo kan het bij (fysieke) bereikbaarheid van nut zijn om ook meer inzicht te hebben in de sociale bereikbaarheid. Daar is potentieel een link te leggen tussen de werkgroepen mobiliteit en arbeidsmarkt & onderwijs. Die link komt voor een deel op gang via de Agenda 2040, maar dus niet direct binnen het programma DKW!. De link hadden de werkgroepen zelf kunnen initiëren, dat is niet gebeurd. De overall sturing hierop is in ieder geval niet goed van de grond gekomen en hier ook niet op gericht.

3.2 Governance en samenwerkingsstructuur (organisatie)

Bij de start van het investeringsprogramma is een formele organisatie- (of governance)structuur opgezet (zie ook figuur 2.1). Gesprekspartners geven aan dat deze structuur, waarin op de betreffende thema's uit het uitvoeringsprogramma zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau wordt samengewerkt tussen de vier gemeenten en de provincie, voorheen niet bestond in de regio. De structuur van de samenwerking is aanvankelijk goed en duidelijk opgezet. DKW! wordt benoemd als een 'fijn vehikel' omdat er geld in zit vanuit de regio; daardoor is het niet noodzakelijk om langs alle gemeenteraden te gaan om een project uit te kunnen voeren.

Rondom de formele organisatiestructuur zijn daarmee verschillende nieuwe constructies ontstaan, zoals de thematische werkgroepen en het regioteam.

> "Lastig is het profiel van DKW!: is het een bestuurlijk programma waarin men wil samenwerken, of is het sec een investeringsprogramma?"
>
> *Citaat uit een van de gesprekken*

Voor de thematische werkgroepen was geen organisatiestructuur vastgelegd, omdat deze niet bij de formele organisatiestructuur hoort. Uit de gesprekken blijkt dat de governance verschilt per werkgroep. Die governancestructuur ontstond voor een deel 'vanuit praktisch oogpunt' omdat er overlap zat in bestaande plannen en ambities, zoals bij bereikbaarheid. Toen het programma DKW! van start ging, was de aanpak van de bereikbaarheid van Den Helder een speerpunt in het coalitieakkoord van de provincie. Vanwege de overlap zijn deze toen samengekomen. Toen de governancestructuur binnen het thema werd opgezet, is bij deze werkgroep niet alleen iemand van het kernteam en de provincie aangehaakt, maar ook van Rijkswaterstaat. Daarnaast is vanuit deze werkgroep een aparte bestuurlijke adviesgroep gecreëerd. Reden was dat de Gedeputeerde Verkeer en Vervoer van de provincie geen zitting had in de stuurgroep DKW!, maar het vanuit de werkgroep toch van belang werd gevonden om op de grotere bereikbaarheidsvraagstukken bestuurlijk draagvlak te creëren. Voor een aantal andere werkgroepen is dit ook gedaan. De adviezen van de bestuurlijke adviescommissies wegen zwaar mee, maar de uiteindelijke beslissingen worden alleen in de stuurgroep DKW! gemaakt.

Hoewel DKW! in opzet sec een investeringsprogramma is met specifieke projecten die uitgevoerd moeten worden, gaan de thematische werkgroepen niet alleen over projecten maar wordt ook 'verder gekeken', zowel inhoudelijk als strategisch naar de samenwerking op deze thema's. Dat lukt op bepaalde thema's / onderdelen beter dan op andere. Zo is de samenwerking binnen de werkgroepen bereikbaarheid en onderwijs & arbeidsmarkt wat intensiever en lukt het om breder strategisch van gedachten te wisselen over ontwikkelingen, naast focus op uitvoering van projecten. Bij het thema onderwijs & arbeidsmarkt geldt bijvoorbeeld dat een triple helix-samenwerking (waarin overheid, onderwijs en ondernemers samenwerken) is opgezet in sectorplannen voor vier subthema's (Agri, Zorg, Leisure en Tech Connect).

De nieuwe constructies rond de oorspronkelijke organisatiestructuur maken dat het niet voor iedereen duidelijk is wie welke rol precies vervult en wie waaraan verantwoording af legt. Dat is niet het geval voor direct betrokkenen bij het investeringsprogramma, maar wel als het gaat om de totale overlegstructuren in DKW!.

Sturingsmogelijkheden

De stuurgroep heeft in de structuur van DKW! een vrij prominente rol en bij bepaalde projecten (politiek gevoelig of groter dan 500.000 euro) spelen ook de raden en staten een rol. Dit beperkt volgens gesprekspartners de slagvaardigheid van het programma, omdat de voortgang en goedkeuring van elk project 'door de politieke molen' moet. Betrokkenen zeggen dat het goed en democratisch is dat unaniem over projecten beslist wordt, maar dat het soms wel tot vertraging leidt. Bovendien geldt dat in de stuurgroep ook wordt besloten over projecten met een lokaal karakter. Dit houdt bijvoorbeeld concreet in dat de gemeente Texel meebeslist over een fietsroute in Hollands Kroon, omdat dit binnen het thema Waddenbaai valt. Aan de ene kant vergroot dit de gezamenlijke betrokkenheid bij de projecten die uitgevoerd worden binnen DKW!, maar aan de andere kant wordt het wel als iets vreemds beschouwd dat de ene gemeente beslist over een lokaal project in een andere gemeente, bij reguliere projecten is dat niet gebruikelijk.

> "Lokale zaken kunnen gemeenten beter zelf oppakken. Sterker nog, door het in regionaal verband op te pakken werkt het vertragend, omdat het betekent dat iedereen er dan ook naar moet kijken"

Citaat uit een van de gesprekken

3.3 Commitment, randvoorwaarden, zachte factoren

Commitment en urgentie voor samenwerking

Over de urgentie en het belang van regionale samenwerking was bij aanvang van het programma, met het oog op de verwachte krimp en economische terugloop van de regio, consensus onder betrokkenen. Verschillende gesprekspartners stellen dat voorafgaand aan de samenwerking diverse pogingen om samen te werken niet van de grond kwamen. De raadsbetrokkenheid was belangrijk bij de start van DKW!, onder andere door het bestaan van de RRN. Het investeringsprogramma (met de financiële bijdrage van de provincie) zorgde voor commitment om er ook echt samen aan te gaan werken.

Hoewel gemeenten het belang van de samenwerking zien, hebben zij niet altijd voldoende ambtelijke capaciteit om voldoende prioriteit te geven aan de uitvoering van projecten. Daarnaast zijn er in de afgelopen jaren veel wisselingen geweest in functies of konden posities tijdelijk niet worden ingevuld. Daardoor waren plekken binnen werkgroepen (tijdelijk) leeg en soms niet duidelijk wie waarvoor het aanspreekpunt was. Het ontbreken van ambtelijke capaciteit en de wisselingen in functies hebben ervoor gezorgd dat gedurende de looptijd van het programma de urgentie en commitment voor samenwerking wat is weggeëbd.

> “In de regio ziet men altijd de positieve kant van de samenwerking in. Dat is soms iets te optimistisch, maar ook erg mooi. Men gaat er echt voor”
>
> *Citaat uit een van de gesprekken*

De regionale samenwerking wordt in de gevoerde gesprekken vrijwel altijd benoemd als iets positiefs. Men benadrukt het belang van samenwerken in een volgende periode. Er zijn veel zaken die nu pas goed in beweging komen, er is een goede basis gelegd om op door te investeren.

Rol- en taakverdeling

Rollen, taken en verantwoordelijkheden zijn in beginsel goed belegd, volgens de geïnterviewden. De versnippering van het programma (vier bestuursopdrachten plus tal van projecten) en de verantwoordelijkheden maakt het wel onoverzichtelijk (ook voor de direct betrokkenen zelf), met als gevolg dat er een aantal dubbelingen zijn. Zo zitten zowel ambtelijk als bestuurlijk meerdere personen in werk- en stuurgroepen, waar deels dezelfde onderwerpen en projecten worden besproken.

Randvoorwaarden

Financieel

De financiële middelen in het programma zijn op orde. De 30 miljoen euro wordt gezien als waardevol bij de realisatie van projecten. Zonder de financiële bijdrage waren projecten deels of niet gerealiseerd.

Mensen en kennis

De beschikbare capaciteit voor het uitvoeringsprogramma DKW! is een veelvuldig genoemd knelpunt. Niet alleen in uren (kwantiteit), maar ook in het strategisch denken en de beschikbare competenties van mensen (kwaliteit). Daarbij is sprake van veel wisselingen in functies, waardoor het niet altijd duidelijk is geweest wie waarvoor het aanspreekpunt is. Specifiek gevolg van het gebrek aan capaciteit is dat nog niet alle projecten zijn uitgevoerd en dat daardoor nog niet al het beschikbare budget voor de projecten is besteed.

De organisatiestructuur waarin rond individuele projecten, bestuursopdrachten en het kernteam andere gremia zijn ontstaan (zie ook paragraaf 2.2.3) heeft er mede voor gezorgd dat het lastig en niet altijd mogelijk is om voldoende capaciteit te organiseren. Dat hangt samen met het feit dat geen van de ambtelijk betrokkenen een voltijds aanstelling heeft voor het uitvoeren van projecten of voor de betrokkenheid bij het (investerings)programma DKW!.

Bewust is gekozen voor bemensing vanuit de gemeenten zelf. Dat zorgt er aan de ene kant voor dat er binding blijft met wat er lokaal speelt en wat lokaal belangrijk is. Aan de andere kant zorgt het ervoor dat er soms te weinig focus is op het regionale karakter van het programma en de regionale samenwerking. Dat wordt dus veroorzaakt doordat gemeentelijke beleidsmedewerkers of projectleiders gevraagd worden om regionale projecten uit te voeren die niet altijd raken aan dat wat in de eigen gemeente speelt of wat in de eigen gemeente belangrijk is.

> “De bemensing vanuit gemeenten zelf om voeding te houden is een goede keuze. Tegelijkertijd zie je dat het soms ‘woekeren’ is: het is niet eenvoudig om lokale, regionale en provinciale belangen aan elkaar te knopen. Dat is een complex krachtenveld”

Citaat uit een van de gesprekken

Communicatie

Binnen het investeringsprogramma verloopt de communicatie tussen partijen goed. Daarbuiten wordt het soms wat onduidelijk hoe verhoudingen liggen, wie waaraan verantwoording aflegt en is er ook geen duidelijke structuur, waar of aan wie leggen bijvoorbeeld de werkgroepen verantwoording aan af? Ook is er weinig communicatie tussen de verschillende inhoudelijke werkgroepen, terwijl die interactie wel gewenst is.

Vertrouwen, 'drive' en positieve energie

Er is sprake van voldoende vertrouwen, 'drive' om samen te werken en positieve energie binnen het programma DKW!. De ambities zijn hoog, de dynamiek tussen personen is goed en discussies zijn constructief. Tegelijkertijd kan in discussies nog wat agendavorming zitten, met focus op lokale belangen. Het vertrouwen, de 'drive' en positieve energie kan verder ondersteund worden door meer ambtelijke capaciteit vrij te maken in De Kop ten behoeve van het uitvoeren van projecten binnen de DKW! of voor deelname aan werkgroepen binnen het programma.

> "De sfeer binnen DKW! is aangenaam en positief, de betrokkenheid groot: bij vergaderingen zijn vaak alle bestuurders aanwezig. Dat was bij de start van DKW! minder en iets wat in de afgelopen jaren is gegroeid."

Citaat uit een van de gesprekken

Invloed van corona op de samenwerking

Specifiek onderdeel van de evaluatie is het benoemen van de impact van corona en de verschillende lockdowns op de samenwerking binnen het programma DKW!. Door verschillende gesprekspartners is die invloed wisselend positief en negatief ervaren.

In meer praktische zin worden verschillende voordelen genoemd van de corona. Er is namelijk minder / geen discussie meer over waar vergaderingen / overleggen plaats moeten vinden. Het scheelt voor betrokkenen veel reistijd en dat maakt ook dat meer mensen aan kunnen sluiten bij de verschillende overleggen. Daarbij komt dat de overleggen efficiënter en effectiever georganiseerd en geleid kunnen worden; men komt sneller *to the point* in overleggen.

> “De rek en flexibiliteit wordt als gevolg van corona steeds minder. Aan de ene kan scheelt het een hoop (reis)tijd en levert het capaciteitswinst op. Aan de andere kant kraakt en piept het wel. De samenwerking is niet hechter geworden; daar heb je ook informele bijeenkomsten voor nodig”

Citaat uit een van de gesprekken

Tegelijkertijd vallen de ‘zachte voordelen’ van het fysiek bij elkaar komen weg. Wanneer in een overleg sprake is van bepaalde scherpte in discussies, kon dat normaliter na afloop van het overleg met wat meer informeel napraten weer weg worden genomen. Het digitale overleggen maakt daarmee dat de contacten harder, zakelijker zijn geworden, met soms wat minder begrip voor elkaar. Dat maakt dat de samenwerking er niet hechter door is geworden, daar zijn wel degelijk informele bijeenkomsten of nazitten voor nodig. Daarbij is voor bepaalde samenwerkingsverbanden / -overlegstructuren binnen DKW! simpelweg geen alternatief , zoals voor de overleggen waarin alle colleges bij elkaar komen.

3.4 Resultaten en effectiviteit

De samenwerking binnen en de (organisatie)opzet van het investeringsprogramma DKW! was op verschillende aspecten effectief en/of had meerwaarde.

Het belangrijkste doel van het programma DKW! is om de projecten uit het investeringsprogramma uit te voeren. Dat gebeurt op dit moment en is gedeeltelijk geslaagd.

Op verschillende thema’s zijn projecten gebundeld in werkgroepen. Die worden daar besproken en daar wordt ook breder nagedacht over de toekomst van de regio. Het nut en daarmee de effectiviteit van de werkgroepen in relatie tot het investeringsprogramma van DKW! verschilt per werkgroep. Zo zijn bijvoorbeeld in de werkgroep Bereikbaarheid eerst de projecten van de investeringslijst nog eens kritisch tegen het licht gehouden, waarna besloten is om een aantal projecten toch anders in te richten of andere projecten op te voeren. Dat heeft tot vertraging van uitvoering van de projecten geleid. In dat opzicht is de samenwerking niet effectief gebleken.

De gesprekspartners zijn van mening dat er meerwaarde zit in de extra middelen die naar de regio zijn gekomen om projecten te realiseren. Zonder deze extra middelen waren de projecten niet of mogelijk slechts deels gerealiseerd. Via uitvoering van de projecten is samenwerking in de regio bovendien sterker tot stand gekomen. Zo is er aan de ene kant meer samenhang tussen de gemeenten gekomen en is het contact met de provincie aan de andere kant geïntensiveerd, onder meer via de verschillende werkgroepen, maar ook via de stuurgroep.

In dat perspectief zeggen verschillende betrokkenen dat de positie van de regio binnen de provincie is versterkt. Waar bij start van het programma de regio vooral te kampen had met een negatieve economische en maatschappelijke (demografische) tendens, is dat in de afgelopen jaren gekeerd. Niet alleen door het programma DKW!, maar ook hebben de samenwerking en de uitvoering van de verschillende projecten er aan bijgedragen dat er meer sprake is van positivisme over de ontwikkelingen in de regio op economisch en maatschappelijk vlak.

> “Inzicht in de grote opgaven van alle gemeenten zorgt voor meer begrip, zowel ‘voor de buurman’ als voor het regionale belang.”

Citaat uit een van de gesprekken.

Verder wordt gezegd dat de verschillende gemeenten nu beter op de hoogte zijn van ontwikkelingen in de individuele gemeenten. Dat op zichzelf wordt gezien als een meerwaarde van het programma.

4. Analyse

Dit hoofdstuk confronteert de uitkomsten van de beleidsreconstructie en de gesprekken met de gestelde onderzoeksvragen en het analysekader. NB: alle onderzoeksvragen en criteria komen aan de orde, maar wel in een andere volgorde. Voor de structuur in dit hoofdstuk zijn de hoofdthema's uit het analysekader aangehouden: doelen en afspraken (paragraaf 4.1), commitment/randvoor-waarden/zachte factoren (paragraaf 4.2), organisatie (paragraaf 4.3) en tot slot effectiviteit (paragraaf 4.4). In hoofdstuk 5 trekken we de hoofdconclusie en doen we enkele aanbevelingen.

4.1 Doelen en afspraken

Uit de beleidsreconstructie en de gesprekken komt naar voren dat de inhoudelijke doelen scherp op het netvlies stonden, maar de procesdoelen minder. Het ambitiedocument verwoordt het procesdoel het meest duidelijk (zie schema 4.1).

De verwachtingen bij, en procesdoelen van individuele organisaties (en personen) liepen en lopen daarbij uiteen. Aan het ene uiterste van het spectrum zien betrokkenen DKW! als een vehikel om met elkaar in gesprek te zijn, om de eigen projecten in onder te brengen en deze te laten medefinancieren. Het andere uiterste is de intentie bij een deel van de geïnterviewden om intensiever programmatisch en op regioschaal projecten en programma's op te zetten. In de huidige vorm is het een hybride model tussen deze twee ideaaltypen. Kijkend naar het procesdoel uit het *Ambitiedocument* moet worden geconstateerd dat de samenwerking en aansturing (governance) niet op alle punten was ingericht op focus, versnelling en strategische projecten.

De rol van de stuurgroep en de betrokkenheid van raden en staten zijn helder. De rol van het kernteam ook, hoe die zich verhoudt tot het regioteam is dat niet helemaal. Ook heeft elke bestuursopdracht zijn eigen dynamiek, aansturing en werkgroepen. Het thema bereikbaarheid heeft een aparte stuurgroep. Contacten zijn beperkt tussen de thema's die onderdeel zijn van het programma DKW.

De provincie speelt een sleutelrol in het ontstaan en in de huidige samenwerking van de DKW!, zowel bestuurlijk als met het ter beschikking stellen van middelen en mensen. De provincie levert geld en menskracht, maar stelt zich terughoudend op vanuit de overweging dat het een samenwerking is waarbij de regio - en daarbinnen de gemeenten - primair zelf aan zet is.

Schema 4.1 Vragen/criteria doelen en afspraken

Vraag/criterium	Analyse
Wat waren de doelen van de samenwerking en governance, zowel inhoudelijk als procesmatig?	Het inhoudelijke doel van de Kop Werkt! was: “het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, werken, recreëren en voor bedrijven om zich in de Kop van Noord-Holland te vestigen”. De documenten noemen diverse doelen en ambities. Meest treffend is de verwoording in het *Ambitiedocument*: “versnelling van ontwikkelingen en procedures en het creëren van draagvlak en enthousiasme. De samenwerking leidt tot het prioriteren van ontwikkelingen, benoemen van strategische projecten en daarmee tot meer focus (capaciteit, geld en tijd) en meer synergie tussen projecten en partijen.”
De ambities en (proces) doelen van de samen-werking zijn ‘SMART’ en worden gedragen	De procesdoelen zijn niet smart, doelen en motieven lopen ook uiteen. Zie ook schema 4.4 over effectiviteit.
De afspraken en de governance- en samen-werkingsstructuur zijn helder	De opzet is helder wat betreft rol stuurgroep, betrekken raden en Staten, en de aansturing van projecten en besluiten over middelen. Rollen kernteam, regioteam en werkgroepen zijn dat minder of niet. Ook loopt de governance van de deelprogramma’s uiteen, waardoor de governance als geheel niet wint aan helderheid.

4.2 Commitment / randvoorwaarden / zachte factoren

Partijen in de Kop werken met veel ambitie en inzet aan versterking van de regio. Mede door de inzet en betrokkenheid van de programma- en projectleiders, en de constructieve en positieve discussie in de stuurgroep zijn de verhoudingen verbeterd en willen de partijen de samenwerking voortzetten.

Door DKW! zijn er extra financiële middelen voor de regio beschikbaar gekomen, waardoor projecten eerder in uitvoering konden worden gebracht. Knelpunt is de beschikbare ambtelijke capaciteit in een aantal gemeenten, waardoor de voortgang wordt bemoeilijkt. Personele wisselingen helpen daar niet bij.

Schema 4.2 Vragen/criteria randvoorwaarden

Vraag/criterium	Analyse
Er is voldoende commitment en urgentie voor de betrokken partijen om samen te werken	Bestuurders van gemeenten en provincie zijn positief over de samenwerking in DKW!. Ondanks de verschillen tussen de gemeenten en de afgenomen urgentie rond krimp wil men doorgaan met een vorm van samenwerking. Over het financiële commitment lopen de meningen daarbij uiteen.
Afspraken worden nage-komen, iedereen 'pakt' zijn rol, partijen houden elkaar daar ook aan	Vertrouwen is gegroeid, concurrentie is verminderd, verhoudingen zijn mede dankzij DKW! verbeterd. Iedereen staat volop in de 'meewerkstand'.
De randvoorwaarden (mensen, middelen, kennis) zijn op orde	Met de financiële inbreng van de provincie zijn aanzienlijke middelen gegenereerd voor projecten in de regio. Het is echter lastig voor de gemeenten om voldoende menskracht te organiseren voor de benodigde inzet voor de uitvoering. Er is behoefte aan projectleiders met de juiste bagage om meer vaart in een deel van de projecten te krijgen.
Communicatie is helder	De lijnen zijn kort en is er sprake van een open communicatie
Partijen hebben voldoende sturingsmogelijkheden	Mede door de open discussie en doordat gemeenten zelf over hun projecten gaan, hebben ze sturingsmogelijkheden. Daarbij is de besluitvorming over echt lokale projecten wel eens bijzonder, omdat de ene gemeente dan (mee)besluit over een project in een andere gemeente.
Er is bij en tussen de partijen voldoende vertrouwen, 'drive' en positieve energie	Uit de gesprekken komt het beeld dat bestuurders op een constructieve en prettige manier met elkaar optrekken en dat het vertrouwen mede dankzij DKW! is gegroeid. Waarbij er uiteraard op punten verschillen van inzicht kunnen bestaan, bestuurders ook voor hun eigen belangen staan en zij rekening moeten houden met hun gemeenteraad of Provinciale Staten.

4.3 Organisatie

De structuur van DKW! werkt om projecten een plek te geven. De opzet faciliteert gemeenten om projecten in onder te brengen. De aanpak zonder programmabureau met een eigen begroting en ambtenaren die het 'er voor een deel bij moeten doen' sluit hierop aan. De binding met de gemeenten is hierdoor sterker dan wanneer projecten en programma's met een uitvoeringsorganisatie op een afstand zouden zijn gezet.

Schema 4.3 Vragen/criteria organisatie DKW!

Vraag/criterium	Analyse
Hoe zijn aansturing en governance DKW! georganiseerd?	De stuurgroep gaat over de projecten en middelen, ondersteund door het kernteam. Projecten worden getrokken door de individuele gemeenten. Raden en Staten (RRN adviseert) kunnen wensen en bedenkingen indienen bij de jaarprogramma's en wordt gevraagd mee te denken bij politiek gevoelige projecten en projecten > € 500.000
Hoe heeft de samenwerking en governance uiteindelijk vorm gekregen, is e.e.a. uitgewerkt in concrete uitvoeringsplannen?	Er zijn bestuursopdrachten, een investeringsprogramma, jaarprogramma's en projectplannen. Verantwoordelijken voor projecten rapporteren via het kernteam aan de stuurgroep.
Welke overlegstructuren zijn ontstaan en wat is daarin de verdeling van rollen-taken-verantwoordelijkheden van organisaties en personen?	Voor het investeringsprogramma is er een stuurgroep en kernteam. De projecten worden door de gemeenten uitgevoerd, zij rapporteren aan de stuurgroep. De bestuursopdrachten hebben elk een eigen, afwijkende governance. Daarnaast is er een regioteam en er zijn werkgroepen ontstaan. Deze gremia hangen deels met het investeringsprogramma van DKW! samen. Deze gremia kennen ook een eigen governance, met bestuurlijke en ambtelijke trekkers.
Criterium: "De juiste organisaties en personen zitten op de juiste plekken aan tafel"	Dit is het geval voor gemeenten en provincie, zowel bestuurlijk als ambtelijk is de betrokkenheid groot. In programma's en projecten worden waar relevant bedrijfsleven en kennisinstellingen betrokken
Criterium: "Bestuurders worden van goede informatie voorzien om besluiten op te nemen"	De stuurgroep wordt door het kernteam voorzien van bruikbare informatie over projecten (voortgang, projectvoorstellen) en financiën voor de besluitvorming
Criterium: "Het mandaat voor beslissingen ligt op de juiste plek in de organisatie"	Bestuurders besluiten conform de SOK-afspraken, gemeentesecretarissen treden op als intern opdrachtgever. Project- en programmaleiders gaan over hun project/programma. De stuurgroep besluit in voorkomende gevallen over projecten met een echt lokaal karakter, waardoor de ene wethouder (mee)besluit over een project in een andere gemeente
Criterium: "Overlegmomenten worden op logische momenten in de tijd gepland"	Zowel stuurgroep als kern- en regioteam zitten frequent bij elkaar om af te stemmen, waarbij de planning mede wordt afgestemd op de vergaderdata van de stuurgroep. Dit is een afgesproken proces met colleges, gemeentesecretarissen en voorzitter stuurgroep. Er is een vaste procedure van 2x per jaar naar RRN, Statencommissie en raden.

Vooraf aan DKW! was er geen expliciete procesafweging bij de keuze voor de samenwerkingsvorm. Zo is na het opstellen van het regionaal ambitiedocument eerst een investeringslijst opgesteld en zijn bestuursopdrachten geformuleerd met een eigen governance- en samenwerkingsstructuur. Daarna is een samenwerkings-overeenkomst uitgewerkt met vooral een beschrijving van de rol van de stuurgroep en raden en Staten. De rollen en taken van overige gremia zijn in de SOK niet uitgewerkt. De samenwerkingsopzet binnen en rond DKW! is voor buitenstaanders en ook voor veel direct betrokkenen - mede om deze redenen - diffuus.

4.4 Effectiviteit

Zoals eerder gezegd draagt de samenwerking bij aan het vertrouwen, de afstemming en de dialoog over versterking van de regio. Als het doel is om echt programmatisch op de schaal van de Kop projecten te ondersteunen, dan sluit de opzet daar beperkt op aan. Het gebrek aan capaciteit, personele wisselingen, de complexiteit van projecten en de beperkte sturing op voortgang van projecten dragen bij aan de onderuitputting van de gelden.

Schema 4.4 Vragen/criteria effectiviteit

Vraag/criterium	Analyse
Hoe heeft de samenwerking en governance bijgedragen aan, of is deze hinderlijk geweest bij het behalen van de procesdoelen?	De (opzet van de) samenwerking heeft bijgedragen aan vertrouwen, dialoog en afstemming in de Kop. Ook zijn projecten sneller tot stand gekomen. Tot snellere realisatie / afronding heeft de governance niet geleid. Zie hieronder.
Wat is de effectiviteit van de samenwerking?	De samenwerking heeft de verhoudingen tussen de gemeenten verbeterd. DKW! vormt een structuur om projecten onder te brengen en besluiten te nemen over nieuwe initiatieven en voortgang van projecten. Waar sprake was van versnelling van projecten en procedures, en meer focus, is dit niet per se dankzij de samenwerkingsopzet, kijkend naar de verdeling over deelprogramma's, de verschillen in governance en de capaciteitsproblemen in DKW!. Er zijn diverse overleggremia binnen en rond DKW! waarvan de positie niet altijd duidelijk is, hetgeen niet bijdraagt aan doelmatigheid en helderheid van het programma.

(Vervolg schema 4.4 Vragen/criteria effectiviteit)

Vraag/criterium	Analyse
Is het gelukt om samen projecten te realiseren binnen de huidige samenwerkingsvorm?	Er is in korte tijd een investeringsprogramma opgezet en diverse projecten zijn in gang gezet. Door capaciteitsproblemen en personele wisselingen, de aard van een deel van de projecten, en omdat er 'beperkt op wordt gestuurd', is 18,5 miljoen euro nog niet uitgegeven (maart 2021). De governance is er niet primair op gericht om projecten samen te doen, uitgezonderd destinatiemarketing en arbeidsmarkt en onderwijs. Voor een deel van de projecten is DKW! eerder een structuur of kader dan een programmatische samenwerking.

5. Conclusie en aanbevelingen

5.1 Conclusie

In deze evaluatie is onderzocht hoe de samenwerking en governance (oftewel aan- of besturing) in het uitvoeringsprogramma De Kop Werkt! is opgezet en of deze aanpak heeft bijgedragen aan de gestelde doelen. De focus van deze evaluatie ligt daarmee niet op de inhoudelijke resultaten, hoewel die niet los kunnen worden gezien van de procesdoelen. Het gaat er immers om dat de samenwerking op een zodanige manier is opgezet dat inhoudelijke doelen kunnen worden bereikt.

Procesdoelen deels behaald, versnelling/voortgang aandachtspunt
Het procesdoel is in het *Ambitiedocument* geformuleerd als “versnelling van ontwikkelingen en procedures en het creëren van draagvlak en enthousiasme. De samenwerking leidde tot het prioriteren van ontwikkelingen, benoemen van strategische projecten en daarmee tot meer focus (capaciteit, geld en tijd) en meer synergie tussen projecten en partijen”. Deze doelen zijn behaald wat betreft enthousiasme, synergie, opzetten van projecten en ook wat betreft prioritering binnen het programma. Door capaciteitsgebrek, personele wisselingen, complexiteit van projecten en dat er in beperkte mate op werd gestuurd (onder andere vanwege de beperkte capaciteit), was de voortgang van projecten minder dan had gekund.

Organisatie is complex, samenhang kan beter
Uit de beleidsreconstructie (hoofdstuk 2) en de gevoerde gesprekken (hoofdstuk 3) blijkt dat de samenwerkingsstructuur en governance op onderdelen complex zijn en dat er niet altijd samenhang is tussen de deelprogramma’s, thema’s en projecten. Het organogram dat Decisio heeft gemaakt, leverde veel discussie op met betrokkenen hoe een en ander precies in elkaar zit, met name wat betreft de relatie met andere thema’s en programma’s in de Kop. Het investeringsprogramma is thematisch georganiseerd, de samenhang tussen de thema’s en daarmee de integraliteit en gebiedsgerichte benadering zijn minder dan zou kunnen.

Randvoorwaarden: kracht DKW! ligt in zachte factoren
Het succes van het programma leunt sterk op de betrokkenheid, kwaliteiten en inzet van het programmamanagement, de bestuurders, het kernteam en de project- en programmaleiders. Hierover is geen enkele discussie of twijfel. In de stuurgroep worden prettige, constructieve maar ook kritische discussies gevoerd. Het kernteam voorziet de stuurgroep daartoe van bruikbare informatie. De verhoudingen zijn goed, er is drive, het vertrouwen is gegroeid. De vergaderfrequentie is naar tevredenheid, de juiste mensen zitten aan tafel. Alle betrokken bestuurders staan

positief tegenover het voortzetten van de samenwerking, waarbij er wel discussie is over de inzet van middelen en de manier waarop de samenwerking moet worden voortgezet.

Organisatie en rollen niet helder, gebrek aan capaciteit
Een meer kritische conclusie is dat een helderder en eenvoudiger organisatie, een duidelijke omschrijving van rollen en meer capaciteit om vaart in projecten te brengen / houden het programma ten goede zouden zijn gekomen. Hiermee zou ook het inhoudelijke doel meer zijn gediend om een 'optimaal klimaat te creëren om te wonen, werken, recreëren en voor bedrijven om zich te vestigen'.

Tot slot: het programmatische karakter van DKW!
Over het programmatische karakter van de Kop Werkt! lopen de meningen uiteen. Het ene perspectief is dat het goed werkt zoals het nu is, projecten kunnen worden ondergebracht en er is een overlegstructuur om met elkaar van gedachten te wisselen over de programma's en project(idee)en. Aan de andere kant staat de opvatting van een deel van de betrokkenen dat er weinig samenhang is en dat het programma meer echt regionaal en programmatisch ingestoken had moeten worden. Het was nu een mengvorm, deels waren het projecten die lokaal van karakter waren (die wel een bovenlokaal belang kunnen hebben), deels ging het om programma's die gemeente- (en soms zelfs regio)overstijgend waren.

In regionale samenwerkingsprogramma's als DKW! zal overigens altijd geschakeld moeten worden op meerdere schaalniveaus. Aan de ene kant om gemeenteraden te bedienen met hun vraag wat er van de gelden in de eigen gemeente terechtkomt. Aan de andere kant zijn er tal van kwesties die gemeenten met elkaar en vaak ook met de provincie moeten oppakken om tot resultaten te komen. Dit blijft maatwerk.

5.2 Aanbevelingen

Voortvloeiend uit de conclusies zijn de aanbevelingen voor een eventuele nieuwe samenwerking: 1) zorg voor scherpte in procesdoelen van een samenwerking, 2) vertaal deze naar de juiste randvoorwaarden en een daarop passend organisatiemodel (met expliciet aandacht voor rollen, criteria en prikkels) en 3) breng voldoende samenhang om het programmatische karakter en daarmee de effectiviteit van de beoogde samenwerking te versterken.

Ad1. **Explicitering procesdoelen**. Uit de evaluatie blijkt dat de procesdoelen deels zijn behaald, maar dat deze niet bij iedereen scherp op het netvlies stonden en dat de governance niet op alle onderdelen was ingericht op het behalen

van deze doelen. Aanbeveling is om voor een eventuele nieuwe samenwerking naast de inhoudelijke ook de procesdoelen expliciet te maken en om deze zo smart mogelijk te formuleren. Wat is bijvoorbeeld een 'strategisch project', hoe bewaak je de voortgang, hoe te zorgen voor voldoende capaciteit? Hier moet uiteraard consensus over zijn. Deze zaken kunnen worden opgenomen in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst of in een samenwerkingsagenda.

Ad2. **Randvoorwaarden, rollen en helder organisatiemodel**. De gekozen procesdoelen moeten vervolgens worden vertaald in 1) rollen en verantwoordelijkheden voor de verschillende gremia en de samenhang tussen gremia en thema's, 2) toetsingscriteria voor projecten (welke projecten horen thuis in de samenwerking, inhoudelijk en qua schaal en werking) en 3) prikkels om voortgang te stimuleren. Deze randvoorwaarden kunnen in een organisatiemodel worden vervat en geregeld worden in een nieuwe samenwerkingsovereenkomst (SOK). Het is daarbij zaak om tot een overzichtelijke, heldere structuur te komen en om aan te sluiten bij bestaande structuren, zie kader.

Organisatiestructuur en programmateam

Een meer overzichtelijke en eenvoudiger organisatiestructuur van een nieuwe samenwerking kan leiden tot minder overlap van werkzaamheden en daarmee ook tot een efficiëntere inzet van mensen. Aanbeveling hierbij is om voor het regionale programma zoveel mogelijk aan te sluiten bij de bestaande structuren en om deze te stroomlijnen. Een 'programmateam' kan de rol op zich nemen om de samenhang en de integrale, gebiedsgerichte werkwijze te bewaken. Dit programmateam fungeert als schakel tussen bestuurders en inhoudelijke werkgroepen en heeft als voornaamste taak de integraliteit, voortgang en regionale samenhang tussen de verschillende werksporen te borgen, zowel op bestuurlijk als op ambtelijk niveau. Ook verzorgt het programmateam de voorbereiding van bestuurlijke overleggen. Trekkers van werkgroepen, programma's en projecten schuiven aan als er relevante zaken op hun terrein spelen. Het programmateam heeft verder een sleutelrol om opgave- en toekomstgericht te werken.

Ad3. **Samenhang en een programmatisch karakter**. Om verschillende redenen was de voortgang van de DKW!-projecten minder dan wat mogelijk is. Op dit punt wordt veel verwezen naar gebrek aan capaciteit en personele wisselingen. Relevant op dit punt is het geven van prioriteit aan en het vrijmaken van mensen voor regionale samenwerking. Zie kader.

De kracht van regionale samenwerking ligt voor een voornaam deel in de 'zachte' factoren. Capaciteitsgebrek en personele wisselingen brengen dit in gevaar, wat ook invloed kan hebben op de voortgang van de projecten. De zachte factoren zijn daarmee mede bepalend voor de ‘harde’ resultaten. Hier moet voldoende aandacht voor zijn, anders gaan de prestaties achteruit. Aanbeveling is om dit in een nieuwe samenwerking te onderkennen en vast te houden.

Het opzetten van een separaat programmabureau of uitvoeringsorganisatie om de slagkracht van een nieuwe samenwerking te vergroten, zoals een aantal geïnterviewden suggereerden, lijkt op beperkt draagvlak te kunnen rekenen. Om de samenhang en het programmatische karakter van de samenwerking te versterken is een gebiedsgerichte aanpak opportuun. Hiervan zijn er al enkele zijn in Kop, zoals rond het maritiem cluster in Den Helder en de IJsselmeerkust. Aanvullend daarop kan worden gedacht aan andere thema’s waarop meer programmatisch en regionaal kan worden samengewerkt.

Bijlage 1. Bronnen

Geïnterviewden

Stuurgroep (wethouders zijn per gemeente samen geïnterviewd)

Hennie Huisman	Wethouder Texel
Edo Kooiman	Wethouder Texel
Jelle Beemsterboer	Wethouder Schagen
Hans Heddes	Wethouder Schagen
Kees Visser	Wethouder Den Helder
Heleen Keur	Wethouder Den Helder
Theo Meskers	Wethouder Hollands Kroon
Theo Groot	Wethouder Hollands Kroon
Ilse Zaal	Gedeputeerde PNH

Gemeentesecretarissen (groepsinterview)

Robert Reus	Gemeentesecretaris Den Helder
Wim Eppinga	Gemeentesecretaris Hollands Kroon
Nico Swellengrebel	Gemeentesecretaris Schagen
Eva van der Bruggen	Gemeentesecretaris Texel

Kernteam (groepsinterview)

Bo-Anne van Egmond	Gemeente Den Helder
Patricia van Leerdam	Gemeente Den Helder
Jan Paasman	Gemeente Schagen
Ivon Soldaat	Provincie Noord-Holland

Regioteam (groepsinterview)

Ragna Walraven-Kroes	Provincie Noord-Holland
Hans Meijer	gemeente Texel
Karst Ketelaar	Gemeente Hollands Kroon
Jan Paasman	Gemeente Schagen
Sale Wiersma	Gemeente Den Helder

Duo-interviews over thema's

Marjolein Schutz	Recreatie en toerisme	Gemeente Schagen
Joris Pieter Neuteboom	Recreatie en toerisme	Provincie Noord-Holland
Desire Peters	Arbeidsmarkt en Onderwijs	Gemeente Hollands Kroon
Irmgard Noordhoek	Arbeidsmarkt en Onderwijs	Provincie Noord-Holland
Henny Kaag	Bestuursopdracht Havens	Gemeente Den Helder
Mathea Mevissen	Bestuursopdracht Havens	Provincie Noord-Holland
Ronald Bon	Mobiliteit	Gemeente Den Helder
Diederik Schrama	Mobiliteit	Provincie Noord-Holland

Individuele interviews

Mark Eker	Landschapsarchitect	Provincie Noord-Holland
Thijs Pennink	Directeur	ONHN
Annelies van t Hof	Sectormanager	Provincie Noord-Holland

Geraadpleegde documenten

- *Samenwerkingsovereenkomst voor de uitvoering van het programma De Kop Werkt* (2017)
- *Bestuursopdracht Havenontwikkeling* (augustus 2015)
- *Regionaal ambitiedocument Kop van Noord-Holland* (december 2015)
- *Programma Aansluiting Onderwijs Arbeidsmarkt: integrale opdracht arbeidsmarkt Kop van Noord-Holland* (Bestuursopdracht, 2015)
- *Bestuursopdracht Destinatiemarketing (2015)*
- *Investeringslijst voor de periode 2017-2020*
- *Jaarrapportage 2020*
- *Regioteam Kop van Noord-Holland - 'Ruimtelijke en economische samenwerking voor Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel.'*
- *Formatboek jaarplannen 2017*
- Projectplannen: *Offshore Maintenance & Energyport* (2018), *Waddenbaai* (2018), *Dorpsontwikkelingsplan Herstructurering Wieringerwerf* (2018), *Revitaliseringsprogramma voor de verblijfsrecreatie* (2018), *Uitvoeringsstrategie Haven Oude Zeug* (2019)
- Verslagen stuurgroep De kop Werkt! periode februari 2017 - oktober 2020
- Team Deetman/Mans Jaarprogramma (2010), *Krimp of Niet; Advies betreffende demografische ontwikkeling Den Helder*
- *Regioakkoord De Kop Groeit!*
- Provincie Noord-Holland (2020*), Verkenning samenwerkingsrelaties*

stec
groep

Impact programma ‘De Kop Werkt!’

Maatschappelijke en economische effectrapportage programma ‘De Kop Werkt!’ voor de regio Kop van Noord-Holland

Stec Groep aan regio de Kop van Noord-Holland

Esther Geuting, Lotte Huiskens, Peter Stopel en Jan Paul Stouten
2 juli 2018

Inhoudsopgave

Samenvatting 3

1 Inleiding 8
1.1 Aanleiding en achtergrond 8
1.2 Leeswijzer 10

2 Regionale opgaven en programma 'De Kop Werkt!' 11
2.1 Regio is minimale schaalniveau om zaken voor elkaar te krijgen 11
2.2 Programma en Projecten 'De Kop werkt!' 12

3 Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt 17
3.1 Hoe staat de regio ervoor? 17
3.2 Nulscenario: Trends, ontwikkelingen en prognoses 21
3.3 Impact Programma 'De Kop Werkt'! 24
3.4 Aanbevelingen 27

4 Arbeidsmarkt en Onderwijs 28
4.1 Hoe staat de regio ervoor? 28
4.2 Nul-scenario: trends, ontwikkelingen en prognoses 30
4.3 Impact programma 'De Kop Werkt!' 32
4.4 Aanbevelingen 34

5 Economie en Werklocaties 35
5.1 Hoe staat de regio ervoor? 35
5.2 Nul-scenario: Trends, ontwikkelingen en prognoses 41
5.3 Impact Programma 'De Kop Werkt!' 45
5.4 Aanbevelingen 48

6 Toerisme en recreatie 49
6.1 Hoe staat de regio ervoor? 49
6.2 Nulscenario: Trends, ontwikkelingen en prognoses 50
6.3 Impact Programma 'De Kop Werkt!' 51
6.4 Aanbevelingen bij dit deelgebied 53

Samenvatting

De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel en de provincie Noord-Holland werken samen in het regionaal stimuleringsprogramma 'De Kop Werkt!'. Het centrale doel van de regionale samenwerking is het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, werken, recreëren en voor bedrijven om in de Kop van Noord-Holland te blijven of zich te vestigen en te groeien.
Hiervoor zijn vier bestuursopdrachten opgesteld, die als basis dienen voor de regionale samenwerking:

1. Havens ontwikkeling
2. Aansluiting Onderwijs Arbeidsmarkt
3. Destinatiemarketing
4. Regionaal Ambitiedocument

In het programma zijn diverse projecten opgenomen om het woon-, werk-, en leefklimaat in de Kop te verbeteren.

Hoe staat de regio er nu voor?

De bevolkingsopbouw gaat flink wijzigen

De bevolking daalt tot 2040 met circa 4%, ofwel 6.500 inwoners. Dit lijkt mee te vallen, maar het aantal jongeren daalt met bijna 10%, mensen in de leeftijd van de beroepsbevolking met meer dan 20% en het aantal ouderen vanaf 67 jaar stijgt met 30%. Deze veranderende huishoudenssamenstelling heeft een enorme impact op de Kop, op de woningmarkt, het voorzieningenniveau, de leefbaarheid en de beroepsbevolking. Zonder beleid en zonder regionale samenwerking tussen de gemeenten zal dit tot grote problemen leiden op de woning- en winkelmarkt en het draagvlak voor allerlei vormen van voorzieningen. Kwalitatieve keuzes zijn nodig om deze bevolkingstransitie goed te begeleiden.

Economie draait: geschikt personeel is schaars en wordt schaarser

De economie in de Kop draait net als in de rest van Nederland goed. De regio heeft relatief veel banen in sectoren landbouw en nijverheid. De sectoren industrie en groot- en detailhandel tonen relatief de grootste banengroei de afgelopen jaren. De Kop huisvest de volgende speerpuntsectoren:

- Agribusiness
- Marien, maritiem & offshore
- (Duurzame) Energie
- Medisch
- Vrijetijdseconomie

Grote mismatch tussen aanbod en vraag personeel

In al deze sectoren is het lastig voldoende gekwalificeerd personeel te vinden. Er is als het ware een mismatch tussen de benodigde banen en de studierichting van de afgestudeerden. Door de verwachte groei van het aantal banen in de (vooral technische) topsectoren, de daling van het aantal studenten (circa -20%) en de hoge uitstroom van personeel richting pensioen, zal deze mismatch alleen nog maar groter worden. Ook is voor groei van de speerpuntsectoren meer hoogopgeleid technisch personeel nodig, een groep die nu erg klein is in de Kop. Door al deze vraag is de werkloosheid in de Kop dan ook laag, terwijl ook veel mensen buiten de regio werken.

Een belangrijke opgave voor de Kop is het blijven aantrekken en behouden van geschikt personeel. Het vertrekoverschot van jongeren is hier mede debet aan. En dit wordt weer veroorzaakt door beperkte opleidingsmogelijkheden (geen HO en WO opleidingen in de Kop). Ook heeft de Kop het moeilijk met aantrekken van personeel van buiten de regio, omdat het imago van het woon- en leefklimaat niet optimaal is.

Potentie voor meer toerisme, nu geen groei of ontwikkeling

De Kop heeft een aantrekkelijke ligging voor toerisme en recreatie, omgeven door IJsselmeer, Wadden- en Noordzeekust en de aanwezigheid van Texel. Ook heeft het een oud historisch agrarisch- en polderlandschap met beschermde dorpsgezichten. Verder ligt het, zeker voor buitenlandse toeristen, dichtbij de toeristische hotspot MRA.
Het toerisme is dan ook een belangrijke inkomstenbron (circa 13% van totale inkomsten). De inkomsten groeien echter al een aantal jaren niet, terwijl dit in de rest van de provincie wel het geval is. Ook het aantal banen is al jaren stabiel. Het profiel van de regio is vooral voor bezoekers niet bekend, profilering is nodig.

Opbouw Programma De Kop Werkt!

Vanuit de bestuursopdrachten destilleerden we de volgende deelgebieden die gezamenlijk bijdragen aan het creëren van een optimaal woon-, werk- en leefklimaat.

Deelgebieden beleidsdoel

De investering in de circa 50 projecten bedragen € 30 miljoen. De verdeling van deze investeringen naar deelgebieden is als volgt:

Verdeling projectbudgetten naar deelgebieden

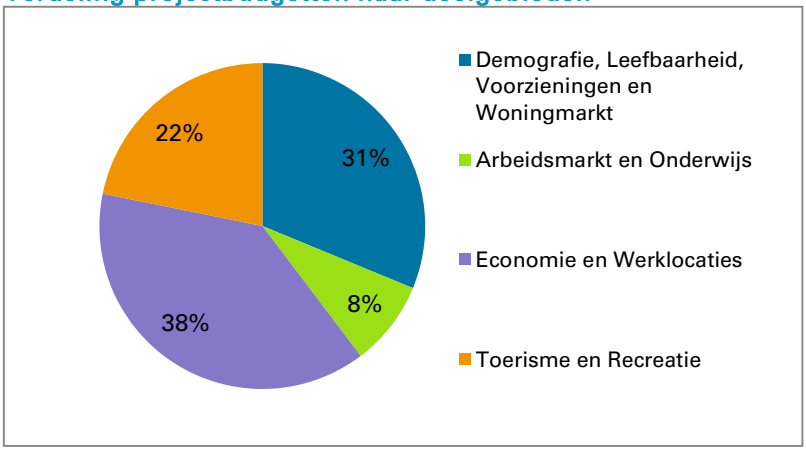

De investeringen zijn allen gericht op het verbeteren van het woon-, werk- en leefklimaat in de Kop. Dit om de opgaven waar de regio voor staat gezamenlijk beter aan te kunnen pakken dan zonder regionale samenwerking.

Conclusies impact Programma De Kop Werkt!

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

De transitie in bevolkings- en huishoudensontwikkeling is zeer lastig door beleid te sturen. Wat wel met het programma bereikt wordt is een verbetering van het woon- en leefklimaat. Onderdeel hiervan is een kwalitatieve verbreding van het opleidingsaanbod en het type banen.
De impact van de projecten in het Programma is zowel kwantitatief als kwalitatief. Een belangrijk uitgangspunt dat we hanteren voor het beleidsscenario is dat we uitgaan van een lichte aanpassing van de bevolking; de impact van het gehele programma (beter woon- en leefklimaat, meer banen en beter onderwijs) zorgt er voor dat er iets minder jonge mensen en mensen in de beroepsbevolkingsleeftijd vertrekken; 2% of circa 400 personen. Deze extra personen zorgen voor de totale periode voor circa € 30 miljoen aan extra bestedingen in de retail, en op sommige plekken wellicht net dat beetje draagvlak voor bepaalde voorzieningen.
Ook op het vlak van de voorzieningen zijn keuzes nodig, gezamenlijk handelen is hierbij cruciaal. Regionale afstemming beperkt de negatieve gevolgen van de afnemende vraag naar voorzieningen, omdat zo wordt ingezet op de kracht van de diverse kernen en gemeenten. In het programma worden hiervoor goede beginstappen gezet.

Arbeidsmarkt en Onderwijs

Een betere regionale samenwerking tussen scholen, bedrijfsleven en regio zorgt voor betere aansluiting van het onderwijs op de beroepspraktijk. Hiermee wordt de kwaliteit van het onderwijs hoger, en hiermee ook interessanter voor studenten. De betere kwaliteit van het onderwijs zorgt voor een betere aansluiting op de vraag vanuit de arbeidsmarkt.
De focus van het programma op de match tussen de vraag vanuit de speerpuntsectoren en de opleidingen kan leiden tot circa 5.000 extra afgestudeerden in de betreffende sectoren. Dit heeft positieve effecten op de economie, maar ook zoals eerder vermeld, het woon- en leefklimaat in de Kop.
Naast de sectorplanning en campagnes gericht op de betere aansluiting is het ook zaak om de studenten te behouden in de regio, omdat zij anders weg (blijven) trekken naar waar zij een meer interessant studeer-, woon-, en leefmilieu vinden. Promotie van de unieke kwaliteiten van de Kop is ook hier van belang.

Economie en Werklocaties

De investeringen in het verbeteren van de havenfaciliteiten in Den Helder hebben direct kwalitatieve impact. Ze verbeteren de concurrentiepositie en zorgen ervoor dat bedrijven blijven en kunnen uitbreiden. Goede voorzieningen en infrastructuur zijn randvoorwaardelijk voor de groei van de haven, ook omdat er op het gebied van offshore wind en energy geconcurreerd wordt met andere havens en om het de noodzakelijke arbeidskrachten. De voorzieningen moeten daarom op peil zijn en blijven, omdat er veel kansen liggen in de speerpuntsectoren Offshore, Energy & Maritiem en banen in de haven een grote spin-off hebben richting andere banen.

Toerisme en Recreatie

Er wordt fors geïnvesteerd in de projecten die attractieve waarde van de Kop vergroten. Deze investeringen zorgen voor een kwalitatief beter aanbod, dit alleen is echter nog niet voldoende. Daarom is een belangrijk onderdeel van de bestuursopdracht destinatiemarketing de profilering en marketing van de Kop. Een meer helder profiel en het benadrukken van de verschillende kwaliteiten die de regio heeft zal zorgen voor meer bezoekers, een langere verblijfstijd en hiermee hogere bestedingen en meer banen. We zien hier ook potentie voor nieuwe doelgroepen zoals ouderen, toeristen die verder kijken dan Amsterdam en een koppeling met de 'Koploperspositie' die u inneemt bij crossovers tussen sectoren Energy, Agribusiness & Landschapsbeheer en Energy, Water en Offshore.

Thema bereikbaarheid heeft overal impact

In het programma zit een aanzienlijk aantal projecten gericht op het verbeteren van de bereikbaarheid, binnen de Kop maar ook tussen de Kop en de rest van Noord-Holland. De positieve impact van een verbeterde bereikbaarheid komt dan ook vaak terug bij de effecten op alle bovenstaande beleidsvelden.

Effecten Programma De Kop Werkt!

Onderstaande tabel toont per deelgebied de effecten die kwantificeerbaar zijn. Het betreft de verwachte impact die het programma De Kop Werkt! heeft ten opzichte van een situatie waarin er niet wordt samengewerkt tussen gemeenten, geen gerichte investeringen komen en geen beleid wordt geformuleerd om de opgaven die er zijn aan te pakken.

Tabel: Effecten beleid 'De Kop werkt!' op Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt			
	Nulscenario	Beleid Programma De Kop Werkt!	Impact programma tov Nulsenario
Bevolking 2040	Ontwikkeling2016-2040: - 6.500	Ontwikkeling2016-2040: - 6.072	Een verminderde afname van circa 400 personen
Huishoudens	Ontwikkeling2016-2040: 2.070	Ontwikkeling2016-2040: 2.150	Een extra toename 80 huishoudens
Bestedingen retail	Een afname van € 660 miljoen tussen 2016 en 2040	Een afname van € 630 miljoen tussen 2016 en 2040	€ 30 miljoen
Waardedaling retail vastgoed (leegstand)	Daling vastgoed-waarde: € 23 miljoen	Daling vastgoed-waarde: € 22 miljoen	€ 1 miljoen
Voorzieningen	- -	-	Nog steeds een afname, maar minder sterk
Leefbaarheid	-	+	Leefbaarheid verbetert iets, in plaats van verslechtering
Arbeidsmarkt en Onderwijs			
Afgestudeerden en speerpuntsectoren	36.000	41.000	5.000
Mismatch speerpuntsectoren	--	-	+
Economische groei speerpuntsectoren	0	+	+
Effect op woon- en leefkllimaat	0	+	+
Economie en Werklocaties			
Banen	-5.700 <> + 2.700	2.700	0 – 8.400
Investeringen Research & Development	€ 4,2 miljard	€ 4,3 miljard	€ 78 miljoen
Transitie haven marine -> marine civiel & olie/gas -> windenergie	0	+	+
Toerisme en Recreatie			
Aantal banen	Stand: 5.595 Ontwikkeling: + 215	Stand: 5.865 Ontwikkeling: + 485	Extra toename van circa 270 banen
Aantal bezoekers	Groeit met 4%	Groeit met 10%	Stijging van 6% extra
Bestedingen	Een toename van € 72 miljoen tussen 2016 en 2040	Een toename van € 160 miljoen tussen 2016 en 2040	Een extra toename van € 90 miljoen over de gehele periode (6% totaal)

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

De impact van de projecten in het Programma is zowel kwantitatief als kwalitatief. Een belangrijk uitgangspunten dat we hanteren voor het beleidsscenario is dat we uitgaan van een lichte aanpassing van de bevolking; de impact van het gehele programma zorgt er voor dat er iets minder jonge mensen en mensen in de beroepsbevolkingsleeftijd vertrekken; 2% of circa 400 personen. Deze extra personen zorgen voor de totale periode voor circa € 30 miljoen aan extra bestedingen in de retail, en op sommige plekken wellicht net dat beetje draagvlak voor bepaalde voorzieningen.
Gewerkt wordt aan het verbeteren van de totale woningvoorraad (levensloopbestendig) met aandacht voor de regionale verschillen en behoeften.

Arbeidsmarkt en Onderwijs

De impact van de projecten in het Programma laat zich moeilijk kwantificeren. We vinden de investeringen in de sectorplannen noodzakelijk voor de groei ambitie die de regio heeft, met name gericht op de speerpuntsectoren. Uit onderzoek blijkt dat de regionale arbeidsmarkt een belangrijke locatievestigingsfactor is. Dit geldt niet alleen voor nieuwe bedrijven, maar ook voor bestaande locaties. Het beleid heeft naar verwachting een positieve invloed op:

- het aantal studenten in de Kop (woon- leefklimaat wordt beter, de regio als arbeidsmarkt wordt gepromoot en de opleidingen worden kwalitatief beter en breder)
- dit zorgt voor een verkleining van de mismatch
- de economische ontwikkeling van de verschillende speerpuntsectoren
- het woon- en leefklimaat, meer jongeren en hoger opgeleiden leidt tot een betere woonomgeving en meer draagvlak voor voorzieningen.

Economie en Werklocaties

De impact van de projecten in het Programma tonen een aantal kwantificeerbare effecten. Het beleid en de verschillende projecten hebben naar verwachting een positieve invloed op:

- Het aantal banen. We gaan uit van een banengroei conform het WLO-hoog scenario. Dit komt omdat er middels het programma vol wordt ingezet op randvoorwaardelijke verbeteringen van het vestigingsklimaat, onder andere door het verminderen van de mismatch op de arbeidsmarkt, het verbeteren van de condities in en bereikbaarheid van de Port of Den Helder, de bereikbaarheid van de regio en de stimulering van hotspots zoals de Energy & Health Campus. Investeringen ten behoeve van de haven hebben qua werkgelegenheid een groot multiplier effect.
- De hoogte van de investeringen in Research & Development, met name door de groei van de speerpuntsectoren waar veel innovatie plaatsvindt.
- De transitieopgave van de haven Den-Helder: van marinehaven naar meer samenwerking tussen marine en civiel en van olie/gas haven naar meer windenergie en servicehaven. Zonder noodzakelijke investeringen komen deze transities niet van de grond en zou Den Helder terrein verliezen ten opzichte van concurrerende havens als Zeeland Seaports en Eemshaven.

Toerisme en Recreatie

De impact van de projecten in het Programma tonen een aantal kwantificeerbare effecten. Het beleid en de verschillende projecten hebben naar verwachting een positieve invloed op:

- Het aantal banen. We gaan uit van een banengroei conform het WLO-hoog scenario, waarbij voor de sector horeca en vrije tijd een groei van 9% mogelijk is
- Het aantal bezoekers neemt toe met 6%, dit komt door de projecten die ingrijpen in de bereikbaarheid (met name via water), de kustbeleving, en de openbare ruimte van verschillende kernen. Hiernaast wordt sterk ingezet op de promotie van de Kop als destinatie.
- Door het verbeterde toeristische profiel en de promotie van de Kop komen er meer mensen, die ook meer van de regio verkennen en hierdoor langer zullen blijven. De jaarlijkse bestedingen per bezoeker stijgen hiermee.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen en Texel en de provincie Noord-Holland werken samen in het regionaal stimuleringsprogramma 'De Kop Werkt!'. Het centrale doel van de regionale samenwerking is het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, werken, recreëren en voor bedrijven om zich in de Kop van Noord-Holland te vestigen en te groeien.

In 2015 zijn vier bestuursopdrachten opgesteld, die als basis dienen voor de regionale samenwerking:

1. Havens ontwikkeling
2. Aansluiting Onderwijs Arbeidsmarkt
3. Destinatiemarketing
4. Regionaal Ambitiedocument

Voor de uitvoering van concrete projecten (looptijd 2017-2020) binnen het Programma 'De Kop werkt!' is een bijdrage van € 15 miljoen beschikbaar gesteld door de raden van de vier gemeenten en een cofinanciering van ook € 15 miljoen door de provincie Noord-Holland. De vijf partijen hebben in het voorjaar van 2017 een Samenwerkingsovereenkomst voor de uitvoering van het programma 'De Kop werkt!' opgesteld waarin afspraken zijn gemaakt over projecten, financiering en samenwerking.

Kern van de bestuursopdrachten is een gezamenlijke, regionale koers om het woon-, werk- en leefklimaat te optimaliseren, en de kansen die in de regio bestaan op de vier thema's succesvol te verzilveren. Binnen het programma 'De Kop werkt!' werken de vier gemeenten nauw met de provincie samen. De toekomstige kansen en ruimtelijke opgaven hebben immers in elk van de vier bestuursopdrachten een bovenlokale reikwijdte, waarvan de voordelen het beste benut kunnen worden wanneer de regio Kop waar relevant als één ruimtelijke entiteit wordt gezien, en gemeentegrenzen vanuit de bestuursopdrachten een minder zwaarwegende rol spelen.

- Kansen liggen er in de eerste plaats in de specifieke omgevingskwaliteiten van de regio, de sterke aanwezige economische clusters gerelateerd aan haven, logistiek en agro, en de groei van toerisme en recreatie.
- Kansen ziet de Kop ook voor zichzelf in het bovenregionaal aantrekken van economie en bevolking uit de Metropoolregio Amsterdam.
- Uitdaging zit in het geleiden van de demografische transitie.

Alle kansen en uitdagingen hebben impact op de verwachte ontwikkelingen voor de woningmarkt, voorzieningen, arbeidsmarkt en het economisch potentieel, en hebben een uitdrukkelijk bovenlokaal karakter. Goede regionale samenwerking helpt bij het aanbrengen van focus in de opgave, het goed profileren van de regio vanuit economie en toerisme en wonen en het kiezen voor de ingrepen waar de regio als geheel het meest baat bij heeft.

In de bestuursopdrachten zien we de volgende deelgebieden die gezamenlijk bijdragen aan het creëren van een optimaal woon-, werk- en leefklimaat.

Figuur 1: Deelgebieden van het beleidsdoel 'versterking woon-, werk-, en leefklimaat'

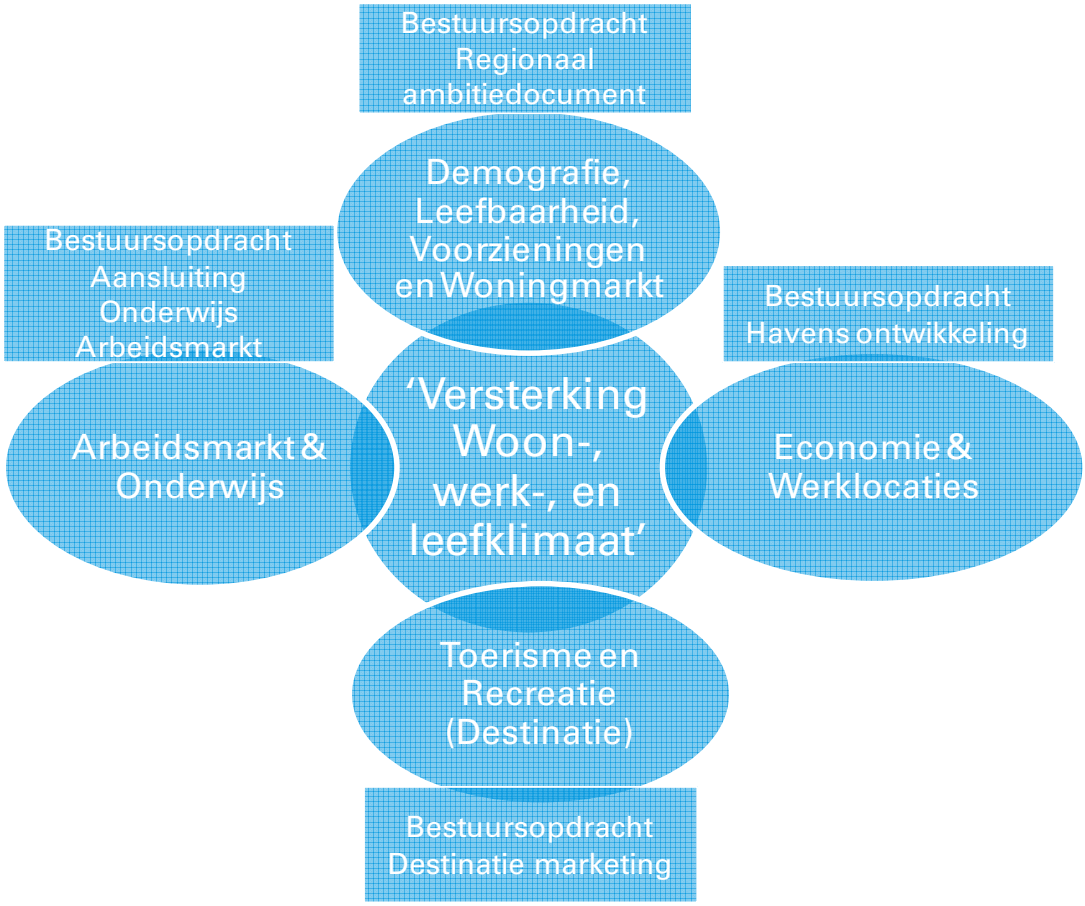

Maatschappelijke en economische effectrapportage

De opgave voor de regio ligt in het goed benutten van de kansen in het versterken van economisch vitaliteit, waarbij focus op de kracht een belangrijk uitgangspunt is, en de regiogemeenten samenwerken om de randvoorwaarden daarvoor zo goed mogelijk daarbij te laten aansluiten. Dit is de kern van het programma 'De Kop Werkt!'; doen wat nodig is om het woon-, werk- en leefklimaat van de Kop voor de toekomst te behouden en te versterken!

Er is behoefte aan inzicht in de resultaten van het programma. De stuurgroep heeft daarom besloten om voor de duur van het programma de voortgang en effectiviteit van het programma te kunnen volgen. Met dit doel is deze (eerste) maatschappelijke en economische effectrapportage opgesteld. Hierin worden de verwachte effecten van het programma in beeld gebracht, en ontstaat op hoofdlijn inzicht in de bijdrage van het programma aan veranderingen op het gebied van wonen, werken en leven.

We starten hiervoor eerst met de stand van zaken van het woon-, werk-, en leefklimaat in de Kop nu. We zetten voor de verschillende deelgebieden de relevante feiten, cijfers en belangrijkste kwalitatieve kenmerken op een rij. Voor deze nulmeting vertalen we de belangrijkste cijfers, maar ook de kwalitatieve aspecten per deelmarkt naar meetbare kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren.

Hierna vertalen we de huidige stand van zaken richting de toekomst op 2 manieren:

- indien er geen specifiek beleid wordt gevoerd voor het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, werken, recreëren en voor bedrijven om zich in de Kop van Noord-Holland te vestigen (nul-scenario)
- en een scenario waarin dit wél wordt gedaan, middels het programma 'De Kop werkt!' (beleidsscenario)

Via deze methodiek (de vergelijking van de ontwikkeling in het nul-scenario en de verwachte ontwikkeling van de regio in het scenario waarin u het Programma 'De Kop Werkt!' inzet) verkennen we op voorhand de verwachte maatschappelijke en economische effecten van de vier bestuursopdrachten.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de verschillende projecten uit het programma 'De Kop werkt!' en de verdeling van deze projecten naar deelgebieden. Duidelijk wordt dat projecten vaak impact hebben op meerdere deelgebieden en deze elkaar ook kunnen versterken.

De impact van het programma wordt beschreven op basis van 4 deelgebieden die gezamenlijk het beleidsdoel 'versterking van woon-, werk- en leefklimaat' beschrijven.

- Deelgebied: demografie, leefbaarheid, voorzieningen en woningmarkt (hoofdstuk 3)
- Deelgebied: arbeidsmarkt & onderwijs (hoofdstuk 4)
- Deelgebied: economie & werklocaties (hoofdstuk 5)
- Deelgebied: toerisme en recreatie (destinatie) (hoofdstuk 6)

Elk van deze hoofdstukken starten met een beschrijving van hoe de regio er voor staat op het gebied van dit deelgebied (paragraaf 1). Elke paragraaf 2 beschrijft de autonome verwachte ontwikkeling van dit deelgebied indien er geen specifiek beleid wordt gevoerd voor het creëren van een optimaal woon- en leefklimaat (nul-scenario),
In paragraaf 3 geven we een overzicht van de projecten die een impact hebben op het betreffende deelgebied, en brengen we de verwachte effecten van het programma in beeld. Zo ontstaat per deelgebied inzicht in de bijdrage van het programma aan versterking van het woon-, werk- en leefklimaatklimaat. Elk hoofdstuk per deelgebied eindigt met aanbevelingen om de effectiviteit van het Programma te vergroten en de kansen die u als regio heeft nog beter te kunnen benutten.

2 Regionale opgaven en programma 'De Kop Werkt!'

2.1 Regio is minimale schaalniveau om zaken voor elkaar te krijgen

De Kop heeft in de volle breedte te maken met de trendbreuk in demografie en ruimtelijke ontwikkeling. Het gaat dan vooral om grote veranderingen in leeftijdsopbouw, samenstelling van huishoudens, voorkeuren van consumenten en gebruikers en leefstijl, bij een stabiliserende huishoudensontwikkeling. Daarnaast heeft u – net als andere regio's - te maken met kwalitatieve veranderingen in hoe we wonen, werken en winkelen. Dit alles moet een plek krijgen in de brede benadering op deze veranderingen in de Kop.

Juist het regionale perspectief is belangrijk om te komen tot een goede aanpak van de effecten van de gesignaleerde trends. De regio is zowel ruimtelijk als bestuurlijk het meest effectieve schaalniveau voor de aanpak van de effecten van demografische transitie, dit zien we ook in andere regio's en komt ook naar voren in het advies 'Grenzen aan de Krimp' van de Commissie TMR[1]. Juist regionaal samenwerken helpt om te kiezen voor een sterk onderscheidend gezamenlijk profiel als regio en elkaar te versterken waar dat kan. Zo kan het vestigingsklimaat het beste versterkt worden, wordt het perspectief van de regio aantrekkelijker en versterkt dat ook de binding van bewoners en bedrijven. Een overlap met acties door de provincie is zeker gewenst, omdat ook hier inrichtingskeuzes plaatsvinden in de lijn van het programma (denk aan provinciale- en Rijkswegen, ruimtelijke ordening en toerisme) die een vliegwieleffect kunnen hebben op de overige investeringen in het programma.

In het programma bepaalt de regio samen waar wordt geïnvesteerd in kwaliteit, en waar niet. Keuzes zijn nodig om te prioriteren welke investeringen het meest effect hebben voor de verbetering van de woon-, werk- en leefklimaat in de Kop. Deze keuzes zijn gemaakt in het programma 'De Kop Werkt!', dat focus aanbrengt in de gezamenlijke inspanningen. Door nu keuzes te maken vanuit een gemeente-grensoverstijgend perspectief heeft elke euro maximaal effect.

BOX: BESCHOUW HET FUNCTIONEREN VAN DE KOP ALS EEN BESTAAND ECOSYSTEEM, VERBETERING HIERVAN IS HET DOEL.

Wanneer u de economische structuur van de Kop vergelijkt met een ecosysteem en een voedselpiramide dan staan bijvoorbeeld de grote kernen Den Helder en Schagen, als locaties met de meest economische dynamiek, werkgelegenheid en voorzieningen en onderscheidende vestigingsmilieus voor

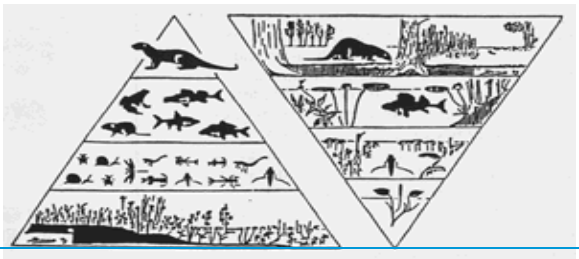

[1] zie ook rapport Team Midterm Review Bevolkingsdaling

ondernemers, terwijl kernen als Anna Paulowna, Middenmeer en Callantsoog belangrijk en onderscheidend zijn voor woonconsumenten en bezoekers. Kortom: specifieke woon- en bijvoorbeeld voorzieningenmilieus met een grote reikwijdte en drempelwaarde, voor allen die een bijzondere habitat nodig hebben. De Kop kan in de kleine kernen rustzoekers goed faciliteren.
Juist de regionale ruimtelijke samenballing van de volle breedte van zowel de functies (in de voedselpiramide) als het vestigingsklimaat (de habitat) maakt de Kop tot het huidige 'ecosysteem'.
Deze samenballing van het ecosysteem optimaliseren door gerichte ingrepen in het woon-, leef en werkklimaat is het doel van het Programma 'De Kop Werkt!': een zo optimaal mogelijk functionerende regio met een sterk woon-, werk-, en leefklimaat.

Focus op kwaliteit, kwantiteit is er genoeg

De kwantitatieve vraag-aanbod verhoudingen zijn op de verschillende deelgebieden op dit moment veelal in balans. De prognoses voor bevolkingsopbouw en beroepsbevolking leiden tot oplopende mismatch in kwantiteit en kwaliteit. Belangrijk is daarom aan de hand van het programma 'De Kop Werkt!' het roer om te gooien en te kiezen ten faveure van de vier bestuursopdrachten en versterking van de kracht van de Kop. En niet oude plannen in de benen te houden die inzetten op nieuwbouw van meer van hetzelfde, in onder andere de woningmarkt en de bedrijfsruimtemarkt. De regio en haar partners moeten met hoge prioriteit aan de slag met het verbeteren van de kwaliteit van het bestaande, en het vergroten van de economische vitaliteit. De keuzes die in het programma worden gemaakt helpen hierbij.
Het gaat om een kwalitatieve verbetering van het woningaanbod, afgestemd op de toekomstige behoeften van de doelgroep (hoog aandeel vergrijzing) en bijbehorende voorzieningen (minder scholen, maar meer zorg). Ook de mismatch tussen arbeidsmarkt en onderwijs staat hoog op de agenda, hier gaat het niet om meer studenten, maar om het behoud van studenten voor de regio en de studiekeuzes die ze maken. Op het gebied van toerisme en recreatie focust u met het programma op de profilering van de Kop en op de kwalitatieve verschillende elementen binnen de Kop. Daarnaast zet u stevig in op versterking van de havenontwikkeling, een sector met potentieel, die de regio uniek maakt.

2.2 Programma en Projecten 'De Kop werkt!'

Binnen de bestuursopdrachten zijn alle projecten ingedeeld naar frames. Er zijn zo'n 50 projecten waar door de partijen gezamenlijk € 30 miljoen in geïnvesteerd wordt. De onderverdeling van het investeringsbudget naar frames is als volgt:

Tabel 1: Investeringen naar frame

Investeringen projecten naar frame	Naar deelgebied	Investering (x miljoen)
Subtotaal Attractieve Noordzeekust	Toerisme en Recreatie	€ 5,8
Subtotaal Offshore Maintenance en Energyport	Economie en Werklocaties	€ 5,6
Subtotaal Grootschalige energie- en productielandschap / Seed Valley & BioValley	Economie en Werklocaties	€ 1,0
Subtotaal Algemene regionale opgaven	Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt & Economie en Werklocaties & Toerisme en Recreatie	€ 13,4
Subtotaal Arbeidsmarkt en Onderwijs	Arbeidsmarkt en Onderwijs	€ 2,2
Subtotaal Destinatiemarketing	Toerisme en Recreatie	€ 1,6
Subtotaal Overig	Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt	€ 0,1
Organisatie Sail	Toerisme en Recreatie	€ 0,2
Onvoorzien	-	€ 0,2
Totaal		**€ 30 miljoen**

Bereikbaarheid heeft impact op alle deelgebiedend

De verdeling naar frames is divers, per frame zijn er meerdere projecten die soms impact hebben op één beleidsdoel zoals de Attractieve Noordzeekust, maar vaker op meerdere terreinen impact hebben. Zo zijn diverse projecten in het frame Algemene regionale opgaven gericht op het verbeteren van de bereikbaarheid, de kernen en het openbaar gebied. Dit type investeringen heeft hiermee impact op de deelgebieden Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt, Onderwijs & Arbeidsmarkt, Economie & Werklocaties, Toerisme en Recreatie (destinatie). Het thema bereikbaarheid komt dan ook terug in alle hoofdstukken, omdat zowel de interne bereikbaarheid, als de verbinding met de rest van Noord-Holland bijdraagt aan een beter woon-, werk- en leefklimaat.

De investeringen zijn allen gericht op het verbeteren van het klimaat voor wonen, werken en recreëren. Een verdeling van het budget naar de verschillende deelgebieden is hiermee niet exact te maken. Toch geeft onderstaande figuur een beeld van waar de investeringen voor bedoeld zijn; het betreft de optelling van alle projectbudgetten naar deelgebied (het totaal is hiermee hoger dan € 30 miljoen omdat het aanpakken van een stuk weg zowel effecten heeft op bereikbaarheid voor bewoners (woningmarkt en leefbaarheid) als voor de werkgelegenheid en bedrijven (economie en werklocaties).

Figuur 2: Verdeling projectbudgetten naar deelgebieden

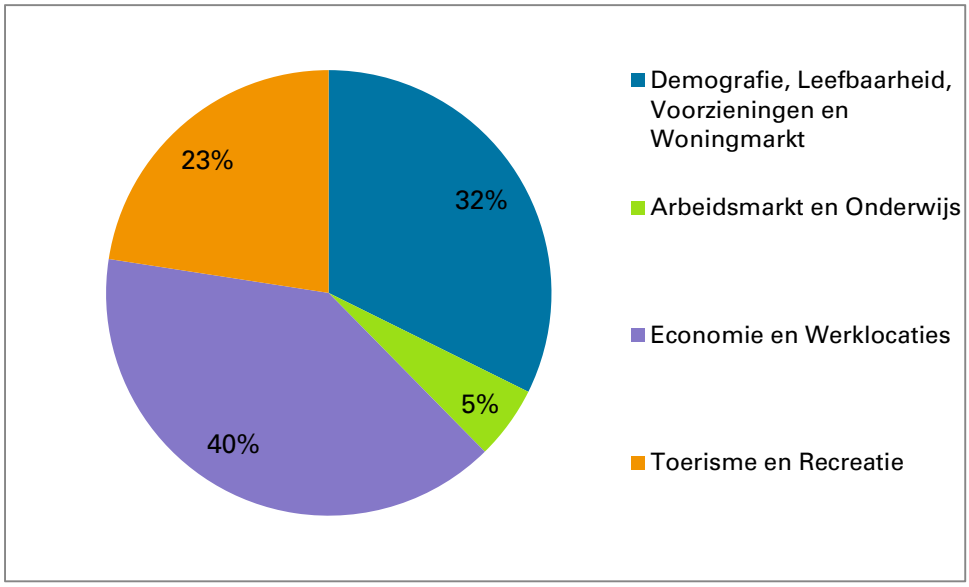

De grootste investeringen van het Programma 'De Kop werkt!' gaan naar de verbetering van de bereikbaarheid via weg en water, de infrastructuur van de Port of Den Helder en de kernen. Ook wordt een flink deel geïnvesteerd in de kwaliteit van het recreatieve aanbod, zo'n kwart van het totale budget. Voor de bestuursopdracht Arbeidsmarkt en Onderwijs, dat tot doel heeft de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te verbeteren, is minder investeringsruimte. Dit deelgebied heeft minder dan de andere terreinen een uitgewerkt projectenaanbod, en zet onder andere meer in op sturing door verdergaande samenwerking tussen partijen, dit is in de regel ook minder kapitaalintensief dan investeringen in fysieke ingrepen in infra of gebieden.

De hoofdstukken per deelgebied (hoofdstuk 3 tot en met 6) geven het overzicht van projecten per deelgebied en de specifieke investeringen, hierdoor komen zoals gezegd een aantal projecten bij meerdere deelgebieden terug.

Investeringen in één deelgebied hebben effect op andere deelgebieden

Investeringen, projecten en processen gericht op één van de deelgebieden hebben ook invloed op de andere deelgebieden, zie figuur 3. Soms is dit effect groter, soms minder. Een aantal voorbeelden, zie hoofdstuk 3 tot en met 6 voor nadere uitwerking:

Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

Binnen deze pijler heeft vooral de demografische ontwikkeling van de bevolking impact op de andere deelonderwerpen. Minder leerlingen op basis- en vervolgscholen betekent minder scholen, meer ouderen betekent een andere vraag naar woningen en voorzieningen, minder inwoners leidt tot minder winkels et cetera.
Verder heeft dit deelgebied effect op de arbeidsmarkt en het onderwijs. De groep van de potentiele beroepsbevolking wordt aanzienlijk kleiner (bijna een kwart) en het aantal studenten zal gaan afnemen.

Economie en Werklocaties

De groei van de regionale economie leidt tot extra banen en vraag naar werknemers. Een deel hiervan is woonachtig in de Kop of verhuist voor deze baan naar de Kop. Ook een ander type vraag naar werknemers, bijvoorbeeld meer hoogopgeleiden, zorgt voor meer inwoners met hogere inkomens en hiermee kansen voor onder meer de woningmarkt. Meer banen betekent ook meer baankansen voor jongeren, deze aansluiting tussen economie en arbeidsmarkt kan zorgen voor veranderingen in demografie en woningmarkt (en bijbehorende leefbaarheid en voorzieningenniveau).

Arbeidsmarkt & Onderwijs

Een verbeterde aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt verbetert de groeikansen van de economie in de Kop. Bij onvoldoende geschikt personeel ondervinden bedrijven hinder van het niet of moeilijk kunnen aantrekken van personeel. Gevolg kan zijn dat bedrijven investeringen stopzetten en verhuizen naar buiten de regio. We zien bijvoorbeeld in de logistieke markt dat de aanwezigheid van geschikt personeel een steeds belangrijkere factor wordt in de vestigingskeuze van bedrijven.
Een verbreding van het opleidingen aanbod, bijvoorbeeld met associate degree opleidingen, betekent dat meer studenten in de Kop zullen blijven studeren. Dit heeft positieve gevolgen voor de bevolkingsopbouw, leefbaarheid en woningmarkt. Primaire partij hiervoor is het onderwijs, waarbij overheid en bedrijfsleven kunnen ondersteunen en faciliteren.

Toerisme en Recreatie

Projecten en investeringen gericht op de groei en kwalitatieve verbetering van deze sector hebben een positief effect op de werkgelegenheid en de economie, maar verder ook op het leefklimaat van de Kop. De voordelen van meer en betere recreatiemogelijkheden zijn immers niet alleen voor bezoekers, maar ook voor inwoners. Verder zorgen de extra bezoekers voor meer draagvlak onder diverse voorzieningen die niet volledig tot de toeristische sector gerekend worden, zoals horeca en winkels.

Figuur 3 : Beïnvloeding en effecten deelgebieden

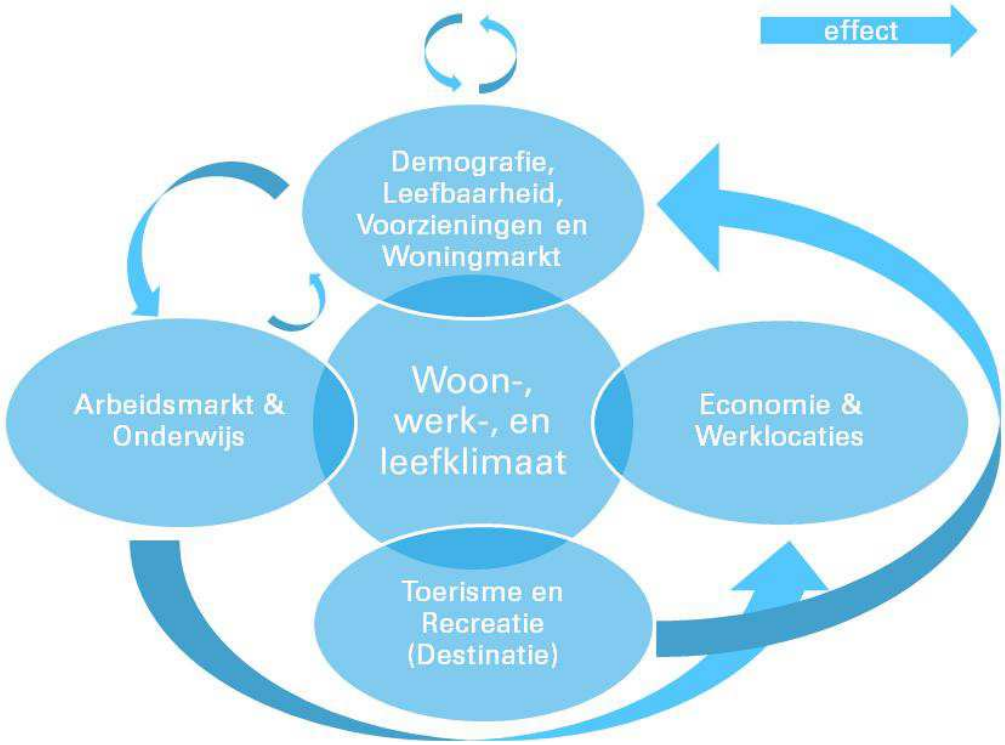

Meer dan 75% van de investeringen gaat naar directe investeringen in woon-, leef- en werkklimaat

Figuur 4 toont de verdeling van de in de bestuursopdrachten opgenomen projecten naar type project. We zien dat meer dan driekwart van de projectinvesteringen gericht zijn op directe investeringen in gebieden (fysieke ingrepen). Het gaat om aanleg of kwalitatieve verbetering van wegen, haventerreinen en kernen. Deze gerichte investeringen dragen direct bij aan de verbetering van het woon-, leef- en werkklimaat in de Kop. Een deel van de investeringen in infrastructuur betreft onderzoekskosten ten behoeve van deze projecten. Investeringen in bereikbaarheid hebben vaak een grote spin-off. Zo wordt de bereikbaarheid beter voor de inwoners, wat de leefbaarheid kan verbeteren, terwijl de regio ook relatief meer bereikbaar wordt ten opzichte van de rest van Noord-Holland, wat perspectieven biedt voor de woningmarkt en het aantrekken van gekwalificeerd personeel.
De marketing investeringen zijn geheel voor de positionering van de Kop als attractieve regio voor verblijf en recreatie. De investeringen in onderzoek zijn vooral gericht op het verbeteren van het woon- en

werkklimaat en het projectmanagement is gericht op de sectorale campagnes voor betere aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt.

Figuur 4 : Verdeling investering 'De Kop werkt!'naar type project

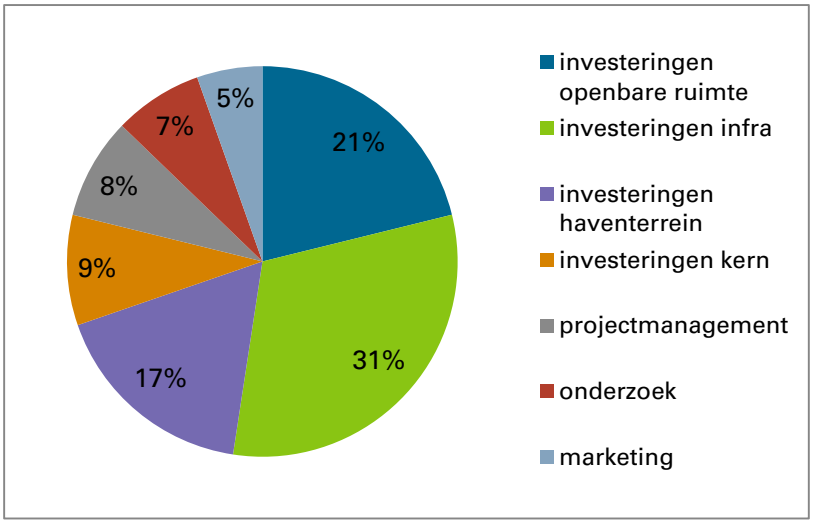

3 Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

3.1 Hoe staat de regio ervoor?

Historische bevolkingsontwikkeling laat een afname zien in de regio

De totale bevolking in de Kop van Noord-Holland bestaat uit circa 163.550 inwoners (73.000 huishoudens). Hiervan wonen circa 56.280 inwoners in Den Helder, circa 47.550 in Hollands Kroon, circa 46.000 in Schagen en circa 13.570 op Texel. De afgelopen 10 jaar is het aantal inwoners afgenomen met circa 2.150 (1%). Zie onderstaand figuur.

Figuur 5: Ontwikkeling van het aantal inwoners in de Kop van Noord-Holland

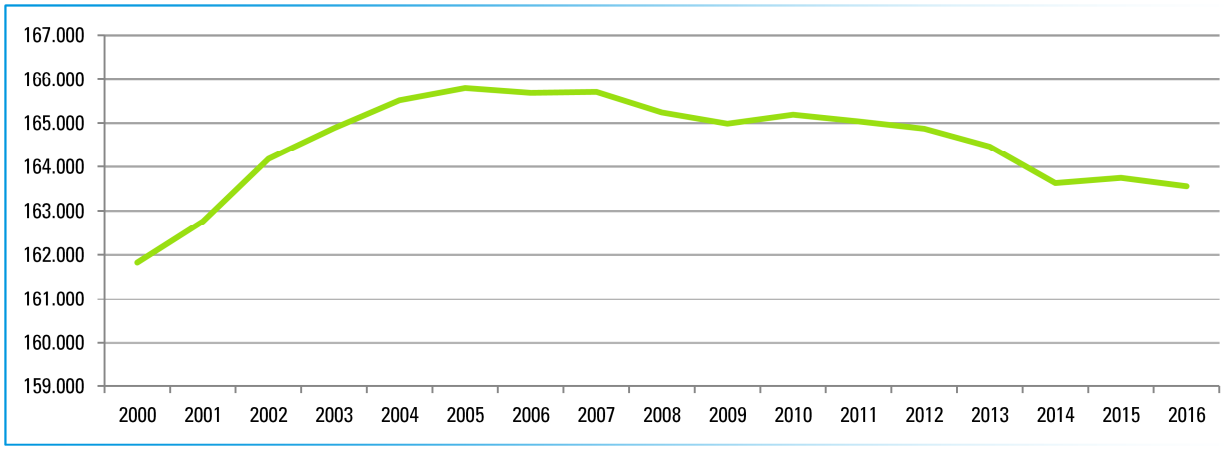

Bron: CBS (2016), bewerking Stec Groep (2018).

Afname van het aantal jongeren in de Kop

Veel jongeren in de Kop trekken weg voor studie en werk, in 2016 ging dit per saldo om 630 personen jonger dan 30 (bron: CBS). Dit heeft een negatief effect op het voorzieningenniveau van bijvoorbeeld scholen en winkels, vooral in de kernen met de sterkste demografische transitie.

Relatief veel oudere huishoudens

In de Kop zijn nu relatief veel oudere huishoudens (21% 65-plussers versus 18% in Nederland). Ook in de leeftijdsgroep tot 65 jaar is het aandeel in de Kop bovengemiddeld, zie onderstaande figuren. De leeftijd en samenstelling van huishoudens verandert als gevolg van vergrijzing en huishoudensverdunning.

Figuur 6: Opbouw bevolking in Kop van Noord-Holland (buitenste ring), provincie Noord-Holland (middelste ring) en Nederland (binnenste ring) naar leeftijd

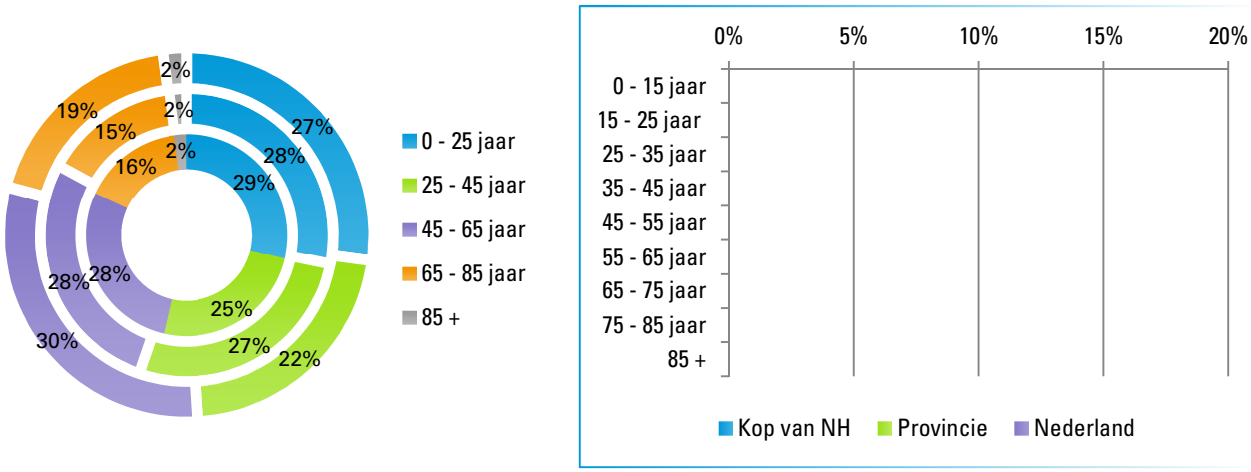

Bron: CBS (2016), bewerking Stec Groep (2018).

Bestaande woningvoorraad: relatief veel grondgebonden woningen en overwegend koop

De Kop is een grote regio met enkele grotere kernen als Den Helder en Schagen, maar ook veel kleinere kernen verdeeld over de regio. In totaal telt de woningvoorraad 74.780 woningen in 2016 (bron: CBS). De meeste woningen in de Kop zijn eengezinswoningen (circa 82%), meer dan gemiddeld in Nederland (circa 64%). Daarnaast bestaat de meerderheid van de woningvoorraad uit koopwoningen (circa 62%).

Net als in de rest van Nederland is aanpassing van de bestaande voorraad naar levensloopbestendige woningen een opgave. Ouderen willen langer thuis wonen, mits hun woningen goed aangepast kunnen worden aan de behoefte.
De druk op de woningmarkt is beneden gemiddeld (bron: NVM en CBS). Dit betekent dat er voor woningzoekers genoeg huizen beschikbaar zijn en dat de prijzen beneden gemiddeld zijn (en minder hard stijgen) dan in andere delen van Nederland. In de Kop wonen bovengemiddeld veel gezinnen en stellen (daarom ook veel koop- en eengezinswoningen). In de woningvraag zit hier in absolute zin dan ook de grootste vraag.

Qua woningbouw betekent de beperkte huishoudensgroei dat er nog een groei te verwachten valt in het aantal woningen (circa 4.000), en dat er de middellange termijn overwegend vervangingsvraag nodig zal zijn. De aankomende transitieperiode vraagt om een nieuwe kijk op de bestaande voorraad van woningen en voorzieningen. Kwaliteit wordt belangrijker dan kwantiteit. Transformatie van bestaande woningen gaat een belangrijkere rol krijgen en woningen die worden toegevoegd moeten echt een aanvulling bieden op de bestaande voorraad en op de juiste plekken gerealiseerd worden.

Omdat de plek waar mensen wonen, sterk verbonden is met de leefbaarheid en de aanwezige voorzieningen ter plaatse is de huishoudensontwikkeling een belangrijke factor voor de staat van de woningmarkt, leefbaarheid, voorzieningen en de ontwikkeling hiervan.

Leefbaarheid is gemiddeld goed en beter dan in rest van Nederland

De leefbaarheid, gemeten in de landelijke Leefbaarometer, is over het geheel genomen in de Kop zeer bovengemiddeld goed. Met uitzondering van Den Helder en de Oostkant van Hollands Kroon scoort het gebied goed tot uitstekend[2]. De Leefbaarometer omvat onderdelen als woningmarkt, voorzieningenniveau, openbare ruimte en mate van overlast en veiligheid.

[2] Het betreft relatief grote gebieden, waarbinnen ook nog verdere differentiatie bekend is. Zo scoren delen van Hollands Kroon die nu voldoende scoren op een lager detailniveau hoger.

Figuur 7: Leefbaarometer voor de Kop van Noord-Holland (2016)

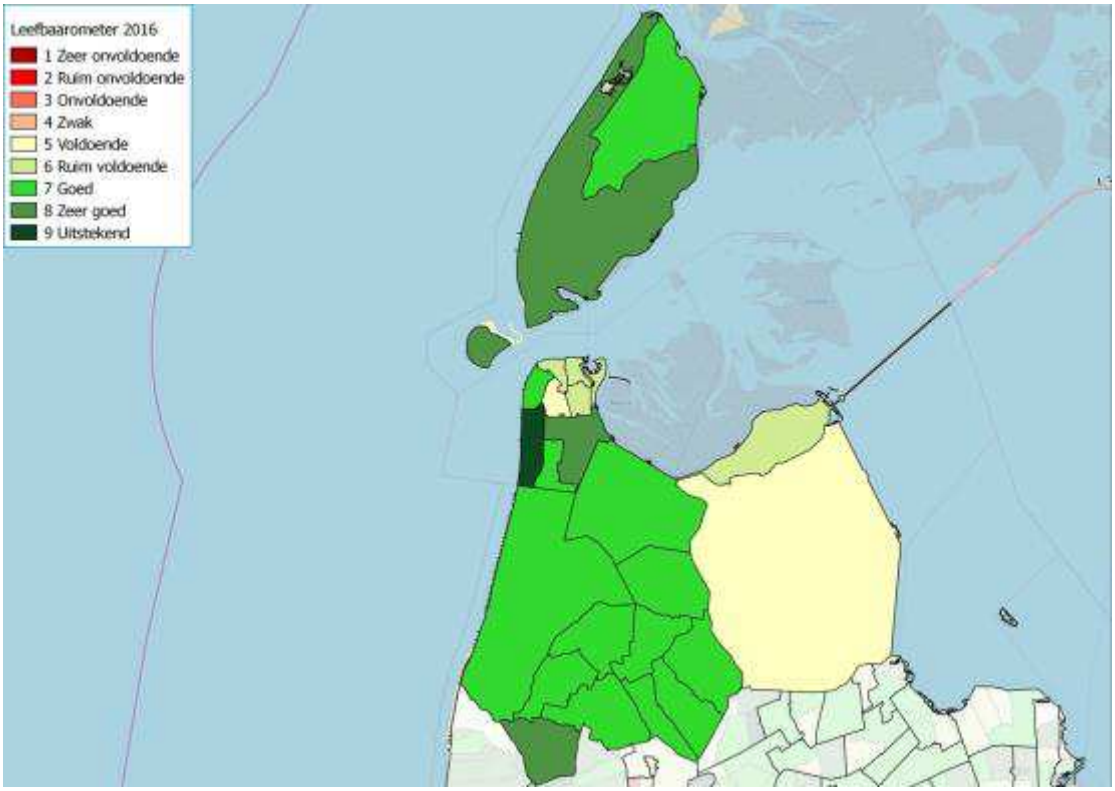

Bron: Leefbaarometer (2016), bewerking Stec Groep (2018).

Beperkt aanbod van en grote afstand tot voorzieningen beïnvloedt de leefbaarheid

De Leefbaarometer is opgebouwd uit circa 100 indicatoren, verdeeld naar 5 hoofdindicatoren. Opvallend is dat alle gemeenten (behalve Den Helder) beneden gemiddeld scoren op de hoofdindicator voorzieningen. Indicatoren binnen deze categorie zijn onder andere het aantal voorzieningen als winkels, horeca, scholen, bibliotheken en zwembaden. Hiernaast is de afstand tot deze voorzieningen input voor de beoordeling.

De afstand tot een huisarts, grote supermarkt en basisschool zijn in de Kop groter dan gemiddeld in Nederland. In Den Helder is de bereikbaarheid van deze voorzieningen wel vergelijkbaar, maar in de meer landelijke gemeenten niet. Zie onderstaande figuur.

Figuur 8: nabijheid van voorzieningen (links) en aantal scholen (rechts) in de Kop, per gemeente en vergeleken met Nederland (in km)

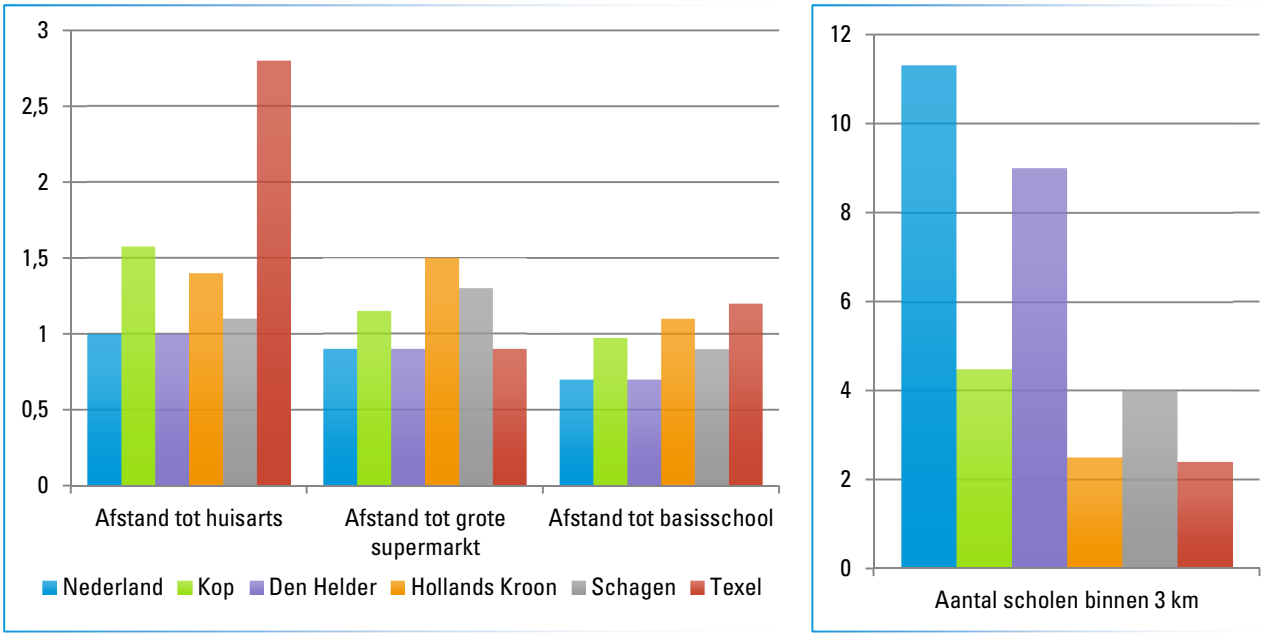

Bron: CBS (2016), bewerking Stec Groep (2018).

Winkels onder druk: relatief veel aanbod voor wijzigende samenstelling van de bevolking

In de Kop zijn zo'n 1.200 verschillende winkels (330.000m² aan verkoop vloer oppervlak), afgezet tegen het aantal inwoners zijn er bovengemiddeld veel winkels vergeleken met Nederland (brond: KSO). Dit is voor een deel te verklaren door de kracht van het toeristisch profiel en toeristische bestedingen in de Kop. De leegstand is met 6,7% lager dan gemiddeld (7,4%), al zijn er wel grote verschillen tussen centra binnen de Kop.

Overige voorzieningen: middellange termijn onzeker vanwege afname van gezinnen

Daarnaast zijn er in de Kop nog overige voorzieningen, waaronder 13 (kleinschalige) dierentuinen en attractieparken, 6 golfbanen, een klimhal en een skihal (bron: Regio Kop van Noord-Holland). Op korte termijn zijn de vooruitzichten van deze pretparken en voorzieningen positief, omdat deze verwachten te profiteren van de toename van het aantal korte vakanties binnen Nederland.

3.2 Nulscenario: Trends, ontwikkelingen en prognoses

Deze paragraaf beschrijft de autonome verwachte ontwikkeling van de demografie, leefbaarheid, voorzieningen en de woningmarkt indien er geen specifiek beleid wordt gevoerd voor het creëren van een optimaal woon-, werk- en leefklimaat (nul-scenario).

Bevolking daalt met circa 6.500 inwoners tot 2040

De bevolking daalt tot 2040 met gemiddeld 271 inwoners per jaar, oftewel 4%. De daling is voornamelijk te zien in de (potentiële) beroepsbevolking. Inwoners die nu nog in de beroepsbevolking vallen zijn in 2040 grotendeels gepensioneerd. Het aantal 67-plussers stijgt jaarlijks met 1,5% (bron: CBS).

Huishoudensprognose: stijging tot 2030, daarna zet de daling in

Er zijn circa 73.000 huishoudens in de Kop. Het aantal huishoudens zal de komende 10 jaar nog groeien met zo'n 3.350 en hierna gaan dalen met enkele duizenden. In totaal neemt het aantal huishoudens ten opzichte van 2016 toe met circa 2.000 tot 75.000 in 2040 (bron: Primos2016).

Figuur 9: Huishoudensprognose op basis van Primos2016

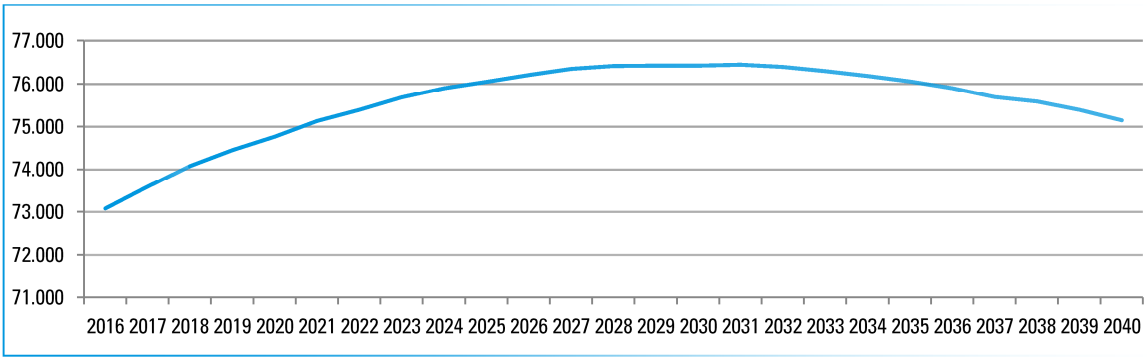

Bron: ABF Research (2016), bewerking Stec Groep (2018).

Onderstaande figuur toont de relatieve afname van jongeren en de potentiele beroepsbevolking en de sterke vergrijzing in de Kop.

Figuur 10: Relatieve ontwikkeling bevolking naar leeftijdsgroep

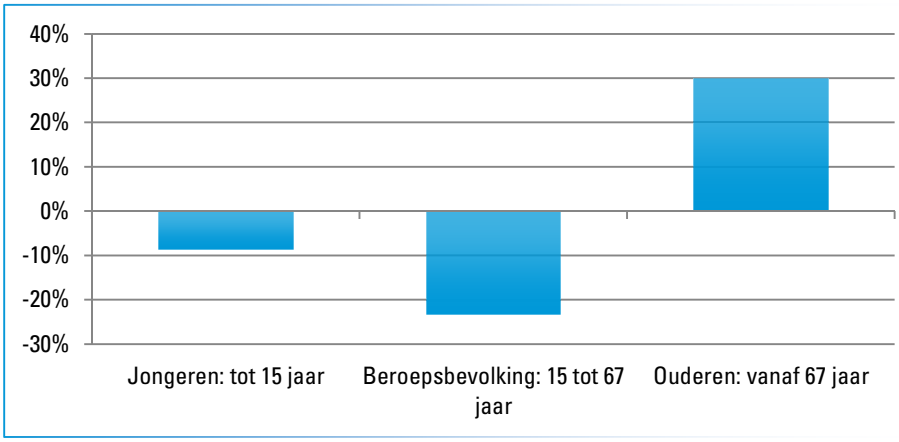

Bron: CBS, 2017 & Provinciale Prognose; Bewerking: Stec Groep, 2018.

Aantal huishoudens neemt wel toe, door toename één- en tweepersoonshuishoudens

Gemiddeld is er sprake van een stijging van 86 huishoudens per jaar, oftewel 0,12% per jaar (ten opzichte van 2016). De stijging is voornamelijk te zien bij alleenstaanden en stellen vanaf 75 jaar, deze verdubbelt tot 2040 (zie onderstaand figuur). Met name het aandeel jonge alleenstaanden en stellen tot 35 jaar neemt relatief sterk af. Ook is er een daling te zien in het aantal gezinnen (bron: Primos2016).

Figuur 11: Huishoudensontwikkeling naar huishoudenssamenstelling

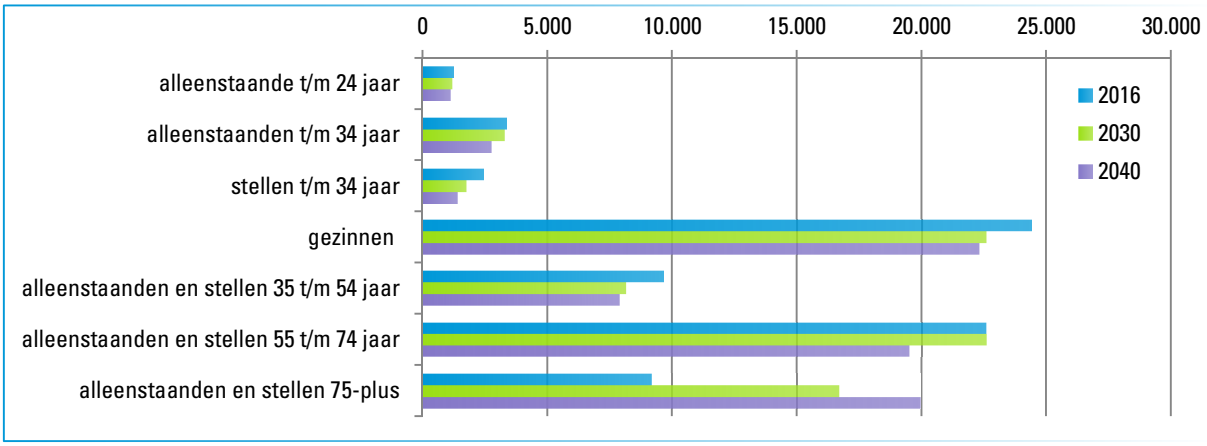

Bron: ABF Primos2016; Bewerking: Stec Groep, 2018.

De veranderende huishoudenssamenstelling heeft invloed op de vraag naar woningen en voorzieningen. Ouderen hebben hierin doorgaans andere voorkeuren dan jongeren en gezinnen. Zij hebben in toenemende mate behoefte aan een levensloopbestendige (nultreden)woning en hebben vaker dan andere huishoudens een voorkeur voor het huursegment. De huidige woningvoorraad bestaat uit circa 75.000 woningen (bron: Syswov), waarvan een relatief groot aandeel eengezins woningen in de koopsector. Focus is nodig om vooral binnen de bestaande voorraad te kijken waar aanpassing tot levensloopbestendige woning mogelijk is.

Afname van retail bestedingen van € 600 miljoen, ook circa 7% meer leegstand

De wijzigende samenstelling van de bevolking geeft een druk op de winkelmarkt die voor een deel opgevangen kan worden door versterking van het toeristisch potentieel. Belangrijker nog voor de winkelmarkt dan demografie en toerisme zijn macro-economische en maatschappelijke trends als online winkelen en een grotere focus van consumenten op belevingswaarde. Dit betekent dat net als in het leeuwendeel van Nederland winkelgebieden in de Kop gemiddeld genomen één of twee slagen kleiner moeten en op sommige locaties, bijvoorbeeld buiten lokale toeristische centra soms zelfs verdwijnen om elders voldoende potentieel te borgen. Vooral in (een deel van de) kleinere kernen, is het compacter maken van de winkelgebieden zowel kwantitatief als kwalitatief noodzakelijk.

Door de verschillen in winkeluitgaven tussen jongeren, gezinnen en ouderen zullen de bestedingen meer dalen dan de bevolkingsafname. Ouderen besteden gemiddeld genomen minder. De totale bestedingen waren € 770 miljoen in 2016, dit daalt naar circa € 715 miljoen in 2040, een daling van circa 7%. Over de gehele periode gaat het om minder retail inkomsten van meer dan € 660 miljoen (nominaal).
Hierdoor zal het aantal vestigingen afnemen en de leegstand toenemen. De leegstand in 2016 bedroeg 6,7% volgens de NVM. In 2040 neemt deze door verminderde bestedingen naar verwachting toe tot 11,7%. Deze extra leegstand leidt naar verwachting tot circa € 23 miljoen aan waardedaling van het winkelvastgoed.

Figuur 13: Invulling van winkelvestigingen in de Kop

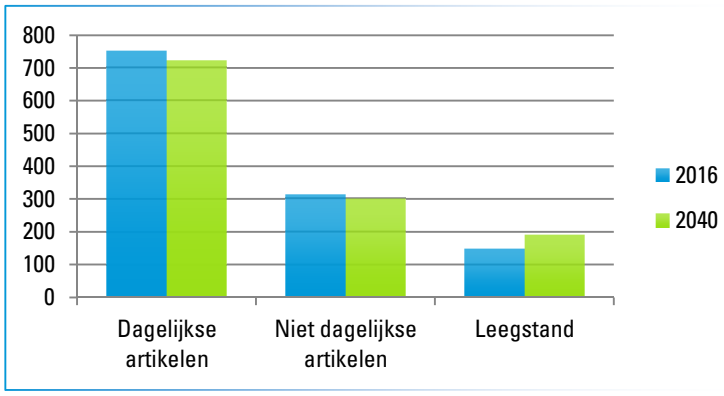

Bron: KSO 2016; Bewerking: Stec Groep, 2018.

Overige voorzieningen

Ook reguliere doelgroepen voor overige voorzieningen zullen door de wijzigende samenstelling van de bevolking steeds kleiner worden. Ook hier moet worden gekeken naar toekomstbestendige locaties en concepten en voorzieningen die op sommige plekken wellicht kunnen verdwijnen. Uiteraard kunnen sommige voorzieningen ook nieuwe doelgroepen proberen aan te boren. Ook hier geldt dat regionale regie gewenst is. Moeilijke keuzes zijn nodig tussen kernen over de vraag waar concentratie mogelijk is, en waar dit leidt tot het verdwijnen van voorzieningen. Het gaat onder meer om scholen, buurtcentra, bibliotheken, zorgvoorzieningen, sportfaciliteiten e.d.

De vraag naar verschillende voorzieningen neemt af. De totale bevolking daalt met zo'n 4%, maar de groep 15-64 en kinderen daalt, respectievelijk 19% en 8%. Dit leidt tot een afname van het aantal leerlingen en draagvlak voor horeca, sportverenigingen en zwembaden. De vraag naar zorgvoorzieningen zal door de vergrijzing flink toenemen.

Aandachtspunt is het kwalitatieve profiel van de toeristisch recreatieve voorzieningen, omdat de meeste voorzieningen zich richten op families met een reistijd van één uur. Deze doelgroep gaat de komende jaren wat afnemen.

Leefbaarheid

Wanneer de bevolking afneemt, neemt de leegstand van woningen en winkels toe. Zonder gericht beleid ontstaat er een grotere kans op verloedering van vastgoed en de leefomgeving. Daarnaast daalt het voorzieningsniveau, zeker in de kleinere kernen. Voorzieningen zoals winkels, scholen en (sport)verenigingen moeten sluiten, door een gebrek aan klanten, kinderen en leden. Dit zorgt voor een slechtere leefbaarheid in de regio, waarbij de regionale verschillen die er nu al zijn groter zullen worden. In de regionale afstemming over woningen, winkels, voorzieningen en recreatie zijn hiervoor keuzes nodig.

3.3 Impact Programma 'De Kop Werkt'!

In deze paragraaf brengen we de verwachte effecten van het programma in beeld en ontstaat inzicht in de bijdrage van het programma aan veranderingen op het gebied van demografie, leefbaarheid, voorzieningen en de woningmarkt. Onderstaande projecten uit het Programma hebben invloed op dit deelgebied, de totale investeringen bedragen € 13,9 miljoen.

Tabel 2: Projecttypen met impact op Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

Project	Investering	€ Effect kwantitatief	Effect kwalitatief
Leefbaarheid en woonkernen	€ 3,4 miljoen		
Planet Texel / Revitalisering De Koog	kwaliteit kern, oa openbare ruimte		
Opwaarderen Dorpsplein	openbare ruimte van dorpsplein in Huisduinen		
Revitalisering Groote Keeten	openbare ruimte dorpsplein Groote Keeten		
Uitvoering gebiedsvisie Sint Maartenszee	kwaliteitsverbetering kern Sint Maartenszee		
Uitvoering dorps ontwikkelplan Oudesluis	uitvoering diverse maatregelen kwaliteitsverbetering kern Oudesluis		
Uitvoering dorps ontwikkelplan Wieringerwerf	realisering projecten (innovatieve woningbouw en openbare ruimte) tbv leefbaarheid kern		
Uitvoering dorps ontwikkelplan Middenmeer	realisering projecten (innovatieve woningbouw en openbare ruimte) tbv leefbaarheid kern		
Kwaliteit kust	€ 1,4 miljoen		
Verbeteren verbinding zee-strand-Huisduinen	bereikbaar via afslag naar strand		
Versterking ligging aan zee/Voorhoedeproject	pilot multifunctionele dijk, Den Helder weer stad aan zee		
Identity matching	activiteiten en werkzaamheden die DNA vd kustplaatsen in beeld brengen		
Infrastructuur en bereikbaarheid	€ 8,1 miljoen		
Opstelling bereikbaarheidsplan	opstellen bereikbaarheidsplan Kop van Noord Holland		
ICT gestuurd mobiliteitssysteem Wieringerwerf-Agriport-Middenmeer-Hoorn	ontwikkeling ICT gestuurd mobiliteitssysteem		
Ongelijkvloerse aansluitingen A9 - N9 – Den Helder	realisatie ongelijkvloerse aansluitingen		
Oost-West Stolpen Medemblik	realisatie betere doorstroming A7-A9		
Verbetering doorstroming N250 (boot Texel-knooppunt de Kooij)	verbetering doorstroming in Den Helder, project N250-03		
Vaste oeververbinding Burgervlotbrug	nieuwe brug over NH kanaal tussen Schoorldam en de Stolpen		
Kwalitatieve woningvoorraad	€ 0,9 miljoen		
Verduurzaming levensloopbestendigheid bestaande woningvoorraad	bewoners krijgen maatwerkadviezen om langer en comfortabel thuis te kunnen blijven wonen		
Vrijkomende agrarische bebouwing	regionale visie opstellen en ondersteuning van projecten		
Overig	€ 0,1 miljoen		
Vestigingsmilieus	opstellen PvA leefbaarheid, woningbouw, voorzieningen, vestigingsmilieu		
Opstellen omgevingsvisie	opstellen omgevingsvisie		

Transitie is niet te pareren, het woon- en leefklimaat op peil houden wel

Verhuisbewegingen, zoals de trek naar de stad, door het grote aanbod van banen en voorzieningen, zijn zeer lastig met beleid te sturen (beperkt kwantitatief effect). Meer banen en een betere bereikbaarheid (meer banen op relatief kortere afstand) hebben beperkt effect op het aantrekken van nieuwe inwoners en huishoudens, maar helpen wel bestaande gevestigde huishoudens en bedrijven te binden.

Wel kan de kwaliteit van het woon- en leefklimaat worden versterkt, de projecten die inzetten op een kwalitatieve verbetering van de leefbaarheid in de kernen, zoals in Oudesluis, Wieringerwerf en revitalisering van de Koog hebben kwalitatief gezien veel impact, zoals we in bovenstaande tabel zien.

Hierdoor verbetert het woon- en leefklimaat. Door als regio te investeren, worden vaak particuliere investeringen uitgelokt; het effect van zulke ingrepen is dan ook groot. Dit draagt onder meer bij aan het waardebehoud van de woningen in deze kernen, voorkomt veroudering en verrommeling (= leefbaarheid) en verbetert daarnaast het toeristisch potentieel van deze kernen.

Ook de projecten gericht op de kwaliteit van de kust zorgen voor een betere kwaliteit, maar ook promotie, van deze kustplaatsen. Promotie heeft vrijwel altijd een aantrekkend effect; de uitspraak "onbekend maakt onbemind" gaat zeker bij gebiedsidentiteit vaak op! Omdat de reikwijdte van het effect moeilijk is te peilen, schalen we het effect als gemiddeld in.

Een betere bereikbaarheid leidt niet zozeer tot meer inwoners of huishoudens (kwantiteit), maar is wel een belangrijke kwalitatieve verbetering. Bewoners kunnen zo sneller naar werk, winkels en recreëren. Verder hebben deze investeringen natuurlijk ook een positieve impact op de vestigingssituatie van bedrijven.

Het verbeteren van de kwalitatieve woningvoorraad heeft vooral kwalitatief meerwaarde voor het woongenot van bewoners; meer mensen (blijven) wonen in de door hen gewenste woning.

Kwalitatieve verbreding opleidingen en type banen kán eraan bijdragen het vertrekoverschot bij jongeren te verminderen

Een aanzienlijke verbetering van het aanbod en type banen en onderwijs kan een stimulans zijn voor jongeren en werkenden om vaker te kiezen om in de Kop te blijven. Dit is echter een hele opgave, dit vraagt om extra opleidingen, bijvoorbeeld op HBO niveau en meer hoogopgeleide banen. Indien er een grotere groei plaatsvindt in het aantal hoogopgeleide banen in een aantal speerpuntsectoren, kan dit leiden tot een kleiner vertrekoverschot van deze groepen inwoners. Afhankelijk van de economische mogelijkheden en ontwikkelingen binnen deze sectoren in de Kop zal dit leiden tot kleine verschuivingen in deze aantallen; we rekenen hier nu niet mee.

We nemen aan dat door sterke kwalitatieve verbetering van de opleidingen en de banen het aantal jongeren en de leeftijdscategorie 15-67 jaar (beroepsbevolking) tot 2040 met 2% minder dalen dan in het nulscenario. Dit betekent dat het aantal jongeren tot 15 jaar met 1.960 daalt (in plaats van 2.000) en de beroepsbevolking met 19.000 (in plaats van 19.400). Hoewel de daling iets afneemt, is deze nog steeds aanzienlijk. Het aantal ouderen wordt gelijk verondersteld, omdat er geen beleid is om hen aan te trekken of te motiveren om te verhuizen. De totale bevolking wordt dan 157.200 in 2040, tegenover 156.800 in het nulscenario.

Wanneer het aantal jonge personen minder sterk daalt, daalt ook het aantal jonge huishoudens en gezinnen minder sterk. Aangenomen wordt dat het aantal alleenstaanden en stellen tot 35 jaar en het aantal (1-ouder)gezinnen ook met 2% minder daalt. Dit levert in totaal circa 80 extra huishoudens op. Het totaal aantal huishoudens wordt dan 75.230 in 2040, tegenover 75.150 in het nulscenario.

Bestedingen en vastgoedwaarde van retail dalen minder sterk, aantal banen neemt toe

De veranderende de bevolkingsopbouw (iets meer jongeren en gezinnen) heeft een positief effect op de retail bestedingen. Deze dalen over de gehele periode minder hard. In het nulscenario daalde de bestedingen van circa € 770 miljoen (in 2016) naar € 715 miljoen (in 2040), maar in het beleidscenario worden deze ruim € 717 miljoen. Dit komt omdat jongeren meer uitgeven aan retail dan ouderen. Over de gehele periode scheelt dit circa € 30 miljoen (nominaal) aan retail inkomsten.

Daarnaast zorgt dit ervoor dat er meer vestigingen open kunnen blijven, deze verminderde leegstand zorgt ervoor dat de waarde van het vastgoed iets minder hard daalt. In het nulscenario is deze daling circa € 23 miljoen, in het beleidscenario € 22 miljoen.

Keuzes in voorzieningen zijn nodig, maar verbetering naar verwachting minimaal

Hoewel het aantal inwoners iets minder sterk afneemt dan in het nulscenario, is er nog steeds sprake van een afname. De vraag naar diverse voorzieningen neemt nog steeds af in de Kop. Daarom zijn er nieuwe strategieën en keuzes nodig voor de verdeling van voorzieningen, zoals winkels, zorg en scholen. In het programma zijn nu twee projecten specifiek hiervoor opgenomen, maar in werkelijkheid zal de samenwerking breder en dieper moeten zijn.
De verschillende kernen moeten elkaar op het gebied van voorzieningen gaan versterken en niet als concurrenten zien. Zolang er goede regionale afstemming plaatsvindt over het behouden van voorzieningen kunnen de negatieve effecten beheerst en beperkt worden. Dit in tegenstelling tot een situatie waarin geen overleg plaatsvindt tussen gemeenten over spreiding en concentratie van aantallen en kwaliteit.

Leefbaarheid verbetert door focus op kernen, bereikbaarheid en kustrecreatie

In het nulscenario wordt uitgegaan van een vermindering van de leefbaarheid, doordat het aantal inwoners en voorzieningen afneemt. In het beleidscenario dalen deze ook, maar vinden er ook allerlei investeringen plaats om de leefbaarheid in de kernen te verbeteren. Dit heeft vermoedelijk een positief effect op de leefbaarheid. Ten eerste zijn de investeringen in de kernen belangrijk om de leefbaarheid op peil te houden. Daarnaast zorgen ook de investeringen in de bereikbaarheid voor een beter leefklimaat, doordat delen van de kop (en voorzieningen) beter verbonden worden met elkaar en de rest van het land. Ten slotte zorgen de projecten rondom de kust voor verbeterde recreatiemogelijkheden voor de bewoners, wat positief bijdraagt aan de leefbaarheid.

Tabel 3: Effecten beleid 'De Kop werkt!'op Demografie, Leefbaarheid, Voorzieningen en Woningmarkt

	Nulscenario	Beleid Kop Werkt	Indicatief verschil
Bevolking 2040	Ontwikkeling2016-2040: - 6.500	Ontwikkeling2016-2040: - 6.072	Een verminderde afname van circa 400 personen
Huishoudens	Ontwikkeling2016-2040: 2.070	Ontwikkeling2016-2040: 2.150	Een extra toename 80 huishoudens
Bestedingen retail	Een afname van € 660 miljoen tussen 2016 en 2040	Een afname van € 630 miljoen tussen 2016 en 2040	€ 30 miljoen
Waardedaling retail vastgoed (leegstand)	Daling vastgoed-waarde: € 23 miljoen	Daling vastgoed-waarde: € 22 miljoen	€ 1 miljoen
Voorzieningen	- -	-	Nog steeds een afname, maar minder sterk
Leefbaarheid	-	+	Leefbaarheid verbetert iets, in plaats van verslechtering

De impact van de projecten in het Programma is zowel kwantitatief als kwalitatief. Een belangrijk uitgangspunten dat we hanteren voor het beleidsscenario is dat we uitgaan van een lichte aanpassing van de bevolking; de impact van het gehele programma zorgt er voor dat er iets minder jonge mensen en mensen in de beroepsbevolkingsleeftijd vertrekken; 2% of circa 400 personen. Deze extra personen zorgen voor de totale periode voor circa € 30 miljoen aan extra bestedingen in de retail, en op sommige plekken wellicht net dat beetje draagvlak voor bepaalde voorzieningen.

De regionale aanpak en afstemming zorgt ook voor een betere aanpak van de noodzakelijke, soms moeilijke keuzes voor voorzieningen. Het opstellen van de verschillende plannen van aanpak en omgevingsvisie zullen leiden tot een meer structurele, regionale aanpak wat leidt tot scherpere keuzes en meer effecten dan indien dit voor de gemeenten afzonderlijk zou gebeuren. Dit komt zowel de kwantitatieve als kwalitatieve effecten ten goede.

3.4 Aanbevelingen

Regionale samenwerking cruciaal

Het behoud van het woon- en leefklimaat en het aanbod en kwalitatieve verdeling van de winkels en voorzieningen is gezien de bevolkingsafname een opgave. Met de projecten 'Vestigingsmilieus' en 'Opstellen omgevingsvisie' wordt ingezet op de regionale samenwerking tussen de gemeenten. Er zijn immers keuzes nodig tussen kernen en gemeenten als het gaat om het toevoegen van of kwalitatief verbeteren van het woon- en leefklimaat en de voorzieningen. Deze zullen op de beste plekken moeten landen, zodat zoveel mogelijk kernen hiervan profijt hebben. Een goede samenwerking en afstemming is noodzakelijk om concurrentie en inefficiency te vermijden.

Verder zal op veel plekken ingezet worden op kwalitatieve aanpassing van de huidige voorraad, zoals ook het project "Verduurzaming levensloopbestendigheid bestaande voorraad" beoogt. Met de vergrijzing die intreedt zal hier veel behoefte aan zijn. Dit soort projecten en samenwerking hierin leidt tot goede resultaten, niet alleen kwalitatief maar ook kwantitatief zoals het terugdringen van het overaanbod en hiermee terugdringen van een verwachte waardedaling van woningen.

Nieuwe strategieën en keuzes zijn nodig voor de verdeling van voorzieningen als winkels, zorg en scholen. In het programma zijn nu twee projecten specifiek hiervoor opgenomen, maar in werkelijkheid zal de samenwerking breder en dieper zijn en ook moeten zijn.

4 Arbeidsmarkt en Onderwijs

4.1 Hoe staat de regio ervoor?

Dalende trend in aantal leerlingen, weinig hoger opgeleiden

De Kop van Noord-Holland telde in 2016 zo'n 21.800 leerlingen in het basis- en voorgezet onderwijs. Het aantal leerlingen op instellingen in het basis- en voortgezet onderwijs is in de afgelopen jaren afgenomen. Het aantal studenten woonachtig in de Kop dat MBO-, HBO- of WO-onderwijs volgt, steeg in de afgelopen jaren.

Opvallend is benedengemiddelde aandeel hoger opgeleiden en studenten, dat in de regio woont. Het gaat om zo'n 500 studenten die een opleiding volgen in het wetenschappelijk onderwijs. Dat is zo'n 6% van in totaal circa 8.700 studenten in het middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Op nationaal niveau ligt dit percentage op 22%. Belangrijke reden voor dit lage aandeel is dat er in de regio zelf naast de Faculteit Militaire Wetenschappen geen HBO- en WO-instellingen aanwezig zijn. Omdat de afstand tot andere HBO- en WO-instellingen groot is, is er voor veel studenten weinig andere keuze dan verhuizen.

Grootste gedeelte mbo-studenten volgt opleiding in speerpuntsector Medisch

Het grootste deel van de studenten in de Kop volgt een studie die samenhangt met de speerpuntsector Medisch. We hebben een inschatting gemaakt van het aandeel van de speerpuntsectoren in aantal studenten, op basis van de huidige verdeling van studenten naar opleidingsrichting (open data DUO). Er wonen ruim 5.700 studenten in de Kop die een MBO-opleiding volgen. Circa 30% daarvan van de MBO-studenten volgt een opleiding in de richting zorg, welzijn en sport. De MBO-sectoren 'creatieve industrie en ICT' en 'mobiliteit, transport, logistiek, maritiem' kenden in de afgelopen jaren een sterke groei.

Figuur 14: Aandeel vijf speerpuntsectoren van de Kop in aantal studenten

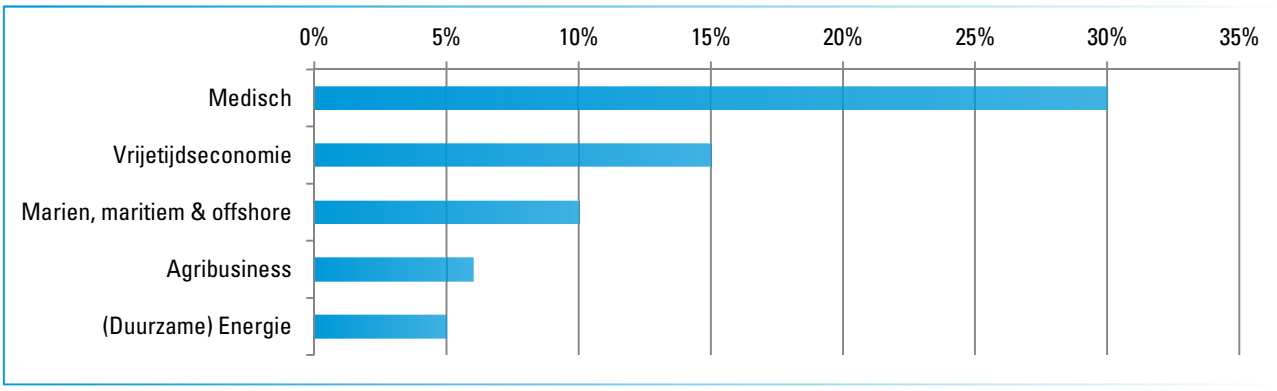

Bron: DUO open databestanden; Bewerking: Stec Groep, 2018.

Vooral tekort aan werknemers in technische beroepen

In januari 2018 waren er in totaal zo'n 4.200 vacatures in de (arbeidsmarkt)regio Noord-Holland Noord. Bijna de helft (43%) daarvan betrof technische beroepen. De meeste vacatures waren er voor elektriciens & elektronicamonteurs, hulpkrachten bouw & industrie en machinemonteurs. Beroepsgroepen met een hoge spanningsindicator (verhouding vraag en aanbod, UWV) zijn onder andere bouwarbeiders, machinemonteurs, assemblagemedewerkers, verpleegkundigen en keukenhulpen.

In de bestuursopdracht Match 2020 is onderzoek gedaan naar krapte op de arbeidsmarkt binnen verschillende segmenten van de speerpuntsectoren. Daaruit blijkt het volgende:

- In de speerpuntsector **Agribusiness** ervaren teeltbedrijven in de Kop in toenemende mate moeilijkheden om personeel voor het middenkader op MBO-niveau 4 te werven. Verder is er een tekort aan medewerkers groenvoorziening en hoveniers op alle niveaus.
- In de speerpuntsector **Medisch** ervaren zorgorganisaties dat zij steeds moeilijker hoger opgeleid personeel kunnen werven. Een toename van diezelfde vraag in Amsterdam en Zaanstreek-Waterland vormt in de toekomst mogelijk een belemmering voor het aantrekken van voldoende gekwalificeerd personeel in de Kop.
- Er is een groot en snel groeiend tekort aan vakmensen op MBO-niveau 3 en 4 binnen de speerpuntsectoren **Maritiem & Offshore** en **Energie**. Ook is sprake van krapte op het gebied van HBO- en WO-opgeleide medewerkers. Veel HBO- en WO-opgeleid personeel bij bestaande bedrijven komt van buiten de regio. Gebrek aan lokaal HBO- en WO-opgeleid personeel kan leiden tot een verslechtering van het vestigingsklimaat. Door het ontbreken van onderwijs op dit niveau in de Kop trekken studenten uit de regio en keren zij niet, of mondjesmaat terug.
- De krapte in de speerpuntsector **Vrijetijdseconomie** speelt vooral bij koks en schoonmaakpersoneel. De krapte is met name op Texel een probleem, in de rest van de Kop is de problematiek beperkt.

Lage werkloosheid, maar ook lage participatie in de Kop

De Kop van Noord-Holland heeft een relatief lage werkloosheidsgraad; 5,1% in de Kop, 5,7% in Noord-Holland en 6% in Nederland (het hoge percentage in onderstaande figuur betekent dat de Kop circa 18% beter presteert dan het Nederlands gemiddelde op dit vlak). De netto arbeidsparticipatie, het aandeel werkenden ten opzichte van de beroepsgeschikte bevolking, is daarentegen in de Kop van Noord-Holland lager dan in de provincie en de rest van Nederland; respectievelijk 65,9% in de Kop, 67% in de provincie Noord-Holland en 66,4% in Nederland.

Circa 65% van de mensen in'De Kop werkt!'ook in de regio

De regio telt 0,44 banen per inwoner. Dat is licht beneden het landelijke kengetal van 0,48. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er meer mensen buiten de regio werken dan dat er mensen van buiten de regio in de Kop werken. Er is sprake van een negatief pendelsaldo van circa 10.000 werknemers. Van alle werkende mensen die in de Kop wonen, werkt circa 65% in de Kop, dit is een interessant gegeven, vanuit het licht dat dit potentiële doelgroepen voor het wonen in de Kop zijn.

Figuur 15: Benchmark arbeidsmarkt Kop

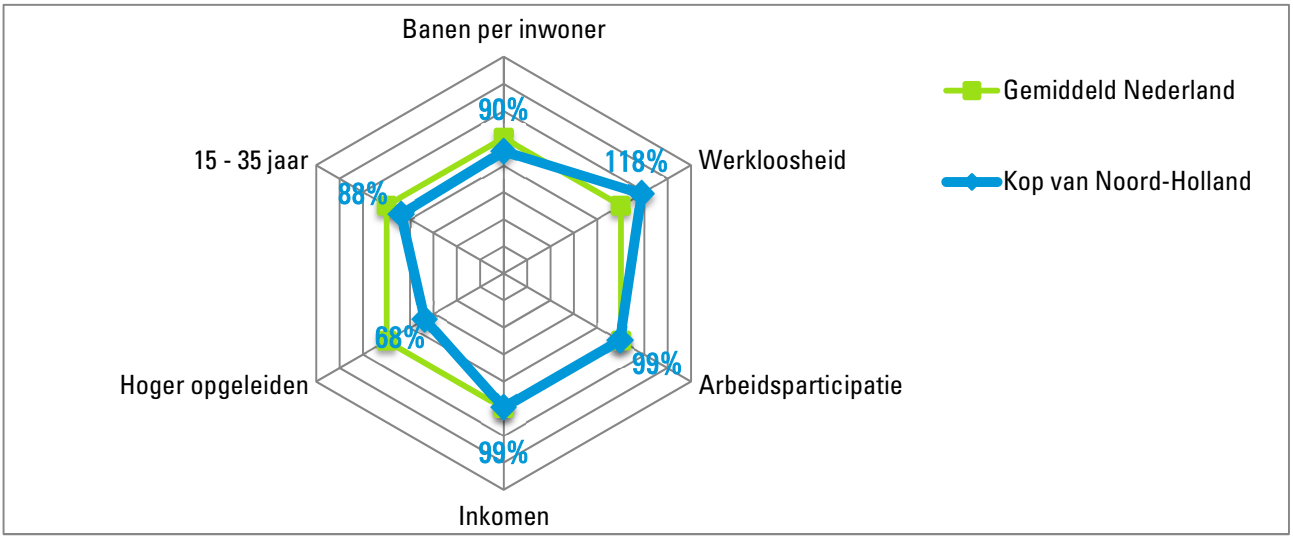

Bron: CBS, 2018; Bewerking: Stec Groep, 2018.

4.2 Nul-scenario: trends, ontwikkelingen en prognoses

Deze paragraaf beschrijft de autonome verwachte ontwikkeling van de arbeidsmarkt en het onderwijs indien er geen specifiek beleid wordt gevoerd voor het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, leven en werken (nul-scenario).

Aantal studenten

We hebben de ontwikkeling van het aantal studenten doorgerekend op basis van de leerlingenprognose (basis- en voortgezet onderwijs) van het DUO. We zien dat het totaal van 8.700 in 2016 daalt naar circa 7.200 in 2040, een daling van circa 1.500 studenten. De daling doet zich met name voor in de periode tot 2030, daarna is stabilisatie en lichte groei zichtbaar.

Figuur 16: Ontwikkeling aantal studenten MBO, HBO en WO woonachtig in de Kop

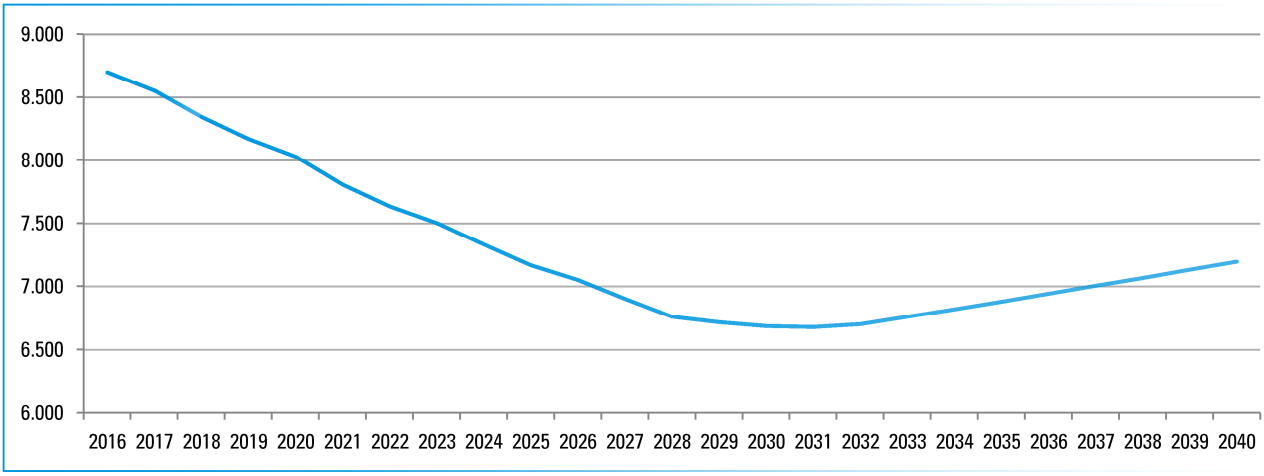

Bron: CBS, 2018 & DUO leerlingenprognose; Bewerking: Stec Groep, 2018.

Studenten in speerpuntsectoren

Er is geen prognose voor het aantal studenten naar opleidingsrichting. In het nul-scenario gaan we ervan uit dat de huidige verdeling constant blijft.

Werkloosheid

De ontwikkeling van de werkloosheid is afhankelijk van diverse demografische en (macro-)economische factoren (o.a. economische groei, ontwikkeling beroepsbevolking, participatiegraad). De regio en de provincie beschikken niet over een arbeidsmarkt- of werkgelegenheidsprognose. In het nul-scenario gaan we ervan uit dat tot 2040 de werkloosheid gemiddeld genomen constant blijft. De huidige werkloosheid in de regio is zoals gezegd 5,1%.

Inkomen

Voor het inkomensniveau geldt feitelijk hetzelfde als voor de werkloosheid: er is geen specifieke prognose voor deze indicator. Bovendien geldt ook hier dat de ontwikkeling afhankelijk is van diverse factoren. In het nul-scenario gaan we ervan uit dat het inkomensniveau constant blijft.

Mismatch arbeidsmarkt

Het aantal ontstane vacatures groeit in de arbeidsmarktregio Noord-Holland Noord, ook het aantal moeilijk vervulbare vacatures. Gevolg hiervan is dat meer werkgevers (productie-)belemmeringen ervaren en er een rem op de economische groei kan ontstaan. De verwachte knelpunten in personeelsvoorziening zijn het grootst in ICT, techniek, onderwijs en zorg, zo blijkt uit onderzoek van het UWV (Regio in Beeld Noord-Holland Noord, oktober 2017). Trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de toekomstige (mis)match op de arbeidsmarkt zijn met name de vergrijzing in de regio en trends als digitalisering en technologische ontwikkelingen. Onderwijs, openbaar bestuur, logistiek en zorg zijn sectoren die relatief het sterkst

geconfronteerd gaan worden met een uitstroom van werknemers, gezien het hoge aandeel 60-plussers. Daarnaast zorgen technologische ontwikkelingen en digitalisering voor verandering van functie-eisen en vraag naar andersoortig werk. Gezien deze ontwikkelingen en ook de verdere 'verdienstelijking' van de economie gaan we er in het nul-scenario van uit dat de huidige knelpunten op de arbeidsmarkt alleen maar versterkt worden.
In onderstaande figuur hebben we op hoofdlijn de verhouding weergegeven tussen groei in aantal banen, aantal uittreders op de arbeidsmarkt en het totaal aantal afgestudeerden in de periode 2016 t/m 2040. In het meest gunstige scenario (WLO-hoog) komen er tot 2040 zo'n 2.700 banen bij in de Kop. Daarnaast schatten we dat er in de periode 2016-2040 in totaal circa 95.000 mensen uit zullen stromen van de arbeidsmarkt (mensen die niet meer op zoek zijn of stoppen met werk[3]). In de afgelopen jaren telde de Kop zo'n 2.200 tot 2.600 gediplomeerden van het middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Dat is jaarlijks zo'n 30% van het totaal aantal studenten op het MBO, HBO en WO in de Kop. Wanneer we dit door trekken tot 2040 op basis van de DUO leerlingenprognose, dan zijn er in de periode 2016-2040 in totaal zo'n 55.000 gediplomeerden die de arbeidsmarkt betreden.
Deze berekeningen geven een grove indicatie van de in- en uitstroom op de arbeidsmarkt in de Kop. De werkelijke arbeidsmarkt zit complexer in elkaar. Deze cijfers geven echter wel aan dat er op totaalniveau een tekort aan personeel zal ontstaan in de regio.

Figuur 17: Mismatch arbeidsmarkt - tekort aan personeel

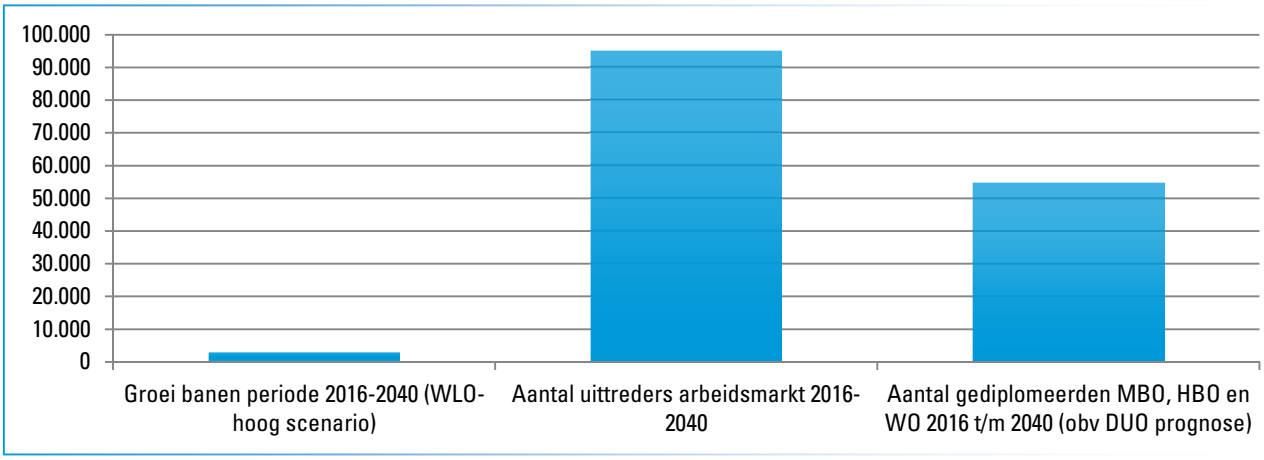

Bron: CBS, DUO & CPB/PBL; Bewerking: Stec Groep, 2018.

In de bestuursopdracht Match 2020 is onderzoek gedaan naar verwachtingen op de arbeidsmarkt, ook uitgesplitst naar de speerpuntsectoren. We sommen de belangrijkste conclusies per speerpunt op.

- **Agribusiness**: Over het geheel is er een tekort in absolute aantallen. Instroom van buiten de sector en/of regio is nodig om aan de vraag op de arbeidsmarkt te kunnen voldoen. De instroom van leerlingen en studenten neemt jaarlijks af.
- **Medisch**: In deze sector speelt een dubbele vergrijzing: in de Kop is sprake van een bovengemiddeld aantal ouderen waardoor de zorgvraag stijgt. Tegelijkertijd is het personeelsbestand in de zorg relatief oud en zal een flink deel in de komende jaren met pensioen gaan.
- **Maritiem & offshore** en **Energie:** Binnen deze sectoren is er sprake van een dreigend tekort aan werknemers in de windsector. De energietransitie biedt in potentie veel kansen voor werkgelegenheid in de bouwsector en installatietechniek. Verder worden de aanwezige arbeidsmoraal, strategische ligging en voorzieningen als kansen genoemd.
- **Vrijetijdseconomie:** Vanwege een hogere bezettingsgraad, een toename van het aantal bezoekers en de economische groei is er sprake van een groeiende krapte. Dit speelt vooral op Texel. In de rest van de Kop is de krapte beperkt. De gevolgen van ontgroening in de regio hebben een dubbel effect in deze sector, vanwege het hogere aandeel jongeren in het personeel. Verder is het woningtekort op Texel een belemmering bij het werven van hoger en/of vast personeel.

[3] Op basis van CBS-data over uitstroom op de arbeidsmarkt.

4.3 Impact programma 'De Kop Werkt!'

In deze paragraaf brengen we de verwachte effecten van het programma in beeld en ontstaat inzicht in de bijdrage van het programma aan veranderingen op het gebied van de arbeidsmarkt en het onderwijs en met name de aansluiting van beiden. Onderstaande projecten uit het Programma hebben invloed op dit deelgebied, de totale investeringen bedragen € 3,8 miljoen.

Tabel 4: Projecten met impact Arbeidsmarkt en Onderwijs

Project	Investering	€ Effect kwantitatief	Effect kwalitatief
Arbeidsmarkt & Onderwijs	€ 3,8 miljoen		
Herontwikkeling onderzoekslocatie Petten Energy & Health Campus	Vergroten aantrekkelijkheid locatie en behouden en uitbreiden werkgelegenheid		
Huisvestingsprogramma arbeidsmigranten	handhaving en faciliteren aanjaagteam, regionale afspraken		
Carrières in de Kop	organisatie evenement		
Regiosectorplan zorg	Opstellen en uitvoeten sectorplan, incl. communicatie		
Regiosectorplan Agribusiness	Opstellen en uitvoeten sectorplan, incl. communicatie		
Regiosectorplan Energy & duurzaamheid en Maritiem & Offshore	Opstellen en uitvoeten sectorplan, incl. communicatie		
Campagne arbeidsmarktcommunicatie en uitvoering regiosectorplannen	opstellen en uitvoeren van deelplannen diverse sectoren en evenementen carrières in de Kop		
Regiosectorplan Toerisme en recreatie	Opstellen en uitvoeten sectorplan, incl. communicatie		

De aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs staat hoog op de agenda. Een groot deel van de beschikbare €3,8 miljoen is gereserveerd voor de uitvoeren van de sectorale plannen om het aanbod van onderwijs af te stemmen op de vraag vanuit het bedrijfsleven. Dit is tweeledig; enerzijds gaat het om een goede match van de inhoud van de opleidingen maar vooral ook om voldoende goed opgeleid personeel voor de verschillende sectoren. De verwachte effecten zijn dan ook in kwantitatieve als kwalitatieve zin groot, zoals we hieronder toelichten. Hiernaast is de herontwikkeling van Petten tot campus een grote stimulans voor de werkgelegenheid, vooral voor hoogopgeleiden.

Investeringen lijken beperkt, maar effect van campagnes kan groot zijn

Investeringen om deze mismatch te verminderen hebben een andere aard dan bijvoorbeeld investeringen in infrastructuur waarmee een directe verbetering wordt bewerkstelligd. Bij onderwijs en arbeidsmarkt gaat het meer om de randvoorwaarden te verbeteren en sturing te geven aan noodzakelijke samenwerking tussen de regio, de verschillende opleidingsinstituten en het bedrijfsleven. De belangrijkste schakel is natuurlijk de student. Die moet worden verleid tot het volgen van een studie waar straks veel vacatures voor zijn, zoals in praktisch alle vijf de speerpuntsectoren; hier zijn de evenementen en campagnes onder andere op gericht.

Sectorale aanpak en stimulans vestigingsklimaat werpt vruchten af

Een duidelijke stimulans voor de sector Energy & Health leidt tot duidelijkheid voor bedrijven en instellingen. Zij zijn zo eerder bereid te investeren in de regio, omdat de regio ook voor hen kiest. De toekomstige Energy & Health Campus kan een hoop werkgelegenheid met zich meebrengen, vooral ook voor hooggekwalificeerd (technisch) personeel. Om deze werknemers aan te trekken is nog niet altijd eenvoudig, maar de verbreding van het type aanwezige banen in de regio, vergroot ook de aantrekkelijkheid als arbeidsregio.

Regionale samenwerking gericht op verbetering onderwijsaanbod en aansluiting wensen bedrijven

Een betere samenwerking tussen scholen, bedrijfsleven en regio zorgt voor betere aansluiting van het onderwijs op de beroepspraktijk. Hiermee wordt de kwaliteit van het onderwijs hoger, en ook interessanter voor studenten om hier te blijven studeren. Door de vergrijzing zullen veel werknemers de arbeidsmarkt verlaten en zijn er veel kansen voor afgestudeerden, vooral in de speerpuntsectoren. Als deze afgestudeerden gericht zijn opgeleid, verbetert dit hun baankansen en ok de groeimogelijkheden van bedrijven. Naast meer instroom zoeken bedrijven ook steeds meer naar hoger opgeleid (technisch)

personeel, vanwege de hoge mate van specialisatie. In de regio is nu geen hogeschool gevestigd, maar wellicht bieden verdiepende opleidingen met de nieuwe graad associate degree, een goede optie om studenten langer aan de regio te binden en meer hoog gekwalificeerd (technisch) personeel klaar te stomen voor de arbeidsmarkt.

Mismatch minder groot: meer studenten, vooral in studies gerelateerd aan speerpuntsectoren

Het hoofddoel van het Programma is het verbeteren van het woon-, leef- en werkklimaat. We verwachten hiervoor dat en een lichte demografische verbetering optreedt in de bevolkingsontwikkeling (zie paragraaf 3.3). Dit leidt tot iets meer jongeren (minder grote afname) en hiermee meer studenten. De projecten gericht op het verbeteren van de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs werken hier mede aan bij, door de promotie van de regio als goede arbeidsregio en het verbeteren van de opleidingsmogelijkheden. Over de gehele periode tot 2040 levert dit naar verwachting 135 extra studenten op.

De inzet die in het Programma wordt gestoken, slaagt bij een goede samenwerking tussen alle partijen; overheden, onderwijsinstellingen en met name het bedrijfsleven zelf. De aandacht in het Programma gaat zoals hierboven beschreven uit van verbetering van het onderwijsaanbod en de promotie van de Kop als aantrekkelijke arbeidsregio.

Deze inzet zorgt voor meer studenten, vooral in die sectoren die de beste arbeidskansen bieden; de speerpuntsectoren. Het aandeel studenten in de Kop dat nu een studierichting heeft in één van de speerpuntsectoren is 2/3. We gaan uit van een stijging van dit aandeel naar 75%. Dit betekent in plaats van circa 36.000 afgestudeerden in de periode 2016-2040 in deze sectoren zonder beleid, een aantal van 41.000 (iets meer studenten en hoger aandeel van 'speerpuntsector-studies' door de inzet van het Programma en de samenwerking tussen partijen. Naast deze extra afgestudeerden, zijn alle afgestudeerden door de meer intensieve samenwerking tussen partijen beter en sneller inzetbaar op de arbeidsmarkt. De grootste voordelen verwachten we hier voor de sectoren Agribusiness en Energie en Maritiem & Offshore, hier is veel innovatie te verwachten en zal de kwaliteit van het onderwijs sterk verbeteren door een betere samenwerking met het bedrijfsleven. Voor de sectoren Medisch en Vrijetijdseconomie gaat het vooral om meer toekomstig personeel, onder andere door de vergrijzing (meer werk) maar ook vergrijzing van het personeelsbestand (met name in de zorg).

De Kop heeft beperkte voorzieningen voor student, promoot de unieke kwaliteiten

Een bedreiging voor dit doel is het feit dat studenten graag kiezen voor een gewenst woon- en leefklimaat, en hun studie(locatie-)keuze niet alleen bepalen op het aanbod van opleidingen. Meer stedelijke gebieden hebben hiermee het voordeel omdat zij een meer gevarieerd woonaanbod hebben en meer voorzieningen te bieden hebben.
De marketing, evenementen en campagnes zullen ook op deze thema's moeten inzetten. Door de positieve punten van wonen, leven en werken in de Kop te benadrukken, kunnen meer studenten worden verleid in de regio te blijven studeren en later ook werken. Thema's waar de Kop goed op scoort zijn:

- groene en weidse woonomgeving
- veel watersport mogelijkheden
- goed wonen voor goed budget
- en toch dichtbij Amsterdam
- goede carrièremogelijkheden in groene sectoren

Het benadrukken van de unieke eigenschappen werkt beter dan het op kleine schaal verbeteren van het voorzieningen aanbod voor scholieren en studenten, de verschillen met bijvoorbeeld de MRA zijn immers te groot.

Tabel 5: Effecten beleid 'De Kop werkt!'op Arbeidsmarkt en Onderwijs

	Nulscenario	Beleid Kop Werkt	Verschil
Afgestudeerden en speerpuntsectoren	36.000	41.000	5.000
Mismatch speerpuntsectoren	--	-	+
Economische groei speerpuntsectoren	0	+	+
Effect op woon- en leefkllimat	0	+	+

De impact van de projecten in het Programma laat zich moeilijk kwantificeren. We vinden de investeringen in de sectorplannen noodzakelijk voor de groei ambitie die de regio heeft, met name gericht op de speerpuntsectoren. Uit onderzoek blijkt dat de regionale arbeidsmarkt een belangrijke locatievestigingsfactor is. Dit geldt niet alleen voor nieuwe bedrijven, maar ook voor bestaande locaties. Het beleid heeft naar verwachting een positieve invloed op:

- het aantal studenten in de Kop (woon- leefklimaat wordt beter, de regio als arbeidsmarkt wordt gepromoot en de opleidingen worden kwalitatief beter en breder)
- dit zorgt voor een verkleining van de mismatch
- de economische ontwikkeling van de verschillende speerpuntsectoren, bijvoorbeeld Energy & Health door de ontwikkeling van de Campuslocatie.
- het woon- en leefklimaat, meer jongeren en hoger opgeleiden leidt tot een betere woonomgeving en meer draagvlak voor voorzieningen.

4.4 Aanbevelingen

Aanpak regionale arbeidsmarkt is randvoorwaardelijk voor groei

Het belang van een goed functionerende arbeidsmarkt is belangrijk voor bedrijven. Als zij gedurende een langere tijd niet voldoende geschikt personeel kunnen vinden kan dit een reden zijn om verdere investeringen uit of af te stellen. Recent onderzoek naar de arbeidsmarkt in de logistieke sector toont dat 40% van de bedrijven hun locatiekeuze mede laten afhangen van de regionale arbeidsmarkt. De problematiek in de sectoren in de Kop die de komende jaren veel goed geschoold personeel nodig hebben lijkt op die van de logistiek, meer technisch (ook hoger opgeleid) personeel. We zien dat bedrijven sterk aansturen op meer regionale samenwerking met onderwijs en overheden om de mismatch aan te pakken. We zien dit dan ook als randvoorwaarde voor een positieve economische ontwikkeling van de Kop; indien de mismatch blijft bestaan zullen minder bedrijven naar de regio trekken en meer bedrijven op den duur besluiten de regio te verlaten.

BELANG GOEDE MATCH ARBEIDSMARKT: VOORBEELD LOGISTIEK

Logistiek groeit sterk, 350.000 nieuwe logistieke medewerkers zijn nodig tot 2030. Gemiddeld waarderen logistieke bedrijven hun arbeidsmarkt met cijfer 6,5. Een kwart geeft een 5 of lager. Circa 40% van de bedrijven verwacht door groei en het behoud van talent komende jaren hogere personeelskosten. Wederom 40% verwacht op termijn dat hun locatiekeuze beïnvloed wordt door de grotere verschillen tussen regio's in arbeidsmarkt. (onderzoek Stec, 2017 onder bedrijven met 9 logistieke hotspots). Bedrijven geven regio's adviezen om – samen met hen – nog meer te investeren in de regionale arbeidsmarkt. Concreet bedoelen ze: veel meer om- en bijscholingstrajecten, veel investeringen in vooral mbo-onderwijs en samenwerkingsprojecten met het bedrijfsleven opzetten. Kortom, een extra versnellingsimpuls op de al bestaande initiatieven die zijn gestart met De Kop Werkt!

5 Economie en Werklocaties

5.1 Hoe staat de regio ervoor?

Bruto regionaal product van de Kop meer dan € 10 miljard

Het bruto regionaal product van de Kop van Noord-Holland (COROP), de totale waarde van alle in de regio geproduceerde goederen en diensten, is in 2016 voor het eerst boven de € 10 miljard uitgekomen.
De economie in de Kop van Noord-Holland houdt in de crisis gelijke tred met de Nederlandse economie en vertoont al drie jaar op rij een groei (1,4% in 2014, 3% in 2015 en 1,9% in 2016).

Aantal banen sinds 2011 niet meer gegroeid

In de Kop zijn ruim 71.000 banen, verdeeld over bijna 14.000 bedrijven. In de ontwikkeling van banen en vestigingen zien we een vertraagd effect van de economische groei. De trend voor de afgelopen 3 á 4 jaar toont dan ook een voorzichtig stijgende lijn, hoewel er sinds 2011 geen groei meer in banen is geweest.

Landbouw en nijverheid goed vertegenwoordigd in de Kop

In de verdeling van banen naar sector binnen de Kop valt op dat de dienstensector ondervertegenwoordigd is ten opzichte van Nederland. Het aandeel van zowel de ICT-sector (1%), financiële diensten (2%) als advies en onderzoek sector (7%) ligt onder het aandeel voor Nederland als geheel (respectievelijk 4%, 3%, 15%).

Daar staat tegenover dat sectoren als landbouw en bouwnijverheid juist sterker vertegenwoordigd zijn. Vooral de landbouwsector is goed vertegenwoordigd in de Kop. Het aandeel van deze sector (8%) is beduidend hoger dan landelijk het geval is (3%).

Figuur 18: Aantal banen en vestigingen per sector in de Kop van Noord-Holland (2016)

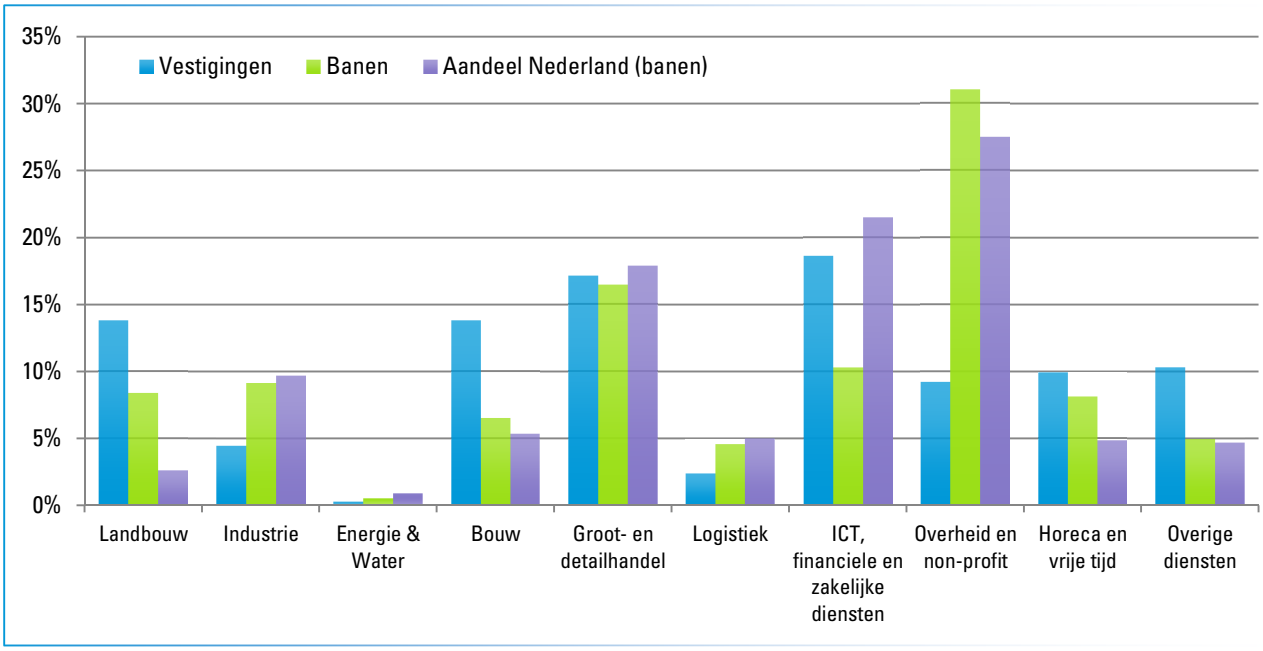

Bron: LISA (2017), Bewerking Stec Groep, 2018.

De vijf grootste sectoren in de Kop zijn de groot- en detailhandel, openbaar bestuur, zorg, landbouw en industrie. In de afgelopen tien jaar is in de industrie (+7%) en groot- en detailhandel (+6%) de grootste groei in banen zichtbaar. In de sector openbaar bestuur nam het aantal banen het sterkst af (-11%).

Sterke samenhang tussen speerpuntsectoren

In 2013 is de 'Publieke Ruimtelijk-economische uitvoeringsagenda' opgesteld voor en door de regio Kop van Noord-Holland. In deze uitvoeringsagenda zijn acties benoemd voor een optimaal (vestigings)klimaat voor bedrijven. De uitvoeringsagenda is onderverdeeld in vijf speerpunten:

- Agribusiness
- Marien, maritiem & offshore
- (Duurzame) Energie
- Medisch
- Vrijetijdseconomie

Agribusiness

De landbouw is een groot cluster in de Kop. Van oudsher biedt de relatieve leegte van het land goede mogelijkheden voor grootschalige landbouw. Met Greenport NHN, SeedValley en Agriport vervult de regio een belangrijke rol in het Nederlandse agribusiness cluster dat wereldwijd opereert. Door de omvang en schaal is er voldoende mogelijkheid voor schaalvergroting en samenwerking met andere clusters en activiteiten zoals duurzame energieopwekking. Door combinatie van grootschalige, innovatieve landbouw en de energiesector ontstaan er kansen voor gelieerde bedrijvigheid. Belangrijke opgave voor de sector is het behouden en aantrekken van voldoende geschoold personeel, maar ook het behoud van de diversiteit van het landschap dat voor toeristen, maar ook het algemene woonklimaat, juist zo interessant is.

Marine-maritiem & offshore

De focus van het marine-maritiem & offshore cluster ligt in Den Helder; de grootste Nederlandse marinehaven, vissershaven én haven voor de offshore olie- en gasindustrie. Het betreft een kennisintensieve, dynamische sector met veel gekwalificeerd personeel. De beschikbaarheid van personeel is een aandachtspunt voor de regio, iets wat nog vergroot wordt door de transitie naar duurzame energie. Ook hier heeft de regio prima papieren, naast de offshore mogelijkheden zijn er ook goede aanknopingspunten met de energieopwekking op land (onder andere in combinatie met de grootschalige landbouw). Door een intensievere samenwerking tussen marine onderdelen en civiel gebruik wordt beter gebruik gemaakt van elkaars nabijheid. Zo worden gronden, gebouwen, kades, personeel en kennis meer gedeeld waardoor sneller innovatie en synergie voordelen optreden. Ook ontstaat zo meer massa voor haven gerelateerd onderwijs.

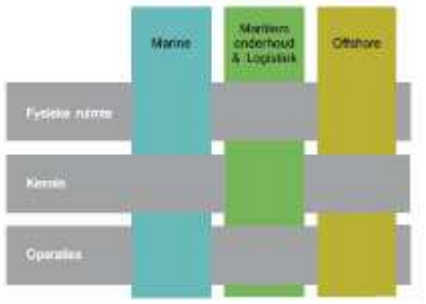

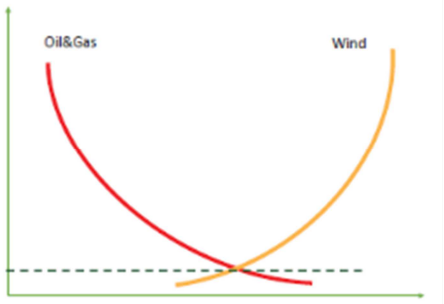

Duurzame energie

De ligging en huidige inrichting (veel open of agrarisch gebied) van de regio bieden zeer goede kansen voor de duurzame energietransitie waar de Kop, en heel Nederland, voor staat. In de Kop is relatief veel wind, veel zon, veel stromend water en veel landbouw; allemaal ingrediënten voor verschillende vormen van duurzame energieopwekking. Samen met de offshore mogelijkheden en de verbindende schakel die Den Helder hier kan vervullen is de uitgangspositie zeer goed. Verder is in Petten nu het Energie Onderzoekcentrum Nederland (ECN) gevestigd.

Vrijetijdseconomie

Het uitgangspunt van de Kop is uniek, omgeven door de Gouden Rand (IJsselmeer, Wadden- en Noordzeekust) en de aanwezigheid van Texel en een oud historisch agrarisch landschap met beschermde dorpsgezichten. Verder ligt het, zeker voor buitenlandse toeristen, dichtbij de toeristische hotspot MRA. De opgave voor de Kop ligt in een kwalitatieve verbetering, van zowel het aanbod voorzieningen, toeristische centra en infrastructuur, maar vooral ook van de marketing en branding van de veelzijdigheid van het gebied.

Medisch cluster

De kernreactor in Petten is de grootste leverancier van medische biotopen ter wereld. Een deel van dit terrein komt de komende jaren vrij (en wordt opengesteld) voor nieuwe ontwikkelingen, zodat hier een Energy & Health campus kan ontstaan. Onderdeel hiervan is de nieuwe Pallas-reactor die over circa 10 jaar de oude reactor moet vervangen.

In onderstaande tabel hebben we een overzicht gemaakt van de speerpuntsectoren waarbij we in gaan op welke activiteiten in deze sectoren plaats vinden en om welke beeldbepalende, grote bedrijven en organisaties het gaat.

Tabel 6: Speerpuntsectoren de Kop nader in beeld

Speerpuntsector	(Bedrijfs)activiteiten in de Kop	Voorbeelden bedrijven/organisaties[4]
Agribusiness	• Tuin- en akkerbouw • Plantenveredeling en zaadtechnologie • Visserij	• Bejo Zaden • Koninklijke Vezet • Royal Pride • Strogoff FreshFood
Marien, maritiem & offshore	• 'Operations & Maintenance': onderhoud olieplatforms • Zeevisserij • Marien-ecologisch onderzoek (mariene ecosystemen, gebruik en beheer kust en zee) • Scheepsbouw en -industrie	• NIOZ • Acta Marine • MEO • Bluestreem Offshore • Damen Shipyards
Energie	• Olie-industrie • Kernreactor Petten en aanverwante bedrijvigheid • Offshore windenergie	• NRG • ECN • Expro North Sea Limited • Frank's International • Neptune Energy (ENGIE E&P)
Medisch	• Zorg- en welzijn, gezondheidszorg • Farmaceutische industrie	• Gemini Ziekenhuis • Verpleeghuis Den Koogh • Zorgcentrum Buitenveld • Mallinckrodt Medical
Vrijetijdseconomie	• Horeca (hotels, restaurants, cafés) • Toerisme (vakantieparken, recreatie, etc.) • Leisure (cultuur, musea, bioscopen, wellness)	• Ecomare • Vakantiecentrum De Krim • Kaap Skil • Fort Kijkduin/Zeebad Huisduinen (museum, aquarium)

Bron: o.a. Vastgoeddata.nl, 2018.

[4] Veelvoorkomende activiteiten en grote bedrijven (naar aantal werknemers)

Tussen de speerpuntsectoren bestaan diverse dwarsverbanden, een zekere mate van samenhang. We geven hierna een aantal voorbeelden:

- **Agribusiness - Energie:** mogelijkheden voor het opwekken van energie uit biomassa, mogelijkheden voor de uitwisseling van reststromen (restwarmte).
- **Agribusiness - Maritiem:** de visserijsector valt in feite onder beide speerpuntsectoren. Statistisch gezien is de visserij onderdeel van de landbouwsector. Echter, de relatie met scheepsbouw en onderhoud en reparatie is duidelijk aanwezig.
- **Energie - Maritiem:** relatie tussen de olie-industrie (platformen) en de offshore maintenance is zeer prominent aanwezig in de Kop, dit geldt ook voor bijvoorbeeld windparken.
- **Energie - Medisch:** bijvoorbeeld de bouw van de PALLAS reactor: multifunctionele nucleaire reactor, die geschikt is voor hoofdzakelijk medische isotopenproductie. De productie van medicijnen met behulp van een reactor gebeurt ook al op dit moment in de Kop (Mallinckrodt in Petten).
- **Marien - Vrijetijdseconomie:** dit dwarsverband uit zich bijvoorbeeld in kusttoerisme. Ecomare is een sprekend voorbeeld van de relatie tussen de kust/zee en de vrijetijdseconomie.

Landbouw, horeca en industrie kansrijke sectoren voor de Kop

We kijken nu naar het regionaal verdienvermogen van de Kop. Dit doen we aan de hand van onderstaand analytisch model. We zetten de dertien hoofdsectoren uiteen op deze matrix, waarin we het volgende weergeven:

- Op de horizontale as geven we de **specialisatiegraad** weer. Dit geeft aan hoe het aandeel van een sector in het aantal banen in de regio Kop van Noord-Holland zich verhoudt tot het aandeel van dezelfde sector in het aantal banen van Nederland als geheel.
- Op de verticale as geven we de **ontwikkeling van de toegevoegde waarde** weer. We gebruiken hiervoor de periode 2010-2016. Deze cijfers hebben betrekking op de COROP-regio.
- De omvang van de bol geeft de **omvang van de toegevoegde waarde** weer (in de COROP).

Figuur 19: Regionaal verdienvermogen regio de Kop

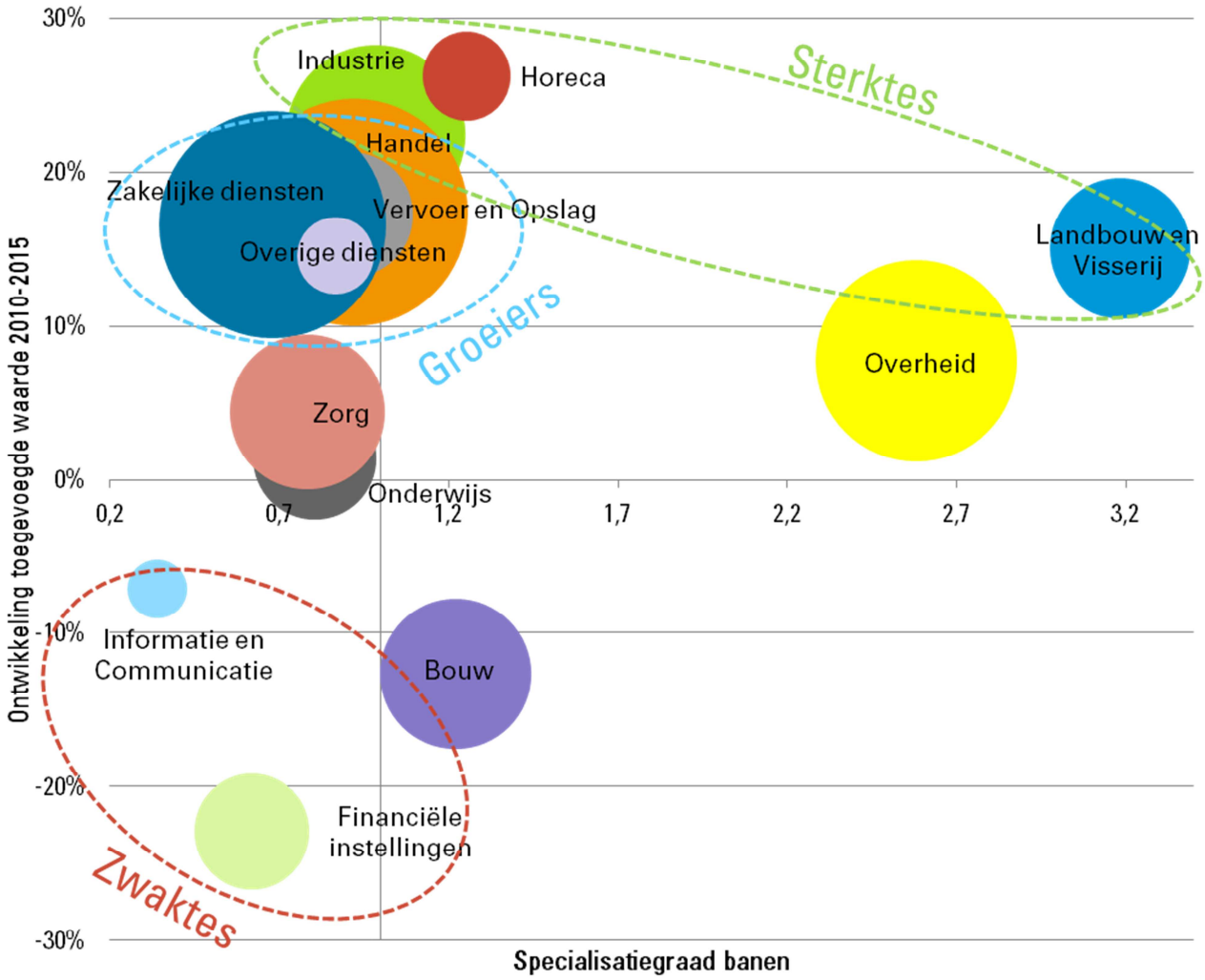

Bron: CBS & LISA; Bewerking: Stec Groep 2018.

Op basis van dit figuur kunnen we de sectoren indelen in een viertal categorieën.

1. **Sterktes**: dit zijn de sectoren waar de regio sterk in is gespecialiseerd en/of die zeer sterk groeien in toegevoegde waarde. Dit zijn kortom de uitblinkers van de regio en kansrijke sectoren voor de toekomst. In dit geval gaat het om de landbouw en visserij, horeca en industrie.
2. **Groeiers**: dit zijn de sectoren die niet bovengemiddeld vertegenwoordigd zijn in de regio, maar die wel groeien in toegevoegde waarde. Dit zijn mogelijk kansrijke sectoren voor de toekomst. In de Kop gaat het om handel, logistiek, zakelijke diensten en overige diensten.

3. Zwaktes: dit zijn sectoren die afnemen in toegevoegde waarde en daardoor mogelijk aan concurrentiekracht verliezen en een bedreiging vormen voor de regionale economie. In de regio Kop van Noord-Holland gaat het om de financiële sector en in mindere mate om ICT en de bouw.
4. Middenmoot: de overige sectoren zijn sectoren die niet bovengemiddeld vertegenwoordigd zijn en/of niet of nauwelijks groeien. Het zijn voor de Kop de non-profit sectoren: overheid, zorg en onderwijs.

Relatief veel innovatief vermogen in tuinbouwsector

Groei van de economie en werkgelegenheid is gebaat bij innovatie en vernieuwing. Zo zorgen nieuwe bedrijven en spin-offs voor nieuwe ideeën en energie. Jaarlijks worden er in de Kop (COROP-regio) zo'n 2.500 nieuwe bedrijven opgericht, dit aantal is al jaren stabiel.

De omvang van de investeringen in Research & Development vormen een belangrijke indicator voor technologische innovatie en innovatieve bedrijvigheid. In de Kop liggen de investeringen in R&D met 7% (van de totale investeringen in vaste activa) onder het Nederlands gemiddelde van 9%. In absolute zin gaat het wel om € 164 miljoen in 2015 (CBS). Als aandeel van het BRP is dit 1,6%, nog onder de Nederlandse beleidsdoelstelling van 2,5% in 2020.

Sectoraal gezien wordt er veel in R&D en innovatie geïnvesteerd in de landelijke topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen. Het aandeel publiek-private investeringen (PPS-toeslagen) is in de Kop vergeleken met de rest van Nederland hoog. De spreiding van deze investeringen is in deze sector binnen Nederland het hoogst; wat betekent dat er niet enkele grote spelers zijn, maar er juist een grote concentratie van midden- en kleinbedrijf aanwezig is in deze sector. Dit zijn onder andere de verschillende veredelings- en zaadbedrijven.

Figuur 20: Publiek-private investeringen (links) en spreiding onder bedrijven (rechts)

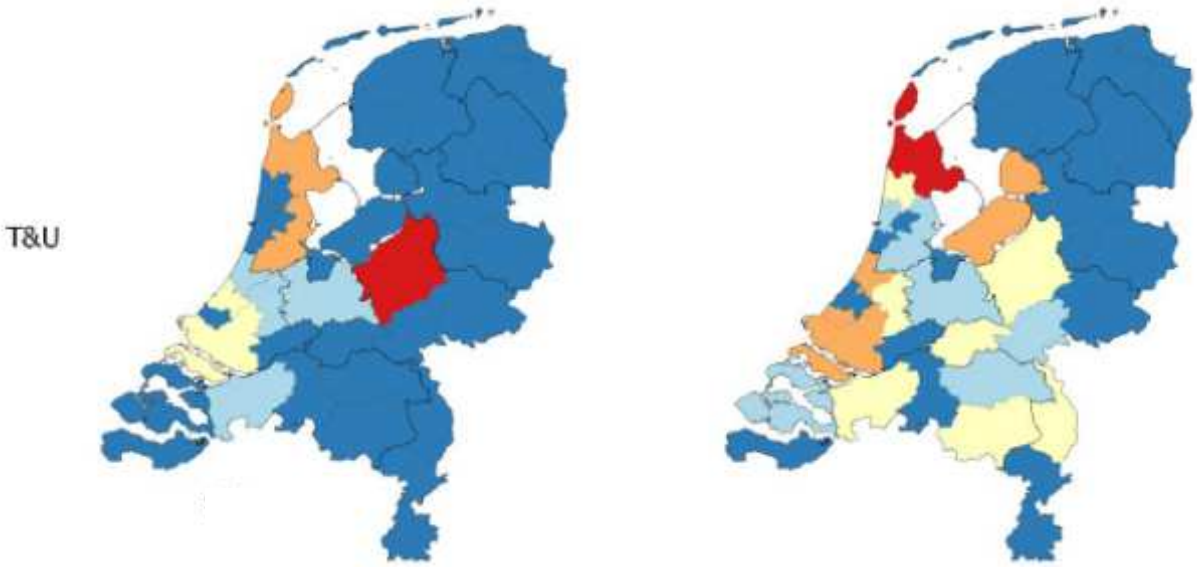

Bron: Regionale innovatie, Rathenau Instituut, 2018

Bedrijventerreinen goed voor circa kwart van werkgelegenheid

De Kop heeft naast Den Helder nog twee beroepshavens: Oudeschild en Den Oever. Den Helder is in Nederland dé haven voor de offshore industrie, waarbij er een sterke verbinding is met Den Helder Airport (marinevliegkamp de Kooy). Ook is het een kenniscentrum voor marine (diverse opleidingen van de marine) en marine biologie met instituten als NIOZ, MCN en IMARES. Den Helder is via sluizen en diverse vaarten en kanalen verbonden met bedrijventerreinen in de Kop, Kooyhaven en Kooypunt zijn via een sluis, met open zee verbonden. De havens van Oudeschild en Den Oever zijn vissershavens waarvandaan

ook de recreatieve tochten richting Wadden en IJsselmeer vertrekken. In Schagen vindt overslag plaats op bedrijventerrein Lagedijk (betoncentrale aan Lagedijkerweg).

De haven van Den Helder is van groot belang voor de regionale economie. Inclusief indirecte werkgelegenheid is de haven goed voor ruim 6.300 banen[5]. Dat is bijna 10% van het totaal aantal banen in de regio. Investeringen in de haven hebben hiermee een groot multiplier effect, het belang van voldoende geschikt personeel is dan ook evident. De totale toegevoegde waarde van de havens is circa € 400 miljoen.

Tabel 7: Economische betekenis haven Den Helder (2016)

Indicator		Haven Den Helder
Bedrijfsvestigingen		140
Werkgelegenheid	Direct	2.509
	Indirect	3.811
	Multiplier	2,52
Toegevoegde waarde	Direct	€ 304 mln
	Indirect	€ 95 mln
	Multiplier	1,31

Bron: Havenmonitor. De economische betekenis van Nederlandse Zeehavens 2002-2016. Erasmus Universiteit (oktober 2017).

De bereikbaarheid van de haven van Den Helder kan beter, dit gaat om de haven zelf maar ook om de verbinding tussen haven gerelateerde werkgelegenheid op andere op locaties als Kooypunt. Ook heeft de haven problemen bij het aantrekken en behouden van werkgelegenheid en kennis in de regio. Het aanbieden en aantrekken van gericht onderwijs is dan ook een speerpunt bij de havenontwikkeling.

5.2 Nul-scenario: Trends, ontwikkelingen en prognoses

Deze paragraaf beschrijft de autonome verwachte ontwikkeling van de economie en werklocaties indien er geen specifiek beleid wordt gevoerd voor het creëren van een optimaal vestigingsklimaat (nul-scenario).

Ontwikkeling BRP

De groei van het BRP in de Kop van Noord-Holland hield de afgelopen jaren gelijke tred met de Nederlandse economie als geheel. Er is geen prognose beschikbaar van de ontwikkeling van het BRP voor de regio. Wel heeft het CPB/PBL in de WLO-scenario's macro-economische indicatoren doorgerekend op landelijk niveau, waaronder het BBP. We hanteren in het nul-scenario deze groeicijfers ook voor de Kop van Noord-Holland en nemen het BRP in 2016 als uitgangspunt. Zowel in het WLO-laag als -hoog scenario is er sprake van economische groei. In het laag-scenario stijgt het BRP naar circa € 13 miljard, in het hoog-scenario naar circa € 17 miljard.

[5] Bron: Havenmonitor. De economische betekenis van Nederlandse Zeehavens 2002-2016. Erasmus Universiteit (oktober 2017).

Figuur 21: Verwachte ontwikkeling BRP in de Kop (COROP) o.b.v. WLO (in miljoenen euro's)

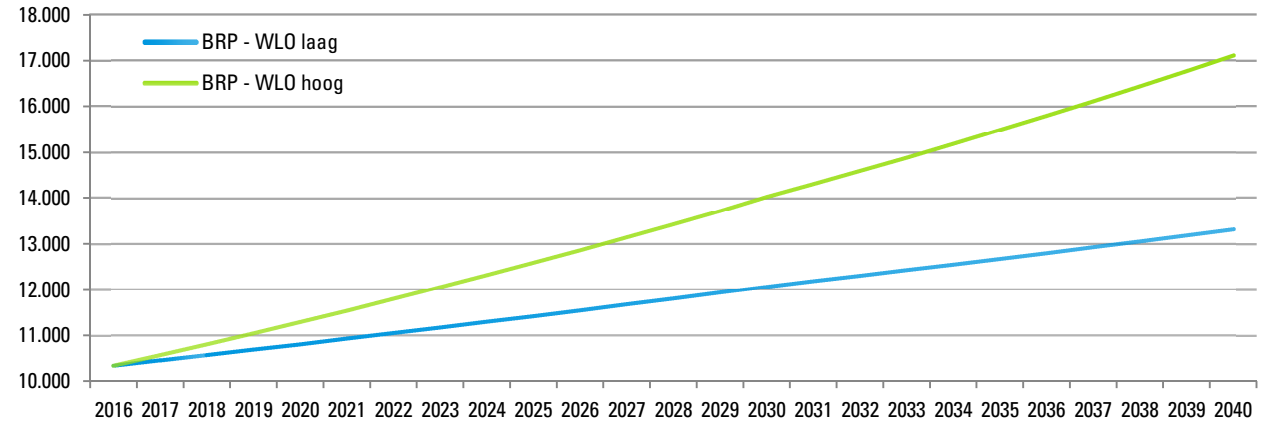

Bron: CBS, 2018 & CPB/PBL, 2015; Bewerking: Stec Groep, 2018

Investeringen in R&D

In 2015 werd er in de COROP-regio Kop van Noord-Holland zo'n € 164 miljoen geïnvesteerd in onderzoek en ontwikkeling. In het nul-scenario rekenen we de investeringen door op basis van de verwachte banenontwikkeling. In het WLO-laag scenario zal daardoor het investeringsbedrag dalen naar circa € 150 miljoen per jaar en in het WLO-hoog scenario stijgen naar circa € 170 miljoen.

Figuur 22: Ontwikkeling investeringen in onderzoek en ontwikkeling, o.b.v. WLO-scenario's (COROP)

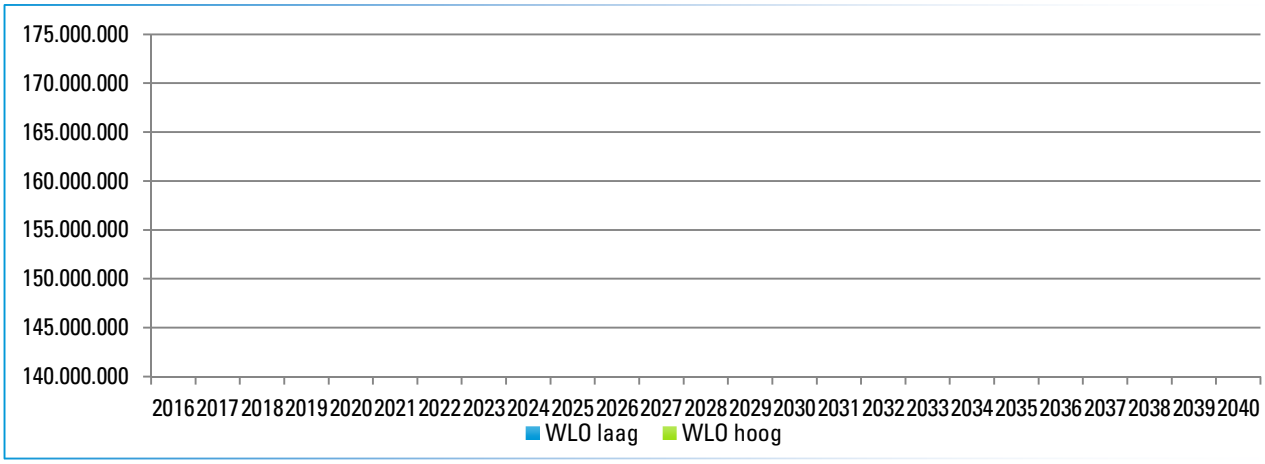

Bron: CBS, 2018; Bewerking: Stec Groep, 2018.

Totaal aantal banen

In 2016 telde de regio 71.230 banen. Het CBP/PBL heeft voor alle COROP-regio's de ontwikkeling van het aantal banen doorgerekend in twee scenario's (WLO scenario's laag en hoog). We nemen het aantal banen in de Kop in 2016 als uitgangspunt en rekenen het door op basis van de groeivoet uit de WLO-scenario's. In het lage scenario daalt het aantal banen met zo'n 5.700 tot 2040. In het hoge scenario neemt het aantal banen toe met 2.700. De ontwikkeling van het aantal banen in de meest recente jaren ligt het dichtst in de buurt, feitelijk zelfs onder, het WLO-laag scenario.

Figuur 23: Ontwikkeling aantal banen in de Kop in twee (WLO-)scenario's

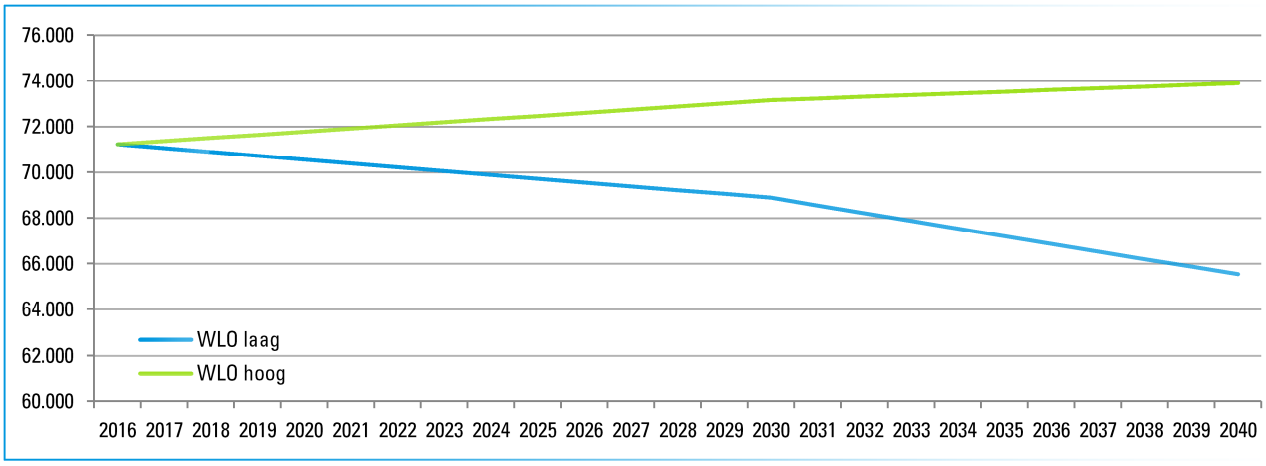

Bron: CPB/PBL, 2015

Aantal banen naar sector

De WLO-scenario's geven ook een indicatie van het de toekomstige verdeling van aantal banen naar vier hoofdsectoren. Het CPB/PBL maakt daarbij het volgende onderscheid: landbouw, nijverheid, detailhandel en overige diensten. De verwachting is dat het aandeel 'overige diensten' gaat groeien en dat het aandeel van de sectoren landbouw en nijverheid (licht) afneemt. Kortom, er wordt een (verdere) 'verdienstelijking' van de economie verwacht. Dit is overigens in vrijwel heel Nederland het geval.

Figuur 24: Ontwikkeling aandelen vier hoofdsectoren in twee (WLO-)scenario's

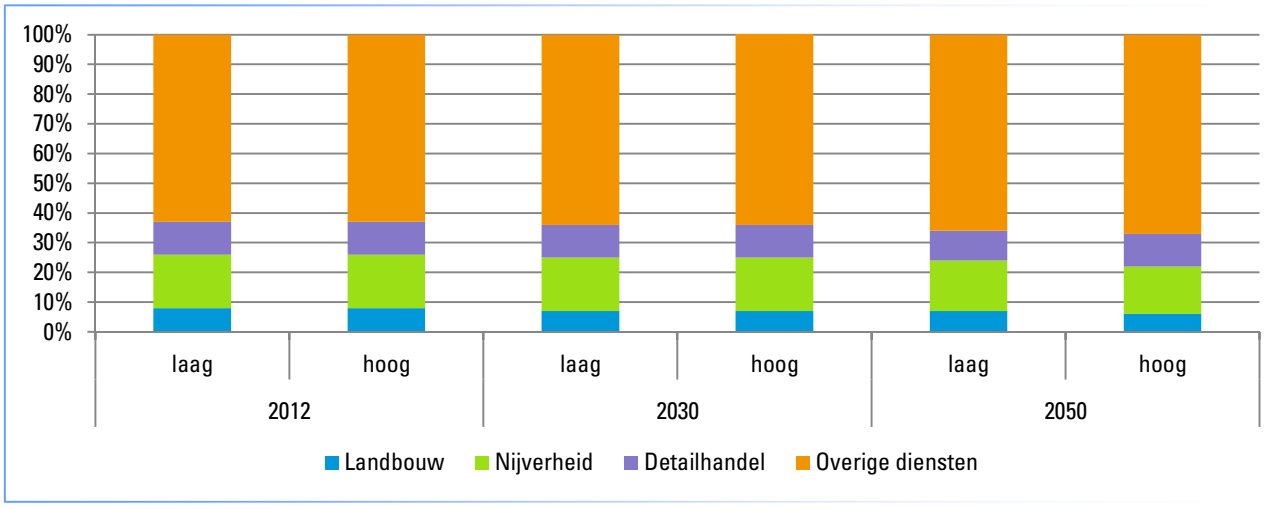

Bron: CPB/PBL, 2015.

Aantal banen op bedrijventerreinen

In de Kop is 23% van het aantal banen in de regio gevestigd op bedrijventerreinen. In 2016 ging het om circa 16.325 banen. In het nul-scenario rekenen we het aantal banen op bedrijventerreinen door op basis van de WLO-scenario's, en gaan we ervan uit dat het aandeel banen dat op een bedrijventerrein gevestigd is (de zogenaamde locatietypevoorkeur) gelijk blijft. In het WLO-laag scenario zal het aantal banen op bedrijventerreinen dalen naar circa 15.000 banen; in het hoge scenario zal het stijgen naar bijna 17.000.

Figuur 25. Ontwikkeling aantal banen op bedrijventerreinen o.b.v. WLO-scenario's

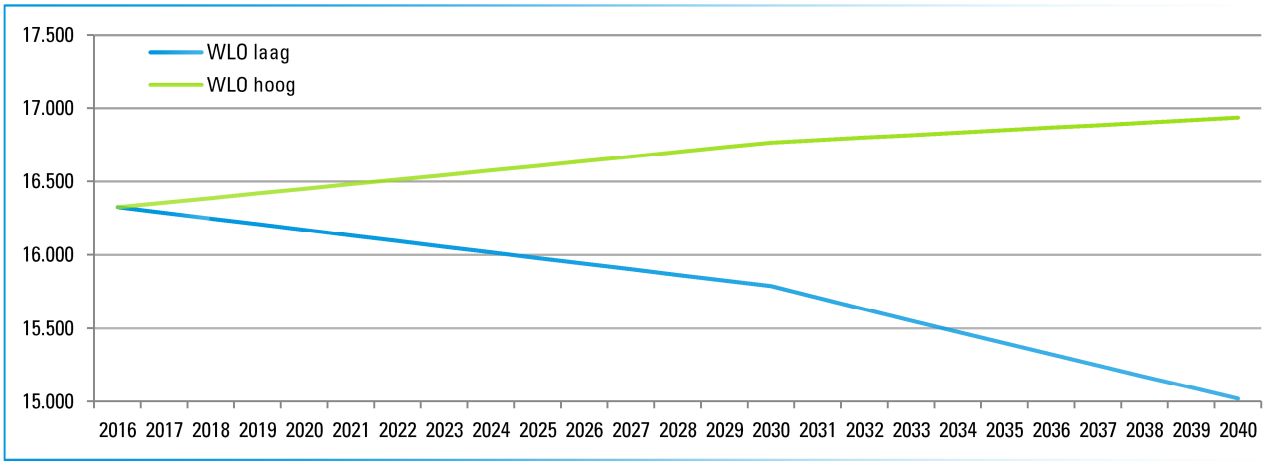

Bron: Provincie Noord-Holland, 2017; Bewerking: Stec Groep, 2018.

5.3 Impact Programma 'De Kop Werkt!'

In deze paragraaf brengen we de verwachte effecten van het programma in beeld en ontstaat inzicht in de bijdrage van het programma aan de verbetering van het vestigingsklimaat voor bedrijven in de Kop. Onderstaande projecten dragen bij aan een verbetering van de economische potentie van de Kop, de investeringen vanuit het Programma bedragen in totaal € 17,2 miljoen.

Tabel 8: Projecten met impact Economie en Werklocaties

Project	Investering	€ Effect kwantitatief	Effect kwalitatief
Haven	€ 5,1 miljoen		
Verbreding Kade 43-46 voor offshore schepen	aanleg verbrede kade		
Ontwikkeling Paleiskade 2 tot offshore industrie locatie	aanleg diepzeekade		
Onderzoek naar en maatregelen Geluidsruimte	onderzoek en maatregelen geluidsruimte om havenontwikkeling mogelijk te maken		
Deelprojecten 211, 212, 216, 217, 218	fysieke verbetering infra en bereikbaarheid		
Project Buitenveld	herbestemming locatie Buitenveld tussen haven en Willemsoord		
Project Building with Nature	natuurcompensatie en modelsimulatie voor aanpassing haven		
Infrastructuur	€ 8,1 miljoen		
Opstellen bereikbaarheidsplan	opstellen bereikbaarheidsplan Kop van NH		
ICT gestuurd mobiliteitssysteem Wieringerwerf-Agriport-Middenmeer-Hoorn	ontwikkeling ICT gestuurd mobiliteitssysteem		
Ongelijkvloerse aansluitingen A9 – N9 – Den Helder	realisatie ongelijkvloerse aansluitingen		
Oost-West Stolpen Medemblik	realisatie betere doorstroming A-A9		
Verbetering doorstroming N250 (boot Texel- knooppunt de Kooij	verbetering doorstroming in Den Helder, project N250-03		
Vaste oeververbinding Burgervlotbrug	nieuwe brug over NH kanaal tussen Schoorldam en de Stolpen		
Arbeidsmarkt en onderwijs	€ 2,3 miljoen		
Carrières in de Kop	organisatie evenement		
Regiosectorplan zorg	externe inhuur projectleiding en communicatie		
Regiosectorplan Agribusiness	externe inhuur projectleiding en communicatie		
Regiosectorplan Energy & duurzaamheid en Maritiem & Offshore	externe inhuur projectleiding en communicatie		
Campagne arbeidsmarktcommunicatie en uitvoering regiosectorplannen	opstellen en uitvoeren van deelplannen diverse sectoren en evenementen carrières in de Kop		
Regiosectorplan toerisme en recreatie	Externe inhuur projectleiding en communicatie		
Huisvestings-programma arbeidsmigranten	handhaving en faciliteren aanjaagteam, regionale afspraken		
Duurzaamheid	€ 0,1 miljoen		
Verduurzamings-onderzoeken agrarische sector	Verduurzamingsmaatregelen		
Gezond lokaal voedsel programma	verbetering regionale samenwerking, faciliteren en organiseren		
Overig	€ 1,6 miljoen		
Herontwikkeling onderzoekslocatie Petten Energy & Health Campus	vergroten aantrekkelijkheid locatie en behouden en uitbreiden werkgelegenheid		
Opstellen omgevingsvisie	opstellen omgevingsvisie		

Ingrepen in haven en bereikbaarheid hebben meeste impact

Het verbeteren van de havenfaciliteiten in Den Helder heeft een directe kwalitatieve impact. In totaal is er ruim € 5 miljoen gereserveerd voor voornamelijk fysieke ingrepen in haven- en kadefaciliteiten en daaraan gerelateerde infrastructuur. De afhandeling van schepen kan daardoor efficiënter en er ontstaat meer ruimte voor havengebonden bedrijvigheid (kwantitatieve impact), naast de bestaande marine en maritieme activiteiten. Goede kade en aan- en afvoermogelijkheden zijn harde vestigingscriteria voor bedrijven uit

speerpuntsectoren als offshore, maritiem en energie. Investeren in dit soort vestigingsvoorwaarden is daarom ook cruciaal en randvoorwaardelijk voor economisch succes. Bovendien zijn deze investeringen noodzakelijk voor het concurrerend vermogen van de regio als maritieme vestigingslocatie.

Ook projecten gericht op de bereikbaarheid van de haven, maar ook van de Kop en binnen de Kop specifiek, zorgen voor een beter ondernemersklimaat in de Kop. Binnen het Programma is ruim € 8 miljoen gereserveerd voor infrastructuurprojecten. Deze directe investeringen leiden tot een snellere bereikbaarheid van verschillende werklocaties, waaronder de haven van Den Helder. In het licht van de ambities van de Port of Den Helder en de Kop in zijn geheel zijn ook deze infrastructurele ingrepen zeer belangrijk voor het bereiken van de doelen. Zonder deze ingrepen zou de haven achterop raken in de concurrentie met andere havens die bijvoorbeeld ook inzetten op de offshore (wind) sector (zoals Harlingen, Zeeland Seaports, Rotterdam en Eemshaven). We zien nu al dat andere regio's investeringen aantrekken op gebied van energie en offshore, zoals Zeeland Seaports met de komst van bedrijven als Vestas en Ørsted. De haven van Den Helder heeft staat eigenlijk voor twee transities; de eerste is meer samenwerking tussen marine en civiele activiteiten en hiernaast de overgang van olie en gaswinning naar duurzame (wind-)energieopwekking. Om beide transities te laten slagen (met een grote spin-off of multiplier-effect) is een goede regionale samenwerking van groot belang en zijn forse investeringen gevraagd. Het Programma De Kop Werkt! zet hier met de diverse ingrepen in de haven en bereikbaarheid op in.
Ook voor de overige werklocaties is investeren in infrastructuur van belang. Een goede bereikbaarheid is één van de cruciale vestigingsvoorwaarden voor bedrijven en draagt direct bij aan een beter vestigingsklimaat.

De kwalitatieve verbetering van de havens en de bereikbaarheid van de regio kan op termijn leiden tot extra banen. Zoals al hiervoor aangegeven, deze investeringen zijn randvoorwaardelijk om de groei in de groeisectoren als agribusiness, marien, maritiem & offshore en duurzame energie te kunnen bereiken. De multiplier van nieuwe banen in de haven(s) is met 2,5 zeer groot, investeringen hebben hiermee ook kwantitatief een groot effect.

Hetzelfde geldt voor de herontwikkeling van de onderzoekslocatie Petten. Dit project richt zich op het vergroten van de aantrekkelijkheid van deze locatie en het behoud en uitbreiding van de werkgelegenheid. Het terrein is nu nog gesloten, een herontwikkeling is hiervoor noodzakelijk om de ontwikkeling tot Energy & Health Campus mogelijk te maken.

Overigens merken we op dat de projecten op gebied van infrastructuur vooral bijdragen aan onderzoek. Dat betekent dat investeringen in infrastructuur niet per definitie vast staan. We gaan er in onze effectberekeningen van uit dat deze projecten daadwerkelijk gerealiseerd worden.

Oplossen mismatch arbeidsmarkt voorwaarde voor hogere economische groei

In paragraaf 4.3 beschrijven we de impact van het programma op het thema Arbeidsmarkt & Onderwijs. De investeringen in de projecten onder dit thema bedragen € 2,3 miljoen. Dit thema heeft vanzelfsprekend een zeer sterke relatie met het thema economie en bijvoorbeeld banengroei. Een mismatch op de arbeidsmarkt en een tekort aan personeel bij bedrijven belemmert economische groei. Investeren in het oplossen van deze mismatch is daarom een voorwaarde om een hogere economische groei te behalen dan in het WLO-laag scenario.

We verwachten dat de projecten voor Arbeidsmarkt & Onderwijs het meest effect zullen hebben op het oplossen van de mismatch in de speerpuntsectoren Agribusiness, Energie en Maritiem & Offshore. De mismatch in deze sectoren is namelijk vooral kwalitatief van aard. We zagen verder dat de multiplier van de werkgelegenheid in de haven van Den Helder 2,5 bedraagt. Dit betekent dat gemiddeld genomen elke nieuwe baan in de haven zorgt voor nog eens 1,5 baan in de regio. Investeringen in de haven, en het oplossen van de mismatch op de arbeidsmarkt in deze sector heeft hiermee een groot positief effect op de werkgelegenheid van de regio.

In de sectoren zorg en recreatie gaat het met name om een kwantitatieve mismatch. Waar het gaat om aansluiting tussen opleiding en arbeidsmarkt (kwalitatief) kunnen projecten meer invloed uitoefenen, door bijvoorbeeld het inzetten van omscholingstrajecten of betere samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven.

Het (gedeeltelijk) oplossen van de mismatch op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat het voor bedrijven eenvoudiger wordt op goed personeel te vinden en daarmee in hun groeiverwachting te voorzien. Als we de ontwikkeling van banen in de afgelopen 10 tot 15 jaar doortrekken (trendlijn), dan ligt deze ontwikkeling tussen het WLO-laag en -hoog scenario. We verwachten dat de een verdergaande regionale samenwerking en de projecten gericht op Economie & Werklocaties en Arbeidsmarkt & Onderwijs kunnen leiden tot de werkgelegenheidsgroei conform het WLO-hoog scenario. Dat betekent een banengroei van 4% tot en met 2040, een toename van circa 2.700 banen.

De speerpuntsectoren in de Kop zijn kennis- en kapitaalintensief. Dat betekent dat groei in aantal banen in deze sectoren leidt tot relatief hogere R&D uitgaven in deze sectoren. In het beleidscenario gaan we uit van een groei van R&D-uitgaven van circa 8% tot en met 2040 (in plaats van maximaal 4% in het nulscenario). Dit betekent een totale stijging van de R&D uitgaven in de totale periode van € 78 miljoen.

Tabel 9: Effecten beleid 'De Kop werkt!'op Economie en Havens

	Nulscenario	Beleid Kop Werkt	Verschil
Banen	-5.700 <> + 2.700	2.700	0 – 8.400
Investeringen Research & Development	€ 4,2 miljard	€ 4,3 miljard	€ 78 miljoen
Transitie haven marine -> marine civiel & olie/gas -> windenergie	0	+	+

De impact van de projecten in het Programma tonen een aantal kwantificeerbare effecten. Het beleid en de verschillende projecten hebben naar verwachting een positieve invloed op:

- Het aantal banen. We gaan uit van een banengroei conform het WLO-hoog scenario. Dit komt omdat er middels het programma vol wordt ingezet op randvoorwaardelijke verbeteringen van het vestigingsklimaat, onder andere door het verminderen van de mismatch op de arbeidsmarkt, het verbeteren van de condities in en bereikbaarheid van de Port of Den Helder, de bereikbaarheid van de regio en de stimulering van hotspots zoals de Energy & Health Campus. Investeringen ten behoeve van de haven hebben qua werkgelegenheid een groot multiplier effect.
- De hoogte van de investeringen in Research & Development, met name door de groei van de speerpuntsectoren waar veel innovatie plaatsvindt.
- De transitieopgave van de haven Den-Helder: van marinehaven naar meer samenwerking tussen marine en civiel en van olie/gas haven naar meer windenergie en servicehaven. Zonder noodzakelijke investeringen komen deze transities niet van de grond en zou Den Helder terrein verliezen ten opzichte van concurrerende havens als Zeeland Seaports en Eemshaven.

5.4 Aanbevelingen

Regionale samenwerking belangrijk

Samenwerking tussen de verschillende gemeenten is nodig. In het programma zijn hiervoor projecten opgenomen als de regionale bereikbaarheid, het opstellen van omgevingsvisies en plannen van aanpak voor vestigingsmilieus. Verder wordt er samengewerkt bij de sectorplannen voor arbeidsmarkt en onderwijs. Samenwerking op al deze thema's is cruciaal. Een project als de verbetering van de haven in Den Helder heeft in eerste instantie een direct effect op Den Helder zelf. Echter, een beter functionerende haven in Den Helder straalt af op de gehele regio. Samenwerkende bedrijven en toeleveranciers die in de regio zijn gevestigd profiteren van economische groei in de haven. Met name de verbindingen tussen energie, offshore en agribusiness zijn sterk in de regio, en de regionale omstandigheden binnen de Kop voor deze cross-overs zijn goed.

Figuur 26: voorbeelden cross-overs speerpuntsectoren in Kop

Energy en Health

Energy en Agribusiness

Offshore, Energy & Maritiem

Strategische waarde bedrijventerreinen

De gemeenten hebben gezamenlijk een veel sterkere propositie en voldoende massa om clusters en innovatie te stimuleren. Alleen door goed samen te werken kan worden gestuurd op de (her-) ontwikkeling van bestaande en nieuwe locaties. Ook de ontwikkeling van de Petten Energy & Health Campus heeft alleen kans van slagen als er duidelijk afspraken worden gemaakt over de vestiging van bedrijven hier en niet elders. Met zowel het *Convenant werklocaties in de Kop* (2016) als *Werkwijze bedrijfshuisvesting op bedrijventerreinen in de Kop van Noord-Holland* (2012) worden hier al jaren goede afspraken over in de regio gemaakt.

6 Toerisme en recreatie

6.1 Hoe staat de regio ervoor?

De Kop heeft een aantrekkelijke ligging voor toerisme en recreatie, omgeven door IJsselmeer, Wadden- en Noordzeekust en de aanwezigheid van Texel en een oud historisch agrarisch landschap met beschermde dorpsgezichten. Verder ligt het, zeker voor buitenlandse toeristen, dichtbij de toeristische hotspot MRA.

Bestedingen het hoogst op Texel, groei in de Kop blijft achter op provincie

Toerisme is een belangrijke inkomstenbron voor de Kop van Noord-Holland (circa 13% van de totale inkomsten). Ongeveer 65% van de bezoekers van de Kop komt uit Nederland en circa 30% uit Duitsland. Zo ontvangt Texel ongeveer 1 miljoen bezoekers per jaar. Gemiddeld geven toeristen in Texel op vakantie € 254 uit. In de rest van de Kop is dit € 156. Dit is in de periode 2011 tot 2014 redelijk stabiel gebleven. De totale besteding van toeristen in de periode is ook gelijk gebleven. In 2011 was dit circa € 146 miljoen en in 2014 circa € 145 miljoen. De Kop blijft hiermee achter bij de stijging in de provincie, waar in 2011 in totaal € 295 en in 2014 € 381 miljoen uitgegeven werd (+30%).

Aantal banen en vestigingen sinds 2012 relatief stabiel

Het aantal banen in recreatie en toerisme in de kop van Noord Holland is in de periode 2012 -2016 relatief stabiel. In 2012 waren er 1.520 vestigingen en 5.440 banen in de Kop. In 2016 waren dit 1.460 vestigingen en 5.310 banen. Zie onderstaand figuur. In de Kop is het grootste deel van de toeristisch recreatieve verblijfsparken van de provincie gelegen.

Figuur 27: Aantal banen (L) en aantal vestigingen (R) in recreatie en toerisme

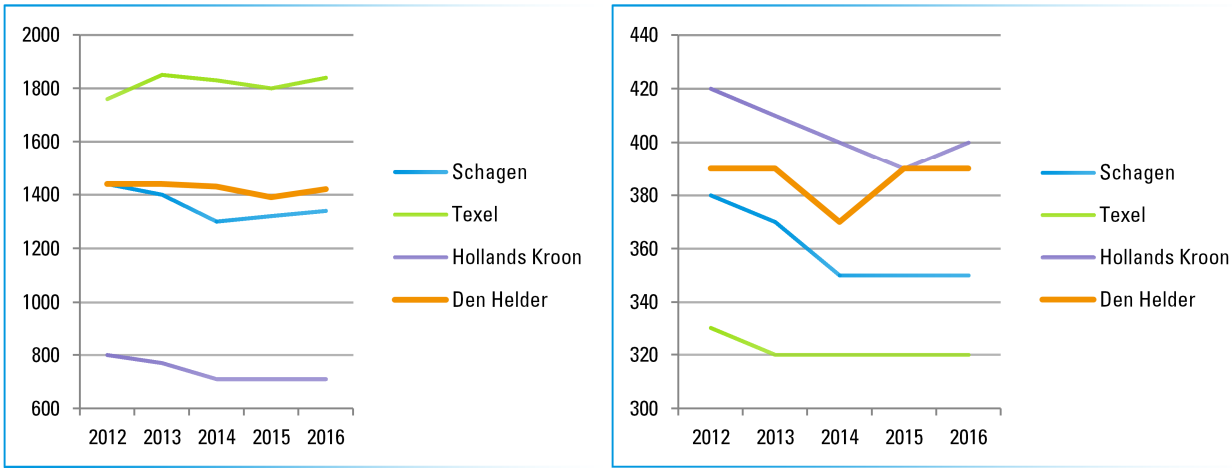

Bron: Waarstaatjegemeente.nl, LISA (2016); Bewerking: Stec Groep, 2018.

Bezoekers van de Kop: oudere stellen en gezinnen, voor een verblijf van 2 tot 4 dagen

De bezoekers en dagrecreanten zij voornamelijk stellen (58%), grotendeels 50-plussers, of gezinnen met kinderen tussen de 6 en 12 jaar. De doelgroep voor de Kop is daarmee gemiddeld ouder dan gemiddeld in Nederland. Het strand is de voornaamste reden dat bezoekers naar de Kop komen, meestal voor een kort verblijf van 2 tot 4 dagen (61%). Daarnaast wandelen (58%) of fietsen (23%) de bezoekers ook graag. Verblijf vindt doorgaans plaats in een hotel (38%), vakantiebungalow (24%) of bed and breakfast (15%).

Het bezoekersaantal in de Kop stagneert: prijskwaliteitverhouding moet beter

De Kop van Noord-Holland heeft jaarlijks 8,5 miljoen bezoekdagen. Ruim de helft hiervan komt voor rekening van Texel. Toch is er sprake van een stagnatie in de groei van het aantal bezoekers in de regio. Onder andere vanwege de relatief ongunstige prijs/kwaliteitsverhouding, voor zowel horeca als de (verblijfs-) accommodaties. De toegevoegde waarde kan stijgen door kwaliteitsverbetering en het ontwikkelen van nieuwe concepten. Het toeristisch en recreatief aanbod in de Kop van Noord-Holland is gevarieerd, je vindt er strand, zee, duinen, historische kernen en musea. Verder biedt met name de driezijdige kust, samen met de unieke positie van Texel en de Afsluitdijk, en een aantal aantrekkelijke toeristisch-recreatieve kernen zoals Schagen en Callantsoog concrete mogelijkheden. Ook het verbinden van het kusttoerisme met het achterland biedt kansen, zeker in combinatie met natuurontwikkeling en kustversterking.

6.2 Nulscenario: Trends, ontwikkelingen en prognoses

Deze paragraaf beschrijft de autonome verwachte ontwikkeling van het toerisme en de recreatie sector indien er geen specifiek beleid wordt gevoerd voor het creëren van een optimaal leef- en recreatieklimaat (nul-scenario).

Aantal vestigingen afgelopen jaren licht gedaald, banen stabiel

Tussen 2012 en 2016 is het aantal vestigingen in het toerisme afgenomen van circa 1.520 tot 1.460. Dit is circa 1% per jaar. Het betreft een periode met slechte economische omstandigheden, daarom is het niet verwonderlijk dat dit aantal in deze conjunctuurgevoelige sector is teruggelopen. Het aantal banen is redelijk stabiel gebleven. Prognoses specifiek voor de recreatie of toerisme branche zijn er niet. We gaan daarom uit van het hoge WLO scenario qua ontwikkelingen van het aantal banen. Hierin zien we dat het aantal banen in de Kop met zo'n 4% toeneemt. Dit is opgebouwd uit een daling bij de sectoren landbouw en nijverheid en groei in de detailhandel en overige diensten. Werkgelegenheid in de recreatie en toerisme bevinden zich in deze twee laatste categorieën, en hier rekenen we dan ook met de gemiddelde groei van 4% (hoger is mogelijk).

Figuur 28: Ontwikkeling van het aantal banen in het toerisme

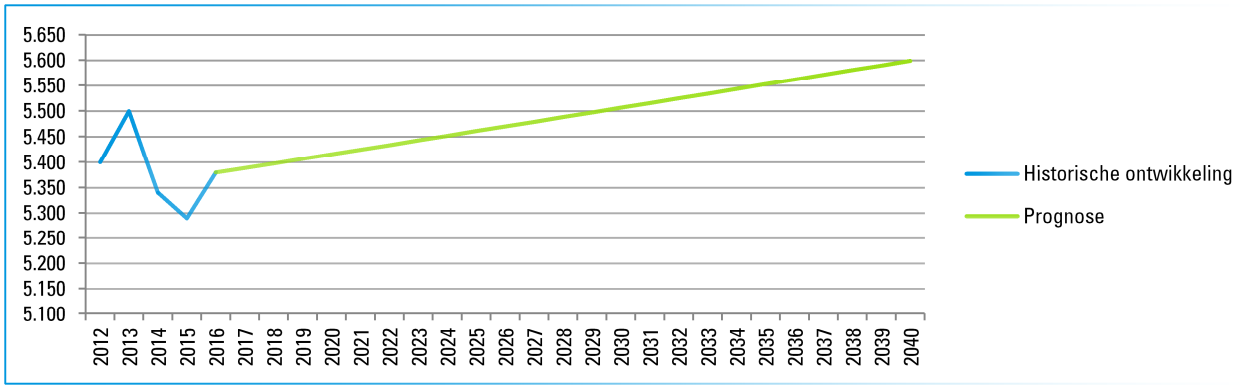

Bron: CBS, 2016; Bewerking: Stec Groep, 2018.

Aantal bezoekers/toeristen en bestedingen

De markt voor toerisme en recreatie verandert snel, doordat behoeften en gedrag van recreanten en toeristen veranderen. Het huidige aanbod in de Kop voldoet niet optimaal aan de kwalitatieve vragen van deze consument, daarom is het goed dat er aandacht voor de destinatiemarketing in het programma. Kwalitatieve verbetering van de kustgebieden, de recreatievaart, vakantieparken en onderscheid tussen de verschillende regio's en kernen is nodig om goed in te kunnen spelen op deze veranderingen. De regionale identiteit van het gebied is nog onvoldoende herkenbaar, al worden hier nu stappen gezet door bijvoorbeeld de organisatie en website van Holland boven Amsterdam.

De bestedingen aan recreatie en toerisme zijn de afgelopen jaren zeer stabiel. Omdat richting de toekomst zowel het aantal banen, aantal bezoekers en bestedingen erg onzeker zijn, verwachten we hier geen financiële grote verschuivingen tot 2040. Voor de berekening in het nulscenario houden we daarom een groei aan van het aantal bezoekers en bestedingen die gelijk is aan de verwachte groei van het aantal banen, namelijk 4%. De bestedingen stijgen daarmee van € 145 miljoen in 2016 naar € 150 miljoen in 2040. Over de gehele periode gaat het om extra inkomsten van circa € 72 miljoen (nominaal).

6.3 Impact Programma 'De Kop Werkt!'

In deze paragraaf brengen we de verwachte effecten van het programma in beeld en ontstaat inzicht in de bijdrage van het programma aan de potentiele groei van het toerisme en de recreatiemogelijkheden in de Kop. Onderstaande projecten dragen bij aan het verbeteren van het toerisme, recreatie en destinatiemarketing van de Kop, de investeringen vanuit het Programma bedragen in totaal € 9,7 miljoen.

Tabel 10: Projecten met impact Toerisme en Recreatie

Project	Investering	€ Effect kwantitatief	Effect kwalitatief
Openbare ruimte	€ 3,2 miljoen		
Planet Texel / Revitalisering De Koog	Kwaliteit kern, oa openbare ruimte		
Herontwikkeling Petten Zuid	Inrichting openbare ruimte tbv recreatieve ontwikkeling		
Recreatie routenetwerk	Onderzoek naar toeristische overstapplaatsen		
Revitaliseringsfonds verblijfsrecreatie	Herstructurering verblijfsrecreatie, met name voor stimulering van de herstructurering van de verouderde parken		
(Water-)infrastructuur	€ 2,2 miljoen		
Verbeteren verbinding zee-strand-Huisduinen	Bereikbaarheid via afslag naar strand		
Verbetering Zanddijk	Veilige fietsroute		
Opstellen bereikbaarheidsplan	Opstellen bereikbaarheidsplan Kop van NH		
Groen blauw netwerk	Recreatievaart nieuwe verbindingen, opstellen uitvoeringsprogramma		
Versterking vaarroutenetwerk KvNH Amstelmeer-IJsselmeer	Verbetering vaarroutes, door bypass Den Oeverse Vaart en Amstelmeerkanaal		
Versterking vaarroutenetwerk, KvNH knooppunt Kolhorn	verbetering doorvaart en routenetwerk naar andere regio's		
Kwalitatieve kust	€ 2,6 miljoen		
Versterken IJsselmeerkustbeleving	Aanleg recreatieve voorzieningen langs de IJsselmeerkust		
Versterking ligging aan zee/Voorhoedeproject	pilot multifunctionele dijk, Den Helder weer stad aan zee		
Regionaal uitvoeringsprogramma Noordzeekust	opstellen en uitvoering programma Regionaal Noordzeekust		
Identity Matching	activiteiten en werkzaamheden die DNA vd kustplaatsen in beeld brengen		
Waddenbaai	recreatieve Waddenbelevingsroute, actieprogramma		
Arbeidsmarkt en onderwijs	€ 0,1 miljoen		
Regionale visies opstellen (recreatie en toerisme en detailhandel)	onderzoeken naar wensen en behoeften tbv goed aanbod		
Regiosectorplan Toerisme en recreatie	projectleiding en communicatie		
Overig	€ 1,7 miljoen		
Positionering van de Kop als bestemming voor verblijf en dagbezoek	marketingstrategie en activiteiten		
Opstellen omgevingsvisie	Opstellen omgevingsvisie		

Ook in toerisme en recreatie zorgen fysieke ingrepen voor directe impact

In totaal wordt circa € 10 miljoen geïnvesteerd in projecten gericht op het verbeteren van de attractieve waarde van de Kop voor toeristen, dagbezoekers en recreanten. Uiteraard hebben niet alleen bezoekers van buiten de regio hier profijt van, maar ook de inwoners van de Kop profiteren van deze kwalitatieve verbeteringen. Investeringen in de nieuwe recreatie mogelijkheden, zoals Petten Zuid, zorgen voor meer bezoekers (kwantitatief), maar ook de investeringen in waterinfra kunnen op termijn meer recreanten aantrekken.
Er wordt sterk ingezet op de attractieve waarde van de verschillende kusten; het Waddengebied, de IJsselmeerkust en de Noordzeekust. Ook wordt zo'n € 1,5 miljoen geïnvesteerd in de recreatievaart binnen de regio en in de verbinding hiervan met andere regio's, onder andere in het kader van het versterken van het 'groen-blauwe raamwerk'.
Een derde grote investeringssom is het herstructureringsfonds voor verouderde vakantieparken. Met het fonds wordt de herstructurering van de parken gestimuleerd, de feitelijke investeringen in de herstructurering zal meer van de eigenaren moeten komen. Ook hier is regionale samenwerking en afstemming van groot belang. Net als bij andere voorzieningen zijn keuzes nodig over waar te investeren en te herstructureren en waar dit minder opportuun is.

Naast fysieke ingrepen zijn ook marketing en profilering belangrijk voor toerisme en recreatie

De Kop werkt samen met de toerisme sector om de regio te promoten als bestemming voor recreatie en toerisme. Het profiel wordt al goed neergezet middels de samenwerking in Holland Boven Amsterdam. Het onderscheiden en bekend maken van de diverse gebieden en toeristische kenmerken is speerpunt en biedt kansen voor de hele regio.

De concurrentie voor recreatie is groot, De Kop concurreert met zowel Nederlands als buitenlandse recreatiemogelijkheden. Het is dus echt van belang dat de regio zichzelf sterk profileert op hun sterke kanten, zodat potentiële bezoekers weten wat de regio te bieden heeft voor dagrecreatie en meerdaags verblijf. In potentie kan de toerisme sector sterk groeien in De Kop, maar daarvoor is wel een sterke marketingcampagne nodig.

Kwantitatieve verschillen met nul-scenario: circa 10% meer bezoekers en bestedingen

In het nulscenario wordt uitgegaan van een toename van het aantal banen in de horeca met 4%. In het beleidsscenario gaan we uit van de hoge WLO, waarbij voor de sector horeca en vrije tijd een groei van 9% mogelijk is. Dit betekent dat het aantal extra banen tot 2040 meer dan verdubbelt ten opzichte van het nulscenario. Het gaat om circa 485 extra banen in de gehele regio.

Deze stijging in banen wijst op een toename van het aantal toeristen en dagrecreanten. Deze stijging (geschat op 10%) is vooral te danken aan investeringen in infrastructuur en de kustbeleving, omdat deze zorgen voor een meer toegankelijk en aantrekkelijk gebied. Daarnaast is de marketing ook erg belangrijk om toeristen bekend te maken met de regio. Momenteel stagneert het aantal bezoekers door een slechte prijs-kwaliteit verhouding, maar door goede investeringen in deze sector is er veel potentie voor groei van bezoekersaantallen. En meer bezoekers zorgen voor meer bestedingen, deze nemen ook met 9% toe, van € 145 miljoen in 2016 naar € 158 miljoen in 2040. Over de gehele periode gaat het om extra inkomsten van circa € 160 miljoen (nominaal).

Vergrijzing biedt kansen voor toerisme, grote doelgroep met vrije tijd

Door de veranderende samenstelling van de bevolking komen er meer ouderen, een doelgroep met doorgaans meer vrije tijd. Dit biedt kansen voor de recreatiebranche in de Kop. Hoewel het aantal ouderen gelijk blijft ten opzichte van het nulscenario is de kans groot dat er door de projecten meer extra ouderen naar de Kop toe komen. Door de fysieke verbeteringen wordt het gebied beter toegankelijk (onder andere fietsroutes) en aantrekkelijker (accommodaties) voor ouderen. Daarnaast biedt de oudere doelgroep mogelijkheden om luxere accommodaties en excursies aan te bieden, eventueel in combinatie met zorg.

Tabel 11: Effecten beleid 'De Kop werkt!'op Toerisme en Recreatie

	Nulscenario	Beleid Kop Werkt	Verschil
Aantal banen	Stand: 5.595 Ontwikkeling: + 215	Stand: 5.865 Ontwikkeling: + 485	Extra toename van circa 270 banen
Aantal bezoekers	Groeit met 4%	Groeit met 10%	Stijging van 6% extra
Bestedingen	Een toename van € 72 miljoen tussen 2016 en 2040	Een toename van € 160 miljoen tussen 2016 en 2040	Een extra toename van € 90 miljoen over de gehele periode (6% totaal)

De impact van de projecten in het Programma tonen een aantal kwantificeerbare effecten. Het beleid en de verschillende projecten hebben naar verwachting een positieve invloed op:

- Het aantal banen. We gaan uit van een banengroei conform het WLO-hoog scenario, waarbij voor de sector horeca en vrije tijd een groei van 9% mogelijk is
- Het aantal bezoekers neemt toe met 6%, dit komt door de projecten die ingrijpen in de bereikbaarheid (met name via water), de kustbeleving, en de openbare ruimte van verschillende kernen. Hiernaast wordt sterk ingezet op de promotie van de Kop als destinatie.
- Door het verbeterde toeristische profiel en de promotie van de Kop komen er meer mensen, die ook meer van de regio verkennen en hierdoor langer zullen blijven. De jaarlijkse bestedingen per bezoeker stijgen hiermee.

6.4 Aanbevelingen bij dit deelgebied

Het unieke open karakter van de regio, maar ook de mogelijkheden wereldwijd koploper te zijn in nieuwe sectoren als agribusiness, duurzame energie, offshore en verschillende overlappen hiertussen bieden kansen voor meer dagbezoekers.

De focus ligt hierbij op het benadrukken van het innovatieve gebruik van het landschap (landbouwgrond, kust e.d.) voor meerdere doeleinden als energie opwekking en recreatie. Zowel voor Nederlandse bezoekers als toeristen uit het buitenland zullen dit soort bezoeken interessant zijn, net zoals bezoeken aan de Afsluitdijk en de Deltawerken. Dit type landschapsgebruik en de combinatie met recreatie noemen we 'groene, innovatie recreatie en productie'.
Ook de trends in en rondom Amsterdam (meer gewenste landelijke spreiding van buitenlandse toeristen) bieden kansen voor de Kop. Doordat de bevolking in de Kop, maar ook hierbuiten, vergrijst, zullen grotere aantallen mensen tijd hebben voor recreatie.

Als de positionering van de Kop als toeristische regio goed wordt gepromoot en er blijvend wordt geïnvesteerd in de attractiviteit, bereikbaarheid en verscheidenheid van de verschillende locaties, zien we mogelijkheden voor het trekken van extra bezoekers, door:

- verbeterde aantrekkelijk aanbod voor ouderen (groeiende groep)
- meer toeristen vanuit regio Amsterdam
- extra doelgroepen door promotie 'groene, innovatieve recreatie en productie'

Dit was het laatste van de 4 deelgebieden. Voor het totale overzicht verwijzen we naar de samenvatting aan het begin van deze rapportage.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

I.A. Soldaat

BEL/REE

Telefoonnummer +31235144181

soldaati@noord-holland.nl

Verzenddatum

15 MAART 2023

Kenmerk

1797404-1994616

Uw kenmerk

Betreft: De Kop Werkt! Eindrapportage, de evaluatie van het programma en de evaluatie van de samenwerking en governance.

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
de Eindrapportage, de 'Evaluatie van het programma De Kop Werkt! 2017-2020' en de 'Evaluatie samenwerking en governance De Kop Werkt!

Inleiding

De gemeenten Den Helder, Hollands Kroon, Schagen, Texel en provincie Noord-Holland hebben vanaf 2017 tot en met 2021 samengewerkt in het regionaal stimuleringsprogramma De Kop Werkt! (zie ook https://dekopwerkt.nl)

Het doel

Het doel van dit programma is het creëren van een optimaal klimaat om te wonen, werken en recreëren en voor bedrijven om in de Kop van Noord-Holland te blijven en of zich te vestigen en te groeien. Via dit programma is er samengewerkt aan een toekomstbestendige regio door continu kansen te benutten die de kracht van de regio versterken. Daarbij ging het om de ontwikkeling van havens, agribusiness, energiesector, toerisme, bereikbaarheid en leefomgeving.

Einde programma

Het programma is op 1 januari 2022 beëindigd met de kanttekening dat diverse verplichtingen voor de afronding van het programma zijn vastgelegd in de beëindigingsovereenkomst. Een aantal projecten is in 2022 doorgelopen en een aantal is in de loop van 2022 afgerond. Ondanks het feit dat een aantal projecten nog niet was afgerond hebben we gemeend om toch een eindrapportage op te stellen en de evaluaties uit te voeren.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Eindrapportage
De eindrapportage is in vorm van een video waarin we de meest opvallende resultaten en opbrengsten van De Kop Werkt! in beeld hebben gebracht. De video is te zien op https://dekopwerkt.nl/effecten

Evaluatie van het programma
Bij de start van het programma De Kop Werkt hebben we besloten om na afloop van het programma een Maatschappelijke en economische effectrapportage op te stellen om zo inzicht in de impact van het programma te krijgen. Daarom hebben we in 2017 een zogenaamde nulmeting opgesteld, deze treft u in de bijlage aan.

Met de evaluatie van het programma willen we de impact van het programma op de regio de Kop in beeld brengen, dit hebben we gedaan via een maatschappelijke en economische effectrapportage. In het algemeen geldt dat de indicatoren die bij start van het programma in beeld zijn gebracht (zie nulmeting) over vrijwel de hele linie volgens verwachting of positiever scoren. De prestaties kunnen echter niet helemaal causaal toegeschreven worden aan de werking van het programma. Veel projecten binnen het programma lenen zich niet direct voor een kwantitatieve beoordeling. We concluderen dat de rapportage inzicht biedt maar ook dat het lastig is om de directe causaliteit te duiden tussen het complete programma en positieve resultaten. We wijzen u graag op een aantal opvallende zaken, zo blijkt uit de rapportage:

- de beroepsbevolking is nagenoeg gelijk gebleven, terwijl de prognose hierin een sterke afname had voorspeld;
- het aantal studenten (zowel MBO, HBO als WO) woonachtig in de Kop met ongeveer 1.000 is toegenomen;
- het aantal banen is gestegen met ongeveer 5%, een stijging van 600 banen op de bedrijventerreinen en een toename van 700 banen in de toeristische sector, waarbij met de toename van het aantal toeristische banen in Den Helder (+300, +20%) opvalt;
- het werkloosheidspercentage in de Kop is gedaald en ligt anno 2021 op ongeveer 3% en is hiermee historisch laag en het valt onder het landelijk gemiddelde;
- het Bruto Regionaal Product (BRP) van de Kop is met ongeveer 12% gestegen in de periode 2016-2021, dit is circa € 11,8 miljard.

Het rapport treft u in de bijlage aan.

Evaluatie Governance
Naast het meten van de economische en maatschappelijke effecten is in opdracht van de stuurgroep De Kop Werkt! ook de governance van het programma geëvalueerd. De rapportage 'Evaluatie en governance van De Kop Werkt!' geeft aanbevelingen voor de toekomstige regionale samenwerking. Overigens gaat de rapportage niet uit van het voortzetten van het programma van De Kop Werkt!
Er zijn een aantal suggesties gedaan voor het versterken van de bestuurskracht en het verminderen van de bestuurlijke drukte.

Concreet betekent dit dat de stuurgroep De Kop Werkt! en een aantal thematische stuurgroepen per januari 2022 zijn opgeheven en zijn opgegaan in een regulier regionaal portefeuillehoudersoverleg voor het fysieke domein. Gedeputeerden kunnen daar, afhankelijk van het onderwerp, als gast bij worden uitgenodigd. De adviezen uit deze evaluatie zijn verwerkt in de governance van de nieuwe samenwerkingsagenda van de Kop 'Samen op Kop' 2022-2025.
De evaluatie treft u in de bijlage aan.

Vervolg regionale samenwerking
We werken met de vier gemeenten verder aan een toekomstbestendige regio via de samenwerkingsagenda 'Samen op Kop'. Zo stimuleren wij gebiedsgericht en regionaal werken en vergroten wij de mogelijkheden om de gezamenlijke doelen te realiseren. We hebben de nog lopende onderdelen van De Kop Werkt! ondergebracht in de nieuwe samenwerkingsagenda. Met de gemeenten werken we zo verder samen aan een regio waar het goed wonen, werken en recreëren is.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Bijlagen:
- Eindrapport (video): https://dekopwerkt.nl/effecten (na 30 maart https://dekopwerkt.nl/downloads)
- Nulmeting
- Evaluatie van het programma De Kop Werkt! 2017-2020
- Evaluatie samenwerking en governance De Kop Werkt!

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12334
Extern Zaak ID	1359663
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.e
Titel	Economie: Openstelling HIRB 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

De HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland 2020 voor de fysieke herstructurering van bedrijventerreinen wordt dit jaar opengesteld van 3 april tot en met 15 mei, met een subsidieplafond van € 1.500.000,-.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J.C. Crol

Telefoonnummer +31235145702
jacobien.crol@noord-holland.nl

Verzenddatum

22 MAART 2023

Kenmerk

1359663/1998314

Uw kenmerk

Betreft: Openstelling HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Openstelling uvr HIRB 2023

Een belangrijk onderdeel van het economisch beleid van de provincie Noord-Holland is het bevorderen van een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Het verbeteren van bedrijventerreinen en haventerreinen maakt een gebied meer aantrekkelijk voor gevestigde bedrijven en ondernemers die zich willen gaan vestigen.

De HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen Noord-Holland 2020 maakt het mogelijk subsidie te krijgen voor fysieke aanpassingen op de terreinen. Voor deze UVR is voor de jaren 2020-2023 een totaalbedrag van € 6 mln. beschikbaar. De UVR wordt jaarlijks gedurende een bepaalde periode opengesteld voor aanvragen. In 2023 loopt deze periode van 3 april t/m 15 mei, met een subsidieplafond van € 1.500.000,-.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

De regeling is dit jaar op een aantal kleine praktische zaken aangepast.
Inhoudelijk blijft de regeling ongewijzigd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

wnd.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
C.J. Loggen

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12213
Extern Zaak ID	1359663
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.f
Titel	Economie: Uitvoeringsregeling HIRB+ Duurzaamheid 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De provincie stelt de Uitvoeringsregeling subsidie HIRB+ Duurzaamheid Noord-Holland 2023 open. Deze regeling wordt gefinancierd met budget uit het Economisch Herstel- en Duurzaamheidsfonds en de reserves van het HIRB-budget 2022. Met deze subsidie wordt een impuls gegeven aan duurzame energiemaatregelen op bedrijventerreinen en zo aan de verdere toekomstbestendigheid en verduurzaming van bedrijventerreinen in Noord-Holland.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J. Crol

BEL/REE

Telefoonnummer +31235143643

jacobien.crol@Noord-Holland.nl

Verzenddatum

- 8 MAART 2023

Kenmerk

1359663/1975712

Uw kenmerk

Betreft: Uitvoeringsregeling HIRB+ Duurzaamheid 2023

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Uitvoeringsregeling HIRB+ Duurzaamheid 2023

Inleiding

In het voorjaar van 2021 is de uitvoeringsregeling HIRB Duurzaamheid opengesteld. Deze regeling kwam voort uit het Economisch Herstel en Duurzaamheidsfonds (EDHF). Eén van de doelen van het fonds was om de CO2-uitstoot van de gebouwde omgeving te verminderen, waar bedrijventerreinen een specifiek onderdeel van uitmaken.

Van het totale energieverbruik in de economie vindt een substantieel gedeelte plaats op bedrijventerreinen. Deze terreinen hebben de potentie om een belangrijke bijdrage te leveren aan de energietransitie. Verduurzaming was in het beleid van de provincie reeds een aandachtspunt. Zo was er in de bestaande HIRB+ regeling al veel mogelijk op het gebied van verduurzaming, mits binnen het kader van een algemene herstructurering van een bedrijventerrein.

Met de HIRB Duurzaamheid als aparte uitvoeringsregeling voor duurzame energiemaatregelen op bedrijventerreinen was de ambitie om een extra impuls te geven aan verdere verduurzaming. Voor uitvoering van de regeling was € 2,5 miljoen beschikbaar.

Resultaten

Met de uitvoeringsregeling HIRB Duurzaamheid kon subsidie worden verleend aan gemeenten, parkmanagementorganisaties of samenwerkingsverbanden van minimaal drie ondernemers om initiatieven voor duurzame energiemaatregelen op bedrijventerreinen tot uitvoering te brengen.

De subsidie was beschikbaar voor fysieke duurzaamheidsmaatregelen in de openbare ruimte zoals het plaatsen van laadpalen voor elektrische voertuigen of LED-straatverlichting, maar ook voor het duurzamer maken van bedrijfspanden met bijvoorbeeld zonnepanelen, warmte- en

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

koudeopslag of door aanbrengen van isolatie. Met dergelijke maatregelen wordt conform de doelstelling van het EDH-fonds bijgedragen aan een vermindering van de CO2-uitstoot.

De HIRB+ Duurzaamheid 2021 liep tot 28 december 2022. Nadat het aantal aanvragen aanvankelijk langzaam op gang kwam, wisten ondernemers de regeling in de loop van de tijd steeds beter te vinden en was de regeling in het najaar van 2022 uitgeput. In totaal zijn er ruim veertig aanvragen gedaan door ondernemerscollectieven. Naar schatting hebben hiermee ruim 150 ondernemers stappen gezet in de verduurzaming van hun bedrijfspand.

Gemeenten en parkmanagementorganisaties hebben geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid om subsidie aan te vragen voor maatregelen in de openbare ruimte. Voor ondernemers bleek de regeling echter een positieve impuls om aan de slag te gaan met de verduurzaming van het bedrijfspand.

Om vast te stellen wat de impact van de regeling is geweest op het gebied van het besparen van de CO2-uitstoot is een onafhankelijk adviesbureau ingeschakeld. Dit bureau heeft per gesubsidieerde maatregel een berekening gemaakt van de mate van energiebesparing/-opwekking die hiermee is gerealiseerd, hetgeen vervolgens is vertaald naar een reductie van CO2-uitstoot in kilogram per jaar. Hieruit blijkt dat er in totaal naar schatting meer dan 6,7 miljoen kilogram/jaar aan CO2-uitstoot is bespaard.

Uitvoeringsregeling HIRB+ Duurzaamheid 2023

Gezien het succes van de regeling uit 2021 is besloten om de HIRB Duurzaamheid in 2023 weer open te stellen. Op basis van de ervaringen van de afgelopen twee jaar, is de regeling op een aantal punten gewijzigd.

Ten eerste is het voor gemeenten en parkmanagementorganisaties niet langer mogelijk om een aanvraag te doen voor maatregelen in de publieke ruimte. In praktijk werd er geen gebruik gemaakt van deze mogelijkheid in de regeling.

Ten tweede is het doen van een collectieve aanvraag in de nieuwe regeling niet meer verplicht. Voorheen konden ondernemers alleen een aanvraag doen in een samenwerkingsverband van minimaal drie partijen. Omdat in de praktijk bleek dat het verplichten van een samenwerkingsverband niet leidde tot concrete samenwerking van bedrijven op het gebied van duurzaamheid, is deze vereiste nu losgelaten. Collectieve aanvragen blijven wel mogelijk tot een maximum van vijf partijen.

De lijst met subsidiabele maatregelen blijft ongewijzigd ten opzichte van de oude regeling. Uit gesprekken met stakeholders is gebleken dat men tevreden is over de activiteiten waarvoor subsidie beschikbaar wordt gesteld. Ook voor zonnepanelen zal in de nieuwe regeling 10% subsidie beschikbaar blijven, hoewel er voor het leggen hiervan ook zonder ondersteuning een business case gemaakt kan worden. De ervaring met de regeling leert dat desondanks subsidie helpt om ondernemers het laatste zetje te geven om aan de slag te gaan met de verduurzaming van hun pand.

De nieuwe regeling loopt tot het eind van 2023. In totaal is er €2.05.000,- beschikbaar. Hiervan komt €1.000.000,- uit het EDHF en €1.050.000,- uit de reserves van het HIRB-budget van 2022.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12396
Extern Zaak ID	1359663
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.g
Titel	Economie: Openstelling uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De HIRB+ uvr Toekomstbestendige Winkelgebieden 2023 heeft tot doel om projecten te stimuleren die leiden tot het toekomstbestendig maken van Noord-Hollandse winkelgebieden en daarmee bijdragen aan de verhoging van het kwaliteitsniveau van de Noord-Hollandse detailhandelsstructuur.

Provincie Noord-Holland

2023 *

PROVINCIAAL BLAD

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 28 maart 2023, nr. 1359663/1996809, tot vaststelling van de HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie toekomstbestendige winkelgebieden Noord-Holland 2023

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Gelet op artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011;

Overwegende dat het gewenst is om door middel van subsidieverstrekking een verhoging van het kwaliteitsniveau van de Noord-Hollandse winkelstructuur te realiseren, door het terugdringen van leegstand, het opzetten of verbeteren van samenwerking, het initiëren van duurzame maatregelen of het opstellen van een transformatievisie;

Overwegende dat Gedeputeerde Staten in het kader van rechtvaardiging van de staatssteun, de volgende steunmaatregelen van toepassing achten:
Verordening (EG) Nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (PbEU, L 352) (De-minimisverordening);

Besluiten vast te stellen:

HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie toekomstbestendige winkelgebieden Noord-Holland 2023

Artikel 1
In deze regeling wordt verstaan onder:
a. De-minimisverordening: Verordening (EU) Nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (PbEU, L 352);
b. ondernemerscollectief: samenwerkingsverband van ondernemers in een winkelgebied;
c. regionale detailhandelsvisie: binnen een regio gemaakte afspraken als bedoeld in artikel 2.14 van de Omgevingsregeling NH2020;
d. solitaire vestiging: een alleen, los van het winkelgebied, gelegen winkel;
e. verduurzaming: het realiseren van voorzieningen op de gebieden energie, grondstoffen, afval, nutsvoorzieningen, gebouwen, verkeer en logistiek die leiden tot een lagere milieubelasting, de herbruikbaarheid van grondstoffen of het stimuleren van samenwerking tussen winkels op de genoemde gebieden;
f. winkelgebied: een geografisch geheel waar relatief veel niet ambulante winkels voorkomen, eventueel in samenhang met andere consumentverzorgende voorzieningen zoals horeca, ambachten en baliefuncties.

Artikel 2
Subsidie wordt uitsluitend verstrekt aan een onderneming, waaronder de eigenaar van een winkelpand, een ondernemerscollectief of een gemeente die een belang heeft in het winkelgebied of de solitaire vestiging waar de gesubsidieerde activiteit op ziet.

Artikel 3
Subsidie kan worden verstrekt voor de volgende activiteiten gericht op het toekomstbestendig maken van een winkelgebied of solitaire vestiging in Noord-Holland passend binnen de afspraken zoals vastgelegd in de regionale detailhandelsvisie:

a. onderzoek of procesondersteuning ten aanzien van één of een combinatie van de volgende onderwerpen:
    1. het terugdringen van leegstand;
    2. bevorderen van transformatie van het betreffende winkelgebied;
    3. het opzetten of verbeteren van een ondernemerscollectief of het verbeteren van de samenwerking tussen ondernemers in het betreffende winkelgebied;
    4. het begeleiden en initiëren van duurzame maatregelen van het betreffende winkelgebied;
    5. het opzetten van een digitaal platform of gezamenlijke webshop voor tenminste één winkelgebied.
b. onderzoek of procesondersteuning gericht op het opstellen van een lokale of regionale, op transformatie gerichte detailhandel- of binnenstadvisie; of
c. onderzoek of procesondersteuning gericht op het bevorderen van transformatie van een solitaire vestiging in Noord-Holland.

Artikel 4
Een aanvraag om subsidie bevat ten minste:

a. een inhoudelijke beschrijving van de activiteit;
b. een begroting van de kosten van de activiteit;
c. een financieringsplan van de kosten van de activiteit;
d. indien aanvrager een onderneming of ondernemerscollectief is, een brief van de gemeente waarin zij haar steun aan het project onderschrijft.

Artikel 5

1. Een aanvraag om subsidie is tijdig ingediend indien de aanvraag is ontvangen tussen 18 april 2023, 09:00 uur en 19 december 2023, 17:00 uur.
2. Een aanvraag om subsidie die buiten de in het vorige lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt geweigerd.
3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 13 weken na ontvangst van de aanvraag om subsidie.

Artikel 7
Het subsidieplafond bedraagt: € 425.000,-.

Artikel 8

1. Aanvragen om subsidie worden behandeld op volgorde van ontvangst.
2. Wanneer een aanvrager op grond van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht de gelegenheid heeft gehad de aanvraag aan te vullen, geldt als datum van ontvangst van de aanvraag, de datum waarop de aanvraag is aangevuld.
3. Indien meerdere aanvragen op dezelfde dag worden ontvangen en door honorering van deze aanvragen het subsidieplafond wordt overschreden, wordt de aanvraag met de laagste projectkosten als eerste in behandeling genomen.
4. Indien toepassing van het vorige lid er toe leidt dat aanvragen gelijk eindigen, wordt rangschikking van die aanvragen bepaald door loting.

Artikel 9
Subsidie wordt geweigerd indien:

a. de activiteit financieel niet haalbaar is;
b. de uitvoering van de activiteit is gestart voordat de aanvraag is ontvangen.

Artikel 10

1. Subsidie wordt verstrekt voor de kosten van inhuur van expertise die noodzakelijk is voor onderzoek en procesondersteuning.
2. Subsidie wordt niet verstrekt voor de kosten van:
   a. fysieke maatregelen;
   b. fysieke communicatie- en promotiemiddelen;
   c. het organiseren van evenementen;
   d. eigen personeel.

Artikel 11

1. De subsidie bedraagt voor de activiteiten, genoemd in artikel 3, onderdeel a of c, 50% van de subsidiabele kosten tot maximaal € 25.000,-.
2. De subsidie bedraagt voor de activiteiten, genoemd in artikel 3, onderdeel b, 50% van de subsidiabele kosten tot maximaal € 10.000,-.
3. Indien toepassing van het eerste of tweede lid naar het oordeel van Gedeputeerde Staten zou leiden tot het overtreden van het verbod op het geven van staatsteun in de zin van artikel 107, eerste lid, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, wordt het subsidiebedrag in afwijking van het eerste lid zodanig vastgesteld dat het totaal van alle subsidies voor de activiteiten niet hoger is dan het bedrag dat op grond van de De-minimisverordening verstrekt mag worden.
4. Gedeputeerde Staten verstrekken geen subsidies van minder dan € 5.000,-.
5. Bij subsidies van minder dan € 10.000,- wordt volstaan met subsidievaststelling zonder voorafgaande subsidieverlening.

Artikel 12

In de subsidieverlening kunnen Gedeputeerde Staten een verplichting opnemen omtrent de datum waarop de gesubsidieerde activiteiten zijn afgerond.

Artikel 13

1. Een aanvraag tot vaststelling wordt ingediend binnen 13 weken na voltooiing van de activiteit.
2. Indien de subsidieontvanger een gemeente, of een openbaar lichaam dat is ingesteld op grond van hoofdstuk I, II of IV van de Wet gemeenschappelijke regelingen is, wordt de aanvraag tot vaststelling van de subsidie ingediend uiterlijk 1 augustus van het jaar volgend op het jaar waarin de activiteit is voltooid.
3. Gedeputeerde Staten stellen voor de aanvraag tot vaststelling een formulier beschikbaar op www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies.
4. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 13 weken na ontvangst van de aanvraag tot vaststelling van de subsidie.

Artikel 14

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin zij wordt geplaatst.
2. Deze regeling vervalt met ingang van 1 januari 2024.
3. Deze regeling wordt aangehaald als HIRB+ Uitvoeringsregeling subsidie toekomstbestendige winkelgebieden Noord-Holland 2023

Haarlem, datum.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

H.J. Schartman, plaatsvervangend provinciesecretaris

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

J.C. Crol

Telefoonnummer +31235145702
jacobien.crol@noord-holland.nl

Verzenddatum

29 MAART 2023

Kenmerk

1359663/1996816

Uw kenmerk

Betreft: HIRB+ uvr Winkelgebieden

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
HIRB+ uvr Winkelgebieden

In ons coalitieakkoord 'Duurzaam Doorpakken' hebben wij aangegeven dat wij het programma Herstructurering en intelligent ruimtegebruik bedrijventerreinen willen voorzetten. Hieronder valt onder meer de Uitvoeringsregeling Toekomstbestendige Winkelgebieden. Deze regeling is opengesteld voor procesmaatregelen voor het tegengaan van leegstand en voor het versterken van samenwerking, verduurzaming en transformatie.

Het subsidieplafond van de uvr Winkelgebieden van €425.000 is in december 2022 bereikt. Een aantal aanvragen kon hierdoor niet meer toegekend worden. In totaal is er voor 26 projecten subsidie verleend. Dit is een significante stijging ten opzichte van de twee voorgaande jaren. Een mogelijke verklaring hiervoor is het programma Wonen voor Winkels, waarbij de provincie een aantal gemeenten heeft ondersteund in het onderzoeken van mogelijkheden tot transformatie. Hieruit zijn meerdere aanvragen voor de uvr Winkelgebieden gevloeid.

De uvr Winkelgebieden is in 2022 geëvalueerd. Hieruit bleek dat de regeling doeltreffend is en direct bijdraagt aan het verbeteren van de samenwerking en het verhogen van de organisatiegraad van ondernemers(collectieven) in de beginfase van een ontwikkelproces in een winkelgebied. Het evaluatierapport bevatte ook een aantal aanbevelingen, waarvan een deel in de regeling voor 2023 is overgenomen. Zo is de aanvraagprocedure eenvoudiger gemaakt, en zal de regeling actiever onder de aandacht gebracht worden bij gemeenten en andere relevante stakeholders.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

De uvr Winkelgebieden hebben wij vastgesteld met een subsidieplafond van €425.000.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

p/v.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

1 bijlage(n)

HIRB+ uvr Winkelgebieden

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12236
Extern Zaak ID	1588266
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.h
Titel	Economie: Uitvoeringsregeling MIT 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

De Uitvoeringsregelingen MKB-innovatiestimulering Regio en Topsectoren (MIT) zijn regelingen waarbij ondernemers subsidie kunnen aanvragen voor haalbaarheidsprojecten en Research & Development-samenwerkingsprojecten. De MIT is een samenwerking tussen de provincie en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. In totaal is er ruim € 9,5 miljoen beschikbaar voor de MIT 2023.

Provincie Noord-Holland

2023 *

PROVINCIAAL BLAD

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van ....., nr. ....., tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren haalbaarheidsprojecten Noord-Holland 2023

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Overwegende dat het gewenst is om door middel van subsidieverlening innovaties in het midden en kleinbedrijf (MKB) te bevorderen om een bijdrage te leveren aan een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie;

Overwegende dat Gedeputeerde Staten in het kader van rechtvaardiging van de staatssteun de Verordening (EG) Nr. 1407/2013 van de Commissie van 18 december 2013 betreffende de toepassing van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie op de-minimissteun (PbEU, L 352) (De-minimisverordening) van toepassing achten;

Gelet op artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011;

Besluiten vast te stellen:

Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren haalbaarheidsprojecten Noord-Holland 2023

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. MKB-onderneming: een onderneming als bedoeld in artikel 2, onder 2 van de Algemene groepsvrijstellingsverordening (EU-verordening nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014). Onder MKB-onderneming wordt mede begrepen:
   1. “partnerondernemingen” als bedoeld in artikel 3, tweede lid, van Bijlage 1 behorende bij de Algemene groepsvrijstellingsverordening, en

2. ”verbonden ondernemingen” als bedoeld in artikel 3, derde lid, van Bijlage 1 behorende bij de Algemene groepsvrijstellingsverordening.

b. haalbaarheidsproject: een haalbaarheidsproject biedt inzicht in de technische, financiële, en mogelijk juridische en fiscale risico’s, die het ontwikkelen van een nieuw product, proces of nieuwe dienst met zich meebrengt voor de innoverende MKB-onderneming. Beantwoording van de binnen het project gestelde haalbaarheidsvragen moet voor de MKB-onderneming effectief bijdragen aan het onderbouwd nemen van besluiten tot wel of niet starten van het beoogde Research & Development vervolgtraject.
c. Research & Development (R&D): het creatief, systematisch en planmatig zoeken naar oplossingen voor praktische problemen. Verder wordt het ontwikkelen van ideeën of prototypes tot bruikbare processen en productierijpe producten tot R&D gerekend. In een R&D traject wordt gestreefd naar oorspronkelijkheid én vernieuwing. Een R&D traject bestaat uit industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling of een combinatie hiervan.
d. experimentele ontwikkeling: het verwerven, combineren, vormgeven en gebruiken van wetenschappelijke, technologische, zakelijke en andere relevante kennis en vaardigheden gericht op het ontwikkelen van nieuwe of verbeterde producten, processen of diensten. Onder experimentele ontwikkeling wordt niet verstaan routinematige of periodieke wijziging van bestaande producten, productielijnen, fabricageprocessen, diensten en andere courante activiteiten, zelfs indien die wijzigingen verbeteringen kunnen inhouden;
e. industrieel onderzoek: planmatig of kritisch onderzoek dat is gericht op het opdoen van nieuwe kennis en vaardigheden met het oog op de ontwikkeling van nieuwe producten, processen of diensten, of om bestaande producten, processen of diensten aanmerkelijk te verbeteren.
f. Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid: programma’s en plannen in het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid, te vinden via Bijlage 3.4.1. behorende bij artikel 3.4.2 van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies;

Artikel 2 Doelgroep

Subsidie kan worden verstrekt aan een MKB-onderneming die een vestiging in de provincie Noord-Holland heeft waar bedrijfsactiviteiten, inclusief het haalbaarheidsproject, plaatsvinden.

Artikel 3 Subsidiabele activiteit

Subsidie kan worden verstrekt voor het uitvoeren van een haalbaarheidsproject dat:

a. gericht is op de vraag of een nog niet bewezen, concrete, nieuwe en innovatieve technologie technisch en financieel te realiseren is;
b. gericht is op de voorbereiding op en de ondersteuning van besluitvorming van de MKB-onderneming over een beoogd R&D-traject waarin een technisch innovatief en financieel risicovol nieuw product, nieuw proces of nieuwe dienst wordt ontwikkeld;
c. experimenteel of industrieel onderzoek kan bevatten en;
d. past binnen het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid.

Artikel 4 Vereisten aan de subsidieaanvraag

1. Een aanvraag om subsidie wordt ingediend door middel van het voor deze uitvoeringsregeling op www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies beschikbaar gestelde aanvraagformulier.

2. Een aanvraag om subsidie bevat tenminste:

   a. een projectplan bestaande uit: een inhoudelijke beschrijving van de activiteiten van het haalbaarheidsproject, een globale beschrijving van het beoogde R&D-vervolgproject, de doelstelling, de beoogde resultaten, een tijdsplanning en een onderbouwing dat aan de criteria van artikel 3 en 8 wordt voldaan;

   b. een begroting van de kosten per deelactiviteit;

   c. een financieringsplan van de kosten van de activiteiten;

   d. een samenvatting van het haalbaarheidsproject waarvoor subsidie wordt aangevraagd en een schriftelijke toestemming dat de samenvatting kan worden gebruikt in publicaties die voor iedereen toegankelijk zijn.

Artikel 5 Openstellingsperiode en beslistermijn

1. Een aanvraag om subsidie op grond van deze uitvoeringsregeling is tijdig ingediend indien de aanvraag in de periode van 4 april 2023, 09:00 uur tot en met 12 september 2023 voor 17:00 uur is ontvangen.

2. Een aanvraag om subsidie die buiten de in het vorige lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt niet in behandeling genomen.

3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 16 weken na ontvangst van een aanvraag om subsidieverlening op grond van deze uitvoeringsregeling.

Artikel 6 Subsidieplafond

Het subsidieplafond bedraagt € 2.856.000,-.

Artikel 7 Volgorde van behandeling

1. Aanvragen om subsidie op grond van deze uitvoeringsregeling worden behandeld op volgorde van ontvangst.

2. Wanneer de MKB-onderneming op grond van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht de gelegenheid heeft gehad de aanvraag aan te vullen, geldt als datum van ontvangst van de aanvraag, de datum waarop de aanvraag aangevuld en compleet is ingediend.

3. Indien meerdere aanvragen op dezelfde dag worden ontvangen wordt de volgorde van behandeling van die aanvragen bepaald door loting.

Artikel 8 Vereisten haalbaarheidsproject

Om voor subsidie voor een haalbaarheidsproject in aanmerking te komen, wordt voldaan aan de volgende vereisten:

a. het haalbaarheidsproject is gericht op activiteiten van een beoogd R&D vervolgtraject die in technische en financiële zin voldoende risicovol zijn om het haalbaarheidsproject te rechtvaardigen;

b. het projectplan geeft voldoende en realistisch inzicht in het economisch perspectief van het te ontwikkelen nieuwe product, proces of de nieuwe dienst waarop het haalbaarheidsproject en het beoogde R&D vervolgtraject zijn gericht;

c. het projectplan geeft voldoende realistisch inzicht in de uitvoerbaarheid van het haalbaarheidsproject en de voorgenomen activiteiten van het beoogde R&D vervolgtraject;

d. het projectplan is naar het oordeel van Gedeputeerde Staten van voldoende kwaliteit.

Artikel 9 Weigeringsgronden

Subsidie wordt geweigerd indien:

a. het haalbaarheidsproject niet financieel haalbaar is;

b. de uitvoering van het haalbaarheidsproject is gestart voordat de aanvraag is ontvangen;

c. de MKB-onderneming een onderneming is die in moeilijkheden verkeert als bedoeld in paragraaf 2.2 van de Communautaire richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun aan niet-financiële ondernemingen in moeilijkheden (PbEU, 2014/C 249/01);

d. tegen de MKB-onderneming een terugvorderingsbevel is gegeven omdat eerdere steun onrechtmatig en onverenigbaar is verklaard met de interne markt;

e. de MKB-onderneming de subsidie wil aanwenden voor activiteiten waarvoor reeds door een bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt, of voor activiteiten die daarmee samenhangen of daaruit voortvloeien;

f. reeds een aanvraag door de MKB-onderneming is ingediend op grond van deze uitvoeringsregeling.

Artikel 10 Subsidiabele kosten

Subsidie voor het uitvoeren van een haalbaarheidsproject wordt verstrekt voor onderstaande kosten:

a. personeelskosten van onderzoekers, technici en ander ondersteunend personeel van de MKB-onderneming, voor zover zij zich met het haalbaarheidsproject bezighouden. Deze personeelskosten worden berekend op basis van een vast uurtarief van ten hoogste € 60,--.

b. kosten van derden waarbij sprake is van de inzet van uren van medewerkers van deze derde partijen die uitsluitend voor het project worden gebruikt. Deze kosten worden berekend als een vast uurtarief van ten hoogste € 60,-.

c. kosten van apparatuur, uitrusting, materiaal, leveranties en dergelijke, die rechtstreeks uit het project voortvloeien en voor zover en zolang zij worden gebruikt voor het project. Wanneer apparatuur en uitrusting niet tijdens hun volledige levensduur voor het project worden gebruikt, worden alleen de afschrijvingskosten overeenstemmend met de looptijd van het project, berekend volgens algemeen erkende boekhoudkundige beginselen, als subsidiabele kosten beschouwd.

Artikel 11 Subsidiebedrag

1. De subsidie voor het uitvoeren van een haalbaarheidsproject bedraagt 40% van de subsidiabele kosten tot een maximum van € 20.000,-.

2. Gedeputeerde Staten verstrekken geen subsidies van minder dan € 5.000,-

Artikel 12 Verplichtingen

In de subsidieverlening kunnen Gedeputeerden Staten een verplichting opnemen omtrent de datum waarop de gesubsidieerde activiteiten moeten zijn afgerond.

Artikel 13 Vaststelling

1. Bij subsidies van minder dan € 10.000,- gaat geen subsidieverlening aan de subsidievaststelling vooraf.

2. Een aanvraag tot vaststelling wordt ingediend binnen 13 weken na voltooiing van het haalbaarheidsproject .

3. De aanvraag tot vaststelling dient, naast de in het formulier vaststelling subsidie genoemde zaken, te zijn voorzien van een urenregistratie per persoon, per week, per deelactiviteit, die gekoppeld is aan de deelactiviteiten en de begroting van het projectplan;

4. De MKB-onderneming kan worden uitgenodigd de resultaten van het haalbaarheidsproject aan GS te presenteren.

5. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 16 weken na ontvangst van de aanvraag tot vaststelling van de subsidie.

Artikel 14 Slotbepalingen

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin zij wordt geplaatst.

2. Deze regeling vervalt met ingang van 1 januari 2024.

3. Deze regeling wordt aangehaald als Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren haalbaarheidsprojecten Noord-Holland 2023.

Haarlem, 2023.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Provincie Noord-Holland

2023 *

PROVINCIAAL BLAD

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van ....., nr. ....., tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren Research & Development projecten Noord-Holland 2023

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Overwegende dat het gewenst is om door middel van subsidieverlening innovaties in het midden en kleinbedrijf (MKB) te bevorderen ten einde een bijdrage te leveren aan een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie;

Gelet op artikel 25 van de Verordening (EU) Nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PbEU, L187);

Gelet op artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011;

Besluiten vast te stellen:

Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren Research & Developmentprojecten Noord-Holland 2023

Artikel 1 Begripsbepalingen

In deze regeling wordt verstaan onder:

a. MKB-onderneming: een onderneming als bedoeld in artikel 2, onder 2 van de Algemene groepsvrijstellingsverordening.
   Onder MKB-onderneming wordt mede begrepen:
   1. “partnerondernemingen” als bedoeld in artikel 3, tweede lid, van Bijlage 1 behorende bij de Algemene groepsvrijstellingsverordening, en
   2. ”verbonden ondernemingen” als bedoeld in artikel 3, derde lid, van Bijlage 1 behorende bij de Algemene groepsvrijstellingsverordening;

b. Research & Development (R&D): Research & Development is het creatief, systematisch en planmatig zoeken naar oplossingen voor praktische problemen. Verder wordt het (uit)ontwikkelen (development) van ideeën of prototypes tot bruikbare processen en productierijpe producten tot R&D gerekend. In een R&D project wordt gestreefd naar oorspronkelijkheid én vernieuwing. Een R&D project bestaat uit industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling of een combinatie hiervan.

c. experimentele ontwikkeling: experimentele ontwikkeling als bedoeld in artikel 2, onder 86, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening;

d. industrieel onderzoek: industrieel onderzoek als bedoeld in artikel 2, onder 85, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening;

e. Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid: programma's en plannen in het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid, te vinden via Bijlage 3.4.1. behorende bij artikel 3.4.2 van de Regeling nationale EZK- en LNV-subsidies;

f. Algemene groepsvrijstellingsverordening: Verordening (EU) Nr. 651/2014 van de Commissie van 17 juni 2014 waarbij bepaalde categorieën steun op grond van de artikelen 107 en 108 van het Verdrag met de interne markt verenigbaar worden verklaard (PbEU, L187);

Artikel 2 Doelgroep

Subsidie kan worden verstrekt aan een MKB-onderneming die een vestiging in de provincie Noord-Holland heeft waar bedrijfsactiviteiten, inclusief het R&D-samenwerkingsproject, plaatsvinden.

Artikel 3 Subsidiabele activiteit

Subsidie kan worden verstrekt voor het uitvoeren van een R&D-samenwerkingsproject dat bestaat uit industrieel onderzoek of experimentele ontwikkeling of een combinatie hiervan:
a. waarin een technisch innovatief en financieel risicovol nieuw product, proces of nieuwe dienst wordt ontwikkeld;
b. het project wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband van minimaal twee MKB-ondernemingen;
d. passend binnen het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid.

Artikel 4 Vereisten aan de subsidieaanvraag

1. Een aanvraag om subsidie wordt ingediend door middel van het voor deze uitvoeringsregeling op www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies beschikbaar gesteld aanvraagformulier.

2. Een aanvraag om subsidie bevat tenminste:

   a. het projectplan bestaande uit: een inhoudelijke beschrijving van de activiteiten van het R&D-samenwerkingsproject, de doelstelling, de beoogde resultaten, een tijdsplanning en een onderbouwing dat aan de criteria van artikel 3 en 8 wordt voldaan;

   b. een beschrijving van alle deelnemende MKB-ondernemingen in het samenwerkingsverband;

   c. de begroting van de kosten per deelactiviteit per deelnemende MKB-onderneming en de gevraagde subsidie per deelnemende MKB-onderneming in het samenwerkingsverband;

   d. het financieringsplan van de kosten van de activiteiten per deelnemende MKB-onderneming in het samenwerkingsverband;

   e. de samenvatting van het R&D samenwerkingsproject waarvoor subsidie wordt aangevraagd en een schriftelijke toestemming dat de samenvatting kan worden gebruikt in publicaties die voor iedereen toegankelijk zijn;

   f. een machtiging aan één van de aan het samenwerkingsverband deelnemende MKB-ondernemingen om de communicatie omtrent de subsidieverstrekking namens alle deelnemende MKB-ondernemingen van het samenwerkingsverband te mogen verrichten en de na subsidieverstrekking door Gedeputeerde Staten te betalen bedragen te ontvangen, verdelen en verantwoorden.

Artikel 5 Openstellingsperiode en beslistermijn

1. Een aanvraag om subsidie op grond van deze uitvoeringsregeling is tijdig ingediend indien de aanvraag in de periode van 6 juni 2023, 09:00 uur tot en met 12 september 2023 voor 17:00 uur is ontvangen.

2. Een aanvraag om subsidie die buiten de in het vorige lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt niet in behandeling genomen.

3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 16 weken na sluiting van de indieningstermijn op de aanvraag.

Artikel 6 Subsidieplafond

1. Het subsidieplafond bedraagt € 6.664.000,--.

2. Van het plafond wordt maximaal 50 procent aan subsidies verleend voor R&D samenwerkingsprojecten waarvan het subsidiebedrag meer dan € 200.000,-- bedraagt.

Artikel 7 Rangschikking aanvragen door middel van een tender

1. Tijdig ingediende en volledige aanvragen worden gerangschikt op een prioriteitenlijst waarbij aanvragen met een hoger aantal punten voorgaan op aanvragen met een lager aantal punten.

2. De rangschikking wordt bepaald door het totaal aantal punten dat wordt behaald op basis van de volgende criteria:

   a. de te verwachten technologische vernieuwing of wezenlijke nieuwe toepassingen van een bestaand product, proces of bestaande dienst, te waarderen met maximaal 25 punten;

   b. het te creëren economische perspectief voor de deelnemers in het samenwerkingsverband, te waarderen met maximaal 25 punten;

   c. de kwaliteit van de samenwerking, ten minste blijkend uit de mate van complementariteit van de deelnemers, de capaciteiten van de deelnemers en de kwaliteit van de projectorganisatie, te waarderen met maximaal 25 punten;

   d. het te bereiken resultaat, inclusief economische waarde, voor het Missiegedreven Topsectoren- en Innovatiebeleid en voor Noord-Holland, te waarderen met maximaal 25 punten.

3. Aanvragen die na de rangschikking in totaal minder dan 50 punten hebben behaald, worden geweigerd. Aanvragen die voor een of meer criteria minder dan 10 punten hebben behaald, worden geweigerd.

4. Indien meerdere aanvragen op dezelfde plaats op de prioriteitenlijst eindigen en door honorering van deze aanvragen het subsidieplafond wordt overschreden, wordt de aanvraag met de laagste projectkosten als eerste gehonoreerd.

Artikel 8 Vereisten Research & Development samenwerkingsproject

Om voor subsidie voor een Research & Development samenwerkingsproject in aanmerking te komen, wordt voldaan aan de volgende vereisten:

a. de MKB-onderneming neemt deel aan een samenwerkingsverband van twee of meer MKB-ondernemingen, die geen partner- of verbonden ondernemingen van elkaar zijn volgens de definitie in artikel 2, tweede lid, van de Algemene Groepsvrijstellingsverordening;

b. het samenwerkingsverband heeft enkel tot doel de uitvoering van het project;

c. het samenwerkingsverband heeft geen rechtspersoonlijkheid;

d. meer dan 50% van de kosten van het project wordt gemaakt door MKB-ondernemingen die zijn gevestigd in Noord-Holland en;

e. geen van de deelnemers aan het samenwerkingsverband neemt meer dan 70% van de subsidiabele kosten voor zijn rekening;

f. het projectplan is naar het oordeel van Gedeputeerde Staten van voldoende kwaliteit.

Artikel 9 Weigeringsgronden

Subsidie wordt geweigerd indien:

a. het R&D samenwerkingsproject niet financieel haalbaar is;

b. de uitvoering van het R&D-samenwerkingsproject is gestart voordat de aanvraag is ontvangen;

c. één van de deelnemende MKB-ondernemingen een onderneming is die in moeilijkheden verkeert als bedoeld in paragraaf 2.2 van de Communautaire richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun aan niet-financiële ondernemingen in moeilijkheden (PbEU, 2014/C 249/01);

d. tegen één van de deelnemende ondernemingen een terugvorderingsbevel is gegeven omdat eerdere steun onrechtmatig en onverenigbaar is verklaard met de interne markt of;

e. indien aan de MKB-onderneming of één van de deelnemende MKB-ondernemingen aan het samenwerkingsverband in dezelfde openstellingsperiode reeds subsidie is verstrekt op grond van deze uitvoeringsregeling.

Artikel 10 Subsidiabele kosten

1. Subsidie wordt verstrekt voor de kosten genoemd in artikel 25, derde lid, onder a, b, d en e van de Algemene groepsvrijstellingsverordening.

2. Indien personeelskosten onderdeel uitmaken van de kosten, als bedoeld in het voorgaande lid, worden deze kosten op grond van artikel 2, onder 88, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening berekend uitgaande van een uurtarief van ten hoogste € 60,-. Personeelskosten hebben uitsluitend betrekking op medewerkers die in dienst zijn bij de deelnemende MKB-ondernemingen.

3. Kosten van derden bedoeld in artikel 25, derde lid, onder d, van de Algemene groepsvrijstellingsverordening waarbij sprake is van de inzet van uren van medewerkers van deze derde partij en die uitsluitend voor het project worden gebruikt, worden berekend als een vast uurtarief van ten hoogste € 60,-.

Artikel 11 Subsidiebedrag

1. De subsidie op grond van deze uitvoeringsregeling bedraagt 35% van de subsidiabele kosten tot een maximum van € 350.000,--.

2. Indien de totale te verstrekken subsidie zoals genoemd in het eerste lid € 200.000,- of minder bedraagt, bedraagt de subsidie per deelnemende MKB-onderneming minimaal € 25.000,- en maximaal € 100.000,--.

3. Indien de totale te verstrekken subsidie zoals genoemd in het eerste lid meer dan € 200.000,- bedraagt, bedraagt de subsidie per deelnemende MKB-onderneming minimaal € 25.000,- en maximaal € 175.000,-.

4. In afwijking van de voorgaande leden wordt, indien al door een ander bestuursorgaan of de Europese Commissie subsidie is verstrekt voor dezelfde subsidiabele kosten, slechts een zodanig bedrag aan subsidie verstrekt dat het totale bedrag aan subsidies niet meer bedraagt dan op grond van artikel 25 van de Algemene groepsvrijstellingsverordening is toegestaan.

Artikel 12 Vaststelling

1. Een aanvraag tot vaststelling wordt ingediend binnen 13 weken na voltooiing van het R&D samenwerkingsproject.

2. De aanvraag tot vaststelling dient, naast de in het formulier vaststelling subsidie genoemde zaken, te zijn voorzien van een urenregistratie per persoon, per week, deelactiviteit, die gekoppeld is aan de activiteiten en begroting van het projectplan;

3. de MKB-ondernemingen kunnen worden uitgenodigd de resultaten van het R&D-project aan Gedeputeerde Staten te presenteren.

4. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 16 weken na ontvangst van de aanvraag tot vaststelling van de subsidie.

Artikel 13 Slotbepalingen

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin zij wordt geplaatst.

2. Deze regeling vervalt met ingang van 1 januari 2024.

3. Deze regeling wordt aangehaald als Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren Research & Development projecten Noord-Holland 2023.

Haarlem, 2023.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

R.M. Bergkamp, provinciesecretaris.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
K. van Seeters
BEL/REE

Telefoonnummer +31235143308
seetersk@noord-holland.nl

Verzenddatum

- 8 MAART 2023

Kenmerk
1588266/1985143

Uw kenmerk

Betreft: MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2023

Geachte leden,

Graag informeren wij u over de uitvoeringsregeling MKB Innovatiestimulering Regio en Topsectoren 2023.

Achtergrond
De provincie Noord-Holland voert sinds 2016 de Uitvoeringsregeling MKB innovatiestimulering Regio en Topsectoren (hierna MIT-regeling) uit. De MIT-regeling is een samenwerkingsafspraak met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat. De regeling is bedoeld voor Noord-Hollandse ondernemers die op zoek zijn naar vroege-fase financiering voor innovatieactiviteiten: haalbaarheidsstudies en R&D samenwerkingsprojecten.

De MIT-regelingen haalbaarheidsstudies en R&D samenwerkingsprojecten lijken sterk op die van vorig jaar. Er zijn enkele wijzigingen doorgevoerd. Zo is het in 2023 mogelijk om maximaal 1 aanvraag per holding (MKB-onderneming met partner- en verbonden ondernemingen) te doen en kan aan subsidieontvangers gevraagd worden een presentatie te geven van de resultaten voorafgaand aan de vaststelling van de subsidie.

De MIT-regeling is in 2021 voor het eerst volledig opengesteld binnen het Missiegedreven Innovatiebeleid (MITB). Dit beleid richt zich niet meer op negen topsectoren, maar op vier maatschappelijke thema's, sleuteltechnologieën (innovaties waarbij technologie centraal staan) en 25 missies. Deze volledige openstelling heeft geleid tot een flinke overvraging van het MIT budget vanaf 2021. In 2022 hebben wij in totaal aan 132 haalbaarheidsprojecten en 31 R&D samenwerkingsprojecten subsidie verleend.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Voor de MIT-regeling 2023 hebben wij, net als in 2022, een aanzienlijk hoger budget dan in 2021 en voorgaande jaren. Wij ontvangen wederom een bijdrage van het ministerie à: €5.454.167. Noord-Holland heeft daarnaast haar jaarlijkse bijdrage van €4.462.500. Dit betekent dat er, na aftrek van de uitvoeringskosten, meer dan €9.5 miljoen beschikbaar is voor de financiering van innovatieprojecten binnen het MKB.

Voorbeelden

De MIT-regeling is één van de instrumenten die wij inzetten om (duurzame) innovatie te stimuleren bij het Noord-Hollandse mkb. Ter illustratie een tweetal voorbeelden van innovatieve MKB-bedrijven die gebruik gemaakt hebben van de MIT-regeling.

In 2019 hebben we een MIT haalbaarheidssubsidie verleend aan het Amsterdamse bedrijf Greener Power Solutions. Het bedrijf levert (tijdelijke) on- en off-grid elektrische energie door middel van mobiele batterijen in een zelfstandig netwerk of in combinatie met andere energiebronnen. Greener ontwikkelt een autonome oplossing waarmee de batterijsystemen in een smart grid opstelling aangestuurd kunnen worden. De beoogde oplossing verbindt de verschillende assets (batterij, dieselaggregaat, netaansluiting en evt. duurzame energiebronnen zoals zonnepanelen en windmolens) in een smart-grid en berekent de meest optimale manier van het aansturen van de batterij, waardoor het opladen van de batterijen efficiënter en duurzamer kan verlopen.

Aan Sonarski uit Haarlem verleenden we in 2018 subsidie voor achtereenvolgens haalbaarheidsprojecten en R&D samenwerkingsprojecten. Dit bedrijf werkt samen met de bedrijven Betacity en Shipcraft aan de ontwikkeling van de Sonardrone. De Sonardrone is een apparaat dat op eenvoudige, accurate en veilige wijze via sonar- en lidar-technologie inspecties uit kan voeren onder water.

Het kan o.a. worden ingezet voor het detecteren van vervuiling, drenkelingen, ecologische monitoring en inspectie onderwater kunstwerken zoals kademuren, brugpijlers en sluizen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

2 bijlagen

- De Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren haalbaarheidsprojecten Noord-Holland 2023.
- De Uitvoeringsregeling subsidie MKB innovatiestimulering topsectoren Research & Development projecten Noord-Holland 2023.

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12647
Extern Zaak ID	2023275
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.i
Titel	Economie: Uitkomsten marktruimteonderzoek detailhandel Noord-Holland (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

In de provincie Noord-Holland worden de detailhandelsontwikkelingen in regionaal verband afgestemd en beoordeeld. Om een wel afgewogen advies te kunnen geven over nieuwe detailhandelsplannen en voor het opstellen van regionale detailhandelsvisies is informatie over de toekomstige marktruimte nodig. Een onderzoek naar winkelmarktruimte op provinciaal schaalniveau voorziet hierin. Het marktruimteonderzoek detailhandel Noord-Holland geeft belangrijke inzichten voor provincie, regio's en gemeenten over het functioneren van de bestaande structuur en positieve of negatieve uitbreidingsruimte in de toekomst.

Marktruimteonderzoek Detailhandel 2022 Provincie Noord-Holland

Rapport

BUREAU STEDELIJKE PLANNING Part of Sweco

BRO

i&o research

Provincie Noord-Holland

Colofon

Uitgave
BRO
Bureau Stedelijke Planning (part of Sweco)
I&O Research

Datum
januari 2023

Opdrachtgever
Provincie Noord-Holland

Auteurs
Aart Jan van Duren (Sweco)
Robin van Lieshout (BRO)
Rutger Koop (BRO)
Jeffrey Meinders (Sweco)
Ralf ten Hove (I&O Research)

Copyright
Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1. Inleiding 5

1.1 Aanleiding 5
1.2 Centrale vraag 5

2. Detailhandel in Noord-Holland 2022 9

2.1 Huidig winkelaanbod 9
2.2 Verschil winkelaanbod tussen 2017 en 2022 13

3 Relevante ontwikkelingen 19

3.1 Bevolkingsontwikkeling 19
3.2 Ontwikkeling van online winkelen 22
3.3 Toerisme in de provincie Noord-Holland 24
3.4 Planvoorraad 25

4 Uitkomsten marktruimteonderzoek detailhandel 29

4.1 De methodiek in het kort 29
4.2 Huidig functioneren van de drie detailhandelssectoren 31
4.3 Uitkomsten marktruimteonderzoek per sector en per gemeente 32
4.4 Conclusies 36
4.5 Beknopte doorkijk naar 2035 37

5 Confrontatie marktruimte met planvoorraad en leegstand 38

A Bijlagen 42

A.1 Begrippenlijst 42
A.2 Indeling winkelsectoren 44
A.3 Marktruimtevergelijking Dagelijks 2018-2022-2030 47
A.4 FACTSHEET REGIO ALKMAAR 48
A.5 FACTSHEET ALMERE 51
A.6 FACTSHEET REGIO AMSTELLAND EN MEERLANDEN 54
A.7 FACTSHEET REGIO AMSTERDAM 57
A.8 FACTSHEET REGIO GOOI EN VECHTSTREEK 60
A.9 FACTSHEET REGIO IJMOND 63
A.10 FACTSHEET REGIO KOP VAN NOORD-HOLLAND 66
A.11 FACTSHEET LELYSTAD 69
A.12 FACTSHEET REGIO WESTFRIESLAND 72
A.13 FACTSHEET REGIO ZAANSTREEK-WATERLAND 75
A.14 FACTSHEET REGIO ZUID-KENNEMERLAND 78

80

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De provincie Noord-Holland voert actief detailhandelsbeleid. Detailhandelsontwikkelingen worden in regionaal verband afgestemd en beoordeeld. Dit gebeurt aan de hand van regionale detailhandelsvisies en de twee regionale adviescommissies detailhandel. Bij de beoordeling van nieuwe initiatieven heeft de provincie informatie nodig over de huidige (2022) en toekomstige marktruimte (2030, met doorkijk naar 2035), zowel voor de dagelijkse sector als voor de niet-dagelijkse sector (te onderscheiden in recreatief en doelgericht). Daarnaast wil de provincie inzicht in de confrontatie van uitkomsten van het marktruimteonderzoek met de huidige voorraad, zowel in gebruik als leegstaand, en met de planvoorraad. Het voorgaande marktruimteonderzoek voor detailhandel van de provincie Noord-Holland dateert van 2018, en is gebaseerd op de uitkomsten van het Koopstromenonderzoek 2016. Inmiddels zijn er veel nieuwe inzichten o.a. door het recent uitgekomen Koopstromenonderzoek 2021 (KSO2021), waardoor er behoefte is aan een nieuw marktruimteonderzoek voor detailhandel. Met de nieuwste uitkomsten van het voorliggende onderzoek wordt zicht gecreëerd op de mogelijkheden voor nieuwe detailhandelsontwikkelingen, en op de effecten daarvan op de bestaande structuur, zowel op het schaalniveau van de twee regio's Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid als op het niveau van de negen deelregio's en de gemeenten. Daarnaast zal een vergelijking gemaakt worden tussen de uitkomsten van voorliggend marktruimteonderzoek en het voorgaande marktruimteonderzoek voor detailhandel uit maart 2018.

1.2 Centrale vraag

In het onderzoek staat de volgende hoofdvraag centraal:

Wat is de (distributieplanologische) marktruimte voor detailhandel in de Provincie Noord-Holland (inclusief Almere en Lelystad) in de periode 2022-2030? En hoe zal de ruimtebehoefte (in m² wvo) zich in die periode verhouden ten opzichte van het bestaande aanbod?

Het onderzoek is verricht voor de gehele provincie Noord-Holland, negen deelregio's en alle gemeenten (inclusief Almere en Lelystad). Daarbij is onderscheid gemaakt tussen drie sectoren, namelijk de Dagelijkse sector, Recreatieve sector (Mode & Luxe en Vrije Tijd) en de Doelgerichte sector (In/Om Huis en Overig Detailhandel). We richten ons primair op de huidige situatie (2022) en 2030.

In dit onderzoek wordt afwisselend aandacht geschonken aan:

- Provincie Noord-Holland.
- De deelregio's Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid.
- De negen afzonderlijke regio's, inclusief de gemeenten Almere en Lelystad (als onderdeel van de Metropoolregio Amsterdam).

Figuur 1 - Regio's die onderdeel zijn van het marktruimteonderzoek detailhandel 2022

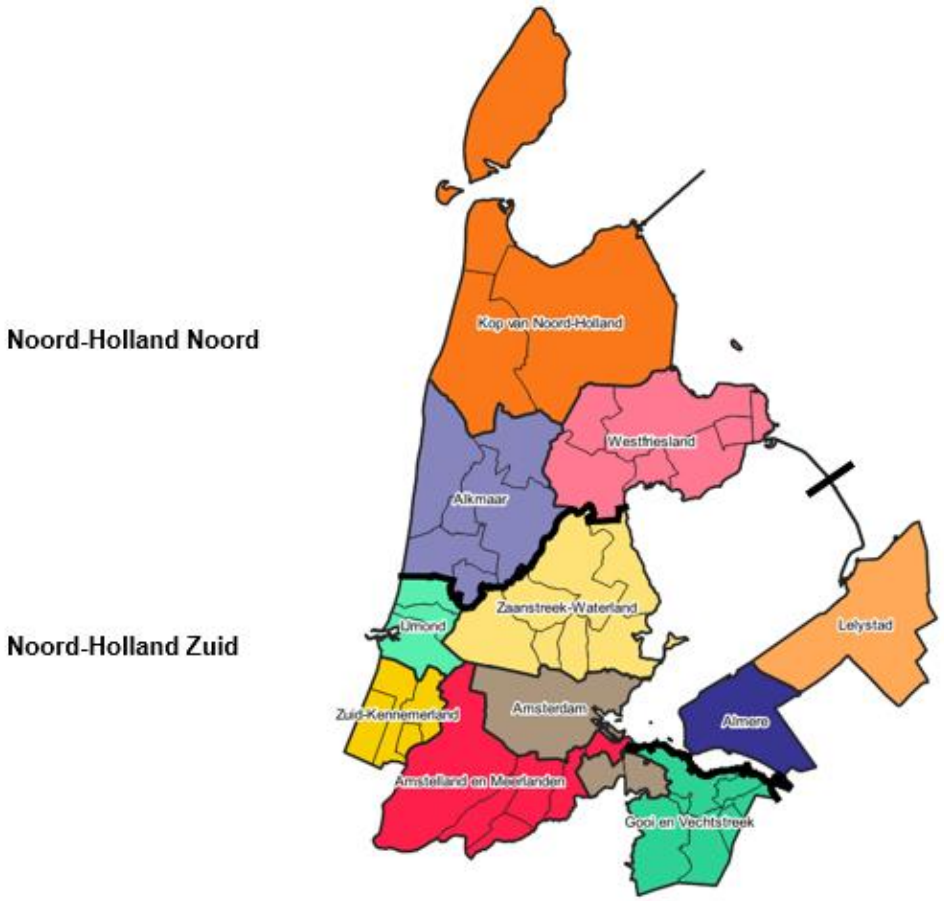

Een distributieplanologisch onderzoek (kortweg DPO) is een veelgebruikt instrument om op een indicatieve wijze de kwantitatieve marktruimte voor detailhandel in beeld te brengen. In dit rapport worden de belangrijkste conclusies van de marktruimtestudie gepresenteerd en worden de uitkomsten geïnterpreteerd.

Toelichting op de methodiek van het distributieplanologisch onderzoek

Dit onderzoek richt zich op de marktruimte voor detailhandel in de provincie Noord-Holland en de gemeenten Almere en Lelystad. Om dit te berekenen wordt in Nederland altijd de methodiek van het distributieplanologisch onderzoek (DPO) toegepast. De adviesbureaus die actief zijn op het snijvlak van detailhandel en ruimte, waaronder Bureau Stedelijke Planning (part of Sweco) en BRO, evalueren continu de methode via de jaarlijkse Omzetkengetallennotitie. Ondanks de nodige nuances en kanttekeningen die geplaatst moeten worden bij distributieve berekeningen, blijft dit de beste en meest bewezen methode om marktruimte te berekenen. Uitkomsten zijn indicatief en dienen altijd in de juiste context geplaatst te worden. In dit onderzoek met name in relatie tot de tekstuele beschrijving en duiding.

Marktruimte betreft feitelijk het verschil in functioneren van het winkelaanbod in een regio of gemeente ten opzichte van het (gewogen) landelijke gemiddelde functioneren, uitgedrukt in een

metrage (m^2 wvo). In de uitkomsten is de huidige winkelvoorraad die in gebruik is al verdisconteerd (Locatus). Marktruimte is geen uitbreidingsruimte. De confrontatie van marktruimte met leegstand en voorziene plannen geeft wel een eerste indicatie van de uitbreidingsmogelijkheden (positief of negatief).

In veel gevallen is in feite al voorgesorteerd op de niet-benutte marktruimte in de vorm van (concrete) plannen voor nieuwe winkels in de toekomst. Deze zijn vaak al opgenomen in een bestemmingsplan en kunnen daarom 'direct' voorzien in het toevoegen van nieuwe winkels. Daarnaast zijn er nog vaak leegstaande winkelpanden. Beide kunnen voorzien in het accommoderen van de niet-benutte marktruimte. Pas in het geval er dan nog marktruimte resteert, komt de mogelijkheid van uitbreiding van detailhandel aan de orde.

In dit onderzoek zijn alle 'concrete' plannen meegenomen. Deze plannen zijn gebaseerd op een recente inventarisatie van de provincie Noord-Holland met inbreng van de gemeenten. Dit zijn dus concrete initiatieven die erin voorzien dat er binnen voorzienbare tijd winkelruimte wordt toegevoegd. In dit onderzoek is geen analyse van de onbenutte en verborgen harde plancapaciteit opgenomen. Oftewel alle winkelruimte die juridisch is toegestaan op basis van vigerende besluiten (bestemmingsplan en omgevingsvergunningen). Een dergelijke analyse is zeer bewerkelijk en valt buiten de scope en het doel van dit onderzoek.

De resultaten in dit onderzoek zijn gepresenteerd tot op het niveau van een gemeente. Als een gemeente in een bepaalde winkelsector over marktruimte beschikt, wil dat niet zeggen dat het winkelaanbod in alle afzonderlijke kernen en winkelgebieden in die gemeente bovengemiddeld functioneert. Binnen gemeenten bestaan namelijk grote verschillen in het functioneren van winkels.

In het verlengde daarvan kan het bovengemiddelde functioneren van één of enkele winkelgebieden leiden tot uitbreidingsruimte voor een hele gemeente of regio. Het is van belang om de uitkomsten van de marktruimtestudie in zijn context te plaatsen.
De aanwezigheid van marktruimte of uitbreidingsruimte betekent niet dat toevoeging van aanbod geen effecten op bestaand aanbod zal hebben. Bovendien dient kwantitatieve uitbreiding bovenal ook vanuit kwalitatieve motieven afgewogen te worden.

De belangrijkste databron die gebruikt is, is het recent uitgebrachte Koopstromenonderzoek Randstad en Noord-Brabant 2021 (KSO2021). Het veldwerk voor dit onderzoek heeft plaatsgevonden in september en oktober 2021. Ondanks dat er op het moment van onderzoek geen lockdown voor de detailhandel van kracht was heeft de coronacrisis tussen maart 2020 en januari 2022 wel het toerisme (met name het internationale toerisme) beïnvloed. De toeristische toevloeiing in het KSO2021 ligt daarom veel lager dan in eerdere koopstromenonderzoeken (2016 en 2018). In dit onderzoek is doormiddel van historische trends voor toerisme en de eerdere koopstromenonderzoeken uit 2016 en 2018 een inschatting gemaakt voor het toerisme in 2022 en aan de hand daarvan gecorrigeerd.

Het laatste marktruimteonderzoek detailhandel voor de Provincie Noord-Holland dateert van 2018, uitgevoerd op basis van de uitkomsten van het koopstromenonderzoek uit 2016. Sindsdien zijn er nieuwe inzichten beschikbaar zoals bovenstaand genoemde Koopstromenonderzoek Randstad en Noord-Brabant 2021. Dit vraagt om een nieuw marktruimteonderzoek detailhandel, waarin de laatste gegevens en inzichten zijn verwerkt. Waar zinvol wordt een vergelijking met de uitkomsten uit 2018 gemaakt.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 vormt de context van het marktuimteonderzoek. Het schetst het huidige winkelaanbod en winkelleegstand in Noord-Holland en het draagvlak (zowel inwoners als toeristen) voor de detailhandelsvoorzieningen in de provincie. In hoofdstuk 2 richten we de blik op de toekomst. Het biedt inzicht in de bevolkingsontwikkeling per regio, in de ontwikkeling van online en de verwachte gevolgen daarvan op de behoefte aan fysieke winkelmeters en in de detailhandelsplannen in de provincie. In hoofdstuk 3 staat het huidige en te verwachten toekomstige functioneren van het winkelaanbod in Noord-Holland centraal. Allereerst zal de gehanteerde methodiek voor de marktruimteberekeningen kort toegelicht worden. Vervolgens worden de uitkomsten van de marktruimtestudie voor de sectoren Dagelijks, Recreatief en Doelgericht gepresenteerd. Dit doen we primair op het niveau van de gemeenten.

2. Detailhandel in Noord-Holland 2022

In dit hoofdstuk komen zowel het huidige winkelaanbod en winkelleegstand in Noord-Holland, als het draagvlak (zowel inwoners als toeristen) voor de detailhandelsvoorzieningen aan bod. Deze vormen de context voor de uitkomsten van de marktruimteberekeningen in hoofdstuk 3.

2.1 Huidig winkelaanbod

2.1.1 Detailhandel onderverdeeld in drie winkelsectoren

In dit onderzoek is, in lijn met het recente Koopstromenonderzoek Randstad en Noord-Brabant 2021 (KSO2021), onderscheid gemaakt tussen drie winkelsectoren:

Figuur 2 - De drie onderzochte detailhandelssectoren en hun artikelgroepen

	Branches	Artikelgroepen
Sector niet-dagelijks	**Sector Dagelijks**	
	Dagelijks	Dagelijks
	Sector Recreatief	
	Mode & Luxe	Mode
		Huishoudelijk
	Vrije tijd	Sport- en spel
		Media en hobby
	Sector Doelgericht	
	In & om het huis	Elektronica
		Doe-het-zelf
		Woninginrichting
		Tuinartikelen en planten
	Overig niet-dagelijks	Overig niet-dagelijks

- De Dagelijkse sector bestaat vooral uit supermarkten, drogisterijen en versspeciaalzaken. Winkels in de Dagelijkse sector zijn met name gevestigd in de hoofdwinkelgebieden en ondersteunende winkelcentra.
- Onder de Recreatieve sector vallen de branches Mode & Luxe en Vrije Tijd. Hiertoe behoren kledingwinkels, warenhuizen, winkels in huishoudelijke artikelen, schoenenwinkels, juweliers en opticiens, maar ook winkels in vrije tijdsartikelgroepen als (buiten)sport, speelgoed en boeken. De Recreatieve sector is met name gesitueerd in binnensteden en hoofdwinkelgebieden, maar is ook verspreid binnen de bebouwde kom en op grootschalige concentraties (GDV) terug te vinden.

- Onder de Doelgerichte sector vallen de branches In & om het huis en Overig niet-dagelijks. Hiertoe behoren onder andere woongerelateerde branches als bouwmarkten, tuincentra, meubelzaken en woonwarenhuizen. Daarnaast vallen hier ook fietsen, bruin & witgoed en elektronica onder. De sector Doelgericht kent veel overlap met perifere detailhandel (PDV) en is met name te vinden op grootschalige concentraties en bedrijventerreinen.

Zie bijlage 2 voor een uitgebreide branche-indeling van de drie winkelsectoren.

2.1.2 Winkelaanbod provincies in Nederland

Nederland telt bijna 90.000 winkels verdeeld over bijna 28 miljoen m² wvo. De meeste winkelmeters zijn gesitueerd in de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland. Door de relatief grote bevolkingsomvang hebben deze provincies echter niet de hoogste winkeldichtheden. Voor de Dagelijkse sector heeft Noord-Holland een gemiddelde winkeldichtheid binnen Nederland. De hoogste dichtheden zijn te vinden in Drenthe, Friesland, Limburg en Zeeland, tevens de provincies waar relatief de minste inwoners wonen. De winkeldichtheid in Noord-Holland in de Recreatieve en Doelgerichte sector blijft achter bij het landelijk gemiddelde. Dit geldt tevens voor Zuid-Holland, Utrecht en Flevoland, waar relatief veel inwoners wonen.

Figuur 3 - Winkeldichtheden per provincie voor de sectoren Dagelijks, Recreatief en Doelgericht

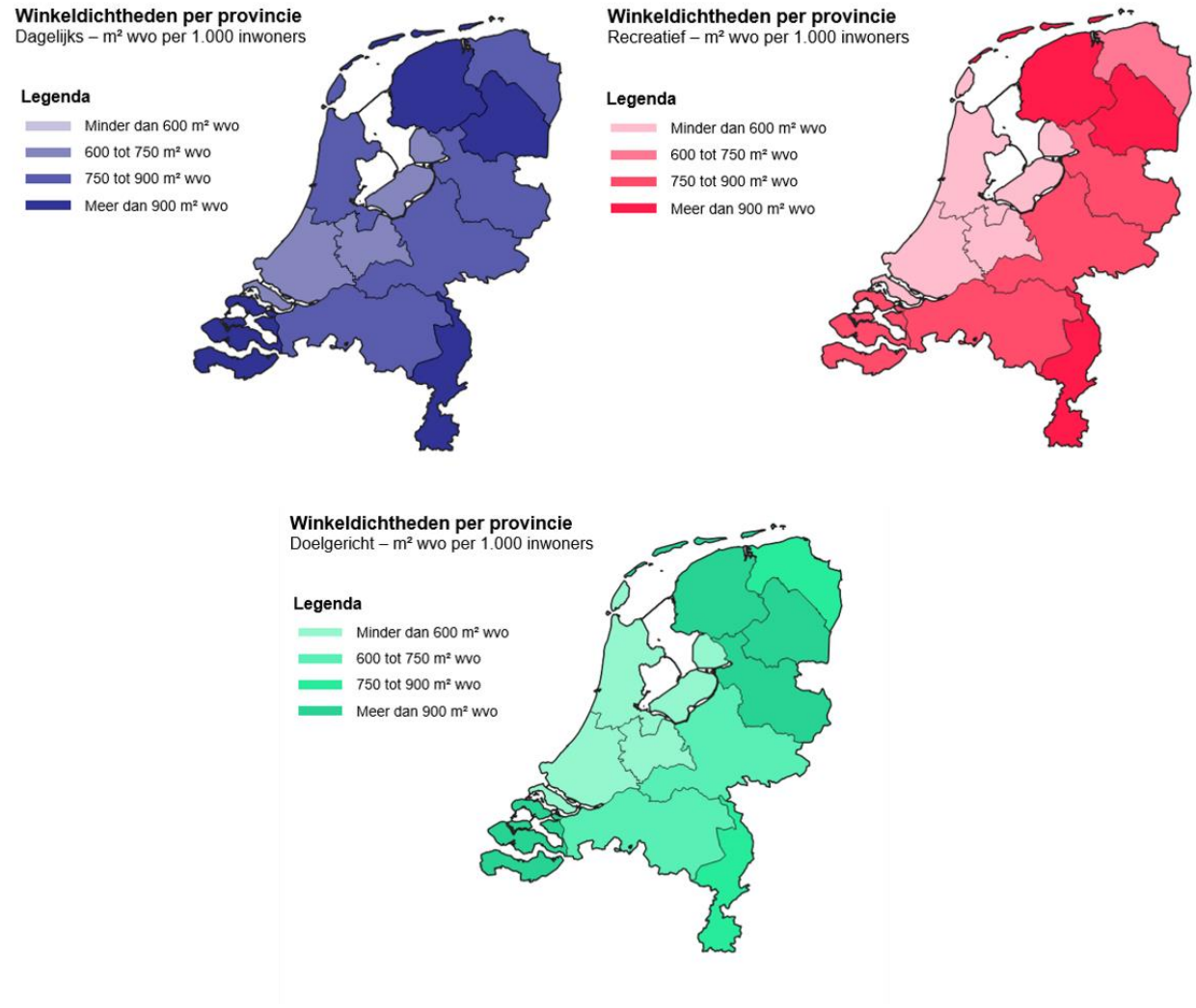

2.1.3 Winkelaanbod Noord-Holland per regio

Het aantal meters detailhandel varieert sterk tussen de deelregio's, en volgt in grote lijnen het aantal inwoners. De regio Amsterdam[1] heeft in absolute winkelmeters (wvo) veruit het meeste winkelaanbod. Dit geldt voor zowel de Dagelijkse, Recreatieve als Doelgerichte sector. In veel gevallen laten de qua inwonertal grootste regio's het grootste aantal winkelmeters zien. Zo hebben de regio's Alkmaar, Amstelland en Meerlanden en Zaanstreek-Waterland, op Amsterdam na, de meeste absolute meters in de Dagelijkse sector. Dit geldt tevens voor de Recreatieve en Doelgerichte sector. Voor de Doelgerichte sector liggen de absolute aantallen vierkante meters dichter bij elkaar.

[1] *In alle analyses is rekening gehouden met fusies van gemeenten. Dit speelde bijvoorbeeld met de gemeente Amsterdam en voormalige gemeente Weesp. De voormalige gemeente Weesp is in de huidige situatie opgenomen bij de gemeente Amsterdam. Ook met terugwerkende kracht zijn de cijfers over 2017 berekend met de gemeente Weesp als onderdeel van de gemeente Amsterdam.*

Figuur 4 - Winkelaanbod in 1.000 m² wvo per regio voor de sectoren Dagelijks, Recreatief en Doelgericht
Bron: Locatus (januari 2022)

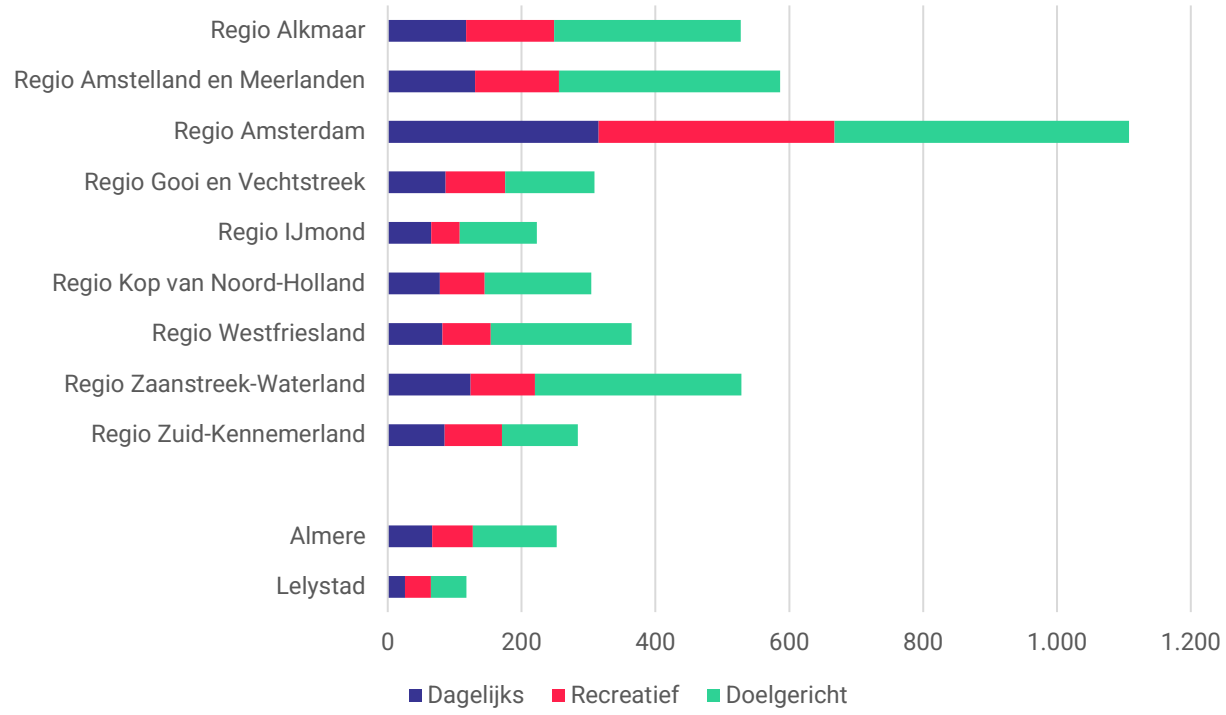

In figuur 5 zijn de winkeldichtheden (m² wvo per 1.000 inwoners) op kaart weergegeven voor de Dagelijkse sector, Recreatieve sector en Doelgerichte sector. De provincie Noord-Holland kent voor de Dagelijkse sector een vergelijkbare winkeldichtheid als de landelijke dichtheid. Tussen regio's zijn er enkele opvallende verschillen. In de regio Amsterdam is de Dagelijkse sector goed vertegenwoordigd met relatief veel m² wvo per 1.000 inwoners. Ook de regio Kop van Noord-Holland kent een hoge winkeldichtheid in de Dagelijkse sector, onder andere door het toerisme op Texel en in de kuststreek. Ook de regio IJmond kent een relatief hoge winkeldichtheid in de Dagelijkse sector.

Binnen de regio's Alkmaar, Amsterdam en Kop van Noord-Holland is de Recreatieve sector sterk vertegenwoordigd. Dit wordt onder andere veroorzaakt door de belangrijke regiofunctie die Alkmaar vervult en voor Amsterdam door de combinatie van de regiofunctie en het (internationale) toerisme. Lelystad kent de grootste winkeldichtheid in de Recreatieve sector. Dit wordt veroorzaakt door Outletcentre Bataviastad.

Winkels in de Doelgerichte sector zijn sterk vertegenwoordigd in de noordelijke regio's Alkmaar, Kop van Noord-Holland en Westfriesland. Deze regio's liggen op grotere afstand van winkelaanbod in andere regio's en de inwoners zijn om die reden meer gericht op hun eigen aanbod. Ook Amstelland en Meerlanden en Zaanstreek-Waterland hebben relatief veel winkels in de Doelgerichte sector, wat veroorzaakt wordt door respectievelijk Cruquius en Zuiderhout, twee grote PDV-locaties met een regionale functie.

Figuur 5 - Winkeldichtheden per regio voor de sectoren Dagelijks, Recreatief en Doelgericht
Bron: Locatus (januari 2022)

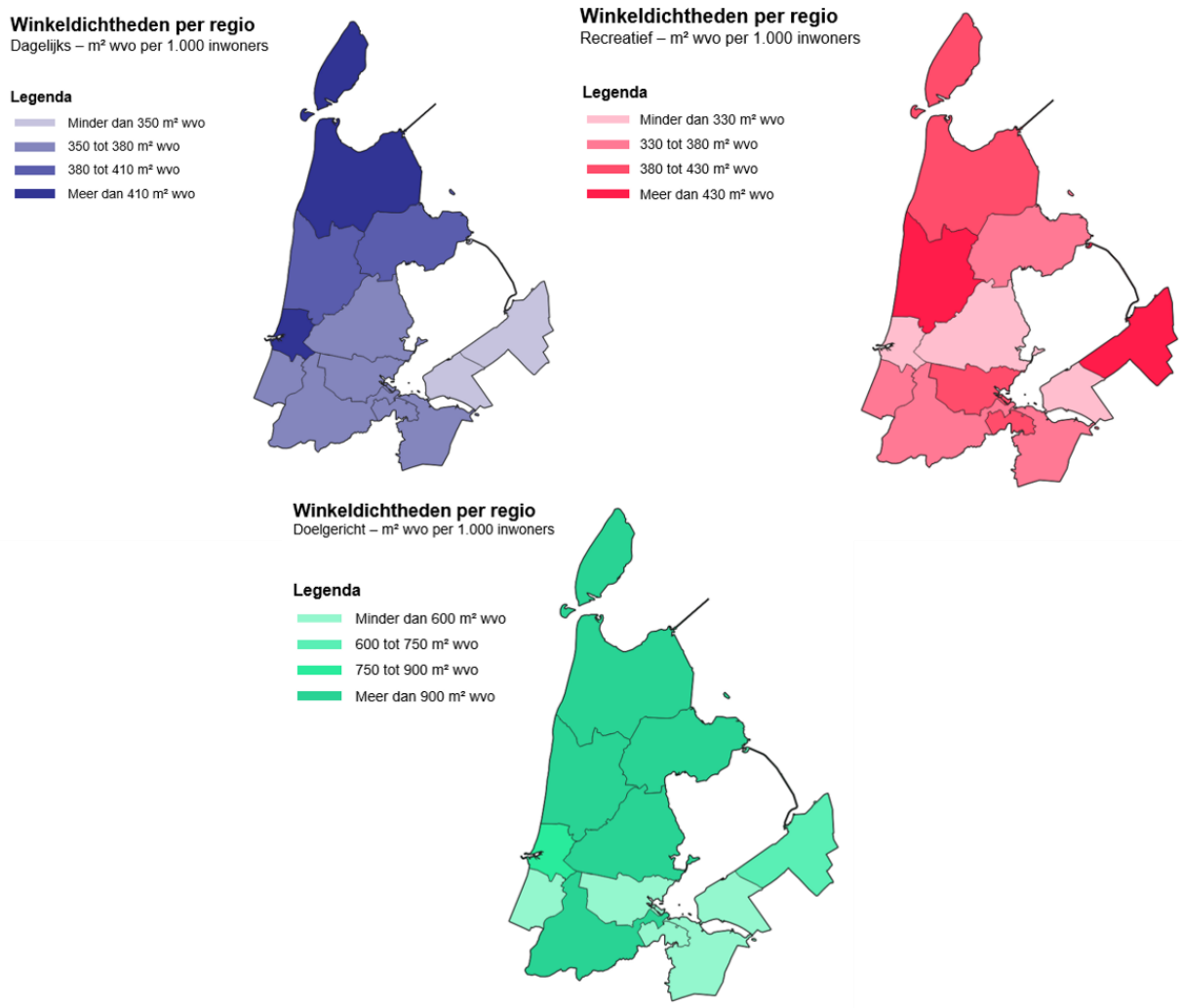

2.2 Verschil winkelaanbod tussen 2017 en 2022

Er is in dit onderzoek gekozen vergelijkingen te maken met 2017, omdat de gehanteerde feiten en aanbodcijfers uit het vorige marktruimteonderzoek dateren uit september dat jaar. Het totale winkelaanbod (drie sectoren samen) voor de gehele provincie Noord-Holland is tussen 2017 en 2022 zo goed als gelijk gebleven. Zo is in figuur 6 te zien dat op provinciaal niveau de afname van het recreatieve winkelaanbod (m² wvo) van 8% gecompenseerd wordt door de toename van het dagelijks aantal m² wvo (+7%) en doelgericht aantal m² wvo (+1%) t.o.v. 2017. De afname van het recreatieve winkelaanbod was ook al voor 2017 in gang gezet, zoals bleek uit het voorgaande marktruimteonderzoek. Dit was echter minder duidelijk zichtbaar in de conclusies, omdat destijds de gehele niet-dagelijkse sector was geanalyseerd. De forse daling van recreatief

winkelaanbod wordt in de niet-dagelijkse sector gecompenseerd door groei in de Doelgerichte sector. Dit was mede de reden waarom gekozen is de sector in deze editie uit te splitsen.

Regionaal zijn er verschillen. Zaanstreek-Waterland laat de grootste groei zien (ca. +6%), wat vooral veroorzaakt wordt door de forse groei van doelgerichte meters (Zuiderhout). Ook Lelystad en Amstelland en Meerlanden laten een groei zien van ca. 3-4%. Een daling is met name te zien in Amsterdam, Gooi en Vechtstreek, Alkmaar en Almere. Deze daling beperkt zich tot maximaal 3% en wordt veroorzaakt door de daling in recreatieve meters (vaak veroorzaakt door de sluiting van enkele anchor stores, zoals Hudson's Bay).

Figuur 6 - Toe-/afname winkelaanbod in % tussen 2017 – 2022 per regio per sector
Bron: Locatus (januari 2022 en september 2017)

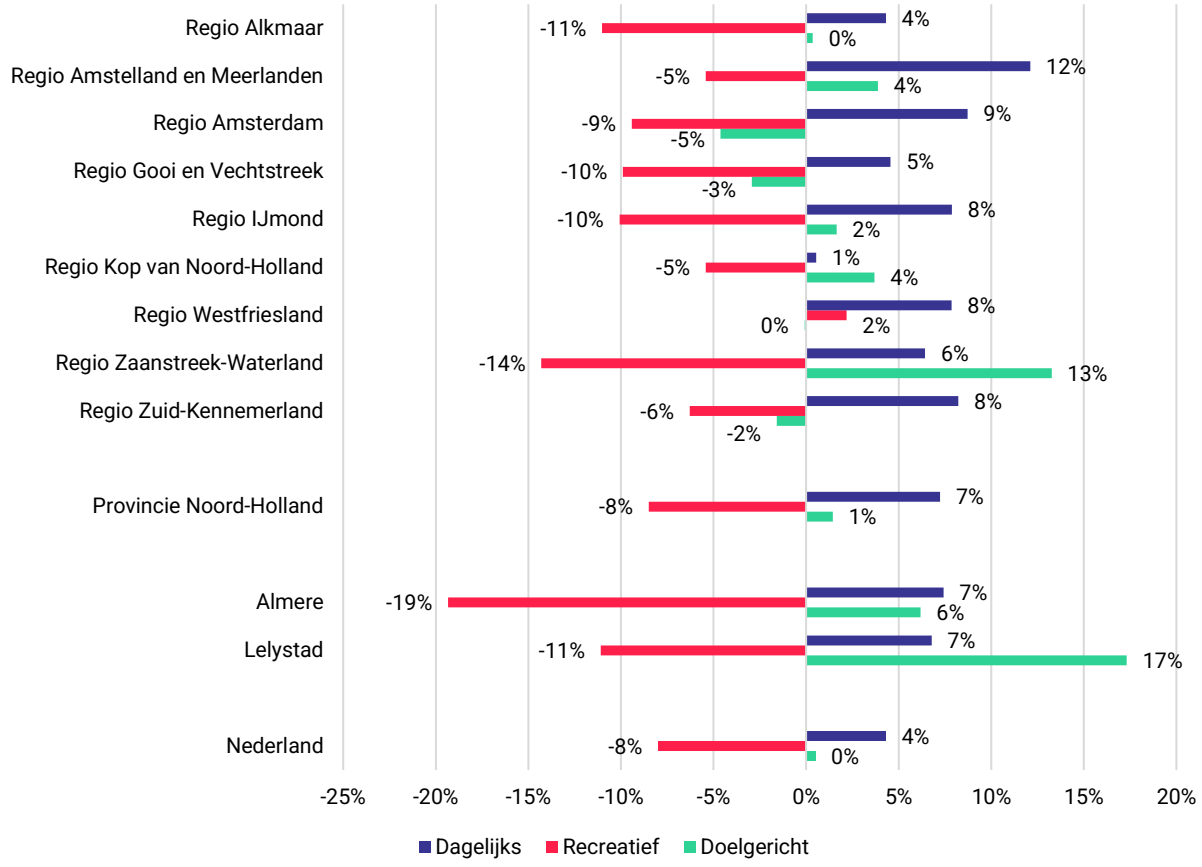

2.1.2 Leegstand per regio

Hoewel leegstand geen variabele is in de berekeningen van de marktruimte, vormt het wel een belangrijk onderdeel van het onderzoek. Het onderzoek richt zich namelijk op indicatieve marktruimte voor winkelmeters, bovenop het huidige (al dan niet) in gebruik zijnde aantal meters. Hieronder valt ook leegstand en de planvoorraad, wat feitelijk weer ingevuld kan worden met marktruimte voor detailhandel.

Niet alle leegstand is echter geschikt om ingevuld te worden met nieuwe detailhandel. Zo is er veel verschil in type detailhandelslocatie (centrumlocaties versus verspreide locaties), type stad/regio en type pand (grote panden die leeg komen te staan versus kleine panden). Daarnaast staat met name de Recreatieve sector onder druk van online winkelen, waardoor er in sommige centra van regio's een afname van het totale winkelareaal te zien is. Verkleuring naar andere functies ligt dan voor de hand.

De leegstand in Noord-Holland omvat ca. 2.000 panden, met een totale omvang van ca. 380.000 m² wvo. Op basis van ervaring en in lijn met de methode die voor het KSO2021 is gebruikt op basis van Locatus, gaan we ervan uit dat ongeveer de helft van de panden en twee derde van de meters als winkelleegstand kan worden beschouwd.[2] De rest betreft overige functies (horeca, maatschappelijk, dienstverlening etc.). De winkelleegstand in Noord-Holland betreft 5,7% van het totaal aantal winkelmeters en 5,2% van het totaal aantal panden. Dat ligt onder het landelijk gemiddelde van 6,4% van het aantal winkelmeters.

Lelystad (9,5%), Almere (7,3%) en Kop van Noord-Holland (7,2%) kampen met de hoogste leegstand in m² wvo. De overige regio's zitten op of onder het landelijke gemiddelde (tussen de 3% en 8%). Amstelland en Meerlanden heeft veruit de laagste winkelleegstand (3,0%).

[2] *Deze aanname werd tot 2018 voorgeschreven door Locatus. Inmiddels heeft Locatus ook oppervlaktes in m² wvo voor niet-winkelfuncties in beeld. Hierdoor is de leegstandsberekening inmiddels anders. Om de vergelijking met het vorige Marktruimteonderzoek Detailhandel Provincie Noord-Holland (2018) te kunnen maken is gekozen om de 'oude' techniek te handhaven. Hierdoor kunnen de leegstandspercentages iets afwijken van andere Locatus publicaties.*[2]

Figuur 7 Winkelleegstand in % op basis van m² wvo in 2017 en 2022
Bron: Locatus (januari 2022 en september 2017)

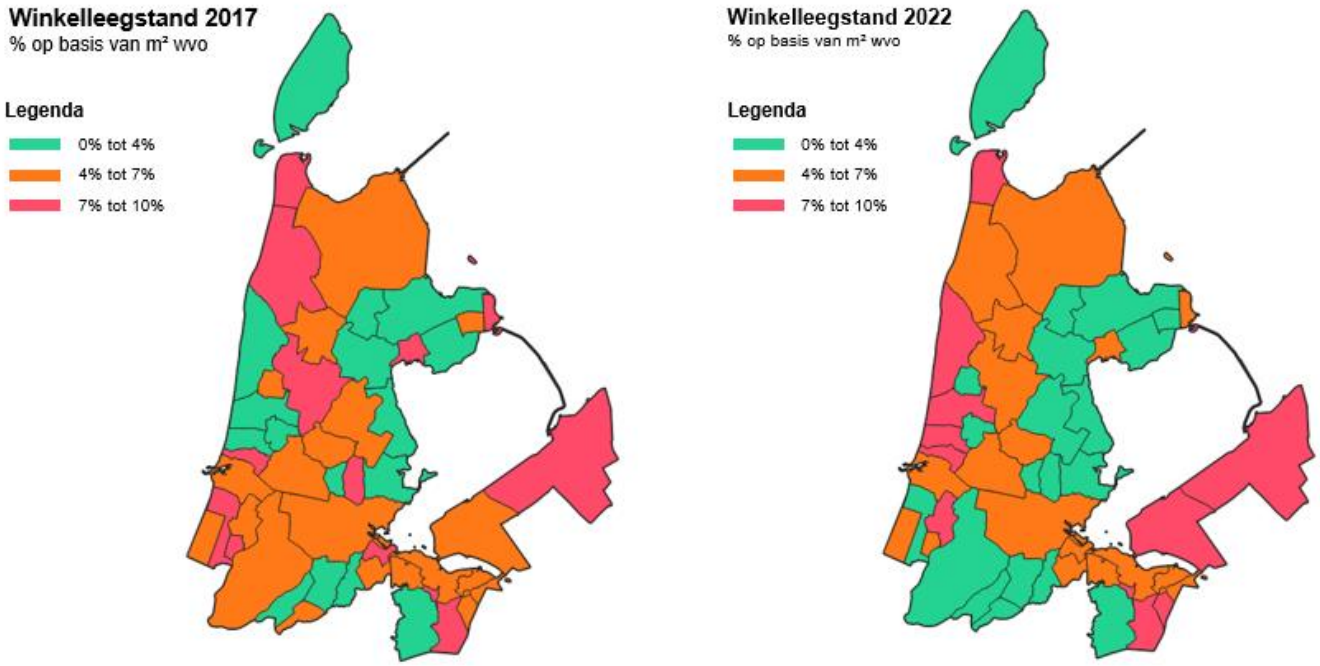

De winkelleegstand in de provincie Noord-Holland is tussen 2017 en 2022 nagenoeg gelijk gebleven: resp. 5,8% en 5,7% van het wvo. Hierin wijkt de trend van de provincie af van de (hogere) landelijke cijfers, waar de winkelleegstand juist is afgenomen van 7,2% in 2017 naar 6,4% in 2022. Regionaal zijn er ook enkele verschillen te zien, waarbij sommige regio's een stijging en andere regio's juist een daling van de leegstand vertonen. Zo is de winkelleegstand in de IJmond fors gedaald van 12,5% in 2017 naar 6,4% in 2022. Andere regio's die ook een daling vertonen zijn Amstelland en Meerlanden, Gooi en Vechtstreek, Westfriesland en Zaanstreek-Waterland.

In Almere is een toename van de winkelleegstand zichtbaar. Almere is van 6,5% in 2017 naar 7,3% in 2022 gestegen. Lelystad kampt op dit moment met de hoogste winkelleegstand van alle regio's in dit onderzoek: 9,5% van het wvo, in 2017 was dit overigens nog 11,7%. Ook de regio Amsterdam toont een stijging van de leegstand, van 4,1% in 2017 naar 6,6% in 2022.

Waar de leegstand in het vorige marktruimteonderzoek nog steeg, is inmiddels sprake van een gestage daling in algemene zin (uitzonderingen daargelaten). Dit volgt ook de landelijke trend, waarin de leegstandspiek zich net voor corona manifesteerde en inmiddels sprake is van daling.

Figuur 8 - Winkelleegstand in % op basis van m² wvo in 2017 en 2022
Bron: Locatus (januari 2022 en september 2017)

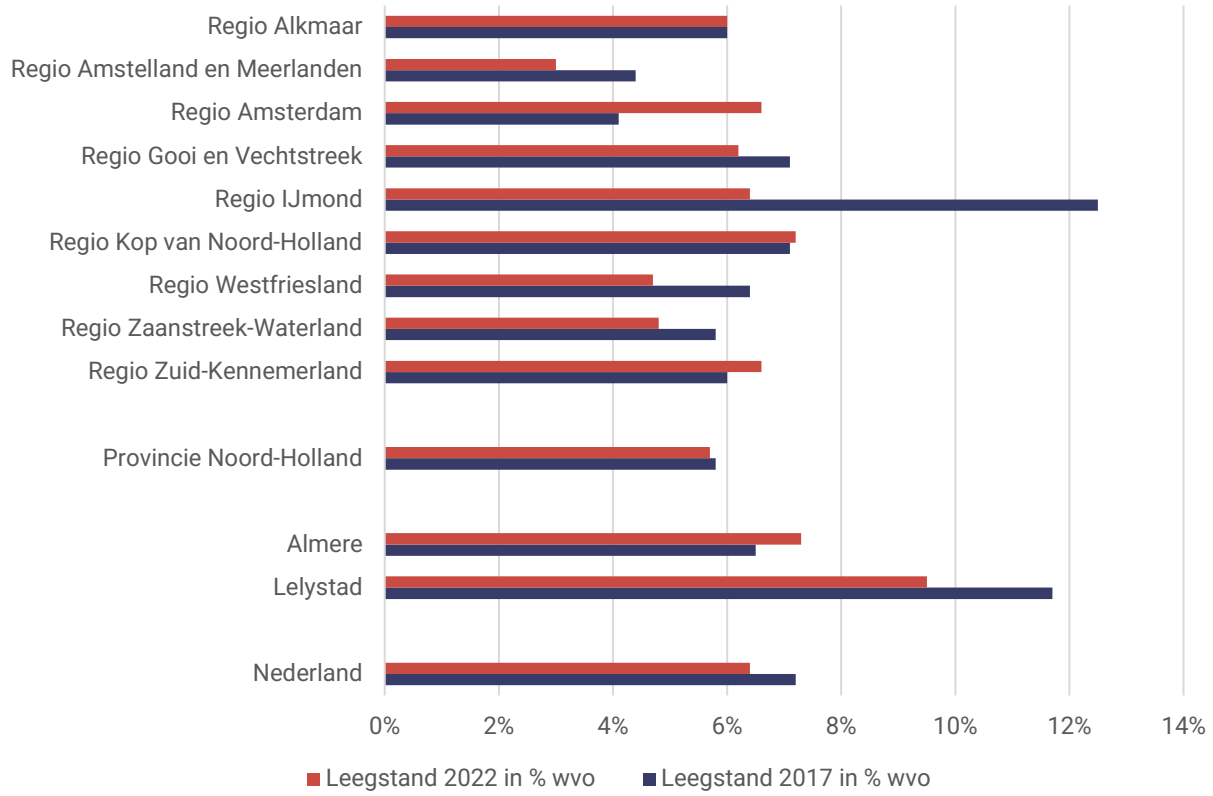

Figuur 9 toont de duur en spreiding van de winkelleegstand in Noord-Holland. Panden in centrale winkelgebieden waaronder binnensteden en hoofdwinkelcentra (centrumgebieden) staan over het algemeen het minst lang leeg (46% maximaal 1 jaar en 14% langer dan 3 jaar). Deze winkelgebieden kennen in absolute zin het grootste aantal leegstaande panden. Voor ondersteunende winkelgebieden (stadsdeel-, wijk- en buurtcentra, ondersteunend aan binnensteden en hoofdwinkelcentra) staan relatief gezien de meeste panden langer dan 3 jaar leeg, maar is tevens een groot aantal binnen een jaar weer in gebruik genomen. Overige winkelgebieden, met name grootschalige locaties (GDV/PDV), kennen vooral veel leegstaande panden die 1-3 jaar leegstaan. In verspreide winkelgebieden (o.a. solitaire locaties buiten winkelgebieden en bedrijventerreinen) staat meer dan de helft van de panden tussen de 1-3 jaar leeg.

Figuur 9 - Aandeel winkels naar duur winkelleegstand per type winkelgebied in Noord-Holland
Bron: Locatus (januari 2022)

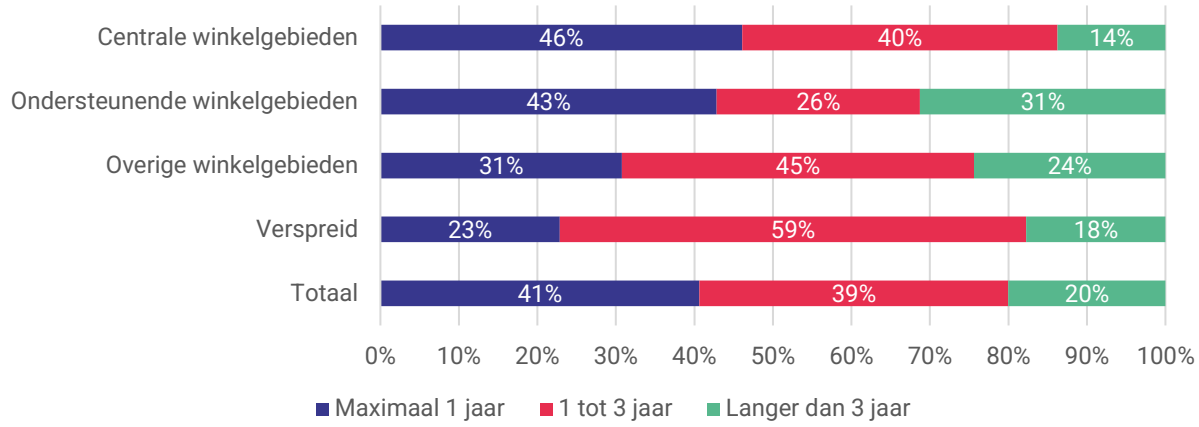

Tabel 1 - Duur en locatietype winkelleegstand Noord-Holland (in % van het m² wvo)
Bron: Locatus (januari 2022)

Locatietype	< 1 jaar	1-3 jaar	> 3 jaar	Totaal
Centrale winkelgebieden Binnensteden, hoofdwinkelcentra	23%	20%	7%	50%
Ondersteunende winkelgebieden Wijk- en buurtcentra	11%	7%	8%	26%
Overige winkelgebieden Grootschalige locaties	3%	5%	3%	11%
Verspreid O.a. bedrijventerreinen en solitair	3%	7%	2%	13%
Totaal 2022	**41%**	**39%**	**20%**	**100%**
Totaal 2017	**34%**	**47%**	**19%**	**100%**

In totaal staat in Noord-Holland 20% van de leegstaande panden langer dan drie jaar leeg. Voor deze panden is het perspectief twijfelachtig als het gaat om herinvulling met detailhandel. Ten opzichte van 2017 zien we voor het totaal van de winkelgebieden in Noord-Holland een verschuiving in duur van de leegstand. Zo staan meer meters maximaal 1 jaar leeg en juist minder meters 1-3 jaar. Het aandeel meters dat langer dan 3 jaar leeg staat is met één procentpunt gestegen.

3 Relevante ontwikkelingen

Het marktruimteonderzoek voor de provincie Noord-Holland richt zich naast de huidige situatie op de situatie in 2030. In dit hoofdstuk zijn de trends en ontwikkelingen geschetst die ten grondslag liggen aan de marktruimte in 2030. Allereerst is de bevolkingsontwikkeling per regio weergegeven. Daaropvolgend is de ontwikkeling van online en de verwachte gevolgen daarvan op de behoefte aan fysieke winkelmeters benoemd. In de laatste paragraaf is de plancapaciteit weergegeven.

3.1 Bevolkingsontwikkeling

Per 1 januari 2022 telde de provincie Noord-Holland ca. 2,9 miljoen inwoners. Hiermee is de bevolking in de provincie sinds 1 januari 2017 met ca. 4% gegroeid (het waren er 2,8 miljoen). De grootste relatieve bevolkingsstijging in de provincie Noord-Holland was de afgelopen 5 jaar te zien in Amstelland en Meerlanden (+7%). De Kop van Noord-Holland liet met een groei van 1% de laagste bevolkingsgroei zien tussen 2017-2022. Almere kende echter de grootste relatieve bevolkingsgroei in het onderzoeksgebied. Hier nam de bevolking met ca. 18.000 inwoners toe (+9%).

Figuur 10 - Relatieve bevolkingsgroei 2017 – 2022 per regio
Bron: CBS, 2022

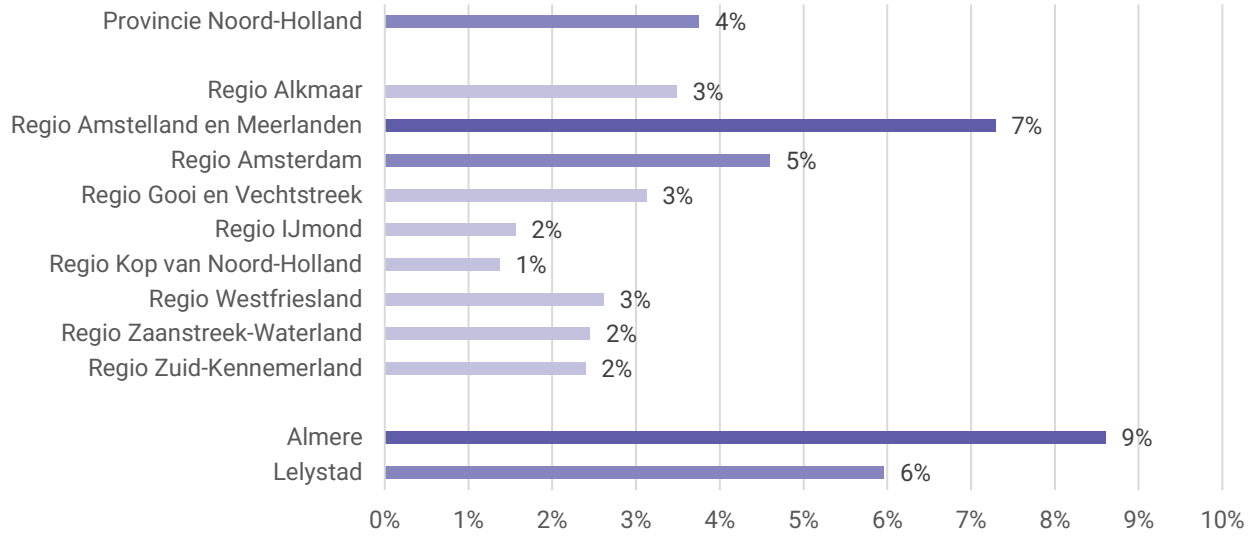

De meest recente provinciale bevolkingsprognoses gaan uit van een bevolkingsgroei tot 2030 van ca. 190.000 inwoners (+6,6%). Hiermee zal het inwonertal van de provincie op ca. 3,1 miljoen inwoners uitkomen, waarmee ook het draagvlak voor detailhandel toeneemt. Tot 2040 zal de bevolking naar verwachting verder gegroeid zijn naar ca. 3,3 miljoen inwoners (+12,5% t.o.v. 2022). In deze prognose is ook rekening gehouden met de voorziene woningbouwplannen.

Ook in de gemeenten Almere en Lelystad zal de bevolking groeien. Volgens de meest recente bevolkingsprognoses van de provincie Flevoland zal het aantal inwoners tot 2030 in Almere met ca. 40.000 inwoners groeien (+19,4%) en in Lelystad met ca. 10.000 inwoners (+12,9%).

Figuur 11 - Bevolkingsprognose 2022 – 2030 per regio
Bron: Provincie Noord-Holland en Provincie Flevoland

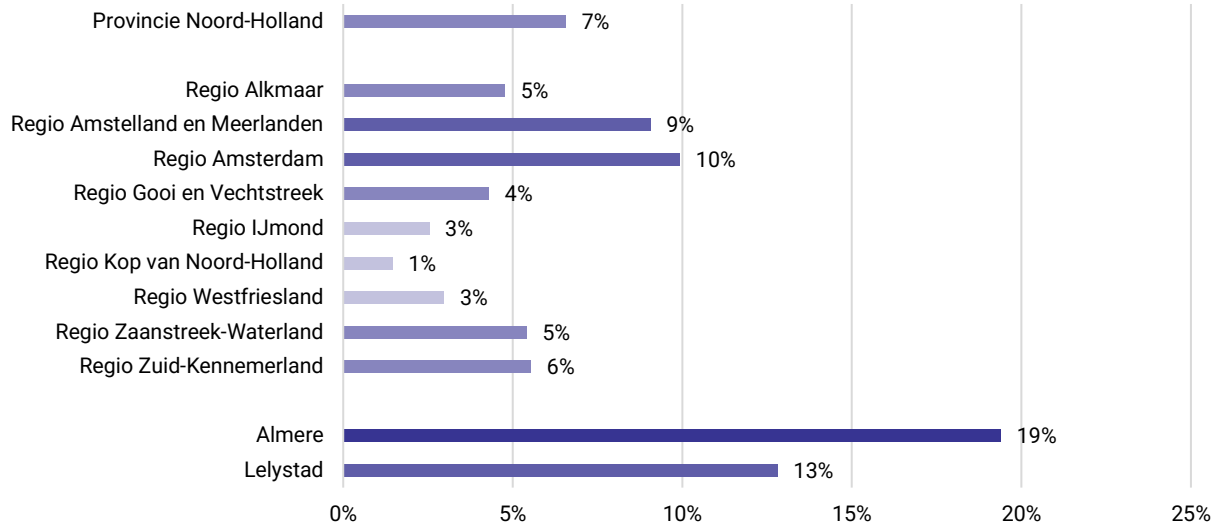

Figuur 12 Bevolkingsprognose 2022 – 2030 Noord-Holland en Almere en Lelystad per gemeente
Bron: Bevolkingsprognose Noord-Holland 2021-2050, Bevolkingsprognose Provincie Flevoland

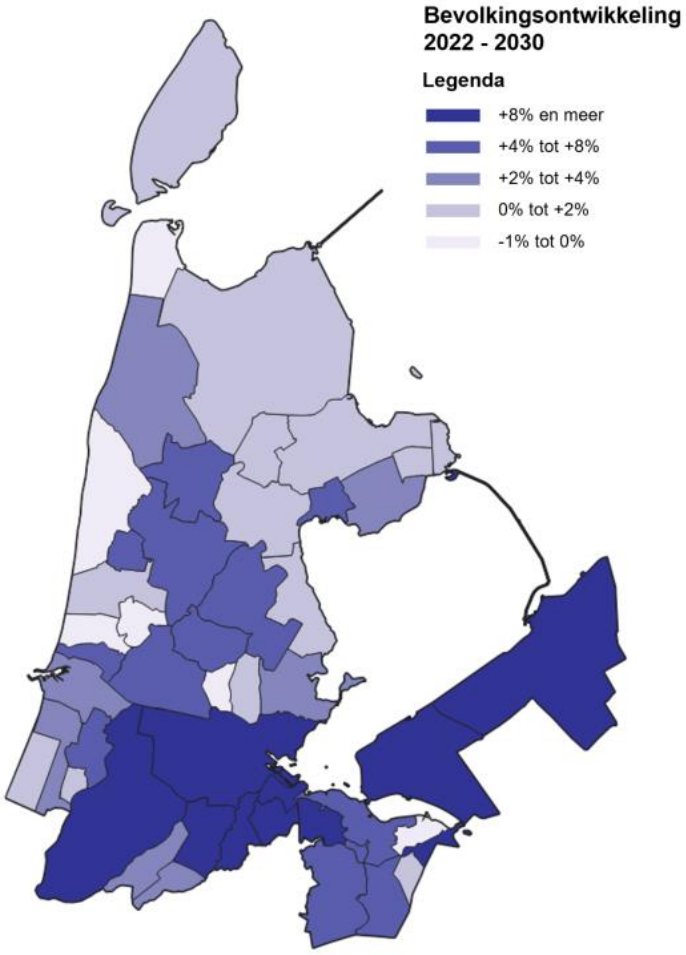

In alle regio's binnen de provincie Noord-Holland zal de bevolking tot 2030 groeien. Met name in regio's in het zuidelijk deel van de provincie neemt de bevolking flink toe. Zo groeit de bevolking tot 2030 van Amsterdam en Amstelland en Meerlanden met resp. 10% en 9%. De laagste groei vindt plaats in de Kop van Noord-Holland (+1%), IJmond (+3%) en Westfriesland (+3%).

3.1.1 De bevolkingsontwikkeling in de Provincie Noord-Holland toegelicht[3]

Ondanks dat de bevolking in de provincie Noord-Holland de komende jaren sterk toeneemt, is er sinds enkele jaren sprake van een daling van de groei van de natuurlijke aanwas in de provincie. Oftewel: het sterftecijfer en geboortecijfer komen steeds meer bij elkaar te liggen, met name door een dalend geboortecijfer. Dit laatste wordt veroorzaakt door een stijgende gemiddelde leeftijd waarop vrouwen voor het eerst moeder worden, maar ook door de afname van het aantal kinderen. In enkele gemeenten is deze natuurlijke krimp relatief groot, waaronder veel

[3] *Bron: Bevolkingsprognose Noord-Holland 2021-2050 (2021)*

kustgemeenten (Zuid-Kennemerland en IJmond) en delen van Westfriesland, Kop van Noord-Holland en Gooi en Vechtstreek. Er zijn echter ook gemeenten in Noord-Holland, met name stedelijke gemeenten, die nog een flinke natuurlijke bevolkingsgroei laten zien. Dit zijn o.a. Amsterdam (met afstand de grootste), Haarlemmermeer, Haarlem, Zaanstad, Dijk en Waard, Alkmaar en Hoorn.

De bevolkingsgroei in de komende jaren wordt voornamelijk veroorzaakt door het hoge buitenlandse migratiesaldo. Dit hoge migratiesaldo wordt veroorzaakt door de krapte op de arbeidsmarkt, waardoor buitenlandse werknemers naar Noord-Holland komen, maar ook vanwege studie, asiel, gezinshereniging, of terugkeer naar Nederland. Het aandeel migranten is vooral hoog in Noord-Holland Zuid, namelijk 90% van de arbeidsmigranten dat naar Noord-Holland komt. Amsterdam heeft een erg grote trekkracht op buitenlandse migranten. Verwacht wordt dat het aantal buitenlandse migranten langzaam zal afnemen en stabiliseren.

Figuur 13 - Prognose bevolkingsgroei 2000 – 2050 Noord-Holland per component
Bron: Bevolkingsprognose Noord-Holland 2021-2050

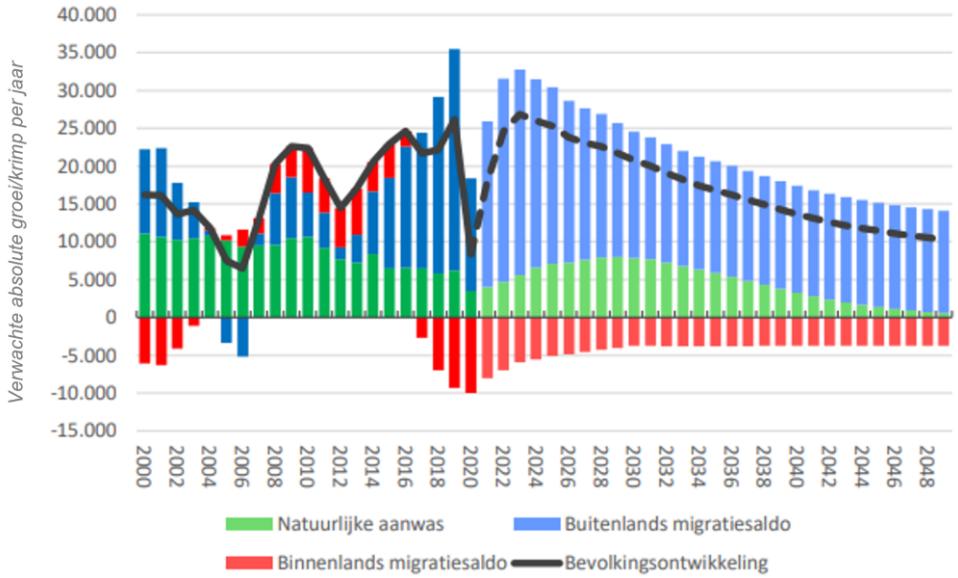

Naar de toekomst toe zal de bevolking van Noord-Holland vergrijzen. Er zullen fors meer oudere echtparen en alleenstaanden bijkomen. Ook het aantal gezinnen met kinderen neemt toe, wat volledig toe te rekenen is aan de groei van het aantal inwoners met een migratieachtergrond. De gemiddelde huishoudensgrootte in Noord-Holland zal in de toekomst stabiliseren rondom de 2,0 persoon per huishouden, maar iets lager dan nu.

3.2 Ontwikkeling van online winkelen

Uit het Koopstromenonderzoek Randstad en Noord-Brabant 2021 (KSO2021) komt naar voren dat ca. 20% van alle detailhandelsbestedingen in de provincie Noord-Holland online worden gedaan. Ondanks dat voor alle drie de detailhandelssectoren de bestedingen aan online zijn toegenomen, zijn er nog steeds grote verschillen. De dagelijkse sector heeft in de afgelopen 3 jaar

een forse groei van de onlinebestedingen meegemaakt. Desondanks bleef het percentage online bestedingen in 2021 beperkt tot 6%, een relatief klein deel van de totale dagelijkse bestedingen. Het online marktaandeel voor de dagelijkse sector neemt weliswaar toe, maar ook de fysieke bestedingen aan de dagelijkse sector nemen toe, waarmee de procentuele groei van online redelijk gedempt wordt.

Figuur 14 - Ontwikkeling online aandeel per sector 2016-2018-2021
Bron: KSO2016, KSO2018 en KSO2021

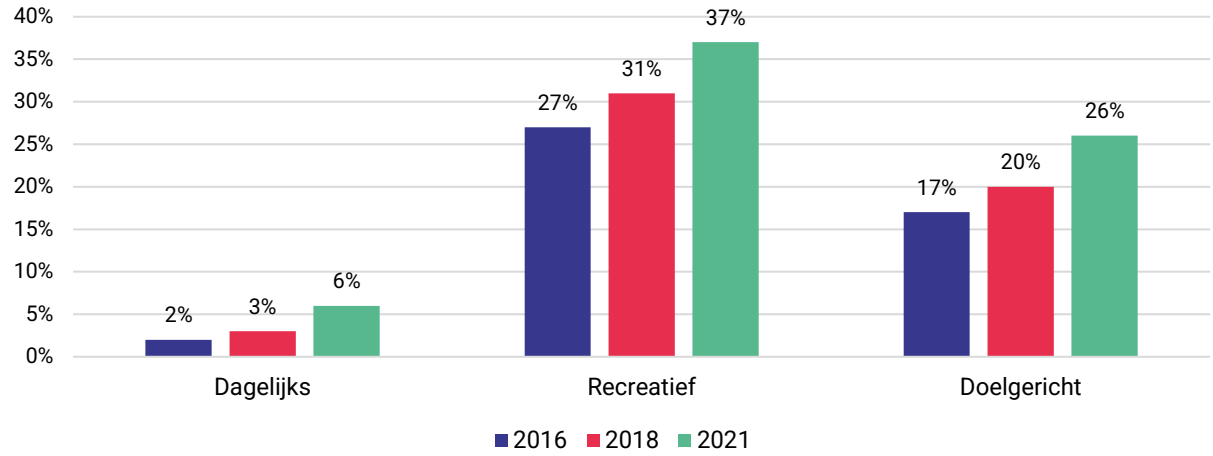

Het online marktaandeel groeit in de Recreatieve sector sinds 2018 nog steeds. Zo werd 37% van de bestedingen in de Recreatieve sector in 2021 online gedaan. We zien daarnaast dat het absolute aantal bestedingen per hoofd van de bevolking aan fysieke winkels in deze sector terugloopt. Ook het marktaandeel online in de Doelgerichte sector is in de afgelopen drie jaar verder gegroeid, van 20% naar 26%. Voor Doe-het-zelf en tuinartikelen staat de onlinesector nog in de kinderschoenen. Deze groei zit met namelijk in de branchegroep Woninginrichting en Elektronica. Over de gehele Doelgerichte sector zien we dat de bestedingen in fysieke winkels in de afgelopen jaren nog steeds groeien.

De online marktaandelen voor de drie detailhandelssectoren zijn in 2021 duidelijk hoger dan in 2018 verwacht werd. Los van de autonome groei spelen de corona-maatregelen echter hoogstwaarschijnlijk een rol bij de stijging van het online marktaandeel. Zo geeft in het KSO2021 1 op de 10 respondenten aan ‘veiligheid en gezondheid’ (corona) als reden om online mode te kopen.

De verwachting voor de toekomst is dat online beperkt zal blijven groeien. Tot welk percentage is niet goed in te schatten. Uit de huidige berichtgeving blijkt dat fors minder online gekocht wordt sinds 2021. Dit is voor een groot deel te verklaren door corona, maar ook door het feit dat de distributieketen onder druk staat. Voor de komende jaren verwachten wij in elk geval meer druk op online verkoop en daardoor mogelijk een krimp of afname van de **groei** van online bestedingen. De volgende oorzaken zijn hiervoor te noemen.

- Bezorgkosten zijn hoog. Marges staan onder druk. Webwinkels maken meestal geen winst. Dit betekent dat het onvermijdelijk is dat uiteindelijk bezorgkosten in rekening worden gebracht. Dit zal het koopgedrag naar verwachting drastisch gaan veranderen.
- Retourkosten zijn hoog en niet duurzaam. Momenteel wordt kleding vaak in grote hoeveelheden gekocht door de consument, met als achtergrond dat circa 60% geretourneerd wordt. Zodra ook retourkosten worden gerekend, zal ook dit koopgedrag drastisch veranderen.
- Ontmoeten, beleven en een dagje uit blijven belangrijke kwaliteiten van centra. Dit zal het internet nooit kunnen vervangen. Uit het KSO2021 blijkt bovendien dat juist jongeren veel winkelen in de binnenstad, veel combinatiebezoeken doen en graag op het terras zitten.
- Er wordt veel geïnvesteerd in vitale winkelgebieden. Veel incourante winkelmeters, lelijke plekken en leegstand in de centra worden aangepakt. Dit zorgt er voor dat bestaand aanbod in compactere centra beter functioneert. De consument heeft met die kwaliteitsslag in de fysieke centra minder reden om online te kopen.

3.3 Toerisme in de provincie Noord-Holland

De provincie Noord-Holland kent relatief veel toerisme, zowel vanuit het binnenland als vanuit het buitenland. Amsterdam is van de regio's veruit de koploper in het aantal toeristen, maar ook de kustregio's en verschillende toeristische trekpleisters trekken jaarlijks veel toeristen aan. Toerisme zit in zowel Nederland als de provincie Noord-Holland al jaren in de lift. Voor corona (2013-2019) nam het aantal overnachtingen in logiesaccommodaties in Noord-Holland toe met gemiddeld 3% per jaar (exclusief COROP-gebied Groot Amsterdam[4]). Door corona waren 2020 en 2021 echter uitzonderlijke jaren, waarin het toerisme ver terugzakte. Circa de helft van deze terugval op provincieniveau wordt verklaard door Amsterdam. Het aantal overnachtingen nam in 2020 ten opzichte van 2019 fors af (-25%), maar zowel binnenlandse als buitenlandse toeristen weten Noord-Holland momenteel weer goed te vinden. In 2021 is het aantal overnachtingen weer gestegen en ligt het 9% onder het aantal overnachtingen in 2019. Het zakelijk toerisme blijft echter nog steeds sterk achter en is het maar de vraag of deze sector zich weer herstelt (meer digitaal vergaderen, focus op lokaal en duurzaam etc.).

[4] *COROP-gebied Groot Amsterdam betreffen de gemeenten: Aalsmeer, Amstelveen, Amsterdam, Diemen, Edam-Volendam, Haarlemmermeer, Landsmeer, Oostzaan, Ouder-Amstel, Purmerend, Uithoorn en Waterland.*

Figuur 15 - Ontwikkeling aantal overnachtingen (x1.000) Provincie Noord-Holland exclusief Amsterdam en Amsterdam
Bron: NBTC 2022

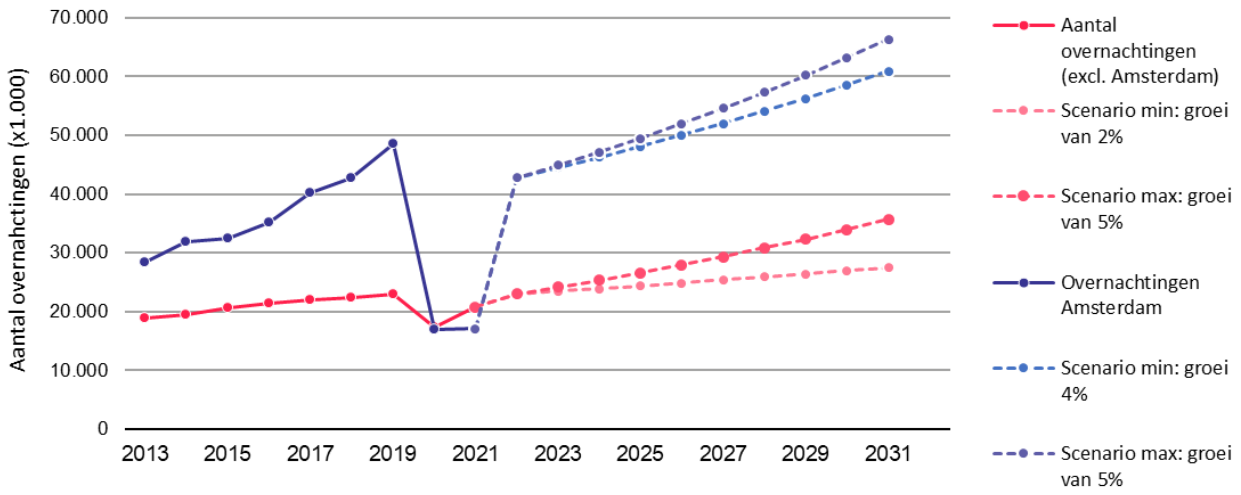

Zoals eerder aangegeven in de nuanceringen zijn de gegevens voor het Koopstromenonderzoek Randstad en Noord-Brabant 2021, die we voor dit onderzoek gebruiken, in september en oktober 2021 opgehaald. In die tijd lag het toerisme, met name vanuit het buitenland, ver achter op het toerisme in 2019 (pre corona). Het toerisme wordt in het KSO2021 meegenomen binnen de toevloeiende bestedingen, oftewel de toevloeiing. Toevloeiing bestaat uit zowel reguliere toevloeiing (bestedingen van personen van buiten een gemeente maar wel afkomstig uit het onderzoeksgebied van het KSO2021, Randstad en Noord-Brabant) als toeristische toevloeiing (bestedingen afkomstig van buiten het onderzoeksgebied van het KSO2021 zowel binnenlands als buitenlands). Om een realistisch beeld te geven binnen dit marktruimteonderzoek van toeristische toevloeiing in 2022, is de toeristische toevloeiing uit het KSO2021 gecorrigeerd. We gaan voor 2022 uit van toeristische toevloeiing zoals die in 2018 was, op basis van cijfers uit het KSO2018. Uit toeristische informatie blijkt dat het toerisme in 2022 redelijk vergelijkbaar was met het niveau van 2018. De reguliere toevloeiing is niet gecorrigeerd voor 2022. De reguliere toevloeiing bleek in 2021 vrijwel op het niveau van 2018 en is dus redelijk constant gebleken.

Voor de toekomstige situatie (2030) is de verwachting dat het toerisme in absolute zin groeit. Zie ook figuur 15. Dit zal ook invloed hebben op de bestedingen in de detailhandel (toeristische toevloeiing). Met de keuze om het aandeel toeristische toevloeiing voor 2030 gelijk te laten aan het niveau van 2022 (2018-niveau) neemt door bevolkingsgroei en ontwikkeling van bestedingen het absolute aantal toeristische bestedingen in veel gemeenten alsnog toe in de toekomst. Dit leidt in beginsel tot meer omzet en een beter functioneren.

3.4 Planvoorraad

In de provincie Noord-Holland zijn verschillende winkelontwikkelingen gepland, waardoor het winkelaanbod zal toenemen. Om de planvoorraad voor dit onderzoek in kaart te brengen is

gebruik gemaakt van een overzicht van de provincie Noord-Holland met planvoorraad per gemeente. In de planvoorraad is onderscheid gemaakt tussen harde, zachte en overige plannen.

- Harde plannen[5] zijn initiatieven die reeds in een bestemmingsplan zijn verankerd maar nog niet gerealiseerd, of in een vergevorderd stadium in de benodigde planologische procedures verkeren. De kans is groot dat zij gerealiseerd worden.
- Zachte plannen zijn initiatieven die de planologische procedures nog moeten doorlopen. De doorgang van deze projecten is dan ook onzeker.
- Overige plannen zijn initiatieven waarvan wel het metrage van het plan binnen de gemeente bekend is, maar waarvan de precieze status onduidelijk is.

In dit onderzoek is alle benutte harde plancapaciteit (Locatus) meegenomen, alsmede de voorziene concrete harde plannen. De verborgen harde plancapaciteit, zoals locaties waar wel een detailhandelsbestemming op ligt, maar dat is ingevuld met een andere, niet-detailhandelsfunctie, is niet meegenomen. Ook specifieke vormen van verborgen harde plancapaciteit is niet meegenomen. Denk bijvoorbeeld aan planologische onbenutte mogelijkheden voor detailhandel op verdieping.

Naast planvoorraad speelt ook leegstand een rol in de confrontatie met marktruimte. Dit is feite vaak een vorm van onbenutte plancapaciteit. Zo kan bestaande winkelleegstand opnieuw ingevuld worden met detailhandel en daarmee aanwezige marktruimte gebruiken. Winkelleegstand kan daarmee ook gezien worden als een soort planvoorraad. De aard, omvang en type leegstand bepaalt of het geschikt is voor herinvulling voor nieuwe detailhandelsontwikkelingen.

[5] *In dit onderzoek is gekeken naar feitelijke concrete plannen en initiatieven die zijn verankerd in planologische besluiten. Er is geen zicht op de volledige (onbenutte) harde plancapaciteit, conform de juridische definitie.*

Figuur 16 Totaal aanbod, leegstand en planvoorraad in de provincie Noord-Holland
Bron: Locatus (januari 2022), Provincie Noord-Holland

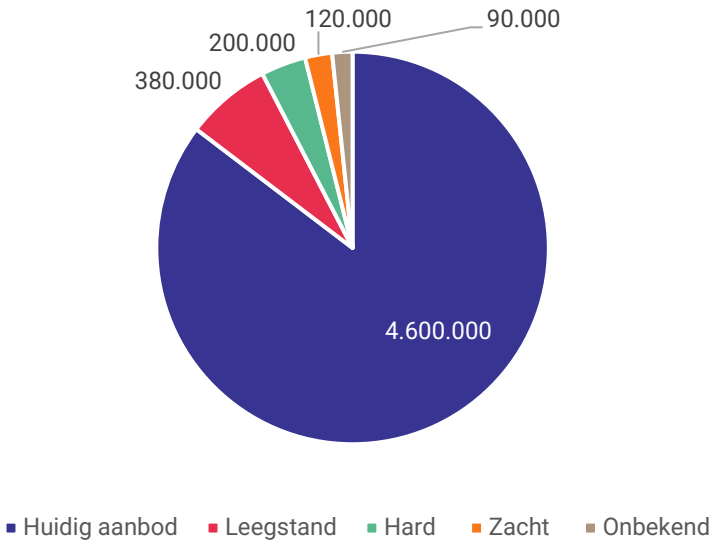

Op dit moment betreft de harde planvoorraad in Noord-Holland inclusief Almere en Lelystad ca. 200.000 m² wvo, wat neerkomt op ruim 4% van het huidige winkelaanbod. Dit aanbod is per definitie nog niet meegenomen in het bestaande aanbod maar kan waarschijnlijk binnen afzienbare tijd worden toegevoegd. Daarnaast zijn er nog ongeveer 120.000 m² wvo aan zachte plannen (ca. 3% van huidig winkelaanbod) en 90.000 m² wvo aan plannen met onbekende status (ca. 2% van huidig winkelaanbod). De totale planvoorraad betreft ruim 400.000 m² wvo (bijna 9% van winkelaanbod).

Figuur 17 - Totaal huidig aanbod, leegstand en planvoorraad per regio
Bron: Locatus (januari 2022), opgave Provincie Noord-Holland en Almere

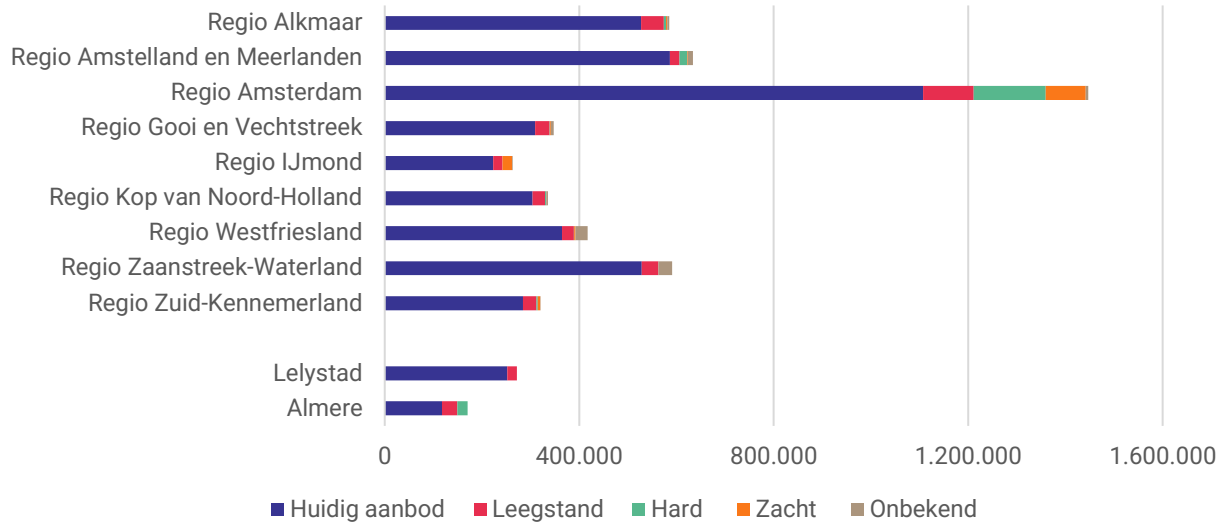

Naast onderscheid in harde, zachte en overige plannen, wordt ook onderscheid gemaakt in planvoorraad in de reguliere detailhandel (met name Dagelijks en Recreatief) en PDV/GDV (met name Doelgericht, uitzonderingen in GDV daargelaten). Hieruit blijkt dat het in veruit het grootste deel van de planvoorraad om plannen in de reguliere detailhandel gaat (ca. 70%).

Figuur 18 - Totale planvoorraad Noord-Holland, verdeeld in harde, zachte en onbekende plannen
Bron: Opgave Provincie Noord-Holland

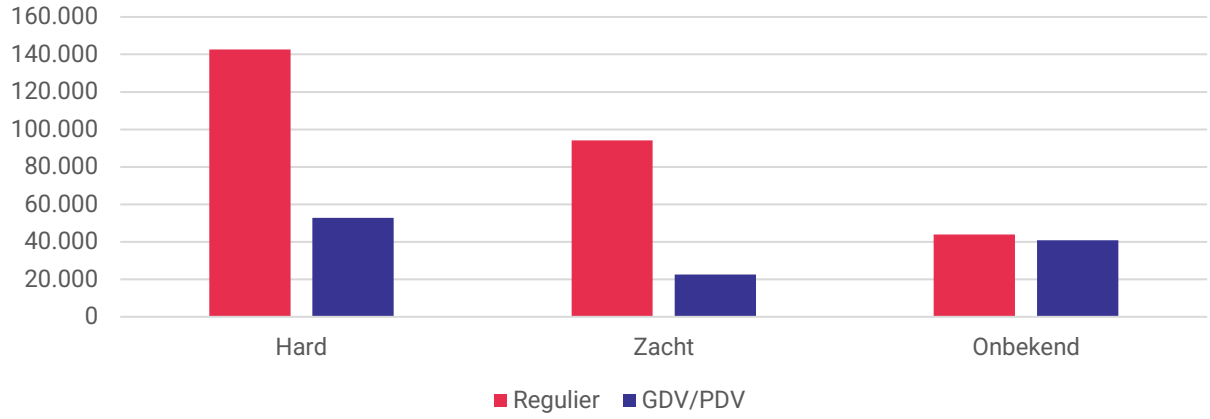

4 Uitkomsten marktruimteonderzoek detailhandel

In dit hoofdstuk staat het huidige (2022) en het te verwachten toekomstige (2030) functioneren van het winkelaanbod in Noord-Holland en Almere en Lelystad centraal. Allereerst zal de gehanteerde methodiek voor de marktruimteberekeningen kort toegelicht worden. Daaropvolgend zijn de uitkomsten van de marktruimtestudie voor de sectoren Dagelijks, Recreatief en Doelgericht gepresenteerd. Deze uitkomsten worden op gemeenteniveau gepresenteerd.

4.1 De methodiek in het kort

Om inzicht te verkrijgen in het huidige en toekomstige functioneren van de detailhandel in Noord-Holland en Almere en Lelystad, is een distributieplanologisch onderzoek (DPO) verricht.

Een distributieplanologische berekening is een geijkt en veelgebruikt instrument om in kwantitatieve zin een uitspraak te doen over de marktmogelijkheden van het winkelaanbod. In de rekenmethode worden vraag en aanbod met elkaar geconfronteerd. De vraagzijde bestaat uit het aantal inwoners in het gebied in kwestie, hun gemiddelde bestedingen, de mate waarin zij georiënteerd zijn op winkels in het 'eigen' gebied (koopkrachtbinding) en de mate waarin consumenten van 'buiten' aankopen doen in dat gebied (koopkrachttoevloeiing). Deze variabelen leiden tot een totale detailhandelsomzet.

Figuur 19 - Visualisering vraagzijde: koopkrachtbinding, -toevloeiing en -afvloeiing
Bron: KSO2021

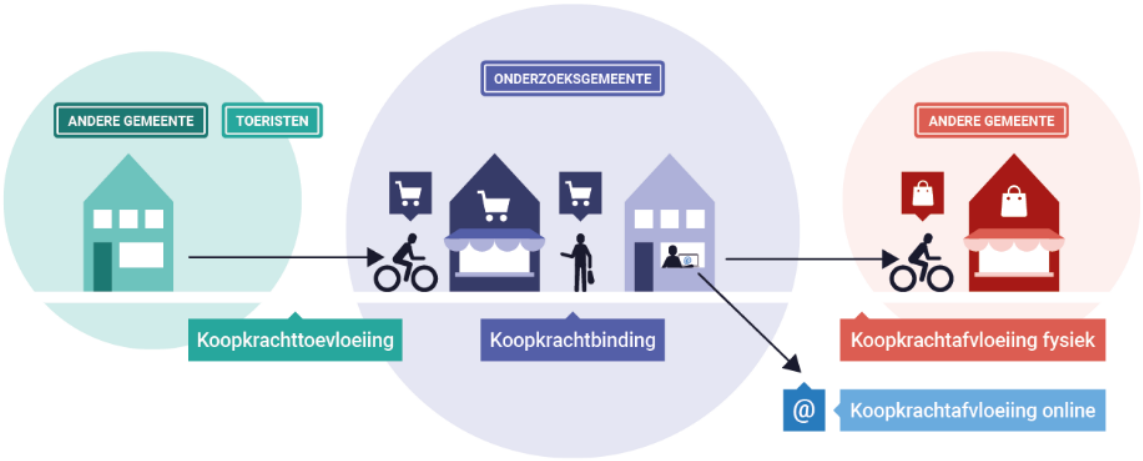

De aanbodzijde betreft het huidige gevestigde winkelaanbod. Door de totale omzet (de vraagzijde) te confronteren met het gevestigde winkelaanbod (de aanbodzijde) ontstaat inzicht in de gerealiseerde vloerproductiviteit (de omzet in € per m² wvo). Dit wordt ook wel het economisch functioneren, of simpelweg 'het functioneren' genoemd. Die vloerproductiviteit wordt vervolgens vergeleken met het (gewogen) landelijke gemiddelde. Functioneren zij beter, dan is de vloerproductiviteit hoger dan het landelijk gemiddelde en duidt dat op een indicatieve

marktruimte. Is het lager, dan is er sprake van een indicatief overaanbod (negatieve marktruimte).

Zoals in de inleiding aangegeven blijft het DPO de beste methodiek om marktruimte, uitbreidingsruimte of functioneren van detailhandel te berekenen. Er is geen beter alternatief beschikbaar. Ondanks de zorgvuldigheid van aannames en inschattingen, zijn wel enkele nuanceringen te maken bij de methodiek en uitkomsten van dit marktruimteonderzoek. Het gaat hierbij om de volgende zaken:

- De rekenmethodiek (DPO) baseert zich op een groot aantal aannames. Een belangrijk voordeel is dat aan de distributieplanologische berekeningen in dit onderzoek een recent en uitvoerig koopstromenonderzoek ten grondslag ligt, het Koopstromenonderzoek Randstad en Noord-Brabant 2021 (KSO2021). In het KSO2021 is de verdeling van de koopkracht over de verschillende gemeenten en winkelgebieden in de Randstad en Noord-Brabant gemeten en berekend. Het onderzoek is uitgevoerd door I&O Research, Bureau Stedelijke Planning (Part of Sweco) en BRO. Het KSO is een langjarige traditie in Noord-Holland en geeft daarom betrouwbaar inzicht in de ontwikkeling van koopgedrag. Deze historische data zijn ook gebruikt om de toekomst beter te kunnen voorspellen.
- Zelfs gemeten koopstromen zeggen nog niets over in de toekomst mogelijke koopstromen. Een belangrijke kwantitatieve en kwalitatieve versterking van het winkelaanbod in een bepaalde regio zal bestaande koopstromen doen veranderen, veelal ten faveure van deze regio (hogere binding en toevloeiing), maar mogelijk ook ten nadele van een of meer buurregio's. Koopstromen en aanbod hangen immers sterk met elkaar samen. Omdat niet te voorspellen is hoe het aanbod zich zal ontwikkelen op gemeenteniveau is, net als voorgaande edities, gekozen de binding en toevloeiing in 2030 gelijk te laten aan het huidige niveau. Bovendien blijven koopstromen over het algemeen redelijk stabiel, tenzij er sprake is van zeer significante verschuivingen in het aanbod. De invloed van online wordt immers altijd verdisconteerd in de bestedingscijfers en niet in de binding (zoals dit in het KSO wordt gedaan). Dit is ook conform landelijke afspraken (Notitie Omzetkengetallen 2021).
- Voor bestedingen per hoofd en de vloerproductiviteit (omzet per m^2 wvo) worden in het DPO landelijke kengetallen gebruikt. Deze worden gewogen naar de lokale situatie, maar blijven gebaseerd op landelijke gemiddelden. Lokaal en tussen typen winkelgebieden zijn er echter grote verschillen, vooral in de niet-dagelijkse sector.
- Hoe hoger het schaalniveau, hoe meer voorbij wordt gegaan aan verschillen in ontwikkelingsmogelijkheden op lagere schaalniveaus. zoals de verschillende gemeenten en winkelgebieden. Ook in gebieden met een negatieve ontwikkelingsruimte zijn er vrijwel altijd winkelgebieden die zich onttrekken aan het generieke beeld.
- In het DPO is geen ambitieniveau meegenomen. Dit betekent dat de ontwikkelingsmogelijkheden alleen worden beïnvloed door een bovengemiddeld goed functioneren van het huidige aanbod en/of door een substantiële groei van het draagvlak. In de praktijk kunnen natuurlijk andere zaken meespelen. Denk bijvoorbeeld aan de situatie dat een grootschalige winkel wordt toegevoegd en de binding en/of toevloeiing toeneemt. Dit type maatwerk per gemeente is voor dit provinciale marktruimteonderzoek echter niet toegepast. Dit valt buiten de scope en het doel van dit onderzoek.

- In de berekeningen is rekening gehouden met de invloed van online bestedingen. Conform landelijke afspraken (Omzetkengetallennotitie 2021) is de online afvloeiing uit de binding gehaald, omdat we ook alleen maar bestedingscijfers hebben voor fysieke winkels (toonbankbestedingen of winkelomzet per hoofd). Op basis van historische trends is voor 2030 een inschatting gemaakt van de winkelomzet per hoofd voor de sector Recreatief, en dus gecorrigeerd voor de toename van online winkelen. Voor de sectoren Dagelijks en Doelgericht is het bestedingsbedrag constant gehouden. Belangrijkste reden (en dat wordt hierna nader toegelicht) is dat de toonbankbestedingen in de Dagelijkse en Doelgerichte sector al jaren op rij toenemen, ondanks de groei van online. Anders gezegd, de groei van online in deze sectoren heeft tot nu toe niet geleid tot een afname van bestedingen in winkels. In tegendeel: die stijgen juist. Het doortrekken van deze groei achten wij echter te optimistisch, gezien de verdere potentiële groei van online en de huidige economische onzekerheid. Voor de Recreatieve sector ligt dit anders. Daar is de afgelopen 10 jaar wel sprake van een gestage daling van de toonbankbestedingen, mede door online. Dit zet naar verwachting door, waardoor hier wel gekozen is voor een correctie.

4.2 Huidig functioneren van de drie detailhandelssectoren

Op basis van de huidige gerealiseerde vloerproductiviteit voor de drie detailhandelssectoren kunnen we bepalen hoe de sectoren functioneren in de gemeenten in Noord-Holland. In onderstaande figuur 20 is de gerealiseerde vloerproductiviteit vergeleken met de landelijke gemiddelde vloerproductiviteit voor de drie sectoren.

Figuur 20 - Huidig functioneren (gerealiseerde vloerproductiviteit) sectoren t.o.v. gemiddeld landelijke vloerproductiviteit

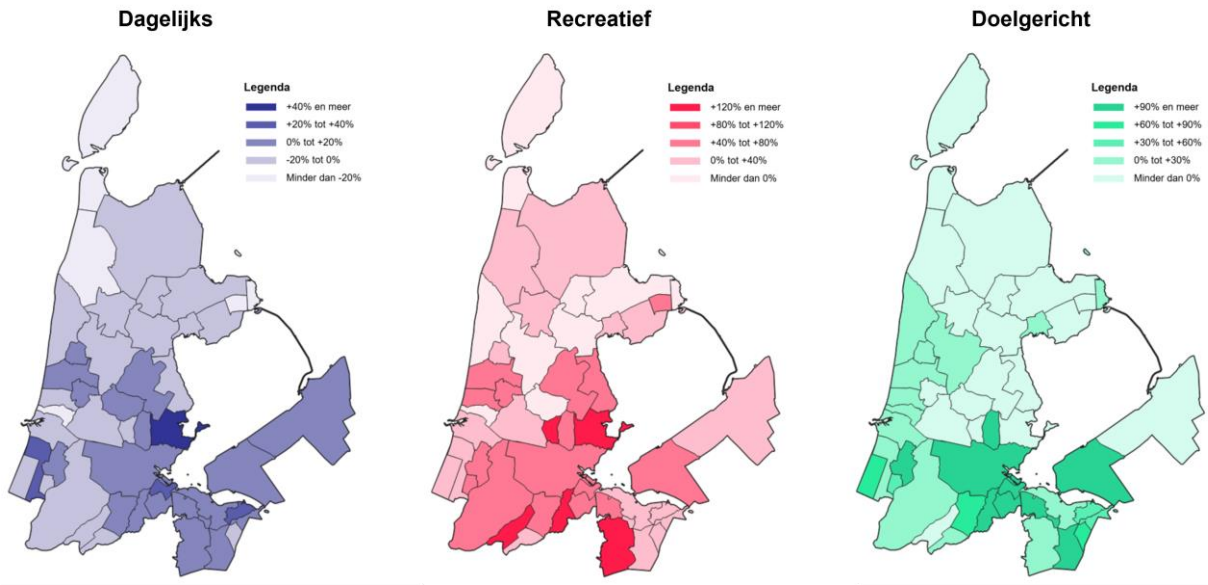

Voor alle drie de sectoren valt op dat de vloerproductiviteit in het zuidelijk deel van de provincie flink hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. De Dagelijkse sector functioneert gemiddeld genomen in de provincie als geheel 2% onder het landelijk gemiddelde. Zo springen de

gemeenten Waterland, Bloemendaal, Diemen en Huizen eruit. Deze sector realiseert in deze gemeenten een fors hogere vloerproductiviteit dan gemiddeld. Ook Amsterdam functioneert bovengemiddeld in de Dagelijkse sector. De gemeenten in Noord-Holland-Noord presteren overwegend ondergemiddeld. Uitschieters (naar beneden) zijn Schagen, Den Helder, Texel, Stede Broec en Enkhuizen, met een vloerproductiviteit die meer dan 20% onder het landelijk gemiddelde ligt.

De huidige vloerproductiviteit van de Recreatieve sector ligt in de provincie over het algemeen fors (soms zeer fors) hoger dan het landelijke gemiddelde. We zien tevens dat gemeenten in het zuidelijk deel van Noord-Holland beter functioneren dan gemeenten in het noordelijk deel, met als uitschieters Waterland, Oostzaan, Aalsmeer, Ouder-Amstel en Wijdemeren.

De Doelgerichte sector laat eveneens zien dat de gemeente Amsterdam en de omliggende gemeenten fors beter functioneren dan het landelijk gemiddelde. Hier is ook het IKEA-effect te zien: Haarlem en in iets mindere mate Amsterdam laten een fors hogere gerealiseerde vloerproductiviteit zien omdat IKEA als sterke regionale trekker in deze gemeenten gevestigd is. IKEA heeft een relatief hoge toevloeiing, waardoor de gerealiseerde vloerproductiviteit voor de sector Doelgericht in de provincie als totaal hoger is dan wanneer er geen IKEA's in de provincie gevestigd zouden zijn.

4.3 Uitkomsten marktruimteonderzoek per sector en per gemeente

Wij wijzen er op dat in de volgende conclusies voor Recreatief en Doelgericht uitgegaan is van de huidige gerealiseerde vloerproductiviteit (2022) als 'norm' voor goed functioneren in 2030. De volumeontwikkeling in 2030 is daarom gebaseerd op de te verwachten omzet per m^2 wvo (vloerproductiviteit) in 2030 ten opzichte van 2022, in plaats van het landelijk gemiddelde. Dit wijkt af van de methodiek die in 2018 is gehanteerd. Hierdoor ontstaan ook andere conclusies.[6]

Bovendien wijzen wij nogmaals op indicatieve aard van de uitkomsten. Een negatieve marktruimte in een gemeente betekent niet dat er binnen zo'n gemeente per definitie geen uitbreiding van detailhandel kan plaatsvinden. Immers zijn er binnen gemeenten situaties denkbaar waar teveel detailhandel aanwezig is op incourante en ongewenste plekken. Een uitbreiding kan alsnog vanuit een kwalitatieve behoefte gemotiveerd worden, bijvoorbeeld als sprake is van versterking van een beleidsmatig tot de hoofdstructuur behorend winkelgebied. Andersom is een positieve uitkomst van de berekening geen vrijbrief om vierkante meters detailhandel toe te voegen.

4.3.1 Dagelijkse sector

De Dagelijkse sector is een relatief homogene sector. Voor deze sector is de marktruimte middels een traditioneel DPO in kaart gebracht. Hiervoor is gebruik gemaakt van landelijke gemiddelde bestedingen en vloerproductiviteit in de sector. Voor 2030 is het landelijk gemiddelde als 'norm'

[6] *Met deze methode wordt ook het zogenoemde IKEA-effect ondervangen. Hiermee wordt gedoeld op het feit dat gemeenten en regio's met een IKEA binnen hun grenzen een niet te verantwoorden marktruimte in de doelgerichte sector lieten zien.*

gehanteerd voor goed functioneren, en is de afwijking daarvan als marktruimte (positief of negatief) te lezen.

Figuur 21 – Huidige marktruimte Dagelijkse sector (links), en marktruimte in 2030 (rechts)

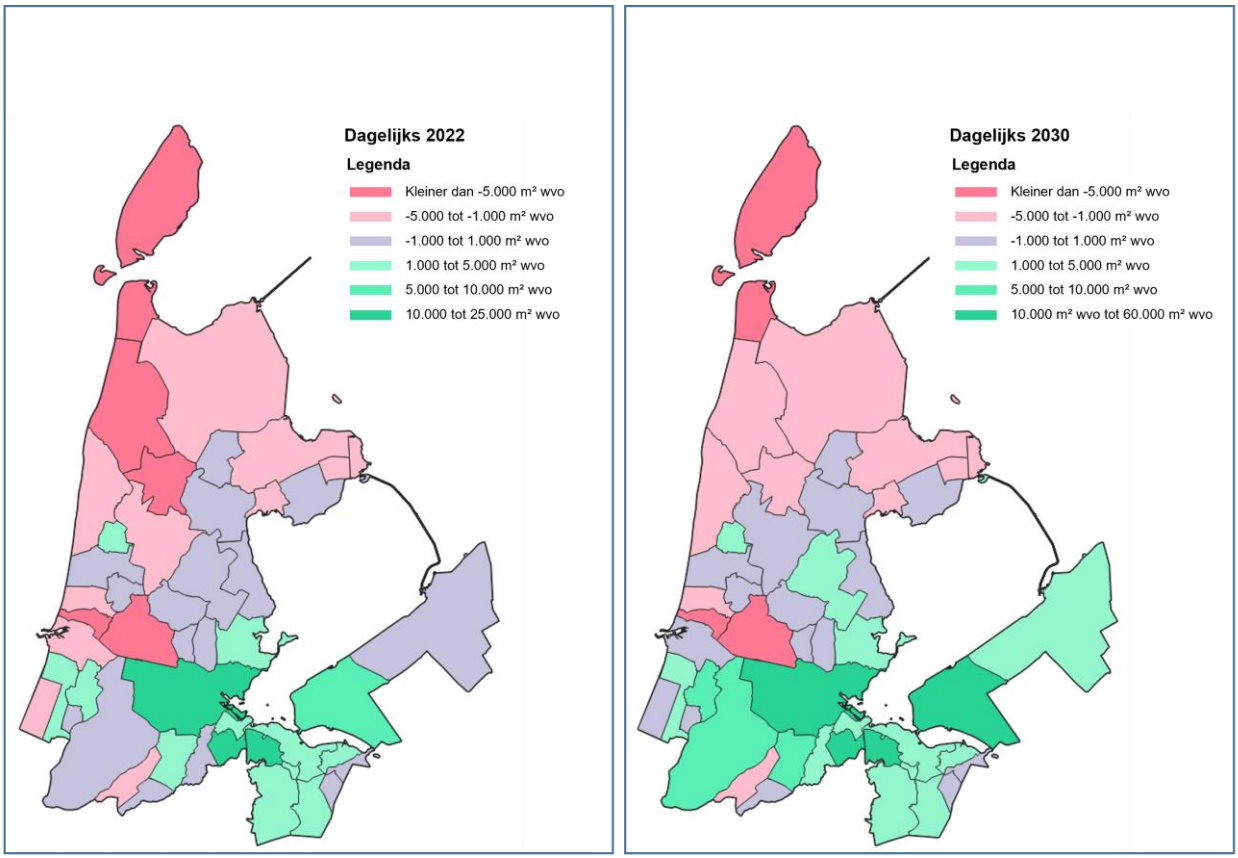

In de huidige situatie is er in de Dagelijkse sector sprake van een licht overaanbod voor de provincie als geheel. Er is ca. 18.000 m² wvo aan indicatief overaanbod aanwezig in de provincie Noord-Holland (dus excl. Almere en Lelystad). Dit is gelijk aan ca. 2% van het huidige winkelvloeroppervlak in de Dagelijkse sector in de provincie. Maar met name in Noord-Holland Zuid functioneert de sector goed. Amsterdam en gemeenten in de Gooi en Vechtstreek, maar ook daarbuiten (Almere) kennen in de huidige situatie indicatieve marktruimte. Gemeenten in de IJmond, Kop van Noord-Holland en delen van de regio's Alkmaar en Westfriesland laten nu een overaanbod zien. Met name de gemeenten Texel, Den Helder, Schagen, Dijk en Waard, Beverwijk en Zaanstad hebben een indicatief overaanbod van meer dan 5.000 m² wvo.

Voor 2030 zien we dat door de toename van het draagvlak het functioneren in de Dagelijkse sector in vrijwel elke gemeente verbetert.[7] Uitbreidingsmogelijkheden van het Dagelijks aanbod zien we echter voor de toekomst vrijwel alleen in de gemeenten in Noord-Holland Zuid. Hier is de

[7] *Voor alle duidelijkheid: de marktruimte voor 2030 mag niet worden opgeteld bij die van 2022.*

inwonersgroei het grootste en functioneert het aanbod in de huidige situatie al beter dan in Noord-Holland Noord. Met name de gemeenten Amsterdam en ook Almere laten in de toekomst nog veel marktruimte zien: hier zal de bevolking en daarmee het draagvlak in de toekomst fors groeien. Ook stedelijke gemeenten als Haarlemmermeer, Hilversum, Haarlem, Amstelveen, Alkmaar en Purmerend zullen in de toekomst nog een verantwoorde groei van het dagelijks aanbod tegemoet kunnen zien. Gemeenten als Den Helder, Bergen en andere delen van Noord-Holland Noord, zullen juist door beperkte groei van het draagvlak en het huidige ondergemiddelde functioneren van de sector voorzichtiger om moeten gaan met uitbreiding in de Dagelijkse sector.

4.3.2 Recreatieve sector

In tegenstelling tot de Dagelijkse sector heeft de Recreatieve sector het op dit moment veel lastiger. Waar de omzet van winkels in de Dagelijkse sector veelal afkomstig is van inwoners uit de eigen gemeente, en daardoor redelijk de draagvlakgroei van een gemeente volgt, geldt dit niet voor de Recreatieve sector. Hierin spelen juist (toeristische)toevloeiing, toename van online winkelen en de verzorgingsfunctie van gemeenten voor de regio een belangrijke rol. Deze sector is namelijk vooral geconcentreerd in de grotere centra met een grotere reikwijdte en functie.

Figuur 22 - Huidig functioneren (€/m²) ten opzichte van landelijke gemiddelde Recreatieve sector (links) en volumeontwikkeling 2030 (op basis van huidige vloerproductiviteit als 'norm' voor goed functioneren)

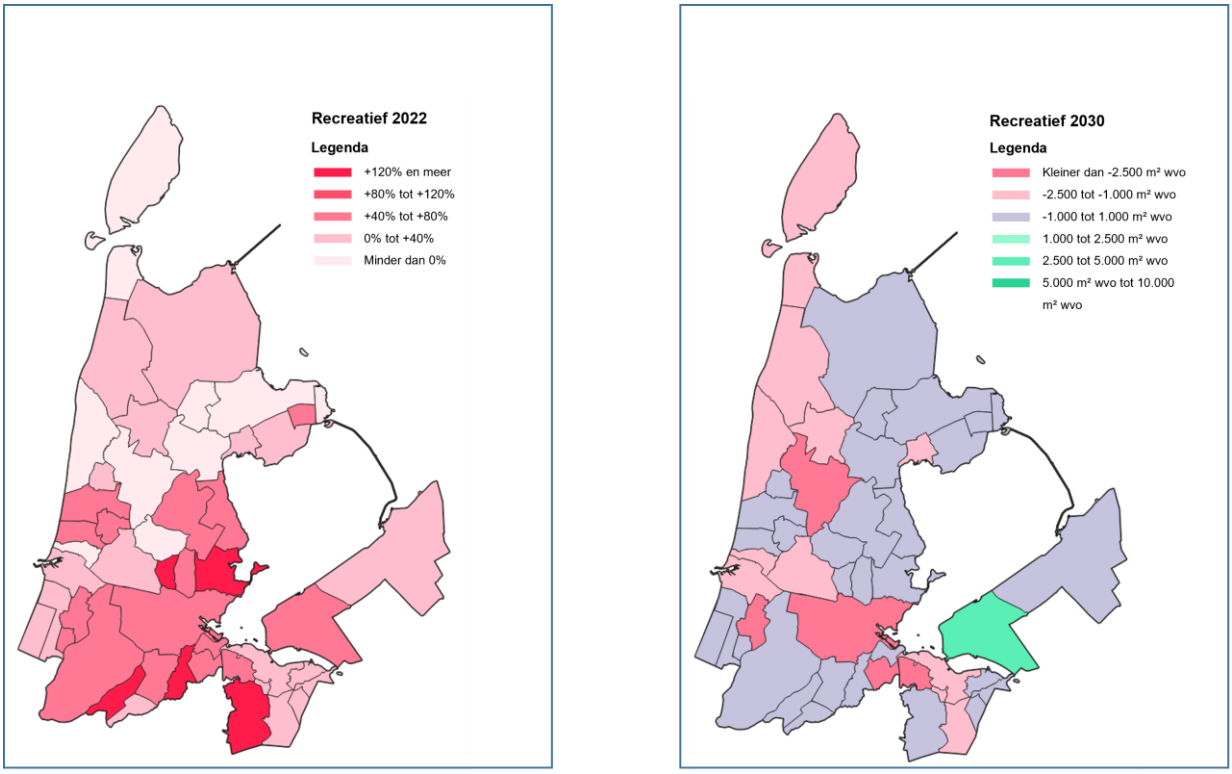

We zien voor 2030 dat in de meeste gemeenten de barometer negatief uitslaat. Naar verwachting functioneert de sector in 2030 hier dus minder goed dan in de huidige situatie. Positieve

uitzondering is Almere en (in veel mindere mate) Ouder-Amstel. Almere profiteert van de forse bevolkingsgroei.[8] In alle overige gemeenten is de situatie anders. Daar kan de bevolkingsgroei het verlies aan fysieke bestedingen in deze sector op zijn best net bijhouden (Amsterdam, Amstelveen, Haarlemmermeer, Lelystad) maar in verreweg de meeste gevallen niet goedmaken en naar verwachting inkrimpen.

4.3.3 Doelgerichte sector

Ook de Doelgerichte sector is een sterk heterogene detailhandelssector. Hieronder vallen doe-het-zelfwinkels, tuincentra en woninginrichtingswinkels, maar ook elektronicawinkels. Deze kennen onderling een grote variatie in vloerproductiviteit en de precieze samenstelling van de sector per gemeente bepaalt dan ook in grote mate het functioneren. Daarnaast is de Doelgerichte sector sterk conjunctuurgevoelig. In jaren van economische hoogconjunctuur is de vraag in de Doelgerichte sector een stuk groter dan in jaren van economische laagconjunctuur. De afgelopen jaren hebben de grote woningvraag, economische hoogconjunctuur en bevolkingsgroei ervoor gezorgd dat de sector goed heeft gefunctioneerd, zowel online als fysiek.

Figuur 23 - Huidig functioneren (€/m^2) ten opzichte van landelijke gemiddelde Doelgerichte sector (links) en volumeontwikkeling 2030 (op basis van huidige vloerproductiviteit als 'norm' voor goed functioneren)

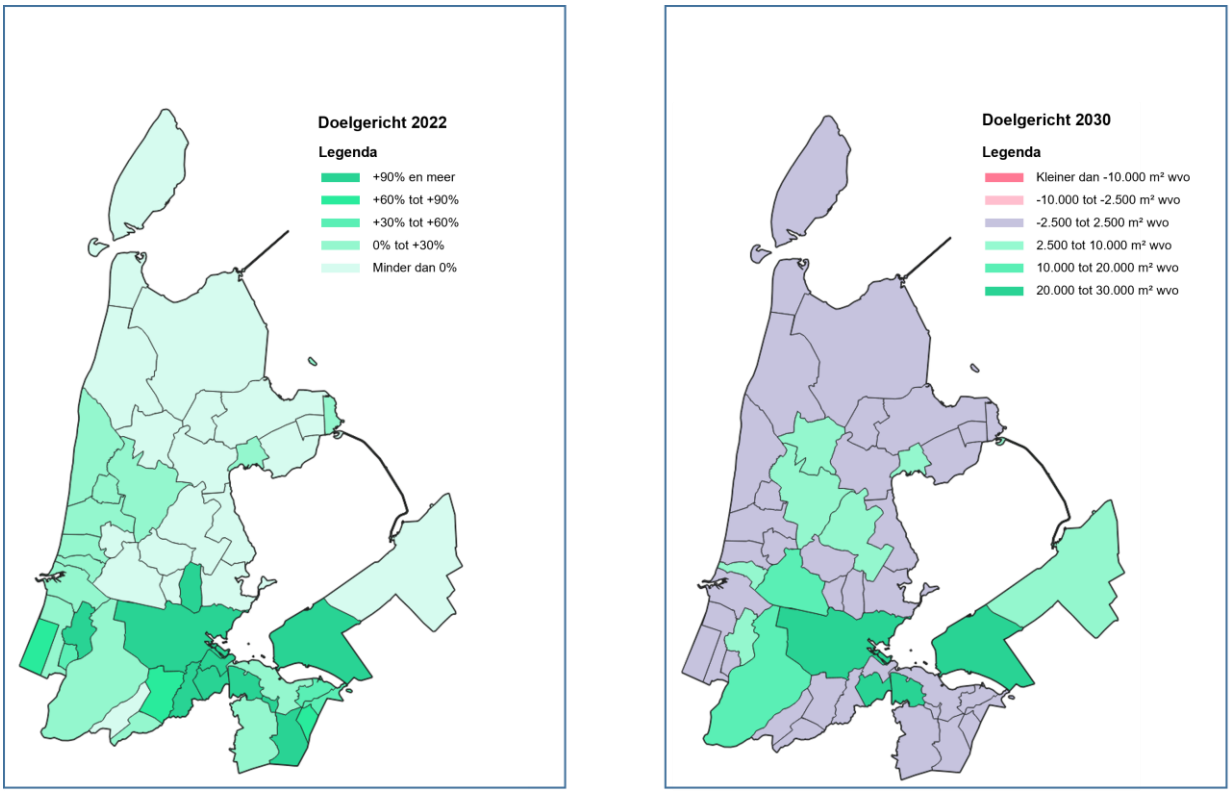

[8] *Ouder-Amstel profiteert vooral van het rekenkundige voordeel dat het huidige recreatieve aanbod beperkt is, maar wel een relatief sterke bevolkingsgroei tegemoet ziet in 2030 (door de nieuwe stadswijk De Nieuwe Kern).*

Meer dan in de Recreatieve sector zien we voor de Doelgerichte sector een wisselend beeld voor de toekomst. In qua inwonertal sterk groeiende gemeenten (waaronder Almere, Lelystad, Haarlemmermeer, Zaanstad, Purmerend, Alkmaar en Hoorn) slaat de barometer positief uit. Op enige afstand is het beeld ook in andere gemeenten (zowel in Noord-Holland Noord als Noord-Holland Zuid) gunstig. Anders is dat in sommige gemeenten langs de kust en in Gooi en Vechtstreek. Omdat de Doelgerichte sector zeer conjunctuurgevoelig is, dient men echter wel voorzichtig om te gaan met de uitbreiding van deze sector, ook daar waar de barometer positief uitslaat. Wanneer het economisch slechter zal gaan, zullen bestedingen aan de Doelgerichte sector afnemen.

4.4 Conclusies

Samenvattend komen we op basis van voorgaande uitkomsten tot de volgende conclusies met betrekking tot de ontwikkelmogelijkheden en het functioneren van de drie sectoren.

- Het winkelaanbod in de drie sectoren functioneert in de huidige situatie in de Dagelijkse sector net onder het landelijk gemiddelde en in de Recreatieve en Doelgerichte sector boven het landelijk gemiddelde.
- In de Dagelijkse sector is naar de toekomst toe marktruimte aanwezig in de provincie als totaal. De bevolkingsgroei in de provincie zorgt er in de toekomst voor dat er in generieke zin meer draagvlak, en daarmee vraag naar dagelijkse voorzieningen in Noord-Holland zal komen. Met name de gemeenten in Noord-Holland Zuid en de stedelijke gemeenten zullen uitbreiding in de Dagelijkse sector nodig hebben om alle (toekomstige) inwoners in hun dagelijkse behoeften te kunnen blijven bedienen. In Noord-Holland Noord is die groei overigens niet voldoende om tot een positieve marktruimte te komen.
- Tot 2030 zullen in de Recreatieve sector de negatieve effecten van online winkelen op de fysieke bestedingen en de huidige druk op de sector ervoor zorgen dat de additionele vraag uit de groei van het bevolkingsdraagvlak gecompenseerd wordt door de te verwachten daling van de fysieke bestedingen in deze sector. In algemene zin moet rekening worden gehouden met een verdere afname van de marktruimte (ofwel toename krimpruimte) conform de historische trend. Dit zorgt ervoor dat bepaalde gemeenten een lichte krimp van het recreatieve aanbod tegemoet zullen zien, of in zullen moeten zetten op behoud van het huidige aanbod. Eventuele lokale groei of marktruimte zal sterk samenhangen met de groei van het draagvlak door bevolkingsgroei of groei van toeristische bestedingen.
- In de Doelgerichte sector zal naar verwachting richting 2030 nog sprake zijn van groei in het fysieke winkelaanbod. Voor het grootste deel van de gemeenten is echter behoud van het huidige aanbod toe het devies. Omdat deze sector sterk conjunctuurgevoelig is dient ook in gemeenten met ruimte voor groei van de winkelruimte tot 2030 voorzichtig om te gaan met de uitbreiding van de Doelgerichte sector.

4.5 Beknopte doorkijk naar 2035

Op basis van de uitkomsten en trends en ontwikkelingen kunnen we een beknopte doorkijk geven naar 2035:

- De Dagelijkse sector zal ook tot 2035 voornamelijk afhankelijk zijn van de vraag of er sprake is van bevolkingsgroei. Omdat er ook na 2030 sprake is van een te verwachten bevolkingsgroei in Noord-Holland is de verwachting dat deze sector ook tot 2035 nog verder zal kunnen groeien in fysieke meters.
- De Recreatieve sector zal ook tot 2035 verder krimpen, primair door de druk vanuit online winkelen. Er zal nog steeds een toename van het online aandeel in deze sector zijn, maar de groei zal langzaam stabiliseren. Bij een verdere-afname van de bestedingen in de fysieke winkels in de Recreatieve sector tussen 2030 en 2035 met nog eens 5%-punt zal het aantal meters tot 2035 verder gaan afnemen op basis van de historische trend en berekeningen. Uiteraard kan dit lokaal verschillen en kan de krimp in sommige gebieden meevallen. Bijvoorbeeld in de gebieden waar toerisme weer sterk aantrekt, zoals Texel of Amsterdam.
- De Doelgerichte sector is sterk conjunctuurgevoelig. Op dit moment is er tot 2030 een positieve marktruimte voor veel regio's aanwezig. Wanneer zich echter een recessie of economische crisis aandient in de komende jaren zal de aanwezige marktruimte in deze sector echter terug kunnen lopen, omdat het aantal bestedingen aan Doelgerichte artikelen terugloopt. Voor nu verwachten we door de woningnood, de bevolkingsgroei en het geringe online marktaandeel voor bouwmarkten, tuincentra en woonwinkels dat er ook tot 2035 nog enige groei in de marktruimte zit voor de Doelgerichte sector.

5 Confrontatie marktruimte met planvoorraad en leegstand

In dit hoofdstuk is de berekende marktruimte per regio afgezet tegen de huidige winkelleegstand en de harde en zachte planvoorraad. Die confrontatie werkt als volgt:

- De marktruimte voor detailhandel in reguliere winkelgebieden (Dagelijks en Recreatief) is afgezet tegen de winkelleegstand in reguliere winkelgebieden en harde en zachte planvoorraad in reguliere detailhandel (zoals geïnventariseerd door de provincie Noord-Holland).
- De marktruimte voor Doelgericht is afgezet tegen de winkelleegstand op bedrijventerreinen en grootschalige concentraties en de harde en zachte planvoorraad aan PDV (zoals geïnventariseerd door de provincie Noord-Holland).

In dit onderzoek is alle benutte harde plancapaciteit (Locatus) meegenomen, alsmede de voorziene concrete harde plannen. De verborgen harde plancapaciteit, zoals locaties waar wel een detailhandelsbestemming op ligt, maar waar deze is ingevuld met een andere, niet-detailhandelsfunctie, is niet meegenomen. Ook specifieke vormen van verborgen harde plancapaciteit is niet meegenomen. Denk bijvoorbeeld aan planologische onbenutte mogelijkheden voor detailhandel op verdieping.

In 2030 betreft de indicatieve aanwezige marktruimte in de gehele provincie Noord-Holland (excl. Almere en Lelystad) ca. 145.000 m² wvo. Daar tegenover staat dat er ca. 375.000 m² wvo aan totale planvoorraad aanwezig is, oftewel zowel harde, zachte als onbekende planvoorraad. Dit betreft 2,5 keer de aanwezige marktruimte. Naast de aanwezige planvoorraad in Noord-Holland bedraagt de winkelleegstand in de provincie op dit moment ca. 330.000 m² wvo. Niet al deze meters zijn even kansrijk voor herinvulling door winkels. Het verschaft echter wel een indicatie dat de totale planvoorraad en leegstand in de provincie ruimschoots de aanwezige marktruimte in 2030 overstijgt.

Figuur 24 - Marktruimte Dagelijks en Recreatief 2030 en planvoorraad reguliere detailhandel regio Amsterdam en overig Noord-Holland

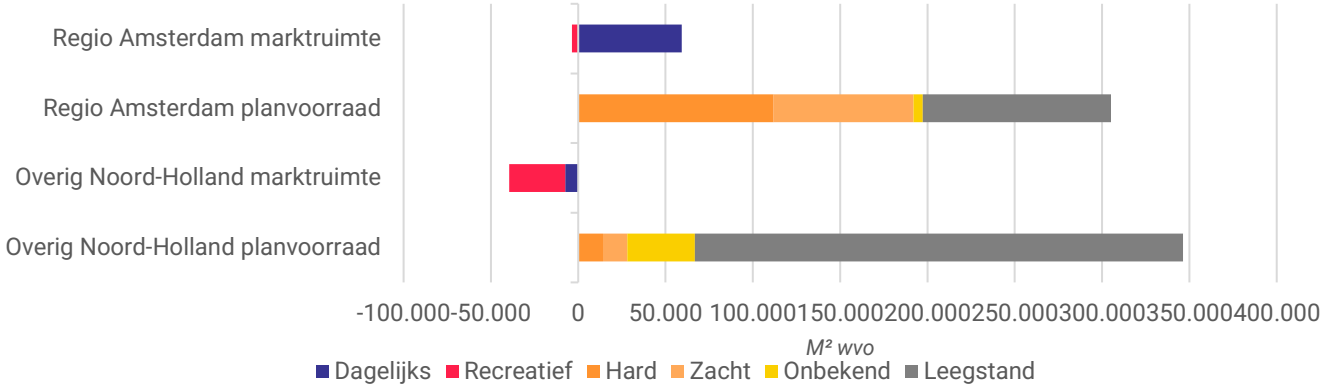

Zowel de aanwezige marktruimte als de planvoorraad is evenredig over de provincie verdeeld. De regio Amsterdam heeft zowel de grootste positieve marktruimte als het grootste aantal m² wvo planvoorraad. De planvoorraad in de reguliere detailhandel overstijgt echter fors de aanwezige marktruimte in de regio Amsterdam. Zo is er bijna 200.000 m² wvo aan planvoorraad en slechts ca. 55.000 m² marktruimte. De marktruimte is enkel aanwezig in de Dagelijkse sector. In de Recreatieve sector is de marktruimte negatief.

In overig Noord-Holland staat een planvoorraad van ca. 70.000 m² wvo tegenover een negatieve marktruimte voor de reguliere sector van ca. -40.000 m² wvo.

Figuur 25 - Marktruimte Doelgericht en planvoorraad GDV/PDV regio Amsterdam en overig Noord-Holland

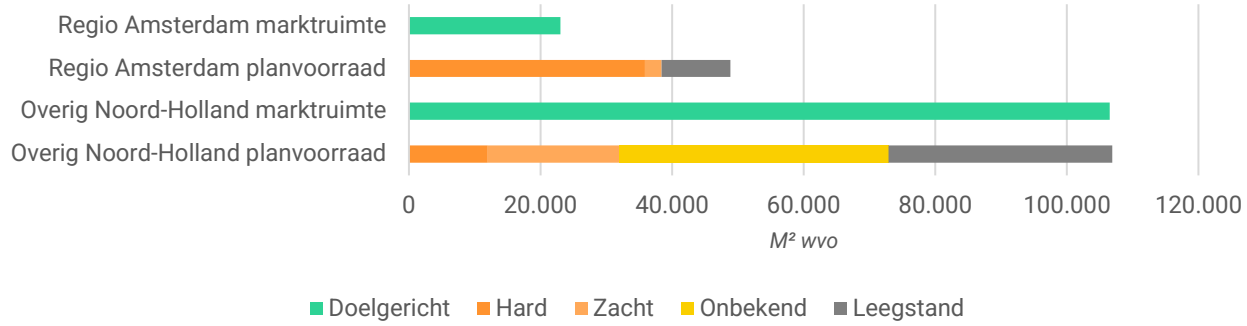

In de Doelgerichte sector is in de regio Amsterdam net iets meer planvoorraad (bijna 40.000 m² wvo) dan marktruimte (ca. 23.000 m² wvo). In overig Noord-Holland is de marktruimte voor de Doelgerichte sector juist fors hoger (ruim 100.000 m² wvo) dan de planvoorraad (ca. 70.000 m² wvo).

Figuur 26 - Marktruimte Dagelijks en Recreatief 2030 en planvoorraad reguliere detailhandel per regio (excl. Amsterdam)

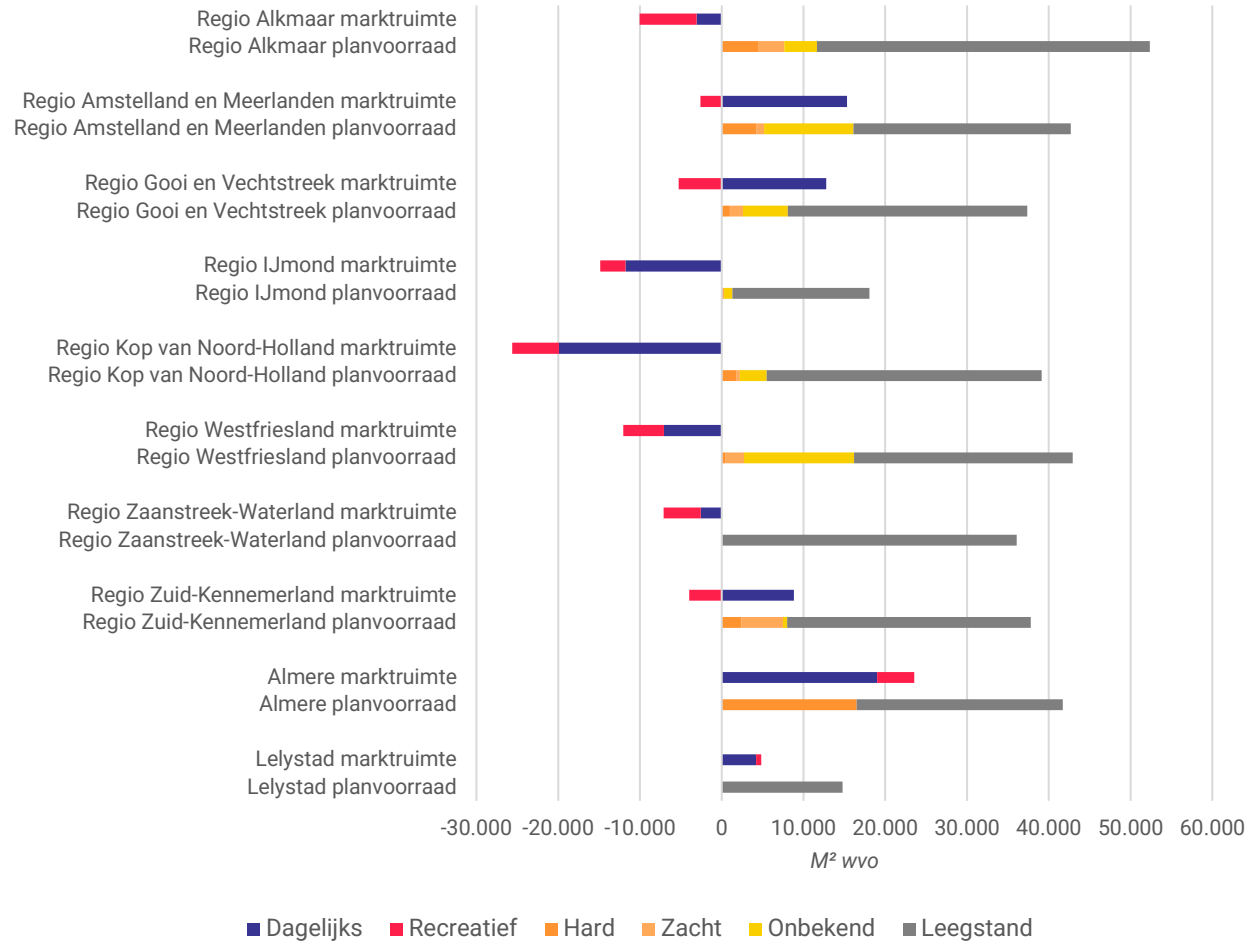

Ingezoomd op de regio's zien we veel verschillen in de confrontatie van de marktruimte in de Dagelijkse en Recreatieve sector met de planvoorraad in de reguliere detailhandel. Alleen in de Gooi & Vechtstreek, Almere en Lelystad is de planvoorraad kleiner dan de marktruimte. In de overige regio's is er ofwel meer planvoorraad dan er marktruimte is, ofwel er is een sterk negatieve marktruimte tegenover de aanwezige planvoorraad. Dit laatste is van toepassing op met name de Kop van Noord-Holland en Westfriesland.

Figuur 27 - Marktruimte Doelgericht 2030 en planvoorraad GDV/PDV per regio (excl. Amsterdam)

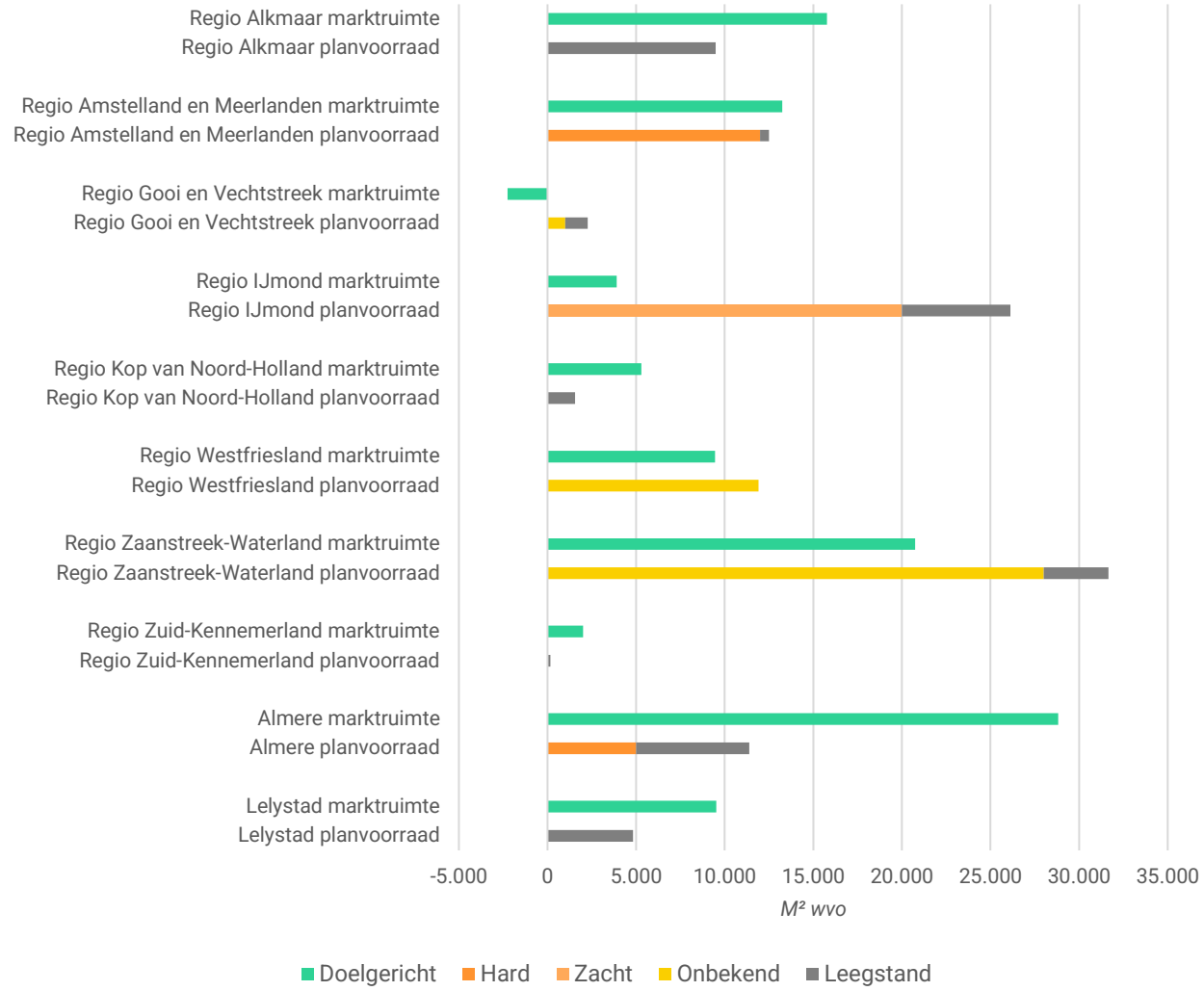

In de Doelgerichte sector zien we voor de confrontatie met de planvoorraad GDV/PDV een ander beeld. In vrijwel elke regio is positieve marktruimte aanwezig voor de Doelgerichte sector, met uitzondering van de Gooi en Vechtstreek. Daarnaast is er niet altijd veel planvoorraad voor GDV/PDV branches in de regio's aanwezig. Alleen in de Gooi en Vechtstreek, IJmond, Westfriesland en Zaanstreek-Waterland overstijgt de GDV/PDV planvoorraad de aanwezige marktruimte.

A Bijlagen

A.1 Begrippenlijst

Begrip	Definitie
GDV	Grootschalige Detailhandels Vestigingen. Dit zijn winkels met een winkelvloeroppervlak van minimaal 1.500 m² per bedrijfsvestiging in één branche. Niet het volume van het artikel is bepalend, maar de omvang van de winkel. Voor GDV-winkels gelden in beginsel geen branchebeperkingen, alhoewel winkels in modische en dagelijkse artikelen in gemeentelijk beleid veelal zijn uitgesloten.
Huidig functioneren	De omzet (in €) per m² wvo, afgezet tegen het landelijk gemiddelde.
Interneteffect	De (negatieve) gevolgen van het groeiende online marktaandeel voor de behoefte aan fysieke winkels.
Koopkrachtbinding	De mate waarin inwoners van een bepaalde gemeente georiënteerd zijn op het winkelaanbod in hun eigen gemeente. Een koopkrachtbinding van 80% betekent bijvoorbeeld dat van elke euro die inwoners van een gemeente in winkels besteden, 80 cent terecht komt bij winkels in de eigen gemeente.
Koopkrachttoevloeiing	De mate waarin de winkelomzet in een bepaalde gemeente afkomstig is van inwoners van buiten die gemeente. Een koopkrachttoevloeiing van 10% betekent bijvoorbeeld dat van elke euro aan winkelomzet, 10 cent afkomstig is van inwoners buiten die gemeente.
Leegstand	Op basis van de definitie van Locatus. Een unit/verkooppunt/pand met een commerciële bestemming, zonder dat daar een functie is gevestigd. Een leegstaand pand kan in het verleden een winkel zijn geweest, maar ook een andere functie hebben gehad (zoals bijvoorbeeld een ambacht, horeca of dienstverlening). Ook bij eventuele invulling van het pand kunnen naast een winkel (soms) ook andere functies gevestigd worden. In de historische database van Locatus zijn alle leegstaande panden opgenomen. Echter zijn alleen de vierkante meters van de detailhandel verkooppunten bekend. Om iets te zeggen over de leegstand is een correctie doorgevoerd voor de verwachte leegstand van horeca en diensten. Inmiddels beschikt Locatus ook over de metrages van horeca en diensten. Om consistent te zijn is zowel voor 2017 als 2021 dezelfde formule gehanteerd voor het bepalen van het leegstandspercentage. (2/3 * leegstand)/(totaal aantal vierkante meter detailhandel, incl. leegstand – (1/3 * leegstand)).
Marktruimte, Uitbreidingsruimte en Volumeontwikkeling.	Marktruimte is het verschil tussen het functioneren van winkels in een bepaald gebied en het landelijke gemiddelde. Dit is toegepast voor de Dagelijkse sector. Volumeontwikkeling is het verschil tussen het huidig en toekomstig functioneren. Dit is toegepast voor de Recreatieve en Doelgerichte sector. De confrontatie tussen de berekende marktruimte en de leegstand en planvoorraad geeft ~~wel~~ een indicatie van de uitbreidingsruimte. Om wille van de leesbaarheid wordt volumeontwikkeling in het rapport regelmatig uitgedrukt in termen van marktruimte.
Online marktaandeel	De mate waarin detailhandelsbestedingen door consumenten online plaatsvinden. De (negatieve) gevolgen van deze groei voor de behoefte aan fysieke winkels noemen we interneteffect.
PDV	Perifere detailhandelsvestigingen. Detailhandelsvestigingen in branches die door de volumineuze aard van de verkochte artikelen moeilijk inpasbaar zijn in de reguliere winkelgebieden, bijvoorbeeld bouwmarkten en winkels in meubels en woninginrichting. Deze worden daarom ook buiten de reguliere centra toegestaan, bijvoorbeeld op bedrijventerreinen.
Planvoorraad (hard)	Initiatieven die reeds in een bestemmingsplan zijn verankerd. Zij hebben de benodigde planologische procedures doorlopen en kunnen bij wijze van spreken vandaag gerealiseerd worden. In dit onderzoek heeft de planvoorraad geen betrekking op de verborgen en onbenutte plancapaciteit.
Planvoorraad (zacht)	Initiatieven die nog niet juridisch-planologisch verankerd zijn. De doorgang van deze projecten is dan ook onzeker. Wanneer zij de benodigde planologische procedures hebben doorlopen worden dit harde plannen.

Toekomstig functioneren	De omzet (in €) per m² wvo afgezet tegen het landelijke gemiddelde bij Dagelijks. Voor Recreatief en Doelgericht afgezet tegen het huidig economisch functioneren (de vloerproductiviteit).
Vloerproductiviteit	De omzet (in €) in m² wvo
Winkelvloeroppervlak (m² wvo)	(WVO) Het winkelvloeroppervlak betreft het winkeloppervlak wat in gebruik is voor de directe verkoop van goederen. Het betreft de voor de klant toegankelijke verkoopruimte van de winkel, oftewel het totale bedrijfsvloeroppervlak minus eventueel kantoor-, personeels- en magazijnruimte, toiletten etc. Dit op basis van gegevens van Locatus.

A.2 Indeling winkelsectoren

In dit marktruimteonderzoek is detailhandel, in overeenkomst met het Koopstromenonderzoek Randstad en Noord-Brabant 2021 (KSO2021), uitgesplitst naar drie sectoren: Dagelijks, Recreatief en Doelgericht. Daarbij is gebruik gemaakt van de indeling volgens Locatus. Conform het KSO2021 en de Omzetkengetallen 2021 (Panteia en INRetail) is gekozen voor een enigszins afwijkende indeling. In onderstaande tabel is aangegeven welke (hoofd)branches tot elke sector worden gerekend. De resultaten in dit onderzoek hebben dus alleen betrekking op de genoemde (hoofd)branches in de betreffende sector. Enkele Locatus branches zijn in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Tabel 2a - Indeling winkelsectoren in dit onderzoek (Dagelijks)
Bron: Locatus

	Branchegroep (Locatus)	Hoofdbranche	Branches	
Dagelijks	**Dagelijks**	**Levensmiddelen**	Groente/Fr	Bakker
			Chocola	Koffie/Thee
			Delicatessen	Kaas
			Minisuper	Boerderijwinkel
			Nachtwinkel	Poelier
			Dieet/Voedingsuppl	Slagerij
			Slijter	Supermarkt
			Tabak/lect.	Tabak speciaalzaak
			Toko	Vis
			Vlaaien	Zoetwaren
			Ziekenh. Wink.	Levensmid. Ov.
		Persoonlijke verzorging	Drogist	Parfumerie
			Haarproducten	CBD
			Pers. Verz. Ov.	

Tabel 2b - Indeling winkelsectoren in dit onderzoek (Recreatief)
Bron: Locatus

	Branchegroep (Locatus)	Hoofdbranche	Branches	
Recreatief	**Mode & Luxe**	**Warenhuis**	Warenhuis	
		Kleding & Mode	Bruidskleding	Damesmode
			D&H Mode	Herenmode
			Kindermode	Lingerie
			Modeaccess.	Textielsuper
			Modewarenhuis	
		Schoenen & Lederwaren	Lederwaren	Schoenen
		Juwelier & Optiek	Juwelier	Uurwerken
			Optiek	
		Huishoudelijke & Luxe Art.	Glas/Aardewerk	Huishoud. Art.
			Huishoud. Linnen	Cadeau Art.
			Kookwinkel	
		Antiek & Kunst	Antiek	Kunstwinkel
	Vrije Tijd	**Sport & Spel**	Buitensport	Hengelsport
			Modelbouw	Ruitersport
			Speelgoed	Sport. Spec.
			Sportzaak	Watersport
		Hobby	Electronica	Foto/Film
			Handvaardigheid	Wol/Handwerk
			Verzamelen	Muziekinstrumenten
		Media	Boekhandel	Beeld/Geluid
			Software/Games	Kantoorart.
			Boek & Kantoor	Inktvullers

Tabel 2c - Indeling winkelsectoren in dit onderzoek (Doelgericht)
Bron: Locatus

	Branchegroep	Hoofdbranche	Branches	
Doelgericht	In/Om Huis	Plant & Dier	Aquariums	Bloem/Plant
			Dibevo	Tuinartikelen
			Tuincentrum	Tuinmeubelen
		Bruin & Witgoed	Radio & TV	Computers
			Huishoud. Ond.	Telecom
			Witgoed	Electro
		Auto & Fiets	Automaterialen	Fietsen
			Scooters/brommers	
		Doe-Het-Zelf	Bouwmarkt	Bouwmateriaal
			Deur/Kozijn	Breedpakket
			IJzerw. & Gereed.	Verf/Behang
		Wonen	Babywoonwinkel	Slaapkam./Bed
			Keukens	Meubelen
			Woonwarenh.	Keukens/badk.
			Badkamers	Verlichting
			Parket/Lamin.	Tegels
			Woningin.	Woningtext.
			Woondecorat.	Zonwering
	Detailhandel Overig	Detailhandel Overig	Diversen	Kleding
			Boeken	Partijgoed
			Legerdump	Feestartikel
			Paramedisch	Hoortoestel
			New Age	Smartshop/Growshop
			Erotica	Souvenirs
			Odd Shops	Haarden/Kachels
			Natuursteen	Non-Food Ov

A.3 Marktruimtevergelijking Dagelijks 2018-2022-2030

In deze bijlage zijn de uitkomsten van de marktruimteberekeningen voor de Dagelijkse sector voor 2025 (uit het vorige marktruimteonderzoek 2018), 2022 en 2030 (uit voorliggend marktruimteonderzoek) weergegeven. Omdat de berekening voor de Recreatieve en Doelgerichte sector op een andere wijze is verricht is voor deze sectoren de vergelijking niet gemaakt. Dit zou namelijk tot onnodige verwarring kunnen leiden.

Marktruimteonderzoek 2018
Uitkomsten voor 2025

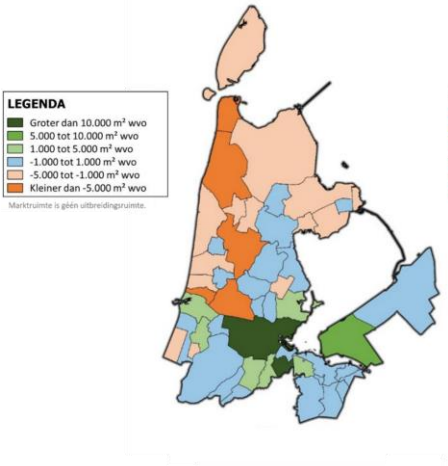

Marktruimteonderzoek 2022
Uitkomsten voor 2022

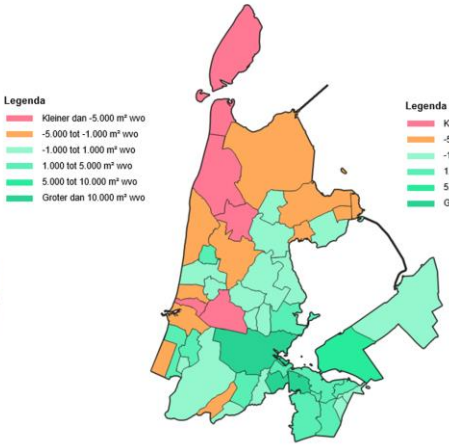

Marktruimteonderzoek 2022
Uitkomsten voor 2030

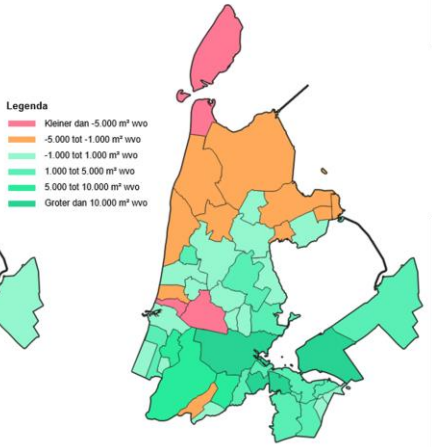

A.4 FACTSHEET REGIO ALKMAAR

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

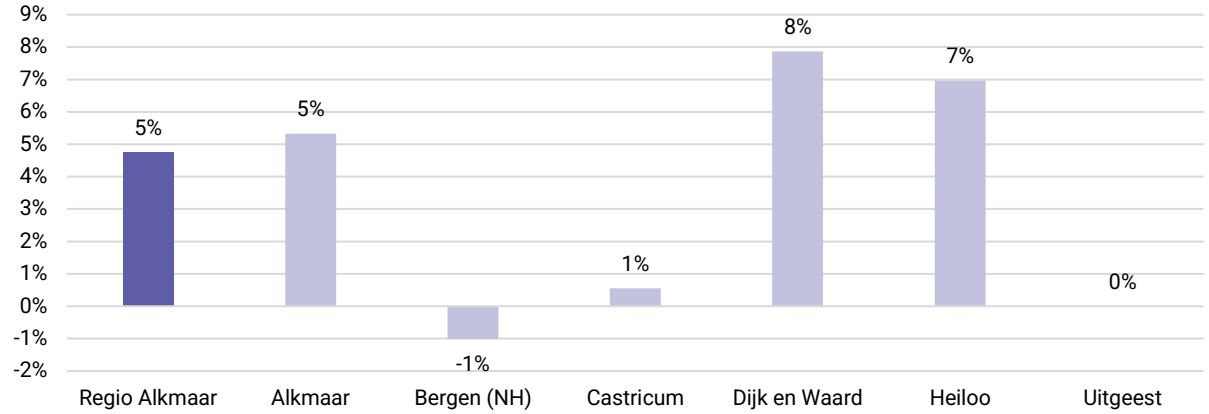

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR PER GEMEENTE

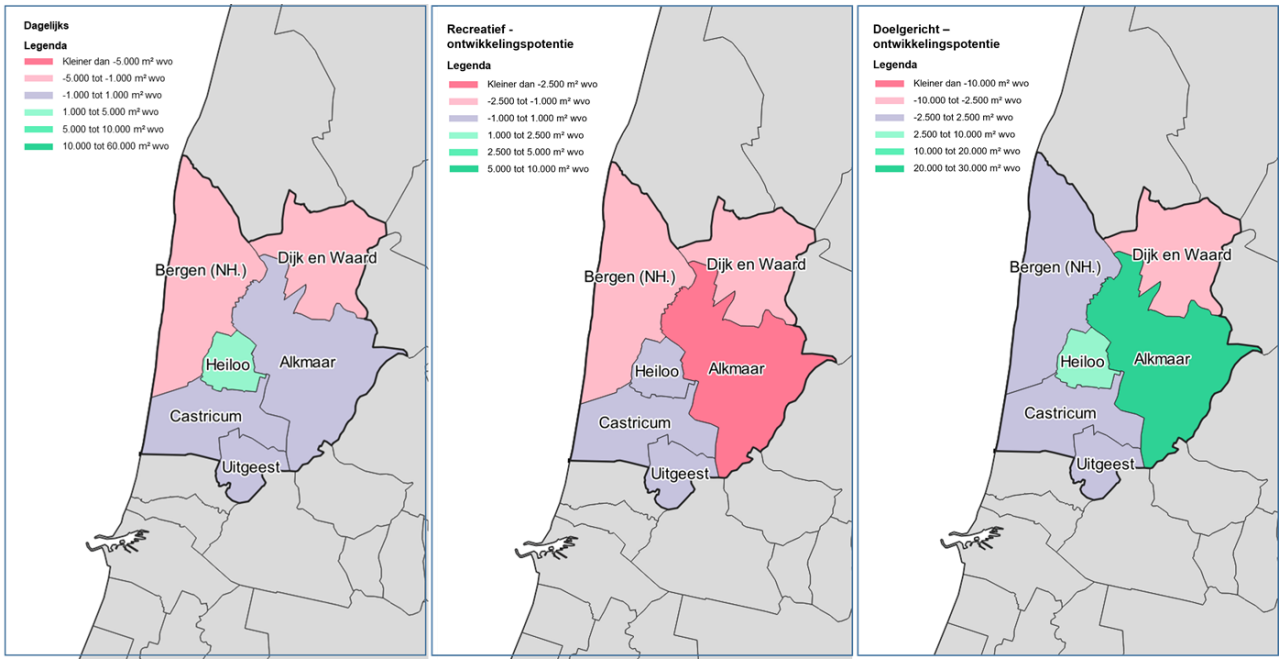

GEVESTIGD WINKELAANBOD PER GEMEENTE IN M² WVO

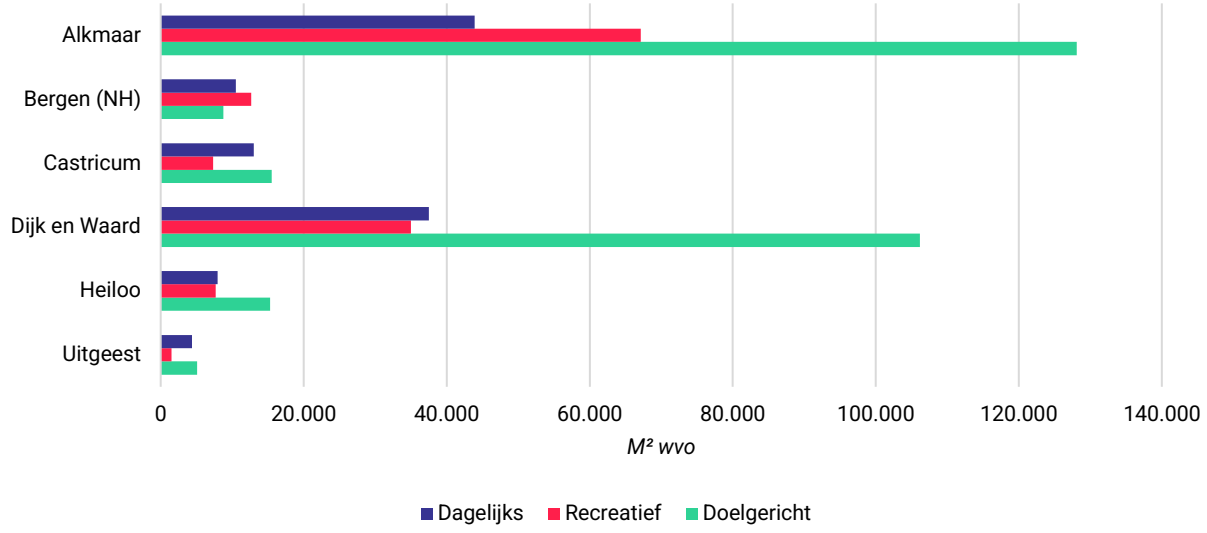

AANWEZIGE LEEGSTAND PER GEMEENTE

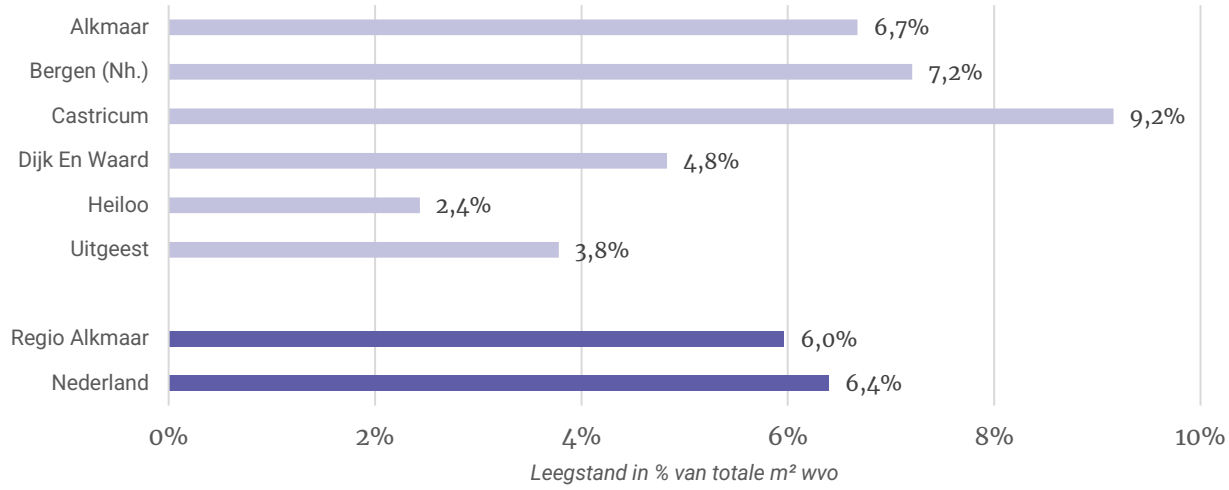

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

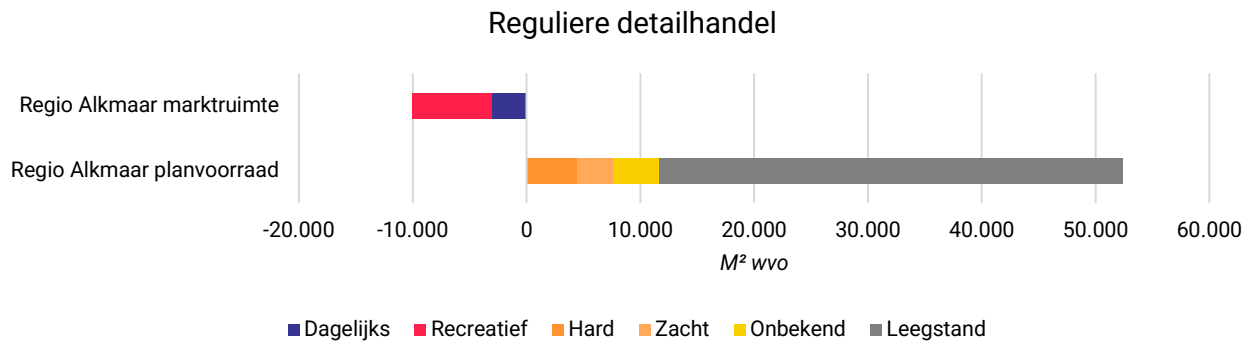

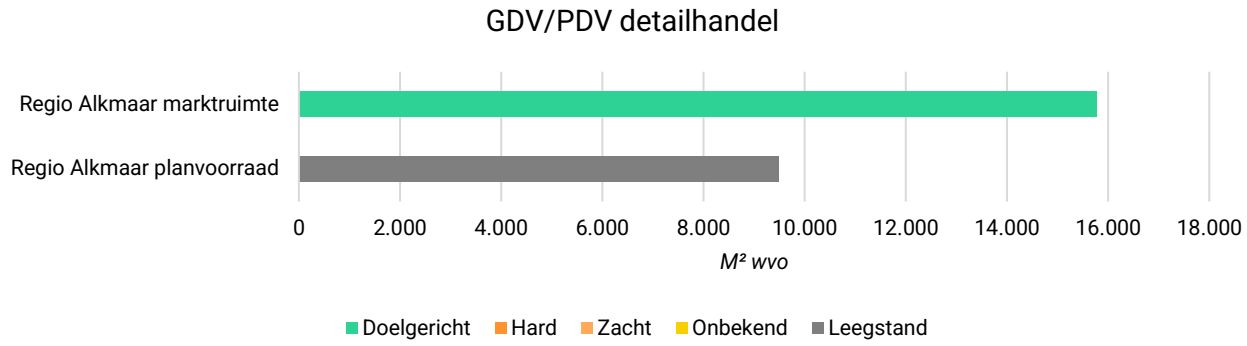

A.5 FACTSHEET ALMERE

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

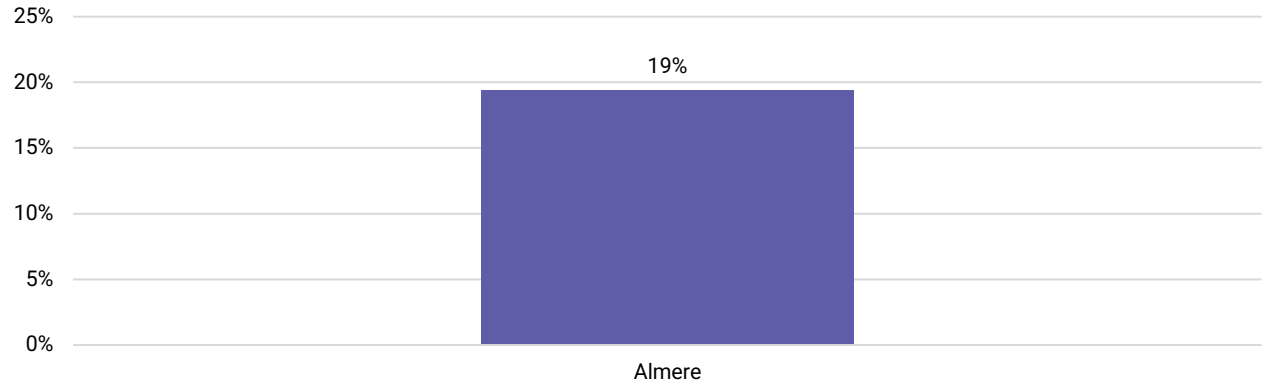

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR

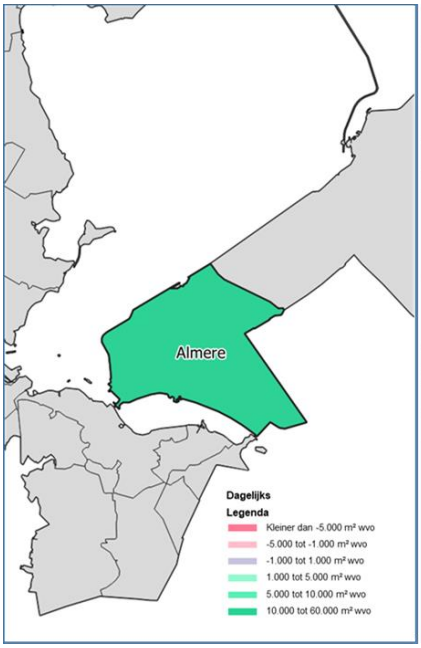

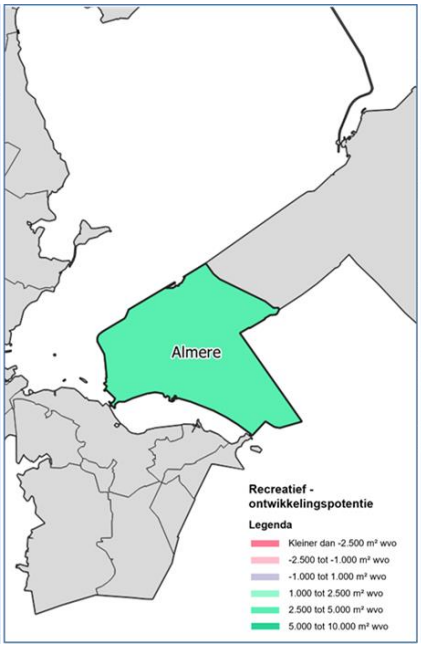

GEVESTIGD WINKELAANBOD IN M² WVO

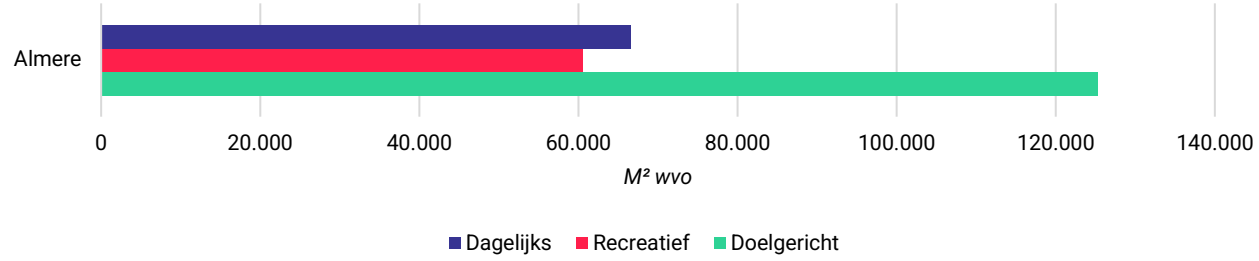

AANWEZIGE LEEGSTAND

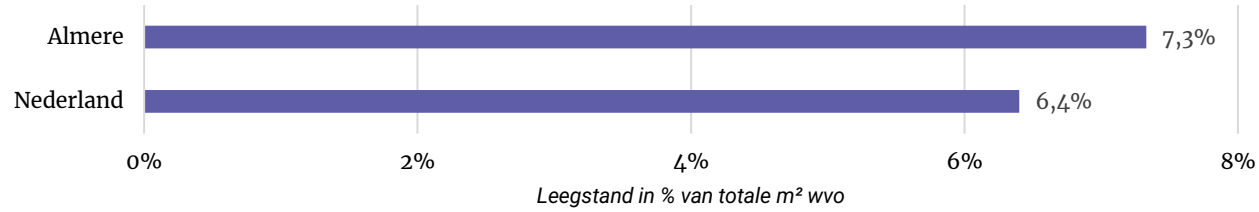

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

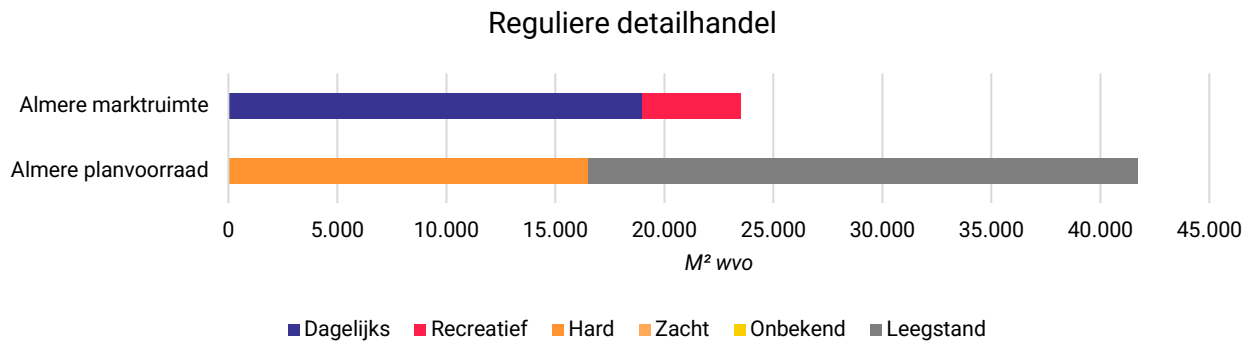

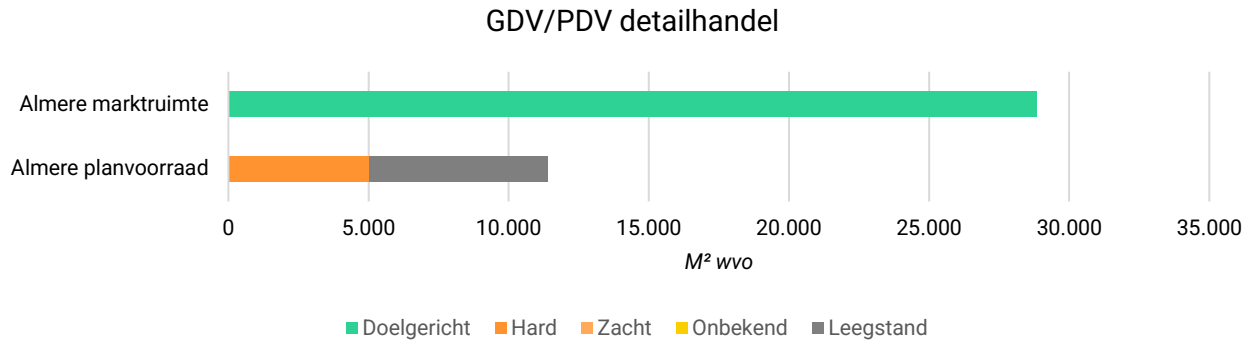

A.6 FACTSHEET REGIO AMSTELLAND EN MEERLANDEN

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

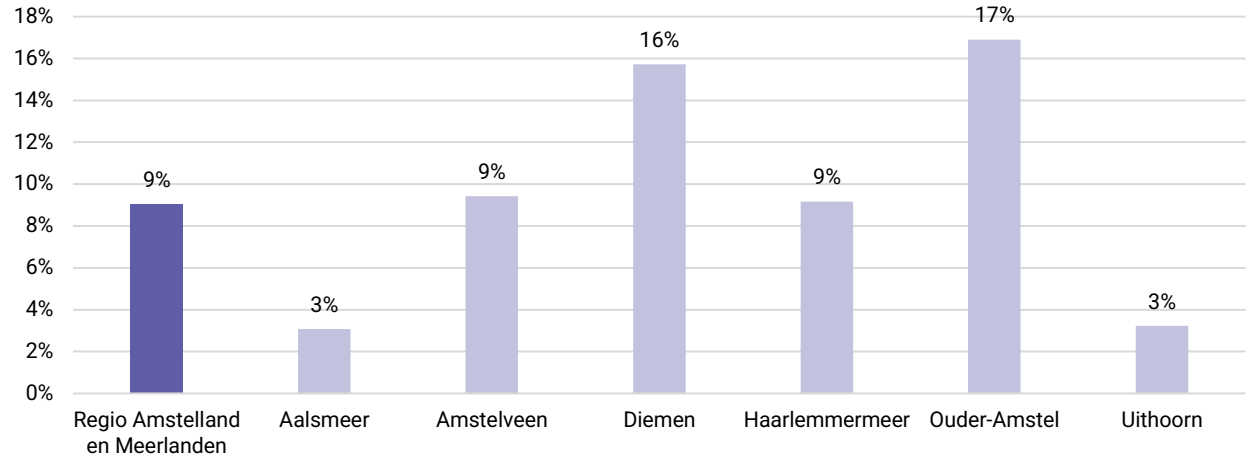

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR PER GEMEENTE

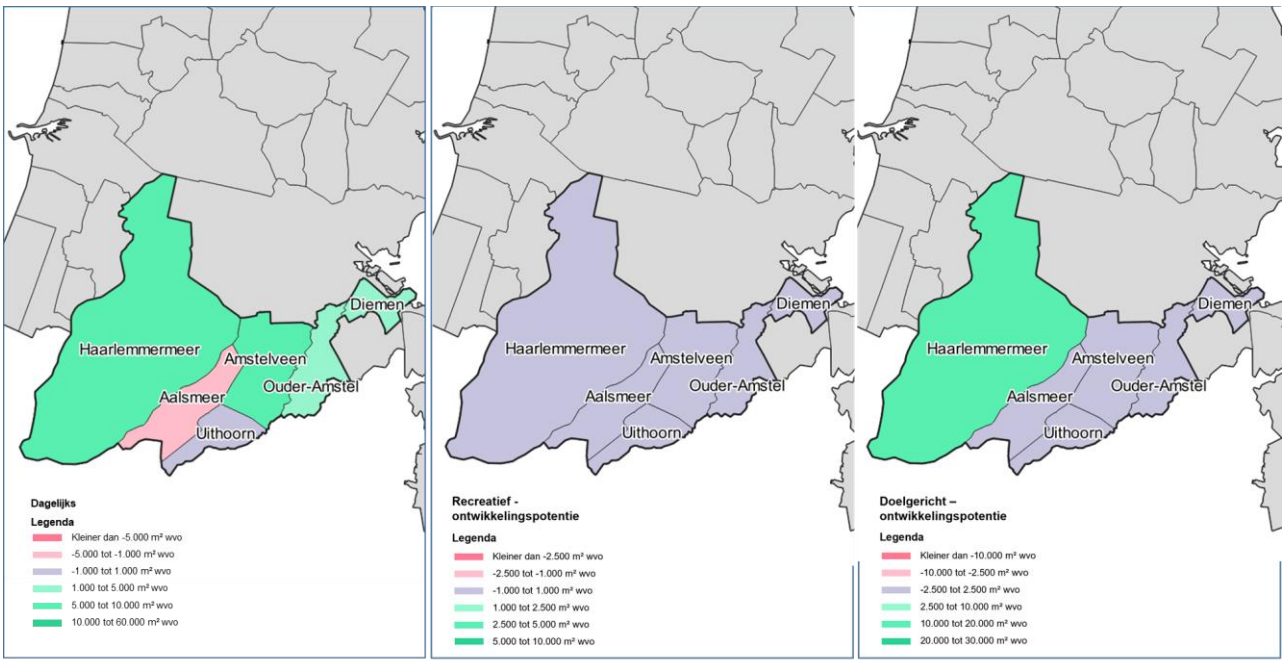

GEVESTIGD WINKELAANBOD PER GEMEENTE IN M² WVO

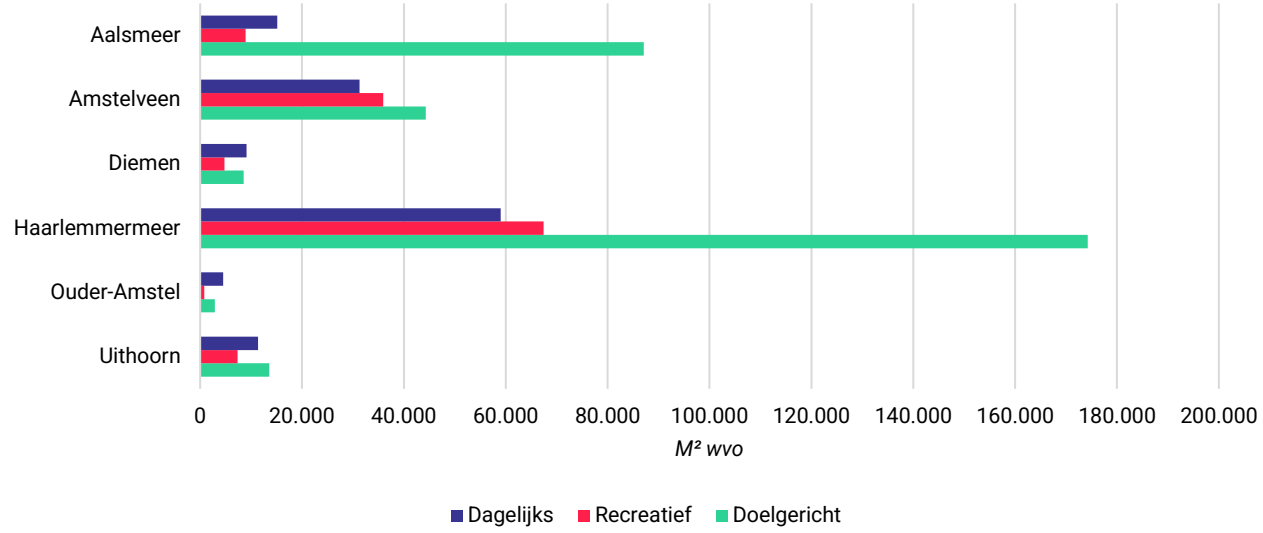

AANWEZIGE LEEGSTAND PER GEMEENTE

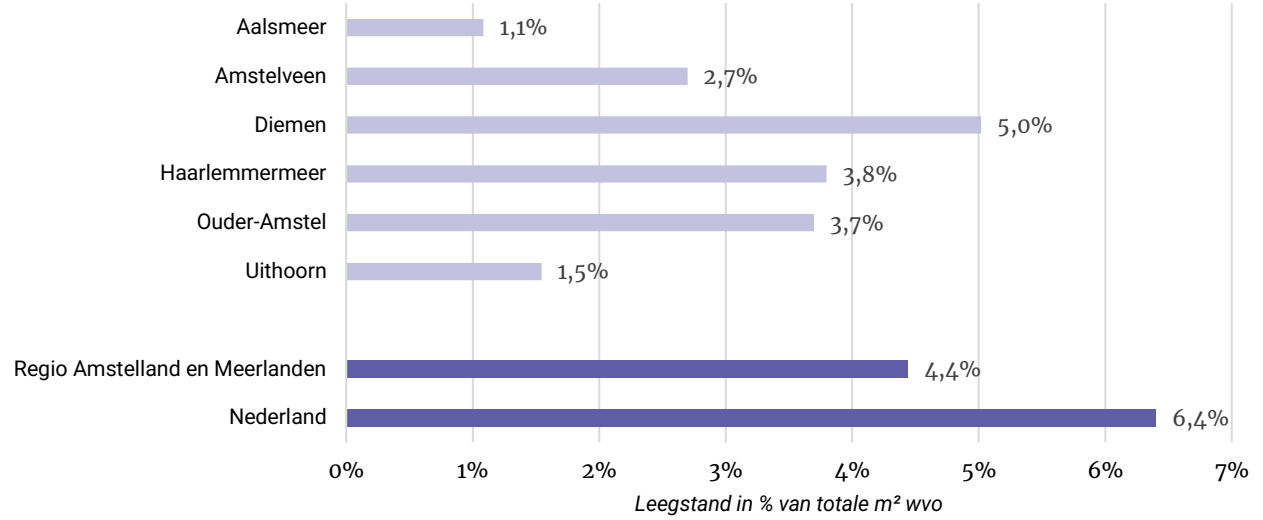

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

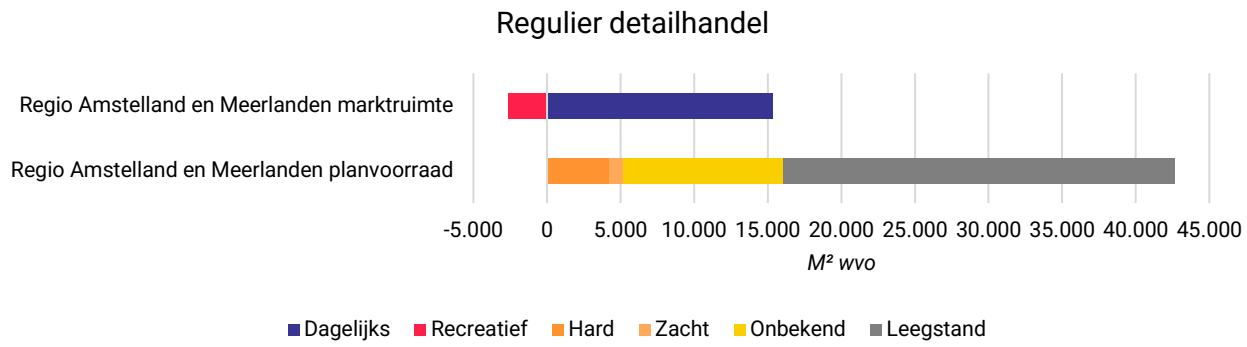

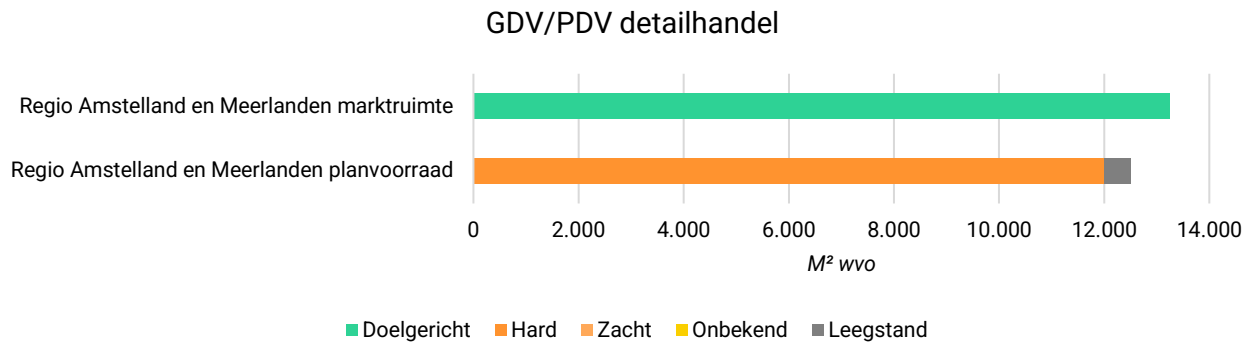

A.7 FACTSHEET REGIO AMSTERDAM

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

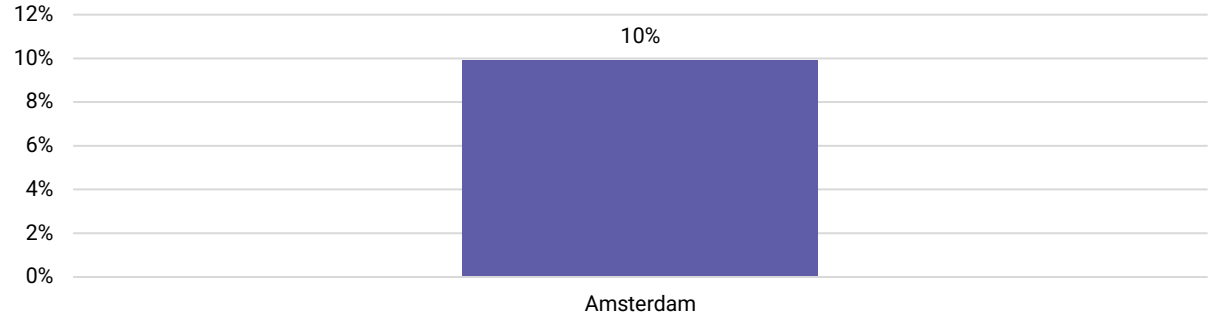

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR

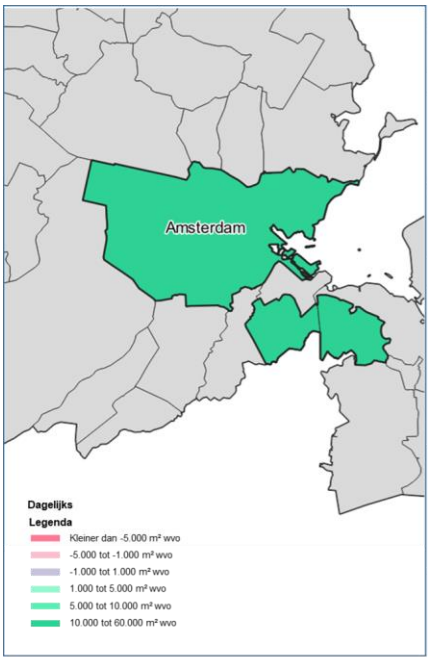

GEVESTIGD WINKELAANBOD

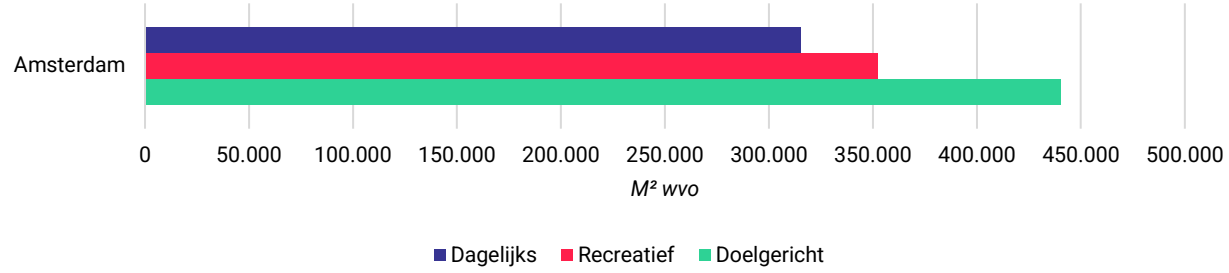

AANWEZIGE LEEGSTAND

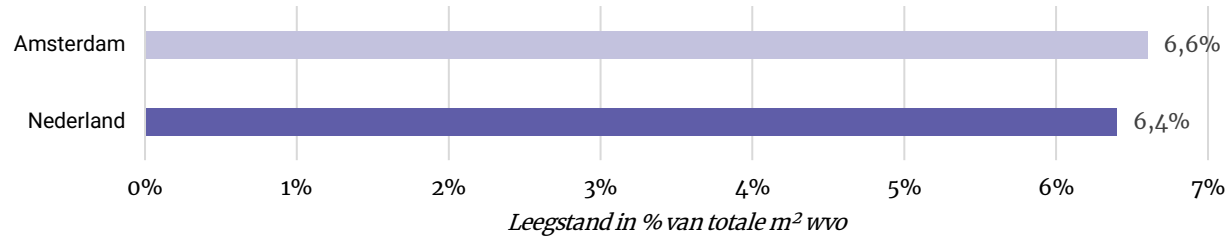

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

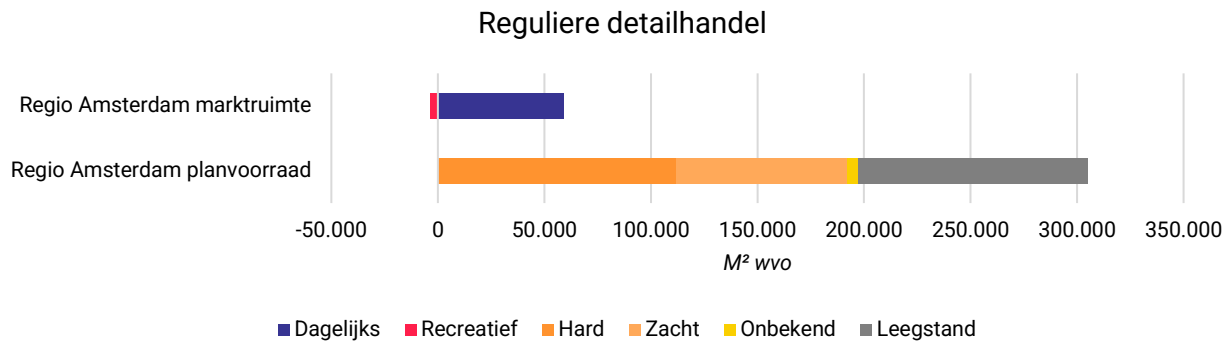

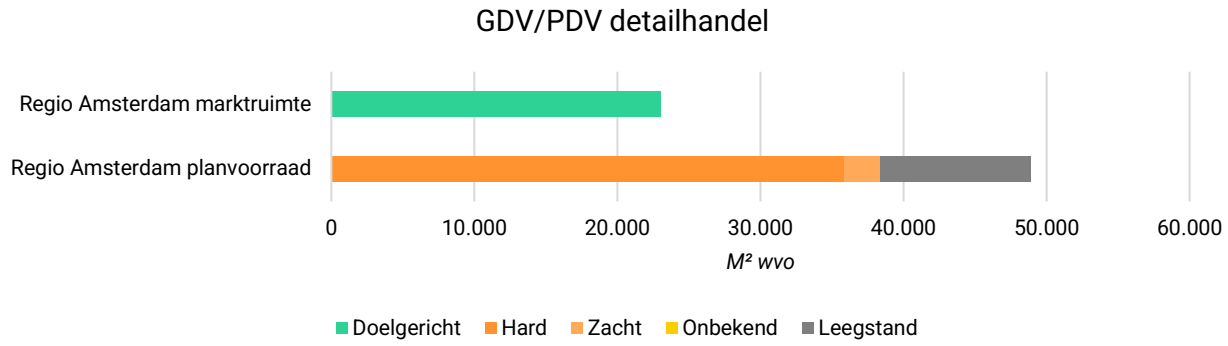

A.8 FACTSHEET REGIO GOOI EN VECHTSTREEK

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

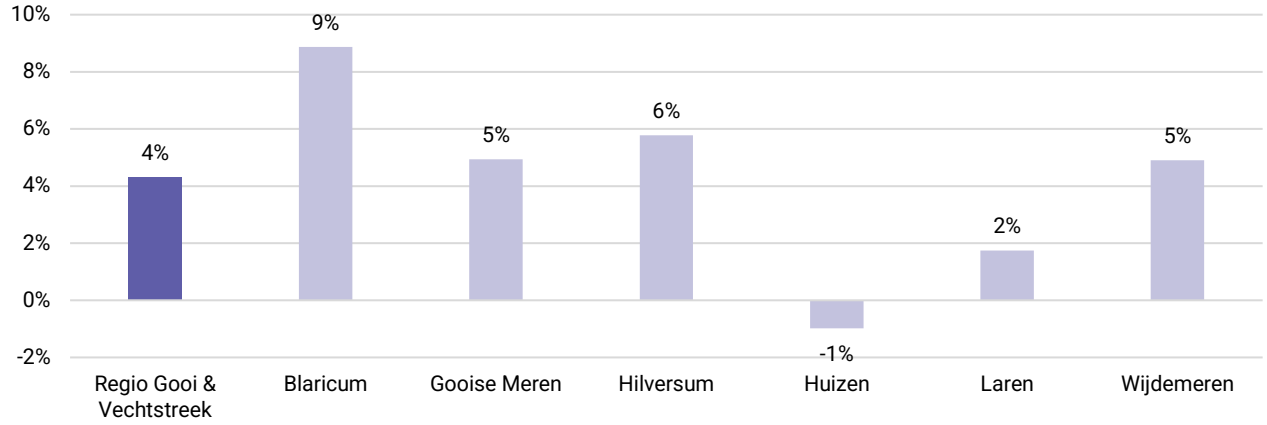

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR PER GEMEENTE

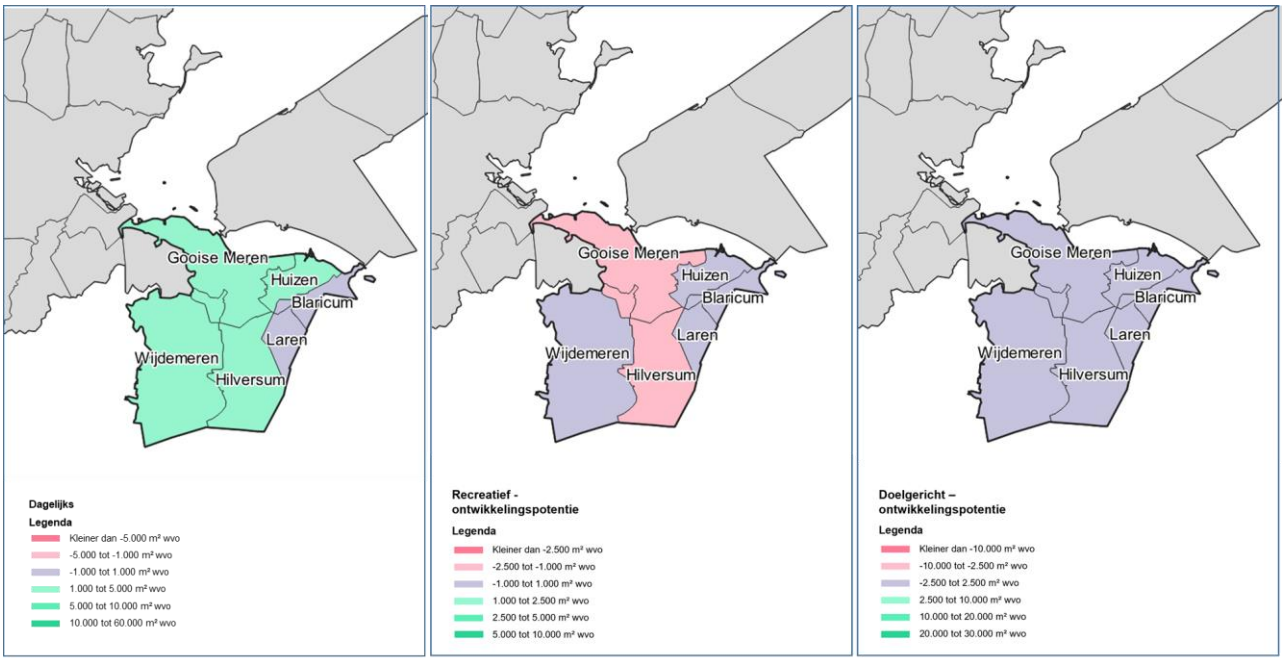

GEVESTIGD WINKELAANBOD PER GEMEENTE

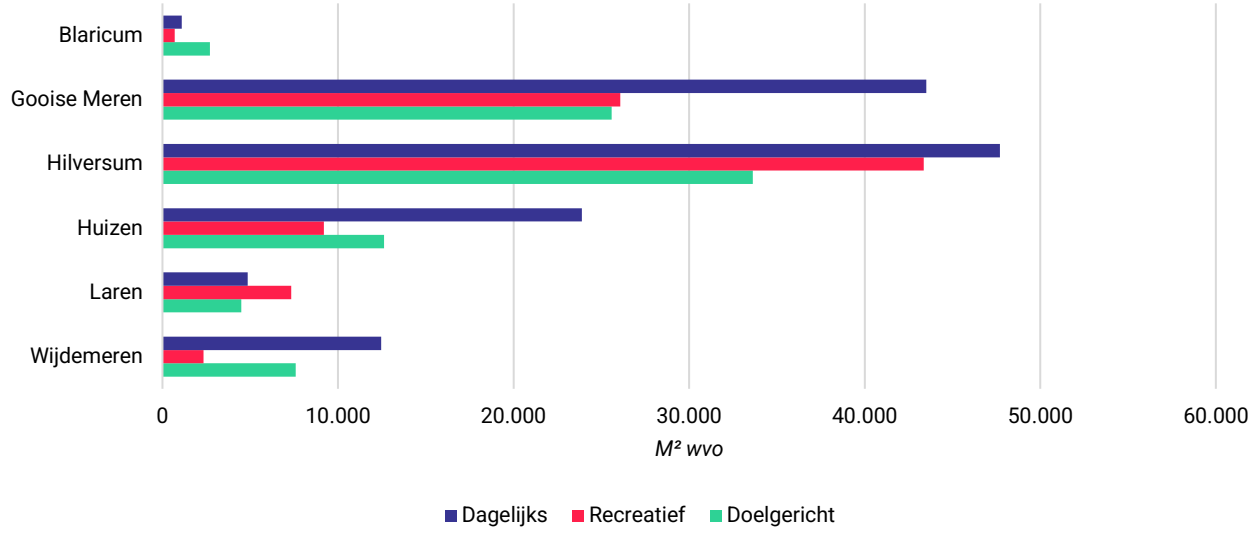

AANWEZIGE LEEGSTAND PER GEMEENTE

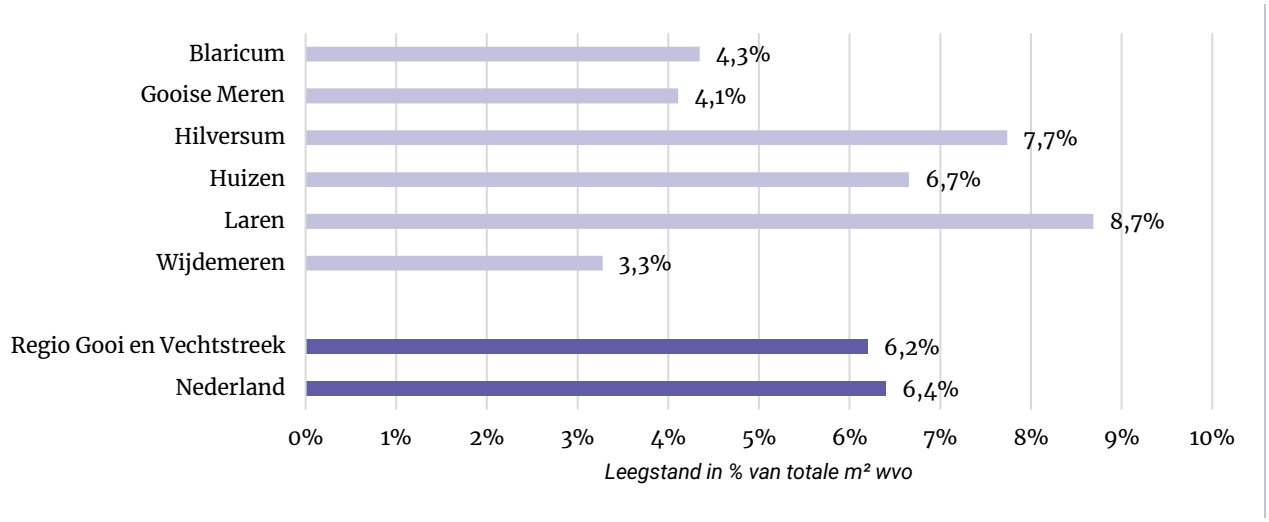

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

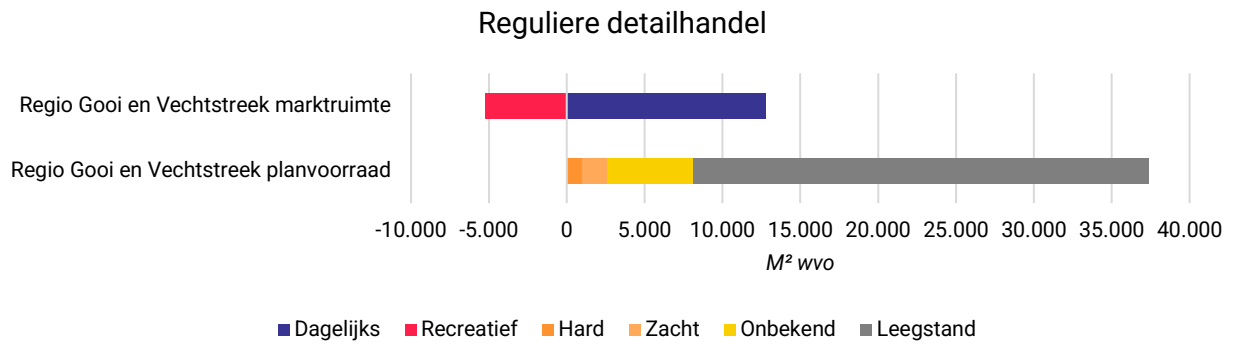

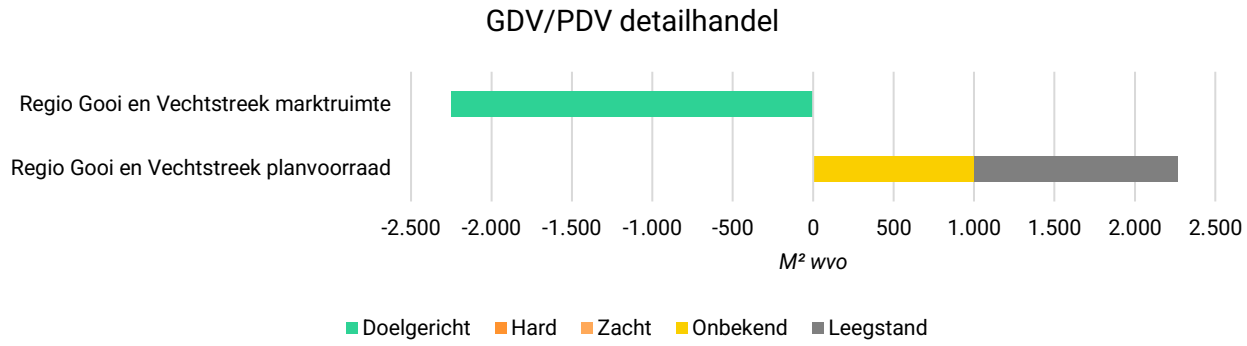

A.9 FACTSHEET REGIO IJMOND

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

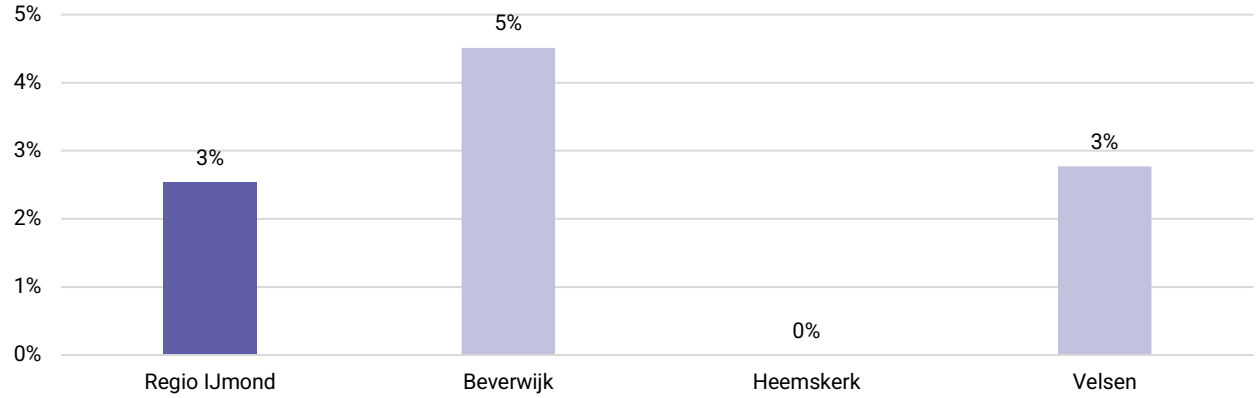

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR PER GEMEENTE

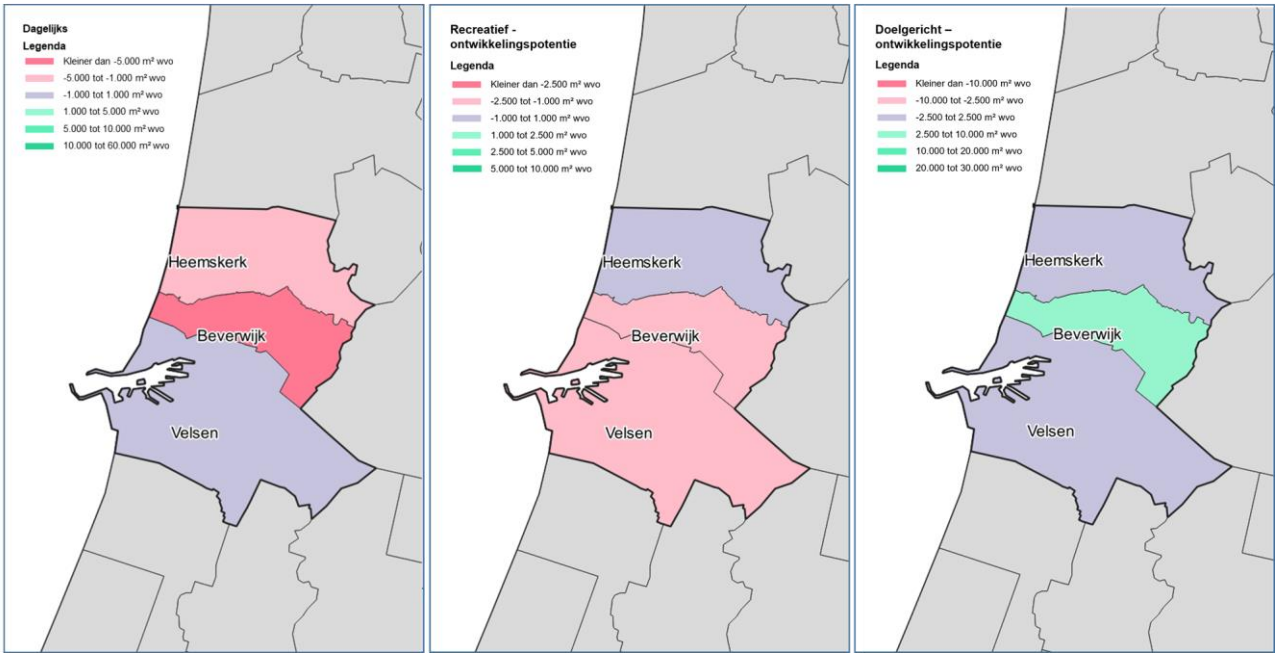

GEVESTIGD WINKELAANBOD PER GEMEENTE

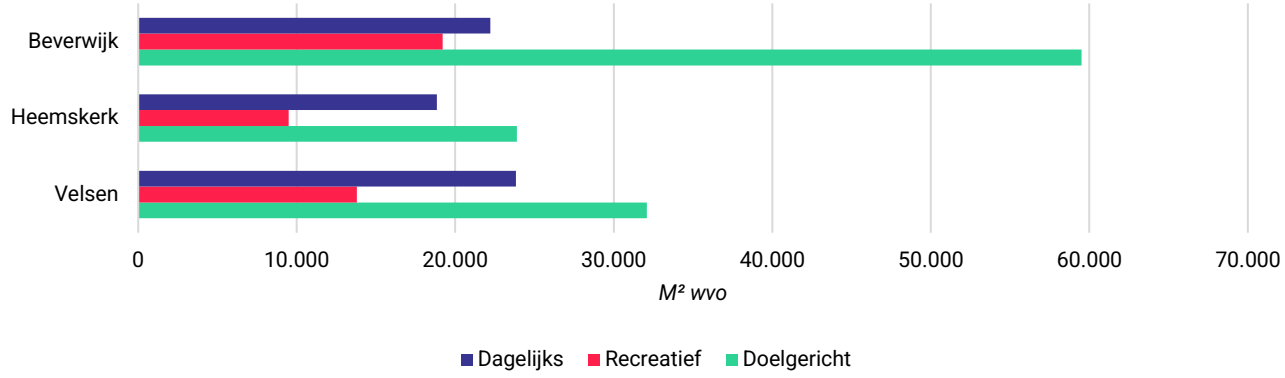

AANWEZIGE LEEGSTAND PER GEMEENTE

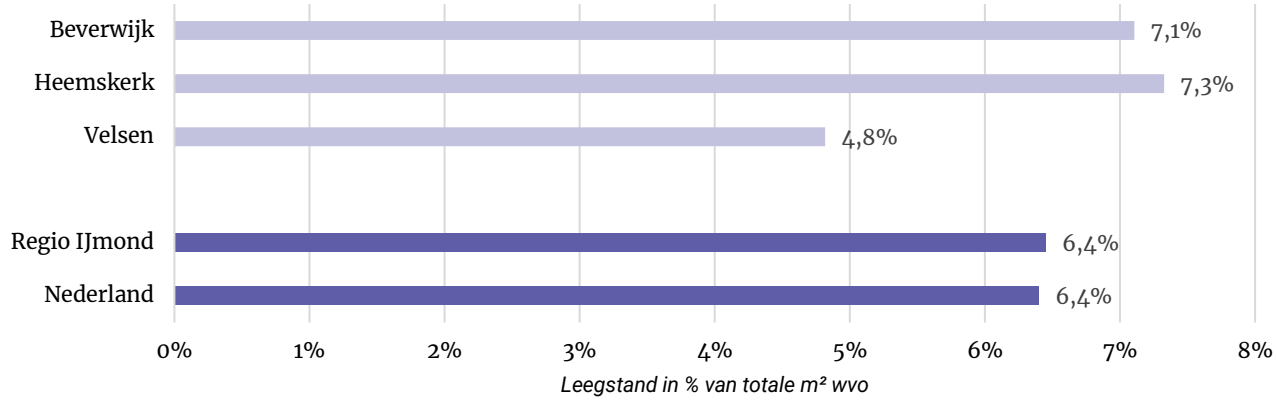

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

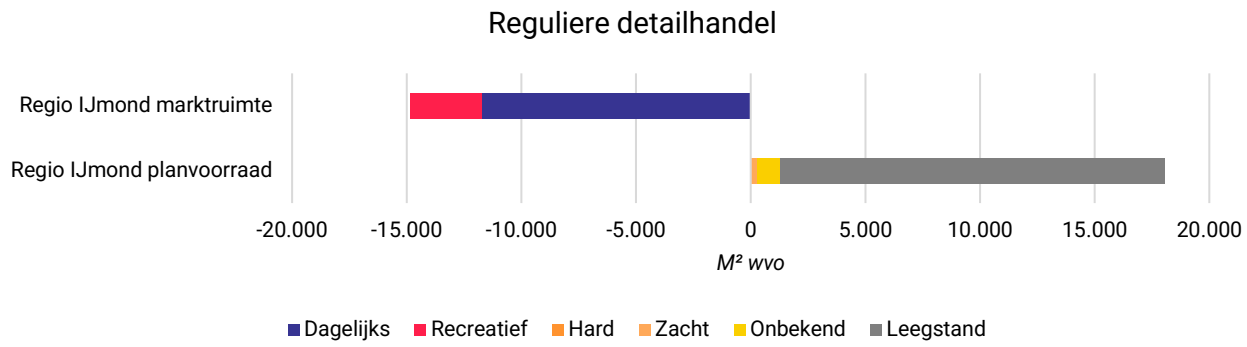

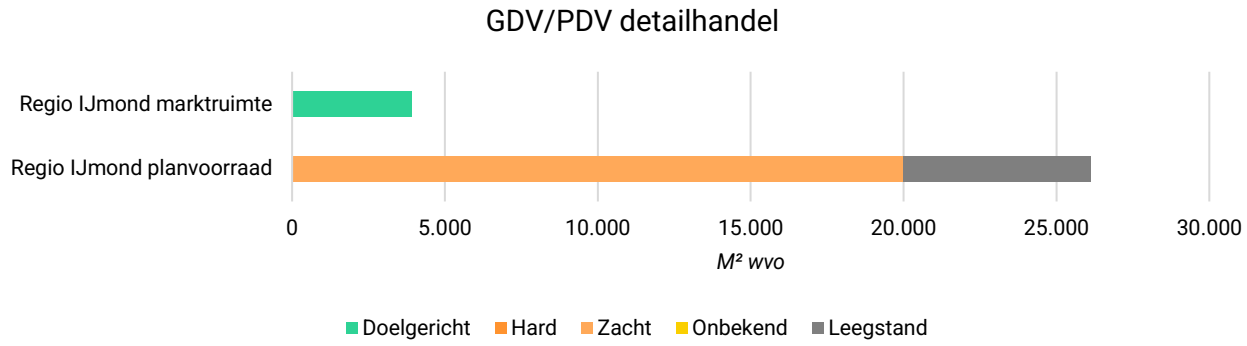

A.10 FACTSHEET REGIO KOP VAN NOORD-HOLLAND

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

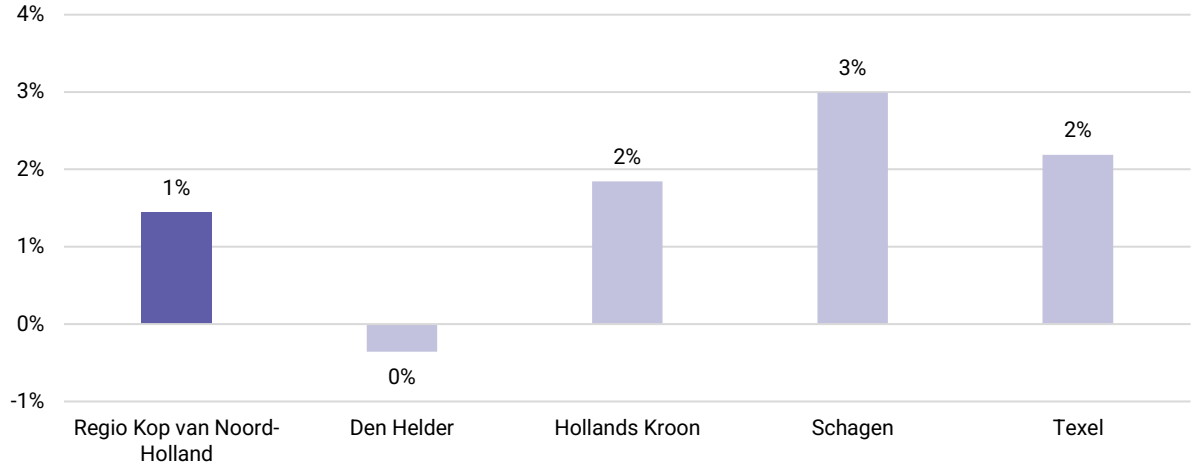

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR PER GEMEENTE

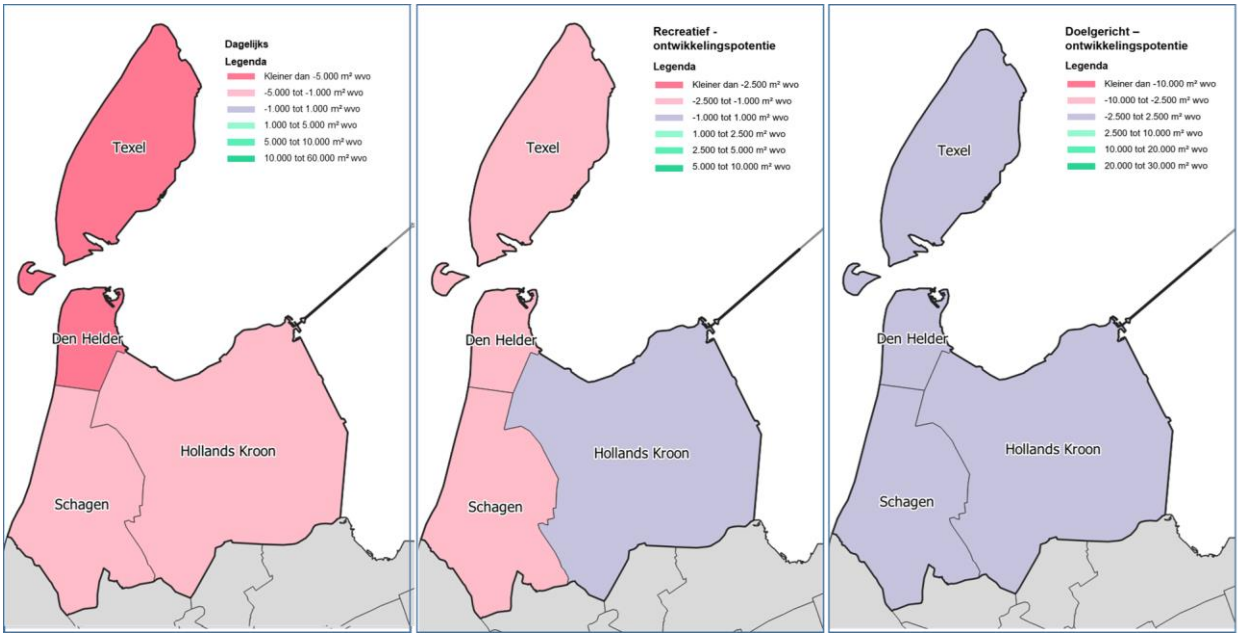

GEVESTIGD WINKELAANBOD PER GEMEENTE

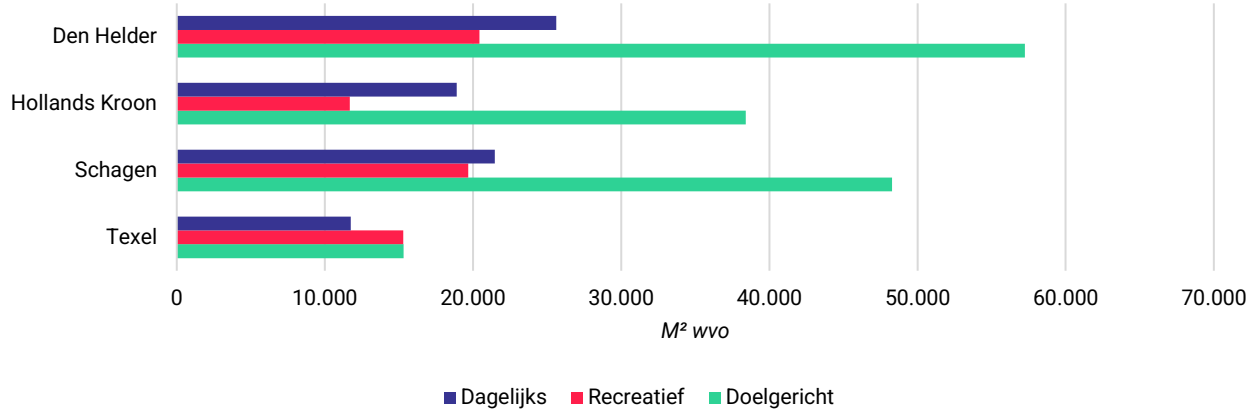

AANWEZIGE LEEGSTAND PER GEMEENTE

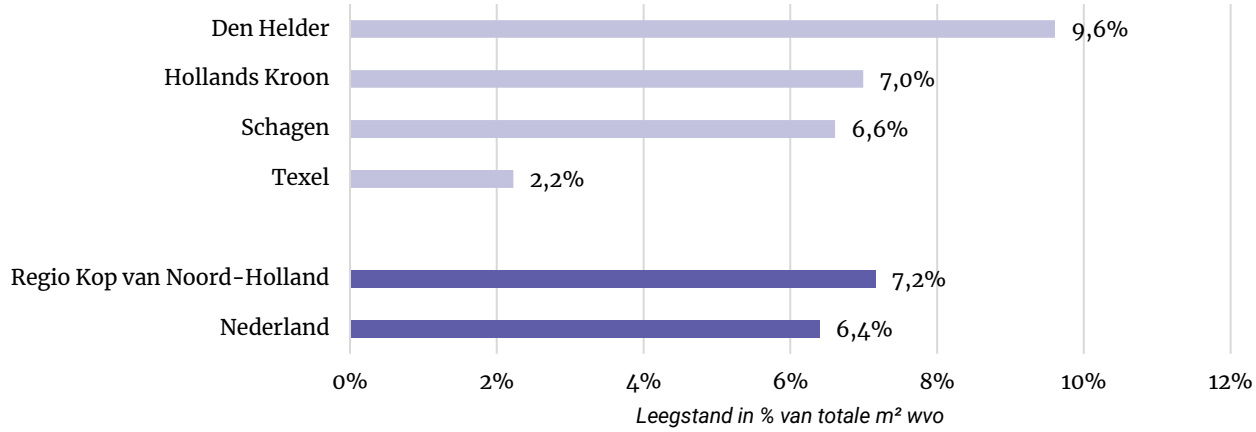

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

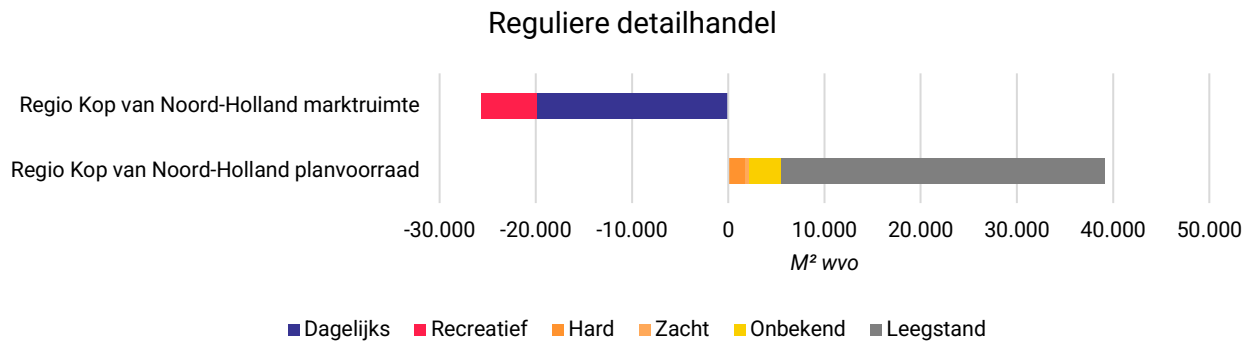

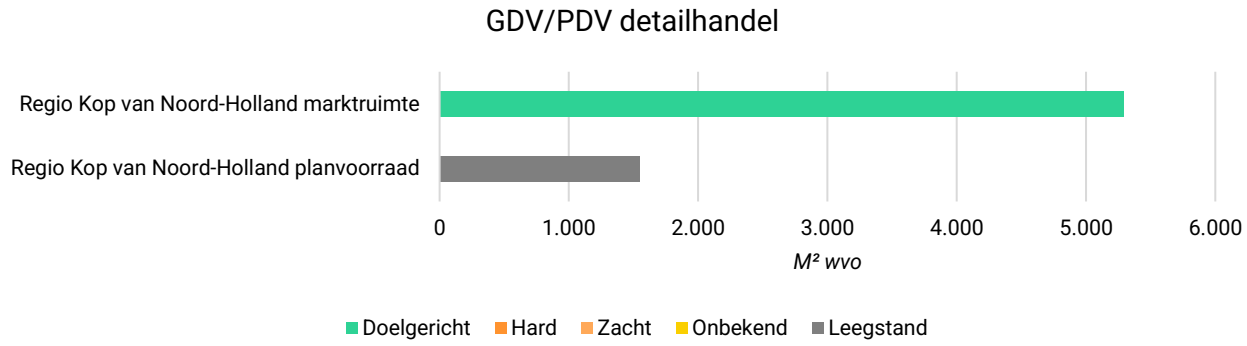

A.11 FACTSHEET LELYSTAD

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

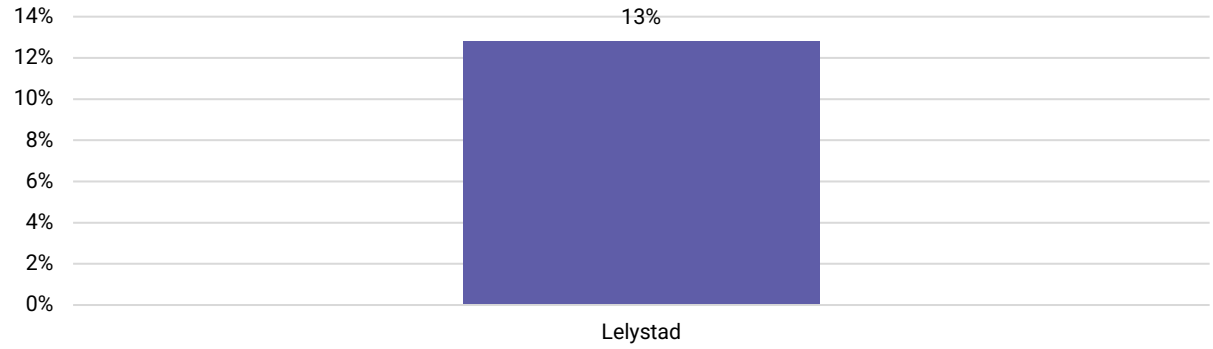

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR

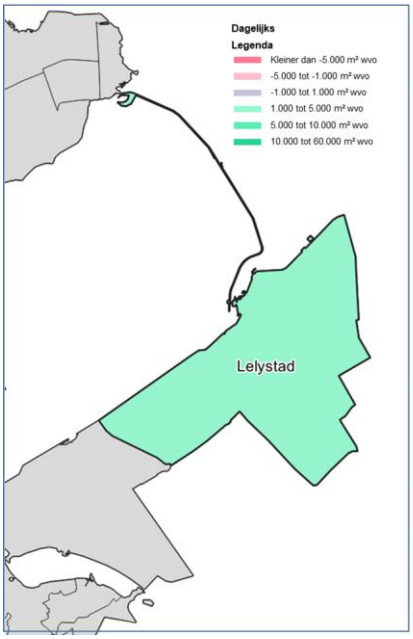

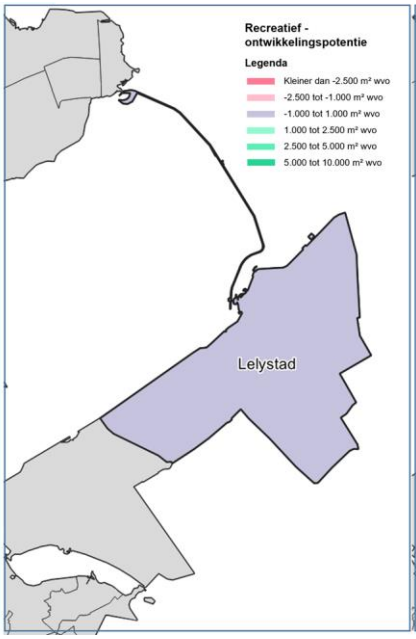

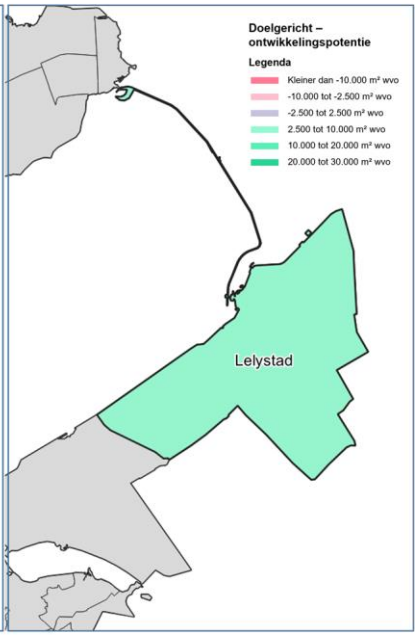

GEVESTIGD WINKELAANBOD

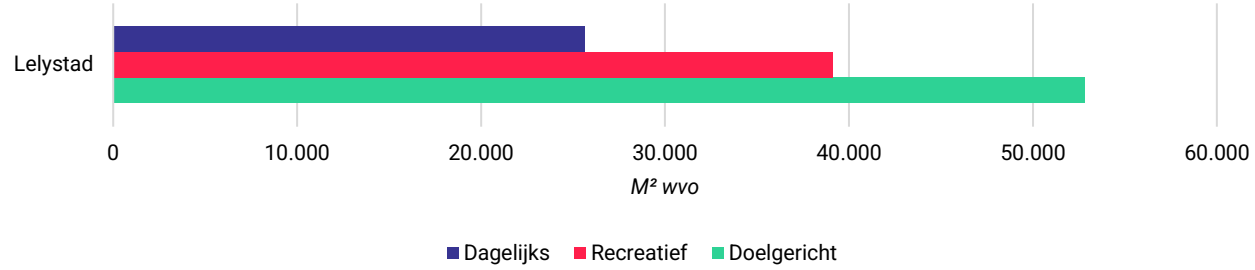

AANWEZIGE LEEGSTAND

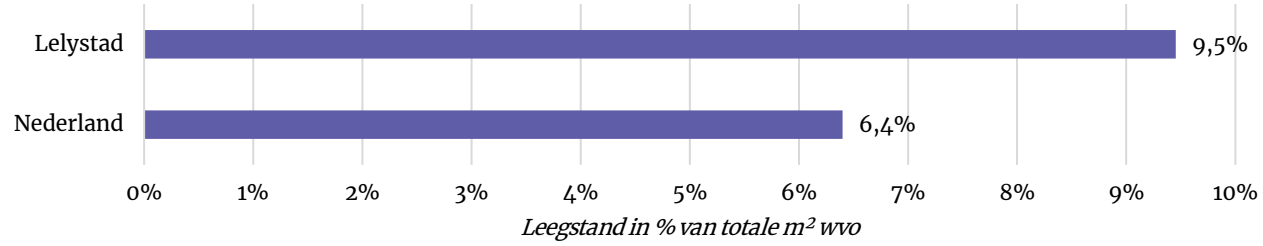

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

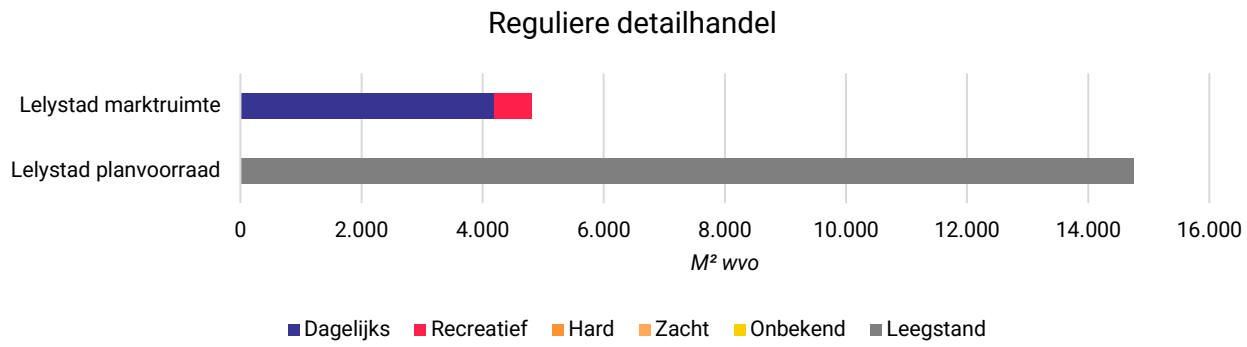

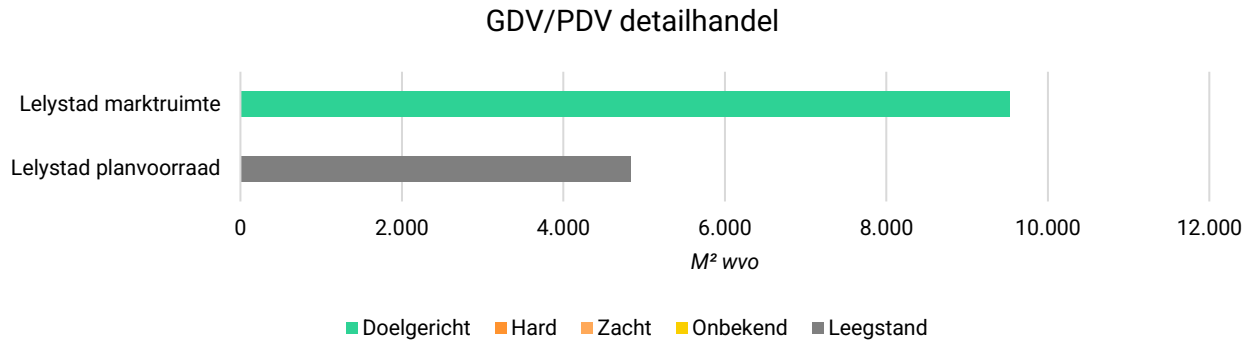

A.12 FACTSHEET REGIO WESTFRIESLAND

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

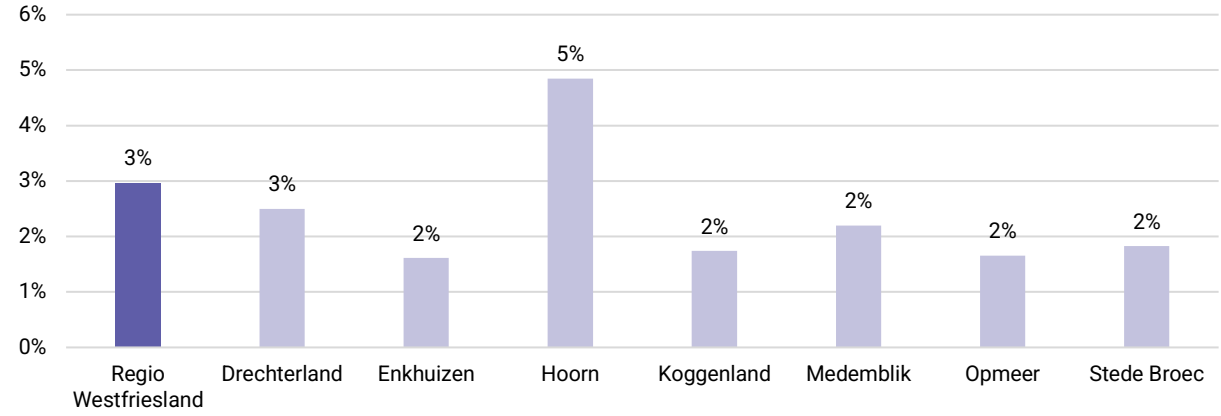

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR PER GEMEENTE

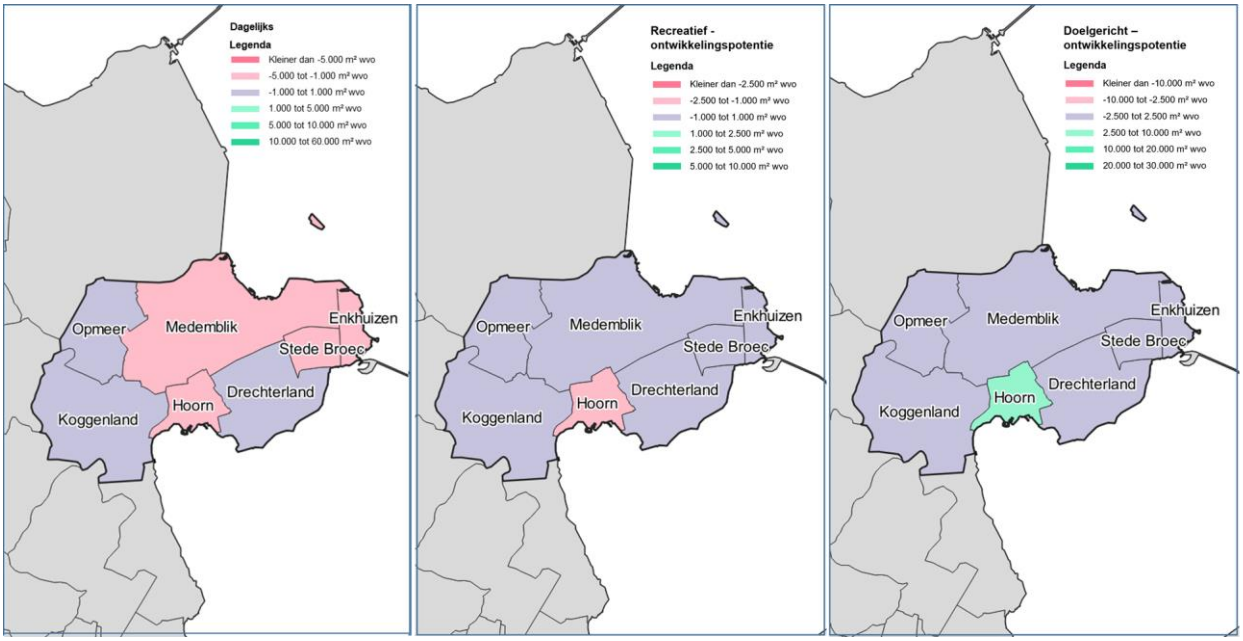

GEVESTIGD WINKELAANBOD PER GEMEENTE

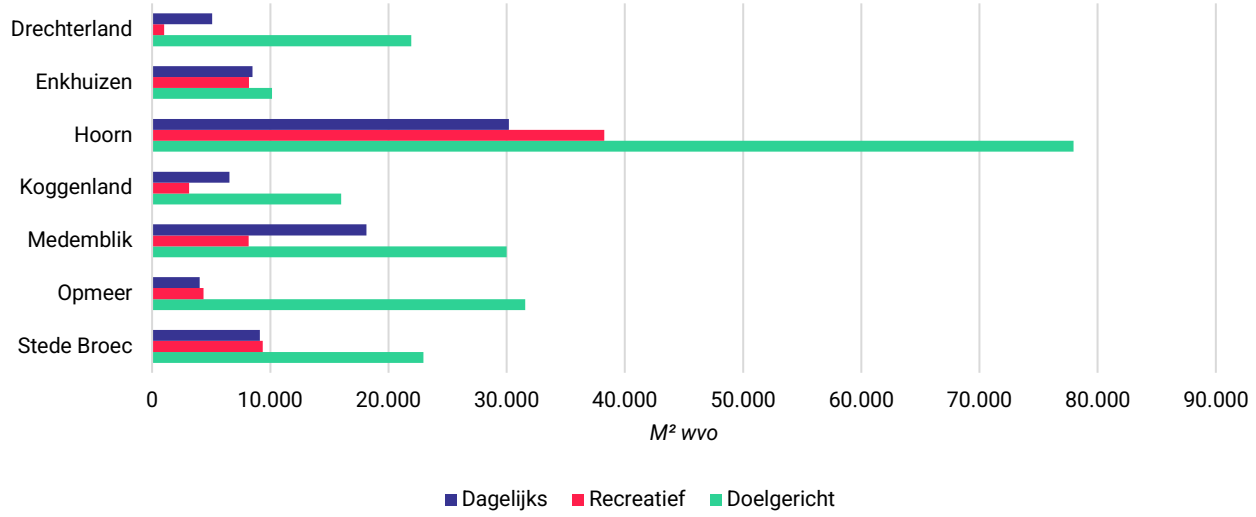

AANWEZIGE LEEGSTAND PER GEMEENTE

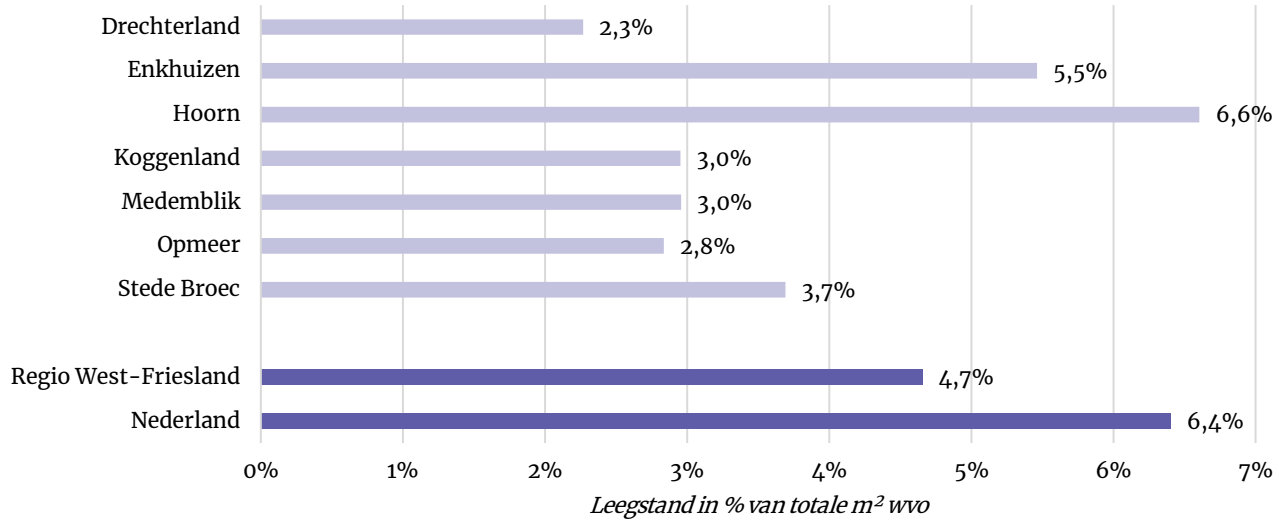

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

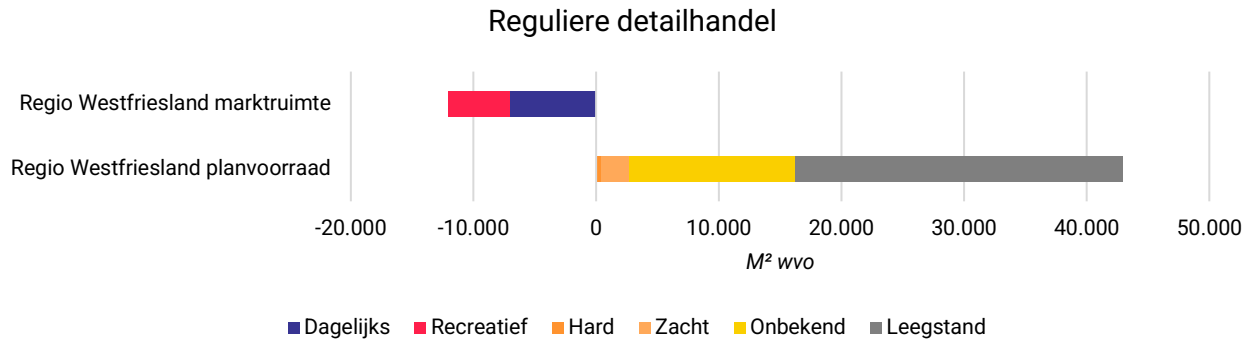

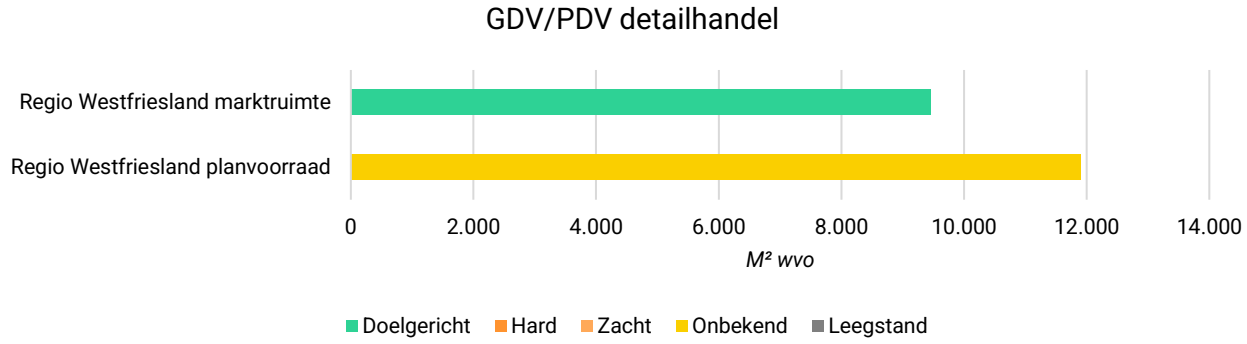

A.13 FACTSHEET REGIO ZAANSTREEK-WATERLAND

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

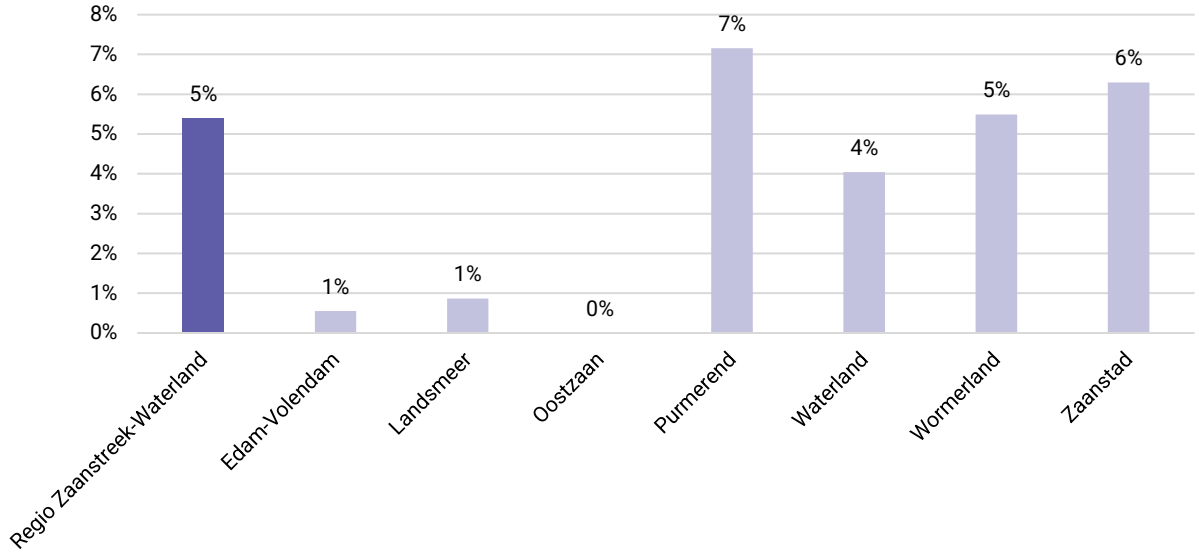

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR PER GEMEENTE

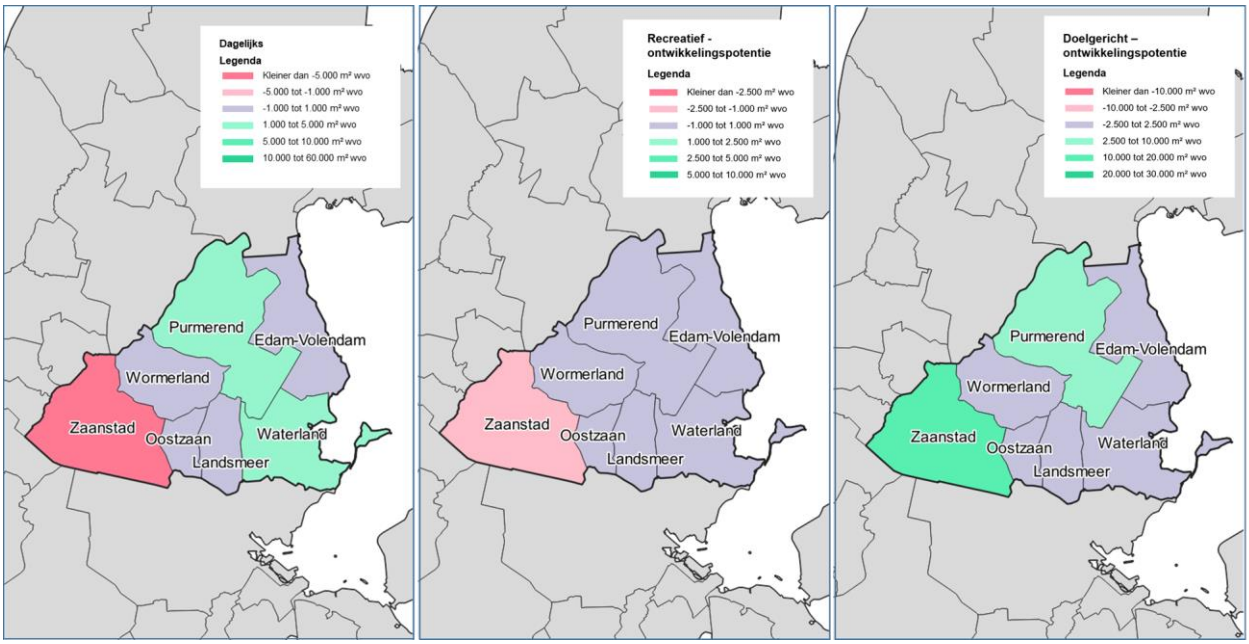

GEVESTIGD WINKELAANBOD PER GEMEENTE

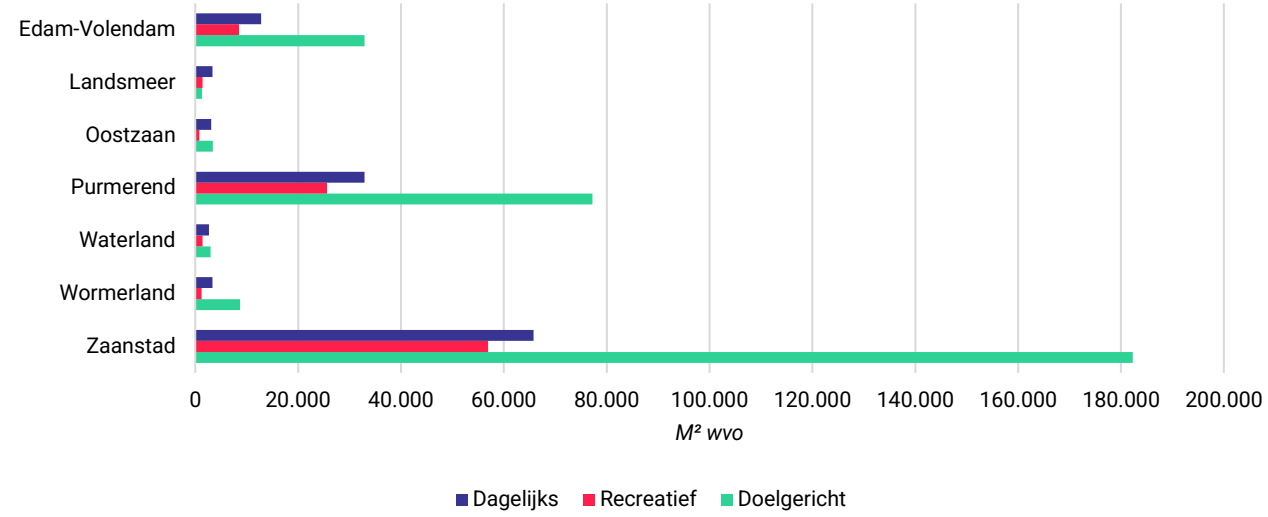

AANWEZIGE LEEGSTAND PER GEMEENTE

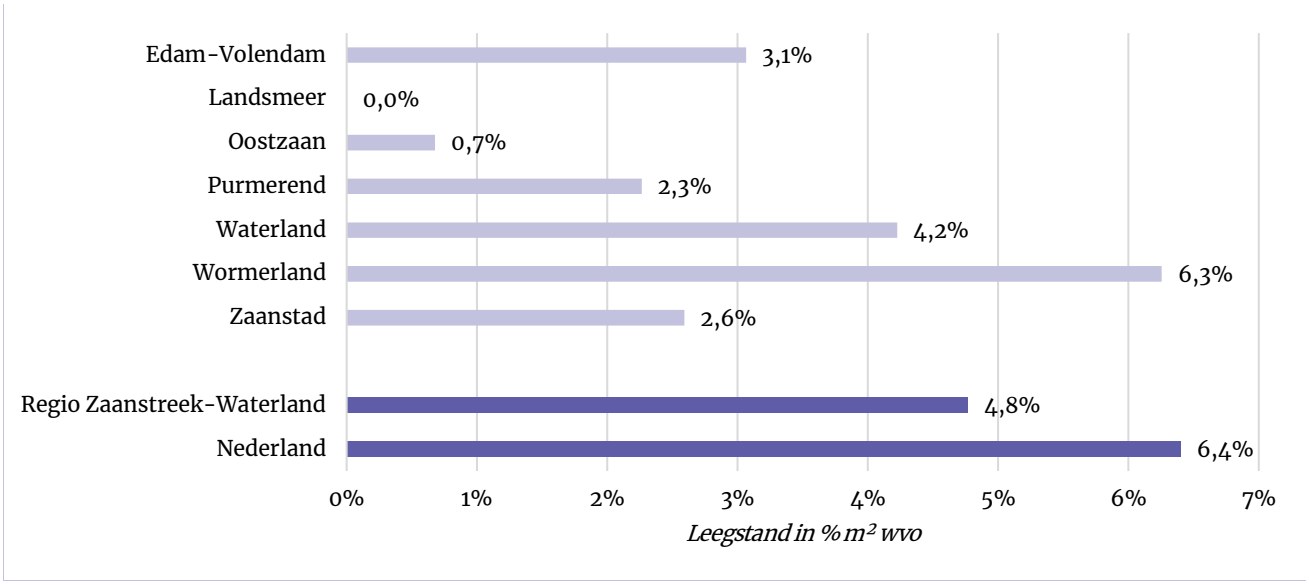

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

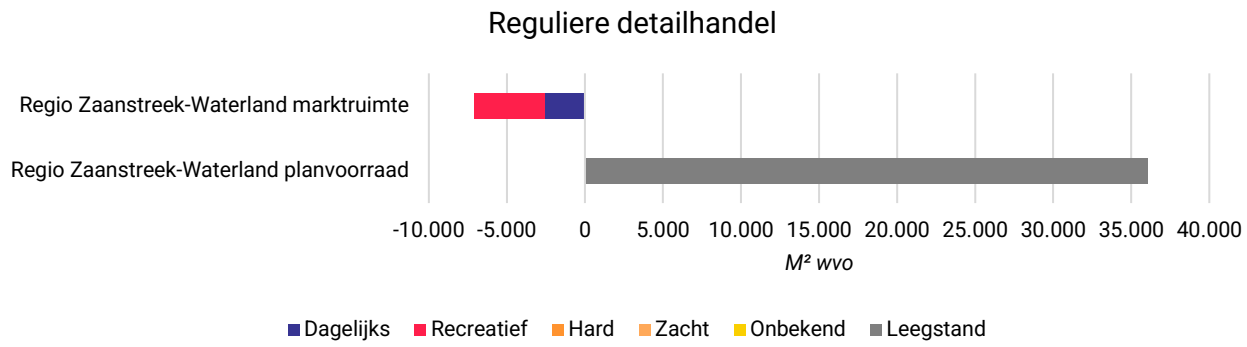

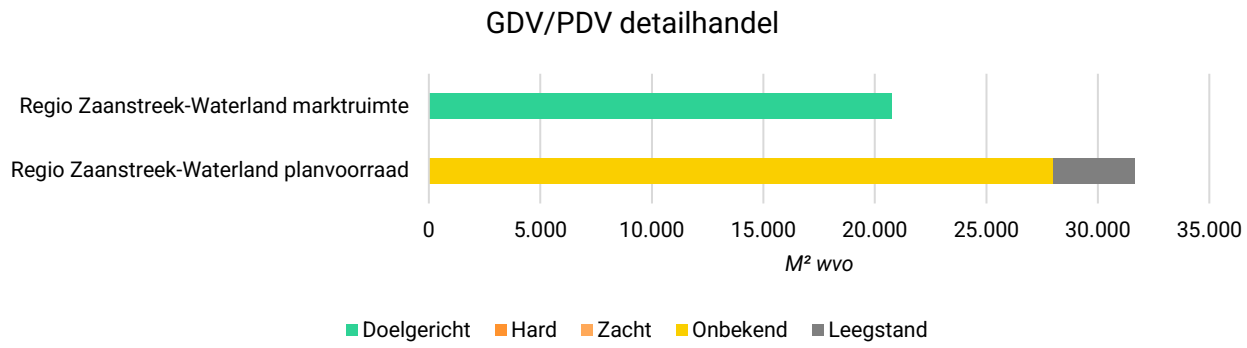

A.14 FACTSHEET REGIO ZUID-KENNEMERLAND

VERWACHTE BEVOLKINGSGROEI 2022-2030

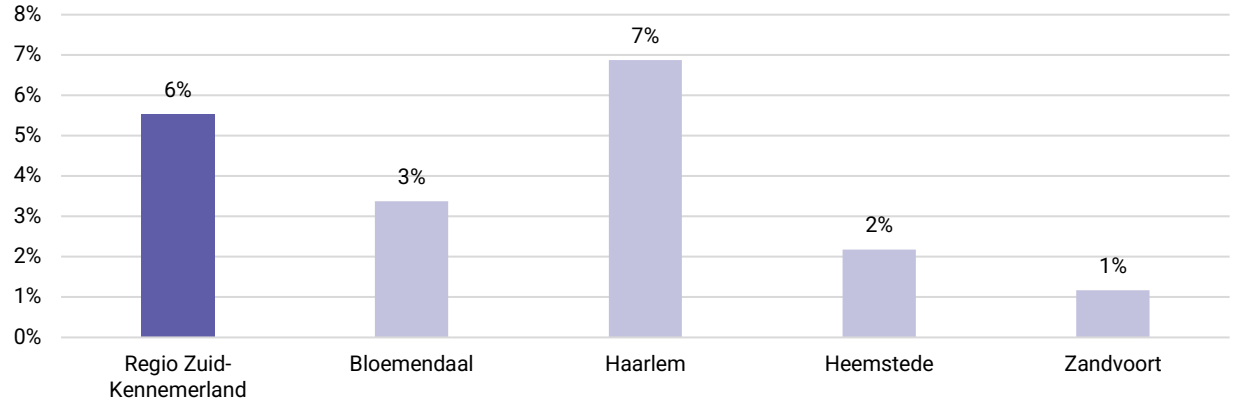

INDICATIEVE MARKTRUIMTE 2030 PER SECTOR PER GEMEENTE

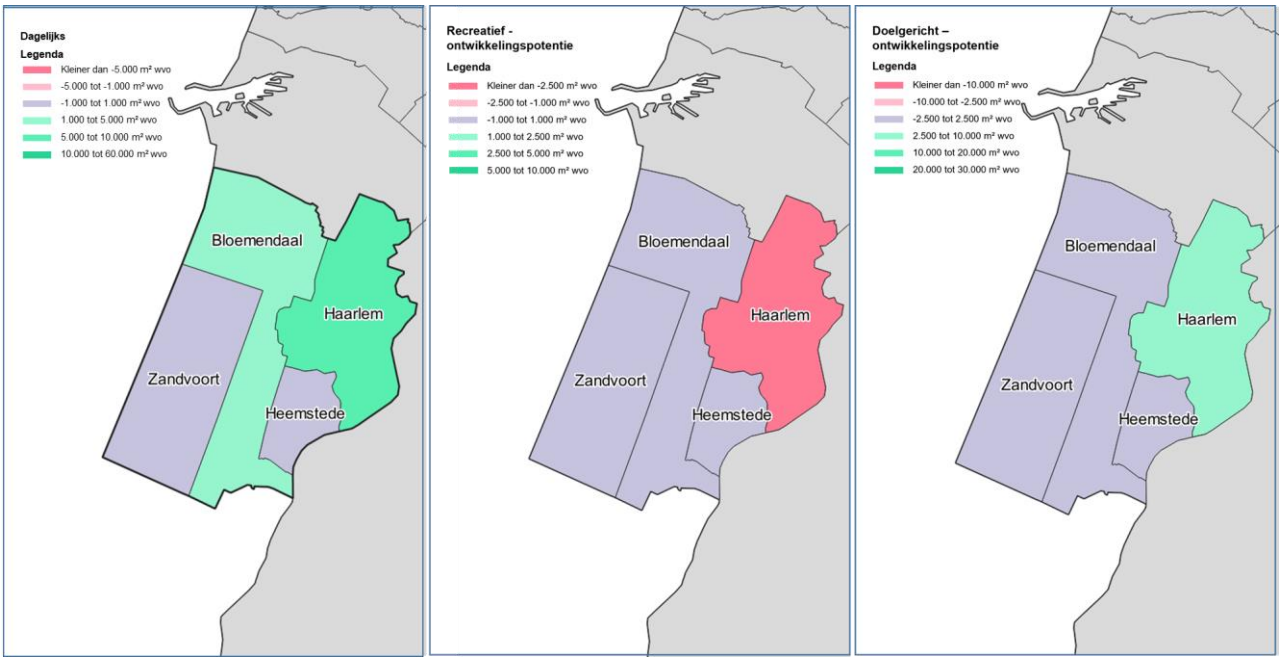

GEVESTIGD WINKELAANBOD PER GEMEENTE

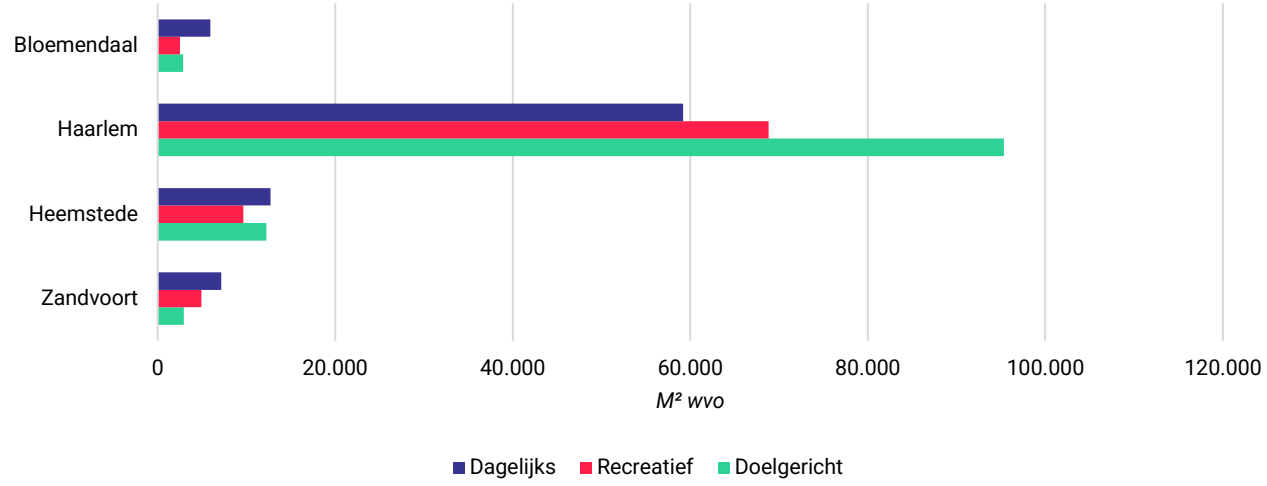

AANWEZIGE LEEGSTAND PER GEMEENTE

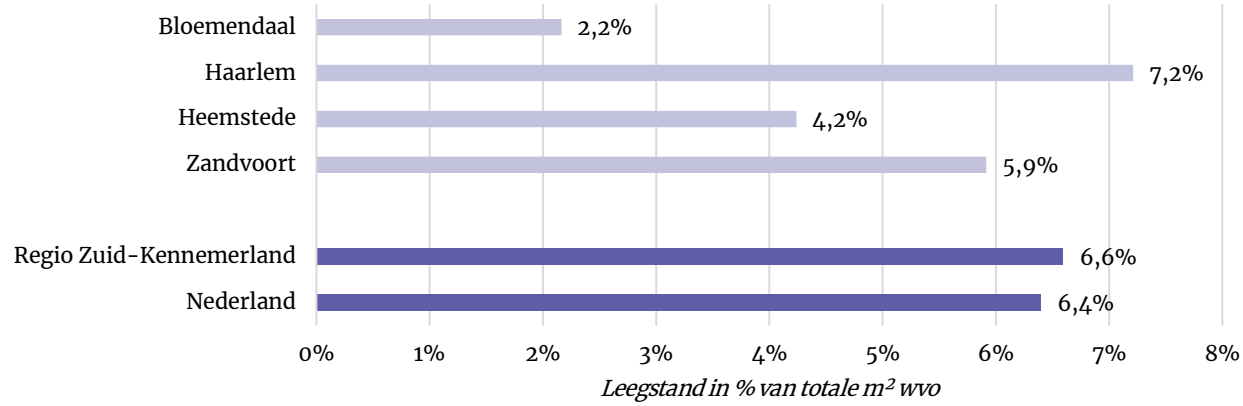

CONFRONTATIE MARKTRUIMTE, PLANVOORRAAD EN LEEGSTAND

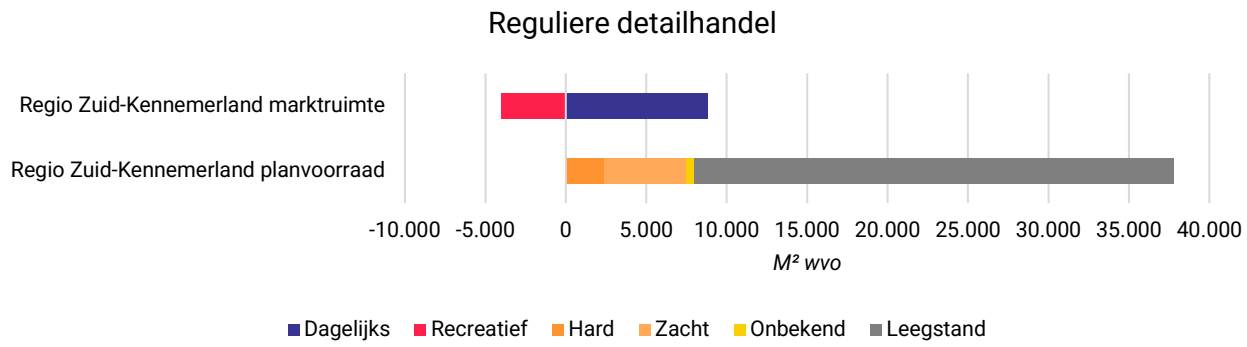

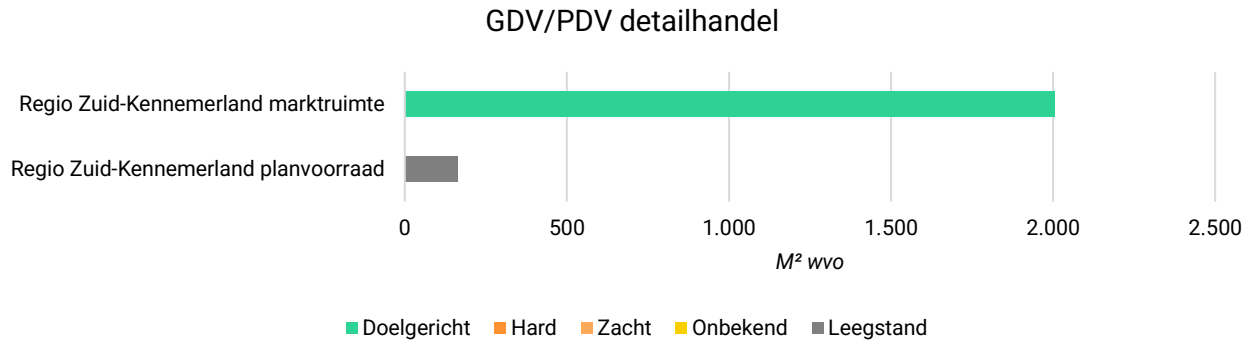

Contactgegevens

Bureau Stedelijke Planning (part of Sweco)
Kraanspoor 48
1033 SE Amsterdam
020 - 6254267
www.sweco.nl/diensten/gebouwen-en-stedelijke-gebieden/stedelijke-ontwikkeling-en-programmering/

BRO
Bosscheweg 107
5282 WV Boxtel
0411 - 850 400
www.bro.nl

I&O Research Amsterdam
Piet Heinkade 55
1019 GM Amsterdam
020 – 308 48 00
www.ioresearch.nl

Provincie Noord-Holland

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

mw J. Crol

BEL/REE

Telefoonnummer +31235145702

Jacobien.crol@noord-holland.nl

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt

Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Verzenddatum

17 MEI 2023

Kenmerk

2023275/2023323

Uw kenmerk

Betreft: Marktruimteonderzoek Detailhandel Provincie Noord-Holland

Geachte leden,

Ter uitvoering van art. 167, tweede lid, van de Provinciewet (inzake de actieve informatieplicht) zenden wij u het volgende toe: Marktruimteonderzoek Detailhandel Provincie Noord-Holland.

In de provincie Noord-Holland worden de detailhandelsontwikkelingen in regionaal verband afgestemd en beoordeeld. Dit gebeurt onder andere door het opstellen van regionale detailhandelsvisies en toetsing van nieuwe plannen in de regionale adviescommissies detailhandel. Om een welafgewogen advies te kunnen geven over nieuwe detailhandelsplannen en voor het opstellen van regionale detailhandelsvisies is informatie over de toekomstige marktruimte (positief en negatief) nodig. [1]

Dit marktruimteonderzoek geeft belangrijke inzichten voor provincie, regio's en gemeenten over effecten van uitbreiding op de bestaande structuur. De belangrijkste uitkomsten zijn:

In het onderzoek wordt onderscheid gemaakt in 3 sectoren. De sector Dagelijks, Recreatief (mode, luxe en vrije tijd) en Doelgericht (in & om het huis en overig niet-dagelijks).

Samenvattend komt het onderzoek tot de volgende conclusies met betrekking tot de ontwikkelmogelijkheden en het functioneren van de drie sectoren:

[1] Marktruimte is het verschil tussen het functioneren van winkels in een bepaald gebied en het landelijke gemiddelde. De confrontatie tussen de berekende marktruimte en de leegstand en planvoorraad geeft wel een indicatie van de uitbreidingsruimte.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143
Fax (023) 514 3030

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk nummer 34362354
Btw nummer NL.0010.03.124.B.08

- Het winkelaanbod in de drie sectoren functioneert in de huidige situatie in de Dagelijkse sector net onder het landelijk gemiddelde en in de Recreatieve en Doelgerichte sector boven het landelijk gemiddelde.
- In de Dagelijkse sector is naar de toekomst toe marktruimte aanwezig in de provincie als totaal. De bevolkingsgroei in de provincie zorgt er in de toekomst voor dat er in generieke zin meer draagvlak, en daarmee vraag naar dagelijkse voorzieningen in Noord-Holland zal komen. Met name de gemeenten in Noord-Holland Zuid en de stedelijke gemeenten zullen uitbreiding in de Dagelijkse sector nodig hebben om alle (toekomstige) inwoners in hun dagelijkse behoeften te kunnen blijven bedienen. In Noord-Holland Noord is die groei overigens niet voldoende om tot een positieve marktruimte te komen.
- Tot 2030 zullen in de Recreatieve sector de negatieve effecten van online winkelen op de fysieke bestedingen en de huidige druk op de sector ervoor zorgen dat de additionele vraag uit de groei van het bevolkingsdraagvlak gecompenseerd wordt door de te verwachten daling van de fysieke bestedingen in deze sector. In algemene zin moet rekening worden gehouden met een verdere afname van de marktruimte (ofwel toename krimpruimte) conform de historische trend. Dit zorgt ervoor dat bepaalde gemeenten een lichte krimp van het recreatieve aanbod tegemoet zullen zien, of in zullen moeten zetten op behoud van het huidige aanbod. Eventuele lokale groei of marktruimte zal sterk samenhangen met de groei van het draagvlak door bevolkingsgroei of groei van toeristische bestedingen.
- In de Doelgerichte sector zal naar verwachting richting 2030 nog sprake zijn van groei in het fysieke winkelaanbod. Voor het grootste deel van de gemeenten is echter behoud van het huidige aanbod toe het devies. Omdat deze sector sterk conjunctuurgevoelig is dient ook in gemeenten met ruimte voor groei van de winkelruimte tot 2030 voorzichtig om te gaan met de uitbreiding van de Doelgerichte sector.

Gebruik resultaten marktruimteonderzoek

De regionale adviescommissie detailhandel gebruikt de resultaten van dit marktruimteonderzoek om te adviseren over (bestemmings)plannen waarin nieuwe detailhandel is verwerkt met een regionale impact. De adviescommissie brengt gevraagd en ongevraagd advies uit aan Gedeputeerde Staten.

Daarnaast gebruiken regio's en gemeenten de resultaten van dit onderzoek als basis voor hun lokale en regionale detailhandelsvisies. In de Omgevingsregeling NH2020 (artikel 2.14) is opgenomen dat regionale afspraken kunnen worden gemaakt over te ontwikkelen, transformeren en herstructureren detailhandelslocaties. De regionale detailhandelsvisies, inclusief regionale afspraken, worden dan ook beschouwd als de regionale afspraken over detailhandel. Deze omgevingsregeling verplicht ook dat een regionale detailhandelsvisie is gebaseerd op het door de provincie uitgevoerde marktruimteonderzoek.

Ook voor het doorlopen van de Ladder voor duurzame verstedelijking en het doen van Distributie Planologisch Onderzoek (DPO) is het van belang de marktruimte in de verschillende detailhandelssectoren te kennen.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

plv.

provinciesecretaris

H.J. Schartman

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

1 bijlage

Marktruimteonderzoek Detailhandel Provincie Noord-Holland 2023

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	11905
Extern Zaak ID	316511
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.j
Titel	Arbeidsmarkt en onderwijs: Social return beleid herijking 2023 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/SI

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De provincie Noord-Holland maakt bij de inkoop van diensten en werken afspraken met contractpartners om mensen met afstand tot de arbeidsmarkt meer kans te geven op werk(ervaring): social return. Het ‘Advies herijking social return beleid 2023’ geeft inzicht in de wijze waarop het social return beleid kan worden aangescherpt.

Provincie
Noord-Holland

Advies herijking social return beleid

Januari 2023

INHOUD

3 **Inleiding**
5 1 | **Conclusie adviesbureau InterPactum**
6 2 | **Aanbevelingen**
8 **Bijlagen**
9 Bijlage 1
Herijking social return beleid voor Provincie Noord-Holland

INLEIDING

Social return is sinds 2012 bij de provincie Noord-Holland (PNH) in ontwikkeling. Na een proefperiode is het social return beleid vanaf 2016 in opdracht van GS in uitvoering.

Wat is social return?

De algemeen geldende definitie van social return is het opnemen van sociale voorwaarden, eisen en wensen in inkoop- en aanbestedingstrajecten, zodat opdrachtnemers, in ruil voor het verkrijgen van de opdracht, mensen met afstand tot de arbeidsmarkt[1] meer kans geven op werk(ervaring). Afspraken over de invulling van social return op het contract vinden altijd plaats voorafgaand aan de uitvoering.

Social return wordt als bijzondere uitvoeringsvoorwaarde toegepast bij aanbestedingen (ongeacht aanbestedingsvorm) met een projectduur langer dan 6 maanden. De voorwaarde geldt bij diensten boven het vigerende Europese drempelbedrag en bij werken boven het drempelbedrag van € 150.000,-.

Bijna alle provincies passen social return toe als contractvoorwaarde, of hebben social return beleid in ontwikkeling.

Alle informatie voor onze contractpartners is te vinden via www.noord-holland.nl/socialreturn.

In het coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken' van het College van GS van juni 2019 staat het volgende: *De afgelopen jaren hebben wij fors ingezet op social return bij provinciale aanbestedingen. Wij zetten dit voort en leggen hierbij nadrukkelijk de koppeling met diversiteitsbeleid.*

Sociaal inkopen, met als belangrijkste instrument social return, is één van de 4 inkoopthema's die centraal staan in het inkoopbeleid dat in 2021 is vastgesteld.
Na een positieve externe evaluatie door adviesbureau Ipso Facto hebben GS besloten per 2020 het social return beleid te verruimen. Via het inkoopbeleid is dit verder vorm gegeven en is dit geïmplementeerd.

Conform GS besluit van 3 december 2019 is onlangs het social return beleid herijkt. Dit is gedaan door adviesbureau InterPactum. Op basis van de herijking wordt dit ambtelijk advies aan het college van GS voorgelegd met het voorstel voor besluitvorming om social return verder te versterken. Dit zodat PNH als opdrachtgever nog meer sociale en maatschappelijke waarde kan creëren.

Social return resultaten tot 2023

PNH heeft sinds januari 2015 (inclusief proefperiode) social return toegepast bij 141[2] opdrachten:
Het percentage social return varieert tussen 1% en7%, maar bedraagt meestal 2% (diensten en werken) of 5% (diensten).

1 Doelgroep social return bij PNH: iedereen met afstand tot de arbeidsmarkt, mits aantoonbaar (geregistreerd). Kandidaten moeten herleidbaar zijn in het kader van monitoring en controle.
2 Eerder is het aantal van 160 contracten genoemd, peildatum april 2022. Dit moet zijn 141 contracten, peildatum december 2022.

Social return is bij twee keer zoveel aanbestedingen toegepast als vooraf was geprognotiseerd in 2015. Dit heeft in de jaren 2015-2019 te maken met een inschatting aan de voorzichtige kant van het totaal aantal aanbestedingen waarop social return van toepassing zou kunnen zijn.
Vanaf 2020 is het social return beleid verruimd waardoor in de 2 jaar daarna het aantal contracten met social return nog eens is verdubbeld. De komende jaren wordt stabilisatie verwacht aangezien inmiddels bij de gehele inkoopportefeuille social return wordt toegepast (bij de van toepassing zijnde aanbestedingen).

In totaal hebben 550 mensen met afstand tot de arbeidsmarkt werk(ervaring) opgedaan via de contracten van PNH. Als social return activiteit is in 2022 daarnaast vaker gekozen voor het leveren van een maatschappelijke bijdrage voor de doelgroep: onze contractpartners kopen in bij sociale ondernemingen en zetten zich in bij sociale initiatieven door het leveren van kennis.

CONCLUSIE ADVIESBUREAU INTERPACTUM

Adviesbureau InterPactum concludeert dat er binnen het bestaande beleid ruimte is om een bredere invulling te geven aan social return. Het bestaande Doelgroepwaardenmodel kan met een paar kleine wijzigingen worden aangescherpt, maar vooral het opstellen van een visie op brede maatschappelijke impact en het maken van een koppeling tussen social return en het arbeidsmarktbeleid kan contractpartners meer ruimte bieden om een bijdrage te leveren aan sociale initiatieven.

Naar aanleiding van de herijking heeft InterPactum 11 aanbevelingen opgesteld om het beleid effectiever te laten zijn en het Doelgroepwaardenmodel verder aan te scherpen op basis van landelijke ontwikkelingen en arbeidsmarktconjunctuur. Zie bijlage 1 voor het volledige rapport “Herijking social return beleid, 16 december 2022”.

2 AANBEVELINGEN

Aanbevelingen Interpactum	Opvolging PNH
Beleid	
1. Denk als provincie na over wat hoort bij het maken van maatschappelijke impact in de breedste zin van het woord, ten opzichte van SR wat vaak enkel het inzetten op arbeidsparticipatie van kwetsbare doelgroepen inhoudt. Opdrachtnemers kunnen in bredere zin een bijdrage leveren aan de versterking van de lokale werkgelegenheid. In het coalitieakkoord[3] beschreven als een optimaal vestigingsklimaat.	Het is binnen huidig beleid al aan opdrachtnemers toegestaan in brede zin de social return verplichting na te komen, met als voorwaarde dat de focus moet liggen op mensen uit de doelgroep en arbeidsparticipatie. Door de social return doelstelling te koppelen aan arbeidsmarktdoelstellingen kan maatschappelijke impact inderdaad verder worden vergroot. Social return kan breder ingezet worden dan op de opdracht. Het kan ook op een andere plek binnen de organisatie gerealiseerd worden – ook bij een onderaannemer. Door deze vorm van maatwerk is social return voor elke opdrachtnemer toe te passen.
2. Maak de koppeling tussen SR en het arbeidsmarktbeleid explicieter, zodat opdrachtnemers van de provincie een bijdrage kunnen leveren aan arbeidsmarktdoelstellingen van de provincie.	Hiertoe vindt in 2023 een verkenning en verdere uitwerking plaats. Contractpartners krijgen dan mogelijk de kans social return activiteiten uit te voeren via bijvoorbeeld de campussen.
3. Kijk samen met opdrachtnemers of zij met de inzet op SR ook een bijdrage kunnen leveren aan andere inkoopthema's[4] van MVOI (circulair, klimaatneutraal, sociaal en ethisch).	De door GS vastgestelde visie op social return "*Provincie Noord-Holland investeert in social return omdat het de kans op werk vergroot voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en tegelijk bijdraagt aan de economie en werkgelegenheid in deze provincie*" is onverkort van toepassing en biedt daarom geen ruimte om andere MVOI thema's te koppelen aan social return.
4. Indien dit meerwaarde oplevert voor de provincie, overweeg dan meer samenwerking met de arbeidsmarktregio's binnen de provincie om te streven naar meer eenduidig beleid en overeenkomende doelgroepwaarden.	Dit punt wordt verwerkt in de uitwerking van aanbeveling 2.
5. Benoem explicieter dat inschakeling van en inkoop bij sociaal ondernemers door opdrachtnemers wordt erkend als mogelijke SR-invulling. We adviseren dat een financiële bijdrage aan een maatschappelijk doel altijd in combinatie gebeurt met SR inspanning binnen het bedrijf of door de ondernemer zelf.	In de uitwerking van deze aanbeveling wordt opgenomen dat voorop staat dat social return altijd een extra inspanning op de opdracht is. In aanvulling daarop kan financieel worden bijgedragen aan een initiatief gericht op arbeidsparticipatie. Zoals ook nu het geval is zullen activiteiten altijd voorafgaand aan de uitvoering worden getoetst door team social return.
6. Hanteer voor de definitie van een sociale onderneming de norm dat tenminste 50% van de inkomsten van de onderneming wordt gegenereerd uit de verkoop van een product of dienst en tenminste 30% van het personeelsbestand bestaat uit mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hiermee is altijd aandacht voor arbeidsparticipatie. Dit lijkt op de Europese definitie van een *social enterprise*. De missie van een *social enterprise* is echter niet altijd gericht op arbeidsparticipatie, voor SR is dit wel van belang.	Deze aanbeveling wordt overgenomen waarbij voor PNH geldt: • Sociale ondernemingen mogen niet volledig afhankelijk zijn van subsidies en/of donaties; • Diensten en producten afnemen bij SW-bedrijven (zonder winstoogmerk) is toegestaan; • Tenminste 30% van het personeelsbestand bestaat uit mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

3 Duurzaam doorpakken! Coalitieakkoord 2019-2023.
4 Inkoopbeleid provincie Noord-Holland 2021 – 2024.

Aanbevelingen Interpactum	Opvolging PNH
Doelgroepwaardenmodel	
7. Waardeer de NUG-doelgroep hoger, met een SR-waarde van €20.000 per jaar, meetellend voor de duur van de opdracht.	Deze aanbeveling wordt opgevolgd. Het Doelgroepwaarden-model wordt verruimd waarbij rekening wordt gehouden met arbeidsmarktconjunctuur en, voor zover van toepassing, landelijk beleid van aanbestedende diensten.
8. De PSO-trede 1, 2, en 3 certificaten staan vermeld in het doelgroepwaardenmodel. We adviseren deze waardering te verhogen naar 5, 10 en 25% van de SR-verplichting. Wat betreft PSO 30+-bedrijven is ons advies om hen een korting van 50% van de totale SR-verplichting te bieden.	Deze aanbeveling wordt opgevolgd en zal worden opgenomen in het Doelgroepwaardenmodel bij de eerstvolgende herziening.
9. Verruim wat wordt verstaan onder maatschappelijke activiteiten. Ook activiteiten gericht op (bijvoorbeeld) de bestrijding van eenzaamheid, taalontwikkeling, kinderopvang, schuldhulpverlening en vermindering van psychische klachten kunnen indirect bijdragen aan arbeidsparticipatie. Kort gezegd, alles wat bijdraagt aan de maatschappelijke ontwikkeling van kwetsbare doelgroepen, valt onder maatschappelijke activiteiten.	Deze aanbeveling wordt opgevolgd en zal worden opgenomen in het Doelgroepwaardenmodel bij de eerstvolgende herziening, met de voorwaarde dat de relatie met arbeidsparticipatie gewaarborgd blijft. Zoals ook nu het geval is zullen activiteiten altijd voorafgaand aan de uitvoering worden getoetst door team social return van PNH.
10. Blijf de markt betrekken bij arbeidsontwikkeling (opleiden en *werkfit* maken van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt). Daag opdrachtnemers uit om een creatieve bijdrage te leveren aan een bestaand arbeidsmarktinitiatief, in tijd en inzet, of laat ze een eigen initiatief opzetten. De opdrachtnemer dient een plan in, wat het team social return vervolgens beoordeelt en een social return waarde aan geeft.	Dit wordt nu al toegepast. De aanbeveling wordt opgevolgd om dit bij contractpartners prominent onder de aandacht te brengen.
11. Waardeer inspanningen geleverd door de opdrachtnemer op basis van werkelijke kosten en vermeld dit in het doelgroepwaardenmodel, we adviseren om hier flexibel mee om te gaan. Hieronder vallen bijvoorbeeld gemaakte begeleidingskosten (bijvoorbeeld jobcoaching) en kosten voor opleiding. Erkende en (nog) niet erkende bedrijfsopleidingen vallen daar ook onder. De bewijslast blijft altijd bij de opdrachtnemer.	De aanbeveling wordt opgevolgd om flexibel om te gaan met daadwerkelijk gemaakte begeleidingskosten en dit op te nemen in het Doelgroepwaardenmodel.

Social return is een van de instrumenten om het arbeidsmarktbeleid te sturen. Voor contractpartners biedt dit de extra mogelijkheid om de verplichting ook in te kunnen zetten via onderwijs, overheid en bedrijven (de triple helix). Op deze manier draagt social return effectief bij aan lokale werkgelegenheid en een optimaal vestigingsklimaat[5].

De aanpassingen van het Doelgroepwaardenmodel concentreren zich rond het definiëren van het begrip sociale onderneming, de waardering voor het instrument PSO, het verhogen van de waarde voor de doelgroep NUG[6] en overige doelgroepen in overeenstemming met andere aanbestedende diensten. Daarnaast wordt het mogelijk een financiële bijdrage te leveren aan een van tevoren toegestaan sociaal-maatschappelijk doel, altijd in combinatie met een social return inspanning binnen het bedrijf of door de ondernemer zelf. De werkwijze blijft gelijk: ook deze activiteiten kunnen alleen worden uitgevoerd na toetsing door team social return.

De aanpassingen zijn van toepassing voor alle lopende contracten met een social return verplichting. Op deze manier hoeft er in online monitoringstool WIZZR geen aanpassing te worden gedaan.

Naast opvolging van de aanbevelingen wordt per aanbesteding gekeken naar kansrijke mogelijkheden om opdrachten rechtstreeks aan een sociale onderneming of SW-bedrijf te gunnen. Als laatste extra activiteit naast de bestaande werkzaamheden moet het onderzoek naar toepassing social return bij subsidies nog plaatsvinden.

5 Coalitieakkoord 'Duurzaam doorpakken!' 2019-2023.
6 NUG = niet uitkeringsgerechtigde, bijvoorbeeld iemand die lang voor een ziek kind heeft gezorgd, of zelf door omstandigheden langere tijd uit het arbeidsproces is geweest.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1
HERIJKING SOCIAL RETURN BELEID VOOR PROVINCIE NOORD-HOLLAND

Door Interpactum

Arnhem, 16 december 2022

René van Wilgenburg
Adviseur Interpactum

Wendena Doekhi
Adviseur Interpactum

Rombout Jas
Manager en adviseur Interpactum

Inleiding

De Provincie Noord-Holland heeft aan Interpactum gevraagd het huidige Social Return beleid (hierna SR-beleid, of SR genoemd) van de provincie onder de loep te nemen en te onderzoeken waar mogelijkheden zijn voor verbreding. Het team SR van de provincie ziet 'in den lande' namelijk steeds meer de beweging dat SR wordt ingezet om op bredere schaal sociale of maatschappelijke impact te creëren. Daarnaast willen opdrachtnemers zich steeds vaker verbinden aan sociale initiatieven. De vraag van de provincie is of SR daaraan een bijdrage kan leveren. En zo ja, hoe dit geïntegreerd kan worden met het bestaande doelgroepwaardenmodel.

Context

SR-beleid wordt sinds 2016 uitgevoerd in opdracht van Gedeputeerde Staten (GS) en is één van de 4 inkoop-thema's die centraal staan in het inkoopbeleid dat in 2021 is vastgesteld. Na een externe evaluatie hebben GS besloten met ingang van 1 januari 2020 het SR-beleid te verruimen.

Vraagstelling

De herijking geeft inzichten in een zestal trends;

1. Social return wordt als instrument vaker aan (landelijke) programma's verbonden om bredere impact te realiseren. Zo wordt aan contractpartners de mogelijkheid geboden rechtstreeks via opdrachtgever de social return verplichting na te komen;
2. Aanbestedende diensten schelden de social return verplichting kwijt indien contractpartner beschikt over PSO certificaat trede 3;
3. Het toestaan van brede invulling van social return: naast arbeidsmarktgerelateerde activiteiten worden vaker ook activiteiten voor de doelgroep toegestaan op het gebied van onder andere armoedebestrijding, eenzaamheid en laaggeletterdheid;
4. Hiermee in samenhang zien we landelijk een doelmatige benadering van social return door het opzoeken van de randen van opdrachtgerelateerdheid;
5. Vanuit contractpartners is er gaandeweg meer behoefte om aan te sluiten bij bestaande initiatieven om de social return verplichting na te komen;
6. De markt heeft de wens de verplichting (gedeeltelijk) na te komen met bijvoorbeeld een power certificaat aan gespecificeerde initiatieven.

Uitvoering

Voor dit onderzoek heeft Interpactum in de maand november van 2022 verschillende betrokkenen van de provincie Noord-Holland geïnterviewd om dit onderwerp o.a. vanuit juridisch perspectief te bekijken.
Er is gesproken met inkoop- en arbeidsmarktexperts, SR-specialisten van andere aanbestedende diensten (gemeenten en provincie) en er is rekening gehouden met ontwikkelingen binnen de arbeidsmarktregio's en in het land. In de gesprekken is een aantal beleidsdoelstellingen afgewogen. Daarnaast zijn wensen en belangen, maatschappelijke ontwikkelingen, uitvoeringsmogelijkheden, beperkingen en risico's besproken.

Managementsamenvatting

Het instrument SR wordt ingezet door (semi-)overheden om met hun inkoopkracht maatschappelijke impact te creëren. De provincie heeft verschillende doelstellingen op het gebied van de arbeidsmarkt, gericht op duurzame inzetbaarheid en inclusiviteit. Door de inzet van SR wordt de verantwoordelijkheid hiervan gedeeld met opdrachtnemers. De provincie Noord-Holland heeft een SR-beleid met een doelgroepwaardenmodel en wil weten of er binnen het beleid ruimte is om een bredere invulling te geven aan SR. En zo ja, hoe dit geïntegreerd kan worden met het bestaande doelgroepwaardenmodel.

Op basis van onze analyse hebben we een aantal punten gevonden die het SR-beleid van de provincie Noord-Holland kunnen versterken. Namelijk, het hanteren van een (nog) bredere focus op maatschappelijke impact, het maken van een koppeling met het arbeidsmarktbeleid en meer expliciete erkenning van sociaal ondernemers en sociale initiatieven. Een versterking van SR met andere inkoopthema's en waar mogelijk het versterken van de samenwerking met de arbeidsmarktregio's in de provincie behoren tot de mogelijkheden.

Daaruit vloeit voort dat inspanningen door opdrachtnemers die bijdragen aan bovengenoemde punten gewaardeerd worden in het doelgroepwaardenmodel. Daarvoor doen we ook een aantal aanbevelingen namelijk, het hoger waarderen van de NUG-doelgroep (niet uitkeringsgerechtigden) en het waarderen (maar niet vrijstellen van de verplichting) van bedrijven met een PSO-30+ certificaat (Prestatieladder Sociaal

Ondernemen), het verbreden van wat wordt verstaan onder maatschappelijke impact en het waarderen (en dus stimuleren) van samenwerking met de markt, binnen de sector.

We onderbouwen onze aanbevelingen vanuit de rol van de provincie, in vergelijking met andere aanbestedende diensten en zetten het in perspectief in een wisselende arbeidsmarkt-conjunctuur.

	Kwaliteit	Verbeterpunt
Beleid	- Er is een overzichtelijk doelgroepwaardenmodel - Er is ruimte voor maatwerk - Inkoopbeleid geeft voldoende ruimte voor MVOI (maatschappelijk verantwoord ondernemen en inkopen)	- Waardering van bredere maatschappelijke impact in het model kan worden uitgebreid - Ruimte voor koppeling tussen SR en arbeidsmarktbeleid - Explicieter erkennen van sociale ondernemers - Kansen voor provincie om rol te pakken in de uitbreiding regionaal SR-beleid
Doelgroep-waardenmodel	- Helder en eenduidig, praktisch goed uitvoerbaar - Vergelijkbaar met dat van (grote) regiogemeenten - D.m.v. NUG-doelgroep kunnen werklozen in brede zin aan het werk geholpen worden - Waardering voor bedrijven met PSO-trede 1 t/m 3 certificaten	- Waardering NUG-doelgroep is laag in vergelijking met andere doelgroepen in dit model - PSO-trede 1, 2 en 3 certificaten worden minimaal gewaardeerd - PSO-30+ bedrijven worden niet vermeld - Mogelijkheden tot waarderen van inspanningen t.b.v. arbeidsontwikkeling, scholing en samenwerking met de markt (sector) kunnen worden uitgebreid

Aanbevelingen

Beleid

1. Denk als provincie na over wat hoort bij het maken van maatschappelijke impact in de breedste zin van het woord, ten opzichte van SR wat vaak enkel het inzetten op arbeidsparticipatie van kwetsbare doelgroepen inhoudt. Opdrachtnemers kunnen in bredere zin een bijdrage leveren aan de versterking van de lokale werkgelegenheid. In het coalitieakkoord[7] beschreven als een optimaal vestigingsklimaat.
2. Maak de koppeling tussen SR en het arbeidsmarktbeleid explicieter, zodat opdrachtnemers van de provincie een bijdrage kunnen leveren aan arbeidsmarktdoelstellingen van de provincie.
3. Kijk samen met opdrachtnemers of zij met de inzet op SR ook een bijdrage kunnen leveren aan andere inkoopthema's[8] van MVOI (circulair, klimaatneutraal, sociaal en ethisch).
4. Indien dit meerwaarde oplevert voor de provincie, overweeg dan meer samenwerking met de arbeidsmarktregio's binnen de provincie om te streven naar meer eenduidig beleid en overeenkomende doelgroepwaarden. Dit is een wens van de markt.
5. Benoem explicieter dat inschakeling van en inkoop bij sociaal ondernemers door opdrachtnemers wordt erkend als mogelijke SR-invulling. We adviseren dat een financiële bijdrage aan een maatschappelijk doel altijd in combinatie gebeurt met SR inspanning binnen het bedrijf of door de ondernemer zelf.
6. Hanteer voor de definitie van een sociale onderneming de norm dat tenminste 50% van de inkomsten van de onderneming wordt gegenereerd uit de verkoop van een product of dienst en tenminste 30% van het personeelsbestand bestaat uit mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hiermee is altijd aandacht voor arbeidsparticipatie. Dit lijkt op de Europese definitie van een social enterprise. De missie van een social enterprise is echter niet altijd gericht op arbeidsparticipatie, voor SR is dit wel van belang.

Doelgroepwaardenmodel

7. Waardeer de NUG-doelgroep hoger, met een SR-waarde van €20.000 per jaar, meetellend voor de duur van de opdracht.
8. De PSO-trede 1, 2, en 3 certificaten staan vermeld in het doelgroepwaardenmodel. We adviseren deze waardering te verhogen naar 5, 10 en 25% van de SR-verplichting. Wat betreft PSO 30+-bedrijven is ons advies om hen een korting van 50% van de totale SR-verplichting te bieden.
9. Verruim wat wordt verstaan onder maatschappelijke activiteiten. Ook activiteiten gericht op (bijvoorbeeld) de bestrijding van eenzaamheid, taalontwikkeling, kinderopvang, schuldhulpverlening en vermindering van psychische klachten kunnen indirect bijdragen aan arbeidsparticipatie. Kort gezegd, alles wat bijdraagt aan de maatschappelijke ontwikkeling van kwetsbare doelgroepen, valt onder maatschappelijke activiteiten.

7 Duurzaam doorpakken! Coalitieakkoord 2019-2023 GROENLINKS, VVD, D66 en PARTIJ VAN DE ARBEID
8 Inkoopbeleid provincie Noord-Holland 2021 – 2024

10. Blijf de markt betrekken bij arbeidsontwikkeling (opleiden en werkfit maken van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt). Daag opdrachtnemers uit om een creatieve bijdrage te leveren aan een bestaand arbeidsmarktinitiatief, in tijd en inzet, of laat ze een eigen initiatief opzetten. De opdrachtnemer dient een plan in, wat het Team SR vervolgens beoordeelt en een SR-waarde aan geeft.
11. Waardeer inspanningen geleverd door de opdrachtnemer op basis van werkelijke kosten en vermeld dit in het doelgroepwaardenmodel, we adviseren om hier flexibel mee om te gaan. Hieronder vallen bijvoorbeeld gemaakte begeleidingskosten (bijvoorbeeld jobcoaching) en kosten voor opleiding. Erkende en (nog) niet erkende bedrijfsopleidingen vallen daar ook onder. De bewijslast blijft altijd bij de opdrachtnemer.

Onderbouwing aanbevelingen

Rol provincie als opdrachtgever

De reden dat de provincie Noord-Holland SR opneemt in haar inkoopopdrachten is omdat zij als aanbestedende dienst maatschappelijke impact wil genereren met haar inkoopkracht: “De Provincie Noord-Holland investeert in SR omdat het de kans op werk vergroot voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en tegelijk bijdraagt aan de economie en werkgelegenheid in deze provincie.”[9] De provincie voert dat met succes uit. Jaarlijks worden de resultaten gerapporteerd aan GS. Hiermee zijn tussen 2016 en 2022 tenminste 489 kandidaten aan werk(ervaring) geholpen[10].

In tegenstelling tot andere aanbestedende diensten als gemeenten, heeft de provincie geen bestand met werkzoekenden of kandidaten die een uitkering ontvangen. De provincie heeft daarom geen direct financieel belang bij de inzet van SR. De provincie vindt de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in het kader van Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en Inkopen (MVOI) belangrijk omdat het een bijdrage levert aan een inclusieve samenleving waarin iedereen mee kan doen1. Een andere doelstelling die de provincie heeft, is om met het arbeidsmarktbeleid in te spelen op arbeidsmarktontwikkelingen. Met het Manifest Werken en Ontwikkelen[11], het arbeidsmarktbeleid en bijbehorende uitvoeringsagenda[12] wordt bijvoorbeeld ingezet op duurzame inzetbaarheid, van werk naar werk en leven lang ontwikkelen. In het coalitieakkoord1 wordt nadrukkelijk de koppeling gemaakt tussen SR en het diversiteitsbeleid. Door de inzet op SR wordt de verantwoordelijkheid van al deze doelstellingen gedeeld met opdrachtnemers van de provincie. Ons advies om nog meer resultaten te kunnen boeken, is om als provincie een visie op te stellen over de (nog) bredere focus die hoort bij het maken van maatschappelijke impact ten opzichte van SR, wat vaak nog enkel het inzetten op arbeidsparticipatie van kwetsbare doelgroepen inhoudt (Aanbeveling 1.). Denk hierbij aan activiteiten rondom de opdracht die bij kunnen dragen aan de lokale werkgelegenheid. In het coalitieakkoord wordt dit beschreven als een optimaal vestigingsklimaat. De juridische haalbaarheid moet hier wel aan het bestek getoetst worden.

Samenhang SR- en arbeidsmarktbeleid

Ook binnen het huidige beleid liggen er kansen voor de provincie, om opdrachtnemers te betrekken bij het behalen van doelen in het arbeidsmarktbeleid en andere regionale economische doelstellingen. In de huidige, krappe arbeidsmarkt merken opdrachtnemers, net als de provincie, dat mensen die nog werkloos zijn, vaak niet snel bemiddelbaar zijn naar de arbeidsmarkt. Deze doelgroep kampt met een diversiteit aan problemen waardoor ze zich moeilijk op het werk kunnen concentreren of ervaren drempels om überhaupt aan het werk te gaan. Er is extra begeleiding nodig om hen wel die stap te laten zetten en ondernemers zijn meer dan ooit bereid om hierin gezamenlijk op te trekken.

In het Manifest Werken en Ontwikkelen in Noord-Holland wordt geadviseerd in te zetten op publiek-private samenwerkingsverbanden (ook wel PPS-constructies of campussen genoemd). Door hier expliciet een koppeling te maken met SR worden opdrachtnemers met een SR-verplichting gestimuleerd zich hierbij aan te sluiten (Aanbeveling 2). Daarnaast ontstaan er extra kansen om andere inkoopthema’s als duurzaamheid, energietransitie, diversiteit en een inclusieve arbeidsmarkt2 ook mee te nemen, als wordt nagedacht over hoe deze thema’s door middel van SR versterkt kunnen worden (Aanbeveling 3.). Een voorbeeld hiervan is de inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt bij een lokaal bedrijf dat circulair verantwoorde materialen produceert voor bijvoorbeeld bouwprojecten van de provincie.

9 Adviesrapport social return Provincie Noord-Holland, september 2015
10 Social return bij de provincie Noord-Holland 2016-2022
11 Manifest Werken en ontwikkelen 2030 Noord-Holland, maart 2021
12 Beleidsnotitie Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs 2021-2023

Regionaal SR-beleid

In den lande zijn ontwikkelingen gaande waarbij provincies een meer coördinerende rol pakken, in de uniformering van regionaal SR-beleid. Het SR-beleid van de provincie Noord-Holland is reeds met een aantal arbeidsmarktregio's afgestemd. Met grote gemeenten als Amsterdam en Haarlem zijn kleine verschillen te zien. Het voordeel van regionale samenwerking voor ondernemers, is dat ze in buurgemeenten niet tegen verschillende regels aanlopen en zo kunnen eerder genoemde campussen op grotere schaal worden ingezet ook kan gezamenlijk bepaald worden hoe om te gaan met sociale ondernemers. Er zou bijvoorbeeld een (boven-) regionaal inkoopplatform gebruikt kunnen worden om de sociale ondernemers meer in de spotlight te zetten. Daarnaast helpt het in de beeldvorming naar samenwerkingspartners en voor de profilering naar andere aanbestedende diensten. De inspanning die geleverd moet worden voor verbetering in het regionaal SR-beleid, moet wel in verhouding staan met de opbrengsten (Aanbeveling 4.). Mogelijk zijn de verschillen in de regio Noord-Holland en de mogelijke opbrengsten te klein voor de provincie om hier een actieve rol in te nemen.

Sociale initiatieven

Een van de aanleidingen van het onderzoek is dat opdrachtnemers de wens hebben om meer aan te sluiten bij bestaande sociale initiatieven en sociale ondernemingen willen inschakelen bij de invulling van hun SR-verplichting. Uit de gesprekken met de provincie komt naar voren dat voor hen het belangrijkste doel van SR is dat bedrijven zelf socialer ondernemen. Louter een financiële bijdrage leveren aan een goed doel, is onvoldoende. De provincie, gemeenten en bedrijven samen hebben namelijk een grote gedeelde opgave om de arbeidsmarkt inclusiever te maken. Als een bedrijf hierbij op een structurele manier een sociale partner of sociale firma kan betrekken, dan heeft dat ook een toegevoegde maatschappelijke waarde.

Inkoop van een product of dienst bij sociale onderneming past al in het SR-beleid. We adviseren om dit explicieter te benoemen. Inspanning door de ondernemer kan bijvoorbeeld zijn, de inzet van HR-personeel of het bieden van financieel advies ten behoeve van het maatschappelijke doel. Daarnaast adviseren we om te beschrijven dat een financiële bijdrage aan een maatschappelijk doel altijd in combinatie gebeurt met SR inspanning binnen het bedrijf of door de opdrachtnemer zelf (Aanbeveling 5.) Het is een mogelijkheid om de financiële bijdrage te maximeren, bijvoorbeeld tot 25% van de totale SR-verplichting. Dat gezegd hebbende is het vaak voor alle partijen de moeite waard om kansen te benutten als daar een sociale ondernemer voor ingezet kan worden. Zeker wanneer een regiogemeente deze sociale ondernemer al positief heeft beoordeeld.

Definitie sociale onderneming

Er zijn verschillende definities van wat een ondernemer sociaal maakt. De grote regiogemeenten, Amsterdam en Haarlem hanteren verschillende definities. Amsterdam hanteert de regel dat tenminste 30% van het personeel moet uit een kwetsbare doelgroep komen en tenminste 50% van de opbrengsten moet komen uit de verkoop van producten of diensten. Haarlem gaat uit van erkende sociale ondernemers, die dat aantonen door middel van een certificering. Hun definitie lijkt meer op de Europese definitie van een Social Enterprise.
Net als de Code Sociale Ondernemingen gaan ze er vanuit dat sociale ondernemingen wel een winstoogmerk hebben, maar dit als middel zien om impact te creëren: "Impact first". Deze impact kan echter breder zijn dan alleen arbeidsparticipatie van kwetsbare doelgroepen. Social Enterprise NL faciliteert vooral een leer-netwerk voor de sociale ondernemers en biedt een platform aan deze ondernemers door het platform Buy Social[13]. We adviseren om ten minste deze Europese definitie te hanteren (Aanbeveling 6.), maar er zijn meer methoden.

Bijvoorbeeld de PSO (Prestatieladder Sociaal Ondernemen)[14]. PSO is een wetenschappelijk onderbouwd instrument van TNO[15]. Hierbij wordt voornamelijk gekeken naar het aantal mensen uit kwetsbare groepen dat bedrijven in dienst hebben en hoeveel het bedrijf op indirecte wijze (bijvoorbeeld door zelf sociaal in te kopen) bijdraagt aan arbeidsparticipatie. Bedrijven met een PSO-trede-certificaat worden eens per twee jaar ge-audit en ook PSO biedt een inkoopplatform.

Een organisatie kan ook op andere wijzen aantonen sociaal te ondernemen. Ondanks dat de bewijslast altijd bij de opdrachtnemer ligt, verhoogt het controleren ervan de werkdruk bij het Team SR van de provincie. We raden aan om op dit vlak de samenwerking te zoeken met de verschillende gemeenten en/of arbeidsmarktregio's en gebruik te maken van bestaande platforms zoals het Kennemer Inkoopplatform (KIP)[16] en de Amsterdamse

13 buy-social.nl
14 PSO Nederland, https://pso-nederland.nl/
15 https://tno.nl/nl/over-tno/organisatie/
16 https://kennemerinkoopplatform.nl/

sociale firma's. Gemeenten proberen een laagdrempelig platform te bieden aan de 'eigen' ondernemingen die aan de definitie sociaal voldoen. Daarmee hoeft de provincie dat niet nog een keer apart uit te zoeken.

Doelgroepwaardenmodel

De Provincie Noord-Holland hanteert haar eigen doelgroepwaardenmodel[17]. Hiermee maakt de provincie voorafgaand aan alle aanbestedingen duidelijk welke mogelijkheden een opdrachtnemer heeft om diens SR-verplichting in te vullen. Het model is helder en daarmee praktisch goed uit te voeren. Een wijziging van het model heeft gevolgen voor de praktijk in die zin dat het monitoringssysteem (WIZZR) zal moeten worden aangepast. Voor het wijzigen van dit model bij lopende contracten is juridische toetsing nodig. Op basis van voortschrijdend inzicht, kunnen wijzigingen doorgevoerd worden die passen bij de tijdsgeest indien beide partijen hiermee akkoord gaan en er geen wezenlijke wijzigingen zijn.

Vergelijking andere aanbestedende diensten

De fictieve, financiële waarde van de bouwblokken wordt bepaald door een schatting te maken van de begeleidingsbehoefte en de besparing op de uitkeringslasten (zie bijvoorbeeld gemeente Utrecht)[18]. Over het algemeen is te zeggen dat de waarde van de bouwblokken redelijk overeenkomen, met regiogemeenten en andere aanbestedende diensten. In een tijd van hoge inflatie en oplopende kosten voor ondernemers is te beargumenteren om de bedragen te indexeren om ondernemers extra te stimuleren. Ons advies is om te overwegen of een indexering, zeker bij langlopende contracten, opweegt tegen kosten van aanpassingen in WIZZR. Een andere mogelijkheid ter aanscherping van het model is om extra waarde toe te kennen aan doelgroepen of sectoren waarvan de provincie denkt dat het maatschappelijk belang in de regio extra hoog is, om zo ondernemers extra te stimuleren. Dit kan door het toevoegen van extra bonuswaarden.

Aanscherping doelgroepwaarden

De doelgroepen die in het actuele model worden benoemd lijken te volstaan. D.m.v. de categorie NUG (niet uitkeringsgerechtigden), kunnen overige doelgroepen zoals werklozen in de breedste zin van het woord reeds meegeteld worden. De SR-waarde van de NUG-doelgroep is relatief laag, vergeleken met andere doelgroepen laag (€10.000 t.o.v. €30-45.000 voor een bijstandsgerechtigde). Terwijl de maatschappelijke impact van een plaatsing juist hoog kan zijn. Ook voor opdrachtnemers is dit waardevol omdat deze doelgroep vaak snel beschikbaar is voor werk. We zien in deze doelgroep veel onbenut arbeidspotentieel. We adviseren om deze waarde te verhogen naar €20.000 (Aanbeveling 7.). Er zal door ondernemers, gemeenten en sociale ondernemers goed gezocht moeten worden om deze doelgroep te bereiken. Het CBS geeft aan dat er landelijk meer één miljoen mensen behoren tot het onbenutte arbeidspotentieel[19].

Waardering PSO-trede certificaten

De PSO-trede 1, 2, en 3 certificaten staan vermeld in het doelgroepwaardenmodel. Deze worden nu minimaal gewaardeerd, we adviseren deze waardering te verhogen naar 5, 10 en 25% van de SR-verplichting (Aanbeveling 8.). We adviseren om inkoop bij sociale ondernemingen (waaronder PSO-30+), door opdrachtnemers wel met de verplichting te verrekenen, maar om de SR-verplichting van PSO-30+ bedrijven niet volledig kwijt te schelden. Het voorstel is om dat voor de helft te doen, zodat de inspanning op het behalen van het PSO-certificaat wordt gewaardeerd en het Team SR ook in contact kan blijven met deze partijen en uitdagingen gezamenlijk kan aanpakken.

Bredere maatschappelijke impact

MVO-activiteiten

Het actuele doelgroepwaardenmodel van de provincie biedt al ruimte voor invullingen door het uitvoeren van maatschappelijke activiteiten. De SR-waarde die hiervoor staat (€250 per uur) is hoog vergeleken met de grote gemeenten in Noord-Holland (vaak €100 per uur). Een uitdaging met MVO-activiteiten is dat zij vaak wat verder afstaan van het voorwerp van de opdracht, de relatie met het voorwerp zou dan in het geding komen.

Zoals eerder benoemd bieden het coalitieakkoord en het inkoop- en diversiteitsbeleid voldoende aanleiding om ook inspanningen die een bredere maatschappelijke impact hebben te waarderen als SR. Een manier voor de provincie om hiermee om te gaan is door dit te beschrijven in het beleid. Als voor inschrijving helder is wat

17 Doelgroepwaardenmodel met ingang van 1 januari 2020
18 https://www.utrecht.nl/werk-en-inkomen/aan-het-werk/social-return/bouwblokkenmodel-social-return/
19 https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-beroepsbevolking/werkloos

wordt verstaan onder 'brede maatschappelijke impact' hebben alle inschrijvers dezelfde kansen (Aanbeveling 9.). Wij adviseren om dit te doen, omdat het juridisch risico laag is. We zien dit tegenwoordig bij veel gemeenten gebeuren in de uitvoering. Er is hierover tot op heden nog geen jurisprudentie omdat het de ondernemer waarschijnlijk meer mogelijkheden tot invulling geeft.

Sociale initiatieven

Een mogelijkheid om opdrachtnemers te stimuleren om bredere maatschappelijk impact te maken is door ze uit te dagen een creatieve bijdrage te leveren aan een (bestaand) sociaal initiatief, in tijd en inzet (Aanbeveling 10.). Het Team SR kan opdrachtnemers faciliteren door erkende sociale initiatieven aan te dragen, maar een opdrachtnemer kan ook initiatiefnemer zijn van een eigen project. Een sociaal initiatief kan erop gericht zijn om samenwerking in de branche te stimuleren. Om zodoende gezamenlijk een bijdrage te leveren aan de arbeidsontwikkeling van mensen uit de doelgroep, bijvoorbeeld opleiden of werkfit maken. Een ander doel kan zijn om bestaand personeel de ruimte te geven om zich te ontwikkelen naar hogere functies en zo (aantoonbaar) ruimte te creëren in functies die meer geschikt zijn voor mensen met een langere afstand tot de arbeidsmarkt. Dit laatste wordt ook wel het schoorsteeneffect genoemd. Er kan extra maatschappelijke impact gecreëerd met een dergelijk initiatief, wanneer dit wordt uitgevoerd door werknemers die anders zouden zijn uitgevallen. Tevens ontstaat er ruimte voor innovatie, ontwikkeling van nieuwe manieren om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk te helpen en te houden. Het is aan te raden hierbij ruimte te houden voor onvoorziene omstandigheden andere mogelijkheden zijn om te onderzoeken of de provincie een bonus kan geven aan bedrijven die zich extra inspannen voor hun (krappe) sector. Er kan ruimte zijn voor innovatie, voor verduurzaming en ruimte voor meebewegen met de maatschappij of de markt. Ruimte betekent ook dat het mis kan gaan, daarom is een strategie nodig om daarmee om te gaan.

De opdrachtnemer dient een SR-plan of initiatiefplan in, waar vervolgens door het Team SR van de provincie een SR-waarde aan wordt verbonden. Daarnaast wordt geadviseerd om door de opdrachtnemer (extra) gemaakte begeleidingskosten, bij het aannemen van een persoon uit de doelgroep te verrekenen met de SR-verplichting (Aanbeveling 11.). Ons advies is om hier flexibel mee om te gaan en alle extra gemaakte kosten te verrekenen, als de opdrachtnemer kan verantwoorden dat er geen voorliggende hulpverlening beschikbaar was en dat het de werknemer in dienst houdt. Zo kunnen ook (extra) praktijkbegeleiding, schuldhulpverlening en het faciliteren van kinderopvang hieronder vallen.

Conclusie

We zien zeker ruimte binnen het bestaande beleid om een bredere invulling te geven aan SR. Het bestaande doelgroepwaardenmodel kan met een paar kleine wijzigingen aangescherpt worden, maar vooral het opstellen van een visie op brede maatschappelijke impact en het maken van een koppeling tussen SR en het arbeidsmarktbeleid kan opdrachtnemers de ruimte bieden om een bijdrage te leveren aan sociale initiatieven. Wat daarnaast van groot belang is voor de provincie, is dat de huidige aandacht en opzet van het Team SR gehandhaafd blijft. Ook de huidige website is ook een aparte vermelding waard, omdat deze helder is, makkelijk vindbaar en praktisch voor opdrachtnemers. Juist daarom is de uitvoering van SR nu al zo succesvol.

HAARLEM, JANUARI 2023

Colofon

Uitgave
Provincie Noord-Holland
Postbus 123 | 2000 MD Haarlem
Tel.: 023 514 31 43 | Fax: 023 514 40 40
www.noord-holland.nl
post@noord-holland.nl

Eindredactie
Provincie Noord-Holland
Sector Inkoop

Fotografie
Provincie Noord-Holland

Grafische verzorging
The Creative Hub

Haarlem, januari 2023

Provincie Noord-Holland

Social return in één oogopslag

Creëren van kansen voor iedereen met afstand tot de arbeidsmarkt

148 contractpartners
met social return verplichting
(jan. 2015 – jan 2023)

€ 1.394.531,00 sociaal ingekocht
door contractpartners bij een sociale onderneming

550 mensen
met afstand tot de arbeidsmarkt aan werk(ervaring) geholpen

3.034 uur sociale initiatieven
gericht op arbeidsparticipatie ondersteund

Aantal mensen per doelgroep ingezet door contractpartners

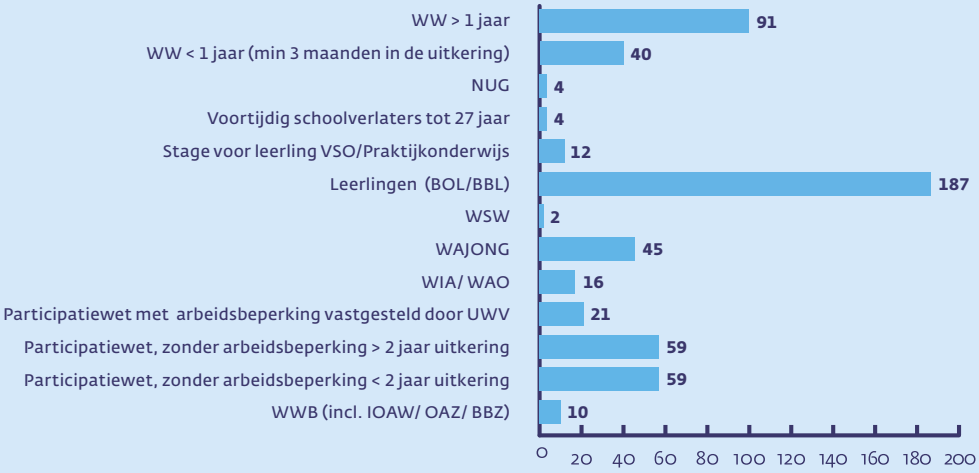

Het percentage social return varieert tussen de 1% en 7%. Social return is toegepast bij 116 diensten en 32 werken. De gegevens zijn cumulatief.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.J.A.C. in 't Veen
CZ/SI

Telefoonnummer +31235144736
veenm@noord-holland.nl

Verzenddatum
15 FEB. 2023

Kenmerk
316511/1968302

Uw kenmerk

Betreft: Advies herijking social return beleid 2023

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Advies herijking social return beleid 2023

Social return wordt door de Provincie Noord-Holland toegepast als bijzondere uitvoeringsvoorwaarde en is daarmee een verplichting voor onze contractpartners. Conform GS-besluit van 3 december 2019 is het social return beleid onlangs herijkt. Uit deze herijking en onze jaarlijkse rapportage blijkt dat onze werkwijze goed werkt en dat wij goed in staat zijn om met onze contractpartners een zinvolle invulling te geven aan de social return verplichting.

De afgelopen drie jaren is het aantal contracten met een social return verplichting toegenomen van 51 naar 148 mede door verruiming van het social return beleid in 2020. De komende jaren wordt stabilisatie verwacht omdat social return inmiddels bij de gehele inkoopportefeuille wordt toegepast.

In de periode 2015-2022 hebben 550 mensen met afstand tot de arbeidsmarkt werk(ervaring) opgedaan via de contracten van de provincie. Ook hebben contractpartners bijgedragen door het leveren van kennis aan sociale initiatieven gericht op arbeidsparticipatie en door sociaal in te kopen. Zie www.noord-holland.nl/socialreturn voor mooie voorbeelden hoe onze contractpartners in de praktijk invulling geven aan social return.

De recente herijking is door Inkoop uitgevoerd in samenwerking met adviesbureau InterPactum. De herijking bevat diverse aanbevelingen om de maatschappelijke impact van social return nog verder te vergroten en meer kansen te creëren voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. In bijlage 1 is verwoord hoe de provincie opvolging gaat geven aan de aanbevelingen.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Zo komt er een verkenning of social return een instrument kan zijn om het provinciale arbeidsmarktbeleid te versterken en wordt een bredere invulling van contractpartners toegestaan. Hierbij kan gedacht worden aan activiteiten die bijdragen aan de brede ontwikkeling van kwetsbare doelgroepen, bijvoorbeeld gericht op taalontwikkeling, schuldhulpverlening en vermindering van psychische klachten. Ook wordt het mogelijk een financiële bijdrage te geven aan initiatieven gericht op arbeidsparticipatie.

Na de verkenning wordt het Doelgroepwaardenmodel, waarin staat hoe de inspanning van contractpartners gewaardeerd wordt, aangepast en waar mogelijk in lijn gebracht met andere aanbestedende diensten.

Naast opvolging van deze aanbevelingen blijven we kijken naar kansrijke mogelijkheden om opdrachten rechtstreeks aan een sociale onderneming of SW-bedrijf te gunnen.

Tot slot
We stellen voor om over vier jaar opnieuw terug- en vooruit te kijken en in het eerste kwartaal 2027 het social return beleid te herijken.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

2 bijlagen

Advies herijking social return

Eén oogopslag

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12505
Extern Zaak ID	1913401
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	16.k
Titel	Arbeidsmarkt: Uitvoeringsregeling subsidie versterking en verduurzaming van regionale techniek en technologiecampussen Noord-Holland 2023 (C-agenda commissie 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/RE&E

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De provincie stelt 900.000 euro subsidie beschikbaar voor de versterking en verduurzaming van regionale techniek en technologiecampussen Noord-Holland. Campussen zijn belangrijk voor een duurzame en veerkrachtige Noord-Hollandse arbeidsmarkt.

Provincie Noord-Holland

2023 *

PROVINCIAAL BLAD

Besluit van Gedeputeerde Staten van Noord-Holland van 11 april 2023, nr. 1913401, tot vaststelling van de Uitvoeringsregeling subsidie versterking en verduurzaming van regionale techniek- en technologiecampussen Noord-Holland 2023

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland;

Gelet op artikel 2 van de Algemene subsidieverordening Noord-Holland 2011;

Overwegende dat het, mede gelet op de uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs 2021-2023, vastgesteld op 30 november 2021, wenselijk is de bestaande samenwerking via regionale in Noord-Holland te versterken en te verduurzamen;

Besluiten vast te stellen:

Uitvoeringsregeling subsidie versterking en verduurzaming van regionale Techniek- en Technologiecampussen Noord-Holland 2023

Artikel 1
In deze regeling wordt verstaan onder:

a. aanjagende organisatie; de rechtspersoon zoals opgenomen in de tabel in bijlage 1, die de doelstelling en de taken van de regionale techniek- en technologiecampus tot uitvoering brengt;
b. meerjarenprogramma: een programma op operationeel niveau inzake de lijnen kiezen, leren, werken en innoveren;
c. regionale techniek- en technologiecampus: een bestaand virtueel kennis- en netwerkplatform van onderwijsinstellingen voor ten minste middelbaar en hoger beroepsonderwijs, bedrijven en overheden.

Artikel 2
1. Subsidie wordt verstrekt aan de aanjagende organisatie.
2. Bij de uitvoering van de activiteiten zijn ten minste twee onderwijsinstellingen voor middelbaar en hoger beroepsonderwijs, één bedrijf en één overheidsinstantie betrokken.
3. Voor zover de rechtspersoon een eigen ondernemingsdoel heeft, geldt voor subsidiabele activiteiten vanwege staatssteunregels een extra verplichting als opgenomen in artikel 13, eerste lid, onder d.

Artikel 3
Subsidie kan worden verstrekt voor de volgende activiteiten van de aanjagende organisatie ten behoeve van de versterking van het samenwerkingsverband:
a. het vergroten en onderhouden van het samenwerkingsverband;
b. het ontwikkelen van activiteiten of projecten met partners ten behoeve van het meerjarenprogramma;
c. organiseren van vrij toegankelijke kennis- of netwerkbijeenkomsten;
d. communicatie over en promotie van het samenwerkingsverband of van het meerjarenprogramma of een programmaonderdeel;
e. het beheren van de rechtspersoon van de aanjagende organisatie;
f. het voeren van het secretariaat.

Artikel 4
1. De subsidiabele activiteit wordt voor ten minste 20% gefinancierd door het bedrijfsleven.
2. Bij de berekening van de financiering door het bedrijfsleven kunnen personeelskosten worden opgevoerd tot een maximum uurtarief van € 80,- bruto.

Artikel 5
Een aanvraag om subsidie wordt ingediend door middel van een door Gedeputeerde Staten beschikbaar gesteld formulier en bevat ten minste:
a. het meerjarenprogramma met bijbehorende begroting voor de komende vier jaar, waarvoor op de website een format beschikbaar wordt gesteld;
b. een begroting van de kosten van de te subsidiëren activiteiten;
c. een financieringsplan van de kosten van te subsidiëren activiteiten, waarin is opgenomen voor welk bedrag en percentage welke partner bijdraagt aan deze begroting;
d. een inhoudelijke beschrijving van de te subsidiëren activiteiten;
e. de statuten van de rechtspersoon;
f. een organisatie- en communicatieplan;
g. een ondertekende verklaring waaruit de betrokkenheid van de verbonden partners zoals genoemd onder artikel 2, tweede lid, blijkt;
h. het logo van de aanvrager, waarmee de aanvrager het Manifest Werken & Ontwikkelen 2030 Noord-Holland onderschrijft en toestemming geeft voor het publiceren van het logo op de website van de provincie Noord-Holland gedurende de looptijd van de subsidieregeling.

Artikel 6
1. Een aanvraag om subsidie is tijdig ingediend indien de aanvraag is ontvangen binnen de periode van 16 mei 2023 vanaf 9:00 uur tot en met 27 september 2023 voor 17:00 uur.
2. Een aanvraag die buiten de in het eerste lid genoemde periode wordt ontvangen, wordt geweigerd.
3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 13 weken na ontvangst van de aanvraag om subsidie.

Artikel 7
Het subsidieplafond gedurende de looptijd van deze uitvoeringsregeling bedraagt:
a. € 800.000,- voor aanvragen die betrekking hebben op de subsidiabele activiteiten als genoemd in artikel 3;

b. € 100.000,- voor aanvragen die betrekking hebben op de subsidiabele activiteit als genoemd in artikel 12.

Artikel 8

1. Aanvragen om subsidie worden behandeld op volgorde van ontvangst.
2. Wanneer een aanvrager op grond van artikel 4:5 van de Algemene wet bestuursrecht de gelegenheid heeft gehad de aanvraag aan te vullen, geldt als datum van ontvangst van de aanvraag, de datum waarop de aanvraag is aangevuld.
3. Indien meerdere aanvragen op dezelfde dag worden ontvangen en door honorering van deze aanvragen het subsidieplafond wordt overschreden, wordt de aanvraag met de hoogste projectkosten als eerste in behandeling genomen.
4. Indien toepassing van het vorige lid er toe leidt dat aanvragen gelijk eindigen, wordt rangschikking van die aanvragen bepaald door loting.

Artikel 9

Subsidie wordt geweigerd indien:

a. Aan de aanvrager reeds een subsidie is toegekend op grond van artikel 3 of artikel 12 van deze regeling gedurende de looptijd van deze regeling;
b. De activiteit financieel niet haalbaar is;
c. De aanvrager een onderneming is die in moeilijkheden verkeert als bedoeld in paragraaf 2.2 van de Communautaire richtsnoeren inzake reddings- en herstructureringssteun aan niet-financiële ondernemingen in moeilijkheden (PbEU, 2014/C 249/01);
d. *Tegen* de aanvrager een terugvorderingsbevel is gegeven omdat eerdere steun onrechtmatig en onverenigbaar is verklaard met de interne markt.

Artikel 10

1. Subsidie wordt verstrekt voor:
   a. de kosten die direct samenhangen met de uitvoering van de activiteit;
   b. het opstellen van een controleverklaring over de getrouwheid van het financiële verslag over de subsidiabele activiteiten door een accountant.
2. Subsidie wordt niet verstrekt voor de kosten van huisvesting en inrichting.

Artikel 11

1. De subsidie bedraagt voor de activiteiten genoemd onder artikel 3 maximaal 30 % van de subsidiabele kosten tot een maximum van € 200.000;
2. Indien toepassing van het eerste lid zou leiden tot het overtreden van het verbod op het geven van staatssteun in de zin van artikel 107, eerste lid, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, wordt het subsidiebedrag in afwijking van het eerste lid zodanig vastgesteld dat het totaal van alle subsidies voor de activiteit niet hoger is dan het bedrag dat op grond van de van toepassing zijnde vrijstellingsverordeningen van de Europese Commissie verstrekt mag worden.
3. Gedeputeerde Staten verstrekken geen subsidies van minder dan € 5.000,-.
4. Bij subsidies van minder dan € 10.000,- wordt volstaan met subsidievaststelling zonder voorafgaande subsidieverlening.

Artikel 12

1. Aan de aanjagende organisatie, als genoemd in bijlage 2 die een aanvraag indient bij de nationale regeling “Opschaling duurzame Publiek-Private Samenwerking in het Beroepsonderwijs” van de Rijksdienst voor het Ondernemen, kan voor de dekking van de hogere begroting eenmalig maximaal € 50.000,- subsidie extra worden verstrekt.
2. Om in aanmerking te komen voor de subsidie als genoemd in het eerste lid gebruikt de aanjagende organisatie de via deze uitvoeringsregeling verleende subsidie als financiële inbreng op de begroting van de activiteit waarvoor de aanvraag bij de Rijksdienst voor het Ondernemen wordt aangevraagd.
3. De subsidie wordt verleend onder de opschortende voorwaarde dat de subsidieontvanger voor of bij het verzoek om vaststelling aantoont dat de Rijksdienst voor het Ondernemen een subsidie heeft verstrekt.

Artikel 13

1. Aan de subsidieontvanger worden de volgende verplichtingen opgelegd:
   a. de subsidieontvanger is bereid om de plannen en de resultaten te presenteren in de Leer- en Adviescommissie;
   b. de subsidieontvanger is bereid om jaarlijks op een openbare bijeenkomst en via een publicatie de activiteiten te presenteren en publiceren;
   c. de opgedane kennis en knowhow en de netwerkbijeenkomsten zijn voor een ieder toegankelijk;
   d. voor zover de rechtspersoon een eigen ondernemingsdoel heeft en er zowel economische als niet-economische activiteiten worden verricht, wordt voor de financiering, kosten en inkomsten van elk soort activiteit een gescheiden boekhouding gevoerd, op basis van consequent toegepaste en objectief te rechtvaardigen beginselen van kostprijsadministratie.
2. In de beschikking tot subsidieverlening wordt een termijn gesteld om de uitvoering van de gesubsidieerde activiteit af te ronden, van bij voorkeur twee maar uiterlijk drie jaar na subsidieverlening.

Artikel 14

1. Een aanvraag tot vaststelling wordt ingediend binnen 13 weken na voltooiing van de activiteit.
2. Gedeputeerde Staten stellen voor de aanvraag tot vaststelling een formulier beschikbaar op www.noord-holland.nl/Loket/Subsidies.
3. Gedeputeerde Staten beslissen binnen 13 weken na ontvangst van de aanvraag tot vaststelling van de subsidie.

Artikel 15

1. Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het provinciaal blad waarin zij wordt geplaatst.
2. Deze regeling vervalt met ingang van 31 december 2024.
3. Deze regeling wordt aangehaald als Uitvoeringsregeling subsidie versterking en verduurzaming van regionale techniek- en technologiecampussen Noord-Holland 2023.

Haarlem, 2023.

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland

A.Th.H. van Dijk, voorzitter.

H.J. Schartman, plaatsvervangend provinciesecretaris.

Uitgegeven op *

Namens Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

H.J. Schartman, plaatsvervangend provinciesecretaris.

Bijlage 1 – lijst aanjagende organisaties

Nr.	**Volledige naam**
1.	Stichting GreenPort Noord-Holland Noord – Alkmaar
2.	Dudoc XP – Heerhugowaard
3.	Stichting Vakschool Technische Installaties – Amsterdam
4.	House of Digital - Stichting Vakschool Technische Installaties – Amsterdam
5.	Stichting Purmervalley – Purmerend
6.	Coöperatie NexTechnician Mobiliteitstechniek - Amsterdam
7.	The Media Talent & Innovation Campus – Media Perspectives - Hilversum
8.	Stichting Greenport Aalsmeer –Aalsmeer

Bijlage 2

N	**Volledige naam**
1.	Stichting GreenPort Noord-Holland Noord – Alkmaar
2.	Stichting Vakschool Technische Installaties – Amsterdam

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
I.Noordhoek
BEL/REE

Telefoonnummer +31235145273
noordhoeki@noord-holland.nl

Verzenddatum

12 APR. 2023

Kenmerk
1913401/2003040

Uw kenmerk

Betreft: Uitvoeringsregeling subsidie, Versterking en Verduurzaming van regionale Techniek en Technologiecampussen Noord-Holland

Geachte leden,

Met deze brief informeren wij u over ons besluit om een uitvoeringsregeling subsidie versterking en verduurzaming van regionale Techniek en Technologiecampussen Noord-Holland open te stellen.

Deze regeling is onderdeel van de uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs 2021-2023, gericht op een duurzame en veerkrachtige Noord-Hollandse arbeidsmarkt en vastgesteld door GS op 30 november 2021. Het beleidsterrein arbeidsmarkt & onderwijs is onderdeel van uitvoeringsagenda Economie 2021-2023, waar wordt ingezet op de innovatieve kracht van het bedrijfsleven, een goed vestigingsklimaat, maar vooral ook groen herstel. Om te kunnen innoveren zijn mensen nodig die uitvoering kunnen geven aan het innoveren of het toepassen van innovaties. Tegelijk vraagt de huidige krapte en mismatch op de markt ook om innovatieve oplossingen voor het vervullen van vacatures en voor het kunnen uitvoeren van het werk met minder mensen. Door de snelle technologische ontwikkelingen moet zowel het bedrijfsleven als het onderwijs zich continu aanpassen aan nieuwe situaties.

Langdurige samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is van belang om gezamenlijk zowel zorg te dragen voor voldoende en goed opgeleide medewerkers als flexibel te kunnen reageren op veranderingen. Een goede aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt t.b.v. economie en arbeidsparticipatie is een belangrijk uitgangspunt.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Door samen te werken, in een campus op MBO en HBOniveau, ontstaan er veel meer concrete momenten om samen te innoveren, te ontwikkelen, te implementeren en vooral elkaar goed te leren kennen. Hierdoor wordt het gemakkelijker samen antwoorden te vinden op vraagstukken zoals de energietransitie en de krapte op de arbeidsmarkt. Bijvoorbeeld doordat meer studenten meewerken aan projecten van, en/of stages volgen bij, het bedrijfsleven en vervolgens verbonden blijven aan het bedrijf. Of huidige medewerkers die up-to-date bijgeschoold kunnen worden zonder in de schoolbanken te hoeven zitten. Maar ook belangstellenden uit andere sectoren (zijinstroom) kunnen goed begeleid aan de slag.

De provincie wil de samenwerking tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden blijven stimuleren met deze regeling voor campusvorming.

De ambitie is het realiseren van voldoende gekwalificeerde medewerkers in de techniek en technologie ten behoeve van de transitieopgaven, en het verstevigen van de innovatiekracht van bedrijven, waarbij we streven naar inclusiviteit.

Via een vijftal instrumenten wordt, samen met onze partners, invulling gegeven en voortgang gemaakt op dit beleid, te weten:

- Het faciliteren van (een aan elkaar verbonden) triple helix (multilevel, maar opgebouwd vanuit het MBO) campusstructuur in de regio
- Inzet van onze werkambassadeur als aanjager van provinciaal beleid
- Monitoring t.a.v. de ontwikkeling van de arbeidsmarkt
- Het manifest Werken & Ontwikkelen 2030 in Noord-Holland
- Technologietafels en ontwikkelcoalities

Campusvorming is een belangrijk instrument in de provinciale uitvoeringsagenda 2021-2023 en het coalitieakkoord "Duurzaam doorpakken" 2019. De regeling richt zich op duurzame bedrijfsvoering en mede-eigenaarschap van de partijen in de triple-helixsamenwerking van de campus.

Er wordt bovendien nauw samengewerkt met landelijk beleid en initiatieven zoals met het Platform Talent voor Technologie. Via gelden van het nationaal groeifonds (NGF) bieden zij mogelijkheden aan enkele bestaande publiek-private samenwerkingen, om te kunnen opschalen in activiteiten en daarmee het vergroten en versnellen van de impact.

Daarnaast wordt de bovenregionale samenwerking tussen de campussen gestimuleerd (op essentiële vraagstukken in de klimaatopgave).

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

p/v.

provinciesecretaris
H.J. Schartman

voorzitter
C.J. Loggen

1 bijlage

- De uitvoeringsregeling subsidie versterking en verduurzaming van regionale techniek- en technologiecampussen Noord-Holland

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon

H.A.J. Hermans

BEL/OMB

Telefoonnummer +31235145014

hermansh@noord-holland.nl

Verzenddatum

22 FEB. 2023

Kenmerk

1982070/1982079

Uw kenmerk

Betreft: Wijziging Uitvoeringsregeling subsidie kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland 2020 en vaststelling subsidieplafond 2023

Geachte leden,

Graag informeren wij u over het volgende onderwerp:
Wijziging Uitvoeringsregeling subsidie kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland 2020 en vaststelling subsidieplafond 2023.

Inleiding

De Uitvoeringsregeling subsidie kleinschalige activiteiten circulaire economie Noord-Holland 2020 is vastgesteld door Gedeputeerde Staten op 2 juni 2020. Deze uitvoeringsregeling maakt het mogelijk om subsidie te verstrekken voor activiteiten die bijdragen aan de bewustwording over circulaire economie en gedragsverandering van inwoners uit Noord-Holland op dit gebied.

De regeling richtte zich het afgelopen jaar op activiteiten van stichtingen en verenigingen die actief zijn op het vlak van de circulaire economie. Een kleine bijdrage in de kosten biedt veelal een ruggensteun om voorgenomen activiteiten te realiseren, die anders niet van de grond komen. In totaal zijn er in 2022 een vijftal initiatieven gesteund vanuit deze regeling. Zo is bijvoorbeeld een project gesteund dat als doel had om de potentie te laten zien van afgekeurd textiel als grondstof voor babykleding. Ook is een initiatief gesteund dat borstweringspanelen wilde upcyclen naar circulaire meubels.

Wijziging

De uitvoeringsregeling is recent geëvalueerd. Naar aanleiding van deze evaluatie is de regeling op een aantal punten aangescherpt en in gewijzigde vorm vastgesteld door Gedeputeerde Staten. Het ging hierbij om wijzigingen die de regeling beter uitvoerbaar maken. Daarnaast is door Gedeputeerde Staten besloten om de uitvoeringsregeling in 2023 opnieuw open te stellen met een subsidieplafond van €25.000,-.

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Dreef 3
2012 HR Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Tot slot

Informatie over de gehonoreerde subsidieaanvragen en de daarmee uitgevoerde activiteiten wordt gedeeld via de provinciale projectwebsite van het programma circulaire economie.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris

R.M. Bergkamp

voorzitter

A.Th.H. van Dijk

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	13020
Extern Zaak ID	1828254
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	17.a
Titel	Datacenter: Woo-besluit datacenters 2022 (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	CZ/JZ

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	**18 september 2023**

Toelichting

De Wet open overheid (Woo) regelt het recht op informatie van de overheid. Overheidsinformatie is meestal openbaar, maar de Woo kent een aantal gevallen waarin de gevraagde informatie niet openbaar kan worden gemaakt. Meer over de Woo is te vinden op www.noord-holland.nl/woo.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten

Uw contactpersoon
Dhr. mr. M.S. van Muiswinkel
CZ/JZ/WCD

Telefoonnummer 023 -514 3839
E-mail woo@noord-holland.nl

Verzenddatum

12 JULI 2023

Kenmerk
1828254/2067259

Uw kenmerk
Nvt

Betreft: Besluit Woo-verzoek inzake datacenters/datacenterstrategie

Geachte leden,

Met deze brief stellen wij u in kennis van bijgevoegde beslissing van 11 juli 2023 op een Woo-verzoek over datacenters en datacenterstrategie.

Op 21 april 2022 hebben wij een verzoek om informatie in het kader van de Wob ontvangen van een journalist. Op 1 mei 2022 is de Wob vervangen door de Wet open overheid (Woo). Omdat het besluit is genomen na inwerkingtreding van de Woo is deze van toepassing op het besluit.

Wij hebben, gelet op de omvang van het verzoek, namelijk oorspronkelijk zo'n 6000 documenten, met verzoeker nadere afspraken gemaakt over de afbakening van het verzoek. Het voorliggende besluit ziet daarmee op 1339 documenten. De documenten worden grotendeels openbaar gemaakt.

Ons besluit zal samen met de openbaar gemaakte documenten op de Woo-pagina van de website van de provincie Noord-Holland worden gepubliceerd, www.noord-holland.nl/woo

Hoogachtend,
Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
M.J.H. van Kuijk

voorzitter
A.Th.H. van Dijk

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

28 maart 2023

Rapport 'Naar meer slagvaardigheid'

Beste leden van de Algemene Vergadering,

De Statenverkiezingen zijn niet alleen van grote invloed op Nederland en onze provincies maar wellicht ook op uw provinciale betrokkenheid. Ik wens u veel wijsheid en inspiratie toe voor de komende periode. De AV-leden die wij helaas niet meer (terug) mogen verwelkomen, wil ik nogmaals danken voor hun inzet voor het IPO en alle goeds voor de toekomst toewensen.

Graag wil ik u informeren over hetgeen het bestuur in zijn vergadering van 10 maart heeft besloten over de aanbevelingen in het rapport 'Naar meer slagvaardigheid' en de AV-standpunten daarover.

Zoals tijdens de vergadering van 7 maart al kort is toegelicht, heeft het bestuur mij de opdracht gegeven om - langs de lijnen van het AEF-rapport, de inbreng van de AV en de bijdragen van de verschillende Staten - met voorstellen te komen die invulling geven aan scenario 0 en 1 en daarnaast het initiatief te nemen voor een verkenning van de scenario´s 2 en 3. Voorts heeft het bestuur besloten de ´laaghangend fruit´ maatregelen passend bij scenario 0 en 1 te implementeren en daar waar nodig de interne werkwijze op de provinciehuizen daar op aan te passen.

Tijdens de AV van dinsdagavond 7 maart vroeg u mij na afloop van de bestuursvergadering een beknopte terugkoppeling te geven hoe het bestuur met de verschillende aanbevelingen 1 tot en met 18 van scenario 0 en de voorstellen 19 tot en met 31 van scenario 1 wil omgaan. Hieronder loop ik de aanbevelingen langs:

1. Werken met een vierjarig bestuursprogramma: hiertoe heeft het bestuur besloten op 10 maart. Hier hoort ook aanbeveling nr. 6 bij om te kijken of na een Statenperiode de gezamenlijke inhoudelijke prioriteiten nog de juiste zijn.
2. Concrete afspraken over de wijze van terugkoppeling tussen GS en PS: deze aanbeveling raakt primair aan de interne werkwijze op de provinciehuizen, expliciet gericht op een betere informatiepositie voor de Staten. Deze aanbeveling was opgenomen in de notitie laaghangend fruit die met de AV en de Griffies was gedeeld ten behoeve van het gesprek over de aanbevelingen in/met de Staten. Het bestuur heeft deze aanbeveling van harte overgenomen.
3. en 4) Dit betreft aanbevelingen over de samenwerking in het IPO-bestuur. Deze zijn overgenomen en worden – daar waar relevant - meegenomen in de voorstellen van mei.
4. Zie ook 3.
5. Het bestuur volgt het standpunt van de AV dat geen functieprofiel voor bestuursleden of AV-leden (aanbeveling 10) dient te worden opgesteld.
6. Zie ook 1.
7. 'Maak explicieter duidelijk wat de statutaire rol van de AV is.' Wij zullen hier aandacht aan besteden in de kennismaking/inwerkperiode met de nieuwe AV-leden. We stellen het op prijs als hieraan ook aandacht wordt besteed in het overdrachtsdossier waar een aantal van u aan werkt.

8. Dit betreft de aanbeveling voor meer inhoudelijke en verdiepende gesprekken. De inbreng vanuit de AV was hierin niet eensluidend. We willen komende bestuursperiode aan de slag gaan met deze aanbeveling.
9. 'Maak als AV gemeenschappelijke afspraken over het ophalen van mandaat bij de eigen Statenleden en committeer elkaar hieraan.' Het zou zeer welkom zijn als deze aanbeveling in het overdrachtsdossier aandacht krijgt. Wij zullen deze meenemen in het inwerkprogramma en hopen dat de Statengriffies hier een bijdrage aan willen leveren.
10. Zie ook 5.
11. In de notitie 'laaghangend fruit' had het bestuur aangegeven open te staan voor een verkenning naar een financiële vergoeding voor AV-leden. De AV was in haar vergadering van 7 maart echter zeer helder en stelde daar geen behoefte aan te hebben. Dat neemt het bestuur over.

De aanbevelingen 12 tot en met 18 zijn met name geadresseerd aan het bestuur en het management van de vereniging. Het zijn relevante suggesties waar we positief tegen over staan maar waarover nog geen definitief standpunt is ingenomen.

De aanbevelingen 19 tot en met 24 betreffen de bestuurlijke aanbevelingen over de nadere inrichting van de commissie-structuur binnen de vereniging. Het is mijn streven om de voorstellen te presenteren in de bestuursvergadering van donderdag 11 mei. Daarbij wil ik ook een procesaanpak neerleggen over hoe we scenario 2 en 3 gaan verkennen. Daarna wil ik er in juni graag met de nieuwe AV over spreken. Ik hoop dat het bestuur uiteindelijk in zijn vergadering van 6 juli kan besluiten over een nieuwe overlegstructuur en de planning rond de verkenning naar scenario 2 en 3. Ik vind het belangrijk dat we na het zomerreces - met nieuwe colleges en nieuwe Staten - in een nieuwe overlegstructuur samen aan de slag kunnen met de grote opgaven die op ons bord liggen.

25. Over de aanbeveling voor een werkverband voor Statenleden en griffiers is in de AV noch het bestuur gesproken. In de bijdrage vanuit de Staten vind ik daarover evenmin expliciete stellingnames. Met Statenlid.Nu hebben de Statenleden hun eigen en zeer actieve vereniging. Ik treed in overleg met uw vereniging en vervolg graag met de nieuwe AV het gesprek of de behoefte aan een aanvullend werkverband binnen het IPO voor Statenleden bestaat.

26. Het voorstel om de AV-vergaderingen eventueel door de vice-voorzitter van de vereniging te laten leiden is door de AV op 7 maart afgewezen. Het bestuur heeft het standpunt van de AV overgenomen. Ook de voorzitter hecht er zelf aan om de AV te blijven voorzitten.

De aanbevelingen 27 tot en met 31 zijn aanbevelingen voor het management van de vereniging. Sommige suggesties heb ik inmiddels opgepakt, andere heb ik nog in overweging. Desgewenst kan ik u bij gelegenheid informeren over ontwikkelingen binnen de organisatie van uw vereniging.

Ik hoop u voor nu voldoende te hebben geïnformeerd. Schroom niet om mij te bellen of mailen als deze mail vragen oproept.

Met vriendelijke groet,
INTERPROVINCIAAL OVERLEG

algemeen directeur

Bundel - Algemene Vergadering van 27 juni 2023

1 Opening, mededelingen, agenda en verslag
   230627 AV 1a Conceptagenda AV 27 juni.docx
1.a Mondelinge mededelingen en vaststellen agenda AV 27 juni 2023
1.b Vaststelling verslag AV 7 maart
   230627 AV 1a Conceptverslag AV 7 maart.docx
1.c Mondelinge terugblik kennismakingsbijeenkomst 5 juni
2 Besluitpunten
2.a Jaarstukken 2022
   230627 AV 2a.0 Oplegnotitie Jaarstukken 2022.docx
   230627 AV 2a.1 Geconsolideerde jaarrekening 2022 vereniging IPO.docx
   230627 AV 2a.2 Jaarverslag 2022 IPO-bureau.docx
   230627 AV 2a.3 Jaarverslag 2022 IPO-BIJ12.docx
   230627 AV 2a.4 Besluit jaarstukken 2022.pdf
   230627 AV 2a.6 Restitutie-overzicht Jaarrekening IPO-BIJ12.xlsx
   230627 AV 2a.7 Vragen, antwoorden en opmerkingen IPO-Jaarstukken.pdf
2.b Voorjaarsnota 2023 IPO-bureau en IPO-BIJ12
   230627 AV 2b.0 Oplegnotitie voorjaarsnota 2023.docx
   230627 AV 2b.1 Voorjaarsnota 2023 IPO-bureau.docx
   230627 AV 2b.2 Voorjaarsnota 2023 IPO-BIJ12.docx
3 Bespreekstukken
3.a Klankbordgroep P&C en aanbesteding accountantsdiensten
   230627 AV 3a.0 Oplegnotitie klankbordgroep P&C aanbesteden accountantsdiensten.docx
3.b Kaderbrief 2024 IPO-bureau en IPO-BIJ12
   230627 AV 3b.0 Oplegnotitie kaderbrief 2024.docx
   230627 AV 3b.1 Kaderbrief 2024 IPO-bureau IPO-BIJ12.docx
3.c Traject ‘Naar meer slagvaardigheid’
   230627 AV 3c.1 Voorstel IPO-Bestuur 11 mei 2023 'Naar meer Slagvaardigheid'.pdf
3.d Overdrachtsdossier leden Algemene Vergadering
   230627 AV 3d Overdrachtsdossier leden Algemene Vergadering periode 2023 - 2027.pdf
4 Ter informatie
4.a Overzicht stand van zaken toezeggingen
   230627 AV 4a Voorbeeld vorige periode - overzicht stand van zaken toezeggingen.docx
4.b Belangrijke data 2023
4.c Statuten Vereniging IPO
   230627 AV 4c Statuten Vereniging IPO.pdf
4.d Overdrachtsdossier IPO
   230627 AV 4d Overdrachtsdossier vereniging IPO 2023.pdf
5 Rondvraag en sluiting

Algemene Vergadering

Op 27 juni 2023

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Conceptagenda

Betreft	Algemene Vergadering
Vergaderdatum en -tijd	27 juni 2023, 18:00 uur tot 20:00 uur
Locatie	Provinciehuis Utrecht, Archimedeslaan 6, 3584 BA Utrecht, Commissiekamer
Deelnemers	Jaap Smit voorzitter, Nelleke Vedelaar (Dr), penningmeester. Bram Schmaal en Hendri Meendering (Gr), Franco Achtien en Anja Keuter (Fl), Odile de Man en Noortje Flink (Ut), Vincent Kalk en Willemien Koning-Hoeve (NH), Annette Nijhuis en Ingeborg Hoogveld (Ov), Bart Megens en Jacques Michel Bloi (Li), Nico Uppelschoten en Gert-Jan Schuinder (Dr), Rik Loeters en Elrie Bakker-Derks (Gl), Antje Dees de Vries en Rinus van 't Westeinde (Zl), Maarten Goudzwaard en Christa Oosterbaan (Fr); Heidi Looij en Adem Negash (ZH). *AV-leden NB volgen nog.*
Verhinderd	-

1. Opening, mededelingen, agenda en verslag

a. Mondelinge mededelingen en vaststellen agenda AV 27 juni 2023
– Kennismakingsronde leden van de Algemene Vergadering

b. Vaststelling verslag AV 7 maart — Bijgevoegd

Toelichting: Het verslag van de vergadering van 7 maart is een verslag van de vorige AV-periode. Het verslag van de voorgaande vergadering wordt formeel vastgesteld in de volgende vergadering. Vervolgens wordt het vastgestelde verslag gepubliceerd op de website van het IPO (zie: https://www.ipo.nl/over-het-ipo/ipo-vergaderstukken/).

c. Mondelinge terugblik kennismakingsbijeenkomst 5 juni

2. Besluitpunten

a. Jaarstukken 2022 — Bijgevoegd

Kern van het onderwerp

Conform de statuten van de vereniging worden de jaarstukken door de leden van het IPO-bestuur ter goedkeuring aangeboden aan de Algemene Vergadering. Het bestuur van uw vereniging heeft de jaarstukken vastgesteld tijdens een bestuursvergadering op 31 mei jl. In de onderliggende jaarverslagen van IPO-bureau en IPO-BIJ12 is een uitgebreide toelichting op de resultaten, en de daarbij behorende lasten en baten, opgenomen.

Voorstel/ gevraagd besluit

De leden van de Algemene Vergadering worden gevraagd om de geconsolideerde jaarrekening 2022 van de vereniging IPO, alsmede van de daarop betrekking hebbende stukken, goed te keuren. Na goedkeuring volgt zoals gebruikelijk de restitutie van het positieve saldo aan de provincies.

b. Voorjaarsnota 2023 IPO-bureau en IPO-BIJ12 — Bijgevoegd

Kern van het onderwerp
Het IPO-bestuur heeft bij besluitvorming over de voorjaarsnota 2023 op 13 april 2023 een aantal begrotingswijzigingen vastgesteld. Deze begrotingswijzigingen hebben betrekking op de begroting van IPO-BIJ12 en worden derhalve door het IPO-bestuur aan de Algemene Vergadering ter goedkeuring voorgelegd. Voor het totale beeld en vanuit goed gebruik is ook de voorjaarsnota 2023 van het IPO-bureau toegevoegd.

Met de VJN IPO-BIJ12 worden begrotingswijzigingen voorgesteld die een totale provinciale bijdrage vragen van € 865.000. Deze begrotingswijzigingen betreffen (grotendeels) de ontwikkeling van de noodzakelijke functionaliteiten van de door IPO-BIJ12 beheerde applicaties voor, en in opdracht van, de provincies, en de noodzakelijke vernieuwing van verouderde applicaties.

Voorstel/ gevraagd besluit
Aan de Algemene Vergadering worden door uw bestuur de volgende begrotingswijzigingen ter goedkeuring voorgelegd een verhoging van de begroting 2023 van IPO-BIJ12 met € 865.000.

3. Bespreekpunten

a. Klankbordgroep P&C en aanbesteding accountantsdiensten Bijgevoegd

Kern van het onderwerp
Tijdens de vorige Statenperiode is er op initiatief van de penningmeester een P&C Klankbordgroep opgericht. Deze klankbordgroep bestond uit een aantal leden van de Algemene Vergadering en werd ondersteund door de griffiecontactpersonen. De P&C Klankbordgroep is opgericht om een aantal keer per jaar met de penningmeester van gedachten te wisselen over de ontwikkelingen van de P&C cyclus. Dit proces is zowel door de penningmeester van het IPO-bestuur als door de leden van de Algemene Vergadering als zeer positief ervaren.

Aanvullend heeft de Algemene Vergadering van de vereniging onder andere een statutaire rol in de benoeming van een nieuwe accountant krachtens artikel 16, lid 4 van de statuten van onze vereniging. Het bestuur stelt voor om de aanbestedingsprocedure op te starten voor accountantsdiensten vanaf boekjaar 2024 en de P&C klankbordgroep te verzoeken mee te werken aan het proces rondom de aanbesteding.

Voorstel/ gevraagd besluit
De Algemene Vergadering wordt gevraagd om:

1. Net als voorgaande Statenperiode de P&C Klankbordgroep een vervolg te geven en hiervoor een afvaardiging van 2 à 3 AV-leden namens uw AV aan te wijzen;
2. De P&C Klankbordgroep aan te wijzen voor het begeleiden van de aanbestedingsprocedure voor accountantsdiensten vanaf boekjaar 2024.

b. Kaderbrief 2024 IPO-bureau en IPO-BIJ12 Bijgevoegd

Kern van het onderwerp
De kaderbrief markeert de start van het begrotingsjaar en -proces 2024 is een

instrument dat door GS gebruikt kan worden in het eigen begrotingsproces, en om het gesprek met PS aan te gaan over de nut en noodzaak van en de bijdrage van de samenwerking met de andere 11 provincies aan verschillende beleidsdoelstellingen van de eigen provincie. Het IPO-bestuur heeft de kaderbrief op 13 april 2023 besproken en besloten deze notitie vrij te geven als gespreksnotitie voor het gesprek tussen GS en PS. De kaderbrief is daarnaast ter informatie gedeeld met de vorige en/of huidige leden van de Algemene Vergadering; dit staat los van de provinciale doorgeleiding naar/bespreking in de Staten.

Gelet op de formatieonderhandelingen en de uitvraag naar een afvaardiging van de Staten voor de AV is er dit jaar voor gekozen om de kaderbrief ook ter bespreking te agenderen tijdens deze Algemene Vergadering. Provinciale Staten heeft op deze manier twee mogelijkheden om de standpunten in te brengen: door de inbreng mee te geven aan het zittende College van GS met het verzoek dit in te brengen in de IPO-bestuursvergadering of door de inbreng namens de Staten tijdens deze vergadering. In beide gevallen kan het IPO-bestuur de inbreng wegen in de verdere voorbereiding van de begroting.

Voorstel/ gevraagd besluit
Aan de Algemene Vergadering wordt door uw bestuur voorgesteld de kaderbrief te bespreken en daarbij eventuele aandachtspunten namens uw Staten mee te geven in de AV-vergadering. Deze eventuele aandachtspunten kunnen ook aan het College van GS worden meegegeven zodat deze aandachtspunten door het bestuur gewogen kunnen worden in de voorbereiding van de Begroting 2024.

c. Traject 'Naar meer slagvaardigheid' Bijgevoegd

Kern van het onderwerp
Afgelopen Statenperiode heeft het bestuur van de vereniging opdracht gegeven aan een adviesbureau (AEF) voor een onderzoek naar het vergroten van de slagvaardigheid van onze vereniging. Bij de totstandkoming van dit adviesrapport zijn de leden van de AV betrokken geweest. Inmiddels bent u tijdens de kennismakingsbijeenkomst op 5 juni jl. uitgebreid geïnformeerd door de algemeen directeur Rien Fraanje over de inhoud en het verloop van dit traject.

Over het resultaat van dit onderzoek is begin dit jaar gesproken in en met uw Staten. De inbreng vanuit de Staten is tijdens de AV van 7 maart door u of uw voorganger meegegeven aan het bestuur, waarna het bestuur de algemeen directeur Rien Fraanje de opdracht heeft gegeven om de maatregelen genoemd in het adviesrapport op te pakken en/of verder uit te werken.

Tevens heeft de algemeen directeur Rien Fraanje, na zijn aantreden begin 2023, gesprekken gevoerd op alle provinciehuizen waarbij ook de nodige input is opgehaald ten aanzien de adviezen in het rapport. In opdracht van het IPO-bestuur heeft de heer Fraanje, alle adviezen, input en reacties gehoord hebbende, een voorstel uitgewerkt, welke op 11 mei is gepresenteerd in het IPO-bestuur. Bijgevoegd treft u de bijbehorende presentatie.

Gevraagd besluit/ voorstel

De algemeen directeur Rien Fraanje zal u verder bijpraten over het traject 'Naar meer slagvaardigheid'. De leden van de Algemene Vergadering worden gevraagd kennis te nemen van de voorstellen en het proces rondom dit traject.

d. Overdrachtsdossier leden Algemene Vergadering Bijgevoegd

Kern van het onderwerp

De leden van de Algemene Vergadering van de Statenperiode 2019-2023 hebben het initiatief genomen om, in samenwerking met enkele griffiecontactpersonen, het overdrachtsdossier van de voorgaande Statenperiode te actualiseren. De actualisatie van het overdrachtsdossier heeft als doel om de leden van de AV te helpen bij het wegwijs worden in de vereniging van de twaalf provincies.

Voorstel/ gevraagd besluit

De leden van de Algemene Vergadering worden gevraagd het AV-overdrachtsdossier in ontvangst te nemen.

4. Ter informatie

a. Overzicht stand van zaken toezeggingen
Toelichting: Tijdens de vorige Statenperiode zijn er afspraken gemaakt over het opnemen van een separaat toezeggingenoverzicht bij de stukken van de AV (zie voorbeeld in de bijlage). De leden van de AV kunnen er, indien gewenst, voor kiezen om aan de slag te gaan met een nieuwe toezeggingenregistratie en dit initiatief te blijven continueren.

b. Belangrijke data 2023
Toelichting: hieronder vindt u het meest actuele overzicht belangrijke data 2023:

Datum	Bijeenkomst	Tijdstip	Locatie
5 juni	Kennismakingsbijeenkomst leden Algemene Vergadering	15:30 uur – 20:00 uur	Utrecht, fysiek
20 juni	Technische briefing P&C producten Statenleden	17:00 uur – 19:00 uur (digitaal)	Digitaal
27 juni	Algemene Vergadering	18:00 uur – 20:00 uur	Provinciehuis Utrecht, fysiek
3 en 4 oktober	IPO-jaarcongres	Dinsdag hele dag, woensdag tot 14:30 uur	Provinciehuis Zuid-Holland, Den Haag
4 oktober	Algemene Vergadering	Tijdstip volgt	Fysiek in Den Haag
7 november	Algemene Vergadering	18:00 uur – 20:00 uur	Provinciehuis Utrecht, fysiek
12 december	Algemene Vergadering	18:00 uur – 20:00 uur	Provinciehuis Utrecht, fysiek

c. Statuten Vereniging IPO — Bijgevoegd

d. Overdrachtsdossier IPO — Bijgevoegd
Toelichting: in dit overdrachtsdossier kunt u lezen over de belangrijke ontwikkelingen met betrekking tot de dossiers waarvan de twaalf gezamenlijke provincies hebben afgesproken om samen in op te trekken. Dit overdrachtsdossier is direct na de verkiezingen aangeboden aan uw Griffie om te delen met alle Statenleden. U kunt, indien gewenst, het overdrachtsdossier ook in een papieren exemplaar opvragen.

5. Rondvraag en sluiting

Algemene Vergadering

Op 7 maart 2023

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Conceptverslag

Betreft	Algemene Vergadering
Vergaderdatum en -tijd	7 maart 2023, 18:00 uur tot 20:00 uur
Locatie	Provinciehuis Utrecht, Archimedeslaan 6, 3584 BA Utrecht, Commissiekamer
Deelnemers	Jaap Smit voorzitter, Nelleke Vedelaar (Dr), penningmeester. Robert Pestman en Hendri Meendering (Gr), Franco Achtien en Henriëtte Keulen-Nentjes (Fl), Odile de Man, Ayse Er en Aukelien Jellema (NH), Yvonne Koolhaas-Giesberts en Kees Slingerland (Ov), Bart Megens en Marcel Thewissen (Li), Willem Rutjens en Tom Ludwig (NB), Nico Uppelschoten en Wim Moinat (Dr), Luuk van der Veer en Frans Bruning (Gl), Harold van de Velde en Rinus van 't Westeinde (Zl), Charda Kuipers en Rendert Algra (Fr); Toine Beukering.
Verhinderd	Marianne de Widt (Ut) en Moniek van Sandick (ZH).

1. Opening, mededelingen, agenda en verslag

a. Mondelinge mededelingen en vaststellen agenda AV 7 maart 2023

De voorzitter heet alle aanwezigen welkom. De voorzitter meldt dat mevrouw de Widt (Ut) en mevrouw van Sandick (ZH) doorgegeven hebben verhinderd te zijn. Daarnaast meldt de voorzitter dat de heer Thewissen (Li), de heer Moinat (Dr), de heer Uppelschoten (Dr) en de heer Slingerland (Ov) digitaal aanwezig zijn.

De heer Rien Fraanje wordt welkom geheten bij zijn eerste Algemene Vergadering als algemeen directeur van de vereniging. De heer Fraanje heeft al met de AV-leden kennisgemaakt tijdens zijn ronde langs de provincies. Hij benadrukt veel waarde te hechten aan deze bijeenkomst van de AV, zeker zo vlak voor de Statenverkiezingen.

b. Vaststelling verslag AV 8 november

De voorzitter neemt paginagewijs het verslag door. Zonder additionele opmerkingen wordt het verslag vastgesteld .

2. Bespreekpunt

a. Traject focus in de samenwerking

Kern van het onderwerp

Op 28 juni 2022 is de AV door uw voorzitter, de heer Bron en mevrouw Dekkers (AEF) geïnformeerd over het traject over de 'focus in de samenwerking' inclusief de afspraak dat AEF ook met de leden van de AV en de Griffies in gesprek ging. In de zomer van 2022 zijn er met bijna alle AV-leden en Griffies gesprekken gevoerd over de samenwerking en de slagvaardigheid van de twaalf provincies. Daarnaast zijn er in de zomerperiode gesprekken gevoerd met onder andere de leden van het IPO-bestuur, provinciesecretarissen, CdK's en medewerkers van de VNG en de UvW. Op basis van deze gesprekken heeft AEF het adviesrapport 'Naar meer slagvaardigheid' gepresenteerd aan de leden van de AV en de leden van het IPO-bestuur. Het IPO-bestuur heeft benadrukt te hechten aan de betrokkenheid van

Provinciale Staten bij de samenwerking van de twaalf provincies, en daarom de leden van de AV verzocht het rapport te bespreken in en met de eigen Provinciale Staten. Om ervoor te zorgen dat er voldoende tijd voor de bespreking in en met de eigen Provinciale Staten beschikbaar is, is besloten een extra Algemene Vergadering in te plannen op 7 maart en een extra IPO-bestuursvergadering op 10 maart.

Voorstel

De leden van de Algemene Vergadering worden uitgenodigd de reflecties van de gesprekken in en met Provinciale Staten in te brengen. Het IPO-bestuur zal deze reflecties meenemen bij haar bespreking op 10 maart.

De voorzitter bedankt de AV-leden voor het bespreken van het AEF-rapport in en met de eigen Provinciale Staten en voor de inzet om over de gevoerde gesprekken een terugkoppeling te geven tijdens deze bijeenkomst. De voorzitter vraagt de leden van de AV om de bevindingen namens de eigen Provinciale Staten te delen.

De heer Van de Velde (Zl) geeft aan dat hij enkele constateringen en adviezen die beschreven staan in het AEF-adviesrapport niet herkent. Hij geeft aan dat hij namens de Provinciale Staten van Zeeland de volgende punten wil meegeven:

- Concrete afspraken over houding en gedrag ontbreken in het adviesrapport, er wordt te veel focus gelegd op de structuur van de vereniging. De heer Van de Velde (Zl) benadrukt dat een gezamenlijke start met een nieuwe AV en bestuur een goed begin zou zijn.
- Er is geen behoefte aan de verkenning van een vergoeding voor AV-leden. Er is ook geen behoefte aan het opstellen van een functieprofiel voor de leden van de AV.
- Er wordt in het rapport regelmatig verwezen naar de informatievoorziening aan PS door GS. De heer Van de Velde (Zl) geeft aan dat er ook behoefte is aan meer communicatie vanuit het IPO-bureau.
- De suggestie wordt gedaan om BIJ12 en het IPO-bureau meer samen te laten komen als een vereniging.
- De AV-vergaderingen dienen voorgezeten te worden door de voorzitter van de vereniging, niet door de vicevoorzitter. Het is daarnaast belangrijk dat de leden van de AV en het IPO-bestuur elkaar ontmoeten.
- Er wordt verzocht om meer ondersteuning voor de leden van de AV.

Tot slot benadrukt de heer Van de Velde (Zl) dat het van belang is om ervoor te zorgen dat de bevindingen leiden tot het verbeteren van de vereniging.

Mevrouw de Man (Ut) geeft aan zich niet te herkennen in enkele bevindingen van het AEF-rapport. Zij koppelt namens de Provinciale Staten van Utrecht terug dat er belang wordt gehecht aan het zo snel mogelijk uitwerken van scenario 0 en 1. De maatregel die betrekking heeft op het opstellen van de functieprofielen voor de leden van de AV wordt niet ondersteund. Ook de maatregel die voorstelt om de vicevoorzitter eventueel de voorzitter te maken van de Algemene Vergadering wordt niet ondersteund. Mevrouw De Man benadrukt het belang van de menselijke samenwerking.

De heer Achtien (Fl) koppelt terug dat er in de Provinciale Staten van Flevoland een Statenvoorstel is gemaakt bestaande uit twee elementen, één met betrekking tot de aanbevelingen voor de AV en een voor het bestuur. De maatregelen die betrekking hebben op het bestuur zullen tijdens de bestuursvergadering van vrijdag 10 maart gedeeld worden door het IPO-bestuurslid. De heer Achtien meldt de volgende aandachtspunten namens de Staten van Flevoland:

- De maatregelen uit scenario 0 en 1 worden ondersteund.
- Een functieprofiel zou alleen richtinggevend moeten zijn, geen eisenpakket.
- Het verzoek om een goede verkenning naar de uitwerking van de maatregelen uit scenario 2 en 3 uit te voeren. De versterkte samenwerking die in gang is

gezet moet worden doorontwikkeld. Hierbij dient een statutenwijziging niet bij voorbaat uitgesloten te worden.

-

Mevrouw Jellema (NH) geeft aan de het AEF-rapport is besproken tijdens de Commissie Economie Financieel Bestuur (EFB). Mevrouw Jellema geeft aan dat daar steun was voor de maatregelen die beschreven staan in scenario 0 en 1. Mevrouw Er (Nh) geeft aan dat zij het rapport niet helder vond lezen.

De heer Beukering (ZH) koppelt terug dat in de Provinciale Staten van Zuid-Holland het adviesrapport uitgebreid is besproken. Daarbij is een motie aangenomen waarin zij aangeven veranderingen te wensen, waarbij duidelijke keuzes worden gemaakt. De Staten dienen te worden betrokken bij deze hervormingen. De leden van PS van Zuid-Holland pleiten daarnaast voor een rol bij de kaderbrief.

De heer Bruning (Gl) geeft aan dat in de provincie Gelderland het AEF-rapport is besproken in de Commissie. De heer Bruning koppelt terug dat daarbij steun was voor het uitvoeren van de maatregelen uit scenario 0 en 1. De verdere verkenning en uitwerking van scenario 2 en 3 moet tijdens de volgende Statenperiode terugkomen in de Staten. De maatregelen naar de verkenning van een vergoeding voor de leden van de Algemene Vergadering en het aanstellen van de vicevoorzitter van de vereniging als mogelijke voorzitter van de AV worden niet ondersteund. De heer Bruning (Gl) verzoekt om een terugkoppeling aan de leden van de AV over het vervolg van het traject.

De heer Meendering (Gr) geeft aan dat het AEF-rapport in Commissie en in de Staten is besproken. De maatregelen met betrekking tot de verkenning naar de vergoeding van de leden van de AV, het opstellen van de functieprofielen en het aanstellen van de vicevoorzitter als voorzitter van de AV worden niet gesteund door de Provinciale Staten van de provincie Groningen. De heer Meendering (Gr) benadrukt daarnaast het belang van een gelijkwaardige informatiepositie tussen alle twaalf de Provinciale Staten. De heer Meendering roept op om met scenario 0 en 1 aan de slag te gaan, en scenario 2 en 3 verder te onderzoeken en hier vervolgens de Staten bij te betrekken.

De heer Ludwig (NB) geeft aan dat het AEF-rapport is besproken in de Provinciale Staten. De heer Ludwig geeft aan dat de ontwikkelingen met name vragen om een cultuurverandering en geeft aan dat de Staten zich afragen of een structuurverandering de oplossing is. De Provinciale Staten vragen aandacht voor een rol van de Algemene Vergadering bij de bespreking van de kaderbrief. Daarnaast wordt de maatregel met betrekking tot de functieprofielen niet omarmd. De heer Ludwig (NB) geeft namens de Staten aan de uitwerking en uitvoering van scenario 0 en 1 een goede stap te vinden, maar benadrukt ook het belang van een kritische blik: welke maatregelen dragen echt bij aan meer slagvaardigheid? De heer Ludwig roept op om met scenario 0 en 1 aan de slag te gaan en scenario 2 en 3 verder te onderzoeken en hier vervolgens de Staten bij te betrekken.

De heer Rutjens (NB) voegt daaraan toe dat hij vragen heeft over de democratische legitimiteit van het IPO.

De heer Moinat (Dr) verzoekt namens de Provinciale Staten van Drenthe om te starten met het doorvoeren van de de maatregelen uit scenario 0 en 1. Vervolgens verzoekt de heer Moinat (Dr) om het verder uitwerken van de scenario's 2 en 3. De heer Moinat verzoekt om opnieuw betrokkenheid van de Staten bij de verdere uitwerking van scenario's 2 en 3.

De heer Slingerland (Ov) geeft aan dat het AEF-rapport besproken is in de Commissie en er vervolgens een advies heeft voorgelegen als hamerstuk in de Provinciale Staten. De heer Slingerland koppelt namens de Provinciale Staten van de provincie Overijssel terug dat zij de implementatie van de maatregelen uit scenario 0 en 1 onderschrijven en gelijktijdig pleiten voor de verdere verkenning van de maatregelen genoemd in scenario 2 en 3. De heer Slingerland (Ov) voegt daaraan toe dat het noodzakelijk is om te investeren in de verbinding met Provinciale Staten. Een jaarlijks gesprek tussen het IPO-bestuur en de leden van de Algemene Vergadering om op informele wijze van gedachten te wisselen zou een goede ontwikkeling zijn. De heer Slingerland (Ov) geeft aan dat de technische vragen die hij stelt aan het IPO-bureau altijd beantwoord worden. De heer Slingerland

(Ov) geeft aan dat hij een informele sfeer op prijs stelt en stelt voor om twee keer per jaar een informele bijeenkomst te organiseren voor de leden van de Algemene Vergadering, bij voorkeur in de omgeving van Utrecht.

De heer Algra (Fr) geeft aan dat het AEF-rapport in de Commissie is besproken in Fryslân. De heer Algra geeft aan zich aan te sluiten bij de punten die zijn ingebracht door de heer Van de Velde (Zl). De heer Algra (Fr) benadrukt het belang van een transparante en gelijkwaardige informatiestroom naar alle twaalf de Provinciale Staten en verzoekt om veranderingen in de cultuur.

De heer Van de Velde (Zl) sluit namens de leden van de AV af met de conclusie dat de leden van de AV eensgezind en positief staan tegenover een goede samenwerking met het bestuur. De heer Van de Velde (Zl) benadrukt dat we allemaal samenwerken om de vereniging van, voor en door de provincies te laten zijn.

De voorzitter bedankt de leden van de AV voor het faciliteren van de gesprekken over het AEF-rapport in de Provinciale Staten. De voorzitter geeft aan dat er de komende tijd veel uitdagingen afkomen op de provincies, waarbij de samenwerking tussen de twaalf provincies van belang is. Het is daarom goed dat het adviesrapport ons allen aan het denken heeft gezet over waar de samenwerking mogelijk verbeterd kan worden. De voorzitter geeft aan dat het mogelijk is dat er voorstellen in het rapport staan die niet worden overgenomen door het bestuur. De inbreng namens de Provinciale Staten van de twaalf provincies wordt betrokken bij het gesprek hierover in het IPO-bestuur. De voorzitter geeft aan dat hij bijvoorbeeld begrijpt dat de maatregel met betrekking tot de functieprofielen niet wordt onderschreven door de Staten.

De heer Fraanje (IPO) bedankt de leden van de Algemene Vergadering voor hun bijdrage. De heer Fraanje (IPO) geeft aan de eenduidigheid van de Staten wat betreft de maatregelen over de vergoeding, de functieprofielen en het voorzitterschap van de AV goed genoteerd zijn. Daarnaast geeft de heer Fraanje (IPO) aan dat hij hoort dat er in de Provinciale Staten belang wordt gehecht aan het behouden van tempo in het traject, omdat de provincies nú aan de lat staan voor grote uitdagingen en een slagvaardige organisatie daarvoor noodzakelijk is. De heer Fraanje (IPO) benadrukt het belang van de manier waarop er met elkaar omgegaan wordt en geeft aan de kans te willen grijpen om met elkaar een mooie start te maken. De heer Fraanje (IPO) vertelt dat hij tijdens zijn kennismakinggesprekken heeft gehoord dat veel Statenleden het gevoel hebben dat het IPO niet van hen is. De vereniging is juist van de twaalf provincies en daarmee ook zeker van de Provinciale Staten Er zijn veel ideeën en suggesties genoemd, bijvoorbeeld ten aanzien van de samenwerking met Statenlid.nu of de betrokkenheid bij het IPO-jaarcongres, om de betrokkenheid van de Statenleden te vergroten. We gaan daarmee aan de slag en nemen alle suggesties mee bij de uitwerking van scenario 0 en 1. De verkenning naar scenario 2 en 3 betekent mogelijk een andere positionering van de Algemene Vergadering in de vereniging, waarbij veel verschillende smaken mogelijk zijn. De heer Fraanje (IPO) vraagt de leden van de AV of zij over de verdere uitwerking van scenario 2 en 3 al ideeën of voorstellen hebben.

De heer Achtien (Fl) geeft aan dat er goede ideeën ten grondslag lagen aan het traject rondom de versterkte samenwerking, zoals het organiseren van PS-dagen en de technische briefings die toegankelijk zijn voor alle Statenleden. Daarnaast kunnen de AV en het bestuur bijvoorbeeld vaker met elkaar optrekken. Ook worden inhoudelijke sessies die openbaar zijn voor alle Statenleden gewaardeerd. Mevrouw de Man (Ut) geeft aan dat de leden van de AV op dit moment geen inhoudelijke rol hebben.

De heer van ’t Westeinde (Zl) geeft aan dat hij het als prettig heeft ervaren dat de penningmeester de AV meenam bij het ontwikkelen en verbeteren van de PC-cyclus door middel van het instellen van een P&C Klankbordgroep. Hierdoor worden AV-leden intensief betrokken bij de vereniging.

De heer Van de Velde (Zl) complimenteert de heer Fraanje (IPO) voor zijn open houding. De manier waarop de VNG georganiseerd is kan bij de verdere uitwerking wellicht als voorbeeld dienen.

De heer van de Veer (Gl) benadrukt dat het jaarcongres een waardevol idee is, maar dat één keer per jaar samenkomen slechts beperkt een behoefte vervult. De heer Van der Veer (Gl) geeft aan meer behoefte te hebben aan informatievoorziening en het gesprek onderling met alle Statenleden. Vervolgens geeft de heer Van der Veer (Gl) aan dat de samenwerking met Statenlid.nu goed is, maar dat niet alle Statenleden daar lid van zijn.
De voorzitter geeft aan dat de vereniging een structuur is waar niet iedereen blij mee is. De afgelopen periode hebben we elkaar ook te weinig kunnen zien door de COVID-pandemie. De pandemie heeft ook aangetoond dat het voor de samenwerking van belang is om in elkaar te blijven investeren.

De heer Rutjens (NB) geeft aan dat samenwerken en investeren ook betekent dat de leden van de AV mogen meedenken, bijvoorbeeld over de kaderbrief.

Mevrouw Er (Nh) geeft aan het jammer te vinden dat ze niet kan zien wat er in de gesprekken met alle partijen is gezegd. Mevrouw Er (Nh) oppert het idee om roulerend met Statenleden bij elkaar te komen om met elkaar over thema's te spreken.

De penningmeester (mevrouw Vedelaar, gedeputeerde Drenthe) dankt ook alle AV-leden voor de input en geeft aan ook de input mee te nemen naar de IPO-bestuursvergadering van aanstaande vrijdag. Het gesprek in IPO-bestuur zal gaan over de betrokkenheid van de AV en de Staten, maar ook over de focus van de samenwerking, waarbij de vraag wordt gesteld wat er in gezamenlijkheid wordt opgepakt en wat niet.

Mevrouw de Man (Ut) geeft aan behoefte te hebben aan goede relaties. Mevrouw De Man (Ut) geeft aan graag het gesprek te voeren over het verder uitwerken van de scenario's 2 en 3. Daarbij vraagt zij ten aanzien van de verdere uitwerking aandacht voor de documenten die door de Staten zijn opgesteld bij het bespreken van het AEF-rapport.

De voorzitter geeft aan om te beginnen met de implementatie van de maatregelen uit scenario 0 en 1 en de maatregelen uit scenario 2 en 3 eerst verder te verkennen.

Mevrouw Jellema (Nh) vraagt om betrokken te blijven bij de verkenning van scenario 2 en 3.

De heer Fraanje (IPO) geeft aan scenario 2 en 3 te gaan verkennen, maar benadrukt het belang van het maken van tempo ten aanzien van de maatregelen uit scenario 0 en 1. In juni organiseren we een eerste kennismakingsbijeenkomst met de nieuwe/tijdelijke leden van de Algemene Vergadering, waarbij ook het gesprek kan gaan over de verdere verkenning naar scenario 2 en 3. De heer Fraanje (IPO) vraagt de leden van de AV hoe zij daar hier tegenover staan.

De heer Meendering (Gr) geeft aan zich aan te sluiten bij de voorgestelde aanpak van de heer Fraanje (IPO).

De heer Fackeldey (Gedeputeerde provincie Flevoland) geeft aan te horen dat er behoefte is bij de leden van de AV om op verschillende onderwerpen van gedachten te wisselen met het IPO-bestuur. Het zou goed zijn om deze behoefte tijdens de eerste kennismakingsbijeenkomst te bespreken. Daarbij is het ook belangrijk om te spreken over hoe je dit kunt vormgeven, zonder dat het de verhouding tussen de eigen GS en PS aantast.

De heer van 't Westeinde (Zl) geeft aan dat er vaker informatiebijeenkomsten zijn georganiseerd voor de leden van de AV, maar de opkomst laag is. De heer Van 't Westeinde (Z) ziet dit ook als een opdracht aan henzelf.

De voorzitter dankt iedereen voor de input.

De heer Fraanje (IPO) benoemt de beslispunten die voorliggen bij het bestuur, waarbij de leden van het IPO-bestuur worden voorgesteld om:

- Kennis te nemen van het adviesrapport en de analyses te onderschrijven.

- De 'laaghangend fruit'-maatregelen die passen bij scenario 0 te implementeren en daar waar nodig de interne werkwijze binnen de provincies op in te richten;
- De algemeen directeur de opdracht te geven om in de bestuursvergadering van 11 mei met voorstellen te komen die invulling geven aan scenario 1 en daarbij scenario's 2 en 3 nader te verkennen.

De inbreng vanuit de Staten via de AV zal daar logischerwijs in meegenomen worden.

Mevrouw Jellema (Nh) vraagt wat de rol is van de leden van de AV in dit procesvoorstel.

De heer Fraanje (IPO) geeft aan dat de planning is om in mei met een voorstel te komen voor het IPO-bestuur en de leden van de AV mee te nemen tijdens de kennismakingsbijeenkomst.

De heer van der Velde (Zld) vraagt of het IPO-bestuur schriftelijk kan weergeven wat zij van de maatregelen het rapport vinden.

De penningmeester geeft aan dat er veelal hetzelfde wordt gedacht in het IPO-bestuur over de maatregelen van scenario 0 en 1.

De heer van de Velde (Zl) geeft aan belang te hechten aan een terugkoppeling van het IPO-bestuur over het gesprek van komende vrijdag. De heer Beukering (Zh) sluit zich daarbij aan.

De voorzitter zegt toe dat de leden van de AV een terugkoppeling van het gesprek in het IPO-bestuur zullen ontvangen.

De heer van der Veer (Gl) geeft aan dat hij had verwacht dat vandaag het rapport puntsgewijs doorgenomen zou worden en had meer discussie verwacht tussen de AV-leden over het rapport.

De voorzitter geeft aan dat de leden van de Algemene Vergadering bij de Provinciale Staten de beelden hebben opgehaald. Deze vergadering is georganiseerd om deze beelden in te brengen.

De penningmeester voegt daaraan toe dat deze aandachtspunten zullen worden meegenomen naar de IPO-bestuursvergadering van vrijdag 10 maart.

De voorzitter sluit het agendapunt.

3. Ter informatie

a. Overzicht stand van zaken toezeggingen

De leden van de AV nemen kennis van het overzicht van de stand van zaken toezeggingen.

4. Rondvraag en sluiting

De heer Fraanje (IPO) informeert de leden van de AV over de verschillende initiatieven die het IPO-bureau neemt om de overdracht naar de nieuwe AV-leden en Statenleden zo goed mogelijk te faciliteren. Dit wordt in samenwerking met de griffies en provinciale collega's opgepakt.

- In juni zal er een eerste kennismakingsbijeenkomst voor de leden van de Algemene Vergadering plaatsvinden. Er worden twee informatiebijeenkomsten georganiseerd voor Statenleden die mogelijk geïnteresseerd zijn in het AV-lidmaatschap. De bijeenkomsten zijn digitaal en geeft de Statenleden de mogelijkheid om vragen te stellen over het AV-lidmaatschap.

- Er is een uitgebreid inhoudelijk overdrachtsdossier opgesteld waarin beschreven staat op welke dossiers de gezamenlijke provincies samenwerken.
- Er wordt gewerkt aan een online omgeving, die verspreid zal worden door middel van een QR-code door de Statengriffiers en griffiecontactpersonen aan alle nieuwe Statenleden. Op deze pagina kunnen de Statenleden alle informatie vinden over onze vereniging.
- In het najaar wordt er een inhoudelijke IPO Roadshow georganiseerd, om de Statenleden te introduceren met de transities in de fysieke leefomgeving.
- De komende maanden gaan we langs bij alle provincies voor een introductie over de vereniging tijdens de inwerkprogramma's van de Statenleden.
- Er wordt een kennismaking georganiseerd in het najaar tussen de AV-leden en het IPO-bestuur.

De heer Achtien (Fl) geeft de suggestie om de kennismakingsbijeenkomst van de AV-leden in de avonduren te laten plaatsvinden. Daarnaast wil hij graag de suggestie meegeven om de Roadshows in de vorm van een Webinar te organiseren. Hierbij zou de samenwerking met Statenlid.nu kunnen worden gezocht.

De voorzitter vraagt de leden van de AV of zij een rondvraag hebben.

Mevrouw Jellema (Nh) wil iedereen graag bedanken voor de leerzame tijd als lid van de Algemene Vergadering. Ze geeft aan een mooi netwerk te hebben opgebouwd.

De heer Slingerland (Ov) geeft aan dat deze vergadering ook zijn laatste zal zijn als AV-lid en bedankt iedereen voor de samenwerking.

De voorzitter bedankt alle AV-leden voor hun inzet de afgelopen periode en wenst hen het beste toe in de toekomst.

De voorzitter sluit de vergadering.

Datum	31 mei 2023
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Inlichtingen bij	Wilco Kras
Telefoon	06-30168532
Onderwerp	Jaarstukken 2022 IPO-vereniging

Kern van het onderwerp

De Planning & Control cyclus kent de volgende producten, waarbij 'T' staat voor het huidige jaar (2023):

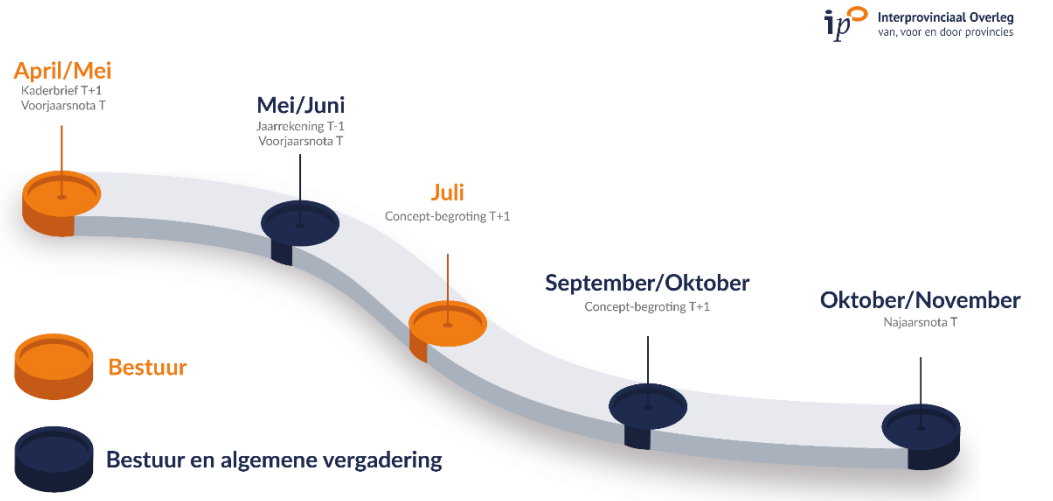

In de Planning & Control cyclus plant, stuurt en verantwoordt het IPO-bestuur de uitvoering van de werkzaamheden die de samenwerkende provincies hebben belegd bij de vereniging IPO, bestaande uit IPO-bureau en IPO-BIJ12. Bij IPO-bureau gaat het vooral om beleidskeuzes ten aanzien van de belangenbehartiging en bij IPO-BIJ12 over uitvoering en ondersteuning van de opdrachten van de gezamenlijke provincies. In beide gevallen betreft het werkzaamheden die bij IPO-bureau en/of IPO-BIJ12 zijn en worden ondergebracht om op deze wijze de gedeelde provinciale opgave efficiënter en effectiever uit te voeren.

De jaarstukken zijn een onderdeel van de Planning & Control cyclus en in de jaarstukken legt het IPO-bestuur verantwoording af over het gevoerde beleid in 2022. Het bestuur stelt de jaarstukken vast en de legt deze ter goedkeuring voor aan de Algemene Vergadering.

Op woensdag 31 mei heeft het bestuur de jaarstukken van de vereniging vastgesteld. De jaarstukken 2022 liggen nu bij u als Algemene Vergadering voor.

De jaarstukken bestaan uit de geconsolideerde jaarrekening van IPO-bureau en IPO-BIJ12 en de respectievelijke jaarverslagen van IPO-bureau en IPO-BIJ12.

De accountant heeft de goedkeurende verklaring verstrekt. Deze is bij de vergaderstukken gevoegd. De benodigde handtekeningen van de bestuursleden om de geconsolideerde

jaarrekening formeel vast te stellen zijn tevens verzameld. Dit overzicht (besluit jaarstukken) zal tijdens de vergadering aanwezig zijn.

De jaarstukken 2022 sluiten met een positief saldo van € 3,68 mln., bestaande uit € 1,88 mln. voor IPO-bureau en € 1,79 mln. voor IPO-BIJ12. Een positief saldo wordt gerestitueerd aan de provincies. Het positieve saldo van € 3,68 mln. samen met de € 0,17 mln. van de bestemmingsreserve (zie tabel hieronder, totaal € 3,85 mln.) na goedkeuring van de AV te restitueren aan de provincies.

Voorstel/gevraagd besluit:
De leden van de Algemene Vergadering worden gevraagd om de geconsolideerde jaarrekening 2022 van de vereniging IPO, alsmede van de daarop betrekking hebbende stukken, goed te keuren.

Toelichting
In 2022 heeft de vorige Algemene Vergadering de voorjaarsnota's en najaarsnota's inclusief begrotingswijzigingen goedgekeurd. De begrotingen 2022, na de najaarsnota van IPO-bureau en IPO-BIJ12, zijn geconsolideerd en afgezet tegen de realisatie van baten en lasten in 2022. Dit leidt tot het volgende rekeningresultaat:

Rekeningresultaat 2022	saldo 31.12.2022	Begroting 2022	saldo
Baten			
Totale baten voor bestemming	118.807.074	95.423.842	23.383.232
Baten andere overheden en derden	9.422.222	4.081.456	5.340.766
Totale baten voor bestemming	128.229.297	99.505.298	28.723.999
Totale lasten	124.552.749	99.505.298	25.047.451
Resultaat vóór bestemming	3.676.547	-	3.676.547
Bij: Bestemmingsreserve BIJ12	171.543		171.543
Resultaat na bestemming	3.848.090		3.848.090

Voor uitgebreide inhoudelijke en financiële toelichtingen verwijzen we u naar de jaarstukken van IPO-bureau en IPO-BIJ12.

Het resultaat van IPO-bureau in 2022 betreft een onderuitputting op de totale begroting 2022 van € 3,53 mln. Hiervan schuift € 1,65 mln. door naar 2023. Het gaat hierbij om een gebruikelijke werkwijze bij meerjarige projecten met een specifiek doel. We besteden de € 1,65 mln. in 2023 aan de volgende projecten:

- Implementatie Omgevingswet €1,46 mln.

- IDA €0,19 mln.

Mocht na afronding van deze projecten sprake zijn van restantmiddelen, dan restitueren wij deze te doen gebruikelijk naar de provincies.

Als we rekening houden met de doorgeschoven middelen, dan resteert € 1,88 mln.

Het positieve resultaat van € 3,53 mln. bij IPO-bureau wordt voornamelijk veroorzaakt door de volgende factoren:

- Implementatie Omgevingswet € 1,46 mln. die we doorschuiven naar 2023.
- Vrijval balanspost vooruitgeschoven baten Stikstof (IPSN) € 0,69 mln.
- Vrijval positieve saldi Voor- en Najaarsnota 2022 € 0,62 mln.
- Diverse vacatures binnen ondersteunende functies bedrijfsvoering € 0,39 mln.

Het resultaat van IPO-BIJ12 in 2022 betreft een onderuitputting op de totale begroting 2022 van € 1,79 mln. De onderuitputting binnen IPO-BIJ12 is hoofdzakelijk toe te rekenen aan de uitvoering van de Subsidieregeling opruiming drugsafval € 0,35 mln., bedrijfsvoering € 1,07 mln. en het Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 € 0,30 mln. De overige onderdelen van IPO-BIJ12 laten kleine afwijkingen zien.

In de aanloop naar de AV-vergadering van 27 juni heeft u de mogelijkheid technische vragen te stellen over de jaarstukken. Hiertoe worden 2 opties aangeboden.

1) U kunt tot maandag 12 juni uw technische vragen per email sturen aan cvduren@ipo.nl - voor vragen over de inhoud van de dossiers verwijzen wij u ook naar uw eigen GS. Alle vragen en antwoorden zullen gebundeld worden en gedeeld met alle AV-leden en IPO-griffie-contactfunctionarissen. Voor het stellen van technische vragen per email over de Voorjaarsnota van de IPO-vereniging hebben wij u aangegeven dat dit mogelijk was tot 2 juni, ook die vragen kunt u dan tot 12 juni desgewenst nog sturen.

2) Digitale technische briefing op dinsdag 20 juni van 17.00 uur tot 19.00 uur (deze link ontvangt u via uw griffie-contactpersoon, of kunt u opvragen bij Carlijn van Duren, cvduren@ipo.nl).

De termijn voor de voorbereiding van deze jaarstukken in de AV-vergadering op 27 juni kan mogelijk als krap worden ervaren. Volgens de statuten van de vereniging dient het bestuur de jaarstukken uiterlijk in de vijfde maand van het kalenderjaar vast te stellen. In de statuten staat ook dat de Algemene Vergadering in deze de termijn voor vaststellen en goedkeuren van de jaarstukken kan verlengen.

Voor nadere vragen kunt u ten allen tijde contact opnemen met uw eigen IPO-griffie-contactpersoon, en met de medewerkers op het IPO-bureau. Carlijn van Duren via cvduren@ipo.nl of Hester Menninga via hmenninga@ipo.nl

Bijlagen

1. Geconsolideerde Jaarrekening 2022 IPO-vereniging
2. Jaarverslag IPO-bureau 2022
3. Jaarverslag IPO-BIJ12 2022
4. Besluit Jaarstukken 2022
5. Goedkeuring accountant volgt maandag 05-06

6. Restitutie-overzicht jaarrekening IPO-BIJ12 (onderuitputting wordt gerestitueerd aan de provincies; het overzicht van de restitutie voor het IPO-bureau was opgenomen in de stukken. De restitutie voor IPO-BIJ12 treft u aan in deze bijlage)
7. Vragen, antwoorden en opmerkingen gesteld n.a.v. jaarstukken (In de voorbereiding op de bespreking van de jaarstukken in het IPO-bestuur van 31 mei zijn door de ambtelijke collega's van Gelderland, Zeeland en Noord-Holland enkele vragen gesteld. Deze vragen inclusief antwoorden waren bij de vergaderstukken voor het bestuur gevoegd en worden hierbij ook met de AV gedeeld).

Werkt voor provincies

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

FINANCIEEL JAARVERSLAG 2022

Vereniging Het Interprovinciaal Overleg
KvK nummer: 27261712
Rapport inzake jaarstukken 2022

Den Haag 11 mei 2023

Werkt voor provincies

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Inhoud

	Blad
Bestuursverslag	**2**
Algemeen	2
Samenvatting resultaten	3
Risico's	4
Ontwikkeling van baten en lasten	5
Jaarrekening	**7**
Balans per 31 december 2022	8
Staat van Baten en Lasten 2022	9
Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	10
Toelichting op de balans	14
Toelichting op de staat van baten en lasten	20
Overige gegevens	**24**

Bestuursverslag

Algemeen

De vereniging het Interprovinciaal Overleg (IPO) is de koepelorganisatie van, voor en door de 12 provincies bestaande uit IPO-bureau en BIJ12. Het IPO heeft als doelstelling het behartigen van de belangen van provincies, het bieden van een platform voor overleg, uitwisseling en innovatie. Het bestuur van de vereniging bestaat uit 13 bestuursleden (één lid van het college van Gedeputeerde Staten per provincie en een voorzitter die door het bestuur wordt voorgedragen). Daarnaast heeft het bestuur vier adviseurs: drie Commissarissen van de Koning en één provinciesecretaris respectievelijk voorgedragen door de Kring van Commissarissen en de Kring van Provinciesecretarissen.
IPO-bureau behartigt de gezamenlijke belangen van deze provincies en biedt hen tevens een platform voor het stimuleren van innovatie en uitwisseling van kennis. De provinciale opgaven vergen daarnaast regelmatig specifieke ondersteuning vanuit de koepelorganisatie, zoals strategische advisering, standpuntbepaling of een programmatisch aanpak voor een beleidsopgave.

Per 1 januari 2014 is de interprovinciale uitvoeringsorganisatie (BIJ12) opgenomen in de "juridische schil" van het IPO. Bij notarieel besluit is vastgelegd dat beide organisaties een aparte administratie voeren. Met ingang van 1 januari 2014 is aan BIJ12 een bijzonder ondervolmacht verleend om rechtshandelingen te verrichten.

De financiële afstemming gebeurde in 2022 volgens de vastgestelde governance van IPO-bureau en BIJ12. Er is periodiek overlegd over de uitvoering van de activiteiten en projecten met de ambtelijke portefeuillehouders en er zijn voorstellen besproken in de diverse provinciale adviescommissies. De bestuurlijke besluitvorming is afgestemd op de planning en control cyclus en de seperate jaarrekeningen van IPO-bureau en BIJ12 worden samengevoegd tot voorliggend financieel jaarverslag 2022.

De vereniging maakt in de normale bedrijfsuitoefening beperkt gebruik van financiële instrumenten. De vereniging heeft geen financiële instrumenten welke leiden tot significante rente-, krediet- en liquiditeitsrisico's.

Samenvatting resultaten

Baten
De samenstelling van de baten is enigszins veranderd ten opzichte van 2021 de overige bijdragen van de provincies zijn conform de begroting gestegen. De totale stijging van de baten 2022 van € 16 miljoen zit voornamelijk in de extra kosten en de voorziening vanuit Faunazaken en het saldo van de meerjarige projecten. De open-eind-regeling van de schadeuitkeringen bedroeg dit jaar € 12,5 miljoen meer dan was begroot.

Lasten
Het grootste deel van de stijging van de lasten is direct toe te wijzen aan de stijging van de open-eind-regeling van de schadeuitkeringen. De open-eindregeling wordt via de rekeningen courant van de provincies achteraf verrekend en de stijging was niet opgenomen in de begroting van 2022. Ondertussen is de begroting van 2023 aangepast met de stijgende kosten.

Resultaat
Het resultaat van IPO-bureau in 2022 betreft een onderuitputting op de totale begroting 2022 van € 3,53 miljoen. Hiervan schuift € 1,65 miljoen door naar 2023. Het gaat hierbij om een gebruikelijke werkwijze bij meerjarige projecten met een specifiek doel. We besteden de € 1,65 miljoen in 2023 aan de volgende projecten:

- Implementatie Omgevingswet € 1,46 miljoen
- IDA € 0,19 miljoen.

Mocht na afronding van deze projecten sprake zijn van restantmiddelen, dan restitueren wij deze naar de provincies.
Als we rekening houden met de doorgeschoven middelen, dan resteert € 1,88 miljoen.
Het positieve resultaat van € 3,53 miljoen bij IPO-bureau wordt voornamelijk veroorzaakt door de volgende factoren:

- Implementatie Omgevingswet € 1,46 miljoen die we doorschuiven naar 2023.
- Vrijval balanspost vooruitgeschoven baten Stikstof (IPSN) € 0,69 miljoen
- Vrijval positieve saldi Voor- en Najaarsnota 2022 € 0,62 miljoen
- Diverse vacatures binnen ondersteunende functies bedrijfsvoering € 0,39 miljoen.

Het resultaat van BIJ12 in 2022 exclusief onttrekkingen aan de reserves betreft € 1,79 miljoen.
Het overschot is hoofdzakelijk toe te rekenen aan de uitvoering van de Subsidieregeling opruiming drugsafval € 0,35 miljoen, bedrijfsvoering € 1,07 miljoen en het Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 € 0,30 miljoen. De overige onderdelen van BIJ12 laten kleine afwijkingen zien.

Risico's

Financieel

Vpb-plicht

Op 1 januari 2017 werd de wetswijziging van de Wet op de Vennootschapsbelasting 1969 van kracht. De vennootschapsbelasting (Vpb) is de belasting die wordt betaald over de behaalde winst uit een onderneming. Vanaf 1 januari 2017 zijn overheidsorganisaties wél Vpb-plichtig tenzij een vrijstelling van toepassing is voor de activiteiten. Deze wetswijziging heeft ook invloed op de vereniging IPO. Net als de afstemming met de belastingdienst over het btw-regiem voor de omzetbelasting vond ook over de Vpb afstemming plaats over welk regiem van toepassing is.
In overleg met de belastingdienst is afgesproken dat de vereniging IPO handelt in de lijn van de samenwerkingsvrijstelling voor de activiteiten ten behoeve van de provincies. De vereniging IPO heeft geen winststreven. Volgens deze gedragslijn is altijd gehandeld. Met de vastgestelde wijziging van de statuten d.d. 20 december 2017, waarin de automatische restitutie van overschotten is opgenomen, is dit duidelijker vastgelegd. Ook op activiteiten voor derden wordt geen winst behaald. Alleen de werkelijke kosten en interne uren - tegen een kostendekkend uurtarief zonder winstopslag - worden doorberekend.

WW-verplichtingen

Ten aanzien van WW-verplichtingen hanteert de vereniging IPO de gedragslijn dat deze in de begroting worden opgenomen wanneer deze verplichtingen daadwerkelijk ontstaan. WW-verplichtingen kunnen ontstaan door het werken met medewerkers die op projectbasis worden aangesteld. De risico's met betrekking tot dergelijke WW-verplichtingen worden beperkt door een adequaat personeelsbeleid en daar waar mogelijk gebruik te maken van detachering en freelanceovereenkomsten.

Operationeel

Processen

Op strategisch en tactisch niveau vindt sturing plaats op de uitvoering, onder andere middels het systeem van periodiek overleg met en een verantwoording aan het IPO-bestuur.
Op uitvoeringsniveau zijn de belangrijkste processen vastgelegd in de Administratieve Organisatie. In deze processen is de nodige aandacht voor de toetsende en controlerende rol van het management op de organisatie. Daarnaast is de organisatie met de nodige flexibiliteit ingericht, zodat ingespeeld kan worden op eventuele wijzigingen in het takenpakket.
Vooralsnog wordt het risico op fraude in de bedrijfsvoering beperkt geacht. De open cultuur bij de vereniging IPO en de kantoorsetting werken de mogelijkheden om onterecht goederen of middelen te onttrekken tegen. Mocht het zich voordoen dan is de schade gezien de aard van de goederen (kantoorartikelen) beperkt. In de betalingssfeer is het risico passend beheerst door de inrichting van het betalingsproces en de factuurafhandeling.

Weerstandsvermogen

De vereniging IPO beschikt over een bescheiden eigen vermogen, aangezien het batig saldo via de resultaatverdeling jaarlijks wordt gerestitueerd aan de provincies dan wel wordt doorgeschoven naar het volgende jaar. De verplichtingen die zijn aangegaan en worden verantwoord onder de niet in de balans opgenomen verplichtingen leggen een beslag op de middelen van de vereniging IPO.
In de vereniging participeren solide provincies. Dit geeft waarborg voor eventuele op dit moment niet voorziene financiële risico's. De provincies financieren jaarlijks op grond van de vastgestelde begrotingen van IPO-bureau en BIJ12. Op basis van de jaarrekening vindt jaarlijks met de provincies definitieve afrekening plaats, waarbij in de statuten is vastgelegd dat niet bestede middelen terugvloeien naar de provincies.
Het bestuur van het IPO is niet zelfstandig bevoegd tot het aangaan van geldleningen. Voor de investering in de nieuwe huisvesting aan de Herengracht voor IPO-bureau, is het bestuur door de algemene vergadering op 19 juni 2014 gemandateerd een geldlening van € 1.200.000 in de vorm van een bankkrediet af te sluiten. De lening is afgesloten tegen een rente van 1,4%, heeft een looptijd van 10 jaar en geldt tot 15 oktober 2024.

Ontwikkeling van baten en lasten

Teneinde inzicht te geven in de ontwikkeling van de baten en lasten over 2022 volgt hierna een overzicht gebaseerd op de samengevoegde Staat van baten en lasten van IPO-bureau en BIJ12 met ter vergelijking de Staat van baten en lasten 2021.
Baten en lasten zijn hierbij uitgedrukt in duizenden euro's en in een percentage van de totale bijdrage.

Staat van Baten en Lasten 2022

	Werkelijk excl. BTW 2022		Begroting 2023		Werkelijk excl. BTW 2021	
	x€ 1.000	%	x€ 1.000	%	x€ 1.000	%
Bijdrage Provincies	118.807	92,7	113.569	92,6	104.921	93,5
Overige bijdragen	9.422	7,3	9.020	7,4	7.274	6,5
Totale bijdrage	128.229	100,0	122.589	100,0	112.195	100,0
Personele lasten	15.707	12,2	30.216	24,6	15.266	13,6
Sociale lasten	3.437	2,7	0	0,0	1.639	1,5
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	272	0,2	275	0,2	219	0,2
Facilitaire kosten	3.787	3,0	3.914	3,2	1.906	1,7
Overige kosten	320	0	285	0	60	0
Projectkosten	101.030	78,8	87.899	71,7	90.127	80,3
Som der kosten	124.553	97,1	122.589	100,0	109.217	97,3
Resultaat	3.677	2,9	0	0,0	2.979	2,7
Financiële baten en lasten	0	0	0	0	0	0
Saldo staat baten en lasten	3.677	2,9	0	0,0	2.979	2,7

Baten ontwikkeling

De bijdragen van de provincies zijn conform begroting en verdeelsleutels opgenomen.
De overige bijdragen van de provincies zijn apart vermeld.
Onder overige baten zijn de gerealiseerde baten van andere overheden en derden opgenomen.

Lasten ontwikkeling

Personele lasten

De personeelskosten zijn voor de personeelsbegroting 2022 berekend voor vast personeel op basis van werkelijke salarislasten en, indien niet vast ingevuld, op basis van de betreffende salarisschalen.
Bij personeelswisselingen is gebleken dat sommige functies moeilijk ingevuld kunnen worden. Dit heeft zijn weerslag op de uitputting van de personeelsbegroting. In 2022 was de formatie ingevuld met vast personeel en een aantal detacheringen en ingehuurde medewerkers.

In de sociale lasten van € 3.436.902 is € 1.900.043 aan pensioenlasten opgenomen.

Rapportage formatie en bezetting

Bezetting in FTE's	IPO-bureau		BIJ12	
	2021	2022	2021	2022
Totale formatie	85,15	90,47	102,4	129,26
Vaste formatie	69,9	72,03	91,9	118,76
Flexibele formatie	15,25	18,44	10,5	10,5

De toename van het aantal fte bij het IPO-bureau wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename bij de programma's ROWW en KOB.

In 2022 had BIJ12 een structurele formatie van 118,76 fte en een tijdelijke formatie van 10,5 fte. De belangrijkste wijzigingen in de formatie zijn het bij BIJ12 onderbrengen van het beheer van de Informatieproducten Natuur, het opnemen van de capaciteit voor IPSN en de benodigde capaciteit voor informatieveiligheid en security.

Project en programmakosten
In de project- en programmakosten zijn alle specifiek hieraan toe te wijzen kosten opgenomen. De opbouw en samenstelling van de projectkosten van IPO-bureau en BIJ12 verschillen. Dit komt omdat BIJ12 voor een belangrijk deel de interne bureaukosten voor personeel en facilitair toerekent aan projecten. Bij IPO-bureau worden interne kosten toegerekend aan beleidsopgaven (integrale kostentoerekening).

Jaarrekening

- Balans per 31 december 2022
- Staat van baten en lasten over 2022
- Toelichting op de balans per 31 december 2022
- Toelichting op de Staat van baten en lasten over 2022

Balans per 31 december 2022

(voor resultaatbestemming)	31.12.2022		31.12.2021	
		€		€
Actief				
Vaste activa				
Materiële vaste activa	1.011.978		989.984	
Totaal vaste activa		1.011.978		989.984
Vlottende activa				
Debiteuren	4.520.558		640.367	
Vorderingen en overlopende activa	20.157.962		15.185.659	
Liquide middelen	23.078.858		19.983.969	
Totaal vlottende activa		47.757.379		35.809.995
Totaal actief		**48.769.357**		**36.799.979**
Passief				
Eigen vermogen				
Bestemmingsreserve	2.011.060		2.191.143	
Resultaat boekjaar	3.676.547		2.978.577	
		5.687.607		5.169.720
Voorzieningen		11.835.775		3.572.849
Lang vreemd vermogen		120.000		240.000
Crediteuren	7.463.589		9.306.471	
Overige schulden overlopende pasiva	23.662.386		18.510.938	
Totale passiva		31.125.975		27.817.410
Totaal passief		**48.769.357**		**36.799.979**

Staat van Baten en Lasten 2022

	saldo 31.12.2022	Begroting 31.12.2022	saldo 31.12.2021
Baten			
Contributie provincies	114.404.943	95.423.842	90.709.449
Overige bijdragen provincies	4.402.132	0	14.211.429
Totale bijdragen provincies	118.807.074	95.423.842	104.920.878
Baten andere overheden en derden	7.365.462	4.081.456	2.624.042
Baten van vorig naar volgend jaar	1.922.911	-	4.650.387
Overige bedrijfsopbrengsten	133.849		-
Totaal overige bijdragen	9.422.222	4.081.456	7.274.429
Totale baten	128.229.297	99.505.298	112.195.307
Lasten			
Personeelskosten	19.143.435	25.996.945	16.905.166
Facilitaire kosten	3.787.055	2.689.506	1.905.886
Afschrijvingskosten	272.130	170.000	218.690
Overige kosten	320.058	582.752	59.882
Projectkosten	101.030.071	70.066.096	90.127.106
Totale lasten	124.552.749	99.505.299	109.216.730
Resultaat vóór financiële baten en lasten	3.676.547	-1	2.978.577
Financiële baten en lasten	0	0	0
Saldo staat van baten en lasten (resultaat)	3.676.547	-1	2.978.577

Voorstel resultaatsbestemming in €	
Restitutie 2022	3.848.090
Onttrekking bestemmingsreserve (Voorstel)	
. Vrijval bestemmingsreserve GBO/ Onvoorzien	-/- 111.543
. Vrijval GBO/PLEIO	-/- 60.000
Totaal resultaatsbestemming	3.676.547

Grondslagen van waardering en resultaatbepaling

Statutaire zetel IPO
De vereniging draagt de naam Het Interprovinciaal Overleg, afgekort IPO. Zij heeft haar statutaire zetel in Den Haag. IPO-bureau is gehuisvest aan de Herengracht 23 te Den Haag en BIJ12 is gehuisvest aan de Leidseveer 2 te Utrecht. Het verenigingsjaar valt samen met het kalenderjaar.

Activiteiten
De vereniging het Interprovinciaal Overleg is de koepelorganisatie van, voor en door de 12 provincies, en bestaant uit IPO-bureau en BIJ12. IPO-bureau behartigt de gezamenlijke belangen van de provincies en biedt hen een platform voor het stimuleren van innovatie en uitwisseling van kennis. De provinciale opgaven vergen daarnaast regelmatig specifieke ondersteuning vanuit de koepelorganisatie, zoals strategische advisering, standpuntbepaling of een programmatisch aanpak voor een beleidsopgave.

Bij BIJ12 zijn uitvoeringsactiviteiten ondergebracht van de provincies gezamenlijk. De provincies bepalen de beleidskaders; de werkzaamheden van BIJ12 zijn beleidsarm. Het gaat om concrete uitvoeringstaken en taken ter ondersteuning daarvan:

- De coördinatie van de uitvoering van het subsidiestelsel Natuur en Landschap;
- Het beheer van gemeenschappelijke informatiesystemen;
- Het afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten, edelherten- en ganzenregeling) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades;
- Secretariële en inhoudelijke ondersteuning van de onafhankelijke AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG) en het opstellen van adviezen over schade door grondwateronttrekkingen en –winningen;
- De (proces)coördinatie van monitoring, dataopslag, informatie, analyse en rapportages van natuurgegevens, met name voor de verantwoording richting Rijk en EU;
- De ondersteuning van of namens de provincies bij het dossier Stikstof en Natura 2000 (voorheen Programma Aanpak Stikstof)

De uitvoering van deze taken wordt ondersteund door de unitbedrijfsvoering voor onder meer een rechtmatige inkoop, een gezonde financiële administratie en professionele communicatie.

Verslaggevingsperiode
Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2022, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2022.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening
De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde grondslagen voor de financiële verslaggeving, zoals opgenomen in de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving Organisaties-zonder-winststreven (RJ 640).

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en het resultaat zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen. De jaarrekening is opgesteld in euro. Toelichtingen op posten in de balans en staat van baten en lasten zijn in de jaarrekening opgenomen.

Begroting
In de staat van de ontwikkeling van opbrengsten en kosten en in de staat van baten en lasten is de laatst vastgestelde begroting meegenomen over het jaar 2022.

Continuïteitsveronderstelling
Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar
De grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Verbonden partijen
De vereniging heeft geen verbonden partijen in de zin van het jaarrekeningrecht.

Gebruik van schattingen
De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie, en vereisen een aantal schattingen en veronderstellingen:
- Economische gebruiksduur van materiële vaste activa
- Waardering van voorzieningen

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Activa en passiva
Activa en passiva worden tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Een actief wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de onderneming zullen toevloeien en het actief een kostprijs of een waarde heeft waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Activa die hier niet aan voldoen worden niet in de balans verwerkt, maar worden aangemerkt als niet in de balans opgenomen activa. Activa waarvan het waarschijnlijk is dat de realiseerbare waarde lager is dan de boekwaarde, worden afgewaardeerd tot het niveau van de hoogste van de indirecte en directe realiseerbare waarde.

Een verplichting wordt in de balans verwerkt wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag waartegen de afwikkeling zal plaatsvinden op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld. Onder verplichtingen worden mede voorzieningen begrepen. Verplichtingen die hier niet aan voldoen worden niet in de balans opgenomen, maar worden verantwoord als niet in de balans opgenomen verplichtingen.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans opgenomen als een transactie niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting. Dergelijke transacties geven evenmin aanleiding tot het verantwoorden van resultaten. Bij de beoordeling of er sprake is van een belangrijke verandering in de economische realiteit wordt uitgegaan van de economische voordelen en risico's die zich naar waarschijnlijk in de praktijk zullen voordoen, en niet op voordelen en risico's waarvan redelijkerwijze niet te verwachten is dat zij zich voordoen.

Financiële instrumenten
Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Financiële instrumenten, inclusief de van de basiscontracten gescheiden afgeleide financiële instrumenten, worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde. Na de eerste opname (tegen reële waarde) worden financiële instrumenten gewaardeerd op de manier zoals beschreven in de grondslagen voor de desbetreffende financiële instrumenten.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden berekend als een percentage over de verkrijgings- of vervaardigingsprijs volgens de lineaire methode op basis van de verwachte economische levensduur. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Vorderingen
De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor het risico van oninbaarheid worden in mindering gebracht. Deze voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de vorderingen.

Liquide middelen
De liquide middelen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Indien middelen niet ter vrije beschikking staan, dan wordt hiermee bij de waardering rekening gehouden.

Bestemmingsreserve
De vereniging IPO beschikt (met uitzondering van enkele bestemmingsreserves, welke worden afgebouwd) niet over eigen vermogen, aangezien het batig saldo via de resultaatverdeling jaarlijks wordt gerestitueerd aan de provincies dan wel wordt doorgeschoven naar het volgende jaar.
Wel worden geoormerkte middelen aangehouden ter grootte van beschikbaar gestelde midddelen voor beleidsdoelen, die al in uitvoering zijn genomen maar per ultimo nog niet zijn gerealiseerd.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan en die het gevolg zijn van een gebeurtenis uit het verleden, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichting en verliezen af te wikkelen. Indien het verschil tussen de nominale en contante waarde van de verplichtingen materieel is, worden voorzieningen gewaardeerd tegen contante waarde.

Schulden
Onder de langlopende schulden worden schulden opgenomen met een resterende looptijd van meer dan één jaar. De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar. De schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Indien geen sprake is van (substantiële) agio/disagio of transactiekosten dan is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde. De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen
Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen. Baten en lasten worden verwerkt in het jaar waarop zij betrekking hebben. Daarbij wordt voorzichtigheid betracht overeenkomstig de grondslagen die gelden voor het opnemen van activa en passiva (zoals eerder vermeld). Baten en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend. In het geval van een geconstateerde fout in voorgaande boekjaren wordt foutherstel toegepast.

Pensioenverplichting
De vereniging heeft een toegezegde-pensioenregeling. Deze regeling wordt gefinancierd door afdrachten aan de pensioenuitvoerder, te weten het bedrijfstakpensioenfonds ABP. De pensioenverplichtingen worden gewaardeerd volgens de "verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering". In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de staat van baten en lasten verantwoord. Ultimo 2022 waren voor de vereniging geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie. Naar de stand van ultimo december 2022 is de dekkingsgraad ABP eind 2022 110,9% (bron: website www.abp.nl)

Baten provincies
De reguliere provinciale bijdrage wordt vastgesteld op basis van de door het bestuur vastgestelde begroting. Met de zogenoemde IPO-verdeelsleutel wordt de bijdrage per provincie berekend. Bij BIJ12 is de provinciale bijdrage deels ook bepaald op basis van provinciaal belang.
Naast de reguliere provinciale bijdrage worden door de provincies ook bijdragen verstrekt voor aanvullende activiteiten.

Baten derden en andere overheden
Door derden en andere overheden worden bijdragen verstrekt voor de uitvoering van diverse programma's. Deze zijn apart zichtbaar gemaakt in de jaarrekening.

Grondslagen voor gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Toelichting op de balans

1. Materiële vaste activa

	IPO secretariaat				BIJ12			
Materiele vaste Activa	Kantoor Den Haag	Automa-tisering	Meubilair	Telefoon installatie	Automa-tisering	Kantoor Utrecht	Her-inrichting	**Totaal**
Afschrijvings %	6,67%	20%	10%	14%	33%	10,00%	10,00%	
Boekwaarde 1 jan.	206.835	137.096	123.501	2.526	65.861	15.371	438.794	**989.984**
Bij: investeringen		31.958	55.461		36.961	-	169.743	**294.123**
Af: desinvesteringen								**-**
Af: Afschrijvingen	60.084	74.695	35.515	632	41.235	2.125	57.843	**272.129**
Boekwaarde 31 dec.	146.751	94.359	143.447	1.894	61.587	13.246	550.694	**1.011.978**
					-			
Recapitulatie					-			
Aanschafwaarde	603.872	693.145	475.683	43.756	213.281	261.892	608.537	**2.900.166**
Des/Investeringen	-		-	-		-		**-**
Afschijvingen	457.120	598.786	332.236	41.862	151.694	248.647	57.843	**1.888.188**
Boekwaarde 31 dec.	**146.752**	**94.359**	**143.447**	**1.894**	**61.587**	**13.246**	**550.694**	**1.011.979**

Debiteuren

	31-dec.-22	31-dec.-21
	€	€
Openstaand saldo IPO-bureau	35.978	68.544
Openstaand saldo BIJ12	4.484.581	571.823
Totaal saldo debiteuren	4.520.558	640.367

Overige vorderingen en overlopende activa

	31-dec.-22	31-dec.-21
IPO secretariaat		
Vooruitbetaalde kosten & overige vorderingen	365.276	108.522
Rek. Courant Kring Prov. Secr.	76.732	79.603
Nog te ontvangen bedragen programma's	100.000	-
Saldo IPO scretariaat	542.008	188.125
BIJ12		
Vooruitbetaalde kosten	181.282	157.157
Nog te ontvangen bedragen	190.000	2.065.032
Rek. Courant provincies	19.244.673	12.658.745
Te vorderen BTW	-	54.661
Overige vorderingen	-	61.938
	19.615.955	14.997.533
Totaal overige vorderingen en overlopende activa	20.157.962	15.185.658

Liquide middelen

	31-dec.-22	31-dec.-21
IPO-bureau	€	€
BNG rekening-courant	480.789	620.827
Kasboek	73	71
ABN-AMRO 046.21.01.924	12.467.711	1.141.525
ABNAMRO 083.81.26.758	-	524
ABNAMRO 046.21.01.924	-	16.500.000
Totaal liquide middelen IPO secretariaat	12.948.573	18.262.947
BIJ12		
BNG	9.264.525	1.021.335
Deposito	-	500.000
RABOBANK	717.252	51.179
Kasboek	70	70
Bankgaranties	148.439	148.439
Totaal liquide middelen BIJ 12	10.130.285	1.721.023
Totaal liquide middelen	23.078.858	19.983.969

De liquide middelen zijn vrij beschikbaar met uitzondering van de afgegeven bankgaranties ter hoogte van € 148.439 ten behoeve van het pand Leidseveer

Eigen vermogen	Saldo	Restitutie resultaat	Saldo	Ontrrekking bestemming voorjaarsnota	Voorstel onttrekking en restitutie	Saldo resultaat na restitutie
	31-12-2021	2021	31-12-2022	2022		2022
IPO						
Resultaat boekjaar	2.414.924	-2.414.924	1.882.927	-	1.882.927	-
Saldo eigen vermogen IPO	**2.414.924**	-2.414.924	**1.882.927**	**-**	1.882.927	**-**
BIJ12						
Bestemmingsreserve						
Vegetatie karteringen	1.600.000	-	1.600.000	-	-	1.600.000
Stikstof	234.770	-134.000	100.770		-	100.770
GBO	198.747	-	198.747	-	60.000	138.747
GBO onvoorzien	111.543	-	111.543	-	111.543	-
ACSG	46.083	-46.083	-	-	-	-
Totaal bestemmingsreserve	2.191.143	-	2.011.060	-	171.543	1.839.517
Resultaat boekjaar	563.653	-563.653	1.793.620	-	1.793.620	-
Saldo eigen vermogen BIJ12	2.754.796	-563.653	3.804.680	-	1.965.163	1.839.517
Totale Eigen vermogen	**5.169.720**	**-2.978.577**	**5.687.607**	**-**	**3.848.090**	**1.839.517**

De toelichting op mutaties van de bestemmingsreserve zijn als volgt:

IPO-bureau
N.v.t.

BIJ12
Bij de jaarrekening 2014 is een Bestemmingsreserve *Vegetatie Karteringen* (ad € 1.600.000) voor de ontwikkeling van een uniforme systematiek voor de vegetatiekarteringen gevormd. Deze is tot nu toe niet benut. In 2022 is geïnvesteerd in een breder programma voor verbetering van natuurinformatie (zie ook paragraaf 2.2). Dit heeft er ook toe geleid dat in 2022 nog geen voorstel is opgesteld voor de inzet van de bestemmingsreserve vegetaties. In 2023 zal opnieuw gekeken worden of het opportuun is deze reserve in te zetten.

Eind 2021 bedroeg de Bestemmingsreserve voor Stikstof € 100.770. Voor het stikstofdossier en de organisatie van IPS stond 2022 in het teken van een omslag van de tijdelijkheid van een programma naar een meer structurele inbedding binnen IPO verband. In het licht daarvan is ook gekeken naar de verdere inbedding van meer structurele taken, zoals BIJ12 die nu al verzorgt op het vlak van kennisdeling en -borging, project- en procesondersteuning en ondersteuning van gebruikers. Gezien deze verwachte ontwikkeling binnen IPS verband rondom het stikstofdossier, stellen wij voor het resterende deel van de bestemmingsreserve te laten staan voor de verwachte meerkosten in de komende jaren.

Voorzieningen

	Stand 01-01-2022	Toevoeging 2022	Onttrekking 2022	Stand 31-12-2022
IPO-Secretariaat				
Flankerend beleid	576.835	95.000	125.508	546.327
Vakantiedagen	225.000	96.078	-	321.078
BIJ 12				
Faunazaken (MFZ)	2.626.517	10.853.540	2.626.517	10.853.540
Faunazaken (FF33000)	-	-		-
GBO	-	-		-
Vakantiedagen	144.496	-	29.666	114.830
Totaal	3.572.848	11.044.618	2.781.691	11.835.775

Voorziening flankerend beleid is bij IPO-bureau getroffen voor de verplichting van één uitkering en voor twee medewerkers die vrijgesteld zijn van arbeid.

In de jaarrekening 2022 is conform de geldende verslaggevingsstandaarden voor de openstaande verlofuren een voorziening getroffen ten laste van de exploitatie. Deze toename is voornamelijk het resultaat van het toegenomen aantal vaste medewerkers.

De faunaschades zijn, net als afgelopen jaren, ook in 2022 gestegen. Met de financiële toename van de faunaschades is ook de administratieve druk toegenomen als gevolg van de afhandeling van het toenemende aantal bezwaar- en beroepschriften, het aantal vragen dat aan de helpdesk wordt gesteld en de stijgende vraag naar informatie over feiten en cijfers over deze schades. Daardoor is de schade die in 2023 dient te worden uitbetaald met € 8 miljoen toegenomen tot een bedrag van € 11 miljoen.

Vreemd vermogen lang

IPO-bureau	31-dec.-22	31-dec.-21
	€	€
Lening o/g lang vv	**120.000**	**240.000**

Het bestuur van het IPO is niet zelfstandig bevoegd tot het aangaan van geldleningen. Om die reden heeft bestuur aan de algemene vergadering het verzoek gedaan om een geldlening aan te gaan voor de investering in de huisvesting aan de Herengracht voor IPO-bureau. In de algemene vergadering op 19 juni 2014 is het IPO-bestuur gemandateerd een geldlening ad. € 1.200.000 in de vorm van een bankkrediet af te sluiten. De lening is afgesloten tegen een rente van 1,4%, heeft een looptijd van 10 jaar en geldt tot 15 oktober 2024. Hieraan ligt een garantiestelling ten grondslag van de provincies Overijssel en Noord-Brabant. In het IPO-bestuur is vastgelegd dat alle provincies garant staan als deze lening gelicht moet worden.
In verband met de jaarlijkse aflossing van € 120.000 op deze lening heeft een bedrag ad. € 120.000 een looptijd < 1 jaar en is dit bedrag verantwoord onder Overige schulden en overlopende passiva.

Crediteuren

	31-dec.-22	31-dec.-21
Openstaand saldo IPO bureau	1.972.859	5.676.112
Openstaand saldo BIJ12	5.490.730	3.630.358
Totaal saldo crediteuren	7.463.589	9.306.470

Overige schulden & overlopende passiva

		31-dec.-22	31-dec.-21
IPO secretariaat			
	Vooruitontvangen baten	1.649.562	1.011.461
	Tussenrekenig ZH	6.684.848	4.704.290
	rekening-courant	1.188.000	-
	Lening <1jaar	120.000	120.000
	Kassiersfunctie	-	5.313
	Nog te betalen kosten	565.405	504.430
		10.207.815	**6.345.494**

		31-dec.-22	31-dec.-21
BIJ12			
	Vooruitontvangen baten	2.386.767	2.237.963
	NDFF	1.356.858	1.391.620
	Nog te betalen verplichtingen	6.298.278	2.990.799
	Te betalen BTW	535.245	
	Nog te betalen kosten	2.877.422	5.200.798
		13.454.571	**11.821.180**
Totale Overige schulden			
& overlopende passiva		**23.662.386**	**18.166.673**

IPO rekening courant geeft een bedrag van € 1.188,000; dit bedroeg een overheveling van het IPO-bureau naar BIJ12. In de najaarsnota is besloten om dit bedrag te laten incasseren door BIJ12. Het bedrag is echter door het IPO-bureau geincasseerd en dient derhalve gerestitueerd te worden aan de provincies.

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Huurkosten kantoorruimte Herengracht conform huurovereenkomst t/m maart 2029 (IPO-bureau)	€ 1.078.120
Huurkosten Leidseveer t/m 31 december 2030 (BIJ12)	€ 3.618.921

Toelichting op de staat van baten en lasten

Bijdragen provincies
De bijdragen van de provincies zijn conform begroting en verdeelsleutel opgenomen.
De Overige bijdragen van de provincies zijn apart vermeld.

Overige baten
Onder baten zijn de ontvangen baten van andere overheden en derden opgenomen.
Aanvullend is het saldo opgenomen van de baten die uit vorig jaar mochten worden besteed minus de baten die naar volgend jaar kunnen worden overgeheveld.

Personeelskosten
De personeelskosten zijn voor de personeelsbegroting 2022 berekend voor vast personeel op basis van werkelijke salarislasten en, indien niet vast ingevuld, op basis van de betreffende salarisschalen.
Bij personeelswisselingen is het gebleken dat sommige functies moeilijk ingevuld kunnen worden. Dit heeft zijn weerslag op de uitputting van de personeelsbegroting. In 2022 was de formatie ingevuld met vast personeel en een aantal detacheringen en ingehuurde medewerkers.

Wet Normering Bezoldiging Topfunctionarissen Publieke en Semipublieke Sector (WNT)

De bezoldiging van de leden van de Raad van Bestuur (en overige topfunctionarissen) over het jaar 2022 is als volgt:

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

	De heer P.G.G. Hilhorst
Functie (functienaam)	Directeur
In dienst vanaf (datum begin functievervulling)	1-apr.-21
In dienst tot en met (datum einde functievervulling)	14-jul.-22
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja
Deeltijdfactor (minimaal 0,025 fte)	100%
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	83.461
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	12.945
Totale bezoldiging uit hoofde van de functie van topfunctionaris	**96.406**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	115.397
Vergelijkende cijfers 2021	
(Fictieve) dienstbetrekking?	Ja
Deeltijdfactor (minimaal 0,025 fte)	100%
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	114.812
Voorzieningen ten behoeve van beloningen betaalbaar op termijn	16.861
Totale bezoldiging uit hoofde van de functie van topfunctionaris	**131.673**
Individueel toepasselijk bezoldigingsmaximum	157.466

Toezichthoudende topfunctionarissen met totale bezoldiging van € 1.800 of minder

Naam	Functie
De heer J. Smit	voorzitter
Mevrouw N. Vedelaar	penningmeester
Mevrouw J.N. Baljeu	lid bestuur
De heer A.Th.H. van Dijk	lid bestuur
De heer P.C. Drenth	lid bestuur
De heer H.P. van Essen	lid bestuur
De heer J.A. Fackeldey	lid bestuur
Mevrouw F.Q. Gräper-van Koolwijk	lid bestuur
De heer A.P. Heidema	lid bestuur
De heer Y.J. van Hijum	lid bestuur
Mevrouw A. Knol-van Leeuwen	lid bestuur
De heer A.J. van der Maas	lid bestuur
Mevrouw S.M. Otters-Bruijnen	lid bestuur
Mevrouw S.A.E. Poepjes	lid bestuur
De heer H. Polman	lid bestuur
De heer E.P. Stigter	lid bestuur
Mevrouw M.M. van Toorenburg	lid bestuur

Toelichting WNT

Het bezoldigingsmaximum voor de directie bedraagt € 216.000. Dit maximum wordt niet overschreden door de directie.
Het bijbehorende bezoldigingsmaximum voor de voorzitter van het bestuur bedraagt € 31.150 en voor de overige leden van het bestuur € 20.900. De voorzitter en leden doen dit onbezoldigd waardoor het maximum niet wordt overschreden.

Afschrijvingskosten

De afschijving 2022 is met € 4.303 gestegen naar € 272.130. De boekwaarde is met name door de verbouwing uit 2021 bij BIJ12 gestegen.
Voor een nadere toelichting verwijzen naar het overzicht van de materiële vaste activa.

Facilitaire kosten

De facilitaire kosten bestaan uit de kosten voor huisvesting, ICT, kantoorbenodigdheden en externe vergaderingen.
De facilitairekosten zijn aanzienlijk hoger dan begroot en € 1,1 miljoen meer dan vorig jaar. Dit is voornamelijk toe te wijzen aan tijdelijke inhuur van € 0,75 miljoen en hogere personeelskosten.

Overige kosten
De overige kosten zijn hoger dan vorig jaar maar liggen in lijn met de begroting.

Projectkosten
In de project- en programmakosten zijn opgenomen alle specifiek hieraan toe te wijzen kosten.
De samenstelling van de projectkosten van IPO-bureau en BIJ12 verschillen. Dit, omdat BIJ12 voor een belangrijk deel de interne bureaukosten voor personeel en facilitair toerekent aan projecten. Bij IPO-bureau en de Kassiersfunctie gebeurt dit slechts in beperkte mate.

Financiële baten en lasten
Gezien het rentepercentage waren er in 2022 geen rentebaten en lasten.

Bestemming van het resultaat over het boekjaar 2021
De jaarrekening 2021 is vastgesteld in de bestuursvergadering van 12 mei 2022. De bestuursvergadering heeft de bestemming van het resultaat ad € 2.978.577 vastgesteld conform het daartoe gedane voorstel.

Voorstel tot bestemming van het resultaat over het boekjaar 2022
Het bestuur stelt voor het resultaat over het boekjaar 2022 als volgt te bestemmen:

Specificatie doorlopende programmakosten	
Van het resultaat over te hevelen naar 2023, geboekt op vooruitontvangen baten	
IPO-bureau	
Kerntaak 1. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer	
- Programma implementatie omgevingwet	1.461.753
Kerntaak 9. Overige taken	
- IDA vooruit ontvangen subsidies BZK	187.810
Totaal IPO-bureau	1.649.563

1

Specificatie voorstel resultaatbestemming

		Verdeling
IPO-bureau		
Resultaat 2022		1.882.927
	Restitutie IPO-bureau	*1.882.927*
BIJ12		
Resultaat 2022		1.793.620
Vrijval bestemmingsreserve GBO		111.543
Vrijval PLEIO		60.000
	Restitutie BIJ2	*1.965.163*
	Generaal totaal	3.848.090

Gebeurtenissen na balansdatum
Geen

Overige Gegevens

Statutaire regeling over de bestemming van het resultaat
In artikel 16 lid 5 van de statuten is geregeld dat de jaarrekening door het bestuur wordt vastgesteld. Omtrent de bestemming van het saldo van de staat van baten en lasten is niets expliciet in de statuten opgenomen.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant
Hiervoor wordt verwezen naar de hierna opgenomen controleverklaring.

De verwerking van resultaatbestemming per bedrijfsonderdeel
De afspraak is dat positieve resultaten van IPO-bureau (€ 1.882.927) en van BIJ12 (€ 1.793.620) tesamen met de vrijval van de bestemmingsreserves van BIJ12 (€ 171.543) te resitueren.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Jaarverslag 2022
IPO-bureau

2022 in vogelvlucht

Net als het jaar ervoor was 2022 een bijzonder en een bewogen jaar. In allerlei opzichten. Oorlog in Oekraïne, hyperinflatie, energiearmoede, het overlijden van Koningin Elizabeth II van het Verenigd Koninkrijk, een controversieel wereldkampioenschap voetbal, boerenprotesten, en nog veel meer. De financiële gevolgen van een aantal van de genoemde ontwikkelingen zijn nog niet in het jaarverslag en de cijfers van 2022 terug te zien. Tegelijkertijd lijkt het onontkoombaar dat ook het IPO en de provincies de gevolgen van bijvoorbeeld forse prijsstijgingen en inflatie op termijn zullen gaan merken.

In tegenstelling tot de jaren ervoor werden in 2022 de coronamaatregelen langzaam versoepeld en uiteindelijk vervielen in de loop van 2022 de laatste maatregelen. Dat maakte dat we met name in de tweede helft van 2022 ook als vereniging weer meer fysieke netwerkbijeenkomsten konden organiseren en elkaar weer eens 'in het echt' konden ontmoeten. Ook op ons IPO-jaarcongres in Tilburg bleek de behoefte aan en meerwaarde van het elkaar treffen groot. Tegelijkertijd hebben we de voordelen van het digitale en/of hybride werken voor de vereniging ook in 2022 behouden. Regelmatig verzorgen we, in afwisseling met fysieke bijeenkomsten, voor bestuur en Algemene Vergadering nog digitale bijeenkomsten.

Inhoudelijk heeft 2022 voor een belangrijk deel in het teken gestaan van de grote transities in de fysieke leefomgeving. We hebben onze rol in het fysiek domein, uitgewerkt in de strategische propositie 'de Rol in de Ruimte', met elkaar in 2022 verder uitgewerkt. Van het Rijk hebben we de opdracht gekregen om de grote ruimtelijke vraagstukken waar we in Nederland voor staan uit te werken in een ruimtelijk voorstel. Hiermee krijgen en nemen we als provincies, passend bij onze ruimtelijke ordening taken en onze ervaring met gebiedsgerichte aanpak, een grote rol en verantwoordelijkheid in het verdelen van de ruimtelijke schaarste in ons land, het beschermen van de natuur en het milieu en het stimuleren van regionale economie. In het ruimtelijk voorstel komen veel van de terreinen waarop we als IPO ook in 2022 actief zijn geweest bij elkaar. Zoals bijvoorbeeld Stikstof en Natuur (de implementatie van het NPLG), Klimaat en Energie, Wonen en Bereikbaarheid en Regionale Economie. We nemen als provincies onze verantwoordelijkheid voor de concrete invulling van de 'grote verbouwing' en de 'transitie van het landelijk gebied' van Nederland.

Niet alleen de fysieke leefomgeving had in 2022 de aandacht van het IPO-bureau, IPO-BIJ12 en het Huis van de Nederlandse Provincies. We deden veel meer. We sloten met Rijk en gemeenten bijvoorbeeld een Asieldeal, werkten aan de toekomst van onze provinciale financiën, onderhandelden over de invoering van de Omgevingswet, boden het Kabinet onze Agenda Samenhangend Investeren aan, zetten het belang van Digitalisering binnen en buiten de vereniging verder op de kaart en werkten met vele partners aan de versterking van de betekenis en toegankelijkheid van cultuur en erfgoed.

Binnen de vereniging stond 2022 ook in het teken van de werving van een nieuwe algemeen directeur. Een belangrijke positie die per 1 januari 2023 gelukkig weer is ingevuld. In 2022 hebben we voor het tweede jaar ervaring opgedaan met de verbeterde P&C-cyclus. Het voorliggende jaarverslag is conform die opzet opgezet. We hopen u hiermee als lezer een helder beeld te kunnen schetsen van de activiteiten die we voor onze leden hebben uitgevoerd en de resultaten die we met elkaar in 2022 hebben behaald.

Rekeningresultaat 2022

Het rekeningresultaat 2022 komt uit op € 3,53 miljoen (voordelig). Dit bedrag is het verschil tussen de Begroting 2022 na wijziging en de Rekening 2022. In de tabel hierna zijn de verschillen per programma weergegeven. De verschillen zijn toegelicht bij de betreffende programma's.

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
1. ROWW	3.894.997	4.283.582	6.135.527	4.476.110	1.659.417
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.379.433	2.623.666	2.623.666	2.395.852	227.814
3. Vitaal Platteland	2.696.213	9.430.416	8.490.416	7.716.077	774.339
4. Mobiliteit	3.262.067	3.439.446	3.519.446	3.386.409	133.037
5. Regionale Economie	726.942	924.442	984.442	916.650	67.792
6. Cultuur	142.189	193.795	193.795	183.446	10.349
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	2.048.866	3.483.638	3.593.638	3.191.190	402.448
8. Werkgeverszaken	603.549	942.560	1.014.137	935.945	78.191
9. IDA	2.729.212	3.202.515	2.322.449	2.588.418	-265.970
10. Overig	8.736.693	6.934.991	7.304.949	6.859.871	445.079
Totaal	**27.220.161**	**35.459.050**	**36.182.464**	**32.649.968**	**3.532.496**

Van het overschot 2022 ad € 3,53 mln. schuift € 1,65 mln. door naar 2023. Het gaat hierbij om een gebruikelijke werkwijze bij meerjarige projecten met een specifiek doel. We besteden de € 1,65 mln. aan de volgende twee meerjarige projecten:

- Implementatie Omgevingswet € 1,46 mln.
- IDA € 0,19 mln.
  Mocht na afronding van deze projecten sprake zijn van restantmiddelen, dan restitueren wij deze naar de provincies.

Als we rekening houden met de doorgeschoven middelen, dan resteert € 1,88 mln. dat wij teruggeven aan de provincies.

Toelichting verschil € 3,53 mln.

In de tabel hierna zijn de verschillen (afgerond) weergegeven tussen de begroting na wijziging en de rekening die het verschil van € 3,53 mln. verklaren.

Onderwerp (beleidsopgave)	Verschil	Toelichting
1. Implementatie Omgevingswet (1.4)	1.462.000	Vooruitontvangen middelen die doorschuiven naar 2023
2. IDA - programmabaten (9.2 & 9.3)	-903.000	Geraamde baten onjuist aangewend
3. Stikstof (IPSN) (3.9)	686.000	Vrijval balanspost vooruitontvangen baten
4. Saldo Voorjaarsnota/Najaarsnota 2022 (10.7)	618.000	Vrijval positieve saldi Voor- en Najaarsnota 2022
5. Bedrijfsvoering (alle beleidsopgaven)	392.000	Vacatures binnen ondersteunende functies
6. IDA - Programmalasten (9.1 t/m 9.5)	354.000	Lagere programmalasten dan verwacht
7. IDA - Gesubsidieerde activiteiten (9.2 & 9.3)	188.000	Vooruitontvangen middelen die doorschuiven naar 2023
8. Vitale vereniging (7.5)	148.000	Gevolgen Covid en meer digitale bijeenkomsten
9. Strategische kennisfunctie (7.3)	109.000	Gevolgen Covid en latere opstart van kennisprogramma's
10. Nederlands Hydrologisch Instituut (1.6)	101.000	Lasten opgevangen binnen investeringsprogramma Stowa
11. Overige kleine verschillen	378.000	Betreft verschillen < € 100.000
Totaal verschil	**3.533.000**	

Toelichting verschil per beleidsopgave

De in de tabel hierboven aangegeven verschillen worden m.b.t. de programmalasten en programmabaten toegelicht bij de betreffende beleidsopgave voor zover deze € 25.000 of hoger zijn. De verschillen m.b.t. de directe personeelslasten en de overige apparaatslasten werken als gevolg van de toerekensystematiek door in alle beleidsopgaven. Daarbij wordt qua toelichting volstaan met de hiervoor gegeven toelichting, omdat anders bij iedere beleidsopgave dezelfde tekst zou komen te staan.

Inhoudsopgave

Leeswijzer 7
1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen 8
1.1. Ruimtelijke ontwikkeling 8
1.2. Water 8
1.3. Wonen 9
1.4. Implementatie Omgevingswet 9
1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet 10
Financiën 11
2. Milieu, energie en Klimaat 12
2.1. Gezonde leefomgeving 12
2.2. Circulaire Economie 12
2.3. Klimaat en Energie 13
2.4. Omgevingsveiligheid 13
2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet 14
2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal 15
2.7. Coördinatie Klimaatakkoord 15
2.8. 6000 Megawatt op land 16
2.9. Regionale Energie Strategie 1.0 16
2.10. Monitoring RES 17
2.11. Industrie en bedrijventerreinen 17
2.12. Warmtetransitie 18
2.13. Energie-infrastructuur 18
Financiën 19
3. Vitaal platteland 20
3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 20
3.2. Duurzame Landbouw 21
3.3. Klimaatakkoord Landbouw gebruik 21
3.4. Programma Natuur 22
3.5. Natuurwetgeving 23
3.6. Faunabeheer 23
3.7. Natuurbeleid 24
3.8. Natura 2000 en EU-Biodiversiteit 24
3.9. Stikstof (IPSN) 26
4. Mobiliteit 28

4.1. Duurzame Mobiliteit 28
4.2. Openbaar vervoer 29
4.3. Verkeersveiligheid 30
4.4. Fiets 30
4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer 31
4.6. Goederenvervoer & Logistiek 31
Financiën 32
5. Regionale economie 33
5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB 33
5.2. Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital 33
5.3. Circulaire economie 34
5.4. Europees regionaal beleid 34
5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda 35
5.6. Vrijetijdseconomie 35
5.7. Ruimtelijke economie 36
Financiën 37
6. Cultuur en erfgoed 38
6.1. Toekomstperspectief Culturele Sector 38
6.2. Behoud Erfgoed 38
6.3. Cultuureducatie 39
6.4. Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel 40
Financiën 40
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur 41
7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten 41
7.2. Provinciale rol in de ruimte 41
7.3. Strategische kennisfunctie 41
7.4. Financiële verhoudingen 42
7.5. Vitale vereniging 43
7.6. Europa 43
Financiën 44
8. Werkgeverszaken 45
8.1. CAO 45
8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers 45
8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap 46
Financiën 47
9. Interprovinciale Digitale Agenda 48

9.1. Programmalijn Data 48
9.2. Programmalijn Dienstverlening 49
9.3. Programmalijn Bedrijfsvoering 50
9.4. Innovatie 52
9.5. Digivaardige organisatie 53
Financiën 53
10. Overig 54
10.1. Werkbudget 54
10.2. Stelpost L&P-compensatie 54
10.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid (vervallen vanaf 2022) 54
10.4. Compensatie Zeeland 55
10.5. Nog te verdelen apparaatslasten 55
10.6. Afrekening Kassiersfuncties (niet van toepassing in 2022) 56
10.7. Saldo Voorjaarsnota/Najaarsnota 2022 56
Financiën 56
Bijlage 1. Verantwoordingssystematiek 57
Bijlage 2. Totaalbeeld lasten per beleidsopgave 59
Bijlage 3. Bijdrage per provincie 60
Bijlage 4. Afkortingenlijst 61

Leeswijzer

Doelstelling jaarverslag

Het jaarverslag is een belangrijk instrument voor de Algemene Vergadering (AV). Hierin legt het IPO-bestuur verantwoording af over de gerealiseerde output en de inzet van de financiële middelen die het IPO ter beschikking stond. Het jaarverslag is daarmee ook een belangrijk instrument om inhoud te geven aan de controlerende rol van de AV.

Plaats jaarverslag in de planning en control cyclus

In het jaarverslag leggen we verantwoording af over de uitvoering van de in de begroting opgenomen beleidsopgaven, resultaten en kosten. De Begroting 2022 is op 2 november 2021 door de Algemene Vergadering vastgesteld. Gedurende 2022 hebben we via de Voorjaarsnota en de Najaarsnota gerapporteerd over de voortgang en bijstelling van de begroting.

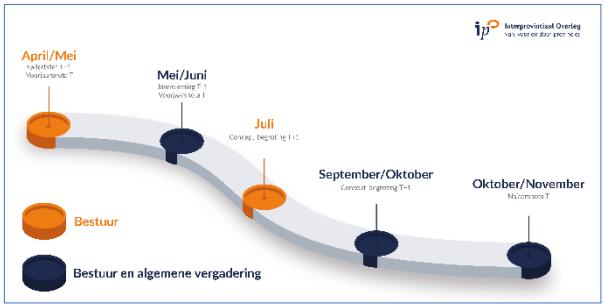

Structuur jaarverslag

Evenals bij de Voorjaarsnota en Najaarsnota 2022 is de rapportage op beleidsopgaven ingericht volgens de zogenaamde stoplichtensystematiek waarbij groene, oranje en rode bolletjes aangeven of de doelstellingen zijn gehaald, niet helemaal zijn gehaald, of helemaal niet zijn gehaald. Dat betreft dan zowel Inhoud als Geld. Bij een oranje op rode stoplicht is een toelichting gegeven op de afwijking.

Duiding groen-oranje-rode indicatoren

- Groen
  Geen afwijkingen in prestatie, planning of middelen
- Oranje
  - Prestatie is niet volledig behaald of aard opgave is niet meer consistent met sturing die hieraan is gegeven.
  - Prestatie loopt achter op planning maar is niet problematisch of
  - Middelen dreigen tekort te komen
- Rood
  - Prestatie is niet of nauwelijks behaald of
  - Prestatie loopt achter op planning, realisatie is problematisch of
  - Middelen vertonen te kort.

Bijlagen

- De verantwoordingssystematiek voor de lastentoerekening, zoals gehanteerd bij het opstellen van de Begroting 2022, is opgenomen in bijlage 1.
- Bij iedere beleidsopgave geven we inzicht in de primitieve begroting 2022, de Begroting 2022 na wijzing, de Rekening 2022 en het verschil. Ter vergelijking is ook een kolom Rekening t-1 toegevoegd. In bijlage 2 is een totaalbeeld opgenomen van de lasten per beleidsopgave.
- In bijlage 3 geven we inzicht in de geraamde en werkelijke lasten voor de provincies, inclusief de restitutie.

1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen

1.1. Ruimtelijke ontwikkeling

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Nieuwe afspraken maken met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) en gemeenten over bodemtaken voor periode 2022-2025, vanwege opnieuw uitstel Omgevingswet.		
2. Inrichten rijksregie die niet leidt tot (re)centralisatie, maar voorwaardenscheppend is voor uitvoeringskracht provincies in samenhang met 'een krachtig groen herstel'.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	54.646	0	0	0	0
Directe personeelslasten	348.777	138.836	138.836	138.304	532
Overige apparaatslasten	184.432	84.028	84.028	73.323	10.705
Totaal	**587.855**	**222.864**	**222.864**	**211.627**	**11.238**

1.2. Water

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen in kader van 7e NAP, governancestructuur wateroverleggen.		
2. Belangen behartigen in het kader van ruimtelijke adaptie voor de gebouwde omgeving, natuur en landbouw en robuust watersysteem en vitaal en kwetsbaar.		
3. Opstellen handreiking/generiek kader strategisch grondwatervoorraadbeheer zodat provincies hun rol bij strategisch grondwatervoorraadbeheer adequater kunnen vervullen. Dit draagt bij aan zekerstelling van de drinkwatervoorziening, pakt droogte aan, voorkomt bodemdaling en vermindert de stikstofproblematiek.		
4. Bestuurlijke afspraken maken met waterschappen, gemeenten, rijk en niet-gouvernementele organisaties (NGO's) over vasthouden van water voor drinkwater en droogtegevoelige natuurgebieden als onderdeel van de ruimtelijke structurele aanpak van droogte op basis van de aanbevelingen van de Beleidstafel Droogte.		
5. Bijdragen aan regionale waterkeringen ontwikkelprogramma en aan de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) die kennis genereren voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.		

Output 2022	Inhoud	Geld
6. Invulling geven aan bestuurlijke afspraken rondom Informatiehuis Water (bijdrage en detachering).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	787.300	809.476	844.476	839.550	4.926
Directe personeelslasten	244.144	386.326	386.326	384.845	1.481
Overige apparaatslasten	129.102	233.818	233.818	204.030	29.788
Totaal	**1.160.547**	**1.429.620**	**1.464.620**	**1.428.424**	**36.195**

1.3. Wonen

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Beïnvloeding, advisering en voorbereiding van bestuurlijke afspraken in kader van de kabinetsformatie over positionering van de provincies in de aanpak van de woningbouwopgave, met als inzet het creëren van de juiste condities en afschaffing verhuurdersheffing, structureel maken van de woningbouwimpuls en Volkshuisvestingsfonds (de juiste woning op de juiste plek).		
2. Inzet om te komen tot een gezamenlijke monitor over de woningbouwopgave in nauwe afstemming met IDA.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	75.900	50.700	50.700	48.400	2.300
Directe personeelslasten	69.755	265.599	265.599	264.581	1.018
Overige apparaatslasten	36.886	160.750	160.750	140.270	20.480
Totaal	**182.542**	**477.049**	**477.049**	**453.251**	**23.798**

1.4. Implementatie Omgevingswet

Output 2022	Inhoud	Geld
Alle provincies in staat stellen om per 1 juli 2022 volgens Omgevingswet te werken door: 1. periodiek overleg met provinciale programmamanagers en overleggen met verschillende inhoudelijk betrokkenen vanuit provincies om knelpunten te signaleren en voortgang te monitoren, ook specifiek in relatie tot consequenties van uitstel van de Omgevingswet;		
2. te fungeren als aanspreekpunt en kennisplatform voor zowel provincies als het gezamenlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet;		
3. deelname Programmaraad, Opdrachtgeversberaad, interbestuurlijke afstemming om provinciale vraag in te brengen, aanbod terug te leggen bij provincies en provinciale belangen te behartigen;		

Output 2022	Inhoud	Geld
4. het aanbieden van ondersteuningsproducten specifiek voor provincies om hun implementatieopgave te ondersteunen.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	1.019.942	304.200	2.121.145	1.159.392	961.753
Programmabaten	-1.119.742		0	-500.000	500.000
Directe personeelslasten	58.130	30.182	30.182	30.066	116
Overige apparaatslasten	30.739	18.267	18.267	15.940	2.327
Totaal	**-10.931**	**352.649**	**2.169.594**	**705.398**	**1.464.196**

Toelichting

Het programma implementatie Omgevingswet betreft een meerjarig programma dat in 2015 is ingesteld. De middelen blijven tot het eind van het programma beschikbaar voor de implementatie van de Omgevingswet, mede omdat deze middelen deels afkomstig zijn van het Rijk.
De inwerkingtredingsdatum is nu vastgesteld op 1 januari 2024. Daarmee loopt het programma in ieder geval door in 2023. De benodigde dekking komt uit de over te hevelen middelen ad € 0,96 miljoen en een extra (niet geraamde) bijdrage van BZK ad € 0,5 miljoen. Na afloop van het programma zullen de resterende gelden, conform afspraak, worden gerestitueerd naar de provincies.

1.5. Digitaal Stelsel Omgevingswet

Output 2022	Inhoud	Geld
1. In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat de koepels verantwoordelijk zijn voor het beheer van het Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De onderdelen die het programma DSO heeft opgeleverd, worden in opdracht van de koepels beheerd en de provincies dragen hier jaarlijks € 1,6 mln. (prijspeil 2020; exclusief indexatie) aan bij. In 2021 is de beheerorganisatie ingericht en werden koepels formeel verantwoordelijk voor beheer. De verantwoordelijkheid voor het volledige DSO wordt pas overgenomen van BZK wanneer het DSO bestuurlijk geaccepteerd kan worden.		
2. Het IPO dient voor het beheer van DSO-LV zowel het opdrachtgeverschap als de vraagarticulatie van de provincies te organiseren. De kopgroep Omgevingswet heeft de directeur IPO-BIJ12 gevraagd hiertoe een businesscase uit te werken voor het bestuur.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	1.649.984	1.700.000	1.700.000	1.681.334	18.666
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**1.649.984**	**1.700.000**	**1.700.000**	**1.681.334**	**18.666**

1.6. Nederlands Hydrologisch Instituut

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's. Het IPO-bestuur heeft ingestemd met de samenwerkingsovereenkomst.		
2. Het beheer van deze voorziening is ondergebracht bij IPO-BIJ12 en er wordt nader onderzocht wat hiervoor benodigd is.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	325.000	101.400	101.400	0	101.400
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**325.000**	**101.400**	**101.400**	**0**	**101.400**

Toelichting

In 2022 kon het beheer en onderhoud van het NHI uit de onderuitputting van het investeringsprogramma NHI worden gedekt. Daardoor heeft het IPO in 2022 geen rekening ontvangen van het NHI.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgave	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	587.855	222.864	222.864	211.627	11.238
1.2 Water	1.160.547	1.429.620	1.464.620	1.428.424	36.195
1.3 Wonen	182.542	477.049	477.049	453.251	23.798
1.4 Implementatie Omgevingswe	-10.931	352.649	2.169.594	705.398	1.464.196
1.5 Digitaal Stelsel Omgevingsw	1.649.984	1.700.000	1.700.000	1.681.334	18.666
1.6 Nederlands Hydrologisch Ins	325.000	101.400	101.400	0	101.400
Totaal lasten programma 1	**3.894.997**	**4.283.582**	**6.135.527**	**4.480.034**	**1.655.493**

2. Milieu, energie en Klimaat

2.1. Gezonde leefomgeving

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Opleveren van een handreiking voor geur en een handreiking voor geluid.		
2. Opleveren van een integratiekader voor de provinciale opgaven voor gezonde leefomgeving.		
3. Kennis uitwisselen rondom Schone Lucht Akkoord (SLA) en doorwerking in provinciale omgevingsvisies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	81.120	81.120	80.776	344
Directe personeelslasten	88.357	91.752	91.752	91.401	352
Overige apparaatslasten	46.723	55.532	55.532	48.457	7.075
Totaal	**135.080**	**228.404**	**228.404**	**220.634**	**7.771**

Toelichting

- Aan de realisatie van de handreikingen voor geur en geluid wordt gewerkt. Zowel proces en inhoud zijn belangrijk voor het realiseren van goede producten, hetgeen meer tijd vergde dan aanvankelijk voorzien. In het eerste kwartaal 2023 worden de handreikingen opgeleverd.
- Het Integratiekader Gezonde leefomgeving wordt een inspiratiekader. Dit bestaat uit een bestuurlijke rapportage en een ‘receptenboek’ met inspirerende voorbeelden vanuit de Nederlandse provincies. Beide producten worden eerste kwartaal 2023 opgeleverd.

2.2. Circulaire Economie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Om de beleidsambities effectief door te vertalen, wordt in 2022 gewerkt aan de implementatie van de handreiking Circulaire Economie/VTH.		
2. Opschalen van circulaire pilots en experimenten.		
3. Inventariseren en implementeren van stappen die nodig zijn in het VTH-opleidingskader.		
4. Advies geven aan het Rijk over de rol van provincies als bevoegd gezag ten aanzien van de informatie- en minimalisatieplicht inzake zeer zorgwekkende stoffen (ZZS).		
5. Bijdragen aan het opzetten en uitvoeren van een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden van een intercompartimentale aanpak van ZZS, waaronder PFAS.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	54.475	121.680	121.680	80.843	40.837
Directe personeelslasten	88.357	91.752	91.752	91.401	352
Overige apparaatslasten	46.723	55.532	55.532	48.457	7.075
Totaal	**189.555**	**268.964**	**268.964**	**220.701**	**48.263**

Toelichting

Door uitloop van het project en vertraging in de bestuurlijke besluitvorming is overschot ontstaan binnen de programmalasten.

2.3. Klimaat en Energie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Beleid beïnvloeden in wijzigingswetgeving waaronder verbreding energiebesparingsplicht bedrijven, normering werkgerelateerde mobiliteit, opvolging Meerjarenafspraak energie-efficiëntie- (MJA3/MEE) convenanten en koolstofdioxide- (CO2) heffing industrie.		
2. Kennis opbouwen relatie Omgevingswet – VTH-taken – Klimaatakkoord.		
3. Opstellen van een analyse over uitvoerbaarheid/betaalbaarheid van nieuwe regelgeving op het terrein van klimaat en energie in relatie tot MTH.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	25.350	25.350	5.000	20.350
Directe personeelslasten	88.357	91.752	91.752	91.401	352
Overige apparaatslasten	46.723	55.532	55.532	48.457	7.075
Totaal	**135.080**	**172.634**	**172.634**	**144.858**	**27.777**

Toelichting

Er wordt geen analyse gemaakt over uitvoerbaarheid/betaalbaarheid van de nieuwe regelgeving, omdat uit de regelgeving die tot stand is gekomen blijkt dat dit niet nodig is: t.a.v. de regelgeving voor energiebesparingsplicht zijn de IPO-punten binnengehaald; de Meerjarenafspraken energie-efficiëntie worden niet in de huidige vorm voortgezet; t.a.v. normering werkgebonden personenmobiliteit is de provincie geen bevoegd gezag, maar de gemeente.

2.4. Omgevingsveiligheid

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Uitvoeren IPO-meerjarenagenda voor de zes Brzo- (Besluit risico's zware ongevallen) omgevingsdiensten gericht op de verbetering van de uitvoeringspraktijk.		
2. Uitvoeren gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 met Rijk en gemeenten.		

Output 2022	Inhoud	Geld
3. Deelnemen en bijdragen aan Safety Delta Nederland.		
4. In het kader van de Omgevingswet bijdragen aan een uitvoerbare invulling van de Modernisering Omgevingsveiligheid voor zogenaamde aandachtsgebieden en het Register Externe Veiligheid (REV).		
5. Verder professionaliseren van de samenwerking van de Brzo-toezichthouders in het samenwerkingsverband BRZO+.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	82.416	0	0	0	0
Directe personeelslasten	96.495	100.203	100.203	99.819	384
Overige apparaatslasten	51.026	60.647	60.647	52.920	7.726
Totaal	**229.937**	**160.850**	**160.850**	**152.739**	**8.111**

2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Vullen instrumentenkoffer met operationele instrumenten, waaronder uitwerking bestuurlijke boete en handreiking financiële zekerheidsstelling.		
2. In het kader van de Uitvoeringsagenda VTH/aanpak Milieucriminaliteit een handreiking opstellen voor professionalisering van de zogenaamde big 8 (afstemming tussen beleids- en uitvoeringscyclus).		
3. Een nieuwe versie van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS) opstellen die wordt opgepakt door alle handhavingspartners.		
4. Bijdragen aan de implementatie van het advies van de bestuurlijke adviescommissie VTH (commissie Van Aartsen), zodat deze in lijn is met de provinciale visie op een robuust en toekomstbestendig stelsel.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	100.000	101.400	101.400	23.586	77.814
Directe personeelslasten	216.242	224.552	224.552	223.691	861
Overige apparaatslasten	114.348	135.907	135.907	118.592	17.315
Totaal	**430.590**	**461.859**	**461.859**	**365.869**	**95.990**

Toelichting

De voorziene inhuur voor advisering is niet nodig gebleken en kon worden opgevangen door inzet vanuit het personeelsbudget, waardoor de programmalasten lager zijn uitgevallen.

2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal

Output 2022	Inhoud	Geld
IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law): Cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	34.451	21.037	21.037	23.366	-2.329
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**34.451**	**21.037**	**21.037**	**23.366**	**-2.329**

2.7. Coördinatie Klimaatakkoord

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Opleveren advies en ontwikkelen voorstellen hoe om te gaan met (knelpunten) in de uitvoering van het Klimaatakkoord. Daarbij blijvend in gesprek over voldoende uitvoeringslasten.		
2. Opleveren plan voor data en monitoring voortgang Klimaatakkoord.		
3. Voorbereiden van klimaattafels en organiseren kennisdeling tussen vakcommissies.		
4. Signaleren, adviseren en standpunt bepalen in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc.		
5. Kennis vergaren en delen rondom innovaties als waterstof, geothermie en kernenergie.		
6. Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	174.389	211.272	211.272	210.462	810
Overige apparaatslasten	92.216	127.869	127.869	111.579	16.291
Totaal	**266.605**	**339.141**	**339.141**	**322.041**	**17.101**

2.8. 6000 Megawatt op land

Output 2022	Inhoud	Geld
1. De monitor Wind op Land is gestopt. Om de inhoudelijke opgave alsnog te halen wordt uitvoering gegeven aan de resterende werkzaamheden uit de oorspronkelijke opgave monitor Wind op Land. 2. Bijdragen aan het kennisnetwerk Shine en Blow middels een financiële bijdrage aan RVO voor de hiervoor geleverde ondersteuning.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	40.560	40.560	31.210	9.350
Directe personeelslasten	69.755	72.436	72.436	72.158	278
Overige apparaatslasten	36.886	43.841	43.841	38.256	5.585
Totaal	**106.642**	**156.837**	**156.837**	**141.624**	**15.213**

2.9. Regionale Energie Strategie 1.0

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Bijdragen aan het halen van de ambities om via de regionale energiestrategieën (RES'en) 35 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES) en als belangenbehartiger knelpunten en kansen inbrengen namens de provincies in het Interbestuurlijk Managementteam en het Opdrachtgevend Beraad. 2. Agenderen casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en. 3. Adviseren over de landschappelijke kwaliteit, gezondheidseffecten, programmering energie infrastructuur en ruimtelijke verankering en vertaling van de RES 1.0 in het ruimtelijk instrumentarium en organiseert hierover de kennisdeling.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	162.763	169.018	169.018	168.370	648
Overige apparaatslasten	86.068	102.295	102.295	89.263	13.032
Totaal	**248.831**	**271.313**	**271.313**	**257.633**	**13.681**

2.10. Monitoring RES

Output 2022	Inhoud	Geld
Gezien de ambities en eerste appreciatie van Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) is Route35 niet meer opportuun. Wel wordt monitoring van RES'en opgetuigd. De capaciteit verschuift dus, maar blijft noodzaak. Samen met partners opzetten van monitoring RES en deze begeleiden: 1. faciliteren en organiseren platform voor kennisuitwisseling middels werkgroepen over RES'en en adviezen opstellen voor de provincies om de 35 TWh op land te realiseren; 2. analyseren RES-monitor en provincies adviseren omtrent de opgave.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	101.680	0	0	0	0
Programmabaten	-50.000	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	60.363	60.363	60.132	231
Overige apparaatslasten	49.182	36.534	36.534	31.880	4.654
Totaal	**193.869**	**96.898**	**96.898**	**92.012**	**4.886**

2.11. Industrie en bedrijventerreinen

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de invulling van een nationaal waterstof programma. 2. Ondersteunen en adviseren provincies bij uitvoering van de clusters energiestrategie (CES'en) en relatie met zesde cluster en daarbij zorgen dat CES-kaders aansluiten bij provinciale wensen/behoeften. 3. Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de PIDI/MIEK richting het jaarlijks beslismoment investeringen energie-infrastructuur (in eerste instantie gericht op industrie). 4. Organiseren afstemming omtrent offshore windparken over aanlandlocaties en transport op land van energie. 5. Behartigen belangen als bevoegd gezag omtrent CO2-heffing en volgt de uitwerking van de normering van de CO2.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58.130	60.363	60.363	60.132	231
Overige apparaatslasten	30.739	36.534	36.534	31.880	4.654
Totaal	**88.868**	**96.898**	**96.898**	**92.012**	**4.886**

2.12. Warmtetransitie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Als belangenbehartiger standpunten inbrengen bij de totstandkoming van de warmtewet en de betaalbaarheid van de warmte/energietransitie.		
2. Organiseren platform voor kennisuitwisseling warmte voor o.a. nieuwe ontwikkelingen en botsproeven samen met VNG, UvW en het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK).		
3. IPO is in rol van opdrachtgever namens provincies vertegenwoordigd in programma aardgasvrije wijken en faciliteert kennisuitwisseling tussen provincies en tussen provincies en gemeenten.		
4. Volgen ontwikkelingen biobrandstoffen en deze ontsluiten voor provincies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	116.259	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	61.477	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	**177.736**	**193.795**	**193.795**	**184.023**	**9.772**

2.13. Energie-infrastructuur

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Opleveren advies en strategie voor de aanpak van netinfrastructuur passend bij de rol provincies en de REIS (regionale energie-infrastructuur) samen met provincies en andere partners verder uitwerken.		
2. Samen met partners en provincies een interbestuurlijk integraal programma ontwikkelen, zodat er duidelijke afspraken gemaakt worden omtrent programmeren van netinfrastructuur.		
3. Bijdrage leveren aan de uitvoering van het landelijk Programma Energie Hoofdstructuur en daar de belangen behartigen van de provincies. Daarnaast adviseren en kennis delen omtrent input op wetgeving, zoals de energiewet.		
4. Organiseren kennisdeling naar regionale programma's en governance omtrent energie-infrastructuur.		
5. Als belangenbehartiger standpunten inbrengen ten behoeve van de beleidsvisie marktordening van het Rijk over o.a. rolverdeling van overheden, netbeheerder en bedrijfsleven op het gebied van elektriciteit, warmte, waterstof en biomassa.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	96.582	96.582	96.211	370
Overige apparaatslasten	49.182	58.455	58.455	51.007	7.447
Totaal	**142.189**	**155.036**	**155.036**	**147.219**	**7.817**

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgave	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
2.1 Gezondheid	135.080	228.404	228.404	220.634	7.771
2.2 Circulaire Economie	189.555	268.964	268.964	220.701	48.263
2.3 Klimaat en Energie	135.080	172.634	172.634	144.858	27.777
2.4 Omgevingsveiligheid	229.937	160.850	160.850	152.739	8.111
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswe	430.590	461.859	461.859	365.869	95.990
2.6 Abonnementen/VTH-kennisd	34.451	21.037	21.037	23.366	-2.329
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	266.605	339.141	339.141	322.041	17.101
2.8 6000 mw op land	106.642	156.837	156.837	141.624	15.213
2.9 Regionale Energie Strategie 1	248.831	271.313	271.313	257.633	13.681
2.10 Route 35	193.869	96.898	96.898	92.012	4.886
2.11 Industrie en bedrijventerre	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886
2.12 Warmtetransitie	177.736	193.795	193.795	184.023	9.772
2.13 Energie-infrastructuur	142.189	155.036	155.036	147.219	7.817
Totaal lasten programma 2	**2.379.433**	**2.623.666**	**2.623.666**	**2.364.730**	**258.937**

3. Vitaal platteland

3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Organiseren en ondersteunen van het proces dat leidt tot een gedragen Nationaal Strategisch Plan (GLB-NSP), dat ruimte biedt voor provinciale invulling beleid en uitvoering. IPO participeert actief in het totstandkomingsproces van het GLB-NSP door mee te schrijven aan dit plan en procesgeld ter beschikking te stellen en geeft hiermee invulling aan mede-opdrachtgeverschap.		
2. Bewaken voortgang van de bestuurlijke afspraken over de transitieperiode.		
3. Als belangenbehartiger inzetten op werkbaarheid uitvoeringsregels met specifiek aandacht voor provinciale rol met gebruikmaking van ervaringen uit provincies. IPO bereidt bestuurlijke standpuntbepaling voor ten aanzien van de te maken bestuurlijke afspraken.		
4. Ondersteunen proces van de implementatie van het GLP-NSP in de provincies, en de voorbereiding van het gezamenlijk programmeren vanaf 2023, door het organiseren van het netwerk van provinciale betrokkenen.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	205.093	30.420	30.420	30.420	0
Directe personeelslasten	325.526	338.035	338.035	336.739	1.296
Overige apparaatslasten	172.137	204.591	204.591	178.526	26.065
Totaal	**702.755**	**573.046**	**573.046**	**545.685**	**27.361**

Toelichting

Het GLB-NSP is goedgekeurd door de Europese Commissie, waarmee de focus is komen te liggen op de ondersteuning van de implementatie. Het bleek niet haalbaar om in 2022 op alle onderdelen afspraken met het Rijk af te ronden; een deel van deze uitwerking vindt daarom plaats in 2023. Dit leidt mogelijk nog tot financiële vraagstukken, bijvoorbeeld over de vraag hoe de gezamenlijke communicatie over het systeem vorm krijgt (inzet menskracht of een financiële bijdrage van provincies). Zo is nog nadere besluitvorming nodig over werkplan van de Regieorganisatie voor het GLB en dienen de uitvoeringsprotocollen nog te worden afgerond. Daarnaast doen zich bij de uitvoeringsafspraken met agrarische collectieven, over het agrarisch natuur- en landschapsbeheer, verschillende knelpunten voor, waarover in de loop van 2023 duidelijkheid noodzakelijk is.

3.2. Duurzame Landbouw

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Behartigen belangen bij realisatie landbouwvisie van LNV en afstemmen beleidsontwikkelingen met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.		
2. Het Kabinet heeft besloten om te werken aan de totstandkoming van een landbouwakkoord en provincies gevraagd om hierin te participeren.		
3. Organiseren kennisuitwisseling tussen provincies op het vlak van verduurzaming van de landbouw. Hierbij ligt een belangrijke agendazettende rol bij de provinciale deskundigen.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	34.878	36.218	36.218	36.079	139
Overige apparaatslasten	18.443	21.920	21.920	19.128	2.793
Totaal	**53.321**	**58.139**	**58.139**	**55.207**	**2.932**

Toelichting

Het IPO Bestuur heeft in 2022 een gezamenlijke position paper vastgesteld, dat wordt benut als basis voor de provinciale inbreng bij het Landbouwakkoord. Inmiddels heeft het Kabinet besloten tot de opstelling van een Landbouwakkoord, waarbij IPO is gevraagd om namens de provincies bestuurlijk deel te nemen. De ambtelijke voorbereiding vindt plaats door het IPO Bureau, de inbreng aan inhoudelijke deeltafels wordt ambtelijk voorbereid en ingebracht door provinciale deskundigen. De uitwerking van het Landbouwakkoord vergt een stevige inzet, van zowel provincies als IPO.

3.3. Klimaatakkoord Landbouw gebruik

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Voorbereiden afronding bestuurlijke afspraken, voor zover nog niet vervat in het klimaatakkoord over o.a. regelgeving, instrumenten, middelen en provinciale rol met betrekking tot bossenstrategie, natuur en de structurele aanpak van het veenweidedossier. Inhoudelijke inbreng op deze dossiers wordt door provincies zelf geleverd.		
2. Signaleren, adviseren en voorbereiden standpuntbepaling over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (met name veenweide en natuurbeleid/bomen, bos en natuur) en bevorderen dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58.130	24.145	24.145	24.053	93
Overige apparaatslasten	30.739	14.614	14.614	12.752	1.862
Totaal	**88.868**	**38.759**	**38.759**	**36.805**	**1.954**

Toelichting

De uitwerking van het onderdeel veenweide vindt plaats door de betrokken veenweideprovincies, die ook gezamenlijke afspraken hebben gemaakt over de financiering van de benodigde menskracht. Voor de bossenstrategie en de doorvertaling van de afspraken in het NPLG en de provinciale gebiedsprogramma's, is gebleken dat de gezamenlijke provincies nog geen voorstel hebben kunnen doen voor de gehele opgaven van de bossenstrategie. Eerste helft 2023 zullen provincies hieraan, in samenhang met hun gebiedsprogramma's en het NPLG, tot nadere afspraken en invulling komen.

3.4. Programma Natuur

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Zorgdragen voor afstemming met en integratie van natuurherstelmaatregelen met de structurele aanpak stikstof. Onderdeel hiervan is de coördinatie van producten die noodzakelijk zijn voor natuur in relatie tot het stikstofdossier. Voor deze inzet is aanvullende inzet randvoorwaardelijk. Aanvullende versterking is meegenomen bij beleidsopgave 3.9.		
2. Voorbereiden van het gezamenlijke proces voor de totstandkoming van bestuurlijke afspraken die gericht zijn op de uitwerking van de tweede fase van het programma natuur, voor de periode 2023 tot 2030.		
3. Samen met het Rijk en partners uit relevante sectoren opstellen van een groei-agenda natuurinclusief met die partijen die het verschil willen maken en hierop al energie zetten (meevaren op de boeggolf van bijvoorbeeld Bouwend Nederland), die kansen benoemt en benut én kaders meegeeft aan de andere maatschappelijke opgaven op het gebied van landbouw, energie, wonen en klimaat.		
4. Samen met LNV en relevante partners organiseren van een vierde Natuurtop in 2022, op basis van de opgaven van het Programma Natuur.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	100.126	105.185	105.185	105.464	-278
Directe personeelslasten	184.852	191.956	191.956	191.220	736
Overige apparaatslasten	97.749	116.178	116.178	101.377	14.801
Totaal	**382.727**	**413.319**	**413.319**	**398.061**	**15.259**

Toelichting

De Agenda Natuurinclusief, aangekondigd als onderdeel van Programma Natuur, is in ontwikkeling. De 1.0-versie is op de Natuurtop van 17 juni 2022 op de Floriade gepresenteerd. Op dit moment zijn er nog geen structurele middelen beschikbaar voor het thema natuurinclusief. Consequenties voor

inzet vanuit IPO voor de verdere uitrol en doorontwikkeling van de agenda ná presentatie op de Natuurtop zijn nog niet inzichtelijk. Met het Rijk is afgesproken dat er wordt gewerkt aan een 2.0-versie, inclusief financieringsvoorstel. Om te komen tot instrumentering wordt een Agenda Natuurinclusief 2.0 voorbereid, waarvoor het Rijk inmiddels extra capaciteit beschikbaar heeft gesteld, en een ambassadeur heeft benoemd.

3.5. Natuurwetgeving

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak en o.a. inzetten op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.		
2. Provincies en Rijk adviseren over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (medio 2022) en gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Wet Natuurbescherming/Omgevingswet, onder meer ten aanzien van windturbineprojecten.		
3. Toetsen gedragscodes op de provinciale uitvoeringservaring.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58.130	60.363	60.363	60.132	231
Overige apparaatslasten	30.739	36.534	36.534	31.880	4.654
Totaal	**88.868**	**96.898**	**96.898**	**92.012**	**4.886**

3.6. Faunabeheer

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Gezamenlijk wolvenplan dat geactualiseerd blijft op basis van recente ontwikkelingen wolvendossier.		
2. Adviseren en ontwikkelen innovatief faunabeleid en zorgen voor standpuntbepaling die leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.		
3. Afstemmen lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	58.130	60.363	60.363	60.132	231
Overige apparaatslasten	30.739	36.534	36.534	31.880	4.654
Totaal	**88.868**	**96.898**	**96.898**	**92.012**	**4.886**

Toelichting

- Ten aanzien van het wolvenplan is in 2022 veel werk verzet maar als gevolg van maatschappelijke ontwikkelingen (zoals een sterk toegenomen maatschappelijke onrust in delen van het land) is ervoor gekozen om meer tijd te nemen voor het vaststellen van een nieuw wolvenplan. Dat wordt nu voorzien in 2024, afgezien van een addendum van beperkte omvang dat toegevoegd wordt aan het bestaande wolvenplan.
- Begin 2022 verraste de minister van LNV provincies door de jacht op haas en konijn te willen sluiten, zonder dat daar wezenlijk overleg met provincies over consequenties over was gevoerd. De tweede helft van 2022 is besteed aan overleg met LNV om een goede impact-analyse op te zetten, om verdere besluitvorming in 2023 beter voor te bereiden. De uitvoering van deze impact-analyse loopt door in 2023.

3.7. Natuurbeleid

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Provinciale belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk en hierover afstemmen via werkgroepen met de provincies.		
2. Opleveren jaarlijkse voortgangsrapportage natuur. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.		
3. Afstemmen nieuwe beleidsontwikkelingen met provincies.		
4. In 2022 vindt volgens de afgesproken frequentie de volgende Natuurtop plaats. Zie ook 3.4 Programma Natuur.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	17.559	10.517	10.517	7.749	2.768
Directe personeelslasten	46.504	48.291	48.291	48.106	185
Overige apparaatslasten	24.591	29.227	29.227	25.504	3.724
Totaal	**88.654**	**88.035**	**88.035**	**81.358**	**6.677**

3.8. Natura 2000 en EU-Biodiversiteit

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Als belangenbehartiger van provincies input inbrengen in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.		
2. Inbreng leveren in nieuwe beleidsstukken, waaronder het strategische plan Natura2000 (N2000) en het beleidskader doelwijziging, wordt mede beleid bepaald over N2000 en doelbereik.		
3. Organiseren gezamenlijke processen ter afstemming en vaststelling van de beleidsstukken voortkomende uit de actualisatie van doelensysteem N2000.		

Output 2022	Inhoud	Geld
4. Faciliteren kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.		
5. Voor LNV het aanspreekpunt zijn voor de afstemming rondom N2000-issues.		
6. Faciliteren en initiëren pilots tot het opstellen van natuurdoelanalyses.		
7. Op gebied van monitoring wordt centraal invulling gegeven aan verantwoording waar alle provincies baat bij hebben.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	26.088	26.088	26.088	0
Directe personeelslasten	81.381	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	43.034	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	**124.416**	**219.883**	**219.883**	**210.111**	**9.772**

Toelichting

1. Inbreng EU-kaders

LNV heeft met provincies afgesproken dat zij als gezamenlijk partner optrekken in het EU-biodiversiteitsdossier. Naast de directe inbreng in de EU-kaders vraagt LNV de provincies ook deel te nemen aan de inzet in het internationale biodiversiteitsbeleid (CBD). De gevraagde capaciteitsinzet blijkt door uitval van capaciteit en beperkte provinciale capaciteit lastig te leveren. Hoewel om deze reden besloten was om in het najaar van 2022 in overleg met de AAC bezien zou worden welke inzet, wenselijk en haalbaar is (en of hierover nadere afspraken met het Rijk noodzakelijk zijn) is dit proces als gevolg van een personele wissel binnen de AAC VP weer stil komen te vallen.
Ondertussen heeft er in 2022 wel veel afstemming met het Rijk plaatsgevonden over de inzet van Lidstaat Nederland ten aanzien van de voorstellen van de Europese Commissie ten aanzien van (verdergaande) natuurbescherming en natuurherstel. In de zomer van 2022 heeft afstemming plaatsgevonden over het BNC-fiche, waarbij zowel het Rijk als provincies de stelling ingenomen hebben dat natuurbescherming in de vorm van vergunningstelsel buiten het huidige Natura2000-netwerk contraproductief en daarom onwenselijk is. Dit is derhalve het Nederlandse standpunt in de verder gaande discussie hierover in Europa. LNV betrekt provincies zo goed mogelijk bij het vervolg in 2023. Hierbij geldt een sterke inhoudelijke samenhang met (vraagstukken omtrent) Natura2000 (strategische plan en beleidskader doelwijziging), maar ook realiseren NNN (Taskforce) en IPSN.

2. Nieuwe beleidsbeslissingen

Door recente ontwikkelingen staat het interbestuurlijke proces van de Actualisatie van het N2000 doelensysteem onder druk door het voornemen van LNV om af te stappen van de bottum up benadering waarbij gezamenlijk de noodzakelijke VHR doelen worden vastgesteld naar het top down opleggen van de VHR doelen, door deze opgave onder te brengen in het NPLG.
Via een interventie van de provincies wordt dit onderwerp binnenkort op de bestuurlijke tafel besproken. Dat heeft geleid tot een procesvoorstel, gericht op het samen optrekken bij de voorbereiding van uitwerking van deze doelstelling naar de provinciale gebiedsprogramma's.

4. Faciliteren kennisuitwisseling
Hieraan is gedeeltelijk invulling gegeven door het oprichten van een IPO-werkgroep Natura 2000. Door de druk op de dossiers Natuurdoelanalyses en de Actualisatie van het Natura 2000-doelensysteem is het onderwerp N2000-beheerplannen minder onder de aandacht. Het Ministerie zet meer druk op provincies om hierop wel informatie te leveren.

3.9. Stikstof (IPSN)

Output 2022	Inhoud	Geld
Het IPSN programmaplan, vastgesteld door het MT van de IPO vereniging op 21 maart 2022 en door de Bestuurlijke Commissie Stikstof op 19 mei 2022, bevat een verdere invulling van het besluit dat in juli 2021 door het IPO Bestuur werd genomen om de ambtelijke organisatie door te ontwikkelen naar een interprovinciale programmaorganisatie stikstof en natuur. In 2022 is gestart met de implementatie van dit programmaplan, waarbij de organisatie is ingericht naar vier programmalijnen die bijdragen aan het hoofddoel van IPSN: “Provincies zijn beter in staat om aan hun integrale opgave voor stikstofreductie en natuurverbetering te voldoen, de hiervoor benodigde beleidskeuzes te maken, maatregelen uit te voeren en hier duidelijke (samenwerkings)afspraken over te maken met het Rijk”. De vier programmalijnen betreffen: • Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium • Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak • Strategie en visie landelijk gebied • Ondersteunen (inter)bestuurlijke besluitvorming		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	7.651.644	6.711.644	7.017.042	-305.398
Programmabaten	0	0	0	-991.455	991.455
Directe personeelslasten	116.259	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	61.477	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	**177.736**	**7.845.439**	**6.905.439**	**6.209.610**	**695.829**

Toelichting

IPSN in relatie tot het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en landelijke regieorganisatie (RTLG)
De ontwikkeling van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de bijbehorende regieorganisatie (RTLG) heeft geleid tot aanvullende inzet van IPSN en daarmee extra kosten, hetgeen nog niet werd voorzien tijdens het bestuursbesluit in juli 2021 (en de daarop gebaseerde begroting). De extra inzet voor 2022 is opgevangen binnen de begroting 2022.

AERIUS 2022
Inzet voor AERIUS: In de BC Stikstof van 17 maart 2022 is besloten het resterend saldo van IPSN over het jaar 2021 te reserveren voor kosten kwaliteitsverbeteringen in 2022 voor AERIUS. De basis van deze kwaliteitsimpuls is een plan van aanpak gebaseerd op de aanbevelingen van het CIO oordeel uit 2021. Naast het saldo 2021 was ook voorzien dat er een bijdrage nodig zou zijn vanuit het budget 2022 voor de kwaliteitsverbeteringen. Bij de eindafrekening door het RIVM is gebleken dat de kosten 2022 veel lager (-/- €400.000) uitvielen dan eerder door het RIVM geoffreerd. Daarnaast was er door

tussentijdse vacatures en invulling van functies gedurende het jaar een onderbesteding van € 270.000 op de bij de begroting 2022 geraamde capaciteitsinzet van inhuur.

De baten betreffen in 2021 vooruit-ontvangen baten die in 2022 gedeeltelijk tot besteding komen en niet als baten waren geraamd.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
3.1 Gemeenschappelijk Landbou	702.755	573.046	573.046	545.685	27.361
3.2 Duurzame Landbouw	53.321	58.139	58.139	55.207	2.932
3.3 Klimaatakkoord Landbouw L	88.868	38.759	38.759	36.805	1.954
3.4 Programma Natuur	382.727	413.319	413.319	398.061	15.259
3.5 Natuurwetgeving	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886
3.6 Strategisch beleid Faunabeh	88.868	96.898	96.898	92.012	4.886
3.7 Natuurbeleid	88.654	88.035	88.035	81.358	6.677
3.8 EU-Biodiversiteit	124.416	219.883	219.883	210.111	9.772
3.9. Stikstof	177.736	7.845.439	6.905.439	6.209.610	695.829
3.10. Nationale Database Flora	900.000	Vanaf 2022 onderdele van begroting BIJ12			
Totaal lasten programma 3	**2.696.213**	**9.430.416**	**8.490.416**	**7.720.860**	**769.556**

4. Mobiliteit

4.1. Duurzame Mobiliteit

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Invulling geven aan de realisatie van de afspraken Klimaatakkoord via: ○ adviseren/rapporteren via het bestuurlijk Stand van zaken Uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit (SUM); ○ het doorontwikkelen van de monitor SUM inclusief bestuurlijk ambassadeurschap; ○ realiseren van integratie van laadinfra en waterstof infra via de provinciale regierol Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL)/Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL); ○ de integratie van de actieagenda duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) in de nationale agenda's Klimaat neutrale en Circulaire Infrastructuur en Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB); ○ regie, coördinatie en support op de voortgang/realisatie van de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) - gebiedsopgave 3.0 -.		
2. Lessen uit de coronapandemie analyseren en vertalen naar ambities van de bestuurlijke agenda mobiliteit in het algemeen en werkgeversaanpak in het bijzonder: zakelijk reizen op duurzame manier via o.a. Coalitie Anders Reizen.		
3. Inzet van provincies vanuit Klimaatakkoord verbinden met de Europese Green Deal en het op te stellen Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit'.		
4. Realiseren van een nationale aanpak Betalen naar Gebruik conform IPO-redeneerlijn en provinciale doelen uit het Klimaatakkoord		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	69.394	91.260	171.260	198.442	-27.182
Directe personeelslasten	406.907	313.890	313.890	312.686	1.204
Overige apparaatslasten	215.171	189.977	189.977	165.774	24.203
Totaal	**691.472**	**595.127**	**675.127**	**676.902**	**-1.775**

Toelichting

1. Realiseren afspraken Klimaatakkoord

De samenwerking met het Ministerie van IenW op het gebied van Klimaat neutrale en circulaire infrastructuur (KCI), SEB en RMP's intensiveert maar verloopt langzamer dan voorzien.

4. Betalen naar Gebruik

De uitwerking van Betalen naar Gebruik lijkt vooralsnog niet conform de redeneerlijn van de gezamenlijke provincies te worden uitgewerkt. Belangenbehartiging en lobby worden ook in 2023 ingezet om nationale aanpak bij te sturen, zodat 'opening' voor differentiatie mogelijk blijft. De inzet op belangenbehartiging en lobby gaat in samenhang met provinciale financiële verhoudingen (zie 7.4).

De hogere uitgaven is een gevolg van een aanvullend onderzoek/advies dat we hebben laten uitvoeren naar Betalen naar Gebruik ter ondersteuning van onze belangenbehartiging op dit onderwerp.

4.2. Openbaar vervoer

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Lessen uit coronapandemie op OV-gebruik analyseren en vertalen naar de OV-ambities.		
2. Zeker stellen van de bestuurlijke afspraken via NOVB ten aanzien van beschikbaarheidsvergoeding (of andere afspraak) met het Rijk, ten aanzien van aanbestedingskalender, sociale veiligheid, toegankelijkheid en Mobility-as-a-Service (MaaS).		
3. Uitwerken TBOV 2040 met ontwikkelagenda, onderzoeksprogramma 2021 en doorontwikkelen als programma met aandacht voor knooppunten, standpuntbepaling ten aanzien van vervoersarmoede en agenderen omvorming mobiliteitsaanbod in dunbevolkte(re) regio's.		
4. Maken (aanvullende) bestuurlijke afspraken afsprakenkader werken voor derden.		
5. Standpunt bepalen op meerdere (in)formele consultaties op wetgevingstrajecten en nieuw beleid vanuit de rijksoverheid, invloed uitoefenen op Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 en realiseren innovatie aanpak exploitatiekosten Fietsparkeren bij stations.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	169.018	169.018	168.370	648
Overige apparaatslasten	49.182	102.295	102.295	89.263	13.032
Totaal	**142.189**	**271.313**	**271.313**	**257.633**	**13.681**

Toelichting

2. NOVB

Er zijn afspraken gemaakt met IenW over een vangnetconstructie voor 2023. In omvang is deze beperkt en alleen voor 2023, met als gevolg afschaling van het OV in de regio. De mate waarin hangt af van de reserves die provincies inzetten.

Het Bestuursakkoord Toegankelijkheid is getekend. Er zijn afspraken gemaakt over financiële bijdragen vanuit het Rijk voor het vroegtijdig vervangen van treinen zonder toiletten in Gelderland en er is een artikel 2 onderzoek aangekondigd naar de financiële effecten van de afspraken.

5. Standpuntbepaling wetgevingstrajecten

De consultatie van de HRN-concessie is in een vergevorderd stadium. Het Rijk heeft gekozen voor een zuivere vervoersconcessie. Onder invloed van druk uit de Tweede Kamer is er voorlopig voor gekozen het onderdeel Fietsenstallingen op Stations binnen de HRN-concessie te houden. Op termijn wordt dit overgeheveld naar de Stationsagenda. Door de nieuwe afspraken die dit vereist, is provinciale inbreng nodig.

4.3. Verkeersveiligheid

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Uitvoeren Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) en Startakkoord SPV, inclusief opstellen financiering strategie.		
2. Afstemmen, afronden en uitvoeren regionale uitvoeringsprogramma's SPV.		
3. Opstellen en uitwerken van de investeringsimpuls SPV (2e tranche).		
4. Standpunt bepalen over inzet innovatiemiddelen SPV.		
5. Het toelatingskader Licht Elektrische Voertuigen (LEV-Kader) en het RVV 1990.		
6. Bijdragen aan implementatie en uitvoering richtlijn betreffende het beheer van de verkeersveiligheid van weginfrastructuur (Road Infrastructure Safety Management, hierna: RISM II).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	169.738	188.334	188.334	187.612	722
Overige apparaatslasten	89.757	113.986	113.986	99.464	14.522
Totaal	**259.495**	**302.320**	**302.320**	**287.076**	**15.244**

Toelichting

1. en 4. SPV : Het opstellen van een financiering strategie heeft vertraging opgelopen, omdat de overige partners binnen het SPV hebben laten weten hier geen prioriteit aan te willen geven. Het onderwerp wordt onder de aandacht gebracht bij de evaluatie van het Startakkoord. Deze evaluatie vindt later dan afgesproken plaats, namelijk in 2023. De regeling innovatiemiddelen SPV heeft vertraging opgelopen vanwege prioritering op de investeringsimpuls SPV. De toegezegde middelen vanuit het Rijk (€ 50 mln. cofinanciering) blijven hier wel voor gereserveerd.

4.4. Fiets

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Standpunt bepalen en inzetten op de realisatie Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF).		
2. Uitvoeren Bestuursakkoord Fietsparkeren: rollen, verantwoordelijkheden en financiën formaliseren in het addendum op het bestuursakkoord.		
3. Provinciale inbreng zeker stellen in de 'Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen'.		
4. Realiseren ambities Tour de Force (TdF).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	79.309	150.924	150.924	116.392	34.532
Directe personeelslasten	104.633	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	55.330	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	**239.272**	**344.719**	**344.719**	**300.415**	**44.303**

Toelichting

2. Bestuursakkoord Fietsparkeren

De impasse op de inhoud (rollen/verantwoordelijkheden) ten aanzien van het Bestuursakkoord is nog niet doorbroken ondanks bemiddeling, via IenW, (zie ook toelichting 5 bij 4.2 OV). Vooralsnog heeft dit geen (financiële) gevolgen voor provincies.

3. Normen fietsparkeren

'Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen' zijn niet van de grond gekomen. IenW heeft een aanzet gemaakt voor een aanpak. De verwachting is dat IenW hier in 2023 in samenwerking met IPO verder aan gaat werken.

4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer

Output 2022	Inhoud	Geld
Het KpVV-programma levert een bijdrage aan kennisontwikkeling in aanvulling op de prioritaire ambities van het programma Mobiliteit. Het IPO vult het opdrachtgeverschap namens de gezamenlijke provincies zo in, dat het programma goed aansluit op de prioriteiten van de provincies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	1.831.884	1.800.000	1.800.000	1.748.927	51.073
Directe personeelslasten	11.626	12.073	12.073	12.026	46
Overige apparaatslasten	6.148	7.307	7.307	6.376	931
Totaal	**1.849.658**	**1.819.380**	**1.819.380**	**1.767.329**	**52.050**

Toelichting

Door een positieve afrekening over boekjaar 2021 is een voordeel ontstaan ad € 51.000.

4.6. Goederenvervoer & Logistiek

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Standpunt bepalen, belangen behartigen en stimuleren van (de verduurzaming van) modal shift van weg naar water en spoor.		
2. Verduurzamen goederenvervoer en logistiek (o.a. binnenvaart, wegtransport, clean energy hubs).		
3. Inbrengen provinciaal standpunt in het plan van aanpak ten aanzien van vrachtwagenheffing.		

Output 2022	Inhoud	Geld
4. Standpunt bepalen en belangen behartigen ten aanzien van 'ruimtelijke sturing logistiek' (verdozing/verloodsing).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	52.317	66.400	66.400	66.145	255
Overige apparaatslasten	27.665	40.187	40.187	35.068	5.120
Totaal	**79.981**	**106.587**	**106.587**	**101.213**	**5.375**

Toelichting

4. Ruimtelijke sturing logistiek

In 2022 is besloten gezamenlijk aan het proces rondom Grip op grootschalige bedrijfsvestigingen te werken. Door het proces rond de ruimtelijke puzzel en een motie van de Tweede Kamer is het proces Grip versneld. Zowel inhoud als proces zijn zwaarder en complexer geworden. In het 2e kwartaal 2023 worden bestuurlijke afspraken gemaakt tussen rijk en regio. De programma's regionale economie en ROWW zijn leidend. Mobiliteit wordt geïnformeerd.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
4.1 Duurzame Mobiliteit	691.472	595.127	675.127	676.902	-1.775
4.2 Openbaar vervoer	142.189	271.313	271.313	257.633	13.681
4.3 Verkeersveiligheid	259.495	302.320	302.320	287.076	15.244
4.4 Fiets	239.272	344.719	344.719	300.415	44.303
4.5 KpVV	1.849.658	1.819.380	1.819.380	1.767.329	52.050
4.6 Goederenvervoer & Logistiek	79.981	106.587	106.587	101.213	5.375
Totaal lasten programma 4	**3.262.067**	**3.439.446**	**3.519.446**	**3.390.569**	**128.877**

5. Regionale economie

5.1. Stimuleren innovatief en breed MKB

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Betrekken van regionale clusters MKB bij alle thema's uit de dynamische uitvoeringsagenda Herstel Regionale Economie (HRE).		
2. Ondersteunen (breed) MKB in circulaire bedrijfsvoering door gezamenlijke programmering met Rijk en andere partners gebaseerd op IPO-krachtenkaart en 12 provinciale kansenkaarten.		
3. Organiseren kennisdeling over knelpunten en risico's van digitalisering van het MKB. Thema's: sleuteltechnologieën, connectiviteit, data-economie en human capital-vraagstukken.		
4. In samenspraak met het ministerie van EZK herijken van de inzet in KIC-convenant en kennis- en innovatieagenda's (KIA's).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	84.509	84.509	84.185	324
Overige apparaatslasten	49.182	51.148	51.148	44.631	6.516
Totaal	**142.189**	**135.657**	**135.657**	**128.816**	**6.840**

5.2. Regionale Arbeidsmarkt/Human Capital

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Uitwerken van afspraken met het Rijk en VNG om (gezamenlijk) in te zetten op programma's die de doorstroming van onderwijs naar arbeidsmarkt verbeteren inclusief experimenteerruimte.		
2. Kennisdeling en belangenbehartiging bij het Rijk om in deze programma's afspraken te maken over voor banen van de toekomst.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	93.007	84.509	84.509	84.185	324
Overige apparaatslasten	49.182	51.148	51.148	44.631	6.516
Totaal	**142.189**	**135.657**	**135.657**	**128.816**	**6.840**

5.3. Circulaire economie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Invoeren in regio van de ontwikkelpaden (handreikingen) 'Circulair inkopen en aanbesteden', 'circulair bestendigen omgevingsvisie en VTH-uitvoeringspraktijk' en 'monitoring'.		
2. Appèl op inzet van het Rijk op de Krachtenkaart Circulaire Economie (CE).		
3. Inzet van IPO Krachtenkaart en Kansenkaarten om met Rijk, medeoverheden en regionale partners tot een integraal hoofdstuk Regio in het landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie (UP CE) te komen.		
4. Met VNG, UvW en I&W realiseren van een aanpak in structuur en proces op circulair en duurzaam opdrachtgeverschap/circulair inkopen en aanbesteden.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	101.400	101.400	92.545	8.856
Directe personeelslasten	34.878	36.218	36.218	36.079	139
Overige apparaatslasten	18.443	21.920	21.920	19.128	2.793
Totaal	**53.321**	**159.539**	**159.539**	**147.751**	**11.787**

5.4. Europees regionaal beleid

Output 2022	Inhoud	Geld
IPO/HNP zetten zich in om: 1. de nieuwe generatie financiële instrumenten uit de structuurfondsen in de regio te laten landen en aansluiten bij de regionale opgaven (realiseren van een online EU-fondsenwijzer 2021-2027);		
2. met het Rijk te komen tot een integrale aanpak op de nieuwe generatie fondsen Recovery and Resilience Facility (RRF), Brexit Adjustment Reserve (BAR) en Just Transition Fund (JTF);		
3. samen met de VNG werk te maken van het nationale herstelplan en dit te laten aansluiten bij ons kabinetsaanbod 'Krachtig en Groen herstel' en de relatie met het EU-coronaherstelfonds (NextGenerationEU).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	34.878	36.218	36.218	36.079	139
Overige apparaatslasten	18.443	21.920	21.920	19.128	2.793
Totaal	**53.321**	**58.139**	**58.139**	**55.207**	**2.932**

Toelichting

2. Integrale aanpak nieuwe generatie fondsen

De BAR is een nationale regeling die ook zo wordt uitgevoerd en daarmee geen ruimte biedt voor regionale regie/invulling. De middelen uit de BAR worden nu verdeeld middels een aantal regelingen, uitgevoerd door de RVO. JTF gelden zijn reeds verdeeld. Hiermee is voor die onderdelen van de opgave de mogelijkheid om met het Rijk tot een integrale aanpak te komen vervallen.

3. Nationaal Herstelplan

De middelen uit het Recovery and Resilience Facility zijn onderdeel geworden van het regeerakkoord van Rutte IV. Dit betekent dat het uiteindelijke Herstel- en Veerkrachtplan bestaat uit reeds lopende herstelmaatregelen en /of maatregelen die met middelen zijn opgenomen in het regeerakkoord.

5.5. Taskforce HRE en samenwerkingsagenda

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Met Rijk (EZK en BZK), VNG, ROM's en MKB uitvoeren van de gezamenlijk dynamische uitvoeringsagenda. Centraal staat het duurzaam herstellen van de economie door het versterken van het verdienvermogen van de regio's.		
2. Uitwerken van afspraken met partner die per thema zijn gemaakt: • Ontwikkelkracht en Innovatie, inclusief werkboek met investeringsprojecten. Het werkboek dient als basis voor de programmeringstafel waarbij (private) initiatiefnemers hun voorstellen kunnen verrijken door feedback van Rijk en provincies. • Innovatief en breed MKB, inclusief digitalisering en circulaire economie (zie 5.1 en 5.2). • Human Capital (zie 5.2). • Gebiedsontwikkeling (binnensteden, bedrijventerreinen, campussen).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	30.420	30.420	0	30.420
Directe personeelslasten	149.974	143.665	143.665	143.114	551
Overige apparaatslasten	79.306	86.951	86.951	75.874	11.078
Totaal	**229.280**	**261.036**	**261.036**	**218.988**	**42.048**

Toelichting

In 2022 hebben we voor de programmeringstafels een bureau ingehuurd waarvan de factuur in 2023 volgt. Hierdoor is een overschot ontstaan binnen de programmalasten.

5.6. Vrijetijdseconomie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Perspectief 2030 vertalen in een IPO-actieagenda. Provincies werken hierin samen met EZK en het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC). De provinciale actiepunten zijn uitgewerkt in plannen van aanpak.		

Output 2022	Inhoud	Geld
2. Vrijetijdseconomie is integraal onderdeel van de dynamische uitvoeringsagenda HRE en wordt in de opgavetafels (breed) MKB, Human Capital en gebiedsontwikkeling integraal opgepakt.		
3. De actieagenda vakantieparken wordt door partijen uitgewerkt in plannen van aanpak. Actiepunten worden uitgevoerd.		
4. Er is een actief kennisnetwerk.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	69.755	72.436	72.436	72.158	278
Overige apparaatslasten	36.886	43.841	43.841	38.256	5.585
Totaal	**106.642**	**116.277**	**116.277**	**110.414**	**5.863**

Toelichting

3. *Vrijetijdseconomie als onderdeel van dynamische uitvoeringsagenda HRE*

In 2022 is in IPO-verband inhoudelijk doorgewerkt aan het thema vrijetijdseconomie (VTE). Omdat VTE met ingang van 2023 geen onderdeel meer uitmaakt van het programma Regionale Economie is de invlechting van VTE in de uitvoeringsagenda Herstel Regionale Economie (HRE) in 2022 niet meer tot stand gebracht.

5.7. Ruimtelijke economie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Uitwerken van de afspraken met Rijk en VNG die in de opgavetafel gebiedsontwikkeling, als onderdeel van de dynamische uitvoeringsagenda, zijn gemaakt.		
2. Faciliteren, kennis delen en verbinden met andere programma's op het thema gebiedsontwikkeling in het bijzonder over (her)ontwikkeling van bedrijventerreinen, binnensteden en kernen en campussen.		
3. Hernieuwd opstellen kennisagenda vanwege de coronacrisis, voor de opgave Retail (best practices).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	60.000	73.810	-13.810
Directe personeelslasten	0	36.218	36.218	36.079	139
Overige apparaatslasten	0	21.920	21.920	19.128	2.793
Totaal	**0**	**58.139**	**118.139**	**129.017**	**-10.878**

Toelichting

3. Ontwikkelen hernieuwd kennisopgave

De opgave om een hernieuwd kennisopgave te ontwikkelen voor de Retail vanwege de coronacrisis

is, door de keuze van de BAC RE om zich hoofdzakelijke te concentreren op ruimte voor grote bedrijfsvestigingen en transities van bedrijventerreinen, komen te vervallen.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
5.1 Stimuleren innovatief en bre	142.189	135.657	135.657	128.816	6.840
5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Cir	142.189	135.657	135.657	128.816	6.840
5.3 Circulaire Economie	53.321	159.539	159.539	147.751	11.787
5.4 Cohesiebeleid	53.321	58.139	58.139	55.207	2.932
5.5 Taskforce HRE en samenwerk	229.280	261.036	261.036	218.988	42.048
5.6 Vrijetijdseconomie	106.642	116.277	116.277	110.414	5.863
5.7 Ruimtelijke economie en Klir	0	58.139	118.139	129.017	-10.878
Totaal lasten programma 5	**726.942**	**924.442**	**984.442**	**919.010**	**65.432**

6. Cultuur en erfgoed

6.1. Toekomstperspectief Culturele Sector

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Inzetten op de rol van provincies waarbij conform de visie voor cultuur wordt ingezet op wettelijke verankering van de rol van provincies in het landelijk cultuurbeleid.		
2. Adviseren over het Rijkscultuurstelsel met aandacht voor de regionale component, werking subsidieregelingen en bereidt bestuurlijk overleggen voor o.a. corona-aanpak, stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.		
3. Inzetten op een proactieve en agenderende rol van het IPO.		
4. Inzetten op een actieve belangenbehartiging in bijvoorbeeld de actuele voorbereiding van het rijkscultuurbestel.		
5. Inzetten op het herstel van de culturele sector naar een 'nieuw normaal'.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	46.504	48.291	48.291	48.106	185
Overige apparaatslasten	24.591	29.227	29.227	25.504	3.724
Totaal	**71.095**	**77.518**	**77.518**	**73.609**	**3.909**

6.2. Behoud Erfgoed

Output 2022	Inhoud	Geld
1. De interprovinciale position paper erfgoed en het uitvoeringsprogramma zijn de leidraad voor de onderhandelingen met het Rijk over rol en middelen voor provincies; waaronder middelen voor de grote restauraties bij voorkeur via een gemeenschappelijk programma Rijk en provincies.		
2. Inzetten op versterking van de verbinding van erfgoed met ruimtelijke opgaven met een vervolg op de Erfgoed Deal (waaronder vrijkomende monumenten als kerken).		
3. Inzetten op voldoende middelen/rol van provincies in het nieuw op te stellen Rijkskader Erfgoed Telt.		
4. Borgen van de provinciale belangen in de nieuw vast te stellen bestuurlijke afspraken over restauraties en de uitvoeringsorganisatie met Rijk en VNG.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	23.252	42.254	42.254	42.092	162
Overige apparaatslasten	12.295	25.574	25.574	22.316	3.258
Totaal	**35.547**	**67.828**	**67.828**	**64.408**	**3.420**

Toelichting

Het IPO participeert actief in een aantal lijnen van erfgoed en hanteert daarvoor het Position Paper Erfgoed en het Uitvoeringsprogramma erfgoed (besluit IPO-bestuur op 11 februari 2021). De noodzaak van actualisering van een vijftal bestuurlijke afspraken voor erfgoed in den breedte, vraagt om extra lobby-inzet in het (bestuurlijk) overleg met OCW en VNG. Geconstateerd wordt dat deze inzet onverkort van belang blijft nu er, ondanks het duiden van de problematiek bij het Rijk, geen (financiële) aandacht wordt gegeven aan erfgoed in het regeerakkoord. Dit vraagt om:

1. blijvende inzet op de verbinding tussen erfgoed en andere opgaven;
2. (financiële) aandacht voor de restauratie van rijksmonumenten;
3. actualisering en bevestiging van de bestuurlijke afspraken tussen Rijk en provincies;
4. voortzetting van de rijksinzet voor Erfgoed Telt in een nieuw beleidskader.

6.3. Cultuureducatie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Voor OCW aanspreekpunt zijn voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 en alleen een rol vervullen voor faciliteren kennisuitwisseling in 2022.		
2. In 2022 betrokken worden bij de herijking van bestuurlijke afspraken cultuur en onderwijs.		
3. Participeren in de opbouw van een nieuw Rijkskader voor cultuur waar cultuureducatie een onderdeel van is.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	11.626	12.073	12.073	12.026	46
Overige apparaatslasten	6.148	7.307	7.307	6.376	931
Totaal	**17.774**	**19.380**	**19.380**	**18.402**	**977**

6.4. Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Op basis van een convenant voor het bibliotheekstelsel samenwerken met netwerkpartners OCW, VNG, Koninklijke Bibliotheek, SPN en VOB, zodat bibliotheken beter in staat zijn om bij te dragen aan maatschappelijke opgaven en focus wordt gegeven aan de uitvoering van de Wet stelsel openbare bibliotheken.		
2. Partijen stemmen op basis van een netwerkagenda af en werken aan concrete acties om het convenant uit te voeren.		
3. Bij Rijk als stelselpartner aandacht claimen voor helderheid rollen en beleidsvrijheid provincies.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	11.626	18.109	18.109	18.040	69
Overige apparaatslasten	6.148	10.960	10.960	9.564	1.396
Totaal	**17.774**	**29.069**	**29.069**	**27.603**	**1.466**

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
6.1 Toekomstperspectief	71.095	77.518	77.518	73.609	3.909
6.2 Behoud erfgoed	35.547	67.828	67.828	64.408	3.420
6.3 Cultuureducatie	17.774	19.380	19.380	18.402	977
6.4 Toekomstbestendig Bibliothe	17.774	29.069	29.069	27.603	1.466
Totaal lasten programma 6	**142.189**	**193.795**	**193.795**	**184.023**	**9.772**

7. Kwaliteit Openbaar Bestuur

7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Wettelijke taken uitvoeren bij consultaties en wetgeving die zich in 2022 aandienen.		
2. Proactief signaleren en, desgewenst, lobbyen bij de Staten-Generaal.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	20.564	20.564	0	20.564
Directe personeelslasten	151.137	338.035	338.035	336.739	1.296
Overige apparaatslasten	79.921	204.591	204.591	178.526	26.065
Totaal	**231.057**	**563.190**	**563.190**	**515.265**	**47.925**

7.2. Provinciale rol in de ruimte

Output 2022	Inhoud	Geld
'Krachtig Groen Herstel' realiseren – mede in samenwerking met VNG en UvW, inclusief Gebiedsopgaven 3.0: de gebiedsgerichte aanpak.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	34.332	27.242	87.242	96.800	-9.558
Directe personeelslasten	116.259	458.762	458.762	457.003	1.759
Overige apparaatslasten	61.477	277.659	277.659	242.285	35.374
Totaal	**212.068**	**763.664**	**823.664**	**796.088**	**27.575**

7.3. Strategische kennisfunctie

Output 2022	Inhoud	Geld
Versterken van de interprovinciale kennisfunctie (o.a. COELO, strategische denktank, wetenschappelijke betrokkenheid).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	9.955	124.728	124.728	15.709	109.019
Directe personeelslasten	116.259	120.727	120.727	120.264	463
Overige apparaatslasten	61.477	73.068	73.068	63.759	9.309
Totaal	**187.691**	**318.523**	**318.523**	**199.732**	**118.791**

Toelichting

Als gevolg van de laatste maanden covid en de latere gezamenlijke opstart (ook met het Rijk) van de kennisprogramma's is sprake van resterend budget.

7.4. Financiële verhoudingen

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Samen met LNV een nieuwe governance Nationaal Groenfonds realiseren, gericht op het uittreden door de provincies.		
2. Onderzoek naar wenselijkheid bijzondere leerstoel financiële verhoudingen.		
3. Financiering en positieve financiële effecten herstel na Corona realiseren.		
4. Implementeren aanbevelingen beleidsdoorlichting BTW-compensatiefonds (2021) gericht op verbeterde werking van het fonds voor de provincies.		
5. Monitoren en daarbij beperken fiscale risico's verzelfstandiging Prorail.		
6. Lid begeleidingsgroep onderzoek naar uniforme methodiek bepaling rente stortplaatsen, waardoor elke provincie dezelfde berekeningsmethodiek hanteert.		
7. Structurele houdbaarheid financiële positie provincies		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	35.284	105.184	155.184	159.295	-4.112
Directe personeelslasten	219.730	228.174	228.174	227.299	875
Overige apparaatslasten	116.192	138.099	138.099	120.505	17.594
Totaal	**371.206**	**471.456**	**521.456**	**507.099**	**14.357**

Toelichting

Gezien de grote maatschappelijke opgaven en transities in de fysieke omgeving, die tegelijk majeure investeringen en robuuste uitvoeringskracht van provincies vergen, is zekerheid over de structurele houdbaarheid van de financiële positie van provincies urgent en van groot belang. In het regeerakkoord Rutte IV, dat nog niet bekend was bij vaststelling begroting IPO 2022 (in 2021) is het voornemen opgenomen om met ingang van 2026 op basis van een nieuwe financieringssystematiek de provincies en gemeenten te bekostigen. Het IPO is in opdracht van het bestuur een traject gestart om te bevorderen dat bij de realisatie van deze nieuwe financieringssystematiek de structurele financiële houdbaarheid van de financiële positie van provincies wordt geborgd. Vanwege de samenhang met de introductie van Betalen Naar Gebruik (BNG) in 2030 en de eventuele wijziging van het huidige provinciaal belastinggebied (motorrijtuigenbelasting) betreft dit een gezamenlijk traject van financiën en mobiliteit.

Dit traject heeft in het eerste half jaar van 2022 relevante provinciale input opgeleverd voor de Contourennota van BZK, die op 11 juli 2022 aan de Tweede Kamer is gestuurd. De inhoud van de Contourennota biedt echter nog geen zekerheid over de structurele houdbaarheid van de financiële positie van provincies. Gesprekken hierover met het rijk worden vervolgd in het eerste kwartaal 2023. Tevens vergt dit een verdere uitwerking door het IPO van een eigen visie op de nieuwe

financieringssystematiek, waaronder een nieuw belastinggebied. Hiertoe is externe kennis en capaciteit ingeschakeld en zijn in 2022 noodzakelijk aanvullende onderzoeken uitgevoerd. Het programmabudget was hiertoe bij de Najaarsnota 2022 verhoogd met € 50.000.

Daarnaast is in 2022 veel energie gestoken in de ontwikkeling van het nieuwe verdeelmodel Provinciefonds. De BAC Financien had zich voorgenomen om het voorstel voor een nieuw verdeelmodel nog voor de Statenverkiezingen 2023 vast te stellen, zodat de nieuwe colleges op basis van de nieuwe verdeling van de middelen uit het Provinciefonds hun collegeprogramma's 2023-2027 kunnen opstellen. Dit is vanwege de complexiteit van het nieuwe verdeelmodel en daarmee het volledig begrip van het nieuwe model helaas niet gelukt.

7.5. Vitale vereniging

Output 2022		
1. Evenementen (waaronder jaarcongres, AV-bijeenkomsten).		
2. Netwerk-functie (waaronder versterken relatie met Staten, themabijeenkomsten).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	7.289	262.764	262.764	115.016	147.748
Directe personeelslasten	134.861	140.043	140.043	139.506	537
Overige apparaatslasten	71.314	84.759	84.759	73.961	10.798
Totaal	**213.463**	**487.566**	**487.566**	**328.483**	**159.083**

Toelichting

Als gevolg van de laatste maanden covid en voorts meer digitale bijeenkomsten is er sprake van onderuitputting. Met de verkiezingen in 2023 is de insteek de netwerkbijeenkomsten en kennis-bijeenkomsten weer extra te benadrukken.

7.6. Europa

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Met HNP belangen behartigen op dossiers agrofood, klimaat en energie, herstel regionale economie, digitalisering, duurzame en gezonde leefomgeving, circulaire economie en mobiliteit én leveren bij EU-instellingen input gericht op behoud van positie, EU- budget en provinciaal en regionaal belang.		
2. Met HNP zorgdragen voor afstemming BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) met provincies.		
3. KED en HNP publiceren de wekelijkse Europese Ster en het KED beheert de online EU-fondsenwijzer 2021-2027 (initiatief HNP/IPO) en verleent juridisch advies inzake staatssteunvraagstukken.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	264.623	259.094	259.094	263.639	-4.545
Directe personeelslasten	372.029	386.326	386.326	384.845	1.481
Overige apparaatslasten	196.728	233.818	233.818	204.030	29.788
Totaal	**833.380**	**879.238**	**879.238**	**852.513**	**26.725**

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
7.1 Consultatie- en wetgevingstr	231.057	563.190	563.190	515.265	47.925
7.2 Lerend netwerk en uitwisseli	212.068	763.664	823.664	796.088	27.575
7.3 Strategische kennisfunctie	187.691	318.523	318.523	199.732	118.791
7.4 Overheidsfinanciën	371.206	471.456	521.456	507.099	14.357
7.5 Vitale vereniging	213.463	487.566	487.566	328.483	159.083
7.6 Europa	833.380	879.238	879.238	852.513	26.725
Totaal lasten programma 7	**2.048.866**	**3.483.638**	**3.593.638**	**3.199.181**	**394.457**

8. Werkgeverszaken

8.1. CAO

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Implementeren, monitoren en doorontwikkelen cao-afspraken. 2. Ondersteunen Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie voor nieuwe cao.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	164.153	201.557	273.134	234.880	38.254
Programmabaten	0	0	0	-20.000	20.000
Directe personeelslasten	116.259	217.308	217.308	216.475	833
Overige apparaatslasten	61.477	131.523	131.523	114.767	16.756
Totaal	**341.889**	**550.388**	**621.965**	**546.121**	**75.843**

Toelichting

- In 2022 hielden we rekening met een verplichting voor CAOP (Centrum Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel) die uiteindelijk lager uitgevallen is waardoor een overschot ontstaan is binnen de programmalasten.
- De baten betreffen in 2021 vooruit-ontvangen baten die in 2022 tot besteding komen en abusievelijk niet als baten waren geraamd.

8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen voor rechtspositie politiek ambtsdragers (provinciale sector). 2. Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving en beleid politiek ambtsdragers (met name voor pensioen). 3. Voorbereiden aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	38.366	48.291	48.291	48.106	185
Overige apparaatslasten	20.288	29.227	29.227	25.504	3.724
Totaal	**58.653**	**77.518**	**77.518**	**73.609**	**3.909**

8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Lobbyen/belangen behartigen namens de samenwerkende provincies voor goed publiek werkgeverschap binnen en met zelfstandige publieke werkgevers (ZPW).		
2. Afstemmen met medeoverheden ter voorbereiding cao- en pensioenonderhandelingen en consultatie wetgeving.		
3. Consultatie wetgeving (wettelijke taak).		
4. Afstemmen met AAC Werkgeverszaken voor ontwikkeling provinciale organisaties en goed werkgeverschap.		
5. Borgen werking van en bemensing gezamenlijke inter- respectievelijk bovensectorale geschillenbeslechting.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	25.270	62.720	62.720	79.004	-16.284
Directe personeelslasten	116.259	156.945	156.945	156.343	602
Overige apparaatslasten	61.477	94.989	94.989	82.887	12.102
Totaal	**203.006**	**314.654**	**314.654**	**318.234**	**-3.580**

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
8.1 CAO	341.889	550.388	621.965	546.121	75.843
8.2 Integriteit en rechtspositie b	58.653	77.518	77.518	73.609	3.909
8.3 Samenwerking	203.006	314.654	314.654	318.234	-3.580
Totaal lasten programma 8	**603.549**	**942.560**	**1.014.137**	**937.965**	**76.172**

9. Interprovinciale Digitale Agenda

9.1. Programmalijn Data

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Deelnemen namens provincies aan Uitvoeringsprogramma 2022 Interbestuurlijke Datastrategie.		
2. Lobbyen provincies ten aanzien van Europees Datapakket en implementatie daarvan bij provincies.		
3. Datagedreven werken in maatschappelijke opgaven provincies versterken, via: ○ field labs voor ontwikkeling 'evidence based beleid' en 'beleidsmonitoring' voor belangrijke maatschappelijke opgaven (onder andere energietransitie, klimaat, wonen, mobiliteit, stikstof); ○ ontwikkeling datavoorzieningen voor 'Gebiedsgericht werken 3.0'; ○ versterking samenwerking in data-ecosystemen (met kennisinstituten, marktpartijen en medeoverheden).		
4. Inzetten van data-analyses ter vergroting van weerbaarheid/bestrijding van ondermijning.		
5. Doorontwikkelen data governance (processen/rollen voor sturing in de datafunctie) bij provincies.		
6. Coördineren inspanningen provincies voor implementatie van standaarden (o.a. BIM-Pro/GEO).		
7. Ontwikkelen interprovinciaal sensorregister/aansluiting provincies op landelijk algoritmeregister.		
8. Ontwikkelen nieuwe software voor geautomatiseerde verzameling werkgelegenheidsgegevens.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalijn lasten	304.274	481.650	481.650	302.660	178.990
Gesubsidieerde lasten	0	0	22.934	23.231	-297
Directe personeelslasten	308.087	277.672	277.672	276.607	1.065
Overige apparaatslasten	162.915	168.057	168.057	146.646	21.410
Totaal	**775.275**	**927.379**	**950.313**	**749.145**	**201.168**

Toelichting

4. Inzetten van data-analyses

Inzet van digitaal instrumentarium ter vergroting van weerbaarheid en bestrijding van ondermijning gebeurt in principe door afzonderlijke provincies. Wel is binnen de programmalijn Data een onderzoek gestart naar mogelijke wensen van de provincies tot onderlinge samenwerking op dit thema in IPO-verband. De resultaten hiervan worden in de loop van 2023 verwacht.

8. Ontwikkelen nieuwe software
Aan de ontwikkeling van nieuwe software voor geautomatiseerde verzameling van werkgelegenheidsgegevens als opvolger van het Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen (LISA) wordt gewerkt door een externe leverancier, in opdracht van de Bestuurlijke Adviescommissie Regionale Economie. In het Jaarplan IDA 2022 was voorzien dat vanuit het programma Interprovinciale Digitale Agenda specifieke expertise zou worden bijgeschakeld voor deze softwareontwikkeling. In de praktijk is dit nog niet aan de orde. Eind 2022 hebben gesprekken plaatsgevonden tussen IPO-BIJ12, de Stichting LISA en deelnemende provincies, om te komen tot een mogelijke opdracht voor doorontwikkeling van LISA naar het gewenste nieuwe systeem en inbeheername, waarschijnlijk in de jaren 2023-2024. Voorwaarde hiervoor is dat het IPO-bestuur IPO-BIJ12 hiervoor opdracht verleent op basis van een nog op te stellen business case waaruit blijkt dat deze opdracht het beste bij IPO-BIJ12 kan worden belegd.

Programmalijn lasten
Het overschot binnen de lasten wordt veroorzaakt door lagere lasten dan verwacht voor de projecten in de programmalijn Data. Op andere programmalijnen binnen het programma Interprovinciale Digitale Agenda is sprake van hogere lasten dan verwacht; per saldo kunnen deze verschillen binnen het budget voor het programma IDA worden opgevangen.

Gesubsidieerde lasten
In 2022 was nog € 22.943 beschikbaar van het in 2021 door het ministerie van BZK toegekende subsidie Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer. Dit bedrag is geheel benut. De kleine overschrijding van € 297 komt ten laste van het Programmabudget IDA.

9.2. Programmalijn Dienstverlening

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Ontwikkelen van excellente digitale dienstverlening door provincies met aandacht voor de menselijke maat, conform de Interprovinciale Visie op e-Dienstverlening.		
2. Faciliteren van provincies bij de ontwikkeling van voorzieningen voor digitale participatie bij besluitvorming.		
3. Ontwikkelen van een modelaanpak voor Fase I van de aansluiting van provincies op het Europese 'Your Europe' portaal voor dienstverlening, conform de Europese Single Digital Gateway verordening.		
4. Ontwikkelen van een modelaanpak voor en ondersteuning van provincies bij implementatie van Nederlandse wetten en richtlijnen op het gebied van digitale dienstverlening (o.a. Wet digitale overheid, Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer, Wet elektronische publicaties).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalijn lasten	152.137	253.500	253.500	160.665	92.835
Gesubsidieerde lasten	0	0	0	309.345	-309.345
Ontvangen subsidies	0	0	0	-330.234	330.234
Programmabaten	0	0	-413.000	0	-413.000
Directe personeelslasten	308.087	277.672	277.672	276.607	1.065
Overige apparaatslasten	162.915	168.057	168.057	146.646	21.410
Totaal	**623.139**	**699.229**	**286.229**	**563.030**	**-276.801**

Toelichting

Programmalijn lasten

Het overschot binnen de lasten wordt veroorzaakt door lagere lasten dan verwacht voor de projecten in de programmalijn Dienstverlening. Op andere programmalijnen binnen het programma Interprovinciale Digitale Agenda is sprake van hogere lasten dan verwacht; per saldo kunnen deze verschillen binnen het budget voor het programma IDA worden opgevangen.

Gesubsidieerde lasten en ontvangen subsidie

Van het ministerie van BZK is voor de implementatie Single Digital Gateway een subsidie toegekend van € 412.792. Hiervan is in 2022 een bedrag ontvangen van € 330.234, waarvan € 309.345 is besteed. Het verschil van € 20.888 wordt overgeboekt naar 2023. Naar verwachting zal dit bedrag door BZK worden teruggevorderd bij de vaststelling van deze subsidie.

Programmabaten

Bij de Voorjaarsnota 2022 is de subsidie van het ministerie van BZK voor het project Single Digital Gateway van € 413.000 als baten opgenomen in de begroting van het IPO. De betreffende inkomsten hadden toen binnen dezelfde beleidsopgave bestemd moeten worden als dekking voor de bij deze subsidie horende uitgaven (zie hiervoor). Voor langere tijd werd echter aangenomen dat de betreffende uitgaven reeds opgenomen waren in de IPO begroting waardoor de extra inkomsten ingezet konden worden als algemeen inzetbaar dekkingsmiddel ter dekking van andere knelpunten binnen de IPO-begroting.
Bij de Voorjaarsnota 2022 is van de extra inkomsten van € 413.000 per saldo € 115.000 ingezet voor de dekking van twee andere knelpunten en € 298.000 opgenomen op een stelpost.

9.3. Programmalijn Bedrijfsvoering

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Collectief Europees aanbesteden namens de twaalf provincies, IPO-bureau en IPO-BIJ12 van grote aanbestedingstrajecten met een duidelijke business case.		
2. (Ondersteunen bij) inrichten van contractmanagement voor gezamenlijk aanbestede (raam)contracten.		
3. Implementeren Wet open overheid (Woo): coördineren van en ondersteunen bij uitvoering Woo door provincies conform interprovinciaal Meerjarenplan Woo.		
4. Ontwikkelen van interprovinciale samenwerking op het gebied van informatieveiligheid (cyber security), in goede aansluiting op en samenwerking met Rijk en medeoverheden.		

Output 2022	Inhoud	Geld
5. Ondersteunen van provincies bij benutting van mogelijkheden Office365.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalijn lasten	152.137	253.500	253.500	423.665	-170.165
Gesubsidieerde lasten	0	0	0	260.580	-260.580
Ontvangen subsidies				-427.500	427.500
Programmabaten	0	0	-490.000	0	-490.000
Directe personeelslasten	241.238	217.308	217.308	216.475	833
Overige apparaatslasten	127.776	131.523	131.523	114.767	16.756
Totaal	**521.151**	**602.331**	**112.331**	**587.987**	**-475.656**

Toelichting

2. (Ondersteunen bij) inrichten van contractmanagement

De gezamenlijke provincies zijn in het kader van de Interprovinciale Digitale Agenda gestart met een aantal gezamenlijke aanbestedingen (Provinciale Telefonie 2023 en Werkplekhardware). IPO-BIJ12 begeleidt en publiceert beide aanbestedingen. De kosten hiervoor worden gedekt door de deelnemende provincies en worden voorgefinancierd door het programma IDA.
Inmiddels wordt gewerkt aan een voorstel/businesscase aan het IPO-Bestuur om de inkoop- en contractfunctie structureel bij IPO-BIJ12 in te richten.
In 2021 heeft IPO-BIJ12 de opdracht gekregen om het contractbeheer van het eerder afgesloten interprovinciale raamcontract met Microsoft tot en met 2024 te beleggen bij het Shared Service Centrum Ons.

Programmalijn lasten

Voor de onvoorziene extra inzet van externe expertise ten behoeve van gezamenlijke aanbestedingen en de ontwikkeling van het voorstel voor de inrichting van een centrale inkoop- en contractmanagementfunctie bij IPO-BIJ12 zijn meer kosten gemaakt dan vooraf was voorzien. Hierdoor is het budget voor de programmalijn Bedrijfsvoering overschreden. Wij kunnen deze overschrijding opvangen binnen de andere programmalijnen.

Gesubsidieerde lasten en ontvangen subsidie

Door het ministerie van BZK zijn in 2022 twee subsidies toegekend:

- Voor de proceskosten voor coördinatie van de invoering van de Wet open overheid (Woo) bij de provincies is in het tweede kwartaal van 2022 een subsidie verstrekt aan het IPO (in totaal € 937.500, bestemd voor projectkosten in de jaren 2022 t/m 2026). Bevoorschotting vindt plaats in vijf gelijke termijnen van € 187.500 in de jaren 2022 t/m 2026. Van het in 2022 ontvangen bedrag van € 187.500 is € 157.832 besteed. Het restant van € 29.668 dient beschikbaar te blijven t.b.v. de eindafrekening van de subsidie in 2026.
- Voor de proceskosten voor de oprichting van het interprovinciaal Informatieknooppunt Cyber Security, waarmee de gezamenlijke provincies en de vereniging IPO aansluiting krijgen op het landelijk dekkend stelsel voor cyber security, verstrekte het ministerie van BZK in 2022 een eenmalige subsidie van € 300.000. Hiervan is in 2022 een bedrag ontvangen van € 240.000 waarvan in 2022 € 102.747 is besteed. Het ministerie van BZK heeft in 2023 toestemming gegeven om het restant van de ontvangen subsidie aan te wenden in de periode januari-juni 2023. Daarom wordt het verschil van € 137.253 overgeboekt naar 2023.

Programmabaten
Bij de Najaarsnota 2022 zijn de twee hierboven genoemde subsidies van het ministerie van BZK van totaal € 490.000 (€ 190.000 Woo + € 300.000 CS) als baten opgenomen in de begroting van het IPO. De betreffende inkomsten hadden toen binnen dezelfde beleidsopgave bestemd moeten worden als dekking voor de bij deze subsidie horende uitgaven (zie hiervoor). Voor langere tijd werd echter aangenomen dat de betreffende uitgaven reeds opgenomen waren in de IPO begroting waardoor de extra inkomsten ingezet konden worden als algemeen inzetbaar dekkingsmiddel ter dekking van andere knelpunten binnen de IPO-begroting.
Bij de Najaarsnota 2022 is van de extra inkomsten van € 490.000 per saldo € 170.000 ingezet voor de dekking van drie andere knelpunten en € 320.000 opgenomen op een stelpost.

9.4. Innovatie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Ontwikkelen en opschalen van toepassing van Articiële Intelligentie (AI) in de maatschappelijke opgaven van provincies, passend binnen kaders van wet- en regelgeving (o.a. Europees AI-pakket).		
2. (Coördineren (samen met VNG) van eerste jaar Dutch Societal Innovation Hub (Nederlandse innovatiehub op het gebied van publieke dienstverlening).		
3. Coördineren implementatie interprovinciale innovatiestrategie bij provincies.		
4. Evalueren interprovinciale Gids Ethiek en Digitale Transformatie.		
5. Aansluiten provincies op initiatief Geonovum voor 'Nationale Digital Twin van de Fysieke Leefomgeving'.		
6. Opstarten 'regionale morele autoriteit' op gebied van digitale innovatie.		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalijn lasten	236.657	380.250	380.250	93.650	286.600
Directe personeelslasten	294.523	265.599	265.599	264.581	1.018
Overige apparaatslasten	155.728	160.750	160.750	140.270	20.480
Totaal	**686.908**	**806.599**	**806.599**	**498.501**	**308.098**

Toelichting

1. Programmalijn lasten
De gezamenlijke provincies hebben via IPO in 2022 inbreng gedaan bij de totstandkoming van Europese wet- en regelgeving op het gebied van kunstmatige intelligentie (AI). In het Jaarplan IDA 2022 was een concreet experiment met AI-toepassing bij provincies voorzien. Dit is in de praktijk niet van de grond gekomen. De Bestuurlijke Kopgroep Digitalisering heeft daarom besloten dit project binnen de Interprovinciale Digitale Agenda te staken. Als gevolg hiervan is een deel van de voorziene kosten binnen het programma IDA niet gemaakt.

9.5. Digivaardige organisatie

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Ontwikkelen van interprovinciaal platform voor vaardigheidsontwikkeling medewerkers op het gebied van digitalisering en digitale transformatie.		
2. Aanbieden van opleidingen en trainingen op specifieke aandachtsgebieden (o.a. Office365).		

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalijn lasten	0	50.700	50.700	84.651	-33.951
Directe personeelslasten	80.413	72.436	72.436	72.158	278
Overige apparaatslasten	42.326	43.841	43.841	38.256	5.585
Totaal	**122.739**	**166.977**	**166.977**	**195.064**	**-28.087**

Toelichting

Programmalijn lasten

De meerkosten betreffen hogere advieskosten dan verwacht. Het verschil kan binnen het programmabudget worden opgevangen vanwege de onderschrijding op de andere programmalijnen.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
9.1 Programmalijn Data	775.275	927.379	950.313	749.145	201.168
9.2 Programmalijn Dienstverlen	623.139	699.229	286.229	563.030	-276.801
9.3 Programmalijn Bedrijfsvoeri	521.151	602.331	112.331	587.987	-475.656
9.4 Innovatie	686.908	806.599	806.599	498.501	308.098
9.5 Ontwikkeling digitale vaardi	122.739	166.977	166.977	195.064	-28.087
Totaal lasten programma 9	**2.729.212**	**3.202.515**	**2.322.449**	**2.593.726**	**-271.278**

10. Overig

10.1. Werkbudget

Output 2022	Inhoud[1]	Geld
In de IPO-begroting is het werkbudget gecentraliseerd. Dit budget is voor ”out of pocket” uitgaven die wel te verwachten zijn op kerntaken, maar die op voorhand niet specifiek waren beklemd. Via de voor- en najaarsnota rapporteren we over de besteding.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	217.583	234.991	234.991	159.877	75.115
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**217.583**	**234.991**	**234.991**	**159.877**	**75.115**

Toelichting

Van het werkbudget is ultimo 2022 € 75.000 niet besteed. Dit saldo is onderdeel van de restitutie aan de provincies.

10.2. Stelpost L&P-compensatie

Output 2022	Inhoud	Geld
De personeelslasten zijn in 2022 verhoogd met 1,5% en de materiële budgetten met 1,4%. In de meerjarenraming houden we rekening met een stelpost.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

10.3. Informatiehuizen Natuur en Externe veiligheid (vervallen vanaf 2022)

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	1.896.554	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**1.896.554**	**0**	**0**	**0**	**0**

[1] Bij de beleidsopgaven in programma 10 Overig passen we in de kolom 'Inhoud' n.v.t. toe omdat bij deze beleidsopgaven geen inhoudelijke resultaten worden bereikt.

10.4. Compensatie Zeeland

Output 2022	Inhoud	Geld
Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies € 6,7 mln. ter aanvulling op de uitkering uit het Provinciefonds. In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds. In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds. De financiële afhandeling verloopt via de IPO-begroting.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	6.700.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**6.700.000**	**6.700.000**	**6.700.000**	**6.700.000**	**0**

10.5. Nog te verdelen apparaatslasten

Output 2022	Inhoud	Geld
De begroting van IPO-bureau is opgezet volgens de integrale kostprijstoerekening. Dit houdt onder meer in dat de kosten van de overige apparaatslasten toegerekend zijn aan de beleidsopgaven. Doen zich gedurende het jaar wijzigingen voor in de ramingen van de overige apparaatslasten, dan worden deze – om pragmatische redenen – niet toegerekend aan de beleidsopgaven maar verzameld binnen beleidsopgave 10.5 Nog te verdelen apparaatslasten.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	-248.042	0	-248.042
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**0**	**0**	**-248.042**	**0**	**-248.042**

Toelichting

In 2022 is gestart met de heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering binnen de IPO-vereniging. De heroriëntatie is gericht op het verkrijgen van een geïntegreerde bedrijfsvoeringsorganisatie voor de hele vereniging. Het resultaat van deze heroriëntatie zal in 2023 bekend zijn waarna inzichtelijk zal worden wat de impact is op de begroting van zowel IPO-BIJ12 als IPO- bureau. Nieuwe ontwikkelingen binnen Bedrijfsvoering zijn zoveel als mogelijk IPO-vereniging breed opgepakt. In de Begroting 2022 van IPO-bureau was een budget opgenomen van € 248.000 voor ontwikkeling support (bedrijfsvoering). Dit budget is structureel overgeheveld van de begroting IPO-bureau naar de begroting IPO-BIJ12 (interne organisatie).

10.6. Afrekening Kassiersfuncties (niet van toepassing in 2022)

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	-77.444	0	0	0	0
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**-77.444**	**0**	**0**	**0**	**0**

In 2022 zijn geen activiteiten afgerekend op basis van de kassiersfunctie (beheer en administratie van budgetten) van IPO-bureau.

10.7. Saldo Voorjaarsnota/Najaarsnota 2022

Output 2022	Inhoud	Geld
De saldi van de begrotingswijzigingen in de voorjaarsnota en najaarsnota worden niet verrekend met de provincies. Conform de bestendige gedragslijn vinden verrekeningen alleen plaats bij de jaarrekening. Tot die tijd wordt het saldo geparkeerd binnen een aparte beleidsopgave (stelpost) in programma 10. Overig.	n.v.t.	

Lasten

	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
Programmalasten	0	0	618.000	0	618.000
Directe personeelslasten	0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	0	0	0	0
Totaal	**0**	**0**	**618.000**	**0**	**618.000**

Toelichting

De in de Voor- en Najaarsnota 2022 opgenomen begrotingswijzigingen hadden een positief saldo van € 618.000. Dit saldo is onderdeel van de restitutie aan de provincies.

Financiën

In de onderstaande tabel zijn de bedragen weergegeven van de beleidsopgaven binnen dit programma.

Beleidsopgaven	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
10.1 Werkbudget	217.583	234.991	234.991	159.877	75.115
10.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0	0	0
10.3 Informatiehuizen Natuur er	1.896.554	0	0	0	0
10.4 Zeeland	6.700.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000	0
10.5 Nog te verdelen apparaatsl	0	0	-248.042	0	-248.042
10.6 Afrekening Kassiersfunctie	-77.444	0	0	0	0
10.7 Saldo voorjaarsnota/najaa	0	0	618.000	0	618.000
Totaal lasten programma 9	**8.736.693**	**6.934.991**	**7.304.949**	**6.859.877**	**445.073**

Bijlage 1. Verantwoordingssystematiek

1. De IPO-rekening is opgebouwd uit 7 programma's die aansluiten op de kerntaken uit IPO-Kompas 2020.
    a. Ieder programma kent één of meer beleidsopgaven.
    b. Iedere beleidsopgave kent één of meer resultaatgebieden.
    c. De resultaatgebieden bestaan uit: Belangenbehartiging, Kennisdeling-Innovatie, Netwerken en Uitvoeren
        i. Belangenbehartiging bestaat uit vijf activiteiten (kan heen en weer switchen): Signalering, (Strategische) Advisering, Standpuntbepaling, Lobby en Programmering. De inzet wordt getypeerd maar er vindt geen kostenverfijning plaats.
        ii. Kennisdeling-Innovatie betreft activiteiten gericht op gezamenlijke kennis en innovaties. Bijvoorbeeld de financiering van onderzoek(sinstituten).
        iii. Netwerken bestaat uit interne (bac's, aac's, jaarconferenties etc) netwerkactiviteiten en externe netwerkactiviteiten. Hiervan vindt geen kostenverfijning plaats.
        iv. Uitvoeren blijft in IPO rekening leeg omdat dit bij het onderdeel IPO-BIJ12 is ondergebracht.
2. Er worden drie bijzondere programma's gehanteerd, te weten Werkgeverszaken, Interprovinciale Digitale Agenda en Overig.
    a. Een programma 'Overig' is nodig voor het verantwoorden van werkbudget en het verantwoorden van kassiersfuncties waarbij het IPO enkel als doorgeefluik fungeert.
3. De onderwerpen die onderdeel waren van de Kassiersfunctie, zijn opgenomen in de IPO-rekening
    a. Uitgangspunt is dat de onderwerpen waar IPO-activiteiten uit voortvloeien ondergebracht worden binnen de zeven inhoudelijke programma's, tenzij het hierbij gaat om het schuiven van middelen waarbij het IPO als doorgeefluik fungeert. In dat geval wordt gebruik gemaakt van het programma 'Overig'.
    b. Ook onderwerpen waar niet alle provincies aan bijdragen, worden ondergebracht binnen de programma's. In de rekening wordt een bijlage opgenomen waaruit de specificatie van de bijdragen per provincie blijkt.
4. Bedragen in de rekening worden weergegeven in euro's.

<u>Programmalasten</u>

1. De programmalasten worden binnen de programma's toegerekend naar de resultaatgebieden binnen de beleidsopgaven.
2. Werkbudgetten (zoals onderzoeken) zijn gecentraliseerd ondergebracht binnen het programma 'Overig'.
3. Inhuur is onderdeel van de personele lasten.

<u>Verdeling personele lasten</u>

1. Gekozen is voor een zo eenvoudig mogelijke, transparante methodiek.
2. De personele lasten bestaan uit:
    a. Directe personeelslasten
        i. Salarislasten incl. sociale lasten
        ii. Inhuurlasten incl. BTW
        iii. Detacheringslasten incl. BTW
    b. Overige personeelslasten
        i. Overige personeelskosten, zoals opleiding

3. De directe personele lasten worden verdeeld over de programma's, beleidsopgaven en resultaatgebieden. Dit geldt ook voor de activiteiten die vanuit de kassiersfunctie worden gefinancierd.
4. De verdeling van de directe personele lasten is gebaseerd op de in de begroting geraamde formatie en formatietoerekening (voorcalculatie is nacalculatie) en de werkelijke personeelslasten.
5. Bij de verdeling van de directe personele lasten maken we onderscheid in:
    a. Toerekenbare formatie aan de beleidsopgaven (gespecificeerd naar de resultaatgebieden).
    b. Overhead, die onderverdeeld is in:
        i. Ondersteuning: Te verdelen naar rato van de toerekenbare formatie (zie 5a) over alle programma's.
        Ondersteuning bestaat uit: Bestuursbureau, Communicatie, Public affairs, financiën, HR en Outsourcing
        ii. Managementteam. Het MT wordt verdeeld over alle programma's.
        iii. Van Werk Naar Werk
6. De overige personele lasten worden verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie (zie 5a) over alle programma's.

<u>Verdeling huisvestingslasten c.a.</u>
De kosten voor huisvesting c.a. worden verdeeld naar rato van de toerekenbare formatie (zie 5a) over alle programma's.

<u>Inkomsten</u>
De inkomsten bestaan uit bijdragen vanuit de provincies en derden (zoals ministeries). Bij de vaststelling van de jaarrekening worden overschotten in principe teruggestort naar de provincies.

Bijlage 2. Totaalbeeld lasten per beleidsopgave

De onderstaande tabel geeft een totaalbeeld weer van de lasten bij de beleidsopgaven.

Programma	Beleidsopgave	Rekening 2021	Primitieve begroting 2022	Begroting 2022 na wijziging	Rekening 2022	Verschil
1. ROWW	1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	243.993	222.864	222.864	211.627	11.238
	1.2 Water	1.314.178	1.429.620	1.464.620	1.428.424	36.195
	1.3 Wonen	438.128	477.049	477.049	453.251	23.798
	1.4 Implementatie Omgevingswet	-58.637	352.649	2.169.594	705.398	1.464.196
	1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.649.984	1.700.000	1.700.000	1.681.334	18.666
	1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium	325.000	101.400	101.400	0	101.400
	Totaal programma 1	**3.912.645**	**4.283.582**	**6.135.527**	**4.480.034**	**1.655.493**
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.1 Gezondheid	125.133	228.404	228.404	220.634	7.771
	2.2 Circulaire Economie	179.608	268.964	268.964	220.701	48.263
	2.3 Klimaat en Energie	125.133	172.634	172.634	144.858	27.777
	2.4 Omgevingsveiligheid	219.075	160.850	160.850	152.739	8.111
	2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	406.248	461.859	461.859	365.869	95.990
	2.6 Abonnementen/VTH-kennisdeling internationaal	34.451	21.037	21.037	23.366	-2.329
	2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	288.136	339.141	339.141	322.041	17.101
	2.8 6000 mw op land	98.790	156.837	156.837	141.624	15.213
	2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	230.509	271.313	271.313	257.633	13.681
	2.10 Route 35	134.005	96.898	96.898	92.012	4.886
	2.11 Industrie en bedrijventerreinen	82.325	96.898	96.898	92.012	4.886
	2.12 Warmtetransitie	164.649	193.795	193.795	184.023	9.772
	2.13 Energie-infrastructuur	131.719	155.036	155.036	147.219	7.817
	Totaal programma 2	**2.219.781**	**2.623.666**	**2.623.666**	**2.364.730**	**258.937**
3. Vitaal Platteland	3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	666.111	573.046	573.046	545.685	27.361
	3.2 Duurzame Landbouw	49.395	58.139	58.139	55.207	2.932
	3.3 Klimaatakkoord Landbouw Landgebruik	32.930	38.759	38.759	36.805	1.954
	3.4 Programma Natuur	361.918	413.319	413.319	398.061	15.259
	3.5 Natuurwetgeving	82.325	96.898	96.898	92.012	4.886
	3.6 Strategisch beleid Faunabeheer	82.325	96.898	96.898	92.012	4.886
	3.7 Natuurbeleid	83.419	88.035	88.035	81.358	6.677
	3.8 EU-Biodiversiteit	164.649	219.883	219.883	210.111	9.772
	3.9. Stikstof	164.649	7.845.439	6.905.439	6.209.610	695.829
	3.10. Nationale Database Flora en Fauna	900.000	0	0	0	0
	Totaal programma 3	**2.587.720**	**9.430.416**	**8.490.416**	**7.720.860**	**769.556**
4. Mobiliteit	4.1 Duurzame Mobiliteit	497.482	595.127	675.127	676.902	-1.775
	4.2 Openbaar vervoer	230.509	271.313	271.313	257.633	13.681
	4.3 Verkeersveiligheid	256.853	302.320	302.320	287.076	15.244
	4.4 Fiets	243.958	344.719	344.719	300.415	44.303
	4.5 KpVV	1.848.349	1.819.380	1.819.380	1.767.329	52.050
	4.6 Goederenvervoer & Logistiek	90.557	106.587	106.587	101.213	5.375
	Totaal programma 4	**3.167.708**	**3.439.446**	**3.519.446**	**3.390.569**	**128.877**
5. Regionale Economie	5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	115.254	135.657	135.657	128.816	6.840
	5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Circulair, digitalisering	115.254	135.657	135.657	128.816	6.840
	5.3 Circulaire Economie	49.395	159.539	159.539	147.751	11.787
	5.4 Cohesiebeleid	49.395	58.139	58.139	55.207	2.932
	5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagenda	195.933	261.036	261.036	218.988	42.048
	5.6 Vrijetijdseconomie	98.790	116.277	116.277	110.414	5.863
	5.7 Ruimtelijke economie en Klimaat en Energie	49.395	58.139	118.139	129.017	-10.878
	Totaal programma 5	**673.415**	**924.442**	**984.442**	**919.010**	**65.432**
6. Cultuur	6.1 Toekomstperspectief	65.860	77.518	77.518	73.609	3.909
	6.2 Behoud erfgoed	57.627	67.828	67.828	64.408	3.420
	6.3 Cultuureducatie	16.465	19.380	19.380	18.402	977
	6.4 Toekomstbestendig Bibliotheekstelsel	24.697	29.069	29.069	27.603	1.466
	Totaal programma 6	**164.649**	**193.795**	**193.795**	**184.023**	**9.772**
7. Kwaliteit Openbaar	7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten	461.018	563.190	563.190	515.265	47.925
	7.3 Strategische kennisfunctie	174.604	318.523	318.523	199.732	118.791
	7.4 Overheidsfinanciën	346.471	471.456	521.456	507.099	14.357
	7.5 Vitale vereniging	198.282	487.566	487.566	328.483	159.083
	7.6 Europa	791.501	879.238	879.238	852.513	26.725
	Totaal programma 7	**2.631.875**	**3.483.638**	**3.593.638**	**3.199.181**	**394.457**
8. Werkgeverszaken	8.1 CAO	460.522	550.388	621.965	546.121	75.843
	8.2 Integriteit en rechtspositie bestuurders	65.860	77.518	77.518	73.609	3.909
	8.3 Samenwerking	239.314	314.654	314.654	318.234	-3.580
	Totaal programma 8	**765.695**	**942.560**	**1.014.137**	**937.965**	**76.172**
9. IDA	9.1 Programmalijn Data	1.223.898	927.379	950.313	749.145	201.168
	9.2 Programmalijn Dienstverlening	378.693	699.229	286.229	563.030	-276.801
	9.3 Programmalijn Bedrijfsvoering	296.369	602.331	112.331	587.987	-475.656
	9.4 Innovatie	362.228	806.599	806.599	498.501	308.098
	9.5 Ontwikkeling digitale vaardigheden	98.790	166.977	166.977	195.064	-28.087
	Totaal programma 9	**2.359.978**	**3.202.515**	**2.322.449**	**2.593.726**	**-271.278**
10. Overig	9.1 Werkbudget	217.583	234.991	234.991	159.877	75.115
	9.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0	0	0
	9.3 Informatiehuizen Natuur en Externe Veiligheid	1.896.554	0	0	0	0
	9.4 Compensatie Zeeland	6.700.000	6.700.000	6.700.000	6.700.000	0
	9.5 Nog te verdelen apparaatslasten	0	0	-248.042	0	-248.042
	9.6 Afrekening Kassiersfuncties	-77.444	0	0	0	0
	9.6 Afrekening Kassiersfuncties	0	0	618.000	0	618.000
	Totaal programma 9	**8.736.693**	**6.934.991**	**7.304.949**	**6.859.877**	**445.073**
Totaal generaal		**27.220.161**	**35.459.050**	**36.182.464**	**32.649.974**	**3.532.490**

Bijlage 3. Bijdrage per provincie

Bijdrage 2022

In de tabel hieronder is de bijdrage per provincie op rekeningbasis weergegeven.

											10. Overig			
		1. ROWW	2. Milieu, Energie en Klimaat	3. Vitaal Platteland	4. Mobili-teit	5. Regionale Economie	6. Cultuur	7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	8. Werk-gevers-zaken	9. IDA	10.1 Werk-budget	10.4 Compen-satie Zeeland	Totaal 10. Overig	Totaal
Te verdelen bedrag ->		**4.480.034**	**2.364.730**	**7.720.860**	**3.390.569**	**919.010**	**184.023**	**3.199.181**	**937.965**	**2.593.726**	**159.877**	**6.700.000**	**6.859.877**	**32.649.974**
Provincie	**Proc. aandeel**													
Groningen	7,8%	347.240	183.286	598.431	262.797	71.231	14.263	247.963	72.700	201.035	12.392	279.105	291.497	2.290.445
Fryslân	8,1%	363.667	191.957	626.741	275.229	74.601	14.938	259.693	76.139	210.546	12.978	501.117	514.094	2.607.605
Drenthe	7,3%	325.893	172.019	561.642	246.642	66.852	13.386	232.720	68.231	188.677	11.630	106.665	118.295	1.994.357
Overijssel	8,2%	366.372	193.385	631.403	277.277	75.156	15.049	261.625	76.706	212.112	13.075	912.089	925.163	3.034.247
Flevoland	6,5%	292.279	154.276	503.712	221.202	59.957	12.006	208.716	61.193	169.216	10.430	3.353	13.783	1.696.338
Gelderland	10,1%	452.820	239.015	780.387	342.702	92.889	18.600	323.358	94.805	262.161	16.160	1.809.409	1.825.569	4.432.307
Utrecht	9,0%	401.927	212.152	692.678	304.185	82.449	16.510	287.015	84.150	232.696	14.343	215.169	229.512	2.543.274
Noord-Holland	8,5%	381.332	201.281	657.185	288.599	78.224	15.664	272.308	79.838	220.773	13.608	578.803	592.411	2.787.614
Zuid-Holland	10,0%	447.395	236.152	771.038	338.597	91.776	18.377	319.484	93.669	259.021	15.966	78.685	94.651	2.670.161
Zeeland	6,7%	300.502	158.616	517.882	227.425	61.643	12.343	214.587	62.915	173.976	10.724		10.724	1.740.613
Noord-Brabant	9,8%	440.666	232.600	759.441	333.504	90.396	18.101	314.679	92.260	255.125	15.726	1.461.316	1.477.042	4.013.814
Limburg	8,0%	359.941	189.990	620.320	272.410	73.836	14.785	257.033	75.359	208.389	12.845	754.289	767.134	2.839.198
Totaal	**100,0%**	**4.480.034**	**2.364.730**	**7.720.860**	**3.390.569**	**919.010**	**184.023**	**3.199.181**	**937.965**	**2.593.726**	**159.877**	**6.700.000**	**6.859.877**	**32.649.974**

Ten opzichte van eerdere jaren zijn de provincies in dit overzicht in volgorde van Noord naar Zuid weergegeven.

9.4: Bij deze beleidsopgaven is een afwijkende verdeelsleutel van toepassing.

Verschil bijdrage per provincie bij begroting en rekening 2022 (restitutie 2022)

		Primitieve begroting 2022	Mutatie VJN/NJN 2022	Doorgeschoven vanuit 2021	Gewijzigde Begroting 2022	Rekening 2022	Verschil (begroting - rekening)	Doorschuiven naar 2023	Restitueren
		(1)	(2)	(3)	(4 = 1+2+3)	(5)	(6 = 4-5)	(7)	(8 = 6+7)
Provincie	**Proc. aandeel**								
Groningen	7,8%	2.508.172	-92.080	148.154	2.564.245	2.290.445	273.801	-127.855	145.946
Fryslân	8,1%	2.835.632	-96.436	155.162	2.894.358	2.607.605	286.753	-133.903	152.850
Drenthe	7,3%	2.198.699	-86.419	139.046	2.251.325	1.994.357	256.969	-119.995	136.974
Overijssel	8,2%	3.263.970	-97.153	156.317	3.323.133	3.034.247	288.886	-134.899	153.987
Flevoland	6,5%	1.879.604	-77.506	124.704	1.926.802	1.696.338	230.464	-107.618	122.846
Gelderland	10,1%	4.716.235	-120.077	193.201	4.789.358	4.432.307	357.051	-166.730	190.321
Utrecht	9,0%	2.795.291	-106.582	171.487	2.860.196	2.543.274	316.922	-147.991	168.931
Noord-Holland	8,5%	3.026.717	-101.120	162.699	3.088.297	2.787.614	300.682	-140.408	160.275
Zuid-Holland	10,0%	2.950.688	-118.639	190.886	3.022.935	2.670.161	352.774	-164.732	188.041
Zeeland	6,7%	1.929.034	-79.686	128.212	1.977.561	1.740.613	236.947	-110.646	126.302
Noord-Brabant	9,8%	4.290.121	-116.854	188.015	4.361.282	4.013.814	347.468	-162.255	185.213
Limburg	8,0%	3.064.889	-95.448	153.573	3.123.014	2.839.198	283.816	-132.532	151.284
Totaal	100,0%	**35.459.050**	**-1.188.000**	**1.911.456**	**36.182.506**	**32.649.974**	**3.532.532**	**-1.649.563**	**1.882.969**

Bijlage 4. Afkortingenlijst

Afkorting	Volledige omschrijving
AAC	ambtelijke adviescommissie
AADV	Altijd Actuele Digitale Vergunning
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ACS	Ambtelijke Commissie Stikstof
AI	Articiële Intelligentie
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APK	Algemene Periodieke Keuring
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
AV	Algemene Vergadering
AZ	ministerie van Algemene Zaken
BAC	bestuurlijke adviescommissie
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BAZEB	Bestuursakkoord Zero Emissie Bussen
BCS	Bestuurlijke Commissie Stikstof
BDU	brede doeluitkering
BLOW	bestuursovereenkomst landelijke ontwikkeling windenergie
BNC	beoordeling nieuwe commissievoorstellen
BNG	betalen naar gebruik
BOb	Bestuurlijk Omgevingsberaad
BOD	Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie
BOFv	Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen
BRB	Beraad Ruimtelijk Beleid
BRO	Basis Registratie Ondergrond
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen
BUZA	ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZPW	bestuurlijk Stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers
CAOP	Centrum Arbeidsverhoudingen Overheidspersoneel
CdK	Commissaris van de Koning
CE	circulaire economie
CEMR	Council of European Municipalities and Regions
CES	cluster energiestrategie
CO2	koolstofdioxide
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CvdR	Comité van de Regio's
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EFRO	Europees Fonds voor Regionale economie
ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry

ESF	Europees Sociaal Fonds
ESIF	Europese structuur- en investeringsfondsen
EU	Europese Unie
EV	externe veiligheid
EZK	ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FTK	financieel toetsingskader
GIR	Gemeenschappelijke Inspectie Ruimte
GLB-NSP	gemeenschappelijk landbouwbeleid-nationaal strategisch plan
GS	Gedeputeerde Staten
GWW	grond-, weg- en waterbouw
HNP	Huis Nederlandse Provincies (in Brussel)
HRE	herstel regionale economie
HRM	human Resource Management
I&W	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IBL	interbibliothecair leenverkeer
IBP	interbestuurlijk programma
IDA	Interprovinciale Digitale Agenda
IFV	Interbestuurlijke en financiële verhoudingen
IHW	Informatiehuis Water
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IMPEL	European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPS	interprovinciaal programma stikstof
IPSN	interprovinciaal programma stikstof en natuur
JTF	Just Transition Fund
KIA	kennis- en innovatieagenda
KIC	kennis- en Innovatieconvenant
KOB	kwaliteit openbaar bestuur
KpVV	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LEV	licht elektronische voertuigen
LGR	Landelijke Grondwater Register
LHS	landelijke handhavingsstrategie
LNV	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
L&P	Loon & Prijs
LV	landelijke voorziening
LVMB	Landelijk Verkeersmanagement Beraad
MAP's	EU-milieuactieprogramma's
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJA/MEE	meerjarenafspraak energie-efficiëntie
MKB	midden- en kleinbedrijf

MTH	milieu, toezicht en handhaving
N2000	Natura2000
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NAP	Actieprogramma Nitraatrichtlijn
NAS	nationale klimaatadaptatiestrategie
NBTC	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen
NDFF	Nationale Databank Flora en Fauna
NGO	niet-gouvernementele organisatie
NGR	Nationaal Geo Register
NHI	Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
NMP	Nationaal Milieuprogramma
NOVB	Nationaal Openbaarvervoerberaad
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NPLG	Nationaal Programma Landelijk Gebied
NP-RES	Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
NSP	nationaal strategisch plan
NTF	Nationaal Toekomstbeeld Fiets
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OEM	overige eigen middelen
OGB	opdrachtgeversberaad
Olo	Omgevingsloket Online
OM	Openbaar Ministerie
OV	openbaar vervoer
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PHEV	plug in hybride elektrische voertuigen
PIDI/MIEK	Nationaal Programma Infrastructuur Duurzame Industrie / Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
POI	provinciale ondersteuningsinstellingen
PS	Provinciale Staten
RAL	Regionale Agenda Laadinfrastructuur
RE	regionale economie
REIS	regionale energie-infrastructuur
RES'en	regionale energiestrategieën
REV	Register Externe Veiligheid
RRF	Recovery and Resilience Facility
RISM	Road infrastructure safety management
RMP	regionaal mobiliteitsprogramma
ROB	Raad Openbaar Bestuur
ROM's	regionale ontwikkelingsmaatschappijen
ROWW	ruimtelijke ontwikkeling, water en wonen
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RVV	Reglement verkeersregels en verkeerstekens

SDG's	Sustainable Development Goals
SDN	Safety Delta Nederland
Shine	sustainable houses in inclusive neighbourhoods
SLA	schoneluchtakkoord
SPN	Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen Nederland
SPUK	specifieke uitkering
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SUM	stand van zaken uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit
SZW	ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TBOV	toekomstbeeld openbaar vervoer
TdF	Tour de Force
TWh	terrawattuur
UP CE	landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie
UvW	Unie van Waterschappen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOB	Vereniging Openbare Bibliotheken
VP	vitaal platteland
VSO	Verbond voor Sectorwerkgevers Overheid
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving
WKO	warmte- en koudeopslag
WKP	waterkwaliteitsportaal
Woo	Wet open overheid
WOR	Wet op de ondernemingsraden
WSOB	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan
ZPW	zelfstandige publieke werkgevers
ZZS	zeer zorgwekkende stoffen

Werkt voor provincies

BIJ12 jaarverslag en jaarrekening 2022

Leeswijzer 3
1 Managementsamenvatting 4
1.1 Financiële aspecten 4
1.2 Belangrijke ontwikkelingen BIJ12 in 2022 5
2 Wat hebben we bereikt? 6
2.1 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 6
2.2 Natuurinformatie en monitoring 8
2.3 Natuurbeheer 9
2.4 NDFF 9
2.5 Faunazaken 10
2.6 AdviesCommissie Schade Grondwater 11
2.7 Regeling Drugsafvaldumpingen 11
2.8 GBO Provincies 11
2.9 Interne organisatie 12
3 Algemene uitgangspunten voor financiële verslaglegging 12
3.1 Richtlijn voor verslaglegging 12
3.2 Personele kosten 13
3.3 Fiscaliteit 13
3.4 Reserves en voorzieningen 13
3.5 Risicobeheersing en voorkomen van fraude 14
4 Wat heeft de uitvoering van activiteiten gekost? 15
4.1 Balans BIJ12 2022 15
4.2 Staat van baten en lasten 2022 15
5 Toelichting op de Staat van baten en lasten 2022 17
5.1 Lasten 17
5.2 Baten: verdeelsleutels en bijdragen provincies 22
6 Resultaatbestemming 23
Bijlage A: Rekening courant Faunazaken inclusief uitvoering ganzenregeling 23
Bijlage B: Afkortingen overzicht 25

Leeswijzer

De jaarrekening van BIJ12 maakt onderdeel uit van de geconsolideerde jaarrekening van de vereniging IPO. Om inzicht te bieden in het financiële resultaat van BIJ12 is ter aanvulling op de geconsolideerde jaarrekening, voorliggend verantwoordingsdocument opgesteld.

Voor de verantwoording over 2022 zijn het jaarverslag en de jaarrekening van BIJ12 samengevoegd tot één verantwoordingsdocument over de uitgevoerde activiteiten én de financiële resultaten. Basis voor de toelichting zijn de BIJ12-Meerjarenagenda 2021-2024/Jaarplan 2022 die het IPO-bestuur op 2 september 2021 vaststelde, de Voorjaarsnota 2022 die het IPO-bestuur op 14 april 2022 vaststelde en de Najaarsnota 2022 die het IPO-bestuur van 3 oktober 2022 vaststelde. Na de vaststelling door het IPO-bestuur keurde de Algemene Vergadering van het IPO deze ook goed.

De jaarverantwoording bevat de volgende hoofdstukken:
1. Het directieverslag met de belangrijkste ontwikkelingen in 2022
2. De verantwoording over de activiteiten van het jaarplan 2022
3. De uitgangspunten voor de financiële verslaglegging
4. De balans en Staat van Baten en Lasten per 31-12-2022
5. Een toelichting op de Staat van Baten en Lasten per organisatieonderdeel. Deze toelichting bevat de financiële toelichting op het resultaat per onderdeel
6. De voorgestelde bestemming van het rekeningresultaat

1 Managementsamenvatting

Op 9 oktober 2013 is door het IPO-bestuur besloten tot de oprichting van een gemeenschappelijke uitvoeringsorganisatie voor uitvoerende taken van de provincies. Vanaf 1 januari 2014 is de organisatie operationeel onder de naam BIJ12. In 2015 is op verzoek van de provincies het secretariaat van de Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG), dat voorheen onderdeel was van DLG (Dienst Landelijk Gebied), toegevoegd aan BIJ12. In 2021 is de uitvoering van de Subsidieregeling opruiming drugsafval als nieuwe taak toegevoegd. In 2022 is het Programmaplan Interprovinciaal programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN) vastgesteld, dat de basis vormt voor de ondersteuning door en de samenwerking tussen IPSN en BIJ12. Verder zijn in 2022 het programmaplan en de programmaorganisatie voor de tweede fase van de transitie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) vastgesteld.
BIJ12 is ondergebracht bij de Vereniging IPO die hiermee bestaat uit het IPO-bureau en BIJ12.

1.1 Financiële aspecten

De financiële afstemming heeft – evenals in voorgaande jaren – periodiek met de ambtelijke portefeuillehouders plaatsgevonden over de uitvoering van de activiteiten en projecten en er zijn voorstellen besproken in de diverse provinciale adviescommissies.
De afstemming met de provincies op financieel gebied vond plaats door middel van technische briefings die in IPO-verband worden georganiseerd.
Voor de bestuurlijke besluitvorming zijn de planningen van de P&C-producten van het IPO-bureau en BIJ12 op elkaar afgestemd en worden de jaarrekeningen van BIJ12 en het IPO-bureau geconsolideerd.

BIJ12 heeft de gestelde doelstellingen in het jaarplan voor het grootste gedeelte gerealiseerd. Ook is BIJ12 binnen de begroting gebleven met een overschot op Bedrijfsvoering en het Expertiseteam Stikstof en Natura 2000. Bij de toelichtingen op de units worden deze onderuitputtingen verklaard. De overige onderdelen van BIJ12 laten kleine afwijkingen zien.

Aan de provincies dient € 1.965.163 te worden gerestitueerd conform de geldende verdeelsleutels. Deze restitutie is inclusief onttrekkingen aan de bestemmingsreserves.

1.2 Belangrijke ontwikkelingen BIJ12 in 2022

De **faunaschades** zijn, net als afgelopen jaren, ook in 2022 gestegen. Met de financiële toename van de faunaschades is ook de administratieve druk toegenomen als gevolg van de afhandeling van het toenemende aantal bezwaar- en beroepschriften, het aantal vragen dat aan de helpdesk wordt gesteld en de stijgende vraag naar informatie over feiten en cijfers over deze schades.

De toenemende maatschappelijke en media-aandacht voor de **wolf** noodzaakt tot een adequate en zorgvuldige monitoring en communicatie over de ontwikkeling van de wolf in Nederland. Deze extra activiteiten zijn opgevangen binnen de begroting BIJ12.

In het Bestuurlijk Overleg Natuur zijn eind 2021 tussen provincies en rijk afspraken gemaakt over de ambitie voor **verbetering van natuurinformatie**, vastgelegd in het Programma Natuur. In 2022 werden de ontwikkelingen naar aanleiding daarvan steeds duidelijker. In genoemd Bestuurlijk Overleg Natuur zijn afspraken gemaakt over de versterking van monitoring. Op basis van een businesscase heeft het Bestuurlijk Overleg Natuur (rijk en provincies) € 4.000.000 uit de programmamiddelen Programma Natuur gelabeld voor de versterking van monitoring. Deze middelen zijn in 2022 beschikbaar gesteld door LNV voor uitvoering van afspraken betreffende maatregelen voor versterking van de monitoring. Een deel daarvan is via een subsidie beschikbaar gesteld aan BIJ12, maar zal pas in 2023 kunnen worden besteed. Eind 2022 is op basis van een verdere uitwerking van de businesscase een besluit genomen over de afbakening, rolverdeling en middelen voor verbetering van informatie over Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR)-doelbereik, omgevingscondities en informatie over voortgang van uitvoering van (herstel)maatregelen. In 2023 wordt dit besluit verder uitgewerkt in een voorstel voor een uitvoeringsplan dat in samenwerking tussen LNV en BIJ12 wordt opgesteld. Het voorstel bevat de implicaties hiervan voor BIJ12. Dit wordt in 2023 voorgelegd aan het bestuur.

De inwerkingtreding van de nieuwe **Wet Open Overheid** zorgt voor een toenemende druk op BIJ12 en de provincies om gegevens en data te leveren. De werkdruk bij de juridische afdeling neemt dermate toe, dat de kritische grens om te kunnen beantwoorden binnen de gestelde termijnen, aan het eind van 2022 bijna is bereikt.

Sinds 1 januari 2021 voert BIJ12 centraal de **provinciale subsidieregelingen voor gedupeerden van drugsafvaldumpingen** uit. Er is tot en met 2024 jaarlijks een bedrag van maximaal € 1.000.000 inclusief uitvoeringskosten beschikbaar voor de subsidieregeling drugsafvaldumpingen. Op 21 oktober 2022 heeft de minister van J&V de Tweede Kamer geïnformeerd over de 'Opvolging toezeggingen en moties drugsbeleid' (kenmerk 4260813). In de kamerbrief is een verruiming van de huidige subsidieregeling opgenomen. Uit de verruimde regeling volgt dat particulieren recht krijgen op vergoeding van de opruimkosten tot maximaal € 200.000, met terugwerkende kracht. Decentrale overheden worden gedeeltelijk gecompenseerd.

Sinds de oprichting van BIJ12 in 2014 is de **organisatiestructuur** met 4 inhoudelijke units en bedrijfsvoering niet aangepast. Inmiddels is de organisatie in omvang en in taken toegenomen, en is de behoefte ontstaan om de organisatie aan te passen aan de ontwikkeling daarvan. In 2022 is het profiel van BIJ12 geactualiseerd en bekrachtigd door het IPO-Bestuur. Op basis hiervan is een programma gestart dat is gericht op gewenste verbeteringen in de organisatie. Dit programma loopt door in 2023.

Binnen de vereniging is in 2022 een traject ingezet ter **versterking van de bedrijfsvoering.** Hierbij worden drie doelen nagestreefd: verminderen van de kwetsbaarheid, professionalisering en het vergroten van de efficiency. Zie ook paragraaf 10.5 van het jaarverslag 2022 van IPO-bureau.

2 Wat hebben we bereikt?

Per onderdeel staan hieronder op hoofdlijnen de belangrijkste resultaten en ontwikkelingen van 2022. De resultaten worden aan de hand van het werkplan 2022 van BIJ12 - meer in detail - aan de betreffende Ambtelijke Adviescommissies en aan de directeur van het IPO gerapporteerd.

2.1 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

De IPSN en het Expertiseteam werken nauw samen aan de ondersteuning van provincies (onder andere via de AC en de BC Stikstof, het Landelijk Informatiepunt Stikstof en diverse werkgroepen en overleggen). In 2022 ontwikkelde het Expertiseteam de verdere professionele ondersteuning op de gebieden VTH, juridisch advies, AERIUS, data & monitoring, kennisdeling (onder andere door de Campus) en het Informatiepunt. Dat heeft onder andere geleid tot een eerste vorm van opdracht van de IPSN aan BIJ12. Het stikstof- en natuurdossier was in 2022 echter onverminderd beweeglijk door nieuwe inzichten, beleidsimplementatie en uitspraken van rechtbanken. Het expertiseteam beweegt mee met deze ontwikkelingen teneinde een optimale ondersteuning van de IPSN en provincies te blijven bieden. Het Informatiepunt Stikstof en Natura 2000 is, mede in opdracht van het Rijk verbreed tot een landelijk Informatiepunt Stikstof en eveneens verder geprofessionaliseerd.

BIJ12 heeft in 2022 de provincies en de IPSN ondersteund met de volgende taken:
1. Ondersteuning
2. Verzamelen en beheren van data (data en monitoring)
3. Informatievoorziening en communicatie (Helpdesk)
4. Kennisdeling en -ontwikkeling (Campus).

Het BIJ12-Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 heeft eigen BIJ12-opgaven en levert het operationele en beleidsondersteunende hart voor de IPSN. Door het Expertiseteam is -vaak op de achtergrond- veel opgezocht, uitgezocht, voorbereid, uitgedacht, uitgewerkt, afgestemd en ingebracht, bij, voor en met provincies. Van het team vraagt dit veel ten aanzien van inzet, doorzettingsvermogen en flexibiliteit. Hieronder staan een aantal bereikte resultaten.

Ad 1 Ondersteuning
Financiering AERIUS
BIJ12 heeft de bijdragen van provincies betaald aan RIVM voor de doorontwikkeling en het beheer van AERIUS. Het betrof een bedrag van bijna € 2.000.000.

Ondersteuning bij projecten, processen en overleggen
Op het vlak van ondersteuning assisteerde het Expertiseteam in projecten, processen en overleggen met uitnodigingen, (het regelen van) locaties, agenda's, verslaglegging, planning en programmering, (be)geleiding en natuurlijk met (inhoudelijke) expertise.

Advisering over Vergunningverlening, Toezicht, Handhaving (VTH)
In 2022 lag bij VTH voor het eerst een accent op de zoektocht naar een oplossing van de stikstofproblematiek voor de lange termijn. Samen met de IPSN is nagedacht over de toekomstige toestemmingsverlening. Hiernaast startte, naar aanleiding van de evaluatie van de salderingsregels, de verdere professionalisering van toezicht en handhaving.

In 2022 ging veel aandacht uit naar jurisprudentie en de gevolgen daarvan voor het huidige vergunningenbeleid. Spraakmakende uitspraken over beweiden en bemesten, RAV-factoren en de zogenaamde bouwvrijstelling trokken diepe sporen in het huidige regelgevend stelsel. BIJ12 ondersteunde in de vorm van advisering, procesondersteuning en kennisdeling via onder andere kaders en informatiebijeenkomsten. Meer dan in voorgaande jaren werd daarbij de samenwerking met het rijk (DGS) gevonden.

Advisering over AERIUS
In 2022 is de voor BIJ12 beoogde rol als gebruikersregisseur verder uitgewerkt. De Bestuurlijke Commissie Stikstof heeft een principebesluit genomen over deze rol waarvoor BIJ12 opdracht en financiering krijgt van LNV. Eind 2022 meldde LNV echter dat de rijksfinanciering niet via een opdracht maar via een subsidie behoort te lopen. De voorbereidingen voor de subsidieaanvraag zijn gestart (en worden in 2023 afgerond).

Op technisch vlak speelde de discussie over het gebruik van onderdelen van AERIUS. BIJ12 heeft voor- en nadelen geduid (risicoanalyse) als inbreng voor vervolg van de zogenoemde Goede Gesprekken.
De TAA AERIUS (technische commissie) is gestart. BIJ12 is vertegenwoordigd. Ook is de communicatie gestart ter voorbereiding op de actualisatie. De actualisatie was voorzien in november 2022 maar is uitgesteld en uiteindelijk (succesvol) geeffectueerd in januari 2023.

Advisering over Natuur, Gebiedsgerichte aanpak en data en monitoring
BIJ12 leverde kennis en expertise op de thema's Gebiedsgerichte Aanpak, Monitoring & Data en Natuur. Zo heeft BIJ12 geholpen met:
- expertise en begeleiding van de gebiedsplannen inclusief het ontsluiten van de daartoe benodigde informatie en data.
- expertise en begeleiding van het beschikbaar krijgen en stellen van de DASH-data.
- een handreiking voor het opstellen van Natuurdoelanalyses (NDA). Deze is door de Ecologische autoriteit getoetst en van advies voorzien. Op basis van deze handreiking hebben de provincies het opstellen van NDA's voortvarend op kunnen pakken: alle NDA's worden naar verwachting uiterlijk april 2023 opgeleverd.
- een basis voor natuurmonitoring waarmee de staat van gebieden en het doelbereik in beeld worden gebracht. Dit is ook nodig om kennishiaten in de natuurdoelanalyses te dichten.
- het in beeld brengen van de samenhang tussen de natuurdoelanalyses, Wsn-gebiedsplannen en toestemmingsverlening.
- actualisaties AERIUS-habitatkaarten, het Veegbesluit en een verbeteraanpak.
- de pilot voor uitwerking van de sociaal economische-analyse in samenwerking met provincies en WecR.
- inhoudelijke voeding van regiodagen en themabijeenkomsten, waaronder de Hexaton.

Ad 2 Verzamelen en beheren van data (data en monitoring)
BIJ12 ondersteunde provincies en IPSN met het verzamelen, beheren en bevragen van data en het delen van informatie die daaruit voortkomt. Het betreft informatie verkregen uit monitoring natuur, stikstof, PAS-melders enzovoorts. Deze informatie is nodig voor de bestuurlijke verantwoording onder andere aan provinciale staten en de tweede kamer.

Ad 3 Informatievoorziening en communicatie
Informatiepunt Stikstof & Natura 2000
Het Informatiepunt heeft ingezet op de doorontwikkeling en professionalisering. Daarnaast heeft het Informatiepunt, in opdracht van het Rijk, zich voorbereid op extra taken die betrekking hebben op de gebruikersregie, gebruikersondersteuning en gebruikerscommunicatie AERIUS. In 2023 wordt de opdracht verder afgerond en zal het Informatiepunt deze taken gaan uitvoeren. Daarnaast is het Informatiepunt betrokken bij BIJ12 organisatieontwikkelingstrajecten op het gebied van kennisontwikkeling, -deling en -borging als projectleider of in projectteams.

Helpdesk
Voor vragen over stikstof en Natura 2000 en/of gebruikersondersteuning AERIUS kan iedereen bij de Helpdesk terecht. In 2022 zagen we de druk op de helpdesk toenemen: 1.484 schriftelijke en 827 telefonische vragen zijn ontvangen en netjes afgehandeld.

Ad 4 Kennisdeling en -ontwikkeling (Campus)
Campus
De Campus ontwikkelt zich tot het kennisknooppunt voor de provincies. De LMS leeromgeving is uitgebreid met een aantal basiscursussen die gebruikt worden bij het inwerken van nieuwe medewerkers, ook bij provincies. De Campus neemt deel aan de Kerngroep Lerende aanpak van de Netwerkfaciliteit Regieorganisatie Transitie landelijk gebied (RTLG). Daarnaast is in samenwerking met het IPO-bureau, het traject 'kennis & leren' ingezet voor de ontwikkeling en ondersteuning van gebiedsprofessionals en provinciale kennisbouwers. Het Campusportfolio breidt uit met fysieke cursussen en trainingen. Een groeiende kernactiviteit blijft daarbij het ondersteunen van IPSN met kennisbijeenkomsten en -sessies.

Kennismanagement
BIJ12 borgt en beheert de opgedane kennis uit informatiebijeenkomsten, werkgroepen, helpdeskvragen en de actualiteit in SharePoint en TOPdesk. Een gezamenlijke omgeving voor documenten is in ontwikkeling waarbinnen IPO en BIJ12 nog beter kunnen samenwerken in dienst van de (informatiepositie van) provincies. Relevante informatie wordt gedeeld via de website van BIJ12. Ook is het registratiesysteem TOPdesk uitgebreid met een module waarin de

gebruikerswensen AERIUS kunnen worden verzameld en gerubriceerd. Deze ontwikkelingen zullen in 2023 verder worden doorgezet.

2.2 Natuurinformatie en monitoring

BIJ12 draagt bij aan de informatiepositie van provincies door de hele informatieketen, van het verzamelen van gegevens tot en met het opstellen van rapportages, te ondersteunen. Het gaat daarbij zowel om informatie over de ontwikkeling van de biodiversiteit als om het volgen en rapporteren over beleidsprestaties.

Naar aanleiding van de vaststelling van het Programma Natuur heeft BIJ12 geïnvesteerd in het uitwerken van de doelstellingen voor verbetering van monitoring en informatievoorziening voor natuurwaarden (doelbereik), omgevingscondities die bepalend zijn voor de ontwikkeling van natuurwaarden en de (uitvoering van) maatregelen. Met een brede groep van medewerkers van provincies en stakeholders, en met ondersteuning van het ministerie van LNV, zijn verschillende varianten uitwerkt. Dit heeft in december 2022 geleid tot de bestuurlijke keuze voor het scenario 'VHR compleet'. Dit scenario richt zich op een betere informatievoorziening voor landelijke en provinciale rapportages, gebiedsprocessen en besluiten in het kader van gebiedsbescherming. Het opstellen van werkpakketten en het formuleren van bestuurlijke voorstellen heeft in 2022 veel tijd gevergd van medewerkers van BIJ12 en provincies. De ontwikkeling van methoden, hulpmiddelen en datavoorzieningen is daarmee in lijn gebracht met de actuele opgaven in het natuurbeleid. Tegelijkertijd is daardoor in 2022 minder voortgang geboekt in het realiseren hiervan.
Beheer en doorontwikkeling van ICT-voorzieningen voor natuurgegevens heeft er voor gezorgd dat alle applicaties veilig beschikbaar bleven en enkele procesverbeteringen in de data-uitwisseling tussen provincies en ketenpartners konden worden gerealiseerd. De overstap naar een nieuw platform voor de BIJ12-applicaties (zie ook par. 2.8. GBO) leidde er toe dat grote vernieuwingsopgaven in natuurapplicaties, waaronder de Nationale Databank Vegetaties en Habitats (NDVH) en de Rekenmodule NatuurNetwerk (RNN) niet (geheel) gerealiseerd konden worden in 2022. Deze opgaven zijn inhoudelijk wel voorbereid waardoor in 2023 de applicaties binnen het nieuwe platform ontwikkeld kunnen worden.

Informatie over ecologie van beschermde soorten speelt een belangrijke rol bij de uitvoering van de Wet natuurbescherming. BIJ12 beheert de 'kennisdocumenten beschermde soorten' waarin informatie over ecologie, onderzoek en maatregelen om invulling te geven aan wettelijke bescherming bij elkaar komen. De actualisatie van deze documenten is erop gericht de meest recente relevante kennis op te nemen en de documenten nog beter toepasbaar te maken voor initiatiefnemers van ruimtelijke ontwikkelingen en de toetsers van plannen en projecten bij onder andere de omgevingsdiensten. In 2022 zijn enkele documenten geactualiseerd en is het proces om relevante informatie bij elkaar te brengen voor andere documenten gestart. Daarbij zijn afwegingen gemaakt over de inzet van tijd en middelen voor de actualisatie van bestaande documenten enerzijds, en het opstellen van nieuwe documenten voor soorten waarvoor die nog niet beschikbaar waren anderzijds.

De toename van wolven in Nederland leidt tot een grotere inspanning voor de monitoring daarvan. Het gaat daarbij enerzijds om de passieve monitoring waarbij gegevens uit het hele land bij elkaar gebracht worden en anderzijds de actieve monitoring gericht op gebieden waar wolven zich hebben gevestigd of zich vermoedelijk zullen vestigen. De toegenomen kosten hiervoor zijn in 2022 binnen de begroting gedekt.

De beleidsmonitoring van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is in 2022, gelet op de vertraging in de vaststelling van het Europese landbouwbeleid, verlengd tot en met 2023. In 2023 zullen de meetnetten opnieuw aanbesteed worden waarbij rekening wordt gehouden met de nieuwe context waarin het ANLb wordt uitgevoerd.

In de jaarlijkse Voortgangsrapportage Natuur (VRN) komen veel gegevensstromen van provincies (en BIJ12) samen om prestaties en effecten van het natuurbeleid inzichtelijk te maken. Het Natuurpact van provincies en rijk vormt daarvoor het beleidsmatige kader. De achtste VRN is tijdig gepubliceerd, na akkoord van de BACVP en de Minister van LNV.

2.3 Natuurbeheer

BIJ12 ondersteunt de provincies bij de uitvoering en verbetering van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) en het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb). Provincies en natuurbeheerders voeren het natuurbeheer uit binnen de kaders van het Natuurpact. Het subsidiestel biedt provincies een kader om rechtmatig een bijdrage te verlenen aan natuurbeheer en investeringen in natuurkwaliteit door terreinbeherende organisaties en particuliere natuurbeheerders.

BIJ12 heeft zich in 2022 ingezet voor goedkeuring van de Modelregeling grondverwerving. Dit heeft geleid tot een goedkeuringsbesluit van de Europese Commissie voor deze regeling. De regeling is daarmee beschikbaar voor alle provincies. Met het toenemen van het areaal beheerde natuur wordt binnen enige jaren waarschijnlijk de grens voor een formele evaluatieplicht in het kader van de Europese staatssteunregels bereikt. BIJ12 heeft in afstemming met de provincies hiervoor de eerste voorbereidende activiteiten gestart. In het kader van het 'onderhoud' van de lopende regelingen zijn in 2022 nieuwe Standaard KostPrijzen (SKP's) voor natuurbeheer vastgesteld. Hierin konden nog niet alle aanbevelingen uit de eerdere evaluatie van de SKP's verwerkt worden.

Met het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB) en de uitwerking daarvan in het Nationaal Strategisch Plan (NSP) zijn nieuwe kaders ontstaan voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer. Regelingen en ondersteunende ICT zijn hierop aangepast. Daarnaast heeft BIJ12 zich ingezet om de implementatiesporen rond het ANLb bij de betrokken ketenpartners op elkaar af te stemmen. Hiermee worden de risico's op fouten bij de implementatie vroegtijdig gedeeld en waar mogelijk beperkt.

In 2022 zijn nadere afspraken gemaakt over een brede verkenning voor de toekomst van het SNL. De verkenning wordt begin 2023 afgerond. In 2022 zijn verkennende gesprekken gevoerd over de ICT-voorziening ter ondersteuning van de subsidiecyclus voor natuurcollectieven. Dit heeft in 2022 nog niet tot nadere afspraken over beheer en onderhoud op langere termijn geleid. Dit zal in 2023 alsnog moeten gebeuren.

De aanbesteding van onderzoeken in het kader van OBN Natuurkennis is in 2022 voortgezet. Het ging in 2022 om minder, maar complexere onderzoeken. Daarnaast zijn in 2022 conform afspraken tussen provincies en rijk aanvullende middelen voor OBN onderzoek beschikbaar gekomen in het kader van het Uitvoeringsprogramma Natuur. De subsidiebeschikking hiervoor is pas eind 2022 afgegeven. Aanbesteding van de onderzoeken start daarom begin 2023.

2.4 NDFF

Voor de uitvoering van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) werkten de provincies (IPO), het rijk (ministerie van LNV), soortenorganisaties en de terreinbeherende organisaties samen in een consortium. Sinds 2022 is de NDFF onderdeel van de begroting van BIJ12. Tot en met 2024 wordt gewerkt aan de transitie van de NDFF naar open data op een technisch up-to-date ICT.

Het proces van bij elkaar brengen, valideren en beschikbaar stellen van data is in 2022 voortgezet binnen de licentieovereenkomst met de Stichting NDFF en de werkafspraken over beschikbaarheid van gegevens voor verschillende doelstellingen en doelgroepen. In 2022 was er een toename van het aantal partijen dat via een abonnement gegevens van de NDFF gebruikt. Ook was er sprake van een toename van vragen van gebruikers met een maatschappelijke doelstelling, waaronder politieke partijen. De afspraken over het delen van gegevens zoals die de afgelopen jaren zijn gehanteerd passen hier niet in alle gevallen goed bij. Vooralsnog worden leveringen zo veel mogelijk in lijn met de werkwijze die de afgelopen jaren is gehanteerd afgewikkeld. Nieuwe afspraken hierover worden in het kader van de transitie van de NDFF gemaakt.

In 2022 is de eerste fase (verkenning) afgerond van transitie van de NDFF naar een voorziening met open data en de vernieuwing van de ICT. In 2022 is de tweede fase gestart en is een programmaplan opgesteld voor de realisatiefase. Vooralsnog vindt de transitie plaats binnen de gestelde begroting en planning tot en 2024. In 2022 is een start gemaakt met de realisatie van de gestelde doelen voor 2023: het nieuwe toegangsbeleid, de nieuwe governance en wettelijke verankering van de NDFF. De planning van het einde van de transitie blijft ongewijzigd op eind 2024 staan.

2.5 Faunazaken

BIJ12 zorgt er namens de provincies voor dat grondgebruikers die schade ondervinden door natuurlijk in het wild levende diersoorten onder bepaalde voorwaarden een tegemoetkoming in de faunaschade krijgen. In 2022 zijn ruim 7500 tegemoetkomingsaanvragen ingediend.
Voor acht provincies voerde BIJ12 de ganzenregeling uit en voor Gelderland ook de edelhertenregeling. Voor de provincie Utrecht keerde BIJ12 een tegemoetkoming in de dassenschade uit aan grondgebruikers met een dassenovereenkomst.

Sinds 2019 is er geen digitale koppeling geweest met het systeem van Faunazaken en het systeem waarin de bejaaggegevens worden geregistreerd. Voor de beoordeling van de aanvragen voor een tegemoetkoming is dit relevant. Op 18 juli is de eerste fase van deze koppeling gerealiseerd. De timing van de release - in de zomer- en de handelingen die de grondgebruiker nog moest verrichten om de gegevens voor BIJ12 inzichtelijk te maken, leidde tot veel vragen aan het BIJ12-Loket en Faunazaken. Dit proces is inmiddels geëvalueerd om dit in de toekomst beter te laten verlopen. Daarnaast is in het vierde kwartaal de tweede fase gerealiseerd, waarbij de grondgebruiker nu op voorhand wordt gevraagd om toestemming om de gegevens in te zien.
BIJ12 heeft daarnaast afgelopen jaar ingezet op digitalisering van de controletaxaties om te zorgen dat de resultaten van de taxatiebureaus beter vergeleken kunnen worden. De verwachting is dat dit in 2023 wordt afgerond.

In 2022 zijn 209 bezwaarschriften afgehandeld, waarvan 74 betrekking hadden op het verhoogd eigen risico in Noord-Holland. 149 bezwaarschriften zijn ongegrond verklaard, 11 bezwaarschriften zijn ingetrokken, en de rest is gegrond verklaard. In dezelfde periode zijn er 330 nieuwe bezwaarschriften binnengekomen.

In het kader van de uitvoering van de onderzoeksagenda BIJ12 Faunazaken 2022-2023 is in 2022 verdere uitvoering gegeven aan de drempelsystematiek en het Traject kwaliteitsverbetering taxaties voorjaarsgras. Deze onderzoeken worden pas in de loop van 2023 afgerond.
Het onderzoek naar populatiebeheer is afgerond. Andere lopende onderzoeken die in 2023 worden afgerond zijn onderzoek naar de BirdAlert, Verstoringsafstanden van afschot rond natuurgebieden, alternatieve middelen om schade door roeken te voorkomen en onderzoek naar middelen om aanrijdingen met reeën te voorkomen.

BIJ12 heeft opdracht verleend voor het ontwerpen van verschillende methodes waarmee schade waarvoor geen tegemoetkoming wordt verleend in beeld kan worden gebracht. Hier is behoefte aan, onder andere als gevolg van het sluiten van de jacht op haas en konijn in een aantal provincies, en om te voorzien in de toenemende eisen om landelijke en provinciale vrijstellingen te onderbouwen. Voor deze soorten wordt geen tegemoetkoming verleend, en dus is er slecht zicht op de omvang van de schade die deze soorten toebrengen. Ook LNV is bij deze opdracht betrokken. Het resultaat van de opdracht wordt meegenomen in de impactanalyse die door LNV, in samenspraak met provincies, FBE's en BIJ12 wordt uitgevoerd, om de gevolgen van het sluiten van de jacht op genoemde soorten in beeld te brengen.

Daarnaast heeft BIJ12 in het kader van voorlichting en de afhandeling van de schademeldingen in het kader van de wolf actief bijgedragen aan een aantal bijeenkomsten over wolven. Daar is veel belangstelling voor geweest. Er is veel onrust onder veehouders. En ook bij burgers ontstaan steeds meer zorgen over de veiligheid voor mensen en dieren.
Een concept van het nieuwe interprovinciale wolvenplan is opgesteld en eind 2022 heeft de BAC VP besloten een nieuw plan in 2024 vast te stellen en in april 2023 een addendum van het huidige wolvenplan voor te leggen. Hierin worden ook interventierichtlijnen voor situaties wolf-mens, wolf-hond en aangereden wolf opgenomen.
Gezien de groei van het aantal vermoedelijke wolvenmeldingen is de digitalisering van de tegemoetkomingen voor deze dossiers eind 2022 opgepakt.

In opdracht van IPO heeft een externe evaluatie van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (MARF) plaatsgevonden. De evaluatie is op 20 mei aan de BAC VP aangeboden, waar is besloten om de MARF op te heffen. De portefeuillehouder BAC VP heeft waardering voor het werk van de MARF uitgesproken. De MARF heeft in totaal drie adviezen uitgebracht waarvan de implementatie nog gaande is. Provincies zien op dit moment geen verdere maatschappelijke vragen waar de MARF een rol van betekening in kan spelen.

2.6 AdviesCommissie Schade Grondwater

BIJ12 voert het secretariaat van de AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG). De Waterwet biedt iedereen die denkt schade te ondervinden als gevolg van een grondwateronttrekking of -infiltratie, de mogelijkheid de desbetreffende provincie te verzoeken hiernaar een onderzoek in te stellen.
In 2022 zijn er 9 nieuwe verzoeken om een schadeadvies ontvangen en zijn er 17 verzoeken afgehandeld. In totaal had de ACSG op 31 december 2022 33 verzoeken om onderzoek in behandeling. Hieruit kan worden opgemaakt dat de achterstanden worden ingelopen.
Na drie erg droge jaren trad in 2021 een stabilisatie op van het aantal schademeldingen. Ondanks het feit dat ook 2022 zeer droog was, was er geen stijging te zien in het aantal schademeldingen. De ACSG ziet dat diverse schades door de droogte zijn veroorzaakt waarbij geen causaal verband kan worden gelegd met grondwateronttrekkingen. Het wordt echter steeds lastiger om het onderscheid tussen schade als gevolg van de klimaatverandering en schade als gevolg van grondwateronttrekking vast te stellen en aan gedupeerden uit te leggen.

In 2022 is gewerkt aan de afronding van twee externe onderzoeken. Deze externe onderzoeken betreffen de kosten voor extra herinzaai van gewassen en een efficiëntere manier van bodem- en grondwaterstandkartering. Daarnaast zijn interne onderzoeken afgerond naar de vergoeding van drainagekosten en naar de toepassing van de werkvormen van de Waterwijzer Landbouw. Beide onderzoeken vormen een belangrijke basis voor de schadeberekening. Dankzij de afronding van deze onderzoeken kan de ACSG zich vanaf medio 2023 volledig richten op een efficiënte afhandeling van de schademeldingen.

2.7 Regeling Drugsafvaldumpingen

Vanaf 1 januari 2021 voert BIJ12 centraal de provinciale subsidieregeling voor gedupeerden van drugsafvaldumpingen uit. In totaal zijn er 73 aanvragen ingediend in 2022. Hiervan hebben er 31 betrekking op drugsafvaldumpingen die plaatsvonden in 2021. Met alle provincies zijn de benodigde verwerkersovereenkomsten Persoonsgegevens afgesloten.

Provincies, IPO en het Rijk werken aan een advies voor een ruimere compensatie voor particulieren. Dit in vervolg op een aangenomen Kamermotie. De BAC MTH heeft dan ook geadviseerd om de restantbudgetten van 2021 en 2022 van de subsidieregeling niet te restitueren en in te zetten voor de verruiming van de regeling. Voorgesteld wordt om dit bedrag beschikbaar te houden.

Daarnaast wordt een advies opgesteld voor de mogelijke omzetting van de regeling naar een Rijksregeling. BIJ12 is aangesloten om de feitelijke gegevens te leveren om besluitvorming door provincies voor bovenstaande zaken mogelijk te maken.

2.8 GBO Provincies

GBO provincies voert onder meer het functioneel beheer uit over 22 landelijke keten-informatiesystemen en services.

In 2022 heeft een professionalisering geleid tot een andere interne organisatie van de unit. Naast beheer zal in de toekomst ook ontwikkeling van informatieproducten meegenomen worden in de nieuwe unit. Ook een andere organisatie van ICT-processen zal een belangrijk onderdeel van deze unit gaan vormen. Een en ander is uiteraard onlosmakelijk verbonden aan de doorontwikkeling van BIJ12 in zijn geheel. Er hebben in het kader daarvan het gehele jaar verschillende verander-initiatieven het licht gezien, waaronder een architectuurwerkgroep, verschillende agile teams en een dagelijkse hartslag-meeting om de veranderingen te begeleiden. Dat heeft tot meer voortgang geleid in de (door-)ontwikkeling van enkele producten, zoals bijvoorbeeld De Risicokaart, LGR, IKN en Besi.

In het kader van deze professionalisering en verdere aanscherping van processen is er in 2022 gestart met de voorbereidingen voor de ISO-27001 certificering, hetgeen betekent dat in 2023 alle processen voor security in kaart en op orde zijn gebracht en BIJ12 gaat voldoen aan BIO controls. Al in 2022 hebben we hier een behoorlijke voortgang in gemaakt ten opzichte van 2021. Er zijn op het gebied van security aanvullende maatregelen genomen om kwetsbaarheden op te lossen in de applicaties die bij BIJ12 in beheer zijn. Aan het begin van het jaar hebben we "Multi Factor

Authenticatie" toegepast op de applicaties die nog achter de zogenoemde Whitelist stonden, zodat ze op een veilige manier weer bereikbaar zijn geworden voor de gebruikers.
We hebben een Information Security Management System (ISMS) ingericht en hebben security onderdeel gemaakt van de dagelijkse activiteiten en in processen opgenomen, audits, scans en pentesten van applicaties en componenten uitgevoerd en voor de toekomst periodiek ingeregeld. Ook is goede monitoring ingericht met alle processen daaromheen.

In maart 2022 is de Europese Aanbesteding voor Technisch Beheer afgerond en is de transitie van de applicaties naar een nieuw en veiliger Digital Hybrid Cloud Platform gerealiseerd, waarbij extra securitymaatregelen zijn geïmplementeerd op dit platform. Hiermee is de zogenoemde "technische schuld" van de sterk verouderde applicaties verminderd.
Ook is door een werkgroep gewerkt aan een nieuwe architectuurkaders voor de informatie-voorzieningen bij BIJ12. Voor de bestaande applicaties geldt dat de levensduur aanzienlijk verlengd kon worden door updates en extra beveiligingsmaatregelen.

In 2022 is verder gewerkt aan de verdere professionalisering en versterking van ondersteunende functies aan ICT zoals informatiebeleid en -beveiliging, functioneel beheer, ICT-architectuur, ICT-standaarden en lifecycle-management. Door deze versterking kon de focus op 'basis op orde' gelegd worden en is naast het wegwerken van achterstanden en het updaten van de meeste processen ook goed gewerkt aan bovenstaande security-werkzaamheden en het inrichten van het nieuwe Technisch Beheer-platform.

Aan het eind van het jaar kon dan ook het programma "Vereenvoudiging en Uniformering IV-landschap" van start gaan. Dit betekent dat de basisvoorzieningen die worden gebruikt voor meerdere applicaties zullen worden geüpdatet en worden vervangen door veilige en standaard Basis-ICT-voorzieningen waar meerdere applicaties gebruik van maken.
Een veilige en moderne basisinfrastructuur zal leiden tot kostenefficiënte voorstellen in 2023 en volgende jaren voor de herbouw en nieuwbouw van de bestaande verouderde applicaties die bij BIJ12 in beheer zijn.

2.9 Interne organisatie

In 2022 is verder invulling gegeven aan het (kwalitatief goed) invullen van de formatie van BIJ12 met gemotiveerde, deskundige en goed opgeleide medewerkers.

Er is verder vormgegeven aan de ontwikkeling van medewerkers door gesprekken met medewerkers. In de gesprekken tussen medewerker en leidinggevende is aandacht gegeven aan trainingen en opleidingen gericht op de behoeftes van de individuele medewerkers. Er is echter nog steeds relatief weinig gebruikgemaakt van de inzet van het POB (Persoonlijk Ontwikkel Budget). Voor 2022 lag er een uitgebreide planning voor meer BIJ12-brede trainingen. Door het verplichte thuiswerken en het feit dat deze trainingen effectiever zijn wanneer ze fysiek gevolgd worden, is hier weinig invulling aan gegeven.

In 2022 is gestart met de heroriëntatie op de organisatie en positionering van Bedrijfsvoering binnen de IPO-vereniging. In 2022 is een beperkt aantal bedrijfsvoeringsfuncties IPO-breed ingevuld.

3 Algemene uitgangspunten voor financiële verslaglegging

3.1 Richtlijn voor verslaglegging

Voor organisaties zonder winststreven zijn bijzondere eisen gesteld aan de jaarverslaggeving. Deze eisen staan in de Richtlijn 640 (RJ 640). Een belangrijke voorwaarde voor de jaarrekening is dat de werkelijke baten en lasten vergeleken worden met de begrote baten en lasten én met de baten en lasten van het vorige boekjaar. De geconsolideerde jaarrekening van de vereniging IPO is conform deze richtlijn opgesteld.

3.2 Personele kosten

De personeelskosten zijn voor de personeelsbegroting 2022 berekend op basis van de betreffende maximale salarisschalen.
Bij personeelswisselingen is gebleken dat sommige functies moeilijk ingevuld kunnen worden. Dit heeft zijn weerslag op de uitputting van de personeelsbegroting. In 2022 was de formatie ingevuld met vast personeel en een aantal detacheringen en ingehuurde medewerkers.

3.3 Fiscaliteit

3.3.1 Btw

De vergoeding die BIJ12 ontvangt voor de geleverde diensten aan haar leden (de provincies) is vrijgesteld van omzetbelasting, tenzij de geleverde diensten vallen onder artikel 9, lid 1f van het Uitvoeringsbesluit omzetbelasting 1968 en artikel 9a van de Uitvoeringsbeschikking omzetbelasting 1968. Indien de geleverde diensten vallen onder deze wetsartikelen is wél btw verschuldigd en kan de omzetbelasting die BIJ12 in rekening heeft gekregen en samenhangt met deze diensten, in aftrek gebracht worden.
Op basis van afspraken met de belastingdienst vallen de activiteiten van BIJ12, uitgezonderd die van GBO-provincies, onder de vrijstellingsregeling.

3.3.2 Vennootschapsbelasting

In overleg met de belastingdienst is afgesproken dat IPO/BIJ12 handelt in de lijn van de samenwerkingsvrijstelling voor de activiteiten ten behoeve van de provincies. IPO/BIJ12 heeft geen winststreven. Volgens deze gedragslijn is altijd gehandeld. In de statuten, waarin de automatische restitutie van overschotten is opgenomen, is dit vastgelegd. Ook op activiteiten voor derden wordt geen winst behaald. Alleen de werkelijke kosten en interne uren - tegen een kostendekkend uurtarief zonder winstopslag - worden doorberekend.

3.4 Reserves en voorzieningen

3.4.1 Bestemmingsreserves

De bestemmingsreserves van BIJ12 laten tabel 1 het volgende saldo zien per 31 december 2022:

	Bestemmingsreserve					
	Saldo	Restitutie resultaat	Saldo	Onttrekking bestemming voorjaarsnota	Voorstel onttrekking en restitutie	Saldo resultaat na restitutie
	31-12-2021	2021	31-12-2022	2023		2022
Vegetatie karteringen	1.600.000	-	1.600.000	-	-	1.600.000
NDFF	-	-	1.356.858	-	-	1.356.858
Stikstof	100.770	-	100.770	-	-	100.770
GBO	198.747	-	198.747	-	60.000	138.747
GBO onvoorzien	111.543	-	111.543	-	111.543	-
Totaal bestemmingsreserve	2.011.060	-	3.367.918	-	171.543	3.196.375
Resultaat boekjaar	563.653	-563.653	1.793.620		1.793.620	-
Saldo BIJ12	2.574.713	-563.653	5.161.539	-	1.965.163	3.196.375

Toelichting

In het kader van de nieuwe aanpak stikstof en het eind 2020 vastgestelde Uitvoeringsprogramma Natuur wordt de reserve Stikstof benut voor de verbetering van de monitoring en data-uitwisseling over vegetaties en de daarop gebaseerde habitatkaarten. Besteding is voorzien in 2023 tot aan de ingebruikname van de Nationale Databank Vegetaties en Habitats (NDVH). Met volledige ingebruikname van de NDVH is het proces van data-uitwisseling nagenoeg geautomatiseerd. In 2023 volgt een draaiboek, dataleveringsovereenkomst (DLO) en gegevensleveringsprotocol (GLP)

voor de handmatige data-uitwisseling (tbv de habitatkaarten AERIUS) gedurende deze tussenperiode.

Voor GBO-provincies is sprake van een Bestemmingsreserve van in totaal € 310.290. Het bedrag van € 111.543 is niet meer nodig en zal dus worden gerestitueerd. Het overige deel zou worden ingezet voor de Risicokaart en voor PLEIO. Dit is in 2022 niet ingezet. Voor de Risicokaart komt dit door het uitstel van de invoering van de Omgevingswet, waardoor ook de vervanging van de database is uitgesteld tot in 2023. De bestemmingsreserve van € 60.000 voor PLEIO is niet meer nodig. Dit betekent dat een klein deel van de bestemmingsreserve voor de Risicokaart wordt meegenomen naar 2023. Als deze reserve eind 2023 niet volledig uitgenut blijkt, zal restitutie van de ongebruikte gelden plaatsvinden.

3.4.2 Voorziening Faunazaken

Voor Faunazaken is in 2022 een voorziening van € 2.626.517 voor overloop van faunaschade getroffen. Het gaat om schades die vóór 2022 zijn ontstaan en in 2022 nog moesten worden uitbetaald. Deze voorziening was lager dan in voorgaande jaren. Dit jaar is de voorziening met € 8.227.557 toegenomen tot een bedrag van € 10.854.074, dat in 2023 moet worden uitbetaald. De mutaties op de voorziening zijn verwerkt in de rekening-courant positie die de provincies hebben met BIJ12 voor Faunazaken (zie bijlage A).

3.4.3. Voorziening openstaande verlofuren

In de jaarrekening 2022 is conform de geldende verslaggevingsstandaarden voor de openstaande verlofuren een voorziening getroffen ten laste van de exploitatie. Deze toename is voornamelijk het resultaat van het toegenomen aantal vaste medewerkers

3.4.4 Bestedingsverplichtingen

In december 2017 zijn de statuten van het IPO gewijzigd. Eén van de wijzigingen betrof de aanscherping van de terugbetalingsverplichting bij overschotten. Het gevolg van deze wijziging is dat er geen nieuwe reserves gevormd worden.
Indien projecten doorlopen naar het volgende jaar kan hiervoor wel een bestedingsverplichting opgenomen worden. Voor overlopende projecten is een bestedingsverplichting verwerkt in het resultaat 2020 voor resultaatsbestemming. Na 2 jaar vervalt een restant van de bestedingsverplichtingen automatisch en vloeien deze middelen terug naar de provincies via het resultaat voor bestemming. Bij de units komt dit tot uitdrukking in de diverse baten. Dit wordt nader toegelicht in de toelichting op de staat van baten en lasten (hoofdstuk 5).

3.5 Risicobeheersing en voorkomen van fraude

BIJ12 voert als operationele eenheid binnen de Vereniging IPO taken uit voor de provincies. Bij de uitvoering van de provinciale taken heeft BIJ12 soms ook te maken met ketenpartners (ministeries, waterschappen en natuurorganisaties). Om de risico's bij de uitvoering van deze taken te beperken, vindt er aan de voorkant op verschillende niveaus afstemming plaats over welke taken uitgevoerd gaan worden. De taken landen uiteindelijk in het jaarplan en de begroting, in detail uitgewerkt in het Werkplan BIJ12. De tussentijdse bijsturing op en verantwoording over de uitgevoerde taken, gebeurt middels de kwartaalrapportages van het Werkplan BIJ12, die worden toegezonden aan de voor BIJ12 relevante ambtelijke adviescommissies (AAC's). Hieronder worden de belangrijkste risico's in de uitvoering van die taken benoemd:

1) Het risico op het ontstaan van tekorten wordt beperkt omdat enkel door de provincies vastgestelde taken (inclusief de bijbehorende financiering) worden uitgevoerd. Dit geldt tevens voor de activiteiten voor ketenpartners.
2) Voor de beheersing van risico's bij opdrachtverlening aan derden is de inkoop centraal ingericht en zijn de werkprocessen beschreven. In deze processen is de nodige aandacht voor de toetsende en controlerende rol van Directie en Bedrijfsvoering op de projectuitvoering door de units.
3) Het risico in het betalingsverkeer is afgedekt door de wijze van inrichting van het betaalproces. Voor de betaling vindt er conform de vastgestelde AO een naam-nummer controle plaats en dienen er twee handtekeningen gezet te worden voordat de betaling definitief is.
4) Het risico op fraude in de bedrijfsvoering wordt laag ingeschat. Het kantoor is ingericht met een open setting waardoor het onttrekken van goederen snel op zou vallen. Gezien de aard van de goederen zou eventuele schade beperkt zijn. In 2019 is het integriteitsbeleid vastgesteld en in een medewerkersbijeenkomst is de functie van de interne en externe vertrouwenspersoon toegelicht om de mogelijkheden voor medewerkers, om misstanden en vermoedens van fraude te melden, onder de aandacht te brengen.

5) Op het vlak van ICT-veiligheid is hebben we diverse securitymaatregelen doorgevoerd. Het afgelopen jaar is het positieve effect daarvan merkbaar in de hoge betrouwbaarheid van de ICT voorzieningen en het lage aantal incidenten. Ten aanzien van de applicaties voor de provincies die BIJ12 in beheer heeft, is door de externe dienstenleverancier een nieuw en veilig ICT platform in gebruik genomen.

4 Wat heeft de uitvoering van activiteiten gekost?

4.1 Balans BIJ12 2022

De balans van BIJ12 wordt inclusief de doorwerking van de besluitvorming bij Najaarsnota 2022. geconsolideerde jaarrekening van de Vereniging IPO.
Voor de toelichting op de balans wordt verwezen naar de geconsolideerde jaarrekening IPO/BIJ12.

4.2 Staat van baten en lasten 2022

De staat van baten en lasten wordt voor de herkenbaarheid gepresenteerd conform de opzet van de gewijzigde begroting bij Najaarsnota 2022. In tabel 2 wordt het saldo per unit gepresenteerd.

Tabel 2: staat van baten en lasten

Staat van Baten en Lasten BIJ12	Werkelijke Uitgaven Excl. BTW 2022	Werkelijke Uitgaven Excl. BTW 2021	Werkelijke Uitgaven Incl. BTW 2022	Gewijzigde Begroting Incl. BTW 2022
Directie en bedrijfsvoering				
Salarissen en sociale lasten	1.623.595	1.430.203	1.628.105	3.306.751
Personele kosten				
Woon/werkverkeer	42.776	9.888	42.776	55.945
Overige personeelskosten (verlofrechten)	-4.553	32.584	-4.553	
Overige personeelskosten	350.862	157.419	305.713	120.937
Vorming/opleiding	114.265	98.738	119.185	107.467
POB budget n.a.v. cao				154.633
Reis/verblijf personeel		16.173		21.630
Tijdelijk personeel	993.690	973.318	1.055.037	253.080
Saldo Personele kosten	1.497.040	1.288.121	1.518.158	713.693
Huisvesting en ICT				
Kantoor/werkplekken	632.436	473.037	673.856	788.168
Kosten verbouwing kantoor		234.000		
ICT	739.805	766.668	802.259	822.839
Btw risico investeringen huisvesting, ICT en systeemkosten				43.626
Afschrijvingskosten	101.204	35.095	101.204	
Bijdrage NDFF financiele administratie		-12.100		
Saldo Huisvesting en ICT	1.473.444	1.496.700	1.577.319	1.654.632
Diverse kosten				
Accountantskosten	90.151	47.787	100.050	73.197
Documentatie	1.258	6.286	1.300	5.286
Representatie	35.656	32.432	37.013	21.959
Voorlichting en communicatie	91.335	31.575	93.913	112.648
Vergaderkosten	3.530	882	3.680	5.221
Overige kantoorkosten	164.556	162.165	173.723	172.537
Overige kosten	53.809	58.533	56.157	
Saldo Diverse kosten	440.295	339.659	465.836	390.848
Totaal Directie en bedrijfsvoering	**5.034.374**	**4.554.683**	**5.189.418**	**6.065.923**
Stikstof en Natura2000				
Personele kosten	1.454.386	845.796	1.454.386	1.668.641
Kosten beheer Aerius	1.980.770	1.980.770	1.980.770	1.980.770
Onderzoek/kennisdeling	185.561	195.762	185.561	286.129
Monitoring en rapportage	16.497	52.269	16.497	111.154
Overige uitvoeringskosten/communicatie	100.314	95.595	100.314	95.342
Programma ondersteuning	213.582	139.273	213.582	235.689
Informatiepunt Stikstof	23.819	99.540	-16.408	0
Totaal Stikstof en Natura2000	**3.974.929**	**3.409.005**	**3.934.702**	**4.377.724**
Natuurinformatie en Natuurbeheer				
Personele kosten	2.922.477	1.945.299	2.922.477	3.117.337
Uitvoeringskosten Informatievoorziening en (coordinatie) monitoring	2.831.198	2.016.184	2.831.198	2.841.679
Uitvoeringskosten SNL	2.400.677	2.624.252	2.400.677	2.516.972
Uitvoeringskosten NDFF	981.009	335.000	981.009	1.785.000
Totaal Natuurinformatie en Natuurbeheer	**9.135.360**	**6.920.736**	**9.135.360**	**10.260.988**
Faunazaken				
Personele kosten	1.283.389	1.278.662	1.283.389	1.196.701
Overige personeelskosten (verlofrechten)	1.865		1.865	
Uitvoeringskosten (incl. wolvendraaiboek)	711.365	646.754	711.365	694.924
AEWA ganzenonderzoek		49.711	0	
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	49.902.021	43.466.042	49.902.021	30.342.209
Onderzoek	500.694	597.316	500.694	560.000
		-1.372.857		
Rekening courant Provincies	-19.605.502	-12.379.451	-19.605.502	
Totaal Faunazaken	**32.793.833**	**32.286.177**	**32.793.833**	**32.793.833**

Drugsafval Dumpingen				
Personele kosten	46.145	43.000	46.145	45.000
Uitvoeringskosten		30.000	0	25.000
Uit te keren subsidies	644.987	501.261	644.987	900.000
Totaal DAD	**691.131**	**574.261**	**691.131**	**970.000**
Secretariaat ACSG				
Personele kosten	494.196	387.620	494.196	583.606
Overige personeelskosten (verlofrechten)	-2.288		-2.288	
Uitvoeringskosten	610.985	613.401	610.985	346.001
Afrekening ACSG	-173.289	-279.289	-173.289	
Totaal Secretariaat ACSG	**929.605**	**721.731**	**929.605**	**929.606**
GBO				
Personele kosten	2.242.668	1.828.710	2.788.714	4.249.736
Overige personeelskosten (verlofrechten)	-12.917		-12.917	
Uitvoeringskosten	4.661.323	3.963.932	5.575.346	3.675.024
Totaal GBO	**6.891.074**	**5.792.642**	**8.351.143**	**7.924.760**
Totaal lasten	**59.450.307**	**54.259.235**	**61.025.192**	**63.322.834**
Staat van Baten en Lasten BIJ12	Werkelijke Baten Excl. BTW 2022	Werkelijke Baten Excl. BTW 2021	Werkelijke Baten Incl. BTW 2022	Gewijzigde Begroting Incl. BTW 2022
Bijdrage provincies uitvoerende taken	59.778.330	52.427.917	61.153.884	61.152.834
Diverse baten en baten derden (bedrijfsvoering+DAD)	1.090.630	789.883	1.092.481	1.870.000
Archeodepot		83.900		
Medefinanciering GBO Risicokaart	312.396	448.277	377.999	
Baten derden	15.492		21.266	
Diverse baten	47.079	1.072.910	56.966	
Onttrekking aan geoormerkte middelen				300.000
Totaal baten	**61.243.927**	**54.822.887**	**62.702.596**	**63.322.834**
RESULTAAT	**1.793.621**	**563.653**	**1.677.404**	**0**

5 Toelichting op de Staat van baten en lasten 2022

5.1 Lasten

Hieronder staat per onderdeel van BIJ12 een toelichting op de belangrijkste lasten en uitzonderlijke situaties van 2022.

5.1.1 Directie en Bedrijfsvoering (Interne organisatie)

Bedrijfsvoering heeft dit jaar een duidelijk zichtbare onderuitputting. Bedrijfsvoering is in 2022 gestart met het programma om te komen tot één bedrijfsvoering voor de IPO-vereniging. Dit heeft ertoe geleid dat een aantal vacatures niet ingevuld is waardoor er een onderuitputting op de post salarissen, payroll en detachering is ontstaan. Deze onderuitputting werd vergroot doordat een aantal opgaven van BIJ12 waarvoor capaciteit van Bedrijfsvoering in de begroting was opgenomen, later in het jaar pas werd opgestart. Bedrijfsvoering heeft wel een overschrijding op de post interim capaciteit omdat ervoor gekozen is om in het kader van de ontwikkelingen bij Bedrijfsvoering met in verhouding veel tijdelijke capaciteit te werken.
Ook dit jaar kent de post vorming en opleiding een onderuitputting. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat er in het begin van 2022 nauwelijks gebruik gemaakt is van de opleidingsmogelijkheden. Dit is het effect van Covid 19 in de eerste helft van 2022.
Met de Voorjaarsnota 2022 is een budget van € 248.000 vanuit de begroting IPO-bureau budgetneutraal structureel overgeheveld naar Bedrijfsvoering. Dit budget is nodig voor de ontwikkeling naar één bedrijfsvoering maar is in 2022 nog niet nodig gebleken.
Bedrijfsvoering verrekent met IPSN de inzet en middelen die vanuit Bedrijfsvoering nodig zijn voor de ondersteuning van het programma middels een vaste bijdrage per medewerker. Deze vaste bijdrage is aanzienlijk hoger gebleken dan de kosten welke voor ondersteuning worden gemaakt. Hierdoor is er een onderuitputting ontstaan.

Een tweetal projecten die gestart zijn in 2022, is door omstandigheden niet in 2022 afgerond en loopt door in 2023. Voor deze projecten zijn verplichtingen aangegaan die worden doorgeschoven naar 2023. Het betreft de volgende projecten en bestedingsverplichtingen:

- Project Digitale toegankelijkheid € 90.824
- Project Website BIJ12 € 43.541

5.1.2 Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

De Unit Expertiseteam Stikstof & Natura 2000 heeft in 2022 te maken gehad met een onderuitputting. Kleine over- en onderbestedingen zijn gerealiseerd op de programmaonder-steuning en op het Informatiepunt Stikstof. Hier liggen verschillende incidentele oorzaken aan ten grondslag. Circa de helft van de onderuitputting heeft te maken met de post salarissen, payroll en detachering. Een aantal vacatures is (tijdelijk) niet ingevuld. Bovendien is er in het begin van 2022 nauwelijks gebruik gemaakt is van opleidingsmogelijkheden als gevolg van Covid 19.
In 2022 is de IPSN van start gegaan (Programmaplan vastgesteld in mei 2022). Vervolgens zijn na intensief overleg tussen BIJ12 en de IPSN in augustus 2022 afspraken tussen de IPSN en BIJ12 gemaakt. Vanaf dat moment is gewerkt aan het inzichtelijk maken van benodigd onderzoek, kennisdeling, monitoring en rapportage. Daarom zijn hiervoor in 2022 minder uitgaven gedaan dan begroot. Op basis van nieuwe afspraken met de IPSN en op basis van het werkplan voor het Expertiseteam 2023 gaan we er van uit dat de begrootte middelen in 2023 wel worden ingezet.

5.1.3 Natuurinformatie en Natuurbeheer

De totale kosten voor de Unit natuurinformatie en natuurbeheer zijn zonder de beoogde onttrekking aan de bestemmingsreserve € 25.629 positief. Het overgrote deel hiervan komt voort uit de exploitatie en transitie van de NDFF, zie paragraaf 5.1.4 voor een toelichting hierop. Kleinere onderbestedingen zijn gerealiseerd op personele lasten en op de uitvoeringskosten natuurbeheer. Hier liggen verschillende incidentele oorzaken aan ten grondslag.

Op de personele kosten van NINB is over 2022 een positief resultaat van € 196.470 gerealiseerd door het ontstaan van vacatureruimte die niet op korte termijn vervuld kon worden.

De gerealiseerde kosten voor Uitvoeringskosten natuurinformatie zijn in 2022 conform begroting (positief resultaat € 10.481). Op projectniveau vallen daarbij de volgende ontwikkelingen op:

- Investering in nieuwe methoden en hulpmiddelen voor monitoring is vertraagd doordat de focus in 2022 lag op het formuleren van voorstellen voor een nieuw programma voor verbetering van de natuurinformatie in het kader van Programma Natuur (zie hoofdstuk 2). Dit heeft er ook toe geleid dat in 2022 geen voorstel is opgesteld voor de inzet van de bestemmingsreserve Vegetatie Karteringen. In 2023 zal opnieuw gekeken worden of het opportuun is deze reserve in te zetten. Vooruitlopend op de uitvoering van het nieuwe programma is in 2022 een subsidie ontvangen van het ministerie van € 1.287.600. Deze zal in 2023 ingezet worden.
- Ontwikkeling van enkele informatievoorzieningen moest worden gefaseerd vanwege de overstap naar een nieuw, beter beveiligd en beter beheersbaar platform in het kader van het nieuwe meerjarencontract met de ICT-leverancier. Investeringen in informatieproducten in het kader van de Omgevingswet zijn in 2022 wel voortgezet. De kosten hiervoor konden opgevangen worden binnen de begroting.
- Hogere kosten voor de monitoring van wolven hadden hun oorzaak in de toename van waarnemingen van wolven en de toename van door provincies aangewezen wolven leefgebieden. De gestegen kosten konden binnen de begroting worden opgevangen.
- Verschillende kleinere afwijkingen in de realisatie op projectniveau.

De afwijkingen hebben een incidenteel karakter en zullen naar verwachting niet doorwerken in 2023. Uitzondering hierop zijn de gestegen kosten voor de monitoring van wolven. Hiervoor is in de Begroting 2023 een reservering opgenomen.

Enkele projecten die in 2022 zijn gestart zijn niet afgerond voor einde van het boekjaar. Hiervoor zijn bestedingsverplichtingen opgenomen. Het gaat hierbij om de realisatie van een nieuw wolvenmeldpunt, het meetnet vogelslaapplaatsen, de beleidsmonitoring ALNb (drie verschillende contracten uit 2022 en twee resterende verplichtingen uit restant verplichtingen 2021), de actualisatie en aanvulling van de kennisdocumenten beschermde soorten en de validatie van habitattypekaarten van provincies.

De resterende middelen uit het IPO Programma Implementatie Omgevingswet zijn in 2022 overgeboekt naar BIJ12. Deze middelen zijn in een bestedingsverplichting gereserveerd voor afronding van informatieproducten natuur en externe veiligheid in het kader van de Omgevingswet en de implementatie daarvan in het Digitale Stelsel Omgevingswet. In 2022 is voor een beperkte bedrage een beroep gedaan om deze middelen voor de informatieproducten natuur, vanwege uitstel van de Omgevingswet naar 1 januari 2024. Hierdoor resulteert een bestedingsverplichting van € 1.638.297. Dit zal in 2023 en 2024 worden ingezet voor informatieproducten natuur en informatieproducten externe veiligheid.

Op de uitvoeringskosten natuurbeheer is in 2022 een positief resultaat van € 116.294 gerealiseerd. Oorzaken hiervoor zijn:

- Er zijn minder externe kosten gemaakt voor projecten voor de verbetering en doorontwikkeling van het subsidiestelsel. Oorzaken hiervan liggen in de beperkingen in capaciteit van het team van BIJ12, van medewerkers van provincies en van ketenpartners.
- De beschikbaarheid van gegevens was beperkend voor de voorgang die kon worden geboekt bij de evaluatie van de SNL systematiek.
- De aanpassing van de ICT-voorziening voor de invoering van het nieuwe ANLb kon tegen minder kosten worden gerealiseerd dan voorzien.
- Er zijn in 2022 extra kosten gemaakt voor aanvullende functionaliteit van de ICT natuurcollectieven.
- Verschillende kleinere afwijkingen in de realisatie op projectniveau.

De afwijkingen hebben een incidenteel karakter en zullen naar verwachting niet doorwerken in 2023. Enkele projecten die in 2022 zijn gestart zijn niet afgerond voor einde van het boekjaar. Hiervoor zijn bestedingsverplichtingen opgenomen. Het gaat hierbij om herziening van het subsidie instrument groenblauwe diensten en advisering over de inzet daarvan en twee resterende verplichtingen uit de restantverplichtingen 2021.

Voor het vastgestelde onderzoeksprogramma OBN (Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit) 2021 is een bestedingsverplichting opgenomen van € 2.484.816 voor verschillende langjarige onderzoeken die gestart zijn in 2019, 2020, 2021 en 2022. Het ministerie van LNV draagt bij aan de OBN onderzoeken in het kader van UitvoeringsProgramma Natuur (UPN). Hiervoor is in 2022 een subsidie ontvangen van € 1.135.420.

5.1.4 NDFF

In 2022 is de exploitatie en transitie van de NDFF voor het eerst integraal onderdeel van de BIJ12 begroting. Waar eerder separaat verantwoording werd afgelegd over de exploitatie van de NDFF aan een consortium in het kader van de PPS constructie, gebeurt dat nu in deze jaarrekening vanwege de afspraken over de financiering en de exploitatie. Deze afspraken zijn bestuurlijk vastgelegd tussen provincies en het ministerie van LNV. In de begroting is uitgegaan van kosten voor exploitatie en transitie zoals die in 2019 werden voorzien en zijn vastgelegd in een meerjarenraming in het kader van de transitie van de NDFF. De middelen van LNV voor de NDFF zijn middels een subsidie beschikbaar gesteld (€ 800.000.)

In 2021 is begonnen met de transitie van de NDFF. In 2022 zijn kader en randvoorwaarden verder uitgewerkt en zijn verkenningen gedaan voor technische oplossingen. De feitelijke bouw van de nieuwe NDFF is hiermee nog niet gestart. De uitgaven voor transitie van de NDFF zijn in 2022 daarom lager dan voorzien in 2019. Tegelijkertijd zijn de inkomsten uit de exploitatie van de NDFF hoger dan verwacht. Dit samen resulteert in een bestedingsverplichting van € 1.264.000. Voorgesteld wordt deze middelen beschikbaar te houden voor invulling van de bestuurlijke afspraken over de transitie van de NDFF in 2023 en 2024.

5.1.5 Faunazaken

Het budget voor uitbetaling faunaschades is met ruim € 19.000.000 overschreden ten opzichte van de begroting 2022. De afrekening over 2022 middels de rekening-courant verhouding, vindt plaats op basis van de gerealiseerde lasten 2022 en ontvangen provinciale bijdragen van de Begroting 2022 na de Voorjaarsnota 2022.

De hoogte van tegemoetkomingen wordt bepaald door diverse factoren (onder andere door faunaschadebeleid van provincies, aantal ingediende aanvragen door agrarische ondernemers, gewasprijzen, weersomstandigheden, populatiedichtheden en teeltkeuzes door agrarische ondernemers) die van jaar tot jaar sterk kunnen verschillen. Daardoor kent de prognose van de uit te betalen schades op basis van een meerjarige trend een grote onzekerheidsmarge. De omstandigheden waren in 2022 dusdanig dat de totale omvang van de tegemoetkomingen is gestegen ten opzichte van de raming in de primaire begroting 2022. De toename van de tegemoetkoming faunaschades is onder andere te verklaren door de toename van de grasprijzen in 2022 en de toename van het aantal aanvragen ten opzichte van schadejaar 2021 (stijging van 6600 naar ruim 7700 aanvragen). De taxatiekosten vielen ruim € 800.000 hoger uit dan begroot. Voornaamste reden is de toename van het aantal aanvragen en een indexatie die is doorgevoerd. Daarbij zijn de kosten voor het afnemen en analyseren van DNA-monsters van vermeende wolvenaanvallen op vee nog meer gestegen dan verwacht.

De rekening-courant sluit ultimo 2022 met een te verrekenen saldo van € 19.605.507. Binnen de rekening-courant zijn de saldi per provincie op basis van de werkelijke toerekenbare kosten bepaald (zie bijlage A). Er is rekening gehouden met de afloop van de voorziening 2021 en de voorziening voor de nog lopende dossiers 2022.

5.1.6 Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG)

In de begroting zijn vanaf 2019 de uitvoeringskosten geraamd op basis van de werkelijke kosten voor provincies voor schadeadviezen in de afgelopen drie jaar. De kosten voor de afzonderlijke projecten zijn bij de afrekening op basis van daadwerkelijke kosten (zogenaamde "open-eind-regeling") toegekend aan de desbetreffende projecten/provincies en waren afhankelijk van het aantal door de provincies ingediende verzoeken.
Het aantal verzoeken om onderzoek is in 2022 gestabiliseerd. Daarbij namen de projectkosten toe door extra opdrachten en externe inhuur. Op een aantal posten is er een overschrijding van het budget als gevolg van extra inhoudelijke inzet intern en extern. Dit kon binnen de begroting worden opgevangen.

De totale kosten per project zijn met provincies gedeeld. Er diende eind 2022 nog € 173.289 te worden afgerekend met de provincies. Deze verrekening vond plaats waardoor het secretariaat van de ACSG 2022 budgetneutraal heeft afgerond.

5.1.7 Regeling Drugsafvaldumpingen

De minister van Justitie en Veiligheid heeft voor de periode 2019 tot en met 2024 aan de provincies een structurele rijksbijdrage van € 1.000.000 per jaar toegezegd voor de compensatie van de primaire kosten die overheden en particulieren/terreinbeheerders maken voor het opruimen van gedumpt drugsafval.

In 2021 is dit bedrag niet volledig uitgekeerd en was sprake van een restantbudget van € 459.650. In 2022 betrof het restantbedrag € 359.509. Dit betekent dat in 2022 sprake is van een totaal restbedrag van € 819.159.

Provincies, IPO en het Rijk werken aan een advies voor een ruimere compensatie voor particulieren. Dit in vervolg op een aangenomen Kamermotie. Voorgesteld wordt om dit bedrag beschikbaar te houden vooruitlopend op een besluit over de verruiming van de regeling.

Het besluit over de verruiming van de regeling wordt verwerkt in de Voorjaarsnota 2023.

5.1.8 GBO provincies
Het financiële resultaat exclusief Btw van GBO provincies over het jaar 2022 komt uit op een overschot van € 34.152 excl Btw. Dit wordt gerestitueerd aan de provincies.

5.1.9 Bestedingsverplichtingen
In het resultaat van de units zijn de bestedingsverplichtingen, zoals hierboven per unit toegelicht, verwerkt. De betreffende bestedingsverplichtingen zijn opgenomen op de balans.

Tabel 3: bestedingsverplichtingen

Stikstof				
	* Wageningen 101.990 methodiek sociaalecon effecten	€	54.413,00	
				€ 54.413,00
Natuurinformatie en Natuurbeheer				
	* Restant verplichtingen NIB 2021:			
	* Atos 060.870/061.652 Beschikkingskaart SNL 2.0 rest V7135	€	31.258,32	
	* Atos 78.461/79.485 Doorontw SNL rest V7390	€	16.046,16	
	* Regelink 058.788 Meerwerk ANLb Vissen en Amfi rest V7321	€	22.500,07	
	* Sovon 062.476/062.573 Beleidsmoni ANLb Vogels rest V7034	€	20.031,40	
				€ 89.835,95
	* Diverse verplichtingen m.b.t. kennisdocumenten	€	40.583,02	
	* Regelink 88.104/88.677 bel monitoring ANILb	€	23.538,94	
	* Sovon 099.734 meetnetten slaapplaatsen	€	80.986,72	
	* Sweco 100.676/098.985 wolvenmeldpunt	€	158.122,80	
	* Wageningen 86.467/86.456 Advies GBD	€	22.426,14	
	* DVS 86.406/87.876 ANLb glazenmakwers	€	8.656,86	
	* Altenburg 78.462/79.516 strip Habitat	€	34.521,61	
	* Sovon 86.361/87.878 ANLb Vogels	€	25.829,00	
	* Aequator 102.487/101.069 herz CGBD	€	106.383,20	
				€ 501.048,29
	* Vrije ruimte OBN 2019 t/m 2022	€	69.000,34	
	* OBN onderzoeksprogramma 2019	€	357.590,00	
	* OBN onderzoeksprogramma 2020	€	348.356,29	
	* OBN onderzoeksprogramma 2021	€	769.743,87	
	* OBN onderzoeksprogramma 2022	€	940.125,00	
				€ 2.484.815,50
	* informatiehuizen 2021 1e deel/PRTRY/141/TRTP/SEPA Inst	€	1.841.297,00	
	* Uitvoeringskosten NIB 2022-3006 t.l.v. bestedingsverplichtin	€	(203.000,00)	
				€ 1.638.297,00
NDFF	Bestedingsverplichting transitiekosten			€ 1.264.000,00
Faunazaken				
	* CLM 74.888/75.180 Drempelsystematiek	€	59.481,70	
	* Wageningen 92.807/93.498 V8472 (bestedingsverpl 22)	€	31.702,00	
	* CLM 71.570/72.094 rest V8022 (bestedingsverplichting22)	€	19.904,50	
	CLM 95.946/96.345 rest V8570 (bestedingsverplichting22)	€	20.415,21	
				€ 131.503,41
Bedrijfsvoering				
	* Haagen inzet digitale toegankelijkheid	€	90.823,55	
	* OnestopSourcing website 101.988	€	43.541,00	
				€ 134.364,55
Totale bestedingsverplichtingen				€ 6.298.277,70

5.2 Baten: verdeelsleutels en bijdragen provincies

Voor GBO-provincies is de exacte bijdrage per provincie afhankelijk van de deelname per applicatie. Voor de bijdragen voor de overige uitvoerende units zijn de verdeelsleutels van de Commissie Jansen aangehouden. Deze verdeelsleutels vormen de basis van de (in 2018) vereenvoudigde financiering.

De bevoorschotting van de interne organisatie van BIJ12 vond plaats conform de bij de vereenvoudiging afgesproken weging van de bovenstaande verdeelsleutels.

De bijdragen voor de tegemoetkomingen faunaschade worden op basis van een trendanalyse op de uitgaven in de drie voorgaande beleidsjaren, jaarlijks geactualiseerd. De ontvangen behandelbedragen voor aanvragen tegemoetkoming faunaschade worden - op basis van de provinciale beleidsregels - voor een groot deel weer terugbetaald aan de aanvragers.

Naast de reguliere provinciale bijdragen heeft BIJ12 beperkte baten uit subsidies, specifieke opdrachten en bijdragen van samenwerkingspartners.

6 Resultaatbestemming

Het resultaat van BIJ12 over 2022 bedraagt € 1.793.621. Dit bedrag wordt conform de statuten van het IPO gerestitueerd. De totale restitutie bestaat uit:

Tabel 4: Resultaatbestemming

Specificatie voorstel resultaatbestemming	
BIJ12	
Resultaat 2022	1.793.621
Restitutie Bestemmingsreserve GBO/onvoorzien	111.543
Restitutie Bestemmingsreserve GBO/PLEIO	60.000
Restitutie 2022	-/- 1.965.164
Totaal BIJ12 na resultaatbestemming	-

Bijlage A: Rekening courant Faunazaken inclusief uitvoering ganzenregeling

Jaarrekening 2022 specificatie Faunafonds														
Detailspecificatie rekening-courant per provincie		Groningen	Friesland	Drenthe	Overijssel	Flevoland	Gelderland	Utrecht	Noord-Holland	Zuid-Holland	Zeeland	Noord-Brabant	Limburg	**RC Provincies**
Voorziening dekking overlopende dossiers 2021														
Voorz. Vanuit MFZ 2020		15.862	155.340	187.912	25.067	56.478	172.108	5.715	986.666	767.076	35.315	61.685	157.293	2.626.517
Saldo voorziening 2021 per provincie overlopende dossiers		**15.862**	**155.340**	**187.912**	**25.067**	**56.478**	**172.108**	**5.715**	**986.666**	**767.076**	**35.315**	**61.685**	**157.293**	**2.626.517**
Vrijval voorziening 2021 (A)	**A**	**-15.862**	**-155.340**	**-187.912**	**-25.067**	**-56.478**	**-172.108**	**-5.715**	**-986.666**	**-767.076**	**-35.315**	**-61.685**	**-157.293**	**-2.626.517**
Voorziening dekking overlopende dossiers 2022														
Voorz. Vanuit MFZ 2021		371.777	969.237	491.048	354.660	222.477	1.261.186	589.536	4.460.313	1.187.436	330.487	140.387	475.530	10.854.074
Saldo voorziening 2022 per provincie overlopende dossiers (B)	**B**	**371.777**	**969.237**	**491.048**	**354.660**	**222.477**	**1.261.186**	**589.536**	**4.460.313**	**1.187.436**	**330.487**	**140.387**	**475.530**	**10.854.074**
Toerekening lasten 2022 aan de provincies														
Betaalde tegemoetkomingen dossiers in 2021		946.113	11.232.122	659.763	2.025.461	145.015	3.866.443	3.327.385	9.093.674	4.791.763	1.498.367	390.940	658.034	38.635.080
Onderzoekagenda		51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	51.141	613.694
Overige Faunazaken		156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	156.968	1.883.621
AEWA ganzenonderzoek andere verdeling		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Betaalde leges		5.100	14.550	30.450	68.550	7.800	58.800	107.400	176.400	240.900	66.900	2.550	300	779.700
Taxatiekosten		88.900	706.124	203.454	211.619	25.502	683.216	271.833	673.824	344.427	181.436	150.339	300.612	3.841.287
Totale lasten volgens de jaarrekening 2022 (C)	**C**	**1.248.223**	**12.160.906**	**1.101.776**	**2.513.740**	**386.427**	**4.816.569**	**3.914.728**	**10.152.007**	**5.585.200**	**1.954.812**	**751.939**	**1.167.056**	**45.753.382**
Baten/verrekeningen														
Voorschot bijdragen provincies 2022 - Open-eind -bijdrage-		802.776	11.371.445	321.160	1.316.965	263.540	4.272.712	1.632.982	7.220.612	1.450.177	963.507	290.225	616.275	30.522.380
Ontvangen Leges		32.700	234.300	55.500	115.500	15.900	185.100	152.400	360.300	294.600	101.100	34.200	0	1.581.600
Algemene bijdrage		203.139	0	202.889	201.640	201.615	201.640	234.118	206.886	206.387	203.613	205.387	204.138	2.271.452
Tussentelling baten/verrekeningen (D)	**D**	**1.038.615**	**11.605.745**	**579.549**	**1.634.105**	**481.055**	**4.659.452**	**2.019.500**	**7.787.798**	**1.951.164**	**1.268.220**	**529.812**	**820.413**	**34.375.432**
RC positie ultimo 2022 (A+B+C-D)		**565.522**	**1.369.057**	**825.362**	**1.209.228**	**71.370**	**1.246.195**	**2.479.048**	**5.837.856**	**4.054.396**	**981.764**	**300.829**	**664.880**	**19.605.507**

Staat van Baten en Lasten BIJ12	Werkelijke Uitgaven Excl. BTW 2022
Interne Organisatie	
Personele kosten (salarissen en sociale lasten)	1.623.595
Personele kosten (overig)	1.497.040
Totaal Huisvesting en ICT	1.473.444
Totaale diverse kosten	440.295
Totale kosten	5.034.374
Diverse baten en baten derden	39.989
Provinciale bijdragen	6.065.922
Totale Baten	6.105.911
Saldo Interne organisatie	**1.071.537**
Stikstof en Natura2000	
Personele kosten	1.454.386
Kosten beheer Aerius	1.980.770
Onderzoek/kennisdeling	185.561
Monitoring en rapportage	16.497
Overige uitvoeringskosten/communicatie	100.314
Programma ondersteuning	213.582
Informatiepunt Stikstof	23.819
Provinciale bijdragen	4.277.723
Saldo Stikstof en Natura2000	**302.794**
Natuurinformatie en Natuurbeheer	
Personele kosten	2.922.477
Uitvoeringskosten Informatievoorziening en (coordinatie) monitoring	2.831.198
Uitvoeringskosten SNL	2.400.677
Uitvoeringskosten NDFF	981.009
Provinciale bijdragen	9.160.989
Saldo Natuurinformatie en Natuurbeheer	**25.629**
Faunazaken	
Personele kosten	1.285.254
Uitvoeringskosten (incl. wolvendraaiboek)	711.365
AEWA ganzenonderzoek	
Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	49.902.021
Onderzoek	500.694
Rekening courant Provincies	-19.605.502
Provinciale bijdragen	32.793.832
Saldo Faunazaken	**0**
Drugsafval Dumpingen	
Personele kosten	46.145
Uitvoeringskosten	
Uit te keren subsidies	644.987
Provinciale bijdragen (incl extra opdrachten)	1.050.640
Saldo DAD	**359.509**
Secretariaat ACSG	
Personele kosten	491.908
Uitvoeringskosten	610.985
Afrekening ACSG	-173.289
Diverse baten	
Provinciale bijdragen	929.605
Saldo Secretariaat ACSG	**0**
GBO	
Personele kosten	2.229.751
Uitvoeringskosten	4.661.323
Diverse baten/baten derden	62.571
Medefinanciering GBO Risicokaart	312.396
Provinciale bijdragen	6.550.259
Onttrekking bestemmingsreserve	
Saldo GBO	**34.152**
Totaal positief resultaat	**1.793.621**

Bijlage B: Afkortingen overzicht

A
AAC: Ambtelijke Adviescommissie
AHN: Actueel Hoogte bestand Nederland
ANLb: Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer
B
BAC: Bestuurlijke Adviescommissie
Besi: Beslisinstrument beschermde soorten
BGT: Basisregistratie Grootschalige Topografie
C
CDS: Centrale data service omgeving
CGBD: Catalogus Groen Blauwe Diensten
D
DGS: DG Stikstof
DMS: Document Management Systeem
E
F
Fbe: Faunabeheer eenheid
G
GGA: Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak
GLB: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
GLO: Gegevensleverings Overeenkomst
GLP: Gegevensleverings Protocol
H
I
IAWM: Interprovinciale Ambtelijke Werkgroep Monitoring
IBIS: Interprovinciaal Bedrijven Terreinen Informatie Systeem
IDA: Interprovinciale Digitale Agenda
IKN: Informatiekaart Natuur
ISOR: Informatie Systeem Overige Ramptypen
ISPN: Programmaorganisatie Stikstof en Natuur
J
K
L
LDO: Landelijke database overstromingsgegevens
LGR: Landelijk Grondwater Register
LMS: Learning Management Systeem
LZR: Landelijk Zwemwater Register
M
MARF: Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade
N
NDA: Natuurdoelanalyse
NCN: Natuur Collectieven Nederland
NDFF: Nationale Databank Flora en Fauna
NDVH: Nationale Databank Vegetatie en Habitats
NEM: Netwerk Ecologische Monitoring
NHI: Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
NINB: Natuur Informatie en Natuur Beheer
NPLG: Nationaal Programma Landelijk Gebied
NSP: Nationaal Strategisch Plan
O
OBN: Kennisnetwerk ‘Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit’
P
PAS: Programmatisch aanpak stikstof
PBL: Plan Bureau voor de Leefomgeving
PMO: Project Management Ondersteuning
POB: Persoonlijk Ontwikkelbudget
PPC: Provinciale producten catalogus
Provisa: provinciale selectie archieflijsten
Q
R

RAV: Regeling Ammoniak en Veehouderij
RIVM: Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu
RNN: Rekenmodule natuurkwaliteit
RRGS: Register risicosituaties gevaarlijke stoffen
RTLG: Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied
S
SIU VV/VH: Stikstof in Uitvoering Vergunningverlening/Toezicht en Handhaving
SKP: Standaard kostprijzen
SLA: Service Level Agreement
SNL: Subsidiestelsel Natuur- en landschapsbeheer
SRS: Schaderegistratiesysteem
SSRS: Stikstof Registratie Systeem
T
U
UPN: Uitvoeringsprogramma Natuur
V
VHR: Vogel- en Habitatrechtlijn
VRN: Voortgangsrapportage Natuur
VTH: Vergunningen, toezicht en handhaving
W
WecR: Wageningen Economic Research
WSN: Wet stikstofreductie en natuurverbetering
X
Y
Z

Interprovinciaal Overleg

Besluit

Het bestuur van de vereniging IPO, kennis genomen hebbend van de Jaarrekening 2022 van de vereniging IPO, alsmede van de daarop betrekking hebbende stukken, behorend bij agendapunt 2 van de vergadering van 31 mei 2023,

Besluit

Deze Jaarrekening vast te stellen.

Den Haag, 31 mei 2023

J. Smit Voorzitter	M.J. Fraanje Secretaris
E.P. Stigter provincie Noord-Holland	J. Fackeldey provincie Flevoland
H.P. van Essen provincie Utrecht	M.M. van Toorenburg provincie Limburg

N. Vedelaar provincie Drenthe	M.K. van Hoorn provincie Groningen
S.A.E. Poepjes provincie Fryslân	Y.C. van Hijum provincie Overijssel
P.C. Drenth provincie Gelderland	A.J. van der Maas provincie Zeeland
J.N. Baljeu provincie Zuid-Holland	E.P.J. Lemkes-Straver provincie Noord-Brabant

restitutie 2022 resultaat BIJ12

		weging natuurtaken	
	Totaal gewogen IO	N2000 en Stikstof (voorheen PAS)	Natuurinformatie en natuurbeheer
Groningen	€ 66.420,92	€ 16.377,23	€ 1.386,20
Fryslân	€ 111.634,64	€ 34.949,11	€ 2.958,15
Drenthe	€ 93.054,82	€ 28.356,73	€ 2.400,16
Overijssel	€ 110.928,12	€ 34.590,37	€ 2.927,79
Gelderland	€ 116.615,69	€ 33.915,67	€ 2.870,68
Utrecht	€ 74.793,89	€ 18.114,33	€ 1.533,23
Noord-Holland	€ 85.320,97	€ 23.525,52	€ 1.991,24
Zuid-Holland	€ 92.122,45	€ 24.042,59	€ 2.035,01
Zeeland	€ 58.866,81	€ 14.761,01	€ 1.249,40
Noord-Brabant	€ 124.246,22	€ 37.832,09	€ 3.202,17
Limburg	€ 89.770,02	€ 25.826,75	€ 2.186,02
Flevoland	€ 47.762,46	€ 10.502,58	€ 888,96
Totaal	€ 1.071.537,00	€ 302.794,00	€ 25.629,00

verdeelsleutel GBO			
resultaat GBO	bestemmingsreserve GBO onvoorzien	bestemmingsreserve GBO/PLEIO	Totaal excl Drugsafvaldumping
€ 2.660,97	€ 8.690,94	€ 4.674,94	€ 100.211,20
€ 2.783,94	€ 9.092,57	€ 4.890,98	€ 166.309,39
€ 2.497,01	€ 8.155,42	€ 4.386,88	€ 138.851,03
€ 2.797,61	€ 9.137,20	€ 4.914,98	€ 165.296,07
€ 3.497,86	€ 11.424,29	€ 6.145,23	€ 174.469,43
€ 3.070,88	€ 10.029,72	€ 5.395,08	€ 112.937,12
€ 2.852,26	€ 9.315,70	€ 5.011,00	€ 128.016,69
€ 3.388,56	€ 11.067,28	€ 5.953,19	€ 138.609,08
€ 2.302,31	€ 7.519,50	€ 4.044,81	€ 88.743,83
€ 3.340,73	€ 10.911,09	€ 5.869,18	€ 185.401,49
€ 2.756,62	€ 9.003,32	€ 4.842,97	€ 134.385,69
€ 2.203,24	€ 7.195,96	€ 3.870,77	€ 72.423,98
€ 34.152,00	€ 111.543,00	€ 60.000,00	€ 1.605.655,00

Restitutie 2022 teveel gefactureerd (IPO verdeelsleutel)

Groningen	€ 92.664,00
Fryslân	€ 96.228,00
Drenthe	€ 86.724,00
Overijssel	€ 97.416,00
Gelderland	€ 119.988,00
Utrecht	€ 106.920,00
Noord-Holland	€ 100.980,00
Zuid-Holland	€ 118.800,00
Zeeland	€ 79.596,00
Noord-Brabant	€ 116.424,00
Limburg	€ 95.040,00
Flevoland	€ 77.220,00
Totaal	€ 1.188.000,00

Opmerkingen Jaarstukken Gelderland

1. Toelichting geconsolideerde resultatenrekening ontbreekt
   Opvallend is dat in dit jaarverslag de geconsolideerde balans uitgebreid toegelicht wordt, maar de geconsolideerde resultatenrekening niet: dit bevordert niet de transparantie.
   Vraag 1: Kan -om de transparantie te bevorderen- volgend jaar ook de geconsolideerde resultatenrekening toegelicht worden?

   Toelichting van de resultatenrekening wordt tot nu toe voornamelijk verklaard in de enkelvoudige jaarrekeningen. Wij nemen het verzoek mee in de verdere doorontwikkeling van onze P&C-cyclus.

2. Is IPO – BIJ12 in control?
   Een positief saldo van € 3,8 miljoen is een afwijking van bijna 4% ten opzichte van de totale baten (en lasten) van de begroting over 2022. Dit wordt veroorzaakt doordat er in 2022 er 25% méér lasten (=€ 25,0 miljoen) en zelfs 29% méér baten (= € 28,7 mjoen) zijn.
   Vraag 2: Ben je wel in control als je 29% meer baten ontvangt dan begroot? Bij de najaarsnota 2022 zit toch ook een begrotingswijziging?

   Faunazaken veroorzaakt voor het grootste deel de stijging van de kosten en de baten. Deze zijn niet als begrotingswijziging in de najaarsnota 2022 meegenomen. Dit is wel als zodanig gemeld in de najaarsnota, oftewel we hielden rekening met extra baten en lasten. Daarnaast zijn er ook 5mio aan overige baten binnen gekomen waaronder de bijdrage NDFF en andere bijdragen LNV. De onderbesteding van BIJ12 is derhalve 1,96%. De onderbesteding van IPO-bureau is 5,2%.

3. Fout in geconsolideerd jaarverslag
   In het financieel jaarverslag staat op pagina 5 een vergelijking tussen het jaar 2022 en de begroting 2023 en niet de begroting 2022. De genoemde cijfers sluiten ook niet aan met de begroting zoals die in de najaarsnota is gepresenteerd: BIJ12: € 63 miljoen en IPO: € 36 miljoen en dat is samen € 99 miljoen. Op pagina 9 staan weer wél de juiste cijfers (ruim € 99 miljoen).
   Vraag 3: heeft de accountant geen opmerking gemaakt over deze overduidelijke fout?

   Op verzoek van de accountant hebben wij conform RJ640 verslagleggingsnorm de begroting van 2023 toegevoegd. Op blz 9 staat de begroting 2022.

4. Stijging debiteuren en vorderingen
   Normaal is de balans niet zo interessant, maar de debiteuren en vorderingen stijgen met bijna € 9 miljoen (600%!). Dit beïnvloed het balanstotaal met 24%. Dit wordt veroorzaakt voor € 4 miljoen bij BIJ12 in het debiteurensaldo. Er wordt geen zichtbare voorziening opgenomen. Daarnaast is er ook een grote stijging te zien bij de rekening-courant met provincies (als vordering!).

Vraag 4: Welke (soort) debiteuren zorgen voor zo'n grote stijging in het debiteurensaldo en waarom is er geen voorziening dubieuze debiteuren opgenomen? En waarom stijgt de rekening-courant van de provincies zo hard?

Dit heeft voornamelijk te maken met de timing van de facturatie van BIJ12. Afgelopen jaar wel eerder dan het jaar daarvoor. In 2020 stond er bijvoorbeeld 2,3 mio open. Van de in totaal openstaande posten van €4,5 mio staat er een openstaand saldo van 4,1 mio open naar de provincies. Er is gen reden om aan te nemen dat de provincies niet gaan betalen en aldus geen reden om hier een voorziening voor aan te leggen.

De rekening couranten van de provincies hebben hier niet mee van doen. De open-eindregeling van Faunazaken en ACSG worden via de rekening courant afgerekend.

5. <u>Stijging voorziening</u>

Ook de voorzieningen stijgen met € 8 miljoen. Dit wordt met name veroorzaakt door een stijging van de Voorziening Faunazaken met € 8 miljoen naar € 11 miljoen.
Vraag 5: Waarom deze enorme stijging op de balans? De vereniging heeft € 23 miljoen aan liquide middelen, dus een voorschot in 2022 voor 2023 was niet noodzakelijk.

Dit zijn de kosten die gemaakt zijn in 2022 en uitbetaald dienen te worden in 2023, daar is de voorziening voor gemaakt. Dit zal uit de liquide middelen betaald dienen te worden.

Dit zijn de bedragen die ten laste gaan van het resultaat, dit zijn de kosten waarvan we voorzien dat deze dit jaar (2022) gemaakt. (Aanvraag is gemaakt maar dienen nog definitief ingediend te worden of goedgekeurd te worden. Dit zijn kosten die in 2022 zijn ontstaan en volgend jaar (2023) worden uitbetaald.

De afrekening vindt plaats via de rekening courant, dit zit niet in het voorschot.

6. <u>Drugsafval</u>

Bij Drugafval blijft € 350.000 over. Elke provincie legt een bepaald bedrag in t.b.v. de subsidieaanvragen. Sluit deze verdeling aan met de teruggave van de € 3,85 miljoen? Anders zou de ene provincie veel meer terug kunnen krijgen vanuit drugsafval dan die ingelegd heeft.
Vraag 7: Sluit deze verdeling aan met de teruggave van de € 3,85 miljoen?

De verdeling gaat op de zelfde basis zoals is ingelegd en nader bepaald. Dit wordt anders gefinancierd en staat ook op de begroting als diverse baten en de bevoorschotting gaat niet via de begroting. De bedragen komen wel via

de provincie binnen.

7. IDA
   Bij IDA zijn de baten (subsidies) steeds begroot bij IDA. De bijbehorende lasten zijn elders begroot, nl. voornamelijk bij een stelpost. Bij de realisatie zijn zowel de baten als de lasten geboekt bij IDA. Het lijkt daardoor dat IDA een budgetoverschrijding heeft. Dit zou echter niet het geval zijn als ook de lasten waren begroot bij IDA.
   Vraag 8: Waarom is er gekozen voor deze systematiek?

   - De stelpost staat los van de IDA-lasten. Op de stelpost staat het saldo van de begrote subsidiebaten 2022 voor IDA.
   - De bij de subsidies behorende lasten waren niet begroot. Wel zijn deze lasten gerealiseerd. Voor het vergelijken van de subsidielasten en de subsidiebasten zijn deze in de tabellen binnen programma 9 onder elkaar gezet. Daaruit blijkt dat de subsidiebaten hoger waren dan de subsidielasten.

8. Teruggave Gelderland
   Zie pagina 59 van het Jaarverslag 2022 IPO-bureau: we hebben als Gelderland €4.716.235 betaald. Vanuit 2021 is €193.201 overgeheveld en dit is geld dat we in 2021 dus al betaald hebben. Dus in totaal hebben we €4.909.436 betaald. Voor ons deel is er €4.432.307 uitgegeven. Dus dan is het resultaat voor het onderdeel Gelderland €477.129 in plaats van €357.051. En daarvan wordt weer €166.730 doorgeschoven naar 2023. Dan zouden we €310.399 terug moeten krijgen.
   Vraag 9: Waarom wordt er niet op deze manier geboekt en gewerkt? Hierdoor wordt Gelderland benadeeld, toch?

We werken op de wijze zoals Gelderland aangeeft. Wat in de bovenstaande opsomming ontbreekt is de overheveling van € 1.188.000 bij de Voorjaarsnota 2022 naar de begroting van IPO-BIJ12. Het aandeel van Gelderland hierin is € 120.078 en dat is precies het verschil tussen € 477.129 en € 357.051. Het bedrag van € 120.078 moet terugkomen in de specificatie van het terug te betalen bedrag door IPO-BIJ12

Volgens de begroting heeft BIJ12 €1.188.000 geïncasseerd hetgeen het IPO bureau ook al geïncasseerd had op basis van de IPO verdeel sleutel. Dit dient terug betaald te worden. Dit zit niet in het resultaat en zal separaat overgemaakt worden.

Dit betekend dat de restitutie Gelderland vanuit bIJ12 €174k (exclusief DAD) ,vanuit het IPO-bureau €357k en restitutie vanuit dubbel geïncasseerd bedrag €1188k volgens IPO verdeelsleutel €120k is.

Financieel technische vragen/opmerkingen Zeeland

Oplegnotitie:

- Concept accountantsrapport. Is dit al beschikbaar? Gaat dit met reactie van directie/bestuur mee straks naar AV?

  Vandaag (Donderdag 25 mei) stuurt Verstegen (accountant) ons een formele mail waarin hij aangeeft een goedkeurende verklaring af te geven op basis van de voorliggende jaarrekening. Hij stuurt hierbij eveneens het concept accountantsrapport. Dit is nog het concept omdat er nog enkele kleine werkzaamheden afgerond moeten worden. Dat licht hij ook toe in zijn mailbericht. Dit mailbericht inclusief concept accountantsrapport is bedoeld te delen met bestuur. We zullen dit zodra ontvangen ook rondsturen, bij voorkeur inclusief alle antwoorden op de ambtelijke vragen, en in ibabs opnemen.

  Geconsolideerde jaarrekening:
- Pag. 5/24: staat van baten en lasten. Aangeven dat bedrage x € 1.000 zijn (x teken ontbreekt).

  Dank voor dit scherpe signaal. We zullen dit verwerken in de jaarstukken die we na afloop van het bestuur, bij vaststelling van de jaarstukken, aan de AV zullen aanbieden.

- Pag. 5/24: staat van baten en lasten. Kolom begroting 2023 m/z 2022 neem ik aan? Overigens sluit dit cijfermatig niet aan op de tabel in de oplegnotitie wat betreft (geconsolideerde) begrotingscijfers en de staat van baten en lasten op pagina 9/24. Wat is nu juist? Er wordt namelijk ook geen geconsolideerde begroting vastgesteld.

  Op verzoek van de accountant hebben wij conform RJ640 verslagleggingsnorm de begroting van 2023 toegevoegd. Op blz 9 staat de begroting 2022. We nemen dit verzoek, idem aan verzoek/overweging Gelderland, mee in de toekomst.

- Pag. 16/24: toelichting eigen vermogen. Geen toelichting op bestemmingsreserves GBO en waarom niets is aangewend in 2022 en (deels) kan vrijvallen en waar restant nog voor nodig is.

  Op pagina 16 van het jaarverslag IPO-BIJ12 over GBO staat dat er afgerond ruim vier ton meer nodig was voor GBO. Deze extra lasten zijn opgevangen door extra baten die niet waren geraamd.

  Voor GBO-provincies is sprake van een Bestemmingsreserve van in totaal € 310.290. Het bedrag van € 111.543 is niet meer nodig en zal dus worden gerestitueerd. Het overige deel zou worden ingezet voor de Risicokaart en voor PLEIO. Dit is in 2022 niet ingezet. Voor de Risicokaart komt dit door het uitstel van de invoering van de Omgevingswet, waardoor ook de vervanging van de database is uitgesteld tot in 2023. De bestemmingsreserve van € 60.000 voor PLEIO is niet meer nodig. Dit betekent dat een klein deel van de bestemmingsreserve voor de Risicokaart wordt mee-genomen naar 2023. Als deze reserve eind 2023 niet volledig uitgenut blijkt, zal restitutie van de ongebruikte gelden plaatsvinden. (gekopieerde alinea blz 14 van het jaarverslag IPO-BIJ12).

- Pag. 17/24: toelichting voorziening faunaschade. Wat is MFZ? Hoort het uit te betalen schadebedrag niet onder vlottende passiva (nog te betalen) te staan ipv onder voorzieningen?

  MFZ is de benaming om de verschillende registratie programma's in het verleden uit elkaar te houden. We zullen deze benaming laten vervallen.
  M.b.t. de vraag over vlottende passiva of voorzieningen geven we graag mee dat deze bedragen niet thuis horen op nog te betalen bedragen. Deze bedragen gaan ten laste van het resultaat aangezien dit kosten zijn waarvan we voorzien dat deze dit jaar (2023) worden gemaakt. (Aanvraag is gemaakt maar dienen nog definitief ingediend te worden of goedgekeurd te worden. Dit zijn kosten die in 2022 zijn ontstaan en waarschijnlijk dit jaar worden uitbetaald.)

  Pag. 21/24: toelichting facilitaire kosten. Hoger door hogere personeelskosten dan begroot? Personeelskosten zijn toch op een aparte regel verantwoord en toegelicht?

  Dit komt omdat de inhuur van personeel uiteindelijk op de regel facilitaire kosten beland. Op de regel personeelskosten staan slechts de kosten die door ons worden verloond.

  IPO bureau:

- Pag. 11: totaal van rekening 2022 en verschil sluiten niet aan op samenvattende tabel op pag. 3.

  Dank voor het signaleren van deze fout. In de documenten naar de AV zullen de tabellen vervangen worden, dit betreft de tabel op pagina 3, en ook de 2e tabel vanwege de betere afronding.

- Pag. 19 /27 /32/37/40/44/46/52/55 en bijlage 2 op pag.58: idem als vorige opmerking.

Door het aanpassen van de tabel op pagina 3 worden deze punten opgelost.

- Pag. 35: toelichting dat factuur pas in 2023 komt en dus tot lagere lasten in 2022 is toch niet conform stelsel van baten en lasten?

  Het IPO hanteert geen stelsel van lasten en baten, het IPO valt als vereniging niet onder het BBV, dit ook opgenomen in de grondslagen in de geconsolideerde jaarrekening.

  BIJ12:

- Pag.13/14: toelichting bestemmingsreserve vegetatie karteringen ontbreekt, evenals de doorkijk waarom deze in 2022 niet is aangewend en wat hiervoor in 2023 (of verder) wordt verwacht. Idem voor bestemmingsreserve NDFF.

  Abusievelijk is een foutieve tabel gebruikt in de jaarrekening, de tabel wordt aangepast in de jaarrekening BIJ12 die naar de AV wordt verstuurd.

  Uitleg over de bestemming staat in het jaarverslag omschreven. Uit de juiste tabel is te concluderen dat er geen bestemmingsreserve voor de NDFF is gemaakt. De accountant heeft aangegeven dat deze voorlopig nog op de overlopende passiva moet staan.

	Bestemmingsreserve					
	Saldo	Restitutie resultaat	Saldo	Onttrekking bestemming voorjaarsnota	Voorstel onttrekking en restitutie	Saldo resultaat na restitutie
	31-12-2021	2021	31-12-2022	2023		2022
Vegetatie karteringen	1.600.000	-	1.600.000	-	-	1.600.000
Stikstof	234.770	-134.000	100.770	-	-	100.770
GBO	198.747	-	198.747	-	60.000	138.747
GBO onvoorzien	111.543	-	111.543	-	111.543	-
ACSG	46.083	-46.083	-	-	-	-
Totaal bestemmingsreserve	2.191.143	-	2.011.060	-	171.543	1.839.517
Resultaat boekjaar	563.653	-563.653	1.793.620		1.793.620	-
Saldo BIJ12	2.754.796	-563.653	3.804.680	-	1.965.163	1.839.517

- Pag. 13/14. Bestemmingsreserve NDFF is pas in 2022 gevormd? Komt ook niet terug in specificatie van geconsolideerde jaarrekening op pag. 8 en pag. 16. Daar staat bedrag onder overige schulden / overlopende passiva, zonder toelichting? Graag corrigeren / verduidelijken.

  De accountant heeft aangegeven dat deze voorlopig nog op de overlopende passiva moet staan.

- Pag. 14. Voorziening faunaschade. Zie opm. bij pag. 17/24 van geconsolideerde rekening.

  Deze bedragen horen niet thuis op (nog te betalen bedragen), deze bedragen gaan ten laste van het resultaat aangezien dit kosten zijn waarvan we voorzien dat deze dit jaar zijn/worden gemaakt. (Aanvraag is gemaakt maar dienen nog definitief ingediend te worden of goedgekeurd te worden. Dit zijn kosten die in 2022 zijn ontstaan en waarschijnlijk dit jaar worden uitbetaald.)

- Pag. 14. Onderdeel 4.1 loopt tekstueel niet lekker. Hier dan ook de balans voor Bij12 presenteren (niet verwijzen naar geconsolideerde balans).

De Enkelvoudige balans wordt weer toegevoegd aan de Jaarrekening BIJ12 voor de AV. In de geoncoslideerde jaarrekening is sprake van eliminaties tussen IPO-Bureau en IPO-BIJ12, waardoor de optelling van beide balansen niet overeen komt met de samengestelde balans in de geconsolideerde jaarrekening. We zullen hier aandacht aan besteden in de oplegger naar de AV.

Balans BIJ12 per 31 december 2022
(voor resultaatbestemming bedragen in euro's)

	31.12.2022		31.12.2021	
Activa		€		€
Vaste activa				
Materiele vaste activa		625.526		520.025
Vlottende activa				
Vorderingen en overlopende activa				
Vorderingen	8.076.274		3.738.769	
Overlopende activa	19.615.955		15.497.532	
		27.692.228		19.236.301
Liquide middelen				
Liquide middelen				1.221.023
Totaal activa		**28.317.754**		**20.977.349**
Passiva				
Eigen Vermogen				
Algemene (overige) reser	2.011.060		2.191.143	
Resultaat Boekjaar	1.563.620		563.653	
		3.574.680		2.754.796
Voorziening				2.771.013
Vlottende passiva				
Langlopende schulden				
Kortlopende schulden en overlopende passiva				
Kortlopende schulden	9.032.417		3.630.358	
Overlopende passiva	14.872.571		11.821.181	
		23.904.988		15.451.539
Totaal passiva		**23.904.989**		**20.977.349**

- Pag. 15. Toelichting op óverige kosten' onder Diverse kosten ontbreekt. Wat is dit?

Dit zijn kleine uitgaven over het gehele jaar die niet op de specifieke posten zijn te plaatsen en daarom op een overlopende kostenplaats worden geboekt. Het betreft hier 1% van de totale kosten van bedrijfsvoering.

---- ----- ------ ------ ----- ----- ----- ----

Vraag provincie Noord Holland:

Een vraag over de IPO jaarrekening 2022. Als ik naar de kolom 2021 kijk komt deze niet overeen met dat geen wat in de jaarrekening 2021 staat (getekende versie). Bij crediteuren en overige schulden is er een miljoen extra bijgekomen. Volgens mij is er iets mis gegaan bij de optelling. Er staat 28.817.410 maar dat moet 27.817.410 zijn.

Dank voor oplettendheid. Deze fout was er in eerdere versies al uitgehaald echter door een late correctie in de balans is deze er abusievelijk doorheen geschoten. Het bedrag is 27.817.410. Alle saldo's zijn wel juist en heeft dus geen invloed op de balanstotalen. Dit zal tevens aangepast worden in de definitieve stukken naar de AV.

Algemene Vergadering

Op 27 juni 2023
Voorjaarsnota 2023

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Kern van het onderwerp
In de Planning & Control-cyclus (P&C-cyclus) plant, stuurt en verantwoordt het bestuur van uw vereniging de uitvoering van de werkzaamheden die de samenwerkende provincies hebben belegd bij de vereniging van de gezamenlijke provincies (het Interprovinciaal Overleg, kortweg IPO), bestaande uit het IPO-bureau en IPO-BIJ12. Bij het IPO-bureau gaat het vooral om beleidskeuzes ten aanzien van de belangenbehartiging. Bij IPO-BIJ12 gaat het over de uitvoering en ondersteuning van opdrachten van de gezamenlijke provincies. In alle gevallen betreft het werkzaamheden die bij het IPO-bureau en/of IPO-BIJ12 zijn of worden ondergebracht om op deze wijze de gedeelde provinciale opgaves efficiënter en effectiever te realiseren.

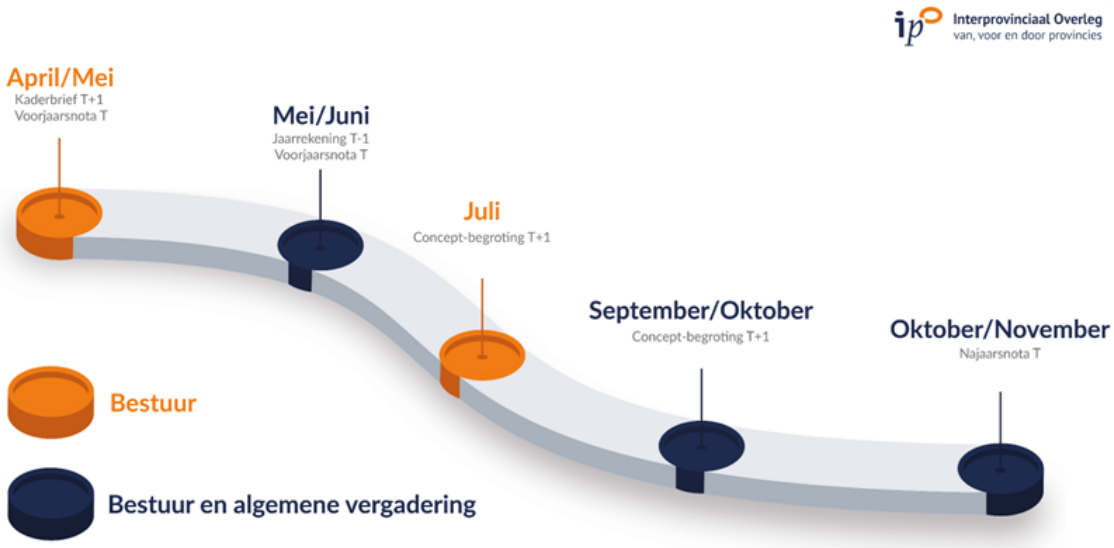

Onderdeel van de vastgestelde P&C-cyclus van de samenwerkende provincies is het middels de voorjaarsnota (VJN) en najaarsnota (NJN) informeren van het IPO-bestuur en de Algemene Vergadering over de voortgang van de begroting, zowel inhoudelijk als financieel, van de vereniging. Bij voorgestelde begrotingswijzigingen worden deze door het bestuur gewogen, desgewenst vastgesteld, en ter goedkeuring voorgelegd aan de AV van de vereniging. Indien er geen sprake is van begrotingswijzigingen worden de VJN en NJN alsnog ook ter informatie gedeeld met de AV. In de inwerkperiode van de nieuwe leden van de AV zal ook voorzien worden in technische briefings over de P&C documenten.

Het IPO-bestuur heeft bij besluitvorming over de voorjaarsnota 2023 op 13 april 2023 een aantal begrotingswijzigingen vastgesteld. Deze begrotingswijzigingen hebben betrekking op de begroting van IPO-BIJ12 en worden derhalve aan de AV ter goedkeuring voorgelegd. Voor het totale beeld en vanuit goed gebruik zijn de beide voorjaarsnota's 2023 bijgevoegd.

In de VJN IPO-bureau wordt geconstateerd dat 92% van de activiteiten op schema ligt en wordt geen begrotingswijziging voorgesteld. Met de VJN IPO-BIJ12 worden begrotingswijzigingen voorgesteld die een totale provinciale bijdrage vragen van € 865.000. Deze begrotingswijzigingen betreffen (grotendeels) de ontwikkeling van de noodzakelijke functionaliteiten van de door IPO-BIJ12 beheerde applicaties voor, en in opdracht van, de provincies, en de noodzakelijke vernieuwing van verouderde applicaties.

Voorgestelde begrotingswijzigingen in deze Voorjaarsnota 2023 met een structurele doorwerking zijn eveneens opgenomen in de Kaderbrief 2024 welke gelijktijdig op de agenda staan van uw AV-vergadering op 27 juni. Het gaat om een aantal begrotingsposten voor IPO-BIJ12 met een totale omvang van € 134.000. In onderstaande tabel zijn de voorgestelde begrotingswijzigingen samengevat.

Begrotingsvoorstellen	Voorjaarsnota 2023	Doorwerking Kaderbrief 2024
I. Begrotingsvoorstellen IPO-Bureau		
Vervanging waterkwaliteitsportaal	38	38
Werkbudget/Nieuw beleid	-38	-38
Saldo begrotingswijziging IPO-bureau	**0**	**0**
II. Begrotingsvoorstellen IPO-BIJ12		
Formatieplaats directiesecretaresse	18	18
Ontwikkeling schade wolven	124	124
Technisch beheer ICT - indexering	50	50
Archeodepot	28	28
LZR	46	46
Vereenvoudiging applicatielandschap	650	
LGR	175	
WDO	200	
Web-bvb	-131	-131
Correctie subsidies	-294	
Saldo begrotingsvoorstellen IPO-BIJ12	**865**	**134**
Totaalsaldo begrotingsvoorstellen	**865**	**134**

x € 1.000

Voorstel/gevraagd besluit
Aan de Algemene Vergadering worden door uw bestuur de volgende begrotingswijzigingen ter goedkeuring voorgelegd een verhoging van de begroting 2023 van IPO-BIJ12 met € 865.000.

Planning
Voorafgaand aan een AV-vergadering waar P&C producten geagendeerd staan wordt altijd een technische briefing verzorgd vanuit de IPO-vereniging om de vragen van de AV-leden en andere geïnteresseerde Statenleden te beantwoorden. Op het moment dat de documenten aan de AV worden aangeboden zijn deze al besproken en vastgesteld door het bestuur, en kunnen Statenleden derhalve de vragen ook zeer wel aan het eigen College van GS stellen. Zij hebben immers akkoord gegeven op het aanbieden van deze documenten aan de AV van onze vereniging. Vanuit een verzoek van de IPO-griffiecontactpersonen is voor de aanloop naar de AV-vergadering van juni besloten tot het faciliteren van twee technische briefings.

- Maandag 15 mei van 17:00 uur tot 19:00 uur: Technische briefing Statenleden jaarstukken 2022, voorjaarsnota 2023 en kaderbrief 2024.
- Dinsdag 20 juni: 17.00 – 19.00 uur: Technische briefing Statenleden jaarstukken 2022, voorjaarsnota 2023 en kaderbrief 2024.

Tijdens deze technische briefing(s) zullen de jaarstukken, de voorjaarsnota en de kaderbrief desgewenst toegelicht worden, en is de digitale bijeenkomst bedoeld voor het stellen van technische vragen. De bijeenkomst is digitaal en toegankelijk voor alle Statenleden. De link voor deze bijeenkomst volgt via de IPO-contactpersonen bij uw griffie.

Teneinde de vragen vanuit de Staten zo goed mogelijk te beantwoorden kunt u deze stellen aan uw eigen College van GS, en wordt ook vanuit de gezamenlijke vereniging de mogelijkheid geboden uw technische vragen in te sturen. U kunt deze vragen uiterlijk vrijdag 2 juni sturen naar Carlijn van Duren (cvduren@ipo.nl) en dan zal in overleg en afstemming met de provincies gekeken worden naar de beantwoording. Hierbij is belangrijk te benadrukken dat vragen omtrent politiek-bestuurlijke keuzes gesteld dienen te worden aan uw eigen College van GS. Richting de ondersteuning van de vereniging is het mogelijk de technische, verhelderende vragen te stellen. De vragen en antwoorden op de schriftelijk gestelde vragen zullen gedeeld worden met de griffiecontactpersonen teneinde te delen met de Statenleden.

Mocht u nadere vragen hebben over het proces kunt u deze stellen aan uw IPO-contactpersoon bij uw griffie en/of contact opnemen met Hester Menninga (hmenninga@ipo.nl, 06 28 90 1236) /Carlijn van Duren (cvduren@ipo.nl, 0649981476) op het IPO-bureau.

Bijlagen:
1. Voorjaarsnota IPO-bureau 2023
2. Voorjaarsnota IPO-BIJ12 2023

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Voorjaarsnota 2023
IPO-Bureau

Inhoudsopgave

Inleiding, algemeen beeld en leeswijzer 5
1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen 8
1.1. Ruimtelijke ontwikkeling 8
1.2. Water 8
1.3. Wonen 9
1.4. Implementatie Omgevingswet/Interprovinciale coördinatie DSO 10
1.5. Beheerbijdrage Digitaal Stelsel Omgevingswet 10
1.6. Nederlands Hydrologisch Instrumentarium 11
Financiën 12
2. Milieu, energie en Klimaat 13
2.1. Gezonde leefomgeving 13
2.2. Circulaire Economie 13
2.3. Klimaat en Energie 13
2.4. Omgevingsveiligheid 14
2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet 14
2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal 15
2.7. Coördinatie uitvoering Klimaatakkoord/Beleidsprogramma 15
2.9. Regionale Energie Strategie 2.0 15
2.11. Industrie en bedrijventerreinen 16
2.12. Warmtetransitie 17
2.13. Energie-infrastructuur 17
Financiën 19
3. Vitaal platteland 20
3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 20
3.2. Duurzame Landbouw 20
3.3. Klimaatakkoord landbouwgebruik 21
3.4. Programma Natuur 21
3.5. Natuurwetgeving 22
3.6. Faunabeheer 22
3.7. Natuurbeleid 22
3.8. EU-Biodiversiteit en Natura2000 23
3.9. Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN) 24
Financiën 26
4. Mobiliteit 27

4.1. Duurzame Mobiliteit 27
4.2. Openbaar vervoer 27
4.3. Verkeersveiligheid 28
4.4. Fiets 28
4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer 29
4.6. Goederenvervoer & Logistiek 29
5. Regionale economie 31
5.1. Agenda Samenhangend Investeren 31
5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital 31
5.3. Circulaire economie 32
5.4. Europees regionaal beleid 32
5.5. Digitalisering Regionale Economie 32
5.7. Ruimtelijke economie 33
6. Cultuur en erfgoed 35
6.1. Cultuur 35
6.2. Erfgoed 35
6.3. Cultuureducatie 36
6.4. Bibliotheekstelsel en innovatie 36
Financiën 38
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur 39
7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten 39
7.2. Provinciale rol in de ruimte 39
7.4. Financiële verhoudingen 39
7.5. Vitale vereniging 40
7.6. Europa 41
Financiën 42
8. Werkgeverszaken 43
8.1. CAO 43
8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers 43
8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap 43
Financiën 44
9. Digitalisering 45
9.1. Afhechting programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA) 45
9.2. Activiteiten passend in profiel IPO-BIJ12 46
9.3. Belangenbehartiging digitalisering 46
Financiën 48

10. Overig 49
10.1. Werkbudget budget voor nieuw beleid 49
10.2. Stelpost L&P-compensatie 49
10.4. Compensatie Zeeland 49
Financiën 50
Bijlage: Afkortingenlijst 51

Inleiding, algemeen beeld en leeswijzer

Doelstelling voorjaarsnota

Met de voorjaarsnota verantwoorden wij de voortgang van de begroting. De voorjaarsnota wordt ter vaststelling aangeboden aan het IPO-bestuur en ter informatie aan de Algemene Vergadering (AV). De voorjaarsnota kan gepaard gaan met een wijziging van de begroting. Bij een door het bestuur vastgestelde wijziging met financiële consequenties wordt deze aan de Algemene Vergadering (AV) voorgelegd ter goedkeuring.

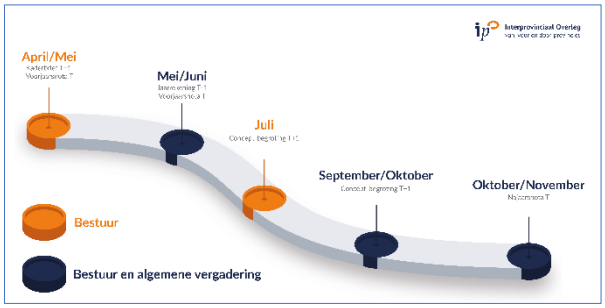

Beeld Voorjaarsnota 2023

Via een kleurensystematiek verantwoorden wij de voortgang van de in de Begroting 2023 opgenomen inhoudelijke prestaties en daarmee samenhangende lasten.

Inhoudelijk beeld

De inhoud van de Voorjaarsnota 2023 (en hierna de Najaarsnota 2023 en het Jaarverslag 2023) volgt de indeling van de Begroting 2023. Dat is gebruikelijk omdat deze documenten spiegelen aan de door de Algemene Vergadering (AV) goedgekeurde begroting.

In de voorjaarsnota is de inhoudelijke voortgang van de activiteiten via een kleurenindicator aangegeven. In de grafiek hierna is het totaalbeeld hiervan weergegeven. Per programma is aangegeven bij hoeveel activiteiten de indicator groen, oranje of rood is gehanteerd. Ook is rechts het totaalbeeld gepresenteerd.

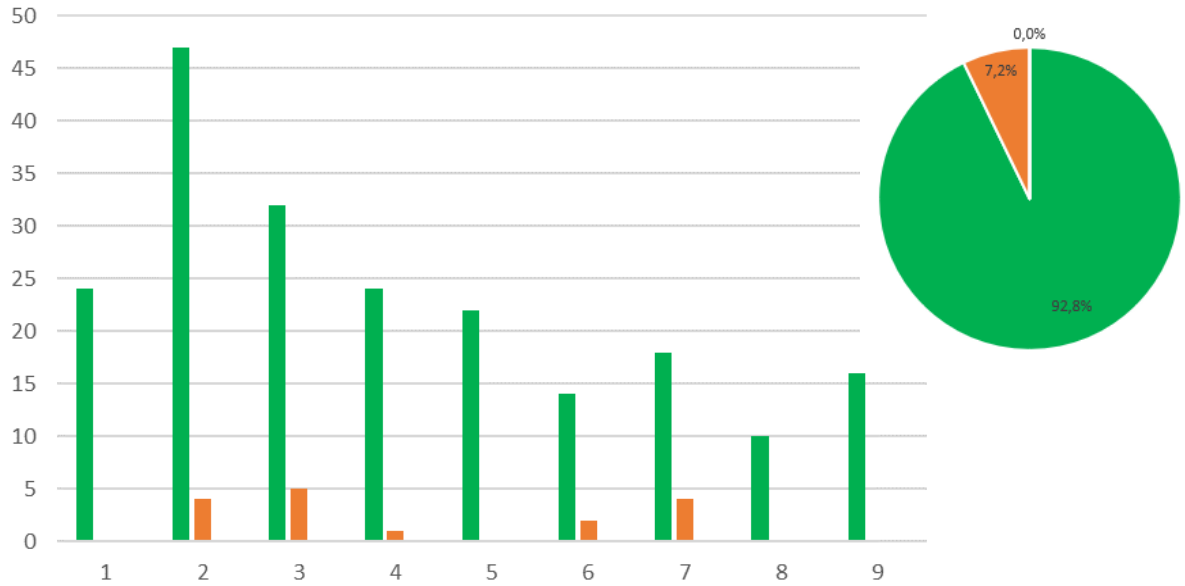

Ten opzichte van de Begroting 2023 zien we op totaalniveau een kleine afwijking op de voortgang:

- Uit de rechtergrafiek blijkt dat 93% van de activiteiten op schema ligt.
- Bij 7% dreigt zich een afwijking voor te doen.

Financiën

De grafiek hiernaast geeft de besteding weer van de totale programma-lasten (€ 14,5 miljoen) in de Begroting 2023. Op peildatum 1 maart 2023 is van de programmalasten € 7,8 miljoen besteed, oftewel 46%.

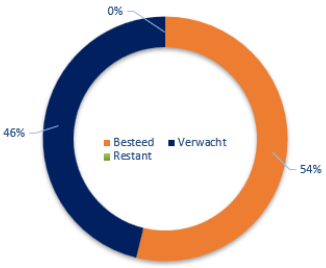

In de voorjaarsnota hebben we ook de voortgang van de uitgaven via een kleurenindicator aangegeven. Wij hebben bij enkele uitgaven een rode indicator gehanteerd omdat hierbij begrotingswijzigingen voorgesteld worden. Deze wijzigingen zijn per saldo budgetneutraal. In de tabel hierna is aangegeven om welke uitgaven het gaat en of deze doorwerken in de Kaderbrief 2024.

Begrotingsvoorstellen	Voorjaarsnota 2023	Doorwerking Kaderbrief 2024
Vervanging waterkwaliteitsportaal	38	38
Werkbudget/Nieuw beleid	-38	-38
Saldo begrotingswijziging IPO-bureau	**0**	**0**

x € 1.000

De hierboven weergegeven begrotingswijzigingen hebben betrekking op programmalasten en is per saldo budgetneutraal omdat de extra lasten worden gedekt uit het werkbudget.

In de tabel hierna hebben wij de omvang van de gewijzigde Begroting 2023 IPO-bureau weergegeven.

Programma	Primaire Begroting 2023	VJN 2023	Gewijzigde Begroting 2023
1. ROWW	4.136	38	4.174
2. Milieu, Energie en Klimaat	2.839		2.839
3. Vitaal Platteland	3.710		3.710
4. Mobiliteit	3.362		3.362
5. Regionale Economie	967		967
6. Cultuur	201		201
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	3.508		3.508
8. Werkgeverszaken	966		966
9. IDA	2.815		2.815
10. Overig	6.925	-38	6.887
Totaal lasten IPO Den Haag	**29.430**	**0**	**29.430**

x € 1.000

Structuur voorjaarsnota

De voorjaarsnota IPO-bureau bestaat uit 10 programma's waarin verantwoording wordt afgelegd over alle activiteiten (output 2023) uit de Begroting 2023. Hiervoor gebruiken we een kleurindicator waarbij activiteiten met een oranje of rode indicator in ieder geval toegelicht zijn. Het betreft afwijkingen op inhoud of geld.

Duiding groen-oranje-rode indicatoren

- Groen
  - Geen afwijkingen in prestatie en planning
  - Geen knelpunt in middelen

- Oranje
    - Prestatie wordt niet volledig behaald of aard opgave is niet meer consistent met sturing die hieraan is gegeven.
    - Prestatie loopt achter op planning maar is niet problematisch of
    - Middelen dreigen af te wijken van de begroting
- Rood
    - Prestatie wordt niet of nauwelijks behaald of
    - Prestatie loopt achter op planning, realisatie is problematisch of
    - Middelen wijken af van de begroting, een begrotingswijziging is nodig.

Ieder programma sluit af met een financiële paragraaf. In deze paragraaf geven wij via een tabel en een grafiek inzicht in de besteding van het programmabudget (peilmoment 1 maart 2023).
In de betreffende tabel is een kolom 'Begrotingswijziging Voorjaarsnota 2023' opgenomen.
De bedragen in deze kolom hebben betrekking op wijzigingen binnen de programmabudgetten.

1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen

1.1. Ruimtelijke ontwikkeling

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Ondersteunen van/belangenbehartiging op de invulling van de juiste condities t.b.v. provincies om te komen tot provinciaal ruimtelijk arrangement per 1 juli 2023 en wederkerige afspraken per oktober 2023.		
2. Ondersteunen/belangenbehartiging t.b.v. van provincies om te komen tot een provinciaal MIEK in voorjaar 2023.		
3. Ondersteunen/belangenbehartiging t.b.v. van provincies om te komen tot gebiedsprogramma's als uitwerking van NPLG per 1 juli 2023.		
4. Inhoudelijk bijdragen aan de NOVEX, zodat deze de provinciale uitvoeringskracht versterkt.		
5. Bewaken dat Rijksnormering (o.a. klimaatadaptatie, woningbouw etc.) de beleidsruimte van provincies versterkt door in te zetten dat eventuele Rijksinstructieregels provincies voldoende afwegingsruimte geven richting gemeenten.		

1.2. Water

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Bijdragen aan regionale waterkeringen ontwikkelprogramma en aan de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) die kennis genereren voor de wettelijke taakuitoefening van provincies inzake waterbeleid.		
2. Invulling geven aan bestuurlijke afspraken rondom Informatiehuis Water (bijdrage en detachering).		
3. Belangen behartigen in het kader van klimaatruimtelijke adaptie via de Samenwerkingsagenda 2030 voor o.a. de gebouwde omgeving, natuur en landbouw, een robuust watersysteem en vitaal en kwetsbaar.		
4. Samen met de relevante medeoverheden wordt een tussenevaluatie opgezet (in 2024) halverwege de laatste planperiode van de KRW (2022-2027). In 2027 wordt beoogd te hebben voldaan aan de eisen van de KRW.		
5. Belangen behartigen in - en bijdragen aan - het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), waar het de Kaderrichtlijn Water (KRW) doelstellingen en Bodem en water sturend in dit programma betreft.		

Output 2023	Inhoud	Geld
6. Belangen behartigen vanuit IPO position paper grondwater in het kader van en kennisontwikkeling/deling via de Studiegroep Grondwater rond grondwaterkwantiteit, -kwaliteit en de afstemming tussen drinkwater en warmtetransitie. En belangen behartigen in de Implementatie- en Uitvoeringsagenda Drinkwater van Rijk, IPO, UvW, VNG en VEWIN.		

Toelichting

2. Bestuurlijke afspraken Informatiehuis Water

In het BO IHW is besloten om het waterkwaliteitsportaal de komende jaren te vervangen, want het huidige systeem is aan het eind van zijn technische levensduur. Van deze vernieuwing hebben ook provincies profijt ten aanzien van gebruiksgemak voor invoergegevens grondwater in kader van KRW, grip op de uitvoering van maatregelen uit stroomgebiedbeheerplannen en het leidt tot lagere beheerlasten op termijn. Dit vraagt om een investering van € 350.000 per jaar voor de komende 3 jaren, waaraan het IPO dan € 38.000 conform de verdeelsleutel bijdraagt. Deze investering wordt als onvermijdelijk beschouwd. Wij dekken deze extra lasten voor 2023 uit ons werkbudget.

1.3. Wonen

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Ondersteunen van/belangenbehartiging op de invulling van de juiste condities t.b.v. provincies om te komen tot realisatie van de wederkerige afspraken inzake woningbouw.		
2. Inzet om de monitor over woningbouwopgave af te ronden.		
3. Belangenbehartiging om de juiste financiële condities te creëren t.a.v. onrendabele publieke toppen in woningbouw, bereikbaarheid etc.		
4. Belangenbehartiging om voor provincies voldoende wettelijk instrumentarium en bevoegdheden te verkrijgen in de Wet versterking regie huisvesting.		
5. Belangenbehartiging voor klimaatadaptatie en natuurinclusief gebouwde omgeving met bijbehorende maatlat en handreiking.		

1.4. Implementatie Omgevingswet/Interprovinciale coördinatie DSO

Output 2023	Inhoud	Geld
Implementatie De Omgevingswet treedt naar verwachting op 1 januari 2024 in werking. Maar ook na deze datum zal het nodig zijn als provincies gezamenlijk op te trekken om volgens de Omgevingswet te gaan werken. Tegelijkertijd zullen rond de inwerkingtreding van de Omgevingswet de programmateams implementatie Omgevingswet van de individuele provincies verdwijnen en opgaan in de lijn. Het IPO-programmateam Implementatie Omgevingswet zal tot 1 april 2023 aanblijven om onderstaande taken over te dragen aan de (nog te werven) medewerkers die zich gaan bezighouden met de interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet (zie hierna) of de beleidsinhoudelijke programmalijnen binnen het IPO: 1. Periodiek overleg met provinciale programmamanagers (of hun opvolgers) en overleggen met verschillende inhoudelijk betrokkenen vanuit provincies om knelpunten te signaleren en voortgang te monitoren; 2. Te fungeren als aanspreekpunt en kennisplatform voor zowel provincies als het gezamenlijke programma Aan de Slag met de Omgevingswet; 3. Deelname Programmaraad, Opdrachtgeversberaad, interbestuurlijke afstemming om provinciale vraag in te brengen, aanbod terug te leggen bij provincies en provinciale belangen te behartigen; 4. Het waar nodig aanbieden van ondersteuningsproducten specifiek voor provincies om hun implementatieopgave ook na inwerkingtreding te ondersteunen. ***Interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet*** 5. Ook na inwerkingtreding van de Omgevingswet hebben de gezamenlijke provincies een blijvende rol in de organisatie van het beheer en de doorontwikkeling van het Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke voorziening (DSO-LV). Als gebruiker én als medeopdrachtgever en -financier, samen met het Rijk, de gemeenten en de waterschappen. Het IPO zal de interprovinciale inbreng voor beheer en doorontwikkeling van het DSO-LV gaan coördineren. In 2023 zal de interprovinciale coördinatie Digitaal Stelsel Omgevingswet conform dit voorstel worden ingericht.	 	

1.5. Beheerbijdrage Digitaal Stelsel Omgevingswet

Output 2023	Inhoud	Geld
1. In het bestuursakkoord Omgevingswet uit 2015 en het Financieel Akkoord uit 2016 is afgesproken dat de koepels verantwoordelijk zijn voor het beheer en de doorontwikkeling van het Digitaal Stelstel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De onderdelen die het programma DSO heeft opgeleverd worden in opdracht van de koepels beheerd en de provincies dragen hier jaarlijks € 1,6 mln. (prijspeil 2020; excl. Indexatie) aan bij.		

1.6. Nederlands Hydrologisch Instrumentarium

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Het Nederlands Hydrologisch Instrumentarium (NHI) voorziet in de nodige hydrologische modellen die voor provincies en partners van essentieel belang zijn bij het maken van beleidsplannen en toekomstscenario's. Het IPO-bestuur heeft ingestemd met de samenwerkingsovereenkomst.		
2. Het beheer van deze voorziening is ondergebracht bij IPO-BIJ12 en er wordt nader onderzocht wat hiervoor benodigd is. *NB. Het betreft hier geen beheer maar vertegenwoordiging in de stuurgroep door IPO-BIJ12.*		

Financiën

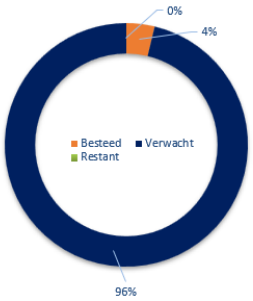

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.2 Water	587	38	625	0	625	0	0	625	0
1.3 Wonen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
1.4 Implementatie Omgevingswet	102	0	102	0	102	0	102	0	0
1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet	1.750	0	1.750	0	1.750	0	0	1.750	0
1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumenta	232	0	232	0	232	0	0	232	0
Totaal	**2.672**	**38**	**2.710**	**0**	**2.710**	**0**	**102**	**2.607**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning. De toename van de begrote lasten zijn toegelicht bij beleidsopgave 1.2.

2. Milieu, energie en Klimaat

2.1. Gezonde leefomgeving

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Borgen van de doorwerking van de handreiking voor geur en de handreiking voor geluid.		
2. Door ontwikkelen van een integratiekader voor de provinciale opgaven voor gezonde leefomgeving.		
3. Kennis uitwisselen rondom Schone Lucht Akkoord (SLA) en doorwerking in provinciale omgevingsvisies.		

2.2. Circulaire Economie

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Belangenbehartiging/lobbyen en bijdragen aan het opzetten en uitvoeren van een landelijk programma van Rijk en decentrale overheden van een intercompartimentale aanpak van zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), waaronder PFAS ('ZZS-pact').		
2. Advies geven aan het Rijk over de rol van provincies als bevoegd gezag ten aanzien van de informatie- en minimalisatieplicht inzake ZZS.		

2.3. Klimaat en Energie

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Goede afhechting wijzigingswetgeving, waaronder verbreding energiebesparingsplicht bedrijven, normering werk gerelateerde mobiliteit, opvolging Meerjarenafspraak energie-efficiëntie-(MJA3/MEE) convenanten en koolstofdioxide- (CO_2) heffing industrie.		
2. Kennis opbouwen relatie Omgevingswet – VTH-taken – Klimaatakkoord.		
3. Opstellen van een analyse over uitvoerbaarheid/betaalbaarheid van nieuwe regelgeving op het terrein van klimaat en energie in relatie tot MTH.		
4. Verkenning ontwikkeling klimaatinstallaties (waterstof, Carbon Capture Utilization/Storage (CCU/CCS), etc.) en benodigd VTH-instrumentarium.		

2.4. Omgevingsveiligheid

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Uitvoeren van de IPO-meerjarenagenda voor de zes Brzo (Besluit risico's zware ongevallen) - omgevingsdiensten gericht op de verbetering van de uitvoeringspraktijk ten aanzien van majeure risicovolle bedrijven en risicorelevante bedrijven.		
2. Uitvoeren gezamenlijke agenda omgevingsveiligheid 2021-2024 met Rijk en gemeenten.		
3. In het kader van de Omgevingswet bijdragen aan een uitvoerbare invulling van de Modernisering Omgevingsveiligheid voor zogenoemde aandachtsgebieden en het Register Externe Veiligheid (REV).		
4. Integreren van de informatieproducten Externe Veiligheid en de Risicokaart in één interbestuurlijk afgestemde informatievoorziening Omgevingsveiligheid.		
5. Verder professionaliseren van de samenwerking van de Brzo-toezichthouders in het samenwerkingsverband BRZO+ en borgen van adequate Rijksfinanciering, in het kader van het convenant BRZO+.		

2.5. VTH-stelsel en Omgevingswet

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Vullen van de instrumentenkoffer met operationele instrumenten, waaronder uitwerking bestuurlijke boete en handreiking financiële zekerheidsstelling waarvoor IPO heeft gelobbyd. Met name uitwerking van het instrument financiële zekerheidstelling vergt vanwege complexe regelgeving veel inzet.		
2. Bijdragen aan de uitwerking van het interbestuurlijk programma versterking VTH-stelsel (uitwerking adviescommissie Van Aartsen), waarvoor door de gezamenlijke provincies commitment is uitgesproken hier stevig op in te zetten gezien het belang voor de rol en positie van de provincies, zodat dit in lijn is met de provinciale visie op een robuust en toekomstbestendig stelsel: trekker van de pijler onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving en leveren van input aan de andere pijlers.		
3. Borgen dat de aanbevelingen van de projecten waarvoor IPO-trekker was in het kader van de Uitvoeringsagenda VTH/aanpak Milieucriminaliteit worden uitgewerkt via het interbestuurlijk programma: professionalisering van de beleids- en uitvoeringscyclus (big 8), onafhankelijkheid en implementatie van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS; verbinding tussen bestuurs- en strafrecht).		

4. Onderzoeken op welke wijze de effecten van inzet en beleid meetbaar kunnen worden gemaakt voor het sturen op resultaat voor het VTH-beleid.		

2.6. Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal

Output 2023	Inhoud	Geld
IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law): Cofinanciering van projecten met Inspectie Leefomgeving en Transport, Omgevingsdienst.nl, ministerie I&W en EU-partners. Gericht op kwaliteit en slagkracht van provincies op het gebied van toezicht en handhaving.		

2.7. Coördinatie uitvoering Klimaatakkoord/Beleidsprogramma

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Coördinatie van de uitvoering bestuurlijke afspraken naar aanleiding van Beleidsprogramma (mei/juni 2022); verwerken voortschrijdende inzichten en organiseren randvoorwaarden.		
2. Blijvend monitoren en in gesprek over voldoende uitvoeringslasten en investeringsmiddelen.		
3. Signaleren, adviseren en standpunt bepalen in AAC en BAC en uitvoeren belangbehartiging via consultaties, position papers, webinars etc.		
4. Organiseren van afgestemde lobby en communicatie-activiteiten met provincies, ook ten aanzien van EU-voorstellen zoals Fitfor55 en Repower EU.		
5. Organiseren van kennisvergaring en -deling rondom innovaties		
6. Onderhouden samenwerking met ministeries, VNG, Unie van Waterschappen (UvW) en andere partners verbonden aan het Klimaatakkoord/Beleidsprogramma.		
7. Organiseren wisselwerking met andere ruimtelijke transities.		
8. Doorontwikkeling data en monitoring.		

2.9. Regionale Energie Strategie 2.0

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Bijdragen aan het halen van de ambities om via de regionale energiestrategieën (RES'en) 35 terrawattuur (TWh) grootschalige elektriciteitsproductie op land in 2030 te realiseren door deel te nemen in het Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NP RES) en als belangenbehartiger knelpunten en kansen inbrengen namens de		

provincies als liaison, in het Interbestuurlijk Managementteam en het Opdrachtgevend Beraad (OGB).		
2. Herijking RES-ambitie (najaar 2022) laten landen, werkzaamheden afhankelijk van uitkomsten proces.		
3. Bijdragen aan en analyseren van RES-monitor en provincies adviseren omtrent de uitkomsten.		
4. Agenderen casuïstiek bij betrokken ministeries en koepels, gericht op invulling afspraak uit RES'en.		
5. Adviseren over diverse randvoorwaarden, zoals netaansluiting/ netcongestie, planmer, nieuwe milieunormen wind, ondersteuning vanwege Nevele-uitspraak, voorkeursvolgorde zon, SDE, kwaliteitsbudget, versnelling vergunningsprocedures, ruimtelijke inbedding/ruimtelijke puzzel.		
6. Bijdragen aan het kennisnetwerk Shine en Blow waarvoor tevens facilitering door RVO op kosten van IPO.		
7. Voorbereiden uitvoeringstafel elektriciteit.		

Toelichting

5. Adviseren over randvoorwaarden

Het organiseren van de goede randvoorwaarden (op inhoud en samenwerking) om de RES-doelstelling te realiseren in 2030 moet opnieuw gebeuren (herijking vindt nu plaats gezien de huidige situatie en uitdagingen).

2.11. Industrie en bedrijventerreinen

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de invulling van een nationaal waterstofprogramma.		
2. Ondersteunen en adviseren provincies bij uitvoering van de clusters energiestrategie (CES'en) en relatie met zesde cluster en daarbij zorgen dat CES-kaders aansluiten bij provinciale wensen/behoeften		
3. Bijdragen leveren aan en provincies adviseren over de PIDI/MIEK richting het jaarlijks beslismoment investeringen energie-infrastructuur (in eerste hand gericht op industrie).		
4. Organiseren afstemming omtrent offshore windparken over aanlandlocaties en transport op land van energie.		
5. Behartigen belangen als bevoegd gezag omtrent CO2-heffing en volgen van de uitwerking van de normering van de CO2.		

Toelichting

2. Clusters energiestrategie (CES'en)

Uitvoering Cluster 6 aanpak stokt. Nog geen akkoord met C6-organisatie over opzetten landelijke C6-aanpak. Daarom zijn de eerste provincies vooruitlopend op nadere afspraken hiermee aan de slag gegaan.

5. CO2-heffing

Inzet nodig om provincies aangesloten te krijgen op maatwerkafspraken Rijk, waar afspraken worden gemaakt over reduceren CO2-uitstoot van de grootgebruikers. Geen betrokkenheid van provincies op aankomend NP Verduurzaming Industrie. Aan beide wordt door IPO gewerkt.

2.12. Warmtetransitie

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Als belangenbehartiger standpunten inbrengen bij de totstandkoming van de warmtewet, waarbij oog is voor de betaalbaarheid van de warmte/energietransitie.		
2. Landelijk ondersteunen, adviseren en organiseren randvoorwaarden voor de implementatie van de Warmtewet.		
3. Invullen van liaison-rol in het Nationaal Programma Lokale Warmtetransitie (daarbij landelijk ondersteunen, adviseren en organiseren randvoorwaarden).		
4. Landelijk ondersteunen en adviseren ten aanzien van verduurzaming maatschappelijk en bedrijfsmatig vastgoed.		
5. Standpuntbepaling en advisering over groen gas en ondersteunen van eventuele provinciale rol bij de implementatie/ruimtelijke inpassing.		
6. Voorbereiden uitvoeringstafel gebouwde omgeving.		

2.13. Energie-infrastructuur

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Landelijk ondersteunen en organiseren randvoorwaarden voor de per provincie op te stellen MIEK-en.		
2. Invulling geven aan een landelijke, interbestuurlijke cockpit waarin regie wordt gevoerd op alle korte en lange termijn activiteiten.		
3. Inbreng leveren in diverse beleidsontwikkelingen en kamerbrieven ten aanzien van energie infrastructuur, waaronder het landelijk Programma Energie Hoofdstructuur.		
4. Uitwisseling organiseren met andere ruimtelijke transities (vroegtijdig inzicht in en programmeren van energiebehoefte; in beeld brengen en landelijke acties met betrekking tot het versnellen vergunningverlening en ruimtelijke procedures; ruimteclaim energie-infra).		

5. Voorbereiden uitvoeringstafel elektriciteit. 6. Het nemen van een regierol binnen de uitvoering van het LAN door het trekken van en deelnemen aan verschillende werksporen en werkgroepen.		

Toelichting

6. Regierol uitvoering LAN

Capaciteit en middelen voor de voortgang en invulling van het LAN zijn momenteel krap, er wordt veel verwacht van deelname van het IPO maar is weinig ruimte om overal gedegen inspanning te leveren.

Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

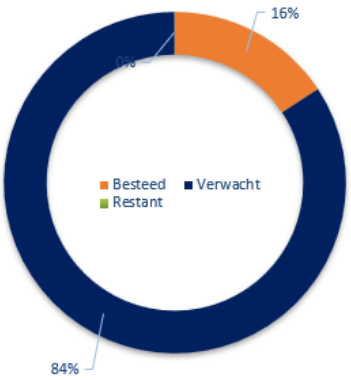

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
2.1 Gezonde leefomgeving	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.2 Circulaire Economie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.3 Klimaat en Energie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.4 Omgevingsveiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet	201	0	201	0	201	0	0	201	0
2.6 Abonnementen/Kennisdeling/Interna	21	0	21	0	21	0	21	0	0
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.8 6000 mw op land	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.9 Regionale Energie Strategie 1.0	41	0	41	0	41	0	21	20	0
2.10 Monitoring RES	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.11 Industrie en bedrijventerreinen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.12 Warmtetransitie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2.13 Energie-infrastructuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**263**	**0**	**263**	**0**	**263**	**0**	**41**	**221**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.

3. Vitaal platteland

3.1. Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Ondersteunen proces van de implementatie van het GLB-NSP in de provincies, en de voorbereiding van het gezamenlijk programmeren vanaf 2023, door het organiseren van het netwerk van provinciale betrokkenen.		
2. Bewaken van de voortgang van de bestuurlijke afspraken die in 2022 zijn gemaakt over het GLB.		
3. Nadere concretisering van GLB agenderen in en uitwerken met betrokken AAC-werkgroepen.		

Toelichting

1. Implementatie GLB-NSP

Voor de communicatie over het gezamenlijke GLB-stelsel is extra inzet nodig, die in de praktijk niet door provincies geleverd kan worden in de vorm van extra menskracht. Er wordt een voorstel voorbereid hoe deze inzet geleverd kan worden, waarbij de mogelijkheid van een beperkte financiële bijdrage per provincie wordt verkend.

3.2. Duurzame Landbouw

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Behartigen belangen bij realisatie perspectief landbouw van LNV en afstemmen beleidsontwikkelingen met andere beleidsopgaven zoals stikstof, de realisatie van een gunstige staat van instandhouding natuur en de opgaven uit Klimaatakkoord.		
2. Behartiging belangen provincies bij inbrengen van dossier duurzame landbouwdossier perspectief landbouw in het NPLG en in verschillende IPO-programma's. Voor provincies is het voor transitie landelijk gebied noodzaak dat perspectief landbouw goed uitgewerkt en geïnstrumenteerd wordt.		
3. Inbrengen van het dossier perspectief landbouw in wetgevingstrajecten, zoals herziening mestwetgeving, pachtwet.		
4. Organiseren kennisuitwisseling tussen provincies op het vlak van verduurzaming van de landbouw. Hierbij ligt een belangrijke agendazettende rol bij de provinciale deskundigen.		
5. Ondersteuning van provinciale uitwerking instrumenten gericht op verduurzaming landbouw.		

Toelichting

1. en 2.
Vanwege de snelle totstandkoming van het landbouwakkoord is er meer inzet gevraagd dan eerder was voorzien. Hierop wordt inmiddels inzet geleverd.

Een aandachtspunt zijn handhavingsverzoeken voor gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij Natura2000-gebieden. Op verzoek van de AAC VP is in 2022 in afstemming met provincies een analyse opgesteld. Daarbij is geconstateerd dat verdere uitwerking van dit dossier buiten de IPO-begroting valt, maar dat het wel van belang is dat provincies hierop inzet leveren, en dat hierover ook afstemming met het ministerie noodzakelijk is.

3.3. Klimaatakkoord landbouwgebruik

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Voorbereiden afronding bestuurlijke afspraken, voor zover nog niet vervat in het klimaatakkoord over o.a. regelgeving, instrumenten, middelen en provinciale rol met betrekking tot bossenstrategie, natuur en de structurele aanpak van het veenweidedossier. Inhoudelijke inbreng op deze dossiers wordt door provincies zelf geleverd.		
2. Inbrengen dossier in het traject van het NPLG		
3. Signaleren, adviseren en voorbereiden standpuntbepaling over de activiteiten waar in het klimaatakkoord ook een trekkende of regierol voor provincies is benoemd (met name veenweide en natuurbeleid/bomen, bos en natuur) en bevorderen dat deze ook in samenhang met andere beleidsopgaven wordt opgepakt.		
4. Inbreng leveren in uitwerking afspraken over groen gas/biogas, vanuit landbouwperspectief (zie ook 3.2).		

3.4. Programma Natuur

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Gezamenlijk volgen voortgang eerste fase programma natuur, en waar nodig aanvullende bestuurlijke afspraken maken over de voortgang.		
2. Uitvoering lerende evaluatie programma natuur (als onderdeel van lerende evaluatie Natuurpact) en maken afspraken over meenemen aanbevelingen		
3. Zorgdragen voor afstemming met en integratie van natuurherstelmaatregelen met de structurele aanpak stikstof. Borgen van de samenhang met het reguliere natuurbeleid. Voor deze inzet is aanvullende inzet randvoorwaardelijk.		
4. Voorbereiden van het gezamenlijke proces voor de totstandkoming van bestuurlijke afspraken die gericht zijn op de uitwerking van de tweede fase van het programma natuur, voor de periode 2023 tot 2030.		

Output 2023	Inhoud	Geld
5. Samen met het Rijk en partners uit relevante sectoren verder uitwerken van een groei-agenda natuurinclusief met die partijen die het verschil willen maken en hierop al energie zetten (meevaren op de boeggolf van bijvoorbeeld Bouwend Nederland), die kansen benoemt en benut én kaders meegeeft aan de andere maatschappelijke opgaven op het gebied van landbouw, energie, wonen en klimaat.		

3.5. Natuurwetgeving

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk op deze wettelijke provinciale taak en o.a. inzetten op beleidsneutraliteit implementatie natuur in omgevingswet.		
2. Provincies en Rijk adviseren over beleidsontwikkelingen over stijgende faunaschades (medio 2023), juridische ontwikkelingen faunabeheer (zie ook hierna) en gezamenlijke aanpak ontheffingverlening Wet Natuurbescherming/Omgevingswet, onder meer ten aanzien van windturbineprojecten.		
3. Toetsen gedragscodes op de provinciale uitvoeringspraktijk en uitvoerbaarheid.		

3.6. Faunabeheer

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Adviseren over en ontwikkelen van innovatief en waar mogelijk maatschappelijk gedragen faunabeleid en zorgen voor standpuntbepaling dat leidt tot minder kosten voor provincies voor faunaschade.		
2. Afstemmen lijst met invasieve soorten (waarvoor provincies verantwoordelijkheid dragen) met provincies om haalbaarheid en uitvoerbaarheid te kunnen toetsen.		
3. Gezamenlijke inzet formuleren op rijksbeleid ten aanzien van de jacht, en de verwachte bijbehorende kosten.		

3.7. Natuurbeleid

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Provinciale belangen behartigen bij beleidsontwikkelingen Rijk en hierover afstemmen via werkgroepen met de provincies.		

2. Implementeren van afspraken taskforce versnelling Natuurpact.		
3. Uitwerken derde lerende evaluatie Natuurpact, en gezamenlijke uitwerking van een aanpak van de aanbevelingen.		
4. Opleveren jaarlijkse voortgangsrapportage natuur. Dit betreft een rapportage voor Provinciale Staten over de voortgang van de afspraken in het natuurpact.		
5. Afstemmen nieuwe beleidsontwikkelingen met provincies.		

3.8. EU-Biodiversiteit en Natura2000

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Als belangenbehartiger van provincies input inbrengen in EU-besluitvorming biodiversiteit. EU-kaders zijn van grote impact op provinciale beleidsinvulling.		
2. Inbreng leveren in nieuwe beleidsstukken, waaronder het strategische plan Natura2000 (N2000) en het beleidskader doelwijziging, wordt mede beleid bepaald over N2000 en doelbereik.		
3. Organiseren gezamenlijke processen ter afstemming en vaststelling van de beleidsstukken voortkomende uit de actualisatie van doelensysteem N2000.		
4. Inbrengen van resultaat in NPLG.		
5. Faciliteren kennisuitwisseling over voortgang en voert regie op verbetering van de afstemming van de provincies met andere voortouwnemers van N2000-beheerplannen.		
6. Voor LNV het aanspreekpunt zijn voor de afstemming rondom N2000-issues.		
7. Faciliteren en initiëren pilots tot het opstellen van natuurdoelanalyses.		
8. Op gebied van monitoring wordt centraal invulling gegeven aan verantwoording waar alle provincies baat bij hebben.		

Toelichting

1., 2., 5.

In EU-verband wordt gewerkt aan nieuwe kaders ten aanzien van natuurbescherming en natuurherstel. Met name een mogelijke uitbreiding van het verslechteringsverbod buiten Natura2000 kan grote invloed hebben op provinciale beleidsinvulling. Rijk en provincies zitten inhoudelijk op één lijn over de onwenselijkheid van een dergelijk verslechteringsverbod, maar de lidstaat Nederland staat daar binnen Europa alleen in. Met LNV wordt gekeken naar alternatieven voor een vergunningstelsel om invulling te geven aan een eventueel verslechteringsverbod buiten Natura2000.

Doordat nu met het NPLG VHR-doelen (doelen die volgen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn) opgenomen moeten worden, is de wijze waarop Rijk en provincies samen werkten aan het proces van de Actualisatie van het Natura 2000 doelensysteem gewijzigd. LNV werkt in afstemming met IPO/provincies aan een gewijzigd plan van aanpak, waarbij de provincies de ingenomen positie binnen dit proces zullen heroverwegen. De grote inzet die deze trajecten vragen, betekent dat op andere onderdelen van dit dossier (waaronder afstemming beheerplannen) minder inzet geleverd kan worden.

3.9. Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN)

Output 2023	Inhoud	Geld
Het IPSN-programmaplan, vastgesteld door het MT van de IPO-vereniging op 21 maart 2022 en door de Bestuurlijke Commissie Stikstof op 19 mei 2022, bevat een verdere invulling van het besluit dat in juli 2021 door het IPO Bestuur werd genomen om de ambtelijke organisatie door te ontwikkelen naar een interprovinciale programmaorganisatie stikstof en natuur. In 2022 is gestart met de implementatie van dit programmaplan, waarbij de organisatie is ingericht naar vier programmalijnen die bijdragen aan het hoofddoel van IPSN: “Provincies zijn beter in staat om aan hun integrale opgave voor stikstofreductie en natuurverbetering te voldoen, de hiervoor benodigde beleidskeuzes te maken, maatregelen uit te voeren en hier duidelijke (samenwerkings)-afspraken over te maken met het Rijk”. De vier programmalijnen betreffen: • Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium • Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak • Strategie en visie landelijk gebied • Ondersteunen (inter)bestuurlijke besluitvorming		

Toelichting

De uitvoering van het programma loopt conform planning. De dynamiek van het stikstofdossier vraagt echter soms om (eerder onvoorziene) aanvullende inzet van capaciteit die nodig is om te (blijven) voldoen aan de opgave van IPSN, zoals bijvoorbeeld gecoördineerde provinciale inbreng voor de Piekbelastersaanpak, de bij de Najaarsnota 2022 al genoemde aanvullende opgave die is ontstaan door de komst van het NPLG en de samenwerking/opdrachtgeversrol t.a.v. de Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG). Daarnaast is op het thema Monitoring en Data meer inzet nodig om de (in de toekomst deels structurele) taken te kunnen uitvoeren.

Binnen het programma is – om bovengenoemde redenen - een actualisatie uitgevoerd van de benodigde capaciteit en middelen om uitvoering te kunnen blijven geven aan de opgave van IPSN.

Behalve het programmabudget dat is opgenomen onder de stelpost IPSN (verdeeld over de begroting van het IPO-bureau en IPO-BIJ12) wordt bij de actualisatie ook de in 2022 naar IPO-BIJ12 structureel overgehevelde € 940.000 betrokken. Het streven is om de uitvoering binnen het bestaande totale programmabudget voor 2023 vorm te geven. Mocht dit niet passen dan volgt op een later moment afstemming met de provincies en eventueel een voorstel tot budgetaanpassing.

Financiën

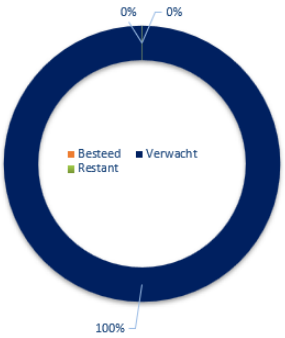

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.2 Duurzame Landbouw	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.3 Klimaatakkoord Landbouwgebruik	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.4 Programma Natuur	53	0	53	0	53	0	0	53	0
3.5 Natuurwetgeving	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.6 Faunabeheer	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3.7 Natuurbeleid	211	0	211	0	211	0	0	211	0
3.8 Natura 2000 en EU-Biodiversiteit	26	0	26	0	26	0	0	26	0
3.9 Stikstof	75	0	75	0	75	0	0	75	0
Totaal	**364**	**0**	**364**	**0**	**364**	**0**	**0**	**364**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De programmabudgetten zijn op het peilmoment van de Voorjaarsnota 2023 nog niet aangesproken.

4. Mobiliteit

4.1. Duurzame Mobiliteit

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Positie houden bij realisatie van de afspraken uit het Klimaatakkoord alsmede de aanvullende bestuurlijke afspraken via: ○ Uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit (SUM) en bijbehorende monitor inclusief bestuurlijk ambassadeurschap; ○ Integratie van laadinfra en waterstof infra via de provinciale regierol Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL)/Regionale Agenda Laadinfrastructuur (RAL); ○ Actieagenda duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw (GWW) in de nationale agenda's Klimaat neutrale en Circulaire Infrastructuur en Schoon en Emissieloos Bouwen; ○ Regie, coördinatie en support op de voortgang/realisatie van de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) - gebiedsopgave 3.0 - inclusief de monitor.		
2. Lessen uit de coronapandemie doorzetten en vertalen naar ambities van de bestuurlijke agenda mobiliteit in het algemeen en werkgeversaanpak in het bijzonder: zakelijk reizen op duurzame manier via o.a. Coalitie Anders Reizen.		
3. Inzet van provincies vanuit Klimaatakkoord verbinden met de Europese Green Deal en het op te stellen Europese programma 'Duurzame en Slimme Mobiliteit'.		
4. Realiseren van een nationale aanpak Betalen naar Gebruik, conform het standpunt van de gezamenlijke provincies tevens in de context van de brede aanpak Financiële Verhoudingen 2025.		

4.2. Openbaar vervoer

Output 2023	Inhoud	Geld
Openbaar vervoer (OV) 1. Zeker stellen van transitie van OV (publieke mobiliteit) waarbij vertaling van ervaring uit coronapandemie op OV-gebruik naar OV-ambities wordt meegenomen.		
Toekomst concessies (NOVB) 2. Zeker stellen van bestuurlijke afspraken via NOVB ten aanzien van garantie met het Rijk, ten aanzien van aanbestedingskalender, sociale veiligheid, toegankelijkheid en Mobility-as-a-Service (MaaS).		
Toekomstbeeld Openbaar Vervoer (TBOV) 3. Verder uitwerken TBOV 2040 met ontwikkelagenda, onderzoeksprogramma 2021 en doorontwikkelen als programma met uitwerking voor knooppunten, ontwikkelen van BRT als een volwaardig		

Output 2023	Inhoud	Geld
alternatief, standpuntbepaling ten aanzien van vervoersarmoede en agenderen omvorming mobiliteitsaanbod in dunbevolkte(re) regio's. *Spoor(ordening)* 4. Monitoren en evalueren van (aanvullende) bestuurlijke afspraken afsprakenkader werken voor derden. 5. Standpunt bepalen op meerdere (in)formele consultaties op wetgevingstrajecten en nieuw beleid vanuit de rijksoverheid, invloed uitoefenen op Hoofdrailnet-concessie vanaf 2025 en realiseren innovatie aanpak exploitatiekosten Fietsparkeren bij stations.	 	

4.3. Verkeersveiligheid

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Belangenbehartiging in relatie tot een herijking van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) met een financieringsstrategie en ten aanzien van investeringen innovatie/vernieuwende middelen SPV. 2. Belangenbehartiging rondom de tranches SPV waar het gaat om de inhoud en verdeelsleutels. 3. Belangenbehartiging ten behoeve van datataskforce verkeersveiligheid en landelijke implementatie van 5 SPI's. 4. Belangenbehartiging ten behoeve van het toelatingskader Licht Elektrische Voertuigen (LEV-Kader) en het RVV 1990. 5. (Mede) implementeren van de richtlijn betreffende het beheer van de verkeersveiligheid van weginfrastructuur (Road Infrastructure Safety Management, hierna: RISM II).	 	

4.4. Fiets

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Standpuntbepaling inzet op Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) en financieringsstrategie. 2. Formaliseren van rollen, verantwoordelijkheden en financiën in het addendum op het bestuursakkoord Fiets parkeren bij Stations. 3. Provinciale inbreng zeker stellen in de 'Normen fietsparkeren bij nieuwe ontwikkelingen'. 4. Belangen behartigen ten aanzien van fiets en fietsparkeren bij (OV-) knooppunten en woningbouwlocaties.	 	

5. Standpunt bepalen en belangen behartigen binnen het netwerk Tour de Force.		

Toelichting

2. addendum op het bestuursakkoord Fiets parkeren bij Stations

Er is een impasse op de inhoud (rollen/verantwoordelijkheden) ten aanzien van het Bestuursakkoord. Vooralsnog heeft deze impasse geen (financiële) gevolgen voor provincies. Door middel van bemiddeling, via I&W, wordt getracht uit deze impasse te komen.

4.5. Kennisplatform Verkeer en Vervoer

Output 2023	Inhoud	Geld
Het KpVV-programma levert een bijdrage aan kennisontwikkeling in aanvulling op de prioritaire ambities van het programma Mobiliteit. Het IPO vult het opdrachtgeverschap namens de gezamenlijke provincies zo in, dat het programma goed aansluit op de prioriteiten van de provincies.		

4.6. Goederenvervoer & Logistiek

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Standpunt bepalen, belangen behartigen en stimuleren van (de verduurzaming van) modaal shift van weg naar water en spoor.		
2. Verduurzamen goederenvervoer en logistiek (o.a. binnenvaart, wegtransport, clean energy hubs).		
3. Belangenbehartiging t.a.v. de uitvoering van Vrachtwagenheffing en de terugsluis.		
4. Standpunt bepalen en belangen behartigen ten aanzien van ‘ruimtelijke sturing logistiek’ (verdoving/verloodsing).		
5. Belangenbehartiging in verbinding met de Europese Green Deal en het Europese programma ‘Duurzame en Slimme Mobiliteit’.		

Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

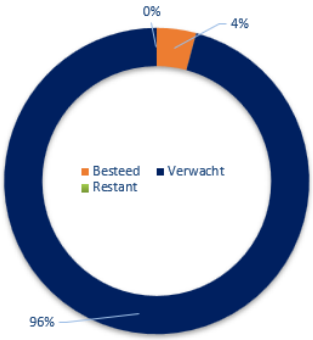

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
4.1 Duurzame Mobiliteit	211	0	211	0	211	0	0	211	0
4.2 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.3 Verkeersveiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4.4 Fiets	99	0	99	0	99	0	88	11	0
4.5 Kennisplatform Verkeer en Vervoer	1.800	0	1.800	0	1.800	0	0	1.800	0
4.6 Goederenvervoer & Logistiek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**2.110**	**0**	**2.110**	**0**	**2.110**	**0**	**88**	**2.022**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.

5. Regionale economie

5.1. Agenda Samenhangend Investeren

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Het opstellen en uitwerken van een Samenhangend Investeringsstrategie. Dit leidt tot het verder intensiveren van de (economische) samenwerking, gericht op ontwikkelkracht en innovatie in de regio's, tussen provincies onderling én met het Rijk op onderdelen van de transitiethema's (EZK).		
2. De gerichte doorontwikkeling van de programmeringstafels om (boven)regionale innovatieprogramma's op te schalen en te versnellen; inclusief de herziening van het projectenboek, uitmondend in de eerste 'innovatiedeals'.		
3. Komen tot een samenwerkings- en afsprakenkader tussen Rijk, provincies, ROM's, MKB en VNG op het gebied van breed en innovatief MKB, met speciale aandacht voor het co-financieringsvraagstuk en de invulling van gezamenlijk opdrachtgeverschap met EZK ten aanzien van de bovenregionale agenda van de ROM's. (ROM 3.0).		
4. Inzet op regionale verankering en sterke positionering van de rol van de provincies bij de herijking van het missiegedreven topsectoren- en innovatiebeleid van het Rijk, wat zich onder meer vertaalt in de herziening van de KIC en KIA's.		

5.2. Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Invulling van de coördinerende en ondersteunende rol van provincies richting de eerstverantwoordelijke partijen (Rijk, gemeenten, sociale partners), en in nauwe samenspraak met de VNG.		
2. Belangenbehartiging voor erkenning voor de regionale HCA-aanpakken als waardevolle aanvulling op het traditionele arbeidsmarktbeleid, waarmee deze regionale structuren meer benut worden bij het opstellen en de uitvoering van het arbeidsmarktbeleid.		
3. Belangenbehartiging voor meer integrale financiering en regionale fondsvorming voor talentontwikkeling.		
4. Belangenbehartiging richting een skills gerichte benadering en het bieden van ondersteuning bij het inzichtelijk maken van de benodigde skills op de arbeidsmarkt van de toekomst.		
5. Belangenbehartiging richting het vergroten van de mogelijkheden om verenigbare steun (EU) te kunnen verlenen aan HCA-initiatieven.		

5.3. Circulaire economie

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Inzet op de realisatie van de 5 actielijnen van de Krachtenkaart Circulaire Economie (CE) waaraan de gezamenlijke provincies zich verbonden hebben, waaronder het samen met VNG, UvW en I&W komen tot een aanpak voor circulair inkopen en aanbesteden.		
2. Middels coördinatie en begeleiding zorgen dat door provincies uitvoering gegeven wordt aan de afspraken tussen Rijk en provincies om het MKB te ondersteunen in de transitie naar Nederland Circulair in 2050, door op basis van de Krachtenkaart Circulaire Economie o.a. regionale circulaire ecosystemen te versterken.		
3. Belangenbehartiging op inzet van het Rijk gericht op de intensivering van de samenwerking en ondersteuning van de in de Krachtenkaart geformuleerde ambities, en de inzet van gezamenlijke instrumentarium.		
4. Belangenbehartiging op positie en rol van provincies als regisseurs van de regionale economie bij het Rijk, gezien de meer prioritaire positie van het beleid gericht op CE bij het kabinet.		

5.4. Europees regionaal beleid

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Monitoring door IPO/HNP van de implementatie nieuwe financieringsinstrumenten en programma's die inmiddels van start zijn gegaan. (REACT-EU, JTF, BAR, RRF, Operationele Programma's (2021-2027). Waarbij met name aandacht is voor de regionale uitvoering in maatwerk programma's.		
2. Belangenbehartiging door IPO/HNP om post-2027 tot een zo groot mogelijke nationale envelop structuurfondsen voor Nederland te komen, alsmede meer middelen voor grensoverschrijdende en transnationale programma's (Interreg) en voldoende investeringsmiddelen voor klimaat en groene transitie.		
3. Belangbehartiging door IPO/HNP gericht op het keren van de centralisatietrend bij het cohesiebeleid, alsmede het realiseren dat er voldoende middelen beschikbaar blijven voor ontwikkelde regio's binnen het cohesiebeleid. Ook ontwikkelde regió's moeten van innovatie-instrumenten gebruik kunnen blijven maken.		

5.5. Digitalisering Regionale Economie

Output 2023	Inhoud	Geld

1. Bijdragen aan de versnelling van de digitale transformatie in het MKB. Hiertoe is een actieagenda opgesteld door EZK, provincies, gemeenten en MKB NL die zich richt op het beter ontsluiten van de vraagarticulatie in de regio, kennisdeling en kennisontwikkeling en beter ontsluiten van het digitaliseringsaanbod en evt. ontwikkelen van nieuw instrumentarium.		
2. Uitvoering geven aan de vastgestelde (dynamische) werkagenda digitalisering, waarin kennisdeling en belangenbehartiging ten aanzien van voor regionale economie relevante thema's zijn opgenomen, zoals het versnellen van de connectiviteit van het platteland en kleine gemeenten, cyberweerbaarheid van het MKB en sleuteltechnologieën		
3. Regie op de ruimtelijke regionale inpassing van initiatieven, zoals datacenters, en hierover afspraken maken met het Rijk. Hierbij staat een integrale afweging van belangen (wonen, natuur, stikstof, energie, water, economie) centraal.		

5.7. Ruimtelijke economie

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Belangenbehartiging op de rol en positie van provincies op het onderwerp ruimtelijke economie-werklocaties, met de focus op bedrijventerreinen. Daarmee wordt het economisch perspectief ingebracht in de opgaven en transities in het ruimtelijk domein, onder meer middels specifieke stapelkaarten.		
2. Belangenbehartiging en coördinatie ten aanzien van de uitvoering door provincies van de bestuurlijke afspraken Grip op grote bedrijfsvestigingen en het vervolg daarop. Afgesproken is het omgevingsbeleid voor grootschalige bedrijfsvestigingen met name op het gebied van clustering, sturen op regionale en nationale meerwaarde én selectiviteit, te versterken. Hiervoor zijn 6 actielijnen ontwikkeld.		
3. Lichte samenwerking in IPO-verband gericht op kennisdeling van best practices, ten behoeve van de invulling van de Retailagenda door provincies.		

Financiën

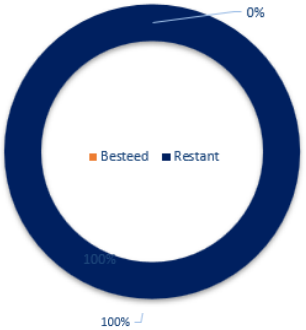

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
5.1 Stimuleren innovatief en breed MKB	100	0	100	0	100	0	0	100	0
5.2 Regionale Arbeidsmarkt/Human capit	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.3 Circulaire Economie	76	0	76	0	76	0	0	76	0
5.4 Europees regionaal beleid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.5 Taskforce HRE en samenwerkingsagen	30	0	30	0	30	0	0	30	0
5.6 Vrijetijdseconomie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5.7 Ruimtelijke economie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**207**	**0**	**207**	**0**	**207**	**0**	**0**	**206**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De programmabudgetten zijn op het peilmoment van de Voorjaarsnota 2023 nog niet aangesproken.

6. Cultuur en erfgoed

6.1. Cultuur

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Via belangenbehartiging proactief inzetten op de rol van provincies waarbij conform het position paper Cultuur wordt ingezet op heldere positionering en wettelijke verankering van de rol van provincies in het landelijk cultuurbeleid.		
2. Adviseren over het Rijkscultuurstelsel met aandacht voor de regionale component, werking subsidieregelingen, stedelijke cultuurregio's en faciliteert standpuntbepaling.		
3. Inzetten op een proactieve en agenderende rol van de gezamenlijke provincies richting de partners in het cultuurbestel, waaronder de Raad voor Cultuur.		
4. Inzetten op een actieve belangenbehartiging in bijvoorbeeld de actuele voorbereiding van het Rijkscultuurbestel na 2024.		

6.2. Erfgoed

Output 2023	Inhoud	Geld
1. De interprovinciale position paper erfgoed en het uitvoeringsprogramma zijn de leidraad voor de onderhandelingen met het Rijk over rol en middelen voor provincies; waaronder middelen voor de grote restauraties bij voorkeur via een gemeenschappelijk programma Rijk en provincies.		
2. Inzetten op versterking van de verbinding van erfgoed met ruimtelijke opgaven met een vervolg op de Erfgoed Deal (waaronder vrijkomende monumenten als kerken).		
3. Inzetten op belangenbehartiging, voldoende middelen/rol van provincies in het nieuw op te stellen Rijkskader Erfgoed Telt.		
4. Borgen van de provinciale belangen in de nieuw vast te stellen bestuurlijke afspraken over restauraties en de uitvoeringsorganisatie met Rijk en VNG.		
5. Aansluiting van erfgoed borgen bij de agenda (brief) Ruimtelijke Ordening, inzake de grote transitieopgaven Wonen en Bereikbaar, Klimaat- en energie zoals bij verduurzaming, landschappen en natuur en kwaliteit van de leefomgeving. Zoals benoemd in de Kamerbrief over nationale regie in de ruimtelijke ordening van 17 mei 2022 waarin de borging van erfgoed bij de transitie-opgaven is benoemd.		

6.3. Cultuureducatie

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Voor OCW-aanspreekpunt zijn voor programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 en alleen een rol vervullen voor faciliteren kennisuitwisseling.		
2. In 2023 betrokken worden bij de herijking van bestuurlijke afspraken cultuur en onderwijs.		
3. Participeren in de opbouw van een nieuw Rijkskader voor cultuur waar cultuureducatie een onderdeel van is.		

Toelichting

2. Cultuurparticipatie

In de meerjarencultuurbrief (4 november 22) heeft de staatssecretaris aangekondigd een nationaal akkoord amateurkunst te willen sluiten in 2023 met het IPO en de VNG. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat dit binnen de lopende begroting 2023 kan worden opgevangen. Mocht blijken dat dat niet het geval is dan komen we in de najaarsnota hierop terug.

6.4. Bibliotheekstelsel en innovatie

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Op basis van het Bibliotheekconvenant 2020-2023 voor het bibliotheekstelsel, waarin duidelijk staat dat de provincies rol en positie hebben in de innovatie, samenwerken met netwerkpartners OCW, VNG, Koninklijke Bibliotheek, SPN en VOB, zodat bibliotheken beter in staat zijn om bij te dragen aan maatschappelijke opgaven en focus wordt gegeven aan de uitvoering van de Wet stelsel openbare bibliotheken.		
2. Partijen stemmen op basis van een netwerkagenda af en werken aan concrete acties om het convenant uit te voeren en inzet in belangenbehartiging en advisering over vervolg convenant na 2023.		
3. Bij Rijk als stelselpartner aandacht claimen voor helderheid rollen, beleidsvrijheid, (rijks)middelen en positionering provincies in het Bibliotheekstelsel.		
4. Samen met VNG en andere stelselpartners inzetten op de opgave uit het regeerakkoord, dat in iedere gemeente een toekomstbestendige bibliotheekvoorziening aanwezig is en daartoe nodige lobby-inzet en belangenbehartiging.		

Toelichting

2. Uitvoering bibliotheekconvenant

Er is besloten voor de periode 2024-2027 een nieuw convenant Bibliotheken af te sluiten tussen OCW, IPO, VNG, SPN, VOB en KB. Daarmee worden de overleggen tussen de stelselpartijen geïntensiveerd.

In de Kamerbrief ‘versterken van het stelsel van Openbare Bibliotheken (2022)’ d.d. 4 november 2022 heeft de staatssecretaris aangekondigd een zorgplicht voor provincies te willen opnemen in de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorziening per 2025. Vooralsnog wordt ervan uitgegaan dat dit binnen de lopende begroting 2023 kan worden opgevangen. Mocht blijken dat dat niet het geval is dan komen we in de najaarsnota hierop terug.

Financiën

Binnen dit programma zijn geen programmamiddelen geraamd in de begroting.

7. Kwaliteit Openbaar Bestuur

7.1. Consultaties en wetgevingstrajecten

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Wettelijke taken uitvoeren bij consultaties en wetgeving die zich in 2023 aandienen.		
2. Proactief signaleren en, desgewenst, lobbyen bij de Staten-Generaal.		

7.2 Provinciale rol in de ruimte

Output 2023	Inhoud	Geld
1. De drie grote transities in de fysieke leefomgeving in samenwerking en samenhang realiseren – mede in samenwerking met VNG en UvW, inclusief de gebiedsgerichte aanpak.		
2. Zorgdragen en oog hebben voor de noodzakelijke interbestuurlijke en financiële verhoudingen.		
3. Binnen het kader van de grote transities het versterken van de interprovinciale kennisfunctie: versterken van de uitwisseling van 'best practices' tussen de provincies, en ook tussen de provincies en andere partners, en versterken van het onderlinge en gezamenlijke leerproces rondom de gebiedsgerichte aanpak.		

7.4. Financiële verhoudingen

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Besluit over en daarbij inzet op een stabiel, robuust belastinggebied m.i.v. 2030 vanwege de introductie van Betalen naar Gebruik.		
2. Gezamenlijke uitwerking met het rijk van een nieuwe financieringssystematiek die na 2025 operationeel zal gaan worden		
3. Besluit over een mogelijk groter belastinggebied.		
4. Een voor de uitvoering van de transities geëigende uitkeringsstelsel, met minimale uitvoeringslasten en maximale beleidsvrijheid, en geen verplichte cofinanciering.		
5. Voldoende financiële middelen voor de grote opgaven en transities – betrokkenheid bij de artikel 2- wet Financiële verhoudingenonderzoeken die hiervoor zullen worden uitgevoerd.		
6. De implementatie van het geactualiseerde verdeelmodel Provinciefonds die gezamenlijk met BZK wordt uitgevoerd.		

Output 2023	Inhoud	Geld
7. Implementeren aanbevelingen beleidsdoorlichting BTW-compensatiefonds (2021) gericht op verbeterde werking van het fonds voor de provincies.		
8. Monitoren en daarbij beperken fiscale risico's verzelfstandiging ProRail.		
9. Lid begeleidingsgroep onderzoek naar uniforme methodiek bepaling rente stortplaatsen, waardoor elke provincie dezelfde berekeningsmethodiek hanteert.		
10. Instelling van een gezamenlijke leerstoel financiële verhoudingen (€ 25.000 per jaar).		
11. Herijken van de EMU-saldonorm voor de komende jaren		

Toelichting

Het gehele financiële fundament onder de financiële verhoudingen staat op dit moment ter discussie; de verwachting is dat de discussie in geheel 2023 (en ook daarna) voortduurt. Sinds het aantreden van het nieuwe kabinet in januari 2022, die in zijn regeerakkoord een nieuwe financieringssystematiek aankondigt, een mogelijke verruiming van het belastinggebied, omvangrijke incidentele middelen voor de uitvoering van de transities en een daarbij passend uitkeringsstelsel is het IPO samen met de VNG en de Unie in gesprek met de fondsbeheerders om duidelijkheid te krijgen wat dit inhoudt. En om uitzicht te krijgen op een stabiele financieringssituatie. Dit is temeer van belang omdat provincies als gevolg van het vastzetten van het volumeaccres vanaf 2026 zo'n € 300 miljoen per jaar mislopen.
Pas bij de Voorjaarsnota 2023 (dus in april/mei 2023) zal het kabinet duidelijkheid geven over oplossingsrichtingen.
Met name voor de transities gericht op stikstof/natuur en wonen/bereikbaarheid zijn de gesprekken over het beschikbaar krijgen van de middelen uit de fondsen nog gaande met de verschillende departementen. Aangezien provincies te maken hebben met omvangrijke aanloopkosten, begint de tijd te dringen voor het snel verkrijgen van de benodigde financiële middelen.

7.5. Vitale vereniging

Output 2023		
1. Evenementen (waaronder jaarcongres, Algemene Vergadering (AV)-bijeenkomsten, technische briefings).		
2. Netwerk-functie (waaronder versterken relatie met Staten, themabijeenkomsten, gezamenlijke bijeenkomsten met rijk en decentrale overheden).		
3. Aandacht voor de Statenverkiezingen 2023, en de daaruit voortvloeiende ontwikkelingen zoals nieuw bestuur, nieuwe Algemene Vergadering (AV), nieuwe adviescommissies, informeren Provinciale Staten, extra bijeenkomsten, etc.		

7.6. Europa

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Met HNP-belangen behartigen op dossiers agrofood, klimaat en energie, regionale economie, gezonde en duurzame leefomgeving, circulaire economie, mobiliteit, digitalisering én leveren bij EU-instellingen input gericht op de provinciale agenda, een gebiedsgerichte aanpak en voldoende EU-budget.		
2. Met HNP zorgdragen voor afstemming en inbreng voor de BNC-fiches (Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen) met provincies. Samen met de VNG en UvW de positie van decentrale overheden verstevigen in de fase van Nederlandse standpuntbepaling en de interbestuurlijke samenwerking op Europese dossiers met het Rijk optimaliseren.		
3. KED en HNP publiceren de wekelijkse Europese Ster en het KED beheert de online EU- fondsenwijzer 2021-2027 (initiatief HNP/IPO) en verleent juridisch advies inzake staatssteunvraagstukken.		

Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

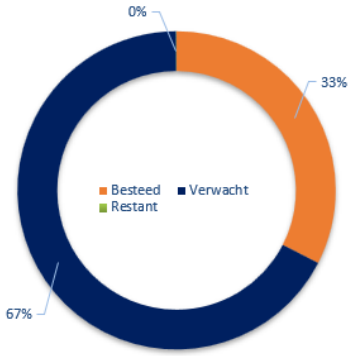

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten	21	0	21	0	21	0	0	21	0
7.2 Naar Krachtig Groen Herstel/Gebiedsc	132	0	132	0	132	0	0	132	0
7.3 Strategische kennisfunctie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7.4 Financiële verhoudingen	105	0	105	0	105	0	9	96	0
7.5 Vitale vereniging	213	0	213	0	213	0	0	213	0
7.6 Europa	259	0	259	0	259	0	228	31	0
Totaal	**730**	**0**	**730**	**0**	**730**	**0**	**237**	**492**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.

8. Werkgeverszaken

8.1. CAO

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Implementeren, monitoren en doorontwikkelen cao-afspraken.		
2. Ondersteunen Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie voor nieuwe cao.		

8.2. Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Belangen behartigen voor rechtspositie politiek ambtsdragers (provinciale sector).		
2. Bijdragen leveren aan consultatie wetgeving en beleid politiek ambtsdragers (met name voor pensioen).		
3. Voorbereiden aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).		

8.3. Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap

Output 2022	Inhoud	Geld
1. Lobbyen/belangen behartigen namens de samenwerkende provincies voor goed publiek werkgeverschap binnen en met zelfstandige publieke werkgevers (ZPW).		
2. Afstemmen met medeoverheden ter voorbereiding cao- en pensioenonderhandelingen en consultatie wetgeving.		
3. Consultatie wetgeving (wettelijke taak).		
4. Afstemmen met AAC Werkgeverszaken voor ontwikkeling provinciale organisaties en goed werkgeverschap.		
5. Borgen werking van en bemensing gezamenlijke inter- respectievelijk bovensectorale geschillenbeslechting.		

Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

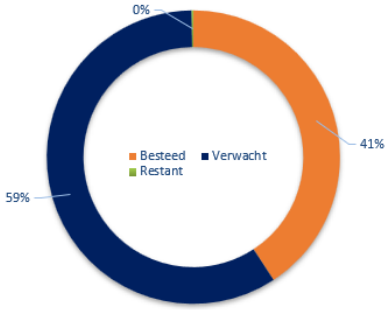

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
8.1 CAO	202	0	202	0	202	0	107	95	0
8.2 Rechtspositie en integriteit politiek ar	0	0	0	0	0	0	0	0	0
8.3 Doorontwikkelen en borgen goed pro	63	0	63	0	63	0	1	62	0
Totaal	**264**	**0**	**264**	**0**	**264**	**0**	**108**	**156**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning.

9. Digitalisering

9.1. Afhechting programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA)

Output 2022	Inhoud	Geld
Programmalijn Data 1. Implementatie van een algoritmeregister bij de provincies (uitvoering in 2023).		
2. Leveren van bijdrage aan uitvoering van de doelen in het nog op te stellen Programmaplan Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS) voor 2023.		
Programmalijn Dienstverlening 3. Ontwikkelen van een modelaanpak voor de implementatie van provincies van Annex II (procedures) en Annex III (ondersteuning) van de Europese Single Digital Gateway.		
4. Ontwikkelen van een modelaanpak voor en ondersteuning van provincies bij implementatie van Europese en Nederlandse wetten en richtlijnen op het gebied van digitale dienstverlening. Dit betreft o.a. de Wet digitale overheid, Archiefwet 2021 en de herziening van de Wet hergebruik overheidsinformatie in het kader van de Europese Open Datarichtlijn (uitvoering in 2023/2024).		
Programmalijn Bedrijfsvoering 5. Coördinatie van inspanningen provincies voor invoering Wet open overheid in het kader van het interbestuurlijke programma Woo, inclusief aansluiting op Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI) in het kader van actieve openbaarmaking. Voor dit project ontvangt het IPO tot en met 2026 een jaarlijkse subsidie van € 187.500 inclusief btw vanuit het ministerie van BZK.		
Programmalijn Innovatie 6. Dutch Societal Innovation Hub (Nederlandse innovatiehub op het gebied van publieke dienstverlening), met Europese co-financiering (looptijd t/m 2026, met twee opties voor verlenging met nog eens 2 jaar).		
7. Uitvoering interprovinciale innovatiestrategie bij provincies, vanuit de drie uitgangspunten: we treden vol in de digitale transformatie, we voeren regie op onze eigen veranderingen en we sluiten aan bij de brede beweging binnen de overheid. Bij aanvang van de nieuwe coalitieperiode wordt de innovatiestrategie herijkt op basis van de ambities van het nieuwe IPO-bestuur (looptijd 2023-2025).		
8. Programmatische aanpak Ethiek, met onder andere aandacht voor begeleidingsethiek, vaardigheidsontwikkeling en advisering door een onafhankelijke ethische commissie.		

Toelichting

Ad 3: de verwachting is dat het IPO vanuit het ministerie van BZK in 2023 een eenmalige projectsubsidie van € 362.419 inclusief btw ontvangt voor de projectkosten voor SDG Annex II en III. De aanvraag hiervoor is ingediend en vooraf goedgekeurd, maar de beschikking is nog niet ontvangen.

9.2. Activiteiten passend in profiel IPO-BIJ12

Output 2023	Inhoud	Geld
1. Inrichting benodigde datavoorzieningen voor de grote transities in de fysieke leefomgeving ("Rol in de Ruimte"): Wonen (interbestuurlijke woonmonitor), Energietransitie (kernset indicatoren energietransitie) en Stikstof (stikstofanalyses etc. m.b.v. AERIUS).		
2. Beheer van koppelvlak tussen nationale portalen Ondernemersplein en Rijksoverheid.nl en de Producten- en Dienstencatalogi van afzonderlijke provincies.		
3. Beheer van Provinciale Producten Catalogus (PPC).		
4. Gezamenlijke aanbestedingen van ICT-(raam) contracten namens de twaalf provincies, IPO en IPO-BIJ12 van grote aanbestedingstrajecten met een duidelijke business case, vanuit een nieuw in te richten centrale inkoop- en contractmanagementfunctie bij IPO-BIJ12 (mits IPO-bestuur hiertoe besluit).		
5. Contractmanagement en -beheer voor gezamenlijk aanbestede ICT-(raam)contracten.		
6. Opstart informatieknooppunt Cyber Security provincies: de aansluiting van de gezamenlijke provincies op het Landelijk Dekkend Stelsel, waarmee provincies directe toegang krijgen tot dreigingsinformatie over cybercrime vanuit het Nationaal Cyber Security Centre bij het ministerie van JenV.		
7. Beheer van een platform voor trainingsmateriaal op het gebied van digitale vaardigheden voor de gezamenlijke provincies.		

9.3. Belangenbehartiging digitalisering

Output 2023	Inhoud	Geld
Digitalisering is een onmisbare randvoorwaarde voor de maatschappelijke opgaven van de gezamenlijke provincies. De belangenbehartigingsagenda op het gebied van digitalisering is in 2022 geïdentificeerd in een onderzoek waarbij alle kernopgaven binnen IPO zijn geraadpleegd. De belangenbehartigingsagenda op het gebied van digitalisering kent vanaf 2023 drie pijlers: digitalisering voor de regionale economie, digitalisering voor "Rol in de Ruimte" en "Eén digitale overheid".		

Output 2023	Inhoud	Geld
De Europese strategie Europe's Digital Decade, de Nederlandse Digitaliseringsstrategie, de Interbestuurlijke Datastrategie en de Werkagenda Digitalisering van het kabinet Rutte-IV hebben consequenties en brengen verplichtingen met zich mee voor provincies. Vanuit de genoemde pijlers behartigt het Interprovinciaal Overleg de belangen van de gezamenlijke provincies in deze interbestuurlijke samenwerkingsverbanden.		

Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weer gegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

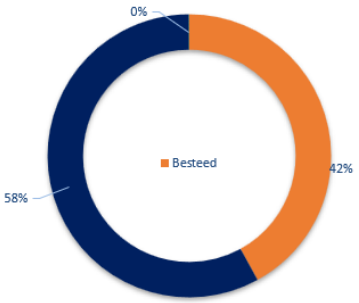

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
9.1 Programmalijn Data	620	0	620	0	620	0	84	535	0
9.2 Programmalijn Dienstverlening (laster	200	0	200	0	200	0	173	27	0
9.3 Programmalijn Bedrijfsvoering	150	0	150	0	150	0	150	0	0
9.4 Innovatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9.5 Digivaardige organisatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9.6 IDA Algemeen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**970**	**0**	**970**	**0**	**970**	**0**	**407**	**562**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De uitputting van de budgetten loopt volgens planning. Voor de in de Begroting 2023 opgenomen programmabaten bij beleidsopgave 9.2 (aldaar pagina 77) van € 450.000 melden we bij deze voorjaarsnota het vermoeden dat subsidiegelden mogelijk zijn uitgegeven aan niet IDA-gerelateerde doelen. We zijn op dit moment e.e.a. aan het uitzoeken. Het mogelijke tekort dat hierdoor is ontstaan, zal door de vereniging IPO worden opgelost. Uiterlijk bij de Najaarsnota 2023 komen wij daartoe met een oplossingsvoorstel.

10. Overig

10.1. Werkbudget budget voor nieuw beleid

Output 2023	Inhoud[1]	Geld
• Sinds de Begroting 2021 zijn de werkbudgetten binnen de afzonderlijke programma's gecentraliseerd en gehalveerd. • Vanaf de Begroting 2023 nemen we in de begroting een vierjarig perspectief op voor alle beleidsopgaven, dat qua hoogte aansluit op de Kaderbrief 2023 (excl. autonome ontwikkelingen). Voor 2024 en verder gaan de bestuurlijke adviescommissies voor alle beleidsopgaven het gesprek aan te gaan over de afweegbaarheid en horizonbepaling, vanuit de focus in de samenwerking. De ruimte in de meerjarenraming 2024-2026 tussen de Kaderbrief 2023 en de Begroting 2024 is als stelpost 'Ruimte voor nieuw beleid' opgenomen binnen deze beleidsopgave.	n.v.t.	

10.2. Stelpost L&P-compensatie

Output 2023	Inhoud	Geld
Voor de indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB), zoals opgenomen in de kerngegevenstabel raming maart 2022 (CEP 2022). Op basis hiervan hadden we in de Kaderbrief 2023 de personele budgetten met 3,6% geïndexeerd. Bij het doorrekenen van de nieuwe CAO is gebleken dat deze indexatie onvoldoende hoog is geweest. Per saldo was sprake van een tekort van € 582.000 in 2023. De materiële budgetten zijn incidenteel in 2023 niet verhoogd, met uitzondering van de bedrijfsvoeringsbudgetten. Daar passen we een indexatie van 2,3% toe.	n.v.t.	

10.4. Compensatie Zeeland

Output 2023	Inhoud	Geld
• Vanwege een weeffout in het verdeelmodel provinciefonds ontving de provincie Zeeland van de overige 11 provincies € 6,7 miljoen ter aanvulling op de uitkering uit het Provinciefonds. • In de BAC Financiën van 27 maart 2020 is besloten om deze afspraak te verlengen tot aan de implementatie van de herijking van het Provinciefonds. • De weeffout heeft betrekking op het peiljaar (2008) dat gehanteerd is voor de bepaling van het veronderstelde rendement op dividend. Dividendinkomsten zijn onderdeel van de Overige Eigen Middelen die ingehouden worden op de provinciefondsuitkering. Sinds 2016 zijn de dividendinkomsten voor Zeeland nihil. • De financiële afhandeling verloopt vanwege het administratieve karakter via de IPO-kassiersfunctie.	n.v.t.	

Financiën

In de onderstaande tabel en de grafiek hiernaast is de uitputting weergegeven van de programmabudgetten binnen dit programma.

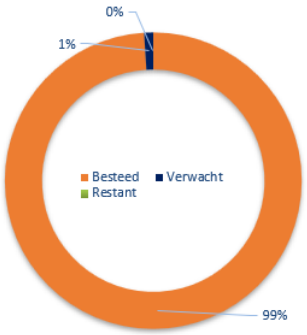

Beleidsopgave	Begroting 2023	Begr.wijz. VJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Begr.wijz. NJN 2023	Begroting 2023 na wijz.	Realisatie	Verplicht	Verwacht	Restant
10.1 Werkbudget	225	-38	187	0	187	0	119	68	0
10.2 Stelpost L&P-compensatie	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10.3 Compensatie Zeeland	6.700	0	6.700	0	6.700	6.700	0	0	0
10.4 Nog te verdelen apparaatslasten	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10.5 Saldo voorjaarsnota/najaarsnota	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**6.925**	**-38**	**6.887**	**0**	**6.887**	**6.700**	**119**	**68**	**0**

x € 1.000

Toelichting

De verlaging van de lasten zijn toegelicht bij de betreffende beleidsopgaven.

Bijlage: Afkortingenlijst

Afkorting	Volledige omschrijving
AAC	ambtelijke adviescommissie
AADV	Altijd Actuele Digitale Vergunning
ABP	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds
ACS	ambtelijke commissie stikstof
AI	articiële intelligentie
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
APK	Algemene Periodieke Keuring
Appa	Algemene pensioenwet politieke ambtsdragers
AV	Algemene Vergadering
AZ	ministerie van Algemene Zaken
BAC	bestuurlijke adviescommissie
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BCS	Bestuurlijke Commissie Stikstof
BDU	brede doeluitkering
BLOW	bestuursovereenkomst landelijke ontwikkeling windenergie
BNC	beoordeling nieuwe commissievoorstellen
BNG	betalen naar gebruik
BOb	Bestuurlijk Omgevingsberaad
BOD	Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie
BOFv	Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen
BRB	Beraad Ruimtelijk Beleid
BRO	Basis Registratie Ondergrond
Brzo	Besluit risico's zware ongevallen
BUZA	ministerie van Buitenlandse Zaken
BZK	ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
BZPW	bestuurlijk Stichting Zelfstandige Publieke Werkgevers
CdK	Commissaris van de Koning
CE	circulaire economie
CES	cluster energiestrategie
CO2	koolstofdioxide
COELO	onafhankelijk onderzoeksinstituut verbonden aan de Rijksuniversiteit Groningen
CvdR	Comité van de Regio's
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
EFRO	Europees Fonds voor Regionale economie
ERIAFF	European Regions for Innovation in Agriculture, Food and Forestry
ESF	Europees Sociaal Fonds
ESIF	Europese structuur- en investeringsfondsen
EU	Europese Unie

EZK	ministerie van Economische Zaken en Klimaat
FTK	financieel toetsingskader
GIR	Gemeenschappelijke Inspectie Ruimte
GLB-NSP	gemeenschappelijk landbouwbeleid-nationaal strategisch plan
GWW	grond-, weg- en waterbouw
HNP	Huis Nederlandse Provincies (in Brussel)
HRE	herstel regionale economie
I&W	ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IBP	interbestuurlijk programma
IDA	Interprovinciale Digitale Agenda
IFV	Interbestuurlijke en financiële verhoudingen
IHW	Informatiehuis Water
ILT	Inspectie Leefomgeving en Transport
IMPEL	European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law
IPO	Interprovinciaal Overleg
IPS	interprovinciaal programma stikstof
IPSN	interprovinciaal programma stikstof en natuur
JTF	Just Transition Fund
KIA	kennis- en innovatieagenda
KED	Kenniscentrum Europa Decentraal
KIC	kennis- en innovatieconvenant
KOB	kwaliteit openbaar bestuur
KpVV	Kennisplatform Verkeer en Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LCW	Landelijke Coördinatiecommissie Waterverdeling
LEV	licht elektronische voertuigen
LGR	Landelijke Grondwater Register
LHS	landelijke handhavingsstrategie
LNV	ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LV	landelijke voorziening
LVMB	Landelijk Verkeersmanagement Beraad
MAP's	EU-milieuactieprogramma's
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport
MJA/MEE	meerjarenafspraak energie-efficiëntie
MKB	midden- en kleinbedrijf
MRB	motorrijtuigenbelasting
MTH	milieu, toezicht en handhaving
N2000	Natura2000
NAL	Nationale Agenda Laadinfrastructuur
NAP	Actieprogramma Nitraatrichtlijn
NAS	nationale klimaatadaptatiestrategie
NBTC	Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen

NGO	niet-gouvernementele organisatie
NGR	Nationaal Geo Register
NHI	Nederlands Hydrologisch Instrumentarium
NMP	Nationaal Milieuprogramma
NOVB	Nationaal Openbaarvervoerberaad
NOVI	Nationale Omgevingsvisie
NPLG	Nationale Programma Landelijke Gebied
NP-RES	Nationaal Programma Regionale Energiestrategie
NSP	nationaal strategisch plan
NTF	Nationaal Toekomstbeeld Fiets
O&F	organisatie & formatie
OCW	ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OEM	overige eigen middelen
OGB	opdrachtgeversberaad
Olo	Omgevingsloket Online
OM	Openbaar Ministerie
OV	openbaar vervoer
PBL	Planbureau voor de Leefomgeving
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PHEV	plug in hybride elektrische voertuigen
PIDI/MIEK	Nationaal Programma Infrastructuur Duurzame Industrie/ Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
RAL	Regionale Agenda Laadinfrastructuur
REIS	regionale energie-infrastructuur
RES'en	regionale energiestrategieën
REV	Register Externe Veiligheid
RFF	Recovery and Resilience Facility
RISM	Road infrastructure safety management
RMP	regionaal mobiliteitsprogramma
ROM's	regionale ontwikkelingsmaatschappijen
ROWW	ruimtelijke ontwikkeling, water en wonen
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
SDG's	Sustainable Development Goals
SDN	Safety Delta Nederland
Shine	sustainable houses in inclusive neighbourhoods
SLA	schoneluchtakkoord
SPN	Stichting Samenwerkende Provinciale Ondersteuningsinstellingen Nederland
SPUK	specifieke uitkering
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
SUM	stand van zaken uitvoering Klimaatakkoord Mobiliteit
SZW	ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
TBOV	toekomstbeeld openbaar vervoer

TdF	Tour de Force
Twa	terrawattuur
UP CE	landelijk Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie
UvW	Unie van Waterschappen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOB	Vereniging Openbare Bibliotheken
VP	vitaal platteland
VSO	Verbond voor Sectorwerkgevers Overheid
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving
WKO	warmte- en koudeopslag
WKP	waterkwaliteitsportaal
Woo	Wet open overheid
WSOB	Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
ZBO	zelfstandig bestuursorgaan
ZPW	zelfstandige publieke werkgevers
ZZS	zeer zorgwekkende stoffen

Werkt voor provincies

Voorjaarsnota IPO-BIJ12 2023

1. Inleiding

Op 8 september 2022 stelde het IPO-bestuur het Jaarplan en Begroting 2023 van IPO-BIJ12 vast. Op 8 november 2022 heeft de Algemene Vergadering (AV) hiermee ingestemd. Om het IPO-bestuur te informeren over de uitvoering van het Jaarplan wordt hieronder per onderdeel van IPO-BIJ12 de voortgang toegelicht. Hierin worden alleen ontwikkelingen die afwijken van de reguliere uitvoering en planning toegelicht. De ontwikkelingen voor zover nu te voorzien, staan hieronder.

Voor een aantal van deze ontwikkelingen worden wijzigingen voorgesteld voor de Begroting 2023. Al deze wijzigingen zijn in het voortraject afgestemd met de provincies en hebben vaak een meerjarig karakter. De wijzigingen zijn noodzakelijk voor de uitvoering van de werkzaamheden die IPO-BIJ12 in opdracht van de provincies uitvoert.

In de Kaderbrief 2024 komen ook een aantal onderwerpen aan de orde die zowel voor 2023 als voor 2024 gelden. Deze leest u ook terug in deze Voorjaarsnota. Begrotingswijzigingen die alleen gelden voor 2024 staan in de Kaderbrief 2024 (en dus niet in deze Voorjaarsnota).

Samenvatting begrotingswijzigingen

Tabel 1: Wijzigingen bij Voorjaarsnota 2023 inclusief doorwerking begroting 2024 e.v.

Organistaie onderdeel / onderwerp	VJN	2024	2025	2026	2027
2. Interne organisatie					
2.1 Formatieplaats directiesecretaresse	9	9	9	9	9
2.2 Formatieplaats directiesecretaresse IPSN	80	80	80	80	80
2.3 Budget neutrale verschuiving SN2000	51	51	51	51	51
2.4 Gevolgen CAO 2022	477-	477-	477-	477-	477-
2.6 Ontwikkeling kosten schade wolven	44	44	44	44	44
2.7 Wet Digitale Overheid	200				
Totaal 2. Interne organisatie	**94-**	**294-**	**294-**	**294-**	**294-**
3. Stikstof en Natura 2000					
2.4 Gevolgen CAO 2022	75	75	75	75	75
3.2 Informatiepunt AERIUS	852				
3.2 Gebruikersregisseur AERIUS	358				
3.3 Formatieplaats directiesecretaresse IPSN	80-	80-	80-	80-	80-
3.4 Budget neutrale verschuiving SN2000	51-	51-	51-	51-	51-
Totaal 3. Stikstof en Natura 2000	**1.154**	**56-**	**56-**	**56-**	**56-**
4. Natuurinformatie en Natuurbeheer					
2.1 Formatieplaats directiesecretaresse	9	9	9	9	9
2.4 Gevolgen CAO 2022	166	166	166	166	166
4.1 Verschuiving middelen en functies van NINB naar GBO	343-	343-	343-	343-	343-
4.2 Uitvoeringsprogramma Natuur – verbetering natuurinformatie 'VHR compleet'	2.146				
4.3 Uitvoeringsprogramma Natuur - Kennisontwikkeling natuur	529	404	390		
Totaal 4. Natuurinformatie en Natuurbeheer	**2.506**	**235**	**220**	**169-**	**169-**
5. Faunazaken					
2.4 Gevolgen CAO 2022	62	62	62	62	62
5.1 Open-eind-regeling afhandelen faunaschades	pm				
5.2 Ontwikkeling kosten schade wolven	80	80	80	80	80
Totaal 5. Faunazaken	**142**	**142**	**142**	**142**	**142**
6. Drugsafvaldumpingen					
6.1 Subsidieregeling drugsafvaldumpingen	1.500				
6.1 Middelen 2021 en 2022	778				
Totaal 6. Drugsafvaldumpingen	**2.278**				
7. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)					
2.4 Gevolgen CAO 2022	147	147	147	147	147
7.1 Technisch beheer ICT – indexering	50	50	50	50	50
7.2 Archeodepot	28	28	28	28	28
7.3 Landelijk Zwemwater Register	46	46	46	46	46
7.4 Vereenvoudigen en uniformeren applicatielandschap	650				
7.6 Verschuiving middelen en functies van NINB naar GBO	343	343	343	343	343
7.7 Web-bvb	131-	131-	131-	131-	131-
7.8 Landelijk Grondwaterregister	175				
Totaal 7. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)	**1.308**	**483**	**483**	**483**	**483**
Advies Commissie Schade Grondwater (ACSG)					
2.4 Gevolgen CAO 2022	27	27	27	27	27
Totaal Advies Commissie Schade Grondwater (ACSG)	**27**	**27**	**27**	**27**	**27**
Totaal effect	**7.322**	**538**	**523**	**134**	**134**
3.2 Informatiepunt AERIUS	852				
3.2 Gebruikersregisseur AERIUS	358				
4.2 Uitvoeringsprogramma Natuur – verbetering natuurinformatie 'VHR compleet'	2.146				
4.3 Uitvoeringsprogramma Natuur - Kennisontwikkeling natuur	529	404	390		
6.1 Subsidieregeling drugsafvaldumpingen	1.500				
6.1 Middelen 2021 en 2022	778				
7.10 Subsidies	294				
Totaal effect ten laste van provincies	**865**	**134**	**134**	**134**	**134**

2. Directie en Bedrijfsvoering

2.1 Formatieplaats directiesecretaresse
Door de uitbreiding en verzwaring van de taken van de directiesecretaresse is deze geherwaardeerd. Deze herwaardering leidt tot een extra structureel benodigd budget van € 8.575 bij zowel Interne Organisatie als bij de unit NINB.

2.2 Formatieplaats directiesecretaresse IPSN
De functie van directiesecretaresse IPSN wordt structureel ingevuld. Hiervoor wordt deze formatieplaats structureel toegevoegd aan de formatie van de unit Bedrijfsvoering. Dit betekent een structurele budgetneutrale verschuiving van € 80.000 van het budget IPSN bij de unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 naar de unit Bedrijfsvoering.

2.3 Budgetneutrale verschuiving Expertiseteam Stikstof en Natura 2000
Binnen de unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 is extra capaciteit voor communicatie nodig. Hiervoor wordt budget (€ 51.000) structureel budgetneutraal overgeheveld van de unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 naar de unit Bedrijfsvoering.

2.4 Gevolgen CAO 2022
Bij het vaststellen van de IPO-BIJ12-begroting 2023 is rekening gehouden met de CAO verhogingen van 2022. Het extra structureel benodigde budget van € 660.000 is in de Begroting 2023 toegevoegd bij Interne organisatie. Dit budget wordt herverdeeld over de units van IPO-BIJ12. Dit zijn interne budgetneutrale verschuivingen.

2.5 Nieuwe website IPO-BIJ12
Voor de bouw van de nieuwe website van IPO-BIJ12 is het in de Begroting 2022 opgenomen budget niet toereikend gebleken. Verwacht wordt dat het extra benodigd budget van € 75.000 binnen de begroting kan worden opgevangen. Zo niet, dan zal dit worden opgenomen in de Najaarsnota 2023.

2.6 Communicatie wolf
Op advies van de BAC VP wordt voor communicatie m.b.t. de wolf structureel 0,5 fte communicatie capaciteit (€ 44.000) toegevoegd aan de formatie van de unit Bedrijfsvoering (zie paragraaf 5.2, Ontwikkeling kosten door schade wolven).

2.7 Wet Digitale Overheid
De Wet Digitale Overheid (WDO) regelt dat Nederlandse burgers en bedrijven veilig en betrouwbaar kunnen inloggen bij de (semi-)overheid. Om te voldoen aan de WDO moeten IPO-BIJ12 en IPO-bureau nader onderzoek doen en zal, naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek, maatregelen geïmplementeerd moeten worden. Het is nog niet inzichtelijk welk budget precies nodig is voor zowel het onderzoek als de implementatie van de maatregelen. Vooralsnog wordt uitgegaan van een bedrag van € 200.000. Op basis van het onderzoek zullen de kosten worden gecorrigeerd en verwerkt in de jaarrekening. Het niet benodigde deel van dit budget zal met de jaarrekening aan de provincies worden gerestitueerd.

3. Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

3.1 Samenwerking met Interprovinciaal Programma Stikstof en Natuur (IPSN)
Voor de ondersteuning van IPO-BIJ12 aan IPSN wordt gewerkt aan een werkplan dat samen met IPSN wordt vastgesteld. Binnen IPO-BIJ12 betreft dit de unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000, een deel van de unit Natuurinformatie en Natuurbeheer en de unit Bedrijfsvoering. Dit werkplan wordt uitgewerkt binnen de begroting die hiervoor voor IPO-BIJ12 beschikbaar is gesteld.

Het in de Begroting 2023 opgenomen budget is voldoende om de lopende taken uit te voeren. Indien wijzigingen optreden - bijvoorbeeld - als gevolg van
- ontwikkelingen in het stikstof – natuur dossier,
- ontwikkelingen bij IPSN en/of
- ontwikkelingen rondom de Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied bij LNV

zal in de Najaarsnota 2023 een voorstel worden gedaan voor aanpassingen.

3.2 Gebruikersregisseur AERIUS

Voor de gebruikersregie AERIUS en voor het Informatiepunt ontvangt IPO-BIJ12 voor 2023 subsidie van het ministerie van LNV. Het is de bedoeling van LNV en IPO-BIJ12 om hier een langjarige financiering van te maken. De medefinanciering vanuit LNV is akkoord bevonden door het IPO-bestuur in de vergadering van 15 december 2022. Het betreft een subsidiebedrag van € 851.750 voor het Informatiepunt en van € 358.400 voor gebruikersregie AERIUS. De verantwoording over de besteding van deze budgetten vindt rechtstreeks aan het ministerie van LNV plaats en wordt ter informatie meegenomen in de P&C-cyclus van de IPO-vereniging.

3.3 Directiesecretaresse IPSN

De functie van directiesecretaresse IPSN wordt structureel ingevuld en toegevoegd aan de formatie van de unit Bedrijfsvoering (zie ook paragraaf 2.2). Dit betekent een structurele budgetneutrale verschuiving van € 80.000 van het budget IPSN bij de unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 naar de unit Bedrijfsvoering.

3.4 Budgetneutrale verschuiving naar Unit Bedrijfsvoering voor Communicatie

De unit Expertiseteam hevelt per 2023 structureel de kosten voor 0,5 fte schaal 11 vanuit het uitvoeringsbudget over naar het P-budget voor Bedrijfsvoering voor communicatietaken. Het betreft een bedrag van € 51.000.

4. Natuurinformatie en Natuurbeheer

4.1 Verschuiving middelen en functies van NINB naar GBO

De ICT basisinfrastructuur wordt gebruikt voor de inrichting van onder andere natuurapplicaties. Met de vaststelling van de ICT architectuurkaders wordt deze werkwijze bestendigd. Tot nu toe werden de kosten voor de basisinfrastructuur jaarlijks omgeslagen over de applicaties die daar gebruik van maken. Voorgesteld wordt om de middelen voor gebruik van de ICT basisinfrastructuur voor natuurapplicaties te verschuiven naar de unit GBO. Dit vereenvoudigt de interne processen en geeft meer flexibiliteit om de basisinfrastructuur door te ontwikkelen aan de hand van de gehele opgave voor het ontwikkelen en beheren van applicaties voor de provincies.

Hiertoe worden Uitvoeringskosten natuurinformatie (€ 115.426) en Uitvoeringskosten Natuurbeheer (€ 38.475) verlaagd en de begrotingspost Uitvoeringskosten GBO met in totaal € 153.901 verhoogd. Deze bedragen zijn gebaseerd op de reële kosten voor licenties, hosting en beheer van de ICT basisinfrastructuur zoals die in 2023 gelden.

In 2021 is het beheer van de informatieproducten Natuur in het kader van de Omgevingswet bij IPO-BIJ12 belegd. De personele kosten en de uitvoeringskosten zijn opgenomen in de begroting van de unit NINB. Na uitwerking van de verschillende rollen blijkt dat enkele taken beter vanuit de unit GBO kunnen worden uitgevoerd. Dit leidt tot verschuiving van 2 functies naar GBO. Hiervoor worden de Personele kosten van NINB structureel met € 189.504 verlaagd en de Personele kosten van GBO met een gelijk bedrag verhoogd.
Deze verschuivingen hebben geen budgettaire gevolgen voor de provincies. Zie ook paragraaf 7.6.

4.2 Uitvoeringsprogramma Natuur – verbetering natuurinformatie 'VHR compleet'

Verbetering van natuurinformatie voor beleidsvorming, verantwoording en uitvoering van wettelijke taken is onderdeel van de opgave van het Uitvoeringsprogramma Natuur. Eind 2022 hebben provincies en rijk in bestuurlijk overleg de nadere invulling van deze opgave vastgesteld conform scenario 'VHR compleet'.

Eind 2022 heeft LNV middelen beschikbaar gesteld via een subsidie van € 2.146.000 voor de uitvoering van afspraken in het Bestuurlijk Overleg Natuur, betreffende maatregelen voor versterking van de monitoring. Deze middelen zullen in 2023 en deels in 2024 worden besteed, afhankelijk van besluitvorming in het IPO-bestuur.

4.3 Uitvoeringsprogramma Natuur - Kennisontwikkeling natuur
Eind 2020 hebben de provincies en het rijk het Uitvoeringsprogramma Natuur vastgesteld. Onderdeel daarvan zijn opgaven voor kennisontwikkeling voor natuurbeheer en natuurherstel. Ter uitvoering hiervan heeft BIJ12 eind 2022 een subsidie van het ministerie van LNV ontvangen voor aanvullende financiering kennisontwikkeling natuur (OBN UPN) van € 1.322.900. Deze middelen worden ingezet in de periode 2023 – 2025.

4.4 Monitoring wolven
In de Begroting 2023 is een stelpost van € 250.000 opgenomen voor de dekking van de gestegen kosten voor de monitoring van wolven. Deze stelpost wordt geheel ingezet binnen de unit Natuurinformatie en natuurbeheer. Voor een deel zal hiervoor aanvullende structurele formatieruimte worden gecreëerd (0,5 fte, schaal 11). De overige middelen worden ingezet voor uitvoeringskosten natuurbeheer.

5. Faunazaken

5.1 Open-eind-regeling afhandelen faunaschades
De raming van de open-eind-regeling afhandelen faunaschades is in het Jaarplan 2023 vastgesteld op ongeveer € 42 miljoen. De raming bestaat uit de vergoedingen die grondgebruikers krijgen op basis van het provinciale faunaschadebeleid (tegemoetkomingen faunaschade, edelherten- en ganzenregeling en dassenovereenkomsten). Ook vallen de taxatiekosten, die worden gemaakt om de hoogte van de faunaschade vast te stellen, hieronder. In 2023 zullen deze door een indexering van 8% extra stijgen. De kosten zijn daarnaast o.a. afhankelijk van het faunaschadebeleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de hoogte van de schade en de gewasprijs.
Voor deze Voorjaarsnota is op basis van de huidige inzichten de raming van de open-eind-regeling geactualiseerd. Op basis van het huidige beeld wordt voorgesteld om de raming van de tegemoetkomingen met ruim € 10 miljoen naar boven bij te stellen voor 2023 (zie tabel 4). Hierbij is tevens rekening gehouden met een toename van de taxatiekosten door de groeiende omvang van de aanvragen en de indexering. Zoals elk jaar wordt over 2023 bij de Jaarrekening 2023 op basis van de werkelijke uitbetalingen afgerekend met de provincies.

5.2 Ontwikkeling kosten schade door wolven
De BAC VP heeft op 26 januari 2023 ingestemd met het voorstel voor bekostiging van extra inzet op het wolvendossier om tijdige afhandeling van de aanvragen mogelijk te maken, voor de publicatie van de schadecijfers, en voor extra inzet ten behoeve van communicatie:

- Afhandeling aanvragen en schadecijfers 1 fte schaal 9, € 80.000
- Communicatie 0,5 fte schaal 10, € 44.000

De begroting van respectievelijk de personeelskosten unit Faunazaken en de personeelskosten unit Bedrijfsvoering worden met deze bedragen verhoogd.

6. Regeling Drugsafvaldumpingen

6.1 Subsidieregeling drugsafvaldumpingen
Er is tot en met 2024 jaarlijks een bedrag van maximaal € 1 miljoen beschikbaar, inclusief uitvoeringskosten, voor de Subsidieregeling opruiming drugsafval. In 2021 is dit bedrag niet helemaal uitgekeerd en was sprake van een restantbudget van € 416.568,13. Hiervan is € 95.666,56 in 2022 uitgekeerd. In 2022 bedroeg het restantbedrag € 456.783,33. Het restantbudget bedraagt in totaal dus € 777.684,90.

Op 21 oktober 2021 heeft de minister van J&V de Kamer geïnformeerd over de ‘Opvolging toezeggingen en moties drugsbeleid’ (kenmerk 4260813). In de Kamerbrief is een verruiming van de huidige subsidieregeling opgenomen. Uit de verruimde regeling volgt dat particulieren recht krijgen op vergoeding van de opruimkosten tot maximaal € 200.000 met terugwerkende kracht. Decentrale overheden worden gedeeltelijk gecompenseerd.
De BAC MTH heeft geadviseerd om de restantbudgetten van 2021 en 2022 van de subsidieregeling niet te restitueren en in te zetten voor de verruiming van de regeling. Voorgesteld wordt om dit

bedrag beschikbaar te houden. Met de restantbudgetten van 2021 en 2022 is het mogelijk om de subsidies met terugwerkende kracht te verlenen.

Eerdergenoemde Kamerbrief voorziet in een extra incidentele bijdrage van € 1,5 miljoen voor deze verruiming die na uitputting van de middelen van 2021 én 2022 kan worden ingezet. In 2023 zal deze incidentele bijdrage van het Rijk aan de begroting van IPO-BIJ12 worden toegevoegd.

7. GBO PROVINCIES

7.1 Technisch beheer ICT – indexering

Het percentage voor indexering van de hosting en het beheercontract met Atos is in januari 2023 bekend geworden. Dit bedraagt 5,24%. Dit is meer dan waarmee rekening is gehouden in de begroting van 2023. Dit geldt ook voor de contracten met andere leveranciers. Om het verschil te compenseren wordt structureel € 50.000 toegevoegd aan de begroting.

7.2. Archeodepot

De BAC Cultuur heeft in 2022 positief geadviseerd over de verhoging van het structurele budget voor Archeodepot met € 27.500. Dit is nodig vanwege toegenomen kosten voor noodzakelijk technisch onderhoud van de bestaande applicatie. Deze verhoging is niet opgenomen in de Begroting 2023 en wordt derhalve geeffectueerd in de Voorjaarsnota 2023.

7.3 Landelijk Zwemwater Register (LZR)

De BAC ROWW heeft in 2022 positief geadviseerd over de verhoging van het structurele budget voor LZR met € 45.500. Dit is nodig vanwege toegenomen kosten voor noodzakelijk technisch onderhoud van de bestaande applicatie. Deze verhoging is niet opgenomen in de Begroting 2023 wordt derhalve geeffectueerd in de Voorjaarsnota 2023.

7.4 Vereenvoudigen en uniformeren applicatielandschap (rationalisatie)

In 2022 heeft de nadruk gelegen op het veilig en toegankelijk maken van de veelal sterk verouderde informatievoorzieningen (applicaties) die bij IPO-BIJ12 in beheer zijn en op de maatregelen die nodig zijn om te kunnen voldoen aan de security-standaarden (ISO 27001 en de Baseline Informatiebeveiliging Overheid BIO). IPO-BIJ12 heeft daarnaast aanvullende investeringen gedaan in maatregelen waarmee de applicaties veilig zijn voor de gebruikers. Door deze investeringen is de levensduur van de verouderde applicaties bovendien verlengd.

In 2023 is gestart met de verkenning naar wat nodig is voor de vernieuwing van de verouderde applicaties. Hiervoor is het nodig om de basis te versterken van informatievoorzieningen en licenties die voor meerdere applicaties worden ingezet (de zgn basisinfrastructuur). Voor de verbetering van de security zijn investeringen en aanvullende maatregelen nodig. Deze investeringen zorgen voor een kostenefficiënte en kwaliteitsverhogende nieuwbouw en herbouw van de verouderde applicaties.
Ook zijn per applicatie aanvullende investeringen noodzakelijk in verband met de specifieke eisen voor herbouw en nieuwbouw ervan.

Per applicatie wordt een businesscase voorgelegd aan het IPO-bestuur. De verwachting is dat dit jaar op basis van businesscases voor een drietal applicatie besluiten kunnen worden voorgelegd: Archeodepot, Provisa en Ibis. Omdat nog niet bekend is welke bedragen in de businesscases zullen worden opgenomen, wordt een bedrag van € 650.000 gereserveerd, zodat direct na besluitvorming door het IPO-bestuur gestart kan worden met de vernieuwing. Afhankelijk van de daadwerkelijke bedragen en de besluitvorming wordt dit bedrag in de najaarsnota 2023, jaarrekening 2023 of de Voorjaarsnota 2024 gecorrigeerd.

7.5 Formdesk kostenverdeling 12 provincies

IPO-BIJ12 biedt de provincies de mogelijkheid e-formulieren te ontwikkelen in een gezamenlijke Formdesk omgeving. Hier hebben de afgelopen jaren 7 provincies gebruik van gemaakt. IPO-BIJ12 ontwikkelt en beheert ook zelf in deze omgeving formulieren waarvan alle 12 provincies gebruik maken. Alle kosten voor het gebruik en beheer van Formdesk worden echter gedeeld door de eerdergenoemde 7 provincies. Die verdeling wordt vanaf 2023 rechtgetrokken door de kosten voor beheer en support door IPO-BIJ12 (€ 60.000) van de gemeenschappelijke formulieren te delen door 12 provincies met als argument dat IPO-BIJ12 deze voorziening inzet voor alle provincies.

Kosten voor gebruik van de gemeenschappelijke omgeving zal voor rekening van de 7 deelnemende provincies blijven (€ 33.000). De totale kosten blijven gelijk, maar een aantal provincies zal meer en een aantal zal minder gaan bijdragen. In deze voorjaarsnota wordt genoemde kostenverdeling gecorrigeerd, hetgeen leidt tot een kleine verschuiving in de bijdrage per provincie.

7.6 Verschuiving middelen en functies van NINB naar GBO

In de begroting van NINB is structureel budget opgenomen voor het inrichten en onderhouden van de basisinfrastructuur (uitvoeringskosten). Dit budget wordt met ingang van 2023 structureel overgeheveld naar de begroting van de unit GBO. Het gaat om € 153.901. Daarnaast vindt een verschuiving plaats van formatie (functioneel beheerder en informatieanalist) van de capaciteit van de unit NINB naar de unit GBO (personeelskosten). Hiermee is een structureel bedrag van € 189.504 gemoeid.

7.7 Web-bvb

In 2022 is de applicatie Web-bvb uitgefaseerd en afgesloten. Op dit moment heeft IPO-BIJ12 geen vervangende applicatie in beheer. Het beheerbudget van € 130.520 komt daarmee vanaf 2023 structureel te vervallen.

7.8 Landelijk Grondwaterregister

In 2023 is extra noodzakelijke functionaliteit in de applicatie gewenst die niet was voorzien ten tijde van de begroting. Hiervoor wordt een verkenning uitgevoerd en € 175.000 gereserveerd voor de implementatie hiervan. Dit bedrag wordt indien nodig gecorrigeerd in de najaarsnota of wordt verrekend in de jaarrekening 2023.

7.9 Uitvoering projecten programma Interprovinciale Digitale Agenda (IDA)

Het is de bedoeling dat het resultaat van een aantal projecten uit de IDA landt bij IPO-BIJ12 voor structurele uitvoering. In 2023 wordt hiervoor een businesscase opgesteld op basis waarvan een voorstel wordt voorgelegd aan het IPO-Bestuur. In de businesscase worden de volgende uitvoeringsactiviteiten onderzocht:

- Vernieuwing en beheer basissysteem werkgelegenheidsgegevens (Lisa): transitie en beheer van de applicatie naar IPO-BIJ12
- Ontwikkeling en beheer brugfunctie Single Digital Gateway
- Coordineren van gezamenlijke aanbestedingsprojecten voor de provincies.

Vooralsnog wordt uitgegaan van incidentele kosten van € 450.000 en structurele kosten van ongeveer € 400.000 vanaf 2024.

De dekking van de middelen in 2023 voor de uitvoering van projecten uit de IDA is verwerkt in de begroting voor de IDA bij het IPO-Bureau. Op basis van het besluit van het IPO-bestuur op basis van de businesscase worden de definitieve bedragen verwerkt in de Begroting 2024, dan wel verwerkt in de jaarrekening of de Voorjaarsnota 2024.

7.10 Subsidies

In 2023 ontvangt de unit GBO een drietal subsidies. De bijdrage van de provincies kan met deze bedragen worden verlaagd. Het gaat om:

- € 190.000 van RWS voor het Beheer en onderhoud van gevaren- en risicokaarten in het kader van de implementatie van de EU-richtlijn overstromingsrisico's (EU-ROR). De daadwerkelijke bijdrage wordt bepaald op basis van de werkelijke kosten in 2023 en wordt in het eerste kwartaal van 2024 naar boven of naar beneden bijgesteld op basis van een 50/50-verdeling tussen provincies en RWS.
- € 14.000 van het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties voor de LGR-aansluiting op het BRO.
- € 89.900 van het ministerie van Binnenlandse zaken en Koninkrijksrelaties t.b.v. ISO 27001 certificering.

Totaaloverzicht wijzigingen Voorjaarsnota 2023

Bovenstaande levert het volgende beeld voor de begroting 2023 en de provinciale bijdragen.

Tabel 2: Totaalbeeld begroting 2023 met mutaties Voorjaarsnota 2023

Voorjaarsnota 2023, onderdeel BIJ12

	Primaire Begroting	Mutatie Voorjaarsnota	Mutatie Najaarsnota	Gewijzigde Begroting
Lasten	**2023**	**2023**	**2023**	**2023**
Interne organisatie	7.167	-94		7.073
Regeling Drugsafvaldumpingen	970	2.278		3.248
Expertiseteam Stikstof en N2000	9.999	1.154		11.153
Natuurinformatie en Natuurbeheer	12.539	2.506		15.045
Faunazaken	44.633	142		44.775
Secretariaat ACSG	959	27		986
GBO-provincies	9.571	1.308		10.880
Totaal lasten BIJ12	**85.837**	**7.322**	**0**	**93.159**

	Primaire Begroting	Mutatie Voorjaarsnota	Mutatie Najaarsnota	Gewijzigde Begroting
Baten	**2023**	**2023**	**2023**	**2023**
Bijdragen provincies uitvoerende taken	83.274	865		84.139
Diverse baten	2.263	6.457		8.720
Onttrekking aan geoormerkte middelen	300	0		300
Totaal baten	**85.837**	**7.322**	**0**	**93.159**

x € 1.000

Tabel 3: Mutaties bijdragen provincies op basis van wijzigingen Voorjaarsnota 2023

Aanpassing provinciale bijdragen ten behoeve van dekking structurele kosten 2023 begroting BIJ12

Provincies	Totale provinciale bijdrage	Interne organisatie (gewogen percentage totale begroting)	Bijdrage Interne organisatie	ACSG en natuurtaken N2000 en Stikstof, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen percentage)	Bijdrage uitvoeringskosten ACSG en natuurtaken Stikstof en N2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken (gewogen)	Overheveling IPO	Faunazaken actualisatie tegemoetkoming n/ taxatiekosten, ganzenregeling	GBO (verdeelsleutel op basis van deelname applicatie)
Groningen	-21.268	6,16%	-4.972	5,77%	-95.330	0	0	79.034
Fryslân	473.091	9,31%	52.321	9,56%	338.084	0	0	82.686
Drenthe	148.929	8,76%	-9.446	9,06%	84.210	0	0	74.164
Overijssel	154.593	10,46%	-19.349	10,98%	90.850	0	0	83.092
Gelderland	282.494	10,28%	26.284	10,31%	152.319	0	0	103.891
Utrecht	-76.270	7,10%	-14.046	6,67%	-153.433	0	0	91.209
Noord-Holland	64.798	7,91%	-3.455	7,83%	-16.463	0	0	84.716
Zuid-Holland	17.966	8,58%	-5.881	8,27%	-76.797	0	0	100.644
Zeeland	-75.971	5,71%	-19.073	5,46%	-125.279	0	0	68.381
Noord-Brabant	95.765	11,96%	-32.199	12,49%	28.740	0	0	99.224
Limburg	-69.525	9,13%	-46.622	9,35%	-104.778	0	0	81.875
Flevoland	-129.732	4,64%	-17.124	4,27%	-178.046	0	0	65.439
Totaal	**864.870**	100%	**-93.562**	100%	**-55.923**	**0**	**0**	**1.014.355**

Tabel 4: overzicht open-eind-regeling Faunaschade

Prognose beleidsjaar 2023 obv werkelijke kosten 2022								
Provincies	**Tegemoetkomingsschade**	**Taxatie**	**Leges**	**Leges retour**	**Ganzen-subsidies**	**Wolf**	**Edelhert-regeling**	**Totaal**
Groningen	1.488	96	1	25	72	4	-	**1.627**
Fryslân	12.593	764	14	216	85	92	-	**13.148**
Drenthe	1.112	227	37	47	9	273	-	**1.066**
Overijssel	2.403	230	131	111	-	33	-	**2.619**
Gelderland	4.456	737	254	176	427	79	60	**5.679**
Utrecht	3.976	293	148	121	103	1	-	**4.398**
Noord-Holland	12.795	727	174	344	174	-	-	**13.526**
Zuid-Holland	5.357	371	164	191	25	-	-	**5.726**
Zeeland	1.856	195	85	92	58	9	-	**2.094**
Noord-Brabant	622	168	5	40	8	101	-	**661**
Limburg	1.250	327	-	-	-	16	-	**1.562**
Flevoland	560	32	8	10	-	5	-	**585**
Totaal	**48.469**	**4.168**	**1.020**	**1.373**	**960**	**613**	**60**	**52.692**

(X 1000)

Algemene Vergadering

Op 27 juni 2023
Agendapunt 3a

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Datum	27 juni 2023
Portefeuillehouder	Nelleke Vedelaar
Onderwerp	Klankbordgroep P&C en aanbesteding accountantsdiensten met ingang van boekjaar 2024

Kern van het onderwerp
Tijdens de vorige Statenperiode is er op initiatief van de penningmeester een P&C Klankbordgroep opgericht. Deze klankbordgroep bestond uit een aantal leden van de Algemene Vergadering en werd ondersteund door de griffiecontactpersonen. De P&C Klankbordgroep is opgericht om een aantal keer per jaar met de penningmeester van gedachten te wisselen over de ontwikkelingen van de P&C cyclus. Dit proces is zowel door de penningmeester van het IPO-bestuur als door de leden van de Algemene Vergadering als zeer positief ervaren.

Aanvullend heeft de Algemene Vergadering van de vereniging onder andere een statutaire rol in de benoeming van een nieuwe accountant krachtens artikel 16, lid 4 van de statuten van onze vereniging. Het bestuur stelt voor om de aanbestedingsprocedure op te starten voor accountantsdiensten vanaf boekjaar 2024 en de P&C klankbordgroep te verzoeken mee te werken aan het proces rondom de aanbesteding.

Voorstel/gevraagd besluit:
De Algemene Vergadering wordt gevraagd om:

1. Net als voorgaande Statenperiode de P&C Klankbordgroep een vervolg te geven en hiervoor een afvaardiging van 2 à 3 AV-leden namens uw AV aan te wijzen;
2. De P&C Klankbordgroep aan te wijzen voor het begeleiden van de aanbestedingsprocedure voor accountantsdiensten vanaf boekjaar 2024.

Toelichting
Een onafhankelijk accountant voert controle uit op de jaarverslagen van IPO-bureau en BIJ12 en de geconsolideerde jaarrekening van de Vereniging IPO. Het contract met de huidige accountant loopt af na de controle van het boekjaar 2022. Het bestuur wil de AV betrekken bij de keuze voor een nieuwe accountant. Een selectieproces voor een nieuwe accountant moet zorgvuldig en kost enkele maanden, zie procesvoorstel in bijlage 1. Om onszelf die tijd te geven, wordt het aflopende contract van de huidige accountant met één jaar verlengd.

Door het verlengen van het lopende contract van de huidige accountant heeft (een afvaardiging van) de nieuwe AV de tijd om, samen met de penningmeester van het IPO-bestuur en het management van de vereniging, de aanbesteding voor te bereiden en uit te voeren. Een (nieuwe) accountant wordt aangesteld voor de controle van boekjaar 2024 en volgende jaren.

Het proces van voorbereiding en uitvoering van een aanbesteding vergt een aantal maanden. In bijlage 1 is een indicatief procesvoorstel opgenomen dat samen met uw AV-afvaardiging nader zal worden uitgewerkt.

In de afgelopen Statenperiode zijn positieve ervaringen opgedaan met een delegatie uit de AV die regulier overleg pleegde met de penningmeester van de vereniging over zaken gerelateerd aan de P&C producten en cyclus van de vereniging. De verslagen van deze informele overleggen werden voorts gedeeld met alle leden van de AV. Binnen de vereniging werd deze

delegatie de P&C klankbordgroep genoemd. Het is waardevol de AV-leden die een bijdrage willen leveren aan deze aanbestedingsprocedure voor een nieuwe accountant ook te verzoeken daarmee deel uit te maken van een P&C klankbordgroep voor deze nieuwe Statenperiode.

Bijlagen
1. Concept procesvoorstel aanbesteding accountantsdiensten

Bijlage 1: Concept procesvoorstel aanbesteding accountantsdiensten

Om tot aanbesteding van de controlewerkzaamheden te komen, met ingang van het verslagjaar 2024 wordt het volgende proces op hoofdlijnen voorgesteld. Met een vergelijkbaar proces heeft de AV eerder goede ervaringen opgedaan. Het proces zal uiteraard samen met de AV-afgevaardigden nader worden uitgewerkt.

Nadat nadere procesafspraken gemaakt zijn, zal ambtelijk een concept Programma van Eisen (PvE) opgesteld worden voor potentiële inschrijvers. Aan uw AV-afgevaardigden zal het verzoek gedaan worden om te reflecteren op het concept PvE. Ook zullen de AV-afgevaardigden gevraagd worden (ook) twee kantoren aan te dragen aan wie een offerte gevraagd zal worden. Nadat het programma van eisen is aangepast zullen vier potentiële kantoren schriftelijk worden benaderd met het verzoek te offreren. Hierbij zullen tevens het programma van eisen, de begroting en jaarrekeningen van 2023 en de laatste managementletter worden gevoegd. De vier partijen zullen in de gelegenheid worden gesteld om vragen te stellen. De beantwoording van deze vragen zullen gedeeld worden met alle vier de partijen om een gelijk speelveld te borgen.

Indien bij de beoordeling van de offertes blijkt dat niet aan het PvE wordt voldaan zal het betreffende accountantskantoor niet verder in de beoordeling betrokken worden. Ten aanzien van de offerte zelf telt de prijs voor 50% mee in de beoordeling. De andere 50% van de beoordeling wordt gebaseerd op de activiteiten die de potentiële accountant zelf uitvoert in relatie tot de activiteiten die van het IPO-bureau en BIJ12 worden verwacht. Het betreft hier dan met name een inschatting van de controlewerkzaamheden die het IPO-bureau en BIJ12 zelf moet uitvoeren.

Het verslagjaar 2024 zal het eerste object van accountantscontrole zijn. Dit impliceert, dat de accountant medio 2024 van start moet gaan om de tussentijdse controle uit te kunnen voeren. In onderstaande tabel is een voorstel gedaan voor een mogelijke planning van het aanbestedingsproces.

Wat	Wie	Wanneer
Aangeven betrokken afgevaardigden namens AV	AV	AV d.d. 27 juni 2023
Voorleggen concept Programma van Eisen (PvE) aan AV-afgevaardigden	MT Vereniging / Penningmeester IPO-bestuur	IPO Jaarcongres, aansluitend op AV-vergadering van 4 oktober
Aangeven twee potentiële accountants, reflecteren op concept PvE.	AV-afgevaardigden	Eind oktober 2023
Aanschrijven vier potentiële accountantskantoren met het verzoek te offreren	MT Vereniging	November 2023
Stellen vragen	De aangeschreven kantoren	December 2023
Beantwoorden vragen via nota van inlichtingen	MT Vereniging	December 2023
Deadline indienen offerte	De aangeschreven kantoren	Begin januari 2024
Uitnodigen kantoren en voeren gesprekken	MT Vereniging (eventueel met AV-afgevaardigden)	Eind januari 2024
Selectie accountant en schrijven voorstel Bestuur/AV	MT Vereniging	Februari 2024
Besluitvorming bestuur/AV	Bestuur/AV	Maart/april 2024

Algemene Vergadering

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Op 27 juni 2023
Kaderbrief 2024

Kern van het onderwerp
De kaderbrief 2024 markeert de start van het begrotingsjaar en -proces 2024. In de kaderbrief staan de uitgangspunten en beleidsvoornemens van de gezamenlijke provincies voor de begroting 2024. In het najaar van 2023 wordt de (concept)begroting 2024 aan het bestuur en de Algemene Vergadering (AV) voor besluitvorming aangeboden. Het huidige begrotingsproces is geïllustreerd in onderstaande figuur (waarbij 't' het huidige jaar, 2023, is).

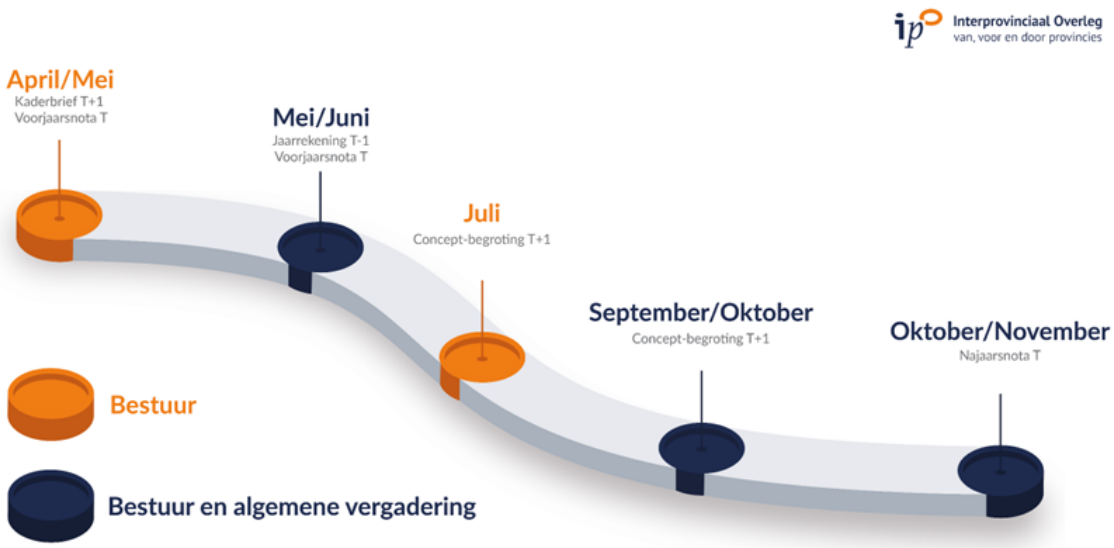

De bespreking van de kaderbrief markeert, zoals hiervoor geschetst, de start van het begrotingsproces 2024 van de vereniging. In de kaderbrief worden inhoudelijke en financiële ontwikkelingen beschreven die worden betrokken bij de verdere uitwerking tot de Begroting 2024. De kaderbrief biedt provincies een vroegtijdig inzicht dat betrokken kan worden bij de eigen provinciale begrotingsvoorbereiding, zowel financieel technisch als inhoudelijk, zowel binnen Gedeputeerde Staten (GS) als met Provinciale Staten (PS).
De Kaderbrief 2024 wordt tegelijkertijd aangeboden en besproken met de Voorjaarsnota (VJN) 2023, zodat ook direct een relatie gelegd wordt welke wijzigingen uit de Voorjaarsnota (VJN) eventueel doorwerken naar de Kaderbrief. Het bestuur van uw vereniging heeft beide stukken besproken in haar vergadering van 13 april 2023 en biedt beide stukken nu ter bespreking aan de AV aan.

De kaderbrief is een instrument dat door GS gebruikt kan worden in het eigen begrotingsproces, en om het gesprek met PS aan te gaan over de nut en noodzaak van en de bijdrage van de samenwerking met de andere 11 provincies aan verschillende beleidsdoelstellingen van de eigen provincie: "waarom werken wij samen met de andere provincies t.a.v. deze doelstelling, wat kost het en wat levert het ons op?"

Bij het IPO-bureau gaat het vooral om beleidskeuzes ten aanzien van de belangenbehartiging. Bij IPO-BIJ12 gaat het over de uitvoering en ondersteuning van opdrachten van de gezamenlijke provincies. In alle gevallen betreft het werkzaamheden die bij het IPO-bureau en/of IPO-BIJ12 zijn of worden ondergebracht om op deze wijze de gedeelde provinciale opgaves efficiënter en effectiever te realiseren.

De intensiteit waarmee de Kaderbrief 2024 op de Provinciehuizen besproken wordt zal, gelet op het formatieproces na de Statenverkiezingen 2023, mogelijk minder zijn. Mede hierop anticiperend heeft het bestuur in 2022 besloten tot het opstellen van een inhoudelijk

beleidsarme kaderbrief 2024. In deze kaderbrief is alleen datgene toegelicht wat een financiële aanpassing vraagt ten opzichte van de begroting 2023.

Voor 2024 geldt voor de begroting voor het IPO-bureau een afname van € 1,6 miljoen. Dit is het gevolg van een andere financiering van het Kennisplatform verkeer en vervoer minus de benodigde extra gelden voor de loon- en prijscompensatie. Voor 2024 geldt voor IPO-BIJ12 een verhoging van de provinciale bijdrage met € 15,1 miljoen. Ruim € 10 miljoen betreft de open-einde-regeling faunaschade, voorts een kleine € 2 miljoen voor indexering van loon en materieel en net als in de Voorjaarsnota (VJN) is budget voorzien voor de noodzakelijke verbetering en vernieuwing van de (functionaliteiten van de) technische applicaties die in opdracht van de provincies gerealiseerd worden.

Het bestuur van uw vereniging hecht eraan dat uw Staten goed betrokken zijn bij de gezamenlijkheid van de twaalf provincies via onze vereniging. Gelet op de formatieonderhandelingen, en de lopende uitvraag naar een afvaardiging van de Staten voor de AV van onze vereniging, kan dat wellicht een extra uitdaging geven. Om hieraan zoveel mogelijk tegemoet te komen heeft het bestuur van uw vereniging besloten voor deze kaderbrief niet alleen het document vrij te geven voor het gesprek tussen PS en GS in de provincies, maar ook ter bespreking te agenderen op de AV-vergadering van juni. Provinciale Staten heeft op deze manier – in deze overgangsperiode na de verkiezingen - twee mogelijkheden om de gevoelens/standpunten vanuit danwel namens uw Staten in te brengen. Door uw inbreng mee te geven aan het zittende College van GS met het verzoek dit in te brengen in de IPO-bestuursvergadering of door uw inbreng aan de vertegenwoordiging namens uw Staten in de AV-vergadering van juni mee te geven. In beide gevallen kan het IPO-bestuur de inbreng wegen in de verdere voorbereiding van de begroting.

Financieel Beeld

Uit deze kaderbrief blijkt wat het indicatieve financiële volume is van IPO-Bureau en IPO-BIJ12 voor het komend begrotingsjaar. Vertrekpunt hierbij is de door de Algemene Vergadering goedgekeurde Meerjarenraming 2024-2026. Vervolgens is hieraan het totaal van de voorstellen uit de Voorjaarsnota 2023 en deze kaderbrief toegevoegd. De totale indicatieve omvang van de Begroting 2024 is dan het resultante hiervan en is weergegeven in onderstaande tabel.

	2023	2024	2025	2026	2027
I. Begroting IPO-bureau					
A. Omvang BGR 2023 incl. MJR (goedgekeurd)	29.430	29.335	29.904	30.553	30.553
1. Effect Voorjaarsnota 2023 voor 2023	0				
Doorwerking meerjarig effect VJN2023		0	0	0	0
B. Omvang BGR 2023 en MJR incl. VJN 2023	**29.430**	**29.335**	**29.904**	**30.553**	**30.553**
Totaal effect Kaderbrief 2024		-1.588	-1.453	-942	-86
C. Omvang BGR 2023 en MJR incl. KB2024	**29.430**	**27.747**	**28.451**	**29.611**	**30.467**
II. Begroting IPO-BIJ12					
Omvang BGR 2023 incl. MJR (goedgekeurd)	85.837	84.534	82.734	82.694	82.694
1. Effect Voorjaarsnota 2023 voor provincies	865				
Diverse baten in 2023	6.457				
Doorwerking meerjarig effect VJN2023		134	134	134	134
B. Omvang BGR 2023 en MJR incl. VJN 2024	**93.159**	**84.668**	**82.868**	**82.828**	**82.828**
Totaal effect Kaderbrief 2024		14.933	13.476	13.476	13.238
C. Omvang BGR 2023 en MJR incl. KB2024	**93.159**	**99.601**	**96.344**	**96.304**	**96.066**
Effect op provinciale bijdrage					
IPO-bureau	0	-1.588	-1.453	-942	-86
IPO-BIJ12	865	15.065	13.608	13.608	13.370
Totaal mutaties	**865**	**13.477**	**12.155**	**12.666**	**13.284**

x € 1.000

Risico's / kanttekeningen
De voor 2024 aanvullend voorgestelde uitgaven hebben voor het overgrote deel (namelijk ruim 10 miljoen) betrekking op een onontkoombare open-einde-regeling. Het niet doorvoeren van indexering van o.a. lonen zou feitelijk neerkomen op een indirecte bezuiniging omdat we als werkgever vanzelfsprekend de landelijk gemaakte CAO-afspraken volgen. De voorgestelde begrotingswijzigingen ten aanzien van de applicaties zijn noodzakelijk voor de continuïteit van de dienstverlening aan de provincies en ook vanuit beveiligingsoogpunt urgent.

Voorstel/gevraagd besluit
Aan de Algemene Vergadering wordt door uw bestuur voorgesteld de kaderbrief te bespreken en daarbij eventuele aandachtspunten namens uw Staten mee te geven in de AV-vergadering danwel aan uw College van GS zodat deze aandachtspunten door het bestuur gewogen kunnen worden in de voorbereiding van de Begroting 2024.

Rol en positie kaderbrief in herziene P&C-cyclus 2025
Op dit moment vindt de uitwerking plaats van de aanbevelingen uit het AEF-rapport 'Naar meer slagvaardigheid'. Het traject heeft als doel de slagvaardigheid van onze vereniging nog verder te versterken. Deze uitwerking, waarover het bestuur met uw AV ook opnieuw separaat in gesprek zal gaan, heeft zo mogelijk ook gevolgen voor de werkwijze van de vereniging. De opzet van onze P&C-cyclus en -producten maakt onderdeel uit van het verbeteren van de werkwijze van de vereniging. In de afgelopen Statenperiode zijn hiervoor ook belangrijke stappen gezet, samen met ook een klankbordgroep uit de AV. Het bestuur heeft de ambitie om, na beraadslaging hieromtrent met uw AV, voor het begrotingsjaar 2025 (dat start in Q2 van 2024) verbetervoorstellen rondom de P&C-cyclus en -producten te doen. De functie en plek van de kaderbrief in de gehele P&C-cyclus maakt nadrukkelijk onderdeel uit bij de evaluatie en de eventueel daaruit voortvloeiende verbetervoorstellen. Indachtig deze ambitie kan de kaderbrief en het begrotingsjaar 2024 worden bezien als een overgangsjaar op weg naar een verbeterde P&C-cyclus die bijdraagt aan een slagvaardiger IPO vereniging.

Planning en vervolgstappen kaderbrief 2024

Het complete besluitvormingsproces voor het begrotingsjaar 2024 ziet er als volgt uit:

13 april	Concept-kaderbrief 2024 door IPO-bestuur besproken en bestuurlijk besluit tot vrijgave als gespreksnotitie voor het gesprek tussen GS en PS.
20 april	Ter informatie aanbieden van de kaderbrief aan de leden van de Algemene Vergadering; dit staat los van de provinciale doorgeleiding naar/bespreking in de Staten. Voor het meegeven van de aandachtspunten namens uw Staten via de lijn van de colleges van GS kunt u rekening houden met de bestuursvergadering van 8 juni, voor het meegeven van de aandachtspunten namens uw Staten in de AV-vergadering kunt u rekening houden met de AV-vergadering van 27 juni.
15 mei	Technische briefing Statenleden jaarstukken 2022, voorjaarsnota 2023 en kaderbrief 2024.
20 juni	Technische briefing Statenleden jaarstukken 2022, voorjaarsnota 2023 en kaderbrief 2024.
27 juni	AV-vergadering (besluitvorming jaarstukken 2022, besluitvorming voorjaarsnota 2023, bespreking kaderbrief 2024)
6 juli	IPO-bestuur bespreking conceptbegroting 2023 IPO-bureau en IPO-BIJ12, en weging van de aandachtspunten uit de Staten.
7 september	Vaststellen begroting 2024 IPO-bureau en IPO-BIJ12 door bestuur.

19 september	Verzending vastgestelde begroting 202 IPO-bureau en IPO-BIJ12 aan de leden van de Algemene Vergadering
30 oktober	Technische briefing Statenleden begrotingsstukken 2024
7 november	Besluitvorming AV begroting 2024 IPO-bureau en IPO-BIJ12 inclusief de meerjarenraming.

Bijlagen
1. Kaderbrief 2024

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Kaderbrief 2024

BIJ12 | Werkt voor provincies

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding....3
Hoofdstuk 2 Uitgangspunten voor de begroting 2024....5
Hoofdstuk 3 IPO-bureau....9
1. Ruimtelijke Ontwikkeling waardoor water en wonen....10
2. Milieu, Energie en Klimaat....11
3. Vitaal Platteland....12
4. Mobiliteit....15
5. Regionale Economie....16
6. Cultuur en erfgoed....17
7. Financiën en Openbaar bestuur....18
8. Werkgeverszaken....19
9. Verenigingszaken....20
10. Digitalisering....21
11. Bestuurszaken....22
12. Financieel totaalbeeld IPO-bureau....24
Hoofdstuk 4 IPO - BIJ12....26
1. Profiel IPO-BIJ12....29
2. Directie en Bedrijfsvoering....29
3. Expertiseteam Stikstof en Natura 2000....30
4. Natuurinformatie en Natuurbeheer....30
5. Faunazaken....31
6. GBO-provincies....33
Hoofdstuk 5 Wijzigingen begroting 2024....36
Bijlage 1. Indicatie bijdrage 2024 per provincie voor IPO bureau....38
Bijlage 2. Indicatie bijdrage 2024 per provincie voor IPO-BIJ12 Faunaschade....39
Bijlage 3. Indicatie bijdrage 2024 per provincie voor IPO-BIJ12....39
Bijlage 4. Afkortingen overzicht....40

Hoofdstuk 1

Inleiding

Doel en structuur van de kaderbrief

De kaderbrief vormt de basis voor de nieuw op te stellen begroting 2024 van de IPO Vereniging: het IPO-bureau en IPO-BIJ12.

In de kaderbrief 2024 zijn ontwikkelingen benoemd die aanvullend zijn op de meerjarenraming 2024-2026. De meerjarenraming 2024-2026 is onderdeel van de vastgestelde Begroting 2023. Met de opgenomen financiële doorvertaling van genoemde ontwikkelingen geeft de kaderbrief 2024 een eerste financiële vertaling voor het komend begrotingsjaar.

Plaats kaderbrief in de Planning & Control cyclus

In de P&C-cyclus plant, stuurt en verantwoordt het bestuur van de vereniging de uitvoering van de werkzaamheden die de samenwerkende provincies hebben belegd bij de vereniging van de gezamenlijke provincies (IPO), bestaande uit IPO-bureau en IPO-BIJ12. De kaderbrief is het eerste document in de P&C-cyclus voor het begrotingsjaar 2024. Het is een instrument dat gebruikt kan worden door Gedeputeerde Staten (GS) in hun eigen begrotingsproces, om het gesprek met Provinciale Staten (PS) aan te gaan over de nut en noodzaak van en de bijdrage van de samenwerking met de andere 11 provincies aan verschillende beleidsdoelstellingen van de eigen provincie: “waarom werken wij samen met de andere provincies op t.a.v. deze doelstelling, wat kost het en wat levert het ons op?” Dat gesprek tussen GS en PS kan worden gevoerd via de in de individuele provincies geijkte manier: in de plenaire vergadering; via beleidscommissies of andere vormen.

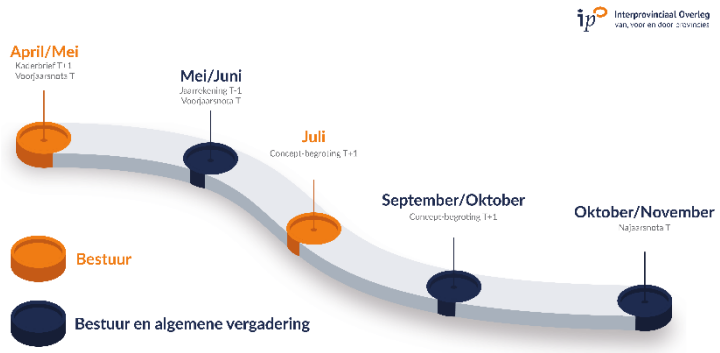

Leeswijzer kaderbrief 2024

In hoofdstuk 2 zijn ontwikkelingen en onderwerpen opgenomen die de gehele IPO Vereniging aan gaan en derhalve van invloed zijn op de begroting van zowel het IPO-bureau als IPO-BIJ12. Dit zijn de uitgangspunten voor de kaderbrief van zowel IPO-BIJ12 als IPO-bureau. De hoofdstukken 3 en 4 bevatten de ontwikkelingen voor het komende begrotingsjaar van IPO-bureau en IPO-BIJ12. In hoofdstuk 5 worden de financiële ontwikkelingen voor de begroting 2024 samengevat en zijn de provinciale bijdragen opgenomen.

Hoofdstuk 2

Uitgangspunten voor de begroting 2024

Verkiezingen Provinciale Staten 2023

In maart 2023 zijn er verkiezingen geweest voor Provinciale Staten. Dit betekent dat het IPO-bestuur de kaderbrief 2024 vaststelt aan de vooravond van de nodige wisselingen in IPO-bestuur, BAC's, bestuurlijke kopgroepen, etc. Ook in de samenstelling van de Algemene Vergadering (AV) zullen de nodige wisselingen aan de orde zijn. Om deze reden is ervoor gekozen om in voorliggende kaderbrief geen grote beleidswijzigingen of accentverschuivingen ten opzichte van de vastgestelde meerjarenraming 2024 e.v. op te nemen. De kaderbrief bouwt voort op eerder genomen besluiten en bevat alleen onontkoombare ontwikkelingen of de doorwerking van eerder genomen bestuurlijke besluiten.

Meerjarenraming 2024-2026 als basis

In de kaderbrief 2024 zijn ontwikkelingen benoemd die aanvullend zijn op de vastgestelde meerjarenraming 2024-2026. De meerjarenraming 2024-2026 is onderdeel van de Begroting 2023 en voor zover bekend al onderdeel van de provinciale meerjarenbegrotingen. Doorlopende werkzaamheden die al onderdeel zijn van de jaarschijf 2024 uit de lopende begroting zijn in voorliggende kaderbrief dus niet nog eens opgenomen.

Focus in de samenwerking

Het IPO-bestuur heeft in 2022 het traject 'focus in de samenwerking' gestart. Bureau AEF heeft een advies aan het bestuur opgesteld. Na bespreking in de Staten en de Algemene Vergadering (AV) heeft het bestuur in maart 2023 besloten om:

1. kennis te nemen van het adviesrapport 'Naar meer slagvaardigheid' en de analyses te onderschrijven;
2. de 'laaghangend fruit'-maatregelen die passen bij scenario 0 te implementeren en daar waar nodig de interne werkwijze binnen de provincie op in te richten;
3. de algemeen directeur de opdracht te geven om in de bestuursvergadering van 11 mei 2023 met voorstellen te komen die invulling geven aan scenario 1 en daarbij scenario's 2 en 3 nader te verkennen.

Beleidskeuzes voor begrotingsjaar 2023 e.v.

Voor de begroting 2023 zijn er bestuurlijke prioriteiten gesteld en keuzes gemaakt die een effect hebben (gehad) op de meerjarenbegroting van IPO. De programma's Cultuur & Erfgoed en Kwaliteit Openbaar Bestuur (KOB) zijn, om een voorbeeld te noemen, in de begroting 2023 voor het laatst opgenomen en komen financieel vooralsnog – in lijn met het bestuursbesluit hierover - niet terug in de meerjarenbegroting 2024 e.v. In voorliggende kaderbrief, die de meerjarenbegroting 2024 – 2026 als uitgangspunt hanteert, komen deze programma's tekstueel wel aan de orde maar blijven ze financieel vooralsnog buiten de begroting 2024 e.v. Het nieuwe IPO-bestuur zal, mede op basis van de uitgebrachte adviezen van BAC's en bestuurlijke kopgroepen, en in samenhang met de uitwerking van het traject 'Focus in de samenwerking' door de algemeen directeur een nadere afweging maken over de taken en beleidsopgaven van het IPO voor 2024 en verder. Bij die afweging, voorzien rond de zomer 2023, zullen expliciet de financiële consequenties moeten worden meegewogen. De bestuursbesluiten zullen vervolgens in de (concept) begroting 2024 worden verwerkt.

IPSN

Tot en met de begroting 2023 is het programma IPSN opgenomen onder het programma Vitaal Platteland (VP). Met ingang van de begroting 2024 zal het IPSN als een apart programma worden gepresenteerd. Dit is overeenkomstig de zelfstandige opdracht van het programma en verbetert de verantwoording over en inzichtelijkheid in de binnen het programma uitgevoerde activiteiten op het stikstofdossier ten behoeve van de provincies.

Verdeelsleutels

In 2022 is gestart met het opstellen van een nieuwe methodiek voor de doorberekening van de lasten aan provincies. Dit heeft geleid tot een voorstel voor het hanteren van één verdeelsleutel voor alle onderdelen van de IPO-vereniging per begrotingsjaar 2024. Dit model is opgebouwd uit het gewogen gemiddelde van alle bijdragen van IPO-BIJ12 (percentage totale bijdrage IPO-BIJ12) gecombineerd met het IPO-bureau-verdeelpercentage. Deze beide percentages zijn verwerven tot één integraal percentage (mengpercentage IPO-bureau/IPO-BIJ12).

Het IPO-bestuur heeft in maart 2023 met dit voorstel ingestemd. Voor de begroting 2024 van IPO-bureau en IPO-BIJ12 zal deze nieuwe verdeel methodiek gehanteerd worden. Deze nieuwe methodiek zal niet leiden tot een wijziging van de nominale bijdrage per provincie aan de totale begroting van de IPO-vereniging.

Loon- en prijscompensatie

Voor de indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB), zoals opgenomen in de kerngegevenstabel raming maart 2023 (CEP 2023). Op basis hiervan indexeren we in 2024 de personele budgetten met 5,2%[1] en de materiële budgetten met 3,9%[2].

Financieel beeld kaderbrief

Uit deze kaderbrief blijkt wat het indicatieve financiële volume is van IPO-bureau en IPO-BIJ12 voor het komend begrotingsjaar 2024 en voor de jaren daarna. Dit volume is in de volgende tabel opgenomen.

	2023	2024	2025	2026	2027
I. Begroting IPO-bureau					
A. Omvang BGR 2023 incl. MJR (goedgekeurd)	29.430	29.335	29.904	30.553	30.553
1. Effect Voorjaarsnota 2023 voor 2023	0				
Doorwerking meerjarig effect VJN2023		0	0	0	0
B. Omvang BGR 2023 en MJR incl. VJN 2023	**29.430**	**29.335**	**29.904**	**30.553**	**30.553**
Totaal effect Kaderbrief 2024		-1.588	-1.453	-942	-86
C. Omvang BGR 2023 en MJR incl. KB2024	**29.430**	**27.747**	**28.451**	**29.611**	**30.467**
II. Begroting IPO-BIJ12					
Omvang BGR 2023 incl. MJR (goedgekeurd)	85.837	84.534	82.734	82.694	82.694
1. Effect Voorjaarsnota 2023 voor provincies	865				
Diverse baten in 2023	6.457				
Doorwerking meerjarig effect VJN2023		134	134	134	134
B. Omvang BGR 2023 en MJR incl. VJN 2024	**93.159**	**84.668**	**82.868**	**82.828**	**82.828**
Totaal effect Kaderbrief 2024		14.933	13.476	13.476	13.238
C. Omvang BGR 2023 en MJR incl. KB2024	**93.159**	**99.601**	**96.344**	**96.304**	**96.066**
Effect op provinciale bijdrage					
IPO-bureau	0	-1.588	-1.453	-942	-86
IPO-BIJ12	865	15.065	13.608	13.608	13.370
Totaal mutaties	**865**	**13.477**	**12.155**	**12.666**	**13.284**

x € 1.000

Naar de begroting 2024

[1] Kerngegevenstabel, regel "Loonvoet sector overheid"

[2] Kerngegevenstabel, regel "Prijs materiele overheidsconsumptie (imoc)"

De kaderbrief bevat de beleidsinhoudelijke en financiële uitgangspunten voor het komende begrotingsjaar. Voor voorliggende kaderbrief 2024 is, zoals hierboven uiteengezet is, gekozen voor een voornamelijk financieel-technische benadering. De begroting 2024 zal mede bepaald worden door nadere bestuurlijke besluitvorming over de Focus in de Samenwerking en mogelijk ook door beleidsinhoudelijke en financiële keuzes of her-prioritering van het nieuwe bestuur.

Financiële consequenties van bestuursvoorstellen, bijvoorbeeld ten aanzien van Focus in de Samenwerking maar mogelijk ook andere voorstellen, zullen helder moeten zijn. Besluiten van het bestuur met consequenties voor de begroting 2024 en verder zullen in de (concept) begroting 2024 worden verwerkt. Direct na de zomer wordt de begroting 2024 aan het IPO-bestuur aangeboden.

Hoofdstuk 3

IPO-bureau

1. Ruimtelijke ontwikkeling, waaronder waterbeheer en wonen

In de begroting zijn voor ROWW zes beleidsopgaves opgenomen:

1.1 Ruimtelijke ontwikkeling
1.2 Water
1.3 Wonen
1.4 Implementatie Omgevingswet
1.5 Beheerbijdrage Digitaal Stelsel Omgevingswet
1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium.

1.2 Beleidsopgave water

In het BO IHW is besloten om het waterkwaliteitsportaal de komende jaren te vervangen, want het huidige systeem is aan het eind van zijn technische levensduur. Van deze vernieuwing hebben ook provincies profijt ten aanzien van gebruiksgemak voor invoergegevens grondwater in kader van KRW, grip op de uitvoering van maatregelen uit stroomgebied beheersplannen en het leidt tot lagere beheerlasten op termijn. Dit vraagt om een investering van 350.000 euro per jaar voor de jaren 2024 en 2025, waaraan het IPO dan 38.000 euro conform de verdeelsleutel aan bijdraagt. Wij dekken deze extra lasten uit het budget voor nieuw beleid (zie programma 11).

Lasten 2023-2027

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1.1 Ruimtelijke ontwikkeling					
1.2 Water	38	38	38		
1.3 Wonen					
1.4 Implementatie Omgevingswet					
1.5 Digitaal Stelsel Omgevingswet					
1.6 Nederlands Hydrologisch Instrumentarium					
Totaal	**38**	**38**	**38**	**0**	**0**

x € 1.000

2. Milieu, Energie en Klimaat

In de begroting zijn voor Milieu, Energie en Klimaat 11 beleidsopgaves opgenomen:
2.1 Gezonde leefomgeving
2.2 Circulaire Economie
2.3 Klimaat en Energie
2.4 Omgevingsveiligheid
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet
2.6 Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal.
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord
2.9 Regionale Energie Strategie 2.0
2.11 Industrie en bedrijventerreinen
2.12 Warmtetransitie
2.13 Energie-infrastructuur.

Lasten 2023-2027

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
2.1 Gezonde leefomgeving					
2.2 Circulaire Economie					
2.3 Klimaat en Energie					
2.4 Omgevingsveiligheid					
2.5 VTH-stelsel en Omgevingswet					
2.6 Abonnementen/Kennisdeling/Internationaal					
2.7 Coördinatie Klimaatakkoord					
2.9 Regionale Energie Strategie 2.0					
2.11 Industrie en bedrijventerreinen					
2.12 Warmtetransitie					
2.13 Energie-infrastructuur					
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

3. Vitaal Platteland

In de begroting zijn voor Vitaal platteland negen beleidsopgaves opgenomen:
3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid
3.2 Duurzame Landbouw
3.3 Klimaatakkoord Landbouwgebruik
3.4 Programma Natuur
3.5 Natuurwetgeving
3.6 Faunabeheer
3.7 Natuurbeleid
3.8 EU-Biodiversiteit en Natura2000
3.9 Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN)

3.2 Duurzame Landbouw

Landbouw is een majeur thema dat raakt aan verschillende provinciale kerntaken. De interprovinciale inzet op landbouwbeleid is lange tijd op een basisniveau is ingevuld. Komende jaren zal het thema echter om meer inzet vragen.

Er vindt een grote verschuiving plaats in de rol- en verantwoordelijkheidsverdeling bij het landbouwbeleid tussen Rijk en provincies. Lange tijd lag het landbouwbeleid voornamelijk bij het Rijk. Waar het natuurbeleid werd gedecentraliseerd behield het Rijk bij landbouw in hoofdlijn de sturing op ontwikkeling en uitvoering van het landbouwbeleid. Die verdeling verschuift sterk. De gebiedsgerichte en regionale aanpak, gekoppeld aan andere opgaven als klimaat, natuur, water en vermindering van stikstofuitstoot, zorgen voor een steeds nadrukkelijkere rol en verantwoordelijkheid voor provincies in het landbouwbeleid. De verwachting is dat die rol in het NSP-GLB, het Landbouwakkoord en het NPLG nadere uitwerking krijgt.

Die verschuiving vraagt om nadere uitwerking en concretisering van afspraken, standpuntbepaling en belangenbehartiging, ook op gebied van EU- en nationale regelgeving die vragen om een stevigere inzet (bijvoorbeeld aanpassing mestwetgeving, nieuwe regels voor gewasbescherming). Ook voor het NSP-GLB is er sprake van een nieuwe governance met een nadrukkelijkere rol voor het IPO.

Bovengeschetste ontwikkeling betekent dat de IPO-organisatie een grotere inzet (capaciteit, werkbudget en beschikbare kennis) zal moeten leveren op het landbouwdossier dan voorheen. De afgelopen jaren was er sprake van extra budget voor de inhuur van extra menskracht (2 fte) voor de ontwikkeling van het GLB. Met de afronding van de ontwikkeling van het GLB is dat budget komen te vervallen. Daardoor moet het IPO momenteel met een kleinere bezetting invulling geven aan een opgave die groeit. Dit wordt deels ingevuld door een groter beroep te doen op provinciale capaciteit. Daarbij is ook meermaals gebleken dat het voor provincies niet altijd haalbaar is om capaciteit te leveren voor de gezamenlijke landbouwopgaven.

Deze ontwikkelingen betekenen dat er een noodzaak zal zijn om extra landbouwcapaciteit binnen de IPO-organisatie te organiseren. Op basis van de afspraken, die naar verwachting in het Landbouwakkoord dan wel NPLG worden gemaakt, zal in beeld worden gebracht welke extra inzet noodzakelijk is.

Consequenties als niet wordt gehonoreerd bij Begroting 2024
Provincies kunnen zich gezamenlijk onvoldoende voorbereiden op de ontwikkelingen en uitdagingen op het landbouwdossier en kunnen zich onvoldoende voorbereiden op ontwikkelingen in Den Haag, en op de beleidsinvulling die van provincies wordt verwacht. Dat zet ook druk op invulling en haalbaarheid van het provinciale beleid, waaronder de provinciale gebiedsprogramma's.

3.6 Faunabeheer

Het faunabeheer heeft meer dan ooit maatschappelijke aandacht, bijvoorbeeld door de komst van de wolf. Enerzijds leidt dit ertoe dat provincies meer tijd willen nemen om te komen tot een nieuw interprovinciaal wolvenplan, anderzijds verschillen provincies van mening over de wenselijkheid van de aanwezigheid en beschermbaarheid van de wolf en de aan het Rijk af te geven signalen daarover.

Er is extra urgentie op dit dossier gekomen door veranderingen in de systematiek van faunabeheer, onder meer door het sluiten van de jacht op schadeveroorzakende diersoorten als haas en konijn (n.a.v. aangenomen motie Tweede Kamer) en mogelijk in de toekomst ook voor houtduif en wilde eend.

Wat de financiële consequenties hiervan zullen zijn (directe schadevergoeding door toegenomen schade en uitvoeringskosten voor schadebestrijding en populatiebeheer) is nog niet in beeld gebracht (primaire verantwoordelijkheid tot impact-analyse ligt bij LNV) maar de verwachting is dat dit in de tientallen miljoenen per jaar kan gaan lopen. Indien blijkt dat extra inzet noodzakelijk is dan is de verwachting dat dit door provincies niet uit reguliere inzet menskracht geleverd kan worden, en dat aanvullende provinciale inzet noodzakelijk is. Daarnaast is de landelijke vrijstelling voor het beheer van de vos door de bestuursrechter vernietigd, hetgeen tot veel onduidelijkheid ten aanzien van de geldigheid van de vrijstelling voor andere soorten heeft geleid.

Strategische inzet faunabeheer o.a. t.b.v. beheersbaar houden van (kosten) faunaschade is een thema waarop provincies samen willen werken en daarom is dit ook een terugkerend thema in de BAC VP. Beheersbaarheid c.q. terug dringen kosten faunaschade is een langlopend thema, waar o.a. in wordt voorzien door verkenning naar alternatieve drempel-systematiek (eigen risico agrariër), getrokken door IPO-BIJ12 (oplevering voorzien in de loop van 2023).

Vooralsnog is het uitgangspunt dat de uitwerking van deze onderdelen via de bestaande begroting van Vitaal Platteland en IPO-BIJ12 wordt gerealiseerd. Indien extra capaciteit of inzet alsnog noodzakelijk blijkt te zijn dan zal dit in het kader van de P&C-cyclus in beeld worden gebracht.

Consequenties als niet wordt gehonoreerd bij Begroting 2024

Als bestaande capaciteit onvoldoende blijkt zal in de BAC VP een nadere prioritering moeten worden bepaald. Dit kan er bijvoorbeeld toe leiden dat gezamenlijke inzet op het beheersbaar houden van faunaschade pas op een later moment ingevoerd kan worden.

3.8 EU-biodiversiteit en Natura 2000

In EU-verband wordt gewerkt aan nieuwe kaders ten aanzien van natuurbescherming en natuurherstel. Met name een mogelijke uitbreiding van het verslechteringsverbod buiten Natura2000 kan grote invloed hebben op provinciale beleidsinvulling. Rijk en provincies zitten inhoudelijk op één lijn over de onwenselijkheid van een dergelijk verslechteringsverbod maar de lidstaat Nederland staat daar binnen Europa alleen in. Met LNV wordt gekeken naar alternatieven voor een vergunningstelsel om invulling te geven aan een eventueel verslechteringsverbod buiten Natura2000.

Tegelijkertijd is duidelijk dat implementatie van deze verordening om extra inzet zal vragen van de lidstaat, en daarmee ook van provincies, gezien hun beleids- en uitvoeringsverantwoordelijkheid voor het natuurbeleid.

De consequenties van de verordening, de extra inzet die nodig is op belangenbehartiging en gezamenlijke standpuntbepaling, en voor de implementatie van de verordening zal nog verder

worden uitgewerkt. Indien hiervoor extra capaciteit of inzet noodzakelijk is dan zal dit in het kader van de P&C-cyclus in beeld worden gebracht.

Consequenties als niet wordt gehonoreerd bij Begroting 2024

Provinciale inzet zal beperkt worden ingebracht, waardoor de implementatie van de wetgeving voor individuele provincies mogelijk tot extra inzet zal leiden.

3.9 Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN)

Zoals in hoofdstuk 2 is aangegeven zal het IPSN met ingang van de begroting 2024 als apart programma worden gepresenteerd.

Lasten 2023-2027

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
3.1 Gemeenschappelijk Landbouwbeleid					
3.2 Duurzame Landbouw					
3.3 Klimaatakkoord Landbouwgebruik					
3.4 Programma Natuur					
3.5 Natuurwetgeving					
3.6 Faunabeheer					
3.7 Natuurbeleid					
3.8 Natura 2000 en EU-Biodiversiteit					
3.9 Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur					
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

4. Mobiliteit

In de begroting zijn voor Mobiliteit zes beleidsopgaves opgenomen:

4.1 Duurzame Mobiliteit
4.2 Openbaar vervoer
4.3 Verkeersveiligheid
4.4 Fiets
4.5 KpVV
4.6 Goederenvervoer & Logistiek.

4.5 KpVV

Het IPO-bestuur heeft 9 februari 2023 besloten het KpVV-programma per 1 januari 2024 via een begrotingssubsidie te financieren. De begrotingssubsidies worden door de provincies direct aan CROW-KpVV verstrekt. Dit heeft als gevolg dat de begroting van het IPO in 2024 niet meer zal worden belast met het hiermee verbonden budget van 1,8 miljoen.

Lasten 2023-2027

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
4.1 Duurzame Mobiliteit					
4.2 Openbaar vervoer					
4.3 Verkeersveiligheid					
4.4 Fiets					
4.5 Kennisplatform Verkeer en Vervoer		-1.800	-1.800	-1.800	-1.800
4.6 Goederenvervoer & Logistiek					
Totaal	**0**	**-1.800**	**-1.800**	**-1.800**	**-1.800**

x € 1.000

5. Regionale economie

In de begroting zijn voor Regionale economie zes beleidsopgaves opgenomen:
5.1 Agenda Samenhangend Investeren
5.2 Regionale Arbeidsmarkt, Human Capital
5.3 Circulaire Economie
5.4 Europees Regionaal Beleid
5.5 Digitalisering Regionale Economie
5.7 Ruimtelijke economie

Er zijn geen bijzonderheden voor dit programma.

Lasten 2023-2027

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
5.1 Agenda Samenhangend Investeren					
5.2 Regionale Arbeidsmarkt/Human capital					
5.3 Circulaire Economie					
5.4 Europees regionaal beleid					
5.5 Digitalisering Regionale Economie					
5.7 Ruimtelijke economie					
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

6. Cultuur en erfgoed

Voor de begroting 2023 zijn er bestuurlijke prioriteiten gesteld en keuzes gemaakt die een effect hebben op de meerjarenbegroting van IPO. Het programma Cultuur & Erfgoed is financieel niet opgenomen in de meerjarenbegroting 2024 e.v. Cultuur & Erfgoed maakt derhalve geen deel uit van deze (financieel-technisch ingestoken) kaderbrief. Het nieuwe bestuur zal echter nog wel een nadere afweging maken over de taken en beleidsopgaven van het IPO voor 2024 en verder. Cultuur & Erfgoed maakt onderdeel uit van deze nadere bestuurlijke afweging. Dit is in lijn met de bestuurlijke afspraken rondom de focus in de samenwerking, zoals hiervoor ook aangegeven.

Lasten 2023-2027

Niet van toepassing

7. Financiën en Openbaar bestuur

Het voorstel is om dit programma in de begroting 2024 te hernoemen naar Financiën en Openbaar bestuur. Binnen dit programma brengen we in de begroting 2024 dan taken onder die samenhangen met consultaties en wetgevingstrajecten en onderwerpen/activiteiten die inzetten op versterking en waarborging van goede interbestuurlijke verhoudingen in het openbaar bestuur in Nederland. Ook de financiële afhandeling van de compensatie Zeeland tot – conform de bestuurlijke afspraak – de implementatie van de herijking van het verdeelmodel Provinciefonds brengen we vanaf de begroting 2024 onder in dit programma. Hiermee gaat het om de huidige begrotingsonderdelen 7.1, 7.2.2, 7.4 en 10.4. Er is met deze wijziging in de indeling van de begroting 2024 geen sprake van financiële bijstelling van de begroting.

Het huidige programma 7: Kwaliteit openbaar bestuur in de begroting 2023 en de meerjarenbegroting zoals we die tot op heden kennen, telt vijf beleidsopgaves:
7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten
7.2 Lerend netwerk en uitwisseling ‘best practices’
7.4 Overheidsfinanciën
7.5 Vitale vereniging
7.6 Europa

Lasten 2023-2027

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
7.1 Consultatie- en wetgevingstrajecten					
7.2 Provinciale rol in de ruimte					
7.4 Financiële verhoudingen					
7.5 Vitale vereniging					
7.6 Europa					
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

8. Werkgeverszaken

In de begroting zijn voor Werkgeverszaken drie beleidsopgaves opgenomen:
8.1 CAO
8.2 Rechtspositie politiek ambtsdragers en integraliteit
8.3 Ontwikkelen en borgen goed publiek werkgeverschap.

Lasten 2023-2027

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
8.1 CAO					
8.2 Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers					
8.3 Doorontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap					
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

9. Verenigingszaken

Het voorstel is om in de begroting 2024 een nieuw programma Verenigingszaken op te nemen. Hieronder scharen we activiteiten als evenementen, bijeenkomsten en vergaderingen in het belang van de gezamenlijkheid, van de samenwerking en van de kennisuitwisseling. Dit betreft bijeenkomsten met en voor de Statenleden, de Algemene Vergadering (AV), de Colleges van Gedeputeerde Staten, de commissies, en het bestuur. Het gaat om de huidige programma's 7.5.1 en 7.5.2 uit de begroting 2023 e.v. De output van het programma 7.5.3. in de lopende begroting was expliciet gericht op de verkiezingen in 2023. Die specifieke doelstelling vervalt voor de begroting 2024. De bijbehorende output voortvloeiend uit de verkiezingen, zoals nieuwe Algemene Vergadering (AV), nieuwe commissies, bestuur, versterkte samenwerking met de Staten ook in 2024 gebaat bij (door-)ontwikkeling. Deze output is integraal onderdeel van de voorziene output bij Verenigingszaken. Er is met deze wijziging in de indeling van de begroting 2024 geen sprake van financiële bijstelling van de begroting.

10. Digitalisering

In de begroting zijn voor de Interprovinciale Digitale Agenda drie beleidsopgaves opgenomen:
10.1 Afhechting programma Interprovinciale Digitale Agenda
10.2 Activiteiten passend in profiel IPO-BIJ12
10.3 Belangenbehartiging digitalisering

De bestuurlijk kopgroep Digitalisering is conform bestuurlijke afspraak en planning begin 2023 opgehouden te bestaan. De taken en opgaven rondom digitalisering zijn hiermee voor provincies vanzelfsprekend niet opeens afgerond. De kopgroep heeft hierover een advies aan het IPO-bestuur opgesteld. Het bestuur zal – in het kader van de uitwerking van AEF – ook nader spreken over de manier waarop taken rondom digitalisering door de provincies zelf en via IPO in de komende jaren worden opgepakt.

Lasten 2023-2027

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
10.1 Afhechting programma Interprovinciale Digitale Agenda					
10.2 Activiteiten passend in profiel BIJ12					
10.3 Belangenbehartiging digitalisering					
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

x € 1.000

11. Bestuurszaken

Het voorstel is om in de begroting 2024 een nieuw programma Bestuurszaken op te nemen. Hieronder scharen we werkzaamheden ten behoeve van de samenhang en samenwerking tussen de grote transities in de fysieke leefomgeving, mede in samenwerking met de andere koepels en het rijk, inclusief de gebiedsgerichte aanpak. Binnen het kader van deze provinciale rol in de ruimte valt hieronder ook de kennisfunctie en het versterken van het leerproces. Daarnaast brengen we in dit programma de intensivering van de samenwerking tussen IPO en HNP onder. Daaronder valt in elk geval ook de inhoudelijke afstemming met het HNP en de Europese dossiers van de vereniging, de onderlinge afstemming van werkzaamheden en de (gezamenlijke) Europese belangenbehartiging. Hiermee gaat het om de huidige begrotingsonderdelen 7.2.1, 7.2.3 en 7.6. Er is met deze wijziging in de indeling van de begroting 2024 geen sprake van financiële bijstelling van de begroting.

In het programma Overig staan een aantal onderwerpen die niet bij de overige programma's zijn onder te brengen.

11.1 Werkbudget en budget voor nieuw beleid
11.2 Stelpost L&P-compensatie
11.4 Compensatie Zeeland

11.1 Werkbudget en budget voor nieuw beleid

We hebben bij beleidsopgave 1.2 Water aangegeven dat we de hogere lasten binnen die beleidsopgave (€ 38.000 in 2024 en 2025) willen dekken ten laste van het budget voor nieuw beleid. Dat budget is geraamd binnen dit programma. Voor nieuw beleid resteert daarmee in 2024 € 376.000, € 830.000 in 2025 en € 819.000 vanaf 2026.

11.2 Stelpost L&P-compensatie

Voor de indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB), zoals opgenomen in de kerngegevenstabel raming maart 2023 (CEP 2023). Op basis hiervan indexeren we in 2024 de personele budgetten met 5,2%[3] en de materiële budgetten met 3,9%[4]. In onze meerjarenramingen hebben wij (op basis van de kerngegevens maart 2022) via een stelpost rekening gehouden met een indexatie van 3,6% voor personele budgetten en 2,3% voor materiele budgetten, met uitzondering van de bedrijfsvoering budgetten.

De hogere percentages resulteren ten opzichte van de reeds opgenomen stelpost in een financieel effect van € 0,21 miljoen in 2024 oplopend naar € 1,71 miljoen in 2027. In de Begroting 2024 rekenen wij de indexatie exact door.

Consequenties als niet wordt gehonoreerd bij Begroting 2024

Het niet honoreren van de indexering is feitelijk een bezuiniging. Dit zal op den duur leiden tot het niet kunnen realiseren van de opgaven. Provincies worden via het accres naast volumeontwikkelingen van het Rijksuitgavenniveau tevens gecompenseerd voor loon- en prijsstijgingen.

[3] Kerngegevenstabel, regel "Loonvoet sector overheid"
[4] Kerngegevenstabel, regel "Prijs materiele overheidsconsumptie (imoc)"

Lasten 2023-2027

Beleidsopgave	VJN 2023	Kaderbrief 2024	2025	2026	2027
11.1 Werkbudget & Budget voor Nieuw Beleid					
* Ten laste van werkbudget	-38				
* Ten laste van budget voor nieuw beleid		-38	-38		
11.2 Stelpost L&P-compensatie		212	347	858	1.714
11.4 Compensatie Zeeland					
Totaal	**-38**	**174**	**309**	**858**	**1.714**

x € 1.000

12. Financieel totaalbeeld IPO-bureau

In de voorgaande hoofdstukken komen enkele ontwikkelingen aan de orde waarvan de financiële gevolgen in dit hoofdstuk op programmaniveau samengebracht worden.

		Kaderbrief			
Beleidsopgave	**VJN 2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1. ROWW	38	38	38	0	0
2. Milieu, Energie en Klimaat	0	0	0	0	0
3. Vitaal Platteland	0	0	0	0	0
4. Mobiliteit	0	-1.800	-1.800	-1.800	-1.800
5. Regionale Economie	0	0	0	0	0
6. Cultuur	0	0	0	0	0
7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	0	0	0	0	0
8. Werkgeverszaken	0	0	0	0	0
9. Verenigingszaken	0	0	0	0	0
10. Interprovinciale Digitale Agenda	0	0	0	0	0
11. Overig	-38	174	309	858	1.714
Totaal	**0**	**-1.588**	**-1.453**	**-942**	**-86**

x € 1.000

Op basis van de bovenstaande tabel kan geconcludeerd worden dat de lasten voor IPO-bureau ten opzichte van de meerjarenraming 2024 gaan afnemen met € 1,6 miljoen. De mutaties binnen de lasten is toegelicht bij de diverse programma's.

Indicatie volume IPO-bureau Begroting 2024

Met deze kaderbrief wordt een indicatie gegeven van het financiële volume van de IPO-bureau voor het komend begrotingsjaar. De indicatie is in het financieel overzicht hierna weergegeven.

- Vertrekpunt is de goedgekeurde omvang van de Meerjarenraming 2024-2026 bij de IPO Begroting 2023 (zie A.).
- Vervolgens is hieraan het (meerjarig) effect van de voorstellen uit de Voorjaarsnota 2023 toegevoegd (zie 1.). Omdat het effect van de Voorjaarsnota 2023 per saldo budgetneutraal is, wijzigt de omvang van de begroting niet (zie B.).
- Rekening houdend met de totaaleffecten van de voorstellen in deze kaderbrief, ontstaat een indicatie van de begrotingsomvang voor 2024 (€ 27,7 miljoen) (zie C.).

	2023	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
I. Begroting IPO-bureau					
A. Omvang BGR 2023 incl. MJR (goedgekeurd)	29.430	29.335	29.904	30.553	30.553
1. Effect Voorjaarsnota 2023 voor 2023	0				
Doorwerking meerjarig effect VJN2023		0	0	0	0
B. Omvang BGR 2023 en MJR incl. VJN 2023	**29.430**	**29.335**	**29.904**	**30.553**	**30.553**
Totaal effect Kaderbrief 2024		-1.588	-1.453	-942	-86
C. Omvang BGR 2023 en MJR incl. KB2024	**29.430**	**27.747**	**28.451**	**29.611**	**30.467**

x € 1.000

In de Begroting 2023 (incl. meerjarenraming 2024-2026) hadden we een grafiek opgenomen waarin het verloop van de Begroting 2023 meerjarig was weergegeven. Aan die grafiek hebben wij het financieel beeld inclusief de gevolgen van de kaderbrief toegevoegd.

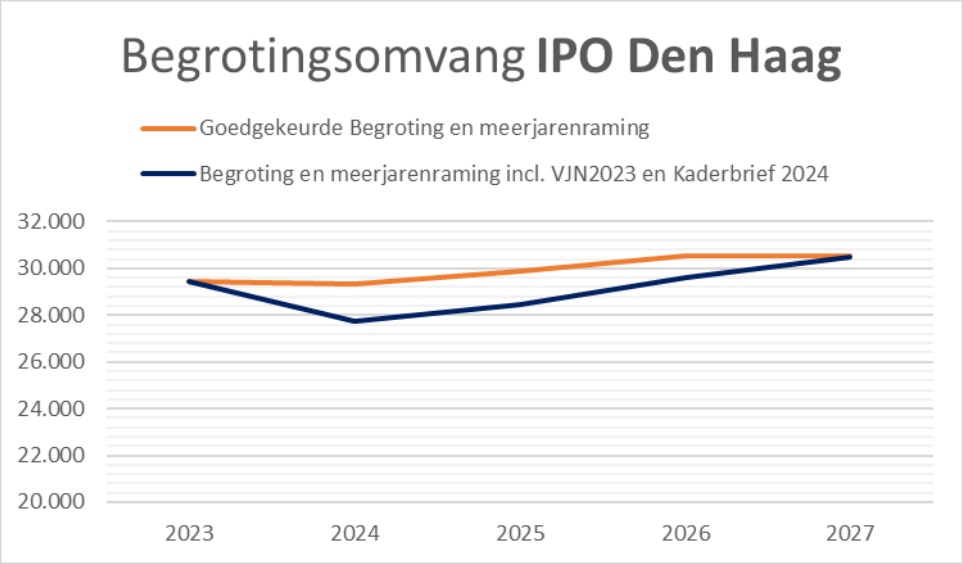

Verdeling bijdragen per provincie
In bijlage 1 bij deze kaderbrief is de jaarschijf 2024 vertaald in de bijdragen per provincie voor IPO-bureau. Ter vergelijking is ook het bedrag opgenomen uit de IPO Meerjarenraming 2024-2026.

Hoofdstuk 4

IPO-BIJ12

IPO-BIJ12

Het jaarplan/begroting van IPO-BIJ12 bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Expertiseteam Stikstof en Natura 2000
2. Natuurinformatie en Natuurbeheer
3. Faunazaken
4. Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG)
5. Drugsafvaldumpingen
6. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)
7. Interne organisatie.

Deze kaderbrief bevat onderwerpen en ontwikkelingen die (pas) vanaf 2024 gaan spelen bij IPO-BIJ12 en voor zover ze op dit moment zijn te voorzien. Deels gaat het om ontwikkelingen die zijn gestart in 2022 en/of 2023 en zijn genoemd in de Voorjaarsnota 2023. Voor een aantal van deze ontwikkelingen worden wijzigingen voorgesteld voor de Begroting 2024. Al deze wijzigingen zijn in het voortraject afgestemd met de provincies en hebben vaak een meerjarig karakter. De wijzigingen zijn noodzakelijk voor de uitvoering van de werkzaamheden die IPO-BIJ12 in opdracht van de provincies uitvoert. Voor een aantal van deze ontwikkelingen worden in de voorjaarsnota wijzigingen voorgesteld voor de Begroting 2024. Een aantal van de wijzigingen werken (al dan niet structureel) door in de begroting van 2024. Ook deze zijn toegelicht in de voorjaarsnota.

Samenvatting begrotingswijzigingen

Wijzigingen begroting 2024 e.v.

		Kaderbrief			
Organistaie onderdeel onderwerp	VJN	2024	2025	2026	2027
2. Interne organisatie					
0,0 Indexatie 2024 personele kosten 5,2%		206	206	206	206
0,0 Indexatie 2024 materiële overheidsconsumptie (imoc): 3,9%		122	122	122	122
2.1 Gevolgen CAO 2022	477-	477-	477-	477-	477-
2.2 Formatieplaats directiesecretaresse	9	9	9	9	9
2.3 Formatieplaats directiesecretaresse IPSN	80	80	80	80	80
2.4 Budget neutrale verschuiving SN2000	51	51	51	51	51
2.5 Ontwikkeling kosten schade wolven	44	44	44	44	44
VJN 2.7 Wet Digitale Overheid	200				
Totaal 2. Interne organisatie	**94-**	**34**	**34**	**34**	**34**
3. Stikstof en Natura 2000					
0,0 Indexatie 2024 personele kosten 5,2%		84	84	84	84
0,0 Indexatie 2024 materiële overheidsconsumptie (imoc): 3,9%		324	324	324	324
2.1 Gevolgen CAO 2022	75	75	75	75	75
3.2 Budget neutrale verschuiving SN2000	51-	51-	51-	51-	51-
3.3 Formatieplaats directiesecretaresse IPSN	80-	80-	80-	80-	80-
VJN 3.2 Informatiepunt AERIUS	852				
VJN 3.2 Gebruikersregisseur AERIUS	358				
Totaal 3. Stikstof en Natura 2000	**1.154**	**353**	**353**	**353**	**353**
4. Natuurinformatie en Natuurbeheer					
0,0 Indexatie 2024 personele kosten 5,2%		182	182	182	182
0,0 Indexatie 2024 materiële overheidsconsumptie (imoc): 3,9%		360	360	360	360
2.1 Gevolgen CAO 2022	166	166	166	166	166
2.2 Formatieplaats directiesecretaresse	9	9	9	9	9
4.2 Uitvoeringsprogramma Natuur - Kennisontwikkeling natuur	529	404	390		
6.6 Verschuiving middelen en functies van NINB naar GBO	343-	343-	343-	343-	343-
VJN 4.2 Uitvoeringsprogramma Natuur – verbetering natuurinformatie 'Vł	2.146				
Totaal 4. Natuurinformatie en Natuurbeheer	**2.506**	**776**	**762**	**372**	**372**
5. Faunazaken					
0,0 Indexatie 2024 personele kosten 5,2%		80	80	80	80
0,0 Indexatie 2024 materiële overheidsconsumptie (imoc): 3,9%		61	61	61	61
2.1 Gevolgen CAO 2022	62	62	62	62	62
5.1 Open-eind-regeling afhandelen faunaschades		10.737	10.737	10.737	10.737
5.2 AEWA		285			
5.3 Ontwikkeling kosten schade wolven	80	80	80	80	80
Totaal 5. Faunazaken	**142**	**11.305**	**11.020**	**11.020**	**11.020**
Drugsafvaldumpingen					
VJN 6.1 Middelen 2021 en 2022	778				
VJN 6.1 Subsidieregeling drugsafvaldumpingen	1.500				
Totaal Drugsafvaldumpingen	**2.278**				
6. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)					
0,0 Indexatie 2024 personele kosten 5,2%		252	252	252	252
0,0 Indexatie 2024 materiële overheidsconsumptie (imoc): 3,9%		233	233	233	233
2.1 Gevolgen CAO 2022	147	147	147	147	147
6.1 Vereenvoudiging en uniformering applicatielandschap (rationalisatie)		1.200			
6.2 Technisch beheer ICT – indexering	50	50	50	50	50
6,4 Archeodepot	28	28	28	28	28
6,5 Landelijk Zwemwater Register	46	46	46	46	46
6.6 Verschuiving middelen en functies van NINB naar GBO	343	343	343	343	343
6.7 Web-bvb	131-	131-	131-	131-	131-
6.8 LVO (landelijke voorziening overstromingsinformatie)		110	238	238	
6.9 CDS - Uitbreiding INSPIRE met high value datasets		250	250	250	250
6.10 Informatieveiligheid (security)		300	300	300	300
6.11 Ontwikkelingen beeldmateriaal (BM5)		100			
VJN 7.4 Vereenvoudigen en uniformeren applicatielandschap	650				
VJN 7.8 Landelijk Grondwaterregister	175				
Totaal 6. Gemeenschappelijke beheer organisatie (GBO-provincies)	**1.308**	**2.928**	**1.756**	**1.756**	**1.518**
AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)					
0,0 Indexatie 2024 personele kosten 5,2%		33	33	33	33
0,0 Indexatie 2024 materiële overheidsconsumptie (imoc): 3,9%		14	14	14	14
2.1 Gevolgen CAO 2022	27	27	27	27	27
Totaal AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)	**27**	**74**	**74**	**74**	**74**
Totaal effect	**7.322**	**15.469**	**13.998**	**13.608**	**13.370**
4.2 Uitvoeringsprogramma Natuur - Kennisontwikkeling natuur	529	404	390		
VJN 3.2 Informatiepunt AERIUS	852				
VJN 3.2 Gebruikersregisseur AERIUS	358				
VJN 4.2 Uitvoeringsprogramma Natuur – verbetering natuurinformatie 'Vł	2.146				
VJN 6.1 Subsidieregeling drugsafvaldumpingen	1.500				
VJN 6.1 Middelen 2021 en 2022	778				
VJN 7.10 Subsidies	294				
Totaal effect ten laste van provincies	**865**	**15.065**	**13.608**	**13.608**	**13.370**

De nummers voor de onderwerpen in de tabel corresponderen met de hoofdstuk- en alineanummers bij de tekstuele uitleg in deze kaderbrief onderdeel IPO-BIJ12.

1. Profiel IPO-BIJ12

BIJ12 is onderdeel van de vereniging IPO. IPO-BIJ12 voert structurele werkzaamheden uit voor de ondersteuning van de provincies bij de uitvoering van gemeenschappelijke opgaven, voornamelijk in het domein van de transitie natuur en stikstof. In mandaat van de 12 provincies voert IPO-BIJ12 twee wettelijke regelingen uit: de afhandeling van de faunaschades en de Subsidieregeling opruiming drugsafval. IPO-BIJ12 verbindt de provincies met expertise en ondersteunt provinciale commissies, zoals de Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG) en de Stichting Certificering.

Als onderdeel van onze taken verwerken wij gegevens tot betrouwbare informatie op basis waarvan provincies besluiten kunnen nemen. Dit draagt bij aan de versterking van de informatiepositie van provincies. De kracht van IPO-BIJ12 ligt in de versterking van de provincies op de gemeenschappelijke opgaven: uitvoering van regelingen, ondersteunen van de provincies met kennis, uniformering en standaardisering van gegevens en informatie.

IPO-BIJ12 is georganiseerd in vier inhoudelijke units: Expertiseteam Stikstof en Natura 2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken en ACSG en Gemeenschappelijke Beheer Organisatie. Deze worden ondersteund door de unit Bedrijfsvoering. IPO-BIJ12 is gevestigd in Utrecht.

Aan alle opdrachten en taken die IPO-BIJ12 uitvoert, liggen wettelijke taken of (inter)bestuurlijke afspraken ten grondslag. De werkzaamheden van IPO-BIJ12 zijn structureel van aard en hebben financiële en kwalitatieve meerwaarde voor de provincies.

2. Directie en Bedrijfsvoering

2.1 Gevolgen CAO 2022

Bij het vaststellen van de IPO-BIJ12-begroting 2023 is rekening gehouden met de CAO-verhogingen van 2022. Het extra structureel benodigd budget van € 660.000 is in de Begroting 2023 toegevoegd bij Interne organisatie. Dit budget wordt herverdeeld over de units van IPO-BIJ12. Dit zijn budget neutrale verschuivingen.

2.2 Formatieplaats directiesecretaresse

Door de uitbreiding en verzwaring van de taken van de directiesecretaresse is deze geherwaardeerd. Deze herwaardering leidt tot een extra structureel benodigd budget van € 8.575 bij zowel Interne Organisatie als bij de unit NINB.

2.3 Formatieplaats directiesecretaresse IPSN

De functie van directiesecretaresse IPSN wordt structureel ingevuld. Hiervoor wordt deze formatieplaats structureel toegevoegd aan de formatie van de unit Bedrijfsvoering. Dit betekent een structureel budget neutrale verschuiving van € 80.000 van het budget voor IPSN van de unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 naar de unit Bedrijfsvoering.

2.4 Budget neutrale verschuiving Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

De unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 heeft behoefte aan extra ondersteuning vanuit de discipline Communicatie. Hiervoor wordt budget (€ 51.000) structureel overgeheveld van het uitvoeringsbudget van de unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 naar de unit Bedrijfsvoering.

2.5 Communicatie wolf

Voor communicatie m.b.t. de wolf wordt structureel 0,5 fte communicatie capaciteit (€ 44.000) toegevoegd aan de formatie van de unit Bedrijfsvoering (zie ook Voorjaarsnota paragraaf 5.2 Ontwikkeling kosten door schade wolven).

3. Expertiseteam Stikstof en Natura 2000

3.1. Gebruikersregisseur AERIUS

Voor gebruikersregie AERIUS en voor het Informatiepunt ontvangt IPO-BIJ12 voor 2023 subsidie van het ministerie van LNV. Het is de bedoeling van LNV en IPO-BIJ12 om hier een langjarige financiering van te maken. De medefinanciering vanuit LNV is akkoord bevonden door het IPO-bestuur in de vergadering van 15 december 2022. Het betreft een subsidiebedrag van € 851.750 voor het Informatiepunt en van € 358.400 voor gebruikersregie AERIUS. De verantwoording over de besteding van deze budgetten vindt rechtstreeks aan het ministerie van LNV plaats en wordt ter informatie meegenomen in de P&C-cyclus van de IPO-vereniging.

3.2 Adviseur Communicatie bij Bedrijfsvoering

De Unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 hevelt per 2023 structureel de kosten voor 0,5 fte schaal 11 vanuit het uitvoeringsbudget over naar het P-budget voor Bedrijfsvoering. Het betreft een bedrag van € 51.000.

3.3 Directiesecretaresse IPSN

De functie van directiesecretaresse IPSN wordt structureel ingevuld en toegevoegd aan de formatie van Bedrijfsvoering (zie ook paragraaf 2.2). Dit betekent een structureel budget neutrale verschuiving van € 80.000 van het budget IPSN bij de unit Expertiseteam Stikstof en Natura 2000 naar de unit Bedrijfsvoering.

4. Natuurinformatie en Natuurbeheer

De ondersteuning van de provincies bij hun taken op het gebied van natuurinformatie en natuurbeheer wordt in 2024 voortgezet. IPO-BIJ12 biedt de provincies daarbij meerwaarde door een efficiënte uitvoering van taken die alle 12 provincies ondersteunen, waaronder landelijke informatieproducten, methodieken en de gezamenlijke aanbesteding van monitoring en onderzoek. Tevens biedt IPO-BIJ12 de provincies ondersteuning met kennis over natuurbeleid, natuurinformatie en natuurbeheer.

Vooruitkijkend naar 2024 zien wij de volgende ontwikkelingen die op termijn kunnen leiden tot wijziging van taken. Deze zullen in beginsel opgevangen worden binnen de bestaande financiële kaders. Waar dat niet mogelijk is zullen wij daar bestuurlijke besluitvorming voor voorbereiden:

- Versterking van de verantwoording van het natuurbeheer in het kader van het Subsidiestelsel Natuur en Landschap door extra inzet op audits van gecertificeerde beheerders en een verbetering van de aansluiting van natuurinformatie op de evaluatie van natuurbeheer.
- Bijdragen aan verbeterde natuurinformatie ten behoeve van de uitvoering van wettelijke taken op het gebied van natuurbeheer, waaronder de aanpak stikstof, en de verantwoording over de natuurdoelen in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied en het beheer van invasieve exoten.

4.1 Uitvoeringsprogramma Natuur – verbetering natuurinformatie ‘VHR compleet'

Verbetering van natuurinformatie voor beleidsvorming, verantwoording en uitvoering van wettelijke taken is onderdeel van de opgave van het Uitvoeringsprogramma Natuur. Eind 2022 hebben

provincies en rijk in bestuurlijk overleg de nadere invulling van deze opgave vastgesteld conform scenario ‘VHR compleet’.

Eind 2022 heeft LNV-middelen beschikbaar gesteld via een subsidie voor de uitvoering van afspraken in het Bestuurlijk Overleg Natuur, betreffende maatregelen voor versterking van de monitoring. Deze middelen zullen deels in 2024 worden besteed, afhankelijk van besluitvorming in het IPO-bestuur.

4.2 Uitvoeringsprogramma Natuur - Kennisontwikkeling natuur

Eind 2020 hebben de provincies en het rijk het Uitvoeringsprogramma Natuur vastgesteld. Onderdeel daarvan zijn opgaven voor kennisontwikkeling voor natuurbeheer en natuurherstel. Ter uitvoering hiervan heeft IPO-BIJ12 eind 2022 een subsidie van het ministerie van LNV ontvangen voor aanvullende financiering kennisontwikkeling natuur (OBN UPN) van € 1.322.900. In de jaarrekening is hiervoor een voorziening getroffen van € 1.322.900. Deze middelen worden ingezet in de periode 2023 – 2025.

5. Faunazaken

5.1 Aanpassing tegemoetkoming Faunaschade

De raming van de open-eind-regeling afhandelen faunaschades is in het Jaarplan 2023 vastgesteld op ongeveer € 42 miljoen. De raming bestaat uit de vergoedingen die grondgebruikers krijgen op basis van het provinciale faunaschade beleid (tegemoetkomingen faunaschade, edelherten- en ganzenregeling en dassenovereenkomsten). Ook vallen de taxatiekosten, die worden gemaakt om de hoogte van de faunaschade vast te stellen, hieronder. De kosten zijn o.a. afhankelijk van het faunaschade beleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de hoogte van de schade en de gewasprijs.

De begroting 2024 wordt op basis van de huidige inzichten en de raming van de open-eind-regeling geactualiseerd. Hierbij is gebruik gemaakt van de tegemoetkomingen voor gewas en vee en de daarbij behorende taxatiekosten van 2022. De definitieve cijfers voor 2022 worden in april verwacht en worden besproken in de BAC VP.

Voor vaststelling van de definitieve begroting zal het actuele beeld van het aantal aanvragen en de prijs van de droge stof prijs voor gras (die dit voorjaar bekend zijn) worden verwerkt in de definitieve cijfers. Voor de kaderbrief wordt het bedrag voor 2024 geschat op ongeveer € 52 miljoen (zie onderstaande tabel).

Prognose tegemoetkomingen 2024

Prognose beleidsjaar 2023 obv werkelijke kosten 2022								
Provincies	**Tegemoetkomingsschade**	**Taxatie**	**Leges**	**Leges retour**	**Ganzen-subsidies**	**Wolf**	**Edelhert-regeling**	**Totaal**
Groningen	1.488	96	1	25	72	4	-	**1.627**
Fryslân	12.593	764	14	216	85	92	-	**13.148**
Drenthe	1.112	227	37	47	9	273	-	**1.066**
Overijssel	2.403	230	131	111	-	33	-	**2.619**
Gelderland	4.456	737	254	176	427	79	60	**5.679**
Utrecht	3.976	293	148	121	103	1	-	**4.398**
Noord-Hollanc	12.795	727	174	344	174	-	-	**13.526**
Zuid-Holland	5.357	371	164	191	25	-	-	**5.726**
Zeeland	1.856	195	85	92	58	9	-	**2.094**
Noord-Braban	622	168	5	40	8	101	-	**661**
Limburg	1.250	327	-	-	-	16	-	**1.562**
Flevoland	560	32	8	10	-	5	-	**585**
Totaal	**48.469**	**4.168**	**1.020**	**1.373**	**960**	**613**	**60**	**52.692**

5.2. AEWA

Provincies nemen deel aan de internationale ganzenaanpak onder de vlag van AEWA. Voor deze deelname wordt voor 2021-2024 een contributie gevraagd. Met de huidige onderzoeksvoorstellen (zie hierna) is een totaalbedrag gemoeid van € 1.482.163 excl. btw voor vier jaar. Het Rijk betaalt hiervan € 379.170 excl. btw. Voor de provincies rest dus een bedrag van € 1.102.993 over een periode van vier jaar.
De AAC VP heeft in 2021 positief geadviseerd over dit voorstel, alleen is de financiering niet geregeld. De provincie Friesland heeft gevraagd om dit alsnog via de begroting van IPO-BIJ12 te regelen in 2024.

Anders dan bij de besluitvorming over de contributie aan AEWA en de onderzoeksvoorstellen voor 2017-2020 wordt voor 2024 de op 23 maart 2023 door het IPO-bestuur vastgestelde nieuwe verdeelsleutel gehanteerd. De kostenverdeling die hieruit volgt staat in tabel 3.

Tabel 3: Verdeling kosten onderzoek + contributie EGMP 2021-2024 over provincies volgens Jansen-2 en Jansen-3 (2021-2023) en de nieuwe verdeelsleutel (2024)						
Provincie		**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**Totaal**
Drenthe	11,00%	€ 33.472	€ 35.612	€ 30.590	€ 31.335	€ 131.009
Flevoland	2,30%	€ 6.999	€ 7.446	€ 6.396	€ 6.552	€ 27.393
Friesland	10,40%	€ 31.646	€ 33.669	€ 28.922	€ 29.626	€ 123.863
Gelderland	11,30%	€ 34.385	€ 36.583	€ 31.425	€ 32.190	€ 134.582
Groningen	5,50%	€ 16.736	€ 17.806	€ 15.295	€ 15.668	€ 65.505
Limburg	8,70%	€ 26.473	€ 28.166	€ 24.194	€ 24.783	€ 103.616
Noord-Brabant	15,60%	€ 47.469	€ 50.504	€ 43.383	€ 44.439	€ 185.795
Noord-Holland	7,80%	€ 23.735	€ 25.252	€ 21.691	€ 22.220	€ 92.897
Overijssel	10,70%	€ 32.559	€ 34.640	€ 29.756	€ 30.481	€ 127.436
Utrecht	5,20%	€ 15.823	€ 16.835	€ 14.461	€ 14.813	€ 61.932
Zeeland	4,30%	€ 13.084	€ 13.921	€ 11.958	€ 12.249	€ 51.213
Zuid-Holland	7,20%	€ 21.909	€ 23.309	€ 20.023	€ 20.510	€ 85.751
Totaal onderzoek		**€ 282.290**	**€ 301.743**	**€ 256.095**	**€ 262.865**	**€ 1.102.993**
Contributie		**€ 22.000**	**€ 22.000**	**€ 22.000**	**€ 22.000**	**€ 88.000**
TOTAAL		**€ 304.290**	**€ 323.743**	**€ 278.095**	**€ 284.865**	**€ 1.190.993**

5.3 Ontwikkeling kosten schade door wolven

De BAC VP heeft op 26 januari 2023 ingestemd met het voorstel voor bekostiging van extra inzet op het wolvendossier om tijdige afhandeling van de aanvragen mogelijk te maken, voor de publicatie van de schadecijfers, en voor extra inzet ten behoeve van communicatie:

- Afhandeling aanvragen en schadecijfers 1 fte schaal 9, € 80.000
- Communicatie 0,5 fte schaal 10, € 44.000

De begroting van respectievelijk de personeelskosten unit Faunazaken en de personeelskosten unit Bedrijfsvoering worden met deze bedragen verhoogd.

6. GBO-provincies

6.1 Vereenvoudiging en uniformering applicatielandschap (rationalisatie)

In 2023 is gestart met de verkenning naar wat nodig is voor de vernieuwing van de verouderde applicaties. In 2023 wordt geïnvesteerd in de versterking van de basis van de informatievoorzieningen en licenties die voor meerdere applicaties worden ingezet (de zgn. basisinfrastructuur). Deze investeringen zorgen voor een kostenefficiënte en kwaliteitsverhogende nieuwbouw en herbouw van bestaande applicaties. Hierbij wordt extra aandacht gegeven aan het waarborgen van informatiebeveiliging en privacy. Belangrijkste focus hierbij is het gebruik van generieke componenten om te komen tot een vereenvoudiging van het ICT-landschap, en daarmee het vergemakkelijken van beheer en verlagen van bijbehorende kosten.
Ook zijn per applicatie aanvullende middelen noodzakelijk voor herbouw en nieuwbouw ervan. Per applicatie wordt een businesscase voorgelegd aan het IPO-bestuur. De verwachting is dat in 2023 op basis van businesscases voor een drietal applicatie besluiten worden voorgelegd: Archeodepot, Provisa en Ibis. In 2024 start eenzelfde traject voor andere applicaties. Hiervoor zal een bedrag van € 1.200.000 gereserveerd worden. Op basis van besluitvorming van het IPO-Bestuur worden de definitieve bedragen verwerkt in de Voorjaarsnota 2024.

6.2 Technisch beheer ICT - indexering

In de begroting van 2023 is een te laag percentage berekend voor indexering van de hosting en beheercontracten met de diverse leveranciers. Om dit te compenseren is een structurele verhoging van het budget voor technisch beheer en hosting nodig van € 50.000. Deze verhoging wordt daarom doorgevoerd in de Kaderbrief 2024.

6.3 Atlas voor de Leefomgeving.

In 2022 is de provinciale viewer waarop de data van de risicokaart getoond werd, uitgefaseerd. Deze is vervangen door de viewer van de Atlas van de Leefomgeving. De Atlas van de Leefomgeving is een voorziening die is bedoeld voor informatie aan de burger. Deze is in beheer bij RIVM.
Het IPO is samen met de ministeries van I&W en LNV-opdrachtgever voor het beheer en de (door)ontwikkeling van de Atlas en betaalt hiervoor een jaarlijkse bijdrage van € 170.000.
De bijdragen van de provincies aan deze atlas zullen worden verhoogd als gevolg van het besluit van het IPO-bestuur over de over de informatieproducten Externe Veiligheid naar aanleiding van de verkenning Externe Veiligheid. Op basis hiervan wordt een verhoging van € 170.000 naar € 225.000 verwacht. Verwacht wordt dat dit binnen de begroting van IPO-BIJ12 wordt gevonden.

6.4 Archeodepot
De BAC Cultuur heeft in 2022 positief geadviseerd over de verhoging van het structurele budget voor Archeodepot met € 27.500. Dit is nodig vanwege toegenomen kosten voor noodzakelijk technisch onderhoud van de bestaande applicatie. Deze verhoging wordt daarom doorgevoerd in de Kaderbrief 2024.

6.5 Landelijk Zwemwater Register (LZR)
De BAC ROWW heeft in 2022 positief geadviseerd over de verhoging van het structurele budget voor LZR met € 45.500. Dit is nodig vanwege toegenomen kosten voor noodzakelijk technisch onderhoud van de bestaande applicatie. Deze verhoging wordt doorgevoerd in de Kaderbrief 2024.

6.6 Verschuiving middelen en functies van NINB naar GBO
In de begroting van de unit NINB is structureel budget opgenomen voor het inrichten en onderhouden van de basisinfrastructuur (uitvoeringskosten). Dit budget wordt met ingang van 2023 budgetneutraal structureel overgeheveld naar de begroting van de unit GBO. Daarnaast vindt een budget neutrale verschuiving plaats van formatie (functioneel beheerder en informatieanalist) van de capaciteit van de unit NINB naar de unit GBO (personeelskosten). Het gaat om in totaal € 343.405.

6.7 Web-bvb
In 2022 is de applicatie Web-bvb uitgefaseerd en afgesloten. Op dit moment heeft IPO-BIJ12 geen vervangende applicatie in beheer. Het beheerbudget van € 130.520 komt daarmee structureel te vervallen.

6.8 LVO (Landelijke Voorziening Overstromingsinformatie)
Op 27 oktober 2022 heeft de BAC ROWW positief geadviseerd over het aangaan van een Samenwerkingsovereenkomst Landelijke Voorziening Overstromingsinformatie (LVO) met de Unie van Waterschappen en Rijkswaterstaat/Ministerie van I&W. De samenwerkingsovereenkomst is afgesloten ten behoeve van het uitvoeren van het implementatieplan dat moet leiden tot de Landelijke Voorziening Overstromingsgegevens. In het IPO-bestuur van februari 2023 is besloten dat IPO-BIJ12 een kassiersfunctie vervult in dit traject. Voor de komende jaren gaat het om de volgende bedragen:

- 2024 € 110.000 (incl. BTW)
- 2025 € 237.500 (incl. BTW)
- 2026 € 237.500 (incl. BTW)

6.9 CDS - Uitbreiding INSPIRE met high value datasets
Sinds 2007 gelden de Europese INSPIRE-richtlijnen. Deze schrijven voor aan welke Europese standaardendata over de leefomgeving moet voldoen en maken uitwisseling van die data tussen Europese landen mogelijk. De INSPIRE-datasets van de provincies worden via de applicatie CDS (Centrale Data Serviceomgeving) samengesteld. In 2022 zijn in Europees verband nieuwe voorwaarden afgesproken waaraan de datasets moeten voldoen. Deze voorwaarden worden in 2023 geïmplementeerd. Na de implementatie wordt verwacht dat structureel meer beheeractiviteiten nodig zijn voor het beheer van deze datasets door IPO-BIJ12 en door PDOK (Publieke Dienstverlening Op de Kaart, een platform voor het ontsluiten van geo-datasets van Nederlandse overheden). Op basis van de implementatie worden de beheerkosten in de loop van 2023 definitief berekend. Vooruitlopend hierop wordt een bedrag van € 250.000 gereserveerd in de Kaderbrief 2024. Het definitieve bedrag wordt opgenomen in de Begroting 2024.

6.10 Informatieveiligheid (security)

De eisen van informatieveiligheid zijn vastgelegd in de richtlijn BIO en de ISO 27001. Vanuit Europa zijn nieuwe richtlijnen (NIS2 – Network and Information Systems Directive) vastgesteld die strenger zijn dan de huidige richtlijnen. Om hieraan te kunnen voldoen zullen extra investeringen nodig zijn in de huidige informatievoorzieningen die door IPO-BIJ12 worden beheerd en ontwikkeld. Dit zal ook impact hebben op de kosten voor de nieuwbouw en herbouw van verouderde applicaties (zie 6.1). Het is nog onduidelijk wat de financiële consequenties zijn van deze aangescherpte richtlijnen. Vooralsnog wordt uitgegaan van 20% van het ICT-budget. Dit betekent dat in de Kaderbrief vooralsnog rekening wordt gehouden met een toename van € 300.000. In de loop van 2023 zal meer inzicht ontstaan in de financiële gevolgen van de aangescherpte richtlijnen.

6.11 Ontwikkelingen beeldmateriaal (BM5)

In diverse beleidsvelden, zoals Natuur en ook Energie, zal meer worden gewerkt met Artificiële Intelligentie (AI). De AI interpreteert satellietbeelden/luchtfoto's/Actuele hoogtebestanden ten behoeve van handhaving en inventarisatie. Om dit over de jaren te kunnen doen is een goede positionering van de data noodzakelijk. Eén van de manieren om dit te doen is het maken van true-orthofoto's. Dit zijn luchtfoto's die recht van boven gemaakt worden. Om dit voor heel Nederland en niet per provincie te realiseren is een geschat extra budget in 2024 nodig van € 100.000. Deze uitbreiding van budget komt voort uit de aanbevelingen uit het rapport 'Gebruik en ontwikkelingen van beeldmateriaal en hoogtedata bij de provincies' van 18 januari 2023, door Geonovum/provincie Gelderland. In 2023 wordt hiervoor een voorstel uitgewerkt dat wordt besproken in de AAC/BAC ROWW en wordt voorgelegd aan het IPO-bestuur. Hiervoor wordt in de Kaderbrief 2024 € 100.000 gereserveerd. Op basis van het besluit van het IPO-Bestuur wordt het definitieve bedrag opgenomen in de Begroting 2024, dan wel gecorrigeerd in de Najaarsnota 2024.

Wijzigingen Begroting 2024

Bovenstaande levert het volgende beeld voor de provinciale bijdragen in de begroting 2024.

Totaaloverzicht provinciale bijdragen meerjarenbegroting 2024 (x €1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027
II. Begroting BIJ12					
A. Omvang BGR 2023 incl. MJR (goedgekeurd)	83.274	82.434	80.634	80.594	80.594
1. Effect Voorjaarsnota 2023 voor 2023	865				
Doorwerking meerjarig effect VJN2023		134	134	134	134
B. Omvang BGR 2023 en MJR incl. VJN 2023	**84.139**	**82.568**	**80.768**	**80.728**	**80.728**
Totaal effect Kaderbrief 2024					
Kaderbrief 2024		14.931	13.864	13.864	13.236
C. Omvang BGR 2023 en MJR incl. KB2024	**84.139**	**97.499**	**94.632**	**94.592**	**93.964**

Hoofdstuk 5
Wijzigingen begroting 2024

In de tabel hierna zijn alle in deze kaderbrief opgenomen wijzigingen met financiële consequenties op totaalniveau weergegeven.

	2023	2024	2025	2026	2027
I. Begroting IPO-bureau					
A. Omvang BGR 2023 incl. MJR (goedgekeurd)	29.430	29.335	29.904	30.553	30.553
1. Effect Voorjaarsnota 2023 voor 2023	0				
Doorwerking meerjarig effect VJN2023		0	0	0	0
B. Omvang BGR 2023 en MJR incl. VJN 2023	**29.430**	**29.335**	**29.904**	**30.553**	**30.553**
Totaal effect Kaderbrief 2024		-1.588	-1.453	-942	-86
C. Omvang BGR 2023 en MJR incl. KB2024	**29.430**	**27.747**	**28.451**	**29.611**	**30.467**
II. Begroting IPO-BIJ12					
Omvang BGR 2023 incl. MJR (goedgekeurd)	85.837	84.534	82.734	82.694	82.694
1. Effect Voorjaarsnota 2023 voor provincies	865				
Diverse baten in 2023	6.457				
Doorwerking meerjarig effect VJN2023		134	134	134	134
B. Omvang BGR 2023 en MJR incl. VJN 2024	**93.159**	**84.668**	**82.868**	**82.828**	**82.828**
Totaal effect Kaderbrief 2024		14.933	13.476	13.476	13.238
C. Omvang BGR 2023 en MJR incl. KB2024	**93.159**	**99.601**	**96.344**	**96.304**	**96.066**
Effect op provinciale bijdrage					
IPO-bureau	0	-1.588	-1.453	-942	-86
IPO-BIJ12	865	15.065	13.608	13.608	13.370
Totaal mutaties	**865**	**13.477**	**12.155**	**12.666**	**13.284**

x € 1.000

IPO-bureau
Het begrotingsvolume van IPO-bureau neemt in 2024 af van € 29,3 miljoen naar € 27,7 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de uitnamen van het Kennisplatform Verkeer en vervoer uit de IPO-begroting. De toename van de lasten in de meerjarenraming houdt verband met de L&P-indexatie.

IPO-BIJ12
Het begrotingsvolume van IPO-BIJ12 neemt in 2024 toe van € 84,5 miljoen naar € 99,6 miljoen. Deze toename wordt voornamelijk veroorzaakt door de Open-eind-regeling faunaschades en de L&P-indexatie.

Bijlage 1. Indicatie bijdrage 2024 per provincie voor IPO bureau

		1. ROWW	2. Milieu, Energie en Klimaat	3. Vitaal Platte-land	4. Mobili-teit	5. Regionale Economie	6. Cultuur	7. Kwaliteit Openbaar Bestuur	8. Werk-gevers-zaken	10. Digitali-sering	10. Overig		Totaal 11. Overig	Totaal IPO Begroting
											11.1 Werk-budget en 11.2 L&P-com-pensatie	11.4 Compen-satie Zeeland		
Te verdelen bedrag ->		**4.287**	**2.783**	**3.653**	**1.571**	**975**	**0**	**2.623**	**745**	**2.894**	1.517	6.700	**8.217**	**27.747**
Provincie	**Proc. aandeel**													
Groningen	6,8%	292	189	248	107	66	0	178	51	197	103	279	382	1.710
Fryslân	9,5%	407	264	347	149	92	0	249	71	275	144	501	645	2.498
Drenthe	8,1%	348	226	297	128	79	0	213	61	235	123	107	230	1.816
Overijssel	9,4%	404	262	345	148	92	0	247	70	273	143	912	1.055	2.897
Flevoland	5,3%	227	147	194	83	52	0	139	40	153	80	3	84	1.119
Gelderland	10,7%	457	297	390	168	104	0	280	80	309	162	1.809	1.971	4.055
Utrecht	7,8%	334	217	284	122	76	0	204	58	225	118	215	333	1.853
Noord-Holland	8,2%	350	227	298	128	80	0	214	61	236	124	579	703	2.298
Zuid-Holland	9,2%	393	255	335	144	89	0	240	68	265	139	79	218	2.007
Zeeland	6,0%	255	166	218	94	58	0	156	44	172	90		90	1.254
Noord-Brabant	10,9%	467	303	398	171	106	0	286	81	315	165	1.461	1.626	3.753
Limburg	8,3%	354	230	301	130	80	0	216	61	239	125	754	879	2.491
Totaal	**100,0%**	**4.288**	**2.783**	**3.654**	**1.571**	**975**	**0**	**2.623**	**746**	**2.895**	1.517	6.700	**8.217**	**27.747**

x € 1.000

Ten opzichte van eerdere jaren zijn de provincies in dit overzicht in volgorde van Noord naar Zuid weergegeven.

Bijlage 2. Indicatie bijdrage 2024 per provincie voor IPO-BIJ12 Fauna

Prognose beleidsjaar 2023 obv werkelijke kosten 2022								
Provincies	**Tegemoetkomingsschade**	**Taxatie**	**Leges**	**Leges retour**	**Ganzen-subsidies**	**Wolf**	**Edelhert-regeling**	**Totaal**
Groningen	1.488	96	1	25	72	4	-	**1.627**
Fryslân	12.593	764	14	216	85	92	-	**13.148**
Drenthe	1.112	227	37	47	9	273	-	**1.066**
Overijssel	2.403	230	131	111	-	33	-	**2.619**
Gelderland	4.456	737	254	176	427	79	60	**5.679**
Utrecht	3.976	293	148	121	103	1	-	**4.398**
Noord-Hollanc	12.795	727	174	344	174	-	-	**13.526**
Zuid-Holland	5.357	371	164	191	25	-	-	**5.726**
Zeeland	1.856	195	85	92	58	9	-	**2.094**
Noord-Braban	622	168	5	40	8	101	-	**661**
Limburg	1.250	327	-	-	-	16	-	**1.562**
Flevoland	560	32	8	10	-	5	-	**585**
Totaal	**48.469**	**4.168**	**1.020**	**1.373**	**960**	**613**	**60**	**52.692**

Bijlage 3. Indicatie bijdrage 2024 per provincie voor IPO-BIJ12

Provincies 2024-2026	**Mengpercentage:**	**Totale provinciale bijdrage BIJ12**	**Form-desk GBO**	**AEWA. 2024**	**Totaal**
Groningen	6,80%	3.023.441	4.508	15.668	3.043.617
Fryslân	9,49%	4.220.331		29.626	4.249.957
Drenthe	8,12%	3.611.793	4.231	31.335	3.647.359
Overijssel	9,43%	4.195.243		30.481	4.225.724
Gelderland	10,67%	4.747.152		32.190	4.779.342
Utrecht	7,78%	3.460.756	5.201	14.813	3.480.770
Noord-Holland	8,17%	3.633.719	4.831	22.220	3.660.771
Zuid-Holland	9,16%	4.073.789		20.510	4.094.299
Zeeland	5,96%	2.650.395	3.901	12.249	2.666.544
Noord-Brabant	10,89%	4.846.164	5.660	44.439	4.896.263
Limburg	8,25%	3.669.077	4.670	24.783	3.698.530
Flevoland	5,30%	2.358.552		6.552	2.365.104
Totaal	**100%**	**44.490.414**	**33.000**	**284.866**	**44.808.280**

(exclusief Open-eindregeling Faunzazaken).

Bijlage 4. Afkortingen overzicht

A

AAC: Ambtelijke Adviescommissie

AEWA: The African-Eurasian Migratory Waterbird Agreement

AHN: Actueel Hoogte bestand Nederland

AI: Artificiële Intelligentie

ANLb: Agrarisch Natuur- en landschapsbeheer

AV: Algemene Vergadering

B

BAC: Bestuurlijke Adviescommissie

Besi: Beslisinstrument beschermde soorten

BGT: Basisregistratie Grootschalige Topografie

C

CDS: Centrale dataservice omgeving

CGBD: Catalogus Groen Blauwe Diensten

COR: Centrale ondernemingsraad

D

DG Stikstof:

DMS: Document Management Systeem

DNL: collectief Droogteschade.nl

E

F

G

GGA: Gebiedsgerichte Aanpak

GLB: Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

GLO: Gegevensleverings Overeenkomst

GLP: Gegevensleverings Protocol

H

I

IAWM: Interprovinciale Ambtelijke Werkgroep Monitoring

IBIS: Interprovinciaal Bedrijven Terreinen Informatie Systeem

IDA: Interprovinciale Digitale Agenda

IKN: Informatiekaart Natuur

ISOR: Informatie Systeem Overige Ramptypen

ISPN: Programmaorganisatie Stikstof en Natuur

J

K

L

LDO: Landelijke database overstromingsgegevens

LGR: Landelijk Grondwater Register

LMS: Learning Management Systeem

LZR: Landelijk Zwemwater Register

M

MARF: Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade

N

NCN: Natuur Collectieven Nederland

NDFF: Nationale Databank Flora en Fauna

NDVH: Nationale Databank Vegetatie en Habitats

NEM: Netwerk Ecologische Monitoring

NHI: Nederlands Hydrologisch Instrumentarium

NINB: Natuur Informatie en Natuur Beheer

NIS2: Network and Information Systems Directive

NPLG: Nationaal Programma Landelijk Gebied

NSP: Nationaal Strategisch Plan

O

OBN: Kennisnetwerk ‘Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit

P

PBL: Plan Bureau voor de Leefomgeving

PMO: Project Management Ondersteuning

POB: Persoonlijk Ontwikkelbudget

PPC: Provinciale producten catalogus

Provisa: provinciale selectie archieflijsten

Q

R

RIVM: Rijksinstituut voor volksgezondheid en milieu

RNN: Rekentool natuurkwaliteit

RRGS: Register risicosituaties gevaarlijke stoffen

RTLG: Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied

S

SIU VV/VH: Stikstof in Uitvoering Vergunningverlening/Toezicht en Handhaving

SKP: Standaard kostprijzen

SLA: Service Level Agreement

SNL: Subsidiestelsel Natuur- en landschapsbeheer

SSRS: Stikstof Registratie Systeem

T

U

UPN: Uitvoeringsprogramma Natuur

V

VRN: Voortgangsrapportage Natuur

VTH: Vergunningen, toezicht en handhaving

W

WSN: Wet stikstofreductie en natuurverbetering

X

Y

Z

Naar meer Slagvaardigheid

IPO-BESTUUR 11 MEI 2023

DOOR **Rien Fraanje**
Algemeen Directeur IPO

De samenwerkende provincies

Samenwerken op een slagvaardige, efficiënte en integrale manier

IPO-vereniging

IPO-bureau	BIJ12	HNP	12 provincies		
			PS	GS	ambtelijk

Gezamenlijke **Belangenbehartiging**
Gezamenlijke **Kennisuitwisseling**
Gezamenlijke **Uitvoering**

Voorgeschiedenis

- Na de TK-verkiezingen 2021 gezamenlijk pamflet van de decentrale overheden: **Krachtig Groen Herstel van Nederland**.
- Als het gaat om de **grote transitieopgaven in de fysieke leefomgeving** hebben provincies de rol van gebiedsregisseur: vanuit de gezamenlijkheid vergt dit inzet (**Rol in de Ruimte**).
- Wens vanuit IPO-bestuur om traject te starten tot formulering van de inhoudelijke focus, en daarmee de samenwerkingsstructuur: **Focus in de Samenwerking**[1] .
- IPO-bestuur vraagt AEF voor een advies om de **slagvaardigheid van het IPO** te vergroten[2].
- Algemeen Directeur doet **ronde langs provincies** om op te halen waar volgens hen de prioriteiten en aandachtspunten liggen.
- Het IPO-bestuur vraagt de Algemeen Directeur een voorstel uit te werken en deze op 11 mei 2023 aan het IPO-bestuur voor te leggen, waarbij bestuurlijke besluitvorming op 6 juli geschiedt[3].

[1] IPO-bestuursvergadering 8 juli 2021

[2] IPO-bestuursvergadering 10 juni 2022

[3] IPO-bestuursvergadering 10 maart 2023

Aanleiding: waarom zijn we dit traject gestart?

> De samenwerking tussen de twaalf provincies kan **slagvaardiger**

> De samenwerking tussen de twaalf provincies kan **integraler**

> De **vergaderlast** voor de vereniging moet **minder**, er moet meer focus op inhoud en kwaliteit

> Verbeterde **positie** van de provincies

> Versterkte **samenwerking** tussen de provincies

> Beter realiseren van de **maatschappelijke opgaven**

Toelichting Scenario's

Op basis van rapport AEF 'Naar meer Slagvaardigheid'

- **Scenario 0**: bevat de aanpassingen die minimaal noodzakelijk wordt geacht. In dit scenario ligt de focus op gedragsverandering. Er worden geen grote organisatorische of structuuraanpassingen gedaan.
- **Scenario 1**: vraagt ook organisatorische aanpassingen. Dit betreffen aanpassingen die binnen de huidige verenigingsstructuur en statuten passen.
- **Scenario 2**: vraagt een fundamentele herziening van de verenigingsstructuur. Hiervoor is het ook nodig om de statuten te herzien.
- **Scenario 3**: hier wordt de verenigingsstructuur losgelaten, en gekeken naar het opnieuw opbouwen van de provinciale samenwerking.

Op basis van gesprekken met, en tussen, zowel GS- als PS-leden volgen hierna voorstellen voor de uitwerking van de scenario's 0 en 1 met als doel om die zo snel als mogelijk tot uitvoering te brengen. Voor de verkenning van scenario 2 en 3 volgt in het eerste half jaar van 2024 ter bespreking een discussienotitie.

Naar een slagvaardige samenwerking

- Verandering in **houding en gedrag** is cruciaal om ook andere aanpassingen te doen laten werken. Dit geldt voor zowel binnen het IPO, als op de provinciehuizen.

- Er dienen concrete afspraken gemaakt worden over de **mate en wijze van terugkoppeling** in GS én van GS naar PS:
  - Bespreek de agenda's van het IPO-bestuur en BAC's altijd in GS-vergaderingen.
  - We stellen een 'pamflet' op met de eerder afgesproken werkwijzen (een gedragscode). Dit pamflet dient tevens als instrument voor monitoring en wordt ieder half jaar met elkaar geëvalueerd. Hierbij worden ook de CdK's, KPS en Statengriffies betrokken.

Investeren in positie AV- en Statenleden

Initiatieven versterkte samenwerking periode 2019-2023

- Werkgroep en leidraad ‘best practices’ van de Algemene Vergadering
- Technische briefings over de P&C producten en inhoudelijke onderwerpen (tevens toegankelijk voor alle Statenleden).
- Oprichten van de P&C-klankbordgroep.
- Verbeterde samenwerking met de griffies en driewekelijks griffiecontactpersonenoverleg.
- Lobby voor de vergoeding van Statenleden.
- Samenwerking met Statenlid.nu.
- Openbare verenigingsdocumenten.
- Position papers op de mediakanalen.
- Betrokkenheid van AV-leden bij het jaarcongres.
- Samenwerking rondom verkiezingen: campagne met griffies, overdrachtsdossier, in de inwerkprogramma’s nieuwe PS-leden, informatiebijeenkomsten voor de AV, bijeenkomst tussen de AV en het IPO-bestuur.

Investeren in positie AV- en Statenleden

Aanvullende initiatieven

- We wijzen binnen het IPO-bureau 2 à 3 personen aan die verantwoordelijk zijn voor de (positie van de) AV en Statenleden binnen de vereniging. In aanvulling op de gerealiseerde initiatieven willen we de komende jaren ook met extra initiatieven komen. Te denken aan:
  - Maandelijkse nieuwsbrieven voor Statenleden.
  - Een inhoudelijk programma toevoegen aan de Algemene Vergadering.
  - Jaarlijks een fysieke bijeenkomst met de vaste aanspreekpunten bij de Griffie van de provincies organiseren.
  - Diner met Statengriffies en de Algemeen Directeur.
  - We willen het IPO beter benaderbaar maken voor Statenleden, onder meer via een contactmailadres.
  - Een vast inwerkprogramma voor nieuwe AV-leden, die de gehele Statenperiode toepasbaar is.

Bestuursprogramma

We stellen, mede op grond van de twaalf coalitieakkoorden, een **bestuursprogramma** op voor elke bestuursperiode met een duidelijke visie en opdracht voor de vereniging voor de komende jaren.

> Door hiermee ook de link te leggen met de P&C-cyclus wordt ambitie en uitvoering nader tot elkaar gebracht.

> Dit creëert meerjarige focus en houvast in onze werkzaamheden.

Voorstellen rondom structuur en organisatie

De nieuwe **BAC-structuur**.

> **Wonen & Bereikbaarheid** - was voorheen ROW(W) en Mobiliteit
> **Landelijk Gebied** - was voorheen Vitaal Platteland en Stikstof
> **Klimaat & Leefomgeving** - was voorheen Klimaat & Energie, MTH en (ROW)W
> **Ondernemen en Cultuur** - was voorheen RE en Cultuur
> **Financiën en Openbaar Bestuur** - was voorheen Financiën en KOB

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Werkgeverszaken

> Behoud BOD Werkgeverszaken.

Digitalisering

> Geen vaste BAC, want thema raakt alle BAC's. Wél een bestuurlijk aanspreekpunt in het IPO-bestuur.

> Mocht er bestuurlijke besluitvorming moeten plaatsvinden, geschiedt dit in BAC waarbij meeste raakvlak is met betreffend onderwerp.

> Wel een ambtelijk gremium, zie sheet 14.

Overige elementen

> Iedere BAC heeft één AAC onder zich.

> In opdracht van IPO-bestuur kan er – naast de BAC's – een tijdelijk bestuurlijk gremium worden opgezet. Hiervoor dient capaciteit ingeregeld te worden binnen het IPO-bureau.

> Onder BAC's en AAC's is ook ruimte voor werkgroepen.

> Vereiste is in beide gevallen dat er aan de voorkant duidelijkheid is over de duur van de opdracht (dus een begin en eind).

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Nadere uitwerking nieuwe BAC-structuur: **voorzitterschap BAC's**.

> Voor elke BAC wordt één lid en een plaatsvervanger aangewezen (net zoals bij het IPO-bestuur). BAC- en bestuursleden spreken namens hun provincie.

Onafhankelijk Voorzitter ▪ Voorzitter BAC is technisch en spreekt niet namens provincie (BC Stikstof en BAC RE) ▪ 13 BAC-leden ▪ Neemt dubbele pet weg van voorzitter	**Niet-onafhankelijk voorzitter** ▪ Voorzitter spreekt ook namens zijn/haar provincie ▪ 12 BAC-leden
Eén voorzitter ▪ Situatie zoals nu is; iedere BAC heeft één voorzitter, al dan niet onafhankelijk ▪ Evt. tweede IPO-bestuurslid aanwijzen als vaste vicevoorzitter ▪ Eén duidelijk aanspreekpunt	**Twee voorzitters** ▪ Twee IPO-bestuursleden als voorzitter, invulling wordt onderling afgestemd ▪ Bredere BAC's betekent meer dossiers, verdeling ervan kan wenselijk zijn ▪ Altijd terugvaloptie bij afwezigheid ▪ Ieder IPO-bestuurslid zit een BAC voor

Portefeuilles IPO-bestuurders:

> Vicevoorzitter IPO-bestuur
> Penningmeester IPO-bestuur
> BAC-voorzitters
> Aanspreekpunt Digitalisering
> Aanspreekpunt Werkgeverszaken
> Aanspreekpunt(en) BIJ12

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Nadere uitwerking nieuwe BAC-structuur: **rol en functie IPO-bestuur**.

> De IPO-bestuursleden zijn namens hun provincie ambassadeur voor hun Provinciale Staten en de AV.
> Het IPO-bestuur is verantwoordelijk voor het aanbrengen van integraliteit.
> Wanneer het financiële zaken betreft, komen deze altijd langs het IPO-bestuur.
> Het IPO-bestuur dient als escalatiemechanisme.

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Nadere uitwerking nieuwe BAC-structuur: De **AAC-structuur**.

> De AAC's worden bij voorkeur voorgezeten door twee provinciesecretarissen.
> Voor elke AAC wordt één lid en een plaatsvervanger aangewezen (net zoals bij de BAC).
> Ook een AAC voor Digitalisering.
> Om beleid en uitvoering dichter bij elkaar te brengen, is er binnen iedere AAC altijd een zetel beschikbaar voor BIJ12.
> AAC's (en BAC's) worden op het IPO-bureau waar nodig voorbereid door meerdere programma's (en programmamanagers) en in goede onderlinge afstemming.

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Nadere uitwerking nieuwe BAC-structuur: **overige voorstellen**.

- CdK's benaderen hoe we als ambassadeurs van de provincies onze krachten nog meer kunnen bundelen. Te denken valt aan een adviserende rol binnen een BAC.
- Het uitgangspunt is en blijft dat het IPO-bestuur geadviseerd wordt door BAC's. In bijzondere gevallen kan er door het bestuur een BC worden ingericht.
- Indien de voorgestelde maatregelen door de leden van het IPO-bestuur worden omarmd, worden deze nader uitgewerkt, inclusief financiële doorvertaling. De verwachting en het streven is dat de voorgestelde maatregelen **binnen de vastgestelde financiële kaders** passen.
- Het nieuwe IPO-bestuur besluit over het in stand houden van een bestuurlijke commissie.

Voorstellen rondom kennis & leren

Het instellen van een **platform voor kennisdeling** op diverse/wisselende thema's.

- Het doel van een kennisplatform is het faciliteren van kenniswisseling tussen de provincies.
- Binnen het IPO-bureau wordt capaciteit gecreëerd voor een kennisteam met een kenniscoördinator.
- Het kennisteam is verantwoordelijk voor het opbouwen van kennis en het bouwen van de nodige kennisinfrastructuur.
- Het kennisteam zal programmatisch inzetten op de volgende drie aspecten:
  - Contact onderhouden met adviesraden/leerstoelen/kennisinstituten etc.. Daarmee als schakel dienen tussen de provincies en het Haagse.
  - Kennissessies en -lezingen organiseren voor de IPO- , BIJ12 en HNP-medewerkers.
  - Kennissessies en -lezingen organiseren voor de provincies (Staten, bestuurders en ambtenaren).
- Van belang dat dit alles planmatig gebeurt en niet te veel ad hoc is.

Proces

11 mei

Bespreking voorstel in IPO-bestuur

Mei & Juni

Voorstel nader uitwerken a.d.h.v. gesprekken betrokkenen (zoals medewerkers IPO, KPS, ICF's, griffiers, CdK's)

27 juni

Bespreking voorstel in AV

6 juli

Besluitvorming IPO-bestuur

September

Start nieuwe werkwijze

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Een initiatief van de leden van de AV periode 2019-2023 aangeboden aan de leden van de AV periode 2023 - 2027

Algemene Vergadering

Overdrachtsdossier

Een Goede Start!

2023

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2

1. Inleiding 4

2. Beschrijving van de huidige organisatie 5

2.3 Over het IPO bestuur 6

2.4 Over de governance 7

2.4.1 Hoe verhoudt de statutaire rol van de Algemene Vergadering zich met de rol van een Statenlid? 7

2.4.2. De verhouding tussen de rol van Statenlid in PS en de rol van Statenlid in de Algemene Vergadering van het IPO 7

2.4.3. Wat is er opgepakt? 7

2.4.4. Wat is niet opgepakt? 8

2.4.5. Aanbevelingen voor verbetering 9

Bijlages 14

Bijlage 1. Voorbeeld van een format Statenvoorstel Programmabegroting IPO 14

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In de AV van 8 november 2022 vroegen de leden aandacht voor een overdrachtsdocument voor de nieuwe AV-leden. Het vorige overdrachtsdossier 'Een goede start Overdracht AV leden IPO' (20 maart 2019) is met elkaar gedeeld. Dit overdrachtsdossier bevat de ervaringen van de leden van de AV van het IPO uit de Statenperiode (2015-2019).

De huidige AV stelde voor opnieuw een werkgroep vanuit de AV op te richten waarbij een aantal griffiecontactpersonen aansluiten met als doel te komen tot een actualisering van het overdrachtsdossier. Hoe kan de verbeterde samenwerking, informatievoorziening en rolbepaling nog verder worden versterkt? Het devies 'het IPO dat zijn wij als provincies' vraagt om een actieve invulling.

Daarnaast deed het IPO bestuur een oproep aan de leden van de AV om de gezamenlijke provincies een eigenstandige plek te geven in de inwerkperiode van de provincies voor de nieuwe Statenleden. Het zou daarbij fijn zijn als het IPO niet als externe of verbonden partij wordt weergegeven voor nieuwe Statenleden omdat we gezamenlijk het IPO zijn. Inmiddels is door alle provincies voorzien in een kennismaking met het IPO tijdens de inwerkperiode. Er is inmiddels ook een overdrachtsdossier van het IPO (bestuur) overhandigd aan de provincies

1.2 Werkgroep Overdrachtsdocument

De werkgroep bestond uit de volgende AV-leden: de statenleden dhr. F. Achtien, mw. O. de Man, mw. A. Jellema, dhr. T. Ludwig en dhr. H. van der Velde. Vanuit de griffiecontactpersonen is een bijdrage geleverd door: mw. B. Ferwerda, dhr. M. Kortboyer, dhr. H. Nijkamp, mw. J. Oosterhuis en dhr. R. Kalk. Het Overdrachtsdocument is april 2023 opgeleverd.
Het IPO bureau heeft het proces gefaciliteerd.

1.3 Leeswijzer

De indeling is vergelijkbaar met het vorige overdrachtsdossier 2015-2019 omdat het een actualisatie betreft. In sommige gevallen zijn relevante zaken zoals de statuten en het rapport van Andersson Elffers Felix ('Naar meer slagvaardigheid') via een link door de lezer te vinden. De conclusies van het AEF rapport komen niet uitgebreid aan de orde. De discussie loopt namelijk nog volop. Wel wordt stilgestaan bij de uitkomsten van de extra AV op 7 maart 2023.
Dankbaar is gebruik gemaakt van al het werk wat in de afgelopen periode is verricht door AV leden in verschillende werkgroepen zoals de klankbordgroep Planning en Control , de werkgroep Best Practises en de werkgroep Versterkte Samenwerking.

2. Beschrijving van de huidige organisatie

2.1 Over de organisatie

Het IPO is een vereniging van en voor provincies. De provincies zijn de leden van de vereniging en zijn vertegenwoordigd in het Bestuur en de Algemene Vergadering (AV). Verder kent de vereniging ook commissies van het bestuur, bestuurlijke- en ambtelijke adviescommissies, adviseurs, een secretariaat en een algemeen directeur. Voor een uitgebreide toelichting neem vooral een kijkje op de website van de vereniging.

Belangenbehartiging

Het Interprovinciaal Overleg behartigt de gezamenlijke belangen van de provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'. Enerzijds door een informerende en richtinggevende rol te spelen bij de (formele) voorbereiding van beleid dat voor de provincies van belang is. Anderzijds door kennisdeling met en informatievoorziening aan de provinciale partners en 'stakeholders'. Het IPO beschikt hiertoe over een uitgebreid netwerk en onderhoudt contact met onder andere het kabinet, het parlement, de ministeries, de Europese Unie en maatschappelijke organisaties op de terreinen waar de provincies actief zijn.

Innovatie & Kennisuitwisseling

Het IPO biedt tevens een platform aan de provincies voor het stimuleren van innovatie en de uitwisseling van kennis. Op deze wijze kunnen provincies goede werkwijzen uitwisselen en vernieuwingen in het provinciaal beleid aanzwengelen. Doel is een bijdrage te leveren aan de kwaliteit, effectiviteit en efficiency van het openbaar bestuur.

Meer slagvaardigheid

De provincies staan de komende jaren voor ongekend grote opgaven en transities in de (fysieke) leefomgeving. Om deze reden heeft het IPO-bestuur onderzoeksbureau Andersson Elffers Felix (AEF) gevraagd onafhankelijk onderzoek te doen naar hoe de samenwerking binnen de organisatie van het IPO kan worden verstevigd. Dit om de slagkracht van de organisatie te vergroten. Dat resulteerde in het rapport: Het streven is om voor het begin van de nieuwe bestuursperiode een aantal veranderingen in gang te hebben gezet. In de laatste Algemene Vergadering van 7 maart 2023 te Utrecht wordt door AV-leden namens de Staten een richting aan het IPO bestuur en de nieuwe directeur dhr. M.J. Fraanje (Rien) meegegeven.

2.2 Over de Algemene Vergadering Statutair

Wat is statutair de rol van de Algemene Vergadering?

De Algemene Vergadering bestaat uit 24 vertegenwoordigers die zijn voorgedragen door Provinciale Staten: twee Statenleden per provincie. De Algemene Vergadering is de Ledenvergadering binnen de vereniging. De Algemene Vergadering heeft volgens de statuten alle bevoegdheden die niet door de wet of door de statuten aan het bestuur zijn opgedragen (artikel

17 lid 1). Verder heeft de Algemene Vergadering de volgende taken en bevoegdheden:

a. benoemen van het bestuur;
b. het goedkeuren van de jaarlijks door het bestuur voor te leggen stukken: het jaarplan; de begroting; en de meerjarenbegroting;
c. het goedkeuren van de rekening en verantwoording van het bestuur, en
d. het nemen van een besluit tot het wijzigen van de statuten en ontbinding van de vereniging.

De statuten van het IPO, aangepast in 2017 , met daarin de rol van de AV, zijn in te zien via deze link.

Aanbevelingen voor verbetering

Uit het AEF-onderzoek is gebleken dat er onduidelijkheid en soms onenigheid is over de rol van de Algemene Vergadering, zowel binnen de AV als tussen AV en IPO-bestuursleden. Dit uit zich in discussies over waar de AV invloed op heeft, bijvoorbeeld in het gesprek over de reikwijdte van de P&C-cyclus en specifiek over of de Kadernota onderdeel is van de P&C-cyclus.

Het advies van de werkgroep van de huidige AV is om aan te sluiten bij de aanbeveling in het AEF-rapport: Wees duidelijk over wat wel/niet valt onder de statutaire rol van de AV. Verzoek het IPO-bestuur op basis van de inbreng van de Algemene Vergadering het gesprek te voeren over wat dit betekent. Neem hierover een eenduidig besluit stel de statuten eventueel gewijzigd vast. Specifiek waar het gaat om het bespreken van de Kadernota en leveren van inhoudelijke inbreng, advies of amendementen door de AV. Daarmee wordt meer helderheid gegeven over de rol.

2.3 Over het IPO bestuur

Het bestuur bestaat uit dertien leden, één gedeputeerde per provincie en een onafhankelijke voorzitter. De termijn van het bestuur is gelijk aan de termijn van Provinciale Staten: vier jaar. Na iedere Provinciale Statenverkiezingen en nieuwe colleges van Gedeputeerden Staten wordt een nieuw IPO-bestuur samengesteld. Het bestuur kent ook een viertal adviseurs: drie commissarissen van de Koning en een provinciesecretaris.

Ieder bestuurslid heeft een nader door het bestuur vast te stellen portefeuille, zoals financiën of ruimtelijke ordening. De meeste bestuurders zijn daarmee voorzitter van een Bestuurlijke Commissie(BC) of een Bestuurlijke Adviescommissie (BAC)

Het bestuur is belast met het besturen van de vereniging. De statutaire taken en bevoegdheden van het bestuur zijn:

a. het (doen) voorbereiden en (doen) uitvoeren van besluiten die de algemene vergadering moet nemen of heeft genomen;
b. het opstellen van het jaarplan, de begroting, de meerjarenbegroting, het bestuursverslag en de rekening en verantwoording;
c. het regelen van de rechtspositie van het personeel van de vereniging en het inrichten van de organisatie van de vereniging en haar secretariaat;
d. het voeren van onderhandelingen en het sluiten van overeenkomsten met werknemersverenigingen betreffende de arbeidsvoorwaarden van het personeel in dienst van de provincies;

e. het aanwijzen van personen die de vereniging in organen van organisaties en rechtspersonen vertegenwoordigen;
f. het beslissen omtrent bestuursaangelegenheden welke niet in de statuten zijn voorzien.

2.4 Over de governance

2.4.1 Hoe verhoudt de statutaire rol van de Algemene Vergadering zich met de rol van een Statenlid?

De drie bekende rollen van een Statenlid (kaders stellen, controleren en volksvertegenwoordigen) worden gelet op de statutaire rol van de AV als volgt ingevuld:

1. Controleren: Een lid van de Algemene Vergadering kan voorstellen van het Bestuur goedkeuren én afkeuren.
2. Kaderstellen: De Algemene Vergadering stelt de kaders vast waarbinnen het bestuur zich mag bewegen. Immers, de Algemene Vergadering heeft de bevoegdheid om het jaarplan en de (meerjaren)begroting van het bestuur e.d. al dan niet goed te keuren.
3. Volksvertegenwoordigen: Het IPO is een vereniging met een publiek karakter. De vereniging heeft blijkens haar statuten de volgende publieke doelen:
   - » het behartigen van de belangen van provincies;
   - » het bieden van een platform voor uitwisseling van kennis en ervaring;
   - » het stimuleren en entameren van vernieuwingsprocessen binnen de
   - » provincies.

Verder wordt de vereniging bekostigd met publiek geld.

2.4.2. De verhouding tussen de rol van Statenlid in PS en de rol van Statenlid in de Algemene Vergadering van het IPO

De Statenleden in de Algemene Vergadering staan voor een politieke uitdaging. De AV-leden zitten op dit moment niet zonder last en als vertegenwoordigers zonder mandaat van hun eigen Provinciale Staten in de AV-vergadering. Een Statenlid zou juist als vertegenwoordiger van hun Staten met een mandaat namens die Staten in de Algemene Vergadering moeten zitten. Zij moeten in de Algemene Vergadering van het IPO namelijk wel besluiten nemen die door hun Provinciale Staten thuis “gedragen worden” conform het af te spreken mandaat. Beperking daarbij is dat het IPO in hoofdzaak functioneert als bestuurdersvereniging met als uitgangspunt dat verantwoording over samenwerking binnen het IPO voornamelijk vorm krijgt binnen de eigen provincie in de relatie tussen GS en PS.

Dat gebeurt echter niet altijd even goed. Er zijn verschillende beelden binnen het bestuur, AV en PS over de wijze waarop terugkoppeling naar eigen GS en PS dient te gebeuren. Gemaakte afspraken hierover worden in beperkte mate nagekomen. Daarnaast hebben Statenleden soms weinig zicht op wat het IPO doet en op de vertegenwoordiging van hun eigen dagelijks bestuurders in het IPO (bestuur en bestuurlijke adviescommissies).

2.4.3. Wat is er opgepakt?

De afgelopen zittingsperiode is met betrekking tot de governance een aantal zaken opgepakt. Op 2 april 2020 heeft de AV ingestemd met een voorstel met afspraken over ‘Versterkte samenwerking’ tussen de AV en het IPO-bestuur.

De aanleiding van dit voorstel was:

» De AV voelt zich niet serieus genomen.
» De AV-leden geven aan dat er op het gebied van tijdigheid van stukken en informatie nog veel gewonnen kan worden.
» Er heerst een wil om weg te komen van gedoe over processen, dat wekt irritaties en slokt ruimte voor de inhoud op.

Om de 'Versterkte samenwerking' vorm te geven, zijn de kennis- en werkwijze-uitwisseling in kaart gebracht. Dit project is uitgevoerd door een werkgroep bestaande uit een drietal AV-leden, ondersteund door medewerkers van bureau IPO en één van de Statengriffies. Met deze werkwijze was het de eerste maal dat, conform afspraken in de AV, in de ondersteuning en voorbereiding invulling is gegeven door een vertegenwoordiging van de griffie. Daarmee is al een goede stap gezet binnen de 'Versterkte samenwerking' AV en IPO.
Deze kennis- en werkwijze uitwisseling hebben geleid tot het opstellen van een leidraad voor de leden van de AV met als doel:

» met een leidraad te komen voor AV-leden om zich voor te bereiden op de AV-vergaderingen;
» afstemming met de rest van PS te borgen.

Kennis en werkwijze uitwisseling:
Voorbereiden AV-leden:

» Kennisnemen van formele rol AV;
» Ontvangst stukken vanuit het IPO minimaal 4 tot 6 weken;
» Samenwerken met de griffie;
» Gesprek GS / bestuurder / gesprek met ambtenaar in je provincie
» Faciliteren vooroverleg AV met technisch voorzitter

Betrekken Provinciale Staten bij het IPO:

» Informatieve (bijpraat)sessies
» IBabs / openbare toegang
» IPO-nieuwsbrieven / communicatie
» Mededelingen uit het IPO op agenda
» Betrokkenheid bij IPO jaarcongres versterken
» het samen optrekken in de publiekscampagne naar de Statenverkiezingen.
» Zowel vanuit de AV als het bestuur werden deze ontwikkelingen als positief beschouwd.

2.4.4. Wat is niet opgepakt?

Mandaat AV leden
Volgens het AEF onderzoek is het onduidelijk op basis van welk mandaat AV-leden in de AV zitten. AV-leden halen op verschillende wijze input op vanuit hun eigen PS in de provincie om zo de eigen PS te vertegenwoordigen.

Aanbevolen wordt de procesrol die het AV-lid heeft verder uit te denken/vorm te geven. Welke procesgang is bijvoorbeeld wenselijk bij het geven van zienswijze op de Kadernota? Hoe verhoudt dit zich tot de verantwoordelijkheid t.a.v. de eigen Colleges en Provinciale Staten? Ook een regelmatig gesprek met het bestuur (om te bewaken of de afspraken over informatievoorziening etc. goed lopen), past bij die rol.

Statuten: geen (technische) wijzigingen

Er zijn de afgelopen zittingsperiode geen (technische) wijzigingen aangebracht in de statuten terwijl dat in de periode onder voorzitterschap van de vorige voorzitter wel is toegezegd.

2.4.5. Aanbevelingen voor verbetering

Voor de komende zittingsperiode van PS is het advies van de werkgroep om aansluiting te zoeken bij de aanbevelingen in het AEF rapport, i.c. op de volgende onderdelen:

1. Combineer AV-vergaderingen met meer inhoudelijke en verdiepende gesprekken of workshops, die de AV-leden helpen in hun rol als Statenlid. Zorg voor een strikte scheiding tussen deze gesprekken en het statutaire deel van de vergadering.
2. Maak als AV gemeenschappelijke afspraken over het ophalen van mandaat bij de eigen Statenleden en committeer elkaar hieraan.
3. Verken de behoefte aan een werkverband voor Statenleden en griffiers binnen het IPO binnen deze doelgroep. Richt deze in als de behoefte bestaat. Hierin kunnen thema's besproken worden die betrekking hebben op de rol en positie van Statenleden binnen het IPO en/of inhoudelijke thema's naar wens. Dit werkverband kan inhoudelijke voorstellen doen aan het bestuur en de commissies. Hierbij is het van belang een goede procedure in te richten voor het ophalen van mandaat bij de Statenleden. Ondersteuning en advisering kunnen primair bij de griffiers komen te liggen, met waar nodig ondersteuning vanuit het IPO-bureau.

2.5. Over de vernieuwde planning & control cyclus: hoe werkt dat in de praktijk?

Het IPO heeft een eigen Planning & Control-cyclus die in de afgelopen periode (2019 – 2023) is verbeterd. Tijdens dat proces is door IPO bestuur en AV van gedachten gewisseld over de invulling van rollen en taken. Parallel hieraan liep het gesprek tussen bestuur en AV over de gezamenlijke wens tot een versterkte samenwerking te komen. Een belangrijke rol voor de vernieuwde cyclus is weggelegd voor de klankbordgroep Planning en Control (klankbordgroep). Daarin zitten een aantal statenleden die tevens AV-lid zijn. In de afgelopen periode kende de werkgroep 3-6 leden. Zij plegen regelmatig overleg met de penningmeester tevens gedeputeerde van het IPO bestuur. Over de verbetering van de P en C cyclus zijn regelmatig vanuit de AV complimenten uitgedeeld. Ideaal gesproken zitten provincies zelf aan het stuur van het IPO, opereren AV leden op basis van een helder mandaat en wordt maximaal draagvlak georganiseerd voor de IPO activiteiten in de Staten.

Over de Kadernota

Het IPO bestuur stelt voorafgaand aan de provinciale besluitvorming over de Programmabegroting de Kadernota vast. Deze bevat de voorgenomen inhoudelijke en financiële kaders op hoofdlijnen voor het komende jaar (gesplitst in basisbehoeften en aanvullende, nieuwe wensen).

De Kadernota dient als opmaat voor de IPO Programmabegroting voor het jaar erop en voor de onderhandelingen over de CAO. Het debat over waar het IPO zich al dan niet mee bezig houdt en wat dat mag kosten dient in de provinciehuizen tussen PS en GS plaats te vinden. De AV leden nemen het standpunt vanuit hun PS mee naar de AV ter besluitvorming. Dat betekent wel dat er heldere werkafspraken nodig zijn tussen AV en IPO bestuur over de te volgen werkwijze. De klankbordgroep bespreekt het proces met de penningmeester van het IPO bestuur en komt met een procesvoorstel naar de AV zodat zij haar rol kan pakken.

Aanbevelingen over de Kadernota

Het instrument Kadernota vraagt statutair momenteel geen besluitvorming door de AV. Het document wordt ter informatie gedeeld met de AV. De klankbordgroep Planning en Control (klankbordgroep)heeft in deze periode geadviseerd de Kadernota door te geleiden naar de Staten voor een inhoudelijke bespreking. De uitwerking van de Kadernota krijgt zijn beslag in de ontwerp begroting en de Programmabegroting. De AV leden dienen ideaal gezien uitgenodigd te worden om de zienswijzen van hun Staten mee te geven op de Kadernota, zodat die kunnen worden meegewogen in de uitwerking richting een Programmabegroting. Het al dan niet goed- of afkeuren van de Kadernota vraagt wel om een statutenwijziging.

Het verdient aanbeveling de Kadernota een volwaardige rol te geven in de P&C cyclus. Dat wil zeggen dat het gesprek gevoerd wordt over de inhoud door de Staten en dat de opmerkingen worden meegegeven aan de AV-leden en de IPO-bestuurders. Dat is dus meer dan de Kadernota voor kennisgeving aan te nemen, zoals momenteel nog wel eens het geval is.

Voor de wijze van behandeling in de eigen Staten dient liefst een uniforme aanpak te komen. Dat vereist minimaal een tijdige aanlevering van de stukken. Aanbevolen wordt goed te kijken naar de huidige termijnen voor bespreking die gelet op de afstemming met de cycli van de 12 provincies en de vereiste voorbereiding van het inhoudelijke debat aan de krappe kant lijken. Dat blijkt uit bespreking van P en C stukken niet of slechts uitsluitend in de Statencommissies. Goed om te weten: voor de zienswijzen in het kader van de Gemeenschappelijke Regelingen is in 2022 de termijn voor zienswijzen verruimd naar 12 weken.

Een format behandelingsvoorstel Kadernota kan bijvoorbeeld een prima hulpmiddel zijn voor een goede bespreking. Aan de ambtelijke organisatie kan gevraagd worden te komen met een voorstel waarin de meerwaarde wordt geschetst van het op zich nemen van nieuwe taken vanuit het gezichtspunt van de eigen provincie oftewel welke taken dienen te worden geprioriteerd, aangepast of stopgezet.

De Staten dient – via de eigen processen – in ieder geval de mogelijkheid geboden te worden proactief beleidsthema's aan te dragen waarop zij gelet op hun ambities de gezamenlijke provincies zien acteren. Het verzoek is hieraan door het IPO bestuur uitvoering te geven en dat te borgen in afspraken met de afzonderlijke Staten.

Over de IPO- Programmabegroting

De ambities uit de Programmabegroting zijn de ambities van de gezamenlijke provincies. Door die waar te maken kunnen provincies laten zien dat ze er toe doen, en van maximaal toegevoegde waarde zijn in Den Haag en Brussel.

De IPO-Programmabegroting wordt door het Bestuur in november (m.u.v. een verkiezingsjaar dan veelal in december) ter goedkeuring aangeboden aan de AV. Het bestaat uit een jaarplan, de (financiële) begroting en de meerjarenbegroting. Deze Programmabegroting bestaat uit een basisbegroting en een aanvullende begroting voor nieuw en/of intensivering van bestaand beleid. Vanwege de wens om als gezamenlijke provincies samen op te lopen in dit proces, wordt de IPO-Programmabegroting gelijktijdig en op eenzelfde wijze aan alle provincies aangeboden.

Aanbeveling over de Programmabegroting

Voor een goed behandeling en bespreking van de IPO Programmabegroting en eventueel het meegeven van wensen en opvattingen is in deze periode een Statenvoorstel ontwikkeld (zie bijlage voor een voorbeeld).

Die aanpak werd echter niet consequent en beperkt gebruikt bij de behandeling van de Programmabegroting. Niet alle provincies hebben het format overgenomen voor de eigen behandeling in hun Staten. In sommige gevallen beperkt de bespreking zich tot een bespreking in uitsluitend de commissies. Omdat de AV statutair alleen de mogelijkheid heeft de producten goed of af te keuren, is het van belang dat Provinciale Staten in elke provincie de gelegenheid heeft over dit voorstel te beraadslagen en de AV leden een standpunt mee te geven voor behandeling in de AV. In het verlengde daarvan ligt een wijziging van de statuten aangezien er nu slechts sprake is van een ter kennisgeving van de Kadernota.

NB: Het IPO bestuur heeft zelf het format slechts eenmaal aangeboden en daarmee is de uniforme behandeling beperkt gestimuleerd. Voor de wijze van behandeling in de 12 provincies dient een uniforme aanpak te komen. Dat vereist een tijdige aanlevering van de stukken. Een format behandelingsvoorstel Programmabegroting en Kadernota kan daarin bovendien een prima hulpmiddel zijn.

Het verdient aanbeveling een overzicht te maken van de reacties van de Staten op de Kadernota en dat volledige overzicht te verspreiden onder de leden van de AV. Dit overzicht kan als hulpmiddel worden gebruikt in de opmaat naar de Programmabegroting en om van te leren kan het besproken worden in de P&C klankbordgroep.

Over de Voorjaars- en Najaarsnota

Vanaf januari doet het Bestuur uitgaven binnen de IPO-begroting. Het Bestuur wordt via de voorjaars- en najaarsnota over de uitvoering van de begroting geïnformeerd (dat zijn bestuursrapportages). De voorjaars- en najaarsnota worden ter informatie verstuurd aan de AV. Indien er tussentijdse begrotingswijzigingen noodzakelijk zijn, worden die opgenomen in de voorjaars- en najaarsnota en ter goedkeuring aan de AV aangeboden. De wijze waarop het bestuur en de AV worden geïnformeerd over de uitvoering van de begroting in de Voorjaarsnota en Najaarsnota is vormvrij en

is niet vastgelegd in de statuten

Aanbeveling over de Voorjaars- en Najaarsnota

De Voorjaarsnota zou in de planning vooraf dienen te gaan aan de Kadernota zodat de laatste ontwikkelingen ook daarin kunnen worden verwerkt. Over de vormgeving worden van de Voorjaars- en najaarsnota worden afspraken gemaakt in de P&C klankbordgroep.

Over de Jaarstukken

De inhoudelijke en financiële verantwoording over het gevoerde beleid van het verstreken begrotingsjaar wordt voor het zomerreces in de jaarstukken in het IPO-bestuur vastgesteld en goedgekeurd door de AV. Het resultaat van de Rekening zal bij de jaarlijkse herijking van de Programmabegroting betrokken worden. In principe vloeien de niet-bestede middelen terug naar de provincies. Dit uitgangspunt is door de AV bij de bespreking en goedkeuring van de Programmabegroting 2019 nogmaals bevestigd.

Aanbeveling over de Jaarstukken

Het verdient aanbeveling voor de bespreking van de Jaarstukken en ook voor de overige P en C documenten technische sessies te organiseren zodat in de provincies een goede oordeelsvorming en besluitvorming kan plaatsvinden. Het IPO bestuur en IPO bureau worden gevraagd dat te bevorderen en het tijdstip daarvan zo te organiseren dat dit plaatsvindt (ruim) voor de inhoudelijke behandeling van de Jaarstukken in de verschillende provincies. De technische sessie wordt opengesteld voor alle belangstellende Statenleden en vindt om praktische redenen digitaal plaats.

Over de klankbordgroep planning en control

De klankbordgroep is opgericht omdat er behoefte was om in kleiner verband met elkaar van gedachten te wisselen over de (ontwikkeling van de) P&C cyclus. Bovendien lopen de P&C cycli van de 12 provincies uiteen met die van het IPO.
De klankbordgroep kent geen mandaat; de bespreking is technisch van aard. Zij is opgericht om tijdig te kunnen klankborden met de penningmeester van het IPO bestuur en het IPO bureau over de stukken in de P&C cyclus en met name het proces. In het afgelopen periode zijn de leden van de P&C klankbordgroep verschillende keren in gesprek gegaan met de penningmeester van het IPO bestuur. Dit proces is als zeer positief ervaren.

De klankbordgroep komt gemiddeld één keer per twee maanden (digitaal) bij elkaar. Het aantal deelnemers is gegroeid van twee naar zes.

Aanbeveling over de klankbordgroep

Ook in de komende nieuwe periode verdient het aanbeveling de klankbordgroep P&C een vervolg te geven. Het is aan de AV leden te bepalen hoe frequent, welke bezetting en met welk mandaat. In overweging wordt gegeven de bezetting te variëren zodat veel AV-leden kennis en ervaring kunnen opdoen met het proces voor de P&C cyclus.

Bespreking AEF rapport

De conclusies van het rapport van Andersson Elffers Felix ‘Naar meer slagvaardigheid’ (AEF rapport) zijn door de AV besproken in een extra bijeenkomst van de AV op 7 maart 2023.
Diverse standpunten van de 12 Provinciale

Staten werden door de AV leden ingebracht. Ter informatie zijn de bijdragen van de provincies volledigheidshalve bij dit document gevoegd. Een excel overzicht treft u daarbij als hulpmiddel aan.

Wat zijn de vervolgstappen?

- Op 10 maart bespreekt het IPO bestuur de uitkomsten van de bespreking in de AV van 7 maart jongstleden. Daar zal gesproken worden over de implementatie van de maatregelen behorend bij scenario 0.
- IPO bestuur 11 mei 2023: De directeur van de vereniging IPO dhr M.J. Fraanje (Rien) presenteert de voorstellen die invulling geven aan scenario 1. De scenario's 2 en 3 worden nader verkend. Toegezegd is de bevindingen van de AV daarin mee te wegen.
- 27 juni 2023: AV IPO 18.00 – 20.00 uur: eerste gelegenheid om te worden bijgepraat naast de afzonderlijke kennismakingsgesprekken van het IPO met de afzonderlijke staten in het inwerkprogramma.

Bijlages

Bijlage 1. Voorbeeld van een format Statenvoorstel Programmabegroting IPO

Datum vergadering : [...]
Zaaknummer : [...]
Portefeuillehouder : [...]
Inlichtingen bij : [...] Telefoon : [...]
Aantal bijlagen : ....

Onderwerp : IPO-programmabegroting [jaar]

Inleiding
De Programmabegroting van het IPO wordt jaarlijks vastgesteld. Vanwege de wens om als gezamenlijke provincies samen op te lopen in dit proces, wordt de IPO-programmabegroting gelijktijdig en op eenzelfde wijze aan alle provincies aangeboden.

Bevoegdheid
Provinciale Staten stellen op grond van artikel 195 Provinciewet de begroting van de eigen provincie jaarlijks vast. Twee vertegenwoordigers uit hun midden maken deel uit van de Algemene Vergadering van het IPO. Conform artikel 17.1 van de statuten van het IPO wordt aan (het bestuur en) de AV jaarlijks het jaarplan, de Programmabegroting en de meerjarenraming ter goedkeuring aangeboden.

Voorstel
1. Voorgesteld wordt in te stemmen met het bedrag van [€...] opgenomen in onze begroting ten behoeve van het Interprovinciaal Overleg.
2. Voorgesteld wordt de besluitvorming ten aanzien van de IPO-Programmabegroting te mandateren aan de AV-leden.

Overwegingen
De ambities uit de Programmabegroting zijn de ambities van de gezamenlijke provincies. Door die waar te maken kunnen we als provincies laten zien dat we er toe doen, en van maximaal toegevoegde waarde zijn in Den Haag en Brussel. Wij hechten dan ook aan helderheid over de gezamenlijke ambities en de hiermee samenhangende middelen. Daartoe dient de Programmabegroting. Om als gezamenlijke provincies samen op te lopen in het begrotingsproces, wordt de IPO-Programmabegroting gelijktijdig en op eenzelfde wijze aan alle provincies aangeboden.

Financiële aspecten [Hier kunt u invullen welke consequenties de IPO-programmabegroting heeft voor uw eigen provincie]

Vervolgstappen

Op het moment dat de Provinciale Staten van alle provincies hebben ingestemd met het bedrag dat in de eigen begroting voor IPO is gereserveerd, én mandaat hebben verleend aan hun vertegenwoordigers in de algemene vergadering van het IPO, zal op de daaropvolgende vergadering van de AV voorgesteld worden goedkeuring te verlenen aan de door het bestuur voor te leggen stukken: het jaarplan, de begroting en de meerjarenraming.

Door middel van een voorjaarsnota en najaarsnota wordt u over de voortgang op de hoogte gehouden. Na afloop van het begrotingsjaar ontvangt u de rekening en verantwoording over het jaar van het IPO-bestuur.

Communicatie

[u kunt hier invullen op welke manier PS-leden al dan niet inzicht kunnen krijgen in de stukken voor de AV. Dit is aan de individuele provincies. Het IPO-bureau is enkel verantwoordelijk voor communicatie met de AV-leden en diens griffiers.]

Bijlagen

1. Brief voorzitter IPO aanbieding van stukken d.d.
2. Concept-programmabegroting [jaar]
3. Beheersbegroting
4. Jaarplan en begroting BIJ12 [jaar]

Algemene Vergadering

Interprovinciaal Overleg
van en voor provincies

Op 27 juni 2023
Agendapunt 3a

Datum	27 juni 2023
Portefeuillehouder	Voorzitter IPO
Inlichtingen bij	C. van Duren
Onderwerp	Voorbeeld overzicht stand van zaken toezeggingen

Kern van het onderwerp
De Algemene Vergadering heeft op 18 juni 2019 verzocht de toezeggingen die tijdens de AV gedaan worden separaat in een overzicht op te nemen. Aan die toezegging is opvolging gegeven. Onderstaand treft u de stand van zaken van de lopende toezeggingen die sindsdien zijn gedaan alsmede de stand van afhandeling. Tijdens de vergadering van oktober 2020 is op verzoek van de AV besloten de toezeggingen bij alle vergaderingen aan de vergaderstukken toe te voegen.

Voorstel/gevraagd besluit
De Algemene Vergadering wordt voorgesteld kennis te nemen van de stand van zaken met betrekking tot de toezeggingen.

Toezeggingen

1. **Samen met oud-AV leden acties overdrachtsdossier nader uitwerken**
   Er wordt een nieuwe werkgroep gevormd die vervolg zal geven aan acties in het overdrachtsdossier. De afspraken rondom de behandeling van de begroting zoals neergelegd in de notitie aan de AV zullen toegevoegd worden aan het overdrachtsdossier. Er is afgesproken dat het overdrachtsdossier onder de aandacht gebracht zal worden van het bestuur en een nieuw werkgroepje wordt gevormd die hier verder mee aan de slag gaat.

   Toezegging d.d.: respectievelijk 18 juni 2019, 28 augustus 2019 en 4 oktober 2022
   Status: het overdrachtsdossier is besproken tijdens de IPO-bestuursvergadering van 6 februari 2020. In de notitie 'Voorstel versterkte samenwerking' worden de acties omschreven die de samenwerking verder uitkristalliseren. Daarnaast is er een P&C klankbordgroep opgericht en een werkgroep 'best practices' waarvan de concept Leidraad op 30 maart ter vergadering voorlag. In de bestuursvergadering van 22 april is hierover gesproken en het is nogmaals geagendeerd voor 10 juni. De bestuurlijke reactie vanuit het IPO-bestuur is tijdens de AV van 5 oktober aan de leden van de AV voorgelegd. De leden van de AV hebben tijdens de vergadering met elkaar de intentie uitgesproken om de stand van zaken van de implementatie van de leidraad op de provinciehuizen in 2022 te evalueren. In opdracht van het IPO-bestuur een traject gestart rondom de focus van de samenwerking, waarin de betrokkenheid van de Staten in het algemeen en van de AV in het bijzonder bij de samenwerking van de gezamenlijke provincies wordt betrokken. Daarnaast is er tijdens de AV van 8 november door de leden van de AV voorgesteld om een werkgroep op te richten, ondersteund door enkele griffiecontactpersonen en het IPO-bureau, om samen te werken aan de actualisatie van het overdrachtsdossier. Het IPO-bureau neemt het initiatief om de eerste bijeenkomst te organiseren.

2. **Mogelijkheid onderzoek statutenwijziging**

Op basis van de huidige statuten wordt gewerkt met een junicirculaire en de wens is over te gaan op een meicirculaire. Er wordt gekeken naar een moment om eventueel meerdere wijzigingen in de statuten tegelijkertijd door te voeren.

Toezegging d.d.: 1 oktober 2019
Status: doorlopend

3. **Aanbod "IPO-dag" voor Statenleden**
Indien provincies een IPO-dag willen organiseren voor Statenleden, dan kan er contact opgenomen worden met het IPO-bureau voor een eventuele bijdrage of betrokkenheid.

Toezegging d.d.: 2 november 2020
Status: bezoek geweest bij Groningen, Overijssel en Zeeland.

4. **Er wordt zo min mogelijk afgeweken van het vergaderschema**

Toezegging d.d. 28 juni 2021
Status: doorlopend

5. **De betrokkenheid van de Staten in het algemeen en de AV in het bijzonder bij de samenwerking van de gezamenlijke provincies wordt meegenomen in het onderzoek over de focus in de samenwerking. De leden van de AV en de griffies die dit wensen zijn welkom om met de heer Bron in gesprek te gaan. Wat er gebeurt met de resultaten van het onderzoek is afhankelijk van hetgeen de heer Bron in de gesprekken ophaalt en hetgeen door hem geadviseerd wordt. Het streven is er om te bezien of we in de nieuwe Statenperiode anders moeten gaan werken, en indien daar besluitvorming voor nodig is of de rol van de AV of de statuten daarin een rol speelt, dan zal dit langskomen in een AV vergadering.**

Toezegging d.d. 28 juni 2022 en d.d. 4 oktober 2022
Status: de heer Bron (AEF) heeft de leden van de AV opgeroepen met hem het gesprek aan te gaan. De gesprekken met de AV leden die het gesprek met de heer Bron willen aangaan zijn inmiddels gevoerd. Tijdens de AV van 4 oktober zijn de bevindingen uit de gesprekken die gevoerd zijn gepresenteerd aan de leden van de AV en is tevens teruggekoppeld dat het IPO-bestuur AEF de opdracht heeft gegeven om scenario 0 en 1 verder uit te werken. Tijdens de AV van 4 oktober is toegezegd dat er een inspraakmoment georganiseerd wordt voor de leden van de AV. Tijdens het IPO-bestuur van 17 november is het conceptrapport gepresenteerd aan de leden van het IPO-bestuur en naar aanleiding van dit gesprek is op 23 november het volledige conceptrapport verstuurd naar de leden van de AV, begeleid met een brief waarin de leden van de AV worden verzocht met en in de eigen Provinciale Staten te reflecteren op de aanbevelingen. Om de leden van de AV voldoende tijd en ruimte te geven voor deze bespreking is de AV van 13 december verplaatst naar 7 maart. Tijdens deze extra AV worden de leden van de AV gevraagd om de reflecties van de gesprekken in en met de Staten in te brengen. Het IPO-bestuur zal deze reflecties meenemen in haar besprekingen.

6. **Bij het opstellen van de begroting 2023 en de P&C producten die daaruit volgen wordt gelijkvormigheid tussen de stukken van IPO Den Haag en BIJ12 nagestreefd.**

Toezegging d.d. 28 juni 2022
Status: doorlopend

7. **In de P&C producten van BIJ12 wordt gelet op de taalgebruik en leesbaarheid van de stukken.**

Toezegging d.d. 28 juni 2022
Status: doorlopend

Ondergetekende:

mr. Cornelis Adrianus de Zeeuw, notaris te 's-Gravenhage, verklaart over de statuten van de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid: **het Interprovinciaal Overleg**, met zetel in de gemeente Den Haag (de '**Statuten**'), naar zijn beste weten het volgende:

(i) de Statuten luiden overeenkomstig de aan deze verklaring gehechte tekst;

(ii) de Statuten zijn voor het laatst gewijzigd bij akte van statutenwijziging, verleden voor mr. Cornelis Adrianus de Zeeuw, voornoemd, op 20 december 2017.

Getekend te 's-Gravenhage op 21 december 2017.

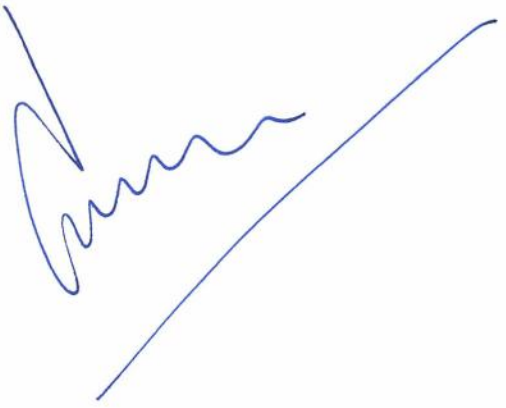

STATUTEN

per 20 december 2017

van de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid:

het Interprovinciaal Overleg,

gevestigd te gemeente Den Haag

STATUTEN.

Hoofdstuk I.

Algemeen.

Naam.

Artikel 1.

De vereniging draagt de naam: **het Interprovinciaal Overleg**, bij afkorting: het IPO.

Zetel.

Artikel 2.

Zij heeft haar zetel in de gemeente Den Haag.

Doel.

Artikel 3.

3.1. De vereniging heeft ten doel:

- het behartigen van de belangen van provincies;
- het bieden van een platform voor uitwisseling van kennis en ervaring; en
- het stimuleren en entameren van vernieuwingsprocessen binnen de provincies.

3.2. De vereniging tracht dit doel – onder meer – te bereiken door:

- het verbreden en intensiveren van de samenwerking en het overleg tussen de deelnemende provinciale besturen;
- het uitwisselen van kennis en ervaring en het bundelen van deskundigheid;
- het bevorderen van coördinatie van beleid, alsmede van gemeenschappelijke standpuntbepaling en besluitvorming over zaken welke direct of indirect van gemeenschappelijk provinciaal belang zijn;
- het bevorderen van gemeenschappelijk optreden in de relatie met de rijksoverheid, de Europese Unie, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Unie van Waterschappen en (vertegenwoordigers van) andere overheden;
- het bieden van kaders voor decentralisatie van rijkstaken naar provincies;

- het verlenen van onderlinge steun en het bevorderen van de uitwisseling van provinciaal personeel tussen de provincies;
- het ontwikkelen en uitvoeren van een gezamenlijk arbeidsvoorwaardenbeleid; en
- het namens en ten behoeve van de leden voeren van onderhandelingen en het sluiten van collectieve arbeidsovereenkomsten met werknemersverenigingen betreffende de arbeidsvoorwaarden van het personeel dat bij de leden van de vereniging in dienst is;
- het onderhandelen namens de provincies over door de provincies gezamenlijk te sluiten overeenkomsten.

Structuur.

Artikel 4.

De vereniging kent de volgende organen:

a. de algemene vergadering;

b. het bestuur.

Voorts kent de vereniging:

- commissies van het bestuur (artikel 15.4);
- adviescommissies (artikel 22);
- adviseurs (artikel 24);
- een secretariaat (artikel 25);
- de algemeen directeur (artikel 25).

Hoofdstuk II.

Lidmaatschap.

Leden.

Artikel 5.

5.1. Leden van de vereniging kunnen uitsluitend zijn provincies in Nederland. Provincies die lid zijn van de vereniging worden hierna aangeduid als "het lid" of "de provincie"; gezamenlijk worden zij aangeduid als "de leden" of "de provincies".

5.2. Provinciale Staten van iedere provincie wijzen uit hun midden twee (2) personen aan ter vertegenwoordiging van hun provincie in de algemene vergadering. Het volgens de Provinciewet daartoe bevoegde orgaan besluit omtrent de verstrekking van een machtiging tot vertegenwoordiging van de provincie in de algemene vergadering.
Tenzij in deze statuten anders is vermeld worden de lidmaatschapsrechten van de provincies namens hen uitgeoefend door de in dit lid bedoelde

vertegenwoordigers van de provincies, welke hierna worden aangeduid als: "de vertegenwoordigers".

5.3. Het bestuur houdt een register waarin de namen en adressen van de vertegenwoordigers zijn opgenomen. Indien Provinciale Staten van een provincie besluiten om (een) andere vertegenwoordiger(s) ter vertegenwoordiging van de provincie in de algemene vergadering aan te wijzen, zal hiervan op een door of namens het bestuur te bepalen wijze tijdig een schriftelijke verklaring aan het bestuur worden overlegd, waaruit tevens van de machtiging tot vertegenwoordiging van de provincie in de algemene vergadering blijkt.

5.4. Ieder lid is verplicht aan het bestuur zijn adres alsmede de wijzigingen daarin schriftelijk op te geven. Indien tevens een elektronisch adres bekend wordt gemaakt met als doel opneming in het ledenregister, houdt deze bekendmaking tevens de instemming in om alle kennisgevingen en mededelingen alsmede oproepingen voor een vergadering langs elektronische weg toegezonden te krijgen.

Toelating.

Artikel 6.

6.1. Een provincie die als lid tot de vereniging wenst toe te treden, meldt zich schriftelijk aan bij het bestuur.

6.2. Onder goedkeuring van de algemene vergadering beslist het bestuur omtrent de toelating van leden.

Einde van het lidmaatschap.

Artikel 7.

7.1. Het lidmaatschap eindigt:

a. door opheffing van een provincie;

b. door opzegging door een provincie;

c. door opzegging door de vereniging. Deze kan geschieden wanneer een provincie heeft opgehouden aan de vereisten voor het lidmaatschap bij de statuten gesteld te voldoen, wanneer zij haar verplichtingen jegens de vereniging niet nakomt, alsook wanneer redelijkerwijs van de vereniging niet gevergd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren;

d. door ontzetting. Deze kan alleen worden uitgesproken wanneer een provincie in strijd met de statuten, reglementen of besluiten van de vereniging handelt, of de vereniging op onredelijke wijze benadeelt.

7.2. Opzegging door de vereniging geschiedt door het bestuur onder goedkeuring

van de algemene vergadering.

7.3. Opzegging van het lidmaatschap door een provincie of door de vereniging kan slechts geschieden tegen het einde van het verenigingsjaar en met inachtneming van een opzegtermijn van drie maanden. Echter kan het lidmaatschap onmiddellijk worden beëindigd indien van de vereniging of van een provincie redelijkerwijs niet gevergd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren.

7.4. Een provincie kan haar lidmaatschap met onmiddellijke ingang opzeggen binnen één maand nadat haar een besluit, waarbij haar rechten zijn beperkt, of wel haar verplichtingen ten opzichte van de vereniging zijn verzwaard, bekend is geworden of medegedeeld. Het besluit is alsdan niet op haar van toepassing. Een provincie is niet bevoegd door opzegging van haar lidmaatschap de toepasselijkheid uit te sluiten van verplichtingen van geldelijke aard alsmede van reeds bestaande verplichtingen voortvloeiende uit collectieve arbeidsovereenkomsten.

7.5. Ontzetting uit het lidmaatschap geschiedt door het bestuur onder goedkeuring van de algemene vergadering.

7.6. Van een besluit tot opzegging van het lidmaatschap door de vereniging op grond dat een provincie haar verplichtingen jegens de vereniging niet nakomt, alsook dat redelijkerwijs van de vereniging niet gevergd kan worden het lidmaatschap te laten voortduren en van een besluit tot ontzetting uit het lidmaatschap staat binnen een maand na de ontvangst van de kennisgeving van het besluit beroep open op de algemene vergadering. De provincie wordt daartoe ten spoedigste schriftelijk van het besluit met opgave van redenen in kennis gesteld. Gedurende de beroepstermijn en hangende het beroep is de provincie geschorst, met dien verstande evenwel dat het geschorste lid het recht heeft zich in de algemene vergadering, waarin het in dit artikel 7.6 bedoelde beroep wordt behandeld, te verantwoorden.

7.7. De provincie wier lidmaatschap is geëindigd op grond van het bepaalde in artikel 7.1 sub b, c of d, blijft gehouden tot nakoming van verplichtingen van geldelijke aard verbonden aan het lidmaatschap tot het einde van het vijfde kalenderjaar volgend op dat waarin het lidmaatschap is geëindigd, tenzij het bestuur anders besluit.

Hoofdstuk III.

Verplichtingen van de leden.

Kosten.

Artikel 8.

8.1. De kosten van de vereniging worden door de provincies gedragen volgens een verdeelmaatstaf, waarbij de ene helft van de kosten gelijkelijk over de provincies wordt verdeeld en de andere helft over de provincies wordt verdeeld naar rato van de som van de totale uitkeringen uit het Provinciefonds (jaar t) en de belastingcapaciteit (jaar t minus 2), zoals in de junicirculaire (voorafgaand aan jaar t) is opgenomen.

8.2. De provincies betalen bij wijze van voorschot aan het begin van iedere maand een bedrag, overeenkomend met een twaalfde gedeelte van de in de begroting geraamde bedragen voor het desbetreffende begrotingsjaar, zulks met inachtneming van het bepaalde in artikel 8.1.

8.3. Eindafrekening vindt plaats binnen twee maanden nadat de rekening en verantwoording is vastgesteld, maar uiterlijk één september volgende op het jaar waarop de rekening en verantwoording betrekking heeft.

8.4. De vereniging mag geen resultaat behalen vanuit de door de leden verstrekte bedragen en zal de verrekenverplichting die hieruit voortvloeit als schuld opnemen op haar balans.

8.5. De algemene vergadering kan besluiten dat de verrekenverplichting geheel of gedeeltelijk wordt omgezet in een bestedingsverplichting voor uitgaven ter zake van activiteiten die zijn opgenomen in de voor het verslagjaar vastgestelde begroting, maar daarin nog niet zijn afgerond.

8.6. Voor deze bestedingsverplichting wordt in de balans een voorziening of transitorische post gevormd.

8.7. De ter zake van de bestedingsverplichting gevormde voorziening of transitorische post valt vrij in het boekjaar volgend op het boekjaar waarin de voorziening of transitorische post is gevormd.

Leden bindende besluiten.

Artikel 9.

9.1. De provincies zijn in beginsel verplicht tot het naleven van bestuursbesluiten aangaande privaatrechtelijke rechtshandelingen waaromtrent de algemene vergadering heeft besloten dat deze dienen te worden nageleefd.

9.2. Een besluit van de algemene vergadering omtrent een privaatrechtelijke rechtshandeling als gemeld in artikel 9.1 behoeft ten minste drie/vierde van de uitgebrachte stemmen in een vergadering, waarin ten minste vier/vijfde van de provincies vertegenwoordigd is.

9.3. Is niet vier/vijfde van de provincies vertegenwoordigd, dan wordt na die vergadering een tweede vergadering bijeengeroepen, te houden binnen vier weken na de eerste vergadering waarin over het voorstel zoals dat in de vorige

vergadering aan de orde is geweest, ongeacht het aantal vertegenwoordigde provincies, kan worden besloten, mits met een meerderheid van ten minste drie/vierde van de uitgebrachte stemmen.

9.4. Besluiten als bedoeld in dit artikel 9 worden zo spoedig mogelijk schriftelijk bekend gemaakt aan alle provincies.

9.5. De provincies verplichten zich in beginsel tot conformering aan bestuursbesluiten aangaande overeenkomsten met werknemersverenigingen betreffende de arbeidsvoorwaarden van het personeel in dienst van de provincies.

Hoofdstuk IV.

Bestuur.

Benoeming / samenstelling.

Artikel 10.

10.1. Het bestuur bestaat uit dertien natuurlijke personen, die door de algemene vergadering worden benoemd. Uitsluitend Commissarissen van de Koning en andere leden van het College van Gedeputeerde Staten van provincies zijn benoembaar als lid van het bestuur.

10.2. De benoeming van bestuursleden geschiedt uit een bindende voordracht. Iedere provincie heeft het recht voor één zetel in het bestuur een bindende voordracht te doen. De voordracht wordt opgemaakt door het College van Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie.
Voorts heeft het bestuur het recht voor één zetel in het bestuur een bindende voordracht te doen met dien verstande dat bij voorkeur een Commissaris van de Koning voor benoeming ten aanzien van deze zetel in aanmerking komt.
Een voordracht wordt bij de oproeping voor de vergadering meegedeeld.

10.3. Aan een voordracht kan het bindend karakter worden ontnomen door een met ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen genomen besluit van de algemene vergadering, genomen in een vergadering waarin ten minste twee derden van de provincies vertegenwoordigd is.

10.4. Besluit de algemene vergadering overeenkomstig artikel 10.3 aan de door een provincie opgemaakte voordracht het bindend karakter te ontnemen, dan heeft die provincie wederom het recht een bindende voordracht te doen en zo vervolgens.

10.5. Besluit de algemene vergadering overeenkomstig artikel 10.3 aan de door het bestuur opgemaakte voordracht het bindend karakter te ontnemen, dan is de algemene vergadering vrij in de keus met dien verstande dat bij voorkeur een Commissaris van de Koning voor benoeming ten aanzien van deze zetel in

aanmerking komt.

10.6. Is geen gehoor gegeven aan de uitnodiging om een voordracht te doen, dan is de algemene vergadering vrij in de keus.

10.7. Het recht tot het doen van een voordracht blijft aan een zetel verbonden als deze vervolgens open valt.

Einde bestuurslidmaatschap. Schorsing.

Artikel 11.

11.1. Elk bestuurslid, ook wanneer hij voor een bepaalde tijd is benoemd, kan te allen tijde door de algemene vergadering worden ontslagen of geschorst. Een schorsing die niet binnen drie maanden gevolgd wordt door een besluit tot ontslag, eindigt door het verloop van die termijn.

11.2. Het bestuurslidmaatschap eindigt:

a. ingeval de lopende zittingsperiode van een bestuurslid in het College van Gedeputeerde Staten is geëindigd overeenkomstig artikel 41 Provinciewet;

b. door het verlies van de kwaliteit als bedoeld in artikel 10.1, tweede volzin;

c. door het eindigen van het lidmaatschap van de vereniging van de provincie waarbij hij de functie van lid van het College van Gedeputeerde Staten vervult;

d. door bedanken;

e. door overlijden.

Bestuursfuncties. Portefeuilles.

Artikel 12.

12.1. Het bestuurslid als bedoeld in artikel 10.2, vierde volzin casu quo het bestuurslid als bedoeld in artikel 10.5 bekleedt de functie van voorzitter.

12.2. Het bestuur wijst uit zijn midden een vice-voorzitter en een penningmeester aan. De secretaris, als bedoeld in artikel 25.5, maakt geen onderdeel uit van het bestuur. Het kan voor iedere functionaris uit zijn midden een vervanger aanwijzen. Een bestuurslid kan meer dan één functie bekleden.

12.3. In principe heeft ieder bestuurslid een nader door het bestuur vast te stellen portefeuille.

Vergaderingen.

Artikel 13.

13.1. Het bestuur vergadert ter plaatse en tijd als door de voorzitter te bepalen zo dikwijls als dit door de voorzitter of een ander bestuurslid nodig wordt geacht.

13.2. Plaats en tijd van de vergadering worden met in achtneming van een termijn

van ten minste veertien dagen schriftelijk, per telefax of per e-mail aan de bestuursleden tegelijk met de oproeping ter vergadering opgegeven. In spoedeisende gevallen, ter beoordeling van de voorzitter, kan de termijn van oproeping worden beperkt tot ten minste vierentwintig uur.

13.3. Bij de oproeping tot de vergadering worden de te behandelen onderwerpen vermeld.

13.4. Voorstellen die niet op de agenda voorkomen kunnen alleen worden behandeld in een vergadering waarin alle bestuursleden aanwezig of vertegenwoordigd zijn en geen van hen tegen de behandeling bezwaar maakt.

13.5. Voorts kan het bestuur in spoedeisende gevallen, ter beoordeling van de voorzitter, telefonisch vergaderen mits geen van de bestuursleden daartegen bezwaar maakt.

13.6. Tenzij het bestuur anders besluit worden de bestuursvergaderingen bijgewoond door de algemeen directeur en medewerkers van het secretariaat die hem vergezellen.
Over de aanwezigheid van andere personen beslist het bestuur.

13.7. De vergaderingen worden geleid door de voorzitter en ingeval van zijn afwezigheid door de vice-voorzitter en ingeval van diens afwezigheid door een ander door het bestuur aan te wijzen bestuurslid.

Besluitvorming.

Artikel 14.

14.1. Ieder bestuurslid kan in de vergadering van het bestuur één stem uitbrengen.

14.2. Een bestuurslid kan zich door een ander bestuurslid ter vergadering doen vertegenwoordigen; de volmacht dient schriftelijk te worden verleend.

14.3. Op de besluitvorming van het bestuur is het in artikel 20 bepaalde van overeenkomstige toepassing, waarbij in artikel 20.4 voor algemene vergadering wordt gelezen: het bestuur, en waarbij voor provincies wordt gelezen: bestuursleden.

14.4. Het bestuur kan ook buiten vergadering besluiten nemen, mits dit schriftelijk, per telefax of per e-mail geschiedt en de volstrekte meerderheid van de bestuursleden zich ten gunste van het desbetreffende voorstel uitspreekt, tenzij één van de bestuursleden bezwaar maakt tegen deze wijze van besluitvorming. De bescheiden waaruit van het nemen van een zodanig besluit blijkt, worden bij het notulenregister bewaard.

14.5. Van het verhandelde in elke vergadering worden door de secretaris of een andere door de secretaris aangewezen persoon notulen opgemaakt, die door het bestuur worden vastgesteld.

Bestuurstaak. Vertegenwoordiging.

Artikel 15.

15.1. Behoudens de beperkingen volgens de statuten is het bestuur belast met het besturen van de vereniging.

15.2. De taken en bevoegdheden van het bestuur zijn voorts:

a. het (doen) voorbereiden en (doen) uitvoeren van besluiten die de algemene vergadering moet nemen of heeft genomen;

b. het opstellen van het jaarplan, de begroting, de meerjarenbegroting, het bestuursverslag en de rekening en verantwoording;

c. het regelen van de rechtspositie van het personeel van de vereniging met inachtneming van het bepaalde in artikel 25 en het inrichten van de organisatie van de vereniging en haar secretariaat;

d. het voeren van onderhandelingen en het sluiten van overeenkomsten met werknemersverenigingen betreffende de arbeidsvoorwaarden van het personeel in dienst van de provincies, met inachtneming van het bepaalde in artikel 15.9 tot en met artikel 15.12;

e. het aanwijzen van personen die de vereniging in organen van organisaties en rechtspersonen vertegenwoordigen; en

f. het beslissen omtrent bestuursaangelegenheden welke niet in de statuten zijn voorzien.

15.3. Indien het aantal bestuursleden beneden dertien is gedaald, blijft het bestuur bevoegd. Het is echter verplicht zo spoedig mogelijk een algemene vergadering te beleggen waarin de voorziening in de open plaats of de open plaatsen aan de orde komt, onverminderd het bepaalde in artikel 20.8.

15.4. Het bestuur is bevoegd onder zijn verantwoordelijkheid bepaalde onderdelen van zijn taak te doen uitvoeren door commissies die door het bestuur worden benoemd.

15.5. Het bestuur kan een reglement vaststellen waarin het zijn werkwijze en portefeuilleverdeling nader regelt.

15.6. Het bestuur is bevoegd te besluiten tot het aangaan van overeenkomsten tot verkrijging, vervreemding en bezwaring van registergoederen en tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de vereniging zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidstelling voor een schuld van een ander verbindt en tot vertegenwoordiging van de vereniging ter zake van deze handelingen.

15.7. Het bestuur behoeft goedkeuring van de algemene vergadering voor besluiten tot:

a. substitutie van begrotingsposten die niet tot uitvoering zijn gekomen of zullen komen ingeval deze substitutie een afwijking van het vastgestelde algemene beleid zou kunnen inhouden of ten gevolge heeft;
b. het huren, verhuren en op andere wijze in gebruik of genot verkrijgen en geven van onroerende zaken;
c. het aangaan van overeenkomsten waarbij aan de vereniging een bankkrediet wordt verleend.

Op het ontbreken van de goedkeuring als bedoeld in dit lid kan door en tegen derden geen beroep worden gedaan.

15.8. De vereniging wordt vertegenwoordigd:
a. hetzij door het bestuur;
b. hetzij door de voorzitter;
c. hetzij door twee andere bestuursleden.

15.9. Het bestuur heeft in aanvulling op het bepaalde in artikel 15.2 sub d tot taak:
a. de zorg voor de totstandkoming van afspraken en overeenkomsten met werknemersverenigingen betreffende de arbeidsvoorwaarden van het personeel in dienst van de provincies;
b. het informeren en adviseren van de provincies met betrekking tot aangelegenheden van algemeen belang voor de rechtstoestand van werknemers van provincies met inbegrip van de algemene regels volgens welke het personeelsbeleid zal worden gevoerd;
c. het adviseren van de provincies inzake het overheidspersoneels- en organisatiebeleid, voor zover niet behorend tot de andere in dit artikel 15.9 genoemde zaken.

15.10. Het voeren van overleg, gericht op de totstandkoming van afspraken en overeenkomsten als bedoeld in artikel 15.9.a, wordt overgelaten aan een of meer onderhandelingsdelegaties, die door het bestuur worden benoemd.

15.11. Het bestuur kan een reglement vaststellen waarin de samenstelling en werkwijze van de onderhandelingsdelegatie wordt geregeld.
Het bestuur kan voorts een reglement vaststellen ter zake van de te volgen besluitvormingsprocedure bij het voeren van onderhandelingen en het sluiten van collectieve arbeidsovereenkomsten in de zin van de *Wet op de collectieve arbeidsovereenkomst* met werknemersverenigingen betreffende de arbeidsvoorwaarden van het personeel in dienst van de provincies.

15.12. Besluiten van het bestuur aangaande overeenkomsten met werknemersverenigingen betreffende de arbeidsvoorwaarden van het

personeel in dienst van de provincies en aangaande het mandaat voor de onderhandelingen over dergelijke overeenkomsten worden genomen overeenkomstig het bepaalde in artikel 14.3, met dien verstande dat deze ten minste drie/vierde van de uitgebrachte stemmen in een vergadering behoeven.

Hoofdstuk V.

Bestuursverslag. Rekening en verantwoording.

Artikel 16.

16.1. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

16.2. Het bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de vereniging en van alles betreffende de werkzaamheden van de vereniging, naar de eisen die voortvloeien uit deze werkzaamheden, op zodanige wijze een administratie te voeren en de daartoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers op zodanige wijze te bewaren, dat te allen tijde de rechten en verplichtingen van de vereniging kunnen worden gekend.

16.3. De boeken worden jaarlijks per het einde van het verenigingsjaar afgesloten. Daaruit wordt door de penningmeester het ontwerp van de rekening en verantwoording opgemaakt met inachtneming van het bepaalde in artikel 8.4 tot en met 8.7.

16.4. Het ontwerp van de rekening en verantwoording wordt onderzocht door een door de algemene vergadering aan te wijzen deskundige als bedoeld in artikel 393 lid 1, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek – hierna ook te noemen: "accountant" -, die over zijn onderzoek verslag uitbrengt aan het bestuur.

16.5. Binnen vijf maanden na afloop van het verenigingsjaar worden de rekening en verantwoording over het afgelopen verenigingsjaar door het bestuur opgemaakt en wordt het bestuursverslag door het bestuur vastgesteld.

16.6. De in artikel 16.4 bedoelde accountant legt over de door het bestuur opgemaakte rekening en verantwoording een verklaring af.

16.7. Het bestuur brengt op de jaarvergadering, behoudens verlenging van deze termijn door de algemene vergadering, zijn bestuursverslag uit over de gang van zaken in de vereniging en over het gevoerde beleid.
Het legt de rekening en verantwoording vergezeld van de in artikel 16.6 bedoelde verklaring van de accountant ter goedkeuring aan de algemene vergadering over. Deze stukken worden ondertekend door de leden van het bestuur; ontbreekt de ondertekening van een of meer van hen, dan wordt daarvan onder opgave van redenen melding gemaakt. Na verloop van de termijn waarbinnen de rekening en verantwoording dient te worden afgelegd kan iedere provincie van de gezamenlijke leden van het bestuur in rechte

vorderen dat zij deze verplichtingen nakomen.

16.8. Het bestuur stelt een jaarplan, een begroting en een meerjarenbegroting vast. In een algemene ledenvergadering, welke uiterlijk in de maand december wordt gehouden, legt het bestuur de in de eerste volzin van dit artikel 16.8 bedoelde stukken met betrekking tot respectievelijk de komende verenigingsjaren en het komende verenigingsjaar ter goedkeuring voor aan de algemene vergadering.

16.9. Indien de algemene vergadering de termijn voor het houden van de jaarvergadering heeft verlengd, worden de bij dit artikel 16 gestelde termijnen dienovereenkomstig verlengd.

16.10. Het bestuur is verplicht de bescheiden bedoeld in de artikel 16.2 en artikel 16.3 zeven jaren lang te bewaren.

Hoofdstuk VI.

Algemene vergadering.

Taken / bevoegdheden.

Artikel 17.

17.1. Aan de algemene vergadering komen in de vereniging alle bevoegdheden toe, die niet door de wet of de statuten aan het bestuur zijn opgedragen.
De algemene vergadering heeft voorts ondermeer de volgende taken en bevoegdheden:

a. het goedkeuren van de jaarlijks door het bestuur voor te leggen stukken:
   - het jaarplan;
   - de begroting; en
   - de meerjarenbegroting;

b. het goedkeuren van de rekening en verantwoording van het bestuur, en

c. het nemen van een besluit tot het wijzigen van de statuten en ontbinding van de vereniging.

17.2. Jaarlijks, uiterlijk zes maanden na afloop van het verenigingsjaar, wordt een algemene vergadering, de jaarvergadering, gehouden. In de jaarvergadering komen onder meer aan de orde:

a. het bestuursverslag en de rekening en verantwoording bedoeld in artikel 16 met het verslag van de aldaar genoemde accountant;

b. voorziening in eventuele vacatures;

c. voorstellen van het bestuur of de provincies, aangekondigd bij de oproeping voor de vergadering.

17.3. Jaarlijks, uiterlijk in de maand december wordt een algemene vergadering gehouden. In deze vergadering komen onder meer aan de orde:

a. goedkeuring van het jaarplan, de begroting en de meerjarenbegroting;

b. voorziening in eventuele vacatures;

c. voorstellen van het bestuur of de provincies, aangekondigd bij de oproeping voor de vergadering.

Deze algemene vergadering behoeft niet plaats te vinden indien het bestuur het wenselijk acht dat besluitvorming omtrent voornoemde onderwerpen conform het bepaalde in artikel 40 lid 2, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek (besluitvorming buiten vergadering) plaats kan vinden. De algemene vergadering moet alsnog worden gehouden indien niet aan de in artikel 40 lid 2, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek genoemde vereisten kan worden voldaan.

17.4. Andere algemene vergaderingen worden gehouden zo dikwijls het bestuur dit wenselijk oordeelt.

17.5. Voorts is het bestuur op schriftelijk verzoek van ten minste een zodanig aantal leden als bevoegd is tot het uitbrengen van één tiende gedeelte van de stemmen in een algemene vergadering verplicht tot het bijeenroepen van een algemene vergadering op een termijn van niet langer dan vier weken. Indien aan het verzoek binnen veertien dagen geen gevolg wordt gegeven, kunnen de verzoekers zelf tot die bijeenroeping overgaan door oproeping overeenkomstig artikel 21 met inachtneming van de in dat artikel 21 vermelde oproepingstermijn.

17.6. Een provincie dan wel een vertegenwoordiger kan het bestuur verzoeken voorstellen aan de agenda toe te voegen dan wel verzoeken een algemene vergadering bijeen te roepen als bedoeld in dit artikel 17.

Toegang en stemrecht.

Artikel 18.

18.1. Toegang tot de algemene vergadering hebben alle vertegenwoordigers van de provincies als bedoeld in artikel 5.2 en bestuursleden. Daarnaast hebben toegang tot de algemene vergadering de leden van Provinciale Staten, de (overige) leden van het College van Gedeputeerde Staten en de provinciesecretarissen. De in de vorige volzin bedoelde personen en bestuursleden kunnen in de vergadering het woord voeren, maar hebben geen stemrecht. Geen toegang hebben vertegenwoordigers van geschorste provincies, behoudens het bepaalde in artikel 7.6 en geschorste bestuursleden.

18.2. Over aanwezigheid van andere dan de in artikel 18.1 bedoelde personen beslist

de algemene vergadering.

18.3. Iedere provincie heeft een aantal stemmen gelijk aan het aantal vertegenwoordigers als bedoeld in artikel 5.2, welke vertegenwoordigers ieder één stem namens de provincie uitbrengen.

Voorzitterschap. Notulen.

Artikel 19.

19.1. De algemene vergaderingen worden geleid door de voorzitter van de vereniging of de vice-voorzitter. Ontbreken de voorzitter en de vice-voorzitter, dan treedt één van de andere door het bestuur aan te wijzen bestuursleden, als voorzitter op. Wordt ook op deze wijze niet in het voorzitterschap voorzien, dan voorziet de vergadering daarin zelve. Tot dat ogenblik wordt het voorzitterschap waargenomen door de in leeftijd oudste ter vergadering aanwezige persoon.

19.2. Van het verhandelde in elke vergadering worden door de secretaris of een andere door de secretaris daartoe aangewezen persoon notulen gemaakt, die door de algemene vergadering worden vastgesteld. De inhoud van de notulen wordt ter kennis van de provincies en hun vertegenwoordigers gebracht.

Besluitvorming van de algemene vergadering.

Artikel 20.

20.1. Het ter algemene vergadering uitgesproken oordeel van de voorzitter omtrent de uitslag van een stemming is beslissend. Hetzelfde geldt voor de inhoud van een genomen besluit voor zover gestemd werd over een niet schriftelijk vastgelegd voorstel.

20.2. Wordt echter onmiddellijk na het uitspreken van een in artikel 20.1 bedoeld oordeel de juistheid ervan betwist, dan vindt een nieuwe stemming plaats, wanneer de meerderheid van de vergadering of, indien de oorspronkelijke stemming niet hoofdelijk of schriftelijk geschiedde, een stemgerechtigde aanwezige dit verlangt. Door deze nieuwe stemming vervallen de rechtsgevolgen van de oorspronkelijke stemming.

20.3. Met uitzondering van de besluiten als bedoeld in artikel 9.3, artikel 9.4, artikel 10.3, artikel 20.12 en 20.13, artikel 26 en artikel 27 en voor zover de wet niet anders bepaalt, worden alle besluiten van de algemene vergadering genomen met volstrekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

20.4. De algemene vergadering kan slechts geldig besluiten indien ten minste de helft van de provincies ter vergadering vertegenwoordigd is.
Is niet de helft van de provincies ter vergadering vertegenwoordigd, dan wordt na die vergadering een tweede vergadering bijeengeroepen, te houden binnen

vier weken na de eerste vergadering waarin over de voorstellen zoals die in de vorige vergadering aan de orde zijn geweest, ongeacht het aantal vertegenwoordigde provincies, kan worden besloten.

20.5. Blanco stemmen worden beschouwd als niet te zijn uitgebracht.

20.6. Indien bij een verkiezing van personen niemand de volstrekte meerderheid heeft verkregen, heeft een tweede stemming, of in geval van een bindende voordracht, een tweede stemming tussen de voorgedragen kandidaten plaats. Heeft alsdan weer niemand de volstrekte meerderheid verkregen, dan vinden herstemmingen plaats, totdat hetzij één persoon de volstrekte meerderheid heeft verkregen, hetzij tussen twee personen is gestemd en de stemmen staken. Bij gemelde herstemmingen (waaronder niet is begrepen de tweede stemming) wordt telkens gestemd tussen de personen op wie bij de voorafgaande stemming is gestemd, evenwel uitgezonderd de persoon op wie bij die voorafgaande stemming het geringste aantal stemmen is uitgebracht. Is bij die voorafgaande stemming het geringste aantal stemmen op meer dan één persoon uitgebracht, dan wordt door loting uitgemaakt, op wie van die personen bij de nieuwe stemming geen stemmen meer kunnen worden uitgebracht. Ingeval bij een stemming tussen twee personen de stemmen staken, beslist het lot wie van beiden is gekozen.

20.7. Indien de stemmen staken over een voorstel niet rakende verkiezing van personen, dan is het verworpen.

20.8. Alle stemmingen geschieden mondeling. Echter kan de voorzitter bepalen dat de stemmen schriftelijk worden uitgebracht. Indien het betreft een verkiezing van personen kan ook een aanwezige stemgerechtigde verlangen dat de stemmen schriftelijk worden uitgebracht. Schriftelijke stemming geschiedt bij ongetekende gesloten briefjes. Besluitvorming bij acclamatie is mogelijk, tenzij een stemgerechtigde hoofdelijke stemming verlangt.

20.9. Indien zulks bij de oproeping is vermeld is iedere stemgerechtigde bevoegd om, in persoon of bij schriftelijk gevolmachtigde, door middel van een elektronisch communicatiemiddel het stemrecht uit te oefenen, mits de stemgerechtigde via het elektronisch communicatiemiddel kan worden geïdentificeerd, rechtstreeks kan kennisnemen van de verhandelingen ter vergadering en kan deelnemen aan de beraadslaging.

20.10. De algemene vergadering is bevoegd bij reglement voorwaarden te stellen aan het gebruik van het elektronische communicatiemiddel. Indien de algemene vergadering van deze bevoegdheid gebruik heeft gemaakt, worden de voorwaarden bij de oproeping bekend gemaakt.

20.11. Stemmen die voorafgaand aan de algemene vergadering via een elektronisch communicatiemiddel zijn uitgebracht, doch niet eerder dan op de dertigste dag voor die van de vergadering, worden gelijkgesteld met stemmen die ten tijde van de vergadering worden uitgebracht.

20.12. Een éénstemmig besluit van alle vertegenwoordigers van de leden, ook al zijn deze niet in een vergadering bijeen, heeft, mits met voorkennis van het bestuur genomen, dezelfde kracht als een besluit van de algemene vergadering.

20.13. Zolang in een algemene vergadering alle vertegenwoordigers van de leden aanwezig of vertegenwoordigd zijn, kunnen geldige besluiten worden genomen, mits met algemene stemmen, omtrent alle aan de orde komende onderwerpen - dus mede een voorstel tot statutenwijziging of tot ontbinding - ook al heeft geen oproeping plaatsgehad of is deze niet op de voorgeschreven wijze geschied of is enig ander voorschrift omtrent het oproepen en houden van vergaderingen of een daarmee verband houdende formaliteit niet in acht genomen.

Bijeenroeping algemene vergadering.

Artikel 21.

21.1. De algemene vergaderingen worden bijeengeroepen door het bestuur. De oproeping geschiedt schriftelijk aan de provincies ter attentie van het College van Gedeputeerde Staten alsmede aan de adressen van de vertegenwoordigers van de provincies volgens het register bedoeld in artikel 5.3. De termijn voor de oproeping bedraagt ten minste veertien dagen.

21.2. Bij de oproeping tot de vergadering worden de te behandelen onderwerpen vermeld onverminderd het bepaalde in de artikel 26 en artikel 27. Indien een lid hiermee instemt kan hij worden opgeroepen door een langs elektronische weg toegezonden en reproduceerbaar bericht aan het adres dat door hem voor dit doel is bekend gemaakt en is opgenomen in het ledenregister als bedoeld in artikel 5.3.

21.3. Voorstellen van de provincies moeten, om op de agenda van een algemene vergadering te worden geplaatst ten minste zes weken voor de dag van de vergadering schriftelijk bij het bestuur zijn ingediend, zodat zij door het bestuur nog voor de dag van aanvang van de vergadering aan de provincies en hun vertegenwoordigers door middel van een schriftelijke kennisgeving bekend gemaakt kunnen worden.

Hoofdstuk VII.

Adviescommissies / Vaste Onderhandelingsdelegaties / Adviseurs.

Adviescommissies.

Artikel 22.

22.1. Het bestuur kan adviescommissies instellen voor die onderwerpen waarvoor het bestuur een portefeuille heeft ingesteld. Een adviescommissie kan meerdere portefeuilles omvatten, in welk geval het bestuur bepaalt wie de voorzitter van de adviescommissie wordt.

22.2. Een adviescommissie heeft tot taak het bestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren omtrent aangelegenheden de portefeuille van deze adviescommissie betreffende.

22.3. Een adviescommissie bestaat in beginsel uit dertien leden. Ieder College van Gedeputeerde Staten van de provincies benoemt uit haar midden een lid van een adviescommissie. Het bestuurslid dat belast is met de portefeuille waarvoor een adviescommissie is ingesteld bekleedt de functie van voorzitter van deze adviescommissie. Indien de voorzitter van de adviescommissie door het College van Gedeputeerde Staten van zijn provincie tevens benoemd is tot lid van de adviescommissie, bestaat de adviescommissie uit twaalf leden.

22.4. Het bestuur bepaalt de ambtelijke adviesstructuur ter ondersteuning van de adviescommissies. Het bestuur kan voor een adviescommissie een reglement vaststellen waarin de werkwijze van een adviescommissie nader wordt vastgelegd.

Vaste onderhandelingsdelegaties.

Artikel 23.

23.1. Het bestuur kan vaste onderhandelingsdelegaties instellen bestaande uit leden en plaatsvervangende leden.

23.2. Een vaste onderhandelingsdelegatie heeft tot taak namens en onder verantwoordelijkheid van het bestuur onderhandelingen aan te gaan met anderen ten aanzien van door het bestuur vast te stellen aangelegenheden.

23.3. Het bestuurslid dat belast is met de portefeuille waaronder de in artikel 23.2 bedoelde aangelegenheden zijn ondergebracht is voorzitter van deze vaste onderhandelingsdelegatie.

23.4. De overige leden worden door het bestuur benoemd en kunnen door het bestuur worden ontslagen met dien verstande dat ten aanzien van deze leden geldt dat zij lid dienen te zijn van een College van Gedeputeerde Staten van een provincie.

Adviseurs.

Artikel 24.

24.1. De vereniging kent adviseurs die het bestuur afzonderlijk dan wel tezamen

adviseren in aangelegenheden de vereniging betreffende.

24.2. Adviseurs worden door het bestuur op voordracht en uit het midden van de Kring van provinciesecretarissen en op voordracht en uit het midden van de Kring van Commissarissen van de Koning benoemd. Het bestuur bepaalt het aantal adviseurs waarbij minimaal één adviseur per Kring wordt voorgedragen.

Hoofdstuk VIII.

Secretariaat en algemeen directeur.

Artikel 25.

25.1. De vereniging heeft een secretariaat; het secretariaat staat onder leiding van een algemeen directeur, die door het bestuur wordt benoemd, geschorst en ontslagen.

25.2. Het bestuur en de algemene vergadering worden bijgestaan door de algemeen directeur.

25.3. Het bestuur stelt de functieomschrijving en overige taken en bevoegdheden van de algemeen directeur vast.

25.4. In geval van belet of ontstentenis van de algemeen directeur voorziet het bestuur in de waarneming van zijn functie.

25.5. De algemeen directeur is ambtshalve secretaris van de vereniging.

25.6. Aan de algemeen directeur kan door het bestuur een doorlopende volmacht worden verleend.

25.7. De algemeen directeur benoemt, schorst en ontslaat het overig personeel van de vereniging.

25.8. Op de algemeen directeur en het overig personeel zijn – voor zover het bestuur niet uitdrukkelijk anders heeft bepaald – de rechtspositieregeling en daarbij behorende uitvoeringsbesluiten, zoals die gelden voor de provincie Zuid-Holland, van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat daarin voor Provinciale Staten respectievelijk Gedeputeerde Staten wordt gelezen: de algemene vergadering respectievelijk het bestuur.

Hoofdstuk IX.

Bijzondere besluiten.

Statutenwijziging.

Artikel 26.

26.1. In de statuten van de vereniging kan geen verandering worden gebracht dan door een besluit van de algemene vergadering, waartoe is opgeroepen met de mededeling dat aldaar wijziging van de statuten zal worden voorgesteld.

26.2. Zij die de oproeping tot de algemene vergadering ter behandeling van een voorstel tot statutenwijziging hebben gedaan, moeten ten minste vijf dagen

voor de vergadering een afschrift van dat voorstel, waarin de voorgedragen wijziging woordelijk is opgenomen, op een daartoe geschikte plaats voor de provincies en hun vertegenwoordigers ter inzage leggen tot na afloop van de dag waarop de vergadering wordt gehouden. Bovendien wordt een afschrift als hiervoor bedoeld, aan alle provincies en hun vertegenwoordigers toegezonden.

26.3. Een besluit tot statutenwijziging behoeft ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen, in een vergadering waarin ten minste twee derden van de leden vertegenwoordigd is. Is niet twee derden van de leden vertegenwoordigd, dan wordt na die vergadering een tweede vergadering bijeengeroepen, te houden binnen vier weken na de eerste vergadering waarin over het voorstel zoals dat in de vorige vergadering aan de orde is geweest, ongeacht het aantal vertegenwoordigde leden, kan worden besloten, mits met een meerderheid van ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen.

26.4. Een statutenwijziging treedt niet in werking dan nadat hiervan een notariële akte is opgemaakt. Tot het doen verlijden van de akte is ieder bestuurslid bevoegd.

Ontbinding.

Artikel 27.

27.1. De vereniging kan worden ontbonden door een besluit van de algemene vergadering. Het bepaalde in artikel 26.1, artikel 26.2 en artikel 26.3 is van overeenkomstige toepassing.

27.2. Na de ontbinding geschiedt de vereffening door de bestuursleden.

27.3. Het batig saldo na vereffening wordt aan degenen die ten tijde van het besluit tot ontbinding lid waren overgedragen. Ieder hunner ontvangt een gelijk deel. Bij het besluit tot ontbinding kan echter ook een andere bestemming aan het batig saldo worden gegeven.

27.4. Na afloop van de vereffening blijven de boeken en bescheiden van de ontbonden vereniging gedurende de bij de wet voorgeschreven termijn onder berusting van de door de vereffenaars aangewezen persoon.

27.5. Op de vereffening zijn overigens de bepalingen van Titel 1 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek van toepassing.

Hoofdstuk X.

Reglementen.

Artikel 28.

28.1. Het bestuur kan reglementen vaststellen.

28.2. De algemene vergadering stelt haar eigen reglement vast.

28.3. Een reglement mag niet in strijd zijn met de wet, ook waar die geen dwingend

recht bevat, noch met de statuten.

Overgangsbepaling.

Artikel 29

Met ingang van de datum van inwerkingtreding van de Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (Staatsblad 2017, 123) komt het bepaalde in artikel 9.5 en in artikel 15.12 te vervallen.

EINDE STATUTEN.

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Interprovinciaal Overdrachtsdossier

2023

Interprovinciaal Overleg
Gezamenlijke provincies
WWW.IPO.NL

Een nieuwe **Periode**

Als het stof van verkiezingen is neergedwarreld, stropen we de mouwen op om aan de slag te gaan. We doen dat allemaal in onze eigen provincies. Allemaal dienen we het maatschappelijk belang op een manier die ons het beste past. Dat daar ruimte voor is, is de kracht van onze democratie. Ik ben daar trots op en ben blij dat ik daar deel van uitmaak.

Maar niet alleen in onze eigen provincies gaan we aan de slag. We doen dat ook via het samenwerkingsverband van het Interprovinciaal Overleg (IPO). Daarin bundelen we onze krachten om voor alle provincies een goede uitgangspositie te creëren. Of het nou om het netwerk, de kennis of onze public affairs gaat; het adagium ‘samen staan we sterk’ gaat dan gelden.

Nu wellicht nog meer dan ooit. De enorme opgave waar Nederland voor staat en waar we in de provincies mee aan de slag gaan, vraagt veel van onze tijd, inzet en energie. Als we daarin wat kunnen winnen door het gezamenlijk te doen, geeft dat een enorme kans. Want, we doen het voor de inwoners van Nederland.

Dit document is het overdrachtsdossier 2023 van het Interprovinciaal Overleg. Het bevat een korte samenvatting per onderwerp waarop de twaalf provincies samenwerken. Zo proberen we u een vliegende start in uw rol te geven.

Want hoe mooi is het om bij te kunnen dragen aan een krachtig en groen Nederland! Als IPO voorzitter wens ik dat u een succesvolle bijdrage kunt leveren aan deze bijzondere taak in deze bijzondere tijd. Van harte welkom bij het IPO.

Jaap Smit
Voorzitter
Interprovinciaal Overleg

De drie pijlers **van onze vereniging**

Van harte gefeliciteerd met uw verkiezing tot lid van Provinciale Staten of uw benoeming tot lid van Gedeputeerde Staten! De provincies gaan komende jaren over urgente thema's, zoals klimaat en energie, wonen en bereikbaarheid, en natuur en stikstof. U moet de komende vier jaar namens de inwoners van uw provincie beslissingen nemen over onder meer deze belangrijke onderwerpen.

De twaalf provincies werken met elkaar samen binnen hun vereniging, het Interprovinciaal Overleg (IPO). Deze bundel met beknopte beschrijvingen van thema's en opgaven waarvoor de provincies aan de lat staan is een product van het IPO speciaal voor alle Statenleden en Gedeputeerden. Zeker als u net aan het ambt van provinciaal volksvertegenwoordiger of bestuurder begint, biedt deze bundel een mooi overzicht van de onderwerpen waar provincies over gaan en waar u binnenkort binnen maar zeker ook buiten het provinciehuis ongetwijfeld over komt te spreken. We hebben bij de beleidsdossiers ook de namen gezet van de mensen die binnen het IPO aan deze onderwerpen werken. Stuur gerust een mail naar hen als het IPO u bij uw werk kan helpen.

De provincies werken via het IPO op verschillende terreinen samen. In de eerste plaats delen de provincies met elkaar kennis en ervaringen. Via ambtelijke en bestuurlijke commissies ontmoeten ambtenaren en gedeputeerden van de twaalf provincies elkaar om over thema's als klimaat, energie, natuur en stikstof te spreken. Die kennisdeling en -vermeerdering vindt ook plaats via IPO-BIJ12. Dat is de afdeling binnen de vereniging waar bijvoorbeeld veel data over de stand van flora en fauna in de twaalf provincies worden verzameld, gedeeld en geanalyseerd.

De tweede pijler van de samenwerking binnen de IPO-vereniging is de gezamenlijke uitvoering van wettelijke regelingen. IPO-BIJ12 voert bijvoorbeeld voor de twaalf leden de regeling uit om de schade die dieren kunnen aanbrengen te vergoeden. Hetzelfde doet IPO-BIJ12 voor de schade die de lozing van drugsafval kan veroorzaken. Door samen te werken bij de uitvoering van wettelijke regelingen kan kennis worden gebundeld en kunnen kosten worden bespaard.

De derde pijler van de samenwerking is de interbestuurlijke dialoog met andere overheden. Het IPO trekt veel samen op met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en de Unie van Waterschappen (UvW), vooral in het contact met de rijksoverheid. Daarbij willen we bereiken dat het kabinet bij het maken van beleid dat de provincies raakt rekening houdt met de kennis en ervaring die ruim bij provincies aanwezig is. De provincies hebben naar het kabinet aangegeven de regie te willen nemen bij belangrijke vraagstukken hoe we met de schaarse ruimte willen omgaan. Maar provincies kunnen alleen

hun rol pakken als zij daarvoor voldoende ruimte, bevoegdheden en geld voor krijgen. Het IPO vraagt daar in het gesprek met ministeries en het kabinet voortdurend aandacht voor. Daarnaast volgen we via het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) in Brussel Europese ontwikkelingen die het werk van provincies kunnen raken op de voet.

Juist omdat er zulke belangrijke en grote opgaven op de agenda van de provincies staan, doet uw werk er als Statenlid of Gedeputeerde ertoe. Vanuit het IPO proberen we u bij dat belangrijke werk zo goed mogelijk te helpen en ondersteunen. Ik wens u veel plezier en succes als provinciaal volksvertegenwoordiger of bestuurder. Laat het weten als het IPO als uw vereniging u bij uw werk kan helpen.

Rien Fraanje
Algemeen Directeur
Interprovinciaal Overleg

Inhoudsopgave

Een nieuwe 3
Periode 3
De drie pijlers van onze vereniging 4
Inhoudsopgave 6
Over de vereniging 8
Transities in de Fysieke leefomgeving 10
Lobby & Belangenberhartiging 11
Kennisdeling 13
Gremia 14
Kernpunten Per dossier 16
Cultuur 16
Dossier: Bibliotheken 18
Dossier: Cultuureducatie - participatie 19
Dossier: Cultuureducatie - participatie 20
Interbestuurlijke & financiële verhoudingen 27
Dossier: Traject gericht op een nieuwe financieringssystematiek van provincies en gemeenten vanaf 2026 27
Dossier: Belastinggebied 29
Dossier: Traject nieuw verdeelmodel provinciefonds 31
Dossier: Actieagenda Sterk Bestuur 32
Klimaat & energie 33
Dossier: Regionale Energie Strategie (RES) 34
Dossier : Industrie en bedrijventerreinen 35
Dossier: Warmtetransitie 36
Dossier: Energie infrastructuur 37
Landelijk gebied 38
Dossier: Landbouw 38
Dossier: Natuurbeleid/Natura 2000 39
Dossier: Natura 2000 41
Dossier: Faunabeleid 41
Mobiliteit 43
Dossier: Duurzame Mobiliteit 43
Dossier: Openbaar vervoer en fiscale maatregelen 44

Dossier: Verkeersveiligheid 46
Dossier: Fiets 46
Dossier: Logistiek en goederenvervoer 47
Milieu, Toezicht en Handhaving **49**
Regionale Economie 54
Dossier: Ruimtelijke Economie 54
Dossier: Digitale Economie 55
Dossier: Circulaire Economie 55
Dossier: Innovatiebeleid 56
Dossier: Dienstverlening 57
Ruimtelijke Ontwikkeling, Water en Bodem & Wonen **58**
Dossier: Wonen 58
Dossier: Water 59
Dossier: Ruimtelijke ontwikkeling 60
Dossier: Omgevingswet 61
Stikstof **63**
Dossier: Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium 63
Dossier: Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak 65
Dossier: Strategie en visie landelijk gebied 66
Dossier: IPSN 67
Algemeen 67
Werkgeverszaken **68**
Dossier: Collectieve arbeidsovereenkomst (cao) 68
Dossier: Ontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap 69
Dossier: Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers 71
Collega's van het IPO-bureau **72**

Over de **vereniging**

Het Interprovinciaal Overleg | Den Haag

Het Interprovinciaal Overleg behartigt de gezamenlijke belangen van de twaalf gezamenlijke provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'. Enerzijds door een informerende en richtinggevende rol te spelen bij de (formele) voorbereiding van beleid dat voor de provincies van belang is. Anderzijds door kennisdeling met en informatievoorziening aan de provinciale partners en 'stakeholders'. Het IPO beschikt hiertoe over een uitgebreid netwerk en onderhoudt contact met onder andere het kabinet, het parlement, de ministeries, de Europese Unie en maatschappelijke organisaties op de terreinen waar de provincies actief zijn.

Het IPO biedt tevens een platform aan de provincies voor het stimuleren van innovatie en de uitwisseling van kennis. Op deze wijze kunnen provincies 'best practices' uitwisselen en vernieuwingen in het provinciaal beleid entameren. Doel daarbij is een bijdrage leveren aan de kwaliteit, effectiviteit en efficiëntie van het openbaar bestuur.

BIJ12 | Utrecht

BIJ12 is onderdeel van het IPO. BIJ12 voert structurele werkzaamheden uit voor de ondersteuning van de provincies bij de uitvoering van gemeenschappelijke opgaven, voornamelijk in het domein van de transitie natuur en stikstof. In mandaat van de 12 provincies voert BIJ12 twee wettelijke regelingen uit: de afhandeling van de faunaschades en de subsidieregeling opruiming drugsafval. BIJ12 verbindt de provincies met expertise en ondersteunt provinciale commissies, zoals de Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG) en Stichting Certificering.

Als onderdeel van de taken van BIJ12 verwerkt BIJ12 gegevens tot betrouwbare informatie op basis waarvan provincies besluiten kunnen nemen. Dit draagt bij aan de versterking van de informatiepositie van provincies. De kracht van BIJ12 ligt in de versterking van de provincies op de gemeenschappelijke opgaven: uitvoering van regelingen, ondersteunen van de provincies met kennis, uniformering en standaardisering van gegevens en informatie.

BIJ12 is georganiseerd in vier inhoudelijke units: Expertiseteam Stikstof en Natura 2000, Natuurinformatie en Natuurbeheer, Faunazaken en ACSG en Gemeenschappelijke Beheer Organisatie. Deze worden ondersteund door Bedrijfsvoering. BIJ12 is gevestigd in Utrecht.

Aan alle opdrachten en taken die BIJ12 uitvoert, liggen wettelijke taken of (inter)bestuurlijke afspraken ten grondslag. De werkzaamheden van BIJ12 zijn structureel van aard en hebben financiële en kwalitatieve meerwaarde voor de provincies.

Voor meer informatie: klik op deze link.

Het Huis van de Nederlandse Provincies | Brussel

Het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) is een internationale vereniging onder Belgisch recht met dertien leden: de twaalf provincies en het IPO. Het HNP treedt proactief op als gezamenlijke vooruitgeschoven post van de provincies en het IPO en behartigt de provinciale belangen op het Brusselse EU-speelveld.

In 2022 en 2023 heeft het HNP de volgende onderwerpen als gezamenlijke dossiers:

» Klimaat & energie
» Digitalisering
» Agrofood
» Regionale Economie
» Duurzame en gezonde leefomgeving
» Circulaire economie
» Mobiliteit

Daarnaast werken provincies in wisselende coalities samen aan dossiers die voor specifieke regio's relevant zijn (denk aan kustregio's of grensregio's).

De inzet van de twaalf provincies is gebaseerd op de eigen provinciale opgaven, Europastrategieën én op de Europese actualiteit zoals onder andere beschreven in de jaarlijkse werkprogramma's van de Europese Commissie. De inzet wordt afgestemd met de IPO meerjaren-agenda.

De bestuurlijke agenda's van de twaalf provincies en het IPO én de actuele Europese beleidsontwikkelingen zijn daarmee leidend voor de keuze van de dossiers waar de provincies gezamenlijk op inzetten.

Door samen op te trekken in Brussel leveren de provincies synergie op de volgende terreinen: belangenbehartiging, signalering, informatievoorziening en advisering. Het HNP biedt de gelegenheid tot kennisdeling en profilering. Het HNP-kantoor is een multifunctionele werkomgeving en ontmoetingsplek.

Lees hier het werkplan van het HNP.

Transities in de **Fysieke leefomgeving**

De grote opgaven en transities rond klimaat, energie, wonen, bereikbaarheid, stikstof/natuur/landbouw en economie/vestigingsklimaat hebben een enorme ruimtelijke en sociale impact. Dat vraagt om inhoudelijke sturing en om samenwerking tussen de vier overheden. De provincies staan als gebiedsregisseur aan de lat voor deze opgaven in de fysieke leefomgeving. Hier gebeurt van alles: van het bouwen van 900.000 bereikbare woningen, het opwekken van duurzame energie, stikstofreductie en natuurbeheer, de transitie in het landelijk gebied tot en met economische innovatie. Al deze vraagstukken hebben ruimte nodig en die is er onvoldoende. Oplossingen liggen op dezelfde vierkante kilometer en dat lukt alleen door de opgaven met elkaar te verbinden.

De provincies nemen de verantwoordelijkheid voor de realisatie van de transities in onze fysieke leefomgeving met een gebiedsgerichte aanpak. Deze is de afgelopen jaren stevig neergezet onder de noemer ‘rol in de ruimte’. We zijn in overleg met het Rijk en de decentrale overheden over de middelen en onderlinge samenwerking die hiervoor nodig zijn. Onze rol en positie is ook stevig neergezet in de RO-brief van de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO). De provincies zorgen voor realisatie op gebiedsniveau, samen met de andere overheden en partners in de gebieden. Een gezamenlijke langjarige programmering en monitoring (‘lerende evaluatie’) zijn onderdeel van de aanpak.

Gelet op de complexiteit en urgentie van transities, kiezen we voor een systematische aanpak van ‘leren door te doen’. Een goede ontsluiting van (nationale en gebiedsgerichte) kennis, een betere benutting van beschikbare data en inzet van onze beste gebiedsprofessionals zijn belangrijke voorwaarden voor succes. Datzelfde geldt voor het zo goed mogelijk betrekken van inwoners bij de toekomst van de eigen leefomgeving.

Lobby
& Belangenberhartiging

Parlementaire lobby

Voor de parlementaire lobby zijn er twee lobbyisten voor het IPO actief: Susan Cohen Jehoram en Mariet Feenstra. Zij onderhouden de contacten met Tweede Kamerleden, Eerste Kamerleden en hun medewerkers namens het IPO. De IPO-lobbyisten werken op de verschillende thema's samen met de provinciale lobbyisten, programmamanagers en de communicatieadviseurs van het IPO-bureau. Ook onderhouden zij nauwe contacten met de collega's van het Huis van de Nederlandse Provincies in Brussel als het om EU-beleid gaat in de Tweede Kamer.

Samen en apart

IPO-lobbyisten werken met de provincies samen aan de inzet op landelijke dossiers die alle provincies aangaan en waarop een gedeelde inzet is. Daarnaast voeren de provincies hun individuele lobby op provincie-specifieke punten. Dat gaat goed samen, zeker als het IPO en individuele provincies naar elkaar kunnen verwijzen. Zo zetten de gezamenlijke provincies bijvoorbeeld in op de Spreidingswet op basis van de consultatie-inbreng namens alle provincies (bijvoorbeeld over de beloning van provincies, over de rol van de provincie als toezichthouder), maar lobbyen provincies apart van elkaar over de verdeling van de opgave. Op dezelfde manier hebben de gezamenlijke provincies zich in IPO-verband ook ingezet voor het Recovery and Resilience Facility (RRF), de woningbouwimpuls, het transitiefonds landelijk gebied en het klimaatfonds, maar ging de lobby over de verdeling zelfstandig per provincie.

Provincies zichtbaar in de politiek

De inbreng voor de Tweede Kamer is openbaar en te vinden op de IPO-website. IPO-lobbyisten houden de Kameragenda nauwlettend in de gaten. Rond de verschillende thema's verzorgt het lobbyteam position papers en deelname van gedeputeerden aan Ronde Tafelgesprekken in de Tweede en Eerste Kamer. Ook organiseren de lobbyisten werkbezoeken en "broodjes provincies" waarin we met Kamerleden en deskundigen een actueel onderwerp bespreken. Daarnaast faciliteren zij gesprekken tussen Kamerleden en Gedeputeerden, die dan namens de gezamenlijke provincies spreken. Met verschillende IPO-programma's organiseert het lobbyteam aanbiedingen van onderzoeken en plannen aan bewindslieden en Kamerleden. Met de communicatieadviseurs bereiden zij interviews in de media voor, maken video's, schrijven persberichten en beheren de sociale mediakanalen.

Samen staan we sterk: optrekken met stakeholders

In uitzonderlijke gevallen doet het IPO-campagnes zoals rond het RRF en vorig jaar met de campagne #methetOV waarin de gezamenlijke provincies samen met tien maatschappelijke

partners aandacht vroegen voor het op peil houden van het openbaar vervoer. Uiteindelijk is hiervoor door de staatssecretaris extra geld beschikbaar gesteld. Samen met de VNG en Unie van Waterschappen organiseerden het IPO rond de Tweede Kamerverkiezingen de inzet voor de formatie met een verkiezingsdebat en Krachtig Groen herstel.

VNG en UvW: belangrijke partners

De IPO-lobbyisten onderhouden contacten met voor de provincies relevante organisaties in Den Haag. Met name VNG en de UvW zijn belangrijke partners in de lobby naar de Tweede Kamer. Jaarlijks organiseren de decentrale koepels samen een bestuursdiner in het voorjaar en een Welcome Backborrel bij Nieuwspoort na het zomerreces. Zo brengt het IPO Kamerleden, senatoren, bewindslieden en maatschappelijke partners in contact met provinciale bestuurders.

Haagse Zaken: wekelijkse nieuwsbrief

Wekelijks publiceert het IPO de Haagse Zaken, een nieuwsbrief over de Haagse politiek, met daarin een agenda van de politieke debatten en uitgebreide verslagen van Tweede Kamerdebatten en Bestuurlijke Overleggen. Alle gedeputeerden ontvangen deze automatisch. Geïnteresseerden kunnen zich hiervoor opgeven via communicatie@ipo.nl.

Politieke agenda en prioriteiten

Alle voor de provincies relevante debatten zijn vindbaar in de politieke agenda. Al deze debatten worden gevolgd en de ambitie is om voor de meest relevante debatten inbreng te leveren namens de twaalf provincies. De lobby-prioriteiten worden vastgesteld in de bestuurlijke (advies) commissies waarna individuele uitingen worden afgestemd met de voorzitter/portefeuillehouder (dit ten behoeve van de slagvaardigheid). Het doel is om in het najaar van 2023 voor elk van de dossiers de lobby-prioriteiten voor de rest van deze regeerperiode vast te stellen. Het IPO hanteert daarbij de 80-20-regel, waarbij ruimte is om op actuele zaken in te springen.

Kennisdeling

Om onze ‘rol in de ruimte’ in de provincies en op gebiedsniveau waar te maken is de juiste kennis en expertise nodig. Zowel in de uitvoering een verbinding met (nationale) kennisinstellingen, als ervaringskennis die weer benut kan worden voor beleidsontwikkeling. Daarom werken de gezamenlijke provincies samen om kennisdeling te stimuleren en om te leren van elkaar. Zowel provincies onderling, als samen (leren) agenderen waar we tegenaan lopen én in samenwerking met de andere overheden.

Door de gezamenlijke provincies zijn via de KPS drie kennis- en leerkringen geïnitieerd, welke zich richten op kennis- en leerbehoeften in het ruimtelijk domein. Zowel op directeurenniveau, gebiedsprofessionals en mensen die bouwen aan de (decentrale) kennisfunctie in de provincies. De leerkring op directeurniveau is daarnaast een kring om te agenderen waar de gezamenlijke provincies tegenaan lopen, en als hoog-ambtelijk gesprekspartner voor het Rijk.

Daarnaast is er een (ambtelijke) interprovinciale Denktank Strategie. Ook deze hangt onder de KPS en geeft gevraagd en ongevraagd advies en signaleringen over strategische thema’s, zoals Gebied en brede welvaart centraal en Zonder leren geen presteren.

In het platform Professionalisering Leer- en Kennisnetwerken leefomgeving (PLeK) werken de provincies samen met de medeoverheden en kennisinstellingen aan kennisontwikkeling, kennisdeling en kennisbenutting in de (fysieke) leefomgeving. Overheden doen dit gezamenlijk om de grote maatschappelijke opgaven in samenhang aan te pakken en te werken als één overheid. De gezamenlijke provincies zijn hier met de eigen infrastructuur (o.a. de leerkringen) op aangehaakt.

Gremia

Het IPO is een vereniging van, voor en door de provincies. De provincies zijn de leden van de vereniging en zijn vertegenwoordigd in het bestuur en de Algemene Vergadering.

Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering (AV) bestaat uit 24 leden die zijn voorgedragen door Provinciale Staten: twee Statenleden per provincie. De leden van de AV spreken binnen de vergaderingen dan ook namens hun Staten. De AV voert de 'governance'-rol binnen de vereniging uit en benoemt het bestuur en verleent goedkeuring aan de Meerjarenagenda, de Jaarplannen, het Jaarverslag en de Jaarrekening van het IPO. De vergaderingen van de AV worden geleid door de voorzitter van het IPO en worden ook bijgewoond door (een deel van) het IPO-bestuur.

Bestuur

Het IPO-bestuur bestaat uit twaalf leden: één gedeputeerde per provincie en een onafhankelijke voorzitter. Ieder bestuurslid heeft een eigen inhoudelijke portefeuille, zoals financiën, mobiliteit of klimaat & energie.

De termijn van het bestuur is gelijk aan de termijn van Provinciale Staten: vier jaar. Na iedere Provinciale Statenverkiezingen en nieuwe colleges van gedeputeerden wordt een nieuw bestuur samengesteld. Het bestuur kent naast de twaalf leden een viertal adviseurs: drie Commissarissen van de Koning en een Provinciesecretaris. Laatstgenoemde is doorgaans ook de voorzitter van de Kring van Provinciesecretarissen.

Bestuurlijke en Ambtelijke Adviescommissies

Het bestuur wordt geadviseerd door de bestuurlijke adviescommissies (BAC's) die op hun beurt weer geadviseerd worden door de ambtelijke adviescommissies (AAC's). De agendering van deze gremia kan zowel van bovenaf (op verzoek van bestuurders) als onderop (ambtenaren) geschieden. Wel dient het al dan niet gezamenlijk inzetten op een bepaald dossier bestuurlijk geaccordeerd te worden door de BAC.

De BAC's bestaan uit twaalf leden: ieder College van Gedeputeerde Staten van de provincies benoemt uit haar midden een lid, doorgaans de Gedeputeerde met desbetreffend thema in zijn of haar portefeuille. De AAC's bestaan doorgaans uit dertien leden: één ambtenaar per provincie en een provinciesecretaris die de functie van voorzitter bekleedt. Deze provinciesecretaris is daarmee ook secretaris van de betreffende BAC.

Kring van Provinciesecretarissen

De Kring van Provinciesecretarissen is het overlegorgaan van de provinciesecretarissen en de algemeen directeur van het IPO.

De provinciesecretaris is in de eigen provincie de secretaris van het college van Gedeputeerde Staten en daarnaast algemeen directeur van de provinciale organisatie. De Kring fungeert als forum waar ervaringen en 'best practices'

op het vlak van het provinciale bestuur en organisatie uitgewisseld worden. De Kring heeft ook een belangrijke rol binnen het IPO. De leden van de Kring zijn voorzitter van de Ambtelijke Adviescommissies en secretaris van de Bestuurlijke Adviescommissies. Het IPO is een vereniging van, voor en door de provincies. De provincies zijn de leden van de vereniging en zijn vertegenwoordigd in het bestuur en de Algemene Vergadering.

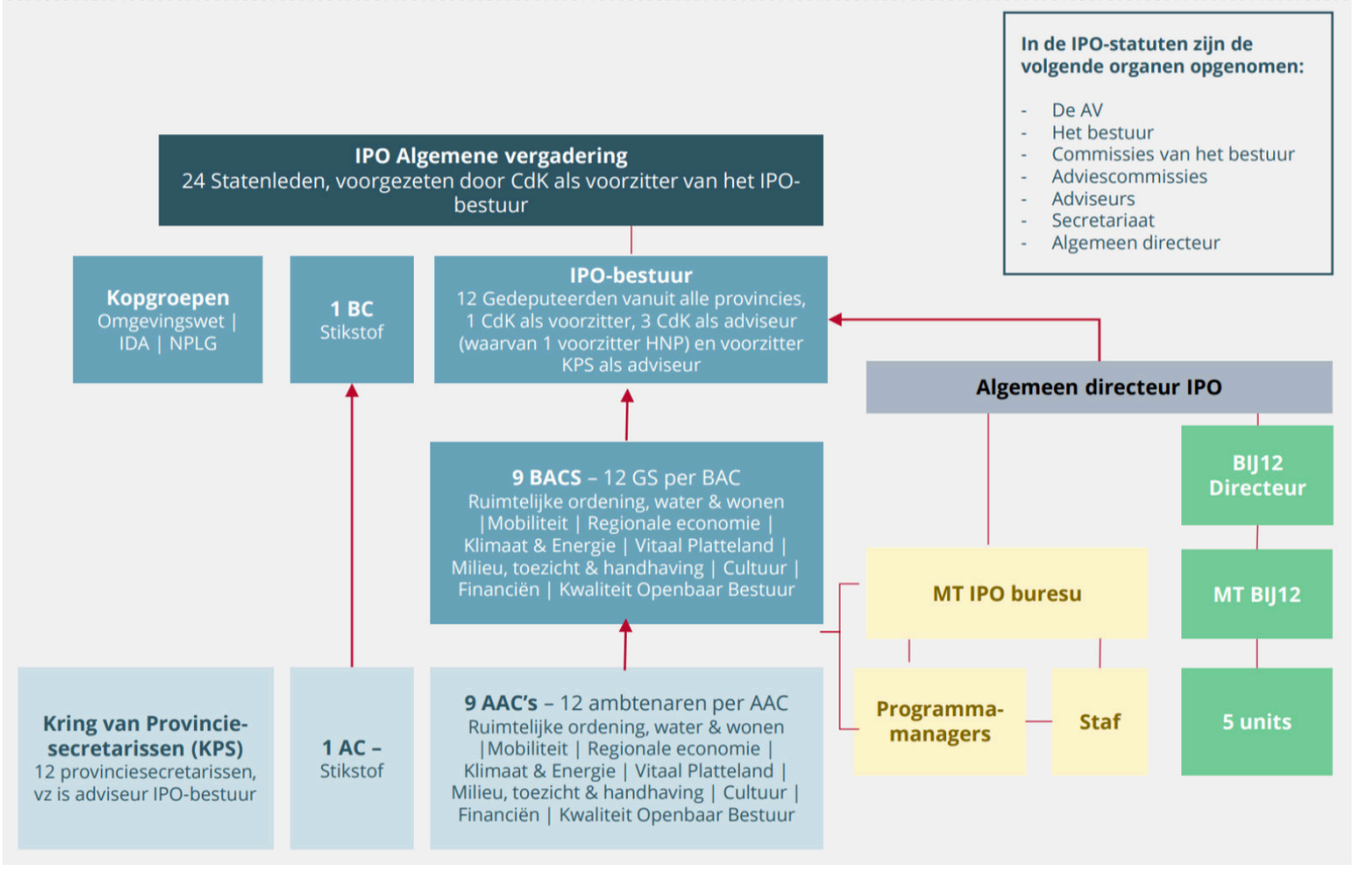

Figuur 1: Schematische weergave IPO-organisatie (bron: Adviesrapport AEF 'Naar meer slagvaardigheid').

Kernpunten **Per dossier**

Cultuur

Managementsamenvatting

De volgende ontwikkelingen hebben de afgelopen bestuursperiode (2019-nu) plaatsgevonden:

- Het IPO bestuur heeft in 2021 het positioneringspaper Cultuur en Erfgoed vastgesteld. De gezamenlijk standpunten zijn uitgewerkt in een Lobby programma. Concreet is dit gepresenteerd op 9 september 2021 tijdens een lunch met Kamerleden over Cultuur en Erfgoed. Hoofdpunten uit de positionering;
  - Erfgoed; meer aandacht monumenten; meer middelen restauraties; verlenging erfgoeddeal;
  - Cultuur; Werk als overheid mét en niet naast elkaar, meer oog voor lokale, regionale behoeften; verbetering toegang moeten hebben tot kunst en cultuur; afstemming nodig van beleid op de drie overheidsniveaus; verankering van provincies in de nieuwe wet specifiek cultuurbeleid nodig.
- (Her)oprichten van de AAC Cultuur en Erfgoed in september 2021 en starten van de AAC in januari 2022
- De rol van de provincie is de afgelopen bestuursperiode steeds duidelijker geworden op het gebied van cultuur en erfgoed. Het IPO is vaste gesprekspartner geworden van het ministerie van OCW en andere partijen. Op alle thema's (cultuur, erfgoed, bibliotheken, cultuur educatie-participatie) zijn vaste overleggen tot stand gekomen met OCW en VNG.
- Erfgoed is opgenomen in de gebiedsopgaven 2023 – alle provincies worden geacht in de gebiedsopgaven de rol van erfgoed te borgen.

De volgende punten staan op de agenda de komende periode:

- Borging rol van Provincies in het landelijke cultuurbestel door opname in de wet
- Vernieuwing bestuurlijke en wettelijke afspraken bibliotheken, cultuur educatie-participatie en Erfgoed.
- Lobby restauratie middelen voor kanjermonumenten.
- Borging Erfgoed in de ruimtelijke opgaven
- Inhoudelijk gesprek over de gezamenlijke behartiging van de provinciale belangen op het gebied van Cultuur en Erfgoed: wat is de rol van het IPO en op welke manier wordt de BAC/AAC/werkgroepen-structuur georganiseerd.

De provincies nemen de verantwoordelijkheid voor de realisatie van de transities in onze fysieke leefomgeving met een gebiedsgerichte aanpak. Deze is de afgelopen jaren stevig neergezet onder de noemer 'rol in de ruimte'. We zijn in overleg met het Rijk en de decentrale overheden over

de middelen en onderlinge samenwerking die hiervoor nodig zijn. Onze rol en positie is ook stevig neergezet in de RO-brief van de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO). De provincies zorgen voor realisatie op gebiedsniveau, samen met de andere overheden en partners in de gebieden. Een gezamenlijke langjarige programmering en monitoring ('lerende evaluatie') zijn onderdeel van de aanpak.

Gelet op de complexiteit en urgentie van transities, kiezen we voor een systematische aanpak van 'leren door te doen'. Een goede ontsluiting van (nationale en gebiedsgerichte) kennis, een betere benutting van beschikbare data en inzet van onze beste gebiedsprofessionals zijn belangrijke voorwaarden voor succes. Datzelfde geldt voor het zo goed mogelijk betrekken van inwoners bij de toekomst van de eigen leefomgeving.

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

- Vaststellen position paper door IPO bestuur, start voor lobby en communicatie (lobbyfiche cultuur) richting politieke overlegpartners zoals VNG en OCW. Nadruk op toegankelijkheid van cultuur in alle regio's.
- Schadecompensatie (coronasteun) van rijk naar de provincies en afspraken over de onderlinge verdeling van deze middelen.
- Onderzoek stedelijke cultuurregio's van Florens Booij (gemeente Utrecht)
- Ambtelijk overleg tussen VNG, OCW en IPO is structureel geworden
- Rapport Berenschot 'De rol van de provincies in het culturele bestel' is opgezet, hier is een gezamenlijk gedragen IPO standpunt bij geformuleerd en deze zijn beiden aangeboden aan de staatssecretaris.
- Gezamenlijk IPO standpunt geformuleerd over de stedelijke cultuurregio's n.a.v. het DSP rapport
- Gezamenlijk IPO standpunt over verlenging van de Basis Infrastructuur geformuleerd in brief aan de staatssecretaris

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

- De voorbereidingen voor de nieuwe cultuurplanperiode met daarin een nieuwe ronde voor de basisinfrastructuur (BIS) en de opdrachten aan de Fondsen. Wij zijn stelselpartner op basis van het interbestuurlijk kader.
- Vernieuwing landelijke cultuurstelsel en positie van provincies daarin, met advies van Berenschot (kunsten) en cultuurregio's (stelselpartner en invulling toekomstige wettelijke taak). Het Rijk, de VNG en andere stelselpartners blijven oproepen tot meer gezamenlijkheid. Aandacht voor de invulling van de rolverdeling provincies t.o.v. de cultuurregio's.
- Operationalisering van de codes: cultural governance, code culturele diversiteit en inclusie en code fair practices.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Het Algemeen kader interbestuurlijke verhoudingen cultuur, zoals in 2012 overeengekomen door OCW, IPO en VNG, vormt de basis voor beleidsafstemming en geeft de

taakverdeling weer tussen de verschillende overheidslagen. Op basis hiervan vinden ook de bestuurlijke overleggen plaats. De gezamenlijke provincies pleiten voor herziening van dit kader. Ook hebben we opgeroepen algemene doelen en een algemene rol voor provincies op te nemen in de Wet op het Specifieke cultuurbeleid.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG), Raad voor Cultuur, Rijks Cultuurfondsen, Kunsten 92, Federatie Cultuur en Federatie Creatieve Industrie, Boekmanstichting.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en BIJ12?

Inzet van creatieve kracht en ontwerpende kracht van cultuur in de ruimtelijke opgaven, zoals bv wonen.

Dossier: Bibliotheken

Wat is er al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

- Bijdrage geleverd aan de Evaluatie Wsob.
- Ondertekening bibliotheekconvenant 2020-2023
- Vaststellen position paper door IPO bestuur, start voor lobby en communicatie (lobbyfiche bibliotheken) richting politieke overlegpartners zoals VNG en OCW. Nadruk op toegankelijkheid van cultuur in alle regio's.
- Inventarisatie van en opstellen position paper over provinciale bibliothekennetwerk en de kansen voor gezamenlijke lobbyinzet.
- Intensivering overleggen met netwerkpartners
- 2022 eindrapport midterm Review Bibliotheekconvenant.

Wat kunnen we verwachten op korte /en lange termijn?

- Afstemming over de uitwerking van de impuls op bibliotheken en wetswijziging (stelselpartner en wettelijke taak).
- (Voorbereiding op) vernieuwing bestuurlijke afspraken bibliotheken:
  - Afsluiten nieuw convenant voor periode 2024-2027 en
  - Zorgplicht provincies in de wet met ingang van 2025
  - Zorgplicht rijk in de wet met ingang van 2025

Welke politiek bestuurlijke afspraken zijn gemaakt (wat ligt er vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Op grond van de Wet stelsel openbare bibliotheekvoorziening (Wsob) hebben de provincies wettelijke taken. Op 8 oktober 2020 hebben de stelselpartners samen met de KB (Koninklijke Bibliotheek), SPN (Stichting Samenwerkende POI's Nederland) en het VOB (Vereniging Openbare Bibliotheken) het Bibliotheek Convenant 2020-2023 (convenant) ondertekend. De provincies maken zich samen met de stelselpartners sterk voor de realisatie van de robuuste maatschappelijke educatieve bibliotheek. In 2023 zal een nieuw convenant worden afgesloten.

Vanaf 2023 investeert het Rijk fors in het bibliotheekstelsel, zodat in elke gemeente een toekomstgerichte bibliotheekvoorziening is. Vanaf 2025 wordt voor gemeenten en provincies

een zorgplicht voor bibliotheken in de wet opgenomen.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

OCW | VNG | Koninklijke Bibliotheek | Stichting Samenwerkende POI's Nederland | Vereniging van Openbare Bibliotheken.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en BIJ12?

Digitalisering.

Dossier: Cultuureducatie - participatie

Wat is er al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

- Programma Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020: ontwikkeling van vele losse stimuleringslijnen naar een samenhangend stelsel voor de periode 2021-24.
- Vaststellen position paper door het IPO bestuur, start voor lobby en communicatie (lobbyfiche cultuureducatie/participatie) richting politieke overlegpartners zoals VNG en OCW. Nadruk op toegankelijkheid van cultuur in alle regio's.
- Focus op kennisuitwisseling.
- Opstarten gesprekken bestuurlijke afspraken 2025.
- Opstart inrichting nationaal akkoord Amateurkunst.
- Input aan FCP bij regeling samen cultuur maken.
- Afstemming en advies over verlenging CmK.

Wat kunnen we verwachten op korte /en lange termijn?

- Doorlichting cultuurparticipatie beleid en vervolgens vernieuwing bestuurlijke afspraken cultuurparticipatie (stelselpartner, convenantpartner).
- De impuls en vernieuwing bestuurlijke afspraken cultuureducatie (stelselpartner).
- Inrichting nationaal akkoord Amateurkunst.
- Betrokkenheid bij evaluatie Bestuurlijk Kader Cultuur & Onderwijs
- Aandacht vragen voor cultuureducatie in de vernieuwing van het onderwijscurriculum.

Welke politiek bestuurlijke afspraken zijn gemaakt (wat ligt er vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

- Cultuureducatie kent een bestuurlijke kader die tot 2025 loopt; OCW, de PO-Raad, wethouders en gedeputeerden voor cultuur én onderwijs ondertekenden op 16 december 2013 het Bestuurlijk kader Cultuur en Onderwijs (BKCO) die voort bouwt op Cultuureducatie met Kwaliteit. Momenteel vindt er een doorlichting plaats van het beleid en worden de kaders vernieuwd voor de periode na 2024.
- Cultuur educatie en participatie is van groot belang in het cultuurbeleid en de provincies hebben een scharnierfunctie qua bewerkstelligen en borgen van bereik (daar waar minder stedelijke infrastructuur aanwezig is) en kennisdeling.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en

Amateurkunst | OCW | Fonds Cultuurparticipatie | Raad van 12 | VNG.

Dossier: Cultuureducatie - participatie

Wat is er al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

- Position paper erfgoed en uitvoeringsagenda is opgesteld en vastgesteld door het IPO bestuur.
- Vaststellen position paper door IPO bestuur, start voor lobby en communicatie (lobbyfiche erfgoed) richting politieke overlegpartners zoals VNG en OCW. Nadruk op toegankelijkheid van cultuur in alle regio's.
- Onderzoek restauratieopgave.
- Start structureel overleg tussen OCW, IPO en VNG.
- Verlenging erfgoed deal.
- Reactie IPO op RvC-advies "Archeologie bij de Tijd".
- Gezamenlijk standpunt Besluit Erfgoedwet Archeologie.
- Interbestuurlijk Toezicht Erfgoed verbeteren.
- Evaluatie SIM.
- Vernieuwing van de afspraken m.b.t. de provinciale steunfunctie monumentenzorg en archeologie.
- Stuurgroep Toekomstbestendig Religieus Erfgoed.

Wat kunnen we verwachten op korte /en lange termijn?

- De vernieuwing van de bestuurlijke afspraken rondom 'kanjerrestauraties' (stelselpartner) met de afspraken tussen het Rijk en regio over restauratie.
- Actualiseren van de bestuurlijke afspraken over restauraties rijksmonumenten (niet-woonhuizen) tussen het Rijk en de provincies en hierbij verduurzaming rijksmonumenten meenemen.
- Monitoring Interbestuurlijk toezicht Erfgoed (wettelijke taak, i.h.k.v. de landelijke Agenda Toekomst Interbestuurlijk Toezicht) en daaraan gekoppeld de versterking van de erfgoedketen met gemeentelijke ondersteuning om de erfgoed taak naar behoren te vervullen. En de erfgoed eigenaren voldoende te ondersteunen in hun wettelijke taken.
- Inrichting Faro-akkoord (stelselpartner).
- Inrichting verlenging van de Erfgoeddeal (stelselpartner) met programma Erfgoed voor de toekomst.
- De cross-overs van erfgoed met de drie grote transities. Dit betreft de crossovers tussen ruimte/woonopgaven, klimaatadaptatie/water, erfgoed en energie, ook in het kader van NOVEX (stelselpartner). Ook de koppeling met de omgevingswet en ruimtelijke kwaliteit. Aandacht voor archeologie.
- Verduurzaming erfgoed, zowel rood, groen en blauw.
- Archeologie
  - "Archeologie bij de Tijd": gesprek met de staatssecretaris over de verhouding deponeringsplicht-rapportageplicht en rol van provincies bij het thema 'capaciteit en deskundigheid bij gemeenten'
  - Meedenken aan voorstel voor inrichting van structureel platform

voor archeologisch onderzoek: start pilots in 2023 en 2024.

» In interprovinciaal verband afspraken maken over bijdragen aan het archeologisch bestel (bijv. SIKB en Archeodepot).

Welke politiek bestuurlijke afspraken zijn gemaakt (wat ligt er vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Erfgoeddeal wordt in maart verlengd, Archeologie en Monumentenzorg zijn vastgelegd en met een blik op de omgevingswet, rol in de ruimte.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

OCW | VNG | Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed | Nationaal Restauratiefonds |FIM | Bureau Erfgoeddeal

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en BIJ12?

Erfgoed heeft een koppeling met de ruimtelijke opgaves zoals ook benoemd in de Kamerbrief over nationale regie in de ruimtelijke ordening (mei 2022). De provincies worden geacht erfgoed op te nemen in de bestuurlijke afspraken over de ruimtelijke inpassing van opgaven wonen, bereikbaarheid, energie, economie, landbouw en natuur. Deze afspraken vormen de basis voor een nieuwe nota ruimte in 2024. Erfgoed is een factor om rekening mee te houden qua gebiedsontwikkeling (bescherming archeologie-historische landschappen) en het is een factor om identiteit, verbinding en geborgenheid in en met een gebied te bewerkstelligen (agenda Mooi Nederland).

IBT archeologie en monumenten kent een verbinding met Kwaliteit Openbaar Bestuur: het bestuurlijk toezicht op gemeentes inzake archeologie en monumentenbeheer is in 2023 in een agenda vast gelegd. De uitwerking moet i.s.m. de ministeries van OCW en BXZK nog geconsolideerd worden.

Digitalisering

Managementsamenvatting

Sinds 2021 is digitalisering onderdeel van de IPO-begroting in de vorm van het programma “Interprovinciale Digitale Agenda (IDA). Binnen het IPO is daarnaast in 2022 een belangenbehartiger digitalisering aangesteld, die de belangen van provincies op dit thema behartigt richting Europa, Rijk en medeoverheden.

Zowel op het gebied van belangenbehartiging als op het gebied van collectieve uitvoering hebben provincies hiermee de afgelopen periode goede stappen gezet, in aansluiting op de digitaliseringsstrategie van de Europese Commissie (EC) (Europa’s Digitale Decennium), de Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren en Werkagenda Digitale Samenleving van het Rijk, en de digitaliseringsagenda’s van de medeoverheden. In IPO-verband is in de afgelopen bestuursperiode nadrukkelijk aansluiting gezocht bij de inhoudelijke thema’s waarbij digitalisering een belangrijke rol speelt (energie, wonen, mobiliteit, water, stikstof en natuur).

Het IPO-bestuur stelde in 2021 een tijdelijke Bestuurlijke Kopgroep Digitalisering (BKD) in met de opdracht om de digitale transformatie van de gezamenlijke provincies te versnellen. De BKD gaf bestuurlijk richting aan het IDA-programma en heeft zijn werkzaamheden in februari 2023 afgerond met een advies aan het IPO-bestuur in de vorm van een white paper, over de toekomstige inhoud en governance voor dit thema in IPO-verband. Kern van dit advies is dat het thema Digitalisering ook in de nieuwe bestuursperiode bestuurlijke aandacht nodig blijft houden.

Wat is er al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Digitalisering is “chef sache” voor provincies. Digitalisering is randvoorwaardelijk om de provinciale “rol in de ruimte” waar te kunnen maken: zonder beschikbaarheid van data en digitale innovaties kunnen provincies geen integrale gebiedsplannen maken voor de grote transities in de fysieke leefomgeving. Daarnaast moeten provincies net als andere overheden voldoen aan Europese en nationale wet- en regelgeving op het gebied van digitalisering.

Om die reden is het thema digitalisering sinds 2021 onderdeel van de IPO-begroting in het programma IDA. Dit programma kent vier programmalijnen: data, dienstverlening, bedrijfsvoering en innovatie, waarbinnen de gezamenlijke provincies werkten aan 29 projecten. Binnen IPO is daarnaast in 2022 een belangenbehartiger digitalisering aangesteld, die de belangen van provincies op dit thema behartigt richting Europa, Rijk en medeoverheden. Met de collectieve uitvoeringskracht die op deze manier is georganiseerd zijn provincies erin geslaagd om belangrijke stappen te zetten in hun digitale transformatie.

Een greep uit de resultaten van de IDA:

» Programmalijn Data - Kerndataset voor de energietransitie: in nauwe samenwerking met het programma Energie binnen IPO en betrokken ketenpartners is een kerndataset voor de energietransitie ontwikkeld en

geoperationaliseerd voor alle provincies. Hierdoor is het mogelijk de energietransitie op provinciaal niveau te monitoren en zo op een uniforme manier te rapporteren over de bijdrage van provincies aan de doelen in het Klimaatakkoord van Parijs.

» Programmalijn Dienstverlening: Aansluiting provincies op Europese Single Digital Gateway (SDG): De SDG moet ervoor zorgen dat iedereen in de EU op dezelfde manier toegang heeft tot digitale overheidsdienstverlening. In het IDA-programma is de technische "brugfunctie" gerealiseerd waarmee provincies kunnen aansluiten op de SDG. De komende jaren wordt nog gewerkt aan Annex II (Digitalisering van procedures) en III (Ondersteuning gebruikers).

» Programmalijn Bedrijfsvoering - Aansluiting provincies op Landelijk Dekkend Stelsel (LDS): om de cyberweerbaarheid van provincies tegen de toegenomen cyberdreiging te vergroten werken de gezamenlijke provincies op verzoek van het ministerie van BZK aan aansluiting op het Landelijk Dekkend Stelsel (LDS) voor cyber security. Provincies richten daarvoor een "Informatieknooppunt Cyber Security" op, dat naar verwachting eind 2023 operationeel kan zijn.

» Programmalijn Innovatie - Dutch Societal Innovation Hub (DSIH): de digitale innovatiehub voor publieke dienstverlening die is opgezet door VNG, IPO en vijf innovatie-ecosystemen, met co-financiering van de EC(40%) en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (40%). De DSIH is in 2023 van start gegaan en heeft in eerste instantie een looptijd van 3 jaar, met twee opties tot verlenging met nogmaals 2 jaar.

Wat kunnen we verwachten op korte en lange termijn?

De provincies staan voor een historische taak. Het Rijk verwacht van de provincies dat ze de grote transities in de fysieke leefomgeving oppakken en invulling geven aan hun "Rol in de Ruimte". Het is daarmee aan de provincies om nationale uitdagingen en ambities ten aanzien van woningbouw, economische ontwikkeling en duurzaamheid, te vertalen naar ruimtelijke voorstellen die aansluiten bij de regionale ruimtelijke en politieke context. Dit resulteert in een "ruimtelijke puzzel" met als uitdaging de beperkte beschikbare ruimte toe te kennen aan bijvoorbeeld de landbouw, nieuwe woongebieden, of duurzame energieproductie. Dit alles moet uiteraard passen binnen de gestelde stikstofnormen en rekenschap geven van de gevolgen van klimaatverandering.
Om goed in te kunnen spelen op deze veelkoppige uitdaging en al deze opgaven te kunnen realiseren blijft vergaande toepassing van data en digitale technologie bij provincies onvermijdelijk. Bovendien blijft digitalisering van grote invloed op de provinciale organisaties en hun taakstelling en dienstverlening. Deze dubbele uitdaging - het benutten van digitale middelen voor de opgaven en de digitalisering van de provinciale organisatie - maakt van digitalisering een meervoudige opgave.

Provincies moeten zich hierin snel en nadrukkelijk ontwikkelen. Samenwerking met elkaar en andere (overheids)organisaties is hierbij cruciaal, want de digitaliseringsopgave is te groot en complex om individueel op te pakken. Deze samenwerking kunnen provincies het beste in IPO-verband organiseren. De afgelopen jaren zijn hierbij in het

programma IDA al goede resultaten geboekt, maar om het benodigde tempo en de bereikte kwaliteit vast te houden is het noodzakelijk om het thema digitalisering ook in de komende coalitieperiode bestuurlijk en ambtelijk prioriteit te geven, met een bijpassende governance in IPO-verband.

Welke politiek bestuurlijke afspraken zijn gemaakt (wat ligt er vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Subsidieverplichten met een meerjarige doorwerking

De afgelopen jaren zijn in de IDA grote stappen gezet op het gebied van collectieve uitvoering van projecten voor de gezamenlijke provincies. Dit is niet onopgemerkt gebleven bij het Rijk en de EC. Afgelopen jaren is het steeds beter gelukt langs die lijnen externe financiering binnen te halen voor initiatieven op gebied van digitalisering voor de gezamenlijke provincies. Voor een belangrijk deel betreft dit meerjarige projecten die nog doorlopen tot 2024 of 2025 (gerangschikt per “programmalijn” in IDA):

Het is van belang de opgebouwde collectieve uitvoeringskracht goed te borgen, zodat de gezamenlijke provincies de gestarte projecten succesvol kunnen afronden en kunnen voldoen aan subsidieverplichtingen.

Besluitvorming IPO-bestuur met meerjarige doorwerking

In het kader van het thema Digitalisering zijn door het IPO-bestuur in de afgelopen periode twee besluiten genomen die een meerjarige doorwerking hebben richting de nieuwe coalitieperiode:

1. Oprichting Dutch Societal Innovation Hub (DSIH): zie kader hierboven voor een inhoudelijke toelichting. Het IPO-bestuur stemde in januari 2022 in met deelname van het IPO aan dit initiatief in de periode 2023-2025, met als randvoorwaarde dat de netto bijdrage vanuit het IPO niet meer dan € 300k per jaar bedraagt in deze periode.
2. Beheer Interprovinciale Raamovereenkomst Microsoft: in het kader van de IDA hebben provincies een gezamenlijke raamovereenkomst voor de

Programmalijn	Project	Looptijd	Externe financiering
Data	Implementatie algoritmeregister	2023-?	N.v.t.
	Bijdrage aan doelen Interbestuurlijke Datastrategie (IBDS)	2022-2025	N.v.t.
Dienstverlening	Wet digitale overheid (Wdo)	2023-2024	N.v.t.
	Europese Single Digital Gateway (SDG) Annex II/III	2023-2025	€ 363k in 2023 (BZK) € 363k in 2024 (?) € 181k in 2025 (?)
Bedrijfsvoering	Wet open overheid (Woo)	2022-2026	€ 938k in 2022-2026 (BZK)
	Informatieknooppunt Cyber Security	2023-2024	€ 300k in 2022/2023 (BZK)
Innovatie	Dutch Societal Innovation Hub (DSIH)	2023-2025 (met 2x optie verlenging 2 jr)	€ 975k in 2023-2025 (50% EC/50% BZK)

Microsoftdiensten afgesloten. Het beheer daarvan is in opdracht van het IPO-bestuur belegd bij BIJ12, die dit heeft uitbesteed aan het Shared Service Centrum Ons (een samenwerkingsorganisatie van de provincie Overijssel en een aantal gemeenten).

Invulling van het thema Digitalisering in de komende coalitieperiode

Het IPO-bestuur stelde in 2021 een tijdelijke Bestuurlijke Kopgroep Digitalisering (BKD) in met de opdracht om de digitale transformatie van de gezamenlijke provincies te versnellen. De BKD gaf bestuurlijk richting aan het IDA-programma en heeft zijn werkzaamheden in februari 2023 afgerond met een advies aan het IPO-bestuur in de vorm van een white paper, over de toekomstige inhoud en governance voor dit thema in IPO-verband. Kern van dit advies is dat het thema Digitalisering ook in de nieuwe bestuursperiode bestuurlijke aandacht nodig blijft houden.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

BZK | VNG | UvW

Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren

Dat digitalisering "chef sache" is voor Nederlandse overheidsorganisaties blijkt ook uit de benoeming van een specifieke Staatssecretaris voor Digitalisering en Koninkrijksrelaties binnen het kabinet Rutte-IV: Alexandra van Huffelen (D66). In november 2022 publiceert zij de "Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren", waarin zij namens het kabinet haar plannen voor de komende jaren presenteert. De werkagenda richt zich nadrukkelijk op de borging van publieke waarden bij de inzet van digitalisering door de overheid en kent vijf programmalijnen, waarvan er vier direct van belang zijn voor provincies: "Iedereen kan meedoen in het digitale tijdperk", "Iedereen kan de digitale wereld vertrouwen", "Iedereen heeft regie op het digitale leven" en "Een digitale overheid die waardengedreven en open werkt voor iedereen". De projecten binnen deze programmalijnen zijn vaak interbestuurlijk van karakter (bijvoorbeeld de vorming van een Landelijk Dekkend Stelsel voor cyber security, of de implementatie van digitaliseringswetgeving als de Wet digitale overheid en de Wet open overheid). Het belang dat de staatssecretaris hecht aan een actieve bijdrage vanuit de gezamenlijke provincies in IPO-verband blijkt uit het feit dat voor verschillende projecten binnen de IDA incidentele subsidies zijn verstrekt vanuit BZK (zie hierboven).

Werkagenda Digitale Samenleving (in wording)

Daarnaast werkt het Ministerie van BZK aan een "Werkagenda Digitale Samenleving", die voor provincies eveneens zeer relevant is: binnen die agenda moet namelijk gewerkt gaan worden aan de benodigde datavoorzieningen voor de transities in de fysieke leefomgeving, die centraal staan in het werk van provincies in de komende jaren en gaan helpen om als gebiedsautoriteit de "ruimtelijke puzzel" te gaan leggen in de gebieden.

Europa's Digitale Decennium

De Europese strategie "Europa's Digitale Decennium" is voor de komende coalitieperiode van provincies van direct belang. De EC verwoordt de doelstelling van deze strategie als volgt: "De EU moet haar strategische autonomie op het gebied van technologie vergroten en nieuwe regels en technologieën ontwikkelen om burgers te beschermen tegen namaakproducten, cyberdiefstal en desinformatie. Het belangrijkste

is dat de EU de digitale kloof moet aanpakken."
Om deze doelstelling te bereiken stelt de ECvia het Digital Europe Programme middelen beschikbaar om bestuursorganen in Europa te helpen de gewenste versnelling op het gebied van digitale transformatie te realiseren, zoals de Dutch Societal Innovation Hub.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en BIJ12?
Met name op het gebied van datagedreven werken ligt een belangrijke verbinding met andere programma's binnen IPO. Zoals in het voorgaande is aangegeven is nauw samengewerkt met het programma Energie binnen IPO om te komen tot de Kerndataset voor de energietransitie. In dit project werd ook samengewerkt met EZK en BZK, VNG, het programma Verbetering Informatievoorziening Energietransitie (VIVET) en kennispartners Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Nationaal Programma Regionale Energie Strategie (NPRES), Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), Rijkswaterstaat (RWS). De gekozen aanpak heeft geleid tot concreet resultaat en een verbeterde informatiepositie voor provincies. Begin 2023 wordt onderzocht hoe deze aanpak succesvol kan worden toegepast bij andere maatschappelijke opgaven (Wonen, Natuur, Mobiliteit), zodat op een goede manier de "ruimtelijke puzzel" kan worden gelegd in de gebieden.

Het programma Digitalisering heeft ook belangrijke raakvlakken met BIJ12, de uitvoeringsorganisatie van de gezamenlijke provincies (onderdeel van de Vereniging Interprovinciaal Overleg):

» Gezamenlijke inkoop- en contractmanagementfunctie: in IDA-verband zijn enkele gemeenschappelijke Europese aanbestedingen gestart; dergelijke initiatieven kunnen in de toekomst vaker voorkomen.
» In beheer nemen van producten uit de IDA: voor een aantal producten uit de IDA is het te overwegen om deze in beheer te brengen bij BIJ12. Op dit moment wordt daarvoor een business case uitgewerkt, die aan het nieuwe IPO-bestuur zal worden aangeboden.
» Mogelijke toekomstige rol als "datahub" voor de maatschappelijke opgaven van provincies, zoals BIJ12 die momenteel ook al vervult voor het thema Natuur.

Interbestuurlijke & financiële verhoudingen

Managementsamenvatting

Provincies zijn voor de bekostiging van hun taken hoofdzakelijk afhankelijk van drie bronnen:

» De uitkering uit het Provinciefonds (ca € 2,5 miljard)
» Belastinginkomsten, de opcenten op de Motorrijtuigenbelasting (ca € 1,7 miljard)
» Inkomsten uit eigen middelen (ca € 300 miljoen)

Vanwege de maatregelen in het regeerakkoord Rutte IV (januari 2022) staan de inkomsten vanuit het Provinciefonds onder grote druk en staan de inkomsten uit provinciale belastingen ter discussie. In het regeerakkoord staat namelijk: “Om een stabielere financiering voor de medeoverheden te realiseren en hun autonomie te vergroten, wordt in de komende jaren een nieuwe financieringssystematiek voor de periode na 2025 uitgewerkt, waarbij de mogelijkheid voor een groter eigen belastinggebied wordt betrokken. Daarbij worden ook alternatieven voor de OZB en MRB in de beschouwing betrokken. In de huidige kabinetsperiode zal de financiering van de medeoverheden grotendeels worden vormgegeven via de accres systematiek.” De aangekondigde nieuwe financieringssystematiek kan leiden tot ingrijpende aanpassingen en vergt daarom een zorgvuldige uitwerking, die de komende periode zal plaatsvinden. Dit leidt tot onzekerheid over de beschikbaarheid van de financiële middelen voor de komende collegeperiode. Overigens is in de huidige kabinetsperiode sprake van een aanzienlijke toename van het Provinciefonds als gevolg van een positieve accresontwikkeling.

Daarnaast loopt sinds 2021 het traject dat gericht is op een nieuwe verdeelmodel voor het Provinciefonds, Het nieuwe verdeelmodel zal leiden tot herverdeling van de Provinciefonds-uitkeringen aan de provincies en vergroot daarmee de onzekerheid voor provincies.

Gezien de grote samenhang tussen de verschillende dossiers hanteren de gezamenlijke provincies het uitgangspunt: ‘nothing is agreed, until everything is agreed’. Dit om te voorkomen dat een besluit op een afzonderlijk subdossier nadelig uitvalt voor de andere dossiers.

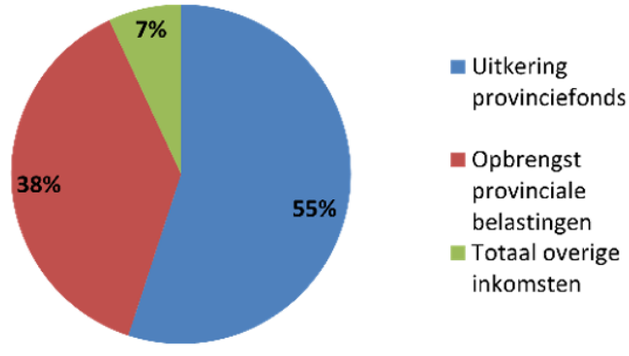

Dossier: Traject gericht op een nieuwe financieringssystematiek van provincies en gemeenten vanaf 2026

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

In het regeerakkoord Rutte IV (10 januari 2022)

zijn de volgende maatregelen aangekondigd die betrekkeing hebben op een nieuwe financieringssystematiek voor provincies en gemeenten:

- Het voornemen om tot een nieuwe financieringssystematiek te komen.
- De maatregel om m.i.v. 2026 het volumedeel accres op stand Miljoenennota 2022 te bevriezen. De achtergrond hiervan lijkt het creëren van stabiliteit voor de rijksbegroting, maar niet dat de medeoverheden moeten gaan bezuinigen. Daarentegen veroorzaakt deze maatregel vanaf 2026 een structureel lagere uitkering uit het Provinciefonds van ca € 300 miljoen per jaar (inclusief de opschalingskorting van € 75 miljoen). In de miljoennota 2023 kondigt het kabinet aan dat er in 2026 een incidentele bijdrage van € 100 miljoen wordt verstrekt aan het Provinciefonds, om de negatieve effecten deels te dempen.
- in de periode 2023-2025 fors hogere accressen in vergelijking met de periode daarvoor worden aangekondigd.
- De inzet van transitiefondsen voor Natuur/Stikstof (€ 25 miljard) en Wonen/Bereikbaarheid (€ 10 miljard). Dit betreffen incidentele middelen.
- De financiering van het Klimaatakkoord (€ 35 miljard) conform ROB-advies (2021).

Deze maatregelen betekenen dat er onvoldoende structurele middelen zijn om de ambities voor de transities te kunnen waarmaken. De gesprekken hierover in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen (BOFv, Rijk en koepels) in het voorjaar van 2022 hebben in juli 2022 geleid tot de contourennota, die echter geen duidelijke oplossingen biedt. In deze nota wordt o.a. gesuggereerd:

- om de fors hogere accressen van de periode 2023-2025 deels te reserveren en de gereserveerde bedragen in te zetten in de periode vanaf 2026.
- dat de provincies nog capaciteit hebben om de belastingen te verhogen (hogere opcenten MRB).

Over dit laatste gaan echter de Provinciale Staten van de provincies over en niet het Rijk.

De middelen die tekort komen, zouden door vergroting van het belastinggebied beschikbaar moeten komen, zoals ook als mogelijke optie is geformuleerd in het regeerakkoord. Hierover meer in dossier ‘Belastinggebied’.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

- Overleggen in het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen, waarin fondsbeheerders en koepels de mogelijke opties bespreken voor het oplossen van de problematiek.
- Afspraken over de omvang, de wijze waarop en de voorwaarden waaronder de bijdragen vanuit de transitiefondsen aan de provincies worden verstrekt.
- Resultaten van het Artikel 2-onderzoek van de Financiële verhoudingswet naar de activiteiten voor Natuur/Stikstof en Wonen/Bereikbaarheid.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

In tegenstelling tot de VNG heeft het IPO géén

overeenstemming met de fondsbeheerders over de bevriezing van het volumedeel-accres over de periode 2023-2025, aangezien eerst de 2026-problematiek moet zijn opgelost.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

De fondsbeheerders: minister van BZK en staatssecretaris Financiën | VNG | UvW | ROB | EZK | I&W | LNV

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

In het IPO-bestuur van 15 december 2022 is besproken dat voor het kunnen uitvoeren van de grote transities de (financiële) randvoorwaarden moeten zijn gerealiseerd. Op het moment dat er niet meer financiële ruimte komt, betekent dat dat er minder taken opgepakt kunnen worden die voortvloeien uit de inhoudelijke dossiers/ programma's. Daarbij geldt dus 'nothing is agreed, until everything is agreed', gezien de samenhangen tussen de verschillende dossiers.

Dossier: Belastinggebied

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

In het regeerakkoord Rutte IV (2022) zijn twee maatregelen aangekondigd die effect hebben op het huidige belastinggebied van de provincies:

1. Aankondiging van introductie van Betalen naar Gebruik (BNG) in 2030, waarbij belasting wordt betaald op basis van de gereden kilometers en niet meer op basis van het bezit van een motorvoertuig, waardoor de opcenten in de huidige vorm (op basis van bezit) zullen verdwijnen. Provincies moeten daarbij dus omzien naar een ander belastinggebied. Hiertoe wordt samen met het Rijk onderzocht of de opcenten op de MRB+ (kilometerafhankelijke MRB) een kansrijke optie is.
   - In 202 is een met het Rijk gezamenlijk opgesteld rapport 'Onderzoek provinciaal Belastinggebied' gepubliceerd, waarin de kansrijke nieuwe belastinggebieden zijn geïnventariseerd en beoordeeld.
   - De BAC Financiën heeft in 2022 een onderzoek laten doen naar de financiële effecten van de verschillende belastinggebieden voor de provincies en voor de burgers. Het lijkt dat ingezetenenheffing de minste afwijkingen vertoont met de huidige belastingheffing.
2. Aankondiging van een mogelijke vergroting van het belastinggebied als oplossing voor het financiële gat dat ontstaat m.i.v. 2026 als gevolg van de bevriezing van het volumedeel van het accres. Dit punt raakt ook dossier 1 (Nieuwe financieringssystematiek). Het IPO ondersteunt de opvatting van de VNG , waarin wordt verwoord dat uitbreiding zorgvuldig moet plaatsvinden, zoals het voldoen aan twee voorwaarden:
   - Vergroting van belastinggebied is niet bedoeld om de financiële tekorten te vullen die het rijk veroorzaakt.
   - Hogere belastinginkomsten bij medeoverheden niet mogen leiden tot een hogere belastingdruk voor de burger, oftewel moet leiden tot lagere rijksbelastingen.

Aangezien met beide voorwaarden in het regeerakkoord geen rekening is gehouden, lijkt vergroting van het belastinggebied door medeoverheden politiek moeilijk te liggen in de coalitie.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Diverse Bestuurlijke overleggen. Zo vond op 24 januari een BO MRB+ plaats over de stand van zaken rond de invoering van BNG, in het bijzonder over de belastingheffing MRB+.

De gezamenlijke provincies zijn van mening dat de onderhandelingen met het Rijk rondom BNG in samenhang moet worden gezien met de onderhandeling rondom de nieuwe financieringssystematiek. De verruiming en/of vernieuwing van het provinciaal belastinggebied is hierbij een cruciaal onderdeel, waarbij de provincies ook andere belastinggebieden willen onderzoeken dan opcenten onder MRB+. Dit betekent het volgende:

1. Binnen de financieringssystematiek en de herijking van het provinciaal belastinggebied wordt de inkomstenstabiliteit en de onafhankelijkheid van provinciale inkomsten van rijksbeleid gewaarborgd.
2. Tot de nieuwe financieringssystematiek, blijft het huidige systeem gehandhaafd waarbij de € 1,7 miljard aan huidige MRB-inkomsten de ondergrens is en de potentie van € 0,5 miljard gehandhaafd.
3. Provincies worden als een serieuze partner in de ontwikkeling van het fiscale instrumentarium voor mobiliteit erkend en een slimme tarifering (invloed op tijd/plaats/gebiedstype) wordt – gegarandeerd – mogelijk gemaakt.
4. Mits aan het bovenstaande wordt voldaan, zullen de provincies meegaan met platte heffing en met de mogelijkheid voor een congestion charge voor mede overheden.

Het rijk daarentegen baseert zich op het coalitieakkoord waarin is afgesproken dat de benodigde wetgeving voor BNG deze kabinetsperiode wordt vastgesteld. Rekening houdend met voldoende tijd voor het parlement om het wetsvoorstel te behandelen, betekent dit dat het wetsvoorstel eind 2023 – uiterlijk begin 2024 moet worden aangeboden aan de Tweede Kamer. Om dit te kunnen realiseren moeten in 2023 grofweg de volgende stappen worden doorlopen:

» Voorjaar 2023: opstellen wetteksten en verdiepend onderzoek naar o.a. de kilometerregistratie.
» Zomer 2023: Uitvoeringstoets en internetconsultatie.
» Najaar 2023: advies Raad van State.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Klimaatakkoord. Verder zijn er nog geen keuzes gemaakt rondom een alternatief belastinggebied, omdat de discussie hierover samenhangt met die van de nieuwe financieringssystematiek.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Fondsbeheerders: minister van BZK en staatssecretaris Financiën | I&W | EZK | ROB

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Opcenten onder MRB+ is een onderdeel van het traject rond BNG, dat een belangrijk thema is onder Mobiliteit. BNG is een maatregel dat uitvloeisel is van het Klimaatakkoord en is bedoeld om de CO2-uitstoot te beperken. De gezamenlijke provincies zijn van mening dat BNG tevens een maatregel kan zijn om verkeerscongestie aan te pakken en daarmee de mobiliteit te bevorderen.

De afweging tussen de programma's Financiën en Mobiliteit is als volgt weer te geven:

Financiën	Mobiliteit
▪ Grotere onzekerheid over stabiliteit van inkomsten ▪ Vergroot de verschillen tussen provincies ▪ Doelheffing, geen algemene belastinginstrument ▪ Afhankelijkheid van Rijksbeleid niet verminderd	▪ Opcenten op de MRB+ kan bijdragen aan een hoger volume en daarmee het (CO2) effect ▪ Provincies verwerven een positie bij het sturen op mobiliteit ▪ Differentiëren naar tijd en plaats/gebiedstype niet opgenomen in opzet BNG/MRB+ (=vlaktaks)

Dossier: Traject nieuw verdeelmodel provinciefonds

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

» In 2019 is in het APE-rapport 'Verkenning Provinciefonds' beschreven welke knelpunten opgelost moet worden door een nieuw verdeelmodel. Opdrachtgever: BZK.

» Op basis hiervan is zomer 2021 onderzoeksbureau Cebeon – in opdracht van BZK – van start gegaan met het ontwikkelen van een nieuw verdeelmodel, in een met BZK gezamenlijk te doorlopen traject. De provincies waren betrokken middels een begeleidingscommissie, verschillende gespreksrondes over de knelpunten (zowel ambtelijk als bestuurlijk) en bijpraatmomenten door Cebeon aan de AAC en BAC Financiën.

» In oktober 2022 heeft Cebeon haar adviesrapport aangeboden aan de twaalf provincies, waarbij het model wordt toegelicht en begrijpelijk gemaakt, inclusief de herverdeeleffecten. Daarnaast is in deze politiek-bestuurlijke fase gekeken wat reëel is qua draagkracht van provincies (wat voor herverdeeleffecten zijn op te vangen) en wordt gesproken over mogelijke invoeringsmaatregelen (zoals

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Het proces bevindt zich januari 2023 nog in de fase van verkrijgen van duidelijkheid over de werking van het model en inzicht krijgen in de uitkomsten. De wens van de provincies is om op basis van alle verkregen gegevens al dan niet akkoord te gaan met het voorgestelde model. BZK zal op basis van de herverdeeleffecten en op basis van haalbaarheid van financiële effecten een voorstel doen voor fasering, ingroei, aftopping ed..

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

De BAC FIN heeft in najaar 2022 het besluit genomen dat nog voor de verkiezingen een nieuw verdeelmodel beschikbaar is. Vanwege de voortgaande discussie over de inhoud en uitkomsten van het model is het nog de vraag of dit haalbaar is. Er moet een definitief besluit genomen worden over de datum van invoering van het nieuwe verdeelmodel.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Fondsbeheerders: minister van BZK en staatssecretaris van Financiën | Cebeon | ROB

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Geen directe koppeling, het gaat om de financiële randvoorwaarden om de kerntaken te kunnen uitvoeren. Het traject leidt echter tot herverdeeleffecten, waardoor – totdat het traject is afgerond – het onzeker is welke jaarlijkse uitkering de afzonderlijke provincies gaan ontvangen. Daarbij is wel afgesproken met BZK dat sprake zal zijn van beperkte, acceptabele herverdeeleffecten.

Dossier: Actieagenda Sterk Bestuur

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Op 20 januari 2023 heeft de minister van BZK de Kamerbrief over actieagenda Sterk Bestuur met de Tweede en Eerste Kamer gedeeld. Met deze actieagenda wil de minister bijdragen aan het versterken van het bestuur, door te investeren in de samenwerking, aandacht te hebben voor uitvoerbaarheid van beleid en bijdragen aan sterke medeoverheden. De instrumenten die de minister in de actieagenda aanreikt zijn:

- Code Interbestuurlijke Verhoudingen: leidraad voor hoe verschillende overheden samenwerken en met welke omgangsvormen.
- Beleidskader Decentraal Bestuur: bevat criteria voor taaktoedeling naar decentrale overheden.
- Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO): faciliteert het proces om als Rijk en medeoverheden samen op te trekken bij het ontwikkelen van nieuwe beleidsvoornemens, waarbij zowel bestuurlijke als financiële aspecten belicht worden.
- Medeondertekening minister van BZK: de minister van BZK medeondertekent wetgeving die medeoverheden raakt als sprake is van afwijking van de uitgangspunten die we hanteren bij decentralisaties (zoals verplichte bovengemeentelijke samenwerking) of als sprake is van taken met grote impact op de

decentrale overheden.

De inzet was eigenlijk dat de actieagenda en bijbehorende bijlagen voor Kerstmis 2022 al naar de Tweede Kamer zouden gaan, maar over de UDO was nog onenigheid tussen de departementen. VWS en SZW waren bang dat de decentrale overheden met de UDO te veel positie kregen en zij in hun beleidsvrijheid werden beperkt.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

» Op 22 maart vindt er een bestuurlijk overleg plaats over het advies van de Raad van State over de UDO en taakdifferentiatie.

» BZK streeft ernaar om eind Q1 het beleidskader naar de Tweede Kamer te sturen. Ook zal rond deze periode er een brief naar de Kamer worden verstuurd over de versterking van de positie decentrale overheden/volksvertegenwoordiging. Hiervoor is (via Statenlid.nu) een sessie met raad- en Statenleden georganiseerd

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

De actieagenda versterkt bestuur is vastgesteld namens de koepels en daarmee dus ook namens de twaalf provincies. De uitwerking ervan vindt plaats in vier actielijnen, waarbij we als gezamenlijke provincies nog moeten besluiten bij welke actielijn we aan tafel willen zitten. Idealiter vindt er één overkoepelende coördinatiegroep plaats waarbij we met het IPO-bureau aansluiten namens de twaalf provincies.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Minister van BZK | IPO | VNG | UvW

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Hangt sterk samen met financiën. In een van de actielijnen van de actieagenda gaat het om het 'instrumentarium'. Hieronder vallen – wat de gezamenlijke provincies betreft – ook de financiële middelen. Interbestuurlijke en financiële randvoorwaarden hangen immers sterk met elkaar samen (bijv. in het kader van uitvoeringskracht). Er moet dus voor gewaakt worden dat de deze sporen volledig parallel van elkaar lopen.

Klimaat & energie

Managementsamenvatting

De basis voor de inzet van provincies en het IPO ten aanzien van de inzet voor Klimaat en Energie ligt in het in 2019 afgesloten klimaatakkoord. Het klimaatakkoord is een pakket aan maatregelen en afspraken tussen bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden om de uitstoot van broeikasgassen in Nederland in 2030 te halveren ten opzichte van 1990. Dit akkoord is verwerkt in de klimaatwet. De eerder geformuleerde doelstelling in het coalitieakkoord 'Omzien naar elkaar, vooruitkijken naar de toekomst' (2021) van het huidige kabinet is daarbij verhoogd naar 55%-60% in 2030 om te kunnen voldoen aan de internationale 'Parijs-afspraken.'

In 2021 en 2022 is het kabinet voortvarend gestart met de uitwerking van de klimaatdoelen. Door de oorlog in Oekraïne en de energiecrisis die mede daardoor ontstond, is er zowel op Europees als nationaal niveau nog meer urgentie om tot versnelling te komen. In het kader van de landelijke voorjaarsnota worden belangrijke politieke keuzes verwacht ten aanzien van de inzet van het Klimaatfonds (investeringsfonds van 35 miljard) en het IBO-Klimaat waarin onder leiding van Laura van den Geest advies wordt gegeven over mogelijke aanvullende maatregelen om de voortgang van de doelen dichterbij te brengen.

Belangrijke onderwerpen voor de volgende bestuursperiode zijn:

» De RES biedingen tellen op tot 55 kWh. Deze ambitie moet de komende jaren waar worden gemaakt. Provincies zijn mede-opdrachtgever van het Nationaal Programma RES (NP RES).

» Provincies hebben het afgelopen jaar ene nieuwe rol gekregen ten aanzien van regie bij het oplossen van netcongestieproblemen én in de programmering van de regionale energie-infrastructuur (opstellen provinciale energie-infrastructuurplannen, PMIEKS). De PMIEKS zijn ook relevant voor de ruimtelijke planning van de energie-infrastructuur in de gebiedsplannen; energie is rand voorwaardelijk voor veel ruimtelijke ontwikkelingen en heeft tegelijkertijd ook zelf ook veel ruimte nodig.

» Provincies ondersteunen gemeenten bij de verduurzaming van de gebouwde omgeving en zijn mede-opdrachtgever van het Nationaal Programma Lokale Warmte (NPLW), dit zal ook steeds meer gaan over de in te zetten bronnenstrategie.

» Provincies willen bijdragen aan de opzet van een regionale infrastructuur voor waterstof. Hiervoor zijn nadere verkenningen en afspraken met het Rijk nodig.

» Er zijn diverse plannen en programma's om industrie en bedrijfsleven te ondersteunen bij de verduurzaming. Provincies zijn betrokken, of willen dat worden vanuit hun rol als bevoegd gezag of regisseur van de ruimte.

» Op initiatief van provincies is er een - inmiddels interbestuurlijke - dataset klimaat en energie. Hierdoor kan klimaatbeleid eenduidig en onderling consistent worden gemonitord. De data en monitoring van klimaat wordt doorontwikkeld.

- Het landelijke klimaatbeleid wordt mogelijk gemaakt door een omvangrijke Europese en nationale wetgevingskalender. Het IPO draagt zorg voor belangenbehartiging namens de 12 provincies op deze en andere voorgenomen wet- en regelgeving.
- Na een periode van onduidelijkheid zijn er in 2022 bestuurlijke afspraken gemaakt over de uitvoeringslasten Klimaat voor gemeenten en provincies. Er is bestuurlijk afgesproken in 2024 een herijking te laten uitvoeren door het ROB die zijn beslag zal krijgen in de begrotingen van 2026-2030.
- Binnen het werkveld Klimaat en Energie ligt de nadruk op dit moment vooral op Energie; een het onderwerp Klimaat verdient meer (gecoördineerde) aandacht vraagt van de BAC E.

Dossier: Regionale Energie Strategie (RES)

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

- De RES-biedingen zijn ingediend en opgeteld meer dan gevraagd.
- Het IPO is één van de opdrachtgevers van het Nationaal Programma RES en levert actieve bijdragen in de interbestuurlijke governance en aan de interbestuurlijke voorbereiding van kaders, randvoorwaarden, monitoring en bestuurlijke overleggen.
- Het IPO heeft bijgedragen aan de Hacketon, om vernieuwende voorstellen voor het nieuwe energiesysteem te ontwikkelen.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

- Uitvoering geven aan de RES-biedingen, onder meer door het afgeven van alle aangevraagde benodigde vergunningen uiterlijk op 1 januari 2025. Dit is een strakke planning en vraagt de komende periode extra bestuurlijke aandacht: in bespreken voortgang, wegnemen (bestuurlijke) belemmeringen en realiseren randvoorwaarden: (zoals het opnemen van maatschappelijke eisen in de SDE, het oplossen van de defensieradar-problematiek, de vervolgaanpak van het kwaliteitsbudget (Q1/2) en het vinden van oplossingen voor de arbeidsmarktproblematiek. Ook moet duidelijkheid komen over de verbeterde toepassing van de voorkeursvolgorde en de wens van BZK om tot instructieregels te komen (Q2 2023) en worden afstandsnormen voor wind verwacht (2023/2024)).
- Vorm geven aan het vervolg (en de opbrengsten) van de Hacketon.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

DE RES-biedingen zijn door alle staten en colleges geaccordeerd en is de onderliggende afspraak van decentrale overheden met het Rijk.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

De belangrijkste stakeholders van het RES-dossier zijn de provincies, gemeenten, waterschappen, netbeheerders en het Rijk.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

De belangrijkste koppelingen van het RES-dossier liggen in de ruimtelijke inpassing van de RES-opgave in de ruimtelijke puzzel (RROW), de invoering van de omgevingswet (oa tav Plan-MER, RROW) en energie-infrastructuur (KenE), prioritering van RES-opgave in PMIEKS en voorkomen en oplossen netcongestie).

Dossier : Industrie en bedrijventerreinen

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Ondersteuning van de Cluster Energie Aanpak (CES) voor de industrie, inclusief het 6e cluster (verspreide bedrijven) zodat de toekomstige energiebehoefte van de industrie wordt meegenomen in de energieplanning.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

» Continuering van CES - en Cluster 6 aanpak; vooral de laatste aanpak komt nog onvoldoende van de grond.

» Verkennen naar de haalbaarheid van regionale waterstofdistributie vanuit het landelijk transportnet van Gasunie/ Delta Corridor naar Cluster 6-bedrijven, tankstations en andere afnemers buiten de vijf grote industrieclusters. Op basis van deze verkenning worden besluiten genomen over de vervolgstappen.

» Positiebepaling ten opzichte van het nieuwe Nationale programma Verduurzaming Industrie. Het gaat daarbij ook om de relatie met de bestaande maatwerkafspraken en de aanpak piekbelasters in het kader van de stikstofaanpak.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

» Provincies nemen regie op de cluster-6 aanpak, samen met het Rijk.

» De precieze rol van provincies bij het nationaal programma verduurzaming industrie is nader te bepalen.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

De belangrijkste stakeholders van het dossier industrie en bedrijventerreinen zijn het Rijk, de provincies, netbeheerders, brancheorganisaties van bedrijven, industrieclusters, cluster-6 organisatie.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

De belangrijkste koppelingen van het dossier industrie en bedrijventerreinen liggen in de energie-infrastructuur (waterstof/planning energie-infrastructuur), verduurzaming industrie (Regionale economie), vergunningverlening (MTH) en aanpak piekbelasters (stikstof)

Dossier: Warmtetransitie

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

» Actieve inbreng van standpunten in de voorbereiding van het wetsvoorstel Warmtewet. Dit heeft geleid tot de keuze voor een publieke marktordening met een overgangstermijn.

- Het IPO heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van het Nationaal Programma Lokale Warmte (NPLW).
- Het IPO is één van de opdrachtgevers van het NPLW en levert actieve bijdragen in de interbestuurlijke governance en aan de interbestuurlijke voorbereiding van kaders, randvoorwaarden, monitoring en bestuurlijke overleggen. Hierdoor is het mogelijk de energietransitie op provinciaal niveau te monitoren en op een uniforme manier te rapporteren over de bijdrage van provincies aan de doelen in het Klimaatakkoord van Parijs.
- Het IPO heeft inbreng geleverd ten aanzien van landelijke regelingen voor en aanpak van verduurzaming van maatschappelijk en bedrijfsmatig vastgoed.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Afronding wetgevingsproces Warmtewet (financieringsconstructies en versterken uitvoeringskracht gemeenten (onder meer door ondersteuning provincies) zijn belangrijke issues.

Op basis van een nadere onderbouwing worden in 2023 nadere afspraken gemaakt over de bijdragen van provincies aan de doelstelling voor groen gas.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

- Nadere afspraken maken over de rol van provincies in het verbinden en delen van kennis spelen ten behoeve van de lokale warmtetransitie en bijdragen aan bronnenstrategie; het realiseren van de warmtetransitie is een grote opgave.
- Provincies, gemeenten, het Rijk, Netbeheer Nederland, Aedes en de warmtebedrijven.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

- De belangrijkste koppeling ligt in energie-infrastructuur (KenE, bronnenstrategie en voorkomen netcongestie) en samenhang met woningbouwplannen (RROW).
- Daarnaast is er een koppeling met het IPO programma Digitalisering (data en monitoring).

Dossier: Energie infrastructuur

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

- Ontwikkeling en ondersteuning ten aanzien van provinciale energie-infrastructuurplannen en netcongestieplannen, inclusief het landelijk organiseren van de juiste randvoorwaarden en samenhang met landelijk beleid.
-
- Landelijke ondersteuning voor de opzet, kennisdeling en het realiseren van randvoorwaarden voor de PMIEKS.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

- Een eerste oplevering van het PMIEK; evaluatie en opmaat naar volgende versie; prioriteren van netaanvragen met groot maatschappelijk belang. Ondersteunen van provincies bij het voeren van regie op plannen om netcongestie op te lossen. Bij randvoorwaarden is een oplossing voor

First Come First Serve (FCFS) een belangrijk issue.

» Standpuntbepaling ten aanzien van landelijke plannen over energie-infrastructuur (zoals het PEH en NPE) en input leveren op de infrastructuurverkenningen van de netbeheerders.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

» Provincies pakken een regierol bij het PMIEK, leveren een eerste resultaat in maart, en gaan dan aan de slag met het afronden en de tweede ronde.

» Provincies pakken een regierol op de acute netcongestievraagstukken.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Het Rijk, de provincies, de netbeheerders, de aanbieders van waterstof en warmte-infrastructuur.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Energie-infrastructuur en voorkomen netcongestie zijn rand voorwaardelijk voor andere (ruimtelijke en economische) ontwikkelingen (RROW, Re) en moet daarom goed worden meegenomen in de ruimtelijke puzzel. De energievraag van bedrijven, instanties en overheden moet goed in beeld zijn en meegenomen in de planvorming.

Landelijk gebied

Managementsamenvatting

Vanuit het dossier Vitaal Platteland zal komende collegeperiode vooral inzet nodig zijn op de thema's Landbouw, Natuurbeleid en Faunabeleid.

Landbouw - Op basis van het door het IPO Bestuur vastgestelde position paper landbouw levert IPO inbreng in het Landbouwakkoord. De verwachting is dat dit Landbouwakkoord afspraken bevat die deze collegeperiode verder uitgewerkt en geïmplementeerd gaan worden. Daarnaast wordt inzet verwacht van provincies bij de implementatie en start van de uitvoering van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB).

Natuur – De afronding van de afspraken in het Natuurpact over de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland, de uitwerking van de natuurherstelopgave in het NPLG en de concretisering van de Agenda Natuurinclusief zijn belangrijke kernpunten in de komende coalitieperiode. Daarnaast is gezamenlijke inzet nodig bij standpuntbepaling en implementatie van het Europese natuurbeleid, die de vorm krijgt in onder meer de EU-verordening voor natuurherstel en de actualisatie van de doelensystematiek Natura2000.

Faunabeleid – De actualisatie van het gezamenlijke wolvenplan en de uitwerking van een systematiek voor bepaling van faunaschade worden gezamenlijk opgepakt. Daarnaast worden consequenties in beeld gebracht, en inzet geformuleerd, bij de besluitvorming van de Minister over mogelijke sluiting van de jacht.

Dossier: Landbouw

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

IPO Bestuur heeft een gezamenlijke Position Paper Landbouw en Voedsel. Hierin staat wat de provincies nodig hebben om perspectief te bieden aan de landbouw sector, in relatie tot de opgaven in het landelijke gebied. Het Position Paper Landbouw en Voedsel is een belangrijke provinciale bouwsteen voor het Landbouwakkoord en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG).

Het Nationaal Strategische Plan voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB-NSP) is ontwikkeld door het Rijk en provincies en is goedgekeurd in Brussel. Vanaf 1 januari 2023 kan gestart worden met de uitvoering. De implementatie loopt, maar vergt nog een grote inzet.

In het Klimaatakkoord is een sectortafel voor landbouw en landgebruik, gericht op vermindering van emissies uit landbouw en vergroting van de CO2-opslag in landbouwbodems en in bos en natuur.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

» Er wordt hard gewerkt aan het leveren van inbreng in het Landbouwakkoord. Namens het IPO neemt gedeputeerde Elies Lemkes deel aan de hoofdtafel. Inzet is een akkoord

in april. Daarna uitvoering van de afspraken, o.a. in gebiedsprocessen, afhankelijk van de afspraken in het Landbouwakkoord. De transitie in de landbouw vraagt forse inspanning van alle betrokkenen: derogatie wordt afgebouwd, strengere normen rond gewasbeschermingsmiddelen volgen, aanpassing pachtregelgeving en afspraken zijn nodig over beloning ecosysteemdiensten en landschapsgrond.

» Naar aanleiding van een handhavingsverzoek naar gebruik van gewasbeschermingsmiddelen nabij Natura2000-gebieden is er een gezamenlijke verkenning uitgevoerd, die provincies met Rijk verder moeten uitwerken De verantwoordelijkheid voor vervolg ligt bij de provincies, niet bij het IPO.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

» Het IPO Position Paper Landbouw en Voedsel is vastgesteld in het IPO bestuur van 17 november 2022 en is hét verhaal van de twaalf provincies. Afspraken Landbouwakkoord zijn in de maak.

» GLB: convenant en uitvoeringsprotocol liggen nog niet vast, maar bevatten grotendeels eerder gemaakte (bestuurlijke) afspraken.

» Afspraak is dat de Minister zorg draagt voor de voorfinanciering van de extra kosten voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb), als gevolg van indexatie, wordt nog uitgewerkt.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

» Het Rijk (m.n. LNV): zowel Landbouwakkoord/duurzame landbouw als GLB.

» Alle partijen landbouw- en voedselketen (van boer tot consument). Bij voorbereiding position paper landbouw is onder meer inbreng opgehaald bij LTO, NAJK en BoerenNatuur

» Bij voorbereiding Landbouwakkoord wordt met Unie van Waterschappen en VNG samen opgetrokken

» GLB: Regieorganisatie GLB, RVO, BoerenNatuur (ANLb), collectieven, LEADER-groepen.

Dossier: Natuurbeleid/Natura 2000

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

» Het natuurbeleid is sinds 2013 gedecentraliseerd naar de provincies. Afspraken over ambities en financiering van natuurontwikkeling -beheer en faunaschade zijn vastgelegd met het Natuurpact.

» Natuurnetwerk Nederland - Onderdeel van deze afspraken is de afspraak dat provincies eind 2027 minimaal 80.000 ha extra natuur inrichten, als onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland. Provincies stellen jaarlijks, ondersteund door BIJ12, een voortgangsrapportage op. Het natuurbeleid wordt om de drie jaar middels een lerende evaluatie door het PBL i.s.m. WUR wordt geëvalueerd.

» Programma Natuur - Als onderdeel van

de structurele aanpak van stikstof en natuur, heeft het Kabinet een Programma Natuur aangekondigd, waarvoor t/m 2030 in totaal 3 miljard beschikbaar is. In het Uitvoeringsprogramma Natuur hebben provincies en Rijk afgesproken dat provincies de middelen inzetten op maatregelen, gericht op systeemverbetering in met stikstof overbelaste Natura2000-gebieden. Provincies hebben in 2021 van het Rijk een specifieke uitkering gekregen voor het eerste pakket maatregelen (€ 600 mln. voor maatregelen die voor eind 2023 verplicht zijn).

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

» Afronding Natuurnetwerk Nederland (NNN) - Alle provincies zetten zich in om de inrichting van het NNN met het reeds beschikbare geld in af te ronden, maar hebben in de recente voortgangsrapportages dat het huidige realisatietempo daarvoor onvoldoende is. De provincies hebben gezamenlijk besloten tot het opstellen van provinciale realisatie-strategieën om de afronding van het Natuurnetwerk Nederland te versnellen.

» Naar een natuurinclusieve samenleving - De Agenda Natuurinclusief wordt verder uitgewerkt, en zal worden uitgebreid met een concretere uitwerking van de financiering.

» Programma Natuur - In 2023 worden afspraken gemaakt over de tweede fase van het Programma Natuur, dat een looptijd heeft tot 2030. Hierbij wordt ook verbinding gelegd met het NPLG en het proces van uitwerking van de gebiedsprogramma's.

» Natuurmonitoring - In het kader van Programma Natuur is in 2022 een 'business case' opgeleverd die in beeld brengt welke inzet geleverd moet worden om te komen tot een monitoringssyteem gericht op het gehele VHR-doelbereik. Het Ministerie stelt voor de uitwerking middelen beschikbaar.

De Nationale Databank Flora en Fauna NDFF bundelt, uniformeert en valideert natuurgegevens in Nederland. In 2020 hebben provincies en rijk een bestuurlijk akkoord gesloten over de transitie van de NDFF naar open data, dat leidt tot vernieuwing van afspraken over gegevenslevering door andere partijen.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Afspraken zijn vastgelegd in het Bestuursakkoord natuur, het Natuurpact en het Uitvoeringsprogramma natuur. In het kader van NPLG vindt nadere besluitvorming plaats over de opname van de natuuropgaven in NPLG en gebedsprogramma's. De Agenda Natuurinclusief wordt bestuurlijk doorontwikkeld.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Natuurbeheerders | Unie van Bosgroepen | Federatie Particulier Natuurbeheer | BoerenNatuur | Natuurinclusief: ambassadeur André van der Zande + 9 domeinleiders aangewezen

Dossier: Natura 2000

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

De Europese Vogel- en Habitatrichtlijnen, gezamenlijk Natura2000, vormt de basis voor het nationale natuurbeleid. Het Ministerie van LNV is gestart met actualisatie van de doelensystematiek Natura2000, gericht op vergroting flexibiliteit en de efficiëntie van het Nederlandse Natura 2000-doelensysteem. LNV pakt dit interbestuurlijk op met Provincies, Rijkwaterstaat, IenW en Defensie.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

In het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zullen de VHR-doelen op een geaggregeerd niveau worden uitgewerkt, ten behoeve van uitwerking in provinciale gebiedsprogramma's.

In de conceptvoorstellen van de verordening Natuurherstel stelt de EU-commissie voor om het verslechteringsverbod van toepassing te verklaren op de VHR waarden buiten Natura 2000. Dit kan mogelijk leiden tot een uitbreiding van de vergunningplicht. Zowel Rijk als provincies (via het HNP) zetten in het Brusselse proces in op andere wijzen van bescherming van deze waarden.

De Vogelrichtlijn kent een actualisatieplicht. Komende tijd wordt duidelijk hoe de Minister met deze actualisatie om zal gaan. Provincies hebben hierbij gewezen op het belang om waarden in agrarische gebieden met andere middelen dan gebiedsaanwijzing te behouden.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

In 2023 en 2024 zullen afspraken worden gemaakt over onder meer het opnemen van de VHR-doelen in het NPLG, de geactualiseerde doelstellingen en over de consequenties van de actualisatieplicht van de Vogelrichtlijn. Provincies hanteren de lijn dat deze doelen uitlegbaar, haalbaar en uitvoerbaar moeten zijn.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

In 2023 en 2024 zullen afspraken worden gemaakt over onder meer het opnemen van de VHR-doelen in het NPLG, de geactualiseerde doelstellingen en over de consequenties van de actualisatieplicht van de Vogelrichtlijn. Provincies hanteren de lijn dat deze doelen uitlegbaar, haalbaar en uitvoerbaar moeten zijn.

Dossier: Faunabeleid

Wat is er in het verleden gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Provincies zijn verantwoordelijk voor bescherming, beheer en tegemoetkoming in schade voor inheemse soorten. Daarbinnen een aantal onderwerpen die bijzondere aandacht vragen:

- Wolvenbeleid. Provincies willen beleidsmatig zo veel mogelijk gezamenlijk optrekken middels Interprovinciaal Wolvenplan.
- Ganzenschade. Grootste kostenpost (minimaal 40 van de 45 miljoen) bij schadetegemoetkomingen, die BIJ12 voor provincies uitvoert.
- (mogelijk) Sluiten jacht wildsoorten door minister. Inzet is om tot goede afspraken met LNV te maken over (financiële) consequenties voor provincies.

- Landelijke vrijstelling schadebestrijding. Provincies hebben LNV verzocht een reparatie door te voeren in de wetgeving.
- Bevers. Vanwege toename van graafschade aan belangrijke infrastructuur als waterkeringen en spoordijken hebben waterschappen verzocht om te komen tot een gezamenlijke aanpak.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

- Op korte termijn addendum op wolvenplan, op langere termijn actualisatie van het gezamenlijke wolvenplan (beoogd voorjaar 2024).
- In 2023 verwacht besluit van het Ministerie van LNV over (volledig) sluiten jacht op wildsoorten.
- Uitwerking van een andere vorm voor bepaling schadetegemoetkoming, aan de hand van een drempelsystematiek. Dit vraagt in de nieuwe periode om gezamenlijke uitwerking.
- Verwacht wordt dat het gewenste beschermingsniveau van de wolf om een bestuurlijke uitspraak zal vragen.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

LNV | Faunabeheereenheden |Wildbeheereenheden (jagers) |Grondgebruikers (landbouwpartijen waaronder LTO) | Soortenbeschermingsorganisaties.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

BIJ12 heeft een belangrijke rol bij de voorbereiding van de uitvoering op de natuurdossiers. Zo draagt BIJ12 zorg voor de monitoringsketen, voorbereiding van rapportages, het subsidiesysteem voor natuur- en landschapsbeheer (inclusief het agrarisch natuur en landschapsbeheer), de uitkering van faunaschade en ondersteuning bij uitwerking van de wolvenaanpak.

Mobiliteit

Managementsamenvatting

Nederland kent grote opgaven als wonen & bereikbaarheid, klimaat & energie en stikstof, waarvoor een hoogwaardig, duurzaam mobiliteitssysteem een randvoorwaarde is. Deze inzet is nodig om de afspraken uit het Klimaatakkoord, het Toekomstbeeld OV 2040, het Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) en het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 te realiseren. Woon- en werklocaties moeten bereikbaar, klimaatbestendig, natuurinclusief en energieneutraal/leverend zijn. Mobiliteitshubs met een breed scala aan voorzieningen en woningbouwlocaties zijn wederzijds randvoorwaardelijk. Onze inzet richt zich op o.a. het maken van de hiervoor benodigde afspraken met het Rijk. Betalen naar Gebruik (BnG) is gerelateerd aan de agenda Duurzame Mobiliteit, die wordt gedomineerd door de bovenliggende transitie van de complete set aan financiële verhoudingen. Het gaat om een 'netwerkaanpak'.

Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) is bezig met het opstellen van een Mobiliteitsvisie 2050 waarin de ambities van het IPO moeten worden meegenomen. De belangrijkste partners zijn Decentrale OV-autoriteiten (DOVA), Kennisplatform Verkeer en Verover (KpVV)/CROW, VNG, Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), Vervoerregio Amsterdam (VRA), G4 en IenW.

Het Kennisplatform Verkeer en Vervoer (KpVV) is een programma van CROW dat collectieve kennis voor medeoverheden ontwikkelt. Het programma wordt gefinancierd door provincies en vervoerregio's en het opdrachtgeverschap uitgevoerd via het IPO-bureau. Vanaf 1 januari 2024 wordt het KpVV-programma gefinancierd via een begrotingssubsidie. Ten aanzien van Europa worden een aantal richtlijnen in relatie tot duurzaam vervoer, een infrastructuur voor alternatieve brandstoffen (AFIR) en Intelligente Transportsystemen (ITS) gemonitord. Ook is er aandacht voor het Trans-Europees Transportnetwerk (TEN-T). In het kader van datagedreven werken is er een relatie tussen digitalisering en de Gemeenschappelijke Europese dataruimtes voor mobiliteit.

Dossier: Duurzame Mobiliteit

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Het Klimaatakkoord is omarmd. De inzet is een transitie van het mobiliteitssyteem om te komen tot zorgeloze mobiliteit, voor alles en iedereen in 2050. Geen emissies, bereikbaarheid toegankelijk voor jong en oud, arm en rijk, valide en mindervalide. Betaalbaar, veilig, comfortabel, makkelijk én gezond. Dit gebeurt langs de sporen: verminderen, veranderen, en verduurzamen. Hieraan ligt de analyse ten grondslag dat het mobiliteitssysteem vastloopt indien uitsluitend wordt ingezet op CO2 reductie. Een transitie naar een ander mobiliteitssysteem is noodzakelijk. Afspraken hiervoor zijn:

» Samen met gemeenten voldoende laadinfrastructuur realiseren om elektrisch rijden mogelijk te maken via samenwerking

in Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL)-regio's.

» Opstellen van Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) met gemeenten gericht op verminderen en veranderen.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Het Ministerie van IenW werk aan een Mobiliteitsvisie 2050 waarin strategische keuzen worden gemaakt. De inzet van de gezamenlijke provincies is dat de visie wordt opgesteld vanuit het begrip brede welvaart en kaders biedt voor het streven naar zorgeloze mobiliteit. RMP's moeten worden ondersteund met rijksbeleid gezien de potentie van de programma's. Provincies willen samenwerkingsafspraken over RMP's in het kader van de Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)-afspraken. Aandacht is nodig voor de aanleg van laadinfrastructuur voor logistiek, gezien de congestie op het elektriciteitsnet. Aanhaking bij Klimaat & Energie in de vorm van het Landelijk Actieplan Netcongestie en de provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (pMIEK's) zijn belangrijk.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Het bestuurlijk kader wordt gevormd door het Klimaatakkoord en aanvullende Europese ambities.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Het Uitvoeringsoverleg | Klimaat Mobiliteit, bestaande uit: TLN | SNM | Coalitie Anders Reizen |NAL | FET | vertegenwoordigers van de brandstoftafel | EZK.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Koppeling is er met ruimtelijke ontwikkeling (MIRT), duurzame mobiliteit (publieke en actieve mobiliteit), 'nabijheid', OV, fiets, fiscaliteit, publieke/gedeelde mobiliteit, BnG en vervoersarmoede.

Dossier: Openbaar vervoer en fiscale maatregelen

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Het OV kent drie uitdagingen:

» Wegblijvende reizigers(inkomsten) na corona.

» Sterk stijgende prijsstijgingen (incl. inflatie) en kostenontwikkelingen (exploitatie) door stijging energie- en personeelskosten.

» Grote personeelstekorten (krapte arbeidsmarkt en beschikbaarheid chauffeurs).

Inzet van de gezamenlijke provincies en DOVA leidde tot een vangnetregeling (TVOV23), met afspraken over € 150 miljoen vangnet voor OV, behoud van exploitatiebijdrage en het aanpassen van het voorzieningenniveau aan de vraag. Deze regeling geldt voor 2023. Als gevolg van het exploitatietekort en personeelstekorten is de dienstregeling met 10 tot 30 procent afgeschaald. Veel provincies dragen extra bij het voorzieningenniveau op peil te houden. De rol van OV in de transitieopgaven staat onder druk. Een andere, integrale, kijk op OV, fiets, deelmobiliteit

en mobiliteitshubs is nodig om mobiliteit voor iedereen te kunnen blijven garanderen. Het Toekomstbeeld OV 2040 (TBOV2040) met ontwikkelagenda is gezamenlijk tot stand gekomen. IenW heeft toegezegd in 2023 te werken aan een beleidsintensivering voor 2024-2030 om de ambities uit het TBOV2040 haalbaar te houden.

In december 2022 is het Programma van Eisen (PvE) voor de Hoofdrailnetconcessie (HRN) vastgesteld, waarop de gezamenlijke provincies en DOVA hebben gereageerd. IenW is in gesprek met NS om onderhands te komen tot een concessieovereenkomst om het HoofdRailnet tot 2034 door NS te laten bedienen.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?
Exploitatiesubsidies voor het in stand houden van het voorzieningenniveau van OV stijgen. Dit neemt toe in 2024 en 2025 als de afspraken uit TVOV23 aflopen en de extra rijksbijdrage wegvalt. Het Rijk, decentrale overheden en vervoerders werken samen aan afspraken de neerwaartse spiraal te keren.

In april wordt de concessieovereenkomst met NS ter consultatie voorgelegd. Eind 2023 wordt de concessie (mits geen juridische bezwaren en binnen Europese regels) definitief aan NS gegund. De beleidsintensivering van plannen uit het TBOV2040 met gevolgen voor 2024-2030 wordt uitgedacht.

Fiscale maatregelen bieden kansen te komen tot een mobiliteitssysteem met prikkels die aansluiten op de mobiliteitstransitie (STOMP-principe en trias mobilica) en brede bereikbaarheid voor iedereen. Het IPO-bureau werkt – samen met Vervoerregio – aan maatregelen die aansluiten bij de ambities.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?
Afspraken voor TVOV23 liggen vast voor 2023 evenals de indexatie van de exploitatiebijdragen voor het afgesproken voorzieningenniveau in de huidige concessieovereenkomsten voor regionaal vervoer. De mate waarin het voorzieningenniveau in stand gehouden wordt, is een politieke keuze. ‘Mobiliteit voor iedereen’ kan alleen gegarandeerd worden bij een brede, over verschillende modaliteiten heen kijkende, aanpak; Publieke Mobiliteit. Hierbij wordt gekeken naar wat er publiek nodig is. Naast OV wordt deel-mobiliteit, flexvervoer, doelgroepenvervoer, MaaS en hubontwikkeling integraal meegenomen. Dit kan consequenties hebben voor het karakter van OV-concessies, die dan mogelijk integrale concessies voor OV, incl. aanbod van deelmobiliteit en fietsvoorzieningen worden.

Wat NS moet rijden is vastgesteld, de condities niet. Provincies worden hierover geconsulteerd, maar hebben geen rol in de besluitvorming. De impact is groot, omdat dit de basis van het OV-systeem van is. Eisen aan NS in de nieuwe concessie zorgen voor meer kwaliteit en aansturing. Het TBOV2040 ligt vast. Het behalen van doelen volgt op besluitvorming en intensivering die in 2023 wordt uitgedacht.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?
OV: NS |ProRail | regionale vervoerders | DOVA |

IenW | VRA | MRDH| Nationaal OV-Beraad (NOVB).

Fiscale maatregelen: IenW |Financiën | SZW |EZK | VNG | VRA |MRDH | VNO-NCW | Mobiliteitsalliantie | Anders Reizen.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?
OV draagt bij aan transitieopgaven: (bereikbaarheid van) woningbouwlocaties, reduceren van stikstof en het halen van klimaatdoelstellingen. Mobiliteit speelt een rol bij het bereiken van brede welvaart.

Dossier: Verkeersveiligheid

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?
Centraal staan het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) en het bijbehorend Startakkoord: een gezamenlijke visie van IenW, JenV, IPO, VNG en de vervoerregio's op de aanpak van verkeersveilig-heid. De nadruk ligt op een proactieve aanpak op basis van risico's in plaats van een reactieve aanpak op basis van ongevallen: een risicogestuurde aanpak. Dit heeft geleid tot een risicoanalyse en uitvoeringsprogramma per provincie. Het doel is te komen tot nul verkeersslachtoffers in 2050. Qua financiering heeft IenW (tot 2030 in tranches) € 500 mln uitgetrokken voor de Investeringsimpuls SPV, een rijksverdubbelaar ten behoeve van infrastructuur op het onderliggende wegennet.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?
Beschikbaarheid van data voor risicogestuurd verkeersveiligheidsbeleid, fietsveiligheid, opkomst van licht elektrische voertuigen en aandacht voor/ inzet op gedrag, educatie en handhaving. Verder implementatie en uitvoering van de richtlijn RISM-II (EU richtlijn bevat regels en ter bevordering van verkeersveiligheid bij het beheer en bouw van onder andere wegen).

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?
De evaluatie van het SPV en herziening van het bestuurlijke SPV-Startakkoord uit 2019 en het opstellen van een meer structurele financieringsstrategie ter uitvoering van het SPV.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?
De SPV-partners: IenW | JenV | VNG | Vervoerregio's | Verkeersveiligheidscoalitie.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?
Verkeersveiligheid is randvoorwaardelijk bij mobiliteit ambities en ruimtelijke ordening en data is een toekomstige koppeling met BIJ12.

Dossier: Fiets

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?
In 2022 is het Nationaal Toekomstbeeld Fiets (NTF) vastgesteld: Een Schaalsprong Fiets met de ambitie 20 procent meer fietskilometers in 2027 t.o.v. 2017. Het NTF is een toekomstbeeld van Rijk en regio. De afspraak is dat rijk en regio een meerjarige adaptieve uitvoeringsagenda opstellen.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange

termijn?

Fietsveiligheid is belangrijk als gevolg van meer fietsongelukken. Er wordt meer gefietst en er zijn verschillende typen fietsen. Fiets heeft een aandeel in het oplossen van opgaven; minder emissie, een gezond alternatief én een oplossing van bereikbaarheid van woonlocaties. Fietsstimulering, de werkgeversaanpak en uitbreiden hoogwaardige fietsroutes staan op de agenda. Projecten worden landsdelig uitgevoerd en kennisontwikkeling, afstemming, lobby en monitoring worden op landelijk niveau voorzien, net als een vernieuwde overlegstructuur en herpositionering van Tour de Force (TdF) als platform en hechtere samenwerking met onder andere KpVV/CROW en DOVA.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

In 2023 kunnen meerjarige adaptieve uitvoeringsagenda's fiets worden vastgesteld. Afspraken over exploitatie van fietsenstallingen bij stations tussen rijk, provincies, gemeenten en NS zijn gaande.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

TdF is een platform van Rijk, medeoverheden, vervoersregio's en andere stakeholders, zoals Fietsers-bond, BOVAG en ANWB. Fietsparkeren bij stations gebeurt met IenW, Prorail, NS Stations en VNG.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Fiets is een oplossing bij opgaven, klimaat en energie, stikstof, wonen en gezondheid. Vanuit de MIRT-afspraken 2022 zijn de 'bereikbaarheidsmiddelen Woningbouw' gelabeld aan fietsprojecten.

Dossier: Logistiek en goederenvervoer

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Een heffingsnetwerk vrachtwagenheffing is tot stand gekomen, het wetsvoorstel is aangenomen en monitoring en evaluatie is gestart. Zorgen over uitwijk op het onderliggend wegennet heeft geleid tot aanpassingen. T.a.v. GRIP op grootschalige bedrijfsvestigingen wordt met BZK, IenW en EZK tot afspraken gekomen met inzet op modal shift, green deals, verduurzaming transportsector en TEN-T.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Uitwerken van afspraken Vrachtwagenheffing, aandacht en inzet op verduurzaming logistiek en transport en bestuurlijke afspraken GRIP in ruimtelijke puzzels.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Afspraken over GRIP en effectuering daarvan in ruimtelijke arrangementen staan gepland. Afspraken over uitwijk vrachtverkeer als gevolg van vrachtwagenheffing worden gemaakt.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

IenW | RWS | Transport en Logistiek Nederland | ondernemingsvereniging evovendex | EZK | VNG

| UvW

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Ruimtelijk voorstel/puzzels, DUMO, Ruimtelijke Economie en Financiën gezien de relatie met BnG. Voor laatstgenoemde verwijzen we graag naar het hoofdstuk Financiën (dossier 'belastinggebied'; link toevoegen).

Milieu, Toezicht en Handhaving

Managementsamenvatting

Najaar 2019 is de Bestuurlijke agenda Milieu, Toezicht en Handhaving (MTH) 'Gezonde en Veilige Leefomgeving', door het IPO-bestuur vastgesteld (link). In 2021 is de agenda geactualiseerd, 'midterm review' (link). Deze agenda is leidend geweest voor de inzet van de gezamenlijke provincies voor de periode 2020-2023, om een bijdrage te leveren aan de realisatie van een gezonde en veilige leefomgeving. De bestuurlijke agenda is november 2019 aangeboden aan de toenmalige staatssecretaris van IenW en de geactualiseerde agenda is maart 2022 aangeboden aan de nieuwe staatssecretaris, en is door beide bewindspersonen omarmd. Met dit aanbod hebben de gezamenlijke provincies proactief en aan de voorkant mee kunnen bepalen wat de landelijke agenda's zijn in de relatie tussen maatschappelijke opgaven voor milieu en de inzet van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH).

Door het uitrollen van de bestuurlijke agenda 'Gezonde en Veilige Leefomgeving' hebben de gezamenlijke provincies concrete resultaten geboekt op 5 thema's: een gezonde leefomgeving; Circulaire Economie (CE)/VTH en afvalstoffen; Klimaat en Energie/energiebesparing; Omgevingsveiligheid; en, versterking van het VTH-stelsel. Dit heeft geresulteerd in handreikingen voor provincies om onder de Omgevingswet invulling te geven aan een gezonde en veilige leefomgeving, aanpassing van de Landelijke Handhavingsstrategie en een Bouwstenenvisie hoe provincies uitvoering kunnen geven aan een circulaire economie en VTH. Door een effectieve lobby zijn extra Rijksmiddelen beschikbaar gekomen voor de provinciale subsidieregeling opruimen drugsafval en middelen om het toezicht op energiebesparing bij bedrijven te intensiveren. Ook zijn verschillende afspraken met bestuurlijke partners gemaakt, zoals het convenant BRZO+ (samenwerking in toezicht en handhaving van majeure risicovolle bedrijven) en het Interbestuurlijk Programma (IBP) Versterking VTH-stelsel.

MTH is rand voorwaardelijk voor de opgaven in de leefomgeving en de grote transities, zoals klimaat/energie, wonen/bereikbaarheid en landelijk gebied, waaraan de gezamenlijke provincies bijdragen én is van belang voor het borgen van de kwaliteit van de leefomgeving. Om de Rol in de Ruimte daadwerkelijk waar te maken is het de komende bestuursperiode van belang om MTH aan de voorkant en vroegtijdig te betrekken. De opgaven vanuit MTH zullen zich de komende bestuursperiode met name richten op: versterking van het VTH-stelsel; het Nationaal Milieuprogramma (NMP); implementatie Omgevingswet en VTH; en uitvoerbaarheid van milieubeleid.

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

De bestuurlijke agenda MTH bevat 5 programmalijnen. Voor de verschillende programmalijnen zijn voorbeelden van behaalde resultaten onderstaand weergegeven.

Gezonde leefomgeving:

- Geuren Geluid: een handreiking is opgesteld voor provincies hoe invulling te geven aan de bevoegdheid onder de Omgevingswet (Ow) t.a.v. geur (stankoverlast) en geluid.
- Inspiratiekader Gezondheid: een inspiratie-/integratiekader is opgesteld voor provincies om gezondheid op evenwichtige wijze mee te nemen in ruimtelijke ontwikkelingen.
- Schone Lucht Akkoord (SLA): inbreng is geleverd van de gezamenlijke provincies in de uitvoering van het SLA.

Circulaire economie/VTH en afvalstoffen:

- Bouwstenenvisie Circulaire Economie (CE) (als uitwerking IPO-CE kansenkaart): een visie is opgesteld met bouwstenen die provincies kunnen opnemen in hun provinciaal beleid om uitvoering te geven aan een Circulaire Economie en VTH. De Bouwstenenvisie vindt u hier.
- Uitwerking Taskforce Herijking Afvalstoffen (cie. Zorgdrager): een IPO voorstel voor het inrichten van een kennisgremium, materiaal of product afval (van belang voor circulariteit) is in het Bestuurlijk Omgevingsberaad (BOb) (overleg staatssecretaris van IenW, SZW, JenV, OM, IPO, VNG en UvW) vastgesteld en de inrichting daarvan wordt voorbereid.
- Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS)-inventarisaties: provinciale inventarisaties van ZZS-emissies door bedrijven zijn geëvalueerd en geharmoniseerd, als input voor een landelijke documentatie- en minimalisatieplicht van ZZS in afvalstromen.

Klimaat en energie (energiebesparing):

- Energiebesparingsplicht (bedrijven): mede door lobby van het IPO is de energiebesparingsplicht verbreed naar een CO2-reductieplicht voor bedrijven (incl. ETS-bedrijven) onder de Rijksregel en is € 46 miljoen door het Rijk beschikbaar gesteld om toezicht op energiebesparing te intensiveren.
- Meer Jaren Afspraken Energiebesparing en -Efficiëntie (MJA-3/MEE): de bestaande afspraken met het bedrijfsleven zijn afgelopen. Voor het vervolg zijn, met een portefeuille aanpak voor beheerders van meerdere gebouwen, afspraken gemaakt over energiebesparing, met inbreng van IPO.

Omgevingsveiligheid:

- Provinciale subsidieregeling opruiming drugsafval: mede door lobby van het IPO is de subsidieregeling van € 1 miljoen met € 1.5 miljoen van JenV verhoogd om de problemen rond drugsafval adequaat te kunnen aanpakken.
- Brzo-monitor: bijdrage van het IPO aan de jaarlijkse Brzo-monitor, die inzichtelijk maakt of majeure risicovolle bedrijven (zgn. Besluit risico's zware ongevallen (Brzo-) bedrijven) voldoen aan de regelgeving, als onderdeel van de Staat van de Veiligheid.

VTH-stelsel/Omgevingswet en VTH:

- Instrumentenkoffer Omgevingswet: in IPO-verband is uitwerking gegeven aan een aantal instrumenten onder de Ow, waar onder milieuleges, bestuurlijke boete en een handreiking voor Financiële Zekerheidsstelling bij majeure

risicobedrijven en afvalbedrijven.

» Evaluatie VTH-stelsel/rapport Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (CCV): naar aanleiding hiervan is door het Rijk, IPO en VNG invulling gegeven aan verdere professionalisering van het stelsel en de aanpak van milieucriminaliteit. Door het IPO is advies opgesteld over professionalisering beleid-uitvoering (zgn. 'big 8'), 'onafhankelijkheid'/tegen gaan van ongewenste bestuurlijke inmenging in de uitvoering van toezicht en handhaving en is een nieuwe Landelijke Handhavingsstrategie onder de Ow (LHSO) opgeleverd, die in het BOb van 12 oktober 2022 is vastgesteld.

» Commissie Versterking VTH-stelsel (cie. Van Aartsen): op 4 maart 2021 bracht de commissie advies uit over verbetering van het VTH-stelsel. Lobby van het IPO was gericht op het tot stand komen van het advies en op de uitvoering in het vervolgtraject. Inmiddels is samen met de bestuurlijke partners een uitvoeringsprogramma gestart (het Interbestuurlijk programma (IBP) versterking VTH-stelsel) dat een looptijd heeft van twee jaar (link naar programma).

Daarnaast is input geleverd op een aantal programmalijn-overstijgende dossiers, waar onder het Nationaal Milieubeleidskader (kaderstellend voor het Nationaal Milieu Programma (NMP)), EU-milieudossiers (o.a. Richtlijn Industriële Emissies en Richtlijn Luchtkwaliteit), beleidswijziging t.a.v. diepe plassen en verbod op varend ontgassen.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

De grote opgaven binnen MTH voor de komende bestuursperiode zijn:

» Versterking VTH-stelsel: de uitkomsten van het Interbestuurlijk Programma (IBP) versterking VTH-stelsel, moeten resulteren in robuuste en toekomstbestendige omgevingsdiensten en in een versterkt VTH-stelsel als geheel.

» Nationaal Milieuprogramma (NMP): met inbreng van de gezamenlijke provincies wordt dit eind 2023 vastgesteld. Het NMP legt de koers vast voor het milieubeleid voor de komende periode voor diverse onderwerpen, waaronder CE, ZZS en gezonde en veilige leefomgeving.

» Implementatie Omgevingswet en VTH: na inwerkingtreding van de Omgevingswet, zal de uitvoering ongetwijfeld tegen knelpunten aanlopen, die oplossing behoeven.

» Uitvoerbaarheid van beleid: niet alleen beleid maken, maar deze adequaat kunnen uitvoeren is van groot belang. Dit betekent ook aandacht voor de arbeidsmarkt problematiek.

Dit vertaalt zich voor de korte termijn in opgaven, zoals:

» Borgen structurele financiering BRZO+: het convenant BRZO+ is gesloten (zie onder). Op korte termijn moeten de financiën hiervoor worden geborgd.

» Omgevingsveiligheid: met de Ow verandert het beleid voor externe veiligheid rondom risicovolle activiteiten. Rekenregels moeten worden vastgesteld om tot zgn. realistische aandachtsgebieden te komen voor de

beoordeling van het groepsrisico/effecten.

» VTH-stelsel: uitwerking IBP Versterking VTH-stelsel (voorstellen voor ondergrens en financiering van omgevingsdiensten, verbeteringen afstemming strafrecht/ bestuursrecht, informatievoorziening en kennisdelen, opstellen 'Staat van VTH' en voorstellen voor uniformere mandatering aan omgevingsdiensten en om tot meer onafhankelijke uitvoering van toezicht en handhaving te komen).

» Bouwstenenvisie CE-VTH: bouwstenen actief inbrengen in de provinciale coalitiebesprekingen t.b.v. de coalitieprogramma's en in het IBP Versterking VTH-stelsel.

Voor de langere termijn, zal op de agenda staan:

» Structurele financiering omgevingsdiensten: het IBP, van 2023-2024, moet resulteren in structurele financiering van versterkte omgevingsdiensten voor de periode daarna.

» Subsidieregeling opruiming drugsafval: voor een geharmoniseerde uitvoering van de provinciale regeling wordt deze omgezet in een Rijksregeling.

» Structurele financiering uitvoering taken Externe Veiligheid (EV): uitvoering van provinciale taken op het terrein van EV loopt via de Meerjarenagenda Versterking Omgevingsveiligheid (MVO), als tijdelijke financiering. Structurele financiering via het Provinciefonds is wenselijk.

» Brede landelijke aanpak ZZS: met het Rijk zullen afspraken moeten worden gemaakt over een intercompartimentale aanpak van ZZS, waaronder PFAS.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Op het terrein van omgevingsveiligheid zijn de afgelopen periode bestuurlijke afspraken gemaakt. Zo is op 11 oktober 2021 het Convenant BRZO+ ondertekend. Deze is gericht op een versterkte samenwerking en verbeterde professionalisering van toezicht en handhaving van de samenwerkende partijen (beleid: provincies, IenW, SZW en JenV en uitvoering: Brzo-omgevingsdiensten, Nederlandse Arbeidsinspectie (NLA) en Veiligheidsregio's) t.a.v. majeure risicovolle bedrijven. Afspraken over de structurele financiering moeten dit jaar nog worden gefinaliseerd. Het VTH-stelsel heeft de afgelopen periode veel aandacht gehad n.a.v. het advies van de commissie Van Aartsen over verbetering van het VTH-stelsel. Op 20 juni 2022 is in het Bestuurlijk Omgevingsberaad het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH-stelsel vastgesteld tussen IenW, JenV, BZK, IPO, VNG en Omgevingsdienst NL (ODNL) om uitvoering te geven aan het advies van Van Aartsen.

In aanvulling hierop zijn onder meer de volgende afspraken gemaakt:

» Meerjarenagenda Versterking Omgevingsveiligheid (MVO) 2021-2024: vastgesteld in het Bestuurlijk Omgevingsberaad op 6 maart 2020 (IenW, IPO en VNG)

» Schone Luchtakkoord: eerste handtekeningen geplaatst op 13 januari 2020, inmiddels ondertekend door alle provincies (en 90 gemeenten en het Rijk), gericht op permanente verbetering van de

luchtkwaliteit in Nederland.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

Het IenW is als stelselverantwoordelijke voor VTH de belangrijkste Rijkspartner. Gezien de breedte van MTH, zijn echter ook de ministeries van JenV en SZW (o.a. t.a.v. omgevingsveiligheid), EZK (energiebesparing), BZK (stelsel en Omgevingswet) en VWS (gezonde leefomgeving) belangrijke stakeholders. Voor wat betreft de lobby wordt veel opgetrokken/afgestemd met de VNG. Voor een goede afstemming tussen beleid en uitvoering is regelmatig overleg tussen de BAC MTH en de directeuren van de 6 Brzo-omgevingsdiensten, en met Omgevingsdienst NL. Ook vindt afstemming plaats met de koepels van het bedrijfsleven (VNO-NCW, VNCI en Vereniging Afvalbedrijven (VA)) en het RIVM.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

MTH betreft de leefomgeving in brede zin. Met de meeste programma's/dossiers in IPO-verband is dan ook samenhang:

- ROWW: ZZS en PFAS (water en bodem), omgevingsveiligheid (wonen) en luchtkwaliteit (wonen)
- Mobiliteit: basisnet (vervoer gevaarlijke stoffen), normering werkgebonden personenmobiliteit, luchtkwaliteit
- Klimaat en Energie: energiebesparingsplicht (bedrijven), aanpak industriële piekbelasters stikstof, verduurzaming industrie
- Vitaal Platteland/Stikstof: vergunningverlening, toezicht en handhaving buitengebied, aanpak industriële piekbelasters stikstof
- Regionale Economie: circulaire economie
- Kwaliteit Openbaar Bestuur: VTH-stelsel, Interbestuurlijk Toezicht (IBT)
- Huis van de Nederlandse Provincies (HNP): duurzame en gezonde leefomgeving
- BIJ12: subsidieregeling opruiming drugsafval, portaal risicokaart en informatielandschap Externe Veiligheid.

Regionale Economie

Managementsamenvatting

De IPO-inzet voor het programma Regionale Economie is gericht op het bijdragen aan ontwikkelkracht, innovatie en duurzaam verdienvermogen van de regionale economie in de provincies. Dit vertaalt zich in de verschillende opgaven die specifiek gericht zijn op het versterken en toekomstbestendig maken van de regionale economie, maar ook in een ruimtelijke opgave.

Binnen de opgaves ligt de focus op de grote maatschappelijke opgaves en transities, zoals digitalisering en verduurzaming/circulair.

Dossier: Ruimtelijke Economie

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

In april 2022 zijn door provincies met BZK bestuurlijke afspraken gemaakt om GRIP op grote bedrijfsvestigingen te krijgen. Dit in de kern vanuit de maatschappelijke zorg over de vestiging van grote, footloose, logistieke dienstverleners. De afspraken behelzen onder meer inzet op clustering, regionale meerwaarde en herontwikkeling van bestaande bedrijventerreinen. De intentie is daarbij om te komen tot een proces waarbij regionale programmeringsafspraken worden gemaakt door provincies, waarbij ook bovenregionale en bovenprovinciale afstemming plaats vindt, en afstemming over het invoegen van nationale belangen.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Op korte termijn zal de invulling van de bestuurlijke afspraken zijn beslag krijgen, waarna het proces om tot de (boven) regionale afstemming te komen zal worden ingericht. Ruimte voor economische ontwikkeling is ook onderdeel van het ruimtelijke puzzelproces in 2023.

Vanuit het ministerie van EZK wordt gewerkt aan een Nationaal Programma voor Ruimtelijke Economie. Dat zal in 2023 het licht gaan zien. Provincies zijn hierbij betrokken.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Bestuurlijke afspraken GRIP in april 2021.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

BZK | EZK | I&W | VNG | Betrokkenheid vanuit VNO-NCW en MKB NL

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Bij GRIP wordt cross over samengewerkt met de BAC ROWW, mede gezien raakvlak met de ruimtelijke puzzel.

Bij BIJ12 draait IBIS, wat in het licht van GRIP vraagt om een herijking / doorstart. Ook de arbeidsmarktgegevens zijn voor prognoses van belang. Provincies hebben daarvoor gezamenlijk het systeem LISA, wat werkt vanuit een eigenstandige stichting. De intentie is uitgesproken om het naar BIJ12 over te hevelen.

Dossier: Digitale Economie

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Provincies werken samen met het Rijk aan de uitvoering van de strategie Digitale Economie. De strategie omvat o.a. de thema's: versnellen digitalisering mkb, stimuleren digitale innovatie en vaardigheden en het behouden en versterken van een hoogwaardige digitale infrastructuur. In december 2021 is er een Rijk/regio agenda digitalisering mkb opgesteld met het doel om het brede mkb mee te krijgen in de digitaliseringstransitie. Als onderdeel van deze agenda is in februari 2023 het digitaliseringsaanbod voor het mkb in kaart gebracht d.m.v. de regionale digitaliseringsscan.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Op korte termijn zal de strategie Digitale Economie van EZK nader worden uitgewerkt. Provincies zijn hier nauw bij betrokken. Als onderdeel van het spoor 'versnellen digitalisering mkb' zal de regionale digitaliseringsscan worden ontsloten en zullen de vervolgstappen die hier uit voortkomen in Rijk/regio verband, en integraal met het brede MKB dienstverlening spoor, worden opgepakt.
Vanuit het ministerie van EZK wordt gewerkt aan een visie op de digitale infrastructuur. Dat zal in 2023 worden opgeleverd. Provincies zijn hierbij betrokken.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Nauwe samenwerking met EZK op het 'versnellen digitalisering mkb' spoor. Provincies hebben zich gecommitteerd aan het uitvoeren van de regionale digitaliseringsscan.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

EZK | VNG | ROMs | VNO-NCW | MKB NL | Betrokkenheid vanuit KvK | RvO

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Het spoor 'versnellen digitalisering mkb' is onderdeel van het thema brede mkb dienstverlening. Het spoor 'behouden en versterken van een hoogwaardige digitale infrastructuur' heeft een koppeling met Ruimtelijke Economie/GRIP en ROWW waar het gaat om datacenters.

Dossier: Circulaire Economie

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

In februari 2023 heeft het Nationaal Programma Circulaire Economie het licht gezien. Provincies zien dat dit programma vraagt om nadere versnelling, verbreding en investering. Om dit te borgen willen provincies toe naar bestuurlijke afspraken na de zomer. Met de huidige inzet vanuit het Rijk zal namelijk het doel om in 2050 circulair te zijn niet worden gerealiseerd. Provincies werken zelf gezamenlijk vanuit de zgn. Krachtenkaart CE aan gezamenlijk instrumentarium om CE in de regio te versnellen. Dit loopt van circulair inkopen en aanbesteden tot gerichte dienstverlening aan het MKB in de regio.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Met het verschijnen van het NPCE zal men vanuit het Rijk tot uitvoering van dit progamma willen komen. De inzet is om hierover tot bestuurlijke afspraken te komen met de medeoverheden, zodat ook de randvoorwaarden voor succesvolle invoering kunnen worden geborgd.

De inzet vanuit provincies ten aanzien van MKB Dienstverlening zal ook vanuit die opgave worden opgepakt.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Provincies hebben zich verbonden om via de Krachtenkaart CE samen in te zetten op het versterken van CE in de regio. Middels provinciale Kansenkaarten geven zij ook aan waar ze binnen provincies op inzetten.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

I&W | EZK | VNG | VNO-NCW | MKB NL

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

MTH, met name i.v.m. regelgeving over afvalstoffen. K&E omdat CE een belangrijke bijdrage kan leveren aan het realiseren van de klimaatdoelstellingen.

Dossier: Innovatiebeleid

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Via verschillende sporen zetten provincies in op innovatiebeleid. Het gaat zowel om het aanjagen van innovatie als het zorgdragen dat innovaties ook daadwerkelijk landen in de regionale economie. Middels EU-fondsen zoals EFRO, landelijke regelingen zoals MIT en VFF, maar ook met eigen regelingen. De ROM's (Regionale Ontwikkelings Maatschappijen), waar provincies grootste aandeelhouder van zijn, zijn voor het aanjagen van innovatie een belangrijke speler/ uitvoerder in de regio. Sinds kort zijn de ROM's landsdekkend en verenigd in ROM's NL.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Het missiegedreven beleid (MTIB) wordt in 2023 herijkt. Provincies zetten daarbij, gezamenlijk met de ROM's, in op een betere verankering van de regionale component en op valorisatie. Het aanbod daartoe wordt ontwikkeld in gezamenlijkheid en moet na de zomer landen in het nieuwe innovatie convenant en daaraan gelieerde innovatie agenda's.

Met het ontstaan van het landelijk netwerk van ROM's, wordt nieuw landelijk beleid ontwikkeld. Onderdeel daarvan zijn ondermeer een landelijke aandeelhoudersinstructie, een landelijk jaarplan (motie Amahaouch) en de doorontwikkeling naar ROM's 3.0.

Dit jaar worden de EU fondsen, zoals EFRO, aan een midterm review onderworpen. Daarmee worden ook de eerste stenen in de vijver gelegd voor de volgende periode vanaf 2027.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Er is nauwe samenwerking met EZK op het

gebied van Rijk-Regio, voortkomend nog uit het Herstelplan Regionale Economie ten tijde van Corona dat ook door EZK is omarmd. Dit wordt omgezet / doorgezet in bovenstaande ontwikkelingen.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?
EZK | RvO | ROM's NL | VNG | VNO-NCW | MKB NL

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?
HNP, K&E

Dossier: Dienstverlening

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?
In 2022 is het advies van het Comité voor Ondernemerschap verschenen. Hierin wordt geadviseerd om te komen tot een ontwikkelagenda voor MKB Dienstverlening met landelijke afspraken op hoofdlijnen waarin wordt opgenomen wat ondernemers nodig hebben en hoe dat georganiseerd wordt. Daarnaast adviseert het Comité om een specifieke aanpak te ontwikkelen voor digitalisering, verduurzaming en arbeidsmarkt. Op 1 januari is een Kwartiermaker gestart die invulling moet geven aan deze aanbeveling. Provincies zijn/worden bij beide sporen betrokken.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?
Het uitvoering geven aan de adviezen van het Comité vraagt in eerste instantie positiebepaling namens de gezamenlijke provincies en vervolgens het invulling geven aan overeengekomen afspraken.

Op het terrein van CE en Digitale Economie zijn provincies al bezig om het aanbod aan dienstverlening in kaart te brengen, te analyseren en in afstemming met het Rijk, tot vervolgstappen te komen zodat de inzet van de dienstverlening effectiever wordt.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?
Gezamenlijke inzet van provincies en met Rijk, VNG, VNO/NCW en MKB NL in vervolg op het Herstelplan Regionale Economie. Dit zal naar verwachting landen in landelijke afspraken in de tweede helft van 2023.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?
EZK | VNG | ROM's NL | RvO | KvK | VNO-NCW | MKB NL

Ruimtelijke Ontwikkeling, Water en Bodem & Wonen

Managementsamenvatting

In de afgelopen bestuursperiode heeft het accent voornamelijk gelegen in het positioneren van de provincies ten aanzien van de woningbouwopgave. Daarom zijn provincies medeondertekenaar van de Actieagenda wonen van Aedes. Deze inspanningen hebben geresulteerd in erkenning van de regierol van provincies in de woningbouwopgave: alle provincies hebben op 13 oktober 2022 de provinciale woningbouwafspraken met de minister ondertekend die de basis vormen voor de af te sluiten woondeals en vervolgens voor de versnelde realisatie van 900.000 woningen tot en met 2030. Dankzij de strategische propositie van 'rol in de ruimte' is er ook erkenning van de provinciale regierol in de ruimtelijke ontwikkeling. Met behulp van het – in december 2022 – gepubliceerde Startpakket komen alle 12 provincies in oktober van dit jaar met een integraal ruimtelijk voorstel waarin de nationale opgaven zijn verbonden met de provinciale opgaven. Dit voorstel vormt de basis voor enerzijds de te maken bestuurlijke afspraken tussen provincies en kabinet en anderzijds de nieuwe Nationale Omgevingsvisie in 2024. Daarnaast is de wettelijke taak van provincies voor waterkwaliteit en grondwater de afgelopen jaren versterkt met het maken van bestuurlijke afspraken om het bereiken van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) een impuls te geven. Deze opgave wordt komend jaar verder uitgewerkt in het provinciale programma landelijk gebied.

Dossier: Wonen

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Werkend vanuit de bestuurlijke opdrachten om provincie te positioneren en te instrumenteren en de woningmarkt voldoende investeringsvermogen te geven, hebben de gezamenlijke provincies de Actieagenda wonen van Aedes mede ondertekent. Dat heeft er onder meer toe geleid dat de verhuurdersheffing is afgeschaft en tegelijk de Woningbouwimpuls en Volkshuisvestingsfonds zijn bestendigd. Tevens heeft het IPO een propositie wonen en bereikbaarheid opgeleverd met als leidend beginsel: 'de juiste woning op de juiste plek voor de juiste doelgroep', die input heeft geleverd in de rijksprogramma's.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

De toegekende regierol van provincies op het gebied van volkshuisvesting wordt komend jaar verankerd in de Wet versterking regie volkshuisvesting. Daarbij moet belangenbehartiging worden gepleegd op voldoende (doorzettings)instrumentarium. Er wordt ook nagedacht over actieve grondpolitiek. Tevens zal water en bodem sturend een belangrijk sturend mechanisme worden voor keuzes en inrichting van woningbouwlocaties.

Daarnaast is voor een toekomstbestendige

woningbouw meer invulling nodig voor aspecten als klimaatadaptatie, natuurinclusiviteit, bereikbaarheid en levering van energie en drinkwater. Een deel daarvan zal normerend worden opgenomen in toekomstige regelgeving, dat leidt tot een level playing field en industrialisatie kan bevorderen. Ook zullen er experimentele woonwijken worden gerealiseerd met een decentrale duurzame energieopwekking.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Met het aantreden van het nieuwe kabinet is een sterke impuls uitgegaan om de woningbouw te versnellen, betaalbaarder te maken en meer sociale huurwoningen te realiseren onder meer voor urgente doelgroepen. Tevens heeft het kabinet geld vrijgemaakt voor de investeringen in bereikbaarheid ten behoeve van woningbouw waarover afspraken zijn gemaakt in het bestuurlijk overleg MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport). Ook hebben alle 12 provincies op 13 oktober 2022 provinciale woningbouwafspraken gemaakt over aantallen woningen, aandeel betaalbaarheid, sociale huurwoningen die tot en met de provinciale verkiezingen een uitwerking krijgen in te sluiten woondeals met gemeenten, voorzien van ten minste steunverklaringen van woningcorporaties. Belangrijk en voortdurend aandacht vragend aspect betreft de wederkerigheid van afspraken. Er zijn momenteel nog teveel belemmeringen die een vlotte woningbouw in de weg staan. Er is geen gebrek aan voldoende plannen en locaties, maar wel aan financiële middelen om publieke onrendabele toppen in woningbouw af te dekken, gebrek aan stikstofruimte om vergunningen af te geven, en gebrek aan capaciteit bij gemeenten en marktpartijen.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

BZK/VRO, I&W, EZK en LNV | VNG | Aedes | NEPROM | Bouwend Nederland | Alle 30 partners van de actieagenda wonen

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

De belangrijkste koppelingen liggen op vlak van energie- en drinkwatervoorziening, creëren van voldoende stikstofruimte om vergunningverlening los te trekken en de ruimtelijke puzzel.

Dossier: Water

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Met het oog op de bestuurlijke opdrachten heeft het IPO voor KRW met oog op afspraken in kader van Delta-aanpak waterkwaliteit een position paper gemaakt, die ook benut is in het vormgeven van het 7e Nitraatactieprogramma (NAP); eveneens voor Ruimtelijke adaptatie, voor grondwater als input voor de Studiegroep grondwater en voor water en bodem sturend.
Er is hernieuwde aandacht voor wateroverlast als gevolg van de gebeurtenissen in Limburg in 2021, resulterend in aanbevelingen gedaan voor de beleidstafel hoogwater en wateroverlast. In 2019 is eenzelfde beleidstafel ingericht geweest voor droogte, ingegeven door de droge zomer van 2018.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

De verwachting is dat de EU extra regels gaat stellen voor waterkwaliteit, zoals bleek bij het afbouwen van de derogatie, de wijziging van de EU-richtlijnen Kaderrichtlijn water (KRW), grondwaterrichtlijn (GWR) en richtlijn prioritaire stoffen (RPS). Tegelijkertijd dat het niet halen van de doelen van de KRW in 2027 vergunningverlening ernstig kan gaan belemmeren, vergelijkbaar met stikstof. Naast de bestuurlijke afspraken Delta-aanpak, die al een impuls gaven om de KRW-doelen te halen, werken provincies nu om in het kader van NPLG uitvoering te geven aan het 7e NAP, met name bufferstroken in beekdalen, zodat de belasting met nutriënten snel gaat dalen. Tevens is er een traject opgezet om zicht te houden op de uitvoering en realisatie van de afgesproken maatregelen voor het halen van de doelen van de KRW.

Tevens is een EU bodemgezondheidswet/verordening in de maak, die beperkingen gaat stellen aan graven en verplaatsen van grond en tevens moet leiden tot een rem op bodemafdekking en wellicht “no netto landtake” gaat inhouden. Dit betekent dat ruimtelijke ontwikkelingen als woningbouw, bedrijventerreinen en infrastructuur niet zomaar buitenstedelijk nog mogelijk zijn.

Daarnaast wordt gewerkt aan een klimaatadaptieve, natuurinclusieve maatlat, die omgezet gaat worden in regelgeving voor de bouw en gebiedsontwikkeling, waarbij de provinciale inzet is dat deze extra ambities ook voorzien zijn van een adequaat financieel arrangement.

Dit jaar worden ook de nieuwste klimaatscenario’s van het KNMI verwacht.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?
Er zijn bestuurlijke afspraken gemaakt in het kader van de Delta-aanpak om het bereiken van een goede waterkwaliteit een impuls te geven. Voor water en bodem sturend wordt dit jaar een uitvoeringstrategie ontwikkeld.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?
UvW | VNG | VEWIN | I&W

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma’s en met BIJ12?
Deze liggen met name ten aanzien van de aankomende Europese bodemgezondsheidswet, maar ook met Vitaal Platteland en IPSN in kader van 7e NAP, derogatie, landbouwakkoord, provinciale programma’s landelijk gebied (stikstofaanpak), woningbouwopgave, GRIP op grote ruimtevragers. Ruimtelijke Ontwikkeling, Water en Bodem & Wonen

Dossier: Ruimtelijke ontwikkeling

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?
Onze strategische propositie ‘rol in de ruimte’ heeft bijgedragen aan de toegekende rol van provincies als gebiedsregisseur en verantwoordelijk gemaakt om te komen tot een integraal ruimtelijk voorstel in oktober 2023 en het provinciaal ruimtelijk arrangement, bestaande uit bestuurlijke afspraken met het kabinet in december. Provincies zijn

tevens verantwoordelijk gemaakt de ruimtelijk structurerende keuzes uit de beleidsbrief water en bodem sturend om deze in gebiedsprocessen en gebiedsprogramma mee te nemen en zijn ook in het NPLG verantwoordelijk gemaakt voor het halen van de doelen op het gebied van natuur/stikstof, water (KRW) en klimaat.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?
In 2023 leveren alle provincies een integraal ruimtelijk voorstel op dat enerzijds de basis vormt voor het af te sluiten provinciaal ruimtelijk arrangement, inhoudende bestuurlijke afspraken en anderzijds het fundament vormt voor de nieuwe Nationale Omgevingsvisie in 2024.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?
De afspraak is gemaakt dat provincies aan de slag gaan met de opgeleverde Startpakketten en via een ruimtelijke puzzelfase komen tot een integraal ruimtelijk voorstel.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?
BZK | EZK | LNV | I&W | VNG | UvW

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?
Met water en bodem sturend als onderlegger van de puzzel, voor perspectief 1 met NPLG, voor perspectief 2, met GRIP en energietransitie (RES en pMIEK) en voor perspectief 3 met woningbouw.

Dossier: Omgevingswet

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?
Al sinds 2016 werken de provincies aan de implementatie van de Omgevingswet. Dit betreft zowel een aanpassing van het juridisch instrumentarium, als nieuwe digitale systemen en een verandering in gedrag en werkwijze. De wet zou aanvankelijk 1 januari 2018 inwerkingtreden. Door complexiteit, aanvankelijk met betrekking tot de wetgeving en vervolgens met betrekking tot het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), is de invoering van de wet inmiddels vijf keer uitgesteld. Door het uitstel hebben provincies werkzaamheden opnieuw moet doen en twee stelsels naast elkaar in de lucht gehouden. Het DSO is inmiddels zover gevorderd dat, met hulpconstructies als de tijdelijke alternatieve maatregelen (TAM) en het zicht op het werk dat nog moet gebeuren, er vertrouwen is dat de Omgevingswet op 1 januari 2024 verantwoord in werking kan treden. Provincies zullen op 1 januari 2024 inhoudelijk ver genoeg zijn om minimaal te voldoen aan het niveau voor inwerkingtreding.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?
Inwerkingtreding van de Omgevingswet is nu voorzien op 1 januari 2024. De Staten-Generaal moeten op het moment van schrijven nog instemmen met de invoering op deze datum. Ook na inwerkingtreding moet er nog veel gebeuren, zowel in de implementatie bij provincies als bij de ontwikkeling van het Digitaal Stelsel (DSO). Na 1-1-2024 gaan we in de praktijk werken met de Omgevingswet en het DSO. Er zullen calamiteiten zijn en dingen die niet goed werken. Calamiteiten en issues moeten snel worden opgepakt. De eindambitie voor het DSO, het zogenoemde scenario 3, moet in 2029 gerealiseerd zijn.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

De afspraken rondom de invoering, de verdeling van de kosten en het beheer van DSO-LV liggen vast in 3 akkoorden: het Bestuursakkoord implementatie Omgevingswet uit 2015, het Financieel Akkoord uit 2016 en het Beheerakkoord uit 2018. De komende periode zal via monitoring en evaluatie beoordeeld moeten worden of de afspraken die destijds gemaakt zijn, nog passend zijn gezien de ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden. In deze fase is veel interbestuurlijke discussie te verwachten over scope, tijd en geld, omdat er nog een forse ontwikkelopgave ligt, de beheerorganisatie DSO-LV nog niet volledig is ingericht en er nog geen overeenstemming is over een sluitende meerjarenbegroting.

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

BZK | I&W | VNG | UvW | Omgevingsdienst NL

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

Door het nieuwe wettelijk instrumentarium en het digitale stelsel heeft de Omgevingswet een relatie met vrijwel alle voor de provincies relevante dossiers in het ruimtelijke domein, zoals bijv. VTH, energietransitie, wonen en landelijk gebied.

Binnen het IPO zet het IPO-bureau in Den Haag zich in voor belangenbehartiging, coördinatie strategisch opdrachtgeverschap, financiële advisering en communicatie. BIJ12 zet zich in voor coördinatie van het tactisch opdrachtgeverschap, coördinatie van gebruikersinput en inhoudelijke expertise vanuit de provincies, ondersteuning kennisdeling en levert inhoudelijke expertise. Deze samenwerking binnen de vereniging levert een stevige positie op voor de provincies in relatie tot het rijk in het DSO.

Stikstof
IPSN

Managementsamenvatting

De Interprovinciale Programmaorganisatie Stikstof en Natuur (IPSN) heeft als hoofddoel de provincies beter in staat te stellen aan hun integrale opgave voor stikstofreductie en natuurverbetering te voldoen, de hiervoor benodigde beleidskeuzes te maken, maatregelen uit te voeren en hierover duidelijke (samenwerkings)afspraken met het Rijk te maken. Drie programmalijnen dragen aan dit hoofddoel bij: 1) Uitvoeringsbeleid en ondersteunend instrumentarium; 2) Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak en 3) Strategie en visie landelijk gebied. Een vierde programmalijn ondersteunt het (inter)bestuurlijke besluitvormingsproces.

Door de slechte staat van de natuur staat vergunningverlening steeds verder onder druk en is sprake van een toenemend aantal intrekkings- en handhavingsverzoeken. Zekere en geborgde maatregelen zijn nog onvoldoende aanwezig om deze patstelling te doorbreken. Dit legt een grote druk op de uitvoeringscapaciteit van provincies. Nadere bestuurlijke afspraken zijn nodig ten aanzien van het legaliseren van PAS-melders, regie over de uitgifte van stikstofruimte uit de stikstofbanken, generiek beleid en betrouwbare informatiesystemen voor monitoring & data.

De uitwerking van de piekbelastersaanpak en de uitvoering daarvan (inclusief het verplichtende spoor) zullen de komende tijd veel impact hebben op de vergunningverlening en de gebiedsprogramma's die door de provincies worden opgesteld. De IPSN ondersteunt de provincies bij de gebiedsprogramma's door beleidsbeïnvloeding met betrekking tot de (indicatieve) doelen en de budgetverdeling, de handreiking gebiedsprogramma's, het spelregelkader transitiefonds en beëindigingsregelingen zoals de LBV en de LBV+. De IPSN draagt ook bij aan pilots voor de gebiedsprogramma's (die weer kunnen leiden tot aanpassingen van beleidsdocumenten) en het opzetten van een monitoringssystematiek voor doelbereik.

Met name het landbouwakkoord en het definitieve NPLG vragen nog om politieke keuzes. De hierbij behorende wederkerige verantwoordelijkheid tussen Rijk en provincies – onder andere met betrekking tot generiek beleid, uitvoerbaarheid en beschikbaarheid van middelen (geld, kennis en capaciteit) – is voor de provincies van groot belang resp. is medebepalend voor definitieve afspraken over (de (verdeling van) de doelen voor klimaat, natuur en water. De uitkomsten van natuurdoelanalyses vergroten voorts de urgentie om aanvullende maatregelen te nemen. Dit vraagt om politieke besluitvorming bij Rijk en provincies.

Dossier: Uitvoeringsbeleid VTH en ondersteunend instrumentarium

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

» VTH algemeen: Door de slechte staat van de natuur staat de vergunningverlening steeds verder onder druk en is sprake

van een toenemend aantal intrekkings- en handhavingsverzoeken. Zekere en geborgde maatregelen zijn nog onvoldoende aanwezig om deze patstelling te doorbreken en legt een grote druk op de uitvoeringscapaciteit van provincies.

- Legalisatie PAS-melders: Legalisatie van PAS-melders is minder ver dan gehoopt. Regels omtrent additionaliteit en staatssteun werpen beperkingen op.
- Extern salderen en stikstofbanken: Extern salderen is momenteel één van de weinige manieren voor het verlenen van natuurvergunningen. Zowel landelijke als provinciale stikstofbanken worden geleidelijk gevuld.
- Piekbelasters: In aanvulling op het landelijke pakket aan maatregelen en de uitwerking van de gebiedsprogramma's wordt de aanpak piekbelasters uitgevoerd.
- Monitoring, (stikstof)data en AERIUS:
  - Betrouwbare en deelbare data (AVG) vormen een belangrijke randvoorwaarde om als provincies uitvoering te kunnen geven aan de aanpak van het stikstofdossier.
  - Met de uitvoering krijgt een daarop afgestemde monitoring steeds meer vorm.
  - Provincies zijn van medeopdrachtgever, key-user geworden in nieuwe governance AERIUS.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

- VTH algemeen:
  - Doorvoeren vergunningplicht intern salderen, afspraken over extern salderen en aanpak latente ruimte.
- Onderzoek naar toezicht en handhaving van natuurvergunningen omtrent stikstof.
- Legalisatie PAS-melders: Steeds meer verzoeken tot handhaving; nadere bestuurlijke afspraken nodig voor knelpunten voor legaliseren en generiek beleid.
- Extern salderen en stikstofbanken: Bestuurlijke afspraken over regie op de uitgifte van stikstofruimte.
- Piekbelasters:
  - Aanpak piekbelasters moet oplopen met gebiedsprocessen. Uitvoering voorzien april 2023.
  - Besluitvorming nodig over de uitvoering over rol van Rijk en provincies, incl. verplicht spoor.
- AERIUS: Advies van Adviescollege ICT over AERIUS, en bestuurlijke reactie van de minister.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

- VTH algemeen:
  - Natuurdoel Analyse (NDA)-oordelen "ja, mits" of "nee, tenzij" vraagt van provincies bij vergunningaanvragen extra en bijzondere zorgvuldigheid.
  - Vergunningplicht intern salderen en inperken latente ruimte in AMvB.
  - Aangescherpte spelregels extern salderen omtrent elkaar informeren, prioritering en afroming voor natuur.

- Legalisatie PAS-melders: Wettelijke opdracht Rijk legaliseren Pas-melders uiterlijk februari 2025.
- Piekbelasters: Evaluatie najaar 2023 voortgang vrijwilligheid bij aanpak piekbelasters.

Dossier: Beleidsontwikkeling gebiedsgerichte aanpak

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

- Input geleverd position paper Stikstofplan van de provincies stikstofplan_def.pdf (ipo.nl)> .
- Advies aan de Minister voor Natuur en Stikstof over de richtinggevende doelen per provincie is grotendeels overgenomen door het Rijk.
- Beleidsbeïnvloeding NPLG: doelen, handreiking en spelregels transitiefonds gebiedsprogramma's.
- Agenderen en uitvoeren van praktijkpilots gebiedsprogramma's NPLG.
- Introductie van regiodagen voor interbestuurlijke kennisdeling en samenwerking.
- Provinciale belangen ingebracht voor het Programma Stikstofreductie en Natuurverbetering onder de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (Wsn).
- Bronmaatregel – MGA-1: afstemming met LNV over uitvoerbaarheid van deze regeling.
- Expertise ingebracht bij pilot grondbank.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Korte termijn (tot eind 2023):

- Aanpassing Handreiking gebiedsprogramma's en Spelregelkader Transitiefonds o.b.v. pilot uitkomsten.
- Indicatieve budgetverdeling van het transitiefonds.
- In gebiedsprogramma's verwerken: sectordoelen industrie en mobiliteit stikstof; regionale doelen natuur en klimaat; Landbouwakkoord, Aanpak Piekbelasting, NDA's, adviezen Ecologische Autoriteit.
- Inwerkingtreding beëindigingsregelingen LBV en LBV+ na notificatie op staatssteun in Brussel (MGA2, Lbv, Lbv+).
- Data- en monitoringsystematiek voor de gebiedsprogramma's voor opstellen, uitvoeren en doelbereik.
- Vakberaad grondzaken o.a. voor inzet Nationale Grondbank (NGB) en provinciale grondbanken bij transitie landelijk gebied.
- Juridische borging NPLG met ter inzage leggen, uitvoeren Notitie Reikwijdte en Detailniveau en planMER NPLG.

Lange termijn (vanaf 2024):

- Doorontwikkeling en uitvoering gebiedsprogramma's en maatregelpakketten.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

- Provincies onderschrijven de doelen van Wsn, PSN en NPLG.
- Provincies nemen hun verantwoordelijkheid en voeren regie op hoe die doelen bereikt kunnen worden.

- Provincies kunnen zich vinden in het principe van een verdeelmechanisme voor indicatieve budgetten transitiefonds.
- Provincies hechten aan wederkerige verantwoordelijkheid tussen Rijk en provincies. Dit zit in nationale generieke maatregelen, uitvoerbaarheid, middelen (geld, kennis en capaciteit). Voor capaciteit zijn de uitkomsten van het lopende Artikel 2 (Financiële Verhoudingswet) onderzoek van belang.
- RTLG is formeel vanaf oktober 2022 inwerking getreden, het IPO is namens provincies, UvW en VNG mede-opdrachtgever.

Dossier: Strategie en visie landelijk gebied

Wat is er in het verleden al gebeurd/bereikt rondom dit dossier?

Inzet voorbereid voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), met o.a.:

- een position paper landbouw (zie ook dossier BAC VP)
- een verkenning generiek beleid
- een verkenning naar consequenties van komende wijzigingen in natuurdoelen.

Er is met provincies gestart met ontwikkeling van Natuurdoelanalyses (NDA's), Daarbij:

- is invulling gegeven aan de wettelijke verplichting (Wet Natuurbescherming),
- is een handreiking ontwikkeld voor het opstellen van Natuurdoelanalyses,
- zijn afspraken gemaakt over toetsing door de Ecologische Autoriteit (EA),
- zijn handelingsopties ontwikkeld voor VTH indien op basis van Natuurdoelanalyses blijkt dat behoud en herstel van natuur niet is gewaarborgd.

In het plan van aanpak voor integrale natuurmonitoring (de businesscase Programma Natuur) is opgenomen hoe kan worden aangesloten op de stikstofaanpak.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

- Wijzigingen wetgeving: Provinciale inbreng nodig op komende EU-verordening natuur en wetswijziging omgevingswaarden stikstof (alternatief voor doel 74 % habitattypen onder de kritische depositiewaarde)
- Doorontwikkeling NPLG en landbouwakkoord:
  - inzet provincies bepalen o.b.v. verkenning generiek beleid en afspraken maken met het Rijk.
  - verdere uitwerking van doelen en structurerende keuzes.
- Natuurdoelanalyses:
  - provincies leveren natuurdoelanalyses uiterlijk april 2023 op.
  - toetsing door EA (met kans op vertraging) en verwerking adviezen EA.
  - mogelijke consequenties voor VTH en toenemende noodzaak tot bestuurlijke afspraken over aanvullende maatregelen.
- Natuurmonitoring: focus en prioritering in uitvoeringsplan nodig voor aansluiting op de stikstofaanpak. Dit is ook nodig om

kennishiaten in de natuurdoelanalyses te dichten.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

De hoofdrichting is bepaald: er is een transitie nodig van het landelijk gebied om (internationale) doelen voor klimaat, natuur en water te realiseren en landbouw perspectief te bieden.

Met name het landbouwakkoord en het definitieve NPLG vragen nog politieke keuzes. Dat hangt ook samen met de keuzes die nodig zijn ten aanzien van generiek beleid. Dit is medebepalend voor definitieve afspraken over (verdeling van) doelen voor klimaat, natuur en water.

De uitkomsten van natuurdoelanalyses vergroten nog eens de urgentie om aanvullende maatregelen te nemen. Dat vraagt politieke besluitvorming bij Rijk en provincies.

Dossier: IPSN Algemeen

Wie zijn de belangrijkste stakeholders op dit dossier?

RVO | RIVM | WUR |PBL | Ministeries van LNV, I&W, BZK, EZK en Defensie | UvW | VNG | Regieorganisatie Transitie Landelijk Gebied (RTLG) | Ecologische Autoriteit | Versnellingsakkoord partners: LTO, Bouwend Nederland, VNONCW-MKB, Natuur en Milieu, Natuurmonumenten) |

Voortouwnemers Natura 2000 beheerplannen (LNV, I&W, provincies, Defensie) | Vanuit provinciale regierol gebiedsprogramma's ook: Landbouwsector, Ketenpartners landbouw, Waterschappen, Gemeenten en Terreinbeherende organisaties

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

» Programma Vitaal Platteland (IPO): Programma Natuur fase I en II (IPO/LNV) inclusief Agenda Natuurinclusief, Bossenstrategie etc. Propositie Landbouw: perspectief landbouw en Landbouwakkoord, Doelensystematiek N2000, Voortgangsrapportage natuur, Monitoring.

» Programma Ruimtelijke Ordening, Water en Wonen (IPO): Water en bodem sturend, KRW, NOVI/NOVEX, Omgevingswet.

» Programma Klimaat (IPO) Sectordoelen Industrie en Mobiliteit i.r.t. doelen voor Landbouw.

» BIJ12: BIJ12 en IPSN werken nauw samen. Zo verzorgt/levert BIJ12 kennis en capaciteit, diensten en producten aan (provincies en) IPSN o.a. vanuit Unit Stikstof&Natura2000, Unit NINB, BIJ12 Campus en Informatiepunt (BIJ12).

Werkgeverszaken

Managementsamenvatting

IPO werkgeverszaken werkt aan drie beleidsopgaven: het afsluiten van de cao provinciale sector, het doorontwikkelen en borgen van goed provinciaal en publiek werkgeverschap en de rechtspositie en integriteit van politiek ambtsdragers.

Komende maanden werken we aan verdere uitwerking van de proces- en studieafspraken uit de cao 2022-2023 en het optimaliseren en herinrichten van processen. De onderhandelingen voor een nieuwe cao starten in september van dit jaar. Interprovinciaal wordt samen met de ambtelijke adviescommissie (AAC) Werkgeverszaken invulling gegeven aan het ontwikkelen en borgen van goed provinciaal en publiek werkgeverschap. Binnen de ambtelijke adviesgroep werkgeverszaken vindt op dit moment het gesprek plaats over de invulling van rol en verantwoordelijkheid als collectief binnen het beleidsveld HRM.

Intersectoraal wordt het ontwikkelen en borgen van goed provinciaal en publiek werkgeverschap vormgegeven met de stichting Zelfstandig Publieke Werkgevers (ZPW). Komende periode zal in dat verband met name in het teken staan van de pensioenstelselherziening en de onderhandelingen over een nieuwe pensioenregeling.
Namens de provincies behartigt IPO Werkgeverszaken daarnaast ook in de komende periode de belangen inzake de beloning, onkostenvergoedingen en andere arbeidsvoorwaarden van gedeputeerden, Commissarissen van de Koning en Statenleden bij het overleg met het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Dossier: Collectieve arbeidsovereenkomst (cao)

Belangrijkste gebeurtenissen in dit dossier

IPO werkgeverszaken behartigt conform bestuurlijke opdracht de belangen van de provinciale werkgevers in de onderhandelingen met de vakbonden over de arbeidsvoorwaarden in de sector. Als primair strategisch adviseur van de bestuurlijke onderhandelingsdelegatie en gesprekpartner voor de ambtelijke adviesgroep werkgeverszaken (AAC werkgeverzaken) wordt gewerkt aan moderne arbeidsvoorwaarden. In juni 2022 is op basis van vooraf vastgesteld onderhandelingskader een onderhandelaarsakkoord bereikt over de cao met looptijd van 1-1-2022 t/m 31-12-2023. Vanaf begin 2022 is door middel van een interactief co-creatieproces een constructief en creatief samenwerkingsproces tot stand gekomen tussen (jongere)medewerkers, HR-professionals en vakorganisaties om bij te dragen aan een toekomstbestendige set arbeidsvoorwaarden, vastgelegd in de cao.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Tot en met juni 2023 wordt paritair gewerkt aan de verdere uitwerking van de proces- en studieafspraken van de cao 2022-2023. Hierop kan de cao tussentijds worden aangepast. In het najaar van 2023 zal worden gestart met de

onderhandelingen voor de cao voor 2024 e.v.
De bestuurlijke onderhandelingsdelegatie (BOD) bestaat uit twee gedeputeerden, twee provinciesecretarissen, en een vertegenwoordiger namens de werkgeverscommissies. De BOD stemt met de portefeuillehouders een onderhandelingskader af voor de cao-onderhandelingen. Het afsluiten van de cao is onderdeel van de bestuurlijke opdracht van het IPO. De BOD staat in verbinding met het IPO-bestuur via het bestuurslid van het IPO en met de provinciesecretaris(en) die onderwerpen – eventueel ter consultatie – kunnen voorleggen aan de Kring van provinciesecretarissen (KPS).

De AAC Werkgeverszaken, bestaande uit de hoofden HR van de provincies, geeft gevraagd of ongevraagd advies aan de BOD over de cao en staat in verbinding met de secretaris(en) in de BOD. Het voorzitterschap van de AAC wordt ingevuld door een hoofd HR uit een van de provincies.

De relatie met de vakbonden – lokaal en centraal – vormt een belangrijk onderdeel van het cao-proces. Tijdens de komende cao-onderhandelingen zullen de vakbonden stevig positie innemen om tot verdere koopkrachtverbetering te komen.
Het Arbeidsmarkt en ontwikkelingsfonds Provincies (A&O fonds Provincies) heeft een rol bij de uitvoering van cao-afspraken.

In de periode tot de zomer van 2023 wordt naar aanleiding van de evaluatie van het cao-proces van 2021 de governance en het proces om tot een cao te komen beschreven en verder ingericht. Daarbij ligt de focus op een heldere rolverdeling en het inbedden van in het afgelopen cao-proces nieuw geïntroduceerde elementen; zoals het werken met een onderhandelingskader i.p.v. mandaat, het opstellen van een gezamenlijke paritaire visie op werkgeverschap, het werken met een backroom (ambtelijke ondersteuning tijdens de onderhandelingen) en het concept van een ‘ademende cao’ (mogelijkheid van tussentijdse (inhoudelijke) aanpassingen in een langer lopende cao).

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma’s en met BIJ12?
Vakbonden (FNV, CNV, AAV, CMHF) | 24 sectorwerkgevers die onder de cao vallen/volgers | Arbeidsmarkt en ontwikkelingsfonds Provincies (A&O fonds Provincies).

Dossier: Ontwikkelen en borgen goed provinciaal en publiek werkgeverschap

Intersectoraal

Belangrijkste gebeurtenissen in dit dossier
Namens de provincies borgt IPO, samen met de onderwijssectoren en de andere decentrale overheden, goed werkgeverschap met de stichting Zelfstandig Publieke Werkgevers (ZPW). Binnen ZPW wordt kennis gedeeld en worden de gezamenlijke belangen van de sectorwerkgevers van de onderwijssectoren en decentrale overheden gecoördineerd, geformuleerd en gecommuniceerd. ZPW is gesprekspartner voor het pensioenfonds ABP, kabinet en andere werkgeversorganisaties zoals VNO/NCW/MKB Nederland. Daarnaast stemt

IPO Werkgeverszaken ambtelijk af over de ontwikkelingen aan werkgeverszijde met min BZK als coördinerend ministerie en de andere decentrale overheden: o.a. ter voorbereiding van cao-onderhandelingen, onderhandelingen in de Pensioenkamer en consultatie wetgeving.

Wat kunnen we verwachten op korte én lange termijn?

Op de portefeuilles pensioenen, banenafspraak, arbeidsmarkt(beleid) en diversiteit wordt samengewerkt en gelobbyd via ZPW. Een plek aan tafel bij de SER is gewenst, er wordt via ZPW op dit moment deelgenomen aan een aantal SER-werkgroepen. Komende periode zal met name in het teken staan van de invoering van de Wet Toekomst Pensioenen en de onderhandelingen over een nieuwe pensioenregeling. Daarnaast aan de veranderende arbeidsmarkt en arbeidsvoorwaarden als gevolg van huidige economische en maatschappelijke ontwikkelingen.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Wijzigingen in de pensioenregeling komen tot stand door onderhandeling tussen sociale partners in de zogenaamde pensioenkamer van de Raad voor het Overheidspersoneel. De sociale partners bestaan uit vertegenwoordigers van de werkgevers en werknemers uit de 14 overheids- en onderwijssectoren. De ZPW-sectoren worden in de Pensioenkamer vertegenwoordigd door een tweetal bestuurders van de sectoren en coördinator en adviseur pensioenen van ZPW. De portefeuillehouder werkgeverszaken van het IPO-bestuur is lid van het bestuur van ZPW.

Sectoraal

Interprovinciaal wordt met de ambtelijke adviescommissie werkgeverszaken (AAC Werkgeverszaken, bestaande uit de hoofden HR van de provincies) invulling gegeven aan de ontwikkeling van de provinciale organisaties en goed werkgeverschap. Onderwerpen voor de komende periode zijn, naast advisering over de cao, onder meer arbeidsmarktprofilering als sector provincies. Binnen de AAC werkgeverszaken vindt op dit moment het gesprek plaats over de invulling van rol en verantwoordelijkheid als collectief binnen het beleidsveld HRM. Het invullen van het portefeuillehouderschap en inhoudelijke kennis en expertise van de AAC-leden is daarbij een randvoorwaarde . Op dit moment zijn we m.n. door een hoog verloop, nog niet in de beoogde situatie om de strategische adviesrol van de AAC werkgeverszaken voor de BOD op de gewenste manier in te vullen. We werken eraan om dit komende maanden verder in te richten om zo ook de onderwerpen waar we interprovinciaal de krachten bundelen aan te wijzen en vorm te geven.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

VNG | Vereniging Werken Voor Waterschappen (VWVW) | Pensioenkamer Raad voor het Overheidspersoneel (PK ROP) | Overige ZPW-partners sectorvereniging voor het primair onderwijs (PO-Raad) | Branchevereniging van scholen in het middelbaar beroepsonderwijs (MBO-Raad) | Vereniging van scholen in het voortgezet onderwijs (VO-Raad) | Werkgeversvereniging van de Universiteiten van Nederland (UNL) | Vereniging Hogescholen (VH) | Werkgeversvereniging van kennisintensieve

(onderzoeks)organisaties (WVOI)

Dossier: Rechtspositie en integriteit politiek ambtsdragers

Belangrijkste taak in dit dossier

Namens de provincies behartigt IPO Werkgeverszaken de belangen inzake de beloning, onkostenvergoedingen en andere arbeidsvoorwaarden van gedeputeerden, Commissarissen van de Koning en Statenleden bij het overleg met BZK. BZK ontwikkelt wet- en regelgeving waarin de rechtspositie van politiek ambtsdragers is vastgelegd, inclusief pensioen. Dit heeft onder meer geresulteerd in een advies over de vergoeding voor Statenleden en uitbreiding van reiskostenvergoedingen voor politiek ambtsdragers.

Verwachtingen op korte en langere termijn

Komende periode worden de voorbereidingen getroffen voor de aanbesteding van de uitvoering van het pensioen van politiek ambtsdragers, het APPA-pensioen, in samenwerking met Rijk en Waterschappen. Veranderingen in het pensioenstelsel voor werknemers hebben ook gevolgen voor de pensioenen van politiek ambtsdragers.

Welke politiek-bestuurlijke afspraken zijn er gemaakt (wat ligt vast) en welke keuzes moeten er nog gemaakt worden?

Het overleg over de rechtspositie wordt zes keer per jaar gevoerd in een ambtelijke werkgroep en twee keer per jaar in een bestuurlijk overleg. Het bestuurlijk overleg bespreekt daar de standpunten van de verschillende decentrale overheden ten aanzien van door BZK beoogde wet- en besluitvorming. IPO Werkgeverszaken bereidt het standpunt van de provincies voor. Ten aanzien van de veranderingen in het pensioen van politiek ambtsdragers dienen zij formeel akkoord te gaan met die veranderingen namens de decentrale overheden, alvorens de Tweede Kamer hierover kan besluiten.

Wat zijn de belangrijkste koppelingen met andere dossiers/programma's en met BIJ12?

BZK | Beroepsvereniging voor Statenleden (Statenlid.nu) | VNG | UvW

Collega's van het IPO-bureau

Wij verzoeken u prudent om te gaan met de onderstaande foto's en niet te delen met een derde

Algemeen Directeur
BIJ12 | Interprovinciaal Overleg

Adviseur ROWW
Interprovinciaal Overleg

Management Assistent
Interprovinciaal Overleg

Junior Strateeg Communicatie & Public Affairs
Interprovinciaal Overleg

Huismeester Facilitair
Interprovinciaal Overleg

Financiële Administrateur
Interprovinciaal Overleg

Regisseur HR
Interprovinciaal Overleg

Directie
Interprovinciaal Overleg

Adviseur Milieu, Toezicht en Handhaving
Interprovinciaal Overleg

Programmamanager ROWW
Interprovinciaal Overleg

Adviseur Klimaat en Energie
Interprovinciaal Overleg

Project- en programmaondersteuner Mobiliteit
Interprovinciaal Overleg

Facilitair manager
BIJ12 | Interprovinciaal Overleg

Receptioniste facilitair
Interprovinciaal Overleg

Adviseur Bestuursbureau
Interprovinciaal Overleg

Adviseur Bestuursbureau
Interprovinciaal Overleg

Mariet Feenstra
Strateeg Public Affairs en Communicatie
Interprovinciaal Overleg

Erik Riphagen
Woordvoerder & Senior Strateeg
Interprovinciaal Overleg

Melanie Arxhoek
Project- en Programmaondersteuner Bestuursbureau
Interprovinciaal Overleg

Carlijn van Duren
Adviseur Bestuursbureau
Interprovinciaal Overleg

Taco Schmidt
Strategisch Adviseur Duurzame Mobiliteit
Interprovinciaal Overleg

Tjeerd Visser
Adviseur Klimaat en Energie
Interprovinciaal Overleg

Jeroen Ostendorf
Adviseur Vitaal Platteland
Interprovinciaal Overleg

Meije Gildemacher
Woordvoerder & Senior Strateeg
Interprovinciaal Overleg

Mark Hoevenaars
Programmamanager Vitaal Platteland
Interprovinciaal Overleg

Rob Messelink
Programmamanager Stikstof en Natuur
BIJ12 | Interprovinciaal Overleg

Olivia de Jong
Project- en Programmaondersteuner Vitaal Platteland
Interprovinciaal Overleg

Lars Hopman
Adviseur Mobiliteit en Milieu
Interprovinciaal Overleg

Sandra Hogenbirk
Adviseur Water, Ruimte, Landbouw en Natuur
Interprovinciaal Overleg

Tamara Franken
Project- en Programmaondersteuner Klimaat en Energie
Interprovinciaal Overleg

Wouter Groenen
Regisseur Energie en Klimaat
Interprovinciaal Overleg

Marieke Hofstee
Programmamanager Klimaat en Energie
Interprovinciaal Overleg

Stijn van Wely

Programma Directeur
Stikstof en Natuur
Interprovinciaal Overleg

Susan Cohen Jehoram

Strateeg
Public Affairs en Communicatie
Interprovinciaal Overleg

Laureina Grootveld

Programmamanager
Werkgeverszaken
Interprovinciaal Overleg

Lysander van der Sluis

Adviseur
Mobiliteit
Interprovinciaal Overleg

Doutsen Punter

Adviseur
Mobiliteit, Milieu Toezicht & Handhaving
Interprovinciaal Overleg

Fabienne Delpeut

Juridisch medewerker
Werkgeverszaken
Interprovinciaal Overleg

Nina Stam

Project- en programmaondersteuner
Werkgeverszaken
Interprovinciaal Overleg

Tara Geerdink

Adviseur
Klimaat en Energie
Interprovinciaal Overleg

Thijmen Loggers

Strategisch Adviseur
Ruimte en Mobiliteit
Interprovinciaal Overleg

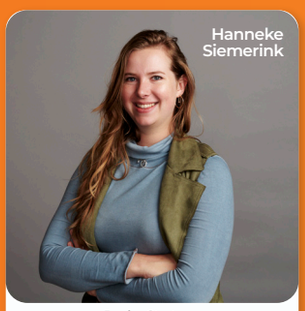

Hanneke Siemerink

Junior Strateeg
Communicatie en Public Affairs
Interprovinciaal Overleg

Kim Oud

Belangenbehartiger
Digitalisering
Interprovinciaal Overleg

Jeanny Houvast

Management
Assistent
Interprovinciaal Overleg

Paulien Maarleveld

Adviseur
Mobiliteit, Milieu Toezicht en Handhaving
Interprovinciaal Overleg

Hugo van de Baan

Programmamanager
Milieu, Toezicht en Handhaving
Interprovinciaal Overleg

Tjeerd van den Heuvel

Programmamanager
Stikstof
BIJ12 | Interprovinciaal

Telefoon: 070 888 1212
E-mail: communicatie@ipo.nl

Den Haag
Herengracht 23

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Conceptverslag

Betreft	Algemene Vergadering
Vergaderdatum en -tijd	27 juni 2023, 18:00 uur tot 20:00 uur
Locatie	Provinciehuis Utrecht, Archimedeslaan 6, 3584 BA Utrecht, Statenzaal
Deelnemers	Jaap Smit (voorzitter), Nelleke Vedelaar (penningmeester en bestuurslid Drenthe), Rien Fraanje (algemeen directeur IPO). Hendri Meendering (Gr), Franco Achtien (Fl), Odile de Man en Noortje Flink (Ut), Vincent Kalk en Willemien Koning-Hoeve (NH), Annette Nijhuis en Ingeborg Hoogveld (Ov), Jacques Michel Bloi (Li), Elrie Bakker-Derks (Gl), Antje Dees de Vries en Rinus van 't Westeinde (Zl), Maarten Goudzwaard (Fr); Heidi Looij en Adem Negash (ZH), Marc Oudenhoven en Marcel Berkvens (NB). Edward Stigter (bestuurslid Noord-Holland), Jop Fackeldey (bestuurslid Flevoland)
Verhinderd	Bram Schmaal (Gr), Anja Keuter (Fl), Bart Megens (Li), Nico Uppelschoten en Gert-Jan Schuinder (Dr), Rik Loeters (Gl), Christa Oosterbaan (Fr) en Tom Ludwig (NB).

1. Opening, mededelingen, agenda en verslag

a. Mondelinge mededelingen en vaststellen agenda AV 27 juni 2023

De voorzitter heet de leden van de Algemene Vergadering welkom bij de eerste bijeenkomst in deze Statenperiode. De heer Schmaal (Gr), mevrouw Keuter (Fl), de heer Megens (Li), de heer Uppelschoten (Dr), de heer Schuinder (Dr), de heer Loeters (Gl), mevrouw Oosterbaan (Fr) en de heer Ludwig (NB) hebben aangegeven verhinderd te zijn.

De voorzitter stelt voor om een kennismakingsronde te doen langs de leden van de Algemene Vergadering.

De voorzitter geeft aan dat verschillende collega's van het IPO-bureau en van IPO-BIJ12 aanwezig zijn, mochten de leden van de Algemene Vergadering nog vragen hebben dan kunnen deze na afloop van de vergadering aan de medewerkers van de vereniging gesteld worden.

b. Vaststelling verslag AV 7 maart

Toelichting: Het verslag van de vergadering van 7 maart is een verslag van de vorige AV-periode. Het verslag van de voorgaande vergadering wordt formeel vastgesteld in de volgende vergadering. Vervolgens wordt het vastgestelde verslag gepubliceerd op de website van het IPO (zie: https://www.ipo.nl/over-het-ipo/ipo-vergaderstukken/).

De voorzitter licht toe dat het verslag altijd formeel wordt vastgesteld in de eerstvolgende AV-vergadering, zodat deze vervolgens online geplaatst kan worden op de website van de vereniging. De voorzitter vraagt of er naar aanleiding van dit verslag nog vragen- en/of opmerkingen zijn.

De heer Van 't Westeinde (Zl) vraagt naar de toezegging op pagina 6 over de terugkoppeling van het gesprek in het IPO-bestuur van 10 maart over de besprekingen over het rapport naar meer slagvaardigheid. De heer Fraanje (algemeen directeur IPO) geeft aan dat na afloop van de IPO-

bestuursvergadering een uitgebreide e-mail is verstuurd naar alle leden van de Algemene Vergadering met een terugkoppeling van het gesprek in het IPO-bestuur en dat daarmee aan deze toezegging is voldaan. De heer Fraanje zegt toe deze mail nogmaals te delen met de leden van de Algemene Vergadering en de griffiecontactpersonen.

De leden van de Algemene Vergadering stellen het verslag zonder wijzigingen vast.

c. Mondelinge terugblik kennismakingsbijeenkomst 5 juni

De voorzitter dankt de leden van de Algemene Vergadering en de griffiecontactpersonen voor de aanwezigheid tijdens de kennismakingsbijeenkomst in Utrecht. De voorzitter zegt toe om deze bijeenkomst in de eerste helft van 2024 een vervolg te geven.

2. Besluitpunten

a. Jaarstukken 2022 Bijgevoegd

Kern van het onderwerp Conform de statuten van de vereniging worden de jaarstukken door de leden van het IPO-bestuur ter goedkeuring aangeboden aan de Algemene Vergadering. Het bestuur van uw vereniging heeft de jaarstukken vastgesteld tijdens een bestuursvergadering op 31 mei jl. In de onderliggende jaarverslagen van IPO-bureau en IPO-BIJ12 is een uitgebreide toelichting op de resultaten, en de daarbij behorende lasten en baten, opgenomen. Voorstel/ gevraagd besluit De leden van de Algemene Vergadering worden gevraagd om de geconsolideerde jaarrekening 2022 van de vereniging IPO, alsmede van de daarop betrekking hebbende stukken, goed te keuren. Na goedkeuring volgt zoals gebruikelijk de restitutie van het positieve saldo aan de provincies.

De voorzitter geeft het woord aan de penningmeester (mevrouw Vedelaar, gedeputeerde Drenthe).

De penningmeester licht toe dat de jaarstukken tijdens een extra bestuursvergadering op 31 mei zijn vastgesteld door de leden van het IPO-bestuur. Vervolgens zijn de jaarstukken op 2 juni verstuurd naar de leden van de Algemene Vergadering, daarna is ook het accountantsverslag toegevoegd aan de stukken. De benodigde handtekeningen van de bestuursleden om de geconsolideerde jaarrekening formeel vast te stellen zijn bij de stukken gevoegd. De jaarstukken bestaan uit een geconsolideerde jaarrekening van IPO-bureau en IPO-BIJ12 en de jaarverslagen van het IPO-bureau en IPO-BIJ12.

De penningmeester geeft aan dat er twee technische briefings zijn georganiseerd waar alle Statenleden de mogelijkheid hebben gehad om technische vragen te stellen. Daarnaast was het ook mogelijk om de technische vragen schriftelijk aan te leveren. Alle vragen zijn inmiddels beantwoord en gedeeld met alle griffiecontactpersonen.

De jaarstukken 2022 laten zien dat de vereniging IPO het jaar 2022 financieel afsluit met een positief saldo van € 3,68 mln., bestaande uit € 1,88 mln. voor IPO-bureau en € 1,79 mln. voor IPO-BIJ12. Een positief saldo wordt na goedkeuring door de Algemene Vergadering gerestitueerd aan de provincies. In de jaarrekening is per abuis opgenomen dat er ook restitutie plaatsvindt op de subsidie van de drugsdumpingen, dit is echter niet aan de orde omdat het een rijkssubsidie/doeluitkering betreft. Dit wordt hersteld.

De penningmeester vraagt de leden van de Algemene Vergadering om een reactie.

Mevrouw Dees- De Vries (Zl) vraagt of het mogelijk is om, met het oog op het positieve saldo, een strakkere begroting te maken voor 2024.

De penningmeester licht toe dat er verschillende redenen zijn waarom er sprake is van een overschot. Zo is er door de pandemie minder gebruik gemaakt van fysieke bijeenkomsten. Daarnaast zijn we als vereniging ook afhankelijk van externe factoren, bijvoorbeeld van de besluitvorming over de uitvoering van de Omgevingswet. De penningmeester geeft aan dat uiteraard het doel blijft een scherpe begroting neer te zetten.

Mevrouw Dees- De Vries (Zl) vraagt waarom in het accountantsverslag niet is gecontroleerd op de Wet Normering Topinkomens.

Mevrouw Van der Endt (directeur BIJ12) geeft aan dat er door de accountant op deze wet is getoetst, maar niet aan de orde is voor onze vereniging. De directie van de vereniging zit ruim onder de norm. Voor de toezichthoudende topfunctionarissen geldt dat zij dit onbezoldigd doen, dus daar wordt het maximum niet overschreden.

De heer Meendering (Gr) vraagt aandacht voor de inhuur van tijdelijk personeel en verzoekt om dit meer in balans te brengen met de vaste formatie.

De penningmeester geeft aan dat er op dit moment sprake is van een traject waarbij de bedrijfsvoering van het IPO-bureau en IPO-BIJ12 wordt samengevoegd waardoor er sprake is van veel inhuur. Daarnaast hebben we ook te maken met een krappe arbeidsmarkt. De heer Fraanje (IPO) voegt daaraan toe dat het ook het streven is om veel personeel tussen de provincies en het IPO-bureau en IPO-BIJ12 uit te wisselen, maar dat dit op dit moment lastig op gang komt door de krappe arbeidsmarkt waar ook provincies mee te maken hebben.

De heer Negash (Zh) geeft aan dat hij de leesbaarheid van de stukken goed vindt, maar dat hij ook nog ruimte voor verbetering ziet. Zo vraagt hij of het mogelijk is om voor beide organisaties het stoplichtenmodel te hanteren.

De heer Fraanje (IPO) antwoordt dat er op dit moment intern in het managementteam van het IPO-bureau en van IPO-BIJ12 gekeken wordt of de goede dingen uit de P&C producten van IPO-BIJ12 en de goede dingen van de begrotingsstukken van het IPO-bureau kunnen worden samengevoegd. Dit zal uiteindelijk als resultaat hebben dat de P&C producten van het IPO-bureau en van IPO-BIJ12 meer op elkaar gaan lijken. De heer Fraanje (IPO) zegt toe om de opmerking van de heer Negash (ZH) in dit gesprek mee te nemen.

De leden van de Algemene Vergadering keuren de jaarstukken goed.

b. Voorjaarsnota 2023 IPO-bureau en IPO-BIJ12

Kern van het onderwerp

Het IPO-bestuur heeft bij besluitvorming over de voorjaarsnota 2023 op 13 april 2023 een aantal begrotingswijzigingen vastgesteld. Deze begrotingswijzigingen hebben betrekking op de begroting van IPO-BIJ12 en worden derhalve door het IPO-bestuur aan de Algemene Vergadering ter goedkeuring voorgelegd. Voor het totale beeld en vanuit goed gebruik is ook de voorjaarsnota 2023 van het IPO-bureau toegevoegd.

Met de VJN IPO-BIJ12 worden begrotingswijzigingen voorgesteld die een totale provinciale bijdrage vragen van € 865.000. Deze begrotingswijzigingen betreffen (grotendeels) de ontwikkeling van de noodzakelijke

functionaliteiten van de door IPO-BIJ12 beheerde applicaties voor, en in opdracht van, de provincies, en de noodzakelijke vernieuwing van verouderde applicaties. Voorstel/ gevraagd besluit Aan de Algemene Vergadering worden door uw bestuur de volgende begrotingswijzigingen ter goedkeuring voorgelegd een verhoging van de begroting 2023 van IPO-BIJ12 met € 865.000.

De voorzitter geeft het woord aan de penningmeester voor een toelichting.

De penningmeester geeft aan dat de voorjaarsnota een middel is om het IPO-bestuur en de Algemene Vergadering te informeren over de voortgang van de begroting, zowel inhoudelijk als financieel. Een voorgestelde begrotingswijziging wordt door het bestuur gewogen en desgewenst vastgesteld, en ter goedkeuring voorgelegd aan de leden van de Algemene Vergadering. Indien er geen sprake is van een begrotingswijziging wordt de voorjaarsnota ter informatie gedeeld met de leden van de Algemene Vergadering. Hetzelfde geldt voor de najaarsnota.

De penningmeester vervolgt dat tijdens de IPO-bestuursvergadering van 13 april het IPO-bestuur een aantal begrotingswijzigingen heeft vastgesteld. De stukken zijn verstuurd op 20 april naar de leden van de Algemene Vergadering.

Deze begrotingswijzigingen hebben betrekking op de begroting van IPO-BIJ12 en worden aan de AV ter goedkeuring voorgelegd. Met de VJN IPO-BIJ12 worden begrotingswijzigingen voorgesteld die een totale provinciale bijdrage vragen van € 865.000. Deze begrotingswijzigingen betreffen (grotendeels) de ontwikkeling van de noodzakelijke functionaliteiten van de door IPO-BIJ12 beheerde applicaties voor, en in opdracht van, de provincies, en de noodzakelijke vernieuwing van verouderde applicaties. In de voorjaarsnota van het IPO-bureau wordt geconstateerd dat 92 % van de activiteiten op schema ligt.

De penningmeester vraagt de leden van de Algemene Vergadering om een reactie.

Mevrouw Hoogveld (Ov) vraagt of het bedrag dat begroot staat voor de communicatie over de wolf in verhouding is met het bedrag wat voor de schadeafhandeling staat weergegeven.

Mevrouw Brugmans (Manager Faunazaken BIJ12) licht toe dat er in verhouding relatief veel geld gaat naar communicatie over de wolf omdat het een onderwerp is dat speelt in de maatschappij en waarover veel behoefte is aan informatie.

De leden van de Algemene Vergadering keuren de voorgestelde begrotingswijziging goed.

3. Bespreekpunten

a. Klankbordgroep P&C en aanbesteding accountantsdiensten — Bijgevoegd

Kern van het onderwerp Tijdens de vorige Statenperiode is er op initiatief van de penningmeester een P&C Klankbordgroep opgericht. Deze klankbordgroep bestond uit een aantal leden van de Algemene Vergadering en werd ondersteund door de griffiecontactpersonen. De P&C Klankbordgroep is opgericht om een aantal keer per jaar met de penningmeester van gedachten te wisselen over de ontwikkelingen van de P&C cyclus. Dit proces is zowel door de penningmeester van het IPO-bestuur als door de leden van de Algemene Vergadering als zeer positief ervaren.

Aanvullend heeft de Algemene Vergadering van de vereniging onder andere een statutaire rol in de benoeming van een nieuwe accountant krachtens artikel 16, lid 4 van de statuten van onze vereniging. Het bestuur stelt voor om de aanbestedingsprocedure op te starten voor accountantsdiensten vanaf boekjaar 2024 en de P&C klankbordgroep te verzoeken mee te werken aan het proces rondom de aanbesteding.

Voorstel/ gevraagd besluit
De Algemene Vergadering wordt gevraagd om:

1. Net als voorgaande Statenperiode de P&C Klankbordgroep een vervolg te geven en hiervoor een afvaardiging van 2 à 3 AV-leden namens uw AV aan te wijzen;
2. De P&C Klankbordgroep aan te wijzen voor het begeleiden van de aanbestedingsprocedure voor accountantsdiensten vanaf boekjaar 2024.

De voorzitter geeft het woord aan de penningmeester.

De penningmeester geeft aan dat haar voorganger, de heer Bijl (voormalig gedeputeerde Drenthe), de P&C Klankbordgroep in het leven heeft geroepen. Deze klankbordgroep bestond uit een aantal leden van de Algemene Vergadering en ondersteuning vanuit de griffie en het IPO-bureau en kwam enkele keren per jaar bij elkaar om met elkaar van gedachten te wisselen over de ontwikkelingen van de P&C Cyclus. De P&C Klankbordgroep heeft geen mandaat om besluiten te nemen namens de Algemene Vergadering. De penningmeester geeft aan dat zij dit als erg positief heeft ervaren en stelt voor om wederom een P&C Klankbordgroep op te richten. De P&C Klankbordgroep kan vervolgens betrokken worden bij de aanbestedingsprocedure voor een nieuwe accountant.

De penningmeester vraagt de heer Van ’t Westeinde (Zl) om zijn ervaringen als deelnemer in de klankbordgroep te delen.

De heer Van ’t Westeinde (Zl) geeft aan dat in het vooroverleg is besproken dat de leden van de Algemene Vergadering instemmen met het opnieuw instellen van de P&C Klankbordgroep en hen te betrekken bij de aanbestedingsprocedure van de nieuwe accountant. De heer Van ’t Westeinde (Zld) geeft aan dat hij zelf de meerwaarde van de P&C Klankbordgroep heeft ervaren. De heer Van ’t Westeinde (Zld) stelt voor om na de zomer de bezetting namens de Algemene Vergadering bij de P&C Klankbordgroep uit te vragen, omdat dan de definitieve bezetting van de Algemene Vergadering bekend is.

De penningmeester bedankt de heer Van ’t Westeinde (Zld) voor zijn input en geeft aan dat zij begrepen heeft dat de heer Van ’t Westeinde mogelijk geïnteresseerd is om wederom deel te nemen in de P&C Klankbordgroep. De penningmeester geeft aan dat het goed is om op die manier de continuïteit te borgen.

De penningmeester zegt toe dat na de zomer de uitvraag voor de leden in de P&C Klankbordgroep nogmaals zal worden gedaan.

b. Kaderbrief 2024 IPO-bureau en IPO-BIJ12

Kern van het onderwerp
De kaderbrief markeert de start van het begrotingsjaar en -proces 2024 is een instrument dat door GS gebruikt kan worden in het eigen begrotingsproces, en om het gesprek met PS aan te gaan over de nut en noodzaak van en de bijdrage van de samenwerking met de andere 11 provincies aan verschillende beleidsdoelstellingen van de eigen provincie. Het IPO-bestuur heeft de kaderbrief op 13 april 2023 besproken en besloten deze notitie vrij te geven als gespreksnotitie voor het gesprek tussen GS en PS. De kaderbrief is

daarnaast ter informatie gedeeld met de vorige en/of huidige leden van de Algemene Vergadering; dit staat los van de provinciale doorgeleiding naar/bespreking in de Staten.

Gelet op de formatieonderhandelingen en de uitvraag naar een afvaardiging van de Staten voor de AV is er dit jaar voor gekozen om de kaderbrief ook ter bespreking te agenderen tijdens deze Algemene Vergadering. Provinciale Staten heeft op deze manier twee mogelijkheden om de standpunten in te brengen: door de inbreng mee te geven aan het zittende College van GS met het verzoek dit in te brengen in de IPO-bestuursvergadering of door de inbreng namens de Staten tijdens deze vergadering. In beide gevallen kan het IPO-bestuur de inbreng wegen in de verdere voorbereiding van de begroting.

Voorstel/ gevraagd besluit

Aan de Algemene Vergadering wordt door uw bestuur voorgesteld de kaderbrief te bespreken en daarbij eventuele aandachtspunten namens uw Staten mee te geven in de AV-vergadering. Deze eventuele aandachtspunten kunnen ook aan het College van GS worden meegegeven zodat deze aandachtspunten door het bestuur gewogen kunnen worden in de voorbereiding van de Begroting 2024.

De voorzitter geeft het woord aan de penningmeester.

De penningmeester licht toe dat de kaderbrief een gespreksnotitie is om het gesprek tussen GS en PS te voeren over het nu ten noodzaak van de bijdrage van de samenwerking van de twaalf provincies. Het IPO-bestuur heeft op 13 april de kaderbrief besproken en besloten deze notitie vrij te geven voor het gesprek tussen PS en GS. De kaderbrief is mede daartoe op 20 april gedeeld met de leden van de AV.

Het bestuur heeft voor 2024 gekozen voor een beleidsarme kaderbrief, mede anticiperend op het feit dat op alle provinciehuizen het formatieproces na de Statenverkiezingen in volle gang is of is geweest. Dit betekent dat in de kaderbrief alleen datgeen is toegelicht wat een financiële aanpassing vraagt ten opzichte van de begroting 2023. Om diezelfde reden heeft het IPO-bestuur er dit jaar voor gekozen om de kaderbrief ter bespreking te agenderen tijdens deze Algemene Vergadering. Deze aandachtspunten kunnen ook aan het College worden meegegeven zodat ze worden ingebracht in het bestuur in voorbereiding op de begroting 2024.

Mevrouw Bakker-Derks (Gl) vraagt namens de Provinciale Staten van Gelderland aandacht voor het ontbreken van de programma's cultuur en erfgoed in de meerjarenbegroting.

De heer Fraanje (IPO) geeft aan dat dit nauw samenhangt met het traject 'Naar meer slagvaardigheid'. Het IPO-bestuur heeft vorig jaar besloten om te focussen op de grote transities in de fysieke leefomgeving. Het gesprek wordt hierover vervolgd tijdens de IPO-bestuursvergadering van 6 juli, waarbij het voorstel dat nu voorligt ervoor pleit om wel door te gaan met cultuur.

De heer Negash (ZH) geeft aan dat de aanbevelingen uit het AEF rapport op dit moment verder worden uitgewerkt en dat de herziening van de P&C cyclus daar ook onderdeel vanuit maakt. De heer Negash (ZH) vraagt of dit op effect heeft op de rol en het proces van de kaderbrief.

De penningmeester geeft aan dat dat op dit moment nog niet het geval is, maar dat het gesprek over de rol en het proces van de kaderbrief zeker onderdeel uitmaakt van de herziening van de P&C cyclus.

De heer Fraanje legt uit onderscheid te maken tussen verschillende trajecten. Het ene traject gaat over de P&C cyclus, het andere traject gaat over de P&C producten. Vervolgens is er ook nog het gesprek over wie heeft welke rol waar te vervullen. De heer Fraanje geeft aan dat hij hierover meer toelichting zal geven bij agendapunt 3c.

Mevrouw Hoogveld (Ov) geeft aan dat de Provinciale Staten van Overijssel kritisch zijn op de groei van de begroting van de vereniging. Mevrouw Hoogveld (Ov) pleit voor een stabiel uitgavepatroon behoudens loon en prijscompensatie.

De voorzitter antwoordt dat de vereniging niet als zelfstandig orgaan opereert, maar van alle twaalf de provincies is en alleen uitvoert waarover besloten wordt in het IPO-bestuur. Wanneer de provincies meer verwachten en meer vragen van het IPO-bureau en IPO-BIJ12, dan hoort daar ook geld bij.

De heer Oudenhoven (NB) geeft aan dat er veel nieuwe Statenleden zijn en vraagt daarom aandacht voor het creëren van zichtbaarheid van de activiteiten van het IPO-bureau en IPO-BIJ12. De heer Oudenhoven ziet daarin een opdracht voor alle aanwezigen.

De voorzitter vraagt aan de heer Oudenhoven (NB) hoe hij dat zou willen vormgeven.

De heer Oudenhoven (NB) zegt dat hij het goed zou vinden als de vereniging langskomt bij de provincies om uit te leggen wat de vereniging doet.

De voorzitter geeft aan dat dit een goed idee is. De algemeen directeur is op dit moment bezig met een kennismakingsronde langs alle Provinciale Staten.

De heer Fraanje (IPO) bevestigt dit en geeft aan dat hij inmiddels, samen met de directeur van BIJ12 mevrouw Van der Endt, bij elf provincies is langs geweest. Provincie Zeeland staat nog op de planning op vrijdag 9 juli. De heer Fraanje zegt daarnaast toe dat, mocht er behoefte zijn voor een verdere toelichting over de werkzaamheden van de vereniging voor Provinciale Staten, de medewerkers van het IPO-bureau en van BIJ12 altijd bereid zijn om langs te komen voor een toelichting aan Provinciale Staten. Hij is – kortom – graag bereid nog eens naar Noord-Brabant te komen voor een toelichting op het werk van onze vereniging IPO.

De penningmeester voegt daaraan toe dat terugkoppeling door de Gedeputeerden aan de Staten belangrijk is om inzichtelijk te maken wat de provincies in gezamenlijkheid oppakken. De Provinciale Staten van elke provincie kan het College bevragen over de voortgang van de dossiers van de samenwerkende provincies.

De heer Fackeldey (Gedeputeerde Flevoland) geeft aan dat per provincie gekeken kan worden hoe deze informatievoorziening het best gefaciliteerd kan worden. Hierin zijn de afgelopen periode belangrijke stappen gemaakt binnen de provincie Flevoland.

De heer Achtien (Fl) bevestigt dit maar geeft terug dat ook bestuursleden hierin een verantwoordelijkheid hebben.

De heer Stigter (NH) geeft aan dat het belangrijk is om het niet alleen twee keer per jaar over de P&C producten van de vereniging te hebben, maar om in de Colleges en in de Staten te spreken over de inhoudelijke dossiers en de rol die de vereniging daarin vervult.

De heer Van ’t Westeinde (Zl) wil graag namens de leden van de Algemene Vergadering mevrouw Vedelaar bedanken voor haar inzet als penningmeester van de vereniging. Er zijn belangrijke stappen gezet en de leden van de Algemene Vergadering hebben de samenwerking als plezierig ervaren. De voorzitter dankt mevrouw Vedelaar namens het bestuur voor haar inzet voor de vereniging als penningmeester.

Mevrouw Vedelaar dankt de heer Van ’t Westeinde en alle leden van de Algemene Vergadering voor de prettige samenwerking.

c. Traject ‘Naar meer slagvaardigheid’

Kern van het onderwerp

Afgelopen Statenperiode heeft het bestuur van de vereniging opdracht gegeven aan een adviesbureau (AEF) voor een onderzoek naar het vergroten van de slagvaardigheid van onze vereniging. Bij de totstandkoming van dit adviesrapport zijn de leden van de AV betrokken geweest. Inmiddels bent u tijdens de kennismakingsbijeenkomst op 5 juni jl. uitgebreid geïnformeerd door de algemeen directeur Rien Fraanje over de inhoud en het verloop van dit traject.

Over het resultaat van dit onderzoek is begin dit jaar gesproken in en met uw Staten. De inbreng vanuit de Staten is tijdens de AV van 7 maart door u of uw voorganger meegegeven aan het bestuur, waarna het bestuur de algemeen directeur Rien Fraanje de opdracht heeft gegeven om de maatregelen genoemd in het adviesrapport op te pakken en/of verder uit te werken.

Tevens heeft de algemeen directeur Rien Fraanje, na zijn aantreden begin 2023, gesprekken gevoerd op alle provinciehuizen waarbij ook de nodige input is opgehaald ten aanzien de adviezen in het rapport. In opdracht van het IPO-bestuur heeft de heer Fraanje, alle adviezen, input en reacties gehoord hebbende, een voorstel uitgewerkt, welke op 11 mei is gepresenteerd in het IPO-bestuur. Bijgevoegd treft u de bijbehorende presentatie.

Gevraagd besluit/ voorstel

De algemeen directeur Rien Fraanje zal u verder bijpraten over het traject 'Naar meer slagvaardigheid'. De leden van de Algemene Vergadering worden gevraagd kennis te nemen van de voorstellen en het proces rondom dit traject.

De voorzitter geeft aan dat er tijdens de vorige periode door het bestuur de opdracht is gegeven aan adviesbureau AEF om uit te zoeken hoe we als twaalf samenwerkende provincies een slagvaardige vereniging kunnen zijn. Het IPO-bestuur heeft tijdens de vergadering van 10 maart de algemeen directeur de opdracht gegeven om de maatregelen die genoemd staan in het rapport verder uit te werken. De voorzitter geeft het woord aan de heer Fraanje (IPO) voor een toelichting.

De heer Fraanje (IPO) begint met een korte schets van de voorgeschiedenis voor de nieuwe leden van de Algemene Vergadering. Na de Tweede Kamerverkiezingen van 2021 hebben de decentrale overheden een gezamenlijk pamflet opgesteld, genaamd: een Krachtig Groen Herstel van Nederland. Als het gaat om de grote transitieopgaven in de fysieke leefomgeving dan hebben de provincies daarin een grote rol te vervullen: dit vergt een gezamenlijke inzet. Hieruit is de wens ontstaan bij het bestuur om een inhoudelijke focus te formuleren en tegelijkertijd om te kijken of de slagvaardigheid van de vereniging vergroot kan worden. AEF heeft gesprekken gevoerd met onder meer de leden van het bestuur, AV-leden, provinciesecretarissen om in beeld te brengen wat er nodig is om de slagkracht te verbeteren. Afgelopen najaar (oktober 2022) verscheen daarover een adviesrapport. Gedeeltelijk schetst dit adviesrapport maatregelen ten aanzien van het bestuur en de Bestuurlijke Adviescommissies, maar een ander deel van het rapport heeft betrekking op de betrokkenheid van de Statenleden bij de vereniging en de rol van de Algemene Vergadering. Het rapport is besproken in alle twaalf de Staten en tijdens de extra Algemene Vergadering op 7 maart hebben de leden van de Algemene Vergadering namens de Staten aandachtspunten meegegeven aan het IPO-bestuur. Tijdens de IPO-bestuursvergadering van 10 maart heeft het IPO-bestuur de heer Fraanje opdracht gegeven om de maatregelen verder uit te werken en daarmee rekening te houden met hetgeen in het IPO-bestuur en tijdens de Algemene Vergadering van 7 maart is ingebracht. De terugkoppeling uit het IPO-bestuur is per mail aan alle leden van de Algemene Vergadering verzonden.

De heer Fraanje (IPO) stelt voor zich in de toelichting met name te focussen op de maatregelen die betrekking hebben op de Algemene Vergadering en de betrokkenheid van Provinciale Staten.

De reden dat dit traject is gestart is om de samenwerking tussen de twaalf provincies slagvaardiger en integraler te maken en daarnaast om de vergaderlast van de vereniging te verminderen. Dit moet leiden tot een versterkte samenwerking tussen de provincies, een verbeterde positie van de provincies en het beter kunnen realiseren van de maatschappelijke opgaven.

In het AEF rapport staan vier scenario's beschreven. Scenario 0 bevat maatregelen die betrekking hebben op houding en gedrag. Dit betekent dat de basis op orde moet zijn en dat structuurwijzigingen geen effect hebben zolang dat niet het geval is. Deze maatregelen zijn onder andere het maken van concrete afspraken over de mate en wijze van terugkoppeling in het College van GS én terugkoppeling aan PS. Om ervoor te zorgen dat er uitvoering gegeven wordt aan de afspraken wordt er o.a. een pamflet opgesteld die elk half jaar geëvalueerd wordt.

In scenario 1 gaat het om maatregelen die betrekking hebben op organisatorische aanpassingen, bijvoorbeeld het wijzigen van de hoeveelheid Bestuurlijke Adviescommissies. Scenario 2 en 3 gaan verder, voor de maatregelen die betrekking hebben op scenario 2 is een statutenwijziging nodig en scenario 3 stelt voor om de structuur van een vereniging te heroverwegen. De uitwerking van scenario 0 en 1 ligt ter besluitvorming voor aan het IPO-bestuur op 6 juli. De heer Fraanje geeft aan dat wat betreft de verdere uitwerking van de maatregelen die betrekking hebben op scenario 2 en 3 hij wil voorstellen om daar in Q1 van 2024 een verdere verkenning naar de starten, omdat de AV en het bestuur dan een tijdje onderweg zijn in de vereniging.

Tijdens de vorige Statenperiode zijn er verschillende initiatieven gestart om de betrokkenheid van de leden van de Algemene Vergadering en Provinciale Staten bij de vereniging te vergroten. Zo is er een leidraad 'best practices' gemaakt door een werkgroep van de Algemene Vergadering en de griffiecontactpersonen waarin staat beschreven op welke manier de AV-vergaderingen op de provinciehuizen voorbereid kunnen worden en hoe de leden van PS betrokken kunnen worden. Daarnaast worden er technische briefings georganiseerd, zowel over de P&C producten als over inhoudelijke dossiers, die toegankelijk zijn voor alle Statenleden. Hierin wordt ook samengewerkt met Statenlid.nu. De samenwerking met de griffies is verbeterd, de vergaderstukken en position papers staan op de website van de vereniging en de leden van de AV zijn betrokken bij het jaarcongres.

Mevrouw Koning-Hoeve (NH) vraagt of er ook meer inzicht gegeven kan worden in de lobby richting het Rijk en de Europese Unie.

De heer Fraanje (IPO) geeft aan dat de position papers die door de twaalf gezamenlijke provincies worden opgesteld met name gericht zijn op de Tweede Kamer. Deze zijn altijd digitaal te vinden via de website van de vereniging. Daarnaast geldt dat het IPO-bestuur standpunten inneemt waarmee vervolgens gesprekken worden gevoerd met bijvoorbeeld het Rijk.

De heer Achtien (Fl) geeft aan dat Statenleden soms geconfronteerd worden met statements in het journaal of in de krant namens het IPO waar zij niet van op de hoogte waren. Hierdoor lijkt het alsof het IPO zelfstandig standpunten inneemt namens het Rijk. De heer Achtien (Fl) geeft aan dat hij begrijpt dat dit standpunten zijn die door de bestuurders gezamenlijk zijn ingenomen. De heer Achtien benadrukt dat dit vaak niet aan individuele Statenleden wordt teruggekoppeld. Het zou voor de samenwerking tussen het IPO-bestuur en de leden van de Algemene Vergadering goed zijn als de Staten meer gevoed worden met informatie.

De heer Fraanje (IPO) benadrukt dat het IPO de vereniging van de twaalf provincies is en dat er alleen standpunten ingenomen worden als de samenwerkende provincies daarover hebben besloten. Op sommige dossiers komen de twaalf provincies er niet gezamenlijk uit en dan wordt ook besloten dat het niet door de vereniging wordt opgepakt. De heer Fraanje (IPO) geeft daarnaast aan dat er in zijn voorstel voor komende Statenperiode gekeken wordt hoe de informatievoorziening richting Statenleden gefaciliteerd kan worden, bijvoorbeeld door het versturen van een nieuwsbrief voor alle Statenleden.

De voorzitter geeft aan dat we een gezamenlijke vereniging zijn om ervoor te zorgen dat de standpunten die belangrijk zijn voor de twaalf voldoende voor het voetlicht komen bij het kabinet en andere spelers. Om de informatievoorziening zo goed mogelijk in te richten worden er maatregelen genomen bij het IPO-bureau, bijvoorbeeld in de vorm van een nieuwsbrief, technische briefings, maar zit er ook een verantwoordelijkheid bij de bestuurders zelf om de eigen Colleges en Provinciale Staten te informeren. Hierin zijn de afgelopen Statenperiode al belangrijke stappen gezet, maar dit dient de komende Statenperiode verder doorontwikkeld te worden. Dit is een opgave voor iedereen.

De heer Stigter (bestuurslid en Gedeputeerde Noord-Holland) voegt eraan toe dat timing heel belangrijk is. Als vooraf de inzet van de gezamenlijke provincies op een bepaald dossier duidelijk is dan is duidelijk hoe men aan tafel zit. De heer Stigter geeft aan dat je als gezamenlijke provincies snel moet reageren en dat het dan belangrijk is om aan de voorkant met elkaar te bespreken wat de gezamenlijke inzet is, zodat er vervolgens vanuit dat kader gereageerd kan worden.

De heer Achtien (Fl) geeft aan dat het waardevol zou zijn als position papers zodra ze worden vastgesteld worden gedeeld met de leden van de Algemene Vergadering.

De heer Fraanje (IPO) vervolgt dat één van de initiatieven voor de komende Statenperiode het opstellen van nieuwsbrieven voor Statenleden is. Hierin zouden de position papers een plek kunnen krijgen. Daarnaast is onderdeel van het voorstel om een programma toe te voegen aan de bijeenkomst van de Algemene Vergadering, fysieke bijeenkomsten te organiseren met de griffiecontactpersonen, een contactmailadres voor alle Statenleden en een vast inwerkprogramma voor nieuwe AV-leden.

De heer Fackeldey (Gedeputeerde Flevoland) wijst de leden van de Algemene Vergadering op de website van het IPO waar alle position papers staan weergegeven zodra aangeboden aan de Kamerleden.

De heer Fraanje (IPO) vervolgt dat een van de voorstellen is om een bestuursprogramma op te stellen voor elke bestuursperiode met een duidelijke visie en opdracht voor de vereniging voor de komende jaren. Verder is onderdeel van het voorstel aan het bestuur om de hoeveelheid Bestuurlijke Adviescommissies terug te brengen naar 6. Deze structuur is ingegeven langs de lijnen van de focus op de grote transities in de fysieke leefomgeving. In het IPO-bestuur wordt integraliteit gewaarborgd. Het voorstel voorziet ook in ideeën die beogen de verbinding met Europa en het Huis van de Nederlandse Provincies (HNP) te verbeteren. Tot slot bevat het voorstel het aanstellen van een kennisteam. Op 6 juli ligt besluitvorming over deze voorstellen plaats in het IPO-bestuur en vervolgens zullen de maatregelen verder uitgewerkt worden. Vervolgens zal er in het eerste kwartaal van 2024 worden verder gesproken over scenario 2 en 3.

Mevrouw De Man (Ut) vraagt naar de precieze betekenis van het pamflet en geeft aan dat zij hoopt dat dit geen betrekking heeft op het functieprofiel zoals deze beschreven werd in het adviesrapport.

Vervolgens vraagt mevrouw De Man (Ut) of deze PowerPointpresentatie het voorstel is of dat er nog bijlagen bij zitten. Mevrouw De Man (Ut) geeft aan dat ze blij is dat scenario 2 en 3 worden opgepakt. Tot slot geeft mevrouw De Man (Ut) aan dat zij geen behoefte heeft aan informatiesessies voorafgaand aan de Algemene Vergadering.

De heer Fraanje (IPO) geeft aan dat het pamflet met name betrekking heeft op de bestuursleden en het hierbij dus niet gaat over het functieprofiel zoals in het rapport beschreven. Daarnaast is de PowerPointpresentatie het totale voorstel zoals dat ook voorligt in het IPO-bestuur van 6 juli. Over de meerwaarde van een informatief programma na de formele AV-vergadering wordt verschillend gedacht door de leden van de Algemene Vergadering.

De heer Oudenhoven (NB) geeft aan dat het IPO geen extra bestuurslaag moet worden.

De voorzitter benadrukt nogmaals dat het IPO dat niet is, maar dat het IPO een vereniging is van de twaalf provincies.

Mevrouw Bakker-Derkst (Gl) geeft aan waardering te hebben voor de aanpak en voor het tijdspad dat is uitgestippeld.

Mevrouw Dees- de Vries (Zl) geeft aan dat zij inhoudelijke sessies als een goede methode zou zien om de Statenleden meer te betrekken bij de samenwerking van de twaalf provincies.

De heer Bloi (Li) vraagt aandacht voor het op tijd aanleveren van de voorstellen die te maken hebben met scenario 2 en 3 zodat het nog mogelijk is om dit te bespreken met de Staten.

De heer Fraanje (IPO) zegt toe dat er voldoende tijd zal worden ingeruimd voor een bespreking in de Staten. Daarnaast geeft de heer Fraanje (IPO) aan om bij de totstandkoming van een discussienotitie enkele leden van de Algemene Vergadering uit te nodigen om deel te nemen in een klankbordgroep. De heer Fraanje (IPO) geeft aan dat leden van de AV die hierin geïnteresseerd zijn dit kunnen aangeven.

d. Overdrachtsdossier leden Algemene Vergadering

Kern van het onderwerp De leden van de Algemene Vergadering van de Statenperiode 2019-2023 hebben het initiatief genomen om, in samenwerking met enkele griffiecontactpersonen, het overdrachtsdossier van de voorgaande Statenperiode te actualiseren. De actualisatie van het overdrachtsdossier heeft als doel om de leden van de AV te helpen bij het wegwijs worden in de vereniging van de twaalf provincies. Voorstel/ gevraagd besluit De leden van de Algemene Vergadering worden gevraagd het AV-overdrachtsdossier in ontvangst te nemen.

De voorzitter geeft aan dat enkele leden van de vorige AV in samenwerking met enkele griffiecontactpersonen een overdrachtsdossier hebben opgesteld voor de nieuwe leden van de AV. De voorzitter dankt mevrouw De Man (Ut), de heer Ludwig (NB) en de heer Achtien (Fl) voor het initiatief en hun bijdrage hieraan. In het overdrachtsdossier worden ook enkele aanbevelingen voor verbeteringen genoemd. De voorzitter zegt toe om deze verbeteren onderdeel te laten zijn in de

vervolggesprekken over het adviesrapport 'Naar meer slagvaardigheid'. De leden van de Algemene Vergadering nemen kennis van het overdrachtsdossier.

4. Ter informatie

a. Overzicht stand van zaken toezeggingen

Toelichting: Tijdens de vorige Statenperiode zijn er afspraken gemaakt over het opnemen van een separaat toezeggingenoverzicht bij de stukken van de AV (zie voorbeeld in de bijlage). De leden van de AV kunnen er, indien gewenst, voor kiezen om aan de slag te gaan met een nieuwe toezeggingenregistratie en dit initiatief te blijven continueren.

De leden van de Algemene Vergadering geven aan dat zij de komende Statenperiode graag werken met een toezeggingenregistratie.

b. Belangrijke data 2023

Toelichting: hieronder vindt u het meest actuele overzicht belangrijke data 2023:

Datum	Bijeenkomst	Tijdstip	Locatie
5 juni	Kennismakingsbijeenkomst leden Algemene Vergadering	15:30 uur – 20:00 uur	Utrecht, fysiek
20 juni	Technische briefing P&C producten Statenleden	17:00 uur – 19:00 uur (digitaal)	Digitaal
27 juni	Algemene Vergadering	18:00 uur – 20:00 uur	Provinciehuis Utrecht, fysiek
3 en 4 oktober	IPO-jaarcongres	Dinsdag hele dag, woensdag tot 14:30 uur	Provinciehuis Zuid-Holland, Den Haag
4 oktober	Algemene Vergadering	Tijdstip volgt	Fysiek in Den Haag
7 november	Algemene Vergadering	18:00 uur – 20:00 uur	Provinciehuis Utrecht, fysiek
12 december	Algemene Vergadering	18:00 uur – 20:00 uur	Provinciehuis Utrecht, fysiek

De leden van de Algemene Vergadering hebben kennisgenomen van het overzicht met de belangrijke data.

c. Statuten Vereniging IPO

De leden van de Algemene Vergadering nemen kennis van de statuten van de vereniging.

d. Overdrachtsdossier IPO

Toelichting: in dit overdrachtsdossier kunt u lezen over de belangrijke ontwikkelingen met betrekking tot de dossiers waarvan de twaalf gezamenlijke provincies hebben afgesproken om samen in op te trekken. Dit

overdrachtsdossier is direct na de verkiezingen aangeboden aan uw Griffie om te delen met alle Statenleden. U kunt, indien gewenst, het overdrachtsdossier ook in een papieren exemplaar opvragen.

De leden van de Algemene Vergadering nemen kennis van het overdrachtsdossier van de vereniging.

5. Rondvraag en sluiting

De voorzitter vraagt de leden van de AV of zij een rondvraag hebben.

De heer Bloi (Li) doet de suggestie om bij de klankbordgroep die zich gaat bezighouden met de verdere uitwerking van scenario 2 en 3 iemand vanuit de griffiecontactpersonen te betrekken. De algemeen directeur bedankt de heer Bloi (Li) voor zijn input en geeft aan dat hij reeds voornemens was dit te organiseren.

De voorzitter sluit de vergadering.

Naar meer Slagvaardigheid

IPO-BESTUUR 6 JULI 2023

DOOR **Rien Fraanje**
Algemeen Directeur IPO

Werkt voor provincies

HUIS VAN DE NEDERLANDSE PROVINCIES

Voorgeschiedenis

- Na de TK-verkiezingen 2021 gezamenlijk pamflet van de decentrale overheden: **Krachtig Groen Herstel van Nederland**.
- Als het gaat om de **grote transitieopgaven in de fysieke leefomgeving** hebben provincies de rol van gebiedsregisseur: vanuit de gezamenlijkheid vergt dit inzet (**Rol in de Ruimte**).
- Wens vanuit IPO-bestuur om traject te starten tot formulering van de inhoudelijke focus, en daarmee de samenwerkingsstructuur: **Focus in de Samenwerking**[1] .
- IPO-bestuur vraagt AEF voor een advies om de **slagvaardigheid van het IPO** te vergroten[2].
- Algemeen Directeur doet **ronde langs provincies** om op te halen waar volgens hen de prioriteiten en aandachtspunten liggen.
- Het IPO-bestuur vraagt de Algemeen Directeur een voorstel uit te werken en deze op 11 mei 2023 aan het IPO-bestuur voor te leggen, waarbij bestuurlijke besluitvorming op 6 juli geschiedt[3].

[1] IPO-bestuursvergadering 8 juli 2021

[2] IPO-bestuursvergadering 10 juni 2022

[3] IPO-bestuursvergadering 10 maart 2023

Aanleiding: waarom zijn we dit traject gestart?

> De samenwerking tussen de twaalf provincies kan **slagvaardiger**

> De samenwerking tussen de twaalf provincies kan **integraler**

> De **vergaderlast** voor de vereniging moet **minder**, er moet meer focus op inhoud en kwaliteit

> Versterkte **samenwerking** tussen de provincies

> Verbeterde **positie** van de provincies

> Beter realiseren van de **maatschappelijke opgaven**

Toelichting Scenario's

Op basis van rapport AEF 'Naar meer Slagvaardigheid'

- **Scenario 0**: bevat de aanpassingen die minimaal noodzakelijk wordt geacht. In dit scenario ligt de focus op gedragsverandering. Er worden geen grote organisatorische of structuuraanpassingen gedaan.
- **Scenario 1**: vraagt ook organisatorische aanpassingen. Dit betreffen aanpassingen die binnen de huidige verenigingsstructuur en statuten passen.
- **Scenario 2**: vraagt een fundamentele herziening van de verenigingsstructuur. Hiervoor is het ook nodig om de statuten te herzien.
- **Scenario 3**: hier wordt de verenigingsstructuur losgelaten, en gekeken naar het opnieuw opbouwen van de provinciale samenwerking.

Op basis van gesprekken met, en tussen, zowel GS- als PS-leden volgen hierna voorstellen voor de uitwerking van de scenario's 0 en 1 met als doel om die zo snel als mogelijk tot uitvoering te brengen. Voor de verkenning van scenario 2 en 3 volgt in het eerste half jaar van 2024 ter bespreking een discussienotitie.

Naar een slagvaardige samenwerking

- Verandering in **houding en gedrag** is cruciaal om ook andere aanpassingen te doen laten werken. Dit geldt voor zowel binnen het IPO, als op de provinciehuizen.

- Er dienen concrete afspraken gemaakt te worden over de **mate en wijze van terugkoppeling** in GS én van GS naar PS:
  - Bespreek de agenda's van het IPO-bestuur en BAC's altijd in GS-vergaderingen.
  - Bespreek binnen de GS-vergaderingen wat er teruggekoppeld wordt aan PS.
  - We stellen een 'pamflet' op met de eerder afgesproken werkwijzen. Dit pamflet dient tevens als instrument voor monitoring en wordt ieder half jaar met elkaar geëvalueerd. Hierbij worden ook de CdK's, KPS en Statengriffies betrokken. Bij deze evaluatie vindt ook een inventarisatieronde plaats, waarbij het IPO-bureau best practices ophaalt bij de provincies.

Betrokkenheid AV- en Statenleden

Initiatieven afgelopen Statenperiode

- Werkgroep en leidraad ‘best practices’ van de Algemene Vergadering
- Technische briefings over de P&C producten en inhoudelijke onderwerpen (tevens toegankelijk voor alle Statenleden).
- Oprichten van de P&C-klankbordgroep.
- Verbeterde samenwerking met de griffies en driewekelijks griffiecontactpersonenoverleg.
- Lobby voor de vergoeding van Statenleden.
- Samenwerking met Statenlid.nu.
- Openbare verenigingsdocumenten.
- Position papers op de mediakanalen.
- Betrokkenheid van AV-leden bij het jaarcongres.
- Samenwerking rondom verkiezingen: campagne met griffies, overdrachtsdossier, in de inwerkprogramma’s nieuwe PS-leden, informatiebijeenkomsten voor de AV, bijeenkomst tussen de AV en het IPO-bestuur.

Betrokkenheid AV- en Statenleden

Initiatieven komende Statenperiode

- We wijzen binnen het IPO-bureau 2 à 3 personen aan die verantwoordelijk zijn voor de (positie van de) AV en Statenleden binnen de vereniging. In aanvulling op de gerealiseerde initiatieven willen we de komende jaren ook met extra initiatieven komen. Te denken aan:
  - Maandelijkse nieuwsbrieven voor Statenleden, met een bundeling van de (reeds beschikbare) feitelijke informatie.
  - Een inhoudelijk programma toevoegen aan de Algemene Vergadering.
  - Jaarlijks een fysieke bijeenkomst met de vaste aanspreekpunten bij de Griffie van de provincies organiseren.
  - We willen het IPO beter benaderbaar maken voor Statenleden, onder meer via een contactmailadres.
  - Een vast inwerkprogramma voor nieuwe AV-leden, die de gehele Statenperiode toepasbaar is voor tussentijds nieuw aangetreden AV-leden.

Bestuursprogramma

We stellen, mede op grond van de twaalf coalitieakkoorden, een **bestuursprogramma** op voor elke bestuursperiode met een duidelijke visie en opdracht voor de vereniging voor de komende jaren.

> Door hiermee ook de link te leggen met de P&C-cyclus wordt ambitie en uitvoering nader tot elkaar gebracht.

> Dit creëert meerjarige focus en houvast in onze werkzaamheden.

Voorstellen rondom structuur en organisatie

De nieuwe **BAC-structuur**.

> **Ruimte en Leefomgeving** - was voorheen de BAC Ruimtelijke Ordening, Water en Wonen en de BAC Milieu, Toezicht en Handhaving
> **Bereikbaarheid en Infrastructuur** - was voorheen de BAC Mobiliteit
> **Landelijk Gebied** - was voorheen de BAC Vitaal Platteland en de BC Stikstof
> **Klimaat en Energie** - was voorheen de BAC Klimaat & Energie
> **Ondernemen en Cultuur** - was voorheen de BAC Regionale Economie en de BAC Cultuur
> **Financiën en Openbaar Bestuur** - was voorheen de BAC Financiën en de BAC Kwaliteit Openbaar Bestuur

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Werkgeverszaken

> Behoud BOD Werkgeverszaken.

Digitalisering

> Geen vaste BAC, want thema raakt alle BAC's. Wél een bestuurlijk aanspreekpunt in het IPO-bestuur.
> Mocht er bestuurlijke besluitvorming moeten plaatsvinden, geschiedt dit in BAC waarbij meeste raakvlak is met betreffend onderwerp.
> Wel een ambtelijk gremium (een AAC).

Overige elementen

> Iedere BAC heeft één AAC onder zich.
> In opdracht van IPO-bestuur kan er – naast de BAC's – een tijdelijk bestuurlijk gremium worden opgezet. Hiervoor dient capaciteit ingeregeld te worden binnen het IPO-bureau. Voor Stikstof zou een dergelijk gremium kunnen worden opgezet.
> Onder BAC's en AAC's is ook ruimte voor werkgroepen.
> Vereiste is in beide gevallen dat er aan de voorkant duidelijkheid is over de duur van de opdracht (dus een begin en eind).

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Nadere uitwerking nieuwe BAC-structuur: **voorzitterschap BAC's**.

- BAC's worden geleid door twee onafhankelijk voorzitters die optreden namens de twaalf provincies en niet spreken namens hun eigen provincie.
- Bredere BAC's betekent meer dossiers; daarom twee voorzitters (IPO-bestuurders) per BAC. De invulling/indeling van het voorzitterschap kan onderling worden afgestemd.
- Voor elke BAC wijst iedere provincie een lid en een plaatsvervanger aan, net zoals voor het IPO-bestuur.
- BAC- en bestuursleden spreken namens hun provincie.

Portefeuilles IPO-bestuurders:

- Vicevoorzitter IPO-bestuur
- Penningmeester IPO-bestuur
- BAC-voorzitters
- Portefeuillehouder Digitalisering
- Portefeuillehouder Werkgeverszaken
- Portefeuillehouder(s) BIJ12

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Nadere uitwerking nieuwe BAC-structuur: **rol en functie IPO-bestuur**.

> De BAC's adviseren het IPO-bestuur. Het IPO-bestuur dient tevens als escalatiemechanisme.
> Het bestuur kan er voor kiezen om mandaat af te geven aan een BAC.
> Wanneer het financiële zaken betreft, komen deze altijd langs het IPO-bestuur. BAC's kunnen geen besluitvorming doen over zaken die de financiën van de vereniging raken.
> De IPO-bestuursleden zijn namens hun provincie ambassadeur voor hun Provinciale Staten en de AV.
> Het IPO-bestuur is verantwoordelijk voor het aanbrengen van integraliteit.

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Nadere uitwerking nieuwe BAC-structuur: De **AAC-structuur**.

- De AAC's bestaan bij voorkeur uit leden die acteren op hoog strategische niveau en beslissingsbevoegd zijn (op capaciteit en middelen).
- De AAC's worden bij voorkeur voorgezeten door twee provinciesecretarissen.
- Voor elke AAC wordt één lid en een plaatsvervanger aangewezen (net zoals bij de BAC).
- Ook een AAC voor Digitalisering.
- Om de agenda's van de BAC's zo overzichtelijk mogelijk te houden, hebben de AAC's de taak om te overzien wat ambtelijk kan worden afgehandeld en wat niet. De BAC- en AAC-voorzitters hebben hier een belangrijke rol in.
- Om beleid en uitvoering dichter bij elkaar te brengen, is er binnen iedere AAC altijd een zetel beschikbaar voor BIJ12.
- AAC's (en BAC's) worden op het IPO-bureau waar nodig voorbereid door meerdere programma's (en programmamanagers) en in goede onderlinge afstemming en met voorzitters AAC's en BAC's.

Voorstellen rondom structuur en organisatie

Nadere uitwerking nieuwe BAC-structuur: **overige voorstellen**.

- Het uitgangspunt is en blijft dat het IPO-bestuur geadviseerd wordt door BAC's. In bijzondere gevallen kan er door het bestuur een BC worden ingericht. Ook hierbij geldt dat deze BC een duidelijk begin en eind moet hebben.
- Indien de voorgestelde maatregelen door de leden van het IPO-bestuur worden omarmd, worden deze nader uitgewerkt, inclusief financiële doorvertaling. De verwachting en het streven is dat de voorgestelde maatregelen binnen de vastgestelde financiële kaders passen.
- Elke commissie is goed aangehaakt bij de relevante Europese ontwikkelingen/agenda van het HNP, zoals opgenomen in de notitie Europese Samenwerking[1].

[1] IPO-bestuursvergadering 23 maart 2023

Voorstellen rondom kennis & leren

Het **aanstellen van een kennisteam** op diverse/wisselende thema's.

- Binnen het IPO-bureau wordt capaciteit gecreëerd voor een kennisteam met een kenniscoördinator. Het doel hiervan is dat de kennisfunctie binnen het IPO versterkt wordt.
- Het kennisteam is verantwoordelijk voor het opbouwen van kennis en het bouwen van de nodige kennisinfrastructuur.
- Het kennisteam zal programmatisch inzetten op de volgende drie aspecten:
  - Contact onderhouden met adviesraden/leerstoelen/kennisinstituten etc.. Daarmee als schakel dienen tussen de provincies en het Haagse.
  - Kennissessies en -lezingen organiseren voor de IPO- , BIJ12 en HNP-medewerkers.
  - Kennissessies en -lezingen organiseren voor de provincies (Staten, bestuurders en ambtenaren).
- Er vindt een sterke wisselwerking plaats tussen het kennisteam en de BAC's en AAC's door elkaar te voeden met opgedane kennis.
- Van belang dat dit alles planmatig gebeurt en niet te veel ad hoc is.

Vervolgproces

- Op **27 juni 2023** worden de voorstellen besproken in de Algemene Vergadering.
- Op **6 juli 2023** vindt bestuurlijke besluitvorming plaats.
- In de **periode na 6 juli** worden de genomen besluiten geïmplementeerd; nadere uitwerking van de voorstellen geschiedt in de **zomerperiode**.
- **Na de zomer** van start met de nieuwe werkwijze.
- In het **Q1 van 2024** worden de zogeheten *scenario's 2 en 3* nader onderzocht.

Notes

Interprovinciaal Overleg
t.a.v. de heer J. Smit,
Herengracht 23,
2511 EG Den Haag

datum: 28 januari 2023
onderwerp: Kieskompas in alle provincies

Geachte heer Smit,

Graag wil ik u laten weten dat de inwoners van alle provincies een Kieskompas kunnen raadplegen bij de komende Provinciale Statenverkiezingen.

Dit is mogelijk door een unieke samenwerking tussen Kieskompas en de verschillende regionale omroeporganisaties. Ook komt in elke provincie een variant van het Kieskompas beschikbaar waarbij de invuller hulp krijgt van avatar Steffie: speciaal voor iedereen die politiek moeilijk vindt. Een concreet instrument dat gaat helpen bij het toegankelijk en inclusief maken van de verkiezingen.

De stellingen ontwikkelen we samen met journalisten en verslaggevers van de regionale omroep. Het is voor het eerst dat Statenleden hier niet meer betrokken bij zijn. Sommige Statenleden vinden dit lastig. Wij snappen dat gevoel, maar de keerzijde is dat er een stemhulp beschikbaar komt die volledig onafhankelijk en zonder enige politieke inmenging is ontwikkeld. Dat is ook veel waard!

Tegelijk blijft ons strenge controleproces ongewijzigd. Alle partijen moeten alle antwoorden onderbouwen met een bron: een officieel en openbaar – online te raadplegen - document. Alle antwoorden worden aan de hand van deze bronnen gecontroleerd. Dit intensieve controleproces maakt Kieskompas tot de meest betrouwbare stemhulp.

Ik hoop dat u deze informatie wilt delen met uw bestuur en het Kieskompas daar waar mogelijk wilt aanbevelen. Mochten er nog vragen zijn over onze methode of de samenwerking met de regionale omroep, beantwoord ik ze graag.

Met vriendelijke groet,

Willem Blanken
directeur Kieskompas

Kieskompas BV | Rombout Hogerbeetsstraat 78 | 1052 XH Amsterdam | 020 737 3008 | info@kieskompas.nl

8 mei 2023

Geachte leden van de Provinciale Staten van de provincie Noord-Holland,

Iedere provincie heeft zijn unieke uitdagingen. Daarnaast zijn er thema's die voor iedere provincie van belang zijn, maar desondanks onderbelicht blijven. Twee voorbeelden hiervan zijn de digitale economie en infrastructuur. Met deze brief willen wij u informeren over het belang van de digitale infrastructuur voor uw provincie en voor Nederland.

'Digitaal' is verweven in ons dagelijkse leven en onze economie. Voor de meeste Nederlanders is het vanzelfsprekend dat er een constante internetverbinding is die ons allen de mogelijkheid geeft om online te werken, winkelen en communiceren. Toch vergeten we nog wel eens dat onze samenleving onmogelijk zou kunnen floreren zonder een uitstekende digitale infrastructuur.

De digitale infrastructuur bestaat uit fysieke onderdelen die met elkaar verbonden zijn. Aan de kust komen zeekabels aan waardoor Nederland is verbonden met de rest van de wereld. Het internet wordt vervolgens binnen Nederland verspreid via glasvezelkabels, telecommasten en internetrouters. De fysieke infrastructuur komt samen in een datacenters. In de datacenters worden websites beheerd, data opgeslagen en cloudapplicaties gehost.

Als brancheorganisatie zetten wij ons in om het maatschappelijke en economische belang van de digitale infrastructuur te versterken en een bijdrage te leveren aan de-met digitalisering verbonden-maatschappelijke thema's die voor iedereen van belang zijn: duurzaamheid, inclusiviteit en betrouwbaarheid. De honderden bedrijven die zijn aangesloten bij de Dutch Data Center Association (DDA) en de Fiber Carrier Association (FCA) zorgen in elke regio dat burgers, bedrijven, onderwijsinstellingen en ziekenhuizen genieten van een optimale digitale verbinding. Want zonder deze verbindingen en infrastructuur wordt het lastig voor een regio om duurzame, economische, en maatschappelijke vooruitgang te boeken.

Bijgaand vindt u een overzicht van de digitale infrastructuur in uw provincie alsmede onze voorstellen voor een nieuwe economie waarin we de waarden digitaal, duurzaam, inclusief en transparant met elkaar verbinden. We hopen dat deze informatie u als Statenlid helpt bij het krijgen van een goed begrip van en het maken van een goede afweging over vraagstukken over de digitale infrastructuur in uw provincie. Aarzel vooral niet om contact met ons op te nemen met vragen over de dossiers op het gebied van de digitale infrastructuur en bijbehorende economie.

Met vriendelijke groet,

Stijn Grove
sgrove@dutchdatacenters.nl
Dutch Data Center Association

Andrew van der Haar
a.vanderhaar@fibercarriers.nl
Fiber Carrier Association

DIGITALE INFRASTRUCTUUR IN NOORD-HOLLAND

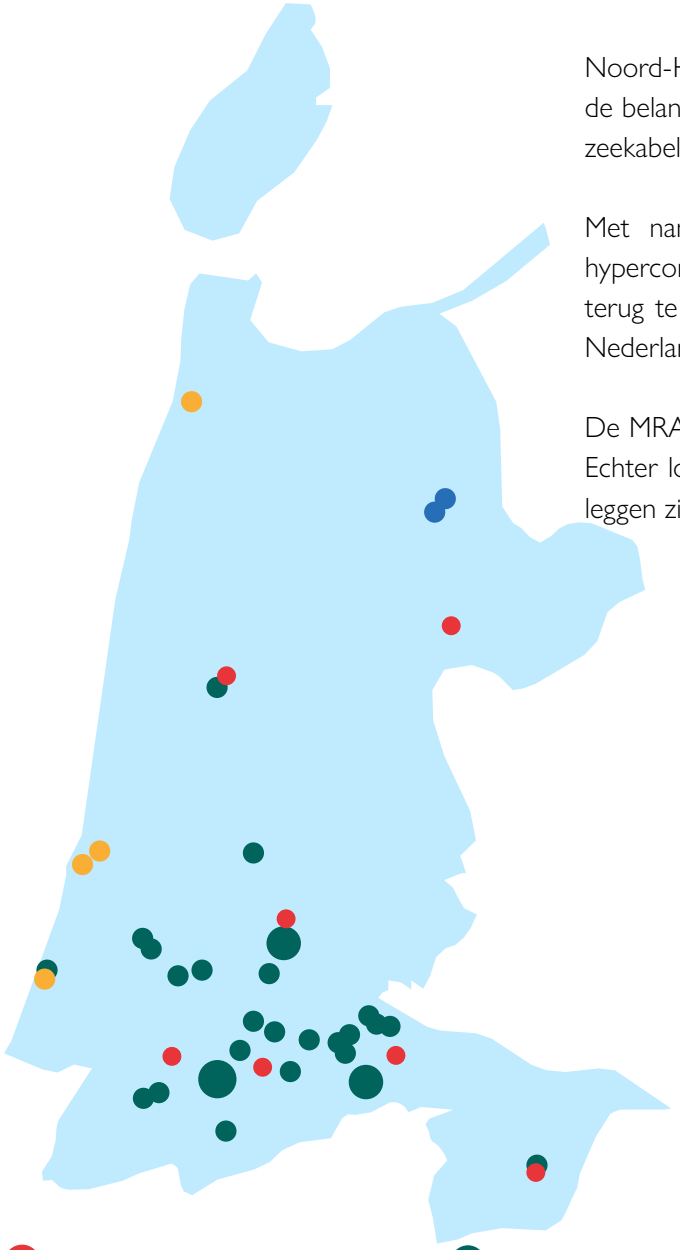

Noord-Holland is het knooppunt van de Nederlandse digitale infrastructuur. Door jarenlange investeringen is Amsterdam een van de belangrijkste digitale knooppunten van Europa, en de poort naar het wereldwijde internet voor vele landen. Het netwerk van zeekabels, datacenters, glasvezelnetwerken en de internet exchange, zorgen voor hyperconnectiviteit in de MRA regio.

Met name Amsterdam en Schipholrijk hebben een hoge concentratie datacenters, mede dankzij de bovengenoemde hyperconnectiviteit. Doordat deze datacenters dicht bij bebouwde omgeving zijn gevestigd is de restwarmte van datacenters goed terug te koppelen aan huizen en kantoren. Noord-Holland heeft dan ook de meeste gerealiseerde datathermie projecten van Nederland. Zo wordt de groene energie die datacenters inzetten dus twee keer gebruikt.

De MRA regio wordt ook wel de glasplaat genoemd door de vele glasvezel connecties tussen datacenters en internet exchange. Echter loopt de aanleg van glasvezel naar huishoudens achter op de rest van Nederland. Diverse initiatieven op glasvezel aan te leggen zijn actief, maar om de Europese doelstellingen te halen moet de aanleg versnellen.

0,57 miljoen
fiber to home aansluitingen
pas 36% van huizen aangesloten

+99%
van huishoudens aangesloten op het internet

71,9% van
NL datacentervloer in Noord-Holland

10 datathermie projecten actief/in aanbouw

- FIBER CARRIER
- ZEEKABELAANLANDING
- DATACENTER
- HYPERSCALE DATACENTER

DUTCH DATA CENTER ASSOCIATION

FCA FIBER CARRIER ASSOCIATION

8 mei 2023

De Nieuwe Economie

Nederland is toe aan een Nieuwe Economie. Dat zeggen we al heel lang en we moeten het nu gaan doen. We kunnen zoveel beter!

Wat is een Nieuwe Economie?

Wat we nodig hebben zijn bedrijven die bijdragen aan een robuuste samenleving die de grote uitdagingen het hoofd kan bieden

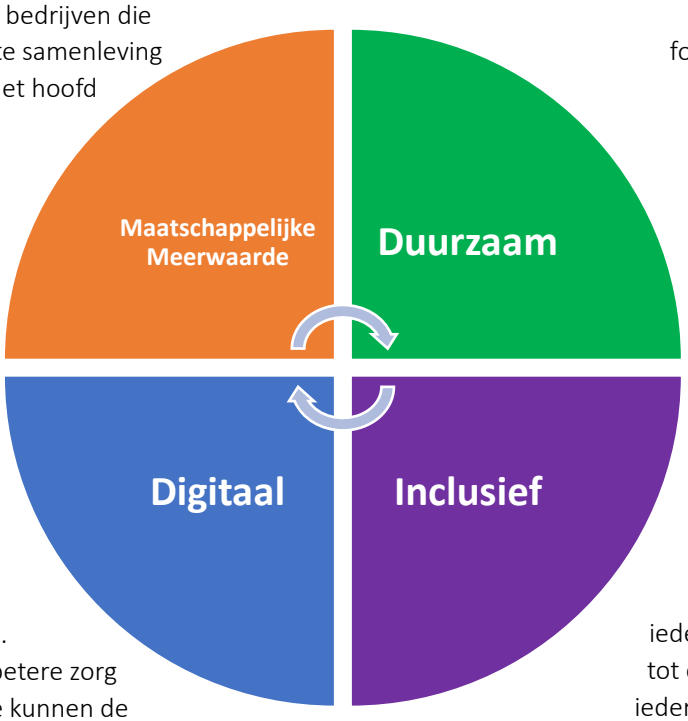

We kunnen niet meer op de fossiele manier verder. Om de klimaatverandering en de milieuvervuiling te stoppen moeten alle bedrijven en huishoudens groene keuzes gaan maken.

Digitalisering heeft alles veranderd en biedt de samenleving grote kansen. Zoals meer thuiswerken, betere zorg en onderwijs op maat. We kunnen de digitale potentie echter nog veel beter

Iedereen moet kunnen profiteren van vooruitgang, iedereen moet toegang hebben tot essentiële voorzieningen, en iedereen moet kunnen meedoen naar zijn

Een open nieuwe economie zorgt voor transparantie en maakt delen van informatie mogelijk, dit draagt bij aan het vertrouwen.

Als branches binnen de digitale infrastructuur leveren we een substantiële bijdrage aan de Nieuwe Economie. Hoe pakken wij dit in de toekomst verder aan?

1. Voor alle transities, oplossingen en verbeteringen in zowel wetenschap, economie als overheid is ICT, en daarmee de digitale infrastructuur, essentieel. Snelle verbindingen, van zeekabels tot glasvezelnetwerken, veilige dataopslag en verwerking in clouds en datacenters zijn een randvoorwaarde voor onze digitale samenleving.
2. Omdat de druk op het huidige stroomnet groot is, zetten we in op houdbare groei, hernieuwbare energie en efficiënte energiedistributie. Wij stimuleren de ontwikkeling van duurzame gebouwen en systemen, waarbij we gebruik maken van innovaties die het energieverbruik – gegeven het jaarlijks toenemende datagebruik- zo laag mogelijk houden.
3. Door samen te werken aan een hoogwaardige en betrouwbare digitale infrastructuur van Nederland, leggen wij het fundament onder de samenleving en economie van de toekomst. Zodat iedereen elke dag thuis kan werken, leren en winkelen, wanneer dit nodig is. Met digitale innovatie behouden wij ons nationale verdienvermogen in een concurrerende wereldmarkt.

4. Het internet is van ons allemaal. Omdat alle data gelijk zijn en iedereen veilig moet kunnen communiceren, staan we voor internetvrijheid, netneutraliteit en gegarandeerde versleuteling.
5. De bedrijven die actief zijn in de digitale infrastructuur laten graag zien wat ze doen en hoe het technisch allemaal werkt. 'Geheimzinnige grijze dozen' of 'betonnen black boxes' zijn niet meer van deze tijd.

Wij willen vooruit, maar wij kunnen het niet alleen. Om doorbraken te realiseren, hebben we de overheid nodig: als partner met een samenhangende en toekomstgerichte blik.

1. We hebben een overheid nodig met een lange termijnvisie op de Nieuwe Economie. Waar wil Nederland staan in 2030 en hoe maken we dat waar? Het antwoord moet gebaseerd zijn op inhoudelijke feiten in plaats van politieke beeldvorming. Het daadwerkelijk realiseren van verandering vraagt een gedurfde en consistente aanpak.
2. We hebben een overheid nodig die op basis van een integrale blik op de Nieuwe Economie centrale regie neemt. Dit vraagt om bundeling van uitdagingen op het gebied van geopolitiek, innovatie, infrastructuur, energie en ruimte. Hierbij mag de energietransitie niet blijven achterlopen op de razendsnelle digitale transformatie.
3. We hebben een overheid nodig die effectief samenwerkt met private en particuliere partijen. De urgentie vraagt om een aanpak waarbij de klassieke tegenstelling overheid versus markt plaatsmaakt voor een constructieve dialoog tussen alle stakeholders. Zo kan de Nederlandse overheid de uitdagingen effectief te lijf gaan, zonder te vervallen in een wildgroei aan vrijblijvende coalities.
4. We hebben een overheid nodig die grensoverschrijdende vraagstukken als digitalisering en duurzaamheid door een internationale bril beziet. We moeten realistisch zijn: geïsoleerde symboolpolitiek gaat ten koste van onze mondiale concurrentiepositie. Om onze soevereiniteit binnen het internationale speelveld te bewaken, moet de overheid een gezonde, gevarieerde en vooruitstrevende digitale sector stimuleren.
5. We hebben een overheid nodig die betrouwbaar is en afspraken nakomt. De Nieuwe Economie vraagt om innovatief beleid maar het moet wel uitvoerbaar zijn. Zonder gezond en duurzaam verdienmodel, blijven groene ambities hangen in mooie woorden en goede bedoelingen.

Provincie Noord-Holland

Commissie Bestuur

Dossiernummer	12109
Extern Zaak ID	1975953
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 september 2023
Agendapunt	17.e
Titel	Data: Voornemen partnerschap DataScience Alkmaar (C-agenda commissie Bestuur 18-09-2023)
Organisatieonderdeel	BEL/O&I

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Bestuur	18 september 2023

Toelichting

We zijn voornemens om als provincie voor de komende drie jaar een strategisch partnerschap aan te gaan met het platform DataScience Alkmaar. In eerste instantie zal de samenwerking zich richten op de opgave Energietransitie. Echter de aard en de agenda van dit kennisnetwerk biedt ook zeker kansen voor meer datagedreven werken aan het brede palet aan maatschappelijke opgaven waar we als provincie voor staan en dan met name de samenhang daartussen.

Provincie Noord-Holland

POSTBUS 3007 | 2001 DA HAARLEM

Provinciale Staten van Noord-Holland
door tussenkomst van de statengriffier mw. drs. K. Bolt
Dreef 3, tweede etage
2012 HR HAARLEM

Gedeputeerde Staten
Uw contactpersoon
M.E. Klein
BEL/OI

Telefoonnummer +31235145776
kleinme@noord-holland.nl

Verzenddatum
15 FEB. 2023

Kenmerk 1975953/1975958
/

Uw kenmerk

Betreft: Strategisch Partnerschap DataScience Alkmaar/NHN

Geachte leden,

Graag informeren wij u over ons besluit om voor de komende drie jaar Partner te worden van het platform DataScience Alkmaar/NHN.

DataScience Alkmaar in het kort

"Data Science Alkmaar (DSA) is een platform voor digitale innovatie dat bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen (triple helix) in Noord-Holland Noord inspireert en motiveert om met (big) data en kunstmatige intelligentie aan de slag te gaan t.b.v. regionale economische groei en ontwikkeling."

Data Science Alkmaar is een initiatief van de Vrije Universiteit Amsterdam, de gemeente Alkmaar, Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord en De TelefoonCentrale. Het platform is in 2013 opgericht en draait dus al bijna 10 jaar. Naast de founders kent het netwerk een groeiend aantal (strategische) business partners waaronder AZ, Waterschap HHNK, NW Ziekenhuisgroep, Bejo Zaden, Ravo Fayat, Rabobank, Raadhuis creative agency, Athora, Stadswerk 72, Create, BreinStein, Triple. De ambitie is om de komende jaren uit te groeien tot een betekenisvol netwerk voor heel Noord-Holland Noord.

De belangrijkste activiteiten van het platform zijn het organiseren van colleges / webinars (4 x per jaar), (Thematische) Workshops, Co-creatie trajecten en een Data Science café gericht op young data-professionals uit NHN.

Motivatie en doel

In het kader van de datastrategie 2021-2023 is de deelname in (kennis)netwerken onderkend als een belangrijke manier om de provinciale opgaven in deze nieuwe data-wereld met onze partners te realiseren. Met onze deelname aan Amsterdam Smart City hebben we hiermee al goede ervaringen opgedaan (zie PS brief 1890310/1890316 dd 21/9/2022).

Postbus 3007
2001 DA Haarlem
Telefoon (023) 514 3143

Houtplein 33
2012 DE Haarlem
www.noord-holland.nl
Kvk-nummer 34362354
Btw-nummer NL.0010.03.124.B.08

Een actieve deelname aan dit platform heeft een drieledig doel:

a) Als provincie Noord-Holland willen we tot uitdrukking brengen dat we het publieke belang van dit netwerk belangrijk vinden.
b) We willen samen met onze partners leren op het gebied van digitalisering en datagedreven werken.
c) We willen een aantal smart resultaten behalen. Deze worden jaarlijks door de strategische partners gezamenlijk bepaald.

In eerste instantie zal de samenwerking zich met name richten op de opgave Energietransitie. Echter de aard en de agenda van dit kennisnetwerk biedt ook zeker kansen voor meer datagedreven werken aan het brede palet aan opgaven waar we als provincie voor staan en dan met name de samenhang daartussen.

Ieder jaar zullen we in een gezamenlijk overleg de samenwerking evalueren en bepalen hoe de voor de PNH relevante thema's kunnen worden verbonden met de activiteiten van DSA. Op basis van dit overleg wordt een jaaragenda opgesteld waarin de thema's zijn verbonden aan concrete activiteiten.

Kosten

Jaarlijkse bijdrage aan het partnerschap: €50.000.

Tot slot

We zullen u aan de hand van de jaarlijkse rapportages van DataScience Alkmaar informeren over gerealiseerde activiteiten en de volgende jaaragenda. Eind 2025 zal aan de hand van een evaluatie worden besloten of dit partnerschap wordt voortgezet of beëindigd. Ook daarover wordt u geïnformeerd.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Noord-Holland,

provinciesecretaris
R.M. Bergkamp

voorzitter
A.Th.H. van Dijk